Universidad de Deusto
Biblioteca

OPERA
D. JOANNI
CHRYSOS.

TOM. IV

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

TOMVS
QVINTVS ET VLTIMVS OPERVM DIVI IOANNIS CHRYSOSTOMI ARCHIEPIscopi Constantinopolitani, variorum argumentorum, in quo Exegematica quædam, item Didactica ac Parænetica, Apologeticáque complectuntur, quorum seriem ex pagina sequenti cognosces.

14578
Bibliotheca Facult. Philosophicae Prov. Cast. Orient. S.I.
SIBLIOTHECA DOMUS BITURICENSIS IHS

PARISIIS,
Apud Carolam Guillard viduam Claudij Cheuallonij, & Gulielmum Desboys, sub sole aureo, in via diui Iacobi.
1556.

BIB.RESID.
BITUR. S.J.

Universidad de Deusto
Biblioteca

AD LECTOREM.

IN hoc quinto ac vltimo tomo, deprehendes, studiose lector, Basileæ impressum exemplar quidquid fuerit diligentiæ, nos omnino imitatos esse. In primis LXXX. ad populum Antiochenum Homil. De sacerdotio, De cordis compunctione, De prouidentia dei seu fato sermones quinque, & sextum antea desideratum ab illis additum esse: ac ea omnia fidelissimè repurgata: & quæ sequuntur. Hi etiam quadantenus nostram ante hanc, editionem secutos esse fatentur ingenuè. E primis autem tomis multa è Græco Regis codice, vt nouisti, restituimus. Bene vale.

AD POPVLVM ANTIOCHENVM, Homiliæ, LXXX. quarum argumenta sequuntur.

1 Vino modico vtendum. columna 1
2 De Theodosij magni imperatoris pij imaginum subuersione, & in dictum apostoli, Diuitibus huius seculi præcipe &c. columna 15
3 De legatione Flauiani episcopi pro ciuitate & de detractione 26
4 De patientia & tolerantia, & de abstinentia à iuramentis. 35
5 Quod mors non timenda, sed peccatum, & de iuramentis omni studio fugiendis. 43
6 Quod vtilis est principum timor, & de iuramentorum custodia. 53
7 Quod tristicia ad peccati destructionem vtilis, de creatione, & de fugiendo iuramento. 61
8 Ad virtutem exhortatio, & de fugiendis iuramentis. 66
9 De superstitione, & de non iurando, & de auscultatione verbi post cibum. 70
10 Contra gentiles enarratio, & de euitando iuramẽto. 76
11 Gratiarum actio ad deum. 83
12 De creatione hominis. 90
13 De mutatione tristiũ, & de hominis creatione. 98
14 De populo liberato ab omni angustia, & de iuramentorum abstinentia. 103
15 De calamitate ciuitatis Antiochiæ. 111
16 De seditione eiusdem ciuitatis. 118
17 Ad magistratus à Theodosio imperatore missos, pro inquirendis statuarum euersoribus. 125
18 De ieiunio, & in illud apostoli, Gaudete in domino semper. 132
19 Ad homines agros colentes. 138
20 De regis cum ciuitate reconciliatione. 146
21 Catechesis ad illuminandos, de mulieribus se sertis & auro ornantibus & vaticinia, & incantationes sectantibus. 154
22 De pœnitentia, continentia, & virginitate. 162
23 Quod Christianũ oportet vitam rectã habere. 177
24 De optima conuersatione. 182
25 De vita recta. 186
26 Quod ex minimis incipienda virtus. 191
27 De iuramentorum abstinentia. 196
28 De fugiendis iuramentis. 200
29 Contra irascentes. 203
30 De ira. 206
31 De ira, & longanimitate & mansuetudine. 211
32 De eleemosyna & misericordia. 214
33 Quòd ars est eleemosyna, & omnium artium quæstuosissima. 216
34 Quòd oportet multum circa dei desiderium studium habere, & de eleemosyna. 221
35 37 De eleemosyna & misericordia. 226. & 234
36 Quod magnum est bonum dimittere peccata in nos peccantibus, & de eleemosyna. 230
38 De humilitate & quiete. 238
39 De humilitate, & quod præsentia, quasi nõ sint cõtemnenda. 243
40 De pœnitentia, & quod non oporteat desepso lapsum desperare. 247
41 De pœnitentia, & quod magnum bonum est propria peccata agnoscere. 251
42 Quo modo propriæ animæ curam oporteat habere, de oratione, & pœnitentia. 255
43 De vana gloria & ambitione. 261
44 De liuore & inuidia. 264
45 De inuidia & liuore. 267
46 Quod semper oporteat peccatum habere in memoria. 271
47 Quod supplicio peius est dei regno priuari, & de iudicio. 275
48 De tremenda iudicij die, & de dilectione dei. 280
49 De iudicio & auaricia, quæ non ex magnitudine, sed ex voluntate iudicatur, & de his qui gehennalem pœnam non credunt. 284
50 De his qui gehennales pœnas credere nolunt, & de iudicio. 289
51 De concordia & charitate, & de benefaciendo calumniantibus. 294
52 In mansuetudine Christus imitandus, de malorum obliuione, & quod in virtute positum lædere nihil potest. 297
53 De charitate secundum deum, & inuido. 301
54 Contra eos qui ebrietati & deliciis vacant. 306
55 Contra luxuriãtes & deditos deliciis & de præsentis seculi consummatione. 311
56 De monachorum vita. 316
57 De eadem, & de iudicio. 319
58 De vita monachorum, & scripturarũ lectione. 324
59 De beneficio quod indigẽtibus exhibetur, & de vita monachorum. 328
60 De sumentibus indigne diuina sacramenta. 331
61 De sacrorum mysteriorum participatione, & quod communicare nolens nec orationi dignus est interesse. 336
62 Vtiles esse tentationes, & de tribulationum sufferentia. 341
63 Ob amorem Christi omnem oportere tribulationem sufferre. 346
64 Maximum in tribulationibus lucrum gratiarum actio. 350
65 Deo gratias agere debemus, & quod nihil graue præceperit. 353
66 Regnum cœleste absque tribulationibus & laboribus acquiri non posse. 356
67 Hic affligi, peccatorum exhibet remissionem. 361
68 Infestantem magnanimiter ferre propter deũ, maius est, quàm benefacere. 365
69 Peccatores lugendi viuentes & mortui. 368
70 Pro defunctis non lugendum, sed orandum potius. 372
71 Nihil prodesse ieiunium, si reliqua desint merita, & de oratione. 375
72 Dei beneficia cogitare maximum sacrificium, & de ieiunio. 379
73 De sanctæ quadragesimę ieiunio, & quod torpentibus nobis nulla excusatio. 382
74 Vtilem esse paupertatem. Tomo 1
75 In id Euangelij secũdum Matthæum, cum vidisset Iesus turbas. Tomo 2
76 In Euangelicum illud, domine quoties peccabit in me frater meus. Tomo 2
77 Quòd ad finem vsque stantem concidere nõ oportet, neque lapsum desperare. 386
78 Melius esse iniuriam pati, quàm inferre. 390
79 De oratione. 393
80 De pœnitentia. 399

Universidad de Deusto
Biblioteca

DIDACTICA ET PARAENETICA.
De sacerdotio Lib.VI. 409
De compunctione cordis Lib.II. 478
De prouidentia dei ad Stagirium monachum Lib.III. 505.
De prouidentia vel fato, Sermones VI. 565
De orando deum, Lib.II. 586
De laude dei sermo. 596
De amore dei, & tolerantia in aduersis, Ser. 600
De gratiis deo reddendis, non solum verbis, sed etiam operibus, Sermo. 603
De oratione dominica, Homilia. 607
In symbolum Apostolorum expositio, Homiliæ II. 609
Ad neophytos, Homilia. 614
Ad baptisandos, Homilia. 618
De militia spirituali, Homilia. 625
De militia Christiana, Homilia. 628
De eruditione disciplinæ, Homilia. 631
De turture & Ecclesia, Homilia. 633
Quòd nemo lædatur, nisi à semetipso, declamatio. 637
De virtutibus & viciis, oratio. 653
De charitate, quæ cuncta dirigit & perficit, Sermo. 663
De mansuetudine, Sermo. 664.
Diligamus omnes, etiam persequentes, Sermo. 669
Vt benedicamus maledicẽtibus, Christi & sanctorum exemplo, Sermo. 671
Ne scandalũ cuiquam fratrum ponamus, Sermo. 672
De malis à nobis euertendis, Sermo. 675
De nequicia depulsa, & virtute inducta, Sermo. 678
De excludenda viciorum memoria. 682
Carnis concupiscentias ne sectemur, Sermo. 684
Virtutibus progenitorum ne confidamus, neque viciis eorum trepidemus, Sermo. 688
Contra desperationem & superbiam, Sermo. 690
De tarditate bene operãdi, ne desperemus, Sermo. 691
De nulla regni spe vel honoris, sed amore & charitate ingenti, Sermo. 694
De inanis gloriæ cupiditate, Sermo. 696
Contra luxum & crapulam, Sermo. 700
Contra gulam & cæteras voluptates, Sermo. 703
De leuium peccatorum periculis, Sermo. 707
De vanitate & breuitate præsentis vitæ Sermo. 709
De pœnitentia, Homiliæ. X. 712
De pœnitentia, Sermo. 766
De pœnitentia & confessione, Sermo. 769
De confessione peccati, Sermo. 773
De ieiunio, Sermones duo. 774
De eleemosyna & hospitalitate, Sermo. 781
De misericordia, Sermo. 784
De misericordia, & duabus mulieribus viduis, Homilia. 788
De dispensatione rerum tuarum per teipsum facienda, & vita monachorum, Sermo. 791
Ne scrutemur pauperes curiose, Sermo. 795
Oratio calendis habita contra eos qui nouilunia obseruant, & in dictum apostoli: omnia in gloriã dei facite. 798
Quum presbyter esset designatus Ioannes Chrysosto. de se, ac de episcopo, deq; populi multitudine, Sermo. 805
De expulsione sancti Ioannis Chrysostomi, Homilia. 810
Post reditum prioris exilij, Homilia. 813
De regressu sancti Ioannis de Asia Cõstantinopolim, Homilia. 814
Quum Sartoninus & Aurelianus acti essent in exilium, & Gainas egressus esset à ciuitate, & de auaricia, Homilia. 817
De recipiendo Seueriano. 821
Seueriani episcopi de pace, Sermo. 823
EPISTOLAE SEPTEM.
Innocentio episcopo Romano. 824
Ad eundem Innocentium. 828
Cyriaco episcopo exuli. 829
Ad episcopos & presbyteros ob pietatem carcere inclusos. 831
Ad Theodorum lapsum paræneſis prior, vel, de reparatione lapsi. 833
Ad Theodorum monachum. 859
Ad Olympiam fœminam illustrem. 866
APOLOGETICA.
Contra Gentiles Babylæ episcopi & martyris vitam continens, Lib.I. 880
Aduersus Iudæos, Orationes. V. 943
De incomprehensibili dei natura, contra Anomœos, Homiliæ. V. 978
De anathemate, Sermo. 1019
Aduersus Gentiles demonstratio, quòd Christus sit deus. 1023
Contra Anomœos, Sermo. 1043
Aduersus Hæreticos, Sermo. 1047
Contra Iudæos, Gentiles & Hæreticos, Sermo. 1051
De comparatione regis & monachi, Lib.I. 1071
Aduersus Vituperatores vitæ monasticæ, Lib.III. 1063
In Eutropium, Sermo. 1129
Quòd regulares fœminæ viris cohabitent, Sermo. 1133
Contra concubinarios & eos qui fouent sorores adoptiuas. 1148
Missa D. Ioannis Chrysostomi. 1165

CATALOGI FINIS.

D. IOANNIS CHRYSOSTOMI
ARCHIEPISCOPI CONSTANTINOPOLITANI

Homiliæ LXXX. ad populum Antiochenum potissimùm habitæ, Bernardo Brixiano interprete, quarum bona pars nunc ad Græca est collata & emendata per Sigismundum Gelenium.

1.Tim.5.d *Homilia prima Antiochiæ habita, cum adhuc Presbyter esset, in illud Apostoli: Vino modico vtere propter stomachum, & frequentes infirmitates tuas.*

AVDISTIS Apostolicam vocem? tubam cœlestẽ? lyram spiritualem? Etenim tanquam tuba terribile canens & bellicum, hostes quidem consternat, lapsos autem suorũ sensus excitat, & multa implens fiducia mentem adhibentes, diabolo inexpugnabiles reddit. Et tanquam lyra rursum multa cum iucũditate delectans, absurdarum morbos cogitationum sopit, & multam cum voluptate nobis affert vtilitatem. Audistis igitur hodie de multis & necessariis rebus Timotheo disserentem: Etenim de electionibus ad ipsum scripsit, dicens: Manus cito nemini imposueris, neque communicaueris peccatis alienis. Et intolerabile talis præuaricationis periculum appposuit, demonstrans quòd malorum ab aliis perpetratorũ suppliciũ alij cum illisipsis sustinebunt: quia propter potestatem electionis, pœnæ traduntur. Mox rursus inquit: Vino modico vtere propter stomachum, & frequentes tuas infirmitates. Et de seruorum subiectione, & de auarorum insania, & de diuitum arrogantia, & de multis aliis nobis hodie disseruit. Postquam igitur omnia percurrere non possumus, quid vultis è cõmemoratis proponentes charitati vestræ dicamus? Velut enim in prato multos & varios video lectionis flores, & amplum rosarium: multas vero violas, nec pauciora lilia, sed & varium vbique & copiosum spiritus fructum disseminatum, & multam odoris suauitatem. Immo vero nõ tantummodo pratum, verum & paradisus est diuinarum lectio scripturarum: non enim fragrantiam solũ nudam habent eius flores, sed & fructum, qui animam nutrire posit. Quid igitur de dictis in medium vultis agamus hodie? Vultis quod omnium vilissimum esse videtur, & à quibusque intelligi facillimũ, hoc in præsenti tractemus? Mihi nempe placet, sed & vobis, hoc bene noui, pariter placebit. Quid vero tandem est aliis facilius? Quid autem aliud, quàm quod & cuilibet facile & dictu compendiosum esse videtur? Quale quidem istud, Modico vino vtere, inquit, propter stomachum, & crebras ægritudines tuas. Eia igitur omnem orationem in hanc impendamus dictionem. Hoc autem facimus non ambitionis gratia, neque in dicendo facultatis ostentationem exhibere studentes: nõ enim quæ dicũtur nostra sunt, sed quæ spiritus gratia indulserit: sed vt auditores & segniores excitemus, & quantus sit scripturarum thesaurus, & quòd neque liberum, neque tutum eas prætercurrere, persuadeamus. Si enim tenuis hæc, & compendiosa dictio, & quæ nihil necessarium multis habere videtur, multarum causas diuitiarum, & disciplinæ profundissimæ occasiones nobis præbere visa fuerit: multo magis illa quæ & ex se domesticã ostentant copiam, infinitis thesauris animaduertentes implebunt. Igitur nec illas quidẽ, quæ tenues esse putantur, scripturarum sententias prætermittamus. Nam & ipsæ de spiritus gratia sunt. Spiritus autem gratia nunquam parua est & vilis, sed magna & mirabilis, & dantis munificentia digna. Ne igitur ociose audiamus, quoniam & metallorũ terram excoquentes, postquam in caminum ipsam iniecerint: non tantum auri massas tollunt, sed & paruas bracteolas multa cum sedulitate colligunt. Quoniam igitur & nos aurũ Apostolicis haustum metallis excoquimus, non in fornacẽ iacientes, sed in animæ nostræ cogitationes immittentes: non flammam accẽdentes, sed ignem spiritus excitantes, & paruas micas cum diligentia colligamus. Si etenim breue verbum, sed multa virtus. Quoniam & gemmæ non in corporis mole, sic naturæ pulchritudine precium habent: sic & scripturarum lectio. Externa vero doctrina multas iactans nugas, & multa detinens auditores loquacitate, vacuis remittit manibus, nullum neque magnum, neque paruum lucratos emolumentum. Spiritus vero gratia non huiusmodi, sed in contrarium tota, per modica verba omnibus aduertẽtibus disciplinam affert. Et multis sæpe verbum vnum sufficit hinc excerpsisse, vt totius vitę initium habeant. Postquam igitur tanta adest copia, nosipsos excitemus, & vigili mente quæ dicũtur, suscipiamus: ad magnam enim profunditatem sermonem dimittere paro. Multis enim etiam superflua, & superabũdans esse hæc admonitio quodam modo videtur, & talia dicunt verba: Non per seipsum poterat Timotheus coniicere, qua re vti oporteret, verum à præceptore discere expectat? quid vero præceptor? non tantum imperauit, sed & literis inseruit, tanquam æreæ columnæ, datæ ad ipsum epistolæ agglutinans: nec erubuit huiusmodi palàm scripturæ mandare ad discipulum de publicis negociis scribens? Vt igitur discas, quòd non tantum nõ est inanis admonitio, sed necessaria & vtilissima fuit: & non Pauli est hoc, sed spiritus gratiæ: non tantum dictum, sed & literis insertum esse, & omnibus posteris per hanc epistolam traditum esse: ad ipsam mox probationem veniemus. Ad hæc autem & aliud nõ minus quàm hoc, dubitant quidam intra se quærentes, qua de causa permisit deus virum tantam habentem potestatem, vt eius ossa & reliquiæ dæmones expellerent, in tantam ægritudinem incidere? Nõ enim leuiter ægrotabat, sed continue, sed alternis & iugibus infirmitatibus, nec minimum quidem ipsum respirare indulgentibus. Vnde hoc manifestum? ex ipsis Pauli verbis. Non enim dixit propter ægritudinem, sed propter multas ægritudines. Neque simpliciter propter infirmitates:

Universidad de Deusto
Biblioteca

sed ipsarum continuationem significans, dicebat: frequentes tuas infirmitates. Audiant qui modico traditi lãguori ægre ferunt & indignãtur. Non solum autẽ hoc est quod quęritur, quòd cum esset sanctus ægrotabat, & sic continue ægrotabat, sed etiam quòd publica negocia ipsi erant credita. Si enim vnus esset illorum, qui in montium vertices secesserunt, & in solitudine cellulas compegerunt, & ociosam huiusmodi vitam elegerunt, non esset tam dubium quod quæritur. In medium vero prouectum, & tot ecclesiarum curas habentem creditas, & vrbes totas, & gentes, & totum terrarum orbem tãta cum sedulitate & studio administrãtem infirmitatis necesitati traditum esse, hoc est quod maxime non animaduertentem omnino in stuporem agere potest. Et si enim, inquit, non propter se, saltem propter alios ipsum valere oportebat. Imperator erat optimus: bellum ab eo gerebatur, non contra infideles tantum, sed & contra dæmones, & contra ipsum diabolum. Multa cum vehementia hostes omnes imminebant, dissipantes exercitum, & in captiuitatem trahentes. Hic vero infinitos ad veritatem ducere poterat, & ægrotabat. Etsi enim, inquit, nullum præterea damnum ex hac imbecillitate rebus inferretur, ea ipsa fideles pigriores & torpidiores reddere poterat. Nam si milites ducem suum lecto detentum cernentes, segniores fiunt, & ad pugnam tardiores: multo magis par erat, & fidelem præceptorem post tot signa operum intuentes continue ægrotantem & corporis morbo laborantem, humanum quiddam esse perpessos. Nec vero hæc tantum, sed & aliud quiddam dubitantes quærunt, qua de causa rursum neque seipse, neque ipsius præceptor, ita confectum curauit: sed mortuos quidem suscitabant, & dæmones expellebant, & mortem facile vincebant, corpus vero ægrotum non instaurabant. Et qui in alienis corporibus etiam mortuis tantam exhibuere virtutem, stomachum lapsum non releuabant: & quod maius est, non veretur, nec erubescit Paulus post tot, & talia signa, quæ vel nudo præstitit verbo, Timotheo scribere, vt ab aquæ potu confugiat ad vini medelam. Non quòd vinum bibere turpe sit: Absit (hæc sunt enim hæreticorum præcepta) sed quòd dedecus esse non putaret, non posse absque illius auxilio vnum laborans membrum erigere. Verum enim vero tantum abfuit vt de hoc erubesceret, quòd & omnibus posteris hoc fecit manifestum. Videtis in quantam sermonem egimus profunditatem: quo modo quod paruum esse videtur, innumeris quæstionibus scaturit? Eia igitur & solutionem afferamus. Idcirco enim ad imum descendimus, vt mentem nostrã excitantes, in tuto sensus collocemus. Concedatis autem mihi, quæso, priusquam his quæstionibus solutionem afferam, aliquid de Timothei virtute, & Pauli cura dicere. Quid enim illo fuit amantius, qui tanto absens interuallo, & tot circumuentus negociis pro stomachi sanitate discipuli tantam prouidentiã gerebat, & cum sedulitate de morbi correctione scribebat? Timothei vero virtuti quid æquale? Sic delicias aspernabatur, & lautam mensam deridebat, vt in morbum ex victus asperitate, & nimio caderet ieiunio. Quòd enim natura talis non esset: sed ieiunio & aquæ potu stomachi vim prostrasset, ipsum Paulum diligẽter hoc manifestantem audite. Non enim simpliciter dixit, Vino modico vtere: sed cum prius dixisset, Noli adhuc aquam bibere, tunc bibẽdi vini consilium attulit. Noli adhuc: verbum est significantis, quòd eousque aquam bibebat, & propterea imbecillis factus est. Quis non admiretur ipsius disciplinam & diligentiam? ipsos attigerat cœlos, virtutis cursum consummauerat. Et hæc ipsi præceptor attestatur, sic dicens: Misi vobis Timotheum, qui est filius meus dilectus, & fidelis in domino. Quando autem Paulus ipsum vocat filium, & filium dilectum & fidelem, hæc verba omnem ipsius virtutem demonstrare sufficiunt. Sanctorum enim iudicia nec ad gratiam, nec ad inimiciciam fiunt, sed ab omni sunt dubitatione libera. Non fuisset tam beatus Timotheus, si Pauli filius à natura fuisset, quàm nunc est admirabilis: quoniam secundum carnem nihil ad ipsum attinens, per cognationem, quæ est secundum religionem, in ipsius se adoptionem induxit, cum sedulitate disciplinæ illius characteres in omnibus seruans. Sicut enim vitulus tauro cõiugatus, sic iugũ cũ illo trahebat vbique terrarum, & nihilo propter ætatem deficiebat: sed studium vt cum præceptoris laboribus contenderet, præstabat. Et horum testis rursus ipse Paulus, sic dicens: Nemo ipsum contemnat: opus enim domini operatur sicut & ego. Vidisti quàm incommutatum studium ipsi attestatur? Mox ne hęc ad gratiam dicere videatur, ipsos auditores filij virtutis testes facit, sic inquiens: Probationem autem ipsius nostis, quod tanquã patri filius, sic mecum seruiuit in Euangelio: experientiam vos cepistis virtutis ipsius, & probatæ animæ. Veruntamen cum ad tantam officiorũ altitudinem ascẽdisset, neque sic confidebat: sed in certamine erat & in timore: ideoque cum instantia ieiunabat, neque illud passus est quod multi, qui decem tantũ vel viginti mẽses ieiunio se tradentes, repente omnia dissoluunt. Sed ille nihil tale passus est, neque tale quippiam intra seipsum dixit, Quid mihi deinceps opus est ieiunio? Victor euasi, cupiditates superaui, corpus meum mortificaui, dæmones terrui, diabolum depuli, mortuos resuscitaui, leprosos mundaui, contrariis potestatibus terribilis sum. Quid mihi amplius ieiunium, & vlterior cautela? Nihil tale dixit, aut cogitauit: sed quantò magis innumeris affluebat meritis, tantò magis timebat & tremebat. Et hanc à præceptore disciplinam discebat: etenim ille in tertium raptus cœlũ, & in paradisum delatus, & auditis ineffabilibus verbis, & mysteriorum factus talium particeps, cum orbem totum percurrisset, tanquã alis quibusdam fultus, ad Corinthios scribens, dicebat: Vereor ne fortè cum aliis prædicauero, ipse reprobus sim. Si vero Paulus post talia, & tot officia timet, qui dicere potuit: Mihi mundus crucifixus est, & ego mũdo: multo magis nos timere oportet, & tanto magis, quanto maiora fuerimus beneficia consecuti. Tunc enim diabolus sæuior efficitur, tunc magis efferatur, cum viderit nos cum diligentia vitam nostram disponentes, cum viderit virtutis onera composita, & magnos aceruos, tunc grauius inferre naufragium studet. Vilis enim & abiectus etiam si supplantatus fuerit, & ceciderit, non tantum cõmuni vitæ cladis infert: in alta vero quadam tanquam virtutis specula, cum multa claritate constitutus, & qui omnibus manifestus & cognitus sit, & ab omnibus admirationi habeatur, quando tentatus ceciderit, magnam ruinam & iacturam facit: nõ tantum, quoniam ex alto cecidit, sed quoniam & aliis multis scandali materia est in ipsum respicientibus. Et sicut in corpore, alio quidem membro corrupto, non magnum est damnum: oculis vero læsis, vel capite cõtrito, totum corpus inutile redditur: sic & in sanctis, & magna emeritis dicendũ est. Quando illi extincti fuerint,

1.Tim.5.d

1.Cor.4.d

Philip.2.d

1.Cor.9.d

Gal.4.d

rint, cum maculam quampiam admiserint, totum & reliquum corpus intolerabile detrimentũ patitur: Hęc igitur omnia nota habens Timotheus, vndique se muniebat. Sciebat quòd difficilis res est iuuenta, & iactabilis, fallibilis, labilis est, & vehementioris indiget fræni: pyra enim quædam est exteriora apprehẽdens omnia, facileque ac celeriter succendens. Idcirco ipsam vndique obstruebat, vt compesceret, & huius flammam omni modo extinguere studebat: & equum effrænem, & vix habenis parentem, multa cum vehementia angebat, donec ipsius lasciuias circũcideret, donec obedientem redderet, & traderet magna cum potestate rationis ipsum ducentis imperio. Infirmetur, inquit, corpus, & non infirmetur animus: refrænetur caro, & animæ ad cœlum cursus non impediatur. Ad hæc autem & illud maxime quisque in ipso mirari posset, quòd tantum debilitatus, & tanta cum ægritudine luctans, dei negocia non negligebat, sed amplius quàm valentes, & corpore vigentes circunquaque volitabat, iam Ephesum, iam Corinthum, in omnique mari, in omni solo cum præceptore apparens, omnibus in certaminibus & continuis periculis cum ipso communicabat. Nec animi sapientiam redarguit corporis imbecillitas, tantum valet in deum zelus, tam leues efficit alas. Sicut enim corpora habentibus pinguia & valida, nullum erit valetudinis emolumentum, si animus deiectus fuerit & segnis, & degener: sic & confectis nullum erit ex imbecillitate nocumentum, si animus generosus & expergefactus fuerit. Videtur autem quibusdam hæc admonitio & consilium, liberioris vini potus potestatem indulgere. Sed non ita est. Cæterum si quis dictionem hanc diligenter exquirat, de sobrietate magis est admonitio. Cogita enim quo modo non à principio, neque ab exordiis hoc consilium Paulus dederit, sed postquã vidit omnem virtutem deiectam, tunc cõsuluit: neque hoc simpliciter, sed cum præfinitione quadam: non enim simpliciter dixit, vino vtere: sed, vino modico, nõ quòd hac admonitione & cõsilio Timotheus egeret, sed quòd nos indigemus. Idcirco ad illum scribens, nobis bibẽdi vini mensuram & terminos statuit, tantum bibere iubens, quantum valetudinem adiuuet, quantum corpori sanitatem præbeat, & non alterum morbum: non pauciores enim, quàm continuatus aquæ potus, sed multo plures, & difficiliores animi & corporis morbos immodica vini parit potatio, passionum bellum, absurdarum cogitationum hyemem mẽti introducens, & corporis vim molliorem & solubiliorem efficiens. Non enim ita terræ natura vexata aquarum superabundantia cõtinue dissoluitur, vt corporis vis mollescit, & diffluit, & exilis redditur vini potu cõtinuo ingurgitata. Fugiamus igitur vtrinque intemperantiam, tum corporis valetudinem curando, tum ipsius lasciuias recidendo. Vinum enim à deo datum est, non vt inebriemur, sed vt sobrij simus: vt delectemur, non vt doleamus. Vinum enim lętificat, inquit Dauid, cor hominis: tu vero ipsum tristiciæ materiam facis. Et enim animo grauato sunt supra modum ebrij, tenebris multis menti offusis. Medicina optima est, quando commensuratione habet optimam. Hic locus & cõtra hæreticos vtilis est, dei creaturã accusantes: si enim de vetitis esset, non permisisset Paulus, non vino vtendũ dixisset. Non solum autem contra hæreticos, sed & cõtra fratrum nostrorum simpliciores, qui postquam aliquos præ ebrietate se deturpãtes viderint, illos vituperare omittentes, fructum à deo datum calumniantur,

Psal.103.d

dicentes, Non sit vinũ. Ipsis itaque dicamus, Non sit ebrietas. Vinum enim dei, ebrietas autem diaboli opus est: nõ vinum ebrietatem facit, ne dei creaturam accuses, sed conserui insaniam argue. Tu vero peccantẽ punire & corrigere omittens, benefactorem afficis contumelia? Cum igitur quosdam hæc dicentes audierimus, obmutescere faciamus. Nõ enim vsus, sed immodestia ebrietatem facit: ebrietatem, inquam, malorum omnium radicem. Vinũ datum est, vt corporis imbecillitatem corroboret, non vt animi sanitatem exterminet. Noli igitur immoderate dei munere vtens, stultis & impudentioribus hominibus occasiones præbere. Quid enim ebrietate miserabilius? Mortuus est animatus, ebrius, dæmon est voluntarius: morbus veniam non habens, ruina excusatione carens, commune generis nostri opprobrium. Non enim in conuentibus tantum inutilis ebrius, aut in priuatis & publicis negociis, sed etiam solo est aspectu omnium grauissimus, fœtores exhalans teterrimos, eructationes, & oscitationes, & voces ebriorũ insuaues atque molestæ, eos qui spectant, & simul sunt, extremæ abominationis implent. Et quod malorum caput est, cœlum ebriis inuisum hic morbus efficit, nec æterna bona assequi permittit, sed post vitæ huius opprobrium, & illic tali morbo laborantes, pœna manet æterna. Hanc igitur improbam consuetudinem recidamus, & Paulum audiamus dicẽtem: Vino modico vtere. Etenim ipsum modicũ propter infirmitatem permisit, quòd nisi imbecillitas vexasset, neque modicum admittere discipulum coẽgisset. Necessarium enim est nobis traditos cibos & potus temporibus & necesitatibus semper metiri: & nullatenus necesitatem excedere, neque imprudenter & temere quid facere oportet. Sed postquam Pauli curam, & Timothei virtutem didicimus, eia deinceps ad ipsam quæstionum solutionem ducatur oratio. Quæ igitur sint, quæ quæruntur, iterum dicere necessariũ est, vt solutio manifestior efficiatur. Qua de causa sanctum talem, tractantem negocia in morbũ deus incidere permisit, & neque ipse, neq; præceptor ægritudinẽ curare potuerunt, sed bibendi vini auxilio opus habuerunt? Et quæsita quidem hæc erant. Oportet autem ipsam inferre solutionem, vt non tantũ qui in morbum & ægritudinem talem, sed & quicũque in pauperiem inciderũt, & pestem, & vincula, & tormenta, tentationes & calũnias, omnia præsentis vitæ incommoda, sancti & magni & admirabiles ex rebus hodie dicendis idoneã & manifestissimam in illis quoque defensionẽ contra accusare volentes, inuenire possint. Multos etenim audiui talia quærentes: Quid tandem ille modestus & mãsuetus homo ab alio quodã impio & improbo per singulos dies trahitur, & innumeras patitur molestias, & deus permittit? Quare alter accusatº iniuste mortuº est? Ille submersus est, inquit, alius præcipitatus? Et multos possumus referre sanctos, & temporibus nostris & maiorum nostrorum, qui multas sustinuerunt tribulationes, differentes & varias. Vt igitur horum omnium rationem videamus, & neque ipsi tumultuemur, neque alios scandalizatos negligamus, nunc diligenter dicendis intẽdamus. Variæ enim & omnimodæ sanctorum afflictionis causas numero octo charitati vestræ dicere possum. Idcirco omnes vos ipsos cum diligentia colligite, scientes quòd nulla deinceps nobis venia & excusatio dabitur, si de contingentibus scandalizemur, quippe qui cũ sint multæ occasiones, tanquã nulla sit, ita tumultuabimur & perturbabimur. Itaque prima

Universidad de Deusto
Biblioteca

quidē eſt, quòd cum facile in arrogantiā propter meritorū magnitudinē & miraculorum tollātur, ipſos ſinit affligi. Secunda, ne cæteri maiorem habeant de ipſis opinionem, quàm humana patitur natura, & ipſos deos, non autem homines eſſe arbitrētur. Tertia, vt & dei virtus appareat per egrotantes & competitos, exuperans & prædicationem augens. Quarta, vt ipſorum illorum patientia manifeſta fiat, non propter mercedē deo ſeruientium, ſed & tantam exhibētium gratitudinem, vt & poſt tot mala ſyncera in ipſis beneuolentia oſtendatur. Quinta, vt de reſurrectione cogitemus: cū enim virum iuſtum, & multa plenum virtute, innumera paſſum mala, & ſic hinc digreſſum videris, oportet ex hoc omnino aliquid de illo iudicio cogitare. Si enī homo pro ſe laborantes ſine præmiis & retributione abire non permittit: multo magis eos, qui tātum laborauerunt, nunquam incoronatos remanere deus decerneret. Si autem ipſos laborum ſuorum retributione priuare non elegit, omnino neceſſe eſt quoddam aliud tē pus eſſe poſt præſentium finem, per quod præſentis vitæ laborum retributiones reciperent. Sexta, vt omnes in grauia incidentes, ſufficientem conſolationem & mitigationem habeant in eos reſpiciētes, & malorum quæ ipſis accidere recordantes. Septima, ne quando exhortamur vos ad illorum virtutem, & cuique dicimus, imitare Paulum, imitare Petrum, propter geſtorū exceſſum alterius ipſos naturæ participes fuiſſe cogitātes, ad imitationem torpeatis. Octaua, vt quando beatos vel miſeros cēſere oportet, diſcamus quos quidem beatos, quos autem miſeros & ærūnoſos putare debeamus. Igitur hæ quidem ſunt cauſæ: ſed oportet eas omnes ex ſcripturis confirmare, & diligenter demonſtrare, quòd omnia dicta non humanarum rationum adinuentio, ſed diuinarum ſcripturarum eſt ſententia. Sic enim & oratio erit nobis fide dignior, & meliº animis noſtris inſidebit. Quòd tribulatio quidem cōferat hoc ſanctis, vt moderentur & humilientur, nec inflentur ex geſtis & ſignis, & propter hoc ipſam euenire deus permittat, Prophetam Dauid & Paulum eadem dicentes, audiamus. Nempe ille quidem dicit: Bonum mihi domine, quia humiliaſti me: hic autem præfatus, Raptus ſum in paradiſum, ſubintulit dicēs: & ne reuelationum magnitudo extollat me, datus eſt mihi ſtimulus carnis, angelus ſatanæ. Quid hoc apertius? ne extollar, inquit, propter hoc permiſit deus angelos ſatanæ colaphizare me. Angelos autem ſatanæ, non dæmones aliquos dicit, ſed homines diabolo miniſtrantes, infideles, tyrannos, gentiles, qui continue ipſum tribulabant, & ſemper inſequebantur. Quod autem dicit, huiuſmodi eſt: Poterat, inquit, deus continere perſecutiones & tribulationes aſsiduas: ſed quoniam in tertium raptus fui cœlum, & in paradiſum delatus, ne harum magnitudine reuelationum extollar, & altum ſapiam, permiſit perſecutiones has, & angelos ſatanæ per perſecutiones & tribulationes me colaphizare, ne extollar: quoniam igitur ſancti, & admirabiles Paulus & Petrus, & omnes quicunque tales, qualeſcunque ſunt, tamen homines ſunt: & multæ cautionis, ne facile extollantur, indigēt, & maxime omnium ſancti: nihil enim ſic in arrogantiam extollere conſueuit, vt officiorum conſcientia & anima cum libertate viuens: ne quid igitur tale illi patiantur, tentationes & tribulationes eſſe conceſsit, quæ poſſent ipſos corripere & perſuadere, vt in omnibus moderate agerent. Quòd autem ad demonſtrandam dei virtutem hoc magnopere conferat, & hoc ab eodem Apoſtolo diſce, qui prius hoc dixerat. Ne enim dicas, quod infideles putant, deum talia permittētem debilem eſſe, nec ſuos periculis eripere poſſe, quòd ipſos affligi continue concedat. Hocq; conſidera, quo modo per hæc demonſtrauit Paulus, quòd non tantum quæ fierent, ipſius imbecillitatem non arguerent, ſed amplius potentiam omnibus oſtentarent. Cum enim dixiſſet: Datus eſt miſti ſtimulus carnis, angelus ſatanæ qui me colaphizet: & continuas propterea tentationes demonſtraſſet, intulit: Propter quod *Ibidem.* ter dominum rogaui, vt à me diſcederet, & dixit mihi: ſufficit tibi gratia mea: nam virtus mea in infirmitate perficitur. Tunc mea, inquit, potentia demonſtratur, quando vos in imbecillitate eſtis, & per vos qui videmini eſſe debiles prædicationis verbū augetur, & vbique diſpergitur. Quando igitur in carcerem, innumeris ſuſceptis verberibus deductus fuit, carceris cuſtodē vinxit. In ligno erāt pedes, in catenis manus, & carcer *Acto.16.* ſub mediam noctem quatiebatur, ipſis deum laudantibus. Cernis quo modo ipſius virtus in infirmitate perficiebatur? Si fuiſſet ſolutº Paulus, & illud habitaculum concuſsiſſet, non fuiſſet tam mirādum, quod fiebat: idcirco inquit, Remane vinctus, & commoueātur parietes vndique, & ſoluantur cōpediti, vt magis virtus mea euidēs ſit, dum per te cōſtrictum & colligatum omnes vincti ſoluuntur. Hoc ipſum igitur & carceris cuſtodē nunc perculit, quòd cū tanta teneretur neceſsitate, per orationem ſolam potuit fundamēta quidem quaſſare, fores vero carceris aperire, & omnes vinctos ſoluere. Nō hic autem ſolum, ſed etiam in Petro, & in ipſo Paulo & in aliis quoque Apoſtolis videre quiſpiam poſſet hoc iugiter euenire, & in perſecutionibus dei gratiam efflorentem & apparentē in tribulationibus, & ſic virtutem ſuam prædicantem. Idcirco dicebat, Sufficit tibi gratia mea: virtus enim mea in infirmitate perficitur. Quòd autem & humana natura maiora multi ſæpius de ipſis ſuſpicaturi erant niſi talia patientes vidiſſent, audi quo modo timuit Paulus. Nā & ſi voluero, inquit, glo- *2.Cor.12.* riari, non ero inſipiens: parco autem, ne quis me exiſtimet ſupra id quod videt in me, aut audit aliquid ex me. *Pſal.118.f* Quid autem eſt quod dicit? poteram, inquit, multo maio- *2.Cor.12.b* ra dicere miracula, ſed nolo, ne forte ſignorum magnitudo maiorem de me hominibus ſuſpicionē inducat. Propterea & Petrus poſtquā claudū erexit, & omnes ipſum admirabantur, ſeipſum corripiens & perſuadēs, quòd nihil à ſeipſo, & de proprio exhibuerat, dicit: *Acto.3.* Quid nos intuemini tāquam propria virtute vel poteſtate fecerimus hunc ambulare? Et rurſus in Lyſtris nō ſolum erāt obſtupefacti, ſed & tauros coronatos duxerunt, & Paulo & Barnabæ immolare aggrediebantur. Vide diaboli maliciā. Per quos dominus ex mūdo impietatē expurgare ſtudebat, per hos ipſam ille inducere curabat, rurſum perſuadens deos homines eſſe putare: quod & prioribº fecit tēporibus. Et hoc maxime eſt, quod idololatriæ principiū, & radicē introduxit. Multi enim qui & bella bene geſſerant, erexerant trophæa, & vrbes ædificauerant, & aliis huiuſmodi demeruerāt ſui tēporis homines, dij à multis exiſtimati ſunt, & templis & aris honorati. Et omnis gentiliū deorū numerº ex his omnibus cōflatus eſt. Ne hoc & in ſanctis fieret, permiſit ipſos deus continue pelli, flagellari, in varios incidere morbos: vt nimia corporis imbecillitas, & tētationum turba præſentibº perſuaderet, quòd homines erant talia edentes miracula, nihilq; de ſuo afferebant, ſed nuda gratia per illos omnia operabatur. Si enim

parua

parua & vilia operatos, deos putauerunt: multo magis ſi nihil paſsi fuiſſent humanū, hos ſuſpicati fuiſſent, qui talia fecerunt, qualia nemo vnquam neque vidit, neque audiuit. Si enim cum ipſi flagellarentur, præcipitarentur, ligarentur, pellerentur, periclitarentur quotidie, tamen in hanc impiā opinionē quidam ceciderūt: multo magis ſi nihil humanum paſsi fuiſſent, huiuſmodi fuiſſent exiſtimati. Igitur hæc quidem tertia afflictionis cauſa. Quarta vero, ne ſancti propter preſentis felicitatis ſpem deum colere putentur. Etenim multi in laſciuia viuentium à multis ſæpius accuſati, & ad virtutis vocati labores, & ſanctos in hilari moleſtiarū tolerantia laudari audientes, ex his ipſos accuſare aggrediuntur, & non homines tātum, ſed & ipſe diabolus hoc ipſum ſuſpicatus eſt. Quoniā enim multis erat circundatus diuitiis Iob, & multa potiebatur opulētia, exprobratus à deo per ipſum malignus ille dæmon, cū nihil haberet quod diceret, neq; quo de ſuis excuſaretur criminibus, neque quod iuſti virtutibus impingeret, ad hanc ſtatim confugit confuſionem, dicens: Nunquid gratis *Iob.1.* Iob colit te? circumuallaſti interiora & exteriora eius. propter mercedem, inquit, ille virtutem ſequitur tanta fruens opulentia. Quid igitur fecit dominus? volēs demonſtrare, quòd nō ipſum ſancti colunt propter mercedem, omnem ipſius ſubſtātiam abſtulit, & paupertati tradidit, & in grauem morbum incidere permiſit. Mox illum redarguēs, tanquā temerè talia ſuſpicatū, inquit, Adhuc innocentiā retinet: tu vero cōmouiſti me, vt ſuſtra ipſius ſubſtantiam perderē. Sanctis enim hoc in remunerationem & retributionē ſufficit, deum venerari: quoniā & amanti hoc in retributionē ſufficit, ſe amantem amare; & nihil amplius requirit, nec quippiam hoc maius eſſe putat. Si vero in homine hoc, multo magis in deo: quod quidē & deus demonſtrare volens, plura quam diabolus petiit, conceſsit. Ille enim inquit: Mitte manum tuam, & tange ipſum: deus autem non ita. Sed tibi ipſum, inquit, trado. quemadmodū enim in exterioribus certaminibus corpore vigentes, & bonę habitudinis athletæ, non ſic apparent, cum veſtimentum vndique oleo madidū fuerint induti, ſed quando illo abiecto nudi in ſtadia feruntur, tunc maxime ſpectatores membrorum proportione penitus obſtupefaciunt, cum nihil ipſam amplius obumbrare poſsit: ſic & Iob, quando omnibus quidem illis diuitiis circunfuſus erat, quis eſſet, non multis manifeſtus erat: poſtquam vero ipſas, velut veſtimentum exutus athleta abiecit, & ad pietatis certamina nudus intrauit: ſic ſpoliatus ſpectatores omnes perculit, vt & ipſe angelorum dominus ſuper animi eius tolerantia vehementer acclamaret, & victori illi applauderet. Quod enim ſuperius iam dixi, non hominibus apparebat illis omnibus diuitiis circumamictus, ſicut quando proiecto ipſo pallio nudus exiliit in medio orbe, tanquam theatro. Et omnes bonam ipſius habitudinem admirati ſunt: nō ſolum autem ex rerum ablatione demonſtrabatur, ſed etiam ex patientiæ lucta circa ægritudinem. Sicut nanque prædixi, non ipſum percuſsit deus, ne rurſum diabolus diceret: pepercisti, & non tantam, quantam oportebat intuliſti tentationem: ſed ipſi tradidit diabolo, & gregum perditionem, & carnis poteſtatem. Confido de certatore, inquit, idcirco nō prohibeo ipſi quæcunque velis inferre certamina. Sed quemadmodum ſpectati paleſtritæ, & arte & corporis robore fidentes, non recte aduerſariis (vt plurimum) congrediuntur, neque de pari, ſed ipſos illis medios apprehendendos præbent, vt illuſtrio-

A rem victoriam faciant: ſic & deus medium tradidit ſanctum diabolo apprehendēdum, vt cum ipſius tantam conflictus prærogatiuam ſuperarit, ſolóq; proſtrauerit, clarior corona reddatur. Aurum eſt probatum: quo modo vis proba, in ipſo maculam non inuenies. Non aliorum vero nobis tantum fortitudinem demonſtrat: ſed & aliam magnam affert cōſolationem. Quid enim inquit Chriſtus? Beati eritis, cum maledixerint vobis *Matth.5.* homines, & perſecuti vos fuerint, & dixerint omne malum aduerſum vos mentientes propter me: gaudete & exultate, quoniam merces veſtra magna eſt in cœlis: ſic enim perſecuti ſunt prophetas, qui fuerunt ante vos. Et rurſum Paulus Macedonas conſolari volens: Vos enim, inquit, imitatores facti eſtis fratres eccleſiarum dei quæ ſunt in Iudæa: quoniam eadem paſsi eſtis à contribulibus veſtris, quemadmodum & illi à Iu

B dæis. Et Hebræos rurſum ita conſolatur, recēſens iſtos *Heb.11.* omnes in fornacibus, in lacubus, in ſolitudinibus, in montibus, in ſpeluncis, in fame, in anguſtia degentes: moleſtiarum enim communicatio quandam lapſis affert conſolationem. Quòd autem & de reſurrectione quoq; hoc ipſum cogitationes inducit, audi eundem Paulum dicentem: Si ſecundū hominem cum feris pu- *1.Corin.15.* gnaui Epheſi, quid mihi prodeſt, ſi mortui non reſurgunt? Et iterum: Si in hac vita tantū in Chriſto ſperantes ſumus: miſerabiliores ſumus omnibus hominibus. Innumera patimur mala in præſenti vita, inquit: ſi igitur non ſperatur altera vita, quid nobis eſſe poſsit miſerabilius? Vnde manifeſtum eſt, quòd non ſolæ miſerię nobis in preſenti ſuppetiiſſent. Et hoc clarum ex tentationibus efficitur: nunquam enim deus pateretur tot & talia paſſos mala, & preſentem vitam omnem in ten

C tationibus & infinitis degentes periculis, multo maioribus non remunerari muneribus. Si vero non pateretur, certum quòd meliorum quampiā parauit alteram vitam, in qua pietatis pugiles coronare & laudare toto debet orbe ſpectante. Itaque cum videris iuſtum anguſtiari, affligi imbecillitate, pauperi, & innumeris aliis ærumnis præſentem vitam tranſire, dic intra te ipſum: quòd niſi reſurrectio eſſet & iudicium, nunquam deus tāta propter ſe mala paſſum, nullo potitum bono hinc migrare permiſiſſet. Vnde patet, quod alteram ipſis vitam præſenti iucundiorem, & multo meliorem parat: niſi enim hoc eſſet, improbos quidem multos per hanc vitam gaudere, iuſtorum vero multos in plurimis ærumnis vnquam dimiſiſſet: ſed quoniam præparatum eſt ſeculum aliud, in quo ſecundum meritum, huic quidem improbitatis, huic vero virtutis præmia red-

D dere debet: propterea tolerat hunc quidem affligi, illum vero deliciis indies diffluere. Verum & aliam ex ſcripturis cauſam aſtruere conabor. Qualis vero hæc eſt? ne dicatis nos in eandem virtutem non eſſe vocatos: quoniam illi alterius naturæ participes eſſent, qua non erant homines. Idcirco quidam de magno loquens Helia, ſic inquit: Helias homo erat in paſsioni- *Iacob.5.* bus ſimilis nobis. Vides quod à paſsionum cōmunione demonſtrat ipſum hominem eſſe ſecundum nos? *Sapient.7.* Et iterum: Etenim ego homo ſum in patiendo vobis ſimilis. Et hoc naturæ communionem ſpondet. Vt autem diſcas, quòd & hic quos oporteat putare beatos nos docet, inde clarum eſt, quòd quando audieris Pau lum dicentem, Vſque ad præſentem horam & eſuri- *1.Corint.4.* mus, & ſitimus, & nudi degimus, & colaphizamur, & inquietamur, & laboramus: &, Quem diligit domi- *Hebr.12.* nus, caſtigat: flagellat autem omnem filium quē ſuſcipit: certum

Universidad de Deusto
Biblioteca

pit: certum est quòd non remissione fruentes, sed propter deum angustiatos & contritos laudemus, & beatos censeamus in virtute viuentes, pietatisq; curam gerentes. Sic & Propheta dicit: Dextera eorum dextera iniquitatis, filiæ eorum compositæ, circumornatæ vt similitudo templi. Promptuaria eorum plena, eructantia ex hoc in illud. Et oues eorum fœtuosæ abundantes in gressibus suis, boues eorum crassæ. Non est ruina maceriæ, neq; transitus, neq; clamor in plateis eorũ. Beatũ dixerunt populum cui hæc sunt. Tu vero quid dicis? Beatus, inquit, populus, cuius dominus deus eius. Non pecuniis affluentem, sed pietate gloriantem: hunc ego beatum puto, inquit, & si innumera patitur mala. Si vero oportet & nonam dicere causam, illud dicere possemus, quòd spectabiliores tribulatio facit tribulatos.

Psal.143.

Roman.5. Tribulatio enim patientiam operatur, patientia vero probationem: probatio autem spem, spes vero non confundit. Vides quòd ex tribulatione probatio futurorum spem nobis affert, & in tentationibus manere, de futuris bene sperare facit? Itaque non temere dicebam, quòd hæ tribulationes resurrectionis spem nobis

Eccle.2. designant, & vexatos meliores efficiunt. Quemadmodum enim, inquit, in fornace aurum examinatur, sic & homo acceptus in humiliationis camino. Possumus & decimam dicere causam. Qualem vero hanc? quam & iam sæpius dixi superius, quòd si aliquas habeamus maculas, & hic eas deponimus. Et hoc patriarcha declarans ad diuitem dicebat: quoniam Lazarus recepit sua

Lucæ.16. mala: vnde consolationem accipit. Et ad hanc aliam rursum inueniemus. Qualem vero hanc? vt coronæ & præmia nobis augeãtur: quantũ enim tribulationes intenduntur, tantũ & retributiones ampliabũtur, imò vero & multo plus. Non enim condignæ sunt passiones

Roman. 8. præsentis temporis ad futurã gloriam, quæ reuelabitur in nobis. Tot igitur causas habentes de sanctorum afflictione dicẽdas, ne in tẽtationibus indignemur, neq; angustiemur, neq; tumultuemur: sed & ipsi nostros instruamus animos, & alios hæc doceamus. Et si videris hominẽ in virtute viuentem, philosophiã sectantem, placentem deo, postea innumera patientem mala, ne scandalizeris dilecte. Et si videris aliquem spiritualibus vacantem operibus, & aliquid vtile expediturũ, postea supplãtatũ: ne tumultueris. Etenim noui multos sæpius talia quærentes. Ille, inquiunt, ad templũ peregrinatus est pauperibus pecunias perferens, & in naufragium incidit, & amisit omnia. Alter rursum idem faciens, in latrones incidit, & vix animam suã saluauit, nudus inde discedens. Quid igitur dicemus? ꝙ horũ nullo tristari oportet. Etsi enim naufragium fecit, sed & habet iusti- D ciæ fructũ appensum: sua enim omnia impleuit, collegit pecunias, deposuit, cum recepisset, abibat, peregrinationem attigerat: naufragium vero de reliquo, non de ipsius fuit sententia. Sed quare hoc deus cõcesit? vt hũc spectatum exhiberet. Sed pauperes, inquit, priuati sunt pecuniis. Non tantam tu pauperum prouidentiam habes, quantã qui fecit eos deus: etsi enim his priuati sunt, tamen aliunde potest maiorem copiæ occasionẽ ipsis præbere. Ne igitur gestorum rationes repetentes ipsum reprehendamus, sed in omnibus glorificemus: nõ enim imprudenter & temere talia sæpe fieri permittit. Sed cum ex his pecuniis consolationem habituros non despiciat, sed ipsis aliã pro his alimenti occasionem præbeat, etiam naufragium passum probatiorem efficit, maioremq; ipsi parat mercedem: multo enim maius est, quàm eleemosynam dare, quòd talibus obrutus negociis deo gratias agat. Non enim tantum quæ per eleemosynam damus, sed & ea, quibus ab aliis spoliari fortiter ferimus, multũ nobis fructum afferũt. Et vt discas hoc illo maius esse, ex his quæ Iob cõtigerunt hoc faciã manifestũ. Ille quando pecunias possedit, aperuit domum pauperibus, & omnia quæ habebat elargiebatur: non erat tam illustris, quando pauperibus domum aperuit, quàm cũ ipsam cecidisse audiens non iniquè tulit. Non erat tam illustris, quando ex otium tonsura nudos circundedit, quàm fuit clarus & spectatus, cum audiens, quòd ignis cecidisset, & greges omnes consumpsisset, gratias egit. Tunc humanus fuerat, nunc fuit philosophus: tunc pauperum miserebatur, nunc deo gratias agebat. Nec intra se dixit, Quid tandem hoc est? Armenta consumpta sunt, quibus innumeri pauperes alebantur. Et si ego indignus eram hac rerum frui copia, saltem propter communicantes parcendum erat. Sed nihil horum neque dixit, neque cogitauit. Norat enim deum omnia vtiliter dispensantem. Et vt scias, quòd grauius postea vulnus intulit diabolo, cum spoliatus gratias egit, quàm cum possidens miserabatur, aduerte. Quando possidebat, suspicionem quandam habuit diabolus, etsi falsam, habuit tamen vnde diceret: num gratis deum colit Iob? Postquàm vero omnia abstulit, & ipsum omnibus spoliauit, hic autem eandem in deum charitatem præstitit, tunc demum obstructum est os impudens, & nihil amplius quod diceret, habebat: nam splendidior quàm prius erat iustus ille vir. Omnibus enim priuatum, generose & cum gratiarum actione ferre multo maius est, quàm in diuitiis degentem facere eleemosynam, sicut & in hoc contigit iusto. Tunc multa in conseruos fuit benignitas, nũc magnus in dominum amor demonstrabatur. Hunc vero non temere sermonem extendo: sed quoniam sæpius eleemosynas facientes quidam, viduas alentes, omni substantia dispoliati sunt: alij facto quopiam incendio omnia amiserunt: alij naufragiis inciderunt: alij calumniis, & talibus quibusuis tentationibus, post multas eleemosynas in extremam redacti sunt pauperiem, & infirmitatem, & ægritudinem: & à nemine vllum adepti sunt auxilium. Ne igitur dicamus, quod sæpe dicunt, quòd nemo quicquam sciat, sufficiunt omnia dicta talem expellere trepidationem: cum ille nanque tot faciens eleemosynas omnia perdiderit, si pro hac gratias egerit iactura, multo maiorem à deo beneuolentiam hauriet: nec duplum sicut Iob, sed cẽtuplum, & vitam æternam recipiet. Si vero hic malum patitur, hoc ipsum maiorem illic thesaurum ipsi prębebit, quòd generose omnia ferat: ad maiores enim ipsum inde vocat exercitationes & luctas, & de copia in penuriam incidere deus permisit. Ignis ingruens sæpius substantiam tuam absumpsit, & totam domum populatus est? reminiscere eorum quæ Iob acciderunt: age gratias domino, qui prohibere potest, & non prohibuit: & tantam recipies mercedem, quantam si omnia illa in pauperum manus reposuisses. Sed in pauperie degis, & fame, & infinitis periculis? Recordare Lazarum, cum inopia & orbitate & innumeris aliis pugnantem molestiis, & hæc post virtutem tantam. Recordare Apostolorum, qui & in fame, & in siti, & in nuditate degebant: prophetarum, iustorum: & omnes ipsos inuenies non de diuitibus, non de gaudentibus, sed de egentibus tribulatis, & angustiatis esse. Hæc apud teipsum colligẽs, domino gratias age, quòd te huius fecit portionis, non exosus, sed & valde diligens:

Iob.13.

Lucæ.

Act.27.

1.Thess.2.

gens: quoniam & illos tot grauia pati non permisisset, nisi vehementer amasset, quoniam clariores ipso per hæc mala reddebat. Nullũ gratiarũ actioni par bonũ, quẽadmodum blasphemia peius nihil. Ne admiremur, quòd spiritualibus instantes multa patiamur aduersa. Quemadmodum enim latrones, nõ vbi fœnum & paleæ & calamus, sed vbi aurum & argentũ ibi fodiunt, & continue vigilãt: Sic & diabolus his maxime instat, qui spiritualia attingũt negocia. Ibi multæ insidiæ, vbi virtus: illic inuidia, vbi misericordia. Sed est nobis telum maximum quod omnes tales machinas repellere

Gene.4. valet, qui per hęc omnia deo gratias agit. Abel, dic mihi, nónne de primitiis deo sacrificans, fraterna cecidit manu? Sed tamen deus concesit, non eum perosus qui se honorauit, sed valde diligens: & præter speciosissimi illius sacrificij coronam, & alteram ipsi per martyrium præbens. Moses cuidam iniuriam affecto opitu-

Exod.2. lari voluit, & mori periclitatus est, & patria excidit, vt sanctorum patientiam discas. Si enim postquam nobis cauissemus, sic spiritualia attigissemus negocia, nihil magnum facere visi essemus, tale securitatis pignus habentes: nunc vero hic maxime admirabiles sunt talia facientes, quòd & pericula, & damna, & mortes, & infinita pręuidentes mala, tamen huiusmodi officiis non

Dan.3. absistunt, neque timorum expectationibus segniores facti sunt. Sicut igitur tres pueri dicebant: Est deus in cœlo potens eripere nos: & finaliter: Notum sit tibi rex quòd diis tuis non seruimus, & auream imaginem, quam erexisti, non adoramus: & tu igitur quãdo quid boni secundum deum operari debes, multa prospice pericula, multa damna, multas mortes, & ne abhorreas, neque tumultueris accidentibus his. Fili, inquit, accedens ad seruitutem dei, præpara animam tuam ad tentationem. Nemo nempe pugnare decernens, absque vulneribus coronam reportare expectat. Et tu igitur cum diabolo totis viribus pugnare aggrediens, ne vitam securam, & deliciis plenam sequaris. Non enim hic tibi retributiones, & promissiones, sed in futuro seculo omnia præclara deus promisit. Cum igitur vel ipse bonum feceris, & contraria receperis, vel alium hoc videris patientem, gaude & lætare. Maioris enim tibi retributionis materia est. Ne concidas, neque soluas promptitudinem, neque segnior fias: sed magis insta cum maiori alacritate. Quoniam & Apostoli quando prædicabant, etsi flagellabantur, lapidabantur, carceres continue habitabant, non solum post periculorum liberationem, sed & in ipsis periculis cum maiore promptitudine veritatis præconium enunciabant. Et est cernere Paulum in ipso carcere, in ipsis catenis in- D struentem, initiantem: & in foro rursum idem facientem, & in naufragio, & in tempestate, & in periculis innumeris. Et tu hos sanctos æmulare, & à bonis operibus, quotiescũque incidas, & si millies interpellãtem diabolum videris, nusquam absistas. Tu quidem pecunias perferẽs, forte naufragium fecisti. Paulus autem omnibus pecuniis preciosius verbum ferens, Romam abibat, & in naufragium incidit, & infinita subiit incommoda. Et hoc ipse manifestauit dicens: Sæpius voluimus venire ad vos, sed impediuit nos satanas: & deus permisit ex superabundanti suã demonstrans virtutem: & ostendens, quòd infinita faciente diabolo, & prohibẽte, nihil ex hoc prædicatio minuebatur aut interrumpebatur. Idcirco in omnibus Paulus deo gratias agebat, sciens quòd probabiliorẽ per hæc se deus reddebat: & promptitudinis suæ vehementiam in omnib⁹ exhibebat, impediméto nullo interruptus. Quoties igitur frustrati fuerimus, toties spiritualia aggrediamur: neque dicamus, quare deus impedimẽta permisit? propter hoc enim permisit, vt promptitudinem tuam multo magis demonstres, & multum amorem. Amantis enim maxime est, nunquã ab his quæ amato cõplacent absistere. Mollis enim & ignauus ex primo statim impetu concidet. Vehemens autem & excitatus, & si millies interpelletur, tanto magis diuinis rebus instabit, quantũ in se est omnia implens, & in omnibus gratias agens. Hoc & nos faciamus. Magnus thesaurus gratiarũ actio, magnæ diuitiæ, inconsumptum bonum, armatura fortis: sicut blasphemia ingruentem iacturam intendit iis, qui peierare solent, plura insuper perire facit. Perdidisti pecunias? Si gratias quidem egeris, animam lucratus es: & maiores nactus es diuitias, quia dei

B beneuolentiam hausisti amplius: si vero blasphemaueris, insuper & salutem tuam amisisti: & quam habuisti animam, & hanc occidisti. Sed postquam de blasphemia nobis verba nunc facta sunt, vnam vos omnes petere volo retributionem pro concione hac atque sermone: vt in ciuitate blasphemãtes mihi castigetis: & si quempiam in biuio & foro deum blasphemantem audieris, accede, increpa: & si verbera infligere oportet, ne recuses: ipsius faciem alapa percute, contere os ipsius, percussione manum tuam sanctifica. Et si vlli accusauerint, & si in carcerem traxerint, sequere: & si pœnas iudex pro tribunali repoposcerit, dic cũ libertate, quòd angelorum regem blasphemauit. Si enim regem terræ blasphemantes puniri oportet, multo magis illũ contumelia afficientes. Commune crimen est, publica iniuria, cuiq; licet accusare volenti. Discant & Iudæi &

C gentiles, quòd ciuitatis conseruatores sunt Christiani, & curatores, & præsides, & magistri: & idẽ discant dissoluti, & peruersi, quòd & dei seruos ipsos timere oportet: vt etsi quid tale loqui aliquando eligant, sese vndique circunspiciant, & vmbras timeant, anxij nẽforte Christianus audiens insiliat, & vehemẽtius puniat. Nõ audisti quid Ioannes fecerit? Tyrannum vidit hominem nuptiarum leges subuertentem, & cum fiducia in medio foro dicit: Non licet tibi habere vxorem Phi- *Matth.14.* lippi fratris tui. Ego autẽ non ad tyrannũ te duxi, neq; ad iudicẽ, neq; pro nuptiis temerariis, neq; pro seruis cõtumelia affectis, sed pro furore in deũ, æqualẽ castigare deposco. Ergo si tibi dixissem, reges vel iudices præuaricãtes puni vel corrige, nõ me insanire dixisses? Et tamen Ioãnes hoc fecit: adeò nõ est id supra nos. Nũc vero saltem conseruũ, vel æqualẽ corrige, & si mori opus

D sit, castigare fratrem ne torpeas. Martyriũ tibi hoc est: quoniam & Ioannes martyr fuit. Non sacrificare iussus fuit, neq; idolũ adorare, sed pro sacris legibus temeratis caput deposuit. Et tu igitur pro veritate vsq; ad mortẽ contẽde, & deus pugnabit pro te. Nec mihi illud dicas frigidum verbũ, quæ vero mihi cura est? cum ipso cõmune habeo nihil. Cum diabolo solo cõmune nihil habeamus: cum omnibus autẽ hominibus multa habeamus cõmunia. Eiusdẽ enim nobiscũ naturæ participes sunt, eandẽ habitant terrã, eisdẽq; aluntur nutrimẽtis, eundẽ habent dominũ, easdem ceperũt leges, ad eadẽ nobiscũ bona inuitãtur. Ne igitur dicamus, ꝙ nihil cõmune cũ ipsis habeam⁹. Satanica est ista vox, diabolica inhumanitas. Ne igitˢ hæc dicamus, sed cõgruã fratrib⁹ curã exhibeamus. Ego autẽ hoc cũ omni polliceor diligẽtia, & vobis omnib⁹ spõdeo: ꝙ si vos omnes hic prẽsentes, ciuitatẽ habitãtiũ salutẽ curare volueritis, breui

tota

Universidad de Deusto
Biblioteca

tota nobis corrigetur. Atqui nō minima ciuitatis pars A
est hic, multitudine minima, sed pietate summa. Dispē-
semus salutem fratrum nostrorum. Sufficit vnus homo
fidei zelo successus, totū corrigere populum. Cum ve-
ro nō vnus tantū neque duo, vel tres, sed tanta sit mul-
titudo, quæ negligentium curam posit attingere, non
aliunde, sed per torporem vestrum, nō per impotentiā
plures pereunt & labūtur: valde enim absurdum, si pu-
gnam quidem in foro videamus, non accedere, & pu-
gnantes conciliare: quid vero dico pugnam? Cum asi-
num cecidisse viderimus, omnes manum porrigere, &
pariter erigere studemus: fratrum vero pereuntium cu
ram habemus nullam. Asinus est blasphemus, animi
pondus non ferens, cecidit: accede, excita & per ver-
ba, & per facta, & per lenitatem & vehementiam, varia
sit medicina. Et si sic nostra disponamus, & proximorū
salutem suscipiamus, cito & illisipsis correctionem ad- B
mittentibus desiderabiles erimus, & amabiles: & quod
omnibus maius est, repositis fruemur bonis, gratia &
benignitate domini nostri Iesu Christi, per quem, & cū
quo deo & patri cum sancto spiritu gloria, potestas, ho
nor nunc & semper, & in secula seculorum, Amen.

D. Ioannis Chrysostomi Antiochiæ in Ecclesia dicta ve-
teri, habita in Theodosii magni imperatoris pij imaginum
1.Tim.6.d *subuersione, & in dictum Apostoli: Diuitibus huius seculi*
præcipe non sublime sapere: & contra auariciam.

Homilia II.

QVID dicam, aut quid loquar? Lachrymarum
presens tempus, non verborum: luctuum, non
sermonum: deprecationis, non concionis.
Tanta patratorum magnitudo, tam immedi-
cabile vulnus, tam vasta plaga, & omni medicamine C
Iob.2.c maior, & superni indigens auxilij. Sic enim & Iob om-
nibus amissis in fimo sedebat, & audientes amici ac-
cesserunt, & ipsum procul conspicati discesserunt ve-
stimenta, & sibi cinerem insperserunt, & vehementer
ingemuere. Idem nunc facere circunstantes omnes ci-
uitates oportebat, ad vrbem nostram venire, & quæ
ingruunt cum omni misericordia deflere. Ille in ster-
core tunc sedebat, hæc in magno laqueo nunc consi-
det. Sicut enim tunc diabolus in greges & armenta, &
omnem iusti substantiam insiluit: sic nunc in omnem
ciuitatem debacchatus est. Sic deus & tunc, & nunc
permisit: tunc quidem, vt iustum clariorem redderet
tentationum magnitudine: nunc vero vt nos mode-
stiores tribulationis huius efficiat incursu. Date mihi,
vt præsentia lugeam. Tacuimus dies septem, sicut & a-
mici Iob. Date mihi hodie os aperire, & hanc commu- D
nem lugere calamitatem. Quis nobis inuidit charisi-
mi? quis nobis zelatus est? Vnde tanta facta est muta-
tio? Nihil fuerat nostra ciuitate venerabilius, nihil fa-
ctum est miserabilius. Populus tam compositus & mā-
suetus, velut equus manibus assuefactus, & domesticis
semper accersentium manibus aduenies, repente tan-
tum nunc nobis resiliit, vt tot mala gesserit, quæ neque
dicere fas. Lamētor & lugeo nunc, nō propter expecta-
tæ cōminationis magnitudinē, sed propter nimiā pa-
tratorum insaniam. Licet enim nō irritaretur imperā-
tor, neq; puniret & castigaret: quo modo, dic mihi, cō-
missorum ignominiā ferremus? Luctu interciditur mi-
hi doctrinę sermo, vix valeo reserare os, & labia aperi-
re, linguā mouere, & emittere verba. Sic tanquam frę-
num doloris tumor impedit linguam meam, & verba
corrūpit. Nihil ciuitate nostra prius erat beatius, nihil
nunc factum est miserius. Quemadmodū apes bombi-
antes alueare, sic forum per singulos dies habitātes cir-
cūuolabant, & omnes de hac nos multitudine beatos
vocabāt. Sed ecce nunc hoc alueare solitariū redditū
est: quēadmodum enim apes illas fumus, sic has apes ti-
mor fugauit. Et quod de Hierusalem Propheta lugens
dixit, hoc & nos ad præsens tempus dicemus: Facta est Esaiæ.6.d
nobis ciuitas, vt terebinthus abiectis foliis, & tanquam
ortus aquā non habens. Quemadmodum enim ortus
deficiente irrigatione, foliis priuatas & fructibus nudas
arbores exhibet: sic & ciuitas nobis facta est. Superno
enim ipsam destituente auxilio, solitaria remansit om-
nibus ferè habitatoribus nudata. Nihil patria dulcius,
sed nunc nihil amarius factum est. Omnes terram quæ
se tulit, tanquam laqueum fugiunt, deserunt tanquam
barathrum, tanquam ab igne resiliunt. Et quemadmo-
dum domo igne correpta, non tantum domum habi-
tantes, sed & omnes proximi cum multa se recipiunt
festinatione, nudū corpus saluare studentes: sic & nunc
regia ira tanquā pyra quædam superne vt veniat expe-
ctata, priusquam per viam transiens ad ipsos perueniat
ignis, quilibet prius exire, & nudum corpus seruare fe-
stinat. Et ænigma nunc facta est miseria nostra, sine ho
stibus fuga, sine pugna transmigratio & captiuitas. Nō
vidimus barbaricum ignem, neq; hostium vultus spe-
ctauimus, & ea quæ capti patimur. Nunc igitur omnes
discunt calamitates nostras. Nostros enim exules susci-
pientes, ab illis ciuitatis flagellum discunt. Sed non su-
per hoc confundor, nec erubesco: omnes intelligant
ciuitatis pericula, vt matri condolentes communē ab
omni terra ad deum vocem extollant, & vnanimiter
communem omnium matrem & altricem, & à cœlo-
rum rege deposcant. Prius concussa est vrbs, nunc ip-
sæ habitatorum animæ quatiuntur. Tunc domorum
fundamenta quatiebantur: nunc ipsa cuiusq; cordis
ima circūuoluuntur, & quotidie ante oculos nostros
omnes mortem aspicimus, & in continuo viuimus ti-
more, & Cain pœnam sustinemus: olim carcerem ha-
bitantibus miserabilius dispositi, & obsessione inusita-
ta quadam, & noua obsessi, & quàm cogitatum sit gra-
uiore. Etenim illi quidem ab hostibus hæc patientes, in-
tra muros tantum concludūtur: nobis vero forū quo-
que inaccessibile, domo quisq; sua inclusus est. & quē-
admodum obsessis tutum non est muros transgredi,
hostibus exterius circūsidentibus: sic neque multis vr-
bem habitātium tutum domo exire, nec in medio ap-
parere, propter eos qui vndique insontes venantur, &
ex medio rapiunt foro, & in iudicium, vt accidit in-
uenire, temere trahunt. Propterea liberi cum seruis
suis compediti intus sedent, quis comprehensus fuit?
quis punitus hodie? quo modo & qua ratione solicite
quærentes, & curiose scisitantes, à quibus talia secure
discere possunt: & omni morte miserabiliorē degunt
vitam, alienasq; lamentari miserias quotidie coacti, &
pro salute sua tremētes, & mortuis nihil melius haben-
tes, quod dudum timore mortui sint. Si quis vero qui
extra timorem & angustiam hanc sit, in forum proce-
dere voluerit, tam tristi aspectu statim in domū suam
retruditur, vix vnū fortè vel duos cernens inclinatos
& cum multa incedentes tristicia, vbi ante paucos dies
fluminum cursus multitudo superabat, sed nunc nobis
omnes illi expulsi sunt. Et sicut ex arbusto consito mul-
tis passim excisis arboribus, ingratus redditur aspectus,
tanquam capitis multa habentis caluicia: sic & vrbis
solum, hominibus ablatis, & paucis passim apparenti-
bus in-

bus ingratum nunc factum est, & multam cernentibus A
tristiciæ caliginē offundit: non tantum vero terra, sed
& ipsa aëris natura, & ipse solariū radiorum circulus
nunc mihi quodam modo mœrere, & obtusior lucere
videtur: non elementis naturā mutantibus, sed nostris
oculis, qui tristiciæ nube turbati sunt, non valentibus
pure, neq; cum eadem virtute radiorum lumē suscipe- Amos 8.c
re. Hoc est quod olim Propheta lugebat dicens: Occi-
det ipsis sol in meridie, & obtenebrabitur dies. Hoc au
tem dicebat nō quòd planeta abscōderetur, neq; quòd
dies euanesceret: sed quòd mœrentes neq; in meridie
propter doloris caliginē lucem cernere possint: quod
& nunc factum est, & quocunq; quis respexerit, siue in
terram, siue in parietes, siue in vrbis columnas, siue in
proximos, nocte & obscuritate profundā cernere vi-
detur: sic omnia multæ plena sunt tristiciæ. Silentium
vbique horrore plenū & solitudo, & desiderabilis ille B
multitudinis tumultus extinctus est. Et tanq̄ omnibus
terrā subeuntibus, ita nunc ciuitatem taciturnitas con
tinet, & saxis omnes similes sunt: & tanquā quodā lin-
guæ vinculo calamitate cohibiti profundissimū reti-
nent silentium, quantū, si hostes ingruissent, & omnes
simul igne & ferro absumpsissent, factum fuisset. Nunc
dicendi tempus est: Vocate lamentatrices, & veniant:
& ad eas, quæ sapientes sunt mittite: & properent, festi-
nent & assumant super nos lamentum. Deducant ocu
li nostri lachrymas, & palpebræ nostræ defluant aquis.
Colles sumite mœsticiam, & montes luctum. Creatu-
ram omnem in malorum nostrorum miserationē vo-
cemus. Ciuitas tam magna, & Orientaliū caput è me-
dio tolli terrarum orbe periclitatur. Nunc quę multos
habebat filios repente sine filiis facta est, & qui auxilie-
tur, nemo. Læsus enim est, qui non habet parem vllum C
super terram: summitas & caput omnium super terrā
hominum. Propterea igitur ad supernum regem con-
fugiamus, illum in auxilium inuocemus. Nisi supernā
assequamur gratiam, nulla commissorū reparatio re-
linquitur. Voluissem hic concionem soluere. Nolūt e-
nim gementium animi longos extēdere sermones: sed
sicut nubes quædam condensata, & sub solarem radiū
currens, omnem retrorsum splendorem auertit: sic &
tristiciæ nebula, cum ante animum nostrum steterit,
non sinit facilem esse rationis cursum, sed suffocat, &
cum multa necessitate intus reprimit. Et hoc non dicē
tibus tantum, sed & audientibus accidit: sicut enim ab
animo dicentis non concedit ipsam cū facilitate exili-
re: sic nec in audiētiū mentē permittit illabi cum pro-
pria virtute. Idcirco & ludæi quondam luto, & lateri-
tio operi seruientes, Mosem magna de ipsorum salute Exod.8.c
dicentem audire non tolerabant, tristicia verbis inac- D
cessam mentem reddente, & auditū obstruente. Igitur
volebam quidem & ipse verba hic soluere, sed cogitās
quòd nō solum nebulæ natura radij in anteriora pro-
cessum impedit, sed & contrarium ipsa sæpe patitur: cū
enim Sol calidior continue illapsus nubem contriue-
rit, medium ipsius sæpe dissipauit, & totus simul elucēs,
splendidus cernentiū obtutibus incidit: hoc & ipse ho
die me facturum spero. sermone in animis vestris con
tinue versante, & amplius immorante, finitum iri spe-
ro tristicię nebulam, & mentem vestram solita rursum
doctrina micaturā. Sed præbete mihi animā vestram,
præbete mihi aliquantulum aures, tristiciam excutite.
Ad priorem consuetudinem redeamus. Sicut consue-
uimus semper cum lætitia huc aduenire: sic & nunc fa
ciamus, omnia in deum reiicientes. Hoc & ad ipsam ca-
lamitatis solutionem nobis confert. Si enim dominus
nos viderit sermones suos cum sedulitate audientes: &
disciplinam nobis temporis difficultate nō respui, ce-
leriter nos suscipiet, & tranquillitatem faciet, & ex pre-
senti procella bonorum mutationem. Christianum e-
nim & in hoc ab infidelibus differre oportet, vt omnia
generose ferat: & velut alatus se humanorum malorū
impetu superiorem exhibeat. Supra petrā statutus est fi-
delis: propterea & vndarū ictibus inexpugnabilis est.
Si enim tentationū vndæ eleuatę fuerint, ad illius pe-
des non perueniunt, hic omni tali incursu sublimior
firmatus est. Ne igitur concidamus dilecti: non sic salu
tem nostram curamus, sicut qui fecit nos deus. Non tā-
tæ nobis curæ est, nihil graue pati, quantæ illi qui nobis
animam donauit, & to.t post hæc bona contulit. His
nosipsos spei rationibus velut alatos exhibeamus, & di
cenda cum promptitudine solita audiamus. Longam
nuper apud charitatem vestram extendi concionem,
& omnes obsequentes cernebā, & nec ex media reuer-
sos via: gratias vobis de illa promptitudine habeo, &
laborum mercedem accepi. Sed & aliam à vobis tunc
mercedem exegi. Fortè nostis & meministis. Quæ ve-
ro erat merces? ciuitatis blasphematores punire, & ca-
stigare deum contumelia afficientes, & impios cohi-
bere. Non ex me ipso talia me dixisse arbitror, sed deū
talia præuidentem in mentem nostram verba misisse.
Si enim talia ausos punissemus, nō talia nunc accidis-
sent, quæ acciderunt. Quanto melius erat, si periclī-
tari oportebat, ipsos castigantes & corrigentes aliquid
pertulisse, quod & martyrij coronam nobis attulisset,
quàm nunc formidare & tremere, & ex illorum petu-
lantia mortem expectare? Ecce paruum crimen com-
missum est, & culpa communis efficitur. Ecce propter
illos nunc omnes paueſcimus, & ab illis patratorū pœ-
nas ipsi sustinemus. Si autem præuenientes ipsos ex vr-
be expulissemus, & correxissemus, & ægrotum curasse-
mus membrum, non præsentem timeremus pauorem.
Noui quòd ciuitatis mores à maioribus ingeniti sunt.
Sed peregrini quidam & promiscui homines sceiesti
& pernicioſi, & de sua desperantes salute, ausi sunt quæ
patrata sunt. Propterea clamare & contestari non de-
stiti. Blasphemantiū furorem puniamus, ipsorum men-
tem castigemus, ipsorum saluti prouideamus, & si hoc
facientes mori oporteat, magnum nobis hoc afferet lu-
crum, ne communē dominum contumeliis affici ne-
gligamus, Magnum ciuitati malum pariet talia desꝑi-
cere. Hæc prædicebam, hæc nunc acciderunt, torpo-
ris illius pœnas pendimus. Deum contumelia affectū
despexistis? Ecce permisit regem contumelia affici, & D
de extremis periculum omnibus impendere, vt in hoc
timore illius negligentiæ pœnas demus. Num igitur
frustra, num temere hæc prædicebam, & continue ve-
stram charitatem interpellabam? Sed tamen nihil am-
plius factum est. Sed fiat nunc, & à præsenti calamita-
te castigati, inordinatum illorum furorem cohibea-
mus: obstruamus ipsorum ora, tanquam fontes mor-
tiferos concludamus, & in contrarium mutemus, &
penitus euanescent mala, quæ ciuitatem comprehen-
derunt. Nō est theatrum ecclesia, vt ad delectationem
audiam°. Adiutos hinc recedere oportet, lucratos quic
quam amplius & magnum, sic recedere expedit: quo-
niam temere & frustra proficiscimur, si ad tempus re-
frigerati, sic recesserimus vacui, & dictorum vtilitate
inanes facti. Quæ mihi horum plausuum vtilitas, quæ
laudum & tumultuum? Laus mea est, per opera vos om

nia

Universidad de Deusto
Biblioteca

nia quæ dicuntur, exhibere. Tunc ego felix habēdus & beatus, non quando ſuſcipiatis, ſed quando omni cum alacritate faciatis quæcunq; à nobis audieritis. Quiſq; proximū corrigat: ædificate enim alter alterū, inquit. 1.Theſſ.5.b Niſi enim hoc faciamus, à quocunq; cōmiſſa præuaricatio, cōmune quoddā & intolerabile damnū ciuitati afferet. Ecce nihil feciſſe conſcij non minus his qui pec cauerunt, territi ſumus & contremiſcimus, ne omnes imperatoris ira corripiat. Nec enim in excuſationē no bis dicere ſufficit: Non aderam, non cōſcius eram, cō miſsis nō cōmunicaui. Ob hoc igitur, inquit, punieris, & vltimā pendes pœnam, quia non affuiſti, nec prohi buiſti, neq; cohibuiſti tumultuantes, neq; pro regis ho nore periclitatus es. Non patratis participaſti? Laudo hoc & accepto. Sed neq; facta prohibuiſti, hoc accuſa tione dignum. Hæc & de deo verba audiamus, quādo cū ſilentio contumelias & iniurias in ipſum cōmiſſas B Matth.25.c patimur. Quoniā & is qui talentum defodit, non pro reatibus ſuis tunc accuſabatur, integrū enim depoſitū reddidit: ſed quoniā ipſum non multiplicauit, quoniā non caſtigauit cęteros, quoniā argentū ad numularios non detulit, non increpuit, nō correxit proximos pec catores inordinatos, idcirco abſq; miſericordia in il las intolerabiles pœnas mittebatur. Sed ſi non antea, quòd nunc ſaltem quidē hanc facietis correctionē, & deum contumelia affici nō negligetis, ſatis credo. Poſ ſunt enim quę acciderūt, licet nemo ſit qui admoneat, vel inſenſatos deinceps propriā aſſerere ſalutē perſua dere. Nobis vero iam hora eſt ſolitam vobis menſam apponere, dictionē hodie nobis lectam promentes, & in mediū omnibus proponētes. Quid igitur eſt hodie 1.Tim.6.d lectum? Diuitibus huius ſeculi præcipe, non ſublime ſa pere. Qui dixit, Diuitibus huius ſeculi, demonſtrauit & C alios futuri ſeculi diuites eſſe: qualis ille Lazarus erat, in Luc.16.c præſenti quidē vita pauperrimus, in futura vero diues: non auro & argento, & vlla tali corruptibili & mar ceſsibili materia affluēs: ſed arcanis illis bonis, quæ ne que oculus vidit, neque in cor hominis aſcenderunt. 1.Corī.2.c Hæ nāq; veræ diuitiæ, & opulentia: quādo & immar ceſsibilia ſint bona, & nullam capiant mutationem. Sed non talis erat ille contemptor diues, ſed omnium pauperrimus factus eſt. Poſt hæc igitur ſtillam obtine re quærens, nec ipſius factus eſt compos, in tam extre mam deuenerat paupertatem. Idcirco præſentis ſeculi diuites appellauit, vt diſcas, quòd cum præſenti vita & copia pariter diſſoluitur: nō procedit vlterius, non ſi mul migrat cū poſſeſſoribus migrantibus, ſed ipſos ſæ pius & ante finē deſerit: quod & ipſum demonſtrat di cēs, Neq; in incertū diuitiarum: nihil enim tam infidū, D q̄ diuitiæ: quod cū ſæpe dixerim, dicere non quieſcam, quòd fugitiuus eſt & ingratus ſeruus fidē non habens: vel ſi innumera ipſi vincula iniicias, ſic quoq; cum ipſis vinculis aufugit. Sæpius igitur peſſulis & foribus ipſum poſsidētes concluſerūt, ſeruorū adhibita cuſtodia: ille vero ſeruis ipſis perſuadens, cū ipſis fugit cuſtodibus, tanquam catenam eos trahens, & nihil profuit cuſto dia. Quid hoc infidelius? quid vero his, qui circa hunc ſtudium collocant, miſerabilius? quando rem tam la bilem omni ſtudio colligere aggrediātur, nec Prophe Pſal.48.b tam audiant dicentem: Væ his qui confidunt in virtu te ſua, & in multitudine diuitiarum ſuarum glorian tur. Dic quare væ? Theſaurizat, inquit, & ignorat cui congregabit ea. Et quoniam labor quidem certus, fru ctus vero incertus. Sæpius inimicis laboras, & grumnis conficeris. Sæpius poſt mortē tuam ad eos qui te affe- A cerunt iniuria, & innumeris circunuenerunt inſidiis, hæreditas veniens, tibi quidem peccata, poſſeſſionem vero aliis præbuit. Iam illud inquirere dignum eſt, quare non dixit, diuitibus præſentis ſeculi præcipe non diteſcere, præcipe depauperari, præcipe quæ ha bent exhaurire: ſed dixit, præcipe non ſublime ſapere? Nouit quòd diuitiarū radix & materia eſt ſuperbia: & ſi quis modice viuere ſcierit, non multam earū curam aget. Qua enim, dic mihi, cauſa multos circūducit ſer uos, paraſitos, adulatores, & reliquam omnem pompā? non vtilitatis cauſa, ſed arrogantiæ ſolius, vt ex his ve nerabilior aliis hominibus eſſe videatur. Præterea no uit, non prohibitas eſſe diuitias, ſi quis in neceſsitatem ipſis vſus fuerit. Sicut enim dixi, non mala res vinū, ſed mala ebrietas: ita non mala res diuitiæ, ſed mala auari cia, mala cupiditas. Aliud auarus, & aliud diues. auarus non eſt diues, auarus multorum indiget, indigens autē multorum nunquā diues eſſe poſſet. Auarus cuſtos eſt, non dominus: pecuniarū ſeruus, non poſſeſſor. Facilius enim alicui ex propriis carnibus, quàm ex defoſſo auro communicaret. Velut enim iuſſus nihil de poſitis tā gere, ſic cum omni diligentia ea ſeruat & detinet, à ſuis tanquam alienis abſtinens. & certè ſunt aliena. quæ e nim aliis erogare nunquam pateretur, neq; in neceſſa riis impendere, etiamſi infinitas ſuſtineret pœnas: quo modo hęc eſſe propria putare poſſet? Quo modo vero eorum habet poſſeſsionē, quorū nec vſum, nec fructū cum libertate habet? Ad hæc vero non omnibus om nia Paulus imperare conſueuit, ſed & audientium im becillitati condeſcendit, ſicut & Chriſtus fecit. Etenim illi diuiti ad ſe accedenti, & de vita loquenti non di xit: Vade, vende omnia quæ habes: ſed hoc prætermit- Luc.18 tens, de aliis ipſum mandatis inſtruit. Deinde poſtquā ille ipſum inuitauit, inquiens: quid adhuc mihi deeſt? neque tum ſimpliciter dixit, vende omnia quæ habes: ſed ſi vis perfectus eſſe, vende quæ habes: hoc in tuo po no arbitrio, te electionis dominum conſtituo, non in neceſsitatem traho. Propterea & Paulus nihil de pau pertate diuitibus loquitur, ſed de humilitate: tum prop ter audientium imbecillitatem, tum quia optime ſcie bat, quòd modeſte agere, & à ſuperbia alienū eſſe, breui faciet ipſos & à ſtudio diuitiarum liberari. Prętera nō altum ſapere admonens, & modum, quo non altum ſapere poſsint, demonſtrauit. Quis vero hic eſt? Si di uitiarum naturam animaduerterēt quàm incertæ ſint & infidæ: quapropter intulit, neque ſperare in diui tiarum incerto. Diues eſt, non qui multa poſsidet, ſed qui multa expendit. Diues erat Abraham, ſed nō auā rus: nō enim huius domū conſiderabat, nec illius ſub ſtantiam curioſe ſcrutabatur: ſed egrediens contēpla batur, num alicubi hoſpes, num alicubi pauper, vt pau pertatē reſarciret, vt peregrinū exciperet: non auro te ctum liniuit, ſed apud quercū illam tabernaculū ſigēs Genes foliorum vmbra contentus erat. Et tam ſplendidū ipſi erat diuerſoriū, vt nec angelos apud ipſum manere pu deret: non enim quęrebāt domus ſplendorē, ſed animi virtutē. Hunc & nos imitemur, chariſsimi, & quæ habe mus, in pauperes impēdamus. Rudi modo paratū erat illud tabernaculū, ſed regiis aulis ſplendidius fuit. Nul lus vnquam rex angelos ſuſcepit: hic vero ſub quercu ſedens illa, cellāmque figens, hoc honore dignus habi tus eſt, non propter domus vilitatem honoratus, ſed propter animi ornatū & diuitias in ipſo repoſitas hoc munere potitus. Et nos igitur ne domos ornemus, ſed potius quàm domum, animam noſtram: quo modo enim

enim nō turpe, marmoribus parietes fruſtra & temere A cōtegere, Chriſtum vero nudum circumeuntē negli gere? Quæ tibi domus vtilitas homo? Nunquid enim ipſam tecum ducens abibis? Animā vero omnino du cens migrabis. Ecce nūc tale nos oppreſsit periculum. Aſsiſtant nobis domus, ſoluant periculū nobis immi nens: ſed non poterunt, Vos ipſi mihi teſtes eſtis, deſer tas eas derelinquentes, & ad ſolitudinē exilientes, tan quam laqueos & retia timentes. Opitulentur nunc diui tiæ, ſed non habent tēpus. Si vero vbi hominis ira, pe cuniarū valor redarguitur, multo magis in diuino & ineuitabili iudicio hoc fiet. Si homo eſt qui exacerba tur, & ægrè fert, & nihil nobis nunc aurū prodeſt: mul to magis iraſcente deo pecuniarū non indigente, auri potentia penitus euaneſcet. Domos ædificemus, vt ha bitemus, non vt ſuperbiamus. Neceſsitatem tranſcen dens ſuperfluum eſt & inutile. Calceare calceum pede B maiorem, ſed non tolerabis, te enim ad greſſum impe dit: ſic & domus neceſsitate maior, in cœlos tranſitum impedit. Vis magnas & ſplendidas domos ædificare? Non prohibeo, ſed non ſuper terram: ædifica taberna cula in cœlis, vt & alios ſuſcipere poſsis, tabernacula nunquā deficientia. Quid inſanis circa fugiētia, & hic manentia? nihil diuitiis fallacius: hodie tecum, & cras contra te inuidorum oculos armant. Vndiq; hoſtis eſt contubernalis, inimicus domeſticus: & vos poſsidētes teſtes qui omni modo ipſas infoditis & abſconditis: quoniam & nunc nobis periculum intolerabilius di uitiæ faciunt. Nam cernis pauperes quidem ſuccinctos & expeditos ad omnia paratos: diuites autem multam habentes difficultatem, & circumeuntes, & quærentes vbi aurum infodiant, quærentes vbi tandem deponāt. Quid quæris homo conſeruos? Eſt Chriſtus ſuſcipere C paratus, & depoſita tibi ſeruare, nec tantū ſeruare, ſed etiam multiplicare, & cum multo fœnore reddere. Ex illius manu nemo eripit. Nō ſeruat autem tantum de poſita, ſed etiam ſecurum depoſitorem facit. In homi nibus enim depoſita ſuſcipientes, gratiam ſe nobis prę ſtare putant, ſi cuſtodiant quæ ſuſceperunt: in Chriſto autem contrarium. Non enim gratiam præſtitiſſe, ſed accepiſſe ſe dicit, cum depoſita ſuſceperit tua: & pro ipſa cuſtodia, quam circa pecunias tuas exhibet, non te mercedem repetit, ſed ipſe tibi dat mercedem. Qua i gitur ſumus excuſatione digni? qua vero venia? quan do & cuſtodire valentem, & pro cuſtodia gratias ha bentem, & arcana & magna præmia pro hac cuſtodia reddentem prætermittentes, hominibus circa huiuſ modi cuſtodiam debilibus, & gratiam nobis conferre ſe putantibus, & ſola ipſa quæ dantur, poſtea reddenti- D bus, noſtra tradimus? Hoſpes es hic & peregrinus, pa triam habes in cœlis. Illuc omnia tranſmitte, vt & an tequam fruaris, hic retributionē capias. Qui enim bo na ſpe alitur, & de futuris cōfidit, hic iam regnum gu ſtauit. Nihil enim tantum animam reparare cōſueuit, & meliorem facere, quàm bona futurorum ſpes, ſi eō tranſmittens diuitias, animæ tuę curam cum ocio con gruo egeris. Omne enim ſtudium in domus ſuæ orna tum impendentes, in exterioribus diuites interiora ne gligunt, & deſertā & ſqualentē & araneis plenā animā ſuam deſpiciunt. Si vero exteriora negligētes circa mē tem ſuam promptitudinē omnem impēderint, vndi que ipſam ipſam ornantes, tabernaculum Chriſto erit talium hominum anima: Chriſtum autem habente in habitatorē, quid vnquā felicius eſſe poſſet? Vis ditari? Amicum habeas deum, & omnium ditiſsimus eris. Vis A ditarię altum ſapias. Hoc non ad futura tantū, ſed e tiam ad præſentia vtile. Nihil enim tam inuidioſum, q̄ homo diues: quum vero ſuperbia acceſſerit, duplex pa ratur præcipitiū, difficilius ab omnibus bellum. Si vero modeſte viuere ſcieris, ſuccidis humilitate inuidiæ ty rannidē, & cū ſecuritate habes quæcunq; habes. Talis enim eſt virtutis natura, nō ad futura nos tantum ad iuuat, ſed & hic iam retributiones præbet. Ne igitur in diuitiis altum ſapiamus, ſed nec in vlla alia re. Si enim in ſpiritualibus altum ſapiēs labitur & perit, multo ma gis in carnalibus. Cogitemus naturam noſtrā, peccata recenſeamus, diſcamus qui ſimus, & hoc nobis in toti⁹ humilitatis materiam ſufficit. Ne dicas mihi, tot & tot annorū prouentus repoſitos habeo, auri talenta innu mera, lucra per ſingulos adaucta dies. Quantacunque dixeris, omnia temere dices & incaſſum. Sæpius vna hora & breui tēporis momēto, velut vento ſuperne ne B irruente iactabilis puluis, ſic hęc omnia ex domo exuf flantur. Et horum vita plena, plenæ vero ſcripturæ di ſciplinarum & exemplorum. Hodie diues, cras pauper. Idcirco ſæpius riſi teſtamenta legens, dicentia, ille qui dem habeat agrorum vel domus dominiū, vſum vero alius. Omnes enim vſum habemus, dominiū autē ne mo: etſi enim nobis per omnē permaneant vitam nul lam facientes diuitię mutationem, vę limus nolimus in fine aliis cedemus, ipſarū vſu ſolo decerpto, dominio autem nudi & orbati ad illam vitam migrantes. Vnde manifeſtum eſt, q̄ illi ſoli dominiū habēt, qui & ipſarū vſum contempſerunt, & fructū deriſerunt. Qui enim præſentibus abiectis, ipſas pauperibus erogat, in neceſ ſaria ſuis vſus eſt, & ipſorum dominium habens obiit: neq; per ipſam mortem illa excidens poſſeſsione, ſed C omnia illo recipiens tempore, & illis multo plura, quā do in die iudicij illorum præſidio maxime egebit, & quādo omnes factorū rationes repetemur. Itaq; ſi quis vult diuitiarū & poſſeſsionem & vſum & dominiū ha bere, ab omnibus præſentibus liberetur: quoniā hoc nō faciens, in morte ab ipſis omnino ſeparabitur: multo ties vero & ante finem cum periculis & infinitis malis ipſas amittit. Nec hoc ſolum malum eſt, quòd mutatio fit repente vniuerſa, ſed quòd impræmeditatus ad pau pertatis tolerantiā diues deducitur. Sed non talis pau per: nō enī auro confidit, & argento inanimatis mate riis, ſed deo omnia copioſe præbenti. Itaq; diues magis in incerto q̄ pauper conſtitutus eſt, cū frequentes & cō tinuas mutationes recipiat. Quid vero eſt quod dicit præbere nobis omnia abundanter ad fruendū? Omnia cū largitate dat deus, quæ ſunt pecuniis multo magis D neceſſaria, vt aërem, aquā, ignem, ſolem, omnia talia. Nō licet dicere, quòd magis ſplendore diues, minus ve ro pauper fruatur. Non licet dicere, quòd copioſiorem aërē, q̄ pauper reſpiret diues: ſed omnia paria & cōmu nia propoſita ſunt. Quare igitur maiora quidē & ma gis neceſſaria, & vitam noſtrā continentia communia deus fecit: minora vero & viliora non ſunt cōmunia? pecunias dico. Qua de cauſa? Vt vita noſtra conſeruē tur, & virtutis ſtudia habeamus. Si enim non eſſent ne ceſſaria hæc communia, fortè diuites ſolita vſi auari cia pauperes ſuffocaſſent. Si enim in diuitiis faciunt hoc, multo magis in illis feciſſent. Rurſum ſi & pecu niæ communes eſſent, & ſimiliter omnibus propoſitæ, eleemoſynæ occaſio ſublata eſſet, & charitatis oppor tunitas. Vt igitur ſecure viuamus, communes factæ ſunt nobis vitæ cauſæ: rurſum, vt habeamus corona rum & probabilium actionum occaſionē, non cōmu-

nes

Universidad de Deusto
Biblioteca

nes factæ sunt pecuniæ,vt auariciam exosi, & iusticiam A sectates, nostra indigetibus erogates,aliquod peccatorum nostrorum remediu per viam hanc capiamus.Diuite te fecit deus,vt egenis auxilieris,vt peccata tua soluas per liberalitate aliis exhibitam.Dedit tibi pecunias, non vt in mortem claudas,sed vt in salute tuam effundas.Propterea & ipsarum possessione incertam & non stabile fecit,vt per hoc insanie circa ipsas intentionem dissolueret.Si enim nunc posidentes, qui de ipsis cõfidere non valent, quinimmo multas ex hac re nascẽtes insidias cernũt,sic circa illarum desiderium succẽduntur:si & hoc propositum esset, vt stabiles & minime caducæ forent:cui pepercissent? Vnde abstinuissent? qua vidua?quibus pupillis?quibus pauperibus?Ne igitur magnum putemus bonum esse diuitias. Magnũ enim bonum non posidere pecunias,sed dei timorem & reuerentiam posidere.Ecce nũc si quis esset iustus, & apud B deum fiducie habens multum,& si omnium hominum pauperrimus esset,præsentia mala soluere posset:satis enim esset tantum in cœlum manus extendere, & deum inuocare,& hæc nebula præteriret. Si vero aurum tantum repositum est, luto omni ad impẽdentium malorum solutionem inutilius est: nec in hoc tãtum periculo,sed & si morbus comprehẽderit,siue mors,siue aliud quid huiusmodi,redarguitur pecuniarum vis impotẽs, & nullam valens de proprio consolationem in aduersis afferre. Vnum est quo paupertatem diuitiæ superare videntur,quotidianis diffluere deliciis,& multa in cõuiuiis repleri voluptate. Hoc tamẽ & in pauperũ mensa cõtingere videtur, & hos maiori quàm omnes diuites voluptate frui.Et ne miremini dictum:ex ipsa enim rerum demonstratione hoc vobis faciam manifestum. Nostis quippe omnes,& hoc confitemini,quòd voluptatem in conuiuiis non ferculorum natura, sed conuiuantiũ dispositio facere consueuit: puta,cum fame quis mensam attingẽs, omni obsonio & cõdimento, & innumeris ciborum illecebris iucundiorem escam gustabit,etsi omnium viliſsima sit.Necessitatem vero & esuriem præueniens,quod diuites faciunt, si etiam placentas inuenerit appositas, non sentiet voluptatem, ipsius appetitu non excitato.Et vt discas,quòd hoc ita habet, testes quidem & vos omnes.Audiamus autem & scripturam hoc ipsum dicentem: Anima saturata calcabit fauum, & anima esuriẽs etiam amarũ pro dulci sumet.

Prou.27.a Et certè quid fauo dulcius & melle?Sed nõ iucundum, inquit,nõ esurienti.Quid vero amaris iniucundius?sed dulcia sunt in pauperie cõstitutis. Quòd autẽ pauperes cum necessitate & esurie ad cibum veniant, diuites vero eam non expectent,hoc cuique manifestum est: vn- D de legitimam & synceram voluptatẽ non capiunt.Nec in cibis tantum,sed & in potu idem accidere videre licet. Et sicut illic esuries supra escarũ naturam voluptatem inducit: sic & hic sitis iucũdissimum potum facere consueuit, & si pura sit aqua quæ bibatur. Et hoc ipsum

Psal.80.c Prophetа demonstrans,dicebat:Et ex petra melle saturauit eos. Atqui hoc nusquã in scriptura lectũ est,quod mel de petra Moses eduxerit,sed vbiq; fluuios & aquas, & frigida fluenta. Quid igitur tãdem est quod dicitur? neque enim scriptura mentitur.Postquam enim sitientes & indigentia defatigati frigidioribus aquis inciderunt,ex potu voluptatẽ asserere volens, mel aquam appellauit: nõ tanquam mutata in mel natura,sed bibentium dispositione fluenta illa melle iucundiora faciente.Didicisti, quo modo & potum suauem sitiẽtium affectio reddere cõsueuit? Multi igitur pauperes sæpe laborantes, & defatigati, & siti ardentes cum dicta voluptate talia libauere fluẽta: diuites vero vinũ suaue, & floris odorem,& omnem virtutem habẽs, quæ in vino optari posit,haurientes, non eandem sensere delectationem.Hoc & in somno fieri videas.non enim molle stratum,neque deargẽtatus lectus, neque quies per domum facta, neque aliud huiusmodi quicquã somnum dulcem & procliuem facere solet:sicut laborare, & lassari,& vehemẽter somnii indigentes & dormitantes reclinari:& hoc quidem testatur & rerum experiẽtia.Testatur autem & ante rerum experientiam scripturarum sententia. Deliciis enim innutritus Salomon idem de- *Eccl.* monstrare volens,dicebat: Iucũdus somnus seruo,siue parum,siue multũ comedat.Cur igitur addit,Siue multum siue parũ comedat? Ambo hæc vigiliam inducere solent,indigentia,& crapula:illa quidem spiritum arefaciẽs, & palpebras corneas reddẽs, nec claudi permittens:hęc vero anhelitũ angens,& elidens,& multos inferens dolores. Sed tãta est laborum medicina,quòd si etiam ambo adsint,seruus dormire potest.Postquam enim serui tota die vbique circuncursitãt, dominis suis ministrãtes,vapulantes,laborantes, & ne minimũ quidem respirantes,sufficientem lassitudinum & laborum illorum retributionẽ capiunt, in dormiendo voluptatem.Et hoc dei benignitate factum est, vt non auro & argento,sed labore, & ęrumna & necessitate, & omni disciplina voluptates emi valeant.Sed non sic diuites, sed stratis mollibus iacentes, multoties totam noctem ducunt insomnẽ, & multa machinantes tali nõ fruuntur voluptate.Pauper ex diurnis laboribus surgens, defatigata habẽs membra,priusquã recubuerit, integrum & suauem, & legitimum somnũ susceptt,non exiguam & hanc istorum laborum capiẽs mercedem. Cum igitur cum maiori voluptate pauper & dormiat, & bibat, & comedat: qua gratia erunt amplius diuitiæ dignæ, quam videbuntur supra paupertatẽ prærogatiuam habere & hac priuatę?Propterea & ab initio deus homini laborem alligauit, non puniens neque ipsum castigãs, sed corrigens & docens. Quando illabori osam vitam degebat Adam,paradiso excidit. Quando laborioſam *Gen.3.d* & ærumnosam Paulus agebat vitã, in labore & ęrumna noctem & diem operans, tunc in paradisum raptus est,& tertium in cœlũ ascẽdit. Ne igitur laborẽ respuamus,nec operationẽ vituperemus. Etenim ante cœlorum regnum hic maximum capimus præmiũ,ex ipsa re voluptatẽ capientes:non autẽ voluptatẽ tantum,sed & quod multo voluptate maius est,purissimã sanitatẽ.Diuitibus enim in iucũditate & multę ægritudines irruũt: pauperes autem à medicorum manibus immunes sunt. Si vero nõnunquam & in imbecillitatẽ incidant,breui seipsos instaurant,mollicie omni liberi,& corpora robusta habentes. Magna possessio paupertas sapiẽter ipsam ferentibus, thesaurus qui nequeat auferri, baculus firmissimus,inculpabilis possessio, diuersorium ab insidiis tutũ.At opprimitur,inquit,pauper:sed maiores insidias diues patitur. Contemnitur pauper & contumeliis afficitur,sed diuiti inuidetur. Non tam expugnabilis est pauper quàm diues,infinitas vndique & diabolo & insidiatoribus occasiones præbẽs,omniũ seruus propter multam rerum abundantiam, in multorum necessitate cõstitutus,& multis adulari cogitur, & cum multa illeberalitate seruire. Pauper autem si philosophari sciat, neque ab ipso diabolo expugnari potest. Iob igitur & ante hoc cum fortis esset, postquã omnia amisit, tũc factus est fortior, & egregiã contra diabolũ victoriam

riam reportauit.Præterea vero nec iniuriam pati pau- A per potest,si philosophari scierit. Quod enim dixi de voluptate, quòd voluptas non in ciborũ apparatu,sed in comedentium affectu sita est:hoc & de contumelia dico, quòd contumelia non à contumeliantium sententia, sed à patientium affectu constituitur vel destruitur. Verbi gratia, Multa quispiam in te fanda atque nefanda conuicia dixit: si contumelias deriseris,si verba non acceperis,& vulnere superior sis,contumeliam non es passus. Et quemadmodum si corpus adamantinum haberemus, & si innumeris vndique telis percuteremur, non tamen vulnera reciperemus: non enim à manu tela torquente, sed à corporibus patientibus vulnera fiunt.Sic & hic non à petulantium insania, sed à patientium contumelias imbecillitate, iniuriæ & contumeliæ constituuntur.Si enim philosopha- B ri sciamus, nec contumelia affici possumus, nec quicquam graue pati. Aliquis iniuriam intulit, non sensisti nec doluisti:non es iniuriã passus,sed & magis percussisti,quàm percussus es. Cum enim qui cõtumeliam intulit, plagam suam ad patientium animam nõ peruenientiem viderit,ipse maiorem in modum roditur: & tacentibus contumeliam patientibus, sponte cõtumeliarum plaga contra mittentem conuersa infertur. In omnibus igitur philosophemur,& nihil nos inopia lędere poterit: quin & maxime adiuuabit & clariores reddet,& omnibus diuitibus copiosiores. Quid enim, dic mihi,Helia pauperius:sed propterea omnes diuites vincebat, quoniã pauper hic erat: ipsam vero paupertatem ex mentis opulentia elegit.Quoniam enim omnem pecuniarum copiam animi sui magnitudine esse putauit inferiorem,nec philosophia sua dignam: ideo tantam pauperiẽ amplexatus est. Quòd si magna præ- C sentia putasset,non solam meloten possedisset: sed ita vitæ vanitatem condemnauit, & tãquam lutum proiectum aurum omne despexit, vt præter amictũ illum nihil amplius posideret. Idcirco rex pauperis indigebat,& verbis nihil plus quàm meloten habentis inhiabat,qui tantum habebat auri: adeo splendidior trabea erat melote,& regalibus aulis iusti spelunca.Propterea & in cœlũ ascendens, nihil aliud quàm meloten discipulo reliquit. Cum hac,inquit, cũ diabolo pugnaui,& tu contra illum armatus hãc capies.Validum enim telum inopia,& inexpugnabile habitaculũ, & turris inconcussa.Tanquam maximam hæreditatem Helisæus meloten susceptt: etenim verè maxima fuit hæreditas, omni auro precioſior.Et erat posthac duplex Helias ille,& erat sursum Helias,& deorsum Helias.Noui quòd D iustum illum beatum putatis, & velletis quisque esse vt ille. Quid igitur, si vobis demonstrauero quid aliud, quod illo multo maius omnes sacris mysteriis imbuti recepimus?Helias nẽpe meloten discipulo reliquit. Filius autem dei ascendens, suam nobis carnem dimisit: sed Helias quidem exutus, Christus autẽ & nobis reliquit, & ipsam habẽs ascendit. ne igitur animo cõcidamus,neque lamentemur,neque temporũ difficultatem timeamus.Qui enim sanguinẽ suũ pro omnibus effundere non recusauit,& carnẽ suam, & rursus ipsum sanguinem nobis cõmunicauit,nihil pro salute nostra recusabit. Hac igitur spe fidentes ipsum continue rogemus, & precibus & supplicationibus vacemus, & reliquæ virtutis cum omni diligentia curam habeamus: vt & instans fugiamus periculum, & futura assequamur bona: quibus nos omnes dignos censeri contingat, gratia &c.

In profectionem Episcopi Flaniani, pro ciuitate ad imperatorem legationem obeuntis. Et quòd detrahere quàm humanum corpus comedere peius est. Et de iugulatis propter seditionem: & ad criminantes, quoniam multi non seditiosi capti sunt. Homilia III.

QVANDO ad sedem hãc derelictam & magistro vacuam respicio, gaudeo simul & lachrymo:lachrymo quidem,quòd præsentem non video patrem: gaudeo autem quòd pro salute nostra profectus est,& tantũ abiit populũ à furore regis erepturus. Hoc & vobis ornamẽtum est,quòd talẽ sortiti estis patrem:& illi corona,quòd circa filios tam benignus est,& à Christo dictum per opera cõfirmauit.audiẽs enim, quòd pastor bonus animam suam ponit pro ouibus: abiit pro nobis omnibus animã suã *Ioan.10.b* positurus,& si multa erant ipsum abire prohibentia, & manere cogentia:& primo ætas ad vltimam prouecta senectutem,postea corporis imbecillitas,& anni tempus,& sanctę celebritatis necessitas,ad hęc vnica soror in extremo constituta spiritu:sed tamen & consanguinitatẽ despexit,& senectutem,& imbecillitatẽ,& temporis difficultatem,& itineris asperitatem: & omnibus vos vestramq; salutem pręponens,hæc omnia vincula disrumpit,& tanquam iuuenis fertur senex, nũc alatus promptitudine factus.Si enim Christus,inquit,seipsum *Tit.3.d* pro nobis dedit, qua essemus nos excusatione & venia digni,tanti custodiã populi creditam habentes,& non eligẽtes omnia & facere & pati pro creditorũ nobis securitate? Si enim patriarcha, inquit, Iacob pecudibus *Gene.29.* prępositus,& oues irrationales pascẽs,& homini rationes redditurus,& noctes ducebat insomnes,& æstum, & gelu,& omnem aëris intemperiẽ ferebat,vt nulla illarum pecudum periret:multo magis nos non irrationalibus,sed spiritualibus ouibus prępositos,& non homini,sed deo præsidẽtiæ huius rationes reddituros, ad nihil torpere & tergiuersari oportet eorũ, quæ gregem iuuare possint. Sed quanto melior grex iste grege illo, & brutis quidem homines, hominibus vero deus: tãto maius & nos vehemẽtiusque studium & promptitudinem exhibere oportet. Nouit ille planè,quòd non pro vna sibi nunc ciuitate negocium, sed pro Oriẽte toto. Ciuitatum enim sub Oriẽte positarum caput & mater est ciuitas nostra: propterea omne periculum subiit,& nihil illum hic retinere potuit.Ideoque bonas fore spei opportunitates spero: nõ enim tantam sedulitatem & curam deus despiciet, neque seruum suũ infectis rebus redire permittet. Noui quòd & tantũ visus ille,& religiosum imperatorẽ conspicatus,ex aspectu solo statim iram corripere poterit. Sanctorum enim non tantum verba, sed & ipsi aspectus spirituali gratia pleni sunt. Hic vero & multa sapientia plenus est, & cum diuinarum legum sit peritus, ad ipsum dicet, quod & Moses ad deum:Si dimittis quidem ipsis peccatum,dimitte:si *Exod.32.g* non autem,& me occide cum ipsis.Talia enim sanctorum viscera, cum filiis mortem, quàm sine ipsis vitam dulciorem esse putant,Adiiciet à tẽpore patrocinium, & sacrum Pascha proponet, & cõmemorabit tempus, per quod orbi terrarum toti Christus peccatum remisit, dominum imitari exhortabitur, & parabolæ illius decem milium talẽtorum, & centum denariorum ipsum commonebit. Noui patris nostri fiduciam,nõ recusabit ipsum per hanc similitudinem terrere & dicere:Vide ne fortè & tu illo die audias:Serue nequã,om- *Matt.18.d* ne debitum illud dimisi tibi, quoniam rogasti me, oportebat & te dimittere conseruis tuis. Tibiipsi magis

Universidad de Deusto
Biblioteca

quàm illis prodes, in paucorũ dimissione peccatorum A maiorum obliuionem recipiens. Addet prædictis & orationem illam, quam qui sacris initiauere mysteriis, orantem dicere docuerunt: Dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribꝰ nostris. Ad hęc docebit, quod non commune ciuitatis fuit peccatum, sed hominum quorũdam externorum, & aduenarum nihil cum ratione facientium audacia & omnis prœuaricatio. Nec iustum esse posse pro paucorum temeritate tantam diripi ciuitatẽ, & qui nihil iniuste fecerunt, pœnas luere: alioquin etsi omnes peccassent, dignas dedissent pœnas, tot diebus timore consumpti, & per singulos mori dies expectãtes, pulsi exulantes, reis miserabilius viuentes, sanguinem in manibus gestãtes, & de vita sua non confidentes. Hæc tibi pœna sufficiat, ne vlterius ira procedas, mitem tibi supernũ iudicem per humanitatem in cõseruos redde. Cogita vrbis magnitu- B dinem, quòd non de vna, vel de duabus, vel tribus, vel decẽ animabus nunc nobis est consideratio, sed de milibus infinitis, de totius orbis capite. Hęc ciuitas in qua primum appellati Christiani, honora Christũ, reuerere eam quæ prima nomen hoc omnibus desiderabile & dulce prædicauit. Apostolorum illa fuit tabernaculum, habitaculum iustorum. Nunc hoc primum & solum in principes facinus patratũ est, & ciuitatis mores omne præteritũ tempus testatur. Si enim continue seditiones moueret, improbitatem cõdemnare oporteret: si vero semel hoc omni tempore accidit, certum est, quòd nõ ciuitatis morum est peccatum, sed eorũ qui impudenter & temerè in ciuitatem irruperunt ista insania fuit. Hæc sacerdos & plura his cũ maiori dicet fiducia, hæc Imperator audiet: & ille humanus, & hic fidelis. Vnde vtrinque bonas habemus spes. Magis autem & supra C magistri fidem, & regis humanitatẽ, dei misericordiæ fidimus: etenim & rogato regi, & rogãti sacerdoti ipse solus assistet, regis cor emolliens, sacerdotis linguam excitans: huius verba secundans, illius mentem præparans, dictis multa cum venia suscipiendis & petitionibus concedendis. Etenim ciuitatum omnium nostra Christo optatissima, tum propter progenitorum, tum propter vestram virtutem. Et sicut Petrus inter apostolos primus Christum prædicauit: sic inter ciuitates, sicut iam dixi, hæc prima tanquam coronam quandam
Genes.18. d admirabilem Christianorum tulit appellationẽ. Si vero vbi decem tantum iusti essent, omnes inhabitantes deus saluare promisit: vbi non decem & viginti, neque bis totidem solum, sed multo plures sunt, deum cum omni diligentia colentes, quo modo non oportet bona sperare, & de communi nostra omnium salute cõfi- D dere? Audiui multos dicentes, minæ regis iræ leonis similes, & concidentes & lamentantes. Quid igitur aduersus illos dicemus? quod qui dixit: Lupi & agni simul pascentur, & pardus cum hædo quiescet, & leo tanquam bos paleas comedet: & hunc leonem reddere ouem poterit mansuetam. Supplicemus igitur ipsi, & ad
Esa.11.g. ipsum legationes mittamus, & regis animum penitus corripiet, & ab omni nos instanti angustia liberabit. Pater illic legationem obit, nos hinc ad cœlorum regem mittamus legationẽ, ipsum precibus adiuuemus. Multum ecclesiæ communio potest, si anima dolente, si corde contrito preces emittamus. Non opus est mare transire, nõ opus est longam subire peregrinationem: omnes & ad ecclesiam occurrentes, & domi manentes multo deũ studio inuocemus, & omnino supplicationibus annuet. Vnde hoc manifestum? quòd vehemẽter cupit nos ad ipsum semper cõfugere, & in omnibus ipsum deprecari, & nihil absq; ipso vel facere vel dicere. Homines enim, quando ipsis cõtinue negocium facessimus pro rebus nostris, languescunt & tergiuersantur, & ęgre ferunt. Deus autem prorsus in contrarium: non quando ipsi cõtinue occurrimus pro rebus nostris, sed quãdo nõ hoc facimus, tunc maxime indignatur. Audi igitur quid Iudęis obiicit, dicens, Feciſtis volũtatem meam, & nõ per me: & pacta, & non per spiritũ meum. Talis enim amantium consuetudo: omnia adamatorum negocia per se fieri volũt, & nihil sine se illos neq; facere, neque dicere. Propterea & deus nõ hic tantum, sed & alibi idem rursus exprobrans dicebat: Regnauerunt, & nõ per me: imperauerunt, & non significauerũt mihi. Ne igitur torpeamus continue ad ipsum cõfugere, & quidcunq; graue fuerit, omnino remediũ accipiet
1.Cor.3.b conueniens. Terruit homo, curre ad supernum dominũ, & nil graue patieris: sic antiqui calamitates auertebant, non tantum viri, sed & mulieres. Fuit quædã mulier Hebræa, Hester erat ipsi nomẽ: hæc Hester vniuersum Iudæorum populũ internecione delendum sic eripuit. Postquã Persarum rex omnes passim Iudæos interimi iussit, & nullus erat qui cõtra iram illius obsistere posset: pristinũ vestitũ exuta mulier, & sacco amicta, & cinerem substrata, diuinæ clementiæ supplicabat, vt secum ad regẽ ingrederetur, & talia orans verba ad ipsum dabat: Grata domine fac verba mea, & da sermonem ornatũ in os meum. Hęc & pro magistro nos nũc deũ oremus. Si enim mulier pro Iudæis supplicans Barbaricum corripere furorẽ potuit: multo magis doctor noster pro tali ciuitate, & cum tanta ecclesia supplicãs, benignissimum & mitissimum hũc regem flectere poterit: si enim peccata in deum soluendi potestatẽ accepit, multo magis in hominẽ patrata destruere & delere poterit. Princeps est hic quoque, & quidẽ illo honoratior. Etenim ipsum regis caput sacras leges ferentes huius manibus subiecerũt: & quãdo aliquid boni cœlitus requiritur, rex ad sacerdotẽ, non sacerdos ad regẽ confugere solitus est. Habet & hic iusticiæ thoracẽ, habet & loricã veritatis, habet & calceamẽta multo honestiora ab euangelio pacis: habet & gladiũ, nõ ex ferro, sed spiritus: habet & coronã capiti impositã. Splendidior hæc armatura, preciosiora hæc arma, maior fiducia, maior vis. Itaque & pro principatus magnitudine, & propria magnanimitate, & ante reliqua omnia, pro firma in deũ spe, cum multa fiducia, cum multa prudẽtia regem alloquetur. Ne igitur de salute nostra desperemus, sed supplicemus, precemur, petamus, oremus, ad supernum regẽ multis cum lachrymis legationẽ mittamus, Habemus & ieiunium hoc cooperãs, in hac pulchra legatione nobis adhærens. Quemadmodũ itaq; pręterita hyeme, & æstate apparente, nauta quidem nauigium deducit, miles vero arma deterget, equũq; ad bellum parat, & agricola acuit falcem, & viator fiduciæ plenus longum iter aggreditur, & ad certamina pugil expoliatur, seq; denudat: sic & nos ieiunio tãquam æstate quadam spirituali apparente, & arma tãquam milites abstergamus, & falcem acuamus tanquam agricolæ, & tãquam nautæ contra vndas, contra absurdarum cupiditatum cogitationes opponamur, & tanquã viatores arduũ ad cœlum iter inuadamus, & tãquam pugiles ad certamina spoliemur: fidelis enim, & agricola, & gubernator, & miles, & athleta, & viator est. Idcirco Paulus quoque dicit: Nõ est nobis lucta aduersus sanguinẽ & carnem, *Ephe.6.b* sed aduersus principes & potestates: induite igitur armaturam

maturam dei. Vidisti athletã, vidisti militem? Si athle- A ta es, nudum in certamen te descẽdere oportet: si miles, armatum ad pugnam consistere necesse est: quo modo igitur vtraque hæc simul esse possint, & nudum esse, & non nudum: & indutum, & non indutũ? Exue vitæ negocia, & athleta factus es: indue arma spiritualia, & factus es miles. Teipsum vitæ curis denuda, luctæ enim tempus est: arma spiritus indue, bellum enim nobis cõtra dæmones cõflatum est graue. Propterea & nudum esse oportet, vt nullam diabolo nobiscum luctanti ansam præbeamus: & vndique armari, vt nusquã letalem plagam accipiamus. Excole animã tuam, & spinas excide: semina verbum pietatis, pulchras disciplinæ plãtas insere, & cum multa diligentia repastina: nam agricola factus es, & tibi dicet Paulus: Laborantẽ agricolã oportet primum fructus percipere. Hanc & ipse artem tractabat: idcirco Corinthiis scribẽs dicebat: Ego plã- B taui, Apollo rigauit, deus autẽ incrementũ dedit. Acue falcem tuam, quam per crapulam hebetasti, acue per ieiunium, aggredere iter in cœlum ferẽs, asperam & angustam viam attinge & ambula. Quo modo autẽ poteris & attingere & ambulare? Castigans corpus tuũ, & in seruitutem redigẽs: vbi enim via angusta, magnum impedimẽtum est carnis ex crapula obesitas. Absurdarum vndas cõcupiscentiarum reprime, repelle improbarum hyemẽ cogitationum, salua nauigium, multam ostende peritiam, & factus es gubernator. Horum autem omniũ nobis materia ieiunium, & magister est, ieiunium autẽ dico, nõ hoc vulgare, sed accuratum ieiunium: non tantum ciborum abstinẽtiam, sed & peccatorum: nõ enim ieiunij natura peccata eximere sufficit,
2.Tim.2.a. nisi congrua cum lege fiat. Etenim athleta, inquit, non C coronatur, nisi legitime certauerit. Ne igitur inter ieiunij laborẽ à ieiunij corona excidamus, discamus qualiter & quo modo huiusmodi negociũ tractare debea-
Luc.18.b. mus: quoniam & pharisæus ille ieiunauit, sed post ieiunium illud descendit inanis, & ieiunij fructibus cassus. Publicanus non ieiunauit, & pharisęum ieiunantẽ pręcessit, non ieiunans, vt discas quòd ieiunij vtilitas nulla, nisi & reliqua omnia cõsequantur. Ieiunauerunt Niniuitæ, & dei misericordiam elicuerunt: ieiunauerũt & Iudæi, & nihil profecerunt, sed culpati abierunt. Quoniam igitur tantum ieiunij periculum est nescientibus quo modo ieiunare oportet: ieiunij leges discamus, ne in incertum curramus, nec aërem verberemus, neque pugnantes cum vmbra dimicemus. Medicina est ieiunium: sed medicina licet millies vtilis sit, per vtẽtis imperitiam inutilis sæpe fit: etenim nosse oportet & tẽpus quo ipsam adhibere opus sit, & ipsius medicamẽti quã- D titatem, & corporis temperiem suscipientis, & regionis naturam, & anni tempus, & cõgruum victum, & multa alia: quorũ si quodlibet prætermissum fuerit, reliquis omnibus nocebit. Si autẽ vbi corpori mederi oportet, tanta nobis opus est diligentia: multo magis cum animã curemus, & cogitationibus medeamur, omnia scrutari, & cum omni sedulitate cõsiderare necesse est. Videamus igitur quo modo Niniuitę ieiunauerũt, & quo modo ab illa liberari sunt ira. Homines, & iumenta, & pecudes, & oues ne pascãtur, inquit. Quid dicis? Et bruta ieiunant & equi: & muli sacco vestiuntur? Etiam, inquit. sicut enim diuite aliquo mortuo, non seruos solos & ancillas, sed & equos necessarij sacco amicientes, & agasonibus tradẽtes ad sepulchrum sequi iubent, calamitatis magnitudinem ostentãtes, & omnes ad misericordiam allicientes: sic & in ciuitate illa mori peri-

clitante, & brutam naturam sacco circuntexerũt & ieiunij iugo subiecerũt. Nõ licet brutis sermone dei iram discere, discant fame quòd à deo infligitur plaga: etenim si diueretur, inquit, ciuitas nõ tantum nostri inhabitantium, sed & horum vna esset cõmunis sepultura. Pœnæ igitur partẽ habere debẽtia, & ieiunij partem capiant. Et aliud vero quiddam tunc fecerunt, quod & prophetæ faciunt: etenim illi cum flagellũ aliquod intolerabile de cœlis ferri viderint, atque puniẽdos sine fiducia esse, cõfusione plenos, neque venia neq; excusatione vlla dignos, nec habeant quid faciant, nec vnde condemnatis præbeant patrocinium, ad bruta confugiunt, & illorum mortẽ deplorãtes, ex his supplicationem faciunt, & miserabilẽ & luctuosam ipsorum perditionẽ proponentes. Cum igitur fames olim Iudæos cõprehẽdisset, & multa regionem siccitas premeret, & omnia cõsumerentur: hic quidam prophetarum dicebat: Resilierunt iuuẽcæ apud præsepia sua, fleuerunt armenta boum, quoniã non erant pascua: omnia iumenta terræ respexerũt ad te, quoniam exiccatæ sunt emis-
Hiere.14.a siones aquarum. Ille vero ex siccitate mala lugens, rursum sic ferè dicit: Cerui in agro pepererunt & dereliquerunt quoniã non erat herba, onagri in pratis substiterunt, attraxerunt ventũ sicut draco, defecerunt ipsorum oculi, quoniã non erat fœnum. Propterea & hodie Ioel dicentẽ audistis: Egrediatur sponsus è cubiculo suo, & sponsa è thalamo suo, infantes sugentes vbera. Qua de causa, dic mihi, immaturam ætatem ad supplicationem vocat? Nõnne certum est, quòd propter eandem causam? quoniam enim omnes viri ætate perfecti exacerbauerunt deum, & ad iracundiam cõcitauerunt, ætas, inquit, peccatorum expers irato supplicet. C Sed quid dicebant, videamus, quid tandem sit, quòd ineuitabilem illam iram soluerit. num ieiunium solum & saccus? nequaquã, sed totius vitæ mutatio. Vnde hoc manifestũ? ab ipsis propheticis verbis. De dei enim ira locutus & illorum ieiunio, idem conciliationẽ & conciliationis causam dicẽs, sic inquit, Et vidit deus opera *Ionæ.3.d.* ipsorum. Qualia opera? quòd ieiunauerunt? quòd sacco induerunt? nihil horum, sed hæc omnia tacẽs, intulit: quoniã conuersus est quisque à viis suis malis, pœnituit mali quod dixerat facere ipsis dominus. Cernis quòd non ieiunium periculo eripuit, sed vitæ mutatio deum barbaris placatum & beneuolum reddidit? Hæc dixi, non vt ieiunium contemnamus, sed vt ieiunium honoremus: honor enim ieiunij nõ ciborum abstinentia, sed peccatorum fuga. Itaq; ciborum abstinẽtia tantum ieiunium definiẽs, hic est qui maxime ipsum vituperat. Ieiunas? demonstra mihi per ipsa opera. Qualia, inquis, opera? Si paupere videris, miserere: si inimicum videris, cõciliare: si amicum laudabiliter agentẽ videris, ne inuideas: si mulierẽ videris speciosam, prætereas. Non enim os tantum ieiunet, sed & oculus, & auditus, & pedes, & manus, & omnia corporis nostri membra. Ieiunent manus à rapina & auaricia mundæ: ieiunent pedes ad illicita spectacula cursum reprimentes, ieiunent oculi discentes nunquam formosis obtutibus insilire, nec alienas curiose pulchritudines spectare. Cibus enim oculorũ spectatio: sed si illegitima sit & prohibita, ieiunio nocet, & omnẽ animæ salutem subuertit: si vero legitima & cõcessa, ornat ieiunium. Etenim absurdissimum esset, cibis & cõcessa abstinere esca per ieiunium, oculorum vero prohibita attingere. Nõ comedis carnem? Neque lasciuiam per oculos haurias. Ieiunet & auris: aurium autẽ ieiuniũ detractiones & ca-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Exod.23.c sumnias nõ suscipere: Auditum enim vanum nõ suscipies, inquit. Ieiunet quoq; os à verbis turpibus & cõuicio. Quæ enim vtilitas cũ auibus quidẽ & piscibus abstineamus, fratres vero mordeam⁹ & comedamus: Detrahens fraternas carnes comedit, proximi carnẽ momordit: propterea & Paulus terruit dicens: Si autẽ vos inuicem mordetis & comeditis, videte ne inuicẽ consumamini. *Galat.5.c* Nõ infixisti dẽtes carni, sed animæ maledictum, improbã suspicionem infixisti, vulneraſti, innumeris affeciſti malis, & teipsum & illum, & alios plures: etenim audientẽ peiorem feciſti proximo calumniãs: siue enim peccator sit, segnior fit, peccati cõmunicatorẽ nactus: siue iustus sit, in arrogãtiam tollitur & inflatur ex aliorũ peccato, magna de ipso sentire persuasus. Insuper cõmunem ecclesiæ statum læsisti. nõ enim omnes audiẽtes peccatorẽ solum accusant, sed opprobria Christianorum gẽti infliguntur: nec audiunt infideles dicentes, quòd ille leno est & dissolutus, sed pro eo qui peccauit, Christianos omnes calumniis insectãtur. Ad hęc dei gloriã blasphemari feciſti: sicut enim nobis laudabiliter viuentibus dei nomen glorificatur, sic peccãtibus blasphematur, & cõtumelia afficitur. Quartũ malum, audientẽ confudiſti, & sic impudentiorem reddidiſti, inimicum & hostem reddens. Quintum, teipsum pœnæ & castigationis reum feciſti, negocia ad te nihil attinẽtia texens. Ne quis enim hoc mihi dicat, tunc detraho, quando falsa dico. Nã si vera loquens maledixeris, & hoc est crimen: etenim pharisæus ille publicano veridicus maledixit, sed tamen hoc ipsi nihil profuit. *Lucæ.18.c* Dic enim mihi, Publicanus nõ erat publicanus & peccator? Cuiq; certum est quòd publicanus erat, sed tamẽ quoniam ipsum vituperauit pharisæus, abiit omnibus amissis. Vis fratrem corrigere? lachryma, ora deum, ex corde apprehensum admone, consule, exhortare: sic & *2.Cor.12.g* Paulus faciebat, ne iterũ cum venero, humiliet me deus apud vos, & lugeã multos ex his qui ante peccauerunt, & non egerunt pœnitentiã super immũdicia, & fornicatione, & impudicicia quam gesserũt. Declara charitatem erga peccatorẽ: persuade ipsi, quòd consulens & curans, nõ traducere volens, peccati ipsum cõmonefacis: comprehẽde pedes, osculare, ne erubescas, si modo vere mederi vis. Hęc & medici faciunt sæpius difficiles ægrotos habẽtes, deosculantes, rogãtes persuadent salutarem sumere medicinã: Ita tu quoque fac, sacerdoti vulnus manifesta: hoc est curantis, hoc prouidẽtis, hoc consulentis. Nõ solos autẽ maledicẽtes, sed & aliis detrahi audientes admoneo aures obstruere, & prophetã *Psal.110.a* imitari dicentẽ: Detrahentẽ secreto proximo suo hunc persequebar. Dic proximo: habes aliquẽ quẽ laudes & cõmendes? Aures aperio, vt vnguenta suscipiã: si vero male velis dicere, verbis ingressum obturo: non enim stercus & cœnũ accipere sustineo. Quod mihi lucrum, si didicero quòd ille improbus? Maximũ igitur nocumentum ex hoc, & extrema iactura. Loquere ad ipsum: curemus nostra, quo modo peccatorũ rationes demus, & curiositatẽ hanc & operosam indagationẽ circa vitam nostram exhibeamus. Quã enim habebimus excusationem, quã veniam, cũ nostra ne in mẽtem quidem veniant, aliena vero curiosè scrutemur? Sicut in domũ declinare, & interiora cõsiderare, prætereũti turpe est, & multa ignominia plenũ: sic & circa alienã vitam satagere, illiberalitatis extremæ est. Hoc vero ridiculum magis est, quòd talem habentes vitã, & propria negligentes, cum aliquid arcanũ dixerint, rogãt audientem & adiurant, ne cuiquã amplius alteri dicat: hinc declarantes, quòd rem reprehẽsione dignam cõmiserunt. Si enim illũ, vt nemini dicat, rogas: multo magis te priorem huic dicere nõ oportebat. In tuto sermonẽ habebas: postquã ipsum prodidiſti, tũc salutem ipsius curasi nõ vis efferri, neq; alteri ipse dicas: postquã vero alteri prodidiſti sermonis custodiã, superflua facis & inutilia admonens & obtestans pro dictorũ custodia. Sed iucundũ detrahere, immo iucũdum nõ detrahere. Detrahẽs enim cõtinenter anxius est, suspicatur & timet, pœnitentiã agit, & linguã suam mandit, timens & tremiscens, ne fortè aliis enunciatũ verbum, magnum sibi periculũ afferat, & superfluam & inutilẽ inimiciciã his qui dixere operetur. Apud seipsum vero cõtinẽs, in se- *Eccle.xxi* curitate plurima cũ multa viuet voluptate. Audiſti sermonem, inquit, moriatur in te: cõfide, non te disrũpet. Quid est, moriatur in te: extingue ipsum, defodito, nec exire, neq; penitus moueri permittas: sed maxime stude nec alios quidem dicentes male tolerare: quòd si quãdo & susceperis, infodito, interime dictum, obliuioni trade, vt his qui nõ audierint similis fias, & cum multa pace & securitate præsentẽ transigas vitã. Si delatores didicerint, quòd ipsos magis q̃ accusatos auersemur: & ipsi tandẽ ab hac mala cõsuetudine desistent, & peccatum corrigent, & laudabunt post hæc, & nosipsos suos saluatores factos & benefactores prædicabunt. sicut enim benedicere & laudare amicicię principiũ est, sic & maledicere & calũniari inimiciciæ, & odij, & iniuriarum principiũ est, atq; discordiarum materia. Nõ aliũde nostra negliguntur, quàm quòd aliena satagimus, curioseq; scrutamur: nõ enim vacat homini accusanti, & alienos exquirẽti mores, propriã quandoq; vitam curare: studio enim omni in alienorũ curiositatem impenso, necesse est omnia eius temere & negligenter iacere. Etenim optandũ omne ociũ in propriorũ curam peccatorũ, & iudiciũ impendentẽ proficere posse. Cum vero semper aliena cures, quando tua meditaberis mala? Fugiamus igitur dilecti, fugiamus detractiones, docti quòd est totũ satanicum barathrum insidiarũ eius hæc insesio. Vt enim nostra negligamus, & grauiores nobis reatus cõstituamus, in hãc nos cõsuetudinẽ diabolus duxit: immo vero non solũ ineſt hoc malũ, quòd tunc rationem dabimus eorũ quæ diximus, sed etiam quòd peccata nostra sic grauiora faciemus, omni nos excusatione priuãtes: acerbe enim aliena exquirens, in suis excesibus nullã vnquam veniã nanciscetur. Non enim tantum à peccatorũ natura, sed & ex iudicio de aliis nostro sententiã deus proferet: idcirco admonuit dicens: Nolite iudicare, ne iudicemini. nõ enim quale *Matth.* fuit peccatũ, tale illic in futurũ apparebit: sed quãdam *Luc.6.* magnã & ineuitabilẽ additionẽ à iudicio in conseruũ facto accipiet. Sicut enim humanus & mitis & clemẽs maiorũ peccatorũ grauitatem succidit: ita acerbus & crudelis & implacabilis magnũ ꝑpriis põdus peccatis apponit. Eliminemus igitur omnẽ ex ore nostro detractionem, sciẽtes quòd etsi cinerem comedamus, nulla nobis asperę vitę huius vtilitas ꝑderit, nisi detractione abstineamus: nõ enim quæ intrant, coinquinãt homi- *Matth.* nem, sed quæ exeunt ex ore. Si quis te prætereunte ster- *Marci.* cus commoueat, hoc facientem nõ conuicio & contumelia afficias? hoc fac & erga detractores. Nõ enim sic cõmotum stercus illum fœtorem susципientem cartilaginẽ percellit, sicut aliena peccata excussa, & vita impura, audientium animos prodita cõtristare & perturbare solent. Abstineamus igitur detractione, turpiloquio, blasphemia, & neq; proximo, neque deo maledicamus:

camus: multi enim obtrectatorum in hoc furoris lapsi sunt, vt à cõseruis in deum linguã suam reuocauerint. Quantũ vero sit hoc malum, ex rebus nunc nos vrgentibus disce. Ecce enim homo iniuriam passus est, & omnes timemus & tremimus, quiq; intulerunt iniuriam, & de nulla huiusmodi sibi cõscij: deus autem per singulos dies iniuria afficitur à diuitibus, à pauperibus, à quietis, à tribulatis, à calumniãtibus & calumniam ferentibus, & nulla vsquã ratio. Propterea conseruum violari permisit, vt ex periculo per contumeliã exorto præsentem discas domini benignitatem. Atqui hoc nunc primum factũ est, & solum: sed tamen nec propter hoc nos vllam assecuturos esse veniã, vel excusationem expectamus: Deum vero quotidie irritamus, & nullã facimus conuersionem, & adhuc cum omni longanimitate sustinet. Vidiſti quãta dei sit clementia? Et in hac quidem prœuaricatione qui peccauerunt, capti sunt, & in carcerem detrusi, pœnasq; dederunt: sed tamen adhuc timemus: necdũ enim facta læsus audiuit, neque sententiam enũciauit, & omnes tremimus. Deus vero quotidie cõtumelias in se factas audit, & nemo conuertitur: & hic cum sit tam clemens & mitis, illi insuper peccatum dicere sufficit, & crimen soluitur. In hominibus vero cõtrarium penitus, cum peccatores confessi fuerint, tunc magis puniuntur: quod quidem & nunc factũ est. Nam hi quidem ferro, illi vero igni, quidã autem bestiis traditi, perierunt, non viri tantum, sed & pueri: nec ætatis immaturitas, nec populi tumultus, nec quòd dæmonũ furore pleni hęc fecerint: nec quòd exactio intolerabilis esset visa, non paupertas, nõ quòd publice cum omnibus peccauerint, non quòd promiserint nunquam se amplius esse talia ausuros, nõ aliud quicquam omnino ipsos eripuit: sed absque omni venia ad barathrum abducebantur, militibus armatis vtrinq; ipsos agentibus, & obseruãtibus, ne quis reos eriperet: & sequebãtur matres, procul quidem filios conspicientes abstractos, calamitatem autem cõqueri nõ audentes. Passionẽ enim vincebat formido, & naturã superabat metus. Et sicut naufragos à terra cõtuentes homines, dolent quidem, accedere autẽ & submersos eripere non valent: ita quidem & hic tanquam vndis quibusdam, militũ timore prohibitæ matres, non tantũ accedere, & ipsos à damnatione eruere nõ audebant, sed & timebant deplorare. An hinc dei misericordiam coniicitis? quàm ineffabilis, quàm infinita? quo modo omnem transcẽdit rationem? Hic quidem læsus & eiusdẽ naturæ, & semel ex omni tempore hoc passus est, & nõ coram, neque præsens & cernens & audiens, & tamen nemo reorum veniã assecutus est. De deo vero nihil horũ dicendũ est: etenim tantũ est dei & hominis medium, quantum ratio adstruere possit: quotidie contumelia afficitur præsens & vidẽs & audiens, & neq; fulmen immisit, neque mare iussit terram inundare, & omnes submergere, neque terram hiare & temeratores absorbere mandauit: sed tolerat, & lõganimiter agit, & ignoscere promittit contumeliæ autoribus, si tantum pœnitentiam agant, & non amplius hæc facere polliceantur. Vere nunc ex- *Psal.105.a* clamãdi tempus: Quis loquetur potentias domini, auditas faciet omnes laudes eius? Quot dei imagines nõ tantum deiecerunt, sed & conculcauerunt? cum enim *1.Cor.11.b* reum angas, cum dispolies, cum trahas, cum deiicias, dei imaginem cõculcas. Audi certè Paulum dicentem, *Gene.1.c* quòd homo non debet operire caput, imago enim & gloria dei est. Et rursus ipsum deum dicentem: Faciamus hominem secundum imaginem & similitudinem nostram. Si vero dicas, quòd nõ est eiusdem substantię homo cum deo, quid tum? neq; enim ęs statuę eiusdem est cum rege substãtiæ, sed tamen hanc ausi lædere pœnas dederunt: sic & in hominibus, etsi nõ eiusdem cũm deo substantię sunt homines, sicut neq; reuera sunt, veruntamen imago vocati sunt, & propter appellationis ipsos honorẽ recipere oportebat. Tu vero propter paululum auri, conculcas, angis, trahis, & nullã adhuc pœnam dediſti. Cõtingat igitur hodie quandam bonam & dexteram fieri mutationem: illud certè vobis prędico, & cõtestor, quòd etsi hæc præterierit nubes, nos autem in eodem manserimus torpore, rursum multò his quæ impræsentiarũ expectantur, peiora patiemur: quoniam & nunc non tantum imperatoris iram, quantum segniciem vestram timeo. Nõ enim duobus aut tribus diebus supplicasse nobis ad defensionẽ sufficit: sed potius vitæ mutationẽ fieri oportet, & à malicia desistentes in virtute permanere cõtinue. Sicut enim ægrotantes, nisi semper ordinate vixerint, nulla ipsis disciplinæ per tres aut quatuor dies seruatæ vtilitas: sic & peccantes, nisi semper sobrij sint, nihil proderit ipsis duorum vel trium dierũ correctio. Vt enim dicitur, lotus postea in luto rursum inquinatus, nihil profecit: sic per tres dies agens pœnitentiam, & rursum ad priora reuertẽs, nihil lucratus est. Ne igitur quod semper facimus, hoc & nunc faciamus. Etenim terræmotibus sæpius comprehendentibus, & fame & siccitate, tribus vel quatuor diebus moderati & mansuetiores facti, rursus ad priora rediuimus, propterea quæ hæc acciderunt. Sed si non prius, nunc saltem in eadem permaneamus pietate, & eandem mansuetudinem seruemus: ne rursum alterius indigeamus flagelli. Nunquid non poterat deus facta prohibere: sed permisit, vt se contemnentes per conserui metum modestiores efficeret. Nec mihi quis dicat, quòd multi sontium effugerunt, multi vero insontium pœnam subierunt: etenim hoc dicentes multos sæpius audio, non in præsenti tantum seditione, sed & in aliis multis huiusmodi negociis. Quid igitur talia obiicientibus dicendum? quòd & si in præsenti seditione insons erat reus, sed aliud peccatum aliquando grauius commisit, deinde non mutatus in præsenti pœnas dedit. Et enim hoc facere deus consueuit, & cum peccauerimus, nõ statim peccatis irruit, sed remittit, dans nobis pœnitentiæ tempus præfinitum, vt corrigamur & mutemur: si vero quòd nõ pœnas dederimus, peccatum deletum esse existimantes contempserimus, vbi non putamus, ibi post hæc capiemur omnino. Hoc autẽ fit, vt cum peccauerimus, & non fuerimus puniti, non confidamus, nisi fuerimus mutati: scientes quòd vbi non putamus omnino cademus. Itaq; si peccaueris, & punitus non fueris, ne cõtemnas dilecte: sed propter hoc ipsum magis time, sciens quòd facile deo est, quando velit, iterum retribuere. Propterea enim te nõ puniuit, vt capias pœnitentiæ tempus. Ne igitur dicamus, quòd crimine carẽs ille ceciderit, alter vero facinoris autor effugit. Innocens etenim punitus, vt prædixi, aliorũ peccatorum pœnas luit: & qui nunc effugit, nisi mutatus fuerit, in alio capietur laqueo. Si sic dispositi simus, nũquam propriorum obliuiscemur peccatorum: sed semper timentes, trementes, ne quãdo subeamus iudicium, cito ipsorum recordabimur: nihil enim sic peccata in memoriam reuocare consueuit, vt pœna & castigatio. Et hoc manifestum ex fratribus Ioseph. Cum enim illi iustum vendidissent, & tredecim anni præteriissent, puniri metuentes, & de vita timentes, peccati recordati

Universidad de Deusto
Biblioteca

datu sunt,& inter se dicebant: Merito hæc patimur: in A peccatis enim sumus propter fratrem nostrum Ioseph.
Gene.42.d Vides quo modo timor ille ipsos peccati sui commonefecit:& quando peccabant quidem,non sentiebant: quando vero puniri metuebant, tunc recordati sunt. Hæc igitur omnia scientes, vitam mutare velimus & corrigere,& ante instãtis angustiæ liberationem de religione & virtute cogitemus.Et interim tria vobis mãdata commẽdare volo,vt hæc mihi in ieiunio præstetis: vt nemini detrahatis, inimicũ habeatis neminem, & omnem prorsus ex ore malam iuramentorum consuetudinem expellatis.Et sicut cum aurum imperatum audierimus,abiens quisque domum,& vxorem vocãs, & filios,& seruos,considerat cum illis & consultat vnde tributũ illud eroget:sic & in mandatis faciamus his spiritualibus, domum quisque regressus, vxorem & filios vocet,& dicat,quòd tributum spirituale hodie im- B posítum est,tributũ,inquam,per quod erit quædam horum malorum solutio & liberatio:tributum conferentes non pauperes sed ditiores faciens, vt neminem inimicũ habeamus, detrahamus nemini, nec omnino iuremus.Consideremus,curam agamus, cõsultemus,quo modo hæc impleamus mandata, omne impendamus studium,nos alter alterũ commoneamus,alter alterum corrigamus, vt non debitores abeamus illuc: deinde
Matt.25.a mutuari ab aliis coacti,illud quod virgines fatuę patiamur,& immortali salute excidamus.Si sic nostræ instituimus vitę rationem,hic vobis spondeo,& polliceor, quòd & presentis calamitatis aliqua solutio dabitur,& istorum malorũ liberatio: & quod omnibus maius est, futurorum fructus bonorum. Oportebat quidem omnem vobis mandare virtutem,sed hunc esse correctionis optimum modum puto,per partes legem capientes C implere,& tum ad alias ire.Sicut enim agro proposito, agricola paulatim fodiens, sic ad finẽ venit: sic & nos legem hanc nobis ponamus,vt per quadragesimã præsentem hæc tria mandata diligenter exerceamus:proculdubio cum bonæ cõsuetudinis custodiam prudenter exhibuerimus, cum maiore facilitate & ad reliquas veniemus,& ad ipsum disciplinę verticem peruenientes, tum præsentem vitam bona cum spe transigemus, tum & in futura cũ multa Christo fiducia assistemus, & arcanis fruemur bonis:quæ nos assequi detur,gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi,per quem,& cum quo gloria patri vnà cum sancto spiritu in secula seculorum.Amen.

Eiusdem exhortatio ad populum de patientia & tolerantia, ab exemplis Iob & trium puerorum:& de abstinentia à iuramentis. Homilia IIII.

BENEDICTVS deus, qui dolentes animas vestras consolatus est, & vacillantes mentes confirmauit.Quòd enim congruam ceperitis consolationem, per studium hoc & audiẽdi promptitudinem demonstrastis: nõ enim datur,animã dolentem,& tristiciæ nube pressam posse quæ dicuntur,cum promptitudine audire. Vos autẽ video cum multa benevolentia, & acri studio nobis attendentes omnibus tristibus excusis,& audiendi desiderio instantẽ angustiã repulisse: propterea deo vobiscũ gratias ago, quòd disciplinam nostram miseria non redarguit,nec rigorem nostrum timor remisit,nec alacritatẽ vestram extinxit tribulatio, nec labefecit zelum vestrum periculi magnitudo, nec superauit in deum desiderium hominum timor, nec studium vestrum temporis iniquitas deiecit: nec tantum nõ deiecit,sed & alis suffulsit: non tantum non remisit,sed & intendit:non tantũ non extinxit,sed & amplius accẽdit.Euacuatum quidẽ forum est,sed ecclesia repleta:illud luctus materia,hæc gaudij & lætitiæ spiritualis occasio. Cũ igitur in forum te cõtuleris dilecte,& solitudinem conspicatus ingemueris: cõfuge ad matrẽ, & statim te propriorum filiorũ multitudine cõsolabitur: & perfectum ostẽdet tibi fratrum diuinum chorum, & omnem tristiciã repellet. In vrbe quidem viros cernere desideramus,tanquã deserta habitantes:in ecclesiã vero confugientes multitudine cõprimimur. Et quemadmodum mari æstuãte, & multis procellis insaniente, ad portum confugere timor omnes cogit: sic & nunc fori procellæ, & ciuitatis hyems omnes in ecclesiam vndique compellunt, & charitatis vinculo membra inter se cõstringunt. Gratias agamus igitur & propter hęc deo,quòd tantum ex tribulatione carpsimus emolumentum, quòd tantam ex tentatione vtilitatem cepimus.Nisi tẽtatio,nec corona:nisi certamina,nec præmia:nisi studia,nec honores: nisi tribulatio,nec remissio:nisi hyems,nec æstas.Et hoc nõ in hominibus tantum, sed in seminibus quoque ipsis intueri licet: & in his enim multam quidem pluuiam, multam vero nubium collisionem,multam denique glaciẽ fieri oportet,si vernãs spica exurgere debet: vbi vero semẽtis tempus, tempus & pluuiæ. Postquam igitur & nunc ingruit hyems animarum,non aëris: seramus & nos in hac hyeme, vt in æstate metamus: seminemus lachrymas, vt metamus exultationem. Non meus hic sermo, prophetica denunciatio est: Qui seminant in lachry- *Psal.12* mis,inquit,in exultatione metent. Nõ sic semina delatus imber germinare & crescere facit,vt pietatis semen excitat & vernare facit ex lachrymis ruens imber: hic animam deterget, irrigat mentem, doctrinæ germen breui progredi facit: propterea & profundum sulcum proscindere necessarium. Etenim & propheta hoc admonuit ita dicens: Renouate vobis noualia, & nolite *Hiere.* seminare in spinis.Quemadmodũ igitur aratrum immittẽs infernè terram proruit, tutam seminibus custodiam parãs,ne iacta in superficie remaneant,sed in ipsos terræ sinus condantur,& in tuto radices figant: sic & nos facere necessariũ, & tanquam aratro tribulatione vtẽtes,cordis profundũ scindere: hoc enim & alius propheta admonet,dicẽs: Scindite corda vestra,& nõ *Ioel.2* vestimẽta vestra.Corda igitur scindamus,vt si qua dolosa herba,& improba cogitatio nobis inest, radicitus eam vellamus, & puras pietatis seminibus terras exhibeamus. Nisi enim nũc renouemus, nisi nunc seramus, D nisi nũc fundamus lachrymas, cum adest tribulatio & ieiunium, quãdo vnquam in compunctionem veniemus?Num quando remissio & deliciæ fuerint?Sed hoc fieri nõ potest. Remissio enim & deliciæ in segniciem inducere consueuerunt: sicut tribulatio ad industriam reuocare,& mentem exterius circa multa vagantem & occupatam ad sese cõuertere.Ne igitur de hac tristicia doleamus, sed deo gratias agamus: multũ enim ex tribulatione lucrũ.Nam & cum agricola semina cũ multo labore collecta seminauerit, ignarus quidẽ omnia quæ fiunt cernẽs admirabitur,forteq; apud seipsum dicet: Quid hic homo tãdem facit? collecta dissipat,nec dissipat tantum, sed & terræ cum multa cura cõmiscet ne facile colligi possint:nec commiscet tantum terræ, sed & optat vehementẽ fieri pluuiam, vt proiecta omnia marcescant,& lutũ fiant,& turbabitur cernens fulmina & coruscationes deferri: agricola vero non ita, sed

sed lætatur & gaudet tempestatem cernens: non enim A præsentia respicit,sed futura spectat:nõ respicit ad fulmina,sed manipulos cõputat: non marcescentia semina,sed vernantes spicas:non grauẽ imbrem,sed iucundissimam areæ ventilationem:Itidẽ & nos,nõ præsentem spectemus tribulationẽ, aut dolorem:sed oriẽtem ex ipsa vtilitatẽ, ex ipsa nascentem fructũ. Expectemus aream,manipulos:si etenim vigilemus,multum ex hoc tempore fructum congregare, & mentis nostræ penus implere poterimus:si vigilemus,nõ tantum nihil graue ex hac patiemur tribulatione, sed & innumera bona capiemus:si vero torpeamus,remissio nos perdit. Non aduertentem enim vtraque lædunt:cum sedulitate vero viuenti vtraque prosunt. Et sicut aurũ,etsi aquis immoretur,propriã præfert speciem:siue in conflatorium ceciderit, splẽdidius rursum apparet:lutũ autem & fœnum, siue aquis immisceri accidat, hoc quidem mar- B cescit,illud vero dissoluitur: siue in ignẽ ceciderit,hoc quidem frigitur,illud autẽ comburitur: Sic certè & iustus & peccator: ille quidẽ siue remissione fruatur,manet splẽdidus,sicut aurum aquæ immersum:siue in tentationem ceciderit, splendidior fit, sicut aurũ igne examinatum: peccator vero siue remissionem nanciscatur,dissoluitur & marcescit,sicut fœnum & lutum aquę immorans: siue tentationem sustineat, comburitur, & perditur,sicut lutum & fœnum ab igne.Nõ igitur conficiamur præsentibus malis: si enim peccata habeas,destruuntur & comburuntur facile per tribulationem: si vero virtutẽ habeas,illustraris & splendescis per ipsam: si continue vigiles & sobrius sis, eris omni damno superior. Nõ enim tentationum natura,sed tentatorum segnicies ruinas efficere solet. Itaque si vis gaudere, & remissione & voluptate potiri,neq; voluptatem,neque C remissionem quæras: sed animam patientia plenam quære,& tolerantiam exhibere valentem: quòd si hoc non habeas,non tantũ tentatio te redarguet, sed & remissio perdet,& magis deiiciet. Quòd enim non grauium incursus casuum, sed mentis nostræ torpor salu- *Matth.7.d* tem nostram subuertit,audi quid dicat Christus: Quicunq; audit verba mea hęc,& facit ea,assimilabitur viro prudẽti, qui ædificauit domum suam super petram, & descendit pluuia, & venerunt flumina, & flauerunt venti,& irruerunt in domum illam,& nõ cecidit: fundata enim erat super petram.& rursum:Omnis qui audit verba mea hęc,& non facit ea,similis erit viro stulto,qui ædificauit domũ suam super arenam,& descendit pluuia, & venerunt flumina, & flauerunt venti, & irruerunt in domum illam,& cecidit,& erit ruina eius magna.Vides quòd non tentationum inflictus,sed æ- D dificantium stultitia ruinam fecit:Etenim illic pluuia, & hic pluuia:& illic flumina,& hic flumina: & illic vẽtorum incursus,& hic idem:& ille ædificauit, & hic ædificauit:& eadem ædificatio, & eædem tẽtationes,sed non idem finis: quoniam non idem fundamentum. non enim tentationum natura,sed ædificantis imprudentia ruinam fecit, alioqui oportuisset & domum supra petram ædificatam cadere: nunc vero nihil tale passa est.Sed ne de domo hæc dicta esse putetis,de anima enim sermo est diuinorum verborum auditum per opera demonstrante,vel repellente. Sic animam suam *Iob.1.d* Iob ędificauit:descendit pluuia,ignis enim de cœlo cecidit,& omnes greges absumpsit: venerũt flumina,frequentes,continui,& indesinentes calamitatum nuncij: hic quidem gregum,hic vero filiorum interitũ dicens: flauerunt venti, amara vxoris verba: Dic, inquit verbum contra dominum, & morere. Et non cecidit domus,non est supplantata anima, non blasphemauit iustus: sed & gratias egit,sic dicens: Dominus dedit,dominus abstulit, sicut domino visum est, sic & factũ est. Vides quòd non tentationum natura, sed torpentium ignauia ruinam facere solet? Itaque fortẽ virum tribulatio fortiorẽ reddit. Quis hoc ait? In tribulatione nu- *Rom.5.a* tritus beatus Paulus ita dicens: Tribulatio patientiam operatur, patientia vero probationem, probatio vero spem.Et sicut firmas arbores ventorum impetus irruẽs, & vndique iactans,non euellit, sed & solidiores & firmiores his incursibus reddit:sic & animam sanctam,& pie viuentem tentationum incursus & tribulationum, non supplantant,atque etiam ad maiorem patientiam preparant:sicut & beatum Iob splendidiorem & venerabiliorem reddiderunt. Nunc igitur nobis quidẽ homo irascitur,& homo iisdem pœnis obnoxius,similisq; animæ,& timuimus. Tunc autem illi dęmon malignus & ferus erat iratus,nec simpliciter irascebatur,sed omnes mouebat artes, omnemq; adhibebat versutiam, & nec ita quidem iusti fortitudinẽ superauit. Et hic quidem cum homo sit,nunc irascitur,nunc conciliatur,& tamen timore mortui sumus. Tunc diabolus erat impugnans,qui nunquam hominum naturæ conciliatur, sed bellum sine fœdere,& pugnam sine induciis generi nostro indixit, & tamen ipsius sagittas iustus derisit. Quam igitur nos excusationem, vel qualem veniã habere possumus humanã tentationem non ferentes,tantopere in gratia cũ disciplina versati, cũ ille ante gratiam, & in veteri testamẽto illud tam intolerabile bellum generose tulerit? Hæc igitur dilecti semper inter nos disseramus,& per hos sermones nos ipsos exhortemur.Etenim vos testes, conscientiaq; vestra,quantũ ex hac tẽtatione vtilitatis habuim⁹. Dissolutus enim modestus factus est,ferox humanior,segnis studiosus. Qui nunquam ecclesiam viderant,sed totos in theatris exigebant dies,nunc in ecclesia tota die morantur. Propterea ne igitur doles,quòd te probum timore deus reddidit?quòd te per tribulationem ad tuæ salutis sensum perduxit? Sed torquetur conscientia tua? Sed quotidie percellitur mens tua mortem expectans, & minas maximas? Sed hinc quoque nobis magnus ad virtutẽ accessus erit, crescente nobis per angustiã religione. Potest enim deus omnia grauia hac ipsa die soluere: sed donec nos purgatos videat,donec videat factam conuersionem,& pœnitentiã firmam & inconcussam,non dissoluit tribulationẽ.Etenim aurifex donec aurũ bene purgatũ viderit,de conflatorio nõ extrahit: sic & deus non abducit hanc nubem,donec nos penitus emendauerit.Qui enim tẽtationem permisit, ipse nouit & tentationis soluẽdæ tempus. Et sicut citharœdus neq; neruum intẽdit,vt non abrũpat:neque remittit vltra modum,ne harmonię concentũ lædat:sic & deus agit,neque in remissione continua, nec in longa tribulatione nostram cõstituit animam,secundum suã prudentiam vtrunq; faciens.non sinit enim nos continua potiri remissione,ne segniores fiamus: nõ autẽ rursum sinit in continua esse tribulatione, ne cõcidamus, nẽue desperemus. Ipsi igitur aduersitatis finiẽdæ tempus relinquamus,nos vero tantũ in sanctitate viuamus. Opus enim nostrũ,ad virtutẽ mutari,dei vero opus malis vrgentibus finẽ imponere:Etenim ipse magis,quàm tu qui tentaris,hoc incendiũ extinguere vult,sed salutem tuã expectat.Sicut igitur ex remissione tribulatio facta est:sic & ex tribulatione remissionẽ expectare conuenit.Neq;

Universidad de Deusto
Biblioteca

enim ſemper hyems,neque ſemper æſtas, neque ſemper procella,neque ſemper trãquillitas,nõ ſemper nox,neque ſemper dies: ſic neque ſemper tribulatio,ſed erit & remiſsio, ſi tantũ in tribulatione deo gratias ſemper agamus.Etenim tres in fornacem pueri coniecti ſunt,& necdũ religionis obliti ſunt, nec ipſos terruit flamma: ſed in cubiculo ſedentibus, & nihil graue patientibus, ſtudioſius igne circũdati, ſacras illas preces emittebãt: propterea murus ipſis factus eſt ignis, & veſtis flamma, & fons fornax,& ligatos capiẽs,ſolutos reddidit.Mortalia ſuſcepit corpora,& tanquam immortalibus abſtinuit: non agnouit naturam, ſed pietati reuerẽtiam exhibuit. Vinxit pedes tyrannus, & ignis vim pedes vinxerunt.O rem admirabilẽ.Vinctos ſoluit flãma,& ipſa de reliquo à vinctis vincta eſt: mutauit enim rerũ naturam adoleſcentulorum religio: imò vero non naturam mutauit,ſed quod erat mirabilius,permanẽtis naturæ vim repreſsit.nõ enim ignem extinxit,ſed ardentem inefficacẽ reddidit,& quod eſt mirabile & ſtupendum,nõ in ſanctis tantum corporibus hoc factum eſt, ſed & in veſtimentis ipſorum & calceamentis. Et ſicut in apoſtolis, veſtimẽta Pauli ægritudines & dæmones pellebant,& Petri vmbra mortẽ fugauit: ſic quidem & hic puerorum calceamenta ignis virtutem extinxerũt. *Act.19.b*
Neſcio quo modo dicam,miraculum omnem verborum narrationem tranſcẽdit. etenim vis erat extincta, & non erat extincta:cum enim circa ſanctorũ illorum corpora verſabatur, erat extincta:cũ vero vincula diſrumpere oportuit,nõ erat extincta: cõpedes igitur diſrupit, & talos non tetigit. Vidiſti quanta propinquitas? neque mutatus, & vi ſua priuatus eſt ignis,neq; intra vincula procedere auſus fuit. Vinxit tyrãnus,& flãma reſoluit,vt & Barbari crudelitatẽ diſcas,& elementi obedientiam.Qua vero cauſa in ignem miſſurus eos ligauit? Vt miraculũ fieret maius,vt mirabilius ſignum, ne putares eſſe oculorum errorem ea quæ videbantur. niſi enim ignis ille ignis fuiſſet, vincula nõ abſumpſiſſet, non exterius ſedentes milites (quod multo maius fuit) rapuiſſet. Nunc autem exterioribus quidem vim, interioribus vero obedientiam exhibuit.Tu vero mihi conſidera vbique,quo modo diabolus per quæ dei ſeruos impugnat,per hęc propriam vim deſtruit,non volens quidẽ,ſed dei ſapientia & prouidentia illius armis & artibus in ipſius caput vtẽte: quod quidem & hic factum eſt.Diabolus enim illic tunc tyranno ſe inſinuãs, neque ferro ſanctorũ capita abſcindi permiſit,neq; beſtiis tradi,neque vllo alio tali modo puniri:ſed in ignẽ iniici ſuaſit, vt neque reliquiæ illorum ſanctorũ remanerent,ipſis corporibus conſumptis,& ipſorum cinere cum ſarmentorũ cinere commixto.Deus autẽ hoc ipſo ad impietatis deſtructionẽ vſus eſt, & eo modo quem ego mox dicã. Deus apud Perſas ignis eſſe putatur, ipſumq; multo cultu venerantur Barbari etiam nunc regionem illam habitantes. Volens igitur deus radicitus impietatis materiam auferre,conceſsit huiuſmodi pœnæ modũ,vt prę oculis omnium ipſum colentiũ,ſeruis ſuis victoriam cõferret: per ipſa opera ipſis perſuadere volens,quòd Gentiliũ dij non deum tantum,ſed & deiſeruos timent.Et cõſidera victoriæ coronam per contraria textam, & factos trophæi teſtes ipſos inimicos. *Danie.3.a*
Miſit enim,inquit, Nabuchodonoſor rex ad cõgregãdũ omnes magiſtratus,& duces, & præſides, principes, & tyrannos,& in poteſtatibus cõſtitutos, & omnes regionum præfectos, vt veniret ad nouæ dedicationem ſtatuę.Et congregati ſunt omnes.Inimicus ſpectatores cogit,& ipſe ſpectaculum cõuocat: & theatrũ non vulgarium hominum,non priuatorum,ſed omniũ honoratorum, & omniũ magiſtratuum, vt & teſtimonium apud multos fide dignum fiat.Venerãt ad aliud vocati ſpectaculũ,& alia cõſpicati, omnes abierunt. Venerũt ſtatuam adoraturi, & ſtatuã quidem deſierunt: abierũt vero dei potentiã admirati, per ſigna in pueris exhibita.Et vide vbi ſtadium hoc ſtatuerat:nõ in vrbe,nec in vllo agro, ſed plani & nudi cãpi hoc orbis theatrũ ſuſcipiunt: in cãpo enim de aure extra ciuitatem effigiem erexit,& præco pertrãſiẽs clamabat: Vobis dicitur gentes,tribus,linguæ,quacunq; hora audieritis vocẽ, tubæ, fiſtulæ,& citharæ,ſambucæq;,& pſalterij,& ſymphonię omnis generis muſicorum, cadentes adorate ſtatuam auream (verè enim cadere erat ſimulachrum adorare) & quicunque nõ cadens adorauerit, in eadẽ hora proiicietur in caminum ignis ardentem.Vidiſti quàm difficilia certamina parata ſunt, & quod inſidiarũ neceſsitates,& quàm profunda vorago,& pręcipitiũ vtrinq; ſed ne timueris. Quãto magis machinamẽta inimicus auxerit, tanto magis puerorũ fortitudinẽ demonſtrat. Propterea enim tot muſicorum cõſonantia, propterea caminus ardens,vt & voluptas, & timor aſsiſtentiũ animas obſideret.Aſper adſtãtium quiſpiam eſt, & rigidus:Molliat ipſum,inquit, delectãs omniſonæ muſicæ melodia.Sed his inſidiis ſuperior eſt? Terreat & percellat flãmæ aſpectus.Et erat timor & voluptas, hæc quidem per aures, ille vero per oculos animas ſubrepens. Sed adoleſcentulorum illorum generoſitatem,horum nihil redarguit: ſed ſicut in ignem proiecti flammam ſuperarunt: ſic omnem concupiſcentiam & anxietatem deriſerunt.Hæc enim omnia propter ipſos diabolus præparauerat: non enim de ſubditis dubitabat, ſed potius multum cõfidebat,quòd nullus regis legi ſe ſubiecturus erat.Poſtquam vero ceciderũt omnes,& victi ſunt,tunc in medium pueri ſoli aguntur, vt ſic quoque victoria fiat clarior, cum in tãta multitudine ipſi vincant,& prædicentur: neq; enim tam mirabile fuiſſet, ſi nullo ſupplãto primi viriliter egiſſent.Hoc autẽ maximũ & mirabile eſt quòd cadẽtium multitudo ipſos nõ terruit,nõ ſoluit,non intra ſe tale quid dixerunt, quod multi dicere conſueuerunt:Si primi nos imaginẽ adoraremus, id peccatum fuiſſet: ſi vero cum tot milibus hoc facimus, quis veniam non dabit? quis excuſatione dignos non cenſebit? Sed nihil illi tale aut dixerũt,aut cogitauerunt,tot tyrannos proſtratos intuiti. Tu vero mihi & calumniantium ipſos malignitatem cõſidera, & quàm improbe & acerbe ipſos accuſauerũt. Sunt,inquit,viri Iudęi,quos cõſtituiſti ſuper opera regionis Babylonis.Non enim ſimpliciter gentẽ cõmemorauerũt, ſed & honorẽ in memoriã reuocauerunt,vt regis iram accenderent. Seruos ciuitate carentes captiuos principes noſtros feciſti:hi vero te pro tanto honore contumelia afficiunt, & in eum qui ſe honorauit, inſolenter agunt.Ideo dicunt,Iudæi quos conſtituiſti ſuper opera regionis Babylonis,non paruerunt decreto tuo,& diis tuis non ſeruiunt. Maxima laus accuſatio, & crimina laudes fiunt,& teſtimonium indubitatum inimicis ipſum perhibentibus. Quid igitur rex? Iuſsit ipſos in medium agi, vt ipſos vndique terreret. Sed nihil illos cõſternauit,nõ regis furor,nõ quòd ſoli in tãtę turbę medio derelicti eſſent,nõ ignis ſpectatus, nõ canentes tubæ,non omnes ipſos ardẽtibus oculis intuẽtes: ſed hæc omnia deridentes, tãquam in frigidum aquarum fontem mittendi,in fornacem ingreſsi ſunt,beatam illam emittentes

emittentes vocẽ:Diis tuis non ſeruiemus, & ſtatuã auream,quam erexiſti,non adoramus.Hanc non temere recitaui hiſtoriam, ſed vt diſcatis, quòd licet furor inſtet regius,etſi militũ inſidię,etſi inimicorũ inuidia,etſi captiuitas,etſi orbitas, etſi ignis, etſi fornax, etſi innumera alia,iuſtum nihil redarguere, aut terrere poterit. Si enim vbi impius erat rex,non formidauerunt tyrãni furorem adoleſcentuli, multo magis nos confidere oportet,humanũ & mitẽ habentes regem, & de hac tribulatione deo gratias habere, ex prædictis doctos, q̃ tribulationes nos clariores efficiunt, & apud deum, & apud homines,ſi ipſas generoſe ferre ſciamus. Etenim niſi ſerui fuiſſent hi,ipſorũ libertatem non cognouiſſemus:niſi captiui fuiſſent,non animi nobilitatẽ didiciſſemus: niſi inferiori patria excidiſſent, non cognouiſſemus ſupernæ ciuitatis eſſe ipſorum virtutẽ:niſi terrenus rex ipſis fuiſſet iratus,non audiſſemus beneuolẽtiã, quã cœleſtis rex erga ipſos gerebat. Et tu igitur ſi illum beneuolũ habeas,licet in fornacẽ cadas,ne deſperes:ſicut ſi ſuccenſeat,licet in paradiſo ſis,ne confidas.Etenĩ in paradiſo erat Adã, & poſtquam deũ irritauit, nihil profuit paradiſus.In fornace erant iſti,& poſtquã ſe bene egerunt,nihil obfuit fornax. In paradiſo erat Adã, & quia ſegnis erat,ſupplãtatus fuit.Fimo inſidebat Iob, & quia vigilabat, ſuperauit.atqui quanto paradiſus eſt fimo melior? ſed nihil loci virtus inhabitanti profuit, poſtq̃ ſeipſum ille prodidit: ſicut nec loci vilitas virtute vndiq; munitũ læſit.Et nos igitur animã noſtram muniamus,ſiue enim pecuniarũ mulcta immineat,ſiue mors,pietatẽ vero auferat nemo, ſumus omnibus beatiores.Hoc & Chriſtus mandauit dicens: Eſtote igitur prudentes ſicut ſerpentes.Sicut enim ille reliquũ obiicit corp⁹,vt caput ſaluet:ſic & tu:ſiue pecunias ſiue corpus,ſiue preſentẽ vitam,ſiue omnia amittere oporteat, vt pietatẽ conſerues,noli triſtari.Si enim illam habens migraueris, omnia tibi cum maiori deus charitate retribuet, & corpus cum maiori rurſum gloria reſtituet, & pro pecuniis bona omnem rationis potentiã tranſcendentia.Nam in fimo nudus ſedebat Iob, innumeris mortibus grauiorẽ ſuſtinens vitã:ſed quia pietatem nõ abiecit,omnia cũ maiori copia rediere priora,corporis ſanitas & ſpecies, omnis filiorũ cœtus, poſſeſsiones omnes,& quod omniũ maximũ,ſplendida patientiæ corona. Sicut enim in arboribus accidit, & ſi quis fructum cũ foliis auferat,& ramos omnes amputet radice manente, tota cũ maiori etiã ornatu arbor reſurgit:ſic quidẽ & in nobis,ſi pietatis radix permaneat, & ſi diuitiæ auferãtur,& corpus corrũpatur,omnia rurſus nobis cum maiori gloria redeunt. Omnẽ igitur animę ſolicitudinẽ, & ſuperfluã curã abiicientes, ad noſipſos redeamus,corpus & animã ornemus virtutis ornamẽto:iuſticiæ arma,ſed non peccati, corporis noſtri mẽbra exhibentes.Et ante omnia linguã eſſe ſpiritus gratiæ miniſtrã doceamus,omne virus & malignitatẽ ex ore proiicientes,& turpiũ verborum meditationẽ. Etenim in noſtra poteſtate eſt, quodq; membrorum noſtrorum ſiue maliciæ,ſiue iuſticiæ inſtrumentũ facere. *Matt.10.b* *Pſal.56.a*
Audi igitur,quo modo linguã,hi quidẽ peccati, hi vero iuſticiæ arma fecerunt. Lingua ipſorũ gladius acutus. Alter vero quidã de ſua dicit lingua. Lingua mea calamus ſcribæ velociter ſcribẽtis. Illa mortẽ operata eſt,hæc diuinã legẽ ſcribebat:propterea illa quidẽ gladius,calamus autẽ hæc erat:non ſecundũ propriã naturam,ſed ſecundũ vtentiũ electionẽ.Linguæ enim natura & huius & illius vna erat,operatio autẽ non vna. Et de ore rurſus idẽ cernere licet: etenim hi quidẽ habebant os ſanie & improbitate plenũ,propterea accuſans dicebat:Os ipſorũ maledictione & amaritudine plenũ eſt.Ipſius vero nõ tale, ſed os meũ, inquit, loquetur ſapientiã,& meditatio cordis mei prudentiã.Alij vero rurſus manus habebant iniquitatis plenas, & hos accuſans dicebat:In manibus ipſorũ iniquitates, & dextera eorũ repleta eſt muneribus. Ipſe vero man⁹ nihil aliud facere,q̃ in cœlum erigi aſſuetas habebat,idcirco & de his dicebat:Eleuatio manuũ mearum ſacrificiũ veſpertinum.In corde quoq; licet idem videre. Horum nanque cor vanum eſt, huius autẽ verũ, propterea de illis dicit:Cor eorũ vanum eſt:de ſuo autem,Eructauit cor meũ verbum bonũ. Et de auditu rurſum idem videre licet.Hi nanq; beſtiarum auditũ habebãt immitem & implacabilem,& ipſos vituperãs,ſic dicebat: Tanq̃ aſpidis ſurdæ,& obturantis aures ſuas.Ipſius autẽ auditus diuinorũ erat verborum receptaculum, & hoc ipſum manifeſtauit,dicẽs:Inclinabo in parabolam aurẽ meã, aperiam in pſalterio propoſitionem meam. Hæc igitur ſcientes nos vndique virtute muniãmus, & ſic dei iram repellemus:& corporis mẽbra, iuſticiæ arma faciamus: & oculos,& manus,& pedes,& cor,& linguã, & omne corpus virtuti tãtũ vtile eſſe doceamus: & illorum triũ recordemur,de quibus ad veſtrã charitatẽ verba feci,rogans vt inimicum haberetis neminẽ,neq; cuiquam eorum qui vos triſticia affecerint, maledicatis,& improbã iuramentorum conſuetudinẽ ex ore veſtro eiiciatis.Et de duobus quidẽ mandatis in alio tempore diſſeremus. Præſentẽ vero per hebdomadã totã de iuramentis vobis dicemus,à faciliori mandato initium facientes: nec enim labor vllus eſt iuramentorũ conſuetudinẽ vincere, ſi velimus vel parũ impendere ſtudij,nos inuicẽ cõmonefacientes,admonẽtes, obſeruantes,rationem & pœnas ab oblitis repetentes. Quæ enim,quæſo,ciborum abſtinentiæ vtilitas, niſi improbas animi cõſuetudines expellamus?Ecce hodie totam ieiunij diem exeginus,& menſam in veſpere apponemus nõ heſternæ ſimilẽ, ſed immutatã, & honeſtiorẽ. Nũquid igitur quis noſtrũ habet dicere, quòd vitã ſuã hodie ſicut & mẽſam mutauit, quòd & improbã conſuetudinẽ ſicut & eſcam cõuertit? Quæ igitur nobis ieiunij vtilitas? Propterea exhortor & exhortari nõ deſino,vt ſingulũ quodq; mandatum aſſumentes,duos vel tres dies in ipſius adimpletionem impendatis. Et ſicut quidam ſunt inter ſe ciborũ abſtinentia æmulantes, & mirabilem contentionem faciẽtes: & hi quidem integros duos dies tranſigũt ieiuni,hi vero non vini tantum & olei,ſed & omnis ferculi vſum à ſua mẽſa reiicientes, pane & aqua vtentes duntaxat, quadrageſimã omnem expediunt:Sic & nos quidem inter nos contẽdamus,vt iuramentorum frequentiã tollamus: hoc enim omni ieiunio vtilius, hoc omni vitæ aſperitate cõpendioſius:& ſtudium, quod circa ciborum abſtinentiam habemus,hoc circa iuramentorũ abſtinentiã exhibeamus:quoniã extremæ dementiæ crimẽ ſubimus, prohibita quidẽ contemnẽtes,circa indifferentia vero omne mouentes ſtudium.comedere enim non eſt inhibitum,iurare vero prohibitũ eſt. Nos vero conceſsis abſtinentes,prohibita audemus? Propterea charitatem veſtrã exhortor aliquã facere mutationẽ, & hinc principium nobis oſtendere.Si enim cũ tanto præſens ieiunium ſtudio tranſegerimus,hac quidẽ hebdomade,vt minime iuremus efficientes, ſequenti vero iram extinguentes,vlteriori autẽ detractionẽ radicitus deſtruentes,&

Universidad de Deusto
Biblioteca

tes, & post ipsam alia rursus plura corrigentes: sic per viam progredientes, paulatim ad ipsum virtutis culmen veniemus,& præsens fugiemus periculum, & deū placatum reddemus. Et multitudo rursus ad nos & ad vrbem regredietur: & fuga lapsos tunc docebimus,nō locorum munimini, nec refugio & recessui, sed animi pietati,& morum virtuti salutis nostræ spem cōmittere.Et sic & hæc & illa bona assequemur,quibus nos omnes dignos fieri detur, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi,&c.

Eiusdem itidem exhortatio ad populum de generose ferendis imminentibus minis, habens satis multa exēpla, ex his quæ euenere & Iob & Niniuitis,quòd nō oportet timere mortem, sed peccatum: & quid male mori:& de iuramētis omni studio fugiendis.Et in terremotum. Homilia V.

TRIVM puerorū,& Babylonicę fornacis enar ratio aliquatenus,vt videtur, vestrā heri charitatem consolata fuit:insuper autē & de Iob exemplū, & simus omni tribunali regio venerabilior. Ex throni nanq; regij aspectu nullum erit spectātibus lucrū,sed temporalis duntaxat delectatio, nullam habens vtilitatē : ex fimo Iob autē viso omnē quis capiet vtilitatem,& disciplinā multam,& exhortationem ad patientiæ rationem.Itaq; multi nunc longam, & trāsmarinā peregrinationē à terræ finibus in Arabiā abeunt,vt fimum illum cernant, & conspicati terrā deosculētur,quæ illius victoris certamina,& cruorē omni auro preciosiorem susćepit.Neque enim tantum radiaret prætexta,quantū illud corpus tunc resplēdebat, nō alieno, sed proprio lotū sanguine . Vlcera vero illa gemmis omnibus erant cariora . Margaritarum enim natura nihil vitæ nostræ prodest,nec vllum vsum habentibus necessariū explet:vlcera vero illa sunt omnis tristiciæ consolatio . Et vt discas quòd hoc verū est, si quis filium legitimū & vnigenitū amittat, ostende infinitas ipsi gémas,& non cōsolaberis dolorē, neq; angorem lenies: cōmonefaciens autē ipsum vulnerū Iob, facile mederi poteris, sic dicens : Quid luges homo?tu quidem filiū vnum amisisti:beatus autem ille, cum omnis filiorum cœtus ablatus fuisset, in ipsa quoque carne plagā accepit,& nudus in fimo sedebat, vndique sanie diffluens, dum paulatim ipsius caro consumeretur, iustus,verax,in deū pius,omni mala re abstinens,deū virtutis testem habens.Si enim hęc verba dixeris,omnem lugentis tristiciam extinxeris,& omnē dolorem sustuleris:& sic iusti vulnera margaritis vtiliora fiunt. Imaginamini igitur & vos athletā illū , & existimate vos cernere fimū illum,& ipsum in medio stercoris sedentem:statuā auream gemmatā, qualem dicere nō noui: neque enim tam preciosam valeo materiā inuenire,vt illi cruentato corpori cōparari possit. Sic omni materia preciosissima carnis illius natura erat multo venerabilior,& vlcera sol ibus radiis splēdidiora:hi enim corporis oculos illu ant:illa vero mentis nostræ lumina illustrant, illa d olum penitus excæcauerunt. Propterea nanq; post illā plagā resiliuit, nec deinceps apparuit. Tu vero dilecte & hinc disce tribulationis lucrū quantū est:etenim quando dies erat,& ocio fruebatur iustus, vnde accusaret ipsum habuit,mendaciter quidē. Verum enimuero habuit vnde diceret, Num te gratis colit Iob?Postq̄ vero ipsum spoliauit,& fecit pauperem,nec hiscere quidē amplius ausus est: & cū dies quidem esset, cū ipso pugnare parabat, & supplantare minabatur : postquā vero pauperē fecit, & omnia abstulit,& in extremū dolorē induxit, tunc repulsus est: & quando sanū quidē ipsius erat corpus, manus apponebat:vt vero ipsius carnē vulneribus impleuit,tūc aufugit victus. Vidisti quanto paupertas diuitiis, & imbecillitas & ægritudo sanitate, & tentatio quiete melior vigilantibus & vtilior sit, & clariores & fortiores pugnantes faciat?Quis vidit, quis audiuit tam mirabiles pugnas?Prophanorum certaminū pugiles cum aduersariorum capita contriuerint,tunc victores sunt,& coronantur:hic vero cum iusti corpus cōtriuisset, omniformi vlcere ipsum perforans, & imbecillius fecisset, tunc victus est,& retrocesit: & postquam ipsius latera vndiq; cōfodit,ipse quidē nihil profecit:repositū enim thesaurum non abstulit . Nobis autē ipsum clariorem reddidit,& per illam confessionē,vt omnes hominem interiorem aspicerent,fecit,& omnes ipsius diuitias discerent.Et cum vincere sperauit,tunc cū multa confusione recesit,& nullā amplius vocē emisit . Quid actū est diabole?Quare refugis?Nōnne facta sunt quęcunq; volebas?Non interemisti ipsius greges,armenta,equorum mandras,& asinorū?Non filiorum cœtū perdidisti,& carnem omnē vulnerasti?Quare recesisti? Quoniam facta quidē sunt omnia,quæ volui,inquit : quod vero fieri maxime volebā, & propter quod omnia feci,hoc factū non est:neq; enim blasphemauit : propter hoc enim omnia illa faciebā, inquit, vt hoc procederet.Hoc non facto, nihil lucrifeci ex pecuniarū iactura,& filiorū interitu,& corporis plaga : sed contrariū quàm volebam,euenit, splendidiorē reddidi inimicū, & clariorem effeci.Cognouisti quantum tribulationis lucrum charisimę?Pulchrū quidem & integrū corpus fuerat, multo vero venerabilius factū est, ab illis vulneribus infectum:quoniam & lanæ pulchræ quidē, & anteq̄ inficiātur: postquā vero purpureæ factę fuerint, ineffabilem capiunt pulchritudinē, multumq; decorē. Nisi vero ipsum expoliasset,bonam victoris habitudinem non cognouissemus:nisi ipsius corpus plagis perforasset,radij intrinsecus nō renituissent: nisi ipsum in fimo constituisset, ipsius non cognouissemus diuitias. Neque enim tam splendidus in solio rex sedens,quàm insignis erat ille & illustris in fimo : etenim post regiū quidem solium mors, post fimum autem illum cœlorum regnum . Hæc igitur omnia ratiocinantes, ex opprimente tristicia nos releuemus.Has etenim vobis historias appono,non vt dicta laudetis, sed vt virtutem imitemini & patiētiam generosorum illorum & beatorum virorum:vt per ipsa discatis opera, quòd humanorum nullum est graue malorum,nisi peccatum,non paupertas,non ægritudo,non contumelia,non calumnia,non ignominia,non quæ omniū mors malorū extremum esse videtur . Hæc enim calamitatū nomina, philosophantibus sunt tantum nomina rebus carētia. Vera autē calamitas,deū offendere,& eorū quæ ipsi nō placent,aliquid facere. Quid enim graue mors habet, dic mihi?Num q̄ te celerius ad tranquillū portū, & patatam illā transmittit vitā ? Et si enim homo nō occidit,ipsa naturæ lex irrepēs non corpus ab anima resoluet?Licet enim hoc nunc minime fiat, erit paulo post, quod nunc timemus:& hæc dico, nō graue quid expectans aut triste,absit, sed erubescens mortē timentium causa.Tot expectās bona quæ nec oculus vidit,nec auris audiuit,nec in cor hominis ascenderunt : ad fruendum differs,& negligis, & torpes? Nec tantum torpes, sed & times,& horres?Et quo modo nō tibi turpe propter mortem dolere? Paulus vero propter præsentē gemebat

Iob 1.b

mebat vitā, & Romanis scribens dicebat : q̄ creatura cōgemiscit, & nosipsi spiritus primitias habētes gemimus:& hæc dicebat,non condemnās præsentia, sed futura desiderans.Gustaui,inquit,gratiā, & nō fero dilationē:spiritus primitias habeo,& ad integrū festino:ascendi in tertium cœlum, vidi gloriā illā ineffabilem, vidi aulas splendentes, didici quibus hic immorās bonis careā,propterea gemo . Dic etenim mihi, si quis te in regias duxisset aulas, & de parietibus aurum vndiq; fulgēs, & omnem alium ornatum tibi demonstrasset: postea te inde in pauperis cellā induxisset, & post breue tempus in regias reducturum illas, & perennem ibi mansionem se tibi daturum esse promisisset, nunquid non deberes affici desiderio , vt vel ipsos paucos dies ægrè ferre?Hoc quoque de cœlis & de terra cogites, & ingemisce cum Paulo,non propter mortem,sed propter præsentem vitam.At,da mihi,inquis,vt Paulo simi lis fiam, & nunquam mortē timebo . Et quid te Paulo simílem fieri prohibet?Non pauper erat ille? Non tentoriorum sutor?Nō idiota?Si enim diues fuisset ac nobilis, habuissent fortè pauperes ad ipsius imitationem vocati paupertatem suam ostendēdi causam.nunc autem horum nihil dicere potes:etenim operarius homo erat,& quotidianis pascebatur laboribus.Et tu quidem ab initio pietatem à parentibus suscepisti,à prima ætate sacris es literis innutritus : ille vero & blasphemus fuit, & persecutor, & contumeliosus, & ecclesiam vastauit:sed tamē ita penitus mutatus est,vt omnes prōptitudine & feruore superauerit. Clamat dicens, Imitatores mei estote,sicut & ego Christi . Ille dominū imitatus est,tu conseruum non imitaris?tu qui à principio in pietate coaluisti,eum qui postea per mutationem ad fidem accesit?Non nosti, quòd qui in peccatis sunt,& si viuunt,mortui sunt : qui vero in iusticia sunt , & si mortui sunt viuunt?Nec meus hic sermo , sententia est Christi Marthæ dicentis : omnis qui credit in me etiā si mortuus fuerit viuet.Non enim fabulæ sunt dogmata nostra . Si Christianus es, Christo crede : si Christo credis,per opera mihi fidem demonstra . Quo modo vero per opera fidem demonstrabis , si mortem contemnas ? Et in hoc enim ab infidelibus differimus : etenim illi quidem merito timent mortem, resurrectionis enim spem non habent:tu vero ad meliorem vadens vitam,& de illius spe philosophari habēs, qua dignus es venia, de resurrectione quidem confidens, ita vero sicut non credentes resurrectionem, mortem timens?Sed mortem,inquit,non timeo,neque mori,sed male mori,& obtruncari.Igitur Ioānes male mortuus est:fuit enim obtruncatus. Igitur Stephanus male mortuus est:fuit etenim lapidatus.& martyres cuncti miserę secūdū vos obiere, quoniā igne aut ferro vitā finierunt:& hi quidē in mare,hi vero in præcipitiū, hi autē in dētes bestiarū incidētes,sic mortui sunt . Nō hoc est male mori homo, violēta morte finiri, sed in peccatis mori.audi nāq; Prophetā de hoc ipso philosophantē & dicētē:Mors peccatorū pessima.Nō dixit, mors violēta:sed quid?mors peccatorū pessima.Iuste sanè.postq̄ enī hinc migrauerint,pœna intolerabilis,tormēta sempiterna,vermis virulentus, ignis inextinguibilis,tenebræ exteriores,vincula insolubilia, dentiū stridor, tribulatio & angustia, & æterna dānatio . Cū igitur talia peccatores mala expectent,quæ posit esse vtilitas, siue domi, siue in lecto vitā finiāt:sicut cōtrà iustis nullum damnū esse posit,q̄ ense vel igne presentē vitā finiāt, cum ad immortalia migrare bona debeāt . Verè mors peccatorum pessima. Talis erat diuitis illius mors, qui Lazarū despexerat,qui domi, & in lecto, & necessariis assistentibus vita per propriā soluta mortē defunctus torrebatur,ne paruā quidem consolationē ex præsentis vitæ prosperitate nancisci valēs. At nō ita Lazarus, verū in ipso pauimento canibus adstantibus, & vlcera lingentibus violentā mortem passus (quid enim fame difficilius esse posit?) digressus illic æternis potitus est bonis,in Abrahæ sinibus gaudens . Quid igitur ipsum læsit violenter mori? At non violenter, inquis, sed iuste mori timemus:& q̄ ausi nihil eorū, quæ existimamur,cum sontibus pariter puniamur. Quid ais,dic mihi:Iniuste mori times.An iuste velles?& quis tam miser & ærumnosus, vt cū iniuste mori immineat,magis iuste mori eligat?Si enim mortem metuere oportet,iuste nobis ingruentem timere conuenit : quoniam iniuste quidē mortuus per hoc ipsum cū sanctis omnibus cōmunicat.Apud deum enim probatorū & illustriū plures iniustā sustinuere mortem, & ante omnes Abel. nō enim in fratrem peccans,nec Cain læso, sed quoniam deū honorabat,ideo iugulatus est.Deus autem permisit,nunquid ipsum amans,an exosus? Certum est quòd amans, & clariorem ipsi coronā facere volens ex iniustissima cęde.Vides quòd neq; violentam,neq; iniustam mortem metuere oportet, sed in peccatis mori? Abel iniuste mortuus est,Cain vixit gemens & tremēs. Quis igitur,dic mihi, beatior fuit: qui cum iusticia requieuerat, an qui in peccatis viuebat ? qui mortuus est iniuste,an qui iuste puniebatur? Vultis charitati vestræ dicam vnde timemus mortem? Non vulnerat nos regni amor,non nos futurorum amor accēdit: alioquin præsentia despiceremus omnia,sicut beatus Paulus.Ad hæc non timemus gehennam, propterea mortē timemus:supplicij intolerabilem grauitatem nō nouimus, propterea pro peccato mortem timemus . quòd si ille animam nostrā timor occupasset,iste subrepere nō potuisset.Et hoc nó aliunde procul, sed ex domesticis, & ex his quæ nobis acciderunt in his diebus, manifestum facere conabor . Postq̄ enim ab Imperatore datæ sunt literæ,tributū hoc,quod intolerabile esse videbatur,cōferre iubentes,omnes tumultuabātur, omnes contēdebant,ægrè ferebant,indignabātur,inter se occurrentes dicebāt:haud vitalis nobis vita,subuersa ciuitas est, huius pensi magnitudinē sustinere poterit nemo, & omnes angebantur , tanq̄ de extremis ipsis periclitantes. Mox vero postq̄ perpetrata acciderunt,& quidam nefarij & sceleratissimi legibus conculcatis, statuas deiecerunt,& mortis periculum omnibus imposuerunt, & iam de ipsa vita timemus exacerbato rege,nō nos amplius pecuniarum iactura mordet,sed alia pro illis omnes audio dicentes:Capiat & substantiam rex, & agris & supellectilibus libenter carebimus, duntaxat corpus saluum fore quis spōdeat. Sicut itaq; priusquam nobis mortis timor immineret,nos pecuniarum mulcta carpebat:postquā vero nefanda perpetrata sunt, hac causa mortis timor succedens, mulctæ dolorem expulit: sic & si gehennæ timor comprehendisset animas nostras,nō mortis timor habuisset: sed quemadmodū in corporibus,quādo nos duo dolores oppresserint,inferiorē potētior abscōdere cōsueuit:sic & nūc factū esset, si futuri supplicij timor in anima remansisset,omnē timorē humanū obscurasset.Itaq; si quis gehēnæ semper meminisse laboret, omnē mortē deridebit: & nō præsenti tantū angustia liberabitur, sed & ab illa flāma eripietur.Gehennā enim cōtinue timens nunquā in gehennæ

Roma.8.d

1.Corī.4.d

Ioan.11.d

Marc.6.d

Act.7.g

Psal.33.d

Gene.4.b

Universidad de Deusto
Biblioteca

hennæ ignē decidet,cōtinue hoc castigatus metu.Da- A
1.Cor.14.b te nobis nunc,vt opportune vobis dicā:Fratres ne pue
ri efficiamini sensibus,sed malicia infantes sitis.etenim
puerilē timemus pauorem,mortē timētes. Pueri enim
parui laruas quidem timent,ignē vero nō nt: sed
si ad lucernam lumen habentē portari cōtin t, incō-
siderate manū immittunt lucernæ & flamm & con-
temnendā quidem personā horrescunt, at verè timē-
dum ignem nō timent:sic quidē & nos timemus mor-
tem,quæ est larua contemptu digna: peccatū vero nō
timemus,quod est verè timendum, & ignis more con
scientiam comedit. Et hæc non ex rerū natura,sed ex
ignorantia nobis accidere consueuerunt: ꝙ si cogite-
mus quid tandem sit mors, nunquā ipsam timebimus.
Quid igitur tandē mors est? quod est vestimētū exue-
re. Tanq̄ vestimentum enim corpus animæ circunda-
tum est,& hoc breui per mortē deponētes, clarius ite- B
rum resumemus. Quid tandem est mors?peregrinatio
ad tempus,somnus consueto longior. Itaque si mortē
times,time & somnū: si propter morientes angeris, &
propter comedentes,& propter bibentes angere: sicut
enī hoc naturale,sic & illud. Ne te naturalia cōtristēt,
cōtristēt te potius quæ sunt ex mala volūtate:neq; mo-
rientē luge,sed in peccatis viuentē. Vis commemorē
& aliam causam,propter quā mortem timemus? Non
viuimus cū diligentia, nō habemus conscientiā purā:
ꝙ si hoc esset,nihil nos mors terruisset,non fames,non
pecuniarū iactura,non aliquid aliud omniū quæ sunt.
In virtute enim viuentem horum nihil lędere poterit,
nec interna priuare voluptate:bonæ enim connutritū
spei,nihil in tristiciā deiicere poterit. Quid enim quis-
piam facere possit,quo generosum virū cogat contri- C
starię?Auferet pecunias?Sed habet in cœlis diuitias. Pa-
tria eiiciet:sed in cœlestē ciuitatē mittet. Vincula inii-
ciet?sed habet conscientiā solutam,& exteriorem non
sentiet catenam.Sed interficiet corpus?at iterum resur-
get.Et sicut cum vmbra pugnans, & aërem verberans,
percutere poterit neminē:sic & cum iusto pugnans, cū
vmbra tantū pugnat,& vires suas dissoluit,nullam illi
plagā valens infligere.Itaq; da mihi de cœlorū regno
confidere,& si vis, hodie me iugula,cædis, gratias tibi
habeo, quòd me celeriter ad illa bona trāsmittis. Hoc
est maxime,hoc est quod & nos lugemus,inquis, quòd
peccatorū multitudine prohibiti, regnū illud nō asse-
quemur.Igitur mortem lugere omittens,luge peccata,
vt ipsa deleas.propter hoc enim tristicia facta est, non
vt in morte,nec in vlla alia re tali doleam°,sed vt ipsa
ad delenda vtamur peccata:& quòd hoc verū sit, exē- D
plo facio manifestum. Remedia medicinalia propter
illos tantū morbos facta sunt,quos tollere possunt, nō
propter illos,quos nihil adiuuare possunt. Puta,adhuc
enim manifestiorē volo rationē facere, medicamentū
oculos lippientes tantum iuuare valēs, nullū vero aliū
morbum,propter oculorum ægritudinē tantum factū
esse dicere quis posset:non propter stomachum, neque
propter manus,neque propter vllum aliud membrum.
Transferamus igitur rationem ad tristiciā,& inueniē-
mus quòd accidentium nobis nil adiuuat, peccatum
vero solum corrigit. certū igitur quòd propter huius
sublationem tantū concessa est. Percurramus ingruē-
tium nobis malorum quodq;,& tristiciam superadduc-
amus,& videamus quid ex hac fiat vtilitatis.Mulctā-
tus est quispiā pecuniis,tristatus est,mulctam nō emen
dauit:filium amisit,doluit:mortuum non resuscitauit,
nec defuncto profuit: flagellat° est quis,alapis cęsus,cō
tumeliis affectus,doluit, non reuocauit contumeliam.
Valetudinē quis incidit,& ægritudinē grauissimā: do
luit,ægritudinē nō sustulit,sed & difficiliorē reddidit.
Vides horū nulli prodesse tristiciā? Peccauit quis, tri-
status est,peccatum deleuit,dissoluit debitū. Vnde hoc
manifestum?ex domini sentētia. De quodā enim prę-
uaricato loquens,dicebat:Propter peccatum paulisper 3.Reg.20
ipsum cōtristaui,& vidi ꝙ tristatus est,& incęsit mœ-
stus, & ipsius vias correxi. propterea & Paulus dicit,
Quæ enim secundū deū tristicia est, pœnitentiā in salu 2.Cor.7
tem stabilem operatur. Igitur postq̄ manifeste oratio
demōstrauit,quòd neq; pecuniarū mulctam, neq; con
tumeliā,neq; calumniā, neq; flagella, neq; valetudinē,
neq; mortē, neq; aliud quid taliū inducta tristicia in-
staurare posset,sed solum delere peccatum,& huius est
destructiua, certum quòd propter hanc solam causam
facta est. Ne amplius igitur pecuniarum iacturam do-
leamus,sed cum peccamus, tantum doleamus: multa
enim hic ex tristicia vtilitas. Mulctatus es? ne doleas,
neque enim proderit. Peccasti?dole,vtile nāque est, &
dei prudentiā & sapientiam considera. Duo hęc nobis Hiere.18.b
peperit peccatum,tristiciā & mortē. Quacunq; die co- Genes.3
medes,inquit,morte morieris: & ad mulierē, In dolo-
ribus paries filios. Et per hæc vtraq; peccatum sustulit,
& à filiis matrē deleri curauit. ꝙ enī cū tristicia mors
peccatum destruit,manifestum quidem & ex martyri-
bus,manifestum ex his,quę dixit Paulus ad peccatores,
sic inquiens:Ideo multi in vobis infirmi,& imbecilles, 1.Cor.11
& dormiunt multi,quia vos,inquit,morimini,vt mor
te peccata soluantur.intulit igitur dicens,Si enim nos-
ipsos iudicaremus,non vique iudicaremur: dum iudi-
camur autem à domino, corripimur, vt cum mundo
non condemnemur.Et sicut vermis ex ligno nascitur,
& illud rodit, & comedit, suam ab ipso originem ha-
bēs:sic & tristicia & mors de peccato natæ sunt,& pec-
catum absumunt. Igitur ne timeamus mortē, sed pec-
catum timeamus dūtaxat, & propter illud doleamus.
Et hæc dico non graue quicquam expectans,absit, sed
timentes vos sic semper affici volens, & Christi legem Matth.
per opera implere.Si quis non tollit crucem suā, & se-
quitur me,non est me dignus,inquit.Hoc autem dice-
bat,nō vt lignum super humeros feramus,sed vt mor-
tem semper ante oculos habeamus.Sicut igitur & Pau 1.Cor.
lus quotidie morere, & mortem deride, præsentemq;
contemne vitam.Es enim miles, & semper in cōflictu
constitutus es: miles vero mortem timens, nunquam
generose se geret. Sic igitur neque Christianus homo
pericula timens, magnum quid & admirabile exhibe-
bit,immo facile expugnabilis erit:intrepidus autem &
magnanimus, inexpugnatus manet & inuictus. Sicut
igitur pueri tres ignē non timentes,ignem effugerunt: Dani.
sic & nos, si mortem non timeamus, mortem effugie-
mus.Ipsos non terruit ignis:non enim incendium, sed
peccatum timuerunt: crimen enim impietatem sequi.
Hos & nos imitemur,& omnes illis similes: & ne peri-
cula timeamus,& effugiemus pericula. Non sum pro-
pheta,neque filius prophetæ:futurum tamen manifeste
scio, & magna & clara voce proclamo, quòd si mute-
mur, & aliquam animæ nostræ curam agamus, & ab
improbitate absistamus,nihil molestum ingruet & tri-
ste. Et hoc manifeste noui ex dei clementia, & ex his
quæ in viros, & ciuitates,& gētes, & populos integros
fecit. Etenim Niniuitarum ciuitati minatus est, & di-
xit: Adhuc quadraginta dies & Niniue subuertetur. Ionæ 3
Quid igitur,dic mihi?Niniue subuersa est,& destructa
fuit

fuit ciuitas?Contrariū totum,& exaltata, & clarior fa- A
cta est,& tantū tempus prætēritū ipsius gloriam nō de-
struxit, sed omnes eam cātamus adhuc quoque, & ad-
miramur:quoniā portus quidam optimus ex illo tem-
pore peccantibus omnibus extitit, in desperationē ca-
dere non permittens,sed omnes ad pœnitentiā vocās,
& per ea quæ fecit,& per ea quæ per dei prouidentiam
est assecuta,persuadēs nunquam de propria salute de-
sperare,sed vitam gerentes bonā,& optimam spē pro-
ponentes, de fine tanquā penitus bono futuro cōside-
re. Quis enim non resurgat illorum exemplū audiens
etiam si omnium ignauissimus? Elegit itaq; deus pro-
phetiam potius suam irritā cadere,q̄ ciuitatē corruere:
immo vero neq; prophetia cecidit.Si enim hominibus
in eadem malicia permanentibus non in opus senten-
tia processisset,posset quis fortè dicta criminari: quòd
vero mutatis ipsis, & à malicia desistentibus, etiā deus B
ab ira destitit, quis amplius prophetiā carpere poterit,
& dictorum mendaciū condemnare? Etenim legem,
quam ab initio deus cūctis hominibus posuit per pro-
phetam loquens,hanc & tunc conseruauit. Quam au- Hiere.18.b
tem legem?Exitium loquar, inquit, ad gentē & regnū,
vt eradicem,& suffodiam, & perdam: & erit, si pœni-
tentiam egerint maliciæ,& ego iræ, quā locutus fuerā
facere illis,obliuiscar.Hanc igitur legē custodiens pœ-
nitentes saluauit, & à vicio discedētes ab ira liberauit.
Nouerat Barbarorū virtutē,& ideo prophetā induxit:
sic & tunc agitabatur ciuitas audita voce prophetica,
sed in nullo læsa est,quin & à timore adiuta. Timor e-
nim ille salutem peperit,comminatio periculo libera-
uit,subuersionis sententia subuersionē cohibuit. O nou-
am rem & admirabilē. denunciatio mortē minans,
vitam peperit.Sententia postq̄ lata fuit, tunc inualida C
facta est, contrā q̄ apud seculares iudices. apud hos e-
nim in medium prolata, rata fit sententia.apud deū cō
trà, pferri sententiā eā inualidā facit. nisi enim prola-
ta fuisset,non vtique peccatores audissent, si vero non
audissent, neq; egissent pœnitentiam: sine pœnitentia
vero pœnam non repulissent,nec fuissent illa salute po
titi.Quo modo enim nō mirabile, quòd quādo iudex
sententiā tulerit,per pœnitentiā rei sententiā soluerūt?
Nō enim vrbē fugerunt,sicut nos nunc: sed manentes
sententiā repressere. Laqueus erat, & munimen ipsam
reddiderūt:vorago erat & præcipitiū,& tutelæ turrim
fecerunt. Audierunt quòd ædificia corruent, sed pec-
cata fugerunt:non discesserunt quisq; de domo sua, si-
cut nunc nos,sed discesit quisque à via sua mala.Non
enim,inquit,muri irā pepererunt, nos vulneris autho-
res,nos medicamentū præparemus: propterea non lo- D
corum permutationibus, sed morū conuersioni salutē
crediderūt.Hæc Barbari.Et nos nō confundimur,neq;
nos abscondimus, illis mores conuertētibus, nos loca
permutātes,& ebriorum hominū opera facientes.Do-
minus nobis irascitur, & nos iram soluere omittentes,
quæ in domo sunt circūferimus,& circuimus quærētes
vbi substantiam deponamus, cum esset opus quærere,
vbi animā deponeremus: imò vero nec oportet quæ-
rere, sed virtute & vitæ rectitudine ipsi securitatem
præbere.Neque enim si seruo irascentibus nobis & in-
dignantibus,ille aduersus iram se excusare omittēs, in
cellulam suam descendēs,vestimenta & omnes colli-
gens sarcinulas & colligans de fuga meditaretur, hūc
ipsius contemptum facile ferremus. Desistamus igitur
ab hoc importuno studio,& dicamus quisq; ad deum: Psal.138.b
Quo ibo à spiritu tuo,& à facie tua quo fugiā? Barba-
rorum philosophiam imitemur: illi in incertis pœni-
tentiam egerunt:nō enim hoc habebat sentētia: quòd
si cōuertamini,& pœnitentiā agatis, ciuitatē firmabo:
sed simpliciter,Adhuc quadragīta dies & Niniue sub-
uertetur. Quid igitur illi?Quis nouit an pœnitebit de-
um mali,quod locut° est facere nobis?Quis nouit?Ne-
sciunt rei finem,nec pœnitentiam negligunt:nesciunt
dei benignitatis consuetudinē, & in incertis mutātur:
nec enim habebant alios Niniuitas,ad quos respiceret
pœnitētia acta saluatos:nec Prophetas legerāt,nec pa-
triarchas audierant,nec vsi sunt consilio: non admo-
nitionē nacti sunt, neq; sibi persuaserant, quòd omni-
no deum pœnitētia propiciaturi essent: neq; enim hoc
habebat comminatio,sed dubitabant,neq; de hoc cre-
debant,& tamen cū omni diligentia pœnitentiā ege-
runt.Quæ igitur ratio nobis erit, cum illi quidem nec
vnde de fide confiderent habētes, tantā exhibuisse mu
tationē appareant:tu vero de diuina benignitate con
fidere habens,& qui multa sæpius pignora cepisti eius
circa te curæ,& prophetas, & apostolos audisti, & per
ipsas res instructus,nec ad eandem cum ipsis mensurā
virtutis peruenire cōtēdas? Magna igitur & horū qui-
dem hominū virtus,maior autem multo dei clemen-
tia,& hanc ex ipsa minarum magnitudine conspicere
licet. Ob hoc enim sententiæ non addidit: Si vero pœ
nitentiam egeritis,parcam: vt indistinctā inferēs sen-
tentiam, & timorem augens, celerius ad pœnitentiam
compelleret. Et propheta quidem erubescit futurum
sciens & coniectās,quòd infecta manebūt dicta: deus
autem non erubescit,sed vnū duntaxat, hominū scili-
cet salutem quærit,& seruū suum emendat. Postquā e-
nim nauigiū ille ingressus est,statim excitauit mare, vt
discas quòd vbi peccatū,ibi procella: vbi inobedietia,
ibi fluctuatio:& quatiebatur quidem Niniuitarum ci-
uitas propter peccata, quatiebatur autem & nauigium
propter Prophetæ inobedientiā. Illi igitur Ionā in ma
re deiecerunt,& stetit nauigiū:nos quoq; peccata sub-
mergamus,& ciuitas omnino stabit. Itaque fugæ nulla
nobis vtilitas,sicut nec illum fuga quicquam adiuuit,
quinimo & læsit. Fugiebat terram, & dei iram non
effugiebat.Fugiebat terram, & in mare tempestatē in-
duxit: nec tantum nullum ex fuga bonum nactus est,
sed etiam eos qui se susceperunt,in extremum periculū
adduxit.& quando nauigās quidem in nauigio sede-
bat,& nautæ,& gubernatores aderant,& omnia nauis
arma,de extremis periclitabatur: postquam autem in
mare proiectus,& peccatum per supplicium deponēs,
in incompositum deductus est, nauigium, ceti scilicet
ventrem,multa potiebatur libertate:vt discas,quòd si-
cut in peccatis viuenti,neque nauigiū prodest: iic pec-
cato exutum neque mare perdit,neq; bestię consumūt.
Ipsum igitur vndæ susceperunt,nec suffocauerunt: ce-
tus suscepit,& non interemit. Verum & animal,& ele-
mentum incolume depositum deo reddiderunt:& per
omnia discebat Propheta esse mansuetus & humanus,
& neque stultis nautis,neq; feris vndis,neq; bestiis cru-
delior esse.Etenim nautæ non in principio statim, sed
post multam necessitatē ipsum prodiderunt: mare ve-
ro & bestia cum multa beneuolētia custodierunt, deo
hæc ipsa dispensante.Rediit igitur, prædicauit, mina-
tus est,persuasit,saluauit,terruit,correxit à principio sta
tim,& sola prædicatione: neq; enim multorū dierum
indiguit,neq; cōtinui cōsilij,sed nuda illa locutus ver-
ba, omnes in pœnitentiam deduxit. Propterea ipsum
non statim de nauigio deus ad vrbē deduxit, sed nau-
tæ mari

Universidad de Deusto
Biblioteca

tæ mari tradiderunt, mare ceto, cetus deo, deus Niniuitis,& per longum circuitum profugum reduxit: vt omnes doceat,q̃ dei manꝰ effugere impoſsibile. Quoniam quocunq; quis proficiſcatur,peccatũ pertrahens, infinita ſuſtinebit detrimẽta:& ſi hominũ nemo adſit, ipſa vndecunq; creatura cũ multa reſiſtet vehementia. Ne igitur fugæ ſalutẽ noſtrã credamus, ſed morũ mutationi.Nõ enim quia in ciuitate manes,propterea deus irritaꝫ, vt fugias: ſed quoniã peccaſti, propterea indignatur.Igitur peccatũ depone,& vnde vulneri cauſa inde mali fomitẽ contrahe: cõtraria enim cõtrariis curare & medicorũ pueri iubent. Ex crapula nata eſt febris,inedia morbũ corrigunt: ex triſticia quis infirmatus eſt,lẽticiã huic aptã medicinam eſſe dicunt.Sic & in animæ ægritudinibus facere oportet: irã torpor excitauit,induſtria hanc repellamus, multãq; præ nobis feramus mutationẽ. Ieiuniũ habemus auxiliatorẽ, & cõmilitonẽ maximũ, & præter ieiuniũ inſtantẽ anguſtiã,& periculi timorẽ.Inſtemus igitur nunc animæ in tẽpore:etenim ipſi omnia quæcunq; velimus, facile perſuadere poterimus.Pauidus enim & tremens,& deliciis omnibus abſolutus,& in timore viuẽs, facile philoſophari poteſt,& cũ multa prõptitudine virtutis ſemina ſuſcipere.Primũ igitur perſuadeamꝰ, vt iuramẽtorum fuga in melius mutationẽ faciat: etſi enim heri & nudiuſtertius de hac vobis locutꝰ ſum materia, neq; tamẽ hodie deſiſtã, neq; cras, neq; perendie eadẽ perſuadere.Et quid dico craſtinã aut tertiã diem? Donec vos correctos videã,non abſiſtam: ſi enim legem præuaricantes non erubeſcunt,multo magis nos iubentes, ne præuaricemini,admonitione cõtinua confundi nõ eſt dignũ.De iiſdẽ enim continue cõmonefacere,non dicentis,ſed audientiũ eſt crimen, cõtinue indigentiũ diſciplinæ ſuper ſimplicibꝰ & facilibus præceptis.Quid enim facilius q̃ non iurare? conſuetudinis tantũ opus eſt:nõ eſt corporis labor, non eſt pecuniarum impendium.Vis diſcere quo modo viciũ ſuperari poſsit:quo modo ab improba conſuetudine liberari liceat?Ego te quendã docebo modũ:quẽ ſi tenueris,ſuperabis omnino.Cum videris teipſum, vel alium quenque, vel ſeruorum, vel filiorum, vel vxorem hoc malo captos, & continue commonefactos,neque correctos, iube non pranſos cubare, & hanc tibique & illis damnationem impone, damnationem non damnum, ſed lucrum ferentem.Talia enim ſunt ſpiritualia: & lucrum ferunt, & celerrimã correctionem.lingua enim continue tribulata, vel nemine cõmonente ſufficientem capit admonitionem à ſiti compreſſa, à fame anguſtiata, & ſi omnium eſſemus ſtolidiſsimi, tota die huius tormenti magnitudine commmoniti,alterius conſilij & admonitionis non indigebimus. Laudaſtis dicta, verum & factis laudem demonſtrate. Quod enim alioqui huius concionis emolumentum?Si quotidie puerulus ad ſcholam pergat, poſtea nil plus diſcat: num ad excuſationem ſufficiet nobis, ipſum illò quotidie pergere? Non hoc ipſum maximum ducemus crimẽ, quòd per ſingulos dies illuc pergens, hoc fruſtra faciat? Hoc & in nobiſipſis cogitemus, & intra noſipſos dicamus: Tantum temporis ad eccleſiam occurrentes, & concione fruẽtes perquã mirabili,& multũ lucrũ habente, ſi tales rurſum diſcedamus,quales aduenimus, nullum defectuum noſtrorũ corrigentes, quæ nobis erit huius profectionis vtilitas? Etenim multa nõ propter ſe fiũt, ſed propter eueniẽtia ex ipſis.Quale illud eſt: Seminãs nõ propter hoc ſeminat,vt tãtũ ſeminet, ſed vt & metat:q̃ niſi hoc fieret,& damnũ ſemẽtis pateretur, ſeminibus temere & incaſſum marcefactis. Mercator non non propter hoc nauigat, vt tantũ nauiget, ſed vt peregrinando auctiorẽ faciat rem:quòd niſi hoc adſit,& damnũ accidet extremũ ex damnoſa mercatorũ peregrinatiõe.Hoc idẽ & in nobiſipſis ratiocinemur:eteni & nos in eccleſiã conuenimus,non propter hoc ipſum ſolũ,vt hic immoremur,ſed vt aliquod magnũ lucrati & ſpirituale lucrũ diſcedamus.Si igitur inanes & nihil adepti abeamus, condemnationẽ nobis hoc ſtudiũ accerſet.Quod ne fiat, vtq; tantũ damnum euitemus, abeuntes hinc inter ſeſe amici, cũ filiis patres, cũ ſeruis domini meditamini,& laborate quo modo imperatũ expediatis: vt poſtquã iterũ reuerſi fueritis, & de eiſdẽ nos ſuadentes audieritis,non confundamini, mordẽte vos conſcientia:ſed gaudeatis, & lætemini admonitionis maiorẽ vobis partẽ expletã conſpiciẽtes.Hæc non tantũ hic philoſophemur: non enim hæc momẽtanea admonitio totũ eradicare poteſt, verũ & domi vir ab vxore hæc audiat,& vxor à coniuge: & æmulatio quædam fiat omnibus ad huius legis impletionem præuenire ſtudentibus, & præueniens & implens deficienti exprobret, vt ipſum magis excitet. Deficiẽs, nõdumq; implens præuenientem ſpectet, & ad ipſum celeriter peruenire contendat. Si hæc meditemur, ſi hæc curemus,breui nobis & alia proſpere negocia dirigentur. Tu quæ dei ſunt,meditare, & ipſe tuis prouidebit. Nec mihi dicas.Quid autẽ, ſi quis iurandi neceſsitatẽ imponat?quid autem,ſi non credat?Maxime vero, vbi lex violanda,neceſsitatis meminiſſe non oportet. Vna eſt enim ineuitabilis neceſsitas, deum non offendere. Veruntamen interim illud præſta,ſuperflua recide iuramenta,temere & ſine neceſsitate domi cum amicis, cum ſeruis prolata: ſi hæc ſuſtuleris, in illis mei nihil amplius indigebis: ipſum enim os iurãdi frequentiam timere & fugere meditatũ,neq; ſi quis millies coẽgerit, in illam amplius cadere conſuetudinẽ admittet:ſed ſicut nunc multo labore,& infinita interturbatione, terrentes,minantes,admonentes,conſulentes vix potuimus in aliã ipſum conſuetudinem tranſmutare: ſic & tunc quidẽ,licet infinitam quis inferat neceſsitatẽ,hãc tranſgredi legem non poterit perſuadere.Sed ſicut venenum quodpiã nunquam guſtare quis eligeret,neque inſtante neceſsitate:ſic neq; iuramẽta admittere. Hoc autem vobis exemplum ſolamen erit, & hortamentũ ad reliquas vitutis partes attingendas. Qui enim nihil omnino præſtitit, torpeſcit, & facile recidit: ſibi vero conſcius, quòd vel vnũ expleuit mãdatũ, ex hoc bene ſperare doctꝰ maiori cũ ſtudio ad reliqua rurſum procedet:poſtea aliud capiẽs ad aliud celeriter veniet,nec prius abſiſtet, q̃ ad ipſum culmẽ peruenerit. Si enim in pecuniis quanto quis plures cõparauerit, tanto plures cupit: multo magis in officiis ſpiritualibus hoc cõtingere videas. Propterea feſtino, & vrgeo, vt res capiat principiũ, & animis veſtris virtutis fundamẽtũ iaciaꝫ: & precamur,& ſupplicamꝰ, vt nõ tantũ hora præſenti horum ſitis verborum memores,verum & domi, & in foro,& vbicunq; cõmoremini.Vtinam mihi dari poſſet,vt vobiſcũ conuerſarer, nõ hoc longo mihi multiloquio fuiſſet opus:nũc vero poſtquã hoc nõ licet, vos per me verborũ memores eſtote meorũ,& ad menſam ſedentes ingredi me putate, & adſtare, & omnia quæ nũc vobis hic dico,inſonare. Et vbicunq; vobis de me habebitur ſermo, pro omnibꝰ huius memẽtote mãdati, & hãc mihi amoris in vos mei retributionẽ reddite:ſi

Biblioteca Facultatis Philosophiae Provinciae Cast. Oriental. S.J.

te:ſi hoc vos impleſſe videro,totũ recepi,dignã laborum cepi mercedem.Vt igitur & nos reddatis promptiores,& vos bonæ ſpei efficiamini, & maiorẽ ad reliqua exequenda mandata facilitatẽ paretis, multo hãc legẽ ſtudio in animis veſtris reponite, & tunc admonitionis vtilitatẽ ſcietis.Quoniã & aureum veſtimentum pulchrũ quidem eſt etiã cum videtur, multo pulchrius autẽ nobis videbitur noſtro circumpoſitũ corpori:ſic & dei mãdata pulchra quidem ſunt, etiã cum laudantur,multo autẽ pulchriora, cũ & explentur, apparent. Etenim nunc quidem breui tẽporis momento laudatis prædicata:ſi vero res impleatis,per omnẽ diẽ, & per omne tempus & nos & voſipſos laudabitis.Nec hoc eſt magnũ, q̃ inter nos laudabimur, ſed quòd & deus nos ſuſcipiet:nec tantũ ſuſcipiet,ſed & magnis illis remunerabit & ineffabilibus donis: quæ nos omnes aſſequi detur gratia domini noſtri Ieſu Chriſti,&c.

Quod vtilis eſt principum timor,& narratio eorum,quę per viam acciderunt his qui nuncium afferebãt: & quòd indigna patiens, & gratias agens permittenti deo, par eſt talia propter deum patienti. Et exempla rurſum à tribus pueris, & de iuramentorum cuſtodia. Homilia VI.

MVLTOS quidem impendimus dies charitatem veſtram conſolantes,non propterea tamẽ ab hac deſiſtemus materia: ſed donec triſticiæ vulnus remaneat,& conſolationis medicamentum imponemus.Si enim corporis vulnera curare nõ deſinunt medicorum pueri, donec deſiuiſſe dolorem viderint: multo magis hoc in anima fieri cõuenit.Etenim animæ vulnus triſticia: & ipſam cõtinue lenibus fouere verbis oportet.Nec enim ſic carnis tumorẽ calidarũ ſolet aquarum natura remittere, vt animæ æſtũ conſolantium copia ſermonũ ſedare conſueuit. Non hic opus ſpongia,ſicut medicis,ſed pro ſpongia linguã tractabimus. Non hic opus igne, quo aquas calefaciamus, ſed pro igne ſpiritus gratia vtemur. Eia igitur & hodie hoc ipſum agamus. Niſi enim nos conſolationem vobis attulerimus, vnde ſolamen aliunde capietis:Iudices terrent,igitur ſacerdotes conſolentur: principes minãtur,ideo eccleſia confirmet. Etenim hoc in puerulis fit puſillis,præceptores terrent,& verberant,& lachrymãtes ad matres remittunt,matres vero ſinibus ſuſcipientes continẽt, & circumplectuntur, & lachrymas detergentes,oſculantur, & dolentem ipſorũ animam releuant,verbis perſuadentes,quòd ipſis vtilis eſt præceptorum metus.Quoniã igitur & vos terruerunt principes & anxios reddiderunt,eccleſia cõmunis omnium mater noſtra ſinus aperiens,& ſupinis ſuſcipiens manibus quotidie conſolatur,dicens,quòd vtilis eſt & principũ metus,& quòd vtilis etiam hinc correctio.Illorum enim metus non ſinit nos torpore diſſolui: huius autẽ conſolatio ſub triſticia ſuccũbere nõ permittit.Et per vtraq; deus ſalutẽ noſtrã diſponit,Et principes enim ipſe armauit,vt laſciuientes terreant: & ſacerdotes ipſe elegit,vt dolentes conſolentur.Et hæc vtraque ſcripturarũ exempla, & ipſa rerũ experiẽtia docet. Si enim cum non deſint magiſtratus, & milites in armis præſto ſint, furor paucorum hominũ promiſcuorum, & aduenarũ in breui temporis momẽto tantum nobis incendiũ inflammauit,& tantã excitauit procellam,& de naufragio cũctos metuere cõpulit:ſi principũ metus omnino ſublatus fuiſſet, ad quid furoris iſti nõ veniſſent?Nõnne à fundamentis hãc nobis vrbem euertiſſent,& omnia confundentes ipſas demum animas noſtras abſtuliſſent? Si enim iudicialia ſuſtuleris tribunalia, omnem vitæ noſtræ ordinem ſuſtuliſti. Et ſicut ſi gubernatorẽ à naui ſeparaueris,ſcaphã ſubmerſiſti:& ſi ducem ab exercitu abducas, vinctos hoſtibus tradidiſti milites:ita ſi principes de ciuitatibus abſtuleris,feris irrationalibus magis irrationabilem degemus vitam,inter nos mordentes,& nos deuorantes, pauperiorem potentior,manſuetiorem audacior. Sed horũ nihil nunc eſt per dei gratiã:in religione enim viuẽtes nihil opus horũ habent correctione.Iuſto enim lex nõ eſt poſita,inquit.Multi vero ad viciũ ſpectãtes, niſi ab his timorem ſibi ſuperpoſitũ haberent, infinitis vtique malis ciuitates impleſſent, quæ Paulꝰ quoq; cognoſcẽs dicebat:Non enim eſt poteſtas, niſi à deo: & quæ ſunt poteſtates,à deo ordinatæ ſunt, Quod enim in domibus faciunt lignorum contignationes, hoc principes in ciuitatibus. Et ſicut ſi illas ſuſtuleris, diſſoluti parietes per ſeſe corruunt: & ſi ex mundo principes tollas; & horum metum, & domus, & ciuitates,& gentes cum multa inter ſe licentia corruent, nemine exiſtẽte qui contineat & repellat, & pœnæ timore eos quieſcere perſuadeat.Ne igitur doleamꝰ dilecti propter principum metum,verũ & deo gratias agamus q̃ torporẽ noſtrũ corripuit,& nos gnauiores effecit.Quod enim, dic mihi,damnũ factũ eſt ex cura & ſolicitudine iſta? quòd honeſtiores facti ſumus, & manſuetiores: quòd diligentiores,& attentiores: quòd ebriũ & meretricia canentem cantica videmus neminem:quòd ſupplicationes continuę,& lachrymæ,& preces:quòd riſus importunus,& turpia verba,& omnis laſciuia expulſa eſt, & mulierem modeſtam, & liberam ciuitas noſtra tota nunc imitatur?Propter hæc doles:quin gaudere propter hæc & deo gratias agere magis oportet, quòd tantam molliciem paucis diebus formido reſoluerit.Non nego, inquit, ſed ſi ad metũ vſq; tantũ periclitaremur, ſatis eſſemus vtilitatis lucrati: nunc vero timemus ne vlterius malum procedat, & de vltimis periclitemur omnes.ſed ne timeatis, Paulus vos conſolatur dicens, Quòd fidelis eſt deus, qui non ſinit vos tentari plus quàm poteſtis,ſed faciet & cũ tentatione prouentũ, vt poſsitis ſufferre:ipſe enim dixit,Non te dimittã, neq; te derelinquã.Si enim rebus ipſis caſtigare vellet, & malorum experientia, nõ tot diebus vos timori tradidiſſet: cũ enim punire noluerit,terret. Quoniã ſi punirus eſſet,timor eſſet ſuperfluus,ſuperfluæ minæ.Nũc vero innumeris mortibus grauiorẽ vitã ſuſtinuimus, tot diebus trepidantes, & trementes, & ipſas vmbras habentes ſuſpectas,& ipſius Cain pœnam luentes, & medio ſomno præ continua anxietate exiliẽtes, ita quòd ſi etiã deum irritaſſemus, nũc tantam paſsi pœnã, reddidiſſemus propicium. Quanquã enim non dignum peccato ſupplicium dedimus,dei tamen clementiæ ſufficit:non tantũ autẽ ex hoc,ſed etiã ex aliis multis confidere oportet.Non enim modica nobis bonæ ſpei pignora iam deus dedit:& quod eſt omniũ primum,malum afferentes nunciũ, hinc velut alati digrediẽtes, & dudum ad caſtra ſe peruẽturos eſſe putantes, circa medium adhuc iter morantur. Tot obſtacula & impedimenta ipſis acciderunt,& equos dimittentes,nunc vehicula agunt.Vnde neceſsitas eſt ſumma tardiorẽ ipſis eo profectionem fieri. Poſtquam enim pontificem noſtrum,& cõmunẽ patrẽ deus hinc ſuſcitauit & perſuaſit abire,& obire legationem hanc, mox illos circa medium itineris conſecutus eſt, ne præueniẽtes ignem ſuccenderent, & in reliquum correctionem reddererent

Roma.13.a

1.Timo.1.b

1.Corꝛ.10.c

Ioſue 1.b

Universidad de Deusto
Biblioteca

rent inutilem doctori,regiis auribus inflāmatis. Quòd enim non ſine deo factum ſit hoc impedimentum,inde manifeſtum: homines totum tẽpus in talibus peregrinationibus impendentes,& hoc officium habentes equos continue agendi, nunc ab ipſa equitatione contriti defecerunt,& quæ nunc accidere,Ionæ rebus contraria facta ſunt. Illum enim vrgebat deus abire nolẽtem,hos volentes vetuit. O nouum & admirabile negocium:ille ſubmerſionẽ prædicare nolebat, & inuitũ eum excitauit:hi cum celeritate euerſionẽ annunciare feſtinãt,& inuitos ipſos rurſum prohibuit. Qua tandẽ de cauſa? quoniã hic quidem tarditas,illic vero celeritas lucrum ferebat. Propterea & illum per cetum feſtinare fecit, & equis hos impediuit. Vides dei ſapiẽtiam? Per quæ facta quiſq;,quod expectabat, expedire ſperauit,per hæc quiſque impeditus eſt. Per nauigiũ ille euadere putauit, & nauigiũ illi vinculum factum eſt: iſti per equos ocyus ſe regẽ viſuros expectauerunt, & equi fuerunt impedimento: immo vero non equi, ſicut hęc illi nauigium,ſed dei prouidentia vbique omnia propria diſpenſans ſapientia. Et conſidera prouiſionis modum,quo modo & terruit,& conſolatus eſt: ipſo enim die,quo omnia illa patrata ſunt facinora, ipſos quidẽ exire, tanquam omnia quæ acciderant regi nunciaturos permittẽs,exeũdi celeritate omnes perterruit. Poſtquam vero abierũt,& duos trẽsve dies contriuerũt, & iam inanem eſſe pontificis noſtri profectionem putabamus,vtpote qui poſterior eſſet futurus: tunc metum diſſoluit,& nos conſolatus eſt efficiens vt illos ſicut dixi,media aſſecutus ſit via,& illinc ad nos proficiſcẽtes, illorum per viam ærumnas omnibus nobis annũciarent,vt parum reſpiremus: quod & factũ eſt,& magnã anxietatis partem depoſuimus. His enim auditis, horũ authorem adorauimus deũ, qui omni patre diligẽtius omnes res noſtras nũc diſpoſuit,inuiſibili quidã vi improbos iſtos cohibens nũcios,& tantũ nõ dicẽs, Quid feſtinatis? quidve properatis ciuitatem talẽ ſubuertere volẽtes? Num enim bona regi nuncia affertis? Manete iſtic,donec ſeruum meũ,tanquã medicũ optimũ prævenire,& veſtrũ conſequi curſum faciã. Si vero naſcẽte prævaricationis vlcere, tanta prouidentia exhibita eſt: multo magis poſt conuerſionem, poſt pœnitentiã, poſt tantũ timorem, poſt lachrymas & preces maiorẽ aſſequemur veniã. Ionas enim congrue pellebatur, vt ad pœnitentiã induceretur: vos vero iam exhibuiſtis pœnitentiã,& magnam conuerſionẽ, ideoq; conſolatione deinceps eſt opus, non nuncio minas habente. Propterea communẽ & hinc patrẽ ſuſcitauit, & quidẽ cum multa eſſent,quæ prohiberent. Si vero nõ pepercíſſet ſaluti noſtræ, non illi perſuaſiſſet, ſed & volentẽ exire vetuiſſet. Habeo & quid tertiũ dicere, quod vobis perſuadere poſsit, vt confidatis, præſentẽ ſolennitatem,quã & infideles ferè omnes reuerẽtur,& hic ipſe religioſus rex ſic ſuſpexit,& honorauit, vt omnes ante ſe reges cũ pietate imperantes ſuperauerit. Talibus nãque diebus cũ epiſtolam ad ſolennitatis honorẽ miſiſſet,omnes ferè carcerẽ habitantes dimiſit. Et hanc epiſtolam admiſſus Pontifex noſter corã Imperatore leget,& propriarũ legum cõmonefaciet, & dicet ad ipſum: Tu teipſum exhortare, & tui recordare, domeſticum habes humanitatis exemplũ: iuſtam noluiſti cædẽ cõmittere, & iniuſtã patrare ſuſtinebis? Conuictos, & condemnatos feſtiuitatis reuerẽtia dimiſiſti, & inſontes nihilq; auſos condẽnabis,præſertim ſolẽnitate præſente? Nequaquam ô rex, tu hanc epiſtolã ciuitatibus omnibus mittens, aiebas: Vtinam & defunctos reſuſcitare poſſem. Huic ſupplicamus humanitati, his nũc verbis ſupplicamus: Nõ tam claros facit reges, hoſtes vincere, q̃ animũ & irã ſuperare: illic enim armorũ, & militum opus geritur, hic vero tuũ ſolius ſimpliciter trophæũ, & habes neminẽ qui tecũ ſapiẽtiæ gloriã partiatur. Superaſti tumultũ barbaricũ, ſupera & animũ regium: diſcant omnes infideles, q̃ Chriſti timor omnẽ potentiã refrænare poteſt. Glorifica dominũ tuũ, conſeruis peccata dimittens, vt ipſe quoq; te magis glorificet, vt benignum tibi & tranquillũ oculũ iudicij die clementiæ tuæ recordatus exhibeat. Hæc & his plura dicet, & nos ab ira penitus eripiet. Non tantũ autẽ ad regi perſuadendum maximũ ex hoc ieiunio nobis eſt auxilium, ſed etiã ad caſus generoſe ferendos: etenim conſolationẽ non quamlibet ex hoc tẽpore capimus. Per ſingulos enim dies cõgregari, & diuinarũ auditu ſcripturarũ frui, & intuicẽ nos cõſpicere & lamentari, & orantes ſic domũ abire, doloris plurimũ nobis dimi nuit. Ne igitur corruamus, neq; noſipſos præ anxietate prodamus, ſed maneamus expectãtes bona, & dicẽdis mentẽ adhibeamus. Etenim volo & hodie de mortis contẽptu iterũ diſſerere. Dixi pridie vobis, q̃ mortẽ timemus, non quidẽ quia terribilis eſt, ſed quoniã neque cœleſtis regni amor nos ſuccẽdit, neq; gehẽnæ timor nos occupauit: & ad hæc, quoniã conſcientiã non habemus bonam. Vultis & quartã huius importunæ anxietatis cauſam commemorẽ, non minus ſuperioribus veram: non viuimus in aſperitate Chriſtianis cõgrua, ſed facilem hanc,& ſolutã,& mollem amamus vitam: idcirco veriſimiliter & præſentibus oblectamur rebus. Quòd ſi vtique in ieiuniis & pernoctationibus, & victus tenuitate hanc vitam tranſigeremus, cupiditates noſtras præcidentes, abſurdas voluptates arcentes, ſudores virtutis ſuſtinentes, ſecundum Paulũ corpus caſtigantes, & in ſeruitutẽ redigẽtes, carnis prouidentiã ad deſideria non faciẽtes, anguſtã & confragoſam tenentes viã, cito futura concupiſceremus, præſentibus liberari laboribus feſtinantes. Et q̃ nõ falſus ſit ſermo noſter, ad montiũ vertices aſcẽde, conſidera illic morãtes monachos in ſacco, in vinculis, in ieiuniis, in tenebris cõcluſos, & omnes videbis morte exoptãtes, & illam requiẽ aduocantes votis. Sicut enim cẽſtibus pugnans ſtadio exire feſtinat, vt vulneribus liberetur, & luctator ſpectatores exurgere cõcupiſcit, vt laboribus abſoluatur: ſic & in rigida & aſpera vita cũ virtute viuens, finẽ deſiderat, vt præſentibus eripiatur laboribus, & pro repoſitis valeat coronis confidere, ad tranquillum nauigans portũ, & illo tranſmigrãs, vbi nõ eſt amplius timendũ naufragiũ. Propterea quoq; deus laboriоſã naturaliter vitã noſtrã, & grauẽ cõſtituit, vt præſenti tribulatione cõpulſi, futurorũ deſideriũ capiam⁹. Si enim cũ ſint tot triſtia, & pericula, & timores, & curæ nos vndiq; circumeuntes, tam libẽter præſenti immoramur vitæ: ſi nihil horũ eſſet, & abſq; triſticia, & ęrumnis omnibus tota foret vita noſtra, quãdo vnquã futura deſideraremus? Sic & Iudæis deus fecit. Volens enim & illos in reditus cupiditatem inducere, & vt Aegyptum odiſſent, perſuadere, permiſit eos lateritio opere & luto laborare, vt laborũ & ærumnæ illius magnitudine cruciati, ad deũ clamarent. Si enim egreſſi, quanuis hæc accidiſſent, Aegypti iterum meminerunt & priſtinæ ſeruitutis, & ad grauem tyrannidẽ redire feſtinabant: niſi tales fuiſſent experti Barbaros, quãdo vnquam alienam dimittere terram voluiſſent? Ne igitur &

Ionæ 1.d

Matth.10.c

Iob 1.d

Lucæ 16.f

tur & nos terræ affixi,& præſentibus inhiantes torpeamus,& futurorum obliuiſcamur, vitam nobis fecit deus laborioſam. Non igitur vltra quàm eſt opus præſentem vitam amplectamur. Quæ nanque nobis vtilitas? quod vero emolumentum, nimium præſentis vitæ cupiditati adhærere? Vis diſcere quare bonum ſit præſens vita? quia futuræ nobis vitę materia efficitur & occaſio, & certamina, & ſtadium habendarum illic coronarum eſt: quòd niſi hoc nobis præberet, innumeris mortibus eſſet miſerabilior. Niſi enim viuentes deo ſumus placituri, melius obire. Quid enĩ eſt amplius? quid reliquum? Non eundem Solem,& eãdem Lunam quotidie cernimus: non eandem hyemem, & non eandem æſtatem: non eadẽ negocia? Quid quod fuit: id quod erit. Quid eſt quod eſt factum? futurũ. Ne igitur ſimpliciter beatos putemus viuentes, neque morientes lugeamus: ſed in peccatis conſtitutos, ſiue viuentes, ſiue mortuos deploremus: in iuſticia vero vbicũque ſint, beatos exiſtimemus. Tu quidem vnam mortẽ formidas & luges: at Paulus per ſingulos dies moriens, non tantum propterea nõ lachrymabat, ſed & lætabatur & exultabat. Vtinam & ego propter deũ periclitarer, inquis, & nihil curarem. Sed neque nunc cõſterneris: non enim tantum propter deum patiens laudem meretur, ſed & iniuſte quicquam patiens & generoſe ferẽs, & deo permittenti gratias agens, alio hęc propter deum patiente nõ eſt inferior. Quoniam & beatus Iob multas & intolerabiles illas plagas propter diabolũ fruſtra & temere & ſine cauſa inſidiantem excepit: ſed tamen quoniã generoſe tulit,& deo hæc permittẽti gratias egit, integrã reportauit coronã. Ne igitur propter mortem triſteris: naturæ enim eſt: triſtare propter peccatum, voluntatis enim eſt culpa. Si vero propter defunctos triſtaris, & propter naſcentes dole: ſicut enim hoc eſt naturę, ſic & illud. Si quis igitur mortem minetur, dic ipſi: Inſtitutus ſum à Chriſto non illos timere, qui corpus interimũt, animã vero occidere nequeunt: ſi rei familiaris publicationem minetur, reſponde: Nudus exiui de vtero matris meæ, nudus & reuertar illuc. Nihil in hunc mundũ intulimus, manifeſtum eſt quòd nec exportare quicq̃ poterimus. Et ſi tu non abſtuleris, mors ſuperueniẽs auferet: & ſi tu non iugulaueris, naturæ lex finem afferet. Nihil igitur eorũ timeamus, quæ nobis natura afferuntur, ſed illa quæ ex mala nobis proueniunt volũtate: illa enim nobis pœnam pariunt: hocq; cogitemus continue in his quę nobis inexpectata accidunt, q̃ non correximus illa, dolentes. Et præter hoc illud quoque, q̃ ſi quid graue in præſenti patimur vita iniuſte, multa peccata diſſoluimus. Idcirco magnum bonũ eſt hic luere peccata,& non illic: etenim diues hic graue nihil recepit,& propterea illic torquebatur. Et q̃ hoc eſſet in cauſa, ne vlla illic frueretur conſolatione, audi quid dicat Abrahã: Fili recepiſti bona tua: itaque nunc dolorẽ patere. Quod autẽ Lazaro bona data ſint, quia hic cũ virtute infinitas paſſus moleſtias fuerit, Patriarchã & hoc dicentem audi. Cum enim dixiſſet diuiti, Recepiſti bona tua: intulit,& Lazarus mala, & propterea conſolationem capit. Sicut enim in virtute viuẽtes & tribulati duplex habent emolumentum: ſic & in vicio viuẽs & gaudens, duplicẽ habebit pœnã. Rurſum dico non fugientes accuſans: animã enim tribulatam non adiicies perturbare: nec increpare volens, ægrotans enim cõſolationis indiget: ſed corrigere ſtudens, ne fuga ſalutem noſtrã petamus, ſed fugiamus peccata & à via mala recedamus. Si hæc fugerimus, etiã ſi inter innumeros fuerimus milites, nemo nos lædere poterit: ſi hæc nõ fugerimus, & ſi ad ipſum montium verticem aſcẽderimus, hoſtes & illic reperiemus innumerabiles. Recorderis igitur iterum illorum trium puerorum, qui erant intra fornacem,& nihil graue patiebantur: & eorũ qui ipſos iniecerant,& extra fornacem manebãt, quo modo qui circunſtabant, omnes conſumpti ſunt. Quid hoc mirabilius: Quos continebat ignis, exoluit: quos non continebat, rapuit. Vt diſcas quòd non locus, ſed morũ qualitas ſalutẽ & pœnam affert: interiores effugerũt, exteriores abſumpti ſunt. Eadẽ corpora & his quæ illis, ſed non iidem ſenſus, propterea nec eædem paſsiones. Fœnum enim etſi circũiacet extra, celeriter accenditur: ſicut econtra aurũ licet intus maneat, magis ſplendeſcit. Vbi nũc ſunt dicentes, Capiat omnia rex, & corpus noſtrum det liberum? quid tãdem ſit, eſſe corpore liberũ, diſcant. Nõ enim criminum impunitas corpus facit liberum, ſed in iuſticia continue viuere. Horum igitur puerorum corpora libera erant, etiam fornaci tradita: peccati enim ſeruitutem iampridem depoſuerunt. Etenim hęc ſola res eſt libertas, non ſupplicium effugere, nec graue nihil pati. Tu vero fornacem audiens, recordare fluuiorum ignis die illo tremendo futurorum. Sicut enim hic hos quidem rapuit ignis, hos autem reuereritus eſt: ſic & in illis erit fluuiis. Et ſi quis habeat quidẽ ligna, fœnum & ſtipulã, igne accẽditur: ſi vero quis habet aurum & argentũ, fit ſplendidior. Hanc igitur materiã congregemus,& prętientia generoſe feramus, ſciẽtes quòd ab illa pœna præſens nos tribulatio liberabit, ſi philoſophari ſciamus,& hic meliores efficiet. Nõ autem nos tantum, ſed & tribulãtes nos ſæpius, ſi vigilemus: tanta vis eſt diſciplinæ, quod & in tyrãno tunc factum eſt. Poſtquam enim vidit nihil graue paſſos, audi quo modo mutatus eſt: Serui dei altiſſimi exite, inquit, & venite. Non paulo ante dicebas, Et quis eſt deus qui vos ex manibus meis eripere poſsit? Quid factũ eſt? Vnde mutatio? Exterius poſitos abſumptos vidiſti,& interius ſtantes vocas? Vnde tibi euenit talia meditari? Vidiſti quanta regi mutatio facta eſt? Quando nondũ ipſos tenuerat, blaſphemabat: poſtquã vero in ignem ipſos cõiecit, philoſophabatur. Propterea & deus permiſit omnia fieri, quæcũque tyrannus voluit, vt demonſtraret quòd à ſe cuſtoditos offendere poſſet nemo: quod & in Iob fecit, hoc enim & hic operatus eſt. Etenĩ illic permiſit diabolum omnẽ ſuam potentiam oſtentare: & poſtquã omnes hauſit ſagittas,& nullus inſidiarum modus reliquus factus eſt, tũc è ſtadio pugilẽ eduxit, vt clara & indubitata fieret victoria. Et hic hoc ipſum fecit. Voluit ipſorum vrbẽ euertere, & non prohibuit: voluit captiuos ducere, & nõ impediuit: voluit ligare, conceſsit: in fornacẽ iniicere, permiſit: flammã vltra modum ſuccẽdere,& hoc permiſit. Et quãdo nihil reliquũ fuerat, ſed omnem vim tyrãnus exhauſerat, tũc ſuam deus virtutẽ demonſtrauit, & puerorũ patientiã. Propterea enim vſque in finẽ tribulationes permittit, vt inſidiãtibus & circũuentorum philoſophiã, & ſuam demonſtret prouidentiam. Quæ vtraq; & ille tunc diſcens, clamabat: Serui dei altiſſimi exite, & venite huc. Tu vero mihi conſidera puerorũ magnanimitatẽ: neq; enim ante vocẽ exilierũt, ne quis putaret ipſos ignem timuiſſe: neq; vocati intus mãſerunt, ne ambitioſi eſſe & cõtentioſi viderentur. Poſtquam didiciſti, inquiũt, cuius ſumus ſerui, poſtquã dominum noſtrũ agnouiſti, tunc eximus præſentibus omnibus futuri diuinæ potẽtiæ præcones. imò vero non ipſi tantum, ſed & hoſtis

Danie.3.c

Danie.3.g

Universidad de Deusto
Biblioteca

propria voce,& lingua,& per literas omnibus tũ pugilum constantiã,tunc agonothetæ virtutã prædicabat. Et sicut præcones athletas vincentes in medio theatro pronunciantes ipsorum quoq; ciuitates dicunt, ille de tali ciuitate:ita & hic ipsorum dominum prædicauit, Sidrac,Misac,& Abdenago serui dei altissimi exite, & venite huc. Quid actũ est, quòd ipsos dei altissimi seruos vocas? Nónne tui erant serui?Sed regnum,inquit, meũ dissoluerunt,superbiã meam cõculcauerunt. Verum per opera suũ demonstrauere dominũ: si hominũ fuissent serui,non ipsos ignis expauisset,nó cessisset flãma: hominũ enim seruos creatura reuereri & honorare nõ nouit. Propterea rursus inquit: Benedictus deus Sidrac,Misac,& Abdenago.Tu autẽ mihi cõtemplare quo modo primũ remuneratorẽ prædicat. Benedictus deus,qui misit angelum suum,& eruit seruos suos.Hoc potentiæ dei. Dixit & athletarũ virtutem,quoniã crediderunt in eũ,& verbum regis immutauerunt, & tradiderũt corpora sua,ne seruirent diis alienis. Sed quid virtuti par esse posset?Antea quãdo dixerunt, Diis tuis non seruimus,fornace sæuius accẽsus est: postquã vero per ipsa opera hoc ostẽderunt, nó tantũ non indignatus est,sed laudauit,& admiratus est, quòd sibi nõ obedissent. Tantũ virtus bonũ,quod & ipsos hostes habet admiratores & laudatores.Illi pugnauerunt,& superauerunt,& victus gratias agebat,quòd non ipsos terruit flãmæ aspectus, sed spes in dominum consolata est: & mundi dominũ ex tribus pueris vocat, nõ ipsius imperium fine vllo cõcludens, sed quoniã mũdo opponẽdi pueri tres essent:propterea tot tyrannos,reges, & principes prætermittens,qui sibi paruerant, tres captiuos & seruos,qui tyrannidem suã contemperant,admiratus est.Non enim cõtendentes, sed philosophantes hæc agebant:neque per arrogantiã,sed per religionem: non superbia inflati,sed zelo igniti.magnũ etenim bonũ in deum sperare:quod quidẽ & barbarus animaduertit,& demõstrans quòd inde imminens effugere periculum, proclamauit:quoniã crediderunt in eum. Hæc autem nunc dico,& omnes excerpo historias, in quibus tẽtationes & tribulationes,& regum iræ,& insidiæ sunt, vt nihil timeamus,nisi tantũmodo deũ offendere.Etenim & tunc fornax accẽsa erat:illi vero hanc quidem contemperunt,peccatum autẽ timuerunt: nouerant enim quòd incensi quidẽ nihil graue passuri erant, impie vero agentes extrema subituri. Magnũ enim supplicium peccare,etiã si non puniamur:peccata enim nos à deo separant,sicut & ipse dicit:Nónne peccata vestra separant inter vos & me? Pœnæ vero nos ad deum perducũt:inquit enim, Da nobis pacẽ,omnia enim retribuisti nobis.Si quis vulnus habeat, quid timere dignũ est, saniem an medici sectionẽ:ferrũ an vlceris populationem?Peccatũ sanies est,pœna ferrum medicinale.Sicut igitur sauiẽ habens,& si nõ secatur,male habet: & cum nõ secatur,tũc est in maioribus malis:ita peccãs, etiam si nõ puniatur,omnium est miserrimus: & tũc maxime miser,cum non punitur,& graue nihil patitur. Et sicut splene & intercute laborantes, cum larga fruuntur mẽsa,& frigida potione, & delicatis ferculis & saporibus, tunc præcipue omniũ sunt miserrimi,deliciis morbum augentes:si vero siti & fame secundum medicorum leges cruciantur,aliquã salutis spem habent.Sic & in iniquitate viuentes,si puniãtur quidem, bonam spem habent: si vero cum iniquitate licentia & deliciis fruãtur, & hydrope laborantibus simul & crapulantibus sunt multo miseriores,& tanto magis,quanto corpore melior est anima.Si aliquos igitur in iisdẽ esse peccatis videris,& hos quidẽ fame continua, & innumeris malis laborantes:hos vero potantes,gaudẽtes, & crapulãtes, eos qui grauia patiantur minus miseros puta. Etenim delectationis flamma ærũnis interciditur,& apud futurum iudicium & terribile tribunal illud nõ parum patrocinij capientes migrant, qui multa dissoluerunt peccata ex his quæ hic grauia passi sunt. Sed cõsolationis satis.Iã nobis deinceps tempus est ad fugiẽdorum monitionem iuramentorũ transeundi,& tollendi excusationem,quæ iurãtibus esse videtur,frigidam & inutilẽ. Etenim postquã ipsos accusauerimus,alios nobis idem faciẽtes obiiciunt,& dicunt:ille & ille iurant.Dicamus igitur ipsis,sed ille nó iurat.Deus autẽ eorum,qui rectè egerunt,cõparationem inter iudicandũ profert:peccatores enim peccantes nõ adiuuant delictorum cõmunicatione:rectè vero viuentes,peccatores condẽnant. Etenim qui Christum nõ cibauerunt,neque potauerũt, multi erant:sed nihil sibi inuicẽ profuerunt. Sicut neq; virgines quinque altera ab altera vllã inuenerunt veniam,sed præ his qui benefecerunt,& hæ & illi condẽnati & puniti sunt.Ab hac igitur frigida excusatione liberati, ne respiciamus cadentes, sed rectè sc habẽtes,& studeamus præsentis ieiunij capere munimẽtum. Et sicut multoties vestimentum adepti,vel seruum, vel vas preciosum,tẽporis reminiscimur,& inter nos dicimus: seruum illum tali solẽnitate emi,vestimentum hoc tali cõparaui tempore: ita quoque si legem hãc impleueri-
mus,dicemus: Iuramẽtum hac correxi quadragesima, hactenus enim iurabam, & sola admonitione audita, peccato abstinui.Sed res corrigi difficilis consuetudo? Noui & ego,& propterea festino vos in aliam consuetudinem bonam,& lucrum habentem inducere. Cum enim dixeris,difficile à cõsuetudine desisto: propterea desistere labora,certo sciẽs,quòd si tibi aliã non iurandi cõsuetudinem induxeris,nullius laboris amplius indigebis.Quid difficilius,nõ iurare, an per totum diem inediam pati,& aquę potu & tenui victu siccari? Certũ est quòd hoc illo grauius. Sed tamen cõsuetudo res est tã facilis & expedita,quòd aduenięte ieiunio, & si millies quis exhortetur,& infinita cruciẽt,& cogãt vinum delibare, vel aliud quid ieiunij lege non cõcessum gustare,omnia quis mallet pati quàm prohibitum tãgere nutrimẽtum.Et hoc cum nõ illibenter erga mẽsam affecti simus,tamen propter cõsuetudinem ex cõscientia, omnia generosè ferimus laborando. Hoc nimirũ & in iuramẽtis erit. Et sicut nunc,si quis etiã maximã necessitatem imponat,permanes cõsuetudinem seruãs:sic & tunc,si quis etiã millies exhortetur, à cõsuetudine non absistes. Domum igitur profectus,omnibº hæc domesticis loquere.Et sicut sæpe multi ex prato recedẽtes,rosam,vel violam, vel quempiam talium florum capiũt, & digitis circunferẽtes recedunt:alij vero ex viridario domum abeuntes, arborum ramos fructus habẽtes reportant:alij rursum à lautis cœnis, mensę reliquias necessariis suis referunt: Sic vtique & tu hinc recedẽs,admonitionem reporta filiis,vxori, necessariis omnibus. Hæc enim admonitio, & prato, & viridario, & mensa vtilior est:hæ nunquã rosæ marcescunt, hi nunquã defluunt fructus,hęc nunquam fercula corrũpuntur.Et ex illis quidem tẽporalis delectatio, ex his vero continua vtilitas,nõ tantum postquã adimpleta fuerint,sed etiã dum adimplẽtur. Cogita enim quale est reliquis omnibus omissis,publicis & priuatis, de diuinis semper legibus disserere,& ad mẽsam,& in foro,& in aliis cõuenticulis.

Sap.1.a

ticulis.Si his vacemus,nihil dicem⁹ periculosum, nihil noxium,nec inuiti peccabimus: sed & imminẽte tristicia sermocinationi de his vacantes, animã liberare poterimus cura,quã meditabamur inter nos semper dicẽtes:Nũquid gesta rex audiuit? An irritatus est?quid vero sententiæ pronunciauit?Nunquid ipsum quispiã exorauit? Nunquid vero tolerabit ipse tã magnam & populosam funditus ciuitatẽ perdere? Hæc quidẽ,& omnia talia in deũ proiicientes, ipsius tantũ mandata meditemur.sic enim & illa omnia dissoluemus. Si vel decem de nobis tantum rectè egerint, breui decẽ viginti fient:viginti,quinquaginta:quinquaginta,cẽtum: centum,mille:mille,ciuitas.Et sicut decem accẽsis lucernis omnẽ domum lumine facile quis implere poterit:sic & in officiis spiritualibus, si decẽ soli rectè egerint, flammam per totam ciuitatem incẽdimus habentem lumẽ & securitatem nobis afferentem. Nõ enim sic flammæ natura in materiã delapsa, vicina semper ligna incendit: sicut virtutis zelus in paucas lapsus animas, vlteriº procedẽdo omnẽ implere ciuitatem poterit.Date itaque mihi vt de vobis glorier,& in prẽsenti vita,& in futuro die,quo talẽta habentes credita exigẽtur: sufficiẽs mihi laborum merces, vestra correctio. Et si vos cum pietate viuentes videro,totũ recepi.Facite igitur quod & heri admonui, & hodie dicam, nec dicẽs quiescam: contra iurantes mulctam definiẽtes, mulctam lucrum non damnum habentem,præparamini iam tanquã nobis profectus probationem daturi. Conabor etenim apud quẽquam vestrum longum protrahere sermonẽ dimissa hac cõcione, vt in verborum lõgitudine emẽdatos inueniam:& si quem iurantem videro, omnibus ipsum emendatis faciã manifestum,vt increpantes,arguentes,corrigentes,breui ipsum mala liberemus consuetudine.Melius est etenim hic exprobratum corrigi, quàm die illa palàm prẽsente toto mundo cõfundi atque puniri, peccatis nostris sub omniũ aspectu reuelatis. Sed ne fiat vt quispiam ex hac honesta cõcione talia patiens illic appareat,sed sanctorum patrũ precibus peccata corrigentes omnia, cum multa hinc indulgẽtia migremus, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi,per quem,& cum quo patri &c.

Quòd tristicia ad peccati destructionem vtilis. Et super illud, In principio fecit deus cœlum & terram. Et quòd maxima consolationis materia creationis apparatus. Et super illud, Adam vbi es? & de fugiendo iuramento.

Homilia VII.

MVLTA quidem, & de multis heri apud vestrã disserui charitatẽ. De multis vero si omnia vobis retinere haud est facile, illud omnium maxime vos meminisse rogo quòd tristiciam nobis deus non ob aliud indidit, nisi propter solum peccatũ,& hoc per ipsam rerum experientiã manifestauit. In pecuniarum enim mulcta & morte, & ægritudine, & aliis nobis ingruentibus molestiis dolentes & mœrentes,nõ tantum nullam consolationem capimus,verum & molestias augemus.In peccatis vero si doleamus & cõtristemur, peccati magnitudinem minuimus,& quod erat magnum, reddimus paruũ: sæpe vero & funditus ipsum totum delemus. Hoc mihi cõtinue recordamini,vt peccato tantũ doleatis:nulla autẽ prætereа re.Et præter hoc & illud quoq;, quòd mortem & tristiciam in vitam nostram peccatum inferẽs, ab his ambobus vicissim destruitur: quod quidẽ ipsum manifestius & antea demõstrauimus. Nihil igitur sic timeamus,vt peccatum & præuaricationem. Ne timea-

mus pœnam,& pœnã effugiemus: sicut & tres illi pueri nõ timuerunt fornacem,& fornacem effugerũt. Tales esse decet dei seruos.Si enim in veteri testamento educati,quando nondum mors erat mortificata, nec æreæ portæ cõfractæ,nec obices ferrei contriti,tam generosam contra mortem audaciã præ se tulere:quã nos habebimus excusationem, aut quam veniam tãtam nacti gratiã,& neq; pares illis virtutis mẽsuras nunc assecuti, cum mors nomẽ solũ sit re priuatum? Nihil enim aliud mors est,quàm somnus,& migratio,& translatio,& requies,& tranquillus portus, & perturbationis liberatio, & à vitæ curis absolutio. Sed hic consolationis sermonem soluamus: etenim quintam diem agimus vestram consolantes charitatem,& iam molesti videmur.Attẽtis enim dicta sufficiũt, pusillanimis autem etiam si dictis plura addamus, nihil profuerit. Tẽpus vero nobis iam ad scripturarum expositionem conuertere doctrinam: quemadmodum enim si nihil de hac ærumna locuti essemus, crudelitatem & inhumanitatem nostram quis condemnasset, sic si semper de ipsa differamus,pusillanimitatem nostram iuste cõdemnaret. Corda igitur nostra deo applicantes,qui in mẽte nostra loqui potest,& omnem ex pectore tristiciam expellere, consuetam doctrinam nunc attingamus, & maxime quando omnis scripturę expositio exhortatio est & consolatio. Itaque etsi à consolando absistere videmur,rursum per scripturarum expositionem in eandem materiam incidimus.Quòd enim mentem adhibentibus tota scriptura cõsolatio sit,iam nũc vobis hoc faciam manifestum. nõ enim scripturarum historiam circumiens, quosdam consolatorios sermones quærere conabor:sed vt apertiorem promissionis demõstrationem præbeam,hodie lectum tractabimus librũ: & si libet, ipsius principiũ, & proœmium,quod maxime videtur neque cõsolationis vestigium demõstrare,sed à consolatoriis penitus verbis alienũ esse,in medium proponens, quod dico manifestum faciam.Quod tandẽ est hoc proœmiũ? In principio fecit deus cœlum & terrã:terra autem erat inanis & vacua,& tenebræ erãt super faciem abyssi. Nunquid videtur aliquibus è vobis tristiciæ cõsolationem habere memorata? Nõ historiæ narratio est,& de creatione doctrina? Vultis igitur demonstrem consolationem in hac dictione absconditam? Exurgite igitur,& cum diligentia aduertite quæ dicẽda sunt. Cum enim audieris, quòd cœlum,terram,mare,aërem,aquas, stellas multas, duo luminaria magna,plantas, quadrupedes, natatilia & volatilia animalia omniaq; generaliter quę videtur, propter te,tuamq; salutem & honorẽ deus creauit, non magnã capis cõsolationem? & maximã dilectionis dei demõstrationem hanc suscipis,cũ cogitaueris,quòd tãtum & talem mundum tã pulchrum & magnum & admirabilem propter te pusillum in mediũ protulit?Cum igitur audieris quòd in principio fecit deus & cœlũ & terrã,ne simpliciter dictum prætercurras, sed terræ magnitudinem mẽte percurre,& reputa quàm lautam nobis & opimã produxit mẽsam, & multam passim nobis delectationẽ præbuit:& quod quidẽ est maximũ, quòd in nullorum laborum retributionẽ dedit, nec in meritorum præmium tãtum & talẽ mũdum: sed pariter nos finxit,& hoc regno genus nostrum honorauit. inquit enim, Faciamus hominẽ ad imaginem & similitudinẽ nostram.Quid est,ad imaginẽ nostrã?Principatus imaginem dixit,vt quemadmodum nullus in cœlo est deo superior,sic super terrã nullus sit homine superior.Vno enim hoc & primo honorauit, quòd ad imaginẽ suam

Gene.1.a

Universidad de Deusto
Biblioteca

eum fecit. Secundo quòd nõ laborum præmium nobis A imperium præbuit,sed ſolam exhibuit benignitatis ſuæ gratiã. Tertio autem quòd naturale nobis illud elargitus eſt.Principatuum enim hi quidem naturales, hi vero electi:& naturales quidem,ſicut leonis in quadrupedes,& in aues aquilæ: electi vero, ſicut regis in nos alicuius.Hic enim nõ natura conſeruis imperat, propterea & ſæpe principatum amittit. Talia enim exiſtũt,quæ nõ natura adſunt,vt facile admittant inſidias,& tranſlationẽ.Sed non ita leo,ſed natura quadrupedibus dominatur,ſicut itidẽ & alitibus aquila. Semper igitur cũ genere cõiuncta eſt regni ſpecies,nec vllum quis videt leonem vnquã hunc amittentem principatum. Talem & nobis principatum deus à principio largitus eſt, & nos omnib⁹ præpoſuit: nec hoc ſolo naturam noſtram decorauit,ſed & ipſa loci præſidentia, egregium nobis habitaculum deſignans paradiſum, & rationem dãs,& B animam largiens immortalem.Sed nõ hæc dicam:ego enim tãtam dei dilectionis ſuperabundantiam eſſe dico,vt non tantum ex his,quibus nos honorauit, ſed & quibus caſtigauit, ſimiliter poſsimus demõſtrare ipſius bonitatem & benignitatẽ. Et hoc omniũ maxime vos cum diligentia cõſiderare cohortor, quòd deus nõ tãtum honorans & benefaciẽs,ſed & caſtigãs, & puniens ſimiliter eſt bonus:& ſiue cõtra gentiles, ſiue contra hæreticos nobis certamina moueãtur, & pugnæ de dei benignitate,non tantum ex quibus nos honorauit, ſed & ex quibus nos puniuit, ipſius bonitatem demonſtrabimus.Si enim honorans tantum bonus eſſet, puniẽs vero non eſſet,ex dimidio bonus eſſet. Sed nõ ita eſt,abſit.In hominibus quidẽ hoc euenire veriſimile eſt, quoniam cum furore & ex affectu pœnas inferunt:deus autem cum nullis ſit affectibus obnoxius, ſiue benefaciat, C ſiue puniat,ſimiliter eſt bonus: nec regno minus gehennæ cõminatio ipſius bonitatem demonſtrat.Niſi enim gehennam minatus fuiſſet,niſi pœnam præparaſſet, nõ multi regnum aſſequi potuiſſent. Non enim ita bonorum promiſsio ad virtutẽ multos euocat, vt malorum intentatio timore cõpellit, & ad animæ curam excitat. Itaq; etſi cœlorum eſt regno gehenna contraria, ad vnum tamẽ ambo finem reſpiciunt, hominum ſalutem: illud quidem ad ſe alliciens,hæc autem ad illud cõpellens,& timore corrigens ſe negligẽtius habentes.Hunc autem non incaſſum ſermonem protraho: ſed quoniã ſæpe fame,ſiccitatibus venientibus,& bellis & ira regia irruente, & aliis huiuſmodi inexpectatis rebus, multi ſimpliciores decipientes dicunt, quòd non digna ſunt hæc dei prouidentia. Ne igitur decipiamur,ſed diligẽter ſciamus,quòd ſiue famẽ, ſiue bellũ,ſiue aliud quod- D cunque moleſtum inducat, ex benignitate & multa dilectione hoc efficit, huic ſermoni coactus ſum immorari: quoniam patres omnium maxime filios amãtes & menſa prohibẽt,& flagella infligunt, & afficiunt ignominia, & aliis infinitis talibus laſciuiẽtes pueros corrigunt.Sed tamen patres ſunt, nõ tantum dũ honorant, ſed & dum hæc faciunt, & tũc maxime patres cum hæc faciunt.Si autem homines qui furore & ira ſæpe ab vtili declinãt,nõ crudelitate & inhumanitate, ſed cura & charitate quos amant,punire putãtur: multo magis de deo ſic ſentire oportet,omnem excedente paternã charitatem propriæ bonitatis cumulo. Et ne credas quòd hæc per coniecturam ſint dicta,age ad ipſam ſcripturã ſermone reuertamur.Poſtquã enim homo ab improbo dæmone deceptus & allectus eſt, videamus quo modo ipſum tale operatum crimen deus tractauit. Nunquid ipſum omnino perdidit? Et quidem iuſticiæ ratio hoc exigebat,nihil quidem boni operatũ, tantam vero beneuolentiam aſſecutum, mox à primordiis laſciuiẽtem de medio tolli,& funditus deleri: ſed nõ hoc fecit de⁹, nec abominatus eſt,nec eum auerſatus, qui ſe tã ingratum in benefactorem exhibuit,ſed ad ipſum venit,ſicut ad ægrotum medicus. Et noli oſcitanter dictũ prætercurrere chariſsime,ſed cogita quale eſt,nec angelũ,nec archangelum, nec vllum alium illius cõſeruorum miſiſſe:ſed ipſummet dominum ad collapſum deſcẽdiſſe, & iacentem releuaſſe, & ſolum ad ſolum tanquam ad amicum infortunatum,& in magna conſtitutũ aduerſitate acceſsiſſe.Quod enim ex multa fecit hoc charitate,& ipſa verba quę ad ipſum dixit ipſius ineffabilẽ charitatem demõſtrant. Et quid opus eſt, vt omnia verba dicam? Prima profecto dictio ſtatim ipſius amorẽ demonſtrauit. Nõ enim dixit,ſicut par erat iniuriam paſſum dicere: O ſcelerate & ſceleſtiſsime, tali mea beneuolentia potitus,tãto decoratus regno, & omnib⁹ terreſtribus nullo tuo merito prælat⁹,& meæ curæ pignorã per opera & veram prouidentiæ probationem aſſecutus,improbum dæmonem & peſtiferũ tuę ſalutis inimicum,domino & tutore,cui crederes,digniorem duxiſti?Quid ille tibi tale demõſtrauit,quale ego? Nõne cœlum propter te creauit?terram,mare,ſolem,lunam,& ſtellas omnes?Nõ enim vlli angeli huius creaturę indigebant,ſed propter te & requiem tuam,talem & tãtum feci mundum.Et tu nuda verba, & promiſsionem falſam,& pollicitationẽ fraude plenam, collata rebus beneficentia,& prouidentia,fide digniorem eſſe ratus teipſum illi tradidiſti,measq; leges cõculcaſti.Hæc & his plura læſum par erat dicere:ſed nõ ita deus, ſed omnino per contrarium. A prima enim voce ipſum ſtatim erexit,& iacentem,& timentem, & trementem cõſidere fecit,prior eum vocans ipſe:quinimmo non tantum prior vocans,ſed etiam ex ſuo ipſum nomine appellãs, & dicens:Adam vbi es?amorem ſuum,& multam circa ipſum curã oſtendit.Iam enim omnes noſtis,quòd hoc eſt legitimæ amiciciæ indicium. Sic & mortuos reuocantes facere cõſueuerunt, continue ipſorum nomina verſantes:ſicut viciſsim odio habentes,& inimice erga quoſpiam affecti,nec nomina eorũ qui ſe læſere, ferunt cõmemorari.Ideo Saül nullam quidem iniuriã paſſus, multas vero & magnas iniurias in Dauid machinatus, poſtquam ipſum auerſabatur & oderat, nec illius appellationem cõmemorare ſuſtinebat, ſed cõſidẽtibus omnibus poſtquam nõ veniſſe vidit,quid inquit? Non dixit,vbi eſt Dauid?ſed,vbi eſt filius Iſai?à patre ipſum vocans.Et iterum Iudæi de Chriſto idẽ faciunt: quoniam enim ipſum auerſabantur & oderant, nõ dixerunt,vbi eſt Ieſus?ſed,vbi eſt ille? Sed deus & in hoc demõſtrare volens, quòd nec peccatum amorem extinxit, nec inobedientia ſuam in ipſum beneuolentiam ſuſtulit, ſed adhuc prouidet,& curam gerit lapſi,inquit: Adam vbi es?nõ ignorãs vbi degeret, ſed quoniam his qui peccauerunt os conſutum eſt,peccato linguam auertente, & cõſcientia ipſam cohibente,& ſtupidi remanent, ſilentio tanquam quodam vinculo coërciti. Volens itaque deus ipſum ad fiduciam & libertatem loquendi prouocare, & in eorũ quæ admiſerat purgationem inducere, vt aliqua frueretur venia,ipſum prior ipſe vocauit,anxietatis multũ appellatione recidens, & expellẽs timorem, osq; per hanc aperiens appellationẽm. Ideoq; dicebat,Adam vbi es?Alibi te reliqui, & alibi nunc inuenio:reliqui in fiducia & gloria,nunc autem inuenio in confuſione

Gala.7.d

confuſione & ſilentio.Et conſidera curam. Non Heuã A humerum continue mouebat,ſed tamen conſuetudinẽ vocauit,non vocauit ſerpẽtem, ſed qui omnium leuiſſime peccauerat,hunc ad iudicium primum accerſit: vt ab eo incipiens,qui aliqua poteſt venia potiri,etiam in eam quę multũ peccauerat,mitiorem ferat ſententiam. Et iudices quidem cõſeruos ſuos,& eiuſdem ſecum naturæ participes,per ſeipſos examinari nõ ſuſtinent, ſed miniſtrorum quempiam ſibi medium proponentes,interrogationes illum ſuas ad reũ faciunt perferre, & per ipſum quæcunque velint, dicunt, & audiunt dum reos examinant.Deus autem mediatore nullo ad hominem opus habuit, ſed ipſe per ſeipſum iudicat, & cõſolatur. Nec hoc tantum eſt admirabile, ſed etiam quòd commiſſa corrigit.Iudices enim cũ latrones ceperint, & ſacrilegos, non quo modo ipſos reddant meliores cõſiderant, ſed quo modo ab ipſis peccatorum pœnas exigant. Deus autem cõtrà,cum aliquem ceperit peccato- B rem,nõ conſiderat quo modo ſumat ſuppliciũ,ſed quo modo ipſum corrigat, & meliorem faciat,& in futurũ inexpugnabilem.Itaque & iudex pariter,& medicus,& magiſter eſt deus. etenim tanquam iudex examinat, & tanquam medicus corrigit, & tanquã magiſter docet, prævaricatos in omnem diſciplinam inducẽs. Si vero vnum & breue verbum tantam dei curam demonſtrauit:quid ſi omnem vobis ſententiam legeremus, & integra explicaremus monumenta? Cernis quo modo tota ſcriptura conſolatio eſt,& exhortatio?Et hoc quidem congruo tempore dicemus. Ante hæc autem neceſſarium eſt dicere,quando liber hic editus fuit. Neq; enim in principio,neq; ſtatim poſt Adam creatum hęc ſcripta ſunt, ſed poſt multas generationes. Et cur tandem ludæis dũtaxat,& nõ omnibus hominibus? & cur tandem Hebraica lingua:& qua de cauſa in deſerto Si- C na? neq; enim temere locum Apoſtolus nõ prætermittit, ſed & in hoc magnam nobis cõtemplationem demonſtrat,ſic dicens:Hæc enim duo teſtamenta ſunt,vnum in monte Sina in ſeruitutem generans. Quin & alia plura quærere neceſſarium eſſet: ſed video tempus nobis non permittens ſermonem tanto pelago cõmittere:propterea his in congruum tempus dilatis,iterum de iurandi abſtinentia vobis diſſeremus,& rogabimus charitatem veſtrã, vt multo circa hanc rem ſtudio vtatur.Quo modo enim non abſurdum,ſeruũ quidem nõ audere dominũ nominatim & ſine honoris præfatione appellare: angelorum vero dominũ temere & contemptim vbiq; iactare?Et ſi Euangelium quidem capere oporteat,manibus lotis, & cum multa reuerentia & religione tremens & timens ſumis:Euangelij vero dominum temere lingua paſsim verſas? Vis diſcere quo D modo ipſum appellant ſuperiores poteſtates,cũ quanto honore,quanta conſternatione, quanta admiratione?Videbam dominum ſedentem,inquit, throno alto & eleuato, & Seraphin ſtabant circa ipſum, & clamabant alter ad alterum,& dicebãt,Sanctus,ſanctus,ſanctus dominus deus ſabaoth: plena omnis terra gloria eius.Vidiſti cum quanto timore,quãto horrore nominant eum glorificantes,& laudantes? Tu vero in precibus quidem & ſupplicationibus, cum multo inuocas ipſum torpore,quãdo horreſcere oportebat, & vigilare,& ſobrium eſſe:in iurando vero,cũ nec omnino adducere admirabile nomẽ oportebat, varia quædam & alia ſuper alia connectis iuramẽta. & qualis venia,quæ vero nobis erit excuſatio, & ſi millies conſuetudinem obiiciamus? Dicitur quòd quidam externorum oratorum præ quadam ſtulta cõſuetudine dexterum eundo

A humerum continue mouebat,ſed tamen conſuetudinẽ vicit, & gladios acutos vtrinque humeris impoſuit, vt vulneris timore membrum inepte ſe mouens corrigeret. Hoc & tu linguæ facias, & ipſi pro gladio diuinæ pœnę timorem impone,& omnino ſuperabis.Impoſsibile enim impoſsibile inquam eſt,meditantes & ſtudẽtes,& opus hoc facientes vnquam ſuperari.Dicta nunc laudatis,ſed cum correcti fueritis,magis laudabitis,nõ tantum nos, ſed & vosipſos,& cum maiore voluptate audietis quæ dicentur,& cum pura conſcientia deũ inuocabitis,qui tantum tibi parcit,vt dicat,neque per caput tuum iurabis: tu vero ſic ipſum cõtemnis, vt & per ipſius gratiam iures. Et quid faciã,inquit aliquis, apud *Matth.5.f* neceſsitatem inducentes? Qualem neceſsitatem ô homo?Diſcant omnes quòd omnia malles pati,quàm dei legem tranſgredi,& ab inferenda neceſsitate deſiſtent. B Quòd enim non iuramentum fide dignum hominem faciat,ſed vitę teſtimonium,& conuerſationis integritas,& mens bona,ſæpe multi iurantes diſrupti ſunt, & non perſuaſerunt:alij vero annuentes tantum,multum iuratis fide digniores apparuerunt. Hæc igitur omnia ſcientes, & pœnam iurantibus & peierãtibus ſtatutam ante oculos ponentes, improba conſuetudine abſiſtamus, vt hinc & ad reliqua gradientes virtutis opera, conſequamur bona futura: quæ nos omnes aſſequi detur, gratia &c.

Eiuſdem ad virtutem exhortatio, & in illud Geneſis, Deambulabat deus in meridie in paradiſo, & de fugiendis iuramentis. Homilia VIII.

AVDISTIS antea quo modo omnis ſcriptura conſolationem affert & refrigeriũ, præter hiſtoriæ narrationẽ. Etenim illud, In principio *Genes.1.a* fecit deus cœlum & terram,hiſtoriæ expoſitio erat:ſed demonſtrauit oratio & multa plenam conſolatione dictionem: quale quòd duplicem deus menſam fecit,terram & mare ſimul ponẽs:& lumina gemina,ſolem & lunam ſuperne accendens: & duplicis curſus tempus,diem & noctem operatus: & illum quidem in operationem,hanc autem in requiem.non enim minus miniſterium,quàm dies nobis nox affert. Sed ſicut in arboribus dixi, quòd fructuoſis infructuoſæ æmulam præbent vtilitatem, facientes ne cogamur ad ædificia domeſticas arbores attingere: & maſuefactis animalibus non minorem nobis vtilitatem ſylueſtria & immitia afferunt,timore nos in vrbes compellentia, reddẽtiaq; cautiores,& nos inter nos conſtringentia: & horum quidem exercentia virtutem,horum vero morbos ſoluentia (multa enim ex his medicamẽta medicorum D pueri conficiunt)& antiqui nos peccati commonentia. Cum enim audiero quòd timor noſter & conuerſio erit ſuper omnes beſtias terræ, poſtea honorẽ hunc trũcatum videro,peccati reminiſcar, quod & timorẽ noſtri diſſoluit,& principatum abſtulit, & efficiar melior & continentior, dãnum ex peccato nobis illatum contemplatus. Sicut igitur(quod & antea dixi)ad vitã nobis omnia conferunt:hæcq; dicta, & alia his plura,quæ qui fecit deus,ipſe nouit:ita quidem & nox non minorem quàm dies vſum affert,cum laborum ſit requies, & morborũ medicina. Sæpe enim medici multa operati, & infinita medicamina moliti, ab ægritudine laborãtem liberare non potuerunt: ſomnus autem ſpõte adueniens,omnem ſoluit ægritudinẽ, & infinitis illos laboribus liberauit:nec morbis vero tãtum corporis, ſed & animæ nox eſt medicina, dolentes animas ſedans. Sæpe quiſpiam poſtquã filium amiſit,innumeris illi cõ-

Universidad de Deusto
Biblioteca

solationes afferentibus fletibus & gemitu desistere non valuit: nocte vero superueniente, somni cessit imperio superatus, & palpebræ obdormierunt, & exiguam quã piam diurnorum cepere malorum cõsolationem. Age vero iam ad materiã eamus vnde processit oratio. Nã bene noui quòd huic omnes inhiatis, & quisq; discere cupit, qua de causa nõ ab initio editus est hic liber, sed neq; nunc expositionis huius esse tempus video. Quid ita tandem? Ad finem nobis hæc deuenit hebdomas, & materiam attingere metuo, deinde statim expositionẽ abrumpere. Mulorum enim dierũ iugis indiget orationis, & continuatæ memoriæ: ideo rursum ipsam differimus. Sed ne egreferatis, cum fœnore vobis omnino debitum reddemus: sic enim & nobis reddẽtibus expedit. Nunc autem interim dicimus heri relictũ. Quid autem heri relictum fuit? Deambulabat, inquit, deus in paradiso in meridie. Quid ais? deambulabat deus? Nõ deambulabat: quo modo enim vbique præsens, & omnia implens? Sed in Adam talem sensum posuit, vt seipsum corriperet, ne dissolutus esset, vt fugiendo & latendo aliquam purgationis partem prætenderet, & ante ipsa verba. Sicut enim in iudicium adducendi, & cõmissorum pœnas subituri, squalidi, sordẽtes, tristes, cõtempti iudicantibus apparent, vt ex habitu ipsos in humanitatem & veniam & misericordiam trahant: sic & in Adã factum est. Oportebat enim demissum in iudiciũ hoc trahi, propterea præuenit ipsum deus, & corripuit. Sed quòd aliquis deambularet, sensit: vnde vero cogitauit quòd deus deambulabat? Talis est peccantium consuetudo, omnia suspecta habent, vmbras tremũt, omnem strepitũ timent, & quenq; putant contra se venire. Multos igitur sæpe conspicati peccatores, ad aliud ministerium currentes, ad se venire cogitauerunt: & aliis alia inter se differentibus, peccati sibiipsis conscij putant illos de se sermocinari. Talis enim res peccatũ est, nullo prodit arguente, nullo cõdemnat accusante, pauidum facit & timidum peccatorem, sicut iusticia cõtrarium. Audi igitur quo modo & huius pauorẽ, & illius libertatẽ scriptura designauit: Fugit impius persequente nemine, inquit. Quo modo persequẽte nemine fugit? Intus habet agentem conscientiæ accusatorem, & hunc vbiq; circunfert: & sicut seipsum non potest fugere, sic nec intrinsecus ipsum agitantem: sed quocunq; abeat, flagellatur, & vulnus habet immedicabile. At non talis iustus: sed qualis, audi: Iustus tanquã leo, inquit, cõfidit. Talis erat Helias. Vidit igitur regem ad se venientem: & dicente illo, Tũne es ille qui conturbas Israël? Non ego turbaui Israël, inquit, sed tu, & domꝰ patris tui. Vere iustus vt leo confidit. Sicut enim leo in regem tanq̃ vilem catulum quendam insurrexit. Etenim purpuram habebat ille: sed hic meloten habebat indumentũ purpura illa venerabilius. Purpura enim illa famẽ peperit difficilem: melote autem hæc grauia dissoluit, hæc Iordanem diuisit, hæc Helisæum duplicem Heliam fecit. O quanta sanctorum virtus. Nõ sola ipsorum verba & corpora, sed & ipsa indumenta creaturæ omni vndiq; sunt venerabilia. Huius melote Iordanẽ diuisit, calceamenta trium puerorum ignem conculcauerũt: Helisæi lignum aquas mutauit, & vt ferrum in superficie portarent, effecit. Mosi virga mare rubrum diuisit, petram scidit. Pauli vestimenta languores expulerunt. Vmbra Petri mortem fugauit: Sanctorum martyrũ fauilla malignos expellit dæmonas. Propterea cũ fiducia omnia faciunt, sicut & Helias: nõ enim spectabat diadema, & exteriorem regis apparẽtiam, sed animam pannosam, squalentem, sordidam, & omni reo miserius affectã respiciens, & ipsum intus captum esse viciorum seruum, ipsius principatum cõtempsit: etenim tanquã in scena, sed nõ in veritate regẽ sibi cernere videbat. Quæ enim exterioris ornatus vtilitas, cum intus sit tãta pauperies? Quæ vero paupertatis noxa, cum intus tantæ repositæ sint diuitiæ? Talis erat leo & beatus Paulus: carcerem enim ingressus, solo clamore omnia fundamenta concussit, vincula rosit, non dẽtibus, sed verbis. Propterea non leones ipsos tantũ, sed & aliud quid leonibus maius oportet appellare. Leo enim in retia sæpe lapsus capitur: sancti vero cum ligantur, hinc fortiores fiunt. Sicut & hic beatus in carcere tunc fecit, soluẽs compeditos, parietes concutiens, carceris terrefaciẽs custodem, & pietatis verbo capiens. Leo clamat, & omnes bestias fugat: sanctus clamat, & dæmones vndiq; expellit. Leonis arma, iubarũ horror, vnguium mucro, & dẽtes acuti: arma iusti, sapientia, temperãtia, patiẽtia, præsentium contemptus omniũ. Hæc arma quisquis habet, non homines tantũ improbos, sed & ipsas aduersarias potestates deridebit. Meditare igitur homo secundum deum viuere, & nemo te vnquã superabit: sed etiam si omniũ vilissimus esse videaris, omniũ eris potentissimus. sicut si animi virtutem neglexeris, etiã si omnium sis potentissimus, omnibus insidiãtibus eris facile expugnabilis. Et hoc quidẽ dicta demonstrauerũt exempla. Si vis autem, & per opera te docere conabor, vim iustorũ inexpugnabilem, & facilem peccatorũ captiuitatem. Audi igitur quo modo hæc ambo Propheta insinuauit: Non sic impij, non sic, sed tanquã puluis quem proiicit vẽtus à facie terræ. Sicut enim ille ventorum incursibus facile proiiciẽtibus propositus est: sic & peccator ab omni tẽtatione subuertitur. Cum enim ipse sibiipsi repugnet, & hãc pugnam passim circũferat, quę ipsi spes salutis, domi prodito, & continuum hostem conscientiam secum trahẽti? Sed nõ talis iustus. Sed qualis? audi ipsum Prophetam dicentẽ: Qui confidunt in domino, sicut mons Sion. Quid tandem est, sicut mons Sion? Nõ commouebitur in æternum, inquit. Quæcũque enim adhibeas machinamenta, quæcunq; iaculaueris tela, mõtem demoliri volens, illum quidem nunquã superabis. Quî enim poteris? Machinamenta vero solues omnia, etiam tuam destruens fortitudinẽ. Talis est & iustus, quęcunque vulnera exceperit, ipse quidem graue patitur nihil, sed insidiantium vim dissoluit, nec vero mortaliũ modo, sed ipsorum quoq; dæmonũ. Audisti nanq; sæpius, quot diabolus machinamenta Iob adhibuerit, nec solũ tamẽ illum montem nõ conquassauit, sed & dissolutus recessi, sagittis ipsis cõfractis, & machinamẽtis inutilibus ex illo inflictu redditis. Hæc itaq; scientes, vitam curemus nostram: & neq; circa pecunias studeamus, quæ pereunt: neque circa gloriã, quæ extinguitur: non circa corpus, quod senescit: nõ circa pulchritudinẽ, quę marcescit: non circa delicias, quę defluunt: sed circa animã omnem curã impendamus, & hanc omni curemus modo. Corpora quippe languentia nõ omnibus curare facile est: animam vero laborãtem est cuiq; medicari facillimum. Et corporis quidẽ curatio, & medicaminum & argẽti indiget: animæ vero facile parabilis, & impẽdio carẽs. Et carnis quidem natura multo cum labore ab infestantibus liberatur vulneribus: etenim ferrũ sæpe, & amara medicamina adhibere necessarium est. In anima vero nihil est tale, sed tantum velle & libere sufficit, & omnia correcta sunt. Et hoc fuit opus dei prouidentiæ: quoniã ex corporis imbecillitate nõ multum fieri

Gene.3.b
Prou.28.a
3.Reg.18.c
4.Reg.2.c
Danie.3.f
Exod.14.c
Actu.19.b
Actu.

fieri nocumentum potest. Nã si etiam non ægrotemus, mors superueniẽs ipsum corrumpet & omnino dissoluet. Totum vero nobis in animi sanitate situm est. Multo vero vtilioris & magis necessarię partis curationem fecit facilẽ & impendio & dolore carẽtem: Quam igitur excusationem habebimus? quã autem veniam, cum corporis quidẽ, vbi argentũ erogatur, & medici accersuntur, & multus dolor sustinetur, tantã geramus curã, præcipue cũ non magnum nobis dãnum ex illius ægritudine: animã vero contemnamus, & hoc cum nec argentum erogare, nec alios perturbare, neq; dolores sustinere debeamus, sed absq; his omnibus eligendo tantum, & volẽdo omnẽ ipsius correctionem facere possimus, & optime sciamꝰ, quòd nisi hoc fecerimus, extremam subibimus pœnam, & ineuitabilia tormẽta atque supplicia? Dic nanq; mihi, si quis artẽ medicinę breui tẽporis momento absq; argento & labore docere te pol liceretur, nõ ipsum putares benefactorem? Nónne subires omnia facere & pati, quæcũque hæc pollicens iussisset? Ecce nunc sine laboribus licet, nõ corporis, sed animæ vulnerũ inuenire remedia, & eã absq; dolore vllo ad sanitatẽ reducere. Ne igitur negligamus. Quis enim, dic mihi, dolor, irã contristanti remittere? Dolor quidẽ est iniurias meminisse, & nõ conciliari. Quis labor orare, & à deo prõpte prebẽte, innumera bona petere? Quis labor detrahere nemini? Quæ difficultas ab inuidia & liuore liberari? Quæ molestia proximũ diligere? Quæ ærũna non turpia verba loqui, nõ conuiciũ, non iniuriã inferre? Quæ fatigatio nõ iurare? Rursum enim ad eãdem deueniam admonitionem. Imò labor maximus iurare. Sæpius enim ira & furore detẽti, infestãtium quempiã non alloqui iurauimus, postea ira extincta, & furore sedato, conciliari volentes, & iuramẽtorum necessitate coërciti, doluimus, tanquam laqueo quodã detenti, & vinculis insolubilibus nexi. Quod & diabolus nouit, & quia planè nouit quòd ira ignis est, & facile extinguitur, & extincta ira reconciliatio fit, & amicicia, cupiens ignẽ hunc inextinguibilem manere, iuramento nos sæpius irretiuit: vt etsi ira desiuerit, iramenti necessitas manens, ardorem in nobis cõseruet, & duorum fiat alterũ, vel recõciliati peieremus, vel nõ cõciliati, odij culpæ nosmet reos cõstituamus. Hæc igitur scientes, iuramẽta fugiamus, & continue meditetur os nostrũ dicere, Crede, & hoc erit nobis totius materia pietatis. Lingua enim verbũ hoc dicere docta, confunditur & erubescit turpia & absurda verba proferre: & si rursum à cõsuetudine retrahatur, multos habẽs accusatores, corripietur. Cũ enim quis non iurantem, turpia viderit verba sonãtem, insultabit facile, & derideb it, & carpens dicet: Tu qui in omnibus dicis, crede, iuramentum proferre nõ audens, quo modo turpibus linguam tuã sermonibus contaminas? Itaq; & inuiti à præsentibus cõpulsi, ad pietatem redibimus. Quid igitur si iurandi necessitas sit, inquit aliquis? Vbi est legis præuaricatio, nõ est necessitas. Et possibile est penitus, inquit, non iurare? Quid ais? Deus iusit, & audes interrogare, si legem custodire possibile? Imò difficile non custodire, & hoc per præsentia vobis persuadere volo, quòd non difficile sit non iurare, sed iurare. Ecce enim iussi sunt vrbem habitantes, quod multorum vires excedere videtur, aurum erogare, & plus collatum est, & exigentes audire licet, dicentes: Quid tardas homo? quid vero nos de die in diem differs? Nõ enim effugere potes, lex regis est, quæ moram nõ patitur. Quid dicis, dic mihi? Rex iusit pecunias pendi, & nisi pendas, placabilis fieri non potest. Deus iuramenta fugere iussit, & dicis, Nõ possumus fugere iuramenta. Sextus hic dies est quòd de hoc vos præcepto admoneo: in futurum vobiscum pacisci volo, tanquã desistens, vt caueatis. Nõ amplius vobis erit excusatio, neq; venia, maxime cum etiamsi à nobis dictum fuisset nihil, à vobisipsis hoc corrigi debuerit: nec enim varium est, & multæ præparationis indigens. Cũ vero tantum sitis nacti admonitionis & cõsilij, quam habebitis excusationẽ accusati, pro tribunali constituti tremẽdo, & huius præuaricationis pœnas exacti? Nullam afferre licebit excusationẽ, sed necesse est, vel emendatos abire, vel non emendatos puniri, & extremum subire suppliciũ. Hæc igitur omnes cogitãtes, cũ multa hinc cura digressi, tot diebus dicta omni custodia mente vestra conseruare inter vos exhortamini: quò vel nobis tacentibus alter alterum docẽtes, ædificantes, exhortantes, multum demõstretis profectum, & omnes reliquas leges implentes, æternis fruamini coronis: quas contingat nos omnes assequi, gratia &c.

Laudatio eorum, qui non iurandi consuetudinem fecerãt.

Et quòd nemo superstitione teneri debet, post refectionem diuinos in Ecclesia sermones non audire: & quare post multum tempus diuinæ sunt traditæ scripturæ: & in illud, Cœli enarrant gloriam dei: & mundi naturalis descriptio: & de non iurando. *Homilia IX.*

IN priusquam ad vos, & nunc ad vos, vtinam vero & semper vobiscum, etsi nõ corporis præsentia, saltem charitatis vi: nec enim mihi est alia vita, nisi vos, & salutis vestræ cura. Sicut enim colonus nihil aliud curat præter semina & segetes, & nauta vndas & portus: sic & dicens audientes, & illorum profectum, sicut & ego nunc dico. Ideo & omnes vos in mẽte mea circũfero, nec vero hic tantum, sed & domi. Etsi enim multus est populus, & breuis cordis mei mensura, sed lata est charitas, & non in nobis angustatur: sequentia vero non addam: neq; enim nos à vobis angustamur. Vnde hoc manifestum? Noui multos referẽtes, mandatum fecimus leges nobismet ponentes, & iurantibus pœnas definientes, & legem transgredientibus pœnam inferentes, pœnam nobis congruam, quod est maximæ charitatis indicium. Non enim confundor talia satagẽs: quoniam in hoc curiositatis nihil est, sed prouisionis hæc est solicitudo. Si enim medico non est opprobrium de ægroto scisciatari: neque nobis crimen de vestra semper inquirere salute. Sic enim moniti quid vobis quidem expeditum sit, quid vero relictum congrua cũ disciplina reliqua afferemus remedia. Hæc igitur curiosè scrutati cognouimus, & deo gratias egimꝰ, quòd nõ in petris seminauimus, nec in spinas misimus semina, neque multi temporis, multaq; dilatione indiguimus, vt segetes meteremus. Propterea vos in corde meo continue gero, propterea non sentio docendi laborem, auditorum lucro releuatus. Hæc enim merces nos reparare potest, & releuare, & alacres promptosq; facere ad omnẽ pro vobis laborem sustinẽdum. Quoniam igitur multam vos gratitudinem demonstraltis, age iam & nos debitum erogemus, quod prius promiseramus: licet non videam præsentes esse illos, qui cum promissionem feci, huc venerant. Quæ tandem itaque causa ipsos à nostra repulit mensa? Qui corporalem tetigit mẽsam, vt videtur, indignũ esse putauit, post corporis nutrimẽtum ad diuinorum auditionem eloquiorum venire. Sed non rectè in hoc sentit: neque enim, si hoc esset absurdum, multos & longos impendisset sermones Christus post illam mysticam cœnam. Nõ vtiq;

Matth.5.c
Iaco.5.c
Ioan.13.d

Universidad de Deusto
Biblioteca

si hoc incongruum esset, refecta sæpius in deserto multitudine, etiam sermones ipsis post mensam cõmunicasset. Si enim fas est aliquid etiã præter opinionem dicere, tunc profecto vtilissimum diuinis est eloquiis aures accõmodare. Cum enim tibi persuaseris, quòd post cibum, & potũ, & ad syntaxim conuenire necesse est, omnino vel inuitus mdultam geres sobrietatis curã, & neq; in ebrietatem, neque in crapulam vnquã deduceris: cura enim & expectatio in Ecclesia conueniendi, cum honesta mẽsura cibum & potum sumere docet, ne ingressus & fratribus cõmixtus postea vinum redolens, & inordinate eructans, ab omnibus presentibus deridearis. Hęc nõ vobis nũc presentibus, sed relictis de vobis dico, vt hęc per vos discant: nõ enim comedere audiẽdi obstaculum præbet, sed torpere. Tu vero crimen nõ ieiunare esse putans, aliud incurris crimen, multo maius & difficilius, quòd sacræ huius mẽsæ non particeps efficeris, & quòd corpus tuum alens, animam fame cõsumis. Et quam excusationem habebis? In ieiunio quippe corporis imbecillitatem prætendere fortasse poteris: in audiendo autem quid tandem dicere posses? Nõ enim corporis valetudo diuinorum prohibet eloquiorũ participem fieri. Si enim dixissem: nemo pransus commisceatur, post cibum audiat nemo, aliquam habuisses veniam: nũc vero cum vos trahamus, & alliciamus, & ad nosmet vocemus, quam resilientes excusationem habebitis? Etenim non idoneus auditor ille esset, nõ qui comedisset aut bibisset, sed qui verbis non intẽderet, oscitans & dissolutus, & corpus quidem hic habens, mẽtem vero aliò vagantem. Hic etiam si ieiunet, ad audiendũ inutilis est. Excitatus quidem & vigilãs, & mentem suã intendens, siue comederit siue biberit, nobis erit omniũ aptissimus auditor. In exterorum enim iudiciis & cõsiliis congrue lex ista præualuit: nec enim norũt philosophari, propterea quòd non comedunt, vt nutriãtur: sæpe enim supra satietatem bibunt, propterea seipsos rerum administrationi ineptos reddẽtes, vespere & meridie iudiciis abstinent. Hic autem non ita, sed qui comedit, ieiuno per animi modestiam erit æqualis: non enim vt ventrem disrumpat, aut rationem obtenebret comedit & bibit, sed vt corpus debilitatũ reparet. Sed hæc pro admonitione satis. Iam vero tẽpus est ad subiectum transeũdi, licet refugiat, & torpeat circa doctrinam hanc cogitatio nostra propter eos qui non venerunt. Et sicut pia mater mensam apponens, non omnibus filiis præsentibus dolet & gemit: hoc & ego nũc patior, & fratrum nostrorum absentiam cogitans, à solutione retrahor promissorũ: sed vos potestis hunc eiicere torporẽ. Si enim polliceamini nobis omnia ad illos referre cum diligentia, nos vobis omnia prompte erogabimus: sic enim illis erit absentiæ consolatio, vestræ charitatis doctrina: vosq; nos attentius audietis, sciẽtes quòd & ad alios vobis hæc referre necessarium. Vt igitur manifestior nobis oratio fiat, à superioribus ipsam repetentes dicamus. Nuper itaq; quęrebamus, qua causa post tot annos editæ sunt scripturæ. Non enim Noë tẽpore, & Abrahã, sed Mosi liber hic traditus est. Et multos audio dicentes, quòd si vtilis erat, ab initio datũ esse oportebat: si vero inutilis erat, neq; post hæc oportebat dari. Sed vana hæc ratiocinatio: nõ enim omnino, si quid postea vtile est futurũ, ab initio tradi debet. Neque si quid à principio datũ est, hoc omnino debet & postea manere. Quoniã & lac vtile, sed tamen non cõtinue datur, sed pueris tantũ nobis datur. Et solidũ nutrimentũ vtile, sed nemo nobis ipsum in principio tradit, sed postquã puerilem fuerimus ætatem egressi. Rursum æstas vtilis, sed nõ semper apparet: & hyems commoda, sed & hæc trãsit. Quid igitur, iquit aliquis, scripturæ non sunt vtiles? Vtilissimæ sanè, & admodũ necessariæ. Et si vtiles, inquit, qua de causa nõ sunt traditę nobis ab initio? quia non per literas, sed per res deus naturam hominũ docere volebat. Quid tandem est, per res? Per ipsam creaturam. In hanc enim sententiã incidens Apostolus, & in Gentiles intẽdens dicentes, Nõ ab initio dei cognitionẽ ex scripturis didicim⁹: vide quo modo respõdet. Cum enim dixisset, Reuelabitur ira dei de cœlo super omnẽ impietatem, & iniusticiam hominum corum, qui veritatẽ dei in iniusticia detinẽt, & vidisset obiectionem sibi occurrentẽ, & multos cõtradicturos, vnde Gentiles dei veritatẽ cognouissent, intulit dicẽs: Quia quod notũ est dei, manifestum est illis. Et quo modo manifestum est illis? quo modo vero deũ videre poterant? Quis ostendit, dic? Deus enim illis manifestauit, inquit. Quo pacto? quẽ Prophetã mittens, quem Euangelistã? quem doctorẽ, si scripturæ nõdum erant? Inuisibilia enim ipsius, inquit, à creatura mũdi per ea quæ facta sunt, intellecta cõspiciũtur, sempiternaq; virt⁹ eius, & diuinitas. Quod autem dicit, tale est: Ante omnium oculos creaturam in medio proposuit, vt ex operibus creatorem cõiiciant. quod quidem & alius dicebat: Ex magnitudine & pulchritudine creaturarũ proportionabiliter ipsarum author cõsideratur. Vidisti magnitudinem? cõsidera potentiam cõditoris cum admiratione. Vidisti pulchritudinem? sapientiã obstupesce, quod & Propheta demonstrans dicebat: Cœli enarrant gloriam dei. Quo modo igitur narrãt, dic mihi? Vocẽ non habent, os non posident, ipsis non est lingua, quo modo igitur narrant? Per ipsum aspectum. Cũ enim videris pulchritudinem, magnitudinẽ, celsitudinem, situm, formã per tantum temporis permanere, tãqua vocem audiens, & ad aspectum discens, adoras eum qui tã pulchrum & admirabile corpus creauit. Tacet cœlum, sed ipsius aspectus vocẽ tuba clariorem emittit, per oculos, nõ per aures nos docẽs: hic enim sensus à natura est illo certior & manifestior. Si enim per libros docuisset & literas, literarũ quidem peritus scripta didicisset, nesciens vero nihil inde adiutus abiisset, si quis alius non induxisset. Et diues quidẽ librum emisset, pauper autem emere non potuisset. Rursum vocem quidẽ illam per literas significatam sciens, intus positã nosset: Scytha vero & Barbarus, & Indus, & Aegyptius, & omnes lingua carentes illa, nihil docti abiissent. Hoc autem de cœlo dicere non licet. Sed & Scytha & Barbarus, & Indus, & Aegyptius, & omnis homo super terram incedens, hãc vocem audiet: nõ enim per aures, sed per oculos in mẽtem incidit nostram. Visibilium autẽ participatio eadem, neque differens sicut linguarum. In hũc pariter librum & idiota & sapiens intueri poterunt, & pauper & diues, & quocũque quis venerit, in cœlum respiciẽs, sufficiẽtem capiet doctrinam ex aspectu: quod quidem & ipse Propheta innuens, & demõstrans, quòd vocẽ creatura Barbaris emittit & Græcis, & omnibus vniuersaliter hominibus sic intelligi facilẽ, dicebat: Non sunt loquelę neque sermones, quorũ non audiantur voces eorum. Quod autem dicit, tale est: Nõ est gens neque lingua, quæ hanc vocẽ intelligere non possit. Sed talis est ipsorũ vox, vt ab omnibus hominib⁹ audiri possit: nec cœli tantum, sed & diei & noctis. Et quo modo diei & noctis? Illud enim & per pulchritudinẽ, & per magnitudinem, & per alia omnia spectatores percellit, & in ipsius

ipsi⁹ creatoris admirationẽ immittit. Dies vero & nox quid nobis ostentare possent? huiusmodi quidem nihil. Alia vero his sunt ordine & cõuenientia cum omni diligentia compositis non inferiora. Cum enim cogitaueris, quo modo totũ per annum distribuuntur, & tanquam in libra & bilance totius spacij longitudinem diuiserũt: eum qui ordinauit admiraberis: Velut enim sorores quędam paternam hæreditatem partitę cum charitate multa, nullo modo inter se calumniantes: sic & dies & nox cum omni diligentia annũ æqualitate tanta distribuunt, & proprios conseruant fines, nec vnquã alteram altera pellit. Nunquam igitur hyeme dies fuit longa, sicut nec vnquam æstate longa fuit nox, tot prẽteritis generationibus, sed in eodem interuallo & longitudine, neque modicum, nec dimidiam horam, nec oculi momentum altera quàm altera plus habuit. Propterea & Psalmista ipsorum æqualitatem admiratus, clamabat dicens: Nox nocti indicat scientiam. Si hęc meditari scias, sic admiraberis eũ qui ab initio hos immobiles terminos statuit. Audiant hæc auari, & aliena concupiscentes, & diei noctisq; æqualitatem imitentur. Audiant inflati & alta sapientes, & nolentes primas partes aliis concedere. Dies nocti cedit, nec alienos fines inuadit. Tu vero semper honore fruens, fratribus hunc tradere nõ toleras. Et cõsidera mihi legislatoris sapientiã. In hyeme longam noctem esse iussit, quando molliora semina, & magis frigescere indigentia, nec calidiorem radium tolerant: postquã vero aucta fuerint, vnà cum ipsis crescit rursum dies, & tunc fit longior, quãdo iam viget fructus. Hoc vero nõ seminibus tãtum, sed etiam corporibus opportunum. Quoniam enim hyeme nauta, gubernator, & viator, miles, & agricola multum domi sedent, gelu constricti, & ocij tempus est in hyeme, plus temporis in noctes impendi deus cõstituit, ne diei longitudo superflua sit, nihil hominibus facere valentibus. Quis anni partium ordinem dicere possit, quo modo & hæ tanquam virgines quędam in gyro saltantes, cum multa ratione sese subsequuntur, & paulatim sine strepitu ad contrarias mediæ transeuntes non desinũt. Propterea nec ab hyeme nos excipit æstas, nec ab ipsa statim hyems, sed medium ver interpositum est, ita vt sensim & paulatim succedentibus densata corpora nostra æstati sine tristicia adducat: quoniam enim subitaneæ in contrarium mutationes nocumẽtum & morbum pariunt extremum, dispẽsauit deus ab hyeme quidem ver nos accipere, à vere porrò æstatem, ab æstate autumnum, & sic hyemi trãsmittere. Itaque innocuæ & procedentes paulatim mutationes, ex contrariis horis per media nobis eueniunt. Quis igitur tam miser & arumnosus, qui cœlum quidẽ cernens, cernens vero mare & terram, cernens horarum temperiem tam diligenter moderatam, & inconcussum diei & noctis ordinẽ, hæc sponte fieri putet, nec adoret eum, qui hæc omnia cum sapientia cõgrua dispositi? Habeo quod dicam & his maius: Non enim magnitudo tantum, & pulchritudo, sed & ipse creationis modus omnium moderatorẽ demonstrat. quoniam enim condẽti & creanti omnia ab initio non aderamus: neque si adfuissemus, quo modo fiebant scire poteramus, inuisibili virtute cuncta cõponẽte, ipsum creationis modum optimum nobis magistrum esse fecit, supernaturali cõsequentia cõponens omnia quæ fiebant. Fortè quod dixi obscurius est. Igitur necesse hoc rursum manifestius dicere. Omnes vtiq; annuerent, ꝙ naturæ consequentia est, aquam super terram, sed non terrã ab aquis ferri. Terra quippe cum sit densa & dura, & nõ cedẽs, & solida, facile potest aquarum naturã sustinere: aqua vero cum liquida sit & mollis, teneraq; & diffluens, & omnibus cedens occurrẽtibus, nullum corpus vnquã sustinere valeret, etiam si leuissimũ sit. Nam sępe lapillo incidẽti paruo cedit, & refugit, ipsumq; ad profundum transmittit. Cum videris igitur nõ lapillũ paruum, sed terram omnẽ super aquas ferri, neq; submergi, admirari potẽtiam supra naturam hæc mirabiliter operantẽ. Et vnde hoc manifestum, ꝙ terra super aquas fertur? Propheta hoc dicit: Ipse super maria fundauit eum, & super flumina præparauit eum: & rursum, Qui fundauit terrã super aquas. Quid dicis? lapillum exiguum aqua in superficie ferre nõ potest, & terram tantã gerit, & montes, & colles, & vrbes, & plantas, & viros, & bruta, & non submergit? Et quid dico nõ submergit? Quo modo inferius circunstante sibi aqua tanto tempore non est dissoluta, & lutum omnia facta sunt? Si enim lignorum natura parum temporis aquis immorata corrũpitur & dissoluitur. Quid dico, lignorum naturæ? Quid ferro validius esse possit? Sed & hoc sæpe mollescit, cum semper in aquis maneat, & merito: quippe & ipsum à terra substantiam habet. Propterea multi fugitiuorum seruorum postquam cõpedes & catenas pertrahentes fugerunt, ad riuos aquarum venientes, & vinctos aquis pedes immittẽtes, & sic mollius ferrum facientes, facile lapide percutiẽtes, diffringunt. Igitur ferrum quidem mollescit, & ligna marcescunt, & lapides corrumpuntur aquarũ natura: terrę vero magnitudo tanto tempore aquis imposita, non est submersa, nec dissoluta, nec perdita. Et quis hęc non obstupescat, & superadmiretur, & cum fiducia dicat, nõ esse naturæ opera, sed prouidentiæ naturam excedentis? Propterea quidam dicit: Qui suspendit terram super nihilo. Alius vero quidam: In manu ipsius fines terrę. Item, Super maria fundauit eum. Et hæc quidẽ contraria esse videntur, multam tamen habent consonãtiam. Qui enim dixit, super maria fundauit eum, idem dixit cum eo qui ait: quòd super nihilo terram suspendit. Super aquas enim consistere æquale est & super nihilo suspendi. Vbi igitur suspensa & statuta est? audi eundem dicentem: In manu ipsius fines terræ. Non quòd manus habeat deus, sed vt discas, ꝙ ipsius potentia omnibus prouidẽs, ipsa est quæ terræ corpus cõtinet & portat. Si dictis nõ credis, his quę vides crede. Et in alio quippe elemẽto hanc mirabilem operationem inuenire licet. Ignis enim natura alta petit, & in sublime semper salit, & à natura vt exiliat, habet: & si infinita cogant & vrgeant, ad inferiora deferri nõ pateretur. Nonnunquam enim facem accensam capientes, & in caput inclinantes, ignis impetum inferius ferri non cogimus: sed & sic in superiora recurrit, & in sublime inferne festinat. In Sole vero totum contrarium deus fecit: ipsius enim radios ad terram conuertit, & lucem fecit inferius vergere: tantum non dicens ipsi per statum, inferius prospice, & hominibus luce: propter illos enim factus es. Et lucernæ quidem flamma hoc pati non potest: sydus vero tam magnum & admirabile ad inferiora vergit, & ad terram respicit, contrà quàm ignis, propter eius qui iussit potẽtiam. Vis & aliud tale commemorem? Dorsa cœli huius nobis conspicui aquæ vndique comprehendunt, & neque defluunt, neq; excedũt: & quidẽ non est talis aquarum natura, sed in cõcaua quidẽ facile currunt. Cũ autẽ sit corpus conuexũ, vndiq; defluũt, & neq; modica earũ pars i tali posset loco subsistere. Sed ecce hoc miraculũ in cœlis factũ est, & hoc ipsũ rursus insinuãs Propheta, dicebat:

Psal. 23. a

Rom. 1

Psal. 18. a

Iob. 26. b

Psal. 94. a & 23. a

Universidad de Deusto
Biblioteca

Pſal.148. dicebat:Laudate dominum aquæ,quę ſuper cœlos eſtis. Et neque aqua ſolem extinxit,neque ſol tanto ſubtus vadens tempore,ſuperpoſitam aquam exiccauit. Vis te in terram iterum reducamus, & quod mireris oſtẽdamus? Non cernis hoc mare vndis & violentis flatibus plenum?Sed hoc mare ſpacioſum,& magnum,& furẽs,inualida continetur arena. Et conſidera dei ſapientiam. Non permiſit ipſum quieſcere,neque manere ſedatum, ne id eſſe naturę ipſius ordinem exiſtimes,ſed intra terminos manens clamat,& turbatur, & vehementer reſonat,& in altitudinem fluctus excitat ineffabilẽ:cum autem ad littus & arenam peruenerit, diſſolutum rurſum ad ſeipſum reuertitur,per hæc vtraq; te docẽs,quòd nõ naturæ opus eſt ipſum intra proprios fines manere,ſed ipſum cohibentis virtutis.Propterea enim inualidũ ipſius obicem fecit,& neq; ligna & lapides,neque montes his littoribus circumpoſuit,vt non his elementũ in ordinem cogi putes. Hoc igitur & ipſe quandoq; ludæris *Hiere.5.c* improperans dicebat:Me non timebitis,qui arenã mari terminũ conſtitui,& non tranſcendet?Non autẽ hoc ſolum ô homo eſt admirabile, ꝙ magnum & mirabilẽ fecit hunc mundum, quòd ſupra naturæ cõſequentiam ipſum compegit,ſed quòd etiã ex contrariis ipſum conſtituit, calido & frigido,ſicco & humido,igne & aqua, terra & aëre. Et contraria hæc elementa, ex his quibus hoc totum conſiſtit,inter ſe pugnantia, à ſeſe non ſunt conſumpta:nõ ignis ſuperuenit & accendit omnia, nõ aqua ſuperueniens orbem circundedit.Sed in corporibus quidem noſtris hæc fiunt,& bile creſcente naſcitur febris,& totum animal lędit:& pituita ſuperabundante multi naſcuntur morbi,& animal corrumpunt. In hoc autem toto nihil horũ accidit,ſed vnumquodq; manet tanquam quodam fræno & vinculo conditoris volun C tate proprios cuſtodiẽs terminos,& horũ pugna mundo toti pacis ſit cauſa.An non hæc & cæco ſunt manifeſta,& valde imprudẽtibus intelligibilia, quòd prudentia quapiam facta ſunt,& continentur? Quis enim tam ſtultus & inſenſatus,qui tantam molem cernens,tãtam pulchritudinẽ,tantam cõpoſitionem,talium cõtinuam elementorum pugnam,& contrarietatẽ,& perſeuerantiam,non intra ſeipſum ratiocinetur,& dicat:quòd niſi prouidentia quędam eſſet corporum magnitudinem cohibens,nec permittens totũ diſſilire,nec permanere, nec ſufficere potuiſſet. Tantus quidem anni temporum ordo,tanta vero noctis & diei conueniẽtia, tot autem irrationalium genera animalium,& plãtarum,& ſeminum,& herbarũ,tenorem ſuum ſeruant,& nihil in preſentem diem neq; intercidit,neq; penitus conſumptum eſt.Non hęc vero tantum,ſed & alia multo his plura & D profundiora dici poterant, & de ipſa diſſeri creatura: ſed in craſtinum illa differentes,dicta diligẽter retinere,& in alios efferre ſtudeamus.Et ſcio quidẽ quòd ſententiarum profunditas auribus veſtris inuſitata eſt, ſed ſi parum vigilemus,& his noſipſos aſſuefaciamus,etiam aliis erimus facile doctores. Interim vero illud charitati veſtræ neceſſarium eſt dicere: ſicut glorificauit deus per tantam nos creaturam,ita nos quoq; per puram ipſum conuerſationem glorificemus. Cœli enarrant gloriam dei,non dicentes tantum, ſed & tacentes, & vitæ *Matth.5.b* claritate omnes in admirationem adducentes. Luceat enim lux veſtra coram hominibus,vt videãt opera veſtra,& glorificent patrem veſtrũ qui eſt in cœlis. Cum enim viderit infidelis te fidelem cõpoſitum, modeſtũ, ornatum eſſe,mirabitur,& dicet:Verè magnus Chriſtianorum deus,quales conſtituit homines, quales è qualibus fecit?angelos ex hominibus ipſos reddidit.Si quis contumeliam fecerit,nõ conuiciantur: ſi quis percuſſerit,non ægrè ferunt: ſi quis iniuriam intulerit, pro his qui ſe læſerint,orant:inimicum non habẽt, iram ſeruare non norunt: mentiri non didicerunt, peierare non ſuſtinent, quinimmo nec iurare: ſed linguã excidi malent,quàm vllum ex ore iuramentum emittere.Hæc illis præbeamus de nobis dicenda,& improbã iuramentorum conſuetudinem expellamus: & vel tãtillum deo tribuamus honoris, quantum veſtimentis noſtris precioſioribus. Quo modo enim non abſurdum eſt,veſtimentum quidem habentes reliquis melius, ipſo continue abuti non ſuſtinere:dei vero nomen vbique temere,& vt occurrit, diſtrahere? Igitur precor,& ſupplico, ne ſic ſalutem cõtemnamus noſtram: ſed ſtudiũ,quod ab initio circa mandatum iſtud adhibebamus, deduca B mus ad finem.Propterea ego nempe continuam de iuramentis exhortationem facio,nõ quòd torporem veſtrum condemnem: ſed quòd maiorem partem vobis correctam videam: & ſtudeo feſtinoq; totum perfectũ eſſe,& finem admittere. Sic & ſpectatores faciunt, qui brauiis proximos magis excitant. Nec nos igitur laſſemur: ſumus enim prope totius correctionis finem, & circa principium erat difficultas. Quando vero cõſuetudinis plurimum nũc eſt reciſum, & modicum ſupereſt:iam nec vllo labore opus eſt,ſed modica obſeruatione:& breui diligẽtia egemus, vt ipſi correcti,aliis doctores fiamus, & cum fiducia ſacrũ Paſcha videamus, & cum multa voluptate duplam & triplam conſuetam capiamus læticiam.Non enim tantum nos ieiunij laboribus & ſudoribus liberatos eſſe delectat, quãtum cum merito & ſplendida corona ſacræ illi ſolẽnitati occurC rere,corona inquam nunquam marceſcente.Vt autem celerior fiat emẽdatio, hoc fac quod dico:Scribe ſuper *Zach.* parietem domus tuæ, & ſuper cordis tui parietem falcẽ illam volantem,& hanc ad maledictionem volare puta:& continue ipſam recogita, ſiue alium iurantem videas,cohibe, veta, & curam tuorum gere ſeruorum. Si hoc enim conſideremus, quo modo non tantum ipſi emendemur,ſed & alios in hoc inducamus,celeriter ipſi ad finem veniemus. Alios enim corrigere aggredientes,erubeſcimus & confundimur,quę aliis mandamus, hæc ipſi omittentes. Nec pluribus eſt opus ſermonibus. Multa enim prius ſunt commemorata,& hæc renouandæ memoriæ tãtum cauſa dicta ſunt.Deus vero magis noſtris parcens animis, in omni nos bono perfectos faciat,vt omnem iuſticię fructum aſſecuti,cœlorũ regno digni cenſeamur,gratia & benignitate &c.

Laus eorum qui poſt cibum ad audiendum venerant. Et naturalis mundi enarratio:& contra gentiles creaturam vt deũ colentes:& de cuitando iuramento. *Homilia X.*

GAVDEO & gratulor omnibus vobis, quòd admonitionem noſtram,quam pro non ieiunantibus, & propterea abſentibus nuper feci, re preſtitiſtis.Arbitror enim multos iam prãſos hodie adeſſe, & pulchram hanc nobis implere concionem: & hoc coniicio, eo quòd amplius nobis theatrum factum ſit, & maior audientium conuentus. non fruſtra,vt videtur, multos de ipſis ſermones nuper impendimus,veſtram exhortantes charitatẽ,ipſos ad matrem trahere,& perſuadere quòd licet & poſt corporis nutrimentum ſpiritualis eſcæ participatione non fraudari.Quando vero quæſo vos dilecti melius feciſtis?an præterita ſynaxi,quãdo poſt mẽſam ad ſomnũ conuertebamini?

tebamini? an nunc cum poſt menſam ad diuinas leges A audiendas conueniſtis? Quando in foro commorabimini, & conceſſuum nihil boni habentium participes eratis:an nunc quando cum fratribus veſtris ſtetiſtis,& propheticos audiſtis ſermones?Non eſt ignominia comedere fratres,ſed ſumpto cibo domi remanere,& hac ſacra ſolennitate priuari.Domi enim manens ocioſior eris,& ſegnior: huc autem veniẽs,omnem ſomnum & torporem excuties, nec torporem vero tantum, ſed & triſticiam omnem deponens, facilior & lætior in omnibus eris caſibus.Et quid opus eſt plura dicere? Sta tantum prope ieiunantem,& ipſius ſtatim odoris ſuauitatẽ ſenſiſti.Vnguentum enim ieiunans eſt ſpirituale,& per oculos,& per linguam,& per omnia bonam animæ diſpoſitionem demonſtrans. Hæc non vt pranſos accuſem dixi,ſed vt ieiunij lucrum demonſtrem. Ieiunium vero non ciborum abſtinentiam tantum dico, ſed & B peccatorum fugam magis quàm illam:quoniã & conuiuatus,& huc cum modeſtia profectus congrua, non multo à ieiunante vincitur:ſicut viciſsim ieiunans,nec cũ ſtudio & diligentia his quæ dicuntur attendẽs,nihil ex hoc ieiunio magnum lucrabitur. Comedens enim, & concionis ſanctæ congruo ſtudio participem ſe faciens,nihil comedente & abſente multo melior eſt.Nõ enim tantum nos inedia adiuuare poterit, quantum prodeſt & bonum affert ſpirituali diſciplinæ intereſſe. Vbinam alibi hæc audies, quæ hic meditaris? Si in forum ieris,rixæ ibi & pugnæ: ſi in curiam, ciuilium rerum cura: ſi domum, priuatarum ſolicitudo vndique affligit: ſi in fori conuenticula & conſeſſus, omnia & illic terrena & corruptibilia: vel enim de venalibus, vel de tributis,vel de lauta menſa, vel de agrorum venditione,vel de aliis contractibus,vel de teſtamentis, vel C de hæreditatibus, vel de aliis talibus à cunctis eò conuenientibus ſermones habentur. Et ſi in ipſas veneris regias, & illic rurſum omnes diſſerentes audies de pecuniis, de potentia, de gloria, quæ hic honoratur: ſpirituale vero nihil. Hic vero contrarium totum, de his quæ in cœlo ſunt rebus, de anima, de vita noſtra, & quare facti ſumus, & quare hic tantum temporis commoramur,& ad quæ hinc migramus, & quid poſt hæc nos ſuſcipiet, & qua de re nobis corpus luteum, & quæ mortis natura,quid tandem eſt præſens vita,& quæ futura, & nihil prorſus terrenum, ſed omnes de ſpiritualibus ſermones nobis habentur, & magna ſalutis noſtræ viatica capientes, hinc ita cum bona ſpe migrabimus.Quoniam igitur non temere ſemina iecimus, ſed ſicut vos exhortatus fueram, omnes qui ex vobis defecerant, venati eſtis: age & nos vobis gratias rependa- D mus, & paulum vos prius dictorum commonefacientes,reliqua quoque reddamus.Quæ igitur prius ſunt dicta? Quærebamus qualiter, & quo modo ante ſcripturarum editionem res noſtras deus diſpoſuit:& dicebamus, quod per creaturam docuit genus noſtrum, cœlum extendens, & in medium proponens maximum librum & idiotis,& ſapientibus,& pauperibus, & diuitibus,& Scythis,& Barbaris, & omnibus generaliter terram habitãtibus vtilem librum, multò maiorẽ eorum quos docemur multitudine. Multa etiam de nocte & die,& horum ordine,& conuenientia ab ipſis cum diligentia cuſtodita diſſeruimus: multa & de horarum cœtu,anno,& quatuor eius temporum æqualitate.Sicut enim dies nocte, ne dimidia quidẽ hora plus habet per totum annũ, ſic & hæc inter ſe ex æquo dies omnes diſtribuerunt:&,quod prius dicebã,nõ magnitudo creaturæ & pulchritudo tantummodo creatorem demonſtrat,ſed & ipſe coagmentationis modus,& quòd eſt ſu per naturalem conſequentiam modus creationis.Naturæ nempe conſequẽtia erat, aquam ſuper terram ferri: nunc vero contrarium videmus,terram ab aquis ferri. Naturæ erat conſequẽtia, ignem ad ſuperiora currere: nunc vero cõtrarium videmus, inferius terram verſus conuerſos ſolis radios,& aquas ſuper cœlos eſſe & non defluere:ſolem ſubtus currentem nõ extingui ab aquis, nec humiditatẽ illam abſumere. Ad hęc diximus,quòd ex quatuor elementis hoc totum conſiſtit inter ſe contrariis & pugnantibus,& alterum alterũ non conſumpſit,& quidem cum ſint conſumptiua alterius alterum. Vnde manifeſtum,quòd virtus quædam inuiſibilis hęc cohibet, & vinculum eſt dei voluntas. Huic hodie ſermoni amplius immorari volo, ſed expergiſcimini, & diligenter nobis intendite. Vt autem miraculum fiat manifeſtius, à corpore noſtro demonſtrationem horum faciam.Etenim corpus noſtrum breue hoc & paruum è quatuor compoſitum eſt elementis, calido quidem ſanguine,ſicco vero bile flaua,humido pituita,frigido vero atra bile. Et nemo nobis incongruum hunc putet eſſe ſermonem: ſpiritualis nempe omnia diiudicat,ipſe vero à nemine diiudicatur. Sic & Paulus agri- *1.Cor.2.d* culturę rationes tetigit,de reſurrectione nobis diſſerẽs: Stulte,inquit,tu quod ſeminas non viuificatur,niſi mo *1.Cor.15.f* riatur. Si vero beatus ille agriculturæ rationes citabat, nec nos quiſpiam accuſet medicinales ſententias attingentes:de dei enim creatione nunc eſt nobis oratio, & neceſſaria nobis eſt hæc ſententiarum materia. Quod igitur antè dixi, ex quatuor his elementis corpus nobis compoſitũ eſt,& ſi pars à toto diſſideat,ex hoc diſſidio mors efficitur:vtputa, bile ſuperabundante producitur febris,& ſi vltra menſuram prævaleat,finem affert celerrimum.Rurſum frigido ſuperabundante, paralyſis, & tremores,& apoplexiæ,& innumeri alij morbi pariuntur, & omnino quæque ægritudinum forma ab horum elementorum ſuperabundantia naſcitur, quando vnum ex ipſis proprios excedens terminos, cõtra alia inſurgit,& omnem lædit ſymmetriam.Interroga igitur dicentem,quòd per ſe nata omnia,per ſe ſubſiſtunt.Si breue hoc & modicum corpus,& medicaminibus, & medicinali ſcientia vtens, & anima interius ipſum diſponente,& multa diſciplina, & innumerabilibus aliis auxiliis,non ſemper in bono ſtatu permanere valet,ſed perit,& corrũpitur,ſepius turbatione in ipſo facta:quo modo tantus mundus,tantas habens corporum moles, & ex iiſdem compoſitus elementis, niſi multum prouidentiæ cepiſſet,tanto tempore impertur batus manere potuiſſet? Nec enim cũ ratione fieri poſſet,vt prouidentiam quidem habẽs interius & exterius noſtrum corpus vix ad ſui conſeruationẽ ſufficiat:tantus vero mundus nulla vigens prouidentia per tot annõs nil talẽ patiatur quale corpus noſtrum. Quo modo enim nullum horũ elemẽtorum,queſo, proprios tranſcendit terminos,& reliqua omnia cõſumpſit? Quis vero ipſa ab initio cõiunxit?quis vero vſque in tantũ tempus cõtinet? Si enim ſimplex & vniforme fuiſſet mundi corpus, non tam difficile fuiſſet quod dicitur: quando autem tanta elementorum pugna fuit ab initio, quis tam demens, vt putet ſine cogente hæc per ſe conueniſſe, & coniuncta manſiſſe? Si enim nos non natura, ſed voluntate inimice inter nos habentes ſponte non conuenimus, donec manemus inimici,& ingrate alter ad alterũ habemus:ſed alterius qui nos coniungat indigemus,

Universidad de Deusto
Biblioteca

gemus,& postquam congregauerit, constringat, & in pace manere persuadeat,neque rursum resilire:quo modo elemẽta neque rationis neque sensus vllius partem habentia, & sibi per naturam inimica & aduersantia, conuenissent & congressa fuissent, & alterum cum altero potuissent permanere, nisi potentia quædam esset ineffabilis,quę congregaret,& congregata semper hoc vinculo cohiberet? Non cernis quo modo corpus hoc anima auolante defluit & tabescit,& perditur, & in suũ quodque elementorum reuertitur terminum? Hoc ipsum profecto & in ipso fieret mundo,si ipsum reliquisset propria destitutum prouidentia, gubernans ipsum continue virtus. Si enim nauigium sine gubernatore non persisteret, sed facile submergeretur: quo modo subsisteret mundus tantum temporis gubernante nemine? Et ne quid plus dicam:nauigium,mundum esse puta: temonem, suppositam terram: velum, cœlum: vectores,homines: mare,subiectam abyssum: quo modo igitur tanto naufragium tempore non esset factum?Dimitte enim nauigium per diem vnum absque gubernatore & nautis, & statim submersum videbis. Sed mundus tale nihil passus est, quinque milia & plus iam habens annorum. Et quid dico nauigium? Casulam aliquis paruam in vineis compegit, & fructu ablato deserta reliquit,& neque duos sępe dies permanet,sed soluitur, & breui cadit. Igitur tugurium quidem absque prouidente nõ staret:creatura vero tãta, tam pulchra, tam mirabilis,& leges noctis & diei, alternarumq; horarum choreæ, & naturæ cursus varius & omnimodus in terra,& mari, & aëre, & cœlo,& plantis,& animalibus volantibus,natatilibus,gradientibus, serpẽtibus, & in hominum genere omnibus illis validiore, tantum temporis asque aliqua prouidentia stabilis permansisset? Præterea mente mihi prata percurre,hortos,florum genera, herbas omnes, & ipsarum suaueolentiam, figuras, situm, nomina tantum,arbores fructuosas & infructuosas, metallorum naturam, animalium terrestrium, marinorum, natatilium,per aërem meantium, montes,saltus, lucos, inferius pratum,superius pratum. est enim in terra pratum, & in cœlo pratum syderum varij flores, inferius rosæ, superius iris. Vis & in auibus tibi pratum demonstrem? Considera pauonis corpus varium, & omnem excedens infecturam, purpurantesq; auiculas. Cogita mihi cœli pulchritudinem,quantum temporis agit nec offuscatum est, sed velut hodie fabricatum, ita est nitens & splendidum: terræ vterus tantum tempus pariẽs,quo modo nõ hebetauit virtutẽ suam. Cogita mihi fontes, quo modo scaturiunt, & non defecerunt,ex quo facti sunt iugiter manãtes diẽbus & noctibus. Cogita mare, quot flumina suscipiens mensuram non excessit. Sed quousque incomprehensibilia sectamur?Indictorum vnoquoque dicere dignũ est: Quam magnifica sunt opera tua domine: omnia in sapientia fecisti. Sed quid ad hæc solent infideles dicere,quoties ipsis commemoramus,magnitudinẽ mundi,ornatum, abundantiam, copiam in omnibus. Hoc ipsum, inquiunt, maxima criminis est causa,quòd tam pulchrum & magnum fecit deus mundum: nisi enim magnum & pulchrum fecisset, non ipsum consecrassemus: nunc vero magnitudine perculsi,& ipsius pulchritudinem admirati, ipsum deum esse putauimus. Sed vanus est hic sermo: quòd enim neque magnitudo, nec ornatus impietatis sit causa, sed illorum ignorantia,nos nil tale pasi declaramus. Qua enim causa nos ipsi diuinos honores non decreuimus? Nonne iisdem oculis ipsum aspicimus? Nonne in iisdem mundo vtimur,quibus illi?Nonne eandẽ animam habemus?nonne idem corpus possidemus?nonne eandem calcamus tellurem? Quo modo pulchritudo & magnitudo nos eadẽ cum illis sentire non persuasit?Nec hinc vero tantum hoc erit manifestum,sed aliunde:quòd enim non propter pulchritudinem ipsum consecrarunt, sed ob propriam stulticiam, dicant simiam qua causa adorauerunt,crocodilum,canem,animalium vilissima? Verẽ euanuerunt in cogitationibus suis,& obtenebratum est insipiens cor eorum:dicentes enim se esse sapientes, stulti facti sunt. Veruntamen non ex his tantum respõdebimus,sed & aliud quid amplius dicemus.Hęc enim deus desuper præuidens, & hanc ipsorum occasionem secundum sapientiam suam sustulit:propterea non tantum mirabilem & magnum fecit mundum,sed & corruptibilem & marcescibilẽ,& ipsius imbecillitatis multas inseruit demonstrationes: & quod in apostolis fecit,hoc & in toto mundo. Quid autem in apostolis fecit?quoniam signa multa faciebãt, & miracula magna & mirabilia: ipsos tamen continue flagellari permisit, pelli,carcerem habitare, corporis morbos subire,in cõtinuis esse tribulationibus. Ne signorum magnitudo deos ipsos apud homines putari faceret, propterea tantam largitus gloriã, corpus esse mortale permisit: multis vero valetudinarium,nec ipsorum valetudinẽ mutauit,vt naturam insinuaret. Nec meus hic sermo, sed ipsius Pauli sic dicentis: Si enim gloriari voluero, non ero insipiens: parco autem, ne quis in me putet supra quod videt, vel audit aliquid ex me:& rursum, Habemus autem thesaurum hunc in vasis fictilibus.Quid autem est,in vasis fictilibus? in corpore hoc, inquit, mortali & corruptibili. Sicut enim testa ex luto & igne fit: sic profecto & corpus sanctorum illorum,cum sit luteũ & spiritualis ignis efficaciam susceperit, testa factum est. Et qua de causa hoc factum est, & thesaurũ talem, & gratiarum copiã mortali & corruptibili intulit cori? Vt superabundantia virtutis sit à deo,& nõ à nobis. Cum enim videris apostolos mortuos quidem suscitantes, ipsos vero ægrotantes, nec infirmitate se liberare valentes, manifeste scies, quòd mortui resurrectio non ex virtute suscitantis, sed spiritus operatione facta est. Quòd enim continue ægrotabant,audi quid de Timotheo dicat Apostolus: Vino modico vtere propter stomachum,& frequentes infirmitates tuas: & rursum de alio: Trophimum autem reliqui in Mileto infirmum. Et Philippensibus scribens dicebat, quòd Epaphras ægrotauit prope mortem. Si enim & cum hæc essent, ipsos deos esse putabant,& sacrificare parabant dicentes: Dij similes facti hominibus descenderunt ad nos: si hæc non accidissent, ad quid impietatis miraculis conspectis tunc non processissent? Sicut igitur hic propter signorum magnitudinem & naturã eorum in infirmitate esse permisit,& continuas permisit tentationes,ne putarentur esse dij: sic & in creatura mundi quiddam his simile fecit: etenim pulchrum ipsum & magnum fecit, & rursum corruptibilem constituit. Et hæc vtraque scripturæ docent. Hic quidem cœlorum pulchritudinẽ narrans,sic inquit:Cœli enarrant gloriam dei:& rursum:Qui constituit cœlum velut testudinem,& extendit ipsum quasi tabernaculũ in terra:& rursum:Qui continet circuitũ cœli.Alter vero demonstrans,quòd & si pulchrum & magnum, tamen est corruptibile,sic inquit:Initio tu domine terram fundasti,& opera manuũ tuarum sunt cœli: Ipsi peribũt,tu autem

autem permanes, & omnes sicut vestimentum veterascent, & sicut opertorium mutabis eos, & mutabuntur. Et iterum de sole inquit idem Dauid: Tanquam sponsus procedẽs de thalamo suo:exultauit vt gigas ad currendam viam suam. Vidisti,quo modo syderis pulchritudinem simul & magnitudinem tibi ante oculos posuit? sicut enim ex thalamo quodam sponsus apparens, sic & sol sub auroram radios mittit,& tanquam quodã croceo velo cœlum ornans, & roseas faciens nubes, & sine offensa currens totum diem,nullo cursum obstaculo interrumpit. Vidisti igitur ipsius pulchritudinem? vidisti magnitudinem? Vide & imbecillitatis eius demõstrationem. Etenim & hoc demonstrans sapiens quidam dicebat,Quid lucidius sole? & hic deficit. Nec ex hoc tantum ipsius imbecillitatem videre datur,sed etiã in nubium concursibus. Nube igitur sæpius subtus currente,radios immittens,& nubem discindere conatus, non prævaluit cum esset nubes crassior, nec ipsi cedere vellet.Sed semina,inquit,nutrit.atqui nõ ipse nutrit solus,sed & terræ indiget ac roris,& pluuiarum atq; ventorum, & bonæ temporum distributionis, Et nisi hæc omnia concurrerint, superfluus fit solis vsus.Hoc vero dei non est,ad ea facienda quæ vult,aliorum indigere. Dei enim maxime proprium non indigere. Ipse enim non sic è terra semina protulit,sed tantum iussit,& omnia germinauerunt.Et rursum vt discas,quòd non elementorum natura,sed ipsius mandatum omnia facit:ipsaq; elementa, quæ non erant produxit, & ludæis vero nullius ope manna dimisit: Panem, inquit, cœli dedit eis. Et quid dico quòd sol ad fructuum vegetationem, maturationẽmque aliorum indigeat elemẽtorum,cum & multis ad sui substantiam egeat,nec ipse sibi sufficere possit?Quippe vt vadat,cœli indiget,tanquã pauimenti cuiusdam suppositi: & vt luceat, aëris puritatis & tenuitatis.Quòd si hic præter modum dẽfetur,ille lucem suã ostendere non potest:& ne omnibus sit intolerabilis,neque cuncta comburat,frigiditate rursus eget ac rore. Cum ipsum igitur reliqua vincant elementa, & ipsius impotentiam emendent:vincant quidem sicut nubes, & muri, & alia quædam corpora ipsius lucem abscondentia: corrigant autem ipsius intemperantiam,sicut rores,& fontes, & aëris frigiditates: quo modo hic deus esse potest?Deum enim non indigere necessarium est, & nulla re opus habere, & omniũ omnibus bonorum esse authorem,& à nemine prohiberi,sicut scilicet de deo ait Paulus & Propheta Esaias,hic quidem ex ipsius persona dicens: Cœlum & terram ego impleo,ait dominus: & rursum: Deus appropinquans ego sum,& non deus à longe: & rursus Dauid: Dixi domino, deus meus es tu, quoniam bonorum meorum non eges. Paulus autem ipsius copiam nullius indigentem demonstrans, & ostendens quòd hæc ambo maxime dei sunt, nullius indigere, & omnibus ipsum omnia subministrare, sic inquit: Deus qui fecit cœlum & terram & mare,nullius indigens,ipse vitam omnibus prębens, & spiritum per omnia. Licebat quidem & alia percurrere elementa, cœlum, aërem, terram, mare, & ipsorum imbecillitatem demonstrare, & quo modo proximi quodque indiget, & sine hoc perit & corrumpitur. Etenim terra, si deficiant fontes, & humiditatum à mari tum à fluuiis infusa, tota breui disperdetur: & reliqua vero elementa alterius alterum indigent, & aër solis, sicut sol aëris: sed ne prolixiorem faciamus sermonem, ex dictis multas volentibus occasiones dedisse satis fuerit. Si enim omni creatura sol admirabilior tam imbecillis & inops esse iam apparet, multò magis aliæ mundi partes: quod eò dixi vt laborioſis illa præberem colligenda. Ipse de scripturis iterum vobis disseram demonstrans, quòd non solus sol, sed & omnis mundus corruptibilis est.Cum enim alterius alterum consumptiua sint elementa, & solis quidem potentiam superueniens maior frigiditas castiget, hanc autem vicissim calor insalescens consumat,& contrarias qualitates & dispositiones alterum in altero faciãt & patiantur elementa: certum quòd hæc magnæ corruptionis argumentum præbent,& corpus esse quęcunque videntur. Sed quoniam tenuitate nostra altior hic est sermo, age ad dulcem nos scripturarum fontem agentes, aures nostras mulceamus. Non enim de cœlo & terra singillatim vobis dicemus,sed de omni pariter creatura.Et hoc ipsum vobis demonstrantem Apostolum ostendemus,sic manifeste dicentem, quòd omnis creatura corruptioni nũc seruit,& quare seruit,& quando mutabitur,& in qualem transibit finem. Postquam enim dixit: Non sunt condignæ passiones præsentis temporis ad futuram gloriam, quæ reuelabitur in vobis: intulit, quòd expectatio creaturæ reuelationem filiorum dei operitur. Vanitati enim creatura subiecta est, non sponte, sed propter eum, qui subiecit eam in spe. Quod autem dicit, huiusmodi est: Corruptibilis creatura facta est: hoc enim est, vanitati subiecta est. Corruptibilis autem facta est,deo sic iubente. Iussit autem sic deus propter genus nostrum: quoniam enim hominem nutrire debebat corruptibilem, & ipsa talis esse debebat: non enim corruptibilia corpora decebat incorruptibili vesci creatura. Sed inquit, non tamen talis remanet,sed & ipsa creatura liberabitur à seruitute corruptionis:deinde demonstrans quando hoc erit, & per quos, intulit: In libertatem gloriæ filiorum dei. Cum enim resurrexerimus,inquit,& incorrupta sumpserimus corpora, tunc & cœli corpus & terræ,& mundi totius incorruptum erit, & immarcescibile. Cum igitur solem videris exorientem,creatorem admirare: quando ipsum se celantem & euanescentem videris,naturæ imbecillitatem disce, nec ipsum vt deum adores. Non enim ex hoc solo elementorum naturæ imbecillitatis demonstrationem deus inseruit, sed & hominibus seruis suis, vt eis imperarent, mandauit: vt si nec ex aspectu ipsorum seruitutem cognoscas, ab imperantibus discas,quòd omnia conserua tua sunt. Ideo Iosue dicit: Stet sol contra Gabaon, & luna contra vallem Elam. Et iterum propheta Esaias ipsum in contrarium retrogredi fecit sub Ezechia rege,Et Moses quoque aëri,& mari,& terræ, & petris imperauit: Helisæus aquarum naturam mutauit: tres pueri ignem vicerunt. Vides quo modo vtrinque nobis deus prouidit, per elementorum quidem pulchritudinem nos in diuinitatis suæ cognitionem inducens, per infirmitatem vero nõ permittens in illorum cadere adorationem? Super his ergo omnibus ipsum nostri gubernatorẽ glorificemus, nec per verba tantum,sed etiam per opera,& conuersationem optimã exhibeamus,& circa alia, & circa iuramenta, continentiã dico. Non enim omne peccatum eandem exigit pœnam, sed corrigi facilia maiorẽ afferunt: quod scilicet & Salomon innuens dicebat: Non mirum, si quis deprehensus fuerit furans: furatur enim, vt animam suam impleat esurientem: adulter vero propter inopiam mentis, perditionem animæ suæ acquirit. Quod autem dicit,tale est: Grauis quidem res etiam fur,sed non tã grauis,quàm adulter. Ille enim & si frigidam

Universidad de Deusto
Biblioteca

frigidam causam habet, tamen ex pauperie necessitatem prætendere potest: hic vero nulla ipsum cogente necessitate præ dementia sola in peccati voraginem corruit. Hoc & de iurantibus dicere licet: nec enim isti vllum habent quem præmittant prætextum, sed contemptum solum. Et noui quidem, quòd grauis esse videor iam & onerosus, admonitionis iugitate perturbans: veruntamen nō desino, vt vel meam reueriti impudentiam improba iuramentorum consuetudine absistatis. Si enim iudex ille immitis & sæuus, viduæ vexationē veritus, mores mutauit: multò magis hoc vos facietis, & maximè cum supplicans vobis non pro meipso, sed pro salute vestra hoc faciam: imò vero & pro meipso non hoc facere negauerim: vestra enim bona puto mea esse merita. Vellem autē sicut ego nunc laboro & fatigor pro salute vestra, sic & vos animæ vestræ curā gerere, certè donec adimpleta sit hæc correctio. Et quid opus est multa dicere? Si enim nec gehenna esset, nec pœna contumacibus, neque merces obedientibus, ego autem hoc aduertēs, in gratiæ parte petiissem, nónne annuere debuissetis? nónne petitionem concedere, tam leuem petēti gratiam? Cum vero deus ipsam petens propter nos dantes, non propter seipsum percipientem hoc faciat: quis tam ingratus? quis tam miser, & ærumnosus, vt gratiam petenti deo non impendat, & maximè cum ipse impendens gratiam recipere debeat? Hæc igitur cogitantes, & ad vos hinc recedentes, omnia repetite dicta, & vos ipsos obseruantes omnibus modis corrigite, vt propriorum & alienorum retributionem meritorum recipiamus, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, per quem, & cum quo patri gloria simul & sancto viuificóque spiritui nunc & semper, & in secula seculorum, Amen.

Luc.18.4

Gratiarum actio ad deum, de absolutione malorum ex seditione expectatorum, & ex eorum quæ tunc acciderūt commemoratio. Insuper vero & contra eos qui corpus nostrum accusant, & de hominis creatione, & de vitando iuramento.

Homilia XI.

CVM præteritam tempestatem, & præsentem cogito tranquillitatem, non desino dicere: Benedictus deus qui facit omnia, & ipsa trāsmutat, qui fecit lucem de tenebris, qui deducit ad portas inferi & reducit, qui castigat & non mortificat. Et hoc vos cōtinue dicere volo, nec desistere. Si enim ipse vobis operibus bene fecit, qua nos venia digni esse possemus, ne verbis quidem ipsum remunerantes? Propterea exhortor vos nunquam cessare ipsi gratias agere. Si enim pro primis grati fuerimus, certum quòd & aliis maioribus potiemur. Dicamus igitur continuè: Benedictus deus, qui & nobis dedit solitam cum fiducia vobis mensam apponere, & vobis præbuit secure nostros audire sermones: Benedictus deus, quoniam non amplius exteriora fugientes pericula, sed audire optantes huc concurrimus: non amplius cum anxietate & tremore & solicitudinibus inter nos cōuenimus: sed cum fiducia omnem excutientes timorem, quo per superiores dies fluctuantibus in medio mari, & naufragium per singulas horas expectantibus, nihilo melius nos habebamus, infinitis tota die rumoribꝰ pulsati, perturbati, & vndique circumacti, & singulis satagentes diebus, & curiosè sciscitantes: quis venit è castris? quid vero veniens nunciauit? nunquid verū an falsum quod dicitur? & noctes sine somno transigētes, & ciuitatem respiciētes cum lachrymis tanquā mox peritura. Propterea & nos superiores hos dies tacuimus, omnis ciuitas nostra erat exhausta, & omnes in solitudines trāsmi grauerant, & residui tristiciæ nube caligauerunt. Anima enim semel tristicia repleta, nihil audire est idonea. Propterea & amici Iob profecti, & domus illius depopulationem cernentes, & iustum in stercore sedentem, & vlceribus plenum, vestimenta sua discinderunt, ingemueruntq;, & silentio se tradiderunt, significātes quòd nihil à principio tam dolentibus opportunum, quàm requies & silentium: erat enim consolatione maior tristicia. Propterea & Iudæi luto & operi lateritio alligati, Mosem ad se venisse cernentes, his quæ dicebantur attendere non poterant præ pusillanimitate & tribulatione, quam patiebantur. Et quid mirum, si homines quidam pusillanimes hoc passi sunt, cum & Christi discipulos in hunc morbum cecidisse inueniamus? Post il lam nanque mysticam cœnam, quando ipsos assumptos Christus seorsum alloquebatur, ab initio quidem ipsum interrogabant discipuli, quò vadis? vt vero dixit illis mala ipsos paulò pòst exceptura, bella, persecutiones, inimicicias ab omnibus, flagella, carceres, iudicia, abductiones, velut onere ponderosissimo, dictorū formidine, & futurorum tristicia, pressum tunc ipsorum cor, postea stupidum remansit: ideo confusos cernens ipsos Christus, hoc ipsum exprobrās dicebat: Vado ad patrē meū, & nemo ē vobis me interrogat, quò vadis? Sed quoniam hæc locutus sum vobis tristicia impleuit cor vestrum. Propterea nos quoque tacuimus præterito tempore, præsentem opportunitatem expectātes. Si enim aliquē rogaturus, etsi rationabilia proponere debet, temporis tamen occasionem expectat vt sedatum & bene affectum eum inueniat, qui petitionem daturus est, vt temporis auxilium nactus gratiam acquirat: multò magis dicētem tempus quærere cōmodum oportet, vt apud bene affectum auditorem, & omni cura liberatum & tristicia, verba faciat: quod profecto & nos nūc fecimus, & postquam tristiciam excussistis, prius dictorum memoriā renouare volumus, vt sermo vobis fiat manifestior. Quod enim & in mundi creatione diximus, quòd non pulchrū tātum & mirabilem & magnū deus fecit ipsum, sed etiā infirmum & corruptibilem, & horum rursus multas inseruit demonstrationes, vtraq; ad vtilitatē nostram dispēsans: & per pulchritudinem quidem in cōditoris miraculum nos inducēs, per infirmitatem vero à colēda nos abducēs creatura: hoc & in corpore nostro videre datur euenisse: etenim de hoc quoq; quærunt & veritatis inimicorū multi, & nobiscū positorum, qua de causa hoc corruptibile & mortale factum sit. Gentiliū vero & hæreticorū multi, ne factum quidē à deo dicunt: indignū enim dei creatione esse putāt, sordes & sudores & lachrymas & labores & ærumnas, & alia corporis omnia percurrētes. Ego autē postquam de his cœptus est sermo, primū quidem illud dicere possem: Ne mihi proponas hominē hunc præuaricatū, honore priuatū, damnatū. Sed si vis discere, quale nobis ab initio deus finxerit corpus, in paradisum eamus, & ab initio factū hominē videamus. Non enim sic erat corpus illud corruptibile & mortale, sed tanquā aurea statua de fornace progressa recēter, & splendide fulgēs: sic omni tali corruptiōe illud corpus absolutū erat: & neq; labor vexabat, neq; sudor nocebat, nec curæ insidiabantur, nō obsidebant tristiciæ, neq; aliud quicquā quod læderet, patiebatur. Postquā vero non moderatè fœlicitatem tulit, sed benefactorem homo contumelia affecit, & fallacem putauit dęmonem esse gubernatorē, deóque

Iob.2

Exod.

Ioan.

deòque qui se in honore constituerat, fide digniorem, & deus fieri sperauit, & maiorem propria dignitate cōcepit opinionem: tunc profecto tunc & per ipsa deus opera ipsum eruditus, corruptibilem & mortalem reddidit, & his multis obuinxit necessitatibus, nō perosus, neque auersatus, sed consulens & improbam pestilentemq; illam ab initio nascentem superbiam prohibens, nec vlterius procedere permittēs, sed per ipsam rerum experientiam monens eum, quòd mortalis & corruptibilis esset, & ita persuadens, vt nunquam talia cogitaret, aut somniaret. Etenim diabolus dixerat, Eritis velut dij. Hanc igitur volens sententiam radicitus euellere, morbosum ipsius & ærumnosum corpus effecit, per ipsam docens naturam, ne vnquam talem conciperet cogitationem. Et quòd hoc sit verum, maximè quidē & ex gestis circa ipsum est manifestū: post illam enim expectationem huic damnatus est pœnæ. Et considera mihi dei prudentiam, nō ipsum mori primum permisit, sed hoc eius filium pati, vt ante oculos tabescēs corpus intuitus & marcescens, magnā ex hoc aspectu philosophiæ disciplinam caperet. Et disce, quid actum est, & ita bene correctꝰ hinc discede. Maximè igitur, quod dixi, & ex iam gestis hoc manifestum est. Nec minus vero & ex aliis post hæc dicendis apertum erit. Si enim tali corporis necessitate nos vinciente, & omnibus morientibus, corruptionemq; patientibus, & marcescentibus ante omnium oculos, & putrescentibus in puluerē, & philosophis vnam eandemq; hominum generis cōpletiuam definitionem faciētibus: interrogati nanque quid tandem sit homo: Animal rationale, mortale, dicunt. Si igitur omnibus hæc cōfitentibus, ausi sunt quidam se immortales facere apud multorum opiniones, & oculis mortem testificantibus, vt dij prædicari contenderūt, & vt dij culti sunt: nisi prodiisset mors naturæ mortalitatem omnes docens & corruptibilitatem, ad quid impietatis non prorupissent hominū plurimi? Audi itaque quid dicat propheta de quodam Barbaro rege tali furore capto: Super astra dei exaltabo solium meum, & ero similis altissimo. Ipsum vero deridens, & demōstrans finem, inquit: Subter te sternetur tinea, & operimentum tuum erunt vermes. Quod autem dicit, tale est: Homo talem expectans finē, talia cogitare ausus es? Et de alio iterum, Regem dico Tyriorū talia parantem, & deum se haberi volentem: Tu vero, inquit, non es deus, sed homo, & tę pungentes hoc dicent. Itaque à primordiis superbiæ & idololatriæ materiam auferens, deus tale nobis corpus parauit. Et quid miraris, si in corpore hoc factum est, cum & in anima videre liceat tale quid gestum? Mortalem nempe deus non fecit, sed immortalem esse permisit: obliuioni autem & ignorātiæ & tristiciæ, & curis obnoxiam ipsam reddidit: & hoc fecit, ne ad propriam generositatem respiciens, maiorem propria dignitate opinionem concipiat. Si enim cum hæc ita sint, quidam dicere sunt ausi, quòd substantiæ dei est, si ab his esset absoluta passionibus, ad quid furoris isti non processissent? Veruntamen quod in creatione mundi dicebam, hoc & in corpore dico, quòd similiter propter hæc vtraque deum admiror, & quòd corruptibile ipsum fecit, & quòd in corruptione propriam virtutem & sapientiam demonstrauit. Quòd enim melioris ipsum materiæ facere poterat, ostendit ex cœlesti corpore, & solari. Qui enim illa fecit talia, & hoc tale facere, si voluisset, potuisset. Sed infirmitatis causa est prædicta occasio. Non tamen hoc mirabilem vim creatoris deterit, sed etiam amplius inten dit: materiæ enim vilitas magis demonstrat artis copiam & facultatem: quoniam in luto & fauilla tantam posuit harmoniam, & tales sensus tam varios & omnimodos, & tantum philosophari valentes. Itaque quanto magis substantiæ tenuitatem accusas, tanto magis dei artis magnitudinem admirare. Quoniā & statuarium admiror, non tam ex auro pulchram facientē statuam, quàm ex luto dilabente mirabilem & inexcogitabilem figmenti pulchritudinem artis facultate exhibere valentem. Illic enim fingenti materia quoque confert: hic vero nuda est artis ostentatio. Tu vero si discere vis, quanta sit eius qui nos creauit sapientia, cogita quid ex luto fiat. Quid autem aliud quàm lateres & tegulæ? Veruntamen optimus artifex deus ex materia vt de fit tegula lateritium opus duntaxat, oculum tam pulchrum efficere potuit, vt omnes cernentes consternentur, & tantam huic vim inserere, vt aëris tantam altitudinem spectet, & exiguæ pupillę adiutorio tot corpora comprehendat, & montes, & saltus, & colles, & maria, & cœlum. Ne mihi dicas igitur lachrymas & lippitudines: hoc enim propter peccatum tuum factum est: sed cogita ipsius pulchritudinem & videndi virtutem, & quo modo tantam aëris longitudinem percurrens, nō laborat, neque fatigatur. Sed pedes quidem paululum progressi fathiscunt & lassantur: oculus vero tātam altitudinem permeans, tantamq; latitudinē, nullam sentit imbecillitatem: quoniam enim omnium membrorum hoc est maxime necessarium, ipsum labore premi non permisit, ita vt expeditum ipsius ministerium, & liberum nobis esset. Quis vero omnē membri huius virtutem sermone disserere posset? Et quid de pupilla, videndiq; facultate dico? si enim quod omnium vilissimum esse videtur membrorum, oculi palpebras exquisieris tantummodo, & in his multam dei creatoris sapientiam videbis. Sicut enim in spicis aristæ tanquam quædam prætenta spicula aues repellunt, non sinentes fructui insidere, & stipulam infirmiorem diffringere: sic profectò & in oculis, velut quædam aristæ & spicula prætentę sunt palpebrarum setæ, puluerem & festucam & omnia vexantia extrinsecus repellētes ab oculis, nec palpebras infestari sinētes. Videas autem & alteram sapientiam in palpebris hac non inferiorem. Quis enim ipsum situm non obstupescat, quoniam neq; vltra mensuram promissæ sunt, ita vt oculos obtenebrent, neque quàm opus est interius resident: sed velut domus tectum, sic superne eminent, sudorem capite defluentem suscipientes, nec oculos lædere permittentes. Propterea quidem & setæ ipsis innatæ sunt, densitate defluentia coercentes, & multa lucem diligentia protegentes, & afferentes multam oculis pulchritudinem. Nec hoc tantum quis admirari posset, sed & aliud non minus quàm hoc. Qua enim de causa, dic mihi, capitis quidem capilli crescunt & detondētur, ciliorum vero minime? Neq; enim hoc nobis temerè, & casu factum est, sed ne se demittentes oculos obtenebrarent: quod ad profundum deducti senium patiuntur. Quis autem posset sapientiam omnem per cerebrum demōstratam commemorare? Primo quidem ipsum molle fecit, quoniam sensibus fontes omnibꝰ ministrat: postea ne propter propriam lædatur naturam, ipsum ossibus vndique muniuit: rursum ne ossium asperitate attritum vexetur, membranam mediam obtendit, nec vnam solam, sed & alteram, vnam quidem caluariæ inferius subextendens, alteram vero superne cerebri carni circumuoluens, & est illa hac durior. Hoc autem fecit tum propter com-

Isaiæ.14.d

Ezec.28.b

Universidad de Deusto
Biblioteca

ter commemoratam causam, tum vt illatas capiti plagas non primum excipiat cerebrum,sed præoccurrentes huiusmodi membranæ ictibus nocumentum omne dissoluant,& illæsum ipsum conseruent.Quin & quod non continuetur & vnum sit os ipsum obtegens, sed multas ex multis partibus habeat futuras,multę rursum securitatis ipsi fit materia. Et vaporum enim ipsum cõtinẽtium facilis per futuras illas exterius fieri potest respiratio,ita vt non suffocetur, & ex plaga quæ alicunde inferatur, non vbique fit nocumentum. si enim solum & cõtinuum os esset,in vnam partem delata plaga totum læsisset: nunc autem cum in multa diuisum sit,hoc fieri non posset. Et si enim vnam partem vulnerari accidit,os secus illam partem situm lęditur solum,reliqua vero cuncta remanent illæsa plagæ iugitate ex ossium diuisione sublata, nec in proximam extendi valente. Propterea ex multis ipsius tegumen ossibus deus composuit: & sicut domum aliquis ædificans, tectum & tegulas superimponit:sic supra caput deus ossa locauit,& capillos fecit germinare,vt pro quibusdã galeris capiti essent.Hoc ipsum profecto & in corde fecit.Quoniã enim cor membrorum nostrorũ principalissimum est, & totius vitæ nostrę firmitas est ipsi tradita,& ipso quo modocunque percusso nascitur mors, solidis & duris ossibus hoc vndiq; circumuniuit,& pectoris prominentiis & tergi ipsum posterius munies: & quod in cerebri mẽbranis fecit, & in hoc idem factũ est. Ad hoc enim ne cõtinue saliens,& in ira huiusmodique motibus palpitans, ossium asperitati circunstantium infligens conteratur & doleat, multas membranas subextendit,& pulmonem suppossuit,velut molle quoddam stratum ipsius saltibus apponens, vt impune erumpens ex hoc nihil noxium patiatur.Et quid dico de cerebro & corde,cũ vtique si quis vel de ipsis vnguibus inuestiget, multam & in his dei sapientiã inuenire valeat apparentem,tum ex ipsorum forma,tum ex substantia & situ:Licebat dicere,quare & magnitudine impares nobis digiti sint,& multa alia his plura: sed sufficienter ex dictis attendere volentibus creatoris nostri sapientia dei refulget. Propterea partem hanc laboriosis relinquens exquirendam cum diligentia, ad aliam conuertar oppositionem. Multi nanque præter dicta, & illud contradicunt:quid tandem si brutorum rex est homo, & robore & agilitate & celeritate multa ipsum superant animalia? Etenim homine velocior equus, & tolerantior bos,& leuior aquila,& fortior leo. Quid igitur ad hæc dicere possumus? quòd & hinc maxime dei sapientiam cognoscimus,& honorem, quo nos decorauit. Velocior quippe equus est homine, sed ad peregrinationis velocitatem equo cõmodior homo.Equus nempe, quanuis omnium velocissimus & fortissimus sit,vix ducenta stadia currit:homo autẽ multos ex successione equos conscendens & duo stadiorum milia expedire poterit. Itaque quod illi velocitas, huic ratio & ars cum maiori tribuit superabundãtia: & velociores quidem pedes homo non habet quàm ille,habet vero pedes illius non minus quàm suos sibi ministrantes. Brutorum enim nullum animal aliud ad vsum suum subiugare poterit: homo autem omnia aggreditur, & per variam artem à deo sibi traditam,ad vsum sibi maxime conuenientem animalium quodque subigit. Si vero tam fortes hominum pedes quàm equorum fuissent,ad alia fuissent inutiles, ad locorum difficultates, & montium vertices,& arborum ascensiones. Vngula enim ad talia gressus impedire solet. Itaq; etsi molliores ipsorum pedes,tamen pluribus opportuni sunt vtilitatibus, & nihil ex infirmitate læduntur, equi virtute sibi seruiente, & per gressus varietatẽ præcellunt.Rursum est aquilæ leuior ala, sed est mihi ratio & ars, per quam possum omnia volantia detrahere animalia, & capere.Si vero vis & alam meam videre, habeo quàm illa multo leuiorem, non vsque ad stadia decem, vel viginti, nec vsque ad cœlum: sed super ipsum cœlum euolantem & super cœlũ cœli superiorem,vbi est Christus in dextera dei sedens.Bruta rursum corpora gerũt arma:puta bos cornua,dẽtes aper,vngues leo. Mihi vero nõ in corporis natura deus arma reposuit,sed extra corpus,demonstrans quòd animal mite sit homo,& q nõ mihi semper horũ tempus armorũ: etenim frequenter quidem ipsa depono, nõnunquam autẽ manibus sumo: vt igitur liber, & absolutus sim, ne semper gestare cogar arma, naturæ separata meæ fecit ipsa deus. Non enim tãtum,quia naturam habemus rationalem bruta superamus,sed & corpore ipsis præstamus:& hoc enim animæ generositati cõueniens deus præparauit,& mandatis idoneum:etenim corpus tale nõ simpliciter fecit, sed quale decet esse rationali naturę ministrans. Quod nisi tale esset,vehemẽter impeditæ fuissent animæ operationes.Et hoc ex ægritudinibus manifestum.Si enim modicum quid à propria constitutione auertatur ipse carnis status,multę ex animæ operationibus impedium tur, puta si calidius vel frigidius cerebrum fiat. Itaque & ex corpore multam dei prouidentiam cernere licet, non tantum,quoniã ab initio ipsum melius quàm nũc est,deus fecit,sed quoniam & ad gloriam multo maiorem rursum resuscitabit.Si vero & aliunde discere vis, quantam deus sapientiam circa corpus demonstrauerit,dicam hoc,quod omnium maxime Paulus admirari continue videtur.Quid autem hoc est? Membra alterum alteri præstare fecit,non in iisdem, sed hæc quidem in pulchritudine, hæc vero fortitudine præualere statuit:puta,pulcher oculus,sed fortiores pedes:preciosum caput, sed dicere non potest pedibus, vobis opus non habeo:hoc & in brutis cernere licet.hoc & in tota vita videre datur. Rex igitur subditis opus habet,subditi rege, sicut caput pedibus. Et rursum in brutis, hæc quidem sunt fortiora,hæc autem speciosiora: hæc quidem nos delectant,hæc vero nutriunt,hęc autem amiciunt:puta,delectat quidem pauo,nutriunt autem aues & sues:oues autem vestiunt & capræ,collaborant vero bos & asinus. Sunt autem & alia, quæ horum quidem nihil præbent,exercent autem virtutem nostram, vt feræ venatorum augent fortitudinem, & timore genus nostrum eruditunt,& cautius reddũt,nec modicum ad medicinam tributũ nobis de propriis conferunt membris. Itaque cum tibi quis dixerit, quo modo sit brutorum dominus,qui timet leonẽ?Respondę,quòd ab initio non ita se res habebant, quoniam apud deum probabiles erant homines, quando in paradiso morabantur:sed post quàm dominum offenderũt, seruus factus sum obnoxius, nõ tamen omnino, sed habeo aliquam artem,per quam feras supero.Sic & in domib⁹ magnis vsu venit, vt filij, quanuis generosi sint, tantisper dum sunt parum absoluti seruorum multos formident:cum autem & peccauerint, multo magis anxietas intendatur.Hæc & de serpentibus & scorpiis,& viperis licet dicere,quòd propter peccatum nobis sunt terribiles.Nec vero tantum in corpore nostro, membrisq; differentibus,& in brutis: verum & in arboribus varietatem hãc spectare licet, & omnium vilissimã sæpe videas maiorem supe-

rem superare,nec omnia in singulis esse, vt omnia nobis sint necessaria, & variam domini nouerimus sapientiam.Noli igitur deum propter corporis corruptionem accusare,sed propter hoc magis ipsum adora, & sapientiam & prouidentiam ipsius admirare. Sapiẽtiam quidem, quoniam in tam corruptibili corpore tantam scit harmoniam exhibere. Prouidentiam vero, quoniam ipsum corruptibile ad animæ fecit vtilitatem, vt ipsius tumorem comprimat,& superbiam cz stiget. Quare igitur non ab initio ipsum tale fecit deus, inquit aliquis:Excusans se tibi per ipsa opera, & tantum non dicens per euentum: ego quidem te ad maiorem vocabam honorem: tu vero teipsum munere indignum reddidisti,paradiso excidens: veruntamen neque sic te despiciam, sed tuum peccatum corrigens in cœlum reducam. Etenim propterea te tabescere & corrumpi tantum tẽporis dimisi, vt in temporis prolixitate stabilis tibi fiat humilitatis disciplina,& nunquã priorem resumas mentem.Pro his omnibus igitur gratias agamus benigno deo, & pro tali dilectione gratissimus, gratitudine nos vicissim iuuãte: & mandati,de quo vobis sæpius disserui, studium habeamus intentum.Neque enim desistam,donec emendemini.Quoniam hoc non quæritur nobis, paucisne an multis vtar admonitionibus,sed vt eò vsque moneam, donec vobis persuasero. Iudæis quidem deus per Prophetam dicebat: Si ad iudicia & contentiones ieiunatis, vt quid ieiunatis?per nos vero vobis dicit,Si ad iuramẽta & periuria ieiunatis, vt quid mihi ieiunatis? Quo modo enim sacrum videbimus Pascha? Quo modo sanctum suscipiemus sacrificium? Quo modo mirabilibus communicabimus mysteriis lingua illa,qua dei legem conculcauerimus? lingua illa, qua animam contaminauerimus? Si nemo nanque purpuram regalem manibus accipere inquinatis auderet, quo modo dominicum corpus lingua polluta suscipiemus? Iuramentum enim maligni,sacrificium vero domini.Quæ igitur communicatio luci ad tenebras, vel quæ conuenientia Christo ad Bẽlial? Quòd igitur hac liberari impietate studuistis, manifeste scio: sed quoniam se quisque per seipsum non facile emendare potest,faciamus sodalitia & collationes: & quod in conuiuiis pauperes faciunt, quoniam non potest quisque solus conuiuium exhibere perfectum, conuenientes omnes ex symbolo conuiuium conferunt: hoc & nos faciamus, postquam per nosipsos torpidi sumus, collationes facientes, inter nos consilium spondeamus conferre, & monitionem, & exhortationem, & increpationem, & minas, vt ex singulorum studio omnes recte agamus.Quuoniam enim proximorum res acutius videmus quàm nostras, nos alios custodiamus, & nostri illis custodiam mandemus, & hoc pulchrum faciamus certamen, vt ita turpem hanc consuetudinem superantes, cum fiducia ad sanctam veniamus solennitatem,& sancti participes simus sacrificij cum beata spe, & conscientia bona, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi,per quem,& cum quo patri gloria vnà cum sancto spiritu in secula seculorum, Amen.

Ad deum gratiarum actio pro accepta venia commissorum contra Regem: naturalis de mundo sermocinatio: & quòd hominem creans deus legem ipsi naturalem indidit:& de iuramento omni diligentia vitando.

Homilia XII.

Tomus quintus.

ET heri dixi benedictus deus, & hodie hoc ipsum rursus dicam. Etsi enim grauia præterierunt, tamen grauium memoria ne prętereat, non vt doleamus,sed vt gratias agamus. Si enim malorum memoria manserit,malorum experientia nunquam vrgebit.Quid enim experientia opus est, cũ memoria nos corrigat?Sicut igitur submergi nos deus nõ permisit præsentibus procellis, sic neque nosipsos illis sublatis resolui sinamus. Consolatus est nos tunc mœrentes,gratias ipsi nunc lætantes agamus: cõsolatus est suspirantes neq; deseruit, igitur neq; nosipsos prospere agẽtes prodamus in torporẽ declinãtes: nam scriptum est: Recordare tẽpus famis in die satietatis. Recordemur itaq; temporum tẽtationis & nos in die remissionis, quin & in peccatis hoc ipsum faciamus. Et si peccaueris,& tibi peccata deus remiserit,veniam quidem suscipe,& gratias age: peccati vero ne obliuiscere non vt teipsum cogitatione consumas,sed vt animam doceas non lasciuire, neque rursum in eadẽ relabi.Sic & Paulus fecit.Cum enim dixisset: fidelẽ me existimauit, ponens in ministerio,intulit: qui prius blasphemus fui & persecutor,& cõtumeliosus.Traducatur, inquit, vita ferui,vt appareat humanitas domini.Etsi enim peccatorum veniam accepi, non tamen eiicio peccatorũ memoriam. Nec hoc solum domini benignitatẽ demonstrabat,sed & illum clariorẽ faciebat. Cum enim didiceris, quis prius fuerit, tunc ipsum magis admiraberis: & cum videris,ex quo quis factus fuerit,tunc ipsum magis acceptabis: & si multum peccaueris,mutatus inde bonorum spem habebis: nam præter dicta,& in desperatione positos exemplum nos allicit, & exurgere facit.Quod quidẽ & in ciuitate nostra erit. Omnia enim quæ contigerunt, & virtutem vestram demonstrant, qui per pœnitentiam tantum iræ depellere potueritis,& dei clementiam prædicant, qui ob modicam conuersionem tantam nubem imminentem abstulit:in desperatione quoque positos omnes excitant, discentes ex rebus nostris, ad sublimia & ad dei auxilium respicientem,quãuis infiniti vndique fluctus obstrepant,submergi non posse.Quis enim vidit,quis audiuit vnquam nostris casibus similia?Quotidie ciuitatem nostram cum suis habitatoribus funditus tollendam esse suspicabamur: sed cum diabolus nauigium submergere sperabat,tunc puram reddidit deus tranquillitatem.Ne igitur obliuiscamur magnitudinis malorum, vt beneficiorum à deo collatorum magnitudinem recordemur. etenim morborum naturam nesciens, medici artem nunquam sciet.& pueris nostris hæc dicam⁹,& in mille mittamus generationes, vt omnes discant,quo modo diabolus & ciuitatis solum delere studuerit,& quo modo ipsam deus lapsam & iacẽtem rursus erigere,nęve vllum fieret nocumentũ prohibere potuerit,ad hoc & timorẽ sustulerit,& repulerit cũ multa celeritate periculũ.etenim hebdomada prætérita substantias diripi omnes expectabamus, & milites nobis immitti, & infinita alia mala suspicabamur. sed ecce illa omnia prætérierunt, tanquã nubes, & velut vmbra prætériens,& sola calamitatum expectatione puniti sumus:imò vero nec puniti sumus,sed correcti & meliores facti:quia deus imperatoris cor emollit.Dicamus igitur semper & quotidie:Benedictus deus:& cũ maiori studio synaxi vacemus,& curramus ad ecclesiam,vnde vtilitatẽ tantã accepimus. Scitis enim ab initio quò confugistis,quò concurristis,vnde facta nobis est salus.Teneamus igitur sacram anchoram, &

Universidad de Deusto
Biblioteca

sicut in tempore periculorũ nos non prodidit, sic neq; A
nos ipsam in tẽpore remissionis relinquamus:sed cum
cura maneamus,& quotidie faciamus cõuẽtus precesq;,
& diuina audiamus eloquia : & quod impendebamus
ocium satagentes, & curiose scisciantes, circuncurrẽ-
tes è castris profectos,pro instantibus malis curã gerẽ-
tes, hoc omnes diuinas leges audiendo impendamus:
nõ autem in importunas & inutiles exercitationes, ne
rursus in illius negocij necessitatem nosipsos rediga-
mus.Tribus igitur præteritis diebus vnum diuinæ co-
gnitionis modum quærebamus,ipsumq; in finẽ dedu-
Psal.18.a ximus, interpretantes, quo modo cœli enarrant glo-
Roma.1.c riam dei:& quale tandem sit Pauli dictũ,quòd inuisibi
lia ipsius à creatura mũdi per ea quæ facta sunt,intelle-
cta conspiciũtur.Et demõstrauimus, quo modo à crea
tura mundi, & quo modo per cœlum & terrã & mare
creator glorificatur. Hodie vero paulisper in hanc rur B
sum philosophati materiam, ad alium transibimus ser
monem:nõ enim tantum fecit mundum, sed etiam vt
factus operaretur,effecit:neque totum immobilem di-
mittẽs,neq; totũ iubens moueri.Sed cœlum quidẽ im-
Psal.103.a motum permansit, sicut Propheta inquit : Qui statuit
cœlum tanquam testudinem, & extẽdit ipsum tanquã
tentorium super terram. Sol vero cum reliquis syderi-
bus quotidie circunuoluitur.Et rursum terra fixa est,a-
quæ vero semper mouentur : nec aquæ tantum, sed &
nubes,& imbres cõtinui & succesiui tempore proprio
redditi.Et vna quidem imbrium natura, diuersa vero
quæ ex ipsis fiunt.Etenim in vite vinum fit pluuia, ole-
um in olea, & aliis plantis in illarum humores muta-
tur.Et vnus quidem terræ venter, sed differentes pro-
fert fructus : & vnus quidem solaris splendoris calor,
sed differenter omnia maturat:hæc quidẽ tardius,hæc C
vero citius ad consummationem deducens.Quis hæc
non obstupescat & admiretur?imò vero non hoc solũ
est admirabile, quòd varium ipsum & differentem fa-
bricauit, sed etiam quòd ipsum omnibus communem
proposuit, & diuitibus & pauperibus, & peccatori-
Matth.5.g bus & iustis.Quod vtiq; & Christus dicebat, quòd so-
lem suũ oriri facit super bonos & super malos, & pluit
super iustos & iniustos : & infinitis ipsum animalibus
implens, & naturales brutis inferens mores, hos quidẽ
imitari,hos vero fugere nos iusit.Verbi gratia : Indu-
stria est formica, laboriosam facit operationem. Si igi
tur attendas,maximam ab animali capies admonitio-
nem, vt non emolliaris, néve fugias labores & sudo-
res : propterea & scriptura torpentem ad illam mittit
dicens : Vade ad formicam ô piger, & considera vias
eius, & disce sapientiam. Non vis,inquit, ex scripturis D
discere,quòd bonum est operari, & quòd nõ operans
neque manducare debet?Nõ vis à doctoribus hoc au-
dire?disce hoc à brutis.Sic & in domibus sępe facimus.
Maiores,& qui videntur esse præstantiores,cum pecca
uerint,puerulis solertibus attendere exhortamur,dicẽ-
tes:Respice minorẽ te,quàm est industrius & solers.Et
tu igitur ab hoc animali maximã cape sedulitatis ex-
hortationem,& dominum tuum admirare,non quòd
solem fecit tantum & cœlum, sed quoniam vtique for
micam fecit . Etsi enim breue animal, habet tamen sa-
pientiæ dei magnitudinis multam demonstrationem.
Considera igitur quàm sit prudens, & admirare, quo
modo potuit deus in tam breui corpore tantam iugis
inserere operationis cupiditatem . Ab hac quidem la-
boriositatem, ab ape vero mundiciam,& solertiam di
sce & charitatem . Etenim illa nõ magis sibiipsi quàm
nobis laborat,& quotidie fatigat:quod maxime Chri-
stiano proprium est, non sua quærere, sed quæ sunt a-
liorum . Sicut igitur illa circunuolat omnia prata vt
promptam alteri præparet mẽsam: sic & tu fac homo,
siue pecunias congreges, in alios expende: siue doctri-
næ verba habeas,ne defodias, sed apponas indigenti-
bus in medium: siue aliud peculiare habeas, indigenti-
bus laborum tuorum vtilis fias.Nõ cernis, quòd prop-
terea animalium glorioſissima est apis,non quia labo-
rat,sed quoniam aliis laborat? Quoniam & aranea la-
borat,& fatigatur, & tenues per parietes extendit tex-
turas,omnẽ mulieris sapientiã excedentes,sed est igno
bile animal,quoniam opus eius nobis nullatenus est v-
tile.Tales sunt sibi laborãtes, & se defatigãtes .Imitare
columbæ simplicitatem, sectare asini & bouis in do-
minum dilectionem, imitare auiũ securitatem: multũ
enim lucrari licet à brutis ad morum correctionẽ . Ex
his Christus quoque nos animalibus instruit : nam ait,
Estote prudentes sicut serpentes : & simplices sicut co- *Mat.*
lumbæ.Et rursum: Respicite volatilia cœli, quæ nõ se-
runt neque metunt,& pater vester cœlestis pascit ea.Et
propheta vero pudefaciens ingratos Iudæos, sic quo- *Esa.*
dam modo inquit:Agnouit bos possessorem suum, & *Hie.*
asinus præsepe domini sui,Israël autẽ me non agnouit.
Et rursum : Turtur & hirundo agri auiculæ cognoue-
runt tempora ingressus sui: populus vero meus non co
gnouit iudicia domini dei sui . Ab illis , & ab his ani-
malibus disce virtutem exercere : à contrariis vero vi-
ciũ fugere disce . Sicut enim laboriosa res apis, sic per-
niciosa aspis:maliciam igitur eius auerseris, ne audias: *Psal.*
Venenum aspidum sub labiis eorum. Impudẽs rursum
canis,odio quoq; habeas hanc improbitatem . Dolosa
& fraudulẽta vulpes, ne vicium imiteris.Sed sicut apis
pratis superuolans, nõ omnia legit, sed vtilibus sump-
tis reliqua omittit : ita tu quoque facias, brutorum ge-
nus percurrens si quid inest vtile, ab illis sume, & quos
habẽt à natura excessus,hos tu per liberum corrige ar-
bitrium:& per hoc enim à deo honoratus es,quòd na-
turales brutorum nequicias per liberum arbitrium tibi
emendare concesit,vt præmia consequaris. Illis enim
non ex electione & ratione bona opera, sed à sola na-
tura.Verbi gratia:Apis mellificat, non ratione ad hoc
faciendum inducta,sed à natura instituta : quoniam si
esset opus non naturale,neq; toti generi atributũ,opor
tebat omnino ex ipsis aliquas artis inexpertas esse: nũc
vero ex quo factus est mũdus, vsque in præsentẽ diem
nemo vidit apes cessantes & non mellificantes . Talia
enim naturalia totius generis communia sunt: quæ ve
ro ex libero arbitrio, non sunt communia : labore e-
nim indigent vt bene succedant . Omnia igitur opti-
ma capiens circumamiciaris: etenim es irrationalium
rex : reges autem, si quid est in subditis optimum, siue
aurum,siue argentum, siue lapides precioſi, siue sump-
tuosa vestimenta, hæc cum superabundantia ipsi pos-
sidẽt:& ex creatura dominum tuum admirare. Si quid
vero te excedit visibilium, & rationem inuenire non
potes, propterea creatorem glorifica, quoniam men-
tem tuam ipsius sapientia factorum excedit. Nẽ dicas,
quare hoc?ad quid hoc? vnumquodque enim vtile est,
etsi nos rationem ignoramus.Sicut quippe si in medici
officinã ingrediaris, & multa proposita videas instru-
menta , varietatem instrumentorum admiraris, licet
ipsorum nescias vsus : sic & in creatura facias, & si vi-
deris multa animalium & herbarum,& aliarum rerum
quarum vtilitates nescias,admirare ipsarum varietatẽ,
& ob-

& obstupesce etiam propter hoc ipsarum creatorem, A
optimúmque opificem deum:quoniam nec omnia ti-
bi nota fecit,nec omnia incognita . Non fecit quippe
omnia incognita,ne dicas esse mundum sine prouidẽ-
tia:non permisit vero tibi cognita esse omnia, ne co-
gnitionis magnitudo te in superbiã extollat.Sic quip-
pe & primum hominem improbus dæmon ille præci-
pitauit per maioris scientię spem,etiam quam habebat
Eccle.7.a auferens.Propterea & sapiens quidã admonet, dicens:
Fortiora te ne quæras, & profundiora te ne scruteris:
quæ mandata sunt tibi, hæc cogita . Ipsius enim operũ
plura in secretis sunt, & rursum maiora hominum pru
dentia demonstrata sunt tibi. Hoc autem dixit, cõso-
lans mœrentem & dolentem:quoniam nõ omnia no-
rit:etenim & ea inquit,quę nosse datum est,multa pru-
dentiam tuam transgrediuntur : neque enim ex te inue-
nisti,sed à deo doctus.Sufficiant igitur datæ diuitię, B
& ne amplius inquiras, sed pro his quæ accepisti, gra-
tias age:noli indignari pro his quæ nõ accepisti, & pro
his quæ nosti,glorifica:ne scandalizeris propterea quę
non nosti.Ambo enim deus vtiliter fecit:& hæc quidẽ
reuelauit,hæc vero conclusit,tuæ consulẽs saluti.Vnus
quippe,quod dixi,dei cognoscẽdi modus per creatio-
nem,multos valens dies impendere.Vt enim solius ho
minis cum diligentia expressionem percurramus,cum
diligentia dico nobis posibili,non illa vera diligẽtia:
nam etsi multas factorum rationes diximus,sunt tamẽ
& aliæ plures arcanæ,quas qui fecit,nouit deus: non e-
nim omnes ipsi scimus. Vt igitur omnem hominis for
mationem cũ diligentia percurramus, & in vno quo-
que membro sapientiam inueniamus,& neruorum,ve
narum,arteriarum distributionem,situm, aliorúmque
omnium formationẽ cõsideremus , nec annus integer C
nobis ad hanc expositionẽ sufficiet . Propterea istũ hic
sermonẽ soluentes, & laboriosis studiosisque ex dictis
præbẽtes & alias creationis partes percurrendi modũ,
ad aliam sermonem materiam vertemus, ipsam quo-
que dei prouidentiæ demonstratiuam . Quæ igitur est
secunda materia ? Ab initio deus hominem formans,
legem ipsi naturalẽ indidit.Et quid tandem est lex na-
turalis?Conscientiam nobis expressit,& per se discibi-
lem constituit bonorum & contrariorum scientiam.
Non enim opus habemus discere, quòd malum est for
nicatio,& bonũ continentia, sed ab initio hoc scimus.
Exod.20.c Et vt discas,quòd ab initio hoc scimus,legislator leges
Deute.5.b postea ferens,& dicens:Non occides : non intulit,ma-
lum enim cædes : sed simpliciter, non occides, inquit:
prohibuit enim peccatum duntaxat,nõ docuit.Quare
igitur qui dixit, non occides, non addidit quòd malũ D
cædes? quoniam præueniens conscientia nos hoc do-
cuit,& tanquam scientibus & intelligẽtibus ita loqui-
tur.Cum igitur de alio loquitur mandato , non nobis
noto per conscientiam facto,nõ tantum prohibet,sed
Exod.20.b & causam apponit. De sabbato itaque legem ferens, &
dicens:Septima die non facies opus: subiunxit causam
Deut.24.b quoque cessationis.qualem vero ? quòd in die septima
requieuit deus ab omnibus operibus suis, quæ cœperat
facere.Et rursum : Quoniam seruus fuisti in terra Ae-
gypti.Quare igitur, dic mihi, in sabbato quidem cau-
sam adiecit,in cæde vero nihil tale fecit? Quoniã hoc
quidem mandatum non de principalibus erat,nec per
conscietiam nobis exquisitis, sed particulare quoddã,
& temporaneum:propterea post hæc solutũ est.Neces-
saria vero,& vitam nostram continentia illa sunt: Nõ
occides,non fúraberis, non mœchaberis. Et ideo nul-

latenus hic causam ponit, nec rationem adducit : sed
sola opus esse putat prohibitione . Nec inde tantũ, sed
& aliunde vobis demõstrare conabor, quo modo per
se docilis erat homo ad virtutis cognitionem . Primũ
Adam patrauit peccatum, & post peccatum statim se
occultauit.Neque enim erant literæ,non lex,non Mo-
ses:vnde igitur nouit peccatum,vt se absconderet?nec
tantum se celat, sed & accusatus in aliũ conatur trans-
ferre causam , dicens : Mulier quam dedisti mihi so- *Gene.3.b*
ciam,dedit mihi de ligno, & comedi . Et illa rursus in
alium crimen transfert,serpentem scilicet. Cum enim
Adam dixisset: Vocem tuam domine audiui in paradi
so,& timui,eò quòd nudus essem,& abscõdi me : Deus
nõ statim factũ redarguit neq; dixit: quare enim de li-
gno comedisti?Sed quo modo ? Quis enim indicauit
tibi,quòd nudus esses, nisi quòd ex ligno, de quo præ-
ceperam tibi,ne comederes,comedisti?neq; tacuit, nec
aperte ipsum redarguit.Non enim tacuit, vt ipsum ad
peccati confessionem euocaret:nec vero manifeste re-
darguit, ne totum dei esset, & ille priuatus remaneret
venia,quę nobis ex confessione nascitur.Propterea nõ
dixit manifestè causam, vnde nuditas facta esset, sed
sub interrogationis forma sermonẽ profert,illum per-
mittens ad confessionem venire . Rursum in Cain &
Abel idem videre licet . Primum quidẽ primitias deo
ferebant laborum suorum . Non enim à peccato tan-
tum,sed etiam à virtute demonstremus, quòd amborũ
est capax discendorum homo. Quòd igitur homo pec
catum esse malum iam sciret,demonstrauit Adã:quòd
autem virtutem esse bonum etiam sciret, rursum Abel
manifestauit.Non enim ab vllo discens,neq; legem de
primitiis hæc differentem audiens, sed à conscientia
doctus,sacrificiũ illud obtulit.Propterea non descẽdo
ad posteros sermone , sed circa priores homines ver-
sor,quando nondũ literæ,neq; lex neq; prophetæ & iu-
dices,sed solus Adam cum filiis erat: vt discas quòd in
natura bonorum & contrariorum scientia prius erat
reposita . Vnde enim didicit Abel, quòd bonum esset
offerre,quòd bonũ deum venerari,& in omnibus gra-
tias agere?Quid igitur Cain,non obtulit?Obtulit qui-
dem & ipse,sed non similiter.Et hinc vero rursum cõ-
scientiæ cognitio apparet . quoniam enim honorato
inuidens de cæde deliberabat, dolosam celabat sen-
tentiam : & quid inquit ? Age egrediamur foras . Alia
figura:charitatis enim simulatio : sententia alia, fratri-
cidij enim deliberatio . Et nisi malum consilium puta-
bat,quare ipsum obumbrabat & post commissam ne-
cem rursum à deo interrogatus,Vbi est Abel frater tu-
us? inquit, nescio: nunquid custos fratris mei sum ego?
Quare enim negat ? Non patet quòd condemnabat
seipsum vehementer? Sicut enim ipsius pater se absco
derat, ita & hic negat : & post interrogationem ite-
rum inquit, Maior est iniquitas mea, quàm vt veniam
merear . Sed gentilis hæc non fert . Eia igitur , & ad
illum loquamur , & quod in creatione fecimus, non
scripturis tantum, sed etiam rationibus certamina cõ-
tra illos mouentes,hoc & circa conscientiam nunc fa-
ciamus. Etenim & Paulus hoc mouit argumẽtum ad-
uersus illos pugnans . Quid tandem est quod dicunt?
Nõ est nobis per se aperta lex in consci tia posita,nec
eam naturæ deus inseruit.Vnde igitur, vnde,inquam,
de nuptiis, de cædibus, de testamentis, de depositis,de
proximis non opprimẽdis, de infinitis aliis leges apud
eos scripserunt legislatores ? hi quippe præsentes fortè
à maioribus natu didicerunt,& illi à prioribus, & rur-

Universidad de Deusto
Biblioteca

sum à superioribus isti. Qui vero ab initio & primi apud eos leges tulerunt, à quo didicerũt: nõ patet, quòd à conscientia? neque enim dicere possent, quòd cum Mose fuerint, quòd prophetas audierint: quo modo enim qui gentiles erant? Sed patet, quòd à lege, quam hominem fingens deus, ab initio ipsi posuit, ab hac & leges posuerunt, & artes inuenerunt, & alia omnia: etenim & artes sic constitutæ sunt, postquã ad ipsas spõte deuentum est ab initio. Sic & iudicia, sic & pœnæ definitæ sunt: quod nempe & Paulus dicit. Quoniam enim & gentilium multi contradicturi erant, & dicturi: quo modo deus homines qui fuerunt ante Mosem iudicabat, non misit legislatorem, non legem tulit, nõ prophetam parauit, non apostolum, non euangelistã, quo modo ab ipsis pœnas exigit? Volens Paulus demõstrare, quòd per se discifacilem habebant legem, & agenda manifeste sciebãt, audi quid inquit: Cum enim gentes, quæ legem non habent, naturaliter ea quæ legis sunt, faciunt: eiusmodi legẽ non habentes, ipsi sibi sunt lex, qui ostendunt opus legis scriptum in cordibus suis. Quo modo sine literis? Testimonium reddente illis conscientia ipsorum, & inter se inuicem cogitationibus accusantibus, aut etiam defendentibus, in die qua iudicabit deus occulta hominum, secundum euangelium meum per Iesum Christum. Et iterum: Quicunq; sine lege peccauerunt, sine lege peribunt: & quicunque in lege peccauerunt, per legem iudicabũtur. Quid est, sine lege peribunt: non lege accusante, sed conscientia & cogitationibus. Si vero legem non habuissent conscientiæ, nec ipsos perire peccantes oportebat. Quo modo enim si sine lege peccauerunt? Sed cum sine lege dicit, non hoc dicit, quòd non habebant legem, sed quòd non habebant legem scriptam: naturæ vero legem habebant. Et rursum: Gloria autem & honor, & pax omni operanti bonum, Iudæo primum & Græco. Hæc autem dicebat, de superioribus loquens temporibus, quæ ante Christi aduentum fuerunt. Et Græcum hic vocat non idololatram, sed deum quidẽ solum adorantem: Iudaicarum vero obseruationum necessitati non deditum, sabbatismis dico, & circuncisioni, & variis purificationibus: sed sapientiam, & pietatem omnem exhibentem. Et rursum de eodem disserens, inquit: Et ira, & indignatio, & tribulatio, & angustia super omnem animam hominis operantis malum, Iudæi primum & Græci. Rursum hic Grecum vocat, obseruatione Iudaica liberatum. Si itaq; neq; legem audiuit, neque cum Iudæis conuersatus est, quo modo erit ipsi ira, & indignatio, & tribulatio malum operanti? Quoniam intus conscientiam habebat increpantem, & docentem & erudientẽ in omnibus. Vnde hoc manifestum? Ex his in quibus alios castigauit peccantes, leges tulit, iudicia constituit. Hoc igitur manifestans Paulus, de viuentibus in vicio dicebat: Qui cum iusticiam dei cognouissent, quoniam qui talia agunt, digni sunt morte, non solum qui ea faciunt, sed etiam qui consentiunt. Et vnde scierunt, quòd voluntas dei est, in improbitate viuentes puniri? Vnde? ex his in quibus alios iudicabant peccantes. Si enim malum esse nõ putes cædem, cum homicidam ceperis, sententia tua non punies: nisi malum esse putes adulterare, cum inciderit adulter, liberas ipsum à pœna. Si vero & in aliorum peccatis leges scribis, & pœnas definis, & seuerus es iudex: quam habere possis excusationem, in quibus ipse peccas, dicens, te agenda ignorare? Mœchati estis & tu & ille. Quare illum quidem punis, te vero venia dignum cẽses? Si enim malum nescias esse adulterium, neutrum puniri oportebat. Si vero alterum quidem punias, te vero pœnã effugere existimes: quo modo rationem habere posset, eorundem criminum reos non easdem pendere pœnas? Hoc igitur ipsum accusans Paulus dicebat: Existimas autem hoc ô homo, qui iudicas eos, qui talia agunt, & facis ea, quia tu effugies iudiciũ dei? Non est ita, nõ est. Ex iudicio enim, quod in alium protulisti, ex hoc te nunc deus iudicabit. Non enim profecto tu quidem iustus, deus autem iniustus. Si enim non despicis alium iniustum, quo modo deus despiciet? Si tu corrigis aliorum peccata, quo modo te deus non corriget? Si vero non tibi statim pœnam infert, ne ob hoc confidas, sed time magis. Sic & Paulus iusit dicens: An diuitias bonitatis eius, & patientiæ, & longanimitatis contemnis, ignorans, quoniam benignitas dei ad pœnitentiam te adducit? Propterea enim tolerat, non vt peior fias, sed vt pœnitentiã agas: si vero non vis, maioris materia vltionis tibi fit dei longanimitas sine pœnitentia permanẽti. Et hoc quippe manifestans, dicebat: Secundum autem duriciam tuã, & impœnitẽs cor thesaurizas tibi irã in die irę, & reuelationis iusti iudicij dei qui reddit vnicuique secundum opera eius. Quoniam igitur cuique secundum opera reddit, & legem propterea nobis naturalem indidit, & scriptam postmodum propterea dedit, vt pœnas exigat peccatorum, & recte agentes coronet. Multo itaq; studio, tanquam ad tremendum conuenturi iudicium, actiones nostras dispensemus, scientes quòd nullã assequemur veniã, si post naturalem, & scriptam legem, & doctrinam tantã, & admonitionẽ continuã, salutẽ nostram negligamus. Volo itaq; rursum de iuramẽtis vobis loqui, erubesco autẽ. Mihi quidẽ graue non est die noctuq; eadem vobis dicere: timeo autem, ne postquã vos his multis diebus admonuero, multum torporem vestrum damnabilem ostendam, qui in negocio tam facili continua egeatis admonitione. Nec tantum erubesco, sed & timeo vobis. Cõtinua nanq; doctrina aduertentibus salutaris quidẽ & vtilis, torpentibus vero damnosa & periculosa. Etenim quanto quis sæpius audierit, tanto maiorem vltionem attrahet, non faciens quæ dicuntur. Hoc igitur & Iudæis improperans, dicebat deus: Misi prophetas meos exurgens diluculo, & emittens, & neque sic exaudistis. Nos nempe ex multa solicitudine hoc faciamus, sed timeo ne die illa tremẽda obsit vobis omnibus hæc admonitio & consilium. Cum enim & correctio sit facilis, & cõtinue cõmonefaciens haud cesset, quid poterimus in excusationẽ dicere? vel quæ nos ratio ab vltione eripiet? Dic nempe mihi, si argentum abs te mutuũ dari contingat, nõ continue debitori occurrens ipsum mutui commonefacis? Hoc & nunc fac, & quisque putet argentum sibi proximum debere, huius scilicet mandati expletionẽ, & occurrens solutionis ipsum commoneat, sciens quòd nõ paruum nobis repositum est periculum, fratrum curã non agentibus. Propterea & ego eadem dicens nõ desisto. Timeo enim, ne illa audiam die: Improbe serue & nequã oportebat te erogare argentũ meum nummulariis. Ecce enim erogaui, nõ semel neq; bis, sed sæpius: vestrum vero reliquum est fœnus reddere. Vsura vero est, auditæ monitionis per opera exhibitio: etenim dominica sunt, quæ erogantur. Ne igitur negligenter suscipiamus, sed cum diligentia depositum cõtineamus, vt cũ multa operatione ipsum illo die reddamus. Nisi enim & alios in idem meritum induxeris, audies vocem

Roma. 2. c

Roma. 2. d

cem illam, quam audiuit qui talentum defodit. Sed vobis ne eueniat hanc audire, sed aliam vocem, quam operanti reddidit Christus, dicens: Euge serue bone & fidelis, quoniam super pauca fuisti fidelis, supra multa te constituam. Hanc autem audiemus vocem, si idem cum illo studium exhibuerimus: idem vero studium præstabimus, si hoc quod dico, fecerimus. Cum adhuc feruens est auditus in vobis, egressi exhortamini inter vos: & sicut disiungimini quisque cum salutatione, sic cum admonitione quisque domum recedat, & dicat proximo: Considera & recordare, quo modo mandatum custodias, & omnino vincemus. Cum enim & amici te dimiserint cum tali consilio, & domum profectum rursum eadem vxor admoneat, & solos perseuerantes oratio nostra contineat, celeriter hanc consuetudinem improbam expellemus.

Noui quidem quòd admiramini quare tantum de hoc mandato studium faciam: verum adimplete mandatum, & tunc dicam. Interim quippe illud dico, quòd lex quidem diuina est hoc mandatum, & ipsum transgredi non est tutum. Si autem enauatum videro, & aliam vobis causam commemorabo hac non minorem, vt discatis, quòd iuste tantum pro hac lege studium exhibui. Hora vero iam per supplicationem sermonem absoluere. Communiter igitur omnes dicamus: Deus nolens tam mortem peccatoris, quàm vt cõuertatur & viuat: & hanc & alias leges omnes nos expedientes, dignare sic assistere tribunali Christi tui, vt fiduciam multam assecuti, in regnum perueniamus ad gloriam tuam: quoniam te decet gloria, honor & potestas, vnà cũ vnigenito filio tuo, & sancto spiritu, nũc & semper, & in secula seculorum, Amen.

Gratiarum actio ad deum de Mutatione tristium, & commemoratio ad vltionem prorũ actorum propter seditionem, & punitorũ. Similiter vero rursus expositio de hominis creatione: & quòd legem accepit naturalem: & de explenda iurandi continentia. Homilia XIII.

AB eodem principio, & iisdem proœmiis, quibus heri & nudiustertius cœpi, & hodie incipiam. Dicam & nunc: Benedictus deus, quale præteritum vidimus quatriduum, & quale nunc videmus præsens: quanta in illo obscuritas tunc erat? quanta nunc in presenti tranquillitas? Tremendũ in ciuitate tribunal illud, & omnium corda conquassauit, & nocte fecit diẽ nihilo esse meliorẽ, non radiis obtenebratis, sed tristicia & timore oculos offuscantibus vestros. Vt igitur & nos maiorẽ capiamus voluptatem, pauca eorum quæ tunc acciderunt, cõmemorare volo. Et vobis enim, & posteris omnibus vtilem horũ esse video narrationẽ: quoniã & de naufragio saluatis iucundũ est fluctuum meminisse, & tempestatis, & ventorum, postquam in portũ nauigauerint: & valetudine detentis, desiderabile post ægritudinẽ, febres, per quas paulominus ad mortẽ venerunt, aliis narrare. Cũ enim grauia præterierint, voluptatem habet eorũ commemoratio, anima non amplius formidante, sed maiorem capiente delectationẽ. Continua enim præteritorum memoria malorũ præsentẽ tranquillitatẽ diligẽtius cognosci facit. Postq; enim ciuitatis maior pars præ timore & comminatione illa ad deserta & fauces montium & occulta locorũ transmigrauit, metu ipsos vndiq; cogente: inanes quidẽ mulieribus erãt domus, vacuum vero viris forum. Vix autẽ duo vel tres euntes in medio sese videbant, & ipsi tanquã animati mortui circumeuntes. Abibamus in forum iudiciale gestorum finem visuri: & collectas ciuitatis reliquias videtes, illud omnium maxime admirati fuimus, quòd multitudine circa fores morante tanquam præsente nemine, silentium erat profundissimũ, omnibus inter sese respicientibus & nemine assistentẽ interrogare, aut quicquã audire ab illo audente. Proximum enim quenq; suspectum habebat: quoniã multi iam præter omnẽ spem ex medio rapti foro intus coërcebanttur. Et omnes communiter in cœlum aspiciebamus, & manus extendebamus cum silentio superne subsidium expectãtes, & deo supplicantes, vt iudicãdis adesset, & iudicantium corda mulceret, & mitem faceret sententiam. Et sicut qui naufragantes à terra vident, accedere quidem, & manum porrigere, & ærumnam releuare non possunt, cũ vndis arceantur: extrinsecus autẽ ab ipsis littoribus manus extendentes & lachrymantes, deum orant vt assistat fluctuantibus: Ita & hic tacite omnes mente deum inuocabãt, petentes, vt ad tribunal velut in fluctus adductis manum porrigeret, nec sineret nauigium submergi, nec in extremum naufragium, iudicantium solueret iudicium. Et hæc quidem erant pro foribus. Postquam vero interiorem aulam introiuimus, rursus alia his terribiliora vidimus, milites armatos ensibus & claris, & multam interius iudicantibus quietem præstantes. Quoniã enim necessarij illorũ omnes, & vxores, & matres, & filię ante fori ianuã constiterãt, vt si eueniret quempiam ad mortẽ duci, nemo ærumnæ spectaculo accensus, tumultũ & turbationẽ vllam faceret, omnes procul arcebant milites, ipsorũ mentem pauore præoccupãtes. Quòd autẽ omniũ maxime miserabile, mater & soror cuiusdam, qui intus iudicabatur, ad ipsa iudicantium vestibula iacebant, se humi sternentes, & communes omnibus factæ circunstãtibus spectaculũ, oculos velatæ, & tantum duntaxat erubescentes, quantum calamitatis necessitas permittebat: neq; aderat ipsis ancillula, non vicina, nõ amica, non vlla necessariarum alia, sed solę cũ vestibus abiectis in medio tot militum assumptæ, per humum se trahentes circa ipsas fores, interius sedentibus grauiora patiebantur, carnificum vocem audientes, verberum sonitũ, cęsorũ luctũ, tremendas iudicantiũ minas, & per flagellatorũ singultũ grauioribus quàm illi doloribus hæ conficiebantur. Quoniam enim in illorũ testimoniis criminũ proditio pericli tabatur, sicubi quẽpiã flagellari, vt reos dicerẽt, sentiebant, & vlulare: in cœlum respicientes deum orabãt, vt illi fortitudinẽ & tolerantiã daret, ne necessariorũ suorũ salus proderetur aliorũ infirmitatibus acrẽ verberum dolorẽ ferre non valentiũ: & tale quid rursum, quale fluctuantibus solet, accidebat. Sicut enim illi, si quando vndæ impetum videãt eminus insurgentẽ, & paulatim crescentẽ, & nauẽ submergere minantẽ, etiã priusq; ipsi propior fiat, præ timore mortui sunt: Sic & illæ si quando voces & vlulatus audiebant emitti, veritæ ne tormenta fugientes, qui testimonium dicere cogebantur, contra necessariorũ aliquem dicerent, infinitas ante oculos mortes videbant. Et erat cernere intus tormenta, extra tormenta: illos nempè carnifices, has vero naturæ torquebat imperiũ, & viscerum compassio, & intus luctus, & extra luctus: intus eorum, extra necessariorum. Immo verò non ipsi tantum, sed & ipsi iudicantes corde lugebãt, & omnibus grauiora patiebantur, tam acerbæ calamitati ministrare coacti. Ego autem assidens & hæc cernens, quòd mulieres & virgines thalamis assuetæ, nũc commune cunctis spectacu-

Universidad de Deusto
Biblioteca

ctaculum factæ sunt, & molli assuetæ strato, terrã pro strato nunc habent,& tantum nactæ obsequiũ ancillularum,eunuchorũ & reliquæ totius vanitatis,nũc omnibus illis priuatæ ad omniũ pedes prosternuntur, singulos orantes aliquid iudicandis in auxiliũ cõferre, & communẽ aliquẽ misericordiæ quæstũ omnibus fieri, illud dixi Salomonis: Vanitas vanitatũ & omnia vanitas. Videbã enim & hoc ipsum,& aliud verbum ad ipsa peruenientes opera,quod dicit quòd omnis gloria hominis,tanquã flos fœni:siccatum est fœnum, & cecidit flos. Etenim diuitiæ tunc,& generositas, & claritas, & amicorũ præsentia, & omnia vitæ adiumenta redarguebantur, peccato & iniquitate cõmissa omnem hãc opem subuertẽte: & sicut auicularũ mater pullis sublatis veniens,& nidum inanẽ comperiẽs,suos quidẽ pullos captos eripere non potest, venatoris autem manus circumuolans, per hoc ipsi dolorem suum demõstrat: sic & illæ mulieres tunc faciebant, raptis sibi domo filiis,& interius tanquam in rete quoddam vel laqueum arreptis, accedere quidem,& eripere captos non poterant:sed circa fores ipsas se volutando, & lugendo, & gemendo & spiculatoribus propinquare tentando dolorem demonstrabant. Hæc equidem tunc aspiciens, in illius tremendi iudicij cogitationem veni, & intra me dicebam: Si ab hominibus iudicantibus non mater,non soror,nõ pater,non alius quispiam,licet à perpetratis immunis, iudicatos eripere potest, quis in tremendo Christi iudicio nobis adstabit iudicandis?quis in vocem erumpere audebit? quis abductos ad intolerabiles pœnas eripere valebit? Atqui ciuitatis primarij, qui tunc iudicabantur, erant: & ipsum nobilitatis caput.Attamen læti fuissent,si quis eis dedisset, vt amittentes omnia, & si oporteret, ipsam libertatem, præsenti vita potirentur. Die vero iam exacto profundissimõque facto vespere, cum iudicij finis expectaretur, in maiori erant omnes anxietate,& à deo petebant dilationem aliquam & prorogationẽ fieri, & iudicantiũ animo immittere, vt ad imperatoris sententiam referrent exquisitorum cognitionẽ, fore enim fortasis aliquod bonũ ex hac dilatione. Et cõmunes à populo supplicationes ad benignas dei aures emittebantur, vt saluaret reliquias ciuitatis,nec ipsam à fundamentis penitus euersam negligeret. Nec videre licebat quenquam non hæc cum lachrymis clamantem. Veruntamen nihil propterea iudices interius causas audientes tũc inflexit:sed vnum solum respiciebant, vt diligens cõmissorum quæstio fieret,& postremo catenis ipsos iniectis in carcerẽ per mediũ forũ agebant, homines equos domi alentes, brauia proponere solitos, aliaq; innumera valentes clariora numerare officia, & substantias populabantur, & in omnium foribus proscriptionis tabulas cernere licebat. Et horum vxores paterna domo eiectæ,singulæ illud vxoris Iob per opera implebant:domum enim ex domo & locũ ex loco circũibant, diuersorij indigentes: nec enĩ hoc ipsum erat ipsis facile reperire,vnoquoque timente,& tremescente quempiam reorum necessarium suscipere,& curæ habere. Veruntamen tot illata passi,omnibus his contenti erãt, quoniam vita non exciderant præsenti. Et neq; pecuniarũ mulcta, neq; ignominia,neque tanta traductio, neque quodcunq; aliud huiusmodi ipsos mordebat. Calamitatis enim magnitudo, & maiora his patiẽdi expectatio,eorum animos philosophari tantũ effecit. Et tũc discebant,q̃ facilis sit nobis virtus habilis & expedibilis, & quòd per nostrum dũtaxat neglectum laboriosa res esse videtur. Hi enim qui paulo ante modicarum mulctam pecuniarum non æque tulerũt,mox maiore pressi formidine, cum omnia sua amississent, ac si thesaurum inuenissent,sic se habebant, quoniam animam nõ perdiderant. Itaque si futuræ sensus gehennæ nos teneret, & intolerabiles illas cogitaremus pœnas, etiam si rem, & animam, & corpus dei legibus tradidissemus, non doleremus,scientes quòd maiora lucrabimur, futurorum malorum absolutionem. Forte cor vestrum non parum dictorum deploratio molliuit: sed ne feratis ægre: etenim quoniam subtiliores sum aggressurus sententias, & mollioris indigeo mentis,hoc feci de industria,vt narrationis timore mens vestra omni tor pore excusso, ab omnibus exurgens vitæ curis, multa cum facilitate in animę profundum dicendorum virtutem demittat: satis quippe & prius vobis sermo demonstrauit, quòd naturalis nobis est insita lex bonorum & contrariorum. Vt autem manifestior nobis fiat demonstratio, in eadem & hodie sermonum materia iterum desudabimus. Quòd ab initio deus hominem fingens, vtraque dignoscentem fecit ipsum, demonstrant omnes homines: subiectos quippe nobis veremur peccantes omnes. Et sæpe dominus ad meritoriam vadens mulierem, postea seruorum quempiam dilectorum intuitus erubuit, & ab hac improba via recessit. Rursum ab aliis taxari nequiciæ nominibus,contumeliam id esse dicimus:& si ægre feramus,in iudiciũ eos qui id fecerũt,trahimus. Ita scimus,quid nempe vicium,quid vero virtus. Hoc quippe ipsum & Christus declarans,& demonstrans quòd nihil nouum,aut nostram transcendens naturã sancit:sed quod olim præueniens conscientiæ indiderat nostræ, post multas illas beatitudines ita dicebat: Quæ vultis vt faciant vobis homines, hæc & vos facite ipsis. Non opus est multis sermonibus,inquit, neq; prolixis legibus, nec varia doctrina,voluntas tua sit lex. Vis beneficia capere?confer beneficium alteri. Vis misericordiam consequi?miserere proximi. Vis laudari?lauda alium. Vis amari?ama. Vis partibus primis potiri?cede illis prius alteri. Tu sis iudex,tu sis vitæ tuæ legislator. Et rursum quod odisti,alij ne facias. Per hoc quidem à malo fugam induc it,per illud autem virtutis operationem. Odisti contumeliam pati?ne alium afficias contumelia. Odisti inuidiam pati?neque tu alteri inuideas. Odio habes falli? neq; tu fallas alium. Et in omnibus vero generaliter si hæc duo verba retineamus,alterius disciplinæ non indigebimus. Virtutis enim cognitionem indidit animę nostræ,actionem vero & bonam operationem voluntati nostræ concessit. Fortasis obscurum est quod dicitur: igitur idipsum manifestius reddere conabor. Vt sciamus,quòd bonum est modestia, nõ opus habemus verbis,neq; doctrina:nam in natura cognitionem hãc habemus, nec opus est cum laboribus aut fatigationibus circumire & quærere,si bonum est modestia & vtile:sed communi sententia omnes hoc confitentur, & nemo dubitat de virtute. Sic & adulteriũ malum esse putamus,& neque hic laboribus & disciplina nobis est opus,vt peccati huius malicia noscatur, sed omnes in huiusmodi sententiis sumus per nosipsos docti. Et virtutem licet ipsam non obeamus,commendamus: sicut vicissim vicium, licet operemur, odimus. Et hoc fuit maximum dei beneficium,vt conscientiam quidẽ nostram & voluntatem,interim & ante actionem virtuti applicaret,impugnari autem sineret improbitate. Sicut igitur dixi,horum quidem amborũ cognitio omnium

Ecclesi.a

Esa.40.b

Ecclesi.13.a

nium hominum conscientia insita est, nec vllius indigemus præceptoris ad hæc discenda. Recta vero operatio iam laboribus,voluntati,& studio data est. Quare vero tandem? Quoniam si totum naturæ tribuisset, sine coronis & præmiis fuissemus. Et sicut bruta virtutum quas habent,mercedem aut laudem capere nõ debent,sic & nos,si horum aliquid à natura habuissemus. Naturæ enim munera,nõ habentium, sed datoris sunt laus & commendatio. Igitur nõ totum naturæ permisit:propterea rursum voluntatẽ totum põdus suscipere non concesit,& cognitionis,& emẽdationis,ne à virtutis laboribus abhorreret:sed dictat quidem ipsi conscientia quæ sunt agẽda,ad operationem vero ipsa de suo labore affert. Et quòd bonum quidẽ est, moderate viuere,sine labore nouimus:naturalis enim est cognitio. Modestiam vero non possumus exercere, nisi labo rantes & cupiditatem refrænantes,& multum subeuntes laborem. Non enim hoc quoq; nobis adest à natura,sicut cognitio,sed opus habet sedulitate, & studio. Nec solum ita nobis põdus releuauit,sed & alio modo rursum & ipsorũ meritorum quædam naturalia nobis inesse sinens:etenim vnà cum his, qui contumeliã patiuntur, indignari, naturale omnes habemus: statim quippe infestantibus efficimur inimici, licet ipsi nihil simus passi:& gratulari defensione & auxilio patientibus,& in alienis calamitatibus affligi, & charitate multa delectari. Etsi enim rerũ circunstantiæ pusillanimitatem quandã inducere videtur,habemus tamen communem inter nos amorem. Et hoc quidam sapiens innues dicebat: Omne animal amat suũ simile, & homo proximum suum. Multos autẽ & alios præter conscientiam præceptores nobis deus præposuit: etenim patres filiis,& dominos seruis, & viros vxoribus, & doctores discipulis, & legislatores & iudices subditis, & amicos amicis. Sæpe vero & ab inimicis non minus lucramur, quàm ab amicis:cum enim nobis peccata exprobrauerint,etiam inuitos in ipsorum correctionem excitant. Tot autem doctores nobis proposuit, vt facilis nobis vtilitatis inuentio & reparatio fieret, multitudine ad id compellentiũ non permittente nos à conferentibus nobis excidere. Etenim si parẽtes cõtẽnamus,magistratus timentes,erimus omnino mitiores. Et si illos in peccatis despiciamus, nunquam conscientiæ increpationem effugere possumus. Et si hanc aspernemur & repellamus,multorũ suspicionẽ timentes,meliores erimus: si ad hanc non erubescimus, insitus legum timor vel inuitos nos castigat: & eos qui quidẽ iuuenes sunt, magistri & patres,adultos vero legislatores & principes in curam suã sumentes cõponunt: Seruiq; segnius se habentes præter dicta,& à dominis necessitatem modestiæ seruandæ habẽt,& mulieres à viris,& multi vndique generi nostro muri sunt,ne facile in vicium dilabamur,& cadamus. Ad hæc autem omnia & ægritudines,& negociorum pressuræ nos docent: etenim & paupertas cohibet, & mulcta castigat, & periculũ corripit & multa alia huiusmodi. Non terret te magister? non pater?non princeps?non legislator?non iudex? nõ te confundit amicus?non te mordet inimicus?non castigat dominus?non docet maritus?non corrigit conscientia?sed ægritudo sæpe superueniẽs corporalis omnia correxit,& mulcta audacem fecit humaniorem:& quod profecto maius est, non tantũ nobis, sed & aliis accidẽtia mala magnopere nos adiuuare consueuerũt: & quidã,ipsi quidẽ graue nil passi,alios vero puniri cõspicati,nõ minus illis castigati sunt. Hoc & in benefactis quis videat euenire. Sicut enim dũ puniuntur mali,alij meliores efficiuntur:sic bonis bene se gerentibus multi ad similẽ zelum inducuntur. Quod & in iuramẽtorum fuga contigit:multi enim alios intuiti malã deposuisse iurandi consuetudinem,studium imitati sunt, peccatũq; vicerunt:propterea & nos promptius eandẽ tangimus admonitionẽ. Nemo enim mihi dicat,quòd multi correcti sunt: hoc non est quod quæritur,sed vt omnes. Quousque hoc non videro, respirare non possum. Pastor ille centũ oues habebat, & vna amissa,non sensit de nonagintanouem salute delectationem, donec perditam inuenit,& gregi restituit. Nam cernis & in corpore hoc fieri: si enim vel vnguem solum offendentes subuertimus, totum corpus membro condolet. Ne hoc igitur dicas,quòd pauci quidã relicti sunt, qui non sunt correcti: sed illud considera, quòd isti pauci non correcti multos corrumpunt alios. Etenim & apud Corinthios vnus erat fornicatus, & tamen tãtum gemebat Paulus, tanquam tota perdita ciuitate: & meritò.sciebat enim quòd illo nõ correcto, vicium serpens & alios omnes inuaderet. Vidi nuper in iudicio victos, & per medium forum abductos illos illustres viros: & quibusdam contumeliæ excessum admirantibus, nihil admirari oportet, alij dicebant. Vbi enim capitis deuotio, dignitas nihil prodest. Nonne igitur multo magis,vbi sit impietas,nihil dignitas adiuuat? Hæc igitur cogitantes, nosipsos excitemus: nisi enim studium adhibueritis vos,à nobis omnia aguntur superflua. Quid ita tandem? quoniam nõ sicut reliquæ artes, ita est docendi vis. Argentarius enim qualecunque vas excuderit & reposuerit, tale postridie reuersus iterum inueniet: & ærarius & marmorarius, & artificum quisque quale proprium opus dimiserit, tale rursum recipiet. Circa vos vero non ita, sed contrarium omnino: non enim inanimata vasa, sed animas cudimus rationales. Propterea non tales vos inuenimus, quales relinquimus, sed postquã susceptos labore multo reformauerimus & correxerimus, & effecerimus feruentiores, egressos negociorum circunstantia vos vndique circuncurrens rursum peruertit, & maiorem nobis præbet difficultatem. Idcirco supplico & oro,manum porrigatis,& quantum ego hic ad correctionem vestram studium facio, tantum vos hinc digressi, circa salutem vestram curæ demonstretis. Vtinam posset fieri, vt ego pro vobis bene mererer,& meritorum brauia vos caperetis, nec tantum vos vexassem. Sed quid faciam? Hoc impossibile est, cuique enim secundum opera sua retribuet. Sicut igitur mater filium febricitantem cernens, dolenti & ardenti assistens,lugens ægrotanti dicit filio: vtinam fili febrem ego suscipere possem,& in me flammam attrahere. Sic profecto & ego dico nunc: vtinam possibile esset me pro vobis laborantem omnibus recte agere. Sed non licet hoc, nõ licet,sed quenque necesse est à se commissorum rationem reddere: neque videre est alium pro alio puniri. Propterea doleo & lugeo, quòd vobis die illo accusatis assistere non potero,maxime cum neque mihi fiducia apud deum sit tãta:si vero & fiduciam haberem nõ sum Mose sanctior,neque Samuele iustior,quos ad virtutis tantum peruenientes,non permisit posse quid Iudæos adiuuare, quòd nimio torpori seipsos illi dedissent. Quoniam igitur ex propriis operibus punimur & saluamur: studeamus, quæso, cum aliis omnibus & hoc explere mandatum, vt cum bona spe hinc abeũtes promissa bona assequamur, gratia & benignitate do-

Matt.18.b

1.Cor.5.a

Ecclesi.29.c

Hiere.15.a

Universidad de Deusto
Biblioteca

mini nostri Iesu Christi, per quẽ, & cum quo patri gloria, vnà cum sancto spiritu nunc & semper, & in secula seculorum, Amen.

Populo omni ab angustia liberato, & constituto in fiducia, quidam rursum ciuitatem rumoribus tremẽdis turbauerunt, & de iuramentorũ abstinẽtia admonitio. Idcoque & de Ionatha & Saule, & Hiepthe historia producta est & demonstratum, quòd ex vno iuramento fiunt multa periuria.

Homilia XIIII.

NOn parum ciuitatẽ nobis heri diabolus perturbauit, sed & deus nos iterum non parum consolatus est, ita vt & quisq; nostrũ opportune dicere posit illud propheticum: Secũdum multitudinẽ dolorũ meorũ in corde meo consolationes tuæ lætificauerunt animã meam. Nec tantum consolando, sed & perturbari permittendo prouidentiam nobis suã deus exhibuit. Quod enim nunquã dicere destiti, hoc & hodie dicã, quòd non tantũ malorũ absolutio, sed & horũ permisio fit ex dei beneuolẽtia. Cũ enim nos ad torporẽ declinantes viderit, & ab ipsius familiaritate relilientes, & spiritualiũ nullã rationem facientes, paulum nos dereliquit, vt ita castigati, ad ipsum studiosius redeamus. Et quid admiraris, si circa nos torpentes hoc facit, quippe cũ & Paulus & in se & in discipulis suis hãc tentationũ causam esse dixerit? Etenim ad Corinthios secundã mittẽs epistolã, sic dicebat: Nolo vos ignorare fratres de tribulatione facta nobis in Asia, quòd supra modum grauati sumus supra virtutẽ, ita vt tæderet nos etiã viuere, sed ipsi in nobisipsis responsum mortis habuimus. Tam magna nobis, inquit, incubuere pericula, vt viuere abominaremur, nec amplius speraremus vllã fore bonã mutationẽ, nisi mortem omnino expectare. Hoc enim illud est, Ipsi in nobisipsis responsum mortis habuimus: sed tamen post tantam desperationẽ depulit deus procellã, & nubem abegit, nosq; ex ipsis mortis faucibus eripuit. Mox demonstrans quòd concedere, vt in tantũ incideremus periculum, multæ erat prouidentiæ opus, ex tentationibus etiã lucrum cõmemorat. Hoc autẽ erat, cõtinue ad ipsum respicere: & nil magnum sapere, & nõ extolli. Propterea cũ dixisset, quòd ipsi in nobisipsis responsum mortis habuimus, & causam intulit. Quæ vero hæc est causa? Vt nõ simus fidentes in nobis, inquit, sed in deo, qui suscitat mortuos. Dormitantes enim nos, & degrauatos expergefacere solet, & excitare, & religiosiores facere tentationũ natura. Cum igitur videris dilecte tentationem nunc quidem extinctã rursum autem accensam, ne concidas, neu refugias: sed bonam spem teneamus, illud intra nos ratiocinantes, quòd nõ perosus, nec auersatus deus nos inimicorum manibus tradit, sed studiosiores, & sibi magis familiares facere volẽs. Ne igitur retrocedamus, nec mutationẽ in melius desperemus, sed celerrimam speremus fore tranquillitatem, & omnium quibus agitamur tumultuũ finem in deum proiicientes, rursum consueta attingamus, solitamq; in medium doctrinã producamus: rursus enim vobis de eadẽ materia dicere volo, vt de mẽte vestra improba iurandi consuetudo radicitus euellatur. Idcirco necesse rursum ad eandẽ confugere supplicationem. Etenim antea vos rogaui, vt Ioannis caput abscissum adhuc calido cruore destillans sumẽtes, sic domum quisq; suam redeatis, & putetis ante oculos habere ipsum vocẽ emittentẽ & dicentẽ: Odio habete iugulatorem meũ iuramentũ. Quod increpatio nõ fecit, hoc fecit iuramentum: quod ira non potuit tyrãnica, hoc periurij necessitas effecit. Et quando nempe omnibus publice audientibus arguebatur, increpationem generose tulit tyrannus: cum vero se in iuramentorum necessitatẽ adegit, tunc illud beatum caput abscidit. Hoc ipsum igitur & nunc peto, & petere nõ desistam, vt quocunque abierimus, hoc gestantes caput abeamus, & omnibus clamans ostendamus, & iuramẽta vituperans. Quanuis nanque valde simus ignaui & negligẽtes, capitis illius oculos intuiti, terribiliter nos respicientis, & minantis iurantibus, fræno omni vehementius per timorem huiusmodi repressi, cohibere & auertere facile poterimus linguã à iurandi præcipitio. Nec enim hoc solum habet mali iuramentum, quòd & temeratum, & seruatum iuratos pœnæ facit obnoxios, quod in nullo peccatorum alio accidere quispiam videt: sed & aliud non minus isto malum. Quod autem hoc est? quòd neque volentibus, neque studentibus sæpius possibile est bene iurare. Primo quippe continue iurans, & volens & inuitus, & nesciens & sciens, & serio & ioco loquens, & ab ira sæpe elatus, & à multis aliis, omnino peierabit. Et ad hæc contradicet nemo, vsque adeo est concessum & manifestum, quòd multum iurantem & periurum esse necessarium est. Secundo quòd etsi non raptus, aut inuitus aut ignorans hoc patiatur: ab ipsa rei natura, & voluntarius & sciens omnino peierare cogetur. Sæpius igitur nobis prandentibus, & seruorum aliquo peccante, se illum flagellaturam vxor iurauit, mox vir contrarium iurauit, & restitit contendens, nec permittens. Hic quicquid fecerint, necesse est omnino periurium constitui: nec enim volẽtibus ipsis & studentibus iam est possibile custodire iuramentum. Sed quicquid fiat, ipsorum alter periurij reus fiet, vel potius ambo, hoc scilicet modo, quem dicam: hoc enim est admirabile. Iuratus flagellare seruum vel ancillulam, postea prohibitus, & ipse peierauit, quoniam non fecit quod iurauit: & prohibẽtem ac iuramenti veritatem impedientem periurij crimine alligauit. Non enim peierantes tantum, sed aliis quoque necessitatem hanc afferentes, eorundem rei sunt criminum: nec domi tantũ, sed & in publico hoc quispiam fieri videret, & in pugnis maxime, quãdo inter se pugnantes contraria iurant: hic quidem verberare, ille vero non verberari: hic quidem pallium auferre, ille vero non permittere: hic quidẽ argentum recipere, ille vero non reddere: & multa vero alia contẽdentes iurant huiusmodi. Hoc vero & in officinis, & ludis quispiam euenire videt. Sæpius quippe artifex discipulum comedere & bibere non prius se permissurũ esse iurauit, quàm totum opus iniunctũ expediret. Hoc autem & pædagogus sæpe in puerum, & in ancillã domina fecit. Et necesse est superueniente vespere, & opere non impleto, vel fame non expedientes absumi, vel iuratos omnino peierare. Malignus enim dæmon ille bonis semper nostris insidians asistit: quia iuramentorum necessitatem audiens, in torporem obnoxios impellit, vel aliam molitur difficultatem, vt non impleto opere, & plagæ & contumeliæ, & periuria, & infinita alia mala fiant. Sicut enim pueri funiculum longum & corruptum ex contrario inter se trahentes cum multo impetu supini omnes cadunt, funiculo per medium disrupto, & hi quidẽ capite, hi vero alia corporis parte feriuntur: sic & inter se contraria iurantes, iuramento pro rerum necessitate disrupto, in periurij barathrum vtrique cadunt, hi quidẽ peierãdo: hi vero periurij

Psal. 93. d

2. Cor. 1. b

iurij causam aliis præbendo. Et vt hoc non tantum ex his quæ quotidie in domibus & plateis fiunt, sed etiam ex ipsis scripturis fiat manifestum, antiquã vobis quandam narrabo historiam dictis conuenientem. Hostes aliquando Iudæorum aggresso Ionatha (hic autem erat Saülis filius) hos quidem trucidante, illos vero in fugam conuertente: volens Saül huius pater amplius contra reliquos exercitum excitare, & facere ne prius absisteret, quàm omnes opprimeret, contrarium quàm voluit, fecit, iuratus neminem vsque ad vesperam panem comedere vsque ad hostium vltionem suorum. Quid nẽpe hac re stultius fieri posset? Fatigatos enim, & labore multo pressos milites cum refocillare debuisset, & recentiores hostibus immittere, hostibus grauius ipsos habuit, per iuramenti necessitatem fami grauissimæ ipsos tradens: periculosum quippe de seipso quempiam iurare, sæpius enim à rerum circunstantia cogimur: aliorum autem sententiam iuramentorum suorum necessitate comprehendere, multo periculosius, & maxime cum non de vno, aut duobus vel tribus, sed de multitudine quis infinita iuret: sicut tunc Saül inconsiderate, neque quòd verisimile erat, ex tanto numero vnum saltem iuramentum transgredi cogitauit, neque quòd milites, & milites pugnantes, & multum à disciplina alieni ventrem vincere nesciunt, & maxime cum labor sit plurimus. Sed hæc omnia ille despiciens, tanquam de solo tantum seruo iurans, quem facile cohibere posset: sic de omni ratiocinatus est exercitu. Et ideo tantum diabolo aditum aperuit, vt non tantum duo, & tria, & quatuor, sed & multo plura hoc ex iuramento periuria texeret. Sicut enim cum nihil omnino iuramus, omnes ipsi aditus obstruimus: ita si vnũ duntaxat iuramentum emiserimus, ipsi magnam infinita componendi periuria potestatem præbemus. Et sicut catenas complicantes, si caput qui teneat habeant, facile & diligenter totam expediunt nodorum seriem: si vero faciens hoc adsit nemo, nec exordium aggredi possunt: Eodem certe modo diabolus quoque peccatorum nostrorum catenas nectens, nisi à lingua nostra principium caperet, nec aggredi quidem posset: si vero nos principium duntaxat fecerimus, velut manu, lingua, iuramentum nobis retinentibus, cum multa iam licentia malignam artem suam exercet, ex vno iuramento innumera componens & texens periuria: quod profecto & nũc in Saüle hic effecit. Aspice nempe qualis hoc iuramento laqueus exoritur. Syluam præteribat exercitus fauum habentem, & fauum ante faciem populi, & ingressus est populus ad fauum, & transibat loquens. Vidisti quanta voragὁ? Mensa extemporanea, vt & accedendi facilitas, & nutrimenti suauitas, & latendi spes in iuramentorum præuaricationem ipsos alliceret. Nam fames, & labor, & tempus (omnis enim, inquit, terra prandebat) tunc ad præuaricationem impellebant. Fauorum vero aspectus quoque intentionem soluens, extrinsecus ipsos inuitabat. Mensæ enim tum iucunditas, tum facilis apparatus, & deprehendendi furti difficultas omnem sapiẽtiam fallere poterant. Si nempe carnes fuissent, quas elixare vel torrere oportebat, non tantum ipsorum animos allexissent, cum in ipsis coquendis, & ad escam præparandis cessare, & tardare, & deprehendi expectare oporteret: nunc vero nil erat tale, sed mel solum, vbi occupationis nullius talis opus erat. Sufficiebat autem summum digitum intingentem nutrimenti partem capere & latere. Veruntamen illi cupiditatem continuerunt, nec intra se dixerunt, Quid autem nobis curę est? Nunquid enim quisquam nostrum hoc iurauit? ille inconsideratorum pœnas dabit iuramentorum. Quare nanque iurabat? Sed nihil huiusmodi cogitarunt, sed cum multa transibant reuerentia: & cum tot essent ipsos allicientia, disciplinam seruabant, & transibat populus loquens. Quid est, transibat loquens? dolorem verbis consolantes inter sese loquebantur. Quid igitur postquam omnis populus disciplinam seruauit? Num nihil amplius actum est, & seruatum iuramentum. Nec ita quidem seruatum est, sed temeratum. Qualiter autem, & quo modo, statim audietis: vt & omnem diaboli artem addiscatis. Ionathas enim, qui non audierat patrem suum iurantem, extendit summitatem sceptri, quod habebat in manu sua, & intinxit in fauum mellis, & conuertit manum suam in os suum, & respexerunt oculi eius. Vide quem ad periurium impulit, non vnum militum, sed ipsum iurati filium: nec enim periurium patrare tantum volebat, verum & filij cædem componebat. Et hoc à longe moliebatur, & naturam ipsam contra seipsam diuidere festinabat: & quod olim in Hiepthe fecerat, hoc & postea facere sperabat. Etenim ille deo pollicitus se primum sibi occursurum post belli victoriam iugulaturum, in filiæ necem cecidit. Filiolam enim primam sibi occurrentem immolauit, & deus non prohibuit. Et noui quidem, quòd infidelium multi crudelitatem & inhumanitatem nobis improperant propter hoc sacrificium. Ego vero multæ prouidentiæ & clementiæ demonstratione permissionem in hoc sacrificio factã esse dicerem: & quòd generis nostri curã gerens, cædem nõ prohibuit. Si enim post votum & promissionem illam sacrificium prohibuisset, multi etiam post Hiepthe deum sperantes non susceperunt, multa vouissent huiusmodi vota, & pergentes in filiorum cædem incidissent: nunc vero illud opere permittens impleri, posteros omnes prohibuit. Et quòd hoc sit verum, postquam Hiepthe filiola fuit iugulata, vt sempiternæ memoriæ calamitas esset, neu malum obliuioni traderetur, apud Iudæos lex est lata, vt virgines illo tempore conuenientes, quadraginta diebus commissam cædem deplorarent, vt luctu cædis memoriam renouãtes, posteros omnes prudentiores faciant, & discant quòd de mente dei non erat vt hoc fieret: neque enim lugere & plorare virgines permisisset. Et quòd non coniectura sit quod dicitur, finis demonstrauit. Post illud enim sacrificium, nemo tale deo votum vouit, propterea hoc non prohibuit. Quod autem ipse mandauit in Isaac, vetuit: per ambo demonstrans, quòd non gaudet huiusmodi sacrificiis. Sed malignus dæmon & nunc talem tragœdiam patrare contendebat, ideoque Ionathan ad præuaricationem impulit. Si quis enim militum præuaricatus legem fuisset, nullum magnum fieri malum ipsi videbatur: nunc autem malis insaturatus humanis, nec vnquam nostris expletus miseriis, nihil gloriosum se facere putabat, si cædem moliretur simplicem: Sed nisi filij morte regis dextram pollueret, fecisse nihil se magnũ arbitrabatur. Et quid dico filij cædem? Excogitauit enim sceleratus ille & hac rursum prophaniorem moliri cædem. Si enim sciens peccasset, & iugulatus fuisset, filij cædes tantum id erat: nunc autem ex ignorãtia præuaricatus (nec enim audiuit iuramenta) deinde interfectus duplicem patri dolorem effecisset: filium enim, & filium qui nihil peccauerat, immolaturus erat. Sed iam ad historiæ reliqua eundum est.

Postquam

1. Reg. 15. b d

1. Reg. 14. c

Gene. 22. b

Universidad de Deusto
Biblioteca

Postquam enim comedit, respexerunt oculi ipsius, inquit. Multum & hinc regis accusat stulticiam, demonstrans quòd milites cunctos ferè fames obcæcauerat, & multam ipsorum oculis infuderat caliginem. Postea
1.Reg.14.d conspicatus quidam militum, ait: Iuratus adiurauit pater tuus populum, qui comederit panem hodie: & dissolutus est populus. Et dixit Ionathas: Dissoluit pater meus terrã. Quid est, dissoluit? perdidit, corrupit omnes. Temerato igitur iureiurando omnes tacebant, & reum nemo in medium agere audebat. Nõ modicum autem & hoc aliud crimen factum est. Non enim solum peierantes, sed & conscij, & obtegentes criminibus communicant. Veruntamen reliqua videamus. Et inquit Saül: Descendamus post alienigenas, & diripiamus eos. & dixit sacerdos, Accedamus huc ad deum. Antiquitus enim deus dux erat bellorum, & absque illius sententia nũquam attingere pugnam ausi fuissent, & bellũ ipsis pietatis materia fiebat. Nec enim ex corporis infirmitate, sed à peccato vincebantur, si quando & victi fuissent: nec potentia fortitudine, sed superna beneuolentia vincebant, quandocunque vincebant. Et victoria & clades exercitatio ipsis & virtutis instructio erat: nec ipsis tantum, sed etiam ipsos oppugnãtibus. Etenim hoc ipsis manifestum erat, quòd non armorum natura, sed bellantium vita & meritis cum Iudæis bellum decernebatur. Hoc itaque scientes Madianei, & cognoscentes quòd gens illa inexpugnabilis est, & gladiis quidẽ & armis expugnari nõ potest, peccato vero tantum ipsam capere facile, virgines speciosas ornantes, & ante castra statuentes ad lasciuiam milites prouocabant, per fornicationẽ dei auxilium auferre studẽtes: quod quidem & euenit. Postquam enim in peccatum ceciderũt, omnibus facti sunt expugnabiles: & quos arma, & equi, & milites & tot machinamenta capere non potuerunt, hos peccati natura victos hostibus tradidit: & clypei quidẽ & hastæ, & sagittæ omnes frustrabantur: vultus autem forma, & animi lasciProuer.5.a uia hos expugnauit, alioqui generosos. Propterea admonet quidam dicens: Ne discas pulchritudinem alienam, & ne occurras mulieri fornicanti: mel enim distillat à labiis mulieris fornicãtis, quod ad tempus impinguat guttur tuum, postmodum amarius felle ipsum inuenies, & acutũ plus gladio ancipiti. Meretrix enim amare nescit, sed insidiatur tãtum: venenum habet ipsius osculum, & toxicum os pernicioſum. Si vero non statim apparet, propterea magis ipsam fugere oportet: quoniã obtegit perniciem, & mortẽ habet celatam, nec à primordiis manifestam apparere permittit. Itaque si quis voluptatẽ sectatur, & vitã læticiæ plenam, fornicantium consortia mulierum fugiat: bellis enim innumeris & tumultibus amatorũ animos implent, continuas ipsis pugnas contentionesq; cõcitantes per verba, per opera omnia. Et sicut hostiũ inimicissimi, sic profecto & hæ omnia faciunt & negociantur, ad hoc vt sectãtes & ignominiæ & paupertatis extremis malis incidant. Et quemadmodum venatores retibus extensis, syluestria animalia immittere aggrediuntur, vt ipsa iugulent: ita & hæ postquã lasciuiæ pennas vndique extenderint per oculos, & habitus, & verba, postea suos iniiciunt amatores & colligant, non prius absistentes, quàm & ipsorum cruorẽ ebiberint, insultãtes postmodum, & ipsorum stulticiam carpentes, & multũ de ipsis risum fundẽtes, neque enim iam misericordiam inuenire dignus est huiusmodi, sed derideri & morderi, cũ muliere, & muliere meretrice stolidior appareat. Propterea rursus nos admonet Sapiens ille cum dicit: Bibe aquas de vasis tuis, & tuorum puteorum fonte: & rursum: Ceruus amicitiæ, & pullus tuarum gratiarum cõuersetur tecum: de vxore per nuptiarũ legem cohabitante hoc dicens. Quid derelinquis adiutricem, & ad insidiatricem curris? Quid vitę communicatricẽ auersaris, & vitam tuam subuertentem sectaris? hæc membrum tuum, & corpus est: illa gladius acutus. Propterea dilecti, fugite fornicationem & propter præsentia mala, & propter pœnam futuram. Fortè materia excidisse videmur. Sed hoc non est excidere. Nõ enim historias vobis simpliciter legere volumus, sed nequitiarum vos infestantium quamque corrigere: propterea & continuas vobis incutimus confusiones, vndique vobis sermonem cõstruentes, postquam & vniuersas ægritudines in tanto populo esse verisimile est. Nec vnũ solum curare membrum nobis propositũ est, sed multa & varia: idcirco variũ etiam esse doctrinæ medicamentum oportet. Redeamus igitur vnde digressi sumus, vt hæc diceremus. Et dixit sacerdos, Accedamus ad deum. Et deum Saül interrogauit: An descendam post alienigenas, & trades ipsos in manus meas? Et non respondit ei in die illa dominus. Respice benignitatẽ & mansuetudinem clementissimi dei. Non enim fulmen immisit, neque terram concussit: sed quod in amicos amici faciunt, quando contumeliis affecti fuerint, hoc & in seruum dominus fecit. Tacuit, tantum per silentium loquens, & omnem ipsi demonstrans indignationẽ. Cognouit hoc Saül, & dixit: Adducite omnes tribus populi, & cognoscite, & videte in quo factum est hodie peccatum hoc, quoniam viuit dominus, qui saluum fecit Israël, quòd si responderit contra Ionathan filium meum, morte morietur. Vidisti temeritatẽ? Intuitus temeratum prius iuramentum, neq; sic castigatur, sed & secũdum adiicit rursum. Et cõsidera diaboli malignitatem. Quoniam enim cognoscebat, quòd sæpius puer cõspectus, & in medium productus, ex ipso aspectu statim patrem mitigare, & regis iram mollire poterat, secundorũ rursus iuramentorũ necessitate ipsius sententiam prœoccupauit, duplici quodam vinculo cohibens ipsum, nec permittẽs propriæ fieri sentẽtiæ dominum, sed vndiq; in illam cædem iniquam impellẽs. Et nondum comperto quis peccasset, iudicium fecit, & reum nesciens, lata damnauit sententia. Et pater factus est filij carnifex, & ante examinationem damnationis protulit sententiam. Quid hoc irrationabilius fieri posset? Hæc igitur illo dicente magis timuit populus, & omnes erant in tremore & timore multo: diabolus autem lætabatur, omnes anxios constituens. Non enim erat qui responderet, inquit, ex toto populo: & dixit Saül, Vos eritis in seruitutem, & ego & filius meus Ionathas in seruitutem. Quod autem dicit, tale est: Nihil aliud, inquit, studetis, quàm hostibus vos tradere, & pro liberis seruos facere, deum cõtra vos instigantes, reum non tradendo. Respice autem & aliam ex iuramento conflatam contrarietatem. Cum enim opus esset, si autorem inuenire volebat, nihil tale minari, nec iuramento vltionẽ obligare: vt audaciores facti reum promptius in mediũ agerent: ille rursum ex ira & furore multo, & priori stulticia contrarium quàm vult iterum facit. Quid opus est multa dicere? Sorti negocium concessit, & sorte deprehenditur Saül, & Ionathas. Et dixit Saül: Iacite sortem inter me & Ionathan: & iaciunt sortem, & capitur Ionathas: & dixit Saül ad Ionathã: Annuncia mihi, quid feciſti? Et annunciauit ipsi Ionathas, dicens:

dicens: Gustans gustaui summitate sceptri quod habebam in manu mea parũ mellis, & en ego morior. Quẽ non flexissent, quem nõ in misericordiam egissent hæc verba? Considera quantum procellæ deinde Saül sustinuit, cum ipsius viscera diuiderentur, & vtrinque profundissimum appareret præcipitium: sed tamen nec ita correctus est. Sed quid ait? Hæc faciat mihi deus, & hæc adiiciat, quoniam morte morieris hodie. Ecce tertium rursus iuramentum, nec simpliciter tertium, sed etiam cum multa temporis angustia. Non enim simpliciter dixit, quòd morieris: sed, hodie. Festinabat enim diabolus ipsum in hanc impiam agere cædem, & impellere. Propterea nec sentẽtiæ studium adhibere permittit, ne qua ex mora mali fiat correctio. Et dixit populus ad
1.Reg.14.g Saül: Hæc faciat nobis deus, & hæc adiiciat, si morte morietur, qui fecit salutem magnã Israël: viuit dominus, si cadet capillus de capite eius in terram, quia misericordiam dei fecit in die hac. Ecce & populus secundum iurauit, & regi contrarium iurauit. Nunc mihi reminiscimini funiculũ à puerulis tractũ, & disruptum, & trahentes supinos proicientem. Iurauit Saül, nõ semel, neque bis, sed & sæpius: contraria iurauit populus, & iam contendebat. Necesse iam omnino iuramẽtum scindi: nam hos omnes vere iurasse est impossibile. Nec mihi rei euentum dicas, sed cogita, quod mala nascebantur: & quo modo qualem pòst per Abessalom calamitatem & tyrannidẽ hinc diabolus struebat. Si enim voluisset rex resistere, & ad iuramentum procedere, totus restitisset populus, & tyrãnis crudelissima facta fuisset: & rursum, si voluisset filius propriæ consulens saluti seipsum exercitui dedere, parricida statim extitisset. Vides & tyrannidem, & filij cædem, & bellum ciuile, & pugnam, & iugulationes, & cruores, & infinita cadauera ex vno parata iuramento? Si nanque bellum fieri accidisset, & Saül forsitan & Ionathas iugulatus fuisset, & multi militum fuissent trucidati: & neque sic tamen iuramenti veritas processisset. Itaque ne consideres hoc, quòd non est factum: sed illud considera, quòd rei natura hæc fieri cogebat. Populus autem vicit. Eia igitur numeremus commissa periuria. Temeratũ est primum Saülis iuramentum à filio: secundum rursus, & tertium ipsius Saülis de filij cæde. Et visus est populus verè iurasse. Sed si quis diligenter rem examinet, & hi rursus omnes periurij criminibus obnoxij facti sunt. Ipsius enim Ionathæ patrem peierare coëgerunt, patri filium non dedentes. Vides quot homines tum volentes, tum inuitos periurio obnoxios vnũ fecit iuramentum? quot mala molitum est, quot cædes patrauit? Equidem sermonem incipiens promisi demonstrare in contrariis iurationibus omnino periurium nasci: historia verò progressa, multò plus quàm conabar demonstrauit. Non enim duo & tria, sed multò plura iuramenta manifestauit temerata. Licebat & aliam narrare historiam, & ex illa demonstrare grauiorem hac & maiorem calamitatem vnum fecisse iuramentum. Etenim ciuitatum & mulierum, & puerulorum captiuitate, & incẽdio, & barbarorum inuasione, & sanctorum pollutione, & innumeris aliis grauioribus malis Iudæos affecit vnum omnes iusiurandum. Sed in longum sermonem protendi video, propterea historiæ huius narrationem hic soluens, cum Ioannis capite & Ionathæ cædem, & perniciem generalẽ totius populi licet non commissam, de iuramentorum tamen necessitate prouenientem inter vos commemorare exhortor, & domi, & in foro, & apud cõiuges, & apud amicos, & apud vicinos, & apud omnes homines generaliter huius rei curam gerere: nec putare idoneam esse nobis defensionem, si consuetudinẽ prætendamus. Quòd enim simulatio hæc sit & prætextus, nec consuetudinis sed torporis sit culpa, ab his quæ iam euenere, vobis persuadere conabor. Ciuitatis balnea rex obstruxit, & lauari iussit neminem, & legem transgredi est ausus nemo, aut factum incusare, aut consuetudinem prætendere: verum & qui sæpe sunt in ægritudine, & viri & mulieres, & pueri & senes, & multæ partus doloribus recenter absolutæ mulieres, & omnes necessario tale remediũ petentes velint nolint mandatum hoc sufferunt, & neque morbum coporis, neque consuetudinis tyrannidẽ, neque aliis peccantibus se puniri, nec aliud talium quicquam prætendunt: sed huiusmodi grate excipiunt vltionem, quia maiora expectabãt mala, & quotidie precantur hactenus regium furorem sistere. Vides, quòd vbi est timor, facile soluitur consuetudo, etiamsi valde diuturna sit & necessaria? Atqui non lauari graue. Etsi enim sæpius philosophamur, corporis natura arguitur, nihil ab animi philosophia in propriam valetudinem adiuuari. Nõ iurare vero valde facile, & niullum affert nocumentũ, nõ corporibus, nõ animis, sed etiam multum emolumẽti, magnam vtilitatem, multam opulentiam. Quo modo igitur non absurdum rege iubente, vel difficillima sustinere: deo vero statuente id quod neque graue sit, neque difficile, verum per quam facile & commodum, contemnere & deridere, & consuetudinem prætendere? Non exhortor, ne in tantum salutem nostram contemnamus, sed timeamus deum, sicut hominem timemus. Noui quòd horruistis talibus auditis. Sed horrore dignum est ne tantum quidẽ deo quãtum hominibus honorem attribuere: sed imperatoria decreta diligenter obseruantes, diuina & de cœlis delapsa conculcare, & superuacaneũ esse putare circa hoc studium. Quẽnam excusatio nobis erit reliqua? quę vero venia, quando post tantã admonitionem in iisdem permanemus? Etenim nascente miseria hac, quæ ciuitatem detinet, hanc incepi admonitionem. Et illa quidem iam debet finiri: nos verò, nondum vnum expleuimus mandatum: quo modo igitur malorum nos detinentium petemus absolutionem, cum nec vnũ obire mandatum potuerimus? quo modo vero bonam expectabimus mutationem? Quo modo autem orabimus? Qua lingua deum inuocabimus? Si enim legem expediuerimus, multam capiemus voluptatem, rege ciuitati conciliato: si verò in peccato manserimus, confusio & opprobrium vndique nobis erit: quoniam cum deus periculum soluerit, nos in eodem mansimus torpore. Vtinam mihi liceret frequenter iurantium animas exuere, & ipsorum oculis subiicere vulnera & cicatrices, quas quotidie capiunt à iuramẽtis. Nec admonitionis, aut consilij indigeremus: quoniam vulnerum aspectus omni sermone potentius, huic improbæ consuetudini etiam plurimum adherentes à malicia abducere posset. Veruntamen, quoniam ipsorum oculis animæ dedecus subiicere, & ipsam tabefactam & corruptam ostendere non licet: Sicut enim, inquit, seruus Eccli.23.b qui continue flagellatur, de cicatrice non mundabitur: sic iurans, & deum semper nominans, à peccato non innocens fiet: Impossibile enim, impossibile os iurare assuefactum, nõ continue peierare. Propterea supplico omnibus, vt pernicioſam hanc & improbam cõsuetudinem deponentes ex anima, aliam coronam reportetis. Et sicut vbique de ciuitate nostra cantant, quòd

Universidad de Deusto
Biblioteca

quòd prima omniũ in orbe terrarum Christianorum nomen induit: sic facite vt omnes dicãt, quòd sola omnium in mundo Antiochia propriis iuramenta finibus expulit. Imò verò si hoc fiat, non tantum ipsa coronabitur, verumetiam alias in eũdem zelum rediget. Et sicut Christianorum nomen, velut ex quodã fonte hinc incipiens omnem mundum inundauit: sic profecto & meritum hoc radicem & occasionem hinc capiẽs, omnes terram habitantes discipulos vestros efficiet, vt duplex vobis & triplex fiat merces, & de propriis meritis, & de aliorũ disciplina. Hoc diademate quodlibet vobis erit splendidius. Hoc Metropolim vobis ciuitatem faciet, non in terra tantum, verum & in cœlis: hoc & nobis die illa assistet, & iusticiæ coronã nobis afferet: quam vt omnes assequamur detur gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, cum quo patri gloria, simul sancto spiritu in secula seculorum, Amen.

Act. 11. d

Itidem in calamitatem ciuitatis Antiochiæ. & quòd vtilis vbique timor. Et quòd luctus risu vtilior. Et in illud dictũ, Agnosce quòd in medio laqueorum pertransis. Et quòd pcius iurare, quàm occidere. Homilia XV.

PORTEBAT & hodie, & superiore sabbato, de ieiunio facere sermonem: & intempestiuum esse dictum hoc cogitet nemo, quòd in diebus ieiunij consilio nihil opus sit & admonitione, ipsa dierum presentia etiam negligentissimos ad ieiunij certamen excitãte: quoniam hominum multi ieiunium aggressuri, tanquam cuidam lõgæ obsessioni tradendus sit venter, crapulam & ebrietatem præuenientes reponunt: rursumq; egressi, tanquam ex longa quadam esurie, & graui ieiunij carcere absoluti, cum multa improbitate ad mensas currunt, studentes sibi ortã ex ieiunio vtilitatem, crapulæ excessu rursum perdere. Necessarium igitur erat & tũc, & nunc de cõtinentia mouere sermones. Veruntamen neque prius quicquam huiusmodi diximus, neque nunc dicemus: instãtis enim calamitatis timor pro omni admonitione & cõsilio cunctorũ animas moderari sufficit. Quis enim tam miser & ærumnosus, vt in tanta tempestate inebrietur? Quis tam insensatus, vt ciuitate sic fluctuãte, & naufragio tali imminente non sobrius sit, & vigilet, & hac anxietate diligentius, quàm omni consilio & admonitione corrigatur? Non enim tantũ efficere poterit sermo, quantum timor operatur. Et hoc ipsum ex his quæ nunc acciderunt, demonstrare facile est. Quot nanque sermones impendimus, torpidorũ multos admonentes, & consulentes, vt theatra, & illinc prouenientes lasciuias dimitterent? & non abstinebant, sed semper vsque ad hanc diem ad illicita saltantium spectacula concurrebant, & diabolicam concionem aduersus dei ecclesiæ plenitudinem constituebant, & huius loci psalmodiis clamores inde cũ multa delati vehementia obstrepebant. Sed ecce nunc tacentibus nobis, & nihil de hoc dicentibus sponte orchestram obstruxerunt, & circus inaccesibilis factus est. Et antehac nostrorum multi ad illos currebant: nunc autem illinc omnes ad ecclesiam confugerunt, & nostrum laudant deum. Vides quantum ex timore lucri factum est? Nisi bonus esset timor, filiis patres pædagogos non præponerent, non legislatores ciuitatibus vllos magistratus. Quid gehenna grauius? Sed huius metu nil vtilius. Gehennæ nanque timor regni nobis affert coronam. Vbi timor est, liuor non est: vbi timor est, pecuniarũ amor non vexat: vbi timor est, extinctus furor est, cupiditas improba correpta, omnis irrationabilis passio exterminata. Et sicut in domo stante milite semper armato, non latro, non fur, non alius quis talia mala patrantium apparere propius audebit: sic & metu animas nostras detinente, illiberalium nulla perturbationum facile nobis subrepit, sed omnes fugiunt, & pelluntur, timoris imperio vndique exactæ. Nec hoc solũ est, quod ex timore lucramur, verum & aliud hoc multo maius. Non enim improbas tantum nostras expellit passiones, sed & omnem cum multa facilitate virtutem inducit. Vbi timor est, ibi & eleemosynæ studium, & orationis intentio, & lachrymæ feruentes & continuæ, & gemitus multam habentes cõpunctionem. Nihil enim tantum peccata quidem consumit, virtutem verò crescere facit & germinare, quantum continui timoris natura. Propterea qui non viuit in timore, rectè illum agere non est facile: sicut vicissim cum timore viuẽtem, est impossibile peccare. Ne igitur doleamus dilecti, neque animum despondeamus præsenti tribulatione, sed incogitabilem dei sapientiam admiremur. Vnde nanque ciuitatem nostram diabolus euertere sperauit, inde restituit ipsam, & correxit. Diabolus nẽpe quibusdam impiis hominibus inspirauit, vt regis statuas contumeliis afficerent, quò & ipsum vrbis solum destrueretur. Deus autem hoc ipso facto ad maiorem nostrã correctionem vsus est, expectatæ cõminationis timore omnem extrudens torporẽ. Et factũ est contrarium quàm dæmon volebat, ex his quæ ipse struebat. Ciuitas enim quotidie nobis expurgatur, & angiporti, & biuia, & plateæ meretriciis & fractis absolutæ sunt cantibus: & quocunque respexerit aliquis, supplicationes, & benedictiones, & lachrymæ pro risu soluto, & verba philosophiam habentia pro verbis turpibus. Et ecclesia facta nobis est ciuitas tota, officinis clausis, & omnibus in his vniuersalibus supplicationibus diem totũ agentibus, & deum vna & cõmuni voce cũ multa inuocantibus alacritate. Quis hæc sermo vnquã expedire potuisset? quæ admonitio? quod consilium? quanta temporis longitudo? Propterea deo gratias agamus, non molestè feramus, nec indignemur: quòd enim bonum sit timor, & memorata demõstrauerũt. Audi vero & Salomonem omnibus innutritũ deliciis, & multa potitum libertate. Quid igitur inquit ille? Melius est ire in domũ luctus, quàm in domũ conuiuij. Quid est, queso, quod ait? Vbi luctus, & lachrymæ, & gemitus, & dolor, & tristicia tãta, melius accedere, quàm vbi choreę, & cymbala, & risus, & deliciæ, & crapula, & ebrietas. Verũ, inquis. Qua de causa, quæso, & quapropter? quoniam illinc quidem dementia, hinc verò modestia nascitur. Et si quis ad opulentioris abeat conuiuium, non amplius cum eadem lęticia domum reuertetur: sed tristis quidem ad vxorem redibit, tristis autem & de sua mensa participabit, & molestus seruisq;, & filiis, & omnib⁹ erit domesticis, ex aliorum cõpia suam diligẽtius paupertatem cõsiderans. Nec hoc solum est graue, sed id etiam quòd sæpe vocanti se ad conuiuium inuidet, & nihil penitus boni sumens, domũ reuertitur. Circa lugentes verò nihil tale dici potest, sed multa quidem disciplina, multa verò modestia. Simul enim quispiã domus mortuum habẽtis vestibulum ascẽderit, mortuum intuitus mutum iacentem, & vxorem crines vellentem, radentẽ genas, & brachia secantem, corripitur, tristatur, & cõsidentium quisque ad proximũ nil aliud loquitur, quàm quòd nil sumus, & malicia nostra ineffabilis. Quid his verbis sapientius esse possit, cum & naturæ vilitatem agnoscamus,

Eccli. 9. d

mus, & nostram accusemus improbitatem, & nihil esse præsentia cogitemus: aliis quidem verbis, sententia tamen eadem Salomonis illa loquẽtes mirabilia, & multæ plena philosophiæ, quoniam vanitas vanitatum & omnia vanitas. Lugẽtium domum ingressus, statim lachrymis defunctũ prosequitur, etiamsi sit inimicus. Vidisti quanto melior hæc, quàm illa domus? Ille enim, etiamsi amicus sit, inuidet: hic autem, etiamsi inimicus sit, lachrymas dat: id quod omniũ maxime deus exquirit, vt non insultemus his, qui nos contristauere. Non hæc autem sola datur hinc bona capere, verum & alia his non minora. Etenim peccatorum quisque suorum reminiscitur, & tremẽdi tribunalis, & pœnarum, & iudicij, licet sit infinita ab aliis passus mala, & domi tristicias habeat, omnium ipsorum capiẽs medicinam, ita reuertitur. Cogitans enim quòd & ipse paulo pòst hoc patietur, & quòd transitoria cuncta præsentia sunt siue suauia sint, siue tristia, tristiciam & inuidiam omnẽ deponens, & leuem reddens animam, & releuatus sic domum reuertetur: & hinc mãsuetior erit in omnes iam, & humanior, benignior & sapiẽtior, futurorum timore ipsius animã subingresso, & omnes spinas absumente. Et hæc omnia cognoscens ille, dicebat, quòd melius est ire ad domum luctus, quàm ad domum cõuiuij. Illinc torpor, hinc anxietas nascitur: illinc contemptus, hinc timor ad omnem nos virtutem deducẽs. Nisi bonum esset timor, non multos impendisset Christus sermones & longos, de illa pœna & supplicio loquẽs. Timor nil aliud est, quàm murus, & munimentum, & turris inexpugnabilis: etenim multa nobis munitione opus est: quia multæ sunt vndique insidiæ, sicut ipse Salomon rursum sic admonens dicebat: Agnosce quòd in medio loqueorum transis, & super propugnaculis vrbium ambulas. Papè, quot bonorum plenum est hoc verbũ, nec minus quàm superius. Ipsum igitur in mente quisque nostra scribamus, & semper in memoria circumferamus, & non peccabimus facilè. Inscribamus, prius ipsum cum omni diligentia discentes. Non enim dixit: Aspice quòd in medio laqueorum pertransis, sed, agnosce. Et quare dixit, agnosce? Obumbratus est, inquit, laqueus: quãdoquidem non aperte mors apparet, neque manifesta clades, sed vndique obtecta adiacet. Propterea dixit, agnosce. multa tibi opus est consideratione, & diligẽti scrutatione: sicut enim pueri terra laqueos, sic diabolus vitæ voluptatibus peccata circumtexit. Sed agnosce perscrutans diligenter. Etsi lucrum occurrerit, ne lucrum aspicias solum, sed scrutare diligenter, ne fortè mors & peccatum intra lucrum sit absconditum: & si videris, refuge. Rursus cum delectatio & voluptas occurrerit, ne voluptatem solum respicias, sed ne forte iniquitas aliqua in voluptatis profundo obũbrata sit, diligẽter considera: & si inueneris, resilito. Siue consulat quispiã, siue aduletur, siue obsequatur, siue honores polliceatur, siue quodcunq; aliud, omnia cum diligentia examinemus: & vndiq; cõsideremus, ne fortè damnum aliquod, ne fortè periculũ aliquod ex consilio, vel honore, vel obsequio nobis eueniat, & ne celeriter & incõsiderate accurramus. Si enim vnus tantum & duo laquei forẽt, facilis esset custodia: nũc autem ipsorũ multitudinẽ ostendere volens Salomon, quo modo dicit, audias: Agnosce, quòd in medio laqueorum pertransis. Non dixit, iuxta laqueos pertrãsis, sed in medio laqueorum. Vtrinque nobis voragines, vtrinq; doli. Processit quispiam in forum, vidit inimicum, exarsit ex aspectu solo. Vidit amicum laudem consequentem, inuidit: vidit pauperem, contẽpsit, & despexit: diuitem, & inuidit. Quempiam vidit infestãtem, & indignatus est: vidit speciosam mulierem, captus est: vidisti quot laquei? Ideo dicit, agnosce, quòd in medio laqueorum transis. Et in domo laquei, & in concionibus laquei. Sæpius inconsideratè quis inter amicos confidens, locutus est aliquod verborum, quæ proferri non debent, & tale pertulit periculum, vt totam domum subuerteret. Vndique igitur res cum diligentia perscrutemur. & vxor sæpe non aduertentibus laqueus est facta, sæpe filij: sæpe amici, vicini sæpius. Et qua de re tot laquei? ne deorsum volemus, sed superiora quæramus. Etenim volatilia donec altum aërem secant, non facile capiuntur: ita tu donec ad superiora respexeris, nec laqueo, nec vllis facile capieris insidiis. Venator est diabolus. Fias igitur ipsius lustris sublimior. In altum ascendens, non amplius vllam rerum admirabitur humanarum. Sed sicut postquam in montium verticem ascenderimus, parua nobis & vrbs & mœnia esse videntur, & formicarum more nobis viri super terram ire videntur: sic postquam supra celsam philosophiæ cogitationem ascẽderis, nihil te terrenorum percellere poterit, sed parua videbuntur omnia, & diuitiæ, & gloria, & potentia, & honor, & si quid aliud huiusmodi, cum cœlestia respicias: sicut scilicet & Paulo parua omnia videbantur, & mortuis inutiliora, quæ in præsenti vita sunt splendida. Propterea & clamabat, dicens: Mihi mundus crucifixus est. Propterea & nos admonet dicens: Quæ sursum sunt, sapite. Quæ sursum sunt, qualia dicis, dic mihi? Vbi sol, vbi luna? Non, inquit. Sed vbi? Vbi angeli, vbi archangeli? Vbi Cherubin, & Seraphin? Non, inquit. Sed vbi? Vbi Christus est in dextera dei sedens. Pareamus igitur, & illud continue ratiocinemur, quòd sicut auiculæ laqueo captæ vtilitas nulla, sed frustra & incassum alas concutit: ita tibi nulla ratiocinationum vtilitas, si ab improba penitus cupiditate captus sis, sed quantumcunque resilieris, captus es. Propterea alæ sunt auiculis, vt effugiant laqueos: propterea ratiocinationes hominibus, vt peccata fugiant. Quam igitur veniam habebimus, quam vero defensionem, cum brutis simus dementiores? Auicula nanque semel capta laqueo, mox elapsa, & ceruus in rete decidens & effugiens, iisdem iterum difficile capiuntur: nam cuique fit experientia cautelæ magistra. Nos sæpius iisdem capti in eadem cadimus. Neque brutorum prouidentiam & solicitudinem nos ratione decorati imitamur. Sæpius quippe mulierẽ conspicati, innumera passi sumus grauia, domum concepta reuersi cupiditate, & multis dolore diebus confecti: veruntamen non corrigimur, sed vix priore curato vulnere, rursus in eadem labimur, & ab iisdem expugnamur, & propter breuem visus voluptatem diuturnum quendam & cõtinuum dolorem sustinemus. Sed si continuè nobis hoc repetere dictum didicerimus, omnibus malis abstinebimus. Laqueus maximus mulieris forma, imò verò non mulieris forma, sed lasciuus aspectus. Non enim res calumniemur, sed nos, & nostrum torporem. Neque dicamus, Ne sint mulieres: sed, ne sint adulteria. Neque dicamus, ne sit pulchritudo: sed, ne sit fornicatio. Neque dicamus, ne sit venter: sed, non sit crapula: nõ enim venter crapulam facit, sed negligentia nostra. Nõ dicamus quia comeditur & bibitur, omnia mala: nõ enim propter hoc, sed propter torporem & improbitatẽ nostram. Non comedit quippe, nec bibit diabolus, & cecidit: comedit & bibit Paulus, & in

Galat. 6. d
Coloss. 3. d

Universidad de Deusto
Biblioteca

& in cœlum ascendit. Quot dicentes audio, Non sit paupertas. Obmutefaciamus igitur talia ægrè ferentes. Blasphemia enim est talia dicere. Dicamus igitur ipsis, Non sit pusillanimitas: paupertas enim innumera vitæ bona intulit nostræ, & sine paupertate inutiles diuitiæ. Ne calumniemur itaque nec has, nec illam: paupertas enim & diuitiæ sunt arma ad virtutem vtraque ferentia, si velimus. Sicut igitur generosus miles, quodcũque ferrum capiat, propriam virtutem ostendit: sic imbellis & ignauus ab omnibus impeditur. Et vt discas quòd hoc verum est, illius mihi Iob recordare, qui simul & diues & pauper factus est, & vtraque arma tractauit, & in vtrisque vicit. Et quando diues quidem erat, dicebat: lanua mea omni venienti fuit aperta: quando verò pauper factus est, dicebat: Dominus dedit, dominus abstulit. Dum fuit diues, multam hospitalitatem, cum factus est pauper, multam patientiam exhibuit. Et tu igitur si diues es, multam demonstra eleemosynam: si pauper factus es, patientiæ multum & tolerantiæ. Nec enim diuitiæ malũ, nec paupertas simpliciter, sed iuxta voluntatem vtentiũ hæc vtraque fiunt. Nos igitur ipsos instituamus, non talia de rebus habere iudicia, neque dei opera, sed improbam hominum voluntatẽ accusare. Neque pusillanimem diuitiæ possunt adiuuare, nec magnanimo pauperies vnquam nocet. Agnoscamus igitur laqueos, & ab ipsis procul eamus. Agnoscamus præcipitia, nec appropinquemus. Hoc maximę securitatis vobis erit occasio, non tantum peccata fugere, verum & quæ videntur media quidem esse, ad peccata vero nos supplantant: quale est: Ridere & iocosa dicere verba, non manifestum quidem peccatum esse videtur, sed in manifestum crimen inducit: nempe sæpius ex risu turpia nascuntur verba, à turpibus verbis actiones turpiores. Sæpius ex verbis & risu conuicia & contumeliæ: de conuicio & contumelia plagæ, & vulnera, de vulneribus & plagis iugulationes, & homicidia. Si tibi igitur bene consulturus es, non turpia tantum verba, neque turpia tantum facta, neque plagas & vulnera, & homicidia, verum & ipsum intempestiuum risum, & verba fugies scurrilia, quoniam subsequẽtium radix talia esse solent. Propterea Paulus inquit: Stultiloquiũ & scurrilitas ne prodeat ex ore vestro. Et si nanque per se paruum ipsum esse videtur, magnorum tamen malorum nobis efficitur causa. Rursum deliciis vacare non videtur quidem esse crimen manifestum, & expressum: attamen multa nobis parit mala: ebrietatem, furorem, auariciam, rapinas. Sumptuosus enim & lautus, & ministeria ventri impendens intolerabilia, furari sæpe cogitur, & aliena rapere, & opprimere, & violare. Si delicias itaque fugias, & auariciæ, & rapinæ, & ebrietatis, & innumerabilium malorũ sustulisti materiam, iniquitatis radicem à longè resecans. Propterea Paulus dicebat: Quòd quæ in deliciis est vidua, viuens mortua est. In theatra rursum ascẽdere, & equorũ certamina spectare, & aleas tractare non videtur multis peccatum esse manifestum, sed infinita vitæ mala solet inferre. Etenim in theatris immoratio fornicationem, petulantiam, & omnem incõtinentiam peperit, & circensium spectatio pugnas, conuicia, flagella, contumelias, iuges inimicicias adduxit: & circa aleas studium, blasphemias, iacturas, iras, conuicia, infinitaq; alia his grauiora sæpe produxit. Ne tantum itaque peccata fugiamus, verum & apparentia quidem esse media, paulatim verò in hæc peccata nos petrahentia. Nanque iuxta præcipitium vadens, quamuis non decidat, tremit, & sæpenumero ab ipso subuersus tremore decidit: ita & nõ procul peccata fugiens, sed secus ipsa vadens, cum timore viuit, & in ipsa labitur sæpius. Etenim alienas curiose spectans formas, quamuis non mœchetur, tamen concupiuit, & iuxta Christi sentẽtiam factus est adulter: sæpius autem ab ipsa concupiscentia & in peccatum re ipsa defertur. Nos igitur ipsos procul à peccatis retrahamus. Vis modestus esse? ne tantum fugias adulterium, sed etiam petulãtem aspectum. Vis à verbis turpibus abesse? ne verba tantum turpia fugias, verum & risum solutum, & omnem cõcupiscentiam. Vis cædibus esse procul? fuge conuicia quoque. Vis ebrietate separari? fuge delicias & lautas mensas, & radicitus vinum extirpa. Magnus laqueus est linguæ petulantia, & multæ refrenationis indigens. Propterea & quidam inquit: Laqueus fortis viro propria labia, & capitur verbis oris proprij. Supra cætera igitur cuncta membra hanc moderemur, hãc refrenemus, & cõuicia contumeliasq; ac turpiloquia, & accusationes ex ore pellamus, & malam iuramentorum cõsuetudinem. Rursum enim nos ad eandem admonitionem sermo deduxit. Et quidem heri cum vestra charitate constitui, quòd non amplius de hoc mandato dicam: quoniam omnibus superioribus diebus sufficienter dissertum est. Sed quid faciam? donec vos correctos videam, nõ possum absistere proposito. Quoniam & Paulus Galatis dicens, Deinceps labores mihi nemo præbeat: rursum ipsis apparet congressus & locutus. Huiusmodi sunt paterna viscera, & si recessuros se patres esse dicunt, non absistũt donec correctos viderint filios suos. Audistis prophetam de iuramentis hodie nobis loquẽtem? Respexi oculis meis, & vidi, inquit, & ecce falx volans longitudine cubitorum viginti, & latitudine cubitorum decem. Et dixit ad me, Quid tu vides? & dixi, Video falcem volãtem lõgitudine cubitorum viginti, & latitudine cubitorum decẽ. Et ingredietur domum, inquit, iurãtis nomine meo, & dissoluet in medio, & suffodiet lapides & ligna. Quid tandẽ est dictum? & qua de causa in specie falcis iurantes sequẽs pœna videtur? Vt vltionem ineuitabilem esse, & supplicium euitari nõ posse videas. Ensem enim volantem forsitan aliquis effugere poterit: falcem autem in collum delapsam, & profuniculo factam, nemo fugere potest. Cum autem & alæ adsint, quæ salutis vlterius spes? qua vero causa lapides & ligna iurãtis dissoluit? Vt ruina aliis correctio fiat. Postquam enim iurantem mortuum terræ condi necesse est, domus dissoluta, & ruina facta prætereuntibus omnibus, & cernentibus admonitio erit per aspectum, vt non eadem audeant, ne eadem patiantur, & accusatrix erit mortui criminis cõtinua. Non ita pungit ensis, sicut iuramenti natura. Non sic occidit gladius, sicut iuramenti plaga. Iuratus etsi viuere videtur, iam mortuus est, & vulnus excepit: & sicut restem capiens, & priusquam ciuitatem egrediatur, & ad præcipitium veniat, & tortorẽ videat imminẽtem, mortuus est, simul ac prætorij ianuas egressus est: sic & iuratus. Hæc reputemus, & ne fratres iurare faciamus. Quid facis homo? Super mensam adiuras sacram, & vbi Christus positus est immolatus, illic fratrem tuum immolas? Et latrones quidem in viis mactant: tu verò coram matre filium immolas sceleratius quàm Cain patrans homicidium? Ille nempe fratrẽ suum in deserto, & præsenti morte mactauit: tu vero fratrem tuum immolas in medio ecclesiæ, idq; morte futura immortali. Num enim propterea facta est ecclesia, vt adiuremus? Propterea

Iob.31.b
Ibi.1.d
1.Tim.5.a
Ephe.5.a
Matth.5.c
Prou.6.a
Galat.4.c
Zach.5.a

Propterea facta est, vt oremus. Num enim ideo mensa posita est vt adiuremus? ideo posita est, vt peccata soluamus, non vt augeamus. Tu vero si nihil aliud, saltem librum ipsum reuerere, quem in iuramentum porrigis: & euangelium, quod intra manus capiens iurare iubes, explica, & audiens quid tibi Christus de iuramẽtis disserat, horresce & desiste. Quid igitur de iuramentis inquit? Ego autem dico vobis, omnino nõ iurare. Tu vero legem iurare prohibentem contemnẽdo, iuramentum facis? O contumeliam, ô insaniam. Idem enim facis, tanquam si quis legislatorem prohibentem interficere, ipsum cædis sibi socium esse iubeat. Non ita gemo & deploro, quospiam in viis iugulatos audiens, sicut gemo & lachrymis prosequor, & horresco, cum video quempiam prope mensam hanc venientem, & manus imponentem, & euangeliis iurantem attactis. De pecuniis, quæso, dubitas, & animam occidis? Quid tantum lucraris, quantum animam tuam, & proximum lædis? Si enim credis quòd verax sit homo, ne iuramenti necessitatem adducas: si vero nosti quòd mentitur, ne peierare cogas. Sed vt mihi satisfieret, instandum erat, inquit. Imò tunc sufficientem capias satisfactionem, cum iurare eum non feceris. Nunc nempe domum regressus, à conscientia continuè roderis, hæc reputans: Nunquid non frustra adiurauí? nunquid non peierauit? nunquid non ego fui causa peccati? Si verò non adiuraueris, domum regressus multam capies consolationem, agens deo gratias, & dicens: Benedictus deus, quoniam me ipsum continui, neque adiurauí frustra, nec temerè: pereat aurum, pereant pecuniæ, vt hoc nobis maximè consolationem afferat legem non præterisse, nec alterum coëgisse, vt hoc faceret. Cogita propter quæ non adiurasti, & hoc tibi sufficiet in refrigerium & consolationem. Sæpius nanque pugna conflata contumeliam patientes generose ferimus, & contumelianti dicimus. Quid tibi faciam? in me conuiciatus est ille vel ille dominus tuus, ille meas cohibet manus. Et hoc nobis in consolationem sufficit. Ita quoque cum quempiam adiuraturus es, teipsum contine, prohibe, & dic iuraturo: Quid tibi faciam? Deus iusit non adiurare, ille me continet nunc. Sufficit hoc & ad honorem legislatoris, & ad securitatem tuam & adiurati timorem. Quum enim ille viderit, quòd sic alios adiurare veremur, multo magis ipse facile iurare formidabit. Si hoc verbum dixeris, cum multa domum læticiæ plenitudine redis. Audi ergo deum in mandatis, vt & ipse exaudiat te in orationibus. Hoc verbum in cœlo scribetur, in iudicij die tibi assistet, & multa dissoluet peccata. Nec hoc tantum in iuramento, verũ & in omnibus negociis cogitemus: & cum debemus aliquid facere boni propter deũ, quod mox aliquid inferat damni, non solum ex negocio damnum expectemus, sed etiam lucrum, quod capiemus propter deum faciendo. Puta, affecit te quispiam contumelia. feres generose. Ne contumeliam cogitaueris tantum, sed etiam ferre iubentis dignitatem, & mãsuete feres. Eleemosynam dedisti? ne impensam cogites tantum, verum & prouentum ex impensa. Multatus es pecuniis? gratias age, nec tantum iacturæ dolorem spectes, verum & lucrum ex gratiarum actione. Si sic nos cõponamus, nullum accidentium nos grauium tristificabit: sed ex his quæ videntur esse tristia, lucrabimur, & damnum diuitiis, & tristicia voluptate & delectione, & contumelia honore iucundior erit & desiderabilior, & omnia contraria in lucrum nobis proueniẽt, & hic multa fruemur tranquillitate, & illic regnum cœlorum assequemur: quo omnes dignos fieri detur, gratia & clementia domini nostri Iesu Christi, per quem, & cũ quo gloria patri, simul & sancto spiritu imperiũ & honor, nunc & semper, & in secula seculorum, Amen.

Matth.5.c

Vulgata ad principẽ populatione & omnib⁹ de fuga cõsultãtibus, cũ intrasset princeps ecclesiã, & cõsolatus fuisset, habita est præsens homilia. Et de vitãdo iuramẽto. Et in illud Apostoli dictũ: Paulus vinctus Iesu Christi. *Homilia XVI.*

PRINCIPIS quidem prouidentiã laudaui, quoniam tumultuantem conspicatus ciuitatem, & omnes de fuga deliberantes, ingressus vosq; consolatus est, & in bonã spem adduxit: pro vobis autem erubui confususq; sum, quòd exterioris post multos prolixósque sermones illos consolationis indiguistis. Optaui terrã mihi dehiscere, & immergi, quando ipsum vobis loquentem audiebã, & intempestiuam hanc & irrationabilem timiditatem cõsolantem. Non enim vos ab illo doceri oportebat, sed infidelibus vos præceptores omnibus fieri, nec ab infidelibus iudicari Paulus permisit. Tu vero post tãtam patrum admonitionẽ exterioribus indiguisti præceptoribus, & fugitiui, & verberones quidam ciuitatem tantam excitauerunt, & in fugam coniecerũt. Quibus oculis amplius infideles respiciemus, tam pauidi cũ simus & timidi? Qua lingua ipsos alloquemur, & pro ingruentibus malis cõfidere persuadebimus, omni lepore timidiores per hanc facti anxietatem? Et quid faceremus? inquiunt, homines enim sumus. At propter hoc ipsum tumultuari non oportet, quia homines sumus, & nõ bruta. Illa fragoribus & stridoribus omnia terrẽtur. Non enim habent rationem quæ timorem repellere possit. Tu vero ratione & consilio decoratus, quo modo in illorũ segniciem cadis? Ingressus est quidam, militum incursionem nũciauit? Ne tumultueris, sed ipsum mittẽs, genua flecte, dominum tuum roga, geme amariter, & aduersitatem repellet. Tu quidem audita militum incursione nõ vera, & præsenti vita abrũpi periclitatus es. Beatus vero Iob ille cõtinuis venientibus nunciis, & grauia nuncianti-bus auditis, & adiicientibus intolerabilẽ filiorum perditionem non eiulauit, non gemuit, sed ad orationem cõuersus est, & domino gratias agebat. Hũc & tu imitare, cũ veniens quispiam nunciauerit quòd milites vrbem circũdederint, & bona direpturi sint, ad dominũ tuum confuge & dic: Dominus dedit, dominus abstulit, sicut domino placuit, ita factũ est: sit nomen domini benedictũ in secula. Illum non terruit malorum experiẽtia, te vero solus terret auditus? Quàm nullius sumus æstimationis, cum cõtra mortem quoq; audenter ire iussi, à falso rumore simus sic expauefacti? Tumultuans & timorẽ, qui non est, cõstituit, & perturbationẽ non apparentẽ: qui vero est in animæ constitutione ac tranquillitate, & eũ qui est, dissoluit. Nõ vides naucleros, vt insaniente mari, nubibus trãscurrentibus, fulminibus elisis, omnibus in nauigio tumultuãtibus, ad gubernacula sedent ipsi sine trepidatione & metu, & arti suæ vacãtes, vt imminentem procellã repellant: hos & tu imitare, & sacram capiens anchorã, in deũ spem, inconcussus permane, & irreuolubilis. Quicunque audit meos sermones hos, inquit, & nõ facit ipsos, assimilabitur homini stulto qui ædificauit domũ suã super arenã, & descendit pluuia, & venerunt flumina, & flauerunt venti, & irruerũt in domũ illam, & cecidit, & erat ruina ipsius magna. Vides quòd stulticię est cadere, & circumuertiꝰ

Matth.7.d

Universidad de Deusto
Biblioteca

cumuerti? Imò vero nos neq; ſtulto illi ſimiles facti ſumus,verũ & illo miſerius cecidimus:illius nẽpe domus poſt flumina,poſt delatum imbrem,poſt illapſos vẽtos cecidit:nos vero nõ pluuiis ingruentibus,non fluminibus inflictis, non ventis irruentibus ante malorum experiẽtiam ex auditu ſolo ſubuerſi ſumus, & omnia quæ philoſophabamur,effudimus.Qualẽ mihi mentem putatis eſſe nunc? quo modo cõtrahi? quo modo demergi? quo modo erubeſcere? Niſi multã à patribus neceſſitatem ſuſtinuiſſem, neque ſurrexiſſem, neque locutus fuiſſem dolore obtenebratus ex puſillanimitate veſtra: ſed neque nũc in meipſum redire poſſum: ſic animum mihi indignatio & triſticia obſidet.Quis enim non ægre ferret? quis non ſuccenſeret,quando poſt tantã doctrinam gẽtilibus opus habuiſtis doctoribus ad exhortandum & perſuadendum, vt præſentem generoſe timorem ſufferretis? Orate igitur dari nobis verbũ in apertione oris noſtri, vt hanc triſticiam excutere poſsimus, & paulum mentẽ excitare. Etenim cõfuſio de puſillanimitate veſtra multum animum noſtrum deiecit. Multa prius ad charitatem veſtram locutus ſum, & de laqueis nobis vndique poſitis, & de timore & triſticia, & de luctu & voluptate,& de falce in iurãtium domos
Zacha.5.a volãte.Ex his igitur omnibus multis quidem, illa mihi maxime reminiſcimini quæ de volãte falce dicta ſunt, & iurantis domum diſſoluente,& lapides & ligna ſubruente, & omnia cõſumente. Et poſt hoc illud quoque cauete,quod extremæ dementiæ eſt,Euangeliũ capientes iurare, & legem iurare prohibentẽ iuramentum facere.Et quòd melius ſit pecuniis mulctari,quàm proximis iuramentum offerre: quoniã hoc eſt non modicus in deum honor.Cum enim deo dixeris,propter te non adiuraui illũ qui fuerat furatus,& male fecerat:pro hoc honore magnã tibi redder gratiam,& in preſenti tempore, & in futurõ. Hæc & aliis dicite, & ipſi obſeruate. Scio quòd hic reuerẽtiores ſumus,& omnẽ improbam deponimus conſuetudinẽ.Sed quod quæritur, hoc eſt, non vt hic tantum philoſophemur,ſed vt pietatẽ hinc capiẽtes extra ſeruemus, vbi maxime ipſius indigemus. Etenim aquantes non tantum apud fontem habẽt vaſa repleta, domum autem abeuntes euacuant: ſed illic ipſa maxime cum cautela reponunt,ne ſubuertãtur, & labor fiat inanis. Hos etiam nos imitemur, & domum profecti, dicta cum ſtudio ſeruemus. Itaque ſi hic maneatis ſatiati, domum vero redeatis inanes,vaſa mẽtis veſtræ admonitione vacua referentes, nulla vobis ex hac repletione erit vtilitas.Ne mihi in palæſtra demõſtres athletam,ſed in certamine. Ne mihi religionẽ inſtructionis tempore,ſed actionis adhibeas.Laudas nũc quæ dicuntur,cum te iurare oportuerit,omnium ipſorum tunc recordare.Si hãc legem expedieritis cito,ad alia quoque maiora diſciplinam proferam. Ecce ſecũdum hunc annum habeo veſtræ diſſerens charitati, & neque centum ſcripturarum verſus vobis enarrare potui.Cauſa vero, quoniam à nobis dicere opus habeatis, quæ domi & per vos explere poteſtis, & orationis maior pars nobis in morales impẽditur ſermones.Hęc vero ſic fieri nõ oportebat,ſed morum quidem modeſtia domi & à vobis vos inſtitui: ſcripturarum vero ſenſus & ſpeculationes nobis permittere. Si autem & à nobis audire fuerat opus,vno plus die nõ decebat.Nec enim varium quiddam,& inuentu difficile,quod dicitur,eſt, nec vllius indigens præparationis.Cum enim deus de-
Exod 23.b nunciauerit, argutationibus non eſt opus. Deus dixit,
Matt.5.c Ne iuraueris. Noli cauſas amplius à me requirere. Lex eſt regia: qui tulit ipſam, & ipſius rationem nouit: niſi fuiſſet vtile,nõ prohibuiſſet.Reges ferũt leges,nec omnes ſemper vtiliter: homines enim ſunt,nec ſicut deus vtile poſſunt inuenire.Veruntamen paremus,ſiue vxores ducamus, ſiue ſeruos emere debeamus, ſiue domos, ſiue agros, ſiue quodlibet aliud facere, non ex propria facimus hæc ſententia, ſed quómodocunque iuſſerint illi: nec vt res noſtræ pro ſentẽtia noſtra diſponantur, penitus domini ſumus, ſed illorum vbique ſententiis ſeruimus. Et ſi quid præterquam quod illis videtur facimus,inualidum & inutile redditur.Itaque hominum quidem legibus tantum attribuimus honorem:dei vero leges ita quæſo conculcabimus? Et quali hæc digna defenſione?quali venia?Dixit Moſes.Ne cõtrariam ipſius legi legem per opera feras, vt cum ſecuritate cũcta facias & dicas.Sed de his quidem ſatis. Age vero lectis hodie vna vobis appoſita ſententia ſermonem terminemus. Paulus vinctus Ieſu Chriſti, inquit, & Timotheus frater. Magnifica Pauli appellatio, nõ principatus & honoris nomen,ſed vincula & catenę.Vere magnum atque ſplendidũ ipſum multa alia faciũt, in cœlum rapi tertiũ, in paradiſum deferri, verba audire ineffabilia: ſed horũ nil poſuit, ſed pro omnibus catenã: hæc enim magis quàm illa illuſtrem reddebat, & ſplẽdidum.Cur tãdem? quoniam illa quidem domini benignitatis erant gratuita dona,hęc vero ſerui tolerantiæ atque patientiæ indicia.Conſuetudo autem amantibus eſt, illis magis affici quæ pro amatis patiantur, quàm his quæ ab ipſis beneficia capiũt. Nõ ita rex diademate gloriatur,vt ille vinculis delectabatur:& meritò.Diadema nempe ſolum coronato capiti ornatũ affert,catena vero & ornatũ multo maiorem,& tutelam. Corona ſæpe regia caput ſe circundatum prodidit, & innumeros allexit inſidiatores,& in tyrannidis concupiſcentiam inuitauit. Et in bellis hic ornatus eſt adeò periculoſus,vt ipſum deponant & abſcondant.In præliis nonnunquam reges habitum commutãtes, ita manus cum hoſtibus cõſerunt, tantum ex corona ſit proditionis.Catena vero nihil huiuſmodi gerẽtibus affert, ſed omne contrarium:cũ pugna ſit,& acies contra dæmones,& aduerſarias poteſtates,prętendens ipſam qui ea circundatus eſt,illorũ repellit inſidias.Et principum quidem externorum multi,non tantũ dum imperant, verum cum & à principatu ſoluti fuerint,ipſius nomen circunferunt,dum dicitur: Ille talis conſularis,ille talis prætorius. Hic vero pro his omnibus Paulus vinctus, inquit.Et multum cõgrue.Illi nanque principatus non penitus ſunt animi virtutis demonſtrationes: pecuniis enim ſunt venales, & amicorum vendicantur aſſentationibus: hic autem ex vinculis principatus eſt animi diſciplinæ indicium,& ardentis in Chriſtum deſiderij ſignum maximum. Et illi quidẽ breui refugiũt, hic vero principatus nullum habet ſucceſſorem. Aſpice namque quãtum ab illo nuncuſque temporis eſt,& ſplendidius huius vincti nomen redditum eſt. Et cõſules quidem omnes,quicunque ſuperioribus fuere temporibus, ſilentio traditi ſunt,& à multis multi nec ipſo quidem nomine cogniti:huius autẽ vincti beati Pauli multum quidem hic, multum autẽ in Barbarorũ regione, multum apud Scythas & Indos, ſiue ad ipſos terrarũ orbis terminos venias, hanc audies appellationem. Et quocunque quiſpiã peruenerit, Paulũ vbique in omnium ore circũferri noſcet.Et quid mirum,ſi in terra mariq; quippe cum & in cœlis multum Pauli nomẽ apud angelos,apud archangelos,& ſuperiores poteſtates,& harum

rum regem deum. Et qualia, inquit, erant illa vincula, quoniam tantum vinctis gloriæ tulerunt?Nónne è ferro fabricata erant ? E ferro quidem fabricata, ſed multam habebant ſpiritus gratiam efflorentem: quoniam propter Chriſtum ipſis circundatus fuerat. O miraculum, ſerui vincti ſunt, dominus crucifixus, & prædicatio quotidie creſcit:& per quæ putabatur opera prohiberi,per hæc accenſa eſt.Et crux & vincula quæ eſſe videbantur abominatio,nunc ſalutis ſigna ſunt facta. Et quolibet auro ferrum illud nobis pretioſius erat, non propter naturam propriam, ſed propter cauſam hanc & argumentum.Sed video queſtionẽ hinc nobis quandam orientem. Et ſi diligentiã adhibeatis, & quæſtionem dicam,& ſolutionem apponam.Quid igitur tandem eſt quod quæritur?Ingreſſus aliquando hic Paulus ad Feſtum,& loquens ad ipſum, excuſanſq; ſe de crimi
B nibus quibus vrgebatur à Iudæis, & dicens, quo modo Ieſum vidit, quo modo beatam vocem illam audiuit, quo modo per excæcationem ad veram peruenit lucẽ, quo modo cecidit & ſurrexit, quo modo ingreſſus eſt Damaſcum captiuus abſq; vinculis compeditus: & de prophetis,& de lege loquens, & oſtendens quòd & illi prędixerunt hæc omnia,iudicantẽ cepit,& ferè ad ſeipſum tranſire perſuaſit. Tales enim ſanctorum animæ, cum in pericula ceciderint, non quo modo periculis liberentur,conſiderant,ſed quò perſequentes lucrentur, omnia faciunt. Sicut & tunc factũ eſt,ſe defenſurus intrauit,& capto iudice diſceſsit. Et hæc ipſe iudex teſtatus eſt,dicens: In modico me perſuades Chriſtianũ fieri.Hoc & hodie fieri decebat,& principem hunc veſtrã admirari magnanimitatem,ſapientiam, perfectámque quietem,& ex ordine veſtro diſciplinam capere, & ſic
C abire,concionem admirari,laudare conſeſſum,& ex ipſis rebus diſcere,quantum inter gentiles & Chriſtianos diſcriminis ſit.Sed vt ad id redeã quod dicebam.Poſtquam ipſum cepit Paulus, & ille dixit: In modico me perſuades Chriſtianum fieri.Paulus ita reſpõdit:Optarim vtiq; ego à deo & in modico, & in multo non ſolum te, ſed etiam omnes audiẽtes me, fieri Chriſtianos abſque vinculis his.Quid dicis ô Paule?Epheſiis nempe ſcribens, dicis: Rogo igitur vos ego vinctus in domino, digne ambulare vocatione qua vocati eſtis. Et ad Timotheum loquens, In quo male patior vſq; ad vincula tanquam malefactor. Et ad Philemonem rurſum, Paulus vinctus Ieſu Chriſti.Et cum Iudæis iudicans, dicis:propter ſpem Iſrael hac catena circundatus ſum. Et
bili.18.b Philippenſibus ſcribens dicebas:Ita vt plures fratrũ frẽti vinculis meis abundantius audẽrent intrepide verbũ capere. Vbique catenam circũfers,vbique vincula proD ponis,& huiuſmodi gloriaris negocio:in iudicium autem veniẽs diſciplinam prodidiſti,cum maxime libere te gerere decebat,& iudici dicis:Optarem vtique te fieri Chriſtianum abſq; vinculis his.Nempe ſi bona,ita vt aliis quoq; fiduciam ad ſermonem pro religione præbeant:etenim hoc ipſum prius dixiſti,Multi fratrũ freti vinculis meis verbum loquebãtur intrepide: quare coram iudice non hac re gloriaris, ſed contrarium facis? Nunquid nõ videtur eſſe quæſtio quod dicitur?ſed celerrimam ſolutionẽ affero.Non enim ex anxietate, vel timiditate Paulus hoc faciebat, ſed ex ſapientia multa, & ſpirituali prouidẽtia. Nam ad gentilem loquebatur & infidelem,nec noſtra ſciẽtem. Nolebat igitur ipſum per grauia inducere,ſed quod dicebat:Factus ſum carẽtibus lege,tanquam ſine lege:hoc & hic faciebat.Si vincula audierit,inquit,& tribulationes,ſtatim refugiet,cũ

A vinculorũ virtutem non norit.Fiat prius fidelis,& prędicationem guſtet,& tunc ipſe quoque ad hęc vincula curret. Audiui dominum meum dicẽtem,quòd nemo imponit indumentum panni illoti ſuper veſtimentum *Matth.9.e* vetus: quoniam tollit plenitudinem ipſius, & peior fit *Marc.2.d* ſciſſura. Neq; mittunt vinum nouum in vtres veteres, *Luc.5.g* quoniam diſrũpuntur vtres.Anima huius eſt veſtimentum vetus,& vter antiquus,non eſt renouatus fide,non ſpiritus gratia recẽs redditus eſt,debilis adhuc eſt & terrenus,mundana ſapit,& ad mundanam vanitatem ſtupet,gloriam amat preſentem.Si à primordiis ſtatim audierit, quòd factus Chriſtianus captiuus mox fiet,& catena circundabitur,cõfuſus & reueritus à prędicatione reſiliet.Propterea dicit:Abſq; vinculis his, non ipſe vincula recuſans, abſit: ſed illius condeſcendens infirmitati,quoniã ipſe ſic illa diligit,& amplectitur,vt ambi-
B tioſa mulier monilia ſua.Vnde hoc manifeſtũ?Gaudeo *Coloſſ.1.d* in paſsionibus meis,inquit,& ſuppleo defectus tribulationum Chriſti in carne mea.Et iterum: Quoniam no *Philip.1.d* bis donatũ eſt à Chriſto non tantum in ipſum credere, verum & pro ipſo pati.Et iterum:Non tantũ autem,ſed *Roma.5.a* & gloriamur in tribulationibus. Si gaudet igitur,& id vocat donum gratuitum,certum q̃ propter hanc cauſam ad iudicem loquẽs hæc dicebat.Quoniam & aliàs rurſum in neceſsitatem delapſus gloriandi hoc ipſum demonſtrat,dicens: Libenter igitur gloriabor in infirmitatibus meis,in neceſsitatibus,in cõtumeliis,in perſecutionibus,in anguſtiis,vt inhabitet in me virtus Chriſti.Et iterũ:Si gloriari oportet, in infirmitate mea gloriabor.Et alibi ſeipſum aliis comparans,& per comparationem nobis excellentiam demonſtrãs,ſic quodam modo,inquit:Miniſtri Chriſti ſunt,vt minus ſapiẽs loC quor,plus ego. Et exceſſum demonſtrare volens, non quòd mortuos reſuſcitauerit,dęmonéſve expulerit,neque quòd mũdauerit leproſos,aliúdve quid huiuſmodi fecerit,dixit. Sed quid? quòd innumeras paſſus eſt moleſtias:cum enim dixiſſet,plus ego,intulit tentationum multitudinem,ſic dicens:In plagis ſupra modũ,in mortibus frequenter, in carceribus abundantius, à Iudæis quinquies quadragenas vna minus accepi,ter virgis cę ſus ſum, ſemel lapidatus, ter naufragium feci, nocte ac die in profundo maris fui: & reliqua omnia. Sic vbiq; gloriatur in tribulationibus Paulus, & ea re nimiũ delectatur, & valde meritò. Nam hoc eſt, quod maxime Chriſti virtutem demonſtrat, quoniam per talia vicerunt apoſtoli,per vincula,tribulationes, flagella, & extrema mala. Nam hæc duo Chriſtus denũciauit,tribulationem & remiſsionẽ,labores & coronas, ſudores & D retributiones, ſuauia & triſtia. Sed triſtia quidem vitæ dedit præſenti, ſuauia vero in futurum diſtulit, pariter demonſtrans quòd non decipit homines,& ipſum gravium pondus ordine diminui volens.Decipiens enim ſuauia prius proponit, & mox infert triſtia. Quale eſt: Plagiarij puerulos ſæpe paruos prædãtes & furantes,nõ plagas & verbera, neque aliud huiusmodi pollicentur, ſed placẽtas & bellaria,& alia talia quibus puerilis gaudere conſueuit ætas,prætendunt,vt his illi allecti,& libertatem ſuam prodẽtes,in extremum periculum delabantur.Auium vero piſciumq; venatores,ita quę venãtur alliciunt, conſuetam capiendis & iucundam prius eſcam præbentes,& ſic contegentes laqueum. Itaq; decipientiũ maxime opus hoc eſt,prius ſuauia proponere, quò mox inferant triſtia: prouidentium autem & diligentium omnino contrarium. Patres itaque plagiariis contrarium faciunt, cum ad ludum pueros literarium

Universidad de Deusto
Biblioteca

mittunt,pædagogos præponunt, flagella minantur, timorem incutiũt: & cum priorem sic ætatem transegerint,tunc ipsis in habitu virili cõstitutis,honores,potentiasq;,& delicias,& omnes diuitias suas tradũt:Sic deus quoque fecit,non plagiariorum,sed patrum more curã nostri gerens,prius iniecit tristibus tanquam pædagogis & præceptoribus præsenti tradens tribulationi,quò per hæc correcti,& moderati,postquã tolerantiam omnem,omnemq; disciplinam didicerimus,mox ad perfectionem deducti,cœlorum regnum hæreditate consequamur:sed prius idoneos reddit ad dandarum dispẽsationem diuitiarum, & postmodum ipsas præbebit diuitias.Nisi enim hoc feciſſet, diuitiarum erogatio non donum, sed vltio fuiſſet & pœna. Sicut enim puer insipiens paternam suscipiens hæreditatẽ,ab hac ipsa præcipitatur, prudentiam non habens pecuniarum dispensationi parem:si vero prudens sit & benignus,& temperans,atque modestus,in necessaria dispensans paterna, splendidior ita fit & illustrior: sic & in nobis est necesse euenire. Cum spiritualem prudentiam acceperimus, quum omnes in ætatis mensurã peruenerimus,tunc nobis tradit omnia quæ pollicitus est: nunc vero tãquam pueros paruos docet cum exhortatione & consolatione.Nec hoc solum est emolumentũ ex præmissis tribulationibus,verum & aliud illo non inferius.Qui enim prius est in deliciis, mox post delicias vltionem expectans,neq; præsentibus fruitur deliciis propter futurarũ molestiarũ expectationẽ: qui vero prius est in tristibus deinde post hæc suauibus potiturus, etiã præsentes difficultates propter futurorum spem bonorum contemnit.Non igitur tutelę tantum causa nostræ,verũ & voluptatis & consolationis, priora statuit esse molesta, vt futurorum spe releuati nullum præsentiũ capiamus sensum.Et hoc ipsum Paulus significans dicebat,quòd momẽtanea leuitas tribulationis nostrę supra modũ æternum pondus gloriæ nobis operatur,non considerantibus nobis quæ videntur,sed quæ non videntur.Leuem appellauit tribulationem, nõ propter propriam grauiũ naturam,sed propter futurorũ expectationem bonorũ. Sicut enim mercator nõ sentit nauigationis laborẽ,lucrorũ spe releuat⁹: & pugil generose fert capitis vulnera,coronã respiciens:ita profecto nos quoq; in cœlũ & cœlestia intendẽtes bona,quæcunq; inferantur grauia, generose cuncta feremus,bona futurorum spe roborati.Hanc itaque capientes sententiam abeamus:quanuis nanque simplex & breuis sit,multã tamen habet sapientiæ disciplinam.Qui in dolore & tribulatione est,ideneam habet consolationẽ:qui in deliciis & luxuria,magnam moderationis exhortationẽ.Cum enim ad mensam discumbens,sententiæ huius memineris,statim ebrietate crapuláque resilies, discens ex hac sententia, quòd anxios nos esse conuenit, & intra teipsum dices: Paulus in vinculis & carceribus, ego vero in ebrietate & lauta mensa. Et quam assequar veniã? Hoc & mulieribus necessarium verbũ.Ambitiosæ enim & sumptuosæ,& auro vndique se circumligantes,catenę huius cõmonefactæ odio habebunt (sat scio) & abominabũtur ornatum illum,& ad hæc vincula current.Illa nanque ornamenta multorum causæ malorum fuerunt, & innumera bella intra domum contraxerunt,& liuores pepererunt,& inuidias,& odium: hæc vero peccata mundi soluerunt,& terruerũt dæmonas,& diabolum fugauerunt.Cum his in carcere degens custodi persuasit,cũ his Agrippã attraxit,cum his multos Paulus discipulos acquisiuit,propterea dicebat:In quo male patior vsque ad vincula tanquam malefactor,sed dei verbũ non est vinctum.Sicut enim radium vincere possibile non est, nec domi cõcludere: sic neque prædicationis verbum. Et quod multo amplius est,doctor vinctus erat,& verbum volabat:ille carcerem habitabat,& doctrina alata passim currebat.Hæc igitur scientes, ne succumbamus in grauibus,tunc potentiores efficimur, tunc fortiores. Patientiam enim tribulatio operatur. Ne doleamus in calamitatibus quæ inferuntur, sed in omnibus deo gratias agamus. Secundam ieiunij septimanam expediuimus,sed non hoc consideremus:nõ enim hoc est expediuisse ieiunium, si tempus præterierimus, sed si transegerimus cum profectu. Hoc supputemus, si studiosiores facti sumus,si defectum aliquem nostrorum correximus,si abluimus crimina.Consuetudinẽ omnes habent per quadragesimam interrogare, quot quisq; septimanas quadragesimæ ieiunauit:& dicẽtes audire licet,hos quidem quòd duas,hos vero quòd tres,illos autẽ quòd omnes ieiunauerũt septimanas.Et quod lucrum,si profectibus carentes, ieiunium transegerimus? Si alius dicat,totam ieiunaui quadragesimam: tu dic, inimicum habebam,& conciliatus sum:habebam detrahendi cõsuetudinem,& destiti:iurandi tenebar vsu, & mos improbus mihi correctus est.Nulla mercatoribus vtilitas, si magnam maris lõgitudinem percurrerint,sed si cum rerũ copia, & multo mercimonio nauigauerint, nulla ieiunij nobis vtilitas,si infructuose ipsum tempus & temere prætereamus. Si ciborum ieiunium ieiunemus, præteritis quadraginta diebus,præterit & ieiunium. Si vero peccatis abstineamus, & transacto ieiunio illud remanet,& continuum erit:hinc nobis vtilitas,& ante regnum cœlorum non paruas nobis hic reddit retributiones.Sicut enim in nequicia viuens, & ante gehennã punitur,conscientia stimulatus: sic meritis abundãs & ante regnum magna fruetur lætitia,se bona spe pascẽs. Idcirco & Christus inquit: Iterum videbo vos, & gaudebitis,& gaudium vestrum nemo tollet à vobis. Breue verbum,sed multam habet consolationem.Quidnã tandem est,nemo gaudium vestrum tollet? Pecunias si habeas,multi tuũ ex diuitiis gaudium auferre possunt, & fur perfodiens, & credita subripiens seruus, & rex in fiscum redigens,& inuidus homo calumnians.Si potẽtiam habeas , multi possunt tuum ex hoc gaudium tollere. Cum enim principat⁹ fuerit finitus, voluptas quoque finietur : quin & in ipso principatu multæ res accidentes,difficultates habẽtes & curas,lætitiam tuam diminuũt.Si corporis robur habeas,morbus adortus huiusmodi gaudium aufert. Si pulchritudinem habeas & speciem, senectus superueniẽs tabefecit,& gaudium abstulit.Si mensa frueris lauta, vespere occupãte soluta est conuiuij lætitia . Rerum enim quælibet mundanarum infestari facile potest , nec stabilem nobis voluptatem affert:pietas autem & animi virtus contrà.Eleemosynã si feceris , meritum auferre potest nemo : siue exercitus, siue reges,siue infiniti calumniatores & insidiatores insistent vndique,in cœlis repositam possessionem auferre non possunt, sed gratia permanet continua , Dispersit dedit pauperibus,iustitia eius manet in seculũ.Nec immerito : in cœlorum enim cellariis reposita sunt , vbi fur non perfodit,latro non tollit,tinea non consumit. Si preces fuderis continuas & intentas,earum fructum auferre poterit nemo: hic etenim fructus in cœlo radicatus est,ab omni calumnia liber,& permanens inexpugnabilis . Si male passus , benefeceris : si conuiciis affectus,benedixeris:hæc merita cõtinue manent,& ortam ex his

1.Cor.4.d

2.Tim.2.b

Rom.

Hiere.15.d

Psal.77.b

Deuter.6.c

Psal.71.d

Bess.5.d

Ma.8.c

ex his lætitiam auferet nemo , sed quotiescunque ipsorum recordatus fueris, gaudes & lætaris,& multam capis voluptatẽ. Sic profecto & fugere iuramẽtum si præualeamus , & ab hac consuetudine pernicioſa linguam nostram abstinere persuadeamus,meriti quidem labor breui absoluetur , lætitia vero meriti iugiter erit & indesinenter . Cæterum vos & aliorum præceptores esse oportet & duces,& amicos proximi, seruos autem conserui,& iuuenes coæuos suscipere instituere & inducere debent. Nonne si quis tibi aureũ vnum pro singulis hominibus correctis promisisset,omne studium adhibuisses,& assiduus adstitisses persuadens & exhortãs?Nunc vero non aureum vnum,neque decem, neque viginti, vel centum milia, neque totam deus terram tibi pollicetur in horum laborum retributionem,sed quod orbe toto maius est , hoc tibi præbet cœlorum regnum : nec hoc solum,verum & aliud præter hoc.Quale vero hoc? Educens honestum ex indigno, sicut os meum erit, inquit . Quid huic posset esse par ad honoris & vtilitatis rationem?Quę vero nobis excusatio & venia post tantam promissionem , proximorum salutem negligentibus esse valeat ? Tu vero si cæcum quidem in voraginẽ decidẽtem videris,manum porrigis , & indignum esse putas,pereuntem despicere:vidẽs autẽ quotidie omnes præcipitari fratres in improbam iuramentorum consuetudinem,nec verbum audes proferre:Sed dixisti semel, & non audiuit: dic igitur bis & ter, & toties, donec persuaseris. Nobis quotidie loquitur deus,& nõ audimus,nec alloqui desistit. Hanc tu quoque curam imitare circa proximum.Propterea coniuncti inter nos sumus, & vrbes habitamus , & in ecclesiis congregamur, vt alter alterius peccata corrigamus. Et sicut multi eandem officinam habitantes homines differẽter quidem negociantur,omnia vero in cõmune reponũt : sic profecto & nos agamus,quæcunque bona quisque conferre potest proximo,ne pigeat eum,neq; differat : sed fiat negociatio quædã,& talis collatio spiritualis,vt in cõmune omnia deponentes, & multas adepti diuitias, & magnum cõsecuti thesaurum, communiter omnes regnum assequamur cœlorum, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi,per quẽ,& cũ quo patri gloria, simul & sancto spiritu in secula seculorum,Amen.

Ad magistratus ab imperatore Theodosio ad Ellebichum exercitus ducem missos,ad præuaricatorum inquisitionem propter statuarum subuersionem. Homilia XVII.

IN tempore omnes hodie communiter concinuimus , Benedictus dominus deus Israël, qui facit mirabilia solus. Etenim miranda, & opinionem excedentia facta sunt negocia:vrbem totam & populum tantum submergi debentem , & sub vndas agi , & perdi funditus semel vno temporis momento ab omni naufragio liberauit. Gratias igitur agamus, non tantum quoniam hyemem soluit , sed etiam quoniam ipsam fieri permisit: non tantum quoniã naufragio nos liberauit,sed etiam quòd in tantam nos angustiam cadere permisit,& extremum periculum nobis imminere . Sic & Paulus iussit in omnibus gratias agere. Cum vero dicat, In omnibus gratias agite: hoc dicit,Non tãtum in grauium solutione,verum & in grauium tempore.Nam diligentibus deum omnia cooperantur in bonum . Gratias ipsi agamus propter tẽtationum absolutionem,& horum nunquam obliuiscamur, orationibus vacemus, supplicationibus continuis, pietati multæ . Cum à principio grauius horum malorum pyra fuit accensa , dicebant quòd non erat disciplinæ tempus, sed orationum:hoc profecto & nũc postquam extincta est dico , quòd nunc maxime tempus orationum magis quàm prius : nunc maxime lachrymarum tempus & compunctionis , & animæ anxiatæ, & multi studij & cautelæ. Tunc nempe ipsa tribulationum natura vel inuitos nos corripiebat, & modestos faciebat, & ad maiorem agebat reuerentiam : nunc autem ablato fræno, & nube præterita,timendũ ne ad torporem declinemus , ne segniores reddamur rursum ex remissione , ne de nobis quoque quisquam dicat : Cum occideret eos, tunc quærebant eum, reuertebantur, & diluculo veniebant ad eum . Propterea & Moses Iudæos admonebat,dicẽs:Post quàm comederis & biberis,& fueris repletus,recordare domini dei tui. Nunc vestra gratitudo videbitur , si in eadem manseritis pietate : tunc quippe multi timori, & malorum illationi studium vestrum attribuebant: nunc vero purum erit meritum vestrum,si in eodem studio permaneatis.Quoniã & puerulus si donec ab aliquo agatur pædagogo terribili , cũ modestia viuit & mansuetudine , nihil est mirandum, sed pædagogi timori pueri modestiam attribuunt omnes:cum vero deposita necessitate ille in eadem manserit honestate , tunc & quã habuit in priore ætate modestiam , ipsi omnes adscribunt . Hoc & nos vtique faciamus,in eadem manentes reuerentia,vt & prioris studij laudem multã à deo capiamus . Innumera expectauimus mala,omnium substantias direptũ iri, habitacula cum habitantibus comburẽda,ciuitatem medio tollendam ex orbe,& ipsius reliquias omnes perituras,aratrum ipsius terram suscepturã . Sed ecce hæc omnia intra expectationem tantũ steterunt,& in opus non processerunt. Nec hoc solum est mirandum, quod tantum periculi deus abstulit , sed etiam quoniam magnis nos affecit beneficiis,& ciuitatem nostram ornauit, nõsque per hanc tentationem & calamitatem probatiores effecit. Nam quando à rege missi ad commissorum inquisitionem tremendum illud constituere iudicium , omnesq; ad malefactorum pœnas vocabant,& variæ mortis omnibus erat expectatio,tunc vertices montium habitantes monachi,propriã exhibuere sapientiam.Nanque tot annis in cauernis suis cõclusi, nemine aduocante,suadente nemine,postquam nubem tãtam ciuitatem circunstantem viderunt , tabernacula spelunca sq; suas derelinquentes,vndique cõfluxerunt, velut angeli quidam de cœlo profecti.Et erat cernere tunc ciuitatẽ vnã similem homini . Vbiq; tunc vidisses sanctos illos, manifestos vel ex aspectu solo , dolore pressos cõsolantes, & ad omnem calamitatis contemptũ inducentes.Quis enim illos conspicatus,mortem non derisisset:non despexisset vitam?Nec hoc solum erat mirabile, sed quod principibus ipsis accedentes cum fiducia loquebantur pro reis,& omnes sanguinem effundere parati erant,& capita deponere,vt captos ab expectatis tribulationib⁹ eriperent:Et dixerunt se non prius recessuros, quàm iudices parcerent ciuitatis populo,vel se cõmuniter cum reis ad regem legatos mitterent. Religiosus est,inquit, qui nostræ genti dominatur, fidelis cum pietate viuẽs. Nos igitur ipsum omnino reconciliabimus,nõ permittemus vobis,neq; concedemus ensem polluere, nec vllius abscindere caput.Si vero hoc nõ fertis,& nos cum ipsis omnino moriemur . Grauia quidẽ patrata & nos confitemur,sed regis humanitatẽ non excedit gestorũ iniquitas.Dicitur quidam ipsorũ aliud verbum sapientiæ plenum dixisse,quòd statuæ quidem deiectę rursum

Universidad de Deusto
Biblioteca

erectæ fuerunt, & propriam receperunt formam, & factum correctionẽ habuit celerrimam. Si vos autẽ dei imaginem occideritis, quo modo rursum poteritis cõmissum reuocare? quo modo perditos resuscitare, & animas corporibus reddere? Multa & de iudicio ipsis disseruere. Quis non consternaretur? quis non virorum sapientiam admiraretur? Quoniam quædam reorum mater nudato capite, & canis ostensis, iudicaturi equũ fræno apprehendit, & per forum prætercurrens, sic ad iudicium simul ingressa est: omnes obstupefacti sumus, omnes admirati pietatem & magnanimitatẽ. Quo modo non magis ad hos obstupescere oportet? Illa enim etiã si mortua esset pro filio, nihil mirandum: magna enim naturæ vis, & inexpugnabilis viscerũ necessitas. Hi vero non genuerunt, nec educarunt: imò vero quos non nouerunt, quorum nomen non audierunt, quibus cum nunquã conuersati sunt, quos ex sola nouerunt calamitate, in tantũ amauerunt, vt etiam si infinitas habuissent animas, omnes pro illorum salute tradere vellent. Neq; mihi dicas hoc quòd non iugulati sunt, nec sanguinem effuderunt: sed quòd tanta cõtra iudices vsi sunt libertate, quanta solos de salute sua desperatos vti veri simile fuit: & tali cum sententia de montibus ad tribunal cucurrerunt. Nec enim nisi prius se neci præparassent cuilibet, tam libere potuissent iudices alloqui, & tãtam tũc exhibere magnanimitatẽ: etenim ante prætorij ianuas totos dies agebant sedentes, abducẽdos de carnificum manibus eripere parati. Vbi nunc sunt pallia gestantes, & profundam ostentantes barbam, & bacula dextra ferentes, externorum philosophi, cynica piacula, submen salibus canibus miseriores, ventrisq; causa cũcta facientes? Omnes tunc ciuitatem deseruerunt, resilierunt omnes, in cauernas cõditi sunt: soli vero qui per opera vere philosophiam exhibent, ac si nullum ciuitatem malũ comprehendisset, sic intrepide in foro apparuerunt. Et vrbem quidem habitantes, ad montes & deserta auolauerũt: eremi vero incolę in vrbem ingressi sunt, per ipsa demonstrantes opera sua, quod superioribus diebus non destiti dicens, quòd cum virtute viuentem neque fornax quicquam lædere poterit, tãto est animæ sapientia omnibus sublimior, & suauibus & tristibus cunctis: nec enim in illis mollescit, nec ab his cõtrahitur & humiliatur, sed per omnia manet æqualis, propriam fortitudinem & vim exhibens. Quem enim non redarguisset præsentis temporis difficultas? Proceres nostræ reipub. in potentatibus existentes, diuitias ineffabiles sortiti, qui multam apud regem licentiã habebant, domos deserẽtes orbas, omnes de propria salute consultabant. Et amicicia omnis, & cognatio tunc redarguebatur, & quos olim nouerant, in tempore calamitatis hos ignorare, & ab illis ignorari optabant. Monachi vero homines pauperes, pallio plus nihil habentes vili, viuentes in rusticitate, nulli esse apparentes, in montibus & saltibus versantes, velut quidã leones magno & alto sensu præditi, omnibus pauefactis & trepidantibus in medio cõsistentes, malum dissoluêre nõ multis diebus, sed breui temporis momento. Et sicut generosi athletæ non tantum aduersarios cõplexi, sed etiam visi tantum in oppositione, & vociferati aduersarios cõuertunt: sic & hi die vna & descẽderunt, & disseruerunt, & soluerũt calamitatem, & ad propria reuersi sunt tabernacula. Tanti est philosophia à Christo introducta. Et quid dico de diuitibus, & in potestatibus, constitutis, cum & iudicandi potestatem assecuti, summa administrantes imperia ab his ipsis rogati monachis, vt cum venia sententiam ferrent, euentus se dominos esse negauerint? haud tutum enim, sed periculosum esse, non tantum iniuriam inferre regi, sed etiam eos qui cõtumeliæ rei conuicti sint impunitos dimittere. Sed hi omnibus fuere potentiores, & animi magnanitudine & tolerantia assidentes suppleuerunt, vt quam à rege nõ acceperant potestatem, hanc exhiberent: & manifestatis his qui rei essent, iudicantibus persuadere potuerunt, ne damnationis sententiam efferrent, sed ad regis sententiam eos reiicerent, & promiserunt se illi persuasuros, & effecturos vt omnino veniam daret his qui in se peccauerant, & peregrinationẽ aggressi sunt: sed iudices ipsorum sapietiam reueriti, & sensus altitudine perculsi, hanc eos longam obire viam non permisere, sed si duntaxat ipsorum voces haberẽt in scriptis cum literis discessuros, & regẽ exoraturos vt omnem iram dimitteret, spoponderunt. Quod & fore expectamus: etenim cum sententia diceretur, ingressi multæ sapientiæ verba dixere, & per literas regi supplicauerunt, & iudicij fecere mentionem, & se sua deposituros esse capita dixerunt, ne hoc fieret, & has capientes in literis voces iudices abierunt, quod omni corona splendidius vestram ciuitatem exornabit. Et quæ sunt hic nunc gesta audiet quidẽ magna ciuitas, audiet autẽ omnis orbis q̃ tales Antiochenorum vrbem habitant monachi, vt apostolicam exhibeant potestatem. Et literis nunc lectis, in castris omnes ipsorum magnanimitatem admirabuntur, omnes ciuitatem nostram beatam vocabunt, & malam repellemus famam, & sciẽt omnes quòd gesta non ciuitatem inhabitantiũ fuere, sed hominum externorum & perditorũ, & idonea ciuitatis morum demõstratio, monachorum erit testimonium. Ne igitur tristemur dilecti, sed cum bona expectemus spe. Si enim apud homines libertas tãtum molestiæ prohibere potuit, ipsa apud deum fiducia quid non operabitur? Hęc etiam gentilibus dicamus, cum de philosophis nobiscum disputare audẽt. Ex his manifestum quòd & priora fuerũt falsa apud illos. Ex his manifestum, quòd & apud nos vera fuere priora de Ioanne, Petro & Paulo, & omnibus aliis. Quoniam enim in illorũ pietatem successerunt, propterea & eorum fiduciam exhibuerũt: quoniam iisdẽ legibus educati sunt: propterea & ipsorum virtutem imitati sunt. Itaq; non est opus nobis literis ad apostolicam virtutem demonstrandã, rebus ipsis clamantibus, & discipulis magistros repræsentantibus. Non nobis sermonibus opus est ad gentiliũ nugas manifestandas, & apud ipsos philosophãtium pusillanimitatẽ, rebus ipsis clamãtibus, tam præsentibus, quàm præteritis, q̃ omnia apud ipsos fabulæ, & scena, & hypocrisis. Nec monachi tantũ, verum & sacerdotes eãdem præstiterunt animi magnitudinẽ, nostramq; dispensauere salutem. Et alius quidẽ in castra se contulit, omnia dilectioni vestræ postponẽs, & paratus, nisi regi persuaderet, mori. Alij vero hic remanentes, & eadẽ cum monachis exhibentes, propriis manibus iudices continentes, non permittẽtes abire, priusquã de iudicij fine promitterent: & cum renuentes quidẽ videbant, multa fiducia & ipsi vicissim vtebantur. Vt autẽ annuentes viderunt, pedes & genua complexi, & manus exosculati, vtranq; virtutem superabundanter exhibuere, libertatẽ & mansuetudinem. Quòd enim nõ superbia esset fiducia, exosculando genua, & pedes amplectẽdo, maxime demonstrauerunt. Rursum q̃ humilitas non esset assentatio, neq; seruilitas quædam, nec ex illiberali sententia profecta, præmissa ipsorum fiducia testificata est. Neq; hæc sola de tentatione bona lucrati sumus, verũ & multam mo-

tam modestiam, mansuetudinem multam. Ciuitas nobis repẽtẽ monasterium facta est. Non sic illam aliquis ornasset, si aureas in foro statuas erexisset, sicut nunc clara & illustris est, quæ bonas virtutis statuas protulit, & proprias exhibuit diuitias. Sed à rege profecta contristant: Sed nec illa profecto grauia, verum & ipsa multum attulerunt emolumẽti. Quid enim molesti, dic mihi, factum est, quòd orchestrã obstruxit, quòd circum inaccesibilem fecit, quòd nequiciæ fontes exclusit, & subuertit? Vtinam nec daretur vnquã hos aperiri. Hinc nequiciæ radices in ciuitate germinauerunt, hinc sunt qui moribus ipsis crimen afferunt, suas voces saltãtibus vendentes, & tribus obolis suam illis salutem prodentes, cõfundentes omnia. Propterea tristaris charissime? Imò propterea & gaudere & lætari oportet, & gratias regi agere: quoniam ipsius vltio correctio fuit, & pœna eruditio, & ira doctrina. An quia balnea nobis occlusa sunt: Sed hoc non intolerabile, vel inuitos, lubricam & mollem & dissolutam degẽtes vitam ad philosophiam reducere potest. An quòd ciuitatis abstulit dignitatem, nec amplius ipsam Metropolim appellari permisit: sed quid facere oportebat: Laudare cõmissa, & gratias agere: Et quis ipsum non accusasset, quòd non vel speciem indignantis præ se tulisset? Non cernis patres multa huiusmodi in filios suos facere? Auersantur, & mensa prohibent. Hoc quoque rex fecit, tales imponens vltiones, nullum quidem habentes damnum, multam vero correctionem afferentes. Cogita quæ expectauimus, & quę facta sunt, & tunc maxime sciemus dei gratiam. Doles, quòd ciuitatis dignitas ablata est? Disce quid tandem sit ciuitatis dignitas, & tunc manifeste scies, quòd si habitatores ipsam non prodiderint, auferre poterit alius nemo ciuitatis dignitatem. Non quòd Metropolis sit, neq; quòd habeat ædificiorum magnitudinẽ & ornatum, neq; quòd multas habeat columnas, & porticus, & deambulationes, neq; quòd ante alias ciuitates prædicetur: sed inhabitantium virtus & pietas, hæc est dignitas, & ornatus, & tutela ciuitatis, ita vt si hoc desit, omnium sit vilissima, licet infinitum ab imperatore consequatur honorem. Vis ciuitatis tuæ dignitatem discere? Vis gentilia ipsius ornamenta nosse? dicam sedulò, nõ vt discas tantum, verum vt & imiteris. Quæ tãdem est ciuitatis nostrę dignitas? Contigit primũ Antiochię discipulos appellari Christianos. hoc autẽ ciuitatum quæ sunt in mundo cunctarum habet nulla, nec ipsa Romuli ciuitas: propterea contra omnẽ terrarum orbem oculos erigere potest: quoniã erga Christũ amoris ignem habet propter fiduciam, propter virtutem illam. Vis & aliam ciuitatis audire dignitatẽ & laudem? Fames olim difficillima futura erat, & Antiochiam habitantes statuerunt, prout quisq; abundabat, ad sanctos Hierosolymam habitantes aliquid mittere. Ecce & secundam dignitatem, in fame charitatem. Non cõtraxit ipsos tempus, nec segniores reddidit calamitatis expectatio: sed quando alij aliena colligunt, tunc illi sua emittebant, nec præsentibus tãtum, verum & longe sedentibus. Vidisti fidem in deum, & charitatem in proximum? Vis & aliam ciuitatis huius discere dignitatem? Descẽderunt quidam ex Iudæa Antiochiam, perturbantes prædicationem, & Iudaicas inducentes obseruationes. Non tacite tulerunt illi innouationem, nec acquieuerunt, sed conuenientes, & ecclesiam facientes, Hierosolymam Paulum miserunt & Barnabã, & effecerunt, vt apostoli dogmata à Iudaica infirmitate pura vbique terrarum mitterẽt. Hęc ciuitatis dignitas, hoc ipsam facit Metropolim, non in terra, sed in cœlo. Itaque omnes alij honores corruptibiles sunt & caduci, & cum præsenti vita soluuntur: frequẽter autem & ante præsentem vitam finem capiunt: sicut & nunc vtique ceperunt. Mihi ciuitas non habens pios ciues omni villa vilior est, & quacunque spelũca ignobilior. Et quid dico de ciuitate? Vt enim diligenter discas, quòd virtus sola inhabitantes ornat, nihil tibi de ciuitate dico, sed quod est omni ciuitate venerabilius, Hierosolymitanum dei templum in medium afferens, hoc demonstrare conabor. Hoc enim templum, in quo sacrificia, & orationes & cultus, vbi sancta sanctorum, & Cherubin, & testamentum, & phiala aurea, magna indicia diuinæ circa genus illud prouidentiæ. Vbi oracula supernè cõtinua ferebantur, vbi prophetæ diuini fiebant: vbi non humanę artis apparatus, sed diuinæ sapientiæ expresio erat: vbi multo parietes vndique fulgebant auro, & supra omnem modum, tum materiæ preciosissima species, tum artis diligentia coniunctæ singulare super terram templum huiusmodi tunc fuisse demonstrauerunt: imò vero nõ artis tantum diligentia, verum & dei sapietia simul illud ornauit ædificium. Non enim ex proprio, nec à semetipso, sed à deo cuncta Salomon discẽs, & descriptionẽ cœlitus capiens, sic ipsum designauit, & erexit. Verũtamen templum tam pulchrum, & mirabile, & sanctum, vtentibus ipso perditis tantæ ignominiæ habitum est, sicq; contemptum & profanum redditũ, vt ante captiuitatem quidem spelunca vocaretur latronum, & speluncæ hyenæ, post hęc vero barbaricis, & immundis, & profanis manibus traditum sit. Vis & de ciuitate hoc idem discere? Quid Sodomis & coniunctis ciuitatibus fuit præclarius? Etenim domus & ædificia splẽdida, & parietes pulcherrimi apud ipsos erant, & regio pinguis, & fertilis, & paradiso dei assimilata: Cella vero Abraham vilis & parua, & nullum habẽs munimen. Sed exorto quandoq; bello barbarico, vrbes quidẽ mœnibus munitas suffoderunt, & ceperũt barbari, & incolas captiuos faciẽtes abierunt: solitudinis autẽ ciuem Abraham ingruentem non pertulerunt. Nec immerito: multitudinis enim & murorũ munimine multo maiorem vim habebat, pietatẽ scilicet. Si Christianus es, ciuitatẽ non habes super terrã. Ciuitatis nostræ opifex & architectus est deus: licet omnẽ capiamus orbem, hospites & peregrini totius sumus. In cœlũ ascripti sumus: illic conuersemur, nõ more puerorum paruorũ pueros magnos suspiciẽtium, parua admiremur. Non ciuitatis magnitudo, sed animi virtus ornamẽtum est & munimẽtum. Si vero ciuitatis quoque dignitatem esse putaueris magnitudinem, cogita quot lenones, quot molles & perditi, & innumeri pleni malis dignitati huic communicant, & tandem hunc contemne honorem. Sed non ille talis est: non enim ipsius partem capere licet illis, qui non omnẽ exhibeant virtutem. Ne igitur stulti fiamus, sed tunc doleamus, cum quis animę nostrę dignitatem abstulerit, cum peccatũ fuerimus operati, cum cõmunem omniũ dominum offenderimus, siquidem quę nunc patrata sunt, nõ tantum nihil lędunt ciuitatẽ, sed si sobrij simus, & maxime adiuuabunt. Etenim nũc ciuitas nostra mulieri formosæ, & liberæ, & modestæ similis esse videtur. Timor ipsam facit mansuetiorẽ & honestiorem, & à sceleratis illis, qui hæc nefanda sunt ausi facinora, liberauit. Ne igitur muliebri ploremus luctu: etenim multos per forum dicẽtes audiui: Væ tibi Antiochia, quid tibi factũ est? quo modo es honore priuata? Et cum audissem, puerilẽ talia dicentium mentẽ derisi.

Tomus quintus

Universidad de Deusto
Biblioteca

Non enim hæc nunc oportet dicere: sed cum saltantes A videris,potantes, blasphemantes, iurantes, peierantes, mentientes,tunc his vtere verbis: Væ tibi ciuitas, quid tibi factum est? Si vero forum videris paucos habens viros,mãsuetos & modestos,& moderatos,ciuitatem illam voca beatã. Nihil enim ipsam paucitas lędere poterit,cum non desit virtus: sicut econtra, nihil vnquam proderit multitudo,cum adsit malicia. Si fuerit numerus filiorũ Israël,inquit,velut arena maris, reliquiæ saluabuntur. Nihil me multitudo poterit exorare inquit. Sic & Christus fecit, vocauit ciuitates miseras,nõ propter paucitatem, neq; quoniam non essent Metropoles. *Roma.9.f*

Marc.23.d Et Hierusalẽ rursum propter hoc ipsum miserã dixit, sic inquiens: Hierusalem Hierusalẽ,quæ occidis prophetas,& lapidas eos qui ad te missi sunt. Quã mihi cõfert vtilitatem multitudo, dic mihi, si vicioſe viuat? quin è contrario & damnũ ex hoc nascitur. Quid enim aliud B nunc illata mala fecit? nõnne torpor & contemptus,& inhabitantium improbitas? nunquid dignitas ciuitati profuit? nunquid ædificij magnitudo? nũquid quia Metropolis? Si vero apud regem terræ nihil ipsi prędicatæ hoc profuit,sed illa cũcta sublata sunt: multo magis apud angelorum dominũ nihil ipsi proderit dignitas ista: nihil enim nos illo die poterit adiuuare, ꝙ Metropolim habitemus,porticus latas habentẽ,& alias huiusmodi dignitates. Et quid dico illum diẽ? Quid vel ad præsentem vitam prodesse poterit ciuitatẽ esse tibi Metropolim? Nũquid ex hoc domum quisquam male dispositam correxit, vel ex hac vllũ dignitate prouẽtum habuit,vel tristiciã repulit,vel corporis ęgritudinẽ,vel animi viciũ deposuit? Ne ludamus dilecti, nec ad multorum opiniones respiciamus, sed discamus quæ tandem sit ciuitatis dignitas, quid quod ciuitatem reddat C Metropolim. Nec hæc dico quòd desperem ciuitatem hanc formam priorẽ resumpturam, & in propria futuram præsidentia. Humanus enim & pius rex. Volo vos autem,etiam si reddita fuerit,non altum ob hoc sapere, neq; gloriari, nec ex his ciuitatem vestrã venerabilem habere. Cum vis ciuitatis laudẽ dicere,ne mihi Daphnẽ suburbanam dicas,nec altitudinẽ cupressorum, & multitudinem,nec aquarum fontes,nec multos homines ciuitatem habitare, nec vsque ad profundissimum vesperum cum multa libertate in foro versari,nec venalium copiam habere,sensibilia hæc omnia cum sint,& vsque ad præsentem permaneant vitã: sed si dicere possis virtutem,mansuetudinem,eleemosynam, nocturnas orationes,modestiam,animi sapientiam,ex istis ciuitatem commenda. Hæc si & eremum habitãtibus adsint, omni ciuitate splendidiorem ipsam faciunt: & contrà ciui D tatem omnium vilissimam,si hæc illius non adsint ciuibus. Hoc non in ciuitate tantũ,verum & in hominibus faciamus. Si hominem videris corpulentum,in habitudinem multã progressum,sublimẽ,& alios superascendentem corporis proceritate,ne admireris, donec animum didiceris. Ne ab exteriori pulchritudine sed à mẽtis ornatu homines beatos censeamus. Paruus erat Dauid,& breuis statura: veruntamen breuis ille & paruus, *1.Reg.17.* & armis nudus omnibus,exercitum tãtum & carneam turrim illam solo prostrauit ictu, nõ hastam iaculatus, neq; sagittam mittens,nec ensem stringens,sed omnia modico lapide consummãs. Propterea & quidam ad- *Eccl.11.a* monet,dicens: Ne laudaueris hominem in specie eius, nec abomineris virum in aspectu eius. Parua inter volatilia apis, & dulcedinis principatũ tenet ipsius fructꝰ. Hoc & de ciuitate & hominibus dicamus, & inter nos philosophemur,& deo gratias habeamus cõtinue,& de præsentibus,& de præteritis,& cõmuniter ipsum rogemus cum omni intentione, vt & carcerem habitantes, & in exilium transportati,illi quidem dimittãtur,hi vero reuertantur. Membra nostra sunt & illi nobiscum fluctuati sunt,nobiscum procellam sustinuerũt. Rogemus igitur benignitatem diuinam, vt nobiscum tranquillitatem assequantur. Nemo dicat: Quæ vero mihi cura est amplius? Liberatus sum ipse periculo, pereat ille,corrumpatur alter. Ne deum exacerbemus per hanc aspernationem: sed tanquã ipsi simus in aduersis sic doleamus, sic deum cum sedulitate precemur, illud Pauli dictum implẽtes: Cum vinctis tanquam simul vincti, cum male habentibus tãquam & ipsi simus in corpore, & flentes cum flentibus,humilibus consentientes. Hoc & nobisipsis maxime proderit. Nihil enim sic deum delectare consueuit, sicut cum multa promptitudine pro membris nostris dolemus. Oremus igitur ipsum communiter & pro præsentibus, & pro futuris, vt & ab illa nos pœna liberet. Præsentia enim qualiacunque sint, tolerabilia sunt,& finem habent: illa vero tormẽta immortalia & ineuitabilia. Præter consolationẽ vero studeamus & ipsi non amplius talibus labi peccatis,scientes quòd amplius neque veniam assequi poterimus. Cõmuniter igitur ante deum procidamus omnes, & dum hic sumus,& domum profecti dicamus: Iustus es domine in omnibus quæ fecisti nobis: quoniam in vero iudicio fecisti. Si peccata nostra obstiterint nobis, fac propter nomen tuum,& ne cõcedas amplius talium nos molestiarum experientiam capere,nec inducas nos in tentationem,sed libera nos à malo: quoniã tuum est regnũ & potentia,& gloria in secula seculorum,Amen.

In prædictam seditionis materiam,& de ieiunio. Et in Apostolicum dictum: Gaudete in domino semper.

Homilia XVIII. *Philip. 4*

MVLTOS vidi gaudentes,& inter se dicentes: Vicimus,superauimus,ieiunij dimidiũ profligatum est. Tales autem hortor nõ propterea gaudere, quia profligatum sit ieiunij dimidiũ, sed illud considerare,si peccatorum sit profligatum dimidium,& tũc exultare: hoc enim voluptate dignum, hoc est id quod quæritur, & propter quod facta sunt omnia, vt defectus nostros corrigamus, ne tales exeamus de ieiunio,quales ieiunij ingressi sumus, sed abluti,& omni mala consuetudine deposita,sic sacram agamus solennitatem. Si hoc desit,non tantum nulla nobis erit vtilitas, verum & maximum ex cõsummato ieiunio damnum. Ne igitur lætemur, quòd ieiunij prolixitatem expediuimus. nihil enim magnum hoc est: sed lætemur,quãdo cum profectibus ipsum exegerimus, vt etiam ipso trãsacto,fructus ipsius effulgeat: etenim hyemis lucrum tunc maxime demonstratur,cum illa præterierit. Nanque vernãtes segetes,& foliis ac fructũ affluentes arbores per ipsum aspectum clamant vtilitatẽ sibi ex hyeme factã. Hoc & in nobis pariter fiat: etenim pluuiis cõtinuis & crebris in hyeme per ieiunij tempus potiti sumus,continuam haurientes doctrinam, & semina suscepimus spiritualia, & deliciarum spinas abscidimus. Perseueremus igitur quæ suscepimus cũ diligentia seruantes,vt & ieiunio prędicto ieiunij scaturiat fructus: & per bona quę de ieiunio cepimus,etiam ipsius ieiunij recordemur. Si nos igitur sic comparemus, adueniens ieiuniũ cum voluptate suscipiemus denuo. Multos etenim video se ita pusillanimiter habentes, vt in præsenti

præsenti de futura soliciti sint quadragesima, multosq; A dicentes audiui, quòd post ieiunij liberationem nõ sentiunt voluptatem ex remissione propter futuri anni solicitudinem. Quid his quęso magis esse posset pusillanime? Quæ vero est huius causa? quòd adueniẽte ieiunio non quo modo bene disponatur anima studemus, sed in sola ciborum abstinentia ipsum definimus. Itaque si multum in morũ correctione ab ipso lucraremur, etiã quotidie ieiunium adesse oraremus, per ipsa opera eius meritorum sensum capientes, nec vnquã ipsius desiderium eiiceremus,nec ipsum expectantes tristes fieremus & anxij. Mente quippe bene dispositũ,& animæ suę curam habentẽ nulla res contristare poterit,sed pura continuaq; fruetur voluptate. Quòd hoc sit verum,hodie Paulum audistis nos admonẽtem & dicentẽ: Gaudete in domino semper,iterum dico gaudete. Scimus multis videri,non posse fieri quod dictũ est. Quo modo nanq; B fieri potest,inquit,vt qui homo est,semp gaudeat? Gaudere nanq; non difficile,continue vero gaudere, & impossibile mihi esse videtur. Forte quis dicet, multæ nos tristicię necessariò circuncursant. Vel enim filium quis amisit,vel vxorem,vel amicum syncerũ omni consanguineo magis necessarium, vel pecuniarum passus est mulctam,vel in ægritudinẽ incidit, vel aliarum rerum sustinuit iacturam, vel præter dignitatem cõtumeliam passus idoluit: vel fames,vel pestis, vel exactio ferri nõ potest,vel familiaria negocia: quinimo nunquam omnia recensere possemus,quæcunq; & priuatim,& publicẽ nos mœrore afficere consueuerunt. Quo modo igitur,inquit,possibile semper gaudere? Possibile admodũ ô homo: & si possibile non esset, non admonuisset Paulus,nec consuluisset,cum homo spirituali esset prędictus sapientia. Et propterea continue vobis dicebã, & dice- C re non desinam: quoniã quę nullatenus ab alio quoquã discere datur,hęc nobis licet hic meditari. Voluptatem enim quęrunt,& gaudere cupiũt omnes,& propter hoc omnia faciunt & dicunt & negociãtur. Etenim mercator propter hoc nauigat,vt pecunias congreget: cõgregat autẽ pecunias,vt habens repositas gaudeat: & exercitus ductitãs propterea tractat arma,& agricola propterea terram colit, & artem quisq; suam propterea tractat: & dominationis cupidi ideo cupiũt,vt gloria fruantur: gloria vero frui volunt,vt gaudeant. Et negociũ quodq; ad hunc finem nobis tendere videtis. Et ad hoc quisque respiciens per multa media ad ipsum ire festinat. Lætitiam quippe,quod dixi,amant omnes, assequi vero non omnes possunt. Nesciunt enim viam eò tendentem. Sed multi putãt quòd diuitiis affluere huius sit causa. Si hæc autem causa fuisset, nemo pecunias possi- D dentium vnquam fuisset dolore pressus: nunc vero diuitum multi vitam non vitalem esse putant, & innumeras mortes exoptant,cum aliquam aduersitatem senserint,& hi maxime sunt vehementer dolentes. Ne mihi quippe mensas ipsorũ respexeris,nec assentatores & parasitos,sed res ex ipsis orientes, infestationes & calumnias,pericula,anxietates,& quod his molestiꝰ est,quòd impręmeditati ad has deuoluti mutationes, philosophari nesciunt, & casus generose ferre. Propterea nec huiusmodi videntur ipsis grauia, qualia per naturam sunt,verum & leuia iam intolerabilia esse videntur. Sicut vicissim in pauperibus contrarium sit, & illa tolerari posse videntur, quæ intolerabilia sunt: quippe qui multa talia prius meditati fuerint. Non enim tam rerũ natura,quàm patientiũ dispositio magna vel parua videri facit incumbentia nobis mala. Et ne horum exemplum amborum longius accersam,de his quę vobis acciderunt,disseram. Ecce enim pauperes quidem omnes euaserunt,& populus periculo liberatus est, & pura potitur securitate. Qui autem rempub. tractabãt,& equos domi alebant,& bruia in certaminibus proponebant, & alia administrabant: ipsi carcerem nunc habitant, & de extremis timẽt, & ab omnibus patratorum soli dant pœnas, & in continuo metu viuunt, & omnibus nunc miseriores sunt,non propter periculorum magnitudinem,sed quia præteritũ tempus in deliciis egerãt. Multi nãq; cum eos hortaremur & suaderemus vt generose grauia ferrent,dicebant: nil vnquam tale meditati sumus,nec talia philosophari nouimus,propterea magnę indigemus consolationis. Alij rursum putant, quòd bona valetudo sit voluptatis causa. Non est autem: multi nanq; bene valentes,& ipsi millies mori optauerũt,illatas sibi non ferentes iniurias. Alij rursum gloria potiri, & imperio insignitũ esse, & magistratus administrare, & à multis adulationibus demulceri, continuę lætitiæ causam esse dicunt: sed nec istud est. Et quid dico alios magistratus? Etsi enim ad ipsum mente regnũ ascendamus,in illo quoq; viuentem multis circumuentum molestiis inuenietis: & tanto plures tristiciæ necessitates habentem, quãto maiori quoq; rerum fastu circũdatus est. Et quid opus est bella pugnasq; cõmemorare,& barbarorum insultus? Ipsos sæpe timent,qui secũ domi conuersantur. Etenim regum multi hostiles elapsi manus, corporis sui custodum insidias non effugerunt. Tot vero regibus tristiciæ necessitates sunt, quot mari vndæ. Cum igitur nec regnũ vitam sine tristicia reddere possit,quid aliud hoc præstare poterit? Humanorũ quidem nihil, sed solum Pauli verbũ, breue quidẽ id,sed altum nobis hunc aperiet thesaurũ. Non enim multis opus est sermonibus,nec longo circuitu: sed si solum dictum cogitemus,viam ad hoc ferentem inuenietis, nec enim simpliciter dixit: Gaudete semper,sed addidit continuę voluptatis causam,eũ dixerit: Gaudete in domino semper. In domino gaudens ex accidente nullo voluptate hac excidere potest. Alia nempe cuncta,in quibus gaudemus mutabilia sunt,& trãsitu facilia, & facile vertuntur,nec hoc solum habent molestũ,sed etiam ꝙ manentia non tantam nobis afferunt voluptatẽ, vt ex aliis nascentem tristiciam repellãt & obumbrent. Dei vero timor hæc habet vtraq;,stabilis est immotusq;,& tantam emittit lætitiam, vt nullus nos aliorum sensus malorũ capiat. Deum enim,sicut oportet,timens,& in ipso cõfidẽs,voluptatis radicem lucratus est, & omnem habet lætitiæ fontẽ. Et sicut in mare decidẽs immensum scintilla breuis facile deletur: sic quantacunq; deum timẽti illidantur,velut in vastũ lætitiæ pelagus incidentia extinguuntur atq; perdũtur. Et reuera hoc est maxime mirabile,ꝙ cum adsint quæ cõtristare solent,permanet ipse gaudens. Si nihil enim adesset tristificũ,non esset ipsi magnum semper posse gaudere. Multis autem incumbentibus,quæ in tristiciã impellant, omnibus esse superiorem,& in mediis tristibus lætari,hoc est admirabile. Et sicut tres pueros nõ arsisse miraretur nemo, si procul à Babylonica stetissent fornace: quod enim omnes consternauit, hoc est, quòd in igne tantum temporis versati,his qui non versati fuerant,egressi sunt minus læsi: sic & in sanctis dicere licet, quòd si nulla ipsis institisset tentatio,ipsos cõtinue gaudere non admiraremur. Cõsternatione vero dignum,& supra naturam humanam hoc est, quòd infinitis vndiq; vndis circundati, tranquillitate pura fructibus melius affecti sunt. Quòd igi- C nobis

Universidad de Deusto Biblioteca

tur nullam exteriorem vitam gaudium continuum ha A
bentem inuenire licet,ex dictis patet. Quòd autē fide-
lis non potest non continua frui voluptate: rursum &
hoc ipsum demonstrare conabor, non vt discatis tan-
tum, sed etiam vt hanc tristicia carentem vitam sec-
temini. Sit enim aliquis nihil in se damnandum habens,
sed bona fretus cōscientia,& ad futura anhelans,& ex-
pectans illam beatam spem: quid hunc quæso in tristi-
ciam poterit inducere? Nam omnibus rebus intolera-
bilior mors esse videtur, sed huius expectatio non tan-
tum ipsum non cōtristat,verum & potius delectat: no-
uit enim q̄ mortis præsentia, laborum est liberatio, &
cursus ad coronas, & brauia pro pietate & virtute pu-
gnantibus reposita.Sed filiorū acerba mors. Verum &
Iob.1.d hoc generose fert, & dicet Iob verba: Dominus dedit,
dominꝰ abstulit,sicut domino visum est,ita & factū est:
sit nomen domini benedictū in secula. Si vero filiorū B
mors & iactura cōtristare nō potest,multo minus pecu
niarum iactura,& accusationes & calūniæ tam magnū
& generosum animum tangere possent. neq; corporis
dolor:quoniam & apostoli flagellabantur quidem,sed
non dolebant.Magna quidē sunt & hęc,sed multo ma
ius est, q̄ non tantum non dolebant, verum & ipsa fla-
Act.5.g gella maioris materiam faciebant voluptatis, & reuer-
tebantur à facie consilij gaudentes,quòd digni fuerant
habiti pro nomine Christi contumeiiā pati. Contume
Matth.5.a lia & conuicio quis talem affecit,sed à Christo gaudere
institutus est in cōtumeliis.Gaudete enim,inquit,& ex-
ultate de omni malo verbo quod dixerint contra vos
homines,mentientes propter me:quoniam merces ve-
stra multa est in cœlis.Sed in morbum incidit? Verum
Eccle.22.d audiuit alium admonentem & dicentem: In morbo &
1.Pet.1.b paupertate in ipso cōfidas. Quoniam sicut in igne pro- C
batur aurum,sic homines acceptabiles in fornace humi
liationis. Cum igitur neq; mors,neq; pecuniarum iactu
ra,neq; corporis ægritudo,neq; ignominia, neq; conui
cium, neq; quippiam aliud huiusmodi ipsum cōtristare
possit,verum & magis delectet:quam vnquam tristicię
materiam habebit? Quid igitur,inquit,sancti nō dole-
Rom.9.a bant:non audis Paulum dicentem: Tristicia mihi ma-
gna est,& indesinens dolor cordi meo?Hoc ipsum nē-
pe admirabile est,quòd tristicia lucrum,& voluptatem
ex lucro ferebat.Sicut enim flagella nō dolores,sed lę-
ticiam:sic rursum & tristicia magnas illas præbebat co
ronas.Et hoc est admirabile,quòd mundi non tristicia
tantum,verum & lęticia damnum habet extremum.In
spiritualibus vero contrariū totum,non lætitia tātum,
verum & tristicia multum habet bonorum thesaurum.
Verbi gratia:Gaudet quis in mundo sæpe inimicū labo D
rantem videns,& per hanc lęticiam multam sibi attra-
hit pœnā: dolet rursum quis alius fratrē lapsum vidēs,
& per hanc tristiciam multā sibimet apud deum bene-
uolentiam cōparat. Cernis quo modo secūdum deum
tristicia,mundi lætitia melior est & vtilior? Sic & Pau-
lus tristabatur propter peccantes,propter nō credentes
deo,& ex hac tristicia multā sibi repositā habebat mer-
cedem. Vt autē manifestius quod dico faciam,& discа-
tis quòd licet prēter opinionem sit dictum,tamen verū
est,& luctus sæpe nouit dolentes animas reparare,& cō
sciētiam grauatam releuare:multæ sæpius mulieres de-
sideratissimis amissis filiis, si prohibeantur quidem lu-
gere & conqueri,disrumpuntur & pereunt: si vero mœ
rentium omnia fecerint, releuantur & consolationem
accipiunt.Et quid mirādum,si in mulieribus hoc,quip-
pe cum & prophetam hoc patientem videre quis pos-
sit? Propterea continuè dicebat: Sinite me, amarè lu-
geam,ne prohibete consolantes super contritione filiæ
generis mei.Itaque sæpe tristicia affert consolationem.
Si autem hoc in mundo,multo magis in rebus spiritua-
libus. Propterea dicit: Secundum vero deum tristicia 2.Cor.7.a
pœnitentiam in salutem stabilem operatur.Et hoc qui-
dem obscurum esse videtur. Quod autem dicit, est hu-
iusmodi:Si de pecuniis tristatus fueris, nihil profecisti:
si in ægritudine,nihil lucratus es, verū & magis ipsam
exacerbasti. Et ego quidē multos audiui post talem ex-
perientiam se accusantes, & ad seipsos dicentes: Quæ
vtilitas q̄ dolui? nec pecunias recuperaui, & meipsum
læsi. Si vero peccato tristeris, hoc delesti, & maximam
lucratus es voluptatem. Si de fratribus lapsis contriste-
ris,teipsum hortatus es & cōsolatus,& illos rursum repa
rasti:quòd si nihil & ipsis profueris, maximā habes mer
cedē. Et tu discas,quòd de lapsis tristari, etsi nihil pro-
sumus,maximam nobis retributionem affert,audi Eze- Ezech.
chielem dicentem, imò vero deum per ipsum loquen-
tem. Postquam enim misit quosdam ad subuertendum
vrbem, & ferro & igni consumendum ædificia omnia
cum habitatoribus ipsis,imperat cuidam sic dicens: Da
signum in facie virorū gementium & dolentiū.Et cum
aliis imperasset,& dixisset: De sanctis meis tangite: in-
tulit dicens:Supra quos autem est signum,ne ipsos tan-
gite.Qua,die mihi,causa? Quoniam etsi nihil prosunt,
tamen gemunt quę geruntur,& deplorant.Et alios ve-
ro rursus accusat,dicens: Ventri & deliciis vacantes,&
multa potientes libertate,videntes ludæos in captiuita-
tem deduci, non doluerunt, non communem fecere
tristiciam:& ipsos accusans ait: Nihil passi sunt in con Amos.
tritione Ioseph. Ioseph appellans populum omnem. Et Psal.
rursum:Non exiit quę habitat Enam plangere domum
suæ coniunctam. Quanuis enim iuste puniantur, vult
deus nos condolere, non autem gaudere & insultate.
Si enim ait: ego puniens non lætus hoc facio,nec in ip Ezech.
sorum vltione delector:nō enim voluntate volo mor-
tem peccatoris: oportet & te dominū imitari,& prop-
terea lugere, quoniam peccator iustæ vltionis materiā
præbuit & occasionem. Itaque si quis etiam secundum
deum tristetur, magnam inde sumit vtilitatem. Cum
igitur flagellati flagellātibus sint beatiores,& apud nos
tribulati exteris positis in remissione, & dolentes gau-
dentibus: quæ nobis amplius erit tribulationis occasio?
Propterea beatum haberi conuenit neminē, nisi secun- Psal.
dum deum viuentem solum.Hos quoque solos scriptu-
ra beatos vocat:inquit enim: Beatus vir, qui non abiit
in consilio impiorum.Beatus,quem tu erudieris domi-
ne,& de lege tua docueris eū. Beati immaculati in via.
Beati qui confidūt in eo. Beatus cui dominus deus ad-
iutor eius.Beatus quem non condemnauit anima eius.
Beatus vir,qui timet dominum.Et rursum sic Christus: Matth.
Beati qui lugent,beati humiles,beati mites,beati pacifi-
ci, beati qui persecutionem patiuntur propter iusticiā.
Vides quo modo nullibi diuitum quenquā,non gene-
rosum,non gloria potitum beatificāt diuinæ leges,sed
virtutem tantū aslequutū? Quod quæritur enim,om-
nium quæ facimus vel patimur,materiā dei timorē esse
conuenit.Et si hanc prætermittas radicē, non remissio
tantum,nec honores, neq; gloria atque ministeria, ve-
rum & infestationes & calumnię,& cōtumeliæ,& igno
miniæ,& torméta,& omnia generaliter voluptatis fru
ctus tibi germinabunt. Et sicut arborum radices, ipsæ
quidem sunt amaræ,iucūdissimos autem nobis fructus
ferunt:sic profectò & secūdum deum tristicia multam
nobis

nobis afferet voluptatem. Norunt quicunq; sæpe cum A
dolore orauerunt, & lachrymas effuderunt, quantam
sint lucrati lætitiam: quo modo conscietiam expurga-
runt,quo modo exurrexerūt cum bona spe:quod enim
semper dico,non rerū natura,sed mens nostra nos cō-
tristare vel lætificare consueuit.Si igitur hanc talē red-
damus,qualē esse decet, omnis lætitiæ pignus habebi-
mus.Et sicut corpus,non tantum aëris natura aut exte-
riores incursus, quantum propria dispositio & lædit &
adiuuat:sic & in anima & multo magis.Hic etenim na
turæ est necessitas, illic vero totum in voluntate situm
est.Propterea Paulus innumera passus mala,naufragia,
bella,persecutiones,insidias, latronū incursus, & quæ-
cūq; nec oratione numerare licet,& quotidianas mor-
tes moriens,non tantum non dolebat,nec indignaba-
tur,verum & gloriabatur,& gaudebat, dicebatq;: Nūc
Coloss.1.d gaudeo in passionibus meis, & suppleo defectus tribu- B
Roma.11.a lationum Christi in carne mea. Et iterum: Nō tantum
autem,verum & gloriamur in tribulationibus.Gloria-
tio vero voluptatis est intentio.Si lætitiam itaq; cupis,
non pecunias,nō corporis sanitatem, non gloriam,nō
potentiam,non delicias,non lautas mēsas,non sericа-
rum vestium amictus quæras: noli precioſos agros do-
mósve splēdidas & illustres,aut aliud huiusmodi quic-
quam sectari:sed philosophiam, quæ est secundū deum
tracta,& apprehende virtutem, & nil eorum quæ sunt,
aut expectantur,te poterit contristare.Quid dico con-
tristare? additio nempe tibi fient voluptatis,quæ alios
contristant:etenim flagella,& mortes,& mulctæ,& ac-
cusationes,& male pati,& omnia talia, quādo propter
deum nobis inferantur,& hanc habeant radicem, mul
tam nobis in animam inducūt voluptatem. Nos enim
miseros facere poterit nemo,nisi nosipsos faciamꝰ:sicut C
scilicet neq; beatos,nisi nos efficiamus, post dei gratiā.
Vt discatis,quòd hic solus est beatꝰ, qui timet dominū:
non ex præteritis,verum ex contingentibus nobis,hoc
vobis demonstrabo. Periclitata nobis est ciuitas tota
deleri, & diuitum quidem & illustrium & insigniū vi-
rorum in medio apparere ausus est nemo,sed fugerunt
omnes,& recesserunt:deum vero timentes, commorā-
tes in monasteriis,hi multa cū fiducia accurrentes,om-
nia soluerunt:& tantum abfuit, vt accidentia mala,&
expectatæ comminationes ipsos terrerent, & in anxie-
tatem iniicerent,vt longe à calamitate sedentes, & ni-
hil habentes commune,sponte seipsos in medium mit-
uerent incendiū,& omnes eriperent:& quod omnibus
terribile & horrendum esse videtur, mortem ipsi cum
omni promptitudine expectauerunt,& cum maiori ad
eam voluptate cucurrerūt, quàm ad principatus alij & D
honores.Norant enim, quòd magnus hic magistratus
& honor:& per ipsa demonstrarunt opera, quòd solus
est hic beatus, qui disciplinam apprehendit cœlestem,
& mutationem nullam suscipit, nec vllam sustinet ad-
uersitatem,sed continua trāquillitate fruitur, & omnia
deridet quæ videntur esse tristia. Nūc enim qui sunt in
primis magistratibus,tristicia multa tenētur, carcerem
habitantes,catenis obsessi, quotidie mori expectantes.
Hi vero purissima fruūtur voluptate,etiam si quid gra-
ue pati accidat:& quæ aliis terribilia esse videntur, hæc
ipsis sunt desiderabilia:norunt enim ad quid currūt, &
quis finis postquam hinc discesserint,suscipiet. Et eum
tanto viuentes studio,& mortem deridentes, pro aliis
tamen dolent, & ex hoc vicissim magnam capiūt vti-
litatem. Studeamus igitur animæ nostræ curā habere,
& expectatorū nihil nos poterit contristare,& pro car
ceratis deum oremus,vt eos ab imminenti liberet cala-
mitate.Poterat nempe totum simul soluere malū, & ne
tenues quidē dimittere reliquias.Sed ne rursus ad prio-
rem reuertamur torporem, sensim & paulatim horum
torrētem malorum remittere curauit,in eadem nos re-
tinens pietate.Et quòd hoc sit verum,& quòd multi ad
priorem rediissent torporem, si breui cūcta soluta fuis-
sent,inde manifestum est,si quādo calamitatis reliquiæ
remanent, & adhuc regis est incerta sententia, & om-
nes ciuitatis negocia administrantes sunt in vinculis:
multi ciuitatem nobiscum habitantium lauandi cupi-
ditate ad fluuium currunt, innumeris illic se conuiciis
mordentes,luxuriantes,lasciuientes,saltantes, fœminas
pertrahātes. Qua igitur illi venia digni?qua excusatio-
ne?imò vero qua non sunt pœna & vltione digni? Ci-
uitatis caput in carcere,membra nostra in exilio,incer
ta de his sententia: & tu,quæso,saltas,& ludis, & rides?
Inquit aliquis:Non enim illuuiem ferimus. O impudē-
tem sententiā.O mechanicam & perditam.Quot men
ses rogo fuerunt?Quot anni? Nondum viginti dies bal
neis exclusus egisti, & tanquam totum in illuuie trans-
egeris annum,sic mœres & indignaris?Sic quæso fuisti,
cum militum incursum expectabas,cū per singulos mo
ri dies sperabas,quando in deserta fugiebas, & ad mō-
tium currebas vertices? Si quis tibi tunc totum annum
in illuuie manere proposuisset, vt ab instāti liberareris
anxietate,nōne prompte suscepisses atque tulisses? Cum
igitur illi,qui absque omni damno hæc soluit,deo gra-
tias agere conueniat, lasciuis rursum & contumeliam
facis, & quoniam metus transiuit, ad maiorem iterum
torporem rediisti? Sic te tetigerunt mala, vt appetas &
balnea?Si enim balnea remitebantur,nō erat satis mo-
rientium calamitas, etiam eis qui in his non essent mo-
lestiis,persuadere, vt omnium obliuiscerentur delicia-
rum? De anima periculum est, & tu balneorum recor-
daris & deliciis vis vacare?Contemnis quia nunc effu-
gisti? Vide ne maioris pœnæ tibi necessitatem circum-
ponas, & ablatas rursum minas cum maiori attrahas
discrimine, & idem patiaris, quod de dæmonibus in-
quit Christus. Postquam enim egressus fuerit spiritus
immundus,inquit,& postea inuenit domum vacātem,
& scopis mundatam, septem alios spiritus nequiores se
iterum assumens, reuertitur in animam, & fiunt poste-
riora eius peiora prioribus. Timeamus igitur & nos,ne
prioribus absoluti, per sequentem torporem prioribus
peiora subeamus.Noui vos ab hac alienos stulticia.Ve-
rum & incomposite ambulantes cohibete,punite,casti-
gate,vt semper gaudeatis, sicut Paulus imperauit: vt &
propriorum hic meritorum, & aliorū curæ multam &
hic & in futura vita capiamus mercedem, gratia & be-
nignitate domini nostri Iesu Christi,per quem, & cum
quo patri, simul & sancto spiritui gloria, potestas, ho-
nor,nunc & semper,& in secula seculorum,Amen.

Ad homines ægros colentes,& de vitando iuramento. Homilia XIX.

GRATVLATI estis sanctis martyribꝰ his die-
bus transactis,& spirituali lætitia repleti exul-
tastis,honestis exultationibꝰ vidistis aperta la-
tera,& ilia concisa,cruorem vndiq; defluentē,infinitas
tormentorū species. Humanā vidistis naturā supera-
turalia præstātem,& coronas sanguine decoratas, pul-
chrā saltastis choreā, in omnē partē ciuitatis hoc hone
sto duce vos circūagente, sed nos & inuitos infirmitas
domi manere cogebat.Tamē etsi solēnitati nō interfui
mus,de

Universidad de Deusto
Biblioteca

mus, de voluptate participamus: & si de concione fructum non cepimus, vobiscum tamẽ lætitiam communem habuimus. Talis est enim charitatis vis, non fruẽtes pariter cum fruentibus gaudere facit, cõmunia proximorum bona putare persuadens. Propterea & domi sedens, gaudebam vobiscum, & morbo nondum solutus surrexi, & cucurri ad vos, vt deliderabiles facies vestras intuerer, & præsentis festiuitatis particeps fierem. Festiuitatem enim maximam esse puto præsentem diẽ, propter fratrum præsentiam nostrorum, qui vrbem nobis adornauerunt, & Ecclesiam honestarunt. Populus lingua quidem nobis diuersus, fide vero consonus: populus in labore viuens, vitam habens modestam, & venerabilem. Apud hos enim viros nõ iniquitatis spectacula, non equorum certamina, neque meritoriæ mulieres, nec reliquus vrbis tumultus, sed omne luxuriæ genus eliminatum est: multa vero vbiq; modestia floret: causa, laboriosa ipsis est vita, & virtutis scholam atque modestię habent: terræ culturam artem tractantes, quã ante reliquas omnes in vitam deus nostram intulit. Etenim ante peccatum Adam quando multa fruebatur libertate, agriculturam quandam obire iussus est, non laboriosam quidem, nec ærumnas habẽtem, sed multam sibi præbẽtem philosophiam: Posuit enim ipsum, ait, vt operaretur & custodiret paradisum. Horũ quenq; cerneres nunc quidem boues iugantem aratorios, & aratrum trahentẽ, & profundum scindentem sulcum: nũc autem sacrum ascendentẽ suggestum, & subditorũ animas arantem. Nunc quidem agri spinas excidentẽ falce, nunc vero sermone ex animis peccata extergẽtem: Non enim erubescunt cultura, sicut vrbem nobiscũ habitantes, sed erubescunt segnicie, quoniam didicerunt omnem illam docuisse maliciam, & ab initio se diligẽtibus nequiciæ fuisse magistram. Vnde maxime nobis optimam philosophari videntur philosophiam, nõ ex habitu, sed sententia virtutem suam exhibentes. Itaque externorum philosophi, scenicis & mimorum ludis vacantibus, nihilo melius se habent, pallio & barba & stola nihil amplius exhibere valentes. Hi vero contrà, baculo & barba & reliquo apparatu lõgum valere iussis, animam suam verę philosophię præceptis exornauere, nec præceptis tãtum, verum & operibus ipsis. Et si horũ quempiam interroges in agricultura viuẽtium, & ligone & aratro confectorum de dogmatis, de quibus infinita quærentes externi philosophi, & sermones multos impendentes, nihil sanum dicere potuerunt, sedulo cũcta tibi cum multa respondebit sapientia. Nec hoc tãtum est admirabile: verum & quoniam per opera dogmatum fidem firmant. Etenim quòd animam habemus immortalem, & omniũ quæ hic geruntur, rationes reddere debemus, & tremendo assistere tribunali, & in mẽte sibi persuaserunt, & vitam omnem ad hanc spem instituerũt, & omni humana opinione superiores reddi-
Eccli.1.& 12.c ti, atque à diuina eruditi scriptura, quòd vanitas vanitatum, & omnia vanitas, ad nil eorum quæ videtur esse clara, anhelant. Hi & de deo hæc philosophari norunt, quæ deus mandauit. Age assũmens philosophorũ aliquem externorum nunc in medium adducas. immo vero nunc quidem neminem datur inuenire. si vero horum assumas vnum, euoluensq; priscorum philosophorum libros percurras: & quid hi quidem nunc respondent, quid autem illi tunc philosophati sunt, in cõparatione ponens discutias, videbis quanta sit horum quidem sapientia, quanta vero illorum demẽtia. Cum enim ipsorum quidam nullam in rebus esse prouidentiam dicant, nec à deo creatum esse mũdum, neq; virtutem sibiipsi sufficientem esse, sed opus esse pecuniis, & generositate, & exteriori claritate, & multa alia his magis ridicula: hi autem & de prouidẽtia, & de iudiciis sequentibus, & de dei creatione, qui ex his quæ non erãt, omnia produxit, & de aliis omnibus philosophentur, nihil omnino de peregrina scientes disciplina, quis nõ illico dei potentiam discat, quæ illiteratos & idiotas multũ in sapientia gloriantibus, tanto sapientiores demonstrauit, quanto paruis puerulis prudẽtes viros præstantes cernere datur? Quod enim ipsis damnum ex sermonis imperitia esse possit, cum mentes multa sint ipsis plenæ sapientia? Quæ vero peregrinis ex sermonum disciplina vtilitas, cum mens sensibus sit cassa? Vt si quis ensem gereret, capulum quidem argenteum habentem, ferrum vero quolibet plumbo imbellius. & his enim lingua quidem verbis & nominibus est ornata, mens vero multa repleta est infirmitate, & ipsis ad omnia est inutilis: sed non sic horum philosophorum, sed penitus contrarium. Multæ mens ipsis philosophiæ spiritualis est plena, & dogmata vita sectatur. Apud hos non sunt mulieres luxuriantes, nec vestimentorum ornatus, nec colores & fuci, sed omnis huiusmodi morum corruptio pulsa est. Vnde facilius quoq; subditum sibi populum in modestiam deducunt, & Pauli legem velamina & escas habere, & nil amplius quærere iubentem, multa cum diligentia custodiunt. Apud hos non est vnguentorum vsus mentem allectãs, sed terra herbas proferens omni vnguentario sapiẽtius ipsis variam florum parat suauitatem. Propterea & ipsis corpora cum animis pura sanitate potiũtur: quoniam omnes delicias expulerunt, & nequissima ebrietatis fluenta fugauerunt: & tantum comedunt, quantum ad viuẽdum sufficit. Ne ipsos igitur ex habitu contemnamus, sed ipsorum mẽtem admiremur. Quæ nanq; exterioris amictus vtilitas, cum anima mendico sit omni miserius induta? Virum non à vestimẽtis, imò nec ab ipso corpore, sed ab anima laudare decet & admirari. Huius animam exue, & ipsius pulchritudinem videbis, atq; diuitias per verba, per dogmata, & per omnem morũ constitutionem. Erubescant igitur gentiles, abscondantur propter suos philosophos, & suam sapientiã omni stulticia miseriorem. Apud ipsos enim philosophi per tempus quo viuebãt, vix paucos & facile numerabiles dogmata sua docere potuerunt, & vel exiguo deprehendẽte periculo & hos perdiderũt. Christi vero discipuli piscatores & publicani & tẽtoriorum sutores paucis annis totum mundum ad veritatem conuerterunt: & innumeris tamen nascentibus periculis non tantum non est extincta prædicatio, verum & floret ac in maius augetur, & philosophari docuerunt homines rudes, & agricolas, & inter armenta versantes. Hi præter cætera etiam omnium bonorum causam charitatem radicatã habentes, ad nos festinauerũt, tantam currentes viam, vt venirent & propria circũplecterentur membra. Eia igitur & nos pro donis istis charitate dico & affectu: viatica dantes, sic ipsos remittamus, & rursum de iuramentis sermonem moueamus, vt radicitus ex omnium mente improba hæc cõsuetudo reuelatur. Prius autem volo pauca de dictis à nobis superius hodie cõmemorare. Postquam enim à Perside absoluti Iudæi, & ab illa liberati tyrannide, in propriã rediere patriam: Viderũt falcem, inquit, lõgitudine cubitorum viginti, & latitudine cubitorũ decem, & Prophetam se docentẽ audierunt: Hæc est maledictio egrediens supra faciem terræ, & ingre-
Zach.5.

& ingrediens domum peierantis, & dissoluet in medium, & ligna & lapides destruet omnes. Et his tunc lectis, quærebamus quare non iuratum solum, sed etiam ipsius domum dissoluit: & hãc causam esse dicebamus, quoniam grauissimorum pœnas peccatorum vult deus continuas permanere, vt omnes post hæc corrigantur. Quoniam igitur periurum necesse est mortuũ sepeliri, & terræ sinibus tradi, ne cum ipsius corpore & iniquitas cõsepeliatur, domum ruinam fecit, vt prætereuntes cũcti ipsam cernentes, & suffossionis causam discẽtes, peccati imitationem fugiant. Hoc & in Sodomis factũ est.
Gene.19.c Postquam enim exarserunt in sui concupiscentiam mutuam, etiam terræ natura ab igne superne delato succẽsa fuit. Volebat enim huius peccati vltionem manere perpetuam. Et nota dei clementiam. Nõ ipsos peccatores vsq; in præsentem diem ardere fecit, sed illos semel incensos occultauit: terræ vero faciẽ succensam in medium omnibus proposuit post hęc cernere volentibus, & nũc omni lingua clarius omnes posteras generationes terræ commonet aspectus, tantum non clamans & dicens, Ne patretis Sodomorum scelera, ne pœnas patiamini Sodomorũ. Nec enim sic in mentes sermo peruenire solet, vt aspectus terribilis, & per omne gerens tempus calamitatis vestigia. Et attestantur ad illa loca profecti, qui sæpius scripturam de his loquentẽ audientes, non multum timent: postquam vero venerũt, & regionem ascenderunt, & ipsius omnem superficiem viderunt deletam, & incendium sunt conspicati, & terrã quidem nusquam apparẽtem, cinerem vero cuncta atque fauillam, perculsi & multam ex aspectu illo capientes modestiæ disciplinã, sic abierunt: etenim ipse vltionis modus peccati modum imitatur. Sicut enim illi cõgressum infœcundum adinuenerunt ad filiorum procreationem non conferentem: sic profecto & deus intulit pœnam, quæ terræ vẽtrem penitus sterilem reddidit, & omnibus cassum fructibus. Idcirco & iurantium domos delere minatus est, vt alios illorum pœnis modestiores faceret. Ego autem hodie demonstro non vnam & duas, & tres domos iuramẽtis destructas, sed ciuitatem totam & populum religiosum, & gentem multa semper prouidentia vti solitam, & tribum multis elapsam periculis. Etenim Hierusalẽ ciuitas dei, sanctorum arcam habens, & omnem illum cultũ, vbi Prophetæ fuerunt, & spiritus gratia, & arca, & tabulæ testamenti, & phiala aurea, vbi angeli sępe incedebant, hęc ciuitas innumeris nascentibus bellis, & multis ipsam incursantibus Barbaris, tanquam muro ex adamante circũdata, sic omnes illos semper derisit, & regione tota deleta, nihil graue passa est. Nec hoc solum est admirabile, verum & quòd grauem sæpe plagam hostibus inferens, sic eos emittebat, tantam à deo nacta erat prouidẽtiam, vt ipse deus diceret: Velut vuam in deserto inueni Israël, & velut signum in ficu tẽporaneum vidi patres ipsorum. Et iterum de ipsa ciuitate: Velut rami oliuæ in summo excelsi, & dicent, Ne noceas ipsis. Veruntamẽ dei ciuitas chara tot elapsa periculis, & in multis peccatis veniam assecuta, & quæ sola ex omnibus aliis captiuitatem effugere potuit, & semel, & bis, & sæpius solo iuramento prostrata est. Et quo modo id fuerit, dicam. Fuit quidam Sedechias apud ipsos rex, hic Sedechias iuramentum dedit Barbarorum regi Nabuchodonosor, quòd in ipsius auxilio permaneret: postea defecit, & ad Aegypti regem transfugit, iuramenta paruipendens, & tanta passus est, quanta statim audietis. Prius vero necessarium est Prophetæ parabolam dicere, per quam omnia significauit. Factum est verbũ, inquit, domini ad me dicẽs: Fili hominis propone ænigma, & narra parabolam, & dices: Hæc dicit dominus deus: Aquila grandis, magnarum alarum, longa extensione, plena vnguibus. Aquilam hic Babyloniorum regem vocauit: magnam autem ipsam, & magnarũ alarum dixit, & longam extensione, & plenam vnguibus nominauit, propter exercitus multitudinem & magnitudinem potentię, & incursionis velocitatẽ. Sicut enim aquilis sunt alæ & vngues arma: sic milites regibus & equi. Hæc igitur aquila habet narrationẽ, inquit, afcendẽdi in Libanum. Quid est narrationem? consiliũ, sententiam. Libanum vero ludæã vocauit, quia prope mõtem illum sita est. Postea iuramenta volẽs & fœdera dicere, Tulit, inquit, de semine terrę, & posuit illud in terra pro semine, vt firmaret radicem super aquas multas. In superficie posuit illud: cumq; germinasset, creuit in vineam latiorem humili statura respiciẽtibus ramis eius ad eam, & radices eius sub illa erant. Ciuitatem vero Hierusalem vineam hic appellauit. Dicendo vero quòd rami eius respiciebant ad eam, & radices eius sub illa erant, fœdera significauit, & pacem cum ipso compositam, & quòd seipsum in illum reiecit. Mox iniquitatem ostendere volẽs, ait: Et facta est aquila altera, de rege loquens Aegyptio, grãdibus & magnis alis multisq; plumis, & ecce vinea ista quasi mittens radices suas ad eam, palmites suos extendit ad illam, vt irrigaret eam, propterea dixi, Hæc dicit dominus deus: Si dixerit, hoc est iuramentum seruauerit, & fœdera, poterit manere & saluari, & non cadere. Mox demonstrans quòd hoc nõ erit, sed omnino propter iuramentum peribit: de pœna ipsa disserit, & causam ponit. Radices eiꝰ euellet, & fructus eiꝰ distringet, & siccabit omnes palmites germinis eius & arescet. Et demonstrare volens quòd non humana vi destruetur, sed quoniam deum sibi fecit inimicum per illa iuramenta, subiũxit: Et non in brachio grandi, neque in populo multo, vt euelleret eam radicitus. Et parabola quidem hæc. Rursum vero declarat eam, sic inquiens: Ecce veniet rex Babylonis in Hierusalem. Postea cum in medio quædam alia dixisset, iuramenta dicit, & fœdera, ferietq; cũ eo fœdus. Mox & rebellionem dicens: Qui recedens ab eo, misit nuncios in Aegyptum, vt daret sibi æquos, & populum multum. Et post hæc infert, demonstrans quòd propter iuramentũ hæc omnis perditio facta est, quoniã in loco regis, qui constituit eum regem, cuius fecit irritum iuramentum, & soluit pactum quod habebat cũ eo, in medio Babylonis morietur, & non in exercitu grandi, nec in populo multo: spreuerat enim iuramentũ pręuaricando pactum meum, quoniam iuramentum meũ quod spreuit, & fœdus quod pręuaricatus est, ponam in caput eius, & expandam super eum rete meum. Vides quo modo nõ semel, nec bis, verũ & sæpius dixit, quòd ille propter iuramentum hæc omnia passus est? Implacabilis enim est deus, contemptis iuramentis. Nec tãtum vero ex vltione ciuitati illata propter iuramentum, hoc intelligere datur: verũ & ex tardatione & dilatione, quãtum deus studium habet, ne iuramenta conculcentur. Factum est
4 Reg.25.a autẽ in anno nono regni eius, in mẽse decimo, in decima mẽsis venit Nabuchodonosor rex Babylonis ipse, & omnis exercitus eius super Hierusalẽ, & circundederunt eam, & extruxerũt in circuitu eius munitiones. Et clausa est ciuitas, atq; vallata vsq; ad vndecimũ annum regis Sedechiæ. Nona die mensis & pręualuit fames in ciuitate, nec erat panis populo terræ, & interrupta est ciuitas.
Ezech.17.a
Ezech.7.d
Osee.9.b

Universidad de Deusto
Biblioteca

ciuitas. Poterat nempe ſtatim à prima die ipſos tradere, A
& facere hoſtibus ſubditos. Sed propterea interim triũ
annorum tẽpus cõceri permiſit, & ipſos obſidione pre-
mi grauiſſima, vt & militũ extrinſecus timore & fame
ciuitatem intrinſecus premente caſtigati, vel inuitũ re-
gem Barbaris ſubdi cogerẽt, & aliquod peccato reme-
dium fieri. Et quòd hoc ſit verum, non eſt mea cõiectu-
Hiere.38.e ra, audi quid per Prophetã ad ipſum dicat: Si profectus
exieris ad principes regis Babylonis, viuet anima tua,
& ciuitas hæc non ſuccendetur igni, & ſaluus eris tu &
domus tua. Si autem non exieris ad principes regis Ba-
bylonis, tradetur ciuitas hæc in manus Chaldæorum,
& ſuccendent eam igni, & nõ effugies de manibus eo-
rum. Et dixit rex Sedechias ad Hieremiã: Solicitus ſum
propter Iudæos qui tranſierunt ad Chaldæos, ne forte
tradar in manus eorum, & illudant mihi. Reſpõdit au-
tem Hieremias, & dixit ei, Non te tradent: audi, quæſo, B
vocem domini quã ego loquar ad te, & bene tibi erit,
& viuet anima tua. Quòd ſi nolueris egredi, iſte eſt ſer-
mo quem oſtẽdit mihi dominus. Ecce omnes mulieres
quę remanſerunt in domo regis Iuda, educẽtur ad prin
cipes regis Babylonis, & ipſi dicent: Seduxerunt, & prę-
ualuerunt aduerſum te viri pacifici tui, demerſerunt te
in cœnõ, & in lubrico pedes tuos, & receſſerunt à te: &
omnes vxores tuæ & filij tui educẽtur ad Chaldæos, &
non effugies manus eorum, ſed in manu regis Babylo-
nis capieris, & ciuitatem hanc cõburent igni. Sed poſt-
quam non perſuaſit hæc dicens, ſed mãſit in peccato &
iniquitate, poſt tres annos ciuitatem tradidit deus, &
clementiam ſuam demonſtrans & illius ingratitudinẽ.
Et ingreſsi cum magna facilitate, regis domum incen-
derunt, & domos Hieruſalem, & omnem magnam do-
mum incendit archimagirus, & murum Hieruſalẽ ſub- C
uertit, & vbique ignis graſſabatur barbaricus, iuramen-
to ignem ducente, & flammam paſsim circũagente, &
populum in ciuitate relictũ, & adiunctos regi tranſpor
tauit archimagirus: & columnas æreas, quæ erãt in do-
mo domini, & gradus & mare æneũ, quod erat in do-
4. Re.25.b mo domini, confregerunt Chaldæi: ollas quoq; æreas,
& fuſcinulas, & phialas, & mortariola, & omnia vaſa
ærea in quibus miniſtrabant, tulerunt: & retiacula, &
phialas aureas & argenteas tulerunt: & columnas duas
& baſes, & mare quod fecit Salomõ in domo domini,
tulit Nabuzardan archimagirus, & tulerunt quoque Sa
raiam primum ſacerdotem, & Sophoniam ſacerdotẽ
ſecundũ, & tres ianitores, & de ciuitate eunuchũ vnum,
qui erat præfectus ſuper bellatores viros, & quinq; vi-
ros de his qui ſteterant coram rege, & Sopher principẽ
exercitus, & ſcribam, & ſexaginta viros, & tulit eos, & D
adduxit ad regem Babylonis, percuſsitq; eos rex Baby-
lonis, & interfecit eos in Reblatha, in terra Emath, &c.
Itaq; recordare mihi falcis volantis, & iurãtis domum
reſoluentis, & parietes deſtruentis, & ligna & lapides.
Recordare mihi quo modo iuramentum hoc vrbẽ in-
greſſum, & domos, & templum, & mœnia, ædificiaque
ſplẽdida deſtruxit, & ruinam fecit ciuitatis, & neq; ſan-
cta ſanctorum, neque ſacra vaſa, nec aliud quicquã pœ
nam & vltionem illam auertit, quia trãſgreſſum fuerat
iuramentum. Et ciuitas quidem tam miſerabiliter ſol-
uebatur. Rex autem his miſerabiliora & triſtiora patie-
batur: & ſicut ædificia falx iſta volans deſtruxit, ſic &
hunc fugientem abſumpſit. Egreſſus eſt nocte de ciuita-
te per viam horti regis, & per portam quæ erat inter
duos muros: & Chaldæi circundederunt ciuitatem, &
perſecutus eſt exercitus Chaldæorum, & comprehẽde-
runt regem, & duxerunt ipſum ad regem Babylonis. Et
locutus eſt rex Babylonis cum Sedechia iudiciũ, & oc-
cidit filios ipſius in oculis eius, & oculos Sedechiæ eruit,
& vinxit eum cõpedibus, vt in Babylonem duceretur.
Quid eſt, locutus eſt cum ipſo iudicium? ipſum rationes
repetiuit, rationem poſuit cum ipſo, & primũ ipſius fi-
lios iugulauit, vt proprię calamitatis ſpectator fieret. Et
poſt tragœdiam illam miſerabilem, tunc illum excæca-
uit. Qua cauſa rurſum hoc agitur? vt magiſter Barbaris
abeat, & illic habitantibus Iudæis, vt cernẽtes per excæ-
catum diſcant, quantum mali ſit iuramentũ, nec illi ve-
ro tantum, verum & ſecus viam omnes habitãtes, vin-
ctum & cæcatum intuentes, per calamitatis magnitudi
nem peccati pondus diſcant. Propterea Prophetarũ al-
ter quidam ſic inquit, Non videbit Babylonẽ: alter ve- Hiere.38
ro quòd in Babylonẽ abducetur. Et contraria quidem
prophetia eſſe videtur, ſed non eſt. Sed hæc ambo vera:
etenim Babylonem non vidit, & in Babylonem abdu-
ctus eſt. Quo modo igitur Babylonem nõ videt? quo-
niam in Iudæa excæcationem paſſus eſt. Vbi nãque iu-
ramentum ſpretum eſt, ibi & vindicatum, & vltionem
ipſe ſuſtinuit. Quo modo abductus eſt in Babylonem?
captiuus factus. Quoniã enim duę erant pœnæ, excęca-
tio & captiuitas, diſtribuerũt ipſas Prophetę: & hic qui-
dem, Nõ videbit, inquit, Babylonem: ipſius excæcatio-
nem dicens. Ille vero ait, in Babylonẽ abducetur: ipſius
ſignificans captiuitatem. Fratres igitur hæc ſcientes, &
nunc dicta, & ante hæc cõmemorata colligẽtes, ab hac
quoq; ſtulta ceſſemus cõſuetudine. Sic ſupplico & oro
vos omnes. Si enim antiquitus, cũ Iudæi ad perfectã di-
ſciplinam nõ exigebantur, ſed multus erat condeſcen-
ſus, tanta propter iuramẽtum expugnatio & captiuitas
fuit: quid cõgruum eſt nunc paſſuros eſſe iurantes, poſt
legem hoc facere prohibentẽ, & tantum mandatorum
augmẽtum? Non enim hoc eſt quod quæritur, vt ad ſy-
naxim veniamus, & audiamus quæ dicuntur. Hic enim
& iudicium maius eſt, & pœna ineuitabilis, quãdo con-
tinue audiẽtes non impleamus quæ dicũtur. Quã enim
habebimus defenſionem? quã vero veniam, cum à pri-
ma nos ætate vſq; in extremam canitiẽ huc conueniẽ-
tes, & tanta fruẽtes diſciplina, ſimiles illis remaneamus,
& nullum ſtudeamus defectum corrigere? Ne mihi iã
aliquis conſuetudinem prætẽdat: propter hoc enim in-
dignor & iraſcor, quoniam cõſuetudinem vincere nõ
poſſumus. Et niſi cõſuetudinem vincamus, quo modo
concupiſcentiam vincemus, cuius radix habet à natura
principium? Cõcupiſcere enim naturale, male vero cõ-
cupiſcere iam eſt voluntatis. Iurare nempe nec cœpit à
voluntate principium, ſed ex negligẽtia ſola. Et vt diſ-
cas, quòd nõ ex rei difficultate, ſed propter neglectum
noſtrum in tãtum hoc peccatum proceſsit, cogitemus
quòd multo his difficiliora expediant homines, & hoc
nullam inde retributionẽ expectantes. Cogitemus quę
diabolus imperauit, quàm laborioſa, quàm grauia. Nec
difficultas fuit eius mandatis impedimentum. Quid e-
nim, quæſo, difficilius ſit, quàm cum quiſpiã iuuenis vo
lentibus ſe emollire, & mẽbra ſua torquere ſeipſum tra
dens, ſedulo contendat rotæ more totum flectere cor-
pus, & in pauimẽto verſari, & per oculos & per manuũ
circunductionem, & aliam reuolutionem in fœmineũ
genus tranſire conetur, nec eorum quę fiunt, difficulta-
tem, nec ex his ignominiam ratiocinetur? In orcheſtra
vero rurſum ſe pertrahentes, & velut alis, membris v-
tentes corporeis videns quis non admiretur? Gladios
autem alternatim in aërem iaculantes, & omnes rur-
ſum per

ſum per manubrium capientes, quem non cõfundant, A
nullum pro virtute laborem ſuſcipere volentium? Vel
quid de illis quiſpiam diceret viris, qui trabem in fron-
te geſtantes, velut arborem in terra radicatam, ſic im-
motam conſeruant? Nec hoc ſolum eſt admirabile, ve-
rum & id quòd puerulos paruos in ſummo ligno inter
ſe luctari faciunt, & neq; manus, nec alia corporis pars,
ſed frõs ſola omni vinculo firmius illam trabem gerit
inconcuſſam. Alter rurſum ſupra funem anguſtiſsimum
cum tanta ambulat ſecuritate, cum quãta ſupinos per-
currentes campos. Verũtamen hæc quæ & cogitatu in-
tolerabilia eſſe videtur, facta ſunt arte poſsibilia. Quid
horum in iuramentis, quæſo, prætendere poſſumus? quã
difficultatem? quem ſudorem? quam artem? quod peri-
culum? exiguo tãtum ſtudio nobis eſt opus, & breui no
bis totum expeditum fuerit. Nec mihi dicas, maiorem
partem expediui, ſed niſi totum emendaſti, nondum te B
quicquam feciſſe puta. Hoc enim exiguum neglectum
& omne reliquum deſtruit. Sæpius nãque domos ædi-
ficantes homines, & tectum imponentes, vnius tegulæ
excuſſæ curam non gerentes, totam domum perdide-
runt. Et in veſtimentis hoc ipſum euenire quis cernere
poſsit: etenim parua in illis facta ſciſſura, nec reſarcita,
magnam fecit diſruptionem. Hoc & in torrẽtibus mul
toties euenit: etenim & illi ſi vel minimum ceperint in-
greſſum, totum introducunt fluẽtum. Itaque & tu, licet
te vndique muniueris, ſi tamen aliqua pars imminuta
dimiſſa eſt, etiam hanc diabolo obſtrue, vt ſis ab omni
parte firmatus. Vidiſti falcem? Vidiſti caput Ioãnis? Au-
diſti hiſtoriã de Saüle? Audiſti captiuitatis Iudaicæ mo
dum? Cum his autẽ omnibus audiſti Chriſti ſentẽtiam
dicentem, quòd non peierare tantum, verum & iurare
quomodocunq; diabolicum eſt, & tota maligni machi C
natio. Audiſti quòd vbiq; iuramenta ſequuntur periu-
ria? Hęc, inquam, omnia cõgregans, inſcribe cordi tuo.
Non cernis vt mulieres & parui pueri pro magna cu-
ſtodia collo Euangelia ſuſpendunt, & vbique circũfe-
runt quocunq; abierint? Tu Euangelij mandata & leges
mente deſcribas, non auro, nec argento hic eſt opus &
pecuniis, nec librum emere: voluntate ſola vobis eſt o-
pus, & affectu animæ expergefactæ, & ſecurius habebis
Euangelium, non extrinſecus, ſed in animæ penibus ip-
ſum reponẽs. Exurgens igitur è lecto, & domum tuam
egrediens, hanc legẽ repete, videlicet, Ego autem dico
vobis, nõ omnino iurare, & erit idonea tibi diſciplina
verbum illud: nec enim multo labore opus eſt, ſed mo-
dica tantum attentione. Et quòd hoc ſit verũ, inde ma-
nifeſtiſsimum. Filium tuũ vocans terre, & minare te ip-
ſi plagas inflicturum, niſi legem hanc expediat, & vide- D
bis quòd cito à cõſuetudine deſiſtet. Quo modo igitur
non abſurdum, ſi pueruli parui noſtri timore pauentes,
mandatum exuperent: nos vero neq; ſic deum timea-
mus, vt nos filij metuunt? Quod autẽ ſuperius dixi, hoc
& nunc dico. Legem nobisipſis ponamus, non prius pu
blica, non prius priuata tractare negocia, donec hanc
legẽ impleamus, & omnino neceſsitate compulſi, faci-
le ſuperabimus, & ornabimus nosipſos, ornabimus au-
tem & omnem ciuitatẽ. Cogita nanque quale eſt, vbiq;
terrarum hæc audire, quòd Antiochiæ prævaluit mos
Chriſtianis congruus: & ibi neminem audires, licet ma
xima neceſsitas inſtet, iuramentum emittere. Prorſus
hæc audient vicinæ ciuitates. Quinimo non tãtum vi-
cinæ ciuitates, verum & ad ipſos terræ fines verbũ per-
ueniet: etenim veriſimile eſt vobis admixtos mercato-
res, & hinc aliò proficiſcentes, aliis quoque hæc omnia
nunciare. Cum igitur alias ciuitates laudãtes multi, por
tus dicunt, & forum & venalium copiam, hinc proficiſ-
centibus dicendum tradite, quod eſt Antiochiæ, id in
aliis vrbibus nuſquam cernere licet: mallent enim vrbẽ
illam habitantes prius linguam abſcindi, quàm ex ore
iuramentum emittere. Hoc quidẽ vobis erit ornamen-
tum & munimen, nec id tantum, verum & mercedẽ af-
feret magnam: etenim omnes vos alij beatos putabunt,
& imitabuntur. Si quis enim vnum vel duos lucratus, à
deo mercedis tantum capiet: omnem mundũ erudien-
tes, quãtas capietis retributiones? Oportet igitur ſtude-
re & vigilare & ſobrios eſſe, ſcientes quòd nõ propriо-
rum tantum profectuum, verum & alienorum maximã
meritorum retributionem capiemus, & multam apud
deum beneuolentiam aſſequemur. Quam nos omnes
adeptos detur frui regno cœlorum in Chriſto Ieſu do-
mino noſtro, per quem, & cum quo patri gloria, ſimul B
ſancto ſpiritu, in ſecula ſeculorum, Amen.

*In Epiſcopi reditum, & in regis cum ciuitate reconcilia-
tionem, & ad præuaricatos in ſtatuarum ſubuerſionem.*
Homilia XX.

AVERBO à quo ſemper in periculorum tem-
pore apud charitatem veſtram exordiri con-
ſueueram, ab eodem, inquam, & hodie apud
vos ſermonem incipiam, & dicam vobiſcum:
Benedictus deus, hanc nos vobiſcum ſacrã ſolennitatẽ
cum gaudio & lætitia multa hodie celebrare dignatus,
& qui caput corpori reddidit, & paſtorem ouibus, præ-
ceptorem diſcipulis, militibus ducem, ſacerdotibus põ-
tificẽ. Benedictus deus qui ex ſuperabundanti facit quæ
petimus, aut cogitamus. Nobis enim ſufficere videbatur
inſtantibus malis interim abſolui, & pro hoc omnẽ fa-
ciebamus ſupplicationem. Clementiſsimus autem deus
& datis petitiones noſtras ſemper multo exceſſu ſupe-
rans, etiam patrem nobis omni ſpe celerius reddidit.
Quis enim expectaſſet, quòd tam paucis diebus & pro-
fecturus & regẽ allocuturus & ſoluturus aduerſa, & rur
ſum ad nos tam breui reuerſurus eſſet, vt ſacrũ Paſcha
poſſet præuenire, & nobiſcum celebrare? Sed en inexpe
ctatum hoc factum eſt. Et patrem recepimus, & maiorẽ
capimus voluptatẽ, ipſum nunc præter ſpem ſuſcipien-
do. Pro his, inquam, omnibus clementiſsimo deo gra-
tias agamus, & ipſius potẽtiam admiremur, & benigni-
tatem & ſapientiam & curam quam pro ciuitate geſsit.
Diabolus nempe omnem ipſam per facinora patra-
ta obruere tentauit: Deus vero ciuitatẽmque & ſacer-
dotem & regem per hanc ornauit calamitatem, & om-
nes reddidit clariores. Ciuitas nempe probabilis inuẽ-
ta eſt, quoniam periculo tali circunuenta, prætermiſsis
omnibus viris potentibus, omnibus diuitiis abundãti-
bus, omnibus magnam apud regem potentiam haben-
tibus, ad Eccleſiam & dei ſacerdotem confugit, & cum
multa fide cœleſti ſe ſpei cõmiſit. Multis nanq; poſt cõ-
munis patris peregrinationẽ in carcere habitantes ter-
rentibus, & dicentibus quòd nõ lenitur rex propter ſo-
lẽnitatem, ſed magis irritatur, & de totius ciuitatis ſub-
uerſione cogitat, & alia multa his plura diuulgantibus,
vincti nihilo tunc ex hac fama timidiores redditi ſunt.
Sed nobis dicẽtibus, quòd hæc falſa, & diaboli fraudis
opera ſunt ſenſus noſtros turbare volẽtis, nihil egem⁹,
aiebant nobis, verborum cõſolatione. Scimus enim ad
quem ab initio confuginus, & quali ſpei adhæſimus, ſa
cræ ſalutẽ noſtrã anchoræ affiximus, nec homini credi
dimus hanc, ſed omnipotẽti deo. Propterea bonũ quo-
que finem

Universidad de Deusto
Biblioteca

que finem futurum omnino confidimus:non est enim, A non est hanc spem vnquam confundi posse credendũ. Hoc quot coronas,quot laudes ciuitati nostrę comparabit:quantam dei lucrabitur beneuolentiam,etiam in reliquis negociis? Non est enim non est cuiuslibet animæ in tentationum incursu vigilare,& ad deum respicere,& omnia deridentem humana, ad illud auxilium anhelare. Igitur ciuitas quidem ita probabilis inuenta est,sacerdos rursum non minus quàm ciuitas: animam enim suam pro omnibus exposuit,& multis impedientibus,hyeme,æstate,festiuitate,nec minus sorore ad extremos deducta spiritus,omnibus superior emicuit impedimentis,nec intra seipsum dixit, Quid hoc est?sola nobis derelicta soror,& mecum Christi iugum trahés, & tempore tanto mecum commorata, nunc in extremis est: nos vero ipsam deserentes abibimus, nec expirantem videbimus,& vltimas voces emittétem? Et ip- B sa quidem quotidie orabat, vt sibi oculos clauderem⁹, & os coniungeremus, & reliqua ad sepulturam curaremus consueta:nunc vero tanquam deserta quędam,& tutore carés,nihil horum assequetur à germano, à quo assequi maxime peroptabat,sed animam emittens,non videbit omnium sibi desideratissimũ. Et hoc quo modo non erit sæpius repetita morte grauius? Quinimo si longe abfuisset,nónne oportebat currere,& omnia facere & pati,vt hanc ipsi gratiam præberemus? nunc vero propè cũ sim,deseram ne,& dimittens abibo?& quo modo sequentes perferet dies?Sed horum non tantum nihil dixit,sed neque cogitauit. Sed cõsanguinitati dei timorem præferens, bene se nosse monstrauit,quòd sicut gubernatorem tempestates, & ducem pericula, sic & sacerdotẽ tentatio apparere facit. Omnes,inquit, ad nos respiciunt & Iudæi & Græci. Ne igitur ipsorum de C nobis expectationes frustremur, nec tantum paruipendamus naufragium,sed nostra deo mandantes omnia, & ipsam animam tradamus.Et considera pótificis magnanimitatem & dei benignitatem, omnibus his quæ despexit,potitus est,vt & promptitudinis præmium caperet, & potiendo præter expectationem maiorem assequeretur voluptatem. Elegit solennitatem in aliena terra,& procul à suis propter ciuitatis salutem celebrare:Deus ante Pascha ipsum nobis reddidit,vt communem nobiscum solẽnitatem ageret,vt & propositi mercedem haberet,& maiori lætitia frueretur.Non timuit anni tempus, & per totũ peregrinationis tempus serenitas fuit.Non curauit ætatẽ,& tanquam iuuenis & vigens,tanta totã hanc viam facilitate percurrit. Sororis mortem nó cogitauit, nec carnis affectione victus est, & regressus viuentem ipsam deprehẽdit, & omnia quæ D despexit,assecutus est.Et pontifex quidem ita probabilis,& apud deum & apud homines apparuit. Regẽ vero negocium hoc omni diademate splendidius ornauit.Primum quidem manifestum factum est, quòd quæ nulli alteri concederet, hæc sacerdotibus condonauit. Deinde q̃ & cum multa celeritate gratiã dedit, & irasci desiit.Sed vt manifestius & regis magnanimitatem, & sacerdotis sapientiam,& ante hęc vtraq; dei discatis benignitatem,date mihi vt pauca cõcionis illic habitæ vobis exponã. Dicã autem quæ à quodã eorum qui intus adstiterunt,didici.Pater nempe nihil neq; paruum, neque magnum nobis dixit, sed Pauli semper magnanimitatẽ imitans,propria celat merita,& vndique interrogantibus quid regi dixerit,& quo modo persuaserit, & quo modo ipsius omnem excluserit iram, hæc verba referebat:Nihil nos ad rem contulimus, sed ipse rex leniente deo cor ipsius & ante verba nostra omnẽ remisit iram,soluitq; furorem: & de gestis disserens,tãquam alio contumelia affecto,ita cuncta quę acciderunt,cõmemorabat.Sed quę celauit hic ex humilitate,hęc deus in medium protulit.Quę vero sunt hæc?paulo superius sermonem repetens vobis referam.Postquã enim ex vrbe egressus est,omnes in tanta relinquens tristicia, multo grauiora patiebatur,quàm qui in ipsis erãt molestiis. Primum nẽpe nactus in via media,ad gestorũ examinationem à rege missos, & ab illis doctus, quorsum essent missi,& mala ciuitatem inuasura,tumultus, turbationes,fugam,timorem,anxietatem,pericula cogitans, lachrymarum fontes emittebat, cũ viscera ipsi dissecarẽtur: patribus enim mos est multo magis dolere, cum filiis suis male habentibus nec adesse possint: quod & pientissimus hic passus est, non mala tantum nos inuasura deplorans, verum & quòd nobis hæc patientibus procul abesset. Verum & hoc pro nostra salute factum est.Vt hæc enim ab illis didicit, calidiores lachrymarũ fontes emittebat, & cũ maiori supplicatione ad deum confugit,& noctes insomnes ducebat supplicãs,vt hæc patienti succurreret ciuitati,& vt regis mentem redderet mitiorem.Vt vero magnam ciuitatem illam ascendit,& regias ingressus est aulas, procul à rege constitit mutus,lachrymãs,deorsum inclinatus,latitans, tanquã ipse esset qui omnia illa patrasset. Hoc autẽ faciebat habitu,aspectu,luctibus,prius mouere volẽs ipsum ad misericordiam,& tum defensionẽ pro nobis incipere. Sola nanque peccãtibus relinquitur venia,tacere, & nihil pro gestis loqui. Volebat enim passionum hãc quidem eiicere,hanc vero introducere: eiicere quippe iram,tristiciam autem introducere, vt ita viam præpararet defensionis verbis. Quod quidem & factũ est. Et sicut Mo C ses in montem ascendens, populo lapso mutus ipse cõstitit,donec ipsum deus euocauit,dicẽs: Dimitte me,& Exod.
delebo populum hunc:ita & hic fecit. Ipsum itaque rex conspicatus lugentem,& deorsum inclinatum,accesit ipse, & quod patiebatur propter sacerdotis lachrymas, hoc verbis ostendit. Nõ enim indignantis,nec irascẽtis verba fecit,sed dolentis: nõ succensentis,sed mœrẽtis,& dolore magis detenti:& quòd hoc sit verum,ipsa audientes verba scietis. Non enim dixit:quid tandem hoc est? p hominib⁹ sceleſtis & sceleratissimis, & quos nec oportuit viuere,venis legationem obiens, tyrãnis, innouatoribus,omni supplicio dignis? Sed hæc omnia dimittens verba,defensionem cõposuit reuerentia plenam & grauitate, & à se collata commemorabat beneficia, quibus per omne regni tempus ciuitatẽ nostram prosecutus est,& ad singula hæc repetebat: hæc me pro illis pati oportuit? quarum à me iniuriarum pœnas exegerunt? quid paruum,quidve magnum accusandum habentes,non me solum,verum & defunctos contumeliis affecerunt? Non valebat animus saturari in viuis? sed nisi sepultos quoque contumelioſe tractarent, nil magnum se facere putarunt.Iniqui fuerimus nos,vt ipsi putant.Igitur mortuis parcere,qui nullam intulerunt iniuriam, oportebat: non enim & illis hæc attribuere valebant.Nónne semper hanc omnibus præposui ciuitatem,& patria desiderabiliorem esse putabam: & votum mihi continuum erat vrbem illam cernere,& hoc apud omnes faciebam iuramentum? Hic aliquantum ingemens pontifex, & feruentiores emittens lachrymas,non amplius tacuit: videbat enim regis defensionem culpam maiorem nostram facientem,sed grauiter & amare de profundo gemens: Confitemur, inquit, ô rex,

rex, nec negare possumus amorem istum quem erga pa A triam nostram demonstrasti, & propterea maxime lugemus, quoniam sic amatę dæmones inuiderunt,& erga benefactorem ingrati sumus visi, & exacerbauimus summopere nos amantem:siue obruas,siue incendas,siue occidas,siue quodcunq; aliud facias,nondum dignã de nobis pœnam exegisti,nosipsos præuenientes innumeris mortib⁹ difficilius affecimus. Quid enim amarius esse possit,quàm cum benefactorem & sic diligentẽ iniuste exacerbantes appareamus? & omnis hoc mundus discat, & extremam ingratitudinem nostram cõdemnet? Si Barbari ciuitatem nostram incursantes,mœnia diruissent,& incendissent domos, & abductis captiuis abiissent,minus erat malum. Quare tandem ita? Quoniam te viuente, & tantam in nos beneuolẽtiam exhibente,spes erat illa cũcta grauia solutum iri, & nos iterum ad priorem formam redituros, & clariorẽ recep- B turos libertatem: nunc autem ablata beneuolentia tua, & amoris vinculo violato, quod omni muro nobis erat tutius, ad quem iam confugiemus? Quò poterimus aliò respicere, tam dulcem dominum & facilem patrẽ exacerbantes? Itaque videntur quidem intolerabilia fecisse,sed passi magis sunt omniũ grauissima,ad nullum hominem audentes respicere,nec ipsum spectare solem liberis valentes oculis, pudore vndique palpebras cõtrahente,& occultari cogẽte:libertate ipsis ablata, omnibus captiuis nunc miserius affecti sunt,& extremã sustinẽt ignominiam: & malorum magnitudinem cogitantes,& in quantum contumelię resilierunt, nec respirare possunt, cum omnes terram habitãtes in sui vehementem calumniam attraxerint. Sed si velis,ô rex, est vulneri medicina,& tantis malis remedium. Sæpius & in priuatis hoc factũ est, magnæ & intolerabiles offen- C siones,magnæ charitatis materia factæ sunt:sic & in natura nostra euenit. Cum enim hominẽ deus fecit,& in paradisum induxit, & multo dignum fecit honore,tãtam diabolus prosperitatem non ferens,inuidit: & illũ à data expulit dignitate. Sed deus non tantũ ipsum nõ reliquit, verum & pro paradiso cœlum nobis aperuit, hoc ipso propriamq; demonstrans benignitatẽ, & diabolum magis punies.Hoc & tu facias.Nunc omnia mouerunt dæmones,vt omnium tibi gratissimam ciuitatẽ à beneuolentia tua separes. Hoc vero tu nunc sciẽs,pœnam quamuis quidem exiges, priori autem amicicia nenos extrudas. Sed si & præter opinionem aliquid nunc dicere fas est,etiam nũc inter dilectarum primas ipsam scribe,si modo dæmonas hęc operatos vis vlcisci.Si nẽpe destruas & subruas & deleas,quæ prius illi voluerũt, hęc efficies:si vero irã dimittas,& te rursus ipsam ama- D re,sicut prius amabas,confitearis: letalem ipsis plagam intuleris,& vltimam ab ipsis vltionẽ exegeris, demonstrans quòd non tantum nihil amplius ipsis expeditum est per insidias,verum & cuncta ipsis cõtraria,quàm volebant,acciderunt.Iustus autem fueris hæc faciendo, & ciuitatem miserando,cui propter amiciciam tuam dæmones inuiderunt. Nisi enim ipsam tam vehementer amasses, nec ipsam illi tanta insectati fuissent inuidia. Itaq; etsi mirandum est quod dicitur,est tamen verum, quòd propter te & amiciciam tuam hęc passa est.Quot incendiis,quãta subuersione sunt hæc verba acerbiora, quæ respondens dicebas? Nunc te cõtumelia affectum dicis, & pertulisse quæ nullus vnquam superiorum regum.Sed si velis,ô humanissime & sapiẽtissime, & multa pietate plene, diademate isto clariorem & maiorem tibi coronam hæc afferet contumelia.Hoc nempe diadema est & virtutis insigne,& dei liberalitatis indiciũ. Sed corona ex hac humanitate contexta tuũ solius erit & sapientiæ tuæ meritum.Nec te tantum omnes admirabuntur propter istos lapides preciosos,quantũ propter victoriam de indignatione superata reportatã laudabunt.Destruxerunt statuas tuas? sed illis clariores restituere tibi licet. Si iniuriæ authoribus enim crimina remittas,& nullam ipsis inferas pœnam,non æreas istas in foro erigent, nec aureas, nec lapillis coagmentatas: sed omni materia preciosiorem stolã indueris, humanitatem scilicet & misericordiam: talem in mẽte quisque sua te ædificabunt,& tot habebis statuas,quot orbẽ habitant homines,& habitabunt.Non enim nos tantũ, verum & post nos futuri, & post illos omnes hæc audient,& tãquam ipsi bene fuerint habiti,sic te admirabuntur & amabunt.Et quòd hęc nõ assentans dico,sed sic erit omnino,antiquum tibi referam sermonẽ quendam:vt discas quòd non tantum exercitus, & arma, & pecuniæ, & subditorum multitudo, & alia huiusmodi splendidos facere reges consueuere, quãtum animi disciplina & mãsuetudo. Fertur beatus Constantinus effigie sua quandoq; lapidata,multis ipsum instigantibus ad supplicium de authoribus contumeliæ sumendũ, & dicentibus quòd omnem ipsius faciem saxis conuulnerarint,manu faciẽ palpans,& leniter ridens dixisse,ego vero nusquam vulnus in fronte factum video,sed sanũ quidem caput,sana vero & facies tota.Illi vero reueriti & confusi ab hoc iniquo destitere consilio.Et hoc verbum hactenus canunt omnes:nec tantum temporis labefecit, aut huius sapientiæ memoriam extinxit. Quot non sit hoc trophæis splendidius?Multas vrbes ille cõdidit,& multos Barbaros superauit:sed meminimus illorum nihil.Hoc autem verbum vsq; in præsentẽ diem canitur, & posteri nostri, & posteri illorum omnes idipsum audient. Nec hoc solum est admirandum,quòd audient, verumetiam quòd laudibus & faustis verbis prosequentur,dicentesq; laudabunt,& audientes grate suscipient. Nec vllus est qui hæc audiens, silere possit, quin pariter exclamet,& talia dicẽtem laudet,& innumera ipsi vel defuncto bona precetur. Quod si propter illud verbum apud homines tanta potitus est gloria, quot apud benignum deum coronas assequetur? Quid autem opus est Constantinum,& aliena exempla commemorare, cum te de propriis, & meritis tuis opus sit exhortari? Recordare priorum,quando solẽnitate hac superueniẽte per totum orbem terrarum epistolam misisti iubentem carcere detententos dimitti, & ipsis ignosci crimina: & illis humanitatem tuam demonstrare non sufficientibus,per literas dicebas: Vtinam mihi liceret & defunctos reuocare & resuscitare, & ad priorem vitam reducere.Horum nunc reminiscere verborum. Ecce tempus defunctorum reuocandorum & resuscitandorum, & ad vitam reducendorum pristinam.Et hi nanque iam mortui sunt,& priusquam iudicium proferatur, & ad ipsas tartari fores iam nũc ciuitas collocata est. Ipsam igitur inde resuscita sine pecuniis,sine impendio, sine tempore & omni labore. Tibi nanque satis est,tantum loqui,& reuocare ciuitatem intenebris iacentem. Nũc ipsam iube ab humanitate tua posthac appellari. Nec enim tantam habebit gratiam illi, qui ab initio se condidit, quantam sententiæ tuæ: nec immerito. Ille enim principio ipsi dato receſsit:tu vero auctam & magnam factam,& post multam hanc tranquillitatem destructam resuscitabis.Non erat tam mirandũ,si hostibus ipsam capientibus,& Barbaris populantibus

Universidad de Deusto Biblioteca

pulantibus à periculo liberasses, quàm est admirabile A nunc pepercisse. Illud enim sæpe multi fecere reges, hoc autem tu solus operaberis & primus præter omnem expectationem. Et illud quidem minime mirandum, nec præter opinionem, sed est quotidianum opus, subditis prodesse. Quòd autem tot & talia passus irã deponas, hoc omnem naturam excedit humanam. Cogita quòd nunc non de ciuitate tantum illa tibi consultandũ est, verũ & de gloria tua, magis vero de Christianitate tota. Nunc & Iudæi & Græci, & omnis terrarum orbis & Barbari (etenim & illi hęc audierunt) ad te respiciũt, expectantes vt videant, qualem de gestis sententiam feras: nempe si humanam protuleris & mitem, omnes decretum laudabunt, & deum glorificabunt, & inter se dicent: Papè quanta Christianitatis potentia? Hominem super terrã habentem æqualem neminẽ, omnia delendi & corrumpẽdi dominum cohibuit & refrænauit, & B docuit philosophiam, quã nec homo priuatus exhiberet. Verè magnus Christianorum deus, qui ex hominibus angelos facit, & omni necessitate naturali superiores constituit. Ne nanq; superfluum timorẽ illũ timeas, nec toleres quosdam dicẽtes, quòd reliquæ ciuitates peiores erunt, & hac non punita imperium tuũ magis cõtemnent. Si enim ad insurgendum fuisses impotens, & hæc operati te vi superassent, & par esset potentia, congrue suspicari hæc oportebat. Si vero pauefacti, præq; timore præmortui sunt, & ad tuos per me cucurrere pedes, nec aliud quotidie expectant quàm barathrum, & supplicationes faciunt communes in cœlum respicientes, & deum venire supplicant, & simul nobiscum legationem attingere: & sicut in extremis cõstituti, de propriis quisque suis considerauit, quo modo nõ superfluus hic timor? Si iugulari fuissent iussi, tanta passi non fuis- C sent, quanta patiuntur nunc, tot diebus in timore & tremore viuentes: & superueniente vespere, aurorã videre non expectantes: & die orto ad vesperam peruenire non sperant: multi & in feras inciderunt, dum sectãtur deserta, in inuia trãslati, nec viri tantum, verum & pueruli parui, & mulieres liberæ & decoræ per multas noctes & dies in speluncis & conuallibus, & deserti foraminibus latẽtes: & nouus captiuitatis modus ciuitatem detinet, ædificiis & muris stantibus, incensis ciuitatibus grauiora patiuntur: nullo incumbente Barbaro, nec hoste apparente, captis miserius disposĩti sunt, & solum folium si moueatur, omnes ipsos per singulos terret dies. Et hæc omnes sciunt. Et si subuersam ipsam vidissent, non sic essent castigati, vt nũc qui has ipsius audiere miserias. Ne igitur hoc cogites, quòd peiores sint futurę ciuitates reliquæ. Non enim si ciuitatem euertisses, sic eos D castigasses, vt nũc per incertam futurorum expectationem, omni supplicio vehementius ipsos puniens. Ne igitur ipsis vlterius calamitates producas, sed iam respirare concedas. Subditos nempe castigare, & gestorum exigere pœnas, facile penitus & promptum: his vero qui contumelias intulerunt, parcere, & his qui venia patrauerũt indigna, veniam dare, vnius & vix alterius est, & maxime cum rex sit cõtumeliam passus, & ciuitatem quidem metu subdere facile: omnes autem amatores constituere, & persuadere vt in regnum tuum se beneuole habeant, & non tantum communes, verũ & priuatas pro tuo preces imperio faciant, difficile: licet infinitas quis expẽdat pecunias, & innumeros exercitꝰ moueat, & quicquid operetur, nõ facile tot hominum affectionem ad seipsum attrahere poterit, quod nũc tibi facile erit & leue. Nã & beneficiis affecti, & qui audierint pariter cum beneficio affectis erga te beneuole disponentur. Quot pecuniis emisses, quot emisses laboribus, breui temporis momento totum orbem acquirere, & omnibus futuris persuadere, quãta filiis suis optant, tãta & capti tuo optarent: Si autem ab hominibus hęc, cogita quantam à deo capies mercedẽ, non tantũ eorum quæ nunc fiunt, verũ & quæ post hæc ab aliis expedientur. Si vnquam enim cõtingat fieri tale quid, quale nũc factum est (quod deus auertat) & iniuriam passorũ aliqui in cõtumeliam operatos insurgere velint, benignitas & sapientia tua pro omni ipsis erit disciplina & admonitione: & erubescent & confundẽtur tale disciplinæ exemplum habẽtes, inferiores apparere. Itaque omnium posterorum eris præceptor, & palmam ipsis præripies, licet ad ipsum philosophiæ verticem perueniãt. Non enim par est, quempiam tãtam incipere benignitatem primum, & ad alios respiciẽtem ab illis elaborata imitari. Quocirca quicunq; post te humanitatem & mãsuetudinem quantãcunque exhibuerint, tu cum illis mercedem accipies. Qui enim radicẽ præbuit, hic vtiq; & fructuum author est. Propterea nunc quidem nemo tecum humanitatis mercedem partiri potest: tuũ enim solius meritum est. Tu vero cũ omnibus posteris, si qui tales vnquam appareant, ex æquo meritum diuidere poteris, & tantam reportare partem, quantam in discipulis præceptores. Et si nemo talis fuerit, rursum tibi commendationes, & laudes per singulas proueniũt generationes. Considera nãq; quale sit posteros omnes audire, quòd tam magna ciuitate facta pœnę & vltioni obnoxia, pauefactis omnibus, & horrefactis ducibꝰ & præfectis & iudicibus, & ne vocem quidem pro miseris illis rumpere audentibus, vnus accedens senex dei sacerdotium gerẽs, ex ipso aspectu solo, & nudo occursu ad reuerentiam imperatorem mouit: & quod nemini suorum concesserit, vni hoc seni concesserit, dei leges reueritus. Etenim hoc quoque ipso nõ te parum ô rex ciuitas honorauit, quòd me ad te legatum misit: sententiam enim de te optimam & pulcherrimam protulerũt, quòd omni principatui tibi subiecto dei sacerdotes præhonoras, etsi viles esse contingat. Non ab illis vero tantum nunc venio, verum & ante illos à communi angelorum domino missus sum, vt hæc dicam mitissimæ ac benignissimæ animæ tuæ: quòd si hominibus ipsorũ peccata dimittatis, & pater cœlestis lapsus vestros vobis dimittet. Recordare igitur illius diei, quo omnes de actis rationem reddemus. Cogita quòd etiam si quid tibi peccatũ est, omnes abluere præuaricationes per iudicium & sententiam istam poteris absque laboribus, absque sudoribus. Alij nempe legati aurum & argentũ, & alia huiusmodi dona ferunt: ego vero cum sacris ad regnum tuum legibus veni, & pro donis omnibus has præterdo, & te dominum tuum imitari supplico, qui quotidie à nobis contumeliam patiens non cessat bona sua omnibus ministrare. Et ne confundas spem nostram, nec promissiones redarguas. Etenim & hoc cum aliis te scire volo, quòd si recõciliari velis, & pristinam ciuitati beneuolentiam communicare, & hanc remittere iustam indignationem, cum multa reuertar fiducia: si vero mente tua ciuitatem asperneris, non tantum ipsam non ascendam, nec ipsius solum videbo, verum & in reliquum negabo, & in aliã me ciuitatem cõscribam. Ne mihi nanque accidat in illã vnquã adscribi patriam, erga quam humanissimus tu, & hominum cunctorum mitissimus pacari recõciliariq; non eligas. Hæc & his plura locutus, sic regem confudit, vt idem fieret,

fieret, quod & in Ioseph contigit olim fieri. Sicut enim A ille tunc fratres cõspicatus lugere quidem volebat, sed dolorem tegebat, ne simulationem interrumperet: Sic certe & rex, lachrymabat quidem mente, non demonstrabat autem propter omnes presentes. Nec tamen vsque in finem æstum celare potuit, verum & inuitus redarguebatur. Post hanc enim cõcionem, secundis non opus habuit verbis, sed vnum solũ locutus est verbum, quod ipsum diademate multo magis ornauit. Quid autem hoc est? Et quid admirabile & magnum est, si his qui nos contumeliis affecerunt, iram remittamus, hominibus existentibus, cum & ipsi homines simus, cum mundi dominus in terram descendens, & propter nos Luc. 23. c seruus factus, & à beneficio affectis crucifixus, pro crucifixoribus suis patrem orauerit, dicens: Ignosce illis, non enim sciunt quid faciunt? Quid igitur admirabile, si nos cõseruis ignoscamus? Et quòd hæc verba non B sunt simulatio, demonstrarunt quidem & reliqua opera, nec his minus illud quod nunc sum relaturus. Ipsum enim hunc sacerdotem secum communiter hanc solennitatem celebrare volentem, inuitum properare & festinare coẽgit, & se ciuibus exhibere. Noui, inquit, quòd nunc ipsorum sunt animi conturbati, & multæ supersunt calamitatis reliquiæ. Abi, cõsolare. Si gubernatorem viderint, nec præteritæ reminiscentur tempestatis, verum & ipsam tristium memoriam omnem delebunt. Vt autem instituit pontifex, petens vt filium suum mitteret: volens ille manifeste demõstrare, quòd omnem penitus iram mente deterserat: Orate, inquit, hæc auferri obstacula, hæc bella extingui, & ego veniã omnino. Quid anima mitius illa esse possit? Confundantur gentiles de reliquo, quinimo ne cõfundantur, sed eruditãtur, & proprium omittentes errorẽ ad Chri- C stianitatis virtutem redeant, nostram à rege, & pontifice docti philosophiam. Non enim hactenus tũc substitit piissimus rex, sed & postquam ex vrbe sacerdos exiuit, & pertrãsiit mare, misit ad eum quosdam, sciscitans & satagens, ne forte tempus tereretur, & ciuitati voluptatẽ dimidiaret, extra vrbem solennitatem peragens. Quis pater mitis tantam de persecutis se contumelia curã egit: Dicam & aliam iusti laudem: his enim expeditis non festinauit, vt alius gloriæ cupidus, ipse literas illam tristiciam soluentes deferre. Sed quoniam maturius ibat, alium quendam velociter equitare doctum mandauit præuenire, & bona ciuitati nuncia afferre, ne ex reditus sui tardatione tristicia prolongaretur. Quod enim ipse quærebat, solum erat, non vt ipse veniret bona hæc deferens, & voluptatis multæ plena, sed vt ocyus nobis patria respiraret. Quod quidem fe- D cistis, forum coronantes, & lucernas accẽdentes, & lectos ante officinas componẽtes, & tanquã nuper ciuitate nata, festũ agẽtes. Hoc aliter per omne facite tempus, nõ floribus, sed virtute vos coronantes, lumen per opera in anima vestra accendentes, spirituali gaudentes lætitia, & deo continue pro his omnibus gratias agere non desinamus: nõ tantum quoniã grauia soluit, verum quoniam & ipsa fieri permisit. Et multũ ipsi nos debere cõfiteamur. Per vtraque enim nobis ciuitatem ornauit. Hæc autem omnia secundũ propheticum eloquium, filiis vestris annunciate, & filij vestri filiis suis, & illi rursum generationi posteræ, vt omnes qui vsque ad consummationem sint, dei humanitatẽ ciuitati exhibitam discentes, vos quidem beatificent tantam nactos beneuolẽtiam: admirentur autem & dominũ nostrum, qui sic lapsam ciuitatẽ releuauit. Lucrentur vero

Ioel. 1. a

& ipsi, & per talium gestorũ exempla ad pietatem impellantur. non enim nos tantum, si in ipsorũ memoria cõtinue maneamus: verum & post nos futuros, eorum quæ nobis euenerunt narratio, maxime iuuare potest. Quæ omnia ratiocinantes, nõ tantum in grauium solutione, verum & in horum permissione semper clementissimo deo gratias agamus, tum ex diuinis scripturis, tum ex nobis accidentibus, his præsertim memoratis edocti, quòd omnia semper ad vtilitatẽ nostram dispensat cum benignitate sibi semper adhærente: qua nos semper fruentes, cœlorum quoque regnum assequi contingat, in Christo Iesu domino nostro, per quem & cum quo patri simul & sancto spiritu gloria, potestas & honor, nunc & semper, & in secula seculorum, Amen.

Catechesis ad illuminandos, & de mulieribus se fertis & auro ornantibus, & de sectantibus vaticinia, vel ligaturas vel incantationes: quæ cuncta Christianitati sunt aliena.

Homilia XXI.

EIVS dictorum apud charitatem vestram fructus à vobis repetiturus adueni. non enim propterea dicimus, vt tãtum audiatis, verum & vt dictorum memoriam seruetis, & per opera nobis memoriam demonstretis, magis vero non nobis, sed deo mentis arcana scienti. Propterea & catechesis, id est instructio dicitur, vt & absentibus nobis sermo noster mentes vestras instituat. Et ne miremini, si decem diebus tantum transactis seminũ fructus repetituri venimus. Etenim die sola licet pariter & semina spargere, & messem facere: non enim propria tantum virtute, verum & diuino momento roborati, sic ad certamina vocamur. Quicunque igitur dicta susceperunt, & per opera impleuerũt, maneant se extendentes in anteriora. Quicunque vero bonam hanc operationem nõ attigerunt, iam attingant, vt ex torpore natã damnationem futura promptitudine repellant. Licet enim, licet inquam, eum qui multũ torpuit, post hæc promptitudine vtendo, præteriti temporis omnẽ reparare iacturam. Idcirco dicitur, Hodie si vocẽ eius audieritis, no- Psal. 94. b lite obdurare corda vestra, sicut in exacerbatione. Hoc autem dicit, admonens & consulens nunquã desperare, sed donec hic simus, bonas habere expectationes, & anteriora apprehẽdere, & ad brauium supernæ dei vocationis sequi. Hoc igitur faciamus, & magnę huius donationis nomina exquiramus. Sicut enim dũ ignoratur dignitatis magnitudo, segniores facit eos qui honorãtur: ita si noscatur, gratos reddit, & magis studiosos efficit. Alioquin & turpe esset & ridiculũ tanto potientes apud deũ honore, nec scire quid ipsius tandem nomina significare velint. Et quid de hoc munere dico? Si enim commune generis nostri nomẽ cogitaueris, maximam ad virtutem capies disciplinã & exhortationem. Hoc enim nomen homo, nos nõ secundum externos definimus, sed vt diuina iusit scriptura. Nam homo non est quicunq; simpliciter manus habet & pedes humanos, nec quicunque tantum rationalis est: sed quicunque pietatem & virtutem cum fiducia exercet. Audi nanque quid de Iob dicit. Cũ enim dixisset, quòd in terra Husitide homo erat, non ex his eum describit terminis, quibus alieni, nec hoc dicit, quod duos pedes habebat, & vngues latos: sed indicia pietatis illius præbens dicebat, Simplex & rectus, ac timens deum & recedens à malo. Demonstrans quòd hoc est homo, sicut Iob. 1. a scilicet & alius inquit, Deum time, & ipsius mandata Eccl. 12. d

Universidad de Deusto
Biblioteca

custodi, quoniam hoc est omnis homo. Si autem hoc nomen homo, tãtam ad virtutem præbet exhortationem, multo magis fidelis. Fidelis enim propterea vocaris, quoniam & credis deo, & ab eo creditatam ipse iusticiam habes, sanctitatem, mũdiciam animæ, in filium adoptionem, regnum cœlorum, & hæc tibi commẽdauit. Tu vicissim ipsi alia vouisti, eleemosynam, orationes, modestiam & omnem aliam virtutem. Et quid dico eleemosynam? Si vel frigidũ ipsi dederis poculum, nec hoc amittes: verum & hoc in illum reseruat sedulo diem, & cum multa reddet superabundãtia. Hoc quippe admirabile est, quòd non tantum deposita seruat, verum & multiplicat retributionibus. Hoc & te secundum potẽtiam tuam facere iussit in his quæ tibi credita sunt, sanctitatem, quam accepisti, intendere: & ex lauacro iusticiã reddere clariorem, & gratiam illustriorem facere: sicut vtique & Paulus fecit, sequentibus laboribus, & studio, & promptitudine augens omnia quę accepit bona. Et nota dei prouidentiam, nec tibi totum hic dedit, neque toto priuauit: sed hęc quidem dedit, hęc autem promisit. Et quare non hic totum dedit? vt tu fidem in ipsum demonstres, nondum datis ex ipsius promissione sola credẽs. Quare vero rursum non omnia illic seruauit, sed dedit & spiritus gratiam, & iusticiam, & sanctificationem: vt tibi labores leues faciat, & ex iam datis etiam de futuris te bonæ spei cõstituat. Propterea{q;} recenter illuminatus vocari debes: quoniã noua lux semper tibi, si velis, & nunquam extinguitur. Hanc nempe lucem & volentibus nobis, & nolentibus nox subsequitur. Illum vero radium tenebræ non norunt: lux enim in tenebris lucet, & tenebrę eam non comprehenderunt. Non sic enim mundus est clarus oriente radio, vt anima illustratur, & splendidior fit à spiritu gratiam suscipiens. Et considera diligentius rerum naturam. Nocte enim terras tenente, & tenebris caligantibus sæpe funiculum quis cernens, serpentem esse putauit, & amicum accedentem tanquam inimicum fugit: strepitum quempiam sentiẽs, trepidus factus est: facta autem die nihil tale fieret, sed omnia qualia sunt apparent: quod & in anima nostra cõtingit. Postquam enim gratia veniens mente tenebras expulit, rerum veritatem discimus, & nobis fiunt despicabiles res prius tremendæ: nec enim amplius mortem timemus, diligenter ex hac sacra introductione discentes, quòd mors non est mors, sed somnus, & dormitio temporaria: non pauperiem, non morbum, non aliud quid huiusmodi reformidamus, scientes quòd ad meliorẽ tendimus vitam, immortalem & incorruptam, & ab omni tali liberã inæqualitate. Ne igitur amplius ad mortalia maneamus hiantes, nec circa mensæ delicias, nec circa vestimentorum ornatum: habes enim maximum indumentũ, habes mensam spiritualem, habes gloriam supernẽ, & omnia tibi Christus factus est, & mensa, & vestimentum, & domus, & caput, & radix. Quotquot in Christo enim baptizati estis, Christum induistis. Ecce quo modo vestimentũ tibi est. Vis discere, quo modo & mensa tibi sit? Qui me comedit, inquit, viuet ille propter me. Quòd autem domus est tibi: Qui comedit carnem meam, in me manet, & ego in eo. Et quòd radix, rursum inquit: Ego vitis, vos palmites. Et quòd frater, & amicus, & sponsus: Non amplius vos dicam seruos: &, Vos amici mei estis. & Paulus: Despõdi vos vni viro virginem castam exhibere Christo, & rursum: Vt sit ipse primogenitus in multis fratribus. Nec fratres tãtum ipsius, verũ & pueruli fiamus. Ecce enim, inquit, ego & pueruli, quos tradidit mihi deus. Nõ hoc autem solum, verum & mẽbra ipsius & corpus eius. Tanquam enim nõ sufficerent dicta demõstrare beneuolentiam & charitatem, quam erga nos exhibet, & aliud his maius, & propius posuit, se caput nostrum appellans. Hæc omnia certò sciẽs dilecte, sis gratus erga benefactorem tuum optima cõuersatione, & sacrificij magnitudinem cogitans, orna corporis tui membra: cogita quid manu capias, nec vnquam vllũ verberare audeas, nec tãto decoratum munere, plagæ crimine confundas. Cogita quid manu capias, & ipsam ab omni auaricia & rapina liberam conserua. Reputa, quòd nõ tantum manu capias, verum & ori admoueas, & linguam custodi à cõtumelioſis mũdam & turpibus verbis, blasphemia, periurio, & aliis omnibus huiusmodi. Etenim pernicioſum est, tam tremendis ministrantem mysteriis linguam, & sanguine tali purpuratam, & factum aureum gladium ad conuicia & contumelias, & scurrilitates transferre. Reuerere eam honore, quo dominus ipsam honorauit, nec ad peccati vsum ipsam deducas: sed rursum animaduertẽs, quòd post manum & linguam cor suscipit horrendum illud mysterium: ne vnquam in proximum sumas dolum, sed mentem tuam ab omni malicia mundam cõserua: sic & oculos, & aures munire poteris. Quo modo enim non est absurdum post mysticam illam vocem è cœlis delatam, à Cherubin dico, meretriciis cantibus, & fractis melodiis aures inquinare? Quo modo vero non extrema pœna dignum est, oculis quibus arcana vides & horrẽda mysteria, his meretrices spectare, & mente adulteriũ exercere? Ad nuptias vocatus es dilecte, ne intres sordidis indutus vestimentis, sed nuptiis congruam cape vestem. Si enim ad nuptias sensibiles homines inuitati, etsi omnium pauperrimi sint, mutuo sumentes sæpe, vel ementes vestimentum mundum, sic ad se vocantes conueniunt: & tu ad nuptias spirituales, & prandia vocatus regalia, consideres quàm dignum sit te nuptiale vestimentum comparare. Verum enimuero nec opus est comparare, sed ipse qui vocat tibi dat gratis, ne vel paupertatem prætendere valeas. Serues itaque quod accepisti vestimentum. Si nanque perdideris, amplius emere non poteris, aut mutuare. Nusquam enim venditur tale vestimentum. Audisti quo modo gemuerunt dudum sacris introducti, & pectus percusserunt, eos stimulante conscientia? Cõsidera igitur & tu dilecte, ne vnquam hoc patiaris. Quo modo autem non patieris, non expulsa praua malorum consuetudine? Propterea & prius dixi, & nunc dico, & dicere nõ desistam, si quis morum vicia non correxit, nec sibi facilem parauit virtutem, ne baptizetur. Priora nempe crimina lauacrum abluere potest: timor autem non paruus, & periculum non mediocre, ne rursum ad eadem redeamus, & vulnus nobis fiat de medicina. Quanto nãque maior gratia, tanto amplior postea peccantibus pœna. Ne igitur ad pristinum redeamus vomitum: hinc iam nos ipsos eruditamus. Quod enim oporteat prius pœnituisse, & à prioribus destitisse malis, & sic ad gratiã accedere, audi quid Ioannes dicat, quid vero summus Apostolorum baptizari debentibus. Ille nempe dicit: Facite fructũ dignum pœnitentiæ: & ne incipiatis dicere intra vos, Patrẽ habemus Abraham. Hic autem interrogãtibus rursus aiebat: Pœnitentiam agite, & baptizetur quisque vestrum in nomine domini nostri Iesu Christi. Pœnitẽtiam agens autẽ non amplius eadẽ attingat negocia, quorum pœnituit. Propterea{q;} iubemur dicere: Abrenuncio tibi satana,

Matth.10.c

1.Cor.6.c Ephes.5.c

Gala.3.d

Ioan.6.f

Ioan.15.a

2.Cor.11.a

Rom.8.f

Luc.3.c Act.19.a

satana, ne amplius ad ipsum reuertamur. Sicut igitur in pictoribus accidit, sic & nunc fiat. Etenim illi tabulas proponentes, & albas circumducentes lineas, & regias depingentes imagines: priusquam colorum veritatem superinducãt, cum omni libertate hæc quidem delent, hæc vero repingunt, & errata corrigẽtes, & male se habẽtia transponentes: postquam vero iam colorem induxerint, non amplius libertatem habẽt rursum delendi & depingẽdi: quoniam imaginis pulchritudini nocerent, & sine culpa fieri nõ posset. Hoc tu quoque fac, puta animam esse tibi imaginem. Priusquam igitur superueniat vera spiritus tinctura, male insitas tibi cõsuetudines dele, siue iurare, siue mentiri, siue contumelias inferre, siue turpia loqui, siue ridicula facere solitus es, siue quid aliud huiusmodi non licitum faciendi cõsuetudinẽ habes, erue consuetudinẽ, ne post baptisma rursum ad ipsam regrediaris. Peccata delet lauacrum, Tu consuetudinem corrige, ne iam inductis coloribus, & illustrata imagine regia, amplius deleas, & vulnera & cicatrices inferas à deo tibi dato decori. Corripe igitur irã, extingue furorẽ, siue quis afficiat iniuria, siue contumelia, lachrymis illũ persequere. Ne indigneris tu, cõdole, ne exacerberis: ne dicas, In anima patior iniuriã. Nemo est in anima iniuriam patiẽs, nisi nos ipsos in anima iniuria afficiamus. Et quo modo id ita sit iam dicam. Ablata est res tua, nõ passus es in anima, sed in pecuniis: si tu vero mali memoriã serues, in anima tu teipsum læsisti. Pecuniæ enim ablatę nihil animã læserũt, verum & adiuuerunt. Tu vero non iram dimittẽs, pœnas illic huius seruatę malorũ memorię dabis. Cõuiciis te quispiam & contumeliis affecit, te nil in anima læsit, sed nec in corpore. Tu teipsum in anima læsisti, eorum quæ dixisti, illic pœnas subiturus. Et hoc omniũ maxime vos certum scire volo, quòd Christianũ & fidelem in anima potest lædere nemo, nec ipse diabolus. Nec hoc tãtum est admirabile, quòd nos deus omnibus incursibus inexpugnabiles fecit: verũ & quòd ad omnem virtutis operationẽ nos aptos parauit: & impedimentum nullũ est, si velimus, licet pauperes simus, siue corpore imbecilles, siue abiecti, siue ignobiles, siue serui. Nec enim paupertas, nec imbecillitas, nec corporis diminutio, non seruitus, non aliud talium quippiam, ad virtutem impedimentum esse queat. Et quid dico pauperem, & seruum, & ignobilem? Etiã si captiuus sis, nec hoc tibi ad virtutẽ impedimentum esset. Et quo id modo fit, dicam. Quidam domesticorum te cõtristauit, & irritauit, ipsi iram remitte. Nunquid tibi ad hoc vincula & paupertas, & ignobilitas impedimentum afferunt? Et quid dico impedimentum? Potius adiuuãt nanque, & cooperantur ad superbiam comprimendam. Vidisti alium fœliciter agẽtem, ne inuideas, nam nec hic pauertas impedimentum est. Rursum cum orare conuenit, sobria & vigili mente hoc effice, & nec hic vllum erit obstaculum. Benignitatem, mãsuetudinẽ omnem exhibe, modestiam, honestatem: nec enim ista exteriorum indigent auxiliorũ. Et hoc est virtutis maximum, quòd non diuitiis, non potentia, non gloria, non alia quapiam talium rerum opus habet, sed anima tantum sanctificata, & nil amplius inquirit. Respice vero & in gratia hoc ipsum fieri: siue quis enim claudicet, & euulsis sit oculis, & corpore diminutus, siue in extremã delapsus imbecillitatem, ab horum nullo gratia venire prohibetur. Animã enim exquirit solã se cum promptitudine suscipientem, & hæc omnia prætercurrit. Externorum quidem militum, & corporis mensuram, & bonam carnis habitudinem exquirunt ipsos in exercitum deligere debentes. Non hęc autẽ sola militaturum oportet habere, verũ & libertatem. Si quis enim sit seruus, reiicitur. Cœlorum autẽ rex nihil tale requirit, sed & seruos in exercitum suum suscipit, senes & inualidos: neque eum taliũ pudet: quo quid humanius aut benignius cogitari potest? Sic enim quæ vere nostra sunt, æstimari debent. Seruitus enim vel libertas nostra non sunt, quemadmodũ neque proceritas staturæ aut breuitas, neque integritas ætatis aut senium, & quæcunque talia. Mansuetũ autem & mitem esse, & his similia, volũtatis nostræ sunt. Et hęc sola à nobis deus exigit, quorum nos domini sumus, & valde cõgrue: nõ enim propter propriã vtilitatẽ, sed propter beneficentiam nos ad sui gratiã vocat. Reges vero propter ministeriũ suum: & hi quidem ad bellum trahunt sensibile, hic autem ad pugnam spiritualem. Nec in bellis tantum externis, verum & in certaminibus eandem quis rationem videre posset. In illud enim theatrum trahi debẽtes, non prius descendunt in certamina, donec ipsos assumens præco sub omnium oculis circumducat clamans, & dicens: Num quis hunc accusat? Et quidẽ illic non animæ, sed corporis pugnæ sunt. Quare igitur generositatis rationes requiris? Hic vero nihil tale, sed totum cõtrarium: cum nõ in manuum collationibus sint nobis certamina, sed in animi disciplina & mentis virtute, contrarium agonotheta noster facit, non ipsum assumẽs circumducit, & dicit: Num quis hunc accusat? sed clamat: Licet omnes homines, licet dęmones cum diabolo cõstituti ipsum accusent de turpissimis & occultis criminibus, nõ reiicio, nec abominor, sed ab accusatoribus ipsum liberans, & ab iniquitate absoluens, sic ad certamina duco: nec immerito. Illic enim agonotheta nil certantibus confert ad victoriam, sed medius cõstitutus est: hic autẽ agonotheta pietatis propugnatoribus cõmilito fit, & auxiliator, cum ipsis contra diabolũ pugnam attingens. Nec hoc tãtum est admirabile, quòd nobis peccata dimittit, verum & quòd ipsa nõ reuelat, nec manifesta facit, nec accedentes cogit in medio patrata edicere, sed sibi soli rationẽ reddere iubet, & sibi confiteri. Etenim ex secularibus iudicibus, si quis alicui captorum latronum, vel furũ diceret, vt peccata cõfiteretur, & à pœna dimitteretur, omni certe promptitudine hoc suscepissent, salutis cupiditate pudorẽ contemnentes. Hic vero non hoc est, verũ & peccata dimittit, nec cogit præsentibus quibusdã ipsa enunciari: sed vnũ solum exigit, vt ipse remissione fruens, doni magnitudinem discat. Quo modo igitur non absurdum, vt in quibus nos ipse beneficio afficit, solo testimonio nostro contentus sit: nos autem in quibus ipsum colimus, alios testes quæramus, & ad ostentationem quicquam faciamus? Ipsius igitur benignitatem admirati, nostra ipsi exhibeamus, & ante omnia alia linguæ impetũ refrenemus, & ne semper loquamur. Ex multiloquio nãque non effugies peccatũ. Si nempe dicendũ vtile quid habes, aperi labia: si nihil sit necessarium, tace: melius est enim. Artifex manualis es, sedẽs psalle: sed non vis ore psallere, hoc facias mẽte. Magnus comes psalmus. Nihil hinc graue sustinebis, sed tãquam in monasterio in officina sedere poteris: non enim locorum commoditas, sed morum probitas quietem nobis præbebit. Paulus enim in officina artem suam tractans, nihil ad propriam virtutem læsus est. Ne dicas igitur, Quo modo potero cũ artifex & pauper sim philosophari? Propterea nempe magis poteris philosophari. Nam paupertas diuitiis,

Prouer.10.c

Act.18.a

Universidad de Deusto
Biblioteca

diuitiis,& negocium ocio ad pietatem nobis est oppor- A
tunius:quippe cum & diuitiæ non aduertentibus impe-
dimentum fiant. Cum enim iram dimittere oporteat,
cum inuidiam extinguere, cum remittere furorẽ, cum
orationem offerre, cum benignitatem & mansuetudi-
nem,cum modestiam & charitatem exhibere,vbi pau-
pertas impedimentum esse valeat?Non enim argẽtum
erogantes hæc oportet obire, sed rectã exhibentes vo-
lũtatem. Eleemosyna màxime pecuniis eget, verum &
ipsa per paupertatem magis effulget: etenim quæ duos
obulos erogauit,omnium hominum erat pauperrima,
& omnes superauit. Ne magnũ igitur quid diuitias esse
putemus,nec luto melius aurum esse cogitemus. Mate-
riç nanque precium non ex natura est,sed ex opinione
nostra. Si quis enim diligẽter inquireret, multo magis
auro ferrum necessarium:illud nanque nullũ vitæ con-
fert vsum, hoc autẽ pleraque necessaria nobis expedit, B
innumeris artibus seruiens. Et quid dico auri & ferri
comparationem? preciosis enim lapidibus hi vulgares
magis necessarij: ex illis enim nihil vtile fieri posset, ex
his vero domus, & muri, & vrbes constructæ sunt. Tu
vero mihi demonstra, quæ de margaritis vtilitas istis,
quinimo quod non inde fiat damnum. Etenim vt tu
feras vnionem, innumeri pauperes fame premuntur.
Quam igitur veniam assequeris? Vis ornare faciem,nõ
margaritis orna, sed modestia & honestate, sicq; vir
gratiorem cernet aspectum. Ille nempe ornatus & in
zelotypiæ suspicionem iniicere sæpe solet, & inimici-
cias,& contentiones,& pugnas.Nil autẽ aspectu suspe-
cto turpius. Eleemosynæ vero & modestiæ ornatus,
omnem quidem improbam suspicionem expellit, omi
autem vinculo firmius coniugẽ conciliat:non enim
tam decorum facit formæ natura fieri aspectum,quàm C
ipsam spectãtis affectus:affectum vero nihil sic, vt mo-
destia & honestas inducere solet. Itaque licet pulchra
sit aliqua, vir autem erga ipsam male affectus sit, om-
nium ipsi turpissima videbitur. Si vero non esse pul-
chrã aliquam contingat, iucũde tamen in ipsam se vir
habeat, omnium ipsi pulcherrima esse videbitur. Non
enim in eorum quæ cernuntur natura, sed in cernen-
tium affectu iudicia fiunt. Aspectum igitur ornes mo-
destia, honestate, eleemosyna, humanitate, charitate,
erga virum dilectione, mãsuetudine,benignitate,ma-
lorum tolerantia:Hi sunt virtutis colores, per hos alli-
cies angelos,non homines, per hosipsos habebis deum
laudatorem: cum vero deus acceptauerit, & virũ om-
nino tibi placabit.Si enim viri sapientia faciem illumi-
nat, multo magis virtus mulieris illuminat aspectum:
si vero putas esse magnum hũc ornatum,dic mihi,quæ D
vtilitas tibi in die illa de margaritis istis veniet? Et
quid opus diem illam commemorare,cum liceat & ex
præsentibus hæc omnia demõstrare? Quum igitur visi
in regem contumeliam exercuisse, ad tribunal trahe-
bantur, & periclitabantur de extremis: tunc vxores &
matres monilia aurea,& margaritas deponentes,& or-
namentum omne, & vestimenta aurea, vilem & abie-
ctam vestem capientes, & cinerem inspergentes sibi,&
ante fori ianuas se volutantes,sic iudices exorabant. Si
autem in his iudiciis aurea quidem monilia, & vnio-
nes,& varia vestis, insidiæ & proditio essent: mansue-
tudo autem & benignitas,& cinis,& lachrymę,& vilia
vestimenta magis iudicem conciliant:multo magis in
iudicio illo ineuitabili & tremendo hoc fiet. Quam
enim rationem dicendam habebis? Quam, dic mihi,
excusationem quando te dominus accusabit de mar-

garitis istis,& pauperes fame perditos in medium aget? 1.Tim.6.
propterea Paulus dicebat: Non in circumligaturis, &
auro,vel margaritis,vel vestimento precioso.Hinc nẽ-
pe struentur insidiæ.Si vero iugiter & ipsis fruemur, ta-
men omnino per mortem ab ipsis separamur. Ex vir-
tute vero securitas omnis, & mutatio & ruina nulla.
Verũ & hic nos ea reddit tutiores, & illuc comitatur.
Vis margaritas possidere,nec vnquam has diuitias de-
ponere? Ornatum omnem auferens in Christi manus
per pauperes repone. Ille tibi cũctas custodiet diuitias,
postquam corpus tuum multa cum claritate resuscita-
uerit,tunc tibi meliores circumponet diuitias,& orna-
tum maiorem, quippe cum sit hic præsens vilis & ridi-
culus. Cogita nanque quibus vis placere, & propter
quos hunc induis ornatum, vt funarius, & ærarius, &
institor admirentur conspicati. Deinde non confun-
deris,& erubescis te illis ostentans,& quos nec appella-
tione tua dignos cẽses,propter hos omnia faciẽs. Quo
modo igitur hanc omnem vanitatem deridebis? Vo-
cis illius recorderis, quam dum sacris initiareris, emi-
sisti: Abrenuncio tibi satana, & pompæ tuæ, & cultui
tuo.Circa margaritarum enim cultũ insania, est pom-
pa satanica.Aurum enim cepisti, nõ vt corpus vincias,
sed vt pauperes soluas,& enutrias.Dic igitur continue,
Abrenuncio tibi satana. Nihil hac tutius voce,si ipsam
per opera exhibeamus, hanc & vos initiandi discere
censeo.Hęc enim vox confœderatio cum domino est.
Et sicut nos seruos ementes,ipsos qui venduntur, prius
interrogamus an nobis seruire velint:ita facit & Chri-
stus,quando debet te in seruitutem capere, prius inter-
rogat an velis illum crudelem tyrannum dimittere &
immitem,& ad fœdera suscipit:non enim coactum est
ipsius imperium. Et vide benignitatem. Nos nempe
priusquam precium erogemus, interrogamus eos qui
venduntur, & cum didicerimus quod volunt,tũc pre-
cium erogamus:Christus autem non ita,verum & pre-
cium erogauit pro omnibus nobis precioſum ſanguinem suum: Precio enim, inquit,empti estis magno: & 1.Cor.6.
tamen neque sic cogit sibi seruire nolẽtes. Sed nisi gra-
tiam habeas, & à teipso & sponte eius velis dominatui
adscribi,nõ cogo,inquit, neque compello, Et nos qui-
dem improbissimos seruos ne emimus quidem. Quòd
si quando emimus, per errorẽ tale precium erogamus.
Christus autem ingratos emẽs seruos, & iniquos, opti-
mi serui precium erogauit: imò vero multo maius, vt
neque ratio, neque mens ipsius magnitudinem capiat:
nõ enim cœlum & terram, & mare dans, sed omnibus
his precioſiorem sanguinem suum effundens, ita nos
redemit: & post hæc omnia nõ testes à nobis, non chi-
rographa exigit,sed sola contentus est voce: & si dicas
ex corde,Abrenuncio tibi satana,& pompæ tuæ,totum
recepit.Hoc igitur dicamus Abrenũcio tibi satana: tã-
quam in illa die huius vocis rationem reddituri, & ip-
sam custodiamus,vt saluum tũc reddamus depositum.
Pompa vero satanica sunt, theatra, circenses,& omne
peccatum & dierum obseruatio,& præsagia,& omina.
Et quid tandem sunt omina? Sæpe domum quis suam
egressus hominem vidit vnoculum,vel claudicantem,
& ominatus est. Hæc est pompa satanica: nõ enim ho-
minis occursus malũ facit esse diem,sed in peccatis vi-
uere. Cum igitur exieris, vnum solum custodi,ne oc-
currat tibi peccatũ,hoc enim est quod supplantat,pre-
ter hoc vero nec ipse diabolus nos quippiã lædere po-
terit.Quid dicis? hominẽ cernis,& ominaris, nec cer-
nis foueam diabolicam: quo modo te illi, qui te nulla

affecit

affecit iniuria reddit inimicũ?quo modo te fratri con- A
stituit aduersariũ ex nulla iusta occasione? Et deus qui-
dem vel inimicos amare nos iussit:tu autem nil lędẽ-
tem auersaris,nil accusandũ habẽs. Nec cogitas,quan-
tus risus,quantum dedecus,imò vero quantum pericu-
lum? Dicam ne & aliud ridiculosius? Cõfundor nempe
& erubesco,sed cogor propter salutem vestram dicere.
Si virgini, inquit, occurreris, sterilis dies erit: si vero
meretrici,dextera & bona,& multa mercatione plena.
Occultamini,& fi õtem percutitis, & ad terram inclina-
tis:sed non nunc dum dicuntur verba,sed cum fiunt
opera, erubescendum erat. Vide nempe quo modo &
hic diabolus dolum abscondit, vt modestam quidem
auersemur, impudicam vero gratã habeamus & ame- Matth.5.d
mus.Quoniam enim audiuit Christum dicẽtem,quòd
aspiciens mulierem ad concupiscendum, iam mœcha-
tus est eã,& vidit multos lasciuia vinci, volens rursum B
per aliam viam ipsos in peccatum impellere, per hanc
obseruationem meritoriis mulieribus libenter oculos
intẽdere persuasit.Quid vero diceret aliquis de his,qui
carminibus & ligaturis vtuntur, & de circũligantibus
aurea Alexandri Macedonis numismata capiti,vel pe-
dibus? dic mihi, hæ ne sunt expectationes nostræ, vt
post crucẽ & mortẽ dominicã in gentilis regis imagi-
ne spẽ salutis habeamus? Ignoras quanta crux perfecit?
Mortem dissoluit, peccatũ extinxit, orcũ inanem red-
didit,diaboli soluit potentiã,& ad corporis sanitatem
præstandam nõ est fide digna? totum orbem exuscita-
uit,& tu in ipsa non confidis? Et quid pati dignus non
esses? Nõ ligaturas vero tantum, sed etiã excantamen-
ta tibi cõducis, vetulas ebrias & titubantes domũ du-
cens. Nec confunderis, nec erubescis, post tantam ad
hæc trepidans disciplinam: & quod grauius est errore, C
quando hæc admonemus, & dissuademus, putantes se
excusari,dicũt,quòd Christiana est mulier, hæc excan-
tans,& nihil aliud loquitur, quàm dei nomẽ. Propter-
ea nanque magis ipsam odi & auersare, quòd dei no-
mine ad contumeliam vtitur, quòd se dicẽs esse Chri-
stianam,gentilium opera facit:etenim & dæmones dei
nomen fatebantur, sed tamen erant dæmones, & ita
Luc.4.f Christo dicebãt: Nouimus te quoniam es sanctus dei:
& tamen ipsos increpauit, & eiecit. Propterea quippe
vobis supplico, vt ab hac sitis fallacia puri,& tanquam
baculum dei verbum habeatis.Et sicut sine calceamen-
tis,vel vestimentis vestrum,nemo in forum descende-
re eligeret: ita sine verbo hoc nunquam in forum pro-
deas, sed cum es ianuæ vestibula transgressurus, hoc
prius loquere verbum, Abrenuncio tibi satana,& con-
iungor tibi Christe. Ne vnquã absque hac voce exeas: D
hæc erit tibi baculus,hæc armatura, hæc turris inexpu-
gnabilis. Cum hoc verbo & crucẽ in fronte imprime:
sic enim non tantum homo occurrens, verum nec ipse
diabolus te quicquã lædere poterit,cum his te cernẽs
armis vbique apparentẽ. Et hæc teipsum iam hinc do-
ce, vt cum signum ceperis, sis miles paratus, & contra
diabolum trophæum erigens,iusticię coronam capias,
quam nos assequi contingat,gratia & benignitate do-
mini nostri Iesu Christi,per quem,& cũ quo patri glo-
ria, simul & sancto spiritu potestas & honor, nunc &
semper,& in secula seculorum,Amen.

*Ioannis inter patres nostros sancti Archiepiscopi Constan-
tinopolitani iciunatoris de pœnitentia, & continentia, &
virginitate.* *Homilia XXII.*

Tomus quintus.

SI BEATVS Paulus Apostolus gentium do- 2.Tim.4.d
ctor & ecclesiæ constitutus,posteriorum obli-
tus, & in anteriora se extendens, corpus cor-
ruptibile indutus, & incorporeis colluctans
potestatibus:qui cursum consummauit,& fidẽ seruauit:
qui in ieiuniis perseuerauit, & in periculis probabilis
factus est:qui in fame,& in siti optimus apparuit:qui ab
Hierusalẽ in circuitu vsque ad Illyricũ Christo serui- 2.Cor.11.f
uit, Christum in seipso habens loquẽtem, terrestris an- Rom.15.c
gelus,& cœlestis homo,vocatus apostolus,& sancti spi-
ritus receptaculum factus:qui vsque ad tertium cœlum
ascendit,& ineffabilia illa audiuit verba:qui in corpo-
re corruptibili paradisum habitauit, zelo incompara-
bilis,charitate magnus, ecclesiarum dei solicitus cura-
tor,orator pietatis,imbecillium deductor,credentium
pronubus, ludæorũ redargutio, nostri omnium sage-
na,post mortificationem doctor,& post mortem præ-
co,qui nobis demonstrauit quo modo in cœlos ascen-
dere oporteat.Si hic,inquam,tot possidens priuilegia, 1.Cor.4.a
dicens: Nihil mihi ipsi conscius sum, timebat, & dice-
bat: Ne fortè dũ aliis prædicauero, ipse reprobus fiam:
quid faciemus nos, nullum ad virtutem incrementum
adepti? Igitur vigilare oportet, & orare in omni tem-
pore,& à deo petere, non aurũ,non argẽtum,nec om-
nino diuitias terrenas, sed solum cœlorum regnum &
in domino gaudere. Alij lætentur in diuitiis, alij in sa-
nitate,alij in doctrina & gloria:virgo autem in domi-
no,vt & ab ipso laudem habeat, dicens deo: Apud te
laus mea.Nihil turpius,aut informius anima viciis ob-
noxia. Vnde animæ pulchritudinem prouidere cõue-
nit, & dicere: Domine in voluntate tua præstitisti de- Psal.21.f
cori meo virtutem, vt & spõsus interiorem tuam spe-
ciem cõspicatus dicat: Tota pulchra es,& macula non Cant.4.b
est in te. Sed vide etiamsi virtutẽ præstiteris, ne extol-
laris in specie tua,ne forte propter superbiam tuã auer-
tatur deus,& elatio tua redarguatur.Quid enim cõdi-
gnum his sustinere potes,quæ propter te Christus susti-
nuit:Humiliauit seipsum vt homo,te precioso sangui-
ne suo redemit: qui dat escam omni carni, ieiunauit
propter te: qui mellis dulcedinẽ creauit, qui cœlũ stel-
larum cœtu coronauit,spinis propter te coronatus est,
& vsque ad mortẽ obediens factus est: igitur in his nõ
lætari,sed plangere cõuenit,& credere dicẽti: Quæ di-
citis in cordibus vestris,in cubilibus vestris compungi-
mini: vt quæ in die fecimus, in nocte meditati gema-
mus. Ita cõpunctus Achaab vestẽ scidit, & indutus est 4.Reg.21.g
sacco,& plorauit:& quid dominus:Non inducam,in-
quit,malum eius in diebus ipsius. Propterea & saluator
ait:Beati qui lugent,non mortuum, non iacturam,sed Matth.5.a
peccatũ: vt dicam,sicut Dauid inquit,Lauabo per sin- Psal.6.b
gulas noctes lectũ meum,lachrymis meis stratũ meum
rigabo: & rursum: Exitus aquarũ deduxerũt oculi mei,
quia non custodierunt legem tuam. Ablue lachrymis
peccatorũ sordes, frontẽ verbera, pulsa pectus, in sen-
sum veni eorum, quæ peccasti. Si per oculos captus es, 2.Reg.11.a
sicut olim Dauid malè apertis fenestris: si contra ani-
mam tuam oculi tui fuerunt,conclude in gemitu ocu-
lum,quem malè in lasciuia reserasti,peccatorum enim
consuetudo lapsum in peius trahit.Si purum habes ve-
stimentum, caues ne pessundes omnino,ne quo modo
sordidetur.Si primam,secundam,& tertiã contempse-
ris maculam, iam velut sordidũ habens vestimentum,
non graue videtur,licet totum fiat lutum.Quid igitur?
orationibus opus est, ne quando offendamus ad lapi-
dem pedem nostrum, vt ãgelus domini in circuitu

Universidad de Deusto
Biblioteca

nostro immittēs nos liberet,& ita dicere posis: Angelus eripiens me ab omnibus malis: vt te quoque vocet angelus,qui vocauit Abraham.Amāt enim angeli eos, qui dominum suum diligunt. Sumite psalmum,& date tympanū, psalterium iucūdum cum cithara. Vnum capit,& tria exigit, ex tribus enim constituti sumus, vt dicit Paulus,vt integrum sit corpus, & anima, & spiritus: vt sit tympanum , pellem habet mortuam: igitur mortifica corpus , vt in tympano & choro laudes deū. Christus pro te dedit corpus ad deludendum.Vide ne dicas, quid vtilitatis in sanguine meo? Quid enim secundum meritum Christi talia pro nobis passi perficere possumus? Sis igitur planta fructuosa , vt deum laudes, pro viribus tuis fructifica . Si non potes perfectum ferre fructum in centum, saltem dimidium in sexaginta:Si vero & hoc tibi graue,vel tertium perfecti,in triginta: tātum quod potes fructifica,ne velut infructuosus in ignem immittaris. Si vero habes aurum & argētum,bonas operationes:& si neque ligna,fœnum & stipulam, vide ne tibiipsi columnam statuas , quod odit dominus . Vide ne stet ratiocinatio tua, tanquam statua in iudicij die accusatrix tui facta: ne tunc incipias sine testibus argui , & sine demonstratione confitearis, quæ ex ignorantia feci sti,& locutus es,agnoscens.Luge ante tempus , ne illic audias: nunc pœnitentiam agis, cum non est pœnitentiæ tempus.Donec tempus habemus,operemur bonum . Aliud quodcunque forte possumus inuenire : tempus autem si amittamus, aliud inuenire non possumus:propterea Paulus quoque cōmonēs,dicit: Donec tempus habemus, operemur bonum. Lugeamus pro his quę peccauimus,destillemus lachrymam in genas,& pectus tundamus, vt illic dentiū stridorem effugiamus. Lugeamus, vt beatificemur, sicut & Dauid. Non enim tantum lugebat , verum & laborabat,& lectum rigabat.Vnam noctem in iniquitate duxit, & per singulas lugebat noctes , penitus talia confitens:Dedisti mihi oculos, vt videam lucem tuam,ego autem his malè prospexi. Erraui aliquando malè intuitus,malè fenestras aperui,propterea lachrymis ipsas abluo. Sic igitur oportet lugere, & oculum malè conspicatum lauare. Et tu vulnus nosti, agnouisti medicinam , animæ tuæ ianuas munire festina . Non oculum tantum, verum & aures, & os. Istæ enim sunt fenestræ, per quas pro sententia vel bona prodeunt , vel mala. Vide ne mors subeat tibi per fenestras tuas, sed sint tibi semper in oculis honestatis mandata : in auribus , dei præceptorum testamēta:in ore,laudum cantica, & antiqui , nouiq; testamenti meditatio . Has fenestras deo quidem aperire, sed peccato occludere debemus. Dic tu quoque secundum illam sanctam animam : Dixi, ascendam palmam ad tenendum sublimitates eius: rectitudinem amantem, & mundum habētem cor,& ad cœlestia bona currentem,nec circa terrena tantum distractam . Vide ne stimulos habeat palma tua , contra peccatum redargutiones . Sermones enim sapientum, tanquam boum stimuli : at qui his punguntur , corde compungantur, & omni peccato abstineant : sed diligēter ipsius altitudines retine , vt sine ruina permaneas continuè ventorū incursus ferens insurgentes per tempus tentationum.Versare semper in diuinis scripturis. Sicut enim vinum dum bibitur,tristiciam sedat,& cor commutat in læticiam:sic & spirituale vinum dum bibitur,in læticiam conuertit animam tuam.Vbique dei recordare dicens: Prouidebam dominum in conspectu meo semper: quoniam à dextris est mihi ne cōmouear.Scribe sermones hos manibus tuis, & erūt inconcussi præ oculis tuis . Si sic deum honoras, fit à dextris tuis:si vero ipsum cōtempseris,diabolus fit tibi dexter. Sic Iudæ cōtemnenti diuina dicit scriptura : Et diabolus stet à dextris eius . Per singulas horas glorifica dominum Christum dicens: Exaltabo te deus meus rex: nō tantum sermone, verum & opere . Sic enim Dauid quoque deum in seculum , & in seculum seculi exaltat: non diem,non mensem,non annum,non lustrum,sed in omni vitæ tempore.Sciebat enim quòd quādocunque laudat,tunc incipit.Dicis autē:igitur quale cor esse oportet quod semper deum exaltet? Quale Paulus habebat,dicens: Nihil mihi cōscius sum. Sic erat & Dauid,dicens: Ab occultis meis munda me. Quale & saluator iusit habere,dicens:Beati mundo corde,quoniā ipsi deum videbunt. Sic igitur non peccans, per singulos dies deum exaltat, non tantum sermone, verum & opere ipsam rem exhibet non contemnendo,siue egritudo comprehendat, siue iactura, siue mors,dicēs cum Paulo: Quis nos separabit à charitate Christi? & reliqua . Non enim temere in stercore dominus habitat, sed in cœnaculo scopis mundato . Vt animam tuam velut dei habitaculum præpares , memento horrendi multum & tremendi illius diei , in quo omnes Christi throno assistentes,rerum hic gestarum rationes reddemus,ante omnium oculos peccata nostra ponentur,& rursum reuelabuntur , & ignorantibus ostendentur actiones,vbi ignis fluuius, & insopitus vermis, vbi omnia nuda & præcipitata.Vbi cordium nostrorum libri aperientur , & in medio manifestè legentur etiam occulta , nocturna & diurna , ex ignorantia & obliuione facta,quæ membris effecimus,quæq; nunc latent reuelabuntur. Cogita igitur , quòd omnino nos hinc ad infallibilem migrare iudicem oportet : vbi nō tantum actiones,verū & verba & cogitata iudicantur: vbi terribiles etiam eorum quæ videtur esse parua, pœnas dabimus.Hæc semper recordare,& inextinctæ nunquam obliuiscaris flammæ . Præuide venientem iudicare vtuos & mortuos . Cogites angelorū milia , & myriadas tunc iudici assistentes: nūc auditus vocem tubarum,& tremendam illam condemnantis vocem præueniat. Præuideat oculus hos quidem in exteriores mitti tenebras, hos vero ianuis excludi post multum virginitatis laborem.Considera hos quidem velut zizania colligari,& in clibanos proiici:alios manibus & pedibus vinctos in exteriores mitti tenebras: & alios insopito vermi,& luctui,& dentium stridori traditos : hūc quidem de intempestiuo risu iudicari : hunc vero quòd proximum affecit iniuria, vel quòd fratrem scandalizauit: hunc quidem de incertis damnari criminibus: hūc vero de ocioso verbo pœnas exigi:hūc vero de mala sententia iudicium subire : hunc vero propter conuicium regno excludi : quēdam autem propter seruatam iram intolerabilia patiētem: illum vero in ignominiam resurgētem æternam: hos autem Christi cognitione priuari & audire:Amen dico vobis,nescio vos: quoniam fecerūt quæ Christus prohibuit.His igitur sic se habentibus , quales nos oportet esse , vel quales emittere lachrymas,& dicere: Quis dabit capiti meo aquam,& oculis meis fontem lachrymarum,& lugebo dies ac noctes?Sed vt expectatā effugiamus pœnam, venite, præoccupemus faciem domini in confessione , & vitæ diligentia propiciationes domini dei inuocemus. In inferno,nanque ait, quis confitebitur tibi? Omnia nobis duplicia deus dedit, duos oculos,duas aures, duas manus,

Gen.48.c
Psal.8.a
1.Thess.5.d
Gala.6.d
Psal.6.b
2.Reg.11.a
Canti.7.c
Psal.15.c
1.Cor.4.
Psal.18.
Matth.5.
Ibidem.

nus ,duos pedes . Si igitur horum alterum lædatur, per alterum necessitatem consolamur . Animam vero dedit vnam nobis : si hanc perdiderimus, quā nam viuemus? Huius igitur prouidentiam faciamus, nihil ipsius saluti præferentes: quoniam hæc etiā est,quæ cum corpore iudicatur , & simul defenditur , & comparet ante Christi tribunal. Si tunc dixeris,pecuniæ me allexerūt: dicet tibi iudex: Non audisti,quæ vtilitas,si quis totum mundum lucretur,animę autem suæ detrimentum patiatur?Si dixeris,diabolus me decepit:dicet tibi & ipse, quòd nihil profuit Heuæ,quia dixit: Serpens me decepit. Hæc igitur mente tenentes, venite , excitemus nos ipsos priusquam obumbremur , priusquam veniat dies domini magnus , & appareat de quo propheta dicit: Ecce venit,& quis sustinebit? vel quis tolerabit diē aduentus eius? Tremenda dies illa tumultus, & tenebrarum.Sed dices: Quo modo igitur licet prædicta mala effugere? dicam : Non tantum corpus tuum custodias purum,sed cū mala passus beneficeris,si accuseris,continens sis & patiens, cum ieiunaueris ne glorieris : non enim ciborum abstinētia ieiunium operatur, sed abstinētia peccatorum.Scrutare enim scripturas. Vide quo modo primum virgā nuceam videt propheta , postea lebetem superardentem , demōstrans quòd non sustinentem virgæ castigationem ignis susçipit . Sic & per Mosen demonstrabat ignis columnam,rebus clamans quòd legem audiens , vidit lucem : inobediens autem susçipit ignem . Legite saluatoris scripturas, & discite, quo modo nos hinc illuc migrātes adiuuare potest nemo . Non frater fratrem redimet ex interminabilibus tormentis:non amicus amicū,non parentes filios,non filij parentes.Et quid dico homines miserabiles, cū neque si Noe veniat,& Iob,& Daniel, tum iudicātem exorare possint? Sed dices: Vnde horum demonstratio? Vide non indutum veste nuptiali ex sponsali domo expulsum , & neminem pro illo intercedentem . Vide talentum habentem creditum , & non negociatum, & quo modo pro ipso supplicat nemo . Respice mihi quinque virgines exclusas,& æquales pro ipsis non deprecatas: quas & stultas Christus nuncupauit , quoniam post calcatas voluptates, post extinctum concupiscentiæ fornacem , post ieiunium , & lectum humi stratum & vigiliam, tunc stultæ sunt inuentæ, & merito quidem : propterea quòd seruato magno virginitatis munere, mandatum humilitatis paruum non custodierunt. Vide mihi in iudicij die iudicem oues à dextris constituentem , & infructuosos hædos à sinistris, & à dextris quidem positis dicentem : Venite benedicti patris mei, accipite paratum vobis regnum. A sinistris vero positos in tenebras exteriores repellentem, & eiectis posse succurrere neminem. Verus enim sermo dicens : Ecce homo , & opus eius . Audisti quo modo diues ille nunquam Lazari misertus , in vltionis loco tostus aquæ stillam sumere optauit? Cognouisti quo modo nec ipse Abraham suppliciis tormenta lenire potuit? Quin igitur posthac nobis ipsis succurrentes, priusquam adumbremur, deo gloriam damus? Melius hic per ieiunium linguam arescere,quàm ipsam humidam seruare, & illic rorem concupiscere , & non accipere, & immortaliter torreri. Paruis hic laboribus magna repellamus tormenta. Cogita quòd trium dierum febrem hic non toleramus.Si iudicum pœnas cernentes obruimur , & hoc vix quinquaginta annis obnoxiis damnationi : quale est igitur Christi tribunal, non tantum in quinquaginta annos , sed in infinita protendens secula pœnam? Ingrediamur itaque per angustam portam, vt latam viam effugiamus, scientes quòd velut somnium sunt omnia sensibilia,& generationi supposita sunt & corruptioni. Licet enim corporis fortitudinem habeamus , ipsam deiicit ægritudo, læticiam excipit tribulatio , pulchritudini succedit senectus.Si mēsa lauta fruamur,superueniens vesper voluptatem dissoluit . Et quòd generaliter præsentia sint aranea imbecilliora , & somniis fallaciora , propterea & saluator beatificat tribulatos , ne iucundorum voluptas fruentes in se retineret. Igitur sicut audiit Abraham : Exi de terra tua, & exiuit:exeamus & nos ex affectione consueta,vt mortificationis meditatione in supernam transmigremus ciuitatem.Castigemus corpus & in seruitutem redigamus,ne anima serua fiat diaboli, continua diuinæ scripturæ meditatione fruentes: & in nobis voluptates tanquam sylueſtres feras sopiamus vbique domini Iesu mortificationem in corpore circumferentes, recordemur dicentis: Sobrij estote,& vigilate.Nemo dormiens coronabitur , neque recumbēs & stertens brauium capit:sed puluere,& plagis squalēs ipse apud agonothetam prius inuenitur , vulnera gerens,& sanguinem ostendens defluentem. Vnde postquam experientia didicimus, quàm sit graue & difficile diaboli ministerium(fugit enim vigilantem, & dormientem spoliat)ne des somnum oculis tuis , ne palpebris dormitationem , vt salueris velut dorcas ex casibus,& velut auis ex laqueo.Fugiamus,inquam,vitæ huius laqueos & curas,& velut mūdo abrenunciantes nil carnale circumferamus: multæ enim diaboli insidiæ. Aduersarius noster diabolus, inquit , tanquam leo rugiens circumit quærens,non quem mordeat, vel frangat,sed quem deuoret.Fuge diaboli astutias,& dic domino : In te eripiar à tentatione , & in deo meo transgrediar murum. Ne fugias itaque laborem, vt assequaris coronam.Mercator non deficit, sed sustinet vndas, vt pecunias inueniat . Decertans athleta generosè fert vulnera,respiciens ad coronam.Agricola non inuenit manipulos,nisi prius per proprios sudores semina mittat. Similiter in cœlum respicientes nihil putant tribulationes , bonorum spe roborati . Aduertamus igitur continuè,& obseruemus,quando sponsus surget à nuptiis,vt ipsius audita voce promptè consurgamus in occursum. Et vos,inquit enim , similes hominibus expectantibus dominū suum:qualem iam dominus beatum cēset,dicens:Beatus seruus ille,quem, cum venerit dominus eius,inuenerit vigilantem.Sicut autem vigilantem beatificat, ita miserum vocat negligentem, sic inquiens:Si vero cœperit dicere malus ille seruus: moratur dominus meus venire , & inceperit verberare conseruos suos , comedereque & bibere cum ebriis , veniet dominus eius in die qua non expectet,& in hora,quam nesciat, & per medium diuidet eum , & partem ipsius cum hypocritis ponet . Si autem dicens , moratur dominus meus,per medium diuiditur : veniente ipso,qui nec omnino dominum suum expectat , quid patietur? Paratos igitur nos esse , & expeditos ad hinc nauigandum oportet, & dicere : Paratum cor meum deus : in bello enim sumus in mundo , in circuitu impij ambulant, peccatores intendunt arcum . Hic quidem aures sagittat , vt iucunde detractionem audiamus : hic autem oculum in lasciuiam excitat, ille vero linguam,vt fratribus conuicia inferat: hic autem vētrem in ingluiem irritat , ille vero manum in auariciā & rapinam: alius pedes in maliciam mouere hortatur . Quibus de causis

Malach.3.
Luca.16.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Ephe.6. causis Paulus pectus muniens armis spiritus, scribit assumenda esse arma fidei, & galeam salutis, quibus possint omnia maligni tela ignita extingui. Crede igitur voci propheticæ dicenti: Indicabo tibi ô homo, quid *Mich.6.* sit bonum, & quid dominus requirat abs te: vtique facere iudicium & iusticiam, & amare misericordiam, & solicitum ambulare cum domino deo tuo. Igitur posteriorum obliti, in tempore certemus, vt laborum fructus comedentes, in domino delectemur, nec incassum tempus omne temere absumamus, sed tanquam dominum bonum habentes, legitimam exhibeamus seruitutem: docet enim, commonet, protestatur, minatur, exhortatur, admonet, & mercede obedientibus, regnum largitur. Accingentes igitur lumbos in veritate, domino seruiamus. Cogitemus quanta propter nos passus est saluator: incarnari, lactari, comedere & bibere, & dormire, tentari, laborare, baptizari, flagellari, & postremo crucifigi, & ita mori. Verè cogitare oportet tãtam passum pro peccatoribus in se contradictionem, & sic ad sanguinem vsque resistere peccato repugnantes. Quot autem fecit miracula, morborum curationes, mortuorum resuscitationes, leprosorum emundationes, dæmonum expulsiones, claudorum erectiones, & reliqua quorum non est numerus: & postremo in cœlum ascensionem nobis largitus, vt & nos per virtutem & bonam vitam ipsum sequamur, cœlestem possidentes conuersationem. Vbi enim adscripti sumus, illic debemus conuersari: hospites enim & peregrinos nos scriptura vocauit, vt præsentia contemnamus. Cani similis est voluptas: si pellas, fugit: si nutrias, permanet. Propterea dicit Apostolus: Resistite diabolo, & fugiet à vobis. Noli expectare finem, vbi pœnitentiæ remedium nihil valet. Verum & si quis ibi dentibus fremat, & si linguam habeat ardentem, digito guttam instillabit nemo: sed audit illa, quæ & diues audiuit. Scietes igitur somniũ præsentia, & velut in diuersorio habitantes, vnde nos exire est necesse: curam agamus vitæ, & ad vitam æternam viaticorum quæ nobis ipsis paremus: induamus vestimenta nobiscum venientia, quæ & apostolus nobis consulit, dicens: Viscera misericordiæ, suauitatem, & reliqua. Non aurum illic volumus, sed rorem: non foliis illic opus, sed fructibus: non verbis, sed rebus. Non enim omnis dicens mihi, domine domine, intrabit in regnum cœlorum, sed qui facit voluntatem patris mei. Ne nos igitur ipsos decipiamus. Detur enim quòd per totam voluptati vitam nostram vacauerimus: sed quid ad infinita secula? Hic enim & bona & mala finem habent, illic autem immortales pœnæ. Hic si ardeat corpus, egreditur anima: illic vero incorrupto resurgente corpore, semper anima comburitur: & peccatores enim incorrupti resurgunt, non vt honorentur, sed vt immortaliter in tormentis permaneant. Si itaque balnei vehementiorem vaporem non ferimus, quo modo feremus igneum flumen? Opus est enim omnes ignem probare, si legitimum est aurum: oportet sigillum inquiri, ne forte ablatus fuerit thesaurus. Oportet probari, si talis est latens, & non est qui effugiat iudicis impetum. Sed omnino dices mihi, quo modo potest anima illic semper comburi? quo modo hic corpus manens in febre accenditur? Et si enim hic languente corpore exit anima, illic tamen non egreditur, sed necessitas est animam comburi. Est ne igitur aliquis, qui propter somnium velit semper puniri? Hoc enim præsens vita ad futuram. Qualis enim futurorum comparatio? Si nanque præ-

A

B

C

D

tereuntia talia, qualia igitur illa stabiliter manentia? Dum igitur tempus habemus, venite dilecti, animæ vulnera lachrymis curemus, & ne contra nos ipsos manus dirigentes, talem pœnam subeamus. Vnus e- *Eccl.3.* nim, inquit, ædificans, & vnus destruens, quid aliud contulerunt, quàm labores? Si enim templum ex lapidibus cõstructum Hieremias lugebat euersum, dicens: Sinite me, lugeam amarè, ne conamini me consolari: quanto magis animam deplorare conuenit illo sanctiorem, in qua non phiala aurea habens manna, sed quæ patrem habet, & filium, & spiritum sanctum, sanctam trinitatem inhabitantem? Si morientibus compatimur, quis tam sine misericordia est, qui animam suam morientem non deploret? Corpus enim voluptatibus fouens, animam suam occidit: animæ vero curam gerens, corpus sanum non facit. Vnde non pro mortuis, sed pro nobismetipsis lachrymas deducamus. Recordemur fratres, quòd tempus breue est, & iudicium præ foribus est, quod licet longinquius esset, nec ita tamen confidere oporteret. Nox præcessit, inquit, *Rom.* expergiscamur iam à somniis: etenim iucunda præsentia, sed somniis nihilominꝰ fallacia. Nemo debet dormire solem cernens. Faciamus igitur fructus pœnitentiæ dignos, sicut scriptum est. Et sicut est in aqua baptizari facile, sic est facile animam pœnitere. Non habuit opus tempore latro. Martyres in momento coronati sunt. Si vero venia indigna, & ad mortem peccauimus, salutares medicinas habẽtes ne desperemus. Non enim cecidisse graue est, sed post lapsum non resurrexisse satanicũ & pernicioſum est. Vnde & bonus Deus, & dominus noster clamabat: Nunquid resina non est in Galaad? vel medicus nõ est illic? Postea si corpus patiatur, medicos vocamus, & herbas inquirimus, omnia mouemus, vt læsum membrum curemus: animam vero viciis laborãtem negligimus, & nullam magis proprię partis rationem habemus. Timeamus eum, qui potest & animam & corpus in gehennam perdere, & ante tormentorum tempus venire, proiiciamus nos ipsos in mare miserationum dei, dicentes: Lauabis me, & super niuem dealbabor. Stetit enim bonus pastor Deus, *Eccle.* vt eriperet nos ex ore leonis priusquam ipse nos absorberet, clamat & nunc dicens: Fili peccasti, ne adiicias vlterius. Nunquid cadens non resurgit? vel auertens non conuertitur? Conuertimini filij auersi, & sanabo contritiones vestras. Non mentitur Iesus, dicens: *Ioan.* Non veni vt iudicem mundum, sed vt saluem mundum. Tantum pœnitentiam agamus: non enim vult mortem peccatoris, quantum vt conuertatur & viuat. Non sic insanus amator dilectam suam amat, vt deus pœnitentem animam: vel reuocans dicit: Et post hæc omnia dixi, conuertere ad me. Talis domini clementia, neminem ad se currentium auersatur, sed manum porrigit, dicens: Hodie si vocem meam audieritis, nolite obdurare corda vestra. Si enim medicus contumelia affectus ab eo qui curatur, adiumenta non negligit, non ægrotantem vlciscitur: quanto magis animarum medicus nostrarum? Solum ne de nobismetipsis desperemus. Athleta nanque sæpe lapsus, postea victor effectus est: & miles vulneratus, & curatus circa finem non vulneratis probatior apparuit. Mercatorum multi ad inopiam redacti, rursum effecti sunt diuites: & naufragium passi, rursum post naufragium negociati reuixerunt. Nunquid enim nobis deus ignem parauit? Non, sed diabolo & angelis eius. Tantum ne nobis ipsis ignem accendamus. Audientes itaque, ite

ite ad lumen ignis vestri, & flammæ qua exusti fuistis, nullus est morbus, quem medici remedium sanare nó possit. Sed dicis: perfectam non possum agere pœnitẽtiam. Si nõ potes sol fieri, fias vel stella duntaxat. Tantum ascẽde super terram, incipe lucidis æmulari syderibus. Melius est te vel pauca habere merita, quàm omnino nullum habere. Poculum frigidum tibi Christus computat, infirmum visitare, & in carcerem simul descendere. Si enim verborum & cogitationum pœnas damus, quanto magis iustificationum mercedem non amittimus? licet vilissima sint quæ fiunt: igitur modicum tẽporis laboremus, ne bonis excidamus æternis. Si enim mille mortes sustinere daretur, vt Christum in gloria sua venientem, & non amplius per ænigmata videremus, sed ipsis regem oculis contueremur, quis non censeret eligendum? Si nanque pulchritudinem hic apparentem, cinerem, puluerem, & vermem, ex corruptione, & phlegmate, & rheumate subsistãtiam habentem videre quis concupiscet, quãto magis Christi speciem immaculatam si videamus? Si Petrus & socij quandam tenuem ipsius gloriæ vmbram conspicati dicebant: Bonum est nos hic esse, quid nos dicemus ipsum in tremenda gloria intueri expectantes? Si sic regi assistentes beatificamus vehiculum cernentes aureum, & purpuram, & coronam, quales nos esse decet totum mundum iudicare debenti assistentes? Nonne si quis terrenum te ad regnum vocaret, & præcipitia, & scopulos, & molestiæ via multũ habente, omnia subires causa regnandi? Ne dicas: In quibus peccaui, ad dominum conuerti nõ possum. Et Dauid rex cecidit, sed ita surrexit, vt maiorum suorum curator fieret. Supplantauit nos diabolus, sed nosmet resuscitemus. Suscepit nos Christus occurrens, sicut filium pater. Cogitemus, quòd post regnum & delicias, & omnia pera- *Eccle.1. & 2.* cta Salomon dicebat: Vanitas vanitatum, & omnia vanitas. Igitur si nos laudare deberent in theatro sedẽtes, quandoque & serui, vel prædones, vel grassatores, & homines vilissimi, non omnimodo studeremus vt laudem arriperemus: vbi vero angeli & archangeli, & reliquæ potestates, & illorum omnium theatrum nos prædicare debet, quid nos pro illo faciemus? Nunquid meretrices & publicani nos in regnum præcedẽt? Conuenientia sunt in diuinis auxilia scripturis. Euaserunt per hanc medicinam minas Niniuitæ per ieiunium, meretrix dominum lachrymis conciliauit. Paulus peccatum confitẽs, pœnitentium sit doctor: latro credẽs, paradisi ciuis factus est. Hæc medicamina capientes, vulnera nostra curemus dicentes: Sana me domine, & sanabor. Et sana animam meam, quia peccaui tibi. Suscipiens enim medicus dicet: Ego sum qui deleo peccata tua, nec amplius recordabor. Vides quot tibi medicinas medicus parauit? Ipse elige quam vis. Auxiliorum tibi varietatem iuxta vulnerum differentiam demonstrauit. Si non potes eleemosynas facere, compungere: si non potes ieiunare, sicut Niniuitæ, saltem vt meretrix peccata lachrymis ablue: si ieiunare non *Psal.50.* potes, peccata tua redimere, eia ad misericordiam dei confuge cum Dauide dicens: Miserere mei deus secundum magnam misericordiam tuam. Nõ est enim viperæ morsus, vt super ipsum medicinam imponam, nec macula ex luto facta, vt ipsam aqua abluam, sed ex diaboli morsu vulnus egens clementiæ tuæ misericordia tua. Tantum accede petens, & oleum instillabit be- *Ezech.33.* nignus, qui dixit: Si conuertatur impius à via sua mala, non recordabor iniquitatum eius, quas commisit.

A

B

C

D

Tantum vulnus reuela, & dic: Miserere mei deus, miserere corporis & animæ meæ, miserere mei & hic, & in futuro seculo: miserere mei & propter naturæ infirmitatem, & propter tuam bonitatem. Tantum desidera curari: salutem enim tuam medicus quærit, qui errantem ouem conuertit, qui ad malos & bonos vocãdos in biuia misit. Ecce & nunc tibi vendit regnum cœlorum. Si non habes obolum vnde emas, eme gemitu. Fragmento panis cœlorum regnũ *Psal.13.* tibi retribuit: Ecce clamat Propheta dicens: Quis vult emere vitam? Quis est homo, qui vult vitã, diligit dies videre bonos? Non habentes, inquit, argentum, absque argento tollite. Quid enim quærit à nobis deus? Non habes, inquit, pecunias? non compunctionem, non potentiam, non luctum, non aliud quid eorum quæ quæruntur? Prohibe linguam tuam à malo, & labia tua ne loquantur dolum: & in salutem tibi sufficiet. Vide si ieiunasti, ne altum sapias: si eleemosynam exhibuisti, ne inaniter glorieris, sed potius præterito ieiunio computa quid ex inedia consecutus es, nunquid talis egressus sis, qualis ingressus. Vide quam inde abstulisti mendã, vel in quo teipso melior factus es, vel quẽ es assecutus profectum, vel quẽ correxisti defectum, si ab ira destitisti vel conuicio, si fratri non detraxisti, si iurare desiisti, vel aliud quid boni es operatus. Si vero cibis tantũ abstinuisti, nec vllum aliud egisti bonum, quid non comedẽdo profecisti? Forte enim dicet tibi: Vere non potuisti ieiunare, quare inimicis tuis non reconciliatus es? quare liuorem & inuidiam habens perseueraſti? quid autem & te contristanti succensuisti? Nec hoc solum, verum & in malorum memoria permansisti, quo nullum peius est malum. Qui nanque corporale peccatum fecit, fecit malum, & citò destitit: malorum autem recordans noctéque & die, & omni hora peccatum operatur. Si horum memineris, nunquam recordaberis contumeliæ. Quapropter, quia te ille affecit cõtumelia, tu præceptorem deum ne contumelia afficias. In orbis enim theatro hæc omnia reuelabuntur. Vnde priusquam in perditionis lutum cadamus, tantum fugiamus suppliciũ, & cogitemus quòd iudiciis nos illis horrendis eripiet nemo, non ipse Noë, non Moses, nõ Dauid, non Abrahã qui filios & hospites tantũ dilexit, supplicio subtrahet. Cogitemus quòd multis obnoxij sumus peccatis, & terribilibus & incertis. Si enim iniquitates obseruaueris domine, domine quis sustinebit? Et quid de occultis dico? Si manifestorum pœnas à nobis exiges, quã habebimus veniã? Si in orationibus torporem discutias, vel in ieiuniis negligentiam: & quòd ante ipsum constituti non tantum ipsi impendimus honorem, quantum magistratibus milites, nec quantum amicis amici. Cum quanta nempe attentione amicum alloquimur? Deum autem pro peccatis deprecantes torpemus, & genibus nostris humi flexis exterius cogitatione versamur. Si ab his tantum inceperit, & rationem exigere voluerit, vbi igitur submergi poterimus? Quid vero, si in medium deducat accusationes, quas alter in alterum agimus, si & superfluos aspectus nostros examinet, si malas inquirat concupiscentias, si & de conuiciis nostris rationem exigat, nunquid os aperire poterimus? Si vero vanam quoq; gloriam, quã sustinemus orantes & ieiunantes, & eleemosynam facientes, poterimus ne in cœlũ respicere? Si autẽ & dolos, quos alter in alterũ suimus, & præsentẽ quidem tanquam amicum alloquimur, absenti vero detrahimus: quantas igitur sustinebimus pœnas? Si vero iuramenta

quoque

Universidad de Deusto
Biblioteca

quoq; & mẽdacia,& liuores,& iniuſtas indignationes: si periuria computet,& triſticias reſpiciat, quibus male patientes, inſultantes afficimus: ſi torporis quoque in cõcionibus pœnas repetat, quando ipſe deus per ſcripturas loquitur, nos autem ipſum dimittentes cum noſtris conſeruis loquimur, quas iam ſubiremus pœnas? Vnde ſemper ante oculos gehẽnã habeamus. Cũ enim ſi etiam gehenna non intenderetur,peccata vitare deberemus: quanto magis hac imminente propriorũ reminiſci peccatorum debemus? Recordare æterni iudicis. Ecce enim vltionẽ tibi prædico vt periculũ fugias. Si dixerit tibi,ieiuna,prætendis imbecillitatẽ: ſi tibi dixerit,cõpatere,negligentiã tibiipſi ſupponis. Si tibi dixerit,noli iraſci: quid cõtra hoc dicere potes, vbi neq; ignorãtia,neq; negocium virtutem exercere prohibet? Quo modo igitur cũ venia ſis indignus peccati, in cœlum manus extẽdere poteris? quo modo linguã mouere? quo modo veniã petere? Iniuria affectus es,re tua priuatus es,malè audiſti: magnopere læſus es,expecta principis ſententiã. Si enim cuuſpiã ſeruũ contumeliatum tibi nõ ipſum verberas,ſed ipſius domino offers: quãto magis erga illum,qui dixit: Mea eſt vltio,& ego retribuã? Ieiunaſti à cibis? vide quod inde peccatũ abſtuliſti, vel in quo teipſo factus es melior, vel quem acquiſiſti profectum,quẽmve defectum correxiſti. Sciens itaque, quòd ante domini tribunal ſiſtendus es, vbi nihil linguæ valet facultas, non auxiliantur aduocati, tanquã anima tua ſit per ignem tranſitura, præmitte rorem, funde lachrymarum fontes. Habes puteum, ex cordis profundo triſticiam hauri, geminas commoue pupillas,& lachrymarum profunde fluenta, ſecundum peccatorum proportionem ſit tibi lachryma. Si magnus eſt lapſus tuus, maior ſit lachrymarum tuarum torrẽs. Si vero puritatem quoque retines,alteri mutua lachrymam,& pro fratre lapſo plora, vtinam vero ſaltẽ pro peccatis lachrymaremus propriis. Vnde peccatũ proceſsit, oriatur fons medicinæ. Et priuſquam ianua occludatur, pœnitentiam agamus. Vbi peccatum, illic fiat & ſolutio. Ne hic ſit peccatum, & in cœlo pœnitentia. Poteſtatem enim habet ſuper terram peccata dimittẽdi,qui nos redemit ſaluator. Vnde qui ſtare videtur, videat ne cadat. Qui vero iam lapſus eſt, ſurgat. Qui cecidit,non cõfringatur. Si quis autem & confractus eſt,adeſt dominus qui contritos ſanat. Accidit aliquãtum moueri, vt ait ſanctus Dauid. penè effuſi ſunt greſſus mei. Si dicebam,inquit, motus eſt pes meus,miſericordia tua domine adiuuabat me. Accidit ſubuerti, & non cadere. Impulſus enim euerſus ſum, vt caderem, & dominus ſuſcepit me. Eſt & lapſo remedium,in ruina non permanere. Nunquid qui cecidit, nõ reſurgit? Eſt & contritio ſalutis ſpes. Dominus enim, inquit, ſanat contritos. Sed vide ne molleſcas audita dei bonitate. Deus enim, inquit, iuſtus & fortis, & longanimis, & per ſingulos dies iram non inducens,vtpote ſcilicet clemens, quia pœnitentiam ſuſcipit. Si vero non conuerſi fueritis, gladium ſuum vibrabit. Interim non cædit, vibrat tantum, vt ſplendorem conſpicatus,& territus ad pœnam non peruenias. Non cædit gladius,ſed terret,vt ipſius timor ad pœnitentiam te ſuſcitet. Arcũ ſuum tetendit & parauit illum: tetendit, non immiſit ſagittam,vt te forma terreat. Congruus iudex, ne contemnas arcum: intentus enim eſt, ne molleſcas: quoniam interim ſagittam non cernis, ne negligas propter ipſius longanimitatem. Audi ſalutarem illam vocem: Sis benevolus aduerſario tuo. Quotidie cum aduerſario iter agis, cuius comitatum effugere non potes. Paulus te inſtruit,dicens: Caro concupiſcit aduerſus ſpiritum, & ſpiritus aduerſus carnem. Hæc enim ſibi inuicem aduerſantur. Reſiſtat ſpiritus carni,ſpe fultus expectata, comparans concupiſcentiam mundi, & regnum cœlorum. Caro enim ad puluerem declinat, anima vero diuinam imaginem imitari ſtudeat. Ita benevolus ſis aduerſario tuo, donec es in via cum ipſo in hac vita. Cum enim via conſummata fuerit, non amplius tibi pœnitentiæ tempus. Vide ne te tradat aduerſarius iudici, & iudex vltricibus poteſtatibus, & conijciaris in carcerem, in tenebras exteriores, donec reddas vltimum quadrantem, nõ tantum de actionibus, verum & de cogitationibus iudicãdus. Hæc igitur omnia ſcientes,nobiſmet auxiliemur. Tunc enim cognoſcemus, quàm ſit amara voluptas, cum re ipſa experiemur quantæ nobis ſit amaritudinis miniſtra. Scientes igitur cum quibus nobis ſit certamen, inuocemus miſericordem deum, ne dæmonibus tradamur, dicentes cum beato Dauid: Ne tradas me domine perſequentibus me. Ipſi nanque nos ad peccandum incitant, & iidem ſunt accuſatores. Non enim os ſolus contra nos diabolus aperiet,verum & alij dæmones dicẽtes: Num nos miniſtri vobis fuimus, vt iraſceremini, vel vana duceremini gloria,vel in fratrẽ inueheremini? Timeamus fratres diem illum in quo noſtræ cogitationes iudices fient aduerſus nos acerbiores. Ne igitur aduerſarios teſtes expectemus,ſed potius aduocemus dominum deum. Etſi enim eſt infirma, qua induti ſumus caro: veruntamẽ magnus eſt qui ſuccurrere poteſt Chriſtus & ſaluare in regno ſuo. Igitur amare conuenit dominum, & tanquam benefactorem, & tanquam ſibi legitime ſeruientes diligentem. Etenim nos quoque propterea quenque diligimus, propter hæc tria, vel propter pulchritudinem,vel propter beneficium, vel ſi quis nos amet. Quid igitur domino Chriſto pulchri? ſicut Dauid inquit: Speciouſus forma præ filiis hominũ. Quis vero tantus benefactor vt paret diligentibus ſe, quæ oculus non vidit, & auris non audiuit, quæq; in cor hominis non aſcenderunt? Quis vero ſic vnquam nos amauit, vt qui tanquã pater pius clamat: Nunquid obliuiſcitur mulier filios ſuos? Si autem & obliuiſcatur mulier, tamen ego te non obliuiſcar, dicit dominus. Hunc amãs Dauid,conſpicere cupiebat,dicens: Quãdo veniam & apparebo ante faciem dei? Non enim dilationem tolerabat,ſed hinc migrare ardebat, concupitum cernere Chriſtum feſtinans. O animæ deum amantis propoſitũ,& ad ſuperiora pẽnis ſubuectæ. Hũc & tu anima concupiſce, cuncta quæ videntur prætercurrens & ſemper reminiſcens æternæ vitæ & immortalis regni, & ſociatæ cum angelis choreæ incoruptibilis gloriæ & ductæ cum domino conuerſationis ab omni dolore liberæ. Cogita quòd nihil habet vita,niſi lachrymas & opprobria,& conuicia,& triſticias,& negligentias,& labores,& morbos,& ſenectutem, & peccata,& mortem. Hæc cogitans Dauid, calumnias, viduitates,orbitates,ærumnas,pœnas, lapſus, his cupiens abſolui dicebat: Quando veniam,& apparebo ante faciem dei,vt iam abeam, vbi pax, lætitia,charitas, longanimitas,claritas ſanctorum, & omnia cætera ſine ſolicitudine bona, quæ ſermo nullus exprimere poteſt? Vnde tu quoque tantis expectans frui deliciis, ne contemnas vitam tuam. Si enim vilis eſſet aut pauper, qui abs te contemnitur, aptè dormitares: ſi vero ſplendidus & glorioſus,& totius regni dominꝰ qui expectatur Chriſtus:

Pſal.72. *Ibidem.* *Galat.5.*

Chriſtus: luceat lampas quotidie, paratus ſis in ſponſi occurſum, vt & tu audias: Intra in gaudiũ domini tui. Vigilare oportet,& orare in omni tempore dilecti. Si enim dicente deo ad diabolum: Non opprimes Iob, malignus incubuit putans ſe eum deiecturum: quanto magis nos obnoxios habens, quærit ſui facere iuris, ſic vt vult? Opus eſt vigilantia dilecti. Nam & miles dormit non in lecto, ſed humi. Piſcator non dormiens piſcatur, ſed ſtans aliquando peragit noctem. Agricola omnem exhibet vigilantiam, ne domini vinea lædatur. Et paſtor ſub diuo ſtans noctem conſummat, gregem cuſtodiens, ſicut Iacob dicebat: Fui ardens æſtu per diem,& gelu per noctem, & ſomnus receſſerat ab oculis meis. Et quæ ipſius vigiliæ ratio? ne vlla ouis ferę captiua fieret. Si vero tanta de irrationali pecude cura, quales eſſe decet de rationali anima ſolicitudinem gerentes,anima,inquam, omnium precioſiſsima, nec æquialentem totum pariter orbem habente, quæ ſimul nobiſcũ reſurgit,pariterque defenditur, & diuino tribunali ſimul aſsiſtit? Propter hanc operarius ille Iacob lapidem ad caput ſibi poſuit dormiens, vt intellectualem per ſomnos lapidem videret. Vnde & ſcalam vidit vſque ad cœlos peruenientem, & angelos aſcendentes & deſcendentes, referẽtes à nobis quidem orationes, à domino vero gratias deducentes. Non vnguento vngitur athleta: eorum enim qui iam victi ſunt, eſt tale ſtudium. Nihil anima immundius, quando corpus talem habet odoris ſuauitatem. Sed ſicut diſtillationem patientes,& manus & veſtimenta defluente replent humore: ſic animæ fluxus immundus per corporis odoramentum cognoſcitur. Propterea duram eligere vitam conuenit, nec voluptatibus defluere. Quam vero lectus eburneus vtilitatẽ habet, vel argento compactus? Superflua potius hæc cura, & ſupernam prouocans iram. Et alia quidem peccata noſtra quampiam habent voluptatem: in lecto autem argenteo dormire, quam habet delectationẽ? Vnde & Propheta lectum hunc abominans, dicebat: Væ qui dormiunt in lectis eburneis,& laſciuiunt in ſtratis ſuis. Vis videre lectum regium virtutibus plenum? Reſpice lectum Dauidis, in quo tanquam margaritæ ſuper ſubſellium per ſingulas noctes erant congelatæ prophetæ lachrymæ,quæ in admonitionem quoque noſtrã ſcripta ſunt, & veſtigia ſequentes futurum fugiamus iudicium. Vnde pœnitẽtiam agamus ante iudicium illud: illic enim non eris amplius pœnitendi dominus. Nos eſſe vult dominus paratos, propterea& poſuit incertum exitum noſtrum, vt continue pugnemus. Si enim in præſentibus iudiciis audita tantum præconis voce, qui introducuntur, titubant, & timore congelantur: quanto magis ante diuinum tribunal ſiſtendi tremere debemus? Sub ſilentio vehementer planxiſtis: ſemper enim ſtimulatur conſcientia, maxime vero cum de iudicio differimus. Ergo per ſermones bonæ ſunt redargutiones. Vtinam enim diues ille redargueretur, & nõ illic lingua torreretur. Virginitatem concupiſti? ſerua mandata, & ipſam tibi dominus miniſtrabit. Si enim dicas orans: Cuſtodi me domine, vt pupillam oculi: dicet tibi & ipſe: Cuſtodi mandata mea, & viues: meos autem ſermones, vt pupillas oculorum. Cum enim ſic fueris affecta, ſolicitudinem tuam ſibi vendicans tibi dicit: Qui tangit vos, tanquam qui tangit pupillam oculi mei. Cum igitur ad atratrum manũ miſeris, ne ad poſteriora cõuertaris, ne fias columna ſalis: ſemper lingua tua de iudicio loquatur, nihil ocioſum ſonans, aut ex ira, nihil ex triſticia, aut ex vlla alia perturbatione, ſed potius de illis ſuppliciis loquatur, vt tremenda timens iudicia, ſeipſa melior fiat: ſemper lex eius in ore tuo ſit, vt & verba tua ſecundum dei voluntatem procedant. Legiſlatorem ſemper in ore geras, ille tibi comes & ſocius. Siue enim quempiam videris proſpere agentem, vel deliciis vacantem, vel etiam regnantem, noſce quòd tanquã flos fœni velociter areſcet. Ille ferculis gaudeat, tu vero in domino Chriſto gaude. Etſi mortem aliqui vicerunt, tu concupiſcentiam vincere non potes? Oportet te membra mortificare, non tantũ concupiſcentiam, verum & iram, & furorem continere. Lingua tua menſuras habeat. Vide ne ante tempus te conſcientia tua condemnet. Venit mors & omnia reuelantur. In nullo nunc confuſionem pati volumus. Illic vero coram tot milibus vbi abſcondemur? Ioannes purus erat, propterea ſupra Chriſti pectus recubuit. Anima Chriſto volens deſponſari, puritatẽ cuſtodiat, vt ex fructu arbor cognoſcatur. Manifeſtam enim, inquit, fidem annunciauit iuſtus: Huius confeſsionis recordare,& vltimum quoque concipe mente diem. Vide igitur, ne per linguã pereas: lingua enim eſt, inquit, quæ polluit totum corpus. Corpore vero maculato mentem quoque corrumpi neceſſe eſt, ſicut dictum eſt: Corrumpunt bonos mores, colloquia mala: & Paulus inquit: Homines corrupti mente. Quære Paulum tanquam Thecla, vt audias quæ per ipſum tibi dicuntur. Alis opus eſt tibi: ſi non habes, nec habere feſtinas, fruſtra profiteris. Clamet oculus tuus pietatem interius habitantem: deorſum ſit aſpectus tuus, vt ſit mens ſurſum. Vigilãtia opus eſt multa: aduerſarius enim noſter vigilat. Eiecit olim ex paradiſo, nunc in cœlum regredi non permittit. Vide ne ſpirituale vinum aqua inutile reddas. Habe pro pane diuinarum meditationem ſcripturarum,& pro vino ſaluatoris mandata. audi dicentem: Volo vos nõ eſſe ſolicitos, & nihil curare, niſi de regno. Cum terreno corpore cœlum aſcendere cõcupiſti? extenua carnes, vt ad aſcẽſum agilis fias. Equus ſi multũ comedat, non currit. Athleta non quod vult, comedit. Niſi comediſſet Iſraël,& impinguatus fuiſſet, non recalcitraſſet. Surſum igitur oculũ tuũ ſemper habeas, vbi & tibi concupitus eſt ſponſus: deſiderio animi motus vince. Oratio & ieiunium tibi auxiliantur, & diuinæ cohortantur ſcripturæ. Ne ſis negligẽs in coronæ certaminibus. Hinc habes æternæ vitæ & quietis arrabonem. Non enim pateris virum ebriũ, non parturis, non paris, non luges quòd filius mortuus eſt, vel morbo laborat: non es ſolicita, ne vir peregrinatus redire tardet. Abſoluta es à pariendo, ab alendo, & educãdo. Sponſum tuũ ſequere Chriſtũ te in regnũ cœlorũ ducentẽ. Sequere ſecũdũ illud eloquiũ, dicẽs: Si ad me ingredimini recte, & ego ingrediar vobiſcũ recte. Si vero tortuoſi ingredimini,& ego vobiſcũ ingrediar tortuoſe. Semper dominũ venientẽ expecta. Si enim qui dicit, tardat dominus meus venire, ipſo veniẽte in duo diuiditur: qui nec omnino ipſius illuſtrẽ expectat præſentiã, quid patietur: Si vis itaq; Chriſto aſsimilari, eius veſtigia ſequere: anguſta enim eſt ianua, & iuſti ingredientur in eam. Audis Danielem prophetam dicentẽ: Ego Daniël eram lugens tres hebdomadas, panẽ non comedi, & vinum non intrauit in os meũ. Ioannes in deſerto habitauit, non habebat vineam, ne ſeipſum faceret terrenum. Lucerna erat, propterea cõtra ventorum impetus ſeipſum muniebat. Horũ tu quoq; dogmatum recordare. Cœleſtem elegiſti conuerſationem, certa

Iob 2. *Gene.31.* *Pſal.* *Pſal.* *Eſa.49* *Pſal.* *Amos 6.* *Pſal.6.* *Prouer.7.* *Zacha.2.3.* *Iaco.3.* *1.Corin.15.* *1.Timo.3.* *Matt.6.* *Deut.32.* *Matth.7.b* *Danie.10.a* *Matth.3.a* *Ioan.5.f*

Universidad de Deusto
Biblioteca

certa bonum fidei certamen,cernens in certamine victoriã, in victoria coronã, agonothetam dominũ Iesum. Tantũ firmus sit cursus tuus. Terribile est in dei vi
Hebr.10.f uentis manus incidere. Vidisti vnquam imagines, quo modo hæ quidẽ sunt personis proceræ, & satis mgnæ & ornatæ:hæ vero deformes, & ridiculæ:Sic ille cũcta velut in tabella reuelabit. Fuge igitur dedecus illud ma
Psal.15.a xime horrẽdum,& lauda,& dic: Custodi me domine, quoniam in te speraui, quoniã bonorum meorum nõ indiges. Non enim nostrorũ indiget,sed nostram salutem exquirit. Vnde nosipsos illi offeramus sacrificium viuens,rationabile obsequiũ,non per ignẽ, sed per lon
Matt.10.c ganimitatem. Qui enim perseuerauerit vsq; in finẽ hic saluus erit,inquit. Propterea tranquillam & quietã vitam eligẽtes,bene currite vt cõprehendatis,sicut scriptum est. Nõ enim paruum est periculum, puritatẽ promissam non custodire. Proptereaq; linguã tuam corri
1.Cor.9.d B ge,oculum comprimens,extendens manus tuas in preces,pedẽ mouens,sicut dominus creauit,in amictu modesta,in occursibus verecũda, seruans in gressibus stabilitatem,in cibis quod sufficit,in continentia quod laboriosum,quod humile est,misericordiam,fratrum dilectionem,rerum communicationem,fidei sanitatem, nec vnquam omnino tremendum illud obliuiscere iudicium. Hæc autẽ omnia parua quidẽ dictu,magna ve
Matt.25.a ro expeditu. Nam simile est,inquit,regnum cœlorũ decem virginibus,non soli,non lunæ,non stellis,non ipsis monilibus,non auro,non argento, non formæ tabescenti,non ipsi cœlo. Quid aliud igitur habet regnum, quàm omnibus ditiorem securitatẽ? de qua pronubus
1.Cor.7.f Christi Paulus dicebat: Volo vos sine solicitudine esse. Vnde oportet orare,vt si quis ægrotet, sanetur, vt per
Psal.118.a C maneat possessio. Igitur ora deũ, dicens: Septies in die laudem dixi tibi. Nam si bonus viri boni occursus meliorem reddit occurrentem, quanto magis nocteq; ac die deo colloqui? Quis enim deum adesse cogitãs peccat? Memento illius dicti,Sine intermissione orate. Oris quidem oratio bona,multo melius si per supplicantes in spiritu tibi sacrificium fit apud deum. Præmeditare de moriendo, membra supra terram mortificans. Dies enim domini sicut fur venit. Si repetẽtib⁹ animã dicere cœperis: Sinite me pœnitere, ieiunabo, miserebor:dicet tibi dominus: Nõ audisti,pœnitentiã agite, appropinquabit enim regnum cœlorũ? Et Paulus dice
Gala.6.c bat:Dum tẽpus habemus, operemur bonum. Nõ enim tẽpore multo opus est saluare se volenti. Latro enim in momento saluatus est, fidẽ adeptus, & incorruptũ regni thesaurũ lucratus est. Sancti martyres vna hora iu- D stificati sunt: illi sanguinem dederunt,tu pro sanguine deduc lachrymas. Non mentitur, qui vult omnes homines saluos fieri. Propterea nõ tantũ ex diuinis scripturis instruit, verũ & alienis nos erudit calamitatibus. Nam idcirco medici publicè chirurgiã exercent, & vrunt:& magistratus sublimes super alto sedentes tribunali reos cædunt, vt in alienis malis nos in compunctionem veniamus,vnde firmati in scientiã ducamur, à scientia vero per consequentes virtutes ad charitatẽ venientes,per ipsam ad hæreditatẽ festinemus, fucũ autem consuetudinis peccati exuamus in oratione perseuerantes. Nullus enim vigilans vnquam læsus est. Pastores etiam non præsentibus lupis præsident,canes sequuntur,licet feræ non adsint. Vnde expedit semper sobriè agere:nam etiam si laborũ nulla sit retributio, nihil tibi nocebit exercitatio. Audi igitur bonos cõsiliarios,non secundũ carnẽ parentes, sed eos qui secundũ spiritũ sunt magis soliciti,infirmioribus cõpatientes,& dicentes: Quis infirmatur,& ego non infirmor? Vnde *2.Cor.11.*
verbi medicinã imponere conuenit. Anima nanq; quę semel peccatũ gustauit, & sine tristicia est, multã affert morbo accessionẽ. Sicut enim scintilla,si materiã apprehẽdere præoccupauerit,omnia postmodũ depascit: sic & peccati natura,postquã animę rationes apprehẽderit,& qui extinguat nemo: difficilior fit iam, & vix superabilis fit frequentiũ accessione,ad maiorẽ se contemptũ extollens. Ita sæpius ab initio flammã quidam non extinguentes,in magnũ deuenere naufragiũ:non habens enim peccator se vlterius procedere prohibentem,equo similis est,qui frænum abruperit, & sessorem præcipitauerit. Etenim infirmi donec medicantes admittunt,multam habent spem sanitatis:postquam vero in mentis alienationem deciderint, immedicabiles sunt nullo curante, non propter morbi naturam, sed propter curantis absentiam. Oportet igitur peccati corruptionẽ, velut equum effrænem in posteriora repelli. Nam post vitæ finẽ nec meritorum sunt occasiones: sicut nec athletis post transacta certamina, coronas adipiscendi. Vnde coronæ gloriã optantes,obnoxij calumniatoribus esse fugiamus:si cuius enim opus, inquit,arserit,detrimẽtũ patietur. Exprobrari de priori dictum est,vt melius cõburi videatur. Si igitur nolumus exprobrari, ne nos quempiã exprobremus. Nam inquit: Noli exprobrare hominẽ auertentẽ se à peccato. Si enim adulter, inquit, cũ captus fuerit, dolores & pœnas suffert,ipsius autẽ opprobriũ nõ delebitur: quãto magis in iudicio illo,quod neq; donis,nec vllis aliis rebus soluitur:Igitur aperi os tuũ verbo dei,& ne ociose loquaris. Si enim de ocioso verbo pœnas dabimus, quanto magis de negocio nõ iuxta mandatũ peracto? Ne igitur vanarũ rerũ iucunditas nos aliquando decipiat. Sicut enim vmbram apprehendere non datur,ita nec humana negocia: hæc enim sine fine resoluuntur: hæc autẽ ante finẽ,& torrente velocius præterfluũt. Futura vero non norunt mutationẽ, senectam nesciunt, nullam habent conuersionem,sed semper vigent,& in specioſa varietate permanent. Nec pecunias admireris apud possessores non permanentes, sed hæc omnia respuere cõuenit: sufficit enim duntaxat,quòd quæ nõ videntur,æterna sunt. Scriptũ est:Deus iudex iustus, & *Psal.*
fortis,& longanimis. Vigilantia tibi opus est,vt domũ *1.Pet.*
tuam à latrone custodias. Aduersarius enim diabolus te supplantare quærit,ne ascendere possis vnde ille cecidit. Multæ sunt ipsius artes. Ab ipso fuge, vt dicas: *Psal.*
Deus liberauit me de laqueo venantium, & à verbo aspero. Non tantum opus est tibi lucerna,verum & lumine sempiterno propter occurrentium insidias. Non potes ambulare, nisi lucernam habeas dei legem. Manus habens non potes palpare,nisi lux adsit: oculos habens cernere non potes,nisi lumen appareat. Viã quotidie pergis, opus habes lucerna ne in præcipitium cadas. Vbique sis laqueis superior, clamans: transmigra in montem sicut passer. Et quis dabit mihi pennas, sicut columbæ, & volabo, & requiescam? Pupilla appellatur oculus, vt sicut ille duab⁹ palpebris,velut in quodam conclaui clausus est, ita & virgo permaneat. Sicut & linguam sub duobus septis, dentibus dico, & labiis deus concluſit,vt tanquam verecunda virgo nil indiscretum loquatur, sed potius cogitans quæ sunt iudicij,dicat: Qualis est igneus fluuius? Quales illæ sunt tandem igneæ tenebræ, & exteriores? Qualis tandem stridor dentium? Hæc mente concipiens stude spon-
to pla-

so placere Christo. Absens interim est, ipsi conscientiã A custodi, donec in gloria sua veniat, psallens: Anima mea in manibus meis semper, & legem tuam non sum oblita. Quanto superior euadis, in laqueos nõ incidis, vt possis dicere ex corde: Anima mea sicut passer erepta est de laqueo venantium. Vndique iudicem time, & si cum angelis conuersationem non cupis, saltem cum diabolo non conuersare. Cauta sis: mors enim tãquam fur venit. Lucernam tuam accende, ardens sit lampas tua,ne dormiẽte te oleum deficere inueniatur. Ne cogites ærumnam,sed libertatem: non flagella, sed
Act.7.g honores: non cadentes, sed bene placentes computa. Sanctus Stephanus non lapides considerabat, sed superna brauia. Martyres animas suas dederunt, nos saltem flagellationem offeramus. Dulcis somnus nocte videtur: sed bene noris quòd nihil psalmodia dulcius. Sed graue tibi humi cubare,cogita quòd martyres su- B per carbones iactabantur. At amarius os facit ieiuniũ? Christus qui mellis dulcedinem creauit, fel propter te gustauit. Sed luges propter teipsam? nunquam sicut Paulus propter aliorum salutem lachrymas fudisti. In his teipsam hortare,ad modicum temporis labor, & in seculum seculi requies: mitiga spe laborem, tribulationem enim lætitia suscipit. Cogita quòd quæ ad tempus videtur voluptas æternũ parat supplicium, & propter tribulationem fuge delectationem, ne mẽbris tuis in sagittas contra te diabolus vtatur, oculo, auribus, ore, manu, ne tibi gulæ sagittam immittat. Noui enim quo modo populus illius temporis qui cũ ieiunio mare transgressus est, ebrietate percussus, per continentem terram naufragium fecit. Respice illorum vicium, & ruinam refuge. Si enim naturalibus ramis dominus Christus non pepercit, neque tibi parcet negligenti. Si C vero tota anima & integra fide pugnaueris, cum omnibus sanctis lætaberis, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi,cum quo patrĩ simul & sancto spiritui gloria,honor & potestas summa,nunc & semper,& in secula seculorum, Amen.

Sancti patris nostri Ioannis Chrysostomi Archiepiscopi Constantinopolitani, quòd Christianum oporteat vitam quoque rectam habere. Homilia XXIII.

EXTERNAE quidẽ dignitates dilectissimi, meritò ex signis itidem extrinsecus circũpositis manifestæ sunt, nostras autem ab anima notas esse decet. Fidelem enim non ex solo munere videri oportet,verum & ex vitæ nouitate. Fidelem, mundi luminare & salem esse congruum est. Cũm vero ne tibi quidem ipsi luceas,neq; propriam exprimas & ex- D icces putredinem,vnde te iam agnoscemus sacris initiatum esse laticibus? At hoc tibi pœnę fit viaticum. Honoris enim magnitudo pro honoris dignitate viuere volentibus supplicij fit maior accessio. Fidelẽ enim nõ tantũ ex his quæ sumpsit à deo, verũ & ex his quæ ipse præstet,par est effulgere,& ex omnibus esse partibus manifestum,ex incessu,ex aspectu,ex habitu, ex voce. Hæc autem dixi,non vt ad ostentationem, sed ad videntiũ vtilitatem nosipsos disponamus. Nunc autem vnde te queam agnoscere? A contrariis vndique te reperio cõspicuum. Nam seu à loco te discere voluero, in circis & theatris,& iniquitatibus commorantem intueor, in malignantium conciliis,in foro, in hominum conuẽticulis perditorũ. Seu ab aspectus forma,video cachinnantem iugiter & dissolutum,velut recluſam meretricẽ,& dimissam: siue à vestibus,in scena versantibus nihilo melius cerno compositũ: siue à sequentibus parasitos & assentatores circunducis: siue à verbis, nihil sanũ aut necessariũ aut nostræ conferens vitæ loquentẽ audio: siue à mẽsa, hinc maior apparebit accusatio. Vnde quæso itaq; potero te fidelẽ agnoscere, dictis omnibus contraria protestantibus? Quid vero fidelẽ dico? Nec enim es homo,si manifestè possum videre. Cum nanq; tanquã asinus recalcitres, lasciuias autem vt taurus, tãquam equus vero post mulieres hinnias, ventri tanquã vrsus indulgeas,& vt mulus carnem impingues,& mala memoria teneas velut camelus, porrò rapias quidem vt lupus,at vt serpens irascaris, ferias vt scorpius, sis subdolus vt vulpes: nequiciæ vero tanquam aspis & vipera venenum serues: & sicut ille malignus dæmon fratres impugnes,quo modo te cum hominibus connumerare valeam,talis in te naturę signa cum non intuear? Catechumeni nanque differentiam quærens & fidelis,ne vel hominis & feræ differentiã inuenire possim, periclitor. Quid enim te nuncupem? Feram: sed vno horum vicio feræ tenentur: tu vero pariter omnia circumferens,ad maiorẽ quàm illæ feritatem progrederis. Vel dæmonem: at dæmon neq; ventris seruit tyrannidi,neq; pecunias amat. Cum itaq; feris & dæmonibus maiores habeas defectus, quo modo te vocabimus hominẽ? Si vero te non licet hominem appellare: quo modo te,quæso, fidelem salutabimus? Et quod est peius, nec tam malè dispositi animæ nostræ deformitatem cogitamus, nec ipsius animaduertimus turpitudinem: sed in tonstrina quidẽ sedens, & tondens cęsariem, accepto speculo criniũ compositionẽ diligenter examinas,& astantes cõsulis,& ipsum tonsorẽ, an bene quæ circa frontẽ sunt cõposuerit: Et cũ sis plerunq; senex,iuuenilibus insanire vanitatibus nõ erubescis: Animæ vero nostrę nõ tantũ deformitatẽ non aspicimus, verũ neq; bestialẽ indutam speciẽ, & Scyllam aut chimæram quandã,iuxta Poẽtarũ fabulas effectã vel paululum animaduertimus. Quanquam & hic est speciale speculũ illo longe melius & vtilius: nec enim deformitatem tantũ ostedit, verũ & in formã incomparabilẽ, si velimus,transmutat. Hoc autem est bonorũ imitatio virorum,& felicis eorum vitæ narratio, lectioq; scripturarum,leges à deo traditæ. Et si semel tantum velis in illorum sanctorum imagines inspicere,& deformitatem mentis tuæ videbis: & cum videris, nil aliud tibi iam opus erit, vt ab huiusmodi deformitate libereris. Ad hoc enim nobis vtile speculum est, & facilem efficit correctionem. In brutorum igitur forma remaneat nemo. Nam si seruus patris domum non intrat,cum & fera tu fias,qualiter ad illa poteris accedere vestibula? Sed quid dico feram? Feris omnib⁹ est huiusmodi peior. Illæ siquidẽ,licet sint agrestes, humanam artem nactæ, mansuetæ frequenter efficiuntur: tu vero cum in præternaturalem mansuetudinem naturalem illarum feritatem mutaueris, quam habebis excusationem, si naturalem tuam mansuetudinem in præternaturalem illarum feritatem redegeris? quod natura quidem ferum est,exhibens mite: temetipsum vero natura mitem,contra naturam,bestialem constituens, & leonem quidem mulcẽs reddens; mansuetum, animũ vero tuum leonem exhibens sæuiorem. Et illic quidem duo sunt obstacula,tum quòd ratione careat bestia, tum quòd ad irã sit omnium facillima. Veruntamen ex sapientiæ à deo tibi collatæ superabundãtia naturam quoque superas. Qui bestias itaque superas & naturã,qualiter in temetipso cum natura liberi quoq; bonum arbitrij corrum-
pis?

Universidad de Deusto
Biblioteca

pis? Quòd si iussissem, vt & alium hominem redderes A mansuetum,nec ita quidem vires tuas excedentia demandare visus fuissem:attamẽ potuisses excusari,quòd non sis alienæ dominus sententiæ,nec in te totũ sit positum:nunc vero tua est fera, & eius omninò dominus es. Quam itaq; nancisceris excusationẽ, nisi naturã cohibeas? Quam autem honestam defensionem prætendere poteris, leonem vtiq; faciens hominem, temetipsum vero negligẽs,ex homine leonẽ euadentem: & illi quidem largiens & supernaturalia, tibi vero neq; naturalia conseruans? sed agrestes quidem feras ad nostrã contendens redigere generositatem, at temetipsum ex regni sede deturbans, & in illarum impellẽs furorem. Existima nanque,si libet, iram quoque bestiam esse. Et quantum alij circa leones, tantũ studij tu circa temetipsum impende: talemq; cogitationem mansuetam & mitem esse coge. Hęc difficiles habet tam dentes,q̃ vn- B gues,& nisi mansuetã reddideris, omnia destruet: nec enim ita leo vel vipera potest dissipare, sicut ira ferreis vnguibus hoc continuè faciens. Nec enim solum lædit corpus,verum & ipsam animi sanitatem corrumpit,deuorans,dissipans,& omnem eius dilacerans virtutem,& ad omnia reddens inutilem. Cum enim vermes in intestinis nutriens,nec respirare possit,cum eius omnia consumantur interiora: quo modo nos talem habentes serpentem,qui cuncta rodit viscera, iram dico, aliquid generosum parere poterimus? qualiter hac liberabimur peste? Si poculũ bibamus quod vermes,atque serpentes exitio tradere possit. Dicat aliquis,quódnam est illud poculũ, quod huiusmodi virtutẽ habeat? Preciosus Christi sanguis, si cum fiducia sumatur. Hic enim omnem extinguere poterit ægritudinem,& cum hoc diuinarum scripturarũ diligẽs meditatio, & elee- C mosyna scripturis addita. Per hæc enim omnia poterunt extingui vicia animam nostrã vastantia, & tunc dũtaxat viuemus, vtpote qui nũc nihilo melius quàm mortui nos habeamus. Non enim illis viuentibus etiã nos viuere datur, sed nos periisse necessarium est. Nisi nanq; præueniamus hic ea necantes, illic omnino nos enecabunt. Quinimo & ante mortẽ illam hic etiam à nobis pœnas exigent. Nam huiusmodi viciorum vnũquodq; sæuum & tyrannicum,nosq; per singulos absumens dies nunquam deficit,dentes leonum dentes eorum,quin & multo peiores. Nam leo quidem & satiatur,& à corpore coram se prostrato absistit:hæc autem vicia neq; saturãtur, neq; donec captum hominem ad diabolum perduxerint, absistunt. Tanta enim eorum potentia, vt seruitutem, quam Christo Paulus exhibebat,propter eum gehennã contemnens & regnum, eã- D dem à captiuis ipsa suis exigant. Nam siue in corporalẽ amorem, siue in pecuniarum aut gloriæ cupiditatem quispiam incidat,iam & gehẽnam deridet, & regnum contemnit,vt eorum impleat voluntatem. Ne simus igitur increduli Paulo dicenti, quòd ita Christum dilexit: cum enim inueniantur aliqui tantum viciis seruientes,quo modo iam incredibile illud esse videatur? Nam & ideo Christi desiderij imbecillius est: quoniã omnis nostra vis in hunc amorem absumitur. Et rapimus,& supereminere volumus, & vanæ seruimus glorię,qua quid vilius esse valeat? Licet enim infinite sis cõspicuus, ignobilibus nihilo melior eris, verumetiam propter hoc ipsum ignobilior. Cum enim te glorificare volentes,& splendidum demõstrare, per hoc ipsum te rideant, quoniam ab eis gloriam aucupaueris, quo modo non in contrarium talis studij conatus tibi con uertantur. Res enim vituperabilis est. Sicut enim si quis adulterari, vel fornicari cõcupiscentẽ laudet, & assentetur: ex hoc ipso magis eius accusator efficitur, quàm laudator talia concupiscẽtis: Sic & gloriæ cupidum cũ laudamus, magis sumus improbatores q̃ clarificari volentium laudatores. Quid itaque rem attrahis, ex qua tibi contrarium accidere consueuit? Si vis enim glorificari, gloriã cõtemnas, & omnium eris clarissimus. Quid pateris quod patiebatur Nabuchodonosor? Nã Dani. & ille statuam erexit ex ligno & insensibili materia, sibi glorię credens augmentum afferre,& viuens ex non viuente splendidior apparere volebat. Vides dementiæ excessum? Existimans enim semetipsum honorari, maiori se contumeliæ faciebat obnoxium. Apparens enim re magis inanimata,quàm seipso, & anima in se viuente confidere, & ideo lignum in tantam erigens eminentiam,quo modo risu dignus non fuerit,non ex moribus,sed ex lignis ornamentum ascisces? Vt si quis quòd domi gradus, & elegantes scalas habeat, magis quàm homo sit,gloria dignum esse censeat. Hunc & ex nostris multi sequuntur. Sicut enim ille ex imagine, sic ex vestibus alij: alij autem ex domibus, & mulis, & curribus,& columnis in domibus erectis admirationi cupiunt haberi. Quoniam enim amisere quòd homines sint, circumeunt sibi aliunde gloriam multo plenam risu mendicantes. Sed non hinc generosi, magnique dei serui, sed ex quibus maxime decet, ex his effulgebant. Cum enim captiui forent & serui, noui & peregrini, cunctisque priuati domesticis, eo, qui omnibus his circundatus erat, tunc multò venerabiliores apparuere. Et ipsi quidem Nabuchodonosor non tanta statua,non satrapæ,non duces, non exercitus infiniti,nõ ingens auri copia, non reliqua vanitas sufficit ad con cupiscentiã, vtq; magnus videretur. His autem omnibus illis carentibus sola sufficit sapientia, & coronam & purpuram habentę,talibúsque circunfulto, nihil horum habentes reddidit illustriores, tãto quanto sol est margarita splendidior. Nam in medio terrarum orbe ducebantur,cum noui forent,& captiui,& serui: & his visis,statim rex ex oculis ignem emittebat: & duces, & primates,& locorum principes,& totum diaboli theatrum circunsteterat: & fistularũ vndecunq; vox & tubarum,& omnis musices quæ in cœlũ ferebatur, illorũ aures circunsonabat, & fornax in altitudinem infinitã eleuabatur, & ipsas flamma nubes attingebat, & omnia timoris & consternationis erãt plena. Sed hos eorum perterruit nihil: sed tanquam ludentes pueros,deridebant,fortitudinẽ præstantes & mansuetudinẽ, & illis clariorem tubis vocem emittentes dicebant. Notum sit tibi rex (nam ne contumelioso quidem verbo tyrannum afficere volebant, sed solam ostendere religionẽ: propterea neq; longos protraxere sermones,sed omnia breuiter expediunt) esse deum in cœlo, qui potest nos eripere. Quid nobis multitudinem ostentas? quid fornacem? quid acutos enses, terribilésque ministros? His omnibus superior est dominus noster, atque potentior. Mox cogitãtes,quòd posset accidere,vt deus vellet eos atq; comburi permitteret, ne hoc facto falsa dicere videantur,& hoc addunt dicentes: Quod si hoc non fiat, notum tibi sit, quòd diis tuis non seruiemus. Nã si dixissent,quòd propter peccata nõ liberat,si non liberauerit,eis non fuisset creditum: propterea hic quidem hoc tacent,sed in fornace commemorãt, sursum & deorsum peccata proponentes. Coram rege vero nihil huiusmodi,sed quòd licet cõburi debeãt,pietatem non produnt. Non enim quæ faciebãt,propter retributiones & mercedem agebãt: sed ex charitate sola, licet in captiuitate forẽt & seruitute, & nullo frueretur bono. Nam & patria fuerant,& libertate cunctisq; bonis expulsi. Nec mihi regalibus in aulis honores referas. Cum sancti nanque forent & iusti, longe libentius domi mendicare voluissent, quàm in regia bonis perfrui: nam ait ille, Elegi abiectus esse in domo dei mei, magis quàm habitare in tabernaculis peccatorum, &, Melior est dies vna in atriis domini super milia. Ergo sine comparatione potius humiliter domi viuere voluissent, quàm Babylone regnare: & hoc patet ex ipsis quæ in fornace proferunt, grauiter ferentes illius loci conuersationem. Nam licet ipsi multis fruerentur honoribus,aliorum tamen videntes ærumnas multũ angebantur: quod est maxime sanctorũ peculiare, ne gloriam,vel honorem,nec aliud quicquam proximi præ- B ponant saluti. Igitur considera,qualiter in fornace constituti,pro toto populo supplicationem faciebant. Nos autem nec in remissione constituti, fratrũ reminiscimur,quin verò,cũ & somnia interpretabantur, nõ sua quærebant,sed multorũ commoda. Quòd enim mortem contemneret,ex multis post hæc ostenderũt: vbiq; verò se proferunt deum placare volẽtes. Postquam vero neque semetipsos sufficere putabant, ad patres confugiunt: se verò nihil amplius, nisi contritum spiritum afferre dixerunt. Hos quidem & nos imitemur. Nam & aurea nunc imago erecta est,mammonę tyrannis. Sed ne tympanis mentem adhibeamus,neque tibiis,neq; citharis,nec reliquæ duitiarum vanitati: verum & si sit opus in paupertatis fornacẽ decidere, ne refugiamus, ne mammonam adoremus. Et erit ros in medio refrigerans. Ne igitur horrescamus paupertatis fornacem: C nam & tunc quidem in fornacem qui deciderunt,clariores redditi sunt: qui autem adorarunt, flammis absumpti. Sed tunc quidem omnia simul facta sunt,nunc autem hæc quidem hic erunt, illa vero postmodum alibi. At quædam tum hic, tum in futura die. Qui nanq; paupertatem quidem eligũt, ne mammonam adorẽt, tam hic,quàm illic erunt clariores. Qui vero diuitias hic habent iniustas,tunc extremas luent pœnas. Ex hac fornace Lazarus quoque non illis minus splendẽs pueris exiuit. Diues autem in eorum qui statuam adorauerunt ordine positus, in gehenna torquebatur. Nam & dicta illorum erant expresio. Sicut igitur qui quidem deciderunt,nihil passi sunt,extra verò sedentes, multa cum vehementia correpti: itidem & tunc erit. Sancti quidem per ignis torrentem ambulantes,iniucundum perferent nihil,verum & lucidiores apparebunt: qui vero statuam adorauerint,ignem sibi videbũt omni fera sæuiorem ingruentem,& intra se pertrahentem. Itaq; si quis gehennam non credit,hanc conspicatus fornacem,ex præsentibus futura credere discat,neq; paupertatis metuat fornacẽ,sed peccati. Hæc enim flãma quidem & dolor: illa vero ros atque remissio. Et illi quidẽ fornaci diabolus adest, huic autem angeli flãmas excutientes. Hæc audiant diuites paupertatis succendentes fornacem. Nam illis quidem nihil nocebunt, quibus flamma ros efficietur: se verò flammæ magis corripi faciles exhibebunt, quam propriis accenderint manibus. Tunc igitur angelus quidem cum illis pueris simul descendit: nunc autem nos cum his, qui sunt in paupertatis fornace simul descendamus, & per eleemosynam rorem operemur, & flammã excutiamus, vt & ipsarum simus coronarum participes, & gehennæ flãmam Christi vox extinguat, dicens: Esurientem me vi *Matt. 25. c*
distis,& pauistis. Hæc enim vox ita dicens,pro rore nobis asistet per mediam sibilans flammã. Descendamus itaq; cum eleemosyna in egestatis caminũ. Videamus se sapienter exercentes,ambulantes per eam, & prunas conculcantes: nouum & mirabile videamus miraculũ, hominem in fornace psallentem, agentem in igne gratias,extrema compeditum inopia, magnamq; Christo benedictionem ferentem. Illis etenim pueris pares reduntur,qui paupertatem cum gratiarum ferunt actione. Nam & igne terribilior paupertas, & magis vrere consueuit,sed illos non incẽdit pueros: sed postquam domino gratias egerunt, & eis statim vincula soluta sunt. Ita nunc quoq;,si cum in pauperiem ceciderit,gratias egeris, & vincula soluẽtur,& extinguetur flamma: si verò non extincta fuerit, pro flamma fons, quod est mirabilius,efficitur: sicut & tunc euenit. Nam in media fornace puro rore delectati sunt: ignem enim non extinxit,sed iniectos cõburi prohibuit. Hoc & in sapienter viuẽtibus contingere cernitur,qui vtiq; in paupertate liberius,q̃ diuites degunt. Nolimus igitur extra fornacem sedere immisericordes pauperibus nos exhibentes,ne patiamur quod illi tũc passi sunt. Nam si descẽdens quidẽ ad eos,cũ pueris consistas,nihil ignis inferre tibi poterit: si verò sursum sedens in paupertatis flãma cõstitutos contẽnas,te flãma comburet. In ignem igitur descende,ne sedeas extra ignẽ, ne te flãma corripiat. Nam si te cum pauperibus quidem viderit, à te discedet: si verò separatũ ab eis,tibi statim insiliet, & te corripiet. Ab ipsis itaq; ne recedas iniectis. Sed cũ diabolus aurum non adorantes in caminum paupertatis immittere minatus fuerit, ne de mittentiũ, sed ex missorum esse velis numero,vt ex his qui saluantur, nõ ex his qui comburuntur,efficiaris. Maximus enim est ros, diuitiarum desiderio non teneri, cum pauperibus conuersari. Hi sunt omnibus abundantiores, qui diuitiarũ possundedẽre cupiditatem: quoniam & illi regem contemnentes,facti sunt rege clariores. Igitur & si tu quoque mundana contempseris,toto eris dignior mũdo, iuxta sanctos illos,quibus dignus non erat mundus. Vt itaque cœlis dignus efficiaris,præsentia derideas: sic enim & hic eris præclarior, & futuris fruere bonis, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, cui gloria & imperium in secula seculorum, Amen. *Psal. 83. c* *Luc. 16. f* *Heb. 11. g*

Quod si cum virtute viuamus, etiam inimicis admirabiles erimus: & de optima cõuersatione, ex Matthæi expositione. Homilia XXIIII.

Sine offensione simus charissimi, iuxta Apo- *1. Cor. 10. g*
stoli commonitionem, & Iudæis & Gẽtibus, *2. Cor. 6. a*
& ecclesiæ dei, vitam exhibentes sole clariorem. Et si quis detrahere velit,ex detractione ne doleamus,sed quòd iuste nobis detrahatur. Nam si viuimus in nequicia, licet sit qui detrahat nemo,omnium miserrimi sumus: si verò virtutẽ exerceamus, licet totus terrarum orbis maledicat,tunc sumus omniũ beatissimi,& omnes saluari volentes attrahemus. Non enim improborum detractionem,sed vitæ virtutẽ intuebuntur: Etenim omni tuba clarior est per opera demonstratio. Et ipsa luce mundior est, & illustrior vitæ puritas,licet innumeri sint calũniantes. Itaq; si prędicta cuncta habeamus,& mites simus,& humiles, & misericordes,& mundi simul atq; pacifici,contumeliamq; patientes non referamus,sed potius lætemur: per hęc non minus, quàm per signa nos cernentes attrahemus, &

Universidad de Deusto
Biblioteca

omnes erga nos se suauiter exhibebũt,siue fera, siue dæ- A mon aliquis,siue quodcunque sit.Si vero fuerint & aliqui calumniãtes,ne turberis idcirco: neque quod te palàm afficiunt contumelia,respicias: sed eorum discute conscientiam,& eos inuenies te plausibus prosequẽtes, & admiratione, & innumerabili virtutum catalogo. Dan.3.g Aspice nanque quo modo Nabuchodonosor in fornace pueros laudat, licet inimicus esset ac hostis: sed postquam vidit generosè stantes,prædicat & coronat, propter nil aliud quidem, nisi quia sese contempserũt, & dei legem audierunt. Diabolus enim cum se viderit nihil expedientem,mox absistit, veritus ne nobis maiorum causa coronarum efficiatur. Et illo remoto, licet sceleratus sit aliquis & perditꝰ,sublatis illis tenebris virtutem agnoscet. Quòd si & homines decipiãtur,à deo 2.Cor.12.d laudem habebis,& maiorem admiratiõẽ. Ne doleas itaque nec concidas: quoniam & apostoli his quidem B erant odor mortis,his autem odor vitæ. Si nullam ipse captiuam præbeas ansam,ab omnibus eris liber accusationibus, quinimò beatior quoque redderis. Fulgeas igitur vita,nec calumniantium vllam geras curã. Nõ enim est virtutem curantis non multos habere inimicos:sed nihil hoc ad virtutis studiosum: per hæc enim erit longe clarior.Hæc itaque cogitantes, vnum curemus diligẽter,vt diligenter vitam nostram disponamus. Sic enim & in tenebris positos ad illam inducemus vitam.Talis enim est huius lucis potentia, vt non tãtũ hic luceat,verũ & illuc sequẽtes deducat: cũ enim omnia nos præsentia contemnentes viderint,& ad futura nos præparãtes:magis operibus nostris, quàm omni prologo persuadebuntur. Quis enim tam insipiens, qui paulo antè deliciis affluentẽ & diuitiis, omnia nũc intuens exeuntem, & ad famẽ, & inopiam, & vitæ to- C tius asperitatem,& ad pericula,& sanguinẽ, & ad præbendum iugulum, ac omnia quæ videntur esse grauia paratum, inde nõ capiat manifestam futurorum probationem:Si vero præsentibus nos ipsos implicemus, & ingeramus terrenis: quo modo sibi persuaderi permittet, quòd ad aliam festinemus colonĩã?Quæ nobis iam erit excusatio, cum quantum apud Græcos humana valuit sententia: nõ tantum apud nos dei timor efficiat?Illorum etenim quidam & pecunias abiecerunt, & mortem nihilipenderunt, vt se hominibus ostentarent,& ideo vanæ fuerunt eorum expectationes. Quæ igitur nos eruet ratio,cum tantis nobis propositis,tantaq; sapientia nobis aperta, nec eadem cum illis efficere possumus,sed & nos,& alios præterea perdam°?Nec enim ita Græcus nocet,& iniqua faciens, quantũ Chri D stianus,cum eadem faciat,Et valde rationabiliter:illorum nanque sententia perdita:nostra vero per dei gratiam & apud impios honesta & clara.Et ideo cum nobis exprobrare precipue volunt,& calumniam augere, hoc dicunt,Christianus: quod non dicerent, nisi magnam de dogmate opinionem haberent. Non audisti quot & quanta Christus mandauit? Quando vel vnũ poteris eorum expedire mandatorum, cum omnibus omissis circumeas vsuras conquirens, contrahens fœnora,negocia componens, seruorum comparans greges, argentea præparans vasa, agros & domos emens, & innumera supellectilia? Et vtinam hoc solum esset. Sed cum his importunis studiis addas & iniquitatem, terram abscindens,auferens domos, paupertatem augens,augens famem,quando poteris hęc intrare vestibula?Sed interdum pauperibus misericordiam impendis?Et ipse scio. Verum & illic rursum multum est detrimentum.Nam vel cum superbia, vel inani gloria facis istud, vt nec in bonis vllum lucrum reperias. Quare quidnã esse valeat miserabilius, cũ & in portu naufrageris?Ne hoc itaque fiat, facto quopiam bono à me ne gratiam quæras,vt deum habeas debitorẽ:ait enim, Date mutuũ his à quibus vos nil recepturos speratis. Habes debitorem, quid illo dimisso me repetis hominem pauperem & miserum? Num enim debitor indignatur,si repetitur? Num enim pauper est? Num enim erogare recusat? Non ineffabiles eius vides thesauros? Non inuestigabilem cernis liberalitatem?Ipsum igitur detine,& repete:& hic enim dum repetitur, gaudet. Si autem alium pro his,quæ ipse debet,repeti videat,tanquam affectus contumelia sit, ita se geret: nec iam tibi reddet,sed iustè magis tibi quoq; improperabit. Qualem,inquiẽs,meam ingratitudinem notasti? Quam in me paupertatem deprehẽdisti, quoniã me prætermisso ad alios recurris?Alteri fœnerasti, & ab altero repetis.Et si enim homo susceperit,attamen dominus erogare præcepit. Et ipse quoque principalis est debitor, & sponsor vult esse, innumeras tibi præbens occasiones, vt ab eo semper exigas. Itaque ne tantã facilitatem omittens & copiam,à me nihil habente sumere quæras. Cur enim te mihi ostentas,cũ pauperis misereris?Nunquid ego tibi dixi, da? Nunquid enim à me audisti, vt & à me repetas?Ipse dixit: Qui miseretur pauperis, fœ- Prou.19.c nerat deo.Deo fœnerasti,ipsi adscribe. Sed nũc totum non retribuit,& hoc tua facit causa. Talis enim est debitor,non vt multi qui solum fœneratum reddere studeant: sed vt datũ in tuto collocet, omnia negociatur & facit, & propterea hæc quidem hic erogat, hæc autẽ illic reseruat.Hæc itaque scientes,multam exhibeamus misericordiam,multamq; præstemus humanitatem, & per dicta & per facta. Et si quem male patientem viderimus,& in foro verberari:siue posit argentum conferri,ne langueamus: siue verbis exolui,ne torpeamus. Est enim & sermonis merces, quin & gemituũ. Et hoc beatus dicebat Iob:Flebam quondam super eo, qui af- Luc.19.f flictus erat, & cõpatiebatur anima mea pauperi. Si lachrymarum autem & gemituum merces erit, cum & verba quoque & studium aderit, & multa alia, considera quãta fiet retributio.Nam & nos deo fiimus inimici, & vnigenitus nos reconciliauit,se medium immittens, & verbera pro nobis & mortem passus. Studeamus igitur & nos incidentes variis eripere malis: non autem,sicut nunc facimus,inuoluere,cum aliquos confligentes viderimus, & inter se contendentes, adstantes,& aliorum ignominiis gaudentes,& diabolicũ constituentes theatrum. Quo quidnam crudelius fieri possit? Male sibi dicentes vides,se discerpentes,scindẽtes vestimenta, faciem alterum alteri cædentes,& adstare quiete sustines?Nunquid est vrsus,qui pugnat?nũquid fera vel serpens?Homo est,in omnibus tecum cõmunicans:frater est,membrũ est.Ne spectes,sed disiunge:ne insultes,sed corrige:ne reliquos ad dedecus conuoces, sed potius collectos dispelle, & dissolue. Impudentium enim est, & parasitorum huiusmodi calamitatibus gaudere,& piaculorum, & irrationabilium asinorum.Hominem vides turpiter agentem, nec te turpiter agere censes,nec medius subis,& diabolicum agmen nõ dissipas,& humana dissoluis mala? Inquiet aliquis, vt & ipse vulnera lucrer, hoc mihi iubes? Primũ quidem hæc non patieris:sed si fortasis hoc passus fueris, martyrium tibi fiet id opus:propter deum enim patieris.Si verò vulnera sustinere dubitas,cogita q̃ dominus

nus tuus propter te crucẽ subire non dubitauit. Illi nãque sunt ebrij quidem & obtenebrati, furore eos ducẽte & opprimente. Alicuius autem sanantis indigent,& sibi subuenientis,tam qui iniuriam infert,quàm qui patitur:hic quidem,vt male patiens liberetur:ille vero,vt malefacere desinat. Procedas igitur, & manum porrigas,qui vigilas,& sobrius es,ebrio.Est enim & iræ quædam ebrietas,& vini truculentior ebrietate.Nõne vides quanto nautæ studio,cum viderint aliquos in naufragium delatos, extentis accedunt velis opem laturi, vt artis consortes tempestatibus eruant? Quòd si artium socij tantam exhibent curam, quanto magis naturæ consortes hæc facere iustum est? Nam & hic naufragium vrget illo difficilius. Nam vel infestatus blasphemauit,& omnia perdidit: vel ira percitus peierauit, & rursum in gehennam delabitur: vel vulnus infert & committit homicidium, & idem vicissim naufragium B patitur.Accedas igitur,& malum reprimas, & submergentes eruas,in ipsum pelagus descendens tempestatis, & diabolicum dissoluens spectaculum, & seorsum singulos capiens admone, flammam comprimant, & sopiant fluctus.Si vero maius incendium,& atrocior efficitur fornax, ne timeas: multos enim habes adiutores, & manum porrigentes,si modò principium prębeas,& super omnia pacis deum. Et si primus flammam cõcusseris,alij quoque multi subsequẽtur,& ab illis gestorum ipse capies mercedem. Audi quid Iudæos Christus admonuerit humi repentes: Si iumentum,inquit, videris Deut.22.a inimici tui corruens, ne prætereas, sed eleua. atqui pugnantes disiungere, & homines cõciliare multo leuius est,quàm iumentum iacẽs releuare. Si vero lapsum inimici iumentum eleuare bonum est, multo magis amicorum animas excitare iacentes oportet, vbi est & ruinã longe perniciosior.Hæ siquidem non in cœnum cadunt,sed in gehennæ focum, iræ non ferentes sarcinã. Tu vero fratrem cernens sub onere positũ, & insidentem diabolum,& rogum succẽdentem,crudeliter & sine misericordia prætercurris,quod nec in bruto facere tutum est. Et Samaritanus quidem vulneratum videns ignotum, & sibi nihil attinentem,adstitit, & super iumentum imposuit,& deduxit in diuersorium,& medicum mercede conduxit, & argentum tum quidem dedit,tum vero promisit: tu vero non latronibus oppressum videns,sed dæmonum caterua,& furoris obsessione,non in deserto,sed in fori medio, nõ pecunias erogaturus,neque conducturus medicos,nec longum iter facturus, sed prolaturus verba: negligis tamen & reiicis,& crudeliter & absque misericordia prętercurris.Et quo modo deum inuocãs vnquam speras habere propicium?Loquar autem & ad vos publice turpiter agentes,ad infestantem,& iniuriam inferentem. Plagas intẽtas,quæso,& calcitras,& mordes, aper ferus & asinus agrestis es factus, nec confunderis, aut erubescis, dum efferaris, & propriam perdis generositatem. Nam etsi pauper es,es tamen liber:etsi manualis artifex, at Christianus,quinimo propter hoc ipsum quòd pauper sis,te quiescere oportet. Diuitum enim est pugnare,non pauperum:diuitum multas habentium bellorum necessitates. Tu vero diuitiarum voluptatem non habens, diuitiarum mala tibi accumulare non desinis, inimicicias scilicet,& contentiones,& pugnas,& fratrem suffocaꝰ, & angis, & palàm omnibus videntibus proturbas. Et non censes te magis deturpare,cum brutorum impetus imiteris,imò vero & illis fias peior?Omnia nãque sunt illis communia: etenim inter sese congregantur, & si-

mul ambulant:nobis vero commune nihil, sed omnia A confusa,pugnæ,contentiones, & inimicicię atque contumeliæ. Neque cœlum ad quod omnes cõmuniter sumus vocati,reueremur:neq; terram quam omnibus cõmunem deus reliquit,non ipsam denique naturam,sed omnia distrahens furor, & pecuniarum amor bacchatur. Non vides illum, qui decem talentorum milia de- Matth.18.c bebat,& post illorum remissionem conseruum pro cẽtum denariis suffocabat,quanta subierit mala, & qualiter immortali traditus sit supplicio? Nõ vereris exemplum?non times ne eadem & ipse patiaris? Nam & nos domino debemus multa, magnaq; debita: verũtamen sustinet, & longanimiter agit, nec nos vrget sicut ipsi conseruos nostros,nec angit,aut suffocat. At qui si vel minimam eorum partem à nobis exigere vellet, iamdudum periissemus. Hæc itaque considerantes charissimi, humiliemur,& debẽtibus nobis gratias habeamus.Nobis enim,si sapienter agamus, maximæ remissionis efficiuntur occasio: & si pauca dederimus, multa recipiemus. Quid itaque per vim repetis, cum sit opus illi etiã dare volenti cuncta remittere,vt à deo totum recipias? Nunc autem omnia facis,cogis, & contendis, vt tuorum tibi dimittatur nihil:& proximum quidẽ infestare videris,sed in teipsum ensem acuis, gehennæ supplicia accumulans. Si vero parumper hac in re sapiens fueris, mites tibi pœnas parabis. Etenim idcirco nos vult deꝰ à tali exordiri libertate, vt maiorem nobis plura retribuendi capiat occasionem.Quotquot itaque debitores habes tam pecuniarum,quàm peccatorum, liberis omnibus dimissis, deũ exige talis esse magnanimitatis retributorem.Nam donec illi quidem tibi debitores fuerint, deum non habebis debitorem: si illos vero dimiseris,deum poteris retinere, & talis sapiẽtiæ multa cum libertate retributionem exigere.Si enim homo prætereundo videns te reum detinentem, & illum quidem iubens dimittere,se vero pro eo spondens tibi rationem redditurum,post dimissionem se nolet ingratum exhibere,vtpote qui totum in se transtulerit:quo modo deꝰ multo & infinito plura non reddet,si propter eius prẽceptum nobis obnoxios,neque parum, neque multum accusatos, absolutos abire dimiserimus? Ne temporalem consideremus voluptatem, quæ nobis ex repetendis oritur debitis,sed damnum, quod hinc in futurum patiemur, in immortalibus nosipsos lædentes. Omnibus itaque facti sublimiores, his qui nobis obnoxij sũt, & pecunias,& peccata cõdonemus, vt nobis mites pœnas reddamus: quodq; per aliam virtutẽ potuimus cõsequi, hoc proximi contumeliã non reminiscendo cõ- D sequentes,æternis fruamur bonis,gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi,cui gloria & imperium nũc & semper,& in secula seculorum,Amen.

De vita recta. Homilia XXV.

NEMO sociatur Christo deliciis vacãs,& dormiens ac recubãs,charissimi: nemo lubricam hanc,& solutam degentium vitam,sed qui in tribulatione permanet,& tẽtatione, hic est illi proximus, qui angustam perambulat viam. Nam & ipse talem perambulauit:& propterea dicebat,Filius ho- Luc.9.g minis non habet vbi caput suum reclinet. Itaque noli dolere qui tribularis, cogitans cui sociaris, & quo modo per tentationes expurgeris, quantumq; lucrifacias. Nihil enim aliud est triste,nisi deum offendere. Quod cum absit,non tribulationes,non insidiæ,non quicquã aliud sapientem animam poterit cõtristare: sed quem-

Universidad de Deusto
Biblioteca

admodum si breuem scintillam in lacũ deieceris pro- A fundum,statim extinxeris:itidem & omnis tristiciæ superabundantia in bonam missa conscietiam extinguitur,& facile deletur. Propterea quidem & Paulus semper gaudebat:quoniam interius secundum deum confidebat,neque tot malorum capiebat sensum,sed dolebat quidem vt homo,non tamen cadebat. Sic & Abraham patriarcha erat in delectatione, multa passus tristia. Vide quæso: exciderat patria, difficilia longáque pertulerat itinera, in alienam profectus terrã, nec passum pedis habebat. Hinc rursum fames eum excepit,& migrare coëgit, & rursum famem vxoris rapina subsequitur, & mortis timor,sterilitas & bellum, pericula & insidiæ, & demum certaminum consummatio, vnigeniti & legitimi filij iugulatio tristis, & irreparabilis illa. Non enim quoniam prompte paruit,existimare debes eum sine dolore talia sustinuisse. Licet enim millies B iustus fuisset, sicut & erat, erat tamen homo, & naturæ iura gerebat. Veruntamen horum nihil eum prostrauit, sed tanquam generosus, & corona nobilis athleta, in his singulis prædicatus. Sic & beatus Paulus tentationũ imbres per singulos dies videns irruentes, tanquam in medio gaudens paradiso,lætabatur & exultabat. Sicut itaque qui tali gaudet gaudio, tristiciæ non est obnoxius:ita qui hoc non arripuit, omnibus est expugnabilis, & idem patitur, quale si quis arma gerens putrida, qualibet vulneretur percussione. Sed non ita vndique bene munitus: omne nanque telum ingruens repellit. Nam & omnibus armis fortior est delectatio, & huiusmodi tristem facere potest nihil, sed omnia generose sustinet. Quid enim igne peius? Quid continuis tristius tormentis? Siue quis infinitas amittat possessiones,siue filios,siue quodcunque, hoc est omnibus ad doloris ra- C tionem imperiosius. Pellem enim pro pelle, inquit, & omnia quæ homo habet,dabit pro anima sua. Et nihil potest esse doloribus grauius. Veruntamen auditu quoque vix tolerabilia,toleratu facilia fiunt, & desiderabilia per veram in deo voluptatem. Et si martyrem adhuc paulum spirãtem ex ligno vel sartaginibus tollas, tantam in eo repositam inuenies læticiam, quanta neque dici potest. Et quid patior,inquis, quòd nunc martyrij tempus non adest? Quid ais? Non adest martyrij tempus?nunquam profecto hoc abest,sed ante nostros semper est oculos,si vigilemus. Non enim in ligno suspendi,solum hoc martyrem facit. Nam si sic esset,extra tales coronatos Iob poneretur. Nec enim ante tribunal fuit constitutus,nec iudicis vocem audiuit,non vidit carnificem, neque suspensus in ligno, vel sublimis positus circa latera laniatus est, attamen multis marty- D ribus grauiora passus est. Et illorum succedentium sibi nunciorum voces omni plaga sæuius percutiebant, & eum vndique pungebãt, & innumeris tortoribus acerbius vermium illorum ora eum vndique corrodebant. Cui non itaque dignus hic sit martyri comparari? Innumeris equidem. Etenim per omnia pugnabat, & per omnia coronabatur,per pecunias,per filios,per corpus, per vxorem,per amicos, per inimicos, per seruos(nam hi in ipsius faciem insuebant)per famem,per cibos,per dolores, per fœtorem: per hæc, inquam, non vni, vel duobus,vel tribus, sed infinitis erat martyribus comparabilis. Nam præter quæ dicta sunt, tempus quoq; multam eius coronis affert accessionem,quòd scilicet ante legem,ante gratiam hæc passus sit, & ad mẽses quidem multos, & omnia cum excessu, & omnia simul ei mala ingruerint,& hoc,cum eorum quodque per se foret intolerabile. Nam multi quidem plagas sustinuerunt,pecuniarum vero iacturam non tulerunt: quin & pro eis flagris cædi maluerunt, & innumera mala pati, quàm earum aliquid amittere, & maior eis est visa plaga pecuniarum iacturæ. Itaque rursum & hic est alius martyrij modus,harum perditionem generose ferẽti. Et qualiter,inquiet aliquis,generose perferemus? Si dideris, quòd plura lucraberis, quàm amiseris, per vnũ gratiarum actionis verbum. Nam si iacturam audientes non tumultuemur,sed dicamus:Benedictus deus,multo plures diuitias inueniemus. Non enim tantum lucrabitur in pauperes diuitias distribuens, & circumiens vt egenos inueniat,& sua dispergens pauperibus, quãtum ipse per hoc verbum lucrifacies. Quoniam & ipsum Iob non tantum indigentibus domum aperientem admiror, quãtum pecuniarum rapinam cum gratiarũ actione ferẽtem obstupesco & prædico. Gratias igitur agamus,quoniam ex eorum numero qui salui fiunt, censemur: & quoniam cum ex operibus saluari non potuerimus,ex dei munere saluati sumus. Gratias vero reddẽtes,ne verbis hoc tãtum faciamus, verum & operibus, & actionibus. Hæc est enim vera gratiarum relatio,cũ hæc agamus,vnde deus glorificari debeat: cũ ea fugiamus, à quibus iam fuimus liberati. Nam si rege contumeliis affecto, cum pœnas luere deberemus, honorati fuissemus, & mox iterum affecissemus contumelia:tanquam ingratitudinis extremæ rei,maximã merito pœnam,& priore multo grauiorem dare deberemus. Nec enim tam ingratos contumelia prior,quàm altera post honorem,& multam officiositatem ostendit. Igitur illa fugiamus,à quibus iam fuimus absoluti. Nec ore tãtum gratias reddamus, ne de nobis quoque dicatur: Popu- Matth. Luc. 16. C lus hic labiis me honorat, cor autem eorum lõge abest Matth. à me. Quo modo nanque non sit absurdum, cum cœli enarrent gloriam dei, vt tu propter quem cœli deum glorificãtes facti sunt,talia facias,vnde propter te blasphemetur,qui te fecit deus? Propterea non ille tantum qui blasphemat, verũetiam tu iam es pœnæ obnoxius. Non enim cœli vocem emittentes deũ glorificant,sed alios per aspectum ad hoc inducentes, & tamen ipsi dicuntur cœli gloriam enarrare. Sic & vitam præferentes admirabilem, licet taceant, deum glorificant, cum alij propter eos ipsum glorificent: non enim tam ex cœlo redditur admirabilis,quàm ex vita pura. Cum itaq; gentiles alloquimur, nõ in medium cœlos adducimus, sed quòd homines feris peius dispositos angelorum æmulatores fieri persuasit. Et hanc dicẽtes mutationem, eorum obstruimus ora. Nam & cœlo longe melior homo, & potest eius ornatu splendidiorem animam possidere. Hoc nanque cum ad tantum tempus videatur, non multum persuasit. Paulus vero cum modico tempore prædicauerit,totum attraxit terrarum orbem: etenim animã habebat non minus cœlo trahere cunctos idoneam. Nam nostra quidem,nec terra quidẽ est digna,illius autem & cœlo comparanda. Hæc nãque stetit proprium custodiẽs terminum & regulam. Illius autem animæ sublimitas omnes cœlos superascendit, & cum ipso Christo conuersatur: & ipsius species erat talis,vt & Christus eam prædicaret. Stellas autem,cum fa- Actor. ctæ fuissent,admirati sunt angeli: hunc autem ipse demiratus est: Vas,inquiens,electionis est mihi iste. Et cœlum quidem nubes frequenter obducunt, animam vero Pauli nulla obruit tentatio, sed in tempestatibus firma meridie clarior apparebat: & similiter sicut ante nubium clarescebat concursum. Qui nanq; lucebat in eo,

Sol

Sol non tales emittebat radios, vt tentationum cõcur- A 2. Cor. 12. su obumbrarentur, quin tunc & amplius splẽdescebat: propterea quoque dicebat:Sufficit tibi gratia mea:virtus enim in infirmitate perficitur. Ipsum igitur imitemur,& si voluerimus, nihil erit etiã præ nobis hoc cœlum:nihil sol,nihil omnis mundus. Hæc enim propter nos,non nos propter hæc. Ostẽdamus nos esse dignos, propter quos hæc sunt creata. His enim si visi fuerimus indigni, quo modo digni regno videbimur? Et si sunt omnes digni solem videre, qui in dei viuant blasphemiam,indigni creaturis vti deũ glorificantibus, ipsum blasphemantẽs: quoniam filius contumelia patrem afficiens, seruorum ministerio fungi non est dignus. Et propterea multam quidem hæ nanciscentur gloriam, nos vero pœnas & vltionem dabimus. Quantæ fuerit itaque miseriæ,creaturam quidem propter te factam,in libertatem gloriæ filiorum dei formari: nos autem fa- B ctos dei filios, propter multum torporem in perditionem, & gehennam mitti, propter quos creatura illam magnam nanciscetur tranquillitatem? Ne igitur hoc accidat,mundam quidem habentes animam,talem eã conseruemus: quin & amplius eius nitorẽ intendamus: Esa. habentes vero sordidã,ne desperemus:ait enim, Si fuerint peccata vestra sicut vermiculus,quasi niuem dealbabo:etsi quasi coccinum,velut lanam albefaciam. Cũ vero deus promittat,ne dubites,sed illa fac,per quæ tales attrahere poteris promissiones. Innumera tibi commissa sunt mala,& scelera perpetrata:& quid hoc? Nõdum enim in infernum descendisti, vbi nemo confitebitur: nondum solutum est theatrum tuum, sed adhuc es intra stadium constitutus, & per extremam potes luctam omnes reparare iacturas. Nondum eò deductus Luc. 16. es, vbi dives torquetur, vt audias, quod chaos est inter C nos & vos. Nondum enim venit sponsus, vt aliquis oleum communicare timeat: adhuc emere potes, & reponere. Nec adhuc est qui dicat, Ne fortè non sufficiat Matth. 25. & nobis,& vobis:sed sunt qui vẽdant, multi nudi,esurientes, ægroti, carcere detenti: hos pasce,illos indue, vilita tacentes,& super fontes oleum manabit. Nondũ rationis ponendę dies aduenit. Vtere conuenienter tẽpore,& debitorum fac remissiones. Et centum debenti cados olei dicas,accipe scriptum tuum, & fac quinquaLuc. 16. ginta. Et in pecuniis, & in verbis, & in aliis fac similiter,illum imitans villicum. Et hęc,& tibi & tuis persuade. Adhuc enim es in potestate dicendi talia,nondum in necessitate conclusus, pro his alium rogandi, sed & aliis & tibi consulendi facultatem habes:cum autem illò migraueris, horum neutrum vtiliter facere poteris. Et merito: qui tantam enim accepit temporis occasio- D nem,& neque se, neque alterum adiuuit, quo modo iã in manibus iudicis constitutus hãc poterit assequi gratiam? Hæc itaque cuncta colligentes, salutem nostram instãter oremus, neque præsentis vitæ perdamus occasionem. Licet enim,licet inquã, & in extremis vitæ momentis deo se gratum reddere, licet & per testamẽtum probabilem fieri, non ita quidem sicut viuentem, licet tamen. Qualiter,& quo modo? Si cum necessariis tuis eum scribas hæredem, & ipsi quoque totius hæreditatis partem distribuas. Non eum viuens pauisti, saltem migrans,cum non es dominus vltra,da tuorum partẽ. Benignus est,nõ subtiliter tecum rationem ponet. Maioris quidem est desiderij, & amplioris præmij, si viuẽs eum pascas. Sed si hoc ei non exhibuisti, saltem ad secundum curre refugium. Cohæredem eum tuorum institue filiorum. Si autem & hoc negligis, cogita quòd pater ipsius te fecit eius cohæredem,& inhumanitatem dissolue. Quam enim habebis excusationem, si neque filiorum tuorum cõsortem facias, qui te cœlorum participem fecit, & propter te iugulatus est, & hæc, cum omnia quæ fecit,non debitum reddens fecerit, sed gratis exhibuerit? Tu vero post tot beneficia & debitor cõstitutus es:& tamen his se sic habentibus, tanquam gratiam accipiens, non tanquam debitum repetens, ita te coronat,& hæc cum eius bona sis accepturus. Des igitur ei pecunias tibi iam inutiles, & quarum non es dominus: & tibi regnum conferet tibi semper vtile futurum,& cũ eo simul omnia quæ hic sunt necessaria, largietur. Nam si filiorum cohæres fuerit, ipsis orbitatem releuat,soluit insidias,infestationes repellit, calumniatorum obstruit ora. Etsi ipsi testamenta tueri nequiuerint, ipse tuebitur, nec sinet discindi. Si autem & hoc permittet, omnia tamen per se cum maiori liberalitate expediet conscripta:quoniam semel est,dum scriberetur, honoratus: ipsum igitur hæredem relinque. Ad ipsum enim es transiturus, ipse tibi discutiet omnium hic gestorum iudicium. Sed sunt quidam tam miseri & ærumnosi, qui ne filiis quidem carentes hoc facere sustinent:sed parasitis,& assentatoribus, & illi vel illi sua distribuere malunt,quàm Christo,qui tot sibi beneficia contulerit: quibus quid esse possit stolidius? Hos enim si quis vel asinis,vel lapidibus comparauerit, nondum tamen aliquid eorum dementia, vel insensibilitate dignum protulerit. Nec vllam quis inuenire possit similitudinem, quæ furorem eorúmque possit insipientiam exprimere. Qualem enim veniam huiusmodi consequentur,quòd eum viuentes non pauerint,cum ad deũ migraturi,nec ex pecuniis,quarũ non sunt amplius domini,vel minimam ei partem largiri velint:sed tam hostiliter,& inimice sese gerant, vt nec ei iam inutilia sibi reddita communicent? Nonne vides quot homines nec hunc finem assecuti sunt, sed rapti migrauerunt? Tu vero deus & considerandi de congruis, & de rebus loquendi, & de omnibus quæ domi sunt, disponendi dominum constituit. Quam igitur excusationem habebis,cum & hanc ab eo gratiam accipies, beneficium prodideris,& quodam modo per diametrum fidei tuæ progenitoribus stes oppositus? Illi nanque viuẽtes quoque vendebant omnia, & portabant ante pedes Apostolorum:tu vero nec moriens vllam indigẽtibus præbes portionem. Melius igitur est, & multam præbens securitatem quòd viuus paupertatem corrigas. Sed si id efficere nolis, saltem moriẽs aliquid fac generosum: non multæ quidem est, in Christum charitatis tamen est. Nam etsi cum agnis præsidentiam non habebis, parum tamen non est,vel post illos constitui,nec cum hędis collocari,nec à sinistris. Si vero nec hoc feceris,quę ratio te liberabit,cum neque dei timor,neque quòd res posthac inutiles tibi futuræ sint, nec vt tutelam filiis relinquas,nec vt illic aliquam tibi præpares veniam, humanum te reddere possit? Propterea vos hortor, vt præsertim viuentes indigentibus maiorum vestrorum partem præbeatis: si qui vero tam pusillanimes sint, vt hoc non tolerent, huiusmodi vel ex necessitate fiant humani. Nam dum viuebas quidem,tanquam immortalis ita præsentia asserebas:nunc vero postquam didicisti quòd mortalis es factus, nunc saltem sententiam solue,& tanquam mortalis de tuis consulta, vel potius tanquam immortali vitæ perenniter fruendæ destinatus. Nam licet graue sit; &, horrore plenum quod dicendum est, dicere tamen oportet: Annumera seruis

Universidad de Deusto
Biblioteca

tuis dominum. Seruos manumittis, libera & Christum à fame, necessitate, vinculis & nuditate. Audiens horruisti, igitur horribilius, quando nec hoc ipsum facis. Et hic te quidem verbum languere coëgit: at cum eo migraueris, & his audieris multo grauiora, & irreparabilia videris tormenta, quid dices? Ad quem confugies? Quem vocabis auxiliarem & adiutorem? Abraham? at non audiet. Virgines illas? sed nec ipsæ tibi oleum tradent. Patrem, aut auum? sed nec horum quisquam erit dominus, licet sanctissimus sit, illam soluendi sententiam. His igitur omnibus animaduersis, soli domino qui tuum potest delere chirographum, & illam extinguere flammam, supplica & exora, & iam pascens redde propicium, & continue vestiens: vt & hinc bona cũ spe recedas, & eò translatus æternis fruare bonis, quibus vtinam detur nobis omnibus potiri, per gratiam & benignitatem domini nostri Iesu Christi, per quem, & cum quo patri gloria, simul & sancto spiritui, in secula seculorum, Amen.

Quòd ex minimis incipienda nobis sit virtus, & quòd non sit iurandum. Homilia XXVI.

SICVT ignis quanto plura corripit ligna, tanto fit vehementior: sic & studium, quanto plures pias rationes excitat, tanto magis aduersus cætera armatur: quale quod dico: Fuerunt in nobis quasi vepres, periuria, mendacium, simulatio, dolus, maleficium, conuicium, dicacitas, ridiculositates, turpiloquia, scurrilitates: rursum ex alia parte, auaricia, rapina, iniuria, calumnia, insidiæ: rursum mala cõcupiscentia, immundicia, intemperantia, fornicatio, adulterium: rursus inuidia, zelotypia, ira, furor, mali memoria, vltio, blasphemiæ, & mille talia. Si priora correxerimus, non illa tantum erunt correcta, verum & sequentia, propter præcedẽtia. Fortior enim iam efficitur ratio ad illorum subuersionem. Puta multum iurans si satanicam hanc consuetudinem reciderit: ei nõ hoc solum peractum est, verum & alia pietas est subintroducta. Non iurantium nanque nemo, vt arbitror, volet facile quicquam aliud mali facere, sed virtutem iam exhibitam reuerebitur. Sicut enim pulchrum gestans vestimentum, luto seipsum inuoluere confundit, similiter & hic. Ex hoc autem veniet ad id, ne irascatur neque percutiat, neque cõtumeliam faciat. Si semel enim parua præstiterit, totum expeditum est. Accidit autem & frequenter tale quid, vt qui semel aliquid emẽdauerit, rursum ex torpore in eadem decidat præcipitanter, & rem deinceps inexplicabilem constituat. Puta nos iurandi legem nobis constituimus, cauimus tres vel quatuor dies, post illos in necessitatem incidẽtes, collectum omne lucrum dissipauimus: in torporem iam & desperationem incidimus, sed non oportet abiicere, sed rursum studio contineri: ait enim, Qui ædificauerit, cum postea viderit destructum ædificium, segnior erit ad rursus ædificandum: sed nec ita torpere decet, sed adhuc studium arripere. Nobis itaque quotidianas ponamus leges. Interim à facilioribus exordiamur, ab ore nostro iurandi frequentiam amputemus, linguæ frænum ponamus, deum iuret nemo. Non est hic impendium, non est hic labor, non est hic temporis exercitatio: sufficit velle, & totum factum est: cõsuetudinis enim opus est. Precor & supplico studium hoc impẽdamus. Dic, inquam, mihi, si pecunias erogare iussissem, nonne prompte quisque pro viribus contulissetis? Si in extremo me periculo vidissetis, nonne de cartis resecantes, si modo fieri posset, dedissetis? In magno nũc quoque periculo sum, & tali, quòd etsi cum hoc & carcerem habitarem, vel infinitas acciperẽ plagas, vel in metalla relegarer, hoc plus non doluissem. Manum igitur porrigite. Cogitate nanque quantum sit periculum, nec hoc minimum posse præstari: minimum autẽ dico, quantum ad laborem spectat. Quid dicam, cum tunc accusabor? Quare non allocutus es? Quare non mandasti? Quare non statuisti legem? Cur inobedientes non cohibuisti? Non mihi satis est dicere, quòd admonui: verum & acriori, inquiet, opus erat increpatione. Nam & Heli admonebat (sed absit vt vos illius comparem filiis) & ille, inquam, admonebat, & dicebat, Nolite filij mei sic facere: nõ enim est bona fama quam ego de vobis audio. Sed procedens ait scriptura, Eo quòd non corripuerit filios suos, eo quòd non acriter, neque cum increpatione hoc fecerit. Quo modo enim absurdum non est, in Iudæorum quidem synagogis tam validas esse leges, etsi magister præcipiat, omnia fieri: nos autem hic ita contemni, & abiici? Non est mihi gloriæ meę solicitudo (gloria nanque mea est probitas vestra) sed salutis vestrę. Quotidie clamam⁹, instruimus, auribꝰ vestris insonãtes, & qui audiat, nemo, nihilq; vehemẽtius præferimus. Timeo ne huius magnæ, sed inutilis humanitatis in futura die rationem reddere cogamur: & ideo magna & clara voce prædico omnibus & protestor, talem operantes præuaricationem, quæ sunt à malo loquentes (iuramẽtum est huiusmodi) ne limina quidem Ecclesiastica tangant. Tempus autem præfinitum vobis præsens sit mensis, in quo corrigamini. Ne nanque mihi dicas, quòd negociorum te necessitas vrgeat, quoniã non credo, interim sodales præcide. Scio quòd multi nos ridebunt, sed melius hic nunc rideri, quàm tunc lugere. Ridebunt autem, quotquot insaniũt. Quis enim quæso mente non carens, mandatum seruari ridebit? Quod si ridebunt, huiusmodi non nos, sed Christum ridebunt. Horruistis dictum audientes. Sciebam & ego: itaque si ego quidem hãc legem tulissem, mei foret derisio: si vero legislator alius est, ad eum peruenit subsannatio. Et Christus quondam fuit insputus, & in capite colloq; percussus, & colaphis cæsus. Hæc nunc quoque sustinet: & non immerito gehẽna propter hoc præparata est, propterea vermis qui non moritur. Ecce iterum dico & protestor: Qui vult rideat: qui vult subsannet: ad hoc positi sumus, vt derideamur & subsannemur, & omnia patiamur: purgamenta mundi sumus, iuxta beatum Paulum. Si quis hoc mandatum præstare negat, velut tuba quadam per sermonem prohibeo Ecclesiæ limina talem ascendere, licet princeps, licet ipse sit diademate redimitus: vel à presulatu me deiicite, vel manentem periculis concludere nolite. Hanc ascẽdere cathedram non tolero, nisi magna præstaturus: nam si quid tale fieri non potest, melius in imo stare. Nam principe, qui subditis nil prosit, miserius nihil. Conuertite iam vosmetipsos, & attendite, quæso, & nosipsos simul erigamus, & aliquid omnino melius accedet. Ieiunate, orate deum, & nos vobiscum, vt pestiferam hanc euellatis consuetudinem. Nil arduum est vos orbis terrarum fieri præceptores: nõ est parum vbique diuulgari, quòd in tali ciuitate nullus est, qui iurandi consuetudine teneatur. Quod si fiat, non tantum vestrorum accipietis meritorum mercedẽ. Quod enim ego sum vobis, hoc vos orbi terrarum efficiemini. Omnino & alij vos imitabuntur: omnino vos lucerna eritis super candelabrum posita. At inquies, Hoc est ne totum? Hoc nõ est totum,

est totum, sed aliorum principium. Qui non iurauerit, & ad reliquam omnino pietatem peruenerit & volens, & inuitus, & erubescens, & timens. At inquies, non tolerant multi, sed resiliunt. Sed melius est, vnum esse qui domini voluntatem faciat, quàm impios mille. Ex hoc enim omnia subuersa sunt, omnia confusa, quòd velut in theatris multitudinem quærimus, non probatã multitudinẽ. Quid enim, rogo, turba prodesse poterit? Vis discere, quòd multitudo sancti sunt, non multi? Educite ad bellum decies cẽtena milia, & vnum sanctum: videamus quis plura præstabit. Iosue xi. Iesus Naue filius in pugnã descendit, & solus omnia gessit: alij vero nihil profuerunt. Sed potes si vis videre, quòd multa turba, charissime, cum dei voluntatem non faciat, nihilo ab his qui non sunt, differat. Opto igitur & volo, & libẽter etiam mactari sustinerem, vt multitudine decorarem Ecclesiam, sed multitudine probabili. Si vero nequit hoc fieri, paucos ipsos probabiles esse volo. Non videtis quòd melius est, vnum habere preciosum lapidẽ, quàm multos obolos? Nonne videtis, quòd melius oculum vnum habere sanum, quàm hoc hebetato multa pinguedine premi? Nonne videtis, quòd melius est ouem vnam sanam habere, quàm decem milia scabie repleta? Non cernitis, quòd filiorum bonitas cum paucitate, quàm filiorum multitudo cum malicia melior est? Non cernitis, quòd in regno quidem pauci, in gehenna vero multi? Quid mihi cum multitudine? Quæ vtilitas? nulla, sed potius aliis detrimentum. Idem enim est, quale si quis, cum liceat incolumes decem habere, vel ægrotantium decem milia, introducat decem valentes. Multi nihil boni facientes, quid aliud nobis præbebunt, quàm pœnam, & in præsenti ignobilitatem? Nemo nãque, quòd multi simus dicet, sed quòd inutiles, arguet. Hoc sanè nobis semper dicũt, cum dixerimus, quòd multi simus, at mali inquient. Ecce rursum prohibeo claraq; voce proclamo, nemo risum esse putet. Arcebo siquidem & prohibebo non obtemperantes: & donec in hac sedebo cathedra nullam ipsius iustificationem omittam. Si quis detraxerit, iã insons ero: sed donec obnoxius sum, despicere non possum, non propter meam pœnam, sed propter salutem vestram: vehemẽter enim vestram cupio salutem, & pro ea multum affligor & doleo. Sed obedite, vt & in præsenti, & in futuro magnam accipiatis mercedem. Eia vero iã videamus qua ex causa subrepsit iuramentum, & quamobrem esse concessum videatur. Dicamus ab initio, repetentes ipsius originem, & quando sit ortum, & qualiter, & à quibus. Vobis pro obediẽtia narrationem retribuamus. Nam correctum quidem audire dignum est, & philosophari necessariũ. Nondum vero mutatum, nec sermonem audire quidẽ dignum est. Qui fuerunt Abrahæ tempore multa fecerunt fœdera, victimasq; mactauerunt, & obtulerunt sacrificia, necdum erat iuramentum. Vnde igitur irrepsit iuramentum? Cum mala creuissent, cum sursum & deorsum confusio facta fuisset, cum ad idolorum seruitutem declinassent, tunc, inquam, tunc, cum infideles iam apparerent, testem inuocabant deum, tãquam dignum dantes dictorum vadem. Hoc enim est iuramentum, morum infidelium vadimonium, vt non nisi cũ sponsore credatur, & spõsore quidem magno. Propter multam enim incredulitatem non hominem volunt sponsorem, sed deum. Secundum & idẽ exigentis iuramentum crimen, si de commerciis hæsitans deum in sponsionem trahat, & dicat se non abscessurum, nisi capiat illum. O ingentem insensibilitatem, ô contumeliam:

qui vermis es, & terra, cinis & fumus, dominum tuum citas in vadimonium, & illum trahere cogis? Dic mihi, si seruis vestris inter se contendentibus, & sibi fidem non habentibus, diceret conseruus se prius non crediturum, quàm communem dominum sponsorem acciperet: nonne multa tulisset verba, didicisset q; quòd ad alia domino sit vtendum, non ad huiusmodi? Quid dico conseruum? Si nãque venerabiliorem virum elegisset, nonne contumeliam id existimasset? Sed ego nolo, dices: & bene. Nec illum itaque cogas, quoniam hoc & in hominibus obseruatur. Si dixerit, illum do sponsorem, tu ne toleres. Quid igitur, inquis, datum amittam? Non hoc dico, sed ne deum afficere contumelia toleres: propterea quòd magis cogens, quàm iurans ineuitabilem subit pœnam. Similiter & exigente nullo iurans. Et quod peius est, pro singulo quisque iurãs obolo, pro minima accessione, pro iniuria, & hæc quidem cum absint periuria. Quod si periurium quoque subsequatur, omnia sursum agit & deorsum, tam qui cepit, quàm qui dedit. Sed aliqua sunt, inquis, quæ ignorantur. Et hæc prouidens nihil negligenter agas: si vero negligenter agis, à temetipso pœnas & mulctam exige. Melius est ita damnari, quàm aliter. Dic mihi quæso, trahens hominem in iuramentum, quid expectas? vtrum vt peieret? Sed hoc est extremæ dementiæ, & in caput tuum pœna conuertetur. Melius est te pecunias amittere, quàm illum perire. Quid hoc cum iactura tua, deiq; contumelia facis? Fere talis est anima, & impij viri. At non peieraturum expectas? Igitur & absque iuramento crede. Sed multi sunt, inquis, qui sine iuramento defraudare voluerunt: non autem cum iuramento. Teipsum decipis homo. Homo furari solitus, & iniuria proximum afficere, neque iuramentum frequenter pessundare dubitauerit. Quòd si fuerit in iurando reuerens, & in ferenda iniuria multo magis erit. Sed inuitus id patitur, igitur venia dignus. Sed quid de talibus loquor iuramentis, forensia prætermittens? Illic enim tale nihil dicere potes. Nam pro decem obolis iuramenta fiunt, atque periuria. Quoniam enim superne fulmen non venit, quoniam omnia non subuertuntur, stetisti continens deum, vt olera emas, & calceamẽta, pro modico argento vocans eum in testimonium. Ne tãdem, ne propterea quòd non punimur nos ne peccare quidem cogitemus. Illud est misericordiæ dei, non virtutis nostræ. Iura per filium tuum, iura per teipsum: dic, ita non carnifex meis instet lateribus: sed times: lateribus itaque tuis deus est ignobilior, capite tuo vilior? dic, ita non debiliter. Et Christus quidem nobis tantum parcit, vt & per proprium caput iurare prohibeat: nos autẽ tantum paruipendimus dei gloriam, vt eum passim trahamus. Nescitis quid sit deus, & quali debeat ore vocari? Quòd si de quopiam probo quidem viro loquamur, dicimus: os tuum ablue, & ita commemora: nunc vero nomen super omne nomen venerandum, in omni terra admirabile, quod audientes dæmones horrent, temerarie circunferimus: ô consuetudinem. Et ex hac factum est paruifaciendum. Nepe si cui per sanctam domum iurandi necessitatem imponas, tanquam horrendum conflaris iuramẽtum, ita remanes affectus: & vnde tam horrendum esse videtur, nisi quòd illo quidem passim vtimur, hoc autem minime? Nonne enim dum deus nominatur, oporteret horrere? Et apud Iudæos quidem tam venerandum erat ipsius nomen, vt in laminis scriberetur, & nemini literas ferre liceret, nisi sacerdotum principi: nunc autem velut quiddam vul- Exod. 28 f

gare,

Universidad de Deusto
Biblioteca

gare,sic ipsius nomen circunferimus. Si simpliciter deũ A
nominare non est fas omnibus, in testimonium etiam
eum vocare quantæ,quæso,sit audaciæ?quantæ insanię?
Nam si cuncta forent *abiicienda, nónne oportebat
prompte dimittere? Ecce dico,& protestor:hæc foren-
sia corrigite iuramenta superflua,& ad me cuncta per-
ducite.Ecce præsentibus vobis ad ædium sacrarum cu-
stodiam deputatis impero,moneo & iubeo, nemini o-
ciose iurare licere: immo vero nec aliter,sed vt ad me
perducatis,quidcunque sit:quoniam & hęc ad nos vsq;
peruenire oportet, tanquam ad paruulos pueros (absit
pudor)à quibus adhuc opus habetis discere. Ne sacram
attingere mensam audeas, cum non sis initiatus: sed
quod etiam peius est, tu initiatus sacram audes mẽsam
contingere,quam nec omnibus fas est sacerdotibus tã-
gere,& ita iurare? Tu vero nec pueri quidem caput tã-
geres. Abiens autem mensam tangis, & non pauescis? B
Timuisti tu:tales ad me perducas,ego iudicabo,& am-
bos lætos remittam. Quod vultis,facite: legem pono,
ne prorsus iuretis. Qualis est salutis spes, nobis omnia
sic exhaurientibus? propter hócne chirographa, prop-
ter hócne commercia, vt tuam ipsius animam mactes?
Quid tantum lucraris,quantum perdis? Peierauit,& il-
lum & temetipsum perdidisti: sed non peierauit, & ita
quoque perdidisti, mandatum cogens præuaricari.
Hũc ex anima morbum pellamus, interim ex foro sub-
moueamus, ex venalibus tabernis,& reliquis officinis,
& maior erit vobis quæstus. Ne cogitetis vos per diui-
narum legum præuaricationes vitæ necessaria compa-
rare. At inquies, non credit. Nam & hoc interdum à
nonnullis audiui, nisi mille iurauero sacramenta,non
credit. Tu es horum causa,qui facile iuras: quoniam si
id non faceres, sed omnibus constaret, quòd non iu- C
res,mihi crede dicenti,quòd his qui mille deuorant iu-
ramenta, maiorem ipse fidem solo nutu inuenires. Ec-
ce enim,quæso,cui magis credatis:an mihi nihil iuran-
ti, an iurantibus?at inquies, Tu princeps & Episcopus
es.Quid igitur,si probauero quòd non propter hoc so-
lum?In veritate,quæso,mihi respondete:Si continue iu
rarem, & semper: nunquid mihi prodesset præsulatus?
Nequaquam. Vides quòd non propterea? Quid vero
prorsus lucreris, dic mihi? Paulus esuriebat: & tu velis
potius esurire, quàm ex dei mandatis aliquod præteri-
re.Quid tam incredulus es? Tu igitur eliges cuncta fa-
cere & pati ne iures, & ipse te non remunerabit? Et qui
periuros & peieratores quidem quotidie pascit, te fami
tradet, quoniam eum audisti? Omnes sciant,quoniam
in hanc Ecclesiam conuenientium qui iuret est nemo.
Et ex hoc fiamus manifesti,non tantum à fide: Et hoc à D
gentilibus, & omnibus nos discernens habeamus. Ca-
piamus ex cœlis signum. Vt vbique tãquam regius grex
appareamus, ab ore & lingua interim dinoscamur: si-
cut Barbari,sicut Græce loqui scientes, ita differamus à
Barbaris. Dic enim mihi,aues quæ dicuntur psitaci,vn-
de noscuntur? Nónne humano more loquendo? Et
nos itaque loquendo,sicut Apostoli,noti fiamus loquẽ-
do sicut angeli. Si quis dixerit,Iura:audiat,quòd Chri-
stus prohibuit,& non iuro. Hoc omnem inducere vir-
tutem idoneum est. Quædam est pietatis ianua, via ad
religionis studium perducens, & quædam est palæstra.
Hæc custodiamus,vt & futura bona consequamur, gra
tia & benignitate domini nostri Iesu Christi, cum quo
patri simul & sancto spiritu gloria,imperium & honor
nunc & semper,& in secula seculorum,Amen.

De iuramentorum abstinentia.
Homilia XXVII.

SICVT in prælio ex tessera & amici & hostes
discernuntur: ita quidem & in nobis fiat cha-
rissimi (nã & nunc in bello sumus) vt & pro-
prios agnoscamus fratres. Quantum enim bo
ni est, hoc esse nobis indicium, & hic & in aliena reli-
gione? Qualis est hæc armatura contra diaboli caput?
Os enim iurare nescium,nec coniiciari nouerit. Tan-
quam ex aliqua domo, sic ex lingua hunc ignem eiice,
ignem extrinsecus trahe, ne des illi respirationis ali-
quantulum,vlcus reddas imbecillius: redde rogo vt &
aliam vobis erogem disciplinam. Hac enim nondum
expedita ad aliud venire non audeo.Hoc cum diligen
tia vobis expediatur, & meriti sensum capietis, tunc &
alias vobis afferam leges: imò vero non ego,sed Chri-
stus.Hoc bonum in anima vestra plantate, & paulatim
eritis paradisus dei, illo longe melior paradiso: nec e-
nim apud vos serpens, nec arbor letalis, nec aliud hu-
iusmodi quicquam. Hanc in profundo cõsuetudinem
fugite.Si hoc factum fuerit, non vos præsentes tantum
vtilitatem capietis,verũ & omnes qui sunt in orbe ter-
rarum.Nec illi soli,verum & post eos futuri. Bona nã-
que consuetudo introducta, & ab omnibus custodita,
in multa prorogabitur tempora. Nec vllum tempus eã
explodere poterit. Si quidam in sabbato ligna colli- Num.
gens,lapidibus obrutus fuit: qui tali collectione multo
peiora committit, & peccatorum colligit sarcinã(hæc
enim est peccatorum copia) quid sustinebit? imò vero
quid non sustinebit? Multum à deo capietis auxilium,
si hoc vobis fuerit enauatum.Si dixero,Ne contumeliã
inferas, statim iram in medium mihi producis: si dixe-
ro,Ne inuideas,aliam proferes excusationem.Hic nihil
huiusmodi dicendum habes.Propterea à facilibus ince
pi, quoniam & in omnibus artibus ita quis & ad maio-
ra venerit,multo prius discens faciliora. Scietis quàm
facile sit hoc, cum ipsum dei gratia perfeceritis, & aliã
acceperitis legem.Date mihi contra Gentiles & Iudęos
fiduciam,& super omnia coram deo: Ita rogo per cha-
ritatem,per parturitionẽ, qua vos parturiui filioli mei. Gal.
Quod autem sequitur,non inferam,quos iterum partu-
rio: nec illud dicam donec formetur Christ9 in vobis:
sed alia vobis dicam, Fratres mei charissimi,& deside-
rati,gaudium & corona mea: credite enim mihi,quòd
non falsa dicam. Si quis innumeras gemmis contextas
coronas regales capiti meo nunc imposuisset, non ita
lætatus fuissem,sicut profectu vestro gratulor:quinimo
nec regẽ ita gaudere reor, vt ego super vobis gaudeo.
Si quis omnes gentes secum bellum gerentes superans
rediisset, & cum regali corona plures accepisset coro-
nas,& alia diademata victoriæ signa,non ipsum ita pu
to gauisurum trophæis fuisse,sicut ego profectu vestro:
tanquam enim innumeras in capite gerens coronas,sic
exulto:& meritò.Si nanq; dei gratia hæc vobis est cor-
repta consuetudo,innumera profligastis prælia, & illo
longe difficiliora contra dęmonas improbos,aduersus
superbos luctati,& pręliati,per linguam,non gladium,
sed per voluntatem. Videte, quanta perfeceritis, si mo-
do expediatis.Primum malam exciditis cõsuetudinem:
secundo prauam subuertitis cogitationem, ex qua sunt
omnia mala,ne cogitetis esse rem indifferentem, & ni-
hil nocere: tertio furorem auariciamq; compresseritis.
Hæc enim omnia parit iuramentum. Verum ex hoc ad
alia merita multam capietis occasionẽ. Sicut enim pue
rorum elementa discentes,non illa tantũmodo discũt,
sed in

sed in illis legere paulatim docentur:itidem & vos.Nõ A
vos amplius improba fallet cogitatio, neq; dices quòd
hoc indifferens sit,neque iam amplius ex consuetudine
loquemini,sed aduersus omnia generose consistetis.Po
suimus legem,imò vero non nos posuimus,ablit: ait e- Matt.23.a
nim, Nolite vocare magistrum super terram. Legem
tulit Christus,ne quis iuret. Quid actum est, quæso, de
hac lege? Non enim de hoc loqui desinam,ne forte cũ
rursus venero, sicut ait Apostolus, non parcam. Nun- 2.Cor.13.d
quid fuistis circa negocium solliciti? Nunquid curastis?
Nunquid vllum nobis est exhibitum studium? An rur-
sus eosdem attingemus sermones? At potius, siue factũ
est,siue secus,iisdem vtamur sermonib9: vt si nil actum
est,curam geratis: si vero soliciti fuistis, rursum id sta-
bilius operemini, & alios hortemini. Vnde nobis igi-
tur, vnde loquendi sumendum principium? Vultis à
testamento veteri? Hoc enim pudoris est nostri, quòd B
quæ sunt in veteri testamento, quæ transcendere par
erat,nec ista custodiamus: nos enim de his audire non
oportebat (hæ nanque sunt Iudaicæ vtilitatis denun-
ciationes) sed illa perfecta fuerant audienda.Abiice pe
cunias, sta generose, & animam expone pro prædica-
tione, deride cuncta quæ sunt super terram, nil tibi sit
cum præsenti vita commune. Si quis iniuriam intule-
rit,benefac:si quis oppresserit,benedic: si blasphemaue-
rit,honora, omnibus esto superior. Hæc & huiusmodi
decebat audire.Nunc autem de iuramento differimus.
Et idem est, ac si quis philosophari debentem ab illis
abstrahens præceptoribus, syllabas adhuc, & alphabe-
tum legere cogat. Cogita quæso, quanta sit ignomi-
nia, quempiam hominem prolixam habẽtem barbam,
& baculum gestantem,& exomida indutum, cum pue-
ris ad præceptores ingredi, & eadem cum illis discere: C
nónne multus erit risus? sed maior hic noster. Non e-
nim quantum est philosophiæ, & literarum interual-
lum,tantum est Iudaicæ conuersationis, & nostræ dis-
crimen:sed quantum est angelorum & hominum. Dic,
quæso, si quis angelum ex cœlo deductum hic stare iu-
beret,ac nostros audire sermones, tanquam ex hoc in-
stituendum: nónne pudor & risus esset? Si vero de his
doceri ridiculum est,at his nec attendere quidem:quã-
tum erit condemnationis,quantus pudor, quòd etiam
Christiani de fugiendo docentur iuramento? Attamẽ
toleremus, ne magis quoque rideamur. Eia itaque vo-
bis ex veteri loquamur hodie testamento: quid vero
dicit? Iuramento ne assuefacias os tuum, nec nomini
sancto familiaris fias. Quare? Sicut enim seruus tortus,
inquit, continue à liuore non mundabitur, ita neque
iurans. Vides sapientis huius prudentiam? Non dixit, D
Iuramento ne tuam assuefacias mentem, sed os tuum:
totum enim est oris,nam facile corrigi potest.Consue-
tudo enim est,quæ iam sine voluntate patratur. Verbi
gratia, Multi thermas ingressi, cum primum fores
transcenderint,signantur. Hoc nouit manus, vel nul-
lo iubente,& ex consuetudine facere. Rursum accensa
lucerna,mente frequenter aliquid aliud operante,ma-
nus signum facit. Ita quidem & os non cum anima lo-
quitur,sed ex consuetudine: & in lingua totum est po-
situm. Nec sancto nomini familiaris fias. Magnum
quid insinuauit, Nominationi, inquit, sancti ne con-
suescas, Sicut enim seruus qui continue torquetur, à
vibice & liuore non purgabitur,ita neque iurans. Non
hic periurium dicit,sed iuramentum excidit,& ipsi sta-
tuit vltionem: igitur iurare peccatum. Nam vere talis
est anima,tantis est confossa vulneribus, tantis liuori-

bus,sed non vides?Hoc autem est malum. Atqui potes,
si velis videre. Deus tibi dedit oculos: talibus videbat
Propheta qui dicebat: Putruerunt & corruptæ sunt ci- Psal.37.a
catrices meæ,à facie insipientiæ meæ. Deum contemp-
simus,sanctum odimus nomen, conculcauimus Chri-
stum,pudorem soluimus: Diuini nominis cum reuerẽ-
tia meminit nemo. Quòd si alicuius etiam ad nomen
exurgis, deum vero tam continue, tanquam nihil vo-
cas? In orationibus voca, voca eum ad inimici benefi-
cium,voca ad animæ tuæ salutem:tunc aderit,tũc eum
lætificabis,nunc autem irritas. Voca sicut eum Stepha- Act.7.g
nus inuocauit:quid dicens? Domine ne statuas eis hoc
peccatum. Voca,sicut vocauit eum Helcanæ vxor cum 1.Reg.1.a.b
lachrymis. Non prohibeo, sed vehementer exhortor.
Illum voca,sicut & Moses vocauit,& clamabat pro eis Exo.32.g
orans, qui eum expulerant. Et tu quidem, si cuius sine
honoris titulo memineris venerabilis viri, contumelia
facta est: Deum autem circunfers opportune importu-
ne in sermonibus tuis. Non prohibeo deum in mente
semper habere,imò magis precor & volo: tamen non
aliter quàm illi placet,sed laudãtem, sed honorantem.
Magna nanque nobis hoc contulit bona, si cum & a-
pud quos opus est,tantum eum vocemus. Quare, quæ-
so,sub Apostolis quidem virtutes edebantur, sub nobis
vero nequaquam,cum idem sit deus,idem nomen?Sed
non est par vsus. Illi nanque in illis solis quæ commo-
rauit, illum duntaxat vocabant: nos autem non in
his,sed in aliis. Si vero nõ credit,& ideo iuras, dic qui-
dem,crede: veruntamen si vis per teipsum iura. Quod
non legem Christo contrariam ferens dico: Ablit: ait
enim,Sit in vobis,est est:&,non non:sed vobis conde- Matt.5.f
scendens,vt magis in hoc vos inducam,& à tyrannica
reducam consuetudine.Quot in aliis probabiles ex his
rebus perierunt? Vultis discere,quare priscis iuramentũ
cõcedebatur? nam nec illic peierare fas erat:quoniam
per simulacra iurabant.Non confundimini in his legi-
bus permanere, in quibus indulgebatur illis infirmis?
Quoniam nunc quoque si gentilem accepero, non illi
statim hoc iniungo,sed interim scire Christum admo-
neo.Fidelis vero qui credidit & audiuit,si debet eandẽ
exigere cum gentili indulgentiam,quid vtilitatis?quid
emolumenti?Sed cõsuetudo res difficilis, & vix abstra-
hi potest. Itaque quoniam est tanta consuetudinis vio-
lentia,eam in alteram transfer consuetudinem. Et quo
modo,inquies,potest fieri?quod sępius dixi,id nũc quo-
que dico. Sint multi censores,sint inquisitores, & pro-
batores multi:dic mihi,Si tegimen inuersum imposuis-
ses,nónne puerum corrigere iubes, nec ab illo moneri
confunderis, cum illud quidem non multum sit dede- D
cus? Hic autem in anima detrimentum patiens,ab alio
corrigi erubescis. Et circa vestimentum quidẽ ornan-
tem sustines seruum, & subligantem, animam autem
non sustines ornantem? Sit & seruus horum magister,
sit & filiolus,sit & vxor,& amicus,affinis & vicinus. Si-
cut enim fera, quæ ex omni parte agitatur,fugere non
potest:sic & tot habentem custodes,tot increpantes, cũ
vndique pulsetur,non licet non cauere. Et primo qui-
dem die hoc ægre feret,& in secũdo & tertio:deinceps
vero facilli mum erit, & post quartum neq; negocium
hoc existimabit.Experientiam facite, si non creditis,cu
ram geratis quæso.Non est vulgare peccatum,vel me-
ritum:sed vtrinque magnum est, & bonum & malum.
Opus est autem periurij detrimentũ ex scriptura quoq;
veteri manifestemus. Falx,inquit,volans erat longitu- Zach.5.a
dine cubitorum viginti, latitudine cubitorum decem.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Volans velocissimum vltionis incursum significat iu- A ramenta sequentem. Multorum vero cubitorum latitudo & longitudo vehementiam indicat & magnitudinem malorum. At ex cœlo volare, ex superno tribunali sententiam ferri. Falcata vero forma ineuitabile supplicij sortem. Sicut enim quocunq; falx incurrerit, non solum secum arripit, verum & caput amputat: itidē & pœna iurantibus ingruens est difficillima, nec prius absisteret, quàm quod suum est, obiret: quòd si iurates euadimus, ne cõfidamus: ad nostrum enim malum hoc fit.

Acto.5.a Nam quid censetis? quot post Ananiam & Sapphiram eadem, quæ illi sunt ausi? quo modo igitur eadem non sunt passi? Nõ quoniam ipsis ignotum sit, sed quoniam maiori differuntur malo. Multa nanq; perpetrãtes, nec dantes pœnas, terreri magis & timere debent: augebũtur enim eis supplicia propter impunitatem & dei longanimitatem. Ne hoc itaq; videamus, quòd non puni- B mur, sed ne peccauerimus: si vero peccãtes non pœnas damus, potius pauere debemus. Dic mihi, si quẽ habeas seruum, & illi tantum mineris, & verbera non infligas: quando magis timet, quando fugit, quando pedibus elabitur, nónne quando duntaxat minaris? Vnde & alter alterũ admonemus, non continue minari, ne timor magis animam cõturbet, & plus quàm plagæ dissipet: illic enim ad tempus est vltio, hic autem continua. Ne igitur, quòd nunc falcis mala patiatur nemo, respicias: sed illud cogita, si talia facit, quoniam multa nunc fiũt, qualia in diluuio: sed diluuium factum non est: gehẽna enim & vltio promissa est. Multi perpetrant, qualia Sodomorum ciues, sed ignis pluuia non descẽdit: igneus enim paratus est fluuius. Multi Pharaonis scelera cõmi serunt, sed Pharaonis pœnas non dederunt: nec in mari rubro sunt submersi, quoniam pelagus eos expectat C abysi, vbi non cum insensibilitate supplicium, nec licet suffocari: sed amplius est necesse torqueri, assari, strangulari, consumi. Multi Israëlitica sunt aggressi, sed eos serpentes non momorderunt, manet autem eos vermis qui non moritur. Multi Giezi peccata perpetrarũt, neq; tamen lepra respersi sunt: eos enim manet pro lepra in binas partes secari, & poni cum hypocritis. Multi quoq; iurauerunt & peierauerunt: si vero fugerunt quoque ne confidamus: imminet enim dẽtium stridor. Et hic quidem multa patientur incommoda, licet nõ confestim, sed post alia peccata, vt & grauior sit vltio. Quoniã & nos frequenter à minimis occasionem capientes, & pro magnis totum luimus. Itaque cum aliquid tibi cõtigisse videris, illius peccati tui reminiscere: hoc & Iacob filiis accidit. Recordamini fratrum Ioseph, fratrem suũ vendiderunt, iugulare tẽtarunt: vel potius ipsa promp- D titudine iugulauere, deceperunt, contristarunt senem, nihil pluribus post annis passi sunt, tandem vero in extremum periculum inciderunt, & huius reminiscuntur criminis. Hoc itaque valde sapienter efficitur. Nam audi quid dicãt, Et merito: in peccato enim sumus de fratre nostro. Itidem & tu, cum aliquid acciderit, dicas: Etiam in peccato sumus, quoniam Christum nõ audiuimus, quociam iurauimus, iuramentorum frequẽtia & periuria super caput meum venerunt. Confitere: nã illi quoque confessi sunt, & salui facti. Quid enim & si nõ statim ingruit vltio? Nam & Achab propter Nabuthe nõ statim post peccatum passus est ea quæ pertulit: quare autem hoc fit? Da tibi temporis præfinitionẽ, vt ablui possis: cum vero perseueraueris, tunc demum pœnã infligit. Vidistis quid patiantur mẽtientes? Intellexistis quid patiantur peierantes? Intelligite & recedite. Nõ licet iurantem non peierare, & volentem, & inuitum, nõ licet peierantem saluum fieri. Vnum potest periurium omnia cõsumere, & vniuersam nobis vltionem inferre. Propterea animaduertamus, & nobis caueamus vt hinc vltionem euadentes, dei misericordia digni censeamur, gratia & miserationibus vnigeniti eius, cũ quo patri, simul & spiritu sancto gloria potestas & honor, nunc & semper, & in secula seculorum, Amen.

De fugiendis iuramentis, & quòd deo gratias agere debemus, licet in paupertate degamus. Homilia XXVIII. super Matthæum ex cap. V

SI regnum assequi volumus, dilectissimi, plus aliquid antiquis exhibeamus mãdatis, quippe cum non alitet cœlestia consequi liceat. Nam si ad eandem antiquorum mensuram peru- *Matth.* nerimus, extra cœli vestibula remanebimus. Nisi enim abundauerit iusticia vestra plus quàm scribarũ aut pharisæorum: non intrabitis in regnum cœlorum. Et tamẽ licet tot minæ propositæ sint, sunt quidam, qui non solum illam non transcendunt iusticiam, verum & ab ea deficiunt. Non enim solum iuramenta non fugiunt, verum & peierant: non tãtum lasciuum non declinant aspectum, verum & ipsam improbam actionem incidunt, & alia reliqua prohibita sine doloris aggrediuntur sensu, vnum solum vltionis diem expectantes, & quando supremam patratorum pœnam dabunt: quod eorum solum est, qui in nequicia vitam transegerunt: illos enim oportet desperare, nec aliud quid, quàm supplicium iam expectare. Qui enim hic adhuc sunt, & pugnare poterunt, & vincere, ac facile coronari. Ne titubes igitur ô homo, neque bonam soluas promptitudinem: nec enim grauia sunt quæ præcipiũtur. Quis, quæso, labor iuramentum fugere? Nunquid enim est pecuniarum impensa? Nunquid sudor & ærumna? satis est tantummodo velle, & totum actũ est. Si vero mihi cõsuetudinem obiicis: propter hoc ipsum maxime facilè meritum esse dico. Si te nanq; in aliam transtuleris cõsuetudinem, totum præstitisti. Cogita saltẽ, quòd apud gentiles multi balbutientes, multa meditatione linguã sibi claudicãtem correxere. Alij autem humeros inepte se motantes & reducentes, iugiter apponentes ensem restituerunt. Postquam enim per scripturas nobis non potest persuaderi, ab externis monere vos cogor. Hoc *Hiere.* & deus apud Iudæos faciebat, dicens: Ite in insulas Cethim & in Cedar mittite, & cognoscite, si mutauit gens deos suos, & ipsi non sunt dij. Et ad bruta vero frequẽter mittit, ita dicens: Vade ad formicam piger: &, vade *Prou.6.* ad apem. Hoc itaque vobis & ego nũc dicam. Cogitate gentilium philosophos, & tunc scietis, quãto simus digni supplicio, despicientes diuinas leges, cum illi quidẽ pro humana honestate infinite laborauerint, vos vero neque pro cœlesti regno studium par exhibeatis. Si vero post hæc dicas quòd est difficile consuetudinem nõ fallere, vehementer quoque studentes: hoc fateor quidem & ego. Veruntamẽ & illud cum hoc pariter dico, quòd sicut est facile decipi, sic & facile corrigi. Si nãq; domi multos vbique custodes cõstituas, puta seruum, vxorem, amicos, ab omnibus facile compulsus atq; coactus à mala recedes cõsuetudine. Et si decẽ tãtum diebus id obseruaueris, non iã amplius reliquo tẽpore indigebis, sed cũ fiducia totũ erit tibi repositum, pulcherrimæ cõsuetudinis firmitate vicissim radicatum. Cũ igitur hoc corrigere cœperis, siue semel, siue secundo, siue tertio, siue vigesimo legem transcenderis, ne desperes, sed iterum

sed iterum surge, & studium tuum resume, & omnino A victor eris. Non enim vulgare malum est periurium. Quòd si iurare mali est, peierare quantum feret vltionis? Laudastis dicta, sed plausibus mihi non est opus, neque laudantium vocibus & tumultu. Vnum duntaxat volo, vt cum quiete & intelligentia audientes, quæ dicuntur faciatis. Hoc mihi pro plausu, hoc mihi pro laudatione. Si vero dicta quidem commendes, quæ vero laudas non exequaris, maior quidem pœna, maior autem accusatio, & nobis dedecus & derisio. Nec enim theatro paria sunt præsentia, neque tragœdos spectantes nunc sedetis, vt duntaxat applaudatis. Hic est spiritualis schola: propterea & quod elaboratur, vnum est, vt dicta seruetis, & per opera obedientiam exhibeatis. Tunc enim totũ receperimus: sicut nunc vtique, & iam prohibuimus. Nam & seorsum occurrentes hæc monere nõ destiti, & vobis publice commemorare, & ni- B hil amplius tamen factum video, & vos adhuc prioribus detineri elementis: quod multum afferre docenti torporem idoneum est. Vide nanque Paulum quoque propterea succensentem, quòd multum temporis prioribus disciplinis auditores immorabãtur. Etenim cum deberetis, inquit, magistri esse propter tempus, rursum indigetis vt vos doceamini, quæ sint elementa exordij sermonum dei. Propterea nos quoque lugemus & conquerimur. Et si permanentes videro, iam vobis interdicam hæc ascendere sacra vestibula, & immortalium participes fieri mysteriorum, sicut fornicantibus & adulteris, & homicidij reis. Nam melius est cum duobus vel tribus dei leges custodientibus solitas offerre *Ebebr.5.e* preces, quàm multitudinem aggregari præuaricantium, & alios corrumpentium. Ne quis mihi dicat, ne quis potens hic intumescat, & supercilia contrahat. Hæc C omnia mihi fabula, vmbra & somnium. Nullus enim præsentium diuitum illic mihi patrocinabitur, cum arguar & accusabor, tanquam dei leges non congrua cum acrimonia asseruerim. Hoc enim, hoc & admirabilem illum senem vitam exhibentem inculpatam perdidit. Sed tamen quoniam dei leges conculcantes neglexit, cum filiis fuit punitus, & atroces pœnas dedit. *3.Reg.2.c & 4.c* Si vero vbi tanta erat naturæ vis, non cum debita seueritate filiis vsus, tam grauem luit vltionẽ: quam nos habebimus veniam, & ab illa liberi tyrannide, & per assentationem omnia corrumpentes: Cum itaque paupertate vel morbo pressus fueris, ô homo, si non aliunde, ex mendicantibus saltem per angiportos euntibus deo gratias agere disce. Hi nanque totum tempus in mendicando conterentes non blasphemant, non indignantur, non ægreferunt, sed totã mendicationis nar- D rationem in gratiarum agunt actione, magnum facientes deum & misericordem. Ille quidem fame periens benignum vocat, tu vero viuens in abundantia, nisi cũcta simul accipias, crudelem nuncupas: quanto melior est ille? Quo modo nos condemnabis? Communes nobis præceptores, & calamitatum consolationem per terrarum orbem misit deus pauperes. Es aliquid præter voluntatem passus? sed tale nihil, quale ille. Erutus est oculus tibi? sed illi duo: longo morbo laborasti? sed ille incurabili: amisisti filios? sed ille & proprij corporis sanitatem: magna mulctatus es mulctæ sed nondum adhoc es redactus, vt alterius indigeas. Deo gratias age. Illos vides in paupertatis camino, & ab omnibus quidem petentes, à paucis autem accipientes. Cum orans defessus fueris, & non acceperis, cogita quoties audisti pauperem te vocantem, & non exaudisti, nec tamen ille grauiter tulit, nec affecit te contumelia: & tu quidem hoc ex crudelitate facis, deus autem ex benignitate quoque facit, vt non audiat. Si igitur ipse conseruum propter crudelitatem non audiens, accusari te dignum non censes: dominum per misericordiam seruum nõ audientem accusas? Vides quanta sit inæqualitas, quanta iniusticia? Hęc semper cogitemus, inferiores in maioribus ærumnis constitutos, & ita deo gratias agere poterimus. Multis talibus exemplis vita referta est. Non paruam autem vigilans habet disciplinam, & adnertere volens etiã ex oratoriis ędibus. Propterea enim & ante ecclesias, & martyrum monumenta pro foribus pauperes sedent, vt nos ex huiusmodi spectaculo multum capiamus vtilitatis. Considera nanque quòd nobis terrenas ingredientibus regias, nihil huiusmodi cernere licet: sed viri & honesti & splendidi, & diuites & prudentes passim discurrunt. Ad veras autem regias, ecclesiam dico, & oratorias ædes, & martyrum templa, dæmonibus presi, truncati, pauperes, senes, cæci, membra præferentes obtorta. Quid hoc tandem? Vt tu docearis ex horum spectaculo, primum, vt si quem fastum extrinsecus trahens ingressus, in illos respiciens, tumore depositio, & contrito corde, sic ingrediaris, & quæ dicuntur audias. Non enim potest cum superbia orans audiri: vt cum senem videris, non in iuuenta altum sapias, cum & hi nunc senes iam fuerint iuuenes: vt cum in exercitu & potentia regia multum glorieris, cogites quòd ex his aliqui fuerunt in regalibus aulis splendidi: cum in corporis sanitate confidas, his vacans sensum tuum corripias. Huc enim iugiter ingrediens, qui sanus quidem est, non altum sapiet in corporis sanitate: qui vero laborat, non vulgarem hauriet consolationẽ. Nec ob hoc solum hic assident, verum & vt te misericordem faciant, & ad misericordiam flexus dei benignitatem admireris. Nam si deus illos non erubescit, sed in vestibulis suis constituit: multo magis tu ne terrenis ædibus altum sapias, nec erubescas cum à paupere vocaris. Et si accesserit & genua teneat, ne repellas. Canes enim quidam sunt admirabiles regiarum cœlestiũ: neque contemnens eos canes vocaui, absit, sed magnopere laudans: regiam enim custodiunt aulam, eos igitur pasce. Honor enim ad regem transit. Illic omnia fastus, in terrenis dico aulis: hic omnia sunt humilitas: quoniam nihil humanum ex ipsis præsertim vestibulis discis. Quòd diuitiis deus non delectatur, ex ipsis foribus sedentibus doceris. Horum enim sedes & collectio tantum non est admonitio ad omnium hominũ naturam vocem emittens præclaram & dicens, quòd nihil humana sunt, sed fumus & vmbra. Si bonum essent diuitiæ, ante propria deus vestibula pauperes non collocasset: si vero diuites quoque suscipit, ne mireris: non enim propterea suscipit, vt diuites maneant, sed vt *Matth.6.d* à tumore liberentur. Audi quid eis Christus dicat: Non *Marc.10.c* potestis deo seruire & mammonæ: & rursum. Difficile *Lucæ.8.c* diues ingreditur regnum cœlorum: & iterum, Facilius est camelum per foramẽ acus intrare, quàm diuitem in regnum cœlorũ. Propterea diuites admittit, vt hæc audiant verba, vt æternas concupiscant diuitias, vt cœlestibus inhient. Et quid miraris, quòd ad vestibula sua pauperes sedere non dedignatur? ad suam enim spiritualem mensam eos vocare, & illud communicare cõuiuium non dedignatur. Sed claudus & mutilus, senex & pannosus, sordidus & muccosus, cum iuuene pariter specioso, & ipso purpuram induto, & in capite diadema gestante futurus mensæ particeps venit & spirituale petit

Universidad de Deusto
Biblioteca

le petit conuiuium, & iisdem ambo fruuntur, nec vlla A
est differentia. Et Christus quidem eos ad mensam cum
rege simul vocare non dedignatur. Pariter enim am-
bo vocantur. Tu vero forte videri dedignaris pauperi
dans vel loquens? O superbiam & fastum. Vide ne di-
uiti prisco similia patiamur. Ille vel cernere Lazarum
dedignabatur, nec ei domum vel tectum communica-
bat, sed extra iacebat apud ianuam prostratus, sed nec
alloquio ab eo dignus fuit existimatus: sed vide quo
modo in necessitate & indigentia constitutus, nullum
ab eo consecutus est auxilium. Nam si quos Christus nõ
erubescit, nec nos erubescamus. Christum erubesci-
mus, ipsius amicos habẽtes pudori. Tua repleatur men-
sa claudis & debilibus: per hos venit Christus, non per
opulentos. Forte rides audiens. Itaq; ne putes dictum es
se meum, ipsum audi Christum asserentem: ne rideas,
sed horrescas. Cum facis prandium vel cœnam, noli B
vocare amicos tuos, neque fratres tuos, neque cogna-
tos, neque vicinos diuites, ne forte & ipsi te vicissim
vocent, & tibi fiat retributio: sed cum facis conuiuium,
voca pauperes, debiles & claudos, cæcos, & eris bea-
tus: quoniam non habent quod tibi retribuant, retri-
buetur autem tibi in resurrectione iustorum. Et gloria
maior hinc nascitur, si tantum huius es cupidus: ex il-
lis enim liuor & inuidia, accusationes & contumeliæ,
multúsque timor, ne quid præter decorum fiat: & tan-
quam domino seruus assistis, & si maiores sint, ab eis
accusationem & redargutionem timens: in his autem
huiusmodi nihil, sed quęcunque eis apposueris, cum vo
luptate cuncta suscipiunt, & multus plausus, splendi-
dior gloria, maius miraculum. Non sic illis applaudũt,
sicut his omnes audientes: si vero non credis, tanta tu
qui diues es, qui duces & principes vocas: voca paupe- C
res, & ex his imple conuiuium, nisi ab omnibus tibi plau
datur, nisi ab omnibus ameris, nisi omnes vt patrem ha
beant. Illorum quidem conuiuiorum emolumentũ nul
lum, pro his verò cœlum est repositum, & quæ sunt in
cœlis bona: quæ nos omnes assequi detur, gratia & mi-
sericordia domini nostri Iesu Christi, cum quo patri,
simul & spiritui sancto gloria potestas & honor, nunc
& semper, & in secula seculorum, Amen.

Contra irascentes. Homilia XXIX.
Ex Act. Apostol.

NON sic homines beneficiis adducuntur, sicut
timore castigantur. Admirabiles autem & ma
gni, & deo grati, nullius horum indigent. Ta-
lis erat Paulus: non enim regni, non gehen-
næ rationem habebat. Hoc enim Christum diligere, D
hoc non esse mercenarium, neque quæstum pietatem
existimare, aut dei verbum adulterare: sed virtute ve-
raciter esse prædituin, & propter dei dilectionem om-
nia facere. Quantis itaque dignum lachrymis, cum tan
tam debentes mensuram, neque saltem tanquam insti-
tores cœleste regnum curemus? Tanta nobis Christus
pollicetur, & nec sic quidem dignus censetur audiri.
Quid hac peius inimicicia fieri possit? Atqui pecunia-
rum amore furẽtes, licet inimicos, siue seruos, siue atro-
cissimos hostes, siue malos omnes inuenerint, si tan-
tum sperent quòd per eos pecunias acquirere possint,
omnia faciunt, assentantur & blandiuntur, seque ser-
uos exhibent, & se tantum omnibus honestiores esse
putabunt, vt ab eis aliquid capiant. Pecuniarum enim
spes horum nihil cogitare permittit. Regnum autem
non potuit, quantum pecunia: quinimò nec mini-
mam partem. Non enim quilibet est qui pollicetur,
sed ipso maius habetur regno ab huiusmodi sumere.
Nunc itaque fit idem, quale si rex suos quidem hæ-
redes, filij vero cohæredes post alia quoque innumera be
neficia nos constituere volens contemnatur. Latro-
num vero princeps, qui nos parentẽsque nostros innu-
meris affecit incommodis, & infinitis plenus est malis,
& nostram confudit gloriam & salutem, vno tantum
obolo prætento à nobis adoretur. Regnum deus pollí-
cetur & cõtemnitur: gehennam ministrat diabolus, &
honoratur. Hic deus, ille diabolus: sed præceptorum vi-
deamus differentiam. Si nihil enim horum foret, nec
hic quidem deus, ille vero diabolus: nec hic quidem re-
gnum, ille vero gehennam præberet: ipsa mandatorum
natura facile persuadere posset, vt huic adhæreamus.
Quid enim deus mandat? ea quæ faciunt glorioſos: dia
bolus quæ confundunt: hic quæ innumeris inuoluunt
ærumnis & ignominiis: ille multam quietem haben-
tia. Nam vide, quæso, hic inquit: Discite à me, quia mi- Matth.
tis sum & humilis corde, & inuenietis requiem anima-
bus vestris: at ille. Ferus esto & immitis, & bile tumens,
& iracundus, & fera magis quàm homo: Videamus v-
trum vtilius, quid vero magis expediat. Ne hoc, inquit,
dicas: sed cogita quòd diabolus est. Optime quidem, si
illud ostenderetur. Sustinere labores oportet, & victo-
riæ præmia vicissim erunt maiora. Non enim qui facili
a præcepit, hic nostri curam gerit, sed qui vtilia: quo-
niam & patres grauia filiis iniungunt, sed propterea
sunt patres: & rursum seruis domini: at plagiarij & per-
ditores contraria: veruntamen quòd & voluptatem
habeant, est inde manifestum. Inter quos enim esse pu-
tas bile percitum? Inter quos vero tolerantem & mi-
tem? nonne huius anima quidem solitudini cuidam est
similis multam habenti quietem: illius autem foro &
tumultui, mediisque ciuitatibus, vbi multus euntium &
redeuntiũ clamor camelorum, mulorum & asinorum,
& accidentium aures agasonibus multo replentibus so
nitu ne conculcentur: rursum argentariis & ærariis v-
trinque cudentibus, & his quidem molestiam patien-
tibus, his autem inferentibus? At mitis huius mens cui-
dam montis vertici similis est, auram quidem haben-
ti tenuem, purum vero radium, pura fontium fluenta,
multásque florum amœnitates, vernantiumque pra-
torum & ortorum plantis & floribus frondentium, &
aquis viridantium irriguis. Si quis autem & sonus im-
murmuret, dulcem & multam insparget audientibus
voluptatem: vel aues enim canoræ summis arborum
insident frondibus, & cicadæ ac lusciniæ, & hirundi-
nes concentum quendam concorditer efficiunt musi-
cum. Vel Zephyrus arborum foliis sensim aspirans,
pinos & piceas susurrantes, & cygnos frequenter imi-
tans, & rosæ ac violæ & flores se leniter inclinantes, &
viridantes quasi mare cœruleum blande fluctuans ex-
hibent: quinimò multas aliquis inuenire posset imagi-
nes. Nam cum in rosas quidem respexerit, iridem se vi-
dere putabit: cum vero violas, pontum fluctuantem:
at cum lilia, cœlum. Nec aspectu vero tantum, & vi-
su huiusmodi tunc delectabitur, verum & ipso corpo-
re pratum intuentis, illum magisque remittit, & respi-
rare facit, vt se magis in cœlo quàm in terra esse cẽseat.
Est & alia quædam vox, cum à vertice montis aqua per
riuos sponte defluens, & subiectis lapillis quieto sono
sensim immurmurat, & ita membra resoluit per volup
tates, vt statim laxatiuum oculis somnum ingerat. Au-
distis cum delectatione narrationem? Forte iam & so-
litudinis

litudinis amatores estis facti, sed hac solitudine iucun- A
dior est multo longanimis viri anima. Non enim vt
pratum describeremus, nec vt ad ostentationem ver-
ba produceremus, hanc attigimus similitudinem: sed
vt per descriptionem videntes, quanta sit longanimo-
rum voluptas, & quòd multomagis cum longanimi vi
ro conuersans quis delectaretur, & iuuaretur, quàm in
talibus conuersans locis, hos sectemini. Cum enim ne-
que spiritus vehemẽs ex hac exeat anima, sed mites qui-
dam sermones & benigni, vere illam Zephyri lenita-
tem & quietem imitatur: & admonitio nihil quidẽ ha-
bens austerum, canoras autem imitans aues: quo modo
non hoc melius? Non enim corpori illiditur sermonis
aura, sed animos refouet calentes & exæstuantes. Neque
febricitãtem medicus hominem tam cito liberauit à fe
bre per qualencunque sedulitatem, quàm longanimis
homo iratum & ira ardentem petens propriorum spi- B
ratione sermonum refrigerauit. Et quid dico medi-
cum? neque ferrum ignitum, & aquæ immersum tam
cito calorem amitteret, quàm in longanimem men-
tem incidens iracundus. Sicut autem si forum ingre-
diantur aues canoræ, nugæ esse viderentur, ita quidem
& mollita nostra in iracundas animas incidentia. Iu-
cundior igitur mansuetudo bile & audacia: sed illud
quidem deus, hoc autem diabolus mandauit. Videte
quòd non temere dixi, quòd etsi non esset diabolus &
deus, ipsa per se præcepta poterãt nos monere. Hic qui-
dem & sibi iucundus, & aliis vtilis: ille vero & iniucun-
dus sibi, & aliis damnosus: nihil enim iracundo homi-
ne insuauius, nihil grauius, nihil infestius, turpius ni-
hil: sicut è contrà, nil nescio irasci iucundius. Feræ po-
tius quàm iracundo homini cohabitandum est. Nam
illa cum semel mansuefacta fuerit, suam seruat legem:
hunc autem quotiescunque mitigaueris, rursum effe- C
ratur, nisi quis in talem habitum ipsum induceret. Si-
cut enim dies clara & serena, & hyems multæ plena tri-
sticiæ, itidem & irascentis animus, & mansueti. Sed nõ-
dum aliis noxia videamus ingruentia, sed ipsis: atqui
& hoc non exiguum damnum, alteri malum aliquod
inferre. Veruntamen hoc interim consideremus: Quis
tortor ita laniare latera poterat? Quæ ignita tela cor-
pus ita perforarent? Quis furor ex naturalibus ita sen-
sibus excedere facit, sicut furor & iræ consternatio? No
ui multos ex ira morbos incurrisse, & febrium difficil-
limæ præsertim hæ sunt. Si vero ita corpora lædun-
tur, animas cogita: ne cogites enim quod non vides,
sed cogita, si maliciam suscipiens ita læditur, quantum
patiens patietur detrimentum. Multi oculos amise-
runt, in grauissimum multi morbum inciderunt: ge- D
neroſe quidem ferens omnia facile sustinebit. Verun-
tamen talia tanquam grauia imperat, & horum nobis
mercedem statuit gehennam, & diabolus est, & nostrę
salutis inimicus: & magis huic quàm Christo paremus,
qui saluator est & benefactor, & protector, & talia di-
cit, quæ iucundiora sunt & honestiora, vtilioráque, ac
magis expediunt, & nobis & necessariis nostris pluri-
mum prosunt. Nil iracundia peius, charissimi, nil ira
intempestiuius. Non opus est multa dilatione, acutus
est morbus. Frequenter ex ira verbum aliquis emisit, ad
cuius remedium totius indiget vitæ: & aliquid commi
sit quod omnem ipsius vitam subuertit. Hoc enim est
difficile, quod in breui tempore, & per solã actionem,
& per vnum duntaxat verbum æternis nos frequenter
excluſit, & multos euacuauit labores. Itaque vos hor-
tor, vt omnia faciatis, vt hanc feram cohibeatis. Et hæc
quidem de mãsuetudine & iracundia sint dicta. Si quis A
vero sermoni & alia adiiciat, vt auariciam, & pecu-
niarum contemptum: inanis gloriæ cupiditatem, &
veram gloriam, lasciuiam & modestiam, inuidiam &
benignitatem, & alteram alteri vicissim opponat, tunc
differentiam intelliget. Videtis, qualiter ex præcep-
tis duntaxat hic quidem deus, ille vero diabolus esse
monstratur? Pareamus itaque deo, nec in barathra nos
præcipitemus: sed dum tempus est, equum cohibeamus,
ne sessorem subuertamus: iræ amputemus alas, ne am-
plius malum in altitudinem extollatur. Acutum enim
est ira vicium, acutum & efficax animas nostras fura-
ri: propterea passim oportet ei aditum obstruere: absur-
dum enim est, feras quidem mansuefacere posse, ani-
mam vero nostram insolescentem despicere. Ignis est
vehemens ira, omnia deuorans: nam & corpus perdit,
& animam corrumpit, & reddit insuauem, & in visu B
quenque turpissimum. Quòd si furoris tempore posset
irascens sibimetipsi notus fieri, non alia foret opus ad-
monitione. Nihil enim irascentis deformius aspectu.
Ebrietas quædam est ira, imò vero difficilior ebrieta-
te, & dæmone miserabilior: sed si modeste agere medi-
temur, optimam philosophiæ viam inueniemus; Prop-
terea Paulus cum ira clamorem quoque sustulit. Pare-
amus itaq; totius philosophiæ præceptori, & cum in ser-
uos irascimur, nostra cogitemus peccata, & eorum con
fundamur mansuetudine. Nam cum tu quidem affi-
cias contumelia, ille vero contumeliam taeite toleret:
& tu quidem indigneris, ille vero philosophetur: hoc
pro omni capias admonitione. Etsi nanque seruus est,
homo tamen, & animam habens immortalem, & iis-
dem à communi domino donis est honoratus. Si au-
tem in maioribus & spiritualibus nobis compar huma-
nam quandam & vilem excellentiam à nobis illa tam
eque fert: qua digni venia nos essemus, qua tandem ex-
cusatione, propter dei timorem philosophari valen-
tes, magis vero nolentes, sicut ille propter nostri timo-
rem? Hæc igitur omnia pensantes, & nostra cogitan-
tes peccata, & communem humanitatis naturam, vbi
que leniter loqui meditemur, vt humiles facti corde,
requiem animabus nostris inueniamus præsentemque
& futuram: quã vt omnes assequamur, fiat gratia & be-
nignitate domini nostri Iesu Christi, cum quo patri, si-
mul & sancto spiritui gloria, imperium & honor nunc
& semper, & in secula seculorum, Amen.

De ira, Homilia XXX.

TSI belli tempus non est dilectissimi, fiducię
tamen tempus semper est: ait enim, Loquebar Psal. 118.
in conspectu regum, & non confundebar. Si
inter medios incidamus gentiles, sic eos ob-
mutescere faciamus absque ira, absque sæuicia. Nam si
cum ira hoc faciamus, non iam fiducia, sed animi vi-
cium esse videtur: sed si mansuete, hæc est vere fiducia:
non enim simul esse possunt meritum & delictum. Fi-
ducia, meritum: ira, delictum. Oportet itaque nos, si fi-
duciam habere cupimus, ab ira mundos esse, ne quis il-
la cogitet verba. Etsi iusta dicas cum ira, cuncta perdi-
disti, siue fiducialiter agas, siue commoneas, siue quod-
libet geras. Zelus enim venia carens, non zelus, sed
ira potius est: & correctio humanitatem non habens,
inuidia quædam esse videtur. Vide beatum Stepha-
num non cum furore loquentem: non enim contume-
liose locutus est, sed eos sermonis prophetici commo-
nuit. Quoniam enim nõ erat ira, cum male patiebatur,
tunc pro

Universidad de Deusto
Biblioteca

Act.7.

tunc pro eis orabat dicens: Ne ſtatuas eis hoc peccatũ. A
Eis itaque non irascens, ſed pro eis dolens & mœrens
hæc loquebatur. Quoniam & aſpectum propterea dixit, quòd viderunt faciem eius tanquam faciem angeli: vt credamus. Mundi ſimus igitur corde. Non habitat ſpiritus ſanctus vbi furor: maledictus iracundus. Nihil ſani poteſt emanare vnde procedit ira: ſicut enim in maris tempeſtate multus tumultus, clamor magnus nec ibi quis philoſophandi tempus habet: ita nec in ira. Si quid philoſophicum anima vel doceri, vel dicere debeat: opus eſt ſit prius in portu. Non vides, quemadmodum cum volumus de quibuſdam neceſſariis loqui, loca tumultu libera obſeruamus, vbi quies, vbi tranquillitas, ne de propoſito exturbemur? Sed ſi exterior diſturbat tumultus, multo magis intẽrior turbatio. Siue quis orat, incaſſum ira vexatus & cogitationibus orat: ſiue loquatur, rurſum erit obnoxius riſui: ſiue comedat, & B
ita quoque: ſiue non comedat, itidem læditur: ſiue bibat ſiue non bibat, ſiue ſedeat ſiue ſtet, ſiue vadat ſiue cubet. Nam & in ſomniis tales concipiunt imagines. Quid enim horum non fuerit abſurdum? Triſtes oculi, os obtortum, labra mobilia & tumentia, lingua polluta, nemini parcens, mens in exceſſu poſita, indecens habitus, tædij multum. Vide dæmonibus preſſorum vultus, ebriorum & furentium. Quid inter ſe differunt? nonne furoris totum eſt? Quid enim ſi hoc ad tempus efficitur? Nam furens ad tempus premitur, hoc autem quid peius, quòd & ſe non confunduntur excuſare? Neſciebam, inquit, quid dicerem. Et quare neſciebas hoc cum ſis homo rationalis? Rationem habens, irrationalium opera facis, tanquam effrænis equus furore correptus & impetu? Et excuſatio quidem eſt accuſatione digna. Vtinam enim ſciſſes quæ dice- C
bas. Iræ ſunt, inquit, verba, non mea. Quo modo ſunt illius? Certe vires ira non habet, niſi ſumat abs te: quale ſi quis dicat: Manus ſunt, non mea, vulnera. Quid maxime putas ira opus habere? nonne bellum & pugnam? Verum & illic ſi quid cum ira fiat, omnia perdita fuerint & perierint. Præcipue nanque pugnantes iraſci non oportet, maxime contumeliam inferentes non oportet iraſci. Et quo modo pugnandum eſt? Ratione, manſuetudine. Pugna ſiquidem eſt ex, contrario conſiſtere. An non vides & hæc bella, lege compoſitione & temporibus definita? Ira nanque nil aliud eſt: quàm irrationalis impetus: irrationali vero rationale fieri poteſt nihil. Quoniam & hic talia loquebatur, & non iraſcebatur, & Helias dicebat: Quouſque claudicabitis vtriſque poplitibus veſtris? & non iraſcebatur. Et Phinees iugulabat, & non iraſcebatur. Nam D
3.Reg.18.
ira videre non permittit, ſed velut in pugna nocturna colligans omnia, & oculos, & aures ſic operatur. Ab hoc igitur dæmone liberemur, eum corripiamus incipientem, figillum pectori quaſi quoddam frenum imponamus. Canis eſt impudens ira, ſed legem audire diſcat. Si fuerit canis in grege tam ferus vt non obediat iubenti paſtori, nec eius vocem agnoſcat, omnia perdita ſunt & corrupta: cum ouibus paſcitur, ſed ſi oues geſtauerit, inutilis eſt & iugulatur. Sed ſi te diſcit audire, ale canem, vtilis erat contra lupos, & contra piratas, contra latronum principem, non aduerſus oues, non aduerſus domeſticos: ſi non audiat, omnia corrumpit, ſi contenere didicerit, omnia perdit. In te manſuetudo non abſumatur, ſed ei cuſtodiatur ira, & pinguis reddatur, & in tuto paſci curabit, ſi ſceleſtas cogitationes & improbas abſumat, ſi diabolum vndiq; pel-
lat: ita manſuetudo conſeruatur, cum improba nuſquam affuerint opera. Ita venerabiles efficimur, cum impudenter agere non diſcimus. Nihil enim ita facit impudentem, quàm mala conſcientia. Quare meretrices ſunt impudentes? quare virgines verecundæ? Nonne illæ ex peccato? non hæc ex modeſtia? Nihil enim tam impudentem facit, quàm peccatum: imò in cõtrarium, inquit, cõfundit. Confundit eum quidem, qui ſeipſum condemnauerit: at eum qui frontem perfricuerit, efficit procaciorem. Qui nanque de ſeipſo deſperauit, efficitur audax: dicitur enim, Impius cum in profundũ malorum venerit, contemnit. Impudens autem etiam temerarius fuerit, temerarius autem & audax. Vides quo modo manſuetudo conſumitur, cum malæ cogitationes eam corroſerint? Propterea talis eſt canis multum latrans. Eſt funda nobis & lapis, noſtis quod dicitur: eſt & haſta nobis, & mãdra, & ſtabulum. Cogitationes innoxias cuſtodiamus. Si canis ouibus quidem aduletur, aduerſus autem externos ſæuiat & vigilet: hæc eſt canis virtus, & licet eſuriat, ex ouibus non guſtare: & licet in ſaturitate ſit, lupis non parcere. Talis eſt & ira, ſiue quis mordeat, ab humanitate non recedere: ſiue quieſcat, aduerſus malas inſurgere cogitationes. Et proprium quidem & proximum non derelinquere, ſed agnoſcere, alienum autem & adulando lædere. Adulatur frequenter diabolus, vt canis, Aduertas quòd alienus eſt: ita nos quoque virtuti, licet triſticiam afferat, blandiamur: & à malicia, licet oblectet, auertamur: ne canibus peiores efficiamur, qui licet flagellentur & angantur, non recedunt: ſi vero alienus eos etiam paſcat, ita quoque tamen infeſtant. Eſt vtilis ira quandoque, ſed cum Mat.
aduerſus alienos latrat. Quid eſt, Qui iraſcitur fratri ſuo ſine cauſa: Eſt hoc, ne teipſum vlciſcaris, neque vindices. Si inimicum videas pereuntem, manum porrige. Non etiam hoc ira eſt, cum propria fueris abſolutus paſſione. Cepit Saũlem Dauid, nec iratus eſt, nec haſta 1.Reg.
transfixit hoſtem captum, ſed diabolum vltus eſt. Moſes cum alienum quidem iniuriam inferentem videret, occidit: cum vero proprium, non itidem, ſed fratres quidem conciliabat, illos verò nequaquam. Manſuetiſſimus Moſes, vt ſcriptura teſtatur, vide quàm ſolers erat: nos autem non ita. Sed vbi quidem exhibere manſuetudinem opus eſt, omnibus feris ſæuiores ſumus, minimè, prout opus eſt, in nobis poſita diſponentes. Propterea quidem in nullium meritum vita nobis eſt impenſa. Et in ſupellectilibus quidem, ſi qua alius aliter vtatur, omnia perdita ſunt: ſi ſumpto gladio, vbi eo ſit opus vti & incidere, manu vtatur, nihil proficiat: rurſum vbi manu ſit vtendum, gladium adhibens, omnia perdiderit: Sic & medicus, vbi quidem ſit incidendum non incidens, incidens autem vbi non incidendum, omnia corrumpit. Propterea rogo, re pro tẽpore vtamur. Iræ ſiquidem tempus nullum, cum nobis auxiliamur. Si vero ſit opus alios corrigere, tunc ea præſertim oportet vti, vt alios eruamus. Non cernitis dæmonibus preſſos, cum à vexatione requieuerint, quàm ſint triſtes, quàm mœſti, quanta ſint eorum facies verecundia plenæ, quo modo nec è contra reſpicere audeant? Inconuenientiam vide. Illi quidem de his quæ patiuntur, erubeſcunt: nos autem de his quæ gerimus, non confundimur. Illi quidem iniuriam patientes, verecundiam ſuſtinent, nos autem iniuriam inferentes, non erubeſcimus: licet illorum caſus non pudore ſint digni, ſed miſericordia & fauore ac venia, & multa admiratione, & innumeris laudibus, cum taliter impugnantem

gnantem ſuſtinentes dæmonem æquo animo ferãt: at A
noſtra vere riſu, verecundia, accuſatione, caſtigatione, pœna, ſupremis malis, & gehenna, nec vlla ſunt venia digna. Vides quòd dæmone peius eſt peccatum? Et illi quidem ex his quæ patiuntur, duplex lucrum lucrantur: vnum quidem, quòd corriguntur, & modeſtius agunt: ſecundum vero, quòd propriorum hic dantes peccatorum pœnas, ad dominum mundi trãſeunt. Pro hoc enim frequenter locuti ſumus, quòd hic pœnas luentes, cum æquo animo ferant, peccata multa deponere credendum eſt. At ex peccatis duplicia ſunt mala, vnum quidem quod offendimus: ſecũdum vero, quòd peiores euadimus. Aduertite, quæſo, quod loquor. Non hoc ſolum ex peccato detrimentum ferimus, quòd peccamus: ſed & aliud, quòd habitum anima ſuſcipit, ſicut in corpore. Per exemplum quod dicitur, reddetur manifeſtius. Sicut, inquam, febre correptus, non B
tantum hanc paſſus eſt moleſtiam, quòd infirmatus eſt, verum & quod poſt morbum iam erit imbecillior, licet ad bonam valetudinem ex longa redeat ægritudine. Sic quidem & in peccato, licet valeamus, etiam multa indigemus fortitudine. Da mihi quempiam contumelioſum, licet contumeliæ pœnas non dederit, & aliunde tamen lugendum eſt, quòd eius anima reddita ſit impudentior. Peccatorum enim quoque, & crimine patrato & tranſacto, quoddam in anima noſtra venenum reponitur. Non audis quoſdam dicẽtes cum bene valeant: nondum aquam audeo bibere? Atqui cõ ualuit quidem, ſed morbus & hoc intulit detrimentum. Et illi quidem male patientes gratias agunt, nos autem rebus vtentes proſperis, blaſphemamus deum, & indignamur. Plures enim in diuitiis & ſanitate deprehenderis hoc facientes, quàm in paupertate, maláque vale- C
tudine. Ingruit enim dæmon, quaſi vere tortor acerrimus multa dicens, tanquam pædagogus quidam intendens lorum, non ſinens vſquam diffundi. Si qui vero nec prorſus vigilant, nec illi dant pœnas, parum hoc curandum, tanquam ſtulti, tanquam furentes, tanquam pueri pœnas non exigunt: nemo nanque tam ſæuus qui eorum quæ geruntur, imprudenter pœnas vnquam exigat. Multo peius itaque preſsis dæmonio ſumus, qui peccamus, diſpoſiti. Sed non ſpumamus, nec oculos cõtorquemus, nec manus. Vtinam hoc in corpore pateremur, & non in anima. Vis tibi demonſtrem animam ſpumantem & immundam? Cogita iraſcentes & ebrios ex ira. Qua ſpuma non emittunt immundiora verba? Vere velut fœtidam ſaliuam emanant. Et ſicut illi præſentium norunt neminem, ita nec hi, obtenebrata eis mente, & oculis conuerſis, non amicum, D
non inimicum, nõ venerabilem, nõ contemnendũ, ſed omnes ſimiliter aſpiciunt. Nonne vides eos trementes, ſicut & illos? At non humi ſternuntur. Sed eorum anima iacet humi, & palpitans cadit. Si nanque recta ſtetiſſet, non paſſa fuiſſet ea, quæ paſſa eſt. An non eſſe tibi videtur animæ proſtratæ & propria ſpoliatæ ſolertia, quę faciunt & dicunt ebrij ira? Eſt & alia furoris ſpecies difficilior, Qualis autem hæc? Cum nec iram dimittere ſuſtinent, ſed proprium malũ apud ſe nutriunt, mali memoriam quaſi quendam tortorem. Ipſos enim primos occidit mali recordatio, vt omittam futura. Quantum eſſe putas tormentum homini præcordia percuſſo, quotidie, qualiter inimicum vlciſcatur conſideranti? Priorem ſemetipſum punit & caſtigat, intra ſeipſum tumens, aduerſus ſe pugnans & exardeſcens. Nam neceſſe ſemper eſt apud ſe ignem accenſum eſſe. Et febrem
in tantum extendens non ſinis deſiſtere. Et illi putans A
mali quippiam inferre, teipſum ipſe conſumis, flagrantem ſemper & vigentem ferens flammam, nec animam permittens requieſcere, ſed ſemper ſæuiens, & in turbatione mentem habens & procella. Quid hoc graiius furore, ſemper eſſe triſtem, & inflatum, & ſemper ardere? Tales enim ſunt mali memoriam ſeruantium animæ. Cum eum, quem volunt vlciſci, viderint, ſtatim conſternati ſunt: ſi vocem audierint, concidunt, tremunt. Si lecto recumbent, innumeras ſibi fingunt pœnas, ſuſpendentes, ſuúmque torquentes inimicum: ad hęc vero, ſi bene ſe gerentem viderint. O vltionem. Ergo peccatum ei dimitte, & à tormento temetipſum abſolue. Quid manes ſemper ſupplicium ſuſtinens, vt illum ſemel punias & vlciſcaris? Quid ſtruis, teipſum ægritudine conſumens? Quid iram animo tuo exſolui volentem cohibes? Nec ad veſperam vſque maneat, B
inquit Paulus: tanquam enim tabes quædam & tinea, mentis noſtræ radicem corrodit. Quam tuis viſceribus feram includis? Satius eſt anguem vel viperam in corde tuo latere, quàm iram & rancorem. Illa nanque nos repente relinquunt, hæc autem ſemper remanet, dentes infigens, infundens venenum, graues adducens cogitationes. Ne me derideat, inquit, ne me contemnat. Homo miſer & ærumnoſe, non vis à conſeruo derideri, ſed à domino tuo pateris odio haberi: non vis à conſeruo contemni, ſed dominum contemnis, & ab eo contemni non toleras? Deum autem ægreferre non cenſes, quòd eum derides, quòd eum contemnis, ei nolens obtemperare? Quòd autem te nunc deridebit, inde manifeſtum erit. Itaque ſi procedas quidem, multum eſt riſus, contemptus multum, puſilli ſiquidem opus eſt animi. Si vero dimittas, admiratio multa, magni quip- C
pe fuerit hoc animi. Neſcit, inquit. Sciat deus, vt maius Luc.6.
habeas meritum: ait enim, Facite non valentibus nobis retribuere. Et ita beneficium conferimus, in neque ſentientes ſe beneficium accipere, ne nobis laudem vel quodlibet retribuentes, nobis mercedem diminuant: cum enim ab hominibus nihil acceperimus, tunc à deo maiora recipiemus. Quid vero riſu dignius? Quid anima ſemper iraſcente frigidius, & euadere volente? Muliebris hæc & puerilis electio. Sicut enim pueri & aduerſus inanimata ſolent iraſci, & niſi mater pulſet pauimentum, iram non ſedant: ita ſcilicet & hi, eos qui iniuriam intulerunt, volunt vlciſci. Igitur ipſi riſu ſunt digni. Ab ira nanque teneri, puerilis eſt ſententiæ, at vincere, fortitudinis eſt. Non itaque deridebimur, cum philoſophabimur, ſed illi. Non eſt contemptibilium hominum ab ira nõ vinci. Contemptibilium autem eſt, ita timere riſum extrinſecus, vt propterea capiantur, & proprio ſuccumbant vicio, & deum offendant, ſeq; vlciſcantur. Hæc verè riſu ſunt digna, hęc fugiamus. Dicat, quòd infinitis nos afficiens malis nihil ipſe paſſus eſt. Et dicat, quòd etſi iterum nobis conuiciaretur, non aliter virtutem noſtrã prædicauerit. Non alia quæſiſſet verba, ſi laudare nos voluiſſet, quàm hæc quæ dicit vituperare ſe putans. Vtinam omnes hæc de me dicerent, quòd frigidus homo ſim & ignauus. Omnes in eum contumelias iactant, ipſe vero patitur: omnes inſultant, at ipſe non vlciſcitur. Vtinam adderent: Neque ſi velit, poteſt, vt mihi laus ſit à deo, & non ex hominibus. Dicat, quòd propter frigiditatem nõ vlciſcitur. Nihil hoc nobis nocet, cum deus nouerit, ſed noſtrum in maiori cuſtodia theſaurum conſtituit. Si vẽlimus ad eos reſpicere, omnibus excidemus. Non quid

dicant,

Universidad de Deusto
Biblioteca

dicant, sed quid nos decet, consideremus. Ne me de- A rideant, inquit, & insultent aliqui. O dementiam. Nullus mihi, inquit, iniuriam faciens me derisit, hoc est, euasi. Et ex hoc quidem derideri debes. Vnde hæc verba, quæ pudoris sunt & mortis, irrepserunt, vitæ conuersationisq; nostræ subuersio? Contraria deo loqueris. Quod deo parem facit non vlcisci, hoc risum existimas? Non propterea digni sumus, qui rideamur, & à nobismetipsis, & à Gentilibus, cum ita deo contradicamus? Volo quiddam apud antiquos gestum commemorare, non de ira, sed de pecuniis. Erat quidam locus thesaurum habens absconditum, cum hoc nesciret dominus, locum alienauit. Qui emerat, cum perfoderet, vt agrum plantaret & excoleret, repositum inuenit thesaurum: cumque venisset ad venditorem, vt thesaurum reciperet, cogebat: locum enim se dicebat emisse, non thesaurum. Vicissim ille respuebat donum, di- B cens: locum vendidi, nec vllum in eum ius habeo: in quæstionem venerunt, vnus quidem dare volens, alter vero contendens ne reciperet. Et quædam conuenientes virum disceptabant, & postea dicebant ei: Cui debet attribui thesaurus? Ille vero sententiam non protulit, dixit enim se quæstionem soluturum & se possessorem futurum. Cumque sponte concessissent, innumera postmodũ mala sustinuit: & quòd meritò illi ab eo discessissent, ipsa re didicit. Hoc & de ira fieri oportet, & nos contendere, ne vlciscamur, & iniuriã operatos vt pœnas luant contẽdere: sed hæc fortè risus quidem esse videntur. Cum enim amplius insania dominetur, modesti deridentur, & inter multos furentes non furẽs furere putatur. Propterea hortor resipiscere, & nostri iuris fieri, vt ab hac pernicioſa peste mundati, cœlorum regno digni posimus à deo patre censeri, gratia & be- C nignitate domini nostri Iesu Christi, cum quo patri, simul & spiritui sancto gloria, potestas & honor, maiestas & magnificentia, in secula, Amen.

De ira, longanimitate & mansuetudine.
Homilia XXXI.

MAGNVM verè quiddam est, charissimi, generosus & ingens animus. Et propterea prõptitudine nobis est opus, ardore multo, animo ad mortem exposito: alioqui nõ licet nisi crucifixum, regnum assequi, ne nosmetipsos fallamus. Nam si pugnantes saluos esse non licet, deliciis & quæstui vacantem, & abutentem, & torpentem in hac pugna magis oportet periclitari. An nõ esse putatis pugnam omnium pugnarum difficillimam? Non est nobis, inquit, colluctatio aduersus carnem & sanguinem. D Nam & prandentibus, & ambulantibus, & nos lauantibus adest hostis, nec vllum nouit induciarũ tempus, præterquam somni solum: quinimò tunc quoque frequenter impugnat, & immundas ingerens cogitationes, & ex somniis impudentiores efficiens. Non vigilamus, non expergiscimur, non respicimus in potestatum nobis oppositarum multitudinem, non cogitamus quòd hoc ipsum est maximè infelicitatis nostræ. Tot enim bellis obsessi, tanquam in pace delectamur. Credite mihi, peiora sunt quæ nunc patimur his, quæ Paulus perpessus est. Eum illi lapidibus cædebant: sed nũc accidit, vt verbis lapidibus difficilioribus feriamur. Quid igitur? oportet quod ille fecit, etiam nos facere. Percutientes non odit, sed eorum qui traxerant se rursum ciuitatem intrauit, tales operatos iniurias beneficiis affecturus. si tu quoque pertuleris contumeliarum authorem asperum, indignè de te meritum, & tu lapidatus fueris: ne dicas enim, iniuriam nullum intuli. Quid enim iniuriæ commisit Paulus vt lapidaretur? Regnum annunciabat, abducebat ab errore, ad deum *Act.14.* ducebat. Hæc coronis digna sunt, hæc prædicatione, hæc innumeris bonis, non lapidibus. Veruntamen contraria passus, contraria faciebat. Hæc enim splendida victoria. Et traxerunt eum, inquit, & te frequenter trahunt: tu vero ne irascaris, sed prædica verbum cum mansuetudine. Affecit te contumelia, tace & benedic, si potes. Et prædicaueris quoque verbum, humanitatem docueris, docueris mansuetudinem. Noui multos non ita vulneribus dolentes, sicut verborum percussione: illam quidem plagam corpus excipit, istam anima. Sed ne doleamus, imò verò dolorem passi perferamus. Nõ videtis pugnantes, qui cum in capite vulnerantur, dentes comprimentes, ita quiete dolores sustinent? Non opus est stridere dentes, non opus mordere. Recordare domini tui, & statim memoriæ medicamentum imposueris. Recordare Pauli. Cogita quòd tu qui percuteris, vicisti, ille verò qui percussit victus est: & tu per hoc omnino sanatus es. Momentum est: & totum illico perfecisti. Ne simul abducaris, neque mouearis, & totum extinxeris. Magna cõsolatio, propter Christum aliquid perpeti. Non prædicas fidei verbum, sed philosophiæ verbum prædicas. At, inquies, quanto maiorem viderit humanitatem, tanto magis vrgebit. Igitur propterea doles, quoniam mercedem tibi maiorem accumulat: sed inutilis efficitur, inquies. Hoc est propriè cõsideratio pusillanimitatis. Et aliter enim fit inutilis, etiã si vlciscaris. Si deus sciisset, quòd inutiles fiant iniusti, eò quòd ab eis vltio non sumatur: non hoc feciisset, sed dixisset: Teipsum vlciscere. Sed nouit, quòd aliter magis proficitur. Noli contrariam deo legem sancire, illi pare. Non es tu melior eo qui fecit nos. Ipse dixit: Contumeliam patiens æquè feras: tu dicis, contumeliam refero, ne fiam inutilis: tu maiorem igitur illius curã geris. Hæc vicij sunt, & procacitatis, & superbiæ verba, quæ deo contra sanciunt. Nam licet etiam læderetur, non ne parere oporteret? Cum quid deus iubet, ne nos contrariam feramus legem. Respõsio, inquit, succumbens *Prou.* auertit iras, nõ aduersans. Si tibi prodest, & illi prõdest: *Luc.* si vero te debẽtem illum corrigere lædit, multo magis illum. Medice cura teipsum. Maledixit, tu benedic: cõuiciatus est, tu lauda: insidiatus est, tu bene merere: contraria ei retribue, si modo prorsus salutis eius prouidentiam geris, neque iniuriã tuã vis vlcisci. At frequenter, inquis, longanimitatem nactus peior factus est: hoc nõ propter te, sed propter ipsum. Vis discere, qualia passus *Rom.* est deus? Ipsius altaria suffoderunt, prophetas occiderũt, & omnia ferebat. Num supernè fulmen emittere poterat? sed postquam prophetas misit, & eos occiderunt, tunc misit filium: cum maiorem aggressi sunt impietatem, maioribus eos prosecutus est beneficiis. Et tu cum videris exasperatũ, magis cede: maioris enim hic furor indiget remedij. Quanto grauiores infert contumelias, tanto maioris indiget mansuetudinis. Et sicut febris cum vehementer spirauerit, tunc eget cedente: sic & irascens. Bestiam, cum maxime efferatur, tunc fugimus omnes: sic & irascentem. Hoc ne honorem esse censes, quoniam & bestiam honoramus & furentes, cum declinamus? Nequaquam. Nota magis hæc est contumelia: imò vero neque nota, neque contumelia, sed misericordia & humanitas. Non cernis nautas, cum vehemens ventus spirauerit, vela demittentes, ne submergatur

submergatur nauigium? Equos, cum in campum delati A dem tacens contumeliam ostentet. Nam & ita maiofessorem abripuerint, à fessore non retrahi, ne vires incassum exhauriat? Ignis est ira, flamma est velox, indigens materiæ, Igni fomitem ne præbeas, & statim malum extinxeris. Non habet ex se fortitudinem ira, nisi sit alter qui nutriat eam. Nulla tibi est excusatio. Ille furore tenetur, & nescit quid agat: tu conspiciens eum, cum in eadem incideris, nec ex illo fueris correctus, quam veniam sperabis? Si quem in conuiuio constitutus ab initio videris ebrium & turpiter agentem, nónne multo magis post illum inebriatus venia fueris indignus? Itidem & hic, quam excusationem esse putamus, dicendo scilicet, ego non cœpi. hoc cõtra nos est, quòd nec illum conspicati, sumus correcti. Vt si quis diceret: Ego prius non interfeci, propterea nanque puniri dignus es, quoniam nec exemplum intuitus temetipsum coërcuisti. Si videris vomentem ebrium, distra- B hi, disipari, oculos habere distentos, immundicia mensam implere, omnes eum fugere, & postmodum in eadem incidas: num eris magis odiosus? Talis est & irascens, imò vero vomentis venas intendit, oculos inflãmat, distrahit intestina, verba multo illis immundiora cibis eructat, indigesta loquitur omnia, elaboratum nihil: non enim ira permittit, sed sicut illic humorum immoderatio stomachum vexans, vt plurimum, omnia eicit: itidem & hic immodicus feruor animam vexans ea tegere quæ tacere bonum est, non permittit. Sed effabilia dicit, & ineffabilia, non audientes, sed seipsum dedecorans. Sicut igitur à vomentibus fugimus, sic & ab irascentibus, puluerem eorum iniiciamus vomito. Quid agentes? tacentes, canes vocemus, vt ipsa deuorent vomita. Noui, quòd audientes nauseam patimini: sed cum hæc fieri videtis, hoc volo vos tunc pati, non C autem super facto delectari. Cane fordidior est contumeliis gaudẽs, qui reuertitur ad vomitum suum. Nam si postquam semel euomuit, destitisset, non esset par illi: si verò rursum eadem vomit, manifestum est quòd eadem comedit. Quid itaque tali magis abominabile? Quid autem illo sordidius ore, quòd tales cibos manducauit? Atqui hoc est opus naturæ, illud verò minime: imò verò & hoc præter naturam, & illud. Quo modo? Non enim secundum naturam est, temere contumeliã inferre, sed præter naturam. Nihil igitur vt homo loquitur, sed hęc quidem vt fera, hæc autem vt furens. Sicut enim corporum morbus est præter naturam: similiter & hoc. Et quoniam præter naturã est, si in eo moratur diu, paulatim moritur: in eo verò, quod iuxta naturam est, diu commorans non perit. Mallem cum homine cœnum edente mensam communicare, quàm D cum talia loquente. Non cernitis porcos stercus mandentes? sic & isti. Quid enim fœtidius verbis, quæ contumelioſi loquuntur? Studium eis est nihil sanum eloqui, mundum nihil, sed si quid turpe, si quid deforme, hoc tam facere quàm dicere: & quod grauius est, alios se confundere putant, cum seipsos dedecore magis afficiant. Quòd enim sibi dedecus inferant, inde manifestum est. Ne nanque mihi falsa dicentes proponas: sed sit quæpiam publica meretrix, vel scenicus alter, & cum aliquo pugnam faciat, huic ille postmodum hæc profe- rat, & ille rursum similiter: quis magis ex verbis contumeliam passus est? Ille quidem audiuit quæ habebat, hic autem quæ non habebat. Igitur illi quidem nil amplius actum ad confusionis sermonem, huic autem multa verecundiæ accessio. Sed sint negocia quædam rursum occulta, & solus iniuriam inferens nouerit. Postea pri-

liciæ omnia deuenerunt, vt quæ celare oportebat, in his multi glorientur. Quæ nanque multi minantur, talia sunt. Non possum ferre linguam meæ, inquit, vxoris. Verba anus ebriæ se deformantis, eorum qui per fo- rum trahuntur. Nihil his turpius verbis, ignauius nihil, nihil muliebrius, in lingua potentiam habere, in conuiciis iactandis altum sapere: sicut qui coniducuntur in pompis, sicut mimi, parasiti & assentatores, porci potius quàm homines sunt, quicunque super his gloriantur, cum opus esset sub terra se obruere: cum opus, inquam, si quis alius attestatus ista fuisset, fugere testimonium, tanquam inimicum, neque viro dignũ. Contumeliarum præco factus es, sed audientem male nihil offendere poteris. Propterea vos hortor, vt cogitantes quanta sit malicia, quòd in his gloriantur multi, reuigilemus, corrigamus ita furentes: hęc ex ciuitate conciliabula tollamus, nobis linguam ornemus, & ab omni liberemus detractione: vt à peccatis purificati, supernam posimus allicere beneuolentiam, & diuina digni misericordia censeri, gratia & miseratione ipsius vnigeniti, cum quo patri, simul & spiritui sancto gloria, potestas & honor, maiestas &c.

De eleemosyna & misericordia.
Homilia XXXII.

IPVS est vbiq; fide, charissimi. Crucem enim vitæ fontem esse dicunt, quod mens haud facile susceperit: attestantur etiã nunc deridentes Gentiles. At cogitationum infirmitatem superans fides id facile suscipit & retinet. Vnde verò deus ita mundum dilexit? Ex nulla quidem alia re, sed ex charitate sola. Reuereamur eius itaque charitatem, miserationis excessum erubescamus. Ipse nanque nec vnigenito pepercit propter nos, nos autem & pecuniis parcimus contra nosipsos. Ipse & legitimum pro nobis filium tradidit: nos verò nec argentum propter eum contemnimus, sed neque propter nos. Et qualiter hæc venia fuerint digna? Verum si hominem pro nobis pericula & mortes passum viderimus, omnibus quidem præponimus, & amicorum primis connumeramus, & ei nostra tradimus omnia, & ipsius magis quàm nostrã dicimus esse, nec ita dignam ei retributionem nos erogare censemus: erga Christum verò nec hanc gratitudinis mensuram obseruamus. Sed ille quidem pro nobis animam posuit, & preciosum sanguinem propter nos effudit, qui non eramus amici: nos autem neque pecunias propter eum effundimus, sed eũ despicimus nudum & peregrinum pro nobis mortuum. Et quis nos à futura pœna liberabit? Nisi nanque deus, neque nos, sed

nosipsos

Universidad de Deusto
Biblioteca

nosipsos damnaremus. Non ergo contra nosipsos sententiam tulimus, non ergo gehennæ nosmetipsos igni damnauimus, eum qui pro nobis animam posuit, despicientes esurientem? Et quid dico pecunias? Nonne si innumeras haberemus animas, omnes oportuerat pro eo ponere? Atqui nec ita quicquam beneficio dignum fecissemus. Ipse nanque prior benefacies manifestam exhibet bonitatem. At qui beneficium accepit, quicquid retulerit, debitum reddit, non meritum confert: & maximè cum ille qui cepit, inimicis benefecerit: & qui retribuit, in benefactorem data conferat, & ipse rursum eis fruatur. At nos nec ista trahunt: sed omnibus ingratiores sumus, seruis quidē & mulis, & equis, torques aureos circumponentes, dominum vero nudum circumeuntem, & fores ex foribus mutantem, & semper in exitibus morantem, & manus porrigentem despicientes, frequenter autem & torto respicientes oculo, licet & hoc ipsum propter nos patiatur. Libenter enim esurit, vt tu pascaris: & nudus circumit, vt incorruptionis indumenti tibi præbeat occasionem: sed nec ita vestrorū aliquid erogatis. Sed vestimentorum hæc quidem iacent tineis esca: hæc autem arcæ sarcina, superfluáque posidentibus cura. Qui vero ista, cæteráque dedit omnia, nudus errat. Sed in arcam ipsa non reponitis, sed ipsi vos circumamicientes ornamini. Et quid vobis ex his amplius? vt forēsium turba vos spectet? Et quid hoc? Non enim his amictum admirabūtur, sed eum qui indigentibus largitur. Itaque si vis in admiratione haberi, alios potius induens, infinitos assequeris applausus. Tunc & ipse deus te cum hominibus laudabit: nunc autem laudabit quidem nemo, at omnes inuidebūt, corpus quidem cernentes ornatum, animam vero neglectam habentem. Hic & meritoriis mulieribus est ornatus, at & precioſiores apud eas frequēter, & pulchriores sunt vestes. Animę vero ornatus penes eos est solos, qui cum virtute viuunt. Hæc continue dico neque dicere desinam, non tam pauperum, quàm animarum curam gerens vestrarum. Illis enim, etsi nō à vobis, aliunde tamen erit aliqua consolatio. Etsi nulla præbeatur consolatio, & fame consumatur, non magna fuerit eis iactura. Quid Lazaro nocuit paupertas, & fame tabescere? A gehenna vero vos eruet nemo, nisi à pauperibus auxilium sequamini. Sed eadem diuiti dicemus, qui continuo quidem torretur, nunquam autem consolationem nāciscitur. Sed ne accidat, vt quis hæc vnquam audiat verba, sed in Abrahæ sinum migremus. Sicut enim spina vndecunque capiatur, tenentem pungit: sic & secularia vndecūque detineas, amplectentē se, vel fouentē contristant. Spiritualia vero nō eiusmodi, sed margaritæ cuidam similia sunt, vnde si aduertas, oculos delectant. Exempli gratia, Fecit aliquis eleemosynam, non tantum futurorum spe pascitur, verum & præsentibus bonis exultat, semper confidens, & omnia cum multa faciens fiducia, malam superauit concupiscentiam. Et ante regnum iam hic fructum accepit, dum laudatur, dum admirabilis habetur ante cęteros omnes à propria conscientia. Et bonorum operum quodlibet est eiusmodi: sicut vicissim mala & hic ante gehennam conscientiam torquent. Et si futura post peccatum mente conceperis, pauidus & tremens, licet nullo puniente apparebis: siue præsentia, multos habebis inimicos, & cum suspicione viues, neque poteris iniurię iam authores respicere, imò verò nec immunes iniuriæ. Non enim tātum ex eis capimus voluptatis, quantum tristiciæ, conscientia semper increpante, externis hominibus cōdemnantibus, irascente deo, gehenna nos absorbere parante, cogitationibus nunquam requiescentibus. Graue siquidē, graue, inquam, & onerosum est peccatū, & omni plumbo pōderosius. Qui igitur illud senserit, neque nimium sursum aspicere poterit, licet multū sit insensatus. Profectò sic & Achab, licet esset admodum impius, postquā hoc sensit, deorsum inclinatus ambulabat contritus & angustiatus: & propterea saccū induerat, & lachrymarum effundebat fontes. Hoc si nos faciamus, & sicut ille, lugeamus: peccata, sicut Zachæus, exuemus. Sicut enim in corporibus, & in fistulis, nisi prius quis humorem influentem sistat, & vulnus tergat, quotquot imposuerit medicamenta, mali fonte non obstructo, incassum omnia facit: itidem & nos, nisi manum auariciæ cohibeamus, & hanc improbam distillationem corripiamus, licet demus eleemosynam, nequicquam omnia facimus. Curatum enim per se auaricia percurrens dissoluit, & examinat, & peius quàm prius afficit. Desinamus igitur rapere, & ita misericordiam impendamus. Sed si nos in præcipitia ferimur, quo modo poterimus respirare? Etenim si quis casurum superne traheret, quod facit eleemosyna: alter autem inferne retraheret, nil erit amplius ex huiusmodi certamine, quàm hominem distrahi. Ne hoc itaque patiamur, neve premente nos deorsum auaricia, nobis eleemosyna relictis abeat, releuemus nosipsos, & euolemus, vt per malorum fugam, & bonorum operationē consummati, bona consequamur æterna, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, cum quo patri, simul & spiritui sancto gloria, potestas & honor, maiestas & magnificentia, in secula. Amen.

Luc. 16.

Quod ars est eleemosyna, & omnium artium quæstuosissima. Homilia XXXIII.

IA charissimi prius dicta resumamus & hodie ostendamus qualiter est ars omnium artiū quæstuosissima eleemosyna. Si enim artis est proprium ad aliquam vtilitatē peruenire, eleemosyna verò nihil est vtilius: clarū est profectò, quòd & ars, & omnium est artium optima. Non enim nobis conficit calceamenta, neque vestimenta contexit, nec has luteas domos ædificat: verum & ęternam ministrat vitam, ex mortis manibus eripit, & in vtraque vita claros exhibet, & māsiones ædificat in cœlis, & æterna parat illa tabernacula. Hæc lampades nostras nō sinit extingui, nec sordidis indutos vestibus in nuptiis videri: sed lauat, & niue mundiores reddit. Si nanque fuerint peccata vestra vt coccinum, quasi nix dealbabuntur. Nō sinit nos eo decidere, vbi diues ille: nec audire verba tremenda, sed in Abrahæ sinus deducit. Et artium quidem secularium vnaquæque vnum habet, quod accepit, meritum. Verbi gratia, Agricultura pascit, textoria vestit, imò verò nec hoc vlla potest à semetipsa vobis conferre. Et si libet, agriculturam examinemus primam. Nam nisi cusoriam habuerit, à qua ligonē & vomerem, falcem, securim & alia plura mutuetur: & carpentariam, vt aratrum pangat, & iugum paret & plaustrum, vt spicas excutiat: & coriariā, vt & lorum faciat: & ædificatoriam, vt & arantibus tauris stabulum ædificet, & serentibus agricolis domum: & succisoriam, vt ligna secentur: & pistoriam: post hæc omnia nusquam apparebit. Similiter & textoria, cū aliquid faciat, multas secum artes conuocat, vt propositā secum expediat: quòd si non accesserint, & manū porrexerint, hęc quoque similiter vt illa remanebit inops. Et artium quęque alterius

Luc. 11. f

alterius indiget artis. Cum autē oporteat misereri, nihil aliud nobis opus est, sed sola voluntas est necessaria. Quòd si dicas, q̄ pecuniis opus est, & habitationib⁹, & vestimētis, & calceamentis: illa lege Christi verba, quæ de vidua dixit: & ab angustia desiste, licet valde sis pauper, & mendicantibus pauperior, si duo minuta contuleris, totum explesti. Et si des panem, eum habens solū, ad perfectionem artis venisti. Hāc itaque suscipiamus artem & scientiam, & obeamus. Melius enim est hanc scire quàm esse regem, & diademate coronari. Non enim est hæc sola eius præcellentia, quòd aliarum non indiget, verum & diuersarum rerū est expeditoria, & multarum quidem & omnigenarum. Domos enim ædificat in cœlis semper māsuras, & qui se consecuti fuerint, docet quemadmodum immortalē fugiant mortem: & tibi thesauros donat, qui nunquam absumūtur, sed omne damnum effugiunt, tam à latronibus, quàm à vermibus & tempore. Si quis circa frumentorum cōseruationem hoc solum te docuisset: quid non reddidisses, vt inabsumptum multos annos posses conseruare frumentum? Ecce autem hæc non in frumento tantum, verū & in omnibus docet, & quo modo parta, & anima & corpus indiminuta conseruentur, ostēdit. Et quid opus est omnia particulatim dicere artis hui⁹ merita? Hæc nanq; te docet, quo modo possis deo similis fieri, quod est omniū summa bonorum. Vides quo modo non vnū huius est opus, sed multa? non alterius indigens artis domos ædificat, texit vestes, inabsumptos parat thesauros, facit vt mors superetur, diabolū cohibet, deo reddit similes. Quid igitur hac arte fuerit vtilius? Nam aliæ quidē cū dictis, & cū præsenti soluuntur vita, & morbo laborantibus artificibus nusquam apparent, & earum opera durare non possunt, & laboris indigent, & temporis multi, & aliorum mille: hæc autem cum mundus prēterierit, maxime tunc apparet, cum fuerimus mortui, maxime tunc coruscat, & opera monstrat à se gesta, nec laboris indiget: nec alterius huiusmodi cuiuspiam operationis: verū & ægrotante te fructum affert, & annis confecto, & ad futurā tecū vitam emigrat, nec vnquā te deserit. Hæc & sophistis & oratoribus te potentiorē efficit. Nam illi quidē in suis prēcellētes artibus multos habēt æmulos: hac autē pollētes infinitos habēt pro se orantes. Et illi quidē hominū assistunt tribunalibus, iniuriā patientibus exhibentes patrociniū, at & frequenter iniuriā faciētibus: hæc autem Christi adstat tribunali, non tantū patrocinās, verū & ipsi persuadēs iudici, vt reo patrociniū præstet, & pro eo sententiā ferat: & licet millies peccauerit, coronat, & victorem promulgat: ait enim, Date eleemosynā, & omnia erunt mūda. Et quid de futuris loquor? In præsenti vita si homines interrogemus, quid malint, sophistas se esse magnos & oratores, an eleemosynarios & humanos: audies eos secūdū eligētes: & meritò. Sublata nanq; dicēdi facultate, vita nihil lædetur. Nā & ante hanc multū stetit tēporis. Sed si misericordiā auferes, omnia transibunt & perierint. Et sicut mare nō potest nauigari, portubus & stationib⁹ obrutis: ita nec hæc vita constare, si misericordiā & veniā tollas ac humanitatē. Quamobrē non tantū eā rationi deus mandauit, verū & multas ipsius partes insperſit naturæ tyrannidi. Sic & filiorū patres miserentur, ita matres, ita parentū geniti. Nec verò tantū in hominibus, verū in omnibus brutis: ita fratrū fratres, & cōsanguinei, & necessarij, sic hominis homo. Habemus enim aliquid ad misericordiam inclinatū, & à natura. Et propterea pro patiētib⁹

Luc. 21. a

iniuriā indignamur, & iugulatos cernētes flectimur, & lugentes aliquos vidētes lachrymas impēdimus. Quoniam enim id vult deus præstari, naturā ad hoc multū conferre mandauit, ostendens quòd hoc est sibi valde gratū. Hæc itaq; cogitantes, & nosipsos, & filios, & necessarios, in eleemosynæ disciplinam ducamus. Et hoc super omnia discat homo, quoniam & hoc est homo. Magnū enim homo, & preciosum vir misericors. Itaq; nisi hoc habeat, esse desiit homo. Hoc sapientes præstat. Et quid admiraris, si hoc est deus, & hoc homo? Ait enim: Estote misericordes, sicut pater vester. Discamus itaq; misericordes esse omniū causa, maxime quoniā & nos multæ indigemus misericordiæ, & neq; viuere putemus per id tēporis, quo nō misereamur. Eleemosynā autē dico ab auaricia purā: nam si suis contētus, & aliis nō impertiēs, nō est misericors: aliena rapiēs quo modo misericors? Nō est misericors profectò, licet infinita largiatur. Nā si propriis frui simpliciter, est inhumanitatis, multo magis alios expilare. Si qui nullā patrarunt iniuriā, quòd nō cōmunicauerint, puniuntur: multo magis qui rapiūt aliena. Ne hoc itaq; dicas, quòd alius iniuriā passus est, & alius misericordiā accipit: hoc enim graue est. Oportebat enim iniuriā patiētē ipsum esse, cui misericordia præstaretur. Nunc autē alios vulnerans, quos non vulnerasti curas, cū illos opus sanare prius fuisset, vel potius neq; vulnerare. Humanus enim est, non qui vulnerat & curat, sed ab aliis percussos foues. Tuis igitur malis, nō alienis medere. Vel potiⁿ neq; vulneres, neque prosternas (hoc enim proterui est) sed prostratos suscita: nec enim eadē misericordiæ mēsura potest auariciæ malū curari. Nam si obolū vsurpaueris, non obolo vicissim opus est ad eleemosynā, vt ex auaricia vulnus tollas, sed talēto. Propterea fur conuictus quadruplū erogat. Furāte vero peior rapiens. Sed si illū pendere quadruplū oportet eorū, quę furatus est: rapiētem opus est decuplū, & multiplū exoluere. Et optabile sic quoq; iniuriā delere posse. Nam neq; tūc eleemosynæ fructū accipiet. Propterea Zachæus: Reddā, inquit, si quid aliquē defraudaui, quadruplum: & dimidiū bonorum meorū dabo pauperibus. Quòd si in lege quadruplū oportet dare, multo magis in gratia: Si furantē, multo magis rapientē. Nam præter iacturam hic est & multū contumeliæ. Itaq; si des & centuplū, nondū totū erogaueris. Vides quòd non frustra dicebā, quòd si vel obolū rapueris, & talentū reddas, vix ita quoq; resarcis: sed si hoc faciēs vix satisfeceris, ordinē cōuertēs, & rapta quidē integra subſtantia, pauca quædā exoluens, nec iisdē qui sunt iniuria affecti, sed aliis eorū loco: quā habebis excusationē? quā veniā? quā salutis spem? Vis nosse quantū ita miserēs admittas peccatū? audi scripturā dicentē: Sicut qui occidit filiū corā patre, ita qui offert sacrificiū ex pecuniis pauperū. Hāc itaq; cōminationē mente scribentes abeamus, hanc in parietibus, hanc in manibus, hanc in conscientia, hanc vbique, vt vel hic timor in nostris vigēs cordibus, manus nostras à quotidianis cohibeat cædibus. Cæde nanq; peior est rapina, paulatim pauperē deuorās: vt ab hac itaq; mundemur ægritudine, hæc & in alterutrū, & nos meditemur. Sic enim ad misericordiā erimus proniores. Hæc itaq; cogitantes charissimi, respiciamus tandē quandoq; & renigilemus. Iam enim ipse confundor, amplius differēs de eleemosyna, eò quòd frequēter de hac materia verba fecerim, & nihil dignū effecerim admonitione. Nā factū quidē est aliquid melius, sed non tantum, quantum ipse volebā. Vos nanq; seminātes quidē videmus,

Ecclī. 4. d

Luc. 19. b

Universidad de Deusto
Biblioteca

sed non larga manu: propterea timeo, ne & parce me- A
tatis. Quòd enim parce seminamus, indagemus, si placet, vtri sint in ciuitate plures, pauperes, an diuites: & qui neq; diuites, neq; pauperes, sed mediũ habentes locum? Verbi gratia, Decima pars est diuitum, & decima pauperũ nihil penitus habẽtiũ, reliqui vero mediocres sunt: diuidamus igitur in egenos ciuitatis multitudinẽ, & quantũ opprobrij sit, videbitis. Vehemẽter enim diuites pauci, post eos vero multi: pauperes autẽ his multo pauciores. Veruntamẽ cũ tot sint qui pauperes alere possint, multi dormiunt esurientes, nõ quòd habẽtes eis facile satisfacere nequeant: sed propter multã eorũ duriciã & inhumanitatẽ. Nam si diuites, & qui sunt sequẽtis sortis, panes & vestes indigẽtibus impertirẽt, quinquaginta vel & centũ viris vix vnus forte cõtingeret. Et tamẽ in tanta subuenire valentium copia constituti quotidie conquerũtur. Et vt eorũ discas inhumanita- B
tem, vnius vltimorũ diuitũ, & non valde locupletum habens prouentũ ecclesia, quot per singulos dies viduis sufficiat, quot virginibus, cogita. Nam ad triũ milium ascẽdit numerũ earũ catalogus, & præter has, quot carcerem habitantibus, quot in xenodochio laborãtibus, sanis, & peregrinis, corpora habẽtibus mutilata, altari assidẽtibus, & victus, & vestitus causa simpliciter quotidie accedẽtibus, & nihil ei de substantiis diminutum est. Itaq; si decẽ dũtaxat viri sic erogare voluissent, nullus esset pauper. At inquiunt, Quid debẽt filij nostri excipere? Sors remanebat, & prouẽtus rursum maior fiebat, cũ thesaurizarẽtur eis in cœlo possessiones. Sed nõ vultis ita, saltem ex dimidio, siue ex tertia parte, siue ex quarta, siue ex decima. Per dei nanq; gratiã decẽ ciuitatum pauperes nostra posset alere ciuitas. Et si vultis, ho- C
rum aliquã faciamus rationem: imò verò neq; ratiocinatione opus est. Per se nanq; patet rei facilitas. Respicite igitur in ciuilia ministeria, quantũ sola domus impendere quandoq; nõ dubitauit, sed nec ad minimum impendiũ sensit: quod si diuitũ quisq; voluisset in pauperes erogare, breui tẽporis momento cœlũ rapuisset. Quæ foret itaq; venia? quæ excusationis vmbra? cũ nec à quibus omnino separari debemus hinc migrãtes, hęc indigentibus cũ tanta cõmunicemus largitate, cũ quãta scenicis alij, & hæc cum tantũ ex his lucrari debeamus? Oportebat enim & si semper hic essemus, neq; sic pulchræ huic impensæ parcere: cũ autẽ paulo pòst hinc abducamur, & omnibus abripiamur nudi: quã habebimus defensionẽ, nec ex prouẽtibus ministrãtes esurientibus & laborantibus? Nec enim cogo te patrimonium diminuere, non quòd nolim, sed quoniã te valde torpentem video. Nõ hoc itaq; iubeo, sed ex fructibus ex- D
pende, nihilq; thesaurizes. Satis est tibi, tanquã ex fonte prouenientibus affluentes habere pecunias. Participes fac pauperes, & bonus sis dispensator eorum, quę à deo tibi data sunt. Sed tributa, inquit aliquis, erogo: igitur propterea negligis, quoniã hic exigit nemo? Et illi quidem, licet terra nõ ferat, accipiẽti cũ necessitate, & extorquenti cõtradicere nõ audes: tam verò miti, & tunc tantũ cum terra fructũ tulerit petẽti, ne verbo quidem respondes. Et quis te suppliciis intolerabilibus illis eripiet? Non erit quisquã. Si enim quoniã illic nõ dantẽ omnino sequetur difficilis vltio, propterea circa erogationẽ studiosus es: considera quòd hic & difficilior, nõ ligari, nec in carcerẽ conici, sed in ignem præcipitari sempiternũ. Hæc igitur ante omnia soluamus tributa, omnibus ex causis. Multa nanque facilitas est, & maior merces, & quæstus amplior: & ingratos se præbentibus peius suppliciũ. Nam pœna nos excipit finẽ non habẽs. Si verò milites mihi dicas pro te Barbaris repugnãtes, sunt & hic castra pauperũ, & bellum, in quo pro te pauperes pugnãt. Cũ enim stipendiũ acceperint, orãtes tibi deũ faciunt propiciũ, propicium autẽ facientes, pro Barbaris dæmonũ insidias repellunt: neq; sinunt vehemẽter infestũ esse malignũ, neq; semper irruere, sed ipsius soluunt potentiã. Hos itaq; conspiciẽs milites quotidie pro te cũ diabolo precibus & orationibus pugnãtes, à temetipso pulchrũ istud tributum exige, illorũ alimenta. Nam cũ sit hic rex mitis, nõ dedit eos tibi qui exigerẽt, sed vult volẽtẽ erogare: & siue paulatim eroges, accipit: siue per multum temporis indigens, reponas, non habentem non vrget. Ne verò longanimitatem eius contemnamus, sed thesaurizemus nobis non iram, sed salutem: non mortem, sed vitam: nõ pœnam & vltionem, sed honores & coronas. Non est hic dare mercedem transmissionis eorum quæ penduntur. Nõ est hic opus res in argentum redigentes laborare. Si cõferas, in cœlum ea dominus ipse transportat, ipse tibi quæstuosiorem reddit negociationem. Nõ est hic necesse depositorum transportatorem inquirere. Tãtum eroga, & statim ascendunt, non vt alij milites alantur, sed vt tibi multo cum lucro maneant. Hic quidẽ quæcunq; dederis, recipere non licet: illic verò cum multo rursum honore recipies, & maiora lucraberis, & spiritualiora lucra. Hæc quæ hic erogas, illic sunt repetitio, mutuum, & fœnus & debitum. Nam chirographa tibi deus fecit. Ait enĩ, Qui miseretur inopis, fœnerat deo. Arrabonem tibi dedit & vades, & hæc cũ deus sit. Quẽ arrabonem? Præsentis vitæ sensibilia, spiritualia futurorum primordia. Quid itaque differs & torpes, cum iam tanta receperis, & tot expectes? Quæ nanque accepisti, sunt ista: Corpus tibi formauit, animam ipse intulit, honorauit te ratione solum ex animalibus terrenis: omnium tibi visibiliũ vsum contulit, sui præstitit scientiam, pro te tradidit filium, baptisma tot plenum bonis donauit, sacram tibi dedit mensam, regnum promisit, & arcana bona. Cum igitur tot acceperis, tot itidẽ accepturus (iterum enim idem referam) circa pereuntes pecunias pusillanimiter agis. Et quam habebis veniam? Sed filios omnino spectas, & propter hos retrocedis: quin & illos tales doce quæstus lucrari. Nam si tibi foret argẽtum mutuatũ, & vsuras pariẽs, & insuper debitor esset gratus, multo magis eligeres filio pro auro relinquere, vt ei multi prouẽtus adessent, neq; cogeretur circumire, & alios quærere mutuum accepturos. Et nũc hoc filiis da chirographum, & deum relinque debitorem. Tu autem agros quidem non vendis & das filiis, sed permittis vt reditus maneat, & pecuniarum superabũdantia maior eis hinc fiat. Hoc autem chirographum omnibus agris & reditibus locupletius, & tot afferens fructus relinquere vereris. Quantę verò foret hoc fatuitatis & dementiæ? & hæc cũ noueris: quòd si hoc eis relinquas, & ipsum ipse rursum accipiẽs frueris. Talia nanq; sunt spiritualia, multam habent largitatem. Ne mendicemus, nec inhumane nos & crudeliter geramus, sed hanc pulchram exerceamus negociationem, vt & nos ea recepta migremus, & nostris eam filiis relinquamus, & futura cõsequamur bona, in Christo Iesu domino nostro, cui gloria & imperium in secula seculorum, Amen.

Quod oportet multum circa Dei *desiderium studiũ habere: & de eleemosyna, Homilia XXXIIII.*

TVARVM

STVARVM es ô homo pecuniarũ dispensator, A
non minus quàm qui ecclesiæ bona dispẽsat. Sicut igitur ille potestatẽ non habet, ea quæ propter pauperes à vobis erogãtur, temere, & vt casu venit dispergẽdi, quoniã in pauperũ data sunt alimentum: ita neq; tu tua. Et si nanq; paternã excepisti hæreditatẽ, & ita possides quæcunq; tibi sunt, ita quoq; tamen dei sunt omnia. Postea vero tu quod erogasti quidẽ, tali vis dispẽsari diligẽtia: deũ vero sua nõ censes maiori nos repetiturũ vehementia, sed ea simpliciter passurum pereuntia? Non ita est, nequaq̃. Hæc enim propterea tibi concessit, vt dares illis escã in tẽpore opportuno, egenis, esurientibus, sicut tu conseruo dispensanda dedisti, itidẽ & deus te vult hæc incongrua erogare. Propterea quoque cũ auferre posset, ea dimisit, vt exhibendę virtutis occasionẽ habeas, vt alterũ alterius indigentẽ constituens, mutuã charitatem redderet fer B
uentiorem: tu vero cũ acceperis, non tantum non impendis, verum & verberas. Verũ si non dare crimẽ est, verberare quam reportabit veniã? Hoc autẽ mihi dicere videtur, contumeliosos & auaros innuens, & multã aduersus tales significans inuectionẽ. Cum enim quos nutrire iussi sunt, præterquam quòd non nutriunt eos, etiã verberent, digni forẽt accusari: mihi vero videtur & hic deliciis vacantes insinuare. Nam & deliciis magna reposita est vltio: ait enim, Comedit & bibit cum ebriis: gastrimargiã significans. nõ enim ad hoc accepisti, vt in delicias absumeres, sed vt in eleemosynam erogares. Nũquid enim tua possides? Res pauperũ tibi sunt creditæ, siue ex laboribus iustis, siue ex hæreditate paterna possideas. Nunquid enim nõ potuit tibi deus hæc auferre? Verũ hoc non facit, in potestate tua ponẽs liberam in pauperes liberalitatẽ. Tu vero, quęso, consi- C
dera quo modo per omnes parabolas non suis cõgrue pecuniis vtẽtes punit. Nec enim virgines aliena rapuerant, sed propria non dederunt. Neq; qui talentũ in terram defodit, iniustũ vsum sibi vendicauit, sed quia nõ geminauit: nec esurientem despiciẽtes quòd alĩena rapuerint, puniuntur, sed quoniã sua non dispersерunt, sicut & hic seruus. Audiamus itaq; quotquot vẽtri indulgemus, quotquot in opiparas cœnas expendimus diuitias, nihil nobis pertinentes, sed indigẽtibus debitas: nõ enim quoniã ex benignitate multa de tuis erogare iussus es, hæc ideo putes esse tua. Tibi mutuauit, vt laudabilis fieri possis: ne tua igitur esse putes, ei sua prębẽs: nec enĩ si cui tu mutuasses, vt abiẽs aliquas posset quæstuum occasiones inuenire, illius pecunias esse diceres. Igitur & tibi deus tradidit, vt cœlum lucrari possis: ergo benignitatis excessum ne facias ingratitudinis ma- D
teriam. Cogita quantis dignum votis posse post baptisma viã inuenire peccata lauatẽ. nisi dixisset, Da eleemosynam: quot dixissent, Vtinã posset fieri, vt pecunię darentur, & futuris malis absolueremur? Sed, quoniam hoc possibile factũ est, rursum redditi sunt supini. Sed erogo, inquis. Et quid hoc? Nondum enim tantũ exoluisti, quantũ quę duos obolos erogauit: imò vero neq; dimidium, nec minimam illius partẽ, sed plura in impensas inutiles expendis, in conuiuia, & ebrietatem, & extremam prodigalitatem: nunc quidẽ vocans, nunc vero vocantẽ sequens: nunc quidem expendens, nunc autẽ alios cogens expẽdere, vt & duplex tibi fiat vltio, ex hisq; quæ ipse facis, & ex his ad quæ cæteros inducis. Et hoc enim seruo vide vicio datum: ait enim, Comedit & bibit cum ebriis. Non enim solos punit ebrios, verum & cũ illis conuersantes, & meritò, quoniã præ-

Maub. 2. a & b

Marc. 12. d

Matt. 24. d

ter propriam perditionem & proximorum neglexere salutem. Deũ vero nihil sic exacerbat, quàm ad proximum attinentia despicere. Et propterea demonstrare volens indignationẽ, eum mediũ diuidi iussit: & ideo charitatem suorum dixit esse discipulorum indicium: quoniã necesse prorsus est diligentem dilecti curã habere. Hanc itaq; viam teneamus: hæc enim est quæ maxime reducit ad deum, quæ Christi facit imitatores, & quoad fieri potest, deo similes reddit. Intuere quoq; virtutes has esse magis necessarias, quæ secus hanc viã cõmorantur, & si libet, earum examinationem faciamus, ex dei sententia feramus iudicium. Sint igitur duæ optimæ viuendi vię: & earum quidem vna bonum faciat obeuntẽ, altera vero & proximũ. Videamus vtra probabilior, & ad virtutis culmẽ nos magis perducit. Igitur ille quidem qui sua duntaxat quærit, à Paulo mille accusationes accipiet: (Cum vero Paulũ dixero, Christum significauero) hic autem laudes & coronas. Hoc vnde manifestum? audi quid huic quidẽ dicat, & quid illi. Nemo quod suũ est, quęrat, sed quod proximi quisque. Vides qualiter illud quidẽ eiecit, hoc autẽ introduxit? Et iterũ: Vnusquisq; vestrũ pximo placeat in bonum ad ædificationẽ. Tum subditur & ineffabilis laus cum admonitione: Etenim Christus sibiipsi non placuit: vt autem & ex superabundanti hoc fieret, videamus quod quidem bonorũ operum circa nos fiat, & quod à nobis ad alios quoq; pertranseat. Ieiunare quidem, & humi cubare, & exercere virginitatem, & temperanter agere, solis hæc obeuntibus vtilitatẽ afferunt: quę vero proximis à nobis exhibentur, vt eleemosyna, doctrina & charitas: hæc & nobisipsis, & proximis ad quos à nobis transeunt, prosunt. Et hic itaq; Paulum audi dicentẽ: Et si dedero omnem substantiam meam in cibos pauperum: & si tradidero corpus meũ vt ardeã, charitatem autẽ non habeã, nihil mihi prodest. Per se splendide prædicatã, si lubet, & ex tertio cõprobemus. Et hic quidẽ ieiunet, & modestiam præferat, & martyrium præstet, & ardeat: alter vero martyrium propter proximi differat ædificationem, nec solum differat, verum & absq; martyrio migret: vter erit postquã hinc transierit probabilior? Non nobis hic multis opus est verbis, & ambagibus longis. Adest enim beatus Paulus sententiam ferens, & dicens: Resolui, & esse cum Christo melius: remanere autẽ in carne, magis necessarium propter vos, & ad Christum transitui proximi prætulit ædificationem. Hoc enim præcipuum est esse cũ Christo, ipsius voluntatem obire. Nihil vero tam est voluntas eius, quàm quod proximo sit vtile. Vis & quartam horum rationem referam? Petre si diligis me, inquit, pasce oues meas: & ter eum percontatus, hoc amiciciæ signum esse testatus est. Nec solis hoc dictum est sacerdotibus, sed vnicuiq; nostrũ cui vel pusillus est credi tus grex. Ne nanq; quoniam pusillus est, contemnas: pater enim meus, inquit, sibi complacuit in eis. Habet ouẽ vnusquisque nostrum, hanc ad congrua ducat pascua. Et cum vir è strato surrexerit, nihil aliud quęrat, quàm quo modo aliquid faciat, aut dicat, vnde totam faciat domum religiosiorem. Mulier vero sit quidem domus custos, sed ante curam hanc magis necessariam habeat solicitudinẽ, quo modo cœlestia tota domus operetur. Nam si in secularibus ante domesticorum prouisionẽ publica obire munia studemus, ne propter exhibitam in his ingratitudinem vinciamur, & in forum trahamur, & innumeras patiamur ignominias: multo magis in spiritualibus hoc agendum est, quę regis omniũ dei

Ioan. 13. d

1. Cor. 10. d

Roma. 15. d

1. Cor. 13. d

Philip. 1. c

Ioan. 21. d

Universidad de Deusto
Biblioteca

sunt,prius persoluenda, ne veniamus vbi stridor den- A
tium. Has quæramus virtutes, quæ præter salutem no-
stram proximis quoque plurimũ prodesse possint: tale
quid est eleemosyna,tale oratio, quin potius & hæc ab
Actor.10.d altera fit potens & eleuatur:ait enim, Orationes tuæ &
eleemosynæ tuæ ascenderunt in memoriã coram deo:
nec vero solum oratio, verum & ieiuniũ hinc neruos
habet.Et si absq; eleemosyna ieiunes, nec bonum opus
ieiunium censetur,sed crapulante, & ebrio peior est hu
iusmodi,& tanto peior,quanto deliciis crudelitas grauior.Et quid dico ieiuniũ? Et si nãque continẽs degas,
siue virginitatẽ serues, charitatẽ nõ habens, extra sponsi
thalamum remanes.Et quid par virginitati,quę nec in
nouo testamento propter excellentiam sub legis venit
necessitatem?Et tamen expellitur,si eleemosynam non
habeat.Si vero virgines excludũtur,eo quòd hanc cõ-
grua non habuerint cum largitate, quis absque ea ve- B
niam assequi poterit? Nemo, sed hanc non habentem
omnino perire necessarium est. Si enim in secularibus
sibi viuit nemo,verum & artifex, & miles, & agricola,
& mercator,ad communẽ & proximorum vtilitatem
omnes operãtur: multo magis in spiritualibus oportet
hoc facere:hoc enim est maxime viuere.Qui nanq; sibi
viuit soli, & omnes negligit, superfluus est, & nec ho-
mo,nec generis nostri.At inquies,Quid igitur,mea ne
despiciam,inquirens aliena?Non est necessarium alie-
na quærentẽ sua negligere. Qui enim aliena curat,tri-
stificat neminem, sed omnium miseretur, pro viribus
prodest:neminem diripiet, opprimet neminẽ, non fu-
rabitur,non falsum dicet testimoniũ,ab omni abstine-
bit malicia,omnem apprehendet virtutem,pro inimi-
cis orabit, & insidiantibus benefaciet, nec vlli conui-
ciũ ingeret,neq; maledicet,licet innumera ei mala di- C
cãtur: quin & præsentes labores maximorũ nobis præ-
miorũ sunt ministri,& pericula coronas pariũt. Nam
Gene.29.c si Iacob propter Rachelis desiderium, tanquã dies pau
cos septem annorum spacium putabat: multo magis
beatus Paulus nihil omnia ducebat, in deum desiderio
semel accensus,& propter Christum quẽ diligebat,om
nia sustinens.Studeamus igitur,quæso,nos quoq; Chri
stum amare:nihil enim aliud,inquit, Christus quærit à
te,quàm vt diligas eũ ex toto corde,& facias mandata
eius.Nam qui diligit deum, patet quòd & eius mãdata
festinat obire.Cum enim quis erga quempiã generose
dispositus est, omnia facere studet, vt dilectũ in sui de-
siderium allicere possit. Et nos itaq; si legitime domi-
num dilexerimus,ipsius quoq; mandata poterimus im
plere,nec eorum quicquã admittere,quę dilectũ irrita-
re possint:hoc est regnũ cœlorum, hoc bonorum frui- D
tio,hoc infinita cõtinere bona dignũ censeri,si quis le-
gitime,& quemadmodũ oportet,deũ diligat:si per pu-
ram in eum charitatẽ, & in conseruos multã exhibea-
mus dilectionem.ait enim, His duobus præceptis lex
Matt.22.d & prophetæ dependent:in hoc,Diliges dominũ deum
tuum ex toto corde tuo,& proximum tuum sicut teip-
sum.Hæc est virtutum summa,hoc fundamentum: cũ
dei nanque charitate simul intrat & in proximum di-
lectio.Nam qui deum diligit,fratrẽ non despiciet,nec
præponet pecunias,sed multam præferet largitatẽ eius
memor,qui dixit:Quod feciſtis vni ex his minimis,mi
hi feciſtis.Et cogitans quòd per obsequium in conser-
uum,ipse est qui beneficia sibi vendicat: omnia multa
cum promptitudine operabitur, & multã in largiẽdo
eleemosynas liberalitatem exhibebit,non ad apparen-
tis respiciens vilitatem,sed ad eius,qui se in eum colla-
tam sibi vendicaturum promisit, magnitudinem. Ne
simpliciter,quæso, animarũ nostrarum pertranseamus
emolumentum,nostrorum medicinam vulnerũ. Hoc
enim medicamẽ,hoc maxime tantum nobis præstabit
remedium, & tantum animarum nostrarum vulnera
delebit,vt neque vestigiũ, neque cicatrix relinquatur:
quod in corporalibus fieri non potest vulneribus. Sed
licet infinita quis medicorum imponat remedia, cica-
tricem in corpore remanere necessariũ est: & meritò:
corpus enim est quod curatur.Hic vero quoniã est ani
ma, cũ propriã præ se tulerit gratitudinẽ, validam su-
scipit in melius mutationẽ: & sic omnia tolluntur vl-
cera,sicut vento puluis excitatus vehementi. Et his om
nibus exemplis plenæ sunt nobis scripturæ. Ita beatus
Paulus ex persecutore factus est apostolus, & qui prius
ecclesiam vastabat, ipse factus est ipsius postea doctor.
Vidisti summam mutationem?sic & latro infinitas o-
peratus cædes,breui tẽporis momento paucis illis ver-
bis sic omnia diluit peccata,vt audiret à domino: Ho-
die mecũ eris in paradiso. Sic & publicanus qui pectus Luc.18
percutiebat,& propria confitebatur crimina, descẽdit
iustificatus super pharisæum: sed horum quisque quidẽ
animi gratitudinem præstans,& priores confessus erro
res,ita veniã assecutus est.Videamus autẽ & huius vim
mandati,& quantam potentię superabundantiam ha-
beat liberalis eleemosyna,vt lucrum ex ea nobis cõflatum agnoscentes,eam prompte transigamus.Nam for
tẽ tanta est ipsius facultas, vt non tantum peccata de-
tergat,verum & ipsam effugetmortẽ.At inquies, Quis
eleemosynam exhibens, morte superior factus est?om
nes enim videmus sub mortis imperio positos. Ne tu-
multueris amice, sed ipsis ex rebus disce, quo modo e-
leemosynæ virtus & huius superauit imperium. Tabi- C
tha quædam mulier fuit,quæ Dorcas dicitur interpre-
tata,hæc opus faciebat per singulos dies, vt eleemosy-
næ copiam colligeret: & vestiebat, inquit, viduas, &
aliud omne ministerium eis impendebat. Factum est
autẽ vt ipsa infirmaretur, & moreretur. Sed vide quo
modo beneficium assecutæ,& ab ea tectæ corpora, be-
neficium in tempore reddunt, circunstantes apostolum:ostendebant, inquit, vestes quas sibi fecerat dum
viueret Dorcas.Et altricem inquirebant, & fortẽ spar-
gebant lachrymas,& in misericordiam apostolum tra
hebant.Quid beatus itaque Petrus?Positis,inquit, geni
bus orauit,& conuersus ad corpus dixit: Tabitha sur-
ge.Illa vero aperuit oculos suos, & videns Petrum re-
sedit.Dans autem ei manum,suscitauit eã. Et cum vo-
casset sanctos & viduas, præstitit illam viuentem. Vi- D
disti virtutẽ apostoli?vidisti quanta sit erga viduas be-
neficij retributio & in præsenti?quid enim,quæso, tan-
tum hæc vidua præbuit,quantum ei ipsæ retribuerunt?
Vestimenta præbuit ipsis,& cibos:illæ vero eam ad vi-
tam reduxerunt,& mortẽ verterunt in fugam: vel po-
tius non ipsæ,sed propter præstitã eis opem misericors
dominus. Vidisti medicaminis virtutem? hoc omnes
nobis cõparemus: nec enim preciosum est, licet tãtam
habeat potentiã,sed valde vili venale, nec multa opus
habet impensa. Nam eleemosynæ magnitudo non in
pecuniarũ multitudine iudicatur, sed in dantiũ prõp-
titudine.Et propterea qui calicẽ aquæ frigidæ dederit, Matt.10
factus est acceptabilis:& quæ duo minuta erogauit, vt
discamus quòd vbiq; mentem dominus inquirit.Licet
& habentẽ pauca magnã exhibere largitatem, cum ef-
ficax fuerit promptitudo, & multa possidentem pauca
habentibus inferiorem videri propter mentis pusilla-
nimitatem.Effundamus igitur bona, quæso, super ho- A
mines in necessitate positos,larga mente ex his quæ do
minus nobis largitus est,& ab ipso data vicissim ei red
damus,vt ita rursum cũ accessione nostra fiant.Eius e-
nim est tãta liberalitas,vt & ex his quæ dedit accipiẽs,
se propria non censeat accipere: sed multa cũ largitate
nobis ea reddere polliceatur. Tantum nos quæ nobis
attinent, exhibere velimus, & ea tanquam dei cõmen-
dantes manui, ita pauperibus ea ministremus, scientes
quòd quæ manus illa susceperit,non ipsa tantum præ-
bet,sed datis multo plura nobis illa rursum facta largi-
tur,propriam per omnia preferens liberalitatẽ.Et quid
dico quòd ea multiplicans illa manus præbet? Non e-
nim ea solum,verum & cum his regnum donat cœlo-
rum,& prædicat,& coronat, & infinita largitur bona,
si quid ex rebus ab eo datis paruũ erogare velimus.Nũ-
quid enĩ graue quippiã & onerosum à nobis inquirit? B
Necessitatem excedentia vult nos facere necessaria, &
quæ nequicquã & iutiliter reposita sunt,hæc vult bene
distribui,vt hinc occasione sumpta nos coronet: festi-
nat enim & properat,& omnia facit,vt nos his quę pol
licitus est,dignos constituat.Ne nos itaq; tot bonis pri
uemus.Nam si circa terram laborantes horrea exhau-
rientes,terræ semina mandant, & congregata dispergunt,& hoc faciunt cũ voluptate,se ampliorũ spe con-
solantes: & hæc cum sciant quod frequẽter & aëris in-
æqualitas, & sterilitas terræ, & alij multi incursus, vel
locustarum exercitus,vel rubiginis impetus ab expecta
tione decidere facit,bonis tamen se pascentes expecta-
tionibus,in horreis congregata terrę committũt:mul-
to magis nos inaniter reposita in cibos pauperum dis-
pergere congruum est,vbi nunquam accidit aberrare,
Psal.111.b nec infortuniũ, quod in terra fit, vereri:ait enim, Dis- C
persit,dedit pauperibus, iusticia eius manet in seculum
seculi.Breui tẽpore distributionẽ fecit, & perenni æuo
permanet eius iusticia. Quid hoc vnquã possit esse bea
tius?Propterea cohortor, per eleemosynã attrahamus
iusticiã,vt & de nobis hoc dicatur:Dispersit,dedit pau
peribus.Postquã enim dixit,Dispersit, ne putares quòd
dispersa periissent,propter ea statim intulit, Iusticia e-
ius manet in seculum seculi.Ex illis,inquit,dispersis in-
consumpta manet iusticia, cum omnibus pariter secu-
lis extensa.Et cum eleemosyna reliquarum quoq; vir-
tutum multã geramus curã, & carnis vicia corrigam°,
& ex nostra relegemus anima concupiscentiam omnẽ
vicio sam,omnem malam cogitationẽ,iram,indigna-
tionem,inuidiã:& animæ speciẽ per omnia ornemus,
vt pulchritudinem eius clarã reddentes,cœlorum alli-
Esa.66. ciamus dominum.Vbi nanque viderit animæ pulchri D
tudinem,statim adest.Ipse enim dicit: Super quẽ respi-
ciam, nisi super mitem & quietum, & trementẽ sermo-
nes meos?Vidisti quo modo nos omnes docuit colo-
res,quibus animæ pulchritudinẽ lætam facere possim°?
Super mitem & quietum,inquit,& humilẽ: deinde om
nium comparatiuum intulit. Et trementem sermones
meos, obedientiam per opera implentem. Quod &
alibi dicit: Beatus homo qui semper est pauidus. Nam
si nos cum seruum nostrum mandata nostra strenuiter
implere viderimus, & cum maiori timore, maiorẽ er-
ga eum beneuolẽtiam exhibemus: multo magis bonus
dominus propterea dicebat:super illum respiciam tre-
mẽtem sermones meos. Igitur tremiscamus, exhortor,
& cum multo timore ipsius impleamus mãdata: ipsius
enim sermones sunt.Et cum didicerimus quę placeant
ei, & quę suscipiat, illa tractemus, & tales esse studea-

mus vt quietem, mansuetudinem,& humilitatem mul
tam exhibeamus,& omnia ipsius cum reuerentia obea-
mus præcepta,vt nostræ mentis affectum suscipiens, &
nostra delectatus obedietia, supra nos quoque digne-
tur aspicere.Et si nobis hoc contigerit,in omni erimus
securitate.Respiciam enim dicit,pro faciam prouiden
tia dignum,manum porrigam,suscipiam, in omnibus
gratias meas cum largitate præbebo.Hęc igitur omnia
exerceamus,vt super nos domin° respiciat, & hic præ-
sentem vitam sine tristicia expedire possimus,& futura
consequi bona, gratia & benignitate domini nostri Ie
su Christi, cum quo patri, simul & spiritui sancto glo-
ria,potestas & honor,nunc & semper,&c.

De eleemosyna & misericordia, Homilia XXXV.

AMABILE sanctorum omne genus, charissi-
mi,propterea quę Paulus dicebat:Induite vos Coloss.3.
ergo sicut electi dei sancti & dilecti viscera
misericordiæ,benignitatẽ, humilitatẽ. Vides
verbi virtutẽ, & quo modo nos semper vult esse mise-
ricordes?Non enim dixit, Miseremini simpliciter, sed
induite vos,vt sicut vestimentũ semper nobiscũ est, sic
& eleemosyna.Nec simpliciter dixit,misericordiã, sed
viscera misericordiæ, vt naturalem imitemur amorẽ.
At nos contraria facimus, & si quis vnum quidem pe-
tens obolum accedat, contumeliis & cõuiciis insecta-
mur, ac impostorem vocamus. Nõ horres homo & e-
rubescis,impostorem propter panẽ vocans?Si vero ta-
lis & impostura facit,propterea cui misericordia tri-
buatur dignus est,quòd ita fame premitur, vt talẽ sub-
eat personam. Quin hoc & nostræ crudelitatis est re-
dargutio.Nam quoniam facile dare non sustinemus,
innumeras coguntur artes excogitare,vt inhumanita-
tem nostram fallere possint,& emollire sæuiciã. Alio-
quin vero si aurum quidem & argentum peteret,suspi-
cionis posset habere rationem,sed cum necessarij cau-
sa nutrimenti petat, quid intempestiue philosopharis,
& superfluam cum diligentia rationem supputas,igna-
uiam exprobrans & torporẽ?Nam si forent ista dicen-
da,nõ aliis,sed nobisipsis dicere congruum esset. Cum
igitur ad deum accedis peccatorum petens veniã, ho-
rum reminiscere verborũ, & intelliges quòd ipse hæc
à deo iustius audies,quàm pauper à te. Nec tamen vn-
quã hęc deus tibi verba dixit, Abscede scilicet,es enim
impostor,& in meam quidem iugiter intrans ecclesiã,
& leges meas audiens:at in foro aurum, & amiciciam,
& concupiscentiam, & omnia generaliter meis præpo
nens mandatis.Et nunc quidem humilis es, sed post o-
rationem audax & crudelis, & inhumanus. Abeas igi-
tur hinc,nec amplius accedas:hæc enim & his plura di
gni sumus audire.Sed tamen nunquã huiusmodi quic-
quam exprobrauit, sed longanimiter agit, & à seipso
omnia præstat, & plura quàm petimus,indulget. Hæc
itaque cogitantes, indigentibus inopiam soluamus, li-
cet impostura faciant, ne rem tam ad viuum resece-
mus.Talis enim & nos salutis indigemus, cum venia,
cum clemẽtia,cũ multa misericordia. Nõ est enim, nõ
est nostrum,licet pro viribus diligenter inquirentium
vnquam saluari,sed omnino puniri necessarium est,&
perire.Ne simus itaq; reliquorum amari iudices,ne nos
quoq; pœnas acres repetamus: nam peccata omni ve-
nia maiora habemus.Itaq; magis illorum misereamur,
qui nulla venia digna peccauerunt, vt & talem nobis
misericordiam præparemus. Nam quantuncunq; lar-
giamur,nunquam talem conferre poterimus humani-

Universidad de Deusto
Biblioteca

tatem,quali nos apud dei clementiã egemus. Itaq; quo A modo non absurdum est,nos in tantis constitutos necessitatibus erga conseruos nostros seuerã ponere rationẽ, & aduersus nosipsos omnia facere? Nõ enim tã illum tuo monstrabis indignũ beneficio, quàm te dei clemẽtia. Qui nanq; seuerus est in conseruum exactor, multo magis deũ hoc facientẽ habebit. Ne contra nos itaq; loquamur,sed siue per ignauiam, siue per torporẽ accesserint,nos præbeamus. Nam & nos multa per negligentiam peccamus, nec statim à nobis deus pœnas exigit,sed nobis pœnitentiæ tempus tribuit, per singulos nutriens dies,erudiẽs, docens, omnia subministrãs cætera,vt & nos hanc ipsius imitemur misericordiam. Hanc itaq; crudelitatem soluamus, eiiciamus feritatẽ, tanquam nosipsos magis quàm alios promerentes. His enim argentum quidem erogamus,& panem,& vestimentum,nobis autem ipsis magnam præparamus glo- B riam,& quam sermone non possumus exprimere: immortalia nanq; recipientes corpora,cum Christo glorificamur & conregnamus. Hoc autẽ quantum sit,hinc scimus: imò vero nequaquam manifeste nunc scire poterimus. Vt autem ex nostris bonis eleuati, aliquam saltem paruam eius cogitationem capiamus,quamoptime potero dictũ explicare conabor. Nam dic mihi,si quis te senio confectum,& viuentem in paupertate subito iuuenem se facturũ promisisset, & in ipsum ætatis florem reducturum, & super omnes prævalidũ, & speciosum redditurum esse, & regnum in mille daturum annos,regnum,inquam, pacem firmissimã possidens: quid pro hac promissione nõ eligeres tã facere, quàm pati? Ecce igitur Christus non hæc, sed his multo maiora promittit. Nõ enim quantum est senectutis & iuuentæ medium,tantũ est corruptionis & incorruptio- C nis interuallum: neq; quantum est regni & paupertatis, tantũ est gloriæ præsentis & futurę: sed quantum somniorum & veritatis,quinimò nec adhuc quicquã dixi. Nec enim est sermo qui possit differentiæ magnitudinem exprimere,quæ est inter futura & præsentia: tẽporis vero ratione neq; penitus cogitari differẽtia potest. Quo modo enim præsentibus aliquis vitam comparet fine carentẽ? Pacis autem illius tantum est medium ad præsentẽ,quantũ pacis & belli discrimen: & incorruptionis quãto gleba lutea melior mũda margarita. Imò vero quantumcunq; quispiam dixerit, nihil par exprimere poterit. Nam & si solari compono lumini futurorum pulchritudinem corporum, siue splẽdidissimo fulguri,nondum quicquã illa claritate dignum dico. Propter hæc itaq; quæ pecuniæ, vel corpora non sunt impendendæ? Imò vero quot animas exponere dignũ D non fuerit? Nunc vero si quis te quidem in regiam deduxit,& vt omnibus præsentibus regẽ alloquereris effecit,& illi te reddidit commensalẽ & conuiuam,omnium te dicis esse beatissimum. In cœlum autẽ ascensurus,& omnium regi assistere: & perennem cum angelis habere splendorem,& illa frui ineffabili gloria: dubitas an erogare pecunias oporteat,quum opus esset,etiam si vita fuisset exuẽda,gestire & exultare,& per voluptatem efferri? Tu vero quò magistratum quidẽ acquiras,qui furtorũ tibi præbeat occasiones (non enim ego tale quid lucrum dixerim) etiam quæ possides, erogas,& aliena mutuatus,etiã si sit opus,vxorem & liberos obnoxios constituere non torpes: at regno cœlorum proposito,principatu nullum habente successorem,cum deus præcipiat non terræ partem, & angulũ, sed totum accipere cœlum,torpes & hæsitas,& solis inhias pecuniis,& non cogitas, cũ cœli partes nobis obiectæ tam pulchræ sint & amœnæ, qualia sint superiora,& cœlum cœli? Sed quoniam corporis interim oculis hæc cernere non licet,ascendas mente,& super hoc cœlum constitutus,illud huic superpositum respice cœlum in altitudinem immensam,in lucem admiratione plenam,in angelorum cateruas,in archangelorũ gentes infinitas, in alias incorporeas virtutes. Et rursum inde descendẽs,imaginẽ nostram resume, & quæ sunt apud regem terrenum,describe,viros scilicet auro micantes,& alborum iuga mulorum aureis insignitorum ornamentis,& vehicula gẽmis ornata,& niueum stratum,& bracteas vehicula circunsonantes, & dracones in sericis vestibus effictos, & clypeos aureis vmbonib⁹ coruscantes, & ex his lora per multas gemmas à superioribus curuaturis extenta,& equos auro comptos, & aurea fræna: sed cum iam regem viderimus, nihil iam horum aspicimus. Ille nanque nos solus in se conuertit purpureaq; vestimẽta,& diadema,& soliũ, & baltheus, & calceamenta, magnus oculorum fulgor. Cum hæc igitur omnia diligẽter collegeris, rursum ad superiora mentem transmitte, & illam diem tremendam qua Christus veniet. Non enim tunc mulorum iuga videbis,nõ aureos currus,neque dracones & scuta, sed quæ multo plena sunt horrore,& tantum inferunt stupore, vt & virtutes ipsæ cœlestes consternãdæ sint: ait enim, Virtutes cœlorum mouebuntur. Tunc enim totũ quidem cœlum aperitur,& orbium illorum fores reserantur. Descendit autem vnigenitus dei filius, non viginti,neque centum viris ei ministrantibus, sed miliũ milibus angelorum, archangelorũ, Cherubin, Seraphin, & aliarum virtutum: & omnia erunt timore & tremore plena,hiante terra,hominibus qui quandocunq; fuerunt,ex quo factus fuit Adam ad diem illã vsq; de terra ascendentibus, & omnibus in aëra rapiẽdis, ipso cũ tanta apparente gloria, quòd & sol & luna & omne lumen abscondetur, ab illo splendore perlustratũ. Quis illam sermo beatitudinẽ exprimet, claritatẽ & gloriã? Heu mihi anima,etenim lachrymare nũc mihi succurrit,& altũ suspirare,cogitanti quibus bonis excidimus, qua sumus expulsi beatitudine: saltem quod meũ est interim dico,cum nihil magnum operemur & admirabile. Ne quis igitur mihi gehennam hic dicat. Gehenna nanq; peius est omni hac excidere gloria, & innumeris peius est pœnis, illa sorte priuari: & tamẽ adhuc præsentibus inhiamus, neq; diaboli versutiam cogitamus, qui perparua magnis spoliat,& lutum præbet, vt aurũ rapiat,imò magis vt auferat cœlũ. Et vmbrã prætendit,vt veritate nos extrudat,& in somniis phãtasias ostendit(hoc enim sunt præsentes diuitiæ) vt cum illuxerit,omnibus pauperiores exhibeat. Hæc itaque cogitantes,tandẽ dolum quandoq; fugiamus, & ad futura transeamus. Nõ enim licebit dicere, Ignorauimus præsentis vitæ corruptibilitatẽ, rebus quotidie clamãtibus tuba clarius præsentiũ vilitatem, risum, pudorẽ, pericula,præcipitia. Quam igitur habebimus excusationẽ, periculosa quidem & opprobrij plena multo sectantes studio: tuta vero,nosq; reddentia glorioſos fugientes, & nos pecuniarũ tyrannidi totos tradẽtes? etenim omni tyrãnide peior est horũ seruitus,& id norunt, quotquot ab ea liberari meruerunt. Vt itaque vos quoque pulchram hãc discatis libertatem, diruptis vinculis ex laqueo prosilite,& non reponatur aurum vobis in domo. Sed quid innumeris est preciosius pecuniis? Eleemosyna,& humanitas pro auro. Nam hæc vobis apud deum

deum fiduciam præbet: illud vero multum contra nos A effundit dedecus, & vehementer spirare facit aduersus nos diabolum. Quid igitur inimicum armas,& reddis fortiorem? Arma dexteram tuam aduersus eum, & totam domus pulchritudinem in animam introducas, & omnes in mente diuitias repone. Aurum vice loculi & domus cœlum custodiat, & omnia nostra nos erogemus. Nos nanq; parietibus multo meliores, & pauimento venerabiliores. Quid igitur nosipsos deserẽtes, in illa studium omne consumimus, quæ migrãtes habere non possumus,& frequenter nec hic manentes retinere, cum ita locupletari liceat, vt non tantum hic, verum & illic ditissimi videamur? Qui nanq; loca, domus,& aurũ in anima circũfert, vbicunq; visus fuerit, cum his videtur diuitiis. At inquies, Quo modo potest hoc fieri? Potest & cum maiori facilitate. Nam si in cœlum ea transtuleris per pauperum manus,in anima tua B reposueris omnia: & licet iam mors ingruat,illis te nemo priuabit,sed transibis & illic locuples. Talem habebat & Tabitha thesaurum, propterea non domus eam prædicabat, neq; parietes, neq; lapides, neq; columnæ, & fugitiua mors,vitaq; refloreſcens. Talia nobis quoq; comparemus horrea, tales domus ædificemus. Et ita deũ habebimus cooperatorẽ, & ipsi eius cooperatores erimus. Ipse nanq; pauperes cũ non essent,produxit: tu vero productos & factos, fame & reliquis ærumnis tabescere non sinis,subueniẽs,corrigens vndiq; dei templum labens: cui quid vnquã æquale fuerit, & ad vtilitatis,& ad dignitatis rationẽ? Si vero nondũ apertè dicisti,quali te decorauit ornamento, paupertatẽ subleuare iubens,illud intra te cõputa. Si tibi talẽ dedisset potestatẽ,vt labẽs cœlũ sustinere posses,nõnne id opus C honorẽ te multo maiorem existimasses? En igitur, maiori te dignũ fecit honore. Quod enĩ cœlis est dignius, hoc tibi refouendũ cõmisit: apud deum enim visibiliũ nihil homini par. Nam & cœlũ & terrã & mare propter eũ fecit,& in eo magis quàm in cœlo delectatur inhabitans: & tamen nos hæc scientes,nullã dei templorum curã gerimus,aut prouidentiã,sed eos neglectum iri sinentes, nobis magnas & splendidas domos paramus. Et ideo cunctis priuati sumus bonis,& valde pauperibus pauperiores,quoniam has ornamus ædes, quas hinc migrantes asportare non possumus,& illas omittimus,quas nobiscũ possumus simul ducere. Dissoluta nanq; pauperũ corpora,omnino resurgẽt,& his productis qui hæc imperauit deus, eos qui curã ipsorũ gesserint,laudabit,& admirabiles reddet, quòd eos iam casuros,nunc quidẽ præfame, nunc vero præ nuditate & D gelu omnibus modis refocillarunt. Veruntamẽ & tot nobis laudibus propositis, adhuc cessamus, & ad hanc pulchrã torpemus curã. Et Christus quidẽ non habet vbi caput suũ reclinet, sed circumit peregrinus, & nudus,& esuriẽs: tu vero suburbana,thermas & porticus, innumerósque paras thalamos incassum & frustra. At Christo nec exiguum cõmunicas tectum, coruis autem & miluis fastigia exornas. Quid hac peius stupiditate? quid insania grauius? Insania siquidẽ hęc sunt extrema. Quin potius quicquid aliquis dixerit, dignũ protulerit nihil. Veruntamẽ si volumus, ægritudinẽ licet grauem repellere possumus. Nec solũ fieri potest, sed & facile: nec facile simpliciter, verũ & multo facilius ab hac peste liberari, quàm à corporalibus morbis, quanto maior est & medicus. Eũ igitur alliciamus, & vt adiuuet rogemus, & à nobisipsis debita conferamus, voluntatẽ dico & promptitudinẽ. Nihil enim aliud exiget, sed si hæc accipiat solũ,à seipso cuncta depromet. Impendamus itaq; nostra, vt & hic puram assequamur sanitatẽ, & ad futura perueniamus bona, gratia & misericordia domini nostri Iesu Christi, cum quo patri, simul & sancto spiritui gloria, imperium, honor,& adoratio, nunc & semper,& in secula seculorum, Amen.

Quod magnum est bonum in nos peccantibus peccata dimittere, & de eleemosyna, Homilia XXXVI.

SICVT diuitum liberi monilia circa collum aurea gestant,nec vnquam ea deponunt, sed tanquam nobilitatis insigne circunferunt: sic & eleemosynam charissimi nosipsos semper oportet induamus, ostendentes quòd misericordis patris sumus filij, qui facit hunc solẽ oriri super bonos & malos. Sed nõ credũt infideles? Igitur per hæc credent, *Matth. 5.* si nos hæc operemur, si videãt ꝙ omniũ misereamur, & illũ inscriptũ habeamus præceptorẽ, scient quòd illum imitãtes hoc facimus. Eleemosyna, inquit, & fides vere. Bene ait, vere: nõ ex rapina, nõ ex furto. Hoc enim non est fides, nõ veritas. Nam furentẽ mentiri necessarium est,& peierare oportet: tu vero nõ ita,sed cũ eleemosyna fidẽ habeas. Circundemur hoc ornamẽto, torquem collo faciamus aureũ, eleemosynã dico, donec hic moramur: cũ enim hęc ætas transierit,non amplius hac vtemur. Quo modo? nõ ibi sunt pauperes,non pecuniæ, non mendicitas. Donec sumus pueri, ne nos hoc exuamus monili. Sicut enim circa pueros geritur, vt cũ viri facti fuerint,hęc auferantur,& ad aliũ traducantur ornatũ: sic & circa nos. Non amplius per pecunias eleemosyna remanebit, sed altera quædam multo maior. Itaq; ne nos hac priuemus, curemus animam apparere speciosam. Magnum est & pulchrũ & preciosum eleemosyna: donum est magnũ, imò vero magnum bonũ, si pecunias contemnere discamus, alia quoq; discemus. Hinc enim intuere quot bona pariãtur. Dans eleemosynam, sicut oportet dare, discit aspernari diuitias: qui pecunias didicit aspernari, malorum radicem excidit: itaq; non minus accipit quàm præstat beneficiũ, nõ eo solũ quòd debitũ & retributio sit eleemosynæ reposita, verũ & quòd anima sapiẽs & alta, fiat & diues. Qui dat eleemosynã, discit nõ admirari pecunias, neque aurũ. Hoc autẽ instructa mente maximũ in cœlũ ascendendi principium accepit, & innumeras contẽtionis & litis & inuidiæ ac tristiciæ sustulit occasiones. Nostis enim, nostis & vos, quòd omnia ꝓpter pecunias, & infinita propter pecunias bella: qui autem has contemnere didicit, semetipsum in tranquillitate constituit, non amplius iacturã formidat, hoc enim docuit eleemosyna, non amplius res proximi concupiscit. Quo modo nanq; qui sua dispergit,& largitur? Non vltra locupleti inuidet, quo modo nanq; cum velit pauper fieri? suæ purgat oculum animæ. Et hęc quidẽ in hoc seculo, quę vero sunt in illo, nec dicere licet quanta consequetur bona. Nõ extrinsecus cũ fatuis manebit virginibus, sed cũ prudentibus ingredietur cum sponso, ardentes habens lãpadas,& in virginitate tabefactis, qui nec illos *Matth. 25.* quidem gustauit labores, erit melior. Tãta vis est eleemosynæ, cum multa fiducia suos introducit alumnos: est enim cœli nota ianitoribus, sponsalis thalami fores obseruantibus, quin & venerabilis, & quos sui cultores agnouerit, cum multa introducet libertate, & cõtradicet nemo, sed omnes cedent. Nam si deum in terram deduxit,& hominẽ fieri persuasit, multo magis in cœ-

Universidad de Deusto
Biblioteca

lum hominem poterit reducere: magna enim est ipsius potentia. Si igitur ex misericordia & clemẽtia deus homo factus est, & vt seruus fieret, persuasum: multo magis seruos in ipsius inducet domum. Hãc amemus, hãc diligamus, nõ vno die vel altero, sed in omni tẽpore, vt nos agnoscat. Si ipsa nos agnouerit, & dominus agnoscet: si non agnouerit ipsa, ignorabit & dominus, & dicet: Nescio vos: ait enim, Magna res homo, & preciosa vir misericors. Hæc maior est gratia, quàm mortuos resuscitare. Multõ nanq; maius est, quàm in nomine Iesu mortuos suscitare, esurientẽ pascere Christum. Nam hic quidẽ tu de Christo bene mereris: illic autem ipse de te. At merces est in bene gerẽdo, nõ in bene patiendo. Hic enim, in signis inquã, ipse deo debes, in eleemosyna vero deũ habes debitorẽ. Est autẽ eleemosyna, cũ prompte prestatur cũ largitate: cum non dare, sed accipere te putaueris: cũ tanquã beneficiũ accipiẽs, & quæstum faciens, non autẽ iacturã, quoniã hoc neq; gratia: oportet enim alteri misericordiam impendentem gaudere, non indignari. Nam quo modo non absurdum, si soluens alterius tristiciam ipse tristeris? Non enim amplius eã esse finis eleemosynam. Nam si mœres quòd alium à mœrore liberaueris, extremæ præfers crudelitatis & inhumanitatis significationẽ. Satius enĩ est non liberare, quàm hoc modo liberare. Quid vero tandem homo tristaris? Nunquid ne tibi minuatur aurum? Si talem habes voluntatẽ, nec omnino des: si non confidis quòd in cœlis tibi multiplicatur, ne præbeas. Sed hic retributionem quæris? quare sinas eleemosynã eleemosynam esse, & non quæstum. Multi quidem & hic receperunt, sed non hoc recepere modo, sed non ideo plus habituri nihil hic recipientibus. Sed quidam horum tanquam infirmiores, quoniã illic repositis nõ satis trahebantur. Et sicut gulosi, insolẽtes, expertes honestatis, & ventris serui, ad regale vocati conuiuiũ, nec congruam horam expectantes, paruulorum infantum more suã corrumpunt leticiã, præuenientes, & vilioribus seipsos cibis saturantes: ita scilicet & hi mercedem hic exquirentes, & accipientes, futuram diminuunt. Et fœnerans quidem post multos annos sortem recipere concupiscis, cum periculo neque sortem recipiendi, vt mora maius accipias fœnus: hic vero statim repetis, & hæc cum non hic semper, sed illic continue sis mansurus: non hic iudicari, sed illic pœnas subire debeas. Et si quis tibi quidem domos vbi manere nõ debeas parasset, magnum existimares detrimentũ id factũ: nunc autem hic vis locupletari, vnde frequenter & ante vesperam es migraturus. Nescis quòd in aliena regione moramur tanq̃ hospites & peregrini? Nescis quòd peregrinorũ est expelli, cũ nec expectauerint neq; sperauerint? quod & nos patimur: propterea quicquid cõparauerimus, hic dimittimus. Nõ enim permittit dominus migrãtes ea simul auferre, siue domos ædificauerimus, siue coëmerimus agros, siue seruos, siue supellectilia, siue qd aliud huiusmodi. Nec tantum non permittit abeuntes quicquã asportare, sed neq; tibi mercedẽ cõputat. Tibi nanq; prædixit, quòd non ædificabis, nec impendes aliena, sed tua. Quid igitur tua dimittens, alienis operaris, & erogas, vt & laborẽ, & mercedem amittas, & extremam subeas vltionẽ? Ne quæso sic agas, sed postquã natura sumus peregrini, simus & volũtate, ne peregrini fiamus illic ignobiles & abiecti. Nã si ciues hic fieri voluerimus, neq; hic erimus, neque illic: si vero peregrini, sicut sumus, permaneamus: & ita degamus, sicut peregrinos degere par est, ciuium & hic & illic capiemus fiduciam. Iustus enim, & nihil habens, & hic, & vbique tanquam in suis conuersabitur, & in cœlũ reuersus, sua videbit æterna tabernacula. Et neq; hic aliquid patietur infestum: nec enim eum quispiã exulem facere poterit, terram omnem patriam habentem: & suam recipiens patriam veras videbit diuitias. Vt igitur vtraque lucremur, & presentia, & futura, congrue substantiis vtamur: sic enim erimus cœlorum ciues, & multam assequemur fiduciã. Quoniã vbi quæso vtilis erit qui eleemosynam non facit? Ieiunas quotidie? verũ & tunc virgines illæ, sed nihil eis pfuit. At oras, & quid hoc? Absque eleemosyna sterilis oratio, omnia immunda absq; hac, omnia inutilia, maior virtutis pars est amputata. Qui nõ diligit fratrẽ suũ, inquit, deum nõ nouit: tu vero quo modo diligis, neq; parua hæc & vilia volens ei cõmunicare? Dic mihi, temperanter agis? Qua de causa? nõnne quia pœnam timuisti? Nequaquã ex virtute, sed à natura negociũ obis. Quoniam si moderate viuis pœnam veritus & tantam sustines violentiam, tanquã tyrannidẽ: multo magis eleemosynas facere fuerat opus. Nõ enim par est corporũ vincere concupiscentiã, & pecuniarum, sed maior illic est labor. Cur tandem? quoniam voluptas quidem naturalis est, & corpori nostro insita & ingenita, pecuniarũ autẽ cura nequaquã: hoc est id, quo deo possumus adæquari, miserari & misericordiam exhibere. Cum hoc itaq; non habeamus, toto sumus priuati: non dixit, Si ieiunetis, similes eritis patri vestro: neq; dixit, Si suppliciter orauerit is, similes eritis patri vestro: neq;, Si virginitatem illæsam seruaueritis, similes eritis patri vestro. Nihil enim horum est circa deũ, nec horũ quicquã deus operatur. Sed quid? Estote misericordes, sicut & pater vester qui in cœlis est. Hoc dei est opus, Hoc si non habeas, quid habes? Misericordiam volo, inquit, & non sacrificium. Fecit cœlum deus, fecit terrã, mare: magna hæc, & ipsius digna sapientia. Sed horum nullo tantum humanam attraxit naturam, quantum misericordia & clemẽtia: ait enim, Hoc quidem opus est sapientiæ & potentiæ, & bonitatis, multo magis autem quod seruus factus est. Nõnne magis in hoc eum admiramur? Non in hoc magis acceptamur? Nihil ita deum attrahit, sicut misericordia. Et multa de hoc passim omnes prophetæ loquũtur. Misericordiã autẽ dico, non cũ auaricia: non enim est misericordia: non enim spinæ radix vnquã oleum parit, sed oliuæ. Sicut nec auariciæ radix misericordiam: nec iniusticiæ, nec rapinæ: neq; calumniæ trades eleemosynam, nec eã facias ab omnibus accusari. Nam si propterea rapis vt miserearis, nihil hac peius eleemosyna. Cũ enim ex rapina nascatur, hoc eleemosyna non est: sæuicia quædã est, & crudelitas, hoc est in deũ cõtumelia. Si suorum deteriora Cain offerẽs sic offendit, aliena offerens quo modo non offendit? Oblatio nõ aliud est quàm sacrificium, nõ immundicia. Et sordidis quidem manibus orare non audes: sordem autẽ & immũdiciam offerens ex rapina nil mali censes? Ipsas manus sordibus & immundicia nõ sinis impleri: sed prius purificatas, ita postmodum eas offers. Et talis sordes nullũ habet peccatum, illa vero accusatione digna atque calumnia. Ne solum igitur hoc cõsideremus, quo modo puras offeramus manus orantes, verũ & vt quæ offerũtur pura sint: quoniam hoc risus est: quemadmodum si quis tabulã ablutam immũdis muneribus oneret: nõnne subsannatio hoc est, & risus? Sint manus puræ. Non eas tantum aqua abluamus, verum & iusticia prius: hęc est manuum expiatio. Si vero simus iniusticia pleni, si millies

1. Pet. 2.

Esaiæ. 1.

millies etiam eas laues, nullũ est emolumentũ: ait enim, Lauamini, mũdi estote. Quid igitur, nunquid dixit: Ite ad fontes, ite ad balnea, vel flumina? Nihil horum. Sed quid? Auferte iniquitates vestras ab oculis meis: hoc est mundari, hoc est ab inquinamento liberari, hæc est verè mundicia. Nam illa quidem parũ profuerit, hæc autem apud deum fiduciã nobis largitur. Et illã adulteri quoque & fures, & homicidę possunt habere, & molles, & dissoluti viri, & fornicarij, & scortatores, & hi præsertim. Hi nanq; sunt qui corporis mũdiciam omnium maxime curant, iugiter olentes vnguenta, sepulchrum abstergentes (sepulchrum enim eis corpus est) animam intus habẽtes mortuam. Igitur huius quidem puritatis & illi possunt esse participes, interioris vero nequaquã. Nihil magnum est, si corpus abluas: Iudaica est ista purgatio, inutilis & non expediens, cum interior desit. Sit aliquis habens putredinẽ, & vlcera corpus depascentia, circumlauit corpus, quis exitus? quod lucrum: Si vero corporis tabem nihil lenire poterit, cum superficies exterior obruatur & destruatur, cũ in anima fuerit tabes, quid nobis proderit corporis puritas? Nihil. Puris est nobis opus orationibus. Orationes autem puræ esse non possunt, cum fœda sit anima quæ parit eas. Nihil enim animam ita fœdã reddit, sicut auaricia atque rapina. Sed sunt quidã innumera per diem operati mala, qui circa vesperam se lauantes, ecclesiam ingrediũtur, cum multa manus extollentes fiducia, tãquam omnia per aquarũ piscinam deposuerint. Si sic esset, magis foret emolumentũ quotidie lauari: si sic esset, nec ipse balnea frequentare morarer, si mũdos redderent, & à peccatis absoluerent. Risus ista sunt, & nugæ, ludicra, & puerorum ioca. Nõ auersatur deus corporis sordes, sed animæ pollutionem: eum enim audi dicentem, Beati mundo: nunquid corpore? Nequaquã: sed, corde mundi, quoniam ipsi deũ videbunt. Propheta vero quid ait? Cor mundum crea in me deus: Et iterum, Ablue à malicia cor tuum. Magnum est bonũ in consuetudine bonorũ esse. Vide quo modo parua sint hęc, & inutilia. Et postquam anima cõsuetudine præoccupata fuerit, non abscedit: neque priusquam ea peregerit, ad orationem accedere sustinet. Puta in consuetudine nos constituimus lauandi & orandi, nec illotum hoc facere datur. Ideo libenter non oramus, si non lotis hoc manibus faciamus tanquam deum offensuri, & sub nequam constituti conscientia. Si parum hoc tantam vim habet, & omnino quotidie perficitur: si nos in eleemosynæ consuetudine cõstituissemus, & hoc decreuissemus semper implere, ne manibus vacuis vnquã orationis domum ingrederemur, res iam perfecta fuisset. Consuetudinis enim vis & in bonis, & in malis magna: ipsa nos trahẽte, laboris iam nõ indigebimus. Multi sunt in se signãdi consuetudine confirmati, nec iam cõmonente opus habẽt: quin & mente frequenter aliò vagãte, tanquam à quodam animato præceptore manus spõte trahitur ad signum faciendum. In cõsuetudine quidam se constituerunt ne iurent, & hoc neque volentes, nec inuiti patientur. Igitur & in hac eleemosynæ nos ipsos consuetudine constituamus. Quot opus erat nobis laboribus, vt hoc inueniretur remedium? Dic enim mihi, nisi foret eleemosynæ subsidiũ, cum multis criminibus admissis nos vltionis reos statuissemus, nõnne multũ doleremus: nõnne diceremus, vtinam per pecunias à peccatis ablui liceret, & omnia daremus? Vtinam pecuniis dei liceret iram expellere, neq; rebus vllis parceremus. Nã si hoc in ægritudine facimus, & in morte dicimus,

Matth. 5.

Psal. 50.

Hiere. 4.

Si mors redimi posset, ille omnia sua dedisset multo magis hoc. Et vide quanta sit dei misericordia, temporalem redimere mortem tibi non concesit, sed cõcessit æternam mortem. Ne breuem, inquit, emas vitam hanc, sed vitam illam æternam: illam tibi vendo, non hanc, non illudo tibi. Hanc & si ceperis, ceperis nihil. Ego noui quòd illa magna est, sed nõ ita caupones, & seculares quæstus sectantes faciũt. Illis enim si liceat illudere quibus velint, pro magno paruum exhibẽt: ipse vero nõ ita, nos autem ita. Dic mihi, Si ad aliquẽ profectus mercatorem duobus propositis lapillis, hoc quidem falso, hoc autem precioso, & diuitiarum multum trahente, illius parui precium deponẽs, magnum accepisses: nũquid illum incusasses? Nequaquam, sed potius fuisses admiratus. Itidem & nũc propositę sunt duæ vitæ, temporalis, & æterna: ipsas autẽ venundat deus. Sed hanc nobis, non illam vendit. Quid insipientium more puerorum tristamur, quod precioſam acceperimus? Potest igitur, inquies, pecuniis vita redimi? Potest, si nostra, & non aliena erogemus: si non faciamus imposturam. At inquies: Mea post rapinã sunt. Non tua, imò sunt illius: aliena sunt, licet eorum millies sis dominus. Nec enim si depositum acceperis, tempore quo depositor peregrinatur, hæc tua sunt, licet apud te iaceant. Si igitur quæ à volentibus, & gratias habentibus in depositum accepimus, nostra nõ sunt, nec illo tempore quo tenemus: multo magis hæc, quæ inuitis & nolẽtibus rapimus, proximi sunt: ille eorũ est dominus, licet millies ea retineas. Illa vero nostra est virtus. Pecuniæ vero ne nostræ quidẽ, nostræ sunt, nedum alienæ. Sed nũc quidem nostrũ est, cras vero nõ iam nostrum. Virtutis autem bona sunt nostra: nõ enim hęc sicut illa iacturã facit, sed omnibus tota presens adest. Hãc itaq; possideamus, & contemnamus pecunias, vt vera cõsequi bona possimus: quæ nos vtinam omnes mereamur, gratia & misericordia domini nostri Iesu Christi, &c.

De eleemosyna & misericordia, Homilia XXXVII. ad Corinthios prima.

CVM hominem diligat dominus, charissimi, multam præceptis suis immiscuit lenitatem, vt non solum ex præcepto, verum & ex propria mente multa faciamus. Poterat enim, nisi hoc voluisset, precepta magis intẽdere, & dicere. Qui nõ semper ieiunat, puniatur: qui virginitatem non seruat, in eum animaduertatur: qui præsentia non exuit omnia, supremam exoluat pœnam. Sed hoc nõ fecit, tibi, si velis, largitatem exhibendi præbẽs occasionem. Et propterea cum de virginitate loqueretur, dicebat: Qui potest capere capiat. Et ad diuitem hæc quidem præcepit, hæc autem suæ potestati dimisit. Non enim dixit, Vende quę habes: sed si vis perfectus esse, vende. Nos autem non tantum nõ largitatem præferimus, neque præcepta transcendimus, verum & à iustorum mensura multum deficimus. Et Paulus quidem esuriebat, ne impedimentum daret euangelio: nos vero neque reposita nobis tangere audemus, innumeras videntes animas subuerti: dicimus enim, Rodat tinea, & nõ comedat pauper: absumat vermis, & nudus non induatur: omnia tẽpore consumantur, & Christus non pascatur, licet esuriat. At inquies: Quis hoc dixit? Hoc est autẽ ideo valde malum, quòd non verbis, sed operibus ista dicũtur. Minus enim esset mali si diceretur in verbis, quàm cum agitur in factis. Nõnne quotidie ista proclamat inhumana & crudelis & tyrãnica vanitas captiuis suis? Proponuntur

Matth. 19.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ponuntur & calumniatoribus,& latronibus,& insidiatoribus ad escam nostra, non autem esurietibus, neque indigentibus alimentū. Nonne vos enim facitis latrones? nonne vos inuidorū igni fomitē præbetis? nonne vos facitis fugitiuos & insidiatores, velut escā vestras proponentes diuitias? Quis furor autem est iste? Furor enim est,& manifesta dementia,vestibus quidem arcas parare, ad dei vero factū imaginem & similitudinem, nudum & tremētem præ gelu, vixq; stantem rectū negligere. At inquies: Simulat tremorē & infirmitatem. Nō times ne fulmem ab hoc verbo cœlitus accēsum in te feratur? Disrumpor enim ab indignatione; parcite. Tu quidem vētre tumens & pinguis,& ad profundam potum producens vesperam, & mollibus calescēs stragulis,non te dignū dare pœnas censes,cum tam inique dei muneribus vtaris: (nec enim vt inebriemur est vinum:nec vt crapulemur,esca fuit facta: nec vt vētrem disrumpamus, cibi)pauperē vero miserum,nihilo melius mortuo habentem,exquisitas exigis rationes? Nec Christi times tribunal illud horrēdū & terribile? Nam & si simulat,ex necessitate simulat, & egestate, propter sæuiciam & inhumanitatē tuam, quæ talibus personis supplicātibus ad misericordiā nō flectitur. Quis enim tam miser & ęrumnosus, vt nulla premēte necessitate, pro solo pane velit ita deturpari & plangere, talemq; pœnam sustinere?Igitur illius simulatio fertur inhumanitatis tuæ præco. Quoniam enim supplicās & deprecans, & miserabilia fundens verba, gemens & lachrymās,totum circumiens diem, neq; necessariū inueniebat alimentum,fortè hanc artem excogitauit, non sibi tantum,quantū tibi dedecoris & accusationis inferentem. Nam ille quidē misericordiā inuenire dignus est, quòd in tantā deuenit necessitatē. nos autē innumeris digni suppliciis, quòd pauperes talia pati cogimus. Si nanq; de facili flecteremur, nūquā ille talia subire maluisset.Et quid dico nuditatē & tremorem? Hoc enim horribilius dicā,quòd & liberos immaturā agētes ętatem quidā excæcare sunt coacti, vt nostrā penetrarent insensatam duriciem. Postquam enim videtes, nudiq; circumeuntes,nec ab ætate,nec ab ęrumna crudeles flectere potuerunt, his tot malis aliam grauiorē adiecere tragœdiam,vt famē soluerent,leuius esse putantes, hoc cōmuni lumine priuari,& splēdore omnibus concesso carere, quàm cū fame cōtinuam habere pugnā, & miserrimam mortē sustinere. Quoniam enim paupertatis misereri non dedicistis,sed gaudetis calamitatibus, vestram implent improbam libidinem,& sibi & vobis gehennæ flammam acriorem accendētes. Et vt sciatis, quòd propterea talia fiunt,signum vobis dicam manifestum,cui nemo cōtradicere poterit. Sūt alij pauperes leues,& mēte sublimes,& nescij famem pati, sed potius omnia quàm hanc sustinentes: hi vobis frequēter & habitibus,& verbis miserabilibus occurrentes, postquam nihil profecerunt,omissis supplicationibus illis,præstigiatores iam nobis adduxerūt: hi quidem calceamentorum pelles elaboratorum mandentes, hi vero capiti acutos circūfigentes clauos. Alij glacie concretis aquis nudo ventre adhærentes, alij vero his alia sustinentes absurdiora,vt improbum statuāt spectaculum. Tu vero dum hæc fiunt,assistis ridens & admirans,& alienis insultans malis, dum communis natura dedecoratur. Ecquid his maius faciat sæuus dæmon?Postmodum vt promptius hæc faciat,copiosius prębes argentum.Et oranti quidem,& deū vocanti,& accedenti cum humanitate, neque respondere dignaris, neque respicere.

A Quin & grauia illa loqueris verba,cum iugiter infestauerit:Hūc oportet ne viuere? an omnino respirare,vel solem hūc cernere?In illos autem & hilaris,& liberalis, tanquam sis præmij propositor,& editor scurrilis & satanicæ turpitudinis illius. Et propterea rationabilius hæc ponētibus certamina, & nihil erogantibus, donec alios cruciari videant,hæc verba dicerētur: Viuere decet hos? respirare ne penitus, vel solem hunc cernere in cōmunem peccātes naturam, in deū immittentes contumeliam?Cum enim deus dicat: Da eleemosynam,& do tibi cœleste regnum, nō audisti.Diabolo autem caput confixum clauis ostendente, repentè factus es liberalis.Et plus potuit flectere maligni dęmonis adinuentio tantum habens nocumētum, quàm dei promissio, bona ferens innumera.Cum opus fuerit, si fuisset etiam
B erogandum aurum,ne talia fierent, aut fieri viderētur, omnia facere,aut pati,vt hæc multa tolleretur insania: vos autem vt fiant, & fieri spectentur, omnia facitis & negociamini.Adhuc igitur interrogas quęso,quamobrem gehenna? Sed ne amplius hoc interroges, sed quo modo sola vna sit gehēna. Quot enim hi pœnis digni sunt, qui sæuum hoc & immite conuocantes spectaculum, & ridentes in quibus opus erat lugere tam illos quàm nos ipsos, imò verò vos, talia subire deformia compellunt?At inquies:Non cogo.Dic mihi,quo modo non cogis, humilioribus quidem & plorantibus, & deum protestantibus nec intendere sustinēs, his autem & largē prębens argētum, & multos circumsistens admirantes? Abstinemus ne, inquies, miserentes eorum? Tun' hoc imperas? Nō hoc est,homo,misereri,tantam pro paucis obolis pœnā exigere, iubere vt propter necessarium se percutiat alimentū, & in multa capitis cutem secare tam amarē & miserabiliter.Bona verba,inquies:nō enim nos sumus capita cōfigētes illa. Vtinam tu,nec esset malū tam graue.Qui nanq; iugulat aliquē, iubēte seipsum iugulare multo peiora facit:quod quidē & in his accidit.Acutiores enim sustinēt dolores, cum
C ipsi quoq; ministri malorū fieri iubentur præceptorum huiusmodi.Et hæc Antiochiæ,vbi primū appellati sunt Christiani, vbi fuerunt omnibus hominibus mitiores, vbi multus apud antiquos eleemosynę fructus vigebat. Nec enim tātum præsentibus,verum & lōginquis mittebant per magnum interuallum,& hęc cum fames expectaretur. Quid igitur,inquies, oportet facere? Hanc quidē feritatē supprimere,omnibus autē egenis persuadere,quòd hęc quidē agentes, nihil accipient: māsuete vero petentes,multam inuenient liberalitatem. Etsi hæc didicerint,licet sint omniū miserrimi, nō amplius eligēt cruciari. Ego vadimonium præsto: quin & gratias
D vobis habebūt,quòd ipsos à risu liberastis,& illo dolore. Nunc autē pro aurigis quidē & liberos vestros traderetis,& pro saltatoribus ipsas proderetis animas:pro Christo autē esuriente neq; minimā substantiæ partem erogatis,sed si parum argenti dederitis, tanquā totum exolueritis,ita vos geritis:nescientes quòd nō dare,sed cū copia dare, præsertim hoc est eleemosyna. Propterea; propheta non dātes simpliciter prædicat & beatificat,sed copiosę prębentes.Nec enim simpliciter dixit, dedit:sed quo modo?Dispersit,dedit pauperibus. Quid enim vtilitatis,cum tantū abundans dederis,quantum si quis ex mari cyathum hauserit,& neq; generosum viduæ mulieris animū imitatus sis? Quo modo vero dices: Miserere mei deus secundū magnā misericordiam tuam: & secundum multitudinem miserationum tuarum dele iniquitatem meam? cum secundum eius misericordiam

sericordiā ipse non misereāris,fortè vero neque secundum paruam. Etenim multum cōfundor, cum multos video diuites equis cum frēnis aureis insidentes,& post se trahentes seruos auro micantes, & lectos habētes argenteos,& aliam maiorem iactantiam:& cum pauperi dandum fuerit,pauperrimis pauperiores redditos. Sed solent dicere, habet communia bona ecclesiæ. Et quid hoc ad te? Nec enim si ego dedero, saluaberis ipse: neque si ecclesia præbuerit,tu peccata tua deleueris. Nam si propterea non erogas, quòd egenis ecclesia dare debeat:quoniam orant sacerdotes, tu nunquam orabis? Et quoniam alij ieiunant tu iugiter ebrius eris? Nescis quòd non tam propter pauperes eleemosynam deus, quàm propter ipsos impendentes instituit? Sed sacerdotem habes suspectum. grauissimum quidem & hoc peccatum, tamen nō subtiliter exquiro. Omnia per teipsum perage, & ita duplicem lucraberis mercedem.
B Nam quæ nos de eleemosyna dicimus, nō vt nobis offeras dicimus, sed vt ipse per teipsum ministres. Mihi nanque deferens fortasis & inani gloria capieris: frequenter autem & scandalizatus recedes,eo quòd mala suspiceris. Si vero per vosmetipsos omnia faciatis, & à scandalis absoluemini,& ab inepta suspicione,maioráq; vobis erit merces. Non itaque vos huc cogens conferre pecunias, hæc dico: neque pro sacerdotibus quibus detrahitis, zelum præferens. Nam si fuerat indignandum & dolēdum,pro vobis oportebat dolere,qui male dicitis. Nam male quidem audientibus incassum & sine causa maior erit merces: dicentibus autem, iudicium & vltio grauior. Non itaque propter eos hæc dico,sed vestri curam gerens, & solicitudinem. Quid enim mirum, si quidam in generatione nostra suspecti sunt,cum inter sanctos illos angelorum imitatores,ni-
C hil proprium possidentes,apostolos dico,murmuratio foret in ministerio viduarum, quòd despicerētur pauperes, cum nemo quippiam suorum proprium esse diceret, sed essent illis omnia communia? Ne has itaque prætendamus purgationes,nec excusationem esse credamus,quòd ecclesia multa possideat.Cum enim ipsius substantiæ magnitudinem videris, & pauperum in ea descriptorum greges cogita, ægrotorum cateruas, innumerorum occasiones ministeriorum seruare, inuestiga curiose. Qui prohibeat nemo.Quin & rationem vobis reddere sumus parati: verum dilationem volo. Cum nanque rationes dederimus, & nō minorem esse prouentu demonstrauerimus impēsam, quin & interdum maiorem:libenter à vobis illud interrogarē, cum illo migrabimus,& Christum audiemus dicētem:Esu-
D rientem me vidistis,& non pauistis:nudum,& non induistis:quid dicemus? quid vero respōdebimus? Illum & illum in medium agemus,qui talia negligunt,an sacerdotum quosdam suspectos?Et quid hoc ad te?Nam ego tibi obiicio quæ ipse peccasti: horū autē purgatio, propria diluere crimina, non alios ostēdere paria peccasse. Nam & ecclesia propter pusillanimitatē vestram ea cogitur habere,quæ nunc habet. Quippe si secūdum apostolicas leges omnia fierent, ipsius prouentum esse mentem vestram oportebat: quod penu esset tutissimum, & inconsumptus thesaurus. Nunc autem quando vos thesaurizatis super terram, & in vestris omnia penibus recluditis: hæc autem impendere cogitur viduarum collegiis, virginum choris, hospitū visitationibus, peregrinantium ærumnis,compeditorum calamitatibus, male valentium necessitatibus & mutilatorum,aliisq; talibus causis,quid agendum est? Nunquid
A opus est hos homines auersari, totq; suffodere portus? Et quis occurrentibus sufficeret naufragiis, gemitibus, luctibus & eiulatibus vndique concurrentibus? Ne temerè igitur & casu loquamur:nunc enim quod præueniens dixi,& rationes quidem vobis reddere parati sumus.Si vero contrarium quoque foret, & perditos haberetis doctores,omniaq; diripientes,& auaros:nec ita defensio vestra foret illorum nequicia. Clemētissimus enim & sapientissimus vnigenitus dei filius,omnia videns, & sciens quòd multos temporis longitudine, & tam magno terrarum orbe sacerdotes accidit esse corruptos, ne subditorum torpor per illorū negligentiam augeatur, omnem tollens torporis excusationem: Su-
Matt.23.a per cathedram, inquit, Mosi sederunt scribæ & pharisæi: omnia quæcunque vobis dicunt vt faciatis, facite: secundum autem opera eorum nolite facere: ostendēs quòd licet præceptorem habeas malum, nihil hoc tibi obesse poterit,cū dictis intendas.Non enim ex his quæ sacerdos egit,sed quæ audita neglexisti,ex his tibi deus sententiam feret.Itaque si precepta quidem facias,cum multa tunc adstabis fiducia: si vero quæ dicuntur neglexeris, etiam si mille perditos ostenderis sacerdotes, nihil hoc tibi proderit.Quoniam & Iudas apostolus erat, veruntamen nihil hoc pro sacrilegis & auaris vnquam in defensionem proponetur. Nemo poterit accusatus dicere,quòd & apostolus fur erat,& sacrilegus, ac proditor:sed hoc ipsum nos maxime puniet,& condemnabit, quòd nec aliorum malis correcti sumus. Nam & propter hoc illa scripta sunt,vt eorum æmulationem fugiamus.Quapropter illum & illum sinentes, nobis ipsis caueamus: nam quisque nostrum pro se deo dabit rationem.Igitur vt rationem hanc cū bona reddamus purgatione,nostram instituamus vitam,& largam egenis dexteram extendamus: scientes quòd hæc sola nobis est excusatio, si nos ipsos ostendamus mandata peregisse,nulla vero præterisse. Et si hanc præferre poterimus,intolerabiles illos gehennæ dolores effugiemus,& futura consequemur bona: quæ nos vtinam omnes assequamur, gratia & clementia domini nostri Iesu Christi,per quem, & cum quo patri gloria, honor & imperium,cum sancto & viuificante spiritu,nunc & semper,& in secula seculorum,Amen.

De humilitate & quiete. Homilia XXXVIII.

NE ALTVM sapiamus ô homines,nec inflemur,cū terra simus & cinis, fumus & vmbra. Dic nanque mihi,cur altum sapis?Eleemosynam dedisti, & exhausisti pecunias. Et quid
D hoc,cogita,nisi te deus diuitem facere voluisset:cogita pauperes,quinimò cogita & quòd corpora tradiderūt, & postquam tradiderunt se modeste gerentes, miseros millies censuerunt. Tu propter teipsum erogasti,Christus propter te:tu debitum reddidisti,tibi Christus non debebat.Futurorum incertitudinem respice,nec altum Rom.11.c sapias,sed time:ne superbia virtutem diminuas. Vis verē magnum aliquid operari? nunquā te suspiceris tanquam magnorum meritorum.Sed es virgo? Verum & illæ virgines fuerunt:sed propter sæuiciam & inhumanitatē, nihil eis virginitas profuit. Humilitati nihil æquale,hæc est bonorū mater & radix, altrix & occasio, simul & vinculū: hac semota, abominabiles & sceleſti sumus & immūdi.Sit enim,quæso,mortuos aliquis suscitans,& sanans claudos,& leprosos emūdans cum insolentia,nihil hoc sceleratius,magis impiū nihil, nihil prophanius. Nihil esse te putes. Verbū habes & docēdi gratiam,

Universidad de Deusto
Biblioteca

gratiam,ne propterea putes te plus aliis aliquid habere. Propterea maxime debes humiliari,quòd pluribus donis præditus es. Cui nãque plus dimissum est, plus diliget. Igitur oportet & humiliari, quòd alios prætergressus in te deus inclinauit. Frequenter enim & hoc tibi perditionis causa fuerit, nisi vigilaueris. Quid altũ sapis,quoniã per verba doces? sed hoc facile, verbis medicari. Doce me per vitã tuam, hæc est optima doctrina. Dicis quòd opus est modestiam sequi, & longũ super hoc trahis sermonẽ,& inoffense fluens,dicendi copiam ostentas. Sed te melior ille qui per opera hoc me docet. Nõ enim disciplinæ tam à verbis, quàm à factis animę solẽt intromitti. Quoniã si non habueris opera, non tantum loquens nõ profuisti, sed & potius læsisti. Melius est tacere. Quare? quoniã opus mihi reddis impossibile. Cogita nanque quòd si tu tãta differens non efficis, multo magis ego venia dignus. Propterea propheta dicit: Peccatori autẽ dixit deus,quare tu enarras iusticias meas? Maius enim hoc damnum, cum aliquis bene verbis docẽs, per opera doctrinã impugnat. Hoc fuit multorũ in ecclesiis malorũ causa. Propterea parcite quæso, si vobis in hac indignatione sermo prolixior habetur. Multa multi faciũt, vt in medio cõstituti, longam extendant orationẽ: & si plausus quidẽ à multitudine cõsequantur, hoc eis regno simile factum est: si vero cum silentio sermonẽ finierint, silentij tristicia fit illis gehẽna molestior. Hoc ecclesias subuertit, quoniã neque vos sermonẽ audire quæritis cõpunctiuum, sed qui delectare sono valeat, & verborũ cõpositione, tanquam citharœdos & citharistas audiẽtes. Et nos segniter & erũnose facientes, vestras sequimur concupiscentias, cum sit opus eas excidere. Et idẽ fit, ac si quis pater frigido, & plus debito molli filio, licet ægrotãti placẽtam offerat, & aquam frigidam, & quæcũque duntaxat delectare solent, vtilium vero nullã gerat curam: postmodum à medicis incusatus, se purget dicens: Quid faciam? non sustineo flentem puerũ cernere. Miser & infelix, & proditor: nec enim huiusmodi patrem dixerim. Et quanto melius est breui cõtristatum semper incolumem reddere, quàm momentaneã hanc læticiam continue mœsticiæ materiam facere? Hæc & nos patimur, verborum fucos conquirentes, & compositiones, & elegantem iuncturam, vt delectemus, nõ prosimus. Consideramus quo modo videamur admirabiles, non quo modo mores cõponamus. Credite mihi, vera dico: dum mihi applauditur dicenti, per ipsum quidem tempus humanum aliquid patior (cur enim nõ verum fatear?) & gestio, & exulto. Postquam domum ingressus, plausores nihil adiutos esse cogitauero: & si quid profecisse debebãt, per plausum & laudes amisisse, doleo, gemo & lugeo: & tãquam omnia temerè dixerim, sic afficior, & mihimetipsi dico, Quæ mihi surdorum vtilitas, cum auditores ex sermonibus nostris lucrari nihil velint? Et frequenter legem ponere cogitaui, quæ plausus prohiberet, & cũ silentio, congruaq; tranquillitate nos audire persuaderet. Sed tolerate quæso, & obedite mihi: & si videtur hanc sanciamus legem, iam audientium nemini licere cuiquam inter dicẽdum applaudere: sed si velit admirari, cum silẽtio miretur, prohibet nemo, Omne vero studium & promptitudo ad dicta præstetur suscipienda. Quamobrem applausistis? De hoc legem profero. Vos autem nec audire toleratis. Hoc erit multorum causa bonorum, & philosophiæ doctrina. Exteriores quoque philosophos audimus dicentes, & nullus vnquam plausus eos sequitur. Et apostolis sermonem habẽtibus ad populum, nusquam hoc addiderunt, quòd illis dicentibus in medio dicentem plausibus auditores interrumperent. Magnum hoc nobis lucrum, sed hoc sanciamus. Omnia cum quiete audiamus omnes, & dicamus. Nã si post plausus quidem abiremus, habentes quæ audiuimus, maxime quidẽ nec ita laus vtilis foret: sed non admodũ curassem, ne quis me fortè rusticitatis argueret. Sed quando nil amplius efficitur, nisi detrimentum, soluamus vinculum, tollamus exultationes, animæ lasciuias excidamus. Christus in monte prędicauit, sed nemo quicquam dixit, donec sermonem impleuit. Non priuo volentes plausibus excipi, sed magis mirabiles reddo. Multo melius tacite audientem per memoriam in omni tempore plaudere, & domi, & in foro, quàm omnibus perditis domum inanem redire, plausuum non habentem materiam. Quo modo nanque non deridendus auditor, & assentator magis, & simulator putabitur? quod bene quidem dixit doctor pronuncians: quid vero dixerit, demonstrare nõ sum idoneus. Hoc assentationis est. Nam citharœdos quidem audiens, & tragœdos hoc iure pateretur, vtpote qui dictionem similiter proferre nesciãt. Vbi vero non cantus est ostentatio, neque vocis, sed sententiarum & philosophiæ facultas, cuique dicere & enunciare facillimum est. Quo modo non igitur accusatione dignum est, si quis laudans, causam nequeat dicere, qua dicentem laudauit? Nihil ecclesiæ tam congruum, quàm silentium & tranquillitas. Theatris cõuenit tumultus, & balneis, & pompis, & foris: vbi vero de talibus dogmatis doctrina, tranquillitas, & quies, & philosophia, & multa pax esse debet. Hæc precor & supplico. Circumeo nanque loca quærens, quibus vestris prodesse valeã animis, nec hic paruus mihi modus esse videtur, qui non tantum vobis proderit, verum neque nos pręcipitari permittet, neque laudum & gloriæ capi cupidine, neque delectãtia dicere, sed quæ prosunt, neque circa compositiones, & verborum fucos, sed circa sententiarum virtutem omne temporis occupare momentum. Officinã intra pictoriam, & ibi magnum inuenies silentium: sit igitur & hic: nam & hic regias pingimus imagines, nullam vero priuatã per virtutis colores. Quid mihi rursum in hoc applauditis? Non hoc est facile. Sed quid, nisi multa consuetudine comparari posit? Stylus autem nobis est lingua, artifex vero spiritus sanctus. Dic mihi, nunquid vllus est in mysteriis tumultus? nũquid vlla turbatio? Cum baptizamur, cum alia cuncta facimus, nõne quiete & silentio cuncta sunt ornata? Hoc in cœlo disseminatum est ornamentum. Propter hoc & à gentibus accusamur, tãquam ad ostentationem & ambitionem omnia faciẽtes. Ne igitur in meritis altum sapiamus, ô homines, sed cogitantes domini progenitores, omnem euacuemus tumorem. Sic enim & pharisæus publicano factus est posterior. Si vero vis magnum ostendere meritum, noli altum sapere, & tunc hoc magis ostenderis. Ne te putes aliquid effecisse, & totum feceris. Nam cum simus peccatores, hoc nos esse quod sumus cogitantes, efficimur iusti, sicut & publicanus: quanto magis si cum iusti simus, peccatores esse nos putemus? Nam si iustos ex peccatoribus facit, humilia de se sentire, licet hoc non humilitas, sed sanũ sit iudicium. Si igitur in peccatoribus sanum tantum potest iudicium, quantum humilitas in iustis poterit, collige. Ne velis itaque labores corrumpere, neque sudores succidas, nec in vacuum curras, post innumera certamina totum euacuans laborem: te nanque

Luc.7.5

Psal.49.

nanque melius merita tua dominus nouit. Vel si calicem aquæ frigidæ dederis, nec hoc despicit: siue obolum erogaueris, siue gemueris dũtaxat, omnia cum ingenti susципit benevolentia, & reminiscitur, & magnas eis reponit mercedes. Quam autem ob rem tua continue commemoras, & nobis in medium profers? Nescis quòd si temetipsum laudaueris, non iam te deus laudabit: sicut è contra, si te miserum vocaueris, non desinet apud omnes te prædicare. Nec enim vult labores tuos diminui. Quid dico diminui? Omnia nempe facit & satagit, vt ex minimis te coronet, & circuit occasiones quærens, quibus à gehenna possis liberari. Propterea si vel vndecimam opereris horam diei, integram erogat mercedem: si vel vnam salutis occasionem habeas, ait: Propter me facio, ne nomen meum polluatur. Si vel gemueris tantum, vel fleueris, hæc omnia statim arripit ipse in tuæ salutis occasionem. Nolimus igitur extolli, sed & nos dicamus inutiles, vt vtiles efficiamur. Nam si te quidem dixeris probabilem, licet prababilis existas, inutilis factus es: si vero te nominaueris inutilem, factus es vtilis, licet sis improbandus: propterea meritorum obliuisci necessarium est. At inquies: Quo modo possumus hæc nescire, quæ scimus? Quid ais? cõtinue dominum offendens lætaris & rides, & nescis quidem quòd peccasti, cum obliuioni cuncta tradideris: meritorum vero memoriam extrudere non potes, licet res sit fortior metus. Nos autem contrarium facimus: nam quotidie quidem offendentes, nec animaduertimus: si vero pauperi modicum argẽti dederimus, sursum & deorsum circumuoluimus: quod est extremę dementiæ, & maxima colligentis iactura. Tutus enim meritorum penus, obliuio meritorum. Et sicut cum vestes & aurum in foro quidem exponimus, multos prouocamus insidiatores: si vero domi reponamus & celemus, in tuto reposuerimus omnia: Ita profecto & merita, si iugiter mente gestemus, dominum irritamus, armamus inimicum, ad furtum vocamus: si vero sciat ipsa nemo, sed quem scire solum oportet, in tuto iacebũt. Itaque noli iugiter circũferre, ne quis auferat ea: neque quod pharisæus passus est, & ipse patiaris, qui lingua circũferebat ipsa, vnde diabolus ea rapuit, licet eorum cum gratiarum actione memoriam ageret, & deo totum attribueret: sed nec hoc ei suffecit. Non enim aliis exprobrare gratiarum est actio, coram multis gloriari, in præuaricatos insurgere. Nam si deo gratias agis, id solum tibi satis sit, nec in homines inueharis, neque cõdemnes proximum. Vis gratiarum actionis rationem discere: tres audi pueros dicẽtes: Peccauimus, iniquitatem fecimus. Iustus es domine in omnibus quæ fecisti nobis, quoniã in vero iudicio omnia induxisti. Itaque propria confiteri peccata, hoc est deo gratias agere cõfitentem. Qui se quidem infinitorũ ostendit esse reum, nec à se dignam exigi pœnam: hic est qui maxime gratias agit. Caueamus igitur aliquid de nobis dicere: hoc enim & hominibus odiosos, & deo reddit abominabiles. Propterea quanto maiora præstitimus, tanto minora de nobis dicamus: sic enim gloriam assequemur maximã, & apud homines, & apud deum, quinimmo neque gloriam tantum apud deum, verum & mercedem, & magnam retributionem. Ne mercedem itaque reputes, vt capias mercedem: gratia cõfitere saluari, vt ipse tibi se debitorem confiteatur, non modo meritorum, verum & talis gratitudinis. Nam cũ bene quidem gesserimus, benefactorum dumtaxat habemus debitorem: cum vero nihil nos meruisse putauerimus, ipsius quoque dispositionis huiusmodi magis quàm illorum, vt æquiualens sit hæc meritorum. Si nõ igitur hoc adsit, nec illa magna videbuntur. Nam & nos seruos habẽtes, maxime tũc eos acceptos habemus, cũ postquam omnia benevole ministrauerint, nihil magnum fecisse se censent. Itaq; si tu quoque magna vis reddere merita tua, ea ne magna esse putes, & magna tunc erunt. Sic & Centurio dicebat: Nõ sum dignus vt intres sub tectum meum: & propterea dignus factus est, & admirationi super omnes Iudæos habitus. Sic & Paulus dicens: Non sum dignus vocari apostolus: & propter hoc omnium primus factus est. Itidem & Ioannes: Non sum dignus soluere corrigiã calceamenti eius: & ideo amicus quoque fuit sponsi. Et manum quam esse calceamẽto dixit indignam, hãc super caput suum Christus attraxit. Sic & Petrus dicebat: Exi à me, quia peccator homo sum domine: & idcirco factus est ecclesiæ fundamentũ. Nihil enim deo tam gratum, quàm cum extremis peccatoribus semetipsum cõnumerare. Hoc est totius sapientiæ principium. Sic enim humiliatus & contritus, non inani gloria ventilabitur, non irascetur, non inuidebit proximo, nõ vllum aliud vicium admittet. Nec enim contritam manum, licet millies contendamus, in altitudinem tollere poterimus. Si igitur & animã itidem conteramus: innumeri tumefacientes morbi eam extollant, neq; tãtillum eleuari poterit. Nam si quis de rebus lugens secularibus omnes animi depellit ægritudines: multo magis qui pro peccatis hoc facit, sapientiã assequetur. At inquies: Quis ita poterit cor suum cõterere? audi Dauid maxime per hoc illustratũ, & ipsius animi cõtritionẽ intelliges. Post innumera siquidẽ merita, debẽs & patria, & domo, & ipsa excidere vita, secus ipsum calamitatis tẽpus vilem & abiectũ militem tẽpore suo cernens insultantem, & conuiciantem: non tantũ conuicium tulit, sed & ex militibus quendam illum interficere volentẽ prohibuit dicẽs: Sinite eum, quoniam dominus mandauit illi. Et rursum sacerdotibus arcã cum eo circunferre petentibus, non assensus est: sed quid ait? In tẽplo collocabo, & si liberauerit me prẽsentibus malis deus, videbo decorẽ eius: si vero mihi dixerit, Nolui te: ecce ego, faciat mihi quod placitum est in cõspectu eius. Quòd autem erga Saulem & semel, & bis, & sæpe factum est, qualem philosophiæ non ostẽdit excessum? Etenim & antiquam legem transcendit, & apostolicis factum est præceptis propinquum. Propter hoc omnia diligebat à domino missa, non de his quæ fiebãt, iudicans: sed vnum solum elaborãs, vt in omnibus obediret, & leges ab eo positas sequeretur: & post tot sua cernens merita tyrannum, parricidam, fratricidam, cõtumeliosum, furentem, pro se suum habentẽ regnum, nec ita scandalizabatur: sed si deo hæc videntur, inquit, me quidem pelli, & fugere, illũ autem esse in honore, amo & suspicio, & gratias habeo de innumeris ipsis malis. Nõ vt multi impudẽtes & temerarij, nec minimã meritorum eius partem assecuti, si quos in prosperitatibus positos viderint, se vero minimã sustinuisse tristiciam, innumeris suas perdunt animas blasphemiis. Sed non talis Dauid, sed omnẽ exhibebat mansuetudinẽ. Propterea; dicebat deus: Inueni Dauid Iesse, virum secundum cor meum. Talẽ & nos animã habeamus, & quicquid fuerimus passi, facile feremus: & ante regnum hic humilitatis prouẽtũ colligem°. Ait enim: Discite à me, quia mitis sum, & humilis corde, & inuenietis requiem animabus vestris. Vt igitur & hic, & illic quiete fruamur magno cum studio omnium matrem virtutũ, humilitatem

Exech.36.c

Damie.3.

Matth.8.

1.Cor.15.

Luc.5.

1.Reg.24.

1.Reg.16.

Matth.11.

Universidad de Deusto
Biblioteca

militatem dico,in animabus noſtris plãtemus:ſic enim & hoc vitæ pelagus abſque fluctibus tranſire poterimus, & in tranquillum cœleſtem illum nauigare portum,gratia &c.

De humilitate, & quod præſentia quaſi non ſint oportet contemnere. Homiliæ XXXIX.

CLEMENS dominus noſter,chariſsimi,cum nos præſentia deſpiciẽtes viderit,& hæc cum largitate præbet,& futura nobis ſeruat fruenda:& hoc & in pecuniis, & in gloria ſeculi præſentis & in omnibus caducis rebus fieri cernere licet.Præſentes itaque contemnamus diuitias,vt veras inuenire diuitias valeamus.Inanem hanc deſpiciamus gloriam,vt illa vera fruamur & ſtabili.Præſentẽ derideamus tranquillitatem, vt ineffabilia illa conſequamur bona. Nihili præſentia ducamus, vt ad futurorum poſsimus excitari deſideriũ. Nec enim præſentibus affixus,illorum vnquam poteſt arcanorum bonorum admittere deſiderium: tanquam lippitudine quadam corporeis oculis impoſita, ſic præſentium cõcupiſcentia rationẽ obtenebrante,nihilq; permittente congruum videre.Neque rurſus in contrarium circa illa deſiderium habens immota ſtabiliaq; bona, quampiam horũ corruptibilium, & priuſquã appareat tabeſcentium concupiſcentiam capere poteſt. Pio nanque erga deum deſiderio vulneratus,& futurorum nactus cupiditatem, præſentium ſtatum aliis cernit oculis:& nouit quòd eſt figura tota vita præſens,& fallacia,& à ſomniis nihil diſtat:& propterea beatus quoque Paulus dicebat ſcribens:Præterit enim figura mundi huius:oſtendens quòd humanorum quodlibet in figura tantum eſt,& velut vmbra, & ſomnium præterlabitur, nihil habens verum, nihil ſtabile. Quo modo non igitur puerilis ſit mentis circa vmbras attonitos eſſe,& in ſomniis altum ſapere,& in his tabeſcere, quæ paulo poſt tranſeunt? ait enim: Præterit figura mũdi huius. Cũ igitur audieris quòd trãſit, quid amplius iam quæris?Cũ audieris quòd figura tantum ſunt omnia humana,veritate carẽtia: quare ſponte deceptionem ſuſtines,nec eorum mutabilitatem cogitans & inſtabilitatem, hæc quidem prætercurris: ad illa vero deſiderium non transfers inæternum manentia,immota,ſtabilia,mutationẽ non admittentia.Nam vt doctoris gentium prudentiã diſcas,ipſum vide rurſum alibi volentem omnium in præſenti vita felicium vilitatem oſtendere, qua ſit vſus dictione: cum dixit, Nam quæ videtur,temporaria ſunt. Nam ſiue diuitiarum dixeris copiam, ſiue gloriam, ſiue claritatem, ſiue principatũ,ſiue poteſtatem, ſiue regnum ipſum, & diademate redimitum,& ſublimem thronum:omnia hæc quæ videntur, temporaria ſunt, breui tempore permanentiam præſtantia, nec multum nobis fructum exhibentia. Quæ nos itaque vis inquirere, ſi omnia ſunt ad tempus?Illa,inquit,quæ non videntur,nõ hæc quæ cernuntur, ſed illa quæ corporis non cõſpiciuntur oculis. Et quis hoc conſiliũ præberet,vt viſibilibus prætermiſſis,inquirantur inuiſibilia?Ipſa nos,inquit,rerum natura doceat, quòd hæc quidem licet videantur, breui tamen prẽterfluunt:illa vero quanquã nunc cernere non poſſumus,æterna tamen ſunt,perennem habẽt ſtatum, finem ignorant, terminũ non admittũt, neſciunt mutationẽ,cum ſtabilia ſint & immota. Fortè iam & moleſtus eſſe videor,quotidie fruſtra cohortans. Sed quid faciam? Multa maliciæ vaſtatio, magna pecuniarũ tyrannis, magna virtutis penuria. Propterea vel admonitionis continuatione morbum vincere vellem & ad incolumitatẽ huc cõgregatos reuocare. Nam & propterea ſcripturarum expoſitiones facere ſtudemus,& iuſtorum in medium virtutem producimus, & eadẽ inculcare nõ deſinimus,vt per omnia vos ad ſanctorum poſsimus imitationem inducere. Tandẽ igitur vel tarde proprię ſalutis prouidentiam agamus,& tẽpore nobis ad vitæ prefinitionem conceſſo,conuenienter vtamur,& dum adhuc tempus eſt,ad pœnitentiam & peccatorum correctionem feſtinemus, & pecuniarum ſuperabundãtia ad noſtram vtamur animarum vtilitatem, & ſuperflua pauperibus impẽdamus. Quam enim ob cauſam, quæſo, permittis aurum & argẽtum à rubigine conſumi, cum opus ſit in pauperum vẽtres exhauriri,vt in tuto reponens cellario, in tempore opportuno,cũ maxime præſentis vitæ ſubſidio egebis,auxilium inde nanciſcaris:& hic abs te nutriti per illum diem ſiduciæ tibi portas aperiant,teq; ſuſcipiant in æterna tabernacula?Sed neque veſtes à tineis abſumi ſinamus,& in arcis ſine fructu marceſcere,cum tot ſint indigentes, & nudi circumeuntes: ſed tineis nudum ambulantem Chriſtũ præferamus,& propter nos ſalutemq; noſtram nudum circumire ſuſtinentem induamus,vt ipſum induere meriti, iudicij audiamus die: Nudus eram, & operuiſtis me.Nunquid enim grauia ſunt præcepta,nunquid prægrãdia? Pereuntia,inquit,marceſcentia,quæq; incaſſum & ſine vſu conſumuntur,hęc vtiliter diſpenſare ſtudeas,vt & ex læſione damnum effugias,& de eis maximum tibi lucrum accumules. Multæ ſiquidẽ eſt,& excedentis humanitatis, poſt tãtam ſpiritualium delectationem, arcis & parietibus includere ſuperflua:neq; ſuſtinere cognatorum egeſtatem conſolari,ſed eligere potius à tineis & ærugine conſumi,& latronum manibus obnoxia eſſe,& pro eis pœnas luere,quàm hęc congrue diſpẽſantes,pro his retributionem reportare. Verum & cum nos humiliauerimus,à dignitate noſtra ne nos decidere putemus.Tũc enim magis exaltamur merito, maximæ tunc admirationi licet eſſe. Quòd enim altus humilis ſit,humilis autem altus, ſufficit quidem & hoc aſſerẽs Chriſti ſententia: verũtamen & ipſam rem indagemus.Quid eſt humiliari?nõne vituperari?non accuſari?calumniam pati?Exaltari vero,honorari,laudari, glorificari? Videamus igitur hoc quo modo fiat. Angelus erat ſatanas, ſemetipſum exaltauit. Quid ergo?nõne plus omnibus humiliatus eſt? nõne locum habet terrã? nõne ab omnibus accuſatur & arguitur? Homo cum eſſet Paulus,ſemetipſum humiliauit. Quid ergo?nõne admirabilis habetur?nõne cõmendatur? non laudatur? non eſt Chriſti amicus? nõne maiora quàm Chriſtus fecit? nõne diabolo frequenter imperauit tanquam ſeruo? nõne tanquam lictorem circunducebat? nõne deridebat eum? nõne illudebat? nõne contritum eius caput ſub pedibus ſuis habebat? nõne hoc & aliis multum fidens precabatur?Quid dico?Extulerat ſe Abſalon, ſe Dauid humiliauerat, vter exaltatus eſt?Quis glorioſus factus?Quid enim his verbis humilius,quæ de Semei beatus hic Propheta protulit,dicens: Sinite eum maledicere,dominus enim præcepit illi? At & in ipſis, ſi libet, factis examinemus. Humiliauit ſe publicanus, licet nec humilitatis factum id erat, ſed iuſte quodam modo ſe diiudicauit. Exaltauit ſemetipſum Phariſæus. Quid ergo? Examinemus & facta. Sint duo diuites vtrique & honore multo præditi,& in ſapientia potentiáque,& aliis ſeculariibus excellentiis altum ſapientes: poſtmodum ille quidem

1.Cor.7.

2.Cor.4.

quidem & ab omnibus honores quęrat,& non accipiẽs iraſcatur, & plus quàm oportet exigat, & ſemetipſum exaltet:hic autem huiuſmodi contemnat,in neminem propter hoc indignetur, & datum repellat honorem. Nõnne hic priori longè ſublimior? Gloriam enim aliter aſſequi non licet,niſi gloriam fugiẽdo.Nam donec quidem eam ſectemur,nos fugit:cum autem eam fugimus, nos ipſa ſequitur. Si vis eſſe glorioſus,noli gloriã cõcupiſcere. Si vis eſſe ſublimis, ne te ſublimem facias. Et alioqui quidem honores nõ quærentem omnes honorant,ambientem vero aſpernantur. Solet enim humanũ genus eſſe quodam modo contentioſum,& pernicax.Gloriam itaque contemnamus:ſic enim humiles eſſe poterimus, vel potius alti. Noli temetipſum extollere, & ab aliis extolleris. Qui ſemetipſum extollit,ab altero non extollitur.Qui per ſemetipſum humiliatur, ab aliis non humiliatur.Magnum eſt elationis malum: ſtultũ eſſe melius eſt, quàm inſolentem. Illic enim ſtulticia tantum eſt mentiſq; tarditas: hic autẽ ſtulticia peior eſt, & fatuitas cũ furore. Stultus ſibimetipſi malum eſt,elatus & aliis peſtis, ex amẽtia hoc vicium naſcitur. Non poteſt eſſe ſuperbus,qui fatuus nõ ſit. Stulticia vero plenus eſt ſuperbus.Audi quendam ſapiẽtem,qui dicit, Vidi hominem apparentem eſſe prudentem apud ſeipſum, ſpem autem habet magis inſipiens eo. Vides quòd non temere dicebam eſſe malum fatuitate peius? Spem enim,inquit,habet magis inſipiens eo. Propterea Paulus quoque dicebat: Nolite prudẽtes eſſe apud voſmetipſos. In corporibus qualia,quæſo, valere dicimus, multũm ne habentia tumorem, & multo ſpiritu intus, & aqua plena:an compreſſa,& humiliatam habẽtia ſuperficiem?planum eſt quòd hæc. Igitur & anima æſtuãs & tumens peiorem habet veterno morbum, correpta vero ab omni morbo libera eſt. Quot igitur bona nobis parit humilitas?Quid vis,tolerãtiam,lenitatem iræ neſciam,humanitatem,vigilãtiam,ſolertiam:hæc omnia ex humilitate veniunt bona: contraria vero,ex ſuperbia. Opus eſt ſuperbum & contumelioſum eſſe,percuſſorem & iracundum, & amarum, & triſtem,magis feram quàm hominem.Fortis es,& altum ſapis,nõnne propterea magis humiliari debes? quare ſapis altum in re viliſsima?Nam & leo te eſt audacior,& aper fortior, nec es ad eos culex.At & latrones,& fures, & gladiatores,& ſerui tui,& fortaſsis ingratiores te fortiores ſunt: hoc igitur laude dignum:Et in hoc altum ſapiens,non hianti terra te condis.Sed pulcher es & ſpecioſus. Cornicum oſtentatio: non es pauone pulchrior,neq; propter florem, neque propter alas. In auibus eſt pennis victoria.Te multum coma præſtat & flore.Verum & cygnus valde pulcher eſt,& aliæ aues multæ:quibus ſi fueris comparatus, temetipſum aſpicies nihil. Frequenter autem & viles pueri,& innuptæ virgines, & meritoriæ mulieres,& molles viri,gloriam hanc habuerunt.Hoc itaque dignum vt extollaris?At es locuples.Vnde?quid poſsidens?Aurum,argentum,lapides precioſos:hæc eſt & latronum ac homicidarũ,& metalla ſcrutantiũ gloria..Reorum labor hæc tibi gloria. Sed ornaris & comeris? Verum & equos comptos videre licet, & apud Perſas camelos quoque videres ornatos,hominum vero ſcenicos omnes.Non confunderis in his alta ſapiẽs, in quibus bruta tecum ſociantur,& ſerui,& homicidæ, & molles,& latrones,& fures? Sed ſplendidas erigis ædes?& quid hoc?Multæ cornices ſplendidius habitant, & honeſtiora tenent diuerſoria. An nõ vides hos circa pecunias furentes, qui in agris ſolitariiſq; locis ædes ædificauerunt cornicũ habitacula?Sed propter vocem altum ſapis?Cygno,luſciniáve nunquam tu ſuauius canere poteris. At in artis varietate? & quid ape in hoc ſapientius? Quis phrygio,quis pictor, quis geometres, huius opera poterit imitari?Sed in veſtis ſubtilitate?verum hic araneæ tibi præſtant. At in pedum velocitate? rurſum primas ferunt bruta,lepus & caprea,& quęcunque iumẽta pedum velocitate non ſunt inferiora. Cæterum peregrinaris?ſed non plus volatilibus:hæc enim facilius obeunt peregrinationem, neque viaticis opus habent, non iumentis, ſed eis ad omnia ſufficit ala. Hoc & nauis,hoc & iumentum,hoc & vehiculum,hoc & ventus:& quicquid huiuſmodi quis dixerit.Sed acute cernis?tamen non ſicut dorcas,nec vt aquila.At auditum habes acutum? ſed aſinus acutiorem. At olfactum?Verum canis te præcedere non ſinit.At queſtuoſus es?ſed formicæ cedis.Sed aurum geſtas? non ita tamen,vt Indicæ formicæ. Sanitatis autem intuitu,multo ſe melius nobis habent bruta, & bonæ habitudinis, & onera ferendi. Illa pauperiem non timent: ait enim, Reſpice volatilia cœli, quia non ſeminant, neque metunt,neque congregant in horrea. Igitur, inquies, nobis meliora deus bruta creauit. Vides quãtum inſit incircumſpectum,quantum indiſcuſſum? Vides quãtum nobis rerum examinatio conferat? Omnibus hominibus altiora ſapiens etiam brutis vilior inuentus eſt.Sed nobis ipſis parcamus, nec tales imitemur. Neque quoniam natura noſtra ſenſit altius, hominem ſub brutorum gradũ ſubducẽtes deſeramus: ſed eum illinc ſuſcitemus non propter ipſum(nam ipſe quidem dignus eſt talia pati) ſed vt dei clementia demonſtretur, & erga nos honor.Sunt enim quędã,in quibus nil habent bruta nobiſcum commune. Quæ vero ſunt hæc? pietas,& ſecundum virtutem vita. Hic ponere non poteris meretrices & molles,aut homicidas:ab eis nãque diuiſi ſumus. Quid autẽ hoc eſt? Deũ nouimus,ipſius agnoſcimus prouidentiam,de immortalitate philoſophamur. Prætereant hinc bruta, de hoc non contendant. Modeſte viuimus,nihil hic habent bruta commune: ab eis in reliquis ſuperati, propter hoc eis dominamur. Horũ enim maior principatus, quoniam eis inferiores ſuper ipſa regnamus: vt diſcas quòd tu non horum es cauſa, ſed qui te fecit deus, & rationem donauit. Retia vena bulaq; eis opponimus & capimus.Modeſtia nãque nobis eſt,humanitas,manſuetudo pecuniarumq; cõtemptus.Sed quoniam & qui elatorum aliquis es,horũ nihil habes: merito vel hominibus maiora ſapis, vel brutis humilius.Talis enim eſt dementia,& audacia,vel vltra debitum extollitur,vel vltra modum humiliatur, nuſquam cuſtodiens mediocritatem.Angelis in hoc ſimiles ſumus:Regnum nobis promiſſum eſt, cum Chriſto chorea.Homo flagellatur,& non ſuccũbit:homo mortem contemnit,non tremit,nõ formidat,non plus cõcupiſcit.Itaq; quotquot tales non ſunt,ſunt peiores brutis. Cum enim in corporeis ſupereris, animi vero præſtantiis careas,quo modo brutis nõ es inferior?Producenim aliquem in malicia vigentium,& irrationalium, viuentium in deliciis & auaricia: equus eſt ipſo bellacior, fortior aper, lepus velocior, ſpecioſior pauo, cygnus dulciſonantior, maior elephas, aquila viſus acutioris,ditiores cunctæ volucres. Vnde dignus igitur es brutis imperare? Ex ratione. Sed non ineſt: cum enim ea,non vt debet,vtatur, etiam illis peior eſt.Nam cum rationem habens ſit illis irrationabilior: melius erat, ſi nec ab initio rationalis factus fuiſſet. Non enim par

Matth.6.

Prouer.26.

Rom.12.

Universidad de Deusto
Biblioteca

par est principatũ acceptum prodere, & ad tẽpus non accipere. Nam & qui regnat & satellitibus peior est, ei melius esset si neque purpurã induisset: ita profecto & hic. Scientes itaque quòd & brutis sumus peiores, si virtute careamus, hanc exerceamus, vt efficiamur homines, quin potius angeli, promissaq; bona consequamur: quæ nobis omnibus detur assequi, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, cum quo patri, simul & sancto spiritui gloria, imperium & honor, nũc & semper, & in secula seculorum, Amen.

De pœnitentia, & quod non oporteat de seipso lapsum desperare, vel torpescere. Homilia XL.

Ex actibus apostolorum.

MAGNA pœnitentiæ remedia fratres, igitur de seipso desperet nemo. Is vere dignus est desperatione, qui de seipso desperat: ille non iam salutem, neque spem habet. Non in malorum venisse profundum, est graue, dilectissimi: sed postquam veneris, ibi iacere. Nõ in profunda cecidisse malorum, est impij: sed postquam ceciderit, cõtemnere: propterea debet semper esse solicitus. Dic mihi: Propterea̓ne contemnis, quòd vulnera tot habeas incurabilia? Sed nullum est animæ vulnus incurabile. In corpore quidem multa sunt talia, in anima vero nullũ: & pro illis quidẽ laborare non desinimus, pro his vero torpemus. Nõnne vides latronem, quàm breui tempore curatus est? Non intueris martyres, quàm breui totum peregerunt? At non est nũc martyrij tempus, certaminum tamen est tempus: quod frequẽter dixi. Ait enim: Volentes pie viuere in Christo Iesu, persecutionem patientur. 1.Tim.3. Qui pie viuunt, semper persecutionem patiuntur: etsi non ab hominibus, tamen à dæmonibus: quæ quidem grauior est persecutio. Et ex prima præsertim remissione hoc patiuntur, qui non vigilant. An paruam credis persecutionẽ in remissione versari? Hoc est omnium grauissimum, hoc & persecutione peius: tãquam enim fluentum influens remissio animam emollit. Et quod æstas est & hyems, hoc est persecutio & remissio. Vt autem vobis ostẽdam, quòd hæc est peior persecutio, audi: Somnum enim infundit animæ, multã hallucinationẽ & torporem, vndique vicia suscitat, armat iram, furorem armat, armat voluptatem, inuidiam, inanem gloriam, æmulationem. Sed in persecutione nil horum vexare solet. Sed timor ingressus, tanquã flagello quodam latrantem canem acriter percutiens, has omnes pestes ne clamare quidem permittit. Quis in persecutione in vanum gloriari poterit? quis voluptatem amplectì? nemo, sed tremor magnus, & timor multam faciens tranquillitatem, quietum portum comparans, animam faciens reuerentem. Audiui quandoque patres nostros dicẽtes (apud nos enim nõ fiat. Iubemur enim non petere tentationem) quod in antiqua persecutione viros vere Christianos videre licebat. Nemo pecuniarum curam gerebat, vxoris nemo, nemo filiorum, domus nemo, nemo patriæ. Vnum omnibus erat studium vitam suam saluare. Hi quidem in monumentis & sepulchris, hi vero in desertis latitabant, mulieres teneræ ac delicatæ continua fame detinebantur. Itaque considera, si qua tunc precioſi sumptus, si qua deliciarum erat delectatio. Subiit ne concupiscentia vnquam mulierem in sepulchro latentem, & expectantem ancillulam, vt veniat prandium afferens: & ne fortè deprehensa sit, trepidãtem, & in timore tanquam in fornace iacentem? Nũquid cogitat delicias vnquam fuisse, vel mundum penitus esse? Vides quòd nunc est persecutio, viciis tanquam feris vndique nos vrgentibus. Nunc est persecutio grauis, nec esse persecutio putatur. Nam & hoc malũ habet, quòd cum sit bellum, esse pax existimatur: vt nec aduersus eam armemur, nec insurgamus. Nemo formidat, nemo pauet & tremit. Si vero non creditis, gentiles interrogate persecutores, quãdo Christianorum mores integriores, quãdo cuncti probabiliores. Ad exiguum quidem redacta tũc erat multitudo, sed ad magnas virtutis diuitias. Quænam, precor, vtilitas, multum esse fœnum potius quàm paucos lapides precioſos? Non in numeri multitudine, sed in virtutis probitate multitudo cõsistit. Helias vnus erat, sed totus mundus nõ erat dignus, qui repẽderetur ipsi. Et mundus quidem innumera milia sunt, sed non sunt milia, cum nec ad vnius mẽsuram perueniant. Melior est vnus dei faciens volũtatem, quàm decem peccatorum milia: nam decem milia nondum ad vnum peruenerũt. Ne filiorum cupias inutilium multitudinem: hi deo potius & blasphemiam ingerunt, quàm si non essent Christiani. Quid mihi multitudine sit opus? Maior est igni fames, hoc & in corpore quispiam videat, quòd melior est mediocris cum sanitate cibus, quàm cum afflictione vitulus. Hoc amplior est ille cibus: ille cibus, hic morbus: hoc & in bello quispiam possit intueri, Melius est esse decẽ peritos & generoſos milites, quàm decẽ inexpertorum milia: hi præter id quòd nihil efficiunt, etiam operantes impediunt. Hoc in naui quis videat. Melius est duos esse peritos nautas, quàm innumeram multitudinẽ inexpertorum: hi nanque nauem submergerent. Hæc dico, non quòd in vestri multitudinem inimicus sim, sed quòd omnes probatos esse velim, nec multitudine cõfidere. Multo sunt plures gehennam ingredientes, sed maius est dei regnum, licet habeat paucos. Sicut arena maris erat multitudo populi, sed vnus saluauit eos. Vnus erat Moses, & omnibus plura potuit. Vnus erat Iesus, sed vnus sexcentis milibus plus potuit. Ne satagamus hoc, vt multi duntaxat fiant: sed ante hoc, vt probabiles: cum hoc cõparatum fuerit, tunc & illud. Nemo domũ spacioſam prius vult facere, sed prius firmã, & probatam, & tunc spacioſam. Nemo fundamẽta iacit, vt derideatur: prius hoc quæramus, & tunc illud cum hoc fuerit, & illud erit facile. Cũ autem illud non sit, licet hoc sit, vtilitas nulla. Cum enim sint, qui posint in ecclesia fulgere, velociter erit & multitudo: cum huiusmodi vero desint, multitudo nunquam erit probabilis. Quot esse putatis in ciuitate nostra, qui salui fiant: infestum quidem est, quod dicturus sum, dicam tamen: non possunt in tot milibus centum inueniri, qui saluẽtur: quin & de his dubito. Quãta enim in iuuenibus, quæso, malicia? quãtus in senibus torpor? filij curã gerit nemo, nemo zelum habet, vt senem respiciens imitetur: exemplaria deleta sunt, propterea neque iuuenes euadunt laudabiles. Ne mihi dicas id quòd multa turba sumus, hoc signum est hominum: & coram hominibus quidem hoc congrue dici posset, at corã deo, qui nostri non indiget, nequaquam: quòd autem & ibi frigidum est dictum, audi: Multos habens seruos, si corruptos habeat, quot mala patietur? Apud eũ quidẽ qui nihil habet, hoc esse graue videtur, quòd ei nõ ministratur: qui vero malos habet, & seipsum insuper perdit, & maior est iactura. Multo grauius enim est cum aliis quoque pugnare, & bellũ suscipere, quàm sibimetipsi ministrare. Hæc dico, ne quis ecclesiã propter multitudinem admiretur, sed vt ipsam probatam reddere

reddere studeamus: vt proprij quisque membri curam gerat, non amicorum, non cognatorum (quod semper dico) neque vicinorum tantum, verum & externos attrahite. Verbi gratia, Celebratur oratio, omnes iacent segnes, iuuenes & senes, piacula magis quàm iuuenes, ridentes, cachinnantes, colloquẽtes (nam & hoc factum audiui) & aliis detrahentes, super genua positi. Tu iuuenis ades, vel senex, increpa, cũ videris, accusa vehementius. Si non tolerat, diacorsum voca, minare, quæ tua sunt exhibe: & si quid aduersum te fuerit ausus facere, omnes prorsus habebis cõspirantes. Quis enim tam irrationalis, qui te videns de talibus arguentem, & illos redargui, non adhæreat parti tuæ? Abi capiens orationis mercedem in æde dominica. Seruorum hos censemus beneuolentiores, qui nullam supellectilem confuse iacentem despiciant. Dic enim mihi, si domi vas argenteum videris foris proiectum: licet ipse nõ sis deputatus, tamen hoc non suscipies, & in domum feres? Si vestimentum temere proiectum, licet hanc curam non debeas, & præpositi sis inimicus, propter domini tamen beneuolentiam non hoc bene collocabis? Ita nunc quoque hæc vasa sunt, si videres inordinate iacẽtia, compone, ad me veni non recuso: dic mihi, redde manifestum: omnia cernere non possum, parcite. Videte quanta malicia terrarum orbem occupat. Nunquid temere dicebam, quòd multitudo fumus fœni, inordinatum mare? Non dico quòd illi talia faciunt, sed dico, quòd tantus est somnus in intrantes effusus, vt nec ista corrigant. Video rursum & alios loquentes rectos, dum oratio celebratur: eorum vero leuiores nõ solum dum oratio perficitur, verum & dum sacerdos benedicit. O rem horrendam, quando salus erit? quãdo deum placare poterimus? Ad ludum procedunt militares homines, & omnes cõposite videbis incedentes, & neglectum nihil. Sed sicut in vario ornatu, & pictura cõpositorum, ex singulorum ordinatione, magna quædam repente redditur harmonia, & consonantia: itidem & hic vnum scutum, vnum caput habemus omnes. Si vel minimum quid neglectum fuerit, totum est neglectũ aque corruptum, & multorum ordini solius nosset dissolutio. Et id profecto tremendum est, quòd huc non venis ludum aut choream obiturus, & tamen stas incõposite. Nescis, quòd cum angelis constitisti? cũ illis cantas, cum illis deum laudas, & stas ridens? Quòd fulmen non torquetur non tantum in istos, verum & in nos, nõnne mirãdum? Sunt enim ista fulmine digna. Adest rex, exercitum recenset, tu sub illius oculis stas ridens, & risum despicis: quousque accusamus? quousq; redarguamus? nõnne tanquam noxios? nõnne tanquam corruptores? nõnne tanquam pernicioſos, & perditos tales, & innumeris plenos malis ex ecclesia decebat expelli? Quando isti ridere desinẽt, qui in horroris hora ridẽt? quando à nugis abstinebunt, qui in orationis tempore loquuntur? Non adstantes reuerentur, non deũ timent. An non sufficit nobis mentis negligentia, neque quod orantes alio circumagimur, verum & subrepere risum oportet, & ingentem cachinnum? Nunquid theatrum sunt præsentia? sed puto theatra faciunt hoc, infræmes nobis iuuenes constituunt & incompositos. Quæ hic ædificãtur, illic subuertuntur: nec hoc solum, sed etiam alia necessarium est ipsos immundicia repleri. Et idem accidit, perinde ac si quis expurgare locum velit, in quem fons superpositus cœnũ superne demittat. Nam quantumcunque purgaueris, rursum aliud influit: idem & hic accidit. Cum ingressos, à theatris immundiciam

A reportantes expiauerimus, eò rursum abeuntes maiorem suscipiunt sordem, tanquam consulto propterea viuentes, vt stercora nobis ingerant, & identidem veniant multum in moribus stercus ferentes, in moribus, in verbis, in risu, in negligentia. Mox rursum nos sarcinas denuo, tanquam consulto propterea purgantes, vt cum eos mundos dimiserimus, rursum eos sordes cõgregasse videamus. Propterea vobis protestor sanis, quòd iudicium vobis erit, & condemnatio: & vos deo iam trado, si quis tumultuantem videns, vel loquentem, in illo præsertim tempore, non significet, nec corrigat. Hoc est oratione melius, orationem omittens illum increpa, vt & illi prosis, & tu lucreris, & ita possimus omnes saluari. Igitur in malicia constitutum negligat nemo: nemo virtute præditus dormitet, neque confidat huiusmodi. Frequenter enim eum meretrix præcedet, nec ille desperet: potest enim & primos anteire. Audi quid deus ad Hierusalem dicat: Dixi postquam fornicata est in omnibus his, ad me reuertere, & non est reuersa. Quum igitur in vehementem dei charitatem reuerterimus, non meminit priorum: non est sicut homo deus: nec enim exprobrat præterita, neque dicit, quare tantum temporis distulisti? si pœnitentiam agamus: sed cum accesserimus, diligit, & cum ipsius timore carnes nostras confixerimus. Huiusmodi negocia non tantum in nouo gesta sunt testamento, verum & in veteri. Quid enim Manasse deterius? Deum tamẽ habere propicium potuit. Quid Salomone beatius? Sed quia dormitauit, cecidit. Quin potius & in vno vtraq; gesta possum ostendere, in huius patre: etenim & bonus & malus idem fuit. Quid Iuda felicius? sed proditor factus est. Quid Paulo miserius? sed factus est euangelij preco. Quid Matthæo deterius? at constitutus est apostolus. Quid inuidiosius Simone? Et ipse tamen factus est omniũ misserrimus. Quot tales alias vis videre mutationes, & quondam gestas, & quotidie nunc occurentes? Propterea quidem dico, neq; scenicus desperet, nec ecclesiam excolens cõfidat. Nam ad hunc quidem ait: 1.Cor.10. Qui stat, videat ne cadat: ad illum vero, Nunquid qui cadit, non resurget? Et remissas manus, & dissoluta genua roborate. rursum ait ad hos: Vigilate, ad illos autem, Surge qui dormis, & exurge à mortuis, & illuminabit te Christus. Nam hi quidem quod habent, custodire debent: illi vero quod non sunt, fieri: hi sanitatem conseruare, illi ab ægritudine liberari. Laborant enim, & quoniam laborantium multi conualescunt, & valentium torpefacti frequenter ægrescunt: ad illos quidem iterum ait, Ecce sanus factus es, amplius noli peccare, ne quid peius tibi fiat: ad hos vero, Vis sanus fieri? Surgens tolle grabatum tuum, & ambula. Grauis enim, grauis, inquam, paralysis est peccatum: quinimmo nõ tantum paralysis est, verũ & aliud quippiam grauius. Non enim est huiusmodi tãtum in bonorum omissione, verum & in malorum operatione. Veruntamẽ etiam si sis ita dispositus, & parumper exurgere velis, omnia mala soluuntur: licet annos octo & triginta habeas, si modo sanus fieri studueris, prohibet nemo. Adest & nunc Christus, & dicit, Tolle grabatum tuum: tantum velis exurgere, ne desperes: non habes hominem, at habes deum. Non habes, qui te mittat in natatoriam: at habes qui te natatoriæ non sinit indigere. Non habes, qui te illuc proiiciat: at habes, qui te iubeat grabatum tuum tollere. Non potes dicere, Dum ego vado, alius ante me descendit: nam si volueris in fontem descendere, nemo prohibet, non absumitur, nõ minuitur gratia. Fons qui-

Hiere.3. 2.Parã.33. 3.Reg.11. Luc.16. Roman.1. Matth.9. Act.8. Hure.8. Matth.24. Ephe.5. Ioan.5.

Universidad de Deusto
Biblioteca

dem est perenniter emanans:ex illius abundantia cuncti sanamur,tam anima quàm corpore. Accedamus igitur & nũc: nam & Raab meretrix erat, sed saluata fuit: & latro fuerat homicida,sed paradisi ciuis factus est. Et Iudas quidem cum esset cum præceptore, periit: at latro discipulus in cruce factus est. Hęc sunt dei mirabilia: ita Magi probabiles habiti sunt, ita publicanus euangelista factus est, ita blasphemꝰ apostolus: hæc intuere, nec vnquam desperes, sed confide semper, & temetipsum excita. Attinge tantum viam eò ferentem, & celeriter progredere, ne fores claudas, ne aditũ obstruas. Breue tempus præsens, modicus labor: quod si multus etiam esset, nec ita cõgruum esset recusare. Nam etiam si circa pulcherrimum hunc laborem non desudes, qui circa pœnitentium virtutem est, & in mũdo, omnino vel aliter laborabis: sed si labor & hic, & illic, quare non hunc eligimus multum habẽtem fructum, & magnam retributionẽ, licet nec idem sit labor hic & illic? Nam in secularibus quidem & continua pericula, & aliæ post alias iacturę, & spes incerta, & seruilitas multa, & pecuniarũ, & corporum, & animæ consumptio, & tunc fructuum retributio spe non parum inferior, si etiam germinabit: nec enim semper fructum affert secularium sudor negociorum, veruntamen & quando non ceciderit, sed vel multum protulerit prouentum, breui tẽpore permanet. Cum enim senueris, nec amplius sensum delectationis capacẽ habeas, tunc tibi labor affert retributiones: & labor quidem in vigenti corpore, fructus autẽ & deliciæ in senio cõfecto & remisso, cum iam tempus & sensum macerauit, & nisi macerauerit, finis expectatio gaudere non permittat: illic autem non ita, sed labor quidem in corruptione, & moriẽte corpore: at corona in senectutis nescio immortalitꝫ nec finem habẽte: & labor quidem & prior & breuis, at retributio posterior & infinita, vt deinceps cum securitate requiescat, iniucundum expectans nihil. Non enim est cur amplius mutatio timeatur, aut ruina quemadmodũ hic. Qualia igitur hæc bona, neque tuta, & breuia & terrena, & priusquã appareant, euanescentia, quæ multis acquiruntur laboribus? Qualia vero sunt illorum æqualia, immobilium, nunquam senescentium, nullum habentium laborem, & in certaminum tempore coronas tibi ferẽtium? Pecunias enim contemnens & hic iam mercedem accipit, dum à cura liberatur, inuidia, calũnia & insidiis. Temperans, & honeste viuens, & antequam hinc trãseat coronatur, & gaudet, vtpote qui turpitudine, risu, periculis, accusatione, & omnibus aliis absoluitur molestiis. Aliæ vero similiter omnes virtutis partes hic iam nobis retributionem afferunt. Vt igitur & præsentia, & futura consequamur bona, fugiamus maliciam, & virtutẽ sectemur. Sic enim & hic delectabimur, & futura bona capiemus: ad quę nos omnes peruenire contingat, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, cum quo patri, simul & sancto spiritui gloria, imperium & honor, nunc & semper, & in secula seculorum, Amen.

Iosue.6. Luc.23. Matth.27.

De pœnitentia, & quod magnum est bonum propria agnoscere peccata. Homilia XLI.

ABRADAMVS quæso fratres, peccatorũ nostrorum senectutem, dum tempus habemus. Lauacro quidem non possumus, possumus autem hic pœnitẽtia: si quid in nobis vetustum est, abiiciamus: si qua ruga, si qua macula, si quis nævus, abluamus: nos reddamus pulchros, vt cõcupiscat rex speciem nostrã. Licet & ad extremã delapsum fœditatem illam recuperare speciem, quam innuit Dauid dicens: Audi filia & vide, & inclina aurem tuã, & obliuiscere populum tuum, & domũ patris tui, & concupiscet rex decorem tuum: siquidem & obliuio pulchritudinẽ facit, animæ scilicet pulchritudinem. Quæ tamen obliuio? peccatorum. Ecclesiã enim ex gentibus alloquitur, admonens eam, ne paternorum meminerit, id est, simulachris sacrificantium: ex talibus enim est congregata: neque dixit, Ne tractes ea, sed quod fortius, nec in mentem suscipias. Quod & alibi dicit: Nec memor ero nominum eorũ per labia mea: & iterum: Vt non loquatur os meum opera hominum. Nõdum hoc magna virtus est, magna quidẽ, sed non talis: illic enim quid ait? non dixit, Ne loquaris opera hominum, neque dixeris gesta patrum: sed, nec eorum sis memor, neque mente concipias. Vides, quãto nos interuallo à malicia distare præcipit? nam qui non meminerit, non ratiocinabitur: qui vero non ratiocinabitur, neque loquitur: qui nõ loquitur autẽ, nec aget. Vides quot nobis vias obstruxit, quãtis nos interuallis, & amplius elongauit? Audiamus igitur & nos, & nostrorum obliuiscamur malorũ, non nobis admissorum inquam: ait enim: Recordare tu prior, & ego non recordabor. Quale quod dico: Rapinę non amplꝰ recordemur, quin & priora restituamus: hoc est maliciam obliuisci, & rapacitatis cogitatum expellere, nec eum vnquam admittere, verum & iam patrata delere. Vnde vero nobis nequiciæ contingat obliuio? Ex bonorum memoria, ex dei recordatione, si dei semper meminerimus, & illorum meminisse non possumus: ait enim, Si memor fui tui super stratum meum, in matutinis meditabor in te. Itaque semper quidem, maxime vero tunc dei meminisse oportet, cum in quiete fuerit ratio, cum per illam recordationem semetipsum poterit condemnare, cum in memoria contineri. Nam in die quidem si recordemur, aliæ curæ subrepentes & tumultuantes rursum eam expellũt: in nocte vero semper recordari possumus, cum in tranquillitate & requie fuerit anima, cum in portu, cum in serenitate. Quæ dicitis in cordibus vestris, in cubilibus vestris compũgimini, inquit. Opus quidem fuerat, & per diem hanc habere memoriam: quoniam vero soliciti semper estis, & in secularibus distrahimini, saltem tunc dei memores sitis super stratum, in matutinis meditamini in eo. Si in matutinis hæc meditemur, cũ multa fiducia procedemus ad opera: si deum prius propiciũ fecerimus occursu & supplicatione, nihil habebimus inimicum: quod habes deridebis, propicium habens deum. Bellum est in foro, pugnam quotidianã exhibent negocia, tempestas & procella. Armis itaq; nobis opus est, magna vero armatura oratio: opus est ventis à puppi, opus omnia discere, vt diei spacium absque naufragiis & vulneribus transigamus. Multi nanq; per singulos dies scopuli, & frequẽter illiditur scapha, atq; submergitur: propterea nobis opus est oratione, matutina præsertim & nocturna. Olympia multi vestrum frequenter spectauerunt, neq; spectarunt tantum, verum & fautores & admiratores certantium fuerunt: & hic quidem huius, illius autem ille. Scitis itaque, quo modo per certaminũ dies & noctes nihil aliud præco nocte tota satagit, nihil aliud curat, nisi ne prodiens pugil turpe quicquam agat. Illi nanq; tubicini assidentes spondent nec aliquem alloqui, ne spiritus quã cõsumitur, risum moueatur. Si igitur coram hominibus pugnaturus tantam gerit prouidentiam: multo magis nos decet semper esse solicitos, & curare, quibus tota vita certamen est. Omnis igitur nox sit pernox, & cogitemus

Psal.

Psal.6.

Matth.26.

Psal.126.

Luce.22.

gitemus quo modo diem transgressi, risum nõ mereamur, & vtinam risum solum. Nunc autem in dextra patris sedet agonotheta, diligẽter auscultans ne quid absonum loquamur, ne quid ineptum: non enim operum tantummodo, sed etiam verborũ est iudex. Pernoctemus dilectissimi, habemus & nos fautores, si velimus, angeli cuiq; nostrum assident: nos autẽ tota nocte stertimus, & vtinam hoc solum esset damnabile. Multi vero lasciuias quoque sectantur, hi quidem ad ipsos fornices euntes, hi vero domos reddẽtes lupanaria, meretrices illuc ducendo: nec mirandum: non enim bonam agunt pugnandi curam. Alij inebriantur, & inepta loquuntur, tumultuantur alij, alij male pernoctant, & dormientibus peius operãtur, dolos texentes: alij numerantes vsuras, curis alij coquuntur, & omnia potius faciũt, quàm quæ certanti conueniunt. Propterea vos hortor, omnia dimittẽtes, vnum intueamur, quo modo brauiũ accipiamus, coronam reportemus: agamus omnia, quibus promissa bona consequi possimus. Vis autem perfectam discere pœnitẽtiam, audi post negationem Petri, pœnitudinem. Narrans enim quæ gesta sunt ab eo nobis Euãgelista dicit: Egressus fleuit amare. Propterea dimissum est ei tale peccatum, quoniam quemadmodum oportebat, pœnitentiam egit, licet nondum hostia fuisset oblata, nondum victima sacrificata, nondum esset suspensum peccatum, sed adhuc dominaretur, & tyrannidem exerceret. Et vt discas, quòd non tantum negligentiæ fuit negatio, quantũ absentiæ dei, docentis eum humanas nosse mensuras: nec his quæ à præceptore dicebantur, cõtradicere, nec aliis altiora sapere, sed scire quòd absq; deo nihil fieri potest: & quòd nisi dominus ædificauerit domum, in vanum laborant qui ædificant eam. Propter hoc etiam ad ipsum Christus solum dixit: Exquisiuit satanas cribrare te sicut triticum, & non permisi, vt nõ deficiat fides tua. Quoniam enim par erat, eum altum sapere, sibi conscium, q̃ plus aliis Christum diligeret, propterea fleuit amare: & cætera, quæ fletum sequuntur, similia fecit. Quid enim fecit? Innumeris semetipsum post hæc periculis obiecit, per multa suam ostendens fortitudinem, & animi constantiam. Pœnitẽtiam egit & Iudas, sed male. strangulatus enim est. Pœnitentiam egit & Esaü, quod sæpe dixi, vel potius hunc neque pœnituit. Nam lachrymæ non erant pœnitẽtiæ, sed calũniæ magis & furoris: quod & ostendunt sequẽtia. Pœnitentiam exhibuit beatus Dauid ita dicens, Lauabo per singulas noctes lectum meũ, lachrymis meis stratum meum rigabo. Et olim patratũ peccatum, post tot annos, post tot generationes, quasi nuper accidisset, lugebat. Pœnitentem irasci non oportet, neque sæuire, sed, conteri: tanquam condemnatum, tanquam nõ habentem fiduciam, tanquam iudicatum reum, tanquam ex sola saluari misericordia debentem, tanquam ingratum erga benefactorem redargutum, tanquã iniucundum & reprobum, tanquam innumeris dignum supplициis. Si hæc cogitet, non irascetur, nõ indignabitur: sed lugebit, flebit, gemet, & conqueretur noctem & diem. Penitentiam nunquam oportet obliuioni peccatũ tradere, sed deum quidẽ rogare, ne eius meminerit, ipsum vero nũquam ipsius obliuisci. Si nos eius non recordemur, deus ipsius non obliuiscetur: si nos eius meminerimus, deus obliuiscetur: à nobismetipsis vltionem sumamus, nosipsos accusemus, ita placabimus iudicem. Peccatum enim dũ aperitur, minus efficitur: si vero tegatur, peius. Nam si sibi peccatum impudentiã & ignorantiam ascisca, quo modo penitus cauere poterit, ne rursum in eadem incidat, qui prius se peccasse nesciuit? Ne negemus igitur, quęso, ne impudenter agamus, neq; vel inuiti pœnas luamus. Audiuit Cain à deo: vbi est Abel frater tuꝰ? Et dixit, Nescio: nũquid custos sum fratris mei? Vides, quo modo grauius peccatum fecit? Sed nõ ita pater ipsius. Sed quid? Cum audisset, Adam vbi es? inquit: Audiui vocem tuam, & timui, quia nudus sum, & abscondi me. Magnum est bonum agnoscere peccata, & eorum semper meminisse. Nihil ita corrigit peccatum, sicut perennis memoria: nihil tam segnem facit hominem ad malum. Scio quòd resilit conscientia, nec à malorum memoria vellet flagellari: sed animam comprime, & ei chamum impone. Tãquam infrænis equus indignatur, nec quòd peccauerit sibi vult persuadere: hoc autem totum est satanicum. Sed nos ei quòd peccauit, persuadeamus, vt & pœniteat, & post pœnitudinem à pœnis absoluatur. Quo modo dignum, quæso, censes, veniam assequi peccatorum, quæ nunquam confessus es? Ille penitus est misericordia dignus & clementia, qui peccasse confitetur: tu vero nondum tibi persuadẽs, quo modo misericordiam petis, vel de his tantam exhibens impudentiam? Nobismetipsis persuadeamus, quòd peccauimus, neque tantum lingua proferamus, verum & ex corde: non tantum nos vocemus peccatores, verum & peccata computemus singula, per species recensentes. Non tibi dico, ostenta teipsum, nec apud alios accusa: sed obedi prophetæ dicenti: Reuela domino viam tuam, ea coram deo confitere, coram iudice confitere peccata tua deprecans: & si non lingua, saltem memoria, & ita pete tibi misericordiam exhiberi. Si peccata iugiter habeas in memoria, nunquam in proximum iræ memoriã seruabis: non dico, si tibi persuaseris te peccatorẽ esse. Non ita potest hoc animam humiliare, sicut ipsa per se peccata, & per species ruminata. Non eris mali memor: hæc semper in memoria gerens, non irasceris, nõ conuiciaberis, non altum sapies, nõ rursum in eadem cades, eris ad bona fortior. Vides quot ex peccatorum memoria nascantur bona? Scribamus igitur in mentibus nostris. Scio q̃ anima tam amaram non æque fert memoriam, sed cogamus eam, & constringamus. Melius est nunc eam ipsa morderi memoria, quàm per illud tẽpus supplicio. Si nunc eorũ sis memor, & ea continue deo proferas, & pro ipsis depreceris, ea cito delebis: si nunc vero fueris oblitus, tũc & inuitus coram omni mũdo eorum commonefies, ipsis in medium se ferentibus, & coram omnibus ostentãtibus, & amicis & inimicis, & angelis. Non enim ad solum quidem Dauid dicebat: Quę tu fecisti occulto, ego faciã omnibus manifesta: verum & ad nos omnes. Timuisti homines, inquit, & veritus es plus quàm deum, & deum videntem non curasti, sed homines reueritus es: dicit enim: Oculi hominum, hi timor eorum. Propterea coram hisipsis pœnas lues. Redarguam enim te, sub omniũ oculis tua ponens peccata. Quòd enim nisi nunc ea iugi memoria deleueri-mus, hoc est verum, & illo die nostra cũctorum peccata propalantur: vide quo modo palam arguitur crudelitas & inhumanitas: ait enim, Esuriui, & non dedistis mihi manducare. Quando dicuntur istæ? nunquid in angulo? nunquid in abscondito? Nequaquã. Sed quando? Cum venerit filius hominis in gloria sua, & omnes gentes cõgregauerit, cum separauerit hos & illos, tunc omnibus dicet audientibus, à dextris, & sinistris constitutis: Esuriui, & non dedistis mihi mãducare. Vide rursum & quinque virgines coram omnibus sibi dici audientes. Nescio vos. Quinque enim & quinque non numerum

Gene.4.

Prouer.16.

2.Reg.12.

Matth.25.

Universidad de Deusto
Biblioteca

merum significant quinque solum,verũ & improbas & crudeles,& inhumanas virgines,& non tales.Ita quoq; qui solum defodit talentum,audiebat coram omnibus, & his qui quinque,& his qui duo protulerunt:Serue nequam & piger : nec solis vero verbis , verum & operibus tunc eos redarguit , sicut & Euangelista significat:

Apocal.1. Videbunt, in quem transfixerunt . Simul erit omnium resurrectio,tam peccatorum, quàm iustorum, & simul omnibus aderit iudicans. Itaque cogita,qui tunc erunt in iusticia,qui in dolore,qui in ignem trahẽtur, aliis co

Matth.25. ronam accipientibus. Venite,ait, benedicti patris mei, hæreditate possidete paratum vobis regnum à constitutione mundi:& rursum:Discedite à me in ignem paratum diabolo,& angelis eius.Ne verba simpliciter audiamus,sed ea subscribamus & oculis,& nunc eum adesse censeamus:& hæc dicere,& nos in illũ ignem abiicere. Qualem habebimus animum? quam consolatio- B nem?Quid vero,cum in duas partes diuidemur?Quid, cum de rapina accusabimur?Quam habebimus excusationem,quam dicamus?quam honestã rationem? Nullam:sed erit necesse,vinctos,deorsum vergẽtes, ad fornacum ora pertrahi , ad ignis flumen , ad tenebras, ad

Lucæ.16. immortalia tormenta,& neminẽ orare:ait enim,Non licet hinc illuc transire : chaos enim magnum est inter nos & vos,& neque volẽtibus transire licet, & manum porrigere. Sed est necesse semper incendi, succurrente nobis nemine,siue sit pater,siue sit mater,siue quicũque, licet multã habeat apud deum fiduciam . Frater enim,

Psal.48. inquit, non redimit, redimet homo . Quoniam igitur in altero salutis spem habere non licet , sed in semetipso post dei misericordiam: omnia,quæso, faciamus,vt vita nobis munda, & optima conuersatio, nec à principio vllam admittamus maculam : sin autem minus, C post maculam saltem ne dormiamus:sed semper maculam abluentes , mundi permaneamus per pœnitẽtiam, per lachrymas,per orationes , per eleemosynas . Quid ergo si nõ possim eleemosynam erogare?dicet aliquis. Sed aquæ frigidæ calicem habes, quantũcunque sis pauper:sed habes duo minuta,quanuis in paupertate verseris:sed habes pedes,vt infirmos visites:vt carcerem petas:sed tectum habes,vt hospitem suscipias.Nulla nanque,nulla venia est eleemosynam non exhibenti . Hæc vobis continue dicimus vt ex assiduitate modicũ quid efficiamus:hæc dicemus,non tam accipientium, quàm vestri curam gerentes:illis enim terrena prębetis,vicissim vero recipitis cœlestia:quæ nos omnes assequi contingat in Christo Iesu domino nostro, cum quo patri, simul & sancto spiritu gloria , potestas & honor nunc & semper,& in secula seculorum,Amen. D

Quo modo animæ curam oporteat habere , & quòd plurimũ nocturna prodest oratio:& de pœnitentia.

Homilia XLII.

MAGNVM est malum fratres,ignorare scripturas: ex quibus enim oportet adiuuari, ex his lædimur. Sic enim & medicamẽta curatiuam habentia virtutem propter vtentium imperitiam corrumpunt frequẽter,& perdunt: & si quis arma defensoria tractare nesciat,ab eis perditur.Est autẽ causa,quòd potius aliena quærimus, quàm nobis vtilia. Et in re quidem familiari conferens quærimus,neque domum veterascentem cernere pateremur,neque ruentẽ, neque procellis labantem: animæ vero ratio nulla,sed licet eius fundamenta videamus marcescentia , siue fabricam & tectũ,nulla nobis habetur ratio . Rursum iumenta si habeamus, eorum quærimus vtilitatẽ, & equisones,& veterinarios accersimus,& eorum per nos curam gerimus & deputatos admonemus,ne temere,nec, vt accidit,agant,neque sarcinas imponant, neque noctibus reducant intempestiue, nec alimenta cõmutent. Et multæ rationes de iumentorum vtilitate nobis adsunt:animæ vero nulla ratio.Quid autem de brutis loquor nobis vtilibus ? sunt multi qui passeres habẽt nihil afferentes vtilitatis,sed tantum simpliciter delectantes: & multæ de illis quoq; leges,& neglectum est nihil, inordinatum nihil, & omnium maiorem quàm nostri ipsorum gerimus curam,ita sumus omnibus viliores.Et si quis cõuiciando quidẽ nobis dixerit, Canis, dolemus: nobis autem ipsis ipsi contumeliam inferentes non verbo,sed opere: nec tantam impendentes animæ curam, quantam canibus,nihil graue nos pati putamus . Videtis quantis sint omnia tenebris plena?Quòd canum curam habent,ne plus quàm expedit,impleantur,vt veloces sint,& venatici, dum fame premuntur & esurie : sẽ vero non curant,ne crapulentur: & bruta quidem temperanter agere docẽt, ipsi vero ad brutorum feritatem deducuntur?Aenigma est hoc factũ, inquies,& vbi bruta temperanter agunt?An quæso,non tibi videtur opus esse temperantiæ,cum canis fami moderetur, qui postquam venatus aliquid ceperit,à presenti se cõtinet esca, & appositam cernens mensam,licet vrgente fame, dominum expectat?Reuereminivosmetipsos,vestros docete ventres ita philosophari : non est vobis excusatio: cum irrationali naturæ non loquenti,neque rationem audienti tantam inserere philosophiã possis,multo magis tibimetipsi non poteris?quòd enim hoc humanæ sit curæ,non naturæ,patet:alioquin omnes hos habere canes oportebat.Sitis igitur canibus non inferiores. Vos me cogitis illinc exẽpla sumere,nam ex cœlestibus quidem oportebat. Sed quoniã si dixero,vos dicitis quòd illi magni fuerunt:propterea dico cœlestiũ nihil.Quòd si Paulum commemorauero, dicitis quòd ille fuit apostolus:propterea Paulum taceo . Sin hominem dixero, dicitis quòd ille potuit : propterea nec hominem refero,sed bestiam,& bestiam hoc à natura non habentem, ne respondeatis quòd naturaliter & nõ voluntarie hoc effecit . Et quod admiratione dignum , voluntate non propria,sed cura tua.Non quòd fatigatus sit,non quòd cursu distractus, non quòd propriis cepit laboribus,cõputat:sed his omnibus posthabitis, domini præceptum custodit , & ventre superior efficitur . Nec id vlli dubium:expectat enim laudari:expectat maiorem assequi mensam. Dic itaque tibimetipsi:Canis futuræ voluptatis spe præsentem contemnit , tu vero non vis futurorum bonorum spe præsentia contemnere. Sed ille quidem nouit , quòd si intempestiue , & præterquam domino videtur,illum cibum gustauerit , & ipso priuabitur , & statutum non accipiet , verbera pro cibo sumpturus . Tu vero nec hoc intelligere potes : & quod ex consuetudine didicit ille , hoc ex ratione tu non perficis. Canes imitemur, hoc & accipitres & aquilæ facere dicũtur:quod in quadrupedibus & dorcadibus illi,hoc in auibus hi , & hi vero rursum ex humana disciplina. Hæc nos possunt condemnare,hæc nos capere.Dicam & aliud: Equos syluestres & immansuetos, calcitrantes & mordentes cum ceperint periti,sic breui tempore docent , vt nullo iam ostendente gressus compositi deliciis sessor delectetur, animę vero negligenter ambulãtis curam susçipit nemo,sed saltat quidem & calcitrat, & humi trahitur tãquam puerulus, & infinita subit dedecora:&

decora; & nullus ei repagula imponit , nullus tricas & A fræna,nullus peritum inducit sessorem,Christum dico: propter hoc omnia cõfusa sunt . Cum enim & vẽtrem, canes continere doceas, & iram domes in leone , & in equis procaciam , in auibus autem linguæ gratiam ponas:quo modo nõ absurdum,in brutis naturaliter quidem rationalia præstare officia,rationalibus vero brutorum inducere vicia? Nulla nobis,nulla profecto venia. Omnes nos accusant qui se correxerunt, fideles & infideles: nam & infideles hoc præstiterunt , & feræ & canes , nedum homines : & ipsi nosipsos accusabimus, cum volumus quidem,assequẽtes: cum vero torpemus, repentes . Nam & in magna constituti malicia multi frequenter volentes mutati sunt . Quòd autem dixi, quòd circumimus aliena,quærentes vtilia, non nostra. Si domum ædificaueris splendidam,domus vtilitatem vidisti,non tuam: si vestimentum acceperis , corporis, B non tuam:si bonum equum, similiter . Nemo quo modo bona sit anima consideret , licet cum hæc bona sit, illorum nihil sit opus:cum vero nõ sit, nulla sit illorum vtilitas.Sicut enim in sponsa,licet thalami sint velis aureis operti , licet mulierum adsint pulcherrimarum & speciosarum chori,licet rosæ, licet coronæ, licet sponsus sit formosus , licet ancillæ, licet amicæ, licet omnes sint decori: illa vero si sit deformis,vtilitas est nulla: sicut econtrà,si sit pulchra,nullũ ex his accidit nocumentum,scilicet,contrariũ.Ex illis quidẽ si sit turpis,videbitur & turpior: ex his vero si sit formosa,non formosior fiet:Ita quidẽ & anima,cum sit decora,nõ tantum non indiget horum,sed hęc potius eius obumbrant pulchritudinem,Philosophum enim nõ tam in diuitiis, quàm in paupertate fulgere videbimus.Illic enim ex pecuniis multi censent eum pecuniis non esse superiorem . Cum C autẽ in paupertate degat,& per omnia coruscet,& turpe nihil agere cogitetur , nullus iam alius cum eo diuidet in philosophiæ laude coronam.Hanc igitur ornemus,si volumus esse diuites . Quid vtilitatis,cum mulæ quidem albæ fuerint,ingentes,& habitudine bona prędita : tu vero insidens macilentus sis & scabiosus atque deformis?Quòd vero lucrum,cum stragulę tenues sint & molles,& multa varietate spectabiles & arte: anima vero sit tota pannosa,nudaq; & turpis?Quid autẽ emolumenti,cum equus quidem cõposite gradiatur, & chorea agenti similior quàm ambulanti , & præter gressum sponsali decoratus mundo:insidens autẽ plus claudis succutiatur, & ebriis & furẽtibus magis sit manibus & pedibus diuaricatus?Dic mihi,si quis tibi bonum dedisset equum & corpus peruertisset,quid vtilitatis?Nũc vero peruersam habes animam , & nihil est tibi curæ. D Curam nostri tandem ipsorum geramus,quęso,ne nos scilicet ipsos omnium ignobilissimos constituamus. Quòd si verbo quis mordeat,angimur & dolemus:nos autem ipsos facto contumelia afficiẽtes, non curamus. Tandem excitemur quandoque , vt & animæ multam gerentes curam,& virtutem arripientes, æterna consequi bona possimus . Nanque non propter hoc est facta & nox,vt semper dormiamus,& cessemus.Et hoc testãtur manuales operarij,ągasones,mercatores, dei ecclesia mediis consurgens noctibus,surge & tu.Vide stellarum choream,altum silẽtium,multam quietem, dominiq; tui dispensationem admirare. Anima tunc est purior,leuior & subtilior,magis sublimis & agilis.Ipsæ tenebræ,multúmque silentium ad compũctionem inducere possunt. Si vero cœlum respexeris , syderibus tanquam innumeris quibusdam oculis distinctum: si cogi

taueris quòd interdiu clamantes,ridentes,lasciuientes, salientes,inferentes iniuriam, opprimentes, minantes, intentantes innumera mala,nũc hi nihil à mortuis differunt,omnem humanam damnabis insolẽtiam . Subrepsit somnus , & naturam redarguit , mortis est imago. Si prospexeris in vicum, nęc vnam quidem audies vocem . Si domum respexeris : omnes tanquam in sepulchro videbis iacentes.Hæc omnia possunt animam excitare,& in cõsummationis cogitationem inducere. Hic mihi sermo & ad viros, & ad mulieres . Flectę genua,geme,dominũ tuum ora tibi fieri propicium. Plus nocturnis placatur orationibus,cum quietis tempus tu luctuum tempus facis.Regis memento,qualia verba di

Psal.6. cebat:Laboraui in gemitu meo, lauabo per singulas noctes lectum meum,lachrymis meis stratum meum rigabo.Quantũcunque sis delicatus, non es illo delicatior: quantũcunque sis diues,non es ditior Dauide, qui rur-

Psal.118. sum dicebat : Media nocte surgebam ad confitendum tibi,super iudicia iustificationis tuæ . Tũc inanis gloria non interrumpit. Qualiter enim omnibus dormientibus,& non cernentibus?Tunc torpor & oscitatio non premit. Nam quo modo,cũ anima tot rebus excitetur? Post tales pernoctationes somni suaues,& mirę reuelationes.Hoc fac tu quoq; vir,nedum mulier. Ecclesia sit domus ex viris & mulieribus cõstituta:non enim quòd tu solus sis vir,neque quòd hæc sola sit mulier,obstaculum esse putes:ait enim : Vbi sunt duo in nomine meo

Matth.18. congregati,ibi sum in medio eorum . Vbi Christus est medius,ibi magna multitudo.Vbi Christus,ibi necessarium est & angelos esse,necessarium & archangelos,& alias virtutes.Non igitur estis soli,omnium habẽtes dominum:& rursus audi Prophetã dicẽtem: Melior vnus *Eccli.16.* faciens voluntatẽ domini, quàm decem milia iniquorum.Nihil imbecillius multis peccatoribus, nil vno secundum dei legem viuente fortius . Si tibi sunt & filij, per omnes in nocte fiat ecclesia . Si vero molles sint, & vigiliam non ferent,vsque ad vnam orationem vel alteram excita & colloca.Tantum excitare,tantũ in consuetudine temetipsum institue.Nil illo melius penu,tales orationes susçipiente,audi Prophetam dicentem:Si

Psal.62. memor fui tui super stratum meũ,in matutinis meditabar in te.At,inquies,laboraui per diem multum,& non possum.Prætextus & occasio sunt ista.Nam quantũcunque laboraueris, non laborabis quantum ærarius malleum tam grauem ex tãta demittens altitudine,scintillas & fumum toto susçipiens corpore , & tamen maiorem noctis partem in hoc absumit.Scitis & mulieres,si quando vobis in agrum ire fuit necesse , vel ad pernoctationem procedere , quo modo per totam noctem vigilant?Igitur & tibi sit æraria spiritualis,non vt ollas facias aut lebetes: sed vt tuam perficias animam, quod & ærario,& aurifice multo melius est. Factam peccatis vetustam age in fornacem confessionis,ex multa altitudine malleum infer,hoc est,verborum damnationem, spiritus ignem accende , multo maiorem habes artem. Non aurea vasa componis, sed animã omni auro preciosiorem,sicut vas conflat ærarius.Non corporale vas aliquod conflas , sed animam ab omni liberas seculari vanitate.Apponatur tibi lucerna,nõ ista quæ ardet: ait enim,Lucerna pedibus meis verbum tuum. Accẽde per orationem animam.Si se bene videris habentem,educ eam in quacunque velis forma. Crede mihi,non ita rubiginẽ ignis excoquere solet,sicut oratio nocturna nostrorum rubiginem peccatorum. Reuereamur,si nil aliud,nocturnos custodes.Illi propter humanam legem

Universidad de Deusto
Biblioteca

in gelu circumeunt vehementer clamantes, & per vi- A cos ambulantes, madidi frequentes, glaciati propter te tuámque salutem, & tuarum pecuniarum custodiam. Ille vero pro pecuniis tuis tantam gerit curam, tu neque pro anima tua? Et te quidem ipse sub dio circumire nō cogo, sicut ille: neque vociferari & disrumpi: sed in ipsa permanens cella, in ipso cubiculo flecte genua, dominum ora. Quare Christus ipse in monte pernoctabat? nónne vt nobis forma fieret? Tunc plantæ respirant, in nocte dico, tunc & anima maxime rorem & plus illis suscipit. Quæ per diem sol exusit, hęc nocte refrigerantur. Omni rore magis noctis lachrymæ contra concupiscentias, & aduersus omnem ardorem, & æstum demittuntur, nec aliquid tale pati permittūt: Sin autem illo rore non fruantur, per diem comburētur. Sed absit. Verum refrigeratos, & dei gratiam nactos omnes liberari cōtingat à peccatorum sarcina. Incredulū etenim B est hominum genus, & multæ indigens curæ, maioriſq; quàm plantæ. Nam illic quidem natura corporum est & terræ, agricolarum manibus cedens: hic vero voluntas multas admittens mutationes, & nunc quidem hoc, nunc autem illud eligēs: velociter enim ad vicium inclinatur. Quapropter vndique cauere necessarium est, ne quando dormitemus: ait enim, Ecce non dormitabit neq; dormiet qui custodit Israēl: &, Ne des in commotionem pedem tuum: non dixit ne cōmouearis: sed, ne des. Igitur in nobis est dare, nō in vllo altero. Nam si stare velimus stabiles & immoti, non cōmouebimur. Quid igitur, in deo nihil est? Omnia quidē in deo, sed non ita, vt liberum in nobis arbitrium violetur. Si igitur in deo sunt, inquit, cur nos accusat? Propterea dixi, ne liberum in nobis arbitrium violetur. In nobis igitur & in deo sunt. Oportet enim nos prius eligere bona, & C ille sua tunc inducit. Nostras non prœuenit voluntates, ne nostram temeret libertatem. Cum vero nos elegerimus, tunc magnum nobis affert subsidium. Igitur quo modo Paulus dicit: Non volentis (si & in nobis est) neque currentis, sed miserentis dei? Primum quidem non tanquam propriam introduxit sententiam, sed ex proposito sibi collegit, & ex præmisso. Postquā enim dixit, scriptū est: Miserebor, cuius misereor: & miserabor quē miseror: ait: Igitur non volentis, neque currētis, sed miserētis dei. Dices ergo mihi, quid adhuc accusat? Secundum vero dici potest illud, q̄ cuius est amplius, totum esse dicit: nostrum enim est eligere & velle, dei vero expedire, & ad exitum deducere. Quoniam illius itaq; plus est, totum illius esse testatur, secundum humanam locutus consuetudinem. Nam & nos ita facimus. Quale quod dico: Domum ædificatam bene videmus, & di D cimus: totum est artificis, licet non totum ipsius sit, verum & operariorū, & domini, qui materiam suppeditauit, aliorumq; multorum: attamen quoniam plus cōtulit, illius totum esse dicimus: ita profecto & hic. Et rursum in multitudine, vbi multi sunt, omnes esse dicimus: vbi pauci, neminem. Ita & Paulus ait: Non volētis neq; currentis, sed miserētis dei. Duo vero magna hic facit: vnum quidem, ne extollamur: siue curras, siue festines, inquit, ne tuum esse putes meritum. Nisi nanque supernum assequaris fauorem, omnia nequicquam: tamen q̄ optatum assequeris, clarum est, donec curras, donec velis. Non hoc itaque dixit, quòd in vanum currimus, sed quòd in vanum currimus, si totum nostrum esse putamus, nisi deo plus assignemus. Nec enim totum deus suum esse voluit, ne sine causa nos coronare videatur: neque rursus nostrum, ne in arrogātiam dilaberemur.

Psal.120.

Roma.9.

Exod.33.

Nam si minorum habētes partem altum sapimus, quid si totius authores essemus? Multa nanq; deus fecit, vt nostram succideret superbiam. Et adhuc manus alta quot nos morbis inuoluit, vt nostram truncaret insolentiā? quot feris circūdedit? Etenim cum quidā dicunt, quid hoc? ad quid hoc? Hęc, inquit, præter id quod deo videtur, in tanto te metu constituit, & nec ita humiliter sentis: sed si quando vel paruam assequaris prosperitatem, ad ipsum sensu cœlum peruenis. Propterea celerrimæ mutationes & lapsus, & nec ita corrigimur, propterea continuæ mortes, & præmaturæ. Nos autem de nobis tanquam immortalibus sentimus, quasi nunquam morituri, ita rapimus. Sic vsurpamus aliena, quasi ratione nunquam daturi: sic ædificamus, tanquā hic semper mansuri. Nec ipsum nos dei verbum quotidie nobis inculcatum, nec ipsa negocia corrigunt. Non potest dies proferri, non hora, in qua continuos non liceat casus videre. Sed in vanum omnia, & duriciem nostram nihil penetrat, nec in alienis calamitatibus meliores fieri possumus: quinimmo nec volumus, sed cum ipsi soli lugeamus, tunc corripimur: & si manum deus remittat, rursum nos manum extollimus. Vnusquisque sapit humana, terrena cōtemnit nemo, cœlum respicit nullus: sed tanquam sues ad ventrem inclinātes deorsum vergunt, cœno se conuoluentes: itidem & hominum multi difficillimo se cœno polluentes, non sentiunt. Melius enim est luto fœdo quàm peccatis contaminari. Illinc nanque fœdatus, breui se tempore lauerit, & similis est illis, qui nec ab initio in illud ceciderint cœnum. At in peccati barathrum delapsus, pollutionem admisit, quæ non aqua purgatur, sed multi temporis indiget, acriſq; pœnitentiæ, lachrymarum, & maioris ardentioriſq; luctus, quàm quē chariſimis exhibetis. Illa nanque sordes extrinsecus nobis accidit, quapropter & eam cito deponimus: illa vero pariter interius, ideoq; vix eam abluentes mundamur. ait enim: Ex corde exeunt cogitationes malæ, fornicationes, adulteria, furta, falsa testimonia: quamobrem & Propheta dicebat: Cor mūdum crea in me deus: alter vero: Ablue à malicia cor tuum Hierusalem. Vides quòd est & nostrum, & dei? & iterum: Beati mundo corde, quoniam ipsi deum videbūt. Efficiamur mūdi pro viribus nostris, peccata nostra detergamus. Quo modo vero detergenda sunt, Propheta docet inquiens: Lauamini, mundi estote, auferte malum cogitationum vestrarum ab oculis meis. Quid est coram oculis meis? Quoniam aliqui videntur esse boni, sed hominibus: sed deo sunt manifesti sepulchra esse dealbata: propterea dicit: Sic auferte, sicut ego video. Discite benefacere, exquirite iudicium, humilem & pauperē iustificate. Et venite, & disputemus, dicit dominus: Et si fuerint peccata vestra sicut purpura, sicut niuē dealbabo: & si fuerint tanquam coccinum, quasi lanam albefaciā. Vides q̄ priores nosipsos oportet mūdare, & tum deus emundat? Cum enim prius dixisset: Lauamini, mundi estote: tunc subdidit: Ego dealbabo. In extremam itaq; lapsorum nequiciam nemo de se desperet. Etsi nanq; in habitū venisti, & quasi in ipsius naturā vicij, ne timeas. Propterea nanque colores nō euanidos, sed subiectis fere consubstantiatos in contrarium dixit statim venturos. Non enim simpliciter lauare dixit: sed tanquam lanam, & quasi niuem dealbare, vt bonā spem suggeraret: ergo magna vis pœnitentiæ: siquidē vt niuem nos reddit, & vt lanam albefacit, licet prœueniens peccatum nostras infecerit animas. Studeamus itaq; mundi fieri: grauie nihil imperauit. Iudicate pupillo, & defendite viduam.

Esa.1.

Psal.50.

Matth.5.

duam. Vides vbique quo modo multa deo misericordia sit, & iniuriam patientium tutelæ mentio? Hæc officia sectemur, & dei gratia poterimus & futura consequi bona: quibus nos omnes dignos censeri contingat in Christo Iesu domino nostro, cum quo patri, simul & sancto spiritui gloria, potestas & honor, nunc & semper, & in secula seculorum, Amen.

De vana gloria & ambitione,
Homilia XLIII.

QVEMADMODVM sæui quidē vēti in tranquillum mare delati, totum ab imo subruunt, vt & arena cum vndis misceatur, sic & ambitio & turpis quæstus animam subeuntes omnia subuertunt. Excęcat mentis intuitum, præsertim gloriæ furor: nam pecunias quidem contemnere volenti satis est facile: honorem autem à multis collatum despicere, multi laboris indiget, magnæ sapientiæ, angelicæ cuiusdam animæ ipsum cœlestis testudinis verticem tangentis. Non est enim, non est, inquam, vicium ita tyrannicum, & vbiq; dominans ex maiori quidē, vel ex minori parte, attamē vbiq;. Ipsum itaq; quo modo vinceremus, etsi nō ad expurgationem, saltem ex minima parte? In cœlum si respiciamus, si deum ante oculos habeamus, si de terrenis maiorem capiamus cogitationē. Cogita, cum gloriam concupiscis, quòd eam iis assecutus, & disce finem, & nihil inuenies. Cogita quantam ea res habeat iacturam, quot & qualibus bonis priuet. Labores quidem sustinebit atq; pericula, fructibus autem priuabitur & certaminū præmiis. Cogita, quòd multa sunt pericula, & eorum gloriā contemnere: qualia sunt, singula recense, & rem risu plenam videbis. Videbis q̄ dedecus magis est quàm gloria, & post hæc ad cœleste C spectaculum referas cogitationem. Cum aliquid boni faciens cogites, quòd & hominibus oportet ostendere, & aliquos facti spectatores quæras, & solicitus sis vt videatur: cogita quòd deus videt, & omnem illam extingues concupiscentiam. De terra recede, ad illud cœleste respicias theatrum. Homines licet laudauerint, mox tamen accusant vel inuident, vel carpunt: sed hoc si non fecerint, nihil omnino tamen laudato prosunt: deus tamen non ita, sed gaudet nostra laudans merita. Dixisti rectè, plaususque consecutus es: Et quid emolumenti? Si enim adiuti quidem sunt plaudentes, & mutati, & meliores effecti, prioribus abstinuere malis, vere gaudendum est, non iam collatis laudibus, sed bona mirabilique mutatione: si vero laudantes quidem, & tumultuantes perseuerant, & plaudentes, nullum autem ex plausibus fructum reportant, dolendum magis D est, quoniam hæc eis in iudicium cedunt & damnationem. Sed in pietate gloriam habes? Si vere quidem sis pius, & tibi nihil cōscius sis mali, oportet gaudere: non quoniam videris, sed quoniam es. Si cum sis, multorum quidem gloriam concupiscis, cogita quòd nō hi nobis iudices erunt in illa die: sed qui latentia perfectè nouit. Si vero tibi peccatorum conscius, apud omnes mūdus esse suspicaris, non tantum gaudere nō oportet, verum & dolere, & amare gemere, diem continue cogitātem, in quo omnia reuelantur, in quo absconditā tenebrarū illuminantur. Honore delectaris? hunc repelle, sciens quòd te debitorem constituit. Honorem tibi prębet nemo? & in hoc gaudendum est. Non enim cum aliis & hoc tibi deus improperabit, quòd honore delectat⁹ es. An nō vides, quòd cum aliis beneficiis & hoc deus per Prophetam ait. Accepi ex filiis vestris in prophetas, & ex iuuenibus vestris in sanctificationem? Hoc igitur saltem lucraris, quòd maiori supplicio nō eris obnoxius. Nam qui non honoratur in præsenti vita, sed contemnitur, nec vllā est assecutus æstimationem: sed cōtumeliam patitur, & respuitur: & si non aliud, hoc saltem lucratur, quòd non & huius est reus, quòd non à conseruis honoratur, & multa propter alia gaudet, contrahitur, humiliatur: neque si velit, vnquam altum sapiet, si sibi magis attendat. Qui nanque multum acquisiuit honorem, præterquam quòd & magnorum est reus debitorum, & in arrogantiā extollitur, & inanem gloriā, & fit hominum seruus, postmodum hoc crescente dominatu, multa quæ nollet, facere cogitur. Tanquam itaq; scientes, q̄ hoc est melius quàm illud, honores ne quæramus, & oblatos recusemus, abiiciamus à nobis, hanc extinguamus concupiscentiam. Hæc & ad principes & subditos nobis dicta sunt. Anima nanq; cupiens honorem & glorificari, non videbit regnum cœlorum. Non meus est hic sermo, neque mea recito verba, sed spiritus sancti. Non videbit, licet virtutem operetur: ait enim: Receperunt mercedem suam. Itaque qui mercedem nō accipit, quo modo cœlorum regnum videbit? Nō prohibeo gloriam optare, sed veram volo gloriam, quę est à deo: cuius laus est, inquit, nō ex hominibus, sed ex deo. In absconditō simus pij, non multo circundati fastu, & ostentatione & simulatione. Ouis pellem abiiciamus, sed potius oues efficiamur. Nihil hominum gloria vilius. Dic enim mihi, si paruorum videas puerorum multitudinem, lactentiū dico, nunquid ab eis gloriam concupisces? sic erga cunctos homines disponaris propter gloriam. Idcirco cenodoxia dicitur, Nōne vides personas, quas in scena versantes induūtur, quàm sint pulchræ quidem, quàm vero splendidæ, quàm ad extremam pulchritudinis perfectionem effictæ? Potes mihi talem aspectum in veritate monstrare? Nequaquam. Nunquid vnquam earum amore captus es? Non. Quare. Quia vacuæ sunt, & imitantur pulchritudinem: pulchritudo tamen non sunt. Similiter & gloria inanis est, & gloriam quidem imitatur: non est tamen gloria. Illa sola manet, quæ naturalis est, quæ intrinsecus. Hæc autem quæ exterius superinducitur, occultat quidem sæpe deformitatem, occultat autem apud homines, & vsque ad vesperam: dimisso autem theatro, sublatisq; personis, vnusquisque quod est, hoc apparet. Itaque ne tanquam in scena & simulatione veritatem obeamus. Dic enim mihi, quid habet boni, à multis circunspici? Inanis est gloria, nec quicquam aliud. Nam domum reuertere, & solus esto, & totum illico defluxerit: in forū processisti, præsentes in te conuertisti, & quid amplius? Nihil extinctum est, & euanuit tanquam fumus diffusus: sic igitur ea quæ non subsistunt. Quantæ sunt hæc, quæso, stoliditatis? quantæ dementiæ? Ad vnum itaque solum spectemus, quo modo deus nos laudet. Si hoc consideremus, nunquam ab hominibus propria quęremus: & si contigerint, contemnemus, deridebimus, respuemus: tanquam aurum quidem optantes, lutum vero recipiētes, sic afficiamur. Non laudet ille: nihil enim profuerit: & si vituperauerit, nihil nocebit. In deo autem hæc vtraque habent aliquid lucri vel iacturæ: at apud homines omnia vana. Et in hoc æquamur deo, quòd ab hominibus ille non gloriæ indigeat: ait enim: Gloriam ab hominibus non capio. Parúmne igitur hoc? Cum nolis gloriam contemnere, dic, deo par fio si cōtempsero: & statim contemnes. Non enim potest glorię seruus homo, non omnium seruus esse, & ipsis seruiliter

Roma.12.

Ioan.8.

Universidad de Deusto
Biblioteca

lior mancipiis. Non enim talia nostris præcipimus seruis, qualia captiuis suis illa: turpia & dedecore plena negocia loqui facit & pati, & maxime cum obsequentes viderit, imperia magis intẽdit. Fugiamus itaque fugiamus, inquam, hanc seruitutem. Inquiet aliquis: Qualiter itaque poterimus? Si philosophemur de terrenis, si videamus quòd præsentia somnium & vmbra sunt, & nihil aliud, ipsam facile vicerimus, & nec in paruis, nec in magnis capiemur: quòd si contemnamus in minimis, & in maximis facile cademus. Procul igitur eius fontes restringamus: hi autem stulticia sunt, & humilem animum habent. Itaque si sublimem sensum capiamus, poterimus & à multis collatum honorem contemnere, & in cœlum dirigere cogitationem. Nam sicut est modestiæ principium ieiunium, id est fundamentum & constitutio: sic & peccati superbia, & ab ea omne peccatum inchoatur, & ab ea congregatur: quòd enim quæcunq; bona facimus, vicium ea permanere nõ sinit, quin coruant, sed tanquam radix est quædam non commoueri non permittens, illinc manifestum est. Vide quãta pharisæus fecerat, sed hæc omnibus nocuit radice manente. Ex superbia nascitur pauperum despectus, pecuniarũ concupiscentia, amor principatus, multæ desiderium gloriæ. Ad contumeliam vltor est huiusmodi. Elatus enim nec à maioribus, nedum ab inferioribus contumeliam pati sustinet: qui vero cõtumelia nõ tolerat affici, neq; male pati sustinebit. Vides quo modo peccati principium elatio, quo modo vero superbię principium, nescire dominum? Et merito. Qui nanque dominum nouit, sicut oportet intelligere: qui nouit quòd dei filius se tantum humiliauit, non extollitur. Qui autẽ hæc ignorat, extollitur. Elatio vero præparat ad insolẽtiam. Dic etenim mihi, vnde isti impugnantes ecclesiam deum ignorare dicuntur. Nónne ex insolentia? Ecce dominũ ignorare, in quod eos præcipitiũ proiecit. Nam si deus contritum diligit spiritum, econtra superbis resistit, humilibus autem dat gratiam: nullum itaque malum parelationi, hominem reddit dæmonem, contumeliatorẽ, blasphemum, periurum, cædes facit & homicidia cupere. Elatus semper in doloribꝰ viuit, semper indignatur, semper mœret. Nihil est quod eius possit explere libidinem, si vel regem viderit supplicantem & adorantem, non est satiatus, sed magis accensus. Sicut enim auari quanto plura ceperint, tanto pluribus egent: itidem & superbi, quanto maiori funguntur honore, tanto plus cõcupiscunt. Crescit enim in eis morbus: morbus enim est: morbus autem finem nescit, sed cum habentem occiderit, tunc demum sistit. Nónne vides ebriosos, quòd semper sitiunt? morbus enim est, non naturæ cupiditas, sed ægritudo peruersa. Nónne vides quos vocant bulimos, quòd semper esuriunt? morbus enim est, vt medicorum pueri testantur. Iam naturæ terminos trãscenderunt curiosi, & superflua satagentes, quantumcunque passi fuerint, nõ sistunt: morbus enim est, & finem ignorat. Fornicationibus gaudentes rursum nec ipsi sistunt. Homini, inquit, fornicario omnis panis suauis: non desinet, donec absorbeatur, morbꝰ enim est: & morbi quidem sunt, non tamen incurabiles, sed admittentes medicinam, & multo magis quàm corporales. Si nanque velimus, possumus eos extinguere. Igitur quo modo superbiam extinguere possumus? Si deum agnoscamus. Nam si ex ignorantia dei nascitur, cum ipsum agnouerimus, expellitur omnis insolentia. Cogita gehennam, cogita multo meliores te: cogita quòd deo pœnas debeas: si talia cogitaueris, ocyus mentem contraxeris, ocyus eam compresseris. Sed nõ potes ista facere, es imbecillior, cogita præsentia, ipsam humanam naturam, quàm nihil sit homo. Cum videris in foro mortuum efferri, orphanos sequentes filios, vxorem viduam plangentem, plorantes seruos, amicos mœrẽtes, præsentium rerum vilitatem cogita, & quòd ab vmbra somniisque nihil differunt. Sed non vis hoc: at cogita prędiuites in bellis temere pereũtes: magnatum & illustrium domos considera nunc solo prostratas: considera quantum potuerunt, & nũc nec eorum quidem memoria remanet. Per singulos enim dies, si velis, horũ exempla reperies, magistratuũ successiones, proscriptiones diuitum. Multi tyranni confederunt humi, nõ existimatus autem gestauit diadema. Hæc nónne quotidie fiunt? Nónne nostra rotæ cuidam similia sunt? Lege si velis, & quæ sunt apud nos, & exteriora. Nam & illa sunt his exemplis referta. Si nostra contemnis, & hoc ex insolentia: si philosophica miraris, & his accede. Illi quoque te docebunt antiquas recensentes ęrumnas, & Poëtæ, & oratores, atque sophistæ, sermonúmque scriptores vniuersi. Exempla, si velis vbique reperies. Si vero nihil horum velis, ipsam pensa naturam nostram, ex quibus cõstat, & quo desinit. Cogita cum dormis, quo sis dignus: nónne vel minima bestia te posset interimere? Multis enim à tecto frequẽter illata breuis bestiola vel oculum eruit, vel alicuius alterius periculi causam attulit. Hæc igitur poterũt nos à tali proposito abstrahere, sicq; vitam agemus laudabilem in Christo Iesu domino nostro, cum quo patri simul & sancto spiritui gloria, imperiũ & honor, nunc & semper, & in secula seculorum, Amen.

De liuore & inuidia, Homilia XLIIII.

SICVT furentes sæpenumero gladios in se conuertũt, itidem & inuidi, solam inuisi perniciem intuentes, propriam negligunt salutẽ: hi feris quoque peiores. Nam illę quidem escę indigentes, vel à nobis irritatæ, aduersus nos armantur: hi vero beneficiis quoque frequenter allecti, benemeritos maleficiis prosecuti sunt. Hi quidem peiores feris, dæmonibus autem pares, fortè vero peiores & istis. Hi nanque contra nos bellum exercent impacatum, consortibus autem generis non insidiantur. Vnde Iudæis quoq; Christus os occlusit, cum eum in Beelzebub eiicere dæmonia calumniarentur. Hi vero neque naturæ communionem reueriti sunt, neque sibi pepercerũt. Nam antequam inuisos, animas suas pœnis afficiũt, tumultus omnis & ignobilitatis eas frustra & incassum implent. Cur enim doles ô homo, proximi bonis? Dolere nos oportebat his quæ patimur malis, non in quibus alios probabiles haberi videmus. Propterea omni venia caret istud peccatum. Nam fornicator quidem concupiscentiam prætendere potest, fur paupertatem, homicida furorem, frigidas quidem & irrationabiles, habent tamen quas prætendant excusationes. Tu vero quam dices causam, rogo? Nullam penitus, nisi tantum intensam nequiciam. Si enim inimicos diligere iubemur, cùm & diligẽtes oderimus, quam pœnam luemus? Nam si diligens diligentes nihilo gentibus melius affectus est: nihil iniuriæ operatos infestans, quam habebit veniam? quam excusationem? audi quid Paulus dicat: Si tradidero corpus meum vt ardeam: charitatem autẽ nõ habuero, nihil mihi prodest. Quod autem vbi liuor & inuidia, charitatis opera sublata sint, cuiq; patet. Hoc vicio & fornicatione peius est, & adulterio. Hoc enim in operato tãtum sistit: inuidiæ vero vis totam subuertit ecclesiam,

tit Ecclesiam, & toti nocet terrarum orbi. Hæc homicidij mater est: ita fratrem Cain occidit, ita Iacob Esaũ, ita Ioseph fratres, ita cunctos homines diabolus. Sed tu nunc nõ occidis, sed multa cæde facis grauiora, fratrẽ optans confundi, laqueos vndique tendens, sumptos pro virtute dissoluens labores, dolens, quòd mũdi placent domino. Non illum itaque, sed ab eo cultum impugnas. Illum afficis contumelia, tuum illius præponẽs honori, & quod est omnium grauissimum, indifferens peccatum esse videtur, cum omnium sit atrocissimum. Siue miserearis, siue vigiles, omnium es sceleratissimus, cum inuideas fratri, & hoc illinc est manifestum. Quidam olim apud Corinthios fornicatus est, sed accusatus fuit, & breui correctus. Abeli Cain inuidit, sed sanatus non est: quin & deo statim ipsius vlceri curam afferente, magis intumescebat, & fluctuabatur, & ad cædem properabat. Ita hoc vicium illo peius est, nec medicinæ, quancunque adhibuerimus, facile cedit. Funditus igitur eam vndique euellamus, illud pẽsantes, quod quemadmodum offendimus deum alienis tabescentes bonis, ita placemus gratulantes, & nosmetipsos participes facimus bonorum benemerẽti repositorũ. Et propterea Paulus dicit: Gaudete cum gaudentibus, & flete cum flentibus. Vtrinque magnum lucrenur emolumẽtum. Cogitantes itaque quòd licet non laboremus, si laboranti condelectemur, illius coronarũ efficimur participes: omnem eiiciamus inuidiam, & in animabus nostris charitatem plantemus: sed quod dixi, graue quid inuidia, graue & simulatione plenum. Hoc mundũ innumeris repleuit malis. Ex hoc morbo litibꝰ plena sunt tribunalia, ex hoc liuores & pecuniarum amor, ambitio & inanis gloria. Hinc vrbes obsidẽtur, & mare piratas habet, hinc per orbem cædes, hinc genus nostrum dissipatum est. Quodcunque malum videris, ex hac radice producitur: iam enim & in Ecclesias debacchata est, & prius innumera patrauit mala. Hoc auariciam parit, vicium omnia confundens, & iusticiam corrumpẽs. Dona enim excæcant oculos sapientum, & tanquam frænum ori auertunt argumenta. Hoc pro liberis seruos facit, de hoc per singulos loquimur dies, & nil amplius efficitur: bestiis exhibemur peiores, orphanos diripimꝰ, spoliamus viduas, odio pauperes habemus. Vę super vę nascitur. Hei mihi quia periit pius de terra, & iam nostrum est lugere, & per singulos hoc dicere dies. Orationibus nil efficimus, consiliis & admonitionibus nihil. Relinquitur iam lachrymas fundere. Hoc & Christus fecit cum multa eos qui Hierosolymis erant, monuisset, postquam illi nihil lucrifecerũt, ipsorum defleuit calamitatem. Hoc & Prophetæ fecerunt, hoc & nos facimus nunc. Luctus iam tempus est, & lachrymarum & gemitus. Et nunc opportunum est dicere. Vocate lugentes, & ad peritos mittite, & loquãtur. Ita fortasse poterimus obiicere morbum, domos erigentium splendidas, agros ex rapina comparantiũ. Lugere nunc opportunum. Sed vos quoque mihi coniungimini, iniuriam passi, spoliati. Adhęrete mihi, lugete, & deducite lachrymas meas: sed lugentes, nõ nosipsos, sed illos lugeamꝰ. Non iniuria vos affecerũt, sed seipsos perdiderunt. Nã vos quidem habetis regnum cœlorum pro iniuria: illi vero gehennam pro lucro: propterea melius est iniuriã pati, & non inferre. Defleamus eos fletu non vulgari, sed de sacris scripturis, quem Prophetæ defleuerunt. Defleamus cum Esaia, ita dicentes: Væ qui coniungitis domum ad domum, & agrum ad agrum propinquatis, vt aliquid proximo auferatis. Nunquid habitabitis soli super terram? Domus speciosæ & magnæ, & non erunt qui inhabitent in eis. Defleamus cum Naüm, & cum eo dicamus: Væ qui ædificat in altitudinem domum suam. Imò vero defleamus eos, Christum sequentes dicentem: Væ qui diuites estis, quoniam recepistis mercedem vestram & consolationem. Defleamus, & ne cessemus: quin & nisi turpe sit plangamus, dicamus quod Propheta: Nolite flere mortuum, sed deflete raptorem, alienorum vsurpatorem, auarum insatiabilem. Quare mortuos deflemus, in quibus iam nihil expediri potest? Lugeamus hos, in quibus est & mutatio. Sed nobis lugentibus illi forte rident, & hoc luctibus dignum quòd rident vbi lugendum erat. Nam si quid ex deploration ibꝰ nostris passi fuissent, deploratores requiescere decebat, tanquam se correcturos: sed postquam insensibiliter se gerunt, permaneamus nos flentes: nõ simpliciter locupletes, sed auaros, vsurpatores, raptores. Nam & congrue diuitiis vti licet, cum in egenos erogemus: auaris autem crimẽ & accusatio sunt, & opprobrium. Lugeamus itaque non hos tantum, verum & inuidos: grauis enim & hic valde morbus est. Nec aberrauerit quis hanc diaboli filiam appellans, & post hæc inanis gloriæ fructum, quin autem & radicem. Hæc enim vtraque mala in alterutrum sese producere solẽt. Sic certe tunc quoq; Saül inuidebat: quando dicebant, Percussit Saül mille, & Dauid decem milia: quo quid possit esse irrationabilius? Quid enim, quæso, inuides? Quòd ille laudauit? Atqui gaudere decebat: alioqui neque nosti, veràne sit laus. Aut propterea doles, quòd cum non esset admirabilis, laudatus est? At potius oportebat misereri. Quãobrem si bonus quidem sit, laudato non opus est inuidere, sed potius eum laudare cum benedicentibus: si vero talis non sit, vtilitas nulla, sed & damnum. Quid igitur in teipsum ensem agis, quòd hominibus mirabilis esse videtur, qui hodie quidem sunt, cras autem non erunt? Sed quòd gloria fruitur? Quali, dic mihi? De quãne Propheta dicit, quòd flos est fœni? Propterea igitur inuides, quoniam onera baiulat, & fœni tales circũfert sarcinas? Si vero tibi talis dignus inuidia videtur honor, & lignicidæ per singulos dies onera ferentes, & vrbem ingredientes. Nihilo enim melius hoc est onus, sed grauius: illud enim corpus tãtum premit, hoc autem & animam plerũque læsit, & voluptate maiorem intulit anxietatem. Nam etsi & dicẽs cõprobatur, maiorem habet lætitia timorem: quin potius hanc quidem breuem, illum vero continuum: & si prępolleat apud principes, & illic inuidia rursus & periculum. Quod enim tu pateris apud eum, hoc & alij plures. Sed continue laudatur & exultat? Hoc amarum facit seruitus: non enim libere pro sententia facere quicquam audebit, ne se glorificantes offendat. Grauia nãque sunt ei vincula claritas. Itaq; quanto sit pluribus notior, tanto plures habet dominos: & seruitutis ei iuga grauantur, ipsius vndique dominis apparẽtibus. Et domini quidem aspectu cum liberatus fuerit seruus, respirat, & est in omni libertate: hic autẽ vndique dominos quærit. Omnium enim est seruus in foro apparentium: siue quid vrgeat necessarium, in forum prodire non audet, nisi & sequentibus seruis, & equitatu, & omni reliqua vanitate conueniente, ne domini condemnent. Et si quem legitimum videat amicum, eum indifferẽter alloqui non audet. dominos enim veretur, ne se detrahant à gloria. Itaque quanto illustrior est, tanto magis mancipatus est. Et si quid molesti patiatur, grauior est cõtumelia, quãto plures habet testes. Et præter dignitatem res

Universidad de Deusto
Biblioteca

tem res esse videtur:nec tantum vero cõtumelia, sed & A calamitas,multos enim habet insultantes: sicut etiam si quo fruatur bono,plures habet inuidentes & ægreferẽtes,& cupientes auferre.Hoc igitur,quæso,bonum:hoc gloria? Nequaquã,sed ignobilitas, seruitus & vincula, & quicquid graue quis dixerit.Si vero sic quoq; tibi diligitur ex hominibus gloria, & ille multorum excipiẽs plausum te conturbat vehementer: cũ plausibus fruentem videris, ad futurum mente seculum & illam gloriam transi. Et sicut ingruentem fugiens feram, & domum ingrediens,fores claudis: sic & nunc ad futuram confuge vitam,& illam ineffabilem gloriam: ita enim & hanc conculcabis,& illam faciliter apprehendes, & vera frueris libertate, æternisq; bonis, quæ nos omnes assequi contingat,gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi,cum quo patri simul & sancto spiritui gloria, imperium & honor, nunc & semper, & in secula B seculorum,Amen.

De inuidia & liuore. Homilia XLV.

CVM beneuolum deum habuerimus, dilectissimi,licet in solitudine simus,in ciuitatibus degentibus tutius cõuersabimur, Maximum nãque munimen, & inexpugnabilis murus est diuinus fauor.Et vt discas,quo modo qui moratur in solitudinibus,in mediis versante ciuitatibus, & humanum habẽte multum auxilium tutior est, & potentior, videamus quo modo Dauid quidem ex locis loca permutans, & degens tanquã profugus à superna manu muniebatur: Saül autem in mediis positus vrbibus, & tot agẽs exercitus, & tot habens satellites, & custodes, per singulos dies hostium incursum timebat & tremiscebat. Et ille quidem cum vnus esset,& secum haberet neminem, hu C mani non indigebat subsidij: diademate vero redimitus,& ornatus purpura,ipsius egebat auxilio. Et rex pastoris indigebat:& priuati,coronam gestans.Sed si vultis,altius sermonis seriem repetamus,vt omnẽ ipsius historiam in medium agẽtes,discamus, quòd diuina ope munito fortius nihil, & nihil imbecillius ea destituto, licet innumeris exercitibus circumualletur. Hic itaque Dauid cum esset valde iuuenis,& propter ætatẽ immaturam in paterna domo degeret: postquã tempus exigebat,vt huius fieret virtus manifesta,à patre cohortatus vt fratres suos viseret,ad eos mittebatur: ad horum itaque visitationẽ profectus,vt bellum vidit conflatum alienigenæ Goliath, & totũ cum Saüle populum expauefactum,& ipsum regem in periculo de summa rerum cõstitutum,interim spectator esse volebat, & ibat visurus nouũ atque mirabile, quòd vnus homo contra tot D
1.Reg.17. milia insurgeret.Sed fratres cogitatus non ferentes for titudinem in inuidiã commoti sunt,& ad eum inquiũt: Propter nil aliud venisti, quàm vt bellum videres:nec enim visitationis nostræ gratia venisti. Sed huius vide prudentiam & mansuetudinẽ multam. Procax nihil & asperum eis respondet,sed eorum sedans ardorẽ,& demulcens inuidiam,ait:Nonne verbum est? Non enim, inquit,arma me vidistis tractãtem.Nunquid enim cõspexistis pugnantem?Simpliciter videre volui,& intelligere vnde sit huic tãti furoris excessus.Quis enim,inquit,est hic alienigena, exprobrans castra dei viuentis? Mox & multam eius audiens magniloquentiam & ineffabilem cum Saüle profectorum timiditatẽ,ait:Quid erit homini,huius caput amputãti?& per hæc verba magnam animi virtutem ostẽdebat,omnes trahens in admirationem. Hæc vbi Saül intellexit,accersit iuuenem præter pasturam nihil doctum: præterea & ipsius conspicatus staturam,paruipendit. Postmodum cum ab eo didicisset,qualiter vrsos confecisset, cum greges inuasissent, (hæc enim narrare coactus fuit admirabilis hic, non inanem gloriam quærere volens,sed in necessitate constitutus,& vt illi fiduciam afferret, ne ad apparẽtis respiceret vilitatem,sed ad fidem interius latentem, & supernum auxilium, propter quod viris fortior erat iuuenis,& inermis armatis,& militibus pastor:) mox cũ ipsius sententiæ finem rex vidisset, propria arma volebat eum induere:ipse vero cum hæc induisset, neq; poterat sustinere.Hoc autem agebatur,vt nuda dei virtus appareret,quæ per eum operabatur, ne armis gesta tribuerent:postquam enim his indutus claudicabat,arma deposuit,& peram sumens pastoralem,& lapides, sic in illam carneã turrim prodibat.Sed vide rursum & alienigenam ad staturæ vilitatem respiciẽtem,hinc iustum floccipendere,& tanquam in vilem puerulũ verbis insurgere. Postquam enim vidit eum cum pastorali pera contra se prorũpentem, & solos habentem lapides,tãtum non ad eum dicebat: Putasti te rursum ouibus instare,& quosdam canes expellere,& propterea tãquam aliquem acturus canem cum istis instrumentis mecum pugnam aggressus es?Iam te docebit experientia,quàm non cum quolibet est tibi certamen: & multam præferẽs audaciam festinabat & vrgebat, & totam mouebat armaturam,armaq; prætẽdebat: sed ille quidem armorum virtute fretus,pugnam adoriebatur: hic autem fide,supernoq; munitus auxilio:& cum prius verbis alienigenæ petulantiam deiecisset, & ad eum diuisset: Tu venis ad me cum armis & hasta,& propria virtute sperans vincere:ego autem in nomine domini dei. Cum hæc,inquam,dixisset,ex pastorali pera lapidem tollens, quasi vere canem quendam gregi ingruentem expulsurus,sic funda iaculatus, in fronte statim alienigenam percutiens prostrauit:& festinans, & ipsius stringẽs ensem,ipse caput amputatum ita regi reportauit, & bello finem imposuit. Et per illum rexq; salutem inuenit, & omnis ipsius respirauit exercitus.Et cernere dabatur res mirabiles atque stupendas, armatum ab inermi prostratum:& in bellicis peritum,ab eo qui nihil præter pastoralem nouerat artem, deiectum. Quamobrem, & qua de causa? quoniam hic quidem supernum habebat auxilium sibi conferens: ille vero hoc destitutus, sub huius manibus ponitur. Sed vide iam hic inuidiæ morbum,quantam operatus est conuenientiam. Postquam enim vidit rex multa laude fruentẽ hunc iustum,& mulieres in choro clamãtes:Vicit Saül mille,& Dauid decem milia:non æque ferens de ipso dicta,licet secundũ iusti rationem ipsi potius quàm Dauid gratũ faciebant, ab inuidia victus iam benefactorem contrariis prosequebatur:& quem oportebat saluatorem & benefactorem inscribi,hunc interficere moliebatur.O furoris excessus,ô stupiditatis intentio,eum qui sibi vitam donauit,& totum exercitũ ab alienigenæ furia liberauit, tãquam hostem iam intuebatur: & neq; recẽs beneficium morbum vincebat, sed tanquam ab ebrietate quadam, inuidia contenebratam habẽs mentis rationem,benefactorem tanquam hostem respiciebat. Talis enim est huius vicij malicia,vt prius se pariẽtem offendat. Et sicut vermis de ligno nascens,ipsum prius absumit:sic & inuidia illã prius quæ se peperit,animam corrumpit,& inuisum contrariis,ac vellet,afficit. Nam ne mihi cõsideres inuisorum proœmia, sed finẽ respice, & intellige quòd hęc inuidentiũ malicia inuisos ad maiorem perducit

ducit claritatem. Nam hi quidem & deum in auxilium A attrahunt,& cœlesti fruuntur fauore: hoc vero carens, omnibus redditur expugnabilis:& antequam ab externis hostibus,ab ipso obsessus vicio tantum non consumitur:& tanquam occultis depastus dentibus,ita clanculum,vt ita dicam,absumptus remanet. Quod scientes,huius quæso vicij pestem fugiamus, & totis viribus ex nostris relegemus animis. Omnium enim viciorum hoc est pernicioßissimum, & ipsam salutem nostram super omnia vastat. Improbi nanque diaboli est inuentum.Et propterea Sapiens quidam dicebat:Inuidia vero diaboli introiuit mors in orbem terrarum. Postquã enim vidit hęc improba bestia factum immortalẽ protoplastum, per propriam nequiciam eum in mandati præuaricationem induxit,& per eã fecit,vt mortis pœnam attraheret. Itaque inuidia deceptionem fecit, inobedientiam deceptio,mortem inobedientia:propter- B ea ergo dicit:Inuidia diaboli mors intrauit in mundũ. Vidisti quanta sit vicij pernicies? immortalitate decoratum morti subiecit.Sed nostrę quidem salutis inimicus propriam mouens inuidiam,immortalẽ protoplastum morte fecit damnari. Curator autẽ & misericors dominus per propriam mortem rursum nobis immortalitatem donauit: & his quæ perdidimus, inuenimus maiora.De paradiso proiecit,& in cœlum nos reduxit. Vt morti damnaremur,effecit, & immortalitatẽ nobis largitus est:paradisi priuauit deliciis,& nobis regnũ parauit cœlorum.Vides industriã domini tui, & quo modo à diaboli inuidia contra nostra facta salutem,in ipsius rursum caput conuertit?Non enim tãtum nos maioribus dignos effecit, sed & eũdem illum nobis subditum dedit,cum dixit: Dedi vobis potestatem ambulãdi super serpentes & scorpios,& omnem virtutem ini- C
1.Reg.17. mici.Hæc igitur omnia cogitantes, & inuidiam ex nostris exterminemus animis, & à deo beneuolentiã allicere studeamus.Hoc enim scutum est nostrum inexpugnabile, hæ maximæ nobis diuitiæ. Quot patiebatur Dauid iniurias? quot autem inferebat Saül? Quis ergo fortior factus est atq; beatior?Quis vero miserior & miserabilior?nónne qui fecit iniuriã? Cõsidera vero:promiserat Saül, si Dauid alienigenã prosterneret, ipsum generum accepturum,& multa cum gratia filiã ipsi daturum:prostrauit alienigenam,ille fœdera transgressus est,nec modo non dabat,verum & auferre conabatur. Quis ergo factus est clarior? nõne ille quidem à dolore suffocabatur,& malo dæmone: hic autẽ super solem triumphis & dei beneuolentia coruscabat? Rursum in mulierum choro non ille quidem angebatur inuidia, hic autem tacite cuncta ferens omnes capiebat, & sibi D colligabat:postquam & eum ipse in manus cepit,& pepercit,vter rursum beatus,vter miser, vter autem imbecillior,vter potentior? nónne hic qui neque iuste grassatus est?& valde merito. Ille nanque milites armatos, hic autem iusticiam innumeris exercitibus fortiorẽ auxiliarem habebat, & adiutricẽ: propterea iniustas passus insidias, nec iuste voluit occidere. Ex superioribus nanq; sciebat,quòd non male facere,sed male pati reddit potẽtiores:hoc & in corporibus efficitur, hoc in arboribus.Quid autem Iacob? Nónne à Laban iniuriam sustinuit,& male passus est?quis itaque fuit fortior? Qui cepit eum in manibus,nec ausus contingere, sed timẽs & tremens:an non hic sine armis & militibus,innumeris regibus ipsi factus terribilior? Vt autem & alteram hac maiorem vobis probationẽ afferam dictorum, in ipso rursum Dauid per contrarium sermonem habea-

Sapa.

mus.Hic enim iniuriam passus corroboratus,postea vicissim iniuriam operatus,infirmior factus est.Cũ igitur Vriam affecit iniuria, mutatus rursum est ordo,& infirmitas quidem ad eum,qui patrauit iniuriam:virtus autem ad iniuriam passum transiuit. Mortuus enim ciuitatem populabatur, & ipse quidem licet rex esset & viuus, poterat nihil: ille vero miles tantum & iugulatus omnia illius subuertit. Vultis,& aliunde quod dico,faciam manifestius?Indagemus & iuste se vlciscentes.Nã iniuriam quidem inferentes, quòd omnium vilissimi sunt,animam suam impugnantes, omnibus quodã modo manifestum est. Sed inquies, quis iuste vindicauit, & innumera succendit mala, & seipsum multis infixit ærumnis atq; doloribus? Dauidis exercitus:hic etenim bellum graue conflauit,& infinita passus est mala, quorum.nec vnum quidem fuisset, si sapienter agere sciuisset.Hoc itaque peccatum fugiamus,& neque verbis neque factis iniuriam proximis inferamus. Nec enim dixit,Si maledixeris,& iudicium constitueris: sed simpliciter: Si maledixeris,& per teipsum, & ita supremũ dabis supplicium,licet dictum sit verũ: tu vero ne persuasus dixeris,& sic honoraberis. Nõ enim ex his,quæ gessit ille:sed ex his,quę dixisti tu,deus feret sententiam:ait enim:Ex verbis tuis condemnaberis. Non audis quòd & Pharisæus vera locutus est,& omnibus dixit manifesta,non latentia reuelauit, extremam tamen dedit pœnam?Si vero de manifestis arguere nõ licet, multo magis de dubiis:habet enim iudicem qui peccauit. Ne rapias itaq; dignitatem vnigeniti, illi iudicij sedes seruata est.Sed vis iudicare?est tibi tribunal multum habens emolumentum, & nullam referens accusationem. Cõstitue super conscientia iudicantem rationẽ, & in medium omnia tibi patrata propone, animæ tuæ peccata scrutare,& pœnas exige diligẽter & dic: Quamobrem hoc & hoc ausa es? Et si hæc quidem fugiat,aliena vero discutiat,dic ad eam:Non de his te iudico,non pro his venisti te purgatura.Quid enim si ille malus? Quare tu hoc & hoc admisisti?Respondebit,noli accusare,tua consideres,non aliena,& eam in hanc agas anxietatẽ continue.Postea si nihil,quod dicat,habeat,sed refugiat: dilania flagellans eam quasi quandam ancillam insolentem,& fornicantem: & quotidie iudicium huiusmodi constitue,& ignis flumẽ designa, veneniferum vermẽ, tormenta reliqua:nec eam amplius sinas diabolo copulari,nec impudenter loquentẽ toleres.Ille venit ad me, ipse mihi tendit insidias,ipse me tentat,sed dic ei: Nisi tu velis, illa omnia superflua. Quòd si rursum dicat: Corpori connexa sum,carnem induta,mundũ habito, in terra cõmoror:dic ad ipsam: Hæc omnia sunt excusationes & prætextus.Nã & ille carnem erat indutus,& ille mundũ habitans, & in terra conuersans probabilis fuit:quin & tu ipsa,cũ bene te gesseris, carne circundata id facis.Quòd si doleat hęc audiens,ne tollas manũ: nó enim morietur, si percusseris, sed eã ex morte erues. At si rursum dixerit,quòd ille exacerbauit,ei respondebit, sed tibi licebat non exacerbari. Certe frequenter iram cõpressisti.Si dixerit,quòd illius species me subleuauit: dicas ei,sed poteras cõtinere,propone victos, propone primã mulierem quæ dixit:Serpes decepit me,nec à cri- *Gene.3.*
mine liberatã. Cũ autẽ hæc examinaueris,adsit nemo, nemo tumultuetur: sed sicut iudices sub velis iudicant sedẽtes:sic & tu pro velis, quietis tẽpus & locum inquire.Et cum cœnatus surrexeris,& sis recubiturus,ista tũc discerne. Hoc tibi tempus idoneum: locus autem lectus & cubiculum.Hoc & Propheta iussit,dicens: Quæ

dicitis

Universidad de Deusto
Biblioteca

Psal.4.

dicitis in cordibus vestris, in cubilibus vestris compungimini. Et paruorum magnas exige pœnas, ne magnis vnquã approximes. Si per singulos hoc feceris dies, cũ fiducia stabis antre tremendum illud tribunal. Paulus ita purus est factꝰ, & propterea dicebat: Si enim nosipsos iudicaremus, non iudicaremur. Ita filios Iob expiabat. Nam qui pro incertis sacrificia offerebat, multo magis certorum pœnas exigebat: sed nos non ita facimus, sed omne contrarium. Nam simul atq; reclinati sumus, omnia versamus secularia, & hi quidem immũdas inferunt cogitationes, hi vero fœnora & commercia, & corruptibiles curas. Et filiam quidem habẽtes virginitati seruientem, diligenter custodimus: quæ vero nobis est filia charior, animam fornicari permittimus, & pol lui, innumeras inducentes in eam improbas cogitationes. Nam siue auariciæ cupido, siue deliciarũ, siue splendidorum corporum, siue furoris, siue quis alius ingredi velit, apertis foribus trahimus atq; vocamus, & cũ fiducia misceri cũ ea sinimus: quo quid esse possit magis barbaricum, quàm animam omnium nobis charissimam tot adulteris ludibrio habitam despicere, & tantũ congredientem, quoad illi fuerint satiatꝰ quod nunquam erit. Quapropter, cum somnus occupauerit, tunc tantũ abscedunt: imò vero neq; tunc. Nam & somnia & visa eadem inferunt illi simulachra. Vnde facta die, talia cõcipiens anima, & in illarum phantasiarũ opus plerunq; cecidit. Tu vero nunquã oculorum quidem pupillam modicum aliquẽ sinis puluerem ingredi: animã vero tot malorum farcinã attrahẽtem despicaris. Igitur quãdo sordem hanc exhaurire poterimus, quã per singulos reponimus dies? Quando spinas excidere? quãdo semina spargere? Nescis, quòd iã messis ingruit tẽpus, nos vero nondũ procidimus arua? Si venerit igitur agricola, nosq; accusauerit, quid dicemus? quid respondebimus? Quòd semina dedit nemo? sed profecto quotidie hæc erogãtur: sed nemo spinas excidit, & per singulos quidem dies falcẽ acuimus. At seculares distrahũt necessitates. Et quare temetipsum mũdo non crucifixisti? Nã si qui solum reddidit datũ, improbus, quoniam nõ duplicauit: qui & hoc corruperit, quid audiet? Si ligatus ille ejectꝰ est, vbi stridor est dentiũ: quid nos patiemur, cũ innumera nos ad virtutem trahant, refugiẽtes & torpentes? Quid enim te cohortari nõ potest? Nónne vides seculi vilitatem, incertitudinem vitæ, circa præsentia laborem & sudorẽ? Nũquid enim virtutem quidem cum labore, maliciam vero sine laboribus obire possumus? Itaq; si hic quidẽ, & illic labor: quare non hanc capis multũ habentem lucrum? Quinimmo sunt quędam in virtute, quę neq; laborẽ habent. Quis enim labor, nõ detrahere, neq; mentiri, nõ iurare, iram proximo dimittere? E contrario quidem hæc facere laboriosum est, & multũ afferẽs curæ. Igitur quæ nobis erit excusatio, quæ venia, hæc nõ præstantibus? Ex his enim manifestũ est, ꝙ & magis laboriosa est virtute, quæ torpore nos fugit & pigricia. Quæ cuncta cogitãtes, maliciã fugiamus, capiamus virtutẽ, vt & præsentia bona cõsequamur & futura, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, cũ quo patri simul & sancto spiritui gloria imperiũ & honor, nunc & semper, & in secula seculorum, Amen.

Matth.22.

Quòd oportet semper peccatorum memoriam habere: & de iudicio. Homilia XLVI.

SI corporis morbum patiamur charissimi, omnia facimus & tractamus, vt à molestia liberemur: anima vero nostra male habente tardamus & differimus, propterea nec à peccatis liberamur. Quoniam necessaria nobis, superflua sunt, superflua vero necessaria: & malorum fontem omittẽtes, riuulos expurgare volumus. Quòd enim malorum in corpore causa sit animæ nequicia, & ille octo & triginta dissolutus annis, & per tectum demissus, & prius vero Cain significauit, & ex multis aliis partibus hoc aliquis animaduertit. Auferamus itaque malorum fontem, & omnia morborum sistent fluenta. Non enim solutum esse duntaxat est morbus, verum & peccare: & hoc magis quàm illud, quanto melior est anima corpore. Accedamus igitur ad deum, & nunc oremus, vt animam nostram constringat resolutam: & omnia relinquentes secularia, spiritualium tantummodo curam geramus: si vero & hæc vẽdicas, post illam curam agas ipsorum. Ne, quod peccans non doles, paruipẽdas: sed propter hoc saltem maxime gemas: quoniam peccatorum dolorem non sentis. Nõ enim hoc prouenit, quòd peccatum non mordeat, sed quòd anima peccãs sit insensata. Itaque cogita eos, qui propria sentiunt peccata, qualiter his qui secantur & vruntur, amarius vlulant. Quot agunt, quot patiuntur, quantum lugent & lamentantur, vt à mala liberentur conscientia? quod non fecissent, nisi vehemẽter anima doleret. Melius igitur est, nec omnino peccare: secundum autem est, sentire peccatum, & corrigere. Sed si non hoc habeamus, quo modo supplicabimus deo, & peccatorum veniã petemus, cum nullam peccatorum rationẽ facimus? Cùm enim tu ipse qui peccasti, nec hoc ipsum quidẽ quòd peccasti scire velis, pro quibus peccatis deum orabis? pro his ne quæ nescis? Et quo modo scies beneficij magnitudinem? Dic itaque tua per species peccata: vt quorum capias veniam, intelligas, vt erga benefactorẽ ita gratus efficiaris. Tu vero hominem quidẽ exacerbans, & amicos & vicinos & ianitores rogas, & pecunias impẽdis, & multos absumis dies accedens & supplicans: & siue semel, siue bis, siue millies te repulerit irritatus, non recedis, sed magis contendens maiorem affers supplicationem. Deo autem omnium exacerbato, oscitamus & recedimus, & deliciis & ebrietati vacamus, & omnia pro consuetudine facimus: & eum quando propicium facere poterimus? quo modo vero non ex hoc ipso magis eum irritamus? Nam peccantes non dolere, magis eũ indignari facit & irasci, quàm peccare. Quapropter ipsam iam dignum est terram subire, nec hunc solẽ intueri, neq; penitus spirare, quòd tam facilem habentes dominum, & eũ exasperamus, & exasperantes pœnitentiam non agimus: licet ipse neque cum irascitur, exosus hoc & auersatus facit, sed vt vel ita nos ad se trahat. Nã si contumeliã patiens te continuis prosequatur beneficiis, magis eũ cõtempseris. Ne hoc itaq; fiat, ad modicũ auertitur, vt secũ te semper habeat. Ipsius itaque misericordia confidamus, & solicitam exhibeamus pœnitentiam, priusquam ingruat hora, quæ nos ex hoc lucrari non permittat. Nam nunc quidem in nobis totum est positum, tunc vero iudicans solus est sententiæ dominus. Præoccupemus itaq; faciem eius cõfessione, ploremus & lugeamus. Si nanq; dominũ orare possumus ante rationis diem peccata nobis remittere, nec ingressu iã erit opus. Sicut vicissim, nisi hoc fiat, palàm præsente terrarum orbe, nostrorum vnusquisq; introducetur, & nulla iã nobis supererit veniæ spes. Nullus enim eorum qui hic peccata non dissoluerit, illuc migrans, eorũ pœnas effugere poterit: sed sicut ex terrenis carceribus cũ catenis ad tribunal adducũtur: sic omnes animę cũ hinc migrauerint variis peccatorũ catenis circundatæ,

Ioan.1. Matt.3. Gene.4.

datæ, ad tremendum aguntur tribunal: nec enim præsens vita carcere melior est, sed sicut illud ingressi domicilium omnes videmus catenis obductos: sic & nũc si nos ab exteriori phantasia separantes cuiusque vitam intrauerimus, animam cuiusque vinculis ferro sæuioribus vinctam intuebimur, & maxime si diuitum animas ingrediaris. Nam quanto pluribus induti fuerint, tanto magis sunt compediti. Sicut igitur captiuum, cũ & dorso videris, & manibus, & quandoque pedibus ferro depressum, propterea maxime miserum vocas. Sic & diuitem, cum infinitis rebus circundatũ videris, non propterea locupletem: sed propter hæc ipsa quidẽ miserum esse puta. Nam & præter hæc vincula custodem etiam habet infestissimum, pecuniarum amorẽ, qui prohibet hunc egredi carcerem: sed innumeras ei parat pedicas, & custodes, & fores, & obices: & in interiorẽ coniicies custodiam, etiam his vinculis gaudere persuadet, ita vt nec vllam inueniat spem ab ingruentibus malis liberari. Et si cogitatione illius animam reuelaueris, non vinctam tantum, verum & squalentem & sordidam, & pediculis plenam videbis. Nam nihilo sunt illius meliores deliciarũ voluptates, quin & abominabiles magis, & magis ipsum corpus lædunt & animam, & vtriq; mille morborum inferunt flagella. Propter hęc igitur omnia animarum nostrarum redemptorem deprecemur, vt & vincula dirumpat, & hunc infestũ custodem nostrum arceat, & ab illarum absoluens ferrearum põdere catenarum, pennis leuiorem sensum nobis efficiat. Semper quidem timere peccantes oportet, maxime vero cum graue patimur nihil. Cũ enim particulares pœnas deus exigit, leuem nobis facit ex his retributionem: cum autem in singulis peccatorum longanimiter agit, ad magnam in talibus permanentes vltionem seruat. Nam si bene viuẽtibus necessarium est tribulari, multo magis peccantibus. Vide saltem, quantã nactus Pharao longanimitatem, extremas de omnibus dedit pœnas. Quantum Nabuchodonosor præuaricatus, demũ omnia persoluit. Et diues postquã hic graue nihil est passus, propter hoc ipsum maxime factus est miser: quoniã presenti vita delectatus, illuc migrauit omnium pœnas daturus, vbi nullam poterat mali consolationem inuenire. Attamen sunt quidam ita frigidi & insensati, vt præsentia tantum semper inquirant, & illa ridicula dicant verba: Omnibus interim fruar præsentibus, & tũc de incertis considerabo. Indulgebo vẽtri, voluptatibus inseruiam. Hodiernum mihi concede, & sume tu crastinum. O dementiæ excessus: & quid ab hircis & suibus ista dicentes differunt? Nam si proximi coniugi adhinnientes, nec homines censeri Propheta permittit: quis non arguet hos hircos & sues, & asinis stolidiores nominans, qui visibilibus manifestiora, dubia esse putant? Nam si non ob aliud credis, crede dæmonibus, qui flagellantur, ad perniciem nostrã omnia dicere & facere meditatis. Non enim ad hoc contradices, quòd omnia faciunt, vt nostrum augeant torporem, & gehennæ timorem dissoluant, neq; tribunalia futura credantur: & tamen ista suadentes, frequẽter vlulantes & clamãtes, illa prædicant tormenta. Hæc igitur vnde dicũt, & eorum quæ volunt, cõtraria loquuntur? Nulla alia de causa, nisi quòd maiorem sustinent necessitatem. Nõ enim vellent sponte confiteri, neq; quòd ab hominibus mortuis torqueatur, nec omnino quòd aliquid graue patiantur. Ad quid igitur hæc mihi dicta sunt? Quoniam dæmones gehennam confitentur, qui vellent nõ credi gehennam: tu vero tali fruens honore, & ineffabiliũ parA ticeps factus mysteriorum, nec illos imitaris, verum & his quoq; factus es ingratior. Et quis, inquies, ex infernis venit, & ista renũciauit? Num de cœlis quidem aliquis venit, & dixit quòd deus est, qui cuncta creauit? Quòd autem animam habeamus, vnde manifestum? Nã si visibilibus quidẽ credere debes, & de deo, & de angelis, & de mente, & de anima dubitabis? Itaque te destituent omnia veritatis dogmata. Atqui si vis credere manifestis, inuisibilibus magis quàm visibilibus oportet credere: licet dictum sit admirabile, attamẽ est verũ, & apud mentem habẽtes valde certum. Nã oculi quidem multum falluntur, non in inuisibilibus tãtum, nam nec illa norunt: verum & in his, quæ sibi cernere videtur, & interuallo, & aëre, & mente alio conuersa, & ira & solicitudine, & innumeris ipsorum acie impedientibus. Animę vero ratio, si diuinarum ascisca scripturarum lucẽ, B diligentius erit & infallibile rerum examẽ. Ne nos temere decipiamus, neque præter vitæ torporẽ per talia nascentẽ dogmata, insuper & pro ipsis dogmatibus infestiorem nobis ignem aggregemus. Nam si iudicium nõ est, neq; gestorum pœnas dabimus, neque laborum præmia recipiemus: cogita qualis sit blasphemia talis, cũ iustum dicatis deum, & misericordem, tot labores atq; sudores negligere: & quo modo rationẽ hæc habeant? Nam si non aliũde, saltem ex domesticis tuis hæc collige, & tunc absurditatem videbis. Nam etsi sis ipse mille sæuus & inhumanus, & ipsis immitior feris, seruũ beneuolum moriens inhonorum relinquere non sustineres, verum & libertatem & pecuniarũ conferres donationem. Et postquam ipse iã abiens boni nihil ipsi conferre potes, futuris rerum tuarum hæredibus eum commendas, supplicans, rogans, & omnia faciens, ne remaneat inhonoratus retributione carens. Dein tu quidem malus cum sis, in seruum te tam bonum & humanũ exhibes: deus autem infinita bonitas, benignitas ineffabilis, tãta suauitas, seruos suos Petrum & Paulum, Iacobũ & Ioannem, & alios huiusmodi quotidie propter eum famem passos, obiectos bestiis, vinctos, flagellatos, submersos in mare, mortuos, tanta passos, quanta neq; numerari possunt, incoronatos despiciet? Et certaminum quidem editor in olympiis victorem prædicat atq; coronat. Et seruum dominus, & rex militem: & quisq; generaliter cultorem suũ, quibus potest remunerat bonis. Deus autem solus post tot fudores & labores neq; paruum neque magnum eis bonum reddit? Sed iusti & pij illi, & omnem obeũtes virtutem in iisdem iacebunt cũ adulteris & parricidis, & homicidis, & sacrilegis? Et vbi hæc rationem haberent? Nam si nihil est post hunc obitum, sed vsque ad præsentem vitam sunt nostra, in iisdem illi cum istis, imò vero nec in his ipsis. Nam etsi post præsentia, iuxta sermonem tuum, in iisdẽ sint: sed hic hi quidem in remissione, illi autem in pœna toto fuerunt tempore. Et quis hoc tyrannus, quis crudelis, & immitis homo de suis vnquam seruis, & subditis ita cõ suluit? Vides absurditatis excessum, & quorsum tendit ista ratio? Igitur etsi non aliũde vis, ex his saltem rationibus eruditus, ab hac improba suspicione liberaberis: & fuge maliciam, pro virtute vero labores suscipe, & tunc manifeste scies, quòd nõ ad præsentem vsque vitam tantum nostra subsistunt. Et si quis interroget, quis veniens illa nunciauit? Dic ei, hominũ quidem nullus: alioqui plerunque nec ei creditum fuisset, tãquam glorianti, & factum ostentanti: sed angelorũ dominus omnia diligenter illa nũciauit. Quid itaque nobis opus est homine, cũ pœnas à nobis exacturus quotidie clamet: quòd

Universidad de Deusto
Biblioteca

quòd & gehennam parauit, & regnum constituit, horumq; nobis manifestas præbeat probationes? Nam nisi iudicaturus fuisset, nõ hic pœnas exegisset. Etenim hoc ipsum quo modo ratione haberet, ex improbis hos quidem punire, hos autem impunitos sinere? Nam si personarum acceptor deus non est, quod certe non est: quid tandem ab hoc quidem pœnas exigit, hunc autem permisit impunitum abire? Nã rursum hoc est & superiori magis dubitandum. Sed si vultis rursum cum gratitudine quę dicuntur audire, & hanc soluemus dubitationem. Quę igitur est solutio? nec ab omnibus hic pœnas exigit, ne resurrectionem desperes, & iudicium desinas expectare: quasi omnes hic reddãt rationem. Nec omnes rursum abire permittit impunitos, ne rursum omnia prouidentia carere putes: verum & punit, & nõ punit. Et inquantum punit, ostendit quòd hic punitos & illic rationem exposcet: inquantum autem non punit, facit vt credas quòd est aliquod post præsentẽ peregrinationem tremendum tribunal. Si vero priora penitus omisisset, nec vllos hic castigasset, neq; benefecisset: nũc autem ipsum propter te vides & cœlum extendisse, & accendisse. Solem, & terram fundasse, pontum diffudisse, aërem explicuisse, cõstituisse cursum, & anni temporibus immotas statuisse leges, & alia omnia suum ipsius nutu diligenter obeuntia cursum. Natura nanque nostra, brutorum, reptantium, ambulantium, volantium, natantium in paludibus, in fontibus, in fluuiis, in montibus, in pratis, in domibus, in aëre, & in campestribus degentium: & plantæ & semina, & arbores tam syluestres, quàm domesticæ, fructuosæq;, & simpliciter omnes ab indefensa illa manu motæ nostram dispensant vitam, non tãtum ad necessitatem, verum & ad largitatem, ex se ministerium nobis exhibentes. Tãtum igitur intuẽs ordinem, quippe cuius neque minimam dixi particulam, audes dicere, quòd tot & tanta propter te operatus in opportunitatibus te deseret, & cũ asinis & suibus iacere mortuum dimittet? & tanto te pietatis munere decoratũ, quo fecit & angelis parẽ, post infinitos despiciet labores, atq; sudores? Et hæc quo modo rationem haberẽt? Hæc enim licet non fileamus, saxa loquẽtur, tam manifesta sunt & clara, & ipsa luce lucidiora. Hæc itaq; cuncta cogitãtes, & nostrę persuadentes animæ, quòd post hanc peregrinationẽ & tremendo sistemur tribunali, & omnium gestorum rationẽ dabimus, & pœnas luemus, & vltionem subibimus, si perseueremus peccãtes: & coronis arcanisq; fruemur bonis, si parum nobis cauere velimus: & his contradicẽtes obmutescere faciamus, & ipsi virtutis viam eligamus: vt cum congrua fiducia ad illud transeũtes iudicium bona nobis promissa cõsequamur, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, cum quo patri gloria, cum sancto spiritu in secula seculorum, Amen.

Act. 10.

Quod supplicio peius est dei regno priuari, & de iudicio. Homilia XLVII.

MVLTI hominum, charissimi, gehennam tantum formidant, ego autem illius glorię amissionem gehenna multo amariorem esse dico: si vero sermone probari non potest, nihil mirandum. Nec enim illorum nouimus bonorũ beatitudinem, vt & miseriam ex eorum priuatione manifeste sciamus. Quoniam Paulus qui ista manifeste nouerat, sciebat quòd à Christi gloria decidere, omnium est grauissimum. Et nos quoque tunc sciemus, cum in eandem venerimus experientiam. Nunquam autem hoc patiamur, ô vnigenite dei fili, nec vllam vnquam capiamus experientiam huius irreparabilis pœnæ. Quãtum enim malum sit ab illis excidere bonis, manifeste quidem dici non potest. Quoad tamen potero conabor & conte dam id vobis per exemplum, vel sensim facere manifestum. Supponamus enim puerum esse mirabilem, & cũ virtute terrarum orbis imperium habere, & ita semper esse facilẽ, vt omnes in spiritualis affectus charitate sibi deuincire possit: quid igitur huius pãtrem non libenter passurum putatis, ne ab ipsius excidat conuersatione? Quod vero siue paruum, siue magnum malum nõ passurum, vt ipsum cernere possit & frui? Hoc igitur & in illa gloria cogitemus. Non enim patri filius, licet millies virtute sit prædituus, ita desiderabilis est & amabilis, sicut illorum sors bonorum, & dissolui & esse cũ Christo. Intolerabilis est gehenna, & illa pœna: tamen licet quis innumeras ponat gehennas, tale nil dicet, quale illa fœlici excidere gloria, à Christo odio haberi: audire, Nescio vos: accusari, quòd eum videntes esurientem nõ pauimus. Etenim infinita satius est fulmina sustinere, quàm illam mitem faciem nos auersantem videre, & tranquillum oculum in nos respicere non sufferentem. Nam si me, cum essem inimicus, & eum odissem & auersarer, ipse sic suscepit, vt neque sibi parceret, sed ad mortem seipsum traderet: cum post hæc omnia ne pane quidem ipsum esurientem dignatus fuero, quibus iã oculis ipsum aspiciam? Considera vero ipsius & hic clementiam. Nec enim beneficia recensет, nec in medium hæc omnia promit: puta, me qui tantum profui, contempsisti: qui te cum nõ esses, vt esses produxi, animam inspiraui, & omnibus quæ sunt, superposui: propter te terram, & cœlum, & mare, & aërem, & omnia quę sunt, feci: ac te neglectum, & diabolo viliorẽ visum, nec ita separatum respexi: qui infinita post hæc excogitaui, esse seruus elegi: tu colaphis cæsum, sputis illitum, iugulatũ, morte turpissima mortuũ, & pro te sursum intercedentem, patrem tibi conciliantem, tibi regnum offerẽtem, pollicentem talia, volentem esse caput tuum, & sponsum & indumentum & domum atque radicem, & cibũ & potum, & pastorem ac regem, fratrẽ & filium, hæredem ac cohæredem, te diligentem, & de tenebris in lucis participium educentem spreuisti. Hæc enim & his plura dicere cum posset, nil horum dicit. Sed quid? solũ ipsum peccatum. Et hic vero dilectionẽ, & desiderium erga te suum ostendit: non enim ait, Ite in ignem paratum vobis: sed, diabolo. Et prius dicit, quas iniurias cõmiserunt. Nec ita sustinet omnia dicere, sed pauca. Et prius illos vocat bene meritos, vt & hinc probetur iuste redarguere. Itaque quanta pœna non sunt hæc verba grauiora? Nam si quis hominum esurientem cerneret benefactorem, non despiceret: si autẽ & despiceret, improperatus mallet terra obrui, quàm coram duobus vel tribus amicis hæc audire: quid nos patiemur, coram toto terrarum orbe hæc audientes? Quæ nunquã tunc dixisset, nisi pro suis excusationẽ pferre studuisset. Quòd enim non improperans, sed excusans ista proferebat: & vt ostenderet, quòd nõ frustra, nec incassum ad eos dicebat, Ite à me, patet ex ineffabilibus beneficiis. Si enim exprobrare voluisset, omnia in medium illa protulisset: nunc vero quæ passus est, tantũmodo dicit. Timeamus itaque charissimi hæc audire verba. Non est ludus vita, quinimmo præsens quidẽ vita ludus, futura vero non ludicra. Forte vero neque tantũ ludus est vita, verum & peius quid: nõ enim in risum desinit, verũ & sua diligenter disponere nolentibus multum affert nocumentum.

mentum. Quid enim à pueris, quæso, differimus ludentibus, & domos ædificantibus, nos splendidas erigentes domos? Quid autem à prandẽtibus illis nos delicate vescentes? nihil, nisi quòd & cum pœna nos hæc facimus. Si vero nondum rerum vilitatem cõspicimus, mirandum non est: nondum enim viri facti sumus, scimus quòd hæc sunt puerilia: quoniã & illa viri euadentes dimittimus. Cum autem pueri sumus, seria esse putamus, & testas & lutum coagmentantes, non minus magna erigentibus septa soliciti sumus, verũtamen statim pereunt, & collabuntur: & neque si starent, vsquam nobis vtilia forent, sicut nec istæ splendidæ domus. Cœli nanque ciuem admittere non possunt, neque cœlestem habens patriam in his morari sustineret. Sed quẽadmodum nos hęc pedibus destruimus, itidem & ille iudicio subuertit. Et sicut nos pueros in subuersione lugentes ridemus: sic & cœlites nos hæc ingemiscentes, non tantũ rident, verum & deflent: quoniam & misericordia sunt ipsorum viscera, & hinc multum est damnum. Efficiamur itaque viri. Quousque solo reptamus, in lapidibus & lignis altum sapiẽtes? Quousque ludimus? & vtinam tantummodo luderemus. Nũc autem & nostram prodimus salutem. Et sicut pueruli cum in his studiũ agunt, literis neglectis, multa sustinent verbera: sic & nos in his omne studium impendentes, dum spirituales exigemur disciplinas tunc per opera, nec quas præstemus habebimus, extremam dabimus vltionem, nec vllus erit qui nos eruat, siue pater, siue frater, siue quicunque. Sed hæc omnia quidem transibunt, ex his autem oriens tortura manet immortalis, atque cõtinua. Quod & in pueris accidit pueriles quidem ludos propter ipsorum torporem, patre funditus destruente, ipsos autem in continuo luctu constituente. Et vt discas, quòd hæc talia sunt, quòd omnium maxime perquiri videtur diuitias in medium agamus, & eis animi quancunque velis virtutem opponamus, & tunc ipsarum præcipue vilitatem videbis. Ponamus itaque duos homines esse, & nondũ de auaricia loquor, sed interim de iusto diuite. Et horũ duorum hic quidem cõgreget pecunias, mare nauiget, terram colat, & multos alios inueniat quæstus modos: licet nesciam, an hęc faciens iuste lucrari possit. Sed cõcedatur, & fingatur iusta lucra conquirere, & emere agros & seruos & quæcunque talia, & nulla his adsit iniuria: alter autem tanta possidens, agros vendat, vẽdat domos, & aurea vasa & argentea, & indigentibus præbeat, pauperibus suppeditet, curet languentes, in necessitate positos soluat, educat vinctos, in metallis relegatos liberet, deducat illaqueatos, captiuos de calamitate educat: cuius itaque partis esse velletis? Et nondum futura, sed interim præsentia diximus. Cuius, inquam, esse velletis, aurum congregantis, an soluentis ærumnas: agros ementis, an se portum reddẽtis hominum naturæ: multo circũdati auro, vel innumeris benedictionibus coronati? Nónne hic quidem angelo cuidam est similis, cœlitus ad reliquorum hominum liberationem delapso: ille vero nec homini, sed puerulo cuipiam incassum, & temere cuncta congreganti? Si vero iuste locupletari tam ridiculum est, & extremæ dementiæ, cum nec iuste fiat quo modo non est omniũ miserrimus huiusmodi? Si vero risus est tantus, cum & gehẽna iungatur & regni iactura: quantis sit lachrymis dignus & viuens & mortuus? Verum & alteram, si vis, partem virtutis tractemus. Igitur rursum aliũ producamus hominem in potentia constitutũ, omnibus imperantem, magna sustullum potestate, præconem præclarum habentem, & zonam & lictores & multum famulatus cœtũ: nónne magnum hoc esse videtur & beatum existimãdum? Eia igitur & alterum huic rursum opponamus patientem, & mitem, & humilem, & longanimem: & contumeliis afficiatur, percutiatur, & æque ferat, & talia facientibus benedicat. Vter igitur quæso mirabilis, inflatus & ardens, an correctus & humilis? Nónne rursum hic quidem cœlestibus similis est virtutibus, multam habentibus impassibilitatem: ille autẽ folli, cum trahitur, vel homini veternum patienti, & multum ardorem? Et hic quidem spiritali medico, ille autẽ puero ridiculose tumentes habenti maxillas? Quid enim altum sapis homo? quoniã sublimis in curru veheris? quòd te mulorum trahit iugũ? & quid hoc? Hoc enim & in lignis, & in lapidibus fieri quis viderit. Sed quòd pulchris indutus es vestibus? Sed intuere virtute pro vestibus indutũ, & te quidem fœno marcescenti similem reprehẽdes: illum autem arbori mirabilem fructum ferenti, & multã spectantibus delectationem præbenti. Tu quidem vermium & tinearum escam circũfers, quæ si te inuadant, breui te hoc nudum ornatu reddẽt. Etenim & vestes & aurum & argentum, hæc quidem sunt vermium pensa: hæc autem & terra & puluis, & iterum terra & amplius nihil. Virtutem autem indutus, talem habet vestem, quã non tãtum tineæ, verum & mors ipsa lædere nequit: & merito. Nõ enim hæ animi virtutes ex terra originem trahũt, sed spiritus sunt fructus. Propterea neque tinearum dentibus obnoxiæ sunt. In cœlo nanque hæ vestes texuntur, vbi neque tinea, neq; vermis, neque aliud huiusmodi quicquam. Quid igitur, quæso, melius: diuitem an pauperem esse: in potentia, an in ignobilitate: in deliciis, an in fame? Planũ est, quòd in honore, diuitiis atque deliciis. Igitur si res exigũt, licet aliter nomina, terram deserens atque terrena, in cœlũ transgredere. Ipse nanque dicit dominus: Descendet de cœlo in iussu, in voce angelorum, vt resuscitatos quidem colligant angeli, collectos autem rapiant in nubes. Et hæc omnia fiunt in momento, in ictu oculi. Non enim superius manẽs eos vocat, sed ipse venit in tuba. Quid sibi tubæ volunt & sonus? ad excitationem, ad delectationem, ad significationem eorum quæ fient admirationis, ad deficientium dolorem. Heu mihi ab illa die tremẽda: oporteret nos gaudere cũ hæc audimus, sed magis dolemus, & mœsti sumus. An ego solus hæc patior? vos autẽ hæc audiendo gaudetis? si quidem mihi, dum hæc dicũtur, horror quidam subrepit, & amare gemo, & ex profundissimo corde suspiro. Horum enim nihil ad me. Sed illa post hæc, ad virgines dicta, ad eum qui talentum, quod acceperat, infodit, ad nequam seruum. Propterea defleo, ex quanta debemus excidere gloria, quanta spe bonorum, & hoc iugiter, & in sempiternum, ne parum curemus. Si labor quidem esset magnus, & lex grauis, oportebat & ita quidem omnia facere: verũtamen excusationem aliquam habere viderentur multi torpentes, frigidam quidem, viderentur tamen habere mãdatorum magnitudinẽ: & quia magnus esset labor, & infinitum tempus, & importabilis sarcina. Nunc vero nihil huiusmodi potest prætendi, quod nos non minus gehenna corrodere debet per illud tempus: cũ propter breue monumentum, & exiguũ sudorem, cœlũ & arcana bona nos amisisse videmus. Tẽpus enim est breue, & modicus labor, & tamẽ resoluti sumus & recedimus. In terra decertas, & in cœlo corona: ab hominibus puniris, & honoraris à deo. Duobus curris diebus, & in infinitis prędmia seculis: in corruptibili corpore lucta,

& honores

Universidad de Deusto
Biblioteca

& honores in incorrupto. Præter hęc autem & illud co A gita, quòd nisi propter Christum eligimus tristia pati, necessarium est omnino & aliter ipsa sustinere. Nec enim, nisi propter Christum moriaris, es immortalis: neque nisi propter Christum pecunias eroges, illas tecum portans, migrabis. Hæc abs te repetit, quæ, vel nō repetente, dabis: quoniam es mortalis. Hęc te vult voluntarie gerere, quę per necessitatem oportet te facere. Tantum autē solum adesse petit, vt propter ipsum fiat: quoniam alioqui accidat hæc præterire, ex naturali necessitate. Vidisti, quàm sit facile certamen? Quæ prorsus, inquit, necessarium est pati, propter me pati malis. Hoc duntaxat propositum sit, & sufficientem habeo obedientiam. Quod alteri fœnori daturus es argentum, hoc mihi mutua: & maiore stipēdio, maiori securitate: quod alterius militiæ corpus addicere debes, mihi mereat. Retributionibus enim tuos transcendo labores ex ma- B gna superabundantia. Tu vero in cæteris quidem plura præbentem præponis, & in mutuis, & in emptione, & in militia: Christum autem solū plus, & infinito plus omnibus præbentem non suscipis? Et quod tantum est bellum? quæ tanta inimicicia? Vnde iam veniam & excusationem habebis, cum nec ex quibus homines hominibus præfers, ex his deum hominibus præferre patiaris? Quid terræ credis thesaurum? Da manibus meis, inquit. Non tibi videtur esse, quàm terra fide dignior terræ dominus? Illa conditum reddit, plerunque vero nec hoc: ipse vero custodiæ quoque mercedes tibi reddit, nos enim vehementer amat. Propterea siue fœnerare velis, est paratus: siue seminare, ipse suscipit: siue velis ædificare, ad seipsum te trahit, in meis, inquiens, ædifica. Cur non curris ad deum, & ad homines pauperes, pro paruis præmiis magna tibi præbentes negocia? Ve- C runtamen neque toleramus hæc audientes, sed vbi pugnæ sunt, & lites, & calumniæ, eò properamus. An non igitur iuste nos auersatur, & punit, cum ad omnia se nobis præstet, nos autem resistamus? Quo modo non iuste? Siue igitur ornari velis, inquit, ornatum meum accipe: siue armari, arma mea: siue indui, vestimenta mea: siue vesci, mēsam meam: siue ambulare, viam meam: siue hæreditatem petere, hæreditatem meam: siue patriā ingredi, ciuitatem cuius ego sum artifex & creator: siue domum ædificare, in tabernaculis meis: eorum enim quæ ipse præbeo, mercedem non exigo: verum & huius ipsius mercedem tibi debeo, si meis omnibus vti volueris. Quid huic æquale sit largitati? Ego pater, ego frater, ego sponsus, ego domus, ego altor, ego vestimentum, ego radix, ego fundamentum. Quicquid vis, ego, nul-
Matth. 20. lius indigeas. Ego quoque seruiam. Nā veni ministra- D re, non ministrari. Ego & amicus, ac membrum, caput & frater, & soror, & mater, omnia ego. Tātum mihi te familiarem exhibeas. Ego propter te pauper, peregrinus propter te: in cruce propter te, propter te in monumēto. Sursum pro te penes patrē intercedo, deorsum pro te legatus à patre descendi. Omnia mihi tu, & frater, & coheres, & amicus, & mēbrum. Quid vis amplius? Quid amantem auersaris? Quid in mundo fatigaris? Quid in perforatum hauris dolium? hoc enim in præsentem vitam laborare. Quid ignem fodis? Quid aërem percutis? cur in vanum curris? nōnne quælibet ars finem habet? Sed non habes, quòd vanitas vanitatum, omnia vanitas? Eamus ad sepulchrum, ostende mihi patrem, ostēde vxorem. Vbi aureis indutus vestimentis, in curru sedens habēs exercitus, zonam, & præcones? qui hos quidem occidebat, hos autem in carcerem cōiiciebat: qui A quos vellet interficiebat, & vicissim quos vellet absoluebat, nihil video præter ossa, vermes, & araneas. Illa omnia sunt terra, omnia fabulæ, omnia somniū & vmbra, vel narratio tenuis, & pictura: imò vero neque pictura. Picturam enim vel in imagine cernimus, hic autem nec imaginem, & vtinam hactenus grauia. Nunc autem honores quidem, & deliciæ, & claritas ad vmbram vsque & verba. Ex eis autem procedētia, nec vsq; ad vmbram & verba: sed manent, & illuc nobiscū migrabunt, & omnibus erunt manifesta, rapinæ, expilationes, fornicationes, adulteria, & innumera huiusmodi grauia non in imagine, nec in fauilla, sed sursum scripta tam verba quàm opera. Quibus ergo Christum oculis cernemus? Nam si patrem quidam, sibi peccati conscius, respicere non audebat: quo modo tunc in ipsum patre multo benigniorem respiciemus? quo modo B feremus? Assistemur enim tribunali Christi, & omniū erit acris examinatio. Si quis vero futurum non credit iudicium, quæ sunt hic videat, in vinculis positos, in metallis, in stercoribus, dæmonibus obsessos, errantes, incurabilibus laborantes morbis, eum continua certātes paupertate, in fame viuentes, irreparabilibus consternatos luctibus, in captiuitate positos. Non enim hi nunc passi essent, nisi & omnes alios, qui talia peccarunt, vltio maneret atque supplicium. Si vero reliqui nihil hic passi sunt, hoc ipsum ergo te signum oportet facere, quod omnino sit aliquid post nostrum hinc obitum. Non enim cum sit omnium idem deus, hos quidem punisset, hos autem dimisisset impunitos, cum eadem admiserint, vel grauiora, nisi quam eis vltionem illic esset illaturus. Ex his itaque rationibus & exemplis nosipsos humiliemus. Et de iudicio non credentes, iam credant, & fiant meliores: vt cum hic digne regno vixerimus, & futuras effugiamus pœnas, & æterna bona consequamur gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, cui gloria, imperium atque magnificentia cū patre principij nescio, sanctissimo atque viuifico spiritu in vniuersa secula seculorum, Amen.

De tremenda iudicij die, & de dei dilectione.
Homilia XLVIII.

VNusquisque vestrum charissimi, suam ingressus conscientiam, & peccata reputans, diligēter à semetipso pœnas exigat, ne quandoque cum orbe terrarum condemnemur. Tremēdum enim illud subsellium, horrendum tribunal, tremore plena iudicia, ignis funditur fluuius, frater non redimit, redimet homo? Recordare siquidem quæ dicuntur in Euangelio, circumcurrentium angelorum, sponsalis thalami clausi, extinctarum lampadarum, protestatum in fornaces detrahentium. Et illud pēsa, quòd si cuius ex nobis factum occultum in medium hodie coram sola produceretur Ecclesia: quo modo non perire, & sibi terram hiscere precaretur, potius quàm tot malicię testes habere? Quid tunc ergo patiemur, cū in medium coram mundo cuncta prometur, in theatro tam claro & illustri, & nobis notis & incognitis omnia spectātibus? Sed heu mihi, cur vos terrere cogor ex hominum opinione, cum sit opus ex dei timore, & ipsius dānationis hoc agere? Quales enim, quæso, tunc erimus, cum ligati cum stridore dētium in exteriores tenebras proiiciemur? Imò vero quid agemus (quod & omnium est terribilissimum) cum deum offenderimus? Si quis enim sensum habet, & mentem, iam & gehennam sustinuit, postquam ex dei conspectu recesit: sed postquam hoc

hoc non dolet, propterea ignis intentatus est. Oporte- A bat enim non quādo punimur, dolere: sed quādo peccamus. Audias itaque Paulum gemētem, & pro peccatis deflentem, quorum non erat pœnas daturus. Non enim, inquit, sum dignus vocari apostolus, quoniā persecutus sum ecclesiā dei. Audias & Dauid à pœna quidem absolutum: sed quoniam se deum offendisse timebat, pœnam aduersum se vocantem, & dicentem: Fiat manus domini in me, & in domum patris mei. Deum enim offendisse quàm puniri grauius est. Nūc vero tam misere nos habemus, quòd nisi gehēnę timor esset, non eligeremus boni quid facere. Propterea si non ex quoquam alio, ex hoc certe gehenna digni essemus, gehennam plus quàm deū timentes. Sed non ita beatus Paulus, sed in cōtrarium: sed quoniam nos aliter, propterea gehennæ damnamur. Quippe si Christum diligeremus, sicut oportet diligere, cognoscemus quòd ge- B henna grauius est dilectum offendere: quoniam autem non diligimus, huius pœnæ nescimus magnitudinem. Et hoc est, quod maxime conqueror, & defleo. Et quid enim deus non fecit, vt à nobis diligeretur? Quid vero non adinuenit? quid autem omisit? Ipsum iniuriæ nihil operatum cōtumeliis affecimus, quin & infinitis, & ineffabilibus bonis nos prosecutum. Vocantem auersati sumus, & vndique nos attrahentem, nec ita nos puniuit, sed accurrit ipse, & fugientes cohibuit, & excusi sumus, & ad diabolum resiliuimus: & nec ita recesit, sed innumeros misit rursum consolantes, prophetas, angelos, & patriarchas: nos autē nō modo legationem non suscepimus, verum & venientes affecimus contumelia. Ille vero neque post hæc nos aspernatus est, sed sicut amatores ardentissimi, qui contemnuntur, circumibat, omnibus occurrēs, cœlo, terra, Hieremiæ, Michææ: non C vt grauaret, sed vt se spernentes excusaret, & cum prophetis ad ipsos accedebat se auersantes, pœnas pendere paratus, & ad reddendam rationem descēdere dignatus. Et ad omnia surdos factos ad colloquiū secū trahens. Ait enim: Populę meus, quid tibi feci? vel quid te contristaui? respōde mihi. Post hæc omnia, prophetas occidimus, lapidauimus, infinitis aliis insecuti sumus molestiis. Quid ergo pro his? Non amplius prophetas, non angelos, non patriarchas: sed ipsum misit filium. Et ipse veniens, occisus est: neque sic amorem extinxit, sed magis accendit, & permanet obsecrans: & postquā ipsius interfectus est filius, & supplicans, & omnia agēs, vt ad se conuertat. Et clamat Paulus, dicens: Pro Christo itaque legatione fungimur, tanquam deo per nos exhortante, vt conciliemini deo: sed horum nos nihil cōciliauit. Ille vero nec ita nos deseruit, sed perseuerat, D & gehennam minitans, & regnum pollicens, vt vel ita nos attrahat: nos autē immotos adhuc nos exhibemus. Quid hac feritate sæuius esse posit? Si enim homo hæc fecisset, nōnne facti sæpius ei serui essemus? Deū autem auersamur creatorem. O ignauiam, ô ingratitudinem: qui semper quidem in peccatis & nequiciis viuimus, si quod nonnunquam exiguum gerimus bonum, secundum ingratos seruos, multum quæstum exigimus, & de retributione subtiliter cōputamus, si quam modo mercedem res habet. Et maior quidē merces, sed non mercedis spe facias. Hæc enim dicere, & diligenter rationē supputare, mercenarij magis verba sunt, quàm grati serui. Opus est enim propter Christum omnia facere, non propter mercedem, sed propter ipsum. Nam & propterea gehēnam minatus est, & regnum pollicitus, vt à nobis diligatur. Diligamus igitur eum, sicut opor-

tet diligere. Hæc enim magna merces, hoc regnum & voluptas, hæ deliciæ, gloria & honor, hæc lux, & magna beatitudo, quam sermo declarare non potest, non mens cōprehēdere. Sed nescio qualiter in hos descendi sermones, hominibus neque principatū, neque præsentem contemnentibus gloriam, propter Christum iubens regnum cōtemnere: licet illi generosi magniq; viri ad hanc charitatis mensuram peruenerint. Audias itaque, quo modo Petrus ipsius flagrat desiderio, & animæ, & vitæ, ac omnibus ipsum pręponens: quando vero negauit eum, non propter pœnam flebat, sed quoniam quem desiderabat, negauit, quod ipsi cunctis erat pœnis amarius. Et hæc omnia ante Christi gratiam exhibebat, & iugiter instabat, dicens. Quo vadis? Et ante hoc, Ad quem ibimus? Et iterum: Sequar te, quocunque iueris. Ipse enim eis erat omnia, neq; cœlum, neque cœ- leste regnum ante desideratum ducebāt. Ait enim, Tu mihi cuncta illa. Et quid miraris, si Petrus erat talis? Nā audi quid & Propheta dixerit: Quid enim mihi est in *Psal. 72.* cœlo, & à te quid volui super terram? Quod autē dicit, est huiusmodi: Non cœlestia, non terrena, nō aliud cupio, nisi te solum. Hoc est amor, hoc charitas. Si sic amemus, non præsentia tantum, verum & futura nihil ad amorem illum censebimus. Et hinc regnum lucrabimur, ipsius charitate fruentes. Et qualiter, inquies, hoc erit? Cogitemus, quoties eum affecimus cōtumelia post infinita bona, ipse vero perstitit rogans: quoties ipsum negleximus, ipse vero non despicit: sed occurrit & allicit, & ad seipsum trahit. Nam si hæc & huiusmodi cogitemus, hoc poterimus accēdere desiderium. Si enim homo vilis esset, qui sic diligeret: rex autem qui ita diligeretur, non esset reuerētia habita dilectionis magnitudo? Multum profecto. Cum vero contrarium sit, & ineffabilis quidem pulchritudo sit & gloria nos diligētis ac diuitiæ, nostra vero vilitas maxima, quo modo non sumus infinita digni pœna, tam viles & abiecti à tam magno & mirabili cum omni excessu dilecti, & in ipsius dilectionē procaciter agentes? Ille nostrorum non indiget, nec ita desistit nos diligere: nos autem eo plurimum egemus, & ne ita quidem ipsius vendicamus charitatē: sed ipsi pecunias præferimus, & hominum amicicias, corporisq; remissionem, potentiam, & gloriā illi, quæ nobis præfert nihil. Vnum enim habebat filium vnigentium atque legitimum, nec huic propter nos pepercit. Nos autē ei multa præponimus. Non igitur merito foret gehēna & pœna, etiam si dupla foret ac tripla, milliesq; tanta? Quid enim dicere possemus, cum satanæ præcepta Christi legibus præferamus, & nostrā negligimus salutem, vt ne quiciæ præponam° opera, ei qui pro nobis omnia passus est? Quali venia sunt hæc dignæ? quali excusatione? nulla. Stemus itaque tandem per præcipitia delati, & reuigilemus hæc omnia recogitantes, & ipsi per opera gloriam reddemus: non enim per verba satis est. Quoniam ipse rursum ad nos secunda venit præsentia. Nam nos trahens, & ita postquam accepit, abit, & hoc honoris maximi. Nam si ad inimicos venit, multo magis ad amicos redditos. Nō angelis hoc mandat, neque seruis, sed ipse nos ad suas venit regias vocaturus. Rapiemur & nos in nubibus eum honorantes. Quis igitur tunc inuenietur fidelis seruus & prudēs? Qui digni tantis censendi sunt bonis? quàm miserabiles excidentes? Nam si toto tempore fleuissemus, aliquid ne dignum tanto fecissemus honore. Nam si mille dixeris gehennas, nihil illius par dices doloris, quem sustinet anima, dum to-

Universidad de Deusto
Biblioteca

tus terrarum orbis conuoluitur, canentibus tubis, angelis præcurrentibus primis, tum secundis, mox tertiis, demum innumeris ordinibus in terram se fundentibus, insuper autem & Cherubin (multa vero sunt hęc & infinita) & Seraphin, in illa ineffabili gloria ipso veniēte, occurrentibus his qui venerint, vt in medium electos agāt: Paulo cum sociis omnibus, & quicunq; probabiles apud eum fuerunt, coronas, præconia, & honores à rege suscipientibus coram toto cœlesti exercitu. Nam si neque gehenna censeatur hos quidem honorari, illos vero contemni, quantum est? Intolerabilis gehenna, confiteor, & multum intolerabilis: tamen intolerabilior hæc regni amissio, hoc cogitate. Si quis rex, vel regis filius profectus, & bellis innumerabilibus expeditis admirationi habitus, & vniuersum habens exercitum, aliquam ascenderet ciuitatem curru, cum trophæis, cum innumeris ordinibus, cū aureis clypeis circa se ministris occurrentibus, & coronata tota ciuitas esset, & omnes orbis principes cum eo: ipsum autē omnis alienigenarum gentium captiuarum ætas rētro sequeretur, mox duces, satrapas, & ciues prę sentibus cunctis magistratibus, cum omni ille splendore occurrentes susciperet, & oscularetur, manū porrigeret, & omnem exhiberet fiduciam: & omnibus adstantibus tanquam ad amicos loqueretur, & diceret omnem illam viam se propter eos fecisse, & in regias deduceret, & cum eis communicaret: licet alij non puniretur, quantæ pœnæ est horum priuatio comparanda? Si vero coram hominibus tam amarum est ab hac excidere gloria, multo magis corā deo, cum supernæ virtutes omnes aderunt cum rege, cum vincti dæmones, & deorsum inclinati, & ipse diabolus agetur captiuus, & omnis contraria multitudo, cum virtutes cœlorum, cum ipse veniet in nubibus. Credite mihi, ex dolore, qui detinet animam meam, ab hac narratione neque sermonem expedire possum. Cogitemus quanta priuamur gloria, cū liceat non priuari. Hoc enim graue est, quòd cum domini simus ne hoc patiamur, patimur, cum hos quidem suscipiat, & ad patrem in cœlos perducat: hos autem relinquat, & captos angeli quidam inuitos trahant, & lachrymis perfusos, & deorsum tuentes in gehennæ flammam, prius coram toto terrarum orbe ad dedecus productos: quantum dolorem esse putas? Festinemus itaque dum tempus est, & multam salutis nostræ curam geramus. Quot talia dicemus, qualia dies? puta si quis nunc permitteret, vtilium cōsultaremus aliquid, sed indulget nemo. Et quod dicemus, non tantum ex illius verbis, verum & ex pluribus aliis est manifestum. Et vt discas, quot in febre fuerunt, & dixerūt: Si nosmetipsos reparauerimus, non amplius iisdem incurremus. Multa tunc dicemus huiusmodi, sed audiemus quæ dies, quòd chaos intercedit, quòd hic accepimus bona. Gemamus itaque precor amare, quin vero non tātum gemamus, verum & virtutem obeamus, lugeamus nunc ad salutem, ne tūc frustra lugeamus. Ploremus, & non plorabimus tūc super malo. Hic est virtutis ploratus, ille cogitationis inutilis. Nos ipsos nunc tribulemus, ne tunc tribulemur. Non est idem hic & illic conteri. Hic ad breue tempus est contritio, quin vero neque cōtritionis sensum capis, sciens quòd ad bonum tribularis: illic autem molestior tribulatio: quoniam non est in spe, neque in aliquo transitu, sed in infinitum, & semper. Fiat autem, vt omnes liberati, remissionem assequamur: sed oremus, & studeamus, vt remissionem consequamur, studeamus oro. Nam si studeamus, orātes expedimus. Si prolixe oremus, dat deus optata: si vero nec eum petamus, nec aliquid operemur huiusmodi, neque laboremus, quo modo potest vnquam quicquam à dormientibus expediri? Nullo modo credibile est currentes, & se extendētes, & ipsius morti conformantes (sicut ait Paulus) assequi nō posse. si quo modo perueniam, inquit. Si vero Paulus, ait, Si quo modo perueniam, quid nos dicemus? nedum dormientes. Dormiens enim ne temporalia quidem, nec spiritualia negocia posset vnquam obire. Dormientes, nec ab amicis accipere possunt, nedū à deo. Dormientes neque parentes honorāt, nedum deum: paulum laboremus, vt semper requiescamus. Tribulari prorsus oportet: & nisi tribulemur hic, illic nos sæuior manet tribulatio. Quare nō eligimus hic tribulari, vt illic requiescamus, & bona consequamur ineffabilia? In Christo Iesu domino nostro, cū quo patri gloria, cum sancto spiritu in secula seculorum, Amen.

De iudicio & auaricia, quæ non ex magnitudine, sed ex voluntate iudicatur. Et de his qui gehēnalem pœnam non credunt. Homilia XLIX.

SICVT corpus nostrum non semel cibatum totius vitę substantiam habet, sed quotidiano habet opus nutrimento: ita profecto & in pietate per singulos dies ex operibus indigemus adiumenti. Multa nanque nobis opus est misericordia: propter peccata nanque nostra clemens deus illa facit omnia: nihil eorum quidem indigēs, sed omnia propter nos faciens. Propterea nanque nobis omnia dixit & enarrauit: nec solum narrauit, sed & per opera confirmat. Dignus quidem erat fide, vel ex solis verbis: attamen ne quis excessus, aut comminationis solius esse putet verba, & per opera certitudinem addit, & communiter & priuato pœnas inferēs. Et vt per ipsa discas opera, nunc quidem Pharaonem vltus est, & nunc aquarum induxit diluuium, & illam generalem cladem, nunc autem ignis. Et nunc quidem multos puniri videmus malorum, & pœnas pendētes, quæ sunt gehennę probationes. Nam ne dormiamus, néue torpeamus, neu verborum obliuiscamur, per opera nos commonet & excitat, hic ostēdens iudicia, tribunalia, pœnas. Et apud homines quidem tanta iusti cura: apud deum autem qui hæc quoque sanciuit, horum nulla ratio? Et quo modo fidem hæc haberēt? Nam & domi, & in foro possumus, & vbique iudicia videre. Domi nanque dominus seruos per singulos iudicat dies, & peccatorum ab eis pœnas exigit: & hæc quidē punit, hæc autem ignoscit. In agris rursum agricola, & terram quotidie iudicat. In nauigiis nónne iudicat gubernator? In castris milites imperator. Et multa quis inueniret iudicia: in artibus magister iudicat discipulū. Et priuatim igitur & communiter omnes alterutrum iudicant. Et nusquam iustum negligi quispiam cerneret, sed omnes vbique luentes. Tum hic quidem ita per ciuitates & domos, & apud vnumquenque iusti quæstio disperfa fuerit: illic autē vbi iusticiæ plena est dextera dei, & iusticia ipsius vt mōtes dei, illic putas nulla iusti ratio? Et quo modo deus iudex & iustus, & fortis, & patiens sustinet, & pœnas hic non exigit? Habes causam. Lóganimis, inquit, est. Longanimiter autem agit, ad pœnitentiam te trahens: si vero permaneas, secundum duriciam tuam, & impœnitens cor, thesaurizas tibi iram. Igitur si iustus est, quòd dignum est reddit, nec inultos despicit male patientes. Si fortis, & post mortem reddit

dit (hoc enim est fortitudinis) & in resurrectione. Et patiens, inquit: si patiens est ne tumultuemur, neque dicamus: quare non hic inuehitur? Nam si factū hoc fuisset, genus humanum iam esset præreptum, si per singula à nobis peccata pœnas exigeret. Non est enim non est dies à peccato pura, sed vel magnum, vel paruum quid offendimus. Itaque nec ad vigesimum annum vllus ex nobis perueniret, nisi multa foret ipsius longanimitas & bonitas: multum nobis pœnitentiæ præfiniens spacium, vt peccata iam exuamus. Igitur vnusquisque cum conscientia recta, ingrediens facta sua, & omnem suam in medium agens vitam: si non infinitis dignus est suppliciis & pœnis, consideret. Et cum indignetur, cur ille multa committens mala pœnas non exoluat, sua cogitet, & ab indignatione desistet. Illa nanque videntur magna: quoniam in magnis fiant & manifestis: si vero sua exquireret fortè plura reperiret. Rapere enim & vsurpare simile est, siue in argento siue fiat in auro. Ex eadem enim mente nascuntur vtraque. Et qui paruum subripuit, nec magnum subripere recusabit. Si vero non adest, non propter illum hoc factum est, sed propter rei euentum. Qui pauperiorem afficit iniuria pauper, neque si posset, diuitem omitteret: sed infirmitatis, non illius voluntatis iam est opus. Ille dominatur, inquies, & subditorum bona diripit: tu verò, quęso, non rapis? Ne nanque mihi dicas, quòd ille auri talenta, tu vero decem obolos. Quoniam & in eleemosyna, hi quidem aurum coniiciebant, illa vero duo minuta, & nihil illis minus contulit. Quare? Voluntas enim iudicatur, & nō datum. Postmodum in eleemosyna quidem ita deum censes iudicare, & nihil minus propter paupertatem referri, si duo minuta conferas, quàm qui mille auri talenta erogant: in vsurpatione vero non ita. Et quo modo rationem habet? Sicut illa duobus erogatis minutis ex voluntate nihil illis minus intulit: itidem & tu duobus raptis minutis, nihilo melius affectus es. Sed si mirabile quid dicere licet, plus illis vsurpas. Sicut enim siue quis regis vxorem polluat, siue pauperis, siue serui, similiter est adulter: cum peccatum non ex personarum differentia iudicetur, sed ex ausi voluntatis improbitate: ita scilicet & hic. Etenim ego magis adulterum dixerim in quamlibet adulterium patrantem, quàm in ipsam reginam. Hic enim & diuitię sunt, & species, & multa quę alliciant: illic vero nihil. Itaque magis hic adulter fuerit. Rursus ebrium magis dixerim malo vino abutentem: sic & auarum neque minima respuentem. Nam qui multa rapit, parua fortasse contemneret: qui vero parua subripit, magna nunquam contemneret: igitur magis hic fur est. Qui enim argentum non spernit, aurum quo modo aspernabitur? Itaque cum magistratus criminamur, nostra ipsorum cogitemus, & nos inueniemus illis amplius furantes & rapientes: non ex facto, sed voluntate hæc iudicamus, sicut & iudicare iustum est. Dic enim mihi, si quis produceretur, qui pauperis bona vsurpasset: alter autē, qui diuitis: nónne similem ambo pœnam exoluunt? Quid autem homicida? nónne similiter est homicida, siue cęcum & pauperem, siue pulchrum & diuitem occidat? Cum itaque dicimus, quòd ille illius agrum rapuit, nostra cogitemus, & ita nec alios condemnabimus, & dei patientiam admirabimur. Nec indignabimur, quòd non veniat iudicium super eos, & nos ad malorum operationem tardiores erimus. Quam igitur excusationem habebunt digni putati, & tantam nacti donationem, & terrenorum facti cupidi, & ad terram recidentes? Multos enim audio dicentes hæc ridiculosa verba. Hodierna mihi da, tu vero sume crastinum. Nam si talia sunt illic, inquit, qualia dicitis, vnum pro vno factum est: si vero nihil omnino sit, duo pro nullo. Quid his iniquius verbis? quid vero vanius? Nos de cœlo differimus, & illis ineffabilibus bonis, & tu ludos curules nobis agis in medium: nec erubescis, nec absconderis talia loquens, quæ vacillantium sunt? non pudet terræ tantum affigi, non desines desipere, mentēque excedere, & iuueniliter nugari? Et Græcos quidem hæc dicere nil est mirandum. Fideles autem homines talia garrire, qualem habet veniam? Non enim in dubio ponis spes illas immortales? omnino putas hæc esse dubia, & hæc quo modo venia sunt digna? At inquies: Quis venit, & quæ sunt illic annunciauit? Hominum quidem nemo, sed deus omnium fide dignissimus hæc manifestauit. Sed illa vero vides. Nec enim deum vides: igitur deum non esse putabis, quoniā eum non vides? Immo esse penitus credo, inquis. Si quis igitur infidelium te interrogauerit, quis venit de cœlo, & hæc renunciauit? quid dices? Vnde nosti, quòd deus est? Ex his quæ videntur, inquies: ex ordine, qui est in tota creatura, ex eo quòd omnibus hoc est manifestum. Non igitur & de iudicio sermonem ita suscipis? Quo modo, inquis? Interrogabo te, tu vero responde: Iustus est hic deus & pro merito cuique retribuit: an in contrarium, iniustos quidem vult esse tranquillos, & gaudere, bonos autem in oppositis esse? Nequaquam inquis, nec enim hoc homo pateretur. Vbi igitur qui hic bona fecerunt bonis fruentur, vbi vero mali contrariis, nisi quippiam esse vitæ deberet post hæc & retributionis? Vides quòd vnū pro vno interim, & non duo pro vno. Ego vero progressus tibi demonstrabo, quòd nec vnum pro vno, sed duo pro vno erunt iustis: peccatoribus autem & hic gaudentibus omne contrarium. Hic enim gauisi, nec vnum pro vno acceperunt: in virtute vero degentes, duo pro nullo. Qui nanque sunt in quiete, præsenti vita abutentes, an sapienter instituti? Tu quidem illos fortè dices, ego autem hos: & testes illos ipsos in præsentibus delectatos produco. Nec erubescent ad ea quæ dicturus sum: etenim sponsas frequenter concupierunt, & die qua iuncti sunt thalami, non matrimonio iunctos vocauere beatos. Multi vero iuuenū & paratas sibi nuptias non ob aliud recusauerunt, quàm propter rei pondus. Et hæc dico non nuptias accusans (venerabiles enim sunt) sed eos qui abutuntur. Si vero in nuptiis cōuersati vitam non vitalem frequenter existimarunt, quid de proiectis in meretricias voragines dixerimus, & omni captiuo seruilius & miserius affectis: de his qui in deliciis contabuerunt, & innumeros inuexerunt corpori morbos? Sed in gloria esse iucundum. immo nihil hac amarius seruitute: omnibus enim seruis magis est seruus gloriæ cupidus, & quibuslibet placere volens. Hanc vero pessundās omnibus est superior, ab aliis gloriam dari non curans. Sed habere pecunias, amabile. At sæpius ostendimus, quòd in maiori sunt abundantia & quiete, ab his absoluti, & nihil habentes. Sed inebriari, voluptuosum. & quis hoc dixerit? Igitur carere diuitiis iucūdius, quàm habere diuitias: vxore carere, quàm coniugio vinctum esse: & inani gloria liberum esse, quàm ventosam captare gloriolam: & delicias fugere, quàm deliciis immergi. Et hic plus habent præsentibus non affixi. Et nondum dico, quòd ille quidem, licet innumeris distendatur tormētis, bonam habet spem se sustentem:

Universidad de Deusto
Biblioteca

tantem: hic autem licet plurima fruatur delectatione, A futurorum timorem habet voluptatem suam turbantem & confundentem. Nam & hic non paruus pœnæ modus, sicut oppositus, deliciarum & quietis. Et tertius vero post hunc est modus. Qualis autem iste? quòd seculares quidem deliciæ, neque cum apparent, sunt, cum natura redarguantur & tempore. Illa vero non modo sunt, verum & immota manent. Vides quòd non duo pro nullo tantum, verum & tria, & quinque, & decem, & viginti, & decem milia pro nihilo ponere poterimus? Vt autem & per similitudinem hoc discas: dives & Lazarus, ille quidem præsentibus, hic vero futuris fruebatur. Nunquid igitur esse tibi videtur vnum & vnum in omni tempore puniri, & breui hora esurire? In corruptibili corpore, & in mortali grauiter torreri, deinde coronari, & post breuem illum languorem immortalibus frui deliciis: an econtra post breuem præ- B sentium delectationem in infinitum torqueri? Et quis ista dixerit? Quid enim volumus? quantitatem? qualitatem? ordinem dei? circa vtrunque sententiam? Quousque scarabæorum verba loquimini, se continuo fimo inuoluentium? Nec enim ista sunt hominum ratione pollentium, animam tam preciosam ita pro nihilo prodere, cum liceat paruo labore cœlos capere. Vis & aliunde te doceam, quòd illic tremendum iudicium? aperi conscientiæ tuæ fores, & vide sedentem in mente tua iudicem. Si vero tu temetipsum condemnas, licet amicus tui sis, & non iustum proferre iudicium non toleras: nônne multo magis deus multam iusti geret curam, & ineuitabilem de omnibus feret sententiam, sed simpliciter & temere cuncta fieri permittet? Et quis hæc dixerit? Nemo qui dicat. Verum & Græci, & Bar- C bari, & poëtæ, & philosophi, & omne genus hominum nobis consentiunt, & si non similiter. Et aiunt esse quędam apud inferos iudicia: tam manifestum & certum est factum. Et cur, inquies, hic nõ punitur? vt suã ostendat patientiam, & ex pœnitentia nobis salutem præbeat, & neque genus nostrum inereptum permittat, & ex optima mutatione potentes saluari saluti non præripiat. Si nanque statim post peccata punisset, & interemisset, quo modo saluatus fuisset Paulus? quo modo Petrus? qui sunt summi terrarum orbis doctores. Quo modo Dauid ex pœnitẽtia salutem comparasset? Quo modo Galatæ? Quo modo plures alij? Propterea quidẽ nec hic omnes exigit pœnas, sed ex omnibus quosdam, nec illic omnes: sed hunc quidem hic, hunc autem illic: vt & multum insensatos per eos quos punit, excitet, & faciat, vt expectent futura, per eos quos non castigat. An non vides hic quosdam puniri, sicut turri D oppressos, sicut illos quorum cruorem Pilatus commiscuit, vt qui præmatura morte apud Corinthios rapti sunt, eo quod indigne mysteriorum se fecissent participes: sicut Pharaonem, sicut Iudæos à Barbaris iugulatos, sicut alios multos, & tunc & nunc, & semper? Et alij vero postquam multum peccauerunt, abire, nullam hic dantes pœnam: sicut diues Lazari, sicut alij multi. Hæc autem facit tum futura non credentes excitans, tum credẽtes & segnes faciens alacriores. Deus enim iudex iustus, fortis & patiens, nec iram inducens per singulos dies. Si vero patientia nos abutamur, erit tempus cum nec breue quid iam sustinebit, sed statim inferet vltionem. Itaque ne vt solum deliciarum habeamus momentum (hoc enim est præsens vita) infinitorum attrahamus seculorum tormenta: sed momento laboremus, vt perenniter coronemur. Nónne videtis, quòd & in secularibus hominum plures ita faciunt, & pro longa quiete breuẽ capiunt laborem: quanquam illis contrarium euenit? Hic enim laborum quidem, & lucri par est portio: frequenter autem & in contrarium labor quidem est infinitus, fructus autem exiguus, vel plerunque nec exiguus quidem: in regno autem econtra, modicus quidẽ labor, multa vero voluptas & immensa. Considera nanque, agricola per totum laborat annum, & in ipso fine frequenter à spe decidit, & multorum fructu laborum. Nauis gubernator, rursum & miles, ad ætatem vsque nouissimam in præliis & laboribus: & frequenter vterque remanet, ille quidem diuitiarum oneribus amissis, hic autem victoria cum ipsa vita. Quam igitur habebimus, quæso, excusationem, in secularibus quidem laboriosa præponentes, vt paululum requiescamus, vel neque paululum (est enim spes incerta) in spiritualibus autem econtra facientes, & ineffabilem attrahentes vindictam per exiguum torporem? Propterea vos omnes exhortor, ex tali tandem dementia refugere. In illo nanque tempore nemo nos eruet, non pater, non frater, non filius, non amicus, non vicinus, non alius quisquam. Sed si fuerimus ab operibus prociti, omnia trãsibunt, & nos omnino peribimus. Quantum ille dives plorauit, & Patriarcham Luc. obsecrauit, & petiit Lazarum mitti? sed audi quid ad eum Abraham dicebat: Chaos magnum firmatum est inter nos & vos: itaque nec volẽtibus, illuc licet trãsire. Quantum rogauere virgines ille coëtaneas pro modico oleo? Sed audi quid & illę dicant: Ne fortè non suf- Matt. ficiat nobis & vobis. Et in nuptialem eas thalamũ potuit introducere nemo. Hæc nos quoq; cogitantes, nostræ curam vitæ geramus. Quotquot enim duxeris labores, & quotquot supplicia pertuleris, hæc omnia nihil erũt ad futura bona. Pone igitur, si libet, ignem, ferrum, & bestias, & si quid his difficilius: attamẽ nec vmbra quidem sunt hæc ad illa tormenta. Nam hæc quidem cum vehementius incubuerint, tũc maxime leuia fiunt, celerẽ afferentia liberationem, corpore non sufficiente, & ad vehementiam, & ad pœnæ longitudinem. Illic vero non ita, sed ambo conueniunt, & prolixitas, & excessus tam in iucundis, quàm in tristibus. Dum itaque tempus est, præoccupemus faciem eius in confessione, vt mitem eum tunc videamus atque tranquillum, vt minaces illas virtutes effugiamus. Nónne videmus terrenos milites principibus seruientes, quo modo criminosos trahũt, quo modo ligant, quo modo flagellant, quo modo perfodiunt costas, quo modo faces tormentis adhibẽt? Sed hæc omnia ludicra, & risus ad illa supplicia. Nam & temporaneæ sunt hæ pœnę: illic vero neque vermis moritur, neque ignis extinguitur. Etenim corpus est incorruptibile omnium tũc resurgentium. Sed absit, vt hæc vnquam per experientiam discamus: sed vltra verba terror nobis non ingruat, neque tortoribus illis tradamur, sed hic emẽdemur. Quanta tunc dicemus, nosmetipsos accusantes? quantum ingemiscemus? quantũ eiulabimus? sed nulla iam erit vtilitas. Quoniã neque nautæ resoluto iam & submerso nauigio quippiam possunt prodesse, neque medici defuncto ægrotãte. Sed dicent quidẽ frequenter, hoc & illud oportebat agere: sed omnia nequicquam & frustra. Donec enim ex correctione spes supereſt, & omnia dicere oportet ac facere: cũ vero nullius adhuc domini sumus, omnibus corruptis incassum omnia dicuntur & fiunt. Nam & Iudæi tũc dicent: Be- Matt. nedictus qui venit in nomine domini: sed nihil eis hęc vox

vox prodesse poterit, vt pœnam effugiant: cum enim A opus erat dicere, non dixerunt. Ne nos igitur quoque hoc in conuersatione patiamur, iam hic immutemur, vt ante Christi tribunal cum omni sistamur fiducia: quam nos omnes assequi detur, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, cum quo patri simul & sancto spiritui gloria imperium & honor, nunc & semper, &c.

De his qui gehennales pœnas credere nolunt. Et de iudicio. Homilia L.

NIDVS est præsens vita, charissimi, ex festucis & luto coagmentatus: licet mihi magnas ædes ostendas, siue regias ipsas auro multo fulgentes & gemmis, nihil ab hirundinum nido differre cẽsebo: hyeme siquidem instante, omnia sponte corruent, hyemem vero diem illum voco, non om- B nibus hyemem: quoniã & deus noctem simul & diem vocat: illud quidem quantũ ad peccatores, hoc autem quantum ad iustos. Itidem & ego nũc hyemem ipsum voco, si non in ætate bene alamur, vt volare possimus instante hyeme, non nos matres suscipient, sed esurie sinent perire, vel nido ruente perdi. Tãquam enim nidum, quinimmo & facilius quàm nidum, omnia deus tunc destruet, delens & trãsmutans omnia. Volatu vero carentes, & ipsi non valentes occurrere in aëra: sed ita vulgariter nutritti, ne leues habeant pennas, ea, quæ pati tales est verisimile, patientur. Hirundinum itaque pulli, cum ceciderint, statim perunt: nos vero non morimur, sed cõtinue punimur. Hyems erit illud tempus, quinimmo hyeme difficilius, Non enim aquæ torrentes profluunt, sed ignis flumina: non ex nubibus tenebræ cõflantur, sed insolubiles, & omni luce carentes te- C nebræ, vt neque cœlũ videatur, nec aër: sed plusquam terra obruti, comprimantur. Frequenter hæc dicimus, sed quibusdam non persuademus, & nil mirum si nos homines vtique viles hæc patimur, etiã de his differentes: quippe & prophetæ talia patiebantur, non tantum de talibus loquentes rebus, verum & de bello, & captiuitate. Et Sedechias ab Hieremia redarguebatur, & nõ confundebatur. Propterea prophetæ dicebant: Væ qui dicitis, appropinquet in celeritate, vt videamus quę faciat deus, & veniat volũtas sancti Israël vt cognoscamus. Ne hoc admiremur: nec enim qui arcam fabrefieri videbant, crediderunt: sed tunc credidere demum, cum fidei lucrũ erat nullũ. Neq; Sodomorum habitatores expectauerunt, verum & ipsi crediderunt, cum ipsis nihil ꝓfuit. Et quid dico futura? quis hæc vnquã expectauit, quæ nunc per diuersa fiunt loca, vrbiũ terræ- D motus, & destructiones? Et hæc quidẽ sunt illis magis credibilia, arca dico. Vnde patet? Quoniã illi quidem nõ habebant in quod aliud exemplũ respicerent, neq; scripturas audierant: hic autẽ infinita sunt gesta, tũ annis nostris, tum priscis. Sed vnde talium infidelitas? ex animæ mollicie. Bibebãt & comedebant, & nõ credebant propterea. Quæ enim quispiam vult, hæc & existimat, hæc & expectat: contradicentes vero nugæ sunt: sed ne nos idem patiamur. Non enim diluuium iam erit, nec ad mortem vsq; supplicium: sed pœnarum initium mors, non credentibus fore iudicium. At, inquiet aliquis, Quis illinc aduenit & hæc annunciauit? Si ioცans quidem dicis, nec ita bene: nec enim in huiusmodi ludendũ est. Non enim in ludicris, sed periculose ludimus: si vero sic serio sentis, & post hæc nihil esse putas, quo modo te dicis esse Christianum? Nulla nanq;

mihi est alienorum cura. Quare baptismum susc ipis? Cur ecclesiam ingrederis? nunquid enim principatus pollicetur? omnis nobis spes in futuris. Quid igitur accedis, si scripturis fidem non habes, si Christo non credis? Nunquam talem Christianum dixerim, absit, sed potius & gẽtilibus peiorem. In quo? In hoc quòd Christum putans esse deum, ei nõ credit tanquam deo: impietas enim illa quandã habet cõsequentiam. Qui nãque Christum deum esse non credit, hunc nec illi credere necessarium est. Hæc autem impietas neque consequentiam habet, deum confiteri, & in his quæ dicit, eum fide dignum non censere. Ebrietatis hæc verba, lasciuiæ, luxuriæ, Comedamus & bibamus, cras enim 1.Cor.15. morimur, non postridie. Sed cum hæc dicitis, mortui iam estis. Nihil igitur à porcis differemus, nihil ab asinis, quæso? Nam si neque iudicium est, neque retributio, neque tribunal: qua de causa tali sumus munere decorati, ratione, & habemus omnia subiecta? quare nos quidem dominamur, illa vero subdita sunt? Vide qualiter vndique diabolus, vt dei donum ignoremus, persuadere festinat. Seruos dominis commiscet, tanquam mancipium quoddam & ingratus seruus. Liberum in eandem cum eo qui offendit, vilitatem inducere nititur: & iudicium quidem duntaxat tollere videtur, tollit autem esse deũ: talis enim semper est diabolus. Omnia cum arte, non ex directo prætendit, ne caueamus. Si non est iudicium, deus non est iustus, secundum hominem dico: si iustus non est, neque deus: si deus non est, omnia temere feruntur. Nihil virtus, nihil vicium, sed horum nihil aperte dicit. Vidisti satanicæ cauillationis cogitatum? qualiter ex hominibus bruta nos facere studet, imò vero feras, quin potius dæmonas? Itaque ne credamus: est enim iudicium ô miser & infelix. Noui & vnde venias ad istos sermones. Multa tibi peccata sunt, lapsus es, fiduciam non habes. Rationes tuas & rerum sequi naturam existimas. Interim, inquis, gehennæ expectatione animam non conficiam. Licet gehenna sit, ei persuadebo gehennam non esse, interim hic gaudebo. Quare peccata peccatis accumulas? si prẽuaricaris, gehennam tamen esse credideris, peccatorum duntaxat pœnas luens abibis. Si vero & istam addideris impietatem, & impietatis & cogitationis huius extremas dabis pœnas: & frigida breui facta tibi consolatio, perennis erit vltionis materia. Esto, peccasti: quid & alios hortaris peccare, non esse dicens gehennam? Quid simpliciores decipis? quid populi reso luis manus? Tota pars tua subuersa est, neque studiosi studiosiores erunt, sed segnes: neque mali recedent à malicia. Nunquid enim, si reliquos corrumpamus, peccatorum habemus veniam? Nónne vides diabolum, qualiter Adam adgressus est prosternere? Nunquid hoc ei veniæ fuit causa? Immo maioris occasio supplicij, vt non tantum de propriis, verum & de alienis criminibus torqueatur. Ne putemus, quòd alios in eandem nobiscum perditionẽ præcipitare, mitius nobis paret iudicium, quinimmo grauius hoc faciet. Quid nos ipsos præcipitamus & perdimus? hoc totum diabolicum est. Homo peccasti, misericordem habes dominum, ora, supplica, luge, geme, & alios terre, & posce ne amplius in eadem cadas. Dic mihi, quæso, si quis esset domi seruus, qui postquam peccasset, filio suo diceret: Fili, ego dominum offendi, tu stude placere, ne patiaris hæc eadem: non habet aliquid veniæ, nõ franget dominum, & flectet? Si vero dimittens hęc verba, dicat illa: Quod putas dominum habere consilium, vt vnicuique pro

Universidad de Deusto
Biblioteca

merito reddat? quòd non temere sunt omnia confusa tam bona quàm mala? Nō est gratitudo in hac domo: nónne maiores peccatorum pœnas exoluet? & merito. Nam illic quidem affectus aliquā posset excusationem inuenire, licet ægre: hic vero nihil. Si neminem igitur, illum saltem imitare diuitem, in gehenna dicentē: Pater Abraham mitte ad cognatos meos, ne veniant in locum hunc. Quoniam ipse proficisci non poterat, ne in eadem & illi corruerent. Ab istis recedamus diabolicis verbis. Quid igitur cum nos gentiles interrogant: nō vis illos curare, sed in superbiam Christianum impellere: sub gentilis curandi prætextu, vis dogma confirmare satanicum? Nam quoniam ipse solus animam alloquens hæc persuadere non potest, alios vis testes producere. Si vero gentilem oportet alloqui, non hinc sit loquendi principium. Sed si deus Christus, & dei filius: si dæmones illorū dei, si hæc probata fuerint, omnia reliqua sequūtur. Priusquam principium ponatur, de fine disputare stultum est: priusquam prima discantur elementa, superfluum est & inutile circa finem versari. Incredulus est gentilis iudicio, & ipse tecum idem patitur: quoniam habet & ipse multos de his philosophatos, qui licet corpus diuiserint, & hoc animæ dixerint: attamen tribunal constituerūt, & tanta est rei claritas, vt nemo ferè hoc ignoret. Verū & poëtæ, & omnes sibi consentiunt, & de tribunali, & de iudicio. Itaque nec ille suis credit principibus. Neque Iudæus de his dubitat, & omnis homo. Quid ita nos ipsos seducimus? Ecce hæc mihi dicis. Quid deo dices, qui finxit singillatim corda nostra, qui nouit omnia quæ sunt in mente, viuenti, & efficaci, & penetranti super omnem gladium ancipitem? Dic enim mihi cum veritate, tu temetipsum non damnas? Et quo modo spōte tantum sapientiæ innatū est, vt ipse peccator semetipsum condēnet? hoc enim est magnæ sapientiæ. Tu temetipsum condemnas. Qui vero talem tibi dat cogitationē, omnia temere fieri permittet? Regula hæc est vniuersalis, & determinatio. In virtute viuētium nemo iudicij sermonem negat, siue gentilis, siue sit hæreticus: in multa viuentium malicia nemo, præter paucos, resurrectionis sermonem admittit. Et hoc ait Psalmista: Auferuntur iudicia tua à facie eius. Quare? quoniam inquinatę sunt viæ illius in omni tempore. Ait enim: Comedamus & bibamus, cras enim morimur. Vides quòd abiectorum est ista dicere, ex comedendo & bibendo ista sunt verba resurrectionis confutatiua. Non sustinet enim anima peccatrix, nō sustinet conscientiæ tribunal. Et idem fit, quale si homicida cū prius præsupposuit se non captum iri, sic cædem committat. Quoniam cōscientia ipsum iudicante non facile ad facinus venisset. Et nouit igitur, & nosse dissimulat, ne cōscientia torqueatur & timore: alioquin enim ad ausum infirmior fuisset. Itidē & qui peccant, & quotidie in iisdem malis versantur, videre nolunt, licet eos arguente conscientia. Sed illis ne nos attendamus. Erit enim omnino iudicium & resurrectio, neq; tāta deus opera temere permittet. Propterea suadeo, vt viciis abstinētes, virtutem retineamus, vt verum suscipiamus sermonē in Christo Iesu domino nostro. Et vtrum facilius, resurrectionis verbū admittere, an de fato? Illud iniusticiæ plenum, dementiæ, crudelitatis & inhumanitatis: hoc autem iusticiæ, promeritis distributiuum, & ipsam tamen non admittunt. Causa vero segnicies: quoniam nemo mentem habens illud suscipit. Nam & in Græcis qui voluptatem definientes, finem esse dicūt, ipsum illi susceperunt: qui vero virtutis amorem sectati sunt, nequaquam: sed deiecerunt tāquam irrationabile. Si autem hoc in Græcis, multo magis similiter & in ipsa de resurrectione sententia. Intuere vero mihi contrarium, quo modo duo contraria intulit: si virtutem quidem negligamus, necessitatē diabolus intulit, vt & dæmonas prompte colamus: & pro vno duo cōtraria persuasit. Quam itaque oportebat rationē reddere, qui rei tam admirabili nō credit, & illa nugantibus fidem præstat? Itaque nec ista te consolatio pascat, quòd veniā sis assecuturus: sed nos conuertētes ad virtutem excitemus, & vere deo viuamus: ait enim: Beati misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequentur. Nam si homines talium miserentur, multo magis deus. Non miserentium vero nequaquam. Sine misericordia enim iudiciū illi, qui non fecit misericordiam. Bona res est. Cur igitur eam aliis non præstitit? vis peccatorū veniam concedi? Cur igitur ipse peccanti non ignouisti? Sed ad deum quidem accedis regnum petens cœlorum, ipse vero petitus argentum non dedisti? Propterea non accipimus misericordiam, quoniam nō miseremur. Quare, inquies, quare, quæso? Nō & hoc est misericordiæ, immisericordiū misereri. Nā qui crudeli, & immiti, quiq; plurima proximo mala intulit, humanitatē exhibet: quo modo misericors fuerit? Quid igitur inquies, lauacrū, nónne nos infinita operatos mala saluabit? Ab illis liberauit, non vt iterum ea faciamus, sed ne deinceps patremus. Ait enim: Si mortui sumus peccato, quo modo adhuc viuemus in eo? Quid igitur, peccabimus quoniam nō sumus sub lege? Absit. Ab illis te propterea liberauit, vt ad illam ignominiam amplius non recurreres. Quoniam & medici febricitantes ab ardore liberant, nō vt sanitate ad afflictionem & dissolutionem abutantur: nam ęgrotare melius foret, si quis propterea cōualescere deberet, vt lecto rursum semetipsum affigeret: sed vt ex morbo mala scientes, amplius in ea nō incidant, vt sanitatem cautius retineant, vt omnia faciant ad hanc conferentia. Vbi igitur, inquis, dei misericordia, si quidem malos saluaturus non est? Frequenter enim & hoc dicentes multos audio, quòd misericors est, & omnes omnino saluabit. Ne nos itaq; frustra seducamus (nam & memini me talem vobis promisisse materiam) eia sermonem hunc hodie moueamus. De gehenna vobis antea disserui, & de dei misericordia distuli sermonē. Hūc hodie bonū est reddere. Quòd igitur erit quidem gehēna, satis, vt arbitror, hoc probauimus, diluuium in medium proferentes, & priora mala: & dicentes, quòd qui fecit ea, dimittere præsentes inultos est impossibile. Si sic enim ante legem peccātes puniuit, maiora mala post gratiam operatos impunitos non relinquet. Quærebatur itaq;, quo modo bonus, quo modo misericors, & sermonē distulimus, ne multitudine vestras obtunderem aures. Eia reddamus id hodie quo modo bonus deus, & vnde bonus, siquidē puniat. Nam & ad hæreticos nobis hic sermo conuenit, vt sedulo aduertamus. Nihili de nobis indigēs deus nos fecit: quòd autē nullius indigeret, ex eo quod postea fecit, manifestauit. Nam si indiguisset, iam pridem fecisset, sed si sine nobis ipse fuit, nos autem in posterioribus seculis facti fuimus, nostri non indigens nos fecit, fecit cœlum, terram, mare, quæque sunt, omnia propter nos. Hæc quæso, nonne sunt bonitatis? & multa quispiam dicere posset. Sed vt sermonem contrahamus: Oriri facit solem super malos & bonos, pluit super iustos & iniustos. Hoc nónne bonitatis est? Non, inquit aliquis. Etenim quondam

Luc. 16.

Psal. 9.

1. Cor. 15.

quondam cuidam Marcionistæ dicebam, an non essent hæc bonitate digna? Et dixit, quòd si peccatorum rationem non exigeret, bonitatis esset: si vero repetit, non bonitatis. Ille quidem nunc non adest. Age vero tunc dicta dicamus, & his plura. Ex superabundanti nāque probo, quòd nisi rationem exigeret, bonus non esset: sed quoniā exigit, propterea bonus est. Dic enim mihi, nisi rationem exigeret, nunquid vita staret humana? Nónne in feras erupissemus? Nam si timoribus & pœnis imminentibus, & tribunalibus, pisces superauimus alter alterum comedentes: leones & lupos abscōdimus, aliena alter alterius rapientes: nisi rationem à nobis exigeret, & hoc essemus passi, quanta turbatione plena foret vita? Quid iam foret qui fabulis celebratur labyrinthus ad mundi confusionem? Nónne vides infinitos tumultus, & absurditates? Quis patrem fuisset reueritus? Quis vero matri pepercisset? Quis autem vllam voluptatem, vllum vicium omisisset? Et quòd hæc ita se habeant, ex sola domo tibi persuadere conabor. Si vobis hæc interrogantibus, & seruos habētibus, manifestum his faciam: quòd licet dominatum corrumpant, & in dominorum corpus contumelientur: licet omnia distrahant, & superiora reddāt inferiora, & hostiliter eos afficiant: non minantur, non castigant, non punient, & ne verbo quidem contristabunt: nunquid hæc bonitatis esse videntur? At hæc probo quod extremæ sunt crudelitatis, non tantum vxorem & filios per hanc ineptam bonitatem prodere, verum & hos ipsos priusquam illos perire. Ebrij siquidem & dissoluti, procaces, & contumelioſi, & omnibus feris erunt brutiores. Hoc ergo, quæso, bonitatis, animi generositatem conculcare, & seipsos perdere? Vides, quòd pœnas exigere, hoc est multæ bonitatis? Et quid dico seruos ad hæc peccata promptius ruentes? Sed aliquis filios habeat, illos omnia permittat audere, neque puniat: igitur quo, quæso, non erunt peiores? Postmodum in hominibus quidem punire bonum est, non autem punire, sæuum: in deo vero nō itidem? Itaque quoniam bonus est, ideo gehennam præparauit. Vultis & aliam commemorem dei bonitatem? Non hoc duntaxat, verum quòd & bonos fieri malos non permittit. Nam si deberent eadem assequi, omnes essent mali. Nunc autem hoc non parum bonos consolatur: nam audi Prophetam dicentem: Lætabitur iustus cū viderit vindictam impij, manus suas lauabit in sanguine peccatoris. Non insultans, absit: sed timens, ne eadem patiatur, puriorem suam efficiat vitam. Hoc multæ est prouidentiæ. Est, inquit, sed oportebat tantummodo minari, non tamen punire. Si punit, & dicis quòd comminatio res est, & propterea negligentior efficeris: si verba duntaxat essent minæ, nónne segnior esses? Niniuitæ si sciuissent, quòd negocium minæ forent, pœnitētiam non egissent, vsque ad verba minas statuissent. Vis id esse minas? Ipse dominus es facti. Melior efficere, & ad minas tantum progrediturus: si vero, quod absit, minas cōtempseris, venies ad experientiam. Qui diluuij tempore fuerunt, si minas timuissent, periculum nō sustinuissent. Et nos si minas timuerimus, periculum non subibimus. Nec id accidat, sed præstet clementissimus deus nos omnes hic iam expiatos illis ineffabilibus potiri bonis: quibus omnes vtinam digni censeamur, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, cum quo patri simul & sancto spiritu gloria imperium & honor, nunc & semper, & in secula seculorum, Amen.

Tomus quintus.

Psal. 57.

De concordia & charitate, & de benefaciendo calumniantibus. Homilia LI.

CONCORDIAE nihil æquale charissimi, nihil cōsentientium paci. Vnus enim minimus est. Si vero sunt vnanimes duo, vel decē, non vnus iam vnus est, sed decuplus eorum quisque fit, & in decem vnum inuenies, & in vno decem: siue inimicum habeat, vnum offendens, tanquam decem offenderit, capitur: non enim ab vno duntaxat ore percutitur, sed à decem. Indiguit vnus, sed non est in egestate. Maiori siquidem, id est nouem abundat, & pars indigēs obumbratur, minus autem per maius abundans. Horum quisque viginti manus habet, & oculos viginti, & totidem pedes. Non enim suis tantum oculis intuetur, verum & alienis: non suis tantum, verum & illorum manibus operatur. Animas habet decem: non enim ipse tantūmodo pro se, verum & illæ pro eo curam gerūt. Si vero sint & centum, idem erit similiter, & potentia producetur. Vidisti charitatis excellentiam, qualiter vnum inexpugnabilem reddat, & multiplicet, qualiter vnus & multis in locis esse potest, idem & in Perside, & Romæ: & quod natura nō potest, potest charitas. Nam eius hoc quidem hic erit, hoc autem illic: quin potius integer hic, & integer illic. Itaque si mille habeat amicos, vel duo milia, perpende quò rursum potentia perueniet. Vides quo modo charitas sit res augmentatiua. Hoc enim est mirabile, quòd vnum facit millenū. Cur itaque non hanc comparamus potentiam, & nos ipsos in tuto constituimus? Hoc est omnibus diuitiis melius, hoc sanitate maius, & ipsa luce. Hæc lætitiæ materia. Quousque in vnum vel duos charitatem cōcludimus? Disce negocium & à contrario. Sit aliquis nullum habens amicum, quod est extremæ demētiæ. Fatuus enim dicet, Non est mihi amicus. Huiusmodi qualem viuet vitam? licet enim millies sit diues, licet in opibus & deliciis, licet infinita possideat bona, omnibus est priuatus & nudus. In amicis vero non ita, verum licet fuerint pauperes, diuitibus sunt opulentiores: & quæ ipse pro seipso dicere non aggreditur, hæc amicus dicet: & quæcunque sibi non potest indulgere, per alium poterit, & multo plura, & omnis erit nobis materia delectationis & cautelæ. Non enim male pati potest, qui tot satellitibus custoditur: nec enim huiusmodi sunt regij corporis custodes seduli, quales isti. Illi nāque metu vel necessitate custodiam exhibent: isti vero beneuolentia, non autem necessitate: hæc autem multo metu potentior est. Et ille quidem custodes suos timet, hic autem his plus quàm sibimetipsi confidit, & propter hos insidiantium timet neminem. Negociemur itaque negociationem istam: pauper, vt habeat paupertatis consolationem: diues, vt diuitias in tuto possideat: princeps, vt cum securitate dominetur: subditus, vt beneuolos habeat principes. Hoc mansuetudinis occasio, hoc benignitatis materia. Quoniam & in feris illę sunt maxime crudeles, & immansuetæ, quæ non gregatim iunguntur. Propter hoc & vrbes habitamus, & fora frequentamus, vt simul inter nos conuersemur. Hoc & Paulus iussit, dicens: Non deserētes collectionem nostram. Nihil enim tam malum, quàm solitudo, & status inconciliabilis & inaccessus. Quid igitur, inquiet aliquis, monachi, quiq; montium vertices comprehenderunt? nec illi carent amicis, sed forenses quidem tumultus fugerunt: multos autem concordes habent, & inter sese intime colligatos, & vt hoc consequerentur, secesserunt. Nam quoniam rerum contentio multas

Hebr. 10.

Universidad de Deusto
Biblioteca

inducit lites, propterea de medio ſublati, multa cum A diligentia charitatem excolunt. Quid igitur ſi quis ſolus eſſet? innumeros & ille amicos habet. Ego quidem volo, ſi fieri poteſt, & ſimul conuerſari ſcire: ſin vero minus, interim amiciciæ manẽt immota fœdera. Non enim amicos locus efficit: multos quidem habent admiratores, qui non admirarentur, niſi diligerent. Et ipſi rurſum pro toto terrarum orbe precantur: quod eſt maximum amiciciæ ſignum. Propterea & in myſteriis alter alterum amplectitur, vt vnum multi fiamus, & ſuper non ſacratis communes facimus preces, pro ægrotantibus orantes, & mundi fructibus tam terræ, quàm maris. Vides omnem charitatis potentiam in orationibus, in myſteriis, in admonitionibus? hæc omnium cauſa bonorum: ſi hanc habeamus perfectionem, & bene præſentia diſponemus, & regnum aſſequemur. Quoniam vero maiori, perfectioríque doctrina digni B ſumus habiti, non amplius per prophetas, ſed per filium deo nobis loquente in nouiſſimis diebus iſtis, multo maiorem & honore dignam conuerſationem oportet exhibere. Abſurdum enim ipſum tantum deſcendiſſe, vt non amplius per ſeruos, ſed per ſeipſum nos alloqui vellet: nos vero prioribus nihil amplius exhibere. Nam ludæi quidem Moſem, nos autem pro Moſe dominum præceptorem habemus. Hoc igitur honore dignam præſtemus conuerſationem, & cum terra commune nihil habeamus. Propterea ſuperne nobis de cœlis doctrinam attulit, vt eò mentem transferremus, & præceptoris fieremus imitatores pro viribus noſtris. Quo modo vero licet Chriſti imitatores fieriſi ad communem vtilitatem omnia faciamus, quæ noſtra ſunt non quærentes: ait enim, Chriſtus non ſibiipſi complacuit, ſed (ſicut ſcriptum eſt) opprobria ex- C probrantiũ tibi ceciderũt ſuper me. Nemo quod ſuum eſt, quærat. Sic tamen quiſpiam quod ſuum eſt quærit, ſi id quod eſt proximi, conſideret. Res enim illorum, noſtræ ſunt: corpus vnum ſumus, & alter alterius partes & membra. Itaque ne tanquam diſſipati diſponamur, nemo dicat: ille mihi non eſt amicus, neq; cognatus, neque vicinus, nec cõmune cum eo quicquam habeo. Quo modo accedam? quo modo alloquar? quanquam enim neque cognatus eſt, nec amicus, homo tamen eſt, eiuſdem tecum naturæ particeps, eundem habens dominum, conſeruus, & contubernalis: in eodem nanque natus eſt mundo. Si vero & eiuſdem eſt fidei particeps, ecce tibi membrum quoque factus eſt. Quæ nanque poſſet amicicia tantã vnionem operari, quantam fidei cognatio? Non enim quantam amicis amicos exhibere neceſsitudiuem decet, tantam oportet D nos in alterutrum vnionẽ præſtare: ſed quãtam membrum membro. Hoc enim amiciciæ charitatiſq; modo maiorem nullam neceſsitudinem quis vnquam inuenit. Sicut itaque non poſſes dicere, vnde mihi cum eo neceſsitudo, & propinquitas? (hoc enim ridiculum eſt) ita neque de fratre poteris hoc dicere. Ait enim: Omnes in vnũ corpus baptizati ſumus. Quid eſt, in vnum corpus? ne diſtrahatur, ſed mutua inter ſe coniunctione & amicicia corporis vnius conſequentiam conſeruet, ne nos alterutrũ contemnamus, ne nos ipſos deſpiciamus. Nemo enim vnquam carnem ſuam odio habuit, ſed enutrit, & fouet eam. Propterea domũ vnam nobis deus dedit, mũdum, omnibus vnum Solem accendit, vnum extendit tectum, vnam appoſuit menſam. Dedit & aliam hac multo maiorem menſam, verum & hãc vnam, myſteriorum cõſortes norunt quod

1. Cor. 12.

Ephe. 5.

dicitur. Vnum omnibus generationis modum eſt largitus, ſpiritualem: vna cunctis patria, quæ eſt in cœlis. Ex eodem omnes calice bibimus, non diuiti quidẽ amplius & precioſius, pauperi vero vilius & minus indulſit, ſed omnes æqualiter vocauit. Carnalia pari ſunt honore, ſpiritualia ſimiliter præbuit. Vnde magna vitæ inæqualitas? Ex diuitum auaricia ſimul & ſuperbia. Sed ne, fratres, amplius iſta fiant: nec vniuerſalibus & neceſſariis nos in idem congregantibus, à terrenis & vilibus diuidamur, diuitiis, inquam, & paupertate, & carnali cognatione, vel inimicicia, & amicicia. Hæc enim omnia ſunt vmbra, & vmbra viliora ſupernę charitatis vinculum habentib⁹. Hoc ergo ſeruemus indiruptum, & malorum nullum viciorum vnitatem diuidentiũ ſubrepere poterit. Nihil vero rurſum ita deum reddit propicium, ſicut inimicos diligere, & calumniãtibus benefacere. Cum igitur aliquis infeſtat, ipſum ne reſpicias, ſed dęmonem inſtigantem, & omnem in illum iram effunde: ipſius autem & miſerere qui mouetur ab eo. Nam ſi mendacium à diabolo, etiam iraſci temere multo magis ab ipſo. Cum mordentem videris cõſidera quòd eſt diabolus qui eum inſtigat. Nõ enim Chriſtianorũ ſunt ſcommata. Nam cui præcipitur lugere, & cui dicitur, Væ qui ridetis: & poſtmodum exprobrat, & mordet, & accenditur: non qui conuicium à nobis patiatur, ſed qui deploretur eſt dignus: quoniã & Chriſtus turbatus eſt, cũ Iudam cogitaſſet. Hæc igitur omnia cogitemus in operibus. Nam ſi hęc non obſeruerimus, nequicquam & incaſſum in mundũ venimus, vel potius ad malum. Non enim per ſe fides in regnum introducere poteſt, ſed potius habet vnde malam degentes vitam condemnet. Qui nouit enim volũtatem domini ſui, & non facit, plagis vapulabit multis. Et iterum: Niſi veniſſem, inquit, & locutus eis fuiſſem, peccatum non haberent. Quam igitur excuſationem habebimus, in regiis conſtituti, & in adyta vocati, & liberantium facti myſteriorum participes, ſi gentilibus, qui nihil horum habuerunt, peiores inueniamur? Si enim illi propter inanem gloriam, tãtam oſtendẽre ſapientiam: multo magis, vt deo placeamus, omnem obire virtutem oportet. Nunc vero neque pecunias contemnimus. Illi vero ſuam quoque frequenter animam deſpexerunt, & in bellis filios dęmonum tradidere furori, & propter dęmonas naturam contempſere: nos propter Chriſtum, nec argentum, nec iram propter dei beneplacitum cõtemnimus, ſed excandeſcimus, & febricitantibus peius diſponimur. Sicut illi qui malo detinentur, ardentes ſunt: ſic nos, tanquam ab igne quodam angamur, concupiſcentiam ſiſtere nuſquam poſſumus, & iram augentes ac auariciam. Propterea confundor, & conſternor: apud gentiles quidem pecunias videns contemni, apud nos autẽ omnes inſanire. Nam & ſi quos has inuenerimus deſpicientes, aliis capiuntur, ira, vel inuidia. Et eſt res difficilis, puram inuenire conuerſationem. Cauſa vero quòd ex ſcripturis remedia ſumere non curamus, nec eis cum compunctione, dolore & gemitu vacamus: ſed negligẽter, ſi nonnunquam ocium agamus. Propterea cum multus rerum ſecularium tumultus ingruerit, omnia ſubmergit: & ſi quod lucrum fuerat cõparatum, perit. Nec enim ſi quis vulnus habens, & ſuperimponens medicamentum, non diligenter alligauerit: ſed & aquam, & puluerem, & ſqualorem, & alia mille vulnus ſuum atterere valẽtia permiſerit incidere, quicquam amplius ab eo poterit effici: ſed nõ propter medicaminum infirmitatem, ſed

Luc. 12.

Iean. 8.

Hierem. 25.

ſed propter proprium torporẽ. Hoc & nobis accidere A ſolet, cum diuinis ſermonibus parum intendamus, nos vero penitus & ſemper ſecularibus addicam⁹: ſic enim totum ſemen ſuffocatur, & omnia fiunt infructuoſa. Hoc itaq; ne fiat, parumper vigilemus, & in cœlum reſpiciamus, & oculos declinemus in monumẽta, & defunctorum tumulos. Nam & nos hic idẽ manet finis, & eadem tranſitus neceſsitas ante veſperam plerunq; nobis inſtabit. Ad hunc igitur exitũ præparemur: multis enim nobis opus eſt viaticis: quoniam & multus illic eſt æſtus, multa ſiccitas, multa ſolitudo. Non iam licẽt in diuerſorio requieſcere, non eſt quod ematur ab eo, qui nõ hic omnia ſumpſerit. Audi certè quid dicãt virgines: Ite potius ad vendẽtes: ſed profectæ non inuenerunt. Audi quid dicat Abraham: Quoniam chaſma eſt inter nos & vos. Audi quid Ezechiel dicat de die illo: Quia Noë, Iob, & Daniël filios ſuos non libe- B rabunt. Sed abſit, vt nos hæc verba audiamus. Sed viatica ſumentes hic æternæ vitæ ſufficiẽtia, videamus cũ fiducia dominum noſtrum Ieſum Chriſtum, cum quo patri, ſimul & ſpiritui ſancto gloria, poteſtas, & honor, nunc & ſemper, & in ſecula ſeculorum, Amen.

Matt. 25. Luc. 16. Ezech. 14.

Quod in manſuetudine Chriſtum oportet imitari, & de malorum obliuione. Et quòd in virtute poſſum lædere poteſt nihil, Homilia LII. Ex Matthæo.

ANTEA quidem vobis dicebam, chariſſimi, quòd manus eſt lingua noſtra dei pedes apprehendens. Nunc autem magis dico, quòd lingua eſt lingua noſtra, Chriſti linguam imitans, ſi congruam exhibeat diligentiam: ſi loquamur ea, quæ vult ipſe. Quæ vero ſunt, quæ nos loqui vult ille? Quæ ſunt humanitatis plena, & manſuetudinis ver C ba. Sicut ſcilicet & ipſe loquebatur, dicens ſe contumelia proſequentibus: Ego dæmonium non habeo. Et iterum: Si male quidem locutus ſum, teſtimonium perhibe de malo. Si tu quoq; ſic dixeris, ſi loquaris ad proximorum emendationẽ, linguam illi ſimilem habebis. Et hęc ipſe deus teſtatur: Qui enim educit dignum ab indigno, ſicut os meum erit. Cũ itaq; lingua tua tanquã Chriſti lingua ſit, & os tuum, quaſi patris os ſit, & ſancti ſis ſpiritus templum: quis iam huic fuerit æqualis honor? Nec enim ſi tuum ex auro foret os compoſitũ, aut ex precioſis lapidibus, ita fulgere deberet, vt nunc mũdo manſuetudinis illuſtratum. Quid ore, quod contumeliam proferre neſciat, ſed ſemper benedicere meditetur, deſiderabilius? Si vero maledicenti benedicere non potes, tace: hoc interim elabora, & paulatim pro- cedens, & (vt decet) ſtudẽs, ad illud quoque peruenies, D & os habebis tale, quale diximus. Nec audax eſſe dictũ exiſtimes. Benignus enim eſt dominus, & bonitas eius donum efficitur. Audacis eſt, os diabolo ſimile poſſidere, & linguam maligni dæmonis habere ſimilẽ, quã habere non oportet Chriſti manſuetudinis ſectatorem: præſertim talium participem myſteriorum, & ipſi dominicæ carni communicantem. Hæc itaque reputans, illi fias pro tuis viribus ſimilis. Te iam talem effectum diabolus ne contrà quidem reſpicere poterit. Regiam enim impreſsionem agnoſcit, Chriſti nouit arma, quibus fuit ſuperatus. Quæ vero ſunt hæc? Benignitas, & manſuetudo. Etenim cum in monte eum irruentem confregit atque proſtrauit, non innoteſcẽs quod eſſet Chriſtus: ſed his eum verbis illaqueauit, manſuetudine cepit, benignitate fugauit. Hoc tu quoque facias: ſi videris hominem diabolum factum, & ad te venientẽ, ita & tu vince. Dedit tibi Chriſtus poteſtatem, vt ipſi ſimilis pro tuis viribus efficiare, Hoc audiẽs ne trepides, timor eſt nõ ipſi ſimilẽ eſſe. Secundũ igitur illũ loquere, & in hoc factus es talis, qualis ille, quantũ homo fieri poteſt. Propterea maior eſt ita loquens q̃ prophetans: illud quidem donum eſt totũ, hic autẽ & labor tuus & ſudor, animam edocere, os tibi formare Chriſti ori ſimile. Poteſt enim talia facere, ſi velit: artẽ nouit, niſi negligens ſit. Et quo modo tale formabitur os, inquit aliquis, quibus coloribus? qua materia? Coloribus quidem & materia nulla, ſed virtute ſola, mãſuetudine q; ac humilitate. Videam⁹ & quo modo formetur os diaboli, ne vnquam illud cõparemus? Qualiter itaq; fingitur? per imprecationes, per contumelias, per inuidiam & periuriũ: cũ enim illius verba quis loquitur, illius linguam ſumit. Quã igitur habebimus veniã? vel potius quã non ſubibimus pœnam, cũ linguã, qua carnẽ guſtare dominicã digni ſumus habiti, negligamus diabolica loquẽtẽ? Ne negligamus, queſo, ſed vtamur omni ſtudio, vt eam doceamus ſuum imitari dominũ. Si enim eã docuerimus, hoc nos cũ multa fiducia ante Chriſti tribunal conſtituet. Niſi quis ita loqui ſciuerit, neq; iudex eum audiet. Sicut enim cum euenit Romanum eſſe iudicem, non audiet ſe defendentẽ ita loqui neſcientem: itidem & Chriſtus, niſi ſecundũ ipſius morem loquaris, te non audiet nec intẽdet. Diſcamus igitur ita loqui, ſicut audire rex noſter conſueuit, illam imitari linguã ſtudeamus. Quòd ſi in luctum incideris, conſidera, ne triſticiæ tyrãnis os tuũ ſubuertat: ſed loquaris tanquam Chriſtus: plorauit enim & ipſe Lazarum & Iudam. Si ceciderís in metum, ita rurſum vt Chriſtus loqui quære. Nam & ipſe propter te in timorem cecidit iuxta diſpenſationis rationẽ. Dic & tu, Veruntamen non ſicut ego volo, ſed vt tu. Et ſi lugeas, quiete lugeto, ſicut & ipſe. Et ſi in inſidias, & triſticiã incideris, & hic vt Chriſtus afficiaris. Etenim & inſidias paſſus eſt, & triſticiam, & ait: Triſtis eſt anima mea vſq; ad mortem. Et omnia tibi exempla præbuit, vt eaſdem cuſtodias menſuras, & datas tibi regulas ne corrũpas. Ita poteris os habere illius ori conſimile, ita ſuper terram ambulans ſurſum ſedentis linguam nobis oſtendens ſimilem, in triſticia menſuras, in ira, in luctu, in anxietate conſeruans. Quot ex vobis ſunt, qui cupiant illius formam intueri? Ecce nõ tantum videre, verum & ſecundum eum fieri poſſumus, ſi ſtudeamus: itaque ne differamus. Non ita prophetarum os amplectitur, ſicut mitium & manſuetorum hominum. Multi nanq; dicent mihi, inquit: Nõnne in nomine tuo prophetauimus? & dicã eis: Neſcio vos. Moſem vero, quoniam humanus erat & mitis (ait enim: Moſes homo mitiſſimus ſuper omnes homines qui ſunt ſuper terram) ita complectebatur, & diligebat, vt præſenti preſens ſuam diceret voluntatem, & facie ad faciem loqueretur, tanquam amicus ad amicum ſuum. Non imperabis dæmonibus nunc, ſed gehennæ tunc igni imperabis, ſi Chriſti ſimile ori os habeas, ignis præcipies abyſſo, & dices: Tace, obtumeſce: multãque cum fiducia cœlos aſcendes, & regno potieris. Cum hæc igitur habeamus exempla, non dico vobis, pro inimicis moriamur, nam & hoc quidem opus fuerat: ſed quoniam nos infirmiores, illud interim dico, ſaltem amicis non inuideamus, ne benefacientes liuore proſequamur. Non adhuc dico, malefaciẽtibus benefaciamus. Cupio quidẽ & hoc, ſed quoniã nos pigriores, ne ſaltem vlciſcamini: non enim fabulæ ſunt noſtra & ſimulatio. Quare tandẽ per

Matt. 7.

Nume. 12.

diametrum

Universidad de Deusto
Biblioteca

diametrum aduersus negocia sistitis? Nō temere scripta sunt & alia, quæq; circa crucē ipsam gesta sunt, quæ possent ipsos reuocare: sed vt bonitatem imiteris, vt benignitatem æmuleris. Eos enim supinos prostrauit, & serui restituit auriculam, & cum manſuetudine locutus est: & cum suspensus esset, magna mōstrauit miracula, radios auertens, frangens lapides, defunctos excitans, iudicis vxorem terrens per somnia, omnem in ipso prę se ferens iudicio manſuetudinem, quæ non minus eos quàm miracula possent attrahere: infinita prædicens coram tribunali, in ipsa clamans cruce: Pater dimitte illis peccatum. Sepultus vero quanta ad illorum ostendit salutem? Resuscitatus autem non statim ludæos vocauit? non dedit peccatorum remissionem? non innumera contulit bona? Quid hoc mirabilius? qui crucifixerunt, & occiderunt, postquam crucifixerūt facti sunt dei filij. Quid huic par prouidētiæ? His auditis abscondamur, quòd ab hoc tantum distamus, quem imitari iubemur. Videamus quantum sit discriminis, vt vel ita nos condemnemus, his bellum inferentes, pro quibus animam Christus impendit: nec volentes conciliari, quos vt conciliaret, neq; iugulari recusauit, nisi fortassis & hoc dispendiū aliquod est, & pecuniarum erogatio, quod in eleemosyna prætenditis. Cogita quantorum sis reus, & non tantum ad eorum qui te affecerunt iniuria, dimissionem non retrocedes: verum & curres ad eos qui te contristarunt, vt tibi sit dimissionis occasio, vt propriorum inuenias malorum lenimen. Gentilium filij nihil expectantes in hoc plerunque philosophati sunt: & tu cum tali spe migraturus retraheris, & torpes? Et quod tempus facit, hoc propter dei legē ante tēpus facere non sustines, & sine mercede potius, quàm cum mercede vis tibi vicium extingui? Nec enim si per tempus hoc tibi fiat, erit tibi quicquam amplius: verum & multa potius pœna, quoniam quod tempus effecit, hoc facere dei lex non persuasit. Si vero dicis, quòd excandescis tuæ recordatus contumeliæ: reminiscere, si quid boni collatum tibi fuit ab eo qui contristauit, & quot tu malis alios affecisti. Male tibi dixit, & te confudit: cogita quid aliis tu quoque dixisti. Quo modo veniam igitur assequeris, quam aliis non concessisti? Sed nulli maledixisti? At audisti dicentes, & suscepisti, nec hoc reatu caret. Vis discere, quantum mali sit, malorum meminisse, & qualiter hoc maxime deum irritat? Insultantes his qui ab ipso iuste puniuntur, punit: licet iuste castigentur, tamen te non oportebat gaudere. Et Propheta postquam multa improperauit, & hoc subiecit: Nihil patiebantur super contritione Ioseph. Et iterū: Non est egressa quæ habitat Enam, plangere domum contiguam suæ. Licet & Ioseph, id est tribus ab eo procedentes, & vicini secundum dei sententiam puniebantur: attamē vult cū his nos dolere. Nam si nos cum mali simus, quando seruū castigamus, si quē seruorum viderimus ridentem, & irritamur, & in ipsum irā transferimus, multo magis deus punitis insultantes vleiscetur. Si vero his qui à deo puniuntur, nō insultare, sed potius oportet misereri: multo magis eorum qui contra nos peccarunt. Hoc enim charitatis est indicium: hanc deus præponit. Sicut in regali prætexta, illi flores & colores precioſi sunt qui hanc conficiunt chlamydem: itidem & hic illæ sunt precioſæ virtutes, quæ charitatem contineant. Nihil autem ita conseruat charitatem, sicut in nos patrata non meminisse. Nunquid enim & alterius partis curam deus non gessit? Nunquid iniuriam operatum ad iniuriam passum non deduxit? Nunquid eum ab altari ad illum nō mittit, & post reconciliationes ad mensam reuocat? Ne tamē illum propterea, vt ad te veniat, expectes, alioquin omnia perdideris. Nam tibi propter hoc maxime mercedem ineffabilem definit, vt illum præuenias: quippe si rogatus reconcilieris, nō iam dei præcepto facta fuit amicicia, sed illius studio. Et propterea sine corona recedis, illo præmia capiente. Quid ais? Inimicum habes, & non erubescis? Nónne satis est nobis diabolus, quòd & consanguineos superducimus? Vtinam nec ille nobiscum bellum gerere vellet, vtinam nec ille diabolus esset. Nónne scis, quāta sit post reconciliationes voluptas? Quid enim & si in inimicicia nō multum apparet? Quòd enim inferentem iniuriam diligere sit iucūdius quàm odisse, postquam inimicicia fuerit soluta, bene tunc dicere poteris. Quid itaq; furētes imitamur, alter alterum corrodentes, propriam impugnantes carnem? Audi certè, quantus & in veteri testamēto fuerit de huiusmodi sermo. Væ mala reminiscentium in mortem. Homo homini iram seruat, & à deo quærit sanitatem. At concesit oculum pro oculo, & dentem pro dente: quo modo igitur accusat? Quoniam & illa concesit, non vt in alterutrū illa faciamus, sed vt patiēdi timore peccare caueamus: alioquin autem illa cuiusdam sunt temporalis iræ, iniuriam vero reminisci est animæ nequiciam meditantis. At male passus es? Sed nunquam cum tanto, quanto temetipsum afficies malo, seruans iniuriæ recordationem. Alioquin autē fieri nō potest, vt bonus vir quicquā mali patiatur. Esto enim aliquis filios habens & vxorem, & philosophetur: habeat autē nocumenti multas occasiones, & pecuniarum copiam, & principatus potentiam, atq; cōplures amicos, & honore potiatur, tamen philosophetur (hoc enim oportet accedere) & illi sermone flagella inferamus, & aliquis malus vir aggressus, iacturam inducat: quid igitur ad hominem, pecunias nihil esse censentem? Filios occidat, quid ad eum qui de resurrectione confidit? Vxorem iugulet, & quid hoc ad institutum dormientes nō lugere? Inuoluat ignominia: & quid hoc ad eum, qui præsentia fœni florem existimat? Si vis, & corpus torqueat, & intrudat in carcerem: quid tandem ad doctū dicere, Etsi exterior noster homo corrumpitur, sed interior renouatur: &, Tribulatio patientiam, patientia autem probationem operatur? Equidem ipse nihil iri læsum promisi, progressus autē sermo probauit, quòd & adiuuatur, dū renouatur, & efficitur probabilis. Ne alios igitur dolore nos afficere putemus, dum nobisipsis iniuriam inferimus, & infirmam reddimus animam. Non enim tantum est proximorum vltio, quantum miseria nostra dolor. Propterea si quis contumeliam inferat, lugemus, & contrahimur: si quis diripiat, idem patimur, illorum more paruulorum infantum, quos astutiores coētanei pro nihilo irritant, sed ex minimis contristantes occasionibus. Veruntamen & illos si ægre ferre viderint, mordere pergunt: si vero ridentes, absistunt. At nos & his stolidiores sumus: pro quibus oportebat ridere, pro his lamētamur. Propterea supplico puerilem hanc omittentes sententiam, cœlos petamus, Nos etenī esse viros vult Christus perfectos. Itidem & Paulus præcepit, dicens: Fratres, nolite esse paruuli sensibus, sed malicia paruuli estote. Quòd ad maliciam itaque spectat, pueruli simus, & nequiciā fugientes, virtutem apprehendamus: vt & æternis potiamur bonis, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, cum quo patri simul & sancto spiritui gloria

Amos 6.
Mich. 1.

gloria imperium & honor, nunc & semper, & in secula seculorum, Amen.

De charitate secundum deum, & quod inuidus deo repugnat, & inimicus est. Homilia LIII.

QVONIAM præter dei gratiam, charissimi, per quam iustificati sumus, opus est & cōuersatione, studium dono dignum exhibeamus: exhibebimus autem, si bonorum matrē multo studio conserues charitatem. Charitas est non in solis verbis, nec penitus in salutationibus, sed cura, & in ipsis rebus officiū: puta, paupertatē soluere, ægrotātibus subuenire, eruere periculis, in necessitatibus assistere, flere cū flentibus, & gaudere cū gaudentibus: nam & hoc charitas est. Et quāuis paruum esse videatur gaudētibus gratulari, tamē valde magnū est, & exercitatæ mentis opus habens. Et multos quidem inueniemus, quod acerbius quidem est, præstantes, ad hoc autem infirmos. Nam multi flent quidē cum flentibus, cum gaudentibus autem non etiam gaudent: sed gaudentibus aliis, ipsi lugēt: quod est liuor & inuidia. Non itaq; paruum est meritum gaudente fratre gaudere, verum & altero maius: fortasse vero non tantum, quàm cum flentibus flere, verum & quàm in periculis assistere maius. Nam multi quidē cum periclitantibus periclitantur, claritatem vero consequentibus compuncti sunt: tāta vis est inuidiæ: licet illud quidem laborū sit & sudorum, hoc autem voluntatis duntaxat sententiæ. Et tamen multi, quod grauius est, perpessi, facilius non expedierunt: sed tabescunt & pereunt, cum alios se præclare gerentes, cum omnem ecclesiam vel verbo, vel quopiam alio modo adiuuari viderint, quo quid peius esse possit? Nec enim iam fratri, sed & dei talis repugnat volūtati. Hoc itaq; considerans ab ægritudine desistas, & si proximum non vis, te saltē ab innumeris malis erue. Quid menti tuæ bellum indicis? Quid animā imples tumultu? Quid hyemem paras? Cur superiora deorsum statuis? Quo modo poteris ita dispositus peccatorum poscere veniam? Nam si in se patrata non dimittentibus, nec ipse peccata dimittit, qualem dabit remissionem? Hoc enim est extremæ probatio maliciæ. Cum diabolo tales ecclesiam impugnant, fortassis autem & diabolo peius. Nam ab hoc quidem caueri potest: illi vero dilectionis induētes personam, clanculum ignem accendunt, sæpius in fornacem immittētes, & morbo laborantes: qui non solū haberi misericordiæ possit, verum multū habeat risum. Quid enim, quæso, palles, & fremis, & trepidus factus es? Quid mali factū est, quòd splendidus frater & illustris est, & probabilis? Non itaque coronari fuit opus, & gaudere atque deum glorificare, quòd membrum tuum est splendidum & illustre? sed doles, quòd deus glorificatur? Vides quò tēdat impugnatio? Sed non quòd deus, inquit, sed quòd frater clarificatur. At per hunc ad deum gloria redundat: igitur & impugnatio tua. Verū hoc, inquit, me nō contristat, sed per me deū vellem glorificari. Gaudeas igitur se gloriosum exhibēte fratre, & per te rursum deus clarificabitur, & omnes dicent: Benedictus deus, qui tales habet seruos ab omni liberatos inuidia, mutuis gaudētes bonis. Et quid dico fratrē? Nam licet hostis esset & inimicus: si tamen per hunc deus glorificaretur, amicū fieri propter hoc oporteret: tu vero amicum facis inimicum, quoniam propter illius prosperitatē deus glorificatur. Si quis corpus tuum male se habens curauerit, licet sit inimicus, ipsum iam de primis amicorum esse censebis: Christi vero corpus ornantem, id est ecclesiā, & amicum ducis inimicum: & quo modo cōtra Christum pugnam aliter præ te tulisses? Propterea siue quis signa faciat, siue virginitatem, siue ieiunium, siue humistratum excolat, siue ipsos angelos virtute præueniat, omnium erit sceleſtissimus, hunc habens defectum, & adultero, lenone, & latrone ac fure iniquior. Et ne quis sermonis excessum redarguat, illud à vobis libēter interrogauerim: Si quis ignem sumens, & fossorium, hanc destruxisset domum & incendisset, & hoc suffodisset altare: nónne quilibet eum lapidibus obrueret, tanquam prophanum & impium? Quid igitur si quis voraciorem hoc igne flammam inferat, inuidiam dico, non lapidum ædificia destruentem, nec aureum suffodientem altare: sed quod parietibus & altari multo precioſius est, doctorum ædificationem subuertentem & corrumpentem, quali venia dignus esset? Nemo nāque mihi dicat, quòd frequenter aggressus non valuit: ex voluntate enim negocia iudicantur: quoniam & Saül Dauidem occidit, licet votum non impleuerit. Nō animaduertis, quæso, quòd Christi ouibus insidiaris, impugnans pastorem: ouibus, inquam, pro quibus & sanguinem Christus effudit, & omnia facere ac pati præcepit? Num reminiscēris, quòd dominus quidem tuam quæsiuit gloriam, non autem suam: tu vero non dominicam, sed tuam exquiris? alioquin autem tunc & tuam assecutus fuisses, nunc autem tuam quærens ante domini gloriam, nec hac vnquam potieris. Quod igitur erit huius remedium? Cōmuniter omnes oremus, & vnam pro talibus vocem emittamus, tanquam pro energumenis: nam & ipsis hi miseriores sunt, quantum & volūtarius est furor. Orationis enim indiget huiusmodi morbus, & plurimæ supplicationis. Nam si fratrē nō diligens, siue pecunias eroget, siue martyrio fulgeat, nihil amplius efficit: qui nullam quoque persequitur operatum iniuriam, quanta sit dignus vltione, considera. Hic & gentilibus est peior. Nam si diligentes diligere nihil amplius illis nos habere permittit, amantibus inuidens vbi, quæso, statuetur? Nam & inuidere peius est, quàm bellum inferre. Qui enim bellum gerit, soluta causa propter quam bellum gerebatur, inimiciciam quoque dissoluit: inuidus autem nunquam efficitur amicus. Et ille quidem apertam ostendit pugnam, hic autem obumbratam: & ille quidem legitimam habet, quam dicat impugnandi causam plerunq;, hic autē nihil aliud præter inuidiam, & diabolicā mentem. Itaq; cui talem aliquis animam cōparauerit? Cui viperæ? cui aspidi? cui vermi? cui scarabæo? nihil enim huiusmodi sceleſtius anima, peius nihil: hoc enī, hoc ecclesias subuertit, hoc hęreses peperit, fraternam manum armauit, & fecit vt dextra pio tingeretur cruore, & naturæ leges abstulit, & morti fores aperuit, & in opus illā deduxit maledictionem, & neque partuum, neque parentū, nec vllius alterius illum permisit miserum reminisci: sed eum ita furiauit, & in tantum egit furorem, vt & deo se commonente atque dicente: Sub te erit appetitus eius, & tu dominaberis illi: nec ita acquieſceret, licet & à crimine eum absoluerit, & subdiderit fratrē: attamen tam insanabilis est iste morbus, vt & innumeris medicaminibus superpositis propriā scaturiat tabē. Quananq; de causa doles ô tu omniū infeliciſsime? quoniā honoratus est deus? sed hoc est diabolicæ mentis. At quoniā frater te fact⁹ est probabilior? sed & te vicissim præcurrere licet. Itaque si vincere cupis, ne iugulaueris, nec occideris, sed manere sinas, vt certaminū cōseruetur oc-

Gene. 4.

Universidad de Deusto
Biblioteca

tur occasio,& vince viuentẽ:sic enim tibi splendida paratur corona.Nunc vero cũ occideris, maiorẽ iacturę sententiã aduersus temetipsum profers.sed nihil horũ nouit inuidia. Qua vero de causa gloriam, & in tanta diligis solitudine? Hi nanq; soli tunc terrã habitabãt, sed neq; hoc eũ cohibuit: sed omnibus ex animo proiectis,cũ diabolo stetit, & opposuit aciem. Etenim erat ille tunc cum Cain maliciæ dux.Quoniam enim ei nõ erat satis hominem factum esse mortalẽ, & mortis genere maiorem facere luctum aggrediebatur, & vt fieret fratricida persuadebat.Festinabat enim,& cupiebat videre sententiam in opus prodire,qui nostris nunquã malis exsatiatur:quemadmodũ si quis captiuum habẽs inimicum,& prolata videns damnatũ sententia,priusquam vrbem exeat, properet & intus iugulatum videre,neq; congruum tempus expectet:ita tum quoq; diabolus licet audisset, quòd in terram homo reuersurus esset,optabat & aliquid maius cernere, coram patre filium morientem,& germanum interimentem germanum,& præmaturam violentamq; necem. Vides quãtis fuit ministra malis inuidia? qualiter insatiabilẽ diaboli mentem impleuit, & ei tantam apposuit mensam, quantam is cernere cõcupiuit? Fugiamus itaq; pestem. Non enim licet illum ignem euadere diabolo paratũ, ab hoc malo non liberatos. Liberabimur autẽ, si cogitemus quo modo Christus & nos dilexit,& alterutrum amare præcepit.At quo modo nos itaque dilexit? Precioſum sanguinem dedit pro nobis,qui eramus inimici,& modo peccaueramus, hoc fac etiã pro fratre. Nã propterea dicit: Mandatum nouum do vobis, vt diligatis inuicẽ,sicut ego dilexi vos:imò vero nec ita mensuram statuit.Nam ipse pro inimicis hoc fecit. At non vis tuum pro fratre sanguinem effundere. Quid igitur illius sanguinem fundis, ex opposito mandatum impugnans?Et ipse quidẽ quod fecit,non ex debito fecit: tu vero si facis,debitum soluis. Quoniam ille qui decem milia talentorum accepit, & centum exigit denarios: non propter hoc tantũ puniebatur quòd exigeret, verum & quoniam ex beneficio nõ est melior factus, nec incipientem dominum secutus est, nec debitum reddidit: iam enim erat & debitum quod à seruo factũ fuit, si modo factum fuisset.Etenim omnia quæ facimus, agimus,debitum implentes:propter hoc & ipse dicebat: Cum omnia feceritis, dicite, quia inutiles serui sumus: quæ enim debebamus facere,fecimus.Igitur siue charitatẽ exhibuerimus, siue dederimus pecunias egenis,debitum implemus: nõ tantum quoniam à beneficiis ipse cepit, verum & quoniam ipsius bona distribuimus, si cuncta erogemus. Quid igitur illis te spolias, quorum ipse te vult esse dominum? Propterea te iusit alteri ea dare,vt ea ipse retineas. Nam donec ipse solus ea detines,nec ipse quidem habes: quum alteri vero dederis, tunc & ipse cepisti.Quid huic par sit amicicię pignori? Ipse pro inimicis sanguinem effudit, nos autem neque pro benefactore pecunias: ipse precioſum sanguinem suum,nos vero neque pecunias non nostras: ipse ante nos,nos neq; post ipsum:ipse pro salute nostra,nos neque pro nostra quidem vtilitate. Nec enim ipsi quicquam amplius ex nostra fit humanitate, sed totum in nostrum cedit emolumẽtum. Propter hoc enim & ipsa dare iubemur, ne nos ex ipsis excidamus: quemadmodum enim si quis argentum paruo dederit puerulo, & retinere propensius imperet,vellet seruo dare custodiendum,ne volenti rapere liceat,itidem & deus agit: ait enim,Da indigenti,ne quis tibi rapiat: puta vel sycophanta, vel accusator, vel fur, vel nouissime mors. Nam donec ipse retines,non habes in tuto: si vero per pauperes mihi dederis, omnia tibi diligenter ipse præsto, & in tempore congruo cum multa accessione restituam.Non enim vt auferam sumo, sed vt plura efficiam,vt custodiam diligẽtius, vt ea tibi conseruem in illud tempus,in quo qui mutuet nemo,nemo qui misereatur. Quid igitur nobis crudelius fuerit, qui post tot promissiones ei mutuare non sustinemus?Inopes enim & nudi transimus ad eum,credita non habentes: quoniam ea diligentissime super omnes custodienti non commendamus, ideoq; & extremam luemus pœnam. Quid enim dum accusabimur,dicere poterimus?Quã perditionis nostræ prætendere excusationem? Quam defensionem?Cur enim non dedisti?Non credis,quòd iterũ recipies?Et quo modo rationem hoc habeat?Quinanque non danti dat,quo modo non multo magis, postquam acceperit,dabit?Sed eorum te delectat aspectus.igitur propterea magis eroga,vt illic te magis delectet, cum ea surripiet nemo:sicut econtra nunc retinens innumera patieris incommoda. Tanquam enim canis, ita diabolus diuitibus insilit, tanquam buccellã, vel placentam tenenti puerulo volẽs auellere. Demus igitur ea patri. Et si diabolus factũ hoc viderit, omnino recedet: cum vero recesserit, tunc ea pater omnia dabit in tuto,quum ille non poterit infestare in futuro seculo. Nunc enim à paruis infantibus qui à canibus vexantur,nihil diuites differunt,omnibus circa eos latrantibus,laniantibus, trahentibus,nõ hominibus tantum, verum & illiberalibus passionibus, ingluuie ventris,ebrietate,assentatione, & omni intemperantia. Et si fœnerare quidem suppetat, multum dantes conquirimus,& gratos consideramus: hic autem contrariũ facimus.Grate suscipientem deum, & non centesimã partem,sed centuplum præbentem dimittimus: at ne sortem quidem nobis reddituros quærimus. Quid enim nobis venter reddet, qui plurima consumit? stercus & corruptionem? Quid autem inanis gloria? liuorem & inuidiam.Quid vero auaricia?curam & solicitudinẽ. Quid intemperantia?gehennam,& veneniferum vermem.Hi nanque sunt diuitum debitores,has sorti iungentes vsuras,præsentia mala,pœnasq; futuras. His igitur quæso,ad tantam mutuabimus vltionem,& nostra Christo non credemus,cœlum prætendenti, æternam vitam,& arcana bona? Et quã inueniemus excusationem? Cur enim non das illi qui procul dubio daturus est, & plura daturus: fortasse, quoniam post multum temporis? Atqui & hic præbet. Non mentitur enim qui dicit: Quærite regnum dei, & hæc omnia apponentur vobis. Vidisti liberalitatis magnitudinem? Illa ibi seruata sunt,inquit,& non diminuuntur: præsentia vero in adiectionis & superabundantiæ loco tibi largior.Præterea vero post longum recipere tempus, tibi talentum multiplicat: fœnus enim efficitur maius. Nã & in mutuantibus hoc faciẽtes videmus fœneratores, post multum temporis redimentibus libentius fœnerantes. Qui nanque statim totum reddit, vsuræ cursum interrumpit: qui vero diu retinet, maiorem facit & operationem. Itaque in hominibus quidem dilationem non ægrè ferimus,verũ & studemus, vt maior efficiatur:apud deũ vero tam pusillanimiter nos gerimus, vt propter hoc torpeamus & retrocedamus. Et quidẽ, sicut dixi, hic quoque præbet dictam causam, & aliud quiddam maius dispensans, illic totum seruatur. Eorũ enim quæ dantur, magnitudo,& illius donationis decor

Ioan.13.

Luc.17.

cor præsentis vitæ transgreditur vtilitatẽ. Nec enim in corruptibili & caduco corpore illas immarcescibiles fas est accipere coronas,nec in presenti tumultuosa plenaq; turbationis conuersatione multas habẽte mutationes, immotam illam & imperturbatam sortẽ acquirere.Et si quis aurum quidem tibi debens, in aliena moranti regione,nec habenti seruos, neq; domum reportare prẽualenti mutuum se dare promitteret:etiam ac etiam rogares,ne tibi peregre,sed domi potius id erogaret. Illa vero spiritualia & ineffabilia vis hic accipere?& quantæ sunt ista dementiæ? Nam si hic quidem ceperis,omnino corruptibilia recipies: si vero tempus illud expectes,incorrupta tibi reddet & immortalia.Si recipis hic,plumbum recepisti: si vero illic, probatum aurum, veruntamen neque præsentibus te priuauit.Cũ illa nanque promissione & alteram posuit, ita dicens, quòd omnis qui cœlestia diligit,centuplum accipiet in hoc seculo,& vitam æternam possidebit. Si vero centuplum non capiamus, nos authores qui tantum reddere valenti nõ mutuamus. Quoniam omnes qui dederunt,tanta receperunt,licet pauca dederint.Quid enim magnum,quæso,Petrus erogauit?Nõnne rete fractum, & calamũ, & hamum duntaxat?veruntamen ei deus orbis terrarũ domos reserauit, & terrã explicuit, & mare. Et omnes eum ad sua vocabãt, quin potius & sua vendentes ad ipsorũ pedes precia deferebant, nec in manus quidẽ immittentes,non enim audebant, tantum eis & cum largitate tribuebant honorem. Sed ille Petrus erat,inquies:& quid hoc?homo.Non enim hæc soli Petro promisit,neq; dixit, Tu vero Petre centuplũ accipies solus:sed,Quicunq; reliquerit domos, vel fratres,centuplum accipiet. Non enim personarum dixit differentiã,sed rerum merita.At,inquies,infantum me cœtus circunstat,& illos diuites relinquere cupio.Quã igitur ob rem eos faciamus pauperes? Nam si ipsis quidem omnia dimittas, periculosæ rursum custodiæ tua cuncta cõmendasti. Si vero deum eis relinquas hæredem & tutorem,innumeros reliquisti thesauros. Sicut cũ nosipsos vlciscimur, deus nos non defendit: quum autem ipsi concedimus, plusquã expectamus, efficitur: Sic & in pecuniis,si nos earum curam gerimus, ab earũ ille prouidentia recedet: si vero totum in eum proiiciamus,& eas & filios in omni securitate constituet. Et quid mirum si hoc apud deum contingit, cũ & in hominibus hoc ipsum euenire videre possumus? Nam si necessariorum neminem ad liberorum tutelam aduocaueris,confunditur & erubescit frequẽter,& qui spõte volebat his acriter ingruere. Si curã igitur in eũ proiicias,tanquam magno decoratus honore,maximam & ipse reddet retributionem. Si vis itaque multas filiis diuitias relinquere,deo relinque tutelam. Qui enim te nihil operato, & animam dedit, & corpus plasmauit, & gratiam donauit, cum tantã liberalitatem viderit exhibentem,& res illorum sibi cum illis distribuentẽ:quo modo non omnes eis aperiet diuitias? Si enim Helias modica pastus farina, postquam vidit mulierem illam se filiis prætulisse,indeficiẽtes areas, & torcularia in viduæ domo præstitit: cõsidera quantã Heliæ dominus ostendit charitatem.Hoc itaque ne consideremus,quo modo filios diuites relinquamus,sed quo modo virtute præditos. Nam si diuitiis confidant, nil aliud curabunt, habentes vnde morum maliciã obumbrent pecuniarũ abundantia.Si vero se viderint illarũ esse cõsolatione destitutos,omnia faciant, vt aliquã pauperis releuationem per virtutem inueniãt. Ne diuitias itaque relinquas,vt relinquas virtutem: extremæ nanque stoliditatis est,viuentes quidẽ eos non facere omnium dominos:mortuos autẽ multam iuuentutis facilitate præbere licentiã.Atqui viuentes quidẽ, & pœnas exigere poterimus,& male rebus vtẽtes,cohibere & refrænare.Si vero morientes præter orbitatem,& iuuentam, diuitiarum quoque potẽtiam præbeamus, in mille precipitia miseros impellemus & infelices illos,ignẽ igni adiicientes, & atroci oleum instillantes fornaci. Itaque si vis diuites in tuto relinquere, deum ipsis relin que debitorem, & hoc eis chirographum trade. Nam si pecunias quidem ipsi ceperint,neque cui dent,norũt: sed in multos incident calumniatores & ingratos. Si vero præueniẽs ea deo fœneraueris,indireptus iam manebit thesaurus,& erit cum multa copia retributio. Etenim gratiam habet & debens & erogans nobis deus, & fœneratores suos non fœneratis iucundius intuetur. Et quibus maxime debet,hos maxime diligit. Itaque si vis eum semper amicum habere, multorum constitue debitorem.Nec enim ita fœnerator debitores habens gaudet,sicut deus creditores habẽs delectatur. Et quibus quidem nihil debet,hos refugit:quibus vero debet, ad hos accurrit. Igitur omnia faciamus, vt ipsum habeamus debitorem.Hoc enim fœnorum tempus est, & nunc in necessitate constitutus est: nisi igitur nunc ei dederis,postquam hinc migraueris, tui non indigebit: hic enim sitit, hic esurit:sitit autem, postquam tuã sitit salutem.Et propterea quoque mendicat, & nudus circumit tibi negocians vitam immortalem. Eum itaque ne despexeris. Non enim vult cibari, sed cibare:nõ indui,sed induere,& aurum illud tibi parare indumentum, & regalem stolam. Nonne vides & medicorum studiosiores, quum ægrotos lauant, & se licet nihil indigentes lauare? sic & ipse propter te laborantem omnia facit. Propter hoc neq; te cum violentia repetit, vt tibi magnam det retributionem, vt discas, quòd non opus habens exigit,sed tuam implens vtilitatem, propter hoc & in vili te petit habitu, & dexteram extendẽs: neque si dederis obolum,auersatur: neque etiã si spreueris, abscedit, sed ad te rursum accedit: vehementer enim amat,inquam,salutem nostram. Pecunias itaque contemnamus,ne à Christo condemnemur, contemnamus pecunias.Si enim eas hic custodimus, eas omnino perdemus & hic & illic.Si vero multa cum largitate dispensamus, multam in vtraque vita felicitatem assequemur.Qui vult itaq; dives fieri,fiat pauper,vt dives euadat:expendat,vt colligat: dispergat,vt congreget.Si autẽ hęc noua videntur & mirabilia,seminantẽ animaduerte,& cõsidera quòd nec ille posset aliter plura colligere,nisi quæ habet,dispergeret, & parata præmitteret.Seminemus igitur & nos cœlum,vt cum multa metamus opulentia,& æternis potiamur bonis,gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, per quẽ, & cum quo patri gloria, simul & sancto spiritui, nunc & semper,& in secula seculorum,Amen.

Quod non datur pariter secundum deum, & secundũ mundum gaudere. Et contra eos qui otiantur vacant & deliciis. Homilia LIIII. Ex Actibus Apostolorum.

MALA res est vbique remissio charissime, & propterea ab initio Adæ dictũ est: In sudore vultus tui vescẽris pane tuo:& vt ex afflictione multa ad requiẽ perueniẽtes,deo gratias agãt. Magnũ enim bonũ est tribulatio: audi nãq; Prophetã dicentẽ: Bonũ mihi domine,quia humiliasti me.Si vero magnis

Gene.3.

Psal.118.

Universidad de Deusto
Biblioteca

magnis & mirabilib⁹ viris magnũ quid est tribulatio, A multo magis nobis. Si vero vultis & ipsam per se tribulationem inquiramus. Sit aliquis valde gaudens, & lætus, & effusus, quid turpi⁹? quid hoc stolidius? Sit aliquis
Eccle.7. dolens, & mœstus, quid hoc est sapientius? Melius est enim, inquit, in domum luctus ire, quàm in domum risus. Fortasse quidem & quæ dicuntur, repellitis: tamẽ videamus qualis Adã fuerit in paradiso, & qualis postmodum: qualis antea Cain, & postea qualis. Nõ enim firma stat anima sede, sed tanquam à quodam flumine tollitur, & eleuatur à voluptate, nihil habens stabile, & ad repromissiones facilis, prompta ad pollicitationes, & multa cogitationum fluctuatio, intempestiuus risus, hilaritas ratione carens, multa verborum & superflua nugacitas. Et quid alios commemorem sanctos? Vnũ proferamus, & intueamur quis in voluptate quidẽ, quis autem esset in tristicia. Vultis ipsum Dauid videamus, B quum in voluptate foret & lætitia, propter multa trophæa, propter victoriam & coronas, propter delicias
Psal.29. & fiduciam, vide qualia & dixit & fecit: Ego autem dixi, in abundantia mea, inquit, non mouebor in ęternũ. Postquam autem in tribulatione constitutus est, audi
2.Reg.15. quid dicat: Si autem dixerit, mihi non places, præsto sum, faciat quod bonum est coram se. Quid hisce verbis modestius? ait enim: Quomodocunque deo gratũ
1.Reg.18. est, ita sit. Et iterũ ad Saulem ait: Si dominus incitat te aduersum me, odoretur sacrificium tuum. Et tunc quidem quum in tribulatione foret, & inimicis parcebat: post hæc vero nec amicis, nec his qui nullam intulerant iniuriã. Rursum Iacob quum in tribulatione fuit,
Gene.28. dicebat: Si dederit mihi dominus panem ad vescendum, & vestimentum ad induendum. Quoniã & Noë filius antehac quidem nihil tale fecit, postquam vero C de salute confidit, qualis factus est contumeliæ patrator? Et Ezechias quidem cum esset in tribulatione, vide qualia pro salute faciebat, & sacco induebatur, & quæcunq; talia: postquã vero voluptatem incurrit, de cordis sui cecidit altitudine: ait enim, Cum comederis & biberis, & fueris impletus, attende tibimetipsi, præceps enim est locus deliciarum. Attende, inquit, tibimetipsi. Cum tribulabantur Israëlitæ, tanto plures fiebant: postquam autem eos dimiserunt, tunc omnes perierunt. Et quid antiquorum exempla commemoro? Nũc videamus, si placet, nónne cum in secundis rebus sunt plures, efficiuntur inflati omnibus inimici, iracundi, quum adest potentia: cũ vero fuerit ablata, man sueti sunt homines, & humiles, & in propriæ naturæ co
Psal.27. gitationẽ veniũt: ideo inquit: Tenuit eos superbia, prodiit quasi ex adipe iniquitas eorũ. Hæc mihi dicta sunt, D
Philip.4. vt non omnibus modis læticiã exquiramus. Quid ergo Paulus ait: Gaudete semper? Non simpliciter dixit, gaudete: sed addidit, in domino. Hæc maxima lætitia quali gaudebant apostoli, ex carceribus scilicet, flagellis, persecutionibus, maledictis, ex omnibus tristibus principiũ habens, & radicem, atq; materiã, vnde & ad bonũ peruenit exitum: quæ vero mundi est, in contrarium: incipit quidẽ à suauibus, at in mala desinit. Nec ego secundum dominũ gaudere prohibeo, imò vehementer exhortor. Flagellabãtur apostoli, & gaudebãt: vinciebantur, & gratias agebant: lapidabantur, & prædicabant. Hanc & ego quæro læticiã, ex nulla re corporali principium habentẽ, sed ex spiritualibus. Non licet secundum mundũ gaudentẽ, pariter & secundum deũ gaudere. Quo modo enim qui secundum mundum gaudet, gaudet in diuitiis, in deliciis, in gloria atq; potentia & elatione: qui vero secundum deum, in ignominia propter eum, in paupertate, in ieiunio, in modestia. Vides quòd contrariæ sunt occasiones: quotquot hic citra læticiam sunt, & citra tristiciã: quotquot citra tristiciã hic sunt, & citra voluptatẽ. Et hæc reuera sunt, quæ verã faciunt læticiã, quoniã illa læticiæ tantũ nomen habent, quũ omnia sint in tristicia. Quantã habet tristiciã superbus? quo modo cruciatur, dũ extollitur, innumeras sibi contumelias inferens, multũ odij, multum inimiciciæ, liuoris multum, multũ inuidiæ. Quòd si à maioribus contemnatur, dolet: si non super omnes insurgat, roditur. Humilis autem est in magna voluptate, honorẽ expectans à nemine, si fortasse quidem honoretur, gaudet: si vero non honoretur, nec dolet: gratum enim habet, quòd honoratus non fuerit, ipsum autem præsertim afficit contumelia nemo. Igitur ex eo quòd honorem, & honorari non requiramus, magna voluptas: illic autem contrarium, & quærit honorem, & non honoratur: non autẽ æqualiter honore lętatur, & qui quærit eum, & qui non quærit. Ille quantuncũq; ceperit, se nihil accepisse putat: hic vel si parũ exhibueris, quasi totum acceperit, suscipit. Rursum qui deliciis vacat, innumeras habet molestias, licet de facili & tam quam ex fontibus ipsi prouentus affluant, ex deliciis nascentia patitur mala, & futurorum incertitudinem. Hic autem in securitate semper est, & in voluptate qui victus tenuitati semetipsum assuefecit. Nõ enim ita semetipsum miserum vocat, quoniã opiparę mensæ particeps non est: sicut gaudet, futurorum non metens incertitudinem. Ex deliciis vero quanta sint mala, nemo nescit. Necessarium autẽ & nunc dicere, quòd duplex bellũ, & animę & corporis: duplex tempestas, duplex & morbus. Nec hoc tantum, verum & insanabilis, & magnas afferens calamitates. Sed non tale quid est tenuitas, sed duplex est sanitas, duplex bonũ. Somnus sanitatis, inquit, in homine parco. Nam mensura quidẽ semper est desiderabilis, immodestia vero nequaquã. Modicæ scintillæ multã lignorum pyram superpone, iam non ardentem videbis ignem, sed multum insuauem fumum. Viro valde forti & magno onus impone vires excedens, & cum onere videbis humi iacentẽ & proiectum. Multũ onus ingere nauigio, & graue feceris naufragium, quale quidem & hoc est. Sicut insuper plenis nauigiis multus est tumultus nautarũ, gubernatoris, proretæ, & remigũ, qui superiora quidẽ in mare iaciũt, inferiora vero & seipsos per dentes pereunt, & quod omnium est turpissimũ, os posteriorum partium assumit vsum, & illud fit ignobilius. Si vero in ore tanta turpitudo, cogita quanta sit in anima. Nam & illic omnia tenebræ, omnia tẽpestas, omnia caligo, multus cogitationum clamor, dum premuntur & tribulãtur, ipsa calumniam anima proclamante, omnibus sese accusantibus, aduocantibus, supplicantibus interiorem fimum alicubi reponi: & postquam eiectus fuerit, nec ita sedatur tempestas, verum & febris, & ægritudines. At, inquies, quo modo licet hos cernere deliciis vacantes, bene valentes qui super equos vehuntur? Quid, inquis, temere nugaris ægritudines nobis dicens: Ego quidem ægroto, & distrahor & deturpor: ego qui non habeo quod comedam. Hei mihi, lachrymis enim digna sunt ista verba. Pedibus vero dolentes, qui vehiculis gestantur, compeditos vnde, quæso, videbimus? Et nisi rem contumeliã putarent, & verba improperatoria censerent, iam & nominatim eos protulissem. Sed sunt quidam qui bene valent, quoniam non solis vacant

cant deliciis, verum & laboribus. Nam da mihi homi- A nem semper se pinguefacientem, sine dolore iacẽtem, curantem nihil, licet infinitorum concurrat medicorum multitudo, ab ægritudinibus eum eruere non poterit: nec enim ita se habet rei natura. Medicinalem enim vobis sermonẽ commemorabo. Ex his quę mittũtur in ventrẽ, non solum alimentum efficitur, quoniã nec in ipsa nutrimenti natura totũ est nutritiuum, sed eius quidẽ aliquid in secessum dissoluitur, hoc autẽ in nutrimentum. Igitur si perfecte quidẽ conficiatur, hoc efficitur, & propriũ acceperit locũ, & sanum quidem & bonum in propriũ currit locum: superfluum autem & inutile descendit, & excernitur. Si vero nimium ingeratur, & quod ex eo nutritiuum est, noxium efficitur. Et vt exempli gratia loquar, quò res vobis reddatur manifestior. Tritici quidem hoc est siligo, hoc farina, hoc furfur: igitur si mola quidẽ sit idonea molere, hæc om- B nia separauerit: si vero plus ingesseris, confuderis omnia: itidem & vinum, si congruam cocturam, & temporum assequatur temperiem, quoniam citra quidẽ hoc, omnia confusa sunt: post hęc vero hoc quidẽ in fecem subsidet, hoc autem in spumam exilit, hoc vero in gustantium vsum, & hoc est bonum, quod nunquã facile subuertetur. Quod vero dicunt tropiam, neq; vinũ est, neq; fex, omnibus commixtis. Hoc & in flumine quispiam viderit, quum aquarũ vortex efficitur. Sicut tunc mortuos videmus pisces adnantes, & simi crassitudine oculis captos: itidẽ & in nobis efficitur, quum multus ingluuiei superne fluxerit imber, postquam omnia cõmouerit, mortuas adnare facit cogitationes pridem sanas, & in puro viuẽtes. Postquam igitur ex multis est exemplis damni magnitudo nobis probata, hos beatos vocare desinamus in his quib⁹ miseros vocare de- C cebat, deflere vero in quibus beatos oportebat appellare, & mediocritatem diligamus. An nõ auditis & medicos dicentes, egestas sanitatis est mater? Ego vero nõ tantum corporalis matrem sanitatis egestatem dico, verum & animæ, hæcq; Paulus vere medicus clamat, inquiens: Habentes autem victum & vestitum, his con
1.Timo.5. tenti simus. Pareamus igitur ei, vt in bona valetudine quę facere decet, agamus. Dic enim mihi, si quis tibi cicutam dedisset habendam, nónne præter naturam foret: si quis lapides & ligna, nónne auersatus fuisses? Verisimiliter & meritò, præter naturam enim est. Tale quid sunt & deliciæ. Sicut enim hostibus vrbem subeuntibus, & obsidione facta & perturbatione, multus efficitur tumultus: ita fit & in anima, subrepente vino cum deliciis. Cui væ? cui tumultus? cui molestiæ, con- D tentiones, & rumores? Cuius oculi liuidi? nónne vino indulgentibus? Sed enim quæcunq; dixerimus in deliciis occupatos non separabimus, nisi passionem aliam opposuerimus. Et primum quidem nobis ad mulieres sit sermo, nihil muliere deliciis dedita turpius, ebria fœdius nihil, ipsius aspectu flos deletur, oculorum tranquillitas, & mansuetudo turbatur, quasi nebula quadã radios subeunte solares. Opus illiberale, ac seruile, omnique plenum ignauia. Quàm est iniucunda fœtens, vinum olens putrefactum, mulier carnium corruptarum succum eructans, grauata, nec surgere valẽs, plus æquo rubens, oscitatione plena, multaq; caligine? At non eiusmodi quæ deliciis abstinet, sed speciosior & modestior: etenim corpori multum affert decorẽ animæ cõpositio, ne tantum enim ex corporalibus formis hunc effici censeas. Da speciosam puellam, turbatam, loquacem, iurgiosam, ebriam, ornatã, nónne turpissima quaque fœdior est? si vero verecunda, si taceat, si erubescere discat, si moderate loqui, ieiuniis vacare, duplex pulchritudo, species maior, desiderabilior aspectus, modestia plenus & ornatu. Vis iam & de viris dicamus? Quid ebrio turpius, familiaribus derisibilis, derisibilis inimicis, apud amicos miserabilis, infinita dignus dam natione, fera magis est quàm homo. Multa nanq; voracitas pardaleos, & leonis est, & vrsæ, & meritò, nõ enim habent rationalem animã. Et tamen & illa si plus necessitate, & mensura ipsis à natura definita comederint, totum corpus corrumpunt: quãto nos autẽ magis? Propterea nobis in breue ventrẽ deus coarctauit, propterea breuem statuit cibi mensuram, vt animæ curam gerere doceret. Ipsam nostri compositionẽ discamus, & vnam in nobis partem hanc operationẽ habere viderimus. Os nobis & lingua ad laudes est assignata diuinas, guttur ad vocem. Et propterea nos naturæ necessitas constrinxit, vt nec inuiti cadamus in nimiam repletionẽ. Itaq; nisi deliciæ labores haberent, & ægritudines, & infirmitates, esset fortè tolerãdũ: nũc vero tibi naturæ terminos posuit, vt neq; volens transgrediaris. Nõne voluptatẽ quæris dilecte? hanc ab eo quod satis est, inuenies. Nónne sanitatem? & hanc. nónne securitatem? & hanc. nónne libertatem? nónne corporis robur? nónne bonam habitudinem, & animi solertiam? nónne vegetationem? ista sunt hic omnia bona: in illa vero contraria, iniucunditas, mala habitudo, ægritudo, illiberalitas, impẽsa. Vnde igitur, inquit, omnes ad hanc concurrimus? ex morbo. Dic enim mihi, quare quod lædit, ægrotus inquirit? nõne & hoc ipsum ægrotare signũ est? Quare claudus rectè nõ ambulat, cũ hoc ipsum non ex corpore fit, nec eo quòd ad medicum ire nolit? Rerum enim hæ quidẽ temporariam habent voluptatem, pœnam autem perpetuam: hæ vero contrarium, patientiã quidem temporaneã, delectationẽ vero continuam. Itaq; tam mollis & ignauus, vt pro futuris præsentia nõ despiciat, statim capitur. Dic enim mihi, vnde captus est Esaü? vnde præsentem voluptatem futuro præposuit honori? ex segnicie & mollicie. Hoc autem ipsum, inquit, vnde? Ex nobisipsis. Et inde patet, cum volumus, nosipsos excitamus, & tolerantes efficimur: si quando itaq; necessitas venerit, frequenter autẽ & contendentes duntaxat vtile cognoscimus. Cũ igitur deliciis vacaturus es, considera voluptatis momentaneum, & damnum (vere siquidem damnum est cum propria pernicie tot absumere pecunias) ægritudines, infirmitates, & contemne delicias. Quot tibi vis enumerẽ ex deliciis mala perpessos? Noẽ factus est ebrius, *Gene.9.* & denudatus, & vide quot ex hoc orta sunt mala. Esaü per ingluuiẽ primogenita perdidit, & ad fratricidium animum dedit. Populus Israël sedit mãducare & bibere, & surrexerunt ludere, & propterea dicitur: Cum mã- *Exod.32.* ducaueris, & biberis, memento domini dei tui. In præ- *Deut.6.* cipitium enim ceciderũt, in delicias delapsi. Vidua illa deliciis vacans, viua mortua est. Et iterum: Impinguatus est, & incrassatus, & recalcitrauit dilectus. Et iterũ Apostolus ait: Curam carnis ne feceritis ad concupi- *Roma.13.* scentias. Non promulgo ieiunium, nec enim est qui audiat: sed tollo luxum, præcido delicias propter vtilitatem vestram: tanquam enim torrẽs omnia deliciæ subuertunt, nihil est quod eas coërceat, eiiciunt ex regno. Quid amplius? vis frui deliciis? da pauperi, voca Christum, vt & postquam mensa remota fuerit, habeas quibus fruare deliciis. Nam nunc quidẽ non habes, & meritò: tunc autẽ habebis. Vis deliciari? animã pasce, trade

ipsi

Universidad de Deusto
Biblioteca

ipsi cibos quorum consuetudinem habet, eam ne fame perimas. Tempus belli, tépus certaminis, tu vero sedes in deliciis. Non vides & regiis præpositos in exterioribus castris tenuiter viuentes? Nõ est nobis lucta aduersus sanguinem & carnem, tu vero luctaturus temetipsum impinguas? Stat stridens dentibus aduersarius, tu vero diffunderis, & mensis vacas. Noui me nequicquã hæc dicere, sed non omnibus. Qui habet aures audiendi, audiat. Christus fame tabescit, tu vero voracitate temetipsum distẽdis, duæ immodestiæ. Quid enim mali non faciunt deliciæ? sibiipsis cõtrariæ sunt. Vnde nescio quo modo nomẽ hoc habeãt: sed sicut gloria, quũ ignominia sit: & diuitiæ, cũ sit paupertas, vocatæ sunt: sic & deliciæ, cum iniucunditas sit. Nunquid enim mactandi sumus, quoniam nosipsos saginamus? Quid lautam vermibus mensam apponis? quid maiorem alis saniem? quid fœtentes sudorum fontes reponis? quid ad omnia temetipsum reddis inutilem? Vis oculum fortẽ fieri? fac corpus robustũ. Nam & in chordis, crassa quidem & immunda ad cãtus suauitatem inutilis est: vndique vero rasa, intensa est, & consonantissima. Quid animam obruis? quid parietem facis crassiorem? quid multum fumum & nebulam, cum vapores tanquã caligo quædam vndique reddantur? Si nõ alius quisquã, te saltem athletæ doceãt, quoniam gracilius corpus est & fortius, & anima fortior aurigæ similis est & equo. Sed illic vides, sicut in his qui deliciis vacãt, & carnosis: sic & equi carne fluẽtes motus sunt difficilis, & multos aurigis labores præbentes. Optabile est, facilem & expeditum agentem equum brauium accipere: cum autem eum auriga trahere cogitur, & frequentissime cadentem stimulans, nec ita quidem excitare potest, licet ipse sit valde peritus, victoria priuabitur. Ne nostram contemnamus animam, propter corpus calumniam patientem: verum & illam faciamus perspicaciorem, alas ei leues nectamus, molliora vincula, rationibus eã pascamus. Satis est, quantũ vt valeat corpus duntaxat, tantum vt sit robustum, gaudeat & non doleat, vt quũ ita bene nostra disposuerimus, summam possimus virtutem apprehendere, & æternis potiri bonis, gratia & misericordia domini nostri Iesu Christi, cum quo patri, simul & sancto spiritu gloria, honor, imperiũ, nũc & semper, & in secula seculorum, Amen.

Ephe.6.

Luc.8.

Contra luxuriantes & deditos deliciis, & de præsentis seculi consummatione. Homilia LV.

NON tam vehementer fluuialium aquarũ cursus ripas corrodere, & submittere solet, sicut deliciæ & luxus omnia valetudinis nostrę firmamenta facile subruere. Siue nanq; medicinalem ingrediaris officinam, & accedens interrogaueris, omnes fere morborum causas illinc inuenies esse. Vilis enim tenuisque mensa sanitatis mater est, & eam propterea medicorum pueri ita nominauerunt: non saturari quidem vocantes sanitatem (cibi nanque penuria sanitas est) minus vesci sanitatis matrem appellantes. Si vero mater est sanitatis egestas, patet quòd saturitas ægritudinis mater est, & infirmitatis, morbósque parit, ipsorum quoque medicorum artem transgredi ẽtes: pedum enim dolores, & capitis grauedines, & vertigines, & manuum cruciatus, & tremores, & remissiones, & arquatus, & longæ febres & æstuosæ, & alia his multo plura (non enim omnia percurrere vacat) non ex indigentia, parcoq; victu, sed ex crapula & saturitate nasci solent. Si vero vis animi morbos inde nascentes videre, auariciæ, molliciæ, melãcholiæ, ignauiæ, intemperantiæ, omnis ignorantia hinc habẽt principiũ. Nihilo nanque fiunt asinis meliores animi taliũ mensarum delicias sectantes, tot feris distracti. Dicam & quot tristicias & molestias habeant deliciis inhærentes. Omnes quidem recensere non possumus, at vno capite totum reddam manifestum. Hanc enim ipsam lautam mensam cum voluptate nunquam attingũt. Egestas enĩ sicut sanitatis, sic & voluptatis est mater. Saturitas autem sicut morborum, itidem & fastidij fons atque radix est. Vbi nanque satietas fuerit, non potest esse appetitus: absente vero appetitu, quo modo posit adesse voluptas? Propterea nõ tantum pauperes diuitibus prudentiores inuenimus, verum & maiorem assequentes delectationem. Quibus omnibus animaduersis, ebrietatem fugiamus atque delicias: non tantum in mẽsis, verũ & in omnibus secularibus negociis, & pro illis recipiamus ex spiritualibus voluptatẽ, & iuxta Prophetam delectemur in domino: ait enim, Delectare in domino, & dabit tibi petitiones cordis tui. Sicut autẽ domum pulchram, quum aër appropinquauerit, splendidam ostendit: itidem & aspectum speciosum hilaritas animæ meliorem exhibet. Si vero sit in tristicia, & doloribus, deformior redditur. Mœsticiã vero morbi faciũt, & cruciatus: porrò morbos corporis mollicies ex multis cõflata deliciis. Igitur & propter hoc, si mihi parebitis, fugietis delicias. Sed voluptatem, inquies, habet deliciis frui. At non tantam quãtas infestationes. Nam voluptas quidem ad guttur vsque peruenit & linguã: remota nanque mensa, vel vorato cibo, similis est illi qui non gustauit, imò longe peior, onera inde ferens, & capitis grauedinem, & somnum morti similem: frequenter autem & insomniã ex crapula & spiritus præclusione & eructatione. Et innumera ventri imprecatus es, quæ magis erant imprecanda immodestiæ. Ne corpus itaque saginemus, sed Paulum audiamus dicentem: Curam carnis ne feceritis in concupiscentiam. Sicut enim si quis in cloacã cibos deiiciat, ita quoq; qui mittit in ventrem: imò vero non ita, sed multo peius. Hic nanque cloacam nullis afficit malis, illic autem & innumeros parit morbos. Quod enim nutrit tantum, est mediocritas, quod & confici potest: quod vero supra necessitatem affluit, non modo non nutrit, verum & illud corrumpit: sed hæc nemo videt ex quadam intempestiua voluptate & temeritate. Vis corpus alere? tolle superfluum, da quod satis est, & quantum concoquere potest, ne aggraues ipsum, vt non submergas. Quod satis est, est cibus & voluptas: nihil enim ita voluptatem parit, sicut cibus bene digestus: nihil ita sanitatem, nihil ita sensuum velocitatem, nihil est quod ita morbos expellat. Sufficiens enim modus & voluptas est, & alimẽtum & sanitas: plus autem & pernicies, & fastidium, & ægritudo. Quæ nanque facit fames, hęc & saturitas facit: imò vero grauiora. Nam illa quidem paucis absoluit diebus, & hominem liberat: hæc autem corpus absumens & tabefaciens, diuturnæ tradit ægritudini, & morti demum atrocissimę. Nos vero famem certè rem abominandam censemus, sed ad saturitatẽ hac peiorem currimus. Vnde igitur hæc ægritudo? vnde hic furor? non dico vt nos absumamus, sed tantum comedamus quod & voluptatem habeat, quæ vere voluptas sit, & corpus alere possit, & ordinatum, & nobis ad animę congruum actiones, & bene firmatũ, & compositum reddere. Cum vero deliciis superabundauerit, clauos ipsos, vt ita dicam, & iuncturas ex vndatione

continere non potest cõpactas: subrepens enim æstuatio totum dissoluit atque diffundit. Carnis itaq; prouidentiam ne feceritis ad concupiscentias: bene dixit: deliciæ nãque sunt absurdarum occasio cupiditatum. Licet omnium sit sapiẽtissimus qui deliciis vacat, aliquid ipsum pati necessarium est: à vino, cibis, necesse distendi, necesse maiorem flammam sustinere: hinc fornicationes, hinc adulteria. Non enim venter esuriens amorem parere potest, vel potius parsimoniæ deditus. Qui vero malas parit cupiditates, est ille qui deliciis lãguet, & velut mult ũ humida terra vermes gignit, & humefactus fimus, & multum habens humorem. Ab illa vero liberatus humiditate, multos affert fructus, cum nimiũ non habeat humorem: licet non excolatur, herbã producit: si vero colatur, fructus. Ne carnem itaque reddamus inutilem, neque segnem & noxiam, sed vtiles fructus in ea plantemus, & ligna fructifera, nec ea deliciis soluamus. Etenim & illa vermes pro fructibus emittũt, cum marcuerint: sic & ingenita cupiditas, si eã irrigaueris, malas parit voluptates, & quàm absurdissimas. Et propterea de gehenna iugiter audiamus, vt ex huius minis & timore multum emolumenti capiamus. Nam si deus peccantes in eam deiecturus huius minas nõ præmisisset, in eam multi cecidissent. Si nunc enim timore animas nostras concutiente, sunt aliqui tam facile peccantes, tãquam nec ipsa sit: si nihil horum dictum fuisset, neque intentatum, quid mali non fecissemus? Itaque quod semper dico, gehẽna non minus, quàm regnum, dei circa nos curam ostendit. Gehenna nãque cum regno cooperatur ad ipsum homines timore compellẽs: ne sæuiciæ, neq; crudelitatis rem esse censeamus, sed misericordiæ, multæq; benignitatis & curæ, & dulcis erga nos amoris. Nisi per Ionam subuersio denunciata fuisset, non fuisset prohibita subuersio. Nisi dixisset, quòd subuertetur Niniue, Niniue non stetisset: nisi fuisset intentata gehenna, in gehẽnam omnes cecidissemus: nisi prænunciatus ignis fuisset, ignem fugisset nemo. Eorum quæ facere vult contraria dicit, vt quę vult faciat. Non vult mortem peccatoris: & dicit mortem peccatoris, ne mittat in mortem. Nec verbo tantum testatur, verum & factis ostendit, vt fugiamus. Ne quis vero minas hoc esse solum existimet, verum & esse re vera, ex his quę hic facta sunt, patet. An non tibi videtur gehennæ signum esse diluuium vniuersalis, & omnibus perniciosæ pluuiæ? sicut enim, ait, in tempore Noë erant nubentes & nuptui tradentes: ita tunc quoque prædixit ante multũ temporis, & nunc prædicit ante annos quadringẽtos, & plures: sed nemo, qui attendat. Omnes fabulam rem esse putant, omnes risum, timor habet neminem, nemo luget, nemo pectus tundit. Ignis exæstuat, fluuius flamma succenditur, & nos ridemus, & delicias amplectimur, & licentiose peccamus. Nullus vnquam in mẽtem illum diẽ admittit, nullus cogitat, quòd præsentia prætereunt, quòd hæc sunt tẽporanea, licet ipsis rebus quotidie clamantibus, & vocem emittentibus. Præmaturæ mortes, rerum nostrarum mutationes, nobis etiam viuentibus factæ nos non corrigunt, non languores, & reliqui morbi. Nec solum autem in corporibus nostris mutationes, verum & in ipsis elementis quispiam videbit: & in ætatibus per singulos dies mortẽ meditemur, & in omnib⁹ semper instabilitas per opera designatur. Nunquam hyems remansit, nunquam æstas, nunquam ver nec autumnus: sed omnia currunt, & auolant, & fluunt. Sed quid dixerim flores? sed quid vis? dignitates, reges, & qui sunt hodie, cras autem non erunt? Sed

diuites, sed ædificia splendida, sed noctem & diem, sed solem, sed lunam: an non & ipsa decrescit, ipse vero sol non frequenter deficit, non obtenebratur, non eum nubes abscondit? Nunquid visibilium quippiam semper manet? Nihil, sed anima sola omnium quæ sunt in nobis, & hanc negligimus: eorum quidem, quæ variantur, tanquam permanentium, multam gerentes curam: manentis autem semper, tanquam transeuntis nullam habentes rationem. Ille magna potest, sed in crastinum vsque: post hæc vero peribit. Et hoc manifestum ex his qui maiora valuerunt, & nunc nusquam apparent. Fabula quædam est, & somnium vita: sicut enim in scena aulæo sublato varietates dissoluuntur, & omnia coruscante luce somnia auolãt: ita nunc quoq; consummatione veniente tam cõmuni, quàm vniuscuiusque, omnia dissoluuntur & euanescũt. Et lignum quidem quod plãtasti, manet: & domus quam ædificas, & ipsa manet: faber autem & agricola abducuntur & pereũt. Et cum hæc fiant, nec ita veremur: sed tanquã immortales hæc omnia comparamus, deliciis, & luxui vacãtes. Igitur audi, quid Salomon dicat, qui præsentium experientiam rebus ipsis cepit: Aedificaui mihi domos, inquit, plãtaui ortos & viridaria, vineas, natatorias aquarum, argẽtum, & aurum factum est mihi, feci mihi cantores & cãtatrices, greges & armenta. Nemo nanque fuit ita deliciosus, nemo tam gloriosus, nemo tam sapiens, tantum dominans nemo, nemo tantum ad vota sibi vidit omnia succesisse: quid igitur? nullam ex his cepit vtilitatẽ. Sed quid ait post hæc omnia? Vanitas vanitatũ, & omnia vanitas. Non simpliciter vanitas, sed per excellentiam. Ei quæso credamus, & res apprehẽdamus, in quibus non est vanitas, vbi veritas, vbi cuncta firma sunt atq; stabilia, vbi sunt omnia supra petram ędificata: vbi senectus non est, neq; transitus: vbi florent omnia, omnia vigent, vbi nihil veterascens, senescens nihil, nihil perditioni proximum. Generose quęso deum desideremus, non gehẽnę metu, sed regni desiderio. Quid enim rogo Christi par visioni? nihil est. Quid illorum æquale bonorum gaudio? nihil. Quæ nec oculus vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascẽdit, quæ præparauit deus diligentibus eum. Illa consequi studeamus, ista cõtemnamus: nónne frequenter ea damnamus: quoniam nihil est humana vita? Quid circa nihil laboras? Sed splendida respicis ædificia, & horum te fallit aspectus, statim in cœlum respice. A lapidibus & columnis ad illum decorem oculos reflecte, & videbis quòd hæc formicarum sint & culicum opera. Cõtemplare spectaculum, ascende ad cœlestia, illinc ædificiorũ discę splendorem, esse nihil inuenies: sed paruulorũ ludibria puerorum. Vides quanto subtilior, quanto leuior, quãto prior sit aër atq; lucidior, quanto magis alta cõscendis? Illic qui præstant eleemosynam, domos habẽt & tabernacula. Hæc in resurrectione resoluũtur, quin potius & ante resurrectionem superueniẽs tẽpus corrupit, perdidit atque dissoluit: & ante tempus autem in ipso plerunque vigore & flore, vel terræmotus prostrauit, vel etiam incendium omnia frequenter vastauit. Nõ enim in solis hominum ætatibus, verum & in ædificiis præmaturæ sunt clades: & frequenter marcida quidem tẽpore facta, concussa terra, manserunt immota: coruscã tia vero fixaq;, & recenter constructa solo tonitru cõcussa perierunt. Et hoc disponẽte deo fieri censeo, ne in ædificiis altum sapiamus. Vis & aliter nõ dolere? ad cõmunia veni ædificia, quorũ æquè particeps es & tu. Nõ enim est dom⁹, licet sit valde splẽdida, cœlestibus splẽ-

Ecclẽ.2.

1.Cor.2.

didior ædificiis. Ibi quantũuis temporis immorare, tua A
sunt illa, tua sunt, cum aliis communia sunt & nõ propria. Sed non delectant: primum quidem cõsuetudinis est, secundum autem auariciæ: igitur quod delectat est auaricia, nõ pulchritudo. Igitur auaricia delectatio est, & quæ sunt omnium, velle sibi vendicare. Quousq; hic erimus affixi? Adhæsimus terræ, tanquam vermes, in cœno volutamur. Corpus de terra nobis deus contulit, vt ipsum & in cœlum reuehamus, non vt animam per ipsum ad terram detrahamus. Terrenũ est, sed si velimus, efficitur cœleste. Vide quanto nos honore prosecutus est, tale nobis opus præcipiens. Feci, inquit, ego cœlum & terram, do tibi quoque creationem. Fac terram cœlum, nam potes. Qui facit omnia & mutat, de deo dictũ est: hanc & hominibus potestatem dedit. Sicut aliquis pater charitate plenus pingens, non ipse solus, sed & filium ad patrum disciplinam perducere studet. Feci, in- B
quit, ego speciosum corpus, do tibi melioris creationẽ, tu bonam fac animam. Dixi ego, Germinet terra herbam virentem, & omne lignum pomiferum: dic & tu, producat ipsa terra fructum proprium, & exibit quicquid facere velis. Facio æstatem & nebulam, firmo tonitru, & creo spiritum, formaui draconẽ ad illudẽdum ei, hoc est diabolum, nec hanc inuidi tibi potestatem: illude tu quoque si vis: potes enim eum vt passerem vincire. Facio oriri solem super bonos & malos. Imitare tu quoque, cõmunica quæ tua sunt & bonis & malis. Cõtumelias patiens tolero, contumeliasq; parantes beneficiis prosequor. Imitare etiam tu. Nec ita benefacias propter retributionem, neque propter grãtiarũ actionem. Accendi luminaria in cœlo, his splendidiora tu quoque fac accendas: potes enim. Eos qui sunt in errore, illumina: maius est illud beneficiũ, quàm solem in- C
tueri, me agnoscere. Hominem facere non potes, sed iustum facere potes, & deo gratum. Ego substãtiam creaui, tu voluntatem exorna. Vide, quo modo te diligam, & in maioribus tibi virtutẽ dederim. Videtis dilectissimi, qualiter honorati sumus, & ex irrationalibus & ingratis quidam dicunt: Quare volũtatis domini sumus? hæc omnia quæcunque percurrimus, in quibus deum possumus imitari, nisi liberũ esset arbitrium, sectari minime possemus. Dominor, inquit, angelis ego, & tu per principium. In throno regali sedeo, & tu consides per primitias. Conresuscitauit, inquit, & consedere nos fecit in cœlestibus. Adorant te Cherubin, Seraphin, omnis angelica virtus, principatus, potestates, throni, dominationes per primitias. Noli corpus accusare, quod tanto fruitur honore, quod & incorporeæ tremũt virtutes. Sed quid dixerim? Non his tantũ amorem ostendo, verum & his quæ passus sum: propter te consputus sum, colaphis cæsus, gloriam exinaniui, patrem reliqui, & ad te veni, qui me oderas & auersabaris: neque nomen meum audire volebas. Secutus sum & accurri, vt te comprehẽderem: te mihimet vniui & copulaui. Mãduca me dixi, bibe me, & te sursum habeo, & deorsum tibi connector. Nõ satis est tibi, quòd tui primitias sursum habeo? Hoc non tuum satiat desiderium. Et deorsum rursus descendi, nec simpliciter tibi commisceor: sed connector, manducor, paulatim attenuor, vt magna fiat temperies, commixtio & vnio. Nam quæ vniũtur, in propriis permanent terminis, ego vero tecum contexor. Nolo deinceps esse quicquam interualli: vnũ vtraque esse volo. Hæc itaque scientes, & multam eius sentientes curam, agamus omnia, quæ nos magnis ipsius donis non indignos ostẽdere possint: quæ vtinam D
omnes assequamur in Christo Iesu domino nostro, cũ quo patri, simul & spiritui sancto, gloria, imperium, honor, nunc & semper, & in secula seculorum, Amen.

De monachorum vita, & quod quæ videtur eorum grauis esse vita, dulcior est ea, quæ facilis esse videtur.
Homilia LVI.

CVM maiore libertate dilectissimi, hodie vos alloqui volo, sed sustinete, vt discatis, quòd hæc monachorum vita & crucifixorum, quæ grauis esse putatur, & onerosa, hæc quæ facilis & mollior esse videtur, multo dulcior est atque concupiscibilior. Et huius vosipsi testes, qui frequẽter in ærũnis & mœroribus circumuenientibus mortem postulatis: & illos vocatis beatos, qui in montibus & speluncis habitantes coniugium non attigerunt, & vitam degũt tranquillam, cum vos in arcibus, vel in castris, temerè viuatis & frustra, & in scena diem & orchestris agatis. Nam licet inde multæ voluptates scaturire videantur, & lætitiæ fontes, innumeræ tamen acerbiores oriuntur sagittæ. Si quis enim puellæ cuiusquam illic saltantium ãmore captus fuerit, super omnem militiam, super innumeras peregrinationes grauius sustinebit tormentum, omni ciuitate circunsessa se miserius habens. Veruntamen ne hæc interim exquiramus, ipsa captorum relinquentes conscientiæ, de multorũ agite vita loquamur: & tãtum vtriusq; vitę reperiemus interuallum, quãtum est portus & pelagi, quod continuis frangitur ventis, discrimen. Ex ipsis autem diuersoriis statim tranquillitatis proœmia contemplare. Fora nanq; fugientes & ciuitates, & medios tumultus, in montibus vitam elegerunt cum præsenti commune nihil habentẽ, nihil sustinentem humanum, non secularem tristiciã, non dolorem, non curam tantam, non pericula, non insidias, nõ inuidiam, non zelotypiam, non absurdos amores, non aliud quicquã huiusmodi. Hic iam quæ sunt regni meditantur in saltibus cõuersantes, & montibus, & speluncis, & quiete ac solitudine multa, & super hæc omnia cum deo. Et ab omni quidẽ eis munda tumultu domũcula, omni vero vicio ac morbo libera anima, subtilis & leuis, & aëre subtilissimo longe purior. Opus autem eis, quod erat & Adæ ab initio, & ante peccatum cum erat gloriam indutus, & deo cum fiducia colloquebatur: & locum illum multa fœlicitate plenum habitabat, & cum ante præuaricationem ad colẽdum paradisum posit⁹ fuit. Quid enim deterius hi sunt illo dispositi? nec vna quidem ei cura secularis erat, at nec his. Deo cũ pura loquebatur conscientia, hoc & hi faciunt: quinimò multo maiorem illo fiduciam habent, quãto maiorem quoq; consecuti sunt gratiam per spiritus ministerium. Igitur oportebat quidẽ oculis nos hæc haurire. At postquam renuitis, & in tumultibus & foris cõmoramini, vel sermone vos doceamus, vnam eorũ conuersationis partem assumentes: nõ enim omnis eorum vita potest recensseri. Hæc orbis terrarũ luminaria, quando sol oritur, quin potius multo ante auroram ex lectulo surgentes incolumes, & solertes, & sobrij: (nec enim vlla tristicia vel solicitudo, nõ capitis grauedo, negociorúmve labores, non turba, vel huiusmodi quicquam aliud eos disturbat, sed tanquam angeli degunt in cœlo.) surgẽtes itaque statim ex cubili hilares & læti, chorumq; cõstituentes in alacri conscientia, cõsonanter omnes tãquam ex vno ore hymnos omnium deo concinunt, eũ venerantes, & ei gratias de omnibus agentes, tam propriis quàm communibus beneficiis. Itaque, si videtur, Adam

Adam omittentes, interrogemus quid ab angelis differat hic chorus super terram canentium, & dicentium: Gloria in altissimis deo, & in terra pax, in hominib⁹ bona voluntas. Vestis autem eis fortitudine digna. non enim caudatis vtentes vestibus, iuxta eneruatos & molles induuntur, sed iuxta beatos illos angelos, Heliã, Helisæum, Ioannem, secundum Apostolos: cum veltimẽta sint ipsis parata, his quidem ex caprarum pilis, his autem ex pilis camelorum. Sunt autem & quibus solę sufficiunt pelles, & hæ iamdudum cõfectæ. Mox vt illa dixerint cãtica, flexis genibus laudatum deum pro negociis inuocant, in quorum congregationẽ quidam nec statim veniunt. Petunt enim præsentium quidem nihil (eis enim horum nulla ratio) sed vt cũ fiducia stent coram illo tremendo tribunali, cum veniet viuos iudicaturus, & mortuos vnigenitus dei filius, & nullus illã audiat horrẽdam vocem dicentem, Nescio vos. Et vt cũ B
pura conscientia, multisq; meritis hãc laboriosam trãsigant vitam, & secundo vento difficile nauigent pelagus. Præcedit ante eos in oratione pater prælatus, deinde surgentes perfectis illis sanctis & continuis precibus, orto iam sole vadunt ad opus quisque suum, multũ hinc prouentum egentibus cumulantes. Vbi nunc sunt se choris dedentes diabolicis, & meretriciis cãtibus, & in theatris sedentes? Pudet enim illorum meminisse, tamen propter infirmitatem vestram opus est & hoc facere. Paulus enim ait: Sicut igitur exhibuistis mẽbra vestra seruire immundiciæ, sic nunc exhibete membra vestra seruire iusticiæ in sanctificationem. Igitur & nos ex fornicantibus fœminis, & iuuenibus scortantibus in scena constitutum chorum inquiramus, & horum beatorum ad voluptatis rationem, qua præsertim multi socordes iuuenũ capiuntur illarum laqueis: tãtum enim C
discrimen inueniemus, quantum si quis angelorum in cœlo canentium illam consonantissimam audisset melodiam, & canes in fimo defossos & latrantes. Per hæc enim ora Christus, per illam vero linguã diabolus resonat. Et illis quidem fistulæ non articulata consonant voce, buccis interim eis tumescentibus, & se distrahentibus neruis insuaui spectaculo: sed hic spiritus insonat gratia, pro tibia, cithara & fistula, sanctorum vsa labiis. Quia vero quæcũque dixerimus voluptas explicari nõ potest, propter istos luto affixos, & operi lateritio: & propterea vellem horum aliquem circa talia furẽtium suscipere, & eò perducere, horumq; sanctorum ostẽdere chorum, neque mihi iam verbis opus fuisset. Veruntamen licet ad terrenos loquamur, sermone vel modicum eos ex cœno & paludibus extrahere conemur. Nã illinc quidem auditor absurdi statim amoris ignẽ con- D
cipit: tanquam enim non satis sit meretricis aspectus ad mentem succendendam, & vocis pestem adiunxerunt: hic vero si quid habet anima tale, statim deponit. Neq; porrò vox & aspectus, verum & harũ vestes magis spectantes conturbant. Et si quis sit pauper crassorũ & neglectorum, ex aspectu plurimũ indignabitur, & frequẽter ad semetipsum dicet: meretrix quidẽ & leno, & coquorum & coriariorum filij, & plerunq; seruorũ in tãtis viuunt deliciis: ego vero liber & ex liberis, iustos sequens labores, ne per somnium quidem hæc concipere possum, & ita succensus mœrore discedit. Apud monachos autem nihil huiusmodi, sed omnia cõtraria. Cum enim diuitum filios & generosis progenitoribus ortos talia viderit indutos vestimẽta, qualia neq; pauperum extremos, & ad hęc gaudẽtes: considerate, quantã paupertatis consolationem capiens abit: siue sit diues, cor-

rectus recedit, melior effectus. Rursum cum in theatro quidem aurea meretricem indutam viderint, pauper quidem ingemiscet & flebit, suam videns vxorem huiusmodi nihil habere: diuites autem videbũt, & ex hoc spectaculo suas aspernabuntur consortes. Cum enim habitum, & aspectum, & vocem, & gressum, & omnia videntibus illa præferat mollia: accensi recedũt, & iam captiui suas petunt domos. Hinc iniuriæ & contumeliæ, hinc inimiciciæ, bella & quotidianæ mortes, hinc captis vita minime vitalis, & iam ingrata coniunx, & filij non æquè desiderabiles, & omnia domi cõfusa, & ab ipsa iam luce vexari se putant: sed ex his cœtibus nulla talis molestia, sed mansuetum & mitem virum vxor suscipiet, ab omni liberatum mala voluptate, & eo faciius quàm antea vtetur. Talia quidem ille chorus parit mala, hic autem bona: ille quidem ex ouibus lupos faciens, hic autem ex lupis agnos constituens. Sed nihil adhuc ferè nobis de voluptate dictum est. Et quid possit esse iucundius, quàm nos tumultuari, neque mẽte tristari, neque dolere & gemere? Verum & altius sermonẽ prouehamus, & vtriusque cantus atque spectaculi fructum indagemus: & illum quidem ad vesperam vsque manentem videbimus, donec in theatro sedeat spectator: post hæc autem omni stimulo grauius eum contristantem: hunc autem spectatorum animis continue vigentem. Nam & virorum formam, & loci iucunditatẽ, & conuersationis dulcedinem ac vitæ puritatẽ, & pulcherrimi spiritualisq; cantus gratiam sibi semper habẽt insidentem. His itaque portubus potientes, quasi quandam deinceps procellam fugiunt multorum tumultus. Neque vero canentes tãtum & orãtes, verum & libris affixi, iucundum sunt videntibus spectaculum. Cum enim chorum dissoluerint, hic quidem Esaiam sumens, cum illo loquitur: hic autem cum Apostolis conuersatur, alius ab aliis elaborata percurrit: & de hoc vniuerso philosophantur, de deo, de visibilibus, de intelligibilibus, de vitæ præsentis vtilitate, de futurorum beatitudine: & optimo cibo pascuntur, non brutorum carnes elixatas habẽtes appolitas, sed eloquia dei super mel & fauũ, mel admirabile, & multo melius, quàm quod Ioãnes per desertum olim degustabat. Hoc enim mel non syluestres quæpiam apes floribus insidentes colligunt, neque rorem maturantes aluearibus immittũt: sed spiritus gratia construens, pro fauis & aluearibus, & fistulis, in sanctorum animis reponit, vt volenti liceat cum libertate iugiter vesci. Has igitur apes & ipsi imitantes, sanctorum voluminum fauos circumuolant, magnam hinc decerpentes voluptatem. Et si vis illorum discere mensam, accede propius, & eos experieris talia eructãtes. Omnia mitia & iucunda, & spirituali odoris suauitate plena. Nullum turpe verbũ illa possunt ora emittere, nihil scurrile, nihil asperũ, sed omnia cœlis digna. Nullus aberrauerit, ora multorum, qui per fora trahuntur, & circa secularia rabiem exercent, cœni cuiuspiam riuis comparans: horum autem ora fontibus melle manantibus, & pura fundentibus fluẽta. Si quis vero, quòd multorũ ora cœni riuis assimilauerim, indignetur, sciat quòd multum ignoscens locutus sum. Scriptura nanq; nec hac vtitur mensura, sed altero longe grauiori exẽplo, ait enim: Venenum aspidum sub labiis eorum: &, *Psal. 13.* Sepulchrum patens guttur eorum. At illorum nõ sunt talia, sed multæ sunt plena fragrantiæ, & præsentia quidem huiusmodi, futura vero qualis sermo nobis explicuerit? Quæ mens cõcipiet angelicam sortem, beatitudinem, ineffabilia arcanaq; bona? Forte multi nunc incaluistis,

Universidad de Deusto
Biblioteca

caluistis,& in huius pulchræ cecidistis desiderium con- A tur.Et nec arma,nec hastæ, nec quicquam aliud aduersus has acies stare potest:sed ipsos gigãtes strenuos,multa præclara gerentes absque vinculis inuenias victos, somno & ebrietate, sine cæde atque vulneribus tanquã vulneratos iacẽtes,quinimò & multo crudelius. Nam illi quidem vel palpitant: hi vero nec hoc quidem,sed statim decidunt.Vides,quòd maior hic exercitus & mirabilior?hostes enim interficit,qui superant illos,volẽdo duntaxat.Sic enim illam omnium malorum matrẽ infirmam faciunt,vt iam non infestet.Iacente vero duce,& sublato capite, reliquum quoq; corpus quiescit,& illic manentium quenq; videas hanc obeuntem victoriam. Nõ enim quemadmodum in his hostibus,si quis ab aliquo vulnus accipiat,iam alteri non est infestus,cũ semel ceciderit, sed omnes est opus hãc ferã percutere. Et qui non percusserit eã atq; prostrauerit,omnino vexatur.Vidisti splendidam victoriam? quale siquidẽ exercitus vndiq; simul congregati trophæum erigere nõ possent,hoc eorum quilibet erigit.Et ibi destructa sunt omnia furiosa,rationem non sequentia,insaniæ verba, morbiq; furentes,& iniucũdi fastus,& omnia quotquot ab ebrietate armantur,& suũ imitantur dominum,quẽ admirans scriptura, dicebat: De torrente in via bibit, propterea exaltabit caput. Vultis & aliunde mortuorũ videre multitudinẽ? Videamus ex deliciis cõcupiscentias,ex lixis,ex coquis,pincernis,placentariis:cõfundor enim omnia quidem dicere,verũtamen dicam,phasianas aues,fercula affluenter mixta, humidos & aridos cibos,leges super his positas. Velut enim quandam habitantes ciuitatem, & exercitus instruentes: sic & hi quid primum, & quid secundum sanciunt & statuunt. Et hi quidem primũ aues ad prunas tostas, intus piscibus refertas introducunt.Alij vero faciunt aliũde illegitimorum horum conuiuiorum principia. Et multum de his certamen, & de qualitate, & de ordine, & de multitudine,& in quibus confundi decebat,gloriantur:hi quidem quòd diei dimidium absumpserunt,hi vero quòd totum diem:alij porrò quòd & noctem addiderũt, dicentes:Vide miser ventris mensuram,& de immodico studio cõfundere. Sed nihil huiusmodi penes angelos illos, verum & omnes hæ concupiscẽtiæ sunt mortuæ. Non enim ad saturitatem,& delicias,sed ad necessitatem eis nutrimentum. Nõ auium ibi venatores,neque piscium,sed panis & aqua.Hæc autem confusio atq; tumultus omnino sunt illinc procul: & ex cellula, & ex corpore tranquillus portus,apud hos vero multa tẽpestas. Scindas igitur mente ventrem talibus vescẽtium, & multam videbis ingluuiem,& immundam cloacam & dealbatum sepulchrum. Quæ vero sequũtur,& dicere pudet, molestas eructationes, ex superiori parte vomitus,ex inferiori excrementa. Vade vero, & has illic quoq; concupiscentias vide, & ardẽtiores in his amores,venereos dico: nam hos omnes videbis prostratos cum equis & impedimentis:impedimẽtum enim & arma,& equus,turpis actionis est turpe verbum: equũ pariter videbis & ascensorem talem,& arma iacentia:hic autem omne contrarium,& corpora vulnerata,& animas iacentes mortuas.Nec in mensa vero tantũ splendida sanctis est illis victoria,verum & in aliis,in pecuniis,in gloria,in inuidia,in omnibus morbis.Nunquid tibi videntur hæc illis esse castris fortiora, & meliora mensa?Et quis contradicet?nemo, nec vllus quidem illorum ipsorum,licet multũ insaniat. Hæc enim in cœlum transmittit,illa vero trahit in gehennã: hanc diabolus instruit,illam vero Christus:hanc luxus sancit, & immodestia,

Matt.6.

Gala.5.

De monachorum vita, & de solita ab eis fieri post mensam gratiarum actione, & de iudicio.
Homilia LVII.

RVRSVM ad deserta proficiscar,& iterũ eosdem attingam sermones: quoniam cum maiori voluptate vos audiẽtes video. Videamus igitur & hodie spiritualia castra, videamus à timore puram voluptatem. Non enim cum hastis sunt in tẽtoriis,sicut milites (hic enim antea sermonem dissolui)neque cum clypeis & thoracibus:sed his omnibus nudos videbis,& talia facientes, qualia neque cum armis illi.Et cõscius esse potes,veni, & mihi manum porrige, & eamus ambo in hanc expeditionem, & instruD ctas acies videamus. Hi nanque per singulos dies bellũ gerunt,& iugulant aduersarios, & omnes concupiscẽtias nobis insidiantes superãt,& has solo prostratas videbimus,& apostolicum illud rebus exhibitum dicens: Qui vero sunt Christi,carnem suam crucifixerunt cum viciis & concupiscentiis. Vidisti mortuorum multitudinem iacentium, spiritus gladio iugulatorum? Propterea non est illic ebrietas,neque crapula, & ostẽdit id mensa,& trophæum in ea statutum. Nam ebrietas quidem & crapula iacet mortua per aquæ potũ in fugam conuersa,multiformis hæc & multiceps bestia. Sicut enim in Scylla fabulis decantata,& Hydra, itidem & in ebrietate multa possunt capita reperiri,hinc fornicatio, illinc ira,aliunde mollicies, aliunde amores nefarij nascentes:sed hæc omnia sublata sunt.Et omnes illi exercitus,licet innumera profligauerint bella, ab his capiũ-

immodestia,illam vero philosophia & modestia. Huc A cuique secundum opera sua.Omnem hunc quidẽ hymnum admirari dignum est,præsertim autem hunc finẽ. Quoniam enim mensa & cibus diffundere cõsueuit atque grauare, animæ quasi frænum quoddam hanc dictionem apponunt,circa remissionis tempus,iudicij tẽporis eam cõmonefacientes.Didicerũt enim quid passus fuerit Israël ex lauta mẽsa:ait enim,Comedit,& im- *Deute.32.* pinguatus est,& recalcitrauit dilectº.Et propterea Moses dicebat: Cũ comederis & biberis, & fueris repletus, recordare domini dei tui.Post illam enim mensam patrata sunt ipsis illa nefaria scelera. Considera igitur & tu,ne quid huiusmodi patiaris: quãuis enim lapidi non sacrifices, nec immoles auro pecudes & vitulos, aliter tamen immolas.Caue furori sacrifices animam tuã, ne fornicationi tuam mactes salutem,nec aliis huiusmodi viciis. Propter hoc enim & illi talia timentes præcipiB tia,potiti mensa,vel potius ieiunio(nam eorum & mensa ieiunium est) tremẽdi tribunalis & illius diei memoriã sibimetipsis faciunt. Si vero illi ieiuniis & humistratis cubilibus,vigiliis,& sacco, & innumeris semetipsos modis domantes,etiam huius indigent cõmonitionis: quando nos vnquam mansuete poterimus viuere, qui mensas apponimus infinita ferentes naufragia,nec vnquã penitus oramus,nec in principio,nec in fine? Propterea vt hæc naufragia soluamus, hymnũ illum, quem in medium protulimus, totũ replicemus, vt ex ipso videntes vtilitatem, ipsum continue post mensam canamus,& ventris comprimamus petulantias,& illorũ mores angelorum, & leges in domos nostras introducamus.Nam oportebat quidẽ nos illuc euntes hæc lucrari.At postquã non vultis, vel per sermones nostros spiritualem hanc melodiam audite,& vnusquisque vestrũ C post mensam hæc verba dicat,hoc incipiens modo: Benedictus deus. Apostolicam enim legem statim implẽt dicentem: Quicquid facimus in sermone vel opere,in *Coloss.3.* nomine domini nostri Iesu Christi faciamus, gratias agentes deo & patri per eum. Mox gratiarum actio nõ pro vno tãtum illo die,sed pro tota vita exhibetur. Ait enim,Qui pascis me à iuuentute mea.Et hinc sapientię doctrina:deo siquidem pascente, non est opus nos esse solicitos. Nam si rege pollicito,quotidianũ victum ex propriis cellariis se tibi præbiturum,iam in futurũ confidis:multo magis cum deus præbeat, & omnia tibi tãquam ex fonte fluant, ab omni solicitudine congruum est absolui.Propter hoc enim & talia dicunt, vt & sibimetipsis,& à se discentibus persuadeant omnem exuere secularem solicitudinem. Postmodum ne putes,quòd pro se solis hanc reddant gratiarum actionem, subdũt D dicentes, Qui das escam omni carni, pro toto gratias *Psal.135.* agentes mundo: & tanquam totius terrarum orbis patres,ita deo pro omnibus laudes referunt,& semetipsos ad veram hortantur fraternitatẽ. Nec enim illos odisse possunt,pro quibus,quòd pascãtur,deo gratias agũt. Vidisti charitatem quoque per gratiarum actionẽ introduci,& eiici secularem vitã,& per anteriora, & per hæc?Si enim omnem pascit carnẽ,multo magis sibi dicatos. Si nanque secularibus deditos curis, multo magis ab his absolutos: hoc & Christus confirmans dicebat,Quot passeribus meliores estis vos? Hæc autem di- *Matth.10.* cebat, instruens non esse confidendum diuitiis, & terræ,vel seminibus.Non enim ista sunt quę nutriunt,sed verbum dei. Ex his & Manichæos & Valentini sectatores, & omnes cũ illis sentientes obmutescere faciunt. Non enim malus est hic, qui sua omnibus proponit,& blasphemantibus eum. Postmodum & petitio: Imple

Psal.22.

Universidad de Deusto
Biblioteca

gaudio & lęticia corda noſtra. Quali dicit gaudio? Nũ A quid ſeculari? abſit. Hoc enim ſi vellent, montium cacumina non petiiſſent & ſolitudines, neque ſaccũ induerentur. Sed illud dicũt gaudium, cum præſenti vita nihil habens commune, angelicum, cœleſte. Neque ſimpliciter illud petunt, ſed multa cum ſuperabundantia. Non enim dicunt, Da: ſed, imple: neque dicũt, nos, ſed, corda noſtra. Hoc enim preſertim eſt cordis gaudium. Fructus enim ſpiritus, charitas, gaudium, pax. Poſtquã enim peccatum triſticiam intulit, petunt ſibi per gaudium iuſticiam inſeri. Non enim aliter gaudium inueniretur. Vt ſemper omnem ſufficientiã habentes abundemus in omne opus bonum. Vide dictionem euangelicam impleri, dicentem: Panem noſtrum ſubſtantialem da nobis hodie. Et hũc ipſum vero quærẽtes propter ſpiritualia: aiunt enim, Vt abũdemus in omne opus bonum: non dicũt, vt ſolum quod debemus faciamus, B verum & plura mandatis. Hoc enim eſt ſuperabũdemus, & à deo quidem ſufficientiam expoſcunt in neceſſariis: ipſi vero non tantum cum ſufficiẽtia obedire volunt, verum cum ſuperabundantia multa, & in omnibus. Hoc ſeruorum eſt gratorum, hoc virorum ſapientium, ſemper & in omnibus abũdare. Poſtea rurſum ſe propriæ commonentes imbecillitatis, & quòd nihil abſque ſuperno fauore generoſum fieri poteſt, poſtquã dixerint, Vt abundemus in omne opus bonũ: ſubdunt, in Chriſto Ieſu domino noſtro, cũ quo tibi gloria, honor & imperium in ſecula, Amen. Aequalis principio finis per gratiarum texitur actionẽ. Mox rurſum à principio quidem incipere videntur, eundem autem continuant ſermonem. Sicut & Paulus in epiſtolæ primordio, cum in glorificationem terminaſſet atque dixiſſet,

Gala.1. Secundum voluntatem dei & patris, cui gloria in ſe- C cula, Amen: rurſum incipit materiam, de qua ſcribebat.

Roma.1. Et iterum alibi, cum dixiſſet, Coluerunt & ſeruierunt creaturæ omiſſo creatore, qui eſt benedictus in ſecula, Amen: non conſummauit ſermonem, ſed rurſus incipit. Nec hos itaque redarguamus angelos, tanquam inordinate faciẽtes, quòd ſermonem in glorificationem terminantes, denuo ſacros incipiunt hymnos. Apoſtolicas nanque ſequuntur conſuetudines, incipiẽtes à glorificatione, & in eandem deſinentes, & poſt finem iterato hæc exordiuntur, dicẽtes: Gloria tibi domine, gloria tibi ſancte, gloria tibi rex: quoniam dediſti nobis cibos in læticiam. Nec enim pro magnis tantum, ſed etiam pro paruis agere gratias oportet: gratias autem & pro his agunt, Manichæorum confundentes hæreſim, & quotquot preſentem vitam eſſe malam aſſerunt. Nam ne quid propter ſummam virtutem, & ventris cõ D temptum de ipſis tanquam cibos abominantibus, quale de illis femetipſos ſuffocãtibus ſuſpicareris, per orationem te docent, quòd non dei creaturas deteſtantes pluribus abſtinent, ſed virtutem exercẽtes. Et vide quomodo poſt gratiarum actionem de datis, & de maioribus ſupplicant, neque circa ſecularia morãtur, ſed ſuper cœlos aſcendunt, & dicunt, Imple nos ſpiritu ſancto. Nec enim bene nos gerere poſſum⁹, vt oportet, niſi gratia tuus illa repleti: ſicut nemo poteſt quicquã generoſum, vel magnum facere, niſi Chriſti potiatur auxilio. Sicut itaque poſtquam dixerunt: Vt abũdemus in omne opus bonum: ſubdiderũt, in Chriſto Ieſu. Itidem & hic dicunt, Imple nos ſpiritu ſancto, vt inueniamur in conſpectu tuo beneplacentes, & non erubeſcentes, Non enim, inquiunt, nobis eſt cura de hominũ confuſione, ſed quicquid homines de nobis improperantes dixerint, ridentes, minime curamus: omne vero nobis certamen eſt, ne tunc confundamur. Cum autem hæc dixerint, & ignis fluuium introducunt, & præmia certaminis, & brauia. Non dixerunt, Ne puniamur: ſed, ne confundamur. Hoc enim nobis gehenna multo terribilius eſt, ab illa decidere gloria, dominum offendere. Sed quoniam multos & craſsiores hoc non terret, ſubdunt: quando reddes vnicuique ſecundum opera ſua. Vides, quantum hi nobis externi & peregrini profuerunt, eremi ciues, imò vero ciues cœlorum: nos quidem cœlorum hoſpites, terræ vero ciues, hi vero econtra. Poſt hunc autem hymnum multa repleti compunctione, & feruentibus lachrymis, ſic ad ſomnum ſe conferunt, tantum dormientes, vt parum requieſcant. Et rurſum noctes dies faciunt, in gratiarum actionibus & hymnodiis degentes. Nec vero viri tantum, ſed & mulieres hanc exercent philoſophiam, naturæ infirmitatem promptitudinis abundantia ſuperantes. Illarũ itaque ſtudium nos viri reuereamur, & præſentibus inhiare tabeſcentes deſinamus, vmbræ ſcilicet, ſomniis & fumo. Etenim maior vitę noſtræ pars in ſenſibilitate. Nã & ætas prima multæ plena eſt dementiæ: quæ vero rurſus ad ſenectutem tendit, omnem in nobis ſenſum contabeſcit: & parum eſt medium, quod cum ſenſu deliciis vti valeat. Quinimo nec illud has purè poteſt guſtare, cum multæ ſolicitudines, & labores illi noceant. Propterea, ſupplico, immota quæramus, & immortalia bona, & vitam nulli ſenio deinceps obnoxiã. Poteſt enim & vrbem habitans monachorum ſapientiã imitari, poteſt & vxorem habens, & domi conuerſans orare, ieiunare & compungi. Quoniam & in principio ab Apoſtolis inſtructi ciuitates quidem habitabãt, & ſolitudines petentium pietatem exhibebant. Alij vero rurſum officinis præpoliti, vt Priſcilla, & Aquila. Et omnes Prophetę, & vxores habebãt, & domos: vt Eſaias, Ezechiel, & magnus Moſes, & inde nil ad virtutem lædebantur. Hos igitur & nos imitati, ſemper deo gratias agamus, ſemper eum laudemus, & modeſtiæ cæterarumq; virtutum curam geramus, & vigentem in deſertis conuerſationem in vrbes introducamus, vt & deo grati, & hominibus probabiles videamur, & futura conſequamur bona, gratia & humanitate domini noſtri Ieſu Chriſti, per quem, & cum quo deo & patri gloria, honor & magnificentia, ſimul cum ſancto & viuifico ſpiritu, nunc & ſemper, & in infinita ſecula, Amen.

De vita monachorum, & quòd ſcripturarum lectio eſt medicinalis officina. Homilia LVIII.

VLTIS dilectiſsimi, rurſum ad virtutis ciuitatẽ eamus, ſanctorum tabernaculæ dico, mõtes & ſaltus: illic enim hanc humilitatis videbimus altitudinem. Homines enim, hi quidẽ exterioribus dignitatibus, hi vero pecuniis olim ſplendidi, vndiq; ſemetipſos corripiunt, veſte, domo, miniſteriis, & tanquam in literis per omnia ſcribunt humilitatem: & quæ ſunt ſuperbiæ fomenta, bene veſtiri, & ſplẽdide ædificare, & multos habere miniſtros, quæ frequenter & inuitos in ſuperbiam agunt, hæc illic omnia ſublata ſunt. Et ignem ipſimet accendunt, ipſi ligna cõminuunt, ipſi coquunt, venientibus miniſtrant ipſi. Nõ poteſt illic quiſquam audiri contumeliam inferens vel patiens: nec imperans, nec cui imperetur: ſed omnes ex miniſtrãtium ſunt numero, & hoſpitum quiſque pedes abluit, & multa de hoc contentio: & hoc facit non examinans, quis ille ſit: nec vtrum liber ſit an ſeruus, ſed vnicuiq;

vnicuique miniſterium hoc exhibet. Nullus ibi magn⁹, A nullus paruus. Quid igitur? Cõfuſio? abſit, ſed perfectiſſimus ordo: licet enim quis paruus ſit, magnus hoc non reſpicit, ſed & illo ſe rurſum inferiorem exiſtimat eſſe, & ita maior efficitur. Vna menſa & miniſterium ſuſcipientibus & exhibentibus, eadem fercula, eadem indumenta, habitacula eadem, eadem vita. Magnus illic vilius opus arripiens. Nõ eſt ibi Meum & Tuum, ſed hoc verbum eliminatum eſt infinitorum cauſa bellorum. Et quid miraris, quòd vna ſit omnibus dięta, veſtis & menſa: quippe cum omnibus ſit vna anima, non tãtum quo ad ſubſtantiam (hoc enim & omnibus) verum & quo ad charitatem? Qualiter igitur hæc vnquam contra ſeipſam inſurgeret? Non eſt ibi paupertas & diuitiæ, gloria & ignobilitas: qualiter igitur aditum inueniret arrogãtia, vel ſuperbia? Nam ſunt quidẽ & parui, & magni ſecũdum virtutis rationem, ſed quod dixi, nullus hoc in- B tuetur. Paruus non dolet quaſi contemnatur, nec vllus eſt qui contemnat: quòd ſi quis tamen aſpernetur, hoc maxime docentur contemni, reſpui, & vilipẽdi per verba, per opera, & cum mendicis, & debilitatis conuerſantur. Et ipſis menſæ talibus ſunt plenæ cõuiuiis: & propterea cœlis quoque ſunt digni. Et hic quidem vulnera virus habentia curat, hic autem cęcum manu ducit, hic vero crure portat debilem. Non eſt illic aſſentatorum multitudo, neque paraſitorũ, imò vero neque quid tandem aſſentatio ſit, norunt. Vnde igitur vnquam extolleretur? Apud eos enim eſt æqualitas multa, & propterea multa virtutis facilitas. Etenim his inferiores magis docentur: quàm ſi per principatus eis cedere cogerentur. Sicut enim audacem percuſſus & cedens corrigit: itidem & ambitioſum gloriam non vendicans, ſed cõtemnens: hoc autem illic cum largitate faciunt. Et quã- C ta penes nos eſt pugna primas partes aſſequendi, tantũ apud illos certamen, ne conſequantur, ſed repellant. Et multum eſt ſtudium, quis magis pręcellat, contemptum patiens, non honorem admittens. Alioquin autem & ipſa opera modeſtè ſe gerere docent, & excandeſcere non permittunt. Quis enim, quæſo, terram fodiẽs & irrigans, plantans, ac ſportellas aut ſaccum texens, vel alia quædam huiuſmodi tractans, vnquam altum ſapiet: Quis autem in paupertate viuens, & pugnans cum fame, tali morbo laboret? Nemo: propterea facilis eſt illis humilitas. Et ſicut hic eſt difficile modeſte ſe gerere, propter plaudentium multitudinem & admirantiũ: ſimiliter illic perquam facile. Etenim ille tantum ſolitudini vacat, & aues videt volantes, & arbores concuti, & flantem Zephyrum, & riuos per valles deferri. Igitur vnde tali viuens in ſolitudine extollatur? Non tamen D propterea nos excuſationem habebimus, quoniam in medio conuerſantes altum ſapimus. Nam & Abraham cum eſſet inter Chananæos, dicebat: Ego vero ſum terra & cinis. Et Dauid in mediis caſtris, Ego autem ſum vermis & non homo. Et Apoſtolus in medio terrarum orbe, Nõ ſum dignus vocari Apoſtolus. Quæ nobis igitur erit conſolatio? quæ vero purgatio? cum neque tot habentes exempla modeſte nos geramus? Sicut enim illi ſunt innumeris digni coronis, primi virtutis viam perambulãtes: ita nos infinitis vltionibus obnoxij, qui neq; poſt illos prægreſſos & in literis poſitos, neq; poſt hos viuẽtes, & admiratione per facta dignos, ad parem trahimur æmulationem. Quid enim dicere poſsis, ſi nõ corrigaris? Neſcis literas, nec ad ſcripturas declinaſti, vt virtutes antiquorum diſceres: hoc quoque præcipuè quidem crimen eſt, cum Eccleſia continue ſit aperta, non ingredi, & illos latices optimos haurire. Veruntamen ſi defunctos per ſcripturas non agnouiſti, hos viuentes cernere licebit. Sed nullus eſt qui deducat. Veni ad me, & ego tibi ſanctorum iſtorum oſtendam tabernacula: veni, & ab eis diſce quippiã vtile. Lucernæ ſunt hi lucentes vbique terrarum, muri ſunt vrbibus circũſedentes. Propterea ſolitudines petierunt, vt & te doceant populares contemnere tumultus. Nam ipſi quidem, vtpote qui fortes ſint, etiam in medio turbine frui poſſunt tranquillitate: tibi vero penitus exhauſto quies eſt neceſſaria, & ab aſsiduis fluctibus aliquantulum reſpirare. Illuc itaque frequenter vade, vt continuam diluas maculam, precibus eorũ & monitionibus. Dic enim mihi, quo modo ſeruis noſtris febricitantibus medicos accerſimus, & domũ ſeparamus, & illic cogimus artis legibus obedire: & ignauiter ſe gerentibus difficiles ſumus, & cuſtodes adhibemus qui ne volentes quidẽ eos ſuas implere concupiſcentias permittant. Et ſi dixerint eorum curam gerentes, opus eſſe medicamenta cõparari precioſa, cedimus, quicquid præceperint paremus, & eis horum pręceptorum præmia ſoluimus. Cum vero nos laboramus (at vero non eſt tempus, quo non laboremus) neque medicum accerſimus, neq; impendimus pecunias: ſed tanquam aliquo carnifice, vel inimico & hoſte iacente, ita nullam animæ curam gerimus. Et hęc dico, non circa ſeruos obſequium damnans, ſed ſuadens vel tantam animæ noſtræ curã gerere. Et qualiter, inquit, faciemus? Eam oſtende Paulo languẽtem, introduc Matthæum, adhibe Ioannẽ, ab ipſis audi, quid oporteat agere laborantem, dicẽtem omnino, neq; celabunt. Nec enim mortui ſunt, ſed viuunt atq; loquũtur. Sed febre detenta non attendit. Coge tu eam, & ipſius rationem excita, accerſe Prophetas. Nõ eſt opus his medicis erogare pecunias, nec enim ipſi pro eis pecunias exigunt, neq; pro medicamentis, quæ componunt, in impendij te mittunt neceſsitatem, præter eleemoſynam. In aliis autem & erogant, vt quando modeſtè viuere præcipiunt, intẽpeſtiuis & abſurdis te liberant impenſis cum ab ebrietate abſtinere, opulentiorem te faciunt. Vidiſti medicorum artem cum ſanitate pecunias quoque tribuẽtium? eis igitur aſside, & ægritudinis tuæ naturam ab eis diſce. Puta, pecunias & auariciam amas frequenter, ſicut febricitantes frigida: igitur audi quid admoneant: tãquam medicus enim tibi dicit: Si indulgeas concupiſcentiæ, periſti, & hoc & illud ſuſtinebis. Itidem & Paulus: Qui volunt diuites fieri, incidunt in *1.Tim.6.* tentationem, & deſideria inutilia & damnoſa, quæ demergunt homines in perditionem & mortem. Sed impatiens es, ipſum audi dicentem, Adhuc modicum, veniens veniet, & non morabitur. Dominus prope eſt, nil ſoliciti ſitis. Et iterum, Pręterit figura mundi huius. Nec enim ſolum imperat, verum & conſolatur, tanquã medicus. Et ſicut illi pro frigidis alia quædam excogitant, ita & hic concupiſcentiam trãsfert: ait enim, Vis diues fieri? fias in operibus bonis. cupis theſaurizare? nõ prohibeo, ſed in cœlis tãtum. Et ſic vt medicus dicit, quòd frigida nocent dentibus, neruis: itidem & ipſe, breuius quidem tanquam breuitatẽ affectans, multo tamen manifeſtius & efficacius. Radix enim omnium malorũ eſt auaricia. Quid igitur tenendum eſt? & hoc dicit, Sufficientia pro auaricia: ait enim, Quęſtus magnus ſufficiẽtia cum pietate. Si vero ægre fers, & plura concupiſcis, nec dum omnia ſuperflua proiicere ſuſtines, & huiuſmodi dicit infirmo, & qualiter his vtendum ſit, vt qui gaudent in poſſeſsionibus, tanquam non gaudentes: &

Universidad de Deusto
Biblioteca

habentes, tanquam non habentes: & qui vtuntur hoc A mundo, tanquam non vtãtur. Vidisti qualia præcepit? Vis & alium post hunc medicum adducam? Mihi certè placet, nec enim sunt medici, sicut corporum, qui frequenter sibi æmulantes infirmum demerserunt. At nõ hi: nam ad laborantium sanitatem, non ad propriam respiciunt ambitionem: igitur eorum ne timueris multitudinẽ, vnus in omnibus loquitur magister Christus. Alium igitur vide rursum ingredientem, & grauia de hac ægritudine dicentem, imò vero magistrum per eũ: Non potestis deo seruire, & mammonæ. Ita est, inquit aliquis, & qualiter hæc erunt? Quo modo concupiscẽtiam relinquamus? hinc & hoc dicere licet. Et quo modo sciemus? audi eum & hoc dicentem, Nolite thesaurizare vobis thesauros super terram, vbi ærugo & tinea demolitur, & vbi fures perfodiunt & furantur. Vides qualiter à loco, & à nocentibus, nos ab eorum quę sunt B hic, cõcupiscentia deterret, & affigit cœlo, vbi sunt omnia inconsumpta? Si diuitias enim illuc transtuleritis, vbi nec ærugo, neque tinea, neque fures effodiunt & furantur, & hunc morbum repelletis, & animam in magna constituetis opulentia. Præter dicta vero exemplũ quoque in medium agit, quod te modestũ faciat. Et sicut medicus ægrotum terrens, ait, Ille frigida vsus mortuus est: sic & ipse diuitem introducit laborantem quidem, & vitam sanitatemq; concupiscẽtem, sed voti minime compotem, eo quòd auariciã sectatus fuisset, sed inanem repulsum. Et post hunc alium tibi rursum alius ostendit Euangelista, qui torretur, neque guttam aquæ potest habere: mox ostendens, quòd facilia sunt mãdata, ait: Respicite volatilia cœli: cum benignus sit, neque *Mat.10.* diuites desperare permittit. Quæ nãq; sunt apud homines impossibilia, possibilia sunt apud deũ, inquit. Quãuis enim dives sis, te medicus curare potest. Nec enim occidũt diuitiæ, sed esse diuitiarum seruum, & auariciæ amatorem. Et quo modo dives saluari potest? qui indigentibus communia possidet: qualis erat Iob, & ex anima plurium eliminat cupiditatẽ, nec vllo pacto necessarium vsum excedit: ad hæc tibi demõstrat & hunc ipsum publicanum, qui auariciæ vehementi febre detinebatur, cito liberatum. Quid enim publicano dolosius? attamen homo factus est pauper, quòd medici legibus paruit. Tales enim habuit discipulos his morbis laborantes, quibus & nos, & statim sanatum eorum quenq; nobis ostendit, ne desperaremus. Vide igitur hunc publicanum, qui quadruplum quidem pro his quæ rapuit, reddere promisit, & omnium quę possidebat, dimidiũ, vt Iesum susciperet: at tu succenderis, & ardenter pecunias cõcupiscis. Habe quæ sunt omnium pro tuis, & his D quæ quæris plus tibi do, inquit, tibi per orbem diuitum *Mat.19.* reserans domos. Qui nanque reliquerit patrem, vel matrem, vel agros, vel domum, centuplum accipiet. Ita nõ modo plurium delectationem, verum & infestam hãc sitim penitus auferes, & omnia facile sustinebis: non tãtum plura non cupiens, verum neq; necessaria plerũq;: ita Paulus esuriit, & magis gloriabatur, quàm cum mãducaret. Quoniam & athleta cum certat & coronatur, discedere & in voluptate esse non eligeret. Vel mercator maris vias aggressus in ocio iam esse nõ mallet. Et nos itaq; si spirituales fructus, vt par est, gustauerimus, nil iam præsentem vitam existimabimus, veluti quadã optima ebrietate, futurorum capti desiderio. Gustemus igitur, vt & præsentium liberemur tumultu, & futuris bonis potiamur, in Christo Iesu domino nostro, cui gloria & imperium in secula seculorum, Amen.

De beneficio, quod à nobis indigentibus exhibetur. Et de vita monachorum. Homilia LIX.

MAGNA merces est dilectissimi, quòd aliquis & aliena dispensare possit. Non autem tãtum dandi merces est, verum & bene dispensandi quæ dantur. Quare tu mercedem nõ arripis? Quòd enim & hoc merces sit, audi, Statuerũt Apostoli Stephanum cum aliis in viduarum ministerium. Vt tu sis tuorum dispensator, ipse te dei timor eligit & humanitas. Hoc & ab inani gloria liberatũ est, & animis requiem præstat, hoc manus sanctificat, sensum humiliat, & philosophiam docet, prõptioremq; reddit, hoc te benedictiones accipere facit. Abit caput tuũ omnes à viduis susciens benedictiones, in orationibus prõptior efficieris. Exquire sanctos quoque viros, & vere sanctos in desertis sedentes, qui mendicare nõ possunt, deo vacantes. Vade longam viam, eroga per temetipsum: multum nanq; per teipsum proficere poteris, si des. Vides tabernaculum & tugurium, vides desertum, vides solitudinem? Frequenter pecunias daturus accedens totam animam dedisti, & detẽtus es, & illius captiuitatis particeps factus, cum mũdo simul peregrinatus es. Magnũ opus est & pauperes videre: ait enim, Bonum est in domum luctus intrare, quàm in domum risus. Hinc excãdescis, nam si pariter ridere suppetat, ad lasciuiã stimulum accepisti: si vero non suppetat, hausisti tristiciã. In luctus autem domo nihil huiusmodi, verũ siue delicias non habeas, non dolueris: siue habeas, corripieris. Vere lugendi domus est monasterium, vbi saccus & cinis, & solitudo: vbi risus non est, neq; secularium turbela negociorum. Vbi ieiuniũ, & stratum humi cubile, omnia pura à nidore, cruoribus, tumultu, perturbatione & vexatione, portus est tranquillus, sunt tanquam faces ab *Hier.* excelso loco procul aduenientibus, in portu sedentes, & omnes ad suam trahentes tranquillitatem, neq; sinẽtes fieri naufragia ad se respicientibus, eò contuentes in tenebris non permittentes versari. Ad eos abi, hospitare, accede, sanctos tange pedes. Multo nanq; honestius est illorum pedes tangere, quàm aliorum caput. Dic enim mihi, si quidam statuarum pedes apprehendunt, quoniam tantum regiam habent figuram: tu ipsum habentem in seipso Christum non pedibus tenebis, & saluus eris? Sãcti sunt pedes, licet viles sint: inquinatorum vero neque caput venerandum est. Sanctorum nãque pedes magna potuerũt, quamobrem & vlciscũtur, cum pedibus puluerem excusserint. Cũ sanctus sit apud nos, nihil eius nos cõfundat. Sancti vero sunt omnes, quotquot cum vita rectam fidem habent: licet signa non faciant, licet dæmonas non eiiciãt, sancti sunt. Si sanctorum, inquit, pedes lauit. Sicut enim à terra in cœlum, sic est ad viri sancti confugere monasterium. Non illic ea vides, quæ domi. Ab omnibus est mundus ille locus, silentium & quies multa: Meum & Tuum ibi non est. Si vero vnum vel alterũ ibi diem manseris, tunc plus senties voluptatis. Dies lucescit, imò vero ante diẽ gallus cantauit, & non sicut domi, strepitus serui, ianuæ clausę, omnes mortuis similes sunt dormiẽtes, mulio tintinabula concutit. Illic huiusmodi nihil, sed omnes statim cum reuerentia somnum deponentes exurgunt, excitante eos prælato, & consistunt sanctum constituentes chorum, & statim manus extendentes, sacros hymnos decantant. Non enim, sicut nos, multis egent horis, vt somnum excutiãt, & grauedinem capitis. Nos enim simul ac excitati sumus, & multũ sedemus nos distendẽtes, ad necessitatem abimus, mox faciem abluimus & manus,

manus, post hæc indumenta sumimus & calceamenta; A & multum absumitur temporis. Illic vero tale nihil, nemo seruum vocat, sibi quisq; sufficit, non multis eget indumentis, non opus est somnum excuti, sed simul ac oculos aperuit, illi qui iamdudum excitatus fuit, similis est propter sobrietatem. Cum enim cor cibis minimè grauatum non deorsum mergatur, non indiget multi temporis, vt se referat: sed statim est in solertia, mundæ manus, somnus enim est ordinatus. Nullus ibi stertentes audit, aut anhelantes. Nullus se per somnum versantem videt, nullus se denudantem, sed dormiunt, vigilantibus iacentes honestius. Hoc autem totum ex animæ compositione procedit. Hi verè sancti, & inter homines angeli. Multus enim dei timor in profundum mergi somnum non sinit, & animam obruere, sed in superficie accedit, ipsos tantum requiescere faciens. Talia ipsorum & somnia, non phantasiis & monstris ple- B na: sed, vt dixi, postquam gallus cantauit, statim veniẽs prælatus, & pede solum simpliciter cædens, omnes excitauit: nec enim nudos illic fas est dormire. Mox statim surgentes stant hymnos cantãtes propheticos multa cum vocis consonantia, cum aptè compositis concentibus. Neque cithara, neque fistulæ, nec vllum aliud musicum instrumentum talem emittit vocem, qualem audire licet in profunda quiete & solitudine, sanctis cantantibus illis. At & ipsa cantica commoda, & in deum charitate plena. In noctibus, inquit, extollite manus vestras ad deum. Et de nocte vigilauit spiritus meus ad te deus, quoniam lux præcepta tua super terram. Et Dauidica cantica multos mouentia fontes lachrymarum. Quippe cum cantet, dicens: Laboraui in gemitu meo, lauabo per singulas noctes lectum meum, C lachrymis meis stratum meum rigabo. Et iterum, Quia cinerem tanquam panem manducabam. Et iterum, Quid est homo, quia innotuisti ei: aut filius hominis, quia reputas eum? Homo vanitati similis factus est, & dies eius sicut vmbra prætereunt: &, Ne timueris cum diues factus fuerit homo, vel cum multiplicata fuerit gloria domus eius. Et rursum, Qui habitare facit vnius moris in domo. &, Septies in die laudaui te super iudicia iusticiæ tuæ. Et iterum, Media nocte surgebam ad confitendum tibi super iudicia iusticię tuæ. &, Deus redimet animam meam de manu inferi. &, Si ambulauero in medio vmbræ mortis non timebo mala: quoniam tu mecum es. Et iterum, Non timebis à timore nocturno, à sagitta voluntate in die, à negocio perambulante in tenebris, à ruina & dæmonio meridiano. &, Aestimati sumus tanquam oues occisionis. Quoniam & cum angelis cantant: nam & angeli canunt, Lauda- D te dominum de cœlis: nobis hiantibus, & nos scalpentibus stertentibúsque, vel supinis negligenter iacentibus, & innumeras cogitãtibus fallacias. Quanti est eos in hoc totam noctem insumere. Cum verò dies iam lucescere debet, tum requiescunt: & cum nos incipimus opera, illi tempus habent quietis. Facto autem die quisque nostrum alterum vocat, egressorum rationẽ agit, in forum educit, assistit magistratui, tremiscit, & pœnas metuit. Alius in tabernaculo, ad suum alius opus. Illi verò cum rursum matutinas orationes celebrauerint & hymnos, ad scripturarum lectionem conuertuntur. Sunt autem & qui libros transcribere docti, assignatum quisque sumẽs habitaculum, semper agit quietem, nugante nemine, nemine quicquam dicente. Tertiam, sextam, nonam & vespertinas orationes celebrãt. Et in quatuor partes diem dispartiti, dum singulæ partes implentur, psalmodiis & hymnis deum venerãtur. Omnibus autem prandentibus, ridentibus, lugentibus, & ingluuie se disrumpentibus, hymnis hi vacant. Nusquam mẽsæ tempus, nusquam sensibilium horum. Rursum post prandium eadem continuantur, postquam se prius somno dederint. Itaque mundani quidem & die dormiunt, illi verò & nocte vigilant, verè lucis filij sunt. Tum illi multo circa somnum tempore consumpto, grauati procedunt: hi vero sunt adhuc sobrij, sine cibo manentes, & hymnis vacantes. Vespere rursum facto, illi quidem balnea petunt, & remissiones: hi vero se laboribus absoluentes tunc mensam petunt, non seruorum excitantes multitudinem, neque domũ circumcursantes, neque tumultuantes, neque lautos apponentes cibos, & nidorem exhalantes: sed hi quidem cum sale panem, hi vero & oleum adiungentes. At alij quicunque sunt infirmiores, olera quoque habẽt atque legumina. Deinde parũ sedentes, vel potius hymnis omnia concludentes, in suo quisque lectulo requiescunt, ad solum somnum, non delicias comparato. Non est principum illic metus, non est dominorum insolentia, non est seruorum timor, non mulierum tumultus, non est puerorum perturbatio, non arcularum multitudo, neque superflua vestium repositio, non aurum, nõ argentum, non sunt custodiæ, non cellarium, nõ aliud quicquam huiusmodi: sed omnia sunt oratione plena, hymnis omnia, omnia spirituali fragrantia, nihil ibi carnale. Latronum non timent insidias: nec enim habent quo spolientur, pecuniæ non adsunt: corpus est & anima: si hac priuentur, iacturam non faciunt, sed proficiunt. Mihi nanque viuere Christus, inquit, & mo- *Philip.1.* ri lucrum. Sic enim verè vinculis absoluũtur, Vox exul *Psal.117.* tationis in tabernaculis iustorum. Nunquam illic vllatus audiri potest, nunquam deploratio, mundum est ab huiusmodi molestiis tectum, ab hoc purum clamore. Moriuntur quidem & ex eis aliqui: non enim sunt immortales corpore, sed morientes nesciunt mortem: hymnis defunctos prosequuntur, honorem hoc appellant, non funus. Et si nunciatũ fuerit, quòd ille mortuus est, multum vbiq; læticiæ, voluptatis multũ: quin vero nec vllus audet dicere, ille mortuus est, sed, ille cõsummatus est. Tum gratiarum actio, lætitia, gloria multa, vnoquoque talem habere finem orante, ita certamen hoc exire, à laboribus & certaminibus quiescere, videre Christum. Et si quis ægrotat, non lachrymæ, non luctus, sed rursum orationes, non medicorum manus, sed sola frequenter fides ægrotum liberauit: si vero medicis opus sit, multa & hic modestia, tolerantia multa. Non adstat mulier crines soluens, neque pueruli nondum factam orbitatem deplorantes: neque seruii expirantem precantes, vt in tuto cuipiam se commẽdet: sed ab omnibus his anima liberata, dũtaxat extremam considerat expirationem, vt deo migret amica. Si vero morbus accidat, ex ingluuie non accidit, nec ex capitis grauedine. Quin & hæ morborum causæ sunt laudibus plenæ, non accusatione, sicut illæ. Nam vel vigiliæ, vel ieiunij nimietas, vel aliquid huiusmodi morbos inducit, ex quibus & facile liberantur. Satis enim est nõ amplius similiter laborantem omnibus esse molestiis liberatum. Quid dicis igitur, inquit, mihi? Si sanctorum pedes lauit, licet & in ecclesiis tales inuenire. Nõ enim quoniam illorum viam enarrauimus, ecclesiasticos cõtemnimus. Multi plerunque tales & in mediis sunt ecclesiis, sed in secreto. Non enim quoniam domos circumeunt: neque quoniam in forum se conferunt, neque

quoniam

Universidad de Deusto
Biblioteca

quoniam præsident, ipsos contemnimus, & hoc deus A
præcepit: ait enim: Iudicate pupillo, & defendite viduam. Multæ virtutis semitæ, sicut & multa margaritarum differentia, cum omnes margaritæ vocentur: sed hæc quidem est lucida,& vndique rotunda:alia vero hanc nō habet pulchritudinem, sed alteram. Quam autem hanc? Sicut ex quadam arte corallium productam habet lineam, & angulos tornatos, & alium alibi coloris amœniorem: hæc autem rursum viridem omni viriditate gratiorem, alia sanguinis floridum ruborem exhibet, alia mari magis cœrulea, alia purpura coruscantior, alios multos flores & solis colores quispiam inueniret: tales & sancti, hi quidem semetipsos exercent, hi vero & ecclesias curant. Si sanctorum, inquit,pedes lauit,si tribulatis subministrauit. Curramus ad opus,vt illic gloriari possimus, quòd sanctorum lauimus pedes. Si pedes ipsorum oportet lauare, multò B
Matth.6. magis & de manu pecunias eis erogare. Nesciat, inquit, sinistra tua, qui agat dextera tua. Quid innumeros testes assumis? neque seruus sciat, si fieri potest, nec vxor. Multa fraudulenti scandala, frequenter quæ nihil vnquam impediuit, tunc impedit, vel ex inani gloria, vel alia re capiam. Quoniam & Abraham licet admirabilem haberet vxorē, filium oblaturus latuit, quanuis futurum ignoraret, sed omnino se credens occisurum. Quid igitur dixisset, si fuisset vnus de multis? Quis est hic talia faciens? Nónne crudelitatis & rusticitatis eum accusasset? Neque suum videre filium vxor habita digna est, neque supremam vocem audire, neque palpitantem conspicari, sed tanquam captiuum sua mens sic abducebat. Sed horum nihil ille iustus cogitauit, ebrius desiderio: nihil enim aliud intuebatur, nisi quo modo mandatum impleret. Neque filius illic erat, C
nec vxor,imò vero nec ipse futurū sciebat. Ita per omnia purum offerre sacrificium studebat, nō lachrymis, non contradictione polluere. Et ait ad eum Isaac: Ecce ligna & ignis, vbi est victima holocausti? Quid ita-
Gene.22. que pater? Deus prouidebit sibi victimam in holocaustum fili. Dicitur quidem hoc & prophetia,quòd filium sibi prouidebit in holocaustum, & simul & tunc euasit. Quid & ipsum celas? Dic immolandum. Profectò, inquit,timeo,ne langueat,timeo ne non dignus inueniatur. Vides qualiter omnia cum diligentia gerebat? vt dicit scriptura, Nesciat sinistra tua, quid faciat dextera tua: hoc est,licet tanquam proprium membrum aliquē habeamus,ipsi monstrare ne studeamus, nisi necesse sit: nam hinc multa nascuntur mala. Ad inanem gloriam quis tollitur, plerunque sit impedimentum. & nosipsos si fieri potest, lateamus, vt promissa bona cōsequamur, D
in Christo Iesu domino nostro,cum quo patri,simul & spiritui sancto gloria,honor,& imperium,nunc & semper,& in secula seculorum,Amen.

De sumentibus indigne diuina & sancta mysteria,
Homilia LX. Ex Matthæo.

SICVT ad perfectionem nostram, dilectissimi, promptitudo nostra non sufficit, nisi superno potiamur fauore: ita nihil à superno lucrabimur auxilio, si promptitudo defuerit: & hæc vtraque Iudas ostendit & Petrus. Ille nanque multo potitus adiutorio, nihil profecit, quoniam noluit, neque quod suum erat, exhibuit: hic autem & valde promptus, postquam nullum nactus est auxilium, cecidit. Ex his duobus enim virtus texitur. Quamobrem exhortor, vt neque totum deo dimittentes dormiamus, neque studentes nos propriis laboribus totum efficere putemus. Nec enim nos esse supinos vult deus, propterea non ipse totum operatur: nec vult esse superbos, & ideo totum nobis non concessit: sed vtriusque tollens nocumentum, nobis vtile reliquit. Propterea & apostolorum principē cadere permisit, eum ita demissum reddens, & deinceps ad maiorem præparans charitatem. Cui nanque plus, inquit, dimissum fuerit, magis amabit. In omnibus itaq; deo pareamus neque contradicamus: licet cogitationibus nostris aduersari videatur & oculis, quod dicitur: sed sit & cogitationibus & visu dignior ipsius sermo, sic & in mysteriis agamus. Nec solum præ oculis posita respiciamus, sed ipsius verba contineamus. Ipsius enim sermo infallibilis, sensus autem noster seduci facilis: ille nunquam decidit, hic autem vt plurimum errat. Quoniam igitur verbū dicit, Hoc
Matt. est corpus meum: & pareamus & credamus,& intellectualibus ipsum oculis, intueamur. Nihil enim sensibile nobis Christus tradidit,sed res quidem sensibiles,omnes autem intelligibiles. Itidem & in baptismate: per rem, nempe sensibilem aquam, donum confertur: intelligibile vero, quod perficitur, generatio & renouatio. Si enim incorporeus esses, nuda & incorporea tibi dedisset ipsa dona: sed quoniam anima corpori conserta est,in sensibilibus intelligibilia tibi præbet. Quot nunc dicunt, vellem ipsius formam aspicere, figuram, vestimenta,calceamēta. Ecce eum vides, ipsum tangis, ipsum manducas. Et tu quidem vestimenta videre cupis. Ipse verò tibi concedit,non tantum videre, verum & māducare,& tangere,& intra te susципere. Igitur accedat nemo cum nausea,nemo resolutus, omnes accensi,omnes feruentes & excitati. Nam si Iudæi stantes, & calceamēta manibus gestantes & baculos,agnum cum festinatione comedebant, te multò magis oportet esse solertem. Nam illi quidem in Palæstinam erant prodituri,& propterea viatorum figurā habebāt: tu verò debes in cœlum migrare,quapropter in omnibus oportet te vigilare. Nec enim parua pœna proponitur indigne sumentibus. Considera quantum aduersus proditorem indignaris, contra eos qui crucifixerunt: itaque considera, ne tu quoque sis reus corporis & sanguinis Christi. Illi sanctissimum corpus iugularunt: tu verò pollutā susципis anima post tot beneficia. Nec enim satis fuit, homo fieri, colaphis cædi, verum & semetipsum nobis commiscet, & non fide tantum, verum & ipsa re nos suum efficit corpus. Quo non oportet igitur esse puriorem, tali fruentem sacrificio? quo solari radio nō splendidiorem manum, carnem hanc diuidentem? os quod
D igne spirituali repletur, linguam quæ tremendo nimis sanguine rubescit. Cogita, quali sis insignitus honore, quali mēsa fruaris: quod angeli vidētes horrescūt, nec libere audēt intueri propter emicantem inde splendorem, hoc nos pascimur, huic nos vnimur, & facti sumus vnum Christi corpus, & vna caro. Quis loquetur potentias domini, auditas faciet omnes laudes eius? Quis pastor oues proprio pascit cruore? Et quid dico pastor? matres multæ sunt, quæ post partus dolores, filios aliis tradunt nutricibus: hoc autem ipse non est passus, sed ipse nos proprio sanguine pascit, & per omnia nos sibi coagmentat. Et quod bene considerandum est, natis inde nostra substantia. At nihil hoc ad singulos, inquiunt, licet ad omnes. Nam si ad nostram venisset naturam, clarum est, quòd ad omnes: si vero ad omnes,& ad vnumquenque. Et quo modo non omnes lucrati sunt hoc lucrum? inquiet aliquis. Hoc non propter eum,

ter eum, qui hoc pro omnibus cepit,sed propter nolen A
tes. Vnicuique fidelium semetipsum per mysterium cōmiscet,& quos genuit, per semetipsum enutrit, nec alteri tradit,& hoc tibi rursum persuadens,quòd carnem tuam assumpsit. Ne torpeamus igitur tanta digni charitate & honore putati. Nónne videtis quanta promptitudine paruuli papillas capiunt, & quanto impetu labia vberibus infigunt: accedamus cum tanta nos quoque ad hanc mensam, & vber spiritualis poculi, quinimmò cum longè maiori trahamus tanquam infantes lactanei, spiritus gratiam, & vnus sit nobis dolor hac esca priuari. Non sunt humanæ virtutis opera proposita: qui tunc ipsa fecit in illa cœna, idem ea nunc quoque facit. Nos ministrorum tenemus locum: qui vero sanctificat ea & immutat, ipse est. Nullus itaque Iudas assistat, nullus auarus. Si quis est discipulus, adsit. Nam tales mensa non suscipit: ait enim, Cum discipu- B
lis meis facio pascha. Hæc est illa mensa, & minus nihil habet. Non enim illam quidem Christus, hanc autem homo perficit, verum & hanc ipse quoque. Hoc illud cœnaculum, vbi tunc erant. Hinc in oliuarū montem illi prodierunt, prodeamus & nos ad manus pauperum. Hic enim mons oliuarum locus: oliuæ sunt etenim plātatæ in domo dei, pauperum multitudo, destillantes oleum illic nobis vtile, quod quinque virgines habuerunt: aliæ vero hic non capientes, perierunt. Hoc sumentes introeamus, vt luminosis lampadibus sponso occurramus, hoc sumentes hinc exeamus. Inhumanus accedat nemo, nemo crudelis & immisericors, nemo prorsus immundus, hæc ad communicantes dico, & ad vos ministrantes. Nam & ad vos sermonem convertere necessarium est, vt multo cum studio hæc dona distribuatis. Non parua vobis imminet vltio, si quem C
cuiuspiam conscium nequiciæ, huius mēsæ participem esse concedatis, sanguis eius de manibus vestris exquiretur. Siue quis dux militiæ sit, siue præfectus, siue princeps diademate coronatus: indigne autē accedat, prohibe, maiorem illo potestatem habes. Tu vero si tibi quidē aquæ fons traditus fuisset purus gregi custodiendus, & pecudem multum ore fimum habentem vidisses, deorsum inclinari non permisisses, & fluentum turbare: nunc vero non aquæ sed sanguinis, & spiritus fontem habens creditum, & cœno fœdius habentes peccatum, videns accedentes, non indignaris, nec arces, & quam consequeris veniam? Propterea vos deus hoc insigniuit honore, vt talia discernatis. Hoc vestra dignitas est, hoc securitas, hoc omnis corona, non vt albam & splendentem tunicam circumeatis induti. Et vnde, inquit, noui illum & illum? Non de ignotis, sed de no- D
tis loquor. Dicam aliquid terribilius. Non tam graue energumenos intus esse, quàm istos, vt ait Paulus, vt Christum conculcent, & sanguinem testamenti cōmunem existiment, & gratiam spiritus afficiant contumelia. Dæmonium enim patiente peior est, qui post quam peccauit, accedit. Verum & tu laice, cum sacerdotem videris offerentem, ne vt sacerdotem esse putes hoc facientem, sed Christi manum inuisibiliter extensam. Sicut enim cum baptizaris, ipse te non baptizat, sed deus est, qui tuum caput inuisibili potentia continet, & nec angelus, nec archangelus, nec vllus alius accedere & tangere audet: ita nunc quoque cum deus regenerat, ipsius est solius donum. Nonne vides eos, qui fiunt hic filij, quo modo non seruis opus demandant, sed ipsi adstant baptisterio? Itidem & deus non angelis munus mandauit, sed ipse iubens adest & dicens, Nolite vocare patrem super terram: non vt parentes honore priuet, sed omnibus illum præponens, qui te fecit,& inter suos conscripsit filios. Qui nanque plus dedit, hoc est, seipsum apposuit: multò magis & corpus tibi tradere non dedignabitur. Audiamus igitur & sacerdotes & subditi, quali esca facti sumus digni, audiamus & horreamus, sanctis carnibus suis nos dedit impleri, semetipsum apposuit immolatum. Quæ nam igitur erit nobis excusatio, cùm talibus pasti talia peccemus, cum lupi fiamus agnum comedentes, cum tanquam oues pasti, more leonium diripiamus? Hoc enim mysterium non à rapina tantum, verum & ab omni vel tenui inimicicia purum esse penitus iubet: est enim pacis mysterium. Mysterium hoc pecunias acquirere non permittit: si enim ipse sibi propter nos non pepercit, quid meremur pecuniis parcentes,& animam negligentes, pro
qua ille sibi non pepercit? Itaque Iudæis quidem annuatim propriorum monumenta beneficiorum solennitates deus allegauit: tibi verò (vt ita dicam) per singulos dies, per hæc mysteria. Itaque ne crucem erubescas: hæc enim sunt insignia nostra, hæc nostra mysteria, hoc ornamur dono, hoc decoramur. Et si dixero, quòd cœlum extendit, & terram explicuit & mare, prophetas & angelos misit, nihil æquale dicam: hoc est enim bonorum caput, quoniam filio suo non pepercit, vt seruos alienatos saluaret. Nullus itaque Iudas hanc mensam petat, nullus Simon. Hi nanque duo propter auariciam perierunt: hoc igitur barathrum fugiamus. Neque satis nobis esse existimemus ad salutem, si viduis & pupillis expilatis aureum calicem & gemmatum mensæ offeramus. Si vis enim honorare sacrificium, offer animam: propter quam & immolatus est, hanc fac aureum: si verò plumbo maneat & testa deterior, vas autem aureum, quid vtilitatis? Itaque nec hoc consideremus, vt aurea vasa duntaxat offeramus, sed etiam vt ex iustis laboribus: hæc enim sunt & aureis preciosiora, quæ auaricia carent. Nec enim aurificina est, aut argentaria officina ecclesia, sed angelorum cōcio, propterea nobis opus est animis. Nam & hæc deus propter animas acceptat. Non erat illa mensa tunc ex argēto, nec aureus calix, ex quo sanguinem propriū Christus suis dedit discipulis: preciosa tamen erant illa omnia & tremenda: quoniam erant spiritu plena. Vis Christi corpus honorare, ne nudum eum despicias: nec eum hic quidem sericis honores vestibus, extra vero gelu & nuditate pereuntem cōtemnas. Qui nanque dixit, Hoc est corpus meū, & verbo factum confirmauit: hic & dixit, Esurientem me vidistis, & non pauistis me. Et inquantum nō feciſtis huic ex his minimis, neque mihi feciſtis. Hic quidem non eget vestimentis, sed anima munda, illud autem magna diligentia: Discamus itaque philosophari & Christum prout ipse vult venerari. Honorato nanquè iucundissimus honor, quem ipse vult, non quē nos putamus. Nam & se Petrus eum honorare putabat, cū sibi pedes eum lauare prohiberet. Sed nō erat honor quod agebat, sed contrarium: itidem & tu hoc eum honore, quem statuit prosequere, diuitias expendens in pauperes. Nec enim aureis vasis deus eget, sed aureis animabus. Et hæc dico, non prohibens huiusmodi oblationes fieri, suadens autem cum his & ante has eleemosynam exhiberi. Siquidem & hæc susципit, sed illam multo gratius. Nam hic quidem offerens solus vtilitatem capit, illic autem & accipiens. Hic opus esse videtur & ambitionis occasio, illic autem eleemosyna totum, & humanitas est.

Universidad de Deusto
Biblioteca

tas est. Quænam vtilitas est cum ipsi mensa sit aureis ca A
licibus plena, ipse vero fame dispereat? Ipsum satura
prius esurientē & tunc ex abundantia ipsius quoq; men
sam orna. Aureum facis calicem, nec frigidæ aquæ cali
cem porrigis: & quid vtilitas aurea pallia mensæ para
re, ipsi vero ne necessarium quidem indumentum præ
bere? Quod ex hoc lucrum est? Dic enim mihi, si quem
necessario conspicatus egere nutrimento, famē ipsi sol
uere prætermittens, argento mensam operire tantū stu
duisses, nunquid tibi gratias habuisset, non magis verò
fuisset indignatus? Quid vero si pannis indutum con
spiciens, & gelu fixum, omittens ei dare vestimentum,
aureas comparasses columnas, in eius dicens honorem
fieri: nónne te dixisset ironicè loqui, & hanc extremam
putasset contumeliam? Hoc & in Christo cogita, cum
vagus & peregrinus indigens tecti circumeat, tu vero
prætermittens eum suscipere pauimentum pariter or- B
nas, & columnarum capita. Et argenteas quidem cate-
nas ad lucernas suspendis, ipsum autem in carcere vin-
ctum ne vis quidem visere. Et hæc dico, non prohibens
in his gloriari: sed & hæc cum illis, quin potius ante illa
cómonens fieri: de his nanq; non factis accusatus vn-
quam est nemo, pro illis autem & gehéna intentata est,
& ignis inextinctus, & cum dæmonibus altio. Noli ita-
que domum exornans fratris angustiam despicere: hic
enim est illius templum verius, & has quidem posses-
siones & infideles reges & tyranni & latrones auferre po
terunt: quotquot autem in fratrem contuleris esurien-
tem vel peregrinantem, & nudum, neque diabolus tol-
lere potuit, sed in thesauro reponentur intemerato.
Quid igitur ipse dicit: Pauperes semper habetis vobis-
cum, me autem non semper habetis? Propterea nanque
præsertim oportet misereri, quoniam eum non semper C
habemus esurientem, sed in præsenti duntaxat vita. Si
vero vis & omnem dicti sententiam intelligere, audi
quòd non hoc ad discipulos dictum est, licet ita videa-
tur, sed ad mulieris infirmitatem. Quoniam enim ad-
huc imperfectius erat affecta, ipsam autē illi fatigabant,
eam consolans hæc dicebat. Et quod eam consolans
hæc dixit, clarum est ex eo, quod statim intulit: Quid
molesti estis huic mulieri? Quoniā quòd & ipsum sem-
per nobiscum habeamus, vide quid dicat: Ecce ego vo
biscum sum omnibus diebꝰ vsq; ad consummationem
seculi. Ex quibus omnibus patet, ꝙ non ob aliud hæc di
cebantur, nisi vt mulieris fidem tunc germinantem di-
scipulorum increpatio non labefaceret. Ne nunc igitur
hæc in medium proferamus, quę propter quandam di-
cta sunt dispensationem. Sed omnes leges tam noui,
quàm veteris testamēti de eleemosyna ab ipso promul- D
gatas legētes, multum huius rei studium geramus. Hoc
Luc. 11. enim & peccata purgat: ait enim, Date eleemosynam,
& omnia vobis erunt munda. Hoc sacrificio maius est.
Misericordiam enim volo, & non sacrificium: hoc cœ
los aperit. Orationes enim tuę & eleemosynę tuæ ascen
derunt in memoriam in conspectu dei. Hoc virginita-
te magis necessarium. Sic enim ex nuptiali thalamo eie
ctæ fuerunt illæ, sic ingressæ sunt aliæ: quæ considerān-
tes omnia, large seminemus, vt cum maiori metamus
abundantia, & futuris fruamur bonis, gratia & miseri-
cordia domini nostri Iesu Christi, cui est gloria in secu
la seculorum, Amen.

*De sacrorum participatione mysteriorum: & quod com-
municare nolens, nec orationi dignus est interesse.*
Homilia LXI. ex Ioannis euangelio.

NECESSARIVM est dilectissimi, mysterio-
rum discere miraculum, quid tandem sit, &
quare sit datū, & quæ rei vtilitas. Vnum cor-
pus sumus & membra, ex carne eius, & ex ossi- Ephes.
bus eius. Sequamur autem initiati, quæ dicuntur. Vt ita-
que non tantum per charitatem hoc fiamus, verum
& ipsa re in illam misceamur carnem, hoc per escam
efficitur, quam largitus est nobis, volens ostendere de-
siderium, quod erga nos habet. Propterea semetipsum
nobis immiscuit, & corpus suum in nos cōtemperauit,
vt vnum quid efficiamur, tanquam corpus capiti coap-
tatum: ardenter enim amantium hoc est. Hoc itaque
Iob insinuans dicebat de seruis, quibus erat supra mo- Iob 19
dum desiderabilis, quod desiderium ostendentes dice-
bant: Quis dederit nobis ex carnibus eius impleri? Prop
terea quidem & Christus id fecit, in maiorem nos in-
ducens charitatem, & suum erga nos ostendens deside-
rium, non tantum se præbens cupientibus videndum:
sed & palpandum & comedendum, & carni dentes in-
figere & coimplicari, & omne desideriū implere. Tan-
quam leones igitur ignem spirantes ab illa mensa rece
damus, facti diabolo terribiles, & caput nostrum men
te reuoluentes, & charitatē, quam nobis exhibuit. Nam
parentes quidem aliis sæpe filios tradunt alendos: ego
autem, inquit, non ita, sed carnibus meis alo, meipsum
vobis appono, vos omnes generosos esse volens, & bo-
nas vobis prætendens de futuris expectationes: quippe
qui vobis hic meipsum trado, multò magis in futuro.
Volui frater esse vester, carnem propter vos & sangui-
nem assumpsi. Vobis vicissim ipsam carnem & sangui-
nem, per quæ cognatus vester factus sum, trado. Hic
sanguis floridam nobis reddit regiam imaginem, hic
decus indelebile, hic animæ generositatem tabescere
non permittit, eam irrigans iugiter & nutriens. Nam
ex cibis quidem sanguis in nobis nascens, non statim
hoc efficitur, sed aliud quiddam: hic autem non ita, sed
statim animum irrigat & magnam inducit quandam
virtutem. Hic mysticus sanguis dæmonas quidē expel-
lit, & procul esse facit: ad nos autem angelos vocat, &
angelorum dominum. Vbi nanque dominicum vide-
rint sanguinem, dæmones quidem fugiunt, concurrūt
autem angeli. Hic sanguis effusus omnem terrarum or
bem abluit. Multa de hoc sanguine beatꝰ Paulus in epi
stola ad Hebræos sapienter disseruit. Hic sanguis adyta
mūdauit & sancta sanctorū. Si vero figura ipsius tantā
habuit virtutem & in Hebræorū templo, & in Aegypti
medio superliminaribꝰ inunctis: multò magis veritas.
Hic sanguis aureum altare sanctificauit, sine hoc pōti-
fex adyta non audebat intrare. Hic sanguis sacerdotes
creabat, hic in futuris peccata purgabat. Si vero tan-
tam habebat vim in figuris, si mors vmbram ita perhor
rebat: quo modo veritatem ipsam, quæso, non timue-
rit? Hic est salus animarum nostrarū, hoc abluitur ani-
ma, hoc adornatur, hoc inflammatur. Hic mentem no
stram igne reddit splendidiorem, hic auro clariorem
animam facit. Hic sanguis effusus est, & cœlū fecit ac-
cessibile, horrenda scilicet ecclesiæ mysteria, horren-
dum altare. Ascendebat ex paradiso fons fluuios emit-
tens sensibiles. Ex hac mensa fons ascendit, spirituales
emittens fluuios. Apud hunc fontem plantatæ non in-
fructuosæ salices, sed arbores ad ipsum cœlum pertue-
nientes, fructum habentes semper maturum, & immar
cessibilem. Si quis æstuat, ad hunc veniat fontem, &
æstum refrigeret: nam & siccitates resoluit, & cuncta
refouet inflammata, non à Sole, sed iaculis ignitis:
supernè

supernè enim principium habet, & inde radicem vn- A
de & deriuatur. Multi fontis huius riui, quos emittit pa
racletus, & mediator filius efficitur, non ligonem ha-
bens, & vitam præparans, sed nostrum aperiens affe-
ctum. Hic fons est, veritatis radios effundens, fons lu-
minis. Huic & supernę potestates assistunt, in fluento-
rum respicientes decorem: quoniam & illæ nobis ma-
nifestius propositorum virtutem speculantur, & inac-
cessibiles admirantur splendores. Sicut enim auro li-
quescente, siue manum, siue linguam, aliquis immittat,
eam statim auream reddit: ita & hic proposita precio-
sam reddunt animam. Efferuet quidem fluuius & igne
vehementius, sed non comburit, sed tantum baptizat,
quicquid acceperit. Hic sanguis antea semper præsi-
gnabatur in sacrificiis, in iustorum cædibus. Hic terra-
rum orbis est precium, hoc Christus emit ecclesiā, hoc
eam omnem adornauit. Sicut enim homo seruos emēs B
aurum erogat, & rursum eos ornare volens, id auro fa-
cit: sic & Christus, & sanguine nos emit, & ornauit san-
guine. Huius sanguinis participes cum angelis & ar-
changelis, & supernis manent virtutibus, ipsam Chri-
sti regiam induti stolam, & arma gerentes spiritualia.
Sed nondum quicquam dixi: ipsum enim induti sunt
regem. Sed sicut est magnum & admirabile, ita si cum
puritate quidem accesseris, ad salutem accesisti: si vero
1. Cor. 11. cum mala conscientia, ad pœnam & vltionem. Qui e-
nim manducat & bibit indignè, iudicium sibi man-
ducat & bibit. Nam si regiam cōtaminantes purpuram
similiter puniuntur, sicut & discindentes: non est vero
dissimile, domini corpus, impura mente suscipientes,
eandem subire vindictam cum his qui clauis ipsum di-
sciderūt. Vide certè, quàm terribilem Paulus vltionem
Hebræo. ostendit, dicens: Irritam quis faciens legem Mosi abs- C
que miserationibus corā duobus vel tribus testibus mo
ritur: quantò peiori putatis dignus censebitur vltione,
qui filium dei conculcauerit, & sanguinem testamenti
pollutum duxerit, in quo sanctificatus est? Attenda-
mus itaque nobisipsis dilectissimi, talibus fruentes bo-
nis: & cum aliquid turpe dicere voluerimus, vel nos ab
ira corripi viderimus, vel alio quopiam huiusmodi vi-
cio, cogitemus quibus facti sumus digni, & sit irratio-
nalium nobis motuū correctio, talis cogitatio. Quot-
quot igitur huius participes corporis efficimur, quot-
quot sanguinem degustamus, cogitemus, quòd illum
sursum sedentem, qui ab angelis adoratur, incorrupti-
bili vicinus virtuti, hunc degustamus. Hei mihi, quot
ad salutem nobis viæ? Nos corpus suum effecit, nobis
suum communicauit corpus, & horum nos nihil à ma-
lis auertit. O tenebras, & profunditatem magnam. O D
indolentiam. Quæ sursum sunt, inquit, sapite, vbi Chri
stus est in dextra dei sedens. Et post hæc omnia qui-
dam pecuniarum curam gerunt, quidam gloriam am-
biunt, ab aliis alij capiuntur cupiditatibus. Nonne vi-
detis, quòd & in corpore nostro quæcunque quidem
inutilia sunt, & superflua, resecantur & præciduntur. Et
nihil prodest, quòd ex corpore sint, cùm debilitata,
cùm mortua cùm tabefacta sint, & reliquo noceant.
Ne confidamus itaque, quòd semel ex corpore facti si-
mus: si verò corpus cum naturale sit, tamen præcidi-
tur, nisi voluntatis opera manserint: quid graue non
patietur, cum huius nutrimenti partem non capiat
corpus? cum viæ fuerint obstructæ, tunc mortificatur:
cum fistulæ, tunc debilitatur: itidem & nos, cum aures
obturauerimus, caro nostra debilitatur: cum spiritua-
le nutrimentum non hauriamus, cum nequiciæ quæ-
dam pro corruptis succis nos vastent, hæc omnia mor
bum pariunt, morbum grauem, morbum tabem gi-
gnentem. Et iam illius ignis indigebit, per medium
opus habebit diuidi. Non enim cum tali corpore Chri
stus in nuptialem thalamum ingredi patitur: si sordi-
das vestes indutum abduxit & eiecit, corpori sordes ag
gregantem quo non afficiet? quid non inferet? Multos
video domini corporis participationem temerè sumē-
tes, vt à casu, & consuetudine potius & lege, quàm co-
gitatu & mente. Si superueniet, inquit, sanctæ tempus
quadragesimæ, qualiscunque sit aliquis, mysteria sumit.
Si superuenerit Epiphaniorum dies, licet tempus ad-
uentus vel epiphania, vel quadragesima, dignos acce-
dere non facit: sed animæ synceritas & puritas. Cum
hac igitur semper accede, sine hac nunquam, Ait enim,
Quotiescunque hoc feceritis, mortem domini annun-
ciabitis: hoc est, facietis commemorationem salutis ve-
stræ, beneficij mei. Cogita qui sacrificij participes vete-
ris erant, quanta vtebantur continentia, quid non fa-
ciebant, quid non agebant? semper expiabantur. Tu ve-
ro petens sacrificium, quod horrent & angeli, tempo-
rum circulis rem definis. Et quo modo Christi assistes
tribunali, scelestis manibus & labiis ipsum corpus im-
petens? Et fœtente quidem ore tuo regem osculari non
eligeres: regem verò cœli fœtente anima deoscularis?
Factum hoc est contumelia. Dic mihi, immundissime ma
nibus ad sacrificium eligeres accedere? Non (vt ipse pu
to) sed nec omnino malles accedere, quàm manibus il
lotis. Ita in paruo quidem es tam reuerens, sordidam au
tem habens animam, accedis, & audes tangere? Atqui
sub manibus quidem ad tempus detinetur, in illam au-
tem totum resoluitur. Quid vero non cernis vasa tan-
tum vndiq; tersa, sic refulgentia? his nobis animas opor
tet esse puriores, his sanctiores & splendidiores. Quare
verò tandem? quoniam illa propter nos talia fiunt? illa
non eius qui inest, partem capiunt nec sentiunt: nos au-
tem certè: sed nunc sordido quidem vti vase non eli-
geres, anima verò sordida accedis. Multam video re-
rum inæqualitatem. In aliis quidē temporibus cum pu-
ri frequenter sitis, non acceditis: in Pascha vero, licet
sit aliquid à vobis patratum, acceditis. O consuetudi-
nem, ô præsumptionem, sacrificium frustra quotidia-
num. Incassum assistimus altari, nullus qui communice
tur. Hæc non vt temerè communicemini, dico, sed vt
vos dignos reddatis. Non es hostia dignus, vel cōmu-
nione, igitur nec oratione. Adstantem audis præconē,
atque dicentem: Quotquot estis in pœnitentia, omnes
orate. Quicunque non participes fiunt, in pœnitentia
sunt. Quid stas, si es in pœnitentia? sumere nō debes: qui D
nanque non communicat, est ex pœnitētibus. Cur itaq;
dicit, Abite qui non potestis orare? Tu vero stas impu-
dens. At ex his non es, sed ex his qui possunt esse partici
pes, & nihil curas, aut magnum opus censes. Considera,
quæso, mensa regalis est appositā, angeli mensæ minis-
trantes, ipse rex adest, & tu adstas oscitans. Sorde-
scunt tibi vestimēta, & nihil est tibi curæ. At pura sunt,
igitur adora & communica. Per singulos dies venit di
scumbentes visurus, omnes alloquitur. Et nunc in con-
scientia dicet: Socij, quo modo adestis hic, non haben-
tes vestem nuptialem? Non dixit, quare discubuistis?
Sed ante reclinationem & ingressum semetipsum indi
gnum esse fatetur. Non enim dixit: Quare recubuisti?
sed, quid intrasti? Hæc etiam nunc nobis omnibus lo-
quitur, impudenter & procaciter adstantibus. Omnis
enim qui mysteriorū participio nō fruitur, impudēs &
procax

Universidad de Deusto
Biblioteca

procax est,si adstat. Propterea qui sunt in peccatis, priores eiiciuntur.Sicut enim ad mensam veniente domino seruos qui dominum offenderunt adesse non oportet, sed procul arcentur: ita scilicet & hic dum profertur sacrificium,& Christus immolatur,& ouis dominica:cum audieris, oremus omnes communiter: cum vela videris retrahi, tunc supernè cœlum aperiri cogita, & angelos descendere. Sicut itaque prophanorum fas est adesse neminem, ita nec vllum sacratorum quidem ac sordidorum.Dic mihi,si quis in conuiuium vocatus,manus ablueret,& recumberet, & mensæ paratus adesset, postmodum nihil gustaret, non afficit contumelia vocantem? Nónne melius huiusmodi nec venisse? Ita scilicet & tu, venisti, cecinisti deo laudem, cum omnibus es confessus de dignis esse,cum indignis non secedendo:quo modo mansisti,neq; participas de mensa? Indignus sum, inquit. Igitur & illa quæ per preces fit communione. Non enim per proposita tantum,verum per illa cantica spiritus semper descendit. Nónne vides ministrum spongia mensam circumlinientem,& expurgantem domum, & tabellas ponentem? Hoc per preces efficitur, per præconis vocem. Sicut spongia circumlinimus ecclesiam,vt in ecclesia munda proponantur omnia, ne qua sit macula,ne qua ruga. Indigni
Exod.19. sunt & oculi peccatorum hisce spectaculis, indignæ sunt & aures. Si enim bestia, inquit, tangat montem, lapidabitur.Ita nec ascensu digni fuerunt,licet post hęc & accesserint, & viderint vbi deus constiterat: post hæc accedere licet, & videre. Cum adest quidem, abi: non tibi magis adstare licet,quàm catechumeno.Alioqui par non est, nondum attigisse mysteria: & postquam attigeris,offendisse, contempsisse,& se gratia indignum constituisse. Poterant & plura terribiliora commemorari,sed ne mentem vestram grauemus,hæc quoque sufficiant. Qui enim his non emendantur, neque pluribus. Ne maius itaq; vobis iudicium faciamus, vos exhortamur, non vt accedatis, sed vt præsentia vos,& accessu dignos constituatis. Dic mihi,si quis rex statuisset atque dixisset: Si quis hoc facit, mensæ meæ sit particeps:nónne propter hoc omnia feciſsetis? In cœlum vos vocauit,ad magni regis mensam & admirabilis,& retrocedimus,& cessamus,& non festinamus,nec ad rem accurrimus: & quæ nobis est salutis spes? Non vacat imbecillitatem accusare, non naturam, sola nos negligentia facit indignos. Hæc quidem à nobis dicta sunt. Qui verò corda compungit, qui compunctionis dat spiritum, corda nostra compungat, & in profundo semina ponat, & ab ipso timore concipiat, & pariat spiritum salutis, & cum fiducia accedat, ait enim,
Psal.127. Filij tui, sicut nouellæ oliuarum in circuitu mensæ tuæ. Nihil vetus, immite nihil,nihil crudele:tales enim nouellæ sunt ad fructum idoneæ, fructum mirabilem oliuæ dico. Et fortes, ita vt omnes fiant in circuitu mensæ. Et nec temerè, nec à casu huc conueniant, sed cum metu & timore. Sicut autem cibus cum sit nutritiuus, si à crudo sumatur, omnia perdit & corrumpit, & fit morbi causa: ita scilicet & horrenda mysteria. Mensa spirituali frueris, mensa regia, & rursum luto corpus contaminas, vngis vnguento, & fœtore rursum imples. Dic mihi, quæso,post annum communionem sumens, quadragintáne dies ad totius temporis peccatorum purificationem tibi satis esse putas? & hebdomade lapsa rursum ad priora reuerteris.Dic enim mihi si post longam ægritudinem quadraginta dies valens, rursum temetipsum illis cibis morbum inducentibus tra-

deres, nónne pristinum amisisses laborem? Nam si naturalia transferuntur, multò magis quæ in voluntate consistunt. Quale quid dico: Naturaliter videmus, & sanos habemus oculos per naturam, sed frequenter ex habitudine mala, visiua virtus nostra læditur: ita si naturalia transeunt,multò magis voluntaria.Quadraginta diebus animæ sanitatem assignas, fortè verò neque quadraginta diebus, & deum habere propicium expectas.Ludisne,quæso?Hæc dico non vno, & annuo vos prohibens accessu,sed vos semper ad sancta volens accedere:propter hoc & diaconus acclamat tunc sanctos vocans, & per hanc vocem omnium taxans maculas. Sicut enim in grege, vbi multæ quidem sunt oues sanæ, multæ vero lepra squalidæ, opus est has à valentibus arcere:itidem & in ecclesia,quoniam & hę quidem oues sanæ sunt,hæ vero morbidæ,per hanc excitat vocem,& has ab illis diuidit, passim circumiens sacerdos per illum clamorem nimis horrendum, & omnes vocans sanctos,& trahens. Quoniam enim homo proximi res scire nō potest (quis enim,inquit,hominum scit, quæ sunt in homine,nisi spiritus hominis qui est in eo?) hanc vocem emittit,postquam consummatum est omne sacrificium, vt nemo temerè, & à casu ad spiritualem veniat fontem. Etenim in grege (nihil eadem rursum vti similitudine prohibet) morbidas quidem intus claudimus, & in tenebris detinemus, & alia pascimus esca, nec aëris puri, nec herbæ syncerę, nec exterioris sinentes fontis participes esse: & hic igitur hæc vox pro quodam est vinculo. Non potes dicere: Nesciebam, ignorabam,quòd esset in re periculum. Igitur manifestè quidem Paulus hoc testatus est. Sed dices, Nescui: hoc non est purgatio, sed potius accusatio. Per singulos dies ecclesiam ingrederis, & adhuc hoc ignoras? Tamen ne vel hoc prætendas,propterea sublimis constitutus, magna voce, terribili clamore, quasi quidam præco, manum in altitudinem tollens, stans erectus, omnibus apparens, & magnum in illa tremenda quiete exclamans,hos quidem vocat, hos autem arcet, non hoc manu faciens, sed per linguam quàm per manum efficacius. Illa nanque vox in aures incidens nostras, tanquam manus,hos quidem pellit & eiicit, hos autem introducit & assistit. Dic mihi quæso, in Olympiacis certaminibus, nónne adstat præco magnum clamans, & altum:num aliquis hunc accusat dicens:num fur est, & seruus? num prauorum est morum? cum tamen illa certamina non animæ sint, neque bonorum morum, sed roboris & corporis.Si igitur,vbi corporum est exercitatio,multa fit volūtatis inquisitio: multo magis, vbi totū anima decertat.Stat igitur apud nos & nunc præco,non capite quenque tenens & producēs,sed omnes pariter interiori detinēs capite.Non apponit illis alios accusatores,sed ipsis semetipsos.Non enim dicit,Nunquid aliquis hunc accusat?sed quid?siquis seipsum accusat.Cum enim dixerit, Sancta sanctorum, hoc dicit: si quis non sanctus non accedat: non simpliciter dicit,a peccatis purus, sed sanctus. Non peccatorum tantum liberatio, verum & spiritus præsentia sanctum facit, & bonorum operum diuitiæ. Nolo vos tantum,inquit, a cœno vos esse liberatos, verum & candidos ac splendidos. Nam si rex Babylonius ex captiuitate deligens adulescentes pulchros specie,& decoros aspectu sumpsit: multo magis & nos sanctæ mensæ assistentes regiæ, specie pulchros esse decet,aureum animę mundum habentes,vestem puram,calceamenta regia,decorum animæ cultum,aureum ipsius ornatum,esse indutos cingu-

lum veritatis:

lum veritatis: talis accedat, & regios tangat calices: Si quis vero pannis indutus, sordidus, squalens regalem velit mensam petere,videat quanta patietur,nō valentibus quadraginta diebus in omni tempore patrata abluere.Nam si gehenna non sufficit,cum sit sempiterna: multo minus hoc breue tempus.Nec enim validam exhibemus pœnitentiam, sed infirmam. Eunuchos præsertim regi decet assistere, eunuchos dico mente, candidos,nullam habentes maculam, mente sublimes, hilarem habentes animæ oculum,& acute videntem,volubilem & velocem:non autem somnolentum,non supinum, multa plenum libertate, ab impudentia remotum & procacia, vigilantem, sanum,nec austerum nimis & tristem, neque diffusum & lubricum. Hunc nos possemus oculum efficere & acutum, & honestum reddere. Cum enim eum ad fumum non agamus, nec ad puluerem (tales enim sunt omnes humanæ res) sed ad tenuem auram,ad leuem aërem, ad sublimia & alta, & multæ plena quietis & mundiciæ, & multæ iucunditatis,statim eum reparabim⁹ & corroborabimus, tali nos oblectantes spectaculo.Vidisti præstantiam,& diuitias multas, ne deducas illuc oculum. Lutum id est, est fumus, vapor vicious, caligo & anxietas multa, & curæ suffocatio.Vidisti hominem iusticiam exercentem,suis contentum,& multam habentem remissionis latitudinem,nihil curantem,nihil de præsentibus satagentem, temetipsum illic statue, & modifica, & longe melior fies & clarior:non terrę,sed virtutum epulans floribus, modestia, humanitate, & omnibus aliis. Nihil enim oculum ita perturbat,sicut mala conscientia.Turbatus est, inquit, à furore oculus meus: nihil tantum obtenebrat:ab hoc te libera supplicio,lætum & fortem semper bonis epulantem expectationibus.Detur autem vt nos omnes & hanc, & alias animæ constituamus actiones, quales vult Christus, vt facti superposito nobis capite digni, quò vult,migrem⁹.Ait enim:Volo vbi ego sum, vt & illi sint mecum,vt gloriam meam videant:quam vtinam omnes assequamur in Christo Iesu domino nostro, cum quo patri, simul & sancto spiritui gloria imperium & honor,nunc & semper,&c.

Quod vtiles sint moderatæ tentationes ad omnes:& deo seruiens tribulationem expectare debet.

Homilia LXII.

SICVT corpus tritum laboribus, & ærumnis confectum, amori non vult vacare, non indulgere ventri,sed requiescere & quiete iacere: sic & anima plurimis obsita malis, ad requiem & quietum statum festinat. Quæ vero in remissione stupuit, & tumultuata est & elata: hæc autem nihil habens,quod hiet,quod diffluat: & hæc quidem virilior, illa vero puerilior est: hæc quidem grauior, illa leuior:sicut in aqua multa leue quippiam superueniens concutitur, sic in multam lapsa læticiam anima. Et ex multa voluptate maxima nobis oriri peccata quispiam viderit.Et si vultis,duas domos describamus:hanc quidem nubentium, hanc vero lugentium: mente vtranque ingrediamur, videamus vtra melior.Inuenietur enim lugubris, sapientiæ plena, nuptialis autem plena confusionis. Nam vide turpia verba,incompositos risus, incompositiores locutiones, & vestis, & incessus deformitate plenus. Verba multæ fatuitatis, & stulticiæ plena, & aliud omnino nihil, risus omnia, & derisio, quæ sunt illic: non nuptias dico,absit,sed quæ sunt in nuptiis: tunc natura debacchatur, bruta pro hominibus fiunt præsentes: hi quidem, vt equi hinniunt, hi autem, vt asini, calcitrant. Multa effusio, nihil studiosum, generosum nihil. Diaboli pompa, cymbala & tibiæ, & cantica fornicationis & adulterij plena.At non ita illic,vbi luctus, omnia composita, multa requies, silentium multum, correctio multa,inordinatum nihil, nihil incompositū: si quis aliquid locutus fuerit, omnia sunt verba philosophiæ plena. Et id quidem mirabile, quòd per illud tempus non modo viri, verū & famulitia & mulieres sapienter agunt: talis enim est luctus natura,& videntur quidem lugentem consolari,plurima vero totius philosophiæ plena loquuntur. Orationes statam, vt hactenus sistant, & viri graues laborantem consolantes, & enumerationes talia lugentium innumeræ. Quid enim est homo? Nostræ examinatio naturæ. Quid igitur est homo? Vitæ vilitatis ipsius accusatio, futurarum rerum expectatio, commemoratio iudicij. Quisque domum redit, à nuptiis quidem mœstus:quoniam ipse non est in prosperis: à luctu vero remissus,quoniam non ipse talia passus est,& omnem extinxit æstū. Sed quid vis? Vis carceres & theatra perquiramus?Illic quidem tribulationis,hic autē voluptatis locus est. Indagemus iterum. Illic philosophiæ multum: vbi nanque tristicia prorsus & ibi philosophia.Qui antea dies erat & multum tumidus,post luctum quemlibet se sustinebit alloquentem: postquam timor & tristicia,quasi quidam acrior ignis & ipsius inciderit animā, & duriciam emollierit, tunc humilis fit,tunc exorabilior,tunc mundanam sentit mutationem,tunc ad omnia patiens erit. In theatro autem omnia contraria, risus, ineptitudo, diabolicus fastus, effusio, temporis impendium,& superflua dierum consumptio,malæ cupiditatis inductio,adulterij meditatio, fornicatiōis gymnasium, intemperātiæ schola, turpitudinis exhortatio, risus materia, inhonestatis exempla. At in carcere non ita,sed illic humilitas, supplicatio, philosophiæ professus, secularium contemptus, omnia conculcata sunt & contempta: & tanquam infanti pædagogus adest timor,ad omnia congrua dirigens eum. Vis autem & alia rursum loca scrutemur? Te vellem occurrere homini de theatro redeunti,& alteri de carcere egresso: videres vtique illius animam pauidam,tumultuantem,& vere ligatam:huius autem liberatam solutam & pēnatam. Nam ille quidem ex theatro recedit mulierū, quæ sunt illic,aspectibus ligatus,vincula ferens omni chalybe grauiora,loca scilicet illa, verba & formas: hic autē è custodia penitus remissus,non vltra se quid graue passurum putabit,alienis sua comparans,quòd non est adhuc compeditus, gratias habebit: iam res humanas despiciet, cum multos ibi diuites in ærumnis viderit, qui multa magnaq; poterant,& tamē ibi vinctos: etiam si quid iniuste patiatur,& in hoc patiēs erit:nam & huius multa sunt illic exempla: in futuri veniet iudicij recordationem,& eius typos hic cernens perhorrescet: quasi nanq; sit hic in carcere conclusus,sic erit & illic,& ante futuri diem iudicij in vxorem,in filios,in seruos humanior. At ex theatro non ita, sed iniucundius vxorem vidēbit,& in familiares erit difficilis,in filios exacerbabitur,efferabitur in omnes. Magna ciuitatibus mala ferūt theatra magna,nec hoc videmus quòd magna. Vultis & alia risus loca perlustrem,conuiuia dico, vbi parasiti & assentatores,& multæ deliciæ: & loca rursum, vbi claudi & debiles? Igitur illic quidem ebrietas & deliciæ & effusio:hic autem contrariū. Vide & in corpore,cum æstuat,cum bene se habet,celerrimā habet in ægritudi-

nem

Universidad de Deusto
Biblioteca

nem ruinam:cum autem pressum fuerit,non ita.Mani- A festiorem itaque vobis reddam sermonem. Sit corpus multum habens sanguinis,& carnes multas, & vigens. hoc ex quacunque mutatione febrem parere poterit, si simpliciter orietur: si autem aliud cum fame potius pugnans & afflictione, hoc est captu difficile, & ad infirmitatem inexpugnabile.Sanguis enim licet in nobis sit sanus,multitudine frequenter morbum inducit:si vero sit modicus, licet non sanus, facilius curari potest. Ita quidem & anima veloces habet ad peccata motus. Talis enim est iuxta superbiam,& voluptatem, & inanem gloriam,& inuidiam,& insidias,& sycophantias. Ecce quanta ciuitas est hæc magna nobis, Vnde nascuntur mala? nónne à diuitibus? nónne à gaudentibus? Qui in iudicia trahunt,qui facultates distrabunt: ærumnosi & abiecti, aut multum inflati,& gaudentes? Non est animæ contritæ quicquam mali facere:ipsius lucrum Pau- B
Roman.5. lus nouit,propterea dicit: Tribulatio patientiam operatur,patientia vero probationem,probatio spem, spes autem non cõfundit. Ne cadamus igitur in tribulationibus, sed in omnibus agamus gratias, vt aliquid magni lucremur, vt apud deum inueniamur probabiles, qui tribulationes permittit.Magnum est bonum tribulatio,& hoc ex nostris discimus filiis. Nam absque tribulatione nihil vtile discerent, nos autem plus illis afflictionis indigemus.Si enim illic passionibus quiescentibus illos muniunt,multo magis nos,& præsertim tantis detentos:sed nos potius pædagogos oportebit habere. A puerulis enim nunquam magna cõmittuntur peccata,à nobis vero magna nimis:pedagogus autem noster tribulatio. Nec hanc itaque allicamus, & præsentem semper generose feramus,cum sit infinitorum causa bonorum,vt & dei fauorem assequamur.Etenim cer C
tamen est vita præsens:est igitur opus pugnare, bellum est & pugna.In bello remissionem quærit nemo,nemo delicias,nemo pecuniarum curam gerit,nemo de vxore solicitus est:sed vnum duntaxat intuetur,quo modo superet inimicos: hoc & nos curemus. Si vicerimus, & cum victoria redierimus, nobis deus omnia conferet. Hoc nobis quæratur, quo modo diabolum superemus: quinimmo nõ nostri studij opus est, sed dei gratiæ totum. Vnum nobis curetur,vt eius gratiam assequamur, vt munimẽtum illud ad nos trahamus:Si deus pro nobis,quis contra nos? Vnum id elaboremus,ne nobis fiat inimicus, ne nobis aduersetur. Non tribulari malum est, sed malum est peccare: graues deliciæ sunt ex hoc, etiam si viuamus in deliciis:non in futura dico vita,verum & in præsenti. Nam quo modo putatis vestrã mor
deri conscientiam? quo non esse peiorẽ tormento? Vel- D
lem in malis viuentes diligẽter interrogare, nunquàm ne veniant in suorum memoriã peccatorum? nunquid tremant,nunquid formident,nunquid doleant, nunquid beatos vocent in ieiunio positos, in montibus, in virtute multa? Vis illic remissionẽ inuenire,hic propter Christũ tribulare,huic remissioni par nihil.Gaudebant apostoli cum flagellarentur. Paulus hoc admonet, dicens:Gaudete in domino. Et quo modo gaudere licet, vbi sunt vincula,vbi tormenta,vbi iudicia? Hic maxime gaudere licet. Quo modo vero licet, vbi non hęc? Qui nanq; sibi nullius magnę rei cõscius est,quo modo delectabitur? Itaq; quanto maiorẽ dixeris tribulationẽ, tanto maiorẽ dicis voluptatẽ. Qui mille vulnera miles excepit,nónne cum magna reuertetur lętitia,libertatis habens claritatem,& gloriæ materiam vulnera? Et tu si poteris, erumpe vocem illam, quam Paulus, Stigmata Iesu porto:magnus & illustris,atque probabilis fieri poteris.At non est persecutio? Sta aduersus gloriam: & si quid aliquis contrarium dixerit, ne timeas male propter Christum audire.Sta contra superbiæ tyrannidem, sta contra pugnam iræ,contra concupiscentię tormentum,& hæc stigmata sunt, & hæc tormenta. Dic enim mihi,quid tormentis grauius? nonne cum anima dolet & vritur? Nam illic quidem corpus secatur: hic autem totum est ipsius animæ. Circa ipsam est dolor,cum irascitur, cum inuidet, cum aliquid huiusmodi facit, vel potius patitur.Non enim hoc est facere,sed pati,irasci, inuidere: proptera & animæ passiones appellantur, & vulnera,& cicatrices. Vere enim passio est,& passione grauior. Cogitate qui irascimini, quoniam has facitis passiones.Ergo non irascentes,neque patiuntur. Vides quòd cui fit contumelia,non patitur:sed qui contume- B
liam facit,sicuti iam dixi.Quòd enim patitur,patet quidem & ex hoc,quòd passio vocatur: manifestatur autẽ & ex corpore.Hæ nãque ægritudines ex ira nascuntur, visus hebetudo, consternatio,& huiusmodi mille. Sed filium,inquit,affecit contumelia,sed agricolam.Ne imbecillitatem esse putes,quòd & ipse non hoc facias.Dic enim mihi,hócne bene factum est? Non,inquies. Ergõne facias quod non bene fit. Scio quales in talibus iræ pariuntur.Quid igitur,inquis,si contemnat? Argue,increpa,hortare.Mansuetudine soluitur ira,accedens accusa. Nam pro his quidem quæ in nos geruntur, non opus est hoc facere, pro aliis autem hoc facere necessarium est.Ne propriam putes contumeliam,si filius sit affectus contumelia:licet pro eo doleas,non tanquam ipse passus contumeliam. Non enim quoniam filius male passus est, tu contumelia es affectus, sed qui male di- C
cit.Extingue gladium acutum,in theca reponatur:si nudum eum habeamus, frequenter & cum nõ sit tempus, vtemur,ab ipso perimus. Si vero celatus sit,si etiã opus fuerit,dũ quærimus tegere,extinguetur ira.Pro se Christus non vult irasci: audi nãque quid dicat ad Petrum, Mitte gladium tuum in vaginam:& tu pro filio irasceris? Doce filium quoque philosophari. Dic tu quoque tuas ipsi molestias,tuum imitare præceptorem. Cum & discipuli contumelias essent passuri,non dixit vlciscamur verum & hæc mihi fecerunt,inquit,ferte generose:non enim vos meliores.Hæc & tu dic ad filium & puerum. Non es domino tuo melior. Sed nugæ videntur esse verba philosophię.Heu mihi,quòd non ita verbis assequi licet,sicut ipsa potest experientia doceri. Et vt discas, considera. si in medio duorum statutus pugnantium,sis partis iniuriam patientium,non autem inferen
tium, nisi victoriam apud te videris, nisi præclaras reportes coronas.Vide quo modo Christus afficitur contumelia,& quo modo respondet, quàm mansuete. Vbi
est,inquit,Abel frater tuus? Et quid ait ille? Nunquid eius
stos ego sum fratris mei? Quid hoc insolentius,si etiam à fratre quis hæc audiat? nam si à fratre, nónne contumeliam id existimasset? Quid igitur? Vide quo modo rursum mãsuetè deus respondet: Vox sanguinis fratris tui, inquit, clamat ad me. At deus, inquit, est ira superior. Sed propterea dei filius descendit, vt te deum faciat,quantum humana capit virtus.At non possum,inquit,cũ homo sim.Eia ergo tibi homines producamus, neque me Paulum credas dicturum,neque Petrum,sed
quosdam de minoribus,& lõgè inferioribus. Heli Annam derisit dicens:Digere vinum tuum.Quid hoc cõtumeliosius? Quid hæc igitur dixit mulier? In aspera die ego sum. Nihil verè tribulationi par, philosophiæ mater est.

ter est.Eadem autẽ hæc & suam habens æmulã,non est A
eam contumelia persecuta.Sed quid? ad deum cõfugit. Et orans nec eius meminit,neq; dicit:quoniã illa mihi improperat,defende me:tam sapiens erat mulier: erubescamus viri.Et quidem scitis, quòd zelo nihil comparatur.Publicanus à pharisæo contumeliã passus,contumeliam non reddidit: licet si voluisset, vtiq; potuisset,sed æquè tulit dicens:Propicius esto mihi peccatori. Miphiboseth à seruo accusatus, & passus calumniã, nihil dixit,aut fecit in eum mali, neq; coram rege suo. Vis & meretricis audire sapientiã? Audi Christum dicentem,cum pedes ipsius capillis extersit: Publicani & meretrices præcedent vos in regno. Vidisti eam stantem & confidentem,& propria abluentẽ peccata? Vide quo modo Pharisæo non est irata, cum improperaretur:ait enim:Si sciret,quia peccatrix est hæc mulier,nõ
Luc.7. eam dimisisset. Nec ad eum dixit: Quid enim quæso,tu B
mũdus es à peccatis? sed plus patiebatur, plus gemebat, feruidiores effundebat lachrymas. Si vero mulieres & meretrices & publicani philosophãtur,& hoc ante gratiam:qua sumus digni venia, qui post tantam gratiam efficimur bestiis feriores,mordentes & calcitrantes? Nihil ira turpius,nihil ignobilius, grauius nihil, nihil inucundius,damnosius nihil. Hæc dico, vt non tantum erga viros mites simus, verum & vt, licet vxor sit loquax, sufferas, sit tibi coniunx palæstra & gymnasium. Quo modo nanque non absurdum gymnasia quidem admitti nullum habẽtia lucrum vbi corpus atterimus, domi verò gymnasia nõ facere, coronam & ante certamina nobis præbentia? Contumeliam facit vxor? ne sit vxor tibi. Est enim muliebre contumeliam facere, morbus est animæ, defectus est. Ne rem indignam esse credas,cum vxor contumeliam infert.Indignum cum C
tu quidem contumeliam facias, ipsa verò sapienter ferat, tunc dehonestaris, tunc verè contumelia es affectus: si verò passus æquè feras, fortitudinis tuæ magnum est argumentum.Non ad contumelias mulieres inducens, hæc dico,absit, sed si quando contigerit per satanicam circunuentionem,virorum est fortium ferre imbecilles: etiam si seruus contradixerit, tu philosophare.Ne quod ille dignus est audire, dixeris aut feceris: sed quod te decet tam facere, quàm dicere.Nunquam contumelia puellam afficiens, turpe verbum emittas,nunquam seruum appelles sceleratum: non enim ille,sed tu contumelia fueris affectus. Non potest iratus in seipso manere, sicut in fluctus surgens mare: ita commiscentur omnia, & tanquam fons purus immisso turbatur cœno, & superiora fiunt inferiora. Siue
percusseris,siue tunicam diffregeris,tu maius damnum D
sustinuisti.Illi nanque circa corpus & vestẽ hæret vulnus,tibi vero circa animam.Illam dissecuisti, illam vulnerasti. Deiecisti deorsum ab equis aurigam,trahi supinum fecisti,& est idem,ac si alteri succẽsens auriga trahi mallet.Siue increpes,siue commoneas,siue quicquid facias,absque ira fiat & furore. Si enim increpans medicus patiens est, quo modo poterit alium curare, qui se prius afflixit,semetipsum non sanans? Si quis medicus alterum curaturus accederet, prius habens suã manum vulneratam, ita quæso curationem obibit? absit. Similiter & tu,siue increpes,siue commoneas, pura videant oculi tui,ne mentem conturbes:alioqui quo modo fit curatio? Non potest in eadem esse tranquillitate carens ira & iracundus. Cur præceptorem de sede deturbans,ita humi iacentem alloqueris? Nónne vides iudicantes,qui cum iudicare debent, super throno sedẽt
in habitu congruo? Itidem & tu animam tuã veste iudiciali exorna:hęc autẽ est humanitas. At non timebit, inquis:imò magis timebit. Tunc autem, etiã si iusta dicas,furori seruus imputabit: si verò cum mãsuetudine, seipsum condemnabit. Quod autẽ est principale te deus susçipit, & ita poteris æterna consequi bona, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, cum quo patri,simul & spiritui sancto gloria imperium & honor, nunc & semper,& in secula, Amen.

Quod ob amorem Christi omnem oportet afflictionem sufferre,neque rerum mutationes timeri debent. Homi. LXIII.

Sicut est,dilectissimi,nunc quidem nox, nunc autem dies:& interdum quidem æstas, interdum autem hyems: sic & in nobis,nunc quidem tristicia,nunc autem voluptas: & nunc
quidem ægritudo,nunc vero sanitas. Itaq; ne admiremur,cũ ægrotamus,alioquin & cũ valemus, admirandum esset.Neq; tumultuemur, cũ dolemus: alioquin & cum gaudemus,opus esset tumultuari. Omnia nanque secundum naturã fiunt,& secundum consequentiã: & quid admiraris,si hęc in te? Nam & sanctis illis hoc accidisse quispiam viderit.Et vt hoc discas, eia quam maximæ voluptatis plenam esse vitam existimas,& à molestiis absolutam,hanc in medium agamus. Vis Abrahæ vitam ab exordiis inquiramus? quid igitur hic statim audiit? Exi de terra tua,& de cognatione tua: Vi- *Gene.12.*
des rem molestam imperari,verum & lætam vide subsequentem:Et veni in terrã,quam monstrauero tibi,& faciã te in gentẽ magnam. Quid ergo,postquam venit in terram,& portum attigit,infesta dederunt? Nequaquã, sed & rursum alia prioribus grauiora sunt subsecuta,fames & peregrinatio,vxorisq; rapina,& post hęc alia bona successerunt ei:Pharaonis plaga & dimissio, honor,& illa multa dona,& ad priora reditus, & omnia sequentia talem habent seriem ex lætis & tristibus textam.Et apostolis similia contigerunt,propter quod
& Paulus dicebat, Qui consolatur nos in omni tribu- *2.Cor.1.*
latione nostra, vt & nos possimus consolari positos in omni tribulatione. Quid igitur, inquit, ad me semper in tristiciis constitutum? Ne sis ingratus, & gratiæ immemor.Nec enim quis potest esse semper in molestiis, nec enim natura sufficit. Sed quoniam in lætitia semper esse volumus, propterea nos in tristiciis semper esse putamus,neque propter hoc tantum, verum quoniam lętorum quidem & bonorum statim obliuiscimur,tristium autem semper recordamur. Idcirco nos semper in tristiciis dicimus.Nec enim fieri potest, vt homo sit
semper in ærumnis: & si vultis,& vitam in deliciis positam indagemus,mollem & diffluentem,& grauem & onerosam & flebilem. Et hanc enim ostendemus vobis tristicias habentem, illam vero remissiones, sed ne tumultuemini. Proponatur autem in medium homo captiuus,& alius iuuenis orphanus magnus succedens hæreditati. Proponatur autem & quidam mercenarius per totam laborans diem,& alter deliciis continuè vacans. Vis illius, qui deliciis affluit,molestias prius commemoremus? Cogita quo modo par est ipsius mentem vexari,cum gloriam se supergredientem appetat, cum à seruis contemnatur, cũ à minoribus contumeliæ habeatur,cum innumeros patiatur opulentiam suam accusantes pariter & calumniantes,& alia quæcunque in diuitiis accidere credendũ est. Neque dicere licet, inimicicias, offensiones, accusationes, iacturas inuidentium insidias: qui postquam ipsius diuitias ad se transm ferre

Universidad de Deusto
Biblioteca

ferre non potuerint, detrahunt, vndique laniant adolescentem, innumeras ei tempestates concitant. Vis & huius mercenarij voluptatem recenseam? Ab his omnibus est absolutus: quòd si quis eum affecerit contumelia, non dolet: se nanque maiorem putat nemine: non pro pecuniis timet, cum voluptate mãducat, cum multa dormit lætitia. Non ita delectantur vinum bibentes Thasium, sicut ille petens fontes, at illius nequaquam talia. Si verò dicta tibi non sufficiunt, vt maiorem faciam, eia regem & captiuum comparemus, & videbis hunc quidem in voluptate frequenter versantem, ridentem & ludentem atq; saltantẽ: illum autem in diademate & purpura, mœstum, timentem, & innumeris pressum solicitudinibus, & præ timore mortuum. Nullius enim vita sine tristicia prorsus inueniri potest, sed neque voluptatis expers, neque enim nostra suffecisset natura, sicut prædixi. Si verò hic quidem magis gaudet, hic autem amplius dolet: hoc euenit ex ipso dolente, cum pusilli sit animi, non ex ipsa negociorum qualitate. Nam si iugiter gaudere velimus, multas habemus occasiones. Nam si virtutem arripuerimus, nil iam erit, quod nos contristet: hæc enim se posidentibus bonas prætendit expectationes: & deo gratos & apud homines reddit probabiles, & ineffabilem affert voluptatem. Licet enim in obeũdo virtus laboris aliquid habeat, multa tamen conscientiam implet delectatione: & tantã intrinsecus affert voluptatem, quantã sermo nullus exprimere posset. Quid enim tibi de præsentibus iucundum esse videtur? nõne lauta mensa, & corporis sanitas, & gloria ac diuitiæ? Sed hæc suauia, si illi cõpares voluptati, sunt omnibus amariora ad eã collata. Nihil enim bona suauius conscientia, & bona spe. Et si vultis hoc discere, hinc migraturum interrogemus, vel senio confectum, & commonefacientes eum lautæ mẽsæ, qua quondam oblectabatur, & honoris & glorię & bonorum operum, quæ vnquam fecit: rogemus, in quibus magis exultat. Et in illis quidem videbimus erubescentem & se celantem: in his verò gestientem & exultantem. Sic & Ezechias, cum ægrotauit, non gloriæ, non regni, non opiparæ meminit mensæ, sed iusticiæ: ait enim, Memento domine, quo modo ambulauerim
Esa.38. in conspectu tuo, in via recta. Vide & Paulum ex his
2.Timo.4. exultantem & dicentem, Bonum certamen certaui, cursum consummaui, fidem seruaui. At inquis, Quid hic habebat, quod diceret? Multa & plura quàm diuites: & honores, quibus honoratus fuit: & ministerium, quo potitus est, & multum obsequium. An non audis ipsum dicentem: Tanquam angelum dei suscepistis
Gala.4. me, tanquam Christum Iesum: &, Si posset fieri, oculos vestros eruentes, dedissetis mihi: & quòd pro anima ipsius ceruicem suppossuerunt? Sed nihil eorum in medium agit, sed ipsos labores & pericula, & pro his coronas, & valde quidem iustè. Hic enim ista relinquuntur, illa verò nobiscum migrant. Et istorum quidem rationem dabimus: horum autem præmia repetemus. Non nostis in nouissima die, quo modo peccata animam conuoluunt? qualiter ab imo cor mouent? Tunc itaque cùm ista fiunt, bonorum assistentes operum memoria, tanquam in tempestate serenitas animam consolatur tumultuantem, Si nanque vigilemus, & viuẽtibus nobis hic semper motus aderit: sed quoniam sensu carere videmur, cùm hinc eiiciemur, adstabit omnino: siquidem & reus tunc maximè dolet, cùm ipsum ad tribunal eduxerint: tunc maximè contremiscit, cùm tribunali vicinus est, cum sit opus pœnas dare. Propterea nanque multorum timores tũc audire licet narrantium, & aspectus terribiles: quorum spectaculum non amplius ferentes qui moriũtur, lectum ipsum multa cum perturbatione concutiunt iacentes, & præsentes toruũm aspiciunt, anima se intro compellente, & corpus erumpere differente, nec angelorum venientium præsentiam ferente. Nam si tremendos homines nos videntes expauescimus: angelos minaces, & potestates sæuas accedentes cum videbimus, quid non patiemur, cùm anima de corpore nobis extrahetur, & vi rapietur, & multum incassum & frustra lamentabitur? Nam & dies ille postquã hinc migrauit, multum defleuit, sed nihil profecit. Propterea suadeo, omnia faciamus, ne à tanta decidamus gloria, futura scilicet. Nihil enim difficile, si velimus: nihil graue, si attendamus, Nam si patimur, & conregnabimus. Quid est, patimur? si tribulationes ferimus & persecutiones, si viam ambulemus angustam. Nam angusta quidem à natura est laboriosa, voluntate verò nostra leuior efficitur, propter spem futurorum. Momentaneum enim & leue tribulationis per excellentiam in excellentiam æternum pondus gloriæ operatur: non considerantibus nobis quæ videntur, sed quæ non videntur. Transferamus igitur oculos in cœlum, & illud cogitemus semper, & spectemus. Si enim in illis semper immoremur, nihil circa quæ sunt hic iucunda, patiemur, non tristia, ægrè feremus. Verum & hæc & siimilia deridebimus, & nos aut extollere, aut mancipare nihil poterit, si modò desiderium illuc intendamus, si respiciamus ad illam charitatem. Et quid dico? non dolebimus malis præsentibus: nec enim iam ea cernere videbimur, tale quid enim est amor. Certè nobis non præsentes, sed absentes, ac desideratos per dies singulos cogitamus. Magna nanque vis est charitatis, ab omnibus separat, & amato animam alligat. Si Christum ita dilexerimus, omnia præsentia vmbra, omnia imago videbuntur & somnium: dicemus & nos, Quis nos separabit à charitate Christi? tribulatio an angustia? Non dixit, pecuniæ, an diuitiæ, an ornatus: hæc enim valde vilia & deridenda: sed quæ videntur esse grauia posuit, Fames, persecutiones, mortes: & ille quidem & hæc, tanquam nihil essent, contempsit: nos autem propter pecunias à vita nostra separamur, & à lumine abscindimur. Et Paulus quidẽ non mortem, non vitam, non præsentia, non futura, non aliam creaturam, eius charitati præponit: nos autem si modicum auri viderimus, accendimur, & ipsius pessundamus leges. Si verò non hæc cum dicuntur, tolerabilia, multò magis cum fiunt. Hoc enim est graue quod audientes quidem horrescimus, facientes autem non horremus: quin & iuramus leuiter, & peieramus, & rapimus, & exigimus vsuras, & nullam molestiæ gerimus curam, & à diligentissima recedimus oratione, & mandatorum plura præuaricamur: & propter pecunias nullam nostrorum agimus membrorum rationẽ. Qui nãque pecunias diligit, & innumera proximo mala patrabit, & sibi pariter cum illo. Nam & facilè irascetur, & conuiciabitur, vocabit stultum, & iurabit ac peierabit, & nec antiquæ legis seruabit mensuras: non enim diliget proximum, qui diligit aurum, cum nos & inimicos diligere propter regnum iubeamur. Nam si prisca obeuntes præcepta ad cœlorum regna peruenire nõ poterimus, nisi superabundet iusticia nostra magis quàm illorum: & illa præuaricantes, quam assequemur excusationem? Qui pecunias amat, nõ tantum inimi-

inimicos non diliget, verum & amicis tanquam inimicis vtetur. Et quid amicos dico? Nam & frequenter ipsam ignorauere naturam, qui pecuniarũ amore sunt capti. Talis consanguinitatẽ non nouit, familiaritatis non reminiscitur, non reueretur ætatem, amicum habet neminem: sed in omnes se geret inimice, ante omnes alios in semetipsum, nõ eò tantum quòd animam suam perimat, verũ & innumeris semetipsum affligat solicitudinibus laboribus & tristiciis. Nam & peregrinationes, & inimicicias, & pericula & isidias, & quodlibet sustinebit, tantum vt omniũ malorum penes se radicem habeat, & multum auri cõnumeret. Quid igitur hac peste grauius esse posit? Nam & deliciis, & omni voluptate, propter quam multa peccant homines, & gloria & honore caret. Qui nanque pecunias diligit, innumeros habet suspectos & multos accusatores, inuidos, & calumniatores & insidiantes. Qui nanque patiuntur iniuriam, oderunt tanquam male habiti: nondum vero passi, timentes ne patiantur, & pasis condolentes idem indicunt bellum. Maiores autem & potentiores dolentes, & ægreferentes pro humilioribus, insuper & inuidentes, similiter inimici sunt, & oderunt. Et quid homines dico, cum & deũ aliquis habeat hostem? Quæ iam huic spes supererit, quæ consolatio, quæ refrigeratio? Qui pecunias diligit, nunquam eis vti poterit, sed seruus erit & custos, nõ dominus semper: plures enim efficere studens nequaquam impendere volet: semetipsum autem cruciabit & omnium pauperũ parcissime viuet, nullum faciens cupiditatis terminũ: cum pecuniæ sint, non vt custodiamus, sed vt vtamur. Si vero defodere debeamus aliis, quid nobis posit esse miserius, qui circumcursamus, aliena comprehendere quærentes, vt intus includamus, & communem præcidamus vsum? Est autem & alia pestis hac non inferior. Nam hi quidem in terram infodiunt, hi autem in ventrem & voluptatem & ebrietatẽ cum iniuria, & ex intemperantia pœnam sibi ferentes: & hi quidem parasitis & assentatoribus, hi vero aleis & meretricibus, & aliis huiusmodi suppeditant impensas: innumeras sibi secantes vias ad gehennam ferentes, rectam & sanctã deferentes in cœlum ducentem: cum non modo lucrum, sed etiam voluptatem dictis maiorem habeat. Nam qui meretricibus erogat, ridendus erit & turpis, & multa feret bella, & modicam voluptatem, imò vero neque modicam: quotquot enim fornicantibus dederit mulieribus, ei nullam habebunt gratiam. Dolium enim perforatum est aliena domus: alioquin autem impudens est huiusmodi genus, & inferno similem esse ipsius amorem Salomon comparans dixit. Et tunc tantũ desistit, cum omnibus nudatum amatorem esse viderit: quinimò neque tunc cohibetur, sed magis furatur, & insultat iacenti, & multum in eum cõmouet risum: & tantis eum malis afficit, quanta neque sermone possunt recenseri. Sed saluatorũ nõ est talis voluptas: nec enim hic riualem quispiam habet, sed omnes gaudent & exultant & prospere agentes & intuentes. Non furor, non mœsticia, non dedecus & opprobrium huius animam obsidet: sed multa quidem conscientiæ lætitia, multa vero spes futurorum: porro præclara gloria, & claritas multa, & quod est omnium maximum, dei benuolentia & protectio, & nullum præcipitium, aut suspicio: sed quietus portus atque tranquillitas. Hæc igitur omnia cogitantes, & voluptati voluptatem comparantes, eligamus meliora: vt & futuris fruamur bonis, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, cum quo patri gloria, simul & sancto spiritui, in secula seculorum, Amen.

Quod maximum est lucrum in tribulationibus gratiarumactio, Homilia LXIIII.

NIhil tam præclarum, dilectissimi, ad gloriæ rationem & fiduciæ, quàm à deo diligi, & ipsum diligentem tanquam deum diligere. Hoc angelos splendidos facit, hoc principatus & potestates, hoc reges maiores: propterea & Paulus hoc ante regnum posuit: propterea & incorporeas virtutes beatas existimo, quòd eũ diligunt, & in omnibus parent. Hinc & Propheta eas admirabatur dicens, *Psal.102.* Potentes virtute facientes verbum eius. Hinc & Se- *Esa.6.* raphin Esaias prædicabat, magnam eorũ virtutẽ ostendens, & ex eo quòd stent apud gloriam illã: quod maximæ charitatis est signum. Imitemur & nos itaque supernas virtutes: neq; tantũ iuxta thronum stare studeamus, verum & inhabitantẽ eum habere in throno sedentem. Nam ille quidem & exosos dilexit, & diligens perseuerat. Nam & solem oriri facit super bonos & malos, & pluit super iustos & iniustos. Tu vero diligentẽ ama: diligit enim. Et quo modo diligens, inquit, gehẽnam & pœnam & vltionẽ minatus est? Propterea diligit: etenim tuam mutilans vltionem, & tanquã fræno quodã timore in peiora cohibens impetum, omnia facit & tractat, tam per suauia, q̃ per tristia ab vlteriori ad inferiora decursu te reprimens, & ad se reducens, & ab omni soluens malicia, quæ gehenna peior est. Si vero rides dicta, & multo potius in nequicia viuere vis, q̃ solo die puniri, nihil mirandum. Nam & hoc est sentẽtiæ tuæ vilis indicium, ebrietatis & insanabilis morbi. Quonã & infantes parui cũ medicũ viderint, ignẽ vel sectionem inferentẽ, fugiunt, & vlulantes resiliunt & plangentes: & malunt cõtinua corporis tabe consumi, q̃ temporalẽ sustinentes dolorẽ futura sanitate potiri. Mentem autẽ habentes, norunt quòd ægrotare quàm secari grauius est: sicut & malum esse peius est quàm puniri. Nam curari quidem est & conualescere: perire vero, & in continua esse ægritudine. Quòd autem sanitas infirmitate melior est, cuique manifestum: quoniam & latrones non quãdo & latera fodiuntur, lugere dignũ est, sed cum parietes perfodiunt, & cædem patrant. Nã si corpore melior est anima, sicut certe melior est, hac pereunte magis dolendum est & conquerendum: si vero non sentiat, & ita magis oportet eum deflere. Nam & lasciuo captos amore magis, quàm grauiter febricitantes dignum est miserari: & ebrios amplius, quàm eos qui torquentur. Sed si hæc, inquit, grauiora, quare potius hæc eligimus? quoniam multis hominum, iuxta prouerbium, peiora placent, & hæc eligunt, omittentes meliora: quod & in ferculis videri potest, & in conuersationibus, & in vitæ imitationibus, & voluptatis delectatione, in vxoribus, & in seruis, & agris, & in omnibus aliis fieri. Et licet naturalia præternaturalibus iucundiora sint: attamen multi sunt, qui deridenda, & iniucunda, & pœnam habentia, tanquam iucunda sectantur. At illis, inquit, hæc esse videntur iucunda: sed propter hoc ipsum quidem sunt miseri, quòd non voluptuosa, voluptuosa esse putant: sic & peccati pœnam peccato peiorem censent, non est tamen, sed cõtrarium omnino. Si enim esset malum peccantibus castigari, malis mala deus non adiunxisset, nec eos peiores facere voluisset. Qui enim omnia facit, vt extinguatur malicia, non eam auxisset. Non itaque peccati ma-

Universidad de Deusto
Biblioteca

lum est castigari, sed ita perseuerantem non corrigi: A sicut ęgrotum non curari. Nihil enim tam malũ, quàm mala cupiditas: malam autem cum dico, & deliciarũ dico, & intempestiuæ gloriæ, & potentiæ, & omnium generaliter vltra necessitatem rerum cupidinem. Talis enim lubricam & dissolutam viuens vitam, omnibus quidem beatior esse videtur: omnium tamen est miserrimus, suæ superinducens animæ graues dominos & tyrannos. Propterea deus presentem vitam nobis fecit laboriosam, vt ab illa nos absoluat seruitute, & ad puram libertatem perducat. Propterea pœnam quoque minatus est, & vitæ nostræ labores constituit, lasciuiam reprimens. Ita quidẽ & ludæi dum luto fuerunt & lateritio operi alligati, mites erant, & continue deum vocabant: postquam vero libertate potiti sunt, murmurabant, & deum exacerbauerunt, & se malis infixerunt innumeris. Quid igitur, inquit, de his dices, B qui frequenter à tribulatione subuersi sunt? Quòd non tribulationis opus subuersio, sed illorũ imbecillitatis. Nec enim si quis infirmum habens stomachum, amarã non admittat medicinam ipsum curare valentem, sed potius atteratur, medicinam nos accusabimus, sed mẽ bri infirmitatem, sicut & hic mẽtis facilitatem. Etenim à tribulatione subuersus, multo magis hoc à remissione pateretur: nam si ligatus cadit, hoc enim est tribulatio, multo magis lasciuè viuens. Et qualiter, inquit, potero non à tribulatione subuerti? Si cogitaueris, quòd siue velis, siue nolis, illatum patieris: sed si grate quidem, maxima lucraberis: si vero ægreferens, superbiẽs & blasphemans, neque calamitatem ita minorem facies, & maiorem reddes procellam. Hæc itaque cogitantes, quod necessitatis est, hoc nostræ voluntatis esse faciamus. Quale quod dico: Filium aliquis amisit le- C gitimum, alter totam rem: si cogitaueris, quòd factum quidem solui nõ potest, potest autẽ ex insanabili calamitate aliquid decerpi, casum generosè ferẽdo, & pro blasphemis verbis domino benedictionem referendo: ita mala non voluntarie illata, tibi fient liberæ merita volũtatis. Vidisti filium ante tempus raptum: dic,
Iob 1. Dominus dedit, dominus abstulit. Vidisti diuitias exhaustas: dic, Nudus exiui de ventre matris meæ, nudus & illuc reuertar. Vidisti malos prosperis vtentes, & iustos aduersis laborantes, & innumera patientes mala, nescis autem rerum, quæ fuerit, causam inuenire:
Psal. 72. dic, Vt iumentum factus sum apud te, & ego semper tecum. Si vero & causam quæris, cogita, quòd constituit diem, quo iudicaturus est terrarum orbem, & omnem expelles dubitationem: pro meritis enim tunc quisque recipiet, sicut Lazarus & dives. Reminiscere D apostolorum. Nam & cum flagellarentur, pellerentur, & innumera sustinerent tormenta, gaudebant, quòd digni fuissent habiti pro nomine Christi contumeliam pati. Igitur & tu si fueris ægritudine correptus, fer generosè, & deo gratias age, & eandem cum illis mercedem accipies. Quo modo vero in ægritudine positus & doloribus, deo gratias habere poteris? Si eum legitime diligas. Nam si pueri tres in caminum proiecti, & alij in carceribus, & in aliis innumeris constituti malis, agere gratias non desinebant: multo magis in ægritudinibus positi, grauibus oppressi morbis hoc facere poterunt. Nihil enim est quod non superet amor cum desiderio. Cum autem autem & dei sit desiderium, omnium est altissimum, & neque ignis, neque ferrum, neque paupertas, non infirmitas, nõ mors, nec aliud quid huiusmodi graue videbitur talem amorem possidenti: sed omnia deridens, ad cœlum volabit, & illic morantibus nihilo se geret indignius, aliud intuens nihil, non cœlum, non terram, non mare: sed ad vnam tantum pulchritudinem intentus illius gloriæ: & nec eum præsentis vitæ tristia humiliabunt, nec extollere & inflare suauia poterunt, & voluptatem habentia. Capiamur igitur hoc amore: huic enim par nihil & propter præsentia, & propter futura. Quin insuper propter ipsam amoris naturam liberabimur & à præsentis vitæ, & à futuri seculi suppliciis, & regno fruemur. Veruntamen neque gehennæ absolutio, neque regni delectatio magnum aliquid est ad id, quod est dicendum. Hoc enim omnium est maximum, Christum amatum, simul & amátorem habere. Si enim hoc in hominibus contingens omni voluptate superius est, cum hæc vtraque circa deum euenerint, quis sermo, quæ mens exprimere poterit huius animæ beatitudinem? Nulla profecto, sed experientia sola. Vt itaque per experientiam discamus hanc spiritualem lætiçiam, & beatam vitam, & mille bonorum thesaurum, omnia dimittentes illam charitatem retineamus. Hæc igitur audientes, nunquam in tribulationibus abominationem patiamur, neque cogitationes proprias sequentes indignemur: sed multam exhibentes tolerantiam, spe pascamur nostri scientes facilitatem, & quòd nos non despiciens, tristium experientiam capere permittit, sed nos volens certantes præclaram reportare coronam: sic omnes sancti probabiles apparuerunt: propter hoc & apostoli dicebant, Per multas tribulationes oportet nos in regnum dei introire. Et ipse Christus discipulis dicebat, In mundo tribulationem habebitis. Ne tristemur itaque propter tribulationes: sed Paulum audiamus dicentem, Quòd volentes pie viuere in Christo Iesu, persecutionem patiẽtur. Et neque consternemur, aut ægre feramus: sed cum omni virtute ingruentia feramus, non ad tribulationes, sed ad lucrum respicientes hinc nobis prouenientes: hæc enim spiritualis mercatura. Et sicut pecunias colligere volentes: & hanc secularem exercentes mercaturam, non aliter propriam rem augere possent, nisi multa terræ, marisque pericula sustinerent: necessarium enim est & latronum insidias, & piratarum incursus sufferre, & prorsus omnia cum magna subeunt promptitudine, propter lucri expectationem, nullum capientes tristium sensum: eodem & nos modo diuitias hic nobis confluẽtes, & spiritualem cogitantes mercaturam, gaudere decet & exultare: nec quæ videntur, sed quæ videri non possunt, considerare: sicut & Paulus monet, dicens, Non considerantibus nobis quæ videntur. Hoc enim fides est, cum corporeis duntaxat oculis non simus contenti, sed mentis obtutibus inuisibilia cogitamus. Illa namque præsertim his quæ corporeis cernuntur oculis, credibiliora censere nos oportet. Ita Patriarcha fuit illustris & gratus, quoniam dei credidit promissioni: & natura factus altior & humanis rationib⁹: quam ob rẽ & reputatum est ei in iusticiam. Cogita quòd est iusticia, his quæ dicuntur à deo credere. Cum ille quid promiserit, ne mihi res secundum humanam exigas consequentiam: sed talibus sublimior cogitationibus, pollicentis virtute confidas. Ita iustorum quisq; probabilis fuit: sic & admirabilis Ioseph tot mediis post sõnia factis obstaculis, non est cogitatione turbatus, non turbatus, sed corroborato sensu generosè cuncta ferebat, sciens quòd dei decreta cadere non possunt. Quapropter & post seruitutem, & carcerem, & tantam calumniam, totius Aegypti principatum accepit. Hæc A igitur omnia cogitantes, ingruentibus fortiter occurramus, clementiæ diuinæ pro omnibus agẽtes gratias, & ab eo protectionem expectantes: qua nos omnes frui concedatur, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, cum quo patri simul & spiritui sancto gloria, imperium & honor nunc & semper, & in secula seculorum, Amen.

Quod deo gratias agere debemus, qui commensurata nobis certamina largitus est, nihil autem graue præcepit. Homi. LXV.

Nihil diabolo scelestius aut peius, dilectissimi: semper enim inutilibus suos inuoluit laboribus & distrahit: neque modo brauia consequi non permittit, sed & supplicij reos facere cõsueuit. Non tantum prædicationem, verum & ieiuniũ, & virginitatem eis sancit, non modo præmiis priua- B
1. Tim. 4. turus, verum & magnum malum ea exercentibus illaturus: de quibus dicitur, Cauteriatam habentium conscientiam suam. Quapropter exhortor, pro omnibus deo gratias agamus, quòd nobis & labores releuauit, & auxit præmia. Quibus enim apud nos modeste nubentes potiuntur mercedibus, apud hæreticos virginitatẽ seruantes non potiuntur, sed fornicantium pœnæ facti sunt rei. Totum autem est, eò quòd recta nihil faciant intentione, sed in accusatione dei creaturarum, & ineffabilis dei sapiẽtiæ. Ne torpeamus itaque: nobis deus mensurata dedit certamina nullum habẽtia laborem, ne propter hoc tamen contemnamus. Si enim hæretici se laboribus intendunt inutilibus: quæ nobis erit excusatio, neque minores, & maiorem afferentes mercedem sustinere nolentibus? Quid enim graue, quídve molestum in Christi præceptis? Non potes virginita- C tem seruare, licet tibi nubere: non potes te tuis omnibus priuare, licet tibi de tuis ministrare. Vestra superabundantia illorum inopiam suppleat. Hæc enim videntur esse grauia: qualia vero? Pecunias dico contemnere, corporalem vincere concupiscentiam: reliqua vero nullius indigent impensæ, nullius violentię. Quę enim, quæso, violentia non detrahere, neque temere calumniari? Quæ vero violentia non alienis inuidere bonis, vel gloria non capi? Torqueri & ferre, tolerantiæ sunt: philosophiam exercere, tolerantiæ: ferre paupertatem, tolerantiæ: fame impugnari & siti, tolerantiæ. Cum vero nihil adsit huiusmodi, sed suis liceat vtentem, vt Christianum decet, alienis non inuidere, quæ violẽtia? Inuidia non aliunde, quàm ex nimia presentium cura, quinimò omnia mala. Nam si pecunias nihil esse putares, & huius mundi gloriam habentibus D non inuideres: sed quoniam eis inhias & admiraris, & attonitus concupiscis, propter hoc & inuidia te pulsat, propter hoc & inanis gloria, & omnia nascũtur ex rerum vitæ præsentis admiratione. Inuides quòd ille dives est? At potius misericordia dignus est, & lachrymis huiusmodi. Sed statim ridens dices. Ego lachrymis dignus, non ille. Lachrymis dignus & tu, non quoniam pauper es, sed quoniam te miserabilem existimas. Nullum enim malum habentes, & ægre ferentes deflemus: non quoniam malum aliquod habeant, sed quoniam non habentes habere se putant: sicut si quis febre liberatus mœreat, & valens versetur in lecto positus, nõne febricitante magis est deplorandus? non quoniam febre laboret, sed quoniam nihil habens graue, se putat habere. Et tu propterea lachrymis dignus es, quoniam te putas miserabilem, non propter paupertatem. Paupertatis enim ratione beatus es existimandus. Quid inuides diuitiẽ? quoniã se maiorum curarum reum constituit, quoniam grauiori seruitio, & infinitis mœroribus, quasi quidam canis suis alligatus est pecuniis. Præoccupauit vespera, præoccupauit nox, & hic quietis tempus habet tumultus occasionem, & amaritudinis, & tristiciæ ac solicitudinis. Somnus factus est, statim exiliit. Ille spoliatus est, maiorem habet illo solicitudinem, qui perdidit: ille enim semel perdidit, & contristatus curã deposuit, hic autem eam habet continue. Superuenit nox nostrorum portus malorum, nostrarum lenimen ærumnarum, vulnerum medicina. Nam & aliquo dolore detenti, amicis quidem & consanguineis, & familiaribus, frequenter autem & patribus non cessere consolantibus, nec paruerunt: verum & ad ipsa verba sunt indignati: somno verò quiescere iubenti, neque contrà aspicere valuerũt. Doloris enim amaritudo magis omni æstu nostras affligit animas. Sicut igitur corpus exæstuans, & ardentioribus radiis fatigatum demulcet diuersorium, multos fontes & ab aura tenui consolationem habens: ita nox somno nostram tradit animã. Sed potius tamen neque nox, neque somnus hoc operatur, sed deus hoc ærumnosum intuẽs genus, hæc omnia fecit. At nostri nosipsi nõ miseremur, sed tanquam nobis inimici simus, maiorem excogitauimus naturali necessitate & requie tyrannidem, ex diuitiis vigilandi solicitudinem: ait enim, Cura diuitiarum amouet som- *Eccles. 8.* num. Et vide quanta sit dei cura. Non proposito requiem permisit, sed naturalibus eam vinxit necessitatibus, vt & inuiti beneficio fruamur. Nam dormire naturæ est: nos autem quasi nos multum exosi, tanquam alios impugnantes & affligentes, hac naturali necessitate maiorem excogitauimus tyrãnidem ex pecuniis. Dies illuxit, & huiusmodi sycophantas timet. Nox cõprehendit, tremit latrones. Mors adest, magis quàm morte mordetur quòd illa fiunt aliena. Filium habuit, maior cupiditas, & tunc pauper esse sibi videtur. Non habuit, magis doluit. Hunc ergo beatũ vocas, qui nulla ex parte lætari potest? Huic inuides naufraganti, in tranquillo paupertatis portu cõstitutus. Et hic vere est humanæ defectus naturæ, bona generosè non accipere, & in beneficia contumeliosum se gerere. Et hęc quidem hic, cum autem illuc migrauerimus, audi quid dicturus loquatur qui fuerat innumerorum, vt ipse dicis, bonorum dominus. Nam ego nõ hæc bona dixerim, sed indifferentia. Hic igitur infinitorum dominus bonorũ quid dicat, audi, & in cuius rei sit inopia cõstitutus: Pa- *Luc. 16.* ter, inquit, Abraham mitte Lazarum, vt summo digito instillet aquam linguæ meæ, quoniam torreor. Nam si nihil eorum, quę dixi, pateretur ille dives, si in libertate sine cura totam egisset vitam: & quid dico totam egisset vitam? vnũ illud momentũ, momentũ enim est: ait enim, Quasi vnum momentũ tota ætas nostri ad infiniti seculi comparationem. Si igitur ei pro votis omnia succesisissent, nõne mirabilis est ex hisce verbis, imò vero factis? Nõnne vino exundabat mensa tua? nunc verò nec guttæ laticis es dominus, & hæc in multa necessitate constitutus. Nõnne pauperem vlceratum despiciebas? nunc autem rogas eum videre, & nemo præbet. Pro foribus tuis adstabat, nunc autem in Abrahæ sinibus. Sub magnis tu recubabas tectis, nunc in igne gehennæ. Hæc audiant diuites, imò vero non diuites, sed misericordia carentes. Non enim quoniam dives fuerat, puniebatur, sed quoniam misericordiam non exhibuit. Potest enim fieri, vt locuples & miserens om-

Universidad de Deusto
Biblioteca

ne bonum assequatur. Et propterea nullum aliũ videt, A nisi illum sui indigentẽ: vt discat, quòd hęc iuste patiatur, in memoriam eorum veniens, quæ gerebat. Num non erant innumeri diuites iusti? Sed ad eius ianuam iacens hic ipsi occurrit: ipsum & nos docens, quantum sit bonum in pecuniis non confidere. Nihil illum læsit paupertas ad regnũ acquirendũ, nihil huic profuerunt diuitiæ ad fugiendã gehennã. Quousq; pauperes, quousque mendici? Non est pauper, qui nihil habet, sed qui multa concupiscit. Non est dives, qui multa possidet, sed qui nullius indiget. Quid enim vtilitatis omnẽ terrarum orbẽ possidere quidem, & in maiori viuere miseria, quàm qui nihil habet? Voluntates & diuites faciũt & pauperes, non pecuniarũ copia nec egestas. Vis fieri dives tu pauper? licet tibi, si velis, & est qui prohibeat nemo, Contemne mundi pecunias, nihil esse cogita, sicut & sunt: elimina pecuniarum amorem, & dives fa B ctus es. Hic est dives, qui dives esse non vult: qui pauper esse renuit, hic est qui pauper est. Sicut enim ęgrotus est ille, qui & in sanitate mœstus est: non ille qui morbum omni sanitate fert leuius: Itidem & pauper est, qui paupertatem ferre non potest, sed in diuitiis se pauperibus pauperiorem esse putat: nõ ille qui pauperiẽ, quàm diuites opulentiam fert lætius: hic enim est ditior. Cur enim, quæso, pertimescis paupertatem? quare cõtremiscis? Nõnne propter famem? nõnne propter sitim? nõnne propter frigus? an non propter hæc? Sed est nemo, qui de his vnquam dubitauerit. Nam respicite in antiquas generationes, & videte quis credidit domino, & derelictus est: vel quis sperauit in eum, & confusus est. *Matth.6.* Et iterum, Respicite volatilia cœli, quòd non seminãt, neque metunt, neque congregãt in horrea, & pater ves- C ter cœlestis pascit ea. Neminẽ facile quis haberet, quẽ fame vel frigore mortuum ostẽderet: cur ergo paupertatem formides, non potes dicere. Si necessariis enim abundas, quid tandem tremis? quod non est tibi seruorum multitudo: hoc est à dominis esse liberũ, hoc perẽnis beatitudo, hoc à solicitudine libertas. At quòd vasa, lecti & supellectilia tibi nõ sunt ex argẽto elaborata. sed quid te plus habet delectationis, qui talia possidet? Nihil. Vsu nanque sunt paria, siue ex hac, siue sint ex illa materia. At quoniam terribilis non es multis. Nec vnquam fiat. Quæ nanque voluptas, quòd te multi tremant atque formident: Sed quòd alios ipse times. at timendum non est. Vis enim non timere potestatẽ, bonum fac, & habebis laudem ex ea. At quoniam contemptui sumus obnoxij, & malè pati periclitamur. præcipue quidẽ paupertas hoc nõ facit, sed malicia. Quo- D niam cum multi pauperes quiete præsentem vitam degant, principes, diuites & potentes omnibus malefactoribus, latronibus & furibus migrauere miserius. quod enim in te paupertas habet, in illo diuitiæ. Sicut enim tibi per contemptũ hi malefaciunt, affligere volentes: sic illi per inuidiam & liuorẽ: & magis hic quàm illic sæuitur: hæc vis malefaciendi, quàm illa fortior. Nam inuidens quidem totis viribus & potentiis omnia facit, contemnens autem & quandoque miseretur eius, quem contemnit: & hoc illi factum est liberationis causa, quòd pauper est, & nihil habet fortitudinis: & dicentes, magna geres, si illum interfeceris: si vnum occideris inopem, quibus potieris præmiis: ita illius irã reprimimus: at in diuitibus instat inuidia, non prius desinens, quàm quod vult fecerit, & suum effuderit venenum. Vides, quòd non paupertas, neque diuitiæ bonum, sed voluntas nostra? Hanc bene componamus, & sapienter se gerere doceamus. Si hæc bene dispositа fuerit, neque diuitiæ nos à regno pellere poterunt, neq; paupertas vt minus habeamus faciet. Sed paupertatem æque feremus, nec hic vllam de futurorum delectatione bonorum iacturam facientes: verum & his fruemur, & cœlestibus potiemur bonis: quæ nos omnes assequi detur, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, cum quo patri, simul & spiritui sancto gloria, imperium & honor nunc & semper, & in secula seculorum, Amen.

Quod cœleste regnum absque tribulatione & laboribus acquiri non potest, *Homilia LXVI.*

VInculum est indiruptũ tribulatio, charissimi, dilectionis argumentum, compunctionis & reuerentiæ materia. Audi nanque Dauid dicentem, Bonum mihi domine, quia humiliasti me, vt discam iustificationes tuas: & rursus alium prophetam dicentem: Bonum est viro, cum portauerit iugum à iuuentute sua. & iterum: Beatus homo, quẽ tu erudieris domine. Et alium quendam dicentẽ: Noli cõtenere disciplinã domini. Et si vadis seruire deo, prepara animã ad tentationẽ: at rursum & Christus docebat, In mundo tribulationem habebitis, sed confidite. & iterum, Plorabitis & lugebitis vos, mundus autem gaudebit: & iterũ, Angusta est & arcta via. Videsvbique tribulationem laudari, passim assumi tanquam nobis necessariam? Si enim in externis certaminibus absq; hac nemo coronam capere potest, nisi laboribus, & ciborum obseruatione, viuendi norma, & vigiliis, & innumeris aliis semetipsum corroborauerit: multò magis hic. Quem enim vis dicere regem? sed nec ille procul à curis vitam agit, sed multis plenam tribulationibus & curis. Ne nanque diadema respicias, sed curarum tempestatem, per quam ipsi corona paritur. Neque purpuram intuere, sed animam & ipsa purpura magis nigrescentem. Non ita corona caput circundat, sicut animam solicitudo: nec in satellitum cateruã, sed in molestiarum multitudinem spectes: nec enim priuata domus tot curis plena reperiri potest, quot regiæ sunt mortes per singulos dies expectatæ, & ante mensam cruor spectatur, & ante potum. In noctibus autem ne dici quidem potest, quoties anima prosilit, & exilire se putat, & hæc quidẽ in pace: si vero bellũ ingruat, quid hac vita miserabilius esse possit? quot autem à familiaribus irruunt & subditis? quippe consanguineis cruoribus regium pauimentum semper est plenum. Et si vultis, aliqua narrẽ, forsitan agnoscetis, maximè quidem & antiqua: at & nostris facta temporibus, quæ tamen adhuc memoria seruantur. Ille coniugem adulterij suspectã habens, nudam in montibus alligauit, & feris tradidit, iam factam multorum sibi regũ matrẽ: qualem illum vitam degere creditis? Non enim, nisi magno fuisset morbo consumptus, in tantam erupisset vltionem. Hic ipse quidem suum iugulauit filium, quin potius ipsius frater. Eius filiorum hic quidem semetipsum interemit à tyranno comprehensus: ille verò nepotem suum regni secum consortem, quod ipse arripuerat, & vxorem vidit à Persis corruptam: quasi enim ea quæ non pariebat, mulier misera quedam & ærumnosa: misera quidem & infelix, quæ dei donum per suam se sperauit præstituram esse sapientiam: cum aleã iecisset, reginam corrupit, & ipsa simul est corrupta: hic autem dicitur & fratrem suum peremisse: alter rursum post hunc venenatis sublatus est medicaminibus, & calix

& calix fuit ei non iam poculum, sed mors: & eius filio; A futurorum timore, cum nihil iniuriæ patrasset, oculus erutus fuit. Alius, neque dicere decet, quàm miserabiliter vitam finiuit. Sequentium autem hic quidem incensus fuit, tanquam miser quidam & infelix, cum equis & curribus, & aliis omnibus, & vxor in viduitate. Vitæ enim ærumnas nemo sermone posset exprimere: quas cum hic insurrexerit, habere coactus est. Hic verò qui nunc imperat, nõnne postquã coronatus fuit, est in laboribus, in periculis, tristiciis, mœrore, calamitatibus & insidiis? At non talis cœlorum regia: sed postquam eam acceperis, pax, vita, gaudium, lætitia. Verum, vt dicebam, non est vita sine miseria. Si vero in secularibus, & in regia facile primus, tantis est plenus ærumnis, quid censes in priuatis, & quot alia mala? Neque dici quidem potest, quot fabulæ frequenter ex his contextæ sunt. Omnes ferè quæ sunt in scena tragœdiæ & B fabulæ, de regibus exhibentur: eorum enim quæ fabulose dicuntur, plurima pars de factis fingitur: sic enim habent & voluptatem Thyesteæ, & tota domus illa calamitatibus est obuersata. Sed hæc quidem ex his quæ ab externis composita fuêre, didicimus. Si vero vultis, & ex scripturis dicemus. Saül primus regnauit, verum scitis, quo modo post illum Dauid, & hic transiit innumeris tentatus malis. Salomon, Abia, Ezechias, Iosias similiter. Non enim potest citra tribulationem, non potest citra tristiciam presens vita transmitti. Sed nos mœreamus nõ huiusmodi rebus, de quibus reges, sed ex quibus & magnum habemus emolumentum. *2.Cor.7.* Nam quæ secundum deum est tristicia, pœnitentiam in salutem immutabilem operatur. Ex his oportet tristari, de his dolere, his morderi. Ita Paulus pro peccantibus tristabatur, ita lugebat: ait enim, Ex multa tri- C bulatione, & compressione cordis scripsi vobis per multas lachrymas. Quoniã enim de propriis non habebat quod lugeret, hoc pro alienis agebat: quin & illa secundum luctus rationem propria putabat. Alij scandalizabantur, & ipse vrebatur: alij infirmabantur, infirmabatur & ipse. Bona est talis tristicia, omni mundana melior lætitia, ita lugentem omnibus hominibus præpono: imò vero & ipse dominus ita lugentes beatos vocat misericordes. Non sic eũ in periculis admiror, quin verò neq; minus q̃ in periculis: in his quotidie moriebatur, sed hoc me magis mouet. Ex anima nanq; religiosa fit & pia, ex charitate quam ipse Christus quærebat, ex fraterna paternâq; pietate: imò quod his duobus maius est, ita affici, ita lugere oportet. Huiusmodi lachrymæ multa sunt plenæ lætitia, huiusmodi luctus lætitiæ materia: licet nihil deploratis prosi- D mus, nobis saltem ipsis proderimus. Qui nanque sic de alienis dolet, multo magis ex propriis hoc patietur. In alienis ita deflens, non sine lachrymis sua pertransibit errata, quinimo nec facile peccabit: id autem grauissimum est: quòd ita super peccantibus lugere iussi, neque de propriis vllam exhibemus pœnitentiã, sed sine dolore cadimus: omnium maiorem gerimus curã, & omnia plus quàm propria recogitamus peccata: propterea gaudio lætamur inutili, quod est mundi, quod statim extinguitur, & infinitos parit mœrores. Tristemur tristicia gaudij genitrice, non autem lætitia tristiciæ parente gaudeamus. Lachrymas fundamus multã seminantes voluptatem. Neq; risu rideamus, dentiũ nobis stridorem pariente. Affligamur tribulatione, ex qua remissio nascitur. Neque delicias quæramus ex quibus multa tribulatio paritur & angustia. In terra paulisper laboremus, vt in cœlis lætemur. In corruptibili vita nosipsos affligamus, vt in immortali requiem assequamur: ne in hoc breui effundamur momẽto, ne in infinitum angamur. Nõnne videtis, quòd & hic tribulantur propter secularia? Cogita quòd tu quoque de illis vnus es. Sustine tribulationem & dolorem, spe futurorum te pascens. Tu neque Paulo melior es, neque Petro, qui nunquam remissionem assecuti sunt, sed fame, & siti, & nuditate laborarunt. Si vis eadem cum illis assequi, quid contrariam ambulas viam? Si vis ad illam peruenire ciuitatem, qua digni sunt illi putati, illam perambula viam illuc ferentem. Non illuc perducit remissionis via, sed tribulationis: illa lata, hæc angusta: hanc perambulemus, vt vitam assequamur æternam. Vbi nanque tribulatio, ibi & consolatio: & vbi consolatio, ibi & gratia. Cum itaque & Paulus in carcerem cecidit, tunc illa fecit mirabilia: cum naufragatus est, & in Barbaram eiectus regionem, tũc maximè glorificatus est: cum vinctus forum intrauit, tũc vicit & iudicem. Sic & in Veteri fiebat testamento, in tentationibus iusti florebant, ita tres pueri: ita Daniël, & Moses, & Ioseph: hinc omnes magnis & splendidis sunt habiti coronis digni. Tunc enim & anima purgatur, cum propter deum tribulatur: tunc maiori potitur adiutorio, quando & maioris tunc indiget auxilij maioríque gratiæ. Quin & ante mercedem à deo propositam magna bona decerpuntur, ab anima sapiente iam reddita. Nam & fastum contrahit, & omnẽ excidit torporem tribulatio, & ad patientiam vngit, & humanarum rerum vilitatẽ reuelat, & multam introducit sapientiam: omnes enim motus ipsi cedunt, inuidia, æmulatio, concupiscentia, potentiæ, pecuniarum & corporum amor, arrogantia, fastus, ira, & omne reliquum viciorum examẽ, & si vis rebus ipsis videre, & virum seorsum, & totum populum ostendere tibi poterimus, & in tribulatione positos, & in remissione: & quantum hinc lucrum, docere, & quantus illinc torpor. Nam & Hebræorum populus, dum affligebantur quidem & pellebantur, gemebant, & deum inuocabant, & multum superne momentum attrahebant: cum autem impinguati sunt, resilierunt. Niniuitæ rursum cum libertate potirentur, ita deum irritauerũt, vt totam à fundamentis vrbem subuertere deus minatus sit: postquam vero ab illo sunt humiliati præcone, omnem præstitere sapientiam. Si vero & singularem virũ vis cernere, cogita Salomonẽ. Nam & hic dum in curis quidem, & perturbatione fuit, de principatu gentis illius consultans, illa visione dignus est habitus: vt vero nactus est delicias, in ipsum maliciæ barathrum delapsus est. Quid vero ipsius pater, quãdo mirabilis fuit & gloriosus: nõnne dum in tentationibus fuit? Absaló vero quoad fugiebat, nonne modestus erat: postquam autẽ rediit, & tyrannus, & patricida factus est? Quid autem Iob: Hic enim clarº quidẽ erat & in quiete, clarior autẽ post tribulationẽ apparuit. Et quid opus est antiqua & prisca recensere? Si quis enim nostra nunc discutiat, quantũ sit tribulationis lucrũ videbit: nunc enim pace potientes recidimus & defluximus, & innumeris impleuimus malis ecclesiam: cum vero pellebamur, & modestiores, & humaniores eramus, & studiosi magis, & ad has conciones promptiores, & feruentes ad audiendum. Quod enim ignis est auro, hoc & animis tribulatio, sordem abstergens, faciens mũdos, claros reddens & splendidos. Hæc in regnum introducit, illa vero in gehennam: quapropter hæc quidem est lata, illa

Universidad de Deusto
Biblioteca

vero angusta:propter hoc & ipse dicebat, In mũdo tribulationem habebitis: tanquam magnum nobis bonũ relinquẽs. Itaque si discipulus es, angustam & asperam incede viam, nec ægreferas, nec indigneris. Nam etsi non ita tribuleris,tribulari omnino necessarium est ex alia materia sine lucro. Nam & inuidus & pecuniarũ amator,& meretrices deperiens, & gloriæ cupidus, & aliorum quisq; malas exercentium actiones, multas sustinet tristicias & tribulationes, & lugẽtibus nihilo minus tribulatur. Si vero neq; lachrymas fundit, neq; luget, propter inuerecundiam & insensibilitatem id facit. Itaq; si ipsius animam discutias,innumeris fluctibus plenam videbis. Cum igitur & illam,& hanc degentes vitam tribulari necesse sit,cur hanc non eligimus, quæ cum tribulatione nobis infinitas coronas accumulat? Nam & omnes sanctos deus ita per tribulationem & angustiam agebat, simul & illis vtilitatem afferens, & reliquos insensatos cautos faciens, ne maiorem meritis de ipsis sententiam habeant. Sic enim & idololatria principium cepit,cum homines nimiæ supra meritum haberẽtur admirationi. Ita tertium decimum deũ esse putauit Alexandrum Romanorum senatus. Hic enim hanc habebat potestatem deos creandi & decernẽdi. Cum igitur ei omnia Christi opera renũciata fuissent, misit gentis princeps interrogatum,an eis videretur & ipse deus decernendus. Illi vero non annuerunt, indignantes & ægrè ferentes, quòd ante decretum & sententiam suam,effulgens crucifixi virtus omnem terrarum orbem in sui traxisset venerationem. Hoc autem & ipsis nolentibus dispensatum est, ne mortali decreto Christi prædicaretur diuinitas, nec vnus de multis esse putaretur,qui ab eis fuerant instituti. Nam & pugiles deos esse putauerunt, & exoletum Adriani: vnde & ciuitas Antinous dicitur. Quoniam enim mors naturam conuicit mortalẽ, aliam adinuenit diabolus viã, animæ immortalitatem superantem, post mortem assentationem, per quam in impietatẽ multos induxit, quod quidem & in illo Macedone fecit: ait enim, Multa magnáque viuens gesit, nam & ciuitates subegit, & gentes,& multa bella profligauit & pugnas, & erexit trophæa: & quid hoc? Nõ enim hæc diuinæ sunt argumenta naturæ: sed quæ Christus fecit, magna sunt illa & admirabilia & inenarrabilia: nec vlli quidem homi num, nec vlli vero angelorum, at soli deo possibilia. Et quæ sunt hæc, inquit? Quæ totus terrarum orbis per opera clamat,& per singulos prædicat dies. Et id quidem est admirabile, quòd post crucem hæc Christus operatus est, per vndecim mendicos & piscatores. Nã quòd viuens bella quidem expediat, & victorias, cum sit rex, & exercitus habeat, & pecuniarũ copiam, nihil est mirandum, inopinatum nihil,& nouum: quòd vero post crucem & sepulturam tanta facta sint vbiq; terrarum,& maris, hoc est præcipue multa plenum admiratione, diuinam & ineffabilem prædicans virtutem. Et Alexander quidem post mortem suam dissipatum imperium suum,& penitus exterminatum non reparauit, neq; aliud gesit neq; magnum, neque paruum: quomodo nanq; facturus erat mortuus? Christus autẽ tunc omnem terrarum orbem ad se traxit adorandum, cũ mortuus fuisset. Et quid de Christo loquor, cũ & discipulos post quã obierunt, tunc effulgere fecerit? Quid dico discipulos? Nam & eorum loca & sepulchra, simul & tempora perenni memoria celebrari curauit. Tu vero mihi sepulchrum ostendas Alexandri, & profer diẽ quo vitam finiuit. Sed nihil horum insigne, sed omnia destructa sunt & exterminata: Christi vero seruorum & sepulchra clara sunt, regiam assecuta ciuitatem, & dies notissimi mundo festam afferẽtes læticiam. Et illius quidem loculum & proprij nesciũt, horum autem sciũt & barbari. Et seruorum crucifixi sepulchra regiis aulis sunt clariora, non magnitudine & ædificiorum pulchritudine (nam & in hoc quidem superant) sed quod multo maius est conuenientium studio. Nam & ipse qui purpuram indutus est, accedit illa complexurus sepulchra, & fastu depositio stat sãctis supplicatur°, vt pro se apud deum intercedãt: & scenarum fabrum, & piscatorem etiam mortuos vt protectores orat, qui diademate redimitus incedit. Audebis igitur, quæso, horum dominum nũcupare mortuum, cuius serui vel mortui terrarum orbis regum sunt protectores? Nec hoc tantum quis Romæ fieri viderit, verum & Constantinopoli. Nam & hic Constantinum Magnum ipsius filius honore magno censuit haberi, si pro foribus piscatoris paternum corpus collocaret. Et quod in regiis sunt ianitores regibus, hoc sunt in monumento piscatoribus reges: & illi quidem vt domini loca tenent interiora: hi vero tanquam inquilini & vicini aulæ ianuam sibi gratũ habuere deputari,& infidelibus ex his ostendentes,quòd in resurrectione maior erit piscatoribus dignitas. Si hic enim ita in sepulchris,multo magis & in resurrectione ordo cõmutatus est. Reges quidem ministrorum,subditi vero regum vicem induerunt, quinimò & splendidiorẽ. Et quòd hoc nõ assentatio sit, ipsa veritas ostẽdit: ex illis enim & hi illustres facti sunt. Multo nãq; cæteris regalibus sepulchris hæc monumẽta sunt clariora. Nã illic quidẽ magna solitudo: hic autẽ magn° cõcursus. Quòd si velis & regalib° aulis monumenta cõparare, rursum & hic victoria: nã illic quidẽ multi deterrentes: hic vero multi vocantes & attrahentes, diuites, pauperes, viros, mulieres: seruos, liberos: Illic magnus timor, hic inexplicabilis voluptas. Sed dulce spectaculum est, regem aureis indutum & coronatum spectare,& adstãtes duces, & principes, ductores, tribunos, & militum magistros: verum hæc tanto sunt illis honestiora, & magis reuerenda, vt illa fabulæ sint & ludicra. Simul ac enim pauimenta calcaueris, ad cœlum mentẽ locus transmiserit, & ad supernum regem, & illum angelorũ exercitum, & sublimẽ thronum,& inaccessibilem gloriam. Et hic quidẽ regnans alicui subiecto præcipit, vt hũc quidẽ soluat, illũ vero liget, sanctorum autem ossa non hanc habẽt miserabilem & abiectam potestatem, sed illa multo maiorem. Dæmonas enim sistunt & torquent, & vinctos ab illis soluunt sæuissimis vinculis. Quid hoc foro magis reuerendũ, cũ videatur nemo, nemo dæmonis instet lateribus, voces sentiuntur & laceratione, flagella tormentaq;, ac linguæ ardẽtes, terribilẽ illam vim dæmone non ferente? Et corpus induti, incorporeas oprimũt potestates. Et cinis & ossa, & fauilla inuisibiles illas potestates dilaniant. Itaq; quò regias quidem aulas videat, nullus vnquam peregrinatus fuerit: multi vero reges plerũq; huius spectaculi gratia peregrinati sunt. Futuri nanq; iudicij vestigia & signa, sanctorũ ædes exhibent, vbi dæmones flagellantur, corriguntur homines & liberantur. Vidisti vel mortuorũ hominũ virtutem? vidisti peccatorum, & viuentium imbecillitatem? fuge maliciam itaq;, vt talia cõsequaris, & omni studio virtutẽ sectare. Nã si præsentia sunt huiusmodi, cogites qualia sint futura, & horum amore iugiter detentus, æternã vitam apprehende: ad quã omnes vtinã attingamus, gratia & misericordia domini nostri Iesu Christi, cui gloria in secula seculorum, Amen.

Quod hic affligi, peccatorum exhibet remissionem: & quemadmodum hominem inuenire non licet immortalem, ita neque sine tristicia, dum viuit. Homilia LXVII.

NEMO dilectissimi, malos prospere videns agentes tumultuetur. Nõ est hic retributio neque maliciæ, neque virtutis: sicubi vero nequicię sit & virtutis, non tamen pro dignitate, sed simpliciter, quasi iudicij prælibatio: vt resurrectionem non credentes, vel in præsentibus corrigantur. Cum malũ locupletari videmus, ne titubemus: cum bonum mala viderimus patiẽtem, ne tumultuemur. Illic enim coronæ, vbi pœnæ. Alioquin vero nec potest malus omnino malus esse, sed euenit, vt & aliquid habeat boni: neque bonus, esse bonus omnino, sed & nõnulla solet habere peccata. Cũ itaque malus prosperis vtitur rebus, ad capitis sui perniciem: vt enim illorum paucorum retributionem bonorum hic capiens, illic deinde puniatur, hac de causa recipit. Et ille præsertim beatus est, qui hic pœnas luit, vt peccatis omnibus depositis, probatus migret,& mundus ac insons: hõcque nos docens Paulus, ait: Ideo in vobis infirmi multi & imbecilles,& dormiunt multi: & iterum, Tradidi huiusmodi satanæ. Et propheta quoque dicit, quòd suscepit de manu domini duplicia pro omnibus peccatis suis: & iterũ Dauid: Respice inimicos meos, quoniam multiplicati sunt,& odio iniquo oderũt me, & dimitte vniuersa delicta mea: & rursum alter: Domine pacem da nobis, omnia enim retribuisti nobis. Sed hæc quidem probantis sunt bonos, pro peccatis pœnas hic luentes: vbi vero bona mali recipientes hic, illic omno cruciantur. Abraham audi dicẽtem diuiti: Recepisti bona tua,& Lazarus mala. Quæ bona? cum enim dixerit hic, recepisti, non autem cepisti, ostẽdit ambos ex debito passos: & hunc quidem in felicitate, illum autem in erumnis versatum: & ait, Propterea nunc hic consolatur. Vides enim eum à peccatis purũ,& tu doles. Itaque ne mœreamus, cum peccatores hic prosperis rebus vtẽtes videmus, sed cum ipsi rebus aduersis premimur, gaudeamus: hoc enim est peccatorum expiatio: Ne remissionem quæramus, suis enim discipulis Christus tribulationem prænũciauit: & Paulus ait: Omnes qui volunt pie viuere in Christo, persecutionẽ patientur. Nullus athleta generosus in stadio balnea quærit aut mensam cibis & vino redundantem. Hoc non est athletæ, sed delicati. Athleta nanque pugnat puluere, oleo, Solis ardore, sudore largo, tribulatione & angustia. Hoc est certaminis tempus & pugnæ: igitur & vulnerum,& eruoris, & doloris. Audi quid dicat beatus Paulus: Ita pugno, non tanquam aẽrem cædens. Omnem vitam certamen esse putemus, nec vnquam remissionẽ quæramus, nunquam in tribulationibus inusitata pati nos arbitrabimur: quoniã nec athleta, cum est in certamine, noui quid patitur. Aliud est remissionis tempus. Per tribulationem consummari nos oportet, licet tribulatio non adsit, neque persecutio, sed adsunt aliæ tribulationes per singulos dies nobis irruẽtes. Si vero has non ferimus, illas profecto segnius pertulissemus. Tentatio vos non apprehendat, nisi humana, inquit. Precemur itaque deum, ne intremus in tentationem: inducti vero generose feramus. Nam illud quidem est modestorum virorum, se periculis non ingerere, hoc autem generosorũ atque sapiẽtum. Nec itaq; nos ingeramus temerariè, audacis enim est: neque rebus tracti vocantibus cedamus: timidi siquidem est: sed si prędicatio quidem vocet, ne recusemus: cum vero nulla causa prorsus, aut vtilitas, necessitásve secũdum pietatem vocet, ne curramus: ostentatio enim est & superflua iactatio. Si quid vero fiat, quod noceat pietati, licet innumeras sustinere mortes oporteat, nihil recusemus. Noli tẽtationes accersere, cum secundum pietatẽ vota tibi successerint, quid superflua attrahis pericula, quę nullã habent vtilitatem? Hæc dico, cupiens vt Christi leges custodiatis, qui iubet orare ne inducamur in tentationẽ, & vt tollentes crucem sequamur eum. Hæc enim non sunt cõtraria, sed & valde cõsona. Tu nanque ita quidem te præpara, tanquã miles generosus. In armis continuè verseris, solers, vigilãs, semper hostem expecta, ne tamen hostes tibi parias: hoc enim non est militis, sed seditiosi. Si vero religionis tuba vocet, statim progredere, & animam parũpende, & multa cum alacritate descendas ad certamina, hostium aciem dissipa, confringe caput diaboli, trophæũ erige. Si vero pietas nihil lædatur, nec vllus nostra populetur dogmata, secũdum animam dico: nec aliquid quod deo displiceat, agere cogit, ne sis superfluus. Sanguine plenam esse decet Christiani vitam, non alienum effundendo, sed seperatum suum effundere prestãdo. Tanta ergo prõptitudine propriũ effundamus cruorem, cũ pro Christo sit hoc agendum, quanta quis aquam effunderet. Nam & aqua sanguis est corpus irrigans. Et tanta facilitate carnem exuamus, quãta vestimentum. Hoc autem fiet, nisi pecuniis alligati fuerimus, nisi domibus, & nisi affectionibus, nisi simus ab omnibus suspensi. Nam si militarem hanc vitam degentes omnibus abrenunciant, & quò Mars vocauerit, eò proficiscũtur, & iter agunt, & omnia cũ sedulitate ferunt: multo magis nos Christi milites oportet ita præparari, & opponere nos viciorum certamini. Non est nunc persecutio, nec vnquam vt sit, accidat: pugna tamen incumbit alia, pecuniarum, cupiditatis, inuidiæ, viciorum. Hoc bellum recensens Paulus, ait: Non est nobis colluctatio aduersus sanguinem & carnem. Semper hoc bellũ instat. Propterea nos semper armatos vult stare. State ergo, inquit, accincti. Quod ipsum & præsentis est temporis, & ostendit quòd semper oportet armatum esse. Multum enim certamen per linguam: multum per oculos: hos itaque reprimamus, Multum per concupiscentias: Quapropter illinc Christi militem incipit armare: ait enim: State accincti lumbos vestros: & subiunxit, In veritate. Cur in veritate? Illusio enim est & vanitas cõcupiscentia: vnde dicit Propheta: Lumbi mei impleti sunt illusionibus. Res ea non est voluptas, sed vmbra voluptatis. Accincti ergo lumbos vestros in veritate, hoc est, vera voluptate, modestia, honestate. Propterea hæc admonet, peccati sciens absurditatem & omnia volens membra nostra esse circummunita: ait enim: Ira iniusta & nocens non seruabitur. Et nos lorica vult esse circundatos, & scuto. Fera siquidem est libenter insiliens ira, innumeris obicibus & septis ad eam nobis est opus superandam & arcendam. Et propterea nobis deus hanc maxime partem, tanquam ex quibusdam lapidibus ex ossibus condidit, ei circumponens firmamentum, ne facile prorumpẽs & dissipans, totum animal perdat. Ignis enim est, inquit, & tempestas magna. Nec aliud membrum hanc vim reprimere posset. Aiunt autem & medicorum pueri, hac de causa cordi pulmonem esse substratum: vt super eum qui mollis est,

Esa.40. Psal.24. Esa.42.

Luc.2.16.

Ephe.6.

Psal.37.

Universidad de Deusto
Biblioteca

est, quasi super quandam spōgiam cor saliens requiescat,ne in repugnantem & asperam soliditatem pectoris,saltuum offendatur impulsu. Opus est itaque nobis forti lorica, vt hanc feram in quiete semper seruemus: opus autem est & galea. Quoniam enim illic ratio versatur, & ex hoc vel saluari possumus, cū congrua fiant, vel perire accidit:propterea dicit,Et galeā salutis. Cerebrum enim natura quidem est tenerum: quapropter & ipsum quasi quadam testa sincipitio supernè contegitur. Omnium autem nobis bonorum causa fit,atque malorum,siue congrua cogitauerit,siue cōtraria: quin & manus armorum nobis indigent, Non autē hæ manus,& hi corporis pedes,sed potius animæ: hæ quidem vtilia meditantes:illi verò quò decet euntes. Ne aduersis itaq; casibus frangamur:sunt enim correctio. Ne festines,inquit, in tempore illationis. Multi tristia domi frequenter habent,& tristiciam quidē alter alteri communicamus, materiam vero non itidem: sed hic quidem ab vxore,hic autem ex filio,alter ex seruo,alter ab amico,alter ab inimico,ex vicino quidam, quidam ex iactura. Et multæ sunt & differentes tristiciæ causæ, & omnino nullus inueniri potest à tristicia purus,& mœrore: sed hic quidē maiora,hic vero minora habet cōtristantia. Itaque ne indignemur, neque nos in ęrumnis solos esse putemus. Nec enim licet hominem hanc mortalē vitam degētē tristicia carere, sed si nō hodie, cras:nisi cras:postheæ aliquid accidit triste. Sicut enim nauigans non in agonia versari non potest, nauigans, inquam,mare magnum:ita hanc viuens vitam,non in tristicia esse non potest. Siue diuitem dixeris,quoniam dies est,multas habet tristiciæ causas: siue regē ipsum, nam & à multis ipse tenetur, nec omnia pro votis facit,sed multa præterquam sibi gratum est, indulget: & super omnes ea fecit omnia quæ nullatenus vellet. Quid vero tandem, quòd multos sustinet, qui de suis accipere volunt? Cogita vero quāta sit in tristicia,cum vellet quippiā agere,nec posit, vel propter timorem, vel propter suspicionē, vel propter hostes, aut propter amicos. Frequenter autem & cum aliquid sibi gratum facere contenderit, omnem exterminant ei voluptatem multi propter illam actionem illi se gerentes inimicè. At ociosam degentes vitam esse censes in seculo tristiciæ immunes? Nequaquam. Sicut enim immortalis homo non potest inueniri, ita nec absque tristicia. Quot eos pati molestias est verisimile, quę verbis quidem recenseri non possunt, rebus autem ipsis ab illis tantum sciri? Quot sæpissime in illis opibus & deliciis mori optauerunt? Deliciis enim vacare,nō penitus citra tristiciam constituit: quinimò ipse deliciarum vsus innumeras gignit tristicias, morbos & fastidia, nulla præter has causas subsistente. Cū enim in talē fuerit habitu anima constituta, & simpliciter dolere consueuit. Nam & medicorum aiunt pueri, quòd & ex stomachi præparatione intempestiuæ nascūtur tristiciæ. Nònne & apud nos hoc accidere verisimile videtur,cū doleamus, & tristiciæ causam ignoremus? Et nemo prorsus sine tristicia inueniri potest. Si vero tantam non habēt tristiciæ, quantam nos, occasionem, ita quisque putat: propriū enim eum plus quàm alienū afficit. Sicut enim in corporis dolentes partibus, se proximos doloribus superare putant: & oculum habens viciatū, nullā ægritudinem aliam,talem esse censet,qualem suam: rursum qui stomacho laborat,hoc omnium esse difficillimum asserit: & quo quisque tenetur,hoc omnium molestissimum esse dicit: itidē & in tristicia,qua quis detinetur, hanc asserit esse difficillimā: cum propria enim hoc experientia iudicat. Sicut qui filios nō habet,nil ita graue putat,sicut filiis carere: qui multos habet cū paupertate, nil tam accusat, quàm filiorum multitudinem. Vnum habēs,nil peius quam vnum habere putat. Hinc enim, inquit, & segnis efficitur, & in tristicia patrem semper constituit,quum sit illi semper desiderabilis, & nullam correctionem admittat. Qui pulchram habet vxorem, nihil se peius habere dicit, quàm quòd pulchrā habet: suspicionis enim plena res est & insidiarū. Qui deformem,nihil esse peius asserit, quàm deformē habere cōiugem: res enim est fastidio plena. Priuatus nihil huiusmodi vita dicit inutilius esse,nihil abiectius. Miles nihil esse militia laboriosius,nihil periculosius asserit: satius enim pane solo cū aqua vesci, quàm tot ferre molestias. In magistratu positus, nihil magis laboriosum, quàm alienas curare necessitates affirmat: subditus nihil ait seruilius,quàm alienæ potestati subiacere. Vxori iūctus,vxore nihil & solicitudine peius asseuerat: vxore carens,nil illiberalius quàm vxorem non habere testatur,& domo carere & quiete. Mercator agricolā ex securitate beatum vocat, agricola mercatorē ex diuitiis,& morosum omnino genus humanum,sortē suam accusans,& animū gerens grauatum. Cum omnes cōdemnat homines,tunc ait,nihil homo: omnem dicens naturam,laboriosum animal & ęrumnosum. Quot senectam admirantur? quot beatam vocant iuuentam? Sic & in ætatibus multum tristiciæ,cum nos propter ętatem videmus accusari, dicimus: Quare non fuimus senes? cum vero vertex albescit,rursum dicimus,vbi iuuēta? Et omnino multas tristiciæ causas habemus. Vna tantū est ab hac inæqualitate libera via,quę secundum virtutem est: quin vero & hæc tristiciam habet,sed tristiciā non inutilē, sed lucrum habentem & vtilitatem. Vel enim aliquis peccauit, & per tristiciam compūctus abluit peccata,vel cum fratre lapso doluit,& hic quoq; non exiguā habet mercedē. In calamitatibus enim cū proximo dolere, multā nobis apud deum fiduciā præbet. Audi quanta de Iob diuina philosophatur scriptura,audi quid dicat & Paulus: Flete cum flētibus,humilibus cōsentientes. Mœrētium enim societas graue tristiciæ vehementiā auferre cōsueuit. Sicut enim in onere,si quis ponderis partē susceperit, soli ferēti sarcinam leuauit: sic & in omnibus aliis. Nunc autē ex necessariis aliquo nobis defuncto,multi assidētes,cōsolantes multi,& asinū quando lapsum suscitamus: amicorū autem nostrorū animas cadētes, magis quàm asinum despicimus ac negligimus. Et si turpiter in cauponē eum viderimus intrantem,non inhibemus: siue ebriū,non arcemus: siue quicquid aliud gerētem absurdi,sed omnia cooperamur: propterea Paulus dicebat, Nō tantum ea qui faciunt, verum & consentiunt facientibus. Et potus & ebrietatis consortia multi faciūt. Fac homo conspirationes, vt ebrietatis furorem deponas. Bona vinctis hæc amicalia,& in tribulatione positis: tale quid & Paulus Corinthiis præcepit, Ne cū venero, inquit, tunc collationes fiant. Nunc autem propter ebrietatem delicias quidem, & luxum omnia facimus: & communem luctum,& mensam communem,commune & vinum, communem facimus & impensam, eleemosynam autem facit communem nemo. Hæc erant apud apostolos amicalia: omnes in mediū sua ponebant. Ego vero non omnia,sed aliquam partē quam quisque probauerit: inquit, Definiat vnusquisque per vnā sabbatorū, vt aliquem censum pro septem ferat diebus, & deponat, & ita

& ita det eleemosynam,siue paruum,siue magnum: ait enim, Non apparebis vacuus coram domino. Iudæis hæc dicebantur, quanto magis nobis? propterea pauperes ante fores positi sunt,ne quis vacuus ingrediatur, vt introëat cum eleemosyna: si vt misericordiam consequaris, intras, prius miserere: qui vero posterius venit, plus debet. Cum enim nos inceperimus, secundus plus erogat. Fac tibi deum debitorem, & tunc eum pete,mutua & tandem deum repete,vt cum fœnore recipias. Vult hoc deus,non refugit. Si cum eleemosyna petas, gratias habet: si cum eleemosyna reposcas, mutuas & capis fœnora: ita vos exhortor. Non in manuum extensione satis est audiri. Extende manus tuas, non in cœlum, sed ad pauperum manus. Si ad pauperum manus extenderis manum, ipsum cœli verticem tetigeris: qui enim illic sedet, eleemosynam suscipit. Si vero porrexeris vacuas,nihil profeceris. Dic enim quęso, si rex ad te veniens cum purpura, rogasset, nònne omnia prompte tua dedisses? Non enim in manuum eleuatione,nec in verborum copia, sed in operibus exauditur. Audi nanque prophetam Esaiam dicentem: Si manus vestras extēderitis, auertam oculos meos à vobis. Et si multiplicaueritis orationem, non exaudiam vos. Opus enim est tacere, nec in cœlum respicere misericordiæ indigentem, vtpote qui fiduciam non habeat multa loquendi. Sed quid ait? Iudicate pupillo & humili, & iustificate viduam, & discite bonum facere. Ita licet deorsum manus habeamus, audiri poterimus, licet nihil loquamur, aut petamus. Hæc itaque imitemur, vt bona vobis promissa assequamur, in Christo Iesu domino nostro, cum quo patri, simul & spiritui sancto gloria, imperium & honor, nunc & semper, & in secula seculorum, Amen.

Esaiæ.1.

Quod infestantem magnanimiter ferre propter deum maius est quàm benefacere. Thes. 1. *Homilia* LXVIII.

Philip.4.

SEMPER gaudete, beatus inquit Paulus, dilectissimi, sine intermissione orate, in omnibus gratias agentes. Hæc est enim voluntas dei, semper gratias agere: hoc est animæ sapienter institutæ. Passus es aliquid mali, sed si velis, non est malum: gratias age deo, & malum in bonum fuerit transmutatum. Dic tu quoque quemadmodum & Iob: Sit nomen domini benedictum in secula. Quid enim tale, quæso, passus es? Incubuit morbus. At nihil nouum est, corpus enim mortale nobis est, & pati natum. Sed pecuniarum inopia? verum & hæc acquiri possunt, & amitti, & hic tantum manent. Sed ab inimicis insidiæ & calumniæ? Sed nos in his iniuriam non patimur, sed illi qui faciunt: ait enim, Anima quę peccat, ipsa & morietur. Peccauit autem non qui male passus est, sed qui malefecit. Non ergo mortuum oportet vlcisci, sed orare pro eo, vt eruatur à morte. Nònne videtis apem quemadmodum immoritur aculeo. Per illud nos animal docet deus, ne proximos afficiamus tristicia, ipsi nanque prius mortem excipimus. Et illos quidem fortè paululum lædimus, nos autem non amplius viuemus, quemadmodum nec illud animal. Et si laudat illud scriptura, quòd operarium sit asserens, cuius opes reges & priuati ad sanitatem offerunt: nihil tamen ipsi prodest, ne moriatur, sed omnino moriatur est opus. Ergo si illam non liberat malefacientem in reliquis præstantia, multo minus nos. Ferarum est vere sæuissimarum, nemine quempiam lædente iniuriam incipere, imò verò neque ferarum. Illæ nanque si permittas in deserto se pascere, neque coangustans in necessitatem redegeris, nunquam lædent, nunquam impetent, nunquam mordebunt, sed propriam transibunt viam: tu vero cum sis homo rationalis tanto decoratus principatu, tanto honore & gloria, circa consanguineos feras imitaris, & iniuria fratrem afficis & deuoras, & vnde poteris excusari? Non Paulum audis dicētem: Quare potius iniuriam nō patimini? quare potius non priuamini? At vos iniuriam facitis, & aufertis, idq; fratribus. Vides quòd male pati, in malefaciendo est: bene vero pati, in male patiendo. Dic enim, quæso, si quis principes conuiciis insectaretur, si quis rerum dominos afficeret iniuria, quem læderet, semetipsum an illos? Planū est quòd semetipsum. Ergo principem quidem lædens, non illi, sed sibi nocet: Christum autem contumelia afficiens, per illud eum contumeliam pati cogit? Nequaquam. Imagines lapidibus impetēs, quem lapidat: nònne semetipsum? Et postea regis quidē terreni lapidans imaginem, se lapidibus obruit: Christi vero temerans imaginem (homo nanque dei imago) nònne semetipsum lædit? Quousque pecuniarū amore feremur? Non desisto aduersus eas clamare: hæ nanque sunt omnium causæ. Quousque satietatem non capimus inexplebilis huius cupiditatis? Quid habet aurum boni? in hoc consternatus sum. Fascinatio quædam est huiusmodi res, quòd aurum & argentum à nobis tanti pendatur. Ergo nostrarum quidem animarum nulla nobis cura, irrationalium autem imaginum multa solicitudo. Vnde surrepsit hæc orbi terrarum ægritudo? Quis eam exterminare poterit? Quæ hanc difficilem eliminare ferā ratio? quæ perdere armatura? Hominum mentibus est inspersa cupiditas, & eorum qui in pietate constituti videntur. Euangelica reuereamur præcepta, in scriptura tantum verba sunt sita, in operibus vero nusquam inueniuntur. Sed quæ honesta multorum ratio? Pueros, inquit, habeo, & timeo ne quando in famis & indigentiæ constituar necessitate, ne quādo alienis egeam. Mendicare erubesco. Igitur propterea facis alios mēdicare? Non possum, inquit, esurire. ergo propter hoc alios fame conuoluis? Nosti quantū sit malum mendicare, quantū fame perire? parce & fratribus tuis. Erubescis quæso, esurire, rapere vero non erubescis? Times fame necari, alios autem necare non times? Atqui esurire quidē nec dedecus nec crimē habet: alios autem his inuoluere, nō tātū est dedecus, verū & extremū infert supplicium. Prætextus hæc omnia sunt & verba, & nugæ. Quòd enim propter filios non facitis, testantur quotquot filios quidem non habent, nec habebunt: ita tamen cruciantur & laborant, & diuitias congregant, ac si filios haberēt innumeros quibus relinquerēt. Non est filiorum cura quæ pecuniarum amorem faciat, sed animæ morbus. Propter hunc & multi non habentes circa pecunias insaniunt: alij vero liberis affluentes, & diuitias contemnunt, illi te redarguēt in illa die. Nam si te filiorum necessitas ad illam pecuniarum accumulationem cogebat, oportebat & illos eandē habere cupiditatem. Si vero non habent, nō ex numerosa sobole, sed ex auaricia bacchamur. Et qui sunt, inquit, qui cum filiis pecunias contemnunt? Multi, & multis in locis. Si vero vis & ex antiquorum temporibus commemorabo. Nònne duodecim filios habuit Iacob? Nònne mercenariorū vitā degebat? Nònne à socero patiebatur iniuriam? Nònne frequenter eum spreuit? Nunquid eum copiosa soboles aliquid indignū deliberare coēgit? Quid autem Abraham? nònne cum Isaac, & alios

1.Cor.6.

Prouerb.18.

plures

plures habebat filios? Quid ergo? nónne sua hospitibus A parabat? Vides quòd non tantum non iniuriam inferebat, verum & propria largiebatur: non enim tantum bene merens, verum & eligens à nepote iniuriam pati. Multo nãque maius est, cum cui quid aufertur, propter deum æque ferre, quàm bene mereri. Quare? quoniam hic quidem est animæ fructus & voluntatis, vnde facile fit: hoc autem est infestatio, & violentia. Et facilius aliquis mille talenta voluntarius amitteret, nihilq; graue se passum esse putaret, quàm tribus obolis inuite priuatus eque ferret. Hoc itaque magis est animæ philosophia. Et hoc in Abraham factum esse videmus. Videbat enim Loth regionem finitimam, & erat irrigua, & paradisus dei, & eam elegit, & nihil ille cõtradixit. Vides quòd non modo non afferebat iniuriam, verum & iniuriã sustinebat? Quid filios tuos accusas homo? non propterea nobis deus filios dedit, vt aliena rapiamus. B Vide ne deum irrites, hoc dicens. Nã si hoc dicis, quòd ipsi rapinæ tuæ sunt autores, & auariciæ, vereor ne eis tanquam tibi nocẽtibus & insidiantibus priueris. Deus tibi filios dedit, vt in senectute te pascant, vt abs te discant virtutem. Propter hoc enim ita voluit hominum genus consistere, duo magna comparans, vnum quidem patres præficiendo magistros: alterum vero magnam infundendo charitatem. Si enim homines erant incassum futuri, nulla cuique ratio cũ vllo fuisset. Nam si nunc, cum nunc patres & filij sint, & progeniti, multi multorum curam non gerunt: multo magis tũc, propterea tibi deus liberos dedit: ne filios igitur accuses. Si vero filios habẽtes nullam habent excusationem: non habentes, & circa diuitiarum accumulationẽ laborantes, quam proferent rationem? Sed est quædam & illis ratio omni carẽs excusatione. Quæ vero tandẽ est ista? C Vt pro filiis, inquiunt, diuitias monumentum habeamus. Multus vero risus. Pro filiis, inquiunt, domus memoria fit immortalis gloriæ meæ. Nõ gloriæ tuæ, ô homo, sed auariciæ monumẽtum erit. An non vides nũc quàm multi splendidas domos pertrãseuntes, inter sese talia disserunt: Quantum ille vsurpauit, quãtum rapuit vt hanc domum ædificaret? Et ille nunc quidem factus est cinis & puluis: hæc autem in aliorum hæreditatem transiuit. Non ergo gloriæ tuæ relinquis monumentum, sed auariciæ. Et corpus quidem tuum terra conditum est: auariciæ vero memoriam temporis longitudine cum latere possit, nõ permittis, sed per domum resultare facis, & refodi. Donec enim hæc steterit tuum habens cognomẽtum, vt domus talis dicatur, omnino necessarium est, & omnium ora cõtra re- D ferari. Vides quòd melius est nihil habere, quàm hanc accusationem sustinere? Et hic quidem ista: illic vero quid faciemus, quæso? Tantorum quidem facti possessores, nihil autem de nostris vel paucissima dilargiti, quo modo rapinas exuemus? Qui nãque rapinam vult exuere, nõ è multis pauca erogat, sed raptis multo plura, & rapere desistit: audi quid Zacchæus dicat. Et omnium quæ rapui, quadruplum reddo. Tu vero decies mille rapiẽs talenta, si paucas dederis drachmas, te totum reddidisse putas, & tanquam plura dederis, ita te geris, & ita vero vix. Quare? Oportet enim & ipsa reddere illa, & alia de propriis adiungere. Sicut enim fur, cũ illa sola reddiderit, nõ est excusatus, sed & frequenter animam adiecit: frequenter autẽ cum multo plura tribuerit, absolutus est. Sic & rapax: nã & auarus rapax, fur est & latro, illo lõge deterior, quanto & violentior. Illeque nanque tum latẽdo, tum nocte grassando multum

Luc. 19.

de facinore succidit, vtpote qui vereatur & timeat peccare: hic autẽ perfricata fronte, nudo capite, per medium forum res omnium rapit, se furem simul exhibẽs & tyrannum, non perfodit parietes, neque lucernã extinguit, nec arcam reserat, aut corrũpit signacula. Sed quid? his audaciora facit, carẽtibus his qui patiuntur iniuriam, per portam expellit, omnia cum fiducia aperit, ipsos sua per se cogit exponere, tantus est excessus violentiæ. Hic illis multo scelestior, quãto & impudentior & violentior. Nam ille quidẽ per insidias aliquid passus, dolet quidem: non paruam tamen habet consolationem, quòd & ipse qui facit iniuriam, formidat: hic autem vltra quod passus est atque contemptus, neque vim ferre poterit. Maior enim risus. Dic mihi, si quis latens vxorem polluisset: alius autem hoc cernente viro fecisset, vter maiorem tristiciam attulisset, vter maiori dolore affecisset? Hic enim præter quòd male fecit, insuper & contempsit: ille vero si non aliud, se ostendit læsum timere. Itidem & in pecuniis hic quidem clãculum accipiẽs, ita reueritus est, furtim scilicet surripiendo: qui vero palàm & publice, præter damnũ & ignominiam inuexit. Desinamus igitur aliena rapere, & qui sumus pauperes & diuites. Non enim ad diuites solos hic mihi sermo, verum & ad pauperes. Nam & ipsi rapiũt se pauperiorib⁹ & artifices qui sunt ditiores & potentiores, eos qui magis indigent & pauperiores expilant, caupones alios caupones, & omnes qui in foro versantur. Itaque volo vndique iniuriam auferre. Non enim in eorum quæ rapiuntur & sublegũtur quantitate, sed in furantis voluntate iniuria constituitur. Quòd autem hi potius fures sunt & raptores, qui neque partua aspernantur, scio meminiq; me vobis dixisse, siquidẽ & vos meministis. Veruntamen nihil subtiliter supputemus, sint & ipsi pariter cum diuitibus. Iam mentẽ instituamus maiora non aggredi, plus nõ concupiscere. In cœlis vero nunquã habeat terminũ maiorum concupiscẽtia, sed quisq; semper amplius appetat. In terra vero necessitas, & modic⁹ vsus cuiq; sufficiat, & nihil amplius quærat, vt ita possit vera consequi bona, quibus vtinam omnes digni simus, gratia & misericordia domini nostri Iesu Christi, cũ quo patri, vna cũ sancto spiritu gloria, decus & imperium nunc & semper, &c.

Quod peccatores lugendi sunt viuentes & mortui, & quòd multum defunctis prosunt eleemosynæ, & officia pro eis exhibita. *Homilia LXIX.*

MORS fratres indifferens est, & media. Non enim malum est mors, sed malum si mortuus tormentis tradatur. Neque rursus est bonum mors, sed bonũ si defunctus seculo cum domino viuat. Quæ sunt post mortem, ea vel bona vel mala sunt. Circa defunctos itaq; ne temere lugeamus, neque de viuentibus stulte lætemur. Sed quid? lugeamus peccatores non tantum defunctos, verũ & viuentes: de iustis autem gaudeamus, non modò superstitibus, verũ & mortuis. Nam illi quidem & viuẽtes mortui sunt: hi vero mortui quoque viuunt. Illi cũ hic quoque supersunt, sunt omnibus miserabiliores, quoniam deum offendunt: at hi cũ hinc quoque migrauerint, felices omnino: ad Christum enim transierunt. Peccatores vbicũque fuerint, procul à rege morãtur: propterea lachrymis sunt digni. Iusti siue hic, siue illic, cum rege sunt, & illic amplius & propinquius, nõ per introitum, non per fidẽ, sed facie ad faciẽ. Ne mortuos itaque temere defleamus, sed in peccatis mortuos: hi nanq; luctu sunt

sunt digni, hi planctibus & lachrymis. Quæ nanq; spes, A quæso, cum peccatis migrasse, vbi peccata non datur exuere? Nam donec quidẽ hic erãt, multa fortasis erat expectatio, quòd essent pœnitentiã acturi, futuriq; meliores: si vero tartarum vbi per pœnitentiã nihil lucrari cõceditur, petierint: dicitur enim, in inferno autem quis confitebitur tibi? quo modo nõ sunt lachrymis digni? Ita migrantes lugeamus, nõ prohibeo. Lugeamus, sed non indecenter, nõ comas vellentes, non detegentes brachia, oculos non dissipantes, non pullis vtentes vestibus: sed tantum in animo silenter amaras fundentes lachrymas. Licet enim & absque hoc exteriori cultu amariter lugere, nec illudere dũtaxat. A ludibriis enim minime differunt, quæ geruntur à nonnullis. Quòd etenim non ex doloris communicatione sint illi forenses planctus, sed ex ostentatione potius & ambitione sint, & inani gloria: inde clarũ est, quòd multæ per ar- B tem hoc faciunt. Amare plora, domi luge, vbi nemo te spectet, hoc est misericordiæ, hoc & tibi prodesse potest. Alium enim ita deflẽs, multo magis studebit, ne & ipse in eadem incidat mala. Terribile nãque peccatum deinceps esse videbitur. Infideles itaq; deplora, deplora nihil ab illis differẽtes, absque illuminatione migrãtes, & sigillis: hi vero lachrymis digni & luctibus: Sunt enim cum damnatis extra regales aulas, & pœnæ addicti. Amen quippe dico vobis, nisi quis renatus fuerit ex aqua & spiritu, non introibit in regnum cœlorum. In diuitiis defle defunctos qui nullam ex diuitiis sibi cõparauere consolationem, qui sua diluendi peccata potestatem acceperũt, & neglexere. Hos, inquam, seorsum & communiter lugeamus, sed cum modestia, sed honestatis ratione seruata. Sed ne nos ostẽtemus, hos defleamus, non vno vel altero die, sed totum vitæ nostræ C tempus. Hæ siquidem haud sunt irrationalis motus lachrymæ, sed potius charitatis. Illud igitur est irrationalis motus, & propterea citius extinguitur: cum autẽ ex dei timore fuerit factũ, semper manet. Hos lugeamus, post hos pro virib⁹ clamemus, excogitemus eis aliquid solatij, minimum quidem, clamemus tamen. Qualiter & quonam modo? Orantes & alios precãtes, vt pro eis deprecẽtur, pro cis pauperibus largientes cõtinue. Habet hæc res aliquam consolationem: audi nãque deum dicentem: Protegã ciuitatẽ istam propter me, & propter Dauid seruum meũ. Si iusti duntaxat memoria tantum potuit, cum & opera pro ipso fuerint, quantũ non valebit? Non temere ab apostolis hæc sancita fuerunt, vt in tremendis mysteriis defunctorum agatur cõmemoratio. Sciũt enim illis inde multum contingere lucrum, vtilitatem multam. Cum enim totus constiterit D populus extẽsis manibus, sacerdotalis plenitudo, & tremendũ proponatur sacrificium, quo modo deum non exorabimus pro his deprecantes? Sed hoc quidem de his qui cum fide migrarũt. Catechumeni vero nec hac digni consolatione censentur, sed omni sunt tali suffragio priuati, præter vnum solum. Quod autem illud? Dare licet pro eis pauperibus, & ex hoc aliquid eis præstare refrigerationis. Vult nãque deus nos alterum alteri prodesse. Nam quare pro pace, mundiq; tranquillitate nos iusit orare? quare pro omnibus hominibus? cum hic vbique sint latrones & fures, ac sacrilegi, & iniquitatis pleni facinoribus, & tamen pro omnibus precamur, forsitan aliqua fiet eorũ mutatio. Sicut itaque pro viuentibus precamur, qui nihil à mortuis differunt, ita pro illis quoque licet orare. Iob pro filiis hostias offerebat, & eos à peccatis absoluebat, ne fortè cogitassent aliquid in corde suo, ita de filiis curam gerit. Nõ dixit vt hominum plurimi. Relinquam eis patrimonia: non dixit, gloriam eis cõferam: nõ ait, principatum emam: non ait, agros acquiram: sed quid? Ne fortè cogitauerint aliquid in corde suo. Quænam illorũ vtilitas, nihil hic manẽtium? Omnium, inquit, regem eis reddam propicium, & nihil eis amplius deerit. Dominus enim pascit me, & nihil mihi deerit. Hæ magnę sunt opes, thesaurus magnus. Si dei timorem habeamus, nihil nobis est opus: si vero non hũc habeamus, etsi regnum ipsum possideamus, sumus omnium pauperrimi. Nihil æquale deum timenti: timor enim domini omnia superat. Hunc possideamus itaque, omnia propter hunc faciamus, vt hunc assequamur timorem. Nemo iam itaque plãgat, aut ploret, nec Christi meritum afficiat calumnia: mortẽ etenim vicit. Quid igitur superfluas fundis lachrymas? somnus ea res est. Quid gemis & luges? hoc nanque si vel gentiles facerent, oportet deridere: quum vero fidelis in his se turpiter gerat, quę fuerit excusatio? quæ venia talia fatue sectanti, & hęc post tantum temporis, & tam manifestam resurrectionis probationem? Tu vero quasi crimem augere festinãs, & præficas nobis gentiles obiicis mulieres, dolorem suspendẽs, & accendens fornacem. Neque dicentẽ audis Paulum: Quę conuentio Christi ad Belial, aut quæ pars fidelis cũ infideli? Et Græcorum quidem pueri, qui de resurrectione nihil nouerant, cõsolationis tamen inueniunt verba, dicentes: Fer generose, nam facta non licet infecta reddere, aut luctibus emẽdare. An tu his altiora discẽs & vtiliora non confunderis, maiorem illis præferens deturpationem? Nec enim nos dicimus, Fer generosẽ: nam factum nõ licet infectũ reddere: sed fer generosẽ: omnino nanq; resurget: dormit infans, & nõ est mortuus: quiescit, non autem periit, nam eum resurrectio suscipiet, & vita perennis & immortalis, angelicúsque consessus. Non Psalmistam audis dicentem: Cõuertere anima mea in requiẽ tuam, quoniã dominus benefecit tibi? Rem istam deus beneficiũ nuncupat, & tu luges? Quid fecisses amplius, si defuncti hostis & inimicus fuisses? Nam si lugendum est, diabolũ oportet lugere. Ipse plãgat, ingemat ipse, quoniam ad maiora tendim⁹ bona. Ipsius est digna nequicia huiusmodi deploratio, non tibi cõueniens, qui coronam & requiem expectas. Tranquillus enim est portus, mors. Itaque considera quot plena malis est vita præsens: cogita quoties & ipse præsentem execratus es vitam: res etenim in deteriora prolabuntur, quin & ab initio nõ paruam fortitus es damnationem. In doloribus enim ait, paries filios: &, In sudore vultus tui vescẽris pane tuo: &, In mũdo tribulationem habebitis. De illic vero positis nihil huiusmodi dictum est, sed omne cõtrarium, quia fugit dolor, & gemitus & tristicia. Et quòd ab Oriẽte veniẽt & Occidente, & recumbent in sinibus Abraham, Isaac & Iacob. Et quòd illic spiritualis spõsi thalamus, ardẽtesq; lampades, & in cœlum transitus. Quid itaque defunctum cõfundis? quid facis vt alij timeant mortem, & perhorrescant? Quid agis vt multi deũ accusent, vtpote qui magna parauerit incõmoda? Imò vero quid post hæc pauperes vocas, & orare sacerdotes exhortaris? Nónne vt in requiẽ transeat defunctus, & propiciũ iudicẽ habeat? Pro his ergo luges, & vlulas? Nónne tibimetipsi repugnas & aduersaris, ex his quibus in portum ille deuenit, tibi parans procellã? Et quid faciam? talis est natura. Non est naturæ crimen, neque rei consequentia, sed nos sumus qui confundimus omnia, qui molleſcimus,

Psal. 6.

Universidad de Deusto
Biblioteca

molleſcimus,& propriam prodimus generoſitatem, & A infideles reddimus peiores. Quo nãque modo proximum de immortalitate alloquemur? quo modo gẽtili perſuadebimus, quũ plus quàm ille formidemus mortem & exhorreſcamus? Multi quidẽ apud gentiles, licet de reſurrectione ſciẽtes nihil, ſibi defunctis filiis coronati ſunt,& apparuere cãdidati, vt præſentem tantum gloriã conſequerentur: tu vero neque propter futuram agere muliebriter & plãgere deſiſtis. At hæredes bonorũq; ſucceſſorẽ non habes? Et quid malebas, eum tuorum, an cœleſtium hæredẽ fieri? Quid vero cupis eum pereuntia ſuſcipere, quæ paulo poſt eſſet dimiſſurus, an permanentia & immobilia? Non hęredem eum habuiſti, ſed ipſum pro te deus habuit. Propriorum non fuit fratrum cohæres, ſed Chriſti conſtitutus eſt. at inquies, Cui veſtimenta, cui domicilia, cui ſeruos & agros relinquemus? Ipſi rurſum & tutius quàm ſi vixiſſet, prohi- B bet enim nihil. Nam ſi cum defunctis res barbari comburunt, multo magis te cum defuncto propria mittere conueniens eſt, non vt fiant illis ſimilia, ſed vt hũc maiori gloria circundes. Et ſi peccator quidem obiit, vt ſoluat peccata: ſi vero iuſtus, vt mercedis fiat & retributionis acceſſio. Sed ipſum cernere deſideras? Eãdem cum eo vitam viue, & ſacrã ocyus illam accipies præſentiam. Præter hæc autem & illud cogita, quòd licet nos non audias, omnino tempore tibi perſuadebitur, ſed nulla tibi tunc merces. Ex dierum enim multitudine conſolatio conflatur. Si vero nũc philoſophari velis, duo maxima lucraberis. Nam & te malis in medio poſitus abſolues, & à deo præclarã accipies coronam. Eleemoſyna nanque & aliis huiuſmodi multo maius eſt ærumnam æquanimiter tolerare. Cogita quòd dei filius mortuus eſt, & ille quidẽ propter te, tu vero prop- C
Matth. 26. ter teipſum, & poſtquam dixit: Si poſsibile eſt, tranſeat calix iſte, triſticiamq; pertulit, & agoniam, mortem tamen non effugit: verum & ipſam multa cum amaritudine ſuſtinuit. Nec enim ſimpliciter mortem paſſus eſt, ſed turpiſsimam, & ante mortẽ flagella, & ante flagella opprobria, deriſiones atq; conuicia, te docẽs vt omnia generoſe feras. Verũtamen poſtquam mortuus eſt, & corpus depoſuit, rurſus ipſum maiori cum gloria reſumpſit, & hinc tibi bonã ſpẽ prætendes. Si fabulæ non hæc ſunt, noli lugere: ſi fide digna hæc eſſe putas, noli lachrymas fundere. Quòd ſi fleueris, quo modo gentili poteris quòd credas perſuadere? Verũ & ita tibi caſus intolerabilis eſſe videtur: ergo propter hoc ipſum non eſt lugendus. A multis enim huiuſmodi calamitatibus ille liberatus eſt, noli ergo ipſi inuidere aut æmulari. Sibi nanque mortem propter immaturũ illius obitum D expetere, illum autem quòd nõ viuat, lugere, vt ſcilicet multa patiatur huiuſmodi, æmulantis & inuidẽtis magis eſſe videtur. Ne cõſideres illud, quòd non amplius domum reuertetur, ſed quòd paulo pòſt & ipſe ad eum reuerteris. Noli hoc cogitare, quòd ille nõ vlterius huc regreditur, ſed quòd nec iſta quæ cernuntur, permanẽt talia, verum & ipſa transformãtur. Etenim & cœlum, & terra, & mare, & omnia ſimul tranſmutantur, tunc cum maiori gloria filium tuum recipies. Et ſi peccator quidẽ abiit, mala repreſſa ſunt: nec ſi deus pœnitẽtiam acturũ nouiſſet, ante pœnitentiã eum rapuiſſet. Si vero iuſtus vitam finiuit, in tuto bona conſecutus eſt: itaque planum eſt, quòd non ex charitate tuæ ſunt lachrymæ, ſed ex irrationali motu. Quoniam ſi defunctũ diligeres, gaudere oporteret, atq; lætari, quòd ex præſentibus procellis eſſet abſolutus. Quid enim amplius ſupereſt, quæſo? quid vero peregrinũ & nouum? Nónne per ſingulos dies eadẽ cernimus retorqueri? Dies & nox, nox & dies, hyems & æſtas, æſtas & hyems, & amplius nihil: & hæc quidem ſemper eadem, mala vero peregrina & recẽtiora. Hæc igitur ipſum ſuſtinere per ſingulos dies, & hic manere volebas, & ægrotare, flere, formidare & contremiſcere, & has quidem pati moleſtias, has vero ne patiatur, timere. Nec enim illud dicere poſsis, quòd hoc vaſtũ natũgãs mare poſsit mœrore, & curis, & aliis huiuſmodi liber extare. Adhæc & illud cogita, quòd non immortalem genuiſti, & niſi nũc mortuus fuiſſet, hoc paulo pòſt ſuſtinuiſſet. Sed ex eo non es ſaturatus? Verum illic omnino frueris. Sed etiam hic cernere cõcupiſcis: & quid eſt impedimẽti? Licet enim & hic ſi vigiles: futurorũ nanq; ſpes eſt viſu manifeſtior. Tu vero ſi fuiſſet in regalibus aulis, nunquam eum cernere quę- B ſiſſes, audiens eum ſe præclare gerentem: ad multo meliora vero peregrinatum videns, modico tẽpore frangeris, & hæc cum pro illo cohabitãtem habeas. Sed virum non habes, habes tamen cõſolatorem, patrem orphanorum, & iudicem viduarum. Audias & Paulũ huiuſmodi beatã vocantem viduam, atque dicentẽ: Quę
1. Tim. 5. vere vidua eſt, & deſolata, ſperet in deum. Etenim probabilior huiuſmodi videbitur, cum maiorem exhibeat tolerantiã. Noli ergo lugere vnde coronaris, vnde recipies mercedem: depoſitũ enim reddideris, ſi quod tibi creditũ eſt, exhibueris. Ne iam ſolicita ſis, cum in tuto poſſeſſionẽ theſauro repoſueris. Si vero & cõſideres, qualis ſit iſta præſens vita, qualis vero futura: & quòd præſens aranea quidem eſt & vmbra, omnia vero futura ſunt immota, & immortalia, nec aliis iam opus habueris ſermonibus: nunc quidẽ infans ab omni liberatus eſt mutatione: ſi vero morat⁹ hic fuiſſet, fortaſſe homo, fortaſsis autẽ non fuiſſet huiuſmodi. An non vides quot proprios abdicãt filios, quot his qui abdicãtur peiores domi coërcere coguntur? Hæc omnia meditãtes, ſapienter agamus. Sic enim & defuncto rem gratam agemus, & ab hominibus multas laudes aſſequemur, & à deo magna recipiemus præmia patiẽtiæ, & æternis potiemur bonis: quę nobis omnibus detur adipiſci, gratia & benignitate domini noſtri Ieſu Chriſti, &c.

Quod pro defunctis lugendum non eſt, ſed orandum. Homilia LXX.

MORTIS tyrannidem eiiciens deus, chariſsimi, ſimul & diaboli ſoluit potentiã. Qui nanque de reſurrectione multa ſapiẽter nouerit meditari, quo modo mortem formidauerit? quo modo iam exhorreſcat? Itaq; ne turbemini dicentes, Quã ob rem hæc & hæc paſsi ſumus: ſic enim corona ſplendidior efficitur, nec eſſet ſplendida, niſi mortẽ morte ſoluiſſet. Hoc autẽ eſt admirabile, quòd eam per ea quibus prævalebat, euicit, ipſius facilẽ & leuiſsimam ſemper oſtendens expugnationẽ. Ne prodamus itaque collatum nobis munus. Non enim accepimus ſpiritum ſeruitutis, ſed ſpiritũ virtutis & charitatis & modeſtię. Stemus itaque fortiter mortẽ deridentes. Sed occurrit mihi amariſsimus gemitus, vt deplorẽ, quónam Chriſtus quidẽ nos perduxit, quò vero nos ipſos deiecimus. Cum enim circa forum planctus, eiulatus circa vitam relinquentes exhibitos, vlulatuſq;, & alias turpitudines video: credi æ, pudet Iudæorum cernentium & hæreticorum, & omniũ nos propter hoc deridentium. Namquæcunq; iam dixero, de reſurrectione diſſerens, inuanum loquar. Quare vero? Quoniam his quę dicuntur à

nobis, non intendunt gentiles, ſed his quæ geruntur à A vobis, ſtatim enim dicent, Quando fiet vt horum aliquis mortem contemnat, qui nec alterum videre mortuum poteſt? Bona quę dicta ſunt à Paulo, bona cœliſq; & dei benignitate condigna. Quid enim ait? Et liberabit hos qui metu mortis per omnem vitam erant rei ſeruitutis. Sed vos iſta credi non ſinitis, aduerſus ea operibus pugnantes, licet multa fieri deus antea ſtruxerit, vt hanc improbam tolleret conſuetudinem. Quid enim ardẽtes, quæſo, lampades ſibi volunt? nónne tanquam athletas eos comitamur? Quid autem hymni? nónne glorificamus deum, & illi gratias agimus, quia iam defunctum coronauit, abſoluit à laboribus, & ab incertitudine ſublatum penes ſe retinet? Nónne hymni propterea? nónne propterea pſalmodiæ? Hæc omnia ſunt gaudentium. Lætus enim eſt aliquis, pſallat, ſed B non hæc intuentur gentiles: ait enim, Ne mihi proponas illum qui carens affectu philoſophatur. Hoc enim in ſe nil magnũ, nil habet mirabile. Oſtende mihi hominem in ipſo ſeruantem diſciplinam affectu, tunc de reſurrectione credam. Et ſeculares quidẽ mulieres hoc facere nihil eſt mirandum, licet & ipſum graue ſit: nam
1. Theſſ. 4. & ipſæ parem exigũtur diſciplinam, & propterea Paulus ait, De dormientibus autem nolumus vos ignorare, vt non contriſtemini, ſicut & cæteri qui ſpem non habent. Non hæc ſolum ſolitariis ſcribebat, neque perpetuam vouentibus virginitatem, ſed ſecularibus: nec tamen hoc tam graue. Quando vero mulier aliqua, vel vir ſe cum Chriſto crucifixum eſſe dicens: hic quidem capillos laniat, illa vero nimium plorat, quid hoc deformius eſſe poſsit? Mihi credite dicenti: ſi fieret, vt oportet, multum temporis ab eccleſiæ liminibus tales eſſent arcẽdi. Hi nanque luctu vere ſunt digni, qui mor- C tem timent & perhorreſcunt, neque reſurrectionẽ credunt. At, inquis, reſurrectionem nõ nego, ſed familiaritatẽ deſidero. Quare ergo, cum peregrinatur, & peregrinatione quidem longinqua, non eadem facis? Sed tunc quoque ploro deſiderans, & lugeo. Illud quidem vere conſuetam eſt quærẽtium præſentiam: hoc autem reuerſionem deſperãtis. Quid pſallas, cogita, quum ad illum peruueneris locum, Conuertere anima mea in requiem tuam, quia dominus benefecit tibi: & iterum: Non timebo mala, quoniam tu mecum es: & rurſum: Tu es refugium meum à tribulatione quę circumdedit me. Quid iſti velint pſalmi recogita, ſed non animaduertis, & es luctu ebria, ſaltem in alienis funeribus diligenter conſidera, vt in tuis remedium habeas. Dicis, Conuertere anima mea in requiem tuam, quia dominus benefecit tibi, & luges? Nónne fabuloſa eſt repræ- D ſentatio? nónne ſimulatio? Nã ſi vere quæ profers, credis, ocioſe luges: ſi vero ludis, & ſimulas, & fabulas hæc eſſe putas, cur & tu pſallis, & aduenientes toleras? Quare pſallentes non abigis? Sed hoc eſt furentium, verum & multo magis illud: igitur interim quidẽ admoneo. Proceſſu vero temporis hoc acrius faciam. Magnopere nanque timeo, ne per hunc modum aliquod graue vicium eccleſię ſubrepat: luctuum ergo poſtea corrigemus errorem. Nunc autem annuncio, & plurimũ proteſtor diuitibus & pauperibus, mulieribus & viris, fiat quidem vt omnes abſque luctu vita migretis: & iuxta congruam legem profecti, ſenes à filiis & à filiabus, & natis, & progenitis matres in pingui ſenio deducantur, nec vnquam mors ſit immatura. Hoc, inquam, fiat, hoc precibus expoſco. Et præſidentes vero, & vos omnes exhortor, deum alter pro altero rogetis, & hanc communem faciatis orationem. Si vero (quod abſit, nec accidat) acerba quæpiam mors ingruat (acerba vero dico, non naturaliter: nec enim mors iam eſt acerba: nihil enim à ſomno differt, ſed ex affectu noſtro videtur acerba) ſi ingruat, & aliqui præficas lugentes iſtas conduxerint, mihi credite dicente, non aliter atque ſentio loquar. Quicunque voluerit iraſcatur, eos ab eccleſia multum temporis arcebo, tanquam idolorum cultores. Nam ſi Paulus auarum vocat idolorum cultorem, multo magis eum qui circa fidelem, ea quæ ſunt idololatrarum, exhibet. Qua nanque de cauſa, quæſo, presbyteròſque vocas, & pſallentes? nónne quo te conſolenturn? nónne quò defunctũ honorent? Cur igitur ipſum afficis contumelia? Quare publica proſequeris ignominia? Cur nanque in ſcena deludis? Nos venimus de reſurrectione philoſophantes, docentes cunctos & nondum percuſſos, per honorẽ illis redditum, ſi quando tale quid accidat, generoſe perferre: tu vero fœminas noſtra deſtruentes, quantum in ipſis eſt, producis? Quid hoc riſu peius & ſubſannatione? quid hac inæqualitate grauius? Erubeſcite & reueremini. Quòd ſi vos non vultis, nos tales eccleſię perniciosas conſue-
1. Tim. 5. tudines introducere non toleramus. Peccantes enim, ait Paulus, coràm omnibus argue. Et illas vero miseras, & infelices per vos prohibemus, ne vnquam efferendis interſint fidelibus, ne propria cogamus eas mala verè deflere, & doceamus, nõ in alienis hæc agere, ſed proprias potius ęrumnas lamẽtari. Nam & pius pater cum filium habet prodigum, non illum admonet ſolum, ne vicioſis iungatur, verum & illos perterrefacit. En igitur & illas per vos commoneo, vt neque vos huiuſmodi vocetis, nec illæ veniãt. Et fiat quidem, vt ſermo quid amplius operetur, & minæ prœualeãt. Si vero, quod abſit, contẽpti fuerimus, minas ad rẽ deducere demũ cogemur, vos quidẽ eccleſiaſticis caſtigãtes legibus, illas vero, ſicut eis cõueniet. Si quis autẽ arrogãs cõtemnit, audiat Chriſtũ nunc quoq; dicentẽ: Si quis in te pecca- *Matth. 18.*
uerit, vade, corripe eum inter te & ipſum ſolum: ſi vero non audierit, aſſume tecũ vnum vel duos: ſi autẽ & ita cõtradicat, dic eccleſiæ: ſi vero nec eccleſiã audierit, ſit tibi ſicut ethnicus & publicanus. Sed ſi cõtra me peccãtem, poſtquam me nõ audierit, ita præcipit auerſari: in ſeipſum & in deũ peccantẽ qualiter habere debeo, vos iudicate. Vos enim nos nõ contemnatis tam molliter in vos inſurgẽtes. Si quis autẽ noſtra contẽnit vincula, rurſum eum Chriſtus corrigat, dicens: Quæcunq; ligaueritis ſuper terrã, erunt ligata & in cœlis: & quæcunq; ſolueritis ſuper terram, erunt ſoluta & in cœlis. Nam ſi nos quoq; miſeri, & nihili pendendi, & contemptu digni (ſicut verè digni ſumus) nõ tamen nos ipſos vlciſcimur, nec iram vindicamus, ſed noſtrę curã gerimus ſalutis: reuertimini precor, & confundimini. Si quis enim amicum tolerat acrius æquo inſurgentẽ, intentionem conſiderans, quòd benevole, non inſolenter hoc agit: multo magis doctorẽ increpantem, non autoritate tyrannica iſta dicentẽ, neque quaſi principis loco conſtitutum, ſed curatoris: nec enim poteſtatẽ oſtentare volentes hæc dicimus. Quo modo nãque, qui nec in eorũ experientiam venire volemus? ſed dolentes pro vobis atque gementes. Ignoſcite mihi, nec vllus eccleſiaſtica deſpiciat vincula. Non enim qui ligat eſt homo, ſed Chriſtus, qui nobis hãc cõtulit poteſtatẽ, & tãti dominos honoris homines conſtituit. Nã nos quidẽ ad ſoluendũ duntaxat vti poteſtate vellemus, quinimò nec huius neceſsitatẽ vellemus habere: nullum enim volumus

Universidad de Deusto
Biblioteca

mus apud nos esse captiuum. Non ita miseri sumus & ærumnosi, licet valde simus viles. Si vero coacti fuerimus, ignoscite. Nec enim sponte, vel volentes, sed plus vobis dolentes ligatis iniicimus vincula. Si quis autem hæc contemnat, iudicij tempus aderit, quod eum doceat. Reliquum autem nolo dicere, ne mẽtem vestram consternem. Nam nos quidem primum, ne trahamur in necessitatẽ, optamus. Quòd si venerimus, nostrum implemus officium, vincula iniicimus. Si quis autẽ hæc diruperit, ego iam quod meum est erogo, & iam innocens sum. Ratio vero tibi ponetur apud eum qui me ligare præcepit, tu vero dic, Si rege coram sedẽte lictorum aliquis adstãtium iussus sit aliquem in ordine positorum vincire, & imponere compedes: ille vero non tantum hunc repulerit, verum & contriuerit vincula: lictor est ne qui passus est iniuriam: nónne vero multo magis rex qui præcepit? Nam si quę fiunt contra fideles ipse sibi vendicat, eo qui docere statutus est, contumeliam passo: multo magis tanquam ipse sit passus contumeliam, afficietur. Sed absit quòd aliquis eorũ qui sunt in hac ecclesia, in horum veniat vinculorum necessitatem. Sicut enim speciosum est non peccare, ita est vtile increpationem sustinere. Obiurgationem itaque feramus, & laboremus nunquam peccare: quòd si peccauerimus, sustineamus redargutionem. Sicut bonum quidem nõ percuti, quod si tamen accidat, vulneri medicinam imponere: itidem & hic, sed nunquam accidat nos talium medicaminum indigere. Audiuimus enim meliora de vobis, & quæ salutem apprehendant, etsi sic loquamur. Vehementius autem locuti sumus ad cautelam maiorem. Me nãque melius est audacem à vobis, immitem & insolẽtem putari, quàm quæ deo placent, vos non facere. Credimus autem deo, quòd non erit inutilis hæc admonitio nostra, sed ita mutabimini, quòd hi sermones in cõmendationes, & laudes vestras conuertentur: vt omnes digni bonis censeamur, quæ deus promisit diligentibus se, in Christo Iesu domino nostro, cũ quo patri, simul & spiritui sancto, gloria & imperium, in secula seculorum, Amen.

A

B

C

Quod nihil prodest nobis ieiunium, si reliqua desint merita: & de oratione. *Homilia LXXI.*

SICVT hoc corpus quotidie corporalis indiget nutrimenti, ne multam cadens in imbecillitatem inefficax iaceat: itidẽ & anima spiritualis indiget pabuli, & optimæ conuersationis, vt in aliqua bonorum consuetudine posita, maligni demum insidiis constituatur inexpugnabilis. Per singulos itaque dies huius fortitudinem satagamus, & nos ipsos scrutantes, nunquã desistamus: & nobis ipsis rationem proponamus supputandam, & de his quę introducuntur, & de his itidẽ quæ promuntur, quidnam vtiliter locuti sumus, quod autẽ ociosum protulimus verbũ: & rursum quid vtile per aures in animã transmisimus, quid è contra nociturum intulimus. Et linguę quidem regulas quasdam, & leges ponamus, vt prius verba ruminet, & ita proferat. Mẽtem quoque doceamus nihil admittere noxium. Verum & si quid huiusmodi extrinsecus inferatur, hoc quasi superfluũ & nociturum repellere: & si nascatur intrinsecus, pia cogitatione statim fugare. Nec solam nobis inediam ad vesperam vsque, ad salutem satis esse putemus. Nam cum ingratis Iudæis misericors per Prophetam dixerit dominus: Ecce anni septuaginta, nunquid ieiunium ieiunastis mihi? Et cum comedistis, & bibistis, nũquid non vobis comedistis, & vobismetipsis bibistis? Hæc ait dominus exercituum. Iudicium iustum iudicate, & misericordiam & miserationẽ facite vnusquisque cum proximo suo. Et viduam, & pupillum, & aduenam, & pauperem, nolite calumniari. Et malum vir fratri suo non cogitet in corde suo. Cum igitur illis adhuc in vmbra sedentibus, & errorum affixis caligini, nulla de solo ieiunio fieret vtilitas, nisi reliqua corrigerent, & ex corde malignam in proximum voluntatẽ eiicerent: quam nos habebimus excusationem, à quibus exiguntur maiora, quiq; non tantum hæc facere iubemur, verum & inimicos diligere docemur, & beneficiis prosequi? Et quid dico prosequi beneficiis? orare nẽpe pro ipsis, dominumq; deprecari, & de habenda eorum prouidentia supplicare. Hoc enim nobis omnium maxime in illa tremenda proderit die, nostrorumq; peccatorum maxima erit cõsumptio, si nos in inimicos nostros ita disponamus. Nam & si præceptum est valde magnum, tamen si præmium hoc enauantibus propositum cogitaueris, nihil omnino videbitur. Quod autem illud est: Si hoc feceritis, similes eritis patri vestro qui est in cœlis. Et vt manifestiorem nobis sermonem faceret, intulit, quòd solem suum oriri facit super malos & bonos, & pluit super iustos & iniustos, ait enim, Imitare iuxta vires humanas deum. Nam sicut ille nõ iustis tantum solem facit oriri, verum & mala patrantibus: & pluuiam, & anniuersarios imbres non tantum bonis, verum & malis subministrat: ita tu quoque si nõ solos te diligentes diligas, sed etiam inimicum in te animum habẽtibus indulgeas, & beneficia cõferas, pro viribus tuis dominum imitaris. Vides qualiter in summum verticem hanc volentem obire virtutẽ eduxit? Ne solam itaque facti difficultatem charissime cogites, sed prius intra te reputa, quanto sis decorãdus honore: & honoris occasio, licet sit graue quid & onerosum, leue tibi reddetur. Nónne enim debes habere gratias, quòd per beneficium inimico collatum occasionem nãcisceris, vt apud deum tibi fiduciæ fores reserentur, & peccatorum tibi fiet absumptio? Sed fortè cupis inimicum vlcisci, & eum qui te malis affecit, iisdem inuoluere, vel maioribus? Et quid ex hoc amplius erit, cum vltra quòd nihil inde tibi nascetur vtilitatis, in illo terribili iudicio sis ex hoc pœnas daturus, tanquã positas ab ipso leges præuaricatus? Dic enim mihi, si quis rex super terrã talem tulisset legẽ, vt inimici placarentur, vel mors esset suppliciũ: nónne propter huius corporeæ mortis metum omnes ad explendam legem concurrerent? Quãta ergo nõ esset dignus accusatione, propter mortem corpoream quidem, quam & alioqui naturæ nobis omnino debitum infert, omnia facere sustinens: at propter mortẽ, cui consolatio nõ potest inueniri, legis ab omnium domino latæ curam gerens minorem? Sed non animaduertebã hæc dicens, cum his qui neque parem se diligentibus exhibent charitatem, mihi sermonẽ esse. Quis itaque nos iam ab illo liberabit supplicio, cum non tantum ab illo simus mandato procul constituti, sed nec eadẽ cum publicanis efficimus? ait enim: Si diligatis diligentes vos, quid magnum facitis? nónne & publicani idem faciunt? Cũ itaque nec hoc à nobis impleatur, quæ iam nobis salutis spes? Propterea cohortor, ne simus absq; viscẽribus misericordiæ, sed sensum nostrũ domemus, primumq; doceamus, vt proximum in charitate superet, & iuxta beatum Paulum dicẽtem: In humilitate superiores sibi inuicem arbitrãtes, ne toleret superari, sed vincat atq; transcendat, & maiorem exhibeat,

Zach.7.

Zach.8.

exhibeat, & feruentiorem in se diligẽtes affectum. Hoc enim est, quod maxime nostram continet vitam, atque connectit, & per hoc à beluis & brutis differimus: quòd si velimus, congruum nobis possumus ordinem conseruare, & magnam in proximum vnanimitatem exhibere: tum reprimere sensum, & hanc indomitam feram: animum dico, mansuefacere, & ipsi tremẽdi certaminis iudicij proponere: & docere quòd si cum inimicis conciliari polliceatur, magnis bonis potietur: si vero cõtendat adhuc, multũ damnationis incurret. Non enim incassum & temerè nos tẽpus oportet absumere, sed per singulos dies & horas domini iudiciũ ante oculos ponere: & quæ nobis multam possint præbere fiduciam, quæ vero suppliciũ inferant, vt ita nostris hæc præcordiis versantes, vincamus, & carnis nostræ reprimamus lasciuias, mortificemúsque, iuxta beatum Paulum, membra nostra, quæ sunt super terram, fornicationem, immundiciã, libidinem, concupiscentiam malam, furorẽ, auariciam, inanem gloriã, & inuidiam. Si nos his mortuos viciis constituerimus, ne possint in nobis operari, spiritus fructum capere poterimus: qui est charitas, gaudium, pax, longanimitas, suauitas, bonitas, fides, mãsuetudo, continentia. Hæc Christiani sit ab infideli differentia: hæc nostra sint insignia, ne nomine solo gloriemur, nec ex habitu altum sapiamus: imò verò neque si quæ recẽsuimus, verè possideamus, vnquam exaltemur: sed multo magis nos & tunc contrahamus: ait enim, Cum omnia feceritis, dicite, inutiles serui sumus. Si fuerimus ita meditati, & ita nostram curemus salutem, & aliis, & nobismetipsis plurimum prodesse poterimus. At si fide quidem opus est, quid est opus ieiunio? quoniam & illud cum fide non modicam inducit fortitudinem: multam enim adfert disciplinam, & angelum ex homine reddit, & cũ incorporeis pugnat virtutibus, sed non per se: opus enim est & oratione, & oratione primo. Nã aspice, quot ex ambobus bona nascuntur. Orans enim, & vt oportet ieiunans non multis eget: qui vero multis non eget, nunquam fiet auarus, & ad eleemosynam magis est aptus. Ieiunans leuis est, & alatus, & cum solertia orat, & improbas extinguit concupiscentias, deum placat, & insurgentem animũ humiliat. Propterea & Apostoli ferè semper ieiunabant. Orans cum ieiunio geminas habet alas, & ipsis quidem ventis leuiores: nec enim oscitat, & distenditur, & orans languescit, quod multi patiuntur: sed est igne vehementior, & terra superior: & propterea talis maxime dæmonibus est infestus, & hostis. Nihil enim fortius homine legitime orãte. Nam si sæuum principem quẽdam, qui neque deum timebat, nec hominem reuerebatur, placare potuit mulier: multo magis deum alliciet, qui ei iugiter assistit, vincit ventrem, & delicias eliminat. Si vero tibi corpus infirmum ad continue ieiunandum, non tamen est infirmũ ad orandum, nec ad vẽtris despectum imbecille. Nam si ieiunare non etiam potes, potes tamen abstinere deliciis. Hoc autem non minimum est, nec à ieiunio multum distans: sed ipsum quoq; diaboli furorem prosternere idonenm. Nihil enim illi tam gratum dæmonio, quàm deliciæ sunt, & ebrietas: quoniam omnium est fons malorum, & genitrix. Per hanc demũ Israëlitas in idolorum cultum præcipitauit. Per hanc Sodomitas in nefarios accendit amores. Hæc est enim, inquit, impietas Sodomorum. In superbia, satietate panum, & conuiuiis luxuriabantur. Per hanc alios perdit innumeros, & gehennæ tradidit. Quid enim mali non operantur deliciæ? ex hominibus porcos efficiunt, & porcis deteriores facti sunt, mediocritatis terminos excedentes. Quãto nanque melior his est asinus? quanto melior canis? Nam &

Luc.17.

Prou.16.

1.Tim.5.

Psal.103.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Nam & horum quodlibet animalium,& omnium brutorum, seu comedere, seu sit opus bibere, necessitatem terminum nouit, nec vltra quod est opus progreditur: licet sint infiniti qui cogant,in immodestiam procedere non patitur.Non ergo sitis brutis vos deteriores: nō apud sanos tantum,sed etiam apud vosipsos. Quòd enim canibus & asinis vos viliores iudicastis,inde manifestum est:hęc nanque bruta supra mensuram cibum sumere non cogis.Et si quis dixerit,quare?dices,ne lędantur:tibi vero nec hanc curam impendis. Ita teipsum & illis viliorem esse putas,& continue fluctuantem despicis.Nec enim tantum in ebrietatis die tempestatem sustines,sed etiam post illum diem.Et sicut febre prætérita, febris manet detrimentum: ita & ebrietate sublata, ebrietatis tam in anima,quàm in corpore versatur tempestas:& miserum quidem corpus solutum iacet, sicut ex naufragio scapha.Hoc autem infelicior anima, etiā hoc soluto procellam susciṫat, & accēdit libidinem: & cum continens esse videatur,tunc præsertim insanit,vinum & dolia, phialas & crateres mente concipiens. Et sicut in tempestate sedata procella, tempestatis tamen remanet nocumentum, itidem & in ista: sicut enim illic mercium fit iactura,similiter & istic omniū ferè bonorum efficitur: siue modestiam inueniat, siue pudorē, siue prudentiam,siue mānsuetudinem, aut humilitatem, in iniquitatis omnia proiicit pelagus ebrietas. Sed quæ sequuntur,non adhuc similia. Illic enim post iacturam scapha leuis efficitur: hic autem magis grauatur. Nam pro diuitiis illis arenam admittit, & sassum laticem, & omnem ebrietatis sordem: quæ cum nautis pariter & gubernatore,scapham illico submergit. Itaque ne talia patiamur, nos ab huiusmodi liberemus procella. Non licet cum ebrietate cœlorū regna videre: ait enim Apostolus, Nolite errare,non ebriosi,neque maledici regnū dei possidebunt.Et quid dico regna cœlorum?Cum ebrietate neq; presentia conspici possunt.Nam dies nobis noctes ebrietas esse facit,& lucem tenebras.Et apertis oculis nec ea, quæ præ pedibus sunt, ebrij cernunt. Nec hoc solum est graue, verū & præter hæc aliam vltionem molestissimam patiuntur, stultos mœrores,insaniam,malam valetudinem,derisionem,& opprobriū continue sustinentes. Ergo quæ venia maneat se tantis infigentes incommodis? Nulla profecto. Hunc itaque morbum fugiamus, vt & præsentibus bonis, atq; futuris potiamur, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi,cui gloria & imperium cum patre,sanctoq; spiritu,in secula seculorum,Amen.

1.Cor.6.

De ieiunio & quod maximum est sacrificium dei beneficia retogitare. Homilia LXXII.

NON tātum sibi Christianum satisfacere deus vult fratres,verum & alios ædificare:non tantum per doctrinam, verum & per vitam & conuersationem. Nihil enim sic in veritatis viam inducit,vt cōuersationis integritas.Nec enim ita dictis nostris intendunt,sicut his quę à nobis geruntur. Et vt discas quòd hoc ita se habet, licet in infinitū verbis philosophemur,& de tolerantia disseramus,nisi cadente tempore hanc exhibeamus per opera, nō tantum sermo profuerit,quātum nocuerit actio. Si vero & ante verba,& post,virtutem per opera præstemus,digni fide cēsebimur,illa commonētes,quę per actiones etiam implemus. Nam & Christus hos beatos vocauit, dicēs: Beatus qui fecerit, & docuerit. Considera, quo modo prius actionem posuerit,& mox doctrinam. Præceden te enim actione, licet doctrina non consequatur, possunt opera bona voce clarius docere in nos respicientes.Hoc ita semper consideremus, vt prius factis, deinde verbis doceamus:ne nos quoque Paulum audiamus nobis dicentem:Qui doces alium,teipsum non doces. Et cum aliquem admonere voluerimus, vt necessariū aliquid corrigat,prius illud ipsi præstare studeamus,vt cum maiori fiducia doctrinam faciamus, & omnis nostra sit cura circa animæ salutem:& vt refrēnatis carnalibus lasciuiis verū possimus exhibere ieiunium,à malis abstinentiam dico:hoc enim est ieiuniū. Propterea nanque ciborum ieiunium susceptum est, vt carnis impetū coërceat,& equum nobis facilem reddat.Ieiunantē omnium maxime decet iram reprimere, māsuetudinemq; docere & humanitatem,corq; contritum habere,absurdarum quoque cupiditatū eliminare cogitationes, ante oculos insopitum illum habentē oculum, & ineuitabile tribunal,pecuniis esse superiorem, multam in eleemosynis largitatem ostēdere, omnem ex corde nequiciam in proximum expellere:hoc verum est ieiunium, sicut & Esaias ait,ex dei loquens persona:Nunquid tale est ieiuniū quod elegi, per diem affligere animam suā? Nunquid contorquere quasi circulum caput suum, & saccum,& cinerem sternere? Nunquid istud vocabis ieiunium,& diem acceptabilem domino?Nónne hoc est magis ieiuniū, quod elegi? Dissolue colligationes impietatis,solue fasciculos deprimētes: dimitte eos qui cōfracti sunt liberos,& omne onus dirumpe. Frange esurienti panem tuum, & egenos vagosq; induc in domū tuam.Cum videris nudum,operi eum,& carnem tuam ne despexeris:tunc erumpet quasi mane lumen tuum,& sanitas tua citius orietur.Vidisti charissime quale sit verum ieiunium?hoc exerceamus.Neque secundum multos temerè cēseamus in hoc contineri ieiunium, si sine cibis ad vesperā vsque permaneamus: nō hoc est quod quæritur,sed vt ciborū abstinentia,à noxiis quoq; continētiam exhibeamus,& circa spiritualium exercitationem multū impendamus studium.Ieiunantē decet esse correptum,mitem,humilem,præsentis vitę despicientē gloriā. Sicut cibos aspernatus est, sic & inanem gloriā floccipēdat oportet,& ad illum respiciat solū, qui corda scrutatur & renes,& multa cum sedulitate preces ad dominum,& cōfessiones emittat,sibiq; pro viribus per eleemosynam auxilium ferat. Hoc enim hoc maximē præceptō omnia peccata delere potest,& gehēnæ incēdiis eripere,si modò cū largitate præstetur,nec ad ostentationē faciamus.Et quid dico,nec ad ostētationem? si enim grati essemus,& solū propter honestum,& in cōsanguineos misericordiam, hanc oportebat exhibere, non propter præmia tātum à domino nobis promissa, sed quoniā sublime nihil possumus cogitare, licet illud propterea transigamus,nequaquam ab hominibus gloriam aucupemur, ne & impēsam patiamur, & mercede priuemur.Nec hoc tantum circa eleemosynam,verum & in quolibet spirituali merito considerēmus,& ad hominum laudem respicientes faciamus nihil.Quoniam nulla erit nobis vtilitas,siue ieiunemus,siue oremus,siue præstemus misericordiā,siue quodlibet aliud faciamus, nisi propter illum fiat solum, qui nouit absc̄ōdita,& intimentis nostræ profundo reposita. Nam si ab illo retributiones expectas, qua de causa vis à cognato laudari, & in admiratione haberi?Et quid dico laudari? Frequenter huiusmodi nec laudat,sed potius inuidet. Sūt enim multi se tam nequiter gerētes,quòd & bene à nobis gesta in contrarium cōuertunt:cur itaque rogo,corruptrā illorum magnipendis iudicium?Illum enim insopitum oculū nihil quod à nobis geratur est quod lateat.Et hoc cogitantes, oportet tanta vitam nostram dispensare diligentia, quasi paulo post verborum & actionum,& ipsarum quoque cogitationum rationē reddituros.Ne nostram ergo salutem contemnamus, nihil virtuti par amantissime. Hæc enim & in futuro seculo à gehenna nos eripit,& regni largitur nobis possessionē,& in presenti vita nos omnibus superiores constituit,qui temere & incassum nobis insidiari conātur: nec hominibus tantum,verum & ipsis dęmonibus,& nostræ salutis inimico,diabolum dico,fortiores efficit. Quid igitur huic sit æquale,cum non tantum hominibus insidias parantibus,verum & dęmonibus superiores reddat ipsum sectantes? Virtus autem est omnia humana despicere, & per omnes horas futura cogitare,nulli inhiare præsentium, sed scire q̄ omnia humana vmbra sunt & somnium,& si quid his vilius. Virtus quasi mortuū ad huius vitæ res efficit,& ad nocētia quidem animæ saluti,tanquam mortuum operatione carere: ad spiritualia vero sola viuere & operari. Sicut & Paulus dicebat: Viuo autem non iam ego, viuit autem in me Christus. Et nos itaque charissimi,tanquam Christum induti,sic omnia faciamus, neque contristemus spiritum sanctum. Cum igitur à vicio vexati fuerimus, vel absurda cupiditate, vel ira, vel furore, vel inuidia, in nobis inhabitantem consideremus,& omnem huiusmodi cogitatum procul à nobis pellamus. Deus enim qui peccanti pœnam imposuit,hanc omnino leuiorem esse decernit, continuo quidem nos damnās sudori,continuoq; labori: laboris autem partem simul nobiscum multas brutorum attingere faciens species: itaque quòd & honorem cōtulisse videtur, & rursum abstulisse,& ferarum induxisse timorem:& cætera,si quis diligēter,& gratè requirat, multæ sunt prouidētiæ plena,misericordię multæ. Pro his igitur omnibus deo gratias agamus,& in eum qui nos tantis prosecutus est beneficiis gratitudinem exhibeamus. Nec enim graue quippiam aut molestum à nobis exposcit,nisi tantum vt tot tantaq; confiteamur beneficia:& sibi pro his gratiarum actiones referamus,non q̄ huius indigeat ipse (nullius enim indiget) sed vt bonorū largitorem nos conciliare doceamur:& ne simus ingrati, sed beneficiis & tāta dignam cura virtutem præstemus. Sic enim illū in maiorē circa nos alliciemus prouidentiam. Itaque rogo ne torpeamus,sed quisque nostrum, si fieri potest,per singulos dies intra se cōputet,non tantum cōmunia beneficia: verum & proprie sibi collata, non tātum promulgata & omnibus manifesta,sed etiā peculiaria,multosq; latentia. Sic enim continuam gratiarū actionem domino poterit exhibere. Hoc maximū est sacrificium,hæc oblatio perfecta. Hoc fiducię nobis fiet occasio. Et qualiter dicam: qui iugiter enim hæc in mente sua reuoluit, & propriam quidem discit vtilitatem, ineffabilem vero nimiamq; dei misericordiam diligenter cogitat:& quo modo nō peccatorum nostrorum merita,sed propriam respiciens bonitatem,nostra disponit:cogitatione contrahitur,cōteritur corde,omnem fastum & arrogantiam corripit,modeste se gerere docet,presentis vitę gloriam despicere,omnia deridere visibilia,futura bona sperare, vitamq; sine carentem, nec vllum habentem terminū. Qui vero sic mente fuerit affectus,verum offert ac delectabile deo sacrificium, sicut & propheta testatur:Sacrificium deo spiritus contribulatus,cor contritum & humiliatū deus non despicies. Gratos enim seruos non ita pœnę suppliciaq;,sicut beneficia conuertunt:& scire,quòd non pro peccatorū merito pœnas exoluunt. Sensum itaque nostrum rogo conteramus,humiliemus cogitationē,& precipuè nūc, cum multum nobis adiumētum ieiunij tempus ad hoc præbet.Si nos enim ita gesserimus,poterimus & orationes cum multa facere solertia,& delicta confessi,multā supernè gratiam attrahere. Et vt sciatis quòd talibus sacrificiis deus placetur, ipsum audi dicentem: Ad quem respiciam,nisi ad humilem & mansuetum,& trementē verba mea?Propterea Christus dissertēs dicebat:Discite à me,quia mitis sum, & humilis corde, & inuenietis requiem animabus vestris.Qui nanque veraciter semetipsum humiliat,in iram nunquam inuehi potest,nec proximo succensere,cum anima se corripiat,& sua cōsideret.Anima vero sic disposita,quidnā possit esse beatius? talis in portu continue sedet,ab omni liberatus procella,seq; cogitationum delectans tranquillitate:& propterea Christus aiebat: Et inuenietis requiē animabus vestris. Sicut itaq; qui tales sedauit æstus multa fruitur requie:torpens itidem,& remissus,qui nascētes in se morbos,vt opus est,refrēnare non potest,in cōtinua versatur fluctuatione,domi bellum habens, cum & præsente turbetur nemine,& multam sustineat tempestatē.Propter quod & vndis insurgentibus,& incumbente malorum spirituum turbine,sub fundo frequenter immergitur,& scapha propter gubernatoris imperitiā submersa.Propterea solerter agendum est & vigilandū,& continua iugisq; cura gerenda animæ salutis. Christianum enim contra carnis vicia semper expeditum esse oportet,& leges nobis à communi omnium domino positas inhabitātes habere,hisq; muniri, & longam ipsius circa nos expectationem,vt decet,accipere: non autē ex operibus experiētiam expectare, tunc̄q; demum corripi,ne de nobis quoque dicatur:Cum occideret eos,tunc quęrebant eum.Habentes itaque charissimi commilitantē ieiunij præsentiam,omnes ad peccatorum confessionē concurramus,& omni quidē abstineamus malicia, omnem vero virtutē obeamus.Sic enim & beatus Propheta docet,inquiēs: Declina à malo & fac bonū. Si sic nostra disponamus, & cum ciborū abstinētia continentiā quoq; præstemus nequiciæ,poterimus & nos maiori potiri fiducia,& largiorem à deo cōsequi misericordiam, & in præsenti vita,& in futura die illa tremēda,orationibus,& eorum qui ipsi placuerūt intercessionibus,gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, cum quo patri, simul & sancto spiritui gloria,imperiū & honor, nunc & semper,& in secula seculorum,Amen.

Esaię.66.

De sanctæ quadragesimæ ieiunio, & quòd torpentibus nobis nulla erit excusatio. Homilia LXXIII.

NON hoc solum exquiritur charissimi, vt per singulos dies huc conueniamus, & de iisdem audiamus continue,& totam ieiunemus quadragesimam.Si nihil enim ex eo quòd huc assidue cōuenimus,& admonemur, & ex ieiunij tempore lucrari deberemus:hæc non modo nihil nobis prodessent,verum & maioris occasio damnationis fierent nobis:cum tantum inueniētes solicitudinis iidem permaneamus, nec iracundus mitis efficiatur, nec animosus mutetur in māsuetum, nec in benignitatem inuidus se reducat,neque pecuniarum captus insania, à vicio desistens,ad misericordiam & pauperū se transferat sustentationem: nec impudicus continens euadat, nec huius inanis gloriæ stupidus amore,discat eam contemnere, veramq; perquirere gloriā,neque circa proximi charitatem

Universidad de Deusto
Biblioteca

tatem ſegnis,exurgens ſeipſum doceat,vt non ſolũ publicanis non ſit inferior:ait enim,Si diligitis diligentes vos, quid amplius facitis? nónne & publicani hoc faciunt?ſed etiam inimicos benigne conſpicari,& multã eis charitatem exhibere. Niſi hos ſuperemus morbos,& alios in nobis naſcentes, per ſingulos dies huc conuenientes,& continuæ vacantes auditioni, tantamq; conſequentes doctrinam, & à ieiunio ſubſidium habentes: quæ nobis erit venia, quæ autem excuſatio? Dic enim quæſo,ſi tuum videas filium quotidie ſcholam petentẽ, & tempore progreſſo nihil amplius inde lucrantẽ,nun quid patienter feres? Nónne & flagella puero infliges,& præceptorem accuſabis? Poſtea ſi didiceris,quòd à præceptore quidem omnia facta ſunt, & prætermiſſum eſt nihil, ſed omnium cauſa fuit pueri negligentia: nónne cauſa liberans præceptorem,omnem in puerum tranſferes indignationem? Idem & hic fieri iuſtum eſt. Nos enim quodam modo à diuina ſumus gratia conſtituti, quaſi ſpirituales filios ad hanc ſcholam quotidie vocãtes,ſalutarem vobis doctrinam apponimus,nõ quę veniunt ex propria mente loquentes:ſed documenta nobis à domino per diuinas donata ſcripturas in mediũ proponentes,& hæc prædicantes paſsiue. Itaque ſi nobis omne ſtudium & ſedulitatem exhibẽtibus,& quotidie vos ad virtutis ducẽtibus ſemitam,vos in iiſde permanetis:& quantus nobis erit dolor, & vobis (ne quid amplius dicã) quãta dãnatio, cogitate. Licet enim nos inſontes faciat,quòd nihil ad veſtram congruum ædificationem omiſerimus: veruntamen quoniam veſtræ curam ſalutis gerimus, non poſſumus æquè tolerare: quoniam & præceptor, cum diſcipulum viderit ex ſtudio ſuo proficientem nihil, non mediocriter triſtatur & dolet,cum ſe fruſtra laborare conſpiciat. Hæc nunc dico, non vt veſtram cõtriſtem charitatem,ſed vt excitem,& perſuadeã, ne temerè corpus intẽdat ieiunio, nec inutiliter & incaſſum ſanctæ dies quadrageſimæ tranſcurrat. Et quid dico: ſanctæ dies quadrageſimæ, cum ne vnum quidem diem toto vitæ noſtræ tempore nos tranſigere liceat,ſi fieri poteſt,quo non aliquid ſpiritualis lucri nobis reponamus, vel per orationem, vel per confeſsionem,vel per beneficentiam,vel per aliam ſpiritualem quampiam actionem? Nam ſi Paulus talis ac tantus, qui arcana illa audiit verba, quæ nulli licuit hactenus noſſe,clamabat,dicens: Per ſingulos dies mo
2.*Corin.*12. rior propter veſtram gloriam. Docens vos quòd ita ſe
1.*Cor.*15. pro pietate periculis exponebat, vt ipſi quotidie morti propinquaret:& quod natura nõ ſuſcipiebat (vni nanque morti ſubiacemus omnes) hoc volũtatis eius contentio ſupplebat, quanquã miſericors deus propter cæterorum ſalutem ipſum amplius conſeruabat. Itaq; ſi ille tantis præditus meritis, & tanquam angelus in terra comparans, per ſingulos dies aliquid lucrari ſtudebat, & ad veritatis pericula ſe opponere,& ſpirituale ſibi cõgerere mercimonium,nec vnquam deſiſtere: quam nos habuerimus excuſationem, qui non tantum omnibus priuati ſumus meritis,verum & tot ſubiacemus delictis, quorum vel vnũ cum nobis adſit, poteſt nos ad ipſum perditionis barathrum deducere: & nullum habemus ſtudium,vt hæc ſaltem corrigamus? Cum autem idem frequenter nõ vnum modo defectum, ſed & plures inueniatur habere,& iracũdus ſit & laſciuus,auarus ſimul & inuidus,atque furioſus, nec iſta corrigere velit, neq; virtutis opera tangere: quæ vero ſpes fuerit ſalutis? Hęc dico, nec dicere deſiſto, vt audientium quiſque congruum ſibi ſumens remedium,ex his quæ à nobis dicun
tur,ſtudeat ocyus, & à vexantibus viciis liberatus ad ſanitatem reuerti, & ad virtutis operationẽ ſemetipſum reddere induſtrium. Nam & ægrotãtibus corpore,cum infinita medicus adhibeat remedia, ſi medelam ægrotus non acquieſcat admittere: ſed poſtquam impoſuerit medicus, frequẽter indignans, nec ferens dolorem, medicamen abiiciat,nec ex eo capiat vtilitatem: nemo ſapiens medicum omnia quantum in ipſo eſt conferentem culpauerit. Itidem & hic nos quidem medicamentum ex diſciplina ſpirituali componentes imponimus, veſtrum vero fuerit reliquũ & ferre dolores, & ex medela iuuari,& morbo liberatos ad veram ſanitatem redire. Sic enim & vos multũ vtilitatis ſenſum capietis,& nos non parum cõſolationis habebimus,cũ viderimus prius laborantes,ad ſanitatem tam cito reuerſos. Quęque veſtrum itaque rogo, etſi non antea, deinceps ſaltem, quem ſe plus aliis vexare defectum nouerit, hunc ex anima præcedere ſtudeat, & pia quadam cogitatione, quaſi ſpirituali vtens gladio, ſemetipſum à vicio liberet: idoneum enim deus nobis contulit ſenſum, & ſi parum velimus reſpicere, valentem & quodq; naſcens in nobis vicium ſuperare. Propterea ſanctorum quoq; nobis omnium vitam & conuerſationem per diuinas contextam ſcripturas ſpiritus gratia reliquit,vt diſcentes qualiter eandem nobiſcum ſortiti naturam omnia virtutis obierunt officia, circa eius executionem minime torpeamus. Nónne eiuſdem naturæ nobiſcum beatus erat Paulus? Accendor enim in viri deſiderium, & propterea cõtinue eum verſare non deſino, & velut ad quandam archetypam imaginem, in huius reſpiciens animam,viciorum admiror deſpectũ, fortitudinis magnitudinem,amoris in deum ardorẽ: & arbitror, quòd omnem virtutum congregationẽ vnus homo qui voluit,acquiſiuit,& quiſque noſtrum nec partẽ obire quęrit. Quis igitur ab ineuitabili ſupplicio nos eruet, cum eiuſdem nobiſcũ naturæ particeps, & iiſdem obnoxius morbis, & in tanta temporum difficultate conſtitutus, per ſingulos dies,vt ita loquar,tractus, diſcerptus,& ab his publice raptatus,qui prędicationem impugnabant, qui frequenter eum eſſe mortuũ arbitrati, tunc tandẽ, quaſi ad exitum homicidalem mentem ſuam perduxiſſent,ita dereliquerunt, tantam virtutis magnitudinem inueniatur exhibuiſſe: nos autem ita cadamus,& tanto noſipſos tradamus torpori? Sed ne per linguam noſtrã huius merita beati, & virtutem quã quotidie pro fide prædicatione præſtabat,audiatis,ipſum neceſſarium eſt audiri dicentem. Cum enim propter pſeudoapoſtolorum fraudem ſua narrare cogeretur, adeò fuit ipſi moleſtum & graue, vt refugeret, & nunquam hæc in medium agere vellet: verum & id appellaret audaciã. Sed poſtquam multam vidit neceſsitatem, vt deceptorum ora clauderentur,& parum daretur auxilij diſcentibus, ita ferè cœpit,poſtquam multa dixit alia: In quo autem quis audet,in inſipientia dico,audeo & ego. Conſidera religioſi animam,non tantum audaciam,verum & inſipientiam rem vocat: nos quoq; docens non incaſſum abſque neceſsitate,& cogẽte nemine geſta noſtra iactare, ſi qui modo de nobis inuenirentur boni quippiam operati. In quo autem quis audet, inquit, in inſipientia dico,audeo & ego. Hoc eſt,poſtquam multã video neceſsitatem,audere volo, & inſipientiæ opus oſtendere. Hebræi ſunt,& ego: ſemen Abrahæ,& ego: Iſraëlitæ,& ego. In his, inquit, altum ſapiunt, ne nos ſe vincere putent: nam & nos ſumus eorũ participes: deinde ſubiunxit: Miniſtri Chriſti ſunt, deſipiẽs loquor, plus ego. Hic mihi,

mihi,chariſsime,conſidera beatæ huius animæ virtutẽ, quoniam factum ſuum audaciam vocauit & inſipientiam, licet in tanta conſtitutus neceſsitate, nec ita dictis fuit contentus: ſed cum fuit oſtenſurus illos ſe multum trãſgreſſum, ne quis ex proprio eum amore talia dicere putaret,rurſum vocat inſipientiam à ſe dictum, tantum non dicẽs: Non enim ignoro,quòd rem facio multis damnabilem,nec mihi congruam, ſed multa neceſsitas ad hoc me cogens impellit, propterea parcite mihi,inſipientiæ verba loquẽti. Huius vel vmbrã nos imitemur,tot habentes peccatorũ ſarcinas: & ſi quid paruulum prętiterimus,nec illud frequenter in mentis cellario reponere ſuſtinentes: ſed vt ab hominibus gloriam aucupemur, iactãtes,& agentes in medium,& per hanc importunam loquacitatem noſipſos diuina priuantes retributione. Sed non hic beatus tale quippiã paſſus eſt, ſed quid? Miniſtri Chriſti ſunt, deſipiens loquor, plus ego. Iam vero deinceps ea profert in medium, quorum pſeudoapoſtoli nihil iactauerant,vtpote qui veritatem impugnabant,& ad impediendam pietatis prędicationem faciebãt omnia,menteſq; concutiebant ſimpliciorum. Poſtquam ergo dixit,plus ego, virtutis opera iam enumerat,& ait: In laboribus abundantius,in plagis ſupra modum,in mortibus frequenter. Quid ais? inuſitatũ & admirabile quiddam eſt, quod abs te dicitur. Nunquid frequenter poteſt mors ſuſtineri? Etiam, inquit,& ſi non experientia,ſed ſententia,nos docẽs quòd propter prædicationem ſe talibus periculis mortem ſibi parantibus exponebat, ſed dei gratia in ipſorum medio periculorum athletam cuſtodiebat,vt diſcipulis multũ per ipſum præſtaretur vtilitatis. In mortibus,inquit,frequẽter,à ludæis quinquies quadragenas vna minus accepi,ter virgis cæſus ſum,ter naufragium feci, nocte & die in profundo maris fui, in itineribus ſæpe, periculis fluminum,periculis latronum,periculis ex genere,periculis ex gentibus,periculis in falſis fratribus,periculis in ciuitate,periculis in ſolitudine,periculis in mari. Ne temere dicta prætercurramus chariſsimi: horum enim vnumquodque per ſe ſolum nobis tentationum pelagus oſtẽdit,nec enim ſimpliciter vnum dixit iter,ſed in itineribus ſæpe,neque periculum fluminum, ſed multa diuerſaque pericula, & omnia cum magna ſuſtinebat ſuperabundantia. Et poſt hæc omnia rurſum ait: In labore & ærũna, in vigiliis multis, in fame & ſiti,in ieiuniis frequenter,in frigore & nuditate,præter exteriora. Vide rurſum aliud nobis tẽtationum pelagus adapertum: dicẽs enim,præter exteriora,innuit,quòd omiſſa dictis eſſe plura veriſimile ſit. Nec hactenus ſtetit, ſed iterum nos docet infeſtationes & ſubuerſiones quas ſuſtinebat,ita loquẽs: Inſtãtia mea quotidiana ſolicitudo omnium eccleſiarum. Ecce rurſum & hoc idoneum meritum,ſi etiam ſolum eſſe contingeret, ad ſummum virtutum verticẽ ipſum perducere. Solicitudo,inquit,omnium eccleſiarum,non vnius & duarũ & trium,ſed omnium quæ erant per orbem terrarum. Quantum enim terræ ſol percurrit proprios emittens radios,tantam & hic beatus ſolicitudinem & curam habebat. Vidiſti lati tudinem animæ? vidiſti mentis magnitudinẽ? & quod mox rurſum infertur,omnia,vt ita loquar,dicta obumbrat. Quis enim,ait,infirmatur, & ego non infirmor? quis ſcandalizatur,& ego non vror? Papè, quanta viri huius charitas,quãta vigilantia,quãta ſolicitudo? Quæ mater febricitãte filio, & in lecto iacente viſceribus ita diſcerpitur, vt hic beatus pro omnibus in quocunque loco infirmatis magis infirmabatur,& pro ſcandalizatis vrebatur. Conſidera mihi dictionis ſignificantiam: non dixit,quis ſcandalizatur,& ego nõ contriſtor: ſed, vror ait,doloris nobis oſtẽdens intentionem,& ſe tantum non monſtrãs interius igneſcentem & ardentem propter eos qui ſcandala patiebantur. Video quòd ad multum prolixitatis doctrinã extendi,& hæc cum hodie decreuiſſem contrahere,vt ex ieiunij labore parum reſpirare poſſetis. Sed neſcio qualiter in huiꝰ ſancti meritorum diuitias incidens,tanquam à vehementiſsimo aquarum impetu ſum ita lingua protractus. Quam ob rem hic ſermonem ſiſtentes, veſtram exhortamur charitatem,hunc in mente ſemper circumferre,& hoc continue ratiocinari,quòd eiuſdem nobiſcum naturę particeps,& iiſdem motibus ſubiectus, & vile ſectans exercitium & abiectum, pelles conſuens,& in officina conſtitutus, quoniã ſe virtutis laboribus addicere voluit, & ſancti ſpiritus ſuſceptione dignum efficere, largiori ſuperne potitus eſt honore. Et nos itaq;, ſi velimus quæ nobis pertinent exhibere, nihil eſt quod iiſdem potiri prohibeat. Liberalis enim eſt dominus, & vult omnes homines ſaluos fieri, & ad veritatis agnitionem peruenire. Dignos itaque noſipſos reddamus,& tandem feruenti ſtudio virtutem vel tarde arripiamus, & noſtra corrigentes vicia, nos ad ſpiritum idoneos ſuſcipiendum efficiamus, quo vtinam omnes digni cenſeamur, gratia & miſericordia domini noſtri Ieſu Chriſti,&c.

Homilia LXXIIII.

Super orationem Annæ,& quòd vtilis eſt paupertas, & maiorẽ habet quàm diuitiæ voluptatem & ſecuritatem. Habetur Tomo 1.

Homilia LXXV.

Ex Euangelio ſecundum Matthæum, Cum vidiſſet Ieſus turbas, aſcendit in montem,&c. Habetur Tomo 2.

Homilia LXXVI.

In Euangelicam dictionem, Domine, quoties in me peccabit frater meus,& dimittam ei? Tomo 2.

Quod ad finem vſque ſtantem confidere non oportet, neque lapſum de ſe deſperare. Homilia LXXVII.

IVDAS chariſsimi prius regni filius erat,& cũ duodecim audiit diſcipulis: Sedebitis ſuper ſedes duodecim, ſed poſtea factus eſt gehennæ filius. Aethiops autem cum barbarus eſſet homo,& eorum qui veniunt ab Oriente & Occidẽte,iunctis cum Abraham, Iſaac, & Iacob, coronis potietur. Hoc & inter nos agitur quotidie: ait enim: Multi erunt *Matth.3.* primi nouiſsimi,& nouiſsimi primi Hoc autẽ dicebat, vt nec illi torperent, tanquam ſtent immoti. Hoc & ſuperne Ioannes exclamans aiebat: Poteſt deus ex lapidibus his ſuſcitare filios Abrahæ. Quoniam enim hoc agendum erat,multo antè prędicat,ne quis rei nouitate turbetur. At ille quidem illud tãquam poſsibile dicit,nam erat homo: Chriſtus autem omnino futuram ex operibus afferens cõfirmationem. Ne confidamus itaq; ſtantes,ſed nobiſipſis dicamus: Qui videtur ſtare,videat ne cadat. Neque iacentes deſperemus, & nobis dicamus: Nunquid qui cadit,non reſurget? Nam & multi poſtquam in ipſum aſcenderunt cœli verticem, & omnem exhibuere tolerãtiam,& in deſertis morati ſunt, nec in ſomnis quidem viderunt mulierem,quòd paulum torpuerint,ſupplantati ſunt,& ad ipſum maliciæ barathrũ deuenerunt: alij rurſum illinc aſcenderũt in cœlum, ex ſcenáque & orcheſtra ad angelicam migrauere cõuer-

Universidad de Deusto
Biblioteca

satione, & tantam virtutem exhibuerunt, vt expule- A rint dæmonas, & alia multa fecerint huiusmodi signa. Et his plenæ quidem sunt scripturæ, plena vero nobis exemplorum vita. Et meretrices & molles ora Manichæorum obstruunt, qui maliciam immutabilẽ esse dicunt, diaboli sectantes disciplinam, & laborare volentium manus soluentes, omnémque vitam subuertentes. Qui talia nanque persuadent, non tantum in futuris læ dunt, verum & hic omnia quantum in eis est, confundunt. Quando nanque vicioſe viuentium vllus virtutis curam habebit, quum ad illam reditum patere non putet, & in melius mutationẽ non dari sibi persuadeat? Si nunc enim quum & leges sunt, & pœnas minantur, & gloria multos excitat, expectatúrque gehẽna, & promissum est regnum, & incusantur mala, bonáque laudantur, vix pauci pro virtute sudores eligunt: si ista sustuleris, omnia perire quid, atq; corrumpi, prohibebit? B Maliciam itaque cognoscẽtes diabolicam, & quod externis legislatoribus, oraculisque diuinis, & naturæ rationibus, atque communi omnium hominum sententiæ, Barbaris & Scythis, ac Thracibus, & omnibus vniuersaliter huiusmodi aduersantur, qui ficta dogmata sancire conantur: vigilemus charissimi, & omnes illos valere sinẽtes, per angustã ambulemus viã, & confidentes simul atq; timẽtes: timentes quidem propter vtrinq; posita præcipitia, confidentes propter nos præcedẽtem Iesum. Ambulemus vigilãtes, & expergefacti, vel si paulum quis dormitauerit, illicò prostratus est. Non enim sumus Dauide solertiores, qui quum parumper neglexisset, in ipsum præcipitatus est peccati barathrum, sed citò surrexit. Ne tantum itaque quòd peccauit, aspicias, verumetiam quòd peccatũ abstersit. Propter hoc enim historiam illam descripsit, non vt lapsum consideres, C sed vt surgentem admireris, vt discas quum cecideris, quo modo surgere conueniat. Sicut enim medici difficillimas eligentes ægritudines describunt, talisque curationis viam voluminibus docẽt, vt in maioribus exercitati, minora facile transigant: ita scilicet & deus in medium peccatorum maxima produxit, vt & in paruis offendentes, per illa facilem horum correctionem inueniant. Si enim illa sanitatem acceperunt, multò magis & minora. Videamus igitur qualiter & infirmatus est, qualiter & illicò surrexit beatus ille. Quis itaq; morbi modus fuit? Adulterium & homicidium commisit, nec enim ista contego, clara recensens voce. Si spiritus etenim sanctus dedecus non existimauit hanc omnem historiam exponere, multo magis neque nos oportet obumbrare. Propterea non tantum ea prædico, verum & aliud adiicio: Quotquot enim hæc abscondunt, hi D præsertim eius virtutem obumbrant. Et sicut Goliath bellum tacentes, non minimis eum priuant coronis: iti dem & hanc prætercurrentes historiam. Nónne videtur ergo mirabile quod dicitur? Itaque parum expecta te: tuncq; scietis, quòd iuste vobis hæc dicta sunt. Propterea nanque peccatum exaggero, mirabilioremque paro sermonem, vt abundantius medicamina componã. Quid est ita? quod addo? Viri virtutem, quod maius efficit crimen. Non enim omnia similiter in omnibus

Sapient. 6. iudicantur: ait enim, Potentes potenter tormenta patientur: &, Qui scit voluntatem domini sui, & non facit, plagis vapulabit multis. Itaque maior scientia, maioris fit pœnæ materia. Propterea sacerdos eadem cum subditis peccata committens, non eadẽ, sed multo graviora patietur. Forsitan amplificatam videntes accusationem, contremiscitis & timetis, méque quasi per præcipitia venientem admiramini. Sed ego ita de iusto cõfido, vt & vlterius progredi libeat. Quãto magis enim crimen auxero, tãto magis Dauidicam potero laudem ostẽdere. Et quid his amplius dici potest? Sicut enim in Cain non sola cædes erat commissum, sed multis cædibus peior. Non enim alienum, sed fratrem: non iniuriam inferentem, sed passum interemit: nõ post multos homicidas, sed primus nefas inueniens: ita quidẽ & hic non tantum cædes erat delictum, non enim quilibet erat vir qui fecit, sed propheta: nec iniuriam ausum, sed passum interemit, in vitalibus eum offenderat vxore direpta, veruntamen post illud & hoc addidit. Vidistis quo modo iusto non peperci, neque sub breuitate quadam ipsius retuli peccata? Veruntamen ita de purgatione confido, quòd post tantam peccati magnitudinem vellem & adesse Manichæos hæc maxime contemnentes, vt ex superabundantia ipsorum ora concluderem. Nam illi quidem aiunt, quòd adulteriũ patrauit & homicidium: ego vero non hoc tantum dico, verum & duplam cædem ostẽdi, & ex eo qui passus est iniuriam, & ab illius persona qui peccatũ perpetrauit. Non enim par est, si spiritu præditus, & tantis decoratus meritis, talemque consecutus libertatem in tali ætate talia committat, & quòd his carens hoc ipsum audeat. Attamen ita quoque valde mirabilis est vir ille generosus, quòd in ipsum nequicię profundum delapsus, non prostratus iacuit, neque desperauit, neque semetipsum proiecit supinum, tam letali à diabolo vulnere suscepto, sed celeriter, imò statim, & cum multa ferocitate grauius intulit vulnus, quam acceperat. Et idem factũ est, quale si in prælio & acie, postquam barbarus aliquis in viri fortis cor hastam fixisset, & in iecur iecisset sagittam, & secundum priori vulnus illo letalius addidisset, collapsus, & multo passim sparsus cruore talia suscipiens atrocia vulnera, statim surgat, & hastam in iacula.um contorquens, illicò mortuum humi demõstret: ita quidem & hic quãto maiorem dixeris percussionem, tanto mirabiliorem animum ostendis percussi, quoniam post hoc graue vulnus potuit & surgere, & in acie prima cõsistere, & sui prosternere vulneris authorẽ. Hoc autem quãtum sit, sciũt præsertim quotquot in grauia crimina decidunt. Non enim tam generosi strenuiq; est animi recte ambulare, semper currere (habet enim huiusmodi bonorum spem comitem, vngentem, excitantem, confirmantem promptioremq; se reddentem) quam si post innumeras coronas, multaq; trophæa & victorias, extremum passus nocumentum, eosdẽ denuo cursus retinere possit. Et vt quod dico, manifestius efficiatur, & aliud priori nõ inferius exemplo in medium vobis adducere conabor. Cogita nanq; mihi aliquem nauis magistrum innumeris præterfluctum finibus, postquam tõtum mare nauigauerit, post multas hyemes, scopulos & vndas, cum magno onere naufragium in ipso portus ore facientem, & nudo vix corpore periculosum hoc naufragium elapsum: quo modo par est circa mare nauigationisq; labores esse dispositũ? Nunquid eliget vnquam huiusmodi, nisi generoso sit animo, littus aspicere vel nauigium, aut portum? Non arbitror ego quidẽ, sed latitans iacebit, vt noctem diem aspiciẽs, & ad omnia refugiens, & mallet mendicando viuere, quàm eosdem attingere labores. At non ita beatus hic tale passus naufragium, post innumeros labores illos atque sudores non manſit absconditus, sed & nauem deduxit, & extendens vela, clauumq; manibus sumens, eosdem aggreditur labores, & maiores rursum diuitias comparauit.

rauit. Sed si stare, nec semper iacere collapsum tam admirabile, resurgere & talia operari quantis dignum coronis non fuerit: Et multa quidem erant ad desperationem eum trahẽtia, & primum quidem peccati magnitudo: secundũ, quòd non in vitæ principiis, cum maior erat spes, sed circa finem hæc passus est. Nec enim mercator portum statim egressus, & passus naufragiũ similiter dolet, vt ille qui post innumeras mercaturas scopulo fuerit illisus. Tertium, quòd cum iam multas conquisisset diuitias hoc sustinuit. Nec enim modica tunc ei reposita erant pondera, qualia per primam ætatem, cum pastor erat, & qualia circa Goliath congesit, cum præclarum illud erexit trophæum, & sapienter acta circa Saül: euangelicam enim exhibuit longanimitatem, cum millies inimicum in manum habuerit, & semper dederit veniam, & maluerit patriã & libertatem, & ipsam amittere vitam, quàm iniustas tendentem insidias B occidere. Et postquam regnum adeptus fuerat, nõ pauca præclare gesserat: præter dicta vero concepta quoq; apud multos opinio, & tam clara excidere gloria non mediocrem inferebat tumultũ. Non enim tantum eum ornabat purpura, quãtum huius peccati macula fœdabat. Scitis autem omnino quantum sit peccata iactare, & quàm magno talis egeat animo, vt post multorũ accusationem, & tot testes criminum suorum non succũbat. Et tamen has omnes ex animo sagittas euellens, generosus ille post hæc ita refulsit, vt maculã abstersit, & ita mũdus est factus, vt & posterorum suorum etiam defunctus peccata corrigeret. Et quod de Abrahã dicebatur, & de Dauid hoc dicere deus videtur: quinimmò de hoc longe plura. Nam de patriarcha quidem ait, *Exod. 6.* memor fuit testamenti sui ad Abraham: hic vero non ait testamenti, sed quo modo? Propter Dauid seruum C meum protegam ciuitatem istam. At & Salomonẽ tanto crimine commisso propter suam in illum beneuolẽtiam ex regno non permisit excidere: tantáque erat viri gloria, vt Petrus post tot annos ad Iudæos habẽs sermonem, diceret: Cum liceret cum fiducia dicere vobis de patriarcha Dauid, quòd mortuus est & sepultus. At & Christus Iudęos alloquens, eum ostendit post peccatum tanto præditũ spiritu, vt de diuinitate sua prophetare dignus sit reddítus. Rursum eos & hinc obmutescies dicebat: Quo modo ergo Dauid in spiritu dominũ eum vocat, dicens: Dixit dominus domino meo, sede à dextris meis? Quod circa Mosem, hoc & circa Dauid factum est. Sicut enim Mariam & inuito Mose puniuit deus propter ipsius in Mosem contumeliam, quoniam sanctum summopere diligebat: itidem & hunc à filio cõtumeliam passum statim vltus est, & hęc nolentem. D Igitur idonea quidẽ nobis & hæc, quinimmò super cætera hęc idonea sunt, viri virtutẽ ostendere. Cum enim sanciat deus, nil opus est amplius inquirere. Si vero vultis per partes ipsius sapientiam addiscere, nobis licet historiam post peccatum percurrentibus, ipsius apud deũ videre fiduciam, charitatem, virtutis incrementum, & ad vltimum spiritus feruorem. Hæc igitur habentes exempla, vigilemus, & nunquã cadere studeamus: si quando vero ceciderimus, nequaquam iacere. Nõ enim vt ignauiam vos inducerem, Dauid peccata recensui, sed vt maiorem metum afferrem. Nam si iustus ille paulum torpefactus talia cepit vulnera: quid patiemur nos, si negligentes fuerimus? Ne cõsideres itaque quòd cecidit, aut torpeas, sed quanta post hæc fecit, considera, quot lachrymas exhibuit, quantum pœnitentiæ, noctes iungens diebus, fontes emittens lachrymarum, le-

ctum lachrymis abluens, & hæc saccum indutus. Si vero ille tanta eguit conuersione, quando nos saluari poterimus, qui post tot peccata nullo dolore afficimur? Nam multa possidens merita, facile his peccata obumbrauerit. At nudus vbicunque sagittam exceperit, letale suscipit vulnus. Ne hoc itaque fiat, nos bonis armemus operibus: & si quod erratum aduenerit, abluamus, vt ad dei gloriam præsenti transacta vita, futuro digni censeamur æuo potiri: quod vtinam omnes assequamur, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, cum quo patri simul & sancto spiritui gloria, potestas & honor, nunc & semper, & in secula seculorum, Amen.

Quod melius est iniuriam pati quàm inferre.
Homilia LXXVIII.

NOLITE errare, beatus inquit Paulus, neque fornicatores, nec adulteri, neque molles, neq; ebriosi, neque contumelioſi regnum dei possidebunt. Hunc multi carpserunt locum, quasi nimis asperum: siquidem ebrium, & contumeliosum cum adultero & fornicatore & masculorum sectatore ponit, quũ non æqualia sint crimina. Quo modo itaque paria sunt supplicia? quid ergo dicemus? Primum quidẽ quòd nequaquam paruum est ebrietatis & contumeliæ peccatum, quoniam & Christus eum qui fratrem fatuũ appellat, gehennæ tradidit: frequẽter enim inde mors est exorta. At & Iudæorum populus ex ebrietate grauissima perpetrauit peccata. Deinde quòd nunc non est ipsi de pœna sermo, sed de regni amissione: igitur ex regno quidem hic, & ille similiter excidunt. Si quid autem in gehenna differentiæ sortientur, non præsentis est temporis inquirere: nõ enim nunc nobis de hoc propositum est. Et hæc, inquit, quidem fuistis, sed abluti estis, sed sanctificati. Admodum instanter intulit, dicens: Cogitate quantis vos malis eruit deus, quantam misericordiæ vobis exhibuit experientiam. Nec ad liberationem vsque gratiam contulit, sed ad multum vsque beneficium prouexit, purum enim constituit. Hoc ergo solum? Minime, verum & sanctificauit: sed nec hoc solum, verum & iustificauit, cum & à peccatis liberari sit magna donatio. Nunc autem & bonis impleuit innumerabilibus. Et hoc factum est in nomine domini nostri Iesu Christi, non in hoc & in hoc, sed in spiritu dei nostri. Hæc itaque scientes charissimi, & collati beneficij cogitantes magnitudinem, modeste viuere perseueremus, & ab enumeratis omnib⁹ puros nos præstantes, & in externis tribunalib⁹ iudicia fugiamus, & generositatem, quam nobis deus donauit, custodiamus illæsam. Cogita nanque quanti sit dedecoris, sedere gentilem tibi iusta dispensantem. Quid ergo, dicet aliquis, si ecclesiasticus inique iudicet? Cur enim quæso? Nam secundum quas leges iudicat gentilis, & secundum quas Christianus? Nónne constat secundum humanas gentilem, secundum diuinas vero Christianum iudicare? Igitur magis hic iustum, quoniam & leges sunt è cœlis demissæ. Nam in exterioribus quidem dictis, licet & alia multa suspicari, & oratorum grauitatem, & corruptelã principum, & reliqua non pauca iusticiam temerantia, hic autem nihil huiusmodi. Quid igitur, inquit, si potes fuerit aduersarius? Propter hoc ergo præcipue quidem hic oportet iudicari. In externis enim tribunalibus te vincet omnino. Si vero non tolerat, verum & ecclesiasticos contemnit, & externos ad vim trahit, melius est quòd de necessitate passurus es, spontaneum subire, neque iudicio contendere, vt & mercedẽ accipias. Si quis

Universidad de Deusto
Biblioteca

enim tecum iudicio contẽdere velit, & tunicam tuam A accipere, dimittas ei & palliũ. Et sis beneuolus aduersario tuo statim, donec es in via cum eo. Et quid est opus nostra proferre? etenim ipsi exteriorum oratores tribunalium millies talia referunt, quòd melius est extrinsecus dissolui. Sed ô pecunias, vel potius ô absurdũ pecuniarum amorem, quoniam omnia subuertit atque prostrauit. Et omnia nugæ multis & fabulæ propter pecunias censentur. Et seculares quidẽ tribunalia terere non est mirandum. Multos autẽ eorum qui seculo abrenunciarunt, hæc eadem facere scelus est, quod omni venia caret. Nam si videre velis quantum ab huiusmodi tribunalium scilicet vsu te fugere scriptura mandauit, & quibus leges factæ sint discẽdæ, audi quid dicat Paulus: Iusto lex posita non est, impiis autẽ & insubditis. Quòd si de Mosaica talia refert, multo magis de gẽtilibus. Itaque si iniuriam quidem facias, argumẽtum fuerit quòd B minime iustus sis: si vero feras iniuriã patiẽs (hoc enim præsertim est iusti) nec externarum indiges legum. At quo modo læsus, inquit, ferre potero? Atqui Christ⁹ aliquid & hoc amplius præcepit. Non enim tantummodo læsum æque ferre mandauit, verum & aliquid lædenti supererogare, per promptitudinemq; patiendi, malefacientis superare libidinem. Non enim dixit: Volenti tecum contẽdere iudicio, & tunicam tollere, dimitte tunicam: sed insuper & palliũ trade: vincis enim, ait, male patiendo, non malefaciendo. Hæc est nanq; præclara nobilisque victoria. Et propterea progrediens dicebat Paulus: Iam igitur omnino detrimẽtum vobis est, quoniam iudicia habetis inter vos, & quare non potius iniuriam patimini? Quòd enim iniuriam ferens plus saperet, quàm lędi non tolerans, hoc vobis reddam manifestum. Iniuria se non patiens affici, cum in iudicium tra- C xerit, & quũ vicerit, tunc maxime victus est: quod enim nolebat, passus est. Coẽgit enim ipsum aduersarius dolere, & ad iudicium cõfugere. Quid enim quòd vicisti? quid vero q̃ omnes recepisti pecunias? Quod nolebas interim sustinuisti, litigare coactus. Sed si pertuleris iniuriam, victor es, pecuniis quidem carens: non autẽ victoria quam per tantam cõparasti sapientiã. Non enim ille te potuit cogere, vt quod nolebas, committeres. Et quod hoc sit verũ, responde mihi: quis vicit, inuidus an sedẽs in stercore? Quis fuit victus, omnibus amissis Iob, an omnia tollens diabolus? quem admiramur victorem, diabolum percussorem, an Iob percussum? Constat quòd Iob, quanuis non potuerit retinere pereuntes pecunias, non filios suos saluare. Et quid dico pecunias & filios? Corporis non potuit conseruare salutem, & tamen hic est qui vicit, qui quæ possidebat, omnia D perdidit. Nam pecunias quidem conseruare non potuit, pietatem vero retinuit cum omni diligentia. Sed pereuntes filios non defendit. & quid hoc? Etenim illos mors reddidit clariores, & ita se dum tentaretur, vindicauit. Si vero male passus non fuisset, & iniuriã à diabolo pertulisset, nõ illam præclaram reportasset victoriã. Si malum esset iniuriam pati, non id nobis deus præcepisset, nam deus mala non præcipit. An non scitis quòd ipse deus est gloriæ, nec cõfusione nos & derisione dãnoq; voluerit inuoluere, sed cõtraria præbere? Propterea nos iubet iniuriam pati, & agit omnia, vt nos à seculari b⁹ separet, & intelligere faciat, quid gloria, quid decus, quid iactura, quid lucrũ. Sed est graue iniuriam pati & calumniam. Non est graue, nõ est homo. Quousque circa præsentia stupidus hæres? Nec enim id deus instituisset, si graue foret. Animaduerte vero, qui fecit iniuriam, abiit habens quidem pecunias, sed & cõscien tiam percussam: læsus autem, pecuniis quidem priuatus, habẽs autem apud deum fiduciam, possessionem innumeris digniorem thesauris. Hæc itaq; scientes, ex voluntate philosophemur, neq; patiamur quæ solent insipientes, qui se tunc non lædi putant, cum hoc ex iudicio fuerint passi. In contrarium autem penitus maximum est damnũ, & omnino cum in his non sponte philosophemur, sed inde superati: nullũ enim lucrum est, si iudicio victus tolerat: iam etenim necessitatis opus efficitur. Ergo quæ clara victoria? cum tu contẽpseris, cum non cõtenderis iudicio. Quid ais? Priuatus sum omnibus meis, & iubes tacere? Calumniam sum passus, & ferre iubes æquanimiter? Et quo modo potero? Facillimè profecto, si tãtum in cœlum respicias, si spectes hanc pulchritudinem, & quò te deus suscipere promisit, iniuriã generose ferentem. Hoc ergo fac, & in cœlũ respiciens, cogita quòd illic super Cherubim sedẽti factus es similis. Nam & ille cõtumeliis affectus fuit, & toleravit, & opprobria pertulit, nec vltus est: percussus, & non insurrexit, sed è contra beneficia reddidit his innumera qui talia perpetrauerant, nosq; suos esse iusit imitatores. Cogita quòd nudus existi de ventre matris tuæ, nudus reuerteris & tu, & ille qui fecit iniuriam, & magis autem ille cum innumeris vulneribus vermem parientibus. Memento quòd temporanea sunt præsentia, progenitorum tumulos animaduerte. Disce quæ sunt manifeste gesta, & videbis quòd fortiorem te fecit eo qui iniuriam intulit. Suum enim morbum grauiorẽ reddidit, auariciam dico: tuum autem leuiorem, ferè tollens nutrimentum. Et ad hæc te curis absoluit, solicitudine, inuidia, calumniatoribus, tumultu, turbatione, metúque continuo, & malorum turbam in caput suum congessit. Quid ergo si mihi cum fame certãdum sit? Cum Paulo hoc pateris dicente: Vsque ad hãc horam & esurimus & sitimus, & nudi sumus. At ille propter deum. Tu quoque propter deum. Cum enim nõ insurgas, propter deum hoc agis, sed qui fecit iniuriã, cum diuitibus gaudet. imò potius cum diabolo, sed tu cum Paulo coronaris. Itaque noli famem timere, non enim fame interficiet dominus animas iustorum. & rursum alius inquit: Iacta cogitatum tuũ in domino, & ipse te enutriet. Nam si passeres agri nutrit, quo modo te nõ nutriet? Ne simus itaq; pusillanimes, nec modica fide charissimi. Qui nanq; regnũ promisit cœlorum, & tanta bona, quo modo præsentia nõ dabit? Ne superflua concupiscamus, sed retineamus modestiam, & semper erimus diuites. Operimenta quæramus & escas, & omnia capiemus & hæc, & multo maiora. Si vero doles adhuc, & deorsum inclinaris, vellẽ tibi facientis iniuriam post victoriam animã ostendere, quo modo cinis efficitur. Etenim tale peccatum est: donec enim fuerit patratum, nonnullam afferre voluptatem videtur: post quàm vero fuerit consummatum, tunc breuis voluptas elabitur, succedit autem tristicia. Hæc & cum aliquos afficimus cõtumelia, patimur: nam postmodum nosipsos condemnamus. Ita quoque dum vsurpamus, lætamur: post hæc vero cõpungimur à conscientia. Vides penes quendam pauperis domum. Desere non priuatũ, sed vsurpantem: non enim dedit, sed accepit malum. Illum enim præsentibus priuauit, se vero bonis expulit ineffabilibus. Nam si qui egenis non erogauit, in gehennam abit: indigentium res capiens quid patietur? Et quid lucri cum ego male patiar? Magnũ nempe lucrũ. Non enim in malefaciẽtis vltione retributionem tibi deus cõcludit, alioqui nil magnũ fuisset. Nam quid vti-

Matth. 5.

quid vtilitatis, si cum ego male passus fuero, & ille male patiatur? Licet multos nouerim maximam existimãtes hanc consolationem, seq; totum existimantes recepisse, cum calumniatos puniri prospexerint. Non tamẽ in his deus vicissitudinem sistit. Sed discere vis quot te bona sequentur? Totum tibi referat cœlum, sanctorum ciuem efficit, vt in eodem degas parat consortio, à peccatis absoluit, coronat iusticia. Nam si peccantibus dimittentes dimissionem consequuntur, non tantum dimittentes, verum & supererogantes, quid non excusationis obtinebũt? Ne feras igitur pusillanimiter, verum & pro lædente preceris, hoc enim pro temetipso facis. Tuas tulit pecunias, verum & peccata, quod & in Naaman & Giezi factum. Quantum non voluisses impendere diuitiarum, vt tua dimitterentur peccata? Hoc ergo nunc efficitur. Nam si generose tuleris, nec maledicas, præclaram reportaueris coronam. Non meus est B sermo, sed Christum audi dicentem: Orate pro calumniantibus vos, & quantum sit præmium, cogita: Vt sitis similes patri vestro qui est in cœlis. Itaque nihil amisisti, sed accepisti potius. Non es affectus iniuria, sed coronatus, anima redditus sapientior, deo similis constitutus, cura liberatus pecuniarum, cœlorum regnum adeptus. Hæc igitur omnia cogitantes, in iniuriis philosophemur charissimi, vt & à præsentis vitæ tumultu liberemur, & inutilem eiiciamus tristiciam, & futura potiamur lætitia per Christi gratiam, cui gloria in secula seculorum, Amen.

Matth. 5.

De oratione. Homilia LXXIX.

MAGNVM vere bonum charissimi, oratio: si virtute præditum hominem alloquens, non parum ex eo capit vtilitatis: cui deũ alloqui C donatũ est, quot bonis fruetur? Qualiter ergo nõ absurdum fuerit, iubere seruos toto tempore nobis seruire: nos autem nec minimum ocij deo dicare? non nosti tu vtilia homo, frequenter damnosa petis & periculosa: sed ille magis tuæ curam gerens salutis, non tuã intuetur petitionem, sed antequam petas, quid tibi cõferat, prouidet. Nam si patres, licet carnales, non omnino quæ petunt filij, præbent, non quòd petentes aspernentur, sed quoniam eorum curam gerunt maiorem: multo magis deus, qui plus & diligit, & plus omnibus nouit, quod nobis expedit, affert. Cum ergo defeceris orans, & non acceperis, cogita quoties pauperem audisti te petentem, & non exaudisti, & indignatus ille nõ est, nec te contumeliis affecit. Et tu quidẽ hoc ex crudelitate facis, deus autem ex benignitate. Si ergo tu cõseruum propter crudelitatem nõ audiens, te dignũ accu- D sari non censes, dominum propter misericordiam seruum non audientem accusas? Si ergo beatus Dauid cũ esset rex, & innumeris immersus curis, & vndiq; distractus, septies in die dominum rogabat: quam nos veniã habuerimus & excusationem, tantum habẽtes ocij, nec ipsi continue supplicantes, & hæc cum tantum lucri capere debeamus? Impossibile enim, impossibile hominẽ congruo precantem studio, deoq; continue supplicantem, vnquam peccare. Qui nanque mentem suã accendit, & erexit animam, & in cœlum seipsum transtulit, & ita suum inuocauit dominũ, & suorum memoriam peccatorum accepit: ad eum de ipsorũ locutus est dimissione, & propiciũ & mitem deum orauit fieri: ab ipsa in his verbis mora, omnẽ deponit secularem curã, & eleuatur, & humanis æstibus superior efficitur. Non enim ita fontes aquarum ortos reddũt fertiliores, vt oratio- A nis plantam lachrymarum fontes irrigantes ad maximam excrescere faciunt altitudinem, & orantem corã domino constituũt: hinc enim maxime fit vt exaudiatur. Quoniam si corpore humi prostrato, & ore incassum nugante, mẽs totam domum & forum circumeat: quo modo talis dicere poterit, quòd in conspectu dei precatus sit? nam orat in dei conspectu, totam colligẽs animam suam, & nihil habẽs cum terra commune, sed in ipsum se transferẽs cœlum, & omnem ex animo pellens humanam cogitationem. Sic enim deprecantem oportet orare, vt totam cogitationem suam colligens, cum animi dolore contendens deũ vocet, neq; longos extendat sermones, nec in longum orationem producat, sed pauca simpliciaq; dicat verba. Nõ enim in verborum multitudine, sed in mentis solertia positum est, vt exaudiatur. Et hoc ex Samuẽlis matris Annę precib⁹ intelligere licet. Illa nanq; dixit: Adonai domine deus sabaoth, si respiciens respexeris ad humilitatem ancillę tuæ, & mei fueris recordatus, & dederis ancillæ tuæ semen viri, dabo ipsum in conspectu tuo dicatum vsque ad diem mortis ipsius, & vinum & siceram nõ bibet, & ferrum non ascendet super caput eius. Qualis hæc verborum multitudo? Verũtamen quoniam cũ attentione & solertia fecit hanc orationẽ, quæcunq; volebat expediuit, & deficientem correxit naturã, & matricem cõclusam aperuit, seq; multã induxit in fiduciã, ex sterili semine fœcundam metens segetẽ. Oportet igitur orantem neq; longos extendere sermones, & iugiter orare. Breues enim & frequẽtes orationes fieri Christ⁹ & Paulus præceperũt paruis ex interuallis. Nã si sermonem in longum extenderis, in negligentiam frequẽter lapsus, multã diabolo subrependi facultatẽ dederis, & supplãtandi & abducendi cogitationẽ ab his quæ dicũtur. Si vero continuas & crebras orationes facias, totumq; tẽpus interpolans frequẽtia, facile poteris modestiam exhibere, & ipsas orationes cum multa facies solertia. Vis orationis vigilantiã discere, solertiam & assiduitatem? Abeas ad Annã, disce quid illa fecerit. Surrexerunt, inquit, omnes à mensa, & illa statim non ad somnũ se cõuertit, non ad requiẽ. Vnde mihi videtur & ad mẽsam sedens sobria fuisse, nec vllis se ferculis onerasse. Non enim tot emisisset lachrymas. Si nanq; nos cũ sobrij sumus & ieiuni ita vix oramus: multo magis illa post mẽsam ita non orare potuisset, nisi circa mensam ieiunãtibus fuisset assimilis. Reuereamur viri mulierẽ, confundamur de regno supplicantes, & oscitabundi, considerantes de filio precantẽ & fundentẽ lachrymas. Hincq; mihi mulieris pietatẽ considera. Vox, inquit, eius nõ audiebatur, labia vero tantũ mouebantur. Obtinere volẽs ista à deo, accedit nõ fathiscens, nec oscitãs, neq; scabens, aut negligens. Nõne poterat & sine oratione dę præbere? Nõnne sciebat & ante orationem mulieris desiderium? Sed si ante petitionem dedisset, nõ apparuisset mulieris studium, non virtus fuisset manifesta, non inde præmium possedisset. Sed ipsius & sapiẽtiam videamus, postquam enim eam Heli sacerdos ebriam existimauit, vide quid ad eum respõderit: Ne des ancillam tuam in filiam pestis: quoniam ex multitudine sermones meos extendi vsq; nunc. Hoc vero cõtriti cordis est, cum in contumeliam facientes nõ indignamur, sed etiam nos excusamus. Nihil enim ita cor continẽs efficit vt tribulatio, & secundum deum luctus. Opus est itaq; nos & mensam petentes, & desistẽtes deo gratias agere. Ad hoc enim paratus nũquam in ebrietatẽ decidet, aut insolentiam, nũquam crapula disrumpetur: sed

orationis

Universidad de Deusto
Biblioteca

orationis expectationem pro fræno sensibus habēs im- A positam, cum debita modestia ex omnibus appositis su
met, & multa quidem animā, multa vero benedictione corpus implebit. Mensa nanque ab oratione sumēs initium, & in orationem desinens, nunquam deficiet: sed fonte largius omnia nobis afferet bona. Ne tātum itaque prætermittamus emolumentum. Absurdum est enim seruos quidem nostros, si quam appositorum partem à nobis accipiant, nobisque gratias agere, & cum benedictione recedere: nos autem tot bonis potientes, nec tantum honoris deo rependere. Propterea nanque multa tam in communibus, quàm in priuatis rebus præter sententiam nobis eueniunt: quoniam non circa spiritualia primum, tum vero circa secularia studium exhibemus. Nónne scis, quòd si veniens deum adoraueris, & præsentis hic occupationis sis particeps, quæ in manibus habentur negocia, tibi magis cedunt B secunda? Sed seculares curas habes? propter has saltem huc occurre, vt per hanc moram allecta dei benevolētia, tutus ita prodeas, vt ipsum habeas commilitonem, vt dęmonibus inexpugnabilis fias superna succurrente manu. Nam si preces paternas consequaris, si communis particeps orationis fias, si dei compares auxilium, & ipsius armis munitus ita progrediaris, iam neque diabolus ipse contra te respicere poterit, nedum homines mali te contumeliis afficere studētes & calumniari. Quòd si prodiēs in forū è domo nudus armis huiusmodi reperiaris, omnibus calumniātibus expugnabilis eris. Neque mihi quispiam dicat, quòd nequit homo secularis affixus foro continue per diem orare, & ad Ecclesiam cōcurrere: potest enim & quamfacillime. Nam licet in Ecclesiam non sit facile concurrere, illic ante fores cōstitutus, & affixus tribunali potest orare. Et hoc multi C fecēre frequenter, & intus clamante magistratu, comminante, contendente, furēte, pro foribus stantes signo muniti, & pauca verba per cogitationem orantes, ingressi mutauerunt eum, atque mitigauerunt, & mitem exfero reddidere, nec à loco, nec à tempore, nec à clamore quicquam ad hāc orationem impediti sunt. Nec enim tam voce opus est, quàm cogitatione: neque manuum extensione, quàm animi intentione: neq; figura, sed intellectu. Quoniā Samuēlis mater Anna, non quia claram & magnam edidit vocem, propter hoc audita fuit, sed quoniam intus in corde multum clamabat: ait enim: Vox eius non audiebatur, & exaudiuit eam deus. Ne nos excusemus dicentes, quòd nō esset facile quempiam orare secularibus negociis implicitum, prope se domum non inuenientem oratoriam. Nam vbicūque sis, potes altare tuum constituere. Nihil enim locus pro- D hibet, nec impedit tempus. Verum licet genua non flectas, neque percutias pectus, nec in cœlum manus extēdas, si mentem tantum feruentem exhibeas, orationis perfectionem consummaueris. Licet enim & forum petentem, & ambulantem per se, prolixas facere orationes. Licet & in officina sedētem, & suentem pelles, animam domino dedicare, Licet & seruo & emēti, & ascēdenti & descendenti, & astanti coquo, cum ad Ecclesiā ire nō poterit, orationem facere prolixam & solertem. Non enim locum deus veretur, sed vnum exquirit, feruidam mentem, & continentem animam. Nam & Paulus non in oratorio, sed in carcere iacens supinus, neq; stans erectus, neque flectens genua: nō enim sinebat lignum quo pedibus vinctis tenebatur: quoniam cū studio iacens orauit, carcerē concussit, & labefactauit fundamēta, carcerisq; custodē ligauit, & post hæc ad sacrā initiationem deduxit. Et Ezechias haud stās rectus, neque genua flectēs, sed supinus propter ægritudinem lectulo recubās, cū ad parietem seipsum cōuertisset: quoniā deum feruenter inuocauit, & anima continente, & prolatam reuocauit sententiā, & multam adeptus est benevolentiam, & ad pristinam rediit valetudinem. Et latro in cruce distentus, paucis verbis cœleste regnū assecutus est: & Hieremias in cœno & in lacu, & in lacu ferisq; Daniēl, & Ionas in ipso ceti ventre deū deprecati, circūstantia quæq; mala dissoluerunt, & gratiā inuenere diuinā. Quid ergo debes orās dicere? Quod Chananæa. Sicut enim illa dicebat: Miserere mei, filia mea male à dæmonio vexatur: ita dic & tu: Miserere mei, anima mea male à dæmonio vexatur. Magn° enim dæmō peccatum: dæmonium habens misericordiam inuenit, odio peccans habetur. Miserere mei, breue verbum, & clementiæ pelagus continet: nam vbi misericordia, ibi sunt omnia bona. Siue sis extra Ecclesiam, clama dicēs: Miserere mei: & si non moues labia, sed mente clamās, nam & tacentes deus exaudit. Non est quærēdus locus, sed loci principium. Hieremias erat in cœno, & deum exorauit: & Iob erat in stercore, & deum reddidit propicium: Ionas in ventre ceti, & facilem habuit. Licet in balneo sis, ora: vbicunq; sis ora. Templum es, ne locum quæras. Mare erat ante Iudæos, & post terga Aegyptij, & medius Moses nihil loquens. Multa enim in oratione angustia: & ait de°, Quid clamas ad me? Et tu igitur cum ingruerit tentatio, ad deum cōfuge, dominum inuoca. Nunquid enim est homo, vt locum petas? Deus semper prope est. Adhuc enim loquente te, dicam, Ecce adsum. Nondum orationem fecisti, & ipse medicinam affert. Si mentem nanque mundam habeas ab immundis motibus, licet in foro sis, siue in via, siue in foro cōstitutus, siue in mari, siue in diuersorio, siue in officina positus, siue sis vbicūque, deo poteris inuocato petitionem obtinere. Quid enim manuū in oratione vult extensio? Hæ multis sceleribus ministerium exhibent. Et propterea iubemur eas extollere, vt orationis ministerium sit eis vinculum nequiciæ, & à malicia separatio: vt cum rapturus, vel oppressurus, vel alterum sis percussurus, recorderis, quòd has ad deum pro patronis emisurus es, & per has illud spirituale sacrificiū offerre debeas, nec illas confundere, nec actionis prauæ ministerio fiducia priuare. Eas igitur emunda per eleemosynā, per misericordiam, per indigentium tutelam. Et ita eas offer ad orationem. Si non enim immūdis vsus illis ad orationem fueris, multo minus in peccatis eas extendens fueris iustus. Si minus times, illotis manibus orare, quod est multo grauius, magis expauesce. Illotis quidē manibus orare non tam absurdum est. Eas autem inquinare contaminare criminibus, hoc multam affert indignationem & exitium. Vis discere, quanta sit orationis in Ecclesia factæ potētia? Vinctus erat olim Petrus, multisq; circundatus erat catenis, oratio autem fiebat sine intermissione ab Ecclesia pro eo, & statim eū à carcere liberauit. Quid hac igitur sit oratione potentius, quæ columnam, & Ecclesiæ turrim adiuuit? Et catechumenis quidem permissum hoc nondum est, quoniam nondum ad hanc peruenere fiduciam: vobis autem & pro terrarū orbe, & pro ecclesia, quę vsq; ad terrę terminos extenditur, & pro gubernantibus ipsam & præsidētibus iubetur orationes emittere. Cum diligētia igitur obedite, opere testantes, quòd magna vis est orationis in Ecclesia concorditer à populo oblatæ. Nā cum inter homines, populo fontes viros, cum ad mortem trahū-
tur, pe-

tur, petente, rex multitudine motus sententiam depo- A nat: multo magis rex cœlestis à vobis placatus petitionem præbebit. Non audistis, quòd ita Petrus de carcere ereptus est, quoniam erat oratio prolixa, quę pro eo fiebat? Quanto maius esse nostra creditis exiguitate, ad deum pro tanto accedere populo & supplicare? Nam si pro meipso precari fiduciam non habeo, multo minus pro aliis: beneplacentium enim hoc est. Cum igitur offenderim & ipse, qualiter pro alio deprecabor? Nam q̄ vnus quidē pro multis oret, est magnæ res fiduciæ, multæq; libertatis indigens. Multos autem vnà congregatos pro vno supplicationē facere, nil graue videbitur. Et domi quidem orari potest, sic autem, vt in Ecclesia, non potest, vbi tāta patrum multitudo, vbi clamor ad deum vnanimiter emittitur. Non ita dominum per te solum orans, audieris, vt cū fratribus tuis. Hic enim magnus aliquid est, puta, vnanimitas & consonantia, charitatisq; vinculum, & sacerdotū orationes. Propterea nāque sacerdotes præpositi sunt, vt multitudinis orationes cum sint infirmiores, hisce potentiores adiungētes, pariter cum illis in cœlum ascendant. Si nanq; Petrum Ecclesiæ adiuuit oratio, & illam ex carcere columnam eduxit, quo modo tu ipsius potētiam contemnis? Sicut enim charitatis virtus interuallo non arcetur, ita nec orationis efficacia: sed sicut illa inter se distantes cōiungit, itidem & hęc, & procul positos plurimum adiuuare potest. Nam & Moses, quanquam corpore pugnātibus non intererat, non tamen minus quàm pugnantes, sed multo plus in illam contulit pugnam, manuum extensione suorum extollens vires, & tremendas faciens aduersariis. Nullum enim meritum esse magnū posset, nisi lucrum & aliis communicaret, siue ieiunus maneas, siue dormias humi, siue fauillam comedas, siue lugeas cōtinuè, & nulli prosis alteri, nil magnum efficis. Nam & à Exod. 17. Mose multa, magnaq; miracula & signa sunt edita: sed illum nihil tam magnum effecit, quàm illa beata vox, Exod. 32. quam ad deum emisit, dicens: Si dimittis quidē eis pec- 2. Reg. 24. catum, dimitte, sin autē minus, & me dele. At & Dauid 1. Paral. 21. hoc ipsum ostēdens, aiebat: Ego pastor peccaui, & ego malum feci: & hi, grex, quid fecerūt? Fiat manus tua super me, & domum patris mei. Magna quidem & hæc, Rom. 9. & angelica conuersatione digna. Pauli vero dicta multum hæc superexcedunt. Gloria nanque futura optauit Ionæ. excidere pro aliorum salute. Ionas vero, quoniam propriam vtilitatem quæsiuit, etiam periclitatus est: & ciuitas quidem stabat, ipse vero submergebatur. Magna quidem & reliqua Mosi virtutis merita, summum tamē & sanctæ illius animę culmen: quoniam ex libro deleri elegit pro Iudæorum salute. Pauli vero votum ex mul- D ta superauit abundātia. Nam ille quidem cum aliis perire malebat, hic autem non simul perire, sed sospitibus aliis ab æterna solus gloria excidere optabat. Bonū est igitur sanctorum oratione frui. Sed cum & nos simus cooperatores, quòd si non affuerit, nihil aliorum prodest auxilium, verum & cum illo perimus. Quid enim Hierem. 7. Iudęis profuit Hieremias? Nónne ter ad deum accessit, & ter audiuit: Ne ores, neq; petas pro populo isto, quoniam te non exaudiam? Quid Saūli profuit Samuēl ad vltimum vsque diem orans, & pro eo lugens? Quid autem & Israēlitis profuit: nónne dicebat, Mihi autē absit peccare pro vobis orare cessanti? Nónne cuncti perierunt? nam deum audi dicentem per Prophetam: Si steterint Noë, Iob, & Daniēl, non liberabunt filios suos & filias: quoniam inualuit eorum malicia. Quid ergo, nihil prosunt orationes? Prosunt, & quamplurimum: sed cum nos quoq; cooperamur. Et si vis discere, quantum contulerint, cogita mihi Cornelium, & Thabitā: audi quoque deum dicentem: Protegam ciuitatē istam propter me, & propter Dauid puerum meum. Sed quādo? Tempore iusti Ezechiæ. Alioqui si malorum quoq; valebant preces, quare Nabuchodonosor regi quoque deus hoc nō dixit, sed ciuitatem tradidit? quoniam inualuerat peccatū. Et hic ipse rursum Samuēl pro Israēlitis orauit, & obtinuit: sed quo tempore? Cum & ipsi deo grati fuerūt, tunc hostes in fugā verterunt. Et quid est, ait ille, mihi opus alienis orationibus, cum ego gratus sim? Quid ais homo? Paulus non dixit, mihi non est opus oratione, licet orantes eo digni non essent: imò nec ipsi pares, & tu dicis, quid mihi opus est oratione? Petrus non dixit, quid mihi opus est oratione? ait enim: Oratio fiebat sine intermissione ab Ecclesia ad deum Actor. 12. pro eo, & statim liberauit eum ex vinculis: & tu dicis, B quid mihi est opus oratione? Propter hoc & indiges, quoniam indigere non te credis. Nam si deus nostrum in orationibus torporem & negligentiam exquirat, & quòd in eius conspectu positi, & orantes, neque tantum ei prębemus honorem, quantum dominis serui, quantū ducibus milites, quantum amicis amici: amicum enim alloquens hoc cum attentione facis: deo autē pro peccatis occurrens, pro totq; criminibus veniam petēs, & rogās tibi remissionem fieri, torpes, & genibus tuis humi prostratis, circa forum & domum mētem tuam vagari frequenter dimittis, ore tuo frustra mugante & incassum: nec hoc semel & bis, verum & frequenter patimur. Si hoc tantum exquirere deus voluerit, nunquid veniam habebimus? nunquid excusationem assequi poterimus? Nō, arbitror ego: si vero curiosius aspectus nostros deus exquirat, & nequam concupiscentias, quas C mente concipimus, turpes & immundas admittētes cogitationes ex incauto oculorum nocumento: si detractiones quas per singulos dies inurimus, alter alteri in medium producat: & intempestiua iudicia, quibus proximum condemnamus nullum habentes negociū: dolosq;, quos alter in alterum suimus, nunc quidē præsentem laudantes fratrem, & tāquam amicum alloquētes, absentem vero criminantes: nunquid pro his rationes reddere poterimus? Quid vero loquar inuidiā, per quā se bene gerentibus frequenter inuidemus, non tantum inimicis, verum & amicis: & aliis male patientibus lætamur, & propriæ putamus ærumnæ consolationem alienas calamitates? Nam si secularibus & præsentibus abstinere iubemur: quo modo miseri non sumus, & infelices hæc à deo poscentes, quæ præcepit & habentes abiicere? Si vero non pro fidelibus tantum, sed etiam D pro infidelibus orare iubemur: cogita quantū mali sit, contra fratres imprecari. Quid agis homo? Ad deū accedis vt propicium reddas, & imprecaris alteri. Nisi dimittas, nec tibi dimittetur: nec tantum ipse non dimittis, verum & deum, ne dimittat, exposcis. Si tibi non dimittenti non dimittetur, non modo tu nō dimittis, verum & deū non dimittere rogas. Si non dimittenti nō dimittitur, etiā dominum, ne dimittat, oranti, quo modo dimittetur? Si enim inimicos habere dedecus est, & illis imprecare, cogita quantum sit malum. Cum enim te purgare debeas, quòd inimicos habeas, tu & illos accusas, quam vero veniā consequeris, detrahens, & in tali tempore, quo non mediocris indigeas misericordiæ? Nam & pro tuis oraturus peccatis accessisti, ne recorderis igitur aliena, ne propria seruentur. Si nanque dixeris: inimicum percute, os tuum obstruxisti, & linguæ

iam

Universidad de Deusto
Biblioteca

iam abstulisti libertatem. Primum quidē, quoniam iudicem irritasti, & statim ab ipsis exordiis exacerbasti. Deinde quoniam contraria petis, & orationis formæ repugnantia. Nam si pro remissione peccatorum accedis, quo modo de punitione verba facis? Contrarium enim oportebat facere, & pro aduersantibus supplicare, vt cū fiducia pro nobis quoq; posimus orare. Si nāque pro illis orabis, licet pro te nihil dicas, omnia consequeris. Si igitur anima scelestius nihil imprecāte, nec lingua quicquam talia loquēte sordidius, quamobrem omnia non expedis, vt orans nihil dicas, quod tuū irritet dominum: Es homo: ne venenum euomas aspidum. Homo es: fera ne fias. Propterea tibi factum est os, non vt mordeas, sed vt medearis. Recordare, quid te palàm de⁹ admonuerit, vt parcas & remittas: tu vero me quoque rogas, meorum fieri mādatorum subuersionis participem, & cruentas linguam, sicut furentes ex propriis artubus dentes. Quo modo diabolum lętari credis atq; ridere, cum talem audierit orationem? quo modo irritari deum, & auerti simul & odisse, cū talia rogaueris? Considera, quem petas homo cōtra inimicos tuos. Ad illū accedis, qui dixit, Orate pro inimicis vestris. Qualiter igitur aduersus eos clamas? Quo modo deū rogas, vt propriam destruat legem? Non est hæc supplicis forma. Nemo rogat, vt alius pereat, sed vt ipse saluetur. Quid igitur supplicis quidē habitum indueris, accusatoris autem verba pronuncias? Et cum pro nobis quidē oramus, oscitamus, & in multas recidim⁹ cogitationes: cum autem aduersus inimicos, vigilantes hoc agimus. Quoniam enim diabolus nouit, quòd in nosipsos ensem agimus, tunc nos non circūfert, neque distrahit, vt magis nobis noceat. Sed iniuriā passus sum & tribulor. Itaq; contra diabolum ora, qui nos super omnes afficit iniuria: hic enim & inimicos parit: sin autem aduersus inimicos oraueris, orationē quam ille quærit, orabis: sicut econtra, si pro inimicis, aduersus eum. Hic enim est impacatus hostis, at homo quæcūq; faciat, amicus est & frater. Quid ergo vere inimicū omittens, propria mordes membra? Hęc itaque scientes, dilectissimi, studeamus iuxta domini voluntatē, & mandata conuersari, vt cœlorum quoq; regnū assequamur, in Christo Iesu domino nostro, cui gloria & imperium cum sanctissimo patre, vitificoq; spiritu, in secula seculorum, Amen.

De pœnitentia. Homilia LXXX.

PRopterea de pœnitētia continue sermonem moueo charissimi, vt neque peccās desperet, neque recte viuens altum sapiat. Iustus es, ne excidas: es peccator, ne desperes. Etsi pecces quotidie, quotidie pœnitētiam agas: quod in antiquis domibus facere solemus, cum fuerint putrefactæ, putrida subtrahimus, & supponimus noua, & à continua cura nunquā desinimus. Si fueris antiquatus à peccato, per pœnitentiam te renoua. Num pœnitētem licet saluari? & maxime. Totam vitam in peccatis absumpsi, & si pœnitentiam egero, saluabor? & maxime. Vnde constat? Ex domini clementia. Ne tuæ confidas pœnitentiæ: tua nanque pœnitentia tanta nequit peccata delere. Si sola foret pœnitentia, iure timeres: sed postquam cū pœnitentia commiscetur dei misericordia, cōfide, quoniā tuam vincit nequiciam: multum enim est misericors deus, & tantum clemens, vt neque filio pepercerit, vt ingratos seruos redimeret. Nec mihi dicas, Nimium peccaui, & quo modo possum saluari? Tu nō potes, tuus potest dominus, & ita delet peccata, vt nec eorum remaneat vestigium. In corporibus quidem hoc non licet, quin etiā si millies medicus elaboret, & imponat vulneri remedia, vulnus quidem tollit, cicatrix vero permanet, vulneris circūferens argumētum, aspectus deformitatem. Et licet in infinitum medicus contendat, non tamē cicatricem delere potest. Ipsa nanq; naturę repugnat imbecillitas, & artis impotentia, vilitásq; medicamentorum. Deus autē cum delet peccata, neque cicatricē relinquit: neq; permittit remanere vestigium, sed cum sanitate pulchritudinem quoque restituit, cū liberatione à pœna dat & iusticiam, & prævaricatū nō prævaricato similem reddit. Si nāque vel infinita quis habēs vulnera, pœnitentiā egerit, & aliquid fecerit boni, sic ea deus delet, vt neque cicatricem, neque vestigium, neque peccatorum ostēdat indicium. Sicut igitur in corpore vulnera sunt, & medicamina: itidē in anima peccata sunt, & pœnitentia. Et quid loquar, animaduerte: Vulnus & medicamentum, peccatum & pœnitentia. Vulnus saniem habet, medicamentum saniei purgationem exhibet. Nunquid est sanies in medicamine? Nūquid in vulnere curatio? Nónne proprium hæc, & illa propriū habent ordinem? Nūquid potest hoc in illud, vel illud in hoc transmutari? Nequaquam. Veniamus & ad animæ morbos. Peccatum confusionem habet, fiduciam possidet pœnitentia. Sciens itaque satanas, quòd peccatum quidem habet confusionem, quæ peccantem satis repellere possit: pœnitentia vero fiduciam, pœnitentem ad se attrahere satis idoneam, ordinem cōmutauit, & pœnitentiæ confusionem adiecit, fiduciam autem peccato. Et peccato confundi non sinit hominem. Scit enim quòd si confunderetur, peccatum fugeret. In pœnitentia vero facit vt erubescat: nouit enim quod erubescēs non agit pœnitentiam. Pœnitens enim malorum quæ gessit, licet peccatis condignam non exhibeat pœnitētiam, & huius tamen habebit retributionem. Nondum itaque vicio captos admoneo, ne capiantur. Facilius enim est casum cauere, quàm lapsos resurgere. Detentis autem atque confractis, si se statim pœnitentiæ tradere voluerint, multam salutis spem polliceor. Etenim tam bona, quàm mala, cum fuerint plurimum immorata, potentiora fiunt. Et planta quidem nuper humi consita facile reuellitur: per multum vero temporis radicibus firmata non itidem. Et ædificium recenter fundatū à vexantibus facile subuertitur: bene vero firmatum multa diruere conantibus præbet negocia. Et fera, quibus locis multum temporis est conuersata, difficulter expellitur. Et sicut febris ab initio aggressa, non magna siti laborantes exurit: postquam autem inualuerit, & flāmam extulerit, iam sitim inducit immedicabilem. Etiā si quis eis concesserit, vt potibus impleantur, nō extinguit, sed accendit fornacem: Sic & vicioso accidit affectui. Si se circa primordia in animam nostram inferentem non prohibuerimus, neque fores occluserimus, ingressus iā insanabilem morbum susceptoribus infert. Sicut igitur animo degener & segnis, licet multum ad pœnitētiam tempus accipiat, magni nihil efficiet, nec per torporem sibi deum reconciliabit: ita solers & promptitudine feruens, & multo cum studio gerens pœnitentiam, & breui temporis momento multi temporis peccata delere poterit. Et qualiter? audi. Nónne ter Petrus negauit? nónne cum iuramento ter? Nónne vilis ancillæ verba veritus? Quid ergo? multum ne temporis fuit illi necessarium ad pœnitentiam? Nequaquam. Sed eadem nocte lapsus est & resurrexit. Post illum enim grauem casum (negationi nāque nullum est malū æquale) rursum

rursum eum ad priorem reduxit honorem pœnitētia, & eiper totum orbem terrarum Ecclesiæ presidentiam tradidit: & quod omnibus maius est, illum nobis maiorem omnibus Apostolis in dominum habere charitatē ostendit. Quid vero Niniuitæ? Venit ad eos Propheta, sententiam aperuit, quasi quandam regalem epistolam supplicium continentem, & clamabat dicens: Adhuc quadraginta dies, & Niniue subuertetur. Audierunt illi talia, neque fuerunt increduli, neque neglexerunt, sed omnium statim fit ad ieiunium cōcursus, virorum, mulierum, puerorum, neque brutorū natura fuit à tali immunis ministerio. Vbique saccus, vbique cinis, vbiq; luctus & lamētationes. Nam & ipse rex diademate coronatus, regali delapsus solio saccum sibi substrauit, & cinere conspersus est. Et erat rem cernere tremendam atque mirabilem, neglectam sub sacco purpuram. Quod enim prætexta non valebat, hoc poterat saccus. Quod diadema non est assecutum, hoc cinis obtinuit. Cogitemus ergo, quot quisque nostrum habeat onera peccatorum, & æquivalentes exhibeamus misericordias: imò vero vel longe plures, vt non modo peccata deleātur, verum & in iusticiam nobis eleemosynę computentur. Nisi nanque tot fuerint bona, vt & exuant crimina, & ex relictis aliquid in iusticiā nobis reputetur, de nobis à suppliciis liberabitur nemo. Nam cū hominem quidem irritasti, amicos rogas & vicinos, & ianitores, impendis pecunias, & multos dies absumis accedēs & supplicans: si vel semel, vel bis, vel millies irritatus te reiiciat, omnino non recedis, sed maiori labore contendens, maiorem adhibes supplicationē. Cum vero deus prouocetur, nos oscitamus, & relabimur, & gaudemus. Et quādo vnquam eum habere poterimus propicium? Quo modo non eum ex hoc ipso magis irritamus? Pecare enim, & peccantes non dolere, magis eū indignari facit & succensere. Neque dicas, Nimiū peccaui, neq; deum rogare possum indignantem. Nam si iudicem illum neque deum timentem, nec homines verētem vidua flectere potuit: multo magis bonum assidua conciliabit deprecatio. Itaque licet amicus nō sis, licet indebita poscas, licet paterna deuoraueris, & absumpseris, & longo tempore procul ab aspectu fueris, siue succēsentem, siue indignantem petieris, fac tantum velis redire, & omnia recipies, & iram & damnationem statim extingues. Deo nanque propositum est charissimi peccātes longanimiter sustinere: Dupliciter est ad salutem propicius, & eis ex pœnitentia salutem exquirens, & ipsorum posteris in virtutis studio proficere debentibus reseruans beneficium. Et vt denuo sermonem resumā: Deus longanimiter agit, vt & peccans ad pœnitentiam veniat, & ne ex eo nascituris salutē excludat. Nam etsi peccator incorrigibiliter peccet, parcit frequenter radici, vt fructus conseruet, frequenter tamen & ipsius expectans salutem. Et qualiter, audi: Tharam pater Abrahæ fuit idolorum cultor, sed in hoc mundo impietatis pœnas non dedit: & merito. Nam si deus præueniens radicem præcidisset, vnde tātus fidei fructus exortus fuisset? Quid Esaü malignius? Quid illa impudentius nequicia? Nónne fornicator erat & immundus? vt ait Paulus. Non matricida & patricida? Nō fratricida, quantum in ipsius fuit proposito? Nónne deo fuit odio habitus, vt scriptura testatur: Iacob dilexi, & Esaü odio habui? Si fuit ergo fratricida, fornicator, & immundus, & odio habitus, quare non perditur? quare non excidi-tur? quare non illico cōgruam patitur vltionem? Quare? Bonum est vere dilectissimi causam dicere. Si fuscisus fuisset, maximum eleemosynæ fructum & iusticiæ mundus amisisset, & qualem, audi: Esaü genuit Raguel, Raguel Zara, Zara Iob. Vides quantus tolerantiæ fructus fuisset perditus, si præueniens deus à radice pœnas exegisset? Nullus igitur in vicio positus desperet: in virtute dormitet nemo, nec hic confidat. Frequēter enim & meretrix præcedet, nec ille desperet: potest enim & primos anteire. Cum enim in vehementem dei charitatem redierimus, priorum non meminit, non vt homo, deus: non enim exprobrat præterita, neque dicit: quare tanto tempore defecisti? sed gratos habet, quandocunque accesserimus, dummodo, sicut decet, accedamus. Quid enim Manasse peius? Quid vero beatius Salomone? Attamen ille quidem deum potuit habere propicium: hic autem quia dormitauit, lapsus est. Propterea nec Esaü veniam assecutus est, quia pœnitentiam non egit, vt oportebat. Nam lachrymæ non erant ex pœnitentia, sed tentationis & iræ. Pœnituit & Iudam, sed male: nam suffocatus est. Si vero perfectam quæris pœnitentiam, audi Petri pœnitentiam post negationem. Quoniam enim erat verisimile, ipsum altum sapere sibi conscium, quòd plus aliis deum diligeret: propterea egressus foras fleuit amarè. Nec hoc solum, verum & innumeris se post hæc periculis immisit. Pœnitentiā egit & beatus Dauid, ita dicēs: Lauabo per singulas noctes lectum meum, lachrymis meis stratum meum rigabo. Et longo iam tempore commissum peccatum post tot generationes, quasi nuper accidisset, lugebat. Pœnitentem enim non oportet irasci, nec efferari: sed conteri, quasi damnatum, quasi non habentem fiduciā, quasi addictum, vt ex misericordia sola saluari debentem, vt visum in benefactorem ingratum, & reprobū, & innumeris dignū suppliciis. Nec itaque scenicus desperet, neque confidat ecclesiasticus. Nam ad hunc quidem ait deus: Qui videtur stare, videat, ne cadat: ad illum autem, Nunquid qui cadit, non resurget? Ille nanque debet, quod habet custodire: hic vero fieri, quod non est. Ille sanitatem conseruare, hic ab ægritudine liberari: laborat enim: ad illum itaq; dicitur, Ecce sanus factus es, ampli⁹ noli peccare, ne quid tibi deterius fiat: ad hunc vero, Vis sanus fieri? surgens tolle grabatū tuū, & ambula in domum tuā. Licet enim octo & triginta geras annos, sicut paralyticus ille, si modo san⁹ fieri studeas, qui prohibeat, est nemo: tantū resurgere velis. Attinge modo viam eò tendentem, & velociter progredieris, ne fores occludas, ne obstruas ingressum. Breue præsens tempus, quod si multum quoq; foret, nec ita refugiendum esset. Quāuis enim hunc pulcherrimum pœnitentiæ laborem non desudes, in illo penitus mundo laborabis, & aliusmodi patieris ærumnas: si vero & hic, & illic labor, quare non hunc eligimus, qui multum affert fructum, magnamq; retributionem? Nam si nos qui sumus indigni, beneficiis deus afficit, & his qui peccauerunt, benignus est: si à malicia digressi, virtutem sectamur, quæ non assequemur? quibus non fruemur bonis? Mentem enim habentes magis beneficia, quàm pœnæ ad mandatorum attrahunt obedientiam. Si igitur & priusquam aliquod bonum exhibeamus, quinimo cum iam vltione digna fecerimus tanta deus nos beneficentia dignatus est: si grati simus, & de iā acceptis gratiarum actionem exhibeamus, & in melius faciamus mutationem, quanta nō à seipso nos exornaret largitate? Nam si nos offendentes seruos, si meliores fieri promiserint, & acceptamus, & in pristino tenem⁹ honore, freqūeter autē ipsis & maiorem tradimus libertatē: multo magis

Ionæ 3.

Genes. 11.

Malach. 1.

Rom. 9.

3. Reg. 11.

Luc. 22.

Psal. 6.

1. Cor. 10.

Ioan. 5.

Universidad de Deusto
Biblioteca

magis deus hoc in nobis faciet,si parem peccatis pœnitentiam exhibeamus.Et hoc ex his, quæ circa beatũ Dauid euenerunt,manifestum est.Quoniam enim supplãtatus cecidit , adulterij reus & homicidij crimine , non mansit deinceps in ruina iacens: sed & denuo surrexit, sed aduersus hostem cum deo se opposuit , & ipsum tã generose deuicit , vt & defunctus suos tueretur progenitos. Salomoni nanque magnam illam iniquitatẽ auso,milleq; digno mortibus facto , propter Dauid deus
3.Reg.11. ait se regnum permittere integrum,ita dicẽs : Disrumpens disrumpam regnum de manu tua, & dabo ipsum seruo tuo : veruntamen in diebus tuis hæc non faciam propter Dauid patrem tuum . De manu filij tui tollam illud . At & Ezechiæ de supremis periclitanti quãquam iusto, rursus propter beatum illum, se succurrere dixit: Protegam,inquit,ciuitatem hanc propter me, & propter Dauid puerum meũ . Sicut scilicet in propriam exhibentibus gratitudinem, per cõgruam sibi bonitatem suas deus sententias reuocat,& admittit pœnitentes, & ab imminente liberat pœna:ita rursum cum aliqua dare bona pollicetur,vel præfinitum pœnitentiæ tempus, indignos autẽ videat effectos, & tunc sua reuocat promissa.Non enim peccare tam malum est, quàm in peccatis permanere. Propterea q; præueniẽs deus in nos beneficia cõfert,& rursum præuaricatos venia dignos efficit,& pœnas statim non infert,vt per omnia nos trahat ad pœnitẽtiam,& per quæ benefacit, & in eo quòd longanimiter sustinet,frequenter autẽ & per quæ quosdam castigat,vt illorum timore correcti, pœnæ fugiãt periculum.Multum peccasti,iam desiste,in contrarium reuertere,deo confitere gratias, quòd te non in mediis rapuit peccatis.Noli & alium quærere terminũ, vt male opereris:ne dicas , Erit tempus,cum sit opus conuerti.Multi,dum aliena vsurpant,interea rapti sunt,& migrauere impræparati. Alarum vtilitas nulla laqueo detentis,inuanum & incassum alas excutiunt:ita tibi quoque cogitationum vtilitas nulla , si penitus ab vlla mala cupiditate fueris captus . Nam si nec in vno quidem hic volumus dedecus pati, in tot milib⁹ illic quid agemus? Non enim à pristinis tantum malis desistere , sed etiam meliora sequi officia,dicitur pœnitentia: dicitur
Psal.36. enim : Declina à malo,& fac bonum. Nec enim ad sanitatem nobis satis est, sagittam tantum extraxisse,verum & medicamenta vulneri sunt imponẽda . Accidit autem aliquem pœnitentem, multa magnaq; facere bona, rursum autem in illorum medio bonorum æquialens perpetrare peccatum . Et hoc validissimum est ad inducendũ in desperationem,tãquam ædificatis, & curatis omnibus illis incassum & à se inaniter elaboratis. Opus est autem illud sentire , & hanc expellere cogitationem:quod nisi præuenientes,meritorum mensuram peccatis post hæc perpetratis æquialentem reposuissemus , nihil nos vehementer & funditus submergi prohibuisset.Nunc vero quasi fortis quidam thorax , acutã & amaram sagittam effectum suum habere non permisit:sed ipse diuisus , magnum amouit à corpore periculum. Non est ergo tam graue pugnãtem vulnerari,sed post vulnus desperare, vulnusq; negligere.Nullus mercator postquam naufragium fecit, licet mercimonium amiserit,destitit nauigare: sed denuo mare pertrãsit,& lõgos pernauigat sinus , & pristinas recuperat diuitias. Frequenter athletas cernimus post multos lapsus coronatos.Iam vero miles quoq; qui fugit, postea se strenuũ exhibet,& hostes superat.Eorũ quoque multi,qui propter tormentorum pauorem Christum negauerant, denuo certamen inierunt,& cum martyrij recessere corona.Quòd si prædictorum quisque post primum vulnus desperasset,secũdis potitus præmiis nunquã fuisset:quæ nos vtinã omnes assequamur,gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi,cui honor & imperiũ,gloria & adoratio,nũc & semper,& in secula seculorũ,Amen.

FINIS.

REVERENDO IACOBO HVRALTO HEDVORVM

Episcopo , Germanus Brixius Altißiodorensis.

ETSI mihi nunquam dubium fuit,clarissime antistes,quin tibi essem charissimus,tuq; mihi, pro tua in me beneuolentia, quibuscunq; rebus posses,benigne facere velles: tamen huius rei nouissimè euidens edidisti argumẽtum, extatq; id quod nouissimo nostro tecũ colloquio mihi humanissime declaraueras,cũ tu magni cuiusdã amici mei , eiusdemq; magna & authoritate & dignitate viri literas , quibus apud te de meliore nota commẽdabar, de manu mea acceptas legisses : talẽ antea semper fuisse,hodieq; esse tuam erga me volũtatem, nostramq; tecum coniunctionẽ,vt si quid ego à te vellem,ad id impetrandũ nullo mihi interprete , nullo deprecatore alio,quàm me ipso opus esset.Scripsit enim ad me clarissimus vir Ioannes Huraltus frater tuus germanus,libellorũ in regia magister,perliberaliter annuisse te postulationi ei,qua de ipse tecũ verbis meis egisset: & ita annuisse,vt nõ tam dare beneficiũ,quàm accipere videris, facile vt intelligeret, esse me ex eorũ numero vnũ, quos tu charissimos haberes : tum autẽ quorum causas suscipere,negocia amplecti,studia ornare,cõmoda tueri,atq; adeo augere, quãtum quidem tua dignitas pateretur, maiorẽ in modum velles . Pro qua quidẽ nostra postulatione,tã facile,vt dixi,abs te impetrata,immortales ago gratias tibi,agamq; dum viuam:nã relaturum me affirmare vix ausim:tali enim tuæ erga me beneficẽtiæ,tum perpetuæ isti in me voluntati, nõ videor mihi respondere vnquã posse: nisi forte,quod vos vere magnanimi ac liberales viri facere soletis : tũ demum me abũde gratiã referre existimaturus es , cum beneficium abs te acceptum iugiter memoria complectar: quod equidem mihi ita faciẽdum propono,vt sim, quo ad viuam , re ipsa atq; animo erga te gratissimus , operamq; posthac omnem nauẽ, vt amore,cultu, obseruãtia omni memorem me tibi probem . Quòd si qua vnquã res se offeret,in qua animũ tibi nudare, & penitus patefacere meum possim:ne viuã,nisi te etiã iudice,omnes omnium obseruantias, omnes omniũ cultus , assiduitates, industrias, sedulitates , diligentias, labores , nauitates, summo meo erga te studio superem. Quod eo etiam libentius facturus sum,quòd nõ nunc primum experior, qui sit tuus erga me animus,quæ voluntas,quę beneuolẽtia:memor enim sum,eroq; dũ viuam,te iam olim nascẽti propẽ nostrę laudi,dignitate, virtuti prolixissime liberalissimeq; fauisse : cũ tute videlicet tãto isto sacerdotio iã tum prędituς,inq; Ludouici hoc nomine duodecimi Regis aula, multis nominibus præ aliis gratiosus,me,me,inquã,nouum adhuc hominẽ,apud Ioannẽ Ganaeiũ Cancellariũ,tũ pro eo quo fungebatur magistratu , tũ pro ea qua præcellebat & virtute & doctrina primarię inter togatos authoritatis virum,in cuius me clientelam

clientelam addixeram,ac cui à secretis erã : cum tu,inquam,me apud Ganaeium oratione identidem tua ornares,insignires,commendares,& ita commendares,vt cum ad eam voluntatem, quam vltro ille erga me eximiam haberet,tum ad eam , quam de me opinionẽ aliquam concepisset,quotidie experirer,magnum etiã tuo de me sermone pondus accederẽ.Erat autem tanta tua apud Ganaeium gratia,illa quidem partim eximij ingenij istius dotibus quæsita,partim amplissimi viri Iacobi Huralti patris tui, viri in regia gratiosissimi authoritate cõmendata,vt te ille in intimã secum coniunctionẽ receptum eorũ numero haberet,quos sibi maxime omnium familiares necessariosq; esse voluisset. Quem nobis virum si fata diutius incolumem esse siuissent , neq; tam cito seculo suo inuidissent:profecto neq; tu in quę postea incidisti tẽpora,incidisses, fortuna paulò duriore conflictatus , quin potius ex tuis virtutibus omnibus vndique ornatus floreres , cũ omni gradu amplissimo dignissimus,tum certè ordinis tui facile princeps (& si perpusillum illud est, quod ad tuam amplitudinẽ addi possit) & nos quoq;, si veri sunt amicorũ de me sermones, multo amplissimis fortunæ ornamentis honestati in primis appareremus. Ἀτὰρ ἦεν ἄλλοτ' ἐπ' ἄλλῳ ζεῦε ἀγαθὸν τε κακόν τε διὸς. Quãquam quod ad me quidẽ spectat,quid tandem est quod de fortuna queri vel velim,vel possim? quam quidem ego,vere vt dicã,de me eousque benemeritam agnosco,vt planè nihil quicquã sit,in quo illius maiorem in me benignitatem desiderẽ, cui videlicet plus satis facultatum largita ea est , ad id ocium excolendum sustentandumq;,quod nobis,fastiditis cęterarum rerum curis,humanæ nostrę fœlicitatis proram & puppim,vt Græcorum est prouerbium, constituim⁹:quo nos ocio vno affatim delectati in nostris studiis libẽtissime acquiescimus, estq; nobis illorũ vsus & delectatio istorum omnium & actis, & voluptatib⁹, & opibus etiam prior,atque antiquior:nunc deniq; experimento edoctis,quàm sint ea inania,leuia,vilia,quæ nos olim præclara,magnifica,splẽdida putauimus.Neque vero cogito quò ego honorum , quò dignitatum non aspirauerim, sed quò potius animum non adiecerim,vt aspirarem:tũ quòd vitæ genus secutus , quid eo assecutus fuerim : hoc est,quid, quãtumq; ex studiorum cultu meorum fructus consolationisq; ad nos redierit, redeatq; quotidie : denique quid inter me æqualésque meos permultos , eosdem adolescentiæ nostræ socios: quos partim vidimus ipsi , indoluimusq; immoderato rerum successu perditos , arborum earum in morem, quas fœcunditas & luxuries enecat, partim ambitionis & auariciæ cæcitate in caput præcipites actos , partim libidinis & ventris voragine , & tãquam charybdi absorptos . Sed de his plura aliàs:nũc ad te & ad Ganaeiũ redeo. Mihi quidem cum in mentem venit mansuetudinis,comitatis, vrbanitatis, hilaritatis eius , quã summus ille vir,vel in puppi sedens, clauúmque reipublicæ tenens, in amicos communiter suos , quorum tu vnus, vel præcipuus, eras: plena manu,aperto , quod dicitur, pectore trãsfunderet,quoties illi à rerum actu , cui pro dignitatis suæ amplitudine , non intererat modò , sed præerat,respirãdi potestas daretur, cum amicis iisdem liberius agendi,sefeq; vnà cum illis,suauissimis, modestissimis,doctissimis sermonibus recreandi , siue id inter epulas,siue ab epulis, siue vtrobique fieret : sed dum temporis illius tranquillitas,suauitas,& vt nunc loquimur, bonitas animo obuersatur meo: moriar, nisi dies eos , quos Ganaeio Cancellariatum obtinente (ea est summa togatorum apud nos hominum dignitas) tibi, mihi aliis permultis tanquam Halcyonios exigere licuit,vitæ vere beatæ instar fuisse putem , præ diebus iis, quos postea longe commutatos,grauiore verbo vti nõ libet,experti omnes sumus: libenterq; omnibus omnes opes,dignitates, honores (quorũ & alioqui nobis ἄλις tanquam ἀρυὸς) concesserim,vt mihi quod æui superest,liceat, nulla vi interpellãte , in qua tum viuebamus festiuitate,simplicitate,coniunctione,amicicia,concordia vtiere. Quam voluntatem equidem cum non paucis cõmunem me habere arbitror . Quotus enim quisque est,ex iis reliquiis , quæ de Ganaeij honestissimo illo , atque inter se amantissimo grege superare adhuc possunt,qui si modo sapiat , non illum integrum , toto suo mundo,atque organo,quod dicitur, instructum sibi restitui, inq; eo ætatem consumere malit , quàm vel Crœsi,vel Crassi tum consuetudine vti, tum opibus abundare?Et erat certè Ganaeius extra eum,quem multum habebat, publicarum rerum vsum, extra eam, qua varia ac multiplici præcellebat,doctrinam , tanta præterea ingenij benignitate ac facilitate præditus , tanta morum comitate, ac sermonis suauitate commẽdatus, quæ omnia natura in eo iucũda quadam ac festiua gratiate condierat, vt cum, quibuscunque consuetudinis suæ copiam fecisset , eos omneis ad sui amorẽ viuus mirabiliter pellexerit, tum vero cosdẽ mortuus ad sui desiderium,vt si quis alius , maiorem in modum reuocet. Quid ni autem is reuocet?qui vel tãta authoritate cum polleret , talis tamen esset , vt ab eo nihil vnquam inquenquam asperum fuerit , aut violentum , nec tamen quicquam remissum,aut dissolutum, sed ita in eo temperata , ita ordinata , ita composita omnia , vt cum in republica summam constantiam exhiberet,tum in priuata parem præstaret modestiam: qui etiam tantam tota illa Cãcellariatus sui administratione integritatem præse tulit, vt nulla vnquam priuata vtilitas illum adfacinus , ac ne ad cuiusquam quidem offensionem impulerit : vt enim gubernatori cursus secundus, medico salus, imperatori victoria : sic illi rempublicam moderanti ciuium ratio vna & causa proposita erat:qua quidem ex re effectum est , vt à nobis ille , oculisq; nostris licet recesserit,tamen nobiscum adhuc viuat, victurúsque sit semper : cuius videlicet laus & memoria in nostris omnium sermonibus, animisq; nullo non tempore sacrosancta futura est. Ego vero magna adeo cũ voluptate hic apud te in illius mẽtionem incidi,à quo vidi ipse,tanquam ea quæ oculis cernuntur, & te propter summum tuum ingenium, cultissimos mores, singularem probitatem,constantiam,grauitatem,prudentiam in primis dilectum amatumq;: quem vicissim non nescio abs te eximiè propter incredibilem eius humanitatem,admirabilem integritatem,pari sapientia coniunctam cultum fuisse atq; obseruatum. Qui quoniã existimo te,quę summa tua est modestia,haud paulò plus voluptatis illius laudibus audiendis,quàm tuis ipsius lectitandis capere, libens hic occasionem tantã à mutua vestra cõiunctione nactus, ad vtriusq; vestrum iustas plenasq; coniunctim laudes aggrederer,tum tuam,tum illius effigiem suis,quod aiunt,coloribus, quantum à me fieri posset,depingens:veruntamen quod verear,ne veluti malus pictor bonas formas imperitia mea reddam deteriores,reliquis in aliud tempus reiectis,intra ea quę de ambobus vobis pauca dixi, me continebo & ad me reuertar:hoc est,ad animum,amoremq; erga te meum, quem ego quum ad summum creuisse iam crederem, maximum

Universidad de Deusto
Biblioteca

maximum tamẽ illi cumulum acceſsiſſe ſentio, ob eam A
cauſam,quam initio epiſtolę attigi,vt maximopere mi
rer, locum fuiſſe augendi in eo , quod ego iam pridem
cumulatiſsimum eſſe rebar: tantum porrò ad amorem
eundem auctarium acceſsit,vt quæ me antea tui erat di
lectio , nunc denique vere amor eſſe videatur . Quem
quidem ego amorem cum non intra me tantum celari
vellem,ſed vel per eſtiſtolam aliquam noſtram,quæ il-
lius tanquam teſtis eſſe poſſet , foras productam ad eo-
rum ſaltem hominũ,qui à noſtris legendis non abhor-
rebunt , conſcientiam peruenire maximopere auerem,
commodum rei huius periclitandæ , non auſim dicere
conficiundæ, occaſionem poſterioris noſtri tecum col
loquij recordatio in animum noſtrum inuadẽs ſuppe-
ditat . Memini equidem cum nouiſsime apud te eſſem,
vnaq; de literis iucundiſsime commentaremur , indi-
care mihi te maiorem in modum ſcriptorum meorum B
lectione,quæ ſumma tua eſt facilitas, capi: maxime ve-
ro animum tuum afficere , ac nulla nõ ſui parte tibi ar-
ridere noſtram illam qualemcunque Chryſoſtomi de
ſacerdotio tranſlationem.In cuius quidẽ lectione quo-
niam te ſic dieſq; ac noctes verſari dictitaſti , vt te ipſe
interpreter tam illius eſſe ſtudioſum,quàm olim vel il-
le Alexander magnus perdiſcendæ Homericæ Iliados,
cuius amore ſic illum captum ferunt, vt illam dormies
ſub puluinari iacentem ſemper haberet: vel Cyprianus
Carthaginẽſis protomyſtes Tertulliani apologetici le-
ctitandi ſtudioſus fuiſſe dicitur, quem ſcripſit Hierony
mus,ne diem quidem vnum abſque illius peramata le-
ctione vnquam præteriiſſe , ita illum quocunque ſe cõ-
ferret,in manibus ſemper habebat:ſed cum Chryſoſto-
mi liber idem à tuis vix vnquam oculis faceſſat , quid-
nam,queſo,hinc aliud coniectandum nobis relinquis, C
quàm te,hac quidem ratione,ſummopere curare,eniti,
operam nauare,vt tu à tanto doctore edoceare,quem-
admodum dignè munus iſtud tueri & ſuſtinere valeas:
tum vero vitam,quod facis,accommodes,mores com-
ponas, deniq; actiones omneis tuas ad eam dirigas re-
gulam atque amuſsim,quam Chryſoſtomus, ille quidẽ
author talis,vt illius authoritati refragari religio ſit,ſe-
quẽdam ei eſſe ſanxit,qui iuſte epiſcopi officia atq; par-
tes implere cupierit: quod ipſum quiſquis præſtabit,næ
is nobis albam,quod dicitur,auem relaturus eſt: tam ra
rum eſt deplorata hac ætate, ex tanto epiſcoporum ca-
talogo , vnum aut alterum numerare poſſe , non dico
titulo , ſed re ipſa epiſcopum , vſque adeo ſeculi noſtri
mores à priſci ſeculi moribus degenerarunt. In quo
videlicet qui ad eam perducebatur dignitatem (inui-
tos autem ac repugnantes non raro perduci ſolere ac- D
cepimus,vt de Chryſoſtomo) hũc ſibi ante oculos ſco-
pum proponebãt omnes,vt creditarum ſibi animarum
ſaluti proſpicerent:& ita proſpicerent, vt illam ſuis vel
commodis,vel cupiditatibus,ne libidinibus dicam,nõ
poſteriorem,ſed priorem haberẽt . Sed de hoc quoque
plura aliàs : redeo ad tuũ Chryſoſtomicæ lectionis ſtu-
dium:quod quidem tametſi per ſe ſatis accenſum vide-
bam , tamen vt illud etiam magis ac magis incitarem,
equumq;,quod dicitur,ſua ſatis ſponte currentem inſti-
garem:faciendum mihi putaui, vt illud idem de ſacer-
dotio opus tibi tam probatum exactiſsime & diligen-
tiſsime recognoſcerem,recognitumq; ſub tuo nomine,
& quidem ornatiore elegantioreq; forma , quàm prio-
re editione exierit , in ſtudioſorum hominum manus
emitterem: præpoſita operi eidem epiſtola hac, qua le-
ctori perpetuum meum erga te amorem, fidem, obſer-
uantiam ſpectatam teſtatamq; relinquerem. meretur e-
nim animus iſte tuus Chryſoſtomo ſic deditus , addi-
ctus,deuotus,vt tibi per me recognitionem eam,ornā-
tum,elegantiam,quantulacunq; ea eſt, ſtudioſi debeãt.
Nam & alioqui priorem ipſam editionem nemini ho-
mini ſeparatim , ſed lectori communiter nuncupaui.
Quod equidem factum à me licet improuiſum, fœlici-
ter tamen cecidiſſe interpretor: quòd videlicet videa-
tur ex compoſito peculiaris operis nũcupatio tuo fuiſſe
nomini reſeruata, vt habeat noſtra lucubratio te pecu-
liarem ſibi fautorem defenſoremq; ſine cõtrouerſia ta-
lem,cuius præſidio tanquam Aiacis clypeo ab aduerſa-
riorum petitionibus ictibuſq; ſarta & tecta,vt aiũt, eſſe
poſsit . Quod reliquum eſt, recte tu quidẽ feceris,eritq;
mihi abs te ſummi beneficij loco, ſi ita ſtatueris, cũ pro
ſumma tua iſta dignitate,ac virtute, & amicos, & pro-
pinquos, & clientes , & tibi obſtrictos , innumeros ha-
beas:me in fide,amore,cultu, obſeruãtia erga te eorum
nemini concedere.Bene vale,& in amore erga me iſto
perſeuera . Ex Bertocuriano noſtro , calendis Decem-
bris.M. D. XXXIIII.

ARGVMENTVM IN SEX Libros D.Ioan.Chryſoſtomi de ſacerdotio, per eundem Germanum Brixium.

DIVI Ioãnes Chryſoſtomus & Baſilius Magnus etiamdum adoleſcentes ac condiſcipuli, cum maximopere inter ſe amarent , animisq; mirè conuenirent, iiſdem ſtudiorum ſacris iam inde à puericia initiati , paciſcuntur, iurantq; vitæ ſibi reliquæ commune contubernium . Ad quod dum ſeſe accingunt,ecce tibi exortus rumor quidam diſſeminat, fore, vt vterque iam tum ad ſacerdotale epiſcopalẽque munus adlegeretur.Hic Baſilius cum Chryſoſtomo ea de re communicat , ab quo facilè per amiciciam impetrat,vt eandem conſiliorum rationem, eãdem item fortunæ honorumq; aleam vnanimes ſequantur , néve alter ab altero quocunque caſu emergente vnquam deſeratur.Verum cum paulo poſt vterque ad id,quod dictu munus poſthabitis aliis compluribus, cunctis ſuffragiis electus fuiſſet , ſeſe Chryſoſtomus (Baſilio interim a ſuis ſuffragatoribus ad eum honorem pertracto)occultat,delatum ad ſe munus deprecatus. Tum demũ Baſilius à Chryſoſtomo proditum ſeſe animaduertẽs (neque enim ille pactis promiſsiſq; ſteterat) ad eum primo quoque tempore adit: qui cum dum verba facit, expoſtulat primum, quòd fidem ſibi datam violauerit : tum vero rogat,cauſam vt dicat,qua cauſa adductus delatum ſacerdotium repudiauerit:putare enim ſe id ab illo temere nequaquam fuiſſe factum,ſed cõſideratapotius ratione quadam, quam ipſe Chryſoſtomo edocente edoceri cupiat . Itaque Chryſoſtomus ſe Baſilio primum purgat , oſtendens bona fide , atque adeo ex vſu Chriſtiani

Chriſtiani gregis illum à ſe circunuentum:deinde haud A
*ſe alio nomine occultaſſe , dignitatémque oblatam re-
cuſaſſe docet, niſi quod imbecillitatis ſuæ conſcius , in-
telligeret humeros ſuos tanto oneri ferendo non eſſe:
interim copioſiſsimè ſimul atque elegantiſsimè decla-
rans, quam multæ ſit dignitatis, ſed quàm difficile ta-
men epiſcopum verè agere: quem ipſum talibus ille co-
loribus depingit,tótque ac tantis virtutibus perpolitum
eſſe vult , vt ſi quis hodie epiſcopis noſtris talem depin-
gere velit,diſpeream,niſi futurum ſit,vt cum ſua tabu-
la, vt delirus rideatur , atque exibileatur. In tantum e-
nim ſeculi noſtri mores à priſcæ ætatis moribus dege-
nerarunt , vt bona epiſcoporum noſtratium pars(ne- B
que enim de omnibus id à me dictum eſſe velim) non
ſolum non elaborent,vt tales ipſi ſint, quales eſſe deberent : verumetiam ex profeſſo animi ſui imaginem diuerſiſsimam reddere ſtudeant , ab ea epiſcopi imagine,
quam nobis diuus Chryſoſtomus,hac quidem in parte
Apellem ipſum ſuperans,periculo ſuo artificioſi,ſimè
atque elegantiſsimè expreſſam reliquit.Quos ipſos ta-
men optarim,ex tam alto illo ocio, eóque veluti ſeden-
tario,in quo aſsiduè deſides inertéſque vitã tranſigunt,
deſcendere nonnunquam ad Chryſoſtomi aureum o-
pus hoc lectitandum , vt vel vitæ anteactæ pœnitentia
tandem compuncti , idipſum parte ſaltem aliqua præ-
ſtare curent , quod præſtare illos oportere voluit Chry- C
ſoſtomus,autor talis cui refragari nefas fuerit : vel,quo
nullum illis ſupplicium grauius fore puto,infelices per-
petuò obſtinatique virtutem videant , intabeſcántque
relicta.*

DIVI IOANNIS CHRYSOSTOMI ARCHIepiſcopi Conſtantinopolitani de ſacerdotio liber primus,Germano Brixio Altiſſiodorenſi interprete.

EVERE mihi olim amici com- D
plures , iidemq; veri & germa-
ni, ac qui amiciciæ leges tum
exactè intelligerent , tum dili-
genter ſeruarent. Horum com-
plurium in numero vnus qui-
dam eximia ergo nos charitate
ac beneuolentia,ita illos exupe-
rare ſtuduit , vt omnes tanto poſt ſe interuallo ipſe re-
linqueret,quanto illi reliquos alios, à quibus vtcunque
amarer,reliquiſſent.Hic idem ex iis erat,qui lateri meo
perpetuò aſsiderent: etenim cum earũdem diſciplina-
rum ſacris initiati fuimus,tum etiã pręceptoribus iiſdẽ
operam vterque dedimus , erat & nobis eadem animi
propenſio:erat ſtudium par in illas ipſas,in quibus ver-
ſabamur,literas:præterea idem deſiderium iiſdem è re-
bus natum. Neque enim ſolum quo tempore ad magi-
ſtros ſcholaſq; condiſcipuli ventitaremus , ſed etiam
quum illinc egreſſos conſiliũ iam inire oporteret, quã
tandẽ præſtaret reliquæ nobis vitæ viam tenere: & hic
quoque eadem in nobis animorum cõſpiratio, eadem
concordia apparebat.Erant & alia item,quæ voluntā-
tum noſtrarum conuenientiam hanc, conſtantem in-
cõcuſſamq; ſeruarent.Neque enim ob patriæ amplitu-
dinem claritatemq; alter altero ſeſe plus efferre ac vẽ-
ditare poterat: neque ego ſumma diuitiarũ copia abũ-
dabam : ille contrà , extrema premebatur paupertate:
quinimò facultatum noſtrarum modum conſiliorum
paritas ac ſtudiorum æquabilitas æmulabatur . Adde
quòd & nobis idem generis honos ac ſplẽdor: vt nihil
non concurreret ad volũtatum,ſtudiorum, ſententia-
rum conſenſionẽ. Poſtea vero quàm eò à nobis vẽtum
eſt,vt iam oporteret monaſticam vitam,beatam illam
quidem ac felicẽ perſequi , ac veræ philoſophiæ ſtudiis
inhærere:iam non hæc erat nobis par eademq; ſtatera:
nam illius quidem lanx ſublimis,vt quæ leuior eſſet,fe-
rebatur : ego vero humanarum rerum cupiditatibus
etiamnum abundans, meam lancem deprimens , pro-
pẽdere cogebam,iuuenilibus eam aggrauãs cogitatio-
nibus. Hic amicicia quidem noſtra conſtans ſtetit, vt
& antehac:at cõſuetudo direpta: neque enim daba-
tur , vt qui haud in iiſdem amplius verſarentur ſtudiis
communes inter ſe congreſſus haberent.Cæterum vbi
& ipſe paululum caput à vitæ huius tempeſtate exerui,
hic nos ambab° ille manibus porrectis excepit.Sed ta-
men ne ſic quidem priſtinam inter nos æquabilitatem
retinere quiuimus . Etenim quum nobis ille tẽpore an-
teuertiſſet, tum autẽ vehemẽtiam ſtudiumq; ad id non
modicum attuliſſet, rurſus meipſo ſublimior ferebatur
in altum admodũ ſublatus : idem tamen bonitate ſua,
& quòd amiciciam noſtrã magnificaret, à cæterorum
omniũ contubernio ſeſe abducens,aſsiduus nobiſcum
erat : id quod & antehac deſiderauerat: ſed quod dixi,
ab animi huius languore prohibitus , aſſequi minimè
potuerat.Nam qui fieri poſſet,vt qui continenter iudi-
ciis ac foro intereſſem,ac ſcenæ oblectamenta attoni-
tus ſectarer, frequenti vti poſſem cõſuetudine eius,qui
non niſi libris affixus in forum nunquam ventitaret?
Quocirca quum id illi per nos prius nequaquã licuiſ-
ſet,vbi primum factũ eſt,vt me in cõmunem ſecum vi-
tæ cõditionem acciperet,tum demũ quod iampridem
deſiderium parturiebat, cõfertim peperit:ac ne breuiſ-
ſimam quidem diei partẽ à nobis abſens fieri ſuſtinuit,
nunquam nõ adhortans , vt domo vterque ſua relicta
vnà habitaremus,atque id quidẽ perſuaſit: iamq; ea res
nobis in manibus erat.At vero aſsiduę matris illecebrę
obſtiterũt,quo minus hac ego illum gratia demererer,
ſeu potius quo minus id beneficij illi deberem. Etenim
vbi illa ſubodorata eſt id me conſilij inire , dextra ap-
prehenſum introduxit in peculiare ſibi cubiculum.Hic
illa quum me ſibi aſsidere voluiſſet,ſuper eum lectum,
in quo me enixa fuerat,in lachrymarum fontes proru-
pit,verba etiamnum adiiciens, quæ me plus lachrymis
illis omnibus ad miſericordiam pertraherent . Porrò
eius quidem lamenta eiuſmodi fuere: Patris tui vir- *Matris o-ratio.*
tute ac præſtantia , fili , me haud ita multum temporis
vtifrui numẽ permiſit: vtpote cuius mors dolores eos,
quos in te pariendo paſſa ſum , continuo exceperit , ac
tibi orbitatem , mihi viduitatem attulerit intempeſti-
uam:vt ſileam viduitatis ipſius mala,ęrumnas,incom-
moda , quæ quidem ſolæ animo illæ complecti rectè
queant,quas cõtigerit ea ipſa perpeti.Nullius enim ſer-
mo, nullius oratio par eſſe poſsit enarrãdæ tempeſtati

Universidad de Deusto
Biblioteca

ac turbulẽtiæ illi quam subire oportet puellam,quæ ipsa etiamdum rudis,rerumq; humanarum expers,simulatque paternam domum reliquerit,derepente immensorum dolorum facibus æstuans, curã solicitudinemq; ætate ac sexu superiorem sustinere cogatur: quàm videlicet necesse est seruorum ignauias emẽdantem, eorundem maleficia obseruare, cognatorum propulsare insidias,publicanorum molestias, & quam illi,dum eis tributa numerãtur,immanitatem exercere solent,forti generosoq; animo ferre.Proinde quum decedit pater, relicta à se prole,si forte fœmina ea est,magnam vel sic matri curam exhibet,sed tamen hoc ipso tolerabilem, quòd illius educatio tum impẽsa caret, tum etiam formidine vacat. At masculus à patre relictus matris animum in dies singulos immensa formidine, tũ permultis cõplet solicitudinibus, vt nihil hic agam de sumptu,deq; impensa, quam multam tolerare cogitur mater, quæ adlaborat, vt masculus ille liberaliter educetur. Quarum rerum omnium nulla me tamen permouit,vt nuptiis iteratis sponsum alterum in patris tui ædes inducerem:quin potius in æstu illo,in fluctuatione ac turbine perseuerans,cœlestis gratiæ suppetiis in primis adiuta,ferream illam viduitatis fornacem nulla ex parte refugi: quum mihi inter eas ipsas ærumnas atque incommoda solatio esset non modico,quòd aspectum istum assiduè spectare, inq; eo tanquam vitalem defuncti mariti imaginem,verisque ac certissimis characteribus expressam mihi asseruare daretur. Quo nomine puerulus quum adhuc esses, necdum fandi gnarus, qua potissimũ ætate maximam liberorum suorum voluptatem parentes sentiunt,magno certe mihi solatio,magnæ iucunditati fuisti. Atqui ne id quidem mecum expostulare possis, quòd nos viduitatis quidem conditionẽ perpessæ fortiter simus,sed viduitatis eiusdem angustiis coarctatæ paternas tibi imminuerimus facultates: id quod infelicibus orphanis permultis vsu venisse scio. Siquidem patrimoniũ tibi nulla non parte saluum integrumq; seruaui:quum tamen nihil etiam prætermiserim sumptuum eorũ, qui tibi nominis istius existimationem aliquam parare possent, quos sumptus suffeci ex meo peculio: hoc est ex iis pecuniis quas mecum domo paterna attuleram. Neque vero existimare te velim,exprobrandi gratia hæc nũc à me dici:pro rebus porrò his omnibus vnam abs te gratiam peto, ne me viduitate altera inuoluas, neu luctũ iam sopitum rursus exuscites:obitus huius diẽ potius expectato: hinc paulo pòst nobis fortasse emigrandum.Nam vt qui iuuenes sunt,ad longæ senectutis annos accedant, sperare quidem liceat:qui autem iam cõsenuimus,quid tandem aliud, quàm mortem iamiam aduentantem præstolamur?Itaque vbi corpus hoc à te sepultum cum patris tui ossibus coniunxeris,tum demum fili lõgas profectiones suscipito, & quodcunque æquor collibitum fuerit,emetitor,per me nemo tũc prohibiturus est. Cæterum tantisper dum spiramus, contubernium conuictumq; hũc nostrum tolerato, dei offensionem frustra ac temere ne incurrito,neue cõmittito, vt matrem nihil cõmeritam tam multis inuoluas incõmodis: qui si forte criminari potes quòd in mũdanas molestias pertractum,rerum tuarũ curam temet gerere cogã:te non iam naturæ leges moueant,non educationis consuetudinisq; iura tangãt, denique nulla te res alia impediat, quò minus nos ẽtatim insidiatorum atque hostiũ loco habeas,vitato etiam cõtubernio nostro.Sin vero nihil non agimus,vt tu facile altoq; in ocio possis vitę huius vsura frui:si minus aliud vinculum,certe hoc vnum te apud nos detineat: nam vt te à sexcentis amari dicas, nemo certè fuerit, qui tibi tanta in libertate viuere cõcedat:quum & neminem esse putem cui nominis istius existimatio æque ac mihi vni chara esse possit. Hæc & his longè plura matris ad me monita erant:quæ quum amico illi verè magnanimo ac generoso recitassem, tantum abfuit,vt iis ipse moueretur,vt acrius etiam instaret,eadem à me,quæ & antea efflagitans. Hæc cum inter nos versaremus,remq; ille assiduis vrgeret precibus,me interim nihil innuente,ecce exortus derepente rumor quidam nostrum vtriusque animum cõmouit: percrebruerat autem fore, vt ad episcopes dignitatem vterque perduceremur. Quo ad me rumore perlato, hinc formidine,hinc hæsitantia perculsus sum: formidine, ne forte vel inuitus eò ipse raperer:hæsitantia,dũ idẽtidem animo versarer, vnde nam in illorũ patrum animos obrepsisset, vt de nobis tale quiddam cogitarẽt. Nam mihi quidẽ ingenij mei vires circumspicienti non succurrebat quicquam quod honorẽ illum mereretur. Generoso autẽ vir ille animo ad me quũ adisset, semotisq; arbitris mecũ rem totam cõmunicasset, ratus nõdum me quicquam de ea audiisse, obsecrabat, vt quemadmodum antea semper apparuisset,ita etiam nunc appareret nos ambos eorundem factorũ cõsiliorumq; rationem hac in re sequi velle: paratũ sese vt sequeretur,ac mihi comes foret,vtracunq; ego via prẽire mallem,seu fugiendũ,seu quod offerebant illi, sequendum magis esset.Itaque animaduertens tàm propesam in eo volũtatem, tum vero arbitratus me hoc nomine magnum vniuersæ ecclesiæ detrimentum allaturum,si ob meã imbecillitatẽ infirmitatemq;, Christianũ gregem iuuene tanta probitate prædito, eodemq; regẽdis moderandisque aliis maximè idoneo spoliarẽ,non iudicaui detegendũ illi esse quid animi super ea re haberem, quanquã nũquam antea passus, vt illũ cõsiliorum meorum quicquã lateret:Cui quum iudicassem me negocij huius cõsilium in aliud tẽpus reiicere (neq; enim id in præsentia vrgere)factum est,vt statim persuaderẽ nõ esse vlterius super eo cogitãdum. Præstiti autem vt cõfideret vnanimẽ me ac cõcordẽ secum fore,si quando tale aliquid euenisset. Tẽpore autẽ haud ita multo elapso,quum iam dies aduenisset,in quo eligẽdi vterq; essemus, ac me ipse occultassem, idẽ ille harũ omnium rerum ignarus quum esset,apprehẽsus, ducitur quidẽ à patribus tanquã alio prætextu,sed tamẽ iugum nequaquam detrectat: quòd promissa nostra spẽ illi facerẽt, nos eò omnino sequuturos, seu potius nos iã prærire, se subsequi. Etenim nõnulli ex eorũ numero qui aderant, quum viderent illũ haud æquanimiter se captum ferre, facile ei verba dedere, acclamantes,absurdũ esse,illum qui omniũ iudicio ferocior visus semper fuisset(me designantes)multa cum comitate patrum suffragiis parere: eum vero qui prudentia ac facilitate semper excelluisset,ferocire & tanquã glorioſulũ apparere, resilientem,tergiuersantẽ, obsistentem. His ille verbis parens, posteaquàm intellexit me subterfugisse, tristis admodũ ad me adiit,ac mihi propior quũ assedisset, eloqui quidem nescio quid velle videbatur: cæterũ ab animi angustia oppressus, quum oratione vim eã qua premeretur assequi nequiret, in ipso oris hiatu fari prohibebatur,animi cõsternatione orationem, priusquã ea dentes transiliisset,interrumpente. Itaq; illum ego intuitus lachrymis permadentẽ,ac multa animi perculsum cõturbatione,mali causam quum intelligerẽ,in risum prę nimia animi voluptate prorupi:apprehensumq; dextra deosculari conatus sum: deo acceptum referens, quòd astus meus felicem tandẽ fuisset exitum sortitus,ac non alium ab eo,quẽ animus hic optauerat. Vt vero me vidit lætã hilarẽmq; frontem præferre,ac tum primum à me deceptum sese animaduertit:hoc magis animo cõpunctus indignatúsq; est.Porrò ab eo animi æstu quietior tandem paulum factus, Tu vero,inquit, vt partes etiam nostras respueris, ac nullã iam nostri rationem habeas(id quod si ita est,qua tandẽ causa nõ facile perspicio) te certè oportuit vel famæ existimationisq; tuæ rationem habere.Nunc vero mortalium omnium ora adaperuisti,quorum hæc vna cõsentiens vox est:te per inanis gloriæ cupiditatẽ munus hoc recusauisse: neque enim quisquam est qui te ab hoc crimine eximat: mihi autẽ ne in forum quidẽ ventitare licet: tam multi nobis occurrunt nullo nõ die facinus istud vicio vertentes. Nã quoties illi quacunq; vis vrbis parte me cõspexere,semotis arbitris abductum (de iis loquor qui amicicia ac necessitudine aliqua nobiscum cõiuncti sunt) bonæ criminis huius partis reum faciũt.Illius enim,inquiunt, animus tibi exploratus quum esset(quid autem rerum ad illũ pertinentium latere te poterat?) oportuit te rem minime dissimulare, sed nobiscum cõmunicare: id quod si fecisses, nunquã profecto nobis defuisset ars,qua illum in retia cõiecissemus. Me vero hic fateri pudet,nesciuisse id à te consilij multo iam ante tempore initum: idq; ne amicicią nostram fictã illi ac simulatam hactenus fuisse ducant. Nam si ea simulata est,vt omnino est, quod ne tu quidem inficiari possis, vel ex cõmissis aduersum nos tuis:tamen externos homines, eos præsertim qui vel mediocrẽ de nobis opinionem concepere,pulchrũ esse reor,vicia,si qua in nobis sunt, eclare. Itaq; rem, vt se habet, verè apud illos edisserere dum vereor,cogor prorsus,quod vnũ supereſt,caput interram silentio mihi indicto demittere,amicorúmque occursum auersari ac declinare. Etenim vt prius illud crimen,cuius nos illi dãnant,effugiam:restat tamẽ necessario,vt me mẽdacij cõuincant. Neq; enim persuasum illis vnquã esse queat, quòd & Basiliũ quoque eorum loco ac numero habueris, quibus arcanorum cõsiliorúmque tuorũ cõscientia interdicta esset.Cęterum posteaquam id tibi cordi fuisse video,de eo nõ admodum laboro. Reliquum vero dedecus quî ferre possimus?Certe alij te fastidij ac cõtumaciæ,alij inanis gloriæ accusant: qui autẽ rem dãnare seuerius rigidiúsque volunt,ij nos duplicis huius criminis reos agũt: addẽtes contumeliæ crimen,qua cõtumelia à nobis affectos fuisse eos dicũt,qui nos honore illo dignati sunt: quos etiam censent,nõ ea solũ iniuria,quam à nobis accepere,sed lõge etiã grauiore dignissimos:propterea quòd egregiis atq; excellentibus viris(quos multos haberent) à se relictis contemptisq;, duos quosdam adolescentiæ annos heri aut nudiustertius egressos, vitæ huius curis etiamnum inuolutos,vt perexiguum tempus supercilia ipsi sua fastuosi cõtraherent, pullos habitus induerent, vultusq; tristiciam adfingerent,derepentè ad tanti honoris culmen perduxerint,quãtum ne in somnis quidẽ assequi sperauissent.Atque ij quidẽ,inquiunt, qui à prima ætate ad extremam vsque senectutẽ acribus atque assiduis meditationibus vigiliisq; sese exercent:ecce tibi,si diuis placet,inter subditos sunt:imperant autẽ illis ipsorum filij, atque adeò hi qui ne leges quidẽ ac præcepta audiere,quibus huiusmodi magistratus regendus moderandusq; sit. Hæc ipsa & his longè etiã plura qui nobis assiduè obiiciant passim exoriuntur: quum ego interim defensionẽ planè non habeam,qua me aduersus illos tuear. Itaq; partes hic tuas imploro: neq; enim puto leuiter te ac temere cum genus hoc fugę quęsiuisse:tum vero in tam acrem virorũ tam prestantium offentionẽ incurrere voluisse: sed te potius consilio quodam atque animi cogitatione ad id descẽdisse:quo fit, vt coniectem paratam tibi rationẽ, qua tu factũ istud tuum rectè tueri ac defendere valeas.Effare, obsecro, si qua tibi iusta excusatio adest: quã afferre possimus aduersus eos,à quibus in crimẽ vocaris. Neque enim postulo, vt causam hic dicas cur factũ sit, vt me sic offenderes, deciperes, proderes, nulla etiam ratione habita fructus eius, quem tibi perpetuus amiciciæ nostræ vsus antea peperisset: quum nos animum nostrum gestãtes, vt sic dicam,tibi tanquam in manum tradiderimus:tu contrà tantum aduersus nos astum adhibueris, quantum maximum potueris,ac quantũ vtique adhibuisses, si tibi fuisset ab aduersariis tuis cauendum. Atqui oportuit, si quidem consilium istud vtile ac cõmodum noueras,te lucrũ eiusmodi minime deuitare: sin detrimẽtosum,& me quoque (quem tute semper omnibus in amicicia prętulisti)à detrimento isto per te sartũ tectum esse:quum tu tamen operam omnẽ nauaueris,vt in aduersariorum laqueos inciderem, dolo etiã ac simulatione aduersus eum adhibita, cuius dicta factaq; omnia syncera,simplicia, ac dolo vbique carẽtia nũquam non expertus esses.Enimuero,quo d iam à me dictũ est, nihil horum hic tecũ expostulo, neque exprobro solitudinem,in quã tute nos coniecisti, cõgressibus colloquisq; iis per te diremptis,ex quibus nõ vulgarem idẽtidem tum voluptatem, tum vtilitatem cepimus. Hæc enim omnia missa faciens facile atque humaniter fero, non quò tu humaniter in nos deliqueris,sed quia hanc mihi ipse legẽ præscripserim, ex quo amicicia mihi tua coli cœpta est, vt si quid postea in me delinqueres, nũquã te ego ad causæ dicendæ necessitatẽ adigerẽ.Nam quòd sim ego non mediocri abs te dãno affectus, tute etiã nosti: si modo memor esse velis sermonũ eorum, quos tum alij, tũ nos de nobis ipsis perpetuò vsurpauimus:qui sermones haud aliud sonabant, quàm ex animorum nostrorũ cõspiratione magnũ nobis fructum olim sperandum.Proinde muniendos firmãdosq; nos cẽsebas mutua inter nos charitate atque amicicia:quin & cæterorum omnium sermo in hoc consentiebat, vt concordiam amiciciamq; nostrã etiam aliis permultis imprimis vtilem ac necessariam fore dicerent.Ego vero,quod ad me quidẽ spectaret, nunquã mihi persuasi ad alios vtilitatem istam manaturam:certe id lucri nõ exigui nobis inde accessurũ dicebã, quòd magno cum negocio capiendi expugnandiq; essemus ab iis,qui nos oppugnassent:ac te quidẽ antea semper hisce à me verbis cõmonefactum memini, Temporis difficultas magna, insidiatores permulti, vera ac germana charitas extincta:in cuius locũ inuidię labes inuasit:per laqueos medios ingredimur, inambulamus per murorum pinnas minasq;: neque desunt qui siquid calamitatis forte acciderit,malis nostris insultaturi sint (multi autẽ multis ex locis imminentes circumstant)qui vero mali doloriſq; participes futuri sint, nulli prorsus, aut si qui hi esse possunt, pauci admodũ sunt. Vide ne forte diiuncti dissociatiq; risum aliis luculentũ præbeamus: neue, quod risu deterius futurum fuerit, magnum nobis malum atque incõmodũ accersamus. Frater à fratre protectus adiutusq;, quid aliud est quàm fortis quędã vrbs? *Prouer. 19.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

quàm regnum quoddam tãquam vectibus repagulisq; A vndique constabilitũ: Ne obsecro, ne istã dissoluas necessitudinem, neu amiciciæ nostræ vectem cardinemq; reuellas. Hæc ipsa vnà cum aliis pluribus nũquam non inculcabã, nihil omnino tale accidere posse quod accidit suspicatus: quin potius arbitratus te sano admodum erga nos animo esse, amoris abundantia quadam medelam afferebam, minime animaduertẽs ægrotanti medicinam me adhibere. Ac ne sic quidẽ miser opem tuli, neque mihi lucri quicquam accesit ex tanta illa cautione ac prouidẽtia. Quandoquidem omnia illa simul excutiẽs, ac ne in animi quidem cogitationem influere permittens, me continuo tanquam nauem nullis fulcimentis vallatam in immensum pelagus præcipitem egisti: nihil expendens fluctuum illorum, quos sustinere cogimur, sæuiciam atque asperitatem. Nam si quãdo nos vel calumniam, vel cachinnum, vel aliam B id genus iniuriam molestiámve pati oportuerit (persæpe antẽ multa eiusce modi necessario erũpũt) ad quem, obsecro, cõfugiendum nobis erit? quî cum quæso, animi nostri dolores atq; angustias cõmunicabimus? quis necessitate aliqua presis auxilio esse volet? quis molestiæ autores retũdet? quis animi huius mœsticiam sedaturus est? quis nobis solatium ac iucunditatẽ allaturus? quis animum nostrũ præparaturus ad aliorum ineptias fortiter perferẽdas? Certe neminẽ futurum puto, posteaquam teipse à graui isto ac periculoso bello eò subtraxisti, vnde ne clamorẽ quidem exaudire possis. Ecquid igitur animaduertis quàm atrox, quamq; nefariũ scelus feceris? Ecquid, post inflictã saltem à te plagam, sentis quàm pernicioſum ac letale nobis vulnus intuleris? Cæterum de his satis superq;: neque enim quæ facta sunt, fieri ea infecta possint: neque rei quę deplorata sit, C remedium afferre vllum queas. Tantum edoce, quam nos tandem orationẽ apud alios vsurpare, quóue defensionis genere illorum criminationes retũdere pos-

CHRYS. simus. Bono, inquã, animo esto: neque enim harum modo rerum nomine paratus sum ad rationũ reddendarum calculos descendere: sed à quarum etiam culpa immunem me esse voluisti, earum tibi hic rationẽ defensionemq; expedire pro viribus enitar. Quibus ab ipsis, si placet, apologię nostræ exordium sumatur: quippe absurdo planè, neque satis candido ac liberali animo fuerim si solicitus quamnam alij de me opinionem habeant, studiumq; omne adhibens, vt criminandi accusandiq; mei finem tandem illi faciant: hominem mihi amicissimum, quiq; sic me ipse vereatur, colat, obseruet, vt ne de iis quidẽ, quas à nobis accepisse se dicit, iniuriis, mecũ expostulare velit: denique talem, vt suam ip- D sius causam dignitatemq; postponẽs ac pro nihilo ducens, nostræ in primis curam habeat: nõ possim hic flectere, illique persuadere, nulla à me iniuria læsum fuisse: quin potius committam, vt maiorem nostram erga illum somnolentiam ac negligentiam, quàm illius erga me studium, ac sedulitatem extitisse appareat. Itaque quid tandem illud est in quo te ipsi læsimus? siquidem hinc constituimus apologiæ pelagus ingredi. Læsi ne, quòd circumuenerim atque imposuerim? quòd animi mei sententiã occultandam tibi duxerim? quod tamen factum à nobis est partim tuo quẽ circumuenimus cõmodo, partim eorũ vtilitate quibus te impostura nostra prodidimus. Nam si in vniuersum fraudis genus omne, malũ vituperandumq; est, neque eam cuiquã licet in hominum vsum vtilitatemq; vnquam vertere: equidẽ paratus sum pœnas dare quascunque præscripseris: seu vt verius dicam, quandoquidem tu, ni fallor, nunquam à nobis sustineas pœnas exigere, vltrò ipsi nobismet eam pœnam irrogabimus, qua iudices mulctare eos solent, qui iniuriæ illatæ rei sunt, quoties ab actoribus suis rei peracti fuerint: sin vero fraus ipsa nõ semper incommoda, sed pro eorum qui eam adhibent animo atque cõsilio bonæ málæve rei nomen sortitur, missam faciens criminationem istam, qua te à me circumuentũ quereris, edoce, nisi graue est, in malũ damnumq; tuum fraudem huiusmodi fuisse à nobis excogitatam: quandoquidem donec animus malus abfuerit, consentaneum est, vt qui sese iustos æquosq; in causa eiusmodi ostendere velint, deceptorem hunc, quem dico, non modo non accusent culpẽntve, sed etiam laudent atq; approbẽt. Tam lucrosa enim tamq; fructuosa esse solet opportuna ac recto animi iudicio facta fraus, vt permulti etiam pœnas sępenumero luerint, hoc ipso quòd rem fraude nõ egissent. Ac si exquirere velimus, quinam copiarum Imperatores iam inde ab orbe condito claruere: illorum trophæa bona ex parte cõperiemus impostura ac fraudis facinora fuisse, eosdemq; fatebimur maiore quidem laude dignos, quàm qui aperto Marte victoriã de hostibus reportant. Hi enim magno cum sumptu, tum pecuniarum tum corporum sic bella cõficiunt, vt ab ipsa etiam victoria nihil illis amplius accedat: quin potius victores quũ sint, nihilo tamen secius pari cum iis, qui victi sunt, calamitate premuntur, tum copiis absumptis, tum ærario exhausto. Adhęc qui victi sunt, ne ipsos quidem victores patiuntur solida victoriæ gloria perfrui: cuius bona pars ad eos redit qui cecidere: vtpote qui animis victores, corporibus solum inferiores fuerint: quibus item si per sua vota in bello nõ cadere licuisset, neque illis mortis interuentus dimicationis finẽ attulisset, nimirum alacritatis magnanimitatisq; suæ ostendendæ modum fecissent nullum. At qui fraude aliqua victoriam sibi parat, is prętерquàm quòd calamitatẽ atque perniciem hostibus affert, id etiã præstat, vt cæteris illi de se risum præbeant. Neq; vero vt illic fortitudinis, sic & hic prudentiæ laudẽ gloriamq; ex æquo vtrique reportant: verum integra victoriæ totius laus ad victores solos pertinet. Et quod iis, quæ dixi, inferius nequaquam esse reor: qui astu vincunt, ciuitati suæ seruant synceram illibatã atque integrã ex victoria parta voluptatem: neque enim commune quicquam habet animi prudẽtia cum pecuniarum corporumq; multitudine atque copia: quibus quidẽ vsuuenit, vt quo magis in bello vtare, eò magis insumãtur, magisq; suos deficiãt possessores: quum cõtrà natura sic comparatum sit, vt animi prudentia, quo magis exerceas, eo magis adolescat. Neque vero foris tãtum ad militiam, sed etiã domi ad pacem nõ publicis modò ciuitatis, sed & priuatis vniuscuiusque negociis pertractãdis, & marito aduersus vxorem, & vxori aduersus maritũ, & patri in filiũ, & amico in amicum, addam etiã & liberis in patrem, astus huius vsum cõmunem necessariumq; cõperies. Neque enim filia Saũl maritum suum alia ratione de Saũl manibus eximere, quàm circũuento ac decepto patre potuisset. Cuius rẽ frater eundẽ illum ab ea semel seruatum de vita periclitantem seruare dum vellet, iisdẽ telis quibus & vxor sese armauit. Atque hic Basilius: Sed nihil horũ, in- BASIL. quit, ad me: neque enim hostis ego atque aduersarius, neque ex eorum numero, qui nocere iniuriamq; afferre parant: quin ipse contrà, animi tui sententiæ omnia mea quũ cõmisissem, de ea via nunquã deflexi, qua me ipse subsequi

CHRYS. subsequi iussisses. Ego vero ô admirãde idemq; opti- A me Basili, non ob aliud, inquã, quàm ob hoc ipsum anteuertens nuper docui, non in bello tantum cõtra hostes, sed etiam in pace aduersus amicissimos quosque, astus huius vsum cõuenire. Nam quòd id cõducat non circumuenientibus solum, sed etiam circumuentis: ad vnum aliquem ex medicis profectus, sciscitare, quem nam illi in modum laborantes, morbo liberare soleãt: certe ex iis audies meram nudamq; artem ipsis non satis esse: sed & aliquoties ipsos impostura vti, cuius auxilio cum arte medica coniuncto ægrotantem sanitati pristinæ restituant. Etenim dum hinc ægrotantium morositas, hinc morbi difficultas medicorum auersatur consilium: tum cogũtur illi, fraudis atque impostu- B ræ personã induere, vt quod in scena fieri solet, in qua fictis omnibus & adumbratis loci plurimum est, rerum factorumq; veritatẽ occultare possint. Atque hic si placet dolũ vnum explicabo ex multis, quẽ olim à medicis fuisse structum audiui. Inciderat quidam in acrem vehementemq; febrim. Idem æstu febris indies gliscente augescenteq; remedia ea omnia auersabatur, quæ ad ardorem illum restinguendum facerẽt: cæterum quum desiderio ferretur, multusq; esset in vrgendis hortandisq; omnibus iis, qui ad ipsum introissent: id perpetuo ages, vt multo vino, eoq; meraco, sibi porrecto, exitiosam illam appetentiam extingueret: futurum quippe erat vt si quis illi obsecundans, hac in parte gratificatus fuisset, febris ardorem non solum magis inflammaret, sed miserum etiam illum prorsus ad insaniã furoremq; adigeret: hic demũ quum ars ipsa effœta iam atque exhausta nullum salutis remediũ inueniret, in eius locum sese fraus insinuans, tantam exhibuit virium suarũ effi- C caciam, quantam mox ex me auditurus es. Etenim medicus acceptũ vas testaceum (id recẽs à fornace exierat) vino permulto immersit: quod quum vacuum, sed apprime tinctum extraxisset, aqua implet: tũ iubet ægrotantis cubiculũ tapetibus velisq; vndique adumbrari, ne fraus ipsa lumine detegatur: hic testam ęgroto propinat, quasi mero plenam: quã ille manibus quum necdum apprehendisset, vini odore eius nares statim peruadente, nõ sustinuit curiose indagare, quid sibi à medico porrigeretur: verũ eo odore persuasus, & tenebris deceptus, tum etiam appetitę rei desiderio victus, quod propinabatur, propensissime hausit, ac satiatus febris æstũ statim excussit, periculo eo, quod graue imminebat, liberatus. Quòd si quis fraudis eius, de qua loquor cõmoda vtilitatesq; vnà cum medicorũ dolis omnibus recensere volet, huius certe oratio nullum prorsus D finem habitura sit. Cõperies autem nõ ab iis solum qui corporum medendorum, sed etiã ab iis qui animi curam suscipiũt, pharmaci huius vsum assiduum vsurpari solitum. Sic beatus ille Paulus multas illas Iudęorum myriadas ad se allectauit. Per huius item consilij rationem, idem ille, qui Galatis cõminatur fore vt Christus circuncisos nihil adiuuet, Timotheum tamen circuncidit. Propterea item legi aliquoties sese submittit: qui idem censet post fidem deo datam, exitiosam esse legis sanctificationem. Fraudis quidẽ magna vis, modo ne fraudulento ea animo fiat: quã ipsam tum ne fraudem quidẽ nominandã putauerim, verum œconomiã quãdam potius ac sapientiam artemq; qua posis è mediis iisq; imperuiis desperatarum rerũ angustiis difficultatibusq;, correctis emendatisq; animi viciis euadere. Neque enim Phinees illum homicidam ego vnquam appellauerim, quãquam is plaga vna corpora duo sustulit. Quem admodum neque Heliã vel post milites centum vnà cum ducibus suis interfectos, atque adeò post magnũ illum sanguinis torrentem, quę ex eorum nece qui dæmonibus consecrati essent, fecit excurrere. Nam si hoc dederimus, & res ipsas per se singulas, nudas ab autorũ suorum cõsilio propositóque separatas expendere quis voluerit: nemini sanè nõ licebit, vel Abrahã ipsum parricidij accersere. Item & illius tum nepotem tum abnepotẽ doli ac maleficij reos agere: sic enim ille ius sibi primogenitorum vsurpauit: hic autẽ Aegyptiorum opes in Israëlitarum castra transtulit. Sed non est ita, non est ita. Facessat hinc tanta ista impudẽtia: neque enim solum eos quos modo nominaui, culpa liberamus: sed etiam eosdem vel hoc nomine admiramur: quandoquidem & ipsi hoc demum nomine gratiam à deo magnã inierunt. Proinde veri illusoris deceptoris q; nomine dignus fuerit, quisquis re ipsa iniquo ac nocendi animo abutitur, alioqui sæpenumero profuit decepisse: & hac potissimum arte in maximis rebus alteri opem subsidiumq; tulisse. Cæterũ qui recto semper calle ingreditur, de eo nunquam deflectens: sæpe fit vt ei etiam cui non astum aliquem struxerit, malorum incommodorumq; quamplurimorum autor sit.

LIBER SECVNDVS.

PROINDE quòd fraudis vim atq; vsum bonam etiam in partem adhibere possis, seu (vt verius dicam) quòd ne fraudis quidẽ, sed admirandæ cuiusdã dispẽsationis nomine tum fraus ea designãda sit, pluribus quidem hic à me exemplis doceri poterat: quũ vero quę à nobis adducta sunt, ea idoneam rei comprobandæ fidẽ facere possint, graue molestúmque arbitror in prolixitatẽ quæ superuacanea sit orationem nostram producere. Reliquum est vt tute expẽdas, num ex vsu ac commodo tuo fraus ea à nobis adhibita sit. Tũ Basilius: Et quodnam, inquit, BASIL. cõmodũ ad nos ex hac rediit, seu œconomia, seu sapiẽtia, seu quocunque eam nomine appellare mauis: vt testatum nobis esse queat ac persuasum, fucum mihi à te nequaquam esse factum? Quodnam vero, inquam, CHRYS. hoc vno maius commodum exisset, quàm si ea nos fącta præstare constiterit, quæ quidem dilectionis charitatisque in Christũ exempla esse Christus ipse nos docuit? Hic enim cum apostolorũ principe verba faciens: Petre amas me, inquit, atque illo id confitente, adiun- Ioan. 21. git: Si amas me, pasce oues meas. Interrogat discipulum magister, num ab eo ametur: non quò id ipse edoceatur: (qui enim id edoceri studeat is, cui vni mortalium omnium corda peruia sunt?) verum vt nos doceat, quãtæ sibi curę sit gregis huius prefectura. Id quod vbi constiterit, & illud item pariter cõstabit: copiosam atque adeò immensam mercedem illum expectare, qui consiliũ, curam, cogitationẽ, atque operam in iis suam ponat, quæ quidẽ magno apud se in precio atque æstimatione Christus esse voluit. Nam si quoties videmus seruorum pecuariorũmve nostrorum curam à quibusdam susci pi, ex eo studio aduersus illa impẽso colligimus, ab iis nos amari (etiamsi illa ipsa eiusmodi esse soleant, vt pecunia veneãt) qui neque pecunia, neque alia re vlla, sed morte propria armentum hoc redemerit, suúmque propriũ sanguinem gregis preciũ obtulerit: quanto, quæso, præmio gregis huius pastores ac rectores remuneraturum olim credimus? Propterea enim quum respondisset discipulus: Tu scis domine, quòd amẽ te, testẽmque citasset amoris huius ipsummet qui

Universidad de Deusto
Biblioteca

amaretur, haud se hic continuit seruator Iesus, sed & A amoris quoque indicium adiunxit. Neque enim tum volebat testatum esse, quãtum à Petro amaretur: siquidem id multis nobis argumentis cõstabat: verum hoc ille tum agebat, vt & Petrum & cæteros nos edoceret, quanta beneuolentia ac charitate erga suam ipse ecclesiam afficeretur: vt hac ratione & nos quoque eiusdem ecclesiæ studium curámque toto animo susciperemus. Nam qua de causa filio suo eique vnigenito deus optimus maximus vsque adeò non parcendum putauit, vt etiam quem vnicum haberet hunc dederet? Certe vt qui in ipsius offensionem incurrissent, eos sibi reconciliaret, tum vero peculiarem selectúmque sibi populum redderet. Quánam item de causa idem ille sanguinem effudit suum? certe vt pecudes eas acquireret, quarum curam, tum Petro, tum Petri successoribus committe-
Matth. 24. bat. Iure igitur ac merito sic loquebatur Christus. Quis- B nam fidelis seruus & prudens, quem dominus super familiam suam constituit? Rursus verba quidem ista, hęsitantis esse videntur: quũ tamen ab eo prolata sint, qui minime hæsitaret. Nam quemadmodum Petrum dum interrogaret, num ab eo amaretur: interrogabat profecto, non ex eo quòd vellet amorẽ huiusmodi ex discipuli verbis intelligere, sed quòd declarare cuperet quęnam censeri deberet nostrę erga se charitatis dilectionisque magnitudo: ita & hic dum ait: Quisnam fidelis seruus & prudens? non hoc ait, quòd ei ignotus sit fidelis ac prudẽs seruus: sed quòd exprimere velit, tum hoc opus quàm rarum sit: tum quæ sit functionis huius amplitudo. Contemplare itaque & præmium, quãtum: super omnia, inquit, bona sua cõstituet eum. Etiã ne nũc nobiscum cõtendes, fraudem istam tibi nõ bene ac feliciter cessisse, qui per eam vniuersis dei optimi maxi- C
Ioan. 21. mi bonis sis præficiẽdus? quũ præsertim ea agas, quæ quum Petrus ageret, illũ Christus autoritate præditum esse voluit, ac reliquos item apostolos longé præcellere. Petre enim, ait, amas me plus quàm hi omnes? Atqui illi quidem licebat verbis huiusmodi Petrum affari: Si me amas Petre, ieiunia exerce, super nudã humũ dormi, vigila continenter, iniuria presis patrocinare, orphanis patrem te exhibe, viduæ item te maritorum loco habeant. Nũc vero prætermissis omnibus his, quidnam ille ait? Pasce oues meas. Nam quę modo à me dicta sunt, ea complures etiam ex subditis præstare facile possint, nõ viri solum sed etiam fœminæ. At quum de ecclesiæ præfectura, de credenda huic vel illi tam multarum animarum cura agitur: vniuersa quidem muliebris natura functionis istius moli ac magnitudini cedat oportet, itemq; & bona virorum pars. Prodeãt au- D tem in medium qui lõge omnibus præstant: quiq; animi virtute tantum reliquos excellunt, quãtum corporis magnitudine Saül Hebræorum gentem vniuersam excelluit: seu potius multo etiã magis. Neque enim hic nobis humerorum excellentię ac proceritatis mensura quærenda: sed quanta inter sese differẽtia homines rationis vsum habẽtes, & bruta ratione carentia disidẽt: tantum sanè discrimen inter eum qui pascit, atque eos qui pascuntur esse velim: vt ne maius etiam exigam: siquidem in multo etiã maioribus rebus periculũ ipsum versatur. Etenim qui oues perdiderit, vel lupis rapientibus, vel latronibus adorientibus, vel lue aliqua, aut alio id genus casu sæuiente: fortasis veniam nõnullam à domino gregis impetret: sin & pœnas ille exiget, dãnum nõ nisi pecunia constat. At vero cui homines ipsi, rationalis Christi grex, concrediti sunt: hunc primum ouibus deperditis non pecuniarum, sed animæ proprię iacturam facere oportet: tum vero & certamen longè maius ac multo molestius sustinere. Neq; enim illi aduersus lupos pugna est, neque à furibus timet, neq; solicitus anxiusq; est de peste à grege abigẽda. Cõtra quos ergo illi bellum? quibus cũ lucta? Audi obsecro beatum Paulum loquentem: Non est vobis lucta aduersus san- *Ephes. 6.*
guinem & carnem, sed aduersus principatus, aduersus potestates, aduersus mũdi dominos, rectores tenebrarum seculi huius, aduersus spirituales malicias in cœlestibus. Videsne terribiles aduersariorum copias? vides phalanges asperas, non ferro quidem circumseptas, sed quibus pro vniuersa armatura ingeniũ ipsis suũ abundè satis est? Vis & alium exercitum spectare immanem ac crudelem gregi isti insidiantem? Hunc ipsum tibi de eadem specula spectare licebit. Nam qui de illis, quos ante dixi, aduersariis verba fecit: hic idem & hos nobis
Galat. 5. hostes indicat, ita loquẽs: Manifesta sunt opera carnis, quæ sunt hæc: Adulterium, scortatio, immũdicia, lasciuia, simulacrorum cultus, veneficium, inimiciciæ, lis, æmulationes, iræ, cõcertationes, obloquutiones, susurri, animi tumores, & alia his lõge plura: neq; enim omnia annumerauit, sed ex his nobis cætera reliquit intelligẽda. Porrò quod ad brutorum pastorẽ pertinet, qui gregem perdere querunt, vbi viderint illius prefectum fugæ se mandare, missa aduersus illum pugna, contenti sunt ipsarũ pecudũ raptu. Hic vero vt vniuersum gregem ceperint, ne sic quidem à pastore manus abstinẽt: sed eò magis instãt, eò magis ferociunt: neque certè dimicandi finem prius faciunt, quàm vel illum supplantarint, vel victas ipsi manus prębuerint. Adde his, quòd pecuarij morbi aperti sunt ac manifesti, si vel fames sit, C vel pestis, si vulnus, si aliud quoduis dolorem ægritudinẽmve pariens: quæ res non modico adiumento esse solet morbis à pecudibus abigendis. Est item & aliud hoc ipso maius, quod quidem præsentaneum affert ægritudini illi remedium. Quidnam porrò hoc est? Magna cum autoritate pastores pecudes suas porrectam medicinam capere cogunt: nam & eas vincire procliue, quoties vrere, quoties incidere opus: itemq; & diutius asseruare facile, quandocunq; id conducit: & aliud item pro alio pabulum præbere, & arcere à fluentis: præterea cætera omnia quæcunque pastores probauerint pecudum saluti conferre, nullo ipsi negocio, nullo labore adhibere solent. Horum vero morbi principio haud facilè sese homini produnt. Nam quæ intra hominem latent, præter hominis spiritum, qui in ipso est nemo certè alius intelligit. Quî igitur pharmacum adhibere quis possit morbo ei, cuius genus nequaquam intelligat? quum etiam persæpe vsueniat, vt ne intelligere quidem possit, morbus subsit necne: qui vbi sese prodidit, tibi tum maius negocium facesit. Neque enim homini licet tanta cum autoritate homines curare, cum quanta oues pastor curat. Hic enim liberum est & vincire, & à pabulo arcere, & vrere, & secare: quum illic medicinæ ac curationis suscipiendæ facultas posita minime sit in illo qui medicinam adhibet, sed in eo tantũ qui laborat. Hoc enim admirãdus ille vir quum
2. Cor. 11. intelligeret, sic Corinthios alloquitur: Non quòd do- minemur vobis nomine fidei, sed adiutores sumus gaudij vestri. Christianis enim minime omnium licet peccãtium lapsus vi corrigere. Exteri quidẽ iudices quum facinorosos homines leges transgressos fuisse deprehenderint, magna se præditos autoritate ac potestate ostendunt, eosdemq; vel inuitos, suos ipsorum mores

mutare cogunt. Hic vero non vim afferre, sed suadere A tantum oportet, atque hac ratione meliorem efficere, quem emendandum susceperis. Neque enim nobis facultas tanta à legibus data ad delinquentes coërcendos: ac ne si dedissent quidem, haberemus vbi vim huiusmodi potentiamq; exercere possemus: quum Christus eos æterna corona donet, non qui coacti, sed qui certo animi proposito à peccato abstinent. Quamobrem multa quidem arte opus est, vt qui laborant Christiani vltrò sibi ipsi persuadeant sacerdotum curationibus sese submittere oportere: neque id solum, sed vt etiã curationis ac medicinæ nomine gratiam illis habeant. Nam siue qui vinctus illigatusq; est, contumaciter restiterit (id autem per se ipse potest) malum certè exasperat, grauiusq; reddit: siue admonentis verba ferri modo secantia neglectim transmiserit, nimirum aliud sibi vulnus contemptu infert: vsque adeò vt curationis B illius prætextus grauioris morbi color fiat: neque enim est qui hic vim afferat, nec qui curare inuitum possit. Quid igitur facias? Etenim si blandius eum tractes, cuius affectum corpus sectione, eáque magna indiget: ac nisi altam inflixeris plagam ei, qui ea opus habet: nimirum fiet vt vulnus ipsum partim sit resectum, partim relictum. Rursum si nulla ex parte parcere volens debitam adhibueris sectionem: fiet sæpe vt animum ille doloris impatientia despondens, atque adeo omnia simul detrectans, tum pharmacum, tum vinculum, se ipse præcipitem ferat, contrito iugo, ac cõfracto laqueo. Equidem complures recensere possim, quos constat in extrema mala adactos, non ob aliud nisi quòd digna ab eis pœna, & quæ peccatis perpetratis par esset, exigeretur. Neque enim temere ad delictorũ modum oportet & mulctam ipsam adhibere: sed tãquam coniectu- C ris quibusdam explorandus est delinquẽtium animus: ne quà fiat vt dum consuere vis quod interruptum est, scissuram deteriorem facias: ac dum eum qui lapsus est erigere atque emendare studes, casus ipse maior per te reddatur. Nam qui infirmi sunt ac remissi, & magna ex parte mundi huius deliciis illecebrisque illaqueati, quiq; iidem à generis claritate, à potentia atque opibus habere se putant vnde animos nopere tollant: ij si sensim ac paulatim peccatorum correctionem adhibeas, possint vtique, si non penitus, attamen parte aliqua eximere se ac liberare malis peccatisq;, quibus occupantur: quos si iusta statim animaduersione emẽdes, fiet vt minori etiam illa correctione quam sustinere poterant, priues. Humanus enim animus posteaquam verecũdiæ fines semel transire coactus est, in indolentiam dilabitur: tum autem neque blandis verbis paret, D neque minis flectitur: neque beneficiis mouetur maliciam etiam superans ciuitatis illius in quam propheta cõuiciis huiusmodi insurgebat: Factus est tibi meretricius aspectus, depuduit te aduersus omnes. Quocirca multa quidem opus est pastori prudẽtia, sexcẽtis etiam, vt sic dicam, oculis: vt rectè vndiq; humani animi habitum circunspicere possit. Nã sicut aliquoties vsuenit, vt animum plerique despondeãt, atque in suæ salutis proruant desperationem, nõ ob aliud nisi quòd ab amaris acerbisq; medicamẽtis abhorreant: ita nonnullos reperias, qui hoc ipso quòd pœnas peccatis suis pares non luerint, in negligentiam ac contemptum dilabantur, ac longe deteriores facti, maiorem peccãdi licentiam sibi vendicent. Itaque nihil horum relinquendum est, quod probe nõ excutiat atq; examinet episcopus: quin omnia accurate ac studiosè perscrutatũ tum demum illum oportet sua ipsius remedia cõgruè, apte, accommodatè afferre: idq; ne operam forte ludat. Cæterum non iis solum quæ dixi, verumetiam in abscisis ecclesiæ membris committendis coniungendisq; multis illum negociis distringi videas. Etenim ouium pastor gregem habet è vestigio subsequẽtem, quacunque prærierit: quòd si quæ de recta via oues deflectãt, ac feraci pabulo posthabito, sterilia atque abrupta loca depascant: satis habet pastor altius aliquantum inclamare, vt palantes ac dispersas reducat, atque in gregẽ cogat. Sin vero à recto Christianæ fidei tramite aberrauerit quis: hic pastori magnũ certe opus incumbit, magnum negociũ, magna tolerantia. Neque enim vis illi inferenda, neque terrore ille cogẽdus: verum suadendus tantum, vt de integro ad veritatem redeat, vnde initio dilapsus est. Itaque magnum ac generosum animum ad eam rem episcopũ afferre oportet: vt ne animo deficiat ac delassetur, vt ne errantiũ salutẽ desponde at ac desperet: denique vt nunquam nõ illud secum cogitet ac dicat: Si quãdo det illis deus veritatis agnitionẽ, ac resipiscant è diaboli laqueo. Propterea dominus quum discipulos alloqueretur, ait: Quis nam fide- *Matth. 24.*
lis seruus ac prudens? Etenim qui suum vnius animum excolit, sibi duntaxat vtilis est: at pastoralis functionis lucrum ad vniuersum populũ manat. & qui pecuniam indigẽtibus erogat, aut qui alioqui iniuria pressos subleuat, is & proximos quidem iuuat. sed tamen id tanto minus præstat quàm episcopus, quanto dissident inter se interuallo corpus atque anima. Nõ ab re igitur dominus pastoris studium aduersus gregem impensum, amoris ac charitatis erga se symbolum esse dixit: Tu *BASIL.*
vero, inquit, Christum non amas? Et amo, inquam, *CHRYS.*
& amare certe nunquam desistam: cæterum vereor ne quẽ amo, eum irritem. Hoc vero, inquit, ænigmate *BASIL.*
quodnam aliud obscurius esse queat: si Christus illum à quo ametur, oues suas pascere iusit: tu autẽ hoc nomine nolle pascere affirmes, quòd eundem illum qui hoc iusserit, ames. Non est, inquam ego, sermo hic ænig- *CHRYS.*
ma: quinimo valde apertus & simplex. Nã si par atque idoneus administrando muneri isti, iuxta id quod Christo placitum est, nihilo secius tamẽ munus ipsum detrectassem, hæsitare quidem ad verba mea conueniret: postea vero quàm me ad functionis istius præstationem, animi huius imbecillitas minus idoneum reddidit: quis huic quæstioni, dubitationi ve locus? Etenim vereor ne si prouinciam sumpsero regendi Christi armentum iam valẽs ac vegetum, deinde illud idem socordia negligentiaq; mea deprauauero: eum cõtra me irritem, qui sic armẽtum id dilexit, vt seipsum ob illius salutem ac precium dediderit. Ioco hæc, inquit ille, *BASIL.*
loqueris? nam si extra iocum, equidem non video quibusnam aliis melius argumentis à te demonstrari potuerit, iusto nos dolore vexari, quàm istis tuis verbis: quibus tamen ab animo meo mœsticiam hanc depellere studiose adlaborasti. Antea enim quum nouissem me à te deceptum ac proditum, nunc autem id longe etiam apertius, dum tu obiecta tibi crimina diluere aggressus es: equidem bellissimè hinc capio atque intelligo, quò me tandem malorum adegeris. Nam si te hoc demum nomine à functione huiusmodi summouisti, quòd intelligeres animi istius facultates, nequaquã pares rei ipsius moli sustinendæ, me sanè prius exemptum esse oportuit, etiam si id muneris summo studio ambiuissem, ne dicam hic rei totius consilium curamq; tibi à me fuisse commissam. Nunc vero tu tuis vnius partibus

Universidad de Deusto
Biblioteca

bus prospiciens, nostras planè neglexisti. Atque vtinam A neglexisses tantum: mecum enim vel hac ratione præclarè actum existimassem. At vero & tu quoque autor consultorq; eius artis fuisti, qua facile in hostium nos captãtium manus incideremus. Neque enim possis ad id effugij te conferre, quòd tibi videlicet vulgi opinio fucum fecerit, atque hinc adductus sis, vt magna quædam atque admiranda de nobis cõciperes: vtpote qui is certe non essem, qui inter admirãdos, insignes atque excellentes viros numerari deberem. Neque tamen vt se ita res haberet, vulgi opinionẽ veritati præpositam esse oportuit. Nam si tibi nũquam antea per nos licuisset vt consuetudinis nostræ periculum faceres: haberes certè, vnde honestũ sumeres prætextum, in hoc quòd in suffragio isto ferendo vulgarẽ famã fueris sequutus: sin nemo omnium est, qui res nostras omnes notiores habeat, quàm ipse habeas, eousq; vt animus hic vni tibi B magis spectatus perspectusq; sit, quàm iis qui me vel genuere vel educauere: quæ tandem oratio sic probabilis vsurpari à te possit, vt persuadere auditoribus queas, me abs te vltrò in periculum hoc nequaquã fuisse coniectum? Verũ prætermittantur & hæc in præsentia: neque enim cogimus, vt tu horum nomine causam dicas: tantum effare quanam defensione apud eos vta-
CHRYS. mur, qui nos insimulant. Ego vero, inquã, non antea ad illa me conuertam, quàm eã diluero quæ ad te spectant, etiamsi nos sexcẽties velis criminibus huiusmodi vacare. Ignorantiam enim dixisti veniam nobis impetrare posse, nõsque nulli prorsus criminationi obnoxios fore, si in rerum tuarum omnium ignoratione versantes, te in præsentem rerum statum deduxerimus. Cæterum quoniam te non ignoratione prodidimus, sed quum maxime res omnes tuę cognitę nobis essent, C propterea vis excusationem omnem, quæ ratione niti ipsa posset, defensionemq; quamlibet iustam sublatam præreptamq; nobis esse. At nobis sane cõtraria sententia. Huiusmodi enim res magno admodũ, iudicio quidem meo, examine indiget: eumq; oportet, qui exhibiturus sit, quem ad sacerdotij functionem idoneum cẽset, non vulgarem tantum famam atque opinionem sequi, eaq; esse contentum: sed eundem item necesse est vnà cum ea, illius vires facultatesq; in primis excutere, atque ante omnia examinare. Nam quum beatus ille Paulus ea de re differens ait: Oportet autẽ illum & bonum habere ab externis testimonium: nequaquam tollit exactam exploratámque indagationem: neque sanè fidem eã, quæ tibi à vulgi opinione facta sit, vt præcipuum signum, aut rei totius cardinem esse vult: quippe multa prius quum disseruisset, id postea adiũxit: ostenD dere volens non satis hoc esse oportere ad huiusmodi electiones creationesq; faciendas, sed vnà cum aliis, & hoc item præsidij à nobis assumendum esse. Nam sæpe vsuuenit, vt vulgi opinio falsa sit: à qua tamen nihil periculi exoriri possit, si res ipsa tota per se prius exactè ac diligenter discussa atque examinata fuerit. Quocirca post alia, illud ipse de testimonio ab externis posuit. Neque enim simpliciter hoc dicit: Oportet autem illũ bonum habere testimonium, sed illud etiam ab externis, attexuit: planum facere volẽs, futurum episcopum intrinsecus magna cum diligentia excutiendum atque examinandum antequam ad eam opinionem descendas, quam de eo vulgus conceperit. Itaque quòd vita tua ac mores magis mihi, id quod tute profiteris, noti spectatiq; sint quàm parentibus ipsis tuis, ob id dignus
BASIL. sim, qui ab omni criminatione liberer. Vel hoc nomine, inquit ille, hoc certe nomine elabi atque euadere nequaquam possis, si te quis accusare, atq; in iudicium trahere velit. An non ipse meministi à nobis audire, id quod & sæpenumero reipsa comprobasti, animus hic quàm parum fortis generosusq; esset? an non perpetuis istis cauillis pusillanimitatem nobis obiecisti: quòd videlicet natura nostra curis etiã leuibus facilè succumbamus? Memini, inquam, huiusmodi quidem ex te CHR verba sępenumero audire: neque ibo inficias. Ego vero siquando cauillabar, ioco, non seriò, id factitabã. Mihi tamen hic ea de re tecum contendere non est animus. Postulo autem à te, eandem mihi vt tu æquanimitatem præstes, bonorum virtutumq; quibus animus iste præditus mentionem facere aggredienti. Nam si tum conaberis mendacij nos conuincere, equidem nihil dissimulans liquidò commonstrabo, modestiæ potius istius quam veritatis causa sic te de te verba facere. Id quod non aliis argumẽtis comprobaturus sum, quàm nudis tum verbis, tum factis tuis: quibus ego perinde atque certissimis testibus vtar, ad plenam dictorum meorum fidem faciendam. Atque id ex te primum quærere volo, Nostin' charitatis vis quanta sit? Certe Christus reliquis prodigiis ac miraculis posthabitis, quæ ab apostolis edenda essent: In hoc, inquit, cognoscent homines, quòd discipuli mei sitis, si charitatẽ inter vos mutuam habueritis. Quinetiam Paulus charitatem legis esse cõsummationem affirmat: sine qua ipsa dona nulli esse vsui vult. Proinde eximium istud bonum idemq; Christi apostolorum signum vnicum, ac quod quidem cæteris donis superius excellentiusq; est scio in animo tuo generose admodum ac præclare insitum esse copiosoq; inibi fructu exuberare. Tum Basilius: Mihi, BASIL. inquit, magnæ eam rem curę ac studio esse, ne ipse quidem inficior: me tamen eãdem ne dimidia quidẽ parte illius numeros impleuisse, vel tu ad eam rẽ testis mihi optimus fueris, si quidem quod verũ est spectare magis quàm quæ ad gratiam faciunt loqui, in animum induxeris tuum. Ergo ad argumenta ipsa, inquam, me CHR conuertam, atque hic certe quod promisi, exequar, facta per me fide, te animi istius modestiam magis quàm rei veritatem sequi. Proferam autem historiam admodum recẽtem, vt ne quis suspicari possit, vetera recensentem, temporis diuturnitate verum ipsum tanquam adumbrare me velle: quum alioqui etiã veritas minimè permittat quicquam nos affingere, vel iis ipsis quæ ad gratiam prolata à nobis fuerint. Nam quo tempore vnus quidam ex amicis necessariisq; nostris per calumniam accusatus contumeliæ, ac contumaciæ, de salute periclitaretur: hic te ipse, quum neq; is qui periclitaretur auxiliũ tuum imploraret, in media ipsa pericula vltrò cõiecisti. Ac factum quidẽ tale tuum extitit. Vt autem te verbis etiam tuis conuincamus: quum animi tui propensionẽ huiusmodi alij non probassent, alij cõtrà laudassent admiratiq; fuissent: hic tu ad eos, qui te accusarent, dixisti: Quidnam ipse facerem? aliter enim amare non didici, nisi vt & meam animam in discrimen adducam, dum periclitantem amicum aliquem seruare opus est: diuersis quidem verbis, sed sensu eodem, ea enuncians, quibus Christus discipulos suos alloquebatur, positis ab eo perfectæ charitatis terminis. Maiorẽ enim, inquit, hac charitatẽ nemo habet, quàm vt animã suã ponat pro amicis suis. Igitur si maiorem hac inuenire non est, ad ipsius finẽ peruenisti: atq; adeo tum verbis, tum etiam factis istis ad ipsius verticem conscendisti. Propter quod vnũ te ipsi, dolo illo à nobis

bis consuto, prodidimus. Etiam ne igitur tibi persua- A tia, quòd diuitias illi solas spectẽt, quòd generis splẽdorem admirentur, quòd à nobis adulatione victi eũ nobis honorẽ mandassent. Nã quòd & pecunia adducti corruptiq;, dicere non habeo, si quis & ipsum hoc suspicetur. Præterea, Christus quidem piscatores, tabernaculorumq; texendorum artifices, itemq; publicanos ad huiusmodi principatum aduocauit: hi autẽ eos respuunt despiciuntq;, qui sibi quotidiano opere victum parãt: sin vero quis peregrinas literas, studiaque nihil ad scripta euangelica pertinentia attigerit, atque in ocio vitam transigat, hunc ipsum admittunt, probant, admirantur. Nam quo nomine eos qui sudores propemodum infinitos pertulere, dũ ecclesiæ vtiles esse studient, contempserunt: at eum, qui nihil vnquam sudorum illorum gustauerit, totam vero ætatẽ in futili atq; inutili externorum studiorum labore insumpserit, derepẽte in tam sublimẽ honorem traxere? Hæc quæ dixi, atque adeò plura dicere illis licuisset, si huiusmodi honos à nobis fuisset susceptus: id quod illis nunc in contrariũ euenit, vt quibus maledicentiæ occasio omnis præcisa sit: neque iam mihi adulationem, neque illis sordes ac corruptelam obiicere possunt: nisi si qui forte erũt, qui merè insanire volẽt. Nam qui adulatione largitionẽve honorem aliquem candidatus ambierit: hic qua ratione eum tum quum suscipere oporteat, aliis suscipiẽdum ipse relinquat? Id enim perinde fuerit, ac si quis laboribus multis in excolenda terra impensis vt segetem copiosam nouales reportent, ac vino lacus exundent, post sudores infinitos, post multum pecuniæ sumptũ, cum messis ac vindemiæ tempus appetit, tum aliis fructuum illorum prouentum fruendum relinquat. Intelligísne tum calumniari illos volentibus occasionem
C haudquaquam fuisse defuturam, etiamsi longe à veritate alienã: quòd videlicet facta ab illis de nobis electio, à recto animi iudicio nata nequaquam fuisset? qui tamen nunc ne hiscere quidem, aut labia tantum diducere per me possunt. Ac tales quidẽ initio illorum extitissent sermones, seu etiam his, quos dixi, plures additi. Cæterum posteaquã muneris functionem attigissemus, nullæ certè illorum defensiones criminationibus quotidie exoriẽtibus pares esse potuissent: etiamsi à nobis omnia inculpatè administrata fuissent: ne dicã necessario futurum fuisse, vt partim ministerij imperitia, partim ętatis huius vicio in multis aberraremus. Nunc vero eisdem criminationis huius occasionem sustulimus: tum autem futurum erat, vt probris ipsos innumeris obnoxios redderemus. Quotusquisque enim id nõ fuisset conquestus? Pueris insipientibus res tam miras
D tamque magnas crediderunt. Deprauauerunt dei opt. gregem. Ludicræ ac iam deridiculæ factæ sunt res Christianæ. At vero nunc quotquot vbique existunt iniqui ac improbi, sibi ipsi os obturabunt: qui si propter te ista protulerint, è vestigio eos re ipsa edocebis, non oportere prudentiam ætate metiri, neque senem canicie probare, neque iuuenem arcendum ab huiusmodi ministerio, sed neophytum nouitiúmque. Maximum autem inter vtrunque discrimen.

Liber Tertius.

ATQVE quod ad eã iniuriã pertinet, qua eos à me affectos fuisse dicis, qui me cohonestarunt, tũ quòd nullo eos dehonestandi consilio ab isto me honore subtraxerim, afferri quidem à nobis ea possent, quæ diximus. Cæterum quod nullo etiã fastidio, nulla cõtumacia inflati id fecerim: idipsum

BASIL. In Ep. ad Ephes.

Universidad de Deusto
Biblioteca

idipsum quoq; nũc pro viribus tibi planum facere adnitar. Etenim si nobis vel imperij militaris, vel regni etiã proposita fuisset optio, potuisset quis id merito de me suspicari, si modo eandem hanc sententiam sequutus fuissem, quam hic secutus sum: seu verius dicã, tum sanè nos nullus fastidij ac contumaciæ insimulasset, amentię vero ac stulticiæ nemo nõ dãnasset. Sacerdotij vero optione proposita (quod quidem regno tanto est excellentius, quantum spiritus & carnis interuallũ esse potest) sustinebit ne quisquam contemptus, ac fastidij nos accersere? Qui porrò id nõ absurdum? eos qui prouincias pusillas respuunt, vt deliros incusare? eos vero qui hoc idem in maxime excellentibus factitant, liberare quidem amentiæ crimine, insolentiæ autem ac superbiæ reos agere? perinde quasi siquis eum, qui bonũ armentum despiceret, armentarius esse recusans, animi quidem insolentia nequaquam præditum esse, mentis autẽ alienatione prorsus laborare criminaretur? ei vero, qui orbis vniuersi regnum deprecaretur, neque pateretur exercituum vbique terrarum instructorum imperium ad se deferri, pro amentiæ crimine, fastus tantum atque insolentiæ crimen impingeret? Sed non est ita, non est ita: neque certe nos magis quàm seipsos incusant, qui ista afferunt. Nam vel cogitasse tantum, fieri posse, vt tanta illa sacerdotij dignitas ingenio sit humano despicabilis: id vero cõtra eos ipsos, qui sermones huiusmodi vsurpant, indicium argumentũq; esse posit opinionis eius, quam iidem de re, qua de agitur, concipiunt: nam nisi sacerdotium inter res viles modiciq; precij ponerent, ne ista quidem suspicio sese in animo ipsorum insinuasset. Cur enim de angelica dignitate nullus vnquam inuentus est, qui tale aliquid sustineret suspicari, ac pronũciare, humanum ingeniũ præ fastu, ac contumacia ad naturæ angelicæ honorẽ, dignitatemq; non aspirare? Nempe magna quidem ea sunt, quę animo concipimus de potestatibus illis: atque idipsum vetat, vt credamus licere homini maiorẽ illa dignitatem animo concipere: quo fit vt consentaneũ magis sit, si quis in illos, fastus ac contumaciæ crimẽ id torqueat, quod in nos impingunt ipsi: neque enim id de aliis suspicati fuissent, nisi rem ipsam prius damnassent, ac nihili æstimassent. Porrò autem si id me dicẽt gloriæ atq; ambitionis nomine commissse, iidem sibi ipsis non constare, imò pugnantia secum loqui aperte coarguentur. Neq; enim video quamnam aliam orationem queſsuissent, si nos inanis gloriæ criminibus liberare voluissent. Nam si in animum forte meũ laudis amor huiusmodi inuasisset, amplecti potius munus illud oportuit, quàm auersari: quid ita? Nempe quòd ea res magnæ nobis gloriæ, magno honori futura fuisset. Hominem enim hoc ætatis, quiq; idem haud ita pridẽ vitæ huius curis se abdicasset, derepente in tantam hominum admirationẽ venisse: vt iis etiã, qui in laboribus huiusmodi omnẽ ætatem consumpsissent, anteponeretur, & plura illis suffragia reportaret: id vero nemi nem non attraxisset in magnam aliquã atq; admirandam nostri opinionẽ: tum autẽ nobis passim venerationẽ illustremq; nominis huius gloriã cõciliasset: vbi me nunc dẽptis paucis, ecclesiæ bona pars ne de nomine quidẽ norunt. Quamobrẽ ne omnibus quidẽ innotescerẽt deprecatũ me fuisse quod offerebatur: sed paucis quibũsdã, quos paucos ne omnes quidẽ ipsos rem, vt se habet, rescisscere opinor. Cõsentaneũ enim est ex iis etiã cõplures, aut existimare nullã prorsus de nobis electionẽ factã, aut ab electione nos reiectos fuisse, tan quã non satis idoneos visos: non etiã nos vltro id functionis deuitasse. At vero, inquit, quibus rei cõperta est veritas, demirabũtur. Atqui hos ipsos dixisti ambitionis nobis atq; insolentiæ crimẽ impingere: vndenã ergo laudẽ sperare licet? A multis: sed nesciunt illi rem, vt se habet, at à paucioribus? Verum & hic nobis res in contrarium recidit. Neque enim alio nomine huc introisti, q̃ vt edocereris, qua aduersum illos defensione vti posses. Sed quorsum horũ gratia hîc tantopere disceptamus? Quod enim si vel omnibus res ea innotuisset, ne sic quidẽ aut insolentes, at ambitiosi iudicandi essemus: paulisper sustineto, idq; aperte intelliges: Itẽq; illud, quòd non iis solũ qui hoc audẽtiæ sibi sumunt, si modo quisquã existit mortaliũ talis: nã existere haudquaquã credo: sed iis etiã, qui id de aliis suspicãtur, periculũ imminet nõ mediocre. Etenim sacerdotium ipsum in terra quidẽ peragitur, sed in rerũ cœlestiũ classem ordinẽq; referẽdũ est. Atq; id perquã merito: quippe non mortalis quisquã, non angelus, non archangelus, non alia quæuis creata potẽtia, sed ipse paracletus ordinẽ huiusmodi disposuit: qui mortalibus hominib⁹ etiamnũ in carne manentibus author fuit, vt angelorũ ministeriũ animo conciperẽt. Idcirco necesse est sacerdotẽ sic esse purũ, vt si in ipsis cœlis collocatus inter cœlestes illas virtutes medius staret. Terribilia nanq; atq; horrifica fuisse ferunt, quæ gratiæ tẽpus præcesserunt: quod gen⁹ fuere, tintinnabula, mala punica, lapides pectori sacerdotis, itemq; alij humeris eiusdem superpositi, mitra, strophium, vestis ad pedes vsq; demissa, lamina aurea, sancta sanctorum, ingẽs intus quies atque silentium. At vero si quis ea, quæ gratiæ tempus nobis aduexit, examinet, terribilia atque horrifica quæ dixi, iudicabit esse admodum leuia, ac quod de lege à Paulo dictũ est, hic demũ verum esse comperiet: quãdoquidẽ ne glorificatũ quidẽ fuit, quod glorificatum est in hac parte, propter eminentẽ gloriã. Nam dum cõspicis dominũ immolatũ, sacerdotẽ sacrificio incumbentẽ, ac preces fundentem, tum vero turbam circunfusam precioso illo sanguine intingi ac rubefieri, etiã ne te inter mortales versari, atque in terra cõsistere censes? an nõ potius eueſtigio in cœlos transferris, an non carnis cogitationem omnem abiiciens, nudo animo, mente pura circunspicis quæ in cœlo sunt? ô miraculum, ô dei benignitatem: qui cum patre sursum sedet, in illo ipso tẽporis articulo omnium manibus pertractatur, ac se ipse tradit volentibus ipsum excipere ac cõplecti. Fit autem id nullis præstigiis, sed apertis, ac circunspicientibus circunsistentium omnium oculis. Num tibi ista cõtemptu ac despectu digna esse videntur? aut eiusmodi, vt possit quis contra ea attolli atque insurgere? Vis ne & sanctimoniæ istius excellentiam alio miraculo perspicere? Ponito ob oculos Heliam illum, prẽterea & infinitam illam turbam circunfusam, & sacrificium lapidibus superpositum, tum vero reliquos omnes admodum quietos ac taciturnos, solum autem prophetã precẽs fundentem, secundum id flammam derepẽte è cœlo delabentem, sacrificiumq; ipsum lambentem: mira sunt ista profecto, ac stupore omni plena. Ab illis ergo sacris ad nostratia sacra te transfer: nec ea mira modo esse videbis, sed etiam omnem stuporẽ excedẽtia. Adest enim sacerdos, non ignem gestans, sed spiritũ sanctum: is preces diuturnas fundit, non quòd flãma cœlitus dilapsa, sacra apposita absumat: sed vt gratia in sacrificium influens, per illud ipsum omnium animos inflammet, & puriores reddat argento igni excocto

cto purgato q̃. Hoc ergo mysterium omnium maxime horrendum verendumq;, quis tandem qui insanus idẽ minime sit, quiq; è potestate nõ exierit, fastidire ac despicere poterit? Ignoras futurũ nunquã fuisse vt humanus animi captus sacrificij ignem illum sustineret: sed funditus omnes tum fuisse interituros, nisi magnũ diuinæ gratiæ auxilium affuisset? Nam si quis consideret quantũ id sit mysteriũ, vt is scilicet qui homo ipse sit, carne ac sanguine etiamnum constans, iisq; inuolutus, beatæ atq; immortali naturæ illi fieri propior queat: tũ probe intelliget quanto sacerdotes honore, quanta dignitate spiritus sancti gratia dignata fuerit: operantibus enim illis, tum sacra hæc quæ dico, initiantur perficiuntúrque: tum etiam alia his nihilo inferiora, quæ ipsa ad dignitatis salutisque nostræ rationem spectãt. Etenim qui terram incolunt atq; in ea versantur, iis cõmissum est vt ea quæ in cœlis sunt, dispensent: iis datũ est vt potestatem habeant, quã deus opt. neque angelis, neque archangelis datã esse voluit: neque enim ad illos dictum est, Quæcunque alligaueris in terra, erunt alligata & in cœlo: & quæcunq; solueris in terra, erunt soluta & in cœlo. Habent quidem & terrestres principes vinculi potestatẽ, verum corporum solum. Id autẽ quod dico sacerdotum vinculũ ipsam etiam animam contingit, atq; ad cœlos vsque peruadit: vsque adeo vt quæcũque inferne sacerdotes cõfecerint, illa eadẽ deus supernè rata habeat, ac seruorũ sententiã dominus cõfirmet. Etenim quidnã hoc aliud esse dicas, nisi omnẽ rerum cœlestiũ potestatẽ illis à deo cõcessam? Quorũcunque enim, ait, peccata retinueritis, retẽta sunt. Quẽnam, obsecro, potestas hac vna maior esse queat? Pater omnifariã filio potestatẽ dedit: cęterũ video ipsam eãdem omnifariã potestatẽ à deo filio illis traditam. Nã quasi iam in cœlum translati, ac supra humanam naturam positi, atque nostris ab affectibus exẽpti, sic illi ad principatum istum perducti sunt. Quid multa? Rex aliquis si cui ex subditis suis honorem hunc detulerit, vt potestatẽ habeat quoscunq; velit in carcerem coniiciendi, eosdemq; rursus laxandi, beatus ille & admirandus iudicio omnium fuerit: at vero qui à deo tanto maiorem accepit potestatem, quãto cœlum terra preciosius est, quanto etiam animæ corporibus præstant, hic vilem eousq; dignitatẽ accepisse nonnullis videri debet, vt vel in illorũ cogitationẽ descẽdere queat, reperiri quandoq; posse vnũ aliquẽ ex eorũ numero, quibus tanta illa quæ paulo ante dixi, fuerint à deo concredita, cui ipsi munus suum sordescat, quique donum sibi à deo datum despiciat? Procul, procul hinc facessat huiusmodi insania. Insania enim manifestaria, despicere tantũ istũ principatũ, sine quo neq; salutis neq; promissorum bonorũ compotes fieri possumus. Nam si nõ potest quis in regnum cœlorum ingredi, nisi per aquam & spiritum regeneratus fuerit: &, Qui non manducat carnem domini, & sanguinem eius non bibit, æterna vita priuatur: omnia autem hæc haud aliter quàm per sacrosanctas illas manus perficiũtur, manus, inquam, sacerdotum: quî fiet vt citra illarum opem aut gehẽnæ ignem euitare quis possit, aut repositæ in cœlo coronæ prẽmia assequi? Hi enim sunt, hi sunt inquã, quibus tum concreditæ sunt spirituales parturigines, tum etiã baptismatis partus à deo est commissus: per hos ipsos Christum induimus, vnà cũ dei filio sepelimur: beatę carnis illius membra efficimur: quo nomine sacerdotes meritò non modo plus vereri debemus, quàm vel principes vel reges, verum etiam maiori honore quàm parentes proprios honestare. Hi enim ex sanguinibus & voluntate carnis nos genuerunt: illi vero authores nobis sunt natiuitatis eius quam à deo habemus, beatę regenerationis illius, libertatis veræ, atq; adeo adoptionis eius, qua nos per gratiã filij dei sumus effecti. Corporis lepram purgare, seu verius dicam, haud purgare quidem, sed purgatos probare, Iudæorum sacerdotibus solis licebat: neque nescis quanta cum ambitione, quanto cum studio ac concertatione sacerdotalis dignitas id temporis acquireretur. At vero nostris sacerdotibus non corporis lepram, verum animę sordes, nõ dico purgatas probare, sed purgare prorsus concessum est: quare iudicio quidem meo qui istos despiciunt cõtemnuntq;, multo sceleratiores ac maiori supplicio digni fuerint, quàm fuerit Dathan, vnà cum suis omnibus. Illi enim tametsi principatum ad se non spectantẽ sibi vendicabant, tamen miram quandam de eo principatu opinionem animo conceperant: id quod declarauit ingens rei concupitę studium. Hi autem tum quũ iam sacerdotalis honos incrementum, ornatum, præstantiam magnam accepit contra quàm illi, sed tamẽ multo maiora audent. Neque enim perinde est ad despicientiæ rationem subducendam, honorẽ aliquẽ indebitum appetere, & tot tantaq; bona fastidire: verum facinus hoc tanto est illo grauius, quanto inter se dissident interuallo fastidium, & admiratio. quis ergo tam infelici genio natus, vt tot tantáque bona fastidiat? Equidem neminem existere talem dixerim, nisi si quis furiarũ œstro percitus sit. Sed enî eò iam se oratio nostra referat, vnde digressa est. Neque enim in puniẽdo solum, sed & in benemerendo maiorẽ deus potestatẽ sacerdotibus largitus est, quã naturalibus nostris parẽtibus: quos inter vtrosque tantũ est sanè interiectũ interuallum, quantũ vitã inter præsentẽ & æternã. Parẽtes enim nos in præsentẽ, sacerdotes in vitã æternã generant. Atque illi certe ne corporalẽ quidẽ interitũ à liberis amoliri possunt, neq; ingruentẽ morbũ propulsare: quũ hi laborantẽ ac morti iamiã propinquã animam identidẽ seruarint: aliis remissiorẽ pœnã infligẽtes: alios prorsus labi non permittẽtes, nõ doctrinæ solum atq; cõmonitionis, sed etiã precũ præsidio: neq; enim solũ quũ nos regenerãt, sed postea etiã cõdonandorũ nobis peccatorum facultatẽ obtinẽt. Infirmatur, inquit, inter vos aliquis, accersat presbyteros ecclesiæ, & orẽt super eũ vngentes eũ oleo in nomine domini, & obsecratio fidei saluũ reddet laborantẽ, & eriget eũ dominus, & si in peccatis fuerit, remittẽtur ei. Iam vero naturales parentes, si quos eorum liberi principes magnatésve offenderint, opẽ certe illis nullã afferre possunt, quũ sacerdotes non principes, nõ reges sed ipsum deũ nobis infensum sæpenumero concilient. Nos igitur sustinebit ne adhuc quisquã fastidij atq; arrogantię reos agere? Equidẽ ex iis quæ à me dicta sunt, auditorũ mentes tanta puto religione occupatas, vt nõ iam eos qui fugiunt, sed eos qui per se accedũt, honoremq; istũ vltro sibi ambiunt, contumaciæ, temeritatis atq; audaciæ accusent. Nam si vsuenit vt quibus ciuitatũ principatus concreditus est, ij nisi valde prudentes pariter ac vigilantes fuerint, tum ciuitates ipsas euertant, tum seipsos perditũ eant: quanta illũ virtute non sua tantũ vnius, sed & cœlesti præditũ esse cõuenit, cui sorte obtigit vt Christi spõsam colat, ornetq;? si modo peccãdi occasionẽ vitare is velit. Christum nemo est qui Paulo vehemẽtius dilexerit, nemo qui apud deũ gratiosior q̃ Paulus fuerit: tamen post tot priuilegia à deo accepta

veretur

Universidad de Deusto
Biblioteca

veretur adhuc ac tremit,principatus istius subditorũq; A
2.Cor.11. suorum gratia.Metuo enim,inquit,ne qua fiat,vt quẽ-
admodum serpens Heuã decepit versutia sua, ita cor-
rũpantur sensus vestri à simplicitate quæ erat in vo-
Ibid.2. bis erga Christũ . ac rursus:In timore ac tremore mul-
to vobiscũ versatus sum.Atq; hæc quidem dicit homo
is,cui à deo datũ fuit,vt in tertium vsq; cœlum raperе-
tur,ac diuinorũ arcanorũ particeps fieret, qui idẽ toti-
dem,vt sic dixerim,mortes pertulit,quot ipse dies post
fidẽ Christo datã vixit:qui itẽ idem,ne concessa quidẽ
à deo potestate vtendũ sibi vbiq; iudicauit, vt ne quis
eorũ qui fidem suam Christo obstrinxissent, offende-
retur. Si igitur Paulus dei mãdata sic obseruans, vt ma
iora etiã quàm ipsi à deo iniuncta fuissent, præstaret,
nunquã suo ipsius,sed subditorũ tantũ commodo stu-
dens,sic vbiq; formidauit,magistratus sui molẽ expen
dens: quid faciemus ipsi, qui multi vbique sumus in B
quærendis quæ nostra sunt:qui Christi mandata Pauli
exemplo non solum nõ superamus, sed ea maiori qui-
dem ex parte transgredimur . Quis infirmatur, inquit
ille, & ego non infirmor? quis offenditur, & ego non
vror?Eiusmodi sanè conuenit sacerdotẽ esse: quin-
imo non eiusmodi tantũ,parua enim sunt ista,ac cer
te nulla præ eo,quod ipse sum dicturus: hoc autẽ quid-
Roma.9. nam esse potest?Optarim,inquit,anathema esse à Chri
sto pro fratribus meis, pro cognatis meis secundũ car-
nem:quòd si quis existit,qui vocẽ hanc obsecrãs enun-
ciare possit, is demũ dignus quidẽ est,qui si oblatũ epi-
scopi munus detrectet, insimuletur:sin à Pauli virtuti-
bus illis pari nobiscũ interuallo distat , is nimirũ odiũ
ac vituperationẽ meretur, quũ munus idẽ delatũ am-
plectitur,non quũ detrectat.Neq; enim, proposita mi-
litaris dignitatis electione,si ij quibus prouincia ea de- C
mãdata foret, fabro ærario, aut cerdoni, aut cuipiã id
genus opificũ in mediũ tracto , honorẽ huiusmodi ad
illum deferrent, laudarent vtiq; miseri ac stolidi illius
cõsiliũ,qui oblatũ munus nõ statim detrectaret,nihilq;
nõ faceret, vt ne se ipse in præsens coniiceret periculũ.
Nã si id vnũ satis sit pastorẽ simpliciter vocari, & prou
incia ista vtcunq; defungi,nec vllũ prorsus inde peri-
culum exoriri possit : equidem nihil moror quin me,
quisquis volet,inanis gloriæ studiosum appellet:sin ve
ro rara prudentia, rara itẽ à deo opt.data gratia, quæ
prudentiã etiã ipsam præcedat, præterea si morũ inte-
gritate,si vitæ puritate,deniq; si maiori q̃ pro humano
captu virtute præditũ eũ esse oportet, qui administra-
tionis istius curã in se susciпit,ne me venia priuatũ per
te velis,si frustra ac temere vitę mihi meæ exitiũ acces-
sere noluerim . Etenim si nauem quis agens amplissi- D
mam, & quæ decem milia pondo ferat , quæq; eadem
remigibus suis sit instructa, ac sumptuosarum mercių
pondere onerata, me illius gubernaculo præfectũ iu-
beret Aegeũ Tyrrhenúmve mare traiicere , nimirum
fieret,vt ad primã statim auditionẽ mandatũ id detre-
ctarem:ac me si quis interrogaret, Quid ita?ne nauem
submergã,vtiq; respondere. Itáne igitur , vbi pecuniæ
tantũ iactura subest,nec nisi corporis interitus perícli-
tatur,nemo est qui incuset reprehẽdatq;, si quis magna
cautione prouidentiaq; hic vtatur:vbi autẽ nauẽ fran-
gentibus,nõ in hoc vel illud pelagus, sed in ignis æter-
ni abyssum corruendũ est : vbi itẽ eosdẽ naufragos in-
teritus manet,nõ qui corpus ab anima dirimit, sed qui
animã ipsam vnà cũ corpore in sempiternũ exigit sup
pliciũ:hic mihi vos succensebitis?hic mihi odiũ inimi-
citiásq; præferetis,si me ipse temere in tantã nõ conie-
cerim perniciem?Ne,obsecro atq; obtestor, cõmittere
id velitis?Noui profecto animi huius vires q̃ sint infir-
mæ atq; exiguę,noui quanta sit functionis illius moles,
noui q̃ ingẽs negocij ipsius difficultas . Fluctus enim e-
piscopi animũ concutientes,ventis mare identidẽ cõ-
turbantibus crebriores infestioresq; esse solent. Ac pri-
mum quidẽ omnium occurrit pestilentissimus inanis
gloriæ scopulus,longè iis infestior, quos poëtæ prodi-
giose effingunt. Hunc tametsi cõpluribus licuit saluis
præternauigare,atq; incolumibus effugere : mihi tamẽ
sic molestus est,vt ne nunc quidẽ, quũ nulla me in vo-
raginem illã impellit necessitas,facere possim vt pror-
sus hac noxa vacem. Quòd mihi si quis prouinciã ma-
gistratus istius imponat,quid aliud q̃ manibus his post
tergum tantũ non reuinctis,beluis scopulũ illum inſi-
dentibus,in dies singulos lacerandũ me tradat ? beluæ
vero quænam tandẽ illæ ? Animi tum citatio, tum re-
missio, inuidentia,contentio, calumniæ, excãdescen-
tiæ in minime noxios, delectationes natæ ex ministe-
rio inepte atq; indecenter ab aliis administrato,dolor
si cui forte muneris sui functio prospere cesserit, laudũ
appetẽtia,honoris desideriũ: quod ipsum in primis ho
minis animũ præcipitẽ ferri cogit : doctrina voluptа-
tem,non etiã vtilitatẽ captans:illiberales adulationes,
palpationes minime generosæ,pauperum despiciẽtiæ,
diuitum cultus,honores nulla ratione impensi,gratia-
rum munerúmq; largitiones damnosæ,periculum pa-
rientes tam largientibus quàm accipiẽtibus: timor ser-
uilis, ac non nisi pessimis quibusque mancipiis conue-
niens:fiduciæ interitus : modestiæ animi species quidẽ
multa,veritas autẽ nulla: coarguendi atq; increpandi
procul reiecta facultas,seu vt verè dicam, contra ino-
pes increpatio modum nullum seruans, at contra eos,
qui potentia aliqua præditi sunt,ne diducere quidẽ la-
bia quisquã audet.Has enim omnes atq; his longe etiã
plures feras noxius scopulus ille nutrit : à quibus quidẽ
homines semel captos in tantam profecto seruitutem
distrahi necesse est,vt sæpe etiã pleraq;, dum mulieribꝰ
placere atq; obsecundare studeпt,necessariò commit-
tant,quæ ne eloqui quidẽ honestũ. Eas quidem diuina
lex ab hoc ministerio remotas esse voluit. Illæ verò vi
facta intro irrumpunt: quæ quandoquidem per se ni-
hil ipsæ possunt,per alios omnia factitant,ac tantã sibi
vendicant potestatẽ,vt quoscunque illæ episcopos ve-
lint,& adlegent & summoueant.Fitq; tandem per eas,
vt quod est in veteri prouerbio,sursum ac deorsum se-
se habeant res,ac principes suos subditi ipsi regant,atq;
vtinã id tantũ viri factitarent, non etiã eæ, quibus ne
docere quidem permissum est. Sed quid dico, docere?
certe ne in ecclesia quidem fari illis beatus Paulus per-
misit.At memini sanè ex quodã me audire, quòd & tã-
tam ipsis impertisset libertatem,vt & ecclesiarum præ-
sides obiurgarẽt,illosq; acerbius incesserent, quàm ser-
ui à dominis suis incessantur.Cæterum nolim, vt quis-
quam existimet episcopos omnes à me criminum eo-
rum,quę dixi,reos factos:sunt enim,sunt,inquam,per-
multi,qui sese ab iis retibus probe extricarũt: atq; adeò
plures iis,qui se capi atq; intra ea inuolui passi sunt: ne-
que tamen ob id sacerdotalẽ ipsam dignitatem malo-
rum istorũ authorẽ fecerim. Absit enim tanta à me in-
sania:neque enim ferrum,cędis:neque vinũ,ebrietatis:
neque robur,contumeliæ: neque fortitudinẽ, inconsi-
deratæ audaciæ:sed eos potius qui præterquam deceat
donis à deo datis abutuntur, quisquis sana mẽte fuerit
authores esse dicet punietq;: quandoquidẽ & sacerdo-

tium merito nobiscum expostulare possit,si se non rite A
atq; ordine pertractemus administremúsq;:neq; enì il-
li accepta ferre debeꝰ mala ea,quæ dixi,sed nobis po
tius qui illud idẽ, quantũ in nobis fuit, cõspurcauimus
atq; coinquinauimus,hominibus quibuslibet illius ad-
ministrationem in manum tradentes: qui quidem ne-
que viribus suis ipsorum prius consultis , neque consi-
derata rei magnitudine , obuiis statim vlnis munus
oblatum amplectuntur : quum autem eò ventum est
vt negociorum functioni manus admoueant, nimi-
rum inscitiæ caligine occupati, calamitatibus infinitis
populos fidei suæ concreditos replent.Hoc ipsum,hoc
ipsum certe est quod nostra ætate propemodum acci-
disse vidimus,nisi nos repente deus è periculis illis as-
seruisset,partim suæ ecclesiæ,partim animarũ nostrarũ
saluti culpam eam condonãs.Alioqui vndènam,quæ-
so,existimas tam multas in ecclesiis turbas nasci? Equi- B
dem non aliunde opinor,quàm ex episcoporum,anti-
stitúmque electionibus casu potius ac temere,quàm di
ligenter atq; accurate factis . Nam caput valentissimũ
quidem esse oportet , vt prauas exhalationes ab infe-
riori reliqui corporis parte sursum ascendentes dispẽ-
sare,easdẽmque rite atque ordine componere possit:
quum enim per se caput infirmum est,ac fumorum in-
sultus illos morbificos repellere minime potens , tum
fit vt ipsum etiam infirmius in dies reddatur, tum autẽ
reliquum corpus secum perdat.Id quod vt ne in præ-
sentia accideret,voluit deus,vt nos in loco & numero
pedestri, quem sors nostra initio tulerat , permanere-
mus . Multa enim alia sunt Basili, præter ea quæ iam à
nobis dicta sunt,quæ sacerdotem præstare oportet, ac
quæ certe in nobis non agnoscimus. Inter quæ illud
præcipuum,Sacerdotis animũ honoris illius desiderio C
vndique vacare oportet. Nam si ad eum principatum
adipiscendũ vehemẽti animi affectu rapietur,eo adep-
to impotentiorem sane ambitionis suę flammã incen-
det,ac vi tandẽ captus vt sibi adeptum honorẽ stabi-
liat,nulli non peccato seruiet,seu adulandum, seu ser-
uile quid atq; indignum sustinendũ, seu res magno pe
cuniæ sumptu tentanda.Nam quòd nonnulli cædibus
ecclesias compleuerint contaminarintque : tum eius
honoris gratia depugnantes ciuitates aliquot funditus
euerterint,dicere hic prætermitto : ne quibusdam vi-
dear ea in medium afferre,quæ fide maiora sint. Opor
tere autẽ puto tãta cum religione ac cautione ad rem
ipsam accedere,vt illius molẽ magnitudinẽmq; primũ
prorsus detrectes:deinde adepto honore aliorũ iudi-
cia sententiásque nõ expectes, si quod fortè cõmissum
deprehendatur,propter quod oporteatte honorẽ illũ D
deponere:quin potius illis anteuertens te ipse munere
abdices.Sic enim par est vt diuinam concilies impe-
trésque misericordiam:qui si tibi honorem illum præ-
ter decorum tanquã mordicus retinere studueris, in-
dignus es qui veniam consequaris: tum vero diuinam
iram magis ac magis incendis , altero peccato, & eo
graviore per te addito . At vero constantiã hanc præ-
stare nullus valeat:tam pestilens, tamq; letale est appe-
tentiæ istius virus.neq; id dico, cum B. Paulo pugnare
volens,quinimo vt maxime cum illius verbis consen-
tiam.Ea vero cuiusmodi sunt? Si quis episcopi munus
appetit,honestum opus desiderat. At ego nõ operis ip-
sius,sed dominationis ac potentiæ desiderium pestilẽs
esse dixi.Atq; hoc ego desiderium sic toto studio ab a-
nimo abiiciendum esse censeo,vt ne animum quidem
ipsum prorsus permittas ab illo occupari,vt is rerũ om

1.Tim.3.

nium libere agendarum potestatem habeat . Nam quẽ A
nulla cupiditas trahit, vt sese in eo munere collocatũ
ostentet,ac tanquam digito ab aliis monstretur, is cer-
te ab eo solio deturbari non formidat . Porrò autẽ qui
id non formidat,hic cum ea libertate quæ Christianas
mẽtes decet,omnia exequi potuerit:dura enim & acer-
ba atq; adeo multis referta incõmodis illorũ est serui-
tus , qui honoris huiusmodi casum reformidant : ob
quem sæpenumero fit, vt & hominũ & dei opt. offen-
sionem subire cogantur:decet autẽ affectus nostros ta-
les non esse.Sed quemadmodũ in præliis videmus ge-
nerosissimos quosq; milites alacriter manum cum hos-
te cõserere,tum,si ita res ferat,fortiter occumbere : ita
oportere puto animatos esse qui ad ministerij istius fun
ctionem se conferunt,vt quod vere Christianos viros
decet,& cõsecrari & summoueri iuxta parati sint : quũ
intelligant summotionem priuationémq; huiusmodi
non inferius præmium afferre solere, quàm honor ipse
afferat.Nam quoties tale aliquid cuipiam euenerit, ea
ferre nolenti , quæ indecora, ac muneris sui dignitati
minime conuenientia putat:fit vt & illis,qui ipsum in-
iuste summouerint, grauius supplicium, & sibi copio-
siorem mercedem paret.Beati enim,inquit,estis, quum Matt.5.
probra iecerint in vos , & insectati fuerint & dixerint
omne malum verbum aduersus vos,mentientes,prop-
ter me:gaudete & exultate, quoniã merces vestra mul-
ta est in cœlis.& hæc certè ipsa tanto magis locum ha-
bent,quoties à sociis ac conuictoribus,aut per inuidiã,
aut dũ aliis placere illi studẽt, aut p simultatẽ, atq; ini-
micicias iniuste quis loco suo depellitur . nam quoties
id te ab aduersariis pati contigerit, ne oratione quidẽ
opus esse puto ad lucrum id demonstrandum , quod
illi malicia sua tibi acquirunt. Illud igitur oportet vn- C
dique circunspicere ac diligenter perscrutari : necubi
desiderij illius scintilla aliqua ardens lateat . Præclare
enim actum fuerit vel cum eis qui iam inde ab initio
ab hoc morbo liberos sese esse student, si ad honorem
istum quum peruenerint,tum demum effugere morbũ
eum possint: quòd si quis existet qui honore illo nõdũ
adepto atrocem hanc atq; efferam beluam secum enu-
triat, verbis assequi non possim in quantam pernicię
accepto honore præceps iturus sit . Nos aut (ac ne me
rerum nostrarum eleuandarũ studio hic apud te falsa
loqui velle putes) cupiditatis, desideriq; istius morbo
vehementer laboramus:quæ res vna cũ aliis omnibus
non parum nos exterruit atq; in fugam hãc vertit . Nã
quemadmodũ qui corporũ amore capti sunt,ij donec
propinquos eos habent quos amant, grauius quidem
morbi sui tormentũ vimq; sustinent: quum autẽ quàm D
longissime sese ab illorũ conspectu abduxerint , tũ fu-
rorẽ ipsum ab animo excutiũt:sic & qui honoris istius,
quẽ dico , cupiditate titillantur, dum propius adsunt,
malo feredo impares sunt:quũ autẽ sese illinc summo-
uerint, honorẽmq; desperauerint, fit vt desideriũ vnà
cũ expectatione extinguant.Porrò vna hæc causa non
mediocris est,quæ vt sola existat,tamen idonea fuerit,
quæ nos à munere isto arceat.Verũ & alia quædã sub-
est hac ipsa nequaquã inferior.Quænã tandẽ ea est:So
brium modestúmq; episcopũ esse oportet:eundémque
perspicacẽ,atq; innumeros quoquouersus oculos circũ
ferre:quippe qui non sibi vni tantũ, sed & tam multis
viuat populis.Cæterũ quòd nos segnes simus ac remis-
si,ac vix nostræ ipsorũ saluti sufficientes,vel tute fatea-
re,qui amoris abundantia quadã,vicia, si qua in nobis
sunt,dissimulare studes.Abiit enì vt mihi hic iactes vel
ieiunia,

Universidad de Deusto
Biblioteca

ieiunia,vel noctes insomnes vel corpus humi decubare assuetum, vel siqua alia est corporis indurati afflictio. Nam tibi satis innotuit quantũ ab his virtutibus absimus,quas vt nos etiam exacte atque absolute præstiterimus ne sic quidem possent cũ huius animi segnicie coniunctæ nobis ad præfecturæ illius,quam dico, administrationẽ obeundam præsidij quicquã afferre. Homini enim in cubiculum aliquod inclusо, tum de suis tantum rebus solicito, magnũ res eæ adiumentum afferre possint. Ei vero,qui in tot populos scissus est, curas solicitudinesq; suas in subditos suos singulos partiens, nõ video quid idonei adiumenti ad illorũ profectum cõferre queant, nisi idẽ acrem fortissimumq; animum nactus sit. Neq; sanè mirũ tibi esse debet si vnà cũ tanta tolerãtia,alia quadã fortitudine episcopi animũ spectatũ esse volo. Nam cibum,potũ,stratum itẽ molle contemnere,multis ne labori quidem id esse videmus, B iis præsertim qui natura agrestiores per ætatis vigorẽ ita sunt educati:ac multis item aliis: aliàs corporis habitudine, aliàs ipsa etiã assuetudine laborũ illorũ asperitatem molliente mitigãteq;. At contumeliã,vim, incommodũ,molestũ aliquod verbũ, tum vero scõmata ab inferioribus nonnunquã leuiter,atq; impræmeditate,nonnunquam etiam reddendo iure contorta, præterea & querelas temere ac nulla causa tum à principibus tum à subditis natas, non multorũ est ferre posse, sed vnius tantũ,& alterius. Ac videre sanè est eos qui animi virtutibus illis plurimũ possunt,ad hęc ipsa tãta veluti animi vertigine laborare, vt vel immanissimis beluis facilius exasperentur. Huiusmodi autẽ ingenio præditi homines ab episcopatus cancellis, à sacerdotij claustris procul arcendi sunt. Nam episcopum inedia minime cruciari extenuariue, tum eundem nudis pe- C dibus non ingredi:id certe nihil incommodabit ecclesiæ vniuersitati: at vero agrestioris animi ferocitas furorq;,tum domino possessoriq; suo, tum etiã proximo ingentium calamitatum author sæpe fuit. Atq; iis quidem,qui virtutes illas non præstant, nulla à deo comminatio: at temere excandescentibus gehennam ac gehennæ flammam æternam deus comminatus est. Ac quemadmodũ fit, vt qui inanis gloriæ titillatione moueatur, si quando populi principatum obtineat, materiã igni succenso suppeditet:sic qui solitudini assuetus, ne in paucorum quidem hominum consuetudine, animi sui iræ imperare non potest, quinimo perfacile ab ea transuersus agitur: huic si popularem magistratum credas,instar feræ alicuius à multis vndiq; extimulatę, neque quieto vnquam animo esse queat, & commissos sibi populos in infinita mala atque incõmoda distra- D hat. Nihil enim sic ingenij perspicuitatem, nihil sic mẽtis aciem hebetat, vt ira nullum ordinem seruans, ab animi impotentis impetu nata. Ira enim,inquit, ille,& prudẽtes perdit: quasi enim in nocturna pugna aliqua obtenebratus animi oculus, nõ internoscit amicos ab aduersariis neque ignobiles à claris, sed omnes simul vno loco habet:& si iactura etiam aliqua, calamitásq; subeunda sit, omnia perfert vt animi voluptatem impleat satiẽtque. Est enim etiam quædam voluptas, iræ excandescentia: cuius tyrannis humanum animum vbi possedit, voluptatis tyrannide crudeliõr truculentiõrque est, vniuersum illius statũ sursum ac deorsum conturbans,incolumitatẽmque excarnificans: nam & ad arrogantiã fastũmque facile impellit, & simultates intempestiuas, & odium nulla ratione subortũ, & offensiones leuiter ac temere natas asciscere parat:& multa id genus alia cũ verbis,tum factis vi aggreditur:quũ animus interim clam vehemẽti morbi illius flatu raptus,non habeat vbi suam vim affirmans tanto impetui resistat. Tum Basilius: Ego vero te,inquit, non amplius dissimulantem hic patiar:quis enim nescit quantum ab hoc morbo sis alienus? Cur me igitur,inquã, CHR. ô bone,vis flammæ atque incendio admotum esse? cur beluam quiescentem irritare pergis? ignoras id nobis non nostra virtute successisse, sed potius ex solitariæ ac quietæ tantum vitæ cultu ac studio? cum eo autem qui ad animi morbum huiusmodi propensior sit,prælare sanè actum fuerit, si solitariam vitam sequutus vniusque & alterius amici vsu delectatus, posit excãdescentiæ incendium illud deuitare: vt ne dicam cogi illum alioqui in tam multarum curarum altissimum pelagus præcipitem ruere. Tum enim nõ se solum, sed & alios cõplures secum ad interitus præcipitium pertrahit,redditq; minus animatos ad humanitatis facilitatisq; studia excolenda: quando sic natura comparatũ esse videmus, vt subditorum multitudo magna quidẽ exparte principum suorum mores tanquam exemplarem quandam imaginem spectent, seque ad illos formare studeant. Quĩ ergo fieri posit, vt illorum tumores, & inflammationes sedet is, qui ipse tumescat? quis vero plebeius vir cõcupiscat statim temperans moderatúsque fieri, principem intuitus iracundum? Neque enim possunt episcoporum vicia dissimulari, sed vel parua atq; exigua confestim manifesta fiunt. Quando & athleta tantisper dum domi se continet, cũ nemine manus conserens, imbecillitatem infirmitatẽmq; suã occultare aliis potest: vbi vero nudato corpore in arenam decertaturus descẽderit, tum facile apparet, quid ille posit: Eadem ratione qui priuatã hanc & quietam vitã viuunt homines, solitudinẽ habent suorũ vitiorũ tanquã velamẽ quoddam: iidẽ rursus quum in mediũ prodierint,solitudinẽ illam,sicut vestem exuere,ac per externos aduentitiósque motus,suos animos omnibus nudos exhibere coguntur. Quemadmodum ergo illorum officia rectiq; mores multis vsui sunt, accẽdúntq; ad studij æmulationẽ eiusdem: ita & vicia ad virtutis cultum segniores reddunt, præstántque vt cæterorum animi ad bonorum operum labores capessendos torpescant: quamobrem sacerdotis animi pulchritudinem vndique splendescere oportet, vt oblectare pariter & illustrare posit eorum animos, qui suos in illum oculos iniiciunt. Nam vulgarium hominum delicta, veluti in tenebris commissa, authores suos solos perdunt. Cæterum hominis illustris, & vulgo cogniti delictum commune omnibus damnum adfert: cum eos, qui ad virtutis capessendæ sudores remissi sint, supiniores etiamnum reddens: tum eos, qui sibiipsis attendere, ac virtuti acquirendæ adnigilare volunt, ad desperationem extimulans. Præterea ignobilium delicta si in medium prodierint, neminem insigniter vulnerant:at qui in istius dignitatis fastigio positi sunt,primum nemini non noti manifestique sunt, tum vero si vel tantillum peccauerint,parua eorũ peccata aliis magna videntur. neque enim peccati magnitudine, sed peccantis potius dignitate peccatum plerique omnes metiuntur. Ac certe episcopum conuenit & studio acri, & perpetua vitæ continentia tanquam adamantinis armis circunseptum, quoquouersus circunspicere, necubi nudo quis aut neglecto loco deprehenso letale vulnus adferat. Circunsistunt enim cæteri parati vt vulnerent, ac si liceat supplantent:

tent: neque ij ex hostium atq; aduersariorum numero, A sed ex iis,qui se amicos esse adsimulant. Episcoporum ergo animi tales eligantur, qualia olim in Babylonia fornace sanctorum illorum corpora diuinæ gratię largitas exhibuit. Neque enim ignis eius, qui episcoporũ animos depascit,alimenta sunt sarmentum,pix, stupa: sed alia quædam his longe infestiora: quando ne ignis quidem sensibile illud elementum hîc substernitur,sed pro igne episcopum circumlambit voracissima inuidiæ flamma, vndique se attollens, atque adeo vitam illius ac mores altius subiens, scrutans, probans, quàm ignis ille Babylonius puerorum illorum corpora probauerit. Quoties igitur repererit vel tenue aliquod stipulæ vestigium, celeriter admota partem illam debilem ac viciatam exurit: tum vero reliquam structurã, vt ea solaribus radiis radiantior lucidiórque fuerit,fumo illo inuoluit, totámque denigrat: quandiu enim B sacerdotis vita pulchre partibus ex omnibus congruens, concinnatáque fuerit, nullæ illi aduersariorum insidiæ nocere possunt: qui simul atque vel tantillum officij recti prætermiserit (vt par est nonnunquã prætermittere eum, qui homo quidem ipse sit, quique humanæ vitæ plenum erroribus pelagus traiiciat) iam illum nihil anteactæ vitæ honestas adiuuat ad incusantium voculas effugiendas: quinimo, leue illud commissum, reliquæ illius vitæ luminibus officit: ac certe sic sacerdoti omnes iudices esse volunt, vt carne nequaquam composito, vt humanam naturam non sortito, verum vt angelo, vt humanæ infirmitatis minime participi. Porrò quemadmodum tyrannum do nec imperio potitur, reformidant, eíque adulantur omnes, non ob aliud, nisi quòd illum tyrannide deturbare non possunt: quum autem illi res in contra- C rium cedere viderint, hic relicto honore illo simulato,qui haud ita pridem amici erãt,fiunt derepente aduersarij atque hostes: ac viciatas infirmásq; in illo partes rimati,per quas videlicet illum facilius adoriantur, impressione facta imperio depellere conantur: sic & in sacerdotibus vsu venit. Nam qui sacerdotem paulo ante ac dum munere potiretur,reuerebãtur,colebántque,ij occasionem nacti perexiguam, magno se studio accingunt, vt illum infestius etiam quàm tyrannum imperio depellant: atque vt tyrannus corporis sui custodes timet, sic sacerdos eos quos sibi propinquos,collegásque habet,maxime omnium reformidat: nulli enim alij perinde illius magistratum affectãt,eiusdémque res omnes notas habent atque illi: propinqui enim ac familiares quum sint, si quid tale acciderit, continuo ante omnes præsentiscunt: ac facile illis etiam ca- D lumniantibus fides adhibetur: possúntque illi haud ita magno negocio calumniis suis circunuentum episcopum capere, illius errata, quantumlibet leuia, aggrauantes. Qua in parte apostolicum illud dictum immutatum est: siue patitur vnum membrum, gaudent omnia membra, seu glorificatur vnum membrum, simul patiuntur omnia membra, nisi si forte ingentem quandam pietatem, ac religionẽ præstiterit, quam aduersus illa omnia opponere queat. In tantum igitur bellum nos emittis? & aduersus pugnam tam variam, támque multiformem animum nostrum sufficere posse existimas? Vnde nam,quæso,& à quo id edoctus es? nam si cœlitus id tibi innotuit, oraculum ipsum mihi indica, & tibi iam assentior. Sin id non potes: verum ex hominum opinione de hac re pronuncias: ab isto tandem errore animum liberes. In iis enim quæ ad nos spectant par est, vt nostrum potius,quàm aliorum sequamur iudicium: quæ enim in homine sunt nullus nouit, nisi spiritus hominis,qui in ipso est. Nam quòd tum nos ipsos, tum eos à quibus electi ipsi sumus, ridiculos fecissemus, illo per nos munere susceptо: ac magno item cum nostro dispendio ad vitę conditionem hanc, quam hodie quoque tuemur, reuertissemus, si minus antehac, nunc certe per hæc me verba persuasisse puto. Neque enim inuidia solum, sed & quæ inuidia longe infestior est, principatus huius affectatio, complures armare solet aduersus eum, qui principatum ipsum occupat. At quemadmodum qui principatum affectant filij, molesto animo intuentur longam patrum suorum senectutem: sic ex his nonnulli quum viderint constitutum, vt sacerdos ad longum aliquod tempus dignitatis suæ munere fungatur, quã- B doquidem interdicere nefas, deturbare illum imperio accelerant: omnes in deturbati locum suffici cupientes, ac singuli honorem illum ad se deferri expectantes. Vis & aliud tibi pugnæ huius genus aperiam, periculis mille plenũ: Ito hinc iam, ac publica festa spectato: ea dico in quibus dignitatum ecclesiasticarum electiones de more fiunt,& tam multis videbis inibi criminationibus lacerari episcopum, quanta est tota illa subditorum multitudo, quibus eligendi potestas concessa est. Hos omnes tũ in multas factiones scindi,neq; inter se cõsentire, neque cum eo cui sorte episcopatus delatus sit conuenire videas: sed vnusquisque à suis vnius partibus stat,alius hunc,alius illum eligens. Cuius rei causa hæc est, quòd id ipsum nõ spectant, quod solum spectandum fuerat, nempe animi virtutem: sed aliæ sunt causæ quibus honores conciliãtur. Verbi gratia: hic,quòd claro genere natus sit, in episcopatus, inquit,ordinem cooptetur. Ille,quòd opibus abũdet, neque indigeat alimentis ex ecclesiæ prouentibus quæsitis: alius quòd ab aduersariis ad nos transfugerit: alius sibi genere propinquum ac necessarium: alius adulatorem cæteris anteponere mauult: nemo est qui eum,qui idoneus sit, spectare velit, aut animi partes explorare curet. Ego vero tantum absum, vt causas huiusmodi ad probandos sacerdotes idoneas esse putem, vt si quis etiam magnam perpetua vita religionem, pietatemque præstiterit, quæ ipsa tamen non paruum ad id adfert præsidium, ne hunc quidem huius nomine adlegere statim audeam, nisi magnam etiam animi prudẽtiam religione huiusmodi coniunctam habeat. Nam multos ipse noui, ex iis qui sese perpetua continentia cohibuissent, ac quorum corpora ieiuniis multis exhausta essent, donec solitariam vitam agere, ac suas D dumtaxat res curare licebat,deo maxime acceptos fuisse, eosdémque in dies singulos cœptæ illi philosophiæ auctarium non paruum adiecisse: qui iidem posteaquam in hominum lucem venerunt, vulgi inscitiam emendare coacti, alij prorsus muneri illi administrando impares fuere, alij in eo ipso munere perseuerare dum cogerentur, pristina vitæ cura atque austeritate procul excussa, tum sibi detrimento maximo, tum aliis nulli prorsus vsui fuere. Neque vero si quis vitæ tempus perpetuum in extrema sacrarum functionum classe perstitens consumpserit, ac sic demum ad vltimam vsque ætatem peruenerit, hunc protinus propter ætatis reuerentiam ad summum honorem perducemus. Quid enim si vel ea ætate quum sit, tamen minus idoneus adhuc reperiatur? quod tamen sic à me dictum non est, quasi velim canicie vitu-

perare:

Universidad de Deusto
Biblioteca

perare: vel ſtatuere lata hîc per me lege eos, qui è monachorum ſodalitiis prodiere, ab huiuſmodi præfectura arcendos prorſus eſſe: contigit enim aliquoties, vt ex eo grege complures ad id muneris pertracti, vitæ candore in primis elucęſcerent. Verum illud eo nomine dixi, vt oſtendam, ſi neque religio per ſeipſa, neque ſenectus longæua ſatis eſſe poſſunt, vt eum qui epiſcopatum obtinuerit, munere illo dignum efficiant: certe vix hoc ipſum cauſas eas, quas paulo ante commemoraui, efficere poſſe: quibus cauſis nonnulli etiam abſurdiores alias adiungũt. Etenim alij quoſdam, vt ne aduerſariorum partes ſequantur, in cleri ordinem recenſent: alij propter malicią, ne contempti ſcilicet luculẽtorum malorũ reliquũ tẽpus authores fiant. Potéſtne quicquam hoc ipſo iniquius eſſe? quum videlicet homines peruerſos, malis flagitiſque omnibus abundantes propter hæc coli ab aliis videmus, ob quæ puniri ipſi deberent: eoſdemq; quarum rerum nomine ne eccleſię quidem limen introire oporteret, vel ad ſacerdotalem dignitatem aſcendere. Etiam ne, obſecro, queremus diuinæ in nos iræ cauſas, quum nos myſteria tam ſancta, tamq; horrenda hominibus partim flagitioſis, partim nihili labefactãda tradamus? Quum enim alij prouinciæ ad ſe minime pertinentis, alij multo etiam maioris quàm propriæ patiantur vires, præfecturam ſortiti fuerint, ij certe efficiunt, vt eccleſia dei nihilo ab Euripo differre videatur. Equidẽ principes externos antea ob id irridebam, quòd honores præfecturasq; diſtribuerent non animorum virtutis, ſed pecuniarum rationẽ habẽtes: atq; vt alij aliis vel annorum multitudine, vel dignitatum gradibus iam antecedant, ita demum eos vlterius promouentes. Poſteaquam vero audiui indignitatem hanc in noſtrum etiam ordinem quodam modo debacchatam irrepſiſſe, facinus huiuſmodi mihi non perinde graue viſum eſt. Quî enim mirum fuerit homines rerum humanarum cultui deditos, popularem tantum auram venãtes, pecuniæ cauſa nihil nõ agentes, in huiuſmodi vicia prolabi, vbi qui ſe puros eſſe ab iis omnibus viciis ſimulant, illis nihilo ſeſe melius animo affectos oſtendunt: quinimo rerum cœleſtium certamen ſuſcipientes, perinde atque ſi de terræ iugeribus, aut alia id genus re deliberarent, gregarios quoſdam homines temere aſſumptos, rebus iis præficiunt: quarum nomine & gloriam ſuam exinanire, & homo fieri, & ſerui formam accipere, & conſpui, & colaphis cędi, & morte ignominioſiſſima occumbere ſecundum carnem, vnigenitus dei filius non deprecatus eſt? Neque iſti tamen intra hos fines ſe continẽt, ſed & alia addũt abſurdiora. Neque enim immeritos ſolum adlegunt, verũ & idoneos eiiciunt. Nam quaſi conueniret vtrinque eccleſiæ firmitudinem labefactari, ac cauſa illa prior non ſufficeret ad diuinam iram accendendam, ita illi alteram nihilo deteriorem coniunxerunt. Etenim iuxta ego peſtilens eſſe reor, vtiles arcere, & inutiles intromittere: id quod ab illis certe fit, vt Chriſtianum armentum nulla ex parte aut cõſolationem inuenire, aut reſpirare valeat. Hæc igitur nonne millies dei fulmen merentur: nõne digna ſunt quę gehennæ, non illius quam nobis ſacræ literæ comminãtur, ſed longe etiam grauioris igne plectantur? veruntamen mala huiuſmodi ſuſtinet patiturq;, qui peccatoris mortem non vult, vt conuertatur ipſe ac viuat. Cuius in nos benignitatẽ miram quî ſatis mirabimur? ad cuius miſericordiam quî ſatis obſtupeſcemus? En qui Chriſtiani ſunt, ſæuius etiã quàm aduerſarij, quàm hoſtes Chriſti opes perdunt. At ille etiamnum bonus benignitatem vbiq; præfert, ad pœnitentiam inuitãs. Tibi gloria, tibi, inquam, gloria domine: quantæ apud te clementiæ abyſſus, quantæ eſt patiẽtiæ copia? Hem qui nominis tui prætextu ex ignobilibus & obſcuris clari atque illuſtres effecti ſunt, honore abutuntur, cõtra eũ qui honorem eſt largitus, audentq; nõ audenda, in ſacroſancta illa tua myſteria iniurij, probos extrudentes eiicientêſq;, vt homines malis perditisq; moribus prædiți, magna cum quiete ac ſumma cum licentia quæcunque collibuerit inuertant atque cõturbent. Cuius quidem morbi ſi cauſas perdiſcere cupis, iis ipſis quas paulò ante numeraui, ſimiles comperies: radicẽ enim, &, vt ſic dicam, matrem vnam habẽt, inuidentiam: earum vero non vna tantum ſpecies eſt, ſed admodum diuerſæ. Hic enim, inquiunt, quãdoquidem iuuenis eſt eiiciatur. Ille quandoquidem adulãdi neſcius eſt: alius propterea quòd illius cuiuſpiam offenſionem incurrit: alius vt ne indoleat ille, neſcio quis: ſi quem ipſe eligẽdum obtulit, exploſum, hunc vero adlectum viderit: alius propterea quòd probitate, benignitate, facilitate, humanitate prædituſ: alius propterea quòd delinquentibus aſper ac terribilis: alius alia ſimili de cauſa: neque enim illis cauſæ atque excuſationes deſunt, quotquot afferre voluerint. Atque adeo dum cauſari aliud non poſſunt, opum, diuitiarúmque copiam cauſantur: addentes non oportere quenquam repente ad dignitatẽ huiuſmodi aſſumi, ſed ſenſim & per gradus quoſdam. Poſſunt & iidem alias quidem atq; alias quotquot illis libitum fuerit, cauſas comminiſci. Ego vero lubens hîc ſciſcitarer, Quidnam igitur epiſcopus hîc faciet, conflictu illi contra tot vẽtos propoſito? quonam ille modo aduerſum tam multos fluct⁹ vnus reſiſtere poterit? quî inſultus impetusq; machinarum huiuſmodi repellet: Etenim ſi rem recta ratione ac iudicio aggredivolet, inimici protinus atque hoſtes tum eidem, tum electis omnes illi: tum vero omnia ſtatim illi per contentionem, atque vt epiſcopo aduerſentur faciunt: præterea & ſimultates ſeditionesq; quotidie concitant, & ſexcentis etiam ſcommatis eorũ vitam qui electi fuerint inceſſunt, horum nullum finem facientes, donec vel illos eiecerint, vel ſuos cãdidatos intromiſerint. Deniq; perinde eſſe videas, vt ſi quis gubernator, piratas habeat eadem naui vnà ſecum nauigãtes, qui quidem, tum ipſi, tum nautis, tum vectoribus aſsidue horisq; ſingulis inſidias ſtruant. Quòd ſi epiſcopus illorum gratiam ſaluti ſuæ præpoſuerit, admiſsis iis, quos admiſſos eſſe non oportet: fiet profecto vt illorũ loco deũ ſibi offenſum habeat: quare quid illi peſtilẽtius accidere poteſt? Adde quòd epiſcopo eidem cum illis res erit lõge difficilior, moleſtiorq; quàm antehac, omnibus inter ſeſe iam conſentientibus, ac multo etiã fortioribus rei controuerſæ contentioſæq; victoria accedente redditis. Nam quemadmodum ſæuientibus pugnantibusq; inter ſeſe aſperrimis ventis, derepente mare antea quietum ac tranquillũ furit atque intumeſcit, eoſq; omnes quos tum vela facere contigerit, perdit: ita eccleſię trãquillitas, perditis hominibus admiſsis, turbulentia ac naufragiis permultis infeſtatur. Hic igitur animo expẽde, qualem eſſe oporteat eum, qui tantæ tempeſtati opponendus, ac tam multa impedimenta rerum ad communem ſalutem ſpectantium probe temperaturus ſit. Nam & grauem illum, ſed minime faſtuoſum & terrificum, ſed humanum: & viſenda maieſtate principem, ſed omnibus tamen appellandis comẽ eundemq; integrum,

grum, officioſum, humilem, ſed minime ſeruilem, acrẽ quoque ac vehementẽ eſſe conuenit: ſed tamen & manſuetum, vt nullo ipſe negocio cõtra illa, quæ dixi, omnia depugnaret, tum vero eum, qui idoneus viſus fuerit, magna cum authoritate ac libertate, quãquam omnibus reclamãtibus, in medium promouere poſsit: rurſus eum qui alius compertus fuerit, cum eadem illa authoritate ac libertate, vt etiam omnes conſpirent, non admittere: denique vt nihil in cuiuſquam vel gratiam, vel odiũ, facere conatus eccleſiaſticæ vnius ædificationis decus, cõmodumq; tantum ſpectet. Tibi ne hîc Baſili merito videor negocij iſtius miniſteriũ deprecatus fuiſſe? atqui nõdum omnia tibi percenſui: ſuperſunt enim alia mihi dicenda. Tu vero ne delaſſeris tantiſper dum patienti aure perfers viri amici ac vere germani orationem, tibi perſuadere conantis ſeſe criminũ eorũ reum haud quaquã eſſe, quorũ tute eum inſimulas. Neque enim ipſa hæc tantum cõducunt ad defenſionem eam, qua apud alios nomine noſtro vti potes: ſed & ad ipſam muneris eius, quo de agitur, functionẽ, lucrũ auxiliumq; non exiguum conferunt. Eũ enim oportet, qui ad tentandam vitæ huiuſmodi ſemitam acceſſurus eſt, omnia prius ad vnguem perſcrutari, atque ita demum negocio manus admouere. Quãobrem? quãdoquidem vt nullum aliud inde naſcatur emolumentũ, certè rerũ omnium prudenter gnaro lucrum id ſupererit, vt cũ id genus procellæ tempeſtatesq; emerſerint, nihil rerũ inſoletia ac nouitate perturbetur. Vis igitur tibi hîc à me prius expediri præſidiũ patrociniumq; id, quod viduis impendendum eſt, an ſtudiũ curamq; eam, quã epiſcopus virginibus debet? an potius iudicialis partis, cui ab illo maximopere attendẽdum eſt, difficultatem? Nam vnumquodq; horũ diuerſam ſibi curam vẽdicat, timoremq; cura etiam illa longe grauiorẽ. Ac primum vt ab eo quod inter alia leuiſsimũ eſſe putãt, exordiamur: Viduarum quidẽ cultus videtur haud aliam, quàm pecuniæ inſumendæ ſolicitudinem iis præbere, qui illarum tractandarũ curandarumq; prouinciã ſuſcepere. Id autem longe aliter ſe habet: nã quoties illæ deligendæ, ac tanquam in catalogum referendæ ſunt, & hic quoque magno admodum examine opus eſt. Id enim ipſum, ꝙ temere, & vt caſus tulit, in album referantur, innumera olim mala peperit: nã & familias peſſundedit, & nuptias diuellit: præterea hac vna de cauſa compertum eſt viduas aliquot tum furando, tum cauponãdo, atq; alia id genus committẽdo, multa præter dignitatem atque ordinem geſsiſſe. Huiuſmodi vero viduas eccleſiaſtica pecunia ali, præterquàm quòd dei vindictam paratam habet, facit etiam vt apud homines maximopere ea res improbetur damneturq;, ac multorum quoq; beneficẽtiam remoretur. Quis enim vnquã velit, quas quis Chriſto offerri mandauit facultates, eas iis ſuſtẽtandis inſumi, quæ Chriſti nomen calumniari nõ ceſſant? quo nomine multam huc ac diligentem afferre diſcuſsionem conuenit: idq;, ne quæ ſibi ipſæ vitam ſufficere poſſunt, ne dum illæ de quibus locutus ſum, indigentium menſam abſumant. Porrò diſcuſsionis huius diligẽtiam ſequitur cura nõ mediocris, vt viduis videlicet in album relatis alimenta, quæ præſtanda ſunt, affatim tanquam ex fonte quodam affluãt, nec vnquam deſint. Fit enim neſcio quo pacto, vt inuita paupertas malũ ſit inſatiabile, querimonia ſemper atque ingratitudine plenum. Ac multa ſanè prudentia, multo item ſtudio opus eſt, vt qui eriminationis cauſas omnes amouere à ſe cupit, ipſarum ora obſtruat. Iam plerique vbi aliquem viderint pecuniæ imperantem, cõtinuo idoneum ad huiuſmodi œconomiam pronunciant. At ego nunquam exiſtimauerim, hanc illi animi magnitudinem ſatis eſſe, quã ipſam præſtandam quidem in primis eſſe (quippe ſine ea vaſtator potius quàm antiſtes, & pro paſtore lupus fuerit) verum & vnà cum ea videndum puto, num & aliam animi virtutẽ habeat. Ea eſt autẽ mortalibus bonorum omniũ author patientia atque æquanimitas, hominis animum tanquam in ſerenum quẽdam portum appellens. Nam viduarum genus tum paupertatis, tum ætatis, tum ſexus nomine immodicam ſibi libertatem vſurpat, (ſic enim loqui præſtat) vociferanturq; importune ſemper, & ab re conquerũtur, & lamentantur vbi gratia habenda, & incuſant quod laudandum ac probandum: qua in parte antiſtitem oportet omnia generoſe ac fortiter pati: neque irritari, ſiquando illæ aut intempeſtiue obtundant, aut immerito expoſtulent. Illarum enim infœlicitas miſericordiam potius quàm cõtumeliam meretur: quarum certè calamitatibus antiſtitem inſultare, & dolori ob paupertatem nato contumeliæ etiam moleſtiam addere, extremæ crudelitatis atque immanitatis fuerit. Quo circa vir quidam ſapiẽtiſsimus, humani ingenij auariciam faſtumq; contemplatus, tum intelligens paupertatis vim naturamq; tantum poſſe, vt vel generoſiſsimum quenq; animum proſternat, cogatq; identidem iiſdẽ rebus poſtulandis impudentem eſſe, vt ne quis per pauperum efflagitationes ira excandeſceret, tum vero aſsiduo illorum occurſu irritatus illis aduerſarius is fieret, qui opem afferre deberet, ipſum inſtruit ad ſeſe mitem ac facilem indigenti præſtandum: Pauperi, inquit, citra animi tui moleſtiam aurem inclina, atq; illi pacifice humaneq; reſpondeto. *Eccle.4.* ac miſſum faciens indigentem eundẽmque irritantem, (quid enim dicere quis ad illum poſsit, qui ſupplex iaceat?) cum eo ſapiẽtiſsimus ille idem verba facit, qui illius infirmitatem ſubleuare poteſt, exhortans, vt tũ vultus mãſuetudine, tũ orationis humanitate, antequã ad largitionẽ deſcẽdat, illius enim animũ erigat excitetq;. Quòd ſi quis deſtinatas viduis facultates ne vſurpet quidem: in ipſas autem probra coniiciat infinita, cõtumeliaq; afficiat, atq; adeo aduerſus eas irritetur: non ſolum liberalitate ſua natum à paupertate dolorẽ non leuat, verum & malum ipſum conuiciis aggrauat: cogũtur enim perfricta admodũ eſſe fronte ob ventris eſurientis neceſsitatem: veruntamen & dolorem etiam ab huiuſmodi vi contumeliaq; concipiunt. Proinde cũ ob inediæ timorem mendicare, & ob mendicitatem impudentes eſſe cogantur, rurſum cum ob impudentiam cõtumelia afficiantur, multiformis quędam angoris, mœſticiæ, doloriſq; vis, & quæ caliginẽ multam afferat, in illarum animum irruit: eumq; oportet qui illarum curã ſuſcipit, hactenus æquanimem patientemq; eſſe, vt non ſolum non ſua deſtomachatione illarum mœſticiã anxietatemq; augeat, ſed & conſolatione ſua dolorem eũ magna ex parte ſopiat, qui aliunde enatus illarum animos occupauerit. Nam quemadmodum neſcio quo pacto fit, vt quem contumelia affeceris, is non ſentiat pecuniarum acceptarum ſubſidium ob inflictã contumeliæ plagam: ſic quem blande atque humaniter appellaueris, quiq; donum aliquod vnà cum ſui conſolatione à te acceperit, exultat magnopere ac lætatur: tum vero donũ ipſum donantis vultus geſtusq; cõduplicat. Quę ipſa non ex me pronuncio, ſed ex illius verbis, cuius illa ipſa eſt admonitio, quę præceſsit. Fili enim, inquit, in *Eccle.18.* bonis ne des querelam, & in quocunq; dato ne des triſticiam

sticiam verbi: nónne eos ardorem tollet? sic verbũ me- A
lius quàm datum. Ecce enim verbũ supra dona ipsa ex-
cellens bonum: vtrũque autem vir gratus præstat. Pro-
inde non humanum solum ac patientem qui illarum cu-
ram suscipit, verum nihilo etiam minus œconomicum
esse oportet: quandoquidem si ipsum hoc abfuerit, rur-
sum pauperum facultates in idem damnum recidunt.
Pridem enim quidam, cui administrationis huiusmo-
di prouincia demandata fuerat, magnam auri copiam
cum collegisset, id ipse quidem haudquaquam deuora-
uit, sed neque in indigentium vsum præter pauca quæ-
dam insumpsit: maximam autem pecuniæ illius partem
terra obrutam asseruauit, donec temporis iniquitas su-
peruenies hostibus in manum illam totam tradidisset.
Magna igitur prouisione opus est vt Ecclesię facultates
neque redundent, neque rursus desint: sed quæ Ecclesiæ
erogantur, continuo indigentibus sunt dispertiẽda: eæ B
terum in subditorum animis ac beneuolentia Ecclesiæ
thesauri collocandi. Enimuero quanta pecuniarum im-
pensa opus esse existimas, tum in excipiendis hospitib⁹,
tum in curandis ægrotis: quantam autem tum diligen-
tiam, tum prudentiam ad eam rem afferre debent, qui
illi præfecti sunt? quando hanc ipsam impẽsam nequa-
quam ea, quam dixi, inferiorem, plerũque autem & ma-
iorem esse oportet: præfectumq; ipsum largitorem esse
decet circunspectum, ac prudentem, vt eos, qui bonis
abundant, animet ad certatim etiam, atque hilariter bo
na sua eroganda: ne dum consulit tollẽdæ ab infirmis
inopiæ, largiẽtium animos percellat, offendatq;: atque
hac quidem parte animi propẽsionem, studiumq; mul-
to vehementius præstare conuenit. Sunt enim quodam
modo qui ægrotant, morosi ac torpescẽtes: ac nisi sum-
mam vndique diligentiam curamq; adhibeas, vel tan- C
tillum, quod quidem à te fuerit neglectũ eiusmodi est,
vt ægrotãti mali plurimum afferre possit. Sed quod ad
virginum curam spectat, tãto certe maior inibi timor
inest, quanto virginitatis donum preciosius: quãto vir-
ginalis grex cæteris regalior. Pridem enim factũ est, vt
& in sanctarum virginum chorum infinitæ eędemque
viciis refertæ infinitis inuaserint, debacchatęq; fuerint:
quæ res & luctum multo acerbissimum parit. Ac quẽ-
admodum non ex æquo se res habet, puellãne liberalis,
an illius ancillã peccet: sic paria inter se nõ sunt vir-
ginis ac viduæ delicta. Viduis enim impune est & nu-
gari, & conuiciis inter se depugnare, & adulari, & frõ-
te perfricta esse & nusquam nõ apparere, & in foro fre-
quẽtes esse. At virgo ad maiora sese accinxit certami-
na, vtpote quæ cœlestis illius philosophiæ æmulatrix,
profitetur se angelicam vitam in terris referre: cui item D
propositum est illa eadẽ præstare, quæ cœlestes illæ at-
que incorporeæ virtutes præstant: quam ipsam non cõ
uenit, neque frequẽtes ac superuacaneas inambulatio-
nes agere, neque verba temere atque inconsulte effuti-
re: conuicij vero atque adulationis, ne nomen quidem
agnoscere: propterea tutissima custodia, ac maiori præ-
sidio indiget: nam sanctimoniæ aduersarius assidue
astat, iisq; in primis insidiatur, deuorare paratus, sicubi
virgo aliqua cadat labaturq;. Propterea ex hominibus
insidiantur permulti, cumq; his omnibus naturæ insa-
nia: denique suus ille ordo in quem se adscribi voluit
bellum cõduplicat, tum quod extrinsecus ingruat, tum
quod intrinsecus obturbet. His igitur de causis efficit-
ur, vt ei, qui regendis virginibus præfectus sit, magnus
timor immineat: sed maius tamen periculum, maior a-
nimi dolor: si quid forte præter animi sentẽtiam (quod

deus auertat) eueniat. Nam si patri filia occultã in ani-
mo vigilantiam affert, si item cura de ea susceptа somnum à paternis oculis excutit, vbi timoris illi tantum incumbit, ne vel filia sterilis euadat, vel nubilem ætatẽ domi paternæ trãsigat, vel inuisa aliis negligatur: quid facturum putamus eum, cuius animum nulla harum re-
rum quas dixi, cura tangat: sed qui de aliis quibusdam longe grauioribus solicitus sit? Neque enim hic agitur de mariti, sed de Christi neglectu ac contemptu: neque ipsa sterilitas probrum ignominiamq; tantum, sed & animæ tandem internecionem parit. Omnis enim ar- Luc. 3.
bor, inquit, fructum nõ faciens bonum, exciditur, & in ignem mittitur. Iam virgini, quam sponsus Christus o-
derit, nõ satis est accepto repudij libello abire: sed odij illius pœnas luit, supplicium ęternum. Ac pater quidem secundum carnem multa habet præsidia, quibus procli B
ue illi sit filiam asseruare: ad cuius virginis custodiam opitulãtur, tum mater, tum nutrix, tum famularum tur
ba, tum domus tutela. Neque enim licet ei frequẽter in forum descendere: neque si quando ea descenderit oc-
currentium oculis conspicua esse cogitur. Præter hæc autem culpæ omnis atq; criminationis expers est, quòd nunquam cogatur in virorum prodire conspectum. Neque enim rerum necessariarum cura, neque iniurio-
rum hominum improbæ molestiæ, neq; id genus aliud hominum occursum congressumq; necessarium illi ef-
ficit, cum illi pater pro omnibus sit. Ipsa autem vnam duntaxat curam habeat, vt nihil scilicet vel faciat, vel loquatur, quod virginalem honestatem dedeceat. At si episcopi partes spectes, multa certe sunt, quæ illi virgi-
nis custodiam difficilem seu potius omni arte superio-
rem efficiunt. Neque enim illam secũ domi habere pos- C
sit: neque illud sanè contubernium decens, aut periculo
vacans fuerit: etenim vt nullum vel hinc detrimentum ipsi patiantur, sed synceram constantemq; sanctimo-
niam seruent: nihilo tamen minus rationem reddituri sunt pro iis animis, quas offenderint, ac praua aliqua suspicione asperserint, quàm si inter se peccasse eos cõ-
tigerit. Porrò cum episcopo non liceat virginum con-
tubernio vti, relinquitur, vt facile illi non sit virginalis animi motus perdiscere, & quæ nimis exuberant, ordi-
nemq; excedunt circuncidere: quæ autem intra ordi-
nem ac numerum consistunt, magis ac magis excolere, atque in meliorem profectum perducere: tum vero ei-
dem nõ perinde procliue erit perscrutari curioseq; in-
dagare, siquando virgines domo egressæ foras eant, va
genturq;. Nam quòd virgo inops sit, atque imperio so-
luta, idipsum certe efficit, vt episcopus haud ita magnã D
diligentiã præstet in examinãda illius honestate: quip-
pe cum ipsa sibi omnia administrare cogatur, complures intemperate viuere volenti egressũ vagationúmque tituli ac prætextus: quos quidem impedire eũ oportet, qui illam iusserit domi assidue demorari, rebus ne-
cessariis suppeditatis, ac data pedissequa, quæ illi admi-
nistret. Iam & virgini oportet funebres pompas, ac pu-
blica peruigilia interdicta esse. Nouit enim, nouit inge-
niosissimus serpens ille, vel per bona opera suum virus disseminare: propterea virginem oportet vndique tã-
quam muro circunseptã esse, ac toto anno perraro do-
mo egredi: idq; demum cum inexcusabiles ac necessa-
riæ vrgebunt causæ. Quòd si quis dicet episcopo opus non esse, vt res huiusmodi pertractet: nouerit is singu-
las virginalis studij curas, atque adeo criminationes omnes, quas in virgines coniici contigerit, in illum re-
cidere: qua ex re vtilius multò fuerit, si ipse rẽ per se ad-
ministrans

ministrans ab iis causis vacet, quas illum per aliorũ de- A
licta sustinere oportet, quàm administratione ea reli-
cta rationis reddendæ iudicium reformidare, eorũ de-
lictorum quæ alij commiserint. Adde quòd qui per se
ipse hoc munus exequitur, magna cũ facilitate omnia
transigit: qui autem necesse habet vicaria aliorũ opera
defungi, præterquã quòd magnum illi adest negociũ,
vt omnium animos ad id munus gerẽdum sibi persua-
sos reddat: certe laboris remissionem tantam non ha-
bet ex functionis illius abstinentia, quanta negocia,
quantosq; turbines sustinet ab iis qui resistunt, atque ip-
sius sententiæ ac iudicio repugnãt. Sed virium nostra-
rum non fuerit eas omneis curas solicitudinesq; perce-
sere, quas sibi studium virginibus impendendum ven-
dicat: quæ ipsæ cum in album referendæ sunt, mirum
dictu est quanta illi negocia facessant, cui prouinciam
hanc credideris. Iam pars illa, quam episcopum tracta- B
re in iudiciis conuenit, infinita certe odia, infinitas of-
fensiones parit: quæ quidem præterquã quòd negociis
permultis plena est, tam multas etiã difficultates affert,
quàm multas ne foreses quidem iudices subeunt. Nam
cum iustum ipsum inuenire labor est, tum eo inuẽto id
non sequi inuidiosum. Neque vero hic negocium tan-
tum ac difficultas, sed & periculum non mediocre in-
est. Pridem enim ex infirmioribus quidam, molestiis
cum premerentur, neque haberent quorum defensione
ac patrocinio subleuarentur, fidei naufragium fecerũt.
Fit autem, nescio quo modo, vt qui iniuria afficiuntur,
nihilo minus eos oderint, à quibus non adiuuantur,
quàm eos qui iniuriam inferunt, ac neque negociorum
distractionis, neque temporum inclementiæ, neq; epi-
scopalis magnitudinis, neque alterius id genus rei cu-
iusquam rationem vllam habere volunt: quinimo iu- C
dices se ipsi præstant inexorabiles, defensionem vnam
prætendentes, malorum se premẽtium defunctionem:
quam quidẽ qui præstare non potuerit, quamuis mille
etiam causas afferat, nũquam effecerit, quo minus con-
demnationem subeat. Et quoniã nos in patrocinij mẽ-
tionem incidimus, age hic & aliam quandam querela-
rum speciem causamq; tibi patefaciam. Nam nisi quo-
tidie episcopus omnium domos circũierit, in hac par-
te vel eos superãs quibus nullũ aliud studium est, quàm
in foro versandi deambulandiq;: hinc continuo offen-
siones infinitę emergent. Neq; enim ij solum qui ægro-
tant, sed & qui sani sunt, inuisi se volunt. Id quod non
religionis ac pietatis, sed honoris dignitatisque potius
nomine plurimi sibi vendicant: ac si quem forte contigerit ex ditioribus potentioribusq; Christianis, Eccle-
siæ vsu lucroq; cõmuni ita vrgente, ab episcopo frequẽ D
tius inuisi, hic protinus episcopus palpatoris atq; adu-
latoris notam sibi inurit. Sed quid attinet patrocinan-
di, inuisendiq; partes hic persequi, cum & solæ appella-
tiones, salutationesq;, quibus episcopũ vti oportet, tam
magnum etiam criminationum pondus afferant, vt &
ille pondere ferendo incuruetur, atq; adeo præ animi
mœsticia, plerunq; succumbat: vt nihil hic agam, quòd
& ob oculos illò potius, quàm illò coniectos ad calcu-
los vocare illum volunt. Quæ enim ab episcopis teme-
re ac simpliciter fiunt, pleriq; accurate ac diligenter ex-
cutiunt, pensitata etiam vocis mẽsura, aspectus habitu,
ac risus quantitate. Illi enim, inquiũt, magnifice arrisit,
eundemq; tum hilari vultu, tum voce liberali, salutauit:
me vero longe parcius, atque vt casus tulit: ac nisi mul-
tis vno in loco simul sedentibus quoquouersus oculos
ille circuntulerit, omnes appellans, id ipsum contume-

liam esse vulgus dictitant. Quis igitur qui idem non sit
admodum fortis, tam multis accusatorib⁹ sufficere po-
terit: vt vel ab illis prorsus non accusetur, vel accusatus
crimẽ effugiat? Oportet enim primum te ne reum qui-
dem esse, accusatoresq; habere: deinde si id præstare ne-
quaquam potes: diluenda sunt crimina, quæ illi obiece
rint. Quod si ne istud quidẽ facile erit, sed delectabunt
quosdam temerariæ, ac nulla causa subsistentes crimi-
nationes, tum demũ generose ac fortiter animi dolo-
ribus huiusmodi occurrendum, resistendumq;. Etenim
qui merito incusatur, facile tulerit eũ, à quo incusatur:
quippe cum accusator minus quàm conscientia ipsa in-
festus sit, efficitur, vt quoties ab ea, quę omniũ molesti-
ssima est, deprehẽsi, conuictiq; prius fuerimus, accusato-
res extraneos, tanquã mansuetiores facile postea patia-
mur. Porrò qui nullius sibi culpę conscius est, dũ iniuste
accusatur, continuo ad iram propensus fertur, nec non B
animum facile despondet: nisi idem sic se prius animo
cõparauerit præparueritq;, vt multorum insipientiam
patiẽtissime ferat. Fieri enim vix potest, vt qui se teme-
re calumniam pati, atq; inique damnari intelligit, non
aliquo modo aduersus tantã hominũ iniquitatem atq;
absurditatem cõmoueatur. Quorsum autẽ hic enume-
rare attinet reliquas illas molestias, doloresq;, quos to-
lerare episcopum oportet, dũ necesse est amouere ali-
quem ab Ecclesiæ cœtu: quæ atrocitas vtinã intra mo-
lestiam dolorẽmq; consistat, ac non etiam perniciem
non mediocrem afferat. Timendũ enim est, ne ille for-
te ad iniustius supplicium adactus dolore immodico,
quod beatus Paulus ait, absorbeatur. Magna ergo dili-
gẽtia hic opus est, ne dũ prodesse illi cupis, maioris dã-
ni author sis: nã quæcũque ille post huiusmodi curatio-
nem peccata commiserit, futurum est vt horum singu- C
lorum pœna cum medico illo cõmunis sit, qui vulnus
probe non inciderit. Quàm multa igitur supplicia epi-
scopos manent, cum ex eis vnusquisque non solũ ratio-
nem redditurus sit suorum delictorum: sed eorũ item
omnium, quæ alij commiserint, ad extremum illos ve-
nire oporteat periculum? Nã si horremus, dum iudiciũ
id nobis subeundum est, in quo peccatorum propriorũ
rationem reddituri sumus: vt qui sentiamus, nos ignem
illum æternum effugere nequaquam posse: quid illi ex-
pectãdum est, qui tam multorum nomine causas sit dic-
turus? Quòd autem hoc verum sit, audi beatum Pau-
lum, seu potius non Paulum, sed Christum Pauli ore lo
quentem: Parete iis qui præsunt vobis & concedite: nã
illi vigilant pro animis vestris tanquam rationem red
dituri. Hiccine exiguus tibi videtur cõminationis ter-
ror? equidem illum quantus sit, verbis exprimere non
possum. Vsqueadeo vt qui admodum etiam animo du
ri sint, ac qui se facile aliorum oratione persuaderi pa-
tiantur, quæ dixi abunde sufficiant, vt persuasum il-
lis sit, nos neque fastu, atque contumacia, neque inani
gloria adductos, sed tum nobisipsis tantum timentes,
tum rei ipsius magnitudinem emensos, fugæ genus
hoc quæsiuisse.

LIBER QVARTVS.

BASIL.

Taec Basilius cum audisset, paululum cuncta-
tus: tu vero, inquit, si ad huiusmodi dignitatẽ
acquirendam studium intendisses tuum: ni-
mirum animi tui formido ista, ratione aliqua
niteretur. Nam qui se idoneum ad muneris alicuius fun
ctionem semel professus est, hoc ipso quòd functionẽ
eam studiose arripuerit, hic certe si quid post creditam

Universidad de Deusto
Biblioteca

sibi muneris administrandi prouinciam aberrauerit, A haud quaquam ad inscitiæ prætextum confugere possit, vt qui anteuertens, sibi ipse defensionem ademerit, vel ob id quod accurrerit, quódque administrationem eam sibi rapuerit: intantum vt qui sponte, ac volens eò accesserit, iam non sermonem hunc vsurpare possit: inuitus peccaui, inuitus illum aliquem perdidi. Dicet enim ad eum qui tum illi hac in causa iudex futurus est. Et quo tandem nomine, cum animi, consilióque tui vires pares nō essent functioni huiusmodi inculpate pertractandæ, aduolasti aususq; es prouinciam humeris istis minime parem subire? quisnam, obsecro, te ad id coëgit? quisnam vi te attraxit detrectātem fugientémque? Tu vero nihil tale vnquam auditurus es: neque enim possis delicti cuiusquam huiusmodi teipsum dānare, estq; omnibus iam spectatum, te ne tātillum quidem laborauisse, vt honorē hunc assequereris, sed alio- B rum potius officium beneficiúmque id honoris tibi detulisse. Atque adeo quod illos delictorum veniam impetrare non patitur, hoc certe abundans tibi apologiæ
CHRYS. argumentum suppeditat. Ad hos sermones caput cū mouissem, sensimq; arrisissem, hominis facilitatem simplicitatémque demiratus, hac ego ad ipsum oratione vsus sum: Equidem optarim vir omnium optime, hæc ita se habere vt dixti: idque non vt id muneris amplectar, quod iam detrectaui. Nam vt mihi etiam nullum propositum sit supplicium defunctorie, atque adeo imperite Christiani gregis administrationem gerenti, tamen omni supplicio grauius fuerit, si constaret me, cui tam excellens credita fuisset functio, pro eius dignitate qui credidisset, sustinere eam non posse. Quamobrem igitur optarim tuam istam opinionem nequaquam falsam, sed potius veram esse? Nempe vt miseris calamito- C sisq; (neq; enim alio nomine ij digni sunt, qui recte non aspirarūt ad muneris istius præfecturam, vt millies tute eos dicas vi pertractos fuisse atque ignorātia peccasse) vt miseris, inquam, illis effugere liceat igné illum æternum: exteriores tenebras, ac vermem nunquam emoriturum: postremo vt ne dissecetur, ac perditi cum hypocritis partem habeant. Verum quid facias? certe longe aliter sese res habet. Ac si placet à regno primum, cuius quidem studium apud deum tanti nō est, quanti est sacerdotij, verborum meorum fidem tibi faciam. Saül ille qui patrem Cis habuit, non suo ipse studio rex factus est, vt qui cum abiisset asinas perquisitatum, Prophetā super iis rogare cœpit. At ille cum eo de regno collocutus est. Porrò Saül ne auditis quidem Prophetæ verbis, ad regni administrationem suscipiendam accurrē- D dum sibi putauit, quinimo tergiuersatus deprecatúsque est, cum diceret: Quisnam ego sum? quæ nam item patris mei domus? Quid tandem? Saülne posteaquam nō recte honore sibi à deo delato vsus est, potuere verba ista eximere ab eius ira, à quo rex creatus ipse fuerat? Atqui licebat illi aduersum Samuëlem increpantem, insimulantémque verbis his vti: Num ad regnum ipse administrandum accurri? Num ad huius potestatis regimen prosilij, atque aduolaui? Equidem in animo habui priuatam vitam viuere, quietam illam quidem, ac molestiis vacātem: tu vero ad hoc me dignitatis authoritatisq; pertraxisti. In illa ergo vitę humilitate, atque obscuritate versatus, facile offensiones huiusmodi deuitassem. Nam si ex vulgarium, atque ignobilium hominum numero vnus fuissem, mihi aduersus Amalechitas bellum deus non credidisset, quo mihi nō credito peccatum huiusmodi nunquam perpetrassem. Verum hęc, quæ dixi, omnia ad defensionem sunt infirma, neq; infirma tantum, sed etiam vsque adeo periculosa, vt dei iram magis irritent. Eum enim, qui magistratum meritis suæ maiorem assecutus est, vt errata ipse sua tueatur, defendatq;, magistratus magnitudinem prętendere nō oportet: quinimo in maiorem virtutis profectum magna illa dei erga se beneuolentia vti. Qui vero ob id peccandi licentiam sibi permittit, quòd præstātiori dignitate ornatus sit, certe nihil aliud quàm dei benignitatem, peccatorum suorum authorē facere conatur: id quod solēne quidem est impiis hominibus, iisq; quorū vita in ignauia, ac socordia versatur. Nos autē sic animatos haudquaquam esse conuenit: neque in parē cum illis insaniam prolabi, sed omni ex parte operam dare, vt vigilātiam nostram omnem pro viribus exhibeamus, bene vbique de deo ominantes, nunciantes, cogitātes. Neq; enim Heli (vt misso regno ad sacerdotiū, de quo nobis sermo, veniamus) studiosè, ambitiosēve dignitatem eā sibi parauit. Hoc ipsum igitur quid illi post delictum profuit? Et quid dico parauit? cum ne illi quidē id muneris detrectare per legis necessitatem fas fuerit: vt qui vnus esset ex tribu Leui, ac quē ipsum oporteret dignitatem eam, ad se iam à maiorum suorū retro origine descendentem suscipere: qui idem tamen liberorum suorum petulantiæ non mediocres pœnas dedit. Iam quid dicas de primo illo Iudæorum sacerdote, de quo tam multa cum Mose deus verba fecit? nónne hic posteaquam vnus non potuit tanti populi insaniæ resistere, parum abfuit quin periret, nisi fratris patrocinio dei iram auertisset? Posteaquam vero Mosis mentione intulimus, consentaneum est ex iis, quæ illi obuenere, orationis nostræ veritatem demonstrare. Hic quippe C Moses vir vere beatus, tantum abfuit à rapiēda Iudæorum prefectura, vt & oblatam recusaret, & deum etiam quòd illi id iubenti non auscultaret, contra se irritaret. Quod quidem non solum id temporis fecit, verum & postea cum iam præfecturam eā administraret: qua vt explicaretur, lubēs è viuis decessisset. Quid igitur posteaquam ad aquam peccauit, potuere ne assiduę illæ recusationes illum tutari, ac deo persuadere, vt veniā ei concederet? Quanā alia, quæso, de causa terra illa promissa priuatus est? certe non alia (quod quidē omnibus nobis notum est) quàm ex peccato huiusmodi, propter quod viro illi admirando haudquaquam licuit rebus iisdem potiri, quibus subditi eius potiti sunt. Quinimo post diuturnum tempus insumptum, post multas afflictiones, post immensum illum errorem, post bella atrophæa permulta, procul ab ea terra mortuus est, eius gratia tot tantosq; labores sustinuerat: ac qui pelagi mala atque incōmoda grauissima perpessus fuerat, portus tamē fructus nullos capere potuit. Vides vt iam nulla peccatorum excusatio relicta sit, nō solum iis qui rapiunt, sed ne iis quidem qui alieno studio huc euchūtur? Nam vbi qui vel deo decernente, eligenteq; sæpenumero honorem ipsum recusauere, tantas tamen pœnas luerunt, ac nihil quicquam à periculo huiusmodi eximere potuit, neque Aaron, neque Heli, neque virum illum perbeatum, sanctum, prophetam, admirandum, mortalium omnium humanissimum, eundémque quasi amicum quendam cum deo colloquentem: nimirum vix nobis, qui ab illius virtute tantum absumus, satis esse ad defensionem poterit, cōscios esse nobis ipsis, quòd ad honorem eiusmodi nullo ipsi studio, nulla ambitione aspirauerimus: idque eò etiam magis, quòd ex his ipsis electionibus pleraq; humano studio acceptas referre non

re non oportet. Iudam deus elegit, eundémq; in sacro- A
sanctum illud cooptauit collegium, dignitate Apostolica vnà cum aliis ornatum, cui etiam maius quiddam quàm aliis dedit, pecuniarum dispensationem. Quid igitur? Num posteaquam duabus illis prærogatiuis cōtra quàm debuit vsus est, tum eo quem prædicandum susceperat prodito, tum pecuniis (illi hoc nomine creditis, vt recte eas administraret) male impensis, impunitate donatus abiit? Certe hoc potissimum nomine grauius sibi accersiuit supplicium: idque perquam merito. Neque enim prærogatiuis à deo acceptis sic abuti decet, vt per eas deum offendas: quinimo vt magis ac magis deo acceptus fias. Cæterum qui hoc nomine, quòd alios honore aliquo excellat, pro delictis pœnam commerentibus venia dignum se esse censet: perinde facit,
Iam.5. vt si quis ex infidelibus Iudæis Christum audiens sic lo- B
quentem, Nisi venissem, eisq; locutus fuissem, peccatum non haberent: ipsum seruatorē optime de humano genere meritum his verbis increpet insimulétque: Tu vero cur venisti, ac locutus es? cur & signa fecisti, vt grauioribus in nos suppliciis animaduerteres? At vero demētiæ ac summæ adeo insaniæ verba hæc: neque enim medicus, vt te magis condemnaret, curatum accessit, sed vt prorsus à morbo liberaret. Te autem vltro ipse ab illius manibus summouisti. Igitur & grauius supplicium sustineto: nam quemadmodum si curationi paruisses, futurum erat, vt à pristinis morbis peccatísque liberareris: sic quandoquidem medicum, quem præsentem habuisti, auersatus es, iam non peccata illa abstergere potes. Quòd autem id nequaquam possis, propterea horum certe pœnas dabis. Idq; eo magis quòd medicus, quod quidem ad te spectat, studium operámque suam perdiderit: quibus de causis efficitur, vt non C
pares communésq; pœnę eæ sint, quas ante dignitatem à deo acceptam damus, cum iis quas dignitate iam accepta luere cogimur. Hic enim longe grauius, quàm illic plectimur. Etenim quem beneficia accepta meliorē non reddunt, is certe etiam grauius supplicium commeretur. Itaque cum defensio huiusmodi iam non satis firma esse videatur, ac non solum eos non tueatur qui ad eam confugiunt, sed magis etiam prodat: nimirum
BASIL. aliud nobis præsidium inueniendum, quo nos tueamur ipsi. Qualénam, quæso, futurum hoc est præsidium (Basilius inquit) quandoquidem apud me iam esse ipse non possum, tantum mihi terroris, ac formidinis tua
CHRYS. istæc verba incusserunt. Ne te, inquam, obsecro atq; obtestor, ne te ipse eò vsque deiicias: est enim, est certe præsidium: si qui scilicet infirmi sumus, eò nunquam descendamus. Rursum si qui firmi ac valentes estis, sa- D
lutis vestræ spes non alibi sitas habeatis post gratiam à deo acceptam, quàm vt nihil committatis, quod indignum esse possit tum munere, tum deo muneris ipsius largitore. Maxime autem puniendi illi fuerint, qui post eum honorem studio atq; ambitione adeptum, vel per ignauiam, vel per maliciam, vel per imperitiam re ipsa non recte vtuntur. Neque vero propterea paratam veniam esse dixerim iis qui nulla sua ambitione dignitatem eam obtinuerint: nam ne illis quidem quisquā relictus est excusationis defensionisq; locus. Decere enim arbitror vel si te eò sexcenti vocent, atque adeo cogāt, non illos spectare: verum animi tui dotes prius examinare, viresq; tuas omnes exacte perscrutari: atq; ita demum cogentibus cedere. Iam domum se aliquam ædificaturum polliceri nemo audeat, qui idem architectus non sit: neq; ægrotantia contingere corpora quisquam

aggrediatur, qui medicinam non didicerit: quinimo vel pluribus vim afferentibus deprecabitur, neque eum suæ pudebit ignorantię. Cui autem tam multarum animarum cura credenda sit, is non prius se ipsum examinabit, quin potius, vel omnium imperitissimus, munus ipsum suscipiet, posteaquā vel ille iubet, vel ille cogit, atque adeo vt ne illum offendat? Et quonam ille pacto sese vna cum illis in præsentaneum non coniicit periculum? Nam cum illi liceat vt se ipse per se seruet, nimirum & alios secum perditos perdit. Vnde enim speranda salus? Vnde venia expectanda? quinā tum nobis internuncij, deprecatoresq; existent? illi ipsi fortasse, qui nunc nos cogūt, & ad necessitatem adigunt? Hosce vero quis per id tempus seruaturus est? siquidē ipsi deprecatoribus indigent, vt ignis æterni supplicīū deuitent. Quòd porrò hoc dicā, nō quò terream, sed vt rem ita,
1.Tim.5. vt vere se habet, edoceam, ausculta quid beatus Paulus ad Timotheum dilectum, ac vere germanū filium scribat: Manus cito ne cui imponas, neque communices cū peccatis alienis. Intelligis ne quanto non crimine modo sed & supplicio (quod quidem in nobis fuit) eos liberauerimus, qui nos eò honoris perducturi fuerant? Nā sicuti iis, quid ad id dignitatis electi ab aliis fuerint, non satis est defensionem hanc afferre: volūtarius ipse ad huiusmodi munus administrandum nō accessi: atque ideo sanè non aufugi, quòd non præscissem fore vt eligerer: Sic neque eos qui elegerint, subleuare quicquā poterit, si dixerint ignorasse se eum quē elegere. Verum vel hoc ipso crimē grauius efficitur, quòd quem ignorauere, perduxerint: ac certè quæ illis videtur excusatio, accusationem auget. Nam quī id absurdum nō sit, eos qui mancipium aliquod empturiunt, id tum medicis ostendere, tum emptionis sponsores postulare, tum vicinos interrogare, ac ne tum quidem adhuc cōsidere, quinimo & diuturnum aliquod tempus poscere, intra quod probare illud possint: eos vero qui quēpiam ad episcopale munus huiusmodi cooptaturi sunt, si cui placitum sit ad aliorū, vel gratiam, vel inuidiam testimonium suum accommodare, ita eum temere atque vt casus tulit adlegere nulla prorsus alia discussione facta? Quis igitur nos tum deposcet, atq; à noxa eximet: cum præsertim qui patrocinari nobis debēt, patronis ipsi indigeant? Proinde illum oportet, qui aliquem electurus sit, rem diligenter admodum expendere, sed multo etiā diligentius eum qui eligendus proponitur. Tametsi enim illi peccatorum suorum supplicium commune est cum iis à quibus electus est, tamen ne ipse quidem hac ratione supplicium euadit: quod quidem & grauius fe- D
ret, nisi si electores rem confecerint morbo aliquo humano victi, reclamante etiam ipsorum conscientia, neque secuti quod illa dictabat honestius esse. Nam si in eiusmodi delicto deprehensi illi fuerint, & quem indignum esse certo scirent, per causam tamē aliquam elegerint: vtrique illi pari digni sunt supplicio. Fortasse autem & maius supplicium illum manet qui sponte adlegerit minime idoneum. Qui enim potestatem facit volenti Ecclesiam corrumpere, is certe author fuerit eorū omniū quæ perdita illius audacia turbauerit. Qui si nulli rei earum, quas dixi, obnoxius fuerit, sibi vero à vulgi opinione fucum fuisse factum dicat, ne sic quidem impune tulerit, sed paulo tamen leuiores pœnas dabit, q̄ daturus sit, qui ab ipso electus est. Quid ita? Nēpe quòd verisimile videri potest eos, qui elegere, à falsa aliqua opinione deceptos ad danda suffragia descēdisse. Qui vero electus est, dicere vtiq; non queat, se sibi vt & aliis

Universidad de Deusto
Biblioteca

fuisse incognitum. Igitur sicuti is de quo grauius suppli A
cium, quàm de iis à quibus ascitus, productusq; est sume
dum sit: ita debet sui ipse periculum accuratius quàm il
li facere, ac si eum illi ignorantes traxerint, illis obuiam
ire, docereq; diligenter causas eas, per quas tũ illi ab er-
rore desistãt, tum se ipse functione illa indignum cum
ostenderit, tantarum rerum molem effugiat. Quamob-
rem enim fit, vt de militia, de mercatura, de agricultu-
ra, cæterarumq; ad humanum victum pertinentium re-
rum ratione deliberatio ineunda cum sit, neque agrico
la nauigationem, neq; miles agriculturam, neq; guber-
nator militiam suscipiat, etiam si mortẽ illis millies cõ-
mineris? Nempe propterea quòd illorum vnusquisque
prospicit fore, vt periculũ sibi ab imperitia artis incog-
nitæ immineat. Itáne ergo, vbi modicis in rebus peri-
clitamur, tanta ipsi vtemur prouidentia, neque cogen-
tium nos violentiæ parẽdum esse putabimus: vbi vero B
æternum illos manet supplicium, qui episcopatus admi
nistrationem iuste præstare nescierint, temere atq; vt ca
sus tulerit in tantum nos cõiiciemus periculum, alienæ
violentiæ causam opponentes? Atqui rationem huiusmodi admissurus haudquaquam est, qui causæ istius iu-
dicem aget. Decebat enim multo maiorem cautionem
ac prouisionem spiritalium rerum, quàm carnaliũ præ-
stare. Hic vero neparem quidem nos exhibere cõstat.
Etenim quæro ex te, si quem suspicamur fabrum esse, ad
opus vocemus, sequaturq; ipse: deinde manus admouẽs
materiæ ad ædificium paratæ, ligna itémque & lapides
auertat, opus autem sic eoagmẽtet, sic domum ædificet,
vt statim collapsura ea sit, num ille sese abunde hac de-
fensione tutaturus est, si dixerit, ab aliis se coactum, nõ
etiam vltro ad ædificandum accessisse. Certe nequa-
quam, idq; iure optimo: oportebat enim vel aliis ad id C
vocantibus pedem referre ac tergiuersari. Itáne vero
qui ligna ac lapides auertit faber, huic nullus prorsus
suffugij locus, quo minus pœnas pẽdat: qui vero animas
negligenter ædificãs perdiderit, hiccine alienam vim,
abundans sibi suffugium præsidiúmque putabit? & quo
id pacto non valde ineptum atque absurdum? nõdum
enim adiicio, nolentem à nemine compelli posse: sed
& ipsum volo vim fuisse immodicam perpessum, arti-
busq; variis circumseptum, vt in retia caderet. Hocci-
ne igitur illum à supplicio eximet: ne obsecro, ne eò vs-
que nobis imponamus, neque simulemus ignorare nos
ea, quæ vel admodum pueris nota esse possunt: reuera
enim cum rationis reddendæ tempus aderit, ignorãtiæ
simulatio hæc nihil nobis allatura est præsidij. Princi-
patũ huiusmodi nihil ipse ambiuisti, imbecillitatis tuæ
cõscius? Probe id ac recte. Oportebat ergo cum eodem D
hoc consilio vocantibus etiam aliis tergiuersari. An ne
cum te nullus vocaret, imbecillus tu, ac minime ido-
neus eras: vbi primum vero comperti sunt qui honorẽ
ad te deferrent, derepente in valẽtem atque idoneum
euasisti? Certe huiusmodi res deridicula prorsus ac nu-
gatoria est, eadémque extremo etiam supplicio digna.
Nam hac vna de causa dominus admonet, ne qui tur-
rim ædificaturus est, fundamentum prius iaciat, quàm
suas vires expendat: ne qui illac transituri sunt, iis infi-
niti ludibrij ac risus ansam in se præbeat. Atqui illius
mulcta sese intra derisum cõtinet, cum hic supplicium
sit ignis æternus, vermis nunquam emoriturus, dẽtium
stridor, extremæ tenebræ, dissecari atque in hypocrita-
rum ordine cogi: quorum tamen omniũ nihil ij expen
dere volunt, qui factum nostrum accusant. Id quod si
facerent, profecto cessaturos tandem putauerim, ab eo

accusando, qui se temere ac nulla causa perire noluerit.
Nobis quidem haudquaquam nunc res est de frumẽto
hordeóve dispensando, de bobus ouibúsve pascendis,
aut aliis id genus rebus distrahẽdis: sed de ipsomet cor-
pore Iesu curando. Christi enim Ecclesia, ex beati Pauli
verbis Christi corpus est. At certe eũ conuenit, cui cre-
ditum corpus id fuerit, ipsum illud tum ad multam ho
nestatem, tum ad pulchritudinem incredibilem perpo
lire, vndique circunspicientem, necubi macula, aut ru-
ga, aut nęuus, viciúmve aliquod huiusmodi, pulchritu-
dinem honestatémque illam labefactet. Et quidnam a-
liud præstare oportet, quàm vt capite illo immortali ac
beato, quod ipsi superpositum est corpus ipsum pro hu-
manarum virium captu, dignum efficiat? Nam si qui
suum corpus ad athleticam habitudinem cura adhibi-
ta componũt, iis necessarius est vsus & medicorum, &
pædotribarum, & temperatę diætę, & exercitationis as-
siduæ & infinitæ: adeo obseruationis (etenim minimus
quisque rerum illarum cõtemptus, labefactare omnia,
atque euertere potest) quibus forte obtigit Christi cor-
pus hoc quod dico curãdum (cuius quidem exercitatio
non corpora ipsa, sed inuisibiles potẽtias spectat) ij qui-
busnam artibus cõseruare illud syncerum atque inco-
lume poterunt, nisi omnifariam animę curationẽ con-
gruam, conuenientem, atque humana virtute longe su-
periorem calluerint? An ignoras corpus id quod dico
pluribus tum morbis, tum insidiis obnoxiũ esse, quàm
caro nostra hæc obnoxia sit? Itemq; & celerius corrũpi,
& ægrius sanari? Certe humana corpora curantibus, di
uersa suppetunt medicamenta. Itemq; & instrumento-
rum adparatus varij, & cibi ægrotantibus congrui: ple-
rũque autem & sola aëris natura satis fuerit ad sanita-
tem laboranti restituendam: aliàs etiam somnus qui op
portune obrepserit, medicum ipsum labore omni leuat
liberatq;. At vero hic nihil huiusmodi comminisci li-
cet, sed vna quædam post operum præstationẽ ars ac-
curationis via tenenda sequendaq; est: nẽpe per sermo-
nem euangelicum doctrina. Siquidem hoc demum in-
strumentum est, hoc cibus, hoc aëris temperamentum
optimum, hoc medicamenti instar, hoc ignis loco, hoc
ferri vice: ac si vel vrere vel secare opus, hoc ipso vti
necesse: atque hoc si nihil profuerit, reliqua omnia eua-
nida pereant oportet. Hoc & iacentem animam susci-
tamus, & tumescẽtem compescimus: hoc & superuaca-
nea amputamus, & quæ desunt supplemus, cęteraq; om-
nia conficimus, quæ ad animi conferunt incolumitatẽ.
Ac sanè vt vitam quam optime constituas, alterius ho-
minis vita te ad idẽ exemplum æmulationemq; parem
pertrahere possit. At cum humanus animus decretorũ
minime verorum, sententiarumq; à fide abhorrentium
morbis laborauerit, hic demum euangelici sermonis
vsus magnopere necessarius, non solum vt qui tibi do-
mestici sunt, robores atque confirmes: verumetiam vt
cum externis bellum geras, ac manus conseras. Nam si
quis armatus foret tum spiritus gladio tum fidei scuto,
eò vsque vt miracula edere, & per miraculorum edi-
tionem, impudẽtium maledicorúmque hominum ora
obturare posset, huic certe euangelici sermonis præsi-
diis nihil opus fuerit: quin potius ne tum quidem ser-
monis vsus inutilis est, sed admodũ necessarius. Quan-
do & beatus Paulus ab eo non abhorruit, tametsi à si-
gnis editis vbique in admiratione habitus. Et alius qui-
dam ex Apostolis vnus hortatur vt huiusmodi sermo-
nis vim studiosè amplectamur, inquiens: Parati sem-
per sitis ad respondendum cuilibet petenti, vt loquami-

mini de ea quę in vobis est spe. Atq; adeo vniuersi Apo A
stoli, cũ vna essent, nullo alio nomine, Stephano eiusq;
collegis viduas regendas cõmisere, nisi vt in eiusdẽ ser
monis ministerio versarentur. Veruntamen si contige
rit nos aliquid posse in signis per nos edẽdis, sermonis
huius studio non æquè erit nobis inuigilandum. Sin ne
ullum quidem virtutis illius vestigium in nobis relictũ
est, ac multi vndique assidue imminent aduersarij: su-
perest necessario vt nos hoc sermone armemus munia-
musq;, simul vt ne aduersariorum telis feriamur, simul
vt illos feriamus: Quapropter ingẽs adhibere studium
oportet, vt Christi sermo in nobis largiter inhabitet:
neq; enim nobis pugnæ species vna parata est, sed bel-
lum nobis varium ac multiplex propositũ, variis mul-
tiplicibusq; aduersariis constans atque instructum, qui
ipsi neq; iisdẽ armis vtuntur omnes, neque vno eodq;
nos artificio adoriri meditantur, eumq; oportet, qui cũ B
illis omnibus prælio decertaturus sit, omnium artes no
tas habere, eundemq; & sagittarium, & funditorem, &
centurionem, & manipuli ductorem, & militem, & du
cem, & peditem, & equitẽ, & naualis & muralis pugnæ
peritum esse. Etenim in militaribus præliis quod quisq;
opus peragendum susceperit, hoc adoriẽtes hostes de-
fendit. At hic haudquaquã sic se res habet: nisi enim qui
victoriam reportaturus est, dimicandi artes ad vnam
omnes sigillatim percalluerit, nouit diabolus vel parte
vna aliqua, si ea fortè neglecta fuerit, piratis prædoni-
busq; suis introductis pecudes diripere. At non ita vsu-
uenit, cum pastorem ille senserit omni sciẽtia esse præ-
ditum atque instructum, insidiarumq; omnium suarum
probe gnarum. Qua de causa omnibus nos ex partibus
munitissimos esse oportet. Nam & ciuitas quandiu mu
ro vndiq; cincta est, eos irridet à quibus oblidetur, præ- C
sidio illo tutissima: vbi vero quis murũ diruerit ad por
tulæ tantum magnitudinem, tum longe illi abest septi
præsidium, etiam si firmum alioqui ac tutum illud ma-
neat. Haud aliter igitur & dei ciuitas, dum ipsam vndi-
que pro muro pastoris solertia atque prudentia cingit,
aduersariis suæ omnes machinę, artesq; in opprobrium
risumq; cedunt euaduntq;: qui eam incolunt indemnes
atque illæsi: si autem eã parte aliqua demoliri quis pos-
sit, vt vniuersam non diruerit, à parte totum, vt sic di-
cam, labefactatur. Quid enim profuerit aduersus gẽti-
les viriliter aliquem dimicare, si illum populentur lu-
dæi? Quid item de ambobus his victoriam reportare,
si Manichæi illum deprædentur? Atque adeo vel his su-
peratis, si qui dicunt fato omnia regi, pecudes intus iu-
gulent? Et quid hic opus est omnes diaboli hæreses se-
ctasq; connumerare? certe nisi omnes eas pastor recte D
nouerit propulsare, poterit lupus vel per vnã ex eis tan-
tum, bonam pecudum partem deuorare. Iã in bellis mi
litaribus ab iis qui stant, ac depugnant fore cum victo-
riam, tum cladem expectandum semper est. Hic vero
res longe in contrarium cedit. Persæpe enim vsuenit,
vt pugna aduersus alios cœpta, ad eos qui prorsus non
congressi fuerint, quiq; nihil omnino puleris bellici
hauserint, quiescentes sedẽtesq; victoriam deferat: tum
vt qui in iis non magnopere exercitatus fuerit, proprio
ipse gladio confossus & amicis & hostibus ludibrio sit:
Verbi gratia (periclitabor enim tibi id exemplo planũ
facere quod dico) Legem quã Moses à deo accepit, qui
Valentini ac Marcionis insanum dogma tanquam per
manus traditũ accepere, atque adeo quicũque eadẽ cũ
illis sentiunt, de sacrorum scriptorum catalogo delẽt.
Rursus illa eadem ludæis tam sacrosancta est, vt con-

tendant, tempore etiam id iam vetante, nihil in ea esse
quod obseruari non debeat, præter diuinum etiam pla
citum. At dei Ecclesia vtrorumq; intemperantiam vi-
tans, mediam viam secuta est: quæ neque censet collum
illius iugo submittendum: neque patitur vt illam calũ-
nieris. Sed vel exoletam laudat, quòd ea scilicet ad tẽ-
pus vsum atque vtilitatẽ pepererit. Oportere igitur pu-
to eum qui aduersus vtroslibet depugnaturus sit, modũ
huiusmodi adhibere. Nam si Iudæos docere volens, in-
tẽpestiue nunc veteris legis ceremoniis impediri, acri-
ter increpitare atque incusare illam cœperit, nimirum
hæreticis oblatrare volentibus ansam nõ mediocrem
dederit: qui si huiusmodi hæreticorũ ora obturare vo-
lẽs veterem legẽ laudibus extulerit immodicis, eam tã-
quam hodie quoque necessariam commendans, fiet vt
Iudæis ora laxet. Rursus qui Sabellij insaniã insaniunt,
ac quos Arrij rabies inuasit, ij quòd modũ minime ser-
uarint, à sana vtrique fide prolapsi sunt: qui iidẽ Chri-
stianum etiam nomen obtinẽt. At si dogmata examines, alteros inuenies Iudęis nihilo meliores sanioresve,
nisi quatenus appellatione tantum inter se differunt: al
teros maxime conuenire cum Pauli Samosatẽsis hære-
si: cæterum vtrosque longe à veritatis tramite aberra-
re. Magnum igitur hic periculũ, arctaq; & angusta via,
præcipitiis vtrinque intercepta: verendumq; maxime,
ne alterum dũ ferire vis, ab altero vulnus accipias. Et-
enim si quis deitatem vnam posuerit, hic Sabellius cõ-
tinuo debacchabitur, vocem hãc ad suam insaniã im-
pietatemq; pertracturus. Sin vero diuisione quis facta
alium patrem, alium filium, alium esse spiritum sanctũ
dixerit, hic instabit Arrius, in diuersitatem essentię, per-
sonarum differentiam trahens. Fugiẽda vero auersan-
daq; est tum illius impia confusio, tum huius insana di-
uisio, ita vt patris, filij, ac spiritus sancti deitatem vnam
fateamur, personas quas vocant hypostaseis tres addẽ-
tes. Hac enim ratione vtrorumq; incursiones, quasi val-
lo obiecto impedire poterimus. Sunt item & alij con-
gressus insultusq; permulti, quos hic colligere possem°,
aduersum quos nisi diligenter fortiq; animo decerta-
ueris, fiet vt pugna decedas vulneribus confossus innu
meris. Iam quis numerare queat domesticorum nugas
atque contẽtiones? quæ quidem externis insultibus in-
feriores cum non sint, maiorem etiam ei qui docere il-
los velit, sudorẽ pariunt. Sunt enim alij, quibus præ cu-
riositatis studio temere ac nullo cum consilio solicite
indagare ac scrutari ea placet, quæ neq; facile disci pos
sunt, neque iis vtilia esse, qui ita edocti fuerint. Alij rur-
sus iudiciorum diuinorum rationes ab eo postulãt, co-
nati abyssum illam magnam dimetiri. Iudicia enim tua
(inquit ille) abyssus multa. Item fidei, ac vitæ institutio-
nis paucos acmodum inuenias studiosos: plures autem
curiose ea indagantes exquirentesq;, quæ nequaquam
inuenire queas, quorum item exquisitio deum etiam ir-
ritat: nam quoties quæ ille noluit nos scire, ediscere co-
namur, ea ipsi neque sciemus, (quí enim deo id nolẽte?)
& periculum vel ex ipsa tantum indagatione ad extre-
mum reportabimus. Atque hæc cum ita sint, tamẽ cum
quis authoritate interposita huiusmodi curiosorum ho
minum ora obstruxerit: is sibi tum arrogantiæ, tum in-
scitiæ notam inurit. Qua de causa antistitem magnam
huc adhibere prudentiam oportet, vt tum illos ab hu-
iusmodi quæstionibus abducat, tũ eas quas dixi crimi-
nationes à se amoliatur. Cæterum aduersus hæc omnia
nullum aliud quàm euangelici sermonis suppetit auxi-
lium: qua facultate si antistes spoliatus fuerit, fiet, vt eo-
rum

Universidad de Deusto
Biblioteca

rum animæ qui illi subditi fuerint (de iis loquor qui infirmiores curiosioresq; sunt) nihilo melius sese habeãt, quàm naues eæ, quas assidua maris tempestas exagitat. Quamobrem episcopum oportet nihil nõ agere, vt sibi facultatem hanc cõparet. Atq; hic Basilius: Quid igitur, inquit, Paulus ille facultatis huius sibi parãdæ studiosus nequaquam fuit? qui ne eloquentiæ quidem inopiam dissimulat, sed aperte idiotam se esse profitetur. Idq; tum maxime cum ad Corinthios scribit viros ab eloquentia, in qua magnopere sibi placerent, claros atque illustres. Hoc ipsum, inquam, hoc ipsum certe est, quod plerosque perdidit, remissioresque ad veræ doctrinæ studium reddidit. Etenim cum non possent illi Apostolicæ mentis altitudinem exacte rimari, neque verborum sensum capere: totius ætatis tempus consumpsere in somnolentia atque oscitãtia, insciam eam amplexati, non quam sibi ipse Paulus tribuit, verum à qua tanto ille abfuit interuallo, quanto non alius quisquam eorum omnium hominum qui sub cœlo hoc viuunt, abesse potest. Cæterum propositum hoc aliquantisper à nobis intermittatur. Interim autẽ illud dicam: Sit nobis Paulus ex ea quidem parte idiota, qua tenus illi iidem eum faciunt. Quid tum, si illum conferis cum nostræ ætatis hominibus? Etenim facultatem ille obtinuit, orationis facultate multo præstantiorem, ac longe potentiorem. Ostendens enim sese tantum, ac tacens, dæmonibus formidabilis erat. Nostri omnes si vnum in locum simul cõuenerint cum infinitis tũ precibus, tum lachrymis, nunquam certe tantum possint, quãtum olim Pauli semicincta potuere. Paulus quidem precib⁹ mortuos suscitauit, præterea miracula alia edidit tam multa, vt apud externos pro deo haberetur: atque antequam vitam cum morte commutasset, dignus habitus est, qui vsque ad tertium cœlum raperetur, verborumq; particeps fieret, quæ humanam naturã audire nequaquam fas est. At qui hodie viuunt homines, sed nihil ego eloqui possum quod molestum inuidiosumq; sit. Neque enim hæc dico, quò memoriæ nostræ hominibus insultem, sed quòd admirer, quo pacto non perhorrescant, dum sese cum tali viro conferunt. Nã si miraculis omissis ad illius vitam descenderimus, eiusdemque mores ac studium vere angelicũ excusserimus, per hoc demum Christi athletã magis quàm per miracula victoriã reportare videbis. Quorsum enim dicere attinet zelum, mansuetudinem, continentia pericula, frequentes curas, perpetuas animi solicitudines Ecclesiarũ causa susceptas, commiserationẽ affectumq; in languẽtes ægrotãtesq;, afflictiones permultas, alias atque alias persecutiones, quotidianas mortes? Quis enim locus orbis vniuersi, quæ cõtinens, quod mare iusti illius certamina ignorauit? Illũ vel deserta atque inhospita tellus cognouit, atque adeo periclitãtem identidem hospitio excepit. Nam & insidiarũ genera omnia pertulit, & nullum non victoriæ modum expertus est, vt in decertando indefessus, ita & in reportanda victoriæ corona cõtinuus. Sed enì nescio quo pacto eò ipse perductus sum, vt tãti viri laudes oratione mea eleuarem magis quàm exornarem. Eximia enim illius facinora vt omniũ orationem accedunt, ita nostram tantum superant, quantum ab iis relinquimur, qui dicendi facultate in primis excellunt. Atqui ne sic quidẽ (neq; enim euentu, sed animo potius consilium nostrum ille metitur) supersedebo, donec elocutus id fuero, quod tanto est iis quæ dixi præstantius, quanto ille mortalibus omnibus excellentior. Hoc igitur quid est? Certe post tam multa egregia facinora, post innumeras coronas, in gehennam detrudi, & æterno tradi supplicio optauit, vt Iudæos qui ipsum crebro tum lapidarant, tum etiam quantum in ipsis erat interfecerant, seruaret, & Christo lucrifaceret: quis mortalium sic Christum desiderauit, si modo desiderium hoc appellandum est, ac nõ potius aliud quiddam desiderio maius? Etiámne igitur nosipsos cum illo conferemus? idq; post tantam gratiam quam partim cœlitus accepit, partim ex se ipse præstitit? Hoc vero quidnam esse queat audacius, ac temerarium magis? Atqui quod vnum reliquum est, Paulum sic idiotã nequaquam fuisse, vt isti existimant, id iam commõstrare aggrediar. Isti enim non eo modo qui in peregrinæ ac profanæ eloquentiæ præstigiis tyrocinium non posuerit, sed etiam eum qui pro tuendo veritatis dogmate depugnare nesciat, idiotam appellant: & recte id quidem. At Paulus non vtrobique idiotã se profitetur, sed in horum altero duntaxat. Id quod dum confirmaret, rem diligenter admodum diffiniuit: oratione non etiã cognitione idiotam se appellitãs. Et certe si hîc exigere vellemus Isocratis tersum læuorẽ, Demosthenis amplam sublimitatem, Thucydidis verendam maiestatẽ, Platonis excellentem dignitatem, Pauli testimonium hoc adductum esse oporteret. Nũc vero, si placet, omnia illa prætermittentes, ac peregrinæ eloquentiæ ornatum vt superuacaneum ducentes, dictionem, enuntiationemq; negligamus: ac nobis orationis paupertatem sic permittamus, vt rerum verborumq; compositio nuda nobis ac simplex sit: modo ne quis in cognitione, atque adeo in dogmatibus diligenter excutiẽdis idiotam se præstet: neque quo suam ipsius ignauiam protegat, Paulum illum beatum ornatu suo maximo, tum laude quæ in eo summa est, dispoliet. Vndénam enim, obsecro, Iudæos eos, qui Damascum incolerent, confudit, signis miraculisq; ab eo nondum cœptis? Vnde Græcos idem supplantauit? Quamobrem autem Tharsum relegatus est? nónne id factum est, posteaquam vi dicendi victor ille euasit: sic, vt cum victos se illi ferre non possent, ad illius cædem inflammati ferrentur? Nondum enim miracula edere cœperat. Neque vero dicere quis possit: Paulum ab editorum miraculorum gloria, apud multitudinem in admiratione habitum: eosq; qui cum eo congrederẽtur ab ipsius fuisse existimatione oppressos. Ad id enim vsque tempus non nisi ab eloquentia victoriam de aduersariis reportabat. Aduersus eos autem qui Iudaismum sequi in Antiochia cœpissent, quibus auxiliis pugnauit disputauitq;? Rursus Areopagita ille superstitiosissimæ ciuitatis illius ciuis, nónne vnà cum vxore, audita tantum Pauli concione illum secutus est? Eutychus vero quo modo de fenestra delapsus est? nónne posteaquam vsque ad multam noctem Pauli docentis orationi intentus operam dedit? Quid vero in Thessalonica atque Corintho, quid in Ephesо & in ipsa Roma, nõne totos dies totásq; noctes insumpsit, dum diuinas scripturas ordine exponeret? Iã quorsum percensere opus est disputationes eas, quas cum Epicureis Stoicísque palãm habuit? Nam si hic omnia referre velim, profecto noster sermo in magnam sese lõgitudinem producat. Cum igitur Paulum constet tum ante miraculorum editionem, tum in mediis ipsis miraculis magnam adhibuisse eloquentiam: qua fronte iam sustinebũt idiotam illum vocare, cuius magna fuit apud omnes qua disputantis, qua concionantis admiratio? Quamobrem enim Lycaones ipsum Mercurium esse suspicati sunt? Nam quòd Barnabam ac Paulum

lum deos esse crederent, id à signis editis fiebat. Quòd autem Paulum Mercurium esse vellent, id iam non à signis, sed ab eloquentia nascebatur. Quánam autem re prærogatiuã ille vere beatus vir inter cæteros apostolos obtinuit? Vnde item per vniuersum terrarũ orbẽ multus in omnium mortaliũ ore versatur? Vnde non apud nos modo, sed etiam apud Iudæos, ac gẽtiles in primis admirationi est? nónne ab epistolarum facultate ac virtute: per quam non eos tãtum qui id temporis in Christum crederent, sed eos quoque qui ab eo tempore in hunc vsq; diem credidere, ac qui postea crediturì sunt (tantisper dum ille de vnoquoque iudicaturus aduenerit) adiuuit, adiuturusq; est? Id quod facere nunquã cessabit, donec mortale genus duraturum est. Cuius certè scripta instar muri ex adamante constructi omnes orbis vniuersi ecclesias quouis in loco positas circumuallant. Idémque illi fortissimi ac generosissimi bellatoris exemplo medius etiam nunc stat, captiuam ducens omnem cogitationem ad obediendum Christo: itemq; & consilia celsitudinemq; omnem aduersus dei cognitionem sese extollentẽ demolliens: quæ omnia ille perfecit per illas ipsas quas nobis reliquit epistolas admirabiles, easdemq; diuina sapientia refertas. Sunt autẽ Pauli scripta nobis accommoda, non solum vt notha atque adulterina à nobis dogmata amoliamur, verísque ac germanis nos muniamus, sed etiam ad bene beateq; viuendum maximopere conducẽtia. Horum enim antistites etiam hodierni vsu ac præsidio castam virginẽ quam ille Christo adaptauit, desponditq;, cõcinnatam deformatamq; ad spiritualem venustatem pulchritudinemq; perducunt. His item simul irruentes in illã morbos propulsant, simul presentẽ conseruant incolumitatem. Talia sunt ea ipsa medicamina, quę nobis idiota ille reliquit, ac tãtas certè illa vires obtinent: quorũ quidem experientiam probe admodum norunt qui assiduum eorum vsum adhibent. Atq; ex his quidem liquido constat Paulum non mediocrem his in studiis operam collocasse. Tu vero audi præterea, quibus ille verbis discipulum suum hortetur: Lectioni, inquit, operam dato, exhortationi, doctrinæ: quarum rerum & fructũ addit, quum ait: Nam si id feceris, teipsum seruabis, & eos qui te audierint. Ac rursus: Seruũ domini non oportet pugnare, sed placidum esse erga omnes, propensum ad docendum, tolerantem malos cum mansuetudine. Ac progressus ait: At tu persistito in iis, quæ didicisti, & quæ tibi cõcredita sunt, sciens à quo didiceris, & quòd à puero sacras literas noueris, quæ te possunt eruditum reddere. Ac rursus: Omnis scriptura diuinitus inspirata, & vtilis ad doctrinam, ad redargutionem, ad correctionem, ad institutionem, quæ est in iusticia: vt integer sit dei homo ad omne opus bonum apparatus. Audi autem quæ ille addat, dum cum Tito de episcoporũ constitutione disserit: Oportet enim, inquit, episcopum tenacem esse eius, qui secundum doctrinam est, fidelis sermonis, vt potens sit etiam exhortari per doctrinam sanam, ac contradicentes conuincere. Quo igitur modo qui sic idiota erit, vt hi esse volunt, contradicentes conuincere, eorúmque ora obturare poterit? Quorsum vero opus est operam nauare lectioni, ac scripturis, si ea nobis imperitia amplexanda est? Crede mihi, nihil aliud esse omnia ista possunt quàm excusationes quædã, quàm socordiæ atque pigritiei tituli ac prętextus. At vero, inquies, episcopis hæc Paulus præcipit. Et nobis sanè de episcopis sermo habetur. Quòd autem ea etiam subditis præcepta sint, audi rursus quid Paulus in alia quadam epistola alios commonefaciat: Sermo Christi inhabitet in vobis opulente cum omni sapientia. Ac rursus: Sermo vester semper cum gratia sit sale conditus, vt sciatis quo modo oporteat vos vnicuique respondere. Iam id quod Petrus vult, vt parati scilicet simus ad respondendum, omnibus quidem præceptum est. Paulus item ad Thessalonicenses scribens: Aedificetis, inquit, singuli singulos, sicut & facitis. Quum autem de sacerdotibus verba facit, Qui bene præsunt, inquit, presbyteri, duplici honore digni habeantur, maxime ij qui laborant in sermone ac doctrina. Hic enim demum doctrinæ terminus consummatissimus, quum sacerdotes tum factis, tum verbis eos, quos erudiunt, ad beatã illam vitam à Christo institutam conducunt. Neque enim nuda facta satis sunt ad hoc vt alios edoceas, nisi & cum his verba accedant: quæ vox non mea est, sed seruatoris nostri Iesu. Quisquis enim, inquit, fecerit simul ac docuerit, hic magnus vocabitur: quòd si is qui facit, idem & doceret: superuacaneum certe id foret, quod secundum additum est: dixisse enim satis erat, quisquis fecerit tantum. Itaque quòd vtraque illa distinxerit, ostendit alias esse operum partes, alias sermonis, atque vtrunque alterius subsidio indigere ad consummatam ædificationem. An non audis, quid Ephesiorum presbyteris scribat Christi organum illud electum? Propter quod vigilate, inquit, memores, quòd per triennium nocte ac die nõ cessauerim cum lachrymis monere vnumquenque vestrum. Quis enim vel lachrymarum, vel commonefactionis per verba præstitæ vsus, vita in eo apostolica sic radiante? Certe vt mandata obserues, possit vita huiusmodi magna ex parte conferre: neque enim illi, quicquid belle ac præclare gestum fuerit, cõtinuo soli acceptum retulerim. Quum autem de dogmatibus exortum fuerit certamen, depugnántque omnes ab iisdem scripturis, quámnam hic vitæ exemplum facultatem præstare, quámnam vim exhibere poterit: quidnam vero vtilitatis sudores permulti allaturi sunt, quum vel post labores illos exhaustos, à crassa quadam insciti in hæresim quis delapsus, ab ecclesię corpore abscissus auulsúsque fuerit? quod quidem scio multis vsuenisse. Quod tandem illi tum fuerit tolerantiæ commodum? certe nullum. Sicut neque fidei integræ neque incolumis vsus fuerit vllus, si perdite alioqui ac corrupte vixeris. Quibus de causis eum oportet, qui docendorum aliorum munus sortitus est, in primis huiusmodi certaminum peritia valere. Nam tametsi tutus ipse perstat, nihilque prorsus ab aduersariis lædatur, tamen simpliciorum hominũ multitudo illi subiecta vbi animaduerterit ducem victum esse, ac nihil habere quo se contra aduersarios tueatur, iam non victi infirmitatem, sed dogmatis potius imbecillitatem viciúmque causantur. Atque ita demum ob vnius hominis imperitiam, multus populus in extremam perniciem præceps rapitur, qui quanquam haud sese penitus cum fidei aduersariis coniungunt, tamen de iis ambigere coguntur, de quibus confidere ipsi poterant, & ad quos sese cum fide inconcussa contulerant, iam non illis cum eadem constantia attenti esse põssunt: verum tantus æstus, tanta tempestas illorum animas infestat superato præceptore, vt malum ipsum in naufragium tandem erumpat. Quanta autem pernicies, quantus item ignis in infelix miserúmque illius caput aggregetur, singulis quibusque ex subditorum numero pereũtibus: nihil opus est vt te doceam, qui per te hic ipse omnia ad vnguem nouisti. Hoccine igitur est arrogantiæ,

BASIL.

CHRYS.

1.Cor.10.

1.Tim.4.

Tit.1.

Coloss.3.

1.Pet.3.

1.Thess.5.

1.Tim.5.

Matth.5.

Act.20.

Universidad de Deusto
Biblioteca

arrogantiæ,hoccine inanis gloriæ facinus: quod mihi A impingitur? quod scilicet recusauerim tam multarum animarum interitus author fieri, ac mihi maius supplicium accersere,quàm præparatum alioqui destinatumque post obitum esset? Quisnã vero id mihi vicio verterit? certe nullus, nisi siquis insanire, ac nulla cum ratione expostulare,inque alienis calamitatibus philosophum agere volet.

LIBER QVINTVS

QVANTVM experientię atque exercitationis episcopum ad agendas veritatis tuendæ causas afferre oporteat, satis superq; demonstratum nobis puto. Dicędum autem aliud quiddam supereſt, cuius causa infinita alia existunt pericula,seu,vt verius dicam, non eius certe causa, sed iis potius authoribus,qui eodem rectè vti nesciunt. Quãdo- B quidem res ipsa & salutis,& plurimorum bonorum cõciliatrix est,si illius administratio in studiosorũ ac proborum virorũ manus ceciderit. Id igitur quid est? Nẽpe labor ingens concionibus disputationibúsque publice ad populum habendis,impensus. Primum enim bona subditorum pars nolunt se ad concionantes episcopos sic accommodare,vt se ipsi ad præceptores audientes accommodant:sed discipulorum ordinem conditionemque supergressi, spectatorum eorum conditionem vsurpant qui in theatris stadiisve certamina spectaturi ociose sedent.In quibus quemadmodum solenne esse videmus, vt multitudo in contraria scindatur studia,aliis huic,aliis illi applaudentibus:ita sanè & hac in parte discisli,alij cum hoc, alij cum illo sese coniungunt,aliàs ad gratiam, aliàs ad inuidiam dicenti aures accommodãtes. Neq; vero id solum molestum est, sed C & aliud quiddam,hoc ipso nequaquam inferius. Nam si quem fortè ex concionatoribus contigerit partẽ aliquam eorũ,quæ ab aliis elaborata fuerint,suis ipsius cõcionibus intertexere, certe pluribus opprobriis obnoxium se reddit,quam qui alienas opes suffurãtur, quum alioqui etiam sæpe fiat,vt concionator ne aliunde quidem mutuatus quicquam,sed ea de re tãtum suspectus, instar furis alicuius in ipso furto deprehensi habeatur. Et quid dico,eorum,quę ab aliis elaborata fuerint? Certè ne illi quidem licet suis propriis inuentis assidue vti. Aures enim suas vulgus assuefecere, non vt ad vtilitatem, sed ad voluptatem potius audiant, quod faciunt qui vel de tragœdis, vel de citharœdis, iudicaturi sedent: atque adeo dicędi vis illa quam haud ita dudum explodebamus, hac in parte tãtum sui desiderium præbet, vt ne in rhetoribus quidem ipsis, quum illi inter se D concertãt,tãta requiratur. Hic ergo generoso opus est animo,eoq; qui longe exiguitatẽ hanc superet,vt multitudinis voluptatem illam immoderatam infructuosamq; compescat, possitque illorum auditionem ad id quod vtilius futurum sit trãsferre,hac ratione vt populum se sequentem,ac sibi obsecundantem habeat, non etiam vt ipse à populi desideriis agatur:id quod præstare nemo potest, nisi idem simul popularem aurã aspernetur,simul dicendi vim obtineat.Quorum vtrumque nisi adfuerit,certè alterũ alterius auxilio destitutum nulli vsui esse possit. Nam si is laudum titillationem fortiter animo contemnens,tamen non exhibuerit doctrinam sale ac gratia conditam,fiet vt à multis despicabilis habeatur, nullo prorsus lucro commodóve ab animi magnitudine illa accepto. Rursum si dicendi partem optime præstare quũ possit,à plausu atq; aura populari vincatur,tum ipsi, tum multitudini quæ audit, damnũ detrimentumq; idem propositum,hoc ipso quòd laudũ ille suarum desiderio captus ad auditorum gratiam magis,quàm vtilitatem dicendi vim exercet.Ac quemadmodum nescio quo pacto fit,vt qui nulla ex parte popularibus laudibus capitur,quiq; idem dicędi est imperitus, is neque obsecũdare multitudinis voluptatibus possit, neque rursus auditoribus magno admodum vsui adimentoq; esse,propterea quòd nullis eloquentię doctrinæue præsidiis instructus est: sic qui laudum desiderio trahitur,is quum doctrina eloquentiaq; sua multitudinem reddere meliorẽ possit,mauult certe, dum laudes eas quas à multitudine accepit,compensare cupit,ea in mediũ afferre,quę auditores delectare possunt, his ipsis populares plausus clamoresque captans.Eum igitur qui optimus populi ductor futurus sit, vtraq; illa dote præditum esse conuenit,vt ne altera si abfuerit, alterã subuertat. Quum enim in medio exurgens oránsque populo,ea eloquutus fuerit,quæ ocioſorum hominum ignauiam atque socordiam perstringere possunt, ac deinde labatur & intercidat illius oratio, tum vero prædicendi inopia erubescere ille cogatur: diffluit continuo, atque euanescit omnium eorum quæ dixerit lucrũ. Nam qui ab eo perstricti fuerint, illius verbis succensi, dum alia rependere non possunt,ignorãtiæ scommatis eum lacessunt, his arbitrati sua ipsorum opprobriæ adumbrare. Propterea oportere episcopum puto aurigæ optimi exemplo vtrasque illas virtutes diligenter attẽperare,vt ipsi liceat illas simul rite, atque ordine pertractare: quum enim talem se præstiterit, vt à nemine reprehendi possit, tum poterit cum quãta voluerit libertate subditorũ suorum omniũ delicta aliàs castigare, aliàs remittere: prius autem, hoc illi haud facile factu fuerit. Porrò animi magnitudinẽ sic eum prestare oportet,vt illam nõ solum intra popularium laudum cõemptionem cõtineat,sed & vlterius promoueat, vt ne rursum lucrum id quod captat,imperfectum maneat. Quidnã igitur aliud contemnere illum conuenit? liuorem, atq; inuidiam.Intempestiuas autem insimulationes (quippe antistitẽ necesse est absurdas etiam deuorare criminationes) neq; præter modum vereri,ac reformidare: neque rursus leuiter despicere conuenit: sed te oportet vt falsè etiam existant, vt à plebeiis ac cõemptis hominibus in te contorqueantur,contendere eas statim vt extinguas.Nulla enim res alia magis famã auget, vel bonam vel malam,quàm vulgus incompositum: vt quod citra omnem delectum, ac iudiciũ & audire, & eloqui quum assuefecerit,id omne quicquid occurrerit,temere ploquatur,nulla prorsus veritatis ratione habita. Quãobrem te non oportet vulgus ipsum contemnere,quin potius suspiciones prauas statim atq; exortæ illæ fuerint intercidere: blande item appellare eos qui te insimularuerint,vt illi etiã iniquissimi sint:ac nihil prorsus omittere rerum earum,quæ prauam de te opinionem delere possint.Sin vero omnia quum præstiterimus,noluerint qui nos accusant quiescere,tum demũ contemnere eos licebit:quandoquidem si quis ob populi dicta huiusmodi,animo statim deiici cœperit,ne is nihil vnquã quod generosum admirandúmque sit, parere poterit. Siquidẽ mœsticia,itemq; curæ ac solicitudines perpetuæ,animi vim maxime possunt prosternere,eũdemq; ad summam etiam imbecillitatẽ perducere. Oportet igitur similiter episcopũ erga subditos affici, vt si pater erga liberos suos admodũ infantes afficeretur. Ac quẽadmodum illis neq; insolescentibus, neq; cædentibus, neque lugentibus

lugentibus admodum laboramus,ac ne quũ nobis qui- A dem arriserint,cristas tollimus:sic nos oportet neq; vulgaribus laudibus intumescere, neque probris animum despondere,siquãdo ea intempestiue erumpere videas. Id vero ô bone difficile admodũ ac fortasse tale,vt præstari à nemine possit: suis enim laudibus audiędis nihil inde delectari,nescio an cuiquam vnquam mortalium obtigerit.Porrò consentaneum quidem est,vt qui laudibus delectetur,idem illis etiam frui appetat:eum autẽ qui frui appetit,omnino necessariũ est mœsticia ac dolore affici,quoties illas non potest assequi. Nam quemadmodum quos diuites esse iuuat,siquãdo in paupertatem inciderint,mœrore afficiũtur, & qui deliciis assueuere, tenuem ac simplicem victum tolerare nunquam possint:ita qui laudũ amore capti sunt,nõ solum quum iniuste vituperantur,sed etiam quũ ab aliis assidue non laudãtur,quasi fame quadam animum conficiunt. Idq; maxime, si in ipsis laudibus educati fuerint: aut si alios apud se laudari audierint. Qui vero cum laudum appetentia huiusmodi in docędi certamen prodierit,quàm multis illum negociis, quàm multis animi doloribus obnoxium putas:Certe neque mare vnquam potest vndis carere,neque illius animus curis atq; angustia:nam si is fortè fuerit magna dicendi vi præditus (hoc autem paucorum quidem est hominum) ne sic quidem ab assiduo labore expedire se potest. Etenim quãdoquidem non natura,sed disciplina eloquentiam parit,quum ad illius etiam fastigium quis peruenerit, tum certe ab ea ipse destituetur, nisi continenti studio atque exercitatione vim huiusmodi excoluerit:quo fit,vt qui peritiores iam sunt, iis maior quàm imperitioribus labor sit propositus. Neque enim par atq; eadem iactura hos & illos manet,si rem vterque neglexerint. Verum tãto ea C maior est iactura, quanto inter se interuallo possessio vtraque,hoc est & peritia & imperitia disident. Imperitos quidem nullus in ius vocet, si nihil illi attulerint quod eruditum atque eloquens sit.At periti nisi semper è penu sua vberiora quædam,& quæ eloquẽtię opinione,quam vulgo iam receptam habẽt, maiora sint, protulerint, ne auditorum omnium criminationibus obnoxij sunt.Adde quòd illi vel à mediocri eloquẽtia magnas etiam laudes assequi possint: quum horum sermo nisi apprime admirabilis, atque adeo stupendus fuerit, tãtum abest vt laudatores inueniat, vt etiam accusatores permultos conciliet. Neque enim auditorum consessus magis ex præiudicata iam dicẽtium existimatione opinioneq;,quàm ex iis quæ dicuntur iudicium prolaturus est. Quapropter quum quis cæteris eloquentia præstiterit, tum demum illi in primis studio, ac labore D opus est:neque enim prætendere potest id excusationis genus,quod naturæ humanę commune est:fieri scilicet non posse,vt omnibus horis sapias. Verum nisi vbique dicta illius omnia existimationis ipsius magnitudini responderint, infinitis certe cum scommatis ac criminationibus à populo acceptis domum se recipiet.Quũ interim nemo existat qui se cum reputet vel tristiciam aliquam,vel angorem,vel solicitudinem nonnunquã, item & iram quæ in animum irruerit solere mẽtis aciei tenebras offundere,neq; sinere ipsos animi fœtus puros syncerosq; euadere: præterea fieri omnino nequaquam posse,vt qui homo ipse sit,vbique eundem se præstet:ac quicquid tentauerit, id omne prospere illi vt succedat. At consentaneum quidem esse,vt & nonnunquam aberret,ac se ipse inferior appareat:quarum rerum omniũ nullam illi, quod iam dixi,cõsiderare volunt, quinimmo sic in illum crimina impingunt, vt si angelo iudices essent. Quum alioqui etiam natura cõparatum videamus, vt alterius facinora atque officia quantumuis licet multa ac magna despiciamus: sin vel leue quippiã in eo desideretur,isq; vel ex longo interuallo aberrauerit,id plebs statim persentit,prompte mordet, atq; vbique meminit. Atque hoc ipsum paruum licet ac tenue, multorum eorúmque magnorum facinorum gloriam idẽtidem eleuauit. Vides ô bone maiori opus esse studio,ei potissimum,qui dicendi præstantia valeat,ac præter studiũ tanta item tolerantia,quanta ne illis quidem omnibus,quos tibi prius nominaui,opus fuit. Etenim illum permulti temerè, ac nullo consilio identidem adoriuntur, qui ipsi aliud habent nihil quod incusent; nisi quòd illum ægre ferunt apud omnes inclarescere: quo magis illorum fortiter ac generosè ferenda est in- B uidia. Cuiusmodi odium execrabile quod temere illi collegere,occultare,ac dissimulare quum ipsi non possint,clam conuiciantur, incusant,calumniantur: maliciæ etiam suæ virus palam diffundunt. Animus autem is,qui ad illa singula dolorem aliquem concipere, atq; inde irritari cœperit,non potest quin eo statim dolore arrodatur,atque conficiatur:neque enim illum per sese ipsi vlciscuntur tantum,sed id etiam aliorum opera aggrediuntur:ac sæpe fit,vt vnum aliquem ex eorum numero,qui dicędi facultate minime valeant,eligant:eundemq; laudibus in cœlum extollẽtes, supra dignitatem admirentur:alios ad id insania,alios inscitia,alios inuidentia impellente: non quidem vt illius eloquentiam admirabilem reddant,quæ talis etiã ipsa non sit: sed vt huius gloriam eleuent atq; extinguant. Neq; vero cum huiusmodi aduersariis athletæ illi certamẽ modo propositum est,sed & sæpenumero cum vniuersi populi imperitia. Nam quandoquidem ex elegantibus eloquentibusq; viris auditorum in vnum coëuntium consessus haudquaquam conflatur: verum bona cõcionis totius pars ex imperitis constat: sunt autem reliqui & ipsi illis quidem prudentiores, iidem tamen tãto iis inferiores, qui de dicendi facultate iudicium ferre possunt, quanto iisdem reliqui omnes. Sed quoniam vnus tãtum aut alter in concione assidet, qui dicendi virtutem huiusmodi obtineat:fit necessario,vt qui doctius, atque eloquentius dixerit,minus plausus reportet: aliquoties autem,ne laudatus quidẽ discedat,ac certe necesse esse puto animum contra huiusmodi ineptias atq; absurditates generosè præparare,iisq; ignoscere, qui inscitia peccant:eos vero qui inuidia adducti hoc facere sustinent, vt infelices ac miserabiles deplorare: neutro autem horum existimare episcopus debet,de sua dicędi facultate quicquam detractum.Neq; enim si pictor, qui optimus quidem sit,quiq; omnes pingendi arte præcellat,imaginem accuratissime à se expressam ab imperitis artificij illius vellicari videat, conuenire putauerim, vt animũ statim despondeat,picturámque ab imperitorum iudicio ineptam censeat: quemadmodum ne eam quidem quæ verè inepta sit, ob eorum stuporem, qui pingendi rudes ignariq; sunt,admiratione, amore, atque amplexibus dignam censere debet. Sit enim optimus opifex suorum quisque operum iudex, atq; is qui opera ea quæ facit,hac ratione vel venusta,vel inepta iudicet, quum mens atque ingenium,cuius industria opera ipsa defomata fuerint,tale de illis,suffragium iudiciumque tulerit:aliorum autem opinionẽ errantem,atq; arte carentem sic reiiciat,vt ne in animi quidẽ cogitationẽ descẽdere permittat.Haud aliter sanè,qui aliorũ edocendorum pro-

Universidad de Deusto
Biblioteca

rum prouinciam susceperit, is ne de aliorum laudibus dependeat, néve ab iis animum despondeat. Quin orationes hoc cõsilio meditatus, vt deo opt. gratæ atq; acceptę sint, hunc vnum sibi statuat canonem, ac terminũ optimi illarum opificij, non etiam plausus ac laudationes. Laudatur is ab hominibus, laudes ne reiiciat. Laudes ab auditoribus illi negantur: eas ne ambiat, neu negatis indoleat. Abundãs enim illi fuerit laborum solacium, idq; omnium certe maximum, si sibi ipse cõscius esse potuerit, ad hanc se rationem, doctrinam, eloquentiamq; suam composuisse atq; adaptasse, vt deo illa placens acceptaq; fiat. Etenim si illis animum iniquarũ laudum appetentia prius occupauerit, ei certè nihil sudores laboresq; illi improbi, nihil dicendi vis illa ac facultas profuerit. Humanus enim animus is qui temeraria ac cæca vulgi iudicia ferre minime potest, statim fathiscit, studiumq; ipsum literarum abiicit. Quamobrem in primis erudiendus is est, in laudum contemptu ac despicientia: neque enim satis est eloquentia præditũ esse ad dicendi facultatem hanc conseruandam, nisi hic ipse, quem dico, laudum cõtemptus adfuerit. Quòd si quis rem ad calculos exactè exigere velit, & illi quoq; qui facultate ista caret, comperiet nihilo minus opus esse cõtemptu isto laudũ, quàm ei qui admodum eloquens sit. Nam si à popularis auræ illecebris vinci se ille patietur, necessario fiet vt multis in rebus delinquat, vt qui quũ non possit claros illustresq; illos docendo æquare, non recusabit aliàs illis insidias parare, aliàs inuidere, aliàs iniuste detrahere, multáque alia id genus præter decorum committere: quinimmo nihil non audebit, vel vsque ad animæ exitium, vt illorum gloriã ad suæ tenuitatis humilitatem deducat. Adde quòd à studiorum sudoribus laboribusq; abstinebit, tãquam torpedine quadam illius animo circumfusa. Quisquis enim post immensos labores susceptos laudis fructum inferiorẽ reportat, is nisi se prius ad laudum contemptum gnauiter composuerit, nimirum animũ statim despondere, eundemq; ad altam quandam somnolentiam cõuertere solet: quando & agricola dum in sterilium locorum cultu ac labore versatur, ac lapidosam noualem arare cogitur, statim labore supersedit, nisi illũ vel agricolationis studium vehemens, vel famis timor ingruentis vrgeat. Etenim si quibus dicendi facultas magna inest, vt donum illud conseruent, tanta opus est exercitatione: qui facultatis illius nihil comparauerit, sed in mediis dicendi certaminibus, in ipso concionum agendarũ stadio meditari cogitur: is quantũ, queso, subiturus est difficultatis, quantum tumultus, quantum turbulentiæ, vt magno suo labore tantillum auræ popularis sibi concilier: sin vero quis existet qui vel inferiorem episcopo dignitatem atq; ordinem fortitus, hac sane in parte plus quàm ille clarescere possit, hic demum diuino quodã animo opus est, vt ne vel inuidia vincatur, vel animi desperatione opprimatur. Ab inferioribus enim dicendi gloria vinci eum qui dignitate præcellat, remq; fortiter ac generose perpeti: id vero non cuiuslibet, neque nostri sanè fuerit, sed adamantini potius cuiusdam animi. Porrò qui sic excellit, hic si humano fortè ac modesto animo præditus fuerit, malum vtique vtcũque tolerandũ. Sin & audaculus, & arrogans, & gloriolę sitiẽs, nimirum mors aduersario quotidie optanda: vsqueadeo amarulentam ei vitam riualis reddit, in propatulo exuperans, clam subsannans, pleraque de ipsius authoritate identidem vellicãs, omnia ipse esse cupiens: quarum rerum omnium maximum sibi præsidiũ facit, tum eam quam in dicendo vsurpat libertatem, tum multitudinis in se studium, tum subditorum erga se omniũ dilectionem? Ignoras quantus iam ornate copioseq; dicendi amor, quantum studium in Christianorum animos inuadat, ac tãquam debacchetur? quantoq; iam in precio habeãtur, qui studium id excolunt: nõ apud externos tantum, sed etiam apud eos qui Christianæ pietatis partes sequuntur? Quî igitur tantum dedecus quis ferat: quum ipso scilicet dicente taceant omnes, ac sese interturbari existiment, tum vero orationis finem, quasi laborum requiem quandam expectẽt: alterum autem vel diu admodum orantem, patienter auscultent, & dicendi finem facere volentem ægerrime ferãt: denique quo iam silere volente irritentur, commoueantúrque? Hæc enim etiam si tenuia tibi ac despicabilia inexperto videãtur, tamen eiusmodi sunt quæ possint tum alacritatem extinguere, tum animum eneruare atque dissoluere: nisi si quis à perturbationibus humanis omnib⁹ sese asserens ad incorporearum potentiarum exemplũ animum ipse suum composuerit: quæ quidem neq; inuidiæ, neque gloriæ studio, neque alteri id genus morbo obnoxiæ sunt. Proinde si quisquam est mortalium omnium talis qui bestiam hanc captu difficilem, indomitam, ac truculentam, auram dico popularem conculcare, ac multiplicia illius capita excidere possit: imò vero siquis est, qui illam nullo enasci modo permittat, hic sanè facile poterit complures insultus istos à se depellere, ac sereno quodam portu tandem frui: qui si ab ea sese nõ asseruerit, idem hic multiplex bellum, tumultũ perpetuũm, deniq; desponsionis animi reliquorumq; morborum turbam aduersum se depugnaturã præparabit. Quorsum attinet reliquas difficultates persequi? quas quidem nemo neque docere, neque discere poterit, nisi qui in rem præsentem venerit, rerumq; ipsarum administrationem subierit.

LIBER SEXTVS

ET certè hoc in orbe dum viuitur, huiusmodi res existunt, cuiusmodi ex me audiisti. Vita vero defunctis quẽnam, quæso, in modum ea à nobis ferentur, quæ tum ferẽda erunt, quum nos videlicet pro iis sigillatim omnibus, qui nobis commissi fuerint, ratione reddere cogemur? neque enim dedecoris tantũ, atque ignominię pœna, sed etiam æterni supplicij mulcta nos illic expectat. Illud enim: Parete iis qui præsunt vobis, & concedite: nam illi vigilant pro animis vestris, tametsi prius iam à me dictum est, tamen ne nunc quidem reticebo. Huius enim comminationis terror animum mihi concutit. Nam si ei qui vnũ aliquem duntaxat offenderit, expedit vt mola asinaria suspendatur à collo ipsius, ac demergatur in profundum maris: Item si qui fratrum suorum conscientiam offendunt, ij omnes in ipsum Christũ peccant: qui non vnum, non duos, non tres tantum, sed tam multos etiã populos perdiderint, illis quid tandem fiet? ac quãnam illi pœnam sunt pensuri? neque enim licet imperitiã excusare, neq; ad ignorantiam confugere, neq; aut necessitatis, aut violentiæ speciem obtẽdere: verum subditus potius aliquis, si modo id liceat, suis ipsius, quàm antistes aliorũ peccatis excusandis, suffugio hoc vti possit. Quamobrem? quandoquidem qui delegatus est, vt alienam emendet ignorantiam, tum vero diabolicum instare bellum denunciet, is profectò ignorantiam prætendere minime poterit, neque vocem hanc vsurpare: Tubam non exaudiui, bellum non prouidi. Quippe in hoc sedet ille, vt Ezechiel ait, vt aliis signum tuba canens det,

nens det, & quæ futura sunt incommoda prænunciet. Quo nomine supplicium nulla excusatione depellere poterit, quanuis vnius duntaxat animæ iactura acciderit. Si enim cum romphęa imminet, populo tuba signũ non dederit, neque prænunciarit, inquit ille, speculator, ac gladius animam inuaserit: ipsa quidem anima à sua iniquitate capta fuerit, sanguinem autem ipsius ex speculatoris manu exquiram. Desine ergo nos obtrudere in sic ineuitabilis iudicij aleam. Neque enim nobis hic res est de ducendis militibus, aut de regno gubernãdo, sed de functione angelicę virtutis indigẽte. Etenim sacerdotis animum solaribus radiis puriore esse oportet: vt nequando spiritus sanctus desolatũ illum relinquat, vt dicere illi liceat: Viuo equidem non amplius ego, viuit autem in me Christus. Nam si qui eremum inhabitant, quiq; procul tum ab vrbe, tum à foro, tum à tumultibus illinc enascentibus securi, liberiq; viuunt: denique qui perpetua portus tranquillitate perfruuntur, tuto vitæ illius præsidio fidere nolunt, quinimo infinitas quoque alias addunt custodias, vndiq; seipsos circunspicientes, magna adeo cum diligentia & dicere & facere omnia adlaborantes, vt cum libertate ac puritate quadam syncera, quantum humanus captus ferre potest ad dei conspectum accedere possint: quantam putas sacerdotem præstare debere tum vim, tum potẽtiam, vt animã suam ipsius ab omni vindicet fœditate, vt spiritualem pulchritudinem illæsam atq; incolumẽ seruet? Etenim multo maior vitæ integritas huic, quàm illis necessaria est. Cui porrò integritas maior necessaria est, hic certè pluribus quàm illi iidem casibus obnoxius esse cogitur, qui eum conspurcare possunt, nisi continentem sobrietatem, ac vehemens admodum studium adhibens, animum imperuium impenetrabilemq; præstiterit. Nam & oris decor & motuũ exquisita mollities, & incessus affectatum studium, & vocis confractio, & oculorum, & malarum pigmẽta, & cincinnorum compositiones, & capillicij tinctura, & vestium sumptuosarum auratarumq; diuersitas, & gemmarũ pulchritudo, & vnguentorum fragrãtia, & cætera omnia, quæ muliebre genus affectare solet: talia sunt quæ animũ cõmouere possint, nisi is continẽtiæ austeritate occalluerit. Proinde ab iis quæ dixi cõmoueri mirũ nequaquã est: at per alia quædam, quæ his cõtraria sint, diabolum ferire, humanasq; animas missovelut telo cõfigere posse, id vero admirationis ac dubitationis plenũ est. Pridem enim nonnulli, qui retia illa quæ dixi euaserant, à longe diuersissimis capti sunt. Nam & neglecta oris facies, & squallida coma, & sordida vestis, & habitus incompositus, & morum simplicitas, & sermo simplex, & incessus inaffectatus, & vox minime figurata, & paupertatis contubernium, & sui contemptus, & libera item solitudo ad misericordiam primum pellexerunt eum, qui ea cerneret, post autem eundem ad extremam perduxere pernicie: permultiq; inuenti sunt, qui priora illa retia quum effugissent, retia, inquam, ex auro, ex vnguentis, ex vestibus sumptuosis, cæterisque, quæ connumerauí, contexta, in hæc longe ab illis diuersa, facile inciderint, hisque perditi tandem fuerint. Quum ergo & per paupertatem, & per opulentiam, & per habitus elegantiam eiusdémque negligentiam, & per mores tum compositos tum incompositos, vno verbo quum per ea quæ dixi omnia in spectantis animo prælium accenditur: illúmque doli, fraudes, artificia vndique circũsistunt, vnde illi, quæso, respirare dabitur, inter tot laqueos medio? quasnam porrò latebras nancisci poterit? nõ dico ne vi ipse captus succumbat (hoc enim non admodum difficile) sed vt suum ipsius animum à fœdis cogitationibus inconcussum asserat. Et quidem nihil hic loquor de honoribus, malorum infinitorum authoribus. Honores enim ij qui à mulieribus deferuntur, temperantiæ contentionem eneruant, ac pessundant sæpenumero, quoties quis assiduam vigilantiam aduersus huiusmodi insidias afferre nescierit. Rursus honores eos, quos viri largiuntur, nisi quis magna cum animi constantia admiserit: morbis duobus contrariis capitur, quorum alter est adulationis seruitus, alter arrogantiæ amentia: dum hinc sui palpatorib⁹, adulatoribúsque sese summittere, hinc propter honores illos quos illi deferunt, aduersus tenuiores cristas tollere, atque adeò in fastidij ac contumaciæ barathrum præceps ferri cogitur. Dicta quidem à nobis sunt hęc: sed quàm detrimentosa ipsa sint, nullus planè, nisi qui expertus sit, rectè nouerit. Neque enim solum hæc, verum longe his tum maiora, tum periculosiora subire illũ necesse est, qui ipse medius inter homines versetur. At qui solitudine delectatur, is omnium horum immunitatem consequitur: cui siquando absurda quæpiam animi cogitatio simile quid oculis repræsentauerit, infirma tamen imbecillàque est imaginatio huiusmodi, ac talis vt statim extingui atque interimi possit, propterea quòd extrinsecus materia nulla subest qua cogitationis flamma illa calescere possit. Ac monachus quidem sibi vni tantũ timet: qui si quando aliorum curam susciperе cogitur, certe pauciſsimi illi sunt. Illi autem si fortè plures erunt, tamen pauciores iis futuri sunt, qui in ecclesiis viuunt: iidem suiipsorum curas, solicitudinésque leuiores, ac minus molestas præfecto suo exhibentes, non tam propter paucitatẽ, quàm quòd omnes illi mundanarum rerum securi viuunt, ac neque liberos, neque vxorem, neque aliud quicquam id genus animo versare possunt: quæ sanè res facit, vt qui illis præfectus sit, eos sibi facile parentes, ac communi secum contubernio vtentes habeat: intantum vt illorum lapsus exactè tum intueri, tum emendare possit. Affert autem non modicum ad virtutis studia incrementum assidua magistrorum cura. Eorum vero hominum, qui episcopo subditi sunt, bona pars vitę humanę curis vincti distringũtur: id quod pigriores ignauioresque illos reddit ad spiritus opera peragẽda. Vnde & episcopum necesse est in singulos, vt sic dicam, dies sementem facere: vt ipsa saltem assuetudine doctrinæ, sermonem auditorum animi retinere possint. Nam & opulentia ingens, & potentiæ amplitudo, & languor à deliciis exoriens, itemq; & multa alia his addita semẽtes semel iactas suffocant: nonnunquam autem & spinarum densitas ne ad terrę quidem superficiem sementem ipsam decidere patitur. Adde quòd afflictionis magnitudo, & paupertatis vis, & molestiæ assiduæ, & alia id genus prioribus illis contraria humanos animos à diuinarum rerum studio abducunt. Peccatorum autem quæ subditorum quisque commiserit, episcopo ne minima quidem pars nota esse potest. Qui enim nota foret? quum illorum complures ne de facie quidem ille nouerit? ac talem quidem, tantámque episcopo populi regendi curam molestiam difficultatémque affert. Quòd si examinare ea quis volet, quæ illum præstare erga deũ oportet: quæ dixi, præ illis nihil prorsus esse comperiet, tam ingens, tam solicitum, tam exactum, ea studium requirunt. Eum enim qui pro ciuitate tota, quid dico ciuitate? imò vero pro vniuerso terrarum orbe legatus intercedit, deprecatórque est apud deum, vt hominum omnium,

Universidad de Deusto
Biblioteca

omnium,non viuētium modo, sed etiam mortuorum peccatis propicius fiat:qualem queso esse oportet:Equidem neque Mosis,neque Heliæ fiduciam fore vnquam satis putauerim ad supplicationem huiusmodi peragendam:quandoquidem quasi mundus illi vniuersus concreditus,atque adeo omnium sit pater,sic ad deum ipse accedit, deprecans quicquid vbique bellorum est extingui,turbas solui,atque in horum locum pacem ac felicē rerum statum succedere:denique celerem malorū vnicuique imminentium qua priuatim,qua publicè defunctionem postulans. Porrò illum ipsum oportet tanto omnibus in rebus iis præstare,pro quibus intercedit, quanto par est vt subditos præfectus excellat. Quum autem ille & spiritum sanctum inuocauerit, sacrificiumq; illud horrore ac reuerentia plenissimum perfecerit,cōmuni omnium domino manibus assidue pertractato: quæro ex te,quoto illum in ordine collocabimus? quantam autem ab eo integritatem exigemus? quantam religionē?considera enim quales manus illas administrantes esse oporteat:qualem linguam,quę verba illa effundat:qua deniq; re non puriorem sanctioremve esse cōueniat animam,quæ tantum illum tamq; dignum spiritum receperit. Per id tēpus & angeli sacerdoti assidēt, & cœlestium potestatū vniuersus ordo clamores excitat, & locus altari vicinus in illius honorē qui immolatur,angelorū choris plenus est.Id quod credere abunde licet,vel ex tāto illo sacrificio quod tum peragitur. Ego vero & cōmemorātem olim quendam audiui, cū diceret senem quandam virum admirabilē, ac cui reuelationum mysteria multa diuinitus fuissent detecta sibi narrasse, se tali olim visione dignum habitū à deo esse, ac per illud quidem tempus derepente angelorum multitudinem conspexisse (quatenus aspectus humanus ferre poterat) fulgentibus vestibus indutorum, altare ipsum circumdantium:denique sic capite inclinatorum, vt si quis milites præsente rege stātes videat, id quod facile mihi ipse persuadeo. Item & alius quidam mihi narrauit,nō ille quidē ab alio edoctus, sed dignus habitus, qui id & vidisset ipse,& audiisset, quòd qui de vita hac emigraturi sunt, si mysteriorū huiusmodi cum pura ac munda conscientia fuerint participes spiritum efflaturi, ab angelis illorum corpora satellitum more stipātibus, propter assumptum illud sacrum hinc recta in cœlum abducuntur. Tu vero nondū exhorrescis talem hanc animam in tam sacrosanctum introducēs mysterium? eumq; qui sordidas vestes induerit in sacerdotū dignitatem collegiumq; cooptans,quem tamen à reliquo cōuiuarum choro Christus expulit?Luminis instar vniuersum orbem illustrantis sacerdotis animum splēdescere oportet: noster autem tātum habet tenebrarū ex praua conscientia circūfusarum, vt vereatur ac reformidet, fixis intentisq; oculis cum fiducia dominū suum obtueri.Sacerdotes terræ sunt sales:nostram autē insipiētiam omnibusq; in rebus imperitiam quotus quisq; est, qui facili patientiq; animo ferat,extra vosipsos qui me nimia quadā amoris abundantia prosequi consueuistis? Neq; enim solum,sicut dixi,purum mundumq; sacerdotē esse oportet,vt qui tali ministerio dign⁹ habitus sit,sed etiā in primis prudentem,atq; adeò multarum rerum experientia instructū ornatumq;,intātum vt secularia mundanaq; omnia nihilo minus noscat, quàm norūt ij qui in media hominum turba versantur:rursus rerum omnium mundanarū securior viuat,quàm monachi ij qui montes ipsos habitandos occuparunt.Nam cum illum necesse sit eorum hominū consuetudine ac cōgressione vti,qui & vxores habent, & liberos alunt, & seruos possident:quiq; & diuites admodū sunt, & publice negociantur,& potentia pollent,certè varium esse conuenit.Varium autem dico, nō subdolum,non adulatorē, non dissimulatorē,sed magna tum libertate,tum fiducia plenum,ac qui ex re sese summittere, atq; obsecūdare sciat,quoties negociorum vsus postulat, quiq; idem benignus sit & austerus. Neq; enim vnum duntaxat in modum subditis omnibus vti debet,quando neq; medicis conuenire videmus, vt eos omnes qui morbo laborant,vno eodemq; modo tractent, neq; gubernatori,vt vnam tantum artem calleat,qua aduersus ventos depugnet.Etenim sacerdotij nauem assiduæ tempestates circumsistunt. Huiusmodi autem tempestates nō solum extrinsecus adoriuntur,sed etiam intrinsecus enascuntur:quo fit vt sacerdos diligenter accōmodare se ad multos, ac de iure suo quodam modo concedere debeat: quæ omnia vel inter se pugnātia ad vnum hūc finem spectāt,nimirum ad dei optimi laudem, atq; ecclesiæ ædificationem.Monachorum certamen ingens, ac labor multus est.Verum si conferre quis volet instituti illius sudores, cum recte administrato sacerdotio, certè tantū esse inter illa duo discrimen cōperiet,quantum est priuatum inter & regem interuallū. Nam illic quanquam magnopere laborandum,tamen labor certatioq; huiusmodi,corporis atq; animi cōmunis est, seu, vt verius dicam, labor huiusmodi maiori quidē ex parte corporis constitutione absoluitur.Quod quidem nisi valēs fuerit,animi promptitudo in se ipsa vertitur, ac veluti soluaga & ieiuna manet,non habēs quemadmodum in opus exeat. Quippe cōtento studio ieiunare,humi decubare,aduigilare,illoto esse corpore, multum sudare,& cætera id genus,quę monachi ad duranstatim omnia depereunt, nisi corpus quod castigādum est,sufferēdis afflictionibus illis par fuerit.Hic vero nudasimplicis animi arte opus est,ac certè tali quę corporis habitudine nihil indigeat, vt suā ipsius virtutē prodat.Quid enim nobis præsidij corporis robur ad id cōferre possit,vt neq; præfracti,neque iracundi,neq; procaces simus,sed sobrij potius,casti,honesti,aliisq; animi virtutibus instructi,per quas beatus Paulus ineffabilis sacerdotis imaginem numeris suis omnibus absolutā esse voluit?quod ipsum itidē dicere non possis de ea virtute quam monachus præstare debet. Ac quemadmodum præstigiatoribus necessaria quidem est instrumentorum, rotarum, funium, gladiorū copia, varietāsque: contrà, philosophus vniuersam artem in animo reconditam habet, externarum rerum nihil indigens: sic & hic monachus eo amplius alieno indiget officio,eāque benignitate quæ vice aliena commoueatur: & conuenientia item rerum locorúmque ad vitam illam commodorum,vt ij loci neque ita multum ab hominū conspectu remoti, solitudinis tamē ocium quietémque habeant:neque iidem optima anni atq; aëris temperie careant.Nihil enim esse possit intolerabilius ei, qui abstinentiis ieiuniisq; corpus suum macerat, quàm cœli atq; aëris intemperies, vt fileam hic quàm multa monachis negocia necessariò exhibeant, tum vestium confectio, tum vitæ cura:quippe quū certatim etiā contendāt omnia per se opera peragere.Sacerdoti autem quod ad ipsius vsum pertinet,nihil his opus fuerit, vtpote qui sese cum minime curiosum,tum promiscuum omnibus his in rebus quæ damnum non afferant,præstare: tum vero scientiam omnem in animi sui thesauro recōditam habere

Math.22.

habere debeat.Quòd si quis existet qui admiretur, laudétque sacerdotem eum qui sibi ipse viuens domi se cōtineat, ac multorum consuetudinem vsúmque auersetur:equidē hoc patientię specimē aliquod esse dixerim: non tamen idoneum id argumentum virtutis omnis eius quæ illius animo inesse debet, affirmauerim. Nam qui intra portū ad gubernaculi regimen assidet, is non continuo sufficiens artis periculum præbet.At vero qui medio in mari cum esset, nauem sæuiente tempestate eripere potuit: hunc certè nemo est qui optimum gubernatorem esse neget. Proinde ne monachū quidem magnopere ac supra modum admirabimur, quòd is apud se viuens,neque commoueatur, neque in multa ac magna peccata prolabatur. Neque enim ei res illæ adsunt,quibus ipse animo irritetur exstimuleturq;.Sin vero quis se ipse turbis vniuersis tradiderit,ac multorum delicta hominum ferre coactus cum esset, inconcussus immotúsque perstiterit, animum ipsum vel tempestate actum tanquam in malicia ac tranquillitate gubernās: hic vero dignus est,quem omnes plausu atque admiratione prosequantur:abunde enim suæ ille virtutis periculum fecerit.Ne te igitur admiratio subeat,si qui à foro atque à populari consuetudine abhorremus,accusatores multos nequaquā habeamus. Neq; enim si quum obdormirem,non deliqui, neque si quum nō colluctarer,non cecidi: neque si quum non depugnarem, non percussus sum,mirari oportuit:quis enim obsecro,quis, inquam,deferre poterit, ac detegere flagitium meū? tectúmne cubiculumq; hoc?at in vocē erumpere non possit.an mater potius cui vni in primis res omnes meę notæ sunt? At ne cum illa quidē mihi quicquam cōmune est,neque ipsi inter nos in rixam contentionémque vllam venimus.Id quod vt etiam acciderit,equidem nullam esse matrem existimo sic à pietate charitateq; alienam,sic à liberorum amore abhorrētem, vt quem parturierit,pepererit,educauerit,nulla causa impellente,ae nemine cogēte,eum palàm vituperare ac criminari sustineat.Nam si quis alioqui hunc animum exquisite excutere velit, certè permulta in eo desiderabit. Id quod ne tibi quidem incognitum est,qui me tamē apud omnes laudibus in cœlum efferre cōsueuisti. Ac sanè quòd nō extenuandi mei nomine hoc pronunciē, recordare,si placet,quoties tibi dixerim, (cū huiusmodi sermo identidem inter nos incidisset) si quis optionem mihi proponeret, vtrum ego institutum sequi,inq; eo clarescere mallem:in ecclesiæ alicuius præfectura,an in monachali solitudine,me prius illud vitæ genus mille calculis antepositurum.Neque enim cessaui vnquam illos apud te suspicere qui munere illo iuste defungi possent: me vero id munus non detractaturum fuisse quod tantopere magnificarem, si modo illi probe pertractando par fuissem,nemo planè contradicturus est. Verum quid facerem?Equidem nihil minus vtile,minúsque aptum esse puto ad ecclesiæ præfecturam administrandā, quàm animi mei pigriciam hanc atque socordiam,quā tamen alij exercitationem esse existimāt. At ego illam quasi meæ imbecillitati velamen prætendo.Qua quidē ex iis quæ in me desiderantur,plura obtego, neque sese prodere patior.Quisquis enim tanti ocij fructum capere,multaq; in quiete vitam transigere assueuerit,vt magno etiam ingenio præditus sit: is sanè si quid agēdum est,in quo tyrocinium non posuerit,animo statim turbatur,ac percellitur, obtunduntúrque magna quidem ex parte facultates viresq; illius omnes, nisi eas prius ad id ipsum quod facturus est, probe exercuerit. Qui si forte simul & tardo ingenio natus, & certaminum huiusmodi expers fuerit:susceptа ista sacerdotij administrādi prouincia, nihil prorsus quod nostrate verbo dicitur,à statuis distabit. Quamobrem pauci admodum existunt,qui ex palestra illa in hæc certamina descendant: quotquot autem descendunt, ex iis plures sese quales sint,produnt,tum vero animis concidunt,deniquē insuaues atque acerbas sese res deuorare intelligunt. Nec ab re quidem illud. Quum enim non eadem sunt, neq; iisdē de rebus proposita certamina exercitationesque, tum fit vt qui decertat, ab eo qui prorsus inexercitatus est,nihil discrepet.Gloriam in primis contemnere eum oportet, qui in stadium istud decertaturus descendit, iram superare,ac multa prouidētia abundare.Huic autem qui solitariam vitam amplectitur, nullus prorsus exercitationis campus propositus est. Nam neq; irritantes habet multos,vt hac ratione meditetur,ac sese exerceat in coērcēda animi excandescentia:neq; rursus palpatores, applausoréque, vt hac item ratione populare auram respuere discat.Propterea hoc hominum genus non admodū laborant,eam sibi parare animi prudentiam,quā ecclesiæ administratio requirit:quo fit vt quū in ea certamina descenderint,quorū nullum antea periculū fecerint,hæreant ipsi, hallucinentur,ineundi cōsilij inopia laborent, atque adeò præterquam quòd ad virtutem progressionem nullam faciunt, eas etiam dotes quas secum attulerant,plerique plerunq; deperdant.

BASIL. Tum Basilius: Quid igitur:eos qui in media hominum turba versantur, qui vitæ huius cultum, negocia, curas sequuntur,qui ad rixas,ad pugnas, ad maledicentias occalluere, sexcentis ingenij facultatibus artibusq; instructi,deliciisque affluentes,ecclesiæ regimini præficiemus?

CHRYS. Bona verba,inquam. Huiusmodi enim hominum ne in mentem quidem tibi venire debet,quum de sacerdotū delectu agetur.At vero si quis existet, qui vel multorum hominū vsum conuictumq; ferens, possit item animi puritatem,constantiam,sanctimoniam, tolerantiam,sobrietatem,cæteraſq; virtutes quę monachis insunt, magis etiam incorruptas atque incōcussas seruare quàm ipsi etiam monachi seruent: næ hic tibi deligendus erit: quandoquidem quisquis viciis multis quum laboret, eadē illa potest solitudine dissimulare, atque obtegere,sicq; intra se cōtinere ne in opus erumpant,propterea quòd nullorum conuictu hominū vtatur:hic certè si in medium accesserit, nihil inde lucri assequetur, nisi quòd tum ridiculus futurus est,tum etiam maius periculum subiturus. Id quod nobis propemodum accidisset, nisi dei optimi prouidētia ignem hunc à capite statim meo defendisset.Neq; enim dissimulare se ipse potest,qui morib⁹ iis fuerit,cū in luce hominumque cœtu versatur. Verum quoquò se ille vertat,statim proditur:ac quemadmodum fit vt metallicas materias ignis probet,ita & cleri exacta probatio mortaliū animos secernit,atque internoscit:ac si quis est,vel iracundus,vel pusillanimis,vel gloriæ appetens,vel arrogans, vel alio quouis animi morbo obsessus, id omne detegit,ac latentes statim morbos denudat:nec denudat solum,sed etiā tum asperiores, tum impotētiores reddit. Nā vt corporis vulnera si atteris,curatu difficiliora reddis:sic natura comparatum videmus,vt animi morbi,si irrites exasperesq;,magis ac magis rebellent, atq; increscant,dominorumq; suorū peccata augeant.Etenim ad ambitionem statim attollunt, impelluntq; eum qui sibi cauere atque imperare nesciat.Itemque ad arrogantiam auariciámque:clàm autē ad delicias pertrahūt,ad animi de-

Universidad de Deusto
Biblioteca

animi demissionem,ad ignauiam:ac pedetẽtim ad alia A
deinceps indidem enascentia. Multa enim alia sunt vi
cia iis quæ cõnumerauí interiecta,quę animi vim ener-
uare, ipsumq; ad deum cursum interrumpere possunt.
Atque in primis mulierum vsus consuetudóque.Neque
enim potest antistes,qui gregis vniuersi curam suscepit,
viris tantum curandis operam dare: mulierum autem
curã negligere , qua in parte magna profecto opus est
prouidentia,quòd facile ad peccãdum quisque procli-
uis sit,sed illum oportet cui administrandus episcopa-
tus sorte obuenerit,pro illarum salute si non maiorem,
at parem certè curam studiúmque impendere. Nam &
eas inuisere ægrotantes, & solari lugentes,& increpare
languentes , & adiuuare afflictas oportet , quæ omnia
dum fiunt, plures irrumpendi aditus dæmon inuenire
potest , nisi exactissima quis ac munitissima custodia
sese vallauerit,quippe animum ipsum ferit ac commo- B
uet non impudicæ tantum , sed etiam pudicæ mulieris
oculus: præterea & palpationes emolliunt , & honores
mancipant.Et simul charitas feruens, eadem bonorum
omnium author, iis qui ea recte vti nesciunt,malorum
omnium author fit . Aliquoties autem & solicitudines
assiduæ mentis acumen hebetant, eumq; qui animo vo
lucri ac pernici sit,plumbo grauiorem reddunt: deniq;
& ira quæ in animum fortè inuaserit , fumi instar inte-
riora omnia à se occupata inuoluit.Quis tandem reli-
qua enumeret incommoda, contumelias, violẽtias,in-
cusationes , non solum quas viri prudentes , sed etiam
quas tum tenuiores, tum imprudentes intendunt, quæ
hominum pars quum recto animi sensu ac iudicio ca-
reant, cõqueri atque expostulare nunquam cessant, ex-
cusationes quibus te defendas haud facile admittentes.
Porrò & antistitem qui bonus sit , oportet ne istos qui- C
dem contemptui habere,sed multa cum humanitate,fa
cilitate,comitate omniũ criminationes diluere,iniustas
potius accusationes condonantem, quàm ob eas ægre
ferentem ac succensentem . Si enim beatus ille Paulus
veritus est ne furti apud discipulos suspectus esset , quo
2.Cor.8. nomine & alios in pecuniarum administrationem se-
cum assumpsit,vt ne quis,inquit,nos carpat in hac exu-
berantia quæ à nobis administratur:quo modo nõ om
nia à nobis agenda sunt , vt malas à nobis suspiciones
amoueamus , quantum vis licet falsas, iniquas, & ab ea
quam habeamus opinione alienas: A nullo enim pecca
to tantum absumus,quantum à furto aberat Paulus.At-
tamen tantum ille cum abesset à prauo huiusmodi faci-
nore,ne sic quidem negligendam sibi putauit commu-
nem multorum suspicionem , etiamsi admodum ini-
quam atque insanam. Insania enim mera tale quid sus- D
picari de beato illo atque admirabili Pauli animo . Ni-
hilo tamen minus,quum huiusmodi suspicio sic iniqua
atque absurda foret,vt in nullius animum , nisi eius qui
mente alienata esset, influere posset, causas ille à se om-
nes procul amolitur . Neq; vero hac se defensione tue-
tur: Quis tandem vestrum hoc ipsum de nobis suspica-
ri sustineat , quum nemo vestrum sit qui nos tum ex si-
gnis miraculisque,tum ex vitę honestate atque integri-
tate non reuereatur atque admiretur:imò contrà & sus
picatus ille est,& expectauit prauam hãc de se suspicio-
nem, atque idcirco radicitus eam auellit, seu, vt verius
dicam, prorsus ne exoriri quidem eam permisit. quam
Rom.12. ob rem?Procuramus enim,inquit,quę honesta sunt,nõ
modo coram domino,sed etiam corã hominibus. Tã-
tum certè oportet, imò vero longe maius studium ad-
hibere,vt malas opiniones non solum dum erumpunt,

diuellamus arceamúsque,sed & procul vnde erumpere A
possint,prospiciamus, atque adeò causas ipsas è quibus
enascantur,longo ante tempore interimamus,non etiã
dum coalescant, & in vulgi ore versentur,ac diuulgen
tur,expectemus . Tum enim haud procliue fuerit illas
delere,sed admodum difficile : fortasse etiam nulla eas
arte tum extinguere valeas, neq; vero tum res noxa ca-
reat,propterea quòd hoc ipsum fiat,quo tempore mul-
torum conscientiam iam læseris . Sed enim quousque
tandem immorabor in persequendis iis , quæ oratione
quidem assequi minime ipse possim? quippe difficulta-
tes eas omnes recensere velle,quas episcopum tolerare
oportet,prorsus nihil aliud fuerit,quàm maris altitudi-
nem emetiri. Nam vt etiam ille ab omni animi pertur-
batione vacet (id quod assequi certè nemo potest) ta-
men emendandis corrigendisq; aliorum delictis, labo
res ærumnasq; infinitas ferre necessariò cogitur . Qui- B
bus quidem si domesticos peculiaresque morbos addi-
deris,hic tu cõtemplare laborum pelagus, curarúmque
abyssum,& quæ episcopo tolerãda erunt,volenti & do
mestica & aliena mala edomare. Atque hic Basilius: Basil.
Nunc vero, inquit, nullúsne tibi labor huiusmodi sub-
eundus? nullæne animum tuum curæ in solitudine ista
excruciant? Excruciant quidem, inquam,vel hodie. Cicer.
Quî enim potest is qui homo quidem ipse sit, ac vitam
hanc ærumnosam viuat , à curis , à laboribus,angustiis
sese expedire? Verum haudquaquam certè paria inter
se sunt,immensum pelagus emetiri,& fluuium aliquem
nauigio transmittere : tam ingens enim has inter & il-
las curas interiectum est interuallum.Equidem si hodie
possim vsui aliis esse,id vtique desideriis votisq; omni-
bus concupiscam : sin id præstare non possim , at mihi
certè factum satis putabo , si me seruare atque à tempe- Basil.
state eximere dabitur. Tu vero , inquit Basilius , hoc
ipsum magnum esse censes?Prorsus autem & te seruati
iri putas,qui alios nulla re iuueris? Bene ac recte, in- Cicer.
quam, elocutus es:neque enim id mihi persuasi, saluum
fieri quẽquam posse,qui pro proximi sui salute nihil la- Matth.
boris impenderit,quum neque miserum illum quicquã
iuuerit,talentum sibi traditum non imminuisse: immo
hoc ille nomine periit , quòd illud non auxisset dupli-
casset q;. Veruntamen leuius mihi supplicium adfore pu
to,accusato cur & alios ipse non seruauerim,quàm si &
me item vnà cum illis perdiderim,tanta ista sacerdotij
dignitate suscepta, longe ipse deterior sceleratiorq; ef-
fectus.Equidem nunc mihi persuadeo fore , vt tantum
mihi supplicium irrogetur,quantum peccatorum à me
perpetratorum magnitudo postulat : qui si principatũ
hunc suscepero, tum me sanè pœnam pendere oporte-
bit non duplam,triplámve,sed longe item grauiorem:
hoc ipso quod simul plures læserim , simul post maiorẽ
honorem à me acceptum , deum optimum qui me ho-
nore illo dignatus fuerit, offenderim . Propterea enim
deus Israëlitas accusans, ob hanc causam acrius osten-
dit maiori illos pœna dignos, quòd peccauerint post
honores ab ipso acceptos , aliquoties in hæc verba eos
compellãs:at qui vos cognoui ex omnibus terræ tribu-
bus,propterea vindicabo in vos impietates vestras. A-
liàs autem:Assumpsi ex filiis vestris qui essent prophetę,
itemq; ex adolescentibus vestris qui mihi sancti essent.
Atque adeò ante prophetarum tempora, ostendere vo
lens deus hominum peccata lõge maiori supplicio ex-
piari , dum à sacerdotibus quàm dum à priuatis fiunt,
mandat vt tantundem pro sacerdotibus,quantum pro
vniuerso populo sacrificium offeratur . Quod quidem Exod.
quid

quid aliud signat,q̃ sacerdotis vulnera maiori medica A
mento atq; auxilio indigere,atque adeò tanto,quanto
coniuncta simul vniuersi populi vulnera indigẽt? Por
rò maiori nequaquam indigerent, nisi ea grauiora fo-
rent.Atqui grauiora certè fiunt,non natura ipsa,sed sa
1.Reg.4. cerdotis, qui ea commiserit conditione ac dignitate.
Cæterum quid hic nos de viris verba facimus, qui mi-
nisterium pertractantes sacris operarentur?quum & sa
cerdorum filiæ quibus ipsis nihil cum sacerdotio com
mune est,propter dignitatem paternã eorundem pec-
catorum pœnam multo acerbiorem sustineant.Ac pec
catum quidem par æqualeq;,tum quod illæ, tum quod
priuatorum hominum filiæ cõmiserint : mœchatio e-
nim vtrunque,at mulcta illis irrogata multo seuerior.
Cernis quàm abunde deus declaret longe maius sese
suppliciũ à principe quàm à subditis exigere? Neq; enĩ
qui in filiam propter eius patrẽ grauius quàm in alias B
quasuis animaduertit,à patre certè,qui ipse auctarij pœ
næ in filiam irrogandæ author sit,parem eandemq; cũ
multis pœnam exiget , sed multo sanè grauiorem . Id
quod vel maxime consentaneum est. Non enim dam-
num inde exoriens in illum tantum recidit, verum &
infirmorum,& eorum item omnium quorum oculi in
Ezech.34. illum conuersi sunt,animos tentat. Hoc ipsum & Eze-
chiel docere volẽs, separat, secernítque arietes ab oui-
bus.Ecquid tibi nunc videmur iusto terrore percussi
fuisse?Nam præter illa quæ à me dicta sunt,quanquam
magnopere mihi adlaborandum est, vt ne penitus ab
animi huius morbis opprimar, tamen laborẽ ipsum su
stineo,nec certamen quidem subterfugio.Etenim ani-
mus quidem meus ab inani gloria vel hodie capitur.
Sed tamen exerto capite sæpenumero resipisco, ac me
captũ esse intelligo,atq; adeò aliquoties captum,serui- C
lemq; animũ increpo. Obrepunt mihi vel hodie absur
dæ quædã appetentiæ,sed quę remissiorem incendant
flãmã,propterea quòd oculis extrinsecus materia nul-
la suppeditet, qua ignis conceptus foueatur.Vaco autẽ
prorsus ab oblocutionibus maledicentiisq;,quas vel in
alios contorqueã,vel ab aliis in me cõtortas audiã, cũ
nullos habeam quibus cum sermones ipse meos confer
re possim.Neq; enim priuati hi parietes vocẽ edere va
leant.Sed nec iræ quidem moderari perinde possum:
etiã si nullus adsit à quo irriter . Sæpe enim quum mihi
in mentem venit ineptorum quorundam hominũ, fa-
cinorumq; ab illis perpetratorũ,tum certè fit vt animo
intumescam,cõmoueárq;:qui tamen animi motus nõ
ad finem vsque decurrit . Statim enim excandescentẽ
illum compescimus,persuadentes vt conquiescat, præ- D
sertim vbi illũ docuerimus,insulsissimũ esse extremæq;
demum infelicitatis, domesticis malis incommodisq;
prætermissis,in alienis curiosos esse. Qui si in multitu-
dinis consortium me conferam, perturbationumq; il-
larum infinitate occuperiam non liceat admonitione
huiusmodi perfrui,neque rationes eas cõminisci, qui-
bus animꝰ mihi meus sic instruatur, atq; erudiatur.Sed
quemadmodum fieri videmus, vt qui fluctu rapiente,
aut alia vi in caput præcipites feruntur , possint qui-
dem interitus sui finem prospicere, at salutis rationem
inire non item : sic & ipse si ingentem illum morborũ
tumultum irruero, potero quidẽ supplicium meũ con-
tueri indies magis ac magis ingraescens: mihi autem
constare, quemadmodũ & mihi nunc consto,ac mor-
bos huiusmodi vndique rapientes increpare, non per-
indefacile atque antea . Mihi enim animus imbecillis,
exiguus,& captu admodum facilis,non ab his tantum

morbis,sed & ab inuidentia,morbo omniũ longè mo
lestissimo,qui animus neq; contumelias, neq; honores
moderate ferre potest, quin potius supra modũ vt his
attollitur,ita illis deprimitur . Ergo quemadmodũ fe-
rarum immaniũ est,vt dũ læto saginatoq; corpore ge-
stientes luxuriant, facile eos vincant qui secum depu-
gnent,præsertim si aduersarij imbecilli ac pugnãdi mi
nime periti fuerint : sin vero eas quis famę macerarit,
strigosasq; effecerit,tum fiet vt illarũ furorem sopiat,ac
virium bonã partem sic contundat,vt qui non admo-
dum generosus fortisq; sit, posit cum illis facile decer-
tare ac depugnare : sic & animi morbos quisquis infir-
mos reddiderit,eos certè sub rationis gyrum facile re-
ducit.Rursus quisquis exquisite educauerit, molestiorẽ
sibi aduersus illos pugnã constituit : atq; hac demũ ra-
tione sic aduersum se terribiles efferasq; reddit, vt co-
gatur in perpetua tũ seruitute, tum in formidine vitã
transigere.Quænam igitur beluarum istarum alimen-
ta?inanis quidem gloriæ alimenta sunt laudes, atq; ho
nores:Contumaciæ,potentiæ,atque adeò licentiæ ma-
gnitudo: Inuidẽtiæ,alienæ famæ celebritas : Auariciæ,
largientium liberalitas:Intemperantiæ,deliciæ atq; as-
sidui mulierum congressus:In summa,ne hic de singu-
lis agam, alimentũ aliud, aliud peccatũ alit . Proinde
beluæ hæ omnes me, si in medium hominum cœtũ ac-
cessero,magno impetu adorientur, animumq; hunc cõ-
turbabunt:tum vero & terrorem afferentes, molestio-
rem mihi contra se pugnam efficient.Cæterum tantis-
per dum solitudinem hãc colo, quanquã cum illis etiã
luctans,tamẽ dei optimi gratia adiutus, eas sic domo,
sic subiicio,vt præter latratũ nihil habeant. His de cau
sis in hoc me ipse cubiculo contineo:his de causis alios
querẽtes, nemini ad me aditum patere, contuberniũq;
ac conuictum meum cum nemine communẽ esse,infi-
nitasq; in me id genus criminationes congerentes fa-
cile fero:quas equidem lubens abstergerem, sed quum
id non liceat,quod proximum quidem est, animũ hũc
dolore compungo,ac mœsticia excrucio. Neque enim
procliue mihi est vno eodemq; tempore tum hominũ
consuetudine vti,tum hac in animi securitate ac præ-
sentia persistere, quo fit vt te ego exhorter eum potius
miserari,quàm calumniari vt velis, qui tanta difficul-
tate interceptus est.At vero ipse tibi quod video, non-
dum oratione mea persuasi. Itaq; appetere iam tempus
reor,vt quod vnũ supereſt,mihi arcanum,id in sinum
tandem tuũ effundam,etiamsi multis id fortasse tale fu
turum sit, vt credi minime debeat : me vero quicquid
id est, ne hac quidem ratione euulgare pudebit . Nam
vt illud à me euulgatum futurũ sit,tum malæ huius cõ-
scientiæ,tum infinitorum peccatorũ argumentum: ta-
men quum non alius quàm deus ipse (cui vni nihil cer
tè occultum est) de nobis iudiciũ facturus sit: quid no-
bis tandem lucri, quid emolumenti ex hominũ igno-
ratione hac in parte accedere poterit? Quodnã igitur
arcanum hoc est? Ab eo ipso die quo tute mihi episco-
patus suspicionem hanc iecisti, factum est identidẽ,
vt corpus hoc ab anima propemodum dissolueretur:
tam ingens pauor,tam ingens mœsticia animum meũ
occupauit.Nam cũ apud me considerarẽ Christi spon
sæ gloriam,sanctimoniam,venustatem spiritualẽ,pru-
dentiam,ornatum:tum vero animi mei vicia expẽde-
rem,fiebat vt assiduis tum illam, tum etiam me gemiti
bus luctibusq; prosequerer,quo in animi angore dolo-
req; dum versarer, hisce memet verbis conueniebam.
Quuisnã consilij huius author fuit?quid tandem tantũ

Universidad de Deusto
Biblioteca

peccauit dei ecclesiæ quæ tanta res ipsius ecclesiæ dominum excitauit, induxitq; vt illã tanto cum eius dedecore mihi mortalium omnium ignominiosissimo regendam traderet: Hæc ipsa mecum identidem reputans, dum absurditatis indignitatisq; huius ne cogitationem quidem animo sustinere valerem, fiebat vt eorum exemplo qui attoniti sunt, stupẽs, neq; cernere, neque audire quicquã possem. Ab hæsitantia autẽ ac consternatione huiusmodi quum animus tandẽ meus dimissus esset, (facessebat enim intermittebatq; illa nonnunquã) succedebãt lachrymæ ac mœsticia: tum vero post lachrymarũ satietatẽ rursus insinuabat sese timor, animũ hunc cõmouens, conturbãs, concutiẽs. In tanto ego æstu antea vixi, cũ id tute ignorares, meq; in tranquillitate victitare existimares. Ego vero tibi hic animi mei æstum detegere tẽtabo: hinc enim fortasse veniam mihi dabis, meq; tandem insimulare desines. Quî igitur illum detegam? Nam si eũ aperte oculis istis cernere velis, id nimirum haud aliter liceat, quàm corde hoc tibi per me prius detecto, nudatoq;. Quod quia fieri non potest, tibi hic ego per obscuram quandã imaginem vtcunq; potero, experiar mœsticię meæ fumum repræsentare. Tu vero ex ipsa imagine mœsticiã tantũ nostram colligito. Fingamus puellam aliquam regis filiam, & eius quidem cui terra ea vniuersa quæ sub sole posita est, pareat, à proco quopiam expeti: tum vero demus nouam quandam in ea inesse formæ venustatem, quæ sic humanã naturam transcendat, vt per eã puella muliebre genus vniuersum magno admodũ discrimine superet: præterea tantam illi inesse animi virtutem, vt virorum genus eorũ, inquã, qui vel antea fuere, vel futuri olim sunt, lõgo post se interuallo relinquat: tum autem & morũ honestate tanta eandẽ excellere, vt vel omnes philosophiæ terminos excedat: denique talem esse, vt proprij aspectus gratia, oculorumq; venustas vniuersam illam corporis totius elegantiam obscuret. Addamus item, si placet, ipsius procum, non ex iis tantum quæ diximus, virginis amore ardere, sed furore itẽ nescio quo erga illam affici: quo quidem insanissimos quosq; qui antea vnquam extiterint, amatores superet: postea procum hunc dum hoc philtro ac furore deflagrat, alicunde accepisse, futurum vt puellam illam quã miro amore depereat, homuncio nescio quis humilis, abiectus, obscuro atque ignobili genere natus, quique idem corpore sit mutilo, denique mortalium omnium nequissimus, in vxorem ducat. Tibi ne hic exiguã doloris nostri partem repræsentauimus? satin' tibi à me factum putas, vel finita hic à nobis imagine? Equidem satis me fecisse puto, quod ad animi mei mœsticiam repræsentandam spectat, cuius vnius rei gratia imaginẽ ipsam adhibuimus. Atqui vt tibi item hic metus stuporisq; nostri modum oculis subiiciam, ad aliam rursus hypothesim descriptionemq; me confero. Ponito ante oculos exercitum ex militibus, tum peditibus, tũ equitibus, tum nauticis viris constantẽ, ac mare quidẽ obtegat triremium numerus. Rursum ipsas camporum planicies, ipsos montium vertices hinc peditũ, hinc equitum phalanges contegant: æs item armorũ oppositum soli splendorem reddat, atq; à solarib⁹ radiis, & galearum, & clypeorum coruscatio vibretur: hastarũ fragor, equorumq; hinnitus in cœlũ feratur, neq; mare, neque terra appareat, vbiq; æs, vbiq; ferrum. Tum sint contra hos instructi armatiq; efferi quidã ac truces viri. Instet iam & conflictus tẽpus: postea rapiat quis derepente adulescentẽ aliquem in agro educatum, ac qui nullius prorsus artis alteri⁹ gnarus sit quàm lyræ pastoricæ ac pedi, eundemq; armatura ęrea quum induerit per totũ illum exercitum circumiens deducat, ostendatq; manipulos, manipulorum ductorss, sagittarios, funditores, centuriones, duces, cataphractos, equites, iaculatores, triremes, triremium ductores, milites inibi cõfertos, naualium machinarum copiam: ostendat hostiũ procinctam aciem vniuersam, & auersandos formidolososq; quosdam in illis aspectus, & armorum apparatum ab aliorum apparatu diuersum, & immensam multitudinem, & conualles, & alta præcipitia & montium iniquitates: ostendat & aduersarios in equis volãtibus incantatione quadam insidere, & cataphractos per aërẽ ferri, explicata etiam ei incantationis illius vi ac forma: Recenseat porrò & belli calamitates, missiliũ nubem, iaculorum niuis instar ingruentium impetũ, multam illam caliginem & tenebras, obscurissimam noctem, quam sagittarum multitudo efficiat solis radios densitate sua auertens, puluerem tenebris non minorẽ omnium oculos obcæcantem, sanguinis torrentes, cadentium gemitus, stantium clamores, iacentium aceruos, rotas sanguine tinctas, equos præ cadauerum multitudine vnà cũ suis sessoribus in caput præcipites, terram vniuersam mixtim hæc omnia continentem, sanguinem, arcus, sagittas, equorum vngulas, hominũ capita simul iacentia, & brachia, & collum, & tibiã, & pectus transfixum, cerebella ensibus traiecta, iaculi cuspidem effractam, cui hominis oculus tanquam infibulatus hæreat. Recenseat item & classis mala atq; incommoda. Triremes alias in mediis aquis conflagrantes, alias cum cataphractis ipsis pessum euntes, fluctuum fragorem, nautarum tumultuationem, militum clamorẽ, spumam tum vndarum tum sanguinis mixtam, eandemq; in naues simul omnes irrumpentem, cadauera alia super ipsa nauium transtra iacere, alia submergi, alia adnatare, alia ad littora æstuantis maris impetu eiici, alia intra ipsos fluctus sic obrui, vt nauibus iter vellicanti obsepiant. Postremo cum exacte belli tragœdias omnes edocuerit: addat item & captiuitatis calamitates, & seruitutem nulla non morte duriorem. At secundũ hæc omnia iubeat illum continuo in equum ascendere, vniuersiq; illius exercitus ducem agere. Hic tu aduleſcentulũ illum censes vel nudæ harum rerum narrationi sustinendæ parem esse posse? ac non potius vel à primo statim aspectu animo defecturum? Proinde ne me ipse hic putes rem oratione attollere, neq; hoc ipso quòd corpore sic vt carcere aliquo iclusi, nihil prorsus rerum inuisibiliũ cernere possimus, magna ea esse ducas, quæ à me dicta sunt. Videas enim eo prælio longe tum maius, tum horribilius, si tibi fortè caliginosissimam illam diaboli aciem, conflictumq; insanũ oculis istis cernere liceat. Non enim illic aut æs, aut ferrũ, nõ equi, non currus, non rotæ, non ignis, non iacula ista quæ cernimus, verũ alia quædã machinamenta iis quæ dixi longe terribiliora, certè aduersariis istis nequaquã opus est thorace, nõ scuto, neq; ensibus, neq; hastis. Sed vel nudus execrandæ illius militiæ aspectus talis est, vt humanam animã à corpore ipso dissoluere possit, nisi ea admodum generosa fuerit, atq; adeò antequã à viribus ipsa suis auxiliũ petat, diuinæ in se clemẽtiæ prouidentiã senserit. Ac sanè si liceret corpore hoc exuto, aut vnà etiam cum ipso corpore perspicue atq; intrepide vniuersam illius aciem bellumq; contra nos instructum ipsis oculis coràm contueri, videres vtiq; nõ sanguinis torrentes, neq; corpora demortua, sed animarũ lapsus

lapsus tã multos, sed vulnera sic grauia, vt tibi statim belli vniuersa illa pictura quam modo expressi, puerorum delectamenta, & ludicrum potius, quàm bellũ videri possit: tam multi certè ac frequentes ij sunt qui in dies singulos feriuntur, quorũ vulnera non idem mortis genus pariunt: sed quantũ inter se dissident anima atq; corpus, tantũ est certè inter mortem hanc atq; illã discrimen. Nam quoties plagã anima accipit, eadẽmque cadit, hîc prostrata quidem iacet malæ iam conscientiæ cruciatu contabescens: postea vero quàm sepa rata à corpore hinc emigrarit, per iudicij sui tẽpus æterno cruciãda supplicio traditur. Quòd si quis existet qui diaboli plagas non persentiat, nimirũ illius morbus ex ea indolentia ingraueſcit. Quemcunq; enim plaga vna inflicta nõ mordet, neq; attristat, is certè facile & alteram excipit: itemq; & hac accepta, tertiã: neque enim intermittit ad extremũ vsque spiritum feries nefarius ille, quoties inuenit animam supinam, priorésque plagas contemnentem: qui si & congressus modum expendere velis, hunc vero longe acriorẽ, ac magis diuersum comperies. Neq; enim quisquã est qui tã multas fraudis, doli, artificij formas norit, q̃ multas sceleratus ille hostis, qua quidẽ in parte maior illius vis ac potentia ineſt, neq; inimicicias quis tantas tãq; incõciliabiles aduersus hostes sibi infensissimos gerere potest, quantas ille aduersus humanam naturã gerit. Porrò si quis examinet quanta cum inhumanitate is depugnet, ridiculũ certè fuerit homines hoc in loco cõferre. Sin iracundissimas ac truculẽtissimas quasq; feras delegeris, quas cum huius furore atq; insania conferas, reuera mansuetissimas humanissimasq; eas à comparatione comperies, tantum ille in animas nostras furorem spirans euomit. Adde quod & pugnę inter homines gestę tempus breue quidem esse solet, qua etiam in temporis breuitate multæ dantur inducię. Nam & natura sic cõparatum videmus, vt & noctis superuentus, & iugulandi labor, & cibi capiendi tẽpus, & multa id genus alia militi respirandi potestatem sic faciant, vt & armaturam exuere, tum vero paulum respirare, seq; & cibo & potu reficere, multisq; rebus aliis pristinas vires recuperare valeat: aduersus autem diabolum dimicanti nunquam licet arma ipsa ponere, somnúmve vllum capere, ei præsertim, qui perpetuò inuulnerat⁹ prælio excedere volet. Ex duobus enim necessario alterũ cõsequitur, vt aut cadat quis ac pereat armis spoliatus: aut continenter vigilet, armatúsque stet. Siquidem ille continenter cum sua ipsius acie stat, socordias nostras obseruans, ac maius quidem afferens studiũ ad nostram internecionem, quàm ad nostram ipsi nos salutẽ afferamus. Postremo vt semel finiã, quòd à nobis hostis ille minime cernatur, quodq; derepente atque improuiso nos adoriatur (quæ res iis qui non assidue in excubiis vigilãtes fuerint, infinitorũ malorũ causa esse solet) facit nimirũ, vt bello hoc ægrius ac maiore cũ negocio, quàm illo defungi possis. In hoc ergo campo voluisti nos Christi militibus duces esse? Hoc ipsum vero quid aliud erat quàm diabolo potius duces esse? quũ enim is qui cæteros debet tum in ordines partiri, tum militaribus armis instruere, omniũ simul infirmissimus, simul imperitissimus fuerit, fit nimirum vt suæ fidei creditos prodat, & diabolo magis quàm Christo ducem agat. Tu vero quid ingemiscis? quid lachrymaris? neq; enim rerum nostrarum conditio lamentatione, sed gaudio potius ac lætitia prosequenda. Mea vero, inquit, nõ perinde se habet, quin potius infinitis digna ea est plã-

ctibus. Vix enim potui ipse vel hactenus animaduertere, quo me malorum precipitem egeris. Siquidem ad te ipse eo solo nomine adierã, vt abs te edocerer, quid mihi tandem iis posthac respondendum verbis tuis foret, qui te insimularent: tu vero meipse emendas, curã aliam pro alia mihi iniiciens: neq; enim solicitus iam sum, qua te ego apud illos, verum qua tum me ipsum, tum delicta mea apud deum defensione, excusationeq; tuear. Atqui abs te ipse iterũ atq; iterũ peto & contẽdo, si qua tibi rerum mearum cura, si qua in Christo consolatio, si quod dilectionis solatium, si qua viscera, & cõmiserationes esse possunt (ipse enim nosti tua potissimum opera me in hocce adductum periculum) manũ mihi auxiliatricem porrigas, ea posthac in gratiã meã apud me tum dicens, tum faciens, quibus vita mea corrigi atq; emendari possit, neu tute quæso, vel breuissimum temporis punctum nos deseras: quinimò sit tibi hoc ipso magis tempore quàm antea cõmune nobiscũ consortiũ, atq; contubernium. Ego autem ad verba ista subridens: Et quanam, inquam, tibi in re Basili vsui esse valeam, qui te tanta ista negociorũ mole pressum subleuare atq; adiuuare possim? Eni vero quãdoquidẽ tibi id gratum acceptumq; video, bono amice animo esto. Id enim tempus omne, quo tibi à curis illis respirare dabitur, & tecũ ipse adero, & te consolatione mea reficiam, quantum in me erit, nulla tibi in re defuturus. Quæ verba quum ille audisset, multo etiam quàm antea magis illachrymãs surgit. Hic ego illum amplexus, capútque deosculatus deduco, hortatus vt generoso, fortíque animo id omne perferat quod accidisset. Talis enim, inquam, mea est in Christo, qui tibi ad se vocato, omnium suarum curam commisit, fides atque expectatio, vt tu tantam tibi olim ex huiusmodi functione fiduciam apud illum comparaturus sis, vt & me quoque in die illo periclitantẽ æterni tui tabernaculi consortem efficias.

CHRYS.

BASIL.

DIVI IOANNIS CHRYSOSTOMI ARCHIepiscopi Constantinopolitani de compunctione cordis Liber primus, incerto interprete.

QVVM te intueor beate Demetri frequẽter insistentem mihi, & omni cum vehementia exigentem de cordis cõpunctione sermonem, admiror valde, & beatam iudico synceritatẽ mentis tuę, atq; animi puritatẽ. Neque enim possibile est cuiquam in huiuscemodi sermonis venire desideriũ, nisi ei qui semetipsum prius purgauerit à viciis, atque omnibus secularibus curis superiorem sese cellioremque constituerit. Cuius rei indicium haud difficulter assumitur: inde præcipuè: quòd si quos forte amor horum exigua saltem ex parte contigerit, tanta in eis repente efficitur commutatio, vt confestim terrena relinquere, atque ad cœlum properare contendant: & velut molestissimis quibusdam vinculis, seculi scilicet curis, animam resoluentes, volatu celeri ad propria redire eam sinant, & ad cognita recurrere. Sed hoc aliis raro fortè accidit: te autem, ô venerabile caput, certum est indesinenter

Universidad de Deusto
Biblioteca

sinenter hoc igne succendi. Testatur enim de his diur- A
na studia tua, noctesq; peruigiles, lachrymarũ fontes,
& amor quietis, silentiiq; desiderium, non solum iugi-
ter permanens in animis tuis, sed & semper increscẽs.
Quid ergo tibi amplius addere poterit nostri sermo-
nis oratio? Nam & hoc ipsum quòd cum ad summum
iam virtutum verticem perueneris, tamen cum his te-
metipsum reputas, qui adhuc humi repunt, & volantẽ
profectibus animam lapideam vocas, ita vt frequenter
tenens dexteram meam, & eosculans cum lachrymis
conteras, & emollias durum & excæcatum cor meum:
quantæ religionis esse ducam, quantumq; in te existi-
mem diuini ignis ardorem: Et siquidẽ dormientes nos
cupiens excitare, ad istud opus ascire, ac pertrahere vo
luisti: consilium sapiens & mirabile tuum miror, & am
plector prudentiam tuam. Si vero aliquid tibi veræ ex
hoc vtilitatis conferendum putasti, etiam in hoc nihi- B
lominus docuisti nos requirere, quid magis nobis q̃ ti-
bi desit. Veruntamen quoquo modo id tibi visum est
parebimus, vel propter timorem & mandatum dei, ne
quid poscenti negare videamur: vel propter amorem
tuum, quem erga nos plurimũ geris. Tu tamen nos pro
his inuicem orationibus remunera, vt & vitam nostrã
possimus rectã seruare de reliquo, & in opere præsenti
dignum aliquid dicere, quod possit remissa & dissolu-
ta genua constringere, & animas humi iacentes erige-
re. Vnde ergo nobis, vnde verbi huius sumetur exor-
dium? Quæ ei prima fundamenta, quæ crepido pone-
tur? Ego non alia puto huic digna esse fundamenta &
principia, nisi verba domini nostri Iesu Christi, quibus
luget quidem ridentes, beatos autem dicit lugentes. Ita
enim ait in euangelio: Beati qui lugent, quoniam ipsi
Matt. 5. Luc. 6. consolabuntur: &, Væ his qui rident nunc, quoniã ipsi C
lugebunt & flebunt, Et meritò: Lugendum enim est, &
verè lugendum præsentis vitæ tempus, in quo tantam
malorum labem, tantaq; quotidie videmus flagitia cu-
mulari: quæ si velis considerare per singula, nunquã po
teris à lachrymis temperare. Sic enim omnia confusa,
sic sunt cuncta resoluta, vt ne vestigium quidem virtu
tis vsquam videas: nequicia vero & luxuria repleta esse
cuncta perspicias: & quod est infelicius, perurgentium
nos malorũ iam nec ipsi sensum capimus, nec aliis pre-
bemus, nec alios monemus: sed sumus velut corpus ex-
trinsecus quidem indumentis adornatum, intrinsecus
vero tabe pessimi languoris absumptum: & contingit
nobis quod illis solet, qui vel phrenesim patiuntur, vel
mente capti sunt, à quibus cum multa turpia & pericu
losa vel dicantur, vel etiam gerantur, nec pudoris ta-
men aliquid, nec pœnitudinis capiunt: quinimò & ma D
gnifici sibi ac sapientiores sanis videtur & sapientibus.
Ita & nos, cum omnia quæ sanitati contraria sunt ge-
ramus, nec hoc ipsum quidem quod deest nobis sanita-
tem nominamus. At enim si fortè in corpore parum
aliquid morbi pulsauerit, statim & medicos adhibem⁹,
& pecunias profundimus, & omni obseruantia quod
competit gerimus: nec prius cessatur, quàm quæ mole-
sta sunt, mitigentur. Anima vero cum quotidie vulne-
retur, cum per singula lanietur, vratur, præcipitetur, &
modis omnibus pereat, ne parua quidẽ pro ea nos cu-
ra solicitat. Sed horum omniũ causa illa est, quòd om-
nes pariter hic morbus obtinuit: & tanquã si accidat,
multis sub vno morbo languentibus præsto esse nemi-
nem sanum, certũ est quòd omnes pariter corrũpat, &
absumat incuria, dũ nemo est qui vel opportuna præ-
beat, vel importuna prohibeat: ita & in nobis dum ne-
mo sanus est, sed omnes languemus, alij maiore, alij mi
nore ex parte, nemo est qui curet: omnes enim indigẽt
cura. Etenim si quis extrinsecus vndecunq; adesset, &
præceptorum Christi, ac nostræ conuersationis confu
sionem ac perturbationẽ videret: nescio si alios magis
vllos quàm nos inimicos esse, & contrarios præceptо-
rum Christi iudicaret: & quasi qui studium quoddam
habuerimus, cõtraria in omnibus gerere quàm ille mã
dauit. Sed ne quis fortè putet exaggerationis causa à
nobis hęc verba proferri, probamenta iam nunc adhi-
bebo, nõ aliunde quàm ex ipsis Christi mãdatis. Quid Matth.
ergo dicit Christus? Dictum est antiquis: Nõ occides: 5.
ego autem dico vobis, quia omnis qui irascitur fratri
suo sine causa, reus erit iudicio. Qui autem dixerit fra-
tri suo, rhaca, reus erit concilio: qui autem dixerit fra-
tri suo, fatue, reus erit gehennæ ignis. Hæc quidẽ Chri-
stus. Nos autem plus quàm increduli & infideles calca
mus hãc legem, & quotidie innumeris iniuriis fratres
nostros afficimus: quodq; magis ridiculum sit, nomen
ipsum fatuũ dicere obseruãtes, multo acerbiores, quàm
ex hoc nomine videntur conferri, irrogamus iniurias,
quasi vero ille solus sermo sit, cui pœna deputata est, &
nõ huius sermonis iudicio, omne dictum quod ad in-
iuriam pertinet, resecetur. Deniq; apostolus Paulus hũc
eundem sensum latius explicãs, ait: Nolite seduci, quo-
niam neq; fornicarij, neq; idolis seruientes, neq; adul-
teri, neq; molles, neq; masculorum cõcubitores, neque
fures, neque auari, neq; ebriosi, neq; maledici, neque ra-
paces regnum dei possidebunt. In quo ostendit, quia
sub generalibus nominibus viciorum, multæ species
peccatorum pariter concluduntur: & siue fatuum quis
dixerit, siue vanum, siue latronẽ, siue quolibet alio no-
mine iniuriam vel maledictũ fratri ingesserit, ex quo-
libet horum vocabulo sub maledicti titulo gehennæ
ignis supplicio condemnabitur. Fatue enim & rhaca
quod ait: hoc est quod ostendit, quia ne leue quidem,
& minimum in fratrem collatum conuicium relaxa-
bitur: atque ob id de leuioribus sententiam dedit Chri
stus, vt de grauioribus dubitare non debeas. Quòd si
quis existimat, sicut ego quidem noui nonnullos pu-
tare, terroris causa etiã in paruis exaggerari minas præ-
ceptis: superest vt de cæteris omnibus mandatis, quo-
rum præuaricatoribus pœna adscribitur, similia senti-
ant. Quòd si terroris causa, & non pro veritate suppli-
cia promittuntur, consequens erit etiam, vt bonorum
pollicitationes adhertandi tantummodo, & non ve-
ritatis gratia promittantur. Et si ita de vtraque parte
sentiamus, resoluta sunt omnia religionis nostræ dog-
mata, si nihil aliud in omnibus mandatis ac præceptis
diuinitus datis agi dicitur, nisi vt aut bonorum vana
spes homines, aut pœnæ terror inanis astringat. Sed di
cis, quid ergo? Maledicus cũ adultero, & auaro, & ido-
la colẽte damnabitur? Si eandem quidem pœnã luent,
nec qualitate, nec quantitate diuersam, alterius est re-
quirere temporis. Quòd autem à regno cœlorũ simili-
ter arcebuntur, Paulo crede per spiritum dei loquenti,
cui omnes verè credere debemus, dicenti Christum in
se loqui. Illa enim diabolica deceptio est, quæ hæc ad
terrorẽ dicit hominibus scripta, vt resoluat diuini iu-
dicij ac futuri supplicij metum, & remissiores nos erga
obediẽtiam reddat, & custodia mandatorum dei. Ob
hoc enim tales diabolus suggerit sensus, & intelligen-
tias huiusmodi ignauas animas docet, vt præsentis in-
terim temporis resoluat vigorem, arguendas sine du-
bio in die iudicij, vbi iã pœnitẽtia nihil proderit. Quid
enim

enim vtilitatis erit huic, qui nunc seducitur, si tunc in- A
tellexerit errorem suum, cum pœnitendi iam non erit
tẽpus? Nõ ergo inaniter decipiamus nosmetipsos, neq;
circũscribamur in pernicie nostri, neq; aliã nobis pœ-
nam incredulitatis crimine cõquiramus. Non enim so
lum si inobedientes simus mãdatis Christi, sed & si in-
creduli existamus, supplicia nos manebunt. Non cre-
dere autẽ ex eo accidit, cũ resoluimur ad explenda mã
data: & ne fortè rei videamur contẽptus, & conscientiæ
pondere prægrauemur, ad abiiciendum præuaricatio-
nis metũ, aliis nosmetipsos prauæ intelligentiæ laqueis
irretimus, & desperantes de innocentia legũ pœnas pu
tamus posse cõuelli, vt sæpe homines ægri cum multis
febribus agũtur, si in aquas semetipsos frigidas iniece-
rint, ad præsens quidem aliquid videntur sibi quęsuis-
se solatij, multiplicatas vero corpori suo flãmas febriũ
reparant: ita & nos agimus, cum stimulamur conscien B
tia peccatorum, & in euripum nos vel lacus contritos
prauæ intelligẽtiæ præcipitamus. Ex hoc enim iam ne-
cessariò quasi licitè peccamus, & non solum præsenti-
bus irascimur fratribus, sed interdum etiã cum absen-
tibus litigamus. Sic enim quasi per licentiam feritas in-
crescit. Et maiores quidem nostros, ac potentiores, e-
tiamsi iniuriis nos & contumeliis agant, ferimus: & cũ
mansuetudine & subiectione portamus, verentes ne
quid ab eis gratuius patiamur. Erga æquales vero vel
inferiores interdum, nec læsi commouemur & irasci-
mur: intantum humanus metus timori dei præponitur.
Et quæ tandem spes erit nobis salutis, tantum defectũ,
tantumq; contemptum gerentibus in mandatis diui-
nis? Dic tamẽ mihi, quid graue à nobis exigit Christus,
Matth. 5. aut quid onerosum? Noli, inquit, irasci fratri tuo sine C
causa. Nonne hoc multo leuius est, quàm si tu alium fe-
ras irascentem tibi sine causa? Ibi enim iam ab alio cõ-
gregata est iracundię materia, hic vero qui vrgeat nul
lus est, si nõ ipse tibi flãmas succendas iracundię. Nun-
quid simile est ab alio tibi ingestã facem iracundiæ to-
lerare, nec succendi, & nullo instigante quiescere & si-
lere? Illud ferre posse, hoc est, alterius iracundiã, sum-
mæ philosophiæ est: vt autem tu non inflammeris fru-
stra ad iracundiam, laus quidẽ nulla est, quòd non ira-
sceris sine causa: si vero irasceris inaniter, hoc est sine
causa, summę vanitatis ac stulticię nota est. Cum ergo,
quod maius est, propter timorem hominũ feras, prop-
ter timorẽ dei ne minimum quidẽ & exiguum pateris?
Et est qui in huiusmodi commissis semetipsum nõ sta-
tuat reum, aut iudicio diuino non decernat obnoxiũ.
Noli, inquit, irasci fratri tuo sine causa. Omnẽ hominẽ D
fratrem tuum iudica. In Christo enim neq; ludæus, ne-
que Græcus, neq; seruus, neque liber, neq; masculus, ne-
que fœmina, sed omes vnũ sumus in Christo. Propter
quod ne erga famulos quidẽ præceptum istud negligẽ
dum est. Sine causa enim nec cõtra ipsos quidẽ debe-
mus irasci: quia & illi à Christo simili, vt tu, libertate
donati sunt. Vide ergo iam quis erit immunis ab hac
culpa: aut quis est, qui non dicam penitus alienus, seu
qui raro saltem non decipiatur hoc vicio? Et quando
ad illud veniet, vt omnino nunquam in hoc incurrat?
Hoc nanque sermo institutionis exposcit. Sicut enim
qui fur non vult dici, nunquam omnino furatur: neq;
adulteratur, ne fortè etiam ex vno adulterio adulter
nominetur: Ita & maledicus tanquam ab adulterio re-
frænare debet à cõtumeliis linguam suam, ne eum pro
vno lapsu maledicum faciat, & iniuriosum. Illud autẽ
quod sequitur, quis non infidelium etiã fabulosum iu-
dicet, cum tamen æterna dei voce sancitum sit? Ait e-
nim: Si offers munus tuum ad altare, & ibi recordatus Matth. 5.
fueris quòd frater tuus habet aliquid aduersum te: relí-
que ibi munus tuum ante altare, & vade prius reconci-
liari fratri tuo, & tunc veniens offeres munus tuum. At
nos pugnas habentes adinuicem, & dolos tantum in
corde versantes accedimus ad altare dei: & cum deus
tantam curam reconciliationis nostræ habeat, vt pa-
tiatur munera sua relinqui ante altare, & imperfecta
manere atque interrumpi ministeria sua, donec tu eas,
& resoluas iracundiam, & discindas inimicicias cum
fratre tuo: nos nec hoc ipsum erubescimus, sed per
dies multos patimur manere inimicicias, & trahimus
sicut funem longum discordias. Non enim iracundos
tantum, & maliciæ memores punit deus, sed & eos qui
irascentes, aut offensos fratres negligũt & contemnũt:
quoniam quidem hi qui passi videntur iniuriã, neces-
sariò dolent & irascuntur: qui vero fecerunt, nec do-
loris aliquid nec iracundiæ gerunt. Ob hoc ergo hunc
qui ab iracundia liber est, adducit ad illum qui in do-
lore est & liber non est: ostendens quia criminis huius
noxa penes hunc magis est, qui & causas peccati dedit.
Sed ne sic quidem emẽdamur. Persistimus enim etiam
pro nihili rebus contristare fratres, & quasi nihil mali
fecerimus, satisfactionem negligimus, & obliuioni tra
dimus culpam, atque inimicicias in tempus longum
protrahi patimur, ignorantes quòd tanto longior no-
bis erit pœna, quanto & discordia. Vbi enim amicicia
permanet, nihil facile creditur, nihil facile recipitur
quod disidium operari possit. Si vero inimiciciæ se-
mel occupauerint animos, omnia quæ fiunt, quæ dicũ-
tur, quæ audiuntur: ita accipiuntur, & ita intelligun-
tur, vt ad maiores & longiores proficiant inimicicias.
Si quid enim boni dicatur de inimico, non creditur: si
quid autem mali, hoc solum creditur, & confirmatur.
Iubet ergo dominus relinqui donũ ante altare, & prius
reconciliari fratri, vt ex hoc discamus, quia si nec illo
tempore, quo ad ministerium dei videmur accedere,
reconciliationem dissimulari, ac differri non patitur
deus: quanto magis curari hoc in aliis temporibus iu-
bet? Nos vero imaginem quidem colimus præcepti,
veritatem vero ipsam virtutemque negligimus. Nam
osculum pacis porrigere tempore quo munera offerũ-
tur in vsu est: sed vereor ne fortè plures ex nobis labiis
hoc tantummodo faciant, cum Christus pacem non
ex ore, sed ex corde desideret, & affectu velit proximũ,
non labiis salutari. Si enim pax non habetur in corde,
quasi in scena res agi videtur & ludo: vnde per hęc ex-
acerbari deus credẽdus est potius, quàm placari. Puri-
tas enim & veritas est quæ placent in conspectu dei:
respuit autẽ & odit omne quod simulatur & fingitur.
Et hæc agimus homines, quibus neq; irasci, neq; inimi-
cos habere permittitur: aut si fortè irasci accidat, man-
datur, vt sub die vel iracũdias nostras, vel inimicicias
finiamus. In hoc enim cõstringimur præcepto illo quo
ait: Sol non occidat super iracundiam vestram. Nos Ephe. 4.
contrà, ne hoc quidem contẽti sumus, vt iracundiam
vltra solis terminum producamus, sed, quod est dete-
rius, & insidias inuicem struimus, siue verbis, siue rebus
supplantare proximos cupientes, mordentes inuicẽ &
comedentes: quod vtiq; apertæ insaniæ est. Quid enim
aliud faciunt insani, & dæmone repleti, nisi mẽbra sua
morsibus laniant? Iam vero nec facimus mentionẽ eo-
rum, quæ de aduersario præcipiuntur, vel de concupi-
scentia illicita, vel de visione oculorum. Oculus enim

Universidad de Deusto
Biblioteca

dexter,& manus dextra nõ aliud indicant,niſi eos qui nos amant quidem,ſed inutiliter amant.Sed & quę de non relinquendis vxoribus præcipiũtur,quaſi nec mãdata,nec ſcripta ſint contemnuntur. Nam de non iurando erubeſco proferre in medium,non ſolum propter iuramenta,ſed & propter periuria. Si enim verè iurare,crimẽ eſt,& præuaricatio mandati: periurium vbi ponemus? Si,inquam, ſupra eſt & non, quicquid fuerit à malo eſt:ſupra hæc iam quæ proferuntur, à quo erũt? *Matth.5.* Poſt hæc ait,ſi quis te percuſſerit in dexteram maxillã, *Luc.6.* conuerte ei & alteram:&, Volenti tecum iudicio contendere, & auferre tunicam tuam, remitte ei & palliũ: &,Si quis te angariauerit mille paſſus,vade cum illo alia duo milia:&,Petenti te da:&, Volenti mutuari à te, ne auertaris ab eo. Ad hæc quid dicemus? pro ſingulis enim his lachrymæ tantummodo proferendæ ſunt, & confuſio habenda eſt.Apertè enim contra hæc omnia militamus.Ad iudicia nanq; & rixas, ac bella cõſurgimus. Pati autẽ aliquid ex his quæ ſcripta ſunt, ac ferre toleranter,neque in verbis neq; in rebus amplectimur. Sed & ſi in aliquo leuiter ſaltẽ pulſemur, continuo velut feræ beſtiæ inſurgimus. Quòd ſi proferas mihi aliquos, qui fortè contempſerint cenſum ſuum,& pauperibus largiti ſint: poſt hæc vero deſpecti pro penuria, multa paſſi ſint mala:paucos & valde raros tales inuenies. Quòd & ſi oſtenderis aliquem,non tamen talem, qualem euangelij ſermo deſcribit, philoſophum demonſtrabis.Hic enim euangelicus philoſophus, non is tantum qui ſponte dederit,deſcribitur:lætus nanq; eſt, & exultat qui ſponte largitur: ſed qui inuitus & iniuſte direptus ſit,& conſtanter toleret ac patienter. Et quid dico,toleret patiẽter? Ampliꝰ aliquid & excelſius Chriſti ſermo componit.Magnum neſcio quid,& immenſum eſt, quo ſublimare animas voluit, quas ad perfectionis culmen inuitat.Non ſolum,inquit, iniuriã patiens,nihil iracundiæ moueas aduerſus eum, qui iniuriam fecit:& non ſolum pro his quæ abſtulit non indigneris,ſed & ſi quid tibi fortè ſubrelictum eſt,id ſponte largire ei,qui abſtulit totum. Cum enim is,qui ad diripienda quæ tua ſunt, iniquo ſpiritu ſucceſſus aduenit, ſi te proniorem reperit in largiẽdo, quàm ille venerat in diripiendo: quamuis ſit ille ferus,quamuis immanis & barbarus, erubeſcet bonitatem tuam, mitigabitur à furore,reſipiſcet continuo, ac facti pigebit: & ſuũ quidem peccatum exhorreſcet, tui vero animi virtutem mirabitur,& amabit.Sed hunc ego vbi nunc inuenio? cuius talem vitam mirabor:cuius tales actus reperiam? ſolum ſcriptum fortaſsis hoc legere in diuinis paginis potero:geri autem,vel operibus impleri neſcio ſi videbo.Nolo enim nũc mihi aliquem proferas paſſum iniuriam,patienter tuliſſe. Hoc enim poteſt fieri, pro eo fortaſsis, quia vicem reddere qui paſſus eſt, ac ſimilia referre non potuit:aut etſi potuit, tempus fortaſſe non habuit: aut etſi tempus fortaſſe non habuit, aut ſi temporis fuit, & per omnia potuit, ſed propter dei timorẽ continuit ſe,demus ei patientię palmam.Nũquid nam & hoc facere potuit,vt cupiditatem nocentis non expleret ſolum,ſed etiam ſuperaret:& plus cederet, quàm expetebatur:ac violenter quæ ſua ſunt auferenti, offerret etiam reliqua,& voluntas etiam ea largiretur, quæ iam cupiditas nõ quærebat.Amplius adhuc aliquid, & eminẽtius Chriſti philoſophꝰ docetur à Chriſto. Hũc, inquit, qui diripuerit quæ tua ſunt, qui læſerit, qui nocuerit,non ſolum donis largioribus cumula, ſed & dilige,& amicum habeto,& tota charitate conſtringe:in tantum,inquit,vt & ores pro ipſo,& deo preces pro anima eius fundas,quod vtiq; indicium ſummæ & perfectæ dilectionis eſt. Verum ne iterũ putes hæc cohortatorię magis quàm verè dici,etiam neceſſariam huius *Luc.6.* dicti cauſam ſermo diuinus exponit.Ait nãq;: Si enim dilexeritis eos qui vos diligunt, quæ vobis merces eſt? nónne & publicani hoc idem faciũt? &, ſi ſalutaueritis eos qui vos ſalutãt,quid amplius facietis? nónne & Gętiles hæc faciunt? Vides ergo quia voſẽs diſcipulos ſuos Chriſtus præſtantiores eſſe cæteris hominibus,idcir co hæc eos facere docuit.Sed ſi nos in his nec publicanis nec Gentilibus efficimur meliores, nónne lugendi & plangendi ſumus? Quinimò tantum nobis deeſt, & intantũ longe ſumus à diligendis inimicis, vt nec amicis quidẽ amoris vicẽ charitatis cę reddamus:ſed è contrario,odio habeamus etiã diligentes.Cũ enim æmulamur, & inuidemus bonis, & omnimode vel in dictis, vel in factis exiſtimationẽ eorum laudes cę obrui volumus & obſcurari:quid aliud eſt, niſi ſummi odij, & extremæ inuidiæ indicium? In quo vtiq; non ſolũ à Gentibus & publicanis nequaquã differim⁹, ſed etiã multo inferiores exiſtimus.Chriſtus enim nos orare pro calũniatoribus iubet,nos inſidias & dolos etiã amicis concinnamus.Chriſtus maledicẽtibus benedici iubet: nos è cõtrario,aut priores maledicimus,aut male dictis alterius multiplicata maledicta reſtituimus. Nónne tibi videtur, vt dixi, omnibus modis cõtraria eſſe præceptis Chriſti,quæ gerimus: & magis pugnã eſſe nobis cõtra eũ,q̃ obedientiã? Nam vanæ glorię iactantiã,& ſuperbiæ tyrannidẽ, quam ille quidẽ verbis ſuis deſtruit, nos autẽ geſtis noſtris & operibus ædificamus,quo modo exponam? cuius à nobis vexilla & in orationibus,& in ieiuniis atq; eleemoſynis præferuntur,& cęteris omnibus rebus geſtísque noſtris aptantur:cuiq; velut empta mancipia ſubiacemus,& ceruices noſtras omnibus eius ludibriis ſubiugamus. Tantus enim hominibus diuinorum præceptorũ contẽptus ineſt,vt etiã ſi quid facere videantur ex mãdatis,ne hoc ipſum quidem deo, qui mãdauit impendãt,ſed deceptioni, vanæ iactãtię, & inani gloriæ quæ geſſerunt conſecrent: ita vt in vtroque modo pari damno feriantur, & cum facere videntur quæ mandata ſunt,& cũ omnino non faciunt: ſic ex omni parte hominũ genus intra ſuos laqueos malignus innexuit. Quòd etſi quis potuerit ab iſtis ſe nexibus exuere,cautiũſque & attentius,quę mandata ſunt adimplere:malum ingens ſuperbia continue obrepit, in qua eſt lapſus diaboli. Hæc enim etiam angelum deiecit, quanto magis hominem? quam qui incurrerit, non ſolum ea quæ operatus eſt, ſed & ſemetipſum pariter perdet. Ego autem noui plurimos eorum præcipue,qui videntur diſtribuere indigentibus pecunias ſuas,non ſolũ ſuperbiæ vel iactãtiæ incurriſſe laqueos, ſed & viciorum aliorũ multos. Nõnulli enim ob hoc largiuntur vt amẽtur,aut his certe quos amãt,aut quorum perſonas erubeſcunt.Sed & alias his ſimiles occaſiones incurrũt, per quas nõ iã mãdato dei opus quod factũ eſt aſsignatur,ſed humanæ voluntati. Cum ergo tot & talia ſint quæ corrumpãt actus hominum,etiam bonos:quis facile ſaluari poteſt, qui in hæc mala incidere? Iam vero id quod ſcriptũ eſt: Dimitte nobis de- *Matth.6.* bita noſtra,ſicut & nos dimittimus debitoribꝰ noſtris: quiſnã eſt ex omnibus nobis, qui cum fiducia hæc audeat dicere deo? Quia etſi nihil mali faciamꝰ inimicis & debitoribus noſtris,habemus tamen intra nos inſanabile vulnus offenſæ. Chriſtus vero non ſolum vult nos

nos ignoſcere delinquentibus, ſed vt etiam amemus eos,& oremus pro ipſis. Nam ſi tantummodo non lædas eum qui te læſit,auertas te tamen ab eo, nec libẽter eum videas:manet ſine dubio vulnus in pectore,& dolor augeſcit in corde. Quod ſi ita eſt, nondum vtique quod Chriſtus mandauit,impletur.Nunquid tu ita vis tibi propicium fieri deum, vt non quidem te lædat, auertat ſe tamen abs te,& peccatorũ tuorũ memoriã gerat,& te videre nolit? Igitur qualẽ vis erga te eſſe deũ, cum delictorũ veniã poſcis: talẽ te exhibere debes his qui deliquerunt in te,ſicut & ſapientiũ quidã ſcribit,di- *Eccle.28.* cens:Homo homini tenet iram,& à deo quęrit ſanitatem? Et ſi ipſe erga hominẽ ſimilem ſibi non habet miſericordiam,quo modo pro peccatis ſuis exorat deum, cũ ipſe caro ſit,& teneat iracundiã? quis propiciabitur peccatis eius? Vellem ſilere iam,& hucuſque progreſſus finẽ imponere ſermonibus meis:erubeſco enim & con fundor vltra procedere. Bellũ nãq; hoc quo impugnamus mandata Chriſti, & inimicicias quas aduerſus eũ gerimus,magis ac magis prodit ſermo procedens.Sed quid iterum proderit tacere,cum rebus ipſis arguamur etiam tacentes? Quo modo autẽ latebimus eũ, qui no- *Matth.6.* uit corda noſtra,& iudicaturus eſt ea? Quid ergo dicã de mãdato illo,quo iubemur nõ theſaurizare ſuper terram? quod fortè quidem faciũt pauci, cæteri vero quaſi è contrario audierint præceptum, & quaſi dictum ſit ad eos:theſaurizate vobis omni modo ſuper terrã: ita relinquentes cœlum,adhæſerunt terræ, & inſaniunt erga pecunias congregandas,totoq; affectu deum quidẽ oderunt,diligunt autem mammonã. Quod autem dictum eſt:Nolite cogitare de craſtino, nec audire, ego ſcio aliquem nec omnino ſeruare,& propterea de hoc mandato dicere aliquid erubeſco:ſed cum confuſione prætereo. Etenim oportebat nos quocunque pacto loquente Chriſto,& pronunciante non dubitare,ſed credere. Nunc vero etiam cum & cauſas, & rationes adhibeat mandatorum ſuorum, atq; exemplis ea validiſſimis muniat, ne ſic quidẽ erubeſcimus. Propter hoc enim & auium quæ non arant,neque ſeminant, & liliorum quæ non nent,ſimilitudines poſuit, vt nemo dubitaret: & tamen nos ſicut Gentes, aut fortè etiã aliquid deſpicabilius Gentibus de his ſingulis cogitando conſumimur:& cũ neq; pro his orare iubeamur,nos omne ſtudiũ erga hæc impendimus.Sed de hoc,vt dixi,mandato erubeſcens,plura dicere prætereo:ad ſequẽtia venio,ſi fortè alicubi ſolatiũ qualecunq; mei pudoris inueniã. Quid ergo ſequitur poſt hæc? Nolite iudicare, inquit,vt nõ iudicemini. Ego ſolatiũ confuſionis meæ inuenire credebã, ſed augmenta nunc reperi. Si enim etiã nullũ peccatũ à nobis aliud fuiſſet admiſſum, pro hoc ſolo gehennæ nos tradi, ſatis abundeq; ſufficeret. Quippe qui in aliorũ delictis ſeueri & amariſsimi iudices reſidemus, noſtras autem trabes oculis infixas propriis non videmus:qui aliena etiã minima ſolicite perſcrutamur,& ad condẽnandũ cæteros omne vitæ noſtræ tẽpus abſumimus:à quo vicio neq; ſeculi hominẽ, neq; monachorum vllũ facile inuenies liberũ.Et quidẽ cum tanta ſit in hoc poſita comminatio, diuina enim ſententia dicit:In quo iudicio iudicaueritis, etiam ipſi iudicabimini:& in qua menſura menſi fueritis, in eadẽ remetietur vobis. Cũ ergo mali huius pœna quidẽ tanta ſit poſita, libido vero aut voluptas, vt in cæteris ſolet peccatis,ex hoc nulla ſumatur: omnes tamẽ feſtini ac præcipites huic ſe vicio ſubiugarũt, tanq̃ ſi ſtudiũ nobis & certamen eſſet propoſitũ, quis ad hoc malum prior omniũ peruenire. Si ergo nõ per vnam, ſed per omnes,vt ita dicã,vias,& per omnes aditus currimus, & feſtinamus occupare gehennæ ignes: & nõ ſolũ pro his quæ laboris aliquid & continentię videntur exigere proni in ea ruimus, ſed etiã pro iis quæ leuia ſunt, & neq; neceſsitatis aliquid, neq; illecebræ quicquã continẽt aut voluptatis,pari linea vtrobiq; præuaricationis damnamur.Arguimur enim ex his facilibus & leuibus, quòd etiã in illis quæ videntur laborioſa eſſe, propria ignauia deſidiaq; delinquimus.Nam,dic mihi, quid laboris habet,vt nõ iudices alium, neq; peccata aliena diſcutias,neq; condemnes proximum tuũ? imò vero magis in diſcutiendo & perquirẽdo aliena cõmiſſa labor eſt,& iudicare de alteri⁹ mẽte ſumma difficultas. Quis vero hoc audiens credere aliquando poſsit,quòd cum poſsimus ſine labore ſeruare mandatum,laboramus & nitimur vt præuaricemus? Si per ocium & negligentiã peccaremus, eſſet fortaſſe aliquid veniæ his qui laborare nequiſſent. Vbi vero laboratur vt peccetur, ſtudiumq; adhibetur & cõtẽtio quatenus prętereatur mãdatũ:quis eſt qui pro hoc malo veniã ſperet? Hoc enim eſt contendere aduerſus eum,qui pręcepta dedit,& bellum legibus eius inferre:quia & reuera ipſe pronunciauit de præceptis ſuis, quòd nihil in eis laborioſum ſit, & nihil oneroſum, dicens: Iugum enim meum ſuaue *Matth.11.* eſt,& onus meum leue. Et nos è cõtra grauia efficimus, quæ ille leuia conſtituit:& quæ ille ſuauia poſuit,nos facimus amara peccando. Quòd ſi laborioſum aliquid eſſet in præceptis, decenter & meriro virtutem labor comitareꝰ: præmia enĩ propoſita ſunt poſt laborẽ. Nũc vero infelix anima ne hãc quidẽ reuerentiã diuinis legibus dabit,vt ſileat & quieſcat, ne ad præuaricationẽ laborãdo perueniat, quamuis ſint aliqua in quibus paululum laboris eſt adhibendum,in his duntaxat, in quibus Paulus dicit: Nam quod in præſenti eſt momen- *2.Cori.4.* taneum & leue tribulationis noſtræ, ſupra modum immenſum ętęrnæ gloriæ pondus operatur in nobis. Vides ergo etiam quicquid in pręſenti eſt,leue eſſe,etiam ſi tribulatio ſit. Quo modo leue? Quia immenſum pondus futuræ gloriæ leuem facit præſentis temporis tribulationem, etiam ſi ſenſibus noſtris grauius videatur. Denique & ipſe cauſas in conſequentibus exponit, vt omne id duci leue debeat, quicquid paſsio præſentis temporis intulerit. Ait enim:Non reſpicientibus nobis quæ videntur, ſed quæ non videntur. Quę enim videntur,temporalia ſunt:quæ autem non videntur, æterna ſunt. Sed videamus quid & alia domini mandata contineant. Nolite,inquit,dare ſanctũ canibus,neque pro- *Matth.7.* iiciatis margaritas veſtras ante porcos. At nos laudis amore,& iactantiæ vicio corrupti,etiam huic præcepto contraria gerimus, atque hominibus neque intellectum purum, neque ſanam fidem gerentibus, inſuper etiam peccatorum maculis innexis, ſine vlla diſcretione myſteriorum ſecreta nudamus,& priuſquam mẽtis propoſitum à nobis, vel ſenſus capacitas explorata ſit, diuinorum dogmatum veneranda eis arcana committimus:& quibus prima rudimẽta vix dum tradi oporteret,interna eis adyta diuinæ ſcientię diuinæq; ſapientiæ patefacimus. Propterea denique nonnulli vbi immũdis,vt ita dicam,pedibus ſancta noſtra calcarũt, & pleno ſordibus pectore hauſerunt purũ diuinæ ſcientiæ poculum: nõ ſolum euomuerunt quod hauſerant, ſed & contradixerunt,& tranſuerſi ſunt, & inſurgẽtes in eos iniuriis & maledictis,atq; accuſationibꝰ eos opprobriisq; ruperũt:Et ita ne nobis quidẽ ipſis,& vitę at-

Universidad de Deusto
Biblioteca

que existimationi nostræ parcimus, dūmodo præuaricemus diuina præcepta: & nō solū in hoc, sed interdū & in eo præuaricamur præcepti huius vim, cū eos quos nouimus immundæ vitæ homines violentos, rapaces, impuros, & per omnia porcis & canibus similes, diuini eos sacramenti participes effici patimur. Multum est, si velimus singula quæq; mandata discutere, quæ omnibus modis in contēptu habētur ab hominibus, vt illud quod in sequentibus dicit: Quodcunq; volueritis vt faciant vobis homines, ita etiā vos illis facite. Nos è contrario omnia facimus hominibus, quæ ipsi nolumus perpeti: & rursum, qui sumus iusti per angustā viam incedere, per latā semper incedimus. Et quidē quòd homines seculi latam viam spaciosamq; gradiantur, non valde mirum est: eos autē qui videntur crucē suā sustulisse, & sequi Christū, per hanc latam & spaciosam velle incedere, non tibi prodigiosum videtur: Deniq; monachi cū de monasteriis, & locis habitationū percontantur, ante omnia requirunt, si requies sit in loco, si abundent omnia, si aquarum copiæ fluant. Sed etsi de eremo requirant, etiam ibi ante omnia de requie tractant, & de opportunitate ministerij corporalis. Iam vero si ad aliquam dispensationem vocaueris, aut aliquid ministerij diuini iniungere volueris, prima statim solicitudo est ei°, & prima ista verba sunt. Si est ibi requies quò eundum est, si inueniantur quæ necessaria sunt abundanter, si nihil desit eorū quæ lata ac spaciosa via deposcit. Quid ais ô homo, quid loqueris? arctā viam & angustā iussus es ambulare: vt quid de requie, vt quid de abundantia percontaris? Per angustā ianuā transire iussus es, vt quid amplos requiris ingressus? Est aliquid ista permutatione nequius? Est aliquid ista peruersitate deterius? Verū ne existimes me hæc dicentem alios incusare, iam nunc tibi de me, de meipso inquam narrabo. Etenim cū sedissēt in animo quondā relicta vrbe trāsire ad habitaculū monachorū, ego scio q̄ solicite perscrutabar, vnde nobis in illis locis quæ necessaria sunt corpori præberētur: & si possibile esset, & recentis, & diurni panis habere quotidie copiā. Sed & illud nō segniter requirebā, ne fortè eodē oleo olla & lucerna esset aptāda, si nō leguminis grauis & solitarius cibus sumi iuberetur. Sed & ne operis aliquis grauis esset exactor, ne fortè fodere terrā cogerer, aut ligna deferre, aut aquā humeris portare, vel cætera huiusmodi exhibere ministeria: ita omni solicitudine pro requie corporis percontabar. Et quidē qui principibus seculi ministrant, ac reipublicæ negociis inseruiunt, horū nihil requirunt, sed tantū si aliquid lucri temporalis habeat eius militię locus. Quòd si hoc solū esse cognouerit, iam nullus refugitur labor, nullū periculū vitatur, nulla indignitas excusatur. Seruilia etiā si ab ingenuo deposcantur officia, non negantur, peregrinationes lōgissimas, periculosissimasq; non respuet, contumelias, cruciatus, permutationesq; temporū feret: omnem sustinet laborem spe lucri, nec timet, ne fortè ab ipsa miserabili spe decipiatur ac decidat, nec immaturā peregrinis in locis mortē, & subitā pertimescit: separationem quoq; suorum, & coniugis etiā ac liberorum absentiā tolerabiliter patitur. Non deniq; patriæ, nō charorum mollitur affectu, sed desiderio & cupiditate pecuniæ, velut amēs agitur, & amore eius incensus, nihil laboris sentit, nihil doloris intelligit. Nos è contra, qui non pecuniā quærimus, sed sapientiā: nec terrā, sed cœlum petimus, & ad cœli diuitias festinamus, quas neq; oculꝰ vidit, neq; auris audiuit, nec in cor hominis ascendit: hæc, inquam, quærētes, & pro his cœlo ipsi vim parātes inferre, de requie corporis percontamur? Vide quanto miseriores illis sumus & molliores. Quid dicis ô homo, quid agis? Cœlū paras ascēdere, & regnū cœli inuadere: & interrogas, ne qua tibi difficultas occurrat in itinere, ne quid asperū tibi in via accidat aut laboriosum: & nō erubescis, nō pudore oppressus sub terra temetipsum defodis? Si enim omnia mala tibi occurrerent, si cōuicia, si iniuriæ, si ignominiæ, si calūniæ, si gladius, si ignis, si ferrū, si bestiæ, si præcipitia, si fames, si ægritudo, & cuncta quæ vel dici, vel excogitari possunt mala, super te irruerent, dignum aliquid erat? Non tibi hæc omnia pro tantis ac talibus causis ridēda prorsus & spernēda penitus viderētur? Anilis animæ est metus hic & effœminatæ. Erit ergo ita abiectus aliquis & infelix, erit ita degeneris animi, vt cœlū cupiēs ascēdere, de terrena requie cogitet: quā non solū requirere, sed etiā paratam recipere indecorū est. Aut non tibi videtur absurdum, vt hi quidē qui humano amore flagrāt, totam mentē suā, totamq; cogitationē in illis habeant quos amant: & si absentes corpore sint, cogitatione tamē cū illis sunt: nec aliud aliquid sibi dulce esse in præsenti vita deputāt, nisi aut ipsos videre si liceat: aut si id non potest, de ipsis absentibus cogitare: nos autē qui amore sancto incorruptoq; flagram°, omissa cura & solicitudine eius quē amamus, requirimus ea quæ amorē nostrū non solū nil iuuare, sed & impedire plurimum possunt. Non video chariſsime, quòd aliquis nostrum vera & perfecta cupidine cœlestium teneatur, alioquin omnia quæ videtur esse gratia, vmbras putaret & risum. Et hoc nō ego ex verbis meis, sed illius qui huiusmodi amore exarsit, incēdio salutari docere tentabo: illū dico Christi amatorē, qui tanto igne amoris eius exarsit, vt moras vitæ huius, & dilationē profectionis suæ qua redire morabatur ad Christū, ingemisceret, & doleret, & querelas suas per hæc verba signaret: Positi, inquit, in tabernaculo isto ingemiscimus. Et iterū: Desideriū habens dissolui, & cū Christo esse, multo enim melius est. Sed quoniā, inquit, hoc placet illi quē amo, permanere in carne necessariū propter vos. Vt enim fides Christi prædicetur, & vt ipse ab omnib⁹ ametur, propterea & famē, & sitim, & nuditatē, & vincula mortesq; sustineo, & maris pericula, & naufragia, cuncta q; omnino quæ inferūtur in me, libens perfero, & nō solū nihil mihi horū graue est, sed & p his omnib⁹ glorior. Causa autē mihi gloriandi pro his charitas Christi est. In his enim, inquit, omnibus superamus propter eū qui dilexit nos. Quòd si amor hominū frequēter etiā mortem subire persuasit, quo modo non amor Christi, nō solū laboris patientiā, sed & mortis tolerantiā persuadebit? sicut & huic amatori eius quē supra ostendimus, omnia pro nihilo ducenti, dū nimis amori eius inhæreret. Neq; enim videbatur sibi esse in terris, neq; præsentē hanc vitam cū hominibus ducere, sed tanquam si iam esset in cœlis, & cū angelis haberet conuersationem suā, & quasi facie ad faciē conspiceret bona futura: ita spernebat cūcta quæ in præsenti vita, vel delecta bilia, vel tristia videbantur. Nulla ei cogitatio, nullus sermo de requie erat, quod nos & frequētius & solicitius quærimus, sed clamabat dicens: Vsq; ad hanc horam & esurimus, & sitimus, & nudi sumus, & colaphis cædimur, & instabiles sumus, & laboramus operantes manibus nostris. Maledicimur, & benedicimus: persecutionē patimur, & sustinemus: blasphemati deprecamur, tanquā purgamēta huius mundi facti sumus omnium

Matth. 7.

1. Corin. 2.

2. Corin. 5.

Rom. 9.

Rom. 8.

1. Corin. 4.

nium peripsema vsque ādhuc. Per singula enim oculos mentis suæ conuertens ad cœlum, & decore cœlestium tractus reuerti ad terrena rursum recusabat: sed sicut is qui in paupertate positus intra vile & humile tuguriū vixit, si forte regem videat auro multo, & margaritis, ac purpura refulgentē, vltra iam non vult tugurij pauperis recordari, nec penuriæ suæ ad animum reuocare memoriam, sed agit omnia quatenus possit à splendore & gloria regis, quem contuens admiratus est & dilexit, inseparabilis effici: ita & Paulus vbi perspexit illa quæ in cœlis sunt, contempsit ista quę egestatis & squaloris in terra plena sunt: & cum hominibus quidem pro necessitate terreni corporis conuersabatur, mente vero & solicitudine totum se illuc transferebat, quò eum amoris sui ducebat intentio: etiam si triste hic aliquid perferebat, animo ibi occupato non sentiebat: & si delectabile & suaue aliquid videbatur, illa delectatio & illa suauitas quam per spiritum contuebatur, delectationes huius suauitatis obscurabat. Intantum enim successus erat igne Christi, vt ei etiam si flammas mortales adhibeas, nesciat, non sentiat, non vratur. Multo nanque vehementior est ignis Christi quo vritur per amorem. Non enim Paulus erat sicut nos mercenarij, qui timore gehennæ regnum Christi requirimus, sed ille alio quodam pacto multo præstantiore, & beatiore desiderio constrictus, ita fert omnia, vt ex his quas patitur pœnis, solatia magis amoris sui capiat, quàm dolorem corporis sentiat. Ita enim totam eius mentem deuinxit amor Christi, vt etiam hoc quod ei præ cæteris omnibus amabilius erat, esse cum Christo: rursum idipsum, quia ita placeret Christo, contemneret: sed & cœlorum regno quod videbatur laborum esse remuneratio, pro Christo nihilominus carere pateretur, ab ipso etiam Christo anathema effici pro Christo optabile haberet. Sed fortasse minus planum videtur esse quod dico: quod tamen si explanare voluero, tunc iam non obscurum, sed incredibile fiet, his duntaxat ipsis quibus prius videbatur obscurum. Quod tamen etiam beatus ipse, quia incredibile futurū esse prospexit, cum quadam id protestatione signauit, dicens: Veritatem in Christo dico, non mentior, testimonium mihi perhibente cōscientia mea in spiritu sancto, quoniam tristicia est mihi magna, & continuus dolor cordi meo. Optabam enim ipse anathema fieri à Christo pro fratribus meis, qui sunt cognati mei secūdum carnem, qui sunt Israēlitæ. Et tamen cum protestatus sit, & cōscientiam suam ad testimonium inuocauerit, adhuc minus credibile videtur apud homines, quòd ab ipso velit anathema fieri, pro quo vult & anathema fieri. Quid vero illud, quod cum disputasset de his quæ in hoc seculo agerentur malis, addit & dicit: Quis nos separabit à charitate Christi? tribulatio, an angustia, an fames, an nuditas, an periculū, an gladius? Et enumerans omnia quæ in terris sunt, ascendit etiam in cœlum: ostendere volens quia nihil magnum est, si contemnat terrena supplicia propter Christum, adiecit etiam hoc: Quia neque angeli, neque principatus, neq; potestates, neque virtutes, neque præsentia, neq; futura, neque altitudo, neque profundum, neq; alia creatura poterit nos separare à charitate dei, quæ est in Christo Iesu domino nostro. Quod autem dicit, tale est: Non solū homines abstrahere me nō possunt ab amore Christi, sed ne angeli quidem, neque omnes simul cœlorum virtutes, si cōueniant in vnū, ab eius charitate separare me possunt: nec si à regno decidere me necesse sit, aut etiam in gehēnam trudi pro Christo, nē hoc quidem mihi metuendum est. Quod enim ait, Altitudo & profundum, vita & mors: nō aliud mihi indicare videtur, quàm regnum cœlorum & gehēnam. Hæc autem dicebat, non quòd angeli affectare possent eum aliquādo à Christo separari, sed etiam ea quæ impossibilia sunt, verbi gratia fieri posse dixit, magis quàm se à Christi amore seiūgi, vt per hæc quāta in eo vis esset charitatis ostēderet, atque omnibus ante oculos poneret. Hic enim amantium mos est, vt amorē suum silentio tegere nequeant, sed necessariis suis & charis efferunt, & produnt, & flāmas suas intra pectus cohibere non possunt. Enarrant frequentius, vt ipsa assiduitate narrandi amoris sui solatium capiant, & refrigeria immensi ardoris assūmāt. Sic ergo facit beatus hic, & eximius amator Christi. Omnia quæ sunt, & quæ erunt, quæq; accidere possunt, & quæ omnino nō possunt, simul sermone vno complectitur, visibilia & inuisibilia, omnem requiem, cunctaq; supplicia, & quasi non sufficiētibus bonis solis, ad amoris sui vim & magnitudinem complectendam assumit & tristia. Sed & ea quæ non sunt, commemorat, vt ostendat quia etiam si essent ea quæ non sunt, se tamen mouere à proposito, aut mutare nō possent. Nam creatura alia vtique de his dicit quæ non sunt. Quòd si illi non sufficiunt omnia quæ sunt, vt moueatur à charitate dei, quæ est in Christo Iesu, sed & ea quæ nō sunt, prouocat quodam modo ad certamen, & ad tā excelsa conscendens: nos qui iubemur eius esse imitatores, ne istas quidē ferimus tribulationes, quæ cōmunes nobis habentur cum cæteris: sed dissoluimur & relaxamur, & quasi febribus defatigati deficimus, tanquam longa & diutina ęgritudine consumpti, & de omni sanitatis spe penitus desperamus? Sed & si aliquis nobis exempla apostolorū adducat in medium, & dicat, sequi nos debere, & imitari vitæ eorum propositum, gestorumq; regulas custodire: respondebimus statim, quia nobis impossibile sit illos imitari, & virtutis eorum tenere mensuras. Quòd si etiam causam percontetur quis, nos cōtinuo stultam illam responsionem absurdamq; proferimus. Ille Paulus erat, ille Petrus erat, ille Ioannes erat. Quid est ille Paulus erat, dic mihi: quid est ille Petrus erat? Nónne eiusdem naturæ erant cuius & nos? Nonne eadem via ingressi sunt hunc mundum qua & nos? Nónne eisdem cibis vtebantur, atque eundem respirabant aërem? Nónne eisdem vitæ vsibus agebantur? Nónne aliqui ipsorum etiam cōiugia experti sunt, & liberos procrearunt? Quidam vero ipsorum etiam opifices communium artium erant. Alij vero & lapsus perpessi sunt peccatorum, atque in vltimum malorum barathrum deciderunt. Sed multum, in iuis, gratiæ illi acceperunt à domino. Siquidē mortuos suscitare iuberemur, aut oculos aperire cæcorum, aut mūdare leprosos, aut claudos erigere, aut dæmones effugare, aliasq; his similes sanare ęgritudines: si operationū virtus quęreretur, locum haberet ista responsio: si vero vitæ à nobis obseruantia cōuersationisq; requiritur, & obedientiæ ratio, quid facit ad hæc ista narratio? Et tu enim accepisti gratiam dei per baptismum, & participium spiritus sancti consecutus es, etiamsi non ad hoc vt signa faceres, sed quantum sufficeret ad hoc, vt rectæ vitæ obseruantiam custodires. Et ideo perditionis nostræ causa nulla alia est quàm negligentia nostra atque desidia. Sed & Christus in illa die remuneraturum se promittit, nō eos qui signa & prodigia, sed eos qui sua præcepta fecerint, dicens: Venite benedicti patris mei, percipite

Matth. 25.

Universidad de Deusto
Biblioteca

percipite regnum quod vobis paratũ est à constitutione mundi. Non dixit, quia mirabilia feciſtis: ſed quia eſuriui, & dediſtis mihi mãducare: ſitiui, & dediſtis mihi bibere: peregrinus fui, & collegiſtis me: nudus, & operuiſtis me: infirmus, & viſitaſtis me: in carcere, & veniſtis ad me. Sed & beatos nõ dicet eos qui ſigna & mirabilia fecerunt: ſed humiles ſpiritu, manſuetos, lugentes, eſurientes & ſitientes iuſticiam, pacificos & mũdos corde, atque eos qui perſecutionem patiuntur propter iuſticiam. Nuſquam itaq; in ſignorum opere & mirabilium beatitudo ponitur: ſed in expletione mandatorum, & perfectione virtutum. Nam & illi ipſi beati qui hæc fecerunt, nõ ideo nobis in admiratione ſunt, quia ſigna oſtenderunt & prodigia, hoc enim totum gratię dei fuit: ſed pro animi virtutibus magni habentur & clari. Quod vtique nutu quidem diuino, & gratia cœleſti, proprio tamen ſtudio ac labore operati ſunt. Non ego ſum qui hæc dico, ſed ille ipſe imitator Chriſti. Cũ enim aduerſum pſeudoapoſtolos ſcriberet, atq; indicia probæ doctrinæ, minuſq; probæ, diſcipulos edoceret: non dixit ex mirabilibus & ſignis intelligi debere

1.Cor.11. miniſtros Chriſti, ſed ait: Miniſtri Chriſti ſunt, & ego, tãquam minus ſapiens dico, plus ego. In laboribus plurimis, in carcere abundantius, in plagis ſupra modum, in mortibus frequenter: à Iudæis quinquies quadragenas vna minus accepi: ter virgis cæſus ſum, ſemel lapidatus ſum, ter naufragium feci, die ac nocte in profundo maris fui, in itineribus ſæpe, periculis fluminũ, periculis latronum, periculis ex genere, periculis ex gentibus, periculis in ciuitate, periculis in ſolitudine, periculis in mari, periculis in falſis fratribus, in labore & fatigatione, in vigiliis frequenter, in fame & ſiti, in ieiuniis multis, in frigore & nuditate. Præter illa quæ extrinſecus in me cõcurrunt, quotidiana ſolicitudo omnium eccleſiarũ. Quis infirmatur, & ego non infirmor? Quis ſcandalizatur, & ego non vror? Vides pro qualibus & quibus geſtis mirandi ſunt apoſtoli? nam qui ſignorum & mirabilium geſtis probari volunt, nõ poſſunt probi videri, quia & ipſe dominus & ſaluator noſter non dixit, ex ſignis & mirabilibus cognoſcetis eos, ſed ait: Ex fructibus eorum cognoſcetis eos: & iterum

Matth.7. dicit: Multi dicent mihi in illa die, Domine, domine, nónne in nomine tuo prophetauimus, & in nomine tuo dęmonia eiecimus? & in nomine tuo virtutes multas fecimus? Et tũc dicam eis: Quia nõ noui vos, diſcedite à me operarij iniquitatis. Propter hoc autem &

Luc.10. diſcipulos monebat, dicens: Nolite gaudere, quoniam dæmonia vobis ſubiiciuntur: ſed in hoc gaudete, quia nomina veſtra ſcripta ſunt in cœlo. Vita enim bona & actus probi etiam ſine ſignis & mirabilibus merentur coronam: iniqua autem conuerſatio etiam ſi ſigna & prodigia fecerit, ſupplicia nõ euadet, & ideo ſuperfluo hæc quærũtur, imò & periculoſe. Nam poſſumus etiam ex his hæreticis occaſionem dare, ſi dicamus, quia apoſtoli & omnes ſancti non ex propoſito ſuo & labore mirabiles facti ſunt, ſed ex dei gratia ſola. Dicũt enim: Et quid ergo prohibet omnes fieri tales? Si enim gratia dei nihil requirit à nobis, ſed ipſa eſt quæ facit vnumquenque perfectum: cur non omnibus ex æquo infunditur, & fiunt omnes repente perfecti? Nõ enim eſt perſonarum acceptor deus. Sed quoniam non ſola gratia

Actor.10. dei hoc agit: requiritur enim vt & nos, quod in propoſito noſtro & viribus noſtris eſt, expleamus: idcirco venit quidem ad vnumquenque gratia dei, ſed apud eos qui digni explent ea quæ mandata in ipſis ſunt, permanet: & ab his vero qui minus digne agunt, cito diſcedit: ad eos autem qui nec initium faciunt conuertendi ad dominum, omnino non venit. Rectas enim mentes diligit, & ſine fuco propoſitũ. Quod etiam in Paulo proſpiciens, licet alio adhuc itinere videretur incedere, tamen quia propoſito recto, & zelo dei hoc agebat, dicit de eo dominus: Quia vas electionis eſt mihi iſte, vt portet nomen meum coram gentibus & regibus, & filiis Iſraël. Hæc autem teſtatus eſt de eo priuſquam ei gratia daretur. Non ergo noſmetipſos ſeducamus, dicentes, impoſsibile eſſe vt ſit aliquis ſicut Paulus. Siquidem ſignorum & mirabilium, ac ſapiẽtiæ gratiarq; eius contemplatione nullus poterit eſſe Paulus: vitæ autem ratione, & conuerſationis diligentia præſtò eſt volenti imitari illum: quod quia nõ fit, voluntas in culpa eſt. Sed neſcio quo modo in hoc ſtulticiæ decidi, vt Paulo ſimiles aliquos èx his qui nunc viuunt homines requiram: vtinam vel tertio, vel quarto poſt ipſum loco inueniri poſsit aliquis. Et ideo lugendũ eſt, & ideo flendum, & per totam vitam plangendum, vt vel ſic occupata in luctu, & lachrymis anima erubeſcat aliquando peccare. Denique requiramus à lugentibus, iſtos dico pro charorum ſuorum amiſsione lugentes, & in egeſtate poſitos, & non qualeſcunque homines, ſed illos ipſos potẽtes & diuites, & in deliciis agẽtes, qui vẽtri & voluptati viuunt, qui prãdia vſque ad veſperam, cœnas in medium noctis extendunt, qui aliena diripiunt, & propria profundũt, iſtos ipſos interrogemus: ſi quãdo aut vnicum pater filium, aut vxor ereptũ citò plangit maritum, quo modo velut fulmine quodã icta anima aufugiunt continuo, nec vſquã apparẽt omnes illæ molles & diſſolutæ deliciæ: nuſquam ventris cura, aut ſolicitudo carnis habetur, ſed acerrimæ continẽtiæ introducitur philoſophia: abſtinetur ab omnibus, agũtur extẽta ieiunia, iuges vigiliæ, humi requieſcitur, ſummum ſilentiũ, quies magna, humilitas vltima, mãſuetudo ineffabilis, miſeratio immenſa, etiamſi auferantur omnia, etiamſi diripiantur, nihil pro his animus curat, nihil mouetur: etiamſi igne concrementur vniuerſa, & cenſus pariter cum domibus pereat, non indignatur, non iraſcitur. Multos ego noui poſt amiſsionẽ charorum, nec vrbes habitare voluiſſe, ſed commigraſſe ad agros, atque ibi ieiunam & ſobriam duxiſſe vitam cum omni ſilẽtio & quiete. Alios memini in ipſis defunctorum ſuorum ſepulchris habitaculũ poſuiſſe, atque inibi vitam ſimilem mortuo trãſegiſſe. Sed hæc poſtmodũ, interim donec dolor in augmentis eſt, nihil curat anima, nihil cogitat, procul omnis illa inſania cõgregandæ pecunię, procul omnis cupiditas poſsidẽdi: honoris autẽ & ambitionis omnis apud eos gloria tũc vere vt fœnũ & velut flos fœni videtur, & talis quaſi quam flãma triſticiæ in cinerem verterit: & ita ex omni parte anima trãsfertur ad philoſophiã, vt deliciarũ atq; ſuauitatum vitæ huius, ne ratio quidem vlla habeatur: immo potius ſi quid prius delectabile viſum eſt, ſi quid gratum, id nunc amariſsimũ & odibile ducitur. Nullus famulorum, ſed ne amicorum quidem quiſquam & familiariũ aliquid in auribus ei loqui audebit de his quæ huic vitæ videntur neceſſaria eſſe, ſed tantummodo de humanarum rerũ caduco & fragili ſtatu, de incertis vitæ huius & lubricis rebus ſermo habetur, & varietas ac mutabilitas mortalis vitę philoſophicis aſſertionibus exponitur, atque omni ex parte anima per dolorem luctus, tanquam in quodam ſacrario collocata, nouis nunc de natura humana imbuitur diſciplinis: vt

vt agnoſcere incipiat, & ſentire præſentis ſeculi fragilitatem, quàm inſtabilis ſit, & quàm citò fugiat omne quod in eo magnum videtur: quamq; fluxus & corruptibilis ſit mũdi ſtatus, vtq; omnia tanquam in ſcena agantur & mimo. Et quidem tunc vere miſeræ & probroſæ apparẽt diuitiæ, tunc fœda videtur iactantia. Inuidia vero & ira & concupiſcentia ac libido ne ad extremas quidem ianuas lugentis accedit, ſed hæc omnia fugantur, omnia exterminãtur, ita vt ne odor quidem horum vllus occurrat. Vna ſola cogitatio lugẽti, vnus intuitus imago defuncti eſt. Ille vultus ante oculos ponitur, ille aſpectus menti atque animo exhibetur, ipſe ei cibus, ipſe potus eſt: quòd ſi ſomnus fuerit, ſomnia inde ducuntur, ibi omnis requies, ibi omne ſolacium, ibi gloria, ibi diuitiæ, ibi potentia, ibi omnes deliciæ collocantur. Sic oportebat & nos ſalutem noſtram lugere perditam, atque animam noſtram mortuam lamentari, vt nihil amplius dicam. Exhibeamus animæ noſtræ quod illi exhibent carni alienæ. Aut non extremæ miſeriæ eſt, vt hi quidem qui filios aut vxores lugent, ad nihil aliud occupẽt mentẽ ſuam, niſi vt defunctos ſuos quaſi intueantur, & illos ſemper animo ac cogitatione conſpiciãt: nos vero quibus ſalus mortua, & regni cœlorum ſpes extincta eſt, omnia magis quàm inde cogitamus. Et illi quidem etiam ſi regij generis ſint, nemo tamen erubeſcit ſolẽnitatem luctus implere: ſed & humi reſident, & cũ amaritudine lamentantur, & veſtem lugubrem ſumunt, & omnia faciunt quæ ad afflictionem animæ & corporis ſpectant: & neque quod in deliciis nutriti ſunt cogitant, neque florem ſui corporis reſpiciunt, neque metu futuræ ex afflictione ægritudinis deterrentur, ſed omnia ferũt, & infatigabiliter perferunt, & non ſolum viri, ſed & multo magis fœminæ, etiamſi valde fuerint delicatæ. Nos econtrà qui non filios, vt dixi, aut vxores, ſed animã lugemus, & animam non alienam, ſed noſtram, recogitamus ægritudinem corporis, & recordamur quòd in deliciis educati ſumus. Atq; vtinã hoc ſolũ mali eſſet: nũc autem ne hoc quidẽ eſt quod nos impedit aut retardat. Quid enim, dic mihi, corporis viribus opus eſt, cum cor conterere debeamus? Quid neceſſariæ ſunt vires corporis, vt pura deo fundatur oratio, vt peccatorũ fiat recordatio, vt humilitas aſſumatur, & ſuperbia depellatur? Quid requiro corporis firmitatem ad arrogantiã reprimendã? Iſta ſunt enim in quibus placetur deo. Quid laboris iſta, quid afflictionis requirunt? Et tamẽ quaſi quidam intolerabilis labor ſit, omittuntur à nobis. Nõ requirit deus ciliciorum pondus, neq; concludi inter anguſtias cellulę, neque in obſcuris antris & tenebroſis ſedere iubet: hoc ſolum eſt quod expoſcitur à nobis, vt ſemper recordemur, & ad animum reuocemus mala noſtra, & conſcientiam geſtorum noſtrorum habeamus ante oculos, vt pro his ſupplicemus deo, vt gehennam ponamus in conſpectibus noſtris, & angelos qui in die iudicij vbique diſcurrunt & congregant de omni orbe terrarum eos qui trudendi ſunt in gehẽnam ac ſuppliciis tradendi. Ponamus etiam & illud ante oculos, quanti doloris eſt excludi ac proiici à regno cœlorum, quod, vt mihi videtur, grauius eſt ipſa gehenna. Nam & ſi ignis ille nõ arderet, & immortalis illa pœna non eſſet parata, hoc ſolũ quòd alieni efficimur à Chriſto, & excludimur à bonis æternis, nónne omni pœna cruciabilius diceretur? Quòd ſi non ſufficiunt hæc ad erigendas animas, & incitandas ad ſpem, illud ſaltem ad memoriam reuocemus exemplũ quod de virginibus refertur, quæ excluſæ à thalamo ſponſi ſunt, propter olei defectum. Ponamus noſmetipſos in illis quæ excludũtur, & videamus qui dolor, & quæ pœna ſit, ſi cogitemus eadẽ poſſe & nos pati, ſi negligimus. Eſtne aliquis ita lapideus qui hoc exemplo non moueatur, & timeat ne ſimilia incurrat? Potuiſſemus quidem ſermonẽ prolixius producere, ſed quia obediẽtiæ magis, quàm vſus alicuius cauſa hæc à nobis dicta ſunt, etiam vltra quàm debuimus, vagati ſumus. Bene enim noui, quia ſi quis cordis compunctionem requirat, hanc vere & integre apud te haberi inueniet, & à te melius doceri, etiamſi ſileas. Sufficit enim ad compunctionem cordis videri te, & intelligi crucifixam vitã tuam. Itaque melius docebo de compunctione cordis, ſi nũc quidem viuentibus habitaculi tui iter oſtendam, & eos ad videndum te dimittam. Si vero de poſteris quæritur, ſufficiet ei ſi tua geſta cognoſcant, propter quod obſecro te redde mihi iam obediẽtiæ meæ vicem orationes tuas, vt non tam loquamur compunctionem cordis, quàm patiamur. Quoniam docere, & non facere, non ſolum lucri nihil, ſed etiam damni plurimum confert. Grandis enim condemnatio eſt ſermonem quidem ſuum componenti, vitam vero ſuam atque opera negligenti.

DIVI IOANNIS CHRYSOSTOMI de compunctione cordis, liber ſecundus.

QVO MODO fieri poterit ô homo dei, quod imperas Stelechi, vt anima infirma & frigida compũctionis verba pariat? Ego enim puto quòd is, qui in hac materia vult aliquid dignũ proferre, ipſe ante omnes debet hoc calore feruere, & ſalutari hoc incẽdio primus igniri, quò poſsint etiam ſermones qui ab eo proferũtur, ignire & accendere animas auditorum. Sed nobis horum nihil adeſt: procul enim procul à nobis ignis iſte, nec flamma vlla intra nos, ſed emortuus cinis eſt. Vnde ergo, vnde chariſsime accendimus in nobis hãc flammã, qui nec ſcintillam aliquã intra nos vigere ſentimus, nec ſpiritum quo perflari poſsit & accendi? Quo modo enim ſpiritus dignetur adeſſe animæ confuſionis plenæ, quã peccatorum multitudo contexit? Sed ego quidem nõ noui: ſed tuæ ſolicitudinis erit, qui imperare voluiſti, vt opuſculum noſtrum congruum mereatur effectum. Ego neſcio ſi dignũ aliquid ex nobis poſsit exire, tu videris qui opus tantum minus validis imperas miniſtris. Nos quidem præbebimus officium linguæ: tu autem precare eum qui ſanat cõtritos corde, & qui dat afflictis patientiam, quique erigit de terra inopem, vt ipſe in nobis accẽdat ignem illum, per quem poſsit omnis infirmitas animæ decoqui, & omne quod aggrauat corpus exuri, quò ſubnixa pennis ſuis anima tẽdat ad cœlum: vtpote leuior reddita, atq; in illo vertice poſita intueri de altiſsimis ſedibus, & deſpicere poſsit vniuerſam vitæ huius, quæ in terris agitur vanitatem. Niſi enim quis ad illam celſitudinem volatu animæ diuino munere conſcenderit, non poterit terram deſpicere: neque ea quæ geruntur in terris. Liber enim ei de ſupernis debet eſſe aſpectus, liber auditus, vt & lingua poſsit liberum verbo præbere miniſterium. Oportet ergo boni huius volentem adire principia, prius animo & mente ſecedere ab omni perturbatione ac fluctuatione viſibiliũ, atque ad illa conſcendere & penetrare ſilentia, vbi quies ſumma, tranquillitas ingis, pura ſerenitas, & nihil prorſus quod moueat, nihil quod intentum ſolicitet animum, aut indaginem cogitationis irrumpat: ſed ſit im-

Universidad de Deusto
Biblioteca

sit immobilis oculus mentis, & in desiderium dei tota A intentione defixus, sit auditus silens, quietus, intētus, in hoc solum directus, vt audiat verbum dei, & consona diuinorum sensuum modulatione lætetur: cuius tanta vis est, vt si semel obtinuerit animam ac possederit, neque cibum vltra, neque potum, neque somnum requirat. Horū enim omnium voluptas ad desideriū translata est diuinorum verborum, sensuumq; cœlestiū. Hoc ergo esse decet animæ institutum, volētis de compunctione cordis vel dicere aliqua, vel capere, vt aliena ab omni perturbatione & solicitudine vitæ huius effecta, spiritualis philosophiæ altitudinem, & cœlestis puritatis verticem teneat, quo nequaquam possit ab aliquo sensu eorum quæ geruntur in terris, omnino pulsari. Nam corpus, vel corporis sensus animam, donec terrenis rebus intenta est, innumeris vinculis onerant, & vndique ei nubes corporalium congregant voluptaB tum. Ad hæc ministrat auditus & visus, ad hæc odoratus, ad hæc etiam tactus & gustus, cunctorumq; quę extrinsecus gerūtur malorū perturbationes, velut in sentinam, ita in animam cōuectant. Quòd si subtrahere voluerit à terrenis, & studia sua ad spiritualia instituta cōuertere, excludet à corporalibus sensibus aditum, per quem sibi ministrare atque introducere solebat imagines malorum. Excludet autem non ipsis sensibus obturatis, sed intentionibus eorum ad spiritualia cœlestiaq; cōuersis. Sicuti enim domina quædam terribilis, fatisq; seuera, volēs aliquod vnguentū conficere necessarium & precio sum, pluribus adhoc indiget ministris, multisq; manus requirens suscitat famulas suas, atque ad semetipsam cōgregat, imperat aliæ tenere librā, vt æquis ponderibus vnaquæq; species misceatur, & neque amplius aliquid, neque minus quàm oportet, habeat: sciēs C non posse vtile effici quod componitur, nisi summa librationis mēsura seruetur: aliæ terere iniungit quæ duriora sunt, & summo cum labore lęuigare, ne quid durum inueniatur aut asperū: aliam discernere cū cribellis quod tunditur iubet, vt crassiora quæq; pigmenta à minutis & mollioribus secernat ac segreget: aliā iubet miscere, & in vnum conspergere quę ex diuersis preparata sunt: alia cum alabastro adstare precipitur, & aliud aliæ iniungitur: atque hoc modo sensibus earum & animis ac manibus occupatis, & operi proposito affixis, non permittit sensus vsquam euagari, intētionemq; operis propositi irrumpi, imminēs iugiter, & insistēs, nec prorsus indulgens oculum saltem aspectumq; dispergi ministrantium famularum: ita ergo & anima quæ preciosissimū vnguentum istud, cōpunctionem dico cordis, cōponere ac seruare desiderat: omnes corporis sui D sensus ad semetipsam congreget, segnitiemq; ipsorum ac negligentiam deturbans, tota solicitudine vigilare, & in hoc tantum quod proposuit, cogat intēdere. Deniq; si quando acciderit, vt ad semetipsam cōuersa deliberet agere aliquid eorum quæ placita sunt deo, idq; prorsus profunda & intenta satis cogitatione pertractet, neque dicentē sibi aliquid audit, sed ne occurrentes quidem, & in oculis stantes videt, nō quòd caruerit oculus visu, aut auris auditu, sed quia in secretis agēs anima, & in diuinioribus occupata, nuncios non recipit sensuum & corporaliū ministrorū. Et quid dico, quòd in his posita anima clamantem non audiat, aut nō videat transeuntem: cū sæpe etiam pulsantes se & trahētes omnino nō sentiat? Per quod intelligi vtiq; datur, hanc esse animæ virtutē, vt si toto affectu desideria sua extēdat ad cœlum, degere se obliuiscatur in terris, atq; inter homines cōuersari, etiam si trahat aliquis corpus, etiamsi propellat. Talis erat beatus Paulus, qui intantū absens erat ab his inter quos conuersari videbatur in vrbibus, quātum mortuis corporibus nos videmur absentes. Quum enim dicit: Mihi mundus crucifixus est, Galat. & ego mundo: emortuam mihi videtur in semetipso corporalium sensuum efficaciam protestari: imò non solum hoc, sed duplicare in semetipso istam, vt ita dicam, insensibilitatem. Non enim dixit hoc solum, quia mihi mundus crucifixus est: sed addidit, Et ego mundo. Ingentis nanque philosophiæ est, vt & hunc ipsum mundum sibi putet aliquis crucifixum: multo autē maioris est, vt & seipsum quis crucifixū putet mundo, quē sibi mortuum prius esse crediderat. Hoc ergo in semetipso Paulus ostendit, quia non tantū abesset à terrenis sensibus, quantum viuētes homines à corporibus mortuis: sed quantum absunt, nec sentire possunt mortui mortuos. Qui enim viuit, etiamsi ipse nō potēst mortuum cōspicere: tamē vel sentire potest, vel mirari adhuc speciem decoris defuncti, vel misereri potest & lachrymas fundere. Qui autē & ipse defunctus est, erga mortuū ne hunc quidem habebit affectum. Et hoc est quod mihi videtur dixisse Paulus, quia mihi mundus crucifixus est, & ego mundo. Vides ergo quantū longe erat, & quātum peregrinabatur ab his quæ aguntur in terris? Vides quo modo super terras incedēs, ipsum tenebat verticē cœlis? Nolo enim putes quòd vel montes, vel deserta, vel inuia ita possint animæ conferre silentium, perturbationesq; perimere, vt ignis iste quē in ea Christus accēdit. Hic ignis in anima Pauli per dies singulos flante spiritu sancto, magis ac magis accendebatur, & ad superna tendens, secū eum vsq; ad ipsum perduxerat cœlum: imò, vt verius dicam, imposuerat eum non vsque ad primū cœlum, neq; vsque ad secundum tantum, sed vsque ad tertium raptus est cœlum. Amor autem eius & desiderium quod habebat erga charitatem Christi, non solum tres penetrauerat cœlos, sed & omnes omnino transcenderat, & vsque ad ipsum peruenerat Christum. Et puto quòd nō delinquat aliquis, si sanctum hunc tali cuidam cōferat similitudini, vt si, verbi gratia, flamma quædam immensa vniuersam repleret terrā, & inde ascendens repletis omnibus vsque ad ipsa perueniret cœli fastigia, sed & inde superās omnia, etiam illum qui supra cœlum est, aërem trāscenderet, siue aër ille dicēdus est, siue quid aliud: atq; vbi etiā illa quæ ibi sunt, spacia compleret, ne illic quidem flāma hæc incremēta finiret, sed ascenderet adhuc vsque ad tertium cœlum, & omnia hæc vno atque eodē igne cōpleret, ita vt nec terræ vllum, nec cœli, imò nec cœlorum spaciū relinqueret vacuum. Et ne putes me hæc ad gratiā Pauli dixisse, relege quæ ad Demetriū super hac ipsa materia scripsimus, & inuenies hæc eadem rebus ibidem demonstrata esse, nō verbis. Ita debet amari Christus, ita oportet animam à rebus affici præsentibus & visibilibus alienam. Tales erant animæ sanctorum prophetarum, quæ ob hoc acceperunt etiam oculos alios quibus possent videre futura. Etenim renunciare presentibus rebus, & alienū effici ab eis, proprium hoc humanæ industriæ opus est: post hæc vero accipere oculos quibus ventura prospicias, diuini muneris est donum. Talis fuit Helisæus, qui quoniam omnia mundana reliquit negocia, & amauit propheticam vitam, regnum cœleste, & supernam gloriam in terris adhuc positus vidit. Vidit enim quæ nunquam mortalis visus inspexerat, montem curribus igneis, atque equis flammeis

meis plenum, armatorum turmas, & castra cœlestis exA ercitus. Nemo ergo potest eorum qui delectantur presentibus & caducis, cœlestia ac spiritualia cōtueri. Qui vero ista contempserit, & velut vmbram hæc & pulueren duxerit, velocius ad illa perueniet: Nā & apud homines hic mos est, vt tum thesauros suos & reconditas diuitias patefaciant filiis suis, cum eos iam adultos viderint, & puerilis lasciuiæ vicia respuisse: donec enim his dediti sunt, non possunt eis parentum secreta committi. Ita ergo & anima, nisi prius didicerit terrena cōtemnere, cœlestia mirari nō poterit: & econtrà donec terrena miratur, necessariò cœlestia spernit ac despicit. Hoc erat quod beatus Paulus aiebat: Quia animalis homo non percipit ea quę sunt spiritus dei. Vt ergo dicebamus, requirenda sunt silentia, requirenda est quies, non solum locorum, sed & animi ac proposi, & ad B huiusmodi secreta inuitanda est anima. Si enim propositū quietis gerat quis, nec in vrbis habitatione turbabitur: sicut & beatus Dauid, qui non solum in vrbe positus erat, sed & regni curas solicita administratione tractabat: & tamen multo ardentior in compunctione erat cordis, quàm hi qui solitudines videntur habitare. Illas enim lachrymas eius, & illos tā vberes fletus, quibus & in die flebat, & in nocte nunquam cessabat: vix aliquis habet nunc eorum qui Christo crucifixi videntur. Nō enim solum hoc consideres, quòd lugebat & flebat: sed quis erat ille qui flebat, & quid agēs lugebat. Non enim æquale est in tanta positū potestate humiliare se, & curuare in conspectu dei, tot adstantibus atq; officia deferētibus, vbi qui timeatur nullus est, omnes vero pręsto sunt metuentes. In hoc, inquā, statu positum humiliare se, & incuruare in conspectu dei, & indesinenter affligere: non est tale, quale si hoc faciat ille, C cui nihil horū præsto est, sed ab omnibus is liber est & alienus. Etenim in regno positus quis multa habet quæ ad luxuriam atque effusionem pronocēt. Necessitas ipsa conuiuij affluentis, & regij, quantum segniciei, quantum putas resolutionis, conferat animæ? Tum deinde vis potestatis, quantum elationis, & rursum quātum rigoris imponit? Sed & gloriæ cupido erigit necessariò animos ad superbiam. Libidinis quoque innumera cōfluunt incitamēta, quam gignit quidem potestatis autoritas: nutriunt vero & fouēt deliciarum fomenta, & super omnia regalis luxus inflammat. Curarum vero, vt diximus, frequētia velut imbribus infunditur & perturbatur. Inter hæc ergo omnia, vbi habebit locū cordis compunctio, tot obstaculis repulsa, tot murorum circumuallatione seclusa? Contrà vero qui sibi vacat ab omnibus his perturbationib⁹ alienus est, nisi sit pro- D posito ac volūtate peruersus: & tamen raro quenquam inuenies huius boni munere gaudētem. Interim, vt diximus, qui liber est, & vacat: facilius si intendat animo, poterit adipisci, quàm ille qui in potentia positus est, & in principatu ac negociis cōstitutus. Quia sicut impossibile est, vt ignis inflammetur in aqua: ita impossibile est compunctionem cordis vigere in deliciis. Contraria enim hæc sibi inuicem sunt & perēptoria. Illa enim mater fletus, hæc mater est risus: illa cor constringit, hæc dissoluit: illa animæ alas annectit, & volare facit ad cœlum: hæc ei plumbi pondus imponit, & demergit in infernum. Sed & illud cōmemorationem nostram non effugiat, quòd tanta cordis compunctio illo tempore etiam in regibus fuit, quo nihil ita magnum & eximium lex tunc posita à cultoribus suis deposcebat. Nostri vero agonis tempus in quo adscripti videmur, etiam pro risu pœnam habet, laudē vero pro luctu, & pro tribulationibus salutē confert. Et tamen ille beatus Dauid (ipsius enim proposuimus exemplū) cunctis quæ eum circunstare & constringere videbantur, abruptis, ita erat in potestate positus, tanquā omnibus esset ipse subiectus, & in solio regali erat, vt vinctus in carcere, & in purpura quasi in cilicio iacebat, cinere cōspersus, & corde cōpunctus: aula regalis erat ei, tanquam eremi vastissima solitudo. Hęc autē omnia agebat in eo cordis cōpunctio: sola enim est quæ facit animā horrescere purpuram, desiderare cilicium, amare lachrymas, fugere risum. Sola est, inquā, cordis cōpunctio, quæ sicut ignis omne animæ vicium perurit & adimit, & quātacūq; in ea repererit mala, abstergit vniuersa, & penitus delet. Cōcupiscentiarū flammas si inuenerit, vt fluuius inundans extinguit & enecat: curarū multitudines & perturbationes si videat, velut flagello quodā exturbat & effugat, & procul esse à domiciliis animæ iubet. Ac sicut puluis nō potest stare ante faciem venti, ita nihil malarum cogitationū in anima residere potest, vbi cōpūctio cordis affuerit. Si enim corporalis amor ita deuinctam sibi tenet animā, vt ab omnibus eam necessariis actibus cogat abscedere: & illi soli quem amat operam dare, atque in eius cogitatione fixam teneri: quo modo nō amor Christi ab omnibus reliquis abstrahit animam sibiq; consociat, ac desiderij sui vinculis stringit: Hæc autem ita inesse animę suę etiam Propheta te- Psal. 41. statur, cū dicit: Sicut ceruus desiderat ad fontes aquarum: ita desiderat anima mea ad te deus. Et iterū: Anima mea sicut terra sine aqua tibi. Et rursus: Adhæsit anima mea post te. Sed & idem ipse iterū dicit: Domine ne in furore tuo arguas me, neque in ira tua corripias me. Et nolo mihi dicas, quòd propter peccatum suum, quod ei acciderat, hæc scripsit in hoc psalmo. Non est hoc verū. Nō enim permittit intelligi ita ipsa psalmi at titulatio. Huius enim culpæ satisfactionē alius cōtinet psalmus. Hic autem aliam habet attitulationis suæ causam. Non confundamus diuinas literas, neq; sancti spiritus sententias propriis sententiis peruertamus. Huius etenim psalmi superscriptio habet, pro octaua. Quæ est autem octaua, nisi dies illa domini, illa, inquam, dies magna & terribilis, quæ est vt clibanus ardens, quā tremunt etiam virtutes cœlestes? Ita enim scriptū est: Quia Luc. 21. virtutes cœlorum mouebuntur: in cōspectu enim eius ardebit ignis. Octauam vero eam appellauit propter commutationem status seculi huius, ostendensq; in futura vita innouationem fore. Præsens nanque tempus septimanam habet deputatam. Omnis enim præsentis temporis cursus à prima quidem incipit die, & terminatur in septimam: & rursus isdem circulis spacia præstita voluuntur, eidem initio reddita, atque in eosdem terminos reuoluta. Dominicam vero diem non octauam appellamus, sed primam: quia non potest in octauum numerum reuolui circulus septimanæ. Cum ergo hæc omnia cessauerint, & cursus hic temporum fuerit resolutus: tunc iam septimana depulsa, ogdoas, id est octaui numeri cursus, producetur in medium, qui non iam rerum causas reuoluat ad initia, sed omnia consequentibus radat, & perurgeat in futurum. Prophetа ergo hæc intuens & ex his omnibus corde compunctus, ac iudicij futuri intra se memoriam retexens, diem quoque illum semper in oculis habens, nunquam à tribulatione animi & compunctione cordis vacabat: quoniam quæ nos vix aliquando, & satis raro ad memoriam reuocamus, illius mens & cogitatio habebat

Universidad de Deusto
Biblioteca

bebat semper intra se,& dei iudicia totis sensibus intre-
Psal. 6. & 37. mebat.Ob hoc ergo sic dicit in psalmo: Domine ne in furore tuo arguas me,neq; in ira tua corripias me:iram dicens, & furorem pœnæ continuationem: scit enim diuinam naturam carere omni passibilitatis affectu: & quidem cum in multis conscius sit sibi, ex quibus non pœnam sperare debeat,sed coronã. Erat nanque in eo fides tanta,vt muros ac turres destrueret alienigenarũ, & vniuersam gentem suam de portis mortis ipsius(vt sic dicam) reuocaret: erat in eo etiam inde grandis fiducia cõscientiæ, quòd non reddiderat inimico malũ pro malo, quinimò & beneficia pro iniuriis reddidit. Sed & illa diuina sententia,quæ dicit:Inueni Dauid filium Iesse,virum secundũ cor meum:nonne ab eo omnem suspicionem noxæ alicuius,aut reprehensionis abstergit?& tamen post illud de eo dei iudicium,post tot animi operumq; virtutes nõ cessat tanquã reus & pœ-
Luc.17. næ obnoxius loqui, & quasi nihil habeat fiduciæ apud deum,vt illud euangelicum compleat,quod ait: Cum feceritis omnia quæ præcepta sunt vobis, dicite: quia serui inutiles sumus, quod debuimus facere, fecimus. Quid tale locutus est vel publicanus ille, qui verè mille malis repletus, & neque respicere ad cœlum poterat, neque orationis suæ prolixum continuare sermonem, sed ne adstare quidem prope pharisæum audebat. Exprobrabat enim eum pharisæus,dicens: Quia non sum sicut cæteri homines,raptores,iniusti,adulteri,sicut etiã publicanus hic.Ille vero quasi nihil horum audiens, in nullo indignatur, sed & amplectitur opprobrium: & non solũ non indignatur, sed & cõfitetur peccata sua, pectusq; suum velut peccatorũ suorum conscium tundens dicit:Deus propicius esto mihi peccatori.Hęc ergo peccatorẽ facere non est magnum, quia põdus peccati,etsi velit etsi nolit, peccatorem humiliat & incurvat:iustũ vero hęc facere qui sibi conscius est bonorum multorũ,& ita de se pronunciare, vt pronũciabat ille, qui verè multorum reus erat malorum,hoc est mirabile, & hoc est verè contriti & humiliati cordis indiciũ. Imò vero & amplius adhuc in humilitate iusti, quàm in confessione publicani peccatoris intueor .Ille enim quod ait:Propicius esto domine mihi peccatori:sermo ipse videtur esse quasi pœnam volentis effugere.Quod autẽ dicit iustus, Domine ne in ira tua arguas me, neq; in furore tuo corripias me:nõ est nolentis argui,neque corripi recusantis,sed orantis,ne in ira, id est,vehemẽter arguatur, neque in furore, quod est absque venia, corripiatur. Ex omni ergo parte animi eius humilitas intuenda est, & ex eo quòd semetipsum cum sit iustus, pœna iudicat dignum, & ex eo quòd non audet hoc petere à deo,vt ex integro sibi venia concedatur:quod vtique eorum est, qui se ingentibus quidem suppliciis dignos iudicant,aliquid tamen in ipsis suppliciis optãt adipisci, quod paululum subleuet, ac temperet pœnas. Sed maiorem adhuc mentis suæ humilitatem docet, quòd & hanc ipsam misericordiam, id est, vt paulò leuius crucietur,ita petit à deo, nõ quasi qui releuari mereatur,sed quasi qui deficiat in tormentis,& ferre plura
Psal.6. non possit.Ait enim: Miserere mei domine, quoniam infirmus sum. Quid est hoc? Iste qui tale testimonium meruit à deo,& qui iudicia eius nõ est oblitus,sic enim dicit:Iudicia tua non sum oblitus. Iste inquam, qui solis ipsius splendore lucidior est, huiusmodi verba proloquitur? Ita est. Hoc enim vere magnum & mirabile est,quia is qui vere magnus est,nihil de se magni sentit, aut loquitur,sed omnium se vltimũ iudicat,& salutem

A de sola dei misericordia sperat: veluti si diceret, Dignus quidem sum pœna,dignus æternis suppliciis:sed quia iam ferre tormenta non possum,rogo mihi veniã dari:vt sæpe famuli in multis comprehensi delictis,dicere quidem quòd non peccauerint,non audent, sed pro nimietate verborum,aliquantulum sibi remitti flagella rogant. Ego tamen puto de alia eum infirmitate nunc dicere,illa scilicet quæ ex tristicia & mœrore venit. Solet enim mœroris nimietas, si pertinacius incubuerit,consumere vires animi: quod puto accidisse iusto huic; dum nimis incusat semetipsum, & nihil sibi
Psal.6. promittit lętum,& hoc arbitror indicari ex his quę sequuntur.Ait enim:Miserere mei domine,quoniam infirmus sum: sana me domine, quoniam cõturbata sunt omnia ossa mea:& anima mea turbata est valde.Quod si is qui tantorum sibi bonorum cõscius erat, deprecatur dominũ, ne intret secum in iudicium, nèue discutiantur opera eius:quid faciemus nos, qui tot malis inuoluti sumus, & bonorum nobis operum nulla fiducia est, quibusque cum abundent delicta, nulla satisfactio est,nulla confessio?Ob hoc igitur beatus hic tali vtitur confessione.Sciebat enim, & didicerat, quia nemo iustificabitur in conspectu dei: sciebat quia iustus vix saluus fiet,propterea dicebat: Miserere mei domine,quoniã infirmus sum. Sed & in omnibus intuere, quo modo nusquam bonorum suorũ meminit, sed semper ad misericordiam dei confugit,& in ipsa sola collocat salutẽ suam.Hæc est enim humiliati cordis vera compũctio,magna agere,& humilia loqui:iusta operari,& super peccatores timere ac tremere.Et vis scire,quãtus in eo sit timor diuini iudicij, audi quid dicit: Iniquitates
Psal.129. si obseruaueris domine,domine quis sustinebit? Nouerat enim, & valde nouerat, quia in multis criminibus obnoxij sumus deo, & quia etiam parua peccata, & ea etiã de quibus nec suspicamur,deducẽtur ad iudicium. Denique & ea quæ saluator postmodũ statuit, ille iam in spiritu præueniens impleuit,& non solum legis mandata,sed de iniuriis conuiciisq;, & cogitationibus malis obseruãtiam tenuit. Risum etiam importunum, aut scurrilitatem in iudicio dei cogitabat esse plectẽdam. Propter hoc & Paulus dicebat:Nihil mihi cõscius sum, sed non in hoc iustificatus sum. Cur autem hoc? Quia etiam si nil mali operis egit,sicut certe nec egit:sed honoris quantum deferri deo debuit, scit à se nondũ esse delatum:quia & si millies moriamur,& si omnes virtutes animi expleamus,nihil dignum gerimus ad ea, quæ ipsi percepimus à deo. Vide enim quo modo cũ in nul-
Io lo ipse nostri indigeat, in omnibꝰ enim sufficit sibi:tamen cum nõ essemus,esse nos fecit, animamq; inspiravit talem, qualem nulli ex omnibus animantibus quæ sunt super terram.Paradisum plantauit,cœlũ extendit, terramq; substrauit,luminaria accẽdit in vniuerso mũdo splendentia, & terram quidẽ fontibus fluminibusq; & stagnis repleuit,camposq; virgultis & floribus adornauit,cœlum variis astrorum choris depinxit,vt nobis noctem die ipso faceret gratiorem,simul & vt somnorum salubritas per quietẽ vires corporis repararet,quas labor diurnus absumit. In tantum autẽ muneris huius necessaria humano generi dona collata sunt,vt absque cibo audeant nõnulli plures transigere dies,absq; somno vero nec paucos. Idcirco deniq; & hybernis frigoribus longiora spacia noctium posuit, vt prolixior requies intra tecta hominibus fieret, & laboribus spacia breuiora remanerent. Propter quod & conuenienter tempora hæc,quæ ad requiem dedit,tenebris inuoluit.
Psal.103. Sicut

Sicut enim piæ quæq; matres, aut nutrices cũ forte na-
A tos suos ad quietem prouocãt,in gremiis positos complecti brachiis,& ad se constringere, ac tunica operire faciem & oculos solent, vt obscurior eis aër redditus, somnum per quietẽ facilius inuitet: ita & deus tãquam velamen quoddam per vniuersum mundum tenebras obducẽs, hominum genus ad silentiũ gratissimæ quietis inuitat.Quòd si non ita tempus istud munisset deus, vt est genus hominum negociis & cupiditatibus atque omni auariciæ semper intentum, non solum subiectos sibi læderẽt, sed & semetipsos laboribus operibusq; cõsumerent. Nunc vero & inuitos nos à nimiis laboribus retrahit,& non solum corporibus indulget,sed & animos ipsa vicissitudo resuscitat.Nã inde quid dicã,quo modo noctis tempore cuncta tranquilla sunt, & silent vniuersa,quies vbique, & per totum orbẽ ducũtur longa silẽtia,nullus clamor,vt in tẽporibus diei,nullæ vo-
B ces quibus alij pro penuria,alij pro violentiis clamant, alij damnis & calumniis afflicti. Hæc omnia quiescere facit nox, & velut fluctibus quibusdã atque vndis malorum ereptos homines,ad portum quietis adducit: & hæc quidem noctis munera:diei vero tanta sunt,vt de his dicere nec temporis, nec styli huius sit. Quid vero maris vsum,& nauigandi vtilitatem loquar?per quam omnem penè orbem, qui longis à semetipso dirimitur spaciis,non solũ sibi inuicem notum, sed socium quodam modo & communicabilem facit,vt vnusquisque si quid apud se gignitur boni, hoc etiam ad proximos suos procul positos deferat:& cũ vnusquisque paruum apud se possideat terræ cespitem, per istum mercandi ministerium, quasi totius mundi per omnia dominus efficitur,& vniuersæ terrę fructibus vtitur.Et quid plura dicam? Vniuersus orbis efficitur tanquam mẽsa vna
C omnibus, nullo prohibente sumere quod vbique est, sed parua sunt hæc in muneribus dei. Quid deinde dicam?quòd notam fecit deus sapientiam suam hominibus,& capaces eos esse voluit huius tam ineffabilis muneris? Et hoc fecit cum ipsi nõdum aliquid apud deum meriti collegissent. Cumq; eis intellectum concesserit diuinorum, rerumq; æternarum eis præstiterit habere noticiam:homo tamẽ erga tanti muneris autorem extitit ingratus, & ne sic quidem eum respuit diuina clementia,sed & hoc ipsum quod videtur pœna præuaricationis imposita,remedium fuit,nolentis vltrà procedere malum, sed feruorem temeritatis atque audaciæ reprimentis.Hęc & horum similia ex diuinis beneficiis
D reminiscens iustus,& multo magis ea, quæ ad dispẽsationem spectant vnigeniti filij dei,quæq; per eum futura promittuntur bona per horas singulas & momenta cõsiderans,& in corde suo discutiẽs, atque ad immensum bonitatis & beneficiorũ eius pelagus attendens dicebat: Quid retribuã domino pro omnibus quæ retribuit mihi?Et peccata quidem propria sine intermissione diiudicat & retractat,iusticiæ vero suæ in nullo penitus meminit: non sicut agimus nos, qui de peccatis quidem nostris, quæ multa sunt & grauia,ne mentionem quidem facimus,non dicam cogitamus aut ingemiscimus:sicubi vero parum aliquid boni operis agere videmur,hoc sine intermissione & dici volumus & audiri,nec desinimus prorsus tumidi incedentes & elati, donec & ipsum parũ, si fortè gestũ est boni operis, per iactantiam euacuetur & pereat. Hæc & horum similia intuens iustus,dicebat:Quid est homo quòd memor es eius?Et iterum humanæ vecordię ignauiam notãs,aiebat:Homo cum in honore esset non intellexit,compa-
Psal.48. ratus est iumentis insipientibus,& similis factus est illis. Hic est affectus serui fidelis, vt beneficia domini sui, quæ communiter data sunt omnibus,quasi sibi soli pręstita reputet,& quasi ipse sit omniũ debitor,& pro omnibus ipse solus habeatur obnoxius. Hoc fecit & Paulus,qui mortẽ domini,& saluatoris nostri,quę pro vniuerso expensa est mundo,sibi soli præstitam dicit:quasi
Gala.2. enim de se solo loquẽs,ita scribit:Quòd enim nunc viuo in carne, in fide viuo filij dei, qui tradidit semetipsum pro me.Hæc autem dicebat, non coangustare volens amplissima & per orbem terrę diffusa Christi munera:sed quasi qui, vt diximus, pro omnibus se solũ iudicaret obnoxiũ. Et reuera quid interest, si & aliis præstitit, cum quæ tibi præstita sunt, ita integra sint, & ita perfecta, quasi nulli alij ex his aliquid fuerit præstitum? Ideo denique & in illa boni pastoris parabola non di-
B citur, quia venit oues multas quærere, sed vnam. Vna nãque est, quia sic omnibus quasi vni diuina beneficia
Psal.34. cõferuntur.Hęc ergo sunt,pro quibus affligebatur Dauid & lugebat.Etenim qui pecuniam mutuam sumunt, si non habeant vnde restituant, sed multo fœnore opprimantur,neque cibum capere, neque quietẽ possunt, excruciati solicitudine,consumptiq; vigiliis.Quo momo ergo iustus non excrucietur,considerans non se in pecunia,sed in morũ actibus esse debitorẽ? Sed nos nõ ita, imò vero si vili fuerimus, vel parũ aliquid ex multis debitis soluere,iam videmur nobis non tam soluisse debita quàm opes plurimas, & largos in cœlis recõdidisse thesauros: imò quod est infelicius, nec hoc quidẽ parum quod agere videmur, ita honeste & emendate gerimus,vt decet liberos: sed prius requirimus, si mercedem habeamus,an non: & si grandis sit merces in eo
C quod facere videmur, & si reputetur nobis ad mercedem. Inuerecunda satis, & non tam libero digna vox quàm mercenario. Quid agis ô homo? Quid ineptis? Ad hoc creatus es, vt cõditori tuo placeas, vt domino tuo seruias: & tu de mercedibus cogitas? Si enim te agentem quod tibi præceptum est,coniici iubeat dominus tuus in gehennam: aliqua tibi datur contradicẽdi potestas? Tu enim seruo tuo operanti quę iubes,mercedes paras.Si omnino dignus fueris agere aliquid quod deo placeat: aliam adhuc præter hoc ipsum quòd placere meruisti,mercedem requiris? Verè ignoras quantum boni sit placere deo,si enim scires nunquam aliud aliquid extrinsecus mercedis aut muneris expeteres. Nescis quia maior augetur tibi merces, quãdo non spe mercedis operaris, sed studio placendi. Aut non vides quo modo & apud homines illi maxime famuli diligun-
D tur,qui non tam accipere aliquid à dominis,quàm placere eis, & obedire gestiũt? Et si homines ita erga sibi similes agunt: tu qui tanta à deo beneficia consecutus es,& alia nihilominus speras bona,si quid pro salute tua egeris,prius etiam penè quàm geras,de mercedibus percontaris.Propter hoc miseri sumus in omnibus & frigidi, nec in aliquod opus bonum parati. Ob hoc neque compunctionem cordis vnquam meremur accipere, neque colligere intra nosmetipsos animæ nostræ sensus,& humilitatem eius fragilitatemq; perspicere,neq; peccata nostra ante oculos habere, neque è cõtra diuina beneficia cõsiderare. Hinc est quòd neq; ad illos,qui præcipuam & districtam vitam ducunt respicimus, neque ad studiũ boni operis incitamur: sed neque hoc quidem quod frequenter videmur nosmetipsos peccatores pronunciare, cũ veritate & affectu animi loquimur. Denique ex eo arguimur, quia si hæc ab

Universidad de Deusto
Biblioteca

alio audiamus, quæ ipsi de nobis pronũciare videmur, A ſtatim indignamur & iraſcimur, & iniuriam nobis factam conquerimur. Sic ficta in nobis, & ſimulata ſunt omnia, vt ne illum quidem publicanum poſsimus imitari: qui cum peccata ſua audiret ſibi ab alio exprobrari, non ſolum patienter tulit, ſed addidit cõfeſsionem ſuam. Vnde diſceſsit ille iuſtificatus magis, quàm phariſæus, qui exprobrauerat. Nos vero neque exomologeſis ipſa quid ſit nouimus, cum mille malis repleti ſimus. Sed oportebat nos non ſolum ſcire & confiteri, quia multa in nobis delicta ſunt: verũ & vnumquodq; peccatum & maius & minus quaſi in libro, ita in corde noſtro habere deſcriptum: idq; frequentius recenſere, atque ante oculos ponere, & tanquam hæc nuper admiſſa lugere. Ita enim & animæ arrogãtiam frangeremus, frequentius eam de malis ſuis & viciis cõmonentes, & cautela nobis ne vltra in eadem delicta incide- B remus, acrior naſceretur. Tantum etenim boni cõfert, meminiſſe frequentius hominem peccati ſui, vt etiam Paulum apoſtolũ videamus ea quæ abolita iam fuerãt, & deleta, adducere tamen in medium: & cum culpam de præſentibus non haberet, tamen quoniam recordationes peccatorũ & luctum gemitumq; ſciebat animæ prodeſſe, etiam illa cõmemorat, quæ per ignorantiam commiſſa, gratia baptiſmi, & cõfeſsio fidei aboleuerat.
1.Tim.1. Sic denique dicit: Quia Chriſtus Ieſus venit in hunc mũdum peccatores ſaluos facere, quorum primus ego ſum. Et iterum: Et fidelem me exiſtimauit, ponẽs in miniſterium, qui prius fui blaſphemus, & perſecutor, contumelioſus ſupra modum perſequens eccleſiam dei, & expugnans eam, & qui nõ ſum dignus vocari Apoſtolus. Etenim licet reatu abſoluamur, pro peccatis tamen prioribus ſi adducantur ante oculos, ſufficienter incu- C tere poſſunt animæ verecũdiam, & prouocare eam ad amorem eius, qui tam multa & tam magna conceſsit. Nam & Simon cũ interrogatus à domino, quis ex illis duobus debitoribus, quibus fœnerator relaxauerat debitum, plus eum diligeret: reſpõdiſſet, quia ille cui plus
Luc.7. dimiſit, audiuit à domino: Recte reſpondiſti. Oportet ergo recordari nos priora delicta, etiam ea pro quibus veniam conſecuti ſumus, vt intuentes quàm ingentem modum debiti remiſit nobis deus, & amplius eum diligere poſsimus, & verecundiam pudoremq; concipere, atque ex his corde compungi: conſiderantes, quòd niſi miſeratio ipſius ſubueniſſet, tantum illud peccatorum põdus ſine dubio in imis nos inferni pœnis ſuppliciiſq; preſsiſſet. Paulus etiam illa meminerat, quæ peremerat indulgentia: nos vero nec iſta recordamur, quæ poſt baptiſmum cõmiſimus, in quibus vtique periculũ nobis D ſaluum eſt, & reos nos atque in vinculis poſitos tenet. Quòd ſi aliquãdo ad recordationẽ venerimus, & viſi fuerimus paululum inde cogitare & eſſe ſoliciti, ſtatim effugit cogitatio, & tranſimus ad alia: & nec integra quidem hora patimur animam noſtrã afflictione mœroris huius adſtringi. Hæc igitur cauſa eſt, quòd malis addimus mala, dum priorum memoria nõ permanet, nec dolor aliquis inuritur pro cõſcientia delicti. Hinc eſt, vnde nec ad confeſsionem accedimus. Quo modo enim cõfitebimur, quorum ne memoriam quidem tenemus: Et ſic conſuetudine cõtemnendi, dum de præteritis dolor nullus eſt, facilius ſuperuenientibus malis locum damus. Quòd ſi omnis ex anima ſtimulus auferatur, & cuncta ei ſecuritatis frena laxentur: quis eam poſt hæc tenebit, aut quis eam de præcipitiis reuocabit? Quid prohibet vbi nihil metuitur, vbi nihil verecũdię, nihil pudoris admittitur, vt non in omnes perditionis foueas demergatur? Pro his ergo lugẽt ſancti, & gemitus ſuos conferunt in conſpectu dei. Sufficit enim ſanctis & magnis, ſicut & vos eſtis, ad compunctionẽ cordis recordari diuina beneficia, & operum veſtrorum gloriam non vobis ipſis aſsignare, ſed deo. Sufficit ſicubi vel parum aliquid vos latuit, quanto vos magni eſtis, tãto id velut à magnis viris commiſſum grauius iudicare. Sufficit conſiderare illorũ vitas, qui ſummam iuſticiæ & ſanctitatis regulam ſeruarunt, & per omnia placuerunt deo: ſed & naturam peccati cogitare velocem, rapidam, ſubreptiuam, & ob hoc incerta eſſe quæ futura ſunt, & valde dubia, & tã periculoſa, vt ea etiam magnus ille metuat Paulus. Hoc enim indicat, cum di- 1.Cor.9. cit ſe timere ne forte cũ aliis prædicarit, ipſe reprobus fiat. Et iterum cum ait: Qui ſe putat ſtare, videat ne ca- B dat. Sic autem & beatus Dauid beneficiorum dei, munerumq; eius memoriam recolens, compunctionẽ cordis quærebat, in quo dicit: Quid eſt homo, quòd me- Pſal.8. mor es eius, aut filius hominis, quoniã viſitas eum? Minuiſti eũ paulo minus ab angelis, gloria & honore coronaſti eum, & conſtituiſti eum ſuper opera manuum tuarum. cum vero operum meritorumq; ſuorũ oſtendit confidentiam non habendam, dicit: Quis ego ſum 2.Reg.7. domine mi, & quæ eſt domus patris mei? quoniam dilexiſti me vſq; in his, & non ſunt pro nihilo habita hęc in conſpectu tuo domine, & locutus es pro domo ſerui tui in lõgitudine. Hæc autem lex hominis domine mi domine ad te. Et quid adiiciet Dauid domine adhuc loqui ad te? Sed & maiorũ memoriam facit, & ſemetipſum quaſi longe ab eorũ virtute cõſtituit. Cum enim dixiſſet: In te ſperauerunt patres noſtri, de ſemetipſo in poſterioribus ait, Ego autem ſum vermis, & nõ homo. De futuris autẽ quaſi trepidus & incertus hoc modo ſemetipſum ſuſcitat, & dicit: Illumina oculos meos, ne vnquam obdormiã in morte. Incuſat autẽ ſemetipſum ſuper multitudine peccatorũ, hoc modo, & propiciaberis peccato meo: multũ eſt enim. Vobis ergo maioribus iſta ſufficiant: nobis autẽ cum his adhibenda ſunt etiam alia medicamenta fortiora: & quæ poſſunt deſtruere quidẽ arrogantiam, inſerere vero dolorẽ cordis, & animi mœrorẽ. Recordandæ nanque ſunt nobis multitudines peccatorũ, recordanda conſcientia maculata, quæ vtique cũ ſtimulare nos cœperit, nequaquã elationi aut arrogãtiæ locum relinquet. Propter quod rogo, & deprecor per illam ipſam, quam pro vitæ tuæ merito acquiſiſti fiduciã apud deum, vt porrigas nobis manum, fœpius interpellãs pro nobis dominũ, vt poſſimus lugere noſmetipſos, & peccatorũ noſtrorum põdus reſoluere multitudine lachrymarũ: & ita poſt hæc (non enim ſemper flendum eſt, & nihil agendum) apprehẽdere aliquam vitam deo placitam, & ad cœlum ducentem, ne forte cum malis noſtris deſcendamus in infernum, vbi nemo eſt qui confiteatur ei, & ibi patiamur ea, quæ patiuntur impij, cum nullus fuerit iam qui exoret pro nobis. Dum enim ſumus in hac vita & nos iuuari à vobis poſſumus, & vos poteſtis in nos conferre beneficia: cum autẽ abierimus illuc, ibi neque amicus, neque frater, neque pater idoneus erit ad liberandum eum, qui ſuppliciis deputetur ęternis. Quo modo enim qui in luce eſt, accedat ad eum qui in tenebris graditur? vbi cum nullum ſit nobis ex ſanctorum collatione refrigerium, ęternas tamen expendimus pœnas, effectibus inextricabilibus & immortalibus flammis.

DIVI

DIVI IOANNIS
CHRYSOSTOMI ARCHIEPISCOPI CONSTANTINOPOLITANI DE PROVIDENTIA DEI AD STAGIRIUM MONACHUM ARREPTICUM, LIBER PRIMUS.

DEPORTVERAT quidem ô amantiſsime omnium Stagiri, fuerãtque ſanè conuenientiſsimum, nos tibi nũc adeſſe, atque in ærumnarum tuarum conſortium tranſire, ac partim verbis exhortando, partim foueõdo miniſterio, cunctáque reliqua infe- B ferendo obſequia iuxta modulum virium noſtrarum, partem aliquam lenire mœroris: quoniam vero & corporis mala valetudo, & inuectus in caput noſtrũ acerrimus dolor, domi nos manere compulerunt, nobiſq; tanti lucri miniſterium abſtulerũt: iam quod reliquum eſt pro conſolatione tua, & pro vtilitate noſtra hoc inferre non negligam. Profuerit enim id fortaſſe magis ad præſentes aduerſos caſus fortiſsime ferendos. Sin vero nihil tale perfecerimus, certe vel in nullo nos officiũ deſeruiſſe, nihilq; omiſiſſe diligentiæ nos conſolabitur, meliorię; animo eſſe in reliquũ faciet. Is enim, qui cuncta impleuerit, quæq; ad leuandos dolores maxime cõferre arbitratus fuerit, etiamſi nihil aliud peragat, vel cogitationis ſaltem atque conſcientiæ accuſatione libe ratur, criminumq; onere depoſito, ſola mœſticiæ pondera perferre cogitur. Si igitur ex illorum eſſem nume- C ro, qui deo familiarius cõiuncti, plurimum apud illum poſſunt, nunquam profecto orare & obſecrare pro mihi cõiunctiſsimo chariſsimoq; capite deiſterem. Quoniam autem huiuſmodi vires, atque confidẽtiam mihi ſcelerum meorum multitudo abſtulit, verborũ conſolationem, ac fomẽta tibi afferre conabor. Nam & in his qui corporea mala valetudine laborant, cum medicorum ſit fugare dolores, infirmitatemq; compeſcere: non tamen famulis qui ſunt in miniſterio interdicitur verborum conſolatio: imò vero hi maxime ſunt, qui plurimis in conſolãdo vtuntur, atq; eo pluribus, quo dominis ſuis maiore beneuolẽtia afficiuntur. Si quid itaq; dictum fuerit à nobis, quod maximum hunc atq; immen ſum dolorem tuum poſsit extinguere, factum erit vt vo lumus, ac vehemẽter optamus. Sin vero huiuſmodi ni- D hil inuenire aut loqui potuerimus, voluntatẽ tamen no
Rom.12. ſtram, ac propoſitum ille approbabit, qui per beatum Paulum fiere cum flentibus humilibuſq; conſentire iuſſit. Videtur itaque vna eſſe cauſa mœroris tui, nequiſsimi ſcilicet huius dæmonis inſania. Verum ab hac velut radice plurima triſtia oriri, ſi quis recte perſpexerit, animaduertet. Quod nõ ex meipſo modo colligo, ſed ex verbis illis tuis, quæ dum adeſſes coràm, querimonię ac doloris plena familiarius expoſuiſti. Aiebas enim primò ea te cõſideratione turbari, ac fere in deſperationẽ præcipitari, quòd cum priore tempore laxius & negligentius viueres, nihil huiuſmodi perpeſſus ſis: poſtea vero quàm teipſum mundo crucifixiſti, tunc demum iſte morbus inuaſerit: Secundo quòd quàmplurimos noueris dum delicatè viuerẽt, hac peſte correptos: eos tamẽ paruo poſt tempore ita ea infirmitate liberatos, vt perfectę integritati reſtituti & vxores ducerẽt & plurimos

A procrearent filios, omnibuſq; vitæ præſentis voluptatibus diu ac iucunde fruerentur, nihilq; poſtmodum tale paterentur: contrà, tu cum tãtum tempus in ieiuniis ac pernoctationibus, & reliqua propoſiti & vitę auſteritate contrieris, nullam ærumnarum tuarum liberationem, nullum finem hactenus inueneris: Tertiò, & cum ſanctus ille vir tantã in reliquis aduerſus dæmones potentiam oſtenderit, nihil eiuſmodi potuerit in tua dilectione perficere, neque ipſe, neque hi qui cum illo erãt, illo etiam in hoc genere potentiores, verum omnes re infecta abs te cum rubore diſceſſerunt. Ad hæc alia ex parte nimium te angi dicebas, quòd ita animum tuum incredibilis vis mœroris occupauerit, vt ſæpius ad laqueum ferè, fluuiumq; & præcipitiũ proueharis: Quarto deinceps loco, quòd æquales tuos & contubernales, qui tecum ſacram hanc, cœleſtemq; conuerſationẽ inie B runt, tranquillè agentes aſpicis: te vero ſæuiſsimæ procellæ expoſitum, & quod omnium profecto miſerrimũ eſt, carceri addictũ. Neq; enim his qui ferro vincti ſunt ita lachrymandum aſſerebas, vt his qui huiuſmodi catena colligati fuerint. Aiebas & aliud eſſe præterea, quod maxime te turbaret: vereri enim ac tremere, ne ſiiſta pater ſentiat, maximis iniuriis atq; incommodis afficiat ſanctos illos, qui te à principio ſuſceperunt. Quippe ſummis viribus atq; opibus fretum, mœroreq; & indignatione concitatũ, cuncta aduerſus eos ſumma audacia moliturum, parciturum nemini, qui ſibi ex illorũ numero occurrerit. Et hactenus quidem potuiſſe matrem rem geſtam noticię patris ſubducere, repulſiſſeq; illum ſæpe, ac fregiſſe cum de te ſolicite inquireret: fore autem vt proceſſu temporis deprehendatur cauta hæc matris ſimulatio, iamq; ille & ipſi, & monachis omnib⁹ acerrime immineat. Poſtremo quod omnium malorũ ſupremum culmen eſt, nullam tibi certam eſſe futurorũ confidentiam dicebas, neq; apertius ſcire, ſi quando futura ſit morbi huius abſolutio, neque liberatio, cum ſæpiùs hac expectatione ſuſpenſus, rurſus in eãdem miſeriam incideris. Dura ſunt profecto iſta, & quæ animum maxime perturbare poſsint, ingentiq; implere tumultu, ſed animum remiſſum, imperitum ac deſidem. At vero nos ſi reſipiſcere paululum, ac reſpirare voluerimus, cogitationeſq; pacis admouerẽ, has omnes mœroris cauſas veluti tenuiſsimum puluerem excutiemus. Caue autem putes me modo iſta idcirco tanta facilitate polliceri, & extra dolorem hunc, vexationemq; perſiſtam. Etſi enim quibuſdã fortaſsis incredibilia dicere videbor, dicam tamen: neq; enim cum reliquis tu mihi quoque fidem non adhibebis. Cum inuaſit animã tuam ſce- D leſtus ille dæmon ab initio, atque orantem cum ęteris proſtrauit, non quidem tunc ipſe præſens aderam, gratiaſq; ago elementiſsimo deo, didici tamen omnia diligentiſsime, non ſecus quaſi ipſe affuiſſem. Nam Theophilus Epheſius vtriuſque noſtrum amantiſsimus profectus ad me, cuncta mihi per ordinem triſtis ac mœrens retulit, diſtortas manus, toruos oculos, oris ſpumã, horrendam illam & cõfuſam vocẽ, diabolicum tremorẽ, ſenſus per multam horam priuationem, viſuq; terribile, quod ea nocte oſtenſum eſt. Suem enim quendam ferociſsimum maxima vi luti inquinatũ in te inſilire iugiter, atque infeſtiſsime peruadere viſum aiebat. Cumq; is qui iuxta obdormiebat, ea viſione turbatus, experrectus eſſet, inueniſſe te acriter concuti, atque à dæmone vexari. Cum igitur hæc ille nunciaret, tantã fateor mœroris nebulam mihi effudit, quantã hic ipſe duriſsimus dæmon charitati tuæ. Poſtea vero quàm me ex acerbo

Universidad de Deusto
Biblioteca

ac diutino dolore collegi, nihil mihi iam nisi tristis humanarum rerum, inanisq; occurrebat facies. Non iam dura aduersa,non blanda læta quæque videbantur:sed cum olim vanitatem seculi contemptui habuerim, ac reprehẽdere solitus sim,tunc maxime id passus sum,maiorq; affectus,ac desiderium subiit dilectionis tuæ:quippe ea est casuum tristium natura,quæ amiciciam peraugere consueuit:idq; ex eo liquet,quòd inimicicias quoque facile reuocare in gratiam possit.Nullus enim ferè tam immanis,tamq; lapideus ac ferreus est,qui si videat graui aliquo casu angi inimicum,aduersus illum seruare odium possit. Quòd si inimicis quoque miseremur, eosq; amicorum habemus loco,cum graue aliquid atq; insperatum illos perpeti videmus: considera quæso diligenter quid me pati, quóue esse animo necesse fuerit, dum eum, quem ex omnibus maxime diligo, quémque non alium quàm me alterum duco, vexari acerrime,ac mœrore deficere audirent? Noli itaq; putare nos vexationis tuæ immunes, ac exortes, fomenta tibi consolationis admouere.Etsi enim à perturbatione illa,ac deiectione, collisioneq; diaboli sum dei gratia liber, huius tamen mœstitiæ ac doloris æquas partes mihi tecũ vendico:atque istud mihi credent,qui ita vt oportet diligere nouerunt. Age ergo excutiamus hunc puluerem: ita enim erit tolerabilis,ac leuis huiusce vis mœroris,si noluerimus cedendo protinus perturbationibus trudi ad præcipitia, sed respicere potius, atque vt conuenit, vel tantisper vti ratione curauerimus.Plurima enim ex his quę videtur acerbissima,priusquã examinantur diligẽtius,grauia putantur,& intolerabilia:si quis tamẽ ea admota ratione discutiat,inueniet esse longe opinione leuiora:quod modò quoque futurum nõ despero,tu tantum teipsum erige, neque stultæ atque inanissimi vulgi opinioni acquiescens,fortiorem contra nos inimicum statuas.Igitur si quidem ad aliquem infidelium mihi sermo esset, qui fortuito, vel casu ferri omnia existimant, nequissimisq; dæmoniis mũdi curam atq; prouidentiã assignant, plus mihi negocij incumberet, repellendaq; prius erronea opinio fuisset, atque veritate prouidentiæ ostensa, tum demum admonitio salubris, atque cõsolatio subinferenda.Quoniam vero Christi gratia instructus ab infantia sacras didicisti literas,veraq; & salutaria dogmata pius hæres ex maiorum tuorum successione susscepisti,credis profecto absque vlla hæsitatione deo curam esse de omnibus,& de his maxime,qui sibi fide iuncti sunt:itaque omissa hac parte aliũde sumamus initium.Principio cum angelos crearet deus,imò vero vt priora complectatur oratio,antequam angelos conderet,cœlestesq; reliquas virtutes,deus erat sine vllo vnquam suæ substantiæ principio. Cum vero nullius rei egens semper esset, id quippe proprium diuinitatis est, creauit angelos, archangelos, omnesq; reliquas incorporeas immortalesq; substantias.Creauit vero ob aliud nihil,nisi sola bonitatis suæ causa.Quorum enim obsequio non indigebat, nunquam eos profecto creauisset, nisi supreme bonus atque clemens esset: post vero illorum creationem fecit hominem, ipsa scilicet atque eadem causa,mundumq; hunc omnem,quem cum innumeris bonis,omniq; ornatu ac decore insigniisset, parum illum atque vilissimum puluerẽ his omnibus præfecit, hoc illũ in terra constituens,quod ipse esset in cœlo.Quòd enim ait: Faciamus hominem ad imaginem & similitudinem nostram, nihil aliud profecto, quàm sub ditione eius posita terrena cũcta significat.Cum igitur ita illum conditum in tanto honore locasset,veluti regi regiã paradisum sibi terrenorum omniũ pulcherrimam sedem assignauit.volens præterea sibi alia quoque ex parte ostendere,quantum animãtes reliquos honore transcenderet:adducit ad illum omnes,ac nomina singulis imponere iubet, nullúmque ex his in adiutorium dat sibi,causamq; protinus adiiciẽs:Non enim, inquit, inuentus est adiutor similis sibi. Cum vero hæc per omnia medium vtriusq; naturæ eum statuisset,vtq; omnibus esset ipse clarior & honoratior,nihilq; sibi esset simile, quod in tanta rerum multitudine illum decuisset:tunc iam & mulierem creat, & in hoc illum rursus honorans, manifestumq; faciens, quòd illam quoq; ipsius gratia creasset. Sicut & Paulus ait: Non, inquit, creatus est vir propter mulierẽ, sed mulier propter virum.Non autem his tãtum illum honorauit, verum & sermonem illi ex omnibus largitus est, suiq; illum notione dignatus est,ac suo dedit frui contubernio,quantum frui homo poterat.Immortalitate præterea donandum promisit,summaq; impleuit sapientia,spiritualem illi gratiam adiiciens, adeo vt nonnulla etiam prædiceret. Itaque illi omnia largitus est, cum tamen ab eo nulla ante rectè facta manauisset.Quid igitur ille?Post tanta,tamq; singularia beneficia,fideliorem parente ac donatore suo inimicum arbitratus est,spretóque mandato conditoris,fallaciam illius prætulit,qui se perdere omnino,bonisq; omnibus eiicere, atque honore omni expoliare cupiebat.Prætulit autem,cum tamen nullum neque magnum neque paruum beneficium ab eo esset consecutus, solaq; verbum eius aure percepisset. Num vero deleuit illũ deus tanta ingrati animi signa ab initio statim,atque ab ipsis,vt ita dixerim,lineamentis præ se ferentem?Hoc enim iusticiæ ratio poscebat,vt is qui innumeris antea affectus beneficiis ab inobedientia statim,atque ingratitudine vitæ initia cepisset, deleretur, atq; de medio auferretur. Deus verò non minus quàm antea bene illi facere perstitit, ostendens per hoc, & liquido comprobans,quòd nos & si millies peccemus,illumque auersemur,ipse tamen saluti nostræ prospicere nunquam desistit, vt si quidem cõuersi fuerimus, seruemur: sin autem in viciis perseuerauerimus, ipse tamen quod suũ erat fecisse aduertatur.Itaq; videtur quidẽ electio illa paradisi ligniq; vitalis inhibitio,mortisq; mulctatio cruciantis esse,atque punientis:sunt autem profecto ista omnia signa clementiæ, & quidem non minus quàm priora. Etsi enim mirabile id quod dicimus videtur,verissimum est tamen: ea quippe quæ fiebãt cum diuersa viderentur,atq; disiunctissima,vno tamen concordiq; fine sibi inuicem consentiebant.Exempli causa: Quòd illum exclusit à paradiso, quòd contra paradisum collocauit,quòd vetuit, quòd mortalẽ fecit, quòd interim ea sententia superbior asperiórque visus est:hæc omnia,priorãque illa molitus est.Atque anteriora quidem illa sola hominis causa condita fuisse, illiq; & ad decus,& ad commodum adiecta ita manifestum est,vt inde verba facere opus non sit: posteriorum potius ratio reddenda est,vt ea quoque homini sint vtilitati,atque ornamento.Quónam ergo modo scire id, & planè perspicere poterimus? Si consideremus diligentius quid illum pati necesse fuerit, nisi hæc ita contigissent: nam si pollicente diabolo æquales illos deo se ostenturum,post præuaricationis reatum in eodẽ honore perstitissent,tria profecto incurrissent suprema scelera.Primo enim deum malenolum,& iniustum, seductorémque & mendacem existimassent: secũdo vero seductorem,maleuolentiæq; & mendacij & inuidiæ,parentem beneficum

Gene.2.

beneficum atque amicum putauissent:Postremo peccare immortaliter,& absque vllo fine perstitissent.his autem hominem tunc omnibus eiectum paradiso liberauit.Ita ferè & medicus si vulnus negligat,ac deserat,purulentum amplius reddit:sin vero id contractum iugiter depurare perstat,vlterius progredi saniem,ac morbi virus vetat.Quid igitur?Num his tantum contentus fuit?Minime,imò,& sudores illi adiecit & labores:nihil enim minus ocio,& quieti natũ est, quàm hominis natura.Si enim his addicti, ne sic quidem peccare desistimus: quò scelerum progressa non esset audacia nostra, si nos affluere deliciis & ocio constituisset deus?Omnia enim,inquit,mala ociositas docuit. Attestantur autem nostræ huic rationi & quæ quotidie fiunt,& quæ maioribus nostris cõtigerunt.Sedit,inquit,populus manducare,& bibere,& surrexerunt ludere.Ac rursum: Incrassatus est & impinguatus & recalcitrauit dilectus. Consona his quoq; beatus Dauid loquitur,dicens:Cum occideret eos tunc exquirebant eum, & reuertebantur, & diluculo veniebãt ad eum. Ad Hierusalem quoque per Hieremiam loquitur deus:Per omnia erudire Hierusalem,ne recedat anima mea à te. Quod autem non solũ malis, verum & bonis humiliari atque incuruari salutare sit, rursum significat propheta,cum dicit: Bonum mihi domine,quia humiliasti me,vt discam iustificationes tuas. Post hunc & Hieremias hæc eadem sed non eisdem verbis exclamat:Bonum,inquiẽs, viro si iugum tulerit graue à iuuentute sua, sedebit solitarius, & tacebit:& de seipso deum obsecrat dicens: Non sic tu mihi parcens in alienationem,in die mala.Beatus item Paulus,qui tanto munere gratiæ cœlestis effulsit, tantumq; naturam excesit humanam,boni tamen huius vtilitate indigebat,quocirca etiam dicebat: Datus est mihi stimulus carnis meæ, angelus satanæ, qui me colaphizet, vt non extollat.Propter quod ter dominum rogaui,vt recedat à me,& dixit mihi:Sufficit tibi gratia mea,nam virtus in infirmitate perficitur.Poterat certe sine persecutionibus,& pressuris,laboribusq; & sudoribus prædicatio perfici: sed tamẽ id noluit Christus prædicãtibus parcens, ipsorumq; commodis per omnia consulens. Quocirca dicebat illis:In mundo pressuram habebitis. Cupientibusq; cœleste regnum ingredi, angustã viam arripiendam iubet,quasi non aliter intrare liceat: ideo pressuræ & tentationes, & quęcunque nobis tristia contingunt,nõ minus dei prouidentiã,summamq; clemẽtiam inducunt,quàm læta & iucunda. Quid autem dicam pressuras huius temporis, cum nõ minus ipsa quoque gehennæ comminatio,quàm promissio regni inefabilem ipsius clementiam commendet? Nisi enim ille gehennam minatus esset, non facile quispiam cœlestibus bonis potiretur.Neq; enim sufficit sola gaudiorum repromissio ad excitandos ad virtutem animos,nisi etiam eos pœnarum timor impellat,qui negligentius affecti ad illam sunt.Quocirca primum hominem quoq; à paradiso expulit,quia ex honore sibi præstito deterior effectus esset,si post spretum, violatumq; mandatũ immotus ille,stabiliq; duraſſet. Iam vero vt Adam omittamus,quid non fecisset Cain in paradiso degens, tantisq; deliciis fruens, quando his omnibus priuatus, patriq; suppliciũ ante oculos habens,ne sic quidem emẽdatus est,in tantumq; nequicię prorupit, vt homicidiũ ipse primus inuenerit,ausuq; nefario impleuerit? Homicidium vero non qualecunque,sed omnium sceleratissimum:neque enim paulatim, neque ex longæuo, diuq; meditatus nouum hoc facinus aggressus est:sed repente ac simul verticem & culmen iniquitatis occupauit: eúmque qui ex eodem vtero processerat,qui eadem suxerat vbera,qui in nullo ius naturę violauerat (nisi honorare deum,id sit violare ius) appetiit insidiis,ac protinus necauit. Velim hic rursus consideres clementiam dei.Patitur ipse iniurias,& verbis iniuriam corripit,tristemq; consolatur.At vbi insania fertur in fratrem, tũc iam seuerus vlciscitur,cruciatumq; statim infert.Et certe priora illa eodẽ digna erant cruciatu,imò vero longè grauiore.Si enim in hominibus cõseruus aliquis qui meliora quęque sibi seruat,ac domino suo deteriora offert,rem indignissimam, plenamq; contumeliæ facere arguitur,multo id magis in deo.Cain vero non in hoc solum, verum in alio quoque deliquit,quod fratris honorem ægre ac indigne tulit. Nam si ex prioris peccati pœnitentia vultum demisisset, accepta profecto fuisset hæc illius optima mutatio.Nunc vero non pœnitentiæ erat illa confusio, vultúsque deiectio, sed zeli ac liuoris,quod rei exitus docet.Nam deo quodam modo irascebatur,quòd iniuriis affectus non se honoraret,quòd moderato intemperantem non præferret.Verum cum hæc illius scelera vehementissima animaduersione punienda essent,large clementius quàm merebatur delinquente vtitur, tumentésque animos illius comprimere nititur: erat enim indignatione plena illa deiectio: idcirco loquitur ad illum: Quiesce. Hoc autem cum diceret, sciebat quidem quò progressurus esset zelus, cæterum ingratis occasionem omnem amputare volebat: si enim ab initio ille punitus esset,huiusmodi multi plurima dixissent: Non poterat admonere verbis, & corripere, ac terrere prius, atque tunc demum si perseuerasset in malis, irasci, & supplicium inferre?Ingentis crudelitatis est iste cruciatus, idcirco igitur suas æquanimiter iniurias tolerat, vt vnà & illorum obstruat os, & ipsius Cain parentem quoque sola bonitate se corripuisse ostendat: præterea que vt eiusmodi benignitatis exemplo cæteros ad pœnitentiam prouocet.Postea vero quàm secundum duriciam suam,& cor impœnitens thesaurizauit sibi iram,ille tunc iam vlciscitur in crimi nosum: sin vero post scelus homicidij mansisset impunitus,etiam ad aliud maiúsque flagitium progressus esset. Neque enim dicere possumus per ignorantiam illum primo deliquisse:nam quod iunior intelligebat, ipse maior natu quî ignorare poterat:Esto autẽ per ignorantiam peccauerit prius, postquam audiuit, quiesce, postquam prioris culpæ venia potitus est, ex qua ignorãtia ad parricidium prorupit? Videsne vt prior etiam culpa non de ignorantia,sed de malignitate & nequicia,supremáque sceleris audacia venerit? Quænam vero fuit huius pœna? Profugus eris ac tremens super terram.Videtur tamen dirus & acerbus esse cruciatus: sed si peccatum consideremus,non iam ita videbitur: & ipsum vero suppliciũ diligentius intueamur. Cum enim ille offerret, mœstus atque demissus incesit: cum vero post iniuriam dei honoratus ab illo non est,corripientem respuit, parricidiumq; primus inaudito scelere patrauit:imò vero facinus parricidio lõge sceleratius:parentes enim incredibili dolore confodit, ac deo etiam mentitus est. Num enim,inquit,custos sum fratris mei? & pro his omnibus solo timore ac tremore cruciatur. Equidem dei benignitatem non ex eo solum manifestari dixerim, quòd mitiorem pœnam tãto scelere adhibuit:sed ex eo maxime,quòd in ipsa pœna lucrũ haud spernendum in se habere videatur. Id vero lucrum est, quod ex ea ipsius castigatione cuncti postmodum admoniti

Gene.4.

Universidad de Deusto
Biblioteca

moniti sunt resipiscere à malis fierique meliores. Idcirco A ergo non occidit illum, quia par vtilitas profecto non fuisset, audiri quòd Cain fratre interempto, morte mulctatus esset, & videre parricidam ipsum pœnas exsoluentem. Fortasse enim id auditum, ob immanitatem sceleris creditum minime fuisset. Nunc vero dum videtur, dum coram adest, longóque superstes tempore, plurimos pœnæ suæ testes reliquit: manifestum certe ac credibile, & suæ ætatis hominibus, & postea futuris omnibus id facinus constituit. Quid ergo, inquies, hoc illi cõtulit? Maxime quidem illius saluti prospiciebat, cum eius rabiem quantum in se fuerit, coërceret castigatione verborum. Verum ne ipsa quidem illata sibi pœna, si quis diligentius inspiciat, maxima ipsius vtilitate vacat. Si enim statim illum occidisset, nullum sibi pœnitentiæ tempus, per quã melior euaderet, dedisset. Nunc vero cum metu ac tremore vitam ducens, nisi nimis B insensatus, ac belua potius quàm homo esset, ex huiusmodi vita plura capere potuit emolumenta. Præterea futurum cruciatum leuius atque tolerabilius præsentis temporis pœna constituit: ea enim quæ nobis in hac vita inferũtur supplicia, diuinitus futurorum cruciatuum partem haud exiguam succidunt. Atque harum rerum testimonia de scripturis diuinis afferre facile possumus. Nam Christus dominus cum discipulos alloquens, de diuite & Lazaro dissereret, Abraham retulit, cum rogaretur à diuite vt mitteret Lazarum, qui extremæ digiti parte paululum aquæ ardenti linguæ instillaret, dixisse ad illum: Fili, recordare quia recepisti tu bona tua, & Lazarus mala: nunc autem hic consolatur, tu vero cruciaris. Paulus quoque (Paulum vero quoties dico, rursus Christi præcepta replico: Christus enim profecto, mea quidem sententia, beatissimam illius mouebat linguam) dum Corinthiis scriberet, aliquando iubet eum, qui grauissime fornicatus fuerat, tradi satanæ in interitum carnis, vt spiritus saluus sit in die domini nostri Iesu Christi. Rursusque cum eosdem de his qui indigne sacra & veneranda mysteria percipiebant, admoneret: Propterea, inquit, inter vos multi infirmi, & imbecilles, & dormiunt multi. Nam si nosipsos iudicaremus, nunquã profecto iudicaremur. Cum iudicamur autem à domino, corripimur, vt non cum hoc mundo damnemur. Vidistine ineffabilẽ clementiã, immensasque diuitias benignitatis? Vidisti vt omnia agat atque moliatur deus, vt post peccatum quoque mitiore, quàm debuimus, plectamur pœna, aut etiam omnino liberemur? Porrò si quis id curiosius inquirat, cuius rei gratia veteranũ illum seductorem non continuo deleuerit, id quoq; pro summa in nos cura factum fortasse comperiet. Si enim sceleratus ille obtineret, esset fortasse irrationabilis ista inquisitio: sin autem hac potentia priuatus, tantum persuadere atque allicere potest: illius vero suasionis illecebras renuere in nobis est: cur tu materiã abscindis coronarum, industriaq; probitatis occasionem tollis? Ad hæc si illum sciens fore insuperabilem, cunctósque deuicturum, ita illum dimisisset deus, ne sic quidem ista hæsitatio locum habuisset. Nam tum quoque quòd ille obtineret, quòd vinceret non reluctantes, sed sponte sibi cedentes atque succumbentes, à nobis profecto manasset. Quod si plurimi quidem illius potentiam ac vires frangunt, complures item posthac illum superaturi sint: quid tu futuros probatissimos, clarissimáque victoria insignes, tanto priuas honore? Idcirco enim illum dimisit, vt eum deiiciant qui fuerant ab eo prius superati, quod illi omni supplicio grauius ac durius est. At non omnes, inquies, illum superaturi sunt. Quid hoc ad rem? Profecto enim multo melius, multóque conuenientius est iustis occasiones suppeditari, quibus ad virtutem se exerceant, voluntatemque ostendant suam: eos vero qui non sunt huiusmodi, ex propria puniri negligentia, quàm istorum causa illis etiam coronas suas adimi. Nam modo is qui malus & socors est, non aduersarij viribus, sed suo potius torpore superatur: quod indicat vincẽtium illum multitudo. Tunc vero studiosi quique atq; alacres malorum causã meritis honoribus fraudati fuissent, non habentes vbi vires exercerent suas: veluti si agonotheta quis athletas duos nactus, alterum quidem aduersario congredi paratum, omnemq; tolerãtiam ostẽdere, coronãmque ex certamine referre: alterum labori illi & grumnę otium deliciásque præferentem, comparet, atque aduersario de medio sublato, ambos re infecta dimittat. Sic enim strenuus ille, propter alterius ignauiam graui iniuria affectus videretur. Ignauus autem non fortissimi socij causa malus esset, verum ob socordiam suam. Sed enim hæc istorũ quæstio, cum de diabolo agitari videatur, si suo ordine procedat, plurimis in rebus dei prouidentiam insimulat, cunctámque simul creaturam perimit. Accusat enim oris atq; oculorum factionem: quippe cum per hæc quæque illicita concupiscant, atque in adulterium corruant plurimi: per hoc autem blasphement alij, atque perniciosa dogmata proferant. Num ergo sine oculis & lingua debuerunt homines fieri? Pedes quoq; abscindere, & amputare manus necesse erit, cum istæ plenæ sint sanguine, illi vero prompti ad malum currant: nec ipsæ quidem aures immanitatem rationis huius effugere poterunt. Nam inania quæque & praua percipientes, corruptionem dogmatum ad animam mittunt: itaque & istæ auferendæ erunt. Quòd si dabimus, cibos quoque ac potus, cœlum, terrã, mare, solem, lucem, lunam stellarúmque chorum: atque omnia animantium genera tollamus necesse erit. Ad quid ista enim omnia erunt necessaria, cum is cuius causa facta sunt, adeo miserabiliter truncus conscissusq; iaceat? Videsne qui risus, quæ ineptiæ, quę deliramenta rationem istam necessario sequantur? Diabolus nempe sibiipsi, non nobis est malus. Nos enim si velimus, plura etiam commota per illum, perque illius nequicias consequimur, illo etiam inuito ac renuẽte: quod est profecto mirabile, & in hoc diuinæ bonitatis magnitudo cõspicitur. Nam si cum meliores efficimur, mordet id quidem ac per se solum angit excruciátque diabolum, quando hoc ipsum per eum, atque illius causa nobis suppeditatur, ferre iam sua detrimenta, aut seipsum capere prę doloris magnitudine non potest. Quo modo autem ex illo proficimus? Dum illius astum, immanitatem, perpetuásque insidias, ac fraudes varias soliciti metuimus, somnum immodicum excludimus, vigilamus sobrij, semperque dei reminiscimur. Quòd autem ista mea ratio non sit, sed beati Pauli, ipsum audias licet, eisdem ferè verbis fideles dormientes excitantem. Nam Ephesius cum scriberet, sic ait: Non est nobis colluctatio aduersum carnem & sanguinem, sed aduersus principatus & potestates, aduersus mundi rectores tenebrarum huius seculi, aduersus spiritualia nequiciæ in cœlestibus. Hæc autem cum diceret, non deiicere studebat auditorum animos, sed potius erigere. Petrus itẽ: Sobrij estote, & vigilate: quia aduersarius vester diabolus, tanquam leo rugiens circuit quærens quem deuoret, cui resistite fortes in fide. Promptiores profecto atque fortiores

Luc. 16.

2. Cor. 5.

D

tiores nos ista faciunt, persuadentque familiarissimos A deo fieri. Qui enim imminere sibi cernit inimicum, maiori ad illum currit desiderio, quò se tueri possit. Ita ferè infantes pueri, cum quid horrendum viderint, ad matrum sinus protinus fugiunt, illarúmque pendentes vestibus, eis se tuentur ac protegunt, atque ita vt sæpius retrahentibus plurimis inde auelli non possint. At vero quando nihil eiusmodi perturbat, ne vocantes quidem illas exaudiunt, neque trahi patiuntur: imò blandiciis allicientes respuunt, & cum plurima illæ moliantur, vt ad se eos pertrahant, semper eas auersantur, appositamq; mensam despiciunt. Quocirca matrum plurimæ, cum nihil obsecrando proficere se viderint, laruas quasdam horrorísque figmenta parant, atque illos demum ad reditum impellũt, persuadentque ad se iterum recurrere. Hoc autem non in solis pueris cõtingit, sed etiam in nobis. Quando enim malignus ille perter- B ret nos atque perturbat, tunc frugi efficimur, tunc nosipsos agnoscimus, tũc ad deum omni studio recurrimus. Quòd si deletus ab initio nequam ille fuisset, atq; sublatus é medio, fortasse nec præterita credidissent plurimi: puta quòd hominem illum fefellisset, quòd bonis illis innumeris eum eiecisset, deúmque hoc inuidia & liuore cõmotũ feciſſe arbitrarentur. quando enim ne modo quidem desunt, qui post tanta illius seductionis indicia id audent dicere, si nõ illius nequiciæ & astus experimenta cepissent, quid non dixissent? quid non oblocuti fuissent? Quod si penitus, atque diligẽter his quæ fiunt animum intendere velimus, inueniemus minime ad omnia nos diabolum impellere: sed cum plurimorum ille nobis lapsuũ sit author, plurima item nosmetipsi per nostram solam socordiam ac negligentiam patimur. Vbi enim, vt ad priora reuertamur, ad Cain dia C bolum accessisse, fraternamq; cædem suggessisse legimus? Nam matri quidem illius visus est loquens, fraudemq; concinnans: huic autem minime, nisi forte quispiam malas illum cogitationes dicat immisisse. Quod etsi nec ipsi renuimus, id tamen totum illius culpa contingit, qui suggerentem admisit, illiq; paruit, atque principium in se inuadendi præstitit. Attamen nec sic illum dimisit deus, verũ ex his per quæ punire videbatur, admonere potius atque corripere non desinit. Quid autẽ Cain viri vnius supplicium dico, quãdoquidem etiã diluuium, in quo tot periere viri dei nobis prouidentiã aptissime potest asserere. Primum enim non repente neq; insperate mortalibus vim illam inundationis induxit, sed fore prędixit: idq; non ante breue tempus, sed ante centum & viginti annos. Tum vero ne ex lõgitudine prædictionis in obliuionem ac negligentiam in- D ciderent, ædificari arcam in oculis omnium instituit, voce omni clarius clamantem, deique minas omnibus annunciãtem. Cain quippe sanitate mentis exciderat: illa vero ante omnium oculos posita iugiter imminentium sibi malorum illos admonebat: nec sic tamen illi emendati sunt, sed in vicijs perseuerauerunt, supplicia sibiipsis conscientes atque attrahentes. Deus enim diluuium ipsum neque comminari, neque inferre voluisset, sicuti nec gehennam ipsam quidem. Verum istorũ omnium nosipsi nobis causa sumus, quod & sapientissimus quidam viderat, cum diceret: Deus mortem non fecit, nec lætatur in perditione viuentium. At deus ipse per prophetam ait: Nolo mortẽ peccatoris, sed vt conuertatur & viuat. At vero nos nisi cõuertamur, damnationem nobisipsis vltro mortemq; congerimus, non is qui nos perire noluerat, quiq; viam effugiendi nobis ostendit. Cæterum si nos ista loquor, quasi diabolum insidiarum criminibus purgare intendẽs, sed indicare volens eos, nisi sponte cecidissent, à nemine vnquam potuisse deiici. Nam qui tam facilem propinatam sibi ab altera deceptionem suscipit, is profecto & negligenter, & laxi fuisse affectus ostenditur. Neque enim tantum ille potuisset, si sobrium vigilantémque animum allocutus esset. Sunt autem plurimi, qui cum ad hanc partem differendo peruenerint, diabolo omisso ad mandatum transeunt, & cum à peccante homine abstineãt, deo crimen impingunt, dicentes: Quid enim eis præceptũ dabat, quos peccaturos nouerat? Ista re vera sunt diaboli verba, & impiæ mentis inuenta. Nam quòd præceptum dare longe maioris dispensationis sit, quàm non dare, clarissime constat. Si enim Adam voluntate, & animo tam negligenti, quàm fuisse ostenditur, nullum suscipiat mandatum, sed in deliciis, & securitate perstat: ex huiusmodi licentia imbecillitas tanta atque negligẽtia ad meliorãne, an ad deteriora prorũpet? Liquet profecto illum ad summum fastigium viciorum euasurum, si absque cura sit. Nam si necdum de immortalitate securus, eamq; spem dubiam pendere non ignorans, in tantam arrogantiam atque amentiã elatus est, vt deus fieri speraret: istudq; cum id promittentem nulla ex parte fidelem cerneret, si firmam ac securam immortalitatem cõsecutus esset, quo non progressus esset arrogantiæ? quid non peccasset, quando ille deo obtemperasset? Tu verò dum ista criminaris, idem profecto facis, ac si quis fornicationem & libidinem interdicentẽ simularet, ideo quòd

Gene. 6.

Gene. 3.

1. Petri. 5.

Universidad de Deusto
Biblioteca

quòd plurimi ista audientes fornicaturi essent. Nonne A sunt ista extremæ demētiæ? Si enim nullo mandato susceptо diabolus ad illum accedens, recedere à deo consuleret,id quoq; illi & quidem facile persuasisset: Nam qui post acceptum mandatum præcipientem sic leuiter cōtempsit,si nihil ab illo penitus audisset, cito se etiam esse sub domino nesciret: idcirco anticipat deus, & ex his quę præcipit,docet habere illum dominum,cunctáque illi parere oportere. Et quid amplius commodi est ex hoc secutum, inquiunt? Etiam si nihil aliud secutum esset,non id docenti deo esset imputandum,sed potius non suscipienti homini optimam hāc saluberrimamq; disciplinam. Verum vsqueadeo inutilis fuit,etiam post præuaricatiōnē præcepti exhibitio. Nonne illæ latebræ illa confessio delicti, illa viri ad mulierem, mulierisq; ad serpentem studiosa causæ traductio:illa,inquā,omnia metuentium sunt atque trementium,deiq; authoritatem agnoscentium? Porrò quantum lucri inde consecutū sit ex diabolica illa expectatione, in tantū timoris illos fuisse trāslatos nullus ignorat. Qui enim æqualitatem dei prius meditatus fuerat, ipse iam ita contrahebatur humiliter, vt pœnam cruciatumq; tremēs metueret,ac peccatum confiteretur suum. At vero nō absque sensu peccare,delictúmque recognoscere minimū, non est negligendum:sed via quædam est ad emendationem atque ad imitationem in melius ducens. Omnē itaque in nos dei benignitatem neque cogitatione cōprehendere,neque narrare possibile est. Eorum tamen quæ nouimus,summū dicturus sum. Nempe enim post adeò insignem cōtumaciam, post talem inobedientiā, post tanta scelera, cum iam orbis totus tyrannide peccati premeretur, cum extrema iam luenda pœna esset, cum delendum omne mortalium genus, nomenq; ipC sum hominū,merito expectari posset: tum vero maximum omnium beneficium & clemētiam ostendit vnigenitū suū pro inimicis,pro alienatis à se,pro se odientibus atque aduersantibus morti tradēs, ac per eam reconciliationem nostram operans, cœlorumq; regnum & æternam vitam,aliaq; bona innumera nobis se daturum spondens,quæ nec oculus vidit, nec auris audiuit, neque in cor hominis ascenderunt. Quid igitur huic dispensationi,huic clementiæ, huic bonitati comparari aut simile excogitari possit? Propterea & ipse dicebat:
Esaiæ.55. Quantum distat cœlum à terra,tantum distāt viæ meę à viis vestris,& cogitationes meæ à cogitationibus vestris. Dauid quoq; mitissimus,cum de clemētia illius loqueretur,aiebat: Secundū altitudinem cœli à terra corroborauit dominus misericordiā suam super timentes se. Quantū distat Ortus ab Occidente,longe fecit à no D bis iniquitates nostras. Quo modo miseretur pater filiorum, misertus est dominus timentibus se: quòd non comparans dicit. Quæ enim humana clemētia diuinæ bonitati conferri possit? sed quia exemplum summæ affectionis nullum nos maius nouimus,quàm patris ad filios: Nisi fortassis Esaias maius aliquid docuit, qui matris potius exemplo vsus est,quæ erga natos suos longe misericordius afficitur, quàm pater. Dixit enim: Nunquid obliuiscetur mulier infantuli sui, vt non misereatur filio vteri sui: sed etsi illa oblita eius fuerit,ego tamē tui non obliuiscar dicit dominus: ostendens dei misericordiam affectus omnes naturales lōgissimè excedere. Et propheta quidem sic: Ipse autem dei filius cum Iu*Matth.7.* dæis loqueretur,aiebat: Si autem vos cum sitis mali, nostis bona data dare filiis vestris: quanto magis pater vester cœlestis dabit bona petentibus se? Nihil profectо aliud per ista significans,nisi tantam esse diuinæ prouidentiæ & gubernationis paternæ differētiam,quantum interest inter bonos & malos. Verū neque hactenus iterum stes velim,sed mente ad interiora progredere. Nā id quoq; pro captu,& modo tuo dictum est: quippe cuius est infinita intelligentia, bonitatem quoque & clementiam fine nullo terminari necesse est. Quòd si hāc per singula quæ fiunt non perspicimus, & hoc signum illius infinitatis est. Plurima enim & magna quotidie p nostra salute disponit,quæ sibi soli sunt cognita. Quia enim sola bonitatis suæ gratia mortalibus per omnia prospicit,nihil nostris indigens laudibus,nullāque alia remuneratione opus habēs,plurima nos latere permittit. Sed & si aliquando hæc reuelat, & illud nostræ vtilitatis causa facit, vt gratias illi semper referētes,ex hac gratitudine nostra amplius nobis attrahamus illius auB xilium. Non igitur de his solum quæ nouimus, gratias illi referamus: neque enim volentes solum,verum inuitos quoque, & nolentes beneficiis consuecuit afficere. Quod Paulus optime nouerat, qui semper & in omnibus gratias agere monebat. Quòd autem non communiter solum omnium curam gerit, sed seorsum singulorum, ipsum audias licet dicentem: Non est voluntas coram patre meo qui in cœlis est, vt pereat vnus de pusillis istis,de his dicens,qui in illum credunt. Cupit ipse quidem & eos qui non credunt saluos fieri, mutarique in melius, & credere, sicut Paulus ait: Qui vult omnes homines saluos fieri, & ad agnitionem veritatis venire. Et ipse ad Iudæos: Nō veni vocare iustos, sed peccatores ad pœnitentiam: &, Misericordiam volo, non sacrificium. At verò si post tantæ curę ac prouidētię fruC tionem noluerint meliores fieri, veritatemq; recognoscere, ne sic quidem illos deserit: sed quoniam æternæ vitæ participatione ipsi se sua sponte priuauerunt, vel præsentis vitæ bona illis omnia largitur, solem suū orri facies super bonos & malos, & pluens super iustos & iniustos, aliáque præstans, quæ ad præsentis vitæ constantiam pertinent. Quòd si inimicis quoque tanta cura & prouidētia prospicit, fideles suos,& qui totis ei viribus seruiunt, quo modo vnquam contemnet? Non ita, non ita est: Verum istos maxime ex omnibus fouet atque complectitur. Vestri enim, inquit, & capilli capitis omnes numerati sunt. Quoties ergo tibi in mentem venit, parentes te,& patriam, domum, amicos, propinquos, opesque innumeras, & gloriam illam ingentem abiecisse, atq; excussisse propter Christum de manibus, póstque ista omnia huiusmodi vexationem pati: noli deiicere teipsum, noli mœrore deficere. Nam ex quibus cogitationibus hæsitatio gignitur, ex eisdem rursus sopita restringitur. Quonam modo? Impossibile est mentiri deum, promisit autem ille vitam æternam ista relinquentibus. Reliquisti tu omnia ista,& abiecisti: quid igitur prohibet de huiusmodi cōfidere promissione,& esse securum? Num ea qua nunc probaris tentatio? & hæc ad promissionem quid? Non hic æternam repromisit vitam: imò verò si in terris quoq; eiusmodi promissio implenda esset,ne sic quidem ægre referre debueras: quippe quòd fidelem, ac religiosum virum adeò constāter & firmiter promissa dei tenere conuenit, vt quantumlibet effectus contrarios aspiciat, ne sic quidem perturbetur, neque desperet euentum. Intuerre denique fidelis Abraham cuiusmodi pollicitationem acceperit,& qualia facere sit iussus. Nam promissio quidē erat, ex Isaac implendum esse orbem vniuersum, iussio autem hunc ipsum Isaac immolare vrgebat, ex quo orbis totus erat

implendus.

implendus. Quid igitur? istúdne perturbauit iustum virum? Minime vero, imò cum tanta dissonantia & repugnantia esset præcepti & promissi, in nullo penitus turbatus est, neque hæsitauit, neque aliquid huiusmodi locutus est: Quid hoc est? Alia promisit mihi deus, alia facere iubet: Ex puero isto nepotum ingentem multitudinem mihi promiserat, & hunc ipsum modo necare mihi præcepit. Quo modo igitur hoc erit excisa radice? Fefellit me igitur, atque delusit? Nihil prorsus huiusmodi locutus est, sed ne cogitauit quidem. Et merito sanè. Cum enim deus aliquid pollicitus fuerit, etiā si milia sunt quæ pollicitationem huiusmodi obtundant, atque intercipiant, turbari minime conuenit, aut de fine dubitare. Hoc enim maxime dei potentiam cōmendat, dum in rebus ambiguis finem certum, atque exitum reperit: sicuti tūc beatus secum reputabat. Quocirca fidem illius maxime admirans Paulus, aiebat: Fi*Hebr.11.* B de obtulit Abraham Isaac dum tētaretur, vnigenitúmque offerebat, qui promissiones acceperat, hæc ipsa scilicet insinuans, atque significans. Non modo autem ipse, verum ipsius quoque pronepos Ioseph, cum per longum tempus, & varios casus promissionem periclitari perspiceret, rigidus atque immobilis perstitit: sola enim promissa intuebatur, neq; humanis cogitationibus motus, de fine desperauit. Nam & ostensa sibi visio, & fratrum & patris adorationem pollicebatur. Quæ vero illi cogitabant, non erant huiusmodi, sed ab his longissimè remota. Primum enim illiipsi fratres, quos se præuiderat adoraturos, in lacum illum iniiciunt, ac barbaris hominibus venditum in alienam ac remotissimam
Genes.37. regionem emittunt, atque adeo contraria promissis ea quæ contingebant videbantur, vt miseri illi dicerent: Ecce somniator ille venit, nūc ergo venite occidamus C eum, & proiiciamus in lacum, dicemúsque: Fera pessima deuorauit eum, & videbimus quid somnia sua sibi proderunt. Postea vero hi, qui illum emerant, non saltem libero homini, sed seruo illum regio vendunt iterum. Neque hactenus aduersa steterunt, sed petulantis dominæ calumniam incidit, damnatusq; carceres annos plurimos habitat, & effugientibus cæteris ampliore illic tempore ipse perdurat. Cúmque tanta essent quę illius animum perturbare possent, constans tamen perseuerat, atque inuiolabilis. Eiusmodi vero etiam nostra sunt, imò vero longe perplexiora. Quæ enim promissa sunt nobis, regnum cœlorum est, & vita æterna, & incorruptio, & infinita illa bona atq; immortalia. Quę autem interim contingunt, valde ab his remota, atque aliena sunt. Mors enim nos & corruptio sequitur, & pœna & supplicium, & tentationes variæ, atque perpetuæ. D Huius ergo rei gratia hoc facit deus, permittitque contraria promissis aduenire? Non planè absque ratione, verum ex hoc duo maxima bona elicit, dum ex altero certissimum potentiæ suę argumentum capimus, quòd scilicet posit desperatissima promissa sua, spe atq; opinione melius perficere. Ex altero autē nostros animos erudit, cuncta sibi credere fideliter, & si dictis facta cōtraria videantur emergere: quippe spei virtus eiusmodi est, vt eum qui syncere sustineat, nunquam confundi permittat. Si enim hi, qui promissa in hoc seculo acceperunt, ita insigniter affecti sunt: quid nos facere necesse est, qui non in præsenti vita, sed in futuro seculo bona illa sempiterna expectamus? In hoc enim seculo pressuræ nobis angustiæq; promittuntur. Quid ergo est quod te perturbet? Qua ratione induci potes, vt suspecta habeas promissa dei? Nempe enim cum dicis te ab eo negligi, cuius causa mūdū omnē despexisti, liquido ostendis te illi non credere, atque suspectum habere, fallacémque promissionem eius existimare. Id autem verè est à dæmone corripi, ac sempiternos ignes promereri. Sed sunt qui seculi negociis dediti, quiete ac licenter viuunt. Et istud quoque prędixit Christus: Amen *Ioan.16.* amen dico, inquit, vobis, quia plorabitis & flebitis vos, mundus autem gaudebit. Sed & in prioribus generationibus hoc fermè videas contigisse. Quippe Babylonij cum deum ignorarent, opibus potentiaque pollebant: ludæi vero captiuitatis atque seruitutis premebantur iniuriis. Et Lazarus ille, qui regnis cœlestibus, æternísque gaudiis potiri meruit, vlceribus plenus canum linguis erat expositus, atque perpetuo cum fame pugnabat: dies vero in honore ac frequenti constipatione seruorum, & requie, & deliciis vitam ducebat. Verum vt huic nihil apud inferos profuere deliciæ, atque illa omnia: ita nec Lazaro fames, aut vlcera, nec omnia simul congesta incommoda vitæ præsentis obstiterunt: sed veluti quidam athleta fortissimus in æstu grauissimo, & algore luctans, & præclare vicit, & coronatus immortaliter est. Quocirca vir quidam sapientissimus aiebat: Fili, si accedas seruire domino, præpara animā *Eccli.2.* tuam ad tentationem, dirige cor tuum & sustine, & ne festines in tempore inductionis. Et post pauca: Quoniam, inquit, igne probatur aurum, homines vero ac*Prouer.3.* ceptabiles in fornace humiliationis. Rursumq; alio loco scriptum est: Fili noli negligere disciplinam dei, neque deficias quum ab eo corriperis. Qui enim aurum in fornacem mittit, nouit quatenus illud incendi atque ignescere, & quādo igne oporteat educi. Ideoque alter ex his: Ne festines, inquit, in tempore inductionis, alter: Neq; deficias, inquit, quum ab eo corriperis. Magnum reuera magnum, & excellens pressura est, ad probandum virum, atque ad docendum patientiæ virtutem. Quid ergo inquies, si illius nos magnitudo conuellat, atque deiiciat? Fidelis est deus, qui non patietur nos tentari supra quàm possumus, sed faciet cum tētatione exitū, vt possimus sustinere. Nam si ex dilectione correptio, ex odio vero derelictio est: neque eiusdem est quempiā simul & amare, & odisse, neque corripere quidem & derelinquere. Quo modo ergo, inquiunt, multi corruerunt? Seipsos illi deo priuauerunt, non autem à deo derelicti sunt. Ecce enim, inquit, qui elongant se à te peribunt. Elongant se vero à deo, qui correptiones il*Psal.72.* lius non sustinent, sed irascuntur atque indignantur, ac veluti mali & peruersi filij, cum à patribus traditi magistris vel impatientes laboris, vel fugientes verbera, parentum aspectus declināt, ab eis resiliunt: nihil inde lucrantur, nisi quòd plurimis, & grauioribus incommodis se implicāt, atque in aliena regione famis & erroris, ac morborum, ignominięq; & seruitutis iniurias subire coguntur: Ita & qui dei disciplinam ingrate suscipiunt, indignanturq; & grauiter ferunt, præterquam quòd nihil ex ea lucrantur, summis se calamitatibus afficiunt. Quocirca tolerare admonemur, & dirigere cor nostrum. At multa grauiora te perpeti dices. Ne pædotribę quidem omnes æqualiter atque eodē modo exercēt, sed imbecillioribus imbecilles, fortioribusq; sui similes comparāt. Nam qui suis viribus minorem comparem fuerit nactus, etiamsi tota die ille congrediatur, inexercitatus tamen permanet. Cur ergo, inquies, non omnes qui eandem elegere vitam, eisdem etiam laboribus certare facit? Quia non vna apud deum est exercitationis speçies, neque omnes qui eisdem opus habent, eiusdem

Universidad de Deusto
Biblioteca

ſtatus ſunt: quippe & plurimi cum eiſdem morborum incommodis laborent, non eiſdem tamen indiget medicamentis, ſed alia quidem iſtis, alia illis apponuntur. Atq; adeo & flagellorum modi varij ſunt atq; differentes. Et alius quidē morbo perpetuo probatur, alius grauiſſima inopia, vi atq; iniuria alius, hunc iuges atq; perpetuæ liberorum propinquorumq; cæterorum orbitates excruciant, hicq; ab omnibus abiicitur, nulliuſq; rei dignus æſtimatur: ille ꝙ ſibi in his derogetur, quorum nihil ſibi ſit cōſcius, grauiſſimum putat: atq; alius aliter affligitur. Neq; enim poſsibile eſt omnia nunc examuſſim numerare. Videntur tibi horū ſingula, ſi tuis ærumnis conferantur, leuia ac nulla eſſe. Verum tu ſi hæc expertus eſſes, addiſceres profecto quanto id quod nunc te angit, his omnibus leuius, ac tolerabilius ſit. Sed & ſi qui ſunt quorum ſit leuior quàm noſtra caſtigatio, nihil penitus miremur, ac perturbemur. Nam adiectio laborum, incrementum meritorum eſt, ac firmiſsimum munimen noſtrum, quo freti nunquam, ſiue ſponte, ſiue etiam inuiti corruamus. Nanque faſtum ac tumorem animorum comprimit, negligentiam auertit, prudentioreſque ac religioſiores efficit. Prorſus vero ſi quis omnia enumerare velit, plurima tentationum emolumenta reperiet, nullúſque vnquam ex his, qui deo maxime chari atque acceptabiles fuerunt, ſine preſuris vixit, etiamſi non ita nobis videatur. Nam ſi beatus Paulus tantum negocij ſuſtinuit, nullus vero Paulo maior eſt, aut etiam æqualis: qua tandem ratione illi credantur huiuſmodi auxilio non indiguiſſe? Sin autem quidam ex iſtis tribulationibus emēdati non ſunt, non hoc illi imputandum eſt, qui cauſam emendationis præſtitit, ſed illorum potius negligentiæ & ſocordiæ. Nam ſi illis non fuiſſet adhibitum medicamentum, per dei negligentiam periſſe viderentur. Nunc vero non parum actum eſt, cum nemo medicum accuſare poſsit, ſed ægrotos potius, ipſorúmque contemptum. Si qui vero antequam tentarentur gradientes recte, poſt tentationem corruerunt: aliúque cum omnibus eſſent peccatis inuoluti, nulla tribulatione vexati ſunt, atque alij à prima ſtatim ætate vſque ad vltimam afflictionem animæ innumeris calamitatibus contriti: nihil horum nos penitus perturbet, aut noſtros animos deiiciat. Nempe enim ſi omnem prouidentiæ illius diſpenſationem ſcire valeremus, aut deberemus, iſta quoque ignorantes, mœroris ac perturbationis non immerito cauſam habere videremur. Sin vero is qui tantorum arcanorum effectus particeps, ad tertium cœlum raptus fuerat, ad hanc tamen abyſſum hærens ſubſtitit, inſpiciénſque in profundum diuitiarum ſapientiæ ac ſcientiæ dei obſtupuit ſolum, atque inde reſiliit: quid nos ipſos fruſtra concidimus, perſcrutantes inſcrutabilia, atque inueſtigabilia curioſe inquirentes? Certe cum medicus contraria his quæ nobis ſalubria videtur præcipit, ſiue algens membrum profluo fonti ſubiicere iubeat, ſiue alia huiuſmodi efficere, nōnunquam reluctamur: ſed cum nobis antea perſuaſerimus, artis illum ratione cuncta facere, prompte ac libenter cedimus, idque cum ille ſæpius fallatur: Deum vero cuius viæ in omnibus increbiliter à nobis diſtant, qui eſt ipſa ſapientia, qui nunquam falli poteſt, punienda curioſitate perſcrutabimur? Cúmque illi ſimpliciter cedamus, à quo facti ratione exigere iure noſtro poſſemus, ab illo, cuius ſolum cedendum eſt nutui, eorum quæ geſſerit cauſas ac rationes requiremus, atq; huiuſmodi indigne ignorantiam feremus? Hæccine ſunt religioſæ mentis, ac piæ? Ne, quæſo ac ſupplico, ne ad tantam veſaniam progrediamur, ſed in omnibus in quibus ambigimus, illud potius nobiſcum pia cogitatione voluamus: Iudicia tua abyſſus multa. Nam & hoc ipſum, quòd non omnia aperte ſcimus, diuinæ ſapientiæ atque prudentiæ profecto eſt. Si enim omnium quæ fiunt, cauſa & ratione cognita, ita demum deo pareremus, non magni meriti eſſet, neque fidei oſtenſio ea res videretur. Cum vero nihil horum penitus noſcentes, ita quoque ſumma affectione mandatis eius omnibus cedimus, ex legitima obedientia fidéque integerrima, maxima animabus noſtris emolumenta conquirimus. Hoc enim ſolum nobis perſuadere debemus, omnia nobis vtiliter à deo inferri, non iam modum inquirentes, neque huius ignorationes grauiter, vel cū mœrore ferentes. Neque enim poſsibile eſt iſta ſcire, neque vtile: illud, quia mortales ſumus: hoc, quia cito in arrogantiam extollimur. Plurima nos facimus, quæ cū liberis noſtris noxia eſſe videantur, vtilia ſunt tamen. Quorum neque illi cauſas quærunt addiſcere, neque nos illis antea perſuadere ſtudemus, id expedire quod facimus: ſed hoc ſolùm illos admonemus vt in omnibus cedant, quæcunque præceperint patres, nihílque vlterius inquirant. Quòd ſi paretibus noſtris, qui nobiſcum eiuſdem naturæ ſunt, ita prompte, ita libere obtemperamus, neque vlla ratione indignamur: deo indignabimur aut grauiter feremus, quòd non illius omnia nobis explorata ſunt, qui tanta excellētia hominibus præcellit, quantam ipſi capere non poſſumus? Et quid hac impietate grauius ac durius excogitari poſsit? Aduerſus huiuſmodi ſanè beatus Paulus indignans dicebat: Alioquin ô homo, tu quis es qui reſpondeas deo? Nunquid dicit figmentum factori ſuo, cur me ita feciſti? Equidem filiorum exemplar propoſueram, ipſe vero multo aliquid maius poſuit, figuli ſcilicet, atque ab eo formati luti. Sicut enim lutum quocunque manus ſe formantis duxerit, ſequitur: ita hominem quæcūque deus iuſſerit, ea ſequi, & quæ ille intulerit, grato animo perferre cōuenit, nihil omnino reluctādo, vel curioſe addiſcere quærendo: neque enim nobis ſolis iſta ambigua ſunt: verum & his qui ante nos fuerunt ſanctis illis ac moralibus viris. Ait enim Iob: Vt quid enim impij viuunt, diuitiiſq; veteraſcunt? Beatus autem Dauid: Paulo minus, inquit, ꝯ effuſi ſunt greſſus mei, quia zelaui ſuper iniquos, pacem peccatorum videns. Quia non eſt reſpectus morti eorum & firmamentum in plaga eorum. In laboribus hominum non ſunt, & cum hominibus non flagellabuntur. Poſt hunc Hieremias quoque: Iuſtus es, inquit, domine, veruntamen iuſta loquar ad te. Quid eſt quòd via peccatorum proſperatur? Ambigebant iſti quidem atque inquirebant, ſed non ita vt faciunt impij. Neque enim accuſabant deum, neque ex his quæ fiunt, illius iuſticiam reprehendebant. Sed alius quidem aiebat: Iuſticia tua ſicut montes dei, iudicia tua abyſſus multa. De alio cum tanta paſſus eſſet, ſcriptum eſt: Non dedit inſipientiam deo. Et in libro ipſe ſuo incomprehenſibilem ſapientiam illius & diſpenſationem enarrans, cum de opificio diſſeruiſſet: Ecce, inquit, iſtæ ſunt partes viæ eius, & adhuc humorem verbi audiemus in eo. Idipſum quoque Hieremias prouidens ne quis vnquam ſuſpicaretur, interrogationi iudicium ſuum præpoſuit, dicens: Iuſtus es domine, hoc eſt, ſcio quidem à te omnia fieri iuſte: modum autem ignoro, quo fiunt. Quid igitur amplius illi didicerunt? Nempe de his nullum reſponſum retulerunt, quod beatus Dauid indicat, cum dicit:

cum dicit: Et exiſtimabam vt cognoſcerem, quia hoc labor eſt ante me: idcirco autem reſponſa ſuper his nō acceperūt, vt poſterioribus ſeculis futuros homines docerent etiam ipſi interrogatione abſtinere. Atque priores illi quidem vnum tantum inquirebant, cur ſcilicet impij in copia rerum omnium, & proſperitate viuerēt, & ne ſic quidem didicerunt. At vero iſti longe plura, quàm illi temeraria curioſitate ſcrutātur. Ea enim quæ proponuntur, nūc multo grauiora & maiora ſunt. Itaque manifeſta horū ratio illi permittatur, qui nouit omnia antequam fiant. Si tamen pro captu noſtro his qui huiuſmodi curioſi ſunt, reſpondere neceſſarium ſit, rationémque aliquam afferre, illud primum dixerim indignum eſſe quærere, cur boni in preſſuris, mali contrà in requie perſiſtant, cœleſti iam reuelato regno, futuriq; ſeculi præmio nobis oſtenſo. Nam cum illa vita ſinguli digna ſuis meritis recipiant, quid iam eis rebus perturbamur, quę hîc bonis aut malis contingunt? Eos nēpe qui ſibi intentius ac deuotius obtemperant, veluti fortiſsimos athletas huiuſmodi laboribus exercet: imbecilliores vero vt qui nihil durorum laborum perferre poſſunt, prius ad bona opera hortatur. Quòd ſi contrà nonnunquam euenit, plurimíque iuſti hic in requie vitam cum honore agūt: mali vero in ignominia ſummiſque aduerſitatibus perdurāt, interim quidem prior illa obiectio, quæ affligi bonos, malos vero iugiter eſſe in deliciis conquerebatur, hac ratione euerſa profligatur. Sin autem & huius rei cauſam inquirere velimus, id profecto dicimus, deum noſtra omnia non vno modo ſolitum eſſe diſponere, ſed cum ſit miſericordiſsimus ac potentia affluentiſsimus, plures nobis ſalutis vias ſcindere. Cum itaque plures ſint, qui futuri ſeculi ac reſurrectionis rationem admittere pertinaciter renuant: veluti in breui tabula hîc iudicij futuri imaginē oſtendit, cum punit malos, bonos remunerat. Quod cū in iudicio illo ſupremo generaliter futurum ſit, etiam nunc ex parte aliqua ideo fit, vt qui longinquum illud iudicium fore deſperant, vel his quæ in hoc ſeculo cōtingunt admoniti, manſuetiores atque meliores fiant. Siue enim nullus hîc omnino puniretur malus, nullúſque honoraretur bonus: plurimi ex his quibus reſurrectionis ratio incredibilis videtur, virtutem veluti malorum cauſam aſpernarentur ac fugerent, vicioſitatem vero veluti bonorum lętorumq; omnium occaſionem perſequerentur: ſiue rurſum hîc ſinguli iuxta merita reciperent, ſuperfluam iam falſamq; exiſtimaſſent reſurrectionis rationem. Itaque ne huic non crederetur, ne ingens vulgarisq; turba & contēptu deterior fieret, nonnullos hîc peccatores vleiſcitur, quoſdamq; pro rectè factis in oculis omnium præmiis donat, vt ex eo quòd non id omnibus facit, reſurrectionis aſſerat fidem. ex eo vero quòd ante iudicium quoque malos aliquos ſupplicíis afficit profundiſsimo quaſi ſomno ſepultos excitet. Nam & malorum quidem punitione, plurimi timore corrigūtur, ne patiantur eadem. Ex eo autē quòd nō omnibus pro merito hîc retribuitur, cogitare compelluntur huiuſmodi præmia in aliud tempus eſſe reſeruata. Nunquam enim profecto cum iuſtus ſit deus, totſperneret, ſiue malos impunitos ex vita migrare, ſiue bonos hîc innumeris incommodis & cruciatibus affici, ſi non vtriſque varia in futuro ſeculo præmia pro meritis paraſſet. Quocirca non omnes vel ſupplicio, vel honore afficit, ſed quoſdam, ſicut & in Perſarum rege, & in Ezechia contigit, quanquam fuerint plurimi, & Aſſyriorum impietate, & Ezechiæ pietate ac virtute pares.

Cur autem non in omnibus hoc agat deus, cauſa iam ſuprema memorata eſt, quòd ſcilicet nondum adſit iudicij tempus. Quòd autē iſta mea ratio non ſit, ſed eius qui nos tunc iudicaturus eſt, dominum ipſum audias. Nam cum profecti ad eum quidam, mortem illorū qui ſub turre occubuerant, Pilatiq; veſaniam annūciaſſent, quam in his qui mortui fuerant oſtēdit, ſacrificiis illorum ſanguinem miſcendo, cum ait, Putatis quòd hi Galilæi peccatores præ cæteris Galilæis fuerint, quia talia paſsi ſunt? Non dico vobis, ſed niſi pœnitentiam egeritis, omnes ſimiliter peribitis. Aut illi decem & octo ſuper quos cecidit turris Siloë, & occidit illos, putatis quòd ipſi præ omnibus qui habitant Hieruſalem, debitores fuerint? Non dico vobis, ſed niſi pœnitentiā egeritis, omnes ſimiliter peribitis. Hæc dilationis ratio, hæc cauſa eſt. Idcirco non omnes qui eiſdem ſuppliciis ſunt digni, vnà punire conſuevit, vt reliqui eorum caſibus admoniti, meliores fiant. Atque iſta quidem interim expediſſe ſufficiat. Sed enim tu fortaſsis ea etiam quę paulo antè propoſuimus, multo etiam perplexiora, vt ſimiliter enodemus, inquiris. Sed cum priora pro viribus patefecerimus, ad illa etiam ſoluenda, fundamenta quædam iacta fuiſſe arbitranur. Quid ergo illud eſt, in quo hæres & fluctuas? Quòd plurimi ex primordiis ætatis ad finem vſque variis calamitatibus affecti. Ego & de his & de prioribus dixerim, præcipue quidem illos ob propria vicia puniri, deinceps vero vt alij quoq; illorum exemplo emendentur. Quod ſi non in omnibus fit, nihil eſt quod mireris: nōdum enim iudicij tempus aduenit. Quid ergo de illis, inquies, qui antequam per ætatem bona vel mala diſcernere poſsint, quaſi maxima peccauerint, ſuppliciis ſubduntur? Huius quidem rei non vna cauſa eſt, ſed plurimæ ac variæ. Nam & ex parentum intemperantia & ſcelere, & ex nutritiorum negligentia, & ex intemperie atque inæqualitate aēris, & ex aliis plurimis huiuſmodi caſibus id cōtingere poteſt. Propterea cum plurimos illorum futuros nequam preſciuerit deus, omnes veluti compedibus quibuſdam huiuſmodi ſupplicio coërcet. An non vides & mendicorum plurimos inter preſſuras ipſas, & anguſtias innumera perpetrantes ſcelera, quorum tamen omnium cauſa non afflictio paupertatis eſt, ſed ſola nequicia? Audiui ego quoſdam aliquando, cum dicerent huiuſmodi homines mulierem quandam honeſtam & forma liberali in ſolitudine nactos, ei violenter ac petulāter illuſiſſe. Atqui cuius hoc neceſsitatis, cuius afflictionis opus fuit? Quæ iſti ſcelera non admiſiſſent, ſi non huiuſmodi quaſi nodis ac vinculis continerentur? Eorum vero qui carceribus incluſi ſunt, quis facile veſaniam & rabiem proferre poſsit? At hi qui à dæmone corripiuntur, nihilo minora his faciunt: non autem eamodò memoro que tunc agunt, cum ab eiuſmodi peſte apprehenduntur, ſed poſteaquam illa vexatio ceſſauerit, admittunt. Nam & edacitatem ſequuntur, & furantur, & inebriantur, & plurima huiuſmodi etiam flagitia turpiora admittunt. Denique ſicut malefactorum plurimos carcerē diutiſsime incolere permittit iudex; adeo vt plerunque vitam illic finiant, & cum ex multis aliquos puniri vult, vnum ex illis, aut etiam duos eminentiori loco ſtatuens circūſtantibus omnibus, ita demum ad mortem duci præcipit, atque ad terrorem cæterorum ſic vtēdum ſibi omnibus cenſet: Ita deus quoque cum nos emendare vult, nō omnes vnà malos punire neceſſarium exiſtimat, ſed aliquos rapiens ex eis quos nunquā corrigendos nouit, potētiam atque iram

oſtendit

ostendit suam,plurima ex hoc vtilia moliens atque cõficiens. Quippe & malos execranda,si velint, vicia hortatur,& bonos intentiores atque cautiores efficit,& lõganimitatem ostendit suam, resurrectionisque rationem, vt antè diximus, omnibus insinuat. Quid ergo hæc,inquies,ad eos, qui primam ætatem omnem nutriti in calamitatibus, priusquam bona vel mala per ætatem discernere possint, è vita migrant? Et quid mali, quæso,isti patiuntur, qui nec dum quid patiantur,sentiunt: neque dolere aut gaudere didicerunt? Ego non hoc solum pro huiusmodi soluẽda quæstione dixerim, verum parentes ipsos, etiam & fratres, & propinquos huiusmodi liberorum cladibus emendatos noui. Id vero non minimi lucri est,ita quempiam affligi, vt ex his quæ nesciens patitur, alius maxima emolumenta consequatur. Fieri autem potest,vt sit alia causa & ratio secretior,quam solus nouit rerum opifex deus. Vnum vi- B deo reliquum esse explicandum, quam scilicet ob causam, hi qui recte priusquam tentarentur, incedebant, post tentationem lapsi sunt. Quis,oro,planè nouit qui recte incedant, nisi qui corda nostra singulariter finxit,intelligitque omnia opera nostra? Fit enim sæpius, vt plurimi ex his qui boni esse videbantur,peiores omnibus sint, atque id quidem & in hoc seculo manifestũ est in nonnullis iam casu aliquo ac necessitate ingruẽte. Cum vero is,qui corda & renes probat, viuus & efficax,& acutior omni gladio ancipiti, pertingẽs vsque ad diuisionem animæ & corporis, artuum & medullarum,discretor cogitationum & intentionum iudicans federit: tunc vero non paucos ex pluribus, sed omnes omnino qui sunt eiusmodi videbimus: neque tũc ouina pellis lupum, neque sepulchri dealbatio internam inquinationem tegere atque occultare poterit. Nulla C creatura est inuisibilis coram eo, qui tunc iudicaturus est:sed nuda & aperta sunt omnia oculis eius, quod Apostolus indicat cum Corinthiis scribit: Itaque nolite ante tempus quicquam iudicare, quousque veniat dominus,qui illuminabit abscondita tenebrarum, & manifestabit consilia cordium. Vt autem simulatoribus omissis,ad eos tandem qui recte reuera incedunt veniamus: vnde nobis cõstat quòd etiamsi bona reliqua virtutesq; subierint, summum tamen omnium virtutum culmen humilitatem non neglexerint? Quòd si dicat quis melius fuisse illos cum recte agerent extolli, quàm post lapsum humiliari: his mihi maxime videtur iactãtiæ detrimenta atque humilitatis lucra ignorare. Nosti enim planè hominem arroganter bona operantem (si tamen bona facere arrogans possit) quamprimum in summam perniciem lapsurum. Is vero qui labi permis- D sus fuerit, atque ex ruina humiliari didicerit, resurget: ac si quidem voluerit, lapsus sui damna cito reparabit. Porrò is qui cum iactantia recte putatur operari, nihil patiens aduersi, ne sensum quidem vllum propriæ iniquitatis recipiet aliquãdo,sed augebit scelera: atq; dum nesciet, hinc vacuus proficiscetur: sicuti pharisæus ille qui ascendit in templum, putans se bonis omnibus esse locupletem,descendit vero,publicano pauperiorẽ meritis se esse percipiens. Est & alia species pestis,quæ plurimum roboris habet ad haurienda ac penitus euacuãda bona nostra, quam multo sudore colligimus, vetus scilicet inanis gloriæ. Nam reuera venti instar ingressa thesauros omnes virtutis exsufflat. En & secunda nobis occasio prolapsionis apparuit, recte,vt tu dicebas,gradientium. Plurimi enim ex his qui apud nos ingẽtes videntur virtutis causa tolerasse labores, ac reuera tole- A rant, cum omnia ad honorem hominum non pro dei gloria facerent,permissi sunt in tentationẽ labi,vt multitudinis opinione & gloria nudati, per quam detrimẽta omnia perpessi sunt, eiusq; gloriæ naturam in nullo flore fœni esse meliorem addiscentes, iam deo soli vacent,atque ipsius causa gerant omnia. Sunt præterea & aliæ causæ atque rationes & quidem longe his plures: cæterum,vt dixi,nobis obscuræ & incognitæ, sed omnium opifici deo bene notæ. Non igitur in his quæ cõtingunt indignemur, non ea grauiter feramus, sed in omnibus gratias agamus. Hoc enim gratorũ fideliũque seruorum est. At vero tu dum admiraris, cur non antea potius cum delicate viueres, excelsaq; illa seculi gloria, ac pompa stipatus incederes: sed nunc potissimum,quando abiecisti illa omnia,ac teipsum totũ deo deuouisti,pessimus te ille dæmon inuasit: idem prorsus facis ac si admireris, cur spectatoribus nullus molestus esset, sed qui in pugilũ numero adscriptus exercitatúsque certamen descendisset, hunc solũ ex omnibus colluctator & compar expeteret, percutiẽs caput faciemq; concidens. Non hoc ergo aut miraculo, aut mœrore dignum est,si nos ille tantus aduersarius pũgit,premit, instat,angit,vrget:quippe ista est pugnantium lex. Verum si ille deiiciat atque prosternat, ac præmia laborũ tollat:hoc graue & intolerabile putandum est. Quandiu vero ille non prævalet, non solum nobis nihil nocuit,sed profuit plurimum cõflictu illo suo,summa nobis ornamenta conquirens. Nanq; & in castris ille prę- stare cæteris putatur, qui plura vulnera aduersa fronte susceptа prę se ferre potest,ac singularia certamina aduersus quoslibet hostiũ fortissimos susciпere. Eos itidẽ athletas maxime miramur,qui immũdis (sic enim appellant contentiosiores quosque aduersarios & compares) summis viribus congrediuntur. Sed & venatori illi maxime applauditur, qui ferocissimas beluas sustinens superat. Impudens est atque imperterritus hic dæmon: at ego propterea te mirari ac stupere nõ desino,quòd huiusmodi aduersarium nactus tam violentum,lapsus nõ es,neque in deditionem venire toleraſti: sed rectus rigidus perstitisti,nulla ex parte illius improbitati cedẽs, aut loco motus. Porrò quòd nõ assentandi studio nũc ista loquar,sed ex animo: atque vt ostendam quàm maxima ex huiusmodi afflictione ceperis emolumenta,patere,quæso,nos fiducia tantisper in loquẽdo vti: neque enim aliter huius rei documenta afferre possemus. Nosti sanè ac memoria tenes priorem tuam conuersationem,eam scilicet,qua ante huiuscemodi tibi immissam tentationem degebas. Hanc itaque velim diligenter examines,ac præsenti,qua nunc viuis,componas: aspicias profecto quantum lucri ex isto conflictu consecutus sis. Nunc enim ieiuniis, vigiliis, lectioni orationibúsque perpetuis intentissime incumbis, grauitatémque & humilitatem excellenter cõsecutus es. Antea nulla tibi laborum ratio,nulla cura erat, sed studium omne & laborem hortuli curæ pomariisque arboribus denoueras. Audiui ego tunc plurimos,qui te obiurgantes, arrogantem ac superbum dicerent, atque in hac parte nobilitatem generis patrisque claritudinem, & quòd in opibus plurimis nimia parentum indulgentia fuisses educatus caũsarentur. Vigiliarum vero quàm tunc negligens fueris,ipse melius nosti. Sæpe enim aliis profunda nocte statim exurgẽtibus, ipse graui somno mersus dormiebas, & cum te alij ad collectas excitarent, indignabaris, ac molestissime ferebas: at nunc ex quo bellum hoc & pugnam subiuisti, illa omnia solu-

ta sunt

Hebr.4.

1.Cor.4.

Lucæ 18.

ta sunt atque in melius mutata. Quòd si quæras ex me, A
quamobrem cum in deliciis ageres, ac mũdi rebus omnino intentus esses, non tunc tibi dæmonem istum instar fræni immiserit deus? illud ego respondebo, hoc quoque singulari illius actum esse prouidentia. Sciebat enim tunc te imbecillum superandum facile ac mature periturum. Atque ideo ne tunc quidem statim ad hanc luctam vocauit, cum ad monachorum vitam accessisses, sed exerceri prius te permisit, ac prolixo temporis spacio durare: iam vero posteaquam robustissimus factus es,tunc ad laboriosum hoc studium pertraxit. Adhuc igitur eorum qui sunt in seculo, mentionem facis, famulúmque tuum in medium adducis. Illum enim te significare voluisse reor, cum diceres plurimos seculares viros, cum in hũc morbum incidissent, celeriter atque integerrime fuisse liberatos. Verum enim famulus tuus ô amantissime,& quicunque huiusmodi cura cum B illo potiti sunt,non eadem ex causa cum huiusmodi peste congredi permissi sunt, qua tu modo. Illis enim ac cæteris similibus sola terrendi eos causa, vt ex huiusmodi timore meliores fierent, hanc beluam immisit deus. Tibi vero non ea quæ cæteris causa est, sed vt pugnares fortiter ac strenue,dummodo vinceres,coronamq; patientiæ referres. Porrò victoria tunc est,nõ cum quis adhuc theatro constanter luctando seipsum aduersario subducit:sed cum se præsentem iugiter exhibet,cõgredique atque luctatorem suum suscipere paratum, ac demum cogitationes omnes nequam,quas ille per mœrorẽ suggerit, à se omnino excutit. Quòd vero res ita se habeat,sic collige. Constat profecto omnibus,quantumlibet tu te per humilitatem deiicias, à serui tui vita tuam longissime differre ac esse meliorem: deo itaque maior tui quàm illius cura sit necesse. Hoc autem dato, C id quoque similiter constabit non esse odij permissionem illam. Si enim esset odij,nunquam profecto quem magis diligeret,illi addixisset: cum eum qui longe fuerat deterior,tam cito illi eripuisset. Neque enim ex hoc solum id asseuerauerim, sed ex quibus à deo te desertũ putas, ex eis maxime illi curam tui summam esse conabor ostendere. Nam si non studiosissime cuncta hactenus egisses, quæ ad hanc liberationem pertinerent: si non peregrinationes longinquas, ac laboris plenas,vt sanctis illis viris, atque ad eiusmodi soluendos nodos potentissimis congredereris assumptisses, merito fortasse quidam dubitassent,cum non satis aperta videretur esse causa, cur tantum temporis affligi te dominus permitteret: postea vero quàm martyrum loca frequẽs adisti,vbi plurimi ex his quoque qui concitati rabie homines comedunt, sæpe sanati sunt: plurimúmque tem- D poris apud viros illos mirabiles ac strenuissimos, quiq; nunquam non potiri orationum suarum fructu ante consueuerant,huius rei gratia fecisti: nihilque omnino obmisisti, quod ad hanc absolutionem conferre posse vlla ratione videretur, reuersusq; es ferens tecum inimicum,apertum ac certissimum diuinæ circa te prouidentiæ documentum,& eis quoque qui valde insipientes sunt & hebetes conspicuum retulisti. Nunquam enim profecto tantam impendisset deus gratiam, nunquam tot in cassum labores effundi, nunquam seruos suos ita mœrore suffundi passus esset,nisi id & tuæ probationi & vtilitati vehementer expedire cognoscet. Itaque quod tu diuinæ derelictionis signum putas, id in primis summi in te affectus & amoris certũ augmentum est.

DIVI IOANNIS CHRYSOSTOMI ad Stagirium monachum de angore animi, Liber secundus.

ET ista quidem de prouidentia dei,vtq; ille nõ aduersans & execrans, sed & nimium indulgens ac diligens hoc te exerceat modo, dixisse sufficiat. Quoniam vero alia etiam ex parte vehementer te angi questus es, vt sæpenumero dæmon vel pelago,vel præcipitio, vel alio quouis informis leti genere vitam tibi extorquere fere persuadeat: age de huiusmodi quoque cogitationib⁹, paucis disseramus. Nempe enim solius dæmonis non est illud consilium,sed etiam mœroris: imò vero plus mœroris quàm dæmonis,fortasse vero mœroris solius. Quod ex eo profecto cõstat, quòd plurimi etiam ab huiusmodi infectatione liberi, dolore solo ac mœrore agitari,mortem sibi vltro consciuerunt. Hũc igitur ex animo tuo fuga ac penitus elimina. Videbis nullam vim restare dæmoni,non solum ad persuadendum ista, verum ne ad suggerẽdum quidem. Nam quemadmodum hi,qui parietes suffodiunt, noctis tempore,extincto lumine,& furari opes, & earũ dominos cũ omni facultate iugulare possunt:ita & hic per cæcæ noctis horrorem ac tenebras mœrorẽ effundens,cogitationes omnes,quę ad munimẽ nostrum esse possunt,subducere prius ac furari nititur, vt destertã & sine adiutorio animã inuadens,plagis eam innumeris confodiat. At vero cum quis summa & intentissima in deum spe assurgẽs has tenebras discusserit, atq; ad Solem iustitiæ confugiens, clarissimum illius iubar totis animæ sinibus haurire & recondere studuerit,protinus cogitationũ suarum tumultum in latronem illũ impurum transfundet. Nam & qui furta noctu aucupantur, cum quis illos deprehenderit,ac lumen ostenderit,tremunt,fluctuãt atq; perturbantur. Et quo modo,inquies, possit quis hoc dolore liberari,nisi prius eripiatur à dæmone agitatore eiusq; doloris incentore? Nõ dæmon est,qui mœrorẽ mouet, sed mœror potius vires dæmoni administrat,cogitationesq; malas suscitat. Attestatur huic rationi nostræ beatissimus Paulus, qui cũ de lapsis in sceleris ruinam Corinthiis scriberet,non dæmonem aliquẽ metuere, sed mœroris magnitudinẽ timere deprehenditur. Ne forte,inquiẽs,abundãtiori tristitia absorbeatur,qui talis est. Cæterũ vt concedamus dæmonẽ acrius instare, pulso ex animo mœrore: quid iã erit ex hoc incommodi,vel detrimenti? Quid hic per seipsum aut paruum aut magnũ possit contra nos? At vero mœror absente dæmone multa per se horrenda efficit,plurimosq; eorum qui sibi vel nexuerunt laqueos, consciuerunt gladios,vel fluuij se vndis,vel flammis donauerũt,vel alio quouis genere perdidere seipsos sola doloris ac mœroris vi ad ita occumbendum impulsos reperiemus. Quòd si inter eos quispiam fortasis fuerit arreptus à dæmone,huius quoq; perditio nõ dæmoni,sed mœroris tyrãnidi ac violentię,meritò imputanda erit. Et quo modo,inquies, possum non mœrore affici? Si à multitudinis opinione, quam habeas de huiusmodi,re- longissime recedẽs sola superna sentias. Nunc enim idcirco ea res grauis atq; horrẽda videtur, quia vulgares turbæ ita existimant. Atq; si obmissa inani fallaciq; existimatione ipsam rem diligentius cõsiderare volueris, inuenies nullã inesse ei mœsticiæ occasionem: quod iã sæpe superius ostendimus. An vero æqualiũ tuorũ,& in religione sociorũ gratia afficeris? Reor enim te intuẽtem illorũ lętitiam ac fiduciam cũ fratribus confundi,

atque

Universidad de Deusto
Biblioteca

atque ex triſticia confundere. Atqui ego id veraciter di A
xerim,ſi quidem his in ſumma continentia & ſobrietate,atque in reliqua vitæ philoſophia degentibus,ipſe in ludis & in aleis,& comeſſationibus tempus omne conſumeres,rationabilis profecto eſſet hic mœror tuꝰ. Sin autem eandem incedis viam, eius cauſa quid angeris? quid anxius tabeſcis? Equidem ſi mihi ad aliquẽ ex his ſermo eſſet,qui facile extolluntur laudibus,ea quæ modo dicere intendo profecto tacuiſſem. Quoniam vero ea mihi de te ſpes & confidentia eſt, quòd quantumlibet quis te laudet atque admiretur,nunquam humilitatem deſeres,ac ex eis laudibus potius humiliaberis,atq; inter extremos teipſum ſtatues: cuncta, nihil metuens, aut diſſimulans loquar. Tanta didici tibi acceſsiſſe religionis incrementa, tamq; ſingulares profectus, vt nõ iam cum adoleſcentulis illis, ſed cum magnis admirãdisq; viris virtute cõtendas. In nullo te illis inferiorem B
aiunt. Non ratione ieiunij. Quo enim pacto,cum panẽ & aquam tantum in cibum ſumas, idque poſt biduum vel triduum? Non vigiliarum prolixitate, cum vt ipſi plures vnà noctes inſomnes orans tranſigas. Non diuturno inſtituto, quo te quoque plurimos illorum trãſcendere fama eſt. Audio admiraꝫ, vt tibi omne tempus in lachrymis perpetuisq; orationibus conſumitur. Sic enim referunt,qui à te ad nos proficiſcuntur. Et quemadmodum hi,qui ſilentio ſe deuouerũt, ſeq; ipſos tugurio breui incluſerunt,nihil loquuntur: ita & te aiunt in tanta conuerſantem multitudine perſiſtere. Porrò cõtritionem cordis tui, ſqualorem ac dolorem, & hi qui enarrant exhorreſcunt, plurimõſque hĩc dum tua narrarent inſtituta compunxerũt. Nullum vnquam ingredientium,aiunt,reſpicit, nihil ex cõſuetis laboribus relaxat. Sæpius orauimus,vt parceret oculis,ne eos perpe C
tuis lachrymis contereret, ne tempora vigiliarum nimietate, irremiſſoq; & iugi lectionis ſtudio fatigaret, neque id ſibi perſuadere potuimus. Hoc ergo te mœrore conficit atque perturbat, quòd æquales tuos tãta excellentia ſuperas, quòd acerrimum & infeſtiſsimum nactus aduerſarium, tanto ſpacio tecum pariter currẽtes exceſsiſti. Ergõne non merito dicebam mœrorem hũc præſumptæ ſolum eſſe opinionis, queſitum vero & perſpicuum ſummas nobis læticiæ ac tranquillitatis materias præbere? Quæ enim vtilitas, quæſo te, à dæmone non corripi, ſi omnis conuerſatio & diligenter exacta, & rite concluſa fuerit? At fortaſſe confunderis ac erubeſcis, cum te ſub oculis quorũdam deiicit? ſed hoc tibi ex eadem occaſione cõtingit, quòd multitudinis opinione negocium hoc, non ratione metiris. Nanque cadere non id tãtum eſt, quod tu te pati dicis, ſed in peccaD
tum corruere. In hoc ſanè caſu dolere, in hoc erubeſcere conuenit. Nos contrà in his, quæ nullam habent verecundiæ rationem, confundimur: quæ autem reuera ſunt turpia, execrationeq; ac ſupremo digna cruciatu, ea dum perpetramus, nihil nos mali pati arbitramur. Atque anima quidem ſingulis diebus corruente, nullus eſt qui lugeat: ſi quando vero corpus hoc aliquid patiatur, id vero durum atq; intolerabile eſſe iudicatur. Nõne id potius eſt à dæmone corripi, ſi adeo mirabiliter animus afficiatur, atque ita circa rerũ iudicia fallatur? Nam ſi quidem ex ebrietate patereris, confundi merito ac mœrere debuiſſes: quippe id voluntatis crimẽ eſſet. Sin autem ex alterius violentia id fit, non is qui deiicitur atque eam violẽtiam tolerat, ſed is qui illam infert, erubeſcere & confundi debet. Nã & in platea & ſi quãdo non commiſſa pugna alter alterum impellens deicit, non cadentem, ſed impellentem cauſamur omnes. Vtile quidem eſt erubeſcere, ſed tum profecto, cum aliquid geſſerimus, quod ille dignum cruciatu iudicet, qui nos iudicaturus in fine eſt. Quandiu autem nihil huiuſmodi nobis conſcij fuerimus, cuius rei gratia confundimur? Neque enim ſi quis te ſine ratione, nihilq; abs te læſus cæderet, aut in terram deiiceret, tuq; omnia manſuetudine tolerans abires, confuſionis ea res eſſet, ſed ſupremæ philoſophiæ, maximarumq; laudũ. Quòd ſi hominibus iniurias inferentibus, perferre glorioſum eſt, eo qui mortales omnes aſtu & nequicia trãſcendit, hoc ipſum faciente, qui illius veſaniam fortiter tulerit, quaſi rem vituperatione dignam fecerit, rubore cõfuſus perfundetur? Et quid hac cõtrarietate dici irrationabilius poſsit? Siquidẽ enim ex caſu illo exurgens turpe aliquid aut facere inducereris, aut loqui, ne ipſe quidem ſuper his te lugere ac dolere prohiberem. Sin autem omnia cum gratiarum actione toleras, atque ad orandũ te ſtatim conuertis: quid eſt quod tibi verecundiam aut cõfuſionem faciat? Sed fortaſsis dura & dolenda iudicãtur probra, ab aliis in os conięcta. Et quid eiuſmodi hominibus dici vituperabilius poſsit, qui neque digna exprobratione rite poſſunt diſcernere? Iſti enĩ reuera inſani ſunt, ac dæmonio pleni, qui rerũ natura vt ſeſe habeat, intueri nunquam didicerunt: ſed ea quæ ſunt laudibus digniſsima, vituperant: & quæ ſunt exprobrãda, in laudabilium transferunt ordinem. Plurimis & phrenetici præſentes maledictis inſectantur: ſed hi, qui illa audiunt, nullas ſe pati cõtumelias exiſtimant. Et tu igitur cum amentes illos ita loqui audis, noli contumeliã aut confuſionem eam rem exiſtimare, ne tunc maxime probris te dignum conſtituas, dum contra te deum per tuam impatietiam prouocas. Quoties enim ea quæ pro noſtra emendatione & vtilitate à deo inferuntur probro tibi eſſe arbitraris, vide quò hæc peſtis emerget. Quod ſi vis qui ſint reuera confuſione & exprobratione digniſsimi perſpicere, paucos è multis tibi conabor oſtendere. Eos ergo inſpice, qui mulierum formę omni ſtudio addicti ſunt, qui pecuniis vſque ad inſaniam inhiant, qui potẽtiæ ac gloriæ ſunt cupidiſsimi, dũmque iſta conſequantur, agere omnia & pati ſuſtinent, qui liuore & inuidia tabeſcunt, qui inſontibus inſidiãtur, qui ſemper atram bilem patiuntur, qui vitę præſentis commoda ſumma rabie ſectantur. Iſta reuera atque his ſimilia veſaniæ ſunt opera, ſupremisq; cruciatibus digniſsima. Iſta probris omnibus & cõfuſione atque irriſione inſectanda. Porrò ſi quis dũ perturbatur à dæmone, ſic quoque ſummam philoſophiã per omnem vitę ordinẽ oſtendit: non ſolum non exprobrandus, verum admirandus, laudibusq; merito extollendus eſt, qui tot tantisq; prędituꝫ vinculis, curſum adeo laborioſum currit, arduamq; & aſperam conſcendit virtutis viam. Cęterũ neſcio quo pacto me penè & aliud effugerit, quod ipſe plus habes quàm fratres reliqui. Id autẽ eſt huiuſmodi: Si quid tibi antea peccatum eſt, facile per hanc preſſuram id omne deletur ac remittitur. Atque à nobis hoc antea oſtẽnſum eſt, cum de Lazaro, & de illo qui apud Corinthios fornicatus, ſermonẽ haberemus. Sed patri, inquies, timeo: etſi enim omnia mea modeſte ac leuiter perferre poſsim, quo modo illius cladem ac veſaniã feram, ſi quãdo quid horum illum explorare contigerit? Hactenus quidẽ nihil perſenſit. Eſt autẽ maximę pusillanimitatis, eorũ gratia, quæ necdũ contigerũt, incertũq; eſt an euentura ſint, mœrore iã nos ac dolore cõficere? Vnde enim nobis cõſtet hęc ad illiꝰ peruẽtura noticiã? imò

imò vero ſit hoc planè perſpicuum cõcedamusq; ſi vis A
cuncta illum noſciturum, plurimaq; furioſe & atrociter facturum. Laudo te equidem, ſi illius indoleas vicẽ, cæterum nolo id cum tuo detrimento facias. Quippe eos qui ſuperna, non terrena ſapiunt, non ſolum ira & cõcupiſcẽtia, cæterisq; perturbationibus, ſed mœrore etiã abſtinere conuenit. Hic enim lõge pluribus quàm perturbationes illæ nos incommodis afficit: prorſusq; neceſſe eſt aduerſus illũ nos fortiſsime inſurgere, niſi omnino perire velimus. Nam ſiquidem ipſe huiuſmodi calamitatum patri author fuiſſes, recte ſanè trepidares ac tremeres qui tantę illi perditionis cauſa eſſes: ſin autem ipſemet ſummis malis atque incõmodis affici vult, nihil te horũ penitus tangit, niſi inquantum patri pie cõdolẽdum eſt. Præterea neſcimus quo modo huiuſmodi rumores ille laturus ſit, Plurima enim ſæpe cõtrà quàm B
ſperabatur, emerſerunt. Toleraturum autem illum ſine moleſtia præſumi facile poteſt. Cur id? Habet adulterinos filios, quos & plurimi facit, & maxime diligit. Porrò hæc illius amoris vis eiuſmodi mœrorẽ facillime lenire poterit. Ne igitur teipſum curis excrucies. Nam ſi dolendum eſt, eius profecto rei gratia dolẽdum eſt, ꝙ irrationabilibus ſumptibꝰ, quòd comeſſationibꝰ, quòd faſtu & tyrannide, quòd præſenti inceſtu, opinioni ſuæ maculam inducit: & quod omnibus grauius eſt, periculo ſe æternæ mortis exponit. An tu modicũ ſcelus exiſtimas vxore illius matre veſtra viua atq; incolumi, alterius maculari concubitu, filioſq; ex illicito procreare matrimonio? Iſta luctu digna, iſta lachrymis & omni comploratione miſeranda, quæ aperta ſunt, atque in finem peſsimum excedunt. Quæ vero tui gratia futura ſunt, fieri poteſt vt grauia ſint: fieri item, vt opinione leuiora. Summæ vero eſſet amentiæ in rebus adeo incertis certo ſe iam cruciatu conficere, Vt autem concedamus interim illum vehemẽtiſsima indignatione concitatum: at citiſsime illius iſta cõmotio ſedabitur, & antequam planè incẽdatur, extinguetur. Homo enim tot deliciis accubãs, maximarumq; rerum curis implicitus, paraſitos & aſſentatores nutriens, puellamq; illam tam vehementer ardens, ex qua filios habet, veſtros ex dimidio fratres, etiam ſi tuos caſus perceperit, dolorem minimum capiet. Idq; non ex his ſolũ quę dixi, ſed ex præteritis coniicio. Noſti enim, planè noſti, cum te ille nimium antea diligeret, totusq; in te quieſceret atq; ex te pendere videretur, ex quo te ad monachorum vitã atque inſtituta intuliſti, affectus omnis ille quàm refrixit. Rem enim ille te facere turpiſsimã, & maiorum ſuorũ gloria indignam, opinionemq; & claritatẽ generis obſcurare obteſtans clamabat. Itaque (niſi tamẽ nimis in- D
eptum quod dicam videatur) arbitror illum rem geſtã cum voluptate auditurum, quaſi pœnas dederis, quòd orante illo ſæpius, atque à vitæ iſtius tolerãtia te remouere cupiente, conſilium ipſius nunquã paſſus ſis admittere. Et de patre quidẽ ac timore tuo, quòd de illo maxime ſolicitus es: iſta habui quæ dicerem, ſufficientia, vt reor, ad omnẽ huiuſce metum excludẽdum. Quoniam vero malorũ tuorum ſummã eſſe aſſerebas quòd neq; de futuris poſſes certius cõfidere, neque ſcires huiuſmodi ne vnquã vinculis ſoluẽdus eſſes, an in finem vſque pugnare te ille decreuiſſet, qui tibi certamen hoc propoſuit, ne ipſe quidẽ exploratum ac certum aliquid dicere, aut futurorum euentus aperire poſſum. Illud tamen ſcio manifeſte, tibiq; perſuaſum cupio, vtrumuis horum contingat pro tua vtilitate & gloria futurum. Quod ſi hoc animo fueris, cito ſupremũ hunc malorũ, vt ais, verticem abs te arcebis. Ad hęc illud quoque tibi cogitandum eſt, præmiorũ & coronarum tẽpus eſſe futurum ſeculum, colluctationũ vero ac laborũ præſens. Quod nobis apertius inſinuare volẽs beatus Paulus dicebat: Sic curro non quaſi in incertum: ſic pugno, non quaſi aërem verberans: ſed caſtigo corpus meũ, & ſeruituti ſubiicio, ne forte aliis prædicãs, ipſe reprobus efficiar. At vero cũ ad finem certaminis veniſſet, tũc demum beatiſsimam illã emiſit vocem: Bonum certamẽ certaui, curſum conſummaui, fidẽ ſeruaui, iam repoſita eſt mihi corona iuſticiæ. Oſtendens vitã omnem in certaminibus & laboribus nobis eſſe agendam, ſi cupimus æterna requie bonisq; illis perfrui. Sin autem aliquis ita delicatus, ac negligens ſit, vt putet ſe & huius vitæ voluptatibus, & præmiis ac gaudiis cœleſtibꝰ iuſtis prępparatis frui poſſe, hic ſeipſum prorſus fallit ac decipit. Nã ſicut in athletis, qui intempeſtiue certaminũ requiem & abſolutionem quęrit, cõfuſionem ſibi atq; ignominiam parat: qui vero in ſtadio labores omnes fortiter tolerat, coronã & gloriam & laudes, & in ipſo certamine, & poſt ſolutũ theatrum à ſpectatoribus cõſequitur: Ita in nobis quoque fit. Nã is qui laborum tẽpus quieti dedicat, tunc immugiet & ſtridebit dentibus, quando inſenescibili illa & æterna requie debuiſſet requieſcere, extrema & immortalia ſupplicia luere cogetur. Qui vero preſſuras omnes prompte ac libẽter tulerit, & hic & in futuro ſeculo clariſsimꝰ erit, veraq; & immortali gloria beatus. Nã ſi in ſecularibus qui rerum tempora cõfundit, omnibus ſibi propoſitis cõmodis excidit, atque innumeris ſe calamitatibus exponit, longe id magis in rebus ſpiritualibus patitur, qui tẽporum ordinẽ ignorat. Dixit enim Chriſtus: In mundo preſſurã habebitis. *Ioan.16.*
C Beatus enim Paulus: Et omnes, ait, qui pie volũt viuere in Chriſto, perſecutionẽ patiuntur. Non ſolas hominũ perſecutiones dicẽs, ſed & dęmonũ inſidias. Iob quoq; Tẽtatio, inquit, eſt vita hominis ſuper terram. Quid ergo angeris? quid grauiter fers, quid in ærũnæ temporibus vexaris? Tũc enim dolendum, tunc ingemiſcẽdum eſſet, ſi quod Chriſtus preſſuræ tẽpus deputauit, id nos deliciarum & quietis faceremus: ſi quo tẽpore pugnare ac laborare iuſsi ſumus, eo torperemus: ſi latam incederemus viam, cum ille per anguſtam præceperit eundum. Ita enim neceſſario iam nobis relinqueretur cruciatus ille ſempiternus. Quid ergo, inquies, de illis dicit, qui & in iſto ſeculo gradiuntur in latitudine, & in futuro æternis præmiis fœliciſsimáque requie donandi ſunt? Quem tu mihi talẽ dabis? Ego enim ſolius Chriſti verbis acquieſco dicentis: Anguſta & arcta via eſt, quæ ad vitam ducit. Quòd autem per anguſtam viam late iri non poſsit, omnibus profecto liquet. Si enim in exterioribus certaminibus nullus abſque ſudoribus coronam referre poteſt, atque id cum eiuſdem naturę cõſortem habeat aduerſarium: vbi nobis virtutes illæ nequam obluctantur, quo pacto ſine ſummis laboribus preſſuriſque & anguſtiis illarum inſaniam ſuperare poterimus? Sed enim nos quandiu rationibus iſta ventilamus, cum liceat confugere ad beatos illos ac fortiſsimos qui prioribus fuere temporibus. Examina diligentius eos, qui fuerunt nominatiſsimi, videbis omnes primo aduerſitatibus probatos, ita demum diuina familiaritate dignos habitos fuiſſe, maximamq; ad illum habuiſſe confidentiam. Atque primo, ſi placet, primũ temporis inſpiciamus filium, agnum Chriſti ſecundum Abel. Is cum in nullo ius violaſſet, ea paſſus eſt quæ merentur hi, qui grauiſsime peccauerint. Nos enim dum *1.Cor.9.* *2.Timo.4.* *Iob.7.* *Matth.7.* *Gene.6.*

flagellis

Universidad de Deusto
Biblioteca

flagellis erudimur peccatorum nostrorum pœnas damus. At vero iustus ille nulla causa cruciat⁹ est, nisi quia iustus erat. Atque is quidem quandiu nullum excellens virtutis suæ documentum dedit, agnoscebat illum frater: vbi vero ex sacrificio placuit, clarúsq; meritis eluxit, tum iam naturam quoque ipsam ille ignorauit, inuidia scilicet cæcatus. Vnde vero nosti an modo quoq; eadem causa diabolum aduersum te cõcitauerit, vitęq; tuę fulgor illum ad hanc pugnã euocauerit? Rideas placet ista loquentem, laudo equidem humilitatem tuam, non tamen ab hac sententia desistam. Si enim ille adipẽ offerens ita deo charus acceptúsque fuit, is qui nihil extrinsecus, sed seipsum totũ obtulit deo, multo profecto magis aduersum se prouocauit inimicũ. Deus autem te illum inuadere permisit, sicuti & tunc cędem illam tam immanem haudquaq̃ impediuit: sed passus est sanctum illum atque innocẽtissimum virũ in scelerati parricidę manus incidere, neque eũ eripuit, qui propter se atque ob gratiã honoris sui mactabatur. Noluit enim illi coronas suas minui. Quo circa ad finẽ vsque illum excurrere permisit. Et quis, inquies, cruciatus est mors? Vtinã quidem hunc & ego subirem cruciatum. Ista nũc dicis amantissime, At prius res omniũ grauissima esse putabatur, omnique supplicio immanior. Denique in lege Mosi hi, qui maxima quæque deliquissent, ac venia indigni, morte multabãtur. Sed & apud ipsos quoque externos legũlatores, hi qui in maximis turpissimisque flagitiis deprehenduntur, nõ alio supplicio afficiũtur, sed tamen perditissimorũ hominum supplicium iustus ille perpetitur, imò vero eo grauius, quo & fraterna dextra
Gene. 6. percussus occubuit. Quid autem de Noë dicimus: qui & ipse iustus ac perfectus fuit, cũctisque corruptis ac perditis, solus placuit deo, reliquis omnibus illũ offendentibus. Innumera planè iste aduersa pertulit, pressuráque plurimas ac varias. Neque enim vt Abel cõtinuo mortuus est, neque id passus quod tibi leuissimum videtur, sed longissimam vitam toleraúit, tot annos his qui ferunt onera, grauissimóque semper pondere premũtur, nihilo leuius aut quietius affectus. Hoc autem statim apertissime probabo, hinc initium sumẽs. Annum integrum iste carceri addictus fuit, carcerique peregrino, & horrendo. Vt enim ferarum serpẽtium multitudinem omittam, quibus cum tanto tempore communiter vixit, in tãtis relictus angustiis: quid illum animi habuisse putas inter adeo ingentes tot tonitruorum mugitus fragoręsque nimborum? Quippe inferior abyssus disrumpebatur, superior summa impetus vi demittebatur, cum intrinsecus ille cum liberis sedebat sol⁹. Et si enim de fine quieto securus erat, per eorũ tamen quæ fiebant vehementiam, metu ferè præmortuus fuerat. Vbi enim nos cum habeamus firmissimas sedes, ac domus in terra altius fundatas, vrbesq; septas mœnib⁹ inhabitamus: tamen si videamus pluuiam vel modice vehementius solito demitti, concidimus metúque constringimur: quid ille passus æstimetur, cum solus intus esset, abyssumq; illam horrificam, ac varia discriminum genera consideraret? Denique sufficere solet ad feriẽdos summo pauore animos, vrbem vnam, vel domum etiã vi aliqua inundationis absorptam vndisq; opertã cernere. At vero quando id orbis vniuersus passus est, dici nõ potest, quanto vir ille iustus mœrore, quo metu, cum in mediis fluctibus circũferretur, affectus sit. Totum ergo annum illum in eo metu ac dolore egit. Cum vero tãdem diluuium cessasset, paulatim quidem iam cedebat metus, sed plenè mœror augebatur, prodiętemq; ex arca tempestas alia excepit priore nõ minor, cũ intueretur horrendam illã solitudinem necémque illam violentam: atque interfectorũ corpora limo ac luto permixta, cũctosq; pariter homines, & asinos, & cætera his etiam ignobiliora animantiũ genera, vno prorsus miserabili sepulchro obruta. Nam etsi nimium peccatores fuerant, qui talia perpessi erant: homo tamen erat Noë, gentilésque suos non poterat non miserari. Quippe & Ezechiel cũ iustus esset, sciretq; Israëlitas iniquissimos ex omnibus, videns tamen illos iugulari, & corruere, hoc idẽ passus est, atque illachrymauit: & certe anticipans deus omnem sibi illorũ impietatẽ reuelauerat, atque ipsis oculis intuendam præbuerat, vt cũ illos puniri inspiceret, eã calamitatem fortiter perferret. Sed tamen cum tanto præscięntiæ solatio præparatus esset, ita quoque angebatur eorum cladibus, corruensq; pronus
Exodi in terrã, clamabat: Heu mihi domine, deles tu reliquias Israël? Non semel autem solũ perpessus est, sed & secundo cum Iechoniam regem gẽtis suæ cerneret occisum. Itaque & Noë, tametsi innumera sciebat illorũ esse scelera, non tamen Ezechiel siue Mose fortior erat: quippe & ille sæpe eadem quæ Propheta passus est, peccãtes intuens Hebræos, tunc eos maxime miserabatur, quando puniendi erant, magisq; ipse quàm qui puniebãtur, angebatur. At vero calamitas hæc lõge erat grauior: quippe dum tot premeretur angustiis, solitudine horribili, miseria gentis suæ, pereuntium multitudine, mortis genere, terraq; totius desolatione, atque vndique mœror increscęret, qui se vehementissime concuteret. adiicitur continuo consolationis loco nati contumelia, res quidem intolerabilis, verecundiæq; & doloris incredibilis. Quanto enim amicorum probra grauiora quàm inimicorum sunt, tanto iniuriæ à filiis acceptæ, quallibet amicorum quoque iniurias ratione doloris exuperant. Cum enim quem genuerat, quem educauerat, quę erudierat, cuius gratia labores plurimos ac dolores curásque tolerauerat, eum præ cæteris contumelioßissime se tractare cerneret, ne ferre quidem animi dolorem poterat. Contumelia quippe libero homini, tum per se est intolerabilis, tum si à filiis manauerit, in stuporem animi conuertit. Tu velim non id modo facinus consideres, sed ex eo ipso coniicias, quàm ille contumelioße priori omni tempore patre vsus sit. Qui enim ante oculos recentis timoris imagines atque iudicia versabat, ac nuper horrido ex carcere illo proruperat, orbisque totius clades hauriebat oculis, ne sic quidem correptus siue emendatus fuerat, sed eum quem minime omnium debuerat, contumeliis afficiebat, neque omnium mortalium nece, neque solitudine, neque dei ira, neque alia vlla earum rerum quę tum contigerant melior effectus fuerat, cuiusmodi ille ante diluuium fuit, cum plurimos haberet, qui suapte natura pronum horterentur ad vicia? Tunc enim profecto, tunc molestiores fluctus iustus ille pertulit, quàm fuerint qui pòst in diluuio contigerunt, & huiusmodi ipsius filij, & reliquorum omnium gratia. Nam in diluuio quidem sola illum aquarum multitudo angustabat: ante diluuium autem vndiq; vicioßitatis abyßo comprimebatur, vndique cunctis vehementius insidiis nequissimorum hominum, ac sceleribus collidebatur. Solus enim relictus in tanta scelestorum hominum flagitioßorũmque multitudine, etsi nihil aliud patiebatur, irrisiones tamẽ plurimas, ac iurgia quotidie ferebat. Idq; cum aliàs antea, tũ maxime quando illis de futuris cladibus verba faciebat. Istud vero quantam vim habeat ad perturbandos animos,

animos, testatur qui ex vtero matris sanctificat⁹ est Hie
Ierem. 20. remias, qui propterea prophetiam quoque ipsam relinquere meditabatur. Dixerat enim, inquit, vt nõ prophetem. Præterea id solum, quòd nullus illi erat vnanimis, nullúsque suis moribus conformis, quantum illi tædij, quantum putas mœroris offuderat? Neque hoc tantum angebatur vir fidelis, verum ex illorũ miseratione cruciatus innumeris horis singulis patiebatur. Non enim tunc solũ mœrent viri iusti, cum iustos morientes aspiciunt, sed etiam cum peccantes vident. Imò vero multo amplius morte ista animarum quàm corporum angũtur, quod ex prophetis facillime animaduerti potest.
Micha. 7. Alius quippe illorum amare ingemiscẽs: Vę, inquit, mihi, quia periit pius ac religiosus de terra, nec est in hominibus, qui quod rectum est faciat. Alius ad deum loquebatur: Quare ostendisti mihi labores & dolores? Et
Abac. 1. de his qui iniuriis opprimebantur nimiũ condolens lu
Ezechi. gebat dicens: Facies homines vt pisces maris non habẽtes ducem. Quod si tunc ista contingebant, cũ leges cõstitutæ essent, & principes, & iudicia, & sacerdotes, & prophetæ, & cruciatus: considera quãta impudicicię magnitudine sub Noë cuncta scelera admittebãtur, cum nullo horum adhuc homines quasi fræno continerentur. Et sub prophetis quidem non valde longæua erat vita ætásq; mortaliũ: sed septuaginta vel octoginta annis terminabatur: tunc vero vltra sexcentos annos humana vita tendebatur. Vt igitur alia omittam, quot labores, quot negocia subire cogebatur, qui adeo prolixum iter gradiens currebat, ac viribus totis intẽdebat, in tanta viæ longitudine ne parũ quidem diuertere cũ plurima essent quæ prohiberent? Et quid dico plurima, cũ tota prorsus vita à finibus ad fines terræ esset huiusmodi, tota scopulis, sentib⁹, beluis, squalore, peste, algore, maleficiisq; omnibus plena? Equidem facilius existimauerim angustissimam semitã profundissima nocte semper incedere, quam illis temporibus virtutis viam: tot & tanta erant, quæ gressus illius rectos conarentur euertere. Cũ enim omnibus quæcunq; velint agere licitum sit, vnus vero solus contrariam omnibus incedat viam: quãdo is ad finem peruenire poterit, cunctis illũ retro impellentibus, atq; à cœpto excludẽtibus itinere? Cuius enim difficultatis sit cum plurimis degẽdo recte operari, documento nobis sunt hi, qui modo quoq; solitudines occupãt: cum tamen recte viuendi formam, vbiq; disseminatam, concordiámq; & summam ad inuicem beneuolentiam, charitatisq; consensionem cernere in promptu sit. Tunc vero nihil horũ inueniri poterat, sed aduersum virum illũ omnes vnà feris omnibus immaniores erãt. Quid igitur hac vita tristi⁹, quid
Luctuosius, quid laborioßi⁹ dici aut fingi potest? Equidẽ ostẽsurum me promiseram illum nihilo meliore cõditione fuisse his, qui semper onera ferũt, nunquã requiescunt, sed ratio aliquid amplius efficit. Nõ solum enim non meliore, sed & longe grauiore ac deteriore cõditione fuisse nobis patefecit. Videtur plurimis Abraham ætatem omnem prospere ac trãquille vixisse. Quo circa fœliciores quoq; & vndiq; florentes illi comparare solent. Age ergo inquiramus diligentius, quæ illi cõtigerũt. Hic mihi videri solet lõge grauiora quàm Noë, quamq; Abel perpessus: sed ego satius esse ac melius iudico nihil interim dicere, quòd rerũ diligens discussio sententiam ferat. Quæ igitur illi in Perside & vsque ad septuagesimum annum cõtigerunt tristia, nullus aperte scire potest: neq; enim beatus Moses eius nobis tẽporis historiam tradidit, sed omni hac ętate omissa, à septuagesimo anno narrationis suæ cepit initiũ. Quòd tamen & ipse non dissimilia Noë perpessus sit, valde rationi cõsentaneum est, cum inter tot impios ac barbaros solus pietatem coleret. Hoc sanè incertum, vt reliqua, obscurumq; non est: imò ita clarum, vt id tardissimi quiq; facile cõiectare possint. Verum ista quoq; modo omittamus: atq; à peregrinatione sua ordiamur, illud primo inquirentes diligentius, quanto itineris spacio Chaldæorum prouincia à Palęstina separata sit, aut quænam fuerit viæ illius conditio, quo modo tunc sibi misceri illi potuerint: qui fuerit viuendi atque conuersandi modus. Non enim quia facile tũc iustus ille obediuit, res & continuo facilis existimetur: neq; quoniam cito ac breuiter Moses rei gestæ digessit ordinem, opus ipsum verborum breuitate putes imitatũ. Ista enim dicere & narrare facillimum est: agere autem, laboris difficultatisq; plenissimam. Viæ igitur istius lõgitudinem locorumq; intercapedinem diligentius nobis enarrare possent, qui inde ad nos profecti essent. Nos hactenus illorum quidem nemini cõgressi sumus: vnum vero ex his, qui ex citeriore prouincia aduenerunt nacti, cum ab illo inquireremus quò iter agere coactus esset, triginta & quinque dierum numerum audiuimus: & Babylonẽ quidem ille nunquã se vidisse ait, audisse tamen ab his, qui ibi fuerant, tãtundem itineris restare cõficiendum, vt eò perueniretur. Atque huiusmodi distãtia locorum & tunc erat & nunc est. Porrò itineris conditio nõ eadem modo est, quæ tunc fuisse creditur. Nunc enim & mansionibus perpetuis distinctũ est, & vrbibus ac villis frequentibus ornatum, viatoresq; plurimos offendunt, qui illuc proficiscuntur, quod non minus ad securitatis rationem valet, quàm mansiones, vrbes atque villæ. Præterea & ex prouincia ciuitatum principes deligunt viros, corporis magnitudine & robore cunctos excellẽtes, iaculoq; & funda tantum valentes, quantum vel sagittarij sagittis, vel armati pilis, statutisq; ducibus quibus illi obtemperent, hoc eis vnicum iniungũt munus, solamq; itineris tuendi curam custodiamq; permittũt. Ad hæc aliam longe his omnibus diligẽtiorem curam excogitarunt. Habitacula enim mille passibus ab inuicem distincta, itinere toto fabricantes, nocturnos illic statuere custodes, per illorum labores & vigilias maximum contra latronũ impetus munimen viatoribus cõstituentes. Tunc vero nihil horum erat, non villæ perpetuæ, non vrbes, non discretæ dierum singulorum mãsiones, non crebra diuersoria, non commeãtium vestigia, non aliquid denique huiusmodi. Libet nunc omittere semitæ asperitatem, aëriscq; inæqualitatem, quę & si desint, & alia per se viatorib⁹ sunt molestissima. Testes mihi sunt, qui cum vehiculis iumentisq; inuehuntur: & ne sic quidẽ consueta itinera audẽt incedere, nisi prius ea strata lapidibus viderint, foueasq; impleuerint, atque cuncta complanauerint. Cæterum tũc inhabitabili regione erat via illa desertior, ipsisq; montibus & collibus asperior: prærupti sq; omnibus & præcipitiis periculosior. Nondum id quod est omnium grauissimum dixi, quo pacto Barbaris, ferisq; nationibus nouus semper hospes iungebatur. Hoc enim maiora illi, atque difficiliora indies negocia præbebat, cum omnes tunc pergentes, imò vero (vt verius loquar) per ciuitates diuisi essent atque separati. Neque enim sicuti nunc in maxima orbis parte fieri cernas, vni imperio, vniúsq; ditioni mortales omnes seruiebant, eisdémq; gubernabãtur legibus: sed veluti corpus vnum in multa membra cõcisum, ita hominũ genus dispersum erat atq; dissipatũ, hostésq;

Universidad de Deusto
Biblioteca

hostesq; ex hostibus iustus ille mutare indies cogebatur,etiam antequã priores effugeret, rursus in alios incidens,cum alibi quidem confuse plurimi dominarentur,alibi null⁹ dominationis ordo seruaretur. Quid igitur hoc vitæ genere molestius? Non enim sibi soli metuebat ac pauebat,verum patri & vxori & nepoti. Seruorum quoque non exigua nec contemnenda erat cura,etiam cum domi requiesceret, nedum tunc quando vagus per aliena ferri cogebatur. At siquidem exploratum ille habuisset, quando hic error finem fuisset habiturus,non adeo graues illæ curæ fuisse viderentur: nũc vero cum simpliciter atque indefinite audisset,In terrã non istam,vel istam,sed quam mõstrauero tibi: omnia mente circumibat ac perlustrabat,ingentesq; tumultus animo accipiebat, cum nunquam sistere cogitationem posset,sed suspicari plurima,curisq; angi cogeretur. Credi enim potest ad orbis terræ fines, Oceanumq; ipsum se profecturum expectasse. Itaque etsi non omnem perlustrauit terram, curam tamen huiusce sibi perficiendi itineris sustinuit. Neque enim animo ita paratus erat, quasi solam vsque Palæstinam profecturus:sed quasi vbique iubentem secuturus,etiamsi orbem totum peruagari iuberetur, etiãsi ad eas quæ extra orbem sunt insulas accedere. Quòd si sperare contrarium præceptum indefinitum suaderet, id rursus erat molestissimum. Is enim qui graue aliquid ac onerosum toleratur⁹ est,multo feret leuius,si aperte sciat, quid sibi sustinẽdum sit,& ad quid sese præparare debeat, quàm si per omnia cogitationibus iactetur ambiguis,& nunc læta,modo tristia expectet:nec possit cuiquam horum firmiter hærere,cum vtrunque pariter sperari aut credi possit. & ista quidem antequam in repromissam terram peruenirent. Cum vero tandem Palæstinam venisset, & quasi iactis ancoris se iam quieturum speraret, tunc vero maior illum in portu tempestas excepit. Est autem ea non minima doloris pars cum quis aduersis se ereptum putans, atque ad finem ipsum peruenisse, cura iam omni & cogitatione solutus, rursus initium aliud malorum cõgredi compellitur. Nam qui ad ferenda fortiter aduersa adhuc paratus est, æquiore animo ista cum sibi inferentur,excipiet. At vero si positis curarum cogitationibus, dum se quieturum sperat, aliquid huiusmodi cõtingat, duabus ex partibus turbatur, ac facillime dolore capitur: quippe dum præter spem & expectationem vritur curis, & animo iam solicitudine vacuo, sese præparare desiit. Quænam ergo ista tempestas fuit? Fames ita valida Palæstinam occupauerat, vt inde cõtinuo exurgere coactus sit,atque in Aegyptum proficisci. Quò cum peruenisset, veluti malorum finem inuenturus,alia illũ rursus fame tristior atque acerbior clades inuasit, adeo vt periclitari de vita cogeretur:atque eò timoris deductus est, vt quod humana existimatione grauissimũ est omnium,vxorem scilicet alienę libidini exponere,metu coactus eligeret. In tantam enim tunc necessitatem deuenit,vt etiam hypocrisi submitteretur:quo quid dici miserabilius possit? Quo enim animo illũ fuisse existimas, cum vxori ita consulere cogeretur, & diceret: Scio ego,quòd mulier decora facie sis. Erit ergo cum te viderint Aegyptij,dicturi sunt, quia vxor illius est, & interficient me,& reseruabunt te. Dic ergo quia soror illi⁹ sum,vt bene mihi sit propter te,viuatq; anima mea ob gratiam tui. His verbis vsus est, qui propter deum & patriam,& domum,& amicos,& cognatos, aliaq; omnia dimiserat, qui huiusmodi ærumnam, tantumq; laboris tam prohxo tempore in itinere perpessus fuerat: & tamen nihil huiusmodi locutus est, puta, reliquit me deus,& auersatus est,suaq; cura & prouidentia exclusit: sed fortissime solum ac fidelissime omnia pertulit: & qui maxime omnium, vxore per summam vim contumeliis affecta, irasci atque indignari debuerat, agebat omnia ne contumelia tam grauis manifesta fieret. Hoc vero cuiusmodi mœroris ac doloris sit, nego ego sermone posse explicari. Norunt id omnes, qui vxores duxerunt, atque in zelotypiæ vnquam suspicionem inciderunt. Sed & Salomon quẽnam sit hęc passio testatur, dicens: Plenus enim zelo furor viri eius, non parcet in die iudicij,neque vllo precio inimicicias soluet, neque bonis plurimis recõciliabitur. Et rursus: Fortis vt mors dilectio,durus vt infernus zelus. Quòd si zelotypus ita excandescit:is qui tantis pressus incommodis, vt cogeretur eis quoque adulari, qui se contumeliis afficerent, & in quos vlcisci debuerat, cuncta facere, vt libidines explerent, suaq; vxore fruerentur, quo non dici potest miserabilior? Interea cum ista quoque tristia finem accepissent,alia rursus aduersa gignebãtur, famiq; illi bella succedere grauissima. Omitto nũc rixas & iurgia pastorum,distributionem cum nepote substantiæ: quanquis ista quoque,si cum cæteris examinentur, mœrorem facile inferre possunt. Cum enim is, qui seruatus ab eo fuerat, tantisq; per illum potitus commodis, quem sibi cedere per omnia, pastoresq; suos increpare decuerat: hic optione proposita, fertiliorem sibi regionẽ elegit, incultam illi ac desertiorem relinquens: quis oro, facile ferret,non dico detrimentum,sed iniuriam,cum videret se qui honorasset, parum gratè atque honorifice tractari? Id quidem omni detrimento grauius censetur:sed hæc tamen vniuersa prætereo. De Patriarcha enim,non de quouis homine nobis sermo est. Successit illi fami Persicum bellum,cogiturq; aduersus hostes victoria elatos militem ducere is, qui principio non affuerat belli,integris adhuc vtrisque partibus:sed victoria iam potitis hostibus, cum eos nemo ferre potuisset, sed alij quidem passim interfecti essent, alij se latebris & fugæ dedissent, & reliqui in seruitutem abducti fuissent. Sed tamen cum tantæ vndique difficultates premerent: num illi vt domi maneret, quietémve ageret, persuaderi poterat? Minime vero, imò rei gestæ nũcio perculsus,profectus est, ipse quoque eiusdem calamitatis particeps futurus, seq; ipsum haud dubiæ neci expositurus. Nam velle cum trecentis seruis suis,vel modice pluribus,aduersum hostem numerosissimum, ac victoria ferocem dimicare: nihil aliud profectò erat, quàm se & captiuitati, & supplicio, & morti acerbissimæ exponere. Profectus itaque est,vt ipse quoque barbaricam immanitatem experiretur. Verum dei clementia seruatus, confusis hostibus prædæ ac nepotis compos cũ remeasset, sua rursus incommoda flere cogebatur, cũ ob defectum liberorum nullum reliquerit hæreditatis successorem. Noli enim cum eum audis conqueri, & ad deum dicere: Quid mihi dabis? Ego autem sine liberis pereo: hoc illi recens fuisse ac nouum existimare. Hæc enim cura & solicitudo cum sponsa vnà in domum tu sti illius introierat, imò vero ante ipsum ingressum spõsæ. Quippe omnes cõsueuimus,cum incipimus de vxore cogitare, iam tunc rei ipsius curis omnibus tentari, quarum omnium suprema est, gignendorum filiorum sterilitas, metúsq; ille ex ea die nostros animos excruciat. Quòd si contingat post matrimonium solenniter peractum,primum & secũdum, siue tertium annum sine liberis transire:tunc iam augetur dolor, ac læta spes

Gene.12.

Ibidem.

minuitur. Rursus alio adiecto anno omnino spes nos illa deserit, solumq; mœror animũ occupat,per omnia vitæ iucunda simul obnubilans,nullũ nobis voluptatis sensum permittit. Itaq; & si nihil cõtigisset aduersi, cunctaq; fœcundissime & ad votum succesisset:ista liberorum desideratio lętis illis rebus admota,cunctam illam prosperitatem obnubere ac deiicere sola potuisset. Nam promissio illa diuina ad extremam senectutem, quando maxime desperabatur impleri posse, facta est. Priori autem toto tẽpore à luctu & mœrore nunquam vacauerat: quantoq; amplius augeri diuitias videbat, tanto lugebat vehementius, cum hæres illi nõ esset,qui his omnibus succederet. Quid vero illum tunc passum putas,quando audiuit: Peregrinum erit semen tuum in terra sua,& in seruitutem eos redigent & affligent, atq; humiliabunt annis quadringentis? Vxor autem ancillam suam nunc viri amplexibus iungens,nũc post eam coniunctionem criminibus illum & querimoniis agitans,deumq; aduersus eum inuocans: & quæ thori particeps fuerat, cum iam filium paritura esset, domo deturbari cogens,quem constantis licet animi,in mœrorem ac dolorem acerbissimum non pręcipitasset? Ista si cui fortasse leuia videntur, is cum cogitauerit familias & domos integras harum rerum causa sæpius euersas, maxime iustum istum admirabitur. Etsi enim timoris diuini causa fortiter ferebat omnia,homo tamen erat, & his rebus non poterat non angi atque cruciari. Rursus autem in domini domum ancilla regreditur, illiq; filium parit, efficiturq; Abraham pater post illud adeo prolixum tempus: habereq; ea res nonnihil voluptatis videbatur,sed ea ipsa voluptas maiore vi mœroris premebatur. Nothus ille filius legitimi eum admonebat, maiusq; illius desiderium iniiciebat. Quod enim illi dictum erat, Non erit ille hæres tuus, sed qui egredietur ex te:de Hismaële dictum fuisse arbitrabatur: nullum enim eatenus de Sara responsum acceperat. Cum vero iam clariorem ac euidentissimam de Isaac promissionem accepisset, tempusq; partus definitum esset, rursus antequam eius spei voluptatem vllam sentiret, Sodomorum clades ingẽtem illi mœroris nebulam offudit. Nam quòd res ipsa iustum virum immodice turbauerit,ex verbis illis ac prece, quam pro eis fudit,omnibus profecto constat. Cum vero lapsum cœlo imbrem illum igneum, atque omnino terribilem cerneret, cunctaq; in puluerem & cinerem conuersa:neque in seipso iam erat. Nam si cum de longe domos aliquas conflagrare incẽdio videmus,deficimus, stuporeq; & mœrore ac metu rigescimus: quid illum passum arbitramur, vrbes integras & regiones cum habitatoribus incẽdio non consueto sed nouo ac terribili ardere conspicientem? An tibi non videntur iusti huius clades, æquoreos perpetuosq; fluctus imitari? Sicut enim in mari antequam fluctus alij quieuerint, alij rursus montis instar intumescunt:ita & per totam viri vitam cõtigisse perspicies. Nam cum adhuc Sodomorum recens esset illa desolatio,rex Gerare eadem quæ Pharao in Saram cõmittere conatus est, rursusq; mulier miserandam simulationem confingere compellitur: atque in opus prorupisset ea contumelia, nisi prohibuisset deus. Cum autem in partu illius & vxor simul & filius,ac tota familia lætaretur, solus ille in tanto omnium gaudio tristis esse,ac mœrere cogebatur, ancillam cum filio eiicere vi cœlestis oraculi compulsus. Etsi enim nothus erat, atque ex ancilla natus Hismaël, naturalis tamẽ vis amoris ex ea indignitate nihilo minor erat, neque imbecil-

Gene.15.

liorem paternorum viscerum dolorẽ fecerat ignobilitas matris. Istudq; ex ipsa historiæ serie possumus addiscere. Ille enim fortis, ille seueriss imus & qui vnigenitum propriis manibus postea mactandum suscepit, vxore sibi hoc præcipiente ægre ferebat:nunquanq; illi cessisset, nunquam obtemperasset (etsi tunc maior accesisse videretur autoritas, iustaq; ab eo postularet) nisi illum timor dei vehementer impulisset. Itaque cum audis illum deo iubente ancillam emisisse cum filio, caue putes doloris sensu caruisse. Hoc enim erat imposibile, verum illius potius singularem admirare obedientiam, quòd cum etiam miserationis affectu retraheretur,emisit tamen cum filio matrem,quorsum profectura esset nesciens. Tolerabat autẽ atque sustinebat mœrem:neque enim ille natura superior euaserat. Hoc autem & in legitimo passus est filio:nullus enim eum non doluisse dicat,neque paternis affectibus fuisse commotum,ne dum vltra modum illius ostẽdere nitatur philosophiam, illum summa laudum omniũ priuet. Nam si in flagitiis teterrimis quosque deprehensos, ac longissimo tempore vita potitos ignotosq;, & quos nunquam antea vidimus,cũ repente conspicimus ad mortem duci, misericordia ac dolore conficimur,sæpe autem etiam illacrymamur: is qui vnigenitũ atque charissimum filium,qui præter spem,qui post tantum temporis, qui ad extremam senectutem natus erat, (hæc enim omnia excitant maiorem doloris flammam)hunc iam adultum suis manibus mactare & incẽdere iussus, nihil humanum passus existimetur: quid ista dicentibus ridiculosius? Nãque si lapis esset, si ferrũ, si adamas denique,possẽtne non molliri,non flecti,nõ frangi ad decorum amantissimi filij aspectum? Erat enim ad ipsum ætatis florem iam sapientia maturus,& animi religione perfectus, denique audiuit: deus prouidebit sibi ouem in holocaustũ fili mi,nihilq; perquisiuit amplius. Aspiciebat patrem se ligãtem, nec reluctabatur: impositus rogo,non resiliebat: videbat gladium cõtra se vibrari, neque omnino terrebatur. Quid hoc animo religiosius, quid deuotius dici aut excogitari potest? Audebit ne ergo quisquã adhuc dicere, nihil in huiusmodi omnibus perpessum esse Abrahã? Si enim inimicum, si hostẽ interfecturus esset, etiamsi belua fuisset immanis:num ista sine dolore perpetrasset? Non est ita, non est. Noli iustum virum ita crudeliter arguere, dolebat profecto atque disrumpebatur. Deus,inquit,prouidebit sibi victimam in holocaustum fili. Quanta miseratione verba ista plena fuisse arbitraris? Continebat se tamẽ,ac premebat acerrimi doloris vim: atque ista omnia ea deuotione & alacritate patrabat,qua facerẽt qui nullo istiusmodi impedimento continerentur. Immolatum interea filium(quippe deuotione illum immolauerat) sanum rursus atque incolumem restituit matri: quem illa suscipiẽs antequam affatim dulci nato frueretur,excesit è vita: id iustæ illi maximo mœrori fuit. Etsi enim longo simul vixerant tempore, nihil tamen persuadere poterat,vt eum casum leuius ferret:imò vero hoc ipsum ampliore illum dolore cõficiebat. Nanque consueuimus eos, qui plurimo nobiscum tempore vixerunt, summaq; virtutis suæ & amiciciæ nobis documenta dederunt,maxime omnium, ac summo desiderio requirere. Quodq; ista sic se habeãt,ipse Patriarcha nobis indicat,qui fletu ac lamentatione solenni illi debitas persoluit inferias. Quis iã reliquas curas prosequi possit, quas filij gratia susceperit, vxorem illi ex remotioribus locis conscisc endo,ac per omnia illius ornamentis

Universidad de Deusto
Biblioteca

namentis & gloriæ prospiciendo, quasq; pro illius fratribus necessario subiuit,aliaq; omnia:quę qui adamussim considerare velit atque discutere, lõge laboriosiorem iusti huius vitam,curisq; cumulatiorem perspiciet, quàm ipsi nunc ostendere possimus. Principalia nanque tantum,ac magis necessaria scriptura restringens, reliqua nobis omnia examinanda reliquit, quæq; diebus singulis verisimile est in ea domo contingere, vbi seruorum erat multitudo,vir,vxor ac filij,multarumq; rerum cura ac solicitudo.Ita sanè,inquies,sed illi solatiũ ferebat in singulis huiusmodi aduersis, quòd propter deum illa omnia patiebatur. Et teipsum igitur illud non consolabitur? Nullus enim profecto,nisi deus tibi hanc inferri tentationem permisit. Nam si nec porcos quidem inuadere nequissimi dæmones ausi fuerãt, nisi prius ille permitteret:multo minus mortalibus cunctis rebus excellentiorem animam. Sicut igitur omnium fortis toleratio, atque in omnibus gratiarũ actio maxima causa præmiorum fuit:ita erit tibi, tu modo non grauiter atque indignanter feras, sed in omnibus gratias referas clementissimo deo. Nempe enim & beatus Iob ea quæ passus est, deo permittente perpessus est:coronis tamen non ideo donatus est,quia passus fuit: verum quia contra aduersa omnia fortis, atque inuiolabilis perstitit. Admiramúrque illum omnes, non quòd priuatus omnibus fuerit,sed quia inter hæc omnia non peccauerit, neque in labiis suis. Quoniam vero de Iob mentionem fecimus, vellem quidem longa ipsius lamenta,passionumq; vehementiam persequi: verum ne in longissimum tendatur liber, ad Isaac redeat oratio. Porrò si tu cupis illius omnia diligentius addiscere, librũ ipsum in manibus sumens, aspice in abyssum altissimam calamitatum viri, plurimaq; in consolationem tuis casibus inuenies.Quanto enim melior, quantóque præclarior meritis iustus ille est quàm nos, tãto aduersus eum numero & magnitudine maiori vi dimicauit, coq; vehementius contra illum tunc nequissimus ille concitatus est. Cæterum rectè facta non tam tentationum numero & magnitudine, quàm rerũ virtute æstimãtur. Itaque etsi inferius ac minus istud certamen est, nihil id tuas coronas poterit minuere: nam & is qui duo talenta tulit,nihil minus retulit,quàm is qui obtulerat quinque. Cur id? Quia etsi non idem reditus,eadem tamen deuotio & alacritas fuit. Quocirca & eo-
Matth. 25. dem honore vterque potitus est,audiens: Intra in gaudium domini tui. Quid ergo Isaac? peregrinationem quidem illã longissimam, ac difficillimã subire exemplo patris, terramq; suam derelinquere coactus nõ est: sed planè supremum malorum omnium ipse sustinuit, metum scilicet ne sine liberis decederet. Postea vero quàm oratione ad deũ fusa, eo metu liberatus est, alius continuo eum excepit timor longe illo grauior & maior. Neque enim par metus est coniugis pro sterilitate, & pro radice ipsa trepidare. Sic enim partus doloribus disrumpebatur, vt vita ipsa morte omni illi esset acerbior. Et hoc ipsum audias licet dicẽtem: Si mihi ita futurum erat, ad quid mihi viuere? Famis autem & iste
Gene.25. experimentum cepit, etsi non vt pater in Aegyptum descẽdit: sed quod ille vere in Aegypto pertulit, & iste pati periclitabatur, vxorẽ scilicet amittere. Et patrem quidẽ venerabantur omnes, hunc vero nõ secus quàm inimicum & hostem exagitabant, neque propriis illum laboribus perfrui sinebant: verum cum illum angustiis vndiq; concluderent, licẽter ipsi laboribus ipsius fruebantur. Tandem vero cum sibi illos amicos conquisiuisset, filiosq; adultos cerneret, tunc iam,tunc quando summam se consolationem inuẽturum sperabat, optimosq; senectutis suæ custodes, ac nutritores habiturũ, in supremum corruit mœrorem. Primum enim maior natu filius vxorem sibi alienigenam contra patris votum cepit,& eoipso quòd pugnam & bellũ in domum introduxisset, illũ summa & incredibili vi doloris affecit. Innumeris enim iniuriis mulieres illæ soceros afficiebãt:quæ omnia scriptura deuitans, vno verbo cũcta signauit,cum diceret:Cum Rebecca contendebãt: reliquitq; id dictum eis intelligendum,qui domos habent, ac filios iam vxoratos. Illi maxime omniũ nouerunt diligenter quantum mali sit,quantumq; detrimẽti,si socrus oderint nurus:idq; maxime tunc,cum ambę eandem inhabitent domum.Hoc autem iuge illis erat incommodum.Ad hæc illi grauior quoq; molestia adiecta est,oculorum caligo scilicet, ac luminis priuatio: quæ cuiusmodi sit,illi soli sciunt,qui patiũtur. Præterea ne illud leue incõmodum existimetur, quòd dum benediceret filiis, contra quàm volebat matris astu & arte, minorẽ pro maiore benedixit. Qua in re ita indoluit,vt amarius quàm is qui passus fuerat, clamaret, excusaretq; ignorantiam, quòd non illum sciens benedictione fraudasset,verum fratris arte circumuẽtus. Hæc autem omnia scenę tragœdiam præcurrebant, fabulamq; Thebanorum adolescẽtium signabant. Nam & hic etiam senectutẽ, occæcationemq; patris maior natu contemnens, iuniorem fratrem deturbauit domo. Etsi enim non ille necauit, id matris impediuit sapientia:& hic enim comminatus est cædem, patrisq; mor-
Genes.27 tem operiebatur. Quod cũ mater cauta didicisset, patriq; retulisset, illum protinus eius manibus eripuit. Et cum quidẽ qui se venerabatur, quiq; sibi summa beneuolentia ac pietate iungebatur,parentes fugæ committere cogũtur:improbum autem per cuius intemperantiam viuere illi nisi in amaritudine summa ac dolore non poterant(hoc enim ipsa Rebecca indicat) apud se iugiter tenebant. Igitur cum ille effugisset, qui semper in domo educatus (erat enim innocens habitans domi) plurimumq; cum matre conuersatus fuerat: quibus lamentis,quo dolore,quo gemitu Rebeccam iam affici necesse fuit, mœrore semper charissimi ac dulcissimi filij,virumq; intuentem,& per ętatem,& per infirmitatem nihilo meliore conditione,quàm mortuum? Quibus item luctibus senem detẽtum putas, dum communes & suas,& vxoris clades flere cogeretur? Cum vero illa moritura esset, quid non dixit? quid nõ locuta est? Etiam lapides ipsius verba liquefacere potuisse puto, cum nõ videret prope adstantẽ filium, atque illachrymantem,oculosq; sibi excæcantem, atque mœrore suffusa ora contrahentem,atque alia omnia agentem,quę parentibus morte ipsa vidẽtur grauiora.At vero Isaac, dum illam ita efflare animã cerneret: quo animo fuisse putandus est & tunc,& post ipsius mortem? Talis ille nobis fuisse ostensus est, quem multis fuisse feliciorem putabamus. Iam vero Iacob ipsius vitã cuiusmodi fuerit,absque discussione aliqua ipsius verba indicant,qui
Genes. cum Pharaonem alloqueretur, aiebat: Dies mei parui & mali, & non peruenerunt ad dies patrum meorum: hoc est,& breuiorem,& laboriosiorem vixi vitam. Verum & absque hac illius sententia ita sunt apertæ clades eius,vt pauci admodum sint,qui illas nesciãt. Annus nanque eius etsi longinquissimam peregrinationem emensus est,iussu dei hoc fecit. Quæ res maximo sibi solatio fuit. Hic autem fratrẽ fugiens insidiantem, parricidiumq;

cidiumq; meditantem, summos itineris labores passus est. Atque ille quidem necessario victu, & quidẽ abundanti nunquam indiguit:huic vero voti res erat,indumento ac pane solo non indigere. Seruatus autem,atque itineris fatigationibus liber, cum tandem ad affines suos peruenisset, qui in tanta rerum copia nutritus fuerat,seruire cogebatur. Non ignoras autem,seruitutem cum semper molesta sit,tum maxime videri molestissimã, cum quis propinquis, ac paribus seruire cogitur: idq; cum eius rei nunquam periculum fecerit, sed priorem omnem ætatem in deliciis egerit. Quod cum intolerabile esse videretur, forti tamen & magno animo ferebat.Porrò quid ęrumnarum in vita illa sua pa-
Gene.31. storali passus sit,ipsum audias licet dicentem: Ego persoluebam à meipso furta diei,& furta noctis. Per diem vrebar æstu, & nocte gelu, recedsitq; somnus ab oculis meis,ista mihi fuerunt annis viginti.Hęc ille passus est, qui vitam vixerat simplicem, qui semper fuerat domi. Postq; tot labores,tot incommoda, post longum illud seruitutis tempus, fraudem illam amarissimã pertulit, qua sibi altera alterius loco tradita vxor est.Nam si nõ seruisset annis septem,si non ea passus fuisset,quæ auunculo conquestus dixit: si nõ amauisset puellam, hoc ipsum tamen quòd sibi meliore, ac formosiore promissa, tradita sibi pro illa deteriore fuit: quãtum putas mœroris,quid indignationis,quid doloris beato illi tũc præstitit?Sanè si quis alius id passus esset,nunquã eam fraudem atque iniuriam tulisset:sed omni prius socerorum euersa domo, tunc demum se ipse cum illis vnà interfecisset,aut alio quouis modo perdidisset. Quoniã vero patientissimus ac longanimis erat Iacob,nihil penitus huiusmodi fecit, sed ne initium quidẽ eiusce cogitationi dedit:imò vero septem annos alios iterum ser-
Genes.29 uire iussus prompte obediuit, adeo mitis erat ac mansuetus: quòd si puellæ amor mansuetudini morum obsecundabat,rursus mihi mœroris magnitudinem asseris. Considera enim, quæso, quantum ille doloris passus sit, cum eius quam ita vehementer diligebat, fraudatus amplexibus illiusq; connubia desiderans, septem rursus annorum dilatione cruciatur,frigora & æstus & vigilias,& detrimenta perpetua patiens.Ea tamen ipsa potitus tãdem, viuensq; apud socerum vitam ęrumnis & laboribus plenam: sic quoque inuidiæ patuit, secundam fraudem in mercedibus passus, vt ipse quoque illum arguerit,dicens: Immutasti mercedem meam septem vicibus. Vnà vero cum socero affines reliqui, magis etiam aduersus illum efferati excandescebãt. Quod autem erat omnibus grauius,vxor illa tam dilecta, cuius gratia bis septem annis seruire delegerat,præ molestia suffocabatur,cum sororem suam parientem cerneret:se vero omni pariendi spe destitutam,atque in tantam tunc amentiam ex animi mœrore deuenerat, vt criminibus & querelis agitaret virum, mortemq; sibimet consciscere minaretur, nisi pareret, Da mihi, inquiens, liberos, alioqui moriar ego. Quo modo igitur ille lætari poterat, cum ea, quam diligebat, sic affecta esset, fratresq; illius sibi insidiarẽtur,omniaq; molirentur,vt ille ad extremam deueniret inopiam?Nam si ea, quæ sine sudore dotis nomine tradũtur vxoribus, cum quis tulerit,maximo mœrore afficimur:is qui periclitabatur ea quæ summis laboribus quęsierat amittere,quo animo ferre ea detrimenta poterat? Cum autem haud obscure suspectus esset,eosq; se intuentes cerneret,clam fugã iniens discesit. Quo quid dici miserabilius possit?Nam & ex paterna domo & ex aliena, cum metu ac

periculis migrans, in eadem prærupta rursus cogebatur incidere. Quippe fratrem fugiens, se ad socerum contulerat,à quo iterum exagitatus, ad fratrem redire cogebatur,propheticum illud passus, quod de die domini dicit Amos, Velut si quis fugiat à facie leonis, & *Amos 5.*
irruat in eum vrsus,ingressusq; in domũ suam,& parieti manus applicans,mordeatur à colubro. Quis autem eum tremorẽ enarrare possit, quem perpessus est comprehensus à Laban, itinerisq; angustias cum se tam numerosum pecus filiisq; sui sequerentur? Cæterum cum fratris faciem esset inspecturus, nónne idem passus est, quod apud poëtas, qui fictum caput Gorgonis vident? Nónne ita per omnia affectus erat, vt hi qui ad mortẽ ducũtur? Audi sanè illius verba, atque ex eis insitam il-
lius animo timoris flammam addisce. Deus erue me, *Gene.32.*
inquit,de manu Esaũ fratris mei, quia valde eũ timeo, ne fortè superueniens interficiat me, ac matrem cum filiis. Tu autem mihi dixisti, quòd bene mihi faceres. Quam non lætitiã hic metus excluisset,etiam si priori omni tempore tranquillissime vixisset?At nunc omnis illi vitæ, ex qua die benedictionem accepturus, metu penè fuerat mortuus, per calamitates varias insidiasq; texebatur. Tantus denique tunc illum timor inuaserat, vt post congressum fratris, quantumlibet illé præter spem benigne & humaniter eo vsus esset, confidere ne sic quidẽ posset,anxietatemq; deponere. Denique cum obsecraret ille, vt secum se ire permitteret, non secus quàm à fera aliqua liberari cupiẽs,vt recederet orabat, dicens:Nosti domine,quia infantes teneriores sunt, oueśq; & boues mecum fœtæ, quas si plus in ambulando laborare fecero,morientur vna die cuncti greges. Præcedat dominus meus ante seruum suum, & ego sequar paulatim vestigia eius,sicut videro paruulos meos posse, donec veniam ad dominum meum in Seir. Respiránsque ex illis periculis modicum,in alium longè maximum timorem incidit. Rapta quippe illius filia, primum quidem puellæ iniurias & contumeliam ægre ferebat:sed cum id facinus lenisset, quòd eam regis filius ducturum se vxorem polliceretur,eámque sententiam laudasset Iacob, fœdera violauit Leui fratribus adiunctis, ciuésque viritim ad vnum iugulãtes, in id tremoris patrem induxerunt,vt inde protinus migrarent, eò quòd omnes aduersum se bellaturos timeret. Dixit enim(ait scriptura) Iacob ad Simeonem & Leui: Odiosum me feciśtis, vt iniquus sim omnibus habitantibus terram, Chananæísque, & Pherezæis. Ego autem sum minimus numero,congregatique contra me simul obiurgabunt me,delebórque ego & domus mea. Quippe omnes illos vnà finitimi necassent, nisi illorum indignationem dei clementia continuisset finémque cladibus imposuisset. Factus est, inquit, timor dei super omnes per circuitũ ciuitates, neque persecuti sunt post Israël. Quid ergo cum hoc metu liberatus esset? Num tandem vel parum respirauit? imò vero tunc supremus eum malorum omnium vertex inuasit,mors scilicet amantissimæ coniugis & immatura simul & violenta. Peperit enim,inquit, Rachel,parturiẽnsque laborabat. *Gene.35.*
Factum est autem cum parturiens periclitaretur, dixit illi obstetrix:Confide,& hic enim tibi filius est. Et cum efflaret animam (moriebatur enim) vocauit nomen eius,Filius doloris mei.Cúmque luctus adhuc recens esset,adiecit mœrori Ruben,patris thorum contumeliose impetens. Quod ille tam grauiter tulit, vt moriens quoque mala imprecaretur filio, tum scilicet, quando filiis parẽtes misericordius affici cõsueuerunt. idq; cum

Universidad de Deusto
Biblioteca

ille primogenitus esset omnium, quod etiam affectus A nomine non parum valet. Sed tamen hæc omnia vis mœroris exclusit, vocánsque illũ dixit: Ruben primogenitus meus, fortitudo mea, & initium filiorum meorum, durus ad ferendum, durúsque & audax, effusus es sicut aqua, non crescas. Ascendisti enim in cubile patris tui, tunc maculasti stratum vbi ascendisti. Cum autem adoleuisset amantissimæ vxoris filius, solarique illius desiderium huius præsenti & iugi contubernio speraret, tunc sibi multiplices parantur clades: fratres enim illius tunicam intinctam sanguine patri ostendentes, vario illum luctu confecerunt. Neque enim solam lugebat mortem, sed ipsum quoque mortis genus: plurimáque erant quę illius animum confunderent, ac penè in desperationem præcipitarent, quòd amatæ illius filius, quòd melior reliquis, quòd maximè dilectus, quòd in ipso ętatis flore, quòd ab eo missus, quòd neq; in domo, neque in lecto, neque patre coram assistẽte, neque dicens aliquid & audiens: quòd non communi morte omnium, quòd viuẽs à ferarum immanitate discerptus fuerat, quòd ne reliquias quidẽ illius reperire poterat, & humo condere: quòd ista illi non in iuuentute contigissent, quando melius ferre potuisset, sed senectute vltima. Erátque miserãdum omnino spectaculum, videre canos verendos puluere fœdatos, senilẽque pectus discissa tunica nudatum, lamentáque admittentia cõsolationẽ nullam. Scidit, enim inquit, Iacob vestimenta sua, & circumposuit cilicium lumbis suis, lugebátque filium diebus plurimis. Congregati sunt autem omnes filij eius, & filiæ, & venerunt consolari eum noluitque consolari, dicens: Descendam ad filium meum lugens in infernũ: quasi vero posśibile non esset vacare à mœrore animũ ipsius. Cum cœpisset ea plaga curari, fames C valida incumbens terrámque vniuersam occupãs, primum quidẽ vehemẽti illum mœrore turbauerat. Cum autem reuersi ex Aegypto filij, rei frumẽtariæ copia famis incommoda solati essent, aliam item consolationi illi mixtam doloris causam attulerũt, voluptatémque quã & ex famis leuamine tulerat, absentia filij premebat atque obscurabat. Neque id solũ, sed Beniamin ipsum postulabãt: quo ille vnico solatio & vxoris defunctæ, & à fera deuorati filij lenire mœrorem cõsueuerat. Erat autem non ea sola causa detinendi Beniamin secum, verum ætas quoque ipsa, & educationis ratio. Nõ ascendet enim, inquit, filius meus vobiscum, quoniam frater eius mortuus est, & ipse solus derelictus est: contingẽtque illũ lassescere & deficere in via, qua vos pergitis, deducetísque canos meos cum dolore ad inferos. Primum igitur omnino renuebat, illũ nunquam se da- D turum asserens. Cum vero vehementissima vis famis vrgeret, grauioriq; necessitate tangerentur, quanquam nimium mœrẽs: Quid enim, inquit, me afflixistis, nunciantes homini, quòd esset vobis frater? verbáque illa miseranda locutus: Ioseph, inquiens, non est, Simeon non, & Beniamin hunc assumetis: in me venerunt ista omnia: dolens scilicet quòd post Ioseph & Simeon, etiam Beniamin à se niterentur auellere: ostendénsque omnia se potius passurum, quàm dimissurũ à se filium: victus tandẽ suis eum manibus tradidit, dicens: Et fratrem vestrum assumite, surgentésque descendite ad virum. Deus autem meus det vobis gratiam in cõspectu viri, emittátque vobiscũ fratrem vestrum vnũ & Beniamin. Ego enim sine liberis effectus sum. Ita vehementer summis illis angebatur incommodis, vt viscéribus etiam discerptis, paulatímque imminutis filiis, vniuersa deteriorum metu toleraret. Maiore enim ex huiusmodi aduersi dolore angebatur, quàm ante ex Ioseph. Quippe ea clades, quæ meliorum spe & expectatione caret, si vehemẽtiore dolore nos cruciat, ille tamen ipse dolor protinus lenitur, dum animo desperatio huiusce cladis corrigẽdæ semper ingeritur: quę vero suspensa, hactenus animum requiescere non sinit, futurorum incerto anxietatem iugiter nobis augens & renouans: idq; ex beato Dauid facile animaduertere possumus, qui cũ adhuc viuente plangeret filio, eoipso mortuo se à fletu continuit: quod cum serui illius mirarentur causámque requirerent, hanc ipsam rationem allegauit, quam ego modo. Merito igitur Iacob in his casibus metuebat magis atque tremebat. Sed aspectus ille desiderabilis, ac Ioseph facies voluptatem illi, & quietem postmodum præbuit. Et quid inde voluptatis cõ- B secutus est? Sicut enim vehemẽtissimo igni adusta mẽbra quantumlibet quis refrigerare moliatur, nihil proficit: ita & illius mœstũ animum nimíque doloris flámis adustum, nihil erat quod recreare ac refouere posset, maxime cum ea ætate nullus ferè sit voluptatis sensus: quod Berzelai Galaadites excusans, dicebat ad Dauid: Quot dies annorum vitæ meæ illic erunt mihi, vt ascendam cum rege in Hierusalem? Filius octoginta annorum sum hodie, num discernam inter bonum & inter malum? Num gustabit seruus tuus quęcunque comederit aut biberit dominus meus? Num audiet seruus tuus cantantium virorum aut mulierum voces? Et quare seruus tuus grauis sit domino meo regi? Verum quid hoc ex aliis coniicimus, cum liceat ipsum audire de se profitentem? Postea enim quàm filium viderat à Pharaone de vitæ suæ annis interrogatus: parui sunt, inquit, & mali dies mei, & non peruenerunt ad dies patrum meorum: adeo viuacem rerum gestarum memoriam secum semper gerebat. Sed enim filius iste clarissimus & glorioſissimus Ioseph, cuius clades nõ suarum magnitudine gloriarũ operuit? Nempe enim pater eius vnum tantummodo insidiatorem passus est, hic autem porrò plures: atque ille quidem priorem omnem ætatem in summa rerum copia & requie nutritus est: hic in alienam puer adductus regionem, itineris ęrumnas perferre cogebatur. Atque illi quidem mater, insidias leniens: hic adulescẽtulus quando illi matre opus erat, tunc maximè isto adiutorio destitutus est. Adhæc Esaü quidem vsque ad comminationem tantum Iacob perterruit: at vero Iosephi fratres insidias in apertum opus perduxerunt, atque ante insidias inuidia commoti detrahere illi nunquam destiterunt. Porrò quid acerbius esse possit, quàm eos quibus cum iugiter inhabitas, inimicos pati? Videntes enim, quòd à patre cæteris liberis suis plus diligeretur, oderant eũ, nec poterãt ei quicquã pacifice loqui. Neque enim ego, quòd sub negociatorum regũque serui manu fuit, tam graue illi fuisse dixerim, quàm quòd in illorum impias incidit manus. Multo enim isti clementius illo vsi sunt, quàm fratres. Attamen nec sic quidem quieuit calamitatum sæua hyems, quippe vehementior procella irruens, ipsum rursus ferè demersit. Fortasse me quispiam hoc in loco insidias dominæ dicturum existimet. Ego ante eam quoque tempestatem aliam sæuiorẽ dicam. Graue quidem, reuera graue atque intolerabile, calumnias huiusmodi criminum pati damnarique, & carcerem tam prolixo tempore incolere puerum, liberum, nobilem eiusq; necessitatis hactenus ignarum. Sed sanè grauius his omnibus, ac difficilius illi visum puto,

fluctus ætatis cõpescuisse. Si enim nulla flagranti con- A cupiscentia turbatus, illius amores blandiciasq; respuisset, non mihi ita laudandus atque admirandus videretur, Christi scilicet sententiam tuenti. Neque enim ille eos qui natura sunt eunuchi, sed qui seipsos absciderũt, dignos regno cœlorum dixit. Sin vero aliàs, quàm ille victoriam tulisset, aduersus quem dimicans victoriam reportaret? Quonã hoste superato buccinaretur, si nullus esset qui obluctaretur, eúmque summa vi niteretur deiicere: Neque enim eos qui à domitorũ animantium coitu abstinuerũt, castitatis ratione prædicamus, quòd naturę insita non sit huiusmodi concupiscentia. Si igitur beato illi adolescẽti eiusmodi ignis nihil molestus fuit, quid est quòd illius castitatem ita admiramur? Quòd si eo tẽpore, quo vehementius huiusmodi flamma succenditur (agebat quippe iam fermè vigesimum ætatis annum) & cum nullis admotis aliis fomentis in- B cendij, intolerabilis per se est ista vis, tunc maxime impudica mulier castissimo adolescenti insidiata est, tantum huic flammæ viriũ ex suis illecebris & ornamentis adiiciens, quantum illi erat per naturam: quis iam tum illius fluctus tumultus, & anxietatem enarrare sufficiat, cum intrinsecus quidẽ & natura illum & ætas perturbarent, arsq; & decor Aegyptię extrinsecus pellicerent: istudq; non vno die, vel duobus, sed plurimo tempore perferret? Equidem reor ipsum tũc non sibi tantum timuisse, sed illi etiã indoluisse, quòd ad tantum præcipitiũ tanto studio peruenire curaret festinarétque. Atq; illud ex verbis, quæ mulieri plena grauitatis & modestiæ respondit, nobis cõstare poterit. Etenim licebat illi profecto iure suo, si voluisset, & contumeliosius & audacius ad illam loqui: siquidem illa per nimiam amoris vim facile cuncta toleraſſet. Verum nihil huiusmodi locutus est, aut cogitauit: sed piis religioſisq; cogitationibus admotis, ea solummodo locutus est, per quæ putabat à scelere illam posse reuocari, nihilq; amplius adiecit. Ecce enim, inquit, dominus meus, præter me nihil scit eorum, quæ sunt in domo sua: & omnia quæ sua sunt dedit in manu mea, nihilq; in domo sua plus habet quàm ego: neque aliquid quod non dederit in potestate mea, præter te, eò quòd vxor illius sis: & quo modo faciam hoc verbum malum, vt peccem coram deo? Et tamen post tãtam modestiam, tantaq; castitatis indicia, falsi criminis calumniam subiuit, deusq; istud fieri permisit. Vinctus est, nec sic prodidit insidias, iniustamq; mulieris calumniã coarguit. Studebat enim copiosiora præmia, coronasq; clariores præparare, atque ideo ipsis quoq; seruis regiis dimisis ipse inclusus perseuerabat. Tu nolo mihi custodis clementiam obiicias, D verum ipsius verba diligentius examines, inspicies profecto summum animi dolorẽ. Nam cum somnium interpretatus esset, regio pincernæ dixit: Sed memento mei per temetipsum, cum tibi bene fuerit, faciesq; super me misericordiã, & suggeres Pharaoni de me, & educes me de lacu isto, quia furto sublatus sum de terra Hebræorum: & hic non feci quicquam, sed innocentẽ iniecerunt me in domum lachrymarum. Etsi enim claustra carceris facile ferebat, cum eis hominibus viuere, puta sepulchrorũ violatoribus, furibus, parricidis, adulteris, homicidis, & reliquis eius generis hominibus (his enim atque huiusmodi plenũ erat illud habitaculum) grauius illi ac molestius erat. Neque id solum, sed quòd plurimos intueretur frustra & inaniter illic aggregari, atq; velut in salsuram mitti. Sed tamẽ id quod tute modo quereris, seruus quidẽ vinculis eripiebatur,

liber autem in ęrumnis persistebat. Quòd si quis regni C mentionem faciat, hic mihi rursus curarũ examen vigiliarum & mille negociorũ difficultates velim in medium adducat. Quæ omnia eis qui quietam curisq; vacuam vitam diligunt, non nimium iucunda, aut grata sunt. Præterea sanctis illis quidem si quid lætum cõtingebat, mirum profecto non erat, cum necdum cœleste regnum planum & apertũ esset, futurorumq; bonorum manifesta promissio. Hic vero quãdo tanta bonorum copia proponitur, resq; cũctis manifesta est, audebit ne obsecro iam quispiam dolere, si in præsenti vita iucundis nullis perfruatur: aut prorsus in hac vita dulce aliquid existimabit, qui præmia futura nouerit? Et quid *Eccli.2.* hoc animo dici abiectius potest, si speras & expectans paulo pòst in cœlũ se migraturum, huius mundi requiẽ inquirat, ac tranquillitatem membro nullo meliorem? Vanitas enim vanitatum, inquit, & omnia vanitas. Quòd si is, qui præsentis vitæ voluptates præ cęteris hominibus fuerat expertus, hanc aduersus illas sentẽtiam tulit: multo magis nos ita affici & sentire cõuenit, quibus nihil est commune cum terra, quibusq; in superna inscribi ciuitate festinare, totumq; illuc animum transferre iussum atque imperatum est.

DIVI IOANNIS CHRYSOSTOMI, de Prouidentia dei, ad Stagirium monachum, Liber tertius.

SVFFICERE quidem & ista poterant, quæ dicta sunt, ad extinguendam mœroris flammam, atque persuadendum meliore ac tranquilliore esse animo. Verum vt consolatio sit cumulatior, & hunc librũ adiicere institui, illud abs te primum inquirẽs: Dic, oro, si quis te ad regnũ terrestre & imperiũ vocaret, atq; ante ingressum eius ciuitatis, in qua coronandus esses, in stabulũ diuertere necesse esset, vbi luti ac fimi plurimũ viatorumq; tumultus esset, & latronũ perturbatio summaq; pressura & angustia: nũ ad illa tristia cogitatione conuertereris, an illa omnia quasi nihil essent, gaudio & spe regni cõtemneres? Perquam igitur ineptum & indignũ est, terrenis mortalibusq; rebus potiturum, nihil his quę interim inciderint contrahi, æterni autẽ regni spe elatum & erectum atq; ad cœlos accersitũ, per singula quę in diuersorio cõtingunt tristia decidere atq; perturbari? Profecto enim in hoc diuersorio ac stabulo nihil præsentis vitæ status melior est, idq; cum sancti patres nostri nobis indicare cuperẽt, hospites ac peregrinos seipsos appellabant, his verbis nos erudientes, & læta seculi præsentis, & tristia pari mentis altitudine contemnere, atq; à terra lõgissime remotos, toto animo cœlestia ambire, atque ad ea totam transferre cogitationem. Age itaque ad sanctos ipsos veniamus, à Ioseph ad Mosem orationẽ transferentes. Hic enim omnium, qui in terra versabãtur, mitissimus gignitur, gentilibus quidem suis vi durissimæ seruitutis oppressis: alienatus autem à parentibus, ignoránsque à quibus genitus esset, priorem omnẽ ætatem à Barbaris viris educatur. Quò quid grauius Hebrẽo, singularíque prudentia prędito adolescenti potuit cõtingere, & si millies regis filius esse putaretur? Non autem hoc solo angebatur ille tunc, verũ quòd intueretur gẽtem suã summis calamitatibus opprimi, grauissimum sibi videbatur. Qui enim præter illorum salutem ne viuere quidem, neque in dei libro conscribi patiebatur, quando aulæ regię, regniq; bonis frui potuisset, cũ tanta omnes tẽpestate iactari gẽtiles cerneret? Nam si nos

Universidad de Deusto
Biblioteca

quoque post tam multa secula exortos, nullumq; huiusmodi priuilegium ad Iudæos habentes, tanta subiit miseratio, cum infantium illam immanissimã iugulationem audimus aut legimus: quid beatus ille pati potuit, qui tam singulari affectu genti suæ adstrictus, ipsas eorum clades hauriebat oculis, ac eos præterea qui tantis illos incommodis afficiebant, parentũ titulo honorare cogebatur? Reor ipsum miseros illos tunc infantes plus luxisse, quàm fecerint parentes ipsi. Quod ex his liquet, quæ post ea gesit. Cũ enim eum qui pater esse putabatur, nec suadẽdo flectere, neque cogere valeret, vt feralem tyrannicámque iussionem remoueret, ipse vnà malorũ communium pergit esse particeps. Neque istud est quod ego nũc admiror, sed ex cæde illa coniiciens, quam præterito tempore mœroris flãmam in intimis animi recessibus aluerit, stupeo. Nã qui ex maxima doloris vi ad homicidiũ protinus erupit, ex eo opere quid prius animo doloris tulerit, apertius ostendit. Neque enim tanta illos vehementia vltus fuisset, nisi plus quàm patres ipsi eorum incommodis tabesceret. Quid igitur posteaquam illos vltus est, num vel parum animus ex mœrore illo relaxatus est? Potuit ne diutius frui dulcedine illius iustissimæ vltionis? Vix dies altera illuxerat, cum beatum illum dolor alius, & quidem priore longe grauior excepit, tantúsque metus, vt ipsum Aegypto tota deturbaret. Durum quidem ac molestũ est, à quouis homine maledictis lacessiri: verũ cum beneficiis quispiam affectus, beneficia ipsa exprobrauerit: nũquid occidere me tu vis, inquit, quemadmodum Aegyptiũ heri occidisti? tunc iam tunc efficitur ea contumelia intolerabilis. At vero Mosæ præter hęc aliud quoque tertium inerat, regis videlicet metus, qui adeo iusti occupauerat animum, vt vniuersa illũ regione exturbaret. Efficitur itaq; fugitiuus regis filius, vt si quis regiæ illius educationis indulgentiã beatã arbitrabatur, is modo mœrorem prioris abundantiæ animaduertat, illũ iusto viro doloris incredibilis ac difficultatis causam extitisse. Neque enim idem quempiã in priuata nutritũ domo, plurimis iam laboribus multisq; peregrinationibus & ærumnis exactis, longos iterum labores, atque ea incõmoda, quæ extra patriũ solũ necessario subeunda sunt, perpeti: & eum qui ista nunquam vel breuiter fuerit expertus, sed contra penitus in regia magnificẽtia omne tẽpus educatus, idipsum pati. Multo enim grauior fuga videbitur, quàm illi, si quando experiri hanc necessario cogetur: quod illi quoque tunc contigit. Itaq; profugus effectus, alienigenæ viri hospitio fruitur, quod ratione mœroris haud exiguum est. Dæmoniis quippe hospes ille suus sacra exoluebat, diuersatúsque est apud illum longissimo tempore. Tradita autem sibi pascendi gregis custodia, quadraginta annis ita perstitit. Porro si hoc durum, aut difficile non esse alicui videatur: is velim eos examinet, non qui metus, aut timoris causa peregrinantur, latebris abdũtur, sed qui sponte sua domo se vel parũ abdicant, quàm molestẽ, quàm grauiter eam peregrinationem ferũt, quantumq; commodi ac dulcedinis in reditu reponũt. Cum verò illi nec metus defuerit, nec vita ærumnis plena, istaq; onerosa & molesta reditu illo suauissimo leuiora iudicauerit: considera, quæso, diligentius calamitatis eius varietatẽ. Neque enim simpliciter audias, pascebat, sed recole nunc Iacob verba, quæ ad socerũ conquerẽs dixit: Ego à meipso reddebã furta diei, & furta noctis: die vrebar æstu, nocte gelu, recedebátque somnus ab oculis meis. Hæc enim omnia ista illi etiam contigisse putandum est, & annis pluribus, & maiori cũ difficultate. Quippe est ea regio lõge desertior atque incultior, quàm Mesopotamia. Quòd si nõ ita querebatur Moses, nec beatus quidem ille questus vnquam fuisset, nisi summa necessitate compulsus, atque soceri ingratitudine in hæc verba prorumpere necessario coactus esset. Sufficit quidẽ & ipsa per se longinquæ peregrinationis habitatio eum humiliare virum, qui necesitatis tãtum causa peregrinatur. Sicut enim auis cũ ex nido suo auolauerit, facilius capitur: ita & homo cũ à sedibus propriis longius profectus fuerit, in seruitio subiicitur. Tunc vero nec de propria salute securus esse poterat ille, sed vt seruus aliquis crudelissimum dominum effugiens, pauet semper ac trepidat ne capiatur: ita & beatus Moses nunquam sine timore esse poterat. Idq; ex eo maxime liquet, quòd deo post tantum temporis præcipiente, vt rediret in Aegyptum, hæret ac titubat: idq; cum audisset, defunctus est qui quærebat animam tuam. Postea vero quàm vxorem ac liberos relinquere coactus est, rursus querimoniæ & contumeliæ & minæ ab eo qui tunc regnabat in Aegypto, criminaq; & maledicta ab eis ipsis quos beneficiis fouebat. Ille enim aiebat: Quare Moses & Aaron auertitis populum à laboribus suis? Israëlitæ autem: Videat, aiebant, deus & iudicet vos, quia execrabilem fecistis odorem nostrũ coram Pharaone & coram seruis suis, vt daretis gladium in manus eorum ad interficiẽdum nos. Grauia quidem sunt hæc & molestissima: sed illud omnibus grauius, quòd ingressus ad suos, innumeraq; promittens bona, libertatem, incumbentium malorum ereptionem, fallax esse & seductor putabatur. Non solum enim illis tũc leuatum non est imminentis seruitutis onus, verum grauius est adiectũ: & qui gentem omnem liberaturus sperabatur, idq; promiserat, is cruciatuum & verberũ causa esse, insidiator & corruptor putabatur. Quis non facile mœrore tunc fuisset absorptus, cum pollicitus tot malorũ ereptionem, post pollicitationem diriora videret cumulari? Dolebat quidem quantũ par erat, cum talia audiret & videret: non ea tamen perturbatione deiiciebatur, sed manebat immobilis: & quidem cum promissionibus ea quæ contingebant non solum non consentirent, verũ & maxime obluctarentur. Accedẽs autem ad deũ, & de his loquens, ac multũ ingemiscens: Domine, inquit, quare tu afflixisti populũ tuũ, & quare me misisti? Ecce enim ex quo ingressus sum ad Pharaonem, vt loquerer in nomine tuo, afflixit populũ tuum, nec liberasti eum. Hæc ergo cũ ille lamentatus esset, atque eadem iterũ quæ prius audisset, annunciat quidem ea rursus Israëlitis: sed illi minime tolerant, eo quòd animæ illorum labore premerentur, ac mœrore deficerent. Non, inquit, audierunt Mosem præ angustia & laboribus duris. Hoc autẽ haud parum illum affligebat. Vt vero ad signa ventum est, sæpius à Pharaone delusus, eam irrisionem fortiter tulit: cũ verò liberatus tandem ex Aegypto, atque vnà cum populo iam ferè securus videretur, antequam plene respirasset, peiore, imò verò longe graviore metu comprehẽsus est. Vix enim tertia effluxerat dies, cum repente Barbaros omnes armatos cernunt super se irruere: atque idem passi sunt, quod fugitiui serui, dum in aliena regione repente dominorum oculos offendũt: vel certè quemadmodum si illi ipsi aliquando somniassent se lætari, & esse ea seruitute liberatos, ac demũ experrectos in Aegypto, atque in eisdem pressuris inuenissent. Imò verò nescio quid illi somnium reputasse existimandi sunt potius, tridui

Exod.2. *Gene.31.* *Exod.4.*

tridui ne illam liberationem, an præsentem rerum faciem horrendam ac pauẽdam nimis: tanta oculis omnium offusa erat mœroris nebula. Interea Moses multo maioribus tenebris continebatur. Non enim solos Aegyptios metuebat, vt reliqui, verum ipsos vnà Israëlitas: vtraque enim gens illum iam vt seductorem ac versutissimum oderat Aegyptij quidem irridentes atque inuadẽtes, Israëlitæ verò carpentes ac mœrore cõfecti. Sed quid me necesse est dolores angustiásque viri coniecturis colligere, cum posimus ex illa ipsa superna voce cunctum ipsius dolorem intelligere? Tacenti enim illi, neque labia referare præsumenti, dixit deus: Quid clamas ad me? Tumultum animi ipsius nobis hoc verbo significans. Postea verò quàm is etiã solutus est metus, maiora iterum parabantur aduersa. Nam per omne illud iter sæuius atque immanius illo vsi sunt hi, qui ab eo regebantur, innumerisq; per illum bonis fruebantur, quàm fecisset Pharao ipse & Aegyptij: ac primum quidem instabãt vehementius illum suffocantes, Aegyptiásque carnes requirentes, ingratíque præsentia fastidiebant, & præterita desiderabant, quod erat sanè omnium grauissimum. Quid enim pati poterat acerbius si amentium insanientiumq; hominum gubernacula sibi credita fuissent: Et tamen omnia beatus ille fortiter ferebat, & nisi illos summo affectu dilexisset, toleraset æquanimis illorum aduersos casus, ac pro suis tantum doluisset iniuriis: nunc verò cum illis non secus quàm filiis afficeretur, ex huiusmodi affectu adeò eximio aliam rursus molestiam subire cogebatur, cum illorum peruersitatem ac vesaniam auctiorem indies fieri intueretur. Neque enim illum angebant contumeliæ, sed quòd eas ab illis pateretur, quos tanta charitate diligeret. Graue quidem re vera fuerat, etiam ante cibi illius mirabilem largitionem ingratos esse: verum illi inter media miracula nequiciam ostendebant suam, iniquitatem & infrenatam cupidinem, quam legentes illum cibum præferebãt, atque cum parum processissent, rursus ingrati murmurabant, rursus dei beneficiis ingrati querebãtur. Cum verò per singula quotidie peccarent, beatus ille lugebat, ac mœstus perdurabat. Nam cum vitulum fecerunt, ipsi quidem ludebant ac lasciuiebant: Moses autem lugens, ac mœrore affectus, maledictum illud terribile sibi imprecabatur, nihilq; omnino persuadere poterat vt à miserationis affectu abstineret. Cum igitur sic dilectos in deteriora semper progredi conspiceret, quãto illum dolore, quibus lachrymis iugiter obuersatũ putas? Si enim vnum quis tantum habens filium, viuere sine dolore non potest, cum illum semper in vicia pronum animaduertit, etiamsi ipse omnibus nequior sit: is qui tot milia hominum in filiorum ordine locauerat, imò vero plusquam filios amabat: nullus enim pater cum filiis vnà perire cupit, cum præcipue nihil peccauerit: is, inquam, qui tot habet filios, mala auersans, ac bona studiose diligens: quid pati potuisse putandus est, cum eos omnes veluti ex quodam signo & condicto, ad viciorũ prærupta & præcipitia currere intueretur? Profecto nisi obtenebrasset vehemẽter, atque ex intimis recessibus animam ipsius mœroris ipsius magnitudo turbasset, tabulas de manibus nunquam abiecisset atque contriuisset. Sed cito clades illa sedata ab eo est. Quonam, quæso, remedio? Nempe enim etiamsi curationis illo genere sanatũ fuerat præsumptum facinus, ipse tamen erat semper in lachrymis. Nullus enim ferè ita esset lapideus, qui nihil pateretur, fratres & cognatos à suis interfici, atque ad viginti trium milium numerum eam cædem progredi conspiciens. Nos denique cum liberos nostros in aliquo peccasse deprehendimus, tormẽtis quidem ac flagris illos subdimus: verum id non sine dolore facimus: imò vero magis ipsi, quàm qui patiũtur affligimur. Cũ ergo & illũ & castra omnia maximus luctus occupasset, alia rursus anxietas adiecta est. Deus enim se non iam illis parciturum, sed eos derelicturum, angelóque daturum eam curam minabatur. Id vero Mosi visum est omnibus grauius atq; intolerabilius. Audi denique quid ille ad deum locutus sit: Nisi ipse venias mecum, non educes me hinc. Vidésne vt timoribus timores mœroresq; mœroribus semper successerint? Neque tamen hactenus steterũt aduersa, verum cum id quoque persuasisset deo, annuissetq; clementius ac præstitisset gratiam, aliis rursus doloribus affligitur. Deũ iam propicium illi irritantes, sese summis doloribus exposuerunt: nam post cædem illam lachrymabilem ita deum rursus offenderunt: vt contra se incendium illud prouocarent, ex quo omnes ferè cõsumpti periere. Mosem vero duplex semper mœsticia angebat, quòd & illos perire, & reliquos corrigi nolle, nihilq; ex pereuntium casibus lucrari cõspiceret. Necdũ clades illa finem acceperat, cum hi qui reliqui fuerant, ceparum memores, datas sibi diuino munere escas ægre ferebant, dicentes. Quis nos cibauit carnibus? Recolimus pisces, quos in Aegypto comedebamus, cucumerésque & pepones & porros, & cepas & allia. Nũc autẽ anima nostra aresci, Nihilq; oculi nostri intuẽtur nisi manna. Hic iam non tulit ingratos Moses, imò vero dolore superatus, illorum regimen recusat, morique optat potius, quàm in tanta amaritudine viuere. Audi denique ipsius verba. Et dixit, inquit, Moses ad deũ: Quare afflixisti seruum tuum? & quare non inueni gratiam in oculis tuis? & cur imposuisti pondus vniuersi populi huius super me? Num ego in vtero accepi omnem populũ istum? quia tu mihi dicis, accipe illum in sinu tuo, veluti nutrix lactentem, in terram quam iuraui patribus eorum. Vnde mihi carnes, vt dem omni populo isti? quia flent aduersum me dicentes: Da nobis carnes vt comedamus. Non potero ferre populum istum solus, quoniam graue mihi est verbum hoc. Quòd si non ita facis mihi, obsecro occide me, si inueni gratiam coram te. Ista ille locutus est, qui dixerat: Et nunc siquidem dimittis eis peccatum, dimitte: sin autem, dele me de libro quem scripsisti: adeo illum mœror auerterat. Quod & parentes sæpe patiuntur, cum his indignantur, quæ à filiis fiunt. Nam quòd nec postea vnquam desierit illorum misereri, liquet ex his quæ postea gesit. Cum enim illum exploratores occidere tentarent, ipsumq; lapidibus obruere, effugiens illorum manus, rursus ad orandum pro eis conuertebatur, deumq; illis propicium fieri, qui se necare cupiebãt, precabatur: adeo quoque naturali amore vehementior illi inerat affectus. Itaque exploratoribus mortuis, ac ingentis adhuc luctus necdum hora præterita, rursus illi alias nectebant mœroris causas. Primo enim pugnare prohibenti non obtemperauerunt, secundo vero pugnantes ab Amalechitis concisi sunt, & ante bellum istud & bilis & gulæ causa maxime consumpti sunt. Nam occidit, inquit, plurimos eorum, cum adhuc esca esset in ore eorum. Ingenti autem hac illorũ cæde inspecta, cum necdum hic dolor quieuisset, alio rursus inuaditur luctu, tantaq; necesitate constrictus est, vt istos ipsos tam dilectos atque amantissimos, nouo aliquo ac peregrino mortis genere

Num.11. *Exod.32.* *Psal.77.*

genere vitam finire precaretur. Ita alij quidem erũpente igne repente incendio conflagrauerunt, alij repentino terræ hiatu absorpti sunt: neque pauci aliquot, sed plura quàm quindecim hominum milia ista pasi sunt. Quo facto, quo animo illorũ cognatos & amicos aduersum Mosem fuisse putandum est? Quo item Mosem ipsum cum cerneret pupillos filios, & vxores viduas ex ea calamitate fieri videret: item fratrem suum ac sororem vita excesisse, illiusq; filios præuaricationis causa ignis vstione perisse? Horum sanè singula, nihil etiam antea perpessum animũ afficere dolore potuissent, nedum tot iam incommodis, tot malis exercitum & fatigatum. Vt autem Chananęo superato longum iter circumire cogebantur, rursum murmurauere Iudæi, rursumq; periere: non iam quidem morbis vt prius, non igne aut hiatu terræ, sed venenatorũ serpentium morsibus: qui profecto omnes periissent, nisi rursus accedẽs deum Moses precibus suis eius auertisset iram. Postea vero quàm de hac peste liberati sunt, vastásque imprecationes effugerunt, rursum seipsos per durissima prærupta iecerunt, atque post benedictiones Balaam, imò vero dei, (neque enim illius voluntatis ea verba fuere, sed implentis se atque mouentis diuini afflatus) fornicati sunt cum alienigenarum filiabus, & initiati sunt Beelphegor. At Moses huiusmodi scelus, cõfusionemq; non ferens, eos rursus se inuicem concidere ac necare iussit. Interficite, inquiens, vnusquisque proximũ suum, qui initiatus est Beelphegor: non secus quàm in vulnere horrendo, quod plurimis sectionibus vstionibúsque susceptis, nihil melius habuerit, iubet quisque rursus, quod reliquum est secare atque vrere. Cæterum tu cum has difficultates audis, noli putare ista tantum contigisse: siquidem & ipse ex his quę scripta sunt non pauca prætereo, puta bella, inimicorum obstacula, lõgissima itinera, sororis contumeliam, eiusdem cruciatum, quo mitissimus ille Moses tũc maxime indoluit. Sed ea tamen omnia si quis diligentissime in vnũ congerat, ne millesimam quidem partem ex his quæ contigerunt, scriptam fuisse reperiet. Si enim qui in vna domo vel paucis præest seruis, innumeras quotidie & irritationũ & mœroris occasiones habet, qui tot milibus quadraginta annis moderari coactus est, idq; in deserto vbi neque aër, neque aqua erat: quot negocia singulis diebus, quas difficultates obire cogebatur? quot curas, quot mœrores & viuentibus illis, & vita functis? Vides enim omnes quos ex Aegypto duxerat mortuos, præter duos viros solum: eosq; qui ex illis nati fuerant, dignus habitus non est in terrã repromissionis inducere. Cæterum vidit quidem eam terram ex vertice montis Nabo, naturamq; illius optime didicit, frui autẽ illa cũ reliquis Israëlitis permissus non est, sed extra eã mansit ac mortuus est, idq; ipse Israëlitis cõquerens, dicebat: Et dominus deus iratus est mihi de his, quę dicebantur à vobis, iurauitq; vt non transeam Iordanem istum, vos autem transibitis, & hęreditate possidebitis terram hanc optimam, quã dominus deus tuus dat tibi in hæreditatem. Quodq; omnibus erat acerbius, ipsum in infernum deduxit, dum illi scelera & futura Iudæorũ mala præostẽdit, idolorum scilicet culturam, captiuitatesq; illas ineffabiles: vt nõ solum his quæ intuebatur, sed eis etiam quæ nec dum contigerant, affligeretur animo, ac penè deficeret. Denique à prima statim ætate ita dolere ac mœrere incepit, vt nunquã desisteret, vitamq; cũ mœsticia finiret. At vero successor eius Iosue omniũ, vt ita dixerim, tristium, cum eo vnà periculum fecit. Si quid tamen illum, eo quòd iunior esset, effugit: hoc sanè post mortẽ illius, in eo cumulatius impletum est. Nõ solum autem dum viueret Moses, vestimẽta scidit, cineremq; capiti aspersit: sed etiã postquam ille defunctus est, imò tunc lõge maxima necessitate id facere coactus est, nõ breui tempore, sed die tota pronus in terra iacens: audi deniq; verba etiã illius & ploratus: Et scidit, inquit, Iesus vestimenta sua, prociditq; in faciẽ sũper terram coram domino vsque ad vesperã, ipse & seniores Israël, miseruntq; puluerẽ sũper capita sua, & dixit Iesus: Obsecro domine, vt quid traduxit puer tuus populũ hunc trans Iordanẽ, vt traderes eum Amorrhæo ad perdendum nos? Vtinã permansissemus, & collocati essemus circa Iordanẽ. Et quid dicã? Postquam vertit Israël terga inimico, audietq; Chananæus, & omnes qui habitãt terrã, & circundabunt nos, & conterent de terra. Talia orantem audiens deus, causam illi cur superati fuerant, aperuit: quã ille cũ didicisset, perdidit vnà omnes, non eum qui peccauerat solum, sed cognatos quoq; & propinquos, omnemq; familiam cum pecorum multitudine. Id autẽ haud parum illius perturbauit animũ. Nam si nos cum alienos quoque puniri cernimus, nec videre quidem toleremus: quid ille passus est, qui cõtribules & cõmilitones tantis afficiebat incõmodis? Quid autem Gabaonitarũ fraus tribuũq; trans Iordanẽ habitãtium suspicio? quid perpetua bellorum atq; pugnarum exercitatio? Quẽ ista statũ animi, rectissimũ licet, nõ euertissent? Etsi enim vincebat iugiter, victoriæ tamen voluptatem reliquorũ bellorũ cura obfuscabat: fortiumq; distributio summos illi labores, ingentesq; difficultates pariebat. Norunt ista qui vel substantiam fratribus, aut quibuslibet alicuius alias hæredib⁹ distribuendã susceperunt. Plebis autem reliquas deinceps calamitates nec referẽdas existimo. Neq; enim est propositi nostri ęrũnas singulorũ numerare, sed eorum tãtum, qui deo familiares & charissimi fuere. Quocirca, si videtur, Heli omisso, quippe & is per filiorũ vicia, imò vero per suã negligentiam offendit deũ. Neq; enim ideo quòd malos haberet filios puniebatur, sed quia vltra debitũ increpationi pepercerat: & cũ dei leges violarentur, seuerius in illos vltus nõ est. Cuius rei & ipse sibi cõsci⁹ post ingentes illas & terribiles minas aiebat: Dominus est, quod bonũ est in oculis suis faciat. Eo, inquam, omisso ad Samuelẽ veniamus. Is à puero nutritus in tẽplo, deo semper charus & gratissimus fuit, tantaq; virtutis indicia à prima statim ætate prætulit, vt antequã ad viriles annos euaderet, inter mirabiles prophetas inscriberetur: idq; cum ea res tũc defecisse omnino videretur. Nõ enim erat, inquit, visio dirimens, verbumq; preciosum. Hic ergo Samuel qui post multas matris lachrymas cõceptus fuerat, primũ quidẽ cum intueretur magistrum in mortem illã miserabilem deuectum, ita cõfusus atq; turbatus est, vt decebat gratũ amabilemq; discipulum. Interea & Iudaicas calamitates flere cogebatur. Porrò filij ipsius, cum iniqui & mali essent, atque ad culmen iniquitatis peruenissent, & hoc ipso mœrore illum incredibili afficiebãt, & sibi præstiti honoris hæredes esse non poterãt. Successit huic mœrori, imò vero nõ successit (quo enim pacto, cum prior nondum quieuisset?) sed adiectus est alius, Israëlitarũ scilicet iniustissima petitio. Qua in re ita cõcidit, vt ingẽti cõsolatione indigeret: audi deniq; quid illi dixerit deus: Non te spreuerunt, sed me. Post hęc tamẽ iste parcebat illis, & ita miserabatur, vt diceret: Mihi autẽ absit vt peccem, & desistã pro vobis orare. Istos igitur ita dilectos à se cũ op-

Deu. 4.

1. Reg. 8.

primi

primi conspiceret, atque à bellis superari, deúmque cõtra se prouocare: quam sentire voluptatem poterat? quod temporis absque mœrore, & lachrymis viuere? Cum vero Saül constituisset regem, alterni sibi perpetúique gemitus adiiciebantur. Nanque cum sacrificium ille præter dei voluntatem obtulit, & cum superatis Amalechitis, illorum pepercit regi, idque contra iussionẽ dei: ita animo perculsus est, vt ex eo iam non viderit virum, sed vsq; ad vltimum diem luxerit, & lachrymatus sit, quando etiã ob doloris vehementiam à deo increpat⁹ est. Quousq; enim, inquit, tu luges Saül, & ego repuli illum? Si autẽ his ita contingẽtibus lugebat, quo animo tunc fuisse existimãdus est, cũ tot sacerdotes frustra, & sine causa interfecit? quando eũ qui se multis beneficiis nullisq; iniuriis affecerat, secundo vt interficeret profectus est: quãdo nondũ illum prophetantem, ac deridentem vidit, cum audiuit Dauid in familiari congressu multa contra illum conquerentem? Postquam vero de Dauid mentionẽ feci, nescio quid agam, lamentãne illius longa & assidua quæ in Psalmis scripta sunt, in mediũ adducã: an ista tibi in ocio recensenda permittens, ipsius potius calamitates explicem? Is igitur plurima quidẽ cum greges pasceret aduersa perpessus, aduersusq; aëris intemperiem, & beluarum feritatem reluctatus est. Quorum alterum ex his quæ Iacob contigerunt, alterum ex his quæ ad Saül locutus est, possumus animaduertere. Postea vero quàm omissa vita illa pastorali, belli negocia intempestiuus miles arripuit, omitto fratrum inuidiam, etsi molestissima ea res fuit, cum clarissimam illam, admirabilemq; victoriam adeptus esset, vehementiorem deiecto Goliath inuenit inimicum Saül, eum scilicet, quem minime debuerat, cum à se beneficiis omnibus affectus esset. Neque enim palam aduersus eum præliabatur, sed amantium sibi personam assumens, ipsiúsque honori & dignitati prospicere se velle simulãs, ita aduersus illum immaniora inimicis omnib⁹ moliebatur. Porro quàm graue, quàm molestúmve sit pro bonis mala recipere, audire licet beatum Prophetam lamentantem iugiter, & ægre ferentem ac dicentem: Sic redduntur mihi mala pro bonis. Illud erat molestissimũ, illud erat lachrymis & lamentatione dignissimum, quòd dux exercitus suspectum se cerneret regi, cum se ille minime lætis oculis intueretur. Quid autem timoris, quid solicitudinis, quid angoris ea res habeat, documento nobis sunt serui nostri: quos si modice suspectos habem⁹, ferre æquanimiter non possunt. Longe ergo id magis passus est fidelissimus dux, suspectus regi. Cum vero insidiæ præterea contra suspecti caput adiectæ sint, quid hac eius grauius vita, atque amarius dici potest? Ferebat tamen ille omnia & tolerabat, aderátque illi iugiter qui se perimere meditabatur, atq; illius bella ducis præstantissimi fide & virtute bellabat. Postea vero quàm insidias regis declinans recessit, atque à belli curis seipsum remouit, hoc ipso quidem quòd se insidiis subduxerat, apertásque inimicicias regis constituerat, habebat nonnihil aliud ratione fiduciæ: verum cum aduersus tantas copias cum quadringentis viris dimicare cogeretur, metu ampliore quàm prius tenebatur. Nam cui neque vrbes, neque castella, neque socij, neque reditus inerant: considera quo animo erat, cum aduersus fretum his omnibus pugnare cogeretur: nec præter deserta & spelũcas, quò confugeret, reperire posset. Nam cum vrbem Ceila nomine occupasset, ex ea protinus resiliit, sacerdotis responsis admonitus: quòd si illic manere pergeret, deus illum Saülis manibus haudquaquã eriperet. At vero sacerdos ille ipse erat, qui impias regis manus effugerat, & qui cladem luctuosissimam, quæ in Nobe contigerat, annunciauit regi, quando in amarissimam quoque illam erupit vocem: ego enim sum causa mortis cunctarum animarum domus patris tui. Itaque cum illo iugiter congressus, nihil aliud erat quàm luctus illius ac mœroris monimentum. Cum enim in illum intuebatur, semper versabatur illi ante oculos necatio illa sacerdotum. Porrò ipsius necis memor, ac tam sceleratæ cædis causam sibi imputans, reis omnibus ac damnatis infelicius degebat. Etsi enim nihil aliud illum perturbasset, sufficere id poterat ad vulnerandum suffocandumq; animum, quod seipsum tot sacerdotum peremptorem impiũ existimaret. Hac vero cogitatione saucius, quæ diu noctuq; plusquã tinea ipsius corrodebat animum, & alia deinceps vulnera alterna ac perpetua suscipiebat: quippe cum Nabal per seruos suos contumeliis afficeret, fugitiuumq; ac refugum atque ingratum seruum appellaret, non sine dolore verba tam iniuriosa percepit. Et cũ ad Achis profectus insanum se simulans concideret, versaretq; oculos atq; spumę plurimum ex ore dimitteret, longe profecto amplius cruciabatur, quàm illi qui re vera corripiuntur à dæmone, cum secum reputaret in quam ille se necessitatem deduxisset, quẽ summis beneficiis fouerat. Cum vero paululum apud hostes quieuisset, essetq; in hostem illorũ deducẽdus exercitus, inuidia cõmoti aduersum eũ satrapæ, atq; illi apud regem suum detrahentes, suo illum exercitu deturbant, veluti inutilẽ sibi & insidiatorem proditoremq; futurũ. Irati sunt, inquit, aduersus illum satrapæ alienigenarũ, dixeruntq; regi: Emitte virum, & reuertatur ad locum, vbi tu illum statuisti, nec veniat nobiscum ad bellum, & non sit insidiator in castris. In quo enim iste reconciliabitur domino suo, nisi in capitibus virorum illorum? Quibus ille verbis percussus, accepta summa contumelia recessit mœrens, ac domum rediens tanta mala, tot clades offendit, vt penè mœrore suffocaretur. Quæ enim tunc contigerunt aduersa, ea erãt, vt possent præuisa etiam & præmeditata illius animum tenebris obducere. Porrò ex insperato superuenientia duplo quàm erant, grauiora videbantur, neq; iam tolerabilia. Iuerat enim ille quasi quieturus domi, mœroris præteriti consolationẽ inuenturus, vxores scilicet ac liberos: cum repente audiuit illos in seruitiũ ab hostibus abductos, hausitq; oculis ignem, fumum, sanguinem, cadauera, atque antequam istos lugeret captiuosq; defleret, irruunt ad eum feris omnibus immanius, habitatores ciuitatis querentes singuli casuum suorum consolationem ex illius capite. Et veluti cum venti contrarij in mari irruunt, ingens & sæua procella ex ea pugna concitatur: ita & tũc tristicia & metu iusti huius perturbantibus animũ tempestas maxima, tumultusq; harum passionum inuicem pestas maxima, tumultusq; harum passionum inuicem inierat. Fretus autem copiis, & se collidentium iugiter inerat. Fretus autem copiis, & se collidentium iugiter inerat. Fretus autem copiis, & se collidentium iugiter iner

Universidad de Deusto
Biblioteca

qui sibi in illis periculis semper adstiterat, ac sæpissime A patris insidiis eripuerat, secretorumq; suorũ particeps fuerat: qui cũ pacta plurima inierat, ante vita defecisse cognosceret, quà illi acceptorum beneficiorum vicem restituere valeret? Cum adhuc vrgeret illa perturbatio, alio rursus mœrore dux illum suæ militiæ excruciat, dum Abner qui sine dolore ac vexatione aliqua, immo & cum facilitate omni totum illi exercitum prębiturum pollicitus fuerat, ante impletam pollicitationem occupans, fraude interimitur. Cui cædi intantum condoluit, vt ex tunc mala Ioab imprecaretur, & ipso mortis suæ tempore filio imperaret, vt vltionem ab eo tanti sceleris exigeret: at præterita verba ipsa lamentationis suæ perturbationem animi illius facile nobis insinuare possunt. Eleuauit enim rex, inquit, vocem suam, ac fleuit super tumulo Abner: Si secundum mortẽ Nabal, morietur Abner. Manus tuæ non fuerunt vin- B ctæ, neque pedes tui in compedibus, neq; audisti, sicut Nabal corã filio iniquitatis corruisti. Quid igitur post hęc? Dolo interficitur Miphiboseth, succesitq; hic mœror: quippe & illũ ita luxerat, vt interfectores eius morte mulctaret: claudorum adiecta reluctatio, quæ illum immodice turbauit. Eis tamẽ aliisq; hostibus nõnullis superatis, arcã ingenti cũ lętitia reducere instituit. Verũ cum ea reduceretur, gaudẽtibus omnibus, in medio lætitiæ communis res contigit, quæ voluptatem obscuraret omnium, regisque animum ingenti metu ac dolore confoderet. Oza enim cum vellet arcam labantem corrigere, dei confestim iracundia percussus ac mortuus est: atque diutissime adeo regis animum metus iste commouit, vt non prius auderet arcam ad se introducere quàm addiscereet quonam modo ea vteretur, qui illam susceperat ab Hedera. Interea mortuo C Ammonitarum rege, rem boni ac benigni hominis faciens, misit qui consolarentur superstitem filium, persuaderentq; patris obitum patienter tolerare. Tum ille pro honore susceptо, summis iniuriis abeuntes prosecutus, atque turpiter dehonestatos remisit ad regẽ. Parumne hoc tibi videtur ad feriendum deiiciendũq; animum? At inde secutũ vtriusq; bellum quanto dolore pertulerit, ostendit quòd nullum aliud initiũ cepit, atque in tantum vehementiæ progressum est, vt innumeris illum incõmodis afficeret. Sufficere quidem & ista poterant, etiamsi eis quispiã ille iucunda permisceat, illius vitam inter eos numerare, qui semper in luctu & miseriis vixerunt. Nunc vero talia postmodum secuta sunt, vt nec olim tristia pati cœpisse videatur. Quippe fabulas omnes, omnemq; tragœdiã vicerunt regis huius clades: adeo illi monstruosa, & inuicem sibi succe- D dentia, domuiq; suæ contigerunt, cum clades cladibus succedere semper pergerent. Considera, quæso, Adamauit sororem Thamar Ammon frater, amatam vi oppressit, oppressam odiuit, eámque violationem nefariúmque concubitum, prior ipse patefecit alicui ex seruis mandans, vt inuitam pelleret domo, ac per plateã emitteret clamantem, ploratúque & lamentis omnia implentem. Id cum didicisset Absalon, ad prandium fratres inuitat vniuersos, inter quos & stuprator ille sororius aderat, edentem illum atq; bibentem cum cæteris inter conuiuandũ per seruos iugulat. Inde quispiam exurgens, nec plenè rei gestæ ordinẽ noscẽs, regi mortuos omnes illius filios annunciat. Quo ille percepto, sedens filiorum, quæ non erat, lugebat cædem. Post quã vero ille rem gestam apertius audiuit, filio quidem cõminatus est, eumq; se morti addicturũ asseuerauit. Cũ vero ille effugisset, totumq; trienniũ in aliena vixisset regione, toto illo tempore rex permansit iratus: & ne tunc quidem illum accersisset, nisi eum ducis sui sapientia flexisset. Eo autem accersito, nec sic quidẽ extincta est doloris flamma, sed duos rursus annos illum aspectu remouit suo. Vixque post adeo prolixum tempus à duce exoratus, suis illum aspectibus dignatus est. At vero ille harum rerum memoria indignatus, siue aliàs tyrannidem gestiens, insurgit in patrem, illumq; rursus ad fugas errorẽsque perpetuos, quos perpessus erat sub Saül, reuocat: immo vero multo illi molestior ea fuga, quàm prior fuit. Nam prius quidem dux cum esset, ista perpessus est: nunc autem cum annis plurimis regnasset, hostésque ferè omnes superasset, migrare cogebatur, ac profugus fieri. Qui autem illum cõditione tam miserabili profugum agebat, non alienus quispiam, siue hostis erat: sed qui ex ipso natus fuerat, sicut & ipse cum excederet à terra sua, lamentabatur plorans. Et tunc quidem cum in feruore esset ætatis, ferre vniuersa fortiter poterat: nunc vero florido illo tempore emenso, quando senectutis suæ solatium scelestum illum habere debuerat, tunc maxime insidiosum, sibiq; infestissimum sentiebat. Egrediebaturq; cum paucis nudis pedibus rex ille sublimis mœrens, ac lachrymas fundens, pudore ac dolore plenissimas. Bellum quippe illud nõ calamitatis tantũ, sed confusionis quoq; materia illi & causa erat. Tanto enim contumeliosius quàm Saül impius filius beato illo tunc vtebatur, vt patris quoq; thorum violaret: idq; non clam, sed in tecto domus videntibus omnibus, ac iura naturæ legesq; cõcubitus per nimiam qua in patrem ferebatur insaniam peruerteret: atq; amentia ebrius, bello necdũ confecto, quasi iam vicisset captiuósque duxisset aduersarios, ista audebat, ac præ se ferebat. Sic igitur mœstum & metuentem Sibas cum inuenisset, turbauit amplius, contra dominũ mentitus suum, asserensq; illum tyrãnice sentire. Huic successit Semei vir quidã sceleratus & ingratus, innumerisq; illum probris respersit, verbis lapides admiscens. Egredere, inquiens, vir sanguinum, & vir nequam. Cõ- 2.Reg.16. uertit in te dominus omnem sanguinem domus Saül, quia regnasti pro eo, & dedit dominus regnum in manu Absalon filij tui, ostenditque tibi maliciam tuam, quia vir sanguinum es tu. His ille auditis atque toleratis, tabescebat quidem: quod ex ipsis lamentis manifeste comprobatur: verũ nihil vltra facere audebat. Sed cum dixisset insurgẽti in illum, ac domini sui iniurias vlcisci cupienti, Dimitte illũ maledicere mihi: dominus enim dixit illi, vt videat humilitatem meam retribuátque mihi dominus bona pro maledictione viri huius, viuum ab se abire permisit. Ipse autem Chusi aduentũ præstolabatur, solicitúsque ac tremens rei expectabat exitum. Vt autem & ista nunciata sunt bellum instruebatur, bellis omnibus quæ vnquam contigerunt peregrinius, significationi quàm veritati similius. Eum enim qui causa fuerat malorum omnium, eiúsque belli totam materiã præbuerat, & quo mortuo aduersa omnia finiebantur, hunc ducibus suis tota prouidentia & cura commendabat, ista illis iugiter replicans: Parcite, aiebat, filio meo Absalon. Quid hac hæsitatione & ambiguitate deterius? Quid ea miseratione miserabilius? Suscipere bellum cogebatur, in quo & vincere, & vinci æque illi molestum erat. Nam neque superari volebat, qui tantas copias emiserat: neque rursum superare, qui belli authorem necari prohibebat. Verum discreto bello, ac fine quem voluit deus

consecuto, ac parricida illo interfecto: reliquis omnibus in lætitia & gaudio agentibus, solus rex lugebat & lachrymabatur, ac seipsum includens defunctum appellabat filium: ferebátque grauiter, quòd pro illo ipse non occubuisset. Quis enim, aiebat, mihi mori pro te dabit Absalon fili mi? Quid hac clade perplexius vnquam auditum est? Quando fratrem ille necauerat, ipsum interficere quærebat: quando autem contra se vesanus ferebatur, tunc filio parcebat. Neq; flere quidem destitisset mortuum, nisi ingressus Ioab indignitatem rei arguisset, ac vehementius alloquens erexisset illum, exercitumq; decenti facie & habitu suscipere persuasisset. Ne tum quidem clades suæ finem acceperunt, sed primo quidẽ aduersum se versi in seditionem milites diuisiq; sunt. Postea vero quàm vix & per summas blãdicias cessarunt, resilientes rursus adiecti sunt Sabee, bellumq; aliud conflari cœpit, cum adhuc prioris reliquiæ remanerent. Quibus rebus perturbatus Dauid, coactis copiis eas cum ducibus misit. Ioab autem & ex hoc bello peracta victoria non permisit victoriæ voluptatem sine mœrore contingere. Nanque ducem vnà secum constitutum Amasan, qui omnem populum subiecerat Dauid, innocentem, & qui in nullo se læserat, inuidiæ stimulis agitatus occidit. Quæ res ita grauis ac molesta fuit regi, tantoq; illũ confudit mœrore, vt filio moriens mandarit, eius viri sanguinẽ vlcisci, orauerituq; ne tãti sceleris authorẽ impune mori pateretur. Et quod lõge grauius est, ita affectus est, neq; mœroris sui causam dicere audebat, eo quòd aduersus innumera incõmoda iam obluctatus esset. Etenim post bellorum fremitus, fames cunctã prouinciam depasta est: & cũ eius incõmodi absolutionẽ quæreret, cogebatur filios Saül ad mortẽ tradere. Quippe hoc cœleste ora- C culum præcipiebat: Super Saül, inquiens, & super domũ eius hæc iniusticia, eo quòd Gabaonitas morti addixerit. Quòd si quis recolat quantum Saül inimicissimi mortẽ defleuerit, animaduertet quid tum quoq; passus sit, cũ filios innocuos tradidit Gabaonitis. Attamen & ista tolerabat, vlteriusq; clades procedebãt. Nam post famem protinus insurrexit pestis, ceciderunt q; in dimidio diei septuaginta milia virorum, quando miserãda illa verba locutus est rex. Cum enim vidisset angelum districtum gladium tenẽtem, dicebat: Ecce ego pastor peccaui, & ego pastor malefeci. Isti qui sunt grex quid fecerunt? sit in me manus tua, & in domum patris mei. Deniq; ipsius aduersos omnes casus mœrorisq; causas diligentius enumerare posibile non est: neque enim omnes conscriptę sunt, verum ex ipsius lamentis & gemitibus possumus coniicere calamitatum quoq; omis- D sarum magnitudinem, vtq; iustus ille nunquam plangere ac dolere desierit. Quid enim ille ait? Dies annorum nostrorum in ipsis septuaginta anni. Si autẽ in potentatibus octoginta anni, & quod in his est amplius, labor & dolor. Sin vero tu dixeris, per hęc illum verba non suam solum, sed communem vitam omnium deprehendisse: plus aliquid quàm ego velim cõcedis, plurimisq; nos controuersiis liberas, ipse consentiens non illius solum, sed ne alterius quidem cuiusquam vitam inueniri posse, cuius non multo sint plura tristia ac difficilia, quàm læta & iucunda. Siquidem ille, vt tu quoque rite confiteris, non suas solum calamitates, sed aliorum quoque in commune considerans: ita demum hanc sententiam tulit, eadem ferè quæ Patriarcha locutus, nisi iste maiori cum vehementia. Quã enim ille de se, hic de omnibus protulit. Aiebat ille: Parui & ma- li sunt dies mei: hic autem, Dies annorum nostrorum Gene. 47. in ipsis septuaginta anni: hoc est, omnium hominum, & quod plus his est, labor & dolor. Verum enim hæc, vt dixi, tibi diligentius in ocio examinanda relinquẽs, ego ad prophetas reliquos veniam. Etsi nusquam vitã suam illi nobis conscriptam reliquerunt, ob malorum tamen quæ illos obtinuerunt magnitudinem, vel ex vno verbo omnem illos vitam in laboribus, ærumnis, & doloribus egisse reor ostendi posse. Ac primũ, quod commune illis omnibus fuit, ludibriis & verberibus affecti, lapidibus obruti, carceribus inclusi, ferrati, in occisione gladij morientes, circumeuntes in melotis & pellibus caprinis, egentes & pressi, afflicti per omnem vitam perstiterunt. Ad hęc aliam quoque mœroris adiectionem his omnibus acerbiorem habuere, quòd illorum nequiciam qui se ita afficiebant, semper ad deteriora progredi intuerentur. Qua ex re lõge plus quàm ex incommodis ac pressuris angebantur. Et alius quidem aiebat: Execratio & mendacium, & furtum, & a- Osee. 4. dulterium, & homicidium effusa sunt in terra, & sanguinem super sanguinem admiscẽt: per hęc verba maliciæ licentiam perplexitatemq;, & copiam nobis insinuans. Alius rursus clamabat: Vę mihi, quia factus sum Mich. 7. sicut qui colligit stipulam in messe, & sicut racemum in vindemia, cum non adsint botri: per hæc raritatem bonorum hominum deplorans. Item alius alia simi- lia queritur. Porrò armentarius ille non eorum vicia Amos 7. lugebat solum, verum plus in illorum calamitatibus, quàm in suis tentationibus mœrebat, ac deum obsecrabat, dicẽs: Propicius esto domine, quis susceptabit Iacob, quia paruulus est? Pœnitere domine super hoc. Et ne sic quidem precum suarũ effectu potitus est. Dixit enim, & non fiet, dicit dominus. Esaias vero cum audisset, quia deserta erit omnis terra, ne consolari quidem voluit, sed assidue lugebat, dicẽs: Dimittite me, amare fle- Esa. 22. bo, non poteritis consolari me. Hieremiæ autem lamentationes & seorsum conscriptas, & per omnem prophetiæ textum dispersas, partim de seipso compositas, quis possit sine lachrymis legere? Nam nunc quidem aiebat: Quis dabit capiti meo aquã, & oculis meis Hiere. 9. fontem lachrymarum, & plangam populum istum die ac nocte? nunc autem: Quis dabit mihi in deserto mãsionem extremam, & derelinquam populum istum, & recedam ab eis? Omnes enim adulteri sunt. Nonnunquam vero indignãs ac mœrens clamat: Væ mihi mater, vt quid me genuisti virum, qui discernat & diiudicet omni terræ? Aliquando diei quoque natiuitatis suę maledixit, dicens: Maledictus dies, in qua natus sum in ea. Sed & cœni lacus, & vinculorum pressuræ, & verbera, & insidiæ irrisionẽsque perpetuæ ita illum excruciabant, vt iam pene desperaret. Quid autem quando capta vrbe, prouidẽtia & honore à Barbaris dignatus est? Num ista sentiebat? Imò vero tunc maxime amara illa lamenta conscripsit, mortuos & abeuntes lugens. Neq; minora illi visa sunt sequentia mala prętеritis, cũ hi qui ex bello reliqui fuerant, rursus per sua scelera deum irritarent. Cum enim pollicerentur se illi per omnia obtemperaturos nihilq; reluctaturos, in Aegyptũ rursus descenderunt, oraculo contraria præcipiente: prophetamq; secum deduxerunt, ac per suã ingratitudinẽ illũ sibi longe grauiora prioribus dicere, atq; imprecari coẽgerunt. Quid vero Ezechiẽl? Quid Daniẽl? nónne in captiuitate tempus omne vixerunt? Quorum quidem prior fame, ac siti pro alienis cruciabatur malis, vxorẽq; defuncta eũ casum absq; lachrymis per-

Universidad de Deusto
Biblioteca

ferre iubebatur. Porrò quid grauius dici posit, quàm in suis aduersis casibus ne flere quidem permitti? Omitto enim modo, quòd super stercus bubalorum panem suum comedere coactus sit, & quòd super vnum latus centũ & nonaginta diebus iacere, aliaq; huiusmodi tolerare sit iussus. Etsi enim illi ex his, quæ vel diximus, vel omisim⁹, nihil triste cõtigisset: certè id solũ quòd inter hostes ac Barbaros impurósque homines vir iustus & sanctus iugiter versatus sit, omni erat illi supplicio acerbius. At vero Daniël videbatur quidem summis honorib⁹ frui, & quasi captiuitatis & seruitutis iniuriis nõ tangi, cum in regia iugiter obuersaretur aula, essetque potentissimus. Cæterum si quis illius orationem audiat ieiuniumq; consideret, facieiq; immutationes, ac iuges precationes, agnoscatq; diligenter quorum gratia ista faciebat: animaduertet hũc ex omnibus maxime in doloribus angoribusq; vixisse. Neq; enim illum præsentia tantũ mala excruciabãt, verum & futura perturbabãt: quæ etiam cũ necdum contigissent, prænoscere dignus est habitus, atq; propheticis oculis aspicere. Cumq; necdum præsenti seruitute liberatos Iudæos cerneret, aliã illis rursus captiuitatem præuidere cogebatur: & quæ nondum ædificata fuerat, eam vrbem capi cernebat, sacrificiisque contaminatum templũ ac desolatum, omnêmque euersam sanctificationem, idcirco lugebat & lachrymabatur, dicens: Nobis autem confusio faciei, & regibus nostris, quia peccauimus tibi domine. Verum nescio quo pacto me penè inter prophetas effugerat cœlestis ille animus, qui sic in terra versabatur, vt in cœlo semper esset. Nihil enim illi terrenum præter meloten erat. Quid igitur summus iste atque admirabilis vir, si virum illũ vocare oportet? Nam post ingẽtem illam fiduciam qua aduersus Achab vsus fuerat, post ignis illam è cœlo demissionem, post necẽ sacerdotum, posteaquã clauserat & aperuerat cœlũ, quo tẽpore vtrumq; voluerat, post tãta ac talia rectè facta & signa fiduciæ, ita metu mœroris q; magnitudine detinebatur, vt hæc verba loqueretur: Tolle animam meã à me: non enim sum melior ego quàm patres mei. Ista ille, qui hodieq; necdum mortuus est. Neq; istud solũ, sed in desertum profectus obdormiebat, præ doloris ac mœroris onere lassus ac fatigatus. Porrò huius discipulus non solum spiritũ magistri duplicẽ accepit, sed & pressuras longe etiam maiores. Hoc deniq; paulo ante beatus Paulus ostendens, illorumq; ærumnas enumerans, aiebat: Quibus dignus non erat mundus. Peropportune nũc Pauli fecimus mentionem. Qui enim per se solus inspectus ad consolandum sufficere posset, hic post alios veniens, cuius nõ dolorẽ ac mœrorem euanescere facit: Eius nempe famem, sitim, nuditatẽ, naufragia desertique habitationes, timores ac pericula, insidias, carceres, verbera, vigilias innumeras, mortes, & alia quæ prædicationis causa perpessus est, ne referenda quidem arbitror. Ista enim etsi pressuras illi exhibebant, non tamen erat absque voluptate quadam. At vero quando illum Asiatici omnes auersati sunt, quando Galatæ peruersi, gens integra, & eatenus grata, quando ecclesiam Corinthij plurimas in partes sciderunt, fornicatoriq; teterrimo per suas blandicias pudoris quoque sensum abstulerunt: quid illum perpessum putas, quantas illius animo tenebras obfusas arbitraris? Sed quid nos ista conjecturis colligimus, cum illius verba audire liceat? Corinthiis enim scribens, dicebat: Quoniam ex multa tribulatione & angustia cordis scripsi vobis per multas lachrymas: Et rursum: Ne fortè cum venero, humiliet me deus, & lugeã multos qui ante peccauerunt, & non egerunt pœnitentiam. Galatis vero: Filioli, inquit, mei, quos iterum parturio donec formetur Christus in vobis. De Asiaticis vero scribens ad discipulum, queritur & ingemiscit. Neque enim ista solum tunc illum mœrore afficiebãt, sed & datus illi stimulus ita eum vexabat atque affligebat, vt sæpe pro huius absolutione deum deprecatus sit. Quòd enim hic ait, ter, sæpius significat. Prorsus vero quando ille respirare potuit, qui fratris quoque absentiam lugebat? Ex exo enim, ait, quòd non inueni Titum fratrem meum, non habui requiem. In alterius item morbo hoc idem passus est: Deus enim misertus est eius (de Epaphra scribens Philippensibus) non illius autem solum, sed & mei, ne tristitiam super tristitiam haberem. Et de seductoribus, ac sibi reluctantibus grauiter mœrens, ad Timotheum scribit: Alexander, inquiens, ærarius multa mihi mala ostendit, reddat illi deus iuxta opera sua. Quam igitur iste vel breuem mœroris ac doloris habere requiem poterat? Neque enim ea sola quæ dicta sunt obsidere animum suũ poterant, sed & alia quæ mœrorem illi assiduum præbebant. Et ea rursus ipse aperuit, cum dicat: Præter ea quæ foris sunt instantia, mea quotidiana solicitudo omnium ecclesiarum. Quis infirmatur, & ego non infirmor? quis scandalizatur, & ego non vror? Si igitur ille per singulos eorum qui scandalizabantur vrebatur, profecto ea adustio extingui ex illius animo nõ poterat. Neque enim vnquam deerant qui scandalizarentur, ignique illius materiam subministrarent. Nam si & vrbes & gẽtes sæpe integræ more deciderunt, multo sanè magis vnum semper & alterum qui hæc paterentur, inueniri necesse erat, cum tot essent ecclesiæ per orbem. Concedamus autem, si placet, neq; scandalizatum fuisse aliquem, neq; ab eo disiunctum aliquando, neq; aliud aliquid huiusmodi tristium illi cõtigisse, ne sic quidem mœrore vacuũ inuenire poterimus. Qua in re nullus iterũ testis aptior ac fidelior occurrit, quàm ipse qui passus est. Quid enim ille ait: Optabam anathema esse à Christo pro fratribus meis secundum carnẽ, qui sunt Israëlitæ. Quod autẽ dicit, huiusmodi est: Optabilius mihi erat in gehennã incidere, quàm Israëlitas infideles & incredulos videre. Hoc enim est, optabam anathema esse à Christo. Is autẽ qui eligebat gehennæ cruciatum, vt Iudæos omnes ad fidem posset inducere, liquet profecto quòd nõ potit⁹ voti sui grauius afficiebatur, quàm hi qui in gehenna cruciantur: quandoquidem hoc potius quàm illud cupiebat. Tu velim per singula quæ dicta sunt, non solum materiam cogites, ex qua mœsticia viris illis gignebatur, sed mensuram etiã doloris ac mœroris, multo illum maiorem aspicies, quàm tuus sit. Quod enim modo quæritur, hoc est, grauiusne, an leuius illi angebantur: porrò mœsticiæ mensura non ex occasione qua nata est solum, sed ex verbis etiam & rebus probari cõsueuit. Nam plurimi cum solum amisissent pecunias, magis quàm modo charitas tua doluerũt, atque ex his alij se aquis suffocauerũt, alij laqueo sibi vitam extorserunt, rei pecuniariæ detrimenta non ferentes. Aliorum vero etiam oculos mœroris huius vis ac magnitudo cæcauit. Et certè longe leuius ac tolerabilius videtur pecunias amittere, quàm perturbari à dæmone: sed tamen plurimi cum hęc fortiter tulissent, ab illo superati sunt. Neque enim velim ista nunc ex animo tuo metiaris, neque quoniam tu pecuniarum detrimenta irrides, alios etiam ita affectos

Ezech. 4.
Baruch. 1.
3. Reg. 19.
4. Reg. 2.
Heb. 11.
2. Corin. 2.
Galat. 4.
Philip. 2.
1. Tim. 4.
1. Cor. 11.
Rom. 9.

ctos arbitreris. Quippe earum amissio plurimos in stuporem animi, & summa detrimẽta perduxit. At enim fortem & illustrem animum, neutrum horũ deiicere prævalet: imbecillis vero ac seculo addictus, illo potiꝰ quàm isto cruciatur. Cur id? Quia idem nõ est, famem metuere, & paucis diebus agitari hoc morbo. Nam hic quidem breui temporis parte fit violentia omnis, non secus quàm febris cuiusdam, aut rigoris, vel alterius imminentis pestis, immo vero multo minus temporis occupat, quàm ista omnia. Sed fortasse vicit vehemẽtia? Atqui plurimos tibi possem equidẽ ostendere laborantes febribus, qui cũ eo igne corripiuntur, multo magis quàm hi qui perturbantur à dæmone, stupent atq; obrigescunt. At vero indigentiæ metus, ne desint necessaria, veluti vermis assiduus iugiter perturbans atque assidens, pauperum corrodit animum. Et quid ego paupertatem dicam? Omnes hominum calamitates si dinumerare velimus, non ipsi solum, sed tu quoq; lamenta tua ac ploratus fortasse ridebis. Denique non solum omnes, sed ne breuissimam quidem earum partem eloqui nobis possibile esset. Neque enim scimus illas, neq; si sciremus, tempus omni narrationi sufficeret. Verum paucas ex plurimis pro viribus colligens, ex his tibi eas etiam quæ dictæ non sunt, coniiciendas relinquam. Memento, quæso, senis illius optimi atque amantissimi. Demophilum dico, ex magna illustrique familia. Hic iam quintum & decimum annum agit, ex quo nihil agere plus potest, quàm mortuus, nisi quòd tremit iugiter & loquitur, sensúmque disertissimum suorum habet malorum. Cæterum in summa paupertate vitam agit, ministro tantum vno adolescente comitatus, bono quidem, ac domini sui studioso: non tamen calamitatem illam sedare ac solari idoneo. Neque enim inopiam iuuare potest, neque resolutionis illius tremorem sistere, sed buccellam tantum ori domini apponere (quippe neque ad hoc illum iuuare possunt manus) & offerre calicem, & purgamenta narium abstergere prævalet, aliud autẽ plus inferre nihil. Et iste quidem, vt dixi, quindecim iam annos in eiusmodi ærumnis degit. Ego autem illum de euãgelio considero, qui triginta & octo annis hoc morbo consumptus fuerat. Tu velim præterea Aristophemum quoque ex Bithynia cogites, Huic enim corpus nondum resolutum est, vt illi seni, verum languor alius imminet, longe paralysi illa molestior & grauior. Nanque alui contractiones quædam dolorêsque tormentis omnibus acerbiores, nunc quidem verubus omnibus acutius pungentes, nunc igne vehementius vrentes, diebúsque singulis ac noctibus eum exagitãtes, apud ignaros eius morbi væsanum illum videri faciunt, adeo torquent illius papillas, adeo manus pedésque contrahunt, mutúmque illum per multam horam constituunt. Porrò clamores illius, ac gemitus (nam post illam priuationem vocis nonnunquam in clamorem erumpit) lamenta parturientium superant, adeo vt sæpius hi etiam, quibus longinquius ab illius habitaculo remotis infirmi sunt, præ vigiliarum tædio & nimietate turbati mittãt culpantes quòd ex illius clamoribus infirmis suis deterius sit: quod illi non ex longinquis interuallis, sed sæpius diebus singulis ac noctibus contingit. Sextúsque iam hic annus vertitur, ex quo molestissimo huic flagello permissus est, neque seruus vllus adest, qui curam eius habeat, neque medicus, qui consoletur: id, propter inopiam: istud, quia superat omnem artis industriam is morbus. Plurima enim plurimi cum egerint (erat enim antea pecuniis fretus) nihil profecerunt. Quódque his omnibus grauius est, neque amicorũ aliquis eũ iam videre vult, sed eum omnes deseruerunt, & hi qui plurimis antea ab eo beneficiis fuerãt affecti. Quòd si quis vnquam ingrediturꝰ, protinus resiliit: tanto fœtore domus illa plena est, eo quòd nullus adsit, qui curam eius gerat. Vna enim & sola illi ancilla assidet, tantum illi ministrans, quantum potest mulier, cum sit & sola, & ex opere manuum viuens. Quænam ergo dæmonum vexatio illius cladibus comparari potest? Etsi enim eũ horum nihil perturbaret, quid non pateretur, considerans adeo prolixum tempus, quo iam in lectulo decubat, ingentesq; sumptus, qui se in supremam iniecerunt inopiam, amicorum contemptum, famulorum atque obsequentium solitudinem: & id quod maxime te nũc perturbat certamq; nullam fiduciam habet, an finẽ cladis iste habituræ sint: immo vero summã confidentiã, quòd se viuente ac spirante nunquam finientur. Quippe eius morbi vis, & quotidianus in deteriora progressus hoc pollicẽtur. Verum ne per singulos enumerãs eos, qui huiusmodi aduersis casib⁹ afflicti sunt, fastidiũ legentibus faciam: perge quæso, ad illum cui xedonochij cura permissa est, ac iube te ad ibi iacẽtes introduci, vt omnium morborũ inspicias radicem, nouaq; infirmitatum genera omnesq; materias mœroris. Inde te ad carcerem conuerte, cunctisq; illius habitaculi diligẽter exploratis, proficiscere ad balnearum propylæa, quo in loco, fimo & stipula pro vestibus vtentes, iacent nõnulli nudi, frigore, morbo fameq; perpetua obsessi, aspectuq; solo, ac tremore corporis, & sonitu se collidentiũ dentiũ, prætereuntes ad misericordiã flectẽtes, neq; vocem emittere, neq; manũ extendere valẽtes, eo quòd iam his malis penitus attriti sunt. Neq; hactenus persistas velim: sed ad pauperum diuersoriũ, quod ante vrbem est, egredere: perspicies profecto eum, quo nũc detineris mœrore portum esse tranquillissimũ. Quid enim dicere necesse est, vel elephantia consumpta virorum membra, vel cãcro mulierum? Ambo enim isti & longi sunt, & insanabiles. Horũ vero alter quos occupauerit, suis vrbibus eliminat, neque lauacri eos, neque fori, neque alterius cuiuspiam illorum loci participes fieri fas est. Neque istud solum graue & acerbum est, verum illud lõge grauissimum, quòd neque confidere certe possunt, necessaria victui sibi non defutura. Quid vero illos memorẽ, qui frustra sæpius ac sine causa ad fodienda metalla dãnati sunt? Nempe isti omnes multo grauiore dolore cruciantur, quàm qui à dæmone corripiuntur. Si vero non credis, nihil mirũ est. Nõ enim eadem sententia, nostra, qua aliena incommoda iudicare consueuimus: cum illa quidẽ verbo solum & aspectu, nostra vero experimẽto, ac sensu cũ nostri ipsorum miseratione coniuncta didicerimus. Atq; idcirco ista grauiora esse, minusq; tolerabilia. Sin vero quis piam omnium libere illorum naturam diligentius cõsideret, & eos qui in illa inciderunt animaduertat, hic profecto nobis de huiusmodi fert incorruptam integerrimamq; sententiã. Sed fortasse dicturus es, omnes illos morbos circa corpus versari solum, hanc autẽ pestem intimos animi recessus attingere, illisq; omnibus esse diriorem. Nempe hoc ipso in primis eam inuenimus illis omnibus esse leuiorem. Neque enim hæc vt illi corpus iugiter corrumpit & perimit, sed solum animam breui tempore excruciat. Cæterum illiipsi morbi, quos modo numerauimus, cum in carne gignantur, eam omnem pestem non eatenus sistunt, verũ ad animam

Galat.
Rom. 9.

Universidad de Deusto
Biblioteca

mam emittunt,anguſtantes illam iugiter, & per dolores ac mœroris aculeos ſummos corrũpentes. Vt enim, inquit,vlceri acetũ minime cõuenit,ita & morbus inuectus perturbat cor. Non igitur id ſolum dixeris, hos tantũ gigni ex corpore:ſed illud potius oſtẽde, quo pacto peſtem omnẽ & corruptionem ad animã non mittant. Quippe & fames cũ non gignatur ex corporibus corrumpit & perdit corpora, virusq; ſerpentum cum ex eis prodeat,perdit item nos:ita & in his morbis ſentiẽdum eſt, qui cum gignantur ex corpore,malicię ſuæ venena in animæ noſtræ ſubſtãtiam transfundunt,

penetralibus effundunt. Omni deniq; actione diabolica potentior eſt ad nocendum mœroris magnitudo. Nanq; & dæmon quoſcũq; ſuperat, per mœrorem ſuperat. Eum ſi auferas,nihil à dæmone quiſquam lædi poterit. Et quo modo, inquies, fieri poteſt, vt mœrore vacem? Ego cõtrà te interrogabo, qua tu ratione mœrore affici debes? Nempe enim ſi adulterium,ſi homicidium, ſi ſcelus aliquod huiuſmodi perpetraſſes, quod te regnis cœleſtibus excluderet: rectè mœreres ac iuſta tibi cauſa lugendi eſſet, nullúsque te à lachrymis & fletu prohiberet. Quòd ſi per dei gratiam ab his omnibus longiſsime remotus es,quid fruſtra teipſum concidis ac perimis? Mœrorem quoque deus inſeruit naturę mortalium, non vt ab re, & intempeſtiue illo in rebus contrariis vtamur, neque vt nosipſos perimamus, verum vt ex eo maxima emoluméta conſequamur. Quonam vero modo illa conſequemur, ſi illum intempeſtiue aſſumamus? Porrò mœroris tempus non tunc eſt, cum aliquid patimur aduerſi,ſed cum male operamur. At vero nos ordinem peruertimus temporáque immutamus: qui cum innumera mala perpetremus, ne breuiter quidem dolore contrahimur: ſin vero quippiam à quoquam patiamur mali,protinus concludimus,hęremus,titubamus, liberaríque & cedere ex vita feſtinamus. Grauis igitur & oneroſa ea res videtur, non ſecus quàm iracundia & concupiſcentia. Nam & hæc niſi quis ea rite ac tempeſtiue vtatur, deiicit ac maculã inducit. Contingitq; idem quod in medicamentis,quæ à medicis traduntur: quippe & illa ſi non ſuo ordine & tẽpore,ac pro quibus morbis parata ſunt, ſed pro aliis imponantur alia, non ſolum infirmos languore non liberant, ſed infirmitatem potius aggrauant. Ita prorſus & mœror facit,ac merito ſanè. Nam cum auſterum corrodensq; medicamentum,atque (vt ita dixerim) vi ciorũ quæ in nobis ſunt purgatio, ſi admoueatur ocioſo ac delicato animo, ingentiq; peccatorum pondere oppreſſo,maxima ſuſcipienti,curiſq; oppreſſo,& plurima perpeſſo adhibeatur: præterquam quòd nihil proderet,maxime nocet,imbecilliorem illum faciens,atq; ad deſperandum facilem. Quocirca ſtantibus & acriter pugnantibus Paulus cum ſcriberet,dicebat: Gaudete in domino ſemper,iterum dico gaudete. Porrò diſſolutis ingentemq; habentibus tumorẽ: Et vos inquit, inflati eſtis,& non potius fleuiſtis. Itaque is quidem qui peccatorũ ſagina impinguatur, extenuetur ac ſiccetur hoc medicamento. Qui vero bonæ habitudinis eſt,atque in decenti ſtatu ſeipſum ſeruat dei gratia, per mœrorem bonam ſuam valetudinem nõ corrũpat. Adeo eſt enim ille acer atque efficax,vt etiam ope ſua indigẽtibus,ſi plus temporis quàm neceſſe ſit immoretur,maximorum malorũ cauſa ſit. Quod & beatus Paulus metuens,cito illum,poſtquam fecerat quod ſuum erat, au ferri iuſsit,cuſamq; protinus adiecit eam: Ne fortè, inquit,abſorbeatur abundãtiori triſticia. Porrò ſi nimius mœror irruens, eos etiã quibus erat neceſſarius, ſæpius perdidit: quid illis faciet,qui cum non indigeant, ſponte illum ſibi conſciſcunt? ita ſanè inquies, Noui hoc & ipſe:ſed quo pacto illum excludam,atq; ab animæ meę receſsibus amoueam neſcio. Et cuius hoc difficultatis amantiſsime? Nam ſi concupiſcẽtia eſſet aliqua, ſi corporum turpis atq; inſanus amor,ſi inanis gloriæ peſtis, vicium profecto ſuperatu difficillimũ, aut aliquid perturbationũ huiuſcemodi,merito hæreres,& eſſes de huiuſmodi liberatione ſolicitus. Eos enim qui his capti fuerunt,non quidem eſt impoſsibile: difficillimum tamen ea retia diffugere. Cur id? quia voluptas his cooperatur,atq; illa adiuuat. Ea vero eſt, quæ ſemel captis funes plurimos innectit. Iſtudq; primum difficultatis pleniſsimum eſt,perſuadere animo ſic irretito,vt plane ac penitus velit,ac cupiat hiſce nodis liberari: fitq; ſimillimum,veluti ſi quis ſcabiem ac pruriginem depoſitur°, morbo ſuo delectetur,ac paſsioni huiuſmodi expoſit°, ea liberari quærat. Cæterum ad effugandum mœrorẽ id parum non confert,ſi interim ingrate illum admittamus. Nam qui re aliqua grauatur,cito illam ab ſe excutere & abiicere ſtudebit. Porrò ſi quis eam ab ſe eicere ſtudeat, nec poſsit: non remittat ſtudium, & cito poterit. Certum eſt enim Chriſtianum, ſi quando triſtetur,duas tantum habere mœroris cauſas,vel cum ipſe,vel cum proximus offendit deum. Quum vero præſens mœror tuus nullam huiuſmodi occaſionum radicem habeat,cur teipſum fruſtra diſcrucias? Et vnde id conſtet,inquies,quòd nõ offenſionum noſtrarum pœnas exoluamus? Id quidem maxime liquet,ſed hoc interim non aſſeramus. Verum ſit,ſi vis,id nõ incertum, ſed maxime manifeſtum, vt tu dicis, hanc eſſe peccatorum tuorum retributionẽ: Num quæſo,idcirco mœres & doles? Atqui gaudere potius, & meliore animo eſſe debes,quod hic peccata tua tibi remittantur,ne cũ ſeculo iſto damneris. Qui enim dolet, nõ quia cruciatur,ſed quia offendit deũ,dolere debet. Peccata enim ſeparant à nobis deum,conſtituúntque nobis illum inimicum. Cruciatus vero nobis illum reconciliat præpárátque propicium ac propinquum fieri. Quòd autem non ſit peccatorum retributio,ſed coronarum potius, præmiorúmque materia ſudor iſte tuus, ac dolor,hinc ſanè manifeſtum eſt. Si enim prius turpiter ac luxuriоſe vixiſſes, atque ita te ad monachorum conuerſationem contuliſſes, ne ſic quidem hæc ſuſpicio locum habuiſſet. Nam ſi ob hoc pœnas infert, vt in malis perſeuerantes ad pœnitentiam prouocet, oſtenſa pœnitentia,ſuperflua iam erit pœna. Intantũ enim abeſt,vt nos punire velit deus, vt cum ſæpenumero pœnis digna faciamus,ſummáque conuerſione opus habeamus,comminatione ſolũ,verbisq; terribilibus nos caſtigare malit: idque facile quiſpiam animaduertet, & in Iſraëlitica plebe,& in Niniuitarum ciuitate: non ſolum enim ſupplicia intentata non intulit, cum pœnitentiam oſtenderẽt,ſed & minas ipſas remouit. Lõge enim vult ipſe nihil nos pati mali,quàm nosipſi,nullúsque ſibi itа parceret libẽter,vt omnibus deus. Deinde is qui ſæpius peccantes verbis tantum exterret, nec punit pœnitentes,eósq; hac formidine liberat: te qui tanta religionis, tanta virtutis & probitatis indicia præ te tuliſti, non ſolum his minis, atque hoc terrore non eripuit, verum & opera ipſa ſuppliciis expoſuit. Et quo modo credi hoc poteſt? etiam ſi prior illa tua conuerſatio corruptiſsima fuiſſet ac perdita, vt dixi: quis id vel ſuſpicari auderet. Cũ vero deterior illa fuerit quàm præſens

Philip.4.

1.Corĩ.5.

2.Corin.2.

ſens ſit,ornata tamẽ & ipſa,ſummáq; honeſtate polles, profecto nobis omni ex parte cõſtabit colluctationes has tuas,coronarum tibi,maioriſq; glorię occaſionem eſſe. Oportet igitur,vt dixi,& has & huiuſmodi cogitationes amouere. Conuenit item & cum his vnà,immo ante has,orationibus perpetuisq; precationibus has tenebras diſpergere & diſsipare. Nam & beatus Dauid magnus ille vir atq; mirabilis, his medicamentis ſemper vſus eſt,hisq; plurimos dolores preſſurarũ remouit ac repulit. Nunc quidem orans,ac dicẽs, Tribulationes cordis mei multiplicatæ ſunt,de neceſsitatibus meis erue me. Nunc piis ac religioſis cogitationibus admotis,inquiens: Quare triſtis es anima mea, & quare conturbas me? Spera in deo,quoniam adhuc cõfitebor illi. Rurſumq; ex cogitationibus huiuſmodi ad orationes conuerſus: Remitte,inquit,mihi,vt refrigerer priuſquã abeam, & vltra iam non ero: atque ab orationibus ad cogitationes. Quid enim,ait, mihi eſt in cœlo, & à te quid volui ſuper terram? Ita & Iob vxori, quæ verba diabolica ſuggerebat, piis cogitationib° reluctabatur, illamque increpans, dicebat, Quaſi vna ſtultarum mulierum locuta es: ſi bona ſuſcepimus de manu domini, mala autem quare non ſuſtinebimus? Ad deum vero precibus vtebatur. Beatus vero Paulus vtriſque his armis eos qui in preſſuris ac tentationibus erãt, iuuabat: nunc quidem dicens, Si autem extra diſciplinã eſtis,ergo adulterini, non filij. Qus enim filius, quem non corripit pater? Nũcque orans,Fidelis, inquit, deus eſt,qui nõ patietur vos tentari ſupra id quod poteſtis: & rurſum,Siquidem iuſtum apud deum eſt, retribuere retributionem his qui vos tribulant, & vobis qui tribulamini requiẽ. Si igitur armis his ipſe quoque vſus fueris,ac teipſum perfecte vndique armaueris: cogitationibus piis mœroris retundens impetum, orationibus vero tam tuis,quàm aliorum te veluti vallo fortiſsimo muniens, celeriter diſciplinæ iſtius percipies fructus. Non enim hoc ſolum lucraberis, quòd præſentia fortiter feres: verum his exercitationibus robuſtiſsimus effectus, nullis iam vitæ huius aduerſis caſibus frangi, vel deiici poteris.

Pſal.24.

Pſal.3.

Ecclia.10.

2.Reg.3.

DIVI IOANNIS CHRYSOSTOMI ARCHIEPISCOPI CONSTANTINOPOLITANI DE PROVIDENTIA, ORATIO PRIMA, IOANNE CHECO CANTABRIGIENSI INTERPRETE.

MVLTIS referta eſt perturbationibus vita noſtra,& tumultuum plena præſens conditio eſt. Atqui non in eo moleſtia eſt viri dilecti,ſed quod tumultus iſtos & perturbationes,quũ queamus vel ad moderatiorẽ formam traducere, vel patienter & ſine dolore ferre, in neutro horum elaboramus, ſed iactatam multis curis vitam degimus. Atque alius quidem paupertatem,alius ęgritudinem queritur: alius curarum magnitudinem, & rei familiaris procurationem: alius liberorum educationem,alius orbitatẽ. Ac vide ſanè inſignem amentiam: non enim iiſdẽ in cauſis, ſed in contrariis ſimiliter omnes lamentamur. Atqui ſi rerum natura nobis lamentationum cauſa eſſet, haud par eſſet,contrariis in rebus ſimiliter commoueri. Sed ſi paupertas malum,idque intolerabile, qui cum diuitiis viuit,nunquã vexaretur: & ſi carere liberis,malum,qui liberis abundat, tranquillo animo eſſet. Rurſus: ſi rempublicã adminiſtrare,honoribus vti, & multos ſubiectos habere,in bonis numeraẽ, vita hæc quieta,& tranquilla, fugiẽda eſſet,& ab omnibus hominibus aſpernanda. Nunc vero quum videas locupletes, ac tenues ſimiliter perturbari,diuitem vero ſæpe etiam plus: atque item honoribus vſum,& ſubiectum,& multorum liberorum patrem, & qui nullos omnino habet liberos,nõ rerum confuſionem,ſed eos qui opportune iis vti,ac omni perturbatione ſeipſos liberare nequeãt, accuſemus. Non enim in illarum rerum euentu,perturbatio ac tumultus eſt, ſed in nobis atque in animis noſtris: qui ſi bene conſtituti fuerint,quamuis ſexcẽtæ vndique oriantur tempeſtates,in trãquillo, ac portu perpetuo requieſcemus: Quemadmodum contrà, non bene affectis,quamuis omnia nobis ſecunda flent, nihilo melius, his qui in naufragio ſunt,comparati ſumus. Licet hoc & in corporibus cernere. Qui enim confirmato eſt corpore ad valetudinem, quãuis inæquabili cœli varietate oppugnetur,non modo nihil mali accipit, ſed etiam acceſsionem roboris exercitatione & intemperiei conſuetudine facit. Sin imbecillum & corpus habeat,quãuis optima cœli fruatur temperatione, nullus tamen illi fructus ex hac cœli æquabilitate erit, cũ hæc inteſtina imbecillitas,cœli etiã bonitate lædatur. Hoc quidem & in cibariis cernimus. Quãdo enim firmus, & corroboratus nobisventer totus eſt,quodcunq; receperit,quamuis id graue, quãuis ad concoquendum difficile ſit,in bonum illud transfundit ſuccum, naturali temperatione,cibi maliciam ſuperante. Quando vero firmitas eiꝰ eneruata quodã modo & lãguida eſt,quãuis cibum optimi ſucci adhibeas, in peius illum vertit, ac corrumpit,imbecillitate vim eius omnẽ labefactãte. Itaq; nos quando rerum perturbationem cernimus, non deum accuſemus,viri dilecti. Hoc enim eſt, nõ remedium inuenire vulneri, ſed vulnus addere vulneri. Non dæmoniis attribuamus mundi gubernationem, non prouidentia vacare humana putemus, non originis cuiuſdam,ac fati dominatum, è prouidẽtia diuina extruamus. Hæc omnia,cõtumeliarũ plena ſunt,& vera perturbatio,atq; confuſio, non in rerũ eſt motu, ſed in animo ita affecto. Qui quãuis cæterarũ rerum aptã deſcriptionẽ habet, vſq; dũ cõfuſionẽ ac perturbationem in ſeipſo coërcuerit, nullũ illi ex aliarũ rerũ apta deſcriptione præſidiũ erit. Sed quemadmodũ oculus ægrotus,etiã clariſsimo meridie,tenebras obtuetur,atque alia pro aliis,nullũq; radiorũ ſolis fructũ habet: ſanus vero,ac firmus, etiam veſpere poterit corpus,quaſi manu ducere ſine vlla offenſione: Sic & mentis noſtræ oculus,quãdiu firmus eſt,multa quamuis cõfuſa, clare tamẽ videbit. Deprauatus autẽ quãuis in ipſum cœlum attollas,multã ibi eſſe perturbationẽ, & confuſionem rerum iudicabit. Hoc ita eſſe, permultis tibi tum antiquis,tum recẽtibus exẽplis adhibitis,cõfirmabo. Quot paupertatem tolerãter ferunt,& deo propterea gratias agere non ceſſant? Quot diuites, rebusq; omnibus affluentes,non modo non gratias agunt, ſed maledictis etiam dominum figunt? Quot etiam nihil graue perpeſſi, vniuerſam prouidentiam accuſant? Quot in cuſtodia omne tempus ætatis degentes, hanc miſeriam ſedatius ferunt, iis qui omni terrore ſollicitudinéque vacantes

Universidad de Deusto
Biblioteca

vacantes viuunt? Vides igitur animum ita cõstitutum, & suam cuiusq; mentem, tum horum, tum illorum esse causam, non autem rerum ipsarum naturam. Itaque si menti cultum diligentem adhiberemus, nulla perturbatio, nulla confusio, nulla molestia inuehereturᵘ, quãuis euripo quouis turbulentius, sursum & deorsum, vita nostra iactaretur. Age vero, dic modo, qua de causa Paulus gratias agit? Atqui is inter cæteros, & optimã vitam traduxit, & virtutem omni tempore coluit, & minime molestias huiusmodi pertulit. Nemo ex omnib⁹ qui solem aspiciunt illo iustior, neque post hominum memoriam asperiora illo quisquã perpessus est. Et quidem quum videret multos, cum nequicia viuere, & læto animo esse, pecuniarum abundantia frui, gratias tũ ipse deo egit, tum cæteris hoc omnibus præscripsit. In illum intueamini. Tu igitur, quum animo securũ, quũ elatum, quum hostes prosternẽtem, vexatores suos vl- B ciscentem, incommodorum minime patientẽ, quúmque vndique pecunias illi affluentes, omnes illum adulatione, omnes honore prosequentes videris: te vero ipsum contrà, in statu diuersissimo, contumeliis, calũniis, insidiis appetitum, ne te abiectũ putes, sed in Paulum intuens, tecum in eadem parte hærentem, erige animum, reuoca mentem, neq; vllo animi languore cadas. Amicum deo, atque hostem, non ex rebus prosperis, aut aduersis æstimabis: sed si rectè viuere, ægritudine carere, pietatem spectare videris, bea illum, & fortunatum iudica, quanuis sexcentis vinculis constringatur, carcere perpetuo includatur, hero indigno seruiat, inopia prematur, in latumias cõiiciat, aut aliud quiduis graue patiatur. Beatus enim hic, etiam si oculos effossos, corpus ambustum, aut paulatim absumptum habeat. Sin alterum videas, nequicia, & luxu diffluentem, C & in extremis sceleribus viuentem, omni honore abundantem, regium solium ascendentẽ, diademate redimitũ, purpura indutum, & vniuersæ continẽtis dominum, ingemisce, ac propterea talem etiam miserum duci to. Nihil enim miserius animo ita affecto, quanuis vniuersam sibi subiectam continentem habeat. Quid enim vtilitatis adfert, maximis pecuniis locupletari, quando omnium quæ ad virtutem spectant, inanis fueris? Quod emolumentum est tam multis præesse, quãdo tibi, tuisq; affectionibus imperare nequeas? Atqui si corpus videamus male affectum, & febre, aut pedũ dolore, aut tabe aliqua, aut aliquo quouis insanabili morbo vrgeri, lachrymamus, etiamsi admodum locuples sit, imò vero, tanto magis, quanto ille locupletior fuerit. Sensus enim asperior malorum est, quando quis in D abundantia omnium fuerit, quæ sunt ad viuendũ necessaria. Hic enim cũ propter paupertatem, fructu eorundem caret, necessitate ipsa se consolatur. Ille vero in cuius manu est omni affluentia vti, & infirmitate valetudinis prohibetur, animo propterea magis vritur. Quidni autem absurdum esset, corporis morbo cũ vrgetur aliquis, infortunatum iudicare, quãuis locuples fuerit: animo autem male affecto, quo nihil nobis neq; par, neque præstabilius est, beatum ducere, propter exiguam pecuniam, aut caducum honorem, aut propter aliud quid ex iis, quæ hic nobiscum permanent, & post hanc vitam, imò vero persæpe etiam ante vitę exitum, deserunt? An nõ hæc quæso perturbationis, hęc tumultus nobis efficientia sunt? Propterea deũ accusant multi, propterea mundum nullo cõsilio administrari, nulla sapientia regi putant. Quòd si scirent, in hoc vitæ cursũ nihil bonum, nisi virtutem solam, non pecunias, non sanitatem, non potentiam, non aliud quippiam, nihilq; malum in hac vita, nisi maliciam solum & improbitatem, & peruersitatem animi, non paupertatem aut ægritudinem, contumeliam, aut calũniã, aut quę sunt eius generis, quæ horribilia esse putantur: nõ hæc loquerentur quæ nunc faciunt, non ita animum abiicerent, non ita beatos iudicarent, quos infelices putare oportuit, nec contra infelices putarẽt, quos beatos existimassent: Deniq; non ita de rebus humanis statuerẽt. Nam propter optimum habitum corporis, & delicatũ pastum, & largum somnũ, homines in beatis habere, quid aliud est, quàm hic de illis vt de bestiis cogitare? Quoniam in eo illarum felicitas constituta est, imò vero etiam in bestiis hoc nefarium est. Multi enim tum asini, tum equi cessatione ac edacitate perierunt. Atq; si in efferatis bestiis, quarum omnis virtus in corporis bona constitutione ponitur, hæc noxia sunt: in hominibus, quorũ omnis stabilitas in animi nobilitate collocatur, virtutẽ ducemus? nec cœlũ ipsum, neq; animorum nostrorum cognatos angelos reuerebimur? Non erubescis ipsam corporis naturam, & descriptionem? Non enim quemadmodum feris; sic nobis corpus deus figurauit: sed sicuti par fuit, quòd animo rationis participi, atque immortali obedire posset. Cur enim bestiis omnibus deorsum in terram deiectos fabricauit deus oculos, tibi vero in capite tribuẽs, eos quasi in arce collocauit? An non quoniam illis nihil cum cœlo commune est, tibi vero tum à deo, tum à natura vt maxime cœlestia suspiceres, lege à principio sancitum est. Quare tibi corpus celsum & rectum fecit, illis vero contrà, ad terram abiectum? An non hac via, & corporis præterea formatione, instruit te, vt nihil habeas cõmune cum terra, neque fluxis rebus adhærescas? Neque igitur nobilitatem nostram prodamus, neq; ad bestiarũ ignobilitatem dilabamur, vt ne de nobis dicatur illud: Homo quum in honore esset, nõ intellexit. Deliciis enim atque opibus, & gloria, & rebus mortalibus, vitę modũ terminare, hominum est, nõ suam nobilitatem inquirentium, sed eorum qui equi, asiniq; efficiuntur. Absit autem vt hoc loco tales reperiantur, in sancto cœtu, in theatro hoc spirituali, in conuẽtu hoc religioso. Propterea enim quotidie diuini verbi auditione fruimur, vt hac oratione quasi falce, syluescẽtes animi affectiones præcidamus, & frugiferæ arbores simus, fructusq; tempestiuos feramus in horreum regium reponendos, qui gloriam quidem dabunt cõmuni domino, & cultori animarum nostrarum: nobis vero, vitam sempiternam, quam vtinam nos omnes consequamur, gratia & humanitate &c.

Eiusdem de prouidentia Orat. II.

QVI maledicit patri, aut matri, morte, inquit, *Exodi.* 21. mulctetur. In veteri testamento hoc sanctiũ est, quando non absoluta optimæ reipub. formæ perfectio, quando diuinitatis inductio fuit, quando puerilia præcepta, quãdo lac, quando pædagogus, quando lucerna, quando figura & vmbra. Quid igitur dicemus de his qui nunc in gratia, & rerum ipsarum veritate, & tanta in cognitione sunt, non patri aut matri maledicentibus, sed ipsi vniuersitatis rerum deo? Quo enim supplicio accipientur, qualis animaduersio, quis igneus amnis, quis vermis sempiternus, quæ tenebræ exteriores, quæ vincula, quis stridor, quis ploratus, scelerũ magnitudini satis esse possit? Omnes cruciatus, qui nũc sunt, quiq; futuri sunt, minores iusto

sunt animo ita affecto, ac eousq; improbitatis prolapso. Verborum contumeliæ multæ, variæq; sunt, itaque necesse erit eas omnes hodierno die exponere, vt neque sponte in partem eius aliquam incurramus, neq; aliquẽ vel amicum, vel inimicum incurrere permittamus. Nõ est enim, non est hoc, peccatum vllũ deterius, sed neq; par. Nam in eo, & accessio omniũ malorũ est, omnisq; confusio, inexpiabile supplicium, & intolerabilis pœna. Qui sunt autem qui deo male dicunt? Qui ex sapientia prouidentiæ eius, fati confusionem, & necessitatem rerum extruunt. Atqui infideles, & in ligna ac lapides inhiantes, eaq; venerantes, hoc laborare morbo minime mirandum est. Eos vero qui hoc errore, & seruitute liberati, & omniũ supremi, ac veri, re vera, dei cognitione digni habiti sunt, quadam quasi reciprocatione, in illud salum atq; insaniam animo trahi: hoc est grauissimum & multis re vera lachrymis, & lamẽtis prosequẽ- B dum, cum qui Christum se dicant venerari, & tãtis digne mysteriis effecti, & recõditarum institutionum, ac sapientię cœlitus nobis demissæ sint participes, post tãtum honorem quem acceperunt à deo, voluntarij seipsos de libertate prȩcipitent, quam deus illis cõdonauit, magnaq; cum temeritate seipsos deiiciant, & seruituti asperrimæ seipsos submittant, & crudelissimum dominatum qui nullus est, animo fingant, omnem spem bonam prȩcidant, & neruos omnium virtutis cultorũ elidere contendant. Quẽadmodum in bello milites strenuos, ac animam profundere paratos, inimicus aliquis intuens, qui illos nulla ratione lædere, neq; à studio in regem auocare, neq; ad timorẽ traducere, neq; machinis superare potest, hac via tamen suadẽdo corrumpit, frustra illos, ac temere, & nulla de causa tãtos suscipere labores, vt sic robur labefactet, animi ardorem extin- C guat, vt à bellicis curis amotos, nudos, & inermes cernens, captiuos trahat: sic & diabolus facit. Posteaquam videt dei gratia, per magnam continentis partem, Grȩcorum errores irridere, omni animo ac voluntate sermones de pietate antiquissimos habere, ex eoq; magnã virtutis cõsectationem, magnam improbitatis depulsionem fuisse: non ausus est procedere, ac palàm dicere: deficite à Christo, illius instituta irridete, fabula illius sunt atq; error omnia, malo est & crudelis. Nouit enim ita magis à suo imperio recessuros, & vehementius illũ exosuros. Propterea recta via ad accusandum nõ pergit, sed circuitione quadam perreptans, venenũ impiarum opinionum clanculum spargit, hoc relinquens, vt videantur quidẽ homines in fide permanere, re autem vera radicitus eã extrahit, & omnia veritatis instituta perfringit, & multã apud homines sibi obedientes, deo D calũniam offundit. Propterea ab illo hoc venenũ, hæc mortifera fatalis necessitatis apparabãtur pharmaca, vt omnia quæ dicit tectè inuehat, vt inanes cogitationes, inanem fidem faciat, & malã de deo suadeat hominibus sentẽtiàm habere: quod initio etiã fecit apud Adã, quasi maleuolum quendã ac inuidiosum, deum exagitans. His enim penè verbis præcipiẽdo vsus est. Nouit deus vestros oculos aperiẽdos esse, nouit futuros quasi deos, inuidit vobis, maiorẽ vobis honorem indignabatur. Quãuis enim hæc verba non adiecit, ex his tamen quæ cõmemorauit, hæc coniiciẽda reliquit. Ac vide illius improbitatem. Cũ labefactasset dei decretũ, & dixisset maxima illis futura cõmoda, si ei non pareret, cuius generis sunt apertio oculorum, deo par esse, recti cognitio, nõ his adiecit, malum esse qui hæc prohibebat, vt ne quasi hostis atq; inimicus sententiã dicere vi- A deretur, sed personam cõsiliarij ac cognitoris suscepit, vt malum hoc consilium redderet explicatius. Quòd etiam vsu venit. Nihil enim aliud his dictis cõfirmare voluit, nisi vt recederetis à deo fabricatore vestro. Indignãs est & inuid⁹. Maxima vobis bona inuidet. Hęc manifeste verba non posuit. Tũ enim illum inimicum suspicati, declinassent: sed ista prætermittens, atq; dissimulans, hoc perniciosum cõsilium dedit. Itaq; nunc nõ dicit à Christo recedite, quasi diuina præcepta damnatione digna essent. Quius enim illum mentiri cognosceret, sed callide videtur quidẽ nos in iis esse sinere, & cum veritate consentire: sed clam imprudẽtes ex æterna hæreditate eiicit. Quẽadmodum si quis puerum ingenuum ac liberũ, sed simplicẽ & incallidũ, dextra prehensa, è domo paterna nõ eiiceret, sed ea præciperet facienda, quibus designatis voles nolens filius paternorum bonorũ exhæres esset. Fieri, inquã, fieri non potest, vt qui fato animum attẽtum habet, cœlum cõsequatur. Omnino vero fieri non potest, vt gehennã & suppliciũ effugiat. Nã contra dei decreta, omnibus obedire præcipit. Deus dicit: si volueritis, & me audieritis, bonis *Esa.1.* terræ vescemini: sin nolueritis, neq; mihi auscultaueritis, gladius vos cõsumet. Os enim domini hęc locutum est. Vides quẽadmodum deus loquitur, & quales leges ferat. Audi nunc & fatum quẽadmodum etiã ipsum loquitur, & quẽadmodum contrarium scitũ facit, ac attẽde vt illa à dei spiritu prolata sint, hæc à malo, ac præterea etiam à dæmone quodã efferato. Dixit deus: si volueritis & si nolueritis, in nostra potestate virtutem, ac viciũ collocans, & in arbitratu nostro ponẽs. Ille vero quid ait? quod fato constitutum est, vitari non potest, quanuis voluerimus, quãuis contẽderimus. Deus dicit: si volueritis, bonis terræ vescemini. Fatũ dicit: si voluerimus, neq; nobis id datum fuerit, nulla vtilitas est hoc velle. De⁹ dicit: si nolueritis auscultare verbis meis, gladius vos consumet. Fatũ dicit: si noluerimus, datũ vero nobis fuerit, omnino seruabimur. An nõ hæc fatum dicit? Quid fieri potest hac pugna clari⁹? Quid bello hoc euidentius, quòd tã impudenter aduersum diuina oracula susceperunt, improbitatis magistri dæmones? Sed vt initio dixi, minime admirãdum est dæmones, & homines alios dæmonũ æquales, Græcos dico, istis rebus fidem adiungere: vos vero tã diuinę ac salutaris doctrinæ participes, hæc refutare, & ad illa quæ impurissima sunt, & animi pernicię continent, vos ipsos aggregare, hoc longe est asperrimũ. Quid enim mea interest, exter nos iudicare? Mihi apud vos sermo est, qui mẽbra Christi, filij Ecclesiæ, paterna in domo cõstituti, cœlestis do- D ctrinæ participes, tanto honore affecti estis. Propterea ingemisco, propterea lachrymor, ac lamentor. Digna enim lamentis sunt, quando quis in errores venia non dignos, labitur. Quæ enim venia, dic mihi, esse potest, vbi cum deus affirmet, dæmones contradicant, fide digniora videntur etiã apud seruos dei, ea quæ ab illis, q̃ quæ à deo dicta sunt? Neq; vero rationes conturbemus nunc, sed paulisper animũ ad audiendum proiectũ, eorum qui his obtẽperant demonstremus. Deus dicit: Ap- *Eccli.15.* posui tibi ignem, & aquã, vitam, & mortẽ, quo volueris intende manũ. Dæmon dicit: Nõ est in te istũ porrigere manum, sed necessitate quadã & vi hoc fit. Et fide digniora tamẽ hæc tibi videntur, neq; quàm longum interuallum sit inter cõsultores animaduertis, dei, ac dæmonis, neq; consilij differentiã exquiris, alterius salutaris, & ad virtutem vocãtis, alterius diabolici & ad nequiciam, ac improbitatem impellentis. Non quæ à deo

Universidad de Deusto
Biblioteca

data tibi sunt,quæq; à dęmone consideras,quòd hic ita adamauerit,vt filium vnigenitũ pro te daret, quo nihil patri precioſius eſt,atq; etiã nũc amat,vt & te per Apoſtolos quoque,tua pro ſalute aduocet,deniq; omnia faciat:ille vero tam magnum odium habuit,atq; etiã adhuc habet,vt omnino te expugnare,& non modo non boni aliquid dare, ſed etiã his quæ à deo acceperis, te exuere conetur.Hic quidem angelis te parem facere cõtendebat: ille vero humi ſerpẽtibus beſtiis abiectiorem te effecit,& illos venerari perſuaſit.Hic ad regnũ cœlorũ & reliquos honores te euexit: iſte vero hinc tibi datum honorẽ inuidit, nec prius deſiſtit donec euerterit. Quãuis enim hæc decreta illius perſpicere nõ poteſtis, quæ etiã ſole clariora ſunt, his qui non admodũ degenerant,(ita illuſtrem habẽt illa virtutẽ,ac ſalutem, hæc improbitatem)iſta tamẽ ſi per vos cognoſcere nequeatis,ab his qui conſiliũ vobis dant,noſcite quid ſalutare, quidq; noxium ſit.Quidni enim abſurdum ſit,aliarũ rerum delectu,hũc habere animũ, vt ſi medicus cibum alicui det,non in eo curioſus ſit, ſed quaſi ſanitatis efficientem accipiat:ſin veneficus aut impoſtor ſit, nõ multum laboret,ſed quaſi venenũ ac peſtem auertat,de deo autẽ hoc iudicium non adhibere?quanuis longe maius interuallum,inter deum & dęmonẽ ſit,quàm inter medicum & veneficum:ac tale quidẽ, quale nõ modo verbis,ſed ne mẽte quidem, ac ratione cõprehendi poteſt. Extremæ enim amentiæ eſt,vbi minima differentia eſt, vt in his qui cibum adhibent, nõ multum laborare,ſed hominum cõditione vniuerſæ doctrinæ loco vti: Vbi vero tantũ diſcrimen eſt conſiliariorũ,ibi adhortatione opus habere,vt intelligatur quid ſalutare ſit, & quid noxiũ. Ne,quæſo,ne ſimus beſtiis ipſis immaniores,ſed reſiliamus,neq; aures admoueamus. Mores bonos,corrumpunt ſermones mali, neq; veniã aſſequẽtur qui decepti ſunt.Cur enim ſi peſtilentẽ locum,& contagionis plenum videris,cõſuetudinem illius loci fugis,quanuis ſexcenties ad domicilium illud traharis,& corporis valetudinem cæteris rebus omnibus anteponis? Vbi vero opinionibus peſtilẽtibus,quidã compſentur,ac ægritudinibus quæ nõ modo corpus corrũpunt, ſed animam quoq; perimunt,ac deteriorẽ,vilioremq; reddunt, non omnino refers te. Audi,inquit,quidã ſapiẽs vir:Ne ſteteris,reſili,ne tardaueris, vel breuiſsimã hic metuas moram. Hæc dicimus non ſtabilitatẽ illarum opinionum veriti,ſed imbecillitatẽ veſtram metuẽtes. Nobis enim dei gratia fide fundatis, imbecilliores aranearũ telis videntur. Et quanuis plus millies auribus noſtris obganniant,à nobis quaſi inſani,atq; extra ſe poſiti,riſu explodũtur.Neq; aduerſum omnes hæc loquor,ſed aduerſus eos,qui horum rei ſunt. Nã & Paulus qui cæteris anteibat,non doctrinam ſolum adhibendam præcepit,ſed etiã diſcipulo Timotheo contra aduerſarios tum verborum certationes,tũ inanitates auferẽdas monſtrauit. Exiguum noſtræ vitę tẽpus,breue ſalutis huius curriculum.Si igitur breue hoc tẽpus,quod ad diſcendũ vtilia nobis datũ eſt,in ſuperuacaneas atq; inutiles, & noxias diſciplinas inſumamus:de cætero quam opportunitatẽ habebimus,ad hæc neceſſaria atq; idonea cognoſcẽda? Nã ſi vel longiſsimum eſſet, vniuerſum ipſum ad vtilia conquirenda conſumendũ foret. nũc vero cum breue, atq; exiguũ ſit,an non extremæ dementię eſt,tempus tã breue,in opiniones mẽtium noſtrarũ corruptrices, inſumere:Quid medicina opus eſt? ne omnino plagã accipias,ne tẽpus abſumas in his ſanandis, quæ ab aliis & accipis,& habes vulnera.A diuinis ſcripturis ſanitatem cõquire. Sin interuenerit quis,ac aliud quippiam attulerit,obſtrue aures, reſilito ſtatim, ne cũcteris: ſi regum cœtus ſit,ne cõmittas vt eius cõſeſſus in ſocietatem venias,vt quanuis nullus aſſenſus tuus fiat,cõmunitate tamẽ auditionis omnino pericliteris. Quãdo cõtra deũ dicitur,& opinio plena reprehẽſionis illius afferẽ,nõ aufugies,nõ vexantem cõtumeliis linguam odio habebis, nõ impia ora obſtrues?Quo modo enim poteris libera animi inductione deũ venerari,cũ cõtumeliarum omnium quæ cõtra illum intentantur,ſis ſocius? Quod ne fiat precor.Hæc à me nõ ad præſentes,imò vero potius ad preſentes dicta ſunt.Si enim vos culpa vacatis,quos tamẽ ægritudine vexari intelligitis, eam his ac aliis cõpluribus exhaurietis verbis,vt radicitus hoc malũ extirpetis. Precibus vero ſanctorũ, amicorum dei, quorum precandi libertas multo plus habet,quàm ſermones noſtri,fiat,vt omnes nos, ac quicũque ad plenitudinẽ Eccleſiæ pertinent,his liberati malis, pro tribunali Chriſti cum libera ſecuritate ſtemus,cui ſit gloria.Amen.

1.Cor.15.

1.Tim.6.

Eiuſdem de fato, Oratio III.

NOVI equidem, nuper apud vos de fato verba me feciſſe,nihil tamen prohibet,etiam hodie de eodem argumento ſermonẽ inſtituere:nõ quoniã hęc affectio admodũ inſita ſit in animis veſtris, ſed quoniã ſocordia veſtra ĩcredibilis quędam eſt,quæ vel minimas ægritudines, permagnas facit.Nã & cæco natura,hoc perſpicuum eſt,fideli homini ad mali huius depulſionẽ,neq; doctrina, neq; verbis opus eſſe. Quẽadmodum enim qui eandẽ terræ continentem nobiſcũ incolit, & legibus nobiſcum tenetur eiſdẽ,& regibꝰ ſubiectus eſt eiſdem, minus à nobis perſuaderi debet,ſed vetari ſolũ,vt ne Perſarum reipublicæ formam quotidie inuehere conetur:ſic hoc loco fit. Errorum enim quidã ratione ac diſciplina egẽt, quidã ita manifeſti ac plani ſunt, vt timore ac ſupplicio ſolũ coërceri debeant. Huius generis ſunt occidere,adulterari,furari,quæ oratione nõ egent. Itaque & legiſlator, nõ doctrinã aliquam his de rebus explicauit, qua aures noſtræ perſonarẽt,hæc mala eſſe (hoc enim quaſi anticipatum animis noſtris eſt) ſed ſolũ vetuit, nõ adulteraberis,nõ occides. Vbi vero de viduarum deſpiciẽtia, ac depoſitorũ fraude,nobiſcum diſputat, ibi etiã rationes adiungit:Cõmiſerare,inquit,viduam,& aduenam, etenim tu aduena fueras in terra Aegypti. Sabbatũ requiete cole,inquit.Deinde cauſam adfert.Atqui hoc,ſa talem neceſsitatẽ aſpernari,nõ eius generis eſt quod ratione egeat,ſed ex illis perſpicuis eſt. Quemadmodum enim clare cernitur, malũ eſſe occidere, & turpe necare:ita per ſe lucet,fato ſe adiungere malũ eſſe, & vetitũ. Neq; vero idcirco putetis,quod à quibuſdã exiſtimatur eſſe,ideo non vetitum eſſe.Nã & cædes ſuſcipitur,quis legibus prohibeatur, & adulteria ac rapinæ in vetitis ſunt,quãuis à multis admittantur.Quod vero etiam in legibus Græcorũ,quemadmodum cædes,ſic notationi diei natalis credere,vetitũ ſit,ex eo liquet,quod qui alicuius vxorẽ ſtupraurerit,& accuſatus in iudiciũ venerit, & dixerit:nõ ego hæc,ſed ſtella natalicia: ego enim tẽperãs eſſe volui,illa vero labefactauit,& deiecit. An nõ propterea aſperiores dabit pœnas, quaſi ridicule cauſam defenderit:An veniã impetrabit aliquã? Nihil minus.At illorum ſententia,maxime id oportuit. Si enim ſtella natalicia ac nõ arbitratu noſtro omnia gererentur,hac nulla melior eſſet defenſio.Si enim firmior valẽtiorq; quàm natalicia ſtella,noſtra eſſet electio, nulla eſſe

eſſe deberet natalis diei notatio.Sin quãuis res mille excogitet,cõplere illius præſcripta neceſſe eſſet,ſine cauſa hic coërceretur,& iure veniã impetraret.Sed nemo illũ neque defendentẽ, neq; veniam impetrãtem audiet:ita res ab omnibus exploſa eſt,& cõmenticia quędã fabula videtur.Apud multos magiſtratus,ſi quis cui vim adferat,ad defenſionẽ ſatis eſt reo,dicere ſe hoc inuitum feciſſe,atq; adeo nulla accuſatio reliqua eſſe videt.Multi vero magiſtratus propter ſceleratas cædes accuſati,ſupplicio afficiũtur:carnifices vero adminiſtros cædis,qui morte homines mulctant,neq; ad ſubſellia rapiũt, neq; de illis omnino quærũt,neceſsitate pro illis cauſam dicente,& magiſtratus authoritate, & ſubiectionis timore.Quòd ſi homini prudẽter ignoſcunt,abs tribuli ſuo, & cognatione quadã iuncto, aliquid agere coacto, an non multo magis cõdonare par eſt,ſi quis fatò pellitur? Atqui aufugere oportet.Illius vero ſicuti prædicant,ſic inexpugnabilis dominatus eſt, vt quãuis in ſolitudinẽ, quãuis in mare, quãuis in alias quaſcunq; oras te conferas,præſcripta eius minime effugias. Quid ni igitur abſurdũ eſt, eũ qui barbarorũ vi ad aliquid rapiẽ, ita facilem veniã obtinere, vt ne omnino accuſetur quidẽ:hũc vero qui violentiore quãdã vi cõpellitur,pœnas perſoluere,neq; orationẽ eius ad cauſam dicendã admittere? Nemo enim cauſam maleficij fatũ adferẽs, pœnas effugit,nõ in iudiciis maleficus, nõ in familia ſeruus, nõ in ludo puer,nõ in artificio diſcipulus.Qua ratione igitur vel fatum probãt, qui id ſic abiiciunt, vt ne neceſsitati quidẽ eius veniã dent?Ita veritate & cõſcientia ſua freti, vehemẽter perſuadẽt ſibi vniuerſam hãc rem fabulã eſſe. Quãdo vero in peccata inciderint grauia,tũ illud adferunt,quaſi hoc modo cõſtitutum illis ſuppliciũ effugituri ſint,& nõ grauiores pœnas daturi.Nõ enim tã tetra res eſt peccare,q̃ poſt peccati nõ pudere, & propter ſcelera ſua ipſum deũ accuſare. Hoc omni peccato funeſtius eſt.Hoc etiã diabolus facere cõtendit,vt non ſolum ad virtutẽ remiſsi,& ad vicia procliues ſimus,& omnium cauſam deo aſsignemus,ſed etiã vt animo ac lingua ad maledicendũ apparatis,defenſione adferenda,deũ accuſemus,& à nobis hæc patrãtibus reprehenſionẽ deoneremus,& in eum qui author nõ eſt culpam traducamus. Atqui ſi quis tale quid in hominibus deſignauerit,ad accuſationẽ eius, & internicionẽ hoc ſatis eſſet.Quãdo enim alterũ calũniatur,etiãſi nihil prętera mali patrauerit,hoc tamẽ facinus eodẽ ſupplicio plectitur,quo reliquorũ ſontium.Vide igitur quantũ mali diabolus è fato excitauit,virtutis cõtemptũ.Labefactat enim animũ etiã ſatis incitatũ ad ſudores pro virtute ſuſcipiendos,quãdo perſuadet ex his quæ fiunt,nullum factum noſtrũ pro vicio haberi poſſe.Quãdo enim aduertit quis,neq; adulterũ, neq; ſicariũ, neq; murorũ effoſſorem accuſatione dignũ, nõ deſinit quaſi in præcipiti loco cũ impetu ruẽs, prouidẽtiæ calũniatores alios facere,& ipſe quoq; calũniator dei eſſe, quo quod quæſo malũ perniciоſius eſſe poteſt? Fugiamus dilecti hunc ſimulacrorũ cultũ,mors enim reuera in lebete eſt,omnemq; qui inde vel minimũ peruerſarũ opinionũ hauſit,omnino mori neceſſe eſt,niſi iterũ recurrat, & ſanitate integra fruatur. Vt ne igit̃ poſtea hoc infructuoſe lamẽtemur,cũ pœnitentiæ nobis cõſtitutum tẽpus,poſt noſtrã hinc demigrationẽ pręcidatur,dũ habiles ſum⁹, quicũq; hoc morbo correpti ſumus, mutemus ſentẽtiã noſtrã,nosq; ipſi reficiamus.Qui vero ſani ſumus,ſanitatẽ incorruptã cõſeruemus, & hoc morbo affectis manum porrigamus.Si enim corporibꝰ laborãtibus tantã induſtriã adhibemus,animi ægritudine ꝓpoſita, an nõ omnia faciemus,omnia ſuſtinebimus, vt fratrẽ in ſocietatem mẽbrorum eandẽ cooptatũ, & in perfectionem corporis eccleſiaſtici aſcitũ recuperem⁹? Omnia igitur huius cauſa ſuſcipiamus,omnia huius cauſa præſtemus, canes,lupos abigamus, neq; noſtri ipſorũ ſalutem ſatis nobis eſſe putemus.Quẽadmodum enim dictũ eſt: ꝙ ſi videris furẽ ſimul cõcurrebas, & in adulteris partẽ tuã ponebas.Ita hic quoq; audiamus,quãdo aliquẽ è fratribus noſtris circũuenientem rationibus,& ſuſurrationibus decipientẽ videmus,iſta inaudiamus.Domus herilis,eſt Eccleſia,vaſa precioſa ſunt fideles. Vbi igit̃ aliquem exterũ videris, aliquid è vaſis diripere conãtem, quis hoc vicio captus nõ fueris,tu tamen qui furẽ vides ſuffodientẽ,& neq; per te,neq; per alium prohibes, reus necis illius es:tũ quia in periculũ venire permiſeris,tum quia non ad eos retuleris, qui iſta corrigere potuiſſent. Neq; vero hęc dico, ꝙ omnino impędere tibi periculũ putẽ,ſed vt cautiores reddã alios, atq; efficiã, tũ de ſua ipſorũ,tũ de aliorũ ſalute,magis ſollicitos.Ita enim poterimus promiſſa conſequi bona,gratia Chriſti,&c.

Pſal.49.

Eiuſdem de fato, Oratio IIII.

Philip.3.

EAdem ipſa dicere mihi quidẽ graue nõ eſt,vobis vero tutum. Quod ſi Paulo, qui cũ gratia ſpiritus docuit,& cũ imperio inimicos abegit, & perturbationes animi omniũ ſuſtulit, qui ſummo in honore fuit,quẽ quaſi angelum de cœlo deſcẽdentem, imò vero quaſi Chriſtum ipſum omnes audierunt,perpetua doctrina opus fuit, & eadem continenter dicere neceſſariũ:multo magis nobis qui nullo in loco aut numero ſumus. Tutum vero re vera eſt vobis,iiſdẽ de rebus ſæpe audire,neque vero de iiſdem rebus ſolum, ſed eadem etiã de iiſdem. Ne grauetur igitur aliquis,neque vexari à nobis ſe putet, ſi de eodẽ argumento eadẽ iterum dicamus.Si enim cõſidere liceret,vos ſemel iſta audiendo,hanc animi ægritudinẽ depoſituros,ne ſic quidem ab hoc argumento recederemus,ſed de iiſdem rebus adhuc verba faceremus, vt ſtabilem ac firmã efficeremus ſanitatem,& cautos vos redderemus,ne in hęc facinora iterũ dilaberemini.Quoniã vero quaſdam huius mali reliquias, in auditorũ animis eſſe ſuſpicamur, neceſſaria nobis eſt,& rationi cõſentanea,aſsidua harũ rerum pertractatio.Hodie autem dicendũ eſt, quo modo iſta effugiamus. Quo modo autem effugiemus? Primum precibus & acceſſu ad deum: deinde rationibus piis. Si enim videris quæ futura, & quæ præſentia ſunt, & rectum de vtroq; ſuffragium tuleris, nunquã animũ tuum hoc malum attinget.Quãdo enim videris,prẽter dignitatem ſuã aliquem locupletem, ne fœlicem eum, ne beatum iudicaueris, ne dei prouidentiã cõdemnes, ne temere ferri aut inconſulto res humanas putes, quia hic prẽter meritũ ſuum locuples eſt.Vt̃ tibi in mẽtem Lazari & diuitis,vt hic ad ſummas opes,& affluentiam rerum peruenerit,crudelis,præfractus & inhumanus, & ipſis canibus efferatior. Siquidem hi pauperem cõmiſerabantur,& accurabant,& nõ grauate linguam vlceribus per omne corpus fuſis,admouebãt: Ille vero, ne micarum quidẽ ſuarum participem faciebat.Tecum igitur reputa quemadmodũ hic omnibꝰ opibus affluebat. Pauper ille qui re vera diues, re vera locuples fuit, in id extremę paupertatis incidit,vt & neceſſario victu deſtitueretur, & ægritudine ac fame perpetua vexaretur.& hic quidẽ pauciora q̃ vſus tulit habebat:ille vero ſupra modum omnibus rebus abundabat.Nẽ moleſte ferebat tamen,nõ impium verbum proferet, nõ deũ accuſabat,

Luca 16.

Universidad de Deusto
Biblioteca

accusabat,cum nullo,ne secum quidem hæc verba vsur A
pabat:Ego quidem qui nullum insignite flagitiũ patra-
ui,tales pœnas do,& extremum sustineo supplicium,fa-
me cõtabefactus,morbo grauissimo absumptus, paula-
tim exhaustus & deletus:Hic ditatur & deliciatur,alie-
nis calamitatib⁹ oblectatur, meas in miserias debaccha
tur,hũc autem tã inhumanum,immitem,crudelem,sa-
xeum,tãtæ pecuniæ dominũ fecit deus,ne vero qui ne
verbo tenus illum prouocarim, tantis laboribus & do-
loribus excruciari permittit. Quo modo hæc iusto illi⁹
iudicio, quo modo hæc eius prouidẽtia & procuratio-
ne nostri digna sunt?Nihil horũ omniũ dixit ille.Quid
nigitur absurdum sit,illos qui tãta mala patiuntur, ita
de deo in omnibus bene loqui: te vero qui extra istã pe
nitus cõtrouersiam es, illorũ causa cõtumelioſe de deo
loqui,quorum gratia alij bene loquuntur?Qui enim ma
lum aliquòd patitur,si verbũ aliquod odiosum aut mo B
lestum dixerit,quanuis non tantam quantam alius,ali-
quam tamen paruã veniam habet. Qui vero ipse extra
pericula est positus, & aliarum rerũ causa animam suã
proiicit,quali venia dignus esse potest in iis de deo ma
le loquens,in quibus qui mala ipsa accepit,gratias agit,
& perpetuo illum laudare nõ desinit?Quãdo igitur vi-
deris iustum mala patientem, hoc exemplũ animo re-
pete.Neq; enim iustiorem illo quenquam potes dicere,
quod tum ex patientia, tum ex præmio satis liquet. Nã
& primum resurrectionis sortitus est locum,cũ patriar-
cha Abrahã in honore positus: neq; cõtra maiora per-
pessum mala,neq; ita despectui habitũ.Quod enim ma
ius malum cõmemorare potes,cum neque ex iis quæ de
mensa deciderunt,expleri potuit? Quando igitur sum-
mam improbitatẽ videris,quid enim crudelius isto qui
hunc in tanta calamitate præterierit? vel quid afflluen- C
tius esse potest mensa illa & vestitu, in quibus maximæ
deliciæ splendidissimæq; fortunæ fuerant? aut cõtrà cũ
summam videris iusticiã:quid enim deo amabilius esse
potest animo talium patienti,& extremã miseriam ge-
neroſe perferenti?aut quid miserius fame ac ægritudine
tã insanabili? qualem dabis mihi veniã qui in aliis of-
fenderis? Nunquid vitæ huius exitu res terminãtur?ex-
pecta finem, & tunc vitæ vniuscuiusq; dignã cõpensa-
tionem videbis.Ne ante præmium, ne ante coronã tu-
multueris. Quando igitur videris vtrunq; in iudicium
venire,& sententiã iudicis accipere,tum & ipse iudiciũ
de vnoquoq; feras.Quot nunc in viis insidiantur,quot
muros effodiunt, quot mortuorum loculos diripiunt,
quot toris insidiantur alienis, quot mortiferis venenis
cõplures perdiderunt? Nunquid in iis accusamus iudi-
cem?nequaq̃. Si enim illos in iudicium veniẽtes sic ab- D
ire sineret, vt eũ qui mala accepit puniret,qui vero in-
tulit iniuriam honoraret, & corona imposita dimitte-
ret,accusatione & extremis reprehẽsionibus re vera di-
gnus esset: quando vero nõdum in iudicium adductus
fuerit,neq; tempus iudicij instet, neque dum ille pœnas
repetit,tu anticipãdo cõdemnabis? Atqui oportuit,in-
quit,admissorum scelerũ pœnas dare. Vitã tuam ô ho-
mo animaduerte, in tuam ipsius cõscientiam descẽde,
& hanc mutabis sententiam, iudicium illud nõ lauda-
bis, sed perhumanũ deum propter eius quasi lentitudi-
nẽ admiraberis.Si enim ab vnoquoque propter flagitia
sua,pœna admissorũ scelerũ poscereturcertatim genus
nostrũ funditus direptũ fuisset. Quis enim gloriabitur
se purum habere cor,aut quis confidenter dicit,se purũ
esse à peccatis?Sed cũ propter hanc dei quasi lentitudi-
nem animo excruciaris,exquisite animo pertractes,quę

abs te patrata sunt flagitia, & de istac patientia gratias
illi habebis,& tolerantiã illius admiraberis.Tumultua-
ris,angeris,omnia perturbationib⁹ comples, quod hic
præter dignitatẽ locupletatur,& à multitudine colitur:
An non audis Psalmorũ scriptorem dicentẽ?Ne timeas *Psal.48.*
quando ditescit homo, quoniã in morte nihil ex om-
nibus accipiet, neq; simul descẽdet cum eo gloria eius.
An nõ audis Prophetam magna voce clamantẽ: Om- *Esa.40.*
nis caro fœnum,omnis gloria hominis quasi flos fœni?
An nõ vides Prophetarũ dictis attestantem rerũ ipsa-
rum veritatẽ? an nõ vides experientiam & exitũ rerum
iis dictis suffragantẽ?nihil illũ in morte ex omnib⁹ cap- *Iob.1.*
turum.Audi Iob, hoc idẽ dicentẽ, Nudus exij ex vtero
matris,& nudus decessurus sum.nihil enim in morte ex
omnibus quis capturus est. Audi Paulũ in hac eadẽ ma *1.Timot.6.*
teria philosophantẽ.Nihil inuexim⁹ in hunc mũdum,
certumq; nihil nos deportare posse. Tu vero beas ho-
minẽ,qui nihil hinc auferre potuit ex iis quę expediunt
illi præsto esse in die iudicij.Sed quę alia maior miseriq
descriptio & infœlicitas esse potest,quàm cũ summis in
deliciis hic vixeris,summa cũ ignominia hinc discede-
re?Tu vero si quenq̃ horum diuitũ superborũ, & in fo-
ro fastuose obambulantiũ videris, foris honorib⁹ abũ-
dantem,assentatione parasitorũ vsum,vbi domũ suam
redierit,nihil istorũ habere,sed destitutum,inglorium,
mendicis egentiorẽ vilioremq; esse:igitur hunc prædi-
cabilem esse arbitraris?an nõ potius cõmiseraris, ac la-
mentaris?Hoc idẽ de locupletibus facito.Sũt vero qui-
dã, qui posteaq̃ hos de religione sermones cõmouerim⁹,
suum hircorumq; instar, abdomini affixi, & in res
præsentes inhiantes,nihil restare post nostrã ex hac vi-
ta demigrationẽ arbitrantur.Alij quidẽ,quędam resta-
re putant,sed præsentia futuris anteponunt. Nã aduer-
sum eos qui nihil remanere iudicant,sed animũ nostrũ
quasi extinctum nullã redditurum rationẽ, neque pœ-
nas persoluturũ,ridiculũ fortasis esset, quẽadmodum
cõtra insanos,& è potestate sua exeuntes,dicere.Neque
enim si quis in die cõtendat diem non esse, & de rebus
in prõptu positis dubitet, opportunũ erit ratione huic
persuadere,& ad opinionẽ suã adducere. Atqui vestræ
charitatis causa cũ illo disputabimus quemadmodũ no
bis dei dederit gratia.Quid dicis ô homo?nihil esse pu
tas post hunc vitæ cursum:hoc enim dicere necesse est.
Quo modo? Quasi malorũ quorundã gradibus,ad de-
teriorem semper opinionẽ proiicit diabolus,quẽ semel
à veritate auerterit.Ecce autẽ persuasit, temperantiam,
æquitatẽ,reliquamq; virtutẽ negligere,improbè viuere
fecit,de cætero perpetuam habere labem cõscientiæ,&
preciũ facinorũ improbe admissorũ in alios dimouere,
cũ improbitatem ipsam potius dimouerẽt. Sed hoc
nõ faciunt,& opinionẽ sibi falsam,de fato,& sexcento-
rum malorũ plenam affingũt.Deinde in hoc reprehẽsi,
& fateri tandẽ coacti,nullius esse momenti hęc præsen-
tia:futura tollunt,omnẽ de resurrectione sermonẽ elu-
dunt.Nũc vero quod in manibus est cõfutemus. Nihil
ne est ô homo post hanc vitã?& huic niteris opinioni?
Multis in rebus delirauerũt Græci,huius tamẽ opinio-
nis veritati nõ restiterunt.Quòd si illos sequaris,dabis
certe aliqua post hãc esse vitam: rationes,iudicia apud
inferos,supplicia,honores,sententias, iudicata. Sin lu-
dæos interroges,aut hæreticos,aut alium quẽuis homi-
nẽ,reuerebitur opinionis huius veritatem, ac quãuis in
aliis dissenserint,in hoc tamẽ omnes conueniunt,& di
cunt rationem eorũ quæ hic gesta sunt, ibi debere red-
di.Sed nulli horũ obtemperari vis,sed cum impudẽtia
quadam

quadam magno teipsum errori obiicis.Atqui sobriorũ
hominũ causa de iis sermo instituendus est.Ei vero qui
nihil deinceps fatetur esse, ne deum quidẽ esse fatendũ
est.Vides quemadmodum dixi,cõsequentes opiniones
prioribus deteriores esse, quod istis quoq; vsu venit.Si
enim nihil est post hanc vitã,ne deus quidẽ est:sin deus
est,iustus est:ęq; si iustus sit,p dignitate tribuet vnicuiq;.
Sin nihil post hanc vitã sit,quo modo quod par est,re-
cipiet vnusquisq;?Attende vero.Multi præter meritum
suum, quẽadmodum ipsi initio confessi sunt,multa bo
na accipiũt in hac vita,& cũ honore sunt:alij vero sup-
pliciis afficiuntur,qui cũ iusticia vixerunt.Quòd si nul-
lus sit locus his post hanc vitam,iniuria affecti discedẽt
iusti,& præter meritũ bonis fruentur iniusti.Quod si sit,
quo modo esse iusticia posit?Vel enim aliquem locum
esse necesse est,qui pro meritis suis redderet vnicuiq;:in
hac vita enim hoc nõ inuenitur:vel si talis locus nõ sit, B
quo modo pro meritis suis recipiet vnusquisq;? Sin ne-
mo secundũ merita recipiet,ne deus quidem tua sentẽ-
tia iustus est.Sin nõ deus iustus sit, ne deus quidem erit.
Sed hæc loquendi cõtumelia,in caput illorũ qui hęc in
nos cõferunt,reuertatur. Videte vero quo verborũ cõ-
tumeliæ oratio illorũ prouecta est. Deũ esse res omnes
clamitãt,atq; adeo iustũ esse. Sin iust⁹ sit,pro dignitate
sua reddet vnicuiq;: sin pro dignitate sua reddat vni-
cuiq;,necesse est aliquẽ post hãc vitã esse locum,in quo
pro dignitate sua recipiet vnusquisq;, & vel pœnas da-
bit,vel in honore erit,propter illa quę ab eo gesta sunt.
Sobrij igitur simus dilecti: ignorãtiam enim quidã dei
habent:sobrij simus,vigilemus.Peccasti,ne iniustas am-
plius peccare.Peccasti,desine:peccasti,ne connectas his
peccata.Nos vero tripla atq; etiam quadrupla cõnecti-
mus talium opinionũ onere mẽtibus nostris imposito.
Peccasti.Agnosce dominũ misericordem,humanũ, bo
num,medicum,condonantem,exorabilẽ,placabilẽ.An
nõ audiuisti quòd decem milia quidã talenta cũ deuo-
rasset,& herilia bona omnia vastasset, ac dissipasset,cũ
vxor,cũ liberi eius,proscribendi fuerãt,vt fleuit solũ,vt
pedes illius solũ attigit,vniuersi debiti illius remissionẽ
& dissolutionẽ inuenit?Sin dicas illũ postea tortoribus
traditum,nouerũt qui historiã sciunt,te alterũ mihi di-
cere humanitatis argumentũ. Nã & tũc illum cõmise-
ratus absoluit,& rursus eum ipsum,alterius misertus,in
carcerem cõiecit. Atqui hoc quidẽ vt huic opem ferret
effecit:illud vero,vt illi præsidium afferret,cõstituit: vt
hunc erudiret ne crudelis aut inhumanus esset, illũ ve-
ro,vt vi & crudelitate alterius liberaret.Videte dilecti,
bene mihi inter dicẽdum venit in mẽtem hæc cogita-
tio, vt nõ solum cupiditas alieni, bonorũ direptio,ve- D
rumetiã vacuitas misericordiæ gehennæ nobis efficiẽ-
tia sit.Hic enim nõ ęq aliena iniuste acceperit,sed ęq sua
ipsius crudeliter repetierit,tortoribus tradebatur.Nam
debitorẽ fuisse illum scriptura cõmemorat.Quãuis ille
debitor fuit,tu idem debitũ debebas, & eadem æquitas
in vtrisq; cõseruanda fuit. Propterea tibi debitã pecu-
niam cõdonauit, vt suã humanitatem demõstraret, vt
imitatorẽ herilis mansuetudinis te efficeret. Quoniam
vero vbi bona acceperas, melior non fueras, altera te
corrigit via,pœnæ ac supplicij.Itaq; & hæc quidẽ bene-
ficentiæ species est.Tortoribus tradidit,vt quasi medi-
cus optimus nequiciã animi depelleret.Valẽti medici-
nę nõ cesseras,ferro tibi opus de cætero & igne fuit.No
uit ille qui decẽ milia talenta cõdonauit, te crudelẽ &
inhumanum esse.Sed tardauit, vt ex rerũ euentu, quod
sæpe facit,resipiscentiam adhiberet,sciens se iuste facere.

Tomus quintus.

A Postq̃ respondisset tibi, facit quod Sodomis faciebat:
Non cõfestim iniecit ignẽ, neq; ciuitates illas diripuit.
Sed qd? Clamor Sodomorũ & Gomorrhæorũ, & neq; *Gene.18.*
adhuc,sed descẽdens videbo. Et neque hic cõstitit,sed
misit angelos,vt mõstrarent tibi incolarũ ciuitatis im-
probitatẽ,vt ne impudens quisquã,vllis posit verborũ
contumeliis vexare deum,ęp inhospitos, ęp crudeles, ęp
nefarios,ęp æquitatis iura ignorãtes,cõmunes naturæ le
ges euertentes,malicia plenos, iã deleturus esset. Quid
tã humano ac miti deo par cogitari potest? Nos enim
cũ aliquem punimus,vix dignamur sæpe causas dicere.
Ille vero,nisi prius te docuerit, nisi prius tibi psuaserit,
nisi tuũ ipsius cœperit suffragium, illum iuste supplicũ
inferre, nõ punit eos qui iã diu supplicio atq; animad-
uersione digni erãt, & rationem sæpe reddere paratus
est, & cum accusatur abs te, in iudicium etiã venire nõ
B grauatur. Vides prophetas istorũ plenos sermonũ. Vbi-
que cõtrouersia dei cum hominibus,ac sæpe ipsos iniu-
riosos vt causam diiudicent,aduocat,sæpe creaturã ad
suffragium ferendũ collocat, iudiciorum suorum splẽ-
dorem demõstrans,cum neq; aduersariũ suum,neq; res
sensus expertes repudiet deus,ad diiudicandã rẽ voca-
re,quod nobis in cõsuetudine quoq; est positum,quãdo
iusta causa freti sumus. Audite valles fundamẽta terræ, *Mich.6.*
quoniã causa quędam domino est.Et rursum,Audi cœ *Esa.1.*
lum,& auribus cape terra,quia dominus loquitur.Sæpe
vero illos ipsos,vt, Populemi quid feci tibi, aut qua in
re iniuriam tibi feci? Et Hieremias.Quodnam inuene- *Hier.2.*
runt in me delictũ patres vestri? Neque vero in ciuita-
tibus ac nationibus hoc solum facit, sed etiam in certo
quouis homine.Cum Dauide cõtendebat per Prophe-
tam,& Ionæ repudianti Niniuitis prædicare,respondit *Ionæ 4.*
C deus per cucurbitam. Siquidem tu parcere volebas cu-
curbitæ,ego non parcam Niniuę.Et multorum talium
inueniemus scripturas plenas. Hæc cum sciamus, ado-
remus illum,admiremur,colamus quãtum à nobis fieri
potest:digne enim nõ possumus. Curã habeamus præ-
sentis vitæ,& credamus deum prędestinare,& prouidentiam
cuncta gubernare,& post hæc omnia,ex hac vita demi
grantibus, promissis nos bonis frui posse, quibus nos
omnes precor gratia Christi,&c.

Eiusdem de fato, Oratio V.

NVlla est omnino tã deprauata disciplina, neq;
tã insanabilis tabi plena, q̃ est hæc de fato &
diei natalis notatione opinio. Præterq̃ enim
ęp cõtumelioſam disciplinã,atq; impiã,& per-
niciosam,in animis eorum inserit,qui decipiuntur,atq;
adducit vt de deo talia loquãtur quæ ne de dæmonib⁹
D quidẽ quis diceret,& vitam cõfundit nostrã, & omnia
tumultu magnaq; perturbatione cõplet,& quęcunq; ad
doctrinam & correctionẽ,à deo,& natura, per prophe
tas,& sanctos viros, introducta sunt, euertit & labefa-
ctat,ac superuacanea ea demõstrat, & perinde facit, ac
si quis corpore laborãti,ac medicina egenti,prędentib⁹
medicis,& medicinã apparantib⁹ persuadeat,nullo ho
rum vti,neq; ab ægritudine liberari,sed negligentia ac
socordia languẽtem totum miserabilissimã præstolari
perniciem?An nõ hæc quæso dicit fatum?Nemo prę-
cipiat quicquã vtile,nemo præcipientẽ audiat. Frustra le
ges,& iudices, frustra reprehẽsiones & admonitiones,
frustra supplicij timor, frustra honores & præmia, frus-
tra palma bene rẽ gerentibus cõstituitur. Neq; enim si
in aliquo elaboraueris, vtilitas erit:neq; si ociat⁹ fueris,
offensio erit. Neq; ad ludũ literariũ puer proficiscatur,
nec vir effectus, leges audiat, neq; cõiliis atq; admoni-

Universidad de Deusto
Biblioteca

tionibus vtilibus obtẽperet. Quid enim poterit afferre A
labor? Quasi dissecta nauis, nautis & gubernatorib⁹ destituta, tempestatis magnitudine, clauum mentis suę relaxans ita feratur. Cupis ne, quæso, obtẽperemus, & nihil efficiamus quæ ad vitæ nostræ custodiam pertinẽt? Prætermittatur autẽ ad tempus, quod ad mentẽ nostrã pertinet, de præsentis vitæ statu disputemus. Obtẽperabimus ne fato hæc dicenti, & neq; seruos delinquentes puniemus, neq; lasciuia corruptos, reuocabimus, neque iniurioſos in iudiciũ ducemus, neque legibus obediemus? Vellem quidẽ certe ad breue tẽpus hæc fieri, vt re vera pernicioſam istã, & nocentem malorũ magistrã, perspicere possitis. Si enim necesse sit omnino quę fatalia sunt, tũ laborantibus, tum dormientibus nobis fieri, nullus agricola boues iungat, neque aratrũ trahat, nullus sulcum imprimat, nullus sementẽ faciat, nemo anni tẽpus accõmodatum obseruet, nemo gelu toleret, aut B
perpetuam pluuiã, aut miserias, aut ærũnas, aut ad constitutum anni tẽpus falcem attingat, aut segetẽ demetat, aut spicas tribulet, nõ plãtet, nõ stirpes accuret, omnem agriculturę industriã abiiciat, domi sedeat, & omne tempus dormiat, omnino fatale illi hoc est & fixum, suapte spõte domum bona venient. Sin in contrarium fusum traduxerit Clotho, quãuis sexcenties laboretur, nullus tamen finis laborũ illi, nullus sudorũ erit. Cuius igitur rei gratia, nõ hæc præcipitis faciendа, si prorsum fato cõfiditis? Cuius rei causa non præcipitis, vt re vera cognoscatis quæ bona ex fato oriantur? Vis mihi quid re vera fato stabilitũ sit ostendere? Auser agriculturam, tolle nauigãdi artẽ, abiice omnes artes quæ ad vitæ cultũ pertinẽt, nullus neq; architectus, neque ærarius, neq; textor, neq; alius quispiam, eorũ quæ ad vitæ vsum cõferũt, artem attingat, & tũc clare videbis, qualis fati ef- C
fectus, & quale illud sit, exquisite cognosces, tũ etiam illius immutabilitatẽ perspicies. Sed quid artes dico quæ vitam nostram cõtinent? Stent artes, nullaq; labefactetur, sed omnes suo loco maneant, & singuli quiq; nihil suorũ accurent, nullam partẽ familię administrent, sed fato permittãt res suas omnes gubernari. Tũc illius vtilitatẽ intelligent, quãdo quęstionib⁹ ac plagis acceptis, vectigal ab illis quæritur, quod cum nõ habeãt, ad fati quidem defensionẽ cõfugiant. Illis tamen nemo attendit. Quãdiu pueri animo erimus, quousq; nõ cessabim⁹ delirare, quousq; nõ agnoscemus cõmunem dominũ? Si malos ac bonos fatũ facit, quare liberis præcipis, quare admones? Omnia temere ac nequicq̃ fiunt. Si diuites ac pauperes facit, ne ad ludos literarios mittas, ne pecuniam suppedites, nihil agas ex iis quę amplificare illorũ opes possint, sed res eorũ omnes fato permitte. Atqui D
hęc nõ in animum inducis. Vides vt in rebus minorib⁹ illius potestati diffidas, in maioribus vero illius authoritati nitaris. Si enim re vera fatũ est, permitte vt puer eũ malis hominibus cõsuetudinem habeat, cum depranatis hominibus depranetur: hoc enim fato prorsus eõ stitutum nexumq; est, ac tibi cũ primis vtile est. Atqui fatũ ais re vera, fatũ re vera est. Quare igitur negocia tũ tibi facessis, tũ alteri? Sed quid de liberis loquor, quãdo ne in seruis quidẽ hoc toleras, sed minitaris, perterrefacis, omnes rationes cõmoues, vt tibi bonus atq; honest⁹ seruus sit, neq; diei natalis notationi confidis. Cur vero malũ verberas? Non est enim illius hoc peccatũ, sed pellentis diei natalis. Cuius causa bonũ laudas? Non enim hoc illius rectè factũ, sed diei natalis est. Atq; adeo neq; bonus erit, neque malus quisquã. Qui enim per se nihil horũ facit, sed aliunde necessitate obiecta pellitur, neq; hoc ille, neq; illud erit. Qua igitur de causa viros laudamus? qua de causa vituperam⁹? Quamobrẽ alios execramur, aliis vero bene precamur? Vides ad quas peruersissimas rationes nos prouexerit hæc de fato sentẽtia. Nullus modestus, nullus intẽperans, nullus cupidus, nullus iustus. Tollitur omnis virtus atq; improbitas, & temere ac sine causa in præsentẽ hãc vitam deducti sumus, imò vero nõ temere, sed ad malum. An nõ, quæso, absurdũ est, propter diei natalis notationẽ, in improbitatem coniici, & hac iterũ eadẽ vi improbitatis extremas pœnas persoluere, cum cõmiserãdi ac potius lamẽtandi essemus, & odio ac supplicio afficimur, vbi honore potius afficeremur? Cui enim iniuria fit, & vis inferẽ, nõ supplicio is, sed honore prosequẽdus est. Nos vero simul & iniuria vexamur, & supplicio punimur. Quid hoc esse miserius potest, q̃ in quib⁹ miseri nos in improbitatem cõiicimur, propter hęc supplicio coërceri? Parricidam te fatũ fecit, & te morte mulctat, quia obtẽperabas ei. Quæ hac opinio pernicioſior esse potest? Quẽadmodum si quis in præcipitẽ locũ aliquẽ impellat, ac postea eundem præcipitatũ offendens, pœnã huiusce facti exposcat. Aut quẽadmodũ si quis efferatæ alicui dominæ plectendũ aliquem, ac omni malorũ genere coërcendũ tradat, hunc tamẽ ipsum, propter hoc seruitium, & captiuitatẽ, deposcat iterũ ad supplicium. An vero vel immanius vel miserius, quæso, genere hoc quicq̃ potest esse? Hęc cũ ita sint, & inimici, atq; hostes, suis ipsorũ hostibus norunt veniã dare, quãdo inuiti, & præter illorũ voluntatẽ, aliquid quod molestiã afferat faciant: fatum subiectis suis, ac penitus obedientibus, imò vero coactis nullã dabit veniam, sed de his ad quæ faciẽda illos cõpulit, pœnas repetet? Qualis colluuies, qualis Labyrinthus, quale salũ hanc imitari cõfusionem, quæso, potest? Nõ satis mihi est vnus iniusticiæ modus, q̃ cũ nihil peccauerim, in improbitatẽ tamen cõiectus sim, & q̃ alius, qui nullũ habet rectè factũ bonus est, & honoribus vtitur: Nõ satis hæc est vna iniusticia, quòd simpliciter, q̃ temere fatum me malũ fecit, & illum bonũ, sed & aliam quoq; adiungit, neq; hominũ iustam iurisdictionẽ imitatur: sed homines quidẽ ita humani benignię; sunt, vt voluntaria ab inuitis separent: hæc vero humanarũ rerũ gubernatrix furia, & mal⁹ quasi genius omnes res humanas cõfundit. Quod si deus nõ est, qui in hæc intuetur, redargui vtrinq; hæc sentẽtia potest. Fieri enim nequit, vt in tam cõstanti rerũ ordine prouidentia nulla sit. Quòd si deus nõ sit, quo modo tãdem hæc omnino cõstent? Sin sit, quo modo hæc despicit? Si enim ille hæc nõ fecit, vide quò impietatis, ac verborum contumeliæ procedat oratio. Sin fecerit, & quæ facta sunt negligat, nõ minor iterum hæc est, q̃ prior fuit, reprehẽsio. Vides vt omni ex parte sollicitat diabolus, vt pertrahat homines, ad aliquam cõtra dominum infamiã. Vis mihi persuadere q̃ suadere fatũ necesse est? & aliquid valere hãc opinionẽ putas? Ne accusa adulterãtem mulierẽ, ne ira efferuescas, ne ꝓ tribunali iudicis adulterũ adducas: si murũ suffossum videris, ne cõprehendas eum qui suffoderit, ne pœnã exposcas. Inuitus fecit, quẽadmodum turprædicas. Omnino enĩ sua spõte ad te fatũ affluit. Proiice quantũ habes auri, familiã, forũ, mãcipia negligas, tua hac socordia, fati ignauia nõ lædetur. Atqui nihil horũ facis, quasi re ipsa persuasus, hãc vniuersam de facto opinionẽ cõdemnari debere. Cuius igitur rei causa, eam quã vbiq; condemnas, in admissis facinoribus, ad excusationẽ adhibes? Vides certe, nõ aliunde hanc opinionem introductã, q̃ ignauia, cõtemptione, & animi languore

languore ad laborẽ aliquem pro virtute capiendum. Si A
diei natalis notatio aliquid valeat, iudicium nullũ est, fides nulla est, deus nullus, virtus nulla, nulla nequicia est. Si diei natalis notatio aliquid valeat, omnia temere, omnia nequicq̃ tum agimus, tũ patimur. Nulla laus, nulla vituperatio, nullus pudor, nulla ignominia, nullę leges, nulla iudicia sũt. Vnde hic, inquies, locupletatur, vnde ille in paupertate est? Si harũ rerum causam ignoraremus, permanendũ potius in ignorantia esset, q̃ noua aliqua opinio assumẽda. Melius est enim bene ignorare, q̃ turpiter scire. Illud enim nullã reprehensionem habet, hoc venia omni carere debet. Atqui nũc dei gratia nobis perspicuum est, vnde hic diues, ille pauper sit: vel enim paternã hæreditatem adit: vel mercatura, aut quæstu vtitur: vel aliorũ bona diripit, & vim adfert: vel nuptias quæsiuit diuites: vel agriculturã, aut artificium, aut aliquid huiusmodi coluit. Multæ nanq; sunt ratio- B
nes, vt diues quis fiat: aliæ iustæ, aliæ iniustæ. Eadẽ ratio est paupertatis: vel enim aliorũ calũniis, vel accusationibus, vel direptionib⁹, vel sua ipsius abliguritione, vel ocio, vel amẽtia, aut alia quauis eiusmodi ratione (multæ enim sunt ad paupertatẽ viæ) eò peruenitur. At qua de causa, inquies, illi qui meretrices alit & parasitos, & adulatores, & qui alienis sese ingerit negociis, & diffluentem hãc & dissolutam vitam traducit, quasi è fonte quodã affluunt diuitiæ? Alter probitati tẽperantiæ & iustitiæ, & reliquis virtutibus perpetuo adhærescens, vix necessarium victũ habet: cum hic bonus sit, & laboriosam virtutis elegerit viã, ille vero malus, & dissolutam hanc remissamq; ingressus sit nequicię viã. Cuius igitur rei causa malus hic diues, bonus ille pauper est? Vt hic maiorẽ habeat coronã, si ista perferat, & patientia vtatur: ille vero maius suppliciũ, maiorẽ pœnam, nisi vitã C
mutauerit, nisi melior fuerit, nisi dominũ suũ agnouerit. Dilatio enim à deo proposita, eos qui in nequicia permanent, magis grauat, & rerũ affluentia à deo data, his qui nõ opportune vtuntur, magna ad dãnationem accessio est. Sic & asperitas rerum & angustiæ, bonis viris accessio coronæ sunt, etiã si interdum prolabantur. Mediocris enim venia tum datur. Nõ enim simpliciter peccata iudicãtur, sed alio modo diues, alio modo pauper. Hic quidẽ cum venia, ille absq; omni venia. Ponaẽ autẽ fur & ambitiosus, tum diues esse tũ pauper. Hic enĩ q̃is frigidũ, aliquod tamen habet perfugiũ, paupertatis necessitatẽ. Ille vero nullã probabilem aut iustã habet excusationẽ. Itaq; quãto inferior est pauper in hac præsenti vita, tanto superior est in futura: hic quidem rectè factis, diues vero maleficiis. Ne igitur putes vel iniuriã pati pauperem, vel præstare diuitẽ. Quemadmodũ ve- D
ro in malis, qui pœnas hic persoluunt, vel omnes penitus abstergũt, vel minores pœnas dãt, qui hic magnam calamitatũ mulctam sustinẽt: sic & in bonis qui hic honoribus fruũtur, & in nequicia tamẽ permanẽt, magnũ cõpendium ad supplicium, honorẽ habent. Vide igitur quemadmodũ deus, malis, istos honores refutat. Dedit tibi, inquit, omnia domini tui. Et rursus, sacerdotib⁹ tẽpore Eli, honorẽ: & alibi, Dedi vobis ex adolescentulis vestris in Prophetas, & ex filiis vestris in sanctificationẽ. Et ea quæ in solitudine facta sunt, omnino repetit. Itaq; quando diuitem videris iniuriosum, cupidum, direptorẽ, propterea magis illũ ingemisce, quia diues cũ sit, hæc facit. Maiores enim pœnas dabit. Cũ vero pauperem videris multã iusticiæ curam habere, propterea magis illum admirator, quòd cũ paupertate talis sit. Si enim hæc abs te exquisite animo pertractata fuerint: si in futura intueris: si nullius momẽti præsentia putaueris: si illa speres semper, si ab istis abhorreas, nunq̃ præsentibus rebus conturbaberis. Vt vero gratia Christi omnia nos bona assequamur, precor. Amen.

Eiusdem de fato, Oratio VI.

EDamus & bibamus, cras enim morimur: apud Prophetas multi è Iudæis dicunt. At Iudæos hoc dicere, quorum deus venter, & gloria in ignominia eorum, haud mirabile est. Esse vero quosdã, qui post acceptam gratiã, post præsentium rerũ despicientiam, post hanc perfectionẽ atq; absolutionẽ, quãquam hoc verbis nõ efferant, factis tamen hoc idẽ personent, quãta putas reprehẽsione dignũ est. Sunt enim, sunt planè, qui propterea putant se editos in hanc lucẽ esse, vt deliciis diffluentes, & corpore adipato, & abdomine distẽto, ita exeant è vita, vermibus sui ipsius corporis delicatius epulũ apparantes. Vtinã vero hæc sola offensio esset, quòd temere, ꝙ incõsulto, ꝙ nequicq̃ præsentia cõsumerent. Atqui hoc reprehensione & accusatione vacare nõ potest. Quando enim quę ad corporis alimẽtum, & ad earũ rerum quibus egemus præsidia, pecuniæ nobis à deo dantur, per luxuriam & lasciuiam & extremam socordiã effundimus, nõ integer esse potest hic effusissimus sumptus, sed reddituri planè rationẽ sumus. Parabola vero quæ de quinq; talentis, duobus, & vno, habita est, ad pecunias & alias res accõmodari potest. Quod igitur initio dixi, si quàm maxime temere, ac nulla de causa hic in vita versaremur, ne sic quidẽ integræ nobis tales actiones essent. Nũc vero etiam aliã quedã iuste cõsequentur. Qui enim in deliciis perpetuo versatur, & ebrietati indulget, & parasitos alit, atq; adulatores, & cibo potioneq; cõpletur, nolẽs volens persæpe necessario peccat, tũ opportunitate quadã loci præsentis, tum etiã post eius inde discessum. Quemadmodũ enim nauis cũ maiorem mercium copiã habet, quã pro iusta magnitudine, grauitate põderis oppressa demergitur: ita anima, corporisq; nostri natura, copioſiorẽ capiens cibũ, deprimitur, & onus ingestorum ciborũ nõ ferẽs, in perniciei dimergitur pelagus, & nautas, gubernatorem, proretã, & vectores: & vniuersum onus cum omnibus perdit. Quemadmodũ igitur in ita affectis nauibus, nõ tranquillitas maris, nõ scientia gubernatoris, non nautarum multitudo, nõ apparatus commoditas, non anni tempestiuitas, nõ aliud quippiam, ita periclitantem iuuat nauem: ita in his qui delicate ac molliter viuunt, nõ rationum vis, nõ doctrina & institutio, non admonitio & cõsilium, non aliud quippiam, nõ timor futurorum, nõ pudor, non accusatio præsentiũ, conseruare poterit ita fluctuãtem animam, sed immoderatio omnia exuperat, & volentẽ, nolentem, de cętero eũ qui hac ægritudine laborat, & madidũ deprimit, & naufragum eò proiicit, vnde sese referre difficile est. Neq; ad res futuras, & rationes ibi reddendas, sed ne ad præsentem quoq; vitã, iste vtilis aut ad quicq̃ idoneus est, sed omnino deridendus, tũ ciuilibus, tum priuatis in reb⁹. Et si aliquid quod vrget cõficiendum sit, nullã prouisionem, nullã administrationem rerũ habere inuenietur, sed facile ab inimicis capitur, amicis autẽ & propinquis omnibus inutilis. Neq; solũ in periculis, & rerum asperitatibus facile euertitur, neque in rebus pacatis & trãquillis tãtum intolerabilis, sed etiã in rebus afflictis, & perturbatis, propter animi immodestiã, vnicuiq; obiectæ rei succumbet. Hîc enim, in his rerũ perturbationibus dico, ignauia, exanimatio, & formido ingens, ac temeritas magna occupabit. Illic vero audacia, socor-

Universidad de Deusto
Biblioteca

dia,luxuria,immodestia,superbia,& arrogãtia,superio A ribus intractabilem facit. Nõ solum enim corpora eorum qui sic afficiuntur deformata,lãguida,& fluẽtia, & odoris grauitate intolerabili vndique cõpleta sunt:sed anima multo magis corpore deformata est,multo maiores,quàm corp⁹, ægritudines ex hac mollicie suscipit. Quemadmodum enim corpus nõ modo secũdum naturam excremẽta emittit, sed omni ex parte vberrime multa profundit. Nã & oculi & nares,& ora eorũ qui hac abundãtia grauãtur,halitu teterrimo & corruptione cõplentur,& ipsa carnis natura flaccidior, q̃ pro naturali tẽperatione,quasi cœno & inquinatissima illuuie expleta,putida & iners existit,atq; ad omne bonum factum inexercitata. Nã & terra ipsa tali copia cũ superatur,calorem suũ ac naturalẽ deperdit, simul robur etiã amittit,& neq; ad culturã,neq; ad fertilitatẽ suam idonea est. Ibi grauibus & insanabilibus morbis corripiũ- B tur,qui in deliciis perpetuis viuebant,tremore,dissolutione membrorũ,tabe,grauedine, pedũ manuumq; cruciatibus,& aliis cõpluribus, quibus medici asserũt illos obnoxios esse.Itaq; si neque gehẽna,neque animaduersio,neq; extrema dãnatio à deo essent, neque ab hominibus reprehẽsio, neq; sumptus importunus, neque alia sexcenta quæ à deliciis oriũtur,sed hęc sola adessent,an nõ satis esset ad omnes auertẽdos?Mortiferis enim venenis nihilo melius hæ mensæ cõstitutæ sunt.Imò vero si verũ dicendum sit,multo peius,multo deterius.Venenũ enim sumentem cõfestim è medio tollit, & ad vitæ exitũ sine vllo cruciatu deducit,vt neq; hoc ipso quidẽ crucietur moriẽs.Delicię vero,vitã multis mortib⁹ miserabiliorẽ his afferunt,qui illas plurimi faciũt, nõ modo miserabilẽ,sed turpem etiã & aspernabilẽ. Reliquæ enim ægritudines permultos habent qui vnà mœreãt. C Quæ vero ex deliciis & ebrietate oriũtur, ne eos quidẽ qui intuentur permittunt, vt velint mœrere propter ea quæ ab illis gerũtur.Sed magnitudo mali ad misericordiã inflectit:materia ægritudinis scientẽ exasperat.Itaque media quadã ægritudine tenemur, neque cõmiseramur illos,causa enim malorũ hoc non permittit:neq; irascimur,magnitudo enim malorum hoc nõ sinit:sed inter reprehensionẽ & veniã statur. Neq; enim à natura perturbãtur,quemadmodũ illi,neq; ab hominib⁹ insidiis appetuntur, sed ipsi authores harũ ægritudinũ sibi sunt, & voluntarie seipsos in malorũ voraginẽ præcipitant. Quemadmodũ igitur eos qui laqueo gulã sibi frangũt,& qui per præcipitẽ locum seipsos deiiciunt,& qui districto gladio seipsos cõfodiunt,non admodum cõmiseramur:ita neq; istos. Quanq̃ si venia danda sit, etsi minimã omnino veniã merentur,facilius tamẽ illi, D q̃ hi,eã assequerẽtur. Illi enim vel calũniis vel pecuniis mulctati,aut imminens malũ plagásve metuentes, aut aliud quippiã terribile expectantes, vt maioribus se malis eripiant,quasi in tranquillũ aliquem portũ, ab immi nentibus tẽpestatibus summa cum festinatione cõtendũt. Hi cũ nihil tale pro seipsis afferre possint,vitæ sexcentis violẽtis mortibus asperiori, seipsos tradiderunt. Opportune igitur hoc loco cõmemorari potest illud Sapiẽtis,Quis cõmiseratur eũ qui incantat, si à serpente *Eccli.12.* mordeatur, aut vllũ aliũ qui ad bestias se accõmodat? Bestia enĩ quædã difficilis,& intractabilis deliciæ sunt: neq; scorpius aut vipera in viscerib⁹ nostris inhærescẽs ita perpetuo nos vexat,vt hæc deliciarũ cupiditas omnia euertit atque cõsumit.Bestię enim illæ corpori tantum insidiantur,hæc sicubi se collocauerit, corpus vnà cũ anima etiã vastat. Quare,vobis iam prudentibus loquor,fugiamus ab illa. Quòd si vtilitates continet hæc opinio,ne istã orationẽ perferamus, ne persuadeamur. Sin vera sunt quæ dicuntur, & omniũ pernicies in hac reponitur,& extrema illusio sequitur, parcite iã vobisipsis,parcite corporis robori,parcite animæ, parcite sanitati.Nõ id præcipio,nisi tu id volueris,vt ad vitã aridam nosipsos adducamus. Tantũ quod superfluum est detrahamus, quod supra vitæ vsum est, præcidamus. Quali enim hoc venia dignũ est,quando alij quorũ interest,ne rebus quidẽ necessariis potiantur,nos plusquã opus est omnibus affluẽtiis incedere? Nostri victus nobis terminus sit, quod nõ lædat, quod famẽ sine offensione depellat,ac nil vlterius requiramus. Quod si quid admirabile liceat dicere,& verũ, sed præter vulgi opinionẽ:si voluptatẽ quærimus,in eo ꝙ satis potius quàm in deliciis inueniemus. Audi quo modo in eo maior,q̃ in his,& vberior voluptas est. Hæc enim moderari seipsam decætero nõ potest, neq; naturã sanguinũ idoneam sibi inuenit, Illa vero cõtra sibi moderari potest. Quis hoc ait? Qui maxime ex omnibus ea fruebatur. *Prouer.27.* Animæ,inquit,vacuæ,quæ amara sunt, dulcia vidẽtur: anima satiata,etiã cum fauo ludit. Vides vt illa tum in paucis,tũ in omnib⁹,facile sibi ipsi moderari potest:hęc nullo modo possit. Si enim ne fauum quidẽ expetim⁹, quid potest esse volupe de cętero?si id quod suauissimũ est,afferre voluptatem nõ potest, quid potest nos in voluptate constituere:Quare si voluptatem quærimus,hic magis illam inueniemus. Extremæ igitur amentiæ erit, voluptatẽ,quæ sanitate & omnibus bonis cõtinetur, & deo amabilẽ mensam,fugere:alterã vero apparare, quę infinitis referta calamitatibus,iniucunda,molesta,morborumq; efficiens est, & quod omniũ est grauissimum, deum contra nos prouocat. Si enim vidua delicatior, *1.Tim.5.* etiã cum viuit,mortua est, quid de viris dicemus? Si in veteri testamento multa cũ cura hoc vetitũ est, & magna cõtra delicias affluentes vehementia vsus est Propheta:quanquã genus ipsum deliciarum non admodũ sumptuosum,neq; opiparum posuit: dicit enim,qui vescuntur hædis cum ouibus,& vitulis lactentibus: qui bibunt vinum defæcatũ, & præcipuis vnguentis perfunduntur: qui in lectis eburneis dormiũt, & in stratis suis lasciuiunt.Si hæc reprehensione tũ digna erant, quãdo omnia carnalia, quando cœlestium rerum ratio nulla, quãdo Iudaica omnia,introductio quædã erant: quid dicemus de hac præsenti rerũ mollicie? Si enim hædorum,& vitulorũ lactentium esus, profluentis & immoderatæ vitæ reprehensionẽ habet: quid dicemus de his, qui omnes recessus maris, extremas terrarũ oras indagant, & auiũ ac pisciũ omnis generis venatores vndiq; cõquirunt?Si qui vinũ defæcatum bibunt, in reprehensione sunt:quid dicem⁹ de his,qui peregrinationes maritimas pro vino suscipiũt,& omnia cõmouent,vt nullũ gen⁹ vitis eos lateat, quasi si rationẽ reddituri essent, & extremæ impietatis condẽnarentur, si nõ omnis generis vino cõplerentur? Si eburneo lecto vti,reprehensione nõ vacat:qui multo sese argẽto circũuestiũt, imò vero ex argẽto omnia fabricãt,non lectos solũ, sed scabella etiã,sed lebetes,sed vasa & matulas,qualem veniẽ locũ habebũt?quid vel minimũ ad defensionẽ suam afferre possunt? Ego vero etiã hoc adiũgo, quod ex alienis calamitatibus congregarunt. Atqui Propheta hoc non posuit, sed delicias solum reprehendit. Quando igitur culpa adest deliciis ipsis intolerabilior, quis ab extremo supplicio eos qui talia patrant,eripiet? Quis Nochus? quis Iobus? quis Danĩel intercedere possit? Nullus

Nullus omnino certè. Sed in eos dici potest: Exuretur A animus,quasi fumus.An non,quæso, iure quis ira, atque excandescentia efferuescat,ac compleatur,quãdo alius ne iis quidem quæ ad victum necessaria sunt fruitur: tu vero temere,ac nequicquam,ad nullũ vsum,imò ne ad ostentationem quidem,tantũ argenti fabricaueris?Neque enim ad hoc ipsum tibi cõducibile esse potest, imò vero in cõtrariam partem potius traducitur. Tu enim vt spectabilis atq; illustris fias,hæc facis, sed cõtrarium illius tamen vsuuenit.Non enim spectabilis atque illustris propterea es,sed propter crudelitatem ac plurimarum rerum cupiditatẽ, & extrema figitia, omnes te reprehendunt.Quanta enim inuidia,quanta indignatio, quantũ odium, quanta cõuersionis tuæ cupiditas apud omnes est? Verborum contumelias in deum prætermitto,quas diuitiæ istæ pariunt. Atqui hoc longe grauissimum est,quod vero hoc antecedit, grauius etiã eo est, B & vt ita dicam, quo magis progrederis, singula singulis deteriora inuenies. Sed non temperantem & modestam,quam non propheta illudit, non homo reprehendit, non deus accusat,nõ ignis punit,non quis auersatur,non odit,non inuidet,sed approbat deus,participant angeli, homines laudant, cœlum capit. Hæ mensæ angelos recipiunt,his & non illis,Christus adest. Tales prophetarum mensæ:tales apostolorum:tales iustorum fuerant.Regũ vero mensę & aliorum,qui in terris nefarie locupletantur, quæ saltatores habẽt,& alios qui ad labem,& perniciem aliorum viuũt,hæ latronum,& præstigiatorum,& eorũ qui sepulchra suffodiunt,mensæ sunt.Quãdo igitur talem apponis mensam, angelus resilit: exasperatur deus:gaudet dæmonũ princeps:auersantur,oderunt,contabescunt non inimici solum,verũ C etiam spectati atque honesti homines,& inuidiæ epulis potius complerentur, quàm hisce præsentibus fruerentur.Quando igitur illam quis apponit mẽsam sobriam ac modestam, nullaq; efferuescentia contentam, suauis ea & oblectabilis omnibus, & deo, angelis & hominibus. Adest præterea dei vnigena filius. Quemadmodũ enim fastum fugit,ac elationem, perturbationemq; omnem:sic humili amicus est, & cũ illo perpetuo versatur, omni ex parte illum circumuallat,atq; vndique munit: Christo vero præsente,nil vlterius quęrendum est.Hoc quũ sciamus,dilecti,illa fugiamus,hæc persequamur,vt tum præsentibus,tum futuris bonis fruamur,gratia &c.

REVERENDO IN CHRISTO PATRI AC D.D.Maximiliano à Burgundia Abbati Mitthelburgensi,Des.Erasmus Roterodamus S. D.

D

ENTER multa commoda,quę literis debemus reuerende pater,illud non arbitror esse postremum, quòd in orbe penè dixerim alio constituti,per eas tamen cum amicis colloqui possumus.Emiseramus nuper libellũ de modo orandi deum: talibus enim argumentis quæ non multum adferunt laboris,& ad pietatẽ maxime conducunt, senectutem nostram exercemus,iam, veluti solent athletæ cum ingrauescit ætas,missionem ambientes.Is vbi per manus omnium volitaret non sine gratia,cõmodum inter Chrysostomi lucubrationes reperi duas orationes eadem de re,nondum Latine versas.Illico mihi gestiit animus videre,quàm inter nos conueniret in eadem materia versantes.Sic opinor affici pictores quoties deprehendunt aliquem non vulgarem artificem in eodẽ laborasse argumento,in quo laborarunt ipsi. Iuuat enim hic collatis tabulis animaduertere, vbi par fuerit artis facultas, vbi superior, vbi inferior. Verum hac collatione mihi quidem adeo nõ placui, vt si licuisset,meã tabulã prorsus abolitam voluissem. Rutubam diceres cum Apelle commissum. Quis enim illius eloquentiã plus quàm auream assequatur,etiamsi propositum exemplar conetur æmulari?Et tamen multũ vigoris addere solet ingeniis æmulandi contentio,quo magis mihi visus sum formica cum camelo compositus, cum nullus adfuisset stimulus,qui meam oscitãtiam expergefaceret. Sed hac de re tuum potius expecto iudicium, idq; quò certius facias, mitto simul & Græca, ne quis causari possit, me male vertendo hoc egisse,vt mea minus displicerent:Verum vtcunque huius æstimationis cadet alea,vicisse mihi videbor, si sensero quamplurimos hoc meo labore ad frequenter orandũ,vel redditos alacriores.Nam tuæ quidem pietati sciebam huiusmodi stimulis nequaquam opus esse,qui pietati,quam alij vix multo diutinoq; studio possunt discere,natus esse videaris. Etenim iuuenis ex aula subito translatus ad monasterium, sic in hoc vitæ genere te gessisti, vt modestia, sobrietate, castimonia,religione superares & illos qui in schola religionis consenuerunt. Nusquam in tuis moribus vllum iuuentutis tuæ vestigium, nusquam aulicæ consuetudinis reliquiæ, nusquam generis quod à Philippo Burgundionum duce,cui Boni cognomen additũ accipimus,clarissimum ducis,vllum supercilium. Nimirum hæc erat naturæ tuæ synceritas, quam nec aulæ consuetudo potuit corrumpere, cum sint tam multi, quos in mundo humiles ac frugaliter educatos,non dicam Abbatis dignitas,sed monachi cultus ac victus corrumpat. Quid autem eo concentu potest esse iucundius, cum vestem vndique candidam niueus vitæ candor, vel æquat,vel superat?Pertractus es ad istud vitæ genus, quod intelligeres tibi nõ fore licitũ, vt prius esses monachus quàm Abbas. Talibus ingeniis tuto cõmittuntur episcopi munia,quibus nõ alia functio sanctior inter mortales, qui nequaquam sibi dignitatem vindicant ex munere, sed incorruptis moribus ipsis dignitatem muneri suscepto conciliant. Bene vale.

DIVI IOANNIS CHRYSOSTOMI ARCHIEPISCOPI CONSTANTINOPOLITANI DE ORANDO DEUM, LIBER PRIMUS, DES. ERASMO ROTERODAMO INTERPRETE.

DVPLICI nomine par est dei famulos & laudibus vehere, & suspicere. Primum quòd spem salutis in sanctis precibus collocarunt: deinde quòd laudes reliquósque cultus, quos deo cum gaudio simul & tremore cõsueuerunt offerre,intercidere passi nõ sunt,sed literis prodita supersse voluerunt, quò suum thesaurum, in nos velut hæreditaria successione,transfunderent, quò videlicet omnem posteritatem ad sui prouocare possent æmulationem.Conuenit enim,vt & præceptorum mores ad eos dimanent, qui cum ipsis habent consuetudinem &

nem, & prophetarum discipuli, eorũdem iusticiam referre videãtur. Id autem fiet, si per omne tempus, precationibus, ac dei cultui, studioq; pietatis dediti viuamus, hanc vitam, hanc sanitatẽ, hanc opulentiam, hanc bonorum omniũ summã existimantes, vota nostra offerre deo, syncero puroq; corde. Etenim quemadmodum sol lucem præbet corpori, sic animæ lumẽ est precatio. Proinde si cæco damnosum est, nõ intueri solem: quanto grauius damnum est homini Christiano, si nõ assidue deprecetur, neque Christi lucem orando in animũ suũ inducat? Iam vero quis non obstupescat & admiretur, tãtam benignitatẽ ac beneuolẽtiam, quã in nos homines declarat deus? qui mortalibus tantũ honoris largiatur, vt dignos nos habuerit, qui cum ipso colloquamur, nostraq; vota apud ipsum deponamus. Nam verè profecto cum deo confabulamur, quoties vacamus deprecationi, per quam simul & angelis copulamur, & sodalicietatem quã cum brutis animãtibus habebamus, procul effugere videmur. Angelorum enim opus est deprecatio, superans interim etiam illorum dignitatem, si tamen maius est angelorũ dignitate colloquium miscere cum deo. Atqui quòd id sublimius sit, ipsi nos docẽt, multo quidem cum tremore vota sua offerentes, cęterũ nobis exemplum præbẽtes, vnde sciamus ac discamus, quòd quisquis deum adit, multo cum gaudio, multoq; rursum cum tremore, id facere oporteat. Tremore quidem dum metuimus, ne videamur indigni, qui deum precibus alloquamur: rursus gaudio repleamur, reputãtes honoris magnitudinem, quòd deus mortalium genus, tãta ac tali sua cura dignatus sit, vt assidue diuino colloquio frui liceat: per quod etiam illud assequimur, vt & mortales temporarij esse desinamus, natura quidẽ mortales, sed colloquio coniuctuq; quem agimus cum deo, ad immortalẽ vitam trãseuntes. Necesse est enim, vt qui cum deo familiaritatem habeat, superior euadat, & morte, & omnibus quæ corruptioni sunt obnoxia. Et quemadmodum nullo pacto fieri potest, vt qui solis radiis fruitur, nõ effugiat tenebras: ita nulla ratione fieri potest, quin qui cum deo consuetudinem agit, desinat esse mortalis: siquidem ipsa dignitatis sublimitas, nos ad immortalitatem trãsfert. Etenim si qui cum Cæsare miscẽt sermones, familiariterq; cum eo versantur, & hoc honoris ab illo sunt adepti, non possunt esse pauperes: multominus fieri potest: vt qui deũ deprecantur, cum eo familiariter colloquentes, animas habeant mortales. Nam mors animæ est impietas, ac vita pugnans cum lege diuina. Ex quo consequitur animæ vitam esse dei cultum, ac vitam eo cultu dignam. Porrò vitam piam, ac dei cultu dignam, miris modis oratio conciliat, conciliatam auget, ac ceu thesaurum recõdit animis nostris. Etenim siue quis virginitatis amore tenetur, siue quis studet amplecti honorabilem coniugij castimoniam, siue quis meditatur iniicere frænum iracundię, & cum mansuetudine familiaritatẽ habere, siue quis cupit ab inuidentiæ lue purus esse: deniq; si quis aliud quippiã facere studet, quod ad rectẽ viuẽdum pertinet, duce precatione, ac huius vitæ viam præparante, cõmodum simul & facilem habiturus est pietatis cursum. Neq; enim fieri potest, non potest, inquam, fieri vt qui postulant à deo pudicitiã, iusticiam, mansuetudinẽ ac benignitatẽ, non assequantur id quod petunt. Petite enim, inquit dominus, & dabitur vobis, quęrite & inuenietis, pulsate & aperietur vobis. Quisquis enim petit, accipit: & qui quærit, inuenit: & pulsanti aperietur. Et rursus alibi: Quis est, inquit, ex vobis à quo si filius petat panem, det illi lapidem? aut si piscem postulet ille, porrigat ei serpentem? Quòd si vos cum sitis mali, nostis bona munera dare filiis vestris: quanto magis pater vester cœlis, dabit spiritum sanctum his qui nunc ab ipso petunt? Talibus quidem dictis, ac tali spe prouocauit nos ad orandum vniuersorũ dominus. Nos vero decet obtemperãtes deo, semper omnem vitam in laudibus dei precibusq; transigere, maiore studio curam agentes diuini cultus, quàm vitæ nostræ. Sic enim contigerit, sem per viuere vitam homine dignam. Quisquis enim non orat deum, nec diuino colloquio cupit assidue frui, is mortuus est, & vita carens, expersq; sanæ mentis. Nam hoc ipsum euidentissimum est argumentum amentiæ, non intelligere magnitudinem huius honoris, nec amare deprecandi studium, nec hoc habere persuasum, quòd animæ mors sit non prouolui ad dei genua. Quemadmodum enim corpus hoc nostrum, si non adsit anima, profecto mortuum est ac fœtidum: sic anima, nisi se ipsam incitet ad orãdum, mortua est, ac misera, & grauiter olens. Quin insuper quòd oporteat quauis morte tristiꝰ existimare, si quis deprecatione priuetur, pulchre nos docet Daniel ille propheta magnus, qui maluerit emori, quàm triduo duntaxat arceri ab orando. Nec enim hoc ab eo exigebat rex Persarũ, vt impietatem admitteret: tantum illud obseruabat, si quis intra triduum quicquam petere deprehenderetur ab vllo deorum aut hominum, præterquam ab ipso. Sed propheta ne tantulum quidem temporis sustinuit ab orando cessare: propterea quòd nisi deus propensus sit in nos, nihil omnino bonorũ in animas nostras venire possit: dei vero propẽsio simul adiuuat labores nostros hosq; pulchre subleuat, si conspexerit nos amare precandi studium, si continenter orare deum, si viderit expectantes, omnia bona nobis illinc defluxura. Itaque cum videro quempiã non amantem orandi studiũ, nec huius rei feruida vehementiq; cura teneri: cõtinuo mihi palàm est eum nihil egregiæ dotis in animo possidere. Rursus vbi quem conspexero, insatiabiliter adhærentem cultui diuino, idq; in summis damnis numerantem si non cõtinenter orauerit, cõiecto talem omnis virtutis firmum esse meditatorẽ, ac dei templum. Etenim si vestitus hominis, si pedum incessus, si risus dentiũ declarat qualis sit, quẽadmodum sapiens dixit Salomon. multo magis deprecatio cultusq; dei, signum est totius iusticiæ, cum sit ornatus spiritualis ac diuinus, multam pulchritudinẽ ac decorem concilians mentibus nostris, dum vniuscuiusq; vitam componit, nec sinit quicquam sordidũ aut absurdum dominari nostro animo, dum persuadet reuereri deum, & honorẽ quem illi debemus præstare, dum docet vniuersam mali spiritus impostură reiicere turpes & absurdas cogitationes profligans: denique dum cuiusque mentem constabilit in contemptu voluptatũ: Nam hæc superbia sola decet eos qui Christũ venerantur, videlicet, nulli seruire turpitudini, sed mentem seruare in libertate morumq; puritate. Arbitror itaq; cunctis esse manifestum, ꝙ simpliciter impossibile sit, absque precationis præsidio cũ virtute degere, cumq; hac huius vitę cursum peragere. Etenim qui fiat vt quis virtutem exerceat, nisi continenter adeat, & supplex ad genua accidat ei qui virtutem omnem suppeditat ac largitur hominibus? Rursum qui fiat, vt aliquis concupiscat esse temperatus ac iustus, nisi lubens cum eo consuetudinem, & colloquiũ habeat, qui cum hæc, tum his etiam plura exigit à nobis? Quin & illud paucis demõstrare volo, quòd etiã si nos peccatis refertos precatio deprehenderit,

Matth. 7.

Lucæ. 11.

Eccles. 18.

deprehenderit, celeriter purgatos reddit. Quid itaque maius aut diuinius obtingere possit, quàm deprecatio, cum hanc animis ægrotãtibus pharmacum quoddam esse liqueat? Itaque primi occurrunt Niniuitæ, quos clarum est deprecationis præsidio plurimorum scelerum, quibus diuinam iram in se prouocarant, remissionẽ accepisse. Simul enim atq; illos cepit deprecãdi studium, illico iustos reddidit, ac ciuitatem quæ iam assueuerat lasciuiæ, maliciæ, breuiter vitam exlegem & impiã viuere, statim correxit: nimirum potẽtior diutina peccandi consuetudine, cum ciuitatem illorum cœlestibus legibus implesset, pariter secum trahebat temperantiam, humanitatẽ, mansuetudinem, curamq; pauperum. Nec enim sustinet deprecatio absque his virtutibus versari inter pauperes: sed in quoruncunque pectore sibi domiciliũ delegerit, eos reddit plenos omnis iusticiæ, eruditos & exercens ad virtutem, ac maliciam omnẽ propellens: & sanè si quis tum ingressus fuisset ciuitatẽ Niniuitarum, qui prius eandem probe nouisset, nequaquã agnouisset eam: adeo repente à turpissima vita ad pietatem resilierat. Quemadmodum enim si quis mulierẽ mendicam, sordidis pannis vestiri solitam, post aureis vestibus ornatam videret, nequaquam agnoturus sit mulierculam: ita si quis eam ciuitatem prius nouisset mendicam, hoc est vacuã omnibus thesauris spiritualibus, nimirum ignorasset quænã esset illa ciuitas, in qua trãsmutanda tantũ valuisset deprecatio, vt & mores & vitam ad virtutem reduceret. Iam vero & mulier quædã, quæ totum vitæ tempus in lasciuia & impudicicia peregerat, simul atq; se proiecit ad pedes Christi, salutem assequuta est. Proinde deprecatio non solũ purgat à peccatis, verumetiam ingentia pericula depellit: Siquidẽ il le rex simul & Propheta mirabilis Dauid, multos ac sæuos inimicos effugit precationis ope, nõ aliis armis exercitum muniens, atq; ita tradidit suis militibus potiri victoria, quietis interim ac securis. Quemadmodũ alij quidam reges incolumitatis suæ spem ponere consueuerunt in militum peritia, & arte belli gerẽdi, in sagittariis, in cataphractis, in equitibus: ita magnus ille Dauid, sanctis precibus mœnium vice suum cinxit exercitum, nequaquam respiciens imperatorũ, ttibunorum, ac centurionum ferociam, neq; pecunias colligens, nec arma comparans, sed orando diuinam armaturã è cœlo deportãs. Nam vere cœlestis est armatura deprecatio, quę deo funditur, solaq; firmam custodiam præbet his qui sese deo tradiderũt. Siquidem cataphractorũ & robur & peritiam, tum sagittariorũ experientiam, atq; in prodẽdo hoste calliditatem, sæpenumero ludit ac frustratur vel ipsa belli facies, vel hostiũ fiducia, cumq; his alia permulta: cæterum deprecatio armatura est inexpugnabilis, ac tutissimum, nec vnquam fallens munimẽtum, pari facilitate vel vnum repellens militem, vel innumerabilia hostium milia. Quandoquidem admirãdus ille Dauid, de quo modo diximus, Goliath illum immanẽ, cum veluti dęmon quispiam formidandus irrueret, nõ armis, neq; gladiis, sed precibus deiecit: vsque adeo regibus quidem aduersus hostes in præliis valida arma sunt deprecatio. Quin eadẽ & nobis æque valida sunt arma, aduersus dæmones. Sic & Ezechias rex superior euasit in bello, quod illatum est à Persis, non cum armaret exercitum, sed preces tantum opponeret hostium multitudini: itidem & mortẽ effugit, vbi cum qua decuit religione se deo prosterneret, solaq; deprecatio regi dedit, vt reuiuisceret. Iam vero quòd animam peccatis obnoxiã deprecatio facile puram reddit, docet nos publicanus ille, qui petiit à deo remissionem peccatorum, & impetrauit. Docet & leprosus, qui simul vt procidit ad pedes dei, mundatus est. Quòd si deus corpus morbo corruptum celeriter sanauit: multo magis animam, quæ morbo tenetur, humaniter sanabit. Etenim quanto precioſior est anima corpore, tanto magis consentaneum est, hanc deo maiori curæ futuram. Quanquam innumera recenseri possint exempla tum vetera, tum noua, si quis velit omnes enumerare, qui deprecationis beneficio seruati sunt. Verum aliquis forsitan ex eorum numero, qui socordiæ segniciæq; dediti nolunt attente ac diligẽter orare, persuasurus sit, in hoc deum illa verba dixisse: Nõ omnis qui dicit mihi, domine domine, intrabit in regnum cœlorum, sed qui facit voluntatem patris mei qui est in cœlis. Atqui ego si crederem solam precationem ad salutem nostram sufficere, non iniuria sermonem hunc nobis obiiceret aliquis. Nunc cum profitear deprecationem caput esse bonorum omnium, basim ac radicẽ vitæ frugiferæ, nõ est quòd quisquam illis verbis abutatur ad excusationem suæ socordiæ. Neq; enim sola temperãtia potest homini salutem adferre, si cætera desint bona, neq; cura pauperum, neq; benignitas, neque quicquam aliorum quæ cum virtute geruntur, sed oportet vt omnia simul cõcurrant in animas nostras. Cæterum precatio, ceu radix & basis, omnibus cęteris substernitur. Neque secus ac nauem & domum, ea quæ substrata sunt, valida reddũt, ac ne soluatur, continent: ita nostram vitam orandi studiũ & continet, & vbique firmam reddit, adeo vt absq; hoc nihil nobis boni possit cõtingere, neq; quod ad salutem conducat. His de causis Paulus tanto studio non cessat hue adhortari nos, dicens: Deprecationi instate, vigilantes in ea cum gratiarum actione. Atque alibi iubet, vt citra intermissionẽ oremus, in omnibus gratias agentes: hęc est enim, inquit, voluntas dei. Ac rursus alio in loco: Orate omni tempore, in spiritu in hoc ipsum vigilãtes cum omni instãtia & obseruatione. Adeo multis ac diuinis vocibus ad orandum nos assidue prouocat ille apostolorum princeps. Decet igitur nos ab illo doctos, cum precatione vitæ cursum peragere, atq; hac mentẽ assidue rigare: Siquidem hoc omnes homines non minus opus habemus, quàm arbores aquarũ humore. Neque enim valent illæ fructus producere, nisi bibant humorẽ radicibus: neq; nos precioſis pietatis fructibus poterimus esse grauidi, nisi precibus irrigemur. Quapropter oportet, & stratis relictis, diuino cultu prævenire solis exortum, & cum ad mensam accedimus, & cum nos ad nocturnam quietem recipimus: Quin potius oportet, singulis horis vnam precationem offerre deo, vt orandi cursus diei cursum æquet. Cæterũ hyberno tempore decet etiam noctis maximã partem precibus impendere, ac flexis genibus, multo cum tremore instare deprecationi, hoc ipso nos beatos existimantes, quòd dei cultui vacamus. Dic mihi quafrõte solem intueberis, nisi prius adoraueris qui lumen illud dulcissimum oculis tuis mittit? Quo pacto frueris mensa, nisi prius adoraueris eum qui tibi tãtum bonorũ largitur ac suppeditat? Qua spe trades teipsum nocturno tẽpori, qualibus cũ insomniis putas tibi rem fore, nisi teipsum pręmuniueris orando, sed incustoditus ad somnũ accesseris? Nimirũ cõtemptibilem captuq; facilẽ teipsum præbebis sceleratissimis spiritibus, qui cõtinenter obambulant, obseruãtes nos, vt si quem deprehenderint nudatum deprecationis præsidio, protinus abripiant. Si nos conspexerint deprecatione cõmunitos, illico resiliunt, non

Lucæ. 18.

Coloss. 4.

1. Thess. 5.

1. Reg. 17.

4. Reg. 19.

Psal. 37.

Universidad de Deusto
Biblioteca

non aliter quàm prædones ac facinorosi, vbi conspiciunt militis gladium in caput suum vibrari. Quòd si cõtingat aliquem esse nudum precationis præsidio, hic auulsus deportatur à dæmonibus, & in calamitates variaq; mala impellitur. Oportet igitur vt hæc omnia metuentes, precibus & hymnis semper nosipsos circumualemus, vt deus omnium misertus dignos efficiat regno cœlorum per vnicum filium suum, cui gloria, &c.

DE PRECATIONE LIBER SECVNDVS.

QVOD omnis boni caput sit deprecatio, quodq; salutis ac vitæ æternæ conciliatrix, nullus est omnium qui ignoret. Attamen operæprecium est, vt adhuc pro viribus de hoc negocio disseramus, quo qui iam assueuerunt in precibus vitam agere, ac diligenter cultui diuino animum aduertere, oratio nostra reddàt magis attentos. Rursum qui hactenus incogitantius vixerunt, atque animũ neglexerunt, precationis præsidio destitutum, simul & anteacti temporis iacturam cognoscant, nec in reliquũ vitæ tempus seipsos pergãt priuare salute. Protinus igitur illud occurrit omnium maximũ quod de precatione dicere possumus, quòd quisquis orat, cum deo colloquitur. Quantæ enim dignitatis sit hominem cum deo miscere sermonem, neminẽ latet: cæterum eam dignitatem oratione consequi, nemo prorsus valeat: quãdoquidem hic honos etiam angelorum superat maiestatẽ: quod ipsi probe intelligentes, apud prophetas describuntur omnes multo cum tremore, laudes & cultũ domino offerentes, facies quidem ac pedes ob ingentem reuerentiam tegentes, volatu vero dum non valent in quiete manere, magnum tremorem declarantes: nimirum & nos illud interim docentes, vt tantisper dum oramus, humanæ naturæ obliuiscamur, sed occupati mẽtis alacritate simul & tremore, nihil respiciamus rerum præsentium, sed existimemus nos in angelorũ medio consistere, idemque sacrificium cum illis peragere. Nam in reliquis multum discriminis est inter cõditionem illorum & nostram: siue naturam expendas, siue vinendi genus, siue sapiẽtiam, siue intelligentiã, siue quicquid aliquis recensere possit. Cæterum orare commune est opus angelorum pariter & hominum, neq; quicquam interest inter nostram naturam & illorum, duntaxat quod attinet ad deprecationẽ. Hæc te separat ab mutis animantibus, hæc te sociat angelis: Quin facile fiet, vt quis in illorum ciuitatem transferatur, in illorũ vitam & consortium, ad illorum honorem, nobilitatẽ, sapientiam, & intelligentiam, qui per omnẽ vitam precibus ac diuino cultui vacare studuerit. Quid enim possit inueniri sanctius his, qui cum deo commercium habent, quid porrò iustius, quid ornatius, quid sapientius? Etenim si qui cum sapientibus viris colloqui solẽt propter assiduam consuetudinem, breui, sic transmutantur, vt illorum prudentiam referant: quid dicere conuenit, de his qui cum deo colloquia miscent, ei sua vota deferentes? Quanta sapientia, quanta virtute, quanta prudentia, quanta bonitate, quanta sobrietate, quanta morum æquitate replet illos precatio & obsecratio? Proin de nequaquam aberrarit à vero, si quis affirmet deprecationem esse causam omnis virtutis & iusticiæ, neque quicquam eorum quæ conferunt ad pietatẽ venire posse in animum, cui non adsit deprecatio & obsecratio. Sed quemadmodum ciuitas quæ muris cincta non est, facile venit in potestatem hostium, propterea quòd prorsus absit id quo fuerat hostium incursus arcendus: sic & animam non munitam precibus, diabolus facile in suam redigit ditionem, nec multo negocio omni genere scelerum implet. Nam primum quidem ad animã precibus cõmunitam non audet propius accedere, metuens robur ac fortitudinem, quam illi deprecatio subministrauit, magis vegetãs animum, quàm cibus vegetat corpora. Ad hæc, quia precantur serio, non sustinẽt quicquam admittere indignũ precatione, sed reuerentes deũ, qui cum modo collocuti fuerant, cito repellunt omnem mali spiritus molitionem, apud se reputantes quantum scelus sit eum, qui paulo ante sermonem cum deo miscuerit, quiq; ab eo pudiciciam ac sanctimoniã petierit, extemplo ad diabolũ deficere, fœdaq; voluptates in animũ admittere, ac diabolo præbere aditũ in illud pectus, quod paulo ante deus inuiserit, ac dæmoniis cõcedere irruptionem in animas, in quas spiritus sancti gratia plurimam exercuit benignitatem ac solicitudinem. Veruntamen illud ausculta: supra vires hominis est, serere cum deo colloquium, nisi adsit vis & actus sancti spiritus: sed oportet illo præsente, sanctisq; conatibus auxiliante, ita demum ingredi, ac flectere genua, postremo orare ac deprecari. Postquam enim magnus est hominis viribus sermonẽ miscere cum deo, opus est vt gratia spiritus veniens in nos, confirmet, addatq; fiduciam, ac doceat nos honoris magnitudinẽ. Igitur vbi iam cognoueris, quòd & cum deo loqueris ac spiritus in te operantis vim senseris, oraturus & cũ deo collocuturus, nullum diabolo præbebis aditum in animã per spiritum sanctificatam. Etenim quemadmodũ qui cum rege colloquuti sunt, & ob hoc sermones placidos honoremq; sunt consequuti, non dignantur in contubernium venire mendicorum & abiectorum hominũ: ita qui cum deo confabulatus est, eiq; sua vota protulit, nequaquã dignabitur mali & impij spiritus familiaritatem admittere. Nam vere profecto quisquis voluptatibus seruit, cum dæmonibus habet familiaritatem, atque eorum insaniã imitatus est. Sicut è diuerso, qui temperans est, ac iusticiam exercet, cum angelis habet cõmercium, & illorum æmulatur dignitatem. Iam vero si quis dicat animę neruos esse deprecationẽ, mea quidem sententia, videbitur verum dicere: nimirum quemadmodum corpus neruis cohæret, currit, viuit, stat, & compactum est, adeo, vt si neruos inciderís, vniuersam corporis harmoniam dissolueris: itidem animæ per sanctas preces sibi constant, & compinguntur, ac pietatis curtsum facile peragunt. Quòd si teipsum destituerís precatione, perinde feceris, ac si piscẽ ex aquis extraxeris. Vt enim pisci vita est aqua, ita tibi deprecatio: per hanc datur velut ex aquis subuolare, cœlumq; transcendere, ac proximum fieri. Itaque quæ hactenus dicta sunt, sufficiunt ad declarandum quanta sit vis sanctæ deprecationis. Sed fortasse præstiterit, vt ad diuinas scripturas veniam, vt ex ipsius Christi verbis discamus opes, quas deprecatio comparat his, qui studẽt per omnem vitam in ea versari. Dicebat autem, inquit, eis etiam parabolã huc spectantẽ, quòd oporteat semper orare. Iudex quidam erat in ciuitate quadam, qui neq; deum metuebat, neque hominem reuerebatur: vidua autẽ erat in ciuitate illa, & venit ad illum, dicẽs: Vindica me de aduersario meo, & nolebat aliquandiu: postea vero dixit apud sese, Tametsi deum nõ metuo, nec hominem reuereor, tamen quia mihi molesta est vidua, vindicabo eam, ne tandem veniens sugillet me. Dixit autem dominus: Audite quid dicit iudex iniustus: Deus vero an non faciet vindictam

Luc. 18.

vindictam electorũ suorum clamantium ad ipsum nocte ac die, & patientiam habebit super illis? Dico vobis quòd faciet vindictam illorum cito. Discamus fratres sapientiam in sermone spiritus reconditam, perscrutãtes pro virili nostra, non quanta est, sed quãtum nobis datur assequi. Itaque qui vitam agunt in mari, in ipsum profundum sese demittunt, ac precios os lapillos his qui versantur in terra deferunt. Nos vero diuinarum scripturarum mare scrutantes, in ipsum spiritualis sapientiæ profundum, quãtum quidem in nobis est, decurramus, & vobis adferamus thesaurum bonum melius ornantẽ animas, quàm ornãt regum capita è gemmis contextæ coronæ. Nam harum quidẽ pulchritudo, simul cum ipsa vita marcescit. Cæterũ qui doctrina spiritus coronat animam, cum hic interim cum omni mentis securitate vitæ tempus exigit, tum post huius vitę finem, cum fiducia accedit ad tribunal Christi, plenus virtute, & ab omni vicio purus. Quem igitur thesaurũ è profundo scripturarum adducimus? Non ipsum profundum attingentes sapientiæ, sed eo vsq; descendentes, quousq; concedit Christus, qui homines inuitans ad orandum, & vtilitatem hinc proficiscentem commendare volens animis nostris: iudicem quendam inducit improbum ac sæuum, qui pudorem omnem ex oculis abiecerat, quiq; dei timorem ex anima propulerat. Atqui satis erat iusti clementisq; iudicis personam proposuisse, vt huius iusticia collata cum dei bonitate, demonstraret quãtum valeat deprecatio. Etenim si benignus ac mãsuetus homo placide recipit, qui supplices accedunt: quanto magis idem facturus est deus, cuius tanta est erga mortalium genus benignitas, vt non solum nostram excedat intelligẽtiam, verumetiam maior sit quàm vt huius magnitudinem, angeli ipsius possint animo complectí: itaque satis erat, vt dixi, iusti iudicis personam inducere. Nũc autem iudicem proposuit immitẽ, impium & inhumanum: in cæteris quidem implacabilem, ad preces vero benignum ac mansuetum, videlicet vt intelligas, quòd omnis precatio ingenium etiam malum, facile ad misericordiam & clementiam pertrahit. Quã igitur ob causam hoc fecit Christus? Ne quis omniũ ignoraret, quantam vim habeat deprecatio, atque idcireo postquam iudici omniũ immanissimo adhibuisset viduam, eumq; præter naturam ostendisset factum ex improbo humanum, ad patrem suum parabolam trãsfert, ad illum, inquam, bonum, mansuetum, mitem, humanũ, misericordia sua vincentẽ peccata mortalium, condonantem errata plurima, tolerantem quotidie in se dicta conuicia, dissimulantem honorem haberi dæmoniis, se eõtumeliis affici, filium suum innumeris inceſsi conuiciis, aliaq; ferentem atrocia, dicenda pariter ac silenda: & tamen sic conuiciis affectus adeo mãsuete tolerat. Quòd si viderit, eo quo decet tremore accedentes sibi, an nõ protinus miserebitur? Audite, inquit, quid iudex iniustus dicat: Tametsi deum non timeo, nec hominem reuereor, attamen quoniam mihi negocium facessit, vindicabo illam. Quid ais? Quod non potuit metus, hoc potuit deprecatio? Ac minæ quidem & vltionis expectatio, non commouerunt hominem ad iusticiam: cæterũ vbi prodiit vidua supplex, iudicem ex feroci mãsuetum reddidit. Quid igitur coniectandũ est de benigno deo, si iudicem crudelem, adeo mansuetum reddidit vidua supplicans? Quantam bonitatem, quantam humanitatẽ erga nos exhibebit deus, qui non modo semper cupit misereri, punire nunquam, verumetiam ob insignem erga genus hominũ charitatem, & supplicia cõminatur nobis, & ingẽtia præparauit præmia, vt & metus suppliciorum arceret à viciis, & præmij spes extimularet ad virtutem. Non possum ab iniquo iudice cogitationẽ auertere, contemplans in illius præter naturam mãsuetudine, ineffabilem dei bonitatem. Etenim si is qui nũquam cogitarat quicquã humanitatis cuiquam prestare, subito mutatus, misertus est viduæ rogantis: quantam erga nos dei solicitudinẽ è cœlo deportabit deprecatio? Ad hæc quantum valeat ac possit sancta precatio, vel hinc cognoscas licebit, si consideres, quantum bonorũ singulis diebus, ac singulis horis accipiant hi, qui iugiter deo supplicãt. Quẽ enim fugit, quòd solis lunæ stellarumq; lumen, quòd cœli temperiem, ac variam alimentorum copiam, quòd opes, quòd vitam, denique quòd alia innumera bona cuncta exequo mortalibus largitur deus, iustis pariter atq; impiis, videlicet ob immensam suam humanitatem qua afficitur erga nos. Porrò si nec rogãtes nec postulantes, tanta quotidie misericordia prosequitur, ac refocillat, quantis bonis probabile est fruituros eos, qui omnem vitam precibus & obsecrationibus vacarũt? Age iam & illud exponamus vobis, quàm multis sanctis datum sit, deprecationis præsidio seruare, nõ solum gentes ac ciuitates, verumetiam orbem vniuersum. In mentione vero deprecationis primus occurrit Paulus, dignus cuius mentio fiat: Paulus, inquam, ille insatiabilis dei cultor, & communis pater ac progenitor seruorum Christi. Ille igitur custos orbis terrarum, per deprecationem ac assiduam obsecrationẽ, omnes gentes saluas fecit, semper illud dicens nobis: Huius rei gratia flecto genua mea ad patrem domini nostri Iesu Christi, ex quo omnis cognatio in cœlo & in terra nominatur, vt det vobis iuxta abundantiã gratiæ suæ virtute corroborari per spiritũ ipsius, vt in homine interno, inhabitet Christus per fidem in cordibus vestris. Vides quantam vim habeat precatio & obsecratio? Ex hominibus facit templa Christi. Et quemadmodum aurum, lapides precios i ac marmora constituunt domos regum: sic deprecatio templa Christi, vt inhabitet, inquit, Christus in cordib⁹ vestris. Quid sublimius ad laudem deprecationis adferri possit, quàm quòd templa facit dei? quem cœli non capiunt, is in animam ingreditur, viuetem in precibus: Cœlum, inquit, mihi sedes est, terra vero scabellum pedum meorum. Quam domum ædificabitis mihi, dicit dominus, aut quis erit locus requiei meę? Quam domum Paulus ædificat sanctis obsecrationibus? Flecto, inquit, genua mea, ad patrem domini nostri Iesu Christi, vt inhabitet Christus per fidẽ in cordib⁹ vestris. Quin & illinc intelligi poterit, quanta sit vis sanctarum precum, quòd Paulus per totum orbem terrarum velut alatus discurrens, in carceribus habitans, flagella sustinens, gestans catenam, viues in sanguine ac periculis, insuper & dæmones eiiciens, ac mortuos excitãs, morbos abigẽs, in harũ rerũ nulla fiduciã posuit seruãdi homines, sed precibus cõmuniit orbem: póstque miracula, post excitatos mortuos, ad deprecationis præsidium accurrit, non aliter quàm athleta à corona ad palæstram: quandoquidem & mortuorum excitationem, reliquáque omnia suppeditat deprecatio. Quam enim vim habent in arboribus aquæ, hanc in vita sanctorum habet deprecatio. Paulus ac medio noctis rigans animam, omnia facile perpessus est quamlibet acerba, non aliter præbens terga verberibus, quàm si fuisset statua. Sic in Macedonia carcerem concussit: sic, ceu leo quispiã, precatione disrupit vincula: sic carceris custodem eripuit ab errore, sic dæmoniorũ tyrannidem

Ephe. 3.

Esaiæ. 66.

Universidad de Deusto
Biblioteca

nidem discussit. Quin & alia nouimus, quæ scribit ad
vniuersos homines: Deprecationi instate, vigilantes in
ea in gratiarum actione, orãtes simul & pro me, vt de-
tur mihi sermo in apertione oris mei, ad libere prolo-
quendum mysterium euangelij. Quid ais? Tantam no-
bis fiduciam deprecatio præbet, vt pro Paulo non ve-
reamur orare? Quis miles ausit pro magno duce inter-
pellare Cæsarem? Quanquam sanè nullus dux tam cha
rus est Cæsari, quàm Paulus deo: attamen ad tãtam di-
gnitatẽ nos prouehit deprecatio, vt ausimus pro Paulo
supplicare deo. Sic & Petrus ille magnus, ille cœlo splẽ
didior, carcerem effugit, maxime quidem ob propriam
virtutem, & communem hominum salutem, sed tamẽ
interim ecclesiæ deprecatio occlusas carceris fores ve-
lociter aperuit. Nec enim temere addidit Lucas: Depre
catio autem fiebat assidua totius ecclesiæ pro Petro: ve-
rum vt nos disceremus, quãtam vim in cœlis obtineat
deprecatio, videlicet vt Paulum ac Petrũ à periculis li-
beraret, columnas ecclesię, principes Apostolorum, cla-
ros in cœlo, murũ orbis terrarum, cõmune præsidium
totius terræ ac maris. Dic mihi, quo modo Moses Israë-
liticum populum in bellis seruauit? An non arma qui-
dem cum exercitu discipulo tradidit, ipse vero depreca
tionem opposuit hostium multitudini? Nos interim do
cens preces iustorũ plus valere, quàm arma, quàm equi-
tatum, quàm pecunias, quàm multas copias, eóque vni-
uersus exercitus, & innumera militũ multitudo, in de-
precatione prophetæ spem salutis habebat. Siquidem
orante Mose, superabant Iudæi, eodem ab orando ces-
sante, inferiores erant hostibus, Itidem & nos orantes
facile diabolum superabimus, cessantes vero scelestum
illum in nos instruimus. Iam & populum ad impietatẽ
prolapsum, orando seruauit Moses, orando meruit dei
conspectu frui, aliáque innumera bona consecutus est
non alia re quàm orando. Nam deprecatio & hoc illi
præstitit, vt vitam ageret adsimilem iis qui cœlum inha
bitant. Deprecatio incendij vim exercuit, leones mites
reddidit, hoc quidem in Daniele, illud vero in tribus
pueris, per quos nimirum declaratũ est omnibus, quod
quoscunque deprehenderit in periculo constitutos, fa-
cile exurgentibus malis eripiat deprecatio, salutis causa
immortalitatis animæ conciliatrix, ecclesiæ murus, qui
rumpi non possit, munimentum inconcussum, dæmo-
nibus quidem formidabile, piis vero, nimirum nobis sa
lutiferum. Hęc eadem sanctum Prophetam Samuëlem
produxit. Etenim cum natura matri esset aduersa ad gi
gnendum, exorta deprecatio mox correxit naturæ im-
becillitatem. Talis est deprecationis fructus, talem edi-
dit deprecatio prophetam. Quapropter in cœlis illu-
stre nomen consequutus est Samuël, supra quàm fert
humana conditio, quum homo sit potius angelorum
admirator. Nimirum talem decebat ostendi, deprecatio-
nis culmen & spicam, qui reliquos anteiret bonita-
te, virtutibus ac moribus, tantóque interuallo omnes
retro sanctos antecellere videretur, quantum in sege-
tibus felices eminent spicæ. Deprecationis auxilio Da-
uid tot ac tales hostes propulsauit, non arma mouens,
non hastam vibrans, non gladium educens, sed depre-
catione septus. Huius præsidio Persarũ copias Ezechias
celeriter vertit in fugam, atq; hostes quidem machinas
admouebant mœnibus, sed ille muros deprecationis
vallo sepsit: simulq; per deprecationem sine armis solu-
tum est bellum, cum tuba quidem non clangeret, exer-
citus conquiesceret, arma non mouerentur, nec terra
sanguine rubesceret, cæterum deprecatio sufficiebat ad
terrorem hostibus incutiendum. Quin & Niniuitis ea
saluti fuit, quæ cito depulit iram cœlitus imminentem,
citóque vitam corruptã emendauit. Tantam vim, tan-
tum robur habet deprecatio, vt cum Niniuitæ vitam
omnem turpiter ac scelerose peregissent, tamen simul-
atque in ciuitatem ingressa est deprecatio, illico verte-
rit in diuersum omnia, ac temperãtiam, iusticiam, ami-
ciciam, concordiam, egenorum curam, deniq; vniuer-
sa bona secum induxerit. Etenim quemadmodum vbi
regina quæpiam ingreditur ciuitatẽ, necesse est, vt om-
nis opulentia pariter consequatur: sic videlicet, postea-
quam deprecatio venit in animam, omnes virtutes si-
mul ingrediuntur. Nam quod in domo est fundamen-
tum, hoc in anima est deprecatio: hãc vbi primum ceu
basim ac radicem in anima fixerimus, tum oportet di-
ligenter superstruere, pudiciciam, mansuetudinem, iu-
sticiam, pauperum curam, breuiter omnes Christi leges
per quem & cum quo, patri cum sancto spiritu, gloria
& imperium in secula seculorum. Amen.

Deum laudemus fide formata exemplo sanctorum: dignus est enim omni laude. Sermo.

IMITEMVR & ipsi Patriarcham illum: nec
secus atque ipse solebat, deum laudibus prose-
quamur. Quid enim ille deo gloriam dedit,
nisi cum diuinam iusticiam, infinitámque potentiam
commemorasset? essetque de deo pleraque decentius
meditatus, de promissione fieri certior promeruit: id-
circo & nos eundem tum fide, tum re & opere laude-
mus, vt gloria tandem donati, id laudis huiusce præ-
miũ vendicemᵒ: inquit enim, Qui me fuerint venerati,
& ipse honorabo. Quòd si nulla esset alia nobis pro ea
re proposita merces, illud tamen vel maxime nobis ad
gloriam valeret, si diuinis in laudibus versari non indi
gni haberemur. Siquidem & qui principum laudes elo-
quuntur, vel hoc vno si nil reliqui esset mercedis, quòd
principem magnificiunt, satis videntur ornamenti af-
secuti. Cogita itaque quàm sit glorioſum, quámve ma-
gnificum dominũ nostrum per nos venerari: vti & cõ-
trà quàm detrimẽtosum illud & supplicij plenum, cum
reliquis in eum conuiciãdi occasionem damus. Exigit
enim, etsi minus hoc munere egeat, hãc ille à nobis lau-
dem. Quantum ipse existimas, deum inter hominemq;
distare? certè dixeris, quantum inter vermiculos & ho-
mines ipsos. Verum id dictu adhuc nihil est satis, si di-
xerim illos hoc pacto differre, quando nequeat quantũ
inter se distent explicari. Num optaueris gloriam tibi
apud vermes, etsi magnam aut præclarã parere? Si ergo
tu qui gloriæ es cupidior, velle te tale aliquid negaue-
ris: quonã pacto qui huiusce modi cupiditatis vicio ca-
ret, & adeo reliquis præstantior est, his tuis laudibus in-
digebit? quarum etsi minus est indigens, laudari tamen
à te cupit: nam si tua gratia seruitutem tolerauit, quid
mirum si pleraque alia eadẽ ratione patitur? nihil enim
indignũ se putat, quod nobis cõferat ad salutem. Quo-
circa cum ita se habere hæc sanè intelligamus, peccatũ
omne quo deus maledictis incessitur euitemus: inquit
enim, delicta nobis non secus ac serpentis aspectus de-
fugienda. Quippe appropinquantem te morsu petent,
quando nõ illa se nobis offerunt, quin ea nos vltro adi
mus: quod deus ita fore cõstituit, ne violentia diabolus
superaret, si nemo illius conatibus obsisteret: eoq; illum
quemadmodum prædonem quempiã eiecit, qui nemi-
nem aggredi audeat, nisi quem suis in latebris nudum
deprehenderit, & solum: neq; inuadere audebit, nisi eũ-
dem viderit

dem viderit eremum peragrantem. Eremo nanq; & so-
litudine dæmones inuersantur, quarũ interpretatio ni-
hil aliud exprimit, quàm malum facinus & peccatum.
Opus itaque nobis cum fidei stabilimento & cardine,
tum salutis casside, & spiritus gladio, vt non solũ mors
non male per nos sit obeunda, sed quouis modo insul-
tanti illi desecanda est ceruix. Opus itaq; perpetua pre-
ce, vt nostris possit pedibus cõculcari: impuderis nan-
que est & scelestus, tametsi de loco inferiori inferat bel
lum, victor tamẽ plerunq; euadit, cum eius ictus paru-
facimus superare & plagas: neq; enim illi licet magnum
in modum efferri, quin humi serpit, cuius figurã vel an-
guis præfert: qui dæmon & si ab initio ea sit conditione
creatus, lóge magis nos hoc tẽpore oppugnabit. Quòd
si ignoras quid sit de loco inferiori pugnare, enitar id
bellandi genus interpretari. Bellum itaq; de loco infe-
riori gerere, à rebus infimis est aliquem impugnare, vti
à voluptatibus, diuitiis, & præsentibus his vitæ bonis: ve
rum si quem viderit subuolantẽ ad cœlum, & superiora
tenentem, primum neque hunc subsequi sursum versus
saliendo poterit: deinde si id facere fuerit enisus, celer-
time casurus est: caret enim pedibᵒ, caret alis, humi rep-
tat, terrenis in rebus versatur, in quibus si nihil erit tibi
cum eo commune, eris sanè labore vacuus: nec enim
nouit ille in aperto, vel in facie pugnare, nec secus at-
que anguis latitans, diuitiarum se illecebris occulit. Ita-
que desectis dumetis timore perculsus dilabetur, ferie-
túrque statim, si diuinis fueris illi carminibus imprecа-
tus. Christi enim Iesu domini nostri, & crucis virtus no
stra sunt carmina, quæ non solum draconem hunc suis
è latebris educent, in ignemq; impingent: verum vel si
quæ nobis inhæserint vlcera, sanabunt: quæ si quis hoc
pacto fuisse ad sanitatem redacta negauerit, existimet
illud ob exiguam incantãtis fidem, non explorati car-
minis impotentia euenisse. Siquidẽ qui Iesum vrgebãt,
nihil sunt vtilitatis assecuti: at quæ sanguinis fluxum pa
tiebatur, Christi corpore nec prętentato, cũ vestis dun-
taxat fimbriam attigisset, sanguinis diutinos fontes cõ-
tinuit. Hoc Iesu nomen tum inferis, tum morbis & vi-
ciis terrori est: ex eo itaque ornatum nobis, viresq; ven
dicemus. Sic enim & Paulus magnus euasit, qui etsi fue-
rat nobis natura proximus, fide tamen accepta longe
fuit à pristina consuetudine immutatus: nam adeo ille
gratia excellebat, vt vel eius amiculum vim nõ mediо-
crem habere videretur. Qua igitur erimus nos excusa-
tione digni, quorum precibus nec vicia reprimuntur,
cum talium virorum vel vmbra & vestis mortẽ repel-
lant? Quid igitur in his causæ esse videtur, nisi perma-
gna quædam animorum diuersitas? nam quæ ad natu-
ram pertinent nobis cum Paulo & paria sunt, & com-
munia, cuius ortus & educatio nostro haud absimilis:
siquidem terram ille incoluit, & aërem eũdem spirauit:
in reliquis vero feruore, id est fide & charitate præstan-
tior nobis fuit. Hunc itaque imitemur, reddamusq; nos
Christi colloquio non indignos, cuius rei longe est ille
cupientissimus: siquidem sermonis huius habendi gra-
tia organum in hoc corpore fabricauit: quod quidẽ vt
torpẽs inexercitatumq; maneat haud cupit, quod habe
re semper inter manus desiderat. Cur itaque non illud
promptum reddis, paratumq; vt capi per opificem ip-
sum, tractariq; possit? verum per lasciuiam adeo organi
huiusce chordulas & laxas & lentiores facis, vt citharã
planè omnem inutilem pares, cum eius esset potius &
tonus obfirmãdus, & sale spirituali moderandus: quam
Christus citharam si concinnam hoc modo, compara-
tamq; conspexerit, per animam hanc nostram edet vo
cem. Deinde angelos, archangelos conspicabimur, &
cherubinos præ gaudio desilire. Precandum ergo erit,
vt manibus illis immaculatis esse tractabiles possimus,
& Christus ipse cor nostrũ oppulset. Atqui neque prece
est opus, si illud ipse ei tactu dignum effeceris: sequetur
nanque ipse, & prior inuadet: solet nanque futura acce-
leratius præuenire: siquidem nec Paulo cum nondum
eò esset magnitudinis prouectus, haud prius laudes cõ-
texuit, quàm eundem magnũ in modum profeciſse con
spexit: postea vero nihil reliqui fecit quod eius ad laudẽ
pertineret. Quòd si Christus nobis insonuerit, & spiri-
tus sanctus præsto fuerit, erimus vtique cœlo potiores,
neque solem ipsum, aut lunam effigiatos: quin horum,
hominum & angelorum principem obambulantẽ no-
bis habebimus, & cohabitãtem. Hæc autem dixerim nõ
ea propter vt mortuos suscitemᵒ, aut lepra affectos red
damus mũdos: sed quod horum omnium maius est, &
præstantius, charitatem præferamus. vbi enim id boni
inerit, ibidem mox cum patre vnà & Iesus aderit, & san
cti spiritus gratia subsequetur. Vbi enim duo vel tres *Matth. 18.*
fuerint in meo nomine congregati, ibi & ipse adsum
inter eos medius: quæ verba & vehementioris præferũt
animi affectum, & amoris nõ mediocre indicium, cum
eos quos amat, habere se circa concupiscit. Dicet quis-
piam quis erit adeo calamitosus & miser, qui velle se
deum neget habere medium? Hi profecto quos inter
seditio est. Irridebit me fortè aliquis dicétq;, Quid ais?
nonne sub eisdem nos mœnibus conspicaris, sub vno
eodem templo, eodem in grege concordi animo per-
manere? nostrum neminem vides dissidentem, sub
eodem pastore vocem vnà edimus, simúlque dicta hæc
tua audimus, simul etiam deum comprecamur: quid er-
go discordias nũc & seditiones commemoras? Ipse ve-
ro & si disidia narro, haudquaquã videor propterea
insanire, vel à meipso alienus: quod enim cerno, non
me fugit, nec clam me habet vos sub eodem esse nunc
templo, sub eodémque pastore: sed eo magis queror,
tot rebus vos ad concordiam prouocantibus, discor-
des tamen & seditiosos esse. Dicet aliquis, quam hic se-
ditionem spectasti? hic equidem nullam: at hoc soluto
conuentu, cum erit abeundi facultas facta, tum is illum
criminatur, alius in faciem conuiciatur, inuidia fla-
grat: rapit alius, aut vim infert: alius turpi amore irri-
tatur, & dolos nectit: quæ omnia rectius conspicerẽ-
tur, si retegi animus ipse posset, esset sanè hoc pacto a-
pud vos compertum me compotem mentis esse, nõ in-
sanum. Nonne præterea milites conspicamini per pacẽ
& ocium, armis depositis, & imparatos hostium castra
adire, in eisq; tuto versari? Verum cum armis iidem mu
niuntur, & custodiis dispositis noctes insomnes ducũt
ardentq; ignes continenter: bellum, non pacem, præ se
ferunt. Possunt sanè in nobis hæc recognosci, siquidem
ab inuicẽ nobis cauemus, nec deest suspicio aut timor,
cum quisque proximi auribus verba insusurrat, obtice-
túrque statim si quis propius accedat, & de medio tol-
litur occeptus sermo: quod certè non fidentium est, sed
planè cauentium. Dicet aliquis, non alios fallendi gra-
tia id agitur, sed ne ipse fallar: eóque magis id mihi cen
seo deplorandum, quando & vitam vnà ducẽtibus cau
tione opus sit, tantúmque ignis incẽdimus, vnáque &
item alteras locamus excubias, ne fallaciis circumuẽn-
ti, iniuriam patiamur. Quorum omnium causa menda
cium est, fallacię plurimę, charitatis interitus: & sine in-
duciis bellum, vnde complures reperies gentili potius,

quàm

Universidad de Deusto
Biblioteca

quàm Christiano se credere. Proh pudor, quo hæc sunt rubore, quibus lachrymis, qua lamentatione digna? Dicet quispiam, Quonam id pacto duxerim tolerandum, si fuerit aliquis peruerse instructus? vbi ergo sapientiæ studium, vbi & apostolicæ leges, quibus cauetur alterius tolerari onera oportere? Si enim fratri præstare te morigerum nescies, quid facies alieno? vel si propriis membris facere satis haud noueris, quo pacto poteris externa pellicere, pellectáque corpori tuo copulare? proh dolor non facilis sum lachrymas fundere, abundantissimos equidem (vt inquit Propheta) lachrymarum fontes, ex oculis laxarē: video enim in nostris hisce regionibus prælia geri infinita, & his proculdubio grauiora, quæ Propheta præuiderat. Is nanque cum barbaros Iudæam inuasuros longe ante vidisset, vētris dolore angor clamitabat. Ipse vero cum homines sub eodem duce constitutos sibi inuicem insurgere, conuertereq; in seipsos morsus & laniatus, idq; partim pecuniarum cupiditate, partim gloriæ, frustra nonnunquam & occasione nulla factitare, ignominiis seipsos notare, vltro citroq; inferri vulnera infinita, morte insuper affici & horridiori, quàm qui bello trucidantur, fraternúmque nomē tenue admodum, & exile reliquum esse videam: nullus profecto huiusce tragœdiæ occurrit condignus luctus. Vereamini, inquam, vereamini mensam hanc, cuius omnes sumus participes, quæúe desuper victima illa iacet, Christus scilicet, qui nostri causa occisus est. Prędones enim, vt primum apud quempiam salem degustarint, prædari desinunt, apud quos sal ille præsumptus sit: quinetiam perditissimorū hominum mores hæc mensa immutat, efficitq; ex his, qui feris bestiis sæuiendo fuerint immaniores, ouibus ipsis mansuetiores. At nos talis mensæ & cibi participes facti, in nos inuicem arma conuertimus, cum potius id in nostrum illum & communem hostē moliri oporteret. Qua ex re ille nobis infirmioribus effectis, fortior redditur: non enim nosipsi eum aduersis communimus: quin mutuo quodam insultu, potius ipsi nos iuuante aduersario oppugnamus: eodemque vtimur ad huiuscemodi in nos aciem instruēdam duce, cum bellum illi inferre esset decentius: nunc vero hoste omisso, in fratres, sagittas intendimus, Quas, inquiet aliquis, sagittas narras? illas dico, quæ ex ore emittuntur & lingua: liquidem non solū telis & spiculis, verum & verbis acriora vulnera infliguntur, quàm solent sagittis infligi. Dicet aliquis, quonam pacto poterit istiusmodi per me bellū dirimi? poterit vtique, si intellexeris, cum fratri fueris cōuiciatus, cœnum ex ore profudisse: si noueris, inquam, cum in illum contumeliam dixeris, Christi te membrum vitupe rasse: quippe cum in carnem tuam voracitatē exerces, integerrimum illud cōcitas acrius & horribile in te dei iudiciū: emissa nanque sagitta, destinanti tibi, non saucio futura exitio est. Fuit tibi quisquam iniurius, aut malo affecit, ingemisce, ne maledictis incesseris: funde lachrymas, non iniurię gratia, sed ob iniuriam inferentis interitum: quemadmodum & dominus tuus Iudā deplorauit: nō enim quòd cruci suffigeretur deflebat, sed quòd se ille esset ad sui perniciem proditurus. Læsit te quispiam, aut contumelia insectatus est, deum precare, vti mox illi concilietur & parcat: frater enim est, tuum est membrum, eodem quo tu partu genitus, ad eandem vocatus est mensam. Dicet aliquis: At si id egero, maiorem mihi in modū aduersarius insultabit. Ergo & maiora te, & plurima manebunt præmia, eóque iustius ira mittenda est, cum illum videris vulnere mortali affectum. Dæmon enim plagam illi inflixit: idcirco neque erit rursum per te exulcerandus, vel aliquo modo calcandus, quem videris per dæmonem consternatum: si quidem licebit tibi, stāti illi & erecto, opem & salutem afferre. Quòd si in reddenda iniuriarū vice & ipse corrues, cui erit vos subleuādi facultas? num saucio illi? Minime. Num tibi æque atq; ille concidisti? Quo enim pacto qui tibiipsi facere satis nequieris, opem alteri tuleris? consiste itaque, & animi quadam magnitudine scuto prælato, fratrem vel mortuum è prælio subtrahe, percussumq; ita haud irritabis, quin potius affixum ei spiculū auellito. Cuiusmodi vitæ consuetudo si fuerit per nos seruata, statim optima erimus valetudine communiti. Verum si fuerimus in nos semper armati, nulla erit dæmonum industria ad nostrū exitum necessaria: etenim si ciuile bellum existimandum est, magis tamen nostrū hoc eò molestius esse apparebit, quò nostrę huius societatis humanæ, vel potius necessitudinis iura potiora sunt. Necauit Cain quondam germanum Abel, & propinquitatis sanguinem fudit, quæ cædes tanto iniquior habenda est, quanto consanguinitas ipsa sublimior. Is vtique corpus ferro transfodit: tu vero in animam gladium acuis. Cain fortè prior malo affectus est: at nō male pati, sed facere improbe, hoc est male perpeti. Attendite itaque, occidit Cain, Abel enecatus est: vter horum extinctus est: illéne qui post mortem ad deum clamitās questus est, Vox inquit, sanguinis fratris tui clamat ad me de terra: an is qui vitam omnem trāsegit trepidus? Is sanè, is erat quouis mortuo calamitosior. Vides itaq; quàm longe præstet illatæ iniuriæ tolerantia, vel si fuerit adusque interitum peruētum. Ediscre præterea quàm sit conditione inferior, qui illam intulerit. Percussit germanum Cain, è vitaq; sustulit: horum tamē coronatus est alter, alter pœnas pro scelere luit: iniustius Abel occisus est, mortuus tamen cædis fratrem insimulās vexabat, & comprehensum manibus tenebat. Cain verō tacens, & à deo increpitus pudore afficiebatur, contraq; quàm speraret effecit: fratrem enim quem deo gratum spectasset interemit, existimans hoc pacto diuinum illi amorem, quem auxit magis, intercludere: si quidē mortuum deus diligētius conquirebat, dicēs: Vbinam Abel frater tuus? non enim dei desiderium extinxit inuidia, quin potius auctum reddidit. non enim tua hac cæde Cain sunt Abel honores imminuti, sed aucti magis & ampliati: quia etsi antehac illū tibi subiecerat deus, nūc tamen de te vel extinctus supplicium sumet: plurimum enim is deum colebat. Vter igitur horū de cæde sententiā laturus est, qui sumpserit, an qui dederit pœnas? qui tanto fuerit apud deum dignus honore habitus, an qui noua quadam sit & exquisita pœna affectus? Viuentem Abel nihil es Cain veritus, mortuum ergo pertimesce: cum ferro hunc esse inuasurus, nihil trepidasti, formidi ne tamē sanguine profuso perpetua capiere. Hunc cum in humanis ageret, tibi vel morigerum haud toleraſti, mortui ergo acerbior huius erit in te dominatus. His itaque omnibus cognitione perceptis, inuidia cauenda erit, & nequicia extinguenda, reddendáque mutuo charitas vt per eam nobis tum vitæ huius, tum futuræ bona vendicemus.

Gene. 4.

De amore dei, & tolerantia in aduersis, Sermo.

SECTEMVR & nos supernas illas potestates, neque solū vt throno adstare propinquiores possimus enitēdum, quin illum potius qui eo insidet, nobis habeamus inhabitantem: illenanque

nanq; se odientes dilexit, & in amore perseuerat. Solis enim vt probis, ita & improbis ortū præbet, iustisq; æque atque iniustis pluuiam dimittit. Tu ergo amantem te deum cole: ob hunc enim in te amorē, inquit, gehenam cōminatus est, & supplicia. Nequicia quidē intercidens, ac tanquam frēnis sistens tuū ad peiora prolapsum, prospera aduersaq; obiiciendo, nihil intermittit quatenus te cōprimat ruiturum: nam & te non solum sibi adiungit, sed omni improbitate, quæ quauis gehēna grauior habenda est, liberū reddit. Quòd si hæc dicta irriseris, libueritq; nequiter potius vitā ducere, q̄ ad diem vnum tormentis vexari, nihil est mirū: id enim est tum mentis non integræ, tum temulētiæ, & insanabilis morbi indiciū. Nam & pueri minutiores cū medicum spectant, vel vstionē, vel incisuram aliquā illaturum, diffugiunt gemebundi, & se lacerantes exiliūt, malunt q; sanie cōtinua & tabe interire, quàm momentaneum dolorē ferre, vt in reliquū conualescāt: verū qui mentis sunt cōpotes, non ignorant aduersam eā corporis valetudinē fore cauterio quouis & scissione grauiorem: nec minus improbū esse, quoduis suppliciū magnitate excedit. Sanitas illam medelā consequitur: at morbi incuriā, & neglectum, interitus vel assidua valetudo. Quod autē sanitas languore sit potior, latet neminē: siquidē prædones haud tantū sanè cū latus trāsfodiuntur, sunt deplorandi, sed cū muros perforant, & homines enecant. Nam si anima corpore præstantior est, eius potius est deplorandus interitus: idq; eò magis dolendum, quò nullū ex vulnere dolorē sentit. Enimuero & qui perdito detinentur amore, maiore sunt venia digni, q̄ qui grauiori febri vexātur: vinoq; graues, q̄ qui torquētur amore. Dicet aliquis, si adeo hæc (vt inquis) grauia sunt, cur illa optamus? Respōdebo equidē, quoniā pleroq;, vt aiunt, hominū peiora delectant, ita vt malis electis potiora prætereant: quod & in epulis rebusq; publicis, ac vitę huius actionibus, fruendisq; voluptatibus, in fœminis ipsis, ædibúsque, & mancipiis, agris, & reliquis in rebus spectare licet. Quid enim delectabilius, mulieríne an maribus commisceri? fœminis an iumentis? inuenies tamen nonnullos fœminis reiectis cum beluis habere congressum, mariumq; corpora summa iniuria conspurcare: tametsi quæ naturā sequuntur multo magis, quàm quæ contra fuerint, voluptatem afferunt. Sunt tamen pleriq;, qui res supplicio & irrisione dignas, minúsq; delectabiles pro suauibus & amœnis consectātur. Dicet aliquis, at istiusmodi res consueuisse nonnullis esse voluptati. Idcirco magis ac magis eos dixerim calamitosos, quòd īsuauia pro suauibus ducant, pœnamq; acerbiorem quàm peccata ipsa constituant: quod lōge aliter esse constat: nam si peccātibus pœna obesset, neq; mala deus malis ingereret: nec enim diuinæ fuerat volūtatis, quos creasset, malos fore: neq; is nequiciā auxisset, qui eā extinguere maximum sit in modum enisus. Non igitur illata peccanti pœna pro malo habenda est, quin male cū eo fuisset actum, si nullo esset supplicio affectus: foretq; ægrotanti illi haud absimilis, cui nulla pro eius valetudine cura adhiberetur. Nihil itaq; adeo officit, q̄ absurda & immoderata libido: absurdū autē dixerim deliciarū, inanis gloriæ, potentatus, & reliquarum rerum, quę frustra appetuntur, cupiditatem. Qui enim molliorem hanc solutámque vitam duxerit: etsi omnibus appareat esse beatior, cunctis tamen est profecto miserior, quandoquidem graues animæ suæ heros tyrannosque inuexit. Eò nanque deus vitam laboriosam effecit vt eius nos seruitute liberaret, absolutamq; in libertatem induceret, propterea q; & supplicia comminatus est, & labore molliciem comprimendo, vitę huic cohæredes effecit. Nam & Iudæi cum luto essent & lateribus operandis astricti, & humiles erant, & deū frequētius inuocabāt: postquā vero libertate sunt vsi, dominū queruli ad irā concitarunt, & malis sunt innumeris circūuenti. Quid igitur de his dixeris, qui calamitatibus & pressuris nōnunquam succumbunt: respondebis fortasse illos non ob calamitatē, aut aduersam fortunā, sed propria quadam imbecillitate succubuisse. Nam si quis adeo languenti sit stomacho, vt amarā aliquam medelam, quæ illum sanare queat, non patiatur, ita vt hausta offecisse potius quàm profuisse videatur: nō est profecto potio ista, sed affecti stomachi valetudo, culpanda: nec secus ea in re animi leuitas quædam incusanda est: nam qui fuerit aduersis animo consternatus, eādem vel maiorē in prosperis iacturam patietur: quippe qui vinctus conciderit (id enim pressuram & infortunium dixerim) facilius cum solutus fuerit & liber, lapsurus est: si constrictus itaq;, & calamitate pressus conuincitur quispiam, longe magis, cū ea vacuus aut missus fiet. Quo, inquiet aliquis, pacto potuerim non vinci, infortunio & calamitate oppressus? Poteris quidē, si te non fugerit, volēti tibi vel inuito aduersa omnia esse tolerāda: quæ si animo patienti tuleris, plurimū lucri feceris: si iniquior, cō tumaci, & maledico, calamitate nihil imminuta maiorem in te procellam concitabis. Quæ cū ita sint, faciamus ex necessitate voluntatē seu virtutē. Exempli gratia, Proprium quis amisit filium, substantiam alius omnem, & fortunæ bona: si noueris, quod semel peractum est nec deleri amplius nec solui posse, licebit ex ea insanabili calamitate vtilitatis aliquid cōparare: si magno ac virili animo aduersos tuleris fortunæ casus, pròque maledictis domino laudem referas, hoc pacto quæ spem præter obuenerint mala, in voluntatis officium commutabis. Spectasti filium immature ereptum, dicito: Dominus dedit, dominus abstulit. Vidisti rem tuam imminutam, illud in ore habeto: Nudus exiui de ventre matris meæ, nudus decedam. Verū si improbis videris rem bene succedere, iustos autem infelices esse, multaq; & grauia pati, & eiusmodi infelicitatis causam ignoras: dices: Bestia factus sum apud te, verū ego semper tecum. At si q̄eris cur res hoc pacto ferri permittat deus, intellige statutum esse per eum iudicij diem, quo mundum sit iudicaturus: hoc modo nihil postea hęsitabis, nihil amplius: tunc enim pro meritis quisque, non secus ac Lazarus & opulentus ille, recepturus est præmium. Reminiscere quemadmodum apostoli cum cæsi essent, & diuersis tormentis pleriq; affecti, summopere lætabantur, quòd dignarentur pro Christi nomine iniurias perpeti. Ipse vero cum in aduersam incideris valetudinem, feres æquo animo languorem, deoq; ob id gratiam dices: hoc modo parē illis recipies mercedem. Poteris præterea valetudine & dolore affectus deo gratias reddere, si eum ex animo colueris: nam si in ignem tres illi coniecti pueri, aliiq; carcere & vinculis detenti, vel malis innumeris obducti, nihil intermittebant deo gratias laudesque referre: multo magis qui corpore fuerint insano & affecto. Nihil est enim, nihil inquam, tam horridū tamq; tremendū, quod hi qui vel morbo, aut pœnis discruciantur, non superent, si diuino sint amore incēsi, & ita vt neq; ignis, neq; ferrū, neq; inopia, neq; lāguor aliquis, neq; mors, neq; aliud quippiam istiusmodi, graue aut molestum appareat ei, qui

Universidad de Deusto
Biblioteca

hunc sit erga deum amorem consecutus: quinetiam as- A pernatus cuncta, & irridens subleuabitur ad cœlũ, vbi pari cum reliquis eodem diuersantibus vtetur beatitudine: terris insuper & ponto repudiatis, in diuinæ gloriæ splendorem duntaxat & pulchritudinem firmabit obtutum: illicq; adeo animũ intendet, vt rebus vitæ huius haudquaquam aliquam in partem aduersis flecti queat, vel prosperis & iucundis efferri. Afficiamur itaque amore eiusmodi, quẽ æquiparare nihil potest, nec solum præsentium aut futurorum bonorũ gratia, quin his omissis ob ipsius amoris naturam. Sic enim sumus tum in hac vita, tum in futura supplicia euasuri & pœnas, ac regnum cœleste illud vendicaturi. Verum neque gehennæ euitatio, neque cœlestis imperij fruitio, pro magnis habenda sunt, si cum his quæ dicturi sumus, conferantur: siquidem omnium præstantius est deum colere, eundémque tui habere amatorem, cuius B amor etsi mutuo inter homines esse contigerit, omnẽ superat voluptatem. At si idem & deo inesse comperitur, quæ mens concipere, vel quæ eloquẽtia poterit cõcupitæ animæ beatitudinem, quam vel sola tolerantia promerebitur, explicare? Vt itaque experiẽtia ipsa tum spiritalis iucunditatis huius, tum vitæ beatioris, & dei in quo vniuersæ sunt opes, haberi per nos cognitio possit, relictis cæteris, diuino huic amori, & nostri oblectandi causa, & dei qui & colendus & efferendus est gratia incumbamus.

De gratiis reddendis deo non solum verbis sed sed etiam operibus, Sermo.

GRATIAE sunt per nos deo habendæ, quando cum his qui salui sunt facti, & ipsi annumeremur: & eam quam ex nostræ vitæ actio- C nibus haudquaquam essemus salutẽ emeriti, dei sumus munere singulari consecuti: idcirco vt gratias illi reddamus, non solũ verbis, verum erit & opere enitendũ: poteritq; tum vera quædã gratitudo dici, si nostris ex actibus deus laudẽ consequatur, cauerimusq; ne in eadem illa recidamus, quę ante improbata euasimus. Nam si ipsi fortè imperatorem aliquem fuerimus conuicio & probris insectati, isq; nos cõtra pro pœna emerita honoribus auxerit: nonne & merito supplicia prioribus acriora essent ferẽda, si rursum quemadmodum ingratitudinis & procacitatis conuicti, eundem conuiciis incesserimus? Neq; enim adeo nos prior illa in principem illata contumelia, quàm quę post susceptos honores, & commoda iniuria ingratos argueret. Quocirca fugiẽda erunt, quibus antehac liberati fuerimus discrimina: neq; ore duntaxat sunt gratię deo ha- D bendæ, ne fortè de nobis illud pronuncietur: Populus iste labiis me honorat, corde autẽ longe à me abest. Verum quo pacto non absurdum illud videri debet, cum & cœli ipsi dei gloriam prædicent: ipse vero cuius ob gratiam sunt illi effecti, ita te gesseris, vt tui & fictor & creator deus te propter male plerũq; audiat? cui sceleri non solum qui maledixerit erit obnoxius, verũ & ipse qui maledicendi causam dederis fores pœna mulctãdus: vtq; & cœli etsi non magis taciti deum laudibus prosequũtur, quàm eius cœlesti facie ad diuina præconia mortales inuitant, dicuntur tamen deo laudẽ pronunciare: sic & qui vitam dixerint puriorem, vel ore silenti deum extollere videbuntur, quando sui quodam exemplo & reliquos homines eundẽ vt laudibus efferant, pelliciunt. Siquidẽ deus nõ tantũ admirationis & laudis ex cœlesti hac formata machina vẽdicat, quãtũ gloriæ sibi ex optimis vitæ huius humanæ actionibus comparat: quippe cũ de fide aduersus gentes oritur disceptatio, nullum cœlum quin homines ipsos proferimus, qui cum antea fuissent feris bestiis truciores, angelorum sint diuino impulsu imitatores effecti: qua vitæ immutatione producta, cõfestim illis ora occludimus: eo magis cũ homo sit cœlo prestantior, liceatq; eum animo parere cœlesti quouis splendore micantiorẽ. cœlum enim etsi tandiu sit ad visum expositum non eam habet persuadẽdi vim, quam Paulus est tã breui Christi fidem vulgando assecutus, vt ad se terrarum orbem traheret vniuersum: cuius & anima vel cœlo digna est habita, cum nostra nec terra dignanda sit: cúmque & cœlum suis terminis præstet, huius tamen animi celsitudo vel cœlum superans Christo obuersatur, tantúmque decore præstat, vt vel diuina sit laude dignatus. Itẽ & angeli cum essent creati, astra sunt ipsi & stellas demirati: hunc vero ille qui protulit, Vas mihi electionis est iste, mirandum effecit. Cœlum præterea hoc nebulę plerunq; obducunt: at Pauli animum nulla vnquã rerum obtexit angustia, quin aduersantibus cunctis tranquillior quauis meridiana luce videbatur, eãq; animi constantiam & nitorẽ in turbida tempestate seruabat, quam in sereno seruasset: siquidẽ sol qui in eo fulgebat, nec tam infirmos radios emittebat, vt ex molestiarum concursu hunc sineret obumbrari, quin ea propter magis ac magis clarescebat. Vnde responsum illi est: Sufficit tibi gratia mea: virtus enim in infirmitate perficitur. Imitemur itaque & ipsi Paulum: nõ enim (modo libeat) cœlum ipsum & sol, vel orbis vniuersus alicuius esse momenti apparebunt, si nobiscũ conferantur. Hęc quippe nostri sunt gratia effecta, nec ipsi sumus illorũ causa creati: idcirco ostendamus non immerito cũcta hæc extitisse nostri contemplatione edita, quorum si nec creationem, nec cœleste videbimur emeruisse imperium, nec solem ipsum intueri, his proculdubio indigni erunt quotquot in dei contumeliam vixerint. Ergo rebus ad dei laudem enunciãdam creatis indigne fruentur, qui fuerint in opificem rerum contumelioſi: siquidem & filius si patrem lacessit, nec dignus quidẽ iudicabitur, qui seruis anteponatur in dispensando nõ improbis. Cur id: quoniam creata hæc cũ plurima sint gloria potitura, nos supplicia & torměta merebimur. Quantæ igitur illud ærumnæ fuerit, cum ea quæ ad nostri sunt gratiam condita, & dei filiorum, & libertatis figuram præ se ferant: nos vero in dei liberos & habitos, & creatos præ ignauia quadam iri perditum, per quos reliqua, quæ fuerint creata, cœlestẽ sint beatitudinem habitura? Ne igitur illud eueniat à nobis, qui animo fuerimus puriori, curandum erit, vt idem ille status perstet integer & immotus, augeaturq; splendore, & lumine illustretur: nec nobis tamen desperandum, si illũ simus sordidum & squalentem sortiti. Quando, vt ille *Esaiæ 1.* inquit, si fuerint delicta vestra vt coccinum rubentia, quemadmodum niuem dealbabo: si rubra, in velleris speciem candida reddam. Nil itaq; erit de diuinis pollicitationibus hæsitandũ, quin ita viuendũ, vt pellectæ in commodũ cedant, cui sunt grauius pleraq; cõmissa. Quorsum hæc? nondũ tibi paratum spectaculũ dimissum est, nõdum vallum excelsisti & fossas, licet adhuc extremæ palęstræ victoria priorũ certaminum damna sarcire: nondum eò peruentũ est, vbi & dives ille cruciatur, vt audire queas, Chaos inter nos & esse immẽsum. Nondum sponsus aduenit, vt oleum quis vereatur impartiri, datur adhuc illud emendi & seruandi facultas, nondum

nondum quispiam est qui id dixerit: Ne fortè nobis & A vobis sit haud satis. Extant enim adhuc opulenti complures, supersunt nudi, famelici, valetudinarij, & carceris incolæ: hos ale, illos induito, iacentis & ægroti curã suscipito, fluet hoc pacto & tibi oleum quibusuis fontibus vberius: nondum rationis reddendæ aduenit dies, vtere hoc ad opportunitatẽ tempore, præcide debita, ac missa facito, debentique olei cados centum, dicito: Accipe librum, quinquaginta inscribe: itidem tum in re pecuniaria, tum dictis factisq; tuis, & reliquis actionibus egeris velim, optimum illum dispensatorem imitatus: eadem hæc vt teipsum, sic & necessarios, sanguinẽque coniunctos commonefacito: dum loquendi facultas suppetit, dum nulli sint in tui locum necessitate aliqua, vt id exequantur, surrogandi: dum habes vt tibi, sic & cæteris, consulendi arbitrium. Quippe cum illò adueneris, neutrum horum facere cõmode licebit, B & merito quidem. qui enim tantum temporis spacium acceperis, nec tibi interea, nec alteri cuiquã profueris: quo pacto cum fuerit in iudicis manus peruentum, cõsequi istiusmodi gratiam quiueris? Quæ omnia si in vnum contulerimus, enixius erit nostræ saluti inhærendum, neq; vitę huius opportunitas intermittenda. Possunt, inquam, possunt vel in ipso vltimo spiritus efflatu gratiæ deo haberi, licebitq;, & si non pari facilitate, ex testamento cum deo in gratiam redire. Dicet quispiam quonã id pacto fiet? fiet quidem si Christum tuis hæredibus cohæredem adscripseris, & portionem illi hæreditatis totius imparties: quem & si viuens non alueris, moriens saltem è tuo aliquid illi relinquito, vel tum maxime cum desinunt tuę esse ditionis quæ possides. Nam vt ille natura clementissimus, nec paruo per te oblata pensabit: quamuis qui eum viuens aluerit, & C meritis maioribus, & amore ampliore sit dignus: quod si nõ egeris, saltem quod reliquum est aggredere, eundem scilicet tuis facito cohæredẽ: vel si id facere pigebit, animaduete hinc te per eius genitorem hæreditatis effectum esse participẽ, eoq; inhumanitatem hanc tuã, & sæuiciam perdendam censebis. Qua enim ipse fueris ratione excusandus, si eum ad hæreditatis cum filiis vnà non admiseris communicationem, qui tibi & cœlos communicauerit, qui mortem tui ob causam non obligatus, sed gratiam facturus subierit, pro quibus suis immensis in te beneficiis magnũ es illi in modum obnoxius? hæc cum ita se habeant, nõ vt debitum exacturus coronat te, & palma donabit, sed vti munẽ à te, aut gratiam suscepturus. Præbe itaq; illi abunde pecunias, nec vsui tibi futuras in posterum, neq; vltra in tua potestate permansuras: vt tibi imperium largiatur perpe- D tuo valiturum, & donet item præsentibus his fortunæ bonis. Proinde cohæres per te constitutus, & liberorũ leuabit orbitatem, insidias soluet, & molestias propulsabit, & calumniantium ora occludet: quòdque vel filij nequeunt, testamentum tutabitur, corrumpiq; haud sinet: vel si permiserit, quæ fuerint per te ex scripto relicta, propriis facultatibus compensabit, liberalitate summa & munificentia, eo magis quò fuerit per te huiusmodi honore dignatus, vt hęres adscriberetur. Conscribe itaque hunc cohæredem: is enim est cum se adieris, omniũ quę viuens gesseris causam cognoturus. Eò accedit, quòd hominum pleriq; miseri quidem & calamitosi, cum nullos susceperint liberos, id tamen facere nec patiũtur, quin parasitis malint, assentatoribus huic illíve eorum fortunas, quàm Christo optime de se merenti impertiri. Quo quid fieri potest à recto magis alienum? Cuiusmodi homines siue cum beluis, siue cum lapidibus ipsis cõtulerit quispiã, nihil profecto afferet, quod horũ hominum socordia sit & insensibilitate dignum, neque quauis rerum similitudine istorum quiuerit vesaniam & furias explicare. Quam igitur hi veniam assequentur, qui cum in humanis agerent, nullã Christo alimoniam dederint, nec demum vita excessuri, ex his pecuniis, quarum nulla est eis amplius certa aut futura possessio, aliquid velint illi vel tenue & perexiguum dono deferre: quin adeo se maleuole in eum & hostiliter gerunt, vt ne ea quidem, quæ nulli sunt sibi vsui obuentura, Christo impertiantur? Num haudquaquam aduertis plerosq; hominum ne tali quidem fuisse viuendi fine dignatos, quin repente morbo correptos excesisse è vita, cum tibi deus & propinquos cõsulendi, & propaiandi fortunas, domui etiam vniuersę disponendi facultatem concesserit? Quam ergo affer es, quæ purgare hanc tuam possit pertinaciam, rationem: siquidem pro accepta gratia dei sis beneficio abusus, longoq; absis interuallo tum tua, tum maiorũ tuorum fide. Illi enim dum viuerent, cuncta, quę habebãt, ad pedes apostolorum conferebant: tu vero vel moriens tuarum rerum partem egenis demanda, idq; si facere neglexeris (tametsi alienæ inopiæ subleuatio potior sit, dum spiritus hos regit artus, & fidentiorẽ facit) morti tamẽ proximo ede aliquid, quod animi præferat magnitudinem, amorisq; erga deum, etsi non immẽsi, mediocris tamen indicio sit futurum. Ita fiet, quòd si primas nõ fueris cum agnis sedes habiturus, non parui possit existimari si post eos secundas obtinueris, nec tibi sit ad sinistram cum hædis commorandum. Quòd si ne id quidem erit per te peractum, qua poteris ratione excusari, quando nec dei timor neque inutilis & superuacanea pecuniarum futura possessio, neque liberis relinquenda securitas, ampla illa, & propolita tibi & seruata venia reddere te humanum queant? Quas ob res vos equidem hortari velim, vt vestras hasce facultates & bona, maiorem in partẽ dum auram hanc spiratis, facereq; id viuendo licet, egẽtibus relinquatis: q si fuerint nonnulli adeo pusillo animo, & abiecto, qui exequi id optimum facinus minime patiantur: in re tamen vrgente, & vitæ discrimine pietatem seruent, eo magis quòd cum vitam hanc ducerent, non secus atq; immortales futuri, his bonis fortunæ inhærebant: nunc vero certiores facti, ea fuisse se cõditione natos, vt moriantur, desinant id opinari, consulãtq; rei suæ vti mortales. Ipse vero etsi graue tibi illud, horribileq; videbitur quod sum dicturus, dicendum est tamẽ, parẽ facito vel tuis Christum mancipiis: quæ vt per te nonnunquã libertate donantur, ita & is inedia erit, vinculis, inopia, & nuditate soluẽdus. contremuisti id forte audiẽs, vel hisce perculsus es verbis, quin potius si ea non egeris, magis erit contremiscendum: siquidẽ moriens illò concesseris, vbi & grauiora his multo exaudies, & insanabilia torměta spectabis. Quid tum inquies? ad quẽ confugies? quem tibi in auxilium, vt opem ferat, deposces? num Abraham? Non te audiet. Num virgines illas? ne hæ quidem olei tibi quicquam impartientur? num genitorem? num proauos? non certè quiuerit horum quispiam, vel si sanctimonia præstet, latam in te sententiam soluere. Quæ omnia tecum animo reputãti, ille & solus precandus erit, & exorãdus, qui & scriptam in te delere damnationẽ potest, & incendium restinguere: quod proculdubio assequeris, si inopem continuo & alimonia iuueris, & amictu: ita fiet vt hinc spei

Universidad de Deusto
Biblioteca

plenus abscedas,& illo profect° bonis futuris potiaris.

EX MATTHÆO, CAP. V. DE FVGIendis iuramentis, & quòd deo gratias agere debemus &c. Vide,hoc tomo ad populũ Antiochenũ, Homil. XXVIII.

De oratione Dominica Homilia.

DOMINICA oratio ex pontificali doctrina electis ad fidem debetur. Et quia debitum ex debito à nobis exigitur, vltro vobis reddim° ore, quæ à nobis exigitis corde. Oratio dominica ita dicta est credẽtibus,vt operibus & moribus cõueniat: & ne in multiloquio incurreremus peccatum,collecte voluit dominus noster Iesus Christus discipulos suos orare. Alia est enĩ propria oratio,alia dominica. Vos ergo qui accepistis orationem in confessione, assignãdam deo,debetis corde credere,opere perficere.Dictũ est enim,Ante orationem præpara teipsum. Quid est, *Eccli.18.* Ante orationem præpara teipsum, nisi expoliatus cogi tatione praua sic accedas ad dominicam orationem? Sic ergo orabis, *Matth.6.* *Pater noster qui es in cœlis.* Magna dignatio patris,magna dignatio creatoris,vt creaturam captiuatam peccatis faceret liberam, ille qui ascendẽs in altum captiuam duxit captiuitatem,dedit dona hominibus.Ergo vide,quis rogas, quid rogas, quẽ rogas: quis? homo: quid? indulgentiam: quem? deum. Ergo patrem nostrum dicimus deũ.Non quærit iste pater proprie se vni dare,& alij se negare,sed quo modo dicim° nostrum,sic & nos debemus effici ipsius. Qui serui eramus,facti sumus liberi: cæci,videntes: febrientes, salui. Quia ergo pater & mater carnis huius creauerũt nos, ille veniens dignatus est regenerare nos. Ergo patrem deum habemus,ad honestatẽ patris ambulate,in volũtate eius proficite,vt eius promissionem accipiatis. Indignum est enim,vt si aliquis sit adulter, bilinguis, inordinatus,subdolus, male agens, à fide recedens, tepidus in religione,sine studio viuens, captiuatus errore, dignus sit dici filius,aut ille audeat dicere, Pater. Ergo habete charitatẽ dei, vt sit in vobis cor & anima vna, vt digne dicatis ei, Pater noster: & videte vbi vocatis patrem,vtiq; in cœlo.Ideo clamamus in conspectu sacrificij,Sursum corda: Vbi cõfessio nostra tenetur, cor quotidie ibi repræsentetur.Cũ consurrexeritis cũ Christo,quæ sursum sunt,quærite: vbi Christus est in dextera dei sedens, vt cum fiducia dicatis, Pater noster, qui es in cœlis. Sequitur oratio. *Sanctificetur nomen tuum.* Quę est ista sanctificatio dei,nisi vt sanctis moribus viuentes in nobis deus sanctificetur? Nam quicunq; puro corde & pacifico cũ omnibus hominibus viuit, loquitur veritatem in corde suo,& dolose non agit sub lingua sua: in hoc videntes homines bona opera, clarificant patrẽ qui est in cœlis. Dixit ipse dominus noster, Sancti estote,quia ego sanctus sum. Quid est,Sancti estote,nisi præcepta mea implete, voluntatem meam facite,in viis meis ambulate? Cũ ista feceritis,sanctificatur pater noster,qui est in cœlis. Sequitur dicẽs, *Adueniat regnum tuum.* Necessaria postulatio, quãdo fragilitatẽ carnis nostræ regit rector & creator noster. Adueniat regnũ eius,sed in nobis, non ad iudiciũ, sed ad redemptionẽ.Nam quæ conscientia est,quæ sit præparata ad regnum illud iudicij? Et quare dicebatur, Ne intres in iudicium cum seruo tuo, quoniã nõ iustificabitur in conspectu tuo omnis viuẽs? Ergo quo modo intelligimus,Adueniat regnũ tuũ? Adueniat,id est in me veniat,vt & ego efficiar rex regens limũ carnis meæ,terrã meã quæ fuit maledicta, spinis & tribulis plena.Ideo dictũ est: Et nũc reges intelligite, eruditmini omnes qui iudicatis terrã. Qui iudicat terrã carnis suæ,rex est carnis suæ.Sed non potest homo regere carnem suã,nisi rectus fuerit à rectore suo.Nam quandiu concupiscit spiritus aduersus carnẽ, caro aduersus spiritũ: quia hæc duo sibi inuicẽ aduersantur,vt non ea quæ volumus faciamus,nondum venit regnum dei in nobis.Sed quando subdita est caro spiritui,aduenit regnum dei in nobis: *Adueniat ergo regnum tuum,fiat voluntas tua sicut in cœlo & in terra.* Quæ est voluntas eus, nisi dominus dei filius,qui ait patri,Non veni facere volũtatem meam, sed voluntatem eius qui misit me? Quæ *Ioan.5.* est voluntas eius, nisi quòd dominus cecinit patri, Pater hoc volo, vt vbi sum ego,& isti sint mecum? Quæ est voluntas eius, nisi obedientia, charitas, humilitas, mansuetudo,benignitas,castitas,lõganimitas, pudicia,simplicitas? Hæ virtutes ex volũtate dei descendũt. Quid est, *Fiat voluntas tua.* In anima mea, & in carne mea,in cœlo mentis meę fiat voluntas tua,in carne corporis mei impleatur volũtas tua.Est & alius sensus, Fiat voluntas tua,sicut in cœlo & in terra: Sicut in angelis tuis, quos fecisti in spiritu: Quia tu facis angelos tuos spiritus,& ministros tuos ignem vrentẽ. Ita dona nobis spiritualiter viuere, quo modo angeli qui carnẽ non habent, vt fiat volũtas tua sicut in cœlo & in terra. *Panem nostrum quotidianum da nobis hodie.* Magnus iste panis, qui replet mentem & non ventrẽ. Iste panis & noster est,& angelorum: iste panis manducatur, & non finitur: iste panis totum mundum replet, & integer manet.De ipso comedimus,inde viuimus, inde pascimur,inde nutrimur,inde peruenimus.Et tamẽ quotidie illum quærimus, ne deficiat fides nostra, ne vires animæ nostræ in ista arcta & angusta via fatigatę non perueniant ad patriam.Ergo domine pasce nos quotidie pane cœlesti,verbo tuo sancto quod carnem sieri voluisti,vt habitaret in nobis. Ipse panis est, qui fractus est illis ambulantibus in via,quem agnouerunt in fractione panis.Quid est enim frãgere panẽ,nisi secretum aperire,agnoscere deum & hominẽ? Ergo domine da nobis istũ panẽ quotidianũ. Nam primo mater ecclesia ex vberibus doctrinæ suæ lacte potat, dicens, Lac vobis potũ dedi,non escam: nondũ enim poteratis,sed nec adhuc quidẽ potestis,adhuc enim estis carnales? Accipe lac,vt peruenias ad panẽ: accipe orationem,vt peruenias ad perfectionẽ.Ergo panem nostrũ quotidianũ da nobis hodie.Hodie dei intelligitur, ho die dei noctẽ non habet,hodie dei lux lucis est,& fons luminis.Ergo domine illumina corda nostra, vt mereamur quotidianũ panẽ. Hic modo versiculus qui sequitur magnã habet conditionẽ, magnum nobis incutit timorem. Excutite ergo pigriciã de animis vestris, non est res leuis quam audituri estis.Sequitur dicens, *Et dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris.* Quæ sunt debita? fortè cautionum debita, fortè aliquid debemus deo.Quid debemus deo, nisi imaginẽ & similitudinẽ eius seruare illæsam? Quid debemus deo? honore mutuo prœuenire.Sunt alia debita, quę debemus deo.Peccauimus illi grauiter,iniuste egimus,iniquitatem fecimus.Aut quis castum se gloriatur habere cor,aut mundũ se esse à peccatis? Si dixerimus, quia peccatũ non habemus,ipsi nos seducimus, & veritas in nobis non est.Ergo ista sunt debita: quia non est sine peccato,nec infans vnius diei natus super terram. Nam quo modo potest mundus esse de immundo cõceptus semine? quia in iniquitatibus concepti sumus, & in delictis mater nostra in vtero nos aluit. Exinde cõtraximus peccata, non tantum originalia, sed & propria commissa.De ipsis debitis clamamus: Dimitte nobis debita nostra, & profitemur professionem periculosam,vt dicamus deo,Sicut & nos dimittimus debitoribus nostris.Ergo dimittis peccata peccanti in te,di scute conscientiam tuam. Si sol non subiit cum iracũdia tua,si maledicentem te nõ remaledixisti, si iniuriã passus non es comminatus: si ista fecisti, in errorem te non induxisti: nec enim deũ fallere potuisti, qui est iudex conscientiæ tuæ.Ergo non aliqua debita attendẽda sunt,sed peccata peccantibus in se. Concludat Apostolus propositionem nostrã: ipse dixit, Nemini quicquam debeatis,nisi vt inuicem diligatis. Ecce si diligẽdo dimisisti; vera erit confessio tua.Nam considera alibi quid dicit.Homo homini seruat irã, & à deo quæ- *Rom.13.* *Eccli.28.* rit medelam? Si vis ergo vt dimittantur tibi à deo quæ commisisti,dimitte peccanti in te, ne si non dimiseris, *Matth.18.* dicatur tibi,Serue nequam & piger,omne debitum dimisi tibi,quia rogasti me, & te non oportuit dimittere conseruo tuo? & eris non dimittendo inutilis seruus,& particeps pœnæ perpetuæ. Dimittite ergo de cordibus *Marc.11.* vestris fratrib°,vt dimittat vobis pater vester,qui est in cœlis. Vltima est ista orationis sententia,quam dicturi sumus: *Et ne patiaris induci nos in tentationem, sed libera nos à malo.* Quæ est ista tentatio, nisi illa,de qua rogat Apostolus,dicens: Fidelis est deus, qui non vos patietur tentari supra quàm potestis ferre, sed faciet tentationem etiam cum exitu, vt possitis sustinere? Tentatio grãdis est,fratres charissimi, impatientem patientia vincere: non vinci à malo,sed vincere in bono malum: cibare inimicũ,necessaria ei subministrare,orare pro illo magna tentatio,magna exagitatio est.Est alia tentatio hæreticorum,qui colloquio suo corrumpunt bonos mores.Est tentatio tertia, quando se transfert diabolus in angelum lucis,vt decipiat, vt per bonũ operetur mortem,vt fiat supra modum peccator.peccãs per mandatum.Ista tentatio est: vbi est legis prohibitio, ibi est magna tentatio.Ideo ergo clamat ecclesia,Ne nos inferas in tentationẽ,sed libera nos à malo. Sed quia viribus nostris nullus potest ista implere, dicamus adiutori nostro,libera nos à malo.Quid est perfectum malum,nisi diabolus princeps huius mundi & author operis mali? Cũ ab ipso nos liberauerit, vere liberi erimus. Tenete orationem,vt non intretis in tentationẽ, & dicite voce angelica de vestra liberatiõe: Gloria in excelsis deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis.

IN SYMBOLVM APOSTOLORVM EXPOsitio. Homilia I.

VNIVERSALIS ecclesia gaudet i vna regula charitatis Christi, & in fide nominis Christi exultat,maximè quando credẽtium lucris locupletatur.Crescẽte ergo populo, peculiari, dilatatur cor credentium ad iustitiam,ore autem celebrant confessionem ad salutem. Vos autem genus electum,grex nouellus dei,qui competitis à rege regum, & domino dominorum munus gratiæ: qui baptismum salutarẽ sperates vobis affuturum,audite professionis vestrę verba.Regularis ista doctrina confirmat credentes, adiuuat proficiẽtes,consolatur viatores, confortat perseuerantes,coronat peruenientes.Ergo audite hãc, vt dixi, regulam vestræ confessionis. *Credo in deum patrem omnipotentẽ.* Videte qui,cui,& quid loquamini.Dixistis, Credo,Quàm breue est,q̃ modicũ est: si ad latitudinẽ literarũ redigatis,quinq; literæ sunt: si ad syllabarũ numerum,duæ sunt syllabæ. Hæc credulitas si cõquadret moribus & vocibus,fructũ inuenit salutis. Credulitas hæc in toto mundo sparsa est: credit Christianus in ecclesia dimitti sibi peccata,credit moribus cõpositis deo placere,credit indulgentiã mereri, credit vitæ æternæ promissionẽ,credit pœnã promissam peccatoribus: ergo creditis deo omnipotenti,qui posse ipsius nõ potest inuenire nõ posse,tamen aliqua nõ potest: vtpote falli, fallere,mentiri,ignorare,initiũ & finẽ habere, nõ præuidere præterita,obliuisci præsentia, nõ attendere futura,nescire,ad vltimũ negare seipsum non potest. Ecce quanta nõ potest: tamẽ est omnipotẽs, quãuis superius cõprehensa nõ potest. Ergo credo in deũ patrẽ omnipotentem.Ecce patrẽ deum vocatis. Ad honorẽ patris venite,mores patris custodite, eius voluntatẽ implete, si vultis hæreditatem eius accipere. Quis est filius contemnens patrem,qui mereatur eius accipere hæreditatem? Ergo si desideratis ea quæ promittit mereri, viuite pro voto eius, in præceptis eius permanete: quæ iubet fieri,facite: & quæ prohibet ne fiant,facere nolite. Ecce isti qui hoc faciunt,libere dicũt, Credo in deum patrẽ omnipotentem.Sequitur,dicens: *Et in vnicum filiũ eius dominum nostrum Iesum Christum.* Iste quare vnicus? quia alter filius non est. Quare primogenitus? quia in seculo nemo sic natus est.Istum vnicum dei filium de substantia patris natum,& genitum confitemur,& originem de patre habere dicimus. Patri coæqualis in deitate, deus & deus: sed tamen non duo dij, sed vnus deus.In potestate vna potestas, in esse vna essentia, in substãtia vna virtus,vna maiestas: hoc credite, ne hæreticorum colloquia mala corrumpant mores vestros bonos. Dicũt enim patrem maiorem,filium minorem. Hoc anathematizat ecclesia catholica: æque dicunt spiritum sanctum creaturam.Etiam hæc abominatur talem doctrinam. *Ergo iste natus est de spiritu sancto ex virgine Maria.* Iste spiritus venit ad Mariam,ingressus in eam, verbum caro factum est.Creuit aluus virginis,virgo erat, & prægnans creauit, & virginitatẽ non amisit. Iste ergo natus creuit,ad passionẽ peruenit, *Crucifixus est sub Poncio Pilato.* Eia fratres in hac prædicatione nullus piger inueniatur.Quis ei rependat vicissitudinem? Crucifixus est innocens,pro nocentibus: non reus pro reis, non indigẽs indiguit lucra acquirere patri. Iste Põcius Pilatus præsidatum gerebat,iussit eum crucifigi. Sepultus est postquam mortuus, vt nobis vitã donaret.Moriẽdo mortem occidit,leo de tribu Iuda rugientẽ leonem superauit: pro peccatoribus pati voluit,ne in peccatis mundus totus moreretur: alapis cæsus,flagellatus, aceto & felle potatus: in iis omnibus ostendens patientiam,non est iratus, sed econtrario mansuetudinẽ demonstrãs clamauit patri,dicens: Ignosce illis, quia ne- *Luc.23.* sciunt quid faciunt. Videtis quale exẽplũ nobis patiẽtię dimisit.Et vos fratres charissimi q̃ suspiratis ad gratiã peruenire,qui clamatis: Anima nostra velut terra sine aqua tibi cito exaudi nos,imitamini caput vestrũ Christum,qui cum malediceretur,non maledicebat: cũ iniuriam pateretur,non cõminabatur, tradebat autẽ iu-

Universidad de Deusto
Biblioteca

dicãti se iniuste.Ergo iste crucifixus,sepultus, tertia die à mortuis resurrexit.Ecce quanta potẽtia.Et in ista potentia eius, mentiti sunt ei inimici eius,vt dicerẽt,Nobis dormiẽtibus venerũt discipuli,& furati sunt eũ. Impletum est quod dictũ est.In multitudine potentiæ tuæ mentiẽtur tibi inimici tui. *Sedet ad dexteram patris.* Cũ auditis, sedet, nolite credere sessionẽ humanã. Genus est locutionis.Sedere dicitur permanere. Nã dicimus, Ille sedit tres annos in illa ciuitate,id est mansit. Ergo manet ad dexterã patris. Aeque cum auditis, patris ad dexteram,nolite putare deũ corporeum esse,aut membris humanis compositũ:sed scitote quia deus ita de se voluit dici, quod posimus intelligere, non quod ipse est.Nam si dexterã habet corporeã,habet & sinistrã: & si habet manũ,est vbi nõ tangit: si oculos habet, est vbi nõ videt:si aures habet,in lõginquo nõ audit:ergo hoc nolite credere.Cũ auditis,Sedet ad dexterã patris:Dextera eius, potẽtia eius:brachiũ eius,magnitudo eius.Nã deus noster spiritus est,vbiq; totus,totus in cœlo, totus in terra,totus in cordibus sanctis,pudicis, simplicibus, sobriis,immaculatis. *Ergo, sedet ad dexteram patris, inde venturus est iudicare viuos & mortuos.* Hic geminum intellectum parit. Viui agnoscuntur, qui in corpore erũt in aduentu eius:mortui,qui ex hac luce migrauerunt. Aeque alio intellectu viuos agnoscimus, sanctos:mortuos,peccatores. *Credo in spiritum sanctum.* Iste spiritus vbiq; totus est,vbi vult spirat.Ipse est,qui dixit,Separate mihi Paulum & Barnabã in opus ad quod assumpsi eos.Iste est spiritus procedens de patre & filio,qui diuidit propria dona singulis prout vult. Ergo iste spiritus cõsecrat,sanctificat,benedicit, honorificat, gubernat, protegit, consolatur, perducit ad sanctam ecclesiam. Quia velut nauis est in mari posita, hæc ecclesia portat epibatas,portat credentes in vna charitate,in vna modulatione,in vno remigio sanctitatis, in funibus charitatis,in velo orationis,in arbore crucis, in pice pœnitentiæ,in stuppa castitatis, in tabulis pacis, in anchora fidei. Ista ergo ecclesia in vna modulatione cantans peruenit ad portũ æternitatis,ad ciuitatẽ pacis.Ipsa est, quæ dimittit peccata,exonerat omnia põdera, eliquata corda perducit ad palmã promissam supernæ vocationis. Promittit carnis resurrectionem, promittit vitam æternam:Quia mortale hoc induet immortalitatem,& corruptibile hoc induet incorruptionẽ. Credite carnis resurrectionem, credite quia stabimur ante tribunal Christi, & reddituri rationem, quæ per corpus gessimus,siue bonum,siue malum. Credite vitam æternam promissam pro ista gratia data, vt gratuita gratia accepta perseueret in vobis: vt cum perseuerauerit,quę audistis & vidistis,didicistis à nobis,hæc agite,& deus pacis erit vobiscum.Amen.

Actor.13.

IN SYMBOLVM APOSTOLORVM
expositio alia, Homilia II.

SVPER fabricam totius ecclesiæ nihil aliud in fundamento ponunt sapientes architecti,qui sunt verbi prædicatores,nisi Iesum Christum, de quo fundamento credulitas surgit.Et quia fides totum sibi vendicat, de deo vos habere conuenit hanc fidem dei electi, qui nuper ad veram credulitatẽ confessionis acceditis.Sed quia corde creditur ad iusticiam,ore vero confessio celebratur in salutem, fides primo nobis prædicanda est,secundo spes, tertio charitas.Nam de ipsa credulitate fit initium confessionis. Quid enim dicturi estis?Audite & intelligite: quia cũ audieritis & intellexeritis, lætitiã vobis acquiretis, dicente Propheta: Auditui meo dabis exultationẽ & lætitiam.Dicite ergo quod à nobis auditis, *Credo in deũ patrem omnipotentem.* Videte vnde cœpistis, Credo dixistis.Hæc credulitas confert vobis præsentis vitæ securitatem,& futuræ vitæ æternitatẽ. Ergo ponite in fundamento cordis hanc credulitatem.Sed in quo?Videte in patre, quod dixistis in capite orationis, Pater noster, qui es in cœlis: hoc dicitis & in symboli confessione,Credo in deum patrem omnipotentem: totus in cœlo,totus in terra,totus in miraculis, totus in cordibus,totus in virtutibus.Omnipotẽs dicitur,quia posse ipsius non potest inuenire non posse,dicẽte Propheta:Omnia quæcunque voluit, fecit in cœlo & in terra. Ipsa ergo omnipotentia, vt totum quod vult, posit. Nam si dicimus de nõ posse ipsius,nihil dicimus: quia tantæ pietatis est,vt negare se nõ posit, præsertim credentibus.Ecce quia de fide diximus dei patris omnipotentis,dicamus & de spe, vt fides credat, spes accipiat, charitas iungat.Ergo creditis in vnicum filiũ eius dominum nostrum Iesum Christum:Iste vnicus,qui semper fuit apud patrem,æternitatẽ habet cũ patre,minor non potest esse à patre, sed vnam habet cum patre potestatem.Iste vnicus,quem confitemur genitũ sine initio de patre, qui semper fuit apud patrem, & prodidit illum verbo suo,qui fuit apud deum, & ipse erat deus, hoc fuit in principio apud deũ. Non dicatis minorem esse filium de patre genitũ, sed istũ qui natus est de spiritu sancto,& Maria virgine. Non intelligatis patrem Christi secundum carnẽ spiritum sanctũ esse:quia non omnis qui filius alicuius dicitur,de eo generatus intelligitur.Nam dicimus filios adoptiuos regeneratos ex aqua & spiritu:nunquid filij sunt aquæ? Dicimus filios regni,filios ecclesiæ: sicut ait apostolus: Per Euangeliũ ego vos genui:nũquid filij sumus apostoli?Nam si velimus de rebus indignis loqui, iniuriam facimus tanto sacramento.Dicimus filios gehennæ, qui sunt filij iræ, apostolo dicente:Fuistis aliquando filij iræ,sicut & cæteri: licet talia tantæ magnitudini comparanda non sint.Ideo diximus ista,quia dictum est: Natus de spiritu sancto. Itaque credendum est spiritum sanctum patris esse, & filij.Et quia deus spiritus venit in Mariam, dicente angelo: Spiritus sanctus superueniet in te, & virtus altissimi obumbrabit tibi: propter hoc quod nascetur ex te sanctum,vocabitur filius dei.Natus de spiritu sancto. Istum spiritum sanctum dicimus patri & filio esse coæqualẽ, & procedẽtẽ de patre & filio. Hoc credite,ne colloquia mala corrumpant mores vestros bonos.Sunt enim hæretici, quorum sermo velut cancer serpit,qui filium minorem à patre æstimant, spiritum sanctum inter creaturas esse ordinatum.Sed cum hæc audieritis,à peruersis nolite peruerti. Quod accepistis & didicistis à nobis,hoc tenete,hoc credite. Hæc credulitas confirmata sit in vobis,vt deus pacis regnet vobiscum. Ergo credite in vnicum dominum nostrũ Iesum Christum, natum de spiritu sancto & Maria virgine. Sed dicturi vobis sunt Gentiles, depraua ntes fidem vestram: Quo modo potuit virgo cõcipere,virgo parere,virgóque manere? contra naturam est hoc, dicturi vobis sunt:& vos econtrario respondebitis eis, Credulitas nostra quod verbis explicare non potest, fide tenet. Nec enim ei qui ex nihilo fecit mundum, cunctam creaturam disposuit,elementa constituit,mari terminum posuit,impossibile illi erat introire in viscera hominis,& carnem fieri, & possidere pudica viscera

Psal.50.

Matth.6.

Psal.134.

Luc.1.

2.Timoth.2.

1.Corinth.6.

Ioann.1.

Psal.109.

1.Corinth.3.

Ezech.37.

scera matris.Nam homines nati de masculo & fœmina, si interrogentur quo modo coagulati sunt in secreto matris,quo modo ossa durata sunt,omnis compago membrorũ,artusq; omnes ordinati sunt in harmonia corporis disposita: quis exinde rationem reddit:Si ergo de natiuitate, quæ semper in isto fluuio seculi venit & transit,rationem non reddis,de singulari natiuitate Christi rationẽ reddes?Quid dicturi sumus? si dicamus testimoniũ fidei nostræ,fortè non credunt Gentiles:sed quod illis nõ proficit ad salutẽ, nobis credẽtibus proficiat.Quo modo introiuit Christus ianuis clausis ad discipulos suos,super mare ambulauit, imperauit vento & tempestati, & facta est trãquillitas magna?quia ergo ista super nos sunt & rationẽ de talib⁹ miraculis reddere non valemus, fide tenemus. Ergo hoc credite, deum in vnanitate vnici filij sui facere quod nos cogitatione inuestigare non possumus.Ergo natus de spiritu sancto, & de virgine Maria, crucifixus est sub Poncio Pilato. Quare hoc passus est innocens pro nocentibus,liber pro seruis? vt quia nos in trãsgressione per Adam primũ hominẽ mortui eramus,in patibulo crucifixi resuscitaremur.Fixus est cruci. Magnum sacramentũ,magna altitudo crucis,magna latitudo,magna profunditas.Altitudo,vt ad patrẽ clamaret,Pater, ignosce illis,quia nesciunt quid faciunt.Latitudo,quia maiorem charitatẽ nemo habet, quàm vt animã suam ponat pro amicis suis.Profundũ,vt ecclesia ad deũ clamaret,De profundis clamaui ad te,domine exaudi vocem meam.Et exaudiretur pro filiis vox eius:Iste Poncius Pilatus præsidatum gerebat apud Hierosolymam ciuitatem:ibi & Herodes erat,qui inimiciciam tenebat cum Poncio Pilato.Sed illa pietas Christi fecit ex inimicis in morte sua duos amicos, scilicet Põciũ Pilatũ, & Herodem.Fecit etiã & nos amicos patri, tollens parietẽ inimiciciarũ,qui erat inter nos & deũ, vt reconciliaret nos patri.Nam ipse dixit: Si feceritis ea quæ mando vobis,iam non dicã vos seruos,sed amicos.Ergo iste crucifixus sub Põcio Pilato sepultus est, vt in morte sua nos viuificaret. Ipse mori voluit, ne nos moreremur.Ipse se obtulit, seipsum pro nobis hostiã & oblationem in odorem suauitatis,vt de captiuis liberos faceret,de superbis humiles,de inimicis amicos.Descendit ad infernũ,vt & ibi à miraculo non vacaret. Nam multa corpora sanctorũ resurrexerunt cũ Christo,quæ postea mortua sunt,sicut Lazarus, sicut filia archisynagogi,sicut filius viduæ.Quod fecit in istis tribus, hoc fecit per propriam resurrectionẽ in multis sanctis. Nam multa corpora sanctorum resurrexerũt cum Christo, de quibus dixit apostolus: Ex quibus plures manẽt vsq; adhuc, quidã autẽ dormierũt. Tertia die à mortuis resurrexit:ne caro eiº videret corruptionẽ.Resurrexit,iã nõ corruptibilis caro,nõ passibilis,sed talis caro resurrexit, qualis hodie cũ patre permanet in cœlo. Videte vbiq; sacramentũ trinitatis. Ecce & in spiritũ sanctum credimus,qui spiritus sanctus procedens de patre & filio charitate coniungitur.Manent enim fides,spes charitas.Hæc fides in patre,vna virtus in filio. Iste spiritus ipse est, qui propria dona singulis tribuit, prout vult. Ecce videte alia tria. In carnis resurrectione fides, in vita æterna spes,in sancta ecclesia charitas.Credite carnis resurrectionem. Nam in Ezechiẽle Propheta ossa arida legimus fuisse collecta, quæ sparsa fuerant, & accepta carne membra singula se agnouerunt, acceperũt spiritum, & resurrexerunt. Nullus vos seducat inanibus vebis, dicens: Qui à feris comesti sunt, qui combusti sunt,qui in mari à piscibus deuorati sunt: vnde resurgunt, qui tumulati non sunt, qui sepulturam non meruerunt?Ne mireris ad potentiam dei: quia non est impossibile ei restituere quod erat, qui fecit id quod non erat.Credite ergo vitam æternam, vbi mors non nominatur, corruptio, varietas, miseria, & tentatio non accidit. Erunt homines in resurrectione in vita æterna, sicut angeli in cœlo, per sanctam ecclesiam peruenientes, quæ mittit perfectos, quæ dimittit peccata, quæ candidatos in martyrio acquisiuit, quæ castos & pudicos perfecit, quæ nescientes ad perfectam scientiam perduxit, Nam vox eius est, Imperfectum meum viderunt oculi tui: sed quoniam ipsos perfectos fecit,in libro tuo omnes scribentur. Quotquot ergo perfecti sumus, hoc sapiamus, vt credentes deus pacis sit nobiscum, Amen.

Psal.183.

Ad Neophytos Homilia.

BENEDICTVS deus.Ecce stellæ etiam de terra micuerunt,stellis cœlestibus clariores lucẽtes, in terra stellæ propter eum qui in terra de cœlis apparuit.Nec sufficit stellas in terra mõstrari,sed & die suo luce lucente fulgescunt: & hoc plus admirationis affertur,quòd fulgore stellarũ noctiũ ministrarum,à præsentibus lumina clariora redduntur.Illę nãque Solis aduentu suo perfungũtur officio:hę luce Solis iusticiæ properante maiore luceſcũt, & illæ seculorũ cõfusione depereunt, hæ temporũ fine sese clariores ostendunt.De illis etenim dictũ est, quòd stellæ de cœlo cadent,sicut cadũt folia de vite: de his autẽ fulgebunt, inquit,iusti,sicut stellæ cœli.Quid sibi vult,quod dixit: Sicut cadunt folia de vite,sic stellę de cœlo cadent?Sicut enim vites cum vuarum fructibus prægrauantur, foliorum auxiliũ necessariũ vt protegãtur, exposcunt: cum autem depoſuerint fructum, necesse est vt foliis denudentur:Sic se habet hoc seculum: quandiu habuerit in se humanũ genus,tenebit & cœlũ stellas, sicut & vitis folia. Nam nocte pereunte, sine dubio stellarum vtilitas simul cum nocte deficiet.Illarum ignea natura stellarum est, & istæ edocentur igneã sortiri naturam. Sed ibi quidẽ ignis,quem humanus sensus inuenit: hic autẽ,quem secreta mentis ostendũt.Ipse nanq; vos,ait, baptizabit spiritu sancto & igni. Vultis & vtriusq; nomina partis audire?Illis quidẽ stellis nomina hæc sunt, Orion, Mazaroth, Arcturus, Vesperus, Lucifer. In his vesperus nullus, sed Luciferi vniuersi. Benedictus deus, iterum dicamus: qui facit mirabilia solus, qui facit vniuersa, & conuertit vniuersa. Ecce libertatis serenitate perfruuntur, qui tenebantur paulo antè captiui. Et ciues ecclesiæ sunt, qui fuerunt in peregrinationis errore: & iusticiæ in sorte versantur qui fuerunt in confusione peccati. Non enim sunt tantum liberi, sed & sancti: non tantum sancti,sed & iusti, nec solum iusti, sed & filij: nec solum filij,sed hæredes:nec solum hæredes,sed & fratres Christi: nec tantũ fratres Christi,sed cohæredes:non solũ cohęredes,sed & mẽbra:non mẽbra tantum,sed & templũ:nec tantũ templũ, sed organa spiritus.Benedictus deus, qui facit mirabilia solus. Vides quot sunt baptismatis largitates?Sed multis quidem videtur cœlestẽ gratiã in peccatorũ tantũ remissione consistere: nos autẽ honores cõputauimus decẽ. Hac de causa & iam infantulos baptizamus, vt nõ sint coinquinati peccato, vt eis addatur sanctitas, iusticia, adoptio,hæreditas,fraternitas Christi,vt eius membra sint omnes,vt spiritus habitatio fiat.Sed vos dilectissi-

Marc.13.

Matth.3.

Universidad de Deusto
Biblioteca

mi fratres,si tamẽ mihi conceditur fraterno vestro no A
mine gloriari.Et me quidem similis beatitudo conceperat,similis ornauit gratia:sed posteriore negligentia firmum nexum cognationis amisi: sed date vos mihi fraterno vocabulo nuncupari, propter nimiam scilicet charitatem:& vos rogari permittite, vt tantæ gloriæ honorem animositas consequatur. Et tanto magis vos dignos gratia properetis ostendere, quãto vos inspicitis in culmine positos gloriarũ: etenim trãsactum tempus palæstra fuit,atq; contentio,& lapsus facilè veniam merebatur:ab hodierna vero die campus patet virtutum exercitationibus dedicatus.Agó instat,theathrum præparatur,& ad spectaculũ conuenit, non tantum hominum genus,sed & cœlestis etiam cœtus ange
1.Corin. 4. lorum.Spectaculum enim,inquit, facti sumus mundo, non hominibus tantum,sed etiam angelis.Angeli spectant,angelorum dominus præsidet coronæ certami- B
nis:hoc non tantũ honor,sed & magna cautela,quando is qui pro nobis animã suam posuit, ipse sit probamẽtum iudiciumq; certaminis. Olympiaco nanq; certamine, & friuolo perditoq; spectaculo, impositor coronarum,in ipso contentionis examine præsse cõsueuit,& in medio certantium loco consistens,nulli parti fauorabili nutu subuenire procurat,sed ipsius certaminis expectat incertum, & vt mente sic & loco medio continetur: inter nostrum autem & diaboli certamen Christus nõ media lance cõsistit, sed totus noster fautor expectat.Et vt sciás nostrarũ patium spectatorem, peruide quo modo nos tãquã suos vnxit oleo læticiæ, illum vt impenderetur nobis instrinxit, vt cum illum peruiderit cecidisse, calcate, inquit, super ipsum. Nos
Luc.10. autẽ & si cecidisse peruiderit, auxilio suæ releuat maie-
Psal.40. statis,& dicit:Nunquid qui decidit,non adiiciet vt re- C
Ephe.5. surgat?Et dormientes excitat.Exurge, inquit, qui dormis.Vis amplius admirationis inspicere? Nobis deus cœlũ post victoriã præparauit,illi post victoriam præparauit gehennam, minatur & pœnam. Ego si vicero, coronabor: ille si vicerit,punietur. Et vt scias maiora
Gene.31. ei cũ superauerit præparari tormẽta,vicit Adam & supplantauit.Quid igitur meretur victoriæ suæ?Supra pectus,inquit,& ventrẽ ambulabis, & terrã manducabis omnibus diebus vitæ tuæ.Si igitur sensibilẽ ita puniuit damnauitq; serpentẽ, qua pœna inuisibilis punietur, si tãtis minister eius tormẽtis cruciatibusq; succubuit?Incunctãter authorẽ maiores stimuli atq; eculei cõsequẽtur. Etenim si piissimus pater sui filij reperire valuerit occisorem:non solummodo dolorẽ suum, iramq; cõuertit in eũ,sed etiã ipsum gladium quo filius perierat, particulatim cõminuit:ita & Christus noster cũ à dia- D
bolo hominem interemptum esse peruiderit: non solũ eum tormentis afficit, sed etiã eius gladium obtundit, & ad nihilũ redigit. Confidẽter igitur nos reparemus ad pugnam:etenim nobis arma suppeditãt vltra splendorem totius auri fulgentia,& fortia,adamãtis robore firmiora, totius ignis ardorem vincentia, cunctarum pondere leuiora pennarum. Nec enim quisquam hæc arma portando quassatur,sed subleuant membra,& in excelsa perducunt:& in cœlum,si cupieris, cum his sine dubio perferreris,penitus impedimento cessante. Rudis nanq; natura horum armorũ videtur, quia noualis nouus quotidie exercitatur,homo factus cũ dęmonib⁹ litigare cõpellor. Natus in corpore incorporales inimicos agnosco. Hac de causa mihi thoracem diuinitus non ære confectum, non arte compositum, sed iustitiæ simplicitate præparauit, fidei clypeo roborauit.

Armat me gladius meus, verbum teneo spiritus sanctitatis. Ille suis sagittis armatus est, ego meum gladium teneo: ille sagittarum iaculatione confidit, mihi arma diuersa non desunt. Et vt eius formido monstretur,cominus litigare non non audet.Iaculorũ longitudinem semper affectat, vt mittat si peruiderit negligentem. Et aliam mihi deus vltra tutelam donauit armorum.Quid illud? mensam præparauit, cibum sanctitatis ostendit,vt post epularum refectionem inimicum posim robustius superare.Cũ enim te egredientẽ post conuiuiũ dominicum viderit inimicus, post cœlestes epulas tanquã ignem leonis ore flammantẽ fugit, & deserit omni vento velocior,nec approximare contendit: & cũ cruentã linguã tuam de longe ille crudelis perspexerit, mihi crede non stabit: & cum os tuum senserit rutilare, gressum suum retro cum timore torquebit. Vis huius sanguinis audire virtutẽ? Redeamus ad eius exemplũ,& priorem typum recordemur, & pri
Exodu. stinam scripturã narremus: In Aegypto nocte media Aegyptiis deus plagam decimam minabatur, vt eorũ primogenita deperirent, quia primogenitum eius populum detinebant.Sed ne amata plebs Iudæorum vnà cum illis periclitaretur, quia vnus locus continebat vniuersos, remedium discretionis inuentum est. Proinde exemplum mirabile vt discas in veritate virtutem, ira diuinæ indignationis sperabatur, & mortifer domus singulas circũibat. Quid igitur Moses? Occidite,
Exodu. inquit, agnum anniculum, & sanguine eius linite ianuas.Quid ais Moses:Sanguis ouis rationabilem ho-
Leuit. minem liberare consueuit? Valde,inquit:non eo quòd
Psal.44. sanguis est, sed quia dominici sanguinis per eũ demóstratur exemplum.Nam sicut regnantium statuæ, quæ sine causa sunt atq; sermone, nonnunquam ad se confugientibus hominibus,anima atque rationibus decoratis subuenire consueuerunt:non quia sunt ære cõfectæ, sed quia retinẽt imaginem principalem: ita & sanguis ille qui irrationalis fuit, animos habentes homines liberauit, non quia sanguis fuit, sed quia huius sanguis ostendebat aduentum. Et tunc angelus ille vastator, cum linitos postes atque aditus peruideret, transiecit gressus, & non est ausus intrare. Nunc ergo si videritCyprian. inimicus non postibus impositum sanguinem typi,sed fidelium ore lucentem sanguinem veritatis, Christi templi postibus dedicatum, multo magis se subtrahit. Si enim angelus cessit exemplo,quanto magis terrebitur inimicus,si ipsam perspexerit veritatem? Vis & aliã huius sanguinis scrutari virtutem? Volo, vnde primũ currit incipias, & de quo fonte manauit. De ipsa primum cruce processit, latus illud dominicũ initiũ fuit. Mortuo enim,ait,Iesu,& adhuc in cruce pendente approximauit miles, latus lãcea percussit, & exinde aqua fluxit,& sanguis. Vnum baptismatis symbolum, aliud sacramenti: ideo non ait, exiit sanguis & aqua, sed exiit aqua primum & sanguis: quia prius baptismate diluimur, & postea mysterio dedicamur. Latus miles aperuit, & templi sancti parietem patefecit.Et ego thesaurum præclarum inueni,& fulgentes diuitias me gratulor reperire. Sic & de illo agno factum est. Iudæi ouem occiderunt, & ego fructum de sacramento cognoui.De latere sanguis & aqua. Nolo tã facile auditor trãseas tanti secreta mysterij. Restat enim mihi mystica atq; secretalis oratio.Dixi baptismatis symbolũ & mysteriorum aquam illam, & sanguinẽ demonstrari. Ex his enim sancta fundata est ecclesia per lauacri regenerationem,& renouationẽ spiritus sancti: per baptisma

tisma, inquam, & mysteria quæ ex latere videntur esse A
Ephes. prolata. Ex latere igitur suo Christus ædificauit ecclesiam, sicut de latere Adam eius coniunx Heua prolata est. Nam hac de causa Paulus quoque testatur,dicens: De corpore eius, & de ossibus eius sumus, latus videlicet illud significans. Nam sicut de illo latere deus fecit fœminã procreari: sic & de suo latere Christus aquam nobis & sanguinem dedit,vnde repararetur ecclesia:& sicut in sopore quiescentis Adæ deus lateris membra patefecit:sic modo post mortem aquam nobis donauit & sanguinem. Et sopor ille nunc mors est, vt discas mortẽ nulla soporis separatione discerni. Videte quẽadmodum spõsam sibi Christus coniunxit, videte quo nos cibo satietatis enutrit.Ipse nobis cibi substantia est, atque nutrimentum. Nam sicut mulier affectionis natura cogente, genitum alere sui lactis fœcũditate festinat:sic & Christus quos ipse regenerat, suo sanguine B
semper enutrit.Igitur quoniam nos tantis bonis agnouimus esse perfunctos,vitam congruam peragamus,& symbola illa atque pactiones quibus sumus constricti, cordibus nostris inhæreant. Vobis proclamo, cautiones vel chirographa peccatorum nostrorum scinduntur:quia nunc estis recenti lumine illustrati.Sed & vos hac admonitione constringo,quos olim quoque similis beatitudo suscepit. Cõmunis etenim hæc ratio nobis est,idem sermo,communis obligatio: quoniam æquæ & fœdera nobis cum illis communia:non atramẽto,sed spiritus recordatione conscripta: non calamo, sed linguę puritate firmata:hoc enim calamo cum deo pactiones conscribi cõsuerunt.Et ideo Dauid ait: Lingua mea calamus scribæ velociter scribentis. Confessi sumus huius imperium, diabolicã negauimus tyrannidem.Hoc chirographum,hoc pactum, hoc symbolum C
docetur esse conscriptum: videte ne chirographario inueniamur iterum debitores.Venit Christus,& paternis nos cautionibus inuenit adstrictos, quas cõscripsit Adam.Ille initium obligationis ostendit, peccatis nostris fœnus accreuit:ibi maledictio fuit, & peccatum & mors,legisq; condemnatio: & hæc omnia Christus deleuit atque concessit, & clamat Paulus dicens: Chirographum peccatorum nostrorum quod erat aduersarium & ipsum tulit de medio,affigens cruci:non dixit, delens,non cataractans: sed cruci affigens, vt prorsus eius nec vestigia remanerent:ideo non deleuit,sed cõscidit. Crucis enim claui dissipauerunt illud, vt in eo nulla de postero remaneret vtilitas.Et hoc non in angulo, nec secretim, sed in mundo medio omnium videntibus oculis, in excelso ligno nexum eius euacuat. Inspiciant quidem angeli, considerent archangeli, & D
cum omni admiratione cœlestes peruideãt potestates. Nec aduersarios hoc lateat, nec dæmones, nec ipsum diabolũ,qui nos debitis obnoxios effecerunt.Scinduntur sub fœneratoribus cautiones,ne nobis in posterum molestiæ præparẽtur.Quoniam igitur prius chirographum omnibus viribus caret, inuigilemus ne nos alia obligatio alterq; nexus adstringat.Crux enim secunda non est,nec altera remissio peccatorum:per lauacri regenerationem est nanque remissio, sed non conceditur per lauacrũ. Et ideo inuigilemus, & arripiamus solicitudinẽ. Propter hoc enim de Aegypti finibus emigrastis. Nec illius terræ iterum seruitia cogitemus, ne veluti lateris cõmemoratio habeatur: later etenim est istius vitæ dementia.Nam & ipsa species auri fulgentis nondum arte cõposita, nihil aliud nisi terra monstratur.Vidisti mirabilia longè maiora,quàm Iudęi in illo tempore Aegyptum relinquentes: nõ vidisti armatum Pharaonem suffocatum, sed vidisti diabolũ mole suppressum. Illi fluctus & pelagus transierunt, tu mortem transisti: illi Aegyptiorum separatione alienati sunt,tu dęmonum liberatione gratularis:illi iugum amiserunt barbaricæ seruitutis, tu quod durius est, à peccatorum seruitute liberatus es. Vis aliunde quoque cognoscere vnde honor tibi est amplior attributus? Iudæis tunc Mosi vultum glorificatum non fuit videre concessum, Exod.34.
Adæ conserui,& Adæ sanguinis necessitate coniuncti: vt autẽ Christi vultum in sua gloria peruidisti. Et clamat Paulus dicens: Nos autem omnes reuelata facie 2.Cor.3.
gloriam domini speculamur. Illi tunc habuerũt Christum subsequentem: sed nos hodie plus meremur habere protegẽtem. Et illos quidẽ propter Mosi gratiam Christus dominus sequebatur: nobis autẽ hoc nõ tantum nouelli Mosi causa conceditur, sed etiam propter obedientiam vestram. Illis post Aegyptum cuncta deserta serpentibus plena, sed nobis cœlum post Aegyptum præparatur diuersis mansionibus plenum. Illi habebãt ducem Mosem,nos dominum saluatorem. Hoc de isto Mose si quis dixerit,mihi crede,non errat.Nam & huius labia spiritus lenitatis amplexus est, huius animæ spiritus mansuetudinem tenet. Moses tunc manus ad cœlum leuauit, & manna panem protulit angelorum:iste Moses dexteram tetendit ad cœlum,& protulit panem cœlestem. Ille percussit petram, & fontes aquarum protulit:iste proximans mensæ petrã percussit spiritualem,& fontes spirituales ostendit.Ideo nanque mensa vt fons in loco medio collocetur, vt vndique circumstantia satientur armenta: vt salutaris ille meatus abundanti largitate decurrens, nullum sitis rabie deperire permittat. Quoniã igitur talis nobis hic fons est, talisq; vita nostra conceditur, & omnibus bonis mensa completur, vt vndiq; nobis affluat largitio spiritualis: accedamus cum corde veritate suffulto, cum pura conscientia,vt accipiamus gratiam,& misericordiam,& auxilium opportuno tempore, gratia & misericordia domini nostri Iesu Christi, per quem, & cum quo gloria patri, cum spiritu sancto, & nũc & semper, & in secula seculorum,Amen.

AD BAPTIZANDOS HOMILIA.

Quòd sacramentorum traditio catechumenis adstantibus recitari non debet.Et cur lauacrum iterum regenerationis, & non remissionis dicitur peccatorũ.Et quia non solum peierare non conuenit,sed & bene iurare periculosum est.

QVAM dulcis ista fratrum caterua conuenit.O quàm suauis dilectissimorum cœtus inspicitur.Fratres enim vos & ante dolores partus, nomino: & ante cognationis affectionẽ, vocabulo charitatis appello. Noui etenim, optimeq; non nescio: quantum vos paulò post beatitudinis culmẽ excipiet,& quantã tenebitis potestatem. Quemadmodum autem eos precibus multi ambeunt supplices, quos spes est ad dignitatum fastigia eleuandos:& futuri potentatus gratia adulationibus eis sese commẽdare festinant: & ante potestatis tempus se sociant,vt futura mereantur: hoc & ego facio, hoc mihi præparo, hoc diligenter excogito.Non enim ad simplicem gloriam eleuari speratis,sed ad ipsam imperij potestatem: imò nec simpliciter ad ipsum imperium, sed cœleste. Et ideo vos peto, ideo omni deprecatione vos posco: vt quando ad illud regnum veneritis, mei memores esse velitis. Et sicut Ioseph pincernarum principi dicebat:

Universidad de Deusto
Biblioteca

bat: Memento mei, cum benefactum tibi fuerit. Hoc & ego nunc peto. Hoc dico, Mementote mei, quãdo vobis benefactũ fuerit: nec vicem sicut ille, somnij interpretationis exposco. Non enim sum somniorum interpres, sed cœlestiũ secretorum, qualia nec oculus vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascenderunt: talia sunt, quæ præparauit deus diligentibus se. Et Ioseph quidem ad Archiœnum dicebat: Adhuc triduum, & restituet te Pharao ad Archiœniam: ego autem nõ dico, post triduum ad officium tyrannici ministerij venietis: sed post triginta dies non vos Pharao, sed cœlorum dominus ad pristinã patriam reuocabit, & Hierusalem cœlesti restituet. Et ille dicebat, quia à te calicem manus tyranni suscipiet: ego autem dico, quòd ipse imperator, ipse dominus, tuis manibus terribilem calicem ministrabit, qui honore vtranque superat creaturam, & omni virtute decoratur. Norunt istius calicis virtutem, qui sunt diuinis consecrati mysteriis: sed & vos paulò post poteritis addiscere. Mementote igitur mei, quando vos illud suscipiet regnum, quando regale vos proteget indumentum, quando purpura dominico sanguine tincta decorabimini, quando coronam Solis radiis splendidiorem sentietis in capite. Talia enim illius sponsi dona esse consueuerunt, quæ nostrum quidem meritum vincunt: sed dantis sunt congrua pietati. Et ideo vos ante ingressum sancti thalami beatos appello. Nec solum beatos nomino, sed & benignitatis laudo, quòd non sicut nonnulli, ad baptismi perceptionem finem vitæ expectare voluistis: sed temporis formidantes incertum, tanquam boni serui domini præcepta seruastis: & eisdẽ animæ colla cum omni benignitate supponitis, & iugum Christi cum omni suauitate suscipitis, & sarcinam leuem sentitis. Nam licet similem etiam illi consecrationem mereantur: sed non illis similis est voluntas, nec rerum similis præparatio. Nam illi iacentes in lectulo percipiunt: vos autem in ecclesiæ sinibus, quæ mater omnium est, meremini consecrari. Et illi flentes, vos læti & exultantes: illi vlulantes, vos autem deum glorificantes: illi valetudinis omnino calentes ardore, vos spirituali suauitate completi. Hic omnia conueniunt gratiæ, ibi nihil conuenit gratiæ. Nam ibi fletus, ibi lamentatio, & ipsa sacrorum traditione circumstantium lachrymæ, fletusq; cunctorum. Adstant vlulantes filij, coniunx brachiis laceratis ingemiscit, amici tristantur, lugent seruuli, & ipsa domus tristicia quadam imitatur infernum. Et si ipsius cor iacentis inspicias: adstantibus eum reperies tristiorẽ. Nam sicut pelagus diuersis flatibus agitatum, in multas diuiditur partes: ita & languentes diuersis cogitationibus occupati, multis solicitudinibus prægrauantur. Quando enim infantes viderit filios, eorum imbecillitate stimulatur annorum: quãdo matronam paulò post relicturus inspexerit, viduitatis cogitatione conteritur: quando familiam cogitauerit, eius separatione laceratur: quando seipsum inspexerit moriturum, omnibus nebulis solicitudinum circundatur. Talis illius animus est, & in illa turbela domos sacerdos ingreditur, ipso languore circunstantibus execrabilior. Nam medici voce, qui iacentem desperatũ nunciat, putatur illo tẽpore desperatior sacerdotis ingressus: & mortis æstimatur indicium, quod æternæ vitæ materia est. Sed nondum molẽ calamitatis edixi: nondum malorum cacumina demõstraui. Nam nonnunquam cum necessaria præparantur, anima separatur, anima diuellitur è corpore. Sæpius & adhuc in corpore constituta nihil magnum cõmoditatis agnoscit. Nam quando nescit adstantes, quãdo vocem prolatam non audit, quando illa verba, quæ sponsionem communi omnium domino facere consuerunt, proferre non potest, sed tanquam lignum aut lapis immobilis actiuetur: quid vtilitatis sacrorum traditione præstatur? Et enim in tanti perceptione mysterij, vigilare vos conuenit, & totius solicitudinis vincula laxare, & mũdam domum tanquam ipsi regi aduenienti præparare. Talis mentis vestræ perceptio sit, talis animositas imitetur. Et dignam quidem vicem de cœlesti sperate subsidio, qui rependere cõsueuit eis, qui eius audire præcepta festinant. Sed & quia conseruum condecet, quæ sua sunt conferre conseruis, & nostra vobis conferamus: imò non nostra, quia & ipsa dominica sunt. Quid enim, inquit, habes, quod nõ accepisti? Sed & si accepisti, quid gloriaris, quasi non acceperis? Et vellem hoc quidem primum meo declarare sermone, cur maiores nostri totius anni diebus præteritis hoc in tempore ecclesiæ filios consecrare voluerunt: & cur post nostrum magisterium imbuti pedibus nudis, vno tantum vestimento concesso, ad voces exorcizantium accedunt. Non enim temere nec sine ratione & hunc habitum, & hoc tempus illi cõstituerunt. Sed hoc vtrunque habet mysticam & secretam rationem. Sed, vt dixi, vellem vobis hoc antè mõstrare. Sed quia necessario sermone prouocamur, necessarium est hæc interim præterire. Nam primo necessarium est dicere, quid sit baptismus, & cuius causa hoc ad nostram vitam peruenit, & quanta nobis bona præparat. Sed si vultis, de ipsius mysticæ purificationis vocabulo dicamus. Non enim ei vnum vocabulum est, sed multis & diuersis nominibus nuncupatur. Nam hæc expurgatio lauacrum iterum regenerationis dicitur: Saluauit enim, ait apostolus, nos per lauacrum regenerationis & renouationis spiritus sancti. Dicitur & illuminatio: & ita illud Paulus apostolus nuncupauit. Recommemorate nanque, ait, priores dies, quibus illuminati multam colluctationem sustinuistis passionum. Et iterum, Impossibile est eos, qui sæpe illuminati sunt & gustauerũt donum cœleste, & participes facti sunt spiritus sancti, & lapsi sunt: iterum renouari ad pœnitentiã. Vocatur & baptisma: Quotquot enim in Christo baptizati estis, Christum induistis. Vocatur & sepultura: Consepulti enim, ait idem, sumus per baptismum in mortem. Vocatur circumcisio: In quo, inquit, & circumcisi estis circũcisione non manu facta in expoliationem corporis peccatorum carnis. Vocatur crux: Vetus etenim, inquit, homo crucifixus est, vt conuertatur corpus peccato. Est & alia vocabula multa proferre: sed ne omne tempus diuinæ gratiæ nũcupationibus erogemus, ad prius dictum nomen redeamus, & huius significatione mõstratum sermonẽ finiamus. Sed interim paulò superius dicta tractemus. Est omnium hominum lauacrum commune, quod sordes corporis lauare cõsueuit. Est & lauacrum Iudaico illo quidem lauacro melius, sed quod cœlesti gratia superatur. Nam & ipsum sordes corporales extergit, sed nõ simpliciter corporales, sed & imbecillem conscientiam tangit. Nam multæ res sunt, quæ natura quidem ipsæ non sunt immũdæ, sed imbecillitate conscientiæ efficiuntur immundæ. Nã veluti personæ tragicæ arte quidem feras repræsentant, quum nullũ suapte natura incutiant terrorẽ: infantulis tamen formidabiles conspiciuntur esse, idq; imbecillitate naturæ contuentium: ad eum modũ quæ iam diximus, puta si iam emortuum

emortuum corpus cõtingatur, id suapte cõditione, immundum non est: verũ si pusillanimi occurrit, iam cum reddit immundum, qui tetigit. Nam quia non ipsa rei natura est immunda, ipse Moses, qui ista constituit, demonstrauit: qui Ioseph mortuum secũ portabat, & mũdus nihilominus permanebat. Ideo & Paulus de ista nõ immundicia quę non sui natura, sed ex pusillanimi cõscientia venit, demonstrans, dicit. Nihil commune per se: nisi, qui cogitat commune. Vides immũdiciam non ex ipsa rei natura, sed ex conscientiæ imbecillitate proferri. Et iterum, Omnia quidem mũda: sed malum illi homini, qui cũ offensione mãducat. Audis & hic quòd non edere, sed cũ offensa edere, causa immundiciæ est? Nunc igitur sordes corporis Iudaicum lauacrũ emundabat. Diuinæ autem gratiæ lauacrum nõ corporis, sed animæ maculam, sordesq; mundare consueuit. Non enim eos, qui mortua corpora tetigerunt, sed eos qui operibus mortuis prægrauantur, efficit mũdos. Etsi mollis, etsi fornicator, etsi idolis seruiẽs, & si quid aliud huiusmodi gerẽs quispiam reperiatur, etsi omni humana detestabilitate fuerit prægrauatus, etsi totius maliciæ nodis adstrictus: cum ad illã natatoriam venerit, cum illius fontis diuinos senserit riuos, Solis radiis mundior eleuatur. Et ne putes ambitionis gratia hæc verba proferri: audi Paulum, de huius lauacri virtute dicentem: Nolite errare, nec hi qui idolis seruiunt, nec fornicatores, nec adulteri, nec molles, nec masculorum concubitores, nec ebrij, nec auari, nec fures, nec susurratores, nec rapaces, regnum dei possidebunt. Sed inquis, Quid hoc ad tractatum propositum? Nam hoc quæritur, si omnia lauacri mundantur virtute. Et ideo accipe quæ sequuntur. Et hæc, inquit, quidem eratis, sed lauati estis, sed sanctificati estis, sed iustificati estis in nomine domini nostri Iesu Christi, & in spiritu domini dei nostri. Nos quidem pollicemur vobis ostẽdere totius maliciæ vinculis absolui, & omni immundicia liberari eos, qui hoc lauacrũ promerentur: verum ratio longè maiora declarat. Non enim mũdos tantum, sed & sanctos & iustos effectos ostendit. Non enim dixit, lauati estis tãtum: sed & sanctificati, & iustificati. Quid hac re mirabilius, quid inopinatius demõstratur: quãdo sine certamine, quando labore cessante, quãdo minimè sudore decurso, iusticia procreari conspicitur? Talis etenim diuinæ gratiæ misericordia est, vt iustos faciat, sudore cessante. Nam si imperatoris præceptio paucis cõscripta literis multorum criminum reos liberare consueuit, aliis quoque præstare culmina dignitatum: multo magis dei spiritus sanctus & cuncta potẽs, omni vos malicia liberabit, & multã iusticiam largietur. Et sicut scintilla ignis exigua in profundi maris pelagus cadens aquarũ copia non paulatim, sed statim extinguitur, & illico nihilum esse demonstratur: ita & omnis humana malicia quando ad natatoriam cœlestium fontiũ valuerit peruehire, illius scintillæ facilius extinguitur ardore. Et ob quam causam, inquis, hoc quod nobis peccata concedit, nõ lauacrum remissionis peccatorum dicitur, nec lauacrũ purificationis, sed lauacrum regenerationis? Quia non nobis simpliciter peccata concedit, nec simpliciter nos purificat malis actibus implicatos, sed tanquam è cœlo generatos efficit. Nam de cœlo nos condit, & inde conficit: non de terra componens iterum, sed alio nos elemento, id est, per aquarum naturam progenerat. Non enim vas simpliciter purgat, sed integrum nouat iterum. Nam cum vasa purgantur, & si diligentia multa terguntur, quædam vestigium nihilominus retinent vetustatis, & pristinam maculam non amittunt. Illa autem quæ cõflatorio committuntur, cum flãma fuerint renouata, omnem maculã præteritę fœditatis amittunt, & nunc primum confectis non dissimilia proferuntur æquali fulgore micantia. Vt igitur statuã auri metallo cõfectam aliquanti temporis metis fumo & puluere & æruginis sordibus coinquinatã cum artificis manus acceperint, renouant fornacis ardore, & splendidam nobis lucidamq; demonstrant: ita & nostrã naturam deus eruginatam mole peccati, & malorum gestorum fumo violatam, & omni pulchritudine, quam primo ei donauerat, denudatam, in illos aquarũ fontes, tãquam in purgatorium mittit: & pro flamma, spiritus gratiã subministrat, & exinde rudes effectos etiã solis radiis eleuat clarius lucentes, veterem hominem conterens, nouum autem ostẽdens longè meliorem: & istam nobis quasfationem & mysticam purificationem obliquo sermone olim Propheta demonstrabat, dicens: Sicut vasa figuli, conteres eos. Nam quia de fidelibus loquitur: superius nobis manifestè declaratur, quũ ait: Filius meus es tu, ego hodie genui te. Postula à me, & dabo tibi gẽtes hæreditatem tuam, & possessionem tuam terminos terræ. Vidisti quemadmodum ecclesiam gẽtium commemorauit, & vbique extẽtum Christi nominauit imperium. Et propterea ait: Reges eos in virga ferrea, non graui, sed forti: sicut vas figuli cõteres eos. Ecce & lauacrum sentitur mysticè. Non enim dixit, sicut vasa fictilia: sed sicut vas figuli. Et ideo attẽdamus, & diligentius audiamus. Nam cõfracta vasa fictilia iam nulla emendatione corriguntur, semel figurã per flammas sortita: vasa autem figuli non sunt fictilia, sed argilla cõposita. Inde & si quo fuerint casu peruersa, facile ad figuram pristinam artificis reformatur industria. Et ideo quando calamitatem sine remedio dicit: Non vas figuli, sed vas fictile nominat. Nam quando Propheta monstrabat Iudæos cum ciuitate suppliciis extremis traditos, & nullum eis remedium promittebat, iussit accipi vas fictile, & ante omnem confringere populum: & dicit, quia ita ciuitas peribit. Quando autem spem eis pollicetur, prophetã ad figuli vas adduxit: & illi non ostendit vas fictile, sed argillam ei, in manibus positam demõstrat artificis, quæ etsi ceciderit, reformatur tamen. Ideo sequitur, dicens: Si iste figulus, ait, hoc vas lapsum iterum renouat, non multo magis ego vos potero lapsos corrigere? Et possibile quidem deo est nõ solum de argilla factos corrigere per lauacrum regenerationis, sed & spiritus accepta virtute, & lapsos post pœnitentiam veram ad statum pristinum reuocare. Sed non nunc temporis est de pœnitẽtia nobis proferre sermonem, imò nunquam necesse sit talia vobis remedia demonstrare, sed contingat semper vos pulchritudinem, quam estis accepturi, intactam inuiolabilẽmque seruare. Sed vt semper tales durare possitis, de conuersatione vobis pauca narremus. Nam in palæstra athletis semper cessante periculo exercitatio est, & lapsus facilè veniam promerentur. Nam suis certatur, & magistrorum corporibus meditantur. Sed quando agonis dies, quando certaminis tempus aduenerit, quando stadium patet, quando omnes ad spectaculum fuerint congregati, quãdo agonotheta præsidet, quando mõstratur corona virtutis: tunc necesse est, aut lapsum pudore infamatum, pœnas dedecoris suæ negligentiæ sustinere, aut solertiæ palmam sustinere vincentem: Ita & vobis horum dierum triginta spaciũ exercitatio & meditatio

Rom. 14.

1 Cor. 6.

Hier. 18. & 19.

Universidad de Deusto
Biblioteca

meditatio est. Sed exhinc discamus euincere,& aduersarium dæmonem superare properemus. Nam contra illum;magnum nobis est certamen.Post lauacrum igitur,eum iam supplantare discamus: & vnde nobis insidiatur,inuenire curemus:& vnde facilè poterit superari, vt in agonis ipso certamine, nulla nouitate terreamur,sed eius insidiis agnitis,arte, fraudèque comperta securi cum omni fiducia dimicare posimus. Vndique nobis insidias præparare consueuit, sed facilius lingua & ore peccante.Nullum enim æquè congruum illi organum in ministeriũ est interitus atque peccati. Nam inde nobis mors,inde lapsus,inde perditio, inde naufragium præparatur. Nam & mẽtium lapsus ex linguæ
Eccl.28. garrulitate venientes quidam declarans,ait: Multi ceciderunt per gladium:sed nõ tanti, quãti per linguam. Et grauem casum demonstrare festinans,ait:Lapsus de pauimento, aut lapsus de lingua. Quod dicit, tale est, Conducibilius est, inquit, ruere & corporis sentire iacturam,quàm verbum tale proferre,vnde anima poterit deperire. Et suadet multam ori adhibere cautelam, dicens:Fac ori tuo ostium & seram. Nõ vt portas corpori faciamus, sed vt non facilè verba proferantur, & ad incongrua dicẽda sese lingua cũ omni cautela contineat.Et alibi ostendens, quia ad hanc seram retinendam solertiæ nostræ, etiam diuinum necessariũ sit auxilium:vnde & ad deum manum protendens,dicebat:
Psal.140. Eleuatio manuum mearum sacrificium vespertinum. Pone domine custodiã ori meo, & ostium circunstantiæ labiis meis. Et qui priora persuasit, ipse iterum ait: Quis dabit ori meo custodiam, & labiis meis sigillum astutiæ? Vides hoc lapsos singulos formidare, vides omnes lamentari,omnes suadere, omnes orare,linguã suam cautela custodire ac retinere? Et cur,inquis, hoc membrum quod tantum nobis periculum adfert, deus ab initio dedit? Quia & multum nobis hinc commoditatis est, & volentibus nonnunquam prodesse consueuit:nec mortem habet, nec peccatum concedit inuito.Et audi quid ille ait:In manu linguæ vita & mors.
Prouer.18. *Matth.12.* Et Christus significans ait: De sermonibus tuis iustificaberis, & de sermonibus tuis adiudicaberis. Media nanque vtriusque partis lingua est,& si vtriusque est,tu dominus es. Nã & gladius in medio positus, siquidem fuerit aduersus hostes arreptus, salutaris accipienti reperitur: si vero tenentis visceribus inferatur, mortem præparat inferenti:non quia talis ferri natura, sed quia vtentis tale consilium est: ita & lingua æstimetur gladius in medio positus. Armetur aduersus peccata tua, non ad fratris plagam præparetur. Et ideo deus eam velut muro duplici voluit circundari. Nam dentium tegmine, & labiorum custodia continetur, ne verba improuida garrulitate proferantur.Refrẽna igitur linguam:& si non patitur reticere,dentiũ morsu quiescat, & tanquam carnifici tradatur dentibus. Nam hoc est eam conducibilius sustinere, quàm postea aquæ stillationem nullatenus promereri, Et alia quidem multa peccata admittere consueuit:vt cum blasphemat, cum turpia verba componit, cum calumniatur, cum iurat, cum peierat. Sed ne hodie vniuersa tractantes,mentes vestras latius occupemus: vnam interim vobis indicimus legem, nequando vestrum quispiam iuret. Nam hoc prænuncio atque prædico, quòd si quis non dico periuria,sed etiam iurationes iustas de cætero non declinet,non promerebitur sermonem nostrum.Nam vt stultum est magistros quidem pueriliũ studiorum infantibus ante secunda magisteria narrare, nisi priora eorum cordibus inhæsisse cognouerint:ita & nos nondum mentibus vestris nostro sermone affixo alios vel tractatº offerre & facere,vt putidus è dolio liquor hauriatur. Ne igitur vos amara prohibitione tristemini: date operam,vt præceptis commodetur effectus. Nam hoc peccatũ valde crudele est, nec adeo valde crudele putatur: & hac de causa illud timeo, quia nullus illud pertimescit:sed sicut simplex sermo prolatus reatũ non videtur afferre,ita & iusiurandũ esse putatur, si cũ multa fiducia hoc profertur illicitum. Et si quis increpauerit,risus mouet, iocos narrare putatur:& ideo de hac re sermonem lõgius protraho. Funditus etenim hoc amputare festino:& multi temporis malum radicitus euellere cupio,non tantum periuria,sed ipsas quoque iurationes.Sed ille, inquis,iurat homo, qui mitis est, & cui est sacerdotium commendatum, & qui in multa castitate & reuerentia conuersatur. Nolo mihi hunc sanctum, hunc mitem, hunc pudicum,hũc proferas sacerdotem:sed si Petrum mihi, si Paulum, si de cœlo angelum narres: nec sic personarũ dignitate terrebis. Nam legem non seruilem,sed dominicam de iureiurãdo lego: & quando imperiale constitutum recitatur,omnis seruilis dignitas conquiescat. Etenim, si Christum hoc mãdasse poteris approbare, aut quia hoc Christus non punit,ostendere: acquiesco. Sed si cum tanta prouisione hoc fieri prohibet, vt iurãtem maligno sociaret (nam superfluum,inquit, horum, diaboli est)quid mihi alium atque alium commemoras,quid aliquorum nominas facta? Nõ enim ex seruorum negligentia, sed ex sua præceptione, sortè tibi deus attribuit. Iussit,inquit, præceptis obtemperare. Congruum est & non cuiusli-
Rom.12. bet facta memorare:nec aliena mala conuenit imitari. Nam & magnus ille Dauid peccauit,& grande peccatum. Quid ergo? Ideo nobis sine periculo peccare conceditur? Non. Nam hac de causa cauere debemus,& facta fortia imitari sanctorum. Et si aliqua negligentia, legis præcepta violata sunt:cũ omni festinatione trãsire nos conuenit.Non enim ad conseruos nobis,sed ad dominum ratio est. Huic omnium gestarũ rerum necesse est nos reddere rationes.Ad illud igitur nos iudicium præparemus. Nam licet magnus & admirabilis ille sit, qui hanc legem respuit, pœnam sine dubio calcatæ huius præceptionis exoluet. Non enim est deus personarum acceptor. Quo igitur modo, quóue subsidio,hoc poterimus declinare peccatum? Non enim solum conuenit crimen crudele mõstrare,sed potius criminis vltione liberari. Est tibi coniunx, sunt filij,est amicus,est seruulus, est vicinus, est sanguinis cognatione sociatus: festina omnibus huius legis præcepta narrare.Sed,inquis,Dura res,cõsuetudo,& quæ facilè mutari non possit: & quæ nos nõnunquam & inuitos trahit,& nolentes cõmittere cogit illicita. Igitur tanto te huius mali reatu liberare festina,quanto consuetudinis vim necessitatemq; cognoscis, & ad aliam cõsuetudinem migrare propera. Nam sicut te praua consuetudo possidet,ita poterit melior obtinere,vt & volentem te iurisiurandi lapsibus non permittat euinci. Nam reuera multum consuetudo prævalet, & iura didicit immutare naturæ. Vt igitur non assiduè doleamus, ad aliam consuetudinem demigremus: & ab omnibus tibi singulisque coniunctis hoc postula, hoc pete beneficium, vt te iurantem arguant, vt confundant. Nam cum te afficiunt tua confusione autorem, & sibimet similia largientur. Nam qui alterum, ne iuret, arguit: nec facilè se præcipitare patietur in periurium. Etenim est iu-

est iurandi peccatum: & non solũ cum de rebus friuolis,sed etiam cum de maioribus celebratur.Nos autem & cum vilia comparamus,& cum de vno nummo cõtendimus, & cum aduersus seruulum commouemur, deum testem inuocamus. Et hominis quidem ingenui & aliqua dignitate muniti, in publico ad huiusmodi res non audemus testimonium postulare,ne & iniuriarum contra nos vindicta procedat:deum autem cœlorum regem,angelorum dominum, & cum cõtrahis,& cum loqueris, & cum quibuslibet sermonibus delectaris, aduocas testem? Vt igitur hoc crimine liberemur, inuicem admoneamur, insitum tempus constituamus, & tempus dierum decem. Volẽtibus enim & vigilantibus & hi sufficiunt dies, quò penitus hoc crimine cõsuetudinis liberemur: & post decem dies nihilominus si illaqueati reperiamur, pœnam nobis constituamus. Sed inquis, Dicito pœnam,propone vindictam. Hoc iam non meum,sed vestrum est: & si ita circa nos non solum iureiurando,sed & in aliis cõuersationibus præcauere voluerimus, constituentes tempora, pœnas indicentes,mundi ad nostrum dominum ire poterimus, vt de ignis gehẽna liberemur,& cum omni fiducia tribunal Christi videbimus,quam omnes liceat obtinere per Iesum Christum dominum nostrum,&c.

DE MILITIA SPIRITVALI, Homilia.

BONA quidem sunt & vtilia regis ad eos, qui imperio eius subiecti sunt, legum statuta: sed maiora, & angustiora illa præcepta sunt, quæ militantibus obseruanda decernit.At ergo nũc ad militiam spiritualem cœlestis regis mandata prædicantibus nobis diligenter attendat omnis,qui magnę & supernę dignitatis est cupidus,& qui semper Christo adstare desiderat: quiq; magnificæ illius & diuinæ vocis nõ ociosus auditor est:Si quis meus minister est,me sequatur: & vbi ego sum,& minister meus est. Vbi ergo est Christus rex? Vtique in cœlo.Illo ergo terreæ cõsuetudinis,& omnis carneę delectationis,nemo qui militiæ accingitur,domum sibi construit, neque possessiones agrorum comparat, aut vilibus humanorũ negotiorum commerciis implicatur. Nemo,inquit,militãs deo, implicat se negociis secularibus, vt ei placeat à quo probatus est.Escas miles regius habet,& imperatoris annona pascitur.Non oportet eũ emere sibi cibum, neque in eius prouidendi solicitudine occupatum,studiis militaribus auocari.Vbique illi domus omnis prouincialiũ ex præcepto regali patet,vt nihil eum de priuata domo laborare necesse sit:cui mansio in castris,& cibus ad expeditionem modicus,& aqua potui, & tantum somni,quãtum naturæ necessitas expetit. In vigiliis,in itineribus multi labores,& pro temporum vicissitudine, in æstibus aut frigoribus confirmata patiẽtia: pugnæ ad hostes,pericula vsque ad mortem: verum & si mors bellanti accidat, gloriosa est: vincentem vero honores & dona regia subsequũtur. Huiç laboriosa in præliis vita,in pace autẽ splendida & honorata,transigitur, & pro certaminibus prospere decertatis gloriæ corona defertur,promotio dignitatis apponitur,iuxta regem familiariter stare conceditur, de manu imperatoris assidua remuneratione donatur. Cæteris principibus suæ gratiæ comitibus eminentem pręponitur interuenire,& iam extrinsecus pro amicis suis, si velit libenter auditur:& tantum propria dignitate pro meritis virtutis exuberat,vt etiam sodalibus honorãdis autor existat. Nunc ergo tu miles Christi modica hæc de humanis actibus exempla tibi sumẽs, maiorum rerum, hoc est, diuinorum bonorũ conceptionẽ mente susciпe: vt libera tibi, & expedita mortalibus curis vita ducatur. Non te domus auocet, non possessio impediat, non ciuitas & patria constringat:exutus enim & absolutus omni terrestrium rerum solicitudine, melius diuina curabis.Non te illiget coniugis amor,neque filiorum cura solicitet:impedimenta enim sunt diuinæ militiæ carnalium necessitudinum vincula. Arma enim nunc militiæ tibi non carnalia, sed potentialia à deo. Scito autem, quia te nõ vincet natura corporis,neque strãgulabit inuitum, neque te obnoxiũ faciet ex libero, nisi voluntaria declinatio. Longè diuersa est spiritualium affectionum conditio.Non queras in terra relinquere filios,sed in cœlũ perducere.Nõ ergo carnalibus te agglutinari nuptiis, sed spiritualibº oportet inhiare. Sume tibi coniugem sapientiam veritatis, vt scriptum est,& eam dispositã dotibus cœlestibus toto corde cõplectere.Filios genera spiritualiter,& æmulare cœlestẽ sponsum, per quem debellare possis insurgẽtes aduersus animam tuam inuisibiles inimicos. Dimicandum est enim tibi cõtra potestates, & principatus harum tenebrarum, cõtra omnem diaboli virtutem,& aëreum nequiciæ spiritualis exercitum, qui te occultis machinis,& gladiis impugnare non desinunt,vt in teipso resistas eis,& eiicias eos primum de anima tua,vt nullam sortem habeant in te:deinde vt his,qui ad te confugerint, teq; sibi elegerint ducem & propugnatorem, eadem virtute possis adesse qua tibi ipse profueris:id est, vt proximos tuos instruas verbo veritatis, conuersationis exemplo dirigas, orationum interuẽtu destruas cogitationes extollentes se contra fidem Christi, & omnem impium malignumq; sermonem verbo pietatis exurgentes,doctrinæ apostolicæ armis potẽs. Consilia,inquit,destruentes, & omnem altitudinem extollentem se aduersum sciẽtiam dei: maximè autem cum fide summi regis inuicta manu, quæ facilè deterret, & in fugam vertit inimicos,si tantum vel appareat eis. Si vero dominus, & periculi certamen agitare velit, & exercitum suum iubeat congredi exercitui aduersariorum,hic tibi ad omnem laborem præparatio firma cõsistat,& contra omne periculum interritę mentis constantia maneat:& si necesse sit de terra in terram, & de mari in mare libenter emigra, & patriam peregrinatione commuta. Quando enim, inquit, persequentur *Matth.10.* vos, fugite de ciuitate in ciuitatem. Et si in iudicium pertraheris,vt necesse sit te sisti ante principes, & potestates,& plebeiorum seditiones excipere,& dirum carnificis vultum videre, & duram vocem sæui persecutoris audire,ipsarumq; pœnarum horridam faciem sustinere, adhibitis etiam tormentis tentari: stare te fortiter, & vsque ad finem mortis certare oportet, nõ cedente constantia mentis,armata terroribus inimici,& doloribus corporis: quia nisi legitime certauerit quis, non coronabitur. Vtinam præter hæc omnia ipsum ante oculos habeas,pro te in passionis prælio dimicantem Christum,sciens quia propter te & Christus in isto agone versabitur, & tu per ipsum agonis ipsius victor existis: victorem enim regem sequeris, eum qui te victoriæ suę vult habere participem.Neq; enim etsi mortuus fueris in hoc genere certaminis,victus videris:sed tunc magis palmam capies,si vsque ad finem incõuertibilem veritatis fidem, & confessionem in corde tuo conseruaueris, & pro veritate cõstantiam immobilem tenueris,

Universidad de Deusto
Biblioteca

tenueris, à morte transibis ad vitã æternam: & ab hominibus iniuriam passus, ad dei gratiam transfereris: & à temporali, quam in hoc mũdo pertuleris tribulationem, in æternam requiem transuolabis, & sanctorum angelorum consortio perfrueris. Terra te ciuem non suscipiet, sed cœlum: non incolam te suscipiet mundus, qui te persecutus est, sed angeli te portantes præsentabunt Christo, & amicus dei vocaberis, & desiderabilem laudẽ ex ipsius domini voce audies: Euge serue bone & fidelis, euge miles strenue, & imitator domini tui, & regis æterni comes: ego te meis remunerabo præmiis, ego verba tua libenter exaudiam, quia & tu me diligenter audisti. Si petieris pro fratribus tuis similem patientibus persecutionem, sociis fidei tuæ, & sacramẽti charitatis custodibus, vt saluentur & viuant, percipies à rege cœlesti omnium bonorũ communionem: & hymnum dicens choris mixtus æternis, & inter angelos sanctos accinctus lætitia, regalem coronã portabis in conspectu regis domini, & coæternalis domino tuo factus, cum ipso æternæ beatitudinis largitore lætaberis. Si vero in hoc mundo adhuc dimittere post acta certamina palmarum tuarum superstitem velit, vt plures varios agones dimices, vt multiplicẽtur coronæ tuę de multitudine præliorum, multiq; exemplo tuo ab inuisibilibus & visibilibus saluentur inimicis: magna erit tibi & in hoc seculo gloria, & apud amicos Christi eris honorabilis omnibus, qui te & præpositum, & adiutorem, & legatum bonum inuenerint. Isti pascent te sicut militem bonum: isti honorabunt te, sicut virum fortem: isti dexteras dabunt tibi, & cum magna gratulatione suscipient te, sicut angelum dei excipientes, vt ait Paulus: Sicut Christum Iesum. Hęc & alia huiusmodi monita atque præcepta sermo diuinus annunciat. Neque enim tantum de viris disserit, quia apud deum etiam fœmineus militat sexus. Multi enim sexus fœminei virili animo militiam spiritualem gerunt, non pro corporis infirmitate reprobantur, quòd interioris hominis virtute viros æquant, & in agonibus martyriorum multæ pares, quædam fortiores viris extiterunt: quibusdam virorum & à fortiore sexu ignauia muliebri degenerãtibus, infirmum corporis sexum virili mente vicerunt: & amissas negantibus viris obtinuerunt coronas, quæ in testimonio virtutis victrices pœnarum viris labentibus constiterunt. Ex ipsis sunt quæ angelicum sacratæ virginitatis splendẽt chorum, ex ipsis & illæ quę gloriosis confessionis præliis, & martyriorum triumphis coruscant: sequebantur autem & ipsum dominum in præsentia eius non solum viri, sed & mulieres, & ex vtroque sexu comites, sicut scriptura designat: Et obsequebantur, & ministrabant domino. His igitur talibus tantisq; virtutibus & honoribus militiæ Christi adiacentibus certatim omnes, & patres filios, & matres filias offerunt Christo, & suam quisque progeniem regi cœlesti ad militandum probare festinant: gaudentes in spe æterna, quæ non cõfundit: quia charitas Christi diffusa est in cordibus nostris. Talia enim pignora non solum in consortium salutis & gloriæ, sed etiam in ornamentum, & in patrocinium perenne deuoti parentes habebitis. Et non simus circa filios nostros pusillanimes, neque timeamus, si nunc in militia spirituali laborent, sed magis lætemur: quia si impensius laborauerint, illustrius glorificabuntur. Nos tantum repræsentemus domino, quos ab ipso accepimus, vt & probatorum ac militantium Christo filiorum efficiamur participes, nobiscum eos adducẽtes, & statuentes coram domino. His autem qui ita exhibere se studẽt deo, & agonem iustum militiæ spiritualis legitime certate nituntur, vt apprehendant brauium supernæ vocationis, competenter illud ex psalmis dicimus, Benedicti vos à domino, qui fecit cœlum & terram. Dignè etiam pro his secũdum Mosem orabimus, Benedic domine opera ipsorum, & depone lũbos aduersariorum eorum. Vtiliter agite ô probati milites, currite fortiter cursum vestrũ, & decertate certamen bonum, vt capiatis æternas coronas, in Christo Iesu, per quem deo patri gloria, cum spiritu sancto, in secula seculorum, Amen.

Matth. 25.

Mar. 25.

DE MILITIA CHRISTIANA, Homilia.

OMNES homines, qui se student humo tollere, & inserere cœlestibus: quiq; naturã mortalitatis euincere angelicæ conuersationis æmulatione nituntur, vt studio bonæ voluntatis angelorum incorruptionem sequentes, appropinquent deo: incorruptio enim, vt scriptũ est, hominem deo proximum facit: remoueant se quantum possunt spiritu virtutis à corpore, & penitus absistant à carnali concupiscentia, morientes quidem super terram huic vitæ secundum imitationem passionis Christi: viuentes autem angelicam vitam iuxta communionem vitę domini, & resurrectionẽ mortuorum. Qui enim Christi sunt, inquit apostolus, hi carnem suam crucifixerũt cum passionibus & concupiscẽtiis. His ergo talibus olera pro carnibus, aqua pro vino, & cibus modicus pro dapibus opimis est. Propter quod & vigiliæ gratiores, quàm somnus: & noctes pro diebus aguntur, & crebriora apud deum per orationes colloquia, & hymnis excubiæ, & verè (vt apostolus dixit) in carne ambulãtes, non secundum carnem militant. Qui autẽ ad plenam huius exercitij perfectionem, sicut in verticem montis ascendere non valent, saltem in secũdo virtutis gradu consistere studeant, vt immoderatam carnalium concupiscentiarum abundantiam circuncidant, vt sanctæ ad dominum vocationis non penitus alieni sint: & de his quæ circa hunc mũdum sunt, occupationibus non omnino teneantur. Vbi enim voluntates multæ, ibi & vacationes plurimę, quę à deo separãt, gula & ebrietas, quorum & comes est corporalium permixtionũ delectatio. Hæc autem vicia magnas auariciæ causas attrahũt, quia exuberantem rerũ copiam exigit vita luxurię. Et ideo multa acquirendi necessitas strangulat animas corpori seruientes, ne desit effusis affluens sumptus impendiis. Ergo imitemur Loth illum beatum fratruelem Abrahæ, qui de terra Sodomæ & Gomorrhæ cũ igneis imbribus ardere cœpissent, manibus angelorũ eductus exiuit. Et cum iuberetur in montẽ confugere, & illic ab incendio damnatarum vrbiũ tutus manere, pigebat vt senex, ne deficeret in fuga, in mõtis ascensu, & ignibus apprehenderetur. Metuebat autem & angelos, ne contradicens præcepto dei, quod per ipsos acceperat, perimeretur ab ipsis, quia in montem confugere collucta-batur. Vnum ergo minimum de Sodomiticis vrbibus oppidũ ad salutis refugium donari sibi poposcit à domino. Et qui altiora petere vitauit, minima autem pro multis poscere elegit: dat ei primum quidẽ in ciuitate modica de magnis illis & optimis, & delicioſis vrbibus liberata: salutẽ in magnis periclitãs, in exiguo obtinet: propter quod & ipsa ciuitas, quæ prius Balath vocabatur, Segor appellata est, id est saluatrix: ex hoc autem munere

Psal. 129. 16.

Genes. 19.

munere dei, quo paruę ciuitatis habitaculum meruerat à domino, assumens audaciam, ascendit in montem. Tales quidem & nos efficiamur, vt primũ effugiamus copiosas, & circumfluentes huius mundi delicias, quæ similes sunt Sodomitarum corruptis ex vbertate moribus terrarum, de quibus dicit deus: Quia in saturitate panum luxuriabant. Coarctemus autem multa in modica, vt non incendamur ex multis epulis, & comessationibus, & distentionem ventris subsequentibus intemperantiis: sicut incensæ sunt Sodoma & Gomorrha, & confines earum. Post vero moderata virtutis nostræ fragilitate nutriemur anima procedẽte in melius refrenandi corporis consuetudinem: ascendamus ad perfectam abstinentiam castitatis, sicut in ipsum montem salutis, & verticem virtutis confugientes à seculi huius incendiis. Metue ergo delicias Sodomitarum, ne Sodomitica patiaris incendia: fuge fornicationem, discede ab omni luxuria, respue gulam, abdica ebrietatem, & omnem ignium Sodomiticorum fomitem in temetipso victo extingue. Si enim, inquit, accenderis ignem, inflammaberis, & ipse tibi eris autor exitij, cum te voluntariis libidinibus excitata viciorum flamma consumpserit. Non agemus similem infidelibus vitam, sed à quibus fide discernimur, ab eorum studiis etiam & moribus diuidamur. Declaret fidẽ tuam quotidiana actio tua, confirmet tuã ad Christum charitatem euidens, à carnalibus concupiscentiis discessio tua, ne quis te contra disciplinam, & decus nominis Christiani in deuiis ambulantem videns, dicat: Iste est ille, qui cœlestis vitæ sectator, qui denique summæ ipsius pudicitiæ magistri discipulus habebatur. Iste est ille selectus à mũdo, qui iam cœlestibus angelis comparabatur, qui se in aduẽtum cœlestis regis præparabat, seq; eius lateri cominus adhæsurum præsumebat. In hæc ergo post laudem opprobria deuenire præcauẽs, ita age, vt glorificetur per te magis, quàm blasphemetur Christus, qui dicit: Honorificantes me honorificabo, & annullantes me depreciabuntur. Quem vtique despicere, & pro nihilo habere conuinceris, etiam si verbo honorare iudicaris, quando non secũdum nomen fidei tuæ viuis, per operum tuorum prauitatem blasphemari cogis in eum, cuius nomen prę ferre audes, & voluntatem agere detrectas: sicut econtrà hi qui dignã Christo vitam agunt, manifestam virtutem eius, & admirabilem gratiam apud omnes faciunt, vt illud domini verbum impleant, Luceant opera vestra coram hominibus, vt videntes ea, honorificent patrem vestrum qui in cœlis est. Memento quia Christo sacrata sunt membra tua, non misceantur membris meretricis. Nõ polluas templum sacratum domino, ne fias ab spiritu eius alienus. Non enim capit quod sanctum est in templo polluto. Quæ, inquit, communicatio lumini ad tenebras? Non abutaris natura contra naturam: filiorum enim generationem nouit lex naturæ, & propter sobolem procreandam coniungit mulieri: concubitum autem superfluæ voluptatis etiam nuptiæ profugiunt, fornicationum sunt ista. Et mulier data est tibi in adiutorium. Ergo licito honestóque consortio ob hoc tantum vtere, vt commercium inhonestæ permixtionis effugias. Neque contemnas quòd non iam hodie in opera peccantium vindicat Christus. Quanta enim patientia sustinet, tanta & seueritate restituet. Nunquid enim irascetur per singulos dies? Nisi conuersi fueritis, gladium suum vibrauit. Et quantum te peccantem vt conuertaris expectat bonitas indulgentis dei, tantum in te, nisi conuersus fueris, eiusdem iudicis censura procedet. Patientiæ quidem præsens tempus, sed futurum iræ est. Noli ergo de huius temporis spacio remissionem non timendi tibi ad peccandi licentiam sumere. Sic loquimini, inquit, & sic facite, sicut per legem libertatis iudicandi estis. Et si secundum carnem viuatis, vt alter Apostolus dicit, Si secundum carnem vixeritis, morie-mini: si verò spiritu facta carnis mortificetis, viuetis. Adiungere itaque, & colloquere spiritui, & non tibi præualebit caro. Nolite, inquit, inebriari vino, in quo est luxuria: sed implemini spiritu sancto, cantantes & psallentes in cordibus vestris deo. Ecce remedia animæ domesticæ deo. omnia autem hæc frequenter audiamus, sicut verba sacra spiritualium canticorum. Reddamus vota, & impendamus orationes domino, vocanti nos ad vitam æternam. Omnis ergo homo dei indutus Christum, fuge omnia quæ sunt incentiua carnalium cupiditatum, vel conuiuia, comessationem, & temulentias crapularum: & non dico secundum humanum prouerbium, ne substantiam tuam perdas: carnalis enim hæc cura est, & secundum humanam vtilitatem familiare consilium, sed dico ne spiritualem, quæ multo potior est, substantiam salutis amittas, & spiritualium diuitiarum inopem te facias. Non solum autem hæc baptizatis dissero & prædico, sed etiã baptizandis præcipio. Sicut enim is qui illuminatus est gratiæ dono, dignum se debet præstare accepto diuinitatis munere: ita qui adhuc eiusdem gratiæ candidatus est, & in eadem spe simili fide currit, dignum se facere debet gratiæ consequendæ. Timeat enim, ne post agnitionem dei, cuius signaculo iam prænotatus est, si non dignus agnitione percepta inueniatur, indignus etiam sanctificationis munere iudicetur. Ideo, inquit, misericordiam consecutus sum, quia ignorans feci in infidelitate: superabundauit autem gratia domini nostri Iesu Christi cum fide & charitate. Tu itaque si scies peccasti in fide positus, metue ne gratiæ dono priueris, sed magis prepara te quotidie per omnem diem & noctem domino. Quis enim regem suscepturus, non parat & exornat domum, vt digna sit introitu & mansione regali? Nam quis audet in sordida & inculta domo regium aduentum suscipere? Nec sanè sub vna die domus adornetur Christo, sed per totam vitæ nostræ ætatem, æterno principi in referanda humani pectoris aula componatur. Sed peccasti: pœniteat te. Emundat enim pœnitentia peccatorem, & reparat ad sanctificationem. Ideo præuenit & Ioannes, preparans viam domino, & præcipiens dignos fieri fructus pœnitentiæ, vt fugerent ab ira ventura, reconciliati per donum baptismatis in spiritu sancto: quod quia adeptus es, ne recurras ad peccata, quæ remissa sunt tibi: neque in delictis frequenter offendas, relinquens ea, & rursus recurrens in ea: neque enim vt canem ad suum vomitum, aut suem in volutabrum contraria humanitati, irrationalium & immũdorum animantium natura te ducat. Hoc enim profecto dicens tradit te verbo dei, & sanctarum precum studio, vt naturæ carnalis immoderatas ad appetentias dei sermo contineat, & assidua ad deum oratio arceat, vt & naturam tuam opere diuino bonam competenter in sua mensura custodias, sicut equum, eam temperans & refrenans, agitatoriis disciplinis: atque ita & domino non execrabilẽ facturam suam, in teipso iuxta naturam suam compositus exhibebis. Non enim vult opifex creaturæ nostræ corruptum in nobis videre opus suum. Itaque sanctitatibus, & remediis

Iacobi. 2.

Rom. 8.

Ephe. 5.

Luc. 3.

1. Tim. 1.

remediis spiritualibus integrum te cõserua, vt & nunc & in illud infinitum seculum domino creatori placitus assistas, & non per modicam & breuẽ in hac vita corporis voluptatem æternæ beatitudinis detrimentũ capias. Ipse autem dominus fabricator naturæ nostræ, & omnium accidentium modo languorũ medicus, & futurorum bonorum dator, dirigat volũtates vestras in bonum, & perficiat cursum vestrũ in salutem, ipsi gloria in secula seculorum, Amen.

DE ERVDITIONE DISCIPLINÆ, Homilia.

ERVDITIO disciplinæ custos est spei, & vinculum fidei, & dux viæ ad salutẽ ferentis, quæ fouet & nutrit animam ad profectũ sensuum, & spiritualium magistra virtutũ est. Ipsa igitur in Christo manet semper, & indeficiẽter secundum deum viuit, & ad cœlestes repromissiones perducit, & ad diuina præmia facit peruenire. Hãc ergo nos sectari oportet salutem, & auerti ab omni malicia. Dicit enim in psalmo spiritus sanctus, Apprehendite disciplinam, ne quando irascatur dominus, & pereatis de via iusta, cum exarserit in breui ira eius. Et iterum: Peccatori autem dixit deus: Quare tu enarras iusticias meas, & assumis testamentũ meum per os tuũ? Tu vero odisti disciplinam, & proiecisti sermones tuos post me. Et iterum legimus, Qui abiicit disciplinã, infelix est. Et Salomonem ita nos admonentem accipimus: Fili, ne fias pusillanimus, neque deficias, cũ increparis à domino. Si autem dominus quem diligit, arguit & castigat, vt emẽdet ac dirigat vias eius: proculdubio fratres, & maxime sacerdotes non odiunt, sed diligunt quos corripiunt: ideo enim hoc faciũt, vt emendẽt quos arguunt. Quoniam & deus per Hieremiã prædixit hæc tempora nostra, significans & dicens: Dabo ipsis pastores secũdum cor meum, & pascent eos pascentes cum disciplina. Et quidem cum sanctis scripturis frequenter, & ferè vbiq; disciplinæ mandata seruantur, & omne fundamẽtum pietatis, & fidei nostrę per custodiã mandatorum confirmatur, vt radicibus nostris fortiter complantatis, & domibus nostris super petram firmiter fundatis, incõcussi procellis & fluctibus istius seculi resistamus, & ad diuina dona per obseruantiam mandatorum eius peruenire possimus, cõsiderantes simul quia membra nostra templum dei sunt. Ab omnibus ergo veteris vitæ inquinationibus purgemur, mũdati lauacro immortalitatis & vitæ: quoniam qui templũ dei violauerit, disperdet illum deus. Huius ergo viui & rationabilis templi nos sacerdotes & ministri sumus. Et ideo seruiamus ei, sicut beatissimi Pauli sermo est, in mandatis eius, per quem nos ad beatum amorem cœlestis vitæ præceptis salutaribus introduxit, dicens: Non enim estis vestri: empti enim estis precio magno, glorificate & portate deũ in corpore vestro. Ergo glorificemus & portemus deum mundo & immaculato corpore, & conuersatione bona, & redempti sanguine Christi, in omni obseruãtia mandatorũ redemptori nostro pareamus, & studeamus nihil sordidum & immundum in domum dei inferre, ne quãdo ipse qui fecit te, indignans relinquat domum, quam prius libenter habitabat. Hi sermones viuificãtes dei sunt, quibus docemur simul & curamur, & in memoriã castigationis redimus, vt de cætero flagellari caueamus. Ecce enim, inquit, sanus factus es, noli vltrà peccare, ne quid tibi deterius contingat. Confirmat & acuit nos ad curã & studiũ disciplinæ. Propter assequẽdam & obtinendam salutem, legem dat, vt posteaquàm reddiderit hominẽ sanitati, nõ sinat eum in eadem reuolui, propter quę fuerat infirmatus: & neque resolui eum in securitate sanatum, neque euagari fiducia sanitatis permittit: sed ex quibus eum diligẽter curauit, per eadẽ ipse curato homini vehementius cõminatur: quoniam quidem minus est peccatum ei qui peccat, priusquam agnoscat disciplinam domini: nulla autem venia est peccanti post agnitionem domini: nisi pœnitens reuertatur, quia deus mortem non fecit. Et non vult mortem moriẽtis, sed vt reuertatur & viuat: ne sit spiritus vadens & non reuertens: quorum damnatio iusta hæc. Hoc autem omnes simul viri & mulieres, pueri & puellæ, & omnis omnino ætas obseruent, soliciti sint pro fide, & pietate cuius vnusquisque debitor est deo: ne quando hoc sanctum & mundum quod misericors deus gratiæ suę dono in nos cõferre dignatus est, sine cura & timore habentes amittamus. Ab hoc fratres dilectissimi periculo, cõsulens nobis dominus, ne quis zelãs fratrem suum, in laqueos mortis caderet, interrogãtibus discipulis, quis in ipsis maior esset? Qui minor, inquit, fuerit in omnibus vobis, ipse erit magnus. Ecce fratres vbi præscidit omnem zelum responsione sua, quia omnem causam & substantiam inuidiæ sustulit & abscidit. Didicimus vnde possumus placere. Vnde & beatus apostolus Paulus adhortans & docens nos, vt quicunque illuminati sumus Christi lumine, tenebras nocturnæ conuersationis effugiamus, & in factis, & in operibus luminis ambulemus: Nox, inquit, præcessit, dies aduenit: abiiciamus opera tenebrarũ, & induamur arma lucis, sic vt in die decenter & honestè ambulemus, non in comessationibus, neque ebrietatibus, neque cubilibus & lasciuiis, non in rixa & zelo. Si autem discesserunt à pectore tuo tenebræ, & nox inde expulsa est: si illustrauit sensum tuum splendor diei, & homo lucis esse cœpisti, quæ bona sunt, Iesu Christo gratias age, quia lux & dies Christus est. Quid teipsum mundi huius caligine rursus inuoluis? Quid ad diabolum cui renunciasti, reuerteris? Quid Cain similis efficeris? Homicidij enim crimine reũ teneri eum qui zelat & odit fratrem, Ioãnes apostolus manifestat in epistola sua, dicens. Omnis qui odit fratrem suum, homicida est: & scitis quia omnis homicida non habet vitam æternam. & iterũ, Qui dicit se in lumine esse, & fratrem suũ odit, in tenebris ambulat, ipso scelere cæcatus. Vadit enim nesciens in gehennam ignis, & præceps fertur ad pœnam, separatus à lumine Christi docentis & dicentis, Ego sum lux mundi huius: qui sequitur me, non ambulat in tenebris, sed habebit lumen vitæ. Sequitur autem Christum, qui insistit mãdatis eius, qui per viam doctrinæ eius ambulat, qui per vestigia, & per vias eius currit, qui imitatur illa quæ Christus fecit & docuit: ficut & Petrus apostolus suadet & præcipit, dicens, Christus passus est pro nobis, relinquẽs vobis exemplum, vt sequamini vias eius, & in vestigiis eius ambulemus. Meminisse præterea & considerare debemus, quo nomine populum suum nuncupauit: Oues nominat, vt mansuetudo Christiana ouibus æquetur. Agnos vocat, vt agnorum simplicitatem castis innocentiæ sensibus æmulemini. Quid ergo in vestitu ouium lupus latet? Quid Christianum se esse mẽtiens, gregem Christi infamat? Christi enim nomẽ induisse, & per viam Christi ambulare, quid aliud est, quàm quòd ipse docet, dicens illum ad salutem venire, qui seruauerit mandata eius, & illum esse sapientem ædificatorem, qui verba eius

Psal.2. *Sapien.3.* *Prouer.3.* *Hier.3.* *Ioan.5.* *1.Cor.6.* *Matth.18.* *1.Petr.2.*

eius audiat & faciat, & illum magistrum maximum in regno cœlorum appellandum, qui faciat & sic doceat? Docet enim hic ordo doctrinę magistri, vt primum ipse perferat, quod docet esse faciẽdum. Si enim videatur in actu eius quod probabile sit, pr̃optius recipitur quod prædicat. Adiicit enim doctrinæ authoritatẽ bona vita doctoris. Vnde frequenter discipulis suis dominus salutiferam & cœlestem doctrinam annunciat, vt quæ audiendo percipiunt, agendo custodiant. In primis ergo obseruandum & custodiendũ præcipit, vt ea charitate qua ipse dilexit nos, inuicẽ diligamus. Sic enim inquit Apostolus, Firmum & incorruptum charitatis vinculum custodiamus, adiecit & dixit: Charitas patiẽs est, charitas benigna est, charitas non æmulatur, charitas non inflatur. Docens vtiq; & ostendẽs illum posse charitatem tenere, qui sit longanimis, & mundus ab æmulatione liuoris. Et alio loco item cum prædicaret & doceret, vt homo repletus gratia spiritus sancti, & regenerationis cœlestis filius dei factus, nihil nisi spiritualia & diuina sectetur: ita dicit, Et ego fratres non potui vobis loqui vt spiritualibus, sed vt paruulis in Christo lac vobis potum dedi, non escam: nõdum enim poteratis, sed neque adhuc potestis, adhuc enim carnales estis. Quando enim in vobis inuidiæ & contentiones sunt, nónne carnales estis, & secundum hominem ambulatis? Et rursum idem Apostolus prouidenter & salubriter docens, dicit, Itaque fratres debitores sumus nõ carni, vt secundum carnem viuamus. Si enim secũdum carnem viuatis, morieminí: si autem spiritu facta carnis mortificetis, viuetis. Quotquot enim spiritũ dei aguntur, hi filij dei sunt. Si ergo filij dei esse cœpimus, accipientes spiritum sanctum, sancte & spiritualiter viuamus. Si de terra in cœlum oculos eleuauimus, si ad excelsa & diuina repletum deo & Christo pectus ereximus, digna deo & Christo agamus, sicut & Apostolus exhortatur, & dicit, Si ergo cum Christo resurrexistis, quæ sursum sunt, quærite, vbi Christus est in dextera dei: quæ sursum sunt, sapite, non quæ super terram. Mortui enim estis, & vita vestra abscondita est in Christo. Cum autẽ Christus apparuerit vita vestra, tunc & vos apparebitis cum ipso in gloria. Deus autem omnium det vobis spiritum compunctionis, vt percipiatis quæ dicuntur à nobis secundum euãgelium Christi dei nostri, per quẽ deo patri honor, gloria, cum spiritu sancto in secula seculorum, Amen.

Rom.8. *Coloss.3.*

DE VIRTVTE HOMILIA

TVRTVR amatrix eremi, quando in desertis degit locis, delectabilibus blandimentis arcessit comparem vocis suæ, conuallia penetrans, & suum masculum in amœna & nemorosa pascentem conuocat, & hinc auolare prouocans, hortatur ascensionem sui celerem facere. Vnanimi autem mente ad inculta & prærupta rupiũ cubile fundantes, exinde suos sine timore volare prouocant pullos. Asseuerant quidam turturem castam, & amatricem cõparis esse: ita vt si quando euenerit eius masculum ab aquila, siue aucupe capi, non se commiscere alteri, sed ipsum cupere, & ipsius præstolari aduentum, & in amore eius expectatione pendere. Idcirco audite mulieres, quę castitas in volucrib⁹ reperiatur. Quotcunq; igitur figuram turturis in vestra mente portatis, huius sobrie imitamini castitatem: talis etenim est omnis casta ecclesia: viro quippe eius Christo crucifixo, & in cœlis ad dexteram patris sedente, alteri viro non commiscetur, sed ipsum desiderat, ipsum expectat, & desiderio eius com-

A mori cupit. Sed ne forte videamur charissimi scripturę authoritatem prætergredi, turturem nominantes, vera ipsius scripturæ verba texamus: testatur nanque beatus Dauid, & dicit: Etenim passer inuenit sibi domum, & turtur nidum, vbi reponat pullos suos. Videamus ergo quem dicit passerem, vt ego arbitror, hominem intelligi voluit: Anima nanque nostra sicut passer erepta est de laqueo venantium. Quod & dominus idipsum volens ostendere discipulis suis, quantum alios sanctitate præcellerent, dicit eis: Nolite timere, multis passeribus meliores estis vos. Propterea & Salomon proclamat, dicẽs: Vt euadas sicut damula ex cassibus, & sicut auis à laqueo. Simile est regnum cœlorum grano sinapis, quod accipiẽs homo seminauit in agro suo, quod quidem minimum est omnibus seminibus: quando autem creuerit, maius efficitur vniuersis oleribus, & fit arbor, B ita vt veniant volatilia cœli, & sedeant in ramis eius: nam & hoc innumerabile hominum genus volatilibus coæquauit. Etenim passer inuenit sibi domum, & turtur nidum sibi, vbi reponat pullos suos. Turturi comparauit omnem castam ecclesiam propter multiplicem sapientiæ gratiam. Et quia verum est quod dicimus, audi Dauid loquentem, Omnis gloria filiæ regis ab intus in fimbris aureis circũamicta varietate. Etenim passer inuenit sibi domum, & turtur nidum sibi, vbi reponat pullos suos. Hoc in confessione trophæi crucis enutriẽs illuminatos filios suos. Huius turturis Hieremias mẽtionem facit, dicẽs, Turtur & hirundo, & cicada agri pasC seres cognouerunt tempus aduentus sui. Turturem dicit omnem castam ecclesiam, hirundinem vero Ioannem hominum amatorem, cicadam autem eloquentissimum Paulum, ecclesiæ organum. De ista nanque turture præcepit Abrahæ deus, dicens, Accipe mihi vaccam trimam, & arietem trimũ, & capram trimam, turturem & columbam. Huius turturis meminit scriptura in Cantico canticorum, dicens, Vox turturis audita est in terra nostra. Vox turturis huius cœlestem Christi nobis verni temporis significauit aduentum. Vox turturis audita est in terra nostra. Audiamus igitur huius turturis vocem melleam decantãtem, Nigra sum, inquit, & speciosa filiæ Hierusalem. Nigra propter priorem prę uaricationem, speciosa propter celebrem pœnitentiam: nigra propter luctum ruinæ, speciosa propter splẽdorem baptismi gloriosum. Nigra sum & speciosa filiæ Hierusalem. Filias Hierusalem sanctas patrum animas dicit. Nigra sum & speciosa ex gentibus ecclesia, ne consideretis me vos animæ sanctæ, ne aspiciatis in me, quoniã ego nigerrima sum, quoniam despexit me sol propter D priora mea delicta. Et quis est sol qui eam despexit, videamus. Ille nimirum de quo Ecclesiastes dicit, Oritur sol, & occidit sol, & ad locũ suum reuertitur. Ortus est nobis sol iusticiæ Christus de sancta Maria secundum carnem genitus, Oriens quippe nomen est illi: occidit vero quando post crucem ad inferna descendit. Oritur sol & occidit, & ad locum suum reuertitur, ipso dicente, Cum exaltatus fuero, vniuersos trahã ad me. De hoc sole iusticię & Esaias pronunciat, dicens, In diebus illis orietur sol iusticiæ, & sanitas erit in pennis eius. Veniente enim sole iusticiæ Christo, ad tactũ fimbriæ vestimenti eius fons profluuij sanguinis exiccatus est. Nigra sum & speciosa filiæ Hierusalẽ: Si qua hic peccatis anima denigrata est, ne timeat, tantummodo pœnitentiã agat, & dicat, Nigra sum ego, & decora. Et si in nouissimo spiritu est, & (vt ita dicam) si in extremo halitu positus, ne formidet, tantum cum fletu pœniteat, & cõ-

Psal.83. *Matth.10.* *Psal.44.* *Hiere.8.* *Gene.15.* *Cant.2.* *Eccle.1.* *Ioan.12.* *Malac.4.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

puncto cõfitcatur corde. Ad veſperum enim demorabitur fletus,& ad matutinum lætitia. Imitare itaq; Ezechiam regẽ,qui ægrotatione conſtrictus, & lectulo decumbens,audiuit ſanctum Eſaiam dicẽtem ſibi, Diſpone domum tuam,quia morieris tu,& non viues.Cõuer ſus ad parietẽ amariter fleuit,& precibus ſuis pœnitens, deum ad miſericordiam prouocauit, & quindecim ad vitam annorum tempus illico à deo promeruit. Si quis eſt hic catechumenus,confiteatur peccata ſua, accedat ad deum, baptizetur in nomine Chriſti : lauacro aquæ regenerationis ablutus,adoptabitur in filiũ dei. Si quis eſt hic fidelis per negligentiam peccator effectus,naturali lachrymarũ fonte abluat ſemetipſum, & per bonã pœnitentiæ confeſsionẽ prouocet, imò inuitet miſericordiã dei. Si ſic temetipſum adornaueris,ſi ſic animã tuam ad pœnitentiam præparaueris,& contemptã reddideris:ſi correptionibus iuſtis fueris delectatus, ample B ctẽtur te ſermo diuinus,& inflammabit mentem tuam, & ad deſiderium te attrahet dei,& tunc dices & tu, Væ mihi,væ mihi,vulnerata charitate ego ſum.Lege Eſaiã, & in ipſo inuenies quo modo ipſa ſagitta loquatur. Poſuit,inquit, me ſicut ſagittam electam deus: verbum dicit,& in pharetra corporis abſcondit me.Iſta ſagitta vulneratus Hieremias dicebat ad deum,Ego autem nõ laboraui ſequi poſt te,& diem humanum non concupi ui.Iſta ſagitta vulneratus mente Dauid dicebat,Adhæſit anima mea poſt te,me autẽ ſuſcepit dextera tua. Iſta ſagitta vulneratus Petrus,dicebat Chriſto, Domine,tu noſti quoniam diligo te.Iſta ſagitta vulneratus Paulus, & conuinculatus Chriſto dicebat,Quis nos ſeparabit à charitate Chriſti?Iſta ſagitta vulnerata omnis caſta eccleſia dicebat,Væ mihi,væ mihi, vulnerata charitate ego ſum. O gemitus de medio cordis amabilis, bonita- C tis pullulans fontes,ô gemitus cœleſtem ſponſum Chriſtum ad ſemetipſum adducens:propterea dicit,Oſculetur me ab oſculo oris ſui,deſponſata ſum cœleſti ſponſo per legem & prophetas. Ego eccleſiam ex gentibus non iam volo per Moſem & Eſaiam, aut Hieremiam, & cæteros vates: ſed ipſe veniat, cum ipſo volo ore ad os loqui: ipſe veniat, & oſculetur me ab oſculo oris ſui. Audio Hieremiam dicẽtem de ipſo,Graue cor eius prę omnib⁹,& homo eſt,& quis cognoſcet eum? Ipſum deſidero,veniat,& oſculetur me ab oſculo oris ſui.Audio Amos dicentem de eo, Ecce homo ſtans ſuper murum adamantinum,& in manu eius adamas : ipſum quæro, veniat,& oſculetur me ab oſculo oris ſui. Et ſicut coniunx amatrix viri abſente marito ſuo per feneſtras circunſpicit, ipſum requirens, & vbique ſpeculãs in mari, & in terra:& ſi viderit nauem venientem,ibi ſuum pu- D tat eſſe virum:& ſi viderit viatores procul veniẽtes,inter ipſos adeſſe exiſtimat,& occurrẽs eis interrogat,dicens, Dicite mihi vbi eum dimiſeritis, in qua regione, aut in qua ciuitate,quid dicentem,aut quid facientem, aut quando venientem?In hunc modum omnis ſancta eccleſia cõſtricta amore Chriſti,interrogat prophetas, Vidiſti eum?putas venit? putas non venit? putas adhuc in cœlis eſt? putas adhuc nonaginta & nouẽ oues quæ non errauerunt, paſcit in cœlis, & non venit ad erroneam ouem?Dicite mihi,vbi paſcit,vbi cubat, quem diligit anima mea?Interrogati prophetæ per vnũ reſpondentes Eſaiam,dicunt,Vidimus eum,ſi tamẽ ipſum expectas: ſiquidem vidimus eum, & nõ habebat ſpeciem, neque decorem,ſed viſio eius inhonorabilis, & minorata præ filiis hominum.Reſpondit omnis caſta eccleſia,Ipſe eſt,ipſum deſidero,ipſum quęro,veniat & oſculetur me ab oſculo oris ſui. Reſpondet ad eam Eſaias, Ipſe eſt, veniet cũ dominatione, ecce merces eius cum eo,& opera in conſpectu eius,ſicut paſtor cõgregat gregem ſuum,& in manu ſua cõgregabit agnos, & in vtero habentes conſolabitur. Audiens hæc omnis caſta eccleſia, quòd manifeſte de eo narrauerit Eſaias, dicit ad eum, Vbi paſcit, & vbi cubat quem diligit anima mea?Mittit eam ad Ioannem, Vade,inquit, interroga eum,quia ipſe eſt præcurſor eius,& vox clamãtis in deſerto,parans viam domini,& dirigẽs ſemitas eius.Pergit ad Ioannem in deſerto, Dicito, inquit,mihi, ſi tu es Chriſtus? Reſpondet Ioannes, Non ſum ego Chriſtus. Denuo interrogat,Si tu nõ es Chriſtus,quare baptizas? Reſpondit ille, Ego quidem Chriſtus nõ ſum, ſed poſt me veniet qui fortior me eſt,cuius nõ ſum dignus corrigiam calceamẽti ſoluere. Et adhuc tardante eo,dicit ad eum, Vę mihi, vę mihi,vulnerata charitate ego ſum. Et iterum dicit Ioannes ad eam,Suſtine pauliſper, noli ingemiſcere,expecta,iamiamque veniet,ego illum tibi oſtendam.Videt Ioannes eminus venientem dominũ, & dicit ad eam, Iam noli triſtari, nec ingemiſcas, quia venit:Ecce agnus dei,ecce qui tolit peccata mundi. Et quum audiſſet agnum ab Ioanne, & paſtorem ab Eſaia, hæſitat,& putat,dicens ad ſemetipſam,Cui credam? putas huic,aut Eſaiæ? Videt dominus quoniã dubitat,clamat & dicit, Ego ſum paſtor bonus. Et vno ſermone ſoluit omnem hæſitationem eius.Accedit illa ad ſponſum,amplectitur,& oſculatur eum. Et completur quod in Dauid ſcriptum eſt,Miſericordia & veritas obuiauerunt ſibi,iuſticia & pax oſculatæ ſunt ſe.Vt autem manifeſtius addiſcamus,quoniam ſponſo ſponſa coniuncta eſt,& ſpirituales factæ ſunt nuptiæ:ipſe Ioannes epithalamium dicit: Qui habet ſponſam, ſponſus eſt: amicus autem ſponſi,qui ſtat,& audit vocem eius,gaudio gaudet propter vocem ſpõſi:illum oportet creſcere,me autem minui. Neceſſe,inquit,erat, ſicut in nuptiis dotalia ſcribi ſpõſæ,charta quærebatur, & ſcriptor,& calamus. Dicit ſpiritus ſanctus ad Eſaiam : Accipe tu calamum nouum,& grandem,& ſcribe in eo. Quærebatur calamus, inuẽtus eſt apud Dauid. Dicit enim de eo:Lingua mea calamus ſcribæ velociter ſcribentis.Speciosus forma præ filiis hominum,ipſe eam deſpõſat,ipſe eam adornat, ipſe eam hortatur & docet, ſicut mos eſt doceri hominibus à pronubis.Audi filia & vide,& inclina aurem tuam,& obliuiſcere populum tuum, & domum patris tui:hoc eſt diaboli,cui prius ſeruiebas variis deſideriis,& voluptatibus irretita.Ne deſperes,inquit,quoniã ſimilis tui eſt, quoniam dignatus eſt cõiungi tibi: quòd ſi temetipſam conſideraueris, vnde, quò veneris, concupiſcet rex decorem tuum, quoniam ipſe eſt dominus deus tuus, & adora eum. Si me audieris filia, vultũ tuũ deprecabuntur diuites plebis : neceſſarium quippe erat & iam quæ ab vnoquoque offerebantur ſcribi,ſeruos videlicet & ancillas,& à Chriſto quidẽ ſeruus veniet Paulus, & Siluanus, & Timotheus ſerui Ieſu Chriſti: expectantur & ab ipſa ancilla. Tranſit Dauid,& dicit: Adducentur regi virgines poſt eam,proximæ eius afferentur tibi.Fiunt igitur nuptiæ.Venit dominus myſtice in Cana Galileæ.Cana interpretatur poſſeſsio:poſſeſsio autẽ dei omne ſeculum eſt.Hic iam ſpirituales celebrat nuptias,hoc eſt Cana Galilææ.Et cõueniunt omnes ſancti, & vnuſquiſque ſecundũ vires ſuas dona offerunt ſponſo. Abrahã offert vitulum, Sara panes ſimilaceos, Iſaac ligna portat,Iacob hædos defert, Ioſeph frumenta diſpergit,Moſes lampadem accendit,Eſaias canit, Dauid.

chorum ducit. Et quia neceſſe erat ad tales nuptias & A ſanctas intereſſe mulieres, & ipſas quoque congratulari & canere: Venit Iudith compoſita, & Heſter, & Maria ſoror Moſi tenens tympanum,& dicens: Cantemus domino,glorioſe enim honorificatus eſt. Neceſſe etiã erat vt in talibus ipſis laudes & præconia ſcriberentur. Paulus collaudans nuptias,dicit: Honorabiles nuptiæ, & cubile immaculatum.Et quia myſticum erat quod dicebat, audi quemadmodum verba Adæ interpretatur, dicens : Propter hoc relinquet homo patrem & matrẽ, & ꝺhærebit vxori ſuæ,& erunt duo in carne vna.Myſterium hoc grande eſt. Ego autem dico in Chriſto, & in eccleſia:quod ergo ille interpretatus eſt, nos dubitare non conuenit : ſed oremus deum, vt & nos gloriam ipſius videre mereamur, in Chriſto Ieſu domino noſtro, cum quo eſt deo patri vnà cum ſancto ſpiritu honor, gloria, & poteſtas per immortalia ſecula ſeculorum,Amen. B

Quod nemo lædatur niſi à ſemetipſo, Homilia.

SCIO quòd craſsioribus quibuſque, & præſentis vitæ illecebris inhiantibus, atque his qui per omnia terræ adhærent & voluptati, propriæq; libidini deſeruiũt,nec ſpiritualem ſenſum capere quærunt, nouus videatur hic ſermo noſter ac mirus: & deridebũt nos fortaſſe, quòd in ipſa ſtatim tituli fronte inepta ſatis,& quæ nulli videantur veri ſimilia proponamus:ſed nõ ob hoc nos à propoſito ceſſabimus, quinimò & eoipſo ad conſignanda,& omnimodis comprobanda quæ promiſimus,perurgebimus. Si tamen paululum nobis in principiis patientiæ tribuant hi quibus abſurda videntur eſſe quæ loquimur, nec in exordiis obturbent dicentem, ſed finem propoſi C tæ orationis expectent.Scio enim quia poſt hoc nobiſcum ſtabunt notantes ſemetipſos prioris erroris: & (vt dicitur) palinodiam canent,ac veniã poſtulabunt,pro eo quòd minus rectam minuſq; veram tenuere ſententiam:inſuper & gratiam nobis habebunt,ſicut ægri quique medicis recuperata ſanitate.Nolo ergo mihi ingeras opinionem nunc illam quæ apud te hactenus inueterata permãſit. Sed expecta paululum orationis huius noſtræ luctamen: & tunc ſcio quòd rectam propoſito negocio ſententiam dabis, vbi ſpinoſis opinionibus, quæ apud te ſunt,rationum quæ à nobis dabuntur falce reſecatis, rectum iudicandi tramitem potueris intueri. Quoniam quidem & iudices ſeculi huius negociorũmque communium,etiamſi vehemẽter viderint eum qui primas negocij partes proſequitur perorantem, & largiſsimis dicendi fontibus inundantẽ:expectant tamen D etiam reſpondentis ad hæc proſecutionem, & audiunt eum cum patientia:nec prima allegatione mouẽtur ad ſententiam proferendam, etiamſi iuſtiſsima videantur eſſe quæ dicta ſunt. Seruatur enim apud audiẽtiam eorum ſecundo quoque integer dicendi locus: quoniam quidem hæc eſt iudicũ diſciplina, prius ex vtraq; parte cauſam diligenter agnoſcere, & ita ſententiã promulgare.Igitur quia & nobis in preſenti negocio prima orationis pars proſecuta eſt, inueterata apud plurimos, & radicata multi tẽporis opinio quæ omnẽ pene orbẽ terræ perorat,& adſtruit dicens, cõfuſa eſſe omnia,nec aliquid recte iuſteq; ſeruari inter homines poſſe. Quotidie enim videmus lædi quãplurimos,& affligi,& opprimi cum omni iniuria:humiles & infirmos à potentibus,& fortibus,& pauperiores à ditioribus inuadi:& ſicut non eſt poſsibile numerare fluctus maris, ita nec hi qui affliguntur,& iniuriam patiuntur, poſſunt numero comprehendi: quibus neque leges vllæ ſubueniunt,neque iudicum metus,neq; vlla vis alia morbum hunc ac pernicię poteſt cohibere, quinimò & augetur per dies ſingulos,fletuſq; & gemitus malorum ſemper increſcit. Ipſi enim iudices qui ad hæc reprimenda cõſtituti ſunt, grauiores tẽpeſtates,& pernicioſiores ſuſcitãt morbos. Et in tantum labes mali huius augetur, vt nonnulli infelices, & ſtulti in id inſaniæ proruperint, vt etiam diuinam pro his prouidẽtiam culpent,videntes eum quidem qui honeſtum & placidum vitę propoſitum gerit, interdum trahi ad iudicia,vinciri,& perturbari,& pati extrema omnia:proteruũ vero & improbum,& peſsimi propoſiti virum augeri diuitiis,potentia, & honoribus cumulari,terribilem omnibus fieri,& innumeris modis excruciare & affligere,ac pedibus (vt ita dicam) conterere bonos & honeſtos viros.Hæc autem iniqua atque iniuſta inæqualitas non ſolũ in vrbibus, ſed & in agris: & non ſolum in terra,ſed & in mari cõmittitur & exercetur.Quum ergo huiuſmodi apud plurimorum mentes feratur opinio,oratione vetuſtę perſuaſionis aſſerta, neceſſariò cõtra hæc hic noſter nunc introducitur ſermo,agones habiturus, quatenus falſæ huius opinionis, quanuis antiquas deiiciat & ſubruat ſedes. Licet ergo, ſicut ſuperius diximus, nouũ quod aſſerimus, videatur ac mirum,hoc tamen pollicemur,quòd volentibus diligenter his quæ dicuntur intẽdere, & vera hæc noſtra & vtilis inuenietur aſſertio.Hoc ergo eſt quod hic ſermo noſter pollicetur oſtendere (ſed quæſo vos, nullus primo turbetur auditu) neminem poſſe lædi ab alio,niſi à ſemetipſo.Verum vt planior ſermonis intelligentia & apertior detur, primo diſcutiam⁹ quid ſit hoc ipſum lædi,& erga quam materiam, quámve ſubſtãtiam lædi contingat vnicuique.Sed hoc ita demum lucidius fiet, ſi prius quæ ſit in homine virtus, & vbi ſit, requiramus. Tunc enim verius apparebit,vnde & quo modo ei accidat lædi:& in quo quidem videatur lædi, nec tamen lædatur. Idq; etiam exemplis adhibitis clarius demonſtrabimus. Omne quod eſt in rebus, habet aliquid quo corrumpi poſsit ac lædi.Verbi gratia:Ferrũ rubigo lædit,lanam tinea,ouium greges lupus, vinum aceti permutatio,dulcedinem mellis amaritudo corrumpit: lolium ſegetibus nocet, grando vineam lædit, virgulta ac diuerſa plantaria locuſtæ,ac bruchi exercitus vaſtãt, & ſingulis quibuſque corporibus (vt ne in enumerãdo omnia longius producatur oratio) varię morborũ ſpecies inferunt corruptelã: ſic enim corruptela erga vnũquodque eorum habet, quo noceri poſsit, & ſtatus eius incolumitaſq; corrumpi. Requiramus ergo nunc quid illud ſit,quo virtus quoq; animi lędatur ac vicietur humani. Alij quidem alia opinantur. Oportet enim nos etiam falſas opiniones adducere in mediũ,confutatiſq; eis,vt ſe veritas habet, edocere & oſtendere euidenter, quòd nocere nobis vera noxa nemo alius poteſt, niſi noſmetipſi.Alij ergo putant,quòd noceat homini paupertas,alij damna aut calumniæ,alij mors, & in his eſſe cunctas hominum miſerias iugiter deflent, multaq; miſeratione dignos ducunt eos qui in his poſiti videtur, ac lachrymabiliter conqueruntur, dicẽtes adinuicem: Quid mali perpeſſus eſt ille?Subito direpta eſt eius vniuerſa ſubſtantia.Et alius rurſus de alio:Ille ægrotat grauiſsima ægritudine,& deſperatur à medicis.Et alius eos qui in vinculis habẽtur,deflet: & alius eos qui patria carent,& ad exilia propulſi ſunt: alius eos qui in ſeruitutẽ ex libertate rediguntur:alius eos qui ab hoſtibus deprędati ſunt,

Universidad de Deusto
Biblioteca

dati sunt,atque in captiuitatem ducti: alius eos qui nau A
fragio decerpti sunt, vel incēdio conflagrarūt, vel rui-
nis oppressi sunt.Isti omnes planguntur, lugētur & de-
flentur ab omnibus:hi vero qui male agunt,& nequiter
viuunt, à nullo penitus flentur, sed quod est infelicius,
frequenter etiam isti laudantur ab omnibus,& beati di
cuntur:quod certè totius mali causa est.Age iam nunc,
si tamen (vt ab initio deprecatus sum) nemo obturbet
dicentem,ostendamus quo modo nihil horum quæ su-
prà diximus,nocere prudenti viro potest,nec corrum-
pere animi virtutem.Quid enim,dic mihi, eum qui fa-
cultates calūniatoribus, vel furibus, vel latronibus ob-
sessus amisit, huiusmodi damna læserunt in animi vir-
tute?Sed,si videtur,prius describamus vt proposuimus,
quæ sit animi virtus, eaq; vt euidentius possit agnosci,
coniecturam & similitudinem ex corporeis substantiis
capiamus.Et videamus prius, verbi gratia, equi quæ sit B
virtus.Nunquid nam videbitur in argenteis frēnis,pul
chrisq; tapetibus ac sericis flammulis, phaleriscq; gēma-
tis,iubaq; aureis intexta funiculis,equi virtus & magni-
ficentia iudicari? an in velocitate cursus, & fortitudine
pedum,gressusq; cautela ac pectoris firmitate, cæterisq;
quæ aut conficiendo itineri apta ducuntur, aut præliis
peragēdis,vt vel interritus hostem petat, vel in aduer-
sis perniciter proprium possit ab exitio liberare sesso-
rem?Nonne certum est in his potius equi virtutē,quàm
in illis de quibus suprà dictum est,declarari? Quid au-
tem & reliquorum animalium? nōne in eo omnis pro-
bitas habebitur, si vel ferre onera fortiter, vel robusta
possunt mouere carpenta?Nunquid volens aliquis pro-
bare animal,ad ea respicit quę ei superposita viderit:an
(vt diximus) si membris,si pedibus, si vngulis validum
sit,inspiciet?Et item si vineam probare volumus, nun- C
quid ad hoc inspicimus, si latos habeat pampinos, aut
flagella diffusa, an illud magis aspicimus, si densior ei
fructus sit,& vua fœcundior? Similiter & de oliua, at-
que aliis huiusmodi arboribus contēplamur.Igitur eo-
dem modo etiam de hominibus agamus, discutientes
quę,aut vbi sit vera hominis virtus,& tūc eum lædi pu-
temus,quum in ipsa fuerit læsus.Quæ ergo est virtus ho
minis?Non sunt diuitiæ,ne timeas paupertatem:nec sa
nitas corporis, ne languorem metuas: nec fama & exi-
stimatio humana, ne te hominum maledicta terreant:
nec vita hæc communis, ne fortè metuas mortem: nec
libertas,ne seruitutem perhorrescas. Sed quæ est virtus
animi?Recte sentire de deo,& recte inter homines age-
re.Illa enim omnia quæ suprà diximus,auferri ab homi
ne possunt,etiamsi nolit: hæc vero si habeat, auferre ab
eo nullus omnino, nec ipse diabolus potest, nisi ipse D
ea qui possidet, perdat. Sciebat hunc rerum ordinem
Iob.1. diabolus, & ideo quum expetisset beatum Iob, omnem
substantiam eius perditum dedit, non vt eum paupe-
rem faceret, sed vt pro his dolens, impium aliquem
sermonem proferret in deum.Propterea deniq; & om-
ne corpus eius afflixit,nō vt eum faceret ægrum in quo
nihil lędebatur,sed vt per ægritudinis cruciatum,si for
tè constātia eius fatigari potuisset, animi virtute nuda-
retur. Ob hoc eum numerosa orbitate percussit:ob hoc
& corpus eius tormētis multo grauioribus,quàm si car-
nifices adhibuisset,afflixit: non enim ita tortores vngu
lis latera sulcarent, vt ille ea vermibus fodit. Ob hoc,
inquam, hæc omnia,vt male aliquid de diuinitate sen-
tiret. Ob hoc etiā amici qui ad consolandum venerāt,
instigantur ad exacerbandum: aiunt enim, Nondum
digne secundum ea quæ peccasti, flagellaris. Et multa

alia huiusmodi incusantes eum, loquuntur. Ille autem
vrbe extorris & domo,& facultatibus simul affinibusq;
nudatus, sterquilinium pro domo, pro stramentis hu-
mum,simum pro indumentis habebat. Sed in his om-
nibus nō solum nihil læditur Iob, verum & clarior per
hęc ac magnificētior redditur.Cum enim cunctis eum
facultatibus atque ipsius sanitate corporis spoliasset,im
mensas ei virtutum diuitias per patientiam congrega-
uit.Neque enim tantæ fiduciæ apud deum erat Iob,an-
tequam in hoc agone desudaret. Quòd si iste qui tan-
ta perpessus est, & ab eo perpessus qui omnes homines
nequicia & crudelitate præcellit, lædi in animi virtute
non potuit: quis erit iam cuius videatur digna excusa-
tio,cum dicit,Ille me læsit,ille offendit, ille nocuit, ille
impediuit? Si enim diabol⁹ qui omni malicia repletus,
commodis vniuersis viribus suis,atq; omnibus telis ar-
misque,vel in domum iusti,vel in corpus eius directis,
lædere omnino non potuit:sed magis eum,vt dixi,glo
riosum,& spectabilem reddidit: quo modo digne quis
vllum hominem culpabit,quòd ab eo lędi quiuerit,aut
noceri? Quid ergo,inques, non est læsus Adam à dia- Genes.3.
bolo, & non est supplātatus atque eiectus de paradiso?
Non diabolus eum,sed ignauia sua læsit,dum erga ob- 1.Cor.14.
seruantiam mandati nō vigilauit.Nam hic qui tot ma-
chinis aduersus beatū Iob,totq; fraudibus pugnauit ar-
matus,nec tamen eum valuit superare: quo modo vllis
horū in Adam prolatis decipere potuisset, nisi per igna
uiam suam semetipsum sponte perdidisset? Sed dices:
Quid ergo?qui calumniis circumuctus proscribitur, &
amittit vniuersam substantiam,non est læsus, quum pa
ternis nudatus bonis, vltima egestate cruciatur? Non:
imò vero non solum læsus non est, sed & lucri aliquid
capiet, si vigilauerit. Quid enim, dic mihi, apostolos
Christi penuria rerum corporalium læsit? Nonne in fa
me & siti,& nuditate degebant,& pro his clari magis &
magnifici habebantur,atque ingentem per hæc fiduciā
quæsierunt apud deum?Quid autem & Lazarum? nōn-
ne ægritudo & vlcera,& egestas vltima ad beatitudinē
perduxit?Et afflictio huius mundi coronas ei in ęternū
parauit?Quid vero Ioseph?nonne quòd opprobriis do Genes.
mi & peregrè repletus est, eousq; vt adulter putaretur,
& quòd seruituti subiectus est, parentibus & domo ex-
torris effectus? Nonne ob hæc singula in admiratione
est omnibus apud homines, & in magna gloria apud
deum?Sed quid de exiliis, & paupertate, & opprobriis
illatis loquor? & quòd in seruitutem redacti sint mira-
biles viri?Mors ipsa,dic mihi, quid nocuit iustissimo il
li Abel,& mors amara, & acerba mors, parricidio illa-
ta,non homicidio?Nonne ob hoc in omni orbe terra-
rum canitur,& celebratur Abel? Vides quo modo am-
plius ostendit nostra hæc etiam quàm promisit oratio.
Nō solū enim hoc aperuit,quod promisimus,quia nul-
lus lædatur ab alio, sed & quòd lucra maxima capiant
sancti homines in his quibus videtur affligi. Cur ergo,
ais, pœnæ & supplicia, cur gehenna, quam ob causam
minæ tam multæ,si nemo lædit,& læditur nemo?Noli
confundere & permiscere sermonem: neque enim di-
ximus,quia nemo lædit, sed quia nemo læditur ab alio.
Et quo modo,inquis,erit istud,si lædūt aliqui, vt nemo
lædatur?ita vt iam ostendimus.Nam & Ioseph lęserunt
fratres sui,& iniquè egerunt in eum, sed ipse læsus non
est:& in Abel iniquè egit Cain,insidiat⁹ est enim ei,sed
ipse non est læsus,nec mali aliquid passus, ob hoc ergo
pœnæ & supplicia. Non enim patientiæ virtus eorum
qui patiuntur, illorum crimen abstulit, qui impio pro-
posito

posito iniuriam proximis irrogarunt. Quanuis enim A
ipsi clariores effecti sint per tolerantiam,non tamen il-
li eximuntur scelere per propositi sui maliciam.Et ideo
quidem illos virtus animi extollit ad gloriam:istos ve-
ro malicia animi demergit ad pœnam.Meritò igitur à
iusto iudice deo illis quidem qui cōstanter philosopha-
ti sunt,& ad palmam victorię peruenerunt,regnum pa
ratur: his autem qui in nequicia propositi perdurarunt,
gehenna deputatur.Propter quod,si ablatæ tibi sunt fa-
cultates tuæ:dic,Nudus exiui de ventre matris meæ,nu
dus & hinc abscedā.Adde & illud apostolicum, Nihil
intulimus in hunc mundum,sed ne auferre quidē quid
possumus.Audisti te maledici,infamari apud homines,
& contumeliis onerari:recordare, & ante oculos pone
verba domini, quibus ait: Væ vobis, quum bene vobis Luc.6.
dixerint omnes homines.Et iterum,Gaudete & exulta-
te, quum eiecerint nomen vestrum tanquam malum B
propter filium hominis.Expulsus es patria & domo, re-
cordare quia non habemus hic patriam manētem,sed
futuram inquirimus. Quid ergo te putas patriam per-
didisse, qui in tota terra peregrinus es? Sed & si ægritu-
dinem incurristi grauissimā, vtere illo apostolico ser-
mone, quo ait: Nam & si is qui foris est homo noster,
corrumpatur:sed qui intus est,innouatur de die in diē.
In carcere conclusus es, & mors crudelis imminet: in-
tende adhuc ante oculos Ioannem in carcere cerui-
bus cæsum, & tanti prophetæ caput saltatrici puellæ in
mercedem libidinis datum. Hæc ergo singula quum
inferuntur iniuste, tu non consideres eorum quæ infe-
runtur iniuriam: sed eorum quæ pro his retribuentur,
perpende gloriam. non solum enim peccatis absoluit-
ur qui hæc patitur, sed & iusticias acquirit: tantum est
vt fides eos constātiaque non deserat. Quum ergo ne- C
que damna facultatum,neque calumnię,neque oppro-
bria, neque exilia, neque ægritudines & cruciatus,neq;
ipsa mors quæ videtur omnium horum esse grauior,læ
dat homines,quinimò & iuuet, clarioresq; reddat: vn-
de iam probabis lędi aliquem posse,quum ex his omni-
bus non lædatur? Verum ego & amplius adhuc quid as
signare tentabo: quia illi soli læduntur qui lædunt, &
nulli alij nocet noxa quam cæteris inferunt, nisi ipsis
qui inferunt. Quid enim,dic mihi,infelicius erit,quàm
Cain? Mors enim illa quę manibus eius fratri illata est,
illum quidem iustum reddidit per secula: ipsum vero
qui intulit, haberi fecit per secula parricidam. Quid e-
tiam Herodiade miserius, quæ caput Ioannis exhiberi
sibi desiderauit in disco,vt suum caput perpetuis gehē-
næ ignibus flammisq; demergeret? Quid etiā ipso dia-
bolo deterius, qui nequicia sua ita clarū reddidit Iob, D
vt quanto illi gloria, tanto huic cresceret pœna? Vides
quo modo & in his plus multo, quàm polliciti fuera-
mus, ostenditur?Claruit enim non solum neminem læ
di ab his qui iniurias inferunt, sed & illos tantummo-
do lædi,& male pati, à quibus irrogantur iniuriæ:quo-
niam quidem neque diuitię,neque libertas,neque sani-
tas, neque alia huiusmodi quæ supra memorauimus,
Propria bona hominis sunt, sed sola virtus animi. Et
ideo quum erga ea quæ extrinsecus sunt, damnum, aut
amissio,aut afflictio vlla superuenit,nō læditur homo:
quia omne bonum eius in animi virtute consistit.Quid
ergo,ais, si in ipsa quis animi virtute philosophatur, &
lędetur?Nequaquam:in his enim si lędatur,non ab alio
lædetur, sed à semetipso. Quo modo, ais, à semetipso
quis lædetur? Si quando verberatus ab aliquo,vel facul
tatibus spoliatus, aut alio quolibet modo afflictus,blas-

phemum & impium ex ore suo protulerit verbum: læ-
sus in hoc, & valde læsus est, non tamen ab alio, sed à
semetipso,per impatientiam scilicet suam.Intuere enim
(sicut & superius diximus) quanta perpessus sit Iob,non
ab homine aliquo, sed ab eo qui omnium hominum
scelestior est & crudelior.Quòd si ille immanis & cru-
entus,tot machinis,tot fraudibus adhibitis,tótque sup-
pliciis non potuit cogere vt peccaret Iob labiis suis an-
te dominum, & hoc quum neque legem dei accepisset
Iob, neque redemptionis Christi ac resurrectionis eius
fuisset gratiam consequutus: quanto magis tu his om-
nibus munitus,si velis,& ex fide auxilium dei implores,
non poteris superari.Vide enim Paulum quanta passus
est,quæ etiam enumerare difficile est:carceres,vincula,
verbera,flagella,supplicia,à Iudæis lapidatur,virgis cæ
ditur, præcipitatur, latrones incurrit, ab inimicis & à
falsis fratribus insidias perfert: intus timores, foris pu- B
gnas patitur: famem, nuditatem, calumnias, insidias,
tribulationes, bestias tolerat.& quid opus est multa di-
cere? quotidie moritur, & tamen in his omnibus non
solum nihil blasphemum ex ore suo profert,sed & gau-
det,& gloriatur, atque exultans dicit: Gaudeo autem
in passionibus meis: & iterum, Non solum autem, sed
& gloriamur in tribulationibus. Si ergo hic tanta pa-
tiens gaudebat & gloriabatur: quæ erit venia, quæ ex-
cusatio his qui pro paruis iniuriis, vel verberibus, aut
qualibuscunque tribulationibus, quæ vtique illis longe
inferiores sunt, blasphemant? Sed aliter,inquis, lædor:
si enim non blasphemauero, facultates meæ auferen-
tur, & ero iam inutilis ad misericordiam faciendam.
Occasiones sunt istæ,& non bonæ.Si tibi opera miseri-
cordiæ, & eleemosynæ cordi sunt,audi: quia paupertas
non impedit hominem ad misericordiam faciendam, C
hominem dico misericordem. Quanuis enim pauper
sis, erunt tibi duo minuta, quæ quum obtuleris, super
omnem diuitum censum reputabuntur tibi: & erit tibi
manus plena farinæ, quæ sufficiat tibi ad pascendum
prophetam.Quòd si defuerint etiam hæc,nunquam ti-
bi, crede mihi,deerit calix aquæ frigidæ, ex quibus om-
nes diuitias effusas pro misericordia superabis. Mētem
nanque misericordem deus requirit,non pecuniæ quā-
titatem. Vides ergo quia nec in hoc quidem damnum
passus es, quòd perderis facultates, quinimò & lucri
plurimum: nam & coronas immortalitatis, quas alij
multa largiendo mercantur,tu duobus minutis (vt di-
ximus) aut precio aquæ frigidæ comparasti. Hæc qui-
dem his qui veritati studēt,& salutis suæ curam gerūt,
manifeste euidenterque patuerunt: apud eos autem qui
voluptatis vinculis alligati sunt,& quos obtinet libido D
captiuos, quibúsque omnis vita in luxuria teritur, su-
perflua videntur hæc & inepta, quoniamquidem sum-
ma auiditate amplectuntur vmbras, & stringunt ven-
tos. Hæc enim quæ eis videntur carnis & seculi bona,è
manibus eorum tanquam ventus & vmbra effugiunt
ac labuntur. Et ideo, si videtur, aperiamus etiam ipsis
interiores rerum causas: & imagine hac qua decipiun-
tur, ablata, ipsam eis interiorem impuræ huius & im-
mundæ meretricis,quam complectuntur, faciem reue-
lemus. Meretricem nanque ego appello vitam hanc,
quæ in deliciis, & affluentia diuitiarum, & huius seculi
potentia ac voluptate transigitur. Et non solum mere-
tricem eam nomino, sed & turpissimam atque obscœ-
nissimam meretricem,cuius facies fœda,horrida, aspe-
ra,amara,crudelis,& in hoc maxime est, in quo sine ve
nia habendi sunt cuncti,quos decipit. Quòd cum tam

turpis sit vultus eius,& ferus, & tam barbarus ac truculentus:multi tamen ab ea capiuntur.Et cum videant apud eam cruenta omnia periculis,mortibus, præcipitiis plena: cúmque stipari eam cernant sodalibus pessimis, contumeliis,dico, opprobriis, liuore, inuidia, insidiis, criminationib⁹,& pernicios̄issimis curis,metu iugi,tremore frequenti, & mille aliis huiusmodi infaustis consortibus,velut anguium corona circũdari:fructum vero in his nullum alium,nisi interitum esse,& perniciem pœnámque perpetuam : expetitur tamen à pluribus , & amabilis habetur atque exoptabilis . Tanta nanque est eorum,qui decipiuntur stoliditas, vt cum eos ratio nulla ab hoc interitu reuocet: nec euidentia quidem indesinenter pereuntiũ exemplа deterreant.Non ergo istos stolidiores multo,quàm paruulos iudicem,quos puerilis ludus , vbi aut circulus voluitur , aut turbo vel trochus verberibus agitatur , & longis porticibus per curua spacia rotatur , ita intentos & inhiantes puerilibus annis tenet,vt auelli inde nullatenus queant, ignorantes penitus per ætatis fragilitatem, nihil in illo ludo vtilitatis,nihil perfecti operis haberi:sed pro illis satisfacit ætas immatura. Isti quid habebunt excusationis, qui in ætate perfecta puerilem , imò & puerili imbecilliorem sententiam tenent? Cur ergo quæso te,videtur appetendæ diuitiæ?Hinc nanque incipiendum puto:quia, inquit,& sanitati,& vitæ ipsi,& famæ,& patriæ, & propinquis,& amicis, & omnibus omnino quæ sunt, commodiores eas esse pluribus visum est . Et ista sententia non solum terra marique seruatur , sed vsque ad ipsas iam nubes ascendit ac sydera . Noui & ego quòd non tam ista sententia,quàm flamma est,quę & istum vastat orbem terrarum: & qui extinguat quidẽ, nullus est: qui accendant vero, & magis magisque inflamment,multi sunt. Omnes enim fauent huic malo,non solum illi qui ab eo capti sunt, sed & qui nondum illuc videntur ingressi:& vnumquenque hominem videas,seu vir sit ille,seu fœmina,seruus aut liber,dies pauperve,pro viribus suis incendio huic materiam atque onera comportare, & die ac nocte in eius ministeriis vigilare. Onera autem dico non ligni aut fœni:non enim talis est flamma quæ ista cõsumat,sed animæ suæ,& corporis iniqua & iniusta ei opera deferunt: his enim accenditur ignis iste , & his pascitur . Nam & ipsi diuites, etiam si totum orbem possibile esset possideri à singulis,adhuc tamen in desiderio eius arderent.Pauperes vero dum cupiunt diuitibus exæquari, insanabilem rabiem patiuntur, insaniunt, furiunt, & idem morbus diuersos singulis generat languores.Intantum amor pecuniæ omnem animam fatigat,vt neque amiciciarum, neque propinquitatis, interdum etiam nec coniugis, aut filiorum amori det locum,quibus affectibus inter homines nihil præfertur : amor tamen pecuniæ omnia hæc humi deiicit, & pedibus conculcat, ita velut fera quædam,& crudelis domina omnium corda possidet , & tyrannica dominatione deuincit. Sæuit vt barbarus, feruet crudeliter vt tyrannus, debacchatur impudenter vt meretrix, nusquam misereturnusquam pudet : adest vbique dura, vbique terribilis, dira, inclemens, impia, truculenta: & cum lupis,& vrsis ac leonibus ferocius sæuiat,suauis tamen hominibus videtur, & amabilis . Et quid dico suauis? Melle ipso, & fauis dulcior. Cúmque his,qui eam desiderant & exoptant, gladios acuat,quotidie foueas & præcipitia paret, scopulisque eos mille & mille naufragiis illidat:expetitur tamẽ ab eis, ac desideratur, & quęritur,ac per innumeras mortes suas lætãtur se aliquando ad eius saltẽ ianuam peruenisse. Volutari nanque in cœno eius,tanquam sues delectantur,& vt canthari stercus eius euoluere. Tales quodã modo omnes, qui auariciæ huic manus dederint,infeliciores & turpiores etiam istis immũdissimis animalibus fiunt.Et hæc est maior rei huius infelicitas, quòd quãto magis in his sordibus volutantur,tanto maiorem in his capiunt voluptatem:idq; non rei natura , sed voluntatis vicio patiuntur. Quo modo ergo sanabimus mẽtes huiuscemodi languoribus occupatas,nisi vellent nobis aurẽ paululum commodare,atque animos ad audienda dare,& suscipere quæ dicuntur? Irrationabilia nanque illa quæ diximus,vt muta animalia, quæ se in huiuscemodi sordibus volutant , transferri ab his non possunt , vtpote intellectu & ratione carentia.Nobis vero sermo nunc ad homines habetur,quibus intellectus,& ratio diuino munere data est:tantũ est,vt audire velint,facile, & absque multo labore de cœni huius fœtore & indignitate stercoris poterunt liberari.Age ergo iam nunc quasi ad homines loquentes, & percontemur ab eis,cur experendæ videantur esse diuitiæ . Respondebunt sine dubio, propter voluptatẽ primò vitę & delicias corporis:tum deinde & propter honorem,qui habetur in vita , atque officia quæ ab hominibus diuitiarum contemplatione deferuntur:& pro eo , quòd potest facile vlcisci qui dues est,in eos qui iniuriam inferre tentauerint, vt & timori sit cæteris. Puto quòd alias,exceptis his,causas nõ habeas,voluptatis dico, honoris, officiorum, timoris, vltionis.Nam neque sapientiorem, neque temperatiorem, neque clementiorem , neque prudentiorem diuitiæ facere hominem possunt: non benignum, non placidum reddunt : non denique iracundum aliquãdo in mansuetudinem commutarunt, nec incontinentẽ continentiam , nec voluptuosum sobrietatem, nec inuerecundum verecundiam docuerunt: neque aliud aliquãdo virtutis genus animæ per diuitias acquisitum est. Quòd si virtutibus animi nihil conferunt , nec meliorem hominem secundum virtutũ titulum reddunt:die quæso quam ob causam expetendę videantur esse diuitiæ ? Imò vero non solũ nihil virtutis animo conferũt, sed & si paratum aliquid & recõditum inuenerint,subruunt, & econtrario vicia pro virtutibus introducunt: ipsarum enim pedissequa est luxuria, ira, intemperãtia, furor,iniusticia,arrogantia, superbia, omnisq; irrationabilis motus.Sed de his suis locis reseruemus:quoniãquidem non libenter hi,qui huiusmodi ægritudine innexi sunt , sermonem de virtutibus ac viciis audiunt. Partes enim luxurię agunt,& nihil aduersus eam patiũtur audire . Hinc ergo interim sermo moueatur : si est ommino in diuitiis aliquid quod delectare possit,aut si est in illis aliquid honoris.Incipiamus itaq; , si videtur, à conuiuiis,& à mensarum affluentia. In his enim diuitiarum magnificentia prædicatur . Conferamus mensam diuitis,& mediocris,& discutiamus vtrosque conuiuas:qui magis quæso sint,qui puram verámque vtriusque mensę capiunt voluptatem.Illi nanque tota die attritis , & lassescentibus cubitis recumbunt , & cœnas prandiis iungunt,quique ventris distentione rumpuntur,atque oppressione ciborum suorum premuntur: in quorum corpore vini inundatione, velut naufragij cuiusdam fluctibus obruta anima necatur,vbi neque oculus , neque lingua , neque pes propriis deseruit officiis: sed omnia membra corporis vini vinculis iacent victa grauius,quàm catenis:vbi nõ sopor eis ipse ad quietem datur,neque ad salubritatẽ cedit,sed exterritis omniis in-

niis insanientibus & furentibus deteriores fiunt,& quasi sponte dęmones superducant animę suæ,risus,& spectaculum omnibus , etiam ipsis famulis suis fiunt : nihil agnoscunt eorũ quæ videntur,nihil sentiunt, nihil norunt,dicere aliquid & audire nõ possunt:sed latera fœdissima portantur de accubitis ad lectos.In talibus igitur conuiuiis magis voluptas est,an in mollis vbi cibus potusq; tantus est,quantus famem depellat ac sitim?Hunc modum vitæ natura docuit,illum corruptela libidinis inuenit.Ideo denique in hoc etiam sanitas adest,& ratio permanet,& honestas cum sobrietate perdurat,nec grauatum corpus atque oppressum leuatur de cõuiuio, sed adiutum potius atque auctum viribus,totaq; alacritate subnixum surgit incolume . Quòd si tibi parum fidei habere sermo noster videtur, vtrorumque corpora & animos considera: & inuenies illa magis robusta, & valida, ac succi plena, quæ mediocribus ac simplicibus vtuntur alimoniis.Nec mihi nũc adducas in medium, siqui fortè ex accidenti ægritudine,aut qualibet debilitate fatigantur.Alia est ista causa,& alio in tempore requirenda. Hi vero qui in deliciis, & luxuria vitam ducunt,resoluta quidem corpora , & omni cera molliora circumferunt,atque agmine quodam infirmitatum repleta, quibusque ad cumulum malorum podagræ, tremor, & immatura senectus accedit , & est eis vita semper cum medicis & medicamẽtis: sensus autem ipsi tardi,graues,obtusi,& quodam modo iam sepulti.Et si aliquid voluptatis, aliquid iucunditatis habent : quis hæc iucunda dicat & grata, qui tamen nouerit , quid sit iucunditas & voluptas? A prudẽtibus enim ita definitur, quia hæc sit sola voluptas , cum quis desideriis suis fruitur. Vbi vero frui desideriis non potest, dum vel ægritudo non sinit,vel satietas ipsa desiderari nõ facit, quæ onerosa efficit abundãtia: sine dubio & voluptas eis pariter & iucunditas perit.Denique considera ægros, qui fastidio perurgentur : quo modo, quanuis suaues eis,& lauti apponantur cibi , horrori tamen eos magis accipiunt quàm voluptati. Sic ergo cum per abundantiam cupiditas fuerit extincta , pariter & voluptas ac iucunditas perimitur : quia non tam ciborum gratia , quàm desiderij gignit satisfactio voluptatem . Vnde & sapiens quis, atque in horum disciplina philosophari bene sciens,aiebat:Anima in satietate posita, fauis illudit. Ostendens etiam ipse, quia voluptas non in natura, vt diximus,ciborum,sed in desiderij vigore cõsistit. Propter hoc & Propheta mirabilia enarrans,quæ in Aegypto gesta sunt,quæq; in eremo,inter cætera etiam hoc dicit:De petra melle saturauit eos.Equidem nusquam inuenimus mel fluxisse de saxo: quid ergo est quod dixit? Quoniam quidem post multam itineris fatigationem, & laborem sitientes,aquis frigidis e saxo fluentibus frue bantur,easq; multo cum desiderio hauriebant:hoc ipso ergo quòd dulcissime & desiderabiliter potandi cupiditas explebatur, aquas illas mel appellauit : non quòd natura aquarum fuerit commutata , sed quòd dulcedo poculi,instar mellis sitientibus , & desiderantibus obtineret dulcorem.Igitur cum hæc ita sint, nec dubitari à quoquam de his possit, nisi sit aliquis aut contentiosus, aut stultissimus:nonne palam est,& in propatulo,quòd simplicior victus,& mensa mediocris plurimum iucunditatis habeat & voluptatis: econtrà vero diuitũ mensæ excrabiles quidem & horridæ,ac morborum & contaminationis plenæ : & sicut ait quidam prudentium, in quibus molesta sunt etiam ea,quę delectabilia videntur?Sed honores,inquiunt,conferunt diuitiæ,& in inimicos vltiones facilius præstant : & ob hoc videbitur necessarium esse opus diuitiarum,quia viciis ministrãt, & iræ tribuunt effectum, atque inanes ambitionum bullas inflant amplius, & extollunt in maius , quódque superbiæ malũ tumidius erigunt: imò potius pro his omnibus maxime erant fugiendæ diuitiæ.Hoc est enim feras quasdam bestias in animis suis homines sponte collocare , & in pectoribus suis nutrire . Et iterum diuitiæ suadent,vt honore quidem vero cœlestiq; careatur:falsum vero hunc veri illius colore solum quodam & simulata imagine fucatum requiri honorem non veritate sed nomine.Sicut enim plerunque meretricis vultus, cum turpis & fœdus est per naturam, fucis & coloribus pigmentatus prostituitur ad decipiendos eos qui ignorant , quæ fœditas sub velamine fuci illius contegitur: ita & diuitiæ faciunt,cum adulationem volunt honorem videri.Neque enim voces illæ populi, per quas iudicibus acclamatur,ex veritate proferuntur, sed & ipsę sunt,quibus fucatum nomen honoris depingitur.Nam si conscientias interroges acclamantium tibi, inuenies apud vnumquenque eorum mille te capitibus accusari. Deniq; vbi metus cessauerit potestatis,& publicę pompę fuerit scena resoluta: tunc videas quanti oblatrãtes, quanti obloquentes, quanti insimulantes , & hi omnes ex illis sunt, qui prius acclamabant, & immensis te laudibus extollebant:hęc tu honorem dicis?& hæc diuitiis quærenda credis,quæ etiamsi sponte adessent,recusanda erant: plus enim odij quàm amoris acquirunt . Sed si vis tibi ostẽdam honorem verum.Honor verus, virtus animi est . Hic honor neque à Cæsaribus præstatur, neque adulatione conquiritur,neque pecunia præparatur:nihil fucati in se habet,nihil simulati, nihil occulti: huius honoris successor nullus est,accusator nullus,nullus ingratus : hic honor temporibus non mutatur, nec tyrannos patitur,nec picturam tabulæ metuit aliquando delendam.Sed vindictam, inquis, inimicorum sumere non possum.Hæc vero est maxima causa & præcipua:quia execrandæ diuitię sunt,& amanda paupertas: istum enim gladium,quẽ dicis,aduersum te acuunt: faciunt enim te prævaricatorem mãdati illius,quo dicit: Mihi vindictam,& ego retribuam dicit dominus . Vis autem videre quantum mali habeat vindictæ cupiditas,misericordiam dei aufert ab homine,& concessam iam gratiam infringit ac reuocat.Scriptum est enim in euangelio , quòd is qui multorum talentorum debitor fuerat, & veniã precatus à domino impetrauerat, cum conuersus ad seruum suum,qui ei parum pecuniæ debebat,hoc est qui in eum parum peccauerat , exigere eum cœpit,vindictã scilicet sumere,& ob quod immitis fuit erga indulgentiam conserui, ipse de se sentẽtiam tulit, vt non solum iam concessa non frueretur indulgentia, sed & tortorib⁹ traderetur, atq; vniuersam debiti summam cum suppliciis pœnaq; persolueret:& ita pro vindictæ desiderio munus diuinæ perdidit indulgentiæ. Pro his, quæso te , videntur expetendæ diuitiæ , vt tibi facilior via pateat ad interitum ? Nónne pro his maxime oportebat eas veluti inimicum grauissimum & hostem pessimum,ac totius mali authorẽ vitari? Sed paupertas,inquis,difficile negocium est:interdum enim & blasphemare cogit homines per penuriã , & multa inhonesta,& indigna cõmittere.Non paupertas hæc, sed pusillanimitas facit:nam & Lazarus pauper fuit,& valde pauper,cuius paupertati addebatur etiam ægritudo, & ægritudo amarissima , quæ ipsam paupertatem rederet duriorem, cum & vis morbi solatia multa deponeret,

Deuter.32. *Roma.12.* *Prouer.27.* *Psal.80.* *Lucæ.16.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

sceret,& nullum penitus paupertas posset adhibere. Horum enim alterum etiamsi solum sit,graue est, & doloribus plenum: cum autem simul iungũtur,nec adest qui subleuet,intolerabile efficitur malum. Ignis inextinguibilis, & dolor sine remedio, tẽpestas plena naufragiis, animæ simul & corporis flamma. Erat tamen huic beato his omnibus malis aliquid adhuc amplius, vicinitas diuitis epulantis luxuriosę: & adhuc magis ac magis, etiam inde in eum tormenta cumulantur, quòd & ad ianuam iacebat epulantis, vt eum multo amplius excruciarent opes in oculis positæ, quæ vetabantur, quàm illæ quæ per penuriam deerant. Multo enim grauius affligit animam, quòd cogitur carere bonis, quæ videt, quàm his egere quæ non videt. Verum ne his quidẽ fletitur diues ille crudelis, sed sibi quidem pręparari mensam solitis copiis iubet, & ornari ministeria, vina diffundi, coquorum exercitus & alios ministrorũ cum parasitorum turmis duci, & cantorum statui cateruas, nec in aliquo luxuriam temulentiamq; fraudari: pauperem vero Lazarum dira fames, & amarę ægritudines vastabant, minister vero nullus, nec vllum misero solatium ex mensa diuitis, quæ parasitos & luxuriosos vsq; ad distensionem & crapulam satiabat, ne micæ quidem quæ proiiciebantur, ad Lazarum veniebant fame periclitantem: & tamen ita pertulit hanc tam diram, tamq; teterrimam paupertatem, vt neq; amarum sermonem, neq; blasphemiæ verbum proferret & illicitum: sed sicut aurum vehemẽtius ignitum, purius & syncerius redditur: ita etiam ille passionibus & cruciatib⁹ examinatus, clarior & splendidior per patientiã reddebatur. Etenim si videntes tantummodo diuites quoq; affligũtur humiles, & tabescũt ac distendũtur inuidia, & vita ipsa amarior redditur, etiãsi necessarius eis non desit cibus, etiãsi mediocria videantur habere ministeria: quid vero passus Lazarus, qui ita erat pauper, vt nullus alius fuit: & nõ solum pauper, sed æger, vt nullus alius æger fuit? Et qui nullum omnino, nõ dicam ministrum, sed nec solatiũ quidem habuit in medio ciuitatis, vt in vltimis agens desertis, famem patiens, omnium rerum penuriam habens, sed plus ex abundantia vicinitatis esuriens? Videbat enim diuitem copiis, tanquam fontibus & fluminibus inundantem, se vero ab hominibus quidem refrigerium nullum capiẽtem: solis vero canibus iacere miserandum: ita enim erat ægritudine resolutus, vt nec ipsos quidem canes valeret abigere. Hic ergo nisi fuisset summæ philosophiæ, quo modo hęc omnia tam patienter, tamq; fideliter pertulisset? Vides quoniam qui seipsum non læsit, à nullo potuit lædi. Iterabo & repetam promissionis meæ sermonem. Quid ergo, dic mihi, morbus corporis? quid penuria rerum omnium? quid iruentes vlceribus canes? quid vicinitas auari diuitis, ac superbi lędere potuit athletam dei? aut in quo ex iis omnibus resolutus, aut fractus est ab animi virtutibus? Nihil omnino, quinimò & angustiis rerum magis solidatus est, & hinc illi coronæ paratæ sunt, vnde infelicior putabatur, inde ei palma victoriæ, inde æterna remuneratio, vnde cruciatus multiplicabatur & iniuria. Fames illa abundãtiam præparabat futurorũ bonorum, ægritudo illa vitam conciliabat æternam: vlcera illa quę canes lambebant, splendorem gloriæ per angelos ministrandum ferebant. Inhumani & crudelis diuitis despectus, atque ad ianuas eius cubile contemptum, patris ei Abraham piissimos sinus, & beatitudinis eius consortia promittebant. Quid vero apostolus Paulus (non enim absurdum puto iterum viri huius facere mentionem) nónne innumeris tentationum subactus est imbribus? & quid ex his omnibus læsus est, nónne per hęc gloriosior factus est? Quid enim fames, quid frigus, aut nuditas, quid flagella, quid verbera, quid saxa nocuerunt? Quid detrimenti in naufragiis, quid in profundo maris passus est? Nónne permansit semper idem Paulus, & idẽ vocatus apostolus? Econtrà autem Iudas vnus fuit & ipse de duodecim, & vocatus apostolus Christi: sed neq; quòd vnus ex duodecim fuit, neque quòd vocatus apostolus dictus est, prodesse ei quicquã potuit, non habenti animum virtutibus deditum. Sed Paulus quidẽ cum penuria & plagis cucurrit cursum, qui ducit ad cœlum: ille vero cum & prior vocatus esset in apostolatum, & simili cum cæteris gratia donatus, cœlestemq; edoctus esset philosophiam, & sacræ Christi mensæ, venerandique sacramenti particeps extitisset, habuisset etiam donum spiritus sancti, ita vt mortuos suscitaret, & leprosos curaret ac dæmones effugaret: cúmque de contemptu rerum secularium frequenter fuisset edoctus, adhærens lateribus Christi, atque ingentium sibi esset commissa dispensatio, quò scilicet auariciæ per horum latens in eo vicium sanaretur: erat enim fur: tamen nec sic quidem proficere in melius potuit, cum erga eum tot tantisque prouisionibus dominus vteretur. Sciebat enim Christus, quòd auarus esset Iudas, & pro amore pecuniæ periturus: & non solum nõ arguit eum pro hoc vicio, sed & latentibus medicamẽtis curare voluit, ipsi committens dispensationem pecuniæ, vt habens in manibus quod desiderabat, pernicioſa passio expleta cupiditate cessaret: nec decideret in illam mortis foueam, sed minoribus malis maiora reprimeret. Sic in omnibus qui semetipsum non læserit, ab alio non potest lædi: & rursus, qui seipsum corrigere & emendare noluerit, & quod in ipso est atque in potestate eius explere, nullus ei extrinsecus proderit. Præterea denique scriptura diuina tanquam in imagine quadam latissima & amplissima veterum vitas & gesta depingit, ab Adam vsque ad Christum generatione producta, vt tibi ostenderet aliorum lapsus, & aliorum coronas, & ex vtroq; erudiret doceretque te: quia nisi quis seipsum læserit, ab alio non potest lædi: etiamsi omnis contra eum coniuret orbis, etiamsi permutatio rerum ac temporum fiat, etiamsi potentium & principum contra eum furor sæuiat, & insidientur omnes, siue noti siue ignoti, siue amici siue inimici, siue dolo, siue vi, vel fraudibus impugnantes, insidiantes: tamen commouere ne parum quidem poterunt eum, qui constãtiam tenet, & animi virtutibus vigilat: sicut econtrario ignauum & desidem, & qui semetipsum prodit ac deiicit, etiamsi mille adhibeas medicinas, mille munimenta cõquiras, meliorem facere & emendare non poteris, nisi ipse prius quod in se est proponat ac proferat. Hoc est quod nobis indicat & illa parabola quæ de illis scripta est, quorum alius supra petram ædificauit domum suam, alius super arenã: non vt arenam vel petram intelligamus, neque vt ædificium ex lapidibus & lignis consideremus extructum, neque vt flumina & imbres, & ventos, qui impingunt in domos illas materiales putemus: sed vt hæc esse intelligamus vel virtutem animi vel ignauiam: & vt ex his aduertamus, quòd nisi qui se ipse læserit, ab alio nõ potest lædi. Non ergo pluuia, neque flumina cum impetu descendentia, neque venti validissimi cõmouere potuerunt domũ supra petram fundatã: vt ex hoc intelligas, quia qui seipsum nõ prodiderit, nec à semetipso fuerit motus, nulla superueniẽs tentatio deiicere eum poterit aut

rit aut mouere. Illud vero aliud ędificium facile subuertitur, non pro tentationum violentia, alioquin & illud aliud ædificium deiecisset: sed propter fundamenti, id est, propositi infirmitatẽ. Arena enim est res mobilis & fluens, quæ sine dubio instabilitatem atque inconstantiam designat animorum. Non ergo, vt diximus, lapsus & ruinæ causa tẽtatio est, sed instabilitas animi & ignauia, quæ etiam sine tentatione interdum sponte deiicitur: sicut & illa fabrica, quæ super arenam fundata est, etiam si flumina ventiq; non vrgeant, ipsa tamen paulatim effluens, instabilis arena ædificij crepidinem subruit & euertit. Nam & arenæ sponte rumpũtur: adamas vero nec malleis cæsus infringitur: ita ergo qui à semet ipso non lædit̃r, etiamsi tundatur, ab aliis non potest lædi: qui vero animi sui ignauia proditur, etiam nullo perurgente sponte defluit & resoluitur: sicut & Iudas ille, non solum nullo extrinsecus impellente delapsus est, sed econtrario pluribus adiutus remediis stare non potuit. Vis vt hęc non solum per singulos gesta, sed etiam per populos doceam? Quãta erga ludæorum populum cura extitit diuinæ prouidẽtiæ: nónne omnis, vt ita dicam, creatura erga emendationis eorum ministerium præparata est? Nónne præ cæteris omnibus hominibus noua quædam & magnifica eis vitæ instituta sunt traditæ? Nónne in medio mari siccum iter apertum est eis, & in quo ipsis fuit salus, ibi inimicis eorum venit interitus? Quadraginta annis in deserto non arando, neq; seminando vixerunt: laborem messis & areæ nescierunt, vsus molæ eis & coquendi panis necessitas non fuit: fœminas quoque eorum nulla texendi solicitudo constrinxit, mercandi causa non instit̃it, macellum nemo pro comparandis carnibus requisiuit: sed hæc omnia fuit eis verbum dei, & parauit eis mensam in deserto, laboris & sudoris expertem. Hæc enim fuit natura mannæ, cibus quotidie nouus, & saporem sui pro desiderio vescentium subministrans. Sed & indumẽta eorum, & calceamenta, & ipsorum etiam corporum natura oblita est infirmitatis suæ. Omni nanque illo tempore neque indumenta attrita sunt eis, neque fuit in illis infirmitas, medico nullus indiguit, medicamẽta nemo quæsiuit. Eduxit eos in argento, inquit, & auro, & non erat in tribubus eorum infirmãs. Sed quasi qui iam reliquissent mundum hunc, & ad alium meliorem præstantiorémque transissent, ita eis cibus & potus absque labore & solicitudine ex verbo dei præbebatur: & quod fuit super omne miraculum, ne forte acrior eos radius solis adureret, vmbra nubis per diem desuper tegebantur: & cum ipsis quocunque abiissent, circunferebantur tecta illa cœlestia. Sed nec noctis quidem tenebræ absque solatio relinquuntur. Lampas nanque eis ignis verbo dei accensa lucebat, quæ non solum illuminandi, verumetiam & itineris ostendendi ministerium præbebat in deserto. Quid vero de sequenti dixerim petra aquarum fluuios emittente? Quid multitudinem auium, quæ densitate sui terram texerunt vniuersam? Nã in Aegypto quæ facta sunt mirabilia, quid repetam? quid etiã virtutes quæ consummatæ sunt in deserto, bella orationibus gesta, & victorias sola dei inuocatione quæsitas? Non enim vt pugnantes, sed vt choros agentes manuum protensione triumphabant. Illud autem quo modo narrabo, quòd qui Aegyptum aquis pro se pugnantibus transierant, muros Hiericho in voce tubarum psalmorumq; deiiciunt: ita vt aduersariorum psallentium magis chori, quàm exercitus viderentur hostiles, & qui mysteria magis putarentur consummare, quàm bella. Hæc autem cuncta signa & prodigia non ob hoc solum fiebant, vt vsus populo tantum videretur expleri, sed vt doctrina agnitionis dei, quam Mose tradente didicerant, firmius eis & tenacius adhęreret. Hæc enim omnia voces erant quædam deum cœli, & vniuersitatis dominum prædicãtes. Nam vt mare hoc clamabat, cum pedibus transiretur: hoc etiam cum extingueret aduersarios, hoc illæ aquę in sanguinẽ conuersæ, hoc irruptio ranarũ prędicabat, & exercitus locustarũ, hoc eruca & cyniphes, omnia illa, quæ gesta sunt, siue in Aegypto, siue in deserto prodigia nunciabant. Manna ipsum, & columna ignis, & coturnicum multitudo, atque omnia illa liber quidam erat eis, & literæ quæ deleri nunquam possent, nec de cõscientiæ eorum paginis aboleri, quas legerent, & haberent semper in cordibus suis: & tamen post hæc omnia tam euidentia diuinæ virtutis insignia, & post vniuersam gloriam, quæ eis supra cunctos mortales data est, infideles extiterunt & ingrati. Caput nanque vituli adorauerunt, & deos quæfierunt sibi alios fieri, cum tantæ talésque dei virtutes, aliæ adhuc in oculis haberentur, aliæ vero recentem & nuper gestam seruarẽt in corde memoriam. At vero Niniuitarum populus alienigena & barbarus, adhuc nullis prius diuinæ prouidentiæ beneficiis assuetus, non legibus, non mirabilibus, non præceptis vllis, aut operibus illuminatus, hominem vidit habitu naufragum, vultu peregrinum, nec vnquam sibi prius cognitum, primo statim ingressu dicentem, Adhuc triduo, & Niniue subuertetur. Et ex istis solis sermonibus conuersi sunt ad timorem dei, abiectísque continuo prioris vitæ malis, ad virtutem se & iusticiam per pœnitentiam contulerunt, tam fideli satisfactione, vt diuinitus iam promulgatam sententiam reuocarent, & vrbem sisterent nutantem metu excidij, ac iamiámq; perituram. Vidit enim, inquit, deus, quia recesit vnusquisque à via sua pessima. Quo modo recesit, dic mihi? magna erat malicia eorum vsque ad cœlum, immẽsa iniquitas, vulnera insanabilia. Hoc enim indicat Propheta, cum dicit, Ascendit malicia eorum vsque ad cœlum. Per hæc quippe spacia, magnitudinem peccatorum designat: sed tamen tanta hæc eorum malicia, quæ vsque ad cœlum fuerat extensa, à tribus solis diebus, vno peregrino ignoto & naufrago homine pauciſsimis sermonibus commonẽte, ita extincta est & deleta, vt tale à deo testimonium mererentur accipere, dicente, Et vidit deus, quia discesit vnusquisque à via sua mala, & pœnituit à malicia, quam dixit vt faceret eis. Vides quo modo qui intentus est, & vigilat, suiq; meminit, non solum ab hominibus non potest lædi, sed & imminentem cœlitus iram repellit: qui vero semetipsum prodit & lędit, etiãsi mille extrinsecus diuinis beneficiis fulciatur, nõ ei sufficit ad salutem: quia neque Iudæis tanta mirabilia, quæ in eos collata sunt, profuerunt: neque alienigenis, quòd nihil horum adepti fuerant, obfuit. Sed quoniam animo propositóque recto semetipsos dederunt deo, parua occasione sumpta plurimum profecerũt, & quidem cum essent, vt diximus, barbari & alienigenæ, atque ab omni diuina institutione peregrini. Quid vero de tribus pueris dicimus, in quos tot illata mala, virtutem tamen animi eorum nequaquã lædere aut infringere potuerunt? nónne pueri erant teneræ ætatis? & in primis statim vitæ initiis captiuitatem dominationémq; perpessi, exules patria, & domo templóque extorres, alienati patriis legibus, aulsi diuinis altaribus, sacrificiis purificationibúsque solennibus, & ab ipsa iam psalmi

Exod.

Ionæ 3.

Ionæ 1.

Matth. 7.

voce

Universidad de Deusto
Biblioteca

voce detracti, ad peregrina ducuntur, & dominationem barbaricam patiuntur, feris magis bestiis quàm hominibus traditi, nullam paternæ doctrinæ vocem, nullum propheticæ commonitionis sermonẽ, nulla sacerdotum aut pastorum solatia capientes. Sic enim ipsi dicunt, Quia non est in hoc tempore princeps, neq; Propheta, neq; dux, neq; locus ad sacrificandum in conspectu dei, ad inueniẽdum misericordiam. Sed & hoc accessit eis ad difficultatem rerum, vt intra aulam regiam tenerẽtur, & essent quasi in medium pelagus abducti, vbi tempestates, & turbines, & procellæ, & immanium fluctuum ruinæ, sine gubernatore, sine nautis, sine velo & remis nauigantes pelagus immensum: & tamen quia erat insita menti eorum diuina philosophia, & præsentium rerum sciebant contemptui habẽdas esse caducas fragilesq; potentias, ac tumidã calcandam esse iactantiam, pennisq; fidei subnixi, volare nouerant ad cœlestia, aulam regiam velut ergastuli squalorem ducebãt. Et rex quidem iubet eos mensæ suæ participes fieri, mẽsæ illius affluentis, & tumidę, & immũdiciis atq; execrationibus plenæ: sed ipsis hæc abominationi erant, non honori, & tanquam agni inter lupos positi videbãtur, quòd aut moriendum sibi fame ferróq; esset, aut ex his quæ execrabantur vescendo. Quid ergo faciunt adolescentuli? quid agit ætas immatura? quid captiua conditio? Non dicunt, quia necessitas nostra nõ latet deum, quòd sub tyranno positi sumus, quòd in captiuitate, q̃ in seruitute retinemur, non possumus obsistere crudelibus dominis, superbisq; victoribus. Nihil horum meditati sunt, sed intẽderunt animo vsq; ad mortem venire, tantum ne peccarent deo, & facerent quod fieri nõ licebat. Erant ergo eis cuncta, quæ extrinsecus sunt, aduersa & contraria. Neq; enim captiuis & nudis erãt pecuniæ, quibus lenire possent imperantium ferocitatem: nec amiciciæ vlla fiducia, vtpote peregrinis: neq; potẽtia aliqua, vtpote seruis: neq; multitudine obtinere poterant, tres enim soli erant. Quid ergo faciunt? Quod solum in potestate habere videbantur, verbis precãtur Eunuchum, qui super eos acceperat potestatem. Sed & ipsum inueniunt metuẽtem, & pro salute sua trepidum, ne forte si poscentibus eis præstare gratiã voluisset, suũ caput traderet morti, & ait: Timeo ego dominũ meum regem, ne forte videat vultus vestros tristes præ cæteris pueris, & coętaneis vestris, & condemnet caput meũ in mortem. At illi sapientibus responsis adimunt ab eo omnem timorem, & præstare gratiam suadent. Cumq; ipsi omnia quæ in se erant, & in potestate sua fecissent, adest continuo etiam deus, & quæ in ipso sunt, ipse iam complet. Nõ ergo solius dei est opus istud, sed initium datum est ex proposito ipsorum. Ipsi enim posuerunt in corde suo, ne gustarent de illicitis cibis: & cum hoc cõstanter & fortiter custodirent, affuit eis cõtinuo etiam dei nutus, & bonum propositum puerorum ad finem perduxit gloriosum. Vides ergo quoniam qui seipsum non læserit, ab alio non potest lædi. Ecce enim in his puericia, captiuitas, solitudo, seruitus, potestas perurgens, imperia dura, metus mortis, vis tyrannica, terrórque barbaricus. Vicinus vero non aliquis, propinquus, proximus, aut ciuis nullus, nulla bonorum monita, nulla solatia, & horum omnium nihil omnino fuit quod eos læserit, quos propositum & animus proprius nõ lædebant: quinimo & econtrario cum omnibus his, quæ suprà enumerauimus, in patrio adhuc solo positus ille populus vteretur, prodesse ei tot extrinsecus adminicula nequiuerunt ad animi virtutẽ, eo quòd eum propria prodebat & deiiciebat ignauia. Sed interim pueri nostri primò omnium gloriosum istud obtinuere certamen, ne contaminarentur cibis immundis. Et hoc subacto, & calcato tyranno, ad alia producuntur celsiora & nobiliora certamina. Proponitur nanque eis multo dirior sceleratiórq; illa priori cõditio. Fornax igne succenditur, barbaricæ in eos turmæ ipso tyranno fœuiente consurgunt, commouetur omnis fera Persica, & ad decipiendos pueros natio implacabilis & dira consurgit, musica diuersa præparantur instrumẽta, nouoq; genere crudelitatis inuento, musicis ignis & flamma coniungitur: pœnarum minæ, terróq; mortis cum voluptate miscetur: & tamen qui semetipsos non prodũt, sed quod in sua potestate est exequuntur & peragunt, lædi à nullo alio potuerũt: quinimo & clariores ex hoc reddũtur, coronásq; nunc nobiliores sumũt multo quàm dudum. Vinxit quidem eos Nabuchodonosor, & misit in fornacem ignis, sed lædere nihil potuit, imò & magnifice profuit. Maiorem nanq; eis gloriam tyrannica crudelitas acquisiuit. In medio enim fornacis positi, & barbarico in eos incendio plus quàm flamma fornacis ardente, clarissimam, magnificámq; de hoste sumpsere victoriam. Et tres pueri captiui totam gentem, cum rege pariter mirabili magnificẽtia duxere captiuos. Quorum gloria seculis omnib⁹ canitur & canetur. Sic ergo qui sibiipsi non nocuit, alius ei nocere non poterit: non enim cessabo frequentius professionis meæ titulum recensere. Si enim, vt suprà iam diximus, neq; captiuitas, neq; seruitus, neq; solitudo, neq; patriæ amissio & proximorum, neq; mortes, neq; incendia, neque exercitus, neq; tyrannus crudelissimus tres pueros teneræ adhuc ætatis, captiuos, seruos, peregrinos lędere potuit aut deiicere: quid est quo possit aliquãdo animi virtus infringi? Sed dicis, Deus affuit, & ipse eos de incendio liberauit. Et tu quidem si facias omnia quæ in te sunt, sperare debes & ea, quæ à deo sunt. Aderit nanque & tibi, si tu ipse prius non defueris tibi. Veruntamen ego pueros istos non propter hoc admiror, & beatos dico, quia ignis incendia calcauerunt illæsi: sed quia pro patriis legibus vinciri voluerũt, & in fornacem mitti, atq; ignibus tradi. In hoc est eorum virtus & meritum. Statim nanq; vt in ignem coniecti sunt, coronæ eis necti cœperunt, ex illis sine dubio verbis, quibus cum omni fiducia & libertate responderunt regi, dicentes: Non opus habemus nos de verbo hoc respondere tibi: est enim deus noster in cœlis, cui nos seruimus, qui potest liberare nos de camino ignis ardentis: & de manibus tuis, ô rex, liberabit nos. Quod etsi nõ voluerit, notum tibi sit rex, quia diis tuis non seruiemus: & imaginem auream quam statuisti non adorabimus. Ex his verbis illi iã coronati sunt, & in hac confessione victoriæ suę palmam acceperunt. In hoc fuit cursus eorum, quem in cõfessionis martyrio cõsummauerunt. Quòd vero corpora eorum tradita sibi ignis erubuit, & vincula dissoluit, atq; oblitus naturæ suæ, in medio fornacis exhibuit eis cœlestis roris refrigeria: hoc iam gratiæ dei fuit, qui voluit per magnificẽtiam mirabilium notam facere potentiã suam. Illi vero in confessione sua, & fidei cõstantia coronati sunt, & martyrij sui gloriam consecuti. Quid tu ad hæc dicere poteris, etiam si patria expulsus es, vt isti, & etiam si in captiuitatem ductus es, & barbaris dominis seruisti? Hoc & istis accidit. Si sine solatio, si sine doctrina, si sine cõmonitore vixisti, & istis cuncta hæc defuere. Vinctus & exutus ad mortem ductus es, sed & isti per omnia transeuntes, ex vnoquoq; horum clariores, nobiliores⁊q;

Danie. 3.

Danie. 1.

Danie. 3.

nobiliorẽs⁊q; digressi sunt. Et Iudæi quidẽ habentes tẽplum, & sacrificia, & arcam testamenti, Cherubin quoque & propiciatorium, & omnia illa quib⁹ quotidiana sacrificia consummabant: habentes etiam Prophetas, alios defunctos, alios adhuc superstites qui eos & de actibus præsentibus informarent, & de antiquis dei beneficiis commonerent, quę in Aegypto fecerat cum eis quæ in deserto, quæ etiam cum terram repromissionis ingressi sunt: & in his omnibus non solum nihil profecerunt, sed & in ipso templo ad insignia præuaricationis suæ idola collocarũt, filios suos eis & filias suas immolantes, sub arboribus etiam & in montibus profana sacrificia cõsummantes. Hi vero in terra barbarica, in hostili solo sub tyrannica potestate positi, flammis & mortibus traditi, non solum nihil læduntur, sed & maiorem gloriam capiunt. Hęc ergo scientes, & horum similia colligẽtes de diuinis scripturis: multa enim similia inueniet qui requiret exẽpla, quibus agnoscat, alios quidẽ sine vlla difficultate temporũ, & necessitate causarum, nulla vi, nulla tyrannide cogente, collapsos: & alios his omnibus aduersantibus sibi, ne leuiter quidem à virtutis proposito fuisse commotos, indubitata sentẽtia tenere debemus: quòd si quis lædit⁊, eandem nanq; quam in principiis proposuimus, in fine firmauimus: si quis, inquam, lædit⁊, à semetipso lædit⁊, nec ab vllo alio, etiam si innumeri sint qui noceãt. Et si omnes qui terram & mare habitant, conueniant ad lædendũ, nocere nequaquã poterunt ei qui à semetipso nõ lædit⁊.

DIVI IOANNIS CHRYSOSTOMI de virtutibus & viciis, Sermo.

SVNT quidam huius loci homines, virtutis illi quidem studiosi, quib⁹ relicta vrbe occupare montes præcipuum fuerit. Eorum autem si quis rogetur, quidnam ita ab vrbe secedant, haud sanè ignoscendam excusationẽ inueniet: ne peream, inquit, nève ad virtutẽ obtusior efficiar, me ab vrbe disiungo. Et quanto melius erat obtusiorem te fieri, & in aliis potius lucrum facere, quàm in alto sedentem pereuntes fratres despicere? Cum igitur virtutem cæteri quidem penitus negligant, eius autem qui curã agũt, aciem deferere parent: quónam pacto delere hostes poterimus? Et si enim diuina nunc signa prodeant, vbi vicium adeo latè patet, quis nobis credere, aut animũ externus aduertere volet? Hoc enim vulgo, si rectè viuimus, multo quidem fide dignius videtur. Signa videlicet apud homines pudoris & probitatis expertes, improbam quoq; suspicionem admittunt: at vero integra hominis vita, ipsius etiam ora diaboli potissimum obstruere poterit. Si ergo in terris esse, ac non esse modo, hac institutione vitæ perficitur: licet autem Pauli exemplo non esse: nosmet igitur rapiamus è terra, cœlumq; ipsum cõtinuo petamus. Nihil est enim, nihil est, inquã, quod nos omnes, si vtiq; velimus, superare possit. Nam si artes quibus multi insistunt, vehementi industria plerunque percipimus: id nimirum facilius consequemur, quod tãti laboris nequaquam indigeat. Quid enim, dic age, quid difficilius est, quàm in fune extento super eum quasi per solum incedere, subire etiam, ac redire veluti strato insidẽtem? dic obsecro, quid difficilius est quàm in fronte cõtum erigere, superimposito dehinc pugione motus innumeros dedisse, quib⁹ spectatores applaudant? Nónne horrenda nobis res adeo videtur, vt nec spectare quidem patiantur oculi, sed ipso etiam visu timeamus, formidemus? Verum his omnibus facilior est virtus, si & cœlum ipsum conscẽdere velimus. Nec mihi illud dixeris, vellem ego quidem, sed nequeo: si enim rem quampiam consequi optantibus, non solũ voluisse sufficiat, sed opera quoque simul adhibenda sit: multo magis cupientes scãdere cœlum, virtutis actione indigemus. Quòd si virtutem prædiscere velis, nec laboriosam esse quæq; facile cõparari possit: eia, si lubet, considera mecum degentes in montibus viros: hi nanque domos relinquũt, vxores, liberos, dignitates omnes, & ipso denique mundo sibi interdicunt, obsiti facco, sibi cinerem substernunt, stola cohibentes collum parua se cellula includunt, nec ad hoc vsque peruenisse contenti, ieiuniis assiduáq; fame seipsos deducunt. Nec mihi illud dixeris, potuere illi quidẽ. Multi enim te multo infirmiores, ditiores, meliores, duram illã tetricamq; vitam subiere. sed magnum est tamẽ illud summúsq; populus, & cœlo proximus apex, tu vero ad summum nequaquam euadere potes. Nõ igitur si humilia tenes, inferiora etiam pete. Pecunias exuere non potes: age vero hoc saltem, ab alienis manus abstineas. Ieiunare difficile est, at effluere deliciis vel hoc vnum libẽter omittas. Cum enim tanta Christus pro nobis passus fuerit, pro nobis, inquam, inimicis: quid nos vicissim perferre possumus, vbi ab eo patiẽtiam præstitisse videamur? Nulla igitur necunde nobis erit illa die loquendi libertas. An ignoratis militem vbi vulnera & plagas aperiat, illustriorem tum denique apud imperatorẽ haberi: quòd si nullum possit egregium facinus ostendere, quanquam nihil perfidiose fecerit, in postremis tamen solere constitui? Sed nõ belli tempus est, inquit: quod si esset, obsecro te, quis pugnã iniret, quis hostibus insidiaretur, quis aciem disrũperet? fortasse nullus. Cum enim te videã, nec pecunias quidem pro Christo contemnere posse: quónam pacto vulnera credam cõtempturum esse? dic age, contumelias fortiter pateris, & meliora dicis. Non facis, inquam, sed offenderis. Vbi periculi nihil est, refugis: & vulnera quæso, feres, vbi doloris & angustiæ plurimum? Ne nos igitur frustremur ipsi pollicentes nobis suauem tãtisper huius vitæ fructum, vt breui deinde labore vniuersi temporis vsuram capiamus. Nam si terris imperãtem post multa deinde pericula, multaq; exhausta bella, vix vllus confidenter aspicere potest: quidnã cœlestem quisquam regem aspiciet, qui per omne vitæ suæ tempus alteri obnoxius fuerit, sub altero militiam gesserit? Cepisti à deo nobile genus, quid vim naturæ prodidisti? quid agis? respondeque quæso. Habent cæteri artes quibus quantum permittitur, aues etiam in hominũ genus trãsformare possint: psittacos & picas in vocem humanam erumpere docent. Violãt arte naturam, leones mansuescere faciunt, per forum vndique trahentes eos. Mansuetum reddis leonẽ, & teipsum lupis ferocioremi nstituis. Iam vero id ægrius ferendum, beluarum quidem vniuscuiusque vicių est: improbior vero omnis homo ita: neque enim vno sæpius vicio laborat, sed in animam suam multarum simul beluarum vicia congerit. Nec mihi igitur persuadeas humanam tibi animã esse. An tu, inquam, si quid hominis sapias, beluarũ vtiq; dominus, beluarum cupiditatibus seruire patieris? Quo modo igitur appellem ego te hominem, qui nulla regis insignia teneas? Veniat in mentem, veniat plerunque tibi cuius imaginem geras: haud ita credo poteris in beluarũ adeo vilissimũ genus corruere. Vt enim in theatris qui per sublatũ funem scandere ac descendere exercẽt, si parum aliquid oculorũm acies errarit, præcipites cõtinuo ruunt: ita qui spirituale grassantur viã, si breui segnicie

segnicie tempus concesserint, per anfractus quosdam proni sæpe trudũtur. Et sine illo quidem hic limes angustior est erectus magis & arduus, multoq; celsior, cuius ad apicem terminatur cœlũ. Et cum supremum illud fastigium tetigerimus, tũ vero gradus nobis incertior. Quippe in edito stantem plurimus circunsistit horror, cui spes certe vna relinquitur, ne flectat ad ima aciem, néve terram humilẽ despiciat. Inde caligo prorsus ingens grauisq; obuersatur oculis: & sicut in cithara non vnius tãtum fidis melodiam excitasse satis est, sed omnes pari quodam numero percurrẽdæ: sic in virtute animi non tantum lex nobis ad salutem sufficit, sed omnes æque diligẽter obseruãdæ sunt. Quid enim obsecro te, quid prodest attẽtius orare, segnius misereſcere, vel etiam misereſcere quidẽ, sed cupere cuiquã vim inferre: vel nec cupere, nec vim inferre, sed ad ostentationem hominum, & ambitionem spectantium omnia facere: vel denuo misereſcere, idq; omni diligentia, & pro voluntate dei misereſcere, sed hoc ipso cõfidenter inniti, & in animi quandam sublationẽ efferri: vel rursus humilem præstare se quidem, & impẽsius vacare ieiuniis: auarum autem esse, negociatorem esse, terræ penitus infixum esse, & in animã suam malorum omniũ parentem auariciam vexisse? Ob hoc ipsum videlicet etiam amator hominũ deus ita disposuit omnes homines coaleſcere, & in vnũ sine discrimine bonos & malos, vt & horum vicium resecetur, & illorum virtus illustrior reddatur. Magnas vero ex consuetudine bonorũ ignaui homines, si modo velint, vtilitates consequuntur. Quemadmodum enim boni ac probi viri duplici honore digni sunt, quòd & frugi scilicet fuere, & ab im probis nihil quicquam vicij traxere: sic & mali duplici pœna mulctandi, quòd cum boni esse possent, & per vicia improbi fuere, & à bonis virtutis nihil adipisci voluere. Pari ratione, sicuti bonos nõ improbi solum, sed probi quoque admirantur: ita & improbos non boni solum, sed mali etiam odere. Atqui vulgus improbos admiratur, vt qui nocere aliis, & iniuriam potissimum inferre possint: ignarũ quippe vulgus quod nesciat eos quanto cæteris miseriores habendi sunt, qui dum aliis nocere existimant, seipsos gladio transuerberant: quod suprema prorsus amentia est, seipsum percutere, & hoc ipsum neſcire, sed cum alium iniuria credat afficere, tũ vero seipsum omnino iugulare. Nec malum est enim affici malo, sed afficere alios, & contumeliam pati neſcire. Quid enim iniuriæ dicam passum fuisse Dauid? Quid vero intulisse Saũl? vter igitur infœlicior fuit, vter miserabilior? & rursus, vter illustrior, vter fœlicior? Nónne hic molestia & iniquo dæmone angebatur: ille autem vel sole clarior erat trophæis, & qua deum præcipue colebat, ingenti pietate super æthera notus? Nõne hic tabeſcebat inuidia: ille vero dum tacite omnia ferret, omnes sibi charitate vinciebat? Et hic sæpius eadem aggressus est: ille vero dum fugit, hostem in manibus cepit, capto deinde pepercit. Ex his igitur vter infirmior, vter ignauior apparet: nónne qui alterum agitabat iniuste? nec id sine ratione. quia hic milites premendos armis, ille vero iusticiã innumeris legionibus validiorem sociam sibi & auxiliarẽ asciuerat? Postquã vero hic ita affectus iniuria & victor, ipse deinde aliũ affecit, en vide vt protinus infirmior efficitur. Iniuste læserat Vriam, permutata rursus acies, transfugere continuo robur & infirmitas: hæc ad exercitum nocentis, illud vicissim ad castra læsi. Et hic quidem mortuus etiã illius vastare domum potis erat: at contrà rex ille, & superstes nihil omnino poterat. Hic vero & miles, & cassus miles res illius omnes, suaq; seq; habebat. Quem igitur bene viuere perspicias, & omnia ad diuinum cultũ referre intelligas; hic si innumeris etiã catenis obsitus fuerit, si semper in carcere vixerit, si apud indignos seruitutem tulerit, si pauper sepulchro reuulsus cõbustúsque fuerit, si tractim perdendum corpus præbuerit, si denique graue quicquid dici potest, passus fuerit: hunc beare, hunc fœlicem dicere, hunc ad sidera tollere memineris. Quòd si alium per flagitia videas, per scelera, per summa vicia viuere, multis vero honoribus fungi, regio sedentem solio, diademate ac purpura insignem: super eo lachrymas funde, miserabiliorem ante alios, eumq; omni lamentatione dignum existima. Nihil enim reuera miserius animia sic affecta. Iam & si totus ei paruerit terrarum orbis, quid prodest affluere diuitiis, cum virtute omnibus inferior existat? Quid lucri dixerim, tot tantísque rebus imperare, cum sibipsi passionibúsque suis imperare non possit? Si enim ad salutem nostram nobis virtus haudquaquam sufficiat, sed alios etiam virtute præditos adire necesse sit: quãdo nec nosmetipsos, nec alios itidem seruemus, quõnam plectemur supplicio? vnde nobis erit spes reliqua salutis? Et hoc simul accipias, si deo placuisse hoc demum est hominem esse, is qui nec parum quidẽ audiens dicto præstiterit, quid aliud esse quàm fera censebitur? Cogita quàm sit iniquum ex hominib⁹ velle nos Christum in angelos conuertere, nos ex hominibus in feras descendere. Nam ventri parẽre, pecuniarum cupiditati succũbere, ira excandeſcere, morsus infigere, calcibus sæuire: horum nihil quicquam hominis, sed ferarum mos iste omnis comprobatur. Vt igitur si ad desidiam inclinare cœperimus, quouis impediente continuo desistimus: ita si resipiscere velimus, quanquam innumeri sint qui nos ad vicia deducant, nihil prorsus tamen studia nostra corrumpere possit. Quòd si perdiſceere cupias fundamentis naturæ leges statuisse deum, quibus quid bonum sit, quídve malum discerni possit, hoc ipsum ex animi nostri consensu requiras. Cur qui mala commisisse gaudent, malorum omnes nomina refugiunt? Vocatur siquidẽ mœchus, & tamen hoc ipsum audire mœchus illeipse erubeſcit. peruulgato etiam mœcho dixeris: ô mœche: te, inquam, appello mœche. Et oblectat fanè flagitium qui ipse committit, & tamen ipsius rei nomen aures offendit. Quo periurum nomine appellaueris, ille proculdubio in contumeliæ locum sui sibi operis appellationem accipiet. Si bonum igitur existimas peccatum, quid nomen refugis peccati? At contra modesto dixeris modestum, haud ille reor cuius opere delectatur, appellationem erubeſcet. Iustum quoq; appellaueris iustum, & opere is ipse triumphat, & nomine exultat. Etsi enim pudore quodam tantum nomen repudiet, bonam tamen animo famam non veretur accipere. Et nullum postremo vicium quisquã inueniet aperta fronte in medium prodire, nisi mutuum prius à virtute vultum acceperit. Quod quo modo fiat, sic iam accipias. Qui mentitur, nusquam mendacium fatetur, sed veritatem memoriter simulans, fefelliſse conatur. Falsus homo falsitatem tegit, amiciciam fingit, & odium exercet. Calumniator cum in iudicium venit, idipsum quidem est haud sanè expositurus: venit, sed falsa fróte testem veritatis obiiciens, suo sibi mẽdacio testem iniquitatis ostendit. Sed anima nostra quanquã viciis volutetur innumeris, tamen virtutis dulcedine capta, nomen eius vltro cõplectitur: potentes enim persæpe multi, auaritiæ illi quidem nimium dediti, & quibus nihil aliud cordi, quàm rapina atq; iniusticia, sic adeo in misericordiam plerunq; adducuntur & mouentur, vt paulo perem aut vrgenti necesitudine liberẽt, aut alieno ære conflato nonnihil releuent: vel quod admirabere magis, nec vlciſcantur eos à quibus molestia vexati aut sunt, aut esse prorsus existimãt. Et qui legationem apud iniquum principem expositurus venit, non statim à veritate orsus, rem ipsam continuo narrat, sed virtutis nomen hoc pacto præloquitur: Vir bonus es, inquit, tua omnes beneficia canunt, tuum vbique diuulgatur nomen: & multa generis eiusdem oratione contexit, vt & bona eum fama demulceat, & in odium iniquitatẽ rapiat vel abducat. Aspice porrò, vt vicium decora virtutis appellatione vincatur. Nemo vult malũ, hocipsum audire malum, quippe quod suum est, natura cõplectitur, tametsi quidẽ contraria potius vltro sectetur. haud igitur illud dixerimus, Hic natura bon⁹, ille natura malus. Nam si quis natura bonus fuisset, certe nũquam malus effici potuisset: ecõtrà vero, si natura malus, nunquã profecto bonus. Etenim si nostro non esset arbitrio relictum, qualis esse quisque malit, bonus an malus, nec sui iuris nostram naturam condidisset amator hominum deus: necesse etiam erat omnes quicunque huius participes naturæ fuissent aut malos esse, & perturbationibus eisdem succumbere, aut certe bonos. Cũ igitur cõsanguineos nostros videamus his ipsis quibus & nos perturbationibus agitari, nec tamen eadem nobiscum ruinas incidere, sed naturam valida ratione aurigari, & motus eius incõpositos moderari, omnesq; vitæ huius illecebras ludibrio habere, & ad veram gloriã incensos, toto animo ferri: perspicuum est hæc omnia posse diuina suggerente gratia, suo cuiusque studio ac labore comparari. Et nos quidẽ inertiæ dediti, prodidimus nostram ipsi salutem, superna illa charitate nosmetipsi desolatos fecimus. Nemo igitur accuset alius alium, quasi ad labores virtutis impedimento fuerit, sed suæ ipsius desidiæ rem omnem adscribat. Quid alium dixi, nec ipsum quidem diabolum putet aliquis, qua est ad virtutem iri, viã intercludere posse. Seducit ille quidem & offendit ignauos: sed tamen nec coërcere quẽquam, nec violare potest, & hoc quidem ipsa rerum experientia docet. Cum enim resipiſcere volumus, ita plerunque animi vires intendimus, vt cum vicij captare viam nobis innumeri persuadeant, nihil tamen ipsi cõsilio nostro, nec parua quidem remissione desistamus, sed omni duriores adamante simus, & ab his qui turpia consulunt, stipatis auribus auditus nostros amoueamus. At si langueſcere cœperimus, tum vero nihil consultore opus, nihil persuasore. In viciũ ipsi à nobis persuasi continuo ruimus. Est igitur per seipsam virtus admirãda, quòd si quis in medio nequiciæ collectus, strenue inde prorumpens virtutem adierit, hanc quidem illo multo admirabiliorem ostendit: neque enim virtutem locus, sed locum virtus natura sua digniorem præstat. Et vnius quidem virtute mali etiam vtũtur persæpe multi: viciis vero multorum, si vel vnus multo in populo strenuus fuerit, nunquam tamen ille in perniciem collabetur. Et vir quidem vnus recte viuens, diuina ira populum omnem liberare sufficiet: ecõtrà vero ciuitas omnis corrupta, in suam pœnam atque supplicium imminens trahere ac rapere non poterit: quod quidem ex Noë liquidius patet, pereuntibus siquidem omnibus liberatur vnus: & ex Mose hoc idem videre licet, potuit scilicet vnus tantam restituere gentem. Ego vero quod dicam & aliud habeo diuinæ humanitatis exemplum. Quando enim viuos homines quibus loquẽdi fiducia sit, quiq; peccatores restituere possit, nullos prorsus inuenerit, tum vero ad mortuos ille profugiens: Per eos, inquit, peccata remitto. Quo modo enim fatur? Hanc ego, inquit, mea ipse gratia tutor vrbem, Dauid etiam filij mei causa, qui ab hac iampridẽ vita discesit. Aspice sanctorũ quanta sit virtus. Neq; enim sua verba tantum, aut corpora, sed ipsa etiam corporis tegmina semper omni sunt possessione augustiora. Heliæ siquidem leonina pellis Iordanem discindere fecit. Triũ puerorum calcei per ignes ambularũt. Helisæi lignum potuit vndarum mutare naturam, quas quidem superficie sua quasi tergo ferrũ sustinere cogit. Moses virga mare rubrum dehiscere iussit, petram disrumpere valuit. Pauli vestes morbos fuderunt, Petri vmbræ mortẽ fugarunt. Sanctorum martyrum cinis improbos dæmones expulit. Summa igitur cum potestate omnia faciũt, sicut Helias. Neq; enim diadema solum, & exteriorẽ regis cultum spectabat, sed animam quoque indutam lacerna, squalidam, sordidam, quouis damnato miserius affectã. Et cum captiuum, totq; morbis obnoxiũ vidisset, illum cum suo regno cõtempsit, quem veluti in scena fictum regem spectare cẽsebat. Quid igitur refert exterius tot affluere diuitiis, cum interius tanta recõdita sit inopia? Contrà vero, quid nocet exterius pauperem videri, cũ interius tãta sit reposita copia? Talis nimirum leo beatus & ille Paulus erat. Is enim carcerem ingressus, sola voce fundamenta omnia concusit, non dentibus, sed verbis vsus vincula contriuit. Quapropter non leones illi, sed maius quippiam aliud etiam supra leones appellandi sunt. Sæpe enim leo vbi in laqueos inciderit, captus resedit: at vero coniecti in vincula sancti, fortiores insurgunt: leo fremit, & feras omnes in fugam auertit, sanctus exclamat, & improbos dæmones vndique fugat. Quæ vero Pauli bene gestis rebus satis vnquã fuerit oratio, aut quæ lingua vehemens poterit illius planè assequi laudes? siue quid egregium edidere Prophetæ, siue patriarchę, siue iusti, siue Apostoli, siue martyres, hęc simul omnia complexus tanta ipse excellentia possidet, quanta illorum quicquid virtutis cuique fuit, nullus profectò possederat. Quando igitur quæcunque in hominibus bona fuere, sola vnius anima complectitur: & cum excessione quidem non hominum modo, sed angelorum quoque omnia complectitur, quónam pacto verbis tantarum laudum cumulum adæquare poterimus? Quãta igitur sumus animaduersione digni, qui cum vnus omnia in se cõplecti bona potuerit, nos nec minimam quidem illius partem imitari studeamus? Ex multis quidem & aliis bene gestis rebus Abraham patriarcham omni admiratione prosequũtur, maxime vero quòd filium suum immolare nõ recusarit. Isaac autẽ innocentia admirabilem reddit, qui cum propriis finibus pelleretur, nihil ipse renitens, suis vndiq; possessionibus cesit: nec prius cedere destitit, quoad inimicorũ hominum libidinem explerit. Et Iacob itidem fortitudine & patientia insignis: at mansuetudine Dauid: ingẽti ardore deinde flagrabat Helias. Horum autẽ quid simile Paulo, qui cuncta hæc maiorem in modum complexus est? Neq; enim filiũ ipse immolauit, sed seipsum millies sacrificauit: nec propriis solum finib⁹ cesit, sed terram, mare, Græciã Barbarasq; nationes, & quicquid sol aspicit vbique terrarũ, id omne ipse quasi volucris pererrauit, raptatus, cæsus, lapidibus pulsus, singula die moriens: nec bis septem annis seruitutem gesit diurno æstu

Universidad de Deusto
Biblioteca

no æstu & frigore noctis exustus, sed vitam omnem fame, nudo corpore, catenis, custodiis, insidiis, periculis, perseueranter exegit. Modestiam vero & mansuetudinẽ quis Paulo magis, quisve æque præstitisse videatur? Quòd si ardorem eius inspicias, tãto Helia superiorem inuenies, quanto ipse cæteris omnibus prophetis excellit. Locustis quippe Ioãnes, & agresti vescebatur melle. Hic ita in medio terrarum orbe, sicut ille in deserto viuebat. Locustis quidem & agresti melle nõ vescebatur, sed mensam hic multo tenuiorem statuebat, cum sibi docendæ gentis studio, nec ad cibum quidem necessarium quæ suppetere possent, parare meminerit. Relinquitur nobis hunc deinceps angelis componere. Nec quisquam prorsus orationis nostræ audaciam reprehẽderit. Nam si angelum dicere Ioannẽ scriptura non dubitat: quid nouum adeo nitimur, si talem virum vnum generis humani præstantissimũ virtutibus illis æquare studemus? Etenim quid penitus sit homo, quanta naturæ nostræ nobilitas, quantæ virtutis hoc animal capax, omnium maxime Paulus ostendit, qui nũquam ex quo natus est, accusatores nostros palã refellere, & nos pro domino acriter defendere destitit. Cum & illud simul doceat inter angelos & homines, si nosmet quidem nescere velimus, haud multum profectò interesse: neque enim ipse alterius naturæ particeps, neq; externi cuiusdam mundi colonus, sed in eadem terra & regione eisdem legibus & moribus educatus: omnes qui vbique fuerunt, ex quo nati sunt homines, continuo superauit. Et quemadmodum cadaueri cadauer adiectum, nihilo secius immobile efficitur: ita qui tumidos naturę motus victor sedauerit, nulli vnquam vlla in re humana passioni succumbet. Nam sicut in pecuniis duorum aureorum lucrum feciſſe, maiorem interea ad denos, vel etiã vigenos duobus illis cõgerendos animum facit: ita in virtute bonum aliquod facinus gessisse, adhortationẽ simul & admonitionem quãdam ingenerat, vt alia deinde plura similiter aggredi animus velit. nec illud mihi quispiam dixerit, multi recte fecerunt: neq; enim id agimus, sed omnium pariter æquitatem atq; iusticiam exquirimus. Nõne & corpus nostrum intuẽtibus, hoc idem intelligere facile est? Etenim si forte pedem offensus, vnguem modo retorseris, omne repente cum membro corpus dolor incẽdit. Non igitur dixeris illud, qui nõ recte fecerint, pauci admodum relicti sunt, sed hoc potius considera, plures paulo pòst & alios ipsi corrum
1.Cor.5. pent. Etenim apud Corinthios qui lenocinijs operam daret, vnus tantummodo inuentus est: nec securus tamen Paulus ingemuit, quasi ciuitas illa omnis funditus periisset, nec id quidem maxima ratione caret. Sciebat enim nisi ille flagitio desisteret, descendentem ordine morbum alios omnes vastaturum esse. Nam si mẽbrorum quicquid labefactum fuerit, afficiensq; dolore, cõfestim recidimus, veriti ne forte & in reliquum corpus labes illa descendat: & id profecto facimus, non quòd illud sanè paruipendamus, sed reliquo corpori diligẽter cautum volumus. Si ergo hoc facimus in membris, quanto magis idipsum in his facere oporteat, qui viciis corrupti nobiscum vixerint? Et si quidem sine dolore ipsos curare possumus, eò conferre studium nostrũ omne debemus: quòd si forte & ipsi incurabiles fuerint, & nos præterea contagione læserint, tum demum resecãdi sunt omnes, & prorsus abiiciendi. Nam si à nobis liberos nihilominus plerunque alienamus, nullo naturæ pudore impediti: multo magis familiares, & notos, vbi improbi esse cœperint, vitare atque adeo aufugere de-

A beamus. Scandalizantur, inquit, & male suspicantur. Et quid hoc tua refert? Teipsum honestes, & à nullo afficiẽ ignominia poteris: quòd si teipsum dedecores, quãquam omnes tibi pariter habeant honorem, nunquam profecto honestaberis honore. Nam qui bonus fuerit, si forte vulgo malus habeatur, nihil inde damni faciet, quin idem ipse sit, cum alius à seipso penitus esse non possit. Qui vero temerariam & inanem cuiuspiam suspicionem induerit, hic postea supremum omnino supplicium dabit: quòd si malus recensetur in bonis, nihil inde lucri faciet. Existimationem sanè maiorem habebit, sed propterea ignarus ipse sui, plus aliquanto desidię ac marcoris incurret. Qui vero malus erit, & ita esse censebitur, hic saltem dimittat animum, & sua aliquando peccata cognoscet. At si latuerit sibiipse nimũ
B indulgens, nihil omnino doloris admittet. Si enim peccatores accusantibus fermè omnibus vix adducuntur vt doleant: vbi non modo non accusari eos, sed à plerisque laudari etiam contigerit, quando putas illos resipiscere tandem, & seipsos corrigere incipient? Fieri igitur non potest, vt qui virtutibus dediti sunt, ab omnibus bene audiant semper, & illud præterea ne virtutis curam agentibus viris, multi vbiq; detractores insurgant: bona enim apud omnes fama signũ certe vel maximum est, haud multam sanè virtutis haberi rationẽ. Quo modo enim à cunctis laudetur, si quis affectos iniuria homines ab improbis eripere studeat? Rursus vero si peccatores castigare, iustos laudare velit: nónne (vt par est) laudabit hos quidem, vituperabit illos? Ita qui
C virtutis exquisitus imitator esse voluerit, nec vllius præterea nisi dei laudem quærere, is ab omnibus laudari, & bene semper audire nullo modo poterit: quippe in virtutem multa vsque vicij congelascit insania. Eã autem nõ modo nihil deterit, verumetiam bello fortiorem reddit. Virtutis enim vis magna est, quæ dum læditur, lædentes superat: dum profligatur, profligantes tunc maxime debellat. Iam etenim mihi cogites Abel. nónne impiis Cain manibus occubuit? sed cæsus ille ad hoc vsque tempus præconium laureamq; meretur, nec illius memoriam tanta deinde secula obscurare potuerunt. At vir parricida ille post victoriã, tum etiam grauiorem morte vitam trahit: & ex illo protinus tot per ętates nunc vsque reprobatur ab omnibus, & conuiciis vndique laceratur, & hæc præsentis vitæ quidem. Illa vero futuri seculi quænam oratio comprehendere poterit, quæ vero mens cõtinere. Audi vero & Christum
Matth.8. ita loquentem: Simile est regnum cœlorũ mulieri, quæ-
Luc.13. si iustis velit fermenti vim quandam inesse, qua possint
D in speciem suam improbos conuertere. At pauci sunt iusti, parum etenim fermenti: sed paucitas illa mistam sibi massam omnem in seipsam transformat. Eodem pacto non quantitate numeri, sed gratia spiritus vim suam iusti homines tenent. Id autem quo modo fiat, accipe iam. Apostoli quidem fuere duodecim: fermenti quàm parum vides. Expers vero fidei totus terrarũ orbis: massa quanta sit, vides. Cõuertêre in se autem duodecim illi totum terrarum orbem. Etenim fermentum massaq; illa eiusdem naturæ: naturæ prorsus, qualitatis autem minime. Quod si aliunde etiam cognoscere velis, tyrannica vi quanto potentior sit iustorum loquen
Matth.14. di libertas, audi quid dicat Herodi Ioannes: Non licet, inquit, tibi fratris adhærere vxori. Rex erat Herodes, satellitibus vndique stipatus, diuitiis prępotens, regium tenebat imperium. At cõtrà pauper Ioãnes, tecto, vrbe, copia, cibo carebat. Locustis ille quidem ex herba

discussis,

discussis, & agresti simul vescebatur melle. Sed pauper A
iste deserta pererrãs, multarum vrbium regi imperiose adeo iubet: Non licet, inquit, tibi. Vides vt natura sua vicio dominetur? Sed propterea iustus cõiicitur in carcerem. Fit protinus amarum cõuiuium illud. Prodit in medium puella saltatrix, Herodi placet atq; cõuiuis. Iurat Herodes, Pete quid velis, tradam ego tibi ad dimidium vsque regni mei. Vides quónam regnum abiecerit? Quicquid ipsa petieris, inquit, tradã ego tibi ad dimidium vsq; regni. Miser & infœlix, itâne tibi mentis oculi cæcutiunt? Tanti regnum facis? Semel puella saltauit, & regni dimidium tradis. Quid si secũdo saltauerit? Votis exopta, ne denuo saltet: vel si saltauerit, ne denuo placeat: sin autem, porrò vnum relinquitur, vt tibi postea sit mendicandum. Quicũque igitur bonis præsentibus inhiant, quanquam innumeræ sibi diuitiæ fuerint, eos tamen in seruorum numero, præditi virtute B
viri ponere non dubitant. Si enim rex hinc improbus quidam, priuatus inde quispiam bonus: horum quis cuius dominus sit, videamus, vbi regis insignia fulgent, quis inferior, quisve superior. Quo modo igitur id scire poterimus? Priuato rex imperet tetrũ aliquod flagitiosumq; facinus, quid igitur vir bonus priuat⁹ ille & subditus? non modo non cedet imperio, neq; parebit, sed imperantem quoq; à sententia remouere studebit, idq; etiam si millies oppetendũ fuerit. Quis ergo liber? Vtrũ qui quod velit, persequitur, nec regem propterea veretur? Atqui impotens à subdito ipsius ita pro nihilo habetur. Vt enim captiuus, tametsi copias ingẽtes habeat, vel ex hocipso in primis omnibus capi aptus fuerit: sic & illecebris irretitus homo, quanquam diademate pręcinctus fuerit, omni tamen aranea abiectior esse censetur. Quid ergo miserabilius fuerit omnibus vicio de- C
ditis? qui & ipsa hominis appellatione iure priuantur, quin etiam pœnas meritò luunt: quòd cum multa naturæ commoda acceperint, ea ludibrio habentes, vltro prodiderunt, & ad viciũ vere ipsi transfugæ & imbelles continuo defecerunt. Etenim si quod accepit reddens domini seruus, id quia non geminauit, improbus habetur: quid qui illudipsum etiam perdiderit, quid audiet, inquam? Si ille in tenebras coniicitur, vbi stridor est dentium, quid nos luemus, quos ad virtutem musitantes, tergiuersantes innumeri hortãtur, atq; adeo trahunt? Nónne vides quanta sit abiectio vitæ, quãta ambiguitas, quantus etiam in rebus præsentibus labor? nec illud est quidem vt cum labore virtus paretur, sine labore vicium petatur. Si ergo vtrinque labor, quid non hanc potissimum deligimus, vbi vtilitatis inest plurimum? Itaque si videris sacerdotem indignum, non ob D
id etiam calumniari sacerdotium debes: neq; enim calumnianda res, sed ille solũ meretur onerari conuiciis, qui tanto bono abutatur. Non enim si Iudas proditor fuit, hoc Apostolicæ professionis crimen, sed vnius tãtum viri mens improba fuit. Et medici quidẽ multi carnifices sunt, qui pro medelis venena propinant, nec tamen artẽ vitupero, sed qui arte sua iniquus abutitur. Et nautæ complures nauigia amiserunt, nec ars nauigãdi tamen, sed eorum peruersa voluntas iure damnanda. Necesse quidem exoriri scandala, inquit salutare verbũ dei: veruntamen væ homini illi per quem scandala nascentur. Quid igitur? præfatúmne esse id forsitan scandalum inducit? Non quòd præfatũ fuerit, apage inquã, nec quia prædixerit, ob id scandala nascuntur: sed quia omnino futura erant, idcirco prædixit. Ita qui scandala tulerunt, siquidem mali esse noluissent, exorta nun-

A quam scandala fuissent, quòd si futura non erant, nunquam prædiceret: sed quia perperam illi fecerũt, & iam corrupti pertinaciter erant, idcirco scãdala venerunt, & quòd futurum erat, prædixit. Quòd si illi emendari paterentur, inquit, vt qui scandala serret, penitus non fuisset: nónne verbum illud mendax deprehensum iri oportebat? Minime, inquam, neque enim dixisset. Nam si omnes emendari posse cerneret, id profecto nunquã prædiceret, necesse quidem scandala exoriri: sed quia præuiderat eos suopte ingenio haud emendabiles fore, idcirco ita præfatur. Exorientur omnino. Et cur non, inquit, occidit eos? quia non inde læsi homines pereũt, sed sua ipsi desidia vincuntur: quòd si propter scandala perirent, pereundum vno ordine omnibus erat. Quinetiam si resipiscere velimus, non parum inde vtilitatis consequemur, vt scilicet nobis semper vigilandum esse arbitremur. Si enim inter hostes, cum tot vndique doli nobis immineant, somno indulgemus: quid si nullo vrgente pauore securi fuerimus? Et sic primum quoque hominem, si velis, inspicere licet. Etenim si cũ parum temporis, nec totum fortasse diem in paradiso vixisset, deliciis hic ipse vsus eò vicij peruenit, vt etiam æqualem se deo cogitaret, veteratorem benefactorem putaret, nec vllum præterea imperium magnificaret: hic si reliquam eodem pacto vitam egisset, quod non ille flagitij genus perpetrasset? Verum enimuero vbi semel solutus quis malo, semel non emendatur, multo prorsus grauiora prioribus luet. Et hunc enim pluribus de causis emẽdari oportuit, quòd prius supplicium dedisset, quòd nisi solutus fuisset, quòd nisi mutaretur, grauiora expectaret. Cui vero tot emendandi causę fuerint, si necunde melior efficitur, quid rei esse dixerim, cur non grauiora prioribus luat? Etenim Pharao siquidem priori ex plaga emẽdari voluisset, posteriores certe nunquam expertus fuisset, nec deinde cum toto pariter exercitu obrutus periisset. Sed qui fuerit sub vinculo bonus, nunquam erit profecto bonus: simul ac enim vi nulla cogetur, liber ipse ad ingenium subito conuersus, iterum descisceret. Hoc illud igitur quispiam rogarit, qui nec boni quicquã, nec mali fecerit, quémnam locum is ipse sit habiturus. Hoc enim ipsum non fecisse bonum, nihil aliud est quàm fecisse malũ. Nam si seruum habueris non furem, non ebrium, non contumacem, sed sobrium, modestum, & omni flagitio vacuum: hic si domi quotidie ociosus sedeat, si quorum à seruo vsus debetur domino, nihil efficiat, dic obsecro, nónne flagellabis eum? nónne tormentis afficies? Et tamen nihil quicquam flagitij commisit. Satis est igitur
mali hoc ipsum, nihil fecisse boni. Sit nobis agricola quidam, nihil porrò peculij nostri disipet, neque dolis furto surripiat, tantum suas ille manus compressas tenens domi sedeat, semina non spargat, rura nõ scindat, vites non colat, & quod præterea ad agriculturam pertineat, nihil prorsus efficiat: nóne ab eo supplicium sumemus? Et tãmen nihil intulit iniuriæ, nec habemus omnino quod illum accusare possimus: sed illudipsum arbitramur iniuriam. Et nostro quidem in corpore abstineat capite manus, non linguam excindat, non oculos euellat, nihil denique tale faciat, ociosa tantum fuerit, nec sui quicquid est officij toto corpori sufficiat: nõne ipsam potius fuerit abscindere, quàm nihil agẽtem, & inutilem toto corpori manum circumferre? Quid autem os, si neque manum absumpserit, neque pectus momorderit, quę vero ad se pertineãt, omnia prorsus omiserit, nóne illud obsignasse melius fuerat? In his igitur si

non modo

Universidad de Deusto
Biblioteca

non modo aliquid feciſſe mali, verumetiam aliquid o- A miſiſſe boni, magna comprobatur iniuria: porrò diuinis in rebus idipſum multo magis apparet. Vtinam fieri poſſet me pro vobis certamen bene gerere, vos autē bene geſtæ rei præmia ferre: nunquam profecto vobis tantum turbationis ingererem. Vt enim cum febreſcit puer, grauato aſsidens filio mater, querebunda voce ſæpius imprecatur, vtinam hoc mihi daretur: poſſem ego tuam fili ſuſcipere febrem, & hāc omnem in me ipſam haurire flammam: ſic etiam ego vtinam perduellis ipſe rem pro vobis bene gerere poſſem. Sed non licet hoc nobis, non licet, inquam. Quocirca ſi quis & alios ſanare poteſt, in his ipſe potiſsimum verſetur, quibus videat opus eſſe medela, & ita eos pro virili parte meliores facere ſtudeat. Si quis vero infirmior eſt, malos aufugiat, ne forte illorum cōtagione tabeſcat. Sic enim præſens tutò exiget æuum, & futura deinde conſequetur bona: B quæ quidem vtinam conſequi poſsimus omnes, gratia & humanitate domini & dei & ſaluatoris noſtri Ieſu Chriſti, cum quo patri, ſimul & ſpiritui ſancto gloria & poteſtas, nunc & ſemper, & in ſecula ſeculorū, Amen.

DE CHARITATE, QVAE CVNCTA dirigit & perficit, Sermo.

CHaritatem optimum amoris genus inter nos ſanciamus, quando nihil eſt boni & honeſti, quin ortū ex ea ducat. Charitas enim, vt Paulus inquit, legis eſt adimpletio: ita fit, vt ſi mutuo fuerimus amore detenti, facile omnia ſint ſucceſſura. Siquidem charitas, via quædam eſt ad virtutem procliuior: nam quemadmodum qui callem fuerit non obliquum ingreſſus, nullo egebit ad progreſſum duce, tramite ipſo rectà ducēte: ſic charitas vbi initium dederit, ad re- C ctum deferet. Charitas enim nec proximum lædit, nec praua meditatur. Quocirca qui id facere nouerit, vt qualē ſibi ſeipſum præſtiterit, vt ſcilicet ſine iniuria ad ſuum commodum comprecetur, ducatq; ſe nemine inferiorem, & ſuæ vtilitatis cauſa facere omnia connitatur, eundem in alios præſtet: omnis erit è medio ſublata moleſtia, deeruntq; tum odia, tum & habendi cupiditates. Quis enim propria bona diripiat? profecto nemo, quin contrà rebus in medium quæſitis in vnum cōueniatur: quod cum fiet, nullus erit reliquus ad maleuolentiam locus. Quis enim ſeipſum odiat, aut ſuccenſeat ſibiipſi & iraſcatur? nōnne ſolemus omnes in noſipſos eſſe, quàm in cæteros indulgentiores? qua indulgentia ſi in proximum quēq; vtemur, odium erit prorſus omne ſublatum. Quæret aliquis, quo pacto id fieri poteſt, vt pari beneuolētia, qua & noſipſos, vel proximum cō- D plectamur? Nempe ſi nulli antehac hominum id egiſſent, iure forte exiſtimares eoſdē animi affectus in alios ſeruari non poſſe: at cum pleroſque illud egiſſe cognoueris, perſpicuum erit, præ ignauia potius quadam te id facere nequire, quod factitent multi: neque enim deus cuius iuſſa complures bene agendo exceſſerunt, aliquid oneris imponit, quod factu non facile ſit. Petis forſitan quis ille fuerit, qui hæc fecerit? nempe Paulus, Petrus, & reliqui ſanctorum cœtus: quos ſi dixerim fuiſſe in proximum beneuolentia affectos, nihil magni aut præclari videbor enunciaſſe, quando tanto ſunt illi vel hoſtes amore proſecuti, quanto alius quiſpiam ne coniunctiſſimos quidem. Quis enim optauerit amici cauſa gehēnam & incendium illud adire, cum liceat ad regna cœleſtia proficiſci? profecto nemo. Paulus tamen pro lapidantibus & infenſis ac ſe afflictantibus ſubire gehennā A cupiebat. Quæ ergo nobis erit vel venia, vel excuſatio condenda, quando vel tenuem amoris partem, quem Paulus in hoſtes vel ardētiſsimum de ſe præſtabat, nec in beneuolos ipſi oſtendamus? Sic & Moſes ille beatus, qui multis Paulum ſeculis anteceſsit, eorū cauſa qui ſe hoſtiliter lapidib⁹ inuaſiſſent, de libro vitæ aboleri malebat. Dauid etiam eos qui ſibi inſultaſſent cum profligatos & extinctos vidiſſet, his vſus eſt verbis, Ipſe qui paſtor ſum, peccaui: hi vero quid commiſerūt? Saūlem præterea cum inter manus haberet, perdere tamen non modo recuſauit, quin etiam ſeruauit illęſum, præſertim cum ex eius ſalute haud parum ſibi diſcriminis impenderet. Quòd ſi in veteri hæc teſtamento ſunt geſta, quis nobis erit veniæ locus, qui cum in nouo verſemur, nil prorſus priſcorum, aut magnitudinē attigimus aut cō- *Matth.* ſtātiam? Si enim, vt Chriſtus inquit, noſtra iuſticia phariſæorum & ſcribarum non exceſſerit æquitatē, dei regnum haudquaquam ingrediemur: at cū illis ſimus iuſticia inferiores, quo pacto nobis eo patebit acceſſus? Colite, inquit, qui vos oderint: idcirco erit hoſtis amore proſequendus. Non enim id illi, ſed tibi in beneficiū cedet, fieſq; hoc pacto dei ſimillimus: ſiquidem quem ipſe colueris, nihil erit ex tuo in ſe amore maioris quippiam lucri aſſecutus, quippe qui à conſeruo adametur: at ſi hunc ipſe amaueris, fueris hoc pacto dei non abſimilis. Vides itaque vt tibi gratiæ plurimum compares, non illi qui tuo ſit amore affectus, ſic & præmium vendicas. Quæret aliquis, quid ſi improbus fuerit is, quem ipſe amandum cenſes? Nempe māiorem ex eo laudem aſſequeris, erūtq; illi pro eius improbitate per te vel gratiæ habendæ: qui etſi innumeris ſit tuis in ſe beneficiis obſtrictus, ſe tamen ingratum reddat & improbū. Non enim tibi accumulate increſcerent præmia, niſi magnū in modum illius augeretur iniquitas. Fiet itaq;, vt eiuſmodi improbitas, quam odij cauſam fore exiſtimas, amoris occaſio ſit futura: nam ſi aduerſantem ſuſtuleris, & præmiorum cauſam tollas neceſſe eſt. Nōnne & certatores ſpectaſti, qui exercendi ſe gratia vel vtres harena complent & geſtant? quod tamē vt agas, haud ſanē neceſſarium fuerit: abundat enim hæc vita eo hominū genere, qui & exercere te poſsint, & fortiorem reddere. Sic enim & arbores ſpectare licet, quæ vt validioribus ventis agitantur, ita & maiori robore obſirmari ſolēt, & ramis fieri & frondibus denſiores. Quocirca & nos ſi animi magnitudine præſtamus, magis ac magis inualeſcimus: inquit enim, Vir conſtans, animo lōge ſapit: *Ecclesiast.* timidus vero, ſtultus admodum & vecors. Vides quàm ſit animi puſillanimitas incuſanda: nō enim ſimplicem illi, ſed ingentem ineſſe aſſerit ſtoliditatē. Non erit itaque inter nos eiuſmodi mutuò tolerantia exercēda, aut tali inconſtantia vtēdum: cum id non ex odio aliquo aut maleuolentia, ſed ex animi puſillanimitate quadam abiectioris fieri contingat: qui quandiu ſtabilis & immotus perſtiterit, omnia facile tolerabit: neque ſolū ipſe nullo impulſu in profundū mergetur, quin homines eius tolerantia ad tranquilliſsimos portus trāſuectabit.

DIVI IOANNIS CHRYSOSTOMI de manſuetudine Sermo, quodam docto interprete.

OMnibus vobis perſpicuū arbitror, quàm conueniat his, qui diuina audiunt eloquia, vt mores bonos, & conuerſationem virtute prædītam exerceant. In hoc enim ſerui dei eos qui veritatem ignorant, potiſsimum antecellunt, ſi in manſuetudine

ſuetudine conuerſentur, & vitam agant religione ſua A dignam. Qui Chriſtum ignorant, haud mirum ſi mali ſint, moribuſq; damnatis. Seruus autem Chriſti magis à morum mititate, quàm à nomine quod ei parentes impoſuerunt, vocandus eſt. Neque deus homines ita diligit propter virginitatem, ieiunium, contemptum diuitiarum, hilarem eleemoſynarum dationem, vt propter mites beneq; compoſitos mores: tametſi & illud alacriter ſuppeditare indigentibus nō aliunde proficiſcitur, & conceditur his qui Chriſtum diligunt, quàm à mititate. Vt enim à fonte riuus, ita à morum ſuauitate cura pauperum profluit. Facile enim ad miſericordiā manſueti & æquabiles trahuntur omnes, neque ferre poſſunt contemni pauperes, ſed aliorum inopiam ſuam arbitrantur calamitatem, & propterea inuidiam peſsimam omnium affectionum credūt. Neque vnquam grauem illum morbum in ſuam animā admittit vir benignus B & mitis: ſed ſi viderit fratres honoratos, congaudet ac gratulatur, aliorum gloriam ſuam putans. Alioquin amicorum omnia communia cenſens, in bonis quidem congaudet, in triſtibus vero cōdolet. Hæc enim manſuetudinis dona ſunt, & talis eſt mitium vita. Mitis orphanorum pater eſt, viduarum præſes, paupertatis procurator, iniuria affectorū adiutor, ſemper ſtrenue agit quod iuſtum. Mitis, reuerendus pater pueris, & obſeruandus dominus eſt ſeruis. Nihil enim ita cōciliat domino familiares, vt quòd illum vident tranquillū ſeſe offerre, & manſuetudine iucūdum. Nam & talem maioris faciunt & admirantur, habentq; pro patre, nō pro domino. Age, pro virili noſtra diligenter inquiramus, quænam ex morum ſuauitate bona manſuetis proueniant. Gratus & amabilis eſt videntibus, gratus item & his quibus tātum nomine notus eſt: neque facile vllum C inuenies, qui audiens laudari hominem māſuetum, illum videre, & exoſculari non deſideret, & non habeat in aliquanta lucri parte eius amicicia poſſe diu frui. Quòd ſi contingat aliquos propter opes inter ſeſe diſſidere, mox ad benignum & manſuetum illum properatur, bona ſpe, quòd eius bonitate quicquid litium & contentionum eſt, è medio tollatur. Atque ſi capitales inter ſe inimici ſint, manſueti viri correptione placantur & manſueſcunt, etiamſi natura in iram & furorem propenſi ſint. Qui vero per manſuetos conciliari neqeunt, intractabiles planè ſunt, nulloq; honore digni. Sed in quauis cauſa aptior & magis idoneus ad perſuadendum & conſulendū eſt: & primus & præ aliis quicquid aſſequi cupit, impetrat. Inſuper quoniam exemplo ſuo magiſter eſt manſuetudinis, & ipſe opere ſuo D ſtabilit quæ tradit, & mox, vt videtur, mitigat etiam furibundos. Neque multis eis verbis vel admonitionibus opus eſt, ſed pacem priuſquam loquitur, perſuadet. Quemadmodum & ſolis iubar vt primum apparet, fugat tenebras: ita manſuetus & benignus ſua præſentia res turbulentas componit, quietáſque ac tranquillas reddit. Eſt autem & hoc dignum recenſeri, quòd Chriſtus ſolum pacificos, filios dei vocat. Et quare ſuum vocabulum mitibus communicat? Solus ille filium dei pro viribus imitatur, qui pacis & amicitiæ autor aliis fit. Nam ſicut Chriſtus deus & omnium dominus, in carne diuina nobis apparens, ſanctos angelos cum hominibus concordes effecit, qui quaſi bello quodam à nobis diſſidebant: ita & manſuetus homo fratres & cognatos, qui inter ſe diſcordes ſunt, conciliat: & reuereri leges & præceptum dei, abiectiſque inimiciciis in gratiam mutuum redire facit. Porrò quod in cor- *Matth. 5.*

poribus noſtris nerui, hoc eſt manſuetus homo in domo, & eccleſia, & ciuitate. Paulus enim more ſuo fra- *1. Cor. 12.* tres vocat corpus & membra inuicem. Qui autem diuulſos & pugnantes coire facit in amicicia, iam Pauli ſermonem implet, qui ſuadet omnibus, ne ignorent membra ſua, neque mutuum ſe deuorent. Vnde verus eſt ſermo ille, quòd pacificator fratrum eādem virtutem habet in eccleſia, & domo, & ciuitate, quam habent in corporibus nerui, diſperſa & ſeparata coniungentes & contrahentes. Verum hæc virtus tunc alicui data eſt, quando primus ipſe manſuete viuere incipit. At qui facile in iram erumpit, ridiculus apparebit, ſi quando exaſperatos alios placare attentat. Iam quid deterius hominibus qui iræ ſeruiunt? Quis eos videns, non auertit oculos? Vir iracundus, inſuauis quidem eſt obuiis, inſuauis autem & vicinis: & ſi diuitiis abundauerit, non facile egenorum inopiæ ſuccurret. Communis eſt hoſtis & ciuium & peregrinorum, clamat, vociferatur, plagas occurrentibus intentat, dicenda & non dicenda loquitur, aſpectu toruo, inflata facie, lingua rabida, manibus ad omnia prorumpentibus: &, vt apparet, dæmone plenus. Et quis videns virum ita furere, dubitaret vel dæmonio agitari miſerum, vel voluntario in tantam inſaniam profilire? Ita voluntarius dæmon, optata inſania, mentis eſt defectio. Qui iraſcitur, diaboli ludibrium eſt, dæmonum officina, & nequiciæ illius dignus miniſter. Dic obſecro, quid potiſsimum volunt dæmones quod faciant homines? Nōnne vt exprobrent parentibus? nónne vt pollutas manus natis inferant? nónne vt deum blaſphement? Hæc autem omnia iraſcentium ſunt opera. Atque adeò ira ſeruis ſuis facile impietatis autor eſt: neque enim ſibi ipſis imperare valent: & qui à furore & ira vincuntur, ſimiles ſunt naui, quæ in media tempeſtate à gubernatore deſtituta ſummergitur, vndequaque in eam procellis ingreſsis. Ira enim quaſi fulmen & tempeſtas quēdam in animam irruit, ſeruientēmque ſibi ſtupidum reddit ac amentem. Quid igitur faciendum? Prudentis hominis fuerit, vt ſibi ab hoc morbo caueat, mentem contineat, & furorem ſopiat ſcripturarum admonitionibus, priuſquam in iram inducatur. Nam ſi præſtigiatorum incantamentis beſtiæ obtemperant: quid mirum, ſi eloquia Chriſti ferocis animæ ſtatum, tranquillum & æquabilem reddant? Omnis enim, inquit, *Ephe. 4.* amaritudo, & ira, & furor, & clamor auferatur à vobis cum omni malicia. Eſtote inuicem benigni, miſericordes, condonantes vobiſipſis, ſi quis aduerſus aliquem habet reprehenſionem: quemadmodum & deus in Chriſto condonauit vobis. Sitis igitur imitatores dei. Videtis qualis ſit manſuetus? cuius vocetur imitator? non angelorum, non archangelorum, ſed domini vniuerſorum: tametſi etiam illi mitiſsimi ſint, virtutéque omni pleni. Paulus tamen dei imitatores nos eſſe vult: quò propoſita tanti honoris magnitudine perſuadeat audientibus, vt omnes qui contumelia afficiuntur, vel aliud quiddam graue patiuntur, conuicia atque alia moderate ferant, imperantéſque iræ, deum imitentur. Iam quænam ſunt illa quæ dei? In his enim quæ in ſupernis videmus & audimus, omnia diuina ſunt: in his quæ ſuper terram & ſunt & dicuntur, iniuſticiæ multæ. Quippe ſunt nonnulli, qui in tantam peruenium impietatem, vt & deum blaſphement, ſi quando in re aliqua contriſtentur, & in cœlum reſpicientes à nullis abſtineant verbis: Deus tamen fert, quamuis tantam habeat poteſtatem. Aut non poteſt de ini qua agenti-

Universidad de Deusto
Biblioteca

bus pœnam sumere: Si omnes peccatores punire vellet, A
perquam pauci saluarentur, nec sufficerent ad sepultu- Psal. 129.
ras homines. Vnde & Dauid dicit: Si iniquitates obser-
uaueris domine, domine quis sustinebit? quoniã apud
te propiciatio. Et in illo ostendit misericordiam suam,
eo quòd non seueriter punit. Igitur quisquis asimilari
vult deo, pro virili mansuetus sit ac mitis, feratq; fortiter, si quid grauius aliis patiatur. Diligite, inquit, inimi- Luc. 6.
cos vestros, benefacite his qui vos oderunt: orate pro
his qui vos lædunt & insectantur, vt sitis filii patris ve-
stri qui est in cœlis, qui solem suum oriri facit super
malos & bonos, & pluit super iustos & iniustos. Et mul-
tæ quidem sunt virtutes, quæ Christianum virum bene
decent: maxime autem omnium mansuetudo. Nam
eos solos, qui hac conspicui sunt, dei imitatores Chri-
stus nominat. Proinde congruum est, vt quando quis
contumelia nos afficit, vel verberat, vel alia ratione af- B
fligit: sustineamus omnia mansuete & patienter, consi-
derãtes quòd dei imitatores mititas facit. Etenim ipse
dominus & saluator noster contumelia affectus, ver-
beratus, cruci clauis affixus, leniter tulit ludæorum fu-
rorem: & licet posset de eis vindictã sumere, nõ sump-
sit tamen: sed virtutẽ suam ostendit, eo quòd concussit
terram, & mortuos suscitauit, & obscurauit solem, &
noctem ex die fecit. Mansuetudinem autem & miseri-
cordiam declarauit, quia nullum ex his qui impiè age-
bant, puniuit. Vt discerẽt omnes, qui impias manus in-
tulerant domino, quàm non fuisset ei difficile ipsos pu-
nire, qui tam facile terram commouit, & solem repen-
te obscurari præcepit. Et quia tam mansuetus fuit ipse,
vt non solum mansuete tulerit eos qui crucifigebant
& blasphemabant: sed & patrem obsecrauerit, ne cœle-
stibus aduersus impios telis vteretur, Idcirco cum & ti- C
bi graue aliquid & durum ferenti, subrepunt furor &
ira, recordare mansuetudinis Christi, & statim man-
suetus eris ac clemens: & non solum tibi ipsi benignita-
te tua plurimum lucri facies, sed & inimicis proderis
plurimum, erudiens illos vt ipsi benigni fiant. Viden-
tes enim te extrema sustinere, & iram mansuete ferre,
statim posito furore mansueti & lenes ipsi fient, man-
suetudiniscq; tuæ imitatores. Proinde quisquis furibun-
dos vincere voluerit, fortiter ferat iniurias & verbera,
magnamq; eius qui verberibus in se fœuiebat, conuer-
sionem videbit. At si etiam ipse ab ira vinceris, studens
inimicum pari insania vlcisci, nullus vnquam irarum
& pugnarum erit finis: sed semper qui insaniunt & ra-
bidi sunt, & vincere alios conuiciis & verberibus co-
gitant, in immensum bellum & pugnã erumpunt, mu-
tuum insidiantur, calumnias struunt, peierare audent, D
& accusationes meditantur eorum, quæ neque vide-
runt, neque audierunt: & in die quidem sicut canes ra-
bidi, & quærentes inimicum, noctem autem cogitan-
do insumentes, quo modo malum aliquod machinen-
tur, & insidias parent. Talibus neque somnus vincula
deponit, sed putãt quòd adhuc asint apud inimicum,
& criminentur & percutiant: & è somnis repente eui-
gilantes, magis cædem mutuam, quàm epulas diligũt.
Alij vero ira ebrij calumniatores mercede conducunt,
infandaq; inter se agunt opera: & quanto pluribus ma-
lis sese irritarunt, tanto maiore insania furiunt. Nam
quod ebrios dicunt ob insatiabilem ebrietatem ardẽ-
tius sitire, hoc & iracundis vsu euenit, quia in pernicio-
siorem ruunt insaniam propter inexplebilem conten-
dendi libidinem. Hic vocauit seruilem, alius scorti fi-
lium: ille insipientem, iste insanum: est qui furem & in-
iustum, & alius plenum omni malo. Dein ira ebrij,
confligunt inter se, bestiarumq; mores imitantur, per-
cutiunt, calcitrant, mordent, concidunt inuicem cor-
pora, nulli parti parcunt: non oculis, non auribus, non
naribus, non faciei, nõ alij cuipiam membro, sed con-
flictantes inter se concidunt, & pessundãt inuicem. Et
quod malum non faciunt? Secedunt à pugna, ille amis-
so oculo, ille auribus, ille labiis, ille alia corporis parte,
magis tamen anima quàm corpore corrupti, furibun-
di, nugaces, rabidi, ignorantes legem domini & salua-
toris, qui præcepit vt alapa percussus & verberatus, at-
que alia passus, placido animo fortiter omnia ferat,
vincatq; mansuetudine furorem iniquè agentium. Sa-
nè qui hoc facit, laudatur ab hominibus, & coronatur
à deo & seruatore. Et propterea perseuerandum est, fe-
rendo leniter iratos, & respiciendum ad coronam, B
quam præparauit deus mansuetis & mitibus. Absur-
dum enim est, quòd athletæ in gymnicis agonibus &
pulueribus verbera & vulnera ferunt propter vanam
gloriam, coronam nullius momenti spectantes: nos
autem coronandi à Christo non imperamus iræ, non
omnia fortiter toleramus: sed breuem voluptatem, &
iniustum furorem cœlesti honori & gloriæ præferi-
mus. Enimuero & hoc manifestum, quòd cum multi
magniq; fuerint, qui ornatam ac iustam vitam egerũt,
mansuetudine tamen clarissimi euasere: quia placidi
erga eos fuerunt, qui se iniuriis afficiebant. Hac enim
virtute Moses Iudæorum insaniam moderate ferens,
& precibus saluans inimicos, honorem & gloriam cœ-
lestem præ aliis obtinuit, deiq; amicus vocatus est. Hac
quoque virtute & Dauid parcens inimicis & hostibus,
deum sibi amicum & beneuolũ effecit. Hæc enim cum
omnes homines ornare valeat, in primis tamẽ eos qui C
in potestatibus agunt. Nam cũ principibus omnia per-
mittuntur, si seipsos continent, & suorum operum du-
cem habent legem dei, nonnihil inde eorum celebri-
tati & gloriæ accrescit. Enimuero Paulus & Petrus qui
cœlestem tangebant apsidem propter virtutem, qua
conspicui erant, humanitate tamen & mansuetudine
magis claruerunt: quia honorem exhibuerunt his, qui
se conuiciis incessebant, inimicis benefaciebant, & læ-
pe lapidantes precibus saluabãt. Sciebãt enim hæc ma-
xime grata deo, & præ aliis bonis admirabilia: & idcir-
co ipsi vitam suam in mansuetudine transmiserunt, a-
liosq; ad illam allexere. Quin & Stephanum periclitã-
tem pro pietate, videmus pro inimicis orare, & mititã-
tem in certaminibus admiramur. Reliquum, quia tan-
tos ac tales duces mansuetudinis sortiti sumus: adhor-
temur nos mutuum, vt illorum vestigia sequamur, &
in mãsuetudine deo ministremus: quandoquidem mi-
nisterium istud aliis virtutibus est ei longe gratius. Et
diuinissimus apostolus virtutem apostoli commõstra-
turus, Christi ministrum mansuetudine potissimum 2. Tim. 2.
clarescere voluit. Et quamuis multa potuisset dicere, si-
quidem voluisset, vtpote dæmonum fugam, mortuo-
rum resurrectionem, atque alia: sed omnibus illis præ-
teritis, æquabilitatem morum sursum ac deorsum ver-
sat ac tractat: quo persuaderet nobis, vt sua vestigia se-
quamur, benignicq; simus ac mites. Iustum est enim sanc-
tos illos imitari, & in exemplar vitæ proponere: vt bo
nis omnibus refulgentes, promissa bona assequamur à
magno deo & saluatore nostro, per quem, & cum quo
patri cum sancto spiritu sit omnis gloria, honos & im-
perium in secula seculorum, Amen.

DILIGA-

DILIGAMVS OMNES, ETIAM PERSEQVENTES, Sermo.

EVNGAMVS nos ipsos inuicem, volentibus vel cæteris ab hac animorum coniunctione discedere, constãs ipse in officio permanebis, neque nostrũ quispiam dictum illud vulgatum & frigidũ vsurpet, quo dici solet: Amore prosequar me colentem: & illud, vel dextrum mihi oculum excusserim, quem norim me habere infensum. Dęmonũ dicta sunt hæc, publicanoq; potius, vel gentili diffidente, digna: tu vero qui sis ad ampliorem quandã rempublicam accitus, & cœlo inscriptus, maioribus videris esse obnoxius legibus, idcirco erit his verbis temperandum: quin & homines à tui amore abhorrentes, plurima sunt in gratiam beneuolentia reducendi: sunt enim & hi in membrum dati, quod membrũ si fuerit à reliquo corpore reuulsum, enixe omnia facimus, virèsque & ani- B
mum magis intendimus, vt ad priorem copulam reuo-
cemus. Maioris enim est præmij cum quempiã nec vo-
lentem ad nos amandum pellicimus: nam si iubet deus
eos fore ad prandium inuitandos, qui nequeant vicem
reddere, vt collatum illud in alterum augescat mu-
nus: longe magis id erit in amicicia seruandum. Siqui-
dem qui alienam in se beneuolentiam mutuo amore
compensat, vicem rependit. At qui alienum in se amo-
rem promerebitur, vel si nullam reddet amoris vicissi-
tudinem, deum constituet pro ea in se beneuolentia
obligatum. Vtq; ista omittam, nihil videbitur aliorum
opera in fungendo officio indigere: vnde & hi iuuan-
di erunt, & ad amandum etiam cõpellendi, qui te ode-
rint. Ne igitur vbi studium præstandum est, negligen-
tiam inferas: neque id dixeris, eo fore quempiam negli-
gendum qui sit & corpore affecto, & valetudine cor- C
reptus: siquidẽ cum amor refrixit, morbus est, quin re-
foue algentem, vt incalescat. Quid si ne fotus quidem,
dicet aliquis, incaluerit: tum rei tuę vacabis. quid si ma-
gis algore contrahatur? rursus is præmia tibi maiora
suppeditabit, eoq; magis dei te sectatorẽ arguet. Quòd
si ex amore mutuo Christi discipuli dignoscuntur: In
eo enim, inquit, dignoscemini omnes esse mei discipu-
li, si vos adinuicem dilexeritis: cogita quantæ illud sit
laudis, si odium amore compenses: quippe & dominus
tuus amore se odiẽtes complectebatur, proq; his & pa-
trem precabatur: quantoq; illos infirmiores spectasset,
tanto magis illorum curam suscipiebat dicensq; excla-
mabat: Non opus habent, qui prospera sunt valetudine
medico, sed qui mala. Quin etiam mẽsa eadem & pec-
catores æquè, & publicanos dignabatur: quantoq; ma-
gis se Iudaicus populus ignominia & probris insecta- D
batur, eo maiori sibi & curæ fuit, & honori. Hũc itaque
& ipse imitare: non enim parui hęc virtus facienda est,
qua sine, vt Paulus ait, neque martyres ipsi multum deo
placere potuissent. Ne igitur dixeris, nequire te eum
colere, cui ipse fueris exosus: id enim vel maxime debes
odienti amorem: accedit & quòd nemini licet aman-
tem se odisse statim, quin etsi beluarum sit quiuis simil-
limus, amabit qui se beneuolentia prosequitur. Hoc e-
nim, inquit, ethnici faciũt & publicani: quòd si quisque
colentem se colit, quis nõ eum adamarit, qui pro odio
amorẽ rependat? Id igitur velim cæteris ad exemplum
proferas, habeasq; in ore frequentius istiusmodi: Non
desinam te amando insectari, quãdiu me odio habue-
ris: hoc pacto controuersias sedabis: nam siue ex phleg-
mate, siue ex quadã naturæ frigiditate eiusmodi mor-
bus ortum duxerit: vtrunque tamen amoris potentia &
vis eius feruore moderabitur. Nõnne etiam spectasti A
vnquam, qui turpi libidine detinẽtur, vti ab adulterata
muliercula innumeris contumeliis affecti, cæduntur
plerunq; & conspuuntur? quid igitur? num amor igno-
miniis soluitur? Minime, quin magis incenditur. Hæc
sanè humili & infimo genere fœmellæ postquã libidi-
natæ sunt, factitãt: qui vero iniuriis afficiuntur, possunt
persæpe maiores suos recẽsere illustres, & claros viros,
& familiæ nobilitatem prædicare nõ mediocrem: non
tamen idcirco vel libidine extricantur, vel deserunt
quam amare occeperint. proinde nihil nos pudet, eam
quã dæmõniacus amor habere vim creditur. nõ existi-
mare in diuinũ posse desiderium transferri, expugna-
riq; hoc pacto vel dæmones posse: nõnne etiam nosti
dæmonem illum impurum instare, vt vel eum qui sit
odio habitus ad se trahat, & membrum vendicet no-
strum, quòd quempiam oderit: quo neglecto, victoriæ
palmam prodis, id est, fratrem qui in palmæ morem in
medium adstat, & tibi si viceris futurus in præmium: si
vero negligentior fueris, sine palma abibis? Desine ita-
que dæmoniacum illud pronũciare, si me scilicet oderit frater, haudquaquam hunc mihi spectandum tule-
rim, quo dicto nihil est fœdius: cumq; nonnulli eam a-
nimi eruditatem summis ingeniis adscribãt, nil tamen
ipse existimauerim vel abiectius dici, vel insanius &
immitius posse: eoq; mihi ingemiscẽdum censeo, quòd
vicia ducitis virtutibus potiora, & insolescere, & cæte-
ros aspernari, magni apud vos esse appareat, & clari of-
ficium: quod equidem nõ secus, ac pro magnis dæmo-
num laqueis habẽdum duxerim, eo magis quòd velint
plerique de animi malignitate bene opinari: ita fit, vt
deleri eiusmodi nequicia haud facile possit. Audiui ego
nonnullos iactare solitos, sese non vltra ad eos adiisse,
qui vel semel nullam sui habuerint rationem: quod ta-
men sibi dominus tuus glorię duxit. quoties nanq; hũc
homines conspuerunt, quoties aspernati sunt, quibus
nihilominus ipse & opem ferre, & subuenire nõ inter-
misit. Ne itaq; illud in ore habueris, minus scilicet pos-
se odio te habentes conuenire: quin illud vsurpatũ ha-
beas velim, nequire te tui paruifacere contemptores,
quorum alterum Christi discipulũ decet, alterum dæ-
mones. vtq; primum illud claros homines facit & illu-
stres, ita secundũ hoc obscurat, & ridiculos reddit: eoq;
& Moses admirationi habetur, qui deo dicente: Mitte
me, vt iratus conteram illos: non est passus eos respue-
re, qui se fuissent sæpius aspernati, qui respõdebat: Si di- Exod. 23.
miseris eis peccatũ, dimitte: sin autem, & me perde. Erat
is sanè & dei amicus, & imitator. Ne itaq; nobis id lau-
di demus, quod potius foret ob turpitudinẽ occultan-
dum: neq; illud vsurpemus, quod dici vulgò solet: No-
ui ego contemptui habere quamplurimos: quin erunt
omnes & irridendi per nos, & comprimendi, qui ver-
bis istiusmodi vtuntur: quandoquidem in his se iactãt,
quibus pudere oportuisset. Quid inquis, dic mihi, Chri-
stianum hominem conspuendum censes, quem neque
infidelem Christus conspuisset? at quid, conspuisset, di-
xerim, quin adeò hunc etsi sordidum & informem di-
lexit, tantoq; est amore prosecutus, vt eius gratia mór-
tem subierit: tu vero eundem decorum admodum im-
præsentiarum effectum, & cũctis admirabilem respuis?
dic mihi nõdum aduertis, qualia in eum verba iactes,
aut quod audeas facinus, qui & Christi sit membrum,
& eiusdem ac tu domini corpus gerat: eumq; pro capi-
te habeat, pro mensa & veste, proq; luce & sponso, ac
demum vniuersorum loco ducat: neque hunc solum,

quin & alios plerosque maledictis offendis? Cõtine te A
iam,& desine insanire,recognosce fratrem, disce furẽtis hæc dicta esse,& animi valetudine laborantis: quin longe his aliena hunc in modum profare: Nunquam desistam benevolentia te complecti, vel si centies à te patiar repulsam: hoc pacto & fratrem lucrifeceris, viuesq; hanc in dei laudem vitam, & futuræ beatitudinis non eris immunis.

VT BENEDICAMVS MALEDICENTIbus, Christi & sanctorum exemplo, Sermo.

ENGEMISCENDI mihi cupido incessit, quãdo & nobis liceret Christi legibus decenter seruatis, nõ minus præsentia hæc quàm futura illa vendicare,ni rebus nimiis & superuacaneis studentes,diuinis præceptis offensi,his bonis excidissemus. Christus sanè legibus in vsum nobis & vti- B
litatem conditis,quid glorioſos,quid sordidos & abiectos efficiat ostẽdit: neq; id iniunxisset haudquaquam, scilicet malefacta fore maleficiis compensanda, si suos discipulos ob id futuros ridiculos comperisset: quin eò indixit, quòd nosset id illis ad gloriam cessurum non mediocrem. Quòd si maledicentem maledictis nõ insectari à deo probatur,quanto magis qui fuerint maledicos laudibus & maleficos beneficiis prosecuti,gloriã merebũtur? Dicet aliquis, Cur igitur Christus huiusce-modi leges promulgauit?Id quidem dixerim,indulget enim suis discipulis, calletq; quid hominum possit augere,quid imminuere dignitatẽ: quòd si indulgere solet nouitq;,quid illi cõtentioſe litigas, cupiens aliò iter diuertere: velle nanq; alios male agendo superare,non diuinæ id legis esse, quin dæmoniacæ constat. Siquidem in Olympiacis certaminibus inferis dedicatis, C
hoc pacto victoria comparatur,quin & vincendi modus nullus est sanè in Christi stadio similis, quin longe diuersus est ritus. Sancitum nanque est, percussum,nõ percussorem corona donari oportere: talis est apud deum exercitandi consuetudo,cui & statuta sunt omnia cæteris longe diuersa, adeo vt non solum ipsa victoria, quin & vincendi modus admirationis habere plurimũ videatur: siquidem qui succubuisse videntur,palmam retulisse credũtur: hæc dei est potentia,tale cœleste illud est stadium, hoc angelorum spectaculum. Videre videor vos ad hęc dicta incaluisse,fuisseq; magis quauis cera emollitos: verũ cum hinc fuerit abscessum,nulla erit horum apud vos recordatio:idq; eo magis iniquo animo tulerim, quòd horum nihil quæ dixerim facturos vos intelligam, præsertim cum non ignorem haud mediocre ex his lucrum referri posse. D
Nam si mansuetudinem ac benignitatem prætuleritis, inoffensi omnium estis manus euasuri, vel si incesserit quispiam maledictis,in autorem cõuicia reditura sunt omnia. Nónne & in iudiciis homines iniuria affectos spectasti,quo vultus splendore, quáue instent audacia, vtq; ore libero eloquantur: contrà, qui eam intulerit, capite demisso, pudore multo offusus & trepidus terram spectet? Verum quid criminatores commemorauerim,aut calumnias,quando si vel in tuam perniciem quispiam gladium acuat,vel suas è tuis cerucibus sanguine manus respersserit, te inoffenso seipsum peremerit? cui rei testimonio est, qui prior fraterna manu occubuit:is enim gloriam adeptus immortalem, in tranquillissimum portum secessit:qui necem intulit,quauis morte vitam transegit miseriorem:gemebundus siquidem & vagus ac trepidus,semper rei gestæ crimen præ

se feret: quocirca Cain sceleri obnoxius, inferior erit. Nam qui mala illata tulerit patientius,domi nõ erunt, nec diu apud se illa mansura, quando nullum ab se ortum habuerint, quin aliunde iniecta excipiens, in bonum praua commutauit: improbus vero suæ malignitatis plagas domi seruat. Nónne & Ioseph erat in carcerẽ coniectus,cum interea meretricula,quæ illi paratset insidias, in splendida ac magnifica domo diuersaretur:quòd si alterum è duobus daretur optãdum, vter horum esse malles?crederem equidem Ioseph te potius partes susceepturum in carcere detenti, quàm Aegyptiæ in tectis amplissimis diuersantis: nam si vtriusque liceret animum inspectari,cerneres Ioseph late & fidentius diuagantem: illam vero anxiam pudore, tristicia,dolore,& mentis perturbatione magnum in modum,etsi vicisse sit visa,vrgeri. Quibus omnib⁹ cognitione perceptis ad malorũ nos tolerãtiam paremus, vt hac tandem patientia liberati,futura beatitudine potiamur. *Genes.39.*

NE SCANDALVM CVIQVAM FRAtrum ponamus, Sermo.

ANIMADVERTE quantum Paulus curæ & diligentiæ præstiterit, ne sui exemplo quempiam perturbaret: inquit enim, Si cibi gratia frater tuus tristiciam ceperit, nondum secundum charitatem incedis: qui si mœrore afficiẽdus non erit,eo minus per te nec irritandus:& rursus idem. Neque propter cibum destrues opus dei: nam si sacram aliquam ædem subuerti graue,& nefarium existimatur, quanto magis spirituale hoc templum,si ruinam patiatur? quando & homines constet sanctitate sacris ędibus longe præstare,quippe nõ parietum gratia,sed nostri huius templi mortem Christus oppetiit. Circũspectemus itaque ipsi nos vndique, nulliq; vel tenuẽ querimoniæ causam præbeamus: potest etenim vita hæc nostra cũ stadio conferri, & nos ipsi quàm multis oculis abundemus necesse est: neq; quoquam id pacto credere,ignorantiam scilicet satis nobis ad excusationem valituram,pro qua & pœnas daturi sumus, cum ea nec veniã mereatur. Constat sanè & Iudæos per insciitiam deliquisse, quamuis eiusmodi illorum ignoratio,nulla sit venia dignãda.Gẽtes præterea nouimus fuisse ignorãtia captas,nec tamẽ propterea possunt excusari: nam si ignores quæ sciri nequeũt, aut cognosci, culpa vacabis: contrà vero, si te cognitu facilia lateant, extrema supplicia feres: quinetiam si haud omnino nobis ipsi deerimus, sed conantibus quæ abstrusa sunt & recõdita cognitione attingere, opem deus & auxilium feret, quod quidem & Paulum dixisse Philippensibus: patet hoc modo: Et si quid aliter senseritis, id deus vobis reuelabit. At cum ea quæ factu nobis facilia sunt,perficere recusamus: neque illum sumus adiutorem habituri, quod & Iudæis accidit: Ideo enim, Christus inquit, eis in parabolis loquor,vt videntes nõ videant.Dicet aliquis,Quo pacto visu carebunt,qui vident? maximesiquidem cum spectarent abigi per Christum dæmones, nec tamen temperabant illi obiicere: Dæmonium habes:cum à mortuis cernerent excitatos, non eum adorabant,quin morte afficere conabantur.Cornelius vero nihil istorum similis videbatur, cui pro viribus omnia factitanti,supplebat deus quod defuisset. Neque id quæras, quo pacto ex gentibus aliquem cum probus sit & simplex,aspernetur deus.Principio dixerim,nulli hominũ posse, nisi creatori cuiuspiam patere probitatem: deinde nullã gentilem illum,aut curam adhibuisse,aut studium *Rom.14. Philippi.3. Matth.13.*

studium,vt dei haberet notionem. Dices fortasse,quó- A
nam pacto dei quispiã cognitionẽ assequetur, qui nulla sit sapiẽtia instructus?At hunc quem ipse nec sapientem iudicas,nec prudentem, sed incautum appellas & inutilẽ: si fuerit in bonis externis periclitatus, cerneres longe rei suæ intẽtum, & circa eiusmodi adprimè diligẽtem:qui si spiritualibus rebus incubuisset, quò cæteris solet,nõ adeo foret apud deũ despectus: nam cum veritas ipsa sit sole splendidior,quocunque se quisque cõtulerit,eodem sibi,si paulò fuerit attentior, salutem cõueniet:quod sane superuacaneum videri non debet:siquidem & Christi res gestæ haudquaquã Palęstinis locis, vel angusto aliquo orbis terrarum angulo circumscribũtur.Nónne & ipse Prophetam audisti istiusmodi de Christo prædicãtem, Me omnes visuri sunt à minimo vsque ad maiorem.Nónne etiam intelligis hęc dicta veris fuisse rebus confirmata? Qua ergo hi ratione B
veniam sunt habituri, qui cum videant veritatis leges cunctis esse ad perdiscendum expositas, nec tamen his imbui studeãt? Dicet aliquis, istiusmodi ab homine rusticano, & barbaro duxeris exigenda? Non equidem à barbaro solũ, & ruri versato, quin ab eo exegerim, qui omnes barbarie superet,& feritate. Cur enim,dic mihi, si qua de re agatur, rusticanus is, si reus fiat, & obiecta confutare nouit,& aduersario, si vim patitur,obsistere, factitareq; omnia astu & viribus ne damno vel tenui afficiatur,verum ad ea quæ spiritus sunt, non pari prudentia vtitur? Portò cum lapidem adorat venerabundus,ac ducit pro deo, cum festos illi celebrat dies, cum pecunias fundit,vereriq; se eius numẽ fatetur: nihil vltra vel ignauus,vel torpens prę eius ineptitudine videbitur.At cum verus ipse conquirẽdus est deus,tunc mihi hominem hunc,nec sanum satis,nec frugi esse com- C
memoras:nõ ita se res habent,nõ ita.Num inertię duntaxat hoc crimẽ erit? quos enim moribus vel faciliores vel rudiores opinaris?eósne quos Abrahæ fuisse tẽporibus cõstat:an huius nostrę ætatis homines?Id certè clarũ,Abrahæ dixeris. Vel quãdo pietas ipsa & religio inuentu facilior, nostris his, an Abrahæ seculis? nostris quippe,quibus dei nomẽ est apud omnes vulgatum, & prænũciatum à prophetis,& finem res ipsæ nactæ, gentium opiniones sunt confutatæ & repudiatæ. Accedit etiam, quòd tunc tẽporis homines nõdum erant veritatis cognitione instructi, & scelera suæ ditionis vniuersa effecerãt:nec lex erat vlla ad castigationem promulgata,propheta nullus,nulla miracula,doctrinæ nihil,aut qui eius cognitionẽ haberent non multi, neque aliud eiusmodi:quin erant omnia tanquã in profundis D
tenebris,obscuraq; & turbida nocte cõstituta,& tamen rebus aduersantibus mirandus ille & ingẽtis animi vir & dei notionẽ habebat, & virtutem exercitans plerosque ad se imitandum induxit. Quod eo magis mirum videri debet, cũ esset externæ huius & humanæ sapientiæ prorsus ignarus: nõdum enim fuerant elementa literarum inuenta,verũ conãti illi pro sua virili omnia, opem deus & auxiliũ tulit.Neq; enim dici potest Abraham eam à suis maioribus accepisse religionẽ, quippe qui idolis inseruissent: nihilominus cũ talibus esset ille progenitoribus ortus,barbarus insuper natione fuisset, & inter barbaros enutritus,neminemq; habuisset diuinæ religionis instructorem: tãtum reliquos qui vel leges accepissent & prophetas probitate anteiuit, quantũ nec dici sat potest. Cur illud:quoniam spiritui prorsus intentus, præsentibus bonis nec curæ nimium impendebat.Quid præterea Melchisedec? nónne & is Abra- A
hæ temporibus fuit, adeoq; claruit,vt dei sacerdos diceretur? neque enim fieri poterat,vt qui caste & continenter vitam duceret, cõtemptui haberetur. Cum itaque intelligamus è quadã probata consuetudine quod semel sentimus, firmum ac stabile seruandũ esse,& nostræ erunt per nos actiones circumspectandæ, vt vitæ melioris profectum nanciscamur: nec deus precandus vt supplicia à quouis hominum exigat: aut scrutãdum, cur hũc sanitati restituat,illum ad se iam fato functum reuocet: sic enim haud secus sanè facere videremur, quàm solet infensus seruus, qui domini dispẽsationem disquirat. Miserum equidem te & calamitosum dixerim, cui cum futura supplicia curæ esse debent, quóue sit pacto deus conciliandus, aliorum pœnas deposcas, pro quibus & tibi tormenta subeunda sunt, illis omissis,quorum sis rationem redditurus.Dicet aliquis,quid igitur? sunt ne hæc gentili cuiquam, & infideli renuncianda? quinetiam velim non solum gentilem hominem eadem hæc cõmonefacias, sed teipsum vt rectius viuas: siquidem gentilis ille vitæ tuæ moribus perpensis, non mediocriter ex his fuerit offensus: ad hæc tibi quid sit respondendum cogita. Nam si qua re alia offendatur, nullam eris ob id rationem redditurus: at si ex prauis tuis facinoribus fuerit offensus, eris sanè discrimen vel extremum subiturus, eo magis si te quem fortè rebus cœlestibus studentem conspicabatur, mox bonis præsentibus viderit inhiantem nõ reformidantemq; æterna incẽdia. Eiusmodi itaque cupiditatis insimulatus, qua vti responsione queas, excogitanda est, præsertim cum gentilis ille tuis flagitiis perspectis, his sit te verbis criminaturus. Tu qui iudicium illud horribile operiris, cur præsentia hæc non aspernaris? si immortalitatem speras, cur mortem nõ paruifacis? si cœlestis imperij amore duceris, cur non hanc vitam contemnis? Istiusmodi ergo obiectanti cogita quid sit per te respondendum, eoq; magis instabit cum te viderit ad pecuniarum iacturam tremebundum, & ad oboli vnius lucrum lætum & hilarem,habentemq; animam pro tenui argento venalem. Hæc sunt, inquam, hæc sunt quæ gentilem offendunt. Quocirca si curæ tua est salus,erit pro his ratio non verbis, sed re & actionibus reddenda:quando ob eiusmodi gentilis hominis quęstionem nemo vnquam deum male dictis incessiuit, qui ob vitæ prauitatem vbique offenditur, quæ eò per nos erit emendanda, vt reliquos ab eiusmodi petitionibus coërceamus.quęret enim gentilis,vnde fieri certior possum deum toleratu facilia imperasse? ecce tu qui Christi hanc fidem à maioribus tuis acceperis,sisq; in hac tam probata religione educatus, nil tamen ea dignum pro dei iussu facis.Quid ipse ad hęc dices:fortè ostendam tibi plerosque alios, qui in eremo considunt,vitam agere qualem quæris, & deo gratam. Proinde non te pudet,cum ex cõfesso Christianus sis, gentilem hominem ad alios remisisse, quasi nequeas ipse aliquo indicio Christianum te esse ostendere? at mox ille dicturus est, quid mihi necesse & montes adire, & solitudines insectari? si enim fieri nõ potest hominem in mediis vrbibus diuersantem, Christi hanc fidem & sapientiam adipisci, permaximè erit vestra hæc Christiana respublica incusanda, eò magis si futurum est,vt relictis vrbibus nos ipsos in secessum aliquem conferamus.Id modo velim,hominem afferas,vxorem,liberos & domum habentem,posse huic vestræ sapiẽtiæ studere. Quid ad hæc dixeris? nullus est imprælentiarũ subterfugij aut pudoris locus: longe enim aliter se habent

Universidad de Deusto
Biblioteca

Matth.5. diuina imperta. Sic splendeat, inquit, lux vestra coram A hominibus: non mõtibus dixit, aut pro solitudine aliqua inaccessa. Hæc dixerim non vt eos qui montes sibi ad habitãdum elegerint, minus probẽ: quin vt vrbium incolas deplorem, quòd virtutes inde abegerint. Obsecro itaque vt illud quod in remotissimis locis exercetur sapientiæ studium ad nos vel in vrbes traducamus, vt ciuitates & loca frequentiora hoc pacto excolãtur: sic & gentiles reduci in viam poterunt, & offendicula submoueri, adeo vt si eos reddere inoffensos cupieris, & tibi mercedis plurimũ vendicare, & vita tua erit per te corrigenda, & quoque verius illustrãda, vt homines tuis optimis facinoribus perspectis, deum cœlestem patrẽ efferant laudibus, nosq; ea gloria, quę explicari verbis haud sat pro merito potest, frui possimus.

DE MALIS A NOBIS EVERTENDIS, Sermo. B

EVERTENDI sunt nobis malorum fontes, quibus euersis sublatisq;, ardentissimum cupiditatis ignem extinguere licebit, ipsiusq; nequiciæ radices ab imo reuellere: etenim si infœcũdæ arboris superiora circumcideris, eadem nouos edente ramusculos, nihil videberis vel radicibus altè tendentibus effecisse. Quid autem malorum sit radix, edisce ab antiquo agricola, qui cũ huiusce sit agriculturæ non ignarus, vineæ spirituali & curã impendit & operam, & terrarum orbis culturam suscipit. Quid igitur dixerit quispiam cunctorũ malorum esse causam? Pecuniarum equidẽ asseuerauerim cupiditatem: siquidem omnis improbitatis & nequiciæ fundamẽtum ipsa est habendi libido. Ex ea nanque dissensiones, inimiciciæ, bella, altercationes, cõtumeliæ, suspiciones, iniuriæ, cædes, furta & sacrilegia emanãt: ob eam, inquam, non solũ vrbes & oppida, sed viæ ipsæ, & orbis deniq; vniuersus desolantur, montes insuper, & loca quæque superiora, & cuncta demũ sanguine redundant & clade, quod malum neque ipso ponto abstinuit: ibi nãque maiori quadam vesania desæuit, piratis, nouo quodam prædandi genere adinuento, vndique obsidẽtibus. Ob hãc præterea cupiditatem, & naturæ sunt leges immutatæ, & sublati cõsanguinitatis termini, ipsiusq; substãtiæ ac vitæ corrupta sunt iura: auri enim violẽta cupido, nõ solum in viuos, quin etiam in mortuos ipsos tales armauit manus, vt ne cum tumulatis quidẽ habere inducias patiantur: quin has plerique sepulchris refractis scelerate iniiciunt cadaueribus, neque sinunt vita functos eorum esse insidiis vacuos. Quæcunque deniq; mala, siue domi esse comperies, siue in foro, siue in iudiciis, siue in concionibus, siue in curia & regiis ędibus, siue quibusuis aliis in locis, ex ea habent cupiditate ortũ. Hoc illud est malum, hoc cuncta cęde & sanguine oppleuit, hoc gehennæ flammam excitauit, hoc ciuitates solitudine nihilo meliores, verum inferiores longe effecit. Siquidẽ obsessores viarũ caueri facilius possunt, quàm qui prædabũdi mediis vrbibus inuersantur: hiq; tanto sunt illis deteriores, quãtum ad euitandum difficiliores videntur. Audent enim in propatulo, quæ illi seorsum solẽt & clam factitare: & leges quæ ad prædonum perdendam impuritatem sunt & nequiciam latę, in auxilium sibi & commodum trahunt, vrbemq; vniuersam clade & facinoribus complent. Atqui inopem in esuriem dedere, in carceremq; coniectum & vincula, tormentis post famem tradere, & variis eculeis diuexare: nónne pro cæde cõmissa habẽdum est, & cæde maius? quam rem & si ipse nõ feceris, causam tamen vt fiat præbueris, magis eris quàm qui supplicia subministrant, culpandus. Carnifex enim simul ac gladium iugulo defixit, breuiq; dolore affecit, desinit vltra hominem excruciare: ipse vero ciues criminando, vexando, insidiandoq; suggeris centies mortẽ expetere. Aduerte itaque quàm multiplices variasq; ex vna cõficias mortes. Quodq; grauissimum est, cum nulla sis necessitate, aut fame compulsus: sed eo duntaxat vt equorum frena, domus fastigia, & columnarum epistylia multo auro obducantur, rapiendo habendi semper in te crescit cupiditas. Quõnam igitur pacto hæc non gehenna digna iudicentur? quando & fratris, qui tibi est ineffabilium bonorum particeps, tantoq; à deo honore dignatus, nulla apud te ratio constet, idq; solum habeas voluptati, vt lapides & pauimẽta extollas, exorneq; adeo brutorum animalium corpora, & plurimas tibi ad perniciem & calamitates inferas & ærumnas. Canis tibi magna est cura: homo vero, imò Christus ipse, pro tuo hoc nimio in beluas studio, proq; inani cæterarum rerum solertia, fame extrema concluditur. Quid hac cõfusione deterius? quid eiusmodi nequicia potest esse molestius? quot flagrantia flumina, vel igne succensa huic fuerint ad cruciatum satis? Siquidem is, qui sit ad dei imaginem creatus, tua inhumanitate sordescit & squalet: mulorum vero facies qui coniugẽ vecturi sunt tuam, auro non modico fulget, pelles insuper & ligna, quibus tegumẽtum aliquod contexitur, vel si sedes paranda sit, aut suppedaneum, auro argentoq; operiuntur: at Christi membrum, cuius ob gratiam è cœlis ille ad nos denenit, ac venerandum sanguinem fudit, præ auaricia necessariis alimentis nil fruitur. Lectuli præterea tui vndique sunt obtecti, sanctorũ vero corpora vel necessario amictu priuantur. Seruis itaque, beluis, stratis, suppedaneo, sella & cæteris quæ viliora sunt vasis, inferior à te Christus habetur & abiectior. Quòd si me audis, dictaq; hæc mea horrescis, desiste iam hęc factitare. Desine, inquam, insanire: est enim studium hoc omne quod circa huiusce modi res impẽditur pro insania habẽdum. Idcirco inani hac & superuacanea cura omissa, oculos aliquando tandẽ subleuemus ad cœlum, diemq; tum illum, id est, horribile dei iudicium, tum statutam certamq; sententiam, & in reprobos futuram damnationẽ memoria repetamus. Animaduertamus insuper & æternæ illius maiestatis tolerantiam, quòd nostris vel erratis, vel sceleribus perspectis, neque cœlitus in nos fulgura iaculetur, cum facta hæc fulmine sint non indigna: id tamen facere intermittit, nec mare in nos refundit, nec terram scindit, aperitq; mediam, nec solem extinguit, neque disturbat cum astris vnà & cœlum: nec cuncta denique è medio tollit, quin potius creata omnia sinit suo ordine ferri, nobisq; pro instituto subministrare. His itaque animaduersis, diuinæ clementię & lõganimitatem & tolerantiam obstupescamus, reputemusq; nobiscum animo nostri ortus ingenuitatem: quando in præsenti nihil planè videamur à brutis animantibus differre, sed illis esse longè inferiori conditione orti. Siquidem sanguinis illa trahuntur coniunctione, suntq; naturali quadam amoris copula contenta: ipse vero vel plerisque sese offerentibus occasionibus, honore scilicet qui religioni debetur & fidei, & multorum bonorum participatione, quorum ob gratiã cum membris tuis & fœdus inire, & copulam queas, factus es illis longè immanior. Præsertim cum ea quæ planè inutilia sunt, & nullius momenti, magno

magno videris studio insectari: eos autem qui dei sunt A templum, fame & nuditate consumptos, nõ solum aspernaris & negligis, sed malis plerunque plurimis obuoluis. Atqui si ea per te gloriæ cupiditate geruntur, longè magis frater, quàm equus curandus foret. Quanto enim is, qui tua sit munificentia vsus, præstãtior fuerit, eo fulgentior tibi pro tuis in eum beneficiis corona contexitur: nunc vero cum longe his fueris in aliena lapsus, nõ sentis quàm multos excites, qui te crimineniur. Quis enim tibi non maledixerit? quis non extremæ crudelitatis & inhumanitatis insimulabit, cum viderit te hominum genere neglecto, bestias illis prætulisse, post bestias vero domos & supellectilem curæ habere? Nónne apostolos audis asserentes, priores illos qui dei verbum suscepissent, domos fundósque vendidisse, vt fratres alerent: tu vero domos & fundos subtrahis, vt equos, ligna, pelles, parietes, & pauimenta extollas? B quodq; grauius videri debet, non solum viri, verum & mulierculæ hac trahuntur vesania, quando ad inanem laborem hunc & maritos impellunt, vt vbiuis potius quàm necessariis in rebus impendant. Quòd si quis hęc tulerit molestius, minúsque probet, præmeditatum habent, & in promptu responsum non mediocriter increpandum: dicunt enim ea licere, quæ & cæteri factitent. Quid inquitis, nihil pudet, nihil veremini, quando & Christum vt equis & mulis, ita & stratis & suppedaneis adnumeratis, & quidem famescentem: quin potius neque illis parẽ facitis, maiorẽmque his rebus portionem, Christo verò perexiguam impartitis? Num vos fugit cuncta illius esse ditionis, vos insuper ac vestra omnia? Num ignoratis eundem & corpus condidisse, cõdito gratis indidisse & animam, in quam omnia ornamẽta contulerit? Quispiam vero pro his om- C nibus donis nec beneficij vicem reddet? quíve pro locata domuncula pactam & conuentam pecuniam diligentissime exposcit, mundi hanc machinam omnem in vsum habens, tantumq; inhabitans terrarum, neque parum tolerat mercedis dependere, cum inani gloriæ è qua facta eius omnia pendent, seipsum suaq; vniuersa deuouerit, eo inanius, quòd neque beluis tali ornatu circumactis, addi aliquid virium potest, neque sessoribus ipsis virtutis plus quippiam accedere, quàm ignominiæ: siquidem plerique ab equite auersati, oculos ad iumenti ornatum conuertent, insequentémque familiam, vel prætios: & qui elatis ceruicibus antecesserit, circunspectabunt, dominum vero satellitibus stipatum, nõ secus ac communem hostem, & infensum habebunt, & aspernabũtur: quæ res contingere tibi haudquaquam poterit, si animum excolueris, quin homines D potius & angeli vniuersi, & angelorum princeps coronam plectent. Idcirco si gloriæ cupiditate duceris, desine iam sectari quæ soles, neque domum, sed animam ipsam, vt clarior fias & circumspectior, ornato. Nihil enim dici te vilius potest, si ei posthabitæ & neglectæ domus ornatum anteponas. Quòd si mea hæc dicta iniquo animo tuleris, audi quid fuerit per quempiam alienigenam gestum. Philosophus enim quidam cum splendidam esset domũ ingressus, auro multo fulgentem, varioq; marmore & columnarum cultu conspicuam, pauimenta mox ipsa tapetibus strata vidisset, in faciem domini dicitur domus conspuisse: increpitus deinde respõdisse, Cum sibi id facere vlla in parte domus haudquaquam licuisset, coactum se domini vultum conspurcasse. Vides itaque quàm irrisione dignus sit ille apud eos qui mente valent, & despicatus qui exteriora ornauerit: nec immerito. Nam si quis vxorem siuerit tuam opertam pannis, aut neglectam, ancillam vero veste splendidiori obtexerit: num æquo id animo tuleris? Minime, quin ira succensus summam hanc esse iniuriam clamitares. Nec secus igitur tibi erit de anima cogitandum, cum parietes solum, & supellectilem exornas, & stipem minus abunde impertiris, nec in rebus gerendis prudentius impendis operam: quod eò grauius videri debet, cum constet heram inter & ancillas pro earum natura nihil distare, animam vero à corpore differre plurimum. Quæ res si ita se habet, longe magis domus ipsa & lectuli & scabella, ab anima distabunt. Qua igitur fueris excusatione dignus, cum hęc fuerint auro per te argentóque obducta: animam vero nulla eius habita ratione, pannis obsitam, squalentem, famelicam, vlceribus plenam, canibus siueris laniandam, & his insuper existimans te ex ornatu eiusmodi, & exteriori laude, vel gloria potiturum? Illud præterea maioris dementiæ apparet, cum fueris ob id superuacui ornamenti sæpe alias increpitus, irrisionibúsque & conuiciis, vel iniuria quauis alia affectus, & extremis suppliciis adiudicatus, superuacanea hæc fore tibi adhuc decori ducere. Vnde cum ita, vt diximus, se rem habere intelligamus, repurganda sunt nobis errata hęc omnia, vt aliquando tandẽ nostri iuris effecti, resipiscamus, transferamúsque in animum decorem illum exteriorem omnem, & ornamentum: hoc pacto deus manebit illæsus, & sine iactura erit, & nos angelis pares efficiet, & bonis certioribus donabit.

DE NEQVICIÆ DEPVLSÆ, ET virtute inductæ, Sermo.

AGE tandem si placet, contentionibus omissis, sermonem ad moralitatem differendam conuertamus. Nequicia enim depulsa inductáque virtute, clare docebimus iniquitatem ipsam nullam habere à natura ortum, conquirentibúsque malignitatis originem, non solum verbis, verum & rebus ipsis ora occludere facile poterimus: vtpote qui illius naturæ simus, non improbitatis participes: neque illud spectandum, quàm laboriosa sit virtus, sed quàm possit facile comparari, si studio & diligentia incubuerimus, considerandum. Quòd si vitiorum voluptatem attuleris, & finem qui ducit ad mortem: vbi econtra virtutes ad vitã explicabis, videbimus plurimũ vitiis inesse doloris, virtutibus vero voluptatis nõ parũ, si fuerint hæc diligentius vtraque discussa. Nam quid improba conscientia molestius? quid spe meliori suauius? Nihil profecto. Nihil adeo nos frangere vel vrgere consueuit, quàm rei aduersæ, aut mali imminentis expectatio: nihil vnquam nos adeo subleuat, & quasi volitare facit, quàm recti conscientia. Quod quidem facile potest in rebus humanis aduerti: nam qui carcerem habitant capitis damnati, damnationem opperientes & mortem, vel si deliciis abunde fruantur, vitam longe agunt molestiorem & anxiam, quàm qui emendicando, & nullorum sibi malorum conscij per rerum angustias incedunt. Mortis enim futuræ expectatio haudquaquam sinit, vt quas in manibus habent voluptates, seu delicias sentiant. Verum quid vinctos dixerim, & in carcerem coniectos, quando & libere vagantibus, & abundantibus dico, & opulentis viris sibi ipsis malorum conscius, opifices ipsi longe sint conditione meliores, qui ex diurno quæstu victitent & labore summo. Dúmque in popinis non-

Universidad de Deusto
Biblioteca

nullos spectamus temulentos,incontinentes, & ventre distentos, eo illos infelices appellamus, quoniam edendi & perpotandi voluptate longe est acrior expectanda in eos & futura calamitas: quòd si hisce omnibus viuendi hoc genus iucundum apparet, nihil est mirum, si nequeat in malignitudine amaritudo euitari, vel in nequicia defugi tristicia. Ecce res tam execranda ebriosis illis laude videtur digna non mediocri: non tamen idcirco beatos illos, sed miserabiles nuncupamus, & calamitosos, quia ignorant quibus sint malis immersi. Quid de mœchis dixeris, qui pro breui fluxáque libidine turpem subeunt indecorámque seruitutem, pecuniarum insuper iacturam, timorem continuum,& vitam ducunt eius sanè quam Cain duxerit nihil absimilem, vel longe quàm ille molestiorem. Siquidem & præsentia verentur, & futura pertimescunt, amicos pariter & inimicos gnaros vti & sceleris conscios suspectos habent, adeo vt neque quiescendo huius sint anxietatis expertes. Facinorum enim conscientia insomnia eis vel plena formidinis adusque terrorem effingit. Verũ qui fuerit in vita moderatior, erit his malis omnibus solutus, tum illam summo in ocio & libertate transiget. Obiectandi itaque erunt breuibus his oblectamentis formidolosi fluctus istiusmodi & procellę,perexiguoq; abstinentiæ labori tranquillitas illa vitæ sempiternę obiicieda,spectabis sane moderatam hanc incontinenti illa esse longe iucundiorem. Prædo præterea & fur alienis pecuniis manus iecturus, nonne diuersando seruisq; non secus ac liberis adulando, portarum vigiles deterrendo, comminando, iniuriam inferendo, excubando tremebundus & anxius, & suspectans omnia plurimum tolerat laboris:ei vero qui pecunias aspernatur,nihil accidet istiusmodi, sed ingenti fretus animi suauitate, vitam quiete aget ac tuto. Cæterum si quis viciorum partes discusserit singulas, conspicabitur confusionem illis inesse, & scopulos nec mediocres: mox si virtutis principia attendat,dura esse, & laboriosa comperiet: quæ vero sequentur, facilia adeo & iucunda videbit, vt superior omnis obiectus labor subleuetur. Contra vero, longe ab his viciorum est diuersa conditio: siquidem oblectamenta ipsa,quæ ex illis initio statim capiuntur, dolores ac supplicia consequuntur,ita vt prior illa omnis depereat voluptas. Nam quemadmodum is, qui post partam victoriam coronam expectat, præsentes labores pro nihilo ducit: sic & is quem post delectationem manent tormenta, nequit fructum puræ voluptatis timore omnia perturbante capessere. Quinetiam si quis diligẽter rem omnem inuestigauerit, vt cruciatus peccatis propositos omittamus, plurimũ in viciis exequẽdis comperiet inesse laboris. Quocirca si placet, scrutemur eadem hæc in his qui aliena rapiunt,vel si ditiores fortasse fuerint, & pecuniis circumfulti sint etiam,si velis,quouis discrimine,anxietate,cura, & cæteris eiusmodi vacui:concedamus prꝛterea quempiam esse nulla sua industria opulentum, quodq; nec fieri potest, fidentem,& spei plenum posse res suas & bona omnia in longum seruari.Qua igitur is,quoniam abunde sit fortunæ bonis obseptus,voluptate fruetur,præsertim cum hæc haudquaquam sinant quempiam diu lætari? siquipem appetenti plura tormenta augescunt,maximèque tum quisque gratuletur, cum habendi absceſsit cupiditas. Nam & sitibundi tunc recreamur, cum ad satietatem ebibimus:quandiu vero siti vexabimur, vel omnibus exhaustis fontib⁹ fluminibusq; per nos absorptis, & angimur magis, & acrius cruciamur. Ipse ergo si seculi huius bona acceperis, nec eadem intermiseris augendi desiderium,eo te maiori cruciatu afficies, quo & plura gustaueris. Ne itaque existimes ex hoc multarũ rerum complexu aliquam tibi,nisi diuitias sprueris, posse afferri voluptatem: quandiu enim eas concupieris,nunquam supplicio carebis. Amor quippe diuitiarum ille inexplebilis est & infinitus: quantóque plus processeris viæ, tanto magis à fine aberis. Nónne igitur cupiditas hæc pro mõstro & extrema socordia est habenda? Erit itaque principio nobis ab his auariciæ malis longius abeundum, quin potius neque talia sunt desideria attingenda: vel si attingimus, fugienda erunt initio statim,neque his diutius immorandum. Quod Salomon de muliere adulterata disserit hoc modo, & commonefacit: Desalta, ne moram traxeris, neque domus illius fores adieris. Nec si ꝙcus ipse de pecuniarum auiditate dixerim: nam si sensim te vastũ illud feruoris mare adire contigerit, haud facile reuocare gradum queueris difficulterq; victor euades,nec secus ac solent qui capitis vertigine detinentur. Vnde si in huius auariciæ profunditatem descenderis, teipsum ac tua vniuersa disperdes: quare principia ipsa nobis cauenda sunt, quæve minora fuerint mala euitanda, è quibus & maiora ortum ducunt.Nam qui errata vel singula vti exigua paruipendere cõsuescet, paulatim omnium patietur iacturam: peccatorũ siquidem incuria, & neglecta facinora, & vicia induxere, & vrbium mœnia solo æquarunt.Sic & corporibus morbi increscunt,cum illorum vel tenues causæ negliguntur.Atqui Esaũ nisi primogenituræ renunciasset,nequaquã esset indignus benedictione effectus.Itẽ si se benedictione non abdicasset,nec fratricidium cõmittere concupisset. Cain prꝛterea nisi primogenituræ fuisset desiderio captus,sed eiusdem deo curã demandasset,nunquã secunda fuisset primogenita consecutus: quibus adeptis, si cõmonefacienti se deo paruisset, cædem nunquam parturisset. Rursum fratricidio cõmisso si eum rei gestæ pœnituisset, deoq; se appellanti non impudentius respondisset, nihil esset in reliquum mali perpessus. Quòd si hi quos ante conditam dei legem fuisse constat,prę istiusmodi negligẽtia sensim sunt ad ipsius malignitatis ima prolapsi: cogita quid nobiscum agetur,qui ad maiores sumus fossuras euocati, ni diligentius nobis præcauerimus,& malorum scintillulas priusquã ignem suscitent, extinguamus.Quorsum hæc? Peierãdi frequentiori teneris consuetudine, nõ modo ergo huic erit vicio obsistendum,sed tollendum prorsus & iusiurandum: id si egeris,& labore quouis, & peierãdi vicio vacabis:longè enim est difficilius nõ peierare, quàm nullo omnino iuramento insuescere. Cõuiciator si fueris vel contentiosus,ant percussor:præscribe tibi non irascẽdi legem, nec clamitandi: hoc pacto cum radice vnà & fructus interibit. Libidinosus es & incontinens: propone tibi metas & terminos nullam mulierum spectandi, neque in foro alienũ decorem oculis circunlustrandi. Leuius enim multò à muliebri aspectu abstinebimus,quàm visa & concupita fœmina libidinum incitamenta propulsabimus:siquidem & leuiora sunt, quæ primum nobis inferũtur certamina,tametsi nihil erit nobis decertandum, si nec portas ipsi hostibus patefacianmus, aut admiserimus viciorũ semina. Idcirco Christus virum incestè mulierem spectantem pœna affecit, vt nos labore subleuaret: indicit nanque prius è domo hostem eiiciendũ,quàm sumptis viribus fiat validior,ac quum depelli

depelli facile queat. Quid enim opus est frustra nobisipsis exhibere negociũ, & manus cũ hoste conserere,cũ liceat palmam sine certamine comparare, & prꝛripi queat ante inceptũ bellum victoriæ? Neque enim adeo laboriosum est à mulierum aspectu continere oculos, quàm visis & circunspectatis abstinere: quinetiam neque ipsa oculorum abstinentia quippiam habere videtur difficultatis,sed aspectus ille sudoris plurimum habet & laboris. Quòd si vel ea res istiusmodi difficultatibus vacaret, prꝛstarétque de se lucrum aliquod nec mediocre: quid tum nobis properandum est, vt malis omnibus abundantissimum pelagus adeamus? prꝛsertim cum non solum sit à fœminarum intuitu hoc abstinere facillimum,verum & ab earum concupiscentia ne inquinari quidem concedatur. Contrà vero qui fœminam viderit, vt summo cum labore, sic non sine animi labe euadet, si fortè sit aliquando euasurus: vtq; is qui facierum speciẽ decoremq; haudquaquam attenderit, erit omnibus quæ inde admittuntur libidinibus vacuus: sic qui fuerit in visendo cupidior,cum mentẽ primum cogitatu fœdauerit, quærit demum admissæ cupiditatis notam excutere, si excuti quoquam pacto queat.Idcirco Christus ne talibus afficiamur, non solũ homicidium,verum & iracundiam interdixit: nec fœminam modo non adulterare, sed ne incestè quidem intueri iniunxit:neque solum non peierandum vetuit, quinetiam & sustulit iusiurandum. Sic ne hoc quidem pacto dimensa virtute contentus, & legibus eiusmodi promulgatis ad maiora processit. Siquidem humana cæde interdicta,iniunctaq; irascendi lege: indicit etiã ad tolerandas iniurias patientiores esse debere: neque fore solum pro insidiantis arbitrio sustinendos insultus,quinetiam vincendum esse insultantis furorem nostræ tolerantiæ magnitudine. Nõ enim dixit, si quis te in dextram malam percusserit,feres animo æquiori, & obticebis, verum & alteram fore percussori porrigendam addidit. Sic enim perspicua paratur victoria, si plus illi quàm velit concesseris, suæq; malæ cupiditatis & metas tuæ magnanimitatis granditate superaueris: hoc enim pacto & illius soluisti insaniam, & quòd secundo patientius tuleris, prioris tolerantiæ mercedem sarciet.Vides itaque & nihil ex illata iniuria offendi,in nostra esse non in inferentis potestate: neq; solũ nullo affici malo, sed quòd aliquãdo patimur nostri esse, nõ alieni arbitrij:quodq; mirum magis videri debet, nulla prorsus offendemur iniuria, si nobis paululum aduigilabimus, quin pro beneficio erit quodcunq; in nos ius prꝛter & æquum inferetur. Exempli gratia: fuit in te quispiam contumeliosus,potes,si libet,hanc in tuam conuertere laudem contumeliam.nam si contra & ipse fueris in te lacessentem conuiciatus, accumulabis cõuiciandi fœditatem:verum si te conuicio insectantem laudibus prosequeris, spectabis qui aderũt palma te & gloria iudicasse non indignum. Vides cum volumus iniurias nobis in beneficium cessisse,quod idem de pecuniarum iactura,de plagis ingestis, & istiusmodi cæteris cõtingere potest: si aliorum in nos malefacta accumulatis beneficiis compensabimus,taliq; munificentia duplicem nobisipsi & palmam vendicabimus, & coronam nectemus.Ita fit,vt si accedens quispiã,hunc illúmve afferat fuisse de te impudentius locutũ,& vulgo maledictis incessere asseueret, tum si cõuiciatorem coram delatore ipso laudaueris plurimum, & obtrectantis iniurias vindicabis, & pœnas capies: quippe qui rem hanc memoratu dignam gestam per te fuisse cognouerint,& te laudibus efferent,& odio conuiciatem insectabũtur,asserentq; hũc quauis fera bestia nequiorem:quandoquidem nullam tibi iniecerit conuiciando tristiciam,cum ipse qui sis iniuria affectus,nihil mali pro malo accepto retuleris:arguesq; hoc pacto dicta in te omnia cõmenticia fuisse,& falso obiecta. Solet enim qui alienis in se maledictis offenditur,cõscientiam delati criminis prꝛ se ferre: contrà vero, cuncta quæ obiiciuntur irridens, & vti nullius momenti ducens, quauis se suspicione leuabit. Cogita itaque quot bona hanc tuã moderantiam consequantur: siquidem & te quauis eximes animi perturbatione: quodq; primum fierat dicendum,vel peccatis quibus fortè fueris obnoxius exueris,quãdo criminatores tam leni animo feres,quam pharisæum tulerit publicanus obtrectantẽ. Accidit etiam quòd animum ad sapientię studium exercendo instituis, & laudem tibi omnium consensu comparas non mediocrem, erisq; quauis obiectorum criminum suspicione solutus. Quòd si in nominis tui detractores vindicandum censueris, facilè id abundèque sequetur, quando vel pro maledictis supplicium sumpturus est deus, eritque illi tua vel ante id supplicij tempus in perniciem tolerantia.Nihil enim adeo maledicos mordet frꝛnatq;, quem illatæ contumeliæ contemptus: nam quemadmodum tot bona ex ipsa sapiẽtia emanant:ita ex ipsa animi pusillanimitate pleraque mala contingunt: siquidẽ & ipsi ignominia notamur, videbimurq; spectãtibus cæteris delati criminis nõ expertes, animumq; indignatione opplebimus, & hoste iucunditate affecto,deũ irritabimus, superinducemúsque erratis pristinis noua delicta. Quæ omnia cum ita se habere intelligamus, euitemus impatientiæ prꝛcipitium,nosq; ad ipsius tolerantię portum conferamus,vt hic nostris animis pro Christi pollicitationibus,quiete inuenta,eiusdem cum dono & gratia,cum benignitate & clementia bona æterna consequamur.

QVOD NVLLA RESIDEAT APVD NOS VICIORVM & MALORVM MEMORIA, SERMO.

EO ipso proxime ad perditionẽ accedimus & interitum, quia cum antehac florenti & iuuenili ætate fuissemus,nũc consenuimus. Quocirca eradẽda erit eiusmodi à nobis senectus omnis,quæ etsi lauacro deleri nequeat,poterit pœnitẽtia obliterari.Excutiendum, inquam, quicquid in nobis resederit vetustatis, rugæ insuper omnes & maculæ ac labes abluẽdæ: nosq; ita excolẽdi ornandiq; erimus, vt nostri decoris, & cultus desiderio vel princeps ipse & dominus capiatur. Licebit prꝛterea nobis,vel si ad vltimam quandã sit deformitatẽ peruentum,eam pulchritudinem recuperare,cuius & Dauid meminit:Desiderabit rex decorem tuum, audi filia & vide, & obliuiscere populi tui,& domum patris tui, & concupiscet rex decorem tuum. Atqui obliuio nihil cuiquam parit quod maneat ornamenti:decorẽ equidẽ animæ dixerim, obliuionem vero cõmissi & errati. Hæc sanè Dauid ecclesiã ex gentibus confectam appellans, disserit: & cõmonefacit ne maiorum suorũ ritus, qui idolis immolassent,recordetur, cui ecclesiæ cũ ex huiusce modi esset hominũ genere congesta, non solum pristina sacrificia interdicit, quin, quod maius est, ne vel animo ipso admittat,prohibet:quod & alio loco sic dicit: Ne meminerim nominũ eorũ in labiis meis:& rursum:Ne loquatur os meum opera hominũ. Dicet aliquis, nõne virtutis eximiæ loco habenda est hæc taciturnitas? eximiæ

Pſal. 44.

Universidad de Deusto
Biblioteca

eximiæ quidem,non tamen adeo, vt æquari cũ delicti A
obliuione queat:nec enim solũ propheta opera hominum haudquaquã fore explicanda inquit, quin ne recordatione quidẽ,aut memoria repetenda. Vnde conicere licet quàm lõgo velit nos à nequicia interuallo abesse,cuius qui haud meminerit, nec cogitatum in ea figet:qui autẽ cogitatione vacabit eiusmodi,& sermone vacet necesse est:si taciturnus, actione carebit & opere. Vides quib⁹ nos viis,vel interuallis à rebus superuacaneis seiungat?Erit itaq; nobis propheta ipse audiẽdus,& ita, vtnulla resideat apud nos viciorũ aut malorũ memoria, nõ tamẽ eorũ quę ipsi delinquimus tollẽdã esse dixerim recordationẽ. Quippe cõmemora, inquit deus,prior ipse tua facinora, sic horum nihil vltra meminerim. Quorsum hæc? Nulla sit amplius pristinæ rapacitatis recordatio,quin restituẽda sint per nos fraude subtracta:id enim sonat nequiciam obliuioni mandare:& fumaces cogitatus tollendi,& ita vt de cætero nunquam animo admittantur,insuper & errata obliteranda. Quærat aliquis, quonam pacto assequi hanc nequiciæ obliuionem poterimus? Nempe ex diuinorũ bonorum repetita memoria:si deum continuo meminerimus,haudquaquã licebit praua recordatione repetere.Si enim,inquit,in cubili fuerim tui memor, matutino essem de te meditatus. Nam & si semper est deus memoria complectendus,tunc tamen id maxime agimus, cum animus & cogitatio in ocio versantur, cum eiusmodi recordatione seipsum quis increpat aut dãnat,& in eadem lõgius commemoratione perseuerat: curæ siquidem interdiu, & animi perturbationes omnem de deo cogitatum & intercipiunt & propellunt: noctu vero cum tranquilla est mẽs, & quietior cum in portu residet,& placida versatur in aura, facile poterit C
dei reminisci.Inquit enim: Quæ dicitis in cordibus vestris,& in cubilibus vestris cõpungimini: qua recordatione ne interdiu quidem vacandum est:sed quoniam hoc vel maxime tempore vitæ huius actiones, & negocia curæ sunt potius, vel saltem sit in cubiculo dei memoria matutino,sit nostra in eo meditatio:Ita fiet vt si noctu deum precãdo votis & precibus reconciliemus, secure admodum ac tuto aggredi quæ peragenda interdiu fuerint,posimus:sic neminem nobis habebimus aduersantem, quin viperam ipsam si obsistat nihili faciemus, cum deum habebimus placatum. Porrò bellũ in foro geritur: possunt quippe quæ indies afferuntur, pro pugna & contentione vel quauis procella haberi, ideoque & armis est opus: sint autem nobis pro armis his firmioribus preces.Secundo opus est vento, cuncta etiam perdiscenda, vt diurna hæc & longiora spacia D
sine naufragio & vulnere transigantur. Quàm multi quotidie scopuli offerũtur,ad quos elisa nauis sæpe demergitur, & eo magis matutino nobis orandũ est tempore ac noctu.Olympiæ ludos nostrũ persæpe spectauere plerique, nec solum sunt spectantium officio functi,quin fauore & laudibus certatores sunt prosecuti, & ita,vt variæ sentientium diuersa etiã fuerit vel laus vel admiratio. Nec nos fugit præcones per id omne certaminis tempus diem noctemque vniuersam aliud nihil eniti, nihil curare cogitatione & studio contendere, nisi vt certaturi magno animo in agone prodeant:qui vero certatoribus ipsis assistunt,buccinatorem nil aliud monent,nisi vt fileat, ne spiritu forte & voce attritus risum præbeat audientibus. Si igitur apud eos, qui humanum certamen sunt inituri,tantum curę impenditur, longe magis nobis, quibus omnis hæc vita

Esaiæ 45.

Psal.62.

Psal.4.

certamen est, prospicere rebus sedulo conueniet, eásque cogitatione & diligentia præuenire. Erunt itaque nobis & noctes ducendæ insomnes,& curandum quo pacto dies omnis sine illusione transigatur, cuperemq; vel sola nobis esset illusio ex his obuentura. Verum qui cœleste illud certamẽ proponit, patri ad dexteram assidet, attenditque si quid vel ipsi absonum vel inconcinnum obtulerimus: neque enim factorum modo, quin & dictorum futurus est iudex,eoq; erit inuigilandum.Sumus nanque & ipsi fautores habituri,siquidem vel nobis singulis assistunt angeli: nos vero stertendo noctes ducimus: essetq; vtinam hæc duntaxat nobis dormitandi cura,nec scelerate agerent nonnulli:nam reptant plurimi terrenis rebus addicti, quando domicilium in lupanar conuertunt,cum scorta inducũt, sic se habent plerique: nulla enim est his recti alicuius ineundi certaminis meditatio. quàm multi etiam petulãtiæ & scurrilitati incumbunt, tumultuantur nonnulli, alij praue agendo & noctes vigilant, aguntq; lõge deterius,quàm qui somnolentia opprimũtur, cum dolos nectunt: vsuras præterea nonnulli computant,alij curis franguntur, libẽtiusq; se ad alia conferunt quàm ea quæ occeptum agonem doceant,aggrediantur. Quocirca vos equidem hortari velim, reliquis omissis,vnũ illud spectemus, vt propositam vincentibus palmam adipiscamur, coronáque obducti, obnoxie omnia factitemus, vt bona illa quæ nobis sunt in præmium exposita, consequi valeamus.

CARNIS CONCVPISCENTIAS NE sectemur, quæ generant mortem. Sermo.

EXcitatus è somno ipsum te indue, indut⁹ morigerum corpus redde, ac ductu facile: id enim prætendit,qui concupiscẽtiæ gratia carnem asserit nulli esse curæ habendam. Nam quemadmodum nec potum vetuit, sed ebrietatem interdixit: nec nuptias respuit, sed incontinentiam improbauit: ita & carnis habendam esse rationem non negat, sed prodeuntes ex ea cupiditates, id est necessitatis excessum interpellat. Quod autem carnis curam habẽdam esse Paulus affirmet, audi quemadmodum his verbis Timotheum cõmonefaciat: Vino modico vtere propter stomachum & tuos frequentes languores. Nec secus hoc loco carni ad sanitatem vult, non ad luxum, & intemperantiam prouideri: aliter enim nec dici prouidentia posset, si per eam aut flammam succenderes, aut ignis caminum tibi redderes grauiorem. Vt autem clarius perdiscatis quid sit ad carnis concupiscentias & desideria prouidentia, & quemadmodum illa possint euitari, opulentos animaduertite, & ventri deditos abundantique vestium ornatu excultos, vel deliciis immersos, & eos qui vitam per luxum & incontinentiam ducunt, attendite: sic vobis, quæ dixerim, facile innotescent. hi enim hæc non ad bonam corporis valetudinem factitant, sed vt prosilire leuius possint, & venerem incitare. Verum qui Christum induerit, deliciis vniuersis eiusmodi intercisis, id solum curat, vt corpori æquam pariat valetudinem, pro qua vel sola consequenda carnis cura habẽda est, neque id vltra aliquid appetendum. Incumbendum preterea erit omni nisu spiritualibus rebus,hoc pacto nullis eiusmodi & variis libidinibus grauatus, excitari hac tua somnolentia poteris. Somnus enim præsens est vita, nil prorsus ab insomniis aliena. Nam quemadmodum somno pressi, pleraque & superuacanea

canea & frustra loquũtur, videntq; persæpe nil sanum: A
ita & nos deteriora his pleraq; spectamus, siquidẽ qui indecora & turpia gesserit, eademq; illa obuersari sibi per visum conspexerit, mox somno expergefactus,turpi & indecoro aspectu liberatur, & pœna quã pro scelere meruisset: quod aliter nobis euenire solet, quibus ob ignauiam ac socordiam ignominia atque supplicia perpetua sunt.Itẽ & qui per quietẽ somniando ditescũt vbi dies illuxit,inanes & diuitiis vacui arguuntur:captos vero dum viuitur,inerti somno plerunq;, nec dum luce oborta,falli posse compertũ est, & ita vt breui eorum insomnia euanescant. Excutiamus itaque perniciosum hunc somnum:nam si dormitãtes nos dies deprehenderit, mors inde perpetua exceptura est, quin etiam vel ante hunc diem hostibus erimus,siue hominibus,siue dęmonibus captu faciliores:ita vt nemo sit eos à nostro interitu,si id facere libeat,prohibiturus:nam si B
plurimi nobis vigilum excubarent, non tantum forte nobis periculi impenderet: verum cum vnus & item alter luminibus accensis, non secus atque in profunda nocte dormitãtibus reliquis,aduigilet, vel summa nobis est opus ad securitatem vigilantia, ne ea fortè subcamus,quibus mederi nequeat. Quærat aliquis,nónne impræsentiarũ & excitati videmur & vigiles? estis forsan ad hæc quæ dixerim irrisuri,dicam tamen. Sumus sanè omnes nocte media somnũ capessentibus aut stertentibus simillimi, siquidem facile ostẽderem, si posset incorporea hæc spectari substantia, vti plerosque alte somno immersos, diabolus parietibus transfossis & iacentes iugulet,& diripiat quæ intus inuenerit, agátque omnia veluti in densissimis tenebris ocio summo & facilitate. Quin potius quoniã cerni hæc oculis nõ possunt,rationibus subscribendo adstruamus: sic enim & C
conspicari licebit, qui hominum fuerint prauis cupiditatibus oppressi,quíve incontinentiæ & facinorum sopore spiritali prorsus luce extincta correpti. Quorsum hæc:quoniã multi nihil suo ordine captantes,quæ hic prędicantur,haudquaquam aduertunt,quòd si me peruigil ipse & excitus mendacẽ deprehenderis, effare quæ hodie apud nos hoc loco aut dicta sint aut gesta, nisi forte quemadmodum somnolentus aliquis solet spectare insomnia,prædicantem me audieris: quod equidem nec de vniuersis dictum velim. Puto enim cõplures fore quibus eorum quę ipse dixerim,facile sit renunciandi facultas:in eum dũtaxat ea protulerim, qui fuerit his dictis obnoxius, frustraq; hũc locum adierit. Dic mihi quis hodierno die vel propheta vel apostolus nobis prælectus est:aut quibus de rebus verba fecit? nihil habes quod respondere queas: vtpote ille sis ad D
quem somniantem verba sint facta: eadem hæc & in mulieres dixerim, inest enim & illis somnus plurimus, qui vtinã dici somnus queat: siquidem somno captus nec mali quippiam nec boni profatur. Verum qui parem vobis vigilantiã seruat,quàm multa in eius capitis perniciem effundit: nam & vsuras cõputabit: & rationem commodatæ pecuniæ componet,animoq; secum ipse versabit turpes ignominiosásque tabernulas, eodemq; & senticeta interseret, iacto semine, nullo dato vel ad quietem,vel ad profectum spacio. Sed surge tãdem & sentibus hisce radicitus conuulsis, auariciæ temulentiam excute,à qua istiusmodi somnolentia emanat:somnolentiam autẽ dixerim,non eam modo,quæ ex vino gignitur,verum & illam quæ cum ex vitæ huius curis,tum vel eiusmodi sopore infertur. His itaque non solũ locupletes & diuites,sed quibus res vel modi cæ sunt & tenues,velim esse admonitos,& eos maxime quos grata conuiuia delectant: non enim sunt illa pro cibo,vel animi remissione habenda, sed pro supplicio & tormentis. Quippe nõ indecẽs & indecorus sermo, sed grauis & moderatus,& cibo expleri non frangi, in oblectamentis ducẽda sunt. Quòd si his rebus aliquid inesse voluptatis existimaueris, affer mihi quam heri & vesperi ex his concœnationibus ceperis voluptatem, nullam habes, deinde & quæ illam assequantur noxia. Sitque mihi interea de voluptate,quæ statim deflaccet & fluit, disceptatio: simulac enim missum conuiuium fuerit, euolat omnis ex eo cœpta iucunditas: cúmque vomitus capitisq; grauedines & languores innumeros animíque capturam & illecebras commemorauerim, quid ipse ad hæc respondebis?nec enim decet per pauertatis occasionem agere impudenter. Hæc autem di
xerim, non vt omnino negem conueniendum inter B
nos esse nonnunquam & concœnandum: sed vt honesta & turpia interdicam, cupiámque luxum in cibũ conuerti, qui dolore,temulentia & lasciuia careat,vtq; vel gentes intelligant Christianos nos modum deliciis facere,id est modeste & temperanter his vti.Exultate, Propheta inquit, domino in tremore. Qualis illa erit exultatio?hymnos, scilicet, pronunciare, orare, & psalmos pro seruilibus illis cantionibus inducere. Hoc pacto Christus & mensæ aderit, dapes benedictione complebit,cum preces ad eum fuderis,cum spiritu decantabis,cum egenos ad victus communionem conuocaueris, conuiuiis modum & temperantiam adhibebis: sic ex triclinio, dei domum effeceris, proq; immoderatis & intempestiuis clamoribus hisce & plausibus dominum extuleris. Neque id dixeris, extare hoc tempore alias conuiuandi leges,quin potius corrigenda per te erunt, quæ se haud recte habuerint. Si enim, Paulus inquit,cibũ sumitis aut potum, seu aliud quodcunque agitis,omnia in dei laudem facitote. Solet nãque ex istiusmodi epulis,cũ turpia nobis desideria, tum omnis lasciuia obuenire. Insuper & vxores despectui esse,& scorta magnifieri, vnde & familiæ desolatio & mala innumera consequũtur, feruntúrq; omnia temere:omisso nanque fonte purissimo ad cœnosum canale illud & lutulentum decurrit. Quòd autem cœnum sit, incestæ & prostitutæ fœminæ corpus, te præter rogabo neminem, qui eo quoad fueris obuolutus, quantum te eius rei pudeat, quantum etiam post delictum immundum te & sordidatum ducas, non ignores. Idcirco fugite obsecro adulterium, eiúsque vel procreatricem temulentiam. Quid semen iacis, vnde nihil es
messurus?quin etiam si messem feceris: ad ignomi- D
niam tibi nec mediocrem futurus est fructus:siquidem ex adulterio nascitur, & tibi dedecus & sibi iniuriam parit, nothus effectus & degener, adeò vt si vel amplo per te relicto patrimonio abũdet, tum domo & vrbicis actionibus, tum in foro iudiciario ex adultera vel serua natus honore carebit. Quo item ipse vel viuens, vel mortuus priuabere: si enim mortem obieris, extabunt tibi ad ignominiam monumẽta. Quid igitur omnia turpitudine comples? quid seris, vbi tellus celerrime consumptura est fructum, vbi sterilitas plurima,vbi & interitus genituram præuenit? nec satis habet mulierem adulterasse, nisi eandem viri cæde obstrinxeris. Vidésne ergo ex temulentia luxuriam, ex luxuria adulterium, ex adulterio homicidium ortum iri, quin vel homicidio ipso deterius?Non enim in præsentiarũ succurrit,quo id sceleris nomine queã explicare,quando non

Universidad de Deusto
Biblioteca

do nõ ex se genitũ enecat, sed generãdi intercipit causam. Quid igitur dei vituperas beneficiũ? quid eius leges oppugnas? quid pro benedicto execrationẽ sectaris, & gignendi illud receptaculum, necis conditoriũ facis: & fœminam quę est ad liberos procreãdos tradita, ad necem reddis paratiorẽ? quando illa vt cõcupita magis, vel amatoribus vsui sit, vel argẽti plusculũ exugat, neq; imperata facere abnuit, ingens sanè in caput tuum congestura incẽdiũ. Nam si & illi id facinus adscribatur, eius tamen te ipse authorẽ præbes: hinc postmodum idolorũ seruitus emanat, cũ pleræq;, vt magis adamentur, & carmina machinẽtur, & vina sacrificiis fundant, & amatoria medicamenta, & alia nonnulla componant. Cũ hac tamen ac tanta rerum colluuione & fœditate his cædib⁹, hac dæmoniaca seruitute, quam multi sibi ad vtilitatem cedere id negocij arbitrantur, & hi maxime quibus vxores sunt: quod minus est ex abundanti malorum concursu tolerabile: mox etiam veneficia non in adulteratam, sed in affectam iniuriis coniugem intentant: accedunt præterea insidiæ plurimæ, dæmonum inuocationes, desumptaq; ex mortuis vaticinia, quotidie dissensiones, & sine iudiciis bella, & propinquorum discordiæ: eòque cum Paulus diceret: Non in cubilibus & lasciuiis, non in contentionibus & æmulatione, superinduxit, præuidens istiusmodi dissidiis & domos subuerti posse, & ingenuis liberis iniuriam inferri. Vt itaque hæc euitare possimus, Christum induamus, vt nobis perpetuo sit cum eo manendum: hoc enim induere id sonat, quasi nunquam sit ab eo deficiendũ, videamurq; vndiq; præ nostra tum sanctimonia, tum mansuetudine per eum cõplecti. Quod item dicere sæpe solemus, hic illius personam induit, vt amoris vehementiam & animorum nunquam defuturam coniunctionem exprimamus: siquidem qui alium induerit, eum præfert cuius sibi personam induẽdam præsumpsit. Fiat itaque palam Christum nos vndique fuisse complexum: quod vtique fiet, si eius fuerimus & mores imitati & vitam. Quorsum hæc? Filius, inquit, hominis non habet vbi caput reclinet: hunc ipse vel hac in re imitare: nam si illi cibus erat sumendus, pane ordei vescebatur: si iter suscipiendum, nulli aderant ad vecturam equi, aut iumenta, quin tantum pedibus incedebat, vt lassitudine afficeretur: si quiescendum, nauiculæ proram pro puluinis habebat: si recumbendum, herbidis campis residendum iniunxit. Vtebatur præterea vilioribus indumentis, & solus plerumque nemine subsequente diuersabatur: vnde cum & reliqua eius gesta quibus sit initio contumeliis affectus, quòtve in cruce perpessus dideris, eademq; illa sumpseris ad imitandum, si carnis, inquam, curam nullam feceris ad concupiscentiam, Christum indues, cum ea præsertim nihil habeat in se voluptatis. Pariunt enim eiusmodi desideria acerbiores quasdã de se libidines: quæ vt expleri nunquam possunt, sic & acriora supplicia inferunt. nam quemadmodum qui siti assidua vexatur, vel infinitis sibi ad potum expositis fontibus nihil ex his capiet vtilitatis, cum nequeat primùm quo laborat morbum restinguere: sic contra, qui in desideriis vixerit, si omnia ad necessitatem metiatur, hoc nũquam erit satis ardore affectus: quin procul à se temulentia eiusmodi omnis & lasciuię euanescent. Tantum igitur tibi erit cibi capessendum, quanto demi esuries possit. His vtere indumentis, quibus carnem obtegere queas, non ornare, ne id illi exitium sit futurum: quæ si remollescere tuo permissu cœperit, bona eius offensa valetudine, nimia indulgẽtia dissoluetur. Vt itaq; optimum habeas animæ tuæ vehiculum, vtque tutius nauis rector gubernaculo insideat, & miles arma pertractet, curandũ erit æquo moderamine agantur omnia. Nec enim multis abundare, sed paucis indigere frugi hominẽ facit: siquidẽ diuitiis affluẽs, vel inoffensus vereri omnia solet: qui vero minoribus erit fortunis iucũdior, semper æquiori animo tolerabit iniurias, quàm qui nullis fuerit affectus. Nõ itaq; illud erit appetendũ, ne qua nobis molestia offeratur: quin potius eam inferre cupienti, id facere ne liceat optandum: quod assequi aliunde non possumus, nisi cum fuerimus, maioribus rebus paruifactis, necessariis contenti.

VIRTVTIBVS PROGENITORVM NE confidamus, neque viciis eorum trepidemus. Sermo.

PAVLVM & ipsi imitemur, deũq; pro susceptа nostri hac in vita cura laudibus efferamus, nil prorsus maiorum nostrorum confisi virtutibus: cui rei ludæi argumento sint, quibus cũ, præter eam quę spiritualis habetur, propinquitas nobis est nulla: ita fit vt Scytha quispiã, pro Abrahæ filio duci possit, & Abrahæ filius vel Scytha quouis magis credatur alienus. Nihil itaque præclaris progenitorum facinoribus confidendum: quin vel si admirandum habeas genitorem, neq; id quidem existimaueris futurum tibi, aut saluti satis aut gloriæ, nisi fueris & ipse illi & vita coniunctus & moribus: vti contrà, si improbum fueris parentem nactus, nihil ex eo posse tibi vel ignominiæ vel dedecoris obuenire, si te laudabiliter gesseris. Quid enim esse gẽtibus ipsis despectius potest? fide tamen simul ac nobis conciliantur, & necessitudine iuncti sunt & sanguine. Quid nobis Iudæis familiarius? verum eorum sunt infidelitate alieni effecti: porrò propinquitas ipsa & naturalis est, & necessaria, qua omnes videmur vinculo quodam consanguinitatis connexi, quando ex Adam ducimus vniuersi ortum, neque tamẽ tùm Adæ, tum Noë, tum terræ ipsius, quæ omniũ est parens, habita ratione, alterutrũ sumus propinquiores, & magis proximi: verum dignior illa palmarum & victoriæ coniunctio vel sola esse appareret quibus ab improbis seiungimur. Quippe cum nulla detur in terris certa propinquitas, nisi quæ ex cõueniẽtia morum cõciliatur, neq; fratres eos dixerim, qui eodem nobis fuerint vel partu, vel aluo progeniti, sed qui religionem præ se, & fidem tulerint nostram, non alienam: sic & Christus hos dei filios nuncupat: qui contrà senserint, dæmonum. Sic inobedientiæ, & gehennę, & perditionis filij appellantur, sic, inquam, & Timotheus initio Pauli filius asserebatur, cum Pauli ex sorore nepos, quia prorsus iutilis, & si natura propinquior, quod fuerit nomen sortitus haud quaquam satis constet: ille vero non minus sanguine ab eo distaret, quàm loco, vtpote qui Lystrensis ciuis fuisset, alioquin ad Pauli supra omnes propinquitatem admittitur. Efficiamur itaque & nos sanctorum filij, quinimò dei ipsius. Quid autem sit dei filios fieri, audi quid Christus dixerit: Estote perfecti sicut & pater vester, qui in cœlis est. Idcirco inter precandum, patrem hunc appellamus, vt non solum eius in nos gratiam, quin & virtutes memoria repetamus, ne forte ea quippiam necessitudine indignum gesserimus. Dicet aliquis, quonam pacto effici dei filij possumus? Is profecto effici potest, qui omni sit vicio vacuus, quive in lacessentes se iniuria, mãsuetudinem præstet: sic enim & pater tuus erga eos se gessit, qui se maledi- *Matth. 5.*

dictis incesserant: vnde cum nos multa & plurimis locis cõmonefaciat, nusquam id infert, estote patris vestri similes, nisi cum diceret: Orate pro persequẽtibus vos, benefacite vos odientibus, illud etiam tanquam palmam adiecit. Nihil enim nos deo tam proximos facit, quàm bene de inimicis mereri: eò & Paulus cum dei nos imitatores fieri oportere asserit, in eandẽ concedit sententiam. Quippe cum necessariæ virtutes sint, & ea præcipue quæ cunctarum est maxima pietas, & mansuetudo: cumq; & nobis plurima opus clementia sit quotidie delinquentibus, eandem in cęteros præstemus necesse erit, cuius clemẽtiæ vel exiguitas vel magnitudo non donorũ quantitate, sed exhibentis potentia, & rei familiaris neruis metitur. Idcirco neq; opulẽtus efferatur, quòd multis: neq; pauper animo cõcidat, quòd paucis quempiam donet: siquidem locupletẽ pauper largitionibus plerunq; excesit. neq; ex modicis facultatibus miserum se, aut infelicem se existimet: solent enim res paruę facere nos ad stipem erogandam prõptiores: multiplex vero & abundãs possessio, & bonorũ fortunæ differẽtia, & rem familiarem augendi immoderata libido, homines faciunt tenaciores: cuius diffidentiæ & cupiditatis tyrãnide liberatur, qui pauca possidet, ita vt plures ei ad bene agẽdũ occasiones offerãtur: nam & carcerem adibit facilius, & valetudine affectos reuiset, & cyathum porriget aquæ gelidioris: quæ proculdubio diues quispiam facere dedignabitur, vtpote qui præ diuitiis intumescat. Non itaq; erit tibi ob inopiam desperandũ, quando ob eam tibi vel cœli patebunt: quin etiã si nil habeas, animo tamen fueris clementiori, merces te vel ex eo manebit non exigua. Ea propter & Paulus flendum esse cũ flentibus, & vinctis conuinciri oportere iniunxit. Non enim solum gemebundos & mœstos, verum & reliquis calamitatibus circunuentos, multorũ fletus & dolor nonnullam in partem solatur & iuuat: adeo vt non minus persæpe animis collapsi, verbis quàm pecuniis subleuentur: eoq; & dei iussu pecunię egestatẽ patientibus erogantur, vt nõ solum illorum leuetur inopia, sed etiam nos ad proximorum mala cõmiserandũ instruat. Itaq; & auarus odibilis est, & inuisus, quòd non solum egenos contemnat, sed quòd in humanitate deuincitur, & inopum miseria sæuiendo nõ permulcetur: quemadmodum contrà, qui pecuniam, inopem subleuando, aspernatur, omnium iudicatur amore dignissimus, quòd se misericordem præstiterit, & humanum. Deus præterea pios, & clementes nõ eos solum qui egenum pecuniis iuuerint, verum & qui animo fuerint ad commiserationem facili, extollit ac beat. Exhibeamus itaque istiusmodi ad miserandum promptitudinem, hoc pacto nos & reliqua bona consequentur. Nam qui mente fuerit ad pietatem procliuior, vel quibus affluet, pecunias fundet: si calamitatibus quempiam viderit affligi, congemiscet: si oppressum iri, illico aderit: si diuexari, manum porriget: vtpote qui sit bonorum omnium thesaurum consecutus, mentem scilicet clementem ac piam, è qua scaturire omnia constat, quæ ad proximi faciant vtilitatem, ita vt in posterum sit præmia à deo seruata habiturus: quæ vt vendicare possimus, animus nobis erit tum ad humanitatem, tum ad mansuetudinem disponendus: ita fiet, vt quandiu in hac vita esse licebit, & benefactis abundemus, & palma deinceps nobis seruata fruamur.

CONTRA DESPERATIONEM & superbiam Sermo.

SI quis natura in mẽtis valetudinem inciderit, culpa vacabit: qui vero eam vltro incurrit, & venia priuatur, & supplicio quodam maiori afficietur. Huiusmodi sunt qui pro comparata sapientia elati, plurimum sibi prudentiæ arrogant, & in desperationem quandam collabũtur extremam: siquidem nulla re magis quàm desperatione ipsa desipimus: idcirco & Propheta dæmonum principem barbarum illum istiusmodi verbis appellat: Stultus autem stulta loquitur. Vtque eius insipientiam suis ex dictis perdiscas, audi quid ille dicendo iactet: Super astra cœli ponam thronum meum, & ero altissimo similis: comprehendam manu tanquam nidulum terrarum orbem, tollámque quasi oua derelicta. Quibus dictis quid dici potest insulsius? quippe iactanter prolata, vel singula sapere mox impudentiam videbuntur: nam si desperantis verba sigillatim in medium produxerim, haud facile cerneres vtrum spe destituti sint illa, an stulticiæ morbo laborantis, adeò vtrisque par esse id vicium constat. Item & barbarus alius ita inquit: Deus sum ego, non homo. Et rursum alius: Nec enim poterit deus vos saluos reddere, nec à manibus meis eruere. Insuper & Aegyptius ille Pharao: Non noui dominum, & Israëlem non dimittam. Nec absimilis ille apud prophetam insipiens, qui secum in corde diceret: Non est deus. Et Cain: Nunquid custos fratris mei sum ego? Quo circa nõ facile erit internoscere, vtrum desperantium dicta hæc fuerint, an mẽtis ægritudine affectorum: siquidem ἀκαθόνοιαι id est, desperatio, ea sit, quę cum nec modũ, nec æqualitatẽ teneat, tum quòd procul mente sit, denominationem accepit: hæc enim homines stolidos reddit, & insolentes facit. Nam vt sapientiæ initium, dei est timor, ita insipientiæ, eiusdẽ ignoratio. Si ergo dei cognitio pro sapientia habetur, nil dubium quin ipsius ignoratio stulticia sit, quæ vtiq; ex superbia oritur, cuius principium est deum non nosse: erit ergo superbia extrema quædam dementia: talem se Nabal exhibuit, etsi non in deum, erga hominem tamen: ex desperatione nanque vesanus factus, timore demum consumptus est: simulac enim quispiam sapientiæ modo exciderit, formidolosus simul & audax animo ipso debilitato, efficitur. Quemadmodum enim corpus hoc nostrum æquo temperamento amisso, & malæ complexionis effectum, facile omnibus morbis corripitur: ita & animus cum insolescere cœperit, & cõtrahi humilitate desierit, habitudine alia quadã accepta, debilitatem, formidinẽ, audaciã, simul & dementiã incurrit, nec sui demũ compos efficitur, aut gnarus: qui vero seipsum ignorat, quo pacto quæ supra ipsum fuerint intelliget? is sanè haud aliter se habebit, quàm solet aliquis phrenesi interceptus, qui suipsius nullam habeat notionem, neque ea quæ sibi pedibus adiaceant, dignoscat. Item & oculus cum caligare cœperit, & reliqua membra obtenebrat, quod certe desperanti solet accidere: idcirco & qui eiusmodi desperatione ducuntur, & furentibus sunt infeliciores habendi, & his qui natura desipiunt miseriores: nam risum æque atq; hi cęteris mouent, & minus placent, & modo simili efferuntur, cum haud parem sibi cum stolidis veniam pariãt, & omnibus sunt inuisi: ita fit, vt cum eodem pene morbo agitentur vtrique, commiseratione tamen non æque priuentur: siquidem non solum ex dictis, verum ex gestu, & corporis motu ridiculi sint. Quid enim, dic mihi, ceruicem extendis? quid summis incedis vnguiculis? quid attollis supercilia? quid pect⁹ tumidum *Esaiæ 32.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

midum geris? capillo tibi nec licet albescenti nigredinem indere, vel nigro candorem: deinde vti rerũ potitus aërem volitando oberras, cupidior forte vel alas tibi adnasci, ne terram desuper pedibus incedas: forsan etiam commutari vel in monstrum cupieris, cum nõdum monstrum effectus: & homo cum sis volatum tentas, quin potius corde sublatus, omni ex parte intumescis. Quo ergo te nomine appellauerim, vt hac te queã desperatione eximere? si cinerem te aut fumum, seu puluerem dixerim, tenuitatem exprimam: figuram tamen aut similitudinem, quod equidem mãluissem, haud satis attigerim: vellem enim inanem tumorẽ illum omnem depromere. Quam igitur excogitauerim quæ his congruere possit imaginem? Mihi certe posse videtur, horum hominum tumiditatem cum stuppa aliqua flãmescenti conferri, quando post incendium mox illa inflatur & surgit, postmodum leuiori quodam manum tactu dissoluitur omnis in cineres tenuissimos: eiusmodi sunt istorum animi, quorum tumores & inflatos spiritus, quiuis fortuitus & aduersus casus comprimere poterit ac disturbare. Est enim necesse eum qui in desperatione tenetur, debilem esse & infirmum. Siquidem elatio illa & celsitudo non satis constat valetudine integra, sed quemadmodum in aquis ampullæ solẽt, facile dissoluuntur: ita & istiusmodi homines intereunt leuius: quòd si nullam forte his dictis adhibendam esse fidem censueris, da audacẽ, da desperantem, cernes sanè lapso quouis & prostrato, nec magno tamen in discrimine timidiorem. Nam quemadmodum ex aridioribus virgultis flamma vix dum suscitata in cineres collabi solet: ex solidis vero & firmioribꝰ natura lignis haud facile ignis succendi potest, succẽsus vero excitatam diu continet flammam: sic & animi qui perfectiores fuerint & stabiles, haudquaquam vel succenduntur facile vel restinguuntur: quæ duo abiecti homines, & ad desperationem proni, eodẽ temporis puncto patiuntur. Hæc si ita se habere intelligimus, humilitati operam demus, quæ quoniam potentissima est, & duricie lapides vincit, tutiores nos reddet, quàm vllæ possent aut turres aut parietes tutari, quando dæmonũ & machinas superat & dolos. Contrà verò, desperatio ipsa & captu nos faciles volenti cuiq; efficit, & frangitur, vt diximus, non absimili facilitate, qua vel ampulla in aquis scinditur, & aranea celerius vel fumo dissoluitur. Vt itaq; nobis super firmiori sit lapide gradiendum, desperatione omissa humilitatem sectemur: hoc pacto quiete dum viuitur inuenta, bonis in posterum fruemur sempiternis.

NE DESPEREMVS SI IN BENE operando tardi fuimus. Sermo.

NEmo desperet si per ocium & inertiam plurimum temporis fuerit transactum, quãdo vel paruo tantum cuique compensare liceat operando, quantum neque omni superiori tempore factitare potuisset: si is qui Christi fidẽ antea nunquam attigisset, principio statim tam clarus euasit, longe magis & hi qui eam iam sint pridẽ consecuti. Quare cum quiuis præteriti temporis iacturam tam breui sarciri posse intelligat, segniorem se nihil præstet. Est enim futurum omne incertum, diesq; domini non secus ac fur quispiam dormitãtibus nobis inopinato incumbit: vigilantibus vero nihil obsistit, neque abducet imparatos, neque excitatos & abstinentes aggredietur, vt prædo: quin vti regius nuncius euocabit, ad bona illa nobis longe antea parata: quòd si fuerimus forte sopore capti, quamprimum inuadet. Nemo itaque obdormiscat, nemo vel hebetior fiat, vel tardior ad virtutem: id enim dici somnolentia potest. Num estis nescij dormientibus nobis nihil esse in tuto, facileq; insidiatum iri posse, vigilantibꝰ vero haud opus esse custodia, soporatis autẽ & somno captis, vel multis sæpe dispositis excubiis pereundum fore, & ita vt neque portis, neq; vectibus, aut custodibus vllis prohibere prædonũ irruptionem possimus? Quorsum hæc? vt intelligatis si vigilantiam præstiterimus, fore vt nulla aliorum ope indigeamus: si vero somno erimus oppressi, neq; aliena quidẽ vel magna subsidia nobis esse aliquid ad tutelam valitura. Sanctorum virorũ fieri orationũ participem optimum est, tum tamen cum boni aliquid & ipsi factitamus. Dicet aliquis, si ipse in officiosa aliqua actione sum, quid alienis precibus opus habeo? Neque ego te velim egentẽ aliena ope efficias: verum si bonæ mẽtis erimus compotes, hac re indigere nos existimabimus, siquidem Paulus nunquã se aliorũ votis carere dixerit: tametsi oratores illi haudquaquã digni videretur pro se precari, neque sibi aliquo modo pares. At tu, quid mihi, inquies, aliorũ precibus opus est, quas neque Petrus ipse repudiarit? Siquidẽ oratio, ait, fiebat sine intermissione ab ecclesia ad deum pro eo: tu vero illam paruiducis, quinimò eo magis opus habes, quo minus existimas te indigere. Nã si Paulo fores simillimus, esset tibi vel aliena oratio necessaria. Noli te efferre, ne humilis fias. Itaq; quod ante dixeram, vel vos bonum operantes iuuant plurimum alienæ preces, audi & Paulum hoc pacto dicentem: Scio autem quòd hoc mihi cedet pro vestris precibꝰ & permissione spiritus Iesu Christi, ad salutem: & rursum: vt ex multorum persona ob donum, quod in me est collatum, à multis pro me gratiæ referantur. Tu vero rursum, quid opus precibus habeo alienis? quòd si in ocio erimus, nemo profecto nobis orando aliquid poterit vtilitatis afferre. Quid enim Iudæos iuuit Hieremias? nonne tertio deum audiuit, tertioq; ne pro eo populo oraret prohibitus est? nõ enim, inquit deus, te exaudiam. Quid Saũlem Samuël? nonne pro eo ad vltimũ vsq; diem præter preces & lachrymas fudit? Quid præterea idem ille Israëlitis profuit, cum diceret: Mihi autem absit peccatum subire, vt desinam pro vobis orare? nónne omnes interibãt? Dicet quispiam, ergo nihil prosunt orationes? quinimò & iuuant plurimum, sed tum cum aliquid & nos boni peragimus: nam operantibus nobis cooperantur & iuuãt: cooperator enim quis & adiumento est agitanti aliquid: quòd si deses manebis & ocioſus, nihil magnæ vtilitatis consequere: nam si quirent aliorum preces desides nos & pigros subleuare ad cœlos, quid impedit quò minus & ipsi gentiles omnes Christi fidem cõsequantur? Nónne pro vniuerso terrarum orbe oramus? Nónne & illud idem Paulus faciebat? nónne & reliquos precando petimus saluos fieri & conuerti ad deum? Cur etiam ex improbis boni non efficiuntur? si nihil ex se vt existimatis orationes eiusmodi conferũt vtilitatis, quæ proculdubio magnum in modum conducunt, si ipsi nobis pro viribus opis aliquid attulerimus. Quòd si volueris, quantum commoditatis afferant huiusmodi preces edoceri, animaduerte Cornelium & Tabitham illam: audi & Iacob ad Laban dicẽtem: Nisi deus patris mei Abraham & timor Isaac mihi adfuisset, nunc me vacuũ dimisisses: audi rursum & deum ipsum hoc pacto dicẽtem: Defendam autẽ ciuitatem

tem hanc me propter, & Dauid serui mei gratia. Verũ quo tẽpore hæc deus locutus est, nisi Ezechiæ vere iustiãnam & si eandẽ vim orationes in improbos & sceleratos haberẽt, cur deus iisdem illis non vsus est verbis, cum Nabuchodonosor ciuitati illi exercitum hostiliter admouisset, sed potius hostibus tradidit diripiendam, quoniã maxima in ea creuisset nequicia? Orauit enim iterato Samuël idem pro Israëlitis, & effectus est voti compos: tum tamen cum illi essent deo accepti, eóque de hostibus victoriam retulerunt. Dicet rursum quispiam, quid mihi aliena comprecatione opus est, si ipse deo morem gessero? caue heus tu ne id amplius dixeris: quinimo opus illa est, & maxime opus: audi quippe deum de amicis Iob hoc pacto loquẽtem: Et orabit, inquit, pro vobis, & remittetur vobis peccatum: qui etsi peccassent, non tamen erant grauiori scelere obstricti: iustus vero ille qui amicis orando saluti fuit, & Iudęorum tempore claruit, nequiuit tamen eosdem perdendos tutari, ac saluos reddere. Quod vt intelligas, audi deum per Prophetam loquentem: Si adstiterint Noë, Iob & Daniël, non liberabunt filios suos & filias, quoniam superabundauit malicia: & rursum, Si steterit Moses & Samuël, inquit, neque id assequentur. Aduerte autem quo pacto illud duobus prophetis fuerit renunciatum, qui pro Iudæis ambo comprecati nihil sunt pro voto consecuti. Ezechiël etiam: Heu mihi, inquit, domine, perdes tu reliquias Israël? deinde vt ostendat se deus iuste id facere, aperuit huic & Iudæorum errata: insuper palàm facit nõ ea propter quòd se paruifaceret, eius preces nõ fuisse admissas: satis, inquiens, hæc tibi ad persuasionem valeant, non vt nulla tui apud me ratio constet, orationes tuas minus fuisse exauditas, quin pro innumeris istorũ erratis, pro quibus sis ipse deprecatus. Nec immerito talia Ezechiẽlem affatur: fuerat enim is pleraq; passus. Dixisti, inquit, mihi, pro foribus cibum caperẽ, & cepi: imperasti super alterum latus quiescerem, & quieui: mandasti per foramen delatus exirem, & exiui: sustulisti vxorẽ, & iniũxisti ne flerem, nec fleui: quin tuli viriliter, & alia complura Iudæorum gratia feci. nunc vero pro cis orantem nõ audis: Quid deus? Nequaquã: nõ enim te paruifaciens id ago, sed si Iob, vel Daniël ipse pro filiis Israël orauerit, non exaudiã. Ad Hieremiam vero, qui in exequendis dei mandatis, etsi minora perpessus, multa tamen ob illorum improbitatem sustinuerit, quid deus dicat, intellige. Non vides quæ isti faciunt? Huic ita esse adfirmanti, petentiq; se propter illis venia cõcederetur, his verbis respondet: Si adstiterit Iob & Samuël ipse, non parcam. Primus insuper legislator, qui Iudæos frequentius liberauit dicẽs: Si dimiseris eis peccatum, dimitte: sin autem, & me tolle: si hoc tempore supereſſet, eadẽq; illa dictitans flagitaret, proculdubio non impetraret: quin etiã si Samuël ipse, qui rursum eos seruauit, & ab ineunte ętate omnibus fuit admirationi, idem exposceret, haudquaquam assequeretur. Quod equidem mirũ admodum videri debet, cum de Mose dictum illud fuisse constet: hunc deus quemadmodum ad amicum beneuolus, nullis ænigmatibus aut fucatis verbis alloquebatur. Item de Samuële & illud, in primæua sibi apparuit ætate, & occlusa vaticinia aperuit: Erat enim, inquit, preciosum verbũ, neque enim erat visio distinguens. Quo circa vel si hi omnes deo corã orantes adsiterint, nihil proficient: neque Noë de quo ita loquitur deus, iustus & perfectus in generatione sua: neque Iob qui integer & iustus & verax, ac dei cultor est appellatus: nec Daniël ipse qui etiam pro deo habitus est, eorum filios aut filias liberabunt. Hæc itaque cum ita esse intelligamus, sanctorũ preces minus erunt per nos negligendæ: neque illis prorsus confidendum, ne forte his fisi, inerti ocio torpeamus: quorum altero verendũ est, ne segniores reddamur & frustra patiamur insidias: altero, ne è maximo lucro excidamus, quinimò hortemur cæteros pro nobis orent, & manus porrigant: nos vero ad virtutem omni conatu nitamur, vt futura illa consequamur bona, quæ deum colentibus statuta ac proposita sunt.

DE NVLLA REGNI SPE VEL HONORIS, sed amore, & charitate ingenti, Sermo.

NOvo tandẽ ipsi digni supplicio iudicabimur? siquidem Paulus ob Christi, quo tenebatur desiderio, neque cœlestia ipsa magnifaciebat: nos vero quę vel cœno & luto volutãtur, Christo præferimus: cuius amore & gehennã ille adire, si fieri id necesse foret, percupit, & cœlestis regni iacturam pati: nos vero à Pauli magnanimitate lõgo interuallo distantes, cũ neq; præsentia aspernemur, nec digni quidẽ erimus, qui eius calceos attrectemus. Siquidẽ ille pro eius summa in Christum pietate & obseruãtia, nec cœli regiam pro regno ducit: nos vero eum, cuius opera & admirari videmur & magnifacere, quod quidem optarem, contemptui habemus: propositũ nobis cœleste illud imperiũ prætereuntes, vmbras quotidie & insomnia consectamur, tametsi deus pro suo in nos amore & pietate, se nec secus gerat, quàm solet indulgentissimus pater in liberos contumaces, qui cũ eos videat suæ assiduæ cõsuetudinis tædio affectos, alia quadam arte ad se pellicit. At nos cũ nullo Christi detenti amore teneamur, & si plerisq; vt in officio detineat, rebus obiectis, resídere apud se haudquaquã toleramus, quin ad ineptias potius pueriles transilimus, & ludos: quæ omnia Paulus nec mediocriter abhorrebat, quin vti ingenuus & liber filius genitoris amãtissimus quærit se illi assiduũ dedere, cũ eoq; & solo versari: nec sui magnam habet in cęteris rationẽ, sed longe minorem quàm filium deceat: non enim pari se quo & patrẽ honore dignatur, siquidem cum patrẽ attendit, sua nihil putat, mauultq; cũ patre in plagis & cruciatu versari, q̃ seiunctus in deliciis esse. Idcirco non possum non vehementer Paulũ admirari, qui solus ob Christi gratiã tulerit omnia, nulla regni spe, vel honoris, sed amore duntaxat, & charitate ingenti, cũ plerisq; hominũ eiusdem gratia ne pecunias quidem contempserint: neq; enim nos vel Christus ipse, vel eius opera, à terrenis his rebus retraxerit, quin vti vipera & sues, vel reliqua id genus animãtia solent, cœno obuoluimur. Quid enim ipsi his feris bestiis videmur præstare, quibus cum tam multa pateãt exemplorum plena, & imitatione digna, haudquaquam intermittimus inferiora hæc suspicere & admirari, cum ne ad breue quidem spectare superiora toleramus: præsertim cum nostri gratia filiũ deus demiserit cœlitus, cui nec panem ipse impartiris, quando pro te fuerit oblatus, & morte affectus, pater nec proprio filio te propter indulsit? Hunc ipse inedia maceratũ paruifacis, cũ tibi sit eius ope viuendũ, quid hac fieri contumelia potest deterius? Tui ille ob gratiã prodit⁹, te propter occisus, famelicus pro te diuagatur: vel è suo aliquid huic impartire, vt in tuam id vtilitatẽ cedat, nec frustra quidem (mihi crede) id egeris. Quos igitur istiusmodi homines non insensibilitate lapides excesserint,

Universidad de Deusto
Biblioteca

excesserint,qui cum tot rebus ad bonum trahuntur, in dæmoniaca tamen hac crudelitate perseuerent? Atqui Christus nec morte tantum, & cruce contentus, quin subire etiam inopiam voluit.Hospes insuper vagus, & nudus fieri, valetudine affici,& vincula tolerare, vt te vel hoc pacto ad se reuocaret:quòd si pro mea hac omni tolerantia,inquit, neĕ vicem reddendam existimaueris,saltem te meæ mendicitatis misereat: quòd si nec huius rei gratia mihi compatiendum duxeris,vel ob ægritudinem meam aut nexus & vincula emollire.Si nec hæc quidem misericordem te & pium reddiderint, leuia tamen & friuola deposcenti annuas velim: neque enim preciosiora quædam & magna exposco, sed panem duntaxat & tectum,& verba solãtia: quòd si post hæc fueris in tua feritate pertinacior,saltem pro regni cœlestis desiderio,siue ob ea quæ pro te tuli certamina, exhibe te meliorem. Si demum nulla istiusmodi apud te ratio constabit, saltem naturæ ipsi compatere: cum nudum videris,reminiscere eius, quam pro te tulerim in cruce nuditatis: cuius si nulla erit apud te recordatio, vel ob eam quam inopum gratia exutus tolero.factus sum antehac te propter egenus,& in præsenti egestate premor: vt vndecunq; compulsus misericordem te præbeas: esuriem tui gratia toleraui, rursum famem pro te patior.Sitibundus eram dum in cruce penderĕ, & impræsentiarum sitio pauperum ratione,vt his vtrisque,inedia scilicet & siti, te mihi adiungã, piumq; pro tua salute reddam & humanum. Quocirca etsi te mihi pro meis innumeris beneficiis in vice reddenda sentiã obligatum, nec tamen quippiam te quemadmodum debitorem repeto,quin vti beneficum & largitorem, sumq; pro paruis & exiguis rebus corona te & imperio donaturus.Neq; id dixerim: solue me egestate, vel diuitias elargire.Fui equidem pro te pauper,sed panĕ postulo,& amictum, vel tenue aliquod meæ inediæ solamen.Si fuerim ipse in vincula coniectus, haudquaquã me inde eximas postulo: sed vnum illud, vt vinctũ tui ob gratiã reuisas,sic te vel hoc solo cœlo donauerim: etsi ipse grauissimis te vinculis eruerim, feceris tamen mihi, si præpeditum & ligatum reuiseris, satis. Possum præterea te vel nullis tuis in me meritis coronare, vel im tamen me tuis esse beneficiis obstrictum, vt te corona dono concessa faciat fidentiorem: idcirco cum habeam ipse vnde me alam, facultates, emendicando circũuagor,præq; tuis foribus adstans, manũ porrigo, & cibari à te percupio: amo enim te plurimũ, & mẽsa insuper tua delector: quodq; amãtium consuetudinis est,vel hęc omnia mihi duxerim ornamento,quin etiã spectante terrarum orbe, laudes de te prædico vel ingentes, audientibusq; vniuersis alitorem meum ostendo.Cumq; soleat nos cum à quoquam alimur,pudere, celareq; item beneficiũ consuescimus, Christus ipse vel nobis obticentibus, quando vehemẽti nos amore prosequitur nostrum, in se beneficium vulgabit,nostrique haud mediocri cum laude profitebitur:neque enim eũ fateri pudebit,nos sibi nuditatem patienti amictum,& famescenti contulisse & victũ. Quibus omnibus recte perceptis, ne laude tenus contẽti simus,quin dicta hæc exequamur. Quid enim nobis huiusmodi plausus,& laudantium turba vtilitatis contulerit:vnũ illud à vobis exegerim,vt ostentationem hanc, & iactantiã tum ex factis,tum ex vera obtẽperantia vendicetis.Id enim demum nobis in laudem, id in lucrum cedet, & quouis diademate fulgentius existimauerim. Hanc itaque & decessuri coronam, tum mihi, tum vobis per inopum manus deferendam parate, vt vel in hac vita spe meliori enutriti, ad futuram concedentes, perpetua beatitudine fruamur.

De inanis gloriæ cupiditate, Sermo.

QVid tandem inanis gloriæ cupiditate sumptuosius? quid turpius, vel toleratu difficili° fieri potest? Siquidem morbi huius dispendia ex his solẽt patere, qui frustra & inaniter tum in theatris edendis spectaculis, tum rebus cæteris istiusmodi intempestiuis, ad gloriam duntaxat & ostentationem paratis, tum deniq; in ædificandis splendidis domibus,& excolendis, & reliquis inutilibus, quæ impræsentiarum silentio prętereamus,pecuniarum plurimum insumunt:nec sanè quempiam fugit, hominem hoc morbo laborantem, prodigum & iactabundum, rapacem insuper & cupidum esse oportere:nam vt habeat vnde beluas alat, alienis fortunis inferet manus. Et quid fortunas dixerim? si quidem non eas solum,sed animos ipsos ignis iste depascitur, neq; morte corporea hoc modo & presenti,sed futura etiam afficit,& æterna.Nam & gehennæ procreatrix inanis hæc gloria, & ignem excitat vehemẽtius & vermes pestiferos:quin etiam eandem illam videbit quispiam vel apud mortuos tenere imperium, quo quid fieri potest deterius? Cumq; reliqua cum morte vnà vicia dissoluantur, hic tamen iactantiæ morbus post mortem etiam omni conatu contendit suam vel in ipso cadauere naturã prodere: Quippe hac vita excessuri, & statuas insignes, vel eorum substantiam omnem consumpturas, erigi sibi, & attolli demandant, præfiniuntq; plurimum suo funere luxum:quique dũ in terra viuerẽt, nummi vnius, aut panis gratia adeunti egeno cõuiciati sunt, mortui vberem vermibus mensam præbent & abunde. Quid ergo aliud quæras,quod morbi huius excedat tyrannidem? hoc enim ex malo absurdæ quæq; oriuntur cupiditates. Siquidem plerosq;,quos neque decora facies, neq; libidinandi cupiditas ceperit,iactantiæ libido intercipit,vt pro seducta nõnunquã,vel viciata muliere apud alios glorientur. Quid reliqua dixerim, quæ ex inani hac gloria mala emergunt? optarem equidĕ quibusuis barbarorum hominum potius in seruitutẽ dari, quàm semel eius subire iugum: nec enim à barbaris talia captiuis iniunguntur, qualia sibi morigeris hoc pacto inquiens indicit.Exhibe te cunctorum seruum,siue te fuerint infirmiores,siue clariores: animã aspernare, virtutem neglige,libertatem irride, ac tuæ demum saluti aduersabere:tum si quid erit per te bene gestũ, non dei oblectandi gratia id egeris, sed ad ostentationem duntaxat & iactantiam,vt promeritam ex eo palmam amittas:cumq; te misericordem præstiteris,ieiunio inediáve afficeris,est labor quidĕ subeundus, merces vero omni studio perdẽda. Quid huiusmodi potest præceptis dici immitius? siquidĕ ex eis obtrectationes, inuidię,& desperatio ortum habent,emanatq; malorum omnium mater auaricia, præsertim cum familiarium examina, & barbari auro circunfulti parasiti, assentatores, & connexi argento currus, & reliqua his magis irrisione digna, non voluptatis aut necessitatis gratia, sed ad ostentationem parantur. Dicet aliquis: Ita se habet,morbumq; hunc malum esse cuiuis patet:quo tamẽ pacto caueri possit,explicandum foret. Caueri, inquã, illud poterit,si id morbi graue & molestũ esse cognoueris, quod optimum profecto erit ad vitæ rectitudinem ineundam initium. Siquidem valetudine affectus quispiam,

quispiam,& æger confestim medicum conquiret, si primum se ęgritudine laborare didicerit:quod si aliam ad hunc morbum euitandum viam quæris, deum assidue contemplare,estq;,quam inde capturus es,gloria contentus:deinde si senseris inanis gloriæ morbo suggerẽte,te incitatum iri ad efferendum quod bene gesseris,& aperiendum multis, animaduersa quæ sequitur ex bonorum facinorum communicatione iactura, extingue absurdam illam,& suggestam renunciãdi ac bene acta vulgandi cupiditatem,animumq; his verbis alloquere, Ecce tandiu parturiens efferẽdi rem bene gestam percupidus extitisti, neque eam toleraſti silentio premere, quin omnibus cognoscẽdam extulisti, quid ergo ex eo plus aliquid tibi accreuit? plus equidĕ nihil,damni vero plurimum & extremi,& eorum euacuatio,quæ summo cum labore collegeras. mox etiam intelligas velim corruptum esse vulgi iudicium, infirmâmq; sententiam, flacceſcerẽq; statim, & labare solere. Nam vt ad breue homines aliquid admirantur, sic temporis processu facile obliuiscuntur, intercipitúrq; omnis per eos dei munere iam parta victoria:quam vel si mortales contulerint,tutari diu non possunt,vel si in longum videretur mansura, calamitatis quin etiam loco haberi posset, si diuina foret cum mortali hac commutanda. Cum itaque fluxa sit & labilis humana laus: qua vti excusatione poterimus,si pro incertis certa perdemus,proq; tam breui paucorum præconio tot bonorum patiemur iacturam? insuper si vel infinita foret nos laudibus efferẽtium multitudo, eo essemus calamitosi magis & miseri iudicandi,quo maior esset laudãtium numerus. Quòd si hæc forte miraris, audi qualem Christus in eam rem sententiam ferat, Væ vobis,inquiẽs, quibus vniuersi homines benedixerint: nec immerito: nam si ad singularum artium discrimen internoscendum opifices ipsos in iudices malis, quo pacto virtutem permiseris multitudini probandam potius,quàm illi qui eius habeat, eę teris longo interuallo posthabitis,notionem, præstare & opem queat, & palmam? Illud ergo & parietibus ipsis & foribus erit,ac mente & animo inscribendum,repetendum etiam frequentius, quod à Christo domino vsurpatum est: Vę vobis quibus benedixerint homines: siquidem qui te tunc extulerint, paulo post nõ secus ac honoris & gloriæ & suarum priuatarum laudum affectatorem calumniabuntur. Ab his longe alienus est deus,quippe qui te quanto diuinæ gloriæ cupidiorem cõspicabitur,eo maiores in te congeret laudes, & summa omnium admiratione illustrabit: quòd certe mortalium egerit nemo, quin te excipiens, è libero seruum reddet,vel tenui plerunque verbo,laude in te vel commenticia vsus & subdola,vera promerita mercede fraudabit, faciẽtque te mãcipio quouis empticio subiectiorem: siquidem seruum dominus dicto audientem habebit, ipse vero nec iussis domini obtemperabis: nam vt primum te illi rem gratam facturum cognoueris, nec imperanti morem geres. Quibus igitur nõ erimus incendiis digni,qui improbos adeo oblectemus,vt vel tacentibus ipsis fiat satis:deo vero vel iubenti quotidie, & commonefacienti nihil prorsus audiamus? Tibi itaque diuinam gloriam affectanti, humanæ sunt laudes fugiendæ: quibus euitatis, apud deum & homines quãtumuis famæ & nominis vendicabis. Nil enim magis admirantur mortales,quàm eum qui gloriam aspernetur: nec quempiam maiori laude & admiratione prosequuntur,quàm qui laudari se pro nihilo duxerint,aut magni fieri. Quod sanè si homines ipsi id agimus,quãto magis cunctorum deus gloria te & laudibus extollet,si eas te contemptui habere cognouerit? Quid ergo dici te beatius potest:siquidem quantum inter gloriam videtur ignominiámq; distare,tantundem sit, vel longe maius humanæ huius mortalisq; laudis, & superne discrimen? Nam vt turpior suapte natura mortalis est, vel si nulla cum re alia conferatur: ita & collata quàm sit deformis futura,& visu grauis cogitari potest.Etenĭ vt mulier prostituta in domus fastigio adstans, sese cũctis visendam præbet: sic homines inanis gloriæ seruitute capti, ad ostentationem omnia moliuntur: quos equidem impudica dixerim impudentiores: quòd meretricũlæ nonnullos persæpe amantium aspernentur, cum ipse (vt has omittam) vniuersis, fugitiuis inquam, prædonibus, furunculis, & bursarum prędsoribus tui copiam facias: ex his enim, vel horum similibus constant in tuam laudem spectacula: neglectísq; liberali & præstanti ingenio viris, prædonum collegium,quibus te arguis longe inferiorem, tuæ saluti anteponis. Nam quo pacto haud fueris minori quàm illi honore dign°, qui præconio indigeas alieno, neq; satis tibi per te posse ad gloriam fieri existimes, nisi aliorum fueris laude potitus? Proinde haud intelligis (vt reliqua præteream) quòd si conspicuus fueris,& omnibus non ignotus, eratorum tuorum quàm multos sis criminatores habiturus:si incognitus, & securus peccando futurus sis. Assentior,inquiet,verum cum præclarum aliquod edidero facinus, infinitos habuerim qui illud & demirentur, & probent.Id equidem fore grauiùs dixerim,cum non solum delinquenti tibi, verum & rem bene gerenti officiet plurimum inanis gloriæ morbus:Siquidem flagitia admittendo,quàm multos ad scelus induxeris:recte autem viuendo concupita per te laus meritorum præmia exhauriet. Cuiusmodi gloriæ ambitio,si vel in rebus ciuilibus grauis admodum esse & ignominiosa apparet: quis erit tibi reliquus ad veniam locus, si eadem illa in spiritualibus rebus fueris, & religioni pertinentibus infectus,quando nec eodem tolerabere deum honore impartiri,quem ipse fueris ab eius seruis assecutus? Porrò & serui domini oculos intuentur, mercede conductus operibus præsidentem, qui sit stipendia dependsurus,discipulus in præceptorem intendit obtutum: at ipse te longe aliter geris: oculos enim à deo conductore auersos ad homines conuertisti, nihil ignarus eundem recte factorum vel in posterum tempus meminisse: hominem vero ad præsens duntaxat rerum memoriam tenere:cúmque certum habeas,firmúmque in cœlo spectaculum,in terris congeris spectatores. Certatores præterea vbi fuerit per se decertatum, eodem probatum se iri malunt: ipse vero cum in cœlo depugnes, studes in terra coronari: qua socordia quid esse deterius potest? Verum si libet,videamus coronas hasce cuiusmodi sunt futuræ, quando & desperatione partim componantur, partim irrisione & adulationibus, partim pecuniis,& seruili quodam ministerio: vtq; & pueri per lusum solẽt, chartacea alterius capiti corona imposita, coronatum plerunque vel nescium post terga irrident: sic tuarum factitant laudum præcones,qui tibi paleis dorso iniectis,laudando illudunt. Vtinam his solis paleis finiretur illusio, laureáque illa haudquaquam noxia foret,nec perderet benefacta.Cognita itaque inanis gloriæ vilitate, ne officiat cauendum erit: verum quot cuperes ipse tuarum fore laudum præcones, num centum,bis centúmve? Concedamus si velis ad hominum quatuor milia, sint etiam si libet plausores innumeri,

meri, nil tamen hi omnes à graculis de loco superiori A crocitantibus distabunt: verum si angelorum spectacula noueris, vel ipsis vermiculis eiusmodi homines vniuersi videbuntur abiectiores, aranea fumóq;, & insomniis infirmiores. ideirco audi & Paulum quàm accurate hæc omnia improbarit, qui non modo nec hasce laudes quærat, quin maxime detestetur his dictis, & respuat: Mihi autem absit gloriari, nisi in cruce domini nostri Iesu Christi. Hunc itaque & ipse imitare iactantiam, ne deum forte ad iracundiam concites: siquidem mortalium gloriam ambiendo, non solum tibi fueris, verum & deo iniurius: Etenim si effigiandi peritus esses, & pictor discipulum haberes qui à te quod ex arte perdidicisset, aliis te inuito proderet, aut pictam tabulam, non tibi, sed astantibus cęteris in tui contemptum visendam præberet, num æquo id animo ferres? quòd si conseruis illud videtur ad ignominiam cedere, longe B magis domino iniuriæ ducitur. Cæterum si aliunde id cupis doceri, quo pacto scilicet debeant humanæ laudes contemni, præsentibus rebus ingenue parui factis, adaucta & concepta veræ gloriæ & prudętiæ spiritualis cupiditate, animus erit tibi haud absimili dicto confirmandus, quo & Paulus vsus est dicens: Num ignoretis, quòd angelos iudicaturi? próq; affectata mortali gloria subleuatus iam, & leuiter castigatus, his eris verbis appellandus: Num qui de angelis sententiam sis laturus, optaueris à mortalibus his & impuris iudicium de te fieri, consequiq; parem cum saltatricibus, mimis, aurigis & beluarum confectoribus laudem, vel qualem illis exhibent plausores, quorum acclamationes & plausus altiori quodam sunt per te volitatu defugiendi? Ioannes præterea eremi ciuis imitandus, perdiscendúmq; quo pacto & ille vulgi laudes contempserit, neque vi- C las hominum attenderit adulationes: siquidem cum Palæstinos incolas se circa profusos vidisset, & sui admiratione obstupefactos, nihil prorsus hoc tanto honore flectebatur: quin illis insurges ad populum vniuersum, tanquam ad adolescętulum aliquem verba factitabat, & dictis istiusmodi incessebat: Serpętes viperarum semina: cum sui visendi duntaxat illi gratia relictis vrbibus magno ad se concursu festinassent, nil tamen horum sanctissimum virum à pristino instituto relaxauit. nam vt longe aberat à gloriæ cupiditate, sic erat quauis animi elatione liber. Nec secus & Stephanus, cum eius populum spectaret haud quaquam in se venerabũdum, sed furore incensum, & stridore quodam dętium

Act.7. sæuientem, horum superata vesania dictitabat: O duræ
3.Reg.18. ceruicis, & corde incircumcisi. Sic & Helias adstante exercitu, in imperatoris & populi vniuersi conspectu D istiusmodi pronunciabat: Quousque tandem vtrisque tibiis claudicabitis? Nos vero contrà quasi honorem precio ab hominibus vendicaturi, seruili quadam industria omnibus adulamur: ita fit, vt ordine quodam præpostero ferantur omnia, próque populari hac gloria non minus fides, quàm religio ipsa neglecta prodatur, & pietas. Exterminemus igitur id morbi quodcunque est: sic enim nobis libertas, sic portus & tranquillitas omnis egregie innotescent. Etenim qui gloriæ libidine trahitur, fluctuanti cuiquam, & tempestate disiecto videtur assimilis: siquidem tremebundus semper, & pauidus infinitis dominis gesturus sit morem. At qui hac fuerit tyrannide liber, portum tenentibus erit, & puriori fruentibus libertate non alienus: aliter tamen longe cum gloriam cupienti agetur: nam & tot dominos cogetur habere, quotquot ei fuerint & familiares,

Gala.6.

& noti, quibus erit sponte pariturus, cuius gloriæ pergrauem cauebimus seruitutem, si cœlestis illius & veræ capiemur amore. Nam quęadmodum is qui fœminam quãpiam adamauerit, alia visa quæ pulchritudine priorem excedat, illa intermissa hanc deperibit: Sic terrenæ gloriæ sectatores, vt primum diuina illuxerit, eam facile cõtemnent. Spectanda itaque erit cœlestis illa, & diligentissime imbibenda, vt illius admirari decorem, huius cauere possimus turpitudinẽ: sic perpetuis freti deliciis plurima voluptate potiemur.

DIVI IOANNIS CHRYSOSTOMI
contra luxum & crapulam, Sermo.

EDamus & bibamus, cras enim moriemur. In *1.Cor.15.* Prophetas hæc multi apud Iudæos dicebant, sed haud mirum, si Iudæi ita dicant, quorum B deus venter est, & gloria in confusione ipsorum: sed quòd post gratiam, post contemptum rerum præsentium, & tantam perfectionem & diligentiam, sunt adhuc aliqui, licet non omnes dicentes, & vt per ipsum apparatum patet clamantes, quãta reprehensione fuerit dignum? Etenim sunt profecto, qui ob hoc in hanc vitam adductos se putant, vt deliciis vacent, & ventrem disrumpant, & corpus impinguent: atque sic hinc migrent, vermibus largiorem è sua carne mẽsam instructuri. Et vtinam hoc solum graue esset, quòd fru- præsentia, quamuis nec hoc reprehensionibus caret. Nã stra & incassum, & ad nullam vtilitatem expenderent quando opes quæ datæ sunt à deo ad nutriendum corpus, & in subsidium egentium, in intemperantiã & contumeliam, & extremam ignauiam insumimus: non sine correctione esse poterit pessimus ille sumptus, sed om- C nino de hoc dabimus rationem. Et quod de quinq; talentis, & duobus, & vno dictum est: etiam de diuitiis & aliis omnibus dicere fas est. Igitur quod dicebam, si frustra & inuanum hic adessemus, neque sic sine culpa esset hoc opus: nunc & absque hoc etiam alia iuste irrogabũtur. Nam eum qui viuit in deliciis, & ebrietati deditus est, & parasitos alit, & adulatores, & carnium voratione & vini potatione disrumpitur: sæpe & inuitũ & spõte necesse est peccare, & extra huius loci tempus, & cum illinc recesserit. Nam sicut nauis oneraria, quæ supra suam magnitudinem vehenda capit, oneris magnitudine grauata submergitur: ita anima & corporis nostri natura si plures acceperit cibos, quàm ferat natura sua, impletur, & iniectorum grauitatem nõ amat, & in perditionis pelagus demergitur, & nautas, & gubernatores, & eos qui in prora, & alios nauigantes, & ipsum o- nus cum hominibus perdit. Sicut igitur non tranquillitas maris, non scientia gubernatoris, non nautarum multitudo, non præparationis studium, non anni pars tempestiua, non aliud quicquam naui, quæ sic in tempestate est, prodest: ita & delicatis euenit, neque cogitationum multitudo, neque eruditio & admonitio, neq; admonitiones & consilia, neque aliud quid, neque timor futurorum, neque pudor, neque accusatio præsentium, neque aliud quid saluare potest sic periclitantem animam: sed inualescit luxus & amentia per omnia, & sub aquas nolens volens eum qui ægrotat defert & grauę facit naufragium. Vnde nihil facile, neque ad futuram vitam & iustificationes quæ alibi futurę affert. Sed qui talibus vacat, & ad præsentem vitam inutilis fit, ad nihil accommodus, & vbique ridiculus, tam in publicis, quàm in priuatis rebus: & si in tumultu aliquid opus est fieri, non inuenitur habere aliquid prouidentiæ, vel gubernationis:

gubernationis: ab omnibus inimicis capi potest, omni- A bus inutilis, amicis & accedentibus: & non solum periculis & obsidionibus facile potest rapi: nõ in tranquillitate solum eum audire pauore non caret, sed & in arduis ob immodestiam morum se accedenti erit inutilis. Nam ipsum illic, in aduersitatibus loquor, timor & effœminatio, & metus immodicus, & consilij inopia apprehendunt: hic autem in prosperitate, audacia, & ignominia, & intemperantia, & inflatio, & arrogantia plus inutilem quàm superiora efficiunt. Sanè talium nõ solum corpora sic effecta, & iniucundis, & superfluis, & fœtidis vndique plena sunt, ita vt tolerari nequeãt: sed & anima corpore multo iniucundior, multo maiores quàm illud, morbos in se arripit ex deliciis. Nam sicut corpus non solum superfluitates emittit naturales, sed multo plures, & vndique. Nam & oculi, & nares, & os grauedine, muco, & corruptione, & his quæ intus ge- B nerantur, lutulentis & impuris affectibus sunt plena: & ipsa natura carnis laxior fit quàm naturalis proportio fœtidáque & inutilis, & ad omne bonum opus inutilis. Etenim & terra, quando à sua abundantia oppressa fuerit, suum innatum perdit calorem, perdit autem & suas vires, & neque ad opus, neque ad suam generationem est accommoda. Hinc autem incurabilibus & difficillimis implicantur morbis, qui perpetuo in voluptate viuunt. Nam in tremoribus & palloribus, miriſq; & pedum, & manuum doloribus, & aliis pluribus, de quibus medici dicunt, irretibiles fiunt. Idq; adeo ac si non esset gehẽna, neque cruciatus, neque extremum iudicium dei, neque apud omnes homines correptio, neque intẽpestiuus sumptus, neque alia multa quæ in luxu oriuntur. Hoc autem si solum abesit, nõne sufficeret ad omnes auertendos? Venenorum letalium nullum melius C instrueret mensam, imò si verum oportet dicere, nullum peius: nam letifera illa mox auferunt eum qui potat, & mortem sine sensu inducunt, ita vt & qui moriatur, non doleat: voluptates autem vitam multis mortibus grauiorem inducunt, iis, inquam, quibus magnum vitæ studium non miserabilis tantum, sed & fœdæ & ridiculæ. Et dolores quidem alij multos inueniunt, qui compatiantur, sed quæ ex ebrietate & luxuria fuerint orta, neque volentes si viderint, permittunt condolere eis qui his obnoxij sunt. Sanè grauitas quidem mali ad misericordiam flectit, causa autem huius morbi exacerbat eum qui videt. Eapropter media quadam affectione tenemur, neque miseramur eos, quia non sinit hoc causa malorum, neque irascimur: non enim permittit magnitudo malorum: sed inter accusationem & compassionem est status: non enim à natura incitati D sunt, sicut & ij qui se in barathrum proiiciunt. Igitur sicut eos qui se submergunt, vel ex alto præcipitant, & gladiis transfigunt, non multum miseramur: sic neque hoc quanuis sit compatiendum magis illi quàm hi cõpassionem meretur, tametsi etiam illi valde indigni cõpassione. Illi quidem vel calumniis, vel opum damnis, vel periculis quæ expectant, vel plagis quas timent, vel aliam quandam expectantes mortem, & maioribus sepsos malis erepturi, ad consolationem mortis confugiunt, tanquam in asylum quoddam ad mortem properentes, vel vt in portum securum à tempestatibus imminentibus festinantes. Hi autem nihil horum dicere possunt, vitæ se tradentes plurimis violentis mortibus grauiori. Tempestiuum igitur & nunc dicere illud Sapientis: Quis miserebitur incantatorem à serpente ictum, & omnes qui sibiipsis feras adducunt? Fera enim

Eccles.

est voluptas, fera grauis: neque scorpio, neque serpens A in visceribus nostris sedens ita vndequaque grassatur sicut deliciarum cõcupiscentia omnia subuertit & perdit. Et feræ illæ tantum corpori insidiantur: hæc autem cum insederit, cum corpore simul & animam perdit. Eapropter fugiamus ab hac, vt prudentius loquar, si habet aliquid suaue, ne feramus, ne persuadeamur. Quòd si vera quæ dicta sunt, & corruptio omnium est, & extremus risus, vestri parcite corporis incolumitati & animæ sanitati. Non loquor, vt austeritatem vitæ inducam, siquidem nolueris: superfluum amputemus, inutile resecemus. Quam veniam habemus, quando alij quidem qui domini sunt, vsu non fruũtur, nos autem plus quàm vsus exposcit, excedimus? Terminus nobis sit alimoniæ, ita vt non noceat, & absque nocumento fames pellatur. Vltrà nihil requiramus, imò si oportet aliquid B mirabile dicere, & præter multorum opinionem, quod tamen verum est: Si etiam voluptatem ipsam inquiramus, in frugalitate ipsam magis quàm in luxuria inueniemus. Audi quo modo hæc quàm illa voluptas maior est, & vberior. Nam illa subsistere nequit, neque inuenit naturam sanguinis, quæ ei vtilis, sed hæc consistere potest. Quid enim dicit Sapiens, qui his abundauit præ omnibus magis? Animę enim dicit indigenti, & amara dulcia videntur. Anima impleta, fauis illudit. Vides quo modo illa quidem ex paucis & ex omnibus facile constitui potest, hæc autem minime? Nam si fauos non attingimus nec curamus, quid vltrà nobis dulce erit? si quod est dulcissimum nequit præbere voluptatem, quale erit quod voluptatem poterit efficere? atque adeo si voluptatem quærimus, hic magis inuenimus. Quo modo ergo non extremæ dementiæ, fugere à mẽ C sa frugali, quæ habet voluptatem & suauitatem, & omnia bona, & dei amorem: & instruere aliam plenam innumeris calamitatibus, insuauem, tristem, & morbosam, & quod grauissimum omnium, concitantem contra nos deum? Nam si vidua quę in deliciis agit, viuens mortua est: quid dicemus de viris? Si in veteri hoc prohibetur diligentissime, multáque vehementia contra agentes in deliciis vsus est Propheta, quanuis speciem ponat deliciarum, non valde sumptuosam, neq; adeo mollem. Comedentes, ait, arietes ex gregibus, & vitu- *Amos 6.* los lactentes, bibentes vinum defæcatum, & qui vngun tur primis vnguentis, & dormiunt in lectis eburneis, & lasciuientes in stratis suis. Si tanta accusatione digna sunt hæc, quando omnia erant carnalia, & cœli sermo nullus, quando doctrina erat Iudaica: quid dicemus ad præsentem molliciem quæ nunc? Nam si arietes & vitulos lactentes comedere, vt fluxam & luxuriosam accusat vitam: quid dicemus de his, qui profunda maris perscrutantur, & extrema terræ, & varios auium & piscium venatores vndequaque sibi colligunt? & si bibentes vinum defæcatum reprehenduntur, quid diceres de his, qui mittunt transmarinas pro vino professiones, & omnia mouent, ne aliquod genus vini eis surripiatur, quasi rationes sint dandæ, vel ipsi inter extremos sint computandi, nisi omne genus vini intulerint? Si eburneo lecto vti, dignum reprehensione: qui multos lectos argento circundant, immo ex puro argento fabricant non lectos, sed matulas, & ollas, & lebetes, & furcas: qualem assequentur veniam? Quid paruum vel magnum, si de his corrigantur, dicere poterunt? Ego autem his appono, quod omnibus grauius, quod ex alienis calamitatibus hæc collecta sunt, quanuis Prophe ta hoc non posuit, sed solum delicias arguit. Quando

Universidad de Deusto
Biblioteca

autem & causa adest deliciis grauior, quis eximet illos A hæc facientes ab extrema pœna? quis Noë patrocinabitur? quis Iob? quis Daniël? Non est vnus quidem: sed de his dicendum, Exardescet furor meus sicut fumus. An non est, obsecro, furoris & iræ extremæ, impleri & disrumpi, quando alius quidem neque necessário alimento fruitur? Tu autem tantum argentum frustra & incassum in nullum vsum fabricas, sed ne ad ostentationem quidem. Non enim ad hoc tibi vtile erit, sed in diuersum vertetur. Tu enim hoc facis, vt illustris & nobilis fias: sed secus euenit. Non enim es aliquis illustris & nobilis: sed ob crudelitatem & auariciam, & extrema mala accusant te omnes. Nam quanta inuidia, quãta inuidentia, quantum odium ab omnibus? quantum vicissitudinis & mutationis desiderium omnibus? Mitto dicere blasphemias in deum, quas diuitiæ illę pariũt, quanuis hoc grauissimum est omnium. Et hoc præ illo, B & quod non dices, illud illo deterius inuenies. Sed frugalem illam & mediocrem mensam, quam non Propheta carpit, non homo arguit, non deus reprehendit, non ignis punit, nullus auersatur, nullus odit, nullus inuidet: sed probat deus, commendant angeli, laudant homines, suscipit cœlum. Istæ mensæ angelos susceperunt, istis Christus adest, non illis. Tales Prophetarum erant, tales Apostolorum, tales & iustorum. Sed illæ tyrannorum, & eorum qui in terris male locupletantur, habentes saltatrices, & alios qui vitam corruptam egerunt, & latrones, & magos, & fures. Quando talem apponis mensam, angelus quidem refugit, exasperatur deus, lætatur dæmonum princeps, auersantur & odio tabescunt præ inuidia, non inimici solum, sed & homines qui officiosi in te videntur, odio magis arrodũtur, quàm præsentibus fruãtur. Si autem illam sobriam C & frugalem, & nullam habentem iram, apposueris: & suauissima & blanda erit omnibus amicis, & deo, & angelis, & hominibus: aderit quoque dei vnigenitus. Nam sicut fugit omnem inflatum, & superbum, & turbulẽtum: sic humili amicus est, & præsens semper, eúmque in omnibus, & per omnia munit & custodit: Christo autem præsente nihil aliud inquirere opus est. Hæc igitur dilecti cum sciamus, fugiamus luxum, sequamur frugalitatem, vt & præsentia & futura bona nobis eueniant: Gratia & misericordia domini nostri Iesu Christi, cum quo patri honor, simul spiritui sancto nunc & in secula seculorum, Amen.

CONTRA GVLAM, ET CÆTERAS corporis voluptates, Sermo.

CORPVS nobis reliquis ritè peractis morte D multandum est, verum (quod absit) haudquaquam corporis substantiam ipsam conficiẽdam dixerim, verum incitamenta, & libidinum impetus mactandos duxerim, qui nos ad praua facinora cõpellunt. Nam & humanum nihil subire, nec indulgere voluptatibus vitę loco habendũ est: siquidem qui his se dediderit præ tristicia, formidine, periculis, & multiplici animorum affectu, quæ illis immixta in examinis morem circunferũtur, vitam ducere quietius in reliquum haud poterit, adeo vt si ei hac vita sit excedendum, præ horrore quodam & metu vel ante constitutum obeat mortem. Item si futuram ægritudinem suspicetur, si cõtumeliam, si paupertatem, seu aliud istiusmodi quippiã ex insperato affuturum præuiderit, perit illico, & consumitur. Quo vitæ genere quid esse potest miserius? Cõtra vero qui spiritu vixerit: nulla erit simili calamitate obstrictus, sed sine timore, mœsticia, discrimine erit, & quauis rerum mobilitate superior: neq; eò victor euadet, quòd nil sit auersi perpessus: sed quod maius vtiq; est, aduersos omnes fortunæ casus contemnere: idq; eo pacto fiet, si spiritus nobis diuinus inhabitauerit, qui non ad breue asseritur, sed perpetuo habitaturus. Nam inhabitare spiritũ dicit, non inhabitasse, vt continuam eius mansionem ostendat. Quocirca qui vitam hanc viuere creditur, sempiternæ illi ac perpetuæ intereat necesse est: vnde dictum illud esse constat: Spiritus vita est per iusticiam. Sed hæc vt clarius innotescãt, producamus homines duos in medium, quorum alter lasciuiæ sit & voluptatibus deditus: alter vero prorsus sit his rebus demortuus, videamúsque vter horum sit viuens dicendus. Concedatur, abundet alter diuitiis, sit etiam conspicuus, sit insignis, alat parasitos, helluones, B adulatores, vniuersumq; his in rebus diem terat, det ité lasciuiæ operam, debacchetur, alter vero parce ob victus austeritatem & temperanter viuat, vesperi duntaxat cibum capiat necessarium: maneat, si velis, ad dies binos ternósve impastus: quem horum magis viuere existimabitis? Credo plerosque mollem, prodigum, & bonorum dissipatorem opinaturos: at nos eum dixerimus, qui in his bonis fortunæ modum sibi præfinit. Sed quoniam disceptatio hæc ex re orta est, adeamus interea istorum domos, vel eo maximè tempore, quo tibi opulentus ille viuere videatur, cum in suis inquam deliciis diuersatur: Ingressiq; spectemus quibus sint illi in rebus occupati: ex his enim quæ per eos gerentur, quotus quisque eorum, mortuúsne, an viuens sit, apparebit. Inueniemus certe alterum libris incumbentem, vacantem rei diuinæ, abstinentiæ, vel rebus necessariis incumbentem, habentémq; cum deo sermonem: C alterum vero madentem mero, & emortuum, apud quẽ si ad vesperum vsque moram traxerimus, nihil eum in melius videbimus profecisse: quin imminentem ei mortem magis ac magis augeri, & exortam inde increscere somnolentiam. Hunc vero nostrum (sobrium dico & continẽtem) vel noctes spectabimus insomnes ducere. Vtrum itaq; horum vitæ plus habere dixerimus, eúmne qui sine sensu prostratus iacet & torpidus, & cunctis est ad risum expositus: an actuosum illũ, & deo colloquentem: hunc quidem dixerim: illum nanq; si accedes rem aliquam opportunã rogaueris, nihil magis quàm quẽpiam vita functum audies respondentem. Cum nostro vero hoc interdiu, noctúq; versari cupieris: eum quippe audies & de rebus cœlestibus disserentem, & angelum potius agentem quàm hominẽ. Vidésne vti is pro eius vitę solertia, & integritate inter viuos obtineat primatum: ille vero mortuis ipsis miserabilius iaceat consternatus & torpens, inter agẽdúmq;, si quid forte agere videatur, nihil gerendarum rerum ordinem discernat, fiirentiúmq; sit haud absimilis: quin & his longè calamitosior, quibus affectis iniuria condolemus & inerepamus, si quos his forte conuiciari conspicabimur: illũ vero si quis inuadat, nõ modo nihil erimus commiserati, sed iacẽtem potius & prostratũ merito fuisse malo affectum pronunciabimus. Num erit hæc vita dicenda, quæ mortibus infinitis est grauior? Vides itaq; hominẽ deliciis incumbentem, non solum viuendo obisse mortem, sed esse mortuis longe inferiorẽ, pernicioriémq; dæmone agitato & furiis. Quippe misericordia hic iudicatur haud indignus, ille odio: veniam hic, pœnas ille pro eius tum viciis, tũ morbo meretur. Quòd si adeo quispiã exteriore hac facie fluente ex ore pinguis, & marcente

cente saliua, & vrgente baccho grauis cõspurcatur: cogita quàm male cum anima illa calamitosa agatur, quę hoc in corpore tanquam in sepulchro aliquo recondita est, & contumulata. Cuiusmodi in homine temulẽtia nec secus videri debet, quàm si barbarus quispiã deformis & impurus vi summa & potestate impetũ faciat in adolescentulam decoram aliquam, venustam & continentem. Quis igitur, qui mentis sit compos, non potius optet mille obire mortes, quàm diem vnum hãc vitam degere? Quòd si orta iam luce, ex ea se ioculari ebrietate attollens, sobrius fortasse appareat, nebula adhuc quadam ex vinolentiæ procella sibi præ oculis obuersante, nondum satis libera temperantia fruitur: eũdem si vel abstinentem viderimus & modestum, quid iuuat cum nihil ex eo aliud assequatur vtilitatis, quàm quòd se crapulæ insimulantes recognoscat? Cum enim impudentius agit, cum debacchatur, id duntaxat lucrifaciat, B quòd se irrideri non sentit, vbi vero dies illuxit, amittit omnem quam ex lasciuia ceperat voluptatem: siquidem familiam obmurmurantem & insectantem se iurgio coniugem, obiurgantes amicos, inimicos ludibrio se habẽtes recognoscit. Quid ergo dici hac vita potest miserius, irrideri ab omnibus interdiu, & rursum eadẽ illa turpiter inceptare? Vis etiam cupidos in medium producam? est enim & hac deterior alia quædã debachatio, quæ etsi dici hoc nomine potest, cõsequenter & mors est: quin alio quouis mortis genere tanto est aerior, quanto grauior est temulentia: neq; adeo etiam vino madere molestum, quàm ipsa est pecuniarũ affectatio infesta. Ibi enim iactura ad ægritudinẽ vsq; protrahitur, torporeq; & insensibilitate subsistit, finitq; in ipsius ebrietatis perniciem: hic vero in habẽdi scilicet cupiditate detrimẽtum, & per innumeros hominum dis- C currit animos, & varia vbiq; suscitat bella. Age & homines tum auaricia, tum temulentia detentos adinuicẽ conferamus, videamúsq; quibus in rebus aut cõueniant inter se, aut excedant: rursus, inquam, fiat de ebriosis cõparatio: quandoquidem nequeũt cum beato illo, cuius suprà meminimus, spiritu incalescente conferri, mensamq; iterato infinitis cædibus refertam, in mediũ producamus, aperiamúsq; quibus in rebus simillimi inter se & pares pro ipsius morbi natura videãtur. nam cum huius morbi sint species variæ, siquidem partim vino, partim ex cupiditate nimia afficiuntur, morbus tamen vtrisque inest non absimilis: æquè enim absurda quadã auiditate detinentur. Nam vino grauis quo plures hauserit calices, eo magis sitim incendit. Ita & qui pecuniæ fuerit amore captus, quanto plura accumulauerit, tãto maiorem sibi excitat cupiditatis & auariciæ flammam, D & grauius se diuexantem sitim subministrat. Ea itaque re vtrique sunt pares, verum in eo rursus temulentum excedit cupidus. quid illud sit quæris? ebrius enim rẽ patitur à natura non alienam. Vinum quippe natura calidum, cũ innatam auxerit siccitatem, perpotandi ingerit auiditatem vel inexplebilẽ. Vnde, inquies, auaro & cupido tantus hic habẽdi amor accreuit? vnde inquis? Cum enim is ad summum euaserit diuitiarum culmen, tum maxime pauper est. Incredibilis sanè hic morbus, perplexus est & ambiguus. Spectemus ergo si libet & hosce, cum temulenti esse desierint, cœperintq; mentis esse compotes: tametsi cupidus ille nunquam sit vinosę huius auiditatis expers: quin vtrosque potius cum ebrij sint consideremus, videamúsque vter horum magis sit irridendus, effigiemúsq; eos acrius, & describamus: videbimus certe alterũ prę vino delirantem apertis oculis, nec quempiam discernentem, oberrãtem frustra, & agitari in obuios quosque offendentem, euomẽtem, lacerum, & informiter nudum, vsqueadeo, vt cunctis abunde risum moueat. Age ad hæc & auarũ in medium proferamus, cuius res gestæ & actus, non risum modo, sed execrationem, iram, & fulmina merebuntur: verum reliquis omissis, quàm sit irridendus consideremus. Siquidẽ æquè is atque vinaticus ille, neminem vel amicũ discernit, vel hostem, oculósque apertos gerens, captus luminibus est. Vtq; ille præter merum nihil habet acceptum, ita & is præter pecunias nihil aliud spectat: longe vero huic grauior est vomitus, siquidem non cibum potúmve remittit: quin verba conuicij, dissensionis & mortis plena, infinita insuper in caput suum fulmina prouocat: cuius anima non secus se habet, quàm ebriãtis corpus, quod maculosum est, imbecille, ac fluidum: quando ne ipse quidem huiusce temulentiæ vicio careat: quin quod grauius est, curis capitur, ira & vigiliis adusque interitum diuexatur, & sensim absumitur. quippe qui vinolentia opprimitur, nocte transacta potest & sobrius fieri: hic vero & dies & noctes auariciæ ebrietate detinetur, acrioríq; pœna afficitur, quàm qui vinculis astringuntur, vel qui metalla operantur & cudũt, vel supplicia patiuntur, si qua sunt grauiora. Respondemihi: Num hæc illa est vita, nec mors potius existimanda, quinetiam vel quauis morte miserior? mors quippe corpus quieti donat, & quauis irrisione, dedecore & erratis liberum reddit. At habendi cupientissima temulentia hominem planè in res huiusmodi impingit, occludítque aures, excæcat oculos, mentem multa caligine obtenebrat. Nihil enim patitur præter fœnora audire, déque adauctis vsuris, turpi indecentíque lucro, detestandis tabernulis seruilibúsque & illiberalibus mercaturis iuuat verba facere: omnibus quèmadmodum canis oblatrat, omnes odit, omnes respuit, cunctis est sine causa infestus, insurgit in pauperes, opulentis inuidet, nulli se gratum exhibet, nec vxori quidem, non liberis, non amicis: quod si nequeat vndique lucra congerere, vel hos quidem habebit infestiores, quàm qui natura sunt hostes. Quid præterea tali vesania aut fieri deterius, vel calamitosius potest? siquidem ipse tibi corpus habenti vnicum, ventrique solum indulgendo, scopulos, præcipitia, terræ hiatus, & quæuis barathra submministras: qui vel si aliquod ciuile munus inieris, impensas veritus prædabundus rapis, móxque corruptelis, & ambitu plerosque alios comparas magistratus, superiore illo non modo sumptuosiores, sed certiores quidem, cum mammonæ tributum dependis: neque pecuniis D duntaxat, vel corporis sudore animæq; ipsius dolore & tormentis, sed sanguine ipso improbo huic facis tyrãno satis, vt aliquid tibi magis accrescat: miserum equidèm te pro tua hac barbara seruitute dixerim, & calamitosum. Nõnne quotidie spectas, qui ad sepulchra tumulandi gratia efferuntur, vt nudi, & rebus omnibus destituti educantur, vtq; nihil eis liceat è domo efferre, quin vel ea quibus mortui obteguntur, vermibus deferant corrodenda? Quocirca hæc velim tecum animo singulis diebus reputes, forsitan hoc pacto auariciæ in te morbus omnis sedabitur, ni forte vel in ipsa funeris pompa libuerit maiorem in modum debacchari. Est sanè id graue vicium & horribilis valetudo, eóq; & nos concionibus singulis habemus de hisce rebus apud vos sermonem, sumúsque forsan vestris auribus iniucundi, eásque dicendo exhaurimus, vt assuetæ saltem proficiãt magis. Cæterum, neque enim in hoc mihi vestrum quispiam

Universidad de Deusto
Biblioteca

quispiam contradixerit, non solum in ipso futuri iudi- A
cij die,sed longe antè, varius iste & multiplex auariciæ
morbus supplicia quàm multa allaturus est: quãdo nec
vincti & compediti, neque longiori & aduersa affecti
valetudine, neque hi quidem quibus cum inedia & fa-
me colluctatio est, seu quouis mali genere presi, talia
sustinebunt,qualia pecuniarũ tolerant amatores. Quid
enim item ferri cuiquam molestius potest, quàm om-
nium in se concitare odia,ipsumq; omnes habere inui-
sos,immitem se præbere vniuersis & intractabilem, ex-
pleri nunquam, siti continua laborare, afflictari fame
assidua,vltra quàm credi potest, grauiori mœrore cõ-
fici quotidiano, angi continuo & perturbari? Hæc &
his longe plura subeunt hi,qui accumulandi trahuntur
cupiditate, adeo vt si cunctorum sibi mortalium for-
tunas parent, nullam prorsus præ auiditate immodica
sentiant voluptatem. Quòd si vel nummi vnius iactu- B
ram fecerint: putãt se super cæteros fuisse grauiora per-
pessos,& vita ipsa excidisse: cuiusmodi mala quis pote-
rit sermo explicare? At si præsentia hæc tantopere illos
affligunt,cogita quàm acerbiora post mortem tormen
ta manẽt, illum dico à regno cœlesti casum dolorémq;
que qui sit ex gehenna futurus, perpetuóque carceres,
tenebras exteriores, vermes illos venenatos, dentium
stridorem,pressuras,angustias,ignis fluenta & caminos
inextinguibiles: Quæ omnia colligẽs,conferénsq; cum
ipsa pecuniarum voluptate, fundítus hũc auariciæ mor
bum reuellito,vt graui eius inopia liber,& veras tibi di
uitias compares,bonísque cum his præsentibus & futu-
ra assequaris.

DIVI IOANNIS CHRYSOSTOMI, de leuium peccatorum periculis,& quibus maiorum peccatorum pernicies possit agnosci, Sermo.

SI leuium delictorum magnitudo noscatur, &
maiorum facillime pernicies noscitur, Vnde
fit sic,vt perpensa diuersitate culparum decli-
nentur leuia, detestentur enormia, atque om-
nia ab homine omnino damnẽtur peccata: ne pro pec
catis homo ipse damnetur, maxime cum quicquid leue
quis duxerit, cõparatione peioris est leue. Cæterum le-
ue non est, quod hominem ex interdicto occidit, &
quod ex iussu interficit. Dum enim vetita fiunt,contẽ-
nuntur iussa, & imperata audaci contumacia negligun
tur:sic & authoritas dei iubentis offenditur, & pœnarũ
perpetuitas inuenitur. Cur enim iussa contemnis,si ser-
uis: cur operaris vetita,si obsequeris: aut cur imperata
negligis, si famularis? Nec enim contemnendo seruus D
quispiam promeretur:nec dominus obsequendo offen
ditur,nec parendo aliquis condemnatur. Contumacia
creat pœnam,seruitus inuenit gloriam. Nũquam enim
prospera ex contrariis proueniunt: nunquam denique
ex bene gestis mala nascũtur. Quicquid ab homine ho-
mo tibi fieri cupis: hoc si genitori exhibueris,promere-
ris. Non potes inde iudicem promereri: vnde te ab ho-
mine constat offendi. Sed leue forsitan æstimas si ser-
mone deliqueris. At leue non est,quo homo aut iustifi-
catur in bono,aut in malo sermone econtrario condẽ-
natur. De sermonibus tuis condemnaberis. Quare bea-
tus est sermo,si iustificationi proficiat: infœlix est,si dã
nationem incurrat. Denique, martyrij gloria per ser-
monem conficitur: dum Christianus Christum, quem
prædicat,confitetur. Blasphemia & detractiones, pe-
riuria, cæteràque similia sermone gignuntur. Negatio
nominis, & abrogatio Christianæ professionis sermo-
ne exprimitur: dum nefanda vox in funestam perfidiã
aperitur. Ipse iudex,dum iudicat, sententiam sermone
exprimit:dum sermone innocentem absoluit,dũ reum
addicit,vt inde in reos sententia veniat,vnde venit &
culpa:inde eis pœna oriatur,vnde causa enascitur. Ser-
mo enim fecit obnoxium culpæ, sermo debitorem ef-
ficit pœnæ. Qualis autem causa sermonis est,cum pro-
latus in iudicio, ante hominem sermo prior ipse festi-
nat:talis causa molesti sermonis est,quem aut pœniten-
tia culpat, aut pœna condemnat. Mors & vita, inquit,
in manibus linguæ. Sermone enim dominus frequen-
ter offenditur,sermone frequentissime promeretur. An
tu leuem culpam habere eum existimas: qui detrahit
fratri,qui inuidet potiori, qui disponit dolos, medita-
tur insidias? Aut illũ leuiter peccare existimas:qui pro-
ximum sermone circunuenit, adulatur reo, opprimit
innocentem,qui meliori inuidet,humilem despicit, su-
perbum extollit? Sed forsitan,cogitatus nostros ad deũ
non putas pertinere? Nullus actus nõ cogitatione præ-
currente conficitur:nullum opus non corde mediante
completur,maxime cum sermo minister sit cordis:nec
quicquam aut actu conficitur, aut sermone profertur,
nisi prius idipsum cogitando gignatur. Nam etsi non-
nunquam cogitamus,nec gerimus:disponimus,nec im
plemus: tamen cogitata pro factis tenentur,licet non-
dum opere compleantur. Facere enim cordis cogitare
est:quia corporis est cogitata perficere. Quid cogitatis,
inquit dominus, nequam in cordibus vestris? Et iterũ:
Qui viderit ad concupiscendum,iam mœchatus est in
corde. Cor enim cogitando tenetur in crimine, licet
corpus immune videatur ab opere: reus est iam anim⁹, C
qui cogitauit: licet immune corpus sit ab opere, quod
non fecit. Interior notatur, licet immune sit corpus aut
substantia,licet exterior sit aliena à culpa. Sed dicis mi-
hi: Quid si cogitauit aliquis,& non fecit: disposuit, sed
non impleuit? Primo,malum cogitatum non facere,du
plicem in se continet causam. Aut enim recordatio co
gitata immutat, aut faciendi impossibilitas denegat.
Alterum pœnitentia curat,alterum exercendi difficul-
tas informat. Vt enim recordatione conceptum vul-
nus curatur: ita facultate negata, mala cogitatio sum-
mouetur. Sed ille qui recordatur,beatus est: qui potuit
cogitata perficere,sed noluit, quod non licebat imple-
re. Is vero miser est,qui illicitum voluit facere:sed non
potuit occasione negata complere. Postremo poterit
hic veniam recordatione percipere. Ille reus tenetur in
crimine,cui perpetrandi difficultas non attulit curam,
sed perseuerans cupiditas exaggerauit vindictam. Et
quoniam leuium delictorum proposuimus causas, gu-
stus vel visus leue quiddam & inane forsitan videtur.
Iustus primo leuis non est,qui Adam protoplastum in
origine mundi decepit, & cum eo genus humanũ sen-
tentia mortis addixit. Nec etiam immunis est visus,qui
interdicta videre Loth vxorem de Sodomis profici-
scentem non sinit: quæ statim incurrit quod euaserat,
dum eam diuina vindicta in salis materiam transmu-
tauit: vt ex hoc non appareat qualitatem delicti debe-
re quenquam intendere, sed diuina iussa tota venera-
tione seruare: nec debere hominem quid iubeatur,ex-
pendere,sed magis quis iusserit,cogitare:neque enim le
ue dicendum est, quòd hominem contemnendo occi-
dit, aut contemptorem transgrediendo decepit: cum
scriptum sit:Qui modica spernit,paulatim decidit. Sed *Eccles.19.*
hoc maxime cogitandum: Si leuia sic occidunt,quem-
admodum

admodum grauia interficiunt? Nec in leuibus se immu A
nem quis deputet: sed ex præcedentibus exemplis,quid
mereatur,consideret. Nec euasisse se credat,si fecit ille,
quod ille fecit,qui perit:sed magis timeat, quòd sibi in
futurum, iudicium cœleste seruauit. Nam si commissa
leuia impunitatem habere non possunt, quid de graui-
bus æstimabimus? Cesset igitur, cesset humana temeri-
tas:& omnia omnino delicta omni cautela ac solicitu-
dine amputet. Ita enim quod interdicitur, transgredi
Eccles.16. mors est: vt quod iubetur,facere vita est. Si vis,inquit,
in vitam venire,serua mandata. Vnde si obseruantia le
gis,vita paritur: contemptu mors necesse est inueniã-
tur:quoniam si contemptu mors non nascitur,nec vita
de obseruantia attribuitur: aut si necesse est vitam de
obseruantia attribui,necesse est mortem contemptori-
bus irrogari. Quare sanctificatus homo sancte iam vi-
uat,& peccata quæcunque sunt, fugiat: vt qui peccator B
potuit condemnari per iusticiam, possit in æterna secu
la munerari per gratiam.

DE VANITATE ET BREVITATE præsentis vitæ, Sermo.

QVemadmodum, inquit, in diebus Noë erant
quæ nuptui traderentur, & qui vxores duce-
rent: sic & prædictum id ante fuit,& nũc an-
nos iam quadringentos, vel eo amplius præ-
dicit deus: nemo est tamen qui rem hanc animaduer-
tat,quin potius eam quasi commenticiam & ridiculam
plerique arbitrantur: neminem timor capit, luget ne-
mo,nemo pectus oppulsat, ignis interea fluuius ebullit,
inardescit flamma: nos vero deliciis & lusibus operam
damus, & peccato sumus impudenter obnoxij, nemo
diem illum mente peruoluit, nemo præsentia hæc bre- C
ui lapsura meditatur, tametsi rebus ipsis diebus singulis
proclamantibus,significãtibúsq; idem illud. Siquidem
nos neque acerbæ & immaturæ mortes,neque rerũ im-
mutationes vel nobis superstitibus effectæ,neque vale-
tudines & morbi castigant, quas rerum varietates non
solum licet in nostris corporibus, quin & in elementis
ipsis conspicari: quotidie enim & in omni ætate con-
templamur interitum, in cunctísque ex rerum euentu
instabilitas quædam exprimitur & significatur, non
hyems,non æstas,non ver,non autumnus perpetuo ma
nent, sed decurrunt omnia, euolant & delabuntur.
Quid dicam de floribus? quid de magistratibus & prin
cipibus ipsis quorum vel presens in crastinum nulla est
vita? quid porrò de opulentis? quid de insignibus & cla
ris ædificiis? quid de nocte ac die? quid de sole? quid de
luna,quæ imminuitur nonnunquam & celatur? Itêmq; D
& sol obtegitur persæpe, & obtenebratur caligine: ni-
hil denique quod visibile fuerit, continuo manet: ani-
ma hæc tantum quæ nobis inest, etsi neglecta, æterna
est: at rebus quæ immutari possunt, tanquam perpetuis
omni studio & cura incumbimus, illius vero nullam
habemus in æternum mãsuræ rationem. Dicet aliquis,
hominis illius magna est potentia, verum duratura in
posterum vsque diem, & paulo pòst interitura: quod
ita esse,ex longe olim potẽtioribus patet, qui nusquam
in præsenti apparent. Nec secus se habet hęc vita,quàm
somnium aliquod,ac scena: qua sublata,rerum illę om-
nes varietates dissoluuntur. Itémque radiante sole tol-
luntur insomnia, eodem pacto cum finis tam cuiusque
vnius,quàm communis omnium venerit,resoluta cun-
cta euanescunt: siquidem diu perstat quod plantaueris
lignum, & quam ædificaueris manet domus: faber au-
tem ille murarius, siue agricola abeunt & corrumpun- A
tur. Rebus itaque se hoc modo habentibus, nos minus
pudet malefacti, quinimo crapula capti & luxu, quasi
ad immortalitatem cuncta molimur. Nunc vero audi
Salomonem qui rei ipsius experiẽtiam ceperit, quid de
præsentibus his fortunæ bonis disserat. Aedificaui mi-
hi domos,plantaui vineas,feci ortos & pomaria,& cõ-
seui ea cuncti generis arboribus, extruxi mihi piscinas
aquarum, vt irrigarem ex eis syluam lignorum germi-
nantium: possedi seruos & ancillas, multámque fami-
liam habui,armenta quoque & magnos ouium greges.
Hunc sanè nemo vnquam deliciis, gloria, sapientia,
dominatu omniúmque rerum ad voluntatem successu
anteiuit: nihil tamen ex his omnibus cepit vtilitatis,
quin ea omnia vanitatum vanitatem appellat, & vana
vniuersa,cuius vanitatis non simplicitatem, sed excess-
sum expresit. Cedamus obsecro ei,qui rerum huiusce-
modi experientiam consecutus est,morem obtempere-
mus, inquam, illi, & his rebus incumbamus, in quibus
nihil est inane: sed vera omnia certa ac stabilia sunt,&
cuncta lapide desuper constructa, in quibus, inquam,
nihil senescit, nihil præterit, quin virent omnia & flo-
rescunt,neque quicquam vetustate confectum ad inte-
ritum tendit. Concupiscamus ex animo deum, nulla
gehennæ formidine,sed regni ipsius cœlestis cupidita-
te. Quid enim est quod possit diuino illi spectaculo æ-
quari? profecto nihil. Quid quod bonis illis cœlestibus
par esse queat? quæ nec oculus vidit,nec auris audiuit,
nec in cor hominis ascendit,quæ præparauit deus se co
lentibus,vt Paulus inquit. Illa illa omni studio præsen-
tibus his neglectis,consequi enitamur. Nonne persæpe
terrena hæc incusamus,& nihil esse hominum hanc vi-
tam ducimus? quid ergo tam enixe in hoc nihilum in- C
cumbis? quid rebus inanibus laboriose adeo intendis
animum? spectabis forte magnifica ædificia,& illorum
aspectu seduceris: at si cœlum istatim suspexeris, & à la-
pidibus his & columnis ad illius decorem deflexeris o-
culos, spectabis hæc esse formicarum opera. Philoso-
phare ergo: contemplando conscende, quæ cœlo in-
sunt: ex his ipse perdisces, & videbis structuras hasce
præclaras nihil esse nisi pueriles ineptias & ludos. Spe-
ctasti aërem quàm tenuis,quàm suspẽsus & lenis, quàm
purus sit & splendens, quantóque magis ad superiora
concesseris, videbis qui eleemosynas fecerint ibidem
habere domicilium: at præsentia hæc ædificia non so-
lum in humanorum corporum resurrectione sunt rui-
tura, quin vel ante ipsam resurrectionem futurum tem
pus conficiet,destruet ac dissoluet, vel motu terræ dis-
cussa subuertentur aut consumentur incendio,quando
non modo in hominum æuo, sed in structuris ipsis &
molibus immaturi sunt casus, adeo vt domus,quæ fue-
rint vetustate confectæ ac pene collapsuræ, in ipso ter-
ræ discussu consistant immotæ: quæ vero nimio cultu
ornatæ solidæ,ac bene fundatæ, nupérque constructæ,
ædes,vel solo fulminis ictu quassatæ collabãtur. Quod
sanè haudquaquam sine dei prouidentia fieri solet, ne
forte ex ipso ædificandi studio efferamur. Quòd si vo-
lueris alia quadam via solicitudine hac & cura libera-
ri, adito publica ædificia, quorum es & ipse fortasse nõ
expers, quibúsq; nulla est priuata domus, & si magnifi-
ca,cultior, maneto & versare in eis, quoad tua sunt, &
aliis vnà communia: nõ tamen priuata & propria. Ve-
rum minus delectant, cum vulgata quadã consuetudi-
ne,tum cupiditate & auaricia. Ergo & delectatio illa ex
habendi libidine, non ex decore aliquo & cultu pro-

Universidad de Deusto
Biblioteca

cedit. Quocirca auiditas ipsa iuuat maxime, qua volumus nobis omnia vendicare, & nostræ ditionis efficere. Quoadusque tandem erimus his rebus affixi? Siquidē terrenis hisce adeo detinemur, vt non secus simus ac vermes luto obuoluti. Corpus è terra deus nobis effinxit, vt illud subleuaremus ad cœlum, non vt per id ad terram animam traheremus. Quod corpus etsi luteum est, potest, si libet, cœleste fieri. Vides itaque quanto sit deus nos honore dignatus, quando tam immensi operis nobis concesserit potestatem. Creaui ego, inquit, cœlum & terram, tu suscepta à me creandi licentia, facito è terra cœlum: potes nanque. Porrò illud qui creat omnia & eadem demolitur, de deo dictū esse constat, eandem hanc & hominibus potestatem permisit: vtq; solet pius aliquis genitor, qui pictor sit, non contentus solus effingere quæ libuerit, quin & filium cupit ad eam effigiādi peritiam inducere: ita & deus. Creaui, inquit, ego B corpus decorum, concedo tibi meliora faciendi arbitrium, facito & tu animam formosiorē. Dixi ego: Educat terra herbam virentem, & omnem arborem ferentē fructum. Dices & ipse, efferat terra proprium fructum, & emerget quodcūq; volueris operari. Facio ego æstatem ac nebulas, offirmo fulmina & spiritū creo, formaui draconem ad illudendum ei, id est diabolum: neque tamen hāc tibi inuideo potestatem, illude & illum si libet: poteris enim quemadmodum passerem aliquē vincire eū. Facio super bonos & improbos oriri solem, imitare ergo & ipse deum, impertire tua tam bonis, quàm improbis. Lacessitus iniuria fero animo æquiori, cōciantibus benefacio, sequere me cum liceat. Beneficia absque vlla vicissitudinis spe cōfero, idem & ipse facito, neq; fueris ad mutuum minus liberalis. Incendi, inquit, in cœlo lumina, accēde & tu his clariores faces, va C les enim: lucem præbe errantibus, longe magis erit id factum bene, quàm solem intueri, meq; id agens recognosces. Creare hominem non potes, iustum tamen efficere licet & deo placentem. Substantiam ipse creauit, tu illius conscientiam expoli. Vides quo erga te amore afficiar, quando vel in maioribus hisce eam tibi concesserim facultatem? Attendite itaque amantissimi quē simus ad honorem prouecti: tametsi pleriq; sint inconsideratius & ingrate loquentes, qui sibi liberum fuisse arbitrium conceſſum querantur: & eò iniquius, quò neq; in his quę paulo antè commemorauimus, sequi deū vllo pacto vel imitari possem°, nisi esset nobis soluta quędam & libera voluntas concessa. Dominor ego in angelos, inquit deus. In hos & ipse eius dominationis gratia imperium habes. Regio, inquit, throno insideo, eapropter & ipse in hunc cōsessum admitteris. Siquidem D consurgere, ait, nos fecit, & deo ad dexteram assidere: quāobrem & tibi Cherubin, Seraphin, dominationes, potestates, throni, principatus, & vis omnis angelica paret. Insuper neque corpus ipsum culpes velim, id fuisse honoris impartitum, quod contremiscunt vel incorporeæ potestates, verum quod dixi: non enim his solum meum in te amorē patefeci, quin ex his quæ tui sum gratia perpessus: conputus enim, & alapis faciem cęsus gloriam exinanui, patrem reliqui, & ad te odio me tum habentem, tum refugientem deueni, quinetiam nomen meum audire impatientem sum insectatus, vtq; cōprehenderem cursu contendi, admisi te, & mihi adiunxi. Epulare me dixi, & ebibe, vtq; te supra infraq; haberem, tibi copulatus sum & annexus: neque sat me illud solatur, quòd tibi è cœlo originem dederim, nisi rursum ad terras descendissem. Deinde haud solum sum tibi iunctus, & in amplexum recipior, sed in esum traditus, in frusta comminuor, & eapropter vt acrior fiat eiusmodi copula: quæ vero fuerint coniuncta suis perstant limitibus, at ipse tibi contextus, nullo velim nos interualo distare, quin è duobus vnū fieri maluerim. Hæc itaque cum ipsi intelligamus, & non ignoremus quàm diligentissimam nostri deus curam susceperit: nihil erit per nos intermittendum, vt suis maximis erga nos beneficiis haudquaquam arguamur indigni.

DIVI IOANNIS CHRYSOSTOMI ARchiepiscopi Constantinopolitani de pœnitentia homilia prima, Lælio Tifernate interprete.

LAETA nobis hodie ac festiua celebritas, solitóq; illustrior cœtus. Quænam ergo causa: Ipse ieiunij hoc clarum tempus, hoc esse noui ieiunij non præsentis, sed expectati. Illud nanque nos huc ad patriam cōgregauit domum: illud etiam eos qui ante hoc pigritauerunt, ad maternas reduxit manus. Si enim solum quod expectatur, tantum studij nobis ingessit: cum apparuerit aduenerítque, qualem quantámque præ se venerationem feret? Sic & ciuitas principis tremēdi subitura dominatum, omnem omittit desidiam, maiorique excitatur studio. Sed haud timete tremendum principem ieiunium audientes: non enim nobis, sed dæmoniorum naturæ tremendum est. Etenim si lunaticus fuerit quis, ieiunij ei faciem ostende, atque lapidibus ipsis inmobilior manet timore suffocatus, & veluti vinculo quodam detentus: idque potissimum, cum viderit ieiunio adiunctam sociam contubernalémque orationem: propterea & Christus dicit: hoc genus dæmonij nō eiicitur, nisi in ieiunio & oratione. Cum itaque nostræ salutis hostes sic persequatur, atque inimicis vitæ nostræ tam sit timendum: nónne & amare & diligere id decuit? Si enim crapulam ebrietatémq; timere oportuit, non ieiunium timeri debet. Illa siquidem nostras post terga ligans manus, viciorúmq; tyrannidi, veluti cuidam prauæ dominæ, seruos nos captiuósq; reddit: ieiunium vero seruos existentes nos, atq; ligatos inueniēs, vincula remittit, & tyrānide liberat, pristinámque in libertatem reducit. Igitur quādo & inimicos nostros expugnat, seruituteq; nos liberat, atq; ad priorem reducit nos libertatem, quam aliam maiorē eius, quàm ad nostram habet genus, amiciciæ rationē exquiris: etenim maximum rationis indicium id esse videtur. Vis discere quantus hominibus ornatus sit ieiunium, quę stabilitas ac custodia? cōsidera beatum atq; admirabile monachorum genus: hi nanq; qui in eremo sunt, tumultus fugientes, atque ad ipsa montium cacumina currentes, tugurij in eremi silentio veluti in tranquillo quodam portu fugientes, id quasi connegocians, atque totius vitæ particeps susceperunt: eapropter angelos ex hominibus illis fecit: non illos modo, sed & in vrbibus quotquot se tolerantes inuenit, ad ipsum philosophiæ culmen euehit. Nam & Moses & Helias veteri in testamēto Prophetarum turres, tametsi ex aliis illustres magnique habentur, ac multa fiducia gaudent: tamen si quando ad deum volebant accedere & colloqui, quantum homini possibile erat, ad hoc confugiebant, atque per huiusmodi ad deum ducebantur manus. Propterea & deus hominem à principio faciens: illico frænum ei ieiunij manibus imposuit, veluti piæ amabiliq; matri, & magistro optimo cōmittens. Nam ab omni ligno quod est in paradiso comedetis, de ligno vero scientiæ boni & mali non comedetis, species ieiunij est. Si in paradiso ieiunium necessariū fuit, extra paradisum multo magis. Si ante plagam vtilis medicina fuerat, multo magis post plagam. Si necdum bello voluptatum insurgente nobis arma fuerant opportuna, multo magis tantum post voluptatum viciorumq; prælium à dęmonibus nobis illatū. Igitur necessaria nobis à ieiunio sunt auxilia. Si hanc audisset vocem Adam, nequaquam secundam audiuisset: Terra es, & in terram reuerteris. Sed quoniā B hanc quidem trāsgressus est, propterea mors & ærumna, & curæ, & vita omni morte acerbior: propterea spinæ & tribuli, propterea labores & dolores, vitaq; angustiis plena. Vidisti quo modo irascitur de° ieiunio spreto: Disce & quo modo lætatur ieiunio honorato. Quēadmodum enim ieiunio spreto, mortem spernenti addidit, honorabile spernenti: sic iterum eodem honorato, de morte reuocat. Nam & volens tibi ostendere rei virtutem, potestatem ipsi dedit, post sententiā, post abductionem, abductos media de via rapere, atq; reducere ad vitam, idq; nō in duobus tribúsue, aut viginti hominibus, sed in vniuerso Niniuitarum populo: & vrbē magnam admirabilemq;, ac dicentem, ingemui, ad ipsum barathrum iam inclinantem caput, venientē desu per plagam accepturam, veluti quædam desuper stans potentia ipsis ex carnificis manibus eripuit, atq; ad vitā C reduxit. Sed si videtur, & ipsam audiamus historiam: Factum est, inquit, verbum domini ad Ionam prophetā, dicens: Surge & vade in Niniuen ciuitatem grandem. Subito, ad vrbis ipsam magnitudinem, dubitare timeréque vult, futuram præuidēs prophetæ fugam, sed prędicationem audiamus: Adhuc tres dies & Niniue subuertetur. Et cuius rei gratia, quæ facturus es mala prædicis? vt non faciam quæ prædico. Propterea & gehennam minatus est, quò gehennam non inducat. Terreant, inquit, vos verba, ne facta conturbent. Cuius autem rei gratia pactum ad tam tenue tempus compulit? quò & barbarorum discas virtutem, dico autem Niniuitarum tribus diebus tātam peccatorum iram soluere valentium: atque dei clemētiam admireris, trium dierum pœnitentia contenti tot pro peccatis: tuq; desperatione non corruas, etsi peccaueris, muteris. Quemad D modum enim anima pigritans atque negligens, quanquam multum ad pœnitētiam temporis accipiat, nihil operatur magnum, neq; sibiipsi deum per desidiam conciliat: Sic qui proposito excitato feruet, atq; multa cum solertia pœnitentiam ostendit, breui temporis momento longæui temporis peccata delere poterit. Nónne ter tio Petrus negauit? nonne vilis cuiusdam ancillæ verba timens? Quid ergo oportuit ne illum ad pœnitentiam multos annos terere? Nequaquam, sed eadem nocte lapsus est & erectus, vulnusq; & medicinam accepit: ægrotauit atque ad priorem rediit sanitatem. Qualiter & quo modo? flens & lugens. Magis autem non modo flens, sed multa cum solertia, multoq; cum proposito: propterea euangelista nō dixit, quoniam solum fleuit: sed, fleuit amare. Et qualis, inquit, quantáque fuerit lachrymarum vis, sermo non poterit explicare: ipse autem rerum exitus manifeste ostendit. Etenim crudelem post illum casum (nam nullum negationi par malum) sed tamen post malum, iterum eum ad priorē honorem reuehit, & ecclesiæ primatum gubernationémque sibi per vniuersum mundum tradidit: quódque omnium est sublimius, ostendit eum nobis ad dominū maiorem apostolorum omnium charitatē habuisse. Petre, inquit, diligis me plus his? Huic autem ad virtutis ra- *Ioan.21.* tionem nihil sanè par fuerit. Quò vero minime dicas, *Lucæ.12.* meritò deū Niniuitis ignouisse: Seruus, inquit, nesciens voluntatem domini, & non faciens, vapulabit paucis. Vt ergo hoc nō dicas, Petrum tibi in mediū propterea duxi, seruum voluntatem domini maxime scientem. Sed tamen hic idem peccans maximo peccato, respice quantum ad fidei constantiæq; culmen rediit. Igitur & ipse peccatis concidens, nequaquam orbatus perstiteris. Quid enim in peccato magis impium est? in peccato scilicet stare. Et quid peius in casu est? iacere in eo. hoc & Paulus deflet, & ingemiscit, hoc fletu dignum esse dicit. Ne fortè, inquit, cum venero, humiliet me deus *1.Cor.12.* apud vos, & lugeam multos ex his qui non solum peccauerunt, sed ex his qui pœnitentiam non egerunt super fornicatione & immundicia quam fecerūt. Ad pœnitentiam vero quale congruentius tempus posset accedere ieiunij tempore? Sed ad historiam reuertamur. Audiens autem propheta verba hæc, descendit in Ioppem, vt fugeret in Tharsis à facie domini. Quónam fu- *Ionæ.1.* gis homo? nunquid & alium audiuisti prophetam dicentem: Quò vadam à spiritu tuo, & quò à facie tua fu- *Psal.138.* giam? In terrā? Sed domini est terra, & plenitudo eius? Si ad infernum, ades: si in cœlum, tu illic es: si in mare, & illic, inquit, tenebit me dextera tua: quod & super hunc euenit. Sed tale est peccatum, quod ad ignorantiam multam nostram redigit animam. Et quemadmodum qui grauitate capitis ebrietatéque tenentur, stulte simpliciterq; feruntur, quanuis præcipitium, quanuis barathrum, & aliud quid simile subsit, infrà concidunt incaute: sic qui corruunt in peccatum, veluti praua ebrietate, actionis desiderio detenti, nescíunt quid faciunt, scilicet non præsentia, non futura præuidentes. Dominum, dic mihi, fugis? parumper igitur mane, atq; ipsum per rerum discs euentū, quoniam neque serui maris poteris manus effugere. Neque enim nauim iam conscenderat, atq; illud fluctus excitauerat, in altitudinemq; elevauerat magnam: & veluti fidelis seruus & prudens cō seruum inueniens fugientem, quasi quid ex domini bonis surripuerit, nusquam ab eo recedit, milleq; impedimenta ingerit recipientibus illum, quoad ipsum vēdicans reducit: sic & mare conseruū inueniens & cognoscens, mille impedimenta excitat, turbans, clamans, nō in iudicium trahens, sed cōminans nauem ipsis demergere cum nautis, nisi conseruum suum sibi prodiderit. Quid ergo nautæ his contingentibus? Iactum, inquit, vasorum fecerūt, nauis vero nequaquam alleuiabatur. Nihil tam onerosum & graue atq; ineptum quàm pec- catum & inobedientia. Propterea & Zacharias id plū- *Zach.5.* bi figurauit similitudine. Dauid vero describit eius naturam, dicens: Iniquitates supergressæ sunt caput meū, & sicut onus graue grauatæ sunt supra me. Christus autem ad eos qui in peccato vixerant, iterum dicit: Ve- *Matth.11.* nite ad me omnes qui laboratis & onerati estis, ego reficiam vos. Ipsum autem peccatum & scaphā tunc grauabat, & pessundari cogebat. Ionas vero dormiebat & stertebat, sed nō voluptatis erat somnus, magis autem tristicię & afflictionis: nā qui ex seruis & domesticis prudentes

Universidad de Deusto
Biblioteca

dentes sunt,citò peccata sentiunt, quod & ille patiebatur. Post enim commissum peccatũ, peccati nouit prauitatẽ,nam eiusmodi est:Cum enim factum fuerit, atq; ad ipsum actum culmen, tunc dolores parturienti animæ excitat, aduersus legem nostræ generationis. Nos enim cum primum nati sumus,parturienti dolores soluimus: illud autem simul editum distrahit doloribus parturientibus ipsum cogitationes. Quid ergo gubernator?accessit,& inquit: Inuoca deum tuum. Nouerat ergo ipsa experiẽtia insuetam illam esse hyemem,atque à deo illatam plagam, maiores humana industria fluctus,vbi gubernatoris manus nusquam profuerant. Alterius enim maioris gubernatoris rei illius casus, hunc vniuersum scilicet gubernantis mundum, ope atque superno indigebat auxilio: propterea & illi remos & vela & funes atque diuersa dimittentes, orationi instantes manus tendebant,deúmque orabant. Vbi vero neque sic profecerunt,miserunt,inquit, sortes,& prodidit de cætero sors noxium: Hi vero neque sic arripientes eum demerserunt, sed tanto tumultu, tanta tempestate incumbente, veluti multa inquiete, multo silentio, sic iudicium in naui statuentes, & interrogari & respõdere eum dignum fecerunt, atque cuncta subtili cum indagine exquirebant, veluti cuidam pœnas iudicialiter inflicturi. Audi igitur eos quemadmodũ in iudicio examine cuncta exactissimo inquirunt. Quod opus est tuum? vnde venis? quò vadis? qua de regione? quo de populo es tu? Et quidem accusabat mare,acclamans cõtrà:increpabat autem sors & condemnabat.Sed tamen neque mari contrà exclamante,neque sorte ex aduerso testimonium reddente sententiam vsque dabant, sed veluti in iudicio & accusatoribus instantibus, & testibus præsentibus, iudiciis atque argumentis veridicis non prius damnãtes,ipsi sententiã ferunt, quoad damnandus ipse propriæ fieret accusator culpæ. Sed & hi nautę homines Barbari & insensati,eum qui in iudiciis optimus est,ordinem imitantur,& id quidem tanto timore,tot fluctibus, tanta ipsis circunstante procella, & mari neq; vel respirare permittẽte: tãtus eius tumultus furensq; turbatio, insaniente atque exclamante, continuasq; vndas implicante.Vnde igitur tanta fuit prouidentia?à dei dispensatione. Etenim hoc fieri deus permittebat,prophetam vel ex his admonens, ex his mansuetum fore & mitem,quasi ad eum clamans,& dicens: Imitare nautas,homines insensatos: siquidem hi neque vnam spernunt animam, neque vni tuo non parcunt corpori: tu vero vniuersam vrbem tot milia habẽtem, quantum in te fuerit, exposuisti. Et hi quidem eius qui suorum causa malorum effectus est, neq; impetu ad dãnationem irruunt:tu vero nihil habens Niniuitas accusare,demersisti eos ac perdidisti. Et tu quidem me præcipiente eos ad salutem tua prædicatione reuocare, minus paruisti:hi autem vnum audiẽtes vniuersa faciunt, & moliuntur, quo noxium effectum à mulcta reuocẽt. Etenim ipsam post maris accusationem, post ostensionem sortis,cum incusaret sese,fugamq; fateretur,neque sic irruerunt ad prophetæ necem,sed nitebantur de industria,& vim atque omnia faciebant, quo eum neque post eius manifestissimam culpam violentiæ maris exponerent.Sed non permittebat mare, magis autẽ deus, sicuti per nautas eum & per cœtum corripere,ad sapientiamq; reducere volens. Nam postquam auditum est: *Ionæ.1.* Tollite me,& mittite me in mare,& cessabit mare à vobis, viribus conabantur in aridam euadere, sed nequaquam permittebant fluctus. Tu autem quemadmodum fugientem vidisti prophetam, audi eum & cõfitentem ex inferioribus de ceti ventre. Illud quidem veluti homo passus est:hoc vero quasi propheta ostendit. Accipiens igitur eum mare, veluti in quodam iudicio ceti ventre deposuit,saluum domino fugitiuum seruãs: neque acres vndæ suscipientes suffocauerunt,neque cetus vndis ipsis acrior oppressit.Saluauit autem,ad vrbemque reduxit,atque & mare & cetus contra naturam obtemperarunt,quo per omnia propheta instrueretur.Veniens igitur in ciuitatẽ,sentẽtiam legit, veluti regalem epistolam pœnas tormentáque habentem,& clamabat dicens: Adhuc tres dies & Niniue subuertetur. Audierunt illi hæc, neque non crediderunt, neque neglexerunt,sed illicò cursus omnium vnus ad ieiunium virorum mulierúmque,iuuenum, senum, seruorum, principum,subditorum,puerorum,antiquorum,neq; irrationabilium natura expers ab eo erat obsequio. Vbiq; saccus,vbique cinis,vbique fletus & eiulatus:nam ipse diademate caput ornatus à regali descendens throno,saccum sibi substrauit,atque sic vrbem periculis eripuit. Et erat rem quidem nouam videre,purpurã sacco cedentem præstãtiori effectu. Quod enim purpura nequiuit, id saccus potuit: quod consummare diadema non valuit, hoc cinis perfecit. Vides quo modo haud in vacuum dixi,non ieiunium,sed ebrietatem crapulamq; timeri oportuisse? Nam ebrietas & crapula vrbem stantem quati ad casumq; nutare compulit:ieiunium nutantem ipsam casuramq; saluauit. Post hæc & Daniel leonum ingrediẽs lacum, quasi cum ouibus,mitis cum inmitibus cõueniens,sic exiuit.Nam æstuantes ira,crudele mortiferumq; respicientes,appositã non tangebant mẽsam:& hæc ipsa excitante atq; impellente natura.Nihil enim agrestius illis bestiis, & fame (nam & septem diebus non acceperũt cibum) veluti carnifice quodam intrinsecus vrgente,vtq; ipsa prophetæ femora discerpserant,clamante,cibum venerati sunt. Tres pueri dum apud Babyloniam caminum ingressi,atq; in igne multo colloquentes tempore,igne ipso fulgidiora corpora habentes egressi sunt: profectò si quis erat ignis ille, quo modo quæ ignis sunt partes non implebat? si corpora erant illa, quo modo his quæ corporibus contingere consueuerunt,non contingebant? Quo modo,ieiunũ interroga,& respondebit,tibiq; ænigma soluet.Etenim corporum natura cum natura ignis certabat,corporaque ipsa victoria secuta est. Vidisti pugnã admiratione dignam?vidisti nouam inauditamq; victoriam? Igitur ieiunium mirare,pronisq; manibus suscipe, quoniãquidem & in camino fert opem,atque in leonum custodit lacu,dæmonesq; fugat,& dei reuocat sentẽtiam, vicio- *Daniel.6.*
rumq; furorem supprimit, & ad ipsam reducit libertatem, plurimamq; in nostris cogitationibus quietẽ inuenit. Quo modo nõ supremæ fuerit iniquitatis,tot tantaq; in manibus habentẽ bona & fugere & timere? Con- *2.Cor.4.*
terit, inquis, nostriq; corporis insuper auget infirmitatem. Sed quanto exterior homo corrumpitur, tãto interior homo renouatur de die in diem. Magis autem si rem diligentius volueris intueri, & sanitatis bonæq; habitudinis patrem inuenies. Atque si meis ipse sermonibus derogas fidem, de his filios medicorum percunctare,ipsiq; eadem tibi manifestius explicabunt:qui abstinentiam matrem sanitatis appellãt.Pedum vero dolores,& grauedinem capitis,vomitum,apostema,& hydropisim,& phlegmata, millęque morborum aliorum torrentes, à delicatis cibis crapulaq; prouenire dicunt, quasi à pessimo quodam fonte prauos riuulos, bonam corporis

corporis habitudinem, & animæ sanum intellectum non tam lædentes quàm depopulantes. Ne igitur ieiunium timeamus,tot à nobis excludens mala:neque ego vos sine ratione potissima continue ad id moneo. Sed quoniamquidem plurimos video homines pigritantes & immorantes nõ secus quàm si agresti horridoq; cuidam dandi in manus forent, ebrietate hodie crapulaq; corrumpentes, propterea moneo ne quis futuram à ieiunio vtilitatem perimat, gula ingluuieq; præueniens. Nam qui male se cibis ingurgitant, cum asperas sunt medicinas accepturi, si nimia sese esca sepeliunt, atque sic medicinam accipiunt, asperitatem quidẽ illam pertulerunt,vtilitate vero exciderũt, ægram facientes medicinæ dimicationem ad corrupti humoris maliciam. Quamobrẽ medici eos incœnatos dormire mandant, quo virtus totius medicinæ quamprimum atque illico morbosis occurrat humoribus: Sic & ieiunio cõtingit, si teipsum hodie multa obrueris ebrietate, crastina vero eam acceperis quæ ab illo est medicinam: hanc tibi profectò vanam inutilemque effeceris,& laborem quidem pertuleris:quod vero ab illa fuerat lucrum,nequaquam assequeris, ruisq; in recẽtem ebrietatis maliciam, eius omnem consumentem virtutem.Si vero leue præparabis sibi corpus, sobriẽque & vigilanti cogitatu susceperis ex electis vteribus medicinam, multa poteris expurgare. Igitur per ebrietatem discamus,ne fortè tale fiat, quale si quis infirmanti corpori & conualidato, lasciue minúsque temperate innitens, iterum velocius atq; cum maiori ruina cadat.Quod & in nostra fit anima,cum vtraque ieiunij ex parte,principio videlicet ac fine ebrietatis nube obfuscamus mundationem in nobis ab abstinentia factam. Veluti enim qui cum feris dimicaturi, armis multis munientibus, munimentísque mortalia quæque membrorum loca circundant, atque ita bellum suscipiunt: sic & nunc homines milites quasi cum fera quadam pugnaturi,ventris se muniunt crapula, disrumpentésque sese & obtenebrantes, multa cum impudentia suscipiunt mitem ac quietum ieiunij oculum.Atque si quempiam interrogauero,cuius rei gratia ad thermas hodie properas? quo corpus abluam, ieiuniúmque suscipiam. Si vero interrogauero, quare inebriaris?iterum dices: Quoniamquidẽ ad ieiunium sum ingressus.Quo modo igitur non erroneũ corpore quidem puro,impura vero ebriáque anima,optimum hoc rerum ieiunium suscipere? Restant quidem plura, sed hæc sobriis ad correctionem sufficiant. Quare necesse orationem supprimere: nam cupio patris audire vocem: quoniam ipsi quidem pastoralis pueri subtili calamo sibilamus,veluti sub quercu, aut fago quadam ad vmbram satorum horum sedentes. Hic autem veluti musicus optimus auream citharam modulatus, sonorum consonantia vniuersum excitat theatrum. Et huius non ictuum soni,sed consonantia verborum, consonantia operum plurimam nobis affert vtilitatem. Eiusmodi & Christus doctores quærit: Qui enim fecerit & docuerit,hic magnus vocabitur in regno cœlorum. Contingat autem & nos eius, omniúmque præsulum orationibus regno cœlorũ dignos fieri, gratia & amabili pietate domini nostri Iesu Christi:cum quo honor patri, gloria & fortitudo, cum bono & sancto spiritu, nunc & semper,& in secula seculorum,Amen.

Homilia quę antea hoc loco secunda numerabatur, nunc habetur inter Homilias in Genesin prima.

HOMILIA TERTIA

IAMETSI hesterna die vobis defuerim,non mea sponte, sed actus necessitate defui: defui corpore,nõ voluntate: defui carnis absentia, non mentis affectu. Nam & cõplectebar omnes vos & ferebã.Iterum fratres temporalem hunc trãseuntes morbũ, solertius studuimus facies vestras videre.Iam enim mecũ habens infirmitatis reliquias,ad vestram charitatem cucurri.Consueuerunt quidem ex ægris nonnulli lauacra & balnea inuestigare:ego autem facies vestras desideratas dignũ videre duxi, debitámque auditorum voluptatem implere. Pelagus hoc magnum & salsuginem non habens, mare hoc fluctibus vacuum,veni tellurem vestram inspicere. Quod enim pratum tale, quale ecclesia? Quis paradisus talis, veluti hic vester cœtus?Non est hic serpens insidiãs, sed Christus docens:non Eua ad supplantãdum,sed ecclesia ad dirigendum.Non hic sunt ortorum frondes, sed spiritus:non hic spinarum sepes,sed vitis fœcũda. Si autem spinam inuenero,in oleam transfero.Non enim naturæ defectus,sed propositi hic libertas honoratur. Si lupum inuenero,ouem faciam,haud naturam conuertẽs, sed propositum mutans. Quare iam nõ peccauerit, qui arcam ecclesiam maiorem esse concesserit. Arca qui- *Genes.7.*
dem animalia suscepit, & animalia conseruauit: ecclesia vero animalia suscipiens,eadem transformauit: vtputa,accipiter illuc introiuit,& accipiter exiuit.Introiuit hic quis accipiter, columba exit: introiuit lupus, & ouis egreditur:Agnus introiuit,& exit agnus,nõ transmutata natura, sed malicia excluſa. Ideo ad pœnitentiam assiduo sermone admoneo,sed acerba & horrida est peccatori:est enim delictorum medicina, iniquitatum consumptio, lachrymarum impensa, fiducia ad deum,aduersus diabolum arma,gladius vim eius precidens,caput eius amputans,salutis spes, desperationis occasus.Ipsa cœlum aperit,ea in paradisum ducit,ipsa diabolũ superat.Ea igitur de re sæpenumero sermone moneo,vt pœnitentiam agas:peccator es,ne à spe recedas. Non cesso iisdem cõtinue medicamenta deliniens.Noui enim quæ arma sint contra diabolum, à spe nunquã decidisse.Peccata si habueris,ne desperes, nõ desiste eadem sæpe repetens. Tametsi quotidie peccas, quotidie pœnitentiam age. Et quod in domibus facimus, quum fragiles & ad casum nutant,fragilia educimus, tignaq; noua submittimus,cõtinueq; reparationis munus obliteramus:idipsum & in nobis faciamus. Si hodie à peccato senueris, teipsum per pœnitẽtiam instaura. Est ne, inquit,pœnitẽtem saluarie?sed dices,est,& valde.In peccatis omnem contriui vitam,atque pœnitentiam si ege ro,putas saluabor?valde.Vnde mihi constabit?Domini excellentia pietateq;, non iam tuæ confidentiæ. Neque enim tua poterit pœnitentia sola sordes tot diluere. Si sola superfuerit pœnitentia,meritò timebis:sed quoniã pœnitentiæ dei clementia deiq; pietas iuncta est, fide. Nam dei clementia pietasq; mensurã non suscipit,neq; ipsius bonitas verbo interpretari potest. Tua quidẽ malicia mensuram habet,dei vero clemẽtia & pietas mensuram non habet. Tua malicia qualiscunq; fuerit,humana malicia est,dei clementia & pietas est incircunscripta:ipsa igitur tuam maliciam superat. Cogita scintillã si in mare ceciderit,nõ poterit stare,aut apparere?Quãtum scintilla ad mare se habet, tantum,hominis malicia ad dei clementiam pietatemq;,imò vero non tantũ modo,sed & longe suprà.Nam & pelagus, tametsi magnum sit,mensurã recipit: dei vero clementia & pietas mensuram non habet. Hæc dicã:non quo vos delidiores faciam,

Universidad de Deusto
Biblioteca

res faciam,sed promptiores reddam.Admonui sæpenumero theatra nõ ascendere. Audisti, atque haud obtẽperasti:theatrũ ascendisti,meóque verbo aduersatus es: non te pudeat ecclesiam ingredi secundo,& audire. Dicis, audiui, neque custodiui,quo modo iterum possum ingredi & audire?Denique ipse nouisti, quòd minus custodiuisti: denique cõsunderis,erubescis. Denique corripiente nemine ipse frænum accipis,denique sermonẽ mente ipse tua habes radicatum.Denique me non comparante, ipsa te mea purgat oratio. Non obseruasti, temetipsum accusa: vel semis obseruasse est, si minus obseruaueris,non obseruaui dixisse. Nam qui semetipsum accusat,quasi non obseruasse,ad obseruandum festinat: prospexisti altius, iniquitatem consummasti. Captiuus meretrici effectus es, & in theatrum ascendisti: iterum recordatus es,iterum pudore confunderis.Accede:contristatus es,deum ora.Sed hic atq; eousque veniens constitisti,væ mihi,audiui,minus obseruaui.Quo modo audeam eccleſiam introire:quo modo audeã iterum:Magis autem ingredere,quoniamquidem non obseruasti, quo iterum audiens obserues.Medelã si apposuerit medicus,neq; priori te die purgauerit: num eam rursus die altera non apponet?Est quisquam quercini roboris cæsor,is quercum si velit cædere, securim accipit, incidit radicem:si plaga vna percusserit, neque ceciderit infructuosa arbor,nonne secundam dederit, non quartam, non quintam,non decimam? sic & tu fac. Quercus est formicatio, glandes ferens irrationabilium animalium escam, multo tempore tua in mente radicata. In arborum circuitu tuam deiecit conscientiam. Meus sermo securis est, vno audisti die: quo modo vno die cadat, quæ tanto tempore radices immisit? Si enim bis,si ter,si centies,si decem millies,nõ iam mirum. Modo incide vitem malam, & fortem cõsuetudinem malamq; illam deiice,& gratiam impetrasti. Manna comedebant Iudæi, & cepas de Aegypto quærebant,consuetudine dusti:tam adeò turpis est res cõsuetudo pessima, quòd nõ statim potest abiici,nec tempore breui. Si enim decem consummaueris diebus,si in viginti, si in triginta: non tamen non gratias ago,non te fouebo,modo non desicias,sed pudore confundaris,& despice.Iterum de charitate disserimus,subisti & rapuisti,neque ipsa per opera ostendisti sermonem, haud confundaris ecclesiam ingredi secundo:pudeat te peccantem, non pudeat pœnitentẽ.Attende quid tibi diabolus fecerit.Duo hæc sunt, peccatum & pœnitentia:peccatum vulnus, pœnitentia medicina. Quemadmodum enim in corpore vulnera & medicinæ,sic in anima peccatum & pœnitentia:sed peccatum pudorem habet,pœnitentia vero fiduciã possidet.Attende diligẽter obsecro,ne ordinem turbes, & vtilitatem perdas.Est vulnus & medicina,peccatum & pœnitentia:in vulnere sanies,in medicina purgatio saniei:in peccato sanies,in peccato improperium,in peccato derisio,in pœnitentia purgatio peccatorũ.Aduerte peccatum ipsum confusio & pudor sequitur,pœnitẽtiam vero fiducia. Intellexisti quæ dico? ordinem satanas peruertit,& cõfidentiam dedit peccato de vita longa,confusionemq; pœnitentiæ.Non desistam vsque ad vesperam quoad te soluero : oportet enim me promissionem cõplere, impossibile est me desistere.Est vulnus & medicina:vulnus saniem habet,medicina saniei purgationem.Nunquid in vulnere sanitas?Num hæc proprium habẽt ordinem,& illa proprium? Nunquid hoc in id transire potest,& illud in hoc?veniamus ad ipsam post hanc delinquẽtem animam. Peccatum confusionem habet,peccatum improperium,peccatum honoris obfuscationem habet hęreditariam. Pœnitẽtia fiduciã habet,pœnitentia ieiunium habet, pœnitẽtia iusticiam posidet.Dic tuas prius iniquitates,vt iustificeris:&,Iustus priori in sermone accusator sui. Sciens igitur satanas peccatum quidem confusionem habere, potentem ad se pœnitentem retrahere,mutauit ordinem,deditq; confusionem quidem pœnitentiæ, confidentiam vero peccato.Vnde hæc,ipse dico. Carpitur quis prauis desideriis de publica meretrice,sequitur scortum, captiuus ingreditur locum, nequaquã erubescens, impudẽs meretricem complectitur, peccatum exequitur, nusquam ipsi pudor,nusquam correctio:egreditur inde cum peccatum cõsummauerit, atque vt pœniteat pudore tenetur. Miser & infelix, cum meretricem complectebaris, non te puduit:cum ad pœnitentiã venisti, pudore tunc confunderis?Quorsum nam id?Cum fornicabaris,non pudebat,rem cum facis,nõ erubescis: erubescis cum pœnitere & confiteri debes peccata verbo.Diaboli hæc astutia est,quòd te in peccato erubescere vetat,& peccatum edicere impedit pudore. Nouit enim si homo erubuerit peccatũ,fugiet illud:inuerecũdus autem vel difficile pœnitere potest:& ita duo facit mala,& in peccatũ trahit,& à pœnitentia arcet.Quid erubescis ergo?Cum fornicari te contigit,haud erubescebas:cum te peccato liberes,erubescis:tunc erubescere debuisti, tũc oportuit pudore confundi,cum peccabas. Cum factus es peccator , tunc pudere oportuerat : quum iustus efficeris, pudes.Dic prius iniquitates tuas,vt iustificeris. O domini clementiam & pietatem , non dixit vt pœnitearis , sed vt iustificeris.Non deo satis est eum nõ punire qui peccat,sed eum tum insuper & iustum efficit,& valde. Sed aduerte, iustum eum facio: & vbi id effecit? in latrone. vt solum dixit ille consocio , Neque tu times deum , & nos quidem iuste digna factis recipimus,dicit ei Christus,Hodie mecum eris in paradiso. Non dixit, liberabo te à tormentis & pœna,sed in paradisum iustum introducit. Vides quo modo ex confessione iustus efficitur?valde est clemens & pius deus.Proprio filio non pepercit,vt seruis parceret. Dedit enim vnigenitũ,vt seruos emat ignauos. Sanguinem vnigeniti precium posuit.O domini clementia & pietas.Neque mihi dixeris, permultum peccaui, quo modo saluari possum? tu nequis,sed dominꝰ tuus potest:atque ita potest,vt tua deleat peccata. Accurate ad sermonem aduerte. Sic enim delet peccata deus,vt neque eorum vestigium maneat. In corporibus quidem id non est ita: sed quanquã millies conetur medicꝰ, tametsi vulneri medicinas addat, vulnus quidem euanescit. Sæpéque in facie vulneratus quisque vulnus quidem curauit, cicatrix vero remanet vulneris argumentum,faciei deformitatem habens: atque si abolere contendat,mille medicus modis nequit: repugnat enim sibi naturæ inirmitas , artis & medicinarum imbecillitas:deus autem cum deleuerit peccata, sic delet,vt neq; cicatrix,neque cicatricis superstit indicium,non vestigium quodquã,sed & cum sanitate decorem elargitur:post pœnę liberationẽ,& iusticiam inserit,atq; peccantem coæqualem facit non peccãti. Extinguit enim peccatum, atq; id nõ esse facit, neq; fuisse. Sic enim omnino id tollit, vt nõ cicatrix, nõ vestigiũ, non argumentũ aliquod apparuerit . Atq; vnde id nobis elucet quod dico?quí ostẽdere debeo quo modo verum videatur? Ab ipsis itaq; ostendatur scripturis, fiduciaq; firma permaneat. Inducam igitur vobis homines vulneratos, populũ omnẽ vlceribus plenum & sanie & vermibus,

vermibus,vulnus vndique,& existẽtem totũ vlcus,atq; ita sanare volo,vt ne quidẽ cicatrix,non vestigium,nõ signum maneat:neq; vnum habentes vulnus,non duo, non tria,nõ quatuor,sed à pedibus vsque ad caput vulnus existentes . Attende hic diligenter , communis hic nobis sermo,& salutaris.Medicinam spargam his quas seculares adhibent medici meliorem, quales neque ipsi reges spargere possent.Rex quidẽ potest carcere quenquam emittere, gehenna vero liberare non potest: pecuniam dare,animam autem saluare nequit:sed ex pœnitentia vos manuducam,quo dei discatis fortitudinẽ, quo sciatis super eam peccatum non posse:neq; iniquitas potens est eius superare virtutem. Tãdem inducam non vnum,non duo, non tria, sed milia multa vlceribus confecta innumeris,plena peccatis,& tamen pœnitentia valentia saluari , vt neque vel vestigium cicatricum priorum vulnerum supereſſet. Sed verbo diligenter attendite,sed & memoriæ dicta mãdate,quo & derelictis quandoque auxilio sitis,atq; dictorum vtilitate promptiores reddatis.Igitur & Esaias procedit, qui seraphim intuetur, qui mysticũ illud haurit melos,qui de Christo infinita prædicit.Percontemur quid ait. Visio quam vidit Esaias super Hierusalem & Iudæam.Dic visionem quã vidisti. Audite cœli,& auribus percipe terra,quoniã dominus locutus est. Alia præmisisti, & alia dicis.Quæ alia præmisi? Incipiens dicis, Visio super Iudæam & Hierusalem:cœlum alloqueris, atq; in terram sermonem declinas,dimittẽs rationales homines,irrationalibus cum elementis disputas.Ita,inquit,quoniam irrationali irrationabiliores facti sunt rationales:nõ ea modo ratione, sed quòd Moses volens eos promissionis terram inducere,prouidẽsque fore tradita despici ab his debere:Audite, inquit, cœli, & loquar, & audiat terra verba oris mei,& cõtestabor vobis cœlum & terram, si ingressi promissionis terram , dominum deum tuum reliqueritis,in omnes dispergẽdi estis gentes.Venit Esaias,atque comminatio ipsa in opus efferri debuerat, non poterat vocare Mosem iam defunctum, atq; eos qui tunc audiuerant,mortuiq; fuerant:elementa igitur quibus Moses cõtestatus est,vocat.Ecce electi estis à promissione ô Iudæi:ecce deseruistis deũ,quo modo te vocabo Moses?interisti enim, mortuusq; es,quo modo & Aaron vocabo?& ille morti est deditus:nõ habes vnde hominẽ voces,voca,inquit,elementa.Idcirco & ipse viuens,non Aaron solum contestatus sum,atq; illum & illum,sed quoniam illi morituri fuerãt,& permanentia elemẽta vobis contestor , cœlum scilicet & terram. Dicit ergo Esaias,Audite cœli,& auribus percipe terra, vos enim Moses cœpit hodie cõpellare : nõ solum hac ratione elementa cõpello, sed quod Iudæis dictum est, audi cœlum:tu enim manna produxisti, tu supra naturam ostendisti,superius es,atque aërem imitatus es.Auribus percipe terra,inferius quidem es, atq; diffusam latamq; mensam præparasti . Compressa est natura, gratiaq; operata est. Neque boum opera, spicarumq; apparatu,non manibus coquorum atque præceptis,sed mãna erat omne quod factũ erat,sanctificatus fons, mensa diffusa, natura oblita propriæ infirmitatis fuit . Quomodo eorum vestimenta non sunt attrita , neque calceamenta vetustate consumpta , cuncta ad eorum fiebant ministerium. Audi cœlum, & auribus percipe terra.Post prodigia memorãda, illaq; beneficia lacessitus est dominus iniuria. Quem offendã,audientem virum non habeo, veni, & non erat homo:locutus sum,& nõ erat audiens. Irrationales alloquor,quoniamquidẽ rationales in vilitatem irrationaliũ acti sunt: propterea & alius propheta regem vidit furẽtem,idolum veneratum,deum despectum,alioſq; vniuersos trepidos, & dicit:Audi altare,audi.Lapidem alloqueris:Sic quoniam quidem lapide ipso insensibilior.Audi altare,audi, hæc dicit dominus:atque illico altare scissum est,lapisq; audiuit,fractus est lapis,& effudit libamen,quo modo nõ audiuit homo?Extẽdit manum suam,vt prophetam raperet: & quid facit deus? eius manum arefacit . Respice quid facit,domini respice clementiam,& serui peccatũ: Quare à principio eius nõ arefecit manum?quo lapidis exemplo sanior fieret.Si enim scissus non esset lapis, cõuersus ipse non esset. In te cõcitor ira.extendit manum vt raperet prophetam,& exaruit manus.Stetit trophęũ, tot aderant satellites,tot duces aderãt,auxiliumq; grande,atque suam restituere nõ poterant manum.Sed manus stabat vocem emittens , atque præ se ferens acceptum impedientis conflictum, pietatisq; trophæum, dei clementiam & illius insaniam,restituique non poterat. Sed ne sermonem ex sermone texẽtes ,& proposito excidamus,iámque quæ promisimus,ostendamus, scilicet mille si fueris ictus & cæsus vulneribus, atque quod bonum est,feceris: sic ea delet deus,vt neq; cicatricem vel vestigium videas, vt nec signum priorum peccatorum appareat. hæc pollicitus sum , hæc demonstrare tentabo.dicit scriptura,Audite cœli,& auribus percipe terra, quoniam dominus locutus est. Dic mihi,quid nam locutus est dominus?Filios enutrui & exaltaui,ipsi autem spreuerunt me:cognouit bos possessorem suum (ô rationales irrationabiliores iumenti) & asinus præsepe domini sui (ô asinis ipsis insipiẽtiores) Israël autem me nõ cognouit,& populus meus nõ intellexit. Væ genti peccatrici.Quare,inquit, non iam salutis spes datur? vel si datur , væ quare dicis, dic mihi? Quòd haud salutem, haud sanitatem inuenio.Medelas apposui,neque cęsit vlcus,& ideo auersus sum.Quid igitur facere habeo?curare nequeo. Væ,plorantem imitatur mulierem, & benefacit : obsecro attendite diligenter : væ quare dicit? quoniam & idipsum fit in corporibus,cum viderit medicus ægrotantem haud spem salutis habentẽ,illachrymat,domesticiq; & proximiores vlulant,ingemiscunt, sed illic incassum & vanè.Cum enim moribũdus æger fuerit,tametsi mundus defleat omnis, nequaquam eum excitabit,ita vt non resurrectionis,sed lachrymarum illi sit fletus.In anima vero non sic.Si enim mortuam fleueris,sæpenumero mortuam excitabis.Quare?quoniãquidem moriens corpus humana non excitatur virtute:anima vero moriens,correctione resurgit,& virtute diuina.Vide fornicantem,& defle,atque illum sæpe excitabis : propterea Paulus non scribebat , exhortabatur ve solum,sed & flebat cum lachrymis peccatores admonens.Ideo etiam fundis lachrymas,quo si minus admonitio poterit esse auxilio , lachrymæ intercedant : sic & propheta deflet,& dominus noster videns Hierusalem cadentem dicit: Hierusalem, Hierusalem, quæ occidis prophetas, & lapidas eos qui ad te missi sunt, reuocans ciuitatem cadentem,& flentem hominem imitatus. Vę genti peccatrici,& populo pleno peccatis: nec habet sanum corpus.vidisti eos vlceratos? væ semini nequam, filiis sceleratis.Quare defles,dic mihi? dereliquistis dominum,atque ad iracundiam sanctum Israël prouocastis. Super quo percutiã vos vltrà,an fame,an peste?omnis plaga iam venit, & neque vestra malicia iam est cõsummata,addẽtes præuaricationẽ,omne caput languidum,& omne cor mœrens.Non est vulnus vnum,non

liuor

Universidad de Deusto
Biblioteca

liuor vnus. Res nouæ, paulo antè semini dixisti nequã, A filiis sceleratis, dereliquistis dominum, ad iracundiam prouocastis sanctum Israël: &, væ genti peccatrici. plorans tunderis, malaq; loqueris, & rediens dicis: neq; vulnus, neque liuor. Attende, vulnus tunc sit, quum altera quidem corporis pars sana est, altera vulnus habet: hic autem dicit totum esse vulnus, totũ liuorem, totum vlcus à pedibus vsque ad caput. Non est quo quis fométa, quo quis oleum imponat, non est quo quis circumliget. Terra vestra deserta, ciuitates vestræ succensæ igni, regionem vestram coram vobis alieni deuorant: omnia hæc feci, & vos conuersi non estis: omnia quę ad artem sunt feci, atq; ægrum ipsum cadauer manet. Venite, audite verbum domini principes Sodomorũ & Gomorrhæ, quid mihi multitudo victimarum vestrarũ? Quid igitur? Sodomitas alloquitur? Nõ, sed Iudæos Sodomitas appellat. Quoniamquidem Sodomitas imitabantur, nomen ipsis imponit. Venite, audite verbũ dei principes Sodomorum & Gomorrhæ: quid mihi multitudo victimarum vestrarum, dicit dominus. Plenus sum holocausto arietum, & adipe pinguium, & sanguinem vitulorum & agnorum nolui. Cum obtuleritis mihi similæ florem, vanum, & incẽsum abominatio est mihi, neomenias vestras, & sabbata odit anima mea: ieiuniũ & diem festum nõ feram: & quum extenderitis manus vestras, auertã oculos meos à vobis. Est ne iræ huic par quicquã? Propheta cœlum inuocat, plorat, ingemiscit, illachrymat, dicit: Non est vulnus, neq; liuor: deus desuper irascitur, non suscipiam sacrificia, nõ neomenias, non sabbata, neque florem similæ, non orationem, non extensionem manuum. Vidisti vlcus? vidisti morbũ insanabilem, non vnius, non duorum, non decem, sed mille? Quid ergo dicit post hæc, Lauamini, mũdi estote: Num peccatum putas habet? Ipse deus dicit, Non audiam vos: & dicit, lauamini. Quorum vtrũque vtiliter ingeritur: id vt terream, hoc vt alliciam. Sed eos nõ audis, spem pœnitentiæ non habent. Quòd si non habent pœnitentiæ spem, quo modo dicit, lauamini? Sed deus vere clemens, vereq; pius, soluscq; bonus & misericors super patrem, atque vt discas quòd pater, dicit ei: Quid faciam, nescio: nescis quid facis? scio, sed nolo: expetit peccatorum natura, sed continet clementiæ pietatisq; magnitudo. Quid tibi faciã? parcam tibi? sed fides desidior redditur: persequar te, sed mea non sustinet clementia. Quid tibi faciam? vt Sodomã ponam te, & vt Gomorrham subuertam te. Conuersum est cor meum. Impassibilis passibilem imitatur hominem, magis autẽ amabilem matrem. Conuersum est cor meum, veluti si mulier puero dixit, non satis patior, fuerit dictio. Sed turbatus, D inquit, in mea sum pœnitentia. Et deus turbatur? Et iuste id quidem cogites: deus enim immutabilis: sed quod dixi, nostras imitatur dictiones. Cõuersum est cor meũ. Quid autem post hæc dicit: lauamini, mundi estote, auferte malicias de animabus vestris, discite benefacere, quærite iudicium, iudicate pupillo, defendite viduam. Neque grauia mandata, sed quotquot natura nouit. Et venite, & arguite me, dicit dominus. Parũ facite, & ego reliquum adiciam, dicit dominus: parum mihi date, & totum ipse dono. Venite, & quò ibimus? ad me quẽ incitauistis, quem ad iracundiam prouocastis, ad me dicentem, Non audiam vos: quo minus timentes fugiatis iram. Venite ad non audientem, vt audiam. Et quid faciam? non dimittam cicatricem, non vestigium, nõ signum. Venite & arguite me, dicit dominus. Si fuerint peccata vestra quasi coccinum, quasi nix dealbabuntur.

Nunquid vlla vsquã cicatrix? Nunquid ruga post purgationis colorẽ? Et si fuerint, inquit, rubra quasi vermiculus, veluti lana alba erunt. Nunquid nigredo? nunquid macula? & quo modo fient hęc? Num vel promissiones aliq; hoc dicunt? sed os domini locutum est. Non modo magnitudinem promissorum vidisti, sed etiam donantis dignitatem. Etenim deo omnia possibilia, qui potest facere mundum de immundo. Hæc igitur audientes, & pœnitẽtiæ medicinam scientes, gloriam referamus patri & filio, & spiritui sancto, in secula seculorum, Amen.

HOMILIA QVARTA.

ASSIDVE in eam pastores consuescunt partem oues suas diuertere, qua gramẽ altius denssiusque intuentur, atq; inde prius non abigũt, quàm omne grex contuderit. Hos & ipsi sectantes, quartam iam diem hanc ad pœnitentiæ modũ B hũc pascimus gregem, neq; vel hodie digredi paramus: loco enim pabulum vtilitatis multũ inesse video, permultumq; fructum, simul permultamq; lætitiam. Nam neque arborum comæ pro pecorum tuguriis factę, meridie per æstum tam oues reficiũt, optabilem atque vtilem exhibentes vmbram, multáque suadentes cum voluptate, quam sacrarum scripturarũ lectio afflictas angore animas, ærumnisq; implicatas solatur, explicat simulq; recreat. Nimium siquidem atque exurens voluptatis retundit malum, solatium omni vmbra suauius amœniúsque impartiens. Neque enim solum in pecuniæ iactura, aut orbatu liberorum, atque eiusmodi, sed & in peccatorum pressura plurimum ea nobis solatij cõfert. Cum enim homo peccato interceptus, circumuẽtus cecidit, postea mordetur conscientia, & peccati semper C memor, mœroris sese magnitudine obruit, perq; singulos dies incenditur, atque mille ingẽtibus solatij modis si minus acceperit, ecclesiam ingreditur, eò audiens sanctorum multos cecidisse, rursusq; resurrexisse, atque in priorem rediisse dignitatem, clàm multo solatio plenus egreditur. Et qui in homines sæpenumero peccamus, neque peccatum audemus prodere, pudore rubore; detenti: atque si prodiderimus, non tantum consequimur. Cum autẽ deus exhortatur, corq; nostrum tangit, illico omnis satanæ caligo fugatur. Hinc & iustorũ conscripti sunt lapsus, quo & recte & peruerse viuentes ab his maximè lucrifaciant. Nam & cadens aut alienatus spe, indulgentiæ desperatione, alterum post casum videns resurgentẽ, & iusticię fiet sedulus ac firmissimus cultor. Cum enim ex his qui se maxime præstãt, multos cadentes viderit, illorum casu factus cautior, perpetuo in agone versabitur, multaq; sese stabilitate muniet. Sic itaq; alter in peccato desperationis liberabitur, ille quidem firmiter stabit, hic in priorẽ à quo excidit, statum reuertetur. Nam cum homo nobis solatij fomenta præbuerit, tametsi ad horam cõsolari videamur, rursum ramen in eum languorem voluimur: cum vero per alios qui peccant, atque inde saluantur, nos deus conuertit, suam nobis manifestam facit bonitatem, ne propria de salute ambigamus, sed firmam certamq; cõsolationem capiamus. Quemadmodum igitur in delictorum pressura, sic illatis in periculis, medicinam abundantẽ pluri mæ scripturarum historiæ mœstis cõferunt prospicere volentibus: & siue pecuniæ publicatio, siue calumniarũ iactura, siue flagella, siue carceres, siue aliud nos malum conterat, ad iustos prospiciẽtes, qui eadem & passi sunt & toleraverunt, ad nosmetipsos cito redire poterimus. Aliàs quidem si corpus manifestis in passionibus patiẽtes intuemur

tes intuemur ægrotum, quandoque contrahimus infirmitatem, atque etiam non existentem facimus. Puta si quis oculorum malo laborãtem viderit, ipso & intuitu ægritudinem in se contraxerit. In anima vero non sic, magis vero eos nosse qui eiusmodi patiuntur, leuiorem propriis in malis facit languorem. Propterea Paulus fideles hoc modo hortatur, vt non modo viuentes sanctos, sed & obdormientes in medium producat: Iudæis enim scribens circũuentis & nutantibus ad casum, sanctos viros in medium producit, Danielem, tres pueros, Heliam, Helisæum, sic dicens: Obturauerunt ora leonum, extinxerunt virtutem ignis, effugerunt ora gladij, lapidati sunt, flagellati sunt, in vincula & carceres detrusi, circumierunt in melotis & caprinis pellibus, egentes & doloribus affecti, quibus dignus non erat mundus. Ea autem passionum communio solatium præbet afflictis. Et veluti quempiam malis torqueri sit intolerabile ei, qui solus in angustia versatur, multóque id solatio medendum est malum: ita solatium inuenire eisdem oppressum malis, leuiorem efficit plagã. Igitur vti cunctis quæ nobis molesta esse videntur, magnifice repugnemus, scripturarum historiis diligenter intendamus. Multę enim patiẽtiæ hinc nobis occasio excitatur, non modo eorum solandis communione, qui paribus premuntur malis, sed ꝙ & ab ingruentibus periculis liberationis viam discimus: atq; eorum post hyemem & fluctus iterum priori manere in dignitate, neq; trahi in desidiam, neque in sensum reprobum tolli. Haud enim mirabile est malis afflictos contrahi & humiliari, maio raq; paruitatis indicia præ se ferre. Nam ea tẽtationum natura, quæ in tristicia ipsa vel lapideum cor habẽtem, id facere cogat. Sed animæ venerabilis est, deumq; continuo præ se ferentis, & ipsam post liberationem tentationum in obliuionem minus cadere: quod Iudęi sępenumero passi sunt, quare & corripiens eos Propheta dicit: Cum interficiebat eos, tunc quęrebant eum, & conuertebantur, & diluculo vigilabant ad eum. Et Moses id primum cognoscens, sæpe admonet eos, dicens: Comedens & bibens, & incrassatus, attẽde ad temetipsum, nequando obliuiscaris domini dei tui. Igitur id euenit. Comedit enim, inquit Moses, & impinguatus, & incrassatus, & recalcitrauit dilectus. Quare non modo ea de re mirari sanctos decet & beatos dicere, ꝙ tribulatione super eos ingraviescente humiles, mansueti, philosophi erant: sed quòd & hyeme procellaq; illa transacta, & trãquillitate facta, eodem in studij mansuetudinisq; culmine permanebat. Atque eum equum laudarim maxime qui vlla sine habenarũ vi pro nutu compescitur: si vero fræno cogente eum commode subegeris, nequa- D quam mirum: neq; enim pecudis generositate, sed fræni necessitate ipsa modi obseruatio reputabitur. Identidẽ & in anima licet intueri, ꝙ imminente timore, si tranquille perseuerat, nequaquam mirum: cum vero tẽtatio ipsa quieuerit, atque timoris quis amouerit frænum, tũc vim mihi philosophãtis animæ ostende, modestiamq; omnem. Sed vereor ne Iudæos accusare volens, nostrã in primis conuersationem accusem. Quoniamquidem & nos si quando fame pesteq; fluctuamus, & grandine, & siccitate, & incendiis, & hostium incursibus: nónne per dies singulos ad ecclesiam cõuentus, multitudo ploratu ac gemitibus resonat, ac plurima nobis inest philosophia, despectusq; rerum domesticarum, & neque pecuniarum cupido, neque gloriæ desiderium, neque libidinis conflictus, neque prauus alius cogitatus tunc surrepens, impedit. Sed vniuersos vos ad dei contuliſtis cultum, cum oratione & lachrymis: & fornicator quidem de castitate tunc agit, obiurgator & conuicios⁹ conciliationi inhęret, auarus ad eleemosinam flectitur, iracundus & furens ad mitem animum mansuetumq; reuertitur. Atq; vbi deus iram illam depulerit, deq; tot fluctibus fecerit tranquillitatẽ, protinus iterum priores ad actiones, damnatasq; properamus. Sed neq; ipso in tentationum tempore distuli tunc prædicare, ea testificatus, cum nihil magis in vobis euenit: sed veluti somnum & vmbrã vniuersa illa cogitationibus vestris exclusistis: propterea nunc abundãtius quàm tunc timeo: quódque tunc dixi, nunc magis formido, ne prioribus peiora cõtrahamus mala, tuncq; plagam à deo recipiamus insanabilem. Nam cum quis continuò peccãs dei consequitur indulgentiam, postea nihil ab hac æquanimitate lucrifacit homo, ad maliciæ fugam hunc præparat, deinceps deus vel cor inuitum ad ipsum malorum B deducat culmen, funditusq; conterat, neque iam dedit pœnitentiæ illius locũ: quod in Pharaone contigit. Vbi enim priori, & secũda, & tertia, & quarta, aliisq; post illas plagis à deo lõganimitatis plurimum cõsecutus est, idq; sibi nullo accesit vsui, cõtriuit eum reliquum, atq; cum ipsa ciuitate simul perdidit: Idẽ & Iudęi passi sunt. Quare Christus eos perditurus, eremumq; desuper indu Luce.13. cturus, sic prius alloquitur: Quoties volui cõgregare filios tuos, & noluisti? ecce relinquetur domus vestra deserta. Vereor igitur ne fortè eadem ipsi patiamur, quòd neque in alienis malis prudẽtiores simus: atque hæc nõ modo ad præsentes, sed ad eos dico, qui studio quotidiano delapsi, priorum tribulationum obliti sunt, ad quos nequaquam clamans destiti dicens, Quanquam tentationes cesserint, earũ tamen vestris in animis memoria maneat, quò & beneficiorum semper memores C continuas gratias habeamus eadem tribuenti deo. hæc & tunc dicebam, & nunc dico, & vobis & per vos illis. Imitemur sanctos, qui neq; pressuris mersi, neque secundis rebus aut longa pace debiliores fuere, quod & plures mortalium nunc patimur. Sicut enim imbecilliores cymbæ fluctuatione vel parua circumuentę demergũtur. Nam inuecta paupertas sæpe deiicit in profundum, eo quòd obrutos relinquit: iterumq; ipsa opum rediens facies nos tumore circundedit, atque in summã deduxit superbiã. Quapropter æra nostra omnia relinquentes, animas proprias ad salutem computemus: hac enim bene sese habente, quodcunque ingruerit mali, quanuis fames, quanuis morbus, quanuis pecuniæ direptio, aut aliud si quid huiusmodi, tolerabile erit, & leue dominico ex præcepto, atque ipsa quam in illum spe habemus: eo ꝙ anima sese deo minus accommodãte, tametsi diuitiæ affluant, pueri asint, milleq; pecuniæ voluptates, nullum profectum ad tristiciæ curarumq; leuamen cõtrahet. Igitur nequaquã diuitias quæritemus, ne paupertatem vitemus: sed prius quisque nostram curemus atq; ornemus animam, eamq; accõmodemus ad præsentis vitæ dispensationem, atq; ad ipsam, quam hinc facturi sumus profectionem. Iam enim modicum & probatio vniuscuiusque nostrum fiet, cum omnes adstabimus tremendo Christi tribunali propriis actionibus induti, & oculis intuebimur eas atque dicemus: Id mihi lachrymæ orphanorum, id viduarũ suspiria, id inopum querelæ, id rapinæ pauperum, id turpes luxuriæ, quibus nostras inquinamus animas. Non hæc autẽ modò, aut his proxima: sed si quid inconcinnum mente tractauimus, quoniam & ipse mentium scrutator, & cogitationũ iudex: & iterum, Scrutans corda & renes deus: &, Reddẽs

vnicuique

Universidad de Deusto
Biblioteca

vnicuique secundum opera sua. Hic mihi sermo non ad illos, qui vitæ curis implicantur solum, sed & qui tuguria in mõtibus fixerunt, quorum corpora non solũ à fornicationis labe debent abesse, sed etiã animæ ab omni auaricia satanæ. Non enim modò mulieres sanctus alloquitur Paulus, sed & viros, & vniuersam ecclesiam, animam in virginitate perseuerantem, sanctam corpore oportere & spiritu. Et iterum: Despondi vos vni viro virginem castam exhibere Christo. Castam autem quo modo? haud habentem maculam vel rugam. Quoniam quidem virgines illæ lampades habentes extinctas, virgines quidem fuerant corpore, corde castæ nõ erant. Sed tametsi eas corruperat nemo, pecunię tamen libido corruperat. Earum quidem corpus purum: anima plurimo adulterio, malarumq; repleta cogitationum erat in se repentium, pecuniæ cupidine, & impietate, & ira, & inuidia, & derisu, & obliuione, & superbia, omnibus pariter venerabilem virginitatis statum demolientibus. Quare & Paulus dixit, Vt sit sancta corpore & spiritu: & iterum, Virginem castam exhibere Christo. Quemadmodum enim sub adulteris corpus corrũpitur: sic anima sub satanæ cogitationibus inquinatur exẽplis peruersis, à cogitationibus corruptis. Qui enim dicit, virgo sum corpore, anima vero inuidet fratri: hic nequaquam virgo: virginitatem enim viciauit suã. Iterum inanis gloriæ homo, non iam virgo anima: nam hæc irrepens pasio eius virginitatem soluit. Qui vero odit fratrem suum, hic homicida potius cẽseatur quàm virgo. Atque vt vniuersa sub vna definitione complectar: Quisque in eum peruersus quo tenetur morẽ, propriam virginitatem corruperit: propterea Paulus vniuersos hos morbos prauos excluſit, exilioq; dignos duxit, atque mãdat ita nos esse virgines, vt animæ nullam sponte suscipiamus aduersariam cogitationem. Quid ergo aduersum hæc dicemus? quo modo misericordiã cõsequemur? quo modo saluabimur? quoniamquidem prorsus nihil tale custodimus: quo modo ergo saluabimur? Ego dico, orationem corde semper versemus, atq; huius fructus, mansuetudinem dico, & humilitatem. Discite enim à me, quoniam mitis sum & humilis corde, & inuenietis requiem animabus vestris. Et iterum Dauid: Sacrificium deo spiritus contribulatus, cor contritum & humiliatum deus non despiciet. Nihil enim deo tam gratum, tam amabile est, quàm mitis anima, mansueta, gratiásque habens. Aduerte igitur & tu si quid inimis molestum incidẽs videris, impedimentoq; tibi paratum, nequaquam ad homines confugeris, aut ad humanum prospexeris auxilium: sed vniuersos transiens, ad animarum medicamentum illud euola. Cor enim curare solus potest, qui finxit singillatim corda nostra, & intelligit semper omnia opera nostra. Ipse ergo nostram subire conscientiam, mentem tangere potest, animam flectere. Si vero ille minus inclinauerit corda nostra, superfluum erit atque inutile quicquid ab hominibus exigetur. Quemadmodum etiam deo exhortante & consolante nos, quanuis mille hominum molestauerint, haud in re sanè vel in minima offendere potuerint. Nam cum ille in solido cor posuerit, nemo id vel moueri coëgerit. Hæc igitur scientes, ad deum semper confugiamus, & volentem & potentem nostras molestias soluere. Atqui homines si quãdo exorare oportet, & ianitoribus prius occurrere conuenit, parasitisque, histrionibúsque suadere, & longam sæpenumero viam abire. In deo nihil est tale. Sine mediatore exorabilis est, sine pecunia, sine impensa precibus annuit. Satis est enim solo corde clamare, lachrymas fundere, atq; illico eum ad misericordiam contraxeris. Et item hominum deprecantes, sæpenumero formidamus, ne quis inimicorum perceperit, aut rem ex aduersariis quispiã intellexerit: alioqui prodit dicenda, iustumq; corrumpit. In deo autem nihil est tale suspicari. Cum enim me volueris precari, solus accede adstante nemine: corde videlicet clama, neque labia mouens, ostium tuum claude. Intra, inquit, cubiculum tuum, & ostium tuum claude, & ora patrem tuum in occulto. Vide honoris excellentiam: cum autem te honoro, orbem volo beneficij testem: credamus ergo, atque haud ad ostentum oremus. Neque contra inimicos, sed deum nostris pro tæ diis orẽmus, neque illum nostri auxilij modum doceamus. Si enim aduocatis & oratoribus hominibus forensibus in iudiciis solum res ipsas nostras explicamus, suffragiorum vero locos illis relinquimus, qui pro libito nostras ipsi partes disponant: multo magis in deo id faciendum fuerit. Dixisti sibi causam tuã, dixisti quæ passus es: cessa iam dicere, quo tibi pacto auxilium conferre deceat. Sunt vero nõnulli, qui mille versibus orationis extendunt seriem, dicentes: Da mihi domine corporis sanitatem, aut auge mihi duplo substantiam, vltionem de meis inimicis sume: quæ lenitate ac petulantia plena sunt omnia. Ea igitur omittentes vniuersa, orare decet cum publicano, qui dicit: Deus propicius esto mihi peccatori: & ipse deinceps nouit quo tibi pacto succurrat. Quærite enim, inquit, primũ regnum dei, & hæc omnia adiicientur vobis. Sic igitur dilecti, labore, & humilium rerum consensu philosophemur, quemadmodum ille, nostra percutientes pectora: vti eorum quę petimus, cõpotes simus. Si vero furore & ira perciti oramus: aut in nostra re, aut eorum qui nos malis incessiuere, nequaquam assequimur. Nam si iudicem volueris ad tuæ animæ partes attrahere, tuiq; auxilij efficere partem, nunquam eum contra offendentem compellaueris. Etenim talis est iudicis mos, illis maxime annuit, atque his postulata concedit, qui contra inimicos inuecti, nequaquam perdurant super illis elati. Quia pertinacia quanta incumbunt, tanto eum magis irritant, ni si pœnitentia conuertãtur. Videte ergo à quoquam iniuria lacessiti, ne protinus turbemur atq; offendamur, sed gratias agamus philosophantes, atque à deo postulantes auxilium: Num enim poterat deus & ipsam ante petitionem tribuere nobis bona? num vitam elargiri omni dolore vacuam, atque omni à molestia segregatam: sed vtraque de summo nobis amore facit, permittit nos tribulari, neque illico in liberationem accedit. Quare? quò sibi assistamus, semper ad eum refugiamus, eum ad nostrum continuo patrocinium imploremus. Propterea & corporis dolores, propterea fructuum sterilitates, fames: propterea & morbi quò his in flagellis semper ab eo pendeamus, atque temporalibus extribulationibus hæreditemus vitam æternã: ita vt in his debitores simus deo multis viis sananti, & saluãti animas nostras. Homines quidem si vel parum sese nobis beneficos fecerint, atque hos postea vel inuiti paululum molestauerimus, illico improperant beneficium proferentes, vt plures etiam execrentur, quasi maximis operibus profuerint. Deus vero non sic, sed ipsa post beneficia iniuriatus, neglectus etiam, eque etiam respondet, æquisq; causis cum iniuriantibus contendit, sic dicens: Populo meus quid feci tibi? aut in quo molestus fui tibi? nunquid, inquit, grauis fui tibi, aut onerosus, & importabilis? Sed nihil horũ habes dicere: nam si ita id fuisset, neque

Matth. 11.
Psal. 50.
Matth. 6.

neq; vel sic te destituisse oportuit. Quis enim est filius, quẽ pater non corrigit? sed tamen neq; id quidẽ dicere nobis locus. Et iterũ magnũ, vt verũ fatear, & mirabile dictum. Quod enim dicit, tale est: Quid, inquit, peccaui? quod neq; serui dominis dici concedunt. Neq; quid peccaui dicit in vos, sed in patres vestros. Sed neq; id, inquit, habetis dicere: quòd paternã in me defectionẽ hostilitatemq; seruatis: neq; progenitores vestros incusans, quandoq; mea prouidẽtia dimisi, in paruo aut magno despiciens eos. Neq; simpliciter dixit, quoniã quid habuerunt patres vestri: sed, quid inuenerunt? quamuis multa quæsiuerunt, multa circumeuntes meo sub principatu effecti, nullum in me delictum inuenerunt. Igitur vel ex his omnibus ad deum confugiamus, atque omni in mœsticia eius quæramus solatium, eius omni in aduersitate solationẽ, eius misericordiam, omni in tentatione auxilium: quicquid mali fuerit, quæcunque calamitatis magnitudo, omnia soluere potest, & à nobis transferre. Non solum id, sed & omnem stabilitatẽ, & virtutem, & bonam gloriã, sanitatemq; insuper corporis & animæ, philosophiam, spes bonas, atq; haud ocyus peccare sua bonitas non permittit. Non ergo cũ stultis seruis murmuremus, neq; accusemus dominum: sed in omnibus gratias agamus, & vnum solum malũ esse putemus, in eum peccare. Atque vbi sic deo præparati, mentes ipsi nostras disposuerimus, non morbus, non paupertas, non despectus, non sterilitas fructuum, non aliud quicquã eorum quæ inter mala computantur, nos præueniet: sed pura voluntate castaq; semper læti, etiã futura assequemur bona, gratia & amabili humanitate domini nostri Iesu Christi, &c.

HOMILIA QVINTA.

SEMPER quidem diuinus Apostolus diuina cœlestiq; vtitur lingua, ac scientia multa eu angelicum verbũ orditur, nõ modo propria de sentẽtia loquẽs, sed regalis dominationis doctrinã præferens: præcipue vero ea vtitur sciẽtia cũ pertinacibus impœnitẽtibusq;, pœnitẽtiæ sermonẽ ingerit: de cuius sentẽtia docebo vos omnes. Id igitur sin gillatim tangã. Audistis quemadmodum Corinthios nuper alloquens dixit mirabilis ille, diuinusq; vir: Ne forte veniens, multos defleã eorum qui peccauerunt, & pœnitentiam non egerunt. Homo quidẽ natura, erat hic magnus doctor, proposito vero dei minister: propterea veluti cœlesti vtitur lingua, & quasi ipsis de cœlo loquens, sic minatur peccantibus, pœnitentibus vero propiciationem promittit. Cũ autẽ hæc dico, nequaq; Pauli linguæ diuinationẽ adscribo, sed ad dei gratiam vniuersa refero. De quo ait ipse: An experimẽtum eius quæritis qui in me loquitur Christus? Igitur peccantibus beneficij medicinã supponit, scilicet pœnitentiam ad salutẽ. Cõuenit & hæc apostolica cũ lectione euangelica: est saluatoris diuinatio, qui peccatoribus vberi remissionẽ promittit: etenim paralyticũ saluans, saluator inquit: Fili, dimittuntur tibi peccata tua, veluti nuper audiuimus. Remisio vero peccatorũ fons salutis, & pœnitentiæ munus. Pœnitentia medicamentum est peccatum extinguens, donũ cœlitus datũ, virtus admirabilis, gratia vim legũ superans. Quare nõ fornicatorem renuit, non ebrio auertitur, non abominatur idololatram, non adulterũ repellit, non maledicũ insectatur, non reprobat blasphemũ, non superbũ, sed omnes suscipit, communicat omnibus: virtutis enim digestio pœnitentia est. Necessarium est autem fratres primum dei nosse intentionem, neq; ex nostra sapiẽtia huic nos ingerimus contemplationi, sed ipsis ex diuinis scripturis attestatam veritatem ostendimus. Dei intentio, fratres, longanimem sese peccantibus exhibet, patienter enim expectat, salutem ipsis è pœnitentia spondens, ac posteris suis: ad virtutem commonet, scilicet beneficiũ reseruans. Et quò rursus sermonem assumam, deus patienter expectat vti peccatorem pœniteat, & nascẽdis ex eo nequaquam salutis occludat viam: quamuis idẽ culpa impœnitẽti delinquat, parcitq; sæpenumero, quò radicis fructus custodiatur. Sæpe & ipsam transfert radicem, veluti præuenientes diximus. Sed tametsi actus ad vltimum malorũ cadat, differt tamen deus vtiliter expectans pœnitentis salutẽ, & quo modo audi. Thare Abraham pater idolorũ & cultor & factor: sed hoc loco haud impietatis pœnã Thare irrogauit, & meritò. Si enim præueniens deus radicẽ amputasset, vnde tantus fidei fructus germinasset? Quid Esaü nequius: consideratur ob alterius occasionem clementiæ. Quid Esaü nequius inuerecundiusq;? malicia ille nõnne fornicator, nõnne prophanus erat? nõnne odibilis deo, quemadmodum testatur scriptura, dicens: Iacob dilexi, Esaü autem odio habui? Si ergo fornicator & patricida, & prophanus, & odibilis, quare protinus meritam non suscipit animaduersionem? Quare pulchrum quidem fratres, pulchrã causam libet edicere. Si excisus fuisset, maximum fortasis iusticiæ fructum mundus amisisset: & qualem audi. Esaü genuit Raguẽlẽ, Raguẽl Zarã, Zara Iob. Cernis quantus elanguisset patientiæ flos, si prueniens deus à radice pœnas exegisset. Omnibus igitur in rebus & initia speculatur & exitus deus. Ea nanque vtitur prouidentia & super Aegyptios, qui vltra fidem blasphemi: patienter expectat, quousq; ibi monasteria, & ecclesiæ, atq; in illis florerent, qui angelicam imitarentur vitã. Nam adstruunt & qui de publicis legibus disputant, atq; Romanorũ mandant leges, prægnantẽ si quãdo contigerit mortis peccato damnari, nõ prius q̃ pepererit, necari: & probè quidẽ. Neq; enim iuste legũlatores iudicassent, cũ peccatrice innoxiũ simul fœtum tolli. Quòd si humanę leges his parcũt, qui nequaquam peccarũt: nõnne deus decẽtius accõmodatiusq; radicẽ custodit, in fructibus pœnitentię beneficiũ reseruans? Cape de cætero super ipsis peccantibus è pœnitentia beneficium. Nam & in ipsis ipsa clementię redditur ratio, si pœnitentiam iusticia præuenisset, periisset mũdus omnino atq; defluxisset. Si velox ad pœnam fuisset deus, Paulum ecclesia non possedisset, si primo talẽ tanquam noxiũ necasset. Propterea distulit blasphemantem, vt pœnitentẽ ostenderet dei longanimitas: lupũ in pastorem transtulit dei longanimitas: publicanũ fecit euangelistã, dei longanimitas omnium nostrũ miserata, omnes cõuertit, reduxit omnes. Si videris olim ebrium, nunc ieiunare: si olim blasphemũ, nunc theologum: si eũ, qui quandoq; turpibus cãtilenis os inquinauerit suũ, diuinis nunc hymnis animã purgare: mirare dei longanimitatẽ, pœnitentiamq; collauda, ac demutationem & conuersionem illius suspiciẽs, dic: Hæc est mutatio dexteræ excelsi. Bonus igitur ad omnes deus, in peccantes præcipue suam ostẽdit longanimitatem. Atq; si cupis nouum quoddam peregrinumq; verbum, audi. Peregrinũ quidem ex insueto, sed religione verũ, ac fide verax. Grauis iustis vbiq; videtur deus, peccatoribus cominus pius, atq; ad clementiã velox. Peccantẽ & cadentem releuat, & inquit ad eum: Nunquid cadẽs non adiiciet vt resurgat, aut auersus non reuertetur? Vt quid

Roma. 9.
Psal. 76.

Universidad de Deusto
Biblioteca

quid auersa est auersione impudica imprudens filia Iu- A
dæ?Et iterũ:Conuertamini ad me, & ego ad vos con-
uertar.Alibi autẽ salutem ex pœnitẽtia affirmat multa
sua de clementia.Viuo ego,dicit dominus, nolo mor-
tem peccatoris,sed potius vt conuertatur & viuat. Ad
iustum autẽ dicit: Si fecerit homo omnẽ iusticiam,om
nemq; veritatem, & auersus peccauerit : non recorda-
bor iusticiæ eius, sed in peccato suo morietur. O ma-
gnam in iusto cautionẽ, ô magnam in peccatore libe-
ralitatem.Sic variè fratres & differẽter excogitat deus,
non ipse quidem mutatus, sed vtiliter diuidẽs bonita-
tis suæ dispensationem.Et quo modo,audi.Cadentem
& peccatis obnoxium si terruerit,ignorantia obcęcari,
spe quoq; periclitari eũ cõpelleret : iustũ vero si laudat,
suæ vim virtutis debilitat, atq; veluti iam beatũ de in-
dustria studioq; pigritare pręparabit.Propterea fratres,
peccatoris quidẽ miseretur,& ei blãditur, iustum vero B
terret. Terribilis est super omnes qui in circuitu eius
Psal.88. sunt.Et qui nã fuerint hi:sancti.Deus enim,inquit Da-
uid,glorificatur in consilio sanctorum,magnus & ter-
ribilis est super omnes qui in circuitu eius sunt. Si ca-
dentem intuetur,clementiæ manũ protendit:si stantẽ,
timore iusticiæ iustiq; iudicij concutit:atq; hunc timo-
re quidẽ cõfirmat, illũ vero per clementiã excitat. Vis
& opportunam eius nosse bonitatẽ, simulq; benignam
& accommodatam seueritatẽ:Attende diligenter,nec
te contẽplationis huius fugiat magnitudo. Peccatrix
mulier illa atq; omni cõuoluta delicto, tot peruersorũ
operum & delictorũ rea, de pœnitentia salutem sitiẽs,
surrepsit saluatoris cõuiuio.Nam saluatore discũbente
in domo Simonis phariſęi,subintroiuit mulier illa pec
catrix,saluatorisq; pedes tetigit, lachrymis eius rigauit
pedes,& capillis extersit,atq; hanc tot defossam pecca- C
tis eleuat ille clemens,piusq; dicens: Dimittuntur pec-
cata tua tibi. Neq; mihi nunc est curæ omnẽ discutere
historiam,sed id solũ testimoniũ induxisse. Igitur exu-
berantiam respice,cuius gratia dico tibi, dimittũtur ei
eius peccata multa,quæ dilexit multũ. Tot prævaricatrix delictorũ dimissionẽ retulit, & Maria Mosi soror
paruo ex murmure lepra dãnatur. Peccatoribus dicit,
si fuerint peccata vestra sicut coccinũ, veluti niuẽ de-
albabo.Et tenebras in lucẽ transfert pœnitentię mutatione,totq; malorũ aceruũ,bonitatis voce soluit. Am-
bulãti vero in iusticia dicit:Quicũq; dixerit fratri suo,
stulte,reus est gehẽnæ ignis. Vni verbo tantã imposuit
mulctã,ac omnibus peccatis obnoxiã tanta liberalita-
te donauit.Atq; aliud cõsidera frater : Quoniamquidẽ
peccata quasi debita describuntur,peccatoribus quidẽ
& ipsam principalem sortem elargitur deus & debita D
dimittit:à iustis vero etiam vsuras exigit.Et accesit ad
eum qui debebat decem milia talenta,ita vt pœnitẽtia
multa multisq; precibus iudicẽ mitigauerit, & dixerit:
Domine,patientiam habe in me, & omnia reddã tibi.
Non immoratus ipse clemens piusq; deus vt redderet,
sed in confessione debiti solutionem fecit : & debitori
quidem decẽ milium talentorum vniuersa dimisit, &
ipsam etiam priorẽ sortẽ:à iustis vero & vsuras repete-
Luc.19. re promittit.Quare,inquit,non dedisti argentum meum ad mensas, & veniens cum vsura recepissem ? Hæc
dico non quasi deo odiose sese ad iustos habente : deo
enim nihil iusto acceptius. Sed quod paulò ante dixi-
mus,solatur peccatorem,quò eleuet : iustũ,quò statuat,
terret. Et quibusdam quidem multa dimittit peccata
quasi inimicis & inflatis, quibusdam vero & nimis ex-
actẽ de minimis etiam quærit,nihil his ad perfectionẽ

didit,è cõspectu oculorũ meorũ ? Quoniã secus atque A
aliter hominũ oculi vident, & aliter dei oculus videt:
homo in faciem,deus in cor.Neq; per ostentationẽ,in-
quit,pœnitentiã degenerem facias,sed in cõspectu ocu
lorũ meorũ occulta scrutantiũ, ostenditur fructus pœ-
nitentiæ.Decet autẽ & nos purgatos à peccatis, eadem
ante oculos habere peccata : quanquam deus multũ de
clementia ignoscat peccatũ,pro tuæ tamen animæ sta-
bilitate & salute habe ante oculos peccatũ:etenim prę-
cedentiũ memoria futurorũ continentia fiet. Et qui in
prioribus morsus est, in secundis firmiorẽ ostẽdit sen-
tentiam:propterea Dauid,Peccatũ meũ,inquit,contra
me est semper:quia ante oculos habens pręcedentia,in
futura minus deflues. Quòd vero hũc ipse à nobis deus
expetit statũ, ipsum audi dicentem, Ego enim sum qui
deleo peccata tua,& non recordabor: tu autem recor-
dare & peccata tua, & iudicemur, dicit dominus : dic B
peccata tua prius,vt iustificeris.Non expectat deus tem
pus à pœnitentia:dixisti peccatum tuum,iustificatus es:
Pœnituisti,misericordiam es consecutus. Non tempus
æstimatur,sed pœnitentis modus peccatum extinguit.
Fuit qui multo exacto tempore salutẽ non impetraue-
rit,atq; repentino momento, si verè fuerit confessus, à
peccato soluetur. Multũ exhausit temporis beatus Sa-
muël pro Saüle deprecans, noctesq; multas transegit
insomnes pro delinquentis salute. Deus autem tempus
repudians,non enim cũ Prophetæ oratione peccatoris
cõuenit pœnitẽtia,dicit ad prophetã,Vsquequo tu plo
ras:Vsquequo, ostendit tempus ac perseuerantiam de-
precantis.Et repulit deus tẽpus deprecationis prophe-
tæ.Non enim cũ iusti interuentu regis pœnitentia ste-
tit.Sãcto vero Dauid per beatum Nathãprophetã de
peccati errore correpto , & illico ad minas verã pro- C
ferenti conuersionem,dicentiq;:Peccaui domine,ver-
bum vnum vno in momento prolatum verè pureq; v-
niuersam contulit pœnitenti salutẽ:protinus enim cõ-
uersionem sententia consecuta est. Dicit igitur ad eum
Nathan : Et dominus transtulit peccatum tuum. Cer-
nis deum frater tardum ad pœnã, atq; à duce quo mo-
do multo post tempore correctionẽ intulit. Peccauit
Dauid, cõcepitq; vtero gestauitq; mulier, & peccatum
nulla correctio secuta est. Sed post infantis partum de
peccato nati,mittitur peccati medicus. Quare autem
protinus peccantem nõ correxit? quoniam vidit in ip-
so peccati vigore obcæcatam peccantium animam, &
obturatæ sunt eorũ aures in peccati profundo mersorum.Differt ergo furibundæ passioni auxilium addẽs,
tantumq; post temporis correptio procedit, & vno in
temporis momento pœnitentia & remissio. Et domi- D
nus dimisit peccatum tuum. O minantis dispensatio-
nem.Cernis quòd ad salutem velox. Idem & in aliis fe
cit,tardans ad demolitionem, ad reparationem pro-
perans.Accedat exemplo quod in nobis euenit homi-
nibus,quibus multo in tẽpore ędificia extruuntur,mul-
to in tempore ędificamus domum, & ipsius structuræ
quidem multum temporis, parum vero destructionis.
Ecõuerso autem fit in deo:Cum struit,velociter struit:
cũ destruit, tarde destruit.Velox deus struẽs, tarde de-
struens: Nam quia domino hæc sibi conueniunt, illud
quidem potentiæ,bonitatis istud: potentiæ excellentia
velox,mulcta de bonitate tardus : Verborũ enim aug-
mentum rerum experientia. Sex in diebus deus cœlum
terramq; fecit,magnitudines,lateraq; montiũ, campe-
stria,montes,flumina,paradisum visibilem,omnẽ cul-
tum & virtutem,mare hoc magnum & spaciosum, in-

sulas,maritima loca,omnem hũc visibilem mundum,
& qui in eo est ornatum , sex in diebus consummauit:
quæ in eo sunt animalia rationalia & irrationalia, om
nemque visibilem cultum sex in diebus fecit.Hic igitur
tam velox in construendo, cum ceperit vnius demoli-
endæ vrbis consiliũ, inuetus est bonitate tardus.Vult
Hiericho demoliri,& dicit ad Israël: Circumite eã sep *Iosue 6.*
tem diebus,& octaua die cadet murus. Mundum vni-
uersum sex in diebus cõstruis, & vnam vrbem septem
in diebus soluis:Quid enim tuæ potentiæ impedimen-
to accedit?Quare non repẽte destruis ? Nunquid de te
Propheta non clamat, dicens:Si aperueris cœlum,tre- *Psal.67.*
mor mõtes occupabit, liquescẽt sicut cera à facie ignis?
Nunquid non opera virtutis tuæ narrans dixit : Non *Psal.45.*
timebimus dum turbabitur terra, & transferentur mõ-
tes in cor maris:Mõtes transferre & in mare potes, at-
que vrbem vnam non vis destruere repugnantem,sed
dies septem tribuis excidio. Quare:num potentia im-
becillior ? Sed clementia diutius tolerat. Septem huic
addo dies, velut triduum Niniue, si fortè pœnitentiæ
susciperet prędicationem,& saluaretur.Et quis eis pœ-
nitentiæ prædicator?Hostes vrbẽ circunsepserant, du-
ces circumdederant muros,multus vndique timor,tu-
multus multus.Quam eis igitur pœnitentiæ viam aperueras?Neque enim Prophetam transmisisti, neque eu-
angelistam designasti. Num inter eos quisquam fuerat
qui saniora suggereret:Ita,inquit, habebãt intus pœni-
tentiæ doctorem,admirabilem illam Raab, quam per
pœnitentiam saluaui. Eiusdem erat massæ , sed eadem
quoniam non erat ex sententia, peccato non commu-
nicauit.Atque respice nouæ clementiæ prædicatorem,
qui in lege dicit, Non mœchaberis : verbum transmu-
tans de clementia clamat per beatũ Iesum Naue, Raab
meretrix viuat. Iesus ille qui dicit, Raab meretrix vi-
uat,imago erat domini Iesu dicentis,Meretrices & pu-
blicani prevenient vos in regnum dei.Si viuere debet,
quare meretrix?& si meretrix,quare viuat? Dico, iquit,
priorem statum, quo sequentem discas mutationem.
Et quid Raab fecit ad salutis argumentũ? Quòd in pa-
ce exploratores susceperit.Id & meritoria faciunt hospi-
tia.At neque ex ipsa solum dilectione salutem conse-
quitur,sed fide prævia, atque in deum dispositione. Et
quò discas fidei magnitudinem, ipsam audi scripturã,
narrantem præclara quidem illa sibi attributa gesta.
Erat in fornice velut in volutabro confusa margarita,
aurum in luto abiectum, pietatis flos spinis confossus,
religiosa anima recluſa impietatis loco . Atque mentẽ
in me diligentius flecte. Suscepit exploratores : & quẽ
prodidit Israël in deserto, hunc prædicauit Raab in D
fornice . Quo modo autem Israël audiuit in deserto?
Cum mons replebatur,nube & caligine,& tubis,& co-
ruscationibus,aliisq; terribilibus, audiuit à deo de me-
dio ignis : Audi Israël, dominus deus tuus vnus est, nõ *Deute.6.*
erũt tibi dij alieni. Ego in cœlum desursum, & in terra
deorsum, & præter me non est deus.hæc audiens vitu-
lum digessit,deúmque reprobauit, & ignorauit domi-
num,repudiauit benefactorem,& dicit Aaron,Fac no
bis deos. Si dij, quare dicis fac?quo modo enim dij qui
siũt?Sic malicia obcæcãs sibiipsi repugnat, & semetipsã
extinguit . Vnus factus est vitulus, & clamat ingratus
populus, Hi dij tui Israël,qui eduxerunt te de terra Ae-
gypti. Hi dij, vnum respiciens, respiciens vitulum, v-
num factum vitulum. Quare igitur hi dij ? vt ostendat
quòd non modo eum quem videt adorat, sed & deo-
rum pluralitatem annunciat : sententiam interpreta-

Universidad de Deusto
Biblioteca

tur, nõ quod videtur indicat. Quò vero ad nobis subiectum reuertamur opus, quæ audiuit Israël, fide tot signorum habita, tantaq; lege instructus, & negauit, hoc Raab in fornice recluſa prædicat. Dicit ergo exploratoribus à Iosue destinatis: Noui quanta deus vester fecerit Aegyptiis. Et Iudæus dicit, hi dij tui qui eduxerũt te de terra Aegypti: & meretrix non diis, sed deo salutem adscribit. Nouimus quanta fecerit deus vester Aegyptiis in deserto. Ita audiuimus, & elanguit cor nostrum, & quòd in nobis nõ est fortitudo nouimus. Cernis quo modo respicit legislatoris verbum per fidem? Et nouimus, quoniam deus vester in cœlo desursum, & in terra deorsum, & præter eum non est deus. Raab ecclesiæ figura fornicatione dęmonum olim inuolutę, tunc vero Christi exploratores susçipientis, non eos qui à Iesu Naue, sed apostolos à Iesu vero saluatore trãsmissos. Noui, inquit, quoniam deus vester in cœlo desursum, & in terra deorsum, & præter eũ non est deus. Hæc accipientes Iudæi non custodierunt, hæc audiuit ecclesia & obseruauit. Digna itaque Raab omni laude, ecclesiæ imago. Quare & generosus Paulus eius fidei dignitatem discens, ex priori statu haud reprobam cogitauit: magis vero acceptabilem, sanctam ob ipsam conuersionem omnibus eam connumerãs sanctis, qui dixit: Fide Abel sacrificium obtulit, fide Abraham hoc & illud fecit, fide Noë arcam cõpegit, fide Moses hæc & illa fecit & gessit: atque multos deinde connumerãs sanctos, tandem adiecit, fide Raab meretrix nõ periit cum incredulis, exploratores excipiens cum pace, & remittẽs alia via. Atque respice quo modo multa cum sapientia bonã eius inferunt voluntatem. Cum enim transmissi à rege sunt qui exploratores quærerent, dicunt ei: Si ingressi sunt ad te viri? Ipsa vero ad eos ita, inquit, ingressi: prius veritatem ædificat, atque ita mendacium inducit. Nequaquam enim mendacium ex se creditur, nisi præueniens veritatem ostenderit: propterea qui creduliter mentiuntur, prius vera fatentur, atque omnibus manifesta, deinde mendacium inducunt ac dubium. Ingressi ad te, inquiunt, exploratores? dicit sic. Si enim à primo dixisset non, ad scrutinium prouocasset abeuntes. Sed ingressi sunt, inquit, & egressi eadem via, persequimini & comprehẽdite eos. O bonum mendacium, ô bonum dolum, diuina non tradẽtem, sed pietatem custodientem. Si igitur Raab illam fratres pœnitẽtia dignam effecit, atque per os sanctorum prædicatur, Iesu quidem Naue in deserto clamãte, Viuat Raab meretrix: Paulo vero dicente: Fide Raab meretrix nõ periit cum infidelibus: multo magis nos si pœnitentiam induxerimus, salutẽ consequimur. Pœnitentiæ ergo tempus nunc: multus enim timor imminentium peccatorum. Præoccupet pœnitentia pœnam, præoccupemus faciem eius in confessione. Rogũ peccatorum extinguimus, non iam aquis multis, sed paruis cum lachrymis: multus enim peccati ignis, atq; modica extinguit eum lachryma: nã lachryma fratres rogum extinguit peccatorum. Testaturq; sanctus Dauid quantum lachrymarum virtus posset. Lauabo, inquit, per singulas noctes lectum meũ, lachrymis meis stratum meum rigabo. Nam & si lachrymarum vbertatem voluisset ostendere, satis fuerat dixisse, lachrymis meis stratum meum rigabo: quare ergo præuenit lauabo? vt ostendat lauacrum & purgatorium peccati lachrymas esse. Malorum omnium causam constat esse peccatũ. Ex peccato tristicia, ex peccato tumultus, ex peccato bella, morbi, atq; omnes quotquot nos premunt passiones. Quemadmodum igitur optimi medicorum non modo qui apparent morbos perscrutãtur, sed apparentiũ causas inquirunt in hominibus: ita dominus ostendere volens malorum omnium causam esse peccatum, paralytico dicit idem animarum medicus, vbi prius illum anima, postea corpore paralyticũ viderat: Vide, sanus factus es, noli amplius peccare, ne tibi deterius fiat. Igitur & præcedentis infirmitatis causa peccatum, id damni causa, id tristiciæ, id calamitatis vniuersæ materia. Verum id admiror fratres, tristiciã homini tribuens deus per peccatum, sententiam soluit. Attende diligenter, Mulieri minatus deus, & de præuaricatione pœnam inducens, dicit ad eam: In tristicia paries filios tuos: & ostendit tristiciam peccati fructum. Sed ô magnum donum, quod in pœnam dedit, in salutem vertit: peccatum tristiciã peperit, tristicia peccatum contriuit: & quemadmodum vermis in ligno natus idipsum comminuit, sic tristicia de peccato nata, peccatum comminuit per pœnitentiam inducta. Quapropter Paulus dicit: Quæ secundum deũ tristicia pœnitentiam in salutem incommutabilem operatur: bona est tristicia verè pœnitẽtibus. Conuenit enim peccantibus pro peccato luctus: Beati qui lugent, quoniam ipsi consolabuntur. Luge peccatum, ne pœnã defleas: respondeiudici priusquam in prætorium veniat. Aut ignoras eos qui iudicem mitigare volunt, nõ ipso in examine causæ, sed priusquã iudicij ingrediatur locum, benevolum sibi faciũt, vel amico mediatore vel præsule, aut modo alio sibi iudicem conciliant? Igitur & deo nõ sessionis tempore suadendum erit iudici, ante vero iudicij tẽpus mitigabilis est iudex. Quare dicit Dauid, Preoccupemus faciem eius. Illic magnũ iudicem ars rhetoris nulla decipiet, & nullius potẽtia mitigatur, dignitati non condescendit, nõ veneratur personam, sed tremendũ & implacabile iusti iudiciũ. Hic vero iudicem exorabimus, & placabimus, non pecunia: magis autem (si verum dicere oportet) clemens ipse piusq; pecunia suadetur: nõ ipse manu, sed per inopes accipiẽs. Da inopi pecuniam, & iudicem mitigaueris. Hæc autem dico fratres, alliciens vos, quoniam quidem pœnitentia sine eleemosyna mortua est: & sine plumis nequit volare pœnitentia, pennas eleemosynæ non habens. Quapropter Cornelio bene pœnitenti religionis & pietatis penna eleemosyna fuit. Eleemosynæ enim tuæ, inquit, & orationes tuæ in cœlum ascenderunt. Ita nisi habuisset pennam, eleemosynam scilicet, pœnitentia nequaquã cessisset in cœlũ. Producitur hodie bona negociatio eleemosyna. Videmus enim captiuos & pauperes, videmus in foro quotidiã circunferri clamitãtes, videmus lachrymantes, videmusq; sese humili nobis quodã flectentes applausu. Nundinæ nobis profecto mirabiles sunt, harũ nulla est alia professio, & negociatori nulla alia intentio, quàm paruo quidem emere, magno vendere: nam ea cuiusq; negociantis industria. Nũ negociationis alia ratio est, quàm quòd minori empta, maiori precio vendat, atq; duplicatã sibi summã inueniat? Tales igitur nobis deus nũdinas proposuit: modico iusticias eme quo multo vendas in seculo futuro. Hic modico iustitia emitur, nisi pro panis fragmento, vili pro vestimento, pro calice aquæ frigidæ. Amen dico vobis (inquit spiritualis mercaturæ doctor) non perdet mercedem suam. Calix frigidæ aquæ dignus est mercede: data vestimenta, datæ pecunię per beneficium, putas non sortientur mercedẽ magis, & multo maiorem? Quare ergo calicem aquæ frigidæ

Iosue 2.
Hebr. 11.
Psal. 6.
Gene. 3.
1. Corin. 7.
Matth. 5.
Psal. 50.
Marc. 6.

frigidæ in medio duxit? sine impensa eleemosynam dixit: nam si frigida aqua, neq; ligna consumis: vbi vero sine impensa datũ tanto beneficio rependitur, vbi vestimentorum sumptuositas, pecuniarũ affluentia, aliorumq; bonorũ collatio, à iusto iudice quanta mercede remunerabitur? Quãdiu itaq; virtutes assunt, quæ paruo venundantur, ab eo qui magna donat accipiamus, rapiamus. Sitiẽtes enim, iniquit, venite ad aquas. Et qui non habetis argentũ, venite & emite. Quandiu nũdinæ ipsæ perdurant, demus eleemosynã, salutẽ emamus. Christum vestis, qui pauperẽ vestis. Hęc, inquit ille, optimè & noui & accuratè, & bene eadẽ prius didici, nõ tu prior docuisti, neq; abs te primũ audiuimus, nequaquam noua prædicas, sed eadẽ sæpenumero ex his qui assunt, nobis ingesserunt. Noui & ipse noui, hęc atq; huiusmodi sæpe didicisti. Sunt sepe discentes, vel boni patrum operãtes. Qui miseratur pauperis, fœneratur deo: demus eleemosymam, quò ab eo nobis clementia repẽdatur. Sed ô verbum sapientissimum summũ. Qui miseratur pauperis, fœneratur deo. Quare non dixit: Qui miseratur pauperis dat deo, sed fœneratur? Scriptura nostram auariciam intuetur. Attendit diligenter ad auariciam. Nouit insatiabilem cupiditatem nostrã respicere, & additamentũ quærere. Quare simpliciter non dixit: Qui miseratur pauperis dat deo? quò non simplex datum, mercedemq; simplicem putes: sed, qui miseratur pauperis, fœneratur deo. Si deo fœneramur, is ergo nobis debitor erit. Quẽ ergo eum tibi esse velis, debitorẽ vel iudicẽ? Debitor veneratur fœnerantẽ, iudex nequaquã mitigatur ab eo cui ipse fœneratus est. Necessariũ vero fratres & iuxta alterã explicare sententiã. Quare dixit deus, mihi fœneratur qui dat pauperi? Quoniamquidẽ, veluti iam diximus, nostrã videt auariciam ad incrementum tendere, & habẽtem pecuniã in stabili & solido non fœneraturum, nec velle fœnerari. Postulat enim fœnerans hypothecam, vel pignus, vel æquipollens, atq; per tria hæc eius pecuniam tradit, vel vades accipiẽs, vel hypothecam, vel pignus. Quoniamquidem videt deus præter hæc fœnerantem neminem, & clementia sola neminem moueri, sed lucro intentos solum habere animos, & pauperem horũ omnium priuatum, non hypothecam habentem, nihil enim possidet: non pignus ferentem, nudus est enim: nõ æquipollens exhibentem: nihil enim sibi præ inopia creditur: vt videt eum periclitantem inopia, atque vnà pecuniam habentes per sæuiciã pessum abire, medium sese ingesit vadem, quippe pauperi pignus. Fœneranti dicit deus: Non credis huic per inopiam, mihi per diuitias crede. Vidit pauperem, neq; spreuit, sed semetipsum dedit pignus nihil habenti, atq; inopi adstitit sua multa de bonitate. Veram hanc cõstat esse clementiã, probante sancto Dauid, & dicẽte: Astitit à dextris pauperis. Qui miseratur pauperis, fœneratur deo: confide mihi fœnerans. Magis autem nequissimũ est à deo rationem exigere. Verum tuæ vt condescendam nequiciæ, atq; clementia tuam superem sæuiciã, de his quęramus. Fœnerans cæteris, quidnã consecutus fueris lucri? quid ab aliis in additamẽto requiris, tibi tradã. Nũ cẽtum iure si quæsieris, si vero insatiabiles actus, duplicẽ, triplicẽm ve eam tibi feceris iniquitatem: ego tuam supero auariciam, superexcedo immensam illam cupiditatem, atq; mea vbertate immoderantiam tuam. Centum quæris, ego centuplũ tribuo: hanc itaq; in fœnus à me accipis, quam in pauperẽ facis eleemosynã, quòd ea mihi quandoq; despecta postulo, vel sic cõmunicatio-

nem postulo. Cupio roborari, designa quoq; mihi retributionis tempus, decerne mihi receptionis terminum. Magis quidẽ superfluum est à deo hanc rationẽ exigere. Fidelis dominus in omnib⁹ verbis eius. Quòd vero mos & intentio est cui vel gratè fœneratum est, metiri diem: audi quando & vbi tibi debitum reddet, cui per pauperes fœneraris. Cum sedebit, inquit, filius hominis in sede maiestatis suæ, & statuet oues quidem à dextris, hædos vero à sinistris, tunc dicet his qui à dextris: (Hic diligenter attendite, quoniam debitor fœneratori fit gratus: quoniam qui fœnus recipit, multa cum gratia retulit) Venite benedicti patris mei, possidete paratũ vobis regnum à constitutione mundi: quare? quia esuriui, & dedistis mihi manducare: sitiui, & dedistis mihi bibere: in carcere eram, & venistis ad me: infirmus eram, & visitastis me: hospes eram, & collegistis me. Hinc qui in tempore bene dispensarunt, propriam infirmitatem respicientes, atq; in eius dignitatem, qui fœnus recepit, dicunt: Domine, quando te vidimus esurientem, & pauimus te? sitientem, & dedimus tibi potum? In quem oculi omnium sperant, & tu das escam eis eorũ in vbertate. O bonitatem multam: occultat dignitatẽ per clemẽtiam. Dedistis mihi potum. O multam bonitatem, ô benignitatem immẽsam. Qui dat escam omni carni, qui aperit manũ, & implet omne animal benedictione, Esuriui, inquit, & dedisti mihi manducare: non dignitate minorata, sed dei clementia pro paupere fideiubente. Sitiui & dedisti mihi bibere. Quis hæc dicit? qui lacubus & fluminibus, & potibus aquarum naturã præbet. Qui per euangelium dicit: Quoniam qui credit in me, sicut scriptura dicit, flumina de vẽtre suo fluent aquæ viuæ. Qui dicit: Si quis sitit, veniat ad me, & bibat. Si nudus, inquit, eram, & cooperuistis me. Cooperimus cooperientem cœlum nubibus, qui vniuersam induit ecclesiam, vniuersum orbem. Quotquot enim in Christo baptizati sumus, Christũ induimus. In carcere eram. Tu in carcere, qui educis vinctos? Interpretare quæ loqueris. Nam ipsa dignitas fidem derogat dictis. Quando te in tanta necessitate vidimus? quando eadem fecimus? Respondet dominus, Quod enim fecistis vni ex minimis, mihi fecistis. Num verus sermo? Qui miseratur pauperis, fœneratur deo. Atq; mirabile hoc vide. Nullũ aliud q̃ id virtutis opus in mediũ duxit. Poterat enim dicere: Venite ad me benedicti, quòd casti, quòd virgines vixistis, quòd angelicã susçepistis conuersationem. Sed tacet hæc, nõ quòd memoria sint indigna, sed quòd à clementia sint secunda. Sed quẽadmodum his qui à dextris, multa de clementia elargitum ostẽdit regnum: pari modo eis qui à sinistris, de peccato cõminatus est pœnã, Ite à me maledicti in tenebras exteriores paratas diabolo & angelis eius. Quare? propter quod malum? quia esuriui & nõ dedistis mihi manducare: non dixit, quia fornicati estis, quia furtum, quia falsum fecistis testimonium, quia periurastis. Mala quidem hæc manifestè, sed à duritate negantis eleemosynã sunt secunda. Quare autem domine viarũ aliarũ non recordaris? Non iudico, inquit, peccatũ, sed inclementiã: non peccantes, sed immisericordes iudico: inclementiæ vos damno, quòd talem ac tantã salutis medicinam, eleemosynã scilicet, qua emolliri atq; extergi omnia peccata potuerunt, tantũ beneficiũ despexistis. Itaq; inclementiã vitupero, quasi maliciæ radicem, atq; comminor illis quidem æternũ ignem, his vero æternũ polliceor regnũ. Vtiles tuæ domine promissiones, vtile & expectatum regnũ tuum, vtilis iterũ

Matth. 25.
Psal. 144.
Ioan. 7.
Matth. 5.

Universidad de Deusto
Biblioteca

cõminata gehenna. Et id quidẽ bene alliciens, bene enim allicit regnũ,terret vero vtiliter gehenna. Minatur enim gehennam deus,nõ quò gehẽnã inducat,sed quò à gehenna liberet. Alioqui si torquere vellet, non iam ante minatus esset. Quò firmi ac stabiles euitemus minas,pœnam minatur: & terret verbo, quò minus opere torqueat.Fœneremur igitur deo per clementiam, fœneremur quò debitorem inueniamus eum quemadmodum paulò ante diximus,non iudicem. Veneratur enim debitor fœnerantem. Veneratur eum & erubescit. Si abierit fœnerator ad debitoris ianuam, siquidẽ inops fuerit,fugiet: si vero diues, læto eum animo excipiet. Alterũ iusti iudicis mirum intuere, humanis ex rebus prouenientes. Si cui in paupertate manenti fœneratus fuerit,atq; exinde ad diuitiarum splendorem venerit qui accepit, potens factus tibi debitum reddere, latebit multos ac reddet, ne pudore confundatur de priori statu: & gratias quidem agit, beneficium vero celat, priorem erubescens paupertatem.Deus autẽ non ita,sed occultè mutuum accipiens,palam debitum reddit:tunc vero cum accipit, clam per eleemosynam accipit:cum vero reddit,in oculis vniuersæ creaturæ reddit.Sed fortasse quis diceret: quare autẽ omnino quẽadmodum mihi diuiti dedit,non æquè pauperi dedit? Poterat quidẽ sicut tibi & pauperi dare, sed noluit, ne tuas diuitias infructuosas faceret, neq; illius sine merito faceret paupertatem.Tibi diuiti dedit ditescere,per eleemosynam & iusticiam distribuere. Dispersit enim, dedit pauperibus,iusticia eius manet in seculum seculi. Cernis diuitem eleemosyna æternam thesaurizare iusticiam? Quid ergo ad pauperem qui diuitias non habet?quo modo iusticiam operatur?sed habet paupertatem,de qua patientiam lucratur æternam.Nam patientia pauperum non peribit in finem. In Christo Iesu domino nostro, cũ quo patri gloria,& spiritui sancto, in secula seculorum, Amen.

HOMILIÆ SEXTÆ.

ECCE nobis hodie sanctus imminet Dauid, perlectus est musicus pudiciciæ doctor. Cum enim spiritualem eius per psalmos lyram mouet,auditum quidem mulcet, mentem vero pudicicia exornat:propterea decreuit gratia spiritus hunc solum fermè omnis Christiana anima modulari,quo audito lætemur pro sinu animę.Mihi vero sæpenumero admirari contingit, & mecum mente confundor,cogitans & dicens:Cuius rei gratia præ cæteris veteris instrumẽti nouiq; scripturis,librum Dauid sic adamarunt omnes Christiani,atq; hunc solum ore voluerunt versari? Moses magnus fuit legislator, facie ad faciem contemplans ipsum vidit deum,qui desursum omnem nobis à primo creaturam, atq; ipsum creatorem innotuit, dicens:In principio creauit deus cœlum & terrã. Liberq; hic maximus est, omni refertus pudicicia, vixq; semel eum annis singulis per ecclesias legimus. Sed quid ais, quòd veteris est instrumenti? Quid ad lectionem sanctorum euangeliorum?vbi miracula præsentia Christi prædicantur, vbi deus cũ hominibus conuersatur, vbi mors destruitur, vbi dæmones præcepto fugantur, leprosi vero mundãtur:vbi cæci naturæ defectũ luto curauit,& quinq; hominũ milia per desertum de panibus quinq; nutriuntur: vbi latro in paradiso constituitur, & meretrix astris purior inuenitur: vbi Iordanis fluenta ad sanctificationem nostrarũ animarum consecrantur,& vnigenitus filius à patre de cœlo prædicatur:vbi vitam nostrã Christus renouat, & renouans ad salutẽ genus humanũ reuocat,dicens: Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorũ est regnũ cœlorũ. Beati qui esuriũt & sitiunt iusticiã,quoniã ipsi saturabuntur: atq; has leges semel aut bis legimus in hebdomada.Sed dices,diademata regalia non decere quotidie in publicũ proferre. Et quid ad beatum Paulum Christi rhetorẽ,mundi piscatorem,qui quatuordecim per epistolas veluti spiritualia retia ad salutẽ captat? Qui tertium vsq; ad cœlũ raptus,& iterum in paradisum translatus: cui mysteria regni dei sunt credita,quæ nõ licet homini loqui. Atq; hunc bis per hebdomadam legimus,eius nõ ferimus epistolam in ore, sed lectioni duntaxat accõmodantes intellectum, pro tempore ipso hac sola procedimus. Quid ergo ad sanctũ habeo dicere Dauid, quo modo spiritus gratia dispensauit,omnes eũ dies noctesq; omnes prædicari? Omnes enim hunc odoriferi vnguenti loco circunferimus ore. In ecclesiis pernoctantibus,& primus,& medius, & nouissimus est Dauid. Diluculo quæruntur hymnorũ modulationes,& primus, & medius,& nouissimus est Dauid.Si pompæ in funeralibus defunctorum, & primus, & medius, & nouissimus est. Si tela in virginum domibus agitur, & primus, & medius,& nouissimus est Dauid.O rem inauditam.Multi qui literarum experimenta minus sumpsere, neq; ipsis edocti principiis, totum Dauid in pectore conseruãt: neq; in vrbibus solũ atque ecclesiis sic per omne tẽpus, per omnẽ ætatẽ fulget, sed in foro medio,atque ipsa in solitudine,& inhabitabili terra certatim deo sacras stationes excitat.In monasteriis sanctis, choris angelicarum acierum,& primus,& medius, & nouissimus Dauid.In cœnobiis virginum greges Mariam imitantiũ, & primus,& medius,& nouissimus est. In desertis viri crucifixi.colloquentes deo,& primus,& medius,& nouissimus Dauid. Et omnes quidem homines naturali noctis somno altè premuntur, solusq; Dauid instat, atque ipsos dei seruos in angelicas turmas congregãs, excitat tota mente:terram in cœlum vertit,& angelos homines facit.Nostram proinde vitam omnibus exornat muneribus, omnibus omnia factus, nostram omnino vitam angelicam reddit: pueris coadolescens,iuuenes ad prudentiam conuocans:virginibus pudiciciã largitus,senioribus firmitatẽ donat, peccatores ad pœnitentiam prouocat dicens:Cõfitemini domino,quoniã bonus.Eos qui per pœnitentiã profecerunt, roborans dicit:Delicta iuuentutis meę,& ignorantias meas ne memineris domine.Eos qui beneficia receperũt, ad gratiarum actiones excitans,Quid retribuã,inquit,do mino pro omnibus quæ retribuit mihi?Eos qui multoties peccauerunt,ad cõfessionẽ reuocat,& dicit: Si iniquitates obseruaueris domine,domine quis sustinebit? Misericordiam à deo cupientes edocẽs, Miserere mei deus secundũ magnã misericordiam tuã. Vocatos ad sacerdotiũ confirmans,Ne proiicias,inquit,me à facie tua.Ad iudiciũ tractos docet & dicit: Libera me à calumniis hominũ.In timore ab inimicis conuersos admonet,dicẽs:Eripe me de inimicis meis deus.Expectãtes & gratias agentes, maiores ad gratiarum actiones excitans,& dicẽs:Expectãs expectaui dominũ,& intendit mihi,& exaudiuit orationẽ meã.O magnã citharã, hominũ totius orbis animas veluti neruos quosdã vnã in consonantiã,vnũ glorię sermonem concrepantem & congregantẽ.Et quo modo talis tantusq; vir hominum mores exornãs, angelorũ politiã in terrã statuẽs, & angelorũ celebritate coronatus in cœlo: quónã modo duo

do duo in maxima peccata dilabi permittitur?Nã peccatorũ priora & maxima pmissus est pessundari.Propterea sæpenumero mecũ ipse reputans,hæcq; cogitans, mente excido haud secus,quàm nauis in pelago magistro priuata hinc inde fluctuans circumfertur: ita motus est sæpenumero animus meus, ipse cogitãs afflictus est,& æstuans ac dicẽs:Quo modo vir tot bonis ornatus,rex,propheta,Christi seruus,seruus per naturam,pater per carnem: Liber enim Iesu Christi filij Dauid:qui magnificatus virtutibus,diademate insignitus,circundatus purpura,& humilitate munitus,dicens: Domine non est exaltatum cor meum,neq; elati sunt oculi mei: neq; ambulaui in magnis, neq; in mirabilib⁹ super me, Si non humiliter sentiebam,sed exaltaui animam meã sicut ablactatus: Qui terminos innocentiæ custodiuerat,dicens:Domine deus meus si feci istud,si est iniquitas in manibus meis, si reddidi retribuẽtibus mihi mala: Qui nõ modo superbiã retundebat,sed & superbos animaduersione insectabatur dicẽs: Non habitabit in medio domus meæ faciens superbiã, loquens iniquitatem non direxit in conspectu oculorũ meorũ: qui confidenter deo dicebat: Tentasti me, & non est inuenta in me iniquitas.Et quid dico atq; suis vtor testimoniis? Sępe fidem derogat ei qui de se testimonium perhibet. Alter bene suis actis rebus testimonium afferat, alter eius coronas proferat, quò fidelius sit testimonium: & quodnam deo fidelius dicente: Inueni Dauid filium Iesse virum secundũ cor meum? Quid hoc testimonio firmius?Quid hac voce fidelius?Et quo modo tot donatus beneficiis,tot coronatus virtutibus, qui secundũ cor dei testimonium accepit:quònã pacto peccatis his maximis pessundari permittitur?Non mœchaberis,nõ occides,& homicida & mœchus dei propheta. Hic no bis hodie perlectus est locus. Num Prophetam carpo? absit,sed vestrã roboro vitã. Quo modo?tametsi sæpe bene officioseq; gesseris,teipsum corrobores ne cadas: sic & apostol⁹ dicit: Qui se putat stare,videat ne cadat. Propterea & ipse sæpius orans dicebat: Et vsq; in senectam & senium deus non derelinquas me. Cuius ergo rei gratia tantus vir permissus est ruere? Tribus de reb⁹. Quibus:Primũ quò iustos propria de vitã roboraret. Sum religiosus,eremita sum, neq; dicam multum virtute officioq; profeci,multis insignitus sum meritis, ieiuno, vigilo,oro, illachrymor, induor cilicio, corpus meum austeritate contriui,nõ iam diaboli impetus formido,iam mihi quæ ad coronã pertinẽt perfecta sunt. Noli errare homo, ne mente in sublime tollaris, haud plura fecisti quàm Dauid. Audi dicentẽ ipsum, Genua mea infirmata sunt à ieiunio,& caro mea infirmata est propter oleum:& iterum, Ego autẽ cum mihi molesti essent induebar cilicio,& humiliabã in ieiunio animã meam:audi eũ de vigilia dicentẽ: Media nocte surgebam ad confitendũ tibi:& iterum,Septies in die laudẽ dixi tibi: audi eum de lachrymis dicentem: Laboraui in gemitu meo,lauabo per singulas noctes lectum meum,lachrymis meis stratum meũ rigabo: audi eum de austeritate vitæ,Quoniã cinerẽ tanquam panem manducabam, & potum meum cũ fletu miscebam.Et quid memoror quæ de propheta sunt? Audi iterum Christi testimonium,dicens: Inueni Dauid filium Iesse secundum cor meum.Et post tamen tot gesta, post tot celeberrima officia,tales in errores delatus concidit. Neq; ergo cõfidas,sed quotidie roboreris, quotidie apostoli disciplina id accipiens,Qui se putat stare, videat ne cadat.Primam audistis causam, Secundã accipite. Quò peccatores minus suis rebus desperent,sed si peccauerit quis,quotidie confiteatur peccatũ:tametsi millies peccauerit, persłet millies confiteri. Nihil enim desperatione deterius. Si quis enim desperauerit ob peccata, peccans non iam ad sanitatem recurrit.Aut non vides medicos,si de salute ægrotantis diffidant,non iam curare?dicunt enim quòd mallent infirmitati dare, sed non vlteriorẽ susćipit morbus curã: artis enim industriam morbi malicia vincit:hæc dicunt qui de ægroti salute desperant. Si vero sanitas expectatur, omnia faciunt ægroto,salubres afferunt medicinas. Pari modo si quis peccatis desperãdo cesserit,quasi nõ superśit pœnitẽti salus,sese maius in malũ stimulat.Et tu ergo si no ueris peccãti ad ipsam peccati summã, cæde scilicet, & adulterio,medelã accessisse & sanitatẽ, tametsi millies peccaueris,cõfessione te excita. Hæc autẽ dico nõ vos alliciens ad peccandũ, sed peccatores ad confessionẽ prouocãs:quoniãquidẽ deus pius ac clemens vel maxima peccatorũ delet.Quid enim maius cæde & adulterio?Et tu ipsum audi Prophetã pœnitẽtẽ, Dixi, inquit, confitebor aduersum meiniusticiã meam domino, & tu remisisti impietatem peccati mei. Propterea & peccatorum maxima Christus peregrinatus in terra remisit.Latronem in paradisum duxit, publicanũ fecit euangelistã,blasphemũ Paulũ orbis apostolũ: vt peccans tu minus desperes, sed peccatum fatendo deleas, salubrẽq; ingrediaris viã.Confitemini enim domino quoniam in seculum misericordia eius. Ecce secundã causam:tertiã accipe. Debuit ipse saluator noster peregrinari secundum ipsam in carne præsentiã, mixturamq; nostræ carnis susćipere,& cũ hominibus cõuersari.Sed quoniã deus erat, & idem sine peccato solus, permisit iustos proprium penes arbitriũ humanis erroribus incuruari, non iam ipse ad peccatũ impellens, sed arbitrio permittens secundum propriũ nutũ ambulare.Sic itaq; infidelitate sanctus peccauit Abraham, propterea pœnam non effugit à deo, vt seruiret eius semen annis quadringentis.Et iterum, Moses non glorificãs deum cum aquã de petra donauit,ingratus,atq; ideo ad eum deus,Non videbis,inquit,terrã promissionis,& nõ introbis in eam.Sic & hũc permisit in peccatum cadere, quò solus ipse in hominis corpore sine peccato inueniatur.Quare & propheta Dauid, cũ de cætero ad peccati confessionẽ venisset,hoc dicit de eo:Tibi soli peccaui,& malum coram te feci: quare? Vt iustificeris in sermonibus tuis,& vincas cum iudicaris.Cum, inquit, venerit dies illa, massa nostræ mixturæ manifestè erit sedens in dextera maiestatis dei. Sede enim à dextris meis, donec ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum.In illa die apparebit & corpus, quòd de natura nostra susćepit, superius corpus, & inferius corpus. Videbunt,inquit,eum quem transfixerũt: sed hoc quidem grauatum,videlicet,nostrum: illud vero sine peccato, & peccatorum exigens pœnas. Vt iustificeris in sermonibus tuis,& vincas cum iudicaris. Quo modo? Quoniamquidem peccatum nõ fecit, neque inuentus est dolus in ore eius. Ipsi gloria & imperium, nunc & semper,& in secula seculorum, Amen.

Matth.5.

Psal.31.

Psal.50.

Exod.7.

Ioan.19.

Esaiæ 53.

HOMILIA SEPTIMA.

IAM ergo turbine secularium rerum liberati, animam lectione diuinarum reficimus literarum.Sic faciunt & nautæ. Cum enim procellam digressi fuerint,& multũ deinceps pelagus decurrentes,in portũ discesserint quietũ:dimittẽtes vela,

Universidad de Deusto
Biblioteca

deponẽtes remos,egredientes nauim, quiete seſe somno recreãtes,robustiores conatus reliquã ad nauigationẽ præparãt.Hos imitemur & ipſi,atq; omni procella, tumultuq; & fluctibus liberati,quaſi tranquillũ ad quendam portũ,ſcripturarũ ad lectionem impellamus animas.Etenim portus eſt à fluctibus liber,murus firmiſsimus, turris minimè nutans, gloria non diripiẽda,non vicianda,firma felicitas,minime languens,cõtinua voluptas,& quotquot quis dixerit bona, ſacra cõperiet in ſcriptura.Eadem & mœrorẽ abiicit, lætitiamq; conſeruat,pauperem ditiorem ipſis felicibus facit, diuitibusq; firmitatem adhibet, & peccatorẽ iuſtũ reddit, & iuſtũ ſtabilitate confirmat:malaq; euellit,bona inſerit:fugat maliciã,bonitatem inducit,nõ modo inducit, ſed radicibus etiam firmat, continuámque facit permanere, ſpiritualis exiſtens medicina: quoniamquidem diuina quædam & ineffabilis eſt paſsionum extinctio. Nam & ſpinas paſsionũ extirpat, puramq; tellurem reddit: ſeminaq; dimittit pietatis, atque ad vigorem fructum agit.Nequaquam igitur tot pigritemus à bonis, neque deficiamus à conuentu: ſed huc frequentius conueniamus,quò ſemper curemur.Et ne quis liuore ſtimuletur, diuitem vidẽs,neq; deprimatur inopia: ſed rerum perdiſcens naturam, tranſeat quidem vmbras ipſas, veritatem autem complectatur. Quoaduſq; enim quis ſeſe longius à virtute conſtituerit, magnæ videntur huius vitæ negociationes:cum vero in luce diuinarum ſcripturarum conſtiterit, tunc leuitatem & breuitatẽ, vilitatemq; ſimul mortalium harum rerum manifeſtè diſcet, quòd fluuialibus aquis non conſtantius defluunt, ſimul & cũ apparent decurrunt. Quare propheta philoſophans, occupatos in his, puſillanimes ac miſeros, humiq; innixos vocat,qui ad diuitiarũ phantaſiã anhelant,trementes hos corripiens,ab eo atq; reuocans trepidationem,ſuadensq; diuitias quaſi nihil eſſent deſpici oportere.Ne timeas,inquit,cũ dites factus fuerit homo,aut cum multiplicata fuerit gloria domus eius.Nõ enim dixit,gloria ſua:ſed,gloria domus eius:quoniam cum morietur, non accipiet omnia. Vidiſti dictionis ſubtilitatem,& manifeſtam diuiſionem?Non enim dixit,cum multiplicata fuerit gloria eius, ſed gloria domus eius:oſtendens ſanè alteram quidem eſſe hominis gloriam,alteram gloriam domus.Domus quidem gloria,porticus,deambulatoria, laquearia pulchra, pauimentum,gemmarum ornatus,prata,hortuli,ſeruorum multitudo, ſumptuoſa quæq; ſupellex, quorũ nihil ad hominẽ.Hominis vero gloria,fides recta,zelus in deũ, charitas,humilitas,mãſuetudo,aſsidua oratio,eleemoſynæ, philoſophiæ ornatus,& cætera vniuerſa virtutis membra.Et illa quidem poſsidens,haud inde gloriam conſequitur,neque iure quis cognominabitur bonus: ſed contrà vniuerſæ maliciæ indicium.Nam & crudeles & inhumani,ſordidiq;, & philoſophiæ expertes excitantur in comœdiis,qui eiuſmodi ſunt atque ſuas in his opes oſtentant.Igitur non eadem hominis,vti prædiximus,& domus eſt gloria. Qui vero ſeſe caſtitate, ornatu, manſuetudine,humilitate accurate deuouent, hos admiramur,prædicamus,laudamus:quoniamquidem ea potiſsimũ eſt hominis gloria. Hæc igitur ſcientes,nihil imitandũ eſſe putetis, nihilq; ad eos pertinere qui eiſdem conſepti ſunt. Nam opes,luxuriæ occaſio, maliciæ ſchola, turpis vitæ & defluentis cauſa, animæ corruptela,via ad diuerſa ferens mala, curſus nullum habens bonum, his qui abutuntur ſe. Hinc fures, hinc murorũ foſſores,domeſtici tranſfugę in ſemetipſis furti morbum nutrientes.Sed eas vbinam deponemus?In terra ſuffodiemus?Abſit,ſed meis ſi ipſe cõſiliis acquieſcere volueris,modum tibi dixero, quò tranſfugas opes,fidas tibi eas reddideris. Quónam modo tranſfugæ ipſę tenebuntur? Diſtributæ manent, cuſtoditæ fugiunt.Atque vel ab ipſis agricolis diſce. Nam illi quidem frumenta ſi domi concluſa tenent, vermium in eſca amittent:ſi vero diſperſerint in terras, non modo cuſtodiunt, ſed etiam augent: ſic & opes ſtantes quidẽ in arca,atq; ſub ſera & vecte defoſſæ, citò tranſfugiunt: ſi vero eas in ventres diſperſeris pauperum, nõ modo non fugiunt, ſed & maiores inde reſurgunt. Hæc igitur ſciens,in manibus fac eas millenis detineri, viduarum ſcilicet,orphanorum,infirmorũ. Neque enim diffugere poterunt tot detentæ manibus: ſed cum firmitate & conſeruantur planè,& creſcunt. Et quid pueris, inquis, relinquam meis?Ego vero non te totas cogo euacuare.Nam & tunc pueros feciſſes ditiores pro pecunia,cum deum ipſis propicium reliquiſſes:atque ex eleemoſyna lucrum fertilitatemq; haberes. Non enim eiuſmodi pueros deſpiciet deus: haud itaque exiſtimate ſubſtantiam his minorari eleemoſynę amore & opera. Multiplicabit enim ipſis firmitatem, quæ ſecundũ deum eſt bonæ voluntatis,ſi eas hoc in primis ipſis depoſitum facies:ſi autẽ inopiã timuiſti,& is ſuperuacuus eſt timor. Qui enĩ malos nutrit, multo magis & ęgrotos, & captiuos,& inopes.Hæc igitur ſciens, ſuperflua quæque amputa, facq; pauperibus ſupplementum. Nam ſi calceamenta quis ſupra menſuram pedibus adegerit, itinere certè prolixiori impedimenta ſentiet: & veſtimentũ induens corporis ſtaturã excedens, pari modo implicabitur.Atq; ſuperfluũ vbiq; in eo quod ſatis eſt, ad opportunitatẽ inutile eſt:in pecunia multo fortius id euenit.Et qui ſupra quod eſt ſatis habent, nõ modo in ipſa ſufficientia,ſed & in neceſſariis quibuſdã impediuntur.Nã qui deforis in agone currunt & ipſa exuũt veſtimenta:viam vero in cœlũ ferentẽ,& eandẽ arctã & arduã tot cũ impedimentis quo modo poteris ambulare?quoniamquidem & veloci, & expedito cuiquã penè impoſsibile eſt deſideratũ iter optimæ huius viæ, ſiue ſalutẽ cõſequi. Sparge igitur ſuperflua in pauperes, & quod inuitus fortaſſe paulò poſt ipſis inimicis es ceſſurus, idipſum volens depone:tuaq; fac, quæ tua nunc non ſunt.Neq; enim vllum habebis reſponſum,vllam indulgentiam, cum hinc abiẽs Chriſti tribunali adſteteris, rationemq; factorum pones.Fugiamus ergo fratres auariciæ morbum,neq; ipſis irrationabilibus ferociores ſimus. Illis cõmunia omnia,& terra,& fontes,& paſcua,& montes,& valles, atque nihil alterum habet plus altero.Tu vero homo mitiſsimum animal, fera es violentior, atq; infinitas pauperum eſcas domi cõcludis.Et nõ modo natura nobis cõmunis eſt, ſed & alia his multo plura,& aër,& mare,& ignis & aqua,& fontes,& vita,& mors,& adoleſcẽtia, & ſenectus, & morbus,& ſanitas,eſcæ & veſtiũ indigentia. Et ſpiritualia pari modo cõmunia ſunt,ſacra menſa,dominicũ corpus,regni promiſsio,lauacrũ regenerationis, purgatio peccatorũ,ſanctificatio,& redẽptio, arcana bona quæ oculus nõ vidit,nec auris audiuit, nec in cor hominis aſcẽderũt.Quo modo ergo nõ indignũ eſt,qui tot,tãtisq; mutuo cõmunicamus:de pecunia tamẽ eſſe diuerſos,atq; idem non ſeruare cognomentũ,ſed ipſorũ animalium de ſe prębere feritatẽ, & id debentibus nobis his paulò poſt cedere, ſed & inſuper ſupremis de malis periclitari? Nam mors vſu quidem abducit: ad pœnas vero

Pſal.48.

nas vero reliquum, atque ad æternã mittit tormenta. Igitur quò hæc minus fiant, multa vtamur eleemoſyna.Ipſa enim eſt regina virtutum,quę illic cum fiducia aſsiſtet,à tormentiſq; eripiet,& nemo repugnabit ei qui ſecum in ſeculum abierit. Nam & leuis eius eſt penna, plurimaq; fiduciæ ſibi ſublimitas ineſt, atque ad ipſum aſcendit regalem thronum, alumnos ſuos audacter agẽs.Orationes enim tuæ,& eleemoſynæ, inquit,aſcenderunt in memoriam in conſpectu dei. Quò ergo & ipſi ad illam altitudinem tollamur,ab importuna auaricia liberati, atque deliciis, & honoris cupiditate ſuperflua,in virtutibus quæque vtilia faciamus,multas illic nobis theſaurizantes diuitias: atque dexteræ eius crede manui,qui decimam non exigit, qui & cuſtodire has poterit diligenter: atque hinc in iudicij die mitis propiciuſq; inueniri, tametſi millies peccauerimus, ad indulgentiam peruenire nos, & reſponſo dignos efficere.Magnum eſt bonum, & dei donum eleemoſyna, ipſi deo potentia ſua coniungens. Id maximè & è ſapientibus quidam dixit: Magnus homo & honorabilis vir miſericors. Ea noſtra eſt gratia quæ mortuos excitat. Per hanc enim in nomine Ieſu mortuos excitare poterimus,quanto magis eſurientem nutrimus Ieſum?Sed hic tu Chriſto beneficium tribuis,illic tu tibi: & meritum ipſum non quòd ſuſcipiat quis, ſed quòd faciat bonum,prouenit.Hic quidem,in ſignis dico,debes ipſi deo: in eleemoſyna vero deum habes debitorem.Eſt eleemoſyna cum de propoſito,cum de liberalitate fit,cum abundẽ,cum nõ te tam dare cenſes quàm accipere, cum quaſi lucrantem te, non quaſi amittentem: quoniamquidem niſi ſic exiſtimaueris, nõ eſt gratia.Etenim de neceſſariis vſibus minus deſperare decet. Nam quo modo erroneum non eſt, alterius te ſoluere triſticiam, & ſimul in hoc contriſtari? Non enim iam ipſam eleemoſynam eſſe finis, ſed neque illum ipſum Chriſtum enutrire?Nam ſi contriſtaris quòd alterũ triſticia liberaſti,ſummæ fæuicię & ſeueritatis indiciũ geris. Quanto præſtabilius fuerat non liberare, quàm ſic liberare? Quid autem omnino triſtaris homo?Prorſus aurum tuum non minuitur:ſi hac duceris ſententia, ne tribue. Si enim minus fidis quòd tibi in cœlis accumuletur,ne dederis.Sed hic queris tibi rependi.Dimitte eleemoſynam eſſe eleemoſynam,& nõ negociationem. Multi quidem & hic receperunt, ſed non ſic receperũt quaſi plura his qui non receperunt haberent: & hi quidem infirmi receperunt, quoniamquidem ad illa non valde feſtinant. Et quemadmodũ nebulones ad regalem vocati menſam, atque idoneum non expectantes tempus, quaſi parui pueri ſuam offendunt comeſſationem, prævenientes cibis ad crapulam repleti craſsioribus:ſic & hic quidam mercedem quærũt,& eorum quæ illic ſunt,minorantur bono. Atqui fœnerãs ipſe multo plus priorẽ deſiderat habere ſortem, fortaſſe neque recipere deſiderat, quò per morã in maius creſcat fœnus: hic autem cito repetis hoc, cum quidẽ hic nequaquam futurus ſis,ſed illic perpetuè manſurus, nõ hic iudicandus,ſed illic pœnas daturus. At ſiquidẽ tibi domũ quis ædificauerit, quam non habitaturus fores, id iacturam fortaſſe duceres. Tu homo vis hic diteſcere, vnde & ante veſperam ſępenumero profecturus es?Neſcis in aliena nos terra verſari, veluti peregrini & incolæ trãſmigratores? Neſcis incolas eiici, cum non proficiunt, aut non ſperant quod ipſi patimur? Propterea & quæcunque ædificauerimus,hic dimittemus. Nõ enim permittit dominus eadem recipiẽtes abire:tametſi domus ædificauerimus,tametſi agros emerimus,aut ſeruos,aut ſupellectilem,aut quid ſimile,non modo nõ permittit, qui hic bona cupiunt nõ abire, ſed neque tibi cõputat: prædixit enim tibi,ne ædificares, aut in alienis impenderes,ſed in tuis.Quid ergo tua dimittens,in alienis & operaris & impẽdis, quò laborem & mercedem amittas,atque inſuper vltima tormenta ſubeas?minimè obſecro:quoniamquidẽ natura ſumus inquilini, & inhonorati, & abiecti. Hic fortaſſe ſi ciues eſſe voluerimus, neque hic erimus,neque illic ciuium fiduciam accipiemus. Si vero quaſi inquilini cõuerſantes erimus, & hic accipiemus fiduciam,& illic.Iuſtus enim in his nihil habens bonis,hic omnino quaſi in ſuis verſatur bonis: & in cœlum abiens videbit æterna tabernacula, & neque hic patietur quicquam incommodi. Neque enim alienigenam quis eum facere poterit, qui omnẽ ſub ſe terram habuerit,& in ſuam veniens patriam,veras oſtendit opes.Quo igitur vtraque conſequamur, & præſentia, & quæ illic ſint bona, præſentibus pro ſufficientia vtamur,& cœli erimus ciues, & multa fulti fidentia. Ea igitur pro re faciamus vniuerſa, quò apprehẽdamus illa,quò illis fruamur bonis: ſic oro, ſic obſecro, in idipſum ſtudio multo incumbamus. Nemo in caſura vrbe ædificat.Dic,inquam,ſi quis tibi prænunciaret poſt annum ipſam caſuram vrbem,num fortaſſe in caſura vrbe ædificares?Id itaq; nũc fac. Nequaquam in hoc ædificemus mũdo. Cadet enim paulò poſt, & cuncta peribunt. Quid dico cadet? ante ipſum caſum ipſi peribimus, atrociaq; patimur mala. Quid in arena ædificamus?ædificemus ſupra petram, quantumcunque impetus fiet,inconcuſſa quidẽ illa erit ædificatio, eamq; demoliri nihil poterit.Cum enim ſæpenumero terremotus fiunt,incendia,bellorumq; cõgreſsiones, nobis etiã viuentibus ea nobis eripitur domus. Sæpe autẽ & vnã multa pereunt, quòd ſi & eadẽ perſtiterit,morbus præueniens aut cito tranſfert, aut manẽtes nequaquam ea vti cõmodè permittit. Vbi enim voluptas, ibi morbi, & calumniæ & inſidiæ:aut ſi nihil horum, liberos non habentes quibus ipſas demus, aliaq; demus vniuerſa, quaſi in alienis laborantes affligimur: quandoque & alienis ipſa peruenit cum domo hæreditas, non modo nobis præmorientibus,ſed etiam viuentibus.Quid ergo miſerius quàm in id cum labore conari, quò inimici nobis inuitis hæreditati ſuccedãt, atque quò illi quieſcant delicatè vitẽtes,& gaudeant tuis laboribus:Horum exempla in vrbibus plura videntur. Sed ne triſticia eos conficiam, qui huiuſmodi inciderunt, tacebo. Poſſem & eorũ fortaſſe aliquot vel nominatim exprimere,prolixioremq; narrationem facere, multaſq; vobis domus oſtendere, quæ proprios hoſtes ſuſceperunt eorum qui in his laborauerunt: non domus modo,ſed & mãcipia atque vniuerſa ſæpe hæreditas ad inimicos deuoluitur.Eiuſmodi enim humana ſunt bona, in cœlis vero nihil timendũ eſt tale. Neque vt morientis ſuperueniat hoſtis,hæreditatiq; ſuccedat.Non enim illic mors,nõ hoſtilitas. Tabernacula vero ſanctorũ ſolida ſunt,atque in ſanctis illis exultatio,gaudium & lętitia. Vox enim,inquit, exultationis in tabernaculis iuſtorũ. Æterna ſunt tabernacula illa finẽ non habẽtia.Nõ illa eadem tempore cadunt, nõ poſſeſſores mutãt, ſed permanẽt cõtinuo in vigore. Neq; enim quid corruptibile eſt illic & mortale,ſed vniuerſa & ſtabilia & immortalia.Hãc in ſtructurã pecuniam impendamus.Nõ architectorum ſanè, aut operariorũ magna nobis fuerit cura:pauperum manus huiuſmodi domos conſtruunt, claudi,

Pſal.117.

Universidad de Deusto
Biblioteca

claudi,esurientes illas ædificãt. Ne mireris,quoniãquidem hi & regnũ nobis propinant,fiduciamq; nobis ad deum tribuunt. Nam eleemosyna ipsa artifex est, optimaq; illorum propugnatrix & tutela qui exercẽt eam. Etenim deo amica est, & cominus sibi semper assistit. Quos amauerit, his facillime gratiã impetrauerit:modo nõ patiatur à nobis iniuriam. Quo modo vero patitur?cum eam fecerimus ex rapina. Adeo quòd si pura fuerit, plurimum tribuerit fidentiæ, his qui sibi adhærent,imò & pro terrenis eorum rebus orat,tãta eius est vis. Eadem vincula disrumpit, tenebras soluit, extinguit ignem,stridorem effugat dẽtium,huic multa cum facultate cœlorum aperiuntur portæ. Ac velut regina ingrediente,nullus custodum ipsis in portis positorum audet interrogare quæ sit,aut vnde iter agat:magis vero illico suscipiunt omnes. Sic & eleemosyna regina
Luc.16. omnino est,eum deo similem faciẽs. Estote,inquit,mi- B sericordes sicut pater vester cœlestis. Pennata est enim & leuis, aureas habens alas: ipsos supra modum de-
Psal.67. lectans angelos.Ibi inquit,pennæ columbæ deargentatę, & posteriora dorsi eius in pallore auri.Apud ipsum regalem thronũ persistit. Cum iudicamur, imminet tormentisq; nos eripit,suis complectens & protegens alis. Hanc vult deus, atque adeò vsque diligit, vt multa de hac ipse disputet. Vidua & orphanus & pauper,inquit, reficietur ab ea. Vult appellari deus miserator, & misericors super omnem terram.Ipsa enim eleemosyna humanum genus saluauit. Nisi enim misertus fuisset,vniuersa fortasse perissent. Ipsa nos existentes hostes, deo reconciliauit:ipsa infinita operata est bona, ipsa filium dei compulit seruũ fieri,& semetipsum exinanire: hanc æmulemur per quam saluati sumus,hãc amemus.Nihil enim Christiano tam se fert charatricem, quantũ elee- C mosyna:hanc & infideles quiq; mirantur. Multis enim & ipsi in locis dei misericordiam petimus, & ad ipsum dicimus: Miserere mei deus secundũ magnam misericordiã tuam.Prius ipsi incipimus, magis vero nõ priores incipimus.Iam enim & ipse suã nobis misericordiã præostendit, vel saltem secũdi simus.Si enim homines misericordes,quãuis infinita cõmiserint peccata,miserentur: quanto magis deus? Audi prophetã dicentem: Ego quasi oliua fructifera in domo domini. Eiusmodi simus. Neque enim satis est oliuã fieri solũ, at fructiferam.Sunt qui miserãtes parua dant ipso anno labente, aut omni hebdomada vel parũ quid exhibentes,hi oliua quidem sunt,non fructifera & vera,sed arida: quòd quidem miserentur,oliuæ:quòd autẽ non prompte aut ex animo, non fructiferæ.Sed vt fructiferi simus, sæpenumero diximus, & nunc dico. Non dantis mensura D eleemosynę magnitudo metitur,sed dantis proposito. Non enim dederis veluti vidua,quæ totas opes exhausit ex tota anima,exemplũ id & ipsi imitemur, quò minus de te desperes, quasi ex proposito non dederis: dederunt quidã capillos in templi structuram, neque repulsam passi sunt.Sed aurum siquidem habentes,capillos si attulissent, maledicti: si vero habentes solum idipsum tulerunt, accepti. Propterea & Cain accusatur, non quasi vilia obtulerit, sed quod eorum quæ habuerit,viliora obtulit. Maledictus,inquit,qui habens mas-
Mala.1. culum & fœminam,corruptum deo obtulerit: non solum maledictus dicitur,sed qui habet,inquit, & parcit. Si quis autem non habet,à crimine liberatur,magis autem mercedem habet, modo sententia propositoq; talis ad conseruum flectatur, atque sibi in pacifica mansuetudine respondeat vsque ad calicem aquæ frigidæ. A Da indigenti,& tribulato compatere. Si vero hæc minus habueris, vel suspirium si profers, atque omne tribuisti.Nam & insomnis oculus te vidit quod habueras dedisse.Quid enim duobus obolis vilius, quid capillis minus,ac farinæ floribus?& tamen hęc placuerunt magis,quàm vituli,quàm aurum. Etenim in eo quod quis habet, acceptus, haud in eo quod non habet: & quod tua habuerit manus, eo benefacit. Quare indigentibus libẽter tribuamus opportuna quanquam modica sint, quamuis parua. Eandem cum illis accipiemus mercedem, qui plura impendunt, magis autem maiorem talenta decem milia proferentibus, modo cum proposito. Hæc agẽtes,atque ineffabiles dei thesauros assequemur:quę nõ audiamus modo,sed & operibus comprobemus. Quorum omnium nos cõtingat fore cõpotes, in Christo Iesu domino nostro,cui & patri gloria,cum B spiritu sãcto,nũc & semper,& in secula seculorũ,Amẽ.

HOMILIA OCTAVA.

QVAM iucundi spiritualis huius nobis maris sunt fluctus, & ipsis qui in pelago sunt iucundiores. Illi quidem ventorum insolentia, hi auditus desiderio excitantur. Et illi quidem sublimius agglomerati,trepidationẽ gubernatori plurimam inferunt:hi vbi apparuerint, dicentem fidentia multa conuallant. Et illi quidem furibũdi maris argumenta, hi animæ lætabundæ sunt indicia. Et illi petris illisi,ignobilem sonitũ reddunt: hi vero doctrinæ cõtriti blanda voce redũdant. Sic & zephyri flatus in sata cadentes, atque ipsa spicarum capita inclinantes ac releuãtes,in terra maris fluctus imitãtur, sed & illis satis iucundiores: hic enim nõ zephyri flatus,sed spiritus gratia animas releuat calore: & ignis ille de quo olim
Luc.12. Christus: Ignem veni mittere in terram, & quid volo nisi vt accendatur? Hũc enim video immissum incensumq; in animabus vestris. Quoniam igitur tot lampades vobis Christi timor accendit, agite huic doctrinæ oleum instillemus, quò vobis abundè lumen fiat. Etenim vobis de cætero ieiunij tempus ad finem vrget. Nam stadij medij prætergressi reliquum, ad ipsum finem concedimus.Sicut enim incipiens ad medium festinat:sic medium prætergressus desudat ad finem.Igitur tempus ad finem euolat, atque de cætero cymba prospicit.Sed quod quæritur, non iam est ad portum peruenire,sed nauem haud lucri vacuam trahere. Oro vos omnes, & obsecro suam quisque ad conscientiam ieiunij negociationem reputet. Sed si lucrum multum accumulatum inuenerit, negociationi addat: si nihil cõgregatum, reliquum temporis negociationi impendat.Quoadusque stant nundinæ, negociantes,de magno sperantes lucro, contendamus ne vacuis excidamus manibus, ne ieiunij laborem tolerantes, ieiunij amittamus præmium: licet enim & ieiunij laborem sufferre,& ieiunij fructum non consequi. Quo modo scilicet?Cum scilicet esca abstinemus, peccato non abstinemus: cum carnibus quidem non vescimur, deuoramus tamen pauperum domus:cum vino quidem haud inebriamur, inebriamur vero desideriis prauis: cum quidem inedia totam trãsigimus diem, atque eandem impudicis in theatris consumimus. Ecce ieiunij labor, & ieiunij fructus nusquam est, cum iniquitatis theatra conscendimus:nõ ad vos mihi est sermo,noui enim ab ea accusatione vos vacuos esse. Sed mos dolore pressus est, cum eius non sunt qui doloris dant causam in præsentes irruere. Quod enim lucrum theatra iniquitatis

tatis ascendere, ad communem luxuriæ officinam in- A toire, ad publicum incontinentiæ gymnasium, super cathedram sedere pestilẽtiæ? Etenim & cathedram pestilentiæ,& incontinentiæ gymnasium,officinamq; luxuriæ, atque omnẽ dẽinceps impudicitiæ orchestram si quis dixerit,haud peccauerit,pessimũ illum locũ,plurimorumq; morborum plenum, Babylonicam fornacem: omnino velut in fornacem quandam compelleris in theatrum.Diabolus vrbem sit infernalibus flammis subministrans,non iam malleolos submittit,veluti Barbarus ille,neque naphtham,neque stupam,neque picẽ:sed his multo peiora,fornicarios visus,turpia verba, delibuta mẽbra, atque omnes plenos malitiæ cantus. Illam igitur fornacem barbaricæ manus accenderunt,hanc autem fornacem cogitationes Barbaris insipientiores accendunt:hæc illa peior, quandoquidem ignis deterior, non qui corporis naturam, sed qui bo- B nam animæ depopulatur habitudinem.Et quod nocẽtius est,neque ipsi qui comburuntur, idipsum sentiunt. Si enim sentirent, non iam effusum illum in his risum emitterẽt.Igitur id vel pessimum est malum, cum quis infirmatur, neque idipsum quod infirmatur nouit: & miserè ardens & ærumnose,non sentit incendiũ. Quę nam ieiunij vtilitas,dic mihi, cum quidẽ corpus arces legitimo à nutrimento,iniquum vero nutrimentum animæ inducis?cum diem illic trahis sedens, cõmunem naturam deturpatam intuens ac deformatam, mulieresq; fornicarias adulterio damnatas, illic cuiusque domus mala colligẽtes?Nam & fornicationes videre datur, & audire blasphemias, quò & ipsos per oculos, & per auditum ipsi animæ morbus procedat: alienas imitãtur calamitates,vnde & ipsis nobis inest turpitudinis contagio.Quod igitur ieiunij lucrum,dic mihi?Anima C cibis eiusmodi nutrita, quibus oculis vxorẽ illis à theatris videbis,quibus oculis videbis filium,quibus domesticum,quibus amicum?Necesse autẽ dicentẽ illic gesta turpitudine,aut tacentẽ rubore cõfundi. Sed hinc non sic abis: licebit vero domi multa cum fiducia vniuersa narrare, propheticas voces, apostolica dogmata,leges diuinas,omnẽ virtutis mẽsam apponere,vxoremq; narrationibus eiusdem pudiciorem reddere, amicabiliorem filium,chariorẽ domesticũ, atque ipsum inimicum persuadebis odiũ deponere.Vides quo modo hęc quidẽ vbique salutaria dogmata, illa vero spurcè vbique resonantia?Quæ igitur ieiunij vtilitas,cum corpore quidem ieiunas,oculis vero mœcharis? Adulterium non ipsa modo cõglutinatio, aut copula corporis, sed & impudicus visus. Quæ vtilitas cum illinc hinc abis? ego corrigo,ille corrũpit:ego medicinas morbo adhi- D beo,ille causam morbi ministrat: ego naturæ flãmam extinguo,ille libidinis flammam accendit. Quæ vtilitas,dic mihi?vnus ædificans,& vnus destruens,quid sibi labore profecerunt?Non ergo hic incassum,sed vtiliter conuersemur,quò fructuose, quò minus inuanum hic,quò non inutile,atque ad damnationem vnus ędificans & vnus destruens, facilitate subuersionis ædificantium multitudo vincatur. Magnæ profecto turpitudinis & iuuenes & senes ad studium festinare. Sed vtinam eousque esset malum.Etenim id homini libero intolerabile fortasse videtur,& damno plectendũ maximo, improbatione & confusione: verum enim nequaquam ad confusionem vsque erogata correctio. Sed tormenta imminent,& pœnæ: necesse est enim illic sedentes adulterij delicto natare, non quòd mulieribus copulemur, sed quòd impudicis eas intueamur oculis. Etenim his necesse est quempiam adulterio deprehendi. Neque meum vobis dicam sermonem quò minus negligatis, sed diuinam legẽ explicabo, vbi neglectui nequaquam locus. Quid ergo diuina lex in- *Exod.20.* quit?Audistis quia dictum est antiquis: Nõ mœchaberis: ego autem dico vobis, quòd quicũque viderit mu- *Matth.5.* lierem ad cõcupiscendum eam,iam mœchatus est eam in corde suo.Vidisti adulterium consummatum?vidisti completum peccatum? Et quod deterius in adulteriis, deprehensum adulterio, non humano sed diuino sub iudicio adulterij reum esse, hinc mortales pœnæ. Quicunque enim viderit mulierem ad concupiscendum eam, iam mœchatus est eam in corde suo. Non modo morbum, sed & morbi radicem euellit. Radix enim adulterij concupiscentia impudica. Quare non modo plectit adulterium, sed & concupiscentiã adulterij matrem.Sic & medici faciunt,non ad morbos instant solum,sed ad causas etiam tollendas, quamuis ægrotantem oculum viderint, prauum reuma desuper à temporibus cõpescunt:sic & Christus facit.Cęcitas mala est adulterium, oculorum est morbus, non corporis solum,sed animæ prius. Idcirco inde compescit reuma impudicitiæ per timorẽ legis.Quare non modo adulterium punit, sed concupiscentiam quoque vlciscitur. Iam mœchatus est eam in corde suo. Corde corrupto, quæ deinceps vtilitas in reliquo corpore?quemadmodum enim in plantis & lignis, si quando excessum vidimus, reliquam de cætero repudiamus partem: sic & in homine, cum id perierit, incassum est inde reliqua corporis sanitas. Auriga perit,fractus, deiectus est, vacuum in posterum equi currunt: laboriosa lex & multum oneris habet: sic igitur & magnã habet coronam eiusmodi: laboriosa nanque magnas habet retributiones. Tu vero nequaquam laborem attẽde, sed retributionem cõsidera. Sic & in vitæ rebus fit. Si enim laborem prospexeris, graue atq; onerosum: si vero retributione cogitaueris, leue & facile quod subest. Sic & gubernator,si fluctus viderit solum,nusquam è portu scapha digredietur,sed ipsam præ fluctibus vtilitatem cõmodumq; metitur, atque demum credit innabili pelago: sic & miles si vulnera cædesq; viderit,non iam induit thoracem: si vero triumphos pro vulneribus victoriasq;,imperatum quasi concurrit ad prælium. Quę enim natura grauia,sic leuia fiunt, cum iam non labores cogitamus, sed ipsos laborum fructus consideramus. Discerẽne vis quo modo natura grauia, leuia
2.Cor.4. fiunt?Paulum audi dicentem: Nam & ipsum momentaneum & leue tribulationis nostræ supra modum excelsum,æternum glorię pondus operatur in nobis.Aenigma est quod dicitur,tribulatio quo modo leuis?hęc enim repugnant. Sed soluit ænigma illatio sustentans tribulationis leuitatem. quo modo ergo est leuis? quo modo non hæc quæ videntur nobis duntaxat cõsiderantibus.Sed coronam proposuit nunc quidẽ inuisibilem,certamen atque leue simul fecit seculum.Ostendit brauium,& desudantem solatus est. Tu vero cum mulierem videris formosam, splendẽtem oculis,ornatam stola,libidine titillantem, desiderantem visum:respice desuper stantem coronam, quò tale spectaculum prætereas.Vidisti conseruũ?dominũ considera, atque omnino morbũ curabis.Si enim qui disciplina pædagogũ sequuntur, non flectuntur circum, non variè inhiant, non studio desistunt:multo magis tibi, qui Christum quasi præsentem cogitationibus intueris, nihil horum fuerit. Qui mulierem viderit ad cõcupiscendum eam,

iam

Universidad de Deusto
Biblioteca

iam mœchatus est eam in corde suo. Iucundè ac sępius A legis decurro brauium, vtinam & per dies singulos idipsum decurrissem: imò nõ ad vos, sed ad eos qui peccatis sunt obnoxij, magis autẽ & ad vos. Nam vos firmiores esseris, & qui morbo laborant ad sanitatem citius redirent. Qui viderit mulierem ad concupiscendum eam, iam mœchatus est eam in corde suo. Sufficiunt omnem peccati morbum purgare nuda hęc verba recitata. Sed ignoscite, vulnera purgamus, vulnera vero purgantem necesse est amaras medicinas imponere. Quanto vero magis portabunt verba, tanto magis purgabitur virus. Quemadmodum igitur ignis naturæ quanto cohærebit, tanto magis virus consumit: sic & verborum timor, quanto mente imprimitur, tanto magis peccatum impudiciciæ nostræ purgatur. Hic igne examinemus, verbo scilicet doctrinæ, quò minus
1.Cor.3. idipsum cogamur examinare gehennę igne. Nam pur- B gatam animam atque hinc abeuntem ille non suscipiet ignis. Vniuscuiusque enim opus quale, inquit, sit, ignis probabit. Probemus nosmetipsos nunc sine dolore, quò nec cum dolore tunc probęmur. Quicquid ergo fortasse dixeris, id erit quod diximus laboriosa lex. Quid igitur, impossibilia mandat nobis deus? non, inquam, obtumescę, neque domino succenseas. Nõ enim hic responsi modus, sed peccati additamentum priori peius. Quòd autem peccatorum plurimi consueuerunt in dominũ suas accusationes retorquere, audi: Accesit ille cui talenta quinque tradita fuerant, & alia quinque attulit: accesit qui duo, & alia duo attulit: accesit cui vnum fuit creditum, & quoniam non habuit talentum quod ferret, pro taléto accusationem attulit. Quo modo? Noui, inquit, quoniam austerus sis. O serui proteruiam, non contentus peccato, etiam contra dominum C statuit accusationẽ. Metens vbi non seminasti, & tollẽs quod non posuisti: Sic & in prędenti vita quotquot nihil operãtur boni, additamentũ malorum faciunt accusationem aduersus dominum. Nequaquã igitur dominum incuses: haud mandat impossibilia, multi & ipsa superant mandata. Ergo si impossibilia fuissent, minus sua sponte superassent. Virginitatem, in bonisq; nihil possidere nusquam mandat, atque à se propriã substantiam multi abiiciunt, ipsis operibus reddẽtes testimonium legibus mandatorum inesse multum facilitatis. Nequaquam ergo superassent ea, nisi facilia approbassent. Non mandauit virginitatẽ: nam virginitatem mandans, & necessitatem & voluntatem agit: qui vero admonet auditorem, reliquit dominũ propriæ voluntatis.
1.Cor.7. Propterea Paulus inquit: De virginibus autẽ præ- D ceptum non habeo, consiliũ autem do. Cernis nõ mãdatum, sed consilium? Cernis non præcipientẽ, sed admonẽtem? Alterũ necessitatis, inquit, alterũ voluntatis. Nõ precipio, inquit, vt nõ onerẽ. Moneo & cõsiliũ do, vt alliciã: Sic & Christus nequaquã inquit, omnes virginitatẽ tenete. Nã si mãdasset omnes virginitatẽ tenere, & legẽ mandasset esse præceptum, his obediens iam non honore multo dignaretur, & inobediẽs supplicia dedisset. Vidisti quemadmodũ nobis parcit legislator? Quo modo nostra solicitus est pro salute? Nũquid non poterat præceptũ hoc ponere, & dicere: Qui quidẽ virginitatem sequentur, honorabuntur: qui vero non, punientur? sed onerasset naturam: parcit ergo naturę nostræ. Dimisit extra stadium, dimisit superiorem certaminibus virginitatem, quò & in ea proficientes, suam magnanimitatem ostendant: non proficientes vero, domini indulgentia digni habeantur: Sic & de mendicitate rem non posuit in præcepto, neque simpliciter dixit, vende quæ habes: sed si vis perfectus esse, vade & vende quæ habes. In tua situm est voluntate, dominus eris consilij tui: non cogo, non grauo, sed proficientem quidem coronabo, non proficientem non punio. Nam ea quæ ex mandato, qúæve ex debito fiunt, præmium iam non tale consequuntur: quæ de industria, spontéque fiunt, splendidas coronas suscipiunt. Atque horum Paulum inducam testem: Si Euangelizauero, inquit, non est mihi gloriatio. Quare? Neces- 1.Cor.9.
sitas mihi imposita est. Væ enim mihi est nisi Euangelizauero. Cernis in legibus hunc quidem proficientem non multum habere præmij, necessitas enim est: qui autem non proficit, reus erit supplicio & vindicta. Væ autem est mihi nisi Euangelizauero. In cæteris vero quæ ex proposito non sic, Sed quid? Quæ est ergo
B merces mea? vt Euangelium prædicans, sine sumptu ponam Euangelium Christi, vt non vtar potestate mea. Ibi lex erat, propterea mercedis multum non habuit: hic propositum, quare mercedis multum habuit. Hæc à me omnia non inuacuum dicta sunt, sed diuinæ legis gratia, vt ostendam grauem non esse, non esse onerosam, non laboriosam, neque impossibilem. Qui viderit mulierem ad concupiscendum eam, iam mœchatus est eã in corde suo. Vidit simul & id ipsum Christus multos legis difficultatem accusaturos: quapropter haud nudam, neque simplicem induxit, neque à semetipso: sed antiquæ legis memoriam reduxit à comparatione, felicitatemq; illius atque humanitatem ostendit. Quo modo autem, attendite. Non enim simpliciter dixit, qui viderit mulierem ad concupiscẽdum eam, iam mœchatus est eam in corde suo. Hic ergo diligẽter at-
C tende. Sed prius antiquæ legis reminiscitur, dicẽs: Au- Exodus.
distis quia dictum est antiquis, nõ mœchaberis: ego autem dico vobis: Omnis qui viderit mulierẽ ad concupiscendum eam, mœchatus est eam in corde suo. Vidistis geminas, legem veterẽ & nouam, quã posuit Moses, & quam ipse introduxit? Magis autem & illam posuit, etenim per Mosem. Quare perspicuum est eam ipsam à se fuisse positam. nõ ex Ioanne, aut apostolorum quoquam testimonium vsurpabo: nam ad Iudæos mihi concertatio est, sed à prophetis quibus videntur credere, ab ipsis ostẽdam & veterem & nouam vnum habere legislatorẽ. Quid igitur Hieremias inquit? Dispo- Hieremi.31.
nam vobis testamentum nouum. Sed inde videmus quòd & veterem idem ipse dederit, dicens: Ego dispo-
D nam vobis testamentũ nouum, non iuxta testamẽtum quod disposui patribus vestris. Ita, sed hactenus iam non rem ostendimus: oportet enim vniuersa eiusmodi refragrantia adducere in medium, manifestaq; facere, quò sermo continuo purus nobis insit, nullamq; impudẽtibus relinquamus causam. Disponã vobis testamẽtum nouum, nõ iuxta testamẽtum quod disposui patribus vestris. Disposuit testamẽtũ Noë cum diluuiũ fuit, Gene.6.
volens nos timore liberare & colluctatione, ne diluuiũ intuentes & imbrem, in commune exitium assiduè timeremus, propterea inquit: Disponam testamẽtum tecum, & cum vniuersa carne. Iterũ ad Abrahã testamẽtum circuncisionis dispositum. Dispositum testamentũ per Mosem omnibus notũ. Dixit Hieremias: Disponã vobis testamentũ nouũ, non secundum testamentũ quod dispositum patribus vestris. Dic, quibus patribus? Etenim personarum indeterminatio confusionẽ parit. Hic aduerte non iuxta testamentũ quod dispositum patribus vestris, non quò minus credas sub Noë testamentum datum:

tum: sed eius de cætero temporis sic reminiscitur do- A minus, dicens: Disponam vobis testamentum nouum, non iuxta testamẽtum quod dispositum patribus vestris: subiunxit & tempus, In die qua tenui manum eorum vt educerem eos de terra Aegypti. Quo paternum ostenderet amorem, non quasi seruos eduxit, sed veluti paruulum filium manu accipiens pater, sic liberauit: non post tergum sequi mandauit quasi seruum, sed veluti filium nobilem & liberum manu tenẽs, sic duxit. Vidisti testamentorum duorum testatorẽ vnicum? Quoniam in certamine liberati sumus, & ex vno id tibi ostẽdam, vt testamentorum consonantiam noscas. Vidisti prophetiam quę ex verbis est? disce vel eam quæ figuris cõstat, quãuis idipsum perspicuum sit, quidnam per figuram sit prophetia, quidve per sermonẽ prophetia: breuibus ergo idipsum manifestũ faciemus. Prophetia per
B figuram quę rerum est prophetia, altera prophetia verborum: nam prudentioribus quibusq; verbis persuasit, rudiores vero per rerum visionẽ cohortatus est. Quoniam quidem futurum erat rem magnam in lucẽ prodire, & deus carnem suscepturus erat: quandoquidem terra cœlũ fore debebat, nostraq; natura ad angelorum nobilitatem ascendere, quoniam quidẽ spem ipsam superauit & expectationem, egrediens sermo futurorum bonorum, vti nouum & inauditum repentè cõparens, audientes minus videntésque turbaret: figurauit olim per res, perq; verba nostrum assuescẽs & auditum & visum, quodq; in lucem futurum erat præparans: hoc autem erat quod diximus: quòd est per figuram prophetia, & quòd est per sermonẽ prophetia. Altera quidem rerum, altera sermonum. Dico tibi rerum prophetiam, Exodus.33.
& verborum idipsum: Sicut ouis ad occisionẽ ductus
C est, & sicut agnus coram tondente se obmutescet. Hæc Esaiæ.53.
per verbũ prophetia. Cum enim Abraham tulit Isaac, tunc arietem videns hærẽtem cornibus, ad sacrificium duxit, opere veluti per figuram proclamãs nobis salutarem passionẽ. Quod igitur dixi, vis tibi duo hæc testamẽta per opera ostendam? quemadmodum vidistis ouem in verbo, discite & in re. Dicite mihi, qui sub lege vultis esse. Bene dixit, vultis, non enim eranẽ sub lege: fortasse ænigma est quod dicitur, Nam lex auditores Christo transmisit, qui magistro iniuriatur, ignorat & pædagogum. Quare, inquit, dicite mihi, qui sub lege vultis esse, legem nõ audistis? quoniam Abraham duos filios habuit, vnum de ancilla, alterum de libera, quæ sunt per allegoriã dicta. Vidisti per rem prophetiam? in eo enim quòd mulieres habet, non verbum, sed res est. Et seruam & liberam ostendit tibi per verba. Quo-
D niam duorum testamẽtorum vnus est legislator, disce & ipsam figuram. Abraham duas vxores habuit, hæ autem sunt duo testamenta & vnus testator: quemadmodum illic ouis & ouis, alterũ quidem in verbo, alterum autem in re, multa vero & operum, & verborum concordantia inest: sic & hic testamenta duo. Et hoc Hieremias quidem per verba prædixit: Abraham autem duas habens vxores, operibus figurauit. Quemadmodum igitur vnus vir & vxores duæ, sic vnus legislator, & testamenta duo. Sed quod dixi, vniuersa vnde hæc effusa sunt: Iam mœchatus est eam in corde suo. Sed quare hæc vniuersa nouimus? Cuius ergo rei gratia veterem ipsis legem repetit? dicit enim ipsis: Audistis quoniam dictũ est antiquis, Non mœchaberis. Cognouit difficile esse mandatum, nõ suapte natura, sed audientiũ m desidia. Multa enim quæ natura facilia sunt, difficilia fiunt cum pigritamus: veluti difficilia quæ sunt, leuia & facilia fiunt nobis accurate prospiciẽtibus: non enim difficultas rerũ naturæ inest, sed exercentiũ proposito. Quod verissimũ esse vel ex eo patet. Nam mel natura dulcedinẽ habet, atque eandem iucũdissimam, sed ægrotis amarum quid atque illibitum est, non propria, sed illorũ ęgritudinis natura: sic lex tametsi videatur onerosa, nõ sua natura, sed nostra fit pigricia. Haud etenim mihi multum laboris, ostendere factum facile esse: nã idipsum difficile aliud dicere oportuerat. Nunc enim dicit, fuge mulieris visum, à luxuria recede. Quod aut peius opposituũ dicere fuerat, exquire mulieres, scrutare alienas formas, atque sic libidinem vince. Id ergo difficile fuerat: nam dicere fornacem fuge, recede longius ab igne, flammæ propius nõ accesseris, quò sis innocuus, multum facilitatis habet. Etenim iuxta naturam mandatum est antiquis, non mœchaberis. Cuius igitur rei gratia antiquam legem nobis ad memoriam redegit? Alteram introducturus, quò scilicet comparatione discas non esse huius atque illius pugnam. Cum enim ponitur comparatio, tunc fit manifestius iudicium, quoniam inficiaturi erant quidam quòd legislatoris loco hæc diceret. Ecce, inquit, vtrasque alternatim leges pono, tantam addisce consonantiam. Non id solum, sed etiam vt ostendat facilem opportunéque introductam: Propterea inquit: Audistis quia dictum Matth.5.
est antiquis, non mœchaberis. Tamdiu in antiqua lege cogitauistis. Quasi doctor pigritanti paruulo antiquorum doctrinę inniti volenti, atque ad altiora eum tollere cupiens dicit: Cogita quantum temporis hac in lectura contriuisti. Sic & Christus recordatus, eos prolixiori tempore tenuisse legem antiquam, & cogitasse in ea, esseq; tempus de cætero ad altiorem conscendere, ad ipsam quæ patrum quãdoque fuerat, legislationem traducit, dicens: Audistis quia dictum est antiquis, non mœchaberis: id antiquis dictum est, ego autẽ dico vobis. Si enim antiquis dixisset, meritò quæritis, cum imperfectior adhuc esset nostra natura. Ea vero cum altius pullulauit, perfectior facta est, atque discipulis perfectioribus de cætero ipsis erat. Propterea incipiẽs à legislatione, ne quis intuens philosophiæ sublimitatẽ pigritet, aut mora teneatur, inquit: Nisi abũdauerit iustitia vestra plus quàm pharisæorum, nõ intrabitis in regnum cœlorũ. Plus à me laboris exigis? quare, num vna cum illis non sum natura? nunquid non homo similis illis? Quò minus hæc dicerẽr: Quare nobis labores addidit? quare maiores desudationes exquirit? dicens labores, dicens certamina, dicẽs extensionẽ legis, & præmiorum meminit. Nequaquam, inquit, Palæstinã do,
D neque terram fluentem lac & mel, sed ipsum vobis cœlum defero. Neque in officiorum mercede plura solum recipimus, sed etiam in ipsa peccatorum trãsgressione supplicium maius trahimus. Quemadmodũ qui legem præcesserunt, mitiorem pœnam his dederunt, qui peccauerunt in lege. Quicunq; enim sine lege peccauerũt, Rom.2.
sine lege peribũt: id est, legem accusantem nequaquam habebunt. Sed hos contra ab ipsa natura sententiam, inquit, feram inter cogitationes accusantes, vel respondentes. Sic & his qui in lege peccauerunt delinquentes sub gratia grauioribus suberunt tormẽtis. At- Heb.10.
que differentiam ipse ostendit Paulus, dicens: Irritam quis faciens legem Mosi, sine vlla miseratione duobus vel tribus testibus morietur. Quanto magis putatis deteriora mereri supplicia, qui filium dei conculcauerit, & sanguinem testamẽti pollutum duxerit, in quo sanctificatus est, & spiritui gratiæ contumeliam fecerit?

Cernis

Universidad de Deusto
Biblioteca

Cernis sub gratia maiorẽ pœnam,veluti & prẽmia maiora. Sed quoniam sancta mysteria ad memoriam vobis retuli horrenda ac spiritualia,rogo,obsecro,deprecor,atque omni cum instãtia expeto, omne deponentes peccatum,horrendam sic ad mensam hanc accedere.Pacẽ,inquit, sequimini cum omnibus, & sanctificationem,sine qua nemo videbit deum.Qui autẽ videre dignus non est, neque communione dignus est dominici corporis. Propterea Paulus inquit: Probet autem se homo,& sic de pane illo comedat,& de calice bibat. Non reuelauit vlcus, nõ in commune theatrum accusationem produxit,non delictorum testes statuit:intus in conscientia adstãte nemine, præter eum qui cuncta videt deum, qui & scrutatur, & de peccatis iudicat, & omnium vitam quasi lãce quadã librat, iudicium peccatorum statuẽs,reforma quod deliquisti,atque sic pura conscientia sacram attinge mẽsam, participq; sancti sacrificij fias.Hæc mente retinentes,& omnium quę de luxuria diximus, recordati, quantaq; his pœna posita sit, qui incontinenter & minus pudice respiciunt in mulieris faciem,& præ gehenna dei timorem & charitatem habentes ante oculos, nosmetipsos hinc inde purgantes, sic sacris mysteriis propinquemus, ne in iudicium damnationemq; nobis fiant, sed in salutem,& animæ sanctitatem: fiduciamq; cõtinuam salutis huius susscipiamus:quam assequi nos cõtingat, gratia & amabili clementia domini nostri Iesu Christi,cui gloria in secula seculorum,Amen.

1.Cor.11.

HOMILIA NONA.

ERGO nouistis vnde nobis hesternus sermo inceperat, aut vbi defecerat, aut vbi incepimus prioris homiliæ verba: sed vos oblitos existimo, quo vobis ille sermo quieuerit, qua in re minus dãno, aut redarguo. Quisq; enim vestrum vxorem habẽs paruulis studet, & quæ domi sunt curat omnia.Alij militiæ indulgẽt artibus, alij laborant manibus, ac vestrũ quisque diuersis insudat operibus: nos vero in his versamur, in his cogitamus, atq; in his nostrum terimus tẽpus. Itaq; ea in re haud accusandi estis, magis pro studio laudãdi, quòd nequaquam nos vllo reliquistis solẽni die.Is enim laudũ est cumulus ciuitati nostræ,non tumultum & suburbia, nõ domos deauratis trabibus tricliniis, sed diligentem populum habere, atque exercitum. Neque enim ex frõdibus generosam arborem,sed ex fructibus intuemur. Idcirco enim mutis animalibus prælati sumus, quòd sermonẽ habemus, sermone mutuo colloquimur, sermonẽ amamus. Homo qui sermonẽ abhorret,iumentis est minus rationalis,non satis sciens cuius gratia honoratur,atque vnde honorẽ accipit. Quare bene Propheta: Homo,inquit, cum in honore esset non intellexit, comparatus est iumentis insipientibus,& similis factus est illis.En homo cui proprium loqui, sermonem non amas, & quánam indulgẽtia dignaberis? Sic mihi omnes necessarij estis, sed in primis qui ad virtutis sermonem pennati aduenistis. Vndiq; igitur edocti diuino sermone rẽ aggrediamur,atque prioribus sequentia cõnectamus. Debeo enim vobis,atque ipse læto vobis animo debitum persoluo:non enim id mihi inopiã affert,sed diuitias nunciat.In his quæ foris sunt,eos qui credunt debitores fugiunt,quò minus reddãt,& merito quidẽ: nam exteris in rebus restitutionem inopia accedit, ipsam vero sermonis dissolutionem diuitiæ sequuntur. Quale id est: Debeo cuiquã aliquid:si persoluero, nequit apud illum & illum esse,atque etiã apud me,sed à me deficiens, illi adhæsit:sermonem vero si persoluero, & mecũ est, atq; omnes habetis:si sermonẽ retinuero, neque restituam, tunc inops sum:si persoluero, tunc ditior fiam. Si non persoluero sermonem, solus ipse ditesco: si persoluero omnibus vobis,fructum refero. Eia ergo debitum reddamus.Quidnam id est? de pœnitentia sermonẽ cudimus, ac cæteris de virtutibus quòd multæ variæq; sunt pœnitentiæ viæ,quibus facilis nobis salus fiat. Nam si vnam nobis dedisset,repulissemus eam vtique,dicẽtes: Nequimus hanc ingredi, saluari nequimus. Nũc ipsam hanc tuam amputans obiectionem,nõ vnam tibi, neq; secundam,neque tertiam, sed plures ac diuersas dedit, quo multitudine tibi ad cœlũ facilis ascensus fiat.Et dicimus facilem esse pœnitentiam,neque onus in ea:peccator es,eleemosynã ingredere: dic peccaui, & soluisti peccatum.Producimus peccãtem Dauid,& soluentem peccatum: hinc secundam subiicimus viam,super peccatum flere,& dicimus: Quisnam hic labor,non pecuniam opus effundere,non longas ire vias,nec tale quid dicere, sed peccatum flere duntaxat. Hoc de scriptura inducimus, quòd in Achab deus, quòd fleuerit, quòd mœstus fuerit,peccatum sibi dimisit, atque idem Heliæ dicit: Nónne vidisti humiliatũ Achab coram me flentem,& contristatum?non faciam secundũ iram meam. Hinc tertiam dedimus pœnitentię viam,ac de scriptura pharisæum duximus in medium, simul & publicanum.Quòd pharisæus quidem superbe elatus,à iusticia cecidit:publicanus humilibus consentiens,fructum iusticiæ susscepit,neque vllo sub labore pressus iustificatus est: verba dedit,res accepit. Age ergo cœptum sequamur, & quartam proferamus viam. Et quænam ea est? Eleemosyna, regina illa virtutum, homines celerrime ipsorum in cœlorũ axes adducet, aduocati optimi loco fungens. Magna res eleemosyna, præcidit aërem, transit lunam,solis radios cædit, ad ipsum venit cœlorum culmen,ipsos pertransiens cœlos, & angelorũ populos decurrens, archangelorumq; choros, & omnes superiores potestates, ipsi assistit regali throno. Quod ex ipsa discе scriptura. Corneli, eleemosyna, inquit, & orationes tuæ ascenderunt in conspectu dei. Tametsi multa habueris peccata, aduocatrix eleemosyna est,ne timeas. Nulla enim super omnibus virtutibus huic sese opposuerat, Christum requirit, quẽ ipsa lucrifecit propriis in manibus baiulans. Ipsius enim domini est vox: Si quis fecerit vni ex minimis his, mihi fecit. Ita ergo quotquot talia habueris peccata, eleemosyna tua omnibus est grauior. Aut non intellexistis in Euangelio decem virginum parabolam,quòd eleemosynam non habẽtes,virginitati indulgentes,à nuptiis exclusæ sunt? Erant, inquit, decem virgines, quinque prudentes, & quinque fatuæ:prudentes quidem oleum habebãt,stultæ vero non habebant oleum, sed extinctas lampades. Accedentes autem stultæ,ad prudentes dixerunt: Date nobis oleum de lampadibus vestris.Pudet me,& rubore confundor,& lachrymis,virginem stultam audiens. Erubesco cum audio nomen,post tale virtutis lucrum, & virginitatis studium, vbi in cœlum euolarunt, vbi ad ipsas superiores virtutes certamen habuerant,laboresq; superauerãt,vbi ipsam voluptatis flammam conculcauerant: tunc insipientes,& iure insipientes, quòd maius cum vicissent, à minore victæ sunt.Et accedentes insipientes dixerunt sapientibus: Date nobis oleum de lampadibus vestris. Hæ autem dixerunt: Non possumus vobis dare, ne fortè non sufficiat nobis & vobis.

Psal.48.

Matth.25.

bis.Et non maliciæ illud verbum,sed timoris.Ne fortè non sufficiat nobis & vobis: ne fortè quemadmodum omnes intrare quærimus, omnes remaneamus:sed abeuntes emite vobis à vendentibus. Qui nãq; sunt mercatores olei huius? Pauperes ad eleemosynam sedentes. & quanti emitur? quanti libuerit. Precium nõ appono, ne obiicias inopiam. Quanti potes,tãti eme, habes denarium,eme cœlum: non quòd venale sit cœlum, sed quòd clemens sit dominus. Non habes denariũ,da calicẽ frigidæ aquæ. Inquit enim: Quicunq; dederit vni ex minimis istis calicem aquæ frigidę propter me,non perdet mercedem suam. Mercatura negociatioq; cœlum est,atque ipsi pigritamus. Da panẽ, & accipe paradisum:parua da,& magna susscipe. Da mortalia,& immortalia recipe:da corruptibilia,& incorruptibilia accipe.Si celebritas adesset, epulum habẽs, atque in ea ciborum abundantia,multaq; paruo emerẽtur,num substantiam vendentes,cunctaq; postponentes,in partem eius negociationis veniretis?Et vbi quidem corruptio, tanto studio laboratis, vbi immortalis est negociatio pigritatis,atque adeò conciditis. Da inopi, quamuis tu tacueris,orare pro te, respõdebunt infinita. Eleemosyna tua stante & declinãte, precium redemptionis animæ eleemosyna est. Præterea pelues & lauacra cũ aqua sunt,quo manus laues, qua vestes aqua:sic & eleemosyna quo per eam animę manus diluas.Ne inopiam proferas. Vidua in vltimo cœnaculo Heliã hospitabatur, ac paupertas non affuit impedimento, sed eximio cum gaudio susscepit eum, quare & dignos recepit fructus, & metens eleemosynæ spicam legit. Sed fortasse auditor dicet, da & mihi Heliam. Quẽ quæris Heliam? dominum Heliæ do tibi,nec ipsum cibas: Heliam si inueneris,quo modo hospitaberis? Christi domini sententia est:Quicunque vni ex minimis fecerit, mihi fecerit. Si fortè rex quempiam de populo appellauerit, atq; ad seruos dixerit: Reddite gratias huic meo nomine quãplures, qui me inopia laborãtem nutriuit, qui mihi beneficia in tempore permulta contulit: num certatim quisque pecunias eius omnes apprehẽderit,cui rex gratias dederit? Si ergo in hominem regem tãtum honoris res ipsa tribuit, cogita Christum in illa die ad angelos dicentem:Hic me in terra susscepit hospitio,hic mihi innumera contulit beneficia, hic me peregrinũ existentẽ confouit inducens. Cogita de cætero fiduciam, inter angelorum populos gaudiũ. Igitur cui testimonium Christus perhibet,non fiduciã super angelos habuerit. Magna igitur res eleemosyna fratres. Hanc amando faciamus,cui nihil çquale:potens est enim peccata alia delere, iudiciumq; propulsare.Te tacente infinita pauperum ora gratias referunt, imò vero minus verbo aut ore necesse est,rebus ipsis clamantibus. Tam adeo exuberans,tamq; magnũ est eleemosynæ bonum, & ipsi pigritamus & concidimus.Da panem pro posse: non habes panem,da denariũ, da vel frigidæ aquæ calicem:atqui neque id habes,vel malis oppresso cõpatere,atque appensam mercedem habes.Nõ enim necessitatis, sed intentionis est merces.Aliter etiã in his disputemus. Euagata à nobis oratio est. Agè, ad propositum redeamus. Date nobis oleũ de lampadibus vestris. Nõ possumus vobis dare, ne fortè nõ sufficiat nobis & vobis,sed euntes emite à vendentibus. Abeuntibus autem ipsis,venit sponsus,& quæ habebant oleum, intrauerũt cum eo.Et clausa est ianua cõuiuij. Insipientes autẽ accedentes clamabant:Aperi nobis domine. Vox autem ab intra ad eas: Recedite à me, nescio vos.Id omnino est frustra magnum virginitatis certamen.Cogita quo modo post tot labores exclusæ sunt,cum frenabant incontinentiam,cũ aduersus voluptates opposuerãt sese, cum superiores ad virtutes certamen habuerant,cũ vitæ huius res spreuerant,cum periculũ tolerauerant magnum,cum tantum laboris superauerant,cum de terra ad cœlum euolauerant,cum corporis signaculum non soluerãt, ac magnum virginitatis specimen acquisiuerant,cum in corpore quæ incorporeorũ sunt, perfecerãt,cum corporis necessitates suppeditauerãt,cum magnum atque incomparabile virginitatis lucrum possederant,tunc audierunt:Recedite à me,nescio vos.Neque enim mihi existimaueris tantillam virginitatis esse magnitudinẽ.Talis enim virginitas est,vt eam potuerit nemo veterũ cõseruare. Propterea enim gratia magna,quòd quę tremenda prophetis fuerat & veteribus, eadem nunc facilis leuisq; existimatur. Quæ nunc fuerũt grauissima & necessaria,virginitas mortisq; despectus: ea nunc vel teneræ puellæ paruipendunt. Grauis etenim erat virginitatis possessio, vt hac se nemo religaret.Noë iustus erat, & à deo testimonium accipiens, sed mulieri adhæsit. Grauis etenim erat virginitatis prædicatio, quoad flos de virgine germinaret. Nemo igitur veterũ poterat virginitatẽ tenere. Magnum etenim est corpus frenare. Pinge mihi sermonẽ virginitatis,specimen atq; rei magnitudinem discе:quod belli habet quotidie nullatenus sedãdum, ipso barbarico bello deterius. Nam barbarorum bellum vel temporis quietẽ habet,quo aut paciscũtur, aut ordinãt,& quandoq; quidem pugnant,quandoque non, & ordines, & tempora sunt: belli vero in virginẽ collati nulla datur quies.Diabolus est enim semper bellum inferens. Non temporis obseruationem sciens, non globum in aciem congregans,sed quærens virginem semper nudam inuenire,quo mortale infligat vulnus,neq; à bello vnquã virgo cessare potest.Et damnati ad tẽpus quidẽ principem vident,neque paribus molestiis premuntur:virgo autem quocũque abierit,& iudicem circumagit secum, & inimicum secũ portat ad bellum, neque vesperi permittit respirare: nõ nocte,nõ diluculo,nõ meridie,sed bellatur semper, voluptatẽq; submittit: nuptias in memoriam adducens, quo virtutẽ excludat, maliciamq;, in ea generet, pudorem expellat, fornicationẽ inserat. Exuritur ergo singulis diebus & horis, fornacis modo succensa.Cogita quantus officij labor sit. Sed illæ post hæc audiuerũt.Nescio vos.Vide rem magnam,cũ virginitas secum sororem habuerit eleemosynam, in eam nulla aduersa poterũt,sed omnibus superior erit:propterea nõ introiuerũt illæ, quòd cũ virginitate eleemosynam nõ habuerunt.Multo rubore digna es,voluptatẽ debellãs,pecuniæ succubuisti: sed virgo quæ vitæ renunciãs,mũdo crucifixa, pecuniã amas,vtinam virum desiderasses, atq; minus criminãdum fuerat:nam eiusdem substãtiæ rem ac materiã desiderasses. Sed & hæc væ. Quid enim quæ sub viro sunt? illæ sæuiciam male ostẽdunt sub filiorũ vmbra. Quòd si ei dixeris,da eleemosynam,filios habeo, & nequeo dicit.Deus filios tibi dedit,fructũ ventris accepisti,nõ quo seua, sed quo pia misericorsq; fias. Ne igitur causam clemẽtiæ pietatisq;, sæuiciæ causam feceris.Cupis hereditatem bonam filiis tuis relinquere,eleemosynã relinque,quo te omnes laudibus efferant, vulgatamq; artem memoriæ tuæ relinquas.Tu vero haud habẽs filios,sed vitæ crucifixa,quid pecuniã congregas?Sed iustus nobis sermo à pœnitentiæ & eleemosynæ via abducitur.Diximus eleemosynã magnam

Matth.25.

Luc.18.

Matth.25.

Universidad de Deusto
Biblioteca

magnam possessionem, inde suscepit nos pœnitentiæ A pelagus. Habes igitur pœnitentiam, magnã eleemosynam, valẽtem peccati catenã dissoluere: habes & viam aliam pœnitentiæ opportunam, qua poteris à peccatis te vindicare. Ora per momenta singula, neque orans deficias, dei clementiam pete, neque repellet manẽtem te, sed peccata dimittet, & petita concedet. Orans quidem si exauditus fueris, permane gratias agens in oratione: non exauditus, mane orans vt exaudiaris. Neque dixeris, multũ oraui, atque haud exauditus sum: etenim vel id sæpe tuæ vtilitatis gratia. Nouit enim quòd piger es, & cõcidens, quiq; si compos voti fueris, abis iam non orans: & sub voto orationis pertrahit te, quo crebrius deum alloquaris, orationeq; exciteris. Nam si ea in necessitate existens, atque indigens pigritas, neque orationi insistis: quidnam egeris horum, si nullo indigueris? Itaque id tibi facit, quo frugi tibi res fiat, nolens B te absistere iugi oratione. Mane ergo & ora dilecte, multum enim oratio potest, neque rem paruam aggrederis, orationi indulgens. Quòd oratio peccatum dimittet, vel ex diuinis euãgeliis discе, quid enim inquit? *Luc.11.* Simile est regnum cœlorum homini qui suam ianuam clausit: venit autem quidam vespere, accipere volẽs ab eo panem, & pulsat dicens: Aperi nobis, quoniam indigeo panibus. Hic ad eum: Nõ possum dare tibi, obdormiuimus enim & nos & paruuli. Hic autem insistebat pulsans ianuam, neque recedebat. Dixit ergo paterfamiliàs: Surge & da ei, & dimitte abire. Docet ergo te orare, neque obtorpescere. Si minus acceperis, permane quoad acceperis. Plures alias pœnitentiæ vias in scripturis inuenies. Ipsa pœnitentia & ante Christi aduẽtum *Hiere. 8.* per eius prophetam Hieremiam prædicatur: Nunquid cadens non resurget, aut auertens nõ reuertetur? Et ite- C rum post hæc dicit ei: Accede, conuertere ad me. Præterea & vias alias pœnitentiæ diuersas dedit, quo nobis omnem desidiæ occasionẽ amputet. Nam si vnam haberemus, hac vadere nequiremus, mucronem hũc diabolus fugit. Peccasti, ecclesiã egredere, atque tuum dele peccatum. Quoties cecideris in foro, toties exurgis: sic quoties peccaueris, peccati pœniteat, neque desperes. Tametsi secundo peccaueris, secundo pœniteat, neque animo cõsternatus à spe repositorum bonorum cadas, quamuis nouissimo in vitæ die peccaueris, ingredere, pœnitentiam age: medicinæ locus est hic, non iudicij, nõ pœnas, sed peccatorum remissionem tribuens: deo solum dic peccatum tuum. Habes & aliam pœnitentiæ viam haud difficilẽ, sed omnino accõmodatissimam: qualem? hanc, defle super peccatum tuum, idq; ex sacris docetur euãgeliis. Petrus ille apostolorum princeps, in D ecclesia prior amicus Christi, qui reuelationem ab hominibus non accepit, sed à patre, sicut sibi testimonium dominus reddit: Beatus es Simon Bar Iona, quia caro & sanguis non reuelauit tibi, sed pater meus qui in cœlis est. Hic idem Petrus, Petrum cum dico, petram nomino indebilem, nõ se: crepidinem immobilem, apostolum magnum, primum discipulorum, primũ vocatum, & primum obedientem. Ille non paruam rem fecit, sed maximam, qui dominũ negauit: hoc dico, non iustum accusans, sed tibi pœnitentiæ præbens occasionem. Ipsum orbis dominum negauit, saluatorem, procuratorem pauperum. Vt vero altius repetamus, vidit *Ioan.6.* Saluator quosdam abeuntes retrò, & dixit Petro: Nun- *Matth.26.* quid & tu abire vis? Petrus autem dixit: Si oportuerit me mori tecum, non te negabo. Quid dicis Petre? deus est qui decreuit, quid ipse reluctaris? Sed tamen intentio quod suum erat ostendit, naturę vero infirmitas redarguitur. Hæc vero quãdo? Nocte vero qua stetit Petrus ante prunas calefaciens se, puella quędam accessit, & dixit: Heri & tu cum homine isto fuisti? Hic autem dixit, Non noui hominem hunc: & impletũ est decretum. Hinc Christus respiciens in Petrum, vocem dimisit per ipsum intuitum. Nõ enim ore locutus est, ne ipsum fortè inter Iudæos redarguat, & propriũ confundat discipulum, sed per oculum dimittẽs vocem, quasi diceret, Petre, quod dixi, factum est. Igitur Petrus tunc sentiens, cœpit flere: & non fleuit modo, sed amarè, secundum baptisma per lachrymas ex oculis ostendens. Cumq; fleuisset amarè, deleuit peccatum. Non enim paruus fuit reatus, proprium dominũ negasse, sed magnus & fortis, eum tamẽ lachrymæ deleuere. Defle igitur & ipse super peccatum, neque solum defle, aut apparenter, sed defle amarè: quemadmodum & Petrus, ex ipso profundo deduc fontes lachrymarum, quo dominus misericordia motus, tibi dimittat: clemens etenim *Ezech.18.* est: ipse enim dicit: Nolo mortem peccatoris, sed potius cõuertatur, & viuat. Quid igitur lapidatus, cæsus, mortuus, qui omnia pro Christi nomine suffert, qui cœlesti *Matth.3.* voce desuper compellatus, hic dicit qualẽ emiserit vocem? Accepi, inquit, gratiam à deo, sed & ego laboraui, *1.Cor.15.* & vnà toleraui, & gratia eius quæ in me est, vacua non fuit, sed plus laboraui omnibus. Nouimus, inquit, gratiæ magnitudinem quam accepi, sed non desidem inuenit: sic & ipsi fratres manus ad eleemosynam doceamus, vt parum quid inferamus. Ploremus super peccatum, ingemiscamus super iniquitatem, quo videamur vel parum quid inferre. Tametsi magna nobis in futuro reposita sunt nostram vim superantia: paradisus enim est, & cœlorum regnum, cuius & ipsi omnes participes simus, gratia & clementia domini nostri Iesu Christi, &c.

HOMILIA DECIMA.

PIA nunc recordatio vestri nos tenuit, quãto tempore abfuimus: atque ipse quidem vestri nusquam obliterari potui, sed vrbem dimittens, vestram memoriam non dimisi. quemadmodum enim qui corporũ præstanti forma capiuntur, quocunque recesserint, secum desideratam faciem circunferũt: haud secus ipsi venustate animarum vestrarum tacti, eam mentis vestræ speciem semper nobiscum tulimus. Et veluti pictores coloribus variis corporis imagines oblinire ac decorare consueuerunt: ita & ipsi studium vestrum in cœtu, in audientia promptitudinẽ abducere, beneuolentiam cæteraq; alia officia, veluti colores virtutum varios immiscentes, atque ipsum animarum vestrarum characterẽ imprimẽtes, mentisq; apponentes oculos, ea speculatione satis nostræ peregrinationis accepimus solatij. Hæc & sedentes, & surgentes, & ambulantes, & quiescẽtes, & introeuntes, & exeuntes continuo versamus, charitatem vestram interpretãtes, neque interdiu solum, sed etiam noctu iisdem cogitationibus quasi deliciis enutrimur, illud cũ Salomone sciẽtes: Ego dormio, & cor meum vigilat. Idipsum & nobis contingit, nã somni necessitas palpebras ipsas contrahit. Tyrãnis vero amoris vestri oculos nostræ mentis excitat, atque sæpenumero per somnũ vobiscum loqui visus sum. Etenim consueuit anima quæ interdiu cogitat, eadẽ in somniis per phãtasiam cernere. Quod & nobis tunc accidit. Et vos carneis oculis minus videntes, oculis charitatis inspicimus, corporeq; absentes,

tes, dispositione præsentes fuimus, meę aures semper cla A more vestro callebant. Quare & torporis ægritudine eo diutius cogente immorari, & aëris sanitate ad carnis sanitatem proficiente, id vis amoris vestri non tolerabat, sed exclamabat, neque prius molestando cessauit, quàm nobis ante præfixũ tempus exurgere suasit, & salutem, & alacritatem, & omne quodcunque est boni conuentum hunc vestrum existimare. Hac igitur suasi, maluimus redire, tametsi morbi reliquię minus cederẽt, corporis infirmitatẽ prorsus deponere satagẽtes, quàm de cætero charitati vestræ molestias inferre. Nam & illic manens criminationes audiebam: continuæ enim literæ has nobis afferebant. Gratiasq; habui criminãtibus non minus quàm laudantibus. Nam animæ sitientis amaræ illæ criminationes fuerant, absentiam nostrã accusantes. Quare surgens cucurri, quare nunquam mea vos mente quiui excludere: sed quid multa? ruri si com- B moratus licentia quadam & libertate fruens, vestri nõ sum obliuiosus recordator: quando quidem Paulus vinculis alligatus, carcerẽ inhabitans, atque infinitis penè periculis septum se videns, in carcere nõ secus quàm in prato versatus, sic fratrum memoriam habebat, & scribebat dicens: Sicut est iustum mihi hoc sentire pro omnibus vobis, & quòd habeam vos in corde & in vinculis meis in dẽfensione, & confessione Euangelij. Extra inimicorum catena, intra amoris discipulorũ catena. Sed exterior quidem ferro obfirmabatur, interior charitate iungebatur. Et illa quidem sæpenumero deponebatur, hãc vero nunquam dissoluit. Sed quemadmodũ mulieres quotquot dolorum partus experimenta sumpsere, quum matres fiunt horũ quos parturiunt, quocunque fuerint, vinculo continuo alligantur: sic & Paulus adeò multo forti?: semper enim discipulis suis adhærẽs C atq; affixus erat, eoq; fortius quo naturalibus spiritualia vinculis sunt fortiora. Nam non semel, sed eosdem bis parturiuit, & clamauit dicens, Filioli mei quos iterum parturio. Id adeò mulier nũquam pateretur, neq; sufferret eosdem iterum dolores. Sed tolerabat hoc Paulus, quod in natura non est videri: & quos semel pepererat, iterum conspiciẽs actos in his dolores. Propterea & cõfundere eos volẽs, dixit: Quos iterum parturio: quasi diceret, Parcite mihi: nullus filius secũdo maternum vterum partus doloribꝰ affecit, quod me pati cogitis. Nam dolores illi vno temporis momento torquẽt, atque infante aluo delabente & ipsi quoque delabuntur: hi vero non sic, sed & mensibus tot manent. Nam & annum totum sæpenumero parturiuit Paulus, atq; haud cõceptos peperit. Et illic quidẽ carnis est labor, hic vero non ven- D tres extenduntur, vnde illi sunt dolores, sed animæ robur lacerant. Atque vt discas eos feruẽtiores esse dolores, quę vnquam mater optat natorum loco gehẽnam sustinere? Sed optat anathema esse à Christo, quo posset in deo edere quos semper continue parturibat, & dicebat: Tristicia mihi est magna, & inceſſabilis dolor cordi meo. Atq; idem iterum: Filioli mei quos iterum parturio, donec Christus formetur in vobis. Quidnã aluo illa beatius fuit, qui tales filios parere potuit, qui in se Christum haberent? Quid vero fœcundius eo qui orbẽ progenuit totum? Quid eo fortius, qui editos & adultos abortiuos posset denuo cõcipere ac formare? Id autem in naturali partu præter humanas est vires. Quare igitur nõ dixit: Filioli mei quos iterum progenero, sed Parturio? Etenim alibi generãs, inquit, In Christo enim Iesu ego vos genui: illic ergo progeniem tantummodo ostendere voluit, hic vero & partum coram statuere

conatus est. Quo modo enim filios vocat nondum enixos? Si enim parturit, nõdum peperit, quo modo filios vocat? Vt discas quòd is prius eos nõ parturiuit doloribus, quod satis illis fuerat ad ruborẽ. Si enim, inquit, semel factus sum pater, debitumq; in vos partum toleraui, vos vero filij facti estis: quo modo me ad secũdos iterũ dolores mittitis? Satis enim qui principio habentur, sunt partus dolores, quid me secundario doloribus cruciatis? Nam eorum qui nondum crediderunt casus, non secus quàm fidelium labores sibi accedebant. Intolerabile enim fuerat post talium mysteriorum communionem videre quosdam ad impietatem sponte declinare. Quare acriter & sublimè, ac omni muliere pasibilius ingemiscebat dicẽs: Filioli mei quos iterum parturio, donec Christus formetur in vobis. Id autẽ dixit, & fidere eos & timere volens. Cum enim ostẽdit non formatum in ipsis Christum, timorẽ incussit & agoniam: cum demonstrat posse formari, iterum fidem voluit. In eo enim quod dicitur, donec formetur: vtraq; sunt ostẽdentis, quodq; nondum formatus est, & formari posse. Si enim foret impossibile, inuacuum ad eos dixisset, donec Christus formetur in vobis: ipsos spe vana nutriuisset. Hæc igitur scientes, neq; ipsi à spe cadamus, sed neq; omninõ pigritemus. Vtraq; enim hæc pernicioſa. Desperatio quidem exurgere non sinit, & stantem cadere facit, & neglectus quidem ex ipsis detrudit cœlis. Desperatio in ipsum maliciæ deducit abyssum, sicut fidentia deductum inde velociter trahit. Cõsidera vero vtriusque vim, diabolus ante hæc bonus erat, pigritans vero & desperans cecidit, tantaq; obrutus malicia est, vt in posterum non resurgeret. Quòd enim bonus erat, audi quid dicit: Vidi satanam veluti fulgur cadẽtem de cœ- *Lucæ.10.* lo. Fulguris enim similitudo, & claritatem pristinæ conuersationis ostendit, & naturę acumen. Paulus blasphemus erat, & persecutor, & contumeliosus: vbi vero desudauit, & spe nõn decidit, exurrexitq; par angelis effectus. Iudas apostolus erat, sed pigritans factus est prodi tor. Latro item post tantum maliciæ, vbi de spe nõ lapsus est, ante omnes paradisum ingreditur. Pharisæus cõfidens quasi sua elatus virtute, ab altitudine cecidit in profundum: publicanus non diffidens, sic erectus est, vt illum præueniret. Vis vt tibi ostendam & vrbem omnẽ hoc facere? Niniuitarum vrbs sic omnis saluata est, & illos certè lata iam sentẽtia à spe depulerat. Non enim dixit, si pœnitentiam egerint, saluabuntur: sed solũ, tres adhuc dies & Niniue subuertetur. Sed tamẽ iubẽte deo, & propheta clamante, sententia non correctionem habente non ceciderunt à minis, neq; bonas spes perdiderunt. Propterea enim conditionẽ minis apposuit, neq; dixit, pœnitentiam si egerint, saluabuntur: quo & ipsi latam dei sententiam audientes, neq; sic à spe cadamus, sed eo fidẽtes exemplo haud deficiamus. Nam vel in eo est maximè videre dei clementiam, cꝑ sententię conditionẽ minus apponens, tamen pœnitentibus reconciliatur: sed vel ex eo quod apprehẽsa ferebatur, augeri volẽs timorem, eosq; plurima sua morderi pigricia id effecit, ipsumq; pœnitentię tempus ineffabilẽ eius ostendit clementiam. Quo modo enim tres dies effecissent, vt deleretur malicia tanta? Cernis quo modo adhuc dei clemẽtia appareat? plura enim hic ad eius vrbis salutem contulit. Hæc igitur scientes, spe nunquam cadamus. Neque enim vel sic diabolo cesseris vt desperes, quòd neque tam adeò lætum eum peccantes reddimus, quàm facimus desperantes. Audi de fornicãte cꝑ supra peccatum Paulus desperationẽ timuerit. Corinthiis enim scribẽs,

Universidad de Deusto
Biblioteca

1.Cor.5. sic inquit:Omnino auditur in vobis fornicatio,& talis quæ nec inter gentes nominatur.Non dixit,quam nec in gentibus audent:sed,neque nominatur,quod modo aduſque appellationem illis intolerabile, id ipſi opere auſi eſtis.Et vos inflati eſtis:& nõ dixit,ille inflatus.Sed eum qui peccauerat,dimittens,ſanos alloquitur:quèad modum medici faciunt,ægros dimittentes,adherentibuſq; plurimo ſermone vtuntur. Secus autem & hi omnes mendacij cauſa erant,nequaquam corripiẽtes,neq; terrentes.Mouit igitur crimen, quo facilis curatio vulneris fiat.Graue quidẽ peccatum eſt, ſed multo grauius altum ſapere in peccato.Nam ſi de iuſticia inflari,iuſticiæ ſit euacuatio : multo magis id in peccatis ſi contingat,maximam nobis iacturam inferet, atque ipſorum
Lucæ.17. peccatorum maius crimẽ fuerit . Propterea inquit,cum omnia quæ præcipiũtur vobis feceritis:dicite,quia ſerui inutiles ſumus.Si enim qui omnia faciunt, parua feciſſe computabuntur: multo magis & peccatorem flere decet,& infimum ſeſe omnium computare.Id itaq; oſtendens,tunc dixit,& non magis fleuiſtis.Quid dicis?alter peccauit,atq; ipſe plorabo?Ita,inquit: corporis enim & membrorum exemplo mutuo compacti ſumus.In corpore enim tametſi pes vulnus accipiat , humi declinãs, caput inclinamus.Et quid eo venerabilius?ſed tamẽ dignitatem ſuam nõ nouit calamitatis tempore. Idem &
Roma.12. ipſe fac.Quare & Paulus admonet,dicẽs:Gaudete cum gaudentibus,flete cum flentibus. Et non magis fleuiſtis vt tolleretur de medio veſtrum qui opus id fecerat.Nõ dixit,& non magis ſtuduiſtis: ſed quòd non magis fleuiſtis, quaſi morbo cõmuni,& peſte ciuitatem comprehendente:quaſi diceret, Orationem exigit & cõfeſsionem,& preces,quo morbus tota ciuitate tollatur. Vide quantum his timoris incuſsit.Et quoniam putabant ad illum duntaxat peruenisſe malum,ac conſtitiſſe,eos ſolicitos reddit,dicens: Neſcitis quòd modicum fermentum totam maſſam corrumpit?Quod autem dicit,tale eſt: Vltra graditur malum , atque reliquis ſeſe applicat membris, veluti de communi malo conſulentes, curare vos decet . Neque id mihi ſubieceris , quòd ille ſolus peccauit,ſed illud conſidera,quòd ſanies quædam peccatum,reliquum corporis depopulans. Veluti domo ardente, & qui nondum malo læduntur , his qui in malo ſunt, moleſtia non minori premuntur : atque vniuerſa conferunt , quo ne vrgens ignis ad proprias inualeſcat domos.Sic & vos Paulus excitat,dicens:Pyra quædam eſt,præueniamus malum,extinguamus incendiũ priuſquam eccleſiam inuadat : ſi vero neglexeris peccatum, veluti in alieno exiſtens corpore, maxime quidem vel ſic male . Ille enim membrum totius eſt corporis . Verum & id conſidera, quòd ſi pigritaueris ac ſpreueris,te quoque quandoque comprehendat: quare ſi nõ fratris, tua tamen cura exciteris. Reprime peſtem , ſaniem coẽrce, depopulationem amputa:hæc & his plura dicens, & mandans tradi illum ſatanæ,denique inquit:Quandoquidem conuerſus,& melior factus, ſatis huic ea fuit correctio à pluribus. Cõfirmate ſuper eum charitatem: vbi enim communẽ inimicum & aduerſarium ſtatuit vniuerſis , & à grege excluſit , à corpore reſcidit , vide quanto in eum vtitur ſtudio. Vti enim rurſus cõiungat & annectat,non modo amate eum,dixit:ſed confirmate ſuper eum charitatem firmam: id eſt,immobilem in eum oſtendite amicitiam calentem quandam & feruidam,atque ignitam:æquiualẽtem priori inimicitię dilectionẽ inferte . Quid factum eſt? num tradidiſti eum ſatanæ:nónne iuſsiſti?Ita,inquit, ſed non quo in manibus ſatanæ permaneat , ſed eius dominatum illico diffugiat.Et quemadmodum dixi,conſidera quàm timuerit deſperationem Paulus , quàm magnam diaboli armaturam:dicens enim,Confirmate ſuper eum charitatem:& cauſam addit,Ne fortè nimia triſtitia abſorbeatur : hic in lupi faucibus eſt ouis : præueniamus igitur, prærripiamus antequam abſorbeat aut corrumpat noſtrum membrum.Periclitatur nauis: priuſquam obruatur,eripere naufragio ſtudeamus:Quemadmodũ enim mari ſeſe tollente , & fluctibus vſque ad ſummum eleuantibus , ſub procella ſcapha inundatur : ſic & anima vndique mœrore circundata, velocius demergitur, ni quempiam dantem habuerit manus.Et quæ ſalutaris in peccatis eſt mœſtitia,exitialis immoderata fit. Atq; vide quo modo accurate dixit: non enim dixit, ne hunc diabolus perdat: ſed quid ? ne lucrifiamus à ſatana. Auaricia enim eſt aliena concupiſcere : oſtendens igitur alienum ab eo de cætero factum,& quod in Chriſti gregem domeſticum ſe pœnitentia redegit , inquit, ne lucrifiamus à ſatana.Si enim de cætero comprehendat eum,noſtrum rapiet membrũ,de grege ouem furripiet: nam pœnitentia peccatum depoſuit. Sciens igitur Paulus quid fecerat diabolus Iudæ , timuit ne quid fortaſſe idem faceret. Quid autem fecit in Iuda?pœnituit Iudã: Matth.27.
Peccaui,inquit,tradens ſanguinem iuſtum:audiuit hæc diabolus,nouit in melius viam capientem, & ad ſalutẽ tendentem,timuitq; mutationem: Clementem,inquit, dominum habet,cum traditurus eum fuerat, plorauit: atque ipſum miris prouocauit modis, nunc multo fortius correptũ, & peccatũ fatẽtem trahet. Idcirco enim, crucifigendus venit.Quid ergo fecit?exterruit eum, & obtenebrauit,mœroris magnitudine effugauit,perſecutus eſt,quo ad laqueum duxit, atque è præſenti duxit vita,pœnitentiaq; propoſito priuauit.Quoniam ſi viſiſet,& ipſe fortè ſaluatus foret.Argumentum ex crucifixoribus ſumitur.Si enim hos qui eum crucifixerant,ſaluauit,& ipſe in cruce exiſtens,rogauit patrem,indulgẽtiamque tantæ audaciæ poſtulauit: conſtat quod & ipſum proditorem dignè pœnitentem cum manſuetudine ſuſcepiſſet . Sed ille præſeruari in medicina nõ tulit, mœrore nimio abſorptus.Id igitur & Paulus timẽs, Corinthios ſolicitabat eripere à faucibus diaboli hominẽ. Et quid opus eſt de Corinthiis dicere?Petrus enim poſt myſteriorum cognitionẽ ter negat , & plorans deleuit omnia.Paulus perſequutor, blaſphemus, cõtumelioſus, non crucifixum modo,ſed illius vniuerſos perſequens, pœnitentia ductus , apoſtolus efficitur . Solum à nobis deus orationem vel paruam exigit , atque vniuerſa dimittit nobis peccata: dico & parabolam idipſum confirmãtem.Duo quidam erant fratres,paternamq; diuidentes ſubſtantiam, alter quidem cuncta quæ obuenerant,comedens,patria extorris factus erat: hic pauperatis non ferens pudorem.Hæc autem dico,quo ſciatis & peccatorum quæ poſt baptiſma contrahuntur, remiſſionem eſſe,ſi attendimus:dico non vti ad inertiam cõpellam,ſed à deſperatione reuocẽ.Nam ea nobis quàm inertia maiora confert mala. Quoniã hic filius eos qui poſt baptiſma cadunt,pœnitentia tamen reſurgentes,filios eſſe oſtẽdit.Filius enim dicit: Nam extra baptiſmũ nemo filij appellatione nominatur, & domum habitat paternam,& paternam in ſortem accepit omnia.Ante baptiſma non eſt paterna accipere, neque hæreditatem conſequi: ita vt ex his fidelem hũc fuiſſe comprobetur. Et probi atque frugalis frater erat,frater vero ſine ſpirituali regeneratione nequaquam fuiſſet. Hic igitur ad ſummam

ſummam maliciam veniens, quid inquit? Reuertar ad patrem meum. Propterea hunc pater dimiſerat, neque prohibuerat quo minus in patriã abiret alienam,quatenus experimento diſceret accurate quantum beneficiũ ſuſceperit domi manens. Sæpe enim deus, quum dicẽs minus ſuadet,rerum experimentis doctrinam promittit.Quod & ad Iudæos dixit: quoniamquidem infinita per prophetas verba impendens,non ſuaſit,neque illexit,omittens per flagella corrigere,dixit ad eos,Corriget te correptio tua,& malicia tua corripiet te . Oportuerat ipſum quidem meritò fidelem eſſe,& ante ipſarũ rerum euentum: quoniã vero ſe tam adeò impudenter habuerunt, vt eo monente & conſulente minus crederent,permiſit eos rerum euentu corrigi,quo vel ſic recuperet.Quia concedẽs luxurioſus in alienam terram rebus ipſis perdidicit quid mali ſit paterna domo excidere.Redit:nõ enim turbatus eſt pater,ſed mitibus ſuſcepit manibus.Quid ita?quia pater non iudex erat:& choræ,& facta eſt celebritas de cætero , lætaq; & gaudens domus.Quid dicis?Hæ ſunt malicię viciſsitudines?Nõ maliciæ homo,ſed reditus:non peccati,ſed pœnitẽtiæ: nõ fornicationis,ſed in melius mutationis. Et quod in his eſt maius,turbatus eſt his maior filius. Is autẽ & hũc manſuete mitigauit,dicens:Quoniam tu quidem ſemper mecum es,hic vero perierat,& inuẽtus eſt:mortuus erat,& reuixit. Cum vero perditum ſaluari oportet,nõ iudicij tẽpus eſt, neq; ſubtilioris examinis, ſed clemẽtiæ indulgentiæq; duntaxat.Nullus enim medicus vnguẽta adhibens ægrotanti,curam dimittens, incontinẽtiæ pœnas ab eo poſtulauerit.Si vero pœnas eũ dare oportuit,ſatis pœnarum ꝙ in aliena verſatus eſt,dedit. Tanto enim à nobis tempore ſegregatus , fame dedecoreq; ac ſummis dimicans malis,laborat:propterea,inquit,& perierat,& inuentus eſt:mortuus erat,& reuixit.Non enim,inquit, attendes præſentia, ſed prioris calamitatis magnitudinem cõſidera.Fratrem intueris,non alienũ, ad patrẽ qui priorum neq; vel parum recordari poteſt: magis vero eorum ſolum reminiſcitur quæ ad compaſſionem,miſericordiam,clemẽtiam,indulgentiam poſſent inducere genitoribus accõmodata.Propterea non quæ fecit,dixit,ſed quæ paſſus eſt.Non quòd ſubſtantiã diſsipauerit,meminit, ſed quòd innumeris periclitatus eſt malis.Sic & ouem tanto ſtudio quæſiuit, magis autẽ maiori:hic enim ipſe rediit filius,illic autẽ ipſe abiit paſtor,& inuenies reduxit, & lætatus eſt ſuper eam magis quàm ſuper cæteris quæ ſaluæ erant . Cernis vero quòd reduxit,quòd non flagellauit:ſed ferẽs in humeris, rurſus gregi reddidit.Igitur intelligendũ non modo à redeuntibus non auerti deum , ſed hos non minori cum iucunditate quàm ipſos proficientes recipere: quòd nõ modo pœnas non exigit,ſed ad errantium inquiſitionẽ proficiſcitur:quòd horum gaudet inuentione,quàm cęteris tuto in loco perſeuerantibus.Ipſi neq; malis obruti,ſpe ſternamur,neque bonis abundantes confidamus: ſed & proficientes timeamus,ne per cõfidentiam labamur, & labentes pœnitentiam non recuſemus . Quod enim incipiens dixi,& nunc dico,duo hæc:Stantẽ confidere,& deſperare iacentem, perditionem animarum eſſe.Quare ſtantes roborans Paulus dicit , Qui ſe putat ſtare, videat ne cadat . Et iterum , Timeo ne fortè aliis prædicans ipſe reprobus fiam.Iacentes erigẽs,& ad vlterius excitãs ſtudium teſtificabatur Corinthiis ſic ſcribens,Ne fortè multos defleam qui antè peccauerunt,& pœnitentiam non egerunt:oſtendens non tam peccantes quàm non pœnitentes dignos lachrymis fore . Et propheta ad eos:Nunquid qui cadit,non reſurget, aut auerſus non reuertetur? Quare & eoſdem exorans Dauid dicit,Hodie ſi vocẽ eius audieritis,nolite obdurare corda veſtra ſicut in exacerbatione.Quo & hodie dicitur,Ne corruamus ſpe,ſed bonas in domino ſpes habẽtes,& pelagus clementiæ ſuæ cognoſcentes,omnem cõſcientiam excutientes malam , multa cum ſpe propoſitóque adhærentes virtuti,& pœnitentiam maiorem in modum oſtendentes , hic vniuerſa deponamus peccata , vt multa cum fiducia coram Chriſti tribunali ſtare poſsimus , regnúmque cœlorum conſequi . Cuius omnes nos participes fieri contingat , gratia & clementia domini noſtri Ieſu Chriſti,cui cũ patre,ſimul cum ſancto ſpiritu gloria,imperium,&c. Hier.8. Pſal.94.

Homiliarum D. Ioannis Chryſoſtomi de pœnitentia,Lælio Tifernate interprete,finis.

DIVI IOANNIS CHRYSOSTOMI de pœnitentia, Sermo.

PROVIDA mente,& profundo cogitatu cognoſci debent duo rerum diſtincta negocia: id eſt, quãtum diſtat inter bonum & malum, nec aliunde hæc cognitio,quàm à primordio repetenda eſt . Quid aliud eſt malum, quàm peccatum committere? quid eſt bonum, quàm agere pœnitẽtiam pro commiſſo?Hæc eſt diſcretio vtriuſque negocij. Serpens in paradiſo peccatum ſuaſit.Heuam pœnitẽtia recluſit, & inde boni maliũe origo . Quis deo dignior ꝙ Dauid?Et tamen deliquit.Qui cecidiſſet de culmine, ſi non fuiſſet compunctus . Quis ſceleratior Manaſſe? & hunc pœnitentia reuocauit. Pœnituit deum quòd Saũlem regem elegerit:quapropter?niſi quia idem pœnitẽtiam ignorauit. Quis ſapiẽtior Salomone? Sed neſciẽs pœnitentiam perdidit gratiam . Et ob hoc dictum eſt, Concepit dolorem & peperit iniquitatẽ.Concipit peccator delicti doloré,& ſi non pœnituerit parit ſibi mortem.Paruulus antequã prodeat ex vtero, dolor eſt matri:poſtquam vero editus fuerit,venit ei gaudium.Peccatum vero conceptum coluber eſt, in præcordiis hominis parit mortem , niſi fuerit pœnitudine expiatum. Peccati conceptio ſerpens eſt in præcordiis latens.Cõſummatum venenum ſpirat,& letiferum generat morbum.Qui peccatum parit,in iudicium cadit:& ſi neglexerit,in ipſo manebit. Natum ſuum mulier libẽter perlactat,natum vero peccatũ facit exitium nutrienti. Peccati vero pater & mater eſt venter incontinens & libido,captúſque ducitur in vtraque prodigus & profuſus. Peccati virtus confuſa ebrietas,& caſtigandi ſecuritas. Seminarium delicti , lex eſt cupiditatis in membris: & cor impœnitens capietur ab ea. Cõmiſſum crimen dulce eſt ad momentum,ſed vertitur protinus in exitium. Temerarius & audax feſtinus cecidit in crimen , declinat autem ab eo prouidus pœnitendo. Nam ſicut aqua ignem extinguit ardentem , ſic pœnitentia diluit crimina fontibus lachrymarum. Sicut in tenebris non eſt abſque lucerna lumen , ſic non poteſt homo peccatum ſine pœnitẽtia abluere. Hoc de homine iam baptizato dicit.Item lector intelligat martyrium pœnitẽtiæ præteriti non egere.Et ſicut lux diei non quærit lucernam: ſic iuſticia ante deum ſine pœnitẽtia lucet. Pondus peccati deprimit deſperantem,prouidus autẽ pœnitens leuius pergit.Præſumptiuo ſpiritu ſubintrat peccatum,& multiformis callidus diſcurrit in homines:ſapiens autẽ non illi dat locum gradiendi. In corde pigri vt cereus ardet

Universidad de Deusto
Biblioteca

ardet peccatum, nam in pectore pœnitentis liquescit A vt cera. Peccati princeps factus est aspis. In Adam subintrauit eius dolus,& fecit eum intra ligna paradisi latere confusum: vocauit illum deus non matutina, sed vespertina voce,dicens:Adam,vbi es?Et quid ille? Vocem tuam audiui & timui:quia nudus sum,& abscondi me. Timui:quare? Quia peccaui. Abscondi me. Quare? Quia nudus sum,& erubui. Quia ergo expulsus est pater per peccatum,reuocantur filij per pœnitentiã. Nam quod peccatum clausit,pœnitentia reserauit: & de quo ira præcipitauit,pietas reuocauit. Qui non pœnitet modo, nullus manebit in vmbra mortis: qui vero timet deum, per pœnitentiam illustratur. O pœnitentia quæ peccatum miserãte deo remittis, & paradisum reseras: quæ contritum sanas hominem,& tristem exhilaras: vitam de interitu reuocas,statum restauras:honorẽ renouas,fiduciam das:& reformas vires,gratiamq; abundã- B tiorem refundis. O pœnitentia, quid de te noui referã? Omnia ligata tu soluis, omnia soluta reseras, omnia aduersa tu mitigas:omnia contrita tu sanas:omnia cõfusa tu lucidas,omnia desperata tu animas. O pœnitentia rutilantior auro,splendidior sole,quam non vincit peccatũ,nec defectio superat,nec desperatio delet. Pœnitentia respuit auariciam,horret luxuriam, fugit furorem,firmat amorem,calcat superbiam,linguam continet,componit mores,odit maliciam, excludit inuidiã. Perfecta pœnitentia cogit peccatorem omnia libenter sufferre,si violentus quærat,quæ habet,non vetat:si vestem dirimat,non refragatur, percutienti maxillã præbet alterã. iam angariatus vltro adiicit, castigatus gratias agit,prouocatus tacet, exasperatus blanditur: superiori supplex est,inferiori subiacet: in corde eius contrio est,in ore eius cõfessio,in opere tota humilitas. Hæc C est perfecta & fructifera pœnitudo. Sic pœnitenti præsto est deus,esurienti nutritor,sitienti potator. Sapienti quod stultum putatur,sapit:quod triste est,placet:quod molle est displicet:quod fluxum est,horret. O pœnitentia misericordiæ mater, & magistra virtutum, magna opera tua quibus reos resoluis, ac reficis delinquentes, lapsos releuas,recreas desperatos. Per te nobis Christus regnum cœlorum appropiatum designat dicens: Pœnitẽtiam agite, appropinquabit enim regnum cœlorum: ita & Baptista clamat, Facite fructus dignos pœnitentiæ, quoniã ecce adest regnum dei. Per te subito rapuit latronem Christus ad regnum:per te Dauid post flagitium felix iterum recepit spiritũ sanctum:per te Manasses post cruenta facinora ecce meruit fieri acceptabilis: per te Petro apostolo postquã ter negauit, data est indulgẽtiæ dextera:per te filius prodigus regressus ad pa- D trem, non solum amplexum oscula q; paternum, sed etiam epulum vituli saginati, vestemq; insignem promeruit adipisci:per te mulier fornicaria vberes stillauit lachrymas, fonteque sui baptismi protinus lauit pedes Christi, crineq; detersit: per te Niniue ciuitas magna, populusq; integer Barbarorum subito deum sapuit, virtutem tuam sensit, odorem tuum accepit, saporẽ tuum strinxit,dulcedinem tuam gustauit,cilicium contraxit, cinerem tuum comedit,ieiunij tuum protraxit, lachrymas tuas profudit, gemitum tuum, suspiriumq; persensit,fructusq; vbertatis tuæ abundãter exhibuit, & sic per opera tua non solum decretæ mortis discrimen euasit, sed etiam vitæ incognitæ coronam accepit. Cuius simi litudini pœnitentiam comparemus? Sic est quo modo ager fructifer, aut vinea fœcunda, aut etiam arbor fructifera, fructus eius edit peccator famelicus, profi- Gene.3.

cit in fiducia dei, acceptáque remissione pinguescit in vita,& hæc sunt verba eius. Domine ante te omne desiderium meum,& gemitus cordis mei non est ascondi- Psal.37.
tus à te. Clamorem meum,suspiriumq; intellige, pauor peccati sollicitat me, pondus conscientiæ meę deprimit me,non est mihi spes viuendi,neque fiducia moriendi, iudicium tuum deus vereor, & pœnas timeo præparatas impiis. Audi me obsecro,modo dum tempus est:remitte quod timeo, dele quod vereor, priusquã abeam, & amplius non ero. Tali animo pœnitenti remissio da tur, & vita donatur, nec regnum deerit à domino tribuendum. Quid ergo times pœnitentiam ô homo,sine Hiere.9.
qua non est viuere,nec deo placere? Clamat Hieremias compũctus pro populo, Quis dabit capiti meo aquam, & oculis meis fontem lachrymarũ, & flebo vulnera populi mei? Sciebat enim quòd lachrymę iuuarent populũ transmigratũ,sciebat quòd eius fletibus subueniret: sciebat quòd cõtritionem quærit, & fletibus flectitur: sciebat quòd deus lugentes lætificat, & pœnitentibus præsto est. Ideò prophetãdi locum quęrebat remotum, vt vsque ad vallem pertingeret lachrymarum, quam deus amat,quam Christus amplectitur. Vallis est remotis fletibus discreta, quæ dicitur Iosaphat, in qua iudex cœlestis populos discutit, & omnes gentes examinat. Dispositi in cõualle fletus. Est enim vallis hæc propter iudicium quidẽ metuenda, sed propter pœnitentiã exoptanda. Publica enim & secreta est. Publica est ad futuri iudicij pœnã, & secreta est propter salubres pœnitentię lachrymas. Magnus profectus est lachrymarum, vt plorando seruus propiciet dominum, filius lachrymis mitiget patrem,& asperam matrem plorans parum lus mulceat. Ita ergo & peccator profusis fletibus remo 2.Timo.4.
uet iram dei, reformatus in ipso. Cupit videre Timotheum Paulus propter fletum: Desidero inquit, videre Psal.94.
te,memor lachrymarum tuarũ:& Dauid dicit. Venite Ibid.95.
adoremus, & ploremus coram domino, qui fecit nos: & iterum,Fuerunt mihi lachrymæ meę panes die ac nocte:&, Potum meum cum fletu miscebam, stratúmque meum per singulas noctes cum lachrymis rigabam: & iterum,Deus vitam meam annunciaui tibi, posuisti lachrymas meas in cõspectu tuo:tanquã si diceret,Suscipe domine lachrymas meas,quoniã lachrymę sunt quę radunt rudera,& sanãt vulnera:lachrymę sunt quę pœnitentiam armant,& indulgentiam prouocant:lachrymæ sunt,quæ cœlum pulsantes, crimina delent & conscientiam degrauant. Sonant in ore pœnitentiæ verba, & mouent in pectore pietatis veniam. Et impletur caput aqua,tumescunt oculi,rigantur genæ,decurrunt riuuli,& deus indulgentiæ mentem exhilarat. Lachrymæ sunt,quę reconciliant deo,à peccatis redimunt animã, & sanant languores eius. Sordentem animę vestem lachrymæ lauant,& dant illi remissionis cãdorem. Nam sicut auceps auiũ,aut visco,aut reti in grano aliquo captum tenet passerem, & manu sua subtilissimo funiculo ligatum retinet,& quasi dimittens laxum de manu sua, dans ei liberam volandi potestatem: at ille auidus ad volandum, euasumq; se putans, alacer altiora appetit: sed iste summum funiculum tenẽs, restringit eum cum volauerit,& ad se trahit,ab spe volandi & viuendi deceptum: Ita & diabolus versutus venator, & per spiritũ præsumptionis laqueo suo deceptum implicat hominem: qui semel hęserit, vult quidẽ ab eo euelli,sed vinculum velox venator tenens, reuocat captum semel in laqueo, & reuolutum premit. Et quidem vinculum ipsum fluxum est,ac facilẽ potest distrumpi: sed desidia nostra,&

stra,& dilatio diuturna, facit vt robustum fiat,& non A cito rumpatur. Quicquid enim durum,aut rigidũ obiicit,vigilantia vincitur,& pœnitudine propulsatur,orationibus mollitur,fletibúsque resoluitur. Nam vbi præsumptionis spiritus imperat,ibi exclusa pœnitudine, sola peccati arbor fructibus suis exuberat. Et hæc est arbor,in qua deceptus Protoplastus in mortem defluxit. Sed restat lignum vitę in paradiso dei repositum,quod nunc per pœnitentiam recepit homo. O homo recurre ad arborem vitæ. Quid tardas manducare fructus eius,vt maneas in æternum? Quid times pœnitentiam? Nihil tam durum quod non deleat: nunc cum gustaueris,tunc persentis quoniam suauis est & odor eius in naribus,& sapor in faucibus. Pœnitentiæ sapor est ieiunio pro peccato. Quando perfectam verè arripueris abstinentiam,& compellentis gastrimargiæ cupiditatem superas continendo,pœnitudo est. Quando persuaden- B tis gulæ libidinem vinum potando vincis, & iam eo quàm parcissime vteris,pœnitudo est. Quando te somnus premit,& vincis eum,& vigilas propter deum,pœnitentia est. Quando esurienti fœneras, precium vitæ est,vestire nudum,pascere peregrinum,& cum indigẽtibus mensę habere consortium. Scriptũ est enim, Quoniam eleemosyna à morte liberat,si non habet huius vi Tob.12.
tuperationis meritum: quia eleemosyna cum iniquitate acquisita, abominatio est coram deo. Illa est precium perpetuę vitæ. Si oraueris & ieiunaueris,& eleemosynã iuste feceris, complesti precium, redemisti peccata tua, remissa sunt crimina,reparata est vita tua. Duo æra minuta mulier vidua misit in arcam dei,& prælata est opulentis. Et quid de duobus minutis dico, quando calix aquæ frigidæ porrectus non vacat à precio vitæ? Ergo non expauescas pœnitentiam, sed esto in processu eius C promptior,in opere paratior,in amore propensior. Risum fuge,linguam contine,mores compone,vicia vince,virtutem dilige,sanctitatem sequere, promissa male loquentium damna, & plena est pœnitentia tua, atque perfecta,& promerebitur indulgentiam: præstante ipso domino nostro Iesu Christo,cui est honor & gloria in secula seculorum,Amen.

DIVI IOANNIS CHRYSOSTOMI
Sermo de pœnitentia & confessione.

OBSECRO, flagito, supplico, vt hîc peccata nostra deploremus & lugeamus, doleam⁹ ob peccata nostra, nec erit quod illic terreat: mordeant nos hîc verba, & non lancinabit nos illic vermis venenosus: vrat nos hîc increpatio, & non vret nos illic gehenna ignis. Consectaneum erit, D erit,vt qui hîc lugent,illic consolationem accipiãt: qui vero hîc rident & deliciãtur, & in peccatis iacent, necesse omnino vt illic videant lugentes & plorantes, & dentibus frendentes. Non meus hic sermo est, sed eius qui iudicaturus est nos. Beati,inquit, lugẽtes, quoniam ipsi consolationem accipiẽt. Væ vobis qui ridetis,quoniam plorabitis. Quanto nunc melius temporalem cõ Matth.5.
punctionem,& breuem luctum mutare bonis,& voluptatibus finem non habentibus,quàm post breuẽ & momentaneam vitam hîc ridentes abire illuc perpetuo puniendos? Sed confunderis & erubescis peccata tua effari. Atqui oportebat maxime apud homines ea dicere & inuulgare. Confusio enim est peccare, non est confusio confiteri peccata. Nunc autem neq; necessariũ præsentibus testibus confiteri: cogitatione fiat delictorum exquisitio,absq; teste sit hoc iudicium. Solus te deus confi- A tentem videat. Deus qui nõ exprobrat peccata tua,sed soluit peccata propter confusionẽ. Nunquid & sic grauaris & retrocedis? Verum & ego scio,quòd conscientia non sustinet sua delicta. Nam si veniamus solum in memoriam delictorũ nostrorum, sicut pullus equi indomitus,& infrænis insolescit mens,sed coërce, refræna,demulce manu, cicura teipsum, persuasum habe, q̃ nisi quis nunc confiteatur,omnino illic cõfitebitur,vbi maior pœna,vbi amplior traductio. Hic absq; teste iudicium,& tu qui peccasti cõdemnas:illic autem in medium totius orbis theatrum producentur omnia, nisi prius hîc detegamus ea. Confunderis confiteri peccata,confundaris admittendo. Nos autem quãdo ea agimus,frequenter & impudenter audemus:quãdo autem confiteri oportet,tunc cõfundimur & grauamur. Oportebat cum alacritate hæc facere. Non enim cõfusio accusare sua peccata,sed iusticia & virtus. Nam si nõ esset virtus, non illi mercedem posuisset deus. Habet enim Esaiæ.43.
mercedem confessio. Audi quid dicit: Dic tu prior peccata tua,vt iustificeris. Quis cõfunditur de opere à quo fit iustus? Quis confunditur confiteri peccata,vt soluat peccata? Num propter hoc iubet confiteri te,vt puniat? non vt puniat, sed ignoscat. Nam in externis iudiciis post confessionem,pœna. Idcirco & Psaltes istuc ipsum suspicans,ne quis veritus pœnam post cõfessionem neget peccata,dicit, Confitemini domino, quoniam bo- Psal.117.
nus,quoniam in seculum misericordia eius. Num ignorat peccata tua deus,si tu non cõfitearis? Quæ nam vtilitas tua,etiamsi non cõfitearis? Num potes latere deũ? Etiamsi non dicas illa,ipse nouit: si autem tu dicis, ille obliuiscitur. Ecce ego sum deus, qui deleo iniquitates Esaiæ.43.
tuas,& nunquã memorabor. Videsne ego nunquam memorabor,inquit. Hoc misericordiæ fuerit, tu autẽ memor esto,vt emendationis capias argumẽtum. Hæc vt audiuit Paulus,quòd deus peccatorum non sit memor, ipse continuo memor fuit, sic dicens: non sum dignus 1.Cor.15.
qui vocer apostolus, quoniã persecutus sum ecclesiam, &, Christus Iesus venit in mundum, vt saluet peccatores,quorum ego sum primus. Condonata fuerant peccata à deo, sed memoria peccatorum condonatorum non euanuit apud Paulum. Et ea quæ dominus deleuit, illa ipse inuulgauit. Audiuerat enim Prophetam dicentem, Ego nõ memorabor, tu autem memor esto. Deus Esaiæ.43.
vas benedictionis eum vocabat,& ipse primum se peccatorum vocat, non oblitus peccatorum sibi condonatorum: cogita quo modo beneficiorum dei memor fuerit. Et quid dico, quod non confundit peccatorum memoria? non ita claros nos reddit bonorum operum memoria,sicut memoria peccatorum: imò nos bonorum operum memoria nõ solum claros non facit,sed & confusione replet,& condẽnabiles efficit. Peccatorum autem memoria implet nos fiducia iusticiaq; multa. Quis hoc dicit? Pharisæus & publicanus. Nam hic dictis peccatis, rediit domum iustificatus: ille autẽ dictis bonis operibus,descendit factus publicano inferior. Vides quantum damnum sit, meminisse operum, quanta vtilitas nõ obliuisci peccatorum? Et valde merito. Nam qui bona opera commemorat, arrogans efficitur,hominẽsque alios cõtemnit, id quod & pharisæo accidit. Non enim in tantam arrogantiam venisset, si non dixisset,vt cæteri homines,si non commemorasset ieiunia sua & decimas. Peccatorum autem memoria mẽtem humiliat,& humiliter sapere facit, & per humilitatem conciliat ei gratiam dei. Audi saltem, quo modo Christ⁹ præcipit nos obliuioni tradere bona opera:

Universidad de Deusto
Biblioteca

Quando hæc omnia feceritis, dicite, quoniam inutiles A serui sumus. Ego te non facio inutilem, tu autem si confessus fueris vilitatem tuam, ego te illustrem faciam, & coronabo. Vides per quot nobis demonstratum est, quantum lucri nobis ex peccatorũ accrescat memoria? Et è diuerso quoq; pœna quidem nobis à peccatorum oblitione: vtilitas autem si bonorum operum nostrorũ obliuiscamur. Vis & aliunde discere, quòd maximũ bonum opus sit meminisse peccatorum? audi beatum Iob. Sicut enim de aliis gloriabatur, ita & de cõfessione peccatorum, sic dicens: Si autem & peccans sponte declinabam multitudinem populi mei, vt ne annunciarem peccata mea. Quod autem dicit, hunc sensum habet: Nunquam me societas conseruorum ad pudorem duxit. Quę enim vtilitas ex ignorantia hominum, si iudex sciat omnia? Quod autem damnum, si homines sciant delicta, quando ille absoluere vult à pœna, licet omnes B condemnent, iudex tamen liberum pronunciet? Nulla mihi ratio est calculi illorum: & si omnes absoluant, & admirentur, ille autem me condemnet, nulla etiam mihi ex illorum iudicio vtilitas. Vbiq; enim ad illum spectare oportet, & idem facere in peccatis, quod in pecuniarum sumptibus. Statim cum surreximus à lecto, priusquam nos conferamus in forum, vel priusquam aggrediamur opus aliquod, vel priuatum, vel publicum, vocato ministro rationem sumptuũ petimus, vt sciamus quidnam male, vel quid bene expenderit: & si viderimus parum quiddam desiderari, omnibus modis recogitamus accessionum occasionem, ne inuiti perdamus. Faciamus igitur hoc & in operibus nostris vocata conscientia nostra. Faciamus similiter rationem verborum, operum, cogitationum, & scrutemur quid vtiliter insumptum sit, & quid in perniciem nostram: quis sermo C male expensus in conuicia, in sales, in turpiloquia: quæ concupiscentia oculum in intemperantiam prouocarit, quæ cogitatio cum damno nostro in opus prodierit, vel per manus, vel per linguam, vel per cogitationes ipsas. Operam demus, vt ab intempestiuo sumptu abstinamus, pro semel male insumptis aliud reponamus lucrum: pro verbis temere prolatis, sanctas preces: pro visu intẽperate facto, eleemosynas & ieiunia. Quòd si intempestiue insumpturi sumus, nullumq; nobis vel repo suerimus, vel thesaurizauerimus bonum, in extremam redacti inopiam, soluemus pœnã, immortali igni nos iniicientes. Igitur seruorum mane rationem facere consueuimus, operum autẽ post cœnam & vesperam ipsam in lecto iacentes, nullo interturbante, nullo obstrepente, omnium eorũ quæ per diem facta & dicta rationes à nobis exigamus: & si viderimus quid peccatum esse, D puniamus nosipsos, increpemus mentem & conscientiam, compungamus rationem tanto impetu, vt nõ audeat vltra exurgere, & in idem peccatorũ profundum nos inducere, memores vespertinæ plagæ: & quod tempus huic rationi accommodatius, audi Prophetam

Psal. 4. dicentem: Quæ dicitis in cordibus vestris, in cubilibus vestris compungimini. Multa per diem nõ vt volumus facimus, & amici exacerbant, & familiares exasperãt, & vxor contristat, & puer dolet, & solicitudo negociorũ tum priuatorum tum publicorũ circunsistit, & nõ possumus tunc attendere, neq; quo modo supplantamur. Omnibus autem illis liberati, & apud nos collecti, sub vespera multaq; fruẽtes quiete, iudicium in lecto requiramus, vt deum per tale iudicium misericordem faciamus. Quòd si quotidie peccauerimus, & animam nostrã contuderimus, nunquam autem senserimus, sicut conti-

nuo vulnera accipientes & desipientes, febrẽ mortémque sibi accersunt: ita vtiq; & nos inexcitabile nobis supplicium continua sensus carẽtia attrahimus. Scio quòd grauia quæ dicta sunt, sed multum habent lucri. Mansuetum habemus dominum, solum occasionem arripere vult, & mox omnem præ se fert misericordiam. Nam ne peccantes & inulti manentes nos efficeremur deteriores, non remisit nobis supplicium, sed vidit hoc manifeste, q̃ peccatis ipsis non minus damnosum sit non puniri: propter hoc imponit pœnam, non exigens supplicium de peccatis, sed ad futura nos corrigens. Et vt discas, quòd hoc sit verũ, audi qui dicat ad Mosem: Di- *Exod. 32.*
mitte me, & iratus delebo eos. Dimitte me, non q̃ Moses eum retinuerit: neque enim locutus erat ad eum, sed silenter adstabat sua pro illis oratione. non autem supplicationem ei dare volebat, quoniam illi digna supplii ciis commiserant, supplicijsq; ineuitabilibus. Punire autem volebat, sed misericorditer: id quod eos segniores reddebat. Vtraq; autem fecit, & vt pœnam nõ inferret, neq; illos faceret ignauiores pœna nõ irrogata. Discebant enim, quòd non suo merito, sed Mosis patrocinio iram dominicam effugerint. Hæc & nos sæpe facimus, & famulos qui peccauerunt dignos suppliciis nolentes punire, neq; à supplicij metu liberari, amicos iubemus vt illos è nostris eripiant manibus, atque vt ita timor illorum in eis crescat, & nostra effugiant verbera. Hoc & deus fecit. Et quòd hoc sit verum, ex ipsis verbis manifestum est. Dimitte me, inquit, & irascar. Etenim nullus remittit, qui punire vult: tunc enim irascimur. Ipse autẽ dicit, dimitte me & irascar: vt scias quòd ira in deo nõ sit affectio, sed pœna in nos eo vocabulo nominetur. Quando igitur audis Mosem dicentem: Siquidem dimittis peccatum, dimitte: præ seruo dominum obstupesce, quòd ipse sibi ipsi misericordiæ occasion es quærit. Non hic autem solum hoc fecit, sed & ad Hieremiã, & ad Ezechielẽ idem hoc dicit: Circuite & videte in viis Hierusalem: num sit qui faciat iudicium & iusticiam, & misericors ero eis. Vidisti misericordiam? Multi etiam impij vnius virtute simul fruuntur. Multorum autẽ malicia, quãuis vnus sit qui recte agat in medio magni populi, non ruit. Sed vnus quidem homo recte viuens, populum integrum eripere potest ab ira dei. Ciuitas autẽ integra, peruersaq; in suam pœnam & supplicium attrahere beneuiuentem, & deiicere non potest. Et hoc de Noë manifestum. Pereuntibus enim omnibus solus seruatus est. Et de Mose clarum est. Solus enim potuit tanto populo impetrare veniam. Mihi autem aliud maius est indicium diuinæ misericordiæ quod dicam. Quum enim non inuenit homines viuos, & fiduciæ præditos, qui possint intercedendo veniam obtinere, cõfugit ad defunctos, & per illos inquit, se remissurum peccata: quemadmodum Ezechiæ dicit, Protegam ciuitatem *4. Reg. 19. & Esaiæ 37.*
hanc propter me, & propter Dauid puerum meũ. Olim enim mortuus erat Dauid. Hæc igitur omnia quũ sciamus, q̃ omnia moueat & causetur deus, vt nos à pœna & supplicio liberare possit, multas ei præbeamus occasiones, confitendo, pœnitendo, lachrymando, precando, proximis iram dimittendo, pauperibus subueniendo, in orationibus simus sobrij, humilitatem animi exhiheamus, peccata nostra continuo memoremus. Non enim sufficit dicere, peccator sum: sed operę precium est & speciatim peccatorum & delictorum reminisci. Sicut ignis qui in spinas inciderit, facile ipsas absumit: ita & cogitatio quæ continua in seipsa omnia versat peccata, quæ à iuuẽtute fecit vsque ad senectutem, ea exuit.

Deus

Deus autem qui transcendit iniquitates, & delet iniu- A sticias, etiam à peccatis nos liberet, & regno cœlorum dignos faciat: gratia & misericordia domini nostri Iesu Christi, &c.

DIVI IOANNIS CHRYSOSTOMI
de confessione peccati, Sermo.

SPiritus sanctus medelam purgandi facinoris, & curam admissi delicti obtulit, dum qualiter iram dei placaremus ostendit. Non vult peccatoribus inferre vindictam qui dare quærit cõfitentibus veniã. Non enim vult irasci, qui præstruit: sanitati consulit, qui medicinam vulneribus suggerit: misereri cupit, qui reo salutis consilia & vtilitatis remedia tribuit. Cæterum punire non vult, qui ad hoc præmonet, ne cogatur vlcisci. Vult aboleri offensam, si qui offendit, damnauerit culpam: vult confessione iam viuere eum, qui præcepta contempserat periturus: vt cui B peccatum attulit mortem, & confessio afferat sanitatẽ. Confessio enim pœnitentiam monstrat: satisfactio veniam sibi diuina pietate cõciliat. Nec enim poterit indulgentia tribui, nisi ira dei possit confessione placari. O veneranda pietas dei. Peccamus, & parcit: delinquimus, & ignoscit: offendimus, & adhuc placatus existit. Vnde qualis erga iustos sit, monstrat: dum talem se erga peccatores ostendat. Nec peccator iam poterit excusari, qui confessionem, per quam venia nascitur, non properauit amplecti: quò possit reus gemino crimine detineri: dum primo legem contempsit, vt relinqueret: & confessionis remedia amplecti noluit, vt periret. Rape tu quisquis es peccator remedia, qui peccãdo diuina contempsisti præcepta. Confessio afferat salutẽ, cui contemptus attulerat mortem. Viue remediis, qui morituC rus fueras aliquando peccatis. Consilia amplectere ad salutem data. Hortamenta diuina prouide ac libenter admitte: peccatorum indulgẽtiam confessione instanti merere. Quid horres fateri, quod libenter ac propere commisisti? Cur confunderis dicere, quod non confusus es perpetrare? Cur vereris domino indicare, quod veritus non es ipso præsente committere? aut nunquid eum putas admissa nescire, nisi à nobis quæ cõmisimus noscat? Aut ignorare quę fecimus putas, nisi nobis confitentibus discat? Peius est confiteri nolle, quàm legem contemnere. Peius est admissi pœnitentiam spernere, quàm monita diuina despicere. Peius est dei offensam non satisfactione placare, quàm peccando dei bonitatem offendere. Et quanuis peccandi causa grauior videatur, leuior tamen frequenter existit dum confessione absoluitur, aut contumacia debito mortis expungitur. Denique Niniuitæ confitentur, & viuunt: Sodomi- D tæ obdurantur & pereunt: illos impendens supplicium prouocat cõfiteri: hos vicinus interitus nõ confitendo efficit aboleri. Filij Israël, quoties peccant, hostibus traduntur, quoties se peccasse fatentur, de eorum manibus liberantur. Ita enim nullus vnquam peccato euasit: vt nullus confitendo indulgentiã dei non mereatur. Doceant diuina monita, si exempla docere non possunt. Confitemini inquit, domino: quoniam bonus est. Bonum dominum hoc loco dicit, nõ iustum: quia qui bonum ostendit, confiteri persuadet. Peccatorẽ enim bonus absoluit, iustus condemnat. Bonus indulgentiã tribuit, iustus merita peccatorum expũgit. Apud iudicem bonum, confessio mater est indulgentiæ: apud iustum, pœnæ debitum. Bonus confitẽti tribuit veniam, iustus competentem infert pœnam. Vnde sic fit, vt qui confitendo bonum sentire noluerit, iustũ sentiat reticendo:

Tomus quintus

& quem confessio posset absoluere, eius contumaciam possit seueritas iusti iudicis abolere. Quare consule tibi peccator, dum licet: dum qui offensus est, suadet dominus: ad miserandum dominus ipse paratus est. Nam si qui contemptus est, misereri noluisset: rogares, vt vellet. cum ipse misereri desideret, qui offendit rogando non desinat: liceat confiteri, cui peccare licuit: liceat petere veniam, cui licuit contrahere culpam: indulgentiam postulet, qui mandata contempsit: veniam optet, qui legis iussa despexit. Confessio reddat, quod peccatum detraxerat. Curet pœnitentia, quod delictorũ macula sordidarat. Serpentinũ virus, satisfactionis antido to recuretur: peccatorum venena precum instantia depellantur, vt dominũ, quem nobis delicta fecerant iracundum, reddant obsequia digna placatum. Et qui à nobis fuerat peccatis offensus, confessione nobis misericors reddatur & pius.

DIVI IOANNIS CHRYSOSTOMI ARCHIEPISCOPI CONSTANTINOPOLITANI DE IEIVNIO, SERMO PRIMVS.

PROPICIATIONIS tempus adest, temporis opportunitatẽ ne contemnamus: abiiciendorum peccatorũ tempus est, gratiam ne negligamus, sed ieiunemus à cibis, sed primum à peccatis. Primũ enim bonum est liberari à malis. Malicia autẽ est, quæ virtuti opponitur, inuidia, furtũ, & homicidium, & C bellũ, & quęcunq; mala dicuntur, & sunt. Qui in malis est, in pœnã habet maliciam. Nam gehenna est malicię præsentis pœna. Non enim affligeret secãdo medicus, nisi ob præcedẽtem maliciã corriperet. Primũ malũ est in malicia deprehendi. Impius & alienus à deo, etiamsi nunquã proiiciatur in gehennã, bonis priuatur. Qui nõ continens, à concupiscentiis læditur: qui inuidet, afflictione sua tabescit: qui furatur, erubescit & metuit: qui occidit, non credit vitæ suæ. Primum malũ est esse malum. Etiamsi non secat medicus, ægrotat æger: etiamsi non punit deus (nam longanimis est) in morbo est, qui peccat. Dicit enim: Qui facit peccatum seruus est peccati. Igitur qui peccat, ante peccatum seruus factus est, & iam habet pœnam. Bonum ieiunij lupatum, his qui diligunt ieiunij vtilitatem. Ne attẽdas ad solum labo- *Ioan. 8.*
rem, sed etiam ad fructum. Nisi enim ad vsum spectaD ret, non sementem faceret, qui serit, vt ne reposita dispergere videretur. Respiciẽs autem in spem, seminauit quæ habuit, vt quæ non habuit metat. Dolet in ieiuniis caro, sed epulatur anima. Quid melius in nobis, anima vel corpus? Hæc accepit vt non doleat. Nutritur autem & hoc pulchrius & melius. Oportet nos esse in ieiunio, nec est propterea corpori corruptio, sed medicina & cura. Nam qui ieiunant, & à fluxibus corporeis liberantur: & qui se præparant, superfluitatem carnium liquefaciunt, & animam deficientem nutriunt. Semper anima corporis curam habeat. Nutrit autem & seipsam, & suiipsius curam habet. Corporis mores, anima moderatur, sibiipsi vero rationem. Iam quum corporis curam agit, multo magis decet vt & ipsa sui curam agat. A deo ordinatum est, vt anima corpori imperet. Qui præferunt corpus animæ, subuertunt rectum ordinem.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Non ipsa corpori seruit, sed si recte fiat, semper animæ A seruit corpus. Si autem ferias suas feriabitur anima in damnum corporis,& non sapit quę sunt corporis,corpus saluatur. Quãdo regit corpus animam,& ipsa corrumpetur,& corpus perit. Ne putetis paruum quoddam lucrum esse ieiuniũ. Ab vno ligno si abstinuisset Adam, si ab vno ieiunasset,mortua fuisset mors,imò non fuisset mortua quæ non erat. Vides si hoc pharmaco fuisset vsus Adam,non fuisset mortale nostrum genus. Quantæ gratiæ fuit vsus, vt resoluatur quod inuenit Adam per intemperantiam? Quando vides,quid mali operatum sit contrarium,hoc est quòd non abstinuit ab vno ligno Adam: cognosce quantum bonum ieiunium & abstinentia ab his quæ licita sunt afferant. Nam vbi attigit Adã quod non licebat,cecidit:contrà,abstinentia ab his quę licẽt,sua beneficentia ruinam reparat. Vtinã & Esaü ieiunasset, & non vendidisset primogenita,sed B cibo minor factus,naturę priuilegiũ pro lentibus vẽdidit. Doctis scripturas velociter trãscurro. Quid detulit Iudęis legem à monte? ieiuniũ Mosi,quod quadraginta diebus fiebat:sed priusquã deferretur lex,visus est populus veritatẽ amisisse. Prima lex,Dominus deus vnus est: & mandatũ suscepturi dicunt, Hi dij tui. Magna infirmitas. Nam & pro deo viuo simulacrũ vituli venerati sunt. Quod ergo huiusmodi pharmacũ? Iterum ieiunat Moses,qui non peccarat,& ignoscitur peccãtibus peccatũ. Veteris legis radix à ieiunio cepit. Nam testamẽti prædicatio à ieiunio initium sumpsit. Baptizatus enim saluator propter nos,& profectus in eremum prius ieiunauit,& tunc signa facere cepit,nõ ipse ieiunio opus habens:nos autẽ docens pro virili ieiunij præmissionẽ. Si igitur vetus à ieiunio incipit, & noua ab eo fundamẽta ponit,ne putemus malũ esse ieiunium. Grauatim ferunt C aliqui,molestã & onerosam legem videntes. Et leones in lacu ieiuniũ didicerunt,& non attigerũt Danielem. Si autẽ leones mandato obtemperant,& vt noti quidã cohibent naturæ impetũ,& non inuadunt vt alieni,festinemus ad ieiuniũ ordinari. Iterum scriptũ est,quãdo Roboam rex Iudææ impiè egit vitulũ adorãs, id quod à patre hæreditarie acceperat,adstitit Propheta, & regi & populo:nihil dixit,sciens q̃ immorigeri & principes & subditi,relictisq; hominibus qui audire nolebant,loquitur ad altare, vt monstret q̃ lapides magis audiant quàm homines. Dicit, Nascatur Iolias,& ossa sacrificantium cõburat super altare in ignominiã. Succensuit qui reprehendebatur, valideq; manũ extẽdit,vt benefacto rem prophetã pessundaret: extendit quidẽ manum, nõ potuit autẽ flectere: nam arefecerat illam flagitiũ. Qui extendit manũ, dicit, vt Propheta iuuet,quem volebat D cõprehendere. Sanat manũ Propheta:dicit ipsi rex, Veni mecum in domũ,vt gustes panem, & bibas aquã, & sic vadas. Respondit Propheta:Mandatũ dei habeo in locis illis in quibus tam impie viuitur,nõ gustare vel panem,vel aquam. Recedit Propheta. Intendite autẽ fini verbi. Ecce alius propheta,qui audierat q̃ propheta iste quum præsens esset,talia dixisset, sequitur & cõprehendit,& orat Prophetã vt ingrediatur,& gustet secum,& persuadet, Persuasit autẽ vt dixit,quia & mihi dominus dixit,vt hoc facias. Ingressus est & comedit,& dum comederet ingressus est spiritus sanctus in Prophetã, qui vocauerat,& postea prophetauit:nõ quæ ex corde suo, sed quę ex spiritu:& inquit ad illũ,qui intrauerat & comederat. Quare nõ audisti dominũ deum tuum,& comedisti vbi iussus es nõ comedere:abi hinc,& comedet te leo. Vides hîc contẽpsisse mãdatũ de ieiunãdo,quan

tum malum conciliat? recedit Propheta,& nõ patrocinatur illi prophetiæ dignitas ob inobedientiã. Egreditur leo,non vt comedat, sed vt ostendat q̃ ipse mandatum audiat,& inuadat eum,qui nõ audierat. Inuadit corpus inobediẽtis,vt interimat,& eum qui preuaricatus erat, puniat. Vt autẽ interemit, visus est pro deliciis ieiunio,abstinens à deuoratione eius qui nõ obedierat. Iacebat itaq; mortuus Propheta, stabat vero asina eius viua,non q̃ esset difficilius interficere asinũ, quàm hominem: sed irrationabilis leo præcepũ discreuit, & asinam quę non peccarat,nõ occidit,neq; tetigit eam quę prævaricata non erat,sed eum qui prævaricatus erat,& iam non prophetam,eo q̃ inobediẽs fuerat,occidit. Et videre licebat de hoc triplicia mirabilia. Iacebat Propheta,declarans inobedientiã:adsidebat leo,declarans obedientiã:adstabat asina neq; leonis naturam timens, neq; recedens,neq; aliquid à leone patiẽs:vt clarum esset nõ propter explendũ ventrem accessisse leonem, vt accesserat, sed ideo quia ieiunium non seruarat ille cui præceptũ erat. Assumptus est Helias quasi super cœlũ. Et quod signum assumptionis:ieiuniũ quadraginta dierũ. Si Moses ieiunat,& similiter Helias ieiunat,& dominꝰ obsignat,bona est imitatio:quãuis non reiicimus intermedias refocillationes. Non enim quadraginta dies ieiunamus,sed in medio interualla interpollamus,numerum cõiungimus,ieiuniũ nõ discernimus. Magna sunt, quæ illi ante nos egerunt,parua quæ nos,siquidẽ & parua assequimur. Manifestũ certe,procul & alienos nos ab his qui olim ieiunarunt. Nullus nostrũ ieiunat quadraginta dies. Nã quadraginta interuallis reficimur, sicut viatores ad vesperã in diuersorio manẽtes,& iterũ incipientes. Si autẽ illi quadraginta dies ieiunarũt,nos autẽ nõ eandẽ viam,etiã cũ refocillatione,imus:nõ audebimus meminisse eorũ, quorũ imitationẽ ieiunando non habemus. Ieiuniũ angelorũ imitatio est pro nostro virili,contẽptus præsentiũ,schola precũ,alimonia animę, frenũ oris:& mitigat cõcupiscentias:sciunt qui ieiunãt: & mitigat voluptates,& nõ ignorãt qui tentarũt: mollit furorẽ,cõpescit iram,sedat fluctus naturæ,excitat rationem,claram facit animã,alleuiat carnẽ,fugat fœdas intẽperantias nocturnas,liberat ab ebrietate,tollit capitis dolores,claros affert & colores & aspectus. Bene cõpositi ieiunis sunt gestus,facilis lingua,abest risus ebriorum,recta est cogitatio:nõ enim effundũtur cõcupiscentiæ:hilaris est cõtinentia,serenitas inualescit. Homo enĩ exterior ociosus est. In ebrietate ea quæ patimur, nõ recordamur:à quibꝰ liberati simꝰ,in ieiuniis habemꝰ memoriã. Ieiuniũ enĩ & seipsum scit,& quæ sibi sunt aduer saria:ebrietas autẽ & seipsam ignorat,& bona quę ex ieiunio proueniũt. Cuius gratia occisi sunt filij Aaron sacerdotes:nõne quia in ministerio vinũ gustarunt? Quæ erat lex Nazaræorũ?nõne abstinere à vino,& omnibus quæ inebriãt? Daniel cũ suis legumina comedebãt contemnentes mẽsam tyrãni Nabuchodonosor. Ieiunauit Daniel triginta sex dierũ hebdomadas: & vir ille desideriorũ, quia à cõcupiscentiis sibi tẽperabat, cognomẽ fortitus est. Et quo modo ieiunauit nõ vnum Iudaicum diem & breuẽ,sed triginta sex dierum hebdomadas? Et ipse præfigurabat ecclesiæ consuetudinẽ. Panẽ,ait,delicatũ nõ comedebat. Alij autẽ pro voluptate sua aliquãdo bibunt. Vinũ & caro nõ intrauit in os meũ,à quibus ieiunat ecclesia. Vide in veteri Christianã vitã. Figuræ enim in his qui infirmi & imperfecti: in prophetis autẽ iam veritatis vestigia. Ieiuniũ sentẽtiam dei reuocauit. Dixit enim deus, Subuertetur Niniue: & non subuersa Ionæ.3. est.

est. Adhibuerunt enim ieiunium & effugerũt. Ionas effugit, quia timuit præsidium quod illis ex ieiunio futurum. Nam cetus eum absorbuerat. Absorbuit autem ieiunans:non enim vt præda & esca vtatur absorbẽs, sed deponebat,& seruabat depositum domino, & eum qui per seipsum abire noluit,abducebat quò ordinatũ erat. Audiuit Niniue magna illa ciuitas verbum nudi Prophetæ,qualis erat qui à ceto egressus,cui ob metum neque hominis color. Vnus Propheta illuc venit,& signũ hoc quod fecit,tẽpus indicauit,quin & dixit,quòd subuertenda ciuitas:& qui præmittebatur,faciebat ad hoc, vt à fide abducerentur. Illi vero audierunt Prophetam illum vnicum,& ediuerso prædicarunt ieiunium pharmacum,quò subuersionem amoliri possent. Ionas autẽ contendebat,nõ quòd subuerteretur Niniue,sed ne argueretur ex comparatione Israël, quòd gẽtes prompte B audiebant etiam vnum prophetam,Israël autem tot & tãtos audire negligeret. Adhibitum est ieiunium, vt reuocaretur dei sententia. Erat autem ieiunium non vulgare,sed abstinentia quidem à cibis,& abstinẽtia à peccatis. Nam qui propter peccatum ieiunat,& in peccatis volutatur: quid amplius facit, quàm si in luto lotus sit, iterumq; luto volutetur? Principio à peccato ipso abstinendum est. Quid enim prodest diebus aliquot de peccatis doluisse, si iterum idem cogitabimus post priora nocumẽta? quia infirma satis est anima ob plagas prius acceptas. Nonne orãtes detestamur quòd peccauimus? si priorum pœnitet,cur sequẽtia colligimus, & idem repetimus? Scriptũ item, Abstinebant à cibis,abstinebant & à peccatis,exaudiit deus. Sufficit enim ieiuniũ,vt inflectat dominum. Ionas grauatim tulit,quòd vocaturi essent eum pseudoprophetam: at deus mutata sentẽtia propria, illos seruare non dedignatus est. Neque deus C mendacij argui potest: sed quæ dixit vere locutus est. Et cum dixerit aduersus gentem & regnum, vt subuertatur,& eradicetur, & à peccato suo pœnitentiam egerit,agam & ego pœnitentiam super his quæ decreuerã, non mentitus est deus reuocata sententia. Neque enim misit prophetã,vt subuertatur Niniue:alioqui quid necessariũ erat vt prædicaret? sed quia subuertere noluit, minatus est se subuersurum,vt respicientes non subuerterentur. Nonne comedit Adã de ligno,& tunc ipsum puniuit deus? Verum,sed prædixit, Si comedes, morieris, vt non comederet. Non audiuit ipsum prædicentem. Comedit,deuoratus est. Non est locus accusationi vbi prædictio. At nescebat,inquit aliquis,quòd comesturus esset? Forte hæreticus est qui ita dicit,& obiter vetus testamentum transcurrit. Ad quem dicetur, Sciebat seruator, quòd Iudas eum proditurus esset: quo modo D igitur illum elegit? Sed forte aduersus hæreticos excusabimus,ea quæ de Iuda dicta cum iis quæ de Adam dicuntur,componentes. Nunquid vna solutio est,vel duplex vinculum? Oportet igitur satisfacere,quare Iudam cum talem sciret,elegit:& quare præscius Adamum peccaturum,in paradiso collocauit. Operæprecium est ieiunij tempore, quando sobria est anima, maiores quæstiones in medium afferre. Sciebat saluator (hinc enim exordiendum)quòd Iudas traditor esset: cur igitur eligitur? vt commendaret excellentem misericordiã: quasi dicat,quod in me est,& Apostolus es,& cum discipulis te numero: quòd si tu indignum te declaraueris,cõspicua quidem erit excellens mea misericordia, sed & manifesta erit prodigiosa tua malicia. Nam & marsupium illi suarum rerum concrediderat, non ignorans quòd furaretur,sed volebat dando hanc potestatẽ mederi illius auariciæ. Nesciebat igitur & prædicebat? Nõ solum præscius erat,sed & sæpe prędicebat, Vnus ex vobis me tradet. Cur igitur accusaretur,quòd malus ma- Mar.14. licia sua boni dispensationem implet? Sed qui eum elegit,non proditorem ipsum coëgit fieri,sed apostolum: sed neq; apostolum fieri coëgit. Nam quod ex necessitate fit,ipsum dicitur fieri,non fit. Cõtinens ex necessitate non est continens,eo quòd necessitas sit. Nõ enim vinculis virtus,sed electione vitæ cõstat. Quare igitur & Adam in paradiso deliquit? Quem formauit,bonus fuit,liberum fecerat,& vt libero legẽ dederat: sed sciẽs quòd comesturus esset, non necessitate prohibuit, nec voluntatem constrinxit,& Adam peccauit. At si locus honorem meruit,ob lignum quod tã honorabile. Neq; enim male creatum, sed postquam denũcianti non est obtemperatum. Iam si gustu quoq; transgressum mãdatum est,ieiunium post prævaricationem reparat & seruat. Teipsum proba: quis enim vsus perpetuarũ lectionum? Cõsidera teipsum,quis eras ante ieiunium, & quis iam ieiunans: Opera enim fructus sequẽtur,tametsi nec operi suus deest fructus. Qui piscaturus ad mare vadit, non habet in manibus capturã dum vadit: qui ieiunat, mox fructum habet. An non arridet serenitas, an non fluctus illi à temulentia venientes cessarunt, an non à tempestate & æstu maris liberatus es: An non desideras audire, Et caro quæ refrænata est, non lasciuit, neque erubescit? Non curas tu nunc sermonem de continentia. Non audis quòd ieiunat quis & gaudet? Qui ieiunant,ne in malum ieiunent. Qui enim malum putat ieiunium, etsi ieiunet, in malicia est. Non sunt in malis angeli,non habentes opus nostris alimoniis. Non splẽdide,& vt par esset,pascimur:sed pro indigentia explemur,omniaq; mala in ieiuniis extinguũtur. Ieiuniũ autem voco non solum abstinentiam ab alimentis, sed quod sciuit Esaias:Ieiuna vt audiaris. Et si dicas deo iux- Esa.58. ta morem Iudaicum: ieiunauimus,& nõ vidisti: humiliauimus ãnimas nostras, & non cognouisti? Caue ne dicatur tibi: Nam in ieiuniis vestris inueniuntur voluntates vestræ. Si voluntatem domini ieiunãdo feciſti,in ieiunio aliquando ieiunasti. Non enim negociatio ieiunium est,vt lucrũ faciamus non edendo,sed vt quod manducaturus eras,pauper pro te comedat, fiatque tibi duplex bonũ,tum quòd tu ieiunas,tum quod alius non esurit. Labor quidem nobis est in ieiunando. At nondũ pro Iesu crucifixi sumus. Quare ieiunium pro cruce est? Maiora ipse tulit,parua nos reddidimus. Crucifixus est propter te,& sitit, & bibit acetum cũ felle, in fame educatio est magnum ieiunium:at nondum quantũ id fellis. Et stas in labore? Nondum pependisti in cruce. Ne sis ingratus erga Iesum, ne deplora quòd ieiunas, sed plora quòd non semper ieiunas. Quæ tibi subtracta sunt? Vinum, phlegmatis immundicia, capitis dolor, respirandi difficultas. Vt nunc habent res tuæ? es in silentio,in lenitate. Color faciei ieiunij tempore melior, mitior,serenior. Vini enim calor,ignis ardor est. Qui non compatitur Iesu, ignorat Iesum. Qui repellit ieiunium, ignorat crucem, quæ vt non est mala, ita tu nec eam quasi malã suspiceris,ne sit fœdus seruus, qui minister est dei. Neminem cõtristant festa,nisi quis ignoret quæ festorum virtus. Quando sunt festa,quando es vt angelus,tunc successes. Ignorans quòd medium sit: tũc exposcit natura nuptias,non supernaturales nuptias ce lebras. Esto pius in coniugio,si ieiunium veneraris. Per dies ieiunij sanctus esto. Non reprehendo nuptias,præfero autem ieiuniũ. Quæ ante ieiunium comedimus, no

biscum

Universidad de Deusto
Biblioteca

biscum non manent:quę in ieiunio non edimus,manẽt nobiscum. Quid ergo in his quæ non manẽt adeo occupamur? Quæuis voluptas ciborum nõ diutius durat, quàm quousque absorbeatur,vt transierint organũ gustus,fiunt quasi non fuerint: ieiunium vero non lãgue scit:neq; enim per ventrem ad stercora transit. Nã immortalitatis est conciliator,cum angelis conuictus est: nam pro virili angelorum imitatio est. Insuauiter agis quòd sobrius es,quòd alienis carnibus non grauaris,q̃ recta est ratio,quòd pura caro,quòd floret mens, quòd cum gaudio scripturas audis, quòd non dicenda taces, quòd non es homo, sed fermẽ angelus: quia fermẽ angelus est ieiunans & agẽs festum domini. Qui vocauit ad nuptias,cum ingressus fuerit, vt videat recumbẽtes, videbit ne quis alienis vestibus ingrediatur. In nuptiis autem puræ vestes gestandæ,impollutę autem & sanctę ad sanctas nuptias,claræ exteri⁹ & intus fulgidæ. Quiescant & nuptię ad mandatum & admonitionem Apostoli, vt concorditer coniuges ieiuniis vacent, in ieiuniis coniungantur preces. Ieiunium admoneat,vt tempestiuæ preces sint. Ieiuna, quia peccasti:ieiuna,vt non pecces:ieiuna,vt accipias:ieiuna,vt & permaneant quæ accepisti. Hæc enim ieiunij genera sunt. Peccauit alius, ieiunauit seipsum castigans,vt effugiat pœnam. Ieiunemus ne insurgant in nos concupiscentiæ. Vides vt ieiunium peccata sequatur, hoc est, quiã peccata admissa sunt,sit ipsum propter conuersionem & pœnam. Aliud ieiunium peccata præcedit, non vt auferat peccatum quod commissum sit,sed vt tollat quod futurum, ni ieiunaretur. Aliud ieiunium,vt qui legem quærit,legẽ accipiat. Etenim qui petit,ieiunat: vt Moses ieiunauit,vt acciperet legem. Iterum alius ieiunat,vt ne amittat iure quæ assecutus fuit. Ecclesia autem simul ob gratiam ieiunat,Iesu opus agnoscens, vtpote cum crucifixo crucifixa,& vt dum patitur cum domino, & cũ domino glorificetur:non vt dominum lugeamus, viuit enim viuẽtis filius,sed dispensationis confiteamur beneficium. & si lugemus quòd crucifixerunt ipsum, non propter ipsum,sed propter audaciam eorum,qui ausi fuerunt: surrexit ex mortuis, stat in gloria, in qua antea cum patre fuit. Simul erat cum patre,à quo & erat. Nõ est luctu digna victoria Iesu:sed ieiunemus, nosipsos curãtes operamq; dantes,vt passionum illius participes simus. Agimus quid supra nostram dignitatẽ fratres. Quis enim dignus vt cõmunicet afflictionibus Iesu? Magnum hoc mysterium, festinemus ad bona,nõ declinemus ad mala. Iesus crucifixus est,immortalis dei filius pepẽdit corpore in cruce:non propter seipsum,sed propter te occisus est à ligno:ieiunauit in ligno, accepit quæ non debuit,posuit corpus pro eo,quod accepisti: concupiscentia victus es, fel bibit pro voluptate, ne sis alienus à regno. nosti quòd crucifixus est, nosti quòd pro te mortuus est,confitere quod viuit,pro viuẽte:fac martyr sis, pro eo qui pro te martyr fuit: morere pro eo qui pro te mortuus est. Si autem sic exposcit mortẽ,paruum est ieiunium, habes magna,largire parua. Cũ gaudio ad festa,cum lætitia ad ieiunium veni. Deliciæ sint ieiuniũ. Sed forte frustra clamo. Nam sicut fax mutauit colorẽ ad mensam venientium, ita & vos. Atqui hoc non est amantium ieiuniũ. Non enim consequens est vos ægre ferre,quòd à mensa domini abstrahimini. Præter expectationem autẽ occurrit spectaculum,sicut occurrit facis splendor. Reprehensa est conscientia,quę latebat,q̃ vi detinemur:& vtiq; non stamus, quandiu aliquando vere cadimus, quandiu aliquando in negociis domini difficiles sumus. An nõ audistis psalmum dicẽtem,imò ipsum obedientem? Si veritatem loquimini. Si vere ieiunas,gaudium in ieiunio habe:si autem doles,teipsum iniustum declaras. Si laboras non lætaris:si persecutionem pateris,si bonis priuaberis, bona nõ assequeris. Iesus crucifixus est ô homo. Non mihi tanta virtus est,vt clamem quantũ debeo,Iesus crucifixus est. Vide & præfigura ante oculos. Crucifix⁹ est propter te,crucifigere, glorificare cum illo,non vt moriaris, sed vt morte liberis. Hæc dies parasceues est,in qua Christus pro te,& tu morere,& crucifigere. Pro deo sermo hic. Cum deus fit homo pro te,non reueremur dignitatem, nõ erubescimus passionẽ? Vtrunq; cogita,quid erat,& quid passus est. Iudicatus est iudex,vita morti traditur. Qui pascit,esurit:qui potat,sitit:qui in gloria,in ignominia,vt rex ad præsides,& deus ab homine condemnatur. Qui in sermone verax,ait:Pater nullum iudicat,omne iudicium filio dedit: qui omnes iudicat, à quodam iudicatur. Sufficiant hæc in ieiunij memoriam. Oportet enim primum scire quo modo se res nostræ habeant: quando diligemus ieiunium, & afficiemur sicut ad festum, subministrantes & in ieiuniis conuiuium: apponendo mysteria ieiuniis,laudando mensam domini, gloriam quæ ante secula ac dispensationẽ eius, quæ in posterioribus temporibus,quis fuit,& quid factus est,vnde & ad quæ, & propter quid. Vt & lætantes & lætificantes ob ieiunium,hanc religionem domino semper habeamus, semper gratias agamus,semper glorificemus,semper diligamus eum, qui dilexit: & adoremus eum qui iterum se ostendet, moriamur propter eum qui pro nobis est mortuus, sperantes cum eo qui in ignominia erat, nos glorificandos. Sanctissimo patri qui hoc ieiunium nobis concessit,& non pepercit filio suo,propter nostram salutem, cũ eo qui per ipsum qui abiit ad nos missus est, gloria & imperium in secula seculorum,Amen.

Psal.14.

Ioan.5.

Mat.17.

DIVI IOANNIS CHRYSOSTOMI, de ieiunio, Sermo secundus.

ADest nobis splendidus dies, & desideratum tempus aduenit: & conuentus ideo opulentior congregatur, & hæc omnia spes nobis expectati ieiunij præparauit. Ad paternam hodie conueniſtis domum, & ad matris Ecclesiæ cõuolastis amplexus: & speratum ieiunium tantam nobis diligentiam obseruationis imposuit,quantum nobis reuerẽtiæ,cum aduenerit,donare poterit firmitatem. Sic & ciuitas cum in eã iudex speratur terribilis aduenire: deposita desidia quam sibi inesse cognoscit,totius diligẽtiæ solicitudinem gerit. Sed,quęso,ne vos terreat comparati iudicis terribilis nomen auditum. Non enim vobis ieiunium terribile,sed aduersus dęmonum naturam constitutum est: vt si quis spiritu fuerit arreptus immũdo,& ieiunij perspexerit vultũ,ceu ipse lapis immobilis actiuetur: sed etsi addes ei ieiunij sororem,id est, cũ eo orationem perspexerit sociã. Et ideo Christus dixit, Genus hoc non exit, nisi in oratione & ieiunio. Quando igitur aduersarios salutis nostræ minuit atq; propulsat, & inimicis nostris formidinẽ tãti terroris incutit, amplecti iuuat atq; venerari,non timere conuenit: & cum vltra modũ cibus atq; ebrietas declinetur per ieiuniũ, debemus omni animositate primũ cõplecti. Ibi etenim voluptatis illecebris superati,captiuitatis laqueis illigati,libertatis trãquillitate priuãtur. Vbi autem ieiunium fuerit affectatum, laxantur tyrãnidis nodi, captiuitatis vincula soluũtur,libertatis iura restituuntur in integrũ.

Cum

Cum igitur ieiunium aduersariis nostris obsistat, & iugum seruitutis expellat, & ingenuitatis securitatem restituat: quid aliud argumenti est,omnium bonorũ atq; beneficiorum cardinem esse, nisi ieiunium cõstitutum? Vis audire quanta tutela, quantúmq; subsidium humano generi,de ieiunio generatur: Beatam monachorum vitam diligentius vnusquisq; consideret. Illi nanq; turbulentæ conuersationi renunciantes,& istius mũdi delicias abdicantes, libertatis amœnitate illecti, mõtium cacumina postularunt: & tanquam tutum portũ beatitudinis eligentes,ibi receptacula tabernaculaq; componunt: & solum secum ieiunium vitæ suæ suffragiũ retinere festinant. Hac de causa etiam angelorum eos ieiunium consortio sociauit,& non solum illos, sed etiam eos,quos in ipsis vrbib⁹ sui cupidos valeret reperire, ad ipsius philosophiæ culmen exaltat. Nam Moyses & Helias testamenti veteris arces & optima ornamẽta, licet & aliàs cœlestem confiteri virtutem merebantur: tamẽ quando suis auribus diuinã vocem inhærere cupiebãt, ad ieiunij subsidium conuolabant: vt ipsius quodã modo patrocinio eorum deprecatio tolleretur ad cœlum. Hac de causa & deus cum in initio hominẽ faceret,statim eum ieiunij magisterio commodauit. Nam de omni ligno manducabis: de eo autem ligno scientiæ boni & mali non manducabis,ieiunij species est. Et cũ in paradiso ieiuniũ pro magna cõmoditate indicitur: multo magis extra paradisum necessariũ postulatur. Et cũ ante plagam remedium vtiliter demonstratũ est: multo magis sauciatis appetendũ est,vt præstet vulneribus sanitatem. Et cum ante conflictum ad resistendum libi dinosis voluptatibus, clypeus nobis abstinentiæ necessarius fuit: multo magis in ipso nostro certamine, ieiunij auxilium ad nostram victoriam flagitandum est. Si huic voci obedientia consensisset: secundæ vocis sentẽtiam non meruisset audire, Terra es, & in terram ibis. Sed quia huius vocis præcepta cõtempsit: ideo mors & dolores, & animi cogitationes & mentis angustiæ, & ipsa vita omni morte grauior est: propterea spinę & tribuli, propterea dolores & gemitus: & humani generis vita nimio dolore conteritur. Vides,deus quẽadmodũ commouetur,cũ abstinentia ieiuniũq; contemnitur? Discę igitur: quẽadmodum gratulatur,cum ieiuniũ obseruatur. Nã sicut ad vindictam violati ieiunij, mortẽ violatori constituit: ita obseruantibus, vitã pro morte donauit. Et vt ieiunij possis cõperire virtutem à diuinitate ei cõcessam,vide potestatẽ: mortem solet ad vitam conuertere: & multos post sententiam liberauit: & in ipsis desperationis angustiis ingementes salutari remedio luci donare consueuit. Et hoc non decẽ aut viginti hominibus præstitisse monstratur,sed ingenti populo. Nã Niniuitarum illa magna atq; miranda ciuitas cum diuino motu labefactari funditus speraretur,& in ipsis esset ruinæ præcipitiis declarata, & nõ longe post amissis ciuibus suis à cũctis expectaretur terribili labefactatione deleri,& ciuitatis vocabulũ amittere: adueniens de cœlo solũ potuit ieiunium liberare, & cœlestẽ sententiam mitigauit,& mortem conuertit ad vitam.

DIVI IOANNIS CHRYSOSTOMI Episcopi Constantinopolitani de eleemosyna & hospitalitate, Sermo.

SI opifices qui manuũ ope industriâq;, vel operibus præsidendo vitam ducunt, tantam præ se tulerint liberalitatem,vt plerisque fidelibus opem tulerint: quã erunt hi qui bonis fortunæ abũdant veniã habituri,qui egenos despexerint? quin etiam nec suo sanguini illi,nec vitæ pepercerũt, vt deo se morigeros præstarent,cum ipse vt tenui plerunq; pecuniæ parcas,nihil prorsus animæ tuę indulgeas. Dicet aliquis,erga præceptorem & dominum tales se illi præstitere, non tamen eadem sunt in discipulos munificentia vsi: quod iure dici nõ potest. Siquidem,vt legimus, gentilis Ecclesia his gratias ageret, qui etsi natione Iudæi,tam syncerę & integrę fidei extiterunt,vt eorũ Ecclesiæ ex gentibus confectæ volenti animo necessaria subministrassent: quorum studiũ & virtutes vel fœminis imitandæ potius forent,quàm sericis & auro & vestium abundanti ornatu expoliri. Quæ enim vnquã regina adeo claruit, vel magis est in omniũ ore versata, vt Pauli posset sectatricis & sociæ mulieris, nomen aut famam excedere? hæc enim Paulũ non ad decimũ vsq; aut vigesimum annum,quin ad eam vsq; tempestatem, qua Paulo Christus sui præsentiam obtulit, sectata est: ita,vt vbique ob id virtutis laudibus abunde potita,fama & nomine celebretur: quod proculdubio maiori sibi fuit decori & ornamento, quàm quæuis corona aut insigne aliquod regiũ extitisset. Quid enim vel maius, vel dici par potest,quàm Pauli defensionem susceptisse, eiúsq; vitæ discrimine terrarum orbis instructionẽ tutari? Cogita itaq; quot fuerint reginæ silentio occultatæ,cũ hæc quæ Paulum comitabatur, vnà cũ eo sempiterno nomine celebretur: quantumq; sol terrarum circũlustrat,tantundem huius fœminæ gloria peruagatur. Siquidem Persæ,Scythæ,Thraces, & qui vltimos orbis incolunt fines,eiusdem sapientiam & prædicant & admirantur: quis ipse vel opes,vel regias vestes,vel imperia non paruifeceris, vt hãc tibi testatorem laudem pares? Neque id dixerit quispiam, tales se illos in periculis præstitisse vel fuisse duntaxat in erogandis pecuniis liberales, in Christi vero nomine diuulgando negligẽtes, quando eosdem Apostolus cooperatores appellat, quos inter nec eam pudet fœminam coadiutricem nũcupare,quin id sibi ornamento ducit: non enim naturę sexum attendit, sed animi promptitudinem palmã dignissimam arbitratur. Quid ergo hũc potest decorem æquare? Vbi nũc effusæ diuitiæ? vbi facierum decus? vbi & insani gloria? Perdisce hunc mulieris ornatũ,qui nõ corpori est circunie ctus,sed animam perpetuo manuram exornat: qui nec pyxide aliqua, sed cœlo reconditur. Respice horũ in vulgando Christi nomine laborẽ, in tolerandis suppliciis victoriam,in his fortunę bonis impartiẽdis liberalitatem. Aduerte,inquam,qua sit illa Paulum charitate cõplexa, quòve Christũ amore prosecuta: mox tua cum his cõferto, scilicet, quàm sis ipsa in accumulandis pecuniis diligens,quàm ad sectandã impudiciciam attentior, quàm ad explendam ventris ingluuiẽ vigilãtior: spectabis sanè hoc pacto quales Christi discipuli fuerint,& quali nunc ipsa sis cõditione. Malim equidẽ non magis te cum his cõferas,quàm eam tibi admirandã mulierem desumas,& ita vt depositis lasciuiæ sarcinis, id etiã præferat tuus iste vestimẽtorum cultus,excipias cœlorũ ornatum,perdiscásq; vnde tam clari euaserint,qui cũ Prisc illa versarentur: quòd si fieri certior cupis,quo pacto illi eò sunt magnitudinis prouecti,facile intelliges, cũ noueris Paulũ ab his hospitio biẽnio fuisse susceptum: quo quid esse virtutis potest,vt non interea animũ excoluerint? Dicet aliquis, heu me miserum qui nullum habeã apud me Paulũ: quin si volueris,vel Paulũ habebis tibi hærentem: non enim illos Pauli facies,sed sermo ,puexit. Itaq; si tibi id animo sedet,non

Universidad de Deusto
Biblioteca

det,non modo Paulum,sed Petrum,Ioannem, Prophe A
tarum insuper, & reliquorũ Apostolorum cœtum omnem tecum habebis assiduo colloquentem. Cape in manibus istorum libros,& scripta perlege, hæc te mulieris istius facient non absimilem: at quid Paulum dixerim? quin & dominum ipsum,si voles,tecum habebis: siquidem per Pauli sermonẽ tecum colloquetur. Licebit & aliter eundem admittere, si suæ fidei iuueris sectatores, quibus vel abeuntibus pietatis poteris & mãsuetudinis monimenta promereri. Solent enim & mensa in qua vir sanctus aliquis cibum sumpserit, ac sella cui insederit,& quo decubuerit lectulus, vel eo decedente faciles eos ad pœnitẽtiam reddere, qui domi sanctum aliquẽ virum exceperint. Quocirca quantum existimas animo
4.Reg.4. Sunamitem illã fuisse perculsam, aut quali veneratione imbutam,cum triclinium vbi Helisæus mansisset cõscendit,& eo magis cum mensam & lectulum, quo vir B
summæ sanctimoniæ quieuisset,inspectaret? nec sanè filium illi emortuum suscitãdum exposuisset,nisi eius viri contubernio plurimum profecisset. Quòd si longo post tempore ea loca adierimus, vbi & Paulus diuersatus sit,& in vincula coniectus, vel in multorum fit cõfessu concionatus: nónne videremur esse præ gaudio quasi alis quibusdam sublati? Itémq; si temporis illius ex locorum aspectu repetita memoria tãtum capimus voluptatis: quid priscos illos existimãdum est fuisse ex recentibus beneficiis iucunditatis assecutos, qui venerabundi hospitio alieno susceperint? Erũt itaque sanctiores per nos viri admittendi, vt eiusmodi hospitalitate & domus illustretur,purgetúrq; sentibus,& ex diuersorio loco portus efficiatur: neque hi solum erunt suscipiendi,quin & eorum abluẽdi sunt pedes. Neque enim ipsa si vel regio fueris nomine insignita, Sarai potior C
eris, vel eam nobilitate & opulentia anteibis, cui quadringenti decem & octo vernæ, & domi nata mancipia fuerant, & filij duo, quos omnibus diuitiis præferebat. Verum quid dixerim decem & octo & quadringẽtos, quando eius ex semine emanaturum terrarum orbem esset certior facta, haberétq; in virum dei amicũ, eundémq;, quod omni fuit imperio maius,curatorem?
Gene.18. Verum cum tanta esset gloria illustrata, fermento farinæ indito panes conficiebat, & reliqua in ancillæ morem angelis vescentibus ministrabat. Porrò neque Abrahã ipse nobilior fueris, qui post trophæa & insignes victorias, post exactum etiam Persarum regem & profligatum, cũ magnis esset ab Aegyptio principe honoribus auctus,sese pro seruo gesserit. Illúdque haudquaquam erit animaduertẽdum, quòd apud te sanctiores plerũque viri,aspectu viles,egestate & pannis obsiti di- D
uertant, quin potius erit vocis illius reminiscẽdum as-
Matth.25. serentis: Quod vni ex minimis his feciſtis, mihi feciſtis. Neque ex paruulis his quempiam parui feceritis: siquidem eorum angeli semper spectant faciem patris vestri cœlestis. Excipe itaque hos animo libentiori, qui ex pa-
Gene.23. cis osculo infinita deferunt ad te bona: post Saram autem hanc & Rebecca cogitatione repetenda est, quæ cum aquandi gratia fontem petisset, omni animi elatione deposita,& potum alienis iumentis hausit,& hospitem domum apud se inuitauit. Quorsum hæc? quoniam eiusmodi hospitalitatis ob causam, præmia illa immensa promerebantur, quæ & ipsa lõge maiora accipies. Quippe cum non solum te deus ad liberos procreandos faciet fœcundiorem,sed cœlo insuper ipso,& & bonis cœlestibus donabit,liberabitq; gehenna,& errata remittet. Magnus præterea ei° est hospitalitatis fru

ctus,quam & Iother,etsi barbarus natione,sectatus curatorem sui eum suscepit,qui tam vastum in mari haberet imperium, qua tam bona venatione filiarum beneficio vsus est. His itaq; cogitatione perceptis cũ mulierem hanc animi magnitudinem tecum ipse reputaueris,omnis erit tibi calcanda superbia. Insuper vestium ornatus omnis & reliquorum sumptuositas,odorũ vnguentationes,& huiusmodi ad luxum deliciæ cõcubcandæ erunt: & gradu composito gradiendum, ita vt omissa hac inani solertia, studium id omne ad animũ transferas excolendum,eumq; cœlesti desiderio incendas: cuius cœli si te amor inuaserit,terrena hæc pro cœno & luto duces,& facile contemnes, quæ nunc pro bonis homines demirantur. Neque fœminam decet quæ spiritualibus sit officiis prædita, ea conquirere quæ ridicula sint. His itaque omnibus reiectis,quæ solent è turba mulierculæ saltatrices insuper & tibicinæ magnificare, circumcinge te sapientia, hospitalitatem exerce, continenter orationi incumbe: videbis hæc fore auratis vestibus potiora,gemmísque preciosis & monilibus longo interuallo præstare. Hæc quippe apud homines laudem, apud deum mercedis plurimum promeretur: Eiusmodi sunt Ecclesiæ ornamenta: illud vero cuius nunc meminimus,indecora,scilicet,& turpis voluptas, in theatris habetur & spectaculis decori: cuiusmodi ornamentorum alterum cœlo est dignum, alterum equis & beluis. Animum quippe clarum illud & emicãs,hoc vero indecens & cadaueroſa corpora circumagit. Nũc igitur & ipsi nobis paremus ornatum,vt fama & gloria celebres effecti, & Christo dum viuimus morem geſſerimus,& futuris bonis perpetuo potiamur.

DIVI IOANNIS CHRYSOSTOMI, de misericordia, Sermo.

Calos.3. AVdite fratres Paulum dicentem, Induite quẽ admodũ electi dei misericordiæ viscera: nos autem longe aliter facitamus. Siquidem adeuntem quempiam, vel numum à nobis deprecaturum,probro & maledictis incessimus,& importunum appellamus. Cuius rei nõ te pudet ô homo, molestum & importunum clamitare panem depoſcẽtem: is enim vel si molestior esset, foret quidem misericordia dignus, qui adeo fame vexatus, tibi personato homini supplicet: qua in re nostra est crudelitas incusanda: nam si nec facile impartiri aliquid egẽtibus tolleramus,varia coguntur arte nostram inhumanitatem pellicere & emollire duriciem. Porrò si argẽtum,aurúmve exposcerẽt, aliquid forte rationis durius tuum illud responsum habere videretur: at cum necessarij fructus gratia te adeant, quid inepte philosopharis,verbis accuratioribus & superuacaneis, inopi ocium inertiámq; exprobrando? quæ si in quempiam essent merito conferenda, nemini omnium magis quàm nobisipsis forent obiicienda: cuius pronunciati in egenum probri memineris velim,cum deum ipse adieris, peccatis veniam cõ precaturus, tum quidem senties dignius te hæc posse à deo quàm à te pauperem audire: nõdum tamen talibus in te ille verbis est vsus,cuiusmodi hæc sunt: Desine iã, hinc abi in rem malam,admodum es ipse importunus. Siquidem postquam & templa & aras frequentaueris, meáq; & institutа & iussa perceperis,mox foro adito,aurũ,libidines,amicicias,necessitudines, & reliqua istiusmodi meis & legibus & institutis anteponis, humilitatemq; nunc præferẽdo te supplicem reddis: postquã verò precari desieris,crudelẽ te exhibes & inhumanũ: abi itaq;

itaque hinc,méq; nec vltra adieris. Hac ipsi etsi sumus A
auditione,vel acriori multo non indigni, nihil tamen istiusmodi improperat deus: quin tolerat ille nos animo ingenti cunctáq; per seipse exequitur,indulgẽdoque precantum vota excedit. Quòd etsi nihil horum nos fugiat, soluamus inopum mendicitatem, vel se ingerentium,nec acrius vltra in eos inuehamur,quando & nobis ad salutem haud minus opus sit diuina clemẽtia,quàm venia,& maiori quadam misericordia. Neq; enim conceditur nobis, nec licet quidem nostris omnibus diligentius discussis actionibus,sine supplicio vel morte salutem parare. Ne igitur efficiamur aliorũ acerbissimi exactores & iudices, ne forte acrius de nobis supplicia exigãtur: commissa enim habemus quatuis venia nõ inferiora, quinetiam illorum nos miseret, quorum errata veniam non merentur,vt eãdem nobis vel
diu seruatam comparemus: vel potius si fuerimus,quod B
ingenium suppetet & vires,eniſi,nunquã tanta in alios clementia vtemur,quanta & ipsi indigebimus ab indulgentissimo deo promereri. Quo igitur pacto non absurdum videri debet, cum in tãtis simus ipsi rerum angustiis ad veniam promerendam constituti, adeo nos esse in conseruos parcos & illiberales, vt in eos, id est, in nosipsos omnia enixe faciamus: neque enim tam reliquos nostrorum beneficiorum indignos arguimus, q̃ nosmet diuina clementia. Siquidem qui cõseruum verbo offenderit,deum habebit se acrius lacessentem. Nõ igitur erit nobis ipsis detrahẽdum,cum inopes vel torpidos dixeris vel ignauos: re aliqua impartiamus adeũtes. Solemus enim & nos præ torpedine quadam, vel incuria pleraque delinquere: quinimo vel si cuncta ab his nostra emanant errata, haudquaquam tamen mox pœnas exigit deus,sed ad pœnitendum nobis & spaciũ C
præbet,& victum tribuit,castigando instruendoq;, vel reliqua ad necessitatem subministrat, vt ipsi hanc eius clementiam sectemur. Erit itaque nostra hæc perdẽda impietas,& feritas à nobis omnis propulsanda: vtpote id nobis potius quàm reliquis profuturum. Nam cum egentibus argentum, panem, amictúmve impartimus: tam nobis ingentem gloriam vendicamus, vt nullis queat verbis explicari. Siquidem incorruptibile corpus resumentes, cum deo vnà & laudem simus recepturi & regnum: quod quanti sit faciendum & nostrarũ & præsentium rerum coniectura vel leuiter comprehendi licet, tametsi nequeat impræsentiarũ liquidò satis internosci,id tamen exemplis conabimur explicare. Dic mihi,si quis senescẽtem te & inopem polliceatur in pristinam restituere iuuentutem, redacturúmq; ad priorem
illum ætatis florem,effecturum etiã & valetudine opti- D
ma, & virtute præstantem, largiturum insuper tibi ad annos mille terrarum orbis summa tranquillitate imperium: quidnam ipse pro istiusmodi pollicitationibus vel facere,vel pati recusares? Ecce igitur & Christus,nõ solum hæc,sed his lõge maiora pollicetur: neque enim quantum inter se videntur senectus & iuuenta distare, tantundem incorruptionis corruptionisq; discrimen. Neque pro ipsius principatus & paupertatis, quin pro somniorum & veritatis interuallo præsens hæc gloria cum æterna illa conferenda est, nec tamen satis adhuc horum intercapedinem explicauerim: siquidem nulla enarrari possit eloquentia futurorum bonorũ magnitudo,si cũ præsentibus conferatur,& tẽporis illius infiniti,& momẽtanei huius ratio habeatur. Quo enim pacto cum præsenti hac quisq; vitam illam cõtulerit sempiternam,aut terrenã cum cœlesti quiete? quæ tantũ videntur altrinsecus abesse, quantũ à bello pax est,ociúq; semotum. Vtq; purissima margarita à luteo quouis lapillo secernitur: sic profecto est à corruptione immortalitas aliena,quin quò pluribus id exprimere connitemur,eo minus certe aliquid vel simile afferemus. Quippe si vel cum micãtibus solis radiis futura nobis corpora contulerimus, nihil tamen pro illius splendoris dignitate explicabimus. Pro his itaq; futuris bonis,quæ tã immensæ facultates, aut quæ potius humana vita tanti vnquam possunt existimari,quæ non vltrò relinquẽda sint? etenim si quis te in regiam aliquã induxerit, cæterisq; adstantibus,& principis tibi beneuolentiam adeo conciliet,vt post sermones familiariter habitos conuiuam te illi,& comitẽ assiduum faciat: nemini profecto diceres te pro tanta beatitudine cõcessurum. At si cœlum conscendere, regíq; illi omnium potẽtissimo assistere,inq; angelorum conspectu splẽdescere,fruíq; gloria ineffabili effecerit: hæsitarésne,vel omniũ fortunarũ pati iacturam,aut si illud conduceret,vel vita ipsa spoliari? quinimo prosilire,& lẽticia efferri oporteret: &,vt ita dixerim,præ gaudio alas sumere ad volatum. Atqui ipse vt principatũ assequaris fraudandi & rapiendi occasiones innumeras allaturum, & si illud haudquaquã pro lucro duxerim aut commodo, & tua disperdis, & aliena mutuatus,vxorem(si vsus ferret)& liberos,nõ vereberis in seruitutẽ dare: ob regnũ autem cœleste illud nobis propositum,quod neminẽ habet, deo testificãte, successorẽ, nec exiguos cõtinet angulos, aut terræ partem,sed cœlum integre sub eius ditione capit, segnior ipse,& piger pecuniis immersus inhias: neq; intelligis,q̃ si inferior hęc cœli facies,quæ ad nos vergit,tantũ in se habet decoris & oblectamẽti,qualis superior illa & cœlum cœli futura sit. Sed quoniam hęc corporeis interea oculis spectare non licet,cõscende mente & cogitatione cœlum quod superadstãs suspice, & supernum illud quod altius tendit: attende immensam illã altitudinẽ, & splendorem horribilẽ: contẽplare angelorũ multitudinem,archangelorum gentẽ innumeram, aliásq; infinitas potestates: post hęc descẽdens superne & cœlitus, nota, & oculis circũlustra nostrarum harum rerũ imaginem,nostratésq; principes, vti se circũ habeãt, viros veste aurata cõspicuos,currus insuper auro vbertim excultos, quos iumenta trahunt candidiora, & vehicula preciosioribus gẽmis ornata,vt niueos lectulos,vt carpenta aureis bracteis crepitantia, dracones præterea auro & serico vestib° effigiatos: vt scuta auratis vmbonibus,& lora ex auro,lapillo distẽta, equos demum ipsos & phaleratos,& auro obseptos: cuiusmodi ornamenta
nihil profecto vltrà, viso principe aut spectamus, aut D
magnificamus: princeps enim vel solus,tum ex eius purpureo amictu, tum diademate,sella,fibula, & soccis, tũ demum fulgẽtissimo eius aspectu,omnium nostrum in se oculos conuertet. His itaq; rebus terrenis animaduersis, animus erit ad superiora transferendus, intendẽdúsq; ad horribilem illum iudicij diẽ, quo Christus & cognoscendi,& iudicandi gratia affuturus est. Neq; enĩ beluarũ iuga,vel aurata vehicula, seu dracones spectabis,& scuta: sed quod visu horrendum & animos pauefacit,vt vel incorporeę obstupescant potestates: siquidẽ virtutes inquit,cœlorum cõmouebuntur. Tunc prẽterea vniuersum cœlum patebit,ab ipsis cardinibus reuulsæ disturbabuntur & fores, descẽdet dei vnigenitus filius,non vigenis, aut centenis viris sese armis stipantibus,sed angelis innumeris,Cherubin,Seraphin,potestatibus reliquis circunstantibus. Erunt tunc quidem omnia for-

Universidad de Deusto
Biblioteca

nia formidinis & terroris plena, cum ex terræ hiatu, A quotquot hominum, qui ab ipsius Adæ origine vnquã, diemq; adusque illum futuri sunt, aut emergent, aut rapientur: Christus vero cum tanta gloria aparebit, vt eius splendore tam solis quàm lunæ, & cæterorũ astrorum lux omnis occultetur. Quibus poterunt verbis, tũ beatitudo illa, tum gloria & splẽdor explicari? Heu mi anime: oboriuntur enim mihi nunc lachrymę, & ingẽs incumbit gemitus cogitanti, quibus excidimus bonis, & quali sumus beatitudine alieni effecti: à qua tũ videbimur longius abfuisse, cum magni nihil aut boni operamur. Ne itaque quispiam mihi hoc loco gehennam commemorauerit: siquidẽ eiusmodi gloriæ casum subire, & gehenna longe sit grauius, eadẽmque abesse quouis supplicio deterius, necdum tamẽ intermittimus & terrenis incumbere, & dæmonũ nequicia falli: qui propusillis his, & minimis rebus nos priuabunt maioribus: B quippe lutum offerunt, vt aurum subtrahant, vel potius vt cœlo nos fraudent: vmbrã præferunt, vt à veris propellant: insomnia immittunt (nihil enim aliud id præter dici possunt fortunæ bona) vt luce oborta, omnium nos arguant egẽtissimos. Quæ omnia ita se habere, intelligentes, caueamus aliquando tandem dolos hosce & fraudes, animúmq; ad futura conuertamus: neque enim affirmare licebit ignorasse nos vitam hãc breuem esse & temporariam, rebus præsertim ipsis tuba clarius quotidie clamantibus, pertenuem illam esse ridiculam & informem, plenam discriminis, plenam voracitatis. Qua igitur erimus accusatione digni, quãdo criminosa & turpia tanto studio cõsectamur: fugimus vero quę glorioſos nos facerent, & insignes, vniuersiq; in ipsam pecuniarum tyrannidem concedimus: siquidem illa dura est seruitus, quauis tyrannide intolerabilior: quod C profecto nec eos fugit, qui ea se vt explicarent, digni sunt habiti. Quocirca & vos vt optimam hanc libertatẽ perdiscatis: refringite vincula, extricate vos laqueis, nullum iaceat domi aurum, quin quod infinitis est pecuniis honoratius, pietas & eleemosynæ recondantur. id enim nos faciet apud deum fidentiores: at illud dedecore multo & pudore offundit, facitq; dæmones magnum in modum in nos desæuire. Quid igitur in te hostem & armas, & fortiorẽ reddis? armis potius erit tua in eum dextra munienda, transferendúsq; domus omnis in animum ipsum ornatus, in eôque opes locandæ. aurum pro arca & domo cœlum seruet, nostra omnia nobiscum deferamus: sumus certe ipsi & parietibus potiores, & pauimento maioris faciendi. Quid igitur nobis posthabitis, studium in hæc omne concitamus, quorum sumus post vitæ huius excessum expertes futuri? D quinimo persæpe in humanis agentes, potiri haudquaquam possumus, cum liceat diuitiis adeo prouehi, vt nõ modo in hac vita, sed in futura posimus opulentissimi videri: idcirco quicunque villas, domos, & aurum animo vel curæ habuerit, vbiuis sui præsentiam fecerit, cũ his fortunis se offerat necesse est. Dicet aliquis, quo pacto id fieri poterit? Poterit quidem & facilitate summa: nam sic hæc bona per inopum manus in cœlum transtuleris, apparebunt sanè in tuum fuisse animum traducta, ita vt te vel morte præuentũ, nemo his opibus fraudet: quin vita functus abscedes, cœlo opulentus futurus *Acto.9.* & dives. Eiusmodi Tabite illa thesaurum potita est, siquidem non domus aut parietes, non lapides aut colũnæ, sed viduarum corpora amictu operta, fusæ lachrymæ, mors fugata, ac demum vita reddita, conspicuam illam fecere & claram. Istiusmodi nobis paremus arcas, tales struamus & domos: sic deus nobis opem præstabit, & ipsi nobis eodem coadiutore vsi in opere, & quidem præclaro absoluendo videbimur nõ defuisse. Atqui ex nihilo deus inopes ad esse traduxit: tu vero traductos hosce, & creatos, nec fame siuisti leuando curãdóq;, nec reliquis confici ærumnis, dei templum attollens vndiq; & sustentans: cuius templi vel probitatem, vel gloriam quid vnquam poterit æquare? Quòd si nõdum clare perdidicisti, quibus te deus pro iniuncta hac & suscepta subleuandæ inopiæ cura insigniuerit ornamentis: tecũ id animo reputans, ex eo quod inferemus, intelliges. Etenim si quispiam tibi casurum cœlũ subleuandi erigendíq; traderet facultatem: nõnne id tibi honori duceres, perinde ac cõditionem tuam & vires excedens? Ecce nũc maiore quodam te honore dignatus est deus, siquidẽ quod cœlo ipso maioris facit, tibi subleuandum concesit: nihil enim deo ex his quæ visuntur æque atque homo est gratum, cuius gratia cœlũ, mare ac terras creauit, eiúsq; habitatione potius quàm cœli lætatur. Quod & si ita esse nos haud latet, nihil tamẽ curæ vel diligentiæ diuino huic templo mancipamus: quin eo neglecto, amplas ac magnificas paramus domos: ideoque rebus omnibus destituti, extrema inopia laborantibus sumus inferiores, quando & domicilia, è quibus post vitæ huius excessum nihil sumus splendoris relaturi, ornatiora struimus, illis reiectis, quç transferre nobiscum vnà licuisset. Consurgent nanque resoluta iam egentium corpora, quibus deus, cuius hęc iussu fiũt, in medium productis, qui ea curauerint, & laudabit, & cum omnium admiratione extollet: propterea quòd inopia affectos, vel paulo pòst siue inedia, siue nuditate, siue algore collapsuros erexerint. Verum adhuc vel his nobis propositis laudibus, tardiores certe ad optimam hanc egenorum curam adeundam sumus & torpidi. Christ⁹ præterea quò diuertat, nihil habet: quin hospes famelicus circunfertur, & nudus. Ipse vero suburbana vel laxiora, balneas & ambulacra, fruitráq; multa struis cubicula: illi vero neque angustum aliquod impartiris tegumentum, qui coruis & vulturibus celsissima struis tectorum fastigia. Quid hac fieri peius socordia potest, & furiis? sunt enim hæc pro extrema quadam habenda insania, quæ nec verbis quidem poterit satis explicari. Licebit tamen si libet, eiusmodi à nobis ægritudinem, etsi pergrauem propulsare: neque id tantum potis factu est, sed etiam facile, neque facile modo, sed eò facilius pestilenti hoc & animi & corporis morbo liberabimur, quo & medicus aderit omnium excellentissimus. Is itaque erit per nos & alliciendus, & hortandus, vt se nobis iungat. Conferenda insuper in medium nostra omnia, & ipsi nos, voluntas scilicet & animi promptitudo, nullis hic rebus aliis opus habet, modo hæc tulerit, de se omnia præstabit. Conferamus itaque quæ nostri sunt iuris, vt meliori dum viuimus valetudine vsi, bona illa futura consequamur.

DIVI IOANNIS CHRYSOSTOMI, de misericordia & duabus mulieribus viduis, Homilia.

TRIA sunt quæ in misericordiæ opere optanda sunt Christiano, vt possit facere, vt velit, vt compleat. Vt possit, id est, vt substantia faciendi non desit: vt velit, hoc est, voluntas adsit qua faciat, quia substantia non deest qua fiat. Tertium est, vt compleat, id est, quæ posit & velit sine dilatione perficiat: his enim tribus opus tantum tamq; præclarum

clarum impletur. Nam sunt qui possunt facere, sed nolunt: sunt qui volunt, & non possunt: sunt & qui volũt & possunt, sed differendo non faciunt. Cæterum qui potest facere oret vt velit: & qui vult facere, oret vt possit: & qui in vtroque paratus est, det operam vt misericordiam instanter efficiat, ne quod vult & potest, differendo non compleat. Est enim misericordia salutis præsidium, fidei ornamẽtum, propiciatio peccatorum. Hæc est quæ iustos probat, sanctos roborat, dei cultores ostentat: cuius exercitium lætum efficit dominum, placatum exhibet Christum, dum cernit subsidiis huiusmodi foueri pauperem, inopem subleuari. Hæc misericordia cum à cunctis impleri præcipitur, tum maxime ab his qui signati sunt, vt dent quàm accipiant, tribuant quàm sumant, donent aliis quàm ipsi indigeant. Cæterum nõ potest ille misericordiam facere, qui possessionibus longe latéq; diffusis, in confinio alium possidere non patitur, dum terminos iungit, fines producit, calumniatur pauperi, mediocrem premit, vicinum excludit, & omnes circum circa positos infestando ac persequendo depellit, qui non acquirit nisi alius fleuerit: lucra non condit, nisi alius gemuerit, cui soli bonum est quod publicum malum est, dũ aut fructus seruat, aut annonam captat, aut inflat precia, aut fœnus exaggerat, dum acquirendi lucra per nocẽdi exquirit ingenia. Potẽstne talis misericordiæ implere officia; cui pupillorum dulcis est gemitus, & viduarũ suauis est fletus, dum præda huiusmodi pascitur, & spoliis taliũ delectatur, qui dives est arca non merito, possessione non genere, nomine non dignitate? Potẽstne misericordia tangi, aut humanitate moueri, cuius auariciæ nec proprium sufficit, nec modum ponit alienum? Qui & si pauperi tribuat, hoc magis deterior, si alij tollit quod alij C pertineat, & esurientis pane esurientem pascat, & nudũ *Iob.24.* spoliis vestiat alienis, cum scriptum sit: Qui offert sacrificium ex substantia pauperis, sic est quasi qui victimet filium in conspectu patris sui. Cæterum ille vere est dives, qui in deo dives est, qui magis misericordia opulẽtus quàm diuitiis, facultates suas cum pauperibus diuidit, qui locupletem se dando magis quàm habendo ostendit, qui ad hoc se meminit habere diuitias vt fœneretur deo, pascat Christum, vestiat dominũ, qui patrimonium suum non ingrato hæredi quęrat relinquere, sed per pauperes illud Christo desideret cõmodare, qui diuitias cœlo magis quàm mundo commẽdat, qui desiderat potior esse opere, quàm fuę substantiæ facultate, qui thesauros suos ad superna trãsmittit, qui ad hoc vivit vt operetur, qui ad hoc operatur vt in æternum viuere mereatur, qui viduarum casibus flectitur, & pupil- D lorum miseria commoueatur, qui dolentium causam suscipit, & arrogantiam superborum addicit. Cæterum habere nec facere, misereri posse nec velle, commendatum sibi deputat quod per cruciatus suum ad hæredem transmittat. Nec de suo miser permittitur tãgere, quod post se futuro cogitur reseruare, qui sollicitius seruat q̃ acquirit, molestius custodit quàm rapuit. Suspirat enim vigilãs acquirendo, suspirat dormiens reseruãdo. Nec vigiliæ lætæ, nec somnus securus. Nec dies lęt⁹, nec nox quieta est, discurrit, torquetur & gemit, & quasi illi proficiat quod acquirit, sic augere desiderat quod alij cum suo cruciatu relinquat, vt quale fuerit patrimonij pondus, talis solicitudinis habeatur & cumulus. Sed dicet econtrario de mediocribus aliquis, ego misericordiæ instanter implerem officia, ego inopes pascerem, egenos fouerem, nudos vestirẽ, ego pauperibus necessaria victus impenderem, nec à me inanis quisquam aut sine fructu discederet, si mihi facultates suppeterent, diuitiæ adessent, copiæ redundarent. At cũ mihi necessaria desint, cum operandi facultas necessitate habẽdi interdicta sit, cur mihi aut dandi sterilitas imputatur, aut miserendi cessatiõ succenseatur? Sed audi quisquis hoc loqueris, & excusandi ansas quas obtẽdis omitte. Nullus miser est nisi qui misereri noluerit: quia nec quisquam misereri desiderans poterit non habere quod tribuat: nullus petentem pauperem poterit inanem relinquere, nisi qui ei noluerit cõmodare. Non enim misericordiæ definita sunt precia, aut nisi quis multũ dederit acceptabile esse quod datur nõ poterit: aut inopes tantũ à quoquam exposcunt, quantum qui poscuntur dare nõ possunt: aut ex modico multum, aut de exiguo plurimum dare quispiam cogitur, cum libenter ex modico modicum attributum diuina pietas gratuletur. Deniq; vidua B Heliam ex modico pascit, & idipsum quod habuit, finiri non potuit. Supremi victus dando non desunt, & diuitum horrea finiuntur: modicũ olei erogatur nec deficit, & peccatorũ apothecas penuria famis exhaurit. Misericordia viduæ seruat quod peccata locupletũ exterminant: modica diuitiis maiora sunt, & diuitię paupertate viduæ superantur. Ita enim & iustis alimenta non desunt, vt peccatoribus subsidia denegentur. Deniq; audi domini vocem viduam in Euangelio collaudãtem, quæ in dona dei totũ quod habuit, misit. Amen, inquit, dico vobis, vidua ista plus omnibus fecit. Omnes enim isti de eo quod abundauit illis, fecerunt: hæc autem totum quod habuit, misit. Laudatur in modico vidua, & diuitum non laudantur oblata. Minimum viduæ diuitum opulentias vicit, & vota diuitum votum viduæ superauit. Diuites enim ex multo modicũ, vidua vero ex modico obtulit totum. Vnde dominus diuitũ & viduę operationes expendens, non quantum quisq; obtulerit, sed quãto quis fecerit, singulorum animos & facultates ostendit, & viduã in opere perfecto laudauit. Certabat enim animo cum diuitibus vidua, cũ locupletibus pauper, mediocris cũ opulentissimis, fide ac deuotione certabat: sed vincit animo, deuotione superat, deniq; inuenitur potior, melior conspicitur, maior omnibus à iudice pronunciatur. Amen, inquit, dico vobis, vidua ista plus omnibus fecit. Prouocaris Christiane, prouocaris, & à vidua in certamẽ deduceris. Hæc enim vidua quæ presente tunc Christo certauit, nunc quoq; cum omnibus certat, & tamen nescierũt talem qui victi sunt; qualem nunc qui prouocantur, nouerunt. Quare taceant steriles, aridi conticescant, infructuosi aut mutẽtur aut sileãt: vidua quod fecit non didicit, & steriles quotidie discunt & non faciunt. Quæsiuit vidua quo modo posset presentem dominum promereri, quęsiuit quo modo posset potior diuitib⁹ inueniri, inuenit causam, inuenit consilium, vt quam natura fecerat pauperẽ, deuotio faceret diuitibus potiorem: & ne posit quisquam non habendi excusatione purgari, gratuita misericordiæ indu cuntur officia, vt ostendatur dominum etiam ipsis pauperibus operandi imposuisse obsequia. Calicem frigidę prophetæ porrigere, præmium Prophetæ promittitur: ægrotum vel constitutũ fratrem in carcere visitare, dominum visitare est, sicut ipse domin⁹ dicit, vt possit ex gratuitis promereri qui de substantia non potest misereri: vt iam constet pro qualitatibus hominum misericordię non debere cessare officia, vt operãtibus possint præmia dispensari cœlestia: vt cum cœperint misericordes expungi & steriles condemnari, & misericors quia misertus

Universidad de Deusto
Biblioteca

misertus est gaudeat, & sterilis pœnas quas non spera- A uit, inueniat.

DIVI IOANNIS CHRYSOSTOMI, quòd dispensatio rerum tuarum per teipsum exequenda est, & de laudibus institutisq; monachorum, Sermo.

RERVM tuarum dispensatio, Ecclesiæ præsidibus minime concededa est, quin per teipsum exequenda, vt non solum minuendi fortunas, sed etiam administrandi mercedem habeas: ipse semen tuis manibus sulco iacta: non enim hic erit terrę aratrum defigendum, aut boues iungendi, vel tellus ipsa nouanda, gelúq; & frigore contẽdendum: hac enim omni difficultate caret istiusmodi semen. In cœlo nanque seminas, vbi algores nulli, neque hyems, vel eiusmodi aliud quippiã inuenitur: in animos seris, vn- B de nemo quod satum fuerit, tollet, quin inhærebit maxime, & acrius, ac celerrime detinebitur. Tu semen iacito, cur te hoc præmio fraudas? maxima etenim sunt proposita præmia his, qui aliena recte subministrauerint: siquidem non solum qui sua distribuit, sed & qui oblata bene impartitur, dignus mercede est. Tu vero cur illam tibi, cum licet, non vẽdicas? Quòd autem vel ex eo futurum sit præmium, illud audi: Cõstituerunt autem Apostoli Stephanum, & qui circa eum erãt ad dispensationem per manus faciẽdam. Efficere ergo & tu tuarum rerum dispensator: hic enim humanitas, id est, dei timor, te fortiorem reddet, insolentiam tollet, animo quietem, manibus sanctitatem largietur, intellectũ eliciet, philosophari edocebit, promptiorem faciet, & benedictionis participem, qua & caput ipsum manuum ministerio donatur. Esto itaque ad orandum diligen- C tior, sanctorum virorum curam suscipito, eorum dico, qui vere sunt sancti, qui in solitudinibus considunt, qui emendicare nequeunt, qui deo adhærent. Iter longius suscipe, tum & tua aliis impartire: plurimum enim vtilitatis afferet istiusmodi per te datio. Spectabis enim in ea eremo tuguriolum, videbis & diuersorium, oculis solitudinem lustrabis, ita vt cum illo per causam pecunias dilargiendi concesseris, & animam plerunque desintegre, detentusq; efficiere illis conseruus, & hoc seculo alienus, & hospes. Magnum quidem & præclarũ est pauperes intueri & inuisere. Melius enim est, inquit, ingredi domum luctus, quàm domũ lætitiæ. Inde nanq; incenditur ad virtutem animus. Nam si lasciuientibus cæteris & ipse arriseris, erit id tibi quædam ad luxum & incontinentiam incitatio: sin autem, mœsticia corripieris. In domo autem luctus, nihil eiusmodi: nam si de- D liciæ deerunt, dolore carebis: si vero inerũt, abstinebis. Certissimæ lachrymarũ sedes monasteria sunt, vbi saccus & cinis, vbi solitudo, vbi risus nullus, vel rerũ præsentium obturbatio, vbi ieiuniũ, & humi cubatio. Sunt nanque ibi omnia nidore & illecebris vacua, & quauis interpellatione & inquietudine libera: insuper portus tranquillissimi sunt, quos qui inhabitant, veluti ignes sunt, qui cum è loco editiori emicẽt, lucem vel eminus aduentãtibus exhibent: cúmq; vel in portu resederint, cæteros ad suam alliciunt tranquillitatem, neque se intuentes pati naufragium sinunt, vel in tenebris degere, qui ad se oculos intenderint. Adito itaque istiusmodi viros, vtere eorum contubernio, accedito, inquam, & sanctorum pedes amplexare, quos prehẽsare longe venerabilius est, quàm aliorum complecti caput. Dic mihi, complectuntur nonnulli statuarum pedes, quoniam figuram & imaginem præferant imperatoris: túne illũ, qui Christum continet, tenebis à pedibus: Sancti itaque sunt istiusmodi pedes, vel si viliſsimi fuerint: inquinatorum vero neque caput ipsum honore dignum. Siquidem sanctorum pedes permagna operati sunt: nam & excruciare solent, cum à se excusserint puluerem. Cum igitur quispiam sanctus apud nos fuerit, nihil vile illius ducemus. Sancti enim sunt omnes, qui vt recte credũt & vixerint, vel si nulla ediderint signa, vel dæmones eiecerint, sancti sunt etenim. Ad monasteriũ sancti viri diuertere, tale est quale foret è terris ad cœlos subuolare: non enim tibi in eo licebit, quę domi plerunque, intueri: nam & monachorum cœtus ille perpurus est, silentiúmque apud eos, & quies plurima. Hoc, Meum Tuum, longe abest: apud quos si ad diem vnum, seu binos manseris, eò maiorem senties voluptatem: cũ enim primum dies illuxerit, quinimo ante ipsius diei lucem edidit vocem gallus, nihil tũ ibi simile spectabis, quod domi solemus: stertunt serui & familia, erunt occlusæ fores, mortuis omnes simillimi præ somno videbũtur, quatiat & asinarius tintinabula. Sed mox omnes per monasterij præsidem excitati, somno excusso, modeste consurgunt, statuentésque sanctum illum chorum, statímq; tollentes manus, sacros decantant hymnos: neq; enim vt nos excutiendo somno, & sopore multo horarum longiori indigent spacio. Ipsi enim simul ac è stratis attollimur, ad multam horam oscitando, & corpus distrahendo residemus, mox ad secretum accedimus egerẽdi gratia, deinde manus faciémq; abluimus, post hæc vestem induimus & calceos: hoc pacto tempo ris plurimus teritur. Apud hos autem nihil huiusmodi, nemo seruum euocat, cum quisque sibi faciat satis, non multis indiget indumentis, nec somni excussore opus habet: sed vt primum aperuit oculos, præ abstinentia similis apparet ei, qui multum ac diu vigilauerit. Nam cum nullo cor fuerit cibo grauatum, aut suffusum, nec longius illi necessarium est ad leuandum tempus, quin leuior ocyus se extersis manibus attollit. Somnus præterea modestus est & sobrius: nemo enim ibi stertetem quempiam viderit, aut anhelantem, neque inter quietem corpore iactabundum, vel nudum, vel dormiunt sanè cubantes modestius, quàm vigilent cæteri: quod profecto è quadam bene instituti animi moderatione efficitur. Hi proculdubio & sancti sunt, & inter homines angeli habendi. Plurimus enim dei timor arcto & profundo somno haudquaquam eos sinit soporata mẽte mergi: quin leuior ille dũtaxat imminet ad quietem, à qua vel eorum insomnia minus aliena: sunt enim vanis & monstruosis imaginibus, vel præstigiis vacua. Vnde, vt diximus, edente gallo vocem, cum monasterij præpositus vel vnum pede pupugerit, omnes excitauit: neque enim ibi nudos cubare fas est: inde expergefacti, illico stantes propheticos hymnos, concinnitate summa & modulatis carminibus decantant, eo modulatu & symphonia, vt neque cithara, neque fistulæ vllæ, neque aliud musicum id genus instrumentum talem edant sonum, qualem audire licet integerrimis viris illis altiori quadam quiete, & animi tranquillitate succinentibus, qui cantus & suauitate referti sunt, & diuino amore oppleti. In noctibus, inquit, extollite manus vestras ad deum: & illud, Vigilat anima mea ad te deus, quoniam lux sunt præcepta tua in terra. Item & Dauidici cantus quàm multos lachrymarum concitant fontes, cum canens Dauid illud pronunciat: Defatigatus sum in meo luctu, lauabo per noctes singulas lectum meum,

meum, & in lachrymis stratum meum rigabo: & rur- A sum, Quoniam cinerem tanquam panem manducabam. Quid est homo quoniam illius es memor? Homo vanitati factus est similis, & dies nostri tanquam vmbra decedunt: & illud, Ne timeas cum ditabitur homo, seu cum fuerit aucta gloria domus eius: &, Qui habitare facit pares moribus in domo: &, Septies in die laudaui te super iudicia iusticiæ tuæ, & rursum, Media nocte surgebam ad confitendum tibi super iudiciis equitatis tuæ, & illud, Deus erue animã meam de manu inferi: &, Si ambulauero in medio vmbræ mortis, non timebo mala, quoniam tu mecum es: item, Non timebo à timore nocturno, à sagitta volante in die, à negocio in tenebris perambulante, ab occursu & dæmonio meridiano: &, Aestimati sumus tanquam oues iugulationis. Itaque oscitantibus nobis, ocioseq; torpẽtibus stertentibusq;, vel supinis cubantibus, & fallacias animo B versantibus innumeras, canunt illi istiusmodi angeli vnà, Laudate dominũ de cœlis, concinentibus. At vbi primum dies illuxerit, quiescũt illi: idq; temporis quod nos ad laborem, illi habent ad quietem, clarescente vero die cum per causam impensas computandi, vel dimittendi ad forum alios euocamus, hicque principibus coram pœnas veritus adstat trepidus, alius se in tabernaculũ confert, alius arti se & operi cuius est gnarus accommodat, rursum illi matutinas inceptant preces, & hinc se ad sacrarum lectionem scripturarum cõuertunt. Sunt & qui scribendi artẽ edocti, libros scriptitant, & destinatis cellulis se quisque tacitus continet. Precationes postmodum, quæ tertia, sexta, & nona hora, & vesperi insuper dicuntur, absoluunt, ita vt quadripartita die singulis partibus variis deum laudibus honorent. Igitur vescentibus, ridentibus, & lasciuientibus C reliquis, ac multo cibo distento ventre distractis, hi sese hymnis applicant, cum eis nondum cibi, & mensæ sit tempus, neque vlla horum sensibilium cura. Sumpto vero cibo, cum se primum quieti dederint, iisdem incumbũt laudibus. Huius vero mundi homines vel die dormitant: at illi & noctes ducunt insomnes, quare lucis progeniti merito possunt appellari: siquidem id tempus quod reliqui somnolentiæ maiorem in partem sumunt, onerosíq; in cibo & graues prodeunt, abstinent hi, & impasti manent, & orationibus student. Vesperi autem iterato ociãtibus cæteris, certatimq; ad balneas properantibus ad breue laboribus soluti, nulla seruorum excitata caterua, nullo per domum discursu, aut tumultu, neque variis & gulam irritantibus appositis epulis discumbunt, pane duntaxat plerique contenti, & sale, alij oleo his adiecto, & qui infirmiores fue- D rint, oleribus & luguminibus vescuntur. Diuinis interea laudibus haud intermissis cum paululum consederint, singulis storiis & humi cubant, ad quietem solum non ad delicias paratis. Nullus ibi principum terror, nulla dominorum increpatio, neque vlla seruilis trepidatio est, nullus ibi fœmineus tumultus, nulla puerorum obturbatio, non multæ sunt apud eos apothecæ: aut condendarum rerum gratia parata loca, nulla abundans & seruata vestis, auri & argẽti nihil, custodię nullæ, nullum ærarium, vel aliud istiusmodi quippiam: sed omnia oratione, & diuinis laudibus, & fragrantia spirituali sunt plena, nihil ibi quod carni indulgeat. Prædonum incursus haud verentur: cum nihil habeãt, cuius possint iacturam pati: siquidem & pecuniis carẽt, corpus tantum habent & animam: hæc si diripiãt, profuisse potius viderentur, quàm damni aliquid intulisse, quando essent per eos his corporis vinculis soluti. Mihi enim, Paulus inquit, viuere Christus est, & mori lucrum. Vox itaque exultationis in tabernaculis iustorum. Nullus præterea ibi eiulatus, aut lamentatio exauditur, vel gemitus, vacat istiusmodi mœrore domicilium illud, aut vlulatu: moriuntur sanè inter eos nonnulli, cum haudquaquam sint corpore immortales, neque tamen mortem pro morte ducunt: suos enim canticis præmittunt mortuos, præcedere illos existimantes non emori. Quòd si è suis quempiam obisse mortem enuncietur, gaudio summo & lætitia afficiuntur: quinimò neque illum audebit quispiam mortuum appellare, sed viuendi finem fecisse dicet. Proinde gratiarum actio, diuina affatim laus & suauitas oritur, optãtibus singulis se talem vitæ finem habituros, eoq; modo seculi huius certamen excedere, ab agoneq; hoc & B laboribus requiescere, & Christum ipsum intueri. At si quis eorum ægrotauerit, nullæ exprimuntur lachrymę, nullus gemitus, sed orationi iteratò incumbitur, nulla medicorum manu, sed fide tantum plerunque subleuantur, & ægrotus cõualescit: quòd si vel medico opus habuerit, permagna patientia & tolerantia præstatur. Non adest præterea vxor soluta crines, non liberi futuram orbitatem deplorantes, non serui orantes efflaturum mox spiritum, sese cuinam cõmendatos relinquat: sed horum omnium liber animus, vnum illud & solum aduertit, vti vltimo suo efflatu decedat deo gratus. Verum si in morbum aliquẽ inciderint, nulla crapula vel nimio stomachum grauante cibo, eum incurrunt: quin potius erunt eius morbi causæ quauis laude cumulatæ, nulla ægrotantium culpa exortæ: nam vel ex lucubratione immodica aut cibi longiori abstinentia, languorẽ inferunt, vnde & curantur facilius, quando his se nequeunt malis eximere, nisi desierint æque lassescere, vt cœperant & defatigari. Dicet quispiam, Licebítne istiusmodi viros in media Christiani populi frequentia spectare? Nos vero ita respondemus, non ea mente istorum nos vitam explicasse, vt videantur qui in ecclesiis viuunt cõtemnendi: quàm multi enim sunt plerunque istiusmodi sanctitate viri, & si haud propalàm, vel in ipso Christianorum conuentu medio: neque ex eo quòd alienas circunuagantur domos, aut in foro versantur, vel aliis præsunt, parui illos facimus, eò minus quò & deus illud iniunxit: Iudicium, inquiens, *Esa. 1.* pupillo facite, & viduam iustificate. Diuersę enim sunt ad virtutem viæ: siquidem & margaritæ inter se differunt plurimum, vel si omnes idem sint nomen sortitæ, tamen hæc fulgentior est & rotũda: illa vero haud parem habet decorem, sed alium quendam & varium. Qualis vero ille sit, explicabimus: quemadmodũ enim corallum artificio quodam productas in longum lineas nonnunquam habet, circunciſosq; angulos & expolitos, coloremq; à candido etsi diuersum, longe tamen delectabiliorem, viridis etiam iniectus color prẽter omnem viriditatem iuuat. Item & flos quidam cõiunctum habet cum innata fragrantia & sanguinis colorem: alius autẽ qui glaucus fuerit, glaucitate ipsa mare vincit, alius etiam erit purpureo colore splendidior, & istiusmodi pleroſque alios videmus: insuper & solis colores varios esse inuenire quis facile poterit: sic & his similes dici viri sancti possunt, quorum nonnulli propria quadam exercitatione & industria sibi ipsis, plerique vero ecclesiæ profuere. Itaque vt eò vnde digressa est, redeat oratio, si sanctorum pedes lauerimus, & opem tulerimus oppressis, salutare erit. Incumbamus

Universidad de Deusto
Biblioteca

ergo his rebus, vt gloriari in cœlo posimus sanctorum pedes abluisse. Quòd si horum abluendi sunt pedes, eò magis & ipsi per nos pecuniis iuuandi erunt. Nō enim sciat sinistra tua, quid faciat dextera tua. Quid multos admittis testes? si enim fieri potest, ne domestici quidem, vel vxor ipsa sit huius beneficij cōscia: quàm plura enim sunt subdoli illius aduersarij impedimenta: plerunque enim coniunx arrogātia quadam, vel alia quauis de causa, etsi nunquam antea, tunc tamen te interpellabit, & beneficiū illud tuum intercipiet. Siquidem Abraham, & si admirandā haberet vxorem, ea tamen, cum filium esset immolaturus, clàm habuit, præsertim cum ipse rei euentum ignoraret, certior tamen quòd illum esset necaturus. Quid igitur è turba vir aliquis dixerit, quisnam hic est qui hæc facit? & his simul nōnne crudelitatis eum & rusticitatis insimulabit? dicens nō licuit matri filium spectare, & vltimam audire vocem, morientemq; inspicere? Nihil tamen istiusmodi iusto illi diuino amore incenso veniebat in mentem, præter id solum, vt dei mandata exequeretur, non ea in re filium, nō vxorem animaduertebat: & quod maximum est, futuri nescius, adeo ille omni ex parte integrum deo offerre sacrificium studebat, vt ne lachrymis quidem illud, aut contentione aliqua inquinaret. Ad quem ait Isaac: Ecce ligna & ignis, vbinam victima? Quid ergo pater? Deus prouidebit sibi victimam ad holocaustum fili mi. Fertur autem id esse propheticum vt illud: Et filium visurus est in victimam. At cur eum qui immolandus est celas? etiam, inquit, veritus ne torpescat, vel indignus inueniatur. Vides itaque quàm multa diligentia vir ille cuncta factitarit, quæ sacris literis exprimuntur. Nesciat, scilicet, sinistra tua, quid faciat dextra tua. Quod illud sonat, vel si quempiam habuerimus, quamuis propinquitate iunctum, nihil illi quod fuerit per nos pie gestum, vltro aperiemus, nisi cogat necessitas. multa quippe ex eo succedunt grauia: nam si quis superbire occeperit, erit id quidem illi ad bene agendum impedimento. Quapropter cum aliquid inopi impartimus, vel nos ipsos si fieri potest celabimus, ea vt bona consequamur, quæ nos in Christo Iesu domino nostro manent certiora & parata.

DIVI IOANNIS CHRYSOSTOMI
Sermo, ne scrutemur pauperes curiose.

QVID stipem deposcentem scrutaris? quin illum Christi ob gratiā excipe: nam si nimium fueris explorando curiosus, vel probum plerunque virum præteribis, facieq; hoc modo futuræ & emeritæ mercedis iacturam: quamuis qui vel improbum pro Christo susceperit, culpandus non erit, quin capiet pro eo & præmium. Nam qui Prophetam sub prophetæ nomine admiserit, prophetæ mercedem accipiet: qui vero pro intempestiua hac & superuacanea scrutandi cura quempiam laude dignum paruifecerit, pœnas luet. Non itaque aut vita hominum aut facta scrutanda sunt: quod proculdubio extremæ cuiusdam nos experientiæ arguit, dum panis vnius gratia petiti, vniuersa sit inopis vita indaganda: qui siue prædo fuerit, siue aliud quiduis, num eapropter vel pane tibi, vel argenteis nonnullis & paucis apparet indignus? eumq; cui dominus tuus orientem solem sit impartitus, perexiguum ipse cibatum & tenuem victum existimas immerentem? Quin etiam quod dictu maximum est, si vel hūc compertum habeas innumeris esse viciis constipatum, eoq; paruo & exili cibo fraudaueris: nihil id tibi poterit ad excusationē valere, præsertim cum eius sis domini seruus, qui ita inquit: Num ignoratis ex quo patre sitis? Illius præterea familiaris, qui se lapidantes animo tulerit patienti, imò qui est pro se lapidātibus in crucem sublatus. Neque id dixeris, mendicum quempiam sicarium esse aut homicidam, qui vel si tibi esset exitium allaturus, non tamen foret, quādo inedia maceretur, aspernandus: si quidē eius disciplinam secteris, qui cruci se suffigentium concupiuit salutem, eius, inquam, qui in ipso patibulo ita profatur: Pater dimitte eis, non enim norunt quid faciunt: illius insuper seruitutem subisti, qui se manu cedentes tulit mitius, qui noxiū in cruce coronauit. Quod facinus quid vnquam poterit æquare? Porrò latrones vel vtrique Christū maledictis infectabantur, horum tamen alteri paradisum nondum cuiquam patefactum, peruium fecit: defletq; qui mortem sibi sunt allaturi, turbatur etiam terreturq; proditore conspecto, non eo quòd foret ipse cruci suffigendus, sed quòd ille esset ob id sceleris interiturus: commouebatur præterea quòd suspendij laqueos præuidisset, quos supplicia sequerentur. Iudam tamen etsi eius nequiciæ præscius, adusque extremam horam tolerauit, neque proditorem reiiciebat, quin amplexādo osculabatur: hunc itaque dominus tuus labiis admittit, qui mox eius est precio sum sanguinem fusurus: tu vero egenum neque pane dignaris, nihil veritus quas deus condidit leges, quibus nos commonefacit, non solum non esse inopes reiiciendos, sed ne hos quidem qui nos ad interitum duxerint. Neque illud commemoraueris, hunc illúmve mali quippiam alteri intulisse: quin potius recognosce quid Christus sub ipso patibulo & osculo quo erat prodendus, egerit, vt proditorem emendaret. Attende quàm prudenter id dicat: Iuda osculo filium hominis tradis? Quem hominum non his verbis lenisset? quem, inquam, eiusmodi vox non ad pietatem flexisset? quam beluam, aut quem adamātinum lapidem non commouisset? solus ille miser flecti nō potuit. Ne itaque dixeris, ea ratione nōnullos esse fugiendos in animum induxi, quòd humana sint cęde & sanguine inquinati: quin potius eorum erunt deosculandæ manus, vel si tuæ sint cruicis sanguine respergēdæ, quando & Christus sit os illud impudentissimum deosculatus, quod necem ei parauerat. Igitur & ipse lacrymis potius & commiseratione prosequere, quàm odio aut maleuolentia, qui fuerit in te quippiam machinatus: is enim est non indignus cuius non pigeat, quippe illius & serui sumus, qui se tradenti osculum dedit, (id enim sæpe ac multum repetendo commemorauerim) & quouis osculo molliora est verba effatus: siquidem non indignabundus, vt homines solent, talia inuehit: Facinorose proditor & omnium perditissime, has mihi pro meis in te beneficiis vices reddis? quin Iuda, inquit, eum nomine appellans, quod commiserantis est potius, & à scelere ad officiū reuocantis, quàm ir ascentis: nec magistrum se dixit ac dominum, aut bene de se merentem, sed filium asserit illum hominis prodere. Atqui si nec præceptor ille vel dominus extitisset, id solum quòd se pure adeo & simpliciter erga te gesserit, vt cum vel prodendus esset, ni osculum proditionis indicium, quod erat antea per te in sui capturam destinatum obtulerit, prodendus à te non fuisset. Sis bone deus benedictus: quot enim nobis tradidisti, tum ad humanitatem, tum ad innocentiam exempla? talem se Iudæ præbuit Christus. Nónne & pari vsus est in eos benignitate, qui se fuste & gladiis inuasissent? Maxime: quid

quid enim dici his verbis mansuetius potest, quę ad eos fertur habuisse, quos & si perdere mox omnes pro voluntate licuisset, facere id tamen temperauit, quin pudentius sic illos alloquitur: Quid in me cum gladiis & fustibus tanquam in latronem aliquem irrupistis? quibus protinus pauore reiectis & supinis cadentibus & stupiditate affectis, rursum sese vltro obtulit: cúmque manus sibi sanctissimas ligari vidisset, & si cōfundendi omnia & disturbandi facultatem haberet, patientissime tolerauit: deinde Christi perspecta mansuetudine tam acriter in inopem sæuiendo efferaris, qui vel si innumeris fuerit obnoxius viciis, eius tamen vel egestas, vel fames satis vtique facere posse videtur ad animum, non penitus obtusum vel cæcutientem, mitigandum. Tu vero contra leonum more, & si nihil illi cadauerosum attingant, efferatus & furens in pertinacia manes: iacentemq; inopē & egestate immodica maceratum, ac malis confectum & premis & vrges, eiusq; corpus conuiciis discerpis, quasi procellas vt aiunt, tempestatibus superinductis adaggeras, compelliscq; ad portum refugientem illidi scopulis, & cogis naufragium subire maritimo longe molestius. Quo igitur pacto tuis facinoribus veniam à deo precaberis, remittiq; commissa postulabis: qui nihil peccanti conuiciaris, pœnasq; pro tanta inedia & rerum angustia deposcis, adeo vt tua sæuicia immanium beluarum feritas obscuretur? Siquidem ventris illę vrgente esurie naturali consuetoq; cibo vescuntur: tu vero nemine impellente fratrem & mordicus lanians, & si nullis dentibus dictis tamen laniatu quouis & morsu infestioribus deuoras. Quo igitur pacto sacram illam oblationem sumpturus es, qui linguam humano sanguine cruētaueris? quo modo & pacis osculum deferes, ore hoc tuo contentioso & hostili? Cibum præterea corporeum hunc & sensibilē quo animo ceperis, qui tātum accumulaueris virus? cur ateris quā nec subleuas pauperiem? cur deprimis, quem non iacentem erexeris? cur auges, quam haud quaquam sustuleris, animi molestiam? Pecunias nullas impartiris, quid probris quempiam insectaris? nondum tibi ad aures peruenit, quantum hi pœnarum luant, quibúsue sint tormentis adiudicati qui mendicum nō aluerint? Abite, inquit, in ignē diabolo & eius angelis paratum. Si igitur qui nullis inopem alimoniis iuuerint, tam acriter condemnantur: quas illos pœnas daturos putas, qui nec victum impartiuntur, & contumelias ingerūt? quot, inquam, hi subituri tormenta sunt? quot incendia & gehennas? Ne itaque tantum in nos malorum ardorem concitemus, quandiu id exequi ad arbitrium licet: corrigendus & hic nefarius morbus erit, & linguæ imponendi sunt freni, neque solum per nos inopes non acerbandi, quin dictis factísve haud mediocriter consolandi, vt venia ob id nobis longe ante comparata, bona illa assequamur, quę nobis sunt diuinitus adiudicata: præstante domino Iesu Christo, cui cum patre & spiritu sancto sit gloria, nunc & semper, & in secula seculorum, Amen.

DIVI IOANNIS CHRYSOSTOMI Oratio Kalendis habita, cum non venisset in publicum eo die episcopus Antiochiæ Flauianus, cōtra eos qui nouilunia obseruant, & in ciuitate choros ducunt, & in dictum Apostoli, Omnia in gloriam dei facite. Ioanne Checo Cantabrigiensi interprete.

Tomus quintus.

QVEMADMODVM chorus præsultorem, & nautarum multitudo gubernatorē inquirit, sic & sacerdotum iste cœtus Pontificē hodie suum, & communem patrem Flauianum desiderat. Sed in choro & naui, eorum qui præesse debēt, absentia multum sæpe tum ornamenti, tum salutis detrahit, hac in re autem non ita fit. Quanuis enim carne non adsit, spiritu tamen adest, & nunc nobiscū est, domi cum sedeat, quemadmodū nos cū illo sumus, quanquam hic stemus. Ita enim charitatis natura est, vt longo interuallo disiunctos congreget & deuinciat. Nam hominem in aliena regione commorātem, & magnis à nobis fretis disiūctum, si diligamus, quotidie eum locū, vbi ille permanet, animo, cogitationeq; sequimur: quemadmodum cum erga aliquem non ita affecti sumus, eum ne prope quidem astantem aspicere sustinemus. Sed vt cum charitas adest, nullum impedimētum ex loci interuallo est: sic eadem cum abest, nullum præsidium ex locorū vicinitate paratur. Nuper autem cum Diuum Paulum laudaremus, ita exultauistis, quasi ipsum presentem vidissetis. Atqui corpus eius cum in basilica Romæ iaceat, anima autem in manu dei sit, charitatis tamen vis illum ante oculos vestros collocauit. Cuperem autem in idem quoque argumentum hodie descendere, sed ad alia quædam, quæ magis vrgent, oratio nostra prouehitur, in quibus à tota hodie ciuitate peccatur. Eos enim qui laudes Pauli audire cupiunt, prius virtutis Paulinę æmulos esse oportet, deinde hoc se sermone dignos iudicare. Quoniam ergo non adest hodie Pontifex, age precibus illius freti aliquid, quod ad institutionem vestri pertinet, attingemus. Nam & Moyses, quanquam corpore nequaquam præsens cum exercitu fuit, nihilominus tamen, imò multo magis quàm reliqui præliantes victoriā promouit panſis manibus sustentans, causam suorum subleuans, & hostibus terrorem incutiens. Quemadmodum autem neque charitatis vis, ita neque precationis efficacitas loci interuallo coercetur, sed quemadmodum illa longe disiunctos copulat, sic & hæc eos, qui procul absunt, admodum iuuare potest. Fidentes igitur in pugnam procedamus. Nam & nobis hodie bellum indictum est, non Amalechitis inuadentibus, vt tum fecerant, aut aliis barbaris incursantibus, sed dęmonibus pompam in foro ducentibus. Diabolicæ enim pernoctationes quæ hodie fiunt, & caueæ ludorum & conuicia, & saltationes nocturnæ, & explodendæ comœdiæ, quouis hoste deterius ciuitatem nostram expugnant, & propterea par est vt animo contrahantur, lugeant, erubescant, tum qui delinquunt, tum qui non delinquunt, illi quidem propter admissa facinora, hi vero quia fratres viderunt, fuisse immodestos. Læta cum primis ciuitas fuit, & splendide coronabatur, & forum quasi elegans sumptuosaq; mulier, ambitiose hodie exornabatur; & auro, indumentis preciosis, calceis, & reliquis eius generis vestiebatur, singulis in officina sua opificij sui vēditatione, eiusdem artificij socios antecellere studentibus. Hæc autem concertatio, quanquam puerilis cuiusdam cogitationis est, & animi nihil neque magnum neque sublime cogitantis, non ita multum tamen secum incommodi apportat, sed cum inconsiderata sit quædam vēditatio, irrisionem continet eorum qui in illis elaborant. Si enim exornare aliquid voluerit, non officinam, sed mentem: non forum, sed intelligentiam tuam exornato, vt angeli mirentur, archāgeli hoc approbent, ipse angelorum dominus suis te donis com-

Universidad de Deusto
Biblioteca

penſet. Hæc enim quæ nunc eſt venditatio, tum riſum A tum æmulatione apportat, ab iis qui excelſo ſunt animo, riſum, ab illis qui in eadem ægritudine ſunt, æmulationem, inuidiamq; multam. Sed quemadmodũ antè dixi, non ita adeo reprehendendæ ſunt hæ cõcertationes: qui vero in tabernis ludi hodie fiũt, illi me maxime excruciant, & impietatis atque intemperãtiæ pleni ſunt: impietatis quidẽ quod qui hoc faciunt dies obſeruant, & auguriis addicũtur, & putant ſi nouilunium menſis huius cum voluptate & lætitia degãt, reliquum ſe annum ſic tranſacturos: intemperantiæ vero, quòd cum prima luce fœminæ & viri pocula implẽtes, multa cum intemperantia, vinum merum hauriunt. Hæc quanquam vos ipſi non facitis, indigna tamen noſtra religione ſunt, ſi vel alios hoc facere permittatis, ſiue hi famuli veſtri ſiue amici, ſiue vicini fuerint. Non audis
Galat. 4. Paulum dicentem: dies obſeruatis & menſes, & tẽpora, B & annos, metuo vobis, ne fruſtra in vobis laborauerim. Nẽpe extremæ hoc eſt amentiæ, propter vnũ diem ſi auſpicatus fuerit, per vniuerſum hoc expectare annũ: neque amẽtiæ ſolum, ſed diabolicæ cuiuſdam efficientiæ indicium eſt, non proprio ſtudio & alacritati, ſed quibuſdam dierum circuitionibus, vitam noſtram cõmẽdare. Fortunatus tibi in vniuerſum annus erit, non ſi in nouilunio ebrius fueris, ſed ſi in nouilunio & ſinguloquoq; die quę deo probata ſunt, feceris. Dies enim bonus & malus eſt, non ſua quadam & propria natura (nihil enim dies à die differt) ſed noſtra vel diligentia, vel ignauia. Si iuſticiam feceris, bonus tibi dies erit: ſin peccatum deſignaueris, malus & ſupplicij plenus. Si iſta meditatus ſi ita animo affectus fueris, & preces, eleemoſynaſq; quotidie adhibueris, fortunatũ habebis totum annum: ſin virtutem neglexeris initiis menſium, ac ſta- C tis diebus animi tui oblectationem cõcrediderit, omnium inanis eris bonorum. Quod cũ diabolus perſpiciat & ſtudeat noſtros in virtute labores frãgere, & animi alacritatẽ extinguere, tum bonas, tum malas felicitates diebus aſcribere nos doce. Nam qui ſibi ipſi perſuadet diem vel bonum vel malũ eſſe, neque in malo die, bonorũ factorũ curam habebit, quaſi propter diei neceſsitatem fruſtra laborando nihil proficiet: neque contrà in bono die quicquam faciet, quaſi propter bonum diei ſucceſſum, propria ſocordia nequaquã lædatur. Sic vtrinque ſuam ipſius prodet ſalutem, interdum quaſi inaniter, interdũ quaſi ſuperuacanee laborans, in ocio & nequicia vitam deget. Quod cum ſciamus omnes, diaboli aſtutias fugere oportet, & hunc animi ſenſum deponere, vt neque dies obſeruemus, neque hunc diem refugiamus, illum perſequamur. Nõ enim ſolum D vt nos in ſocordiam iniiciat, ſed etiam vt opera dei ſugillet, hæc malus ille molitur dæmon, & in impietatem ſocordiamq; ſimul animas noſtras pertrahere cogitat. Sed reſilire nos oportet, & certo ſtatuere, nihil malum eſſe, niſi peccatum ſolum, & nihil bonum, niſi virtutem ſolam, & perpetuum cultũ dei. Oblectationem animi nõ ebrietas, ſed precatio ſpiritualis: non vinũ, ſed verbum erudiens adfert. Vinũ enim tempeſtatem, verbum tranquillitatem creat: illud tumultum introducit, hoc turbulentiã expellit: illud obſcurat mẽtem, hoc obſcuram illuminat: illud animi demiſsiones quæ ante non fuerant inuehit, hoc eas quæ adſunt, rurſus expellit. Nihil enim ita trãquillitatem ac ſedationem animorum ingenerat, atq; hæc religionis noſtræ inſtituta: res præſentes deſpicere, futuris inhiare: nihil humanũ ſtabile iudicare, nõ diuitias, nõ potentiam, non honores, non clientelas. Hæc ſi recta ratione reputes, cum diuitẽ videris, non te inuidia mordebit: ſi in paupertatem incideris, non deſpondebis animum, atque adeo perpetuo feriari potes. Chriſtianum enim non menſibus, nõ nouiluniis, non dominicis diebus feriari oportet: ſed per omnem vitam feſtum diem ſibi accommodatum agere. At quis illi feſtus dies maxime cõueniens eſt? Audiamus Paulum dicentem: Itaque feriemur nõ in fermento veteri, neque in fermẽto maliciæ & nequiciæ: ſed in fermento integritatis & veritatis. Si ergo puram habes cõſcientiam, feſtum diem ages perpetuo, bona ſemper nutritus ſpe, & futurorum bonorum perfuſus expectatione: Sin animo perturbatus, & ſceleribus multis obnoxius fueris, quanquam ſexcentæ feriæ & celebritates ſint, nihilo tamen melius quàm hi qui lugent conſtitutus es. Quæ enim ſplendidæ diei vtilitas eſſe poteſt, ſi ego mihi animæ obſcuratæ conſcius ſim? Sin fructum aliquem percipere è nouilunio vis, hoc facito: Vbi annum expletum videris, gratias age domino, qui te ad hanc annorum circuitionem perduxit. Extimula cor tuum, vitæ tuæ tempus tecum reputa, tecum ad hunc modum verba facito: Dies auolant & prętereunt, anni finiuntur magnam viæ noſtræ partẽ confecimus: quid boni à nobis factum eſt? iudicium dei pro foribus eſt, & reliquum vitæ tempus ad ſenectutem vergit. Hæc in nouiluniis meditare. Hęc de annorum conuerſionibus reuolue. Futuræ diei perpetuo recordemur, ne aduerſum nos loquatur quis illud, quod aduerſus Iudæos à Propheta dictum eſt: Abierunt dies eorum cum vanitate, & anni illorũ cum celeritate. Has ergo ferias perpetuas, & in ambitus annorum nequaquam incluſas, neque dierum permenſione deſcriptas, tum dies, tum pauper ex æquo poteſt agere. Non enim hic pecuniis, neque rerum affluentia opus eſt, ſed virtute ſola. Non habes pecunias? at dei timorem habes, omnibus pecuniis vberiorem theſaurum, qui neque cõſumitur, neque interuertitur, neq; exhauritur vnquam. Intuere in cœlum, terram, mare, aerem, in genera animãtium, ac varietatem ſtirpium, in naturam hominũ vniuerſam: cõſidera Angelos, Archangelos, Superiores poteſtates: reputa hæc in domini tui ditione eſſe. Haud fieri poteſt, vt domini tam locupletis, præſertim ſi propiciũ habeat dominum, pauper quiſquam ſeruus ſit. Dies obſeruare non Chriſtianæ religionis, ſed græcæ cuiuſdam inanitatis eſt. In cœleſtem ciuitatẽ aſcriptus es, in rempublicam eam receptus es, angelis teipſum admiſcuiſti: vbi non eſt lumen quod in tenebris deſinit, neque dies quæ in noctem terminatur, ſed perpetua dies, & perpetua lux. In illa ergo intueamur omnino. Cœleſtia, inquit Coloſſ. 3. ille, quærite, vbi Chriſtus ad dexteram dei ſedet. Nihil habes commune cum terra, vbi ſolis curſus & conuerſiones, & dierum viciſſitudines ſunt, ſed ſi recte viuas, nox tibi dies fiet: contrà ac illis qui in laſciuia, & ebrietate, & intemperãtia viuunt, quibus dies ad noctis cõuertitur tenebras, non quidem defectione ſolis, ſed illorum, propter ebrietatem, obſcuratione mentis. Dies ergo tales in admiratione habere, & magnam ex illis voluptatem capere, & lucernas in foro accendere, & coronis admodum redimire, puerilis cuiuſdam amentiæ eſt. Ab hac iam imbecillitate liberatus es, & in virum euaſiſti, & in cœleſtem aſcriptus es reſpublicam: non ergo in foro accendas lumen ſenſibile, ſed in ani- Matth. 5. mo accende lumen ſpirituale. Luceat enim lux veſtra coram hominibus, vt videant bona opera veſtra, & gloria afficiant patrẽ veſtrum cœleſtem. Hæc lux, hanc adfert

adfert compenſationem: non vt domus tuæ fores ſer- A tis coronentur, ſed vbi talẽ tuum demonſtraueris cum cæteris conuictum, vt iuſticiæ coronam capiti impoſitã, à Chriſti manu accipias. Nihil temere, nihil imprudenter à vobis fiat. ita enim Paulus præcepit, omnia in gloriam dei vt faceremus: Siue enim, inquit, editis, ſiue bibitis, ſeu quid facitis, ad gloriam dei faciatis. At quo modo, inquies, edere & bibere ad gloriam dei poſſumus? Accerſe pauperem, participem menſæ tuæ facias Chriſtum, & ad gloriã dei ediſti, ac bibiſti. At non hoc ſolum præcepit ad gloriam dei fieri, ſed & reliqua omnia, vt in forum ire, domi ſe continere. Hæc enim vtraque propter deũ fiant. At quo modo vtraque iſta fient propter deum? Quãdo ad eccleſiã accedis, quando precationis, quando doctrinæ ſpiritualis particeps es, hæc progreſsio ad gloriam dei eſt. Sed domi etiam
1. Cor. 9. licet propter deum manere. Quo modo? aut qua ratio- B ne? Vbi audieris tumultus immodeſtos, põpas diabolicas, malis atque intemperantibus hominibus forum plenum eſſe, domi maneto, & à turba tali diſcedito, & ad gloriam dei ibi manſiſti. Quemadmodum autem, tum domi permanſio, tum egreſsio foras, ſic tum laus, tum vituperatio quoque ad dei gloriã eſſe poteſt. Quo modo autem ad gloriam dei licet aliquem laudare ac vituperare? Sedetis ſæpe in officinis, videtis præterire homines malos, atque improbos, ſupercilia cõtrahentes, inflatos, qui multos poſt ſe paraſitos & adulatores ducunt, qui precioſas habent veſtes, & multis inanitatibus amiciuntur, alienarum rerum direptores, atque auari. Hic ſi quenquam audieris dicentem: An non præſtabilis hic vir? an non beatus? Increpa, redargue, os obſtrue, commiſerator, lacrymare: hunc tu ad gloriam dei vituperabis. Vituperatio enim talis, ad religionem C reliquorum præſentium & virtutem inſtructio eſt, vt in res ad victum ſpectantes minus inhient. Quære ab illo qui illa dixit: Cur tam beatus hic eſt? Num quia admirabilẽ habet equum auro exornatum? aut quia magnum famulatum? aut præclaram habet veſtem? & ebrietate deliciiſq; quotidie ſoluitur? Sed propterea miſer atque infelix eſt, & multis lacrymis proſequendus. Video certe vos nullam illius partem laudare poſſe, ſed externas res omnes, equum, frẽnum, veſtes, quæ omnia nulla illius pars exiſtunt. Dicas ergo, quid omnino miſerius eſſe poteſt, quàm vt equus, & equi frẽnum, & veſtium ſplendor ac famulorum bona corporis conſtitutio laudetur, ipſe illaudatus prorſus prætereatur? Quid eo homine pauperius, quàm cum nullum habeat bonum propriũ aut domeſticum, neque quic- D quam quod inde educere in aſpectum poteſt, alienis vt rebus totus exornetur? Proprium enim & domeſticum ornamentum diuitiæq; noſtræ ſunt, non famuli, non veſtes, non equi, ſed animi virtus, ſed bonorum operum abundantia, ſed libera & ſecura cum Deo collocutio. Rurſus, cum videris pauperẽ abiectum, ſpretum, cum penuria vitam tranſigentem, & à ſodalibus, qui tecum ſunt, commiſeratum, laudato illum: & hæc prætereuntis laus, inſtitutio eſt & adhortatio ad bonam & honeſtam vitam tranſigendam. Si dixerint, ærumnoſus & miſer eſt: tu contra illum omnium beatiſſimum prædica, qui deum habet amicum, qui virtuti incumbit, qui diuitias nequaquam fluxas poſsidet, qui conſcientiam habet puram. Quid enim illi incommodi eſt, ſi pecuniis terrenis egeat, cum cœli & cœleſtium hæreditatem aditurus ſit? Si tu cum illis ſic diſputaueris, atque alios inſtitueris, magnam recipies tum vitu- A perationis laudationis tuæ mercedem, cum vtraque ad gloriam dei facias. Quòd autem nequaquam temere animum tuum his verbis pellexerim, ſed quòd permagna quædam his qui ita animo conſtituti ſunt, à deo compenſatio futura ſit, & in ſumma hoc virtute habent, ita de illis qui ſic vitam degunt ſtatuere: audi quid propheta dicat, & in quo recte factorum numero ponat, tum malos homines pro nihilo habere, tum timentes deum gloria afficere. Poſtquam enim reliquas virtutes commemoraſſet illius, qui à deo honorandus eſſet, & qualem eſſe illum oporteret, qui in ſancto illius tabernaculo habitaturus eſſet, hoc eſt, inculpatum, & colentem iuſticiam, & à nequicia vacuum, etiam hoc ſubiecit: Qui nõ doloſus fuit lingua ſua, nec fecit pro- Pſal. 14. ximo ſuo malum: & paulo poſt, Pro nihilo habitus eſt apud illum maleficus, timentes autem dominum gloria afficit. His verbis demonſtrat vnum certum eius officium eſſe, malos contemnere, laudare & beare bonos: Et alibi idem ſignificauit cum diceret: Mihi autem admodum honorati ſunt amici tui ô deus, multiplicati ſunt magiſtratus eorum. Quem Deus laudat, tu ne vituperes. Laudat autem eum, qui cum iuſticia viuit, quamuis pauper ſit. Quem deus auerſatur, tu ne laudaueris: auerſatur autem omnem qui cum nequicia viuit, quamuis multis opibus circumfluat. Sed ſiue laudaueris, ſiue vituperaueris, vtraque ad Dei voluntatem facias. Licet etiam ad gloriam Dei obiurgare: Licet etiam ad gloriam Dei corrigere, quemadmodum erga ſeruos noſtros ſæpe animo commouemur. Quo modo autem licet propter deum obiurgare? Si ebrium aut furentem videris, vel ſeruum, vel amicum, vel alium quempiam vicinum tuum, aut in theatrum currentem, aut animam ſuam ipſius prodentem, aut iurantem, aut peierantem, aut mentientem: ſtomachare, punito, reuoca, corrige, & hæc omnia propter deum feciſti. Si erga te peccantem videris, aut aliquam officij partem erga te ſui prætermittentem, remitte hoc ei, & remiſiſti propter Chriſtum. Nunc vero multi contrà faciunt, cum erga amicos, tum erga ſeruos: quando enim erga ſe alij peccant, acerbi, inexorabileſq; ſunt iudices: quando autem in deum contumelioſi ſunt, & ſuas ipſorum perdunt animas, nullam eius rei rationem habent.

Amici tibi acquirendi ſunt? propter deum acquiriti. Inimici tibi capiendi ſunt: propter deum capito. At quo modo amici & inimici propter deum acquirendi ſunt? Si non amicicias illas colligamus, vnde pecunias corripere, conuiuia agitare, imperia conſequi poterimus: ſed illos proſequamur & acquiramus amicos, qui mentem noſtram moderari, præcipere honeſta, peccantes increpare, delinquentes arguere, ſupplantatos erigere, cõſilio ac precibus opem ferre, & ad deum adducere poſſunt. Rurſus, inimicos licet facere propter deum. Si videris aliquem intemperantem, nefarium, nequiciæ plenum, opinionibus impuris refertum, ſupplantantem te ac nocere cupientem, recede, & reſilias ab illo. Sic enim Chriſtus iubet: Si dexter oculus offen- Matth. 5. derit te, extrahe eum, & abiice abs te. Hoc nempe præcepit, vt amicos quos æque ac oculos charos habes, & ad omnem vitæ vſum neceſſarios, ſi ad animæ ſalutem impedimentum afferant, amputes & abiicias. Si in cœtum hominum prodieris, & verba multa cum aliis feceris, propter deum hoc facito: ſi tacueris, propter deum taceto. At quo modo in cœtu verſari propter Deum licet? Si cum aliis ſedens, non de rebus externis diſſeras, neque de his quæ nobis plane perparum aut

Universidad de Deusto
Biblioteca

nihil conducunt,sed de religione nostra, de gehenna, A de regno cœlorum, non autem de rebus inanibus aut supernacaneis, cuius generis hæc sunt: Quis magistratum gerit? Quis magistratu abiit? Qua de causa hic mulctatus sit? Vnde ille tantum lucratus sit, & locupletissimus euaserit? Quid ille huic reliquerit moriens? Quo modo ille ab hæreditate abfuerit, cum in primis hæredibus se adscribendum putauerit? ac multa alia his similia. De his rebus autem neque nos communicemus,neque alios communicare permittamus. Sed consideremus potius quibus dictis aut factis deo placebimus. Rursus poteris propter deum silere, exagitatus, violatus,infinita mala passus,si feras generose, & nulla maledicta referas illi qui hæc designauit. Non autem laudare solum & vituperare, nec domi manere, aut foras ire,non loqui,aut silere,sed etiam flere, dolere,& lætari quoque ad gloriam dei licet. Quãdo enim B vel fratrem videris peccantem, vel teipsum in peccatum aliquod delapsum, deinde ingemiscas, ac animo mœreas, haud pœnitendam salutem ex hoc lucrifecisti: quemadmodum Paulus ait. Qui secundum deum 2.Cor.7. dolor est,salutem haud pœnitendam efficit. Si florentem alterum videas, nolito illi continuo inuidere, sed deo, qui tam præclarum effecit fratrem tuum, perinde ac de propriis bonis gratias agito, & huius læticiæ permagnum habes fructum. Quid enim inuidis hominibus est miserabilius, quibus cum liceat gaudere, & fructum læticiæ suæ capere, ipsi tamen mallent propter alienas felicitates dolere, & cum dolore ipso, pœnam à deo, & supplicium intolerabile arcessere. Cæterum quid laudes, & vituperationes, dolores, & lætitias cõmemoro? vbi etiam à leuissimis rebus & vilissimis,maximas vtilitates percipiemus, si propter Deum ipsum C eas faciamus? Quid enim est tonsione crinium vilius? Hoc tamen licet propter deum facere. Quando enim comam non composueris, neque vultum tuum ornaueris,neque te ad illecebras, ac lenocinia eorum qui te intuentur compseris,sed inculte, atq; horride,& quantum vsus fert,teipsum appraueris,tantũ propter deum fecisti, & eius mercedem reportabis, tum quia cupiditatem repressisti malam, tum quia ambitionẽ importunam coërcuisti. Si enim qui poculum frigidæ solum dat propter deum,regni cœlorum hereditatem adibit: qui omnia fecerit propter deum, considera, quantam habebit compensationem. Quin & propter deum ingredi, & propter deũ intueri possumus. At quo modo intueri & ingredi propter deum licet? quando non ad improbitatem curris: quando non in alienam pulchritudinem nimis inquiris: quando mulierem occur- D rentem videns, refrenas oculos, & timore dei propter deum,munis aspectum: quando non preciosis vestibus & delicatis, sed his quæ tegere nos satis possunt, induimur. Sed & ad imos vsque calceos demittere hũc morem licet. Eousque enim molliciei luxusq; delapsi sunt homines,vt & calceos exornẽt, & omni ex parte,æque ac faciem suam alij componunt, variare soleant, quod animæ impuræ ac deprauatæ signum est. Quanquam enim perexiguum hoc esse videatur, tamen tum in viris,tum in fœminis,magnum perditæ mẽtis argumentũ & significatio est. Licebit ergo & calceis ipsis propter deum vti, cum omnino vsum quærimus, & hunc vtendorum calceorum finem habuerimus. Ingressu enim & amictu nos deũ gloria afficere posse, cognosce ex eo,quod sapiens quidam olim dixit: Vestitus viri,& risus oris,& incessus pedum,indicãt hominem. Quando enim honeste vestiti,grauitatis pleni, & multam in omni re gerenda modestiam adhibentes, in aspectum hominum prodimus: qui infidelis,qui intemperãs, qui turbulentus est vir,is quanquam futilis, atque inconsideratus fuerit,tamẽ primo quoque occursu,in aliquem eius generis hominem intuens,omni illum honore, ac admiratione prosequetur. Si vxorem duxerimus, propter deum hoc faciamus:non vt facultates maiores acquiramus,sed vt temperanter viuamus:animę nobilitatem, non pecuniarum abundantiam inquiramus: non maiorum splendorem, sed morum virtutem persequamur & modestiam, vitæ sociam, non lenociniorum comitem capiamus. Cęterum quid opus est omnia commemorare? Licet vobis ex his quæ dicta sunt, singula quæ fiunt, aut geruntur, percurrere, & omnia propter deum facere. Et quemadmodum mercatores nauigantes maria, & ad ciuitates appellẽtes, non prius abeunt à portu, & in foros conscendunt, priusquam intelligunt aliquod lucrum esse in mercimoniis: sic nec tu quicquam facias, nec dicas, nisi lucrum aliquod habeas secundum deum. Ne dicas autem, neminem posse omnia propter deum facere: quando enim calciamenta, cæsaries, vestitus, incessus, aspectus, verba, consessus,ingressus,exitus,facetiæ,laudationes, vituperationes,commendationes,amiciciæ,inimiciciæ, possunt propter deũ fieri: quid restat,si voluerimus, quod non poterimus propter deum facere? Quid carceris custodibus deterius esse potest? Nónne hæc vita omnium nequissima esse videtur? Licet tamen ei qui velit, inde lucrum reportare,quando vinctis parcit,quando iniuste in carcerem coniectis commodat, & in alienis calamitatibus commodatur: quando communis proponitur omnibus adflictis portus. Ita custos carceris Pauli seruabatur. Ex quo satis liquet, quod ex omnibus rebus,si voluerimus,lucrum facere poterimus. Quid parricidio indignius esse potest? Attamen iusticiam afferre potest,etiam hoc facinus,si quis admittat: tanti est propter deum quicquam facere. At quo modo potest parricidium iusticiam afferre? Madianitæ olim volebant infensum deum Iudæis facere, hac via arbitrati se illos superare posse, si beneuolẽtiam dei erga illos minuerent, puellas exornantes, & in exercitus conspectu collocantes, lenocinabantur eos, & ad stuprum primo, deinde etiam ad impietatem adducebant. Hoc cum vidisset Phinees, duos in ipso facinore deprehendens, districto gladio, vtrosque transfodit, & hac rei susceptione, dei iram à destinata sententia deduxit. Ac facinus quidem ipsum parricidium fuit: fructus autem illius,omnium perdendorum salus fuit: vnde & iusticiam attulit, qui hoc fecit. Et non modo non manus hæc cædes inquinauit, sed multo etiam puriores fecit. Atque id iure quidem. Nõ enim ad eorum, quos interfecit, inuidiam, sed ad eorum qui superfuerant, salutem, hoc suscepit. Duos interfecit, & infinitam hominum multitudinem seruauit. Perinde autem fecit ac medici solent, qui partes corporis putrescentes amputando,integrum corpus conseruant. Sic & ille fecerat, Propterea psalmus ait: Stetit Phinees,& placauit,& cessauit plaga,& habitum est illi hoc ad iusticiam,à generatione ad generationem,vsque ad perpetuitatem. Immortalis huius recte facti memoria permanet. Rursus alius orauit & lacessiuit deum: adeo est aliquid,nõ propter deũ facere: Pharisæum dico. Sed quemadmodum Phinees etiã cum cædem fecisset, gratiosus apud deum fuit: sic & iste non propter precationis naturam offendit,

offendit,sed propter animi affectionem, qua cum pre- A cabatur,prolapsus est. Ita etiam si spirituale aliquid fuerit,si tamen propter deum non fiat,cum primis illũ lædit, qui facit. Quemadmodum si aliquid externũ fiat, modo propter deum fiat, admodum adiuuat eum, qui cum religiosa id facit mente. Quid enim cęde grauius, aut horribilius esse potest. Iustum tamẽ effecit eum, qui hoc susceperat. Qualem ergo excusationẽ habebimus nos, qui dicimus ex omnibus rebus lucrifacere, & omnia propter deum nos facere non posse, cum inueniamus etiam qui è cæde lucrum fecerunt? Si animum aduertere voluerimus, siue emẽdum, siue vendendum sit, per omnem vitam spiritualem hãc mercaturam faciemus: vt si tolerabili precio nihil amplius requiramus:si difficultatem annonæ nequaquam obseruemus, Prouerb.11. & tum egentibus diuẽdamus. Maledictus enim,inquit ille, qui rei frumentariæ caritatem auget. Sed quid B oportet singula percensere? Vno exemplo omnia colligenda fuerant. Quemadmodũ enim ædificatores cum murũ exstructi sunt, amusim ab angulo ad angulum ducunt,atque ita murum pertexũt, vt minime inæqualis eius ora existat: sic & nos pro amusi verbũ hoc adhibeamus, quod apud Apostolum est: Siue editis, siue 1.Cor.10. bibitis,seu quid aliud facitis, omnia ad gloriam dei facite. Siue ergo precemur,siue ieiunemus: siue accusemus,siue cõdonemus: siue laudemus, siue vituperemus: siue ingrediamur,siue exeamus: siue vẽdamus,siue emamus:siue taceamus, siue disputemus: siue aliud quid faciamus: omnia ad gloriam dei faciamus. Et si quid ad gloriam dei nõ pertineat,illud neq; facto, neque dicto à nobis vsurpetur. Sed pro baculo magno, pro armis, pro præsidio, pro thesauris inexplicabilibus, hoc dictũ animo inscribentes,nobiscum, quamcunque viam in- C gressi fuerimus, circumferamus, vt omnia ad gloriam dei facientes,loquentes, suscipientes,tum hîc,tum post huius vitæ peregrinationem, gloriam ab eo consequamur. Ait enim: Gloria afficientes me, gloria afficiam. Non dictis ergo,sed factis ipsis illum assidue gloria afficiamus: quia illum decet gloria ad omnem æternitatem, Amen.

QVVM PRESBYTER ESSET DESIGNATVS de se ac de episcopo deq; populi multitudine, Sermo Des. Erasmo interprete.

NVM vera sunt quæ nobis acciderunt, num re ipsa gesta sunt,nec falsi sumus, neque quę nũc fiunt sunt somnia? an vere dies est & vigilamus omnes? Et quis credat quòd in die, quum sobrij sunt ac vigilant homines, adulescens nullius rei D & imperitus,ad tantum dignitatis fastigium subuectus sit? Nam nocte talia accidere nihil sit incredibile. Tum enim quidam & corpore claudi, & adeo tenues vt ne necessarius quidem suppetat victus, in somnis sibi videtur integris membris,& formosi, & regali frui mensa: sed quæ videbantur, somnus erat, & insomniorum ludibria: siquidem hæc est natura somniorũ, vafra quędam ac versuta res est,ac prodigiorum artifex, gaudet nouis & incredibilibus simulacris illudere. At vero nec interdiu,nec reuera forsitan aliquis videat hoc accidere: verum omnia nunc cõtigerunt, facta sunt, perfecta sunt,quemadmodũ videtis,hæc, inquam, somniorum visis incredibiliora. Et ciuitas tantę magnitudinis,tam celebris ac hominibus differta, populus & multus & admirandus ad meam inhiat exiguitatem, tanquam à nobis magnum quiddam ac præclarum auditurus. At- qui etiam si mihi amnium more profluerent oratio, siq; verborum fontes essent in ore meo, protinus ex tantæ multitudinis ad audiendum concursu, metu sisteretur profluuium,& in diuersum fluenta resilirent. Nunc vero quum tantum absimus à fluminum ac fontium copia, vt exiguæ pluuiolæ mediocritatem obtineamus: quî fieri possit, vt me non deficiat tam exiguus fluxus, metu arefactus,idemq; eueniat quod in corporibus solet accidere? Quid accidit in corporibus? multa frequenter quæ manu tenemus, quæ digitis stringimus, præ metu nobis excidunt omnia, dissolutis neruis nostris, corporisq; vigore remisso. Itidem mihi profecto nunc metus est, ne idem eueniat in animo nostro, videlicet ne quæ multo cum labore excogitauimus,quãquam & hæc sanè perquam exilia paruiq; momenti, præ pauore veniant in obliuionem, & euanescant, abeantq; animum nostrum desertum relinquentia. Quapropter pariter omnes tum vos qui cum imperio estis, tum vos qui paretis imperio,obsecro: vt quantam nobis anxietatem iniecistis vestro ad audiendum concursu, tantundem nobis audaciæ inspiret precum vestrarum diligentia, si rogetis illum qui dat sermonem euangelizantibus virtute multa, vt nobis quoque det sermonem in apertione oris nostri. Nullus omnino vobis tot ac tantis labor erit vnius adolescentis animum timore dissolutum, denuo compingere: quin & par fuerit,vt quod nunc petimus,præstetis: quando quidem tãtam procellã subiuimus propter vos vestramq; charitatem, qua nihil violentius aut imperiosius, vt quæ nos non admodum dicendi peritos, ad dicẽdum pertraxit, effecitq; vt ad doctrine stadium exueremur, licet antehac hoc palæstræ genus nunquam attigerimus, sed semper in auditorum ordine, quieto silentio frui soleamus. Verum quis sit adeo durus & immobilis vt istum vestrum conuentum silentio prætereat, & amicos nactus audiendi studio flagrantes non alloquatur,etiamsi omnium hominum esset infantissimus? Cupiebam equidem primũ in ecclesia dicturus, proœmiorum primitias illi dicare qui linguam nobis hanc dedit, nimirum deo. Atque ita sanè fieri oportuit: neque enim areæ tantum ac vinarij lacus, verum etiam verborum primitias oportet verbo persoluere, multoq; magis verborum quàm actionum. Quinetiam vt ad vos hic fructus magis pertinet, ita ipsi deo qui honoratur acceptior est. Botrum enim & aristam suo terra emittit gremio, alit pluuiarum irrigatio, colit agricolarum manus: at sacrum hymnum parit animi pietas,alit bona conscientia, deus in cœlestia recipit horrea: porrò quanto præstantior est animus terra, tanto hæc illa melior est oblatio. Quapropter & prophetarum quispiam vir magnus & admirandus, nomen illi Osee, eos qui deum offenderant, parabantq; illum sibi propicium reddere,adhortatur dicens: Adferte vobis- Osee.14. cum non armenta boum, neque similæ mensuras tot aut tot,neque turturem,neque columbam,neque aliud quicquam istiusmodi rerum: sed quid? ferte vobiscum verba. Et quale sacrificium, dixerit aliquis, sunt verba? maximum quidem ô charissime, ac splendidissimum, cæteris omnibus præstantius. Et quis ista dicit? is nimirum qui hæc omnia nouit maxime atque exactissime, videlicet magnanimus ille ac magnus Dauid. Is enim quum aliquando deo gratiarum actiones immolaret, pro victoria quam ex hoste tulerat, ita fermè loquitur: Laudabo nomen dei mei cum cantico, magnificabo Psal.68. eum in laude. Mox huius sacrificij præstantiam nobis

Universidad de Deusto
Biblioteca

aperiens subiecit, & placebit deo supra vitulum nouellum cornua producentem & vngulas. Cupiebam igitur & ipse hodie has mactare victimas, & altare spirituale hisce creuētare hostiis. Sed quid faciam? Vir quidam sapiens obturat mihi os, deterretq; dicens: non est speciosa laus in ore peccatoris. Quemadmodum enim in coronis non sat est flores esse puros, nisi pura sit & manus eas contexens: sic & in sacris hymnis oportet nō verba tantum esse pia, verumetiam animum hymnos concinentem. At is mihi impurus est, fiduciæ vacuus, vtpote multorum plenus scelerum. Porrò sic affectis, non hæc modo lex obturat os, verumetiam alia quædam illa vetustior, & ante illā lata, quam & ipsam adiecit is qui modo nobis de sacrificiis loquutus est Dauid. Quum enim ait: Laudate dominum de cœlis, laudate eum in excelsis, laudate dominum de terra: quum vtranque inuitat creaturam, & quæ sursum est, & quæ infernè, sensibilem atque intelligibilem, conspicuam & inconspicuam, quæ supra cœlos est, & quæ sub cœlo, & ex vtraque chorum constituit, atque ita iubet hymnis celebrare regem vniuersorum, nequaquā inuitauit peccatorem, sed & hic illi fores occlusit. Cæterum vt vobis quod dico fiat euidentius, ipsum psalmum ab initio vobis prælegemus. Laudate dominum de cœlis, laudate eum in excelsis, Laudate eum omnes angeli eius, laudate eum omnes virtutes eius. Vides angelos laudantes, vides archāgelos, vides Cherubim & Seraphim, summas illas virtutes. Quum enim ait, omnes virtutes eius, vniuersum populum cœlestem complectitur. Nuncubi vides peccatorē? Et quo modo, dixerit aliquis, in cœlo videre possum? Ergo age in terram descendamus, ad alteram chori partem transeuntes, nec hic rursus videbis peccatorem. Laudate dominum de terra, dracones & omnes abyssi, bestiæ & omnia pecora, reptilia & volucres pennatæ. Haud frustra neque temere dum hæc loquor, intersilui. Quia & mētis cogitatio metu cōfusa est, ad amaras vsque lachrymas, grauemq; eiulatum perducta. Quid enim obsecro possit esse miserabilius? scorpij, serpentes ac dracones inuitantur ad laudandum eum à quo conditi sunt: solus peccator ab hac sacra chorea submotus est, idq; iure optimo. Mala bestia est peccatum, non quidem in conseruā corpora malum proferens, sed in ipsam domini gloriam effundens maliciam: propter vos, inquit, nomen meum conuiciis afficitur inter gētes. Eoq; peccatorem tāquam è sacra patria abegit propheta, & vltra fines ac pomœria submouit: atque vti musicus optimus è cithara bene modulata chordā dissonam resecat, ne reliquarū vocū harmonia vicietur: Sic & peritus artis medicus, membrum putrefactum amputat, ne hæc lues ad cętera membra sana transiliat. Eundem ad modū propheta fecit, dum veluti chordam dissonam ac veluti membrum ægrum ab vniuerso creaturæ corpore resecat. Quid igitur nobis faciendum est? Posteaquam reiecti sumus, posteaquā resecti sumus, omnino sileamus oportet: dic igitur, obsecro: num tacebimus? neque quisquā nobis permittet hymnis celebrare dominū nostrum? ergóne frustra vestros animos imploranimus? frustra ad vestras confugimus preces? Absit vt frustra: reperi enim, reperi & alterum glorificandi modū, vestris in hac hæsitatione precibus, ceu stellis in caligine apparentibus: fas enim est, & conseruos nostros laudare, quibus laudatis haud dubium est quin ea gloria penetret in cœlum, quemadmodū ipse dominus dicit: Luceat lux vestra corā hominibus, vt videant opera vestra bona, & glorificent patrem vestrū qui in cœlis est. En alter glorificādi modus, quo & peccatori fas est vti, vt legem tamen nō violet. Quem igitur, quem, inquam, conseruorum laudabimus? quem alium, quàm illum communem huius patriæ doctorem, non solum per patriam, sed & per vniuersum orbē? Quemadmodum enim vos ille docuit vt vsque ad mortē religioni instaretis: ita & vos alios homines docuistis, à vita citius, quàm à pietate recedendum esse. Vultis igitur illi posthac laudū coronas plectamus? volebam equidem & ipse, sed video recte factorum pelagus immēsæ profunditatis, vereorq; ne sermo noster ad fundum delatus præ imbecillitate non possit in altum recurrere: oportet enim vetusta narrare facinora, peregrinationes, vigilias, curas, iudicia, pugnas, trophæa trophæis, victorias victoriis cumulatas, res gestas, non nostrā modo, sed & omnem humanam linguam superantes, quęque vocē requirunt apostolico spiritu concitatam, qui potest omnia tum eloqui, tum docere: sed hāc partem prætercurrentes ad alteram quæ minus habet periculi accedemus, quam vel exigua scapha licet enauigare. Age igitur de temperantia dicere tentabimus, quo modo ventri imperarit, quo modo delicias contempserit, quo modo mensam sumptuosam deriserit, idq; quum in domo sumptuosa esset educatus: nam mirum non est eum qui in paupertate vixit ad hanc squalidā asperamq; venire vitam, quandoquidē is habet ipsam paupertatem peregrinationis ac viæ comitē, quæ illi sarcinam indies reddit leuiorē. At qui factus est diuitiarum dominus, haud facile sese ab illarū explicet complexu, tantum cupiditatum examen animam illam circūuallauit: tam grauis & caliginosa affectuum nubes mentis illius oculos obducit, vt nō sinat ad cœlū intuitū erigere, sed cogat deorsum inclinare caput & ad terrā inhiare. Nec est alia res, quæ perinde obstet quò minus proficiscamur in cœlū, ac diuitiæ, & hinc venientia mala. Nec meus est hic sermo, sed ab ipso Christo deuenit sententia: Facilius est, inquit, camelū per foramen acus ingredi, quàm diuitem in regnum cœlorum. Sed ecce, quod erat difficile, vel impossibile potius, factū est possibile. Et de quo Petrus olim dubitabat apud præceptorem, voluitq; ex eo discere, iam ipsa experientia nouimus omnes, imò etiā amplius: non enim iam diues ipse tantummodo ascendit in cœlum, verumetiam populum introducit, quum præter diuitias, & alia his nō minora habeat impedimenta, quòd iuuenis est, quòd ante tempus orphanus, quæ res quēuis hominis animū possint in fraudē illicere. Eiusmodi habent incantamenta, eiusmodi præbent venena. verū hæc iste deuicit, & cœlum apprehendit, sesēq; contulit ad cœlestem philosophiam, ac neque splendorē præsentis cōsiderauit vitæ, neque ad progenitorū claritatem respexit: imò potius ad maiorum claritatem respexit, non quidem istorum quos ipsi natura necessario deuinxerat, sed qui iuxta pietatis propositum coniuncti sunt, eoq; talis factus est quales illi fuerunt. Respexit ad patriarchām Abraham, respexit ad magnum illum Mosem, qui quum esset in regio educatus palatio, mensa Sybaritica frui consuetus, & inter Aegyptios relictus strepitus ac tumultus (nostis autem cuiusmodi sint barbarorum illorum mores, quàm fastus & arrogantiæ pleni sint) contemptis illis omnibus, ad lutum & laborem opificum vltrò se contulit, & in seruorum numero esse concupiuit, qui rex erat & regis filius. Atqui hanc ob causam post reuersus est maiore cum dignitate, quàm antea gerebat atque

Eccle.15.

Psal.148.

Matth.5.

Matth.19. Marc.10. Luc.18.

atq; abiecit. Siquidē post exilium, post impostūram apud socerū, post ærūnas peregre toleratas, rediit, regis ipsius princeps, imò verius regi iam fact⁹ deus. Feci, inquit, te deum Pharaoni: ipsoq; rege splēdidior erat, nō gestans diadema, neq; purpura amictus, neq; curru vectus aureo, sed vniuerso illo fastu conculcato. Erat omnis filiæ regis gloria ab intus. Reuersus est sceptrum gestans, quò imperaret, non hominibus tantum, sed & cœlo, terræ mariīque, aëris & aquarum naturæ, stagnis, fontibus ac fluminibus: in quæcunque enim voluit Moses, in ea vertebantur elementa, & in manibus illius denuo transformabatur creatura: quæ non aliter quàm ancilla quæpiam officiosa, conspicata heri sui amicum aduenisse, per omnia parebat, dictòque audiem tem se præbebat perinde atque ipsi domino. Ad quem hic, quem nunc laudandum suscipimus, respiciens illi similis effectus est: quum esset iuuenis (si tamē vnquam fuit iuuenis, non enim sanè credo, vsque adeo illi ab ipsis cunabulis mens erat cana) sed quum iuxta supputationem ætatis esset iuuenis, omnem arripuit philosophiam: & posteaquam cognouerat naturam hominis esse veluti fundum quendam & agrum syluestrem, animi cupiditates ratione pietatis ceu falce quapiam facile resecuit, agricolæ purgata reddens arua, ad faciendum sementem: ea recepta totum semen ad profunda demisit, vt deorsum radicatum, nec ad radiorum impetum cederet, nec à spinis male suffocaretur. Animū quidem ad hunc curauit modum: carnis vero lasciuiam temperantię remediis compressit, tanquam equo cuipiam, in os habens rebelle, ieiunij frænum iniiciens, & hactenus in diuersum tendens, vt ipsa concupiscentiarum ora cum parsimonia congruente cruentaret. Atque adeo corpori frænum intendit hactenus, vt nec immodice stringendo equum sibi ad ministerium redderet inutilem, neque passus sit supra modum obesum fieri, ne corpulentior factus, rursus erigeret sese aduersus rationem habenas moderantem: sed simul & sanitatis illius, & moderationis curam habuit. Talis autem erat, quum nondum esset iuuenis: verum posteaquam teneram ætatem excesserat, hanc quoque corporis curam abiecit: cæterum nunc qui in senectute, velut in amœno portu sedet, rursus eandem curā obseruat. Nā iuuentus ô dilecte pelago furenti similis est, immitibus vndis ac ventis malis referto: canicies vero velut in tranquillo portu fouet eorum animos qui consenuerunt, præstās vt ibi per ætatem à periculis liberam delicientur. Hac ætatis tranquillitate quum hic nunc tuto fruatur, nihilo minus tamen in certamine versatur, atque hunc timorem accepit à Paulo, qui quum ascendisset in cœlum atque inde reuersus, terras rursus attigisset, aiebat, Ne fortè quum aliis prædicauerim, ipse reprobus efficiar: eoq; hic sese in perpetuo timore constituit, vt esset in perpetua fiducia, assiderētque clauo, nō ille quidem stellarum exortus obseruans, neque rupes sub aquis latentes, neque scopulos, sed dæmonum insultus ac diaboli versutias, cogitationúmque pugnas, omniq; parte lustrans exercitum, cunctos in tuto constituit. Neque enim illud modo spectat, ne scapha demergatur, sed ne quis eorum quos secum habet in naui vectores, à tumultu cupiditatum, tanquam à piratis, abripiatur, nihil non curat agitátque. Per hunc perque huius sapientiam nos omnes secundo nauigamus vento, plena nauis vela pandentes. Sanè quum priorem illum patrem amisissemus, qui & hunc nobis genuit, in desperatione nostra nauis erat, eáque gratia miserabiliter lamentabamur, vt qui non sperabamus fore, vt hic thronus alium virum talem acciperet: verum vbi hic aduenit, & in clara luce visus est, effecit vt omnis illa desperatio veluti nubes præterierit, & omnes molestiæ euanuerint. Neque sensim nobis luctum illum exemit, sed adeo repente, quasi idem ille beatus è tumulo rediuiuus in hunc thronum ascendisset. Verum imprudentes amore studióque præclare gestorum patris nostri, sermonem vltra modum produximus, non dico vltra modum eorum quæ hic cum laude gessit, nam de his ne loqui quidem cœpimus, sed vltra nostræ iuuentutis mediocritatem. Agedum igitur rursus velut in portum orationem silentio ad quietem reuocemus: cæterum ea desinere non vult, sed ægre fert indignatúrque cupiens toto prato expleri. Verum id impossibile est ô pueri. Desinamus igitur ea persequi, quæ non possumus assequi, sufficiant nobis ad solatium ea quæ dicta sunt. Quandoquidē in preciosis vnguentis, non tantum si quis effundat lecythū, verum etiam si quis vel summis digitis superficiē attingat, & aërem nouo colore tinxit, & quotquot adsunt, suauitate fragrantiæ replenit. Quod & in præsentia contigit, non viribus eloquentiæ nostræ, sed propter vim ab hoc bene gestorum. Abeamus igitur, abeamus, ad preces diuertentes, deprecemur deum, vt communis mater nostra illabefacta & immota maneat, vt hunc patrem, hunc doctorem, hunc pastorem & gubernatorem, ad longam producat vitam: si quis vobis etiam nostri respectus est (neque enim iam nosipsos in sacerdotū numero ponere audebimus, quando nec fas est abortiuos partus cum legitimis ac perfectis numerare) quòd si qua, inquam, est apud vos & nostri ratio, tanquam fœtus cuiusdam aborsu eiecti, orate vt è supernis nobis multus accedat vigor: opus quidem erat nobis & prius tutela, quum soli vitam gereremus à negociis liberam. At postquam in medium producti sumus (omitto quo modo, siue humano studio, siue fauore diuino, nihil enim vobiscum hac de re contendam, ne cui videar per dissimulationem & ironiam loqui) attamen quando producti sumus, ac iugum hoc validum graueque suscepimus, multis nobis opus est manibus, infinitis precibus, quò posimus depositum reddere domino qui deposuit, in die illo, quum ij quibus talenta credita sunt, citabuntur, & iudicio sistentur, rationem reddituri. Orate igitur ne nobis eueniat, quod euenit illis alligatis & in tenebras coniectis: sed simus in eorum numero, qui poterunt qualemcunque assequi veniam, gratia & bonitate domini nostri Iesu Christi, cui gloria & imperium in secula seculorum, Amen.

Matth.9.

CVM DE EXPVLSIONE IPSIVS SANCTI Ioannis ageretur. Homilia.

MVlti quidem fluctus, & vndæ immanes, sed submergi non veror: quia supra petram sto. Insaniat licet mare, petram non potest cōmouere: insurgant quantumlibet fluctus, nauis Iesu obrui non potest. Sed quid putant? Ne mortem verear, cui viuere Christus est, & mori lucrum. Ne exilium pertimescam, qui nouerim domini esse terram, & plenitudinem eius. Sed bonorum proscriptionem metuam, qui sciam quòd nihil intulerim in hunc mundū, sed neque auferre quid possim. Quicquid terroris habet mundus, conteno, quicquid delectabile habet, rideo. Diuitias non cupio, paupertatem non horresco, mortem

Universidad de Deusto
Biblioteca

mortem non timeo. Vita enim mihi ad vestrum profectum tantummodo ducitur, sed charitatem vestram precor, vt æquo animo sitis. Nemo enĩ, nos à vobis poterit diuellere. Quos enim Christus coniunxit, homo nõ separabit. Quod si de muliere & viro dicitur, Propter hoc relinquet homo patrem suũ & matrem, & adhærebit vxori suę: & erũt duo in carne vna: & si huiusmodi nuptiarum coniunctio ab homine nõ potest separari: multo magis ecclesia non potest à pastore diuelli. Sed impugnas me. Quid mihi nocebit impugnatio tua, nisi quia me quidem clariorem impugnationibus tuis reddes, tuas vero conteras vires? Durũ enim tibi erit, aduersum stimulum calcitrare: quia non stimulum retundes, sed pedes calcitrans vulnerabis: neq; fluctus qui saxo illiduntur amplius aliquid proficiẽt, quam vt semetipsos fracti dissoluant, & in spumas extenuati depereant. Christi ecclesia nihil fortius, si quis eam impugnare proponit, vires atterat necesse est: tale est enim, velut si cœlo bellũ meditetur inferre. Homini si bellũ inferas, fortasse vinces, aut fortè vinceris: ecclesiã vincere nulla vis poterit. Deus est ecclesia, qui est omnibus fortior. Aut æmulamur dominum. Nunquid fortiores illo sumus? Deus fundauit hoc, quod labefactare conaris. Aut experiri vis potentiam domini? Ipse est qui respicit super terrã, & facit eam tremere: & iterum qui iubet, & tremor eius solidatur. Aut non vidisti, trementẽ ciuitatem tuã quoties stare fecit? Multo magis ecclesiã suam trementẽ poterit confirmare: fortior enim ecclesia multo quàm terra, imò & fortior cœlo. Cœlũ & terra transibunt, verba autẽ mea nõ transibunt. Quæ verba? Tu es Petrus, & super hanc petrã ædificabo ecclesiã meam, & portæ inferi non pręualebunt in eam. Quòd si non credis verbo & rebus ipsis, operibus crede. Quãti tyranni aggressi sunt impugnare ecclesiam dei, quãta tormenta, quantas cruces adhibuerunt, ignes, fornaces, feras, bestias, gladios intendentes, & nihil agere potuerunt? Vbi nunc sunt illi qui hæc fecerunt, & vbi illi qui hæc fortiter pertulerunt? Nũc ij æternis pœnis premuntur, & isti æternis gudiis eriguntur: fulget enim ecclesia super splendorem solis, & persecutores eius perpetuis tenebris conteguntur. Non legis scriptum, quia vndecim soli erant, & vinci non potuerunt? Nunc vbi orbis terrarum repletus est piorũ multitudine, quo modo poterunt vinci? Cœlum & terra transibunt, verba autem mea nõ transibunt: & merito: charior enim ecclesia dei, quàm cœlũ. Nõ enim ecclesia propter cœlũ, sed propter ecclesiam cœlum. Nihil enim, quæso, perturbet vos eorum quæ agere videtis. Ponamus ante oculos nostros Petrum super aquas incedentem, & parum quid hæsitantẽ, atq; ob hoc paululũ periclitantem: non propter potentiam fluctuum, sed propter infirmitatem fidei. Nunquid humana volũtate huc venimus, aut propter hominem huc producti sumus? & hæc nõ arroganter loquor, neq; iactantia agitatus, sed animos vestros, qui fortè turbantur, cupio confirmare. Intuemini ergo quo modo commota est, & contremuit terra, & tamen non corruit ciuitas. Quo modo impurissime diabole ecclesiam te putas posse deiicere, qui trementes parietes deiicere minime valuisti? Non est in parietib⁹ ecclesia, sed in multitudine piorũ. Ecce q̃ fortes q̃ immobiles statis, nõ ferro, sed fide vincti. Et quid de tanta multitudine loquor? Vnum fidelẽ vincere nõ potes. O diabole, nescis quæ tibi fecerint martyres? Quo modo frequenter ingressa est puella ætate tenera, annis immatura, & inuẽta est ferro fortior, cum latera eius scinderes, fidem tamen eius mouere non posses. Defecit frequenter caro in tormẽtis, & robur fidei non defecit. Consumptum est corpus, & mens non potuit inclinari. Interiit substantia, & perstitit patientia. Si ergo frequenter ab vna puella victus es, quo modo speras tantæ huius & tam fidelis multitudinis fidem te posse euincere? Non audis domini vocẽ dicentis: Quia vbi duo aut tres sunt congregati in nomine meo, ibi sum & ego in medio eorum? Quid, vbi tanta fidelium mũltitudo est, charitatis nexibus vincta? Nõ ego propria virtute confido, habeo scripturã domini mei, manum ipsius teneo, illa mihi cautio satis tuta est, illa me securum reddet & intrepidũ: etiamsi orbis terræ cõmoueatur, ego cautionẽ domini mei teneo. Lego manum eius, ipsa mihi murus est inexpugnabilis. Vultis vobis recitem domini cautionẽ? Ecce, inquit, vobiscum sum omnibus diebus vsque ad consummationem seculi. Christus mecum est, quem timebo? Etiam si fluctus insurgat, etiam si totum pelagus aduersum me conturbetur, etiamsi principum furor, omnia mihi illa araneę erunt, & araneis fragiliora. Et nisi propter fragilitatem vestram, hodie non dubitarem ire quò vellent. Semper enim dico: Domine voluntas tua fiat: non quod ille vult, vel ille, sed quod tu vis, tua voluntas mihi turris fortissima, & petra stabilis, & baculus fidus. Si tu vis permanere mecum hic, habeo gratiam: si non vis, similem refero gratiam. Nemo vos conturbet fratres, orate tantum. hæc enim diabolus mouet, nõ aliã ob causam, quàm vt religiosa studia vestra disrumpat, & exercitia vestra, quæ in orationibus & vigiliis gerebatis, extinguat. Sed non obtinebit, nec eripiet à vobis studia religiosa: nisi quia solicitiores vos inueniet, & feruidiores efficiet. Crastina vobiscum exeam ad orationes: & vbi ego sum, ibi & vos eritis: & vbi vos estis, ibi ero & ego. Vnum corpus sumus, neq; caput à corpore, neque corpus à capite separabitur: etiãsi loco diuidamur, sed charitate coniũgimur, ego à vobis nec morte diuellar. Nã etsi corpus meũ moriatur, anima mea viuit, & memoriam vestri tenebit. Vos estis mihi patres, vos mihi mater, vos mihi vita, vos mihi gratia: si vos proficitis, mihi placebit. Vos estis corona mea, & diuitiæ meæ, vos estis thesaurus meus. Ego millies pro vobis immolari paratus sum: & nec gratia mihi in hoc est, sed debitum reddo. Bonus enim pastor debet animam suã pro ouibus suis ponere: huiusmodi enim mors immortalitatẽ parit. Non enim propter diuitias mundi, insidias patior: quod si esset, vtiq; contristari deberem. Nec propter aliquod peccatum, sed propter charitatem, quam erga vos habeo: quia omnia ago, vt vos proficiatis: & ne subintroëat conturbare gregẽ bene institutum, sed vt permaneatis in simplicitate fidei. Hęc est causa periculorum meorum, & hæc sufficiant mihi ad coronam. Quid enim non patiar pro vobis? Vos mihi ciues, vos mihi fratres, vos mihi filij, vos mihi membra, vos mihi corpus, vos mihi lux, imò & ista luce dulciores. Quid enim mihi tantum præstant radij solis, quantum charitatis vestræ splendor acquirit? Ecce pro charitate vestra corona mihi paratur in futuro seculo, hoc mihi solis huius splendor præstare non poterit. Hæc autem dico in auribus audientium. Et quid ita ad audiẽdum solicitum, & paratũ, quàm aures vestræ? Ecce quot dies sunt quòd vigilatis, & nullũ vestrũ somniũ inclinauit, nec temporis spacium frangit, nullum timor, nullũ minæ deterrent, sed terror eorum fortiores vos reddet. Video in vobis, quod semper optaui, ideo quòd cõtepsistis

Gene. 3. Ephe. 5.

Matth. 18.

sistis mundi negocia, renunciastis omnibus: nihil iam de terra, neq; de terrenis actibus cogitatis. Ad cœlestia vos migrasse iam cerno, absoluti estis vinculis corporis, ad beatam illam & cœlestem contenditis philosophiam. Hoc mihi sufficit vidisse de vobis, hæc mea consolatio, ista me in agonibus meis velut vnguenta quædam corroborant, & fortiorem me agonibus reddunt, & ad gaudia immortalia, atque ęterna transmittunt: pro his gratias agamus deo, cui gloria in secula seculorum, Amen.

POST REDITVM PRIORIS EXILII, Homilia.

QVID dicam? quid loquar? Benedictus deus, hunc egrediens dixi sermonem: hunc iteraui reuertens, & illic constitutus, hũc in ore voluebam. Puto vos meminisse, cũ ante hoc beatum Iob adduxissem in medio dicentem: Sit nomẽ domini benedictum. Hãc vobis historiam dereliqui, has gratiarum actiones iterabo regressus. Sit nomẽ domini benedictum in secula. Diuersę rerum causæ, sed vna glorificatio: & cum expellebar, benedicebam, & reuersus iterum benedico. Et si variæ quidem causæ, sed vna definitio. Super hyemem & æstatem vnus est finis. Culturæ fertilitas subsequens campi, Benedictus deus, qui concessit exire: benedictus deus, qui redire præcepit, Benedictus deus qui permisit hyemem: benedictus deus, qui dissoluit hyemem, & fecit tranquillitatem. Hęc dico admonens vos, vt semper benedicatis. Si euenerint mala, benedicite, & dissoluentur mala: si prospera venerint, benedicite, & perseuerant prospera. Siquidem Iob cum in prosperis esset, benedicebat: & cum pauper esset effectus, glorificabat: neque tunc ingratus fuit, neque postea blasphemauit. Diuersa quidẽ tempora, sed vna voluntas gubernãtis actum. Nec tranquillitas resoluit, nec tẽpestas hyemis demergit. Benedictus deus, & cum à vobis sum segregatus, & cum iterum recepi vos. In vtroque dei prouidentia est, separatus à vobis corpore, sed anima non sum à vobis diuisus. Et ex vestro affectu meum metimini animum. Et quid dicam? Non sum separatus à vobis, sed magis accẽsus sum desiderio vestri, quod etiam de vobis confido: nihil nobis nocuere inuidiæ, nihil læsit inuidia, sed magis augmentum præstitit charitati, & multiplicauit discipulorum numerũ. Ante hoc enim diligebar à meis, nunc vero honorificabor à ludæis. Sperabant me à meis filiis separare, sed magis mihi extraneos adiunxerunt. Non illis agam gratias: sed dei misericordiæ gloriam referam, qui conatus illorum malos in melius cõmutauit. Nam & ludæi crucifixerunt Christum, & illius morte humanum saluatũ est genus. Non illis gratiæ, sed crucifixo. Considerent quid boni pugna eorũ prestitit, insidiæ eorum qualẽ nobis læticiam præparauerũt. Ante hoc quidem ecclesia replebatur, sed nunc & in plateis ecclesiæ factæ sunt. Et vnanimes, & coniuncti psallentes, dei in vos prouocatis aspectum: voces vestræ cœli secreta penetrarunt, vt omnis ætas vestras psalmodias miraretur attenta. Cursus equorũ hodie, & pauci illuc, imò cuncti in ecclesia, quasi torrens quidã ac fluuius vestra facta est multitudo. Voces vestræ eleuantur ad cœlum, amorẽ qui ad patrem est, ostendentes. Orationes vestræ meum coronauerunt caput. Oratio omni monili præclarior viri & mulieris. In Christo enim Iesu non masculus, neq; fœmina. Qualiter enarrem potentias domini, aut mirabilia eius recenseam? Videtis quia quod dico, verum est. Quoniam si quis tentationẽ viriliter tulerit, magnum ex ipsa vindemiat fructũ. Ideo vos ad apostolos inuitaui, vt ad eos, qui aliquãdo persecutionem passi fuerant, veniremus. Et nos quidẽ insidias passi, illi vero impugnati. Sed inimici illis nihil nocuerunt: quia isti orbem terrarũ lucrauerũt. Veniamus ad sancta corpora, quæ Christi stigmata portauerunt. Veniamus ad Timotheũ nouũ Paulũ, & Andreã alterum Petrum. Credimus iuuari nos illorum meritis. Si virilem animum geris, non timeas tentationes. Omnes sancti per ista transierunt. Multa tribulatio corporum, sed maius refrigerium animarum. Præstet vos dominus semper augeri, & celebres cõuẽtus agere. Gloria quippe pastoris est ouium multitudo: quid faciã? quid loquar? incultum vbi seminem non habeo agrum. Extensa est propago vitium, perfectum est templum, & præ multitudine piscium rumpuntur retia mea. Quid faciam? laborandi locum non habeo, Gaudendi habeo tempus, ideo loquor: non quia indigetis doctrina, sed vt meam voluntatem vobis ostendam, vbiq; spicæ comant. Tantæ oues & nusquã lupus: tot spicæ, & nusquam lolium: tãtæ vineæ, & nusquam vulpes. Vbi nũc latent lupi? quò abierũt vulpes, quæ eos persecutæ sunt? O rem inauditã. Pastor quiescit, & oues luporum rabiẽ abegerunt, insidias vulpium oppresserunt. O ouium sapientia, ô filiorum affectus, ô discipulorum charitas, ô pulchritudo sponsæ, absente viro abegit adulteros, ostensæ sunt eius diuitiæ, apparuit pulchritudo. Latrones confusi ierunt, & aufugerunt. Dicite mihi, quo modo persecuti estis lupos? quo modo pepulistis latrones? Frequenti, inquit, oratione ad deum. Quo modo despexistis adulteros? Continuis, inquit, lachrymis, ex desiderio viri. Non accepi arma, non sumpsi lanceas, nõ arripui scutum: solummodo ostendi eis pulchritudinẽ meam, qua perspecta vulnerati fugerũt. Vbi nunc illi? Procul dubio in cõfusione. Vbi nos? in læticia. Vbi nũc illi conscientiæ suæ malo tabescunt. Vbi vero nos? in magna exultatione glorificamus deum. Quid dicam? quid loquar? Adiiciat dominus super vos, & super filios vestros: & alleuet dominus vultum suum, & misereatur vestri, in Christo Iesu domino nostro, cum quo est deo patri, & spiritui sancto honor, gloria & potestas, per immortalia secula, Amen.

DE REGRESSV SANCTI IOANNIS de Asia Constantinopolim, Homilia.

MOses magnus ille dei famulus, caput prophetarum, maris viator, aëris agitator, mensæ apparator, qui à genitrice proiectus est, & ab impugnatrice saluatus: genuit quidem eũ mater, abstulit autem eum Aegyptia, & enutriuit: & qui in Aegypto nutriebatur, in cœlis conuersabatur: qui tantum ac tale statuit trophęum, iste talis ac tantus vir, qui quadraginta dies reliquerat populũ, inuenit eum idola fabricantem, & seditiones commouentem. Ego autem non quadraginta dies tantum, sed & quinquaginta & centum, & amplius, & inueni vos lætantes, & philosophantes, & in dei timore perseuerantes. Nunquid ego Mose altior sum? Absit: hoc enim dicere extremæ dementiæ est. Sed quia populus iste illo populo sublimior, propterea & ille de monte descendens increpabat Aaron ob seditionem populi, & irascẽs inuehebatur in eum, cur acquieuerit voluntati eorum. Ego autem aduenies præconia vestra, & coronas contexam. Vbi enim præuaricatio, ibi reatus subsequatur necesse

Exod. 32.

Universidad de Deusto
Biblioteca

necesse est,& obiurgatio:vbi autẽ correctio, ibi laudes & præconia & coronæ:ideoq; etsi ampliori tẽpore demoratus sum foras,non me pœnitet, quia confidebam de vestrę charitatis affectu,& integritate fidei:sciebam enim vxorem mihi desponsatam castitate esse munitam,sicut in seculari coniugio assolet euenire. Etenim vir quando impudicã vxorẽ habere se nouit, nec prospicere ei de domo permittit: qui etsi peregrinari aliquando coactus fuerit,cogitur cito reuerti, quasi quodam suspicionis aculeo stimulatus:qui autẽ sobriam & castam habet,foras securus moratur,sufficientes pro curatorum munimine mores relinquens vxoris: hoc ego & Moses passi sumus, ille quidem, quia inemendabilem synagogã habebat vxorẽ,reliquit eam,& fornicata est,& cõpellit eũ deus,dicens:Exurge,descẽde:impie enim fecit populus tuus.Sed ego nullã huiusmodi iussionẽ accepi.Et cum paululũ mihi infirmitas corporis accidisset, non me inquietauit vestra absentia, sed securus de vobis ægrotationis meæ expectaui medelam. Non enim opus habent sani medico, sed qui male habent.Nam etsi tardaui parumper à vobis, non hoc ad detrimentum vestri, sed ad diuitias puto proficere vestras:quæ enim per me, imò magis per gratiã dei correcta sunt,vestra corona est,vester profectus est. Et ideo gaudeo & tripudio, & tanquam volitare me credo, & gaudij huius magnitudinem effari non queo.Quid ergo faciã quo modo indicabo exultationẽ mentis meę? In testimonium voco conscientiam vestram, quoniã video ex aduentu meo gaudio esse repletã: quod gaudium corona & laus mea est. Si enim mea vnius viri præsentia,tantam plebem tali repleuit voluptate: quãtum putatis mihi ex visione vestra gaudium cumulatum?Et Iacob quidem vnum filium videns Ioseph,gaudebat senex, & recreabatur spiritu: ego autem non vnum Ioseph, sed omnes vos illi similes video & gaudeo,quia paradisum meũ recepi illo paradiso meliorẽ: & ibi quidem serpens erat insidians, hic autem Christus mysteria celebrans: ibi Heua erat seducens, hic autem est coronãs ecclesia: ibi Adam seducebatur, hic autem populus adhæret deo:ibi arbores diuersæ,hic autem donationes variæ: in paradiso arbores marcescẽtes, in ecclesia arbores fructificantes: in illo paradiso vnumquodq; genus sementis in suo perseuerat statu,in isto verò paradiso si inuenero labruscam, vitem vberẽ efficiam:si inuenero oleastrum, veram oliuam efficiã: talis etenim est terræ istius natura: propter hæc gaudeo,prætermitto satisfactionem: quo modo verò nos abduxit tanti temporis lõgitudo, suscipite satisfactionem meam charissimi.Si seruum alicui dirigatis non reuertentem,exigitis causas vbi moratus sit, vbi tãtum expenderit temporis: & ego seruus sum vestræ charitatis:emistis enim me non pecuniã conficientes, sed charitatem ostendentes. Gaudeo quippe tali seruitio mancipatus, nec vnquam hoc famulatu opto me solui: etenim istud seruitium mihi libertate elegantius: istud seruitium in illud tribunal beatum collocauit mihi sedem: istud seruitium non est necessitatis,sed voluntatis.Quis enim non libentissime seruiat dilectioni vestræ tam elegantissimis amatoribus: quod etsi lapideã haberem animam, cera fecissetis molliorem: quid dicam desiderio vestro, & fauori,quem hesterna ostẽdistis die,quo modo voces vestræ cum gaudio cœlũ penetrarunt:ipsum sanctificantes aërem, ciuitatẽ fecistis ecclesiam:honorabar ego, & deus glorificabatur: hæretici confundebãtur, ecclesia vero coronabatur:quia magna lætitia est matri, cum exultant filij. Et grande gaudium pastori,cũ exultant agni gregis.Veni ad gaudia virtutum vestrarum,audiui quia cum hæreticis colluctati estis,& quia iniquè egerunt in baptismo, redarguistis:nunquid incassum dicebam, quoniam casta vxor absente viro repellit adulteros,absente pastore abigit lupos,sine gubernatore nautæ saluauerunt nauem, sine duce milites victoriam reportauerunt,sine doctore discipuli profecerunt, sine patre filij roborati sunt? imò magis non sine patre: vester enim profectus meũ gaudium,vestra glorificatio mea corona est. Sed desiderabamus,inquitis,tecum facere Pascha.Satisfacio dilectioni vestræ,quippe cum iam iracundiã vestro dissolueritis aspectu: nam si pater prodigum suscipiens filium statim reconciliauit, neq; pœnas exegit ab eo,sed illico amplexus est: multò magis filij patrẽ suscipiẽtes. Sed tamen & ad hoc respondeo: Pascha mecum in vtis facere habebatis, nemo prohibet hodie vos mecũ facere Pascha.sed forsitan dicetis, Nunquid duo Pascha facturi sumus?Non,sed vnũ,& ipsum multipliciter. Sicut enim semper sol exoritur, & nõ dicimus multos soles,sed est sol quotidie oriens:sic & Pascha semper consummatur,& cum semper celebretur, vnum est solennitatis nostræ. Iudæorum similes non sumus, non seruimus loco, nec subditi sumus necessitati temporis dominica voce firmati. Quotiescunq;, inquit, manducaueritis panem istum, & hũc biberitis calicem, mortem domini annunciabitis.Annũciamus nanq; hodie mortem Christi.Sed tunc quidẽ festiuitas. Et hodie festiuitas.Vbi enĩ charitas gaudet,ibi est festiuitas : & vbi recepi lætantes filios,maximã celebro festiuitatẽ. Etenim & illa festiuitas charitas est.Sic enim, inquit apostolus, deus dilexit mundum,vt filium suum vnigenitum daret pro eo.Sed multi,inquiũt,te absente baptizati sunt. Et quid tum ? nihil minus habet gratia, non claudicat donum dei,præsente me baptizati nõ sunt, sed præsente Christo sunt baptizati. Nunquid homo est qui baptizat? Homo dexteram porrigit, sed deus manum gubernat. Noli de gratia dubitare charissime, quia donũ dei est. Attende diligenter quæ dicuntur, si fortè aliqua causa sacra explicanda est, cum obtuleris preces, & subscriptam acceperis sacram, non requiris quali calamo subscripserit rex, neq; in quali charta, neq; quali, quòve atramento, sed vnum solummodo quæris, si rex subscripserit: sic & in baptismo, charta, conscientia est: calamus,lingua sacerdotis:manus, gratia est spiritus sancti.Siue ergo per me, siue per illum qui officio fungitur sacerdotis,ipsa manus scribit, nos ministri sumus,non authores.Et Paulus minister est:Sic enim,inquit, æstimet nos homo, tanquam ministros Christi, & dispensatores mysteriorum dei: quid enim habes, quod non accepisti?Si quid habeo,accepi: si autem accepi,non meum,sed eius qui dedit donum est.Noli ergo dubitare charissime,gratia enim dei perfecta est, locus non prohibet, siue hic baptizeris, siue in naui, siue in itinere. Philippus baptizauit in via, Paulus in vinculis, Christus in cruce latronem ex vulnere, & statim paradisi meruit ianuam reserare. Propter hæc gaudeo & exulto, & orationes vestras exigo, cum quibus ad Asiam perrexi, cum quibus reuersus sum, cum quibus pelagum transfretaui, & adiutus vestris orationibus feliciter nauigaui : nec enim nauim citra vos ingressus sum, nec exiui citra vos, non in ciuitate citra vos, aut in ecclesia sine vobis, sed auulsus quidem eram corpore,connexus autem charitate. Videbam nanque ecclesiam

Exod.32.

1. Cetist.

1. Corin.4.

ecclesiam vestram & in pelago, & in exultatione gaudebam. Tale enim quid significat charitas, quæ nescit angustari: intrabã in ecclesiã,adstabã altari,orationes offerebã,& dicebã:Domine,conserua ecclesiã,quã mihi tradidisti.Ego quidẽ corpore absens sum,sed tua misericordia præsens est,quę me illuc perduxit,& plusquã merebar,concessit.Et quia amplificauit, multitudo testatur præsentium.Florere video vineam, & nusquam spinæ,neq; sentium vlla vestigia:exultant oues, & nusquam lupus.Quòd si etiam alicubi repertus fuerit, demutatur, & fit ouis. Tanta enim vestra est fides & charitas, vt æmulatione vestra cęteros prouocetis.Ipse dominus vos conseruauit, & ipse me reduxit, & in infirmitate positus orationum vestrarum sensi auxiliũ,quas mihi quotidie in suffragiũ postulo . Peregrinatio mea coronauit ciuitatem vestrã . Et quia diligebatis ex initio,nunc omnibus manifestum est.Sic enim me absentem,tanquam præsentem habuistis . Nam in Asia cum essem ad corrigendas ecclesias,hinc illò venientes nũciabant nobis, dicentes:Inflammasti ciuitatem.Et certè charitas tempore solet marcescere, vestra autem dilectio quotidie augmentabatur. Et quem ita absentem diligebatis, præsentem credo quòd melius ametis. Iste meus thesaurus, hæ sunt meæ diuitiæ . Et ideo vestras orationes requiro . Orationes vestræ murus mihi , & munimen sunt . Noli dicere : Ego languidus sum,quo modo potero pro sacerdote orare? Audi scripturam dicentem : Oratio autem fiebat continua . Et ecclesiastica oratio soluit vincula Petri, & Pauli dilatauit prædicationis fiduciam . Oratio caminum ignis extinxit, oratio concluſit ora leonum,oratio seditionem compescuit, oratio paradisum aperuit, oratio cœli cardines reserauit, oratio sterilem fœcundauit, oratio Cornelij cœlos penetrauit, oratio publicanum iustificauit. Tale à vobis munimen requiro, talem gratiam postulo : & deus gloriæ susciplens orationes vestras, det mihi in apertione oris mei sermonem , quò possim creditum mihi populum instruere ad salutem , per Christum dominum nostrum, cum quo est deo patri cum spiritu sancto honor, gloria, & potestas in secula seculorum, Amen.

Actor.

BEATI IOANNIS CHRYSOSTOMI

Homilia, quum Sartonius & Aurelianus acti essent in exiliũ, & Gainas egressus esset à ciuitate, & de auaricia. Des. Erasmo Rot. interprete.

MVLTO tempore silui, & post longum temporis spacium ad charitatem vestram reuersus sum. Quanquã id non accidit vlla vel animi socordia, vel corporis desidia, sed abfui, tumultus componẽs,fluctus sedans,tempestatẽ corrigẽs: eosq; qui iam demergi cœperant, ad portũ & in tranquillũ porrecta manu reducere studens.Sum enim cõmunis omniũ pater,eoq; necesse est curã agere,nõ tantum eorũ qui stant, sed eorum quoq; qui collapsi sunt: non illorum tantum qui secundis nauigant ventis,sed & illorum qui tempestate iactantur : nõ eorum modo qui in tuto sunt, verumetiam illorum qui periclitantur.Harum sanè rerum gratia reliqui vos ad temporis spacium, obambulans, exhortans,obtestans, supplicãs vt à domino ea calamitas dissolueretur.Posteaquã autem inamœnis illis ac tristibus finis est impositus, denuo me ad vos recepi,ad vos qui in tuto estis,qui multa cum tranquillitate nauigatis.Ad illos profectus erã, vt tempestatem sedarem : ad vos reuersus sum, ne qua tempestas exoriatur.Ad illos discesseram, vt eos à molestiis liberarẽ, ad vos redij, ne in similes molestias incidatis. Quemadmodum enim oportet habere curam non eorum modo qui stãt erecti, sed eorum quoq; qui lapsi sunt: ita rursus non lapsi tantũ nobis debent esse curę,sed & stantes:illi quidem vt erigantur,hi vero ne cadant:illi vt ab vrgentibus malis liberentur,hi ne incurrãt in molestias imminẽtes.Nihil enim est in rebus humanis stabile,nihil incõcussum, sed hominum vita imitatur mare vesaniens, quotidie parturiens naufragia,naufragia,inquam,tum noua,tum periculosa. Omnia tumultuum ac turbarum plena sunt,omnia scopuli & præcipitia, omnia rupes sub aquis latentes,& sinuosæ cautes.Omnia terrores,discrimina,suspiciones, tremores & angores.Nemo cuiquã fidit,à suo quisq; proximo metuit, tempus fortasis illud in propinquo est, quod Propheta depinxit his verbis, Ne fiducią habeatis in amicis, & in principibus nolite spẽ ponere, à suo quisq; proximo cauete, à coniuge tua caue, ne quid illi credas.Quid ita tandem ? Quia tempus malũ est, quia omnis frater insidiatur calcaneo vt supplantet,& omnis amicus dolose incedit . Non est amicus tutus, non frater firmus.Sublatũ est charitatis bonũ, ciuile bellum habet omnes,ac ne id quidẽ apertum, sed obumbratũ. Innumerabiles vbiq; personæ simulatæq; facies . Multa oniũ vellera,innumeri vbique lupi sub his occultati,vt iam inter hostes aliquis tutius vixerit, quàm inter hos qui videntur amici.Qui heri adulabãtur, qui blandiebantur,qui manus exosculabantur:hodie repente comperti sunt esse lupi,abiectisq; personis facti sunt omnibus accusatoribus acerbiores . Pro quibus hesterno die gratias agebant, pro his nunc incusant & calumniantur.Quę est igitur horum omnium causa?Pecuniarum amor, vesana diuitiarum cupiditas, morbus insanabilis,fornax quæ nunquã extinguitur, tyrannis quaquauersum per totum orbem terrarũ diffusa. Hanc ob causam,& nos quæ prius dicebamus, nũc denuo dicimus, nec dicere desinemus.Tametsi heri complures incusabant nos talia loquẽtes:Itáne nunquam desines aduersus diuites armatam habere linguam ? Non desines cũ his assidue belligerari?Num ego cũ illis bellũ gero?Nũ aduersus illos armor? An potius pro illis cũcta tum dico,tum facio?Imò ipsi aduersus seipsos gladios acuunt. An non id declarauit ipsa rerum experientia?Quo,inquies,pacto ? Ego quidem increpans & assidue obiurgans, quærebam illorum commodum : sed illi verius sunt hostes,qui nobis hæc loquentibus culpam impingunt.Vidistis euentus rerum cũ oratione nostra congruere . An non semper dixi, fugitiuas esse diuitias, ab hoc ad illum transeuntes? Atque vtinam transissent solum,nõ etiam occidissent: vtinam discessissent tantũ, ac nõ é medio quoq; sustulissent . Nunc autem præterquam quòd deserũt suam protectionem, etiam gladio tradunt,& in barathrum pertrahunt, eo quòd sunt periculosæ proditrices,cumq; his potissimum bellum gerunt à quibus amantur.Ingratæ sunt,fugitiuę,homicidæ,crudeles & implacabiles, bestiæ incicurabiles, præcipitium vndiquaq; præruptum, scopulis assiduis plenæ & fluctibus, mare innumeris ventis agitatum . Tyranni acerbe imperantes,dominæ quouis barbaro sæuiores,inimicæ irreconciliabiles, hostes implacabiles, quæq; nunquã erga eos à quibus possidentur, remittũt simultatem . At non huiusmodi paupertas, sed his quæ dicta sunt contraria . Ea siquidem est tutum asylum, portus tranquillus, perpetua securitas, deliciæ pericu-

Mich.7.

lorum

Universidad de Deusto
Biblioteca

lorum expertes voluptas syncera, vita turbationum
nescia, vita fluctuũ ignara, copia inexpugnabilis, philo
sophiæ parens, frænum intemperantiæ, supplicij sublatio, radix modestiæ. Quamobrem igitur rogo, hãc fugientes, illas persequimini? illas hostes, illas homicidas,
illas quauis bestia sæuiores? Talis enim est pecuniarum
amor, tale vesanũ auri studium. Cur hostẽ tibi domesticum & perpetuum conuictorem tibi facis? Quur bestiam irritas, quam delinire oportuit? Et quo pacto, inquis, fiet mansueta? Si vel nunc mea verba toleretis, dũ
delicta feruent, dum calamitas viget, dum omnes in
tumultu sunt ac mœrore. Ergo quũ fieri posit, vt bestia
non sit bestia? Equidem possum illam immutare, si vos
velitis. Nam ea sermonum vis est. Quo pacto igitur à
feritate sua mutabitur? Si didicerimus, quo modo fiat
sæua, more leonum, more pardorũ, more vrsorum, qui
dum includuntur coërcenturq; in tenebris, erigunt a- B
nimos, acuuntq; iras. Itidem & diuitiæ dum includuntur & defodiuntur, acrius rugiũt quàm leones, perturbantq; omnia. Quòd si eas è tenebris eduxeris, & in egenorum ventres dissemines, ex feris bestiis fiunt oues:
quæ fuerant insidiosæ duces, pro scopulis fiunt portus, pro naufragio tranquillitas. Quandoquidẽ hoc &
in nauigiis videre licet, si quãdo onus est iusto graui⁹,
demergit cymbam. Rursum cũ est moderatũ, prospero
fertur cursu. Idem vsu venit in nostris ędibus. Quũ vltra quàm vsus postulat, congeris pecunias, exigui venti
procella & quiuis rerum inexpectatarum incursus, demergit cymbam. At si tantum reponas, quantũ postulat necessitas, etiãsi vehemens turbo ingruat, facile percurris vndas. Noli igitur plus concupiscere, quàm exigit necessitas, ne totum amittas. Noli quæ superant vsum congregare, ne perdas etiam necessaria. Noli pre- C
finitos terminos prætergredi, ne facultatibus vniuersis
exuaris: sed quod supereſt reseca, vt necessariis ditescas.
An non vides quòd agricolæ vitem putãt, ne vim omnem in pampinis & palmitibus, sed in radice proferat?
Idẽ & tu facito. Amputa folia, omneq; studium huc intende, vt quamplurimum fructus ferat. Quod si facere
recuses rebus prosperis, expectes aduersas. In tranquillitate tempestatem expecta, in sanitate morbum expecta, in diuitiis paupertatẽ ac mendicitatẽ expecta. Memento, inquit scriptura, tempus famis, in tẽpore abundantiæ: mendicitatem & egestatem, in diebus opulentiæ. Ad hunc modum si fueris affectus, tum & diuitias
multa cum sobrietate administrabis: & egestatem si incidat, fortissime perferes. Malum enim inexpectatum
perturbat animum si incidat. Quod autem expectabatur, si accidat, nõ multũ adfert perturbationis. Ita duo D
commoda lucrifeceris, alterum ne prosperitas te reddat ebrium & insolentem: alterum ne cõmouearis ac
perturberis rebus in diuersum commutatis: maxime si
semper expectatione contrariorum pendebis, sufficerit pro experientia expectatio. Tale est quod dico: dies es, expecta quotidie paupertatem. Quare & quamobrem? Quoniam ista expectatio tibi maximam adferre poterit vtilitatẽ. Etenim qui in diuitiis expectat paupertatem, non indiget deliciis, non extollitur, non diffluit, nõ concupiscit aliena. Nam expectationis metus
qui illi adest, pędagogi cuiusdã vice, cohibet eius mentem, nec patitur mala auariciæ germina subnasci, dum
ea metu contrariorum, veluti falce quadam prohibet
crescere, amputatq;. Hoc igitur vnum est è maximis bonis quæ lucrifacies. Alterum autem non est isto minus,
videlicet vt si accesserit paupertas, non expauescas. As-

A sumatur igitur rerum tristium expectatio, ne quando
veniat ipsa tristium experientia: ob hoc enim venit experientia, quòd non adsit expectatio. Quòd si illa correxisset hominem, hac nõ erat opus admodum. Huius
rei testis Ionas Niniuitis prædicens interitum. Siquidẽ
illi dum expectant quod propheta prædixerat, eis imminere calamitatem insanabilem, expectatione malorum venturorũ fregerunt iram numinis. Rursus Iudæi
non credentes prophetæ prædicenti Hierosolymorũ
excidium, acerba perpessi sunt. Sapiens enim metuens
declinauit malum, insipiẽs fiducia sua inuoluitur. Qui
expectat paupertatẽ dum versatur in diuitiis, haud facile fiet pauper. Nam quod ab expectatione lucrari no
luisti, id ab ipsa experietia pulchre disces. Proinde quũ
in diuitiis es, expecta paupertatem: quum in affluentia,
expecta famem: quum in gloria, expecta ignominiam:
B quum in sanitate viuis, expecta morbum. Assidue perpende rerum humanarum naturam, quę nihilo melius
habet, quàm amnium defluxus, & fumo in aërem euanescente fugacior est, & vmbra prętercurrẽte inanior.
In his si philosophatus fueris, nec suauia te poterunt inflare, nec molesta deiicere: si presentibus bonis non admodum hæreas, neq; absentibus discruciaberis, consuefacias animum ad diuersorum expectationem. Sepe
quidem fiet, vt diuersa non accidãt. Sed si acciderint,
nõ vehemẽter te cõmouebunt. Atq; vt intelligatis me
hæc nõ ex coniectura loqui, volo vobis narrare veterem quandam historiam. Fuit vir quidam admirabilis
& magnus, & vbiq; per orbem terrarũ celebratus, beatus ille Iob, ille pietatis athleta, ille totius mundi victor
& coronifer, qui per omnia certaminum genera transiuit, qui innumera trophæa erexit deuicto diabolo. Hic
erat diues & pauper, glorioſus & contemptibilis, multorum liberorũ pater, & orbus. Hic versatus est in aulis
regalibus sed idem fuit in sterquilinio. Hic fuit in splẽdida veste, sed post illam in morsu tinearum. Hic possedit innumera ministeria, sed idem sustinuit innumeras contumelias, à familiaribus in ipsum insurgẽtibus,
ab amicis conuiciantibus, ab vxore insultante. Omnia
illi prius velut è fonte affluebãt, pecuniarum copia, potentiæ magnitudo, gloriæ accessio, pax & securitas, honores & obsequium, corporis sanitas, & filiorum opulentia, nec erat in his quicquam molestum. Aderant illi diuitiæ cum securitate, prosperitas stabilis. Atq; optimo quidem iure. Deus enim illum vndiq; vallauerat.
Sed post illa omnia recesserunt, moxq; innumeræ tempestates immigrarunt in domum illius, omnes, inquã,
ac sibi vicissim succedentes ac perpetuæ, denique supra
modum, supraq; fidem omnes. Siquidem vniuersæ facultates illi semel ereptæ sunt, famuli liberiq; præmatura violentaq; morte oppressi sunt, ad mẽsam & ipso in
conuiuio mactati, nõ quidẽ securi aut gladio, sed à malo spiritu, qui domũ concussit. Tum vxor in illũ armabatur, suasq; machinas admouit iusto. Famuli porrò &
amici, partim expuerunt in faciem eius, quemadmodũ
ait ipse, Non pepercerunt faciem meam conspuere: par- *Iob 30.*
tim irruerunt in eum, & ex tota domo iectus est, ac
deinceps in sterquilinio vitam egit, ac vermium fontes scatebant, vndique sanguine & sanie diffluebat ille
preciosꝰ adamas. Et accepta testa, abstersit saniẽ, ipse sibi factus carnifex: dolor dolorẽ excipiebat, & cruciatus intolerabiles, & nox die molestior, & dies nocte
terribilior, sicut ipse dicit: Quũ obdormiero dico, quãdo erit dies? Cum surgo, rursum dico, quando erit ve- *Iob 7.*
spera? Plenus dolorum sum à vespera vsq; ad diluculũ.

Omnia

Omnia præcipitia, omnia scopuli, nec est vllus qui con A
soletur, qui insultent innumeri. Attamen in tanta tempestate, tantisq; fluctibus adeò intolerandis, constitit
aduersus omnia generoso animo & illabefactabilis. In
causa fuit id quod dicebam: Nimirum quòd quum dives esset, expectabat egestatem: cum sanus esset, expectabat ægrotationem: quum tot liberorum esset pater,
expectabat vt subitò fieret orbus. Atque hunc timorem semper apud se suscepit, & hanc anxietatẽ semper
apud se aluit, intelligens rerum humanarum naturam,
momentariamq; volubilitatem negociorũ cõsideras.
Eoq; dixit: Timor quem timebam, euenit mihi: & periculum quod metuebam, occurrit mihi. Semper enim
cogitatione spectabat ad illum timorem, operiens eũ,
sperans expectansq;. Eoq; quum aduenisset, nõ perturbauit illum. Neq; silui, inquit, neq; quieui, sed mihi ve- B
nit ira. Non dixit, non silebo, neq; quiescam, præsenti
tempore: sed, non quieui, præterito tẽpore. Neq; enim
rerum prosperitas attulit arrogantiam, sed expectatio
tristium non sinebat me quiescere. Quanquam affluentia vehementer hortabatur ad delicias, sed asperitas
eorum quæ expectabantur, profligabat securitatem. Et
licet præsens felicitas cogeret frui rebus, tamen futurorum solicitudo voluptatem interrupit. Ideoq; quoniã
præmeditatus in animo suo hæc ventura prospexerat
rebus lætis, hæc certamina posteaquam acciderunt fortiter & animose pertulit, vtpote iam olim ad illa exercitatus: & quoniam ea expectatione præceperat, nõ est
perturbatus, quum cerneret illa adesse: quoniã ne tum
quidem quum adessent læta, vehementer illis adhæsit.
Audi quid dicat: Quòd si delectatus sum, quum mihi
multæ affluerent diuitiæ, si reposui copiosam auri vim
mihi, si fiduciam habui in lapidibus preciosis, si ad in- C
numerabilia posui manum meam. Quid ais homo? nõ
delectatus es diuitiis affluentibus tibi? Nequaquam, inquit. Quid ita? Quoniam videbam illarum instabilem
fluxámque naturam, videbam possessionem haud durabilem. Aut non video quidem, inquit, solem orientẽ
ac deficientem, lunam vero intereuntem? non enim in
eodem manet statu. Quod autem dicit, tale est: Si stellæ quæ sunt in cœlis perpetuóque lucent, recipiunt nõnullam mutationem, sol deficiens, luna interiens, an
non extremæ dementiæ sit, terrena pro stabilibus fixisque ducere? Eóque nec præsentibus magnopere delectabar, nec discedentibus vehementer contristatus
sum: quoniam probe noueram earum rerum naturam. Hæc nos audientes charissimi, neque paupertate
deiiciamur, neque diuitiis intumescamus, sed in rerum
permutatione animum immutabilem retinentes, phi- D
losophiæ fructũ metamus, vt & hic voluptate perfruamur, & futura assequamur bona. Quæ contingat nobis omnibus adipisci, gratia & bonitate domini nostri Iesu Christi, &c.

DE RECIPIENDO SEVERIANO. Homilia.

SICVTI capiti corpus cohærere necessarium
est, ita ecclesiam sacerdoti, & principi populum: vtq; virgulta radicibus & fontibus fluuij: ita & filij patri, & magistro discipuli. Hæc
autem non superfluo ad charitatem vestram præfati
sumus: sed quoniam dicenda mihi sunt quædam apud
vos, vt nemo turbetur, neq; sermoni nostro aliqua oriatur interruptio: sed vt obedientia discipulorũ crescat
in vobis, & quantum affectũ patri deferatis, appareat.

Adornate me filij, & imponite mihi obedientiæ vestræ
coronam, facite me apud omnes beatũ iudicari, & doctrinam meam magnificate per obedientiam vestram,
secundũ Apostoli monita, dicentis: Obedite prepositis *Heb.13.*
vestris, & obtemperate eis, quia ipsi peruigilant pro vobis, quasi pro animabus vestris ratione reddituri. Hæc
ergo præmoneo, ne quis superbiat in commonitione
nostram. Pater enim sum, & necesse est me filiis consilium suadere: quod enim in carnalibus patribus natura
carnis, hoc in nobis gratia spiritus agit. Pater sum, &
pater nimis super filios tremens, ita vt sanguinem meũ
pro vobis fundere paratus sim. Et in hoc non est mihi
gratia. Apostolica enim lex est, & domini præceptum
dicentis: Pastor bonus animam suam ponit pro ouibus suis. Sed & vos eadem facite pro nobis: simili nanque erga nos deuincti estis affectu. Nam & Paulum au- *Ioan.10.*
dite quid dicit, Salutate, inquit, Priscillam & Aquilam *Roma.16.*
adiutores meos in Christo, qui pro anima mea suas cer
uices posuerunt. Sicut enim pulchrũ est pastorem pro
ouibus immolari: ita rursum pulchrum est, & oues à pastore nec morte seiungi. Cũ enim inseparabiles fuerint
ab eo, lupum diabolum nõ timebunt. Murus enim charitatis firmior est adamante. Et frater cum adiuuatur à
fratre, erit sicut ciuitas munita & firma. Hæc autẽ præmitto, vt cũ omni affectu, quæ dicimus, audiatis, neque
aliquis vestrũ incipiat perturbari. Loquimur rem quã
dignum est in ecclesia loqui, & quam dignum est liben
ter audiri. Pro pace loquimur ad vos. Et quid ita conueniẽs, quàm sacerdotem dei pacem populo persuadere? Contradictio nulla est, vbi & legatio sancta, & lega
tus acceptus est. Pro pace loquimur, pro qua filius dei
descendit ad terras, vt pacificaret per sanguinem, non
solum quæ in terra sunt, sed & quæ in cœlis, & terrena
cœlestibus sociaret. Pro pace loquimur, pro qua filius
dei passus est, propter quam crucifixus est, & sepultus,
quã nobis pro omni hereditatis censu reliquit, & velut
murum ecclesiæ dedit, quam scutũ aduersum diabolũ
posuit, quam gladium aduersum dæmones dedit, quã
portum tranquillissimũ fidelibus collocauit, quam repropiciationẽ ad deum dedit, quam delictorũ absolutionẽ cõcessit: pro hac ergo legatꝰ ad vos missus sum.
Nolite mihi incutere pudorẽ, nolite legationem meã
fœdare, acquiescite mihi, quæso, vos. Multa dudum tristia gesta sunt in ecclesia, deum confiteor, sed non laudo perturbationes, seditiones non amplector. Sed omittamus iam hæc, desinite, conquiescite, cohibete animos, refręnate iracũdiam: sufficit iam quod laborauit
ecclesia, finis sit, desinat turbatio: hoc enim & deo placitum, & piissimo principi acceptũ est. Oportet enim
& regibus obedire, maxime cũ & ipsi obtemperent ec- *Tit.3.*
clesiasticis legibus. Dicit enim Apostolus, Principibus
& potestatibus subditi estote: quanto magis religioso
principi, & pro ecclesia laboranti? Si ergo præparaui animos vestros ad suscipiendam legationẽ meã, recipite
fratrẽ nostrum Seuerianum episcopũ. Habeo gratiam
quòd sermonem meũ laudibus prosecuti estis. Dedistis
mihi fructus obedientiæ: nunc me semen bonum gratulor seminasse. Ecce enim statim frumẽti manipulos
colligam. Retribuat vobis dominus præmiũ benignitatis, & obedientiæ mercedem. Nunc enim veram hostiã pacis obtulistis deo, quia nemo turbatꝰ est, audito
hoc nomine, sed cum charitate suscipitis: simul vt sermone locuti sumus, omnem ex animo fugastis iracundiam. Suscipite ergo eum pleno pectore, apertis manibus. Si quid triste gestum est, omittite: quia vbi tẽpus pa

cis,

Universidad de Deusto
Biblioteca

cis,recordatio dissensionis nulla est, vt sit gaudium in A cœlo,gaudium in terra, lætitia & exultatio spiritualis in ecclesia dei.Et oremus de reliquo,vt pacificam deus custodire dignetur ecclesiam, pacem fixam & perpetuam dare, in Christo Iesu domino nostro, cum quo est gloria deo patri, vnà cum spiritu sancto, in secula seculorum, Amen.

SERMO IPSIVS SEVERIANI DE PACE,cum susceptus esset à beato Ioanne episcopo Constantinopolitano.

Luc.2. IN aduentu domini & saluatoris nostri,atque in præsentia eius corporali, angeli ducentes choros cœlestes euangelizabant pastoribus, dicentes:Annunciamus vobis hodie gaudiũ magnũ,quod erit omni populo. Ab ipsis enim sanctis angelis,etiã mutuatam nos vocẽ, annunciamus vobis B hodie gaudium magnũ. Hodie enim in pace ecclesia est,& hæretici in ira.Hodie ecclesiæ nauis in portu est, & hæreticorũ furor iactaẽ in fluctibus. Hodie pastores ecclesiæ in securitate, & hæretici in perturbatione sũt. Hodie oues domini in tuto, & lupi insaniunt. Hodie vinea domini in abundantia,& operarij iniquitatis in egentia.Hodie populus Christi exaltatus est,& inimici veritatis humiliati sunt. Hodie Christus in lætitia, & diabolus in luctu.Hodie angeli in exultatione, & dæmones in confusione. Et quid opus est multa dicere? Hodie Christus qui est rex pacis, cum sua pace procedens,fugauit omne dissidium,dissensiones depulit,discordiam perturbauit.Et sicut cœlum splẽdor solis, ita ecclesiam fulgor pacis illuminat. O quàm desiderabile nomen pacis, quàm religionis Christianæ stabile fundamentum,& altaris dominici cœlestis armatura. Et C quid possumus de pace proloqui? Pax nomen est ipsius Ephe.2. Christi,sicut dicit & Apostolus,Quia Christus pax nostra,qui fecit vtraque vnum,quę neque fide,sed inuidia diaboli dissidebant. Verũ sicut procedente rege & plateæ mundantur, & tota ciuitas diuersis floribus & ornatibus coronatur, vt nihil sit quod minus dignũ vultui regis appareat: ita & nũc procedente Christo rege pacis,omne quod triste est,auferatur è medio,& illucescente veritate fugetur mendacium: fugiat discordia, resplendescente concordia.Et sicut frequenter fieri vidimus,vbi regum vel fratrum tabulæ pinguntur, vt in vtrisque vnanimitatis declarentur insignia,artifex pictor fœmineo habitu post tergum vtriusque concordiam statuit,brachiis suis vtrunque complectentẽ, indicans quòd hi qui videntur corporibus separati, sen- D tentiis & voluntate conueniant: ita nunc pax domini media assistens, & vtrunque nostrum, gremio palpãte connectens,discreta corpora in vnum conuenire animum,vlnis iungentibus docet.In qua sine dubio completur sermo propheticus,qui ait: Et erit consilium pacificum inter vtrosque. Et hesterno quidem pater noster cõmunis,euangelico pacem sermone præfatus est: hodie vero nos verba pacis exponamus. Ipse nos hesterno resupinis manibus in verbo pacis excepit:& nos hodie dilatato pectore,vlnisq; patentibus ad dominũ cum muneribus pacis occurramus.Iam bella destructa sunt,pulchritudo pacis obtinuit.Nunc in luctu est diabolus,& in lamentatione omnis dæmonũ turma, nũc in cœlestibus lætitia, & in angelis exultatio,quibus speciális familiaris pax. Hoc enim etiam cœlestes admirantur virtutes opus quas fons eius habet perennis, ex quo etiam terrena hæc nostra guttis quibusdam exin- de stillantibus irrorãtur.Et ideo etiam si in terris pax, laudis eius splendor redundat in cœlum, laudant eam cœlestes angeli,& dicunt: Gloria in excelsis deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis.Vides quo modo cœlestes omnes & terrestres inuicem sibi munera pacis emittunt:Cœlestes angeli pacem terris annunciant,sancti in terris Christum qui est pax nostra, collaudant in cœlestibus positum, & mysticis choris acclamant,osanna in excelsis. Dicamus ergo & nos, Gloria in altissimis deo,qui humiliauit diabolum, & exaltauit Christum suũ. Gloria in altissimis deo, qui discordiã fugat,& pacem statuit. Dico enim vobis artẽ diaboli, cuius neque vos astutiã ignoratis. Vidit satanas firmitatem fidei,stabilitatem in ea pietate dogmatum septam,vidit & operum bonorum fructibus abundante: & ideo pro his omnibus ad insaniam venit, & rabie furoris exarsit,vt scinderet amiciciam, & euelleret charitatem,vt irrumperet pacem:sed pax domini semper sit nobiscum,in Christo Iesu domino nostro, cũ quo est deo patri & spiritui sancto gloria, in secula seculorũ, Amen.

EPISTOLAE DIVI IOANNIS CHRYSOSTOMI Archiepiscopi Constantinopolitani,

INNOCENTIO EPISCOPO Romæ,domino meo reuerendissimo,pientissimoque, Ioannes in domino Salutem.

ETIAM antequàm redditę sunt literæ nostræ,opinor pietatem vestrã audiuisse, quidnam hic patrare ausa fuerit iniquitas.Ea enim rerum est magnitudo & grauitas, vt nulla fermè orbis pars relicta sit, quæ tristem hãc tragœdiam nõ audierit. Quãdoquidem fama vsque ad fines terræ perlata, plurima vbique lamenta & eiulatus excitauit. Verum quia non satis est plãgere,sed opus etiam vt cura geratur, & spectetur qua ratione, & quo consilio grauissima illa ecclesiæ tempestas sedetur: proinde necessarium esse duxim⁹,vt persuadeatur Demetrio,Pansophio, Pappo & Eugonio, dominis meis maxime venerabilibus,piisq; episcopis,relictis negociis propriis,pelago se committere:susceptaq; longinqua peregrinatione hac, ad vestram properare charitatem,de omnibus vos manifeste docentes,quo quantocyus rebus succurratur. Missimus autem cum eis venerabiles dilectosq; diaconum Paulum & Cyriacum,qui & ipsi,quæ facta sunt, charitati vestræ exponent: & nos quoque paucis in epistolæ forma docebimus.Theophilus ille qui Alexãdrinæ ecclesiæ episcopatum regendum susceptt, quum à pientissimo rege cui aduersus illum quædam nunciata erant, iussus esset venire solus, collecta multitudine episcoporum non paucorum huc venit, quo præludio quasi declarare volebat,se ad bellum & aciem pergere: cũq; in magnam diuinoq; cultui deditam vrbem Constantinopolim ingressus esset,iuxta consuetudinem & constitutionem hactenus obseruatam non intrauit in ecclesiam,neque ad nos accessit,neque participẽ se fecit, vel sermonis,vel precum,vel communionis:sed egressus

sus è naui,& prætercursis Ecclesiæ vestibulis,alicubi extra vrbem diuersatus est, tametsi nos plurimũ obsecraremus & ipsum,& eos qui cum ipso erant, vt apud nos diuerterent. Erant enim diuersoria, & omnia alia quæ oportebat,bene instructa.At neq; illi,neque ipse, nobis morem gerebant. Vnde nos ea videntes,valde cõsternabamur animo:& quanuis iniustarum illarum inimiciciarum causam nullam inuenire possemus,nihilominus tamen officium eis,quod illi nobis debebant, impẽdimus. Nam iterum atq; iterum eum obsecrauimus,vt se nobis coniungeret,ac diceret, cuius gratia statim ab initio tantum excitaret bellum, tantamq; vrbẽ seditiosam faceret. Verum cũ ille causam dicere nollet, méq; vrgerent accusatores eius:vocauit nos rex pietissimus, & iussit vt iremus ad locũ in quo ille agebat,réq; summam ab eo audiremus. Nã insidias,& cædes,& alia plu- B rima causabantur:nos autem scientes leges patrum,viroq; honorem habentes,habentes etiã super hac re eius literas, oportere in quibusq; prouinciis sua negocia tractari, transmontanosq; ad nostra iudicia non trahendos,fortiter detrectauimus, ne causam susciperemus iudicandam.Porrò ille,sicut & prius,nobis obluctari cœpit, & multa authoritate vocato archidiacono meo, quasi iam Ecclesia viduata esset,ac episcopum nõ haberet,clerum omnem sibi per illum adiunxit:factęq; sunt Ecclesiæ seditiosæ, & è singulis Ecclesiis abducebantur clerici, & instruebantur, vt nos accusarent, & libellos aduersus nos producerent. Post hæc vocauit & nos ad iudicium,nõdum dilutis quæ aduersum se erant causis, id quod contra omnes canones & leges est.Porrò nos scientes quòd non ad iudicium, sed ad hostẽ & inimicũ perrecturi essemus,id quod satis declarant,quę prius ac postea sunt facta,misimus ad eum episcopos, Deme- C trium episcopum Pisinatium, Eleusium Apamiæ, Lupinum Appiarię:presbyteros autem,Germanũ & Seuerũ, qui congrua lenitate responderent,ac dicerent:Nõ vitare nos iudicium,sed inimicum apertum, & hostẽ manifestarium. Nam qui nondum acceptis libellis statim ab initio talia fecit,& seipsum abstraxit ab Ecclesię precibus & communione,& insuper accusatores subornauit,clerum ad se traxit,Ecclesiam desolauit: quo modo idoneus censeri possit huiusmodi,vt in iudiciis thronũ conscendat sibi minime congruẽtem? Neq; enim congruum est,vt hi qui in Aegypto sunt, iudicẽt eos qui in Thracia, & præsertim ille qui ipse reus est, inimicus & hostis. At ille nihil horum reueritus,magno studio anhelabat,vt perficeret ea quæ mente conceperat.Cũ autem contestaremur paratos nos ad diluẽdum crimina, & ad innocentiam,sicut & innocentes sumus,declarãdam coram cẽtum vel mille episcopis,non assensit:sed licet absentes essemus, & ad synodum appellaremus,& iudicium inquireremus: & non auditorium,sed manifestas inimicicias fugeremus:ipse tamẽ accusatores susscepit,meos excommunicauit, & de illis qui nondum se de suis purgauerant criminibus, libellos collegit: quæ omnia legibus & canonib⁹ prohibita sunt. Et quid op⁹ est multum dicere:non destitit omnia facere & tractare,donec nos vi & potentia è ciuitate & Ecclesia eiceret,etiã iam prouecta vespera, & vniuerso populo nos attrahente. Tractus igitur vi & abductus à magistratu ciuitatis in media ciuitate, & in nauim cõiectus per noctem nauigaui,eo quòd ad synodum & iustũ iudicium prouocaram. Quis hæc sine lachrymis,etiam si cor lapideum habeat,audiret? Verũ,sicut prius dixi,ea quæ perperam fiunt, non solum deploranda,sed & corrigẽda A sunt:& ideo charitatem vestram obsecro, vt prouocetur ad condolendũ,faciendúmq; omnia,quò mala hęc sistãtur.Neq; enim hic facinorũ illius finis,sed ad priora adiecit & alia.Nam postquam eos qui Ecclesiã inuaserant pientissimus rex eiecit, & multi episcopi qui aderant cognoscentes iniquitatem, & fugiẽtes insidias illorum,quasi incendium depascẽs omnia,in suas regiones concesserunt,nosq; iterum in vrbem & in Ecclesiã, à qua eiecti eramus,vocati sumus,inducẽtibus nos episcopis supra triginta, & notario à rege pientissimo in hoc misso:ille statim aufugit, eo q̃ ingressi mox obsecrabamus Christianissimum regem, vt cõcilium cogeret, quo facta hæc iustificarentur. Male conscius enim sibi erat,& reprehensionem pertimescens, & idcirco cũ regis literę in omnia loca mitterentur,& vndequaq; omnes congregarent,occultè, mediáq; nocte & ipse & sui conscensa naui elapsi sunt. Porrò nos,vtpote cõscientiæ nostræ fidentes,non propterea destitimus,sed eadẽ iterum à Christianissimo rege rogauimus. Qui & pro B sua pietate,missis ad illum nũciis, eum & omnes qui cũ eo erant,ex Aegypto vocauit, vt rationẽ factorum redderent:neq; sufficere putarent ad defensionem, quæ attentarant ex vna parte absentibus nobis,tã iniuste contra tot ac tãtos canones. Atqui regiis literis ille nõ obtemperauit,sed domi mansit, prætexens seditionem populi,& intempestiuam festinationem: tametsi etiã illic erant qui ei reluctabãtur: & populus quoq; ante literas conuiciis eum innumeris abluerat.Verũ hęc vos exactè prosequi nolumus, summatim nefarios illius conatus ostendentes. Itaq; nos non quieuimus,sed in hoc incubuimus,orantes regem, vt haberetur iudicium, in quo agere & respondere liceret. Dicebamus enim nos parati ad ostendendum nos non esse reos,sed illos legum extremos transgressores. Erant autẽ relicti hic Syri,qui cum eo affuerant,& communiter omnia fecerãt.Quos etiam accessimus,ad dandam rationem parati, atq; super ea re sæpe eos interpellauimus, obsecrantes vt dignentur nobis libellos & commẽtarios accusationum dare,vel genus criminum, vel accusatores ipsos significare.Verum nihil horũ obtinuimus, iterúmq; ex Ecclesia eiecti sumus. Quòd si quæ tunc contigerunt,& omnem excedũt tragœdiam,enarrare vellem: quis sermo explicaret? quæ auris sine horrore perciperet? Cum autẽ illa quæ dixi,prætenderemus,ipso magno sabbato collecta manus militũ, ad vesperã diei in ecclesias ingressa,clerum omnem qui nobiscum erat,vi eiecit,& armis gradum vndiq; muniuit. Mulieres quoq; quæ per illud tempus se exuerant,vt baptizarentur, metu grauiorum D insidiarum nudæ aufugerunt. Neq; enim cõcedebatur, vt se velarent,sicut mulieres honestas decet. Multę etiã acceptis vulneribus eiiciebantur, & sanguine implebãtur natatoria,& sancto cruore rubescebãt fluenta. Neq; hic rerum finis erat. Nã & sanctuaria ingressi sunt milites,quorum aliquos scimus, nullis initiatos mysteriis, & viderunt omnia quæ intus erãt.Quin & sanctissimus Christi sanguis,sicut in tali tumultu cõtingit,in prædictorum militum vestes effusus est,fiebantq; quasi in barbarica captiuitate omnia.Vulgus enim in solitudinem fugabatur, populus omnis extra ciuitatem versabatur, erantq; in tanto festo vacuæ Ecclesiæ, & plures quàm quadraginta episcopi qui nobis communicarant cum populo & clero,sine causa fugabãtur. Et ob prodigiosa flagitia,vbique per fora,per domos,per solitudines,per omnes ciuitatis partes,omnia lamentis,eiulatibus,fontibus lachrymarum, & id genus calamitatibus plena D erant:

Universidad de Deusto
Biblioteca

erant: & in tanto tumultu, & trepidatione ac planctu A erant omnia, vt nō modo qui affligebantur, sed & qui nihil tale patiebantur: & non solum qui nostræ fidei erant, sed & hæretici, & Iudæi, & gentiles, quasi ciuitate capta nobiscum dolerent. Talia ausi sunt præter sentētiam pietissimi regis, nocte profunda, episcopis hęc instruentibus, & vbiq; militantibus, nec erubescentibus, quòd essent duces militū, & pro diaconis satellites prę-euntes haberent. Facto autē die, omnis ciuitas extra muros sub arbores, & in nemora emigrauit, ibi festum diē celebrans, quasi oues dispersæ. Liceat vobis ex his & cætera omnia pensare: nā omnia quæ facta sunt, sermone complecti, vt dixi, impossibile est. Est autē & hoc perq̄ molestum, quòd talia tātaq; mala nullum adhuc finem accipiunt: neq; spes est quòd statim finiantur, sed augētur indies magis ac magis, nósq; multis ridiculo facti sumus, imò ridet nullus, etiā valde peruersus: lugent au B tem omnes propter extremam & inauditam hanc maliciam, malorum facile colophonē. Quid si quis dicat de turbationib⁹ etiam in aliis ecclesiis postea excitatis? Non enim hic cessauit hoc malum, sed vsq; ad Orientem peruenit. Nam sicut à capite quod malis humorib⁹ plenum, & reliqua membra corrumpuntur: ita & nunc quoque tumultus qui in hac magna ciuitate cœperunt, quasi ex fonte in omnia loca effluūt, & clerici vbiq; in episcopos insurgunt, & episcopi ab episcopis, & populi à populis scissi sunt, & alij propediem scindētur, & expectatur vbiq; malorū partus, orbisq; totius subuersio. Igitur domini maxime venerandi, & pij, cum hęc ita se habere didiceritis, studium vestrum, & magnā diligentiam adhibete, quo retundatur hæc quæ in ecclesias irrupit iniquitas. Quippe si mos hic inualuerit, & fas erit cuiuis in alienam paroeciam irrumpere, idq; ex tātis in- C teruallis, & eiicere quos voluerit, & authoritate propria quæq; pro libidine sua facere, scitote quòd breui transibunt omnia, & totus orbis premetur bello nō indicto, omnibus ab omnib⁹ iectis, & omnes eiiciētibus. Quapropter ne confusio hæc omnē quæ sub cœlo est nationem inuadat, obsecro vt scribas quòd hæc tam iniquè facta, & absentibus nobis, & nō declinātibus iudicium, non habeant robur, sicut neque sua natura habent: illi autem qui iniquè egerūt, pœnæ ecclesiasticarum legum subiaceant: nobis vero, qui nec conuicti, nec redarguti, nec habiti vt rei, literis vestris & charitate vestra, aliorumq; omnium, quorum scilicet & antea societate fruebamur, frui cōcedite. Si autem aduersarij nostri, qui ita iniquè egerunt, adhuc fingunt crimina quædā, propter quæ nos iniuste eiecerunt, non datis nobis neq; cōmentariis, neque libellis, neque manifestatis accusatoribus, D agemus & tuebimur etiam nos libenter causam, monstrabimusq; illosipsos, non nos reos esse eorum quæ nobis impingunt, sicut & planè innoxij sumus: & contrà, quæ ab ipsis facta, contra omnem sunt honestatem, cōtra omnes leges, contra omnes ecclesiasticos canones. Et quid dico canones ecclesiasticos? Neque in Gentiliū iudiciis, neque in Barbarorum tribunalibus talia attentata sunt vnquam. Neque Scythæ, neq; Sauromatæ vnquam iudicarunt, iudicium dandum vni parti, absente ea quæ accusatur, & vitante non iudicium, sed inimicicias, & inuocante multa milia iudicum, & protestante coram toto orbe declaraturam se non esse ream, depulsurámque crimina, & ostensuram suam innocentiā. Hęc igitur omnia cum ita se habere intellexeritis à dominis meis piētissimis fratribus nostris episcopis, obsecro, vt præstetis id quod petēt officij. Quo non solū no bis gratificabimini, sed & Ecclesiarum vniuersitati, mercedemq; accepturi estis à deo, qui nihil nō propter Ecclesiarum pacem facere dignatur. Semper vale, & ora pro me domine dignissime & sanctissime.

INNOCENTIO EPISCOPO ROMAE,
Ioannes in domino Salutem.

CORPVS quidem nostrum, vno eodémq; loco tenetur, & stabilitum est: animus autē charitatis ala in vniuerso orbe circūuolitat. Proinde licet tanta itineris intercapedine separati simus, à pietate tamen vestra non absumus, sed quotidie vobis præsentes sumus. Animi enim oculis videmus vestram illam fortitudinem & synceram affectionem, constantiāmq; non mutabilem, & quòd vos consolari nos plurimum & perpetuo cupiatis. Quāto enim fluctus extol- B luntur sublimius, & plures latent scopuli, vehementioresq; venti sunt & tempestates, tanto & vigilātia vestra augetur. Neque vos tanta viæ prolixitas, neque tantum temporis interuallum, neque causarum difficultates segniores reddidit: sed perseuerāter imitamini optimos gubernatores, qui tunc maxime vigiles sunt, quando eleuari fluctus, & mare intumescere, & multas aquas in nauim inundare, grauissimámq; interdiu noctem ingruere vident. Eapropter & gratias vobis habem⁹ multas, & desideramus quidem ad vos dare crebras literas, id quod nobis maximo foret solatio. Verum quia solitudo huius loci intantum vos à nobis separat: neq; facile ad vos peruenire valent hi qui nobiscum agūt, vel etiam qui in vicino habitant, tum quòd in extremis finibus locus ille situs est, tū quòd latrones vias illas vndique obsident: precamur vt diuturnum silentium nostrum efficiat, quòd magis nobis condoleatis, quàm q̄ nos reos putetis negligentiæ. Neque enim contemptus in causa est, quòd tacuimus. Nūc enim multo tempore venerabilem, & dilectum Ioannem presbyterum, Paulúmq; diaconum in hoc tenuimus, vt scriberemus. Perpetuas enim vobis gratias agimus, quòd paternam erga nos beneuolentiam declarastis. Nam quātum in vestra pietate situm fuit, iam res omnes sedatę & emendatę, & sublata omnia scandala fuissent, gauderentq; Ecclesiæ tranquilla & syncera pace: & essent planè secunda omnia, neq; contemptæ leges, neq; violatæ patrum constitutiones forent. At illi in suis impiis operibus pergūt, & quasi antea nihil attentarint, ita priora malefacta recētibus vincere certant. Nolo autem omnia, quæ interim gesta sunt singillatim recensere, quandoquidem nō solum epistolæ, sed & historiæ modum trāscenderet narratio. Cæterum vestram oro vigilantiam, quòd licet illi omnia tumultibus impleuerint, laborauerintq; morbis incurabilibus, & pœnitentiæ non capacibus: si tamē curari morbos voluerint, ne affligātur, neq; è cœtu abiiciantur, considerata tanti operis magnitudine. Certamen enim illud fermè totius orbis est. Ecclesiæ vsque ad genua humiliatæ sunt, populi dispersi, clerus diuexatus, episcopi exules, constitutiones patrū violatæ. Et idcirco iterum atq; iterum, & sæpius vestram oro diligentiam, vt quanto maior est tempestas, tanto maius abhibeatur studiū. Expecto quidē futurum, vt aliquāto amplius corrigātur. Quod si minus fiet, vos vestram coronam paratā, apud misericordē deum habetis: & hi, qui iniuria afficiuntur, consolationē ex incremento charitatis vestræ nō minorem accipiēt. Nam & nos tertium nunc annum in exilio versamur, expositi pesti, fami, bello, continuis obsidionibus, solitudini indicibili, quoti-

dianæ

dianæ morti, & Isauricis gladiis: & nō mediocriter nos A consolātur solida vestra fides & charitas, quæ se in me tam tenui & simplice oblectant. Hic noster murus, hæc securitas: hic portus absque fluctibus, hic multorum bonorum thesaurus, hæc lætitiæ mirificęq; voluptatis causa est. Et si in desolatiorem, quàm ille est, locum iterum abigemur, non paruam hinc habentes nostrarum afflictionum consolationem, abimus.

CYRIACO EPISCOPO EXVLI,
Ioannes exul.

AGE mœsticiæ tuæ vlcus denuo exhauriam, & cogitationes quæ tibi hāc tristiciæ nubem inuehūt, denuo discutiam. Quid enim est quod mœres & luges? An quòd periculosa tempestas, & luctuosum naufragium Ecclesiam inuaserunt? Hoc & ego scio, nec est qui contradicat. Et si vis depin B gam formam rerum, quo modo sese habeant. Mare ab infima abysso, amotis repagulis omnib⁹ turbari cœpit, & nautæ relictis remis, & gubernaculis, manibus amplexati genua, & omni consilio propter tempestatē destituti, neque cœlum spectant, neque pelagus, neque aridam: sed in stratis iacent, plorantes & flentes. Et talia quidem in mari cōtingunt. Verum in mari nostro, graiiores tempestates, grauioresq; fluctus sunt: sed ora dominum nostrum Christum, qui non arte tempestatem sedat, sed nutu solo maris sæuiciam soluit. Ne iis autem pusillo animo, quòd licet sæpe rogaueris, nō tamen sis exauditus. Habet enim hanc consuetudinem deus. An non potuit ipse tres pueros liberare, vt non iniicerētur in caminum ignis? sed cum in seruitutem redacti, cum in regionem Barbarorum abducti, cum paterna hæreditate priuati essent, cum ab omnibus ignorarentur, & C nihil eis penitus relictum esset, tunc deniq; Christus verax deus repente mirabili opere dispersit ignem. Ignis enim non ferens iustorum virtutē exiliit foras, & Chaldæos quos circa caminum inuenit, incendit, fuitq; illis postea caminus pro Ecclesia. Vnde & omnes creaturas aduocabāt, tam visibiles quàm inuisibiles, angelôsq; ac virtutes, & omnia complexi, dicebant, Benedicite omnia opera domini dominum. Vides quo modo patientia sanctorum, ignem in rorem cōmutauit, tyrānúmq; ita placauit, vt in omnē orbem terrarum literas mitteret: Magnus deus, inquit, Sidrac, Misac, & Abdenago. Et ecce quanta seueritate præcipit, statuēs, quòd si quis verbum aduersus illos dixerit, domus eius confiscetur, facultatesq; diripiātur. Ne igitur mœsto & pusillo animo sies. Etenim ego cum à ciuitate fugarer, nihil horū curabam, sed dicebam intra memetipsum: Si quidem D vult regina me exulem, agat in exilium. Domini est terra & plenitudo eius. Et si vult secare, secet. Idem passus est & Esaias, subscribat illi. Si vult in pelagus mittere, Ionæ recordabor: si vult in caminum iniicere, idē passi sunt tres illi pueri. Si me feris vult obiicere, obiiciat: Danielis in lacum leonibus obiecti recordabor. Si me lapidare vult, lapidet me: Stephanum habeo primum martyrem socium. Si & caput tollere vult, tollat: habeo socium Ioannem Baptistam. Si & substantiam auferre, auferat. Nudus exiui de vtero matris meæ, nudus etiam abibo. Me admonet Apostolus: Hominis personā deus non accipit. Et si adhuc hominibus placerē, seruus Christi vtiq; nō essem. Armat me & Dauid, dicēs: Loquebar corā regibus, & non confundebar. Multa quidē aduersus me confinxerunt, & dixerunt, quòd ad communionem non ieiunos receperim. Et si quidē hoc feci, expun-

gatur nomen meum ex albo episcoporum, & non scribatur in libro orthodoxæ fidei. Quoniam ecce si tale quid admisi, abiiciat me etiam Christus è regno suo. Si autem pergunt hoc mihi obiicere & contēdere, deponant & Paulum, qui postquam cœnauit, totam domum baptizauit. Deponāt & Christum ipsum, qui postquam cœnatum est, Apostolis communionem dedit. Dicunt, quòd cū muliere dormiuerim: exuite me, & inuenietis membrorum meorum mortificationem. Sed hæc omnia per inuidiam excogitarunt. Iam multum contristaris frater Cyriace, quòd illi nos in exilium abegerunt, ipsi autem in concione fidenter ambulant, & loquūtur, multitudinéq; satellitū stipantur. Verum hoc loco mēte versa Lazarum & diuitem, Vter illorū in hoc seculo afflictus? vter fructum accepit? Quid nocuit illi inopia? Nōne quasi athleta & victor in sinus Abrahæ abduct⁹? Quid profuit huic opulētia, & quòd in purpura & byssо vitam egit? Vbinam qui fasces gestabant? vbi satellites? vbi equi aureis frænis? vbi parasiti, & regia mensa? Nōne vt latro vinctus in sepulchrum abductus est, nudam animam exportans, & clamans vana voce: Pater *Lucæ 16.* Abrahā mitte Lazarū, vt riget, & refrigeret summitate digiti linguam meā, quia grauiter torqueor? Cur patrē vocas Abraham, cuius vitam non es imitatus? Ille omnem hominem in domo sua hospitabatur, tu autē neque inopis curam habebas. Non est deplorandum & flendum, quòd dies ille aquæ gutta dignus non habetur. Micas cadentes de mensa, pauperi non dedit: quid mirum, si nunc guttam aquæ non accipit? Hyeme non seminauit misericordiam, venit æstas, & nihil messuit. Est & hæc dispensatio domini, vt quando impios punit, & iustos remunerat, mutuum se videant & cognoscant. Etenim tunc martyres, suos quique tyrannos agnoscent, & tyranni suos quos afflixerunt martyres. Neque mea verba sunt hæc, sed Sapientis, qui dicit: Tunc *Sap. 8.* in magna fiducia stabit iustus aduersum eos, qui se afflixerunt. Nam sicut si viator, qui in æstu & calore ambulat, inuenitq; fontem limpidum siti flagrans: & magna fame laborans, exhibita mensa omnigenis dapibus instructa, prohibeatur à potentiore aliquo, ne mēsam vel fontem cōtingat, nēve cibis & aqua fruatur, valde graui dolore afficitur: Ita & in die iudicij videbunt impij sanctos lætari, & ipsi mensa regia frui non poterunt. Ita & deus Adamum punire volens, fecit eum è regione paradisi terram operari, vt locum illum desiderabilem quotidie videns, maiorem in anima dolorem haberet. Cæterum nos, quanuis hic non conuenimus mutuum: attamen alibi nullus est qui prohibeat, ne simul versemur. Videbimus sanè eos, qui in exilium nos miserunt, sicut Lazarus diuitem, & martyres tyrannos. Ne igitur animo conficiaris, sed esto memor Prophetæ dicentis: Subsannationem hominum ne timueritis, & ab *Esa. 51.* improbitate eorum ne vincamini. Nam sicut lana à tinea deuorabuntur, & sicut vestes veterascent. Cogita autem & dominum, quo modo statim à cunabulis persecutionem tulerit, & in terram barbaram fuerit missus. Qui terram continet, factus est nobis figura, ne deficeremus in tentationibus. Recordare passionum saluatoris, & iniuriarum quas tulit pro nobis. Alij eum Samaritanum vocabant, alij dæmoniacum, & voracem, & pseudoprophetam: dicebant enim: Ecce homo vo- *Matth. 11.* rax, & vini potor: &, In principe dæmoniorum dæmonia eiicit. Quid autem quòd duxerunt eum, vt præcipitarent? Quid, quòd in faciem eius conspuerūt, & alapas ei dederunt? Quid, quòd aceto & felle potarunt, & arū-

Universidad de Deusto
Biblioteca

dine caput eius percusserunt? Quid? quòd eum circun- A
dederunt chlamyde,& spinis coronauerunt, & supplicando,omniq; alio irridendi genere deriserunt,circũdederuntq; eum sanguinarij illi canes? Quid,quod ad passionem ductus,& nudatus, dereliquerúntq; eũ omnes discipuli? Et vnus quidem negauit,alius etiam prodidit,alij autem omnes fugam inierũt, & solus ipse stetit nudus in medio illarum turbarum, quas festus dies coëgerat: & quòd vt malefactorem in medio malefactorum eum crucifixerunt:& quòd sepultura carens pẽdebat, neque deponebant ipsum à cruce donec precibus à quodam impetratus,qui eum sepeliret:& quòd sepulturam non habuit,conuiciáque mala aduersus eum pronunciabant, & inter cætera, quòd discipuli ipsum furati essent,& quòd non resurrexisset. Cogita item Apostolos, quòd vbique persecutionem ferebant, & occultabantur in ciuitatibus, non valentes in aperto am- B
bulare: & quo modo Petrus apud Simonem coriariũ, & Paulus apud mulierem purpurariam latuerint: neq; enim diuitibus fidere audebat, sed post hæc facta sunt omnia prospera: ita & nunc. Igitur ne sis tristi animo. Audiui enim & ego de deliro illo Nectario, quem regina in throno collocauit, quòd afflixerit fratres & virgines nõ volentes sibi communicare, & quòd multi illorum propter me in carcere mortui sunt. Nã lupus ille est in agnino habitu, & personam gerit episcopi, cũ sit adulter. Nam sicut adultera est mulier, quæ viuente viro alteri se coniunxerit: ita & ille non carnalis, sed spiritualis est adulter qui me viuo sedem meæ Ecclesiæ inuasit. Hæc tibi per epistolam significata sint à Cucusis Ciliciæ, quo loco regina me exulem manere iussit. Porrò in itinere multa aduersa acciderunt,quæ nõ curauimus. Vbi autem in Cappadociæ prouinciam Tau- C
rociliciam venimus,multi sanctorum patrum chori nobis occurrerunt, in primis examina monachorum & virginum, iuges lachrymarum fontes effundentium & flentium, eo quòd in exilium nos proficisci videbant, dicebántq;: Tolerabilius fuisse,si sol radios suos retraxisset obscuratus,quàm quòd os Ioannis tacuit. Turbauerunt & afflixerunt hæc me non parum,eo quòd omnes propter me flentes videbam: alia enim omnia non admodum curabam. Episcopus autem huius ciuitatis me perquam humaniter excepit, multámq; in nos declarauit charitatem:atque adeo si licuisset, sede sua nobis cessisset, ni nos à patribus præscriptam legem obseruassemus. Oro,& supplico,genuáque tua contingo frater,abiice luctum mœroris tui, & nostri apud deũ memor esto,nobisq; rescribe precor.

DIVI IOANNIS CHRYSOSTOMI ad Episcopos & presbyteros ob pietatem in carcere inclusos, epistola.

BEATI vos ob carcerem,ob catenas, ob iniecta vincula: beati,inquam,& ter beati,imò sæpius. Totum orbem vobis conciliastis. Etiam longe absentes,amicos vobis fecistis. Vbique terrarum & marium canuntur vestra præclara facinora: fortitudo,constans sententia,animúsque minime seruilis. Nihil quod aliis videtur graue, vos deterruit: non tribunal,non carnifex, non tormentorum coaceruationes, non minæ,quæ innumeras mortes nunciabant:non iudex qui ignem ab ore flabat, non aduersarij, qui frẽdebant dentibus, & innumeris aliis insultandi modis gestiebant,non tantæ calumniæ, non impudẽtissimæ accusationes, non mors ante oculos quotidie proposita, sed hæc omnia vobis vberem potius ac sufficientẽ consolationis materiam præstitere. Et idcirco clari quidem vos & celebrant ac prædicant vos omnes,nõ amici solum,sed & inimici ipsi,qui hæc effecerũt. Eorum si quis introspiciat conscientiam, licet non manifeste fateantur,inueniet etiam apud ipsos vestrum miraculum magnificari. Tanta res est virtus, vt illam etiã impugnantes admirentur. Tanta res est malicia,vt etiã ij qui eam operantur,condemnent. Et ita in hac vita res vestræ se habent. Quę autem in cœlis fiunt,quis sermo digne explicabit? Inscripta sunt nomina vestra in libro vitæ:cũ sanctis martyribus connumerati estis. Scio hęc ego certò,non quòd in cœlum transcẽderim, sed è diuinis oraculis didici. Nam si Ioannes ille infœcũdæ fructus,& eremi ciuis,nuptiis in quas peccabatur, patrocinat° est: & cum præuaricationem corrigere nõ posset, arguit tamen, & propterea in carcerem cõiectus,& decollatus, martyr,& martyrum primus est: vos qui legibus & cõstitutionibus patrum,quas transgrediuntur aliqui, & sacerdotio,quod inuadunt & contaminãt, patrocinamini,& propter veritatem hæc patimini,vt cessent imprudentes calumniæ: cogitate qualem accepturi sitis mercedem. Non licet tibi habere vxorẽ Philippi fratris tui: dixit fortis & sublimis ille,satísq; ei fuit ad recentem arguendi libertatem. Locuti estis & vos. Et exposita sunt etiam vestra corpora pœnis,suppliciis,tormentis. Nõdum decapitati estis,sed longe acerbiora tulistis. Non enim idem est breui temporis momento caput amittere,& tanto tempore cum talibus luctari doloribus,terroribus,minis,vinculis,abductionibus ad tribunal, carnificum manibus,sycophantarum impudentissimis linguis,conuiciis,salibus & dicacitatibus. Nam & hoc maximum certaminis genus,ponitúrque à beato Paulo in magnorum certaminum ordine,cum sic ait: Recordamini dies pristinos, in quibus illuminati, ingens certamen afflictionũ sustinuistis. Deinde certamen narrans, ipsum ponit sic dicẽdo: Partim opprobriis & afflictionibus spectaculo estis: partim communicantes his,qui sic afflíguntur. Si ergo qui communicant,certãt: multo magis qui sustinent. Nõ enim vnam,aut duas,aut tres, sed longe plures sustinuistis mortes: etsi non experientia,certum tamen quòd animo. Gaudete igitur & plaudite. Dominus cœlorum iusit non solum non dolere, vel frãgi animo, vel decidere, sed gaudere & exultare, quando nomen vestrum tanquã malum eiiciẽt. Quòd si in sycophantiis gaudendum,quando his accedũt calumniæ,verbera,torméta,gladij acuti,vincula, catenæ, abductiones,traductiones, inimicorũ atroces cateruæ, D
cogitate qualis merces,quàm coaceruatæ erunt retributiones. Gaudete igitur,& exultate,viriles estote, corroboramini,cogitate quot vestro exemplo ad certamina armatis, quantos fluctuabundos confirmatis, quantos spiritus resuscitatis. Nam afflictionibus vestris multum profuturi estis, non solum præsentibus, sed & absentibus: nec his solum qui vident,sed & his qui audiunt. Cõtinuò versetur in ore vestro illud Apostolicum dictũ: Non sunt æquales afflictiones,quæ nunc tolerantur,ad futuram gloriam in nobis reuelãdam. Expectate: breui tentationum finis erit,liberatióq; perfecta. Orate etiam iugiter pro nobis. Nam etsi viarum prolixitate lõge diuersis locis habitamus, multóq; tempore à vobis segregati sumus: attamen vos vt præsentes & cõuiuentes nobis deamamus,vestrum amicum caput exosculamur,coronatos vos expansis manibus excipimus. Expectate etiam vos ex mutua erga nos charitate luctum vestrum maximum.

Hebræ. 10.

Rom. 8.

maximum. Nam si magnam mercedem expectare licet A
his,qui vos amant: cogitate quales vos, qui tãtis claretis virtutibus,maneant retributiones.

DIVI IOANNIS CHRYSOSTOMI AD Theodorum lapsum paræneſis prior, vel de reparatione lapsi, liber vnus, viro quodam docto interprete.

QVIS dabit capiti meo aquam, & oculis meis fontem lachrymarum? Quod in tẽpore quidem nunc dixerim,longẽq; tẽpestiuius,quàm tũ Propheta ille: tametsi multas ciuitates deflere,aut vniuersas gentes,consilium non est. Animam tuam deploro, numerosissimis adeóq; amplissimis populis adæquatam dignitate, imò multis nominibus digniorem. Quandoquidem vnus iste melior est, qui dei B
voluntatem amplectitur, quàm sunt decẽ milia transgressorum. Melior nimirum & tu pridẽ fuisti infinitis Iudæorum milibus. Qua de causa nemo mihi vicio vertet, si ex Propheta luctum acerbiorem assumã, altiorẽmq; dolorem ostendam. Equidem nec ciuitatem aliquam euersam lugeo,neque viros iniustos in ius victoris coactos. Quinimo sacram animam lugeo destitutã esse deploratámq;, ac tẽplum demolitum atque extinctum, cui Christus nuper præfuit,hoc est, ornatum cogitationis istius,quem modo exuisit diabolus. Quis honestus & clarus non ingemuit,qui incidit in ploratum Prophetæ, qui animaduertit barbaram manum sancta sanctorũ profanasse, & subiectis ignib° perdidisse omnia,Cherubim, arcam, tabulas lapideas, vrnã auream. Atqui damnum istud illo est tanto perniciosius,quò illorum significatio preciosior, quæ ad tuam ipsius animam pertinet. Tu es illo sanctius templum, quod neq; C
auro,neque argento, sed ex gratia spiritus resplenduit: & in vicem Cherubim atq; arcæ, Christum & huius patrem, simul atque consolatorem habuit conuersantem intra ipsum,at non amplius habet. Vastum nũc est desertum ac deformis nuditas à pulchritudine ac decore pristino,quando diuinum & incredibile ornamentum detractum est. Desertum plenũ periculis ac sine custode. Ibi nec ianua,nec pessulum,omnia omnibus patent corruptoribus animæ, turpibus animi diiudicationibus. Si superbia, si scortatio, si habendi libido aditum captat,nemo prohibebit. Principio quẽadmodum cœlum est inaccessum omnib°, ita fuit duritas cogitationis tuæ. Et forte videor incredibilia dixisse iis, qui vident destitutionem tuam & subuersionem: propterea doleo & lugeo, nec in hac aduersitate cesso, quousque te in pristina alacritate videro. Hominibus hoc esse supra vires apparet, deo tamen omnia in manu sunt. Is est enim qui erigit è terra mendicum, & è stercore exaltat pauperem,vt sedeat cum principibus,cum principibus populi sui. Is est qui facit incolere sterilem in domo, matrem propter liberos lætantem. Itaque ne desperes ad optima commutari. Quòd si cacodęmon tãtum potuit,vt te à vertice illo & fastigio virtutis in extremum malicię detruderet:multo magis deus in pristinam te poterit vindicare libertatem, neque in eam solum,sed tibi multo fœliciorem,quàm fuit prior perficere. Tantum ne relabaris,ne excindas spes amplas,ne in te admittas,quæ impiis accidunt. Nunquam enim peccatorum quamlibet exuberãs copia in desperationem coniicere solita fuit, sed cum illis impiam habere animam. Propterea Salomon non dixit simpliciter, Quisquis venit in profundum malorum,contemnit: sed no

Psalm.

Prouer. 18.

minatim inquit,impius: quia illorum tantũ est ille mor A
bus, postquam in profundum malorum descenderunt. Et hoc est quod non permittit eos respicere,neq; eò reuerti vnde exciderant. Nam flagitiosa disceptatio perinde atq; collarium incumbit in animæ ceruicem,& cõpellens oculos in terram demittere,prohibet ne ad dominum suum suspiciat. Atqui viri est perquam generosi,planeq; admirabilis conterere huiusmodi lignum, & impositum sibi lictorem deturbare,adeóq; dicere Prophetæ verba: Quemadmodum oculi ancillæ in manus dominæ suæ, sic oculi nostri ad dominum deum nostrum,donec miserebitur nostri. Miserere nostri domine,miserere nostri:quoniam multifariam repleti sumus despectione. Hæc sunt diuinæ disciplinæ, & supremæ philosophiæ verè dogmata. Repleti sumus,inquit,despectione, & infinitis rerum tristiũ procellis quatimur, B
neq; tamen prohibemur à suspiciendo ad deũ. Et priusquam nacti fuerimus postulata, nõ intermittimus eum orare. Hoc est nimirum animi generosi, non consternari,nec à spe discedere propter vim incidentium malorum: neque referre pedem, propterea quòd subinde precando nihil emolumenti persensit, sed perdurare quoad misereatur nostri, iuxta beati Dauid sentẽtiam. Quare diabolus in varias desperationis cogitationes nos immittit, quò excludat in deum expectationẽ, hoc est,ancoram tutam,substantiam vitæ nostræ,manuductionem in ea via,qua in deum ferimur,salutem perditarum animarum. Ipsa enim spe,inquit,seruabimur. Siquidem ea ipsa est catena aurea & firma, qua de cœlo propẽsa subducimus animas nostras: quæ breui sursum in illud summum fastigium retracta,eos qui ipsam fortiter manibus seruant, euellit & rapit supra fluctus præsentis vitæ,omnium longe periculosissimos. Quamobrem qui mollis per indulgentiam hanc sacrã ancoram C
amittit, continuò decidit & suffocatur, submersus in profundum maliciæ. Quæ cũ agnouit versipellis,posteaquam ipsi nos conscientia malorum operum onerauimus,tũ ille reuersus, ingerit cogitationem omni plũbo grauiorem, qua vergimus ad extremam salutis desperationem: qua semel susceptа, cõtinuò deprimimur pondere,& omissa catena illa,delabimur in vltima malorum. Quo in rerum statu dudum es,qui reiecto mandato domini tam mansueti,tam humilis, istius tyranni & sine fœdere nostram salutem impugnantis atrox imperium sustines. Benigno iugo dissipato, abiectóq; leui onere, in vicem illorum ferreis vinculis collum insertasti. Et quod amplius est,lapidem molarem, quem asinarium nominant,de tua ipsius ceruice dependisti. Vbi D
igitur subsistes in posterum, qui demersisti in tam vastum mare animam miserrimam, cum ipse tantam tibi necessitatem,quæ continuò deorsum cogit, vltro induxisti? Mulier itaq; illa quando inuenit vnã drachmam, vicinas conuocauit participes læticię: Gratulamini mihi,ait. Equidem amicos omnes & meos, & tuos in rem planè diuersam conuocabo, non dicam gratulamini mihi,sed lugete mecum, ploratus illos assumite,ac triste & flebile quiddam nobiscum exclamate. Maximam nimirum iacturam fecimus, nõ quia tot aut tot auri talenta è manibus exciderunt,neque quòd magna vis lapidum preciosorum, sed quòd is qui omnium illorum est preciosior, nauigans nobiscum hoc mare magnum & vastissimum, nescio quo pacto excussus, ad profundum perditionis prorsus prouit. Si qui me tentarint à luctu seducere, iis hæc verba Prophetæ respondebo, dicens: Omittite me, amarè flebo, consolari me non potestis.

Esa. 22.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Equidem huiusmodi luctum lugeo, qui nobis immen- A
sam vim lachrymarum adducit, de quo haud dubium
neq; Paulum,neque Petrum puduisset lugere ac plorare
omni consolatione reiecta. Quandoquidem hanc cõ-
munem mortem deplorantibus,quispiam facile paucis
multum animi reddit.Cæterum quando vice corporis
anima morti succumbit, infinitis confecta vulneribus,
vbi cum morte bona forma quæ prius apparuit, & ha-
bitus & pulchritudo omnis extincta est: quis tã durus,
tam alienus à cõdolendi affectu, qui in locum fletus &
lachrymarum sermonem se solantem queat adducere?
Quemadmodum illic non lugere, ita è diuerso hic lu-
gere philosophiæ est.Qui ad cœlum peruenit,qui seculi
huius vanitatem irrisit, qui formam corporum nõ alit-
er atq; lapideum simulachrũ inspexit: qui aurum vt lu-
tum,delicias omnes vti cœnum cõtempsit,ille nobis ex
insperato,febre correptus absurdæ cõcupiscentiæ,sani- B
tatem,virile robur, speciem omnem perdidit, seruũsq;
factus est voluptatum. Hũc itaq; num iure obsecro de-
plorabimus?num plangemus,donec eum nobis iterum
asseramus? Alioqui quis esset in nobis sensus humani a-
nimi? nam corporeæ mortis destructionem nemo hic
inueniet,id tamen lugentes à lamẽtis nihil cohibet.Cæ
terum vnius animæ mors hic aboleri contingit. In in- *Psal.6.*
ferno enim quis,inquit,confitebitur tibi? Quo igitur pa
cto non maximi est flagitij, tam incuriose ferre animæ
interitum? Qui corporis mortem lugent,tanta id solẽt
vehementia, quanquam vident quòd defunctum la-
chrymis in vitam reuocare nequeant: & nos nihil ta-
le exhibemus,qui scimus spem esse de anima in pristinã
vitam reducenda. Siquidem complures & hac tempe-
state,& progenitorum nostrorũ seculis, qui ordinis sui
desertores,& è frequentata via præcipites euntes,tanta C
alacritate resurrexerunt:vt priora sequentibus facile ce
larent,palmámq; corriperent, ac redimiti corona cum
victoribus prædicarentur,ac in cœtum beatorum alle-
gerentur. Quandiu tamen quis in fornace voluptatum
consistit,etiamsi exemplis abundat infinitis, ipsi res esse
supra vires apparet: cæterum si vel leuiter cœpit illinc
egredi,identidem procedens, vim ignis à tergo relin-
quit, videtq; ante se & ad pedes propemodum viã ro-
scidam,atque eximiæ facilitatis, tãtum ne desperemus,
ne dubitemus de reditu ad superos.Etenim cui deest fi-
ducia, is frustra possidet vel infinitam ac fortissimam
animi promptitudinem. Ianuam enim sibi respiscen-
di semel obfirmauit,& ad curriculum aditum intercli-
sit. Quis potest autem foris manens præclarum facinus
designare? Quapropter malignus nihil non tentat,quò
nobis hanc diffidentem cogitationem inserat. Etenim D
non est sudandum ei, neque amodo opus habet indu-
stria,vt nos oppugnet,nimirum lapsos & iacentes,qui-
bus nec reluctandi consilium supereſt.Qui vero vincu-
lis magna vi ruptis receperit pristinum robur, & in re-
bus istis perditissimis non est acturus quietem, sedulò
diabolo reluctans, sit vel millies lapsus, surget iterum,
& hostem conficiet.Cæterum qui cogitatu desperatio-
nis impeditus, animóque fractus est, quo modo abibit
victor? quo modo reluctabitur? quin abiecto, quod
aiunt,clypeo,mox fugam capesset. Caue dicas,iis tantũ
veniæ locum concedi, qui modice deliquerunt: Nam
finge,si lubet,aliquem vniuersa malicia redundantem,
& patrarit omnia, quæ à regno excludunt, is vt demus
non sit extra fidem,sed fidelis aliquando fuerit, accep-
túsque deo, postea vero factus scortator,adulter, mol-
lis,pędico,fur,ebrius,calumniator,aliáq; id genus flagi-
tia sedulò committat,equidem illi non ero desperandi
author, neque si perseuerauerit ad extremam vsq; sene-
ctam, cũ infandis illis maximisq; viciis. Quòd si mor-
bus esset ira dei,non iniuria quis à spe decideret,perin-
de atque concitata tãtis facinoribus flamma deinceps
restingui nequeat.Cęterum diuinum numen quia liber-
um est à perturbationibus, & punit, & in promeritos
animaduertit, neq; tamen vlla vltionis cupiditate vn-
quam tangitur,sed amorẽ potius ad nos id faciens præ
se fert,magnamq; curam, bono esse animo addecet, &
confidere de virtute resipiscentiæ.Siquidem illis qui in
ipsum deliquerunt, non solet propter suam contume-
liam immittere, aut quicquam incommodi in hanc na
turam inducere:sed omnino ad nostram spectans vti-
litatem, videlicet ne peruersitas nostra aut in peius ab-
eat aut contẽnat,despiciatq; illius benignitatem. Quẽ-
admodum is qui è conspectu lucis vltro secedit,ea dã-
num non dedit, sua potissimum ipsius culpa coniectus
est in tenebras: sic qui solitus fastidire virtutẽ dei, om-
nia potentem,ex ea quidem nihil mali habet, summum
autem exitiũ ipse sibi aduexit.Hac de causa deus flagel-
la nobis minatur,& interim adducit,non vt se vlciscа-
tur,sed vt nos ad se trahat. Medicus enim propter cõ-
tumeliam mente captorum non dolet, neq; mordetur:
sed omnia facit,omnia molitur,quæ ad sedandos illo-
rum absurdos mores attinent,non suam spectãs,sed il-
lorum vtilitatem. Quòd si tenuem ægrotus coniectu-
ram temperantiæ & frugalitatis ostẽdit,continuò gau-
det & lętatur,multóq; accuratius medicinam apponit:
nõ propterea quòd sit vindex, aut quòd expetat pœnas
prioris contumeliæ,sed quia tam pulchrum initiũ pro-
uehere vult,ac absoluere in synceram sanitatem. Non
aliter deus postquam nos in extremam cecidimus insa
niam,non est vltor veteris flagitij, sed vt morbum ar-
ceat,omnia dicit ac facit: quod satis à rectis cogitatio-
nibus videre est,idipsum contestantibus,cæterũ incre-
dulis vobis de his rebus facile fidẽ faciemus ex diuinis
scripturis. Nã quis est rege Babyloniorum sceleratior?
Profer aliquem,si potes,qui tantam vim diuinæ poten-
tiæ prius acceperat,vt & Prophetam adoraret, & ei sa-
crum,ceu deo,fieri iuberet:rursum in veterem superbiã
proiectus, eos qui ipsum noluerunt præferre deo, vin-
ctos in fornacem accensam dedit, nihilo tamen secius
hunc tam atrocem ac impium,qui fera potius quàm ho
mo censendus erat, ad resipiscentiam cohortatur: va-
riásq; offert occasiones mutãdi animi in melius,primò
miraculum quod in ardente fornace contigit: deinde
faciem quam rex vidit,& Daniel interpretatus est, quæ
idonea erat vel saxum,nedum animam inflectere. Tã-
dem post illam rerum admonitionem,etiam Propheta
in medium fideliter consuluit,quando dixit: Propter-
ea rex cõsilium meum tibi gratum esto, peccata tua per
eleemosynas redimito, ac iniquitates per cõmiseratio-
nem super pauperes:forsitan erit longanimitas delictis
tuis. Quid dicis tu sapiens ac beate? Estne post tantũ ca
sum reditus? post morbum tam desperatũ iterum sani-
tas,iterum prudentia speranda,post mentem scilicet a-
deo motam? Omni se respõsione nudauit rex, qua prius
esse potuit vtcũq; purgatus. Nam antea nesciebat eum,
qui ipsum creauit,& qui ipsum in eximiam illam euexit
gloriam:quanquam iure debuit tã potentiæ eius,quàm
prouidentiæ argumenta recensere,quæ plurima sunt fa
cta, tum erga se, tum erga progenitores. Quandoqui-
dem vbi sapientiæ eius & præscientiæ euidentia signa
suscepisset,atq; magicam astronomiam, omnemq; dia-

bolicæ

bolicæ insaniæ vmbram vidisset subuersam, grauiora A
prioribus exhibuit. Nam quæ sapientes magi Gazareni
exponere nequibant, candidéq; profitebantur esse ma-
iora,quàm quòd iuxta humanam industriam paterent,
ea puellus illi reddidit absoluta: quo miraculo eum sic
reduxit,vt non solum crederet,sed & vt orbi terrarum
toti fieret eius dogmatis pręco,& magister manifestus.
Quare si erat ante suscepta signa venia indignus, quòd
deũ ignoraret: multo magis indignus erit post illa por
tenta,post cõfessionem eius,post doctrinam erga alios
ostensam. Neque enim parum probe credidit, quòd so
lus esset deus verus, qui tãtam in seruum suum gloriam
posuisset, quanuis id aliis præcepisset, nihilo tamen se-
cius ab huiusmodi cõfessione recidit in idololatriam.
Qui quidem prostratus in faciem, dei seruum adora-
uit,tanto deinde furore correptus est, vt & seruos dei,
qui ipsum adorare recusarũt, in fornacem immitteret. B
Quid igitur? Num deus, sicut erat puniendus,desertо-
rem puniuit? Quinimo maiora ei argumenta potentiæ
tribuit, sedulò reducens à socordi arrogantia in vete-
rem modestiam: & quod est sanè magis admirandum
(neque enim est cur ob excessum miraculorum minus
credas quæ facta sunt)in nullo alio signum fecit,quem-
admodum in camino, quem ille ipse accendit contra
pueros,quos ligatos in eum coniecit. Fuit itaque flam-
ma supra opinionem ad miraculum vsque exardẽs. At
clementissimus, quo maiore metu illum expaueſceret,
quóve terrore ampliore exanimaret, omnémq; exclu-
deret ab eo pertinaciam,id quod est magis obstupescẽ-
dum inexpectatúmq; effecit.Siquidẽ permisit eam con-
flagrare,quantum ille volebat, suámq; ostendit poten-
tiam moderatam ea prudentia,quæ non dissolueret o-
pus inimicorum, permanens tamen inane reddidit ac C
sine viribus: ne aliquis cum eos intra flammas obambu
lãtes vidisset,arbitraretur flammam esse quiddam ficti-
cij,permisit vt combureret illos,qui eos iniecerant,etiã
corrigiam calceorum & stupam, tótq; aboleuit corpo-
ra. Quandoquidem imperio dei nihil est potentius,quẽ
sequitur omniũ quę sunt natura,vt qui eam ex eo quod
non est in esse produxit, quemadmodum tum demon-
strauit:nã flamma quæ corripuit mortalia, corpora nõ
aliter atq; ab immortalibus abstinuit, integrúmq; red-
didit apud se depositum,idq; multo cum splendore.Nã
quemadmodum ex regiis reges, ita de camino egressi
sunt illi pueri. Nemo ad regem dignatus est vel respi-
cere, quin ab illo omnes visum in hoc incomparabile
spectaculũ obuerterunt: nec diadema,nec purpura,nec
aliud quidpiam regiæ phantasiæ populum adeo permo
uit, atque species illorum fidelium, vt qui talia, ceu per D
somnium,perferre videbãtur. Quod enim est in nobis
maxime infirmum,& abolitu facillimum,nempe capil-
lorum natura: id velut omni robustius adamante supe
rauit flammas,alioqui omnia deuorantes. Cæterum ne
id quidem solum erat suspiciendum, quòd in medium
ignis accepti nihil incõmodi senserunt,sed quòd sem-
per locuti sunt. Omnes sciunt qui ardentibus adfuerũt,
quandiu habuerũt labia in sermonem soluta, pauliſper
quidem ad incendium substiterunt, visuri quo modo
futura esset ex ore dissoluto discessio animę. Verum tot
miraculis animaduersis,omnibúsque obstupescentibus
tam præsentibus & spectatoribus, quàm absentibus, &
illis quicunque per literas didicerunt, rex ille qui alios
edocuit,perdurauit inemendabilis, iterum in veterem
reuersus est maliciam. At ne tum quidẽ adeo desperа-
tum afflixit,quin adhuc animum cõtinuit, & per som-

nium,& per Prophetam ei cõsulens. Cæterum sanè vbi
nihilo melior est factus, tum inducit in posterũ flagel-
lum, nec id velut vltor præteriti delicti, sed vt futura
incommoda præscindat,vt reliquam maliciam arceat:
nec dum tamen omnino extinxit,sed paucis annis eru-
dito pristinum reddidit honorem. Pœna quam deus ir
rogat,nihil damni dat, sed lucrifacit quod est inter bo
na omnia maximum. Solidam enim dat in Christũ te-
nere fiduciã, & resipiscere à peccatis aduersus illum cõ-
missis. Siquidem tanta est dei humanitas, & erga nos
amor,nunquam auersatur pœnitẽtiam syncere factam,
si quis ad malicię fines olim penetrarit,illinc eũ ad vir-
tutis viam reducere conatur, & suscipit redeuntem, &
suauiter amplectitur,nihilq; non facit,quo in pristinam
dignitatem reformet. Quòdq; est maioris facilitatis ar
gumentum, etiam si non omnem præ se fert pœniten-
tiam,breuem illam,& exiguo tempore factam non ab-
nuit,sed magna pensitat mercede:id quod manifestum
est ex iis quæ de populo Iudæorum alicubi dicit Esaias:
Propter peccata pauliſper contristaui eum, & percussi *Esa.57.*
eum, & auerti faciem meam ab eo, & ipse contristatus
sum,& ambulaui mœstus,& sanaui eum,solatus sum eũ.
Testor vos quòd rex ille impiętissimus,qui propter mu
lierẽ factus est maxime deditus peccatis, vbi semel dũ-
taxat luxit, & saccũ indutus agnouit scelera sua, vsque-
adeo dei misericordiam arripuit,vt euitaret omnia ma
la quæ tum ei imminebant. Nam deus Heliæ dixit: Vi- *3.Reg.21.*
di quo modo compunctus est Achab à facie mea, non
inducam malum in diebus eius.Post hunc Manasse cũ-
ctos insania anteiuit ac tyrannide,legalem euertit cul-
tum,templum clausit, idolorum errorẽ deo aduersum
inuexit, vniuersis qui ante se vixerunt, impietate præ-
stans.Is posteaquam aliquãdo resipuit,relatus est in nu-
merum amicorum: si cõspecta imagine suarum iniqui-
tatum de reditu desperasset, ac de immutatione, deci-
disset profecto ab his bonis quæ postea obuenerũt: nũc
vero quia perpendit,quàm exiguum sit,vel excessus tã-
tus suorum peccatorum respectu infinitæ commisera-
tionis dei,diaboli vincula dissipauit, euasit victor, bo-
num cursum consummauit. Cæterum deus non solum
per ea quæ in hunc facta sunt, sed per verba Prophetæ
eliminauit cogitationem desperationis. Hodie enim, *Psal.94.*
inquit,si vocem eius audieritis,ne obfirmetis corda ve-
stra sicut in exacerbatione.In hunc modum hodie no-
bis per omnem vitam dicendum est,& si libet,ad sene-
ctam vsque. Nõ enim ad temporis rationem,sed iuxta
affectum animæ solet diiudicari pœnitentia. Niniuitæ
non multis diebus precati, vt peccatum eorum deleret
deus, tempus exiguum potuit vniuersam eorũ abolere
iniquitatem. Et latro haud lõgo tempore ingressum pa
radisi impetrauit. Quacunq; quis hora se deiiciens,vel
vnum dixerit verbum,in eo momento totius vitæ pec-
cata simul absterſit, atque ante Apostolos officij grati
premium suscepit. Videmus etiam martyres nõ ita mul
tis annis,imò paucis diebus,adeóq; non raro inter die-
culam splendidas cõsecutos coronas. Quapropter vbi-
que nobis opus est alacritate,sedulóq; affectu: itaq; pare
mus conscientiam, vt tanta vehementia cum veterem
odisse maliciam, tum diuersam elegisse viã videamur,
quantam deus nobis imperat ac requirit, nihil ob tem-
poris breuitatem habeamus minus,quãdo multi ex po-
stremis ardenti studio se priores præuenerunt. Neque
enim graue est hominẽ cecidisse,sed lapsum iacere,nec
resurgere conari:vltrò perferre malum,torperéque ob
desperationis sermonem, & morbum corrupti iudicij

Universidad de Deusto
Biblioteca

prædicare graue est. Contra quos exardẽs Propheta di- A
Hiere.3. xit: Num qui cadit, non resurgit: nec qui auertitur, nũquam reuertitur? Si quem à nobis requiris, qui post susceptam fidem sit prolapsus, animaduertas quòd de hoc etiam illa dicta sunt: nam qui cecidit, ex eorum est numero qui prius steterunt, non qui iacuerunt: nam qui iacet, quo modo is potest cadere? Verum alia quoq; dicũtur per parabolas, per manifesta facta, nedũ verba. Ouis illa quæ separata fuit à nonagintanouem, moxq; inuenta & reducta, quid aliud nobis demõstrat, quàm casum & reditum? Quoniam ouis erat non alieni pastoris, de reliquartum erat grege, priúsque sub eodem pastore pascebatur: & errauit neutiquam casu, sed per montes & saltus, hoc est, per viam longam, deflectẽtemq; à recto. Quid: num neglexit errantem? Nequaquam, reportauit eam impositam humeris suis, non egit ante se, nec verberauit. Quemadmodum optimi medici difficili diu- B
turnóq; morbo decumbẽtes, variis medicinis ad sanitatem restituunt, non semper vtẽtes arte: interim enim nonnihil cupientibus diuersa obsecũdant: sic deus vehementer corruptos non impellit magna vi ad virtutem, sed mansuete & sensim promouet: imò plerunque portat, ne immanior scissura fiat, aut error productior. Non est vnum hoc simile, quod huiusmodi doctrinam confirmat, parabola etiam de intemperante puero stat ab eadem: qui nõ erat patri alienus, vtpote filius, & frater pueri acceptissimi, nec in maliciam casu incurrit: quinimo sciens prudẽnsq;, vt sic dicam, in alterum littus malorum prorupit dies, liber, bene natus, omnibus seruis, omnibus mercenariis, nedũ hospitibus factus est calamitosior: atqui reddit' est pristinæ dignitati, amissamq; gloriam recuperauit. Si de vita desperasset, ac de his rebus quæ ei contigerunt, ambiguus in aliena rese- C
disset regione, orbatus fuisset nimirum bonis illis quæ mox obuenerunt: periisset fame, mortemq; obiisset omnium maxime miserabilem. Verum quia pœnituit, nec diffisus est super reditu, è tanta corruptione in priorem claritatem cõmutatus, amicitur stola pulcherrima, fruitur prioribus quàm frater à lapsu immunis. Tot annos, inquit, seruio tibi, & nunquam præceptum tuũ fum prætergressus, nec mihi vnquam hædum dedisti, vt cum amicis meis lætarer: at postquam filius ille tuus, qui deuorauit substãtiam suam, venit, occidisti ei vitulum illum saginatum. Tanta est virtus pœnitentię. Tam præclaris itaque exemplis excitati, ne permaneamus in malis factis, nec incerti fluctuemus de mutãdis nobis in melius, quin magna fiducia dicamus: Pergamus ad patrem, appropinquemus deo, is nequaquam nos auersabitur. At- D
qui nos consultò, deditáq; opera procul ipsos seiungimus. Deus autem, inquit, appropinquans ego sum, & non deus procul. Quemadmodum per Prophetam iterum exprobrat: Non, inquit, peccata vestra diuidãt inter me & vos. Quare cum peccata nos longe dirimant à deo, tollamus necesse est ea, ceu interuallum molestissimum, quod nos priores fieri prohibet. Audi, iam in rem præsentem duceris. Apud Corinthios vir quidam insigne patrauit peccatũ, quale nec apud Ethnicos nominabatur: is erat fidelis de familia Christi: sunt qui eũ fuisse sacerdotem quoque autumant. Quid tum? Paulúsne à spe illorum qui seruabãtur, eum deiecit? Ille, inquam, Paulus qui in superioribus & consequentibus toties expostulat cum Corinthiis hunc nõ esse receptum in pœnitentia, ostensurus denique nullum esse peccatũ quod medicinam refugiat, iterum loquitur de eo qui
Esa.59.
1.Cor.5. grauius quàm gentes peccauerat: Tradite, inquit, eum satanæ ad interitum carnis, quo spiritus saluus sit in die domini Iesu. Id quidem ante pœnitentiam dixit. Mox vt resipuit: Satis est, inquit, istiusmodi homini increpatio hæc quæ facta est à pluribus. Et scripsit vt eum consolarentur, vt resipiscentiæ locum darent, ne eum in satanæ potestatem transire contingeret. Item Galatæ gẽs perfecta, post susceptam fidem, post signa per se facta, post multas tẽtationes propter fidem Christi exuperatas, lapsi sunt, iterúmque resurrexerunt: siquidem claruerunt miraculis, quemadmodum idem manifestat. Qui igitur vobis, ait, præbet spiritum, & operatur virtutes in vobis. Multa fidei certamina decertarũt, quod sic docuit: Tam multa, inquit, passi estis frustra, si tamẽ & frustra. Post tanta virtutis incrementa graue flagitiũ cõmiserunt in hoc, quòd à Christo diuerterunt, de quo Galat.3.
videtur ille dixisse: Ecce ego Paulus dico vobis, si circuncidamini, Christus nihil vobis proderit. Et iterum: Quicunque à lege iustificamini, à gratia excidistis. A lapsu tam pernicioso perquam amanter eos recepit: nã dicit, Filioli mei quos iterum parturio, donec formetur Christus in vobis, ostendit nimirum vel ab vltima destructione posse Christum superiorẽ reformari in nobis. Non vult enim mortem peccatoris, sed vt reuertatur, & viuat. Reuertamur itaque amicũ caput, & voluntatem dei perficiamus. In hoc quidem nos creauit, ac in istud esse produxit: quo nos æternis bonis participaret, vtq; tribueret regnum cœlorum, non vt in gehennam detrudat, aut ignibus dedat, qui quidẽ facti sunt propter diabolum, non propter nos, non aliter atque nostri gratia paratum est regnum cœlorum. Vtrunq; subindicat, cum dicit illis qui à dextris adstabũt: Venite bene- Matth.
dicti patris mei, possidete regnum paratũ vobis ab exordio mundi: à sinistris autem constitutis, Discedite à me maledicti in ignem æternum, qui paratus est: non addit, vobis: sed, diabolo & angelis eius. Qua de causa non est gehenna instituta propter nos, sed propter aduersarium & angelos eius: regnum autem cœlorum ab exordio mundi propter nos adornatum, modo ne nos reddamus indignos ad hæc, vt cum sponso ingrediamur: quandiu enim hic sumus, etiam si peccamus decies millies, semper erit spei locus, omnia dabitur abluere scelera dignam exhibentibus pœnitentiam. Cæterum si quando hinc abierimus, nondum consecuti vehementissimam pœnitẽtiam, manebit nos quiddam acerbius: nam tum vel dentibus frendemus, vel plãgemus, vel rogabimus infinita, sed ne summo quidem digito paululum quiddam refrigerij destillabit ardentibus nobis: quin eadem audiemus, quæ quondam diues ille, nempe magnum esse hiatũ inter nos & vos. Redeamus itaque ad frugem meliorem moneo, dum hic degimus, & agnoscamus dominum sicut agnoscere fas est. Etenim non est cur alibi speremus pœnitentiam, in inferno cõstituti, quo in loco pharmacum hoc infirmum est: hoc autem seculo, etiam in extrema senecta impositum, miram vim præ se fert. Vnde diabolus omnẽ, quod aiunt, lapidem mouet, quo in nobis alte radicẽ agat cogitatio desperationis. Quãdoquidem nouit quamlibet exiguũ pœnituerim°, nullo id pacto facturos indonatos à deo. Quemadmodũ enim malicia subfrigida, si incidit, imminentem habet retalionem: sic actus pœnitudine super commissis à se, quanquam idoneam delictis pœnitentiam non exhibet, æqualem tamen illi quam habet, quantulacunq; est, retributionem sentiet. Etenim nihil bonorũ, sit vel minutissimum, à iudice neglectum erit. Quãdo peccata tãta cura disquirũtur, vt de verbis & cogitationibus

gitationibus pœnam attemperet: quanto accuratius bo A
norum operum tam insignium, quàm obscurorum rationem habebit illis temporibus? Quare si vires nõ sufficiunt ad amissam diligentiam reuerti, & fortè præsens morbus libidoq; te destituit, nihil adhuc deploratũ videtur, modo initium rei feceris, atque ad certamen aditum recluseris. Quãto tempore ante vestibulum oberras, optimo iure omnia tibi difficilia ac desperata videbuntur: ante nimirum experiẽtiam res facillimæ maximéque parabiles, arduæ difficultatis speciem præbere solent: deinde vbi facto periculo paulũ introserpsimus, & animum perduruimus, pro torpore, pro desperatione confidentia subit, diminuit timorem, facilitatem auget, spes amplas confirmat: propterea malignus ludam inde seduxit, quo minus facto feliciter initio, redierit per pœnitentiam, vnde prolapsus erat. Equidem dico
quòd supra veri fidem aliis apparet, ne illud quidẽ pec- B
catum iudæ esse maius, quàm auxiliũ quod nobis à pœnitentia venit. Quare rogo & obsecro, omnem satanæ cogitationem à septis animæ procul arceas, atque ad hũc penetres portum salutis. Si vno velut nisu ad summum illud fastigium conscendere iuberem, haud iniuria grauatim tẽtares, propter permixtam rei difficultatem: quando vero tantulum duntaxat in præsentia requiro, non dico quantum malis peractis debetur, sed quantulumcunque eum qui hoc loci consistit, retinere sufficit, ne in cõtrarium relabatur: quid dum contaris? quid refugis? quid teipsum retrahis? Num vidisti quosdam qui in deliciis, in ebrietatibus, in reliquo huius vitæ ludibrio mortui sunt? Vbi nunc sunt qui pridem videlicet per forum tumidi superbia cum multis assectatoribus se mouebant, qui fericis induti vestimentis, vn- C
guentum olentes, arridentes parasito, & semper affixi-
scenæ, vbi nũc illorum est phantasia? sublata est. Cœnarum sumptus, immodicus risus, quies animæ, cogitationis diffusio, vita mollis, ociosa, luxu perdita: vbi nunc? Euolarunt omnia. Quid ex corpore factũ est, quod pridem tanto famulitio, tam exquisita mundicia abundabat? Abiit nimirum ad sepulchrum. Contemplare pulue rem, cineres, vermes, eius formę speciem, & amarè suspires. Atq; vtinam ad puluerem tantum eiusmodi damnum pertingeret. Verũ interim à sepulchro & his vermibus deduc oculos mentis ad vermem illum immortalem, ad ignem illum inextinguibilẽ, ad fremitum dẽtium, ad extremas tenebras, ad afflictionem & angustiam, ad simile Lazari ac diuitis, qui amictus purpura, & tot nummorum dominus, factus est omnium rerum adeò indigus, vt nec vnius guttulę aquę dominus esset, D
& sub acerbissima tormentorum necessitate constitue-
retur. Quid: putásne somniis præstare huius perituri seculi bona? Quemadmodum enim qui ad metalla damnati, aut aliam quandam pœnam luunt hac grauiorem, si quando sub duris illis laboribus, & acerbissima vita consopiũtur, se vident in deliciis, ac læta rerum affluentia, experrecti autem à somniis nihil oblectamenti reliquum intelligunt: sic diues ille tanquam in somnio tantum diues fuisset, posteaquam hinc emigrauit, amaram suam pœnam persoluit. Hæc considera, & isti igni repugna, qui te occupat nunc ardore concupiscentiarũ. Recede à fornace interim: nam qui eam hic probe restinxit, nec eius incalescet alibi vicinia: si quis eam non exuperat, hunc abeuntem excipiet tanto vehementior, quo tibi cupis longiore tempore huius vitæ fructum superesse. Equidem opinor nõ plures annos tibi quàm quinquaginta expectandos, imo ne hoc quidem nobis certum est: siquidem qui de nostra vita nescimus, an vesperum imminens assequatur, qua frõte super tot annis assecurabimus? Præterea dubia aliarũ rerum vicissitudo & inobseruabilis, nedũ temporis: quãdoque enim dum vita in longum tempus producitur, quę oblectant, non æqualiter producuntur, modo adsunt, modo elabuntur. Verum vt demus gratia sermonis ita fore, teq; tot annos victurum, neque vllus casus felicitatem intercipiat: quantulum hoc ad secula infinita sempiternáque erit: quantulum ad sæua flagella, & inenarrabile cœlorum gaudium? Hic habent tam iucunda, quàm tristia finem, eumq; celerrimum: illic seculis extenduntur vtraque immortalibus, nec dici potest quantum virtute & potentia differant à rebus præsentibus. Quum ignem audis, ne arbitreris esse similem huic igni: accẽsus enim deferuescit, & mutatur: ille autẽ semel in flammã exurgens, ardet perpetuo, nunquam intermoritur. Qui peccauerunt, necesse est vt immortalitatem induant, non tamen ad honorem sibi: verum vt continuum supersit viaticum illius supplicij: quod quàm sit horrendum, oratio nequit vnquam explicare. Ab experimento rerum tenuium, fieri potest vt accipiamus de magnis aliquid coniecturæ. Si quando in balneo fueris nimium efferuescente, tum gehennæ recorderis: & rursus, si quando febre acriore conflagraueris, ad flammam quę tunc est, progredere: tum probe intelliges, quia balneum & febris adeò nos afflictant ac territant: quo animo futuri sumus, quando in fluuium ignis inciderimus, qui ducitur ab illo horrendo tribunali? Profecto frendemus dentibus propter labores & cruciatus illos indicibiles, nemo suppetias feret. Plorabimus omnes tristissime, flamma nobis vehementius incumbente. C
Neminem videbimus præter condemnatos nobiscum, & immanem solitudinem: Quis potest verbis consequi, quàm formidabiles pauores à tenebris exorientur, quæ in animis nostris extabunt? Quemadmodum ignis illic non habet vim resoluendi, sic nec lucere potest: alioqui non essent tenebrę. Huiusmodi igitur pauorem à tenebris, tremorem, solutionem membrorum, attonitum stuporem adducere sufficit vna illius temporis ratio. Multa illic variaq; tormenta, grumuli pœnarum, ceu niuis inundant. Cęterum si quis fortè dubitat, quo pacto satis esse, ac æternũ durare immortalis queat anima, confecta tanta vi pœnarum, is cognoscat quæ hic fiunt: quo modo non raro multi ad morbum non minus acrem, quàm diuturnum suffecerint, nec anima dissoluta est: sed corpus est constrictum ac depressum, anima afflicti remanente in negocio, nõ aliter atque si corpori non indita foret. Quare postquam incorruptibile corpus, insolubileq; acceperit, nihil prohibet in infinitum protendi supplicium. Hic quidẽ non simul contingunt vehementia pœnarum & earum diuturnitas. Altera enim cum altera pugnat, propter conditionem corruptibilis illius corporis nõ ferẽtis ea: immortalitate autẽ succedente soluitur hæc pugna, & magna potentia nos in infinitũ vtraq; mala possidebũt, nec excessus vllus tormentorum perimet animam nostram. Sic, inquam, licet nos esse persuasos: neque enim hoc corpus poterit in illo tempore consumi cruciatibus: afflictum permanebit cum anima, nec finis vllus erit. Quàm exquisitas igitur delicias appetis, & quantum temporis opponi cupis illi supplicio & pœnæ? Visne centum annos, aut bis cẽtum? Verum quid his sunt ad secula interminabilia? quod enim est somnium vnius diei per omnem vitam, id est fructus rerum præsentium, comparatus ad

Universidad de Deusto
Biblioteca

tus ad ſtatum futurorum bonorum. Eſtne qui propterea vt ſuaue ſomnium videat, per omnem vitam eligat ferre cruciatum? & quis ſic ſtultus eſt, vt vltro ad talem mercedem aduolet? Nihil dum equidem delicias, nec amaritudinem quæ in eis occulitur, aperio: quandoquidem loqui de his rebus adhuc eſt intempeſtiuũ: vbi eas effugere valebis, tum locus erit huiuſmodi tractandi. Nunc quia morbo illo detineris, videbimur tibi nugas agere, ſi quando voluptatẽ amaram nominauero: liberatus olim à morbo dei beneficio, mox planè intelliges maliciam. Quare ſermones illos in aliud tẽpus differamus, hoc nũc dicemus. Fingamus delicias eſſe delicias, & voluptatẽ voluptatem, nihilq; habere fellis: ſed quid obſecro, dicemus de imminente pœna? quid tum faciemus? qui modo læti geſtimus velut in vmbra & imagine, opere quidem alibi perſoluemus pœnam: & prẽterea quia exiguo tempore quæ tum futura diximus, aut etiã absurdiora effugere licet, fruiq; bonis adiacẽtibus. Hoc eſt enim opus clementię diuinę, quod nobis certamina non in longum tempus præſcripſit, breui quidem & in momento, & in ictu oculi finiẽtur: nam tantula eſt præſens vita, quæ omnino bello debetur, ſi eam ad infinita ſecula conferas. Num id animas damnatorum contriſtabit, quando meminerint ꝙ occaſione emendandi per hos paucos dies non vſi, ſe tradiderint malis immortalibus? Surgamus ergo, ne ſimile quiddam patiamur, dum tempus eſt acceptũ, dum eſt ſalutis dies, dum eſt vis magna pœnitentiæ. Siquidẽ malis ignauiter cohærentes, quæ dicta ſunt, omnia excipient, multoq; illis duriora. Ea enim quæ in gehenna noxiis parantur, multo ſunt moleſtiora: à tantis excidiſſe bonis tantum habet dolorem, tantam afflictionem, tantam anguſtiam, quãtum vllum eſſe poteſt aliud flagellum: certè hic debitum peccantibus, cuiuſmodi per ſe ſufficere, & quàm tormenta reliqua gehennę acerbius mordere, conterereq; animas noſtras videtur. Concipe animo ſtatũ vitæ illius, quantum homini concipere datur: nam iuxta rei dignitatem nobis ſermo nullus adeſſe poteſt: ex iis tamen quæ audimus, ceu per ænigmata cõiecturam quantulamcunq; faciemus. Abiuit, inquit, dolor, & triſticia, & gemitus. Quid igitur ea vita beatius erit? Non eſt cur illic pauperiem metuas & morbum. Nemo videbit cõtumelioſum, nec iniquè oppreſſum, nemo exaſperatũ, aut iraſcentem, aut inuidentem: nemo ardentem abſurda concupiſcentia, aut mœrentẽ propter ſumptum neceſſarium, aut à magiſtratu vapulantẽ. Omnis enim affectuũ turba quæ hic ſedata eſt, perimetur: omnia erunt pax, lætitia, gaudium, omnia ſerenitas & tranquillitas, omnia dies & ſplendor, & lux: lux nõ quæ nunc eſt, ſed plane alia quæ hanc tantum excedit fulgore, quantum ea lumen lychni: neq; enim occulitur illic aut nocte, aut congreſſu nubium, nec vrit, neq; inflammat corpora: nam nox non obumbrat, nec aderit veſpera, nec frigora, nec æſtus, nec alia huius generis immutatio: ſed omnino alia eſt cõditio, quam demum ad hoc idonei reperiri intelligent: nõ eſt illic ſenium, nec ſenectæ mala, quæq; obnoxia ſunt corruptioni, è medio & è pedibus, quod aiunt, tollẽtur. Omnia occupabit vbiq; incorruptibilis gloria, & quod omnium longe eſt maximum, cõtinua fruentur conuerſatione cũ Chriſto, vnà cum angelis, cum archangelis, cum ſuperioribus poteſtatibus. Contemplare cœlum, animaduerte permutatũ fore habitũ totius creaturæ: nihil enim huiuſmodi vt nunc eſt, manebit, ſed multo pulchrius erit ac preclarius: & quantum plumbo aurũ vibrans aëra, tantũ hac rerum præſentium ſpecie futurus ille decor illuſtrior erit, quemadmodum beatus Paulus ait: Quoniam & ipſa creatura liberabitur à ſeruitute corruptionis. Etenim nũc ceu corruptionis particeps multa patitur, quę ferre corpus contingit: tum verò hęc vniuerſa reiiciet, nobiſq; exhibebit elegantem & incorruptibilem habitudinẽ. Incorruptibile nãciſcetur anima corpus, quę & ipſa in melius formabitur. Vnde putas tum ſimultas? vnde pugna? iucundus nimirum cõcentus erit in hoc, quòd omnes ſancti perpetuo inter ſe conſentient: nullus illic calumniator timendus, nullæ dæmonum inſidiæ, nullæ minæ, nulla mors, nec ea qua hic extinguimur, nec altera quæ hac multo eſt acerbior: omnis harum rerum expectatio deſiit. Et quemadmodum puellus regius primũ alitur cibo non admodũ ſplendido, terretur minis pædagogi, ne per indulgentiã lapſus, paterna ſe indignũ reddat hęreditate: mox regiam nactus maieſtatem, omnia hęc mutat, præſidet cum magna libertate, veſtitus purpura, diademateq; ornatus, & ſtipatus numeroſo ſatellitio, abiectis ab anima rebus humilibus ac ſubamaris, in quorũ tunc locum omnia magnifica, omnia iucũda ſucceſſerunt: ſic tum eueniet omnibus ſanctis. Atqui ſermonis elegãtia, & vires nihil poſſunt, ad montẽ illum oratione pergamus, vbi dominus transformatus eſt: contemplemur eum ſplendentem, ſicut reſplenduit, quanquam ne ſic quidem vniuerſum nobis futuri ſeculi ſplendorẽ exhibuit, quia fuit quod tum apparuit, attẽperatio quædam pro captu noſtro, neutiquam accurata rei demonſtratio, quod à verbis euangeliſtæ manifeſtũ eſt. Quid nám ait? Splenduit, inquit, ſicut ſol. Cęterum incorruptibilium corporum gloria non tãtam lucem demittit, quantam illud corruptibile corpus: neq; talem eiuſmodi oculi mortales capere ſufficiũt. Ad hanc quidem viſionem oculi requiruntur incorruptibiles & immortales. Verum in monte tum aperuit tantum lucis, quãtum ferre potuerunt citra leſionem aciei, atque afflictionem oculorum contuentium in illud, quod tamen aliter cecidit: procideruũt enim in faciem. Dic obſecro, ſi quis te in theatrum induceret, vbi magna multitudo hominũ ſederet, amicta ſtolis aureis, & in medio omniũ oſtenderet alium quendam adornatum eximiè gemmis, regio veſtitu inſignem, coronam habentem in capite, deinde polliceatur te aſſumpturum in numerum eorum, num omnia faceres quę ipſe iuſſerit? Euola nũc in cœlos animo, in illud intende theatrum, quod non coiit ex huiuſmodi viris. Conuentus eſt illic eorũ qui exuperant omne precium auri, lapidũ precioſorum, radiorũ ſolis, & omnis viſibilis formæ, nõ hominum ſolum, ſed eorum qui hominibus antecellunt, angelorum, archangelorum, thronorum, dominationum, principatuum, poteſtatum. De rege ipſo nihil ſatis idoneũ dici poteſt, adeò ſermonem & mentem omnẽ excedit eius pulchritudo, formoſitas, ſplendor, gloria, maieſtas, magnificentia. Tãtúmne bonorum à nobis ipſis ſummouebimus, quo declinemus exigui temporis laborẽ? Quòd ſi quotidie foret infinities moriendum, ferendum tamẽ eſſet. Præterea gehẽnam tormentaq; omnia conuenit ſuſtinere, vt videre queas Chriſtũ venientem in gloria ſua, & cõſcribi ordini ſanctorum. Audi quid Petrus dicit, Bonũ eſt nos hic eſſe. Si Petrus qui vidit obſcuram quandam imaginem futurorum, omnia continuo reiecit ab animo propter voluptatem inditam animæ à tali aſpectu: quid dicemus, quando rerum veritas aderit, quãdo regiis cubiculis adapertis, contueri licebit ipſum regem, nõ per ænigma, nec per ſpeculum, ſed facie ad faciem, non

Eſaiæ.35.

Roma.8.

Matth.17.

non amplius, inquam, per fidem, ſed per ſpeciem? Sunt quidam abſurdi iudicij, ij duntaxat amant effugiſſe gehennam: cõtrà ego multo durius eſſe tormentũ quoddam aſſero, quàm gehenna eſt: hoc eſt, nõ aſſecutum eſſe tantam gloriam, & illinc elapſum eſſe. Nec opinor equidẽ tanto dolore lugendũ de malis gehennę, quanto neceſſe eſt caſum deplorare, quod de cœlis excidimus, qui eſt nimirũ cruciatus omniũ duriſſimus. Quando regem videmus frequẽti ſatellitio palatium adequitantem, eos qui illi proxime cohærent, ſermonis conciliiq; & maieſtatis eius participes, felices iudicamus, nõſque miſeros: licet enim infinitis bonis abundauerimus, & harum rerum nihil ſentimus, ſuſpiciẽtes in gloriam ſanctorum. Adde quod compertiſsimum eſt, ſeculi faſtum eſſe dubium & infirmum propter vim bellorum, propter inſidias & inuidiam, propter hoc quòd vel extra teli iactum, & extra periculi ſuſpicionem, per ſe tamen ne huius quidem faciendus eſt: cæterum tuta perpetuaq; erit felicitas, regnante rege omnium, qui poſidet non modo quæ terra, verumetiam quę ambitu cœli cõtinentur: imò terram pugno complectitur, & palmo cœlos, qui omnia ſuſtinet verbo potentiæ ſuæ, cui gentes cunctę pro nihilo cõputantur: & adhuc dubitamus, an ſummũ ſit ſupplicium à choro qui eſt apud deũ, excludi? adhuc amabimus ceu bonum præcipuũ effugiſſe gehẽnam? Quid anima ſic affecta miſerius? Nam rex ille non iugo alborum mulorũ, nec aureo vehiculo vectus, nec purpura, neq; diademate ornatus veniet diiudicaturus terram. Sed quo modo veniet? Audi prophetas clamantes & dicentes, quoniam hominum facultatem excedit. Deus enim veſter, ait quidã, palàm veniet, nec ſilebit: ignis coram eo exardebit, circa eum tempeſtas vehemens. Aduocabit cœlum à ſuperioribus, & terram ad diiudicandũ populum ſuum. Ad hęc Eſaias pœnam nobis proponit: Ecce, inquit, dies domini veniet, auſterus furore & ira ad ponendum totum orbem terrarum in ſolitudinẽ, & ad abolendos peccatores ex ea: quia nec ſtellæ cœli, nec Orion, neq; quis alius ornatus cœli lucẽ diffundet, & obtenebreſcet ſol in exortu ſuo, neq; luna dabit lumen ſuum, & orbi terrarum ingeram mala, & impiis peccata ſua: & perdã ſuperbiam iniquorum, & altitudinem ſuperborum humiliabo: & erũt qui relicti ſunt precioſiores, quàm aurum valde exuſtum igni: & homo pluris æſtimabitur lapide, qui eſt ex Sapphir. Cœlos enim cõmouebit, & terra excutietur ex fundamentis ſuis, propter furorem iræ domini ſabaoth, in die qua venerit furor eius. Et iterum, Feneſtrę, inquit, de cœlo aperientur, & cõmouebuntur fundamenta terræ, & turbabitur terra, & eliqueſcet terra: inclinando incli nabitur terra, ſicut ebrius & crapulans: cõcutietur ſicut caſula cuſtodum, terra concidet, nec poterit reſurgere: confirmabitur enim cõtra ſe iniquitas, & iudicet deus aduerſus ornatum cœli in alto manũ ſuam in illo die, & contra regna terræ: & congregabuntur cõgregationes eius ad carcerem, & excludent munitionẽ. Subſcribit Malachias: Ecce, inquit, veniet dominus omnipotens, & quis expectabit diẽ ingreſſus eius, aut quis ſubſiſtet in viſione? propterea quòd ipſe ingredituꝝ tãquam ignis conflatilis, & tanquam vrceus fullonum, & ſedebit ad conflandum, & ad purgandum velut argentum & aurum: Et iterum, Ecce, inquit, dies domini veniet exardens vt fornax, & inflãmabit eos: & erunt omnes alienigenæ, & omnes qui faciunt abſurda, arundo, accendet eos dies ventura, dicit dominus omnipotẽs: nec relinquetur neque radix, neq; palmes. Cæterum vir deſideriorum: Vidi, inquit, vſque dum throni poſiti ſunt, & antiquus dierum ſedit, & veſtimentum eius album ſicut nix: & capillus capitis eius tanquã lana munda, thronus eius flãma ignis, rotæ eius ignis conſumẽs, fluuius igneus proruit, antecedẽs ante eum: mille milia miniſtrabant ei, & decies millies decem milia conſiſtebant ante eum: concio iudicum conſedit, & libri aperti ſunt. Deinde poſt pauca, Vidi, inquit, in viſione noctis, & ecce cũ nubibus cœli ſicut filius hominis veniebat, & vſq; ad antiquum dierum peruenit, & coram eo eſt ei oblatus, & datus eſt ei principatus, & honor, & regnum: & omnes populi, tribus & linguæ ei ſeruient, & poteſtas eius poteſtas æterna, regnum eius non deſtruetur. Horruit ſpiritus meus: ego Daniel territus ſum: viſiones capitis conturbauerunt me. Tum aperiẽtur omnes cœleſtium faſtigiorum portæ, imò iſtud ipſum cœlum è medio ſubducetur, haud aliter atq; ſcenæ pelles, ac velum contrahitur è medio, vt cõmutetur in melius. Tũ omnia ſtupore conferta erunt, & horrore, & metu, tum etiam angelos ingẽs metus occupabit: neq; ſolum angelos, ſed etiã archangelos, & thronos, & poteſtates cœlorum: propterea ꝙ conſerui iudicium ſubituri ſunt de peracta in mundo vita. Nam ſi in iudicio vnius ciuitatis quę in ipſius cura omnes exhorruerunt, quanquã erant extra periculum: quid tum erit, quãdo cognoſcetur de vniuerſo terrarũ orbe, ſub iudice non requirente teſtes, nec iudicia: ſed quãdo abſq; illis facta ſimul & verba in mediũ ipſe reus exacte, prodet, oſtendetq; ſcelera ipſorum iſtorum authoribus, pariterq; illis qui ea ignorant? Quo modo, inquit, fieri poteſt, vt tum non cõcutiatur quęlibet potentia? Si enim fluuius ignem nõ volueret, neq; angeli aſsiſterent adeo formidabiles: ſoli autem conuocati homines quorum pars laudata eſt, & in admiratione habita, pars ablegata inglorię, ne gloriã dei videat: num iſtud per ſe pœna foret tota gehenna longe acerbior? A tantis bonis eſſe prolapſum, orbatas animas mordet perpetuo, quantum illud malum putas? Nullo ſermone quiſquam hic explicabit, alibi autẽ dilucide perſpiciemus. Quare obſecro, ob oculos modo ponas, non dico immaniſsimã illam pœnam, & ſuffuſos graui pudore, necnon palàm conſpicuos, defixis in terram oculis ob conſciẽtiam ignominiæ: ſed illam viam teterrimam quæ ad ignem abripit, ſed & ferentes tormenta, traditoſq; atrocibus punitoribus: idq; eo tempore quo coronis adornati, celebreſq; cantantibus angelis regio throno aſsiſtunt, quicunque hic bona fecerunt, quiq; digni fuerunt reperti æterna vita. Hęc in illa die. Quæ autem ſequuntur, quis ſermo nobis exprimet?

Daniel.7.

Quis vel deliniabit voluptatem, quæ ex conuictu Chriſti extabit, aut vtilitatem, aut gaudium? Etenim anima quæ in propriam rediit naturam, quę in reliquum tempus multa libertate dominum ſuum ſuſcipit, quantum ea fructum capiat, quãtum dulcedinis, quantum lucrũ, haud quiſquam vnquam ſatis explicabit: nec ſolum læta bonis præſentibus, ſed ſecura tutáque erit, quòd tanta gaudiorum ſemina nequaquam deſitura ſint. Eam itaque iucunditatem vniuerſam ſermone quis effinget, quis attinget cogitatione? Obſcure vtpote minutis magna demonſtraturus, tentabo facere perſpicuum. Perpendamus igitur eos qui in hac vita huius mundi commodis oblectantur, diuitiis, inquam, & magiſtratu, atque gloria, quanta libidine ſuperbiaq; efferuntur? In terra enim ſe adhuc degere, negare videntur: quãquam fruuntur iis demum bonis, quę bona eſſe nondum omnibus perſuaſum eſt: quæ poſſeſſores mutare ſolita, frequentius

Iſaiæ.13.

Iſaiæ.14.

Malach.3.

Universidad de Deusto
Biblioteca

quentius ex inſperato euolant,& quandoq; citius quàm somnia. Quòd ſi pauliſper cõſiſtunt, iuxta modum forſitan vitæ huius, ſi latiſsime extenduntur, nam vlterius protendi nequeunt. Quòd ſi hæc fluxa ſuos poſſeſſores in tanta gaudia ſuſtollũt,& animum,licet incerta ſubitaq; ſint,in iugem effundunt lætitiam: quid putas futurum de animis illis accerſitis ad infinita bona, quæ in cœlis pios manent,quę fixa ſemperq; duratura ſunt,quę virtute quoque his præſentibus longe præſtant, nedum conſtantia ſua nunquam deſitura, & cuiuſmodi haud quaquam aſcẽderunt in cor hominis? Nunc enim quẽadmodum in vtero puellus,ſic in mundo viuimus multis intercluſi anguſtiis, venturiq; ſeculi nec fulgorem, neque claritatem valentes contueri: cæterum vbi tempus imminet parturitionis,& partus editur iuxta legitimum præuiſumq; tempus, hæc vita omnes tũm excipit mortales. Nam abortiui de tenebris ingrediuntur ex afflictione ad afflictionem non paulo duriorem. Maturi autem fœtus qui notam regij ſimulachri gerunt obſeruántque,perducũtur ad regem,eiuſq; myſterium capeſſunt,quod angeli quoque & archãgeli deo rerum omnium perficiunt. Quare noli characteres illos perpetuo nobis obſcurare amice optime, ſed eos eueſtigio inſtaura,refingeq; in melius:pulchritudinẽ corporis intra naturæ vim deus deſcripſit: decorem autem animæ illinc à neceſsitate & ſeruitute exemit, veluti corporis luce meliorem,atque eius potiundæ copiam omnem nobis attemperauit diuina trutina. Quãdoquidem dominus noſter impendio nos amat,eoq; vehementius cohoneſtat genus noſtrum. Minora quidem illa nec quicquam eximij præ ſe ferentia proficiunt nobis, & quæ minime præſtantia credas, ea neceſsitati naturæ producenda commiſit. Porrò verorum bonorum nos eſſe opifices dedit, propterea quòd corporis pulchritudo in noſtra ſita poteſtate,mox curæ nimiæ fuiſſet, ſempérque rebus infructuoſis impendiſſemus operam, & animæ dotes vbiq; neglexiſſemus, cum negata ea facultate iam nũc omnia facim⁹, omnia molimur:pigmentis formã à nobis quaſi ab inuitis aſſerimus,cum veram nequimus coloribus tincturis,concinnatione capillorum,veſtiũ circunductu,oculorum lubricitate,multíſque eius generis ineptiis falſam affingimus: quod ſtudiũ rebus frugi tribuiſſemus, ſi potuiſſemus ad bonam formã aliquid adiungere:Haud temere aliud quicquã egiſſemus,vbi fuiſſet noſtrarum virium,quàm excolere formã: quin omnia ſimul in hoc tempora conſumpſiſſemus,& venuſtaſ ſemus abiectiſsimam ſeruã infinitis ornamẽtis, relicta domina nobiliſsima, inculta magis, magiſq; neglecta quouis mancipio. Qua de cauſa deus adempta infelici cura,melioris rei artem nobis indidit, per quã qui corpus ex deformi elegans reddere nequit, is animam vel vltimæ turpitudinis in ſummam ſpeciem reducere ſuffi ciet: adeoq; amabilem reddere, atq; adeo illicem, vt & deum regem omniũ in ſuam cõcupiſcentiam pelliciat, ne dum viros bonos, iuxta ea quæ pſalmorũ cantor de huiuſmodi pulchritudine animæ abſoluit. Et concupiſcet,inquit, rex pulchritudinem tuã. Num vides quòd deformes impudenteſq; mulieres proſtitutę vix poſſunt obtrudi gladiatoribus,& iis quoq; qui cum beſtiis depugnare ſoliti ſunt? Cæterum ſi quæ bonæ formæ, ſi ingenuæ liberaliq; facie, per occaſionem in eam inciderint calamitatem, quemlibet generoſum eximiumq; virum nihil pudebit vel connubio ſibi talem adiunxiſſe. Tãta eſt apud homines miſericordia,tãta deſpectio vulgaris opinionis,quę ſępenumero in propatulo affectas ignominia,liberat ab infami ſeruitute, recipitq; in ordinem matronarũ. Quãto benignior facilitas erit apud deum erga animam propter ſuperni generis præſtãtiam, quæ per tyrannidem diaboli in huius vitæ turpiſsimũ lupanar conięcta eſt? Harũ rerũ exempla plurima ſunt apud prophetas,qui vaticinãtur aduerſus Hieroſolymã prolapſam in ſcortationẽ aliquã nouo modo,quẽadmodũ Ezechiel dicit: Quibuſlibet meretricib⁹ datur merces, tu autẽ addidiſti mercedẽ, & in te eueniet cõtra omniũ mulierũ cõſuetudinẽ: ſediſti expectãs eos tãquã coturnix ſola in eremo. Hãc adeò deperditæ libidinis vocat rurſum deus. Etenĩ captiuitas eis pœna nõ fuit,ſed potiꝰ ad occaſionẽ reditus, & ad correctionẽ: propterea quia ſi deo libuiſſet conficere pœnis cõmeritos, profecto domum non reduxiſſet,nec ciuitatem celebriorẽ,nec templum auguſtius vetere apparaſſet. Erit enim gloria, inquit,huius domus,illa vltima præſtãtior priore: quia ſæpius conſpurcatam libidine deus à pœnitentia nõ ſummouit: multo auidius animam tuam amplexabitur, ne dubita,iſto dõtaxat caſu prolapſam. Nemo enim nemo amator formæ quamlibet inſanus, aduerſum adamatã tanto conflagrat igni,quanto ſtudio deus noſtrã appetit ſalutẽ: quod videre eſt de vnaquaq; anima, & de diuinis ſcripturis. Obſerua in præfationibus Hieremiæ,& paſsim apud prophetas,contemptũ faſtiditumq; dominum,iterum tamen aduolantem ac inſtaurantem amiciciam erga defectores,iuxta id quod etiam in euangeliis ipſe conteſtatur: Hieruſalem,Hieruſalem,quæ occidis prophetas,& lapidas eos,qui ad te miſsi ſũt: quoties volui congregare filios tuos,quẽadmodum gallina cõgregat pullos ſuos ſub alas,& noluiſti: Deus,inquit,erat in Chriſto,mundum reconcilians ſibi,nõ imputans eis peccata ſua, & poſuit in nobis ſermonem reccõciliationis. Itaq; nomine Chriſti legatione fungimur: tanquam deo vos obſecrãte per nos, rogamus pro Chriſto reccõciliamini deo. Hęc ad nos modò dicta putato. nõ enim incredulitas tantũ, ſed & vita immunda ſolet excitare grauem inimiciciã. Affectus enim carnis,inquit,inimicicia eſt aduerſus deum. Deſtruamus igitur interiectum murum diſsipemuſq;,atq; cadauer eiiciamus,quò beata reccõciliatio cõtingat, quò reddamur iterum amabiles, & expetẽdi deo. Scio ꝙ admiraris Hermiones faciem, & bonam formã eius, nihil ei in terris exiſtimas ſimile: verum ſi voles ô amice, iam nunc eris ea multo elegantior & pulchior: tãtumq; præſtabis,quantũ luteis aureæ ſtatuæ. Si ſuper corpore illuſtri multorũ mẽtes percelluntur & obſtupeſcunt, quãdo in anima refulſerit lumẽ decoris,quid ęquale huic ſic pulchro oppones? Nam huius pulchritudinis ſubſtãtia eſt pituita, ſanguis fluidus, atra bilis,ſuccus cibi bene mãſi. Talib⁹ enim pigmẽtis, oculi,genę,& reliqua mẽbra venuſtãtur: quanquã non ſuſcipiãt huiuſmodi aſperſionẽ quotidie,quod ſępenumero propter vẽtris malicią,aut hepatis corrũpitur,ipſaq; cutis marceſsit,cõgruo farcimẽto deſtituta, atq; oculi excauantur. Citius euolat,q̃ intellexeris oris decor vniuerſus. Quid ſubeſt micantibus ocellis? quid occultè rectis naribus? quid ore celatur gratioſo,& malis purpureis? Certe nihil aliud,q̃ gypſo incruſtatũ ſepulchrũ eſſe dixeris,bonã corporis formã,modo exacte cognoſcas, tam diuerſis oppleta eſt intus ſordibus. Deinde & pannum reiectum,quem cum vides implicitum, tenere ſimile quiddam pituitæ aut fluori, cuiuſmodi ex ore vltro diſtillat: quẽque ne ſummis quidem digitis audes attingere,imò ne intueri quidem: ſed ad plicas eius, & conuolutiones intimas conuertens viſum, exhorreſcis nauſeans.

nauſeans. Huiuſmodi eſt,ſi penitus expendis, corporis venuſtas,quæ conferta eſt putore & ſanie multa. Cæterum iſta tua dignitas, qua pridem clarũiſti, erat multo alia. Sicut enim terrã cœlum,ſic ea formam corporis euanidam exuperat: quin imò & cœlo ipſo eſt illuſtrior meliórque. Animam enim à corpore exutam nemo vſpiam vidit,aliunde tamen eius tibi demonſtrare decorem tentabo, à potentiis nimirum maioribus. Audi igitur quo modo virum deſideriorum conſternauit illarum decor: nam demonſtraturus earum pulchritudinem,neque corpus cui componeret valens inuenire,ad metalli materiam profugit, qua nihil dum contentus, fulgurationis vim acerrimam in exemplum quoque aſſumpſit. Quare cum ſubſtantiam angeli nec puram,nec nudam vidit,ſed obſcurè admodum & obtecte, ſic tamen eam illuſtrauit, vt decuit apparere expoſitam extra omne velamentum. Eiuſmodi quiddam etiam de pulchritudine animæ cogitaſſe fas eſt: Erunt enim, inquit, angeli: in corporibus leuiora & tenuiora quæ ſeceſſerunt ad vitam ferentem ſuper corpora,quo nomine meliora,magíſque admiranda iſtis creduntur. ergo vt terra cœlũ,& aqua ignis,& lapidibus ſtellæ ſunt ſpecioſiores: & iridem potius, quàm violas, aut roſas, aut quoſlibet flores terræ admiramur: Sic nimirũ illis omnibus Chriſtianæ animæ facies præfulget,ſed & modis omnibus, vbi oculis corporis liceret contueri ſpeciem huius,deridicula viderentur, quæcunque exempla è rebus craſsis & viſibilibus deſumpſerimus. Vſqueadeò tenuiter deliniant incomparabiles animæ dotes & venuſtatem. Cuiuſmodi poſſeſsionem & felicitatẽ ne negligamus,maxime quia facilis aditus nobis ad illud pulchrum conſequendum datur per ſpem futurorum. continuò enim leuiuſculum afflictionis,graue & inæſtimabile pondus gloriæ perficit,nobis videlicet conſideran tibus non quę videntur,ſed quæ nõ videntur: nam quę videntur,temporaria: quę autem non videntur,æterna ſunt. Quòd ſi afflictiones,quas noſti,faciles portatu, leuéſque nominauit beatus Paulus, propterea quòd non reſpicitur ad ea quę videntur: quanto procliuius erit eo ingenio petulantiam reſtinguere? Nam ad pericula te non vocamus,quæ à piis interim obeunda ſunt, neque ad mortem quotidie obeundam: neque ad perpetuos labores,neque ad flagra,neq; ad vincula, neque ad inimiciciam cum orbe terrarum ſine fœdere gerendam, neque ad odium domeſticorum,neque ad vigilias frequentes,neque ad longam peregrinationem,neque ad naufragia,neque ad latronum incurſus, neque ad inſidias cognatorum, neque ad affectum doloris pro fortunis amicorum afflictis ſuſcipiendum,neque ad famẽ, neque ad algores,neque ad nuditatem, neque ad experimentum aliquod durum, neque ad animum conſternatum, de rebus tuis alieniſve confouendum. Interea quidem à te nihil harum rerum requiro, tantum ſtudeo maledictam ſeruitutem amouere,priſtinámque reducere libertatem: quæ quidem libertas exacte nouerat & agnouerat,quanta ſit intẽperantiæ pœna,quodq; Præmium ſuperiori vitæ probæ futurum eſt. Nam increduloſ de reſurrectione ex mortuis leuius commoueri, nullumq; metum ſentire,non admodum eſt admirandum: ſed quòd nos qui credimus, quæ hic ſunt, vel potius ea quæ alibi proſpicimus, tam miſerè vitam tranſigimus,tam calamitoſe, & earum rerum memoria nihil excitamur,exuti prorſus omni ſenſu, iſtud quidem longe eſt omnium abſurdiſsimum, maximeq; obſtupeſcendum: ſiquidem credentes,quæ ſunt incredulorum deſignamus: parum dixi: multo nimirum indigniora,quàm illi perpetramus. Sunt enim inter illos,qui ſecundũ virtutem huius vitæ clari extiterunt, quæ nobis eſſe debet vehemens admonitio. Num deinceps venia iure negabitur? Naufragio enim periclitati mercatores fermè nihil dum concidunt,eandem viam audent iterum tentare,quanquam ex incuria id non euenit, ſed ex vi ventorum ineuitabile damnum pertulerunt: & nos contamur ſemel fruſtrati rurſum accingi negocio, qui ſcim⁹ ante vltimum vitæ momentum nihil deſperãdum, qui prænouimus nec naufragium, nec damnum incidens, niſi volentibus accidere. Quid abſtinemus manũ? quid ceſſamus? quãtus pudor ſic reſupinos conſertis inter ſe mutuo manibus iacere,atq; vtinam inter ſe cõſertis, & non contra ſeipſas commiſsis. Quod quidem inſignis eſt inſania,non minor quàm ſi quis eorum qui in arena pugnis decertant,omiſſo aduerſario,in ſuum caput manibus irrueret,faciemq; contunderet propriam. Ex inſidiis nos obſeruat diabolus,& incautos in magnam abducit perniciem: quare neceſſe eſt,vt reſiſtamus intrepidi,vt caueamus ne iterum ſubripiamur ad pericula, ne ipſi nos in præceps collocemus,ne cicatricem ab illo infligtam,noſtra culpa refricemus. Quãdoquidem beatus Dauid caſu decidit nõ leuiore, quàm tu modò,imò nõ tantũ æquali: ſubinde enim aliud flagitiũ adiecit, nempe cædem atrociſsimam innocentis Vrię? Quid igitur? Num proſtratus nihil amplius tentauit,quò reſurgeret? Nunquid forti animo arma reſumpſit aduerſum inimicum? Adeo enim conſtanti pectore eſt ei reluctatus, vt & mortuus filiis ſuis præſidio foret: nam Salomoni cõmerito mille mortes,propter Dauid deus (ſcriptum eſt) reliquit regnum integrum,cum ſic loquitur: Scindens ſcindam regnum in manu tua,& dabo iſtud ſeruo tuo: verum temporibus tuis id non faciam, propter Dauid patrem tuum: è manibus filij tui iſtud accipiam. Ipſi deniq; Ezechię periclitaturo vltimo diſcrimine,quanquã iuſtus eſſet, propter beatum illum virum auxilium promiſit. Protegam eam,inquit,vrbem,vt ſeruẽ eam propter me, & propter Dauid ſeruum meum. tanta eſt pœnitentię virtus. Porrò ſi eius ſententiæ fuiſſet,cuius tu nũc es,deum non poſſe deinceps placari: & ſi dixiſſet, Affecit me honore eximio, allegit in numerum prophetarum, & imperium in contribules conceſsit, periculiſq; infinitis eripuit: quo itaque pacto cõtinget, vt eum iterum placem,cui poſt tãta beneficia ſum aduerſatus omnia peſsima temerè perpetrãdo? Huiuſmodi ſi vnquam venire in mentem permiſiſſet, non ſolum non attigiſſet ea, quæ inde præſtitit, ſed etiam priora inſignia diſſipaſſet. Neq; enim ſola corporis vulnera dum negligũ tur,inducunt mortem,ſed etiam ipſius animæ: & inſcitia noſtra tãta eſt, vt illius plagis accuratiſsime medeamur: huius autem obſtinate cõtemnimus: quanquã corpori malum immedicabile ſæpenumero accidit, nihil tamẽ de ſalute deſperamus,quin dicto medicorum audientes,quanquã morbũ pharmacis abolere nequeunt, ſtudemus tamen ex verbis eorum qualemcunque poſſumus conſolationem venari. Animi hic nullus eſt morbus deploratus, quoniam naturæ viribus non ſubeſt, & perinde negligimus huius incommoda deſperato ſalutis obtentu,tanquam ad nos nihil pertineret: inde quidem exiſtit,quòd detrudimur in barathrum deſperationis. Quemadmodum ægrotos qui bona ſpe ſuſtinentur, ſalubriter curamus,propterea quòd nihil in eis, de quo dubitandum videatur: ita ab illis abſtinemus, qui animum ad ſanitatem prorſus abiecerunt, eoſq; nolumus acci-

Ezech.16.

Matth.22. & Mar.12.

Matth.23.

Psal.44.

Rom.8.

3.Reg.11.

4.Reg.19.

Universidad de Deusto
Biblioteca

mus accipere curandos: tanto diligentiorem corporis, A quàm animæ curã habemus.quo fit,vt nec ſeruare corpus valeamus,optimo quidẽ iure.nam qui neglecto potiore, de minutis omni ſolicitudine diſtringitur, vtraque diſſipat & perdit:cæterum qui ordinem, cui maxima virtus, cuſtodit, & quod prius eſt, maxime curat: altero,quod eſt vilius, poſthabito,per potioris quidem ſalutem ſeruat etiam poſterius. Sicut & Chriſtus inſinuare videtur: *Matth.10.* Ne timeatis, inquit, eos qui occidunt corpus,animam autem nequeunt occidere:quin potius timeatis potentem & animam & corpus perdere in gehennam. Fortaſsis tibi per nos perſuaſum erit, nunquam eſſe negandum reditum animæ ad ſanitatem à morbis tanquam deſperatis. Non abſurdum itaque videtur aliorum iam cogitationes rememorare. Quamlibet ipſe animum abieceris, nos vtique ſpem de conſequenda ſanitate tua, nunquam vocabimus in dubium: B neutiquam enim id nobis permittemus, quod ſolemus aliis vicio vertere: & multum intereſt, vtrum à ſpe ipſe te ſummoueas, an ab alio ſummouearis. Etenim ab alio in eum torporem detruſus,non raro celerem veniã obtinebis: at is qui ſibiipſi omnem ademit fiduciam, nunquam inde confidet. Et quid ita? quia nemo alterius ſtudia reſipiſcentiámque in manu habet, ſuorum autem poteſtatem omnino tenet: atqui nihil dum tantopere præcludimus ſperandi viam, quanquam infinities ignauia hac laboraueris,fortè dabitur aliquis i virtutem regreſſus,& de malicia veteris vitæ recõciliatio. Audi ſequentia. Niniuitæ audita Prophetæ inuectione *Ionæ.3.* & minis, qui ait: Adhuc quadraginta dies, & Niniue ſubuertetur:non ita conſternati ſunt, quanquam nihil ſpei vſpiam fuit de deo precibus impetrando, imò potius contrarium habuerunt ſuſpicari ex oraculo. Nam C non erat dictum cum aliqua diſiunctione, ſed aperta ſententia, & nihilo ſecius tantam exhibuerunt pœnitentiam:Quis ſcit,inquit,ſi pœnitebit & conſolabitur nos deus, & auertet animum ab indignatione, neque nos pereamus? Et vidit deus opera eorũ quòd ſummoti eſſent à viis ſuis peruerſis, & pœnituit deum ſuper afflictione, quam locutus erat ſe ipſis facturum, & non fecit. Homines illi barbari & imprudentes tantum potuerunt intelligere: multo amplius conuenit vt nos idem perficiamus,qui diuinis decretis, tótque exemplis eruditi ſumus,qui tam in verbis, quàm in operib⁹ quo- *Eſaiæ.55.* uis populo plus perſpeximus: Conſilia,inquit,mea non ſunt, vt conſilia veſtra: nec viæ meæ, ſicut viæ veſtræ. Quantum abeſt à terra cœlum, tantum diſtant iuſtificationes meæ à cogitationibus veſtris, & conſilia mea à veſtris conſiliis. Porrò nos miniſtri,qui ſæpenumero D deliquimus,in meliorem frugem proficiſci ſtipulati ſumus, quàm blande reuerſi ſuſcipimur, quanta gloria cohoneſtamur, & nos non raro delabimur in maiorem licentiam. Non quidem in eum caſum à deo deſcribimur: ſiquidem vbi deus in hoc nos creaſſet, vt perderet, probe quidem id pernoſſes, iuréque dubitaſſes ſuper propria ſalute: cæterum quia non ob aliud, quàm propter bonitatem nos produxit,quò bonis fruamur ſempiternis, atque in hoc omnia facit,omnia molitur in præſentem horam vſque:quod factũ ipſius idoneum eſt, nos dubios reddere. Vementer eum exaſperamus,qualiter alioqui nemo aliius:quo fit, vt ea de cauſa maxime oporteat abſtinuiſſe ſceleribus, duci pœnitudine ſuper peractis,multúmque ſpecimen præbere animi demutati. Quandoquidem nihil eſt quod in nos queat, ſoleátque illum ipſum ſemel perinde irritare, atque in poſterum nolle reflexiſſe in viam: nam peccaſſe eſt humanum, perduraſſe autem in flagitiis non humanum eſt, ſed penitus diabolicum. Conſidera quanto maiore ſtomacho deus id ferat apud prophetam.Scriptum eſt enim, poſteaquam ab eo defecerint omnia: Ad *Hiere.3.* me, inquit, reuertere,neque reuerſus eſt. Et econtrario iterum adnitens demonſtrare, quàm benigne lancem, quæ continet ſalutem noſtram,inclinet,vbi poſt tanta támque enormia delicta ſe receperunt rectà incedere, cum id audiſſet,inquit:Quis dabit vt ſic parentur corda eorum intra ipſos quò me timeant, cuſtodiántque præcepta mea omni tempore,vt eis bene ſit,& filiis eorum per ſeculum? Præterea Moſes ſubſcribit: Age, in- *Deuter.10.* quit,Iſraël, quid dominus deus à te petit? Vt timeas dominũ deum tuum, vt ambules in cunctis viis eius, & vt ames eum. Quare qui captat omnib⁹ modis,vt à nobis ametur,& in hoc omnia facit: neque vnigenito propter amiciciam noſtram pepercit,vtq; ipſi aliquando reconciliemur,tam amabilem rem præſtitit:quî fieri poſſit,vt reſipiſcentes non admittat? vt non redamet? Audi quid per Prophetam dicit: Dic,inquit,tu iniquitates *Eſaiæ.43.* tuas prior, vt ſis iuſtificatus: & hoc, quò in amiciciam fortiter ardeamus, expetit à nobis. Qui eſt amore captus,ſi ipſum ij quos amat,afficiunt quamlibet graui contumelia, nondum extingui ſuſtinet concupiſcentiam, nullius rei gratia illatas iniurias in mediũ feſtinat proponere,quàm vt ſolido ipſius amore demonſtrato, actiore eos dilectione obuinciat.Quoniam autem confeſſum eſſe peccata,tantum affert ſolatij: quãtum putas allaturum, per opera diluiſſe? Niſi ſic foret, & à recto curſu ſemel deflectentibus pateret reditus, quotus tum quiſque ex tot hominum milibus in cœlum introiſſe vi debitur? præter admodum paucos, qui ſupra nos iam nunc ſunt coaptati in numerum bonorum. Atqui maxime refulgentes inueniemus poſt lapſus enormes, qui magnum impetum in malicia præ ſe tulerunt, eundem rurſus adhibuerunt ſæpenumero rebus optimis,perpenſis apud ſe debitis, quibus ſunt velut obærati per ſua ipſorum malefacta: quod & Chriſtus ipſe illuſtre reddidit,vbi Simoni de muliere reſpondet: Vides enim,ait, *Lucæ.7.* hãc mulierem: ſum ingreſſus domum tuam, aquam ad pedes meos non dediſti,ea autem lachrymis rigauit pedes meos,& capillis ſuis abſterſit: oſculum mihi nõ dedisti,ipſa vero ex eo tempore quo intrauit,nõ intermiſit pedes meos exoſculari:oleo caput mihi non vnxiſti, hæc autem vnguento pedes meos inunxit.Non temerè dico tibi,remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum.Cæterum cui parũ remittitur, is parum diligit,eíque dixit: Remittuntur tua peccata. Quare adueríarius cum his rebus cognitis, planè intelligit eos qui malefacta quantumlibet immania perpetrarunt,vt primum cœperint pœnitere, quod maiore ſtudio id faciunt,tanquam conſcij delictorum ſuorum, vehementer timet ac formidat,ne quando rem exordiatur.Gradu enim facto,amplius detineri nequeunt:conflagrant per pœnitentiam tanquam vehemens ignis, & auro puto puroq; animas ſuas puriores efficiunt, tanquam vento rapido conſcientiæ,ac memoria præcedentium peccatorum, in virtutis portum conuehuntur. Et hoc eſt quod peccatores plus poſſident, quàm qui nunquam ceciderunt: quoniam maiore alacritate reditum tentant,tantum rem,vt ſic dixerim, auſpicentur. Nam arduum eſt & difficile factu,poſſe ingredi cliuum primũ, & veſtibula contingere pœnitentiæ,& inimicũ illic exufflantem ignem & imminentẽ abigere atq; proſterne-

re:ille

re: ille autem tanto furore deinceps non digraſſabitur A ſemel exuperatus,ex ea re fortis eſt qui cecidit. Cæterum nos maiorem alacritatem concipiemus, multáque facilitate pulcherrimam illam pugnam depugnabimus. Suſcipiamus itaque quod ſupereſt aſcenſus,recurramus in vrbem cœleſtẽ in qua profiteamur,in qua ciues agere iuſsi ſumus.Nam à nobis ſpem omnem abiicere, nõ ſolum id mali habet, quòd eius ciuitatis portas nobis intercludit, aut quod in peiorem ignauiam trahit atque contemptum, aliud habet facile peſsimum: intrudit enim in ſocordiam, cuiuſmodi eſt ipſi ſatanæ. Etenim diabolus ex nulla re tantus euaſit, atque ex prima deſperatione, vnde in ſocordiam ceu per gradus delapſus eſt. Vt primum enim anima de conſequenda ſalute dubitat,non ſentit amplius quo periclitetur præcipitio, quidlibet faciendo, dicendóque contra ſalutem ſuam.Quemadmodum furia correpti,deperdita ſemel B ſanitate capitis nihil verentur,nihil eos pudet, intrepide quiduis audent,in ignem, in mare, in prærupta editáque ſaxa impigre conuolant. In hunc modum qui ſe incurię per deſperationem permiſere,deinceps ſunt intolerabiles,per auia viciorum aſsiduò diſcurſitant,neq; mors imminens eos ab inſania deterret, atque à deprauatione infinitis ſe calamitatibus cõficiunt. Quare adhortor, antequam altius ab ea ebrietate commadueris, vt reſipiſcas, vt reſurgas, vt crapulam diabolicam ſecludas. Si putas eſſe ſupra vires, vt vniuerſam ſecludas, & ſenſim & paululum eius mali, atq; iterum paululum deme. At mihi quidem longe facillimum videtur,omnes laqueos quibus complicamur,ſimul abrumpere,cõferendo nos in palæſtram pœnitentiæ:cæterum quia tibi fortaſsis arduum apparet, ſicut lubet attingas viam ad meliora ducentem, modo attingas & apprehen- C das vitam æternam.Magno ſiquidem ſtudio precor & oro per ſuperiorem probationem,per iſtam libertatem, vt iterum videamus obmiſſum animi robur: miſerere offenſorum per caput tuum, miſerere cadentium & eorum qui facti ſunt per te ſegniores,qui virtutis viam deſperarunt. Et nunc quidem ingens mœror occupat fratrum conuentum, voluptas autem & lætitia confeſſum incredulorum,& iuuenum ocio deditorum: cæterum vbi redieris in illam accuratam diligentiam contrarium erit, noſtráque ignominia in aduerſarios vniuerſa deriuabitur. Nos autem ingenuæ reddemur libertati, videntes te iterum cum eximio ſplendore coronatum prædicatúmque: tales victoriæ maiorem ferunt & iucunditatem, & voluptatem. Non enim propria benefacta mercede penſabuntur,ſed quòd aliis cohortationi fuiſti & ſolatio, exemplum eſt maximum, D quiſquis in tanta mala inciderit ad reſurgendum,& ad conquerendum contra ſe. Ne contemnas tãtum lucri, neq; animas noſtras ad inferos cum mœrore ſubducas, quin dederis nobis & reſpiraſſe,& excuſsiſſe nubila pectoris,quę per triſticiam nos occuparunt:noſtris enim malis omiſsis, tua damna lamentamur. Quãdo autem in animum induxeris reſipiſcere, diſpicere omnia prudenter,& angelicæ militiæ connumerari: tum nos à lucru reuocabis, bonamq; partem de peccatis noſtris auferes. Qui per reſipiſcentiam iterum exurgunt, magna claritate reſplendent, & nõ raro maiore, quàm alij qui nunquam ceciderunt:quod primo demonſtraui etiam à diuinis ſcripturis.Ea nimirum ratione & vectigalium exactores, & ipſæ meretrices hæreditate acquirunt regnum cœlorum:ea ratione multi ex nouiſsimis anteferuntur prioribus. Narrabo tibi, quæ noſtris contige-

re temporibus,& quorum ipſe teſtis eſſe valeo. Noui iuuenem illum filium Vrbani, qui continuò à teneris vnguiculis abſque cuſtodia fuit educationis legitimæ,dominus autem multarum rerum,pecuniarum,miniſtrorum, agrorum. Is cum dixiſſet,quàm ſit oblectatus conſuetudine rei muſicæ,depoſito illo ſplendidiſsimo amictu, totóque huius vitæ faſtu, repente pallio ſe viliore contexit, ad montes, ad ſolitudinem ſeceſsit, egregiámque exhibuit philoſophiam,non iuxta illius ętatis modum,ſed qualem poſſet vir quiſpiam admirabilis & excellens: deinde ad ſacra myſteriorum ſacerrima idoneus reputatus, magnam acceſsionem virtuti adiecit. Omnes gauiſi ſunt impẽſe,deumq; glorificarunt, quòd in affluentia deliciarum enutritus,clarus ex progenitoribus & admodum adoleſcens,cunctã huius vitæ phantaſiam, fucatámque felicitatem, ſemel conculcaſſet, & B euaſiſſet ad verum faſtigium virtutis.Cum eſſet eo loci conſtitutus,& nunc iure ſuſpiciendus:ecce corruptores quidam conſiderantes id eſſe præter dignitatem generis,iterum illum in fluctus priſtinos abduxerunt. Reiectis iterum cunctis eius vitæ, quæ pridem erant, ornamentis, à montibus in medium forum ſe contulit, & equis vectus, & magno ſtipatus famulitio,totã vrbẽ obiuit,neque ſapere,neque temperate viuere libuit:nimiis enim deliciis incaleſcens, in abſurdos amores ceu nolens perpellitur. Nemo erat ex cœtu cõuerſantium, qui non de ipſius ſalute putaret actum eſſe, tantum ei examen adulatorum cohæſit: cui acceſſerunt carentia parentum,iuuentus,multæ opes:qui omnia ſolent calumniari,hominem traduxerũt eo nomine,quòd à ſpiritualibus defeciſſet,inutilis futurus & rei familiari,quòd ſuperiori tempore ſermoni & eloquentię deditus,retuliſſet pedem,illicq; nihil fructus valuerit conſequi, huiuſmodi quiddam crebro occinuerunt. Cum eſſet itaque multo ſuffuſus pudore, quidam ſancti viri qui ſæpenumero in tales beluas impegerunt, & per experientiam probe ſunt edocti, quòd ſpe diuina communitis neutiquam ſit deſperandũ:obſeruarunt eum aſsidue,vſumq; in foro acceſſerunt, amplexiq; ſunt: quos ille principio ſequentes velut è ſublimi, equo inſidens alloquebatur contemptim, tanta erat primum impudentia hominis. At illi miſericordes, ſtudioſiq; in rem alioqui periturę puericiæ, non ita multum ea contumelia mouebantur, in vnum iſtud figentes obtutum,vt quacunq; via lupo agnellum ſubtrahant,& callidè perfecerunt. Siquidem poſthac aliquãdo velut obſtupeſcens, intra ſe abreptus eſt. Aſsiduam eorũ curam tum cœpit reuereri, quoties illos vel procul obuiam factos conſpexit, ab equo cito deſiliit,& oculis in terram deiectis,cum multo ſilentio, quæ apud illos agerentur, auſcultauit, propiorq; factus maiori pudore ſuffundebatur, & eis habuit honorẽ debitum. Atque eo ingenio lapſum diuinæ gratiæ paucis diebus reddiderunt, omniaq; iſta retia ſimul expedientes,priſtinæ tranquillitati,philoſophięq; liberum tradiderunt. In tãtam autem lucem tunc temporis emicuit, vt ſuperiorem vitam,quæ poſt caſum peracta eſt,inceſſens,homo nihili videretur.Cum enim prope perſpexiſſet, quæ ſit malorum eſca, diſtribuit in egentes diuitias omnes:eo facto ſe à noxiis curis exonerans,omnem occaſionẽ,quæ potuit inſidias tendere,abſcidit. Viam quę ducit ad cœlum incedens,ad apicem virtutis iamdudũ penetrauit. En ille cum eſſet iuuenis, excidit, & iterum ſurrexit. Alius quiſpiam poſt multos ſudores eremiticæ conuerſationis, cui duntaxat vnus fuit conuictor, cum quo vixit planè angelicam vitam, ad ſenectã vſque perſe-

Universidad de Deusto
Biblioteca

que perseuerans. Is aliquando ex versutia diaboli velut A
oscitãs ac remissior factus, accessum dedit maligno ad
incitandam concupiscentiam: & lapsus est cum muliere se cõmiscẽdo, qui nunquã vidit mulierem ab eo tẽpore, quo se ad monasticam vitam contulit. Principio contubernalem suum orauit, vt ipsi daret carnes atque vinum, adiectis minis, nisi impetraret, in forum se perrecturum: quod dixit non ex desiderio carniũ, sed causam & prętextum captaturus descensus in vrbem. Commilito eius cum varia curiosè dispexisset, formidaretq; ne renuens illum in maius flagitium coniiceret, permisit vt satisfaceret affecto animo. Postquam in eo refriguit amor sapientię, deposita fronte fictionem aperuit, palámque profitebatur sibi necesse esse, vt in ciuitatem proficisceretur. Is qui prohibebat, dum vidit se frustra niti, tãdem id etiam concesit: at procul assectatus, abeuntem obseruauit, quónam terrarũ eo deflexu descen- B
deret. Vidit autem intrantem lupanar, & cum intelexisset eum cõmixtum fuisse cum muliere meretrice, expectauit foris: & post absurdæ concupiscentię saturitatem, egredientem obuiis manibus excepit, amplexumq; ac multum exosculatum, nihil expostulando de commissis flagitiis, tantũ est adhortatus, vt expleta iam concupiscentia, in solitudinis domicilium velit reuerti. De tanta mãsuetudine pudere cœpit, moxq; animo perculsus, compunctusq; super temere perpetratis, ad mõtem est socium persecutus: eoq; loci constitutus vir ille, se casa quapiam concluserit, & eius domunculę ianua obserata alter ipsi panem & aquam quotidie præbuit: querentibus autem de se, iusit vt responderet se somnum capere. Hæc cum dixisset, facile inuenit illum ipsum amicum assensorem, seipsum introclusit, perseuerauitq; illic per omnem vitam in ieiuniis, in precationibus, in la- C
chrymis repurgans animam à sorde peccati. Tempore autem non ita multo peracto, magna siccitas viciniam inuasit: omnes incolæ cum frustra plorarent, quispiam ex eis per somnium mandatum accepit, vt abiret ad virum illum inclusum, hortaturus eum, quò velit orare ac dissoluere siccitatem. Itaque discesit assumpto socio, & inuenerunt veterem illius conuictorem solum: à quo dum percontantur, accipiunt, quem tum quæsitum venerant, obiisse die: qua in re cum sibi imponi putarent, ad preces iterum conuertuntur, iterúmque per priorem visionem eadem superioribus didicerunt: circunstetерunt deinde hactenus verum fateri dissimulantem, obtestatíque sunt, vt ipsis viri illius indicium faceret: nam quòd mortuus non esset, quódque adhuc viueret, omni contentione affirmarunt. Is cum hæc audisset, ac videret quę ex pacto inter se arcana tenuerunt euulgata, de- D
duxit eos ad virum illum, & pariete demolito (quia ianuam obstruxerat) intrauerunt omnes, mox aduoluti pedibus exposito mandato suo, rogarunt, vt ferret suppetias aduersus ariditatem. Ille primum resistere, asserens abesse se à tanta impudentia: nam vt recès factum peccatum, ita semper ante oculos conseruauit: tandem commemorantes omnia quæ sibi contigerant, persuaserunt vt oraret. Vt primum autem orauit, mutata est
Vide Eusebium Cæsariẽsem hist. eccles. lib. 3 cap. 23. siccitas. Quæ gesta sunt cum illo iuuene, qui pridem discipulus fuit Ioannis filij Zebedæi: deinde longo tempore ducem egit latronum: iterum à sanctis manibus beati senis interceptus, in superiorem virtutẽ è lustro, è spelunca latronum penetrauit, ipse non ignoras: nosti enim non minus quàm ego. Sæpenumero te admirantem audiui referre beati viri condescensum, & mãsuetudinem & suauitatem illicem: quoniam prior cruentam dexteram exosculatus est, hærens in amplexu adulescentis, & ea via reduxit ad amissam virtutem. Beatus item Paulus sic Onesimon inutilem transfugam, furem illum non solum ipse amplexus est demutatum in melius: sed etiam idoneum putauit, quem pœnitentem honore præceptoris dignaretur. Rogo te, inquit, pro filio meo, quem genui in vinculis meis, Onesimo, quondam tibi inutili, nunc vero mihi & tibi perutili, quem remisi. Tu autem eum, hoc est, viscera mea suscipe, quem ego cupiebam apud me retinere, vt pro te mihi ministraret in vinculis euangelij: sed absque tua sententia nihil volui facere, ne velut ex necessitate bonum tuum esset, sed spontaneum. Nam propterea forsitan secessit ad tempus, vt æternum eum reciperes, non iam vt seruum, sed supra seruum: nempe fratrem dilectum maxime mihi, quanto autem magis tibi & in carne & in domino? Si igitur me habes consortem, suscipe illum tanquam me. *1. Cor. 11.*
Ad Corinthios scribens: Ne forte, inquit, vbi venero lugeam multos, qui ante peccauerint & nõ pœnituerint. Et iterum: Sicut prædixi, & prędico, quòd si venero denuò, non parcam. Intelligísne quos lugeat, quibus non parcat? Non iis qui peccauerũt, sed qui semel atque iterum orantibus vt respiscerent, refugerunt aures prębere. Siquidem quod ait, prædixi & prædico, vt præsens cum essem, iterum scribo: nihil est aliud quàm ne timor nos exanimet. Etenim Paulus & si non adest, vt olim, quando cum Corinthiis expostulauit: at Christus ipse in præsentia manet, qui tum per hunc locutus est. Vbi perdurabimus in peccatis obstinate, non parcet, magnum vulnus infliget, atque hic interim permittet conscindi flagris. Anteuertamus igitur faciem eius in con- *Prouer. 18.*
fessione, effundamus coram eo corda nostra. Peccasti, eni, ait scriptura, ne superaddas amplius, atq; de prioribus tuis preceris. Et iterum: Iustus est sui accusator ab *Eccles. 31.*
exordio sermonis. Ne expectemus igitur accusatorem, quin illius partes prœripiamus, eoq; officio iudicem nobis pacatiorem constituemus. Cæterum tu confiteris peccata, téque tui miseret supra modum: scio equidem satis: verum id nõ requiro solum, cupio autem, vt te res aliqua iustificet, vt primum te obsequentem præbueris. Quandiu enim lucrosam intermittis confessionem illam, nihil est cur te accuses: quoniã nescis in posterum de peccatis discedere. Nam nemo quicquam perficiet cum alacritate & idonea obseruantia, cui nõ prius persuasum fuerit, quòd ea res sibi cõmodo sit futura. Num is qui seminat, postquam messem non expectat, post sementem vnquam metet? Quis enim proposuit aliquando frustra laborare, & non consequi ex industria fructum? Non aliter qui seminat visiones, lachrymas, & cõfessionem extra spem alioquin vtilissimã, nequit à peccatis abstinere, detentus adhuc malo incredulitatis. Sed quemadmodum agricola ille, qui desperato fructuum prouentu segetes deuastantia non arcebit: ita & ille qui seminat per lachrymas confessionem, nihil luchri expectans, neutiquam dimouere studebit ea quæ resipiscentiam corrumpunt. Corrumpit autem pœnitentiam, iterum iisdem malis institisse. Nam vnus est, *Eccles. 34.*
ait scriptura, qui extruit, & alter qui demolitur. Quid lucri accedit præter laborem? Expiatur quis à tactu mortui, & iterum attingit funus: quid emolumenti huic exlauacro? Haud secus homo, qui ieiunat, de peccatis scilicet suis, & pergit, eademq; denuo committit, quis huius preces exaudiet? Et rursum: Qui diuertit, inquit, à iustitia ad peccatum, eum dominus præparabit in gladium. Et sicut canis ad vomitũ reglutiẽdum redit sitq;

odiosus:

odiosus: sic imprudens, qui per propriam maliciam ad A
peccata reflectit. Ne igitur perinde peccatum atq; accusator traduxeris: sed tanquam qui debet iustificari per formam pœnitentiæ: quo pacto animam confitẽtis assidua cura licebit continere, nequando ad vicia relabatur. Nam vehementer se damnare profiteriq; peccatorem, cõmune est, vt sic dixerim, etiam cum infidelibus. Multos à scena tam viros quàm mulieres, quũ turpitudinem suã perpendunt, sui miseret: at nõ collimãt ad verum scopum: ideoq; istud confessionem nulla ratione nominarim: quia non est cum animæ compunctione, neq; cum amaritudine lachrymarum, neq; cum peccatorum abolitione, quòd ea sic enunciant. Verum sunt qui eo nomine ab auditoribus gloriam nimirum elegantia & gratia sermonum aucupantur. Peccata enim non apparent eiusdẽ molestiæ, quando alius quispiã ingerit, & quãdo ipse audes. Sũt rursum qui nimia B
desperatione obstupescunt insensatiq; reddũtur, & bonã existimationẽ & sinistram opinionem iuxta ponẽtes, magna petulantia sua, ceu aliena mala proclamãt, cęterum caue ne fueris, neq; de horum, ne de illorũ numero. Nolo enim vt proficiscaris à desperatione ad cõfessionem, quin cum alacritate ac fiducia eruta radice desperationis, quantum vales, huic diuersum studium ostẽdas. At quæ tandem est radi & mater desperationis? Ignauia, inquam, imò quam quis haud inepte nominauerit non tantum radicẽ, sed vicissim illius quoque & parentem & altricem. Quemadmodum in cadauere tabes gignit vermiculos, quæ ab iis iterum augetur: ita est propemodum hoc loci. Nam ignauia desperationẽ parit, ab ea mutuò & illa nutricatur, adeoq; dum seruant inter se execrabiles vices dandi accipiendiq;, confirmantur in potentiam haud mediocrem: al- C
teram itaq; rescindens abarcensq;, alteram quæ consequitur facili opera conficiet. Nunquam enim qui non torpescit, in desperationem proruet: neq; qui alitur spe bona, aut qui expectationem salutis non abdicat, in socordiam delabitur. Par istud pessimum dissipa, & iugũ confringe, hoc est, illam variam, illam grauem cogitationem. Quandoquidem qui vtrunque malũ coniunxit, non est vnius formæ, sed multiplicem de se præbet speciem omnifariamq;. Quis autem talis est? Vsu euenire solet, vt is qui pœnituit, corrigat plurima, maximaq; facinora: interim autẽ quia denuo peccat, nactæ correctioni non minoris põderis peccatũ opponit: quod maxime in desperationem abripit: haud segnius atq; hi ab expectatione cadunt, qui simul eadem vt ędificarũt, demoliũtur exhausto frustra tanto labore. Necesse est, vt illa in mente habeamus, vtq; expellamus tam perni- D
ciosam cogitationem. Siquidem virtutis modo alteram viciorum lancem adæquante non anteuerterimus, à mole peccatorum quæ interim obrepserunt, penitus opprimemur: nihil enim tum retinebit, quò minus absorbeamur: sin actione boni præmuniti fuerim⁹, ea nos defendet non aliter atque thorax firmus, acuta noxiáque tela summouet, quò minus, quod solent, queant præstare: quin his disiectis, omne periculum à corpore defendit. Nam qui illinc abscedit, tã bonis quàm malis operibus affluens, habebit aliquid solatij in pœna & diris illis tormentis: qui autem à factis melioribus alienus, tantúmque est peioribus stipatus, dici non potest, quàm arctissime pœnæ sempiternæ cohæreat à vita illinc abmandatus. Nam illic bellum erit malorum operum cum aliis diuersæ conditionis. Si hæc deprimunt libram, saluum reddunt non mediocriter

authorem suum: & nõ tantum poterit damnum, quod vsu malorum operum accreuit, quantum eam deorsum rapit prior ordo. Peruersa autem opera si exuperant, abducunt ad ignem gehennæ: propterea quòd non sit tantum agmen operum virtutis, quod valeat restitisse impulsui tam violẽto: sermo noster solus hoc non astruit, verum contestãtur omnia diuina eloquia: siquidẽ ait ille: Reddet vnicuique secundũ opera sua, *Matth. 16.*
neque id gehenna tantum, inuenies etiam in cœlo discrimina plurima. Mansiones enim multæ, inquit, sunt *Ioan. 14.*
apud patrem meum: &, Alia est claritas solis, alia claritas lunæ. Et quid miraculi est eum tam curiose illa esse *1. Corin. 15.*
perscrutatum, quando stellæ quoque differentiam ad stellam asseruit? Quare rebus his omnibus perspectis, nunquam ab exercitio operum cessemus. Vbi assurgere ad ordinem solis aut lunæ non datur, ne contempserimus astrorum cœtum, donec tantum virtutis de nobis præbuerimus, vt liceat incolere cœlum. Si non aurum, si non preciosus lapis habebimur, ad argenti modum pertingentes, adhuc permaneamus in fundamẽto. Id vnum curæ sit, ne ad eam deflectamus materiã, quam ignis citò corripit: deinde cũ videmus egregia facinora superare captum nostrum, minora perfecisse nihil pudeat. Reiicere enim parua, vbi magna cõsequi non vales, extremæ est dementiæ, quam omnibus modis effugiamus. Quemadmodũ enim opes corporis accumulantur, quũ amatores illarũ ne minimũ quidẽ lucellum negligunt: sic spirituales diuitiæ. Num absurdũ apparet, quòd iudex quoquè frigidi poculi mercedem rependit? Atqui nos stolidiores, nisi magna benefacta posimus, minorũ curã omnẽ abiicimus. Minima qui non despicit, accurato studio vel maxima perficiet: qui vero illa fastidit, ab his interim excidet: quod ne contingat, libuit Christo pro illis mercedem amplissimã certo polliceri. Quid enim facilius, quàm respectum agere eorũ, qui laborant, de quo tamen magnũ vicissim præmium tribuit? Itaq; vitam sempiternam suscipe, oblectes te domino, & ei supplica: iterum arripe iugũ cõmodũ, subeas leue onus, dignum principio finem superadde. Ne desperaris diuitias tantas, quæ vltro affluunt: quas semel vniuersas amittes, vbi perseueraueris exasperando deum per ea, quæ nunc facis. Vbi autem obstruxeris canales antequam multum damni datum, aut antequam alluuium aquarum exculta arua corruperit, recuperare poteris ab initio cuncta quæ perierãt, adiecto etiam illis non exiguo fœnore. Quæ quidem cum ritè perpẽderis, excutias obsecro lutum & sordes: à terra, vbi iaces, resurgas, & formidabilis eris aduersario, qui te ceu nunquam resurrecturum prostrauit: postquam viderit manus te mouentem contrà, inexpectato vulnere percussus, segnior erit ad insidias denuo ponendas: ipse autem tutior factus, non amplius accipies tam acerbam plagam. Si aliorum calamitates idoneæ sunt, vt nos erudiant: quanto potentius quas ipsi exhausimus erudiẽt? Videor mihi propediem visurus istud in tuo capite, & iterum ex libramine diuino te clariorem, pulchriorémve euasurum, tantámque præstaturum virtutem, vt aliis illic anteferri queas, modo ne desperes, neque recidas. Hæc enim ad iudicium proficiunt, sic mihi quidem vsus est. Postquam aliquid vel per alios intelligo, non cesso quod mihi conducat eligere: qua in re si probè auscultas, nihil erit loci reliquis medicamentis.

AD THEODORVM MONACHVM,
Epistola sexta.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Si fletus posset & gemitus per literas nunciari, A redundantia lachrymis atque suspiriis profecto ad te scripta mississem. Equidem fleo, non quòd paternarum rerum solicitudinem geras, sed quòd ex fraterno te deleueris numero, quòd negligendo calcaueris, quicquid ante de pectore Christo spoponderas, ad hæc inhorresco, his angor & crucior, propter ista formido, non immerito: vt enim non obiicitur desertio militiæ nõ militãti: ita is qui semel esse cœperit miles, cum deseruisse detegitur, pœna dignus vltima iudicatur. Non est graue Theodore charissime cadere luctantem, sed iacere deiectum: non est perniciosum in prælio vulnerari, sed post vulnus acceptum desperatione curandi medelam vlceri denegare. Nullus se demergit, naue fluctibus semel mersa, ac post totum onus perditũ desiit nauigare: sed rursus ad maria nudus quoq; festinat, rursus immensa peruolat freta, & B iterato felicius cursu, casus prioris damna cõpẽsat. Sæpe etiã athletas videmus, post frequentes lapsus & deiectiones plurimas coronatos: militem quoque scimus post fugas multas virũ fortem fuisse, & vicisse victores. Multi etiã qui negauerant prius Christum propter cru delitatem necessitatemq; pœnarum, simile rursus certamen aggressi gloriose coronã martyrij receperunt. Quòd si vnusquisque eorũ quos dinumerauimus propter aduersa principia desperãdo cessisset, nunquam ad sequentium voluntatem, ac fructum bonorum peruenire potuisset, similis profecto res est frater charissime: ideoque cõsidera ne quia paulisper communis inimicus, te vbi bene steteras, loco mouit: idcirco & ipse te totũ ad præceps, quod videtur, impellas. Persiste, imò magnanimus esto, & vnde extuleras pedẽ reuoca, nève ignominiæ, vel opprobrij genus credas exiguam hanc C parui temporis plagam. Neque enim reprehenditur miles, cum de prælio reuertitur vulneratus, sed reprehensibile magis, ac semper turpe est arma deponere, & seruitutis iugum subire captiuum. Quamdiu autẽ quis in conflictibus perseuerat, siue pro tempore cadat ille siue fugiat, nullus vsqueadeò ingratus ac durus, & bellicæ disciplinæ expers erit, qui vituperet denuo dimicantem. Non pugnantem quippe est non vulnerari. Quicunque autem iracundia pertinaci in hostes ferun tur, aut cadere nonnunquam videntur aut vincere. Quod quidem tibi nunc prouenisse non miror, qui dũ subitò serpentem occisurus insequeris, minime morsum tetri dentis euadis. Verum si constantior redeas, & sobrio vt conuenit paululum corde confidas: non solum & ipsa vestigia impressi vlceris repentè delebis, sed diuinitatis auxilio, etiam caput scelerati anguis ex- D tingues. Neque illud te fortè terreat, quòd tam subitò, & in exordiis suis refrænatus tibi cursus videtur, & impedita principia. Vidit sine dubio, & velociter vidit oculus hostilis, nõ modicarum in sensibus tuis signa virtutum, & inuictum debellatorem suis rebus increscere longe ante præsensit. Qui enim contra ipsum subito moliri tot & tanta cœpisset, eum nisi inimiciciis occuparet, expugnandum à se postea difficilius æstimauit. Ob quod solicitius vigilantiusq; festinans, aduersum te totus exiliuit, imò aduersum se magis: si tamen ita ipse perstiteris, vt cœperas repugnare. Quis enim non in te iure miratus sit, post repentinam illam mutationem, & rapidum ad meliora transcursum, cœlestis iam verè animę propos mores? Epularum quidem tibi oble ctatio omnis, & luxus contemptui erat. Despiciebatur supellex varia, atque preciosa omnis inanium rerum iactura ignorabatur. Totum illud externæ atque peregrinæ philosophiæ studium. Non diuersis lectionibus sufficiebat dies, non perpetuæ orationi noctes: exciderat paternæ sensibus tuis memoria dignitatis, diuitias obliuio profunda possederat. Fraterna autem genua cõplecti, & sanctorũ pedibus aduolui omni nobilitate sublimius iudicabas. Ista dæmonẽ perculerãt, ista illum ad certamen armarunt. Propter hæc factum est, vt intorqueret quidem tela violentius, sed tamen certius non feriret. Et quidem si post multorum hoc tibi temporum spacia, post diuturna ieiunia, post terrenorum duriciam lectulorum, post alios labores cœlestis philosophiæ contigisset, ne sic quidem desperandum putarem: quamuis videretur non parua priorum iactura meritorum, licet maximum damnum plures putarẽt post tot tantosq; sudores, tot luctas, tot pericula, tot palmas, subito iacere victum. Verum quia is nunc te in procinctu certaminis, cum quo eras certaturus, e lisit, hoc tantum proficit, vt fortiorem te sentiat resurgentem. Modo enim tibi è portu soluẽti magis, quàm de commerciis reuertenti, ac repleta diuitiis repertis nauigia reportanti occurrit incassum pirata violẽtus: vt si quispiam prouocatum leonem conetur occidere, solóque tantum rugientis transitu feri pelli se agnoscat, non solum illum profecto nõ læsit, sed cautiorem, sæuiorèmque in sui magis perniciem prouocauit. Lubricum genus est natura mortalis, cito quidem labitur, sed non sero reparatur. Et vt facile cadit, ita & velociter surget. Beatus quoque ille Dauid, vir electus in ordine regum, electus in numero prophetarum: posteaquam in plurimis deo dignus apparuit, hominem se esse monstrauit, & in amore quodam alienæ mulieris exarsit. Nec hoc solo contentus fuit, sed adulterium ex cupiditate commisit, & homicidium propter adulterium perpetrauit. Sed non ideo, quoniam duplex vulnus acceperat, etiam tertio seipse percussit: verum mox ad medicum conuolauit, & diuersa medicamina plagis festinus apposuit, ieiunia, lachrymas, luctus, preces, & indefessam peccatorum confessionem, ac sic per ista placato veniam à deo meruit, & ad priorem dignitatẽ rediit, vsqueadeo, vt post adulterij & homicidij crimen, impietatem ac scelus filij paterna memoria potuerit obumbrare. Filius enim eius cui Salomon vocabulum erat, iisdem quibus pater viciis inuolutus, ob mulierum gratiam à paterno recedere ausus est deo. Hinc aduerte quàm leue sit non vincere voluptatem cupiditatis: sed peruertere ordinem naturæ, & virum genitũ subiacere seruitio fœminarum. Hunc ipsum ergo Salomonẽ, qui omni penitus spoliari imperio dignissimus erat, paternorum contemplatione meritorum sextam regni dominus portionem habere permisit. Et sanè secure, si tibi esset eloquentia secularis, & repente in exercendis negligentior studiis, fori voces, ac tribunalium palmas, & coronas illas atq; victorias deseruisses: reuocarem profecto sensibus tuis memoriam præteritorum, & peterem ne tibi perire patereris tot ac tantos inter illa iudicia desudatos labores. Verum quia omnis nobis solicitudo est cœlestiũ rerum, ne terestribus prorsus cogitationibus præpediamur: aliud magis conteplare, quæso, iudicium, aliud prospice, quod sine fine reueren dum est atque intremiscendum tribunal. Omnes enim nos, inquit, necesse est manifestari ante tribunal Christi. Ille tunc iudex sedebit, qui nunc à te repudiatur. Quid tunc ergo diceremus? quo colore excusationis vtemur, si in eodem crimine permanebimus? Interrogo,

go, quid loquimur? Negociorum forte, atque causa- A rum varias solicitudines prætendimus. Sed ante nos Matth. 16 commonens, ipse prædixit: Quid proderit homini, si totum mundum lucretur, animæ autem suæ damnum patiatur? Sed seductos nos à quocunq; causabimur. Sed nõ potuit Adam vxoris illecebras excusare, dicẽs: Mulier quam dedisti mihi sociam, ipsa me seduxit. Nec rursum vxorem serpentis culpa defendit. Magni horrendiq; timoris plenum illud Theodore iudicium est, nõ accusatore eget, neq; testes requirit. Omnia enim nuda atque detecta sunt oculis iudicantis: nec factorum tantummodo, verumetiam cogitationum nostrarum rei necessario subiacemus. Scrutator enim atque discretor est cogitatiõis & cordis ille qui iudicat. Sed forsitã naturali infirmitate tentabimus crimẽ obtegere, nec potuisse nos susceptũ iugum ferre dicemus. Et qualis hæc excusatio erit, iugum nos placidum non voluisse suffer B re, onus non potuisse portare, quod ipse vocauerit leue? imò graue, & onerosum pondus putare, quietum la Matth. 11. borem, ad quem nos Christus inuitat, dicens: Venite ad me omnes qui laboratis & onerati estis, & ego vos requiescere faciam. Et rursus: Tollite iugũ meum, quia suaue est, & onus meum leue est. Quid enim leuius esse dices ac melius, quàm solicitudine seculari, & laboribus & metu exui, quàm ab istius mundi fluctibus segregari & possidere placidi tranquillíque portus securitatem? Agè perspiciamus quid in hoc seculo nobis beatum, quid optabile esse videatur. Sine dubio dignitatem, & opes dices, & ambitionis humanæ felicitatem. Sed quid his miserabili? erit, si ea libertati Christianorum volueris comparare: Illum primatem beatum æstimas. Iudex populari iracundiæ subiacet, multitudinísque vulgaris irrationabilem impetum tremit: maiorũ C autem potestatum authoritatem veretur, & perpetua pro his quos regit, solicitudine frangitur: & qui paulò ante iudex erat, fit repentè priuatus. Non est profecto theatralibus scenis præsens vita dissimilis. Nam vt illic ille imperatoris, hic iudicis, alter & militis implet officium: vbi autem consecuta nox fuerit, nec imperator agnoscitur imperator, nec iudex qui fuerit iudex videtur, nec miles postea qui prius miles: ita vnusquisq; nostrum in illius seculi die, non personis, sed rebus atque actibus competentem accipiet dignitatem. Hæc ergo gloria iudicanda est, quæ sic ab homine defluit, vt cadere diuinus sermo florem dixit à fœno? Sed diuitiarum pompa laudanda est, quam qui possident, miserabiles iudicantur. Væ enim inquit, diuitibus. Et alibi: Vę his, qui confidunt in virtute propria, & qui in vbertate Psal. 48. diuitiarum suarũ gloriantur. Christianus autẽ nec pri- D uatus ex iudice, nec pauper ex diuite, nec ex glorioso esse inglorioſus potest, sed opibus semper ex vbertate fit egendo locupletior: at tunc maxime supra omnes esse incipit, cum inferiorem se omnibus facit, & ex dignitate illa, per quam regit nõ homines, sed mundi istius potestates, ipsumq; secularium tenebrarum obtinet principem. Humilitas quippe nõ illa tantum laudatur, quæ de conscientia peccatorum venit, sed illa, quæ ex virtute descẽdit, deo chara est. Et quia in ea requiescit deus, ideo omnibus dominatur, & nullus eum de hac dominatione detrudere potest. Bonum quidem nuptias & ipse confiteor. Honorabiles, inquit, nuptiæ & cubile immaculatum. Fornicatores autem & adulteros iudicat deus. Sed te iam seruare non conuenit priuilegia nuptiarum: Angelorum enim societati semel iunctum, illam relinquere, & vxoris laqueis implicari, adulterij

crimen incurrere est: quamuis frequenter hoc ipsum nuptias voces, ego tamẽ & adulterio illud tanto peius affirmo, quanto maior ac melior mortalibus angelus. Neque vllus tibi forte persuaserit, dicens: Nihil de nõ accipienda vxore dominus præcepit. Nec me ignorare confiteor, quòd adulterium interdixit, non nuptias vetuit, verum in te adulterij nomen accipiet, si volueris vnquam, quod absit, nuptias cogitare. Et quid mirum, si nuptiæ tales, quibus offenditur deus, adulterio comparantur? Maius longe audies: Homicida iustorum laude donatur, & misericors plus quàm homicida punitur: quoniam hoc vetante fit domino, illud volente. Et Phinees quidem ad iusticiam reputatum est, quòd impudicum cum turpi fœmina virum vno gladio percussisset. Saülem autem Samuël sanctus dei in luctibus, lachrymis, precibúsque pernoctans, damnatione, cui illum addixerat deus, liberare non potuit: quoniam hostium duci, quem debuerat trucidare, inuito parcendum credidit deo? Cum hæc ita sint, stupere desiste si nuptiæ peiores adulterio iudicãtur, quoties Christus offenditur. Atque vt illud repetam, quod in principio posui epistolæ, si militiæ vincula non tenerent, quis tibi desertionis crimen obiiceret? Nunc autem nihil in te penitus tui iuris est, quippe qui tanto imperatori militare cœpisti. Nã si mulier proprij corporis non habet potestatem, sed vir: multo magis hi, qui Christo potius quàm sibi viuunt, conditionẽ corporis sui habere non possunt. Iste qui nunc Theodore contemnitur, ipse tunc sine dubio iudicabit. Hoc præcipue cogitemus, prospiciamus illum igneum fluuium, qui ante conspectũ ipsius præcedet: & quòd qui illis semel traditus fuerit flammis, sperare non poterit requiẽ, finémque pœnarum. In hoc quippe seculo aut quæritur vita, aut amittitur. Huius enim vitæ diuitiæ, & illicitæ voluptates, somno similes vmbrisq; transcurrunt, in quibus antequam peccato terminus detur, delectatio cupiditatis extinguitur: illa vero supplicia, quæ homines propter ista suscipiunt, non carent fine tormenti: & quod hic oblectare creditur, temporale est: quicquid autem illic cruciat & consumit, æternum est. Quid in hoc mundo stabile, quid perenne est? Credo diuitiæ, quæ vsque ad vespertinas quidem horas plerunque manserunt? Sed fortasse gloria secularis? Audi ergo cuiusdam venerabilis viri vocẽ: Tempus, inquit, Iob 9. vitæ meę leuius cursoribus fuit. Vt enim illi priusquam bene stent, exiliũt: ita & hæc euolat antequam veniat. Nec ignoro quòd inferiorem te fecerit contra inimici conflictum cessatio dimicandi: scio quòd in medio verseris incendio secularium voluptatũ. Sed si aduersario dictum velis, nõ seruiemus oblectationibus tuis, nec radicem adoramus omnium malorum: si sustuleris ad cœlum oculos, mox caliginem dominus tetri ignis excutiet: & eos quidem, qui te ad incendium impulerunt, concremabit: te autem in medio fornacis cõstitutum respergetrore nebularum, & sibilantis auræ spiritu æstuantia tibi corda mulcebit, ita vt nec ad cogitationes, nec ad conscientiam tuam vis ignis accedat: tantum ne requiescere segnior velis, & sponte vincaris. Nam & munitissimas ciuitatum, cum sæpe omnia obsidentium tela vicissent, omnium expugnationum genera vitassent, vnius tantum vel alterius ciuiũ interius commanẽtium occulta proditio sine vllo repente certamine capi fecit. Et nunc caue, ne qua in sensibus tuis cogitatio proditionis tibi machinam moliatur innumeris artibus, licet lõgi tẽporis expugnatione

Universidad de Deusto
Biblioteca

murorum vtatur inimicus, incassum cuncta tentabit. A
Multos nanq; ac magnos habes diuini muneris gratia viros, qui nobiscũ dolent, qui te palęstri oleo spirituali sæpe perfundũt, qui pro animæ tuæ diebus ac noctibus salute formidãt. Habes sanctum Valerium, ac deo dignum: Florẽtinum quoq; per omnia eidem morum ornamento germanum: Habes Porphyrium philosophiam Christi philosophantem: aliosq; præterea plures numero, & pares vita. Omnes hi indefessa casum fraternum lamentatione deplorant. Etiam sine dubio iugi prece meruissent assequi dudum quod precabantur, si paulisper hostiũ temetipsum laqueis eruere tentasses. Quo modo ergo non incongruũ, & reprehensione dignũ videtur, si cum alij ne nũc quidẽ de tua salute desperent, sed continuis orationibus recepturos se proprij corporis fratrem esse confidant, nolis ipse consurgere semel lapsus, sed iacere persistas, atque ipsum quo- B
Hiere.8. dã modo hostem increpes, dicens: Occide, ne parcas. Nunquid qui cadit, non resurget? in libris cœlestibus legimus dictum. Verum contradicis ipse his sermonibus, & repugnas. Nã desperare semel lapsũ, nihil aliud est dicere, quàm hoc, qui semel ceciderit non resurgat. Ne quæso, ne vsqueadeò in expugnatione tui, ac læsione permaneas, nêve tantum ignominiæ omnibus nobis offundas dolorẽ. Et quidem non nunc solũ loquor, quando annum vicesimũ necdum agis, sed etiamsi omni te æuo Christo vixisse meminisses, postmodũ autem in vltimo senectutis curriculo æquè vt nunc lapsum viderem, ne tunc quidem huiusmodi in te desperationem probarem. Sed erige, obsecro, mentem euangelici latronis exemplo iustificati in cruce, & in ipsa morte saluati. Ante oculos collocabo eos etiã, qui vndecima quidẽ hora aggressi sunt opus, sed ad totius mercedem C
diei peruenire meruerunt. Vt igitur satis durũ videtur, ac barbarum his, qui deuoluti fuerint ad profundũ immundi gurgitis cœnũ, si tamẽ casus prioris crimina emendẽt, salutare correctis remedium denegare: ita rursus haud tutum est hac spe hominem ad vicia nutriri, vt dicat, emendatio post ista succurrit, nunc interim voluptatibus vitæ istius fruar, postea autem per exigui temporis castitatem mercedes transactorum quoque adipiscar annorum. Memini nanque sæpe dixisse his, qui in studiis tibi secularibus posito tam pernicioſa suadebant, etiamsi in isto, aiebas, breuis temporis spacio, bonum terminum vitæ minime fuero consecutus: quemadmo-
Eccle. 5. dum ad illum ibi, qui dixit: Nolo differas conuerti ad deum, neque diem ex die protrahas: nescis enim quid pariat superuentura dies: huius animi, huiusque consilij recipe ac recordare obsecrationem, & constringe vin D
culis furem. Hoc enim nomine excessum de hoc seculo nostrum Christus appellat, quòd ignorantibus veniat, & nescientibus nobis repentinus assistat. Considera vniuersas mundi istius curas, vel quæ singulis quibusque sunt propriæ, vel quæ multis solent esse cõmunes, metum intolerabilis iudicij, & extrema nonnunquam pericula, quæ ad inuidiam ciuium plerunq; nascuntur, miserabiles illos labores, & seruile adulationis ingenium: imò & seruos quosque, qui honestiores paululum videntur indignos terrenorum operum, ac breues fructus, quorum infelici cupiditate deficiunt. Multi etiam voluptate ob quam tot labores impenderant caruerunt, & priori omni æuo in solicitudinibus periculisq; consumpto: tunc cum recepisse se immẽsi sudoris putauere mercedem, subita morte præuẽti, nihil secum ex his, quibus nec hic quidẽ vti potuerant, abstule-
runt: nec immerito. Nam si huius telluris imperatorẽ vix aliquem post multa discrimina, post frequentium trophæa bellorum cum authoritate promerita videre contingit: quemadmodum cœlestem omniũ regẽ poterit intueri ille, qui per totum suę tempus ætatis alij vixerit, & alij militarit? Agè vt & de domestica, quę in vxore, filiis, seruulisq; sunt solicitudine dicã, durum esse filios non habere monstrabo, quorum alterum frustra nuptiis illigari est, alterum amarissimæ succumbere seruituti. Aegritudo tentabit paruulũ, formido præcipuè immaturæ mortis disrumpit, orbitate non ferenda, crescentibus deinceps annorum gradibus curam quoque adipiscar animorum, ac semper pro ipsis, aut timorem parens sustinet, aut dolorem. Graue equè est, si se magis pauperẽ quis agnoscat vxore: graue etiam, si ditior sit illa, quæ nubit: vno enim facultates mariti imminuuntur, alio libertas & authoritas derogatur. Quis prẽterea illas enumerare molestias possit, quæ à dominis ingeruntur seruis? Hæc ergo Theodore charissime vita dicenda est, vnã discerpi ac diuidi animã in tam varias rerũ ac personarũ necessitates, tot hominibus seruire, tot viuere, sibi autem soli tẽpus omne viuendi penitus denegare. Nihil horum apud nos dilectissime, quod & te teste cõfirmo, inueniri potest. Illo enim ipso perbreui tempore, quando paulisper demersum fluctibus caput expedire tẽtasti, memor es quæ dulcedo, quod gaudium in tua mente se diffuderat. Non est profecto, nõ est omnibus curis solut⁹ ac liber, nisi solus ille, qui Christo viuit ac seruit. Ille semper vniuersis quæcunq; sunt malis superior inuenitur: tantum vt seipso aduersum se vti nolit inimico. Alius ei obesse nihil poterit, nullius vnquam regis captiua colla iugo submittit, non facultatum damnis solicitatur: quippe qui dicit, quòd nihil intulimus in hunc mundum, neq; hinc quicquam auferre poterimus: non gloriæ aut bonorũ cupiditate superatur. Scit enim quòd nobis dignitas nostra seruatur in cœlo, non conuiciis, non plagis ad iracundiam commouetur: vnum tantummodo Christianus iudicat malum, solumq; formidat, domini cœlestis offensam. Nam illa alia, hoc est imminutionem pecuniarũ, amissionem patriæ, periculum vitæ: quorum omnes etiam memoriam perhorrescũt, pernicioſa prorsus esse non credit. Hinc autem aliquando migrare, & ad superna transire fore dulcius, sub ipsa vitæ istius luce confidit, vt si quispiam rupis excelsę verticem tenens, pelagus omne prospiciat, multosq; inde nauigantium crebris fluctibus freti, vnda submergi, alios in prærupti montis saxo collidi, nonnullos ad alia littora contendendo properare, & subito vi tempestatis, vt vinctos ad alia deduci, plures sorbente vnda sæuientis profundi ima penetrare, aliquos tabulæ vnius auxilio ex fragmentis nauis inuentæ à morte defendi, aliquando pro gubernaculo, atque remigiis manibus tantummodo suis vti: alios autem videat inter turbidos fluctus multiformi atque multiplici genere cadauera ferri: ita est ergo ille, qui militat Christo, cum se à tempestatibus atque turbinibus vitæ istius separat, consistit in arduo semper, ac tuto securus loco. Quid enim celsius potest esse, quid tutius, quàm vnam tantum nos solicitudinẽ gerere, quemadmodum deo placere possimus? Vidisti certe Theodore naufragia huiusmodi, pelag⁹ vndasq; declina, & excelsum illũ huiusmodi pelago quære nauigantem: quamobrem obtestor ac deprecor, fuge maria, vndasq; declina, & excelsum illũ, atque à periculo captiuitatis immunem occupa locum. Resurrectionẽ

Theo-

Theodore non ambigis fore, & illud cœleste iudiciũ, A
Rom.14. quod nos post finem vitæ huius expectat. Omnes, inquit beatus apostolus, nos adstare oportet ante tribunal Christi, vt referat vnusquisque propria corporis, pro vt gesit, siue bonum siue malum. Nõ incassum gehenna cum pœnis denunciatur, nec frustra tot ac tantorum bonorum præmia præparantur. Vmbra autem quædam ipsiq; vmbris inanior nequiorq; est conuersatio secularis, plena periculorum, plena tormẽtorum, extremo cuidam seruitio subiugata. Ne quæso & præsentis temporis bono frauderis, & futuri. Licet autem vtrunque lucrari, si velis facere: clamat beatus Ioãnes:
1.Ioan.2. Qui in Christo credit, debet sicut & ille ambulauit, & ipse ambulare. Et alibi: Fugite fornicationem: & iterũ,
1.Corin.6. Tempus breue est: &, Bonum est, inquit, homini mulierem non tangere, quasi & in tactu solo periculum sit: B
& iterum, Volo autem omnes homines esse, vt meipsum. Beatus qui Pauli similis fuerit, felix qui audit apostolum præcipientem, non ignoscẽtem. Liberi nos arbitrij esse natura permisit, vt quod volumus, hoc faciamus. Eligamus igitur bonum potius, quia boni dei creatura sumus, ne nos diaboli opprimant mala. Nam
1.Corin.3. qui in Christo viuunt, etiam istius mundi commoda consequuntur, dicente apostolo: Vos, inquit, templum dei estis, & spiritus dei habitat in vobis. Et quẽ cœlum & terra non capit, famuli dei pectus capit. Vides ergo Theodore, quòd in hac vita etiam melior ac maior ostenditur ille qui deum, quàm ille qui coniugis curam gerit. Nullus quippe hinc ad illam transgressis pœnitentiæ locus est. Neque enim aliquis athletarum posteaquàm egressus stadio fuerit, spectaculis ex more finitis luctamẽ aggredi potest. Hoc si cogitare semper ve- C
lis, terribilem illum, atque violentum maligni dæmonis gladium, frangendo comminues, quo interficere plurimos solet, per quem deiectio spem resurrectionis abscindit. Graue istud ac durum est armorum ipsius genus, & alia semel captum arte nõ retinet, sed huiusmodi vinculis illigatos constringere solet, quos potuerit subiugare. Quos tamen nexus cito, si volueris, dei nutu dissoluendo rumpemus. Scio quidem me epistolæ excessisse mensuram, sed ignosce quòd longius paulò nõ sponte processi, sed tristiciæ acerbitate compulsus, & charitatis affectu: propter quam & ipse mihi, vt nosti, imposui istam scribendi necessitatem, vetantibus multis atq; dicentibus: Omitte, quid incassum laboras, & supra petram, vt aiunt, seris? Sed cum multi mihi ista suaderent, nulli acquiescendum putabam. Spero enim, vt mecum ipse confero, Christi dei nostri clementia D
faciente literas aliquid profuturas: sin autem id quod abhorret ex votis fuerit consecutum, nos tamen non mediocriter consolabimur, si silentij crimen vitare potuerimus, neque his, quibus mos est peragrare totum nauibus fretum, peiores esse credemur. Qui quoties viderint eiusdem artificis disciplina nauẽ fluctibus mersam, aut ventorum impetu dissolutam, incumbentes alicuius tabulæ pelago sæuiente deferri, vela deponunt, & ancoras iaciunt, & minoris nauiculæ remigiis occupantes homines, alias fortasis ignotos, sed ex præsentis periculi cõditione noscẽdos, omnibus modis seruare festinant. Verũ si illi forte respuerint salutis auxiliũ, nullus his credo poterit imputare eorundem perditionem, quasi noluissent seruare perituros. Hæc à nobis transmissa perspicies. Speramus autem quòd etiam à te inuicem nobis votiua referentur, & quod iterato te sancto atque felici saluatoris discipulorum choro vi-

debimus aggregatum, incolumẽmque te sanitate, quæ vera est, citius recipiemus, orationibus sanctorum. O mihi amicum caput, si qua etiam nunc in sensibus tuis memoria nostri est, neque ab arcano pectoris tui expulisti, dignare scribere. Non enim ambigis ex literis tuis maximum nobis gaudium esse venturum, Amen.

Ad Eutropium quæ hoc loco legebatur non est Epistola, sed oratio in Eutropium, quærenda circa huius tomi finem.

EPISTOLA D. IOANNIS CHRYSOSTOMI ad Olympiam fœminam cum primis illustrem.

ET corpora, quæ cũ validis luctata sunt febribus: & maria quæ cum ventis ferocibus certarunt: non repente, neque illa aduersitatem deposuerunt, quam susceperе de febribus, nec ista motus, quos habuere de fluctibus: sed sensim paulatimque. Nam & corpora plurimo tempore indigent, cum febrire cessauerint, ad diluendum omne imbecillitatis, quod ex semet remanserat, tædium. Aquæ quoque vbi etiam aduersi spiritus flare desierint, diutius fluctuant ac mouentur, & durant huc illúcque iactitatæ, & plurimo impetu circũactæ opus habent ipsæ etiam tempore ad redeundum in tranquillitatem serenam. Hęc autem procœmia sum præloquutus tuæ non temere venerationi, sed vt addiscas, quòd & istam tibi necessario epistolam mittimus. Et si omnem mœroris dissoluim⁹ tyrannidem, & omnem arcem eius effodimus per literas præcedentes: tamen multã habet instans sermo necessitatem, profundam etiam operandi pacem, vt memoriam omnium delens, quæ veniunt ex mœrore turbarum, tranquillitatem tibi candidam monstreẽ & firmam: & in plurima te securitate cõstituat. Id enim nobis studij est, non vt solum te à mœrore liberemus, sed & repleamus iucunditate quamplurima atq; perpetua. Possibile enim erit, si voles. Neq; enim in immmutabilibus naturæ legibus, quas cõmutare vel trãsponere nõ valemus, sed in arbitrij sensibus liberis quos tractabiles habemus, status ipse ciuitatis est positus, vt & nosti, & ante forte meministi. Neq; enim multũ tẽporis intercesit plurimos me ac prolixos super hoc consumpsisse sermones, cum frequenter historias recenserem, quas in medium deducebam. Non enim ita in natura negociorum, sicut in hominum mente assolet stare felicitas. Igitur quoniam ad hunc se habet modum rerum præsentium conditio, vt & multi diuitiis affluentes, vitam istam arbitrati sint non viuendam: alij contra in extrema paupertate degentes, lætiores omnes perdurarunt. Et illi quidem dum vterentur officiis, gloriaq; vel honoribus fruerentur, vitæ maledixerũt suæ: hi vero ignobiles, & ex ignobilibus, & nulli penitus noti, beatiores plurimis se crediderunt. Neq; enim vt in natura causarum, sic in animis hominum, ea quæ eueniũt, à prosperitate consistunt. Neque sanè cessabo frequenter istud recantans. Ne ergo recedas: sed erige te, & sermoni dexteram porrige. Et hoc nobis adiutoriũ præsta, vt plenius te ab istarum cogitationum amarissima captiuitate rapiamus. Si enim nolueris ipsa quoq; tantum, quantum nos studium commendare: nihil vobis proderit ista medicina. Et quid mirum est, si nobis ista contingunt: Etenim omnipotens deus, cum exhortatus fuerit & consolatus quemlibet: ille vero qui audit, non obediat dictis: ne tum quidem aliqua ex parte proficiet: sed & maioris hinc pœnæ occasio ei, qui noluerit obedire, nascetur. Et hoc significans Christus

dicebat: Si nō veniſſem, & locutus eis nō fuiſſem: peccatum nō haberēt. Modo vero excuſationē nō habēt de peccato. Et præterea, Hieruſalē quę occidis prophetas & lapidas eos qui ad te miſsi ſunt: quoties volui cōgregare filios tuos, quemadmodū gallina congregat pullos ſub alas, & noluiſti? Ecce relinquetur domus veſtra deſerta. Hoc igitur ſciens labora & da operā, atq; contende habens ſubſidium eorū quæ dicta ſunt, expellendi & eiiciendi cū multa virtute turbantes te cogitationes, tumultū & tempeſtatem maximā concitantes. Sed quòd iſtud operaberis, & hanc noſtram admittes exhortationem, omnino non dubito. Oportet autem te tibi præparare gladios & haſtilia, & arcus & ſagittas, & clypeum & tibialia: vt his quidem muniaris, illis vero adoriaris atq; configas, & tanquam mortuas exponas ſuperueniētes tibi tumultuoſas cogitationes. Vnde itaq; machinamenta & funditores comparemus: quatenus ne iuxta quidem hoſtes permittantur accedere, ſed admodum procul mœror cum plurima excellētia propellatur. Pauca quædam de ea philoſophemur atq; monſtremus, quàm grauis hæc res ſit & moleſta. Nam triſticia animarum crudele tormentum eſt, dolor quidam inexplicabilis: & iudicium omni iudicio vindictaq; deterius. Nam & vermi eſt ſimilis venenato: non ſolummodo carnem, ſed & animam ipſam perimēs. Et tinea non ſolū ad oſſa, ſed ad corda pertingens: & perpetuus quidam carnifex non animam dilanians, ſed vires animæ conſumens: & iugis nox, ac tenebrę profundæ, & tempeſtas, & turbo, febris non apparens omni igni validius incendens, & pugna requiem non habens, & languor plurimos obſcurans videntum. Nam & Sol, & huius perſpicui aëris natura impedimento videtur eſſe taliter affectis: & in ipſo meridie profundiſsimam noctem videtur imitari. Vnde & admirabilis Propheta, dum ſignificaret iſta, dicebat: Occidit illis Sol meridie, non tanquam ſydere diſsipato, neque tanquam ſi huius curſus eſſet inciſus: ſed quòd in mœroribus anima conſtituta etiam diei lucem noctem putaret. Non enim noctis tenebræ tales ſunt, qualis nox mœroris exiſtit, non quidem veniens ex lege naturæ, ſed ex cogitationum obſcuritate collecta: formidabilis quædam & intoleranda ſubſiſtens, crucem circumferens, faciemq; omni tyranno crudeliorem præ ſe ferens: nulli facile obtemperans eorum, qui eam diſſoluere moliuntur, ſed adamante fortius tenet frequenter animam captiuatam: ſi quando hæc plurima philoſophia via non fuerit. Quid iſtud opus eſt recenſere, tanquam de proprio proferentem? Eſt in manibus in eos qui ſuperati ſunt, iam venire, & inde eos ipſi? vires addiſcere. Magis autem, ſi videtur, prius interim probationem eius aliunde faciam. Quando enim Adam peccauit illud graue peccatum, & omne genus hominum in commune damnauit, de mœrore pœnas luebat: illa vero quæ amplius deliquerat, ideo quoq; grauiore triſticia mœrebat: adeo vt huius peccatum, dum cum viri comparatur errore, non putetur illud eſſe peccatum. Adam enim non eſt ſeductus: mulier autem ſeducta in prævaricatione fuit. In prævaricatione igitur iſta ſeducta fuit, dū tale ſibi ac viro poculū temperaſſet: ideoq; hoc genere vindictæ punitur quaſi quæ poſsit dolore ſufferre mœroris. Multiplicās enim, inquit, multiplicabo mœrores tuos, & gemitū tuū. In triſticia filios generabis. Nuſquam dolor, nuſquā labor & ſudor, ſed mœror & gemitus, Et illa, quæ ex his vindicta deſcēdit, doloribus & infinitis mortibus eſt coæqualis, imò etiam multo deterior. Nōnne caput humanorum malorum formidabile, & non ferendum, & mille videtur luctibus dignum? Nōnne iniquitatis extremæ hanc eſſe Paulus dixit vltimam pœnam? Nam indigne myſteriorum ſacramenta tangentes, & venerandæ mēſæ participes inhoneſtos, hanc pœnam luere memorauit ita dicens: Propterea inter vos multi debiles & infirmi, & dormiūt plurimi. Nōnne & legiſlatores omnes eos, qui intolerabiliter deliquerunt, hoc vindictæ genere damnauerunt? Sed & deus nōnne hanc in lege poſuit vltimam pœnam, his qui magna peccaſſent? Nōnne propter huius mortis timorem, patriarcha ille Abraham & qui humanam viciſſet naturā: vxorem propriā maluit voluptatibus donare barbaricis, & Aegyptiæ tyrānidi? Nam fabulam ipſe componebat iniuriæ, & rogabat vxorem, vt cū eo tam horrendam tragœdiā ſimularet. Nōnne erubeſcit, huiuſmodi ſcenæ proferens cauſam? Erit enim, inquit, vt cū viderint te facie claram, & ſpecioſam vultu, occident me: te vero reſeruabunt. Dic ergo, quòd ſoror mea ſis, vt bene mihi ſit, & viuat anima mea propter te. Vides timorem? vides tremorem, exagitantem excelſam & philoſophicam illam animam? Vides adamantem formidine ſolutum? Mentitum genus, & aliam pro alia perſona inferebat. Quis enim non confundatur & decidat: cum videat eum, qui heri & ante paucos dies gradiebatur ſtipatus, atque mille actus exequebatur, domus, vxoris, famulorum, liberorum curam gerebat, minabatur, terrebat, irrogabat pœnas, inferebat ſupplicia, mille alia per ciuitates atque regiones operabatur: ſubito iacere præ ipſis lapidib⁹ plus tacentem, plurimis ſe lamentantibus & amicis lugentibus, vxore vulnerante cor, genas lacerante, crinesq; ſoluente, ancillarum choros vndique congregante cū multo, vt diximus, planctu: illo nihil penitus ſentiente? Omnia enim ſubitò receſſere de medio, mens, cogitatus, & anima, & flos ipſe faciei, motúsque membrorū: & ſucceſſere deformis vocis amiſsio, inſenſibilitas, corruptio, ſanies, vermis, cinis, puluis, fœtor, diſsipatio plena viſionis horrendæ: vſque adeò, vt oſſa ipſa totius ſoluantur corporis. Sed interim totum hoc formidabile & ipſis rebus oſtenſum ex ſanctorum illorum timore, longè leuius eſt mœroris tui defectione. Propter hanc enim prolixiore verborum ambitu diem conſumpſi: vt te doceam, quam pœnam modo ſuſtineas: & quo modo ad æqualem libram huius defectionis, multo maiorem vicem expectes bonorum. Vt autem diſcas quoniam hæc ita ſunt, vt dicuntur: ad eos iam confugiam, qui ab hac captiuati eſſe noſcuntur, ad quos & prius venire cogebar. Hebræorum enim populus, dum Moſes veniſſet, & libertatem euangelizaſſet, & Aegyptiorum malorum liberationem, neque ſic eum audire ſunt paſsi. Nam & cauſam legiſlator ille memorabat: Locutus eſt autem Moſes populo, & nō audiuit populus Moſem à puſillanimitate. Et quādo maximas ludęis deus tetenderat minas pro iniquitate multa, poſt commorationem in aliena regione, poſt fames, poſt morbos, & humani generis cibum: hāc infert vindictam, dicens: Dabo illis cor deficiens, & oculos deficientes, & animam tabeſcentem. Sed quid opus eſt nominare Iudæos, populum, videlicet, inquietum, & inſipientem, & carni ſolummodo mancipatum, & philoſophari neſcientem? Poſſumus in præſentia magis ex præclaris illis viris ſuper his accipere probationem. Nanque apoſtoli triēnio cum fuiſſent cum Chriſto verſati, & de immortalitate multa fuiſſent edocti

docti, aliisque ſecretis: cum operati fuiſſent ſigna miranda, & omnem gloriam ſupergreſsi, & ipſum admirationis authorem multo tempore ob oculos habuiſſent, & cum mēſæ vnius & confabulationis tantorum ſermonum participes extitiſſent, & eſſent omnimodis eruditi: quia audiere verba, quæ puſillanimitatem ſibimet concitarent, frequenter eum retinentes & ſuſpenſi ab eo ſicut infantes, qui intenti ſunt ſub mammis, & ſemper eum interrogātes, Quò vadis? ita extincti ſunt triſticię tyrannide, & toti mœrore confecti ſunt, vt ab eo hæc vltra non quærerent. Et ob hoc increpans eos Chriſtus, dicebat: Audiſtis, quia vado ad eum qui me miſit, & venio ad vos: & nullus ex vobis interrogat me, quò vadis? Sed quoniam iſta locutus ſum vobis, triſticia repleuit cor veſtrum. Vides, quo modo amor Chriſti triſticiæ tenebras fecerit, & quo modo eſt in illos graſſata captiuitas, & ſuos eſſe penitus hæc effecit. Helias vero ille, non enim diſcedam ab eo, ne nunc quidē poſt fugam atque diſceſsionem à Palæſtina, triſticiæ ferens regnum: etiam fortiter mœrebat. Hoc itē conſcriptor iſte ſignificabat, dicens: Quoniam abiit ſecundum animam ſuam. Audi quid dicit, orans: Sufficit domine, accipe animam meam: quoniam non ſum ego melior ſupra fratres meos. Et illud timēdum, illius totius vindictæ cumulum, malorum omnium caput, totius peccati ſupplicium: hoc in orationibus poſtulabat, & pro gratia quærit accipere: ita morte mœror grauior eſt. Vt enim illud fugeret, refugit ad mortem. Hoc in loco aliquam tibi volo etiam ſoluere quæſtionem. Noui enim deſiderium tuum circa ſolutiones eiuſmodi, & admodum noui, quantum tibi hinc conferam gratiæ. Quid ſibi vult iſta quæſtio? Si mortem meliorem mœrore credebat: quare & patriam & populum, ne mortem incurreret, reliquit & fugit? Quo modo autem mortem quam tunc fugerat, nunc requirit? Vt videas hinc etiam maxime quo modo morte peior eſt mœror. Cum enim eum ſolus ille timor turbaſſet: ſine dubio agebat omnia, vt eum poſſet effugere. Cū vero incidens iſta triſticia propriam oſtendit naturam exedens eum, & conſumens dentibus ſuis intolerabilem huic penitus factam: tunc demum ille, quod erat plus omnibus graue, leuius æſtimauit. Ita & Ionas mœſticiam fugiens, confugit ad mortem: & ipſe, ne intret, poſtulat dicēs: Accipe animam meam à me: quoniam bonum eſt mihi mori magis, quàm viuere. Et Dauid, ſine ex perſona propria, ſiue aliis quibuſq; plangentibus: pſalmum ſcribens, id ipſum indicat: Obmutui, & humiliatus ſum, & ſilui à bonis, & dolor meus renouatus eſt. Concaluit cor meum intra me: & in meditatione mea exardeſcit ignis: illum ignem & igne validiorem mœroris ſignificans paſsionem. Vnde nequaquam ferens plagas eius & dolores locutus ſum, inquit, in lingua mea. Dicis mihi, quid loquimur? Mortē. Et ita poſtulat, dicens: Notum fac mihi domine finem meum. Et numerum dierum meorum, quis eſt: vt ſciam, quid deſit mihi. Vt quid, inquit, ego derelictus ſum, & quid deerit mihi? Hoc eſt, vt quid hic remanſi, & in præſenti commoror vita, aliis in mortem concedentibus? Et ſic mortem requirit, ſiue ipſe, ſiue ille cuius perſona loquitur ſuſcepta: vt & interitu non inſtante, tempus præſentiæ eius optaret addiſcere. Notum enim fac, inquit, domine mihi finem meum: vt & hic fruatur maxima voluptate: ita votiuum, quod timebatur, efficitur. Propter intolerabilem mœſticiæ dolorem, & ignem qui in mente ſuccenditur: in meditatione, inquit, mea exardeſcit ignis. Tantam itaque ſupplicij vim ſuſtinens, bonorum vices maximas ſperabat: multa brauia, innumerabiles retributiones, claras ac valde florentes huiuſcemodi certaminum coronas. Nam non ſolum bona noui, inquit, facere: ſed & pati quidlibet mali, ſpe fretus plurimæ mercedis atque maximis præmiis illectus. Et ad hunc iam ecce procedo ſermonem ſatis tibi & omnibus profuturum, & idoneum vrgere homines ad patientiam, & erigere ad tolerandum: nec ſinere iſtis paſsionum ſudoribus cedere. Itaque quòd omnibus paſsionibus peiorem conſtaret eſſe triſticiam, & malorum omnium cumulum principiúmque: ſermo iam nobis iſtud abundantiſsime comprobauit. Reſtat autem iam recte factorum & periculorum facere comparationem: vt ſcias manifeſtē, quòd non ſolummodo præclara facientibus, ſed aduerſa ſuſtinentibus, retributiones appoſitæ ſunt, & remunerationes admodum magnæ: quæ non minus ad tribulationes pertinent, quàm ad virtutes. Magis autem eſt, vbi & debeantur amplius tribulationibus. Et, ſi placet, maximum inducamus patientiæ certatorem, qui in vtroque eorum fortiter ſplenduit: illum, inquam, adamantem, illā patientiæ petram, qui in Auſitide quidem regione durauit: per omnem vero orbem excellentiæ ſuæ virtutibus inclaruit. Et dicam eius actus & paſsiones, vt videas, vnde amplius eluxerit. Qui igitur erant huius boni actus? Domus, inquit, mea omni venienti patuit: & cōmunis erat viatoribus portus. Illius ferè omnia poſſidebant. Ego enim, inquit, eram oculus cæcorum: pes vero claudorum. Ego eram pater inualidorum. Iudicium autem, quod non noueram, inueſtigaui: & cōfregi molas iniuſtorum, & de medio dentiū eorum rapui rapinam. Infirmi autē quancunq; habuerunt aliquādo neceſsitatem, à me impetrauerunt. Neq; exiit quiſquam ianuam meam ſinu vacuo. Vidiſti varias ſpecies humanitatis, & diuerſos miſericordiæ portus: & eos qui opprimerentur, modis omnibus adiuuantem. Vidiſti inopem ſufferentem, vidiſti viduitati ſubuenientem, oppreſſos tuentem, vim facientibus formidabilem. Neq; tantū vt adeſſet ac iuuaret, ſtudium propriū demōſtrabat. Hoc enim ſolet eſſe multorū: ſed & vt negociū ad finē vſq; deduceret, & cum magnis hoc viribus faceret. Confregi enim, inquit, molas iniquorū: cōtra contentionē videlicet illorum, prouidentiā ſuam erigens, velut murum. Non autē ſolis hominū malignitatibus, ſed & ipſius naturæ inſidiis oppoſuit diligentiam ſuā: ex abundantia virium ſuarum emendans eius errores. Non enim habebat, quæ tribueret, membra peccatis. Nam cum dat oculos ſuos cæcis, pedes claudis, fiebat totus membra debilium: & per eum orbati luminibus, priuati cruribus, illi videbāt, hi ambulabant. Quid par iſti inueniri poſsit humanitati? Noſti cæteras eius, credo, virtutes: vt ne omnia proſequens, videar elongare ſermonem. Manſuetudinem videlicet, lenitatē, caſtitatem veram. Qui etiamnum cum validus eſſet cōtra iniqua facientes, nam vere admiratione maiore iſtud dignum, mitis erat atq; māſuetus, & ipſo dulcior melle, etiam cæteris omnibus è famulis ſuis: quia amorem, quem circa illum ſumpſerant, demonſtrabant dicentes: Quis det nobis de eius carnibus ſatiari? Si autē ſeruis ita deſiderabilis erat & amabilis, quibus neceſſe eſt frequenter timori eſſe dominantem: multo vtique magis cæteris ſanctis omnibus. Hæc igitur & his plura apud temetipſam colligens veni, egredere mecum in quendam paſsionis eius catalogum: & videamus ſin-

Universidad de Deusto Biblioteca

gula comparantes, quando clarior apparebat, cum illa operaretur, an cum tristiciam pateretur, & quæ defectũ ei plurimum commouerunt. Quando itaq; erat Iob illustrior, quando domum suam omnibus aduenientibus aperuit: an cũ ea ruente, verba amara non protulit, sed potius domino benedixit? Vtiq; cum hoc quidem virtus esset, istud ærumna. Quando splendidior erat, dic mihi, cum sacrificabat pro filiis suis, & eos ad concordiam congregabat: an cum defossi & amarissimo genere fuissent mortis extincti, cum magna philosophia pertulit quod euenit? Quãdo potius ille radiauit, quãdo ne de tonsura ouium suarum calefacti sunt humeri nudorum: an cum audiens ignem descendisse de cœlo, & exedisse cum pastoribus greges, non est commotus, neque turbatus: sed amantissime pertulit casum? Quando maior illuxit, cum sanitate corporis ad oppressorum patrocinium vtebatur conterẽs molas iniquorum, & ex medio dentium rapiens rapinam, miseris portus existẽs: an cum hoc idem corpus eius, hoc est indigentium scutum, vermibus videbatur absumi, sedens in stercore, & testa illud radens: Impleo, inquit, tabo glebas terræ: Atquin illa quidem omnia præclara facinora erant, ista vero omnia passiones: sed tamen ista illum clariorem, quàm illa fecere. Hæc enim maxime amarissima certaminum portio, & maiorem virtutem requirens, & animam fortiorem & mentem philosophiæ appositiorem, quæ maiorem circa deum habebat charitatem. Et præterea cum illa quidem fierent, etsi impudenter & valde crudeliter: attamen contradicit diabolus, dicens: Nunquid gratis colit Iob deum? Hæc vero cum contigissent, confusus abscesit, tergans quòd neque vel impudentem contradictionem, vmbram saltem habentem aliquam posit opponere. Hæc enim coronę perfectio, hoc virtutis cacumen, ista fortitudinis aperta probatio, hoc verissimum philosophiæ incrementum. Indicat autem hic ipse beatus Iob: quanto tyrannis hæc animorum, mœror scilicet, sit ipsa deterior morte, requiem eam vocans. Mors enim, inquit, viro requies. Hinc eam pro munere postulabat: tantum, vt à tristicia liberaretur, dicens: Si enim cõcedat dominus, & veniat mihi petitio mea, & meam spem det mihi deus: incipiens dominus vulneret me, & in finem me interficiat. Sit autem ciuitas mea sepulchrum, in qua supra murum eius insiliebã. Quanto itaq; animi mœstitudo talis omnibus erat grauior, tanto maiores expectat retributiones. Vt autẽ & aliunde discas, quantum lucri afferant passiones, etiamsi nõ propter deum quisq; patiatur (& ne quis hoc hyperbolicos dicere me credat) patienter autẽ & fortiter ferat atq; mansuete, deum vero in omnibus glorificet: iste ipse nesciebat propter deum ista se pati, & tamẽ pro hoc coronabatur, quòd cum causam nesciret, patiẽter hoc ferret. Sed & ille Lazarus naturali infirmitate comprehensus: hoc autem non erat pro deo pati: quoniam interim solummodo patiebatur, virilitérque portabat, quum non esset qui curaret: tolerauerat enim dolorem venientem à vulneribus, à fame, ab aspectu diuitis, & crudelitate: nosti quantas adipisci meruit postea coronas. Et quidem eius nullum præclarum facinus inuenimus. Nõ quòd pauperibus sit misertus, nõ quòd oppressis affuerit, non quòd boni fortè aliquid fecerit, sed quòd ianuæ diuitis pertulit exclusionem & debilitatem, & canum linguas, & despectum contra se diuitis. Quæ omnia periculosa esse constabat. Sed interim magnificum iste nihil fecerat. Verum quoniam tantũ modo malorum istorum tristiciam fortiter pertulit: parem Patriarchæ, quem plurimas scimus feciss̃e virtutes, finem habere promeruit. Dicam aliquid cum his etiam aliud, quod opinionem multorum videatur excedere: non tamen veritatem. Et si bonum quis operatus fuerit magnificum vel virile, non autem cum labore atq; periculo: non aliquam multam recipiet mercedem. Vnusquisq; sane propriam mercedem accipiet, secundum suum laborem: nõ secundum magnitudinẽ facti, sed prout fuerit qualitas passionis. Propterea & Paulus glorians, non eo quòd magnum quid fecisset, solummodo gloriatur: sed & quòd aduersa toleasset. Cum enim dixisset: Ministri Christi sunt, vt minus sapiens dico, magis ego: & per comparationem in quo ipse præcederet, texens non dixit, tantis & tantis prædicaui: sed dimittens omnia sua præclara facinora, mala quæ tolerauit, enumerat ita dicẽs: In laboribus plurimis, in plagis supra modum, in carceribus abundãtius, in mortibus frequẽter: Quinquies quadraginta à Iudęis vna minus accepi. Ter virgis cæsus sum: ter naufragiũ feci. Nocte & die in profundo maris fui. In itineri sępe, periculis fluminũ, periculis latronum, periculis ex genere, periculis ex gentibus, periculis in ciuitate, periculis in solitudine, periculis in mari, periculis in falsis fratribus. In fame & siti, in frigore & nuditate. Prẽter illa, quæ extrinsecus sunt, incursus mei quotidiani. Vides velut seriem passionum, & gloriæ occasiones. Deinde infert facinus præclarum. Et in hoc rursus, plus passionis aliquid inuenimus, quàm ipsius facti magnificum. Cum enim dixisset: Concursus mei quotidiani, ea quę superuenirent, memorans, frequentes videlicet conturbationes: hoc enim est, quod dicit, concursus mei. Intulit enim dicens: Solicitudo omnium ecclesiarum. Non dixit, correctio, sed solicitudo: quod plus habet de passione, quàm de virtute. Et sequentia hæc designant: Quis infirmatur, & ego non infirmor? Non dixit, corrigor: sed, infirmor. Et denuo: Quis scandalizatur, & ego non vror? Liber ab scandalo, sed particeps sum mœroris effectus. Deinde ostendẽs quòd hæc talia maximas haberẽt retributiones, secutus est dicẽs: Si gloriari oportet, quæ infirmitatis meæ sunt, gloriabor. Et alibi denuo infert eiusmodi fugam, per fenestram in sporta demissus sum per murum. Hoc autem de male patiendi genere descendebat. Si itaque, vt diximus, passiones, magnas habent mercedes: omnibus vero passionibus peius & perniciosius animi defectus atque tristicia: cogita quantæ tibi repositæ sint remunerationes. Non enim cessabo frequenter tibi hanc insonare cantilenam: vt, quod in principio videor esse pol licitus, modo complere pręualeã: & ab ea ipsa tibi mœsticia afferens cogitationes, quæ possint contra eandẽ tibi parere consolationem. Vt autẽ & aliunde cognoscas, quantum sit cum passionibus aliquid fortiter facere, & quanto minus sit id ipsum sine labore perficere: Nabuchodonosor ille Babylonius, qui quum in sceptris & diademate viueret, euangelicum opus aliquando perfecisse dicitur. Post illam enim fornacem, & gloriosam inopinatámque virtutẽ in orbe toto terrarum extitit prædicator. Nam non lingua solũmodo, sed & per literas vbique sic scripsit: Nabuchodonosor populis, tribubus, linguis, habitantibus in omni terra, pax vobis adimpleatur. Signa & prodigia, quæ fecit mecũ deus excelsus, placuit corã me annunciare vobis, quoniã magna & fortia sunt, & quoniã ingens & forte regnũ eius, regnũ omnium seculorũ & potestas in generationem

nerationem & generationem. Et edictum proposuit eiusmodi: Omnis populus, tribus, vel linguæ, si dixerint verbum contra deum Sydrak, Misak, & Abdenago, erunt in perditionem, & domus eorũ in direptionem. Et adiungit: Quoniam non est deus alter, qui ita possit liberare. Vides minas in literis positas, vides timorem, vides doctrinam, vides excelsam prædicationẽ, & extensas literas vbique terrarum? Quid itaque, dic mihi, parem num apostolis accipiet iste mercedem, quoniam locutus est dei, nõ impari prædicatione, virtutem: quoniam tanto studio tam bonum sparsit vbique sermonem? Non planè, nec quasi aliqua ex parte: sed supra modum prorsus minorem. Atqui idipsum opus fecit, quod & illi. Sed quoniam non hic vel afflictiones vel passiones videntur adiunctæ: ideo intercisa sunt iura mercedis. Hic nanque cum potestate agebat hoc totum: illi vero prohibitionem & expulsionem sustinentes, pœnas omnes ferentes ac verbera in miseriis constituti, præcipitati, submersi, fame necati per singulos moriebantur dies: iam ipsa per desidiam anima sustinente tormenta, per vnunquenque infirmum firmantes, per singulos qui scandalizabantur iusti. Sed & erãt in his doloribus & mœrore, vices plurimæ retributionum. Nam vnusquisque propriam mercedem accipiet secundum suum laborem. Nõ enim desistam frequenter hoc dicens, ac propterea & misericors deus, cum sæpe Paulus rogasset liberari se ab his passionibus & defectionibus dolorum atque discriminum, nequaquam annuit. Propter hoc enim, inquit, ter dominum rogaui: & non merui postulata. Et dic mihi, rogo te, qua ex causa iam poterat maximam ille sperare mercedem, si eundem prædicaret in securitate & deliciis cõstitutus, ob hoc quòd os aperuit, linguam mouit, domi sedens? Sed hoc cuilibet facile erat, & ei qui animi videretur esse deiecti, & qui insane dissolutaq; viueret vita. Modo vero vbi eorum mortium, cursuum marinorum, mœsticiæ ipsius lachrymarum dolorumq;: (nam triennio, inquit, nocte & die cum lachrymis exhortans vnumquenque vestrum non destiti cum omni fiducia) remunerationes accipiet & coronas? Hæc itaque cogitans, ac retractans quantum sit lucri, acta cum molestiis ac doloribus vita: gaude & delectare quæstuosam & mille plenam coronis viam à prima tua ætate proficiens, etiam per frequentissimas passiones. Nam & imbecillitas corporis multiformis & varia, & innumeris mortibus peior, non desiit expugnare te sæpe: & detractionum & iniuriarum quidam hymbres, & calumniæ nunquam, quæ tibi inferrentur, cessauerunt. Mœrores autem & crebri fontes lachrymarũ per omnia inquietauere tempora. De istis autem etiam vnum per seipsum sufficit eis ad vtilitatem plurimam. Lazarus enim propter solam infirmitatem, similem Patriarchę adeptus est finẽ: & publicano detractio pharisæi iusticiam, quæ pharisæum vinceret, deportauit. Et apostolorum princeps correxit ex lachrymis illud peccati vulnus horrendi. Quando ergo vnum ac solum de passionibus prædictis vides ad meritum potuisse sufficere: cogita, quantas ipsa receptura es remunerationes, quæ cuncta simul, modum omnem superans toleasti: & per omne, quod est amplius, tempus. Nihil enim, inquam, ita claros & bonos æmulatores bonis satiat infinitis, sicut turba tentationum, & pericula, & dolores, & mœrores, & sustinere semper insidias malignorum, & eorum vel maxime à quibus ista fieri non debent, eaq; omnia ferre mansuetè. Denique & filium Iacob nihil ita beatificauit, & fecit placere, sicut tunc illa omnia, calumnia, & vincula, & catenę, & miseria quę inde descendit. Magnum etenim illud castitatis iudiciũ, quando Aegyptiam libidinem vicit, & miserrimam illam vocantem se ad conuentionem iniquissimam respuit, reperitur: sed non magnũ hoc ita, sicut passiones. Qualis enim laus est, dic mihi, nõ mœchari, neque alienam copulam dissipare, neq; cubile ad se non pertinens violare: neque lædere eum, qui sibi benefecerat: nec pudore perfundere domum patroni sui, qui eum magnum fecit: Illud est maximum, id est, discrimen, insidiæ, furor libidinis mancipatæ, illata violentia, ineuitabile quoddam vinculum thalami, quod ei adultera illa composuit: retia, quæ vndique accusatio tetendit: calumnia, carcer, catenæ: & quòd nihil eorum quæ iusta fuerant, impetrauit, post certamen videlicet tantũ, pro quo debuit coronari: & quod in custodiam tanquam reus criminis vsq; deducitur: & cum his, qui extrema deliquerant, clauditur. Fecit ergo eum magnũ pedor, ferrum, & omnis miseria vinculorum. Tunc eum video magis clarere, quàm cum supra sedem Aegyptiam frumenta indigentibus diuidebat, famemq; soluebat, & communis fiebat omnibus portus. Tunc enim video splẽdentem magis, cum illi compedes & manicæ imponerentur, quàm cum in superbis vestibus magna potẽtia ingerebatur. Tempus enim illud cuiusdam negociationis, & infiniti quæstus erat, illud scilicet vinculorum: deliciarum autem & libertatis & honoris tempus habebat quidem plurimam voluptatem, non autem plurimum lucrum. Præterea nec sic quidem eum beatũ dixerim, cũ honoratur à patre, quàm cum ei inuidẽt fratres, & domesticos patitur inimicos. Nam à prima illi ætate grauissima pugna de domo veniebat ab his, qui in eo quod arguerent non habebant: conficiebãtur autem & dissiliebant, eo quòd maiorem patris mereretur affectum. Et quidem amorem ipsum legislator Moses non de pueri meritis habuisse principium, sed à tempore ipso, quo natus est: quoniam vltimus est, inquit, genitus, & in vltima senectute. Eiusmodi autẽ amabilis filij puericia: quippe qui contra spem generatur, propterea diligebatur. Amabat enim, inquit, eum: propterea quoniã filius senectutis erat ei. Hoc autẽ legislator scripsit, sicut ego arbitror, non quod vere erat: sed ipsam patris cogitationem & occasionem exponens. Nam cum videret infantem inuidiã sustinere: curare hunc affectum in fratribus volens, finxit causam dilectionis, quæ non magnam ei inuidiam generaret. Nam quia non erat amoris hæc causa, sed virtus animæ, quæ esset & in ipsa ætate viridior, de Beniamin vtique apparet. Si enim ille propterea diligebatur, multo magis iuniorem plus eo diligi oportebat. Post Ioseph enim est ille generatus: & magis iste quàm ille erat ei filius senectutis. Sed sicut prædixi: patris hoc constabat esse figmentum, pugnam volentis dissipare fraternã. Sed ne sic quidẽ potuit, & incẽditur flamma validior. Et quoniã nihil facere prævalebant: interim detulerunt contra eum detractionem maligniss̃imam, & criminatione appetiuere turpiss̃ima: præuenientes in odiis barbaram fœminam, multo apparentes ea esse peiores. Siquidem hęc in extraneum, illi iniqui extitisse videbantur in fratrem. Sed nec hucusque suam statuere maliciam, sed priora semper augebant: & solum apprehẽdentes illum in solitudine vendiderunt, & seruum ex ingenuo facientes, inuexerunt amariss̃imam seruitutem. Non enim contribulibus quibusdam, sed barbaris & alienæ linguæ viris,

Universidad de Deusto
Biblioteca

viris, & in barbaras abeuntibus partes fratrem proprium vendiderũt. Deus vero clariorem eum parans, facere patiebatur ea quæ fiebant: & longanimiter tolerabat succedentia pericula periculis. Post inuidiam enim illam & accusationem turpissimam interfectio secuta est: seruitus, scilicet, ipsa morte acerbior. Nõ enim tibi simpliciter transeat, quod dictum est: sed cogita, quale erat: vt infantulus, qui fuerat bene natus in domo paterna, cum omni ingenuitate nutritus & dilectione tanta patris, subito à fratribus venundaretur, qui nihil haberent quod accusarent: & alienis ac barbaris traderetur, & moribus peregrinis & extraneis: & vt verius dicam, magis bestiis quàm hominibus, & sine ciuitate & transmigrator & peregrinus, & seruus ex ingenuo efficeretur & ciue, vt qui tanta fruebatur felicitate, ad vltimam deduceretur miseriã seruitutis: vt supra modum iniuriæ acciperet amarissimos dominos, & deduceretur in barbaram terram. Sed nec in hoc mala ista cessauerunt: & expectabant insidiæ rursus insidias, post omnia illa miseranda vbi fratres suos adoraturos se esse prędixerat: cum enim eum accepissent hi negociatores, non apud semetipsos retinuerunt, sed aliis eum peioribus barbaris tradiderunt. Nosti autem & hoc, quo modo ad cumulum calamitatis accedat, malos dominos mutare peioribus. Molestiorem enim facit seruitutem, cum peregrini sunt denuo illi qui comparant, & prioribus sæuiores. Et peruenit ad illam Aegyptiam & insanam mulierem, deoq; contrariam. Illuc inquam, vbi impudentia ora nascuntur: & est apud Aegyptios, ex quibus vnus solus potuit magnum illum Mosem in fugam vertere: & vix paululum ibi requieuit benigno circa se deo mirabilia faciente, & tanquam ouem, feram illam, quæ eum comparauerat, mitigante. Statim enim palæstrę parabatur, & aliud denuo stadium aliaq; luctamina, certamina alia, & sudores prioribus fortiores. Cum enim vidisset eum iniquissimis oculis illa, quæ emerat, & fuisset vultus eius specie captiuata, & viciis omnino possessa: à concupiscentia huius libidinis lęna facta est de fœmina. Et erat iterum Ioseph hostis domesticus, agens aduersus eum cõtraria magis, quàm priores. Illi etenim odientes eum, domo expulerant: hæc diligens & incensa iuuenis specie: Et erat istud duplex bellum, magis autem triplex ac multiplex. Non enim, quia euasit hæc retia, & concidit hunc laqueum breui momento temporis: putes eum certamen istud tanquam sine labore superasse. Nam & sudorem sustinuit ingentem. Et si vis eum manifestius discere: cogita, quantum est iuuentuti certamen hoc. Nam in ipso flore ætatis tunc erat constitutus: quando naturæ maius erat incendium, quando maior concupiscentiæ tempestas, quando infirmiora cõsilia sunt. Adolescentium enim animæ non admodum prudentia muniuntur, nec plurimum virtuti commodant studium: sed tempestas in eis acerbior passionum: & ratio, quæ vicia gubernet, infirmior. Cum natura vero & ætate accesit & libido mulieris. Et sicut Babyloniam fornacem manus illæ Persicæ cum multo studio succendebant, abũdantiorem escam ignibus suggerentes, & porrigentes flammæ diuersa fomenta: sic tunc misera hæc atque miseranda mulier accendit ignem illa fornace maiorem, vnguentis oblita, fucamentis genarum, picturis oculorum, voce confracta, motibus & gressibus dissolutis, mollibus vestimentis, auri circulis, & infinitis eiusmodi machinamentis, quasi per magica quædam turpitudinum volens illicere infantem. Et sicut captu- *Danie.3.*

rus feram, ad quam difficile peruenitur, omnia incitat artis ingenia: sic & hæc, vtpote quæ sciret adolescentis optime castitatem (nec enim tanto adhuc tempore poterat latere) arbitrata est plurimo opus esse apparatu, vt iuuenis iste caperetur: & propterea omnia artificia luxuriæ commouebat. Sed nec hæc sola sufficiebant: sed aptum tanquam ad hanc venationem tempus locumq; quærebat. Ac propterea non statim vbi amore capta est, semet ingessit: sed expectauit plurimũ tempus, malam istam quasi parturiens concupiscentiam, & seipsam diu apparans: timens ne in ipsa velocitate & repentinis insidiis posset effugere. Et aliquando cum solum inuenisset intus in domo solito more degentem: barathrum tentationis profundius fodit, & vndique alas voluptatis expandens, tanquam in mediis iam retibus habens aquilam, sic subintrat: & sola solum retentans, imò vero non sola: nam habebat ætatem, & insidias ornamentorum secum cooperantes: ecce ad illicitum actum illum pertrahit virum fortem. Quid hac tentatione peius inuenias? Qua non istud est fornace validius: vt iuuenis speciosus, seruus desolatus, peregrinus, transmigrator, à domina sic luxuriosa & insana, sic diuite, sic potẽte, & tanta in solitudine (nam & hæc ad captiuitatem istam plurimum facit) comprehenderetur, teneretur, blandimentis adiretur, & ad cubile dominicum traheretur, & fierent hæc omnia, post tanta pericula, & tantas insidias? Nosti etenim quòd plerique vbi aduersa euaserint, & ad delicias vocati fuerint, ad requiem & vitam solutiorem animosius currunt. Sed non ille ita: sed perseuerabat per omnia propriam continentiam demonstrans. Ego thalamum illum demonstrans, fornacem Babyloniam, & Danielis lacum, & vterum bestiæ marinæ, in quem Propheta Ionas dimissus est, fidenter vnum esse dixerim: immo thalamum istis esse peiorem. Ibi enim insidiarũ victoria corporis erat periculum: hic autem animæ aperta pernicies, & mors, vt ita dicam, immortalis, & calamitas remedium non habens. Nõ autem ex hoc solo malum esse cõstabat genus hoc discriminis: sed quod cum maleuolẽtia & dolo plenum erat plurimis blandimentis, multo magis igne vario atque multiplici, non qui corpus incenderet, sed qui animam ipsam consumeret. Et hoc significans Salomon, dicebat: qui valde bene nouerat, quàm periculosum esset virũ mulieri propinquare: Alligabit, inquit, quis in sinum ignem, & vestimenta non comburet? Quis ambulabit super carbones ignis, pedes autem suos non incendet? Sic qui intrat ad mulierem virum habentẽ, & omnis qui tangit eam. Hoc est autem, quod dicit: Quo modo impossibile est coniunctum igni non incendi: ita qui accedit ad mulieres, non potest illud effugere. Hic autem, quod multo fortius erat, sustinuit. Neque enim ipse ad eã accesit, sed ab illa tenebatur solus à sola comprehensus: plurimis malis constrictus & insidiis, qui refrigerium quęreret & quietem. Sed tamen in tantis retibus constitutus, & tam vrbanam feram videns ad semetipsum accedere, omni eum ex parte percutere requirentẽ per tactum, per vocem, per oculos, per colores, per stibium, per aurum, per vnguenta, per vestimentum, per affectum, per verba, per circumpositum ornamentum, per secretum, per solitudinẽ, per hoc quod poterat latere, per diuitias, per potentiã, & quę habebat in eo secum facientia: eum his omnibus quæ suprà cõmemoraui, ætatem, seruitutem, peregrinationem: vicit omne illud incendium. Istam ego tentationẽ dixerim grauiorem esse fratrum inuidia, *Ionas.* *Prouer.6.*

inuidia, & affinium odio, & distractione, & barbarorum dominatione, & longissima illa profectione, & peregrina conuersatione, & vinculis, & catenis, & longo malorum tempore, & miseria quæ ei illic euenit. Nam & de vltimis ei periculum vertebatur. Quoniam autem & hoc bellum fugit: & hic quoque factus est spiritus roris flans à dei gratia, & à iuuenis ipsius viribus. Tantum enim abundabat modestiæ & castitatis, vt & illius insaniam soluere festinaret. Sed tamen, quia ipse exiuit intactus: sicut illi olim iuuenes, qui apud Persidem ignem fugerunt (neque enim dolor, inquit, ignis in eis erat) & castimoniæ magnus athleta probatus est, adamantis robur imitatus: videamus qualibus rebus postea frui meruit, & quid post coronãdum virum illum succedit. Insidiæ rursus & baratrum, & mors & periculum, & calumniæ, & odium irrationabile. Nam misserrima tunc illa horrendo furore bacchata, amorem iracundia consolatur, & passionem vnam coniungit alteri passioni, & cõcupiscentiæ luxuriosæ iram nectit iniustam, & fit homicida post adulterij quęsitam voluptatem. Et feritatem plurimam spirans, & ad necem hominis attendẽs conuocat iudicem corruptum, dominum, inquam, illius virum suum: illum inquam barbarum Aegyptium, & introducit accusationem sine teste: & non sinit intrare ad iudicium eum, qui appetebatur: sed absentem accusat, apud stulticiam iudicis simul & furentis, eo quòd quasi hæc persona existeret, cui facile crederetur: & ille seruus esset, qui accusabatur. Et confidens loquensq; contraria, obtinuit iudicantem, & quasi victrix persuasit eum proferre sententiam, innocentemq; damnare, & vindictam inferre seuissimam. Et ecce vincula, carcer, catenæ: & ne accusatorem quidem sciens, cõdemnatur quasi adulter: quasi dominicum thorum concupisset, & alienas nuptias polluisset: quasi deprehensus, quasi confessus, quasi conuictus. Nam & iudex & accusatrix apud plerosque, qui non nouerant veritatem, & vindicta ipsa quæ proceſſerat, fabulam ipsam tanquam fide dignam faciebant videri. Sed nihil horũ illum turbare potuit: nec dixit, istæ sunt somniorum retributiones, hic est finis visionum illarum, ista sunt præmia castitatis: cognitio sine ratione, & sententia sine æquitate, & maligna rursus opinio. Tanquam fornicator de paterna domo nuper expulsus sum: & quasi adulter modo, & quasi mulieris castimoniam violassem, modò cogor in vincula: & hoc in me omnium completur assensu. Et fratres quidem mei illi adoraturi me (hoc enim somnia illa monstrabant) in libertate & abundantia deliciisq; versantur in patria, & in domo degũt paterna: ego autem, qui supra illos videbar futurus, cum sacrilegis & latronibus, & cum furibus hic vincior. Nec posteaquam patria carui, periculis liberor & rebus incertis: sed in aliena iterum terra alia præcipitia nos expectant, & gladij districti. Et illa quidem, quæ talia perpetrauit, & calumniata est, & quæ dignam pro his pœnam vere deberet, exultat modo atque bacchatur quasi quibusdam trophæis, clarissimisq; victoriis coronata: ego autem nullius conscius iniquitatis soluo vltimam pœnam? Nihil ille horum neque dixit, neque cogitauit: sed sicut vir fortis per supplicia, tanquam per coronas ambulans gratulabatur: neque contra fratres, neque contra adulteram doloris memoriam retinebat. Et vnde hoc manifestum est? Ex his, quę ipse ad quendam, qui in carcere ligatus tenebatur, disputauerat. Tantum enim aberat vt à mœrore possideretur, vt tristicias solueret aliorum. Nam quoniam vidit nonnullos illic turbatos & confusos atque deiectos: accesit statim. Et vbi didicit causam, quòd ex somniis fuerat nata turbela: quæ viderant, soluit. Deinde cum rogaret, vt rex admoneretur de sui liberatione: & si enim vir fortis erat & admirandus, homo tamen erat, & nolebat catenis illis miserabiliter cruciari. Dum ergo rogaret, vti memor eius esset ad regem, & suaderet vt ipse quoque dimitteretur ex vinculis: cum necesse eum esset & causam dicere, propter quam istuc trusus esset: vt posset & ille, qui pro eo rogaturus erat, dignam habere occasionem pro eo petendi: nullum tetigit de his, qui se læserant: sed cum se de criminibus liberasset, stetit huc vsque, & non annexuit eos, quos in eum iniquos fuisse constabat. Nam & ego, inquit, ablatione ablatus sum de terra Hebræorum: & quum nihil fecerim, miserunt me in hunc locũ tormentorum. Et ob quam causam non dicis? Taces meretricem, adulteram: taces fratres fratricidas, inuidiam, necem, distractionem, furorem, insidias dominæ & luxuriam, laqueos, machinas, tantã calumniam, iniquum iudicium, corruptũ iudicem, iniustam sententiam, vindictam non habentem rationem? Vt quid ista taces & celas? Non, inquit, noui retinere maliciã: quia hæc mihi coronæ sunt potius & brauia & plurimę mercedis occasio. Vides animam multa philosophia eruditam? vides mẽtem immunem ab iracundia, & ipsis periculis altiorem? Vides eum cõdolentem magis inimicis, quàm memorẽ malignitatis? Ne enim fratres in medium deduceret, vel illam sanguinariã: Rapina, in quit, raptus sum de terra Hebræorũ, quum nihil fecerim. Et nũquam personam illius dicit: nec lacus illius memor est, nec Ismahelitarũ, nec rei cuiuslibet alterius. Sed interim post ista nõ leuis eũ tentatio suscepit. Nam ille qui tantum ab eo adeptus fuerat solatium, liberatus à vinculis, & reuocatus ad honorẽ priorem: statim, vt est beneficium consecutus, oblitus iusticiæ fidem negauit. Nam homo hic quidẽ seruus in aulis regalibus versabatur cum prosperitate quàm plurima: ille vero, qui splenduerat supra Solem, & ita claros virtutis emiserat radios, habitabat in carcere, & nemo erat, qui regẽ cõmoneret. Oportebat enim adhuc multas ei componi coronas, & brauia plurima comparari: vnde & prolixi laborum ambitus agebantur. Manere quidem oportuit certamina deo sinente, non tamen deserente, sed tantum permittente his, qui in eum propriam exercebãt maliciam, quantum virum illum fortem dissipare non possent, nec auferre de medio virtutis optimum certamen. Nam in lacum eum mitti permisit, & vestem eius cruentari: ad necem vero eius illos venire non sinit. Et videbatur quidem frater, nimirum Iudas, hoc dedisse consilium: hoc autem ex dei prouidentia veniebat. Et in Aegyptia muliere istud euenit. Qua enim ex causa, dic mihi, feruidus ille & luxuriosus (scis enim Aegyptium genus) ille, inquam, furiosus & iracundus, ideoque non admodum iudicio & æquitati vtilis (quando & hæc quoque species passionis isti hominum generi innata est) qua quæso te, causa, quem credidit mœchum & vxori propriæ violentum, non statim commotus peremit, aut ignibus tradidit? Sed sic cum esset irrationabilis, vt cum vna parte sentiret, & accusato audientiam non præberet: in ipso tempore vindicandi vultum se habere mansuetudinis demonstrauit: vt videns quod maius est, furentem fœminam & rabidam, flentem, vestes scissas circunferentem, & hic maxime subincensam, lugentem, & vlulantem, *Genes.4.* *Genes.37.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

tem, nec sic tamen ad iuuenis exarserit interitū. Vnde? A
dic mihi. Nónne manifestum est, quoniã ille qui leones frenauit, & in fornacem frigus immisit: hic etiã bestiæ huius compescuit immoderatum furorem, & iram extinxit ingẽtem, adeo vt temperaretur ipsa vindicta? Hoc quiuis facile addiscere potest, & in ipsis vinculis contigisse. Nam permisit eum ille vinciri, & cum condemnatis sedere: à crudelitate vero carcerẽ custodiẽtis eripuit. Nosti enim quid potest carceris custos. Sed ille tunc mitis erat atque mansuetus. Non solum enim nõ aliquibus affecit iniuriis, sed omnibus eum, quos illic videbatur habere, præposuit. Atqui cum eum pro adultero susceptisset, atque damnato, & adultero satis nobili: non enim in domo aliqua vilissima, sed satis magna hoc scelus admisisse putabatur, sed interim nihil horũ illum terruit vel coëgit, vt circa eum crudelis existeret: sed coronę iusto de illis passionibus nectebã- B
tur, diuinumq; subsidium cum multa in eum abundantia fundebatur. Vellem adhuc aliquid epistolæ prolixitati adiungere: sed quoniam hoc quod diximus, vltra sufficientiam, modum arbitror excessisse: hoc in loco finem sermoni iam faciens, obsecro tuam venerationem, quod semper te rogare non destiti, vt à mœrore quidẽ liberata glorifices deum, quod semper fecisti vel facis, & ei gratias pro omnibus molestiis & doloribus redde. Ita enim & ipsa plurima præmia consequeris, & diabolo letale vulnus infliges: & nobis plurimam tribues consolationem, & poteris tristiciæ nebulam cum omni facilitate dispergere, & serenissima frui tranquillitate. Ne itaque tu recidas, sed emergere ex hoc fumo elabora. Fumo enim, si volueris, facilius hunc omnem mœrorẽ prorsus excuties. Hoc nobis iterũ facito manifestum, vt longe etiam constituti, plurimã de te tali- C
bus nos etiam literis metamus iocunditatem.

DIVI IOANNIS CHRYSOSTOMI ARCHIEPISCOPI CONSTANTINOPOLITANI LIBER CONTRA GENTILES, BABYLÆ ANTIOCHENI EPISCOPI AC MARTYRIS VITAM CONTINENS, PER GERMANUM BRIXIUM ALTISSIODORENSEM, CANONICUM PARISIENSEM, LATINUS FACTUS.

DOMINVS noster Iesus ad crucis supplicium iamiam accessurus, ac mortem illam viuificam moriturus, nocte ea postrema, qua discipulos ad se suos semotis arbitris vocauit, apud eos cum permulta verba alia fecit, eosdem plurimarum rerum cõmonefaciens, tum inter alia, & tale quiddam ipsis dixit: Amen dico vobis, qui credit in me, opera quæ ego facio, & ille facit, & his maiora faciet. Atqui multi olim alij magistri extitere, qui & discipulos habuerunt, & miracula item ostentarunt, quemadmodum iactitantes gloriantur gentiles: verumtamen illorũ nemo vnquam eiusmodi orationem vsurpare, ac ne animo quidem versare sustinuit, neque sanè possint ẽ gentilibus vlli, etiamsi nihil non se præstaturos, quæ illorum est impudentia, profiteantur, commonstrare huiusmodi elogium, sermonẽmve apud se extare. Spectra quidẽ certe demortuorum, neque non cadauerum quorundam simulacra qui repræsentarent, multi multos apud illos nouarum mirandarumq; rerum autores extitisse affirmant, quin & voces nescio quas quibusdam è monumẽtis eductas ad nonnullos peruenisse referunt, quòd vero quisquam ex eis omnibus, qui magna in admiratione habiti apud illos vixerunt, vel quos post obitum in deorum numero relatos opinati sunt, tali ad discipulos suos oratione vsus sit, illorum sanè nemo vnquam affirmauerit. Causam autem, si placet, aperiam, quamobrem illi in reliquis alioqui omnibus impudentes, nudo quasi capite, ac perfricta fronte mendacia sua proferentes, tamen eius generis commentũ effingere ausi nunquam fuerint. Non enim temere, neque certe ab re ab eo sermone commiscendo abstinuerunt: sed hoc ipsum astute sciuerunt pestilẽtissimi generis nostri hostes illi, eum qui aliis fucum facturus sit, oportere probabilia quędam, & versutiæ atque artificij plena, & quæ deprehendi non facile queant, commentari. Nam & callidos, tum piscatores, tum aucupes nequaquam nuda proponere retia, sed illis diligenter esca prius circũlitis, ita demum venationis vtriusque vtrosque compotes euadere: qui si retibus detectis, ea beluis quas captant, contuenda prębuerint, fiet certe, vt neque pisces, neque aues vnquam in ea introeant, imò vero vt ne illis quidem prorsus appropinquẽt, ita vt vterq; domũ vacuis manibus sit reuersurus, tã qui mari piscatur, quàm qui terra venatur. Ergo quãdo & illis quoque propositum erat homines in nassam obtrudere, suam impostũram in huius vitæ, quasi mare quoddã, nudã minime coniecerunt: sed confictis prius ac cõpositis his, quibus imprudentiores capere possent, vlterius mendacio procedere supersederũt, vt qui tum vererentur, ne plus æquo mendaces apparerent, tũ formidarent ne priores suas fraudes posteriorũ immodico vsu subuerterẽt. Si enim hoc dixissent, extitisse apud illos qui tale quiddã professus esset, quale seruator noster ad discipulos suos dixit: certe vel illis ipsis, quibus fucus fieret, ridiculos se prębuissent, quasi qui ne probabilia quidem mentiri possent. Nam tale quiddam profiteri, idq; re ipsa præstare, ad diuinam illam virtutem solam spectat. Quòd si potuere olim dæmones, homines in errorem adductos per phantasmata nonnihil ludificari, idipsum tum vsu venit, quum luminis fons vulgo nondum cognitus esset: quo certe tempore partim fraude alia, atque alia, partim sacrificiis ipsis declarabatur, quæ fiebant omnia dæmonum opera esse. Illos D
enim suas aras imperare humano sanguine rubefieri, neque non ab illis ipsis qui genuissent iubere eiusmodi sibi victimas immolari, id vero quã vel summam insaniã nõ obscuret? qui enim calamitatibus nostris nũquã satiãtur, neque vllũ terminum, aut finem propositæ semel aduersus nos pugnę norunt, sed immortalem vbique præ se rabiem ferunt, perinde quasi neutiquam illis abunde satis foret ad proprium furorẽ explendum, ipsorũ aris horum vel horũ tum vxores tum liberos pro ouibus ac bobus admotos immolari, ij nimirũ nouam quandam homicidij immanitatẽ excogitarunt, atque adeo insolentiorẽ calamitatis modum introduxerunt. quos enim par erat peremptorum cædes lugere, his dæmones iidẽ persuasere, autoresq; fuere, vt eos qui occidẽdi essent in miserabilis illius homicidij theatrũ producerent: qui itẽ, vt ne humanæ tantũ leges ignominiã paterẽtur, & ipsas quoque naturæ leges funditus diuulsas subuerterunt: tum præstantes, vt ipsa hæc, quam di-

co, na-

co, natura aduersum semet debaccharetur, tum autem A
cædem omnium scelestissimã in hominum vitam introducentes. Nullos enim iam inimicos sic, vt genitores ipsos, cuncti formidabãt: atque adeo quibus maxime omniũ fidere oportebat, hos maxime omniũ suspectos habebant, atque auersabantur. Siquidem cacodæmones illi summopere contendebant, vt per quos dei beneficio ad mundi huius spectaculum prodieras, per eos tute huiusmodi dono priuatus exigereris: hoc agẽtes, vt qui tibi ad vitæ munera capessenda administri fuissent, ij & mortis quoq; autores fierent: perinde quasi planum facere volentes, mortalibus nihil prorsus lucri, nihil auctarij ex dei optimi bonitate accessisse, vt qui nõ aliis egerent iugulatoribus, quàm illis ipsis à quibus geniti fuissent. Hæc etiamsi magnum aliquod miraculum subsecutũ fuisset, ne dicam sicubi exiguum quod- B
dam ac nihili existimandum, idemq; multa impostura fcatens proditũ fuerit, hæc inquam, opera etiamsi magna essent: tamen quę ego dixi eiusmodi fuisse constat, vt abunde probare possint, his quidem certe, qui mente prorsus alienata nequaquam sunt, quínam planè essent operum illorum artifices, vt flagitiosi, vt omnibus modis scelesti, vt nihil non ad vitæ statusq; nostri subuersionẽ molientes. At vero dominus noster Iesus nobis, quod tale foret, nihil quicquã imperauit, quin potius admirabilis quũ sit ob ea, quæ edidit, miracula, nimirum ob ea quę reliquit præcepta nihilominus, quàm ob miracula iure ab omnibus adorari, ac deus esse credi possit. Impietatẽ quippe eam, quam diximus, aduentu ipse suo soluit: & quòd mirabilius etiam est, ac dura & immani tyrannide nõ nos modo, qui ipsum adoramus, sed eos item à quibus blasphemiis ac cõuiciis lacera- C
tur, expediuit. neq; enim gentiliũ quisquã huiusmodi victimas dæmonibus suis posthac offerre coactus est: tãta est ille erga nostrũ genus benignitate semper vsus, cuius etiam ampliora extant erga inimicos suos beneficia, quàm dæmonũ in amicos suos maleficia. Siquidẽ dæmones, eos à quibus colerẽtur, atque honorarentur propriorũ liberorũ mactatores agere coẽgerũt, quum contra Christus eos qui se auersarẽtur, huiusmodi imperiis liberatos esse voluerit, immanisq; illius sacrificij immunitatem, & pacem hanc admirabilem non intra suos modo coarctauerit, sed & ad alienos vsq; eduxerit. Hac ratione ostendens illos quidem tyrãnos quosdam, ac generis nostri pestilentissimos hostes esse: quo nomine sic, his etiam quos sibi ascisuerant, conciliauerantq;, quasi alienis abutebantur: siquidẽ erant & ipsi alieni. Ipse autẽ & rex, & opifex, & assertor totius generis D
hominum extitit, itaq; vel alienis, vt propriis pepercit. Etenim proprium ipsius opus erat vniuersa hominum natura: quemadmodum discipulus eius ait, In propria venit, & proprij eum non receperũt. Eius vero omnem in nos clementiam enumerare temporis huius non est, de qua quidem vt nullo vnquam tẽpore loqui desinas, tanta etiam virtute præditus, quanta incorporeas illas virtutes præditas esse par est, tamen ne sic quidem rem pro dignitate attingas: quàm enim bonus est, solus ipse nouit, quandoquidem & solus ipse sic bonus est. Vide igitur cuiusmodi verbis discipulos suos cõueniat: Amẽ amẽ dico vobis, qui credit in me, opera quæ ego facio, & ille faciet, & his item maiora faciet. neque enim tantæ eos gratiæ participes esse voluisset, non summa ipse, atq; adeo immensa bonitate præditus. quòd si quis forte mecum contendat, vbinam Christi oraculum hoc, finem suum sortitum sit, accepto in manus libro eo, cui

Acta apostolorum nomen est (cõtinet autẽ is non acta ipsa omnia, neque omniũ, sed vnius tãtum, & alterius, & ea quidem numeratu facilia) videbit hinc ægrotos in lectulis decumbẽtes, vmbras autem beatorum illorum solo statim corporum attactu ipsis sanitatẽ restituere: hinc furiosos permultos nullo prorsus alio, quàm ta- *Acto. 5.*
ctarum Pauli vestium remedio, eguisse, vt à dæmone, quo exagitabantur, liberarentur. Quæ omnia si quis fastum esse dicat, & figmentorũ præstigias minime persuasu faciles: certe quę nunc conspiciuntur, ad blasphemum os obturandum, idq; pudefaciẽdum, ad effrẽnem linguã cohibẽdam, satis superq; fuerint. Nulla est enim nostri huius orbis seu regio, seu gens, seu vrbs, vbi noua atque inopinata miracula hæc non decantẽtur: quæ quidẽ si figmenta fuissent, prorsus in tãtam hominum admirationem non venissent. Atque huius rei testimonium ipsi vos nobis exhibere possitis: eorum enim quæ à me dicuntur, necessarium nobis non erit aliunde fidem mutuari, quũ vos, qui hostes nostri estis, nobis per vos eam faciatis. Quámnam enim ob causam Zoroastem illum, itemq; Zamolxim ne de nomine quidem multi, imò vero nulli nisi admodũ pauci norunt? quoniam figmenta erant, quæ de illis circunferuntur omnia, quanquam tum illi, tum ij etiam, qui illorum facta memoriæ prodiderunt, summi artifices fuisse feruntur: illi quidem impostũræ cõminiscendæ, atque exercẽdæ, hi autem mendacij orationis illecebris adumbrãdi. sed quemadmodũ omnia frustra ac temere fiunt, quum vitiatum, infirmum, ac minime verum fuerit eorum quæ dicere proposueris argumentum: sic quum id solidũ, ac verum, omnia rursus frustra ac temere tentantur, quæ ad illius subuersionem ab inimicis excogitata fuerint. veritatis enim robur planè nullo indiget auxilio, sed vt infinitos habeat, qui ipsam extinguere conentur, ea non solum non deleri potest, sed & per eos quoque, à quibus oppugnatur, splendidior multo, ac sublimior exurgit, eosdem illos irridens, nihil aliud, quam tum sese discruciantes, tum vere insaniẽtes. Etenim apud nos quæ vos figmenta esse affirmatis, & tyranni & reges, & inuicti dicendo sophistæ, præterea & philosophi, & incantatores, & magi, & dæmones subuertere summo studio tentauerũt, & debilitata est aduersus eos lingua ipsorum, vt prophetæ verbum vsurpem, & sagitta in- *Psal. 63.*
fantium plagæ eorum factæ sunt. Ipsi enim reges non alium sanè fructum reportarunt, non alium quæstum fecerũt ex his, quas nobis struxere insidiis, nisi quòd feritatis opinionẽ apud omnes assecuti sunt. nam propter eum demum furorem, quem in martyres prætulerunt, in communem naturã ferocientes, seipsi imprudentes sexcentis obnoxios opprobriis reddiderũt. philosophi autem, & ingeniosi item rhetores, opinionem multam cum apud plerosque haberent, illi seueritatis, hi eloquentiæ, gesta aduersus nos pugna, ita ridiculi euasere, vt visi fuerint nihil prorsus à nugantibus pueris discrepare. ex tot enim gentibus, ex tot populis, non sapientem aliquẽ, non insipientem, non virum, non mulierem, sed ne puerulum quidem à sententia suadendo deducere potuerunt, quin potius tantus risus ex his, quæ illi contra nos conscripsere, exortus est, vt vel eorum libri iam olim exoleuerint, ex quibus etiam complures, simulatque editi fuere, funditus deperierũt, sicubi autem saluus aliquis comperiatur, hunc penes Christianos saluum inuenias: tantum abest, vt ab illorum in nos insidiis detrimentum aliquod suspicemur: sic irridemus multiplices, eosdẽmque superuacaneos illorum

aduersum

Universidad de Deusto
Biblioteca

aduersum nos conatus. neque enim si adamantina atque immortalia nobis corpora ineſſent, ſcorpios, ſerpentes, ignē manibus conſtringentes timeremus, quinimo & huius rei periculum vulgo oſtentantes faceremus: eadem ratione, ne ipſi quidē poſteaquam animas noſtras fidemq; in nobis tātam ſtabiliuit Chriſtus, hoſtium noſtrorum venenis petiti timemus. nam ſi nobis imperatum eſt ſuper ſerpentes, ac ſcorpios, ſuper omnem item diaboli tyrānidem ambulare: multo magis ſuper lumbricos, & ſcarabeos: horum enim librorū ab aduerſariis religionis noſtræ cōſcriptorum nocumentum tali interuallo diſſidet, ſi eos compares cum mali illius in nos dæmoniis inſidiis. Et noſtrarū quidem rerum ea eſt ratio: veſtrarum vero talis. Aduerſum vos nullus vnquam bellum geſsit, neque enim Chriſtianis fas eſt neceſsitate ac violentia illata errorem ſubuertere, ſed tum ſuadela, tum ratione, tum māſuetudine hominum ſalus concilianda eſt: quo nomine nullus omnino rex, ex eis qui à Chriſto ſteterunt, talia cōtra vos dogmata ſanxit, qualia aduerſum nos excogitarūt, qui dæmonum cultū ſunt ſecuti. Veruntamen gentilis ſuperſtitionis error tanta quiete quum frueretur, & à nemine illi negociū faceſſeretur, per ſeſe tamē extinctus eſt, & in ſe ipſe corruit, eorum corporum more quę lōga ac diutina tabes exedit: quæ quidem ſponte ſua, vel à nemine offenſa, corrumpuntur, ac ſenſim diſſoluta prorſus depereunt. Quo fit, vt quanquam nō in totum ſatanicus iſte riſus ab orbe exoleuit, tamen vel ea quæ iam facta ſunt, ſatis ſint ad firmandam in nobis rerum futurarū fidem: plura enim tam breui tempore ſubuerſa quū ſint, de reliquis nemo poſtea cōtrouerſiam mouebit. Etenim vrbe capta, muris dirutis, exuſtis prætoriis, theatris, deambulacris, deniq; deletis iis omnibus, qui arma ferre poſſent, ſi quis fortē intueatur porticus aliquot ſemiuſtas, & paucarū ædium ſtātes adhuc partes, ſaluis aniculis ac puerulis: is non continuo victori, & qui plurima iam ex parte rerum potitus fuerit, victoriā controuerſam facturus eſt, tanquā non valēti quod reliquum eſt, conficere. Piſcatorum vero inſtituta non perinde ſeſe habēt, quæ ipſa in ſingulos dies magis florent, & quidem non per apertam quādam, vt ſic dixeris, planiciem, non per quietem, ſed per afflictionē, per bella, per pugnas ad noſtrā vſque ætatē perducta ſunt. Gentilitas enim per vniuerſum terrarum orbē latiſsime quum patuiſſet, mortaliumq; omnium animos occupaſſet: poſtea ita, vt videmus, poſt tantum robur, atq; incrementum, ipſius Chriſti virtute diſsipata eſt. Euangelica vero prædicatio, nō quum iam vbique tradita, ac ſolide ſtabilita eſſet, aduerſas bellatorū manus ſuſtinuit, ſed vixdum in auditorū animis infixa atque inſita, iam inde ab initio coacta, tanquā acie inſtructa depugnare cōtra vniuerſum terrarum orbē, contra principatus, cōtra poteſtates, contra mūdi dominos, ac rectores tenebrarū ſeculi huius, contra ſpirituales verſutias: fidei enim ſcintilla nōdum bene accenſa, fluuij atq; abyſsi vndequaque influebāt. Vos autē, opinor, nequaquam latet, nō perinde eſſe plantam eam reuellere, quæ multis iam annis radices alte egerit, vt eam quā nuper ſeueris: ſed tamen quum is eſſet rerū ſtatus, in Chriſtianę quidē pietatis ſcintillam, quod modo dixi, aduerſariorum mare inundabat, ea vero ſcintilla eiuſmodi inundatione non ſolū non reſtinguebatur, ſed & maior & illuſtrior inde quū exurgeret, quoquò verſum ſtatim omnia ſuo flatu comprehendebat, aduerſariorum partes facile perdens ac conſumens, noſtras autem Chriſtianorum excitans, atque ad immenſan tollens altitudinem, etiamſi viri quidam ſimplices, tenues, atque obſcuri operam ad eam rem ſuam præſtarēt. Neque vero piſcatorum illorum vel verba, vel miracula ſucceſſum huiuſmodi efficiebant: ſed Chriſti virtus in illos efficaciam ſuam infundens. Nam ex iis, qui quæ dixi miracula edebant, alter, is Paulus fuit, tabernaculorum texendorum artifex: alter, Petrus is fuit, piſcator erat, & quidem in mentem nunquam veniſſet hominibus tam tenuibus, tamq; abiectis tale quiddam effingere, niſi ſi quis eos inſaniſſe ac deliraſſe dicat: hi porrò quòd non inſanirent, liquet tum ex egregiis virtutis eximiæ operibus, quæ illi ſolo verbo ediderunt, tum ex compluribus, qui etiam nunc illis fidem habent. Nunquam igitur talia temere illi vel emēti fuiſſent, vel gloriabundi iactaſſent. Siquidem quod initio dixi, qui aliis verba daturus eſt, mentitur quidem: mentitur autem non ſic, vt omnibus planum id fiat. Si enim poſteaquam & res ipſæ contigerunt, & tam multi rerum earundem euentum verum fuiſſe ſunt teſtati, tum ij qui per ea tempora crediderunt, tum ij qui ex eo tempore vbique eadem hæc ita eſſe decantant, non apud nos modo, ſed & apud Barbaros, & ſi qui barbaris ipſis ſunt efferatiores: nonnullos tamen adhuc inuenias, qui poſt tot ac tanta ſigna, poſt vniuerſi, vt ſic dicam, orbis teſtimoniū, prorſus his omnibus, quæ antea facta ſunt, nullam fidem habeant (vt taceam hīc permultos eſſe, qui de re tota nihil quicquam inueſtigare, nihil indagare, nihil examinare laborant) quis, obſecro, initio neque rebus ipſis corā perſpectis, neque recepto rerum earumdem digno teſtimonio, fidem ſuam Chriſto obſtringeret? quid autem omnino illos commoueret tale quiddam fingere atque cōponere? neque enim orationis vi: quo pacto enim? quum eorum alter literas prorſus ignoraverit? neque opum, ac diuitiarum copia nitebantur, vt quibus neceſſarius victus vix ſuppeteret manuum ſuarum opificio victitantibus: ſed neque ob nataliū ſplendorem criſtas tollere illis licebat, alterius enim patrem ignoramus, tam fuit ille obſcurus, atque ignotus: Petri autem notus quidē pater fuit, ſed ea ex parte Pauli patrem claritudine ſuperat, quatenus eius nomen ſacræ tantum ſcripturæ nobis notum, idq; propter filium, eſſe voluerunt. Quòd ſi & regionem, & gentem exquirere velis, alterum Cilicem fuiſſe comperies, alterum ignobilis ciuitatis ciuem, ſeu verius dicam, non ciuitatis, ſed vici cuiuſdā infimi incolam, qui Bethſaidæ (locum in Galilæa hoc nomine appellant) natus ſit. Iam artes eorum quiſquis audiet, quales fuerunt, videbit nihil illas magnum, nihil graue ſpirare: nam tabernaculorum artifex piſcatore quidem honeſtior, ſed idem tamen cæteris artificibus vilior. Vnde ergo, obſecro, vnde rem tantam ſimulare auderēt? quānam ſpe ſublati? quo præſidio freti? calamōne, atque hamo? an cultro ac terebra? homines inſani in malam crucem iam hinc non vos auferetis, aut vobis præcipitium aliquod parabitis? Agedū vero fingamus hoc quod alioqui opinione quidem veſtra geri nequit, fieri tamen poſſe: hoc eſt, vt tum is, qui è palude recens egreſſus ſit, hæc verba vſurpet: Corporis huius vmbra mortuos ſuſcitauit, tum is, qui nuper ex coreaceorum tabernaculorum officina exilierit, de veſtibus ſuis eadem, quæ ille, gloriabundus profiteatur: quis ita inſaniret ex his qui hæc exaudirēt, vt nudis modo verbis tam magnis de rebus fidem haberet? quamobrem autem nullus planè ab illo tempore artifex tale quiddā vel ipſe de ſe, vel alius de illo prædicauit?

Lucæ.10.

Act.13.
Matth.4.

Act.22.
Ioan.1.

prædicauit? quāquam ſi quæ à noſtris facta ſunt, ea figmenta fuiſſent: veriſimile quidem eſt minori negocio talia mendacia fuiſſe cōficturos, qui illos ſunt ſubſecuti. Illi enim quum quod facerent, id ad alios, qui tale quiddam olim feciſſent, referre nō haberent: certe non poterant ſperare futurum, vt figmentum ſibi ſuum ſuccederet. Qui vero illis poſteriores fuere, ad illos ſpectantes, figmentum idē promptius ſanè, ac facilius aggredi auſi fuiſſent, præſertim quum haberent priorum exemplum, audaciam ac fiduciā poſterioribus addens, perinde quaſi nullus vſquam ſit qui mentē habeat, quin potius omnes obſtupeſcant, atq; inſaniant, atque adeo vnicuique volenti liceat, quæcunque ipſe velit de ſe prædicare, aliiſq; perſuadere. Nugæ ſunt hæc, riſus, ac non niſi gentilis ſtulticiæ verba. Quemadmodū enim ſi quis adductus ſit in cœlum arcū intendere, velut ſagittis ſuis illud perrupturus, aut Oceanum exhaurire, tanquam ſuis illum manibus vacuaturus: hunc profecto ex facetioribus riſu, ex grauioribus lachrymis, iiſq; permultis nullus non proſequeretur: Sic quoties nobis gentiles contradixerint, bene habebit res, ſi illos & rideamus & deploremus: res enim multo magis arduas, multo magis imperuias aggrediuntur, quam qui vel cœlum vulnerare, vel abyſſum vacuare ſe poſſe ſperat. Neque enim vn quam donec lux exiſtet, tenebræ erunt lux, neque rerum noſtrarum veritas refelletur. Veritas enim eſt. hac autem nihil validius. Atque quòd vetera ea, quæ nos auditu accepimus, non minore fide digna ſint, quàm quæ præſentia ſunt, & quæ ipſi videmus, id certe omnes fateātur, niſi ſi qui forte ſtupidi, ac delirātes fuerint: verū vt victoriā etiā vel ex ſuperioribus facultatibus reportemus, volo & memoriæ noſtræ nouū quoddā, atq; inopinatū facinus proferre. Enimuero ne tumultuemini, ſi miraculū ętate noſtra factū dicturum me pollicitus, tamen à veteri hiſtoria narrationis exordium contexere aggredior. neq; enim intra vetera illa tantū ſubſiſtā: neq; quę ego vetera ſum huc allaturus, ea à rerum nouarū argumento diſcrepant: ſic enim vtraq; inter ſeſe cohærēt, vt non poſsis illorū cōſequentiā alterā ab altera ſeparare. Id quod auditis rebus, probe iudicabitis. Fuit imperator quidā maiorū noſtrorū temporibus, qui qualis alioqui fuerit, dicere non habeo, verum vbi ſcelus ab eodē magna audacia, atque improbitate factū audieritis, & reliquam morū illius crudelitatem perſpectam habebitis. quodnam ergo piaculum id fuit? Viſum fuerat genti cuidam cum hoc imperatore bello decertanti, bellum tandem componere, ſic, vt neque alteros affligerent, neque ipſi viciſsim ab alteris poſthac affligerentur, quin potius moleſtiis, periculis, omni denique timore defungerētur, ac partis contenti, nihil quicquam præterea requirerent. præſtare enim timore procul depulſo mediocribus frui, quàm plura appetentes vbique timere, trepidare, atque adeo malis vltro citroq; datis, & acceptis vitam tranſigere. Itaque quum conſtitutum illis eſſet, bello prorſus depoſito, quietam ac minime ſolicitam vitam viuere, viſum eſt commodum hoc firma aliqua pactione, ac ſtabilibus terminis vinctum confirmare. Tum fœdere facto, dato, atque accepto iureiurando, & regi præterea ſuo ſuadere conantur, vti ſuo ille filio (puer autem is admodum erat) pro certo pacis pignore depoſito præſtaret, tum vt qui prius hoſtes erant, bono in reliquum tempus animo eſſent, tum animi ac conſilij ſui teſtimonio prodito indicaret, ſe, quam pacem cum illis faceret, eam citra dolum omnem facere: qua oratione rex adductus filium dedidit, vt ipſe quidem opinabatur, amicis, ac ſociis: vt vero rei exitus probauit beluæ omnium beluarum crudeliſsimæ. Amiciciæ ac fœderis lege regium illum puerulum quum accepiſſet, ſtatim omnia ſimul conculcauit, ac ſubuertit, iuſiurandum, pacta, pudorem eum qui homini ab homine, religionem quæ deo debetur, miſericordiam quam à nobis ętas illa impetrare ſolet. ac neque iuuentus ferā illam flexit, neque ſanè, quæ huiuſmodi ſceleribus comes eſſe ſolet, vltio agreſte illud pectus terruit, neque patris filium deponentis verba eiuſdem animum ſubiere: ea, inquam, quæ ille filium in manum tradens fortaſſe mandarat, dum poſtulat vti illius curam quàm diligentiſsime imperator ſuſciperet, patrem etiam illum filio ſuo appellans, dum obſecrat, vt quaſi ipſe genitor foret, ſic illum enutriret, atque erudiret, perficeretq;, vt maiorum ſuorum nobilitate dignus ille olim euaderet: denique dū idem pater inter hæc verba media filij dextram homicidæ dextræ inſertat, ac multis etiam cum lachrymis congreſſum ſoluit: horū omnium inquinatiſsimus ille nihil quicquam ſecum reputans, quin potius omnibus illis vnà ex animo excuſsis cædem illam cædium omnium ſceleſtiſsimam patrat. Hoc enim flagitium filij etiam proprij cæde grauius eſt, cuius rei teſtimonium à vobis mutuabor, qui vtique nō ſic, opinor, indoluiſſetis (ſi modo ex animi mei affectibus & veſtrorum item affectuum coniecturam facere oportet) ſi illum audiiſſetis proprium filium occidiſſe: tum enim vnà cū communibus legibus & naturæ etiā leges ſubuerti viſæ fuiſſent. Hic autem plurima ſimul concurrerunt, quæ numero ipſo, naturę neceſsitudine validiora eſſe poſſunt. Quoties enim mihi ante oculos obuerſatur aduleſcens ille prorſus innocens, idem à patre deditus, idem à maiorum ſuorū regia aulſus, idem domeſticas delicias, gloriam, honorē cum extorri vita, hoc nomine commutans, vt poſſet impurus imperator pactis cum hoſte fœderibus fidere: idem poſtea ab illo miſere confectus, & ſplendore domus paternæ per eadem fœdera priuatus, denique ab eodē iugulatus: nimirū ſecum pugnans me ſubit affectus, liquefacto ſimul, atque exæſtuāte intus animo, quorum affectuum alterū mihi ira, alterum mœſticia parit. Nam dum mecum reputo ſceleſtum illum armantem ſeſe, gladiū intentantem, pueri collum apprehendentē, qua dextra depoſitū receperat, hac eadem gladiū in illud impellētem, diſrumpor, atq; adeo ira ſuffocor. Rurſus dum intueor iuuenem illum timētem, trementem, ploratus extremos plorantem, patrem inclamantem, hunc ipſum iſtarum rerū autorem fuiſſe teſtantem, cædem non ei, qui gladiū in guttur mergeret, ſed ei, qui ſe genuiſſet, acceptam referentem, neque fugam adornare, neque ſibi auxilio eſſe valentem: ſed quod vnum ſupereſt, fruſtra de proprio parente expoſtulātem, denique plagam receptantem, palpitantem, calcibus pauimentum ferientem, terram ſanguineis riuis inquinantem, ipſa mihi intus viſcera diſcerpuntur, ipſa mihi cogitatio obtenebratur, ac mihi ob oculos mœſticię caligo quædam offunditur. At vero non perinde belluinū illud imperatoris pectus affectū videas: quin potius quaſi vel agnum, vel vitulū immolaturus, ſic ad ſceleſtā illam cædē animatus fertur. Et puer quidem plaga accepta exanimis iacebat. At percuſſor admiſſo ſceleri patrocinabatur, poſteriori facinore prius illud obſcurare laborans. Exiſtimaturus es fortaſſe me de ſepultura loqui velle, deq; imperatoris impietate, qui à ſe occiſo ne tantillum quidem terræ impertiuerit.

Universidad de Deusto
Biblioteca

tiuerit. Ego vero aliud quoddã facinus, eo quod à me iam dictum est longe atrocius, indicaturus sum. Nam manus illas impias tam innocẽti sanguine vbi cõspurcauit, atque conscelerauit, nouamq; illam tragœdiam peregit, quasi nullo prorsus à se scelere facto, effrons, & ipsis etiam saxis durior, ad dei optimi maximi tẽplum festinabundus accurrit. Miraturi fortasse sunt nonnulli cur factũ est, vt qui tam sæuum patrasset facinus, diuina statim plaga percussus non fuerit: aut quo pacto prius quàm introiisset, in illum deus non continuo fulmen cœlitus contorserit, ita vt eiusdem os impudens cœlesti igne mox conflagraret. At ego, si quibus huiusmodi cogitatio in animum descẽderit, laudo quidem illos & admiror excandescentiæ istius causa: tamen huic meæ de illis tum laudationi, tũ admirationi nonnihil certe adhuc deesse dico. Etenim iusta quidem illos indignatio subit, tum ob peremptum iniuria puerum, tum ob diuinas leges tanta cum petulantia, atque contumelia violatas: sed iidem tamen iræ impotentia exæstuantes, rem ipsam totam non perpendũt. Iusticiæ enim lege hac, alia quædam lex lõge sublimior in cœlis lata est. Lex vero ea quæ tandem esse potest? Iis qui peccatum aliquod commisere, pœnam non euestigio deum irrogare, sed tempus delinquenti concedere, ac veluti præscriptum die statuere, intra quem peccatum quum deposuerit, pœnitentiæ beneficio par tandem iis euadat, qui nullum prorsus peccatum admiserunt. Id quod & tunc deus in miseri ac perditi illius causa declarauit, sed nullus tamẽ propterea subsequebatur profectus: inemendatus enim persistebat. At deus, quo est in humanum genus amore, hoc etiam quum prouidisset, ne sic quidem illum despexit, neque partes ipse suas intermisit, sed & laborãtem inuisit, adhibitis etiam iis remediis, quæ salutem afferre possent: cæterum tantum abfuit, vt porrectum ille medicamẽtum admitteret, vt vel medicum ad se hoc nomine missum trucidauerit. Medicamentum porrò, ac medicinæ item ratio huiusmodi erat. Forte fortuna per quod tempus crudelis, ac miseranda quam dixi, fabula licentiose ageretur, magnus quidam atque admirabilis vir (si modo viri nomine designare illum fas est) nostri huius gregis curam gerebat, Babylas huic nomen erat: is igitur, per eos dies Christi ecclesiã hanc à spiritus gratia sibi concreditam quum haberet, Heliam, atque huius æmulum Ioãnem, non dico præteriit, ne inuidioso admodũ verbo vtar, sed vsqueadeo est assecutus, vt ne tantillum quidem illorum generosorum pectorũ libertati concesserit. Neque enim paucarũ ciuitatum tetrarcham, neque gentis vnius regem, sed eum, qui imperio suo plurimã totius orbis partem contineret, ipsum, ipsum hunc inquã homicidam, de quo nobis est sermo, eundẽ multarũ gentium, multarum ciuitatum, immẽsi item exercitus dominum, eundem quoquò te vertas, tum ab imperij amplitudine, tum à morũ ferocitate terribilem, quasi vile quoddam, ac nullius precij mancipiũ sic à dei templo exegit: tanta adeò cum cõstantia, atque animi præsentia cum quanta pastor scabiosam ac morbidam ouem ab ouili excludit, dum prohibet ne laborãtis ouis morbus ad reliquum quoque gregem cõtagione serpat. Et hæc quidem fecit Babylas, re ipsa seruatoris nostri verbum confirmans: Solũ illum videlicet seruum esse, qui peccatum facit, vt sexcentas etiã coronas capite gestet, vt omnibus, qui super terram sunt, hominibus imperare videatur: qui autem culpæ nullius sibi cõscius est, vt in subditorũ classe censeatur, hũc vel regibus omnibus regaliorem, præstantioremq; esse. Ergo ipsum imperatorẽ statim is, qui illius imperio parebat, rexit: & ei, qui omniũ dominator erat, subditus iura dedit, atq; adeo aduersus eum, dãnationis calculũ tulit. Tu vero quisquis es qui hæc audis, noli quod dictũ est leuiter transmittere. Nã auditus facti huius nuncius, extitisse ex subditis, qui imperatorem à templi vestibulo exegerit, per se abunde satis est ad commouẽdos ac perterrefaciendos auditorum animos: qui si vis miraculũ totũ exacte pernoscere, ne verbum ipsum nudũ spectes, sed ponito tibi ante oculos hinc satellites hastatos, hinc milites scutatos, hinc tribunos, hinc exercitus duces, hinc permultos in aula regia educatos, hinc eos quibus ciuitatum administratio credita esset, hinc præẽutium, hinc sequentium fastum, hinc assclarũ seipsos vrgentium turbam, denique vniuersum imperatoris famulitiũ: secundũ hæc ipsum imperatorem in medio illo comitatu multo cũ fastu ingredientem, eundemq; vestiũ, purpuræ, lapillorum, hac illac consperforum, in dextra, in militaris vestis cõmissura, in capitis diademate refulgentium sumptu sibi placẽtem: ac ne hoc quidem loci cœptæ semel à te imaginis istius faciẽ finias, quin eandem proferas ad dei vsque seruũ illum, beatũ, inquam, Babylam, eiusdemq; humilem habitum, vulgarem vestem, animam contritam, sensum ab omni temeritate alienum, atque his demum coloribus vtrunque quum depinxeris, & alterum alteri oppositeris, tum certe facti huius miraculum belle perspicies. Imò vero ne sic quidem id exacte comprehendes. Babylæ enim fiduciam nullius planè sermo, nullius oculorum acies repræsentare queat, sed solum illius experimentum, atque vsus: cuius generosi animi præsentiam solus is posit recte animo concipere, qui potuerit ad idem fiduciæ fastigiũ pertingere. Quo modo enim senex ille accesit? quo modo prætoriam cohortẽ dissipauit? quo modo labia diduxit? quo modo verba fecit? quo modo increpuit? quo modo dextram in pectus impactam firmauit? pectus, inquã, ira turgens, ac cẽde feruens: quo modo homicidam exegit? nihil illum eorum quæ agerentur deterruit, nihil de sententia deduxit. Exclamare hic libet, ô animum imperterritum, mentemq; excelsam: ô cœleste pectus, & cõstantiam angelicam. Quasi enim depictam in pariete videret vniuersam illam speciem, sic omnia intrepide generosus ille vir peregit. Etenim illũ sacræ erudierant literæ, mundi huius res omnes non nisi vmbram esse, ac somnium, & si quid his vanius est: Propterea Babylam nihil ea omnia terruere, imò vero magis animauere: illorum enim quæ corã contuebantur aspectus, eius cogitationẽ traducebat ad supremum illum regem sedentẽ super Cherubin, abyssos cõtinentem, ad thronum illum glorioſum, & excelsum, ad exercitum illum cœlestem, ad angelorum myriadas, ad chiliadas archangelorum, ad suggestum terribile, ad tribunal incorruptum, ad flumen ignis, ad iudicem ipsum. Propterea certe se ipse totum à terra in cœlũ trãsferẽs, quasi iudici ipsi adsisteret, ipsumq; audiret iubentem, vt scelestum, atque inquinatum illum à sacrosancto grege expelleret, sic eiecit, & à reliquo armento separauit, nihil prorsus respiciens eorum omniũ quæ videbat, quæq; terrifica aliis videtur: quin potius illo viriliter, atque admodum generose expellendo, diuinis legibus vim, ac tyrannidẽ patientibus opẽ tulit. Atqui quãta Babylas erga cæteros fiducia vsus sit, hinc constare potest: quemnam enim ex aliis metueret, qui aduersus ipsummet imperatorem tantam sibi potestatem sumeret?

sumeret? Equidem vir ille qualis fuerit, coniectura quodam modo assequor: seu, vt verius dicã, de eo sic mihi persuasi, vt nihil quicquam vel in gratiã, vel in odium vnquam, vel faceret vel diceret: sed generoso semper ac forti animo contra timorem, contra item adulationem, quæ timore impotentior est, contra id genus alia (cuiusmodi multa inter homines accidunt) sese opponeret, nec vnquam, ne tantillum quidem rectum adulteraret iudicium. Si enim amictus, dentium risus, pedis ingressus, hominis naturã arguunt: multo quidem magis tot, ac tanta illius egregia facta omnibus nobis fidẽ facere possint, quantã ille in reliqua vita virtutem amplexatus fuerit. Neque enim nobis ille ob fiduciam modo, qua præditus erat, admirabilis esse debet, verum ob id quoque, quòd eam fiduciam ad hoc vsque loci perduxerit, simul ob id, quòd eam vlterius nõ promouerit. Talis est enim Christi sapientia, quæ permittit ne quid minus, ne quid item plus iusto decertes: sed vt omnia intra modum efficias. atqui Babylæ licebat, si voluisset vlterius progredi: ei enim qui vitæ curam semel abiecerat (prorsus enim non accesisset, nisi se ipse huiusmodi cogitatione armauisset) omnia libere agere licebat, & imperatorem conuiciis aspergere, & diadema capite detrahere, & pugnis os contundere: nam & dextram in pectus iam impegerat. sed tamẽ ab his omnibus abstinuit: animam enim habebat sale spirituali conditam, quæ res præstabat, vt nihil temere, nihil stulte, sed omnia recto rationis iudicio, ac stato ordine exequeretur: non quemadmodum gentilium sapiẽtes, qui nunquam intra modum sed vbique, vt ita dicam, aut maiorem, aut minorem, quàm decet, orationis libertatem vsurpant: idq; vt nusquam fortitudinis vbiq; affectuum ratione carentium opinionem sibi concilient, in iis quæ assequi non possent, metus, atque ignauiæ: in quibus excessissent, insolentiæ, ac vanitatis apud omnes cõuicti. At non sic Babylas noster, qui quod ipsi in mentem venerat, id non inconsulto aggressus est, sed nihil nõ accuratè perpendens, & animi sui cogitationes diuinis legibus conformans, ita demum ad opus eas eduxit. Ea propter sectionem ipsam neque per summa tantum infixit, vt ne maior membri affecti pars incurata relinqueretur, neque altiorem quàm deceret, vt ne superuacanea plaga quod sanũ esset, offenderet: sed plaga prius ad morbum attemperata, medicinam quàm optimam adhibuit. Equidem hinc illum pronunciare ausim ira, pusillanimitate, arrogantia, ambitione, odio, timore, adulatione prorsus vacauisse: quod si & maius quiddã atque admirabilius fatendum est, nõ tam certe mirum mihi videtur eundem aduersus imperatoriam insaniã tanta fiducia constitisse, quàm vidisse, atque intellexisse, quatenus hoc ipsum facere oporteret, nec quicquam præterea vel fecisse vel dixisse. Equidem quod postremum hoc longe illo admirabilius sit, multos vtique inuenies illius compotes euasisse, ab hoc tamen superatos. vocis enim libertatem vtcunque vsurpare possunt, & ex plebeis permulti: at illa eadem decenter vti tempore consentaneo, cõgrua tum mensura tum prudentia adhibita, magni admodum animi & admirabilis fuerit. Quando in beatum illum Dauid magna cum licentia, contumelia inuectus est Semei, quem & sanguinarium virum appellauit: verum hanc ego nunquam dixerim fiduciam ac libertatem, sed linguæ potius intemperantiam, mentis temeritatem, contumaciam, dementiam, atque id genus quodlibet vicium. Conuenit enim arbitror, vt qui alios reprehensurus est, is animum suum quàm longissime ab omni temeritate, ac contumacia asseratˌ quamque vsurpat agendi vehementiam, eam ex verborum, atque rerum natura tantum demonstret. Etenim medici dum vel putrida mẽbra secare, vel intumescentia comprimere opus est, non ira prius animum suum complentes, ita demum ad curandum accedunt, sed tum maxime decenti in statu animi cogitationem continere adlaborant, vt ne arti ipsi turbati animi motus officiat. Quòd si corpus curaturo tanta animi sedatione opus est, quo, obsecro, animarum medicum loco habebimus? quantam ab eo sapientiam exigemus? certe longe maiorem, atque adeò tantam, quantam bonus ille martyr præstitit. Nobis enim quosdam quasi terminos, & regulas præscribit, per quas videlicet & in reliquis facta proportione nobis ipsi modum desumamus, sic miserum illum à sacrosanctis clausſtris summouit. Ac factum quidem hoc videri potest vnum modo esse egregiæ virtutis opus: veruntamen si quis id perpendat, ac tanquam explicans vndique diligenter speculetur, inueniet & alterum, & tertium item emolumentum inde simul enasci, magnúmque inibi vtilitatis thesaurum recondi. Siquidem vnus tantum is fuit, quem à templo expulit Babylas, at multi extitere, qui lucrum inde reportarunt. Quotquot enim erant, qui fidem suam Christo nondum obstrinxissent (de iis loquor, qui tyranni huius imperio parebant, id autem imperium bonam totius orbis partem occuparat) ij certe omnes obstupuere, admirati sunt: inde edocti quantam seruis suis libertatem Christus impertierit, deriserunt suam ipsorum illiberalem, & abiectam seruitutem, perspexerunt quantum inter se discrepent Christianorum nobilitas, & gentilium probrum. Qui enim apud illos templorum administrationem suscepere, ij reges suos colunt plusquam dominos, plusquam idola etiam ipsa quę adorant, regúmque metu statuis ipsis assident, ita vt maligni illi dæmones honorem omnem sibi impensum imperatoribus solis acceptum referant. Itaque vbi contingit imperatorem aliquem creari, qui cum illorum religione non consentiat: mox ibidem si quis in idolorum templa fuerit ingressus, passim aranearum telas parietibus circunfusas videbit, & tanto situ idoli statuam obductam, vt neque nasus, neque oculus, neque alia quæuis totius oris pars appareat. Ex altaribus autem, aliorum reliquias solum superesse, maiore parte iam collapsa, alia interim tam alta vndiq; herba circundari, vt qui altaria ea esse nescit, sterquilinij aceruum aliquem esse putet. Cuius rei causa hæc est: Illis olim licebat quæcunque vellent suffurari, & per statuarum cultum ventri indulgere: nunc vero quamobrem sese miseri discruciauerint? accubantes enim ac se ipsi conficientes, ab illis tamen nullam prorsus expectant retributionem: sunt enim ligna tantum ac lapides: verum honore eo quem imperatores statuis iisdem exhibent, adducuntur illi ad huiusmodi cultum simulandum, qui certe tollitur, dum imperatores sapiunt, dei opt. max. filium adorantes. At non ea est rerum nostrarum conditio, sed planè contraria. Quum enim in imperatorium thronum conscendit qui nobiscum in fide, ac diuinitatis opinione consentit, hic segniores efficiuntur Christianorum res: tantum abest, vt illæ per humanos honores erectæ, consistant. Rursus quum impius aliquis imperator regnat, qui nos vndique vrget, qui nos infinitis malis exercet, tum eædem precium accipiunt, atque inclarescunt, tum præmiorum, ac triumphorum tempus, tum coronarum, præconiorum, ac

1. Reg. 17.

virtutis omnis ostentandæ facultas. Quòd si quis dixerit superesse etiam nunc ciuitates, eandem quam olim superstitionem circa idolorum insaniam præ se ferentes, is primum admodum paucas numerabit. Veruntamen ne hac quidem ratione officiet instituto à me sermoni. Eadem enim suppositio adhuc manet: nam pro imperatore, ciuitatis administratores habent parem secum idolis honorem deferentes. Atq; huius cultus causæ hæ existunt: crapulæ, comessationes tum diurnæ, tum nocturnæ, tibiæ & typana, & quod liberum est, turpia quidem cum omni oris impudetia proferre, turpiora autem factitare, liberum item præ ingluuie dissumpi, præ ebrietate debacchari, & in probrosissimam insaniam dilabi. Id genus indecentes sumptus continent adhuc & fouent intercidentem illum errorem. Nam qui opulentiores inter illos sunt, in ordinem parasitorum cogunt eos, qui ob ignauiam fame pereunt, quos ipsos tanquam canes ad mensas suas enutriunt, eorúmque impudentes vêtres iniquarum cœnarum reliquiis differciũt, iisdem pro animi arbitrio abutentes. At nos, qui in vniuersum mores vestros iniquos, ac prorsus ratione carentes abominamur, qui ob propriã segniciem, atque ignauiam esurire coguntur, eos non pascimus, quin potius suadendo hortamur, vt & sibi, & cæteris opera sua victum sufficiãt: qui vero mutilo sunt corpore, iis permittimus modo, victum necessarium ab iis, quibus facultates suppetunt, mendicare. At comessationes, ebrietates, & reliqua omnis insania, ac turpitudo à cœtu nostro exacta, explosaq; est, pro quib⁹ introducta sunt quęcunq; grauia, quęcunq; casta, quęcũq; iusta, quæcunque sunt probata, si qua virtus, si qua laus. Nam cætera illa quæ Græci iactabunde efferunt, philosophis suis attribuẽtes, facile commonstrarunt vanam gloriam, temeritatem, & puerilis cogitationis opera esse. Neque enim temere apud nos dolio quis accepto se ipse inclusit, neque vili ac lacero panno obtectus, sic per forum ingressus est. Ea enim admirabilia quidem esse videntur, laboreque multo, ac summa ærumna plena, sed indigna tamen sunt quę laudem mereantur. Est autem diaboli astutiæ, sibi seruientes laboribus eiusmodi addicere, vnde qui decepti ab illo fuerint, cum diuellantur, tum ridiculi omnibus appareant. Labor enim is, ex quo nullum lucrum manat, nullam prorsus laudem meretur. Etenim existunt etiam hodie perditi quidam homines, nullis non flagitiis pleni, qui multo maiora iactitant, quàm philosophus ille. Alij enim acutos clauos comedunt, alij calceos mandunt, & deglutiunt: alij ad alia his longe flagitiosiora male consulti se conferunt, opera porrò huiusmodi multo sunt admirabiliora, quàm vel dolium illud, vel panni illi viles, ac laceri: sed ea tamen minime probamus, sicuti neque illa: quinimo & istos, & omnes item qui similibus prestigiis mirabiles sunt æque, ac philosophum eundem damnãtes deploramus. Dices, magnam vero philosophus orationis libertatem apud regem præ se tulit: Videamus ergo quæ sit egregia illa libertas, num etiam ea dolij præstigiis vanior sit. quænam igitur illa? proficiscenti cum exercitu aduersus Persas Macedoni, eidemque philosophum magna instantia hortanti, diceret, si qua re indigeret: nulla, ille inquit, nisi quòd regem rogauit, sibi à sole ne obstaret. acciderat enim tum iam vt philosophus à solis radiis calefieret. hic non vos ipsos pudore suffundetis? non oculos, frontémque contegetis? non hinc facessentes terra vos obruetis, ob ea ipsa vobis placentes, ob quæ pudore suffundi oportebat? quanto enim præstiterat veste aliqua sumpta, eáque crassiusscula ad opus aliquod se traducere, neque non à rege quidpiam, quod vsui foret, petere: quàm lacero indutum pallio sedentem ad solis radios calefieri, paruorum lactentiúmque puerorum more, quos nutrices lotos, atque inunctos ibi collocant, vbi tum philosophus idem sedebat, infelicis aniculæ gratiam flagitans? At admiranda ea est orationis libertas? imò verò & hac quoque nihil certe prodigiosius. Bonum enim virum oportet publica vtilitate facta sua omnia metiri, & aliorum vitam emendatiorem reddere. Postulare vero, vt ne sibi à sole obstetur, quámnam id ciuitatem, quámnam domum, quémnam virum, quámnam mulierem conseruauit? Age vero num quoddam lucrum vocis huius libertas peperit? nam lucrum à libera martyris nostri voce natum iam ipsi demonstrauimus, idq; vlterius progressi apertius detegemus. Tum enim Babylas iniurium imperatorem, quatenus sacerdoti fas est, puniuit: principum altos spiritus compressit: diuinis legibus, dum violarentur, opem tulit: supplicium pro iniuste occiso exegit, supplicium omnium grauissimum, iis quidem certe qui mente sana sunt. Meministis quidem omnino, quum de cæde ipsa verba facerem, quemadmodum vestrum qui audiebatis vnusquisque intra se afficeretur, atque inflammaretur, percussoremque ipsum in manum capere desideraret, neq; non precaretur alicunde apparere, qui cædem vlciscereturque ipsum igitur beatus ille præstitit: pœnã enim sumpsit tum se dignam, tum idoneam quæ illum conuerteret, si modo stupidus admodum non fuisset: nequaquã postulando, vt sibi ad solis radios calescenti abscederet rex, neu à sole obstaret, quin potius impudenter in templi septa ingredientem, atque omnia confundentem, quasi canem quẽdam aut seruum improbum à domini sui aula excludendo. Vides nunc me non iactabunde, non temere paulo antè dixisse, philosophorum vestrorum miracula à Babyla puerilis sensus opera redita fuisse? At temperans, inquis, fuit, continentémque vitam egit Sinopensis ille, vt qui etiam legitimas nuptias non sustinuerit? Sed adde, obsecro, temperantiæ ac continẽtiæ illius modum. Tu vero nequaquam addes, quin libentius temperantiæ laudes illi detraxeris, quàm temperantiæ eius modum prodideris, adeo certe ille infamis, ac magno dedecore plenus. Percurrerem hoc loco & cæterorum nugas, stultum, ac vanum studium, denique turpitudinem: vbi enim, quæso, vtile est feminis humani gustu non temperare? id quod faciebat Stagirites: quale commodum cum matribus, ac sororibus misceri? quod quidem philosophus Stoę prescetus lege sanxit: percurrerem etiam academiæ principem, illiúsque discipulum: item & eos, de quibus maior est admiratio, his quos nominaui obscœniores fuisse demonstrarem: obscœnum quoque puerorum amorem ab illis in honestatis ac philosophiæ parte annumeratum, omni retecta allegoria denudarem, nisi tum nobis ad alia properãtibus oratio longior hac ratione fieret, tum omnium illorum risus, vno à nobis detecto, satis superque redargueretur. vbi enim is qui austeriorem philosophiæ partem sequi visus est, quique cæteros & linguæ libertate, & vitæ continentia excelluit, adeo turpis, adeo ineptus, adeo immoderatus fuisse demonstratus est (nam & humanis vesci carnibus indifferens esse dixit) quorsum attinet & de reliquis deinceps verba facere, præsertim vbi qui studij, ac vitæ instituti excellentia cæteris illustrior fuit, omnibus tam ridiculus, tam puerilis,

tam puerilis, tam delirus apparuit? Itaque eò nostra redeat, vnde aberrauit oratio. Ergo Babylas, vt dictum est, tum eos qui nondum Christi fidem receperant, cõpescuit: tum eos, qui iam receperãt, religiosiores etiamnum reddidit, non priuatos homines modo sed & milites, & militum duces, & præfectos: planum faciens, ipsum etiam regem, eúmque, qui summus fuerit apud Christianos, nuda tantummodo esse nomina, ac dum vel pœna irroganda, vel honos deferendus fuerit, quisquis etiam diadema gestet, hunc vel infimis quibusque adæquari. Ad hæc eorum certe ora obturauit, qui impudentia quadam abutentes affirmare vellent, quum Christiani libertatem apostolis tribuimus, eam non ni si fictam quandam à nobis iactantiam esse: re quidem commonstrans olim etiam eiusmodi viros probabiliter extitisse, dum eorum potestatem signorum præstatio maiorem efficeret. exitit & hinc tertium quoddam rarę virtutis facinus, atque exemplum. Futurorum enim posthac & sacerdotum & regum animos, horum quidẽ demisit, illorum autem extulit: planum faciens terræ, & eorum quæ in terra fiunt, curam, ac prefecturam verius residere penes sacerdotẽ, quàm penes eum qui paludamento ornatus, ac purpura indutus est: necnon oportere de potestatis huius amplitudine sacerdotem nihil detrahere, sed hominẽ potius exuere q̃ authoritatẽ huic principatui supernè à deo attributam deponere. proin de qui sic è vita decesserit, vel mortuus nemini nõ prodesse poterit: at qui ordinis huiusmodi desertor fuerit, non solum nemini mortuus vsui est, sed viuentiũ quoque, quibus præest, quàm plurimos segniores, molliores que reddit, exteris ipse interim & vituperabilis & ridiculus. Idem etiã cum è viuis decesserit, multo cum dedecore, ac mœrore ad Christi tribunal sistetur: vnde ipsum postea trahentes in fornacẽ ardentem abducent potestates eæ, quibus id negocij demandatum est. quãobrem sapientis verbum nos monet, Ne personam adsumpseris contra tuam ipsius animam. Quòd si dissimulare tutum non est, dum homini ab homine iniuria infertur: quo tandem supplicio dignus non erit, qui siluerit, ac neglexerit, intuitus diuinas leges iniuriam accipere? Quinetiam & aliud item non minus iis, quæ dixi, bonum nos Babylas docuit, quòd videlicet vnumquemque oportet suo officio fungi, etiamsi inde nullum lucrum ad alios dimanet (neque enim ipsi, ad imperatoris quidem emolumentum, libertas profuit) nihilo tamẽ secius suas omnes partes, atque officium omnibus numeris impleuit, quum interim qui morbo laborabat, propria contumacia atque vecordia artificis peritiam offenderit, medicamento à vulnere magna cum animi indignatione amoto. quasi enim abunde satis ad impietatem non esset, homicidiũ patrasse, & fronte perfricta in dei templũ insiliisse, sic homicidio priori & alterum adiecit homicidiũ: & quasi simul studeret posterioribus sceleribus priora vincere, nec tamẽ præcedentium indignitatem subsequentiũ excellentia obscurare (ea est enim diaboli insania, vt quæ contraria, ac sibi inuicem pugnantia sunt astruat, moliatúrque) sic vtrique homicidio eximium id largitus est, vt mutuam quandam inter se congruẽtiam haberent. Et erat profecto pueri cædes prior posteriori miserabilior: Babylæ autem cædes posterior priori scelestior. Anima enim, quæ peccati gustum semel fecerit, tum quæ nullius doloris aut pœnitentiæ stimulis tangitur, magnum certe auctarium morbo abiicere solet. Ac quemadmodũ vsu venit, vt scintilla ignis, si forte immensam materiam corripuerit, statim ohuiam quamque exurat, nec ante tamen subsistat, quàm quod reliquum est, id omne depascatur, quantóque plura comprehenderit flamma, tanto magis robur ad alia consumenda concipiat: fitq; tum vt comprehensorum à flamma lignorum cõgeries lignis iis, quę mox flamma comprehensura est, quasi insidias struat, flamma eadem sese semper lignorum comprehensorum auxilio contra ea, quę intacta adhuc manent, armante: Sic & peccati natura, vbi animi cogitationem aliquam adorta est, nec quisquam est qui malum restinguat, procedẽs vlterius grauior certe, ac magis indomita efficitur: propterea sæpe fit, vt quæ posteriora sint peccata prioribus grauiora sint, anima semper posteriorum peccatorũ accessione ad maiorẽ contumaciam ac despicientiã sese prououente, & per hæc ipsa suam quidem vim eneruante. peccati autem robur alente, qua vtique ratione complures videas in omne peccatorum genus imprudentes prolapsos, quòd flammam initio exorientem non restinxerint: Sic & infelix ille imperator peccatis suis prioribus, posteriora graiora adiecit: vbi enim iuuenem illum extinxit, euestigio ab illius cæde ad inferendam templo iniuriam irruit: rursus ab hac iniuria, tanquam iter semel cœptum persequens, ad contumaciam temeritatémque suam, sacerdotio contumelia afficiendo se accinxit, vinctúmque ferro Babylam, atque in carcerem coniectum ita tum excruciabat ab eodẽ beneficij pœnas exigens: eúmque ob quæ officia admirari potius, coronáque insignire, ac plusquam etiam parentes proprios vereri conueniebat, ob ea ipsa cogebat maleficorum hominum vincula, vinculorum calamitates, miserias, ærumnas sustinere. Ita, quod modò dixi, peccatum vbi initium cepit, nec est qui id vlteri⁹ progredi impediat, cohiberi postea, ac frænari haud facile potest: equorum insanientiũ ritu, qui quum fræno ab ore disiecto, nec non sessore ab armis excusso, atque resupinato, neutiquam tolerabiles occurrentibus euaserint, nemine illos inhibẽte, immoderato quodam impetu hac illac se ipsi precipites ferũt: quo fit, vt salutis nostræ hostis huiusmodi animas ad insaniam impellat, quò eas medicorum præsentia atque auxilio destitutas deprehendens concidat, & infinitis malis exerceat. Etenim qui corpore laborãt donec medicos ad se adire patiuntur, in magnam certe salutis spem ingrediuntur: vbi vero mente capti calcitrant, ac se morbo liberare volentes, mordent: tum deniq; morbo incurabili laborãt, idque non ob morbi ingenium, sed quòd ab iis destituti sunt, qui insaniam illam sanare possint. In quam insaniam & tyrannus iste sese coniecit. Nam medicum nactus, hunc, vulnus adhuc dum secaret, statim expulit, & à domo quàm potuit longissime exegit. Hîc poteras Herodis fabulam non iam auribus tantum haurire, sed & coram maiori sanè cum petulantia atque immodestia spectare: quoniam quidem & maiori certe cum ostentatione, atque apparatu diabolus rursus ipsam fabulã in vitæ huius theatrum agendam introduxit, pro tetrarcha regem substituens, pro vna causa duplex argumentum idque longe illo inquinatius præbens: vt non numero tantum, sed & ipsa rerum natura, hæcce tragœdia clarior multo, atque illustrior euaserit. Non enim hîc sicut illic nuptiis iniuria afferebatur, neque ex illegitimo coitu, sed ex scelestiori puerilis cædis inquinamento, ex tyrannide crudelissima, ex legis transgressione nõ in vxorem, sed in ipsam sanctimoniam præstita, historiæ huius telam diabolus cõtexuit. Coniectus ergo in carcerem Babylas, gaude-

Universidad de Deusto
Biblioteca

bat quidem de vinculis,dolebat autem de eius exitio, à A quo vinctus fuerat.neque enim pater,neque pędotriba, quum ille ex filij,hic ex discipuli flagitio, aut calamitate celebriores fiunt,celebritatis huius voluptatem mœrore vacantem capiunt.Propterea & beatus Paulus Corinthios alloquens dicebat: Precamur autem vt mali 2.Cor.13. nihil committatis,non quò nos probati videamur,sed vt vos bonum faciatis, nos autem tanquam reprobi simus. Eadem igitur ratione & admirabili viro Babylæ discipuli salus desideratior erat,quàm expectata ex carcere merces,cui quidem gratius certe accidere nihil potuisset, quàm si per discipulum respiscentem huiusmodi laudibus priuari ipsum contigisset: seu, vt verius dicam, si discipulus prorsus in istam morum peruersitatem dilapsus non fuisset. Nolunt enim sancti corollas sibi alienis ex malis contexi:quòd si ab alienis malis nolunt,multo minus ab iis malis,quæ ipsorum domesticis B ac familiaribus obueniunt.Quo nomine & beatus Dauid victoria parta, ac triumpho iam acto, lugebat, & lacrymabatur, quòd ad calamitatem, quam ex filio receperat,& hæc item accessisset:quin exeuntibus ad conflictum militibus multa tyranni nomine mandabat, eósque qui ad illius cædem properabant, hac oratione cohibebat: Parcite puero Absalon,quem ipsum in prælio prostratum lugebat,non sine fletibus, lachrymisque amaris inimicũ reuocans. Quòd si naturalis pater tam propenso est erga liberos suos affectu,certe multo magis id de spirituali patre fatendum est.Parentibus enim spiritualibus liberorum suorum maior cura est, quàm 2.Cor.11. naturalibus,Paulo ita attestãte:Quis infirmatur,& ego non infirmor? quis offendiculum patitur, & ego non vror? Sed hoc quidem æqualitatem nobis repræsentat, quanquam certe vix patres in hãc ipsam vocem erum- C pant. Veruntamen demus & illos hucusque affectu accedere posse: nos enim spirituales patres maiora etiam præstare ostendemus. At hoc ipsum vnde? Ab iisdem iterum visceribus,& à legislatoris Mosis verbis.Ille ve-
Exod.32. ro quid dicit?Si remittis eis peccatum, remitte: sin minus & meipsum ex libro quem scripsisti, dele. Nullus sanè est pater cui alioqui bonis infinitis perfrui liberum sit, qui tamen malit vnà cum liberis suis pœnis affligi. At Apostolus, vt qui in gratiæ statu versatus fuerat,paterni huius affectus intentionem addidit, propter Christum. Non enim Mosis exemplo cum illis pœnas dare malebat,sed vt aliis bene esset,sibi ipse excidiũ
Roman.9. imprecabatur, quum diceret: Optarim anathema esse in Christo pro cognatis meis fratribus secundũ carnem.tanta certe misericordia, atque affectu olim sanctorum animi abundabant. Vnde & Babylæ nostri vi- D scera magis excruciabantur q̃ imperatoris exitium magis ac magis inualescere tueretur.Neque enim solũ templi causa stomachatus, sed beneuolentia quadam erga imperatorem adductus id fecit, quod illum fecisse diximus. Etenim hic dum diuina sacra contumelia afficeret,illis quidem detrimenti nihil afferebat, quin potius semetipsum infinitis malis implicabat. quapropter pater filij amore tactus, illum intuitus illata sacris contumelia furore percitum præcipitem ferri, immoderatum illum impetum cohibere conatus est, eundem à se obiurgatum quasi effrænem equum retro inhibere properans. At non sustinuit infelix ille, quin potius morso fræno prorsus obsistens, seque & furori, & insaniæ, rationis gyro relicto, dedens, in extremi exitij voraginem coniecit,Babylam à carcere eductum,iubens vinctum ad mortis supplicium abduci. Atque hic quæ fierent iis, quæ cernerentur, minime respondebant. Qui enim vinctus videbatur, omnibus simul vinculis solutus erat, tam ferreis, quàm aliis item grauioribus(curas hîc intelligo, ac labores cæteraq; mala omnia quæ nos in hac mortali vita circunsistunt) contrà, qui solutus ferro & adamante videbatur: aliis quibusdam cõpedibus longe grauioribus vinctus erat, peccatorum scilicet catenis irretitus. Sanctus igitus Babylas morti se propinquum dum videret,corpus suum vnà cum ferreis illis catenis sepeliendum mandauit, planũ faciens, quæ ignominiosa videntur, ea quoties propter Christum fiunt, honorifica esse,ac splendida:eúmque qui ea patitur non solum non dissimulare,sed inde sibi placere oportere, hac quidem in parte beatum Paulum imitatus, qui sursum ac deorsum stigmata, vincula, catenam versabat,ob ea ipsa gloriabundus,ac sibi placens, quorum alios puderet. Quòd autem alios puderet, id ille nobis ea defensione declarauit, qua ad Agrippam Act.26. vsus est. Nam Agrippæ dicenti, Parum abest Paule, quin me Christianum efficias, respondit Paulus, Vtinam vel paruo, vel multo tempore, non solum tu, sed & qui hic circunstant omnes Christiani fierent: exceptis hisce vinculis: quæ vincula non vtique adiecissent, nisi res ea ignominiosa vulgo visa fuisset. Sancti enim dominum vere quum amarent,afflictiones pro illo magna cum alacritate suscipiebant, per quas etiam clariores euadebant: vnde & hic idem ait. Gaudeo in af- Coloss.1. flictionibus meis. Lucas autem & de reliquo apostolorum cœtu eadem hæc testatur: post multa, inquit, fla- Act.5. gella recedebant gaudentes, q̃ digni habiti essent pro Christi nomine ignominia notari. Igitur vt ne quis gentilium existimaret certamina, ac dedecora vi ac necessitate à nostris sustineri:ipsa certaminum symbola iubet Babylas vnà cum cadauere suo inhumari, ostendens sibi illa pergrata, & peramica esse, pro ea quidem charitate, qua totus in Christum appensus erat. Et extant etiam nũc cum Babylæ cineribus compedes, ecclesiarum præfectos omnes commonefacientes, vt vinciri, vt iugulari,vt quiduis pati oporteat: certe omnia prompto atque alacri animo, ac magna item cum voluptate sustinenda, vt concreditæ nobis libertatis ne leuissimam quidem partem prodamus, aut contaminemus. Et quidem beatus ille in eo splendore,atque honore mortem cum vita commutauit. Enimuero existimaturus est fortasse quispiam hoc loci orationi nos nostræ finem imposituros. neque enim vita hac finita laudatorum operum, aut virtutis ostentandæ occasiones suppetere,queadmodum neque athletis post ipsum certaminum tempus exactum,corollas contexi conuenire. Verum ea quidem est gentilium non ab re opinio, quorum spes vltra hanc mortalem vitam haudquaquam prorogatur. At nos quibus vitæ huius exitus illustrioris vitæ alterius initium est, ab hac suspicione, atque opinione longe absumus:quam sanè opinionem rectam esse, apertius à nobis alibi commonstrabitur. Interim & quæ virtutis eximiæ opera post Babylæ generosi martyris obitum obuenere, talia sunt, quæ magnam orationi nostræ fidem facere possint. Posteaquam enim pro veritate tuenda ad mortem vsque decertauit, & ad proprij sanguinis effusionem vsque contra peccatum depugnans restitit, atque vt ne ordinem eum, quem à magno rege acceperat, desereret, ipsam etiam animam deseruit,nullo non generoso atq; egregio bellatore illustrius occumbens,animam quidem ipsius cœlum habuit, corpus autem (quo tanquam mini-

stro ad virtutis opera præstanda vsus fuerat) terra, sic A vt creatura ipsa athletam diuiserit. Atqui poterat Babylas, vel exemplo Enoch transferri, vel Heliæ modo rapi, vt qui vtriusque æmulator fuerat. At deus qua est in humanum genus benignitate, inter alias, quas infinitas nobis salutis nostræ occasiones dedit,& hãc quoque viam nobis à se munitam esse voluit, idoneum ad virtutem capessendam stimulum, relictis scilicet interim apud nos sanctorum reliquiis. Nam post sermonis facultatem, ipsa certè sanctorum sepulchra proximum locum obtinent ad animas hominũ in ipsos sanctos intuentium ad virtutum earundem æmulationem excitandas. Ac sicubi quis huiusmodi conditoriis adstat,suum statim sensum ab hac, quam dico,vi correptum animaduertit: capsulæ enim aspectus in animam inuadens ipsam percellit,& exuscitat,ac perinde afficit, quasi qui illic mortuus iacet, preces simul fundat, præsens; adesse cernatur: deinde fit, vt qui se sic affectum sentit, mira alacritate gestiens, aliúsque prorsus quodam modo effectus,ita ex eo loco decedat.quisquis porrò animum aduertere volet ad eos, qui mortuos luctu prosequuntur, probe inde edocebitur,imaginationem de mortuis conceptam solere ex ipsis locis in animos insinuare:qui vbi mortuorum sepulchris astiterũt,protinus quasi idem sepultos coram stantes contueantur, sic eosdem in ipso statim vestibulo inclamant:plerique autem intolerabili dolore vexati, reliquum vitæ tempus ad demortuorum monumenta habitare sibi in animum induxerunt. Id quod nequaquam fecissent, nisi à locorum aspectu consolationem aliquam cepissent. Et quid hîc de locis, ac sepulchris verba facio? quum & sæpe vestis sola mortuorum visa, & verbum vnum in mentem influens animum nostrum excitet, & me- C moriam interlabentem refricet, quibus de causis ipsas nobis sanctorum reliquias deus reliquit. Porrò autem quòd hæc dicam, non temerariæ cuiusdam iactantiæ causa, sed quòd id ipsum emolumenti nostri gratia factum fuerit,abunde orationi nostrę fidem faciunt,tum quæ quotidiana à martyribus miracula eduntur, magna affatim ad illa hominum multitudine affluente, tum illis nihilo inferiora Babylæ præclara post ipsius obitum virtutis egregiæ specimina. Vbi enim ita vt mandauit sepultus fuit, & tam longum temporis interuallum ab eius sepultura intercesserit, vt non nisi ossa, ac cinis in feretro superarent,placuit imperatori vni ex iis qui postea imperarunt, deo ipsius animum ad id impellente, capsulam in suburbium istud Daphnen abduci. Quum enim deus vidisset locum illum adulescentum intemperantia quadam quasi tyrannide obsessum, in D periculum venire,ne prorsus ab iis desereretur, qui grauiores essent, quíque in honestate ac modestia vitam degere in animo haberent, loci incommodum ac noxam miseratus, misit qui contumeliam vindicaret. Etenim ipse Daphnes locus pulcher atque amœnus vt esset, deus fecit, simul aquarum copia, ac pulchritudine, simul terræ ingenio, simul cœli atque aëris temperie, non quidem vti solum inde oblectamentum ac leuamentum captaremus, sed vti his de rebus se optimum opificem laudaremus. Salutis autem nostræ hostis (cuius ea est natura, vt dei muneribus in opus contrarium semper abutatur) locum eundem quum occupasset, qua corruptorum iuuenum turba, qua malorum spirituum habitaculis, affinxit præterea & infamem quandam fabulam, per quam suburbij decor omnis ac gratia dæmoni accepta ferebatur. Fabula porrò sic habet.

Daphnen aiunt adhuc puellam Ladonis fluuij filiam (antiquis enim mos is receptus fuerat, vt & fluuij gigne rent, & quæ à fluuiis genita essent in res postea sensu carentes mutarentur,& pleraque id genus prodigiosa effingeretur) Daphnen, inquam, puellam,forma admodum præstantem fuisse volunt, quam quum vidisset Apollo,illius statim amore deflagrauit:hęc vero deum cursu se capere cupientem fugiens, in suburbium istud quum peruenisset, ibidem substitit. mater porrò vim patienti filiæ opem ferre volens, aperto gremio virginem statim excepit,ac pro puella eiusdẽ nominis plantulam reddidit.hic perditus amator amoribus suis fraudatus arborem circumplexus, tum plantam, tum locum sibi vendicauit, propriúmque fecit. In quo postea quum assiduus commoraretur, cum præ aliis omnibus diligere,atque amare cœpit:postremo qui tum rex erat B Apollini templum,& aram extrui iussit, quo posset dęmon suam insaniam per eum locum consolari. Et hæc quidem vetus fabula, at incommodum à fabula exortum nõ iam fabula fuit. Posteaquam enim iuuenes permulti impudici illuc accedentes, suburbij pulchritudinem contaminarunt,ibidem in comessationibus atque ebrietatibus victitantes, volens diabolus malum hoc magis ac magis gliscere, fabulam eam quam recitaui, confinxit, dæmonem loci eius incolam esse diuulgans, vt eiusmodi historia maius illis impudicitiæ atque impietatis incendium fieret. Ad tanta porrò isthæc mala tollenda, inuenit imperator sapientissimum id remedium.Sanctum Babylæ martyris corpus eum in locum si transferretur, existimauit perinde fore, ac si medicus ad laborantes mitteretur. Sin iter id, quod ab vrbe ad suburbium ferret,authoritatis regiæ mandato impediret, atque interdiceret, iudicauit mandatum id omnibus vulgo visum iri tyrannicum quoddam agreste, ac crudele factum. Quòd si mandato adderet, vt qui honesti ac moderati essent, iis suburbij adeundi potestas fieret:qui vero incontinentes,atque intemperantes, ab eo arcerentur, mandatum perplexũ ac difficile fore cẽsuit,vtpote per quod præuidebat quotidianas censuras in diiudicanda vniuscuiusque vita necessarias. Itaque martyris præsentiam malorum horum omnium finem ac remedium fore existimauit, quem quidem idoneum intelligebat, qui tum dæmonis potentiam antiquaret, tum iuuenum luxum emendaret:qua vtique spe nequaquam falsus est. Nam vbi quis Daphnæ appropinquat, viso statim martyris monumento, vel ab ipso suburbij vestibulo, compescitur,atque emendatur,more adulescentis alicuius in conuiuio accumbentis, ac pædagogum astantem contuentis, eundemque vultus significatione iubẽtem,vt decenti ordine seruato bibat,edat, loquatur, rideat, cauens necubi modum supergressus, suam ipse existimationem dehonestet. porrò ab eiusdem monumenti aspectu tum ab ea,quã de beato martyre concepit, imaginatione factus ille religiosior, ad capsulam ipsam continuo accurrit: ad quam cum primum peruenit, maiorem animo trepidationem recipit, mox abiecto omni contemptu tanquam volatilis effectus, ita ab eo se loco domum recipit. Idem etiam eos qui ab vrbe in suburbium ascendunt de via excipiens, huiusmodi cum temperantia relegat ad Daphnes laxamentum, tantum non vocem illam inclamãs, Exultate domino in tremore,& apostolicum illud ad- Psal.2.
iiciens,Siue comeditis,siue bibitis,siue aliud quoduis fa 1.Cor.10.
citis, ad dei gloriam omnia facite: qui idem si incidat in nonnullos deliciis delibutos ex suburbio ad vrbem

Universidad de Deusto
Biblioteca

se recipientes (si quibus forte vsu venerit vt quadã quasi animi socordia frænum abiiciant, atque in crapulam, in absurdas aliquas delicias præcipites ferantur) hos ebrios in suum diuersorium excipiens, non permittit ebrietatis noxam gestantes, domum abire, quinimo timore incusso refrenans, ad eandem reducit sobrietatem qua prædicti erant, antequam ebrietate madefierẽt. Etenim quasi tenuis quædam aura eos, qui in martyris ede fuerint, vndique circunspirans afflat, nõ ea quidem sensibilis, nec quæ ad augendam corporis vim faciat, sed quæ in ipsum tantum animum obrepat, eundemq; vndique decenter compescens, ac terrestrem omnem sarcinam circuncidens reficiat, atque ingrauescentem iam & fractum agiliorem reddat. & quidem Daphnes forma, ac pulchritudo segniores, ad se ipsa euocat: at martyr quodam quasi in piscatu considens, & ad se introgressis insidias parans, eos retinet, ac veluti ad normam quandam prius compositos dimittit, & ita dimittit vt amata in posterum pudice, ac citra omnem incontinentiam sint vsuri. dum enim ex hominibus alij socordia adducti, alij mundanis solicitudinibus impediti sanctorum martyrum monimenta inuisere negligunt, perfecit deus, vt hocce irretirentur modo, & talem ipsi fructum curationis animæ caperent: ac perinde fit, vt si quis ægroto medicamenta salutifera admittere nolenti medicamẽtum dulci quodam condimento oblitum præparet. qui igitur inibi tandem curantur, eò perueniunt, vt iam non deliciæ solum, sed & visendi sancti desiderium suburbij adeundi occasionem multis afferat: siue, vt verius dicã, qui honestioris vitæ sunt, hoc vno nomine illuc ventitant, qui infirmiores illis sunt, vtroque nomine: qui vero infirmissimi, non alio, quàm deliciarum captandarum nomine: posteaquam autem illuc peruenerunt, eos aduocans ad sese martyr, suis ipsius epulis splendide exceptos, fortique armatura præmunitos, non patitur in malum aliquod prolabi. Et est perinde mirum eo in loco mollem aliquẽ ac socordem resipiscere, & tanquam è media insania sanum caput attollere, vt si quis in medios ignes cõiectus ab igni detrimenti nihil accipiat. circunuallata enim rationis arce ab iuuentute, ab effrænata audacia, à vino, à saturitate molestius etiã quàm à flãma ipsa, beati Babylę ros inspectantium animam ex obtutu ipso influens flammam ipsam sopit, incendium sistit, ac magnam certe animi religionem instillat. Atque in eum, quem dixi, modum, Babylas intemperantiæ tyrãnidem subuertit. At quo idem modo & dæmonis potestatẽ extinxit: Primum quidem tum dæmonis inibi habitantis oblidionem, tum fabulæ noxam iis ipsis, quas dixi rebus ineffacem reddidit: deinde & dæmonem ipsum exegit. Verum antequam ad exactionis modum veniã, illud vos annotare postulo, Babylam nõ statim vbi aduenit, dæmonem eiecisse, sed manentem eum ociosum, inertem agendisq; rebus ineptum reddidisse. Illi enim os ita obstruxit, vt vel lapidibus ipsis magis mutus redderetur. Et quidem manentem inibi dæmonem superauisse, nõ minus fuit quàm si eundem de loco exegisset, quum qui loci illius accolis omnibus fucũ prius faceret, ne extincti quidem Babylæ cineres contueri sustineret. Ea est enim sanctorum potestas, vt illorum superstitum dæmones, ne vmbras quidem aut vestes ferre possint, vita autem functorum & loculos quoque reformident. Itaque si quis quæ ab apostolis facta fuisse prædicantur, fidem non habet: is tandem memorię huius miracula intuitus ab impudentia sua desistat. Nam qui de omnibus olim gentilibus victoriam reportabat, à martyre tãquam abhero increpitus suppressa voce latrare desiit. Ac primũ quidem videbatur mutus esse, ęp sacrificiorum, & aliorum id genus cultuum particeps minime fieret. Dæmonum enim mores ij sunt, vt dum mortales nidore, fumo, sanguine eos inuitant, & allectant, tanquam canes cruoris auidi & helluones, ebibendi, absorbendiq; eius causa pręsto adsint: rursus dum nemo est, qui ea offerat, quasi fame quadã pereant. Quibus certe sacrificia dum fiunt, ac fœda dum celebrantur mysteria (quę ipsa nihil certe aliud sunt, quàm amores quidam obscœni, quàm puerorum contumelia, quàm adulteria, quàm domorũ subuersiones, vt nihil hîc agam de inhumanis cædium generibus, neque nefariis illorum cœnis) quibus, inquã, fœda dum celebrantur mysteria statim aduolãt, & delectãtur, etiamsi malefici, etiamsi præstigiatores, etiamsi pestes hominum sint, qui mysteria eadem peragãt. Imò vero, vt verius dicam, non alios plane habent, quàm quos depinxi, sacrorum suorum administros. qui enim temperans, modestus, castus est, is nec comessationem admittet, nec temulentiam, nec dictu fœdum aliquod verbum proferet, nec alteri cuiquam id genus fœditatibus inseruienti aures suas accommodabit. quanquam oportebat, si quam illi humanæ virtutis curam gererent, si quam felicitatis assectarum suorum rationem haberẽt, nihil potius requirere, quàm vitam optimam, quàm mores recte emendatos, prætermissis illis indecoris dapibus, quibus tamen (quando nihil habent antiquius hominum exitio) magnopere delectantur, iisdem coli se profitentes, quibus, tum nostra mortalium vita subuertitur, tum honestas omnis radicitus diuellitur. Primum igitur videbatur hic dæmon hac, quam dixi, ratione obmutescere, Post autem conuictus fuit, violenta necessitate præpeditus id facere, metus enim, quo quasi indito in os fræno cogebatur, impedimento illi fuit, quò minus solita contra homines impostura abuteretur. vnde hoc liquet: Sed ne tumultuemini. Id enim commonstrabo, atque ita commonstrabo, vt ne illis quidem, quibus maxime curæ semper fuit impudenter omnia asseuerare, in posterum ea impudentia abuti liceat, quoties sermo inciderit, vel de veterum illorum dæmonum, vel de istius dæmonis infirmitate. Neque enim mihi coniecturis opus est, neque id attinet planum facere probabilibus quibusdam rationibus, sed ipsum dæmonis hac de re testimonium adhibebimus. Ipse enim letalem vobis plagam inflixit, vestrámque omnem fiduciam ac libertatem cõcidit. At vos ne illi succenseatis: neque enim prudens, sed à maiore quadã potestate coactus, tyrannidem ipse suam deleuit. Id vero qua tandem ratione factum est? Mortuo eo imperatore qui Babylæ corpus in suburbium transtulerat, huius fratrem ad imperij administrationẽ perduxit is idem, qui illum imperatorem fecerat, atque hic sine diademate imperium accipit: hactenus enim demortui quoque fratris potestas prescripta erat. Idem hic imperator quũ impostor ac sceleste esset, primum propter eum, à quo principatum acceperat, Christianum se esse simulauit: deinde eo vita defuncto, abiecta statim persona, fronte perficta, quam antea superstitionẽ intus celauerat, hanc in medium productam nemini non manifestam fecit, diuulgato per vniuersum terrarum orbem mandato, vt idolorum templa instaurarẽtur, aræ excitarentur, pristini dæmonibus honores redderentur, magni item illis prouentus variis ex locis supperterent. Quo ex mandato magi continuo, incantatores, augures, haruspices,

spices, menagirtæ, hoc est menstrui viatores, seu præcones, denique omnifariæ impostur ę artifices vndique ab vniuerso orbe confluxerunt. hîc cernere quidem licebat regiam ipsam infamibus, abiectis ac profugis hominibus refertam. Nam quotquot vsquam fame tabescentes, quotquot ob veneficia ac maleficia conuicti, quotquot publicæ custodiæ addicti, atque ad metalli opus detruli, denique quotquot sordidarum artium artifices vix inde victitare possent, quum seipsi derepente sacerdotes esse profiterentur, mirum est quanto in honore, quanto in precio habiti omnes fuerint. Hic imperator duces ipsos, ac militum præfectos contemnere, adsis vnius non estimare, contrà mares meritorios, & meretrices è fornicibus suis excitatas vnà secum per totam vrbem, per angiportus omnes circunducere, quum interim regius quidem equus, omnésque prætoriani ponè multo interuallo sequerentur, lenones autem, & meretriculæ anteambulonum loco, & vniuersus meritoriorum adulescentum chorus regem medium stipantes per forum inambularent, sermones eos proferentes, atque cachinnos attollentes, quos par erat eiusce modi farinæ homines attollere: quæ ipsa certe non nescimus talia, támque absurda fuisse, vt posteris fide maiora futura sint. neque enim priuatorum quisquam eorúmve qui humile pudendúmque viuendi genus instituerint, velit tam turpis, támque indecens publice videri. Sed ad eos sanè, qui adhuc vita sunt superstite, oratione nulla opus est: qui enim adfuere, & ea dum fierent spectauere, hi & quæ hîc à me dicuntur, nunc exaudiunt: propterea enim superstitibus etiam nunc testibus hæc scribo, vt ne quis vetera recensentem me, inter eos qui rei ignari sint, magna licentia mẽtiri existimet. Ex iis enim qui ea viderunt, superant adhuc & senes, & iuuenes, quos omnes obsecro, & obtestor, si quid à me historiæ adiectum fuerit, in medium prodeant, méque redarguant. sed scilicet tantum abest, vt me de meo adiecisse quicquam sint redarguturi, vt deprehensuri etiam sint, multa certe à me prætermissa: neque enim fieri potuit, vt oratione turpitudinis illius immensam magnitudinem repræsentarem: posteris vero, qui crediturí isthæc non sunt, vnum id dictum esse velim, dæmonem vestrum, quem Venerem appellatis, nequaquam pudere id genus administris vti. Itaque mirum nemini esse debet, si miser ille, qui prorsus dæmonum ludibrio sese addixerat, ea minime dissimularet, propter quæ dij ij, quos coleret, magnopere sibi placent. Iam vero quis enumerauerit necromantias? quis puerorum cædes? nam victimæ illæ à quibus homines ante Christi aduentum non abstinebant, post eius apparitionem repressæ, de integro renouabantur, non iam quidem in propatulo: nam tametsi imperator esset, ac licentiose omnia ageret, tamen tanta erat rerum earum impietas, vt ea imperatoriæ etiam licentiæ magnitudinem superaret: victimæ, inquam, illæ de integro tamen renouabantur. Daphnen itaque idem hic imperator grauitatem ore præferens conscendit, multis quidem cum donariis, ac sacrificiis, manante etiam sanguinis torrente, quem mactatarum pecudũ cædes effecerat. Tum à dæmone magna instantia oraculum poscit, postulans sibi ille iis de rebus responsum vt daret: quas animo agitabat. Ibi strenuus ille scilicet, qui pelagique modum, & numerum qui nouit arenæ, qui mutum capit, & surdum qui intelligit idem, vt de se ipse profitetur, bellè admodum cauit, ne in eum sermonem deueniret vt aperte testaretur per sanctum Babylam, ac vicinorum virtutem obstructum sibi esse os, ac propterea loqui nequaquam posse: nimirum veritus, ne cultoribus suis ridiculus fieret. Cæterum quum idem adumbrare vellet virium suarum à Babyla deuictarum conditionem, eum taciturnitatis titulum aperuit, per quem ridiculus magis reddebatur, quàm si prorsus tacuisset. tacẽs enim imbecillitatem tantummodo suam detexisset, nunc vero & imbecillitatem, & turpitudinem, & impudentiam declarauit, studens ea adumbrare, quæ adumbrari minime queunt: quis enim color hic esse potest? Daphnes, inquit, locus cadaueribus scatet, id quod oraculum arcet. Et quanto prestabat pessime dæmon, martyris virtutem non dissimulare, quàm titulum tam impudentem prætexere: Et hæc quidem dæmon. Imperator autem mente alienata quum esset, perinde vt in scena ludens, fabulámque agens, euestigio ad beatum Babylam fertur. quanquam ô nequam, ac nequissime, nisi vobis ipsi vltro mutuo verba daretis, inq; aliorum exitium colluderetis: quam tandem ob causam tu quidem suppressis nominibus, atque in genere de cadaueribus loqueris: tu vero quasi certi alicuius cadaueris nomen exaudisses, aliis intactis Babylę vnius cudauer mouendum tibi sumis? oportebat enim iuxta dæmonis sententiam conditoria ea omnia, quæ in Daphne essent effodere, & terriculum à deorum aspectu quàm longissime abducere. At non de omnibus, inquis, mortuis dæmon verba fecit? Cur igitur id non aperte professus est? nempe tibi impostur æ fabulam agẽti ænigma istud reliquit, Equidem cadauera, inquit, tibi dico, vt ne palàm fiat, me victum esse: nam & alioqui reformido Babylam nominatim designare: at tu intelligito quod à me dictum est, atque vnum pro omnibus martyrem amoueto. Ille enim est, per quem muti efficimur. Tantæ certe dementiæ dæmon cultores suos à se damnatos esse voluit, vt tam apertam impostur am capere nequirent. nam vt mente alienata, atque insana omnes essent: tamen, nec sic quidem ignorare debebant, quòd victum sese dæmon fateretur, tam ea res manifesta, tam aperta futura erat. Nam si hominum cadauera inquinatum quiddã (quod tu esse vis) & execrabile sunt: multo magis brutorum cadauera, ac tãto certe magis quanto brutorum genus humano genere contemptibilius est. Multorum vero canum, simiarum, asinorum ossa proxime templum defossa sunt, quæ potius mouenda fuerant, nisi forte censes homines simiis esse viliores. Vbi nunc sunt qui Solem bellum dei opificium, & ad nostrum ministerium creatum contumelia afficiunt, & dæmoni astrum attribuunt, & hunc illum esse affirmant? Sol enim, in tanta etiam cadauerum in terra iacentium copia, per vniuersum orbem diffunditur, nec vllo loco, neque radios, neq; radiorum suorum efficaciam propter ipsas locorum inquinationes contrahit. At deus vester impuram hominum vitam, impostur as, cædes non modo non auersatur, aut odit: sed diligit, amplexatur, amat, corpora autem nostra deuitat: quãquam peccati genus tale esse solet, vt vel apud ipsos authores in summam etiam reprehensionem veniat, eorpus autem mortuũ, & quod minime mouetur, omni reprehẽsione ac criminatione vacat. Sed scilicet istud est vestrorum deorum institutum, vt abominẽtur quæ abominanda nequaquam sunt: colant iidem, & approbent quæ omni odio, & auersatione digna sunt. Et bonus quidem vir, quisquis est, neque à sano aliquo consilio, vel dando, vel capiẽdo, neque ab opere necessario faciundo per mortuum corpus prohibebitur, imò si animo

Universidad de Deusto
Biblioteca

si animo sano est, vel ad ipsa sepulchra inhabitans, & temperantiam, & iusticiam, & omnem denique virtutē prestabit: prętereaq; artifex suæ quisque artis opera absque vllo impedimento facturus est, iisq; qui ipsum roguerint præbiturus: non solum cadaueris propinquus assidens, sed etiamsi ipsa mortuorum monimenta extruere opus sit, & pictor, & latomus & faber tam lignarius quàm ferrarius, denique omnes sua ipsorum opera conferunt, vnus autem omnium Apollo per cadauera impediri se ait, quo minus futura prospiciat. Atqui & apud nos magni & admirabiles viri extitere, qui res futuras quadringentis ac mille etiam ante annis quàm euenirent, prædixerunt: quod dum facerent, nullam prorsus harum excusationum, vel quæsierunt, vel causati sunt: neque mortuorum sepulchra perfringi, neque eos qui intra ea iacerent abiici, neque nouum & impudentem effodiendorum cadauerum modum excogitari iusserunt. Attamen ex eis nonnulli impiis ac sceleſtis gentibus vicini quū habitarent, vel in mediis ipsis Barbaris, quorum omnia conspurcata ac polluta erant, vere futura vaticinati sunt, neque illis ad vaticinationem aliorum obfuit conspurcatio. Quid ita? quòd quæ illi dicebant, ea re vera per diuinæ virtutis opus dicebant. Dæmon autem quum prorsus in eo diuina vis nulla esset, de futuris nihil habuit quod imperatori prædiceret. Cæterum ne hæreat, perplexúsque esse videatur, cogitur verisimilia quædam & ridicula simulare. Quamobrem enim, quæro ex te, superiore tempore nunquam tale quiddam elocutus est? quandoquidem tum velamen hoc prætendere poterat, sui cultum ab hominibus intermissum esse: hac autem idem excusatione sibi adempta ad cadauera confugit, anxius animi quorsum euaderet. Nam à decoro ipse suo recedere nolebat. Verum ipsi vos illum coëgistis, qui cultus excusationem ei ademistis, neque locum illi feciſtis ad sacrificiorum penuriam confugiendi. Hæc igitur vbi audiuit fabulæ istius actor imperator, iubet statim capsulam deturbari: quo omnibus dæmonem victum esse innotesceret. Etenim si dixisset ille per sanctum Babylam loqui impedior, sed hunc tamen ne loco suo moueatis, neue illius capsam vlterius cōturbetis: nimirum ea res dæmonis modo cultoribus innotuisset, illos enim puduisset factum id ad alios deferre. Nunc vero quasi ipsius infirmitatem traducere adlaboraret imperator, sic nihil nō fieri coëgit, quo ne volenti quidem factum adumbrare licebat. Neque enim iam simulatio salua & integra esse potest, propterea quòd non alius mortuus, sed solus Babyllas illinc translatus est: nec solum qui vrbem, & suburbium, & agros item incolebant, sed qui remotissime etiam habitabant in rem præsentē quum venirent, capsulāmque non ampliùs illic esse viderent, quæsita causa statim edocebātur, dæmonem ab imperatore rogatum vaticinari, respondisse, id se præstare nō posse, nisi beato Babyla prius à se procul amoto. quanquam ō perridicule dæmon, licebat tibi ad alias confugere excusationes, cuiusmodi multis idētidem vteris, infinita semper rebus in dubiis artificiosē excogitans, aliàs Lydorum regi promittēs magni imperij perditionem Alym fluuium transgresso: hunc ipsum tamen regem postea super accensam pyram positum commonstrās, aliàs in Salamine hac eadem arte vsus, quum tu perridiculam illam addidisses cōiunctionem. Nam quòd dixisti, muliebria pignora perdes, simile fuit illi, quod Lydorum regi dixeras. quòd autem adiecisti, vsquam vel cerere sparsa, coëunte vel vsquam, maiore id certe risu dignū fuit, ac prorsus simile iis, quę à circularibus in triuiis vulgo iactantur. At tibi ne istud quidem facere placuit. Licebat & tibi sermonem tuum obscuritate velare (nam & hoc tibi artificium solenne esse solet) at enim instituissent omnes iterum non intellectæ vocis solutionem quærentes? Tibi etiam licebat ad astra confugere: id enim tute persæpe nullo rubore, nullo pudore facis. neque enim tibi res est cum viris mente præditis, sed cum pecudibus, atque adeò cum longe crassioribus, quam sunt pecudes ipsæ: non erant vtique qui tum te consulebant Græcis sapientiores ancipitia responsa tua audire solitis, ab errore tamen sese non eximentibus. At mendacium intellexissent? Te igitur oportuit vni tuo sacerdoti veritatem aperire, qui quòd victus esses melius quàm tute multo adumbrare nosset. Nunc vero quis te miser adducit, vt te in tam manifestam impudentiam obtruderes? Sed tu fortasse peccasti nihil. Imperator vero perperam fabulæ subseruiit. In genere enim quum de cadaueribus audiisset, ad Babylam solum adiens, te ille coarguit, & impostura tuam denudauit. Sed ne ille quidem volēs id fecit: neque enim vnius eiusdémque erat tot ac tanta tibi donaria honoris gratia offerre, & temet rursum infamare. Verum omnium simul oculis martyris virtus tenebras offudit, neque passa est illos ea intelligere quæ fierent: quæ omnia fiebant quidem, quasi contra Christianos, risus autem non in eos qui ea paterentur, sed in eos qui ea facerent totus vertebatur. quod ipsum vsu venire videmus, quū qui furore correpti sunt, in ipsos etiam parietes calcitrantes, & fanda ac nefanda in præsentes conuicia iactitantes, sibi ipsi videtur proximos belle vlcisci, quum factis talibus non illos, sed seipsos dedecorent. Id quod & tum certe euenerat. Trahebatur enim capsula per to tam viam, reuertebatur autem martyr athletæ alicuius exemplo coronam alteram in suam vrbem ferens, in qua & priorem coronam reportarat. Quam obrem si quis est forte, qui mortuorum resurrectionem neget, quum videat martyris nostri facta illustriora post obitum esse, in posterum erubescat: qui martyr strenui alicuius bellatoris more trophæis trophæa coniunxit, magnis maiora, & mirabilibus mirabiliora. Tum enim certamen illi cum imperatore solo fuerat, nūc cum imperatore pariter ac dæmore. Tum imperatorem à sacro templi ambitu exegerat, nunc ex omnibus Daphnes locis pestilentissimum humani generis hostem expulit, non manum admouens, quemadmodum & prius fecerat, sed virtute inuisibili inuisibilem virtutem debellans. Ac viuentis quidem liberam orationē non tulit homicida, mortui autem cineres, neque imperator, neque dæmon sustinuit, quo dæmone authore imperator hæc agebat. Nam quòd Babylas ambobus istis posterioribus maiorem incusserit timorem, quàm antea incussisset priori illi imperatori, inde certe apertè liquet. Prior enim ille Babylam captum, eundémque in vincula coniectum interfecit: posteriores autem isti Babylam solum transtulere. Cur enim capsulam in mare demergi, neque dæmon iussit, neque posterior hic imperator voluit? cur non attriuit & exussit? cur non in vastam aliquam solitudinem deferri eam mandauit? Nam si ea piaculum, & scelus fuisset, si eam abominans, ac non potius reformidans illinc demouisset, nō intra vrbem piaculum deducere, quin potius in montes quospiā, in saltus trāsferre oportuit. Sed scilicet perdito huic imperatori æque atque Apollini Babylæ virtus, & quam cum deo haberet, fiducia cognita erat: ob id formidabat, si hoc feciſſet, ne fulmen diuinum, nēve aliquem alium morbum in se ipse prouocaret: multa enim habebat Christi virtutis, tum in iis qui ante se regnauerant, tum in iis, qui vnà secum imperium administrabant, spectatæ argumenta. Nā ex superioribus imperatoribus ij, qui similia attentauerant, multis, iisq; intolerabilibus calamitatibus acceptis fœda, ac miserabili morte interierant, ita vt cuiusdam, dum adhuc viueret, sponte ex oculis pupillæ exilierint: Maximinus hic fuit: alius autē furore, alius alia id genus calamitate vexatus mortem cum vita commutarit. Cæterum ex iis qui tum cum ipso erant, patruus, cum licentiosius insaniam suam cōtra nos prodidisset, ausus impuris manibus sacra vasa contingere, hoc etiam scelere non contentus, sed contumelia vlterius progressus (vasis enim iis inuersis, & super pauimentum collocatis, atque extēsis, ita super ea desedit) euestigio illegitimæ huiusce sessionis pœnas luit. Illius enim verenda corrupta vermiculos genera runt: ita, vt morbum diuinitus illatum cōstaret, ad quem curandum medici aues pingues, easque peregrinas interficiebāt, quibus ad putrefacta membra admotis vermiculos euocabant: illi vero loco cum nō mouerentur, mordicus putridis partibus inhærebāt, atque illum ita demum multis diebus absumptum perdiderūt. Alius porrò regij ærarij præfectus, antequam aulæ regiæ limen transcederet, derepente medius crepuit, & ipse id genus impietatis cuiusdam pœnas luens: hæc sanè, & his item plura, neque enim omnia enumerare temporis huius est, animo lustrās impius imperator, verebatur temeritatē suam vlterius promouere. Me porrò hæc non ex me enunciare ex eis constabit, quæ ab illo postea edita sunt. Interim historiæ nostræ tenorem persequamur, quid exinde euenerit recensentes. hoc enim demum mirum admodum est, nō modo dei optimi maximi virtutem, sed & inenarrabilem benignitatem patefaciēs. Babylas intra sacra templi septum erat, intra quod & prius fuerat, antequam Daphnen tralatus fuisset. At malignus dæmon statim edoctus est frustra sibi fraudis sua artificia conficta, seq; non iam certamen habere cum mortuo, sed cum eo qui viueret, qui efficax esset, quíq; non se modo, sed omnes quoque dæmones fortitudine superaret. Is enim deum precatus ignem in templum vt cœlitus dimitteret, totum illius tectum exusit, ipsoq; idolo ad extremos vsq; pedes deleto, eodémq; in cinerem ac puluerem redacto, ab omnibus parietibus, qui ipsi integri adhuc stant, abstinuit. Ac si quis nunc illō accesserit, nunquam vtiq; dixerit factum id, ignis opus esse. Neq; enim incendium id non ex composito factum, neq; ex materia inanimi natum: sed tanquam manu quadam ignem circūagente atque indicāte, à quibus abstinere, quæ porrò absumere oporteret, tanta certe concinnitate, tanto artificio ipsum tēplum detectum est, nec adsimile quidem iis, quę casu, ac temere incendio conflagrasse videmus: verum iis quæ parietum ambitum integrum cum habent, tecto tamē carent. Cætera enim omnia, & columnæ item omnes, tam ex quæ templi culmen, quàm quę vestibulum sustinebant, adhuc extant, præter vnam, quæ ad posteriorem tēpli partem stabat: & hæc tamen non temere perfracta est, sed ea de causa, quam postea dicturi sumus. Hoc incendium vbi accidit: statim dæmonis sacerdos in carcerem rapitur, incēdij authorē indicare coactus: qui vbi nō habuit quem accusaret, intortis cubitis multis flagris vapulauit, in sublime raptus, ac latera vndiq; cæsus, quāquam ne sic quidem ex eo quicquam didicerit: reíq; huius euentus similis erat illi qui in Christi resurrectione accidit. tum enim dispositi fuere milites qui corpus Iesu custodirent, ne qua possent eius discipuli furto illud auferre: cæterum is fuit rei ipsius euentus, vt nulla vel impudens species iis relicta fuerit: qui resurrectionis eius fidem eleuare, ac calumniari vellent. Atque hic distrahebatur miser sacerdos, quo testificaretur factum id non diuina ira, sed humano maleficio accidisse. Is tamen cōtortus, ac fœde laceratus, cum neminem haberet, quem proderet, ignem è cœlo delapsum testatus est, vt maleuolis, atque impudentibus nullus iam ea lumniæ locus relictus fuerit. Sed quod nos paulo antè dicere volentes in alium locum reiecimus, id ipsi hìc tē pestiue dicemus. quidnā vero id esse potest? Certe martyr noster Babylas imperatorem eousq; terruit, vt furore ille suo supersederet. Neq; enim ipsum quidem sacerdotem, eúmq; quem tāto antea honore prosequebatur, tot malis tecti exusti causa affecit, & immanius, quàm fera crudelis dilaniauit (à cuius etiam vorandis carnibus fortasse non temperasset, nisi res ea detestanda, omnibúsq; abominabilis visa fuisset) Babylam autem per quē dæmon os suum obstruxerat, rursus in vrbem ea de causa trāstulit, vt maior illi honos ab omnibus haberetur. Etenim idem imperator si minus prius, hoc est, quo tempore victum se esse dæmō fassus est, at certe post ipsum incendium omnia subuertisset, ac perdidisset, capsulam exusisset, vtrumque item monumentum, tum quod Daphne, tum quod in vrbe erat, nisi metus in eo quàm ira maior fuisset, ac nisi eius mœsticiæ timor imperasset. Solenne enim permultis esse videmus, cum eos ira, ac dolor corripuerit, etiamsi affectuum eorū authores non nanciscātur, in obuios quosque ac suspectos iram effundere. Non procul autem ab hac suspicione Babylas erat. Nam simul vt in vrbem peruenit, statim ignis in templum inuasit. Sed quod dixi affectus cum affectu pugnabat, & iræ metus imperabat: mihi enim hìc cogita qualis esse poterat bonus ille imperator in suburbiū ascendens, hinc martyris monumentum stans intuitus, hinc templum exustum, idolum deletum, donaria absumpta, & liberalitatis suæ, ac pompæ satanicæ memoriam omnem de medio sublatam. Nam vt cōcedamus futurum fuisse, vt illum hæc cernentē neq; ira, neq; mœsticia subire posset: ipsum certe dedecus ac risum permultum ferre minime potuisset, quin potius sacras, impurásq; manus in sancti Babylæ sacellum intendisset, nisi illum ea, quam ante dixi, causa prohibuisset. Neque enim parui momenti ea res esse videbatur, per quā videlicet præcisa ademptáq; erat omnis gentilium fidu cia & libertas, lætitia omnis extincta, ac tanta mœroris nebula illorum animis offusa, quanta certe offundi potuisset, si deorum simul omnium templa diruta disturbatáq; fuissent. Ac quod rem ipsam verbis non attollo, ipsa hic ego lamēti, & neniæ eius, quam ciuitatis sophista in dæmonem conscripsit, verba apponam. Sic autē habet neniæ initium: Viri, quorum oculis æquè ac meis caligo offusa est, in posterum neq; pulehram, neq; amplam ciuitatem hanc vocemus.] Deinde cum nonnulla attigisset, disseruisseq; de Daphnes fabula (neque enim omnem illius orationem huic nostræ inserere tēpus patitur, ne longiores, quàm par est, simus) Persarum, inquit, rex olim ciuitate hac capta, templo pepercit. Verba porrò ipsa sunt hæc: Ille quidē ducto contra nos exercitu præstare putauit, si templum integrum esse sineret, ac certe statuæ decor barbaricę iræ præualuit, nunc autem ō Sol, ō Terra, quisnam, vel vnde hostis

hic? qui citra omne auxilium equitum, citra omne præ- A
sidium, & grauis, & leuis armaturæ militum, tenui scin-
tilla omnia absumpsit?] Postea vbi declarauit Babylã
dæmone superiorem fuisse tum, cum gentilium res vi-
ctimis ac sacrificiis maxime florerent: Et nostrum,
inquit, templum ingens illud diluuium non disturba-
uit: in sudo autem, atq; adeò cum nubes ipsa præteriis-
set, deiectum est.] nimirum nubem, ac diluuium appel
lans imperatoris eius, qui præcesserat, tempus. Rursus
oratione paulum prouectus idipsum amarulentius de-
plorat, his verbis: Ad hæc cum aræ tuæ sanguinem
sitirent sedulus Daphnes custos, vel contemptus cum
esses permansisti ô Apollo, aliquoties etiam iniuria la-
cessitus, atque externo spoliatus ornatu, patienter ta-
men tulisti: nũc vero multis ouibus, multis item bobus
ad aram tuam mactatis, posteaquam sacrosanctum im-
peratoris os pede excepisti, intuitus quæ prædicebas, vi- B
sus liberatus esse mortuo quodam, quem te iudicaueras
malum tibi vicinum esse, ac tibi obstrepere, de medio
statim cultu solum vertisti, vndé nam hoc tẽpore glo-
riabimur apud eos qui memores sunt sacrorum, statua-
rúmque tibi erectarum?] Quid ais lugubris decanta-
tor? stãne Apollo, cum nullus ei honos tribueretur, atq;
adeo cum in vituperium venisset, tutus Daphnes per-
mansit custos: honore autem, ac cultu illi præstito, ne
suum quidem templum tueri valuit: præsertim qui sci-
ret per illius casum ac ruinam futurum, vt in maiorem
priore ignominiã ipse deueniret? Quis porrò mortuus
ille, ô sophista, qui deo tuo negociũ facessit? qualis mala
ista vicinia? hoc loci enim in beati Babylę virtutes cum
incidisset, neque posset dæmonis ignominiam trans-
mittere, re simpliciter dissimulata præteriit, testatus
quidem dæmonem à martyre obturbari, ac premi: sed C
neutiquam adiiciens, quòd cum dæmon infirmitatem
suam adumbrare adlaboraret, eandem magis detexe-
rit: verum simpliciter mala, inquit, vicinia liberatus est.
quamobrem enim nõ aperte indicas mortuus ille quis-
nam fuerit? quamobrem solus ipse deo tuo negocium
facessit? quamobrem solus translatus est? quamob rem
& tute ipsum eundem viciniam malam appellitas? An
ne quoniam dæmonis impostura conuicit? Atqui id-
ipsum non praui alicuius hominis opus fuerit, sicuti ne-
que mortui, sed viuentis potius, & opus agentis & pro-
bi & præsidis, & patroni, & omnia pro vestra ipsorum
salute procurantis, siquidem voluissetis. Nam vt ne am
plius vobis liceret vosmetipsos decipere, ac dictitare
dæmonem ipsum excandescentem, eundémque propter
intermissa sacrificia expostulantem, tum vero & de
reliquo sui cultu conquerentem vltro abscessisse: nimi- D
rum hac de causa illum Babylas ex eo omni loco sum-
mouit, qui locus ei maxime omnium gratus esset quém-
que præ aliis tam charum haberet, vt eum etiam inha-
bitare non grauaretur, tum, cum nullus ei honos, nul-
lus cultus redderetur. Tu enim primo statim loco id
testatus es: Atque hoc ipso in tempore cũ multas o-
ues, multos boues imperator illi immolaret.] Quo fit,
vt vndequaque palàm fiat dæmonem ipsum coactum,
atque à maiore potentia pulsum de Daphne decessisse.
Potuisset quidem Babylas vel statua ipsa stante dæmo-
nem exigere: sed vos nec credidissetis, quemadmodum
neque olim, cum ab eo vinctus fuisset: & assiduo item
cultu instaretis. Quamobrem Babylas statuam primũ
stare cum permisisset, hanc ipsam tum deiecit, cum ma-
xime impietatis flamma altior ferretur: planum faciens
quisquis vincit, hunc sic vincere oportere: non quidem
iam depressis aduersariis, sed tum maxime, cum esse-
runtur, ac clarescunt. Quamobrem enim Babylas cum
Daphnen transportaretur, imperatori transportatio-
nis eius authori non mandauit: vt & templum subuer-
teret, & dæmonis statuam aliò transferret, quemadmo-
dum arculam transferebat? quia nullũ planè detrimen-
tum ab ea statua Babylas sentiebat, neq; ei certe aduer-
sus dæmonem carneo auxilio opus erat: quem & tunc,
& nunc quoque citra humanæ manus præsidium deie-
cit, & priorem quidem victoriam nobis manifestã esse
noluit, sed illi os tantummodo cum obstruxisset, con-
quieuit. Tales enim esse sanctos constat, vt perfici mo-
do velint, quæ ad hominum salutem spectant, non etiã
vulgo ostentare opera huiusmodi per seipsos fieri, nisi
sicubi vsus aliquis cogat. Vsum autem rursus esse dico,
seruãdorum hominum curam, id quod tum vsu venit.
Cum enim impostura dæmonis mala inualescerent, tũ B
demum detecta nobis est victoria, & quidem non à vi-
ctore, sed ab eo ipso, qui victus est: qua ratione & testi-
monium ipsum apud hostes nostros minime suspectũ
fuit, & Babylas, vt de se ipse prædicaret, vel cum neces-
sarium erat, euitauit. At vero cum ne sic quidẽ dæmo-
nis impostura finẽ haberet, sed rursus qui vel saxis ipsis
stupidiores erãt, atque adeo ad tam apertam veritatem
cæcutiebant, deuicti dæmonis opem implorarent: hic
necesse fuit statuam igni deflagrare, quò per incẽdium
& alterum item idololatriæ incendium extingueretur.
Cur tute ergo dæmonem increpas, qui affirmas illum è
medio ipso cultu se subtraxisse? Non ille quidem vltro
se subtraxit, quin potius exactus eiectúsque est nolens,
coactúsq; tum, cum ob nidorem ac sacrificia manere in
animo maxime haberet. Nam qui tum imperabat im-
perator, quasi ob hoc vnum imperaret, vt vniuersi ter-
rarum orbis pecudes insumeret, sic largiter & affatim
ad aras oues bouesq; mactabat, qui & eousque insaniæ
prolapsus est, vt multi etiam ex iis, qui philosophi apud
illos viderẽtur, coquum ipsum & carnium cauponem,
nec non id genus artificem vocitarent. A tam opipa-
ra igitur mensa, ab huiusmodi nidore ac fumo, ab his
sanguinis torrentibus dæmon vtique non seipse vltro
subtraheret, cum idem antea absque his omnibus, quod
tute nuper affirmasti, propter eam insaniam, qua ami-
cam deperibat, libens ibidem moraretur. Sed enim sus-
pensa hîc à nobis oratione nostra, interim rursus exau-
diamus sophistæ huius lamenta. Misso enim Apolline
ad Iouem his verbis questus suos conuertit: Quale ô
Iupiter laborantis animi laxamentũ perdidimus? quàm
Daphnes regio tumultibus vacua erat? quanto etiam
templum ipsum magis vacuum? vtpote in quo natura
ex sese quasi portum in portu fecerat, ambobus quidem
admodum tranquillis, altero tamen maiorem tranquil
litatem præstante. quis non ibi mortem? quis non ibi ti-
morem? quis non ibi luctum posuisset? quis præterea for
tunatas insulas inibi desideraßet?] Quale, obsecro, la-
xamẽtum ô sceleste perdidimus? qui vero templum tu-
multibus magis vacuum? qui item portus trãquillus? in
quo tibiæ, in quo tympana, in quo crapulæ, in quo co-
messationes, in quo ebrietates? Quis, inquit, inibi mor-
bum non posuisset? quis potius ex aßeclis tuis morbum
ibidem non contraxisset, etiãsi prius sanus esset? morbũ,
inquam, omniũ longe pestilentissimũ. Nam qui dæmo-
nem ipsum adorat, & ad Daphnes fabulę argumentum
exaudiẽdum aures applicat, tum autẽ tantam Apollinis
insaniam videt vt absorpta amica, loco atq; arbori etiã
nunc incubet: hic quantũ secum morbum, quantã per-

turbationem

turbationem circunferẽ? hoc igitur animi laxamẽtum, A
hoc portum quietum, hoc morborum defunctionẽ ap-
pellitas? Et quid mirum fuerit, si contrariis contraria ap
pendis? nam qui mente capti sunt, nullius rei naturam,
vt se habet, sentiunt: quin potius contra quam, rei veri-
tas habeat, sententiam ferunt. Olympia, inquit, non
admodum procul.] Rursus enim ad huius lamẽtatio-
nem reuertar ostendens quantam Græci illi omnes, qui
tum vrbem incolerent plagam accepissent, & simul vt
nequaquam id æquanimiter tulisset imperator: quin po
tius omnem suum furorem in martyris arculam effu-
disset, nisi eum maior metus cohibuisset. Quid igitur
ait? Olympia iam appetunt. Conuocatura est autem pa-
negyris ciuitates: hæ vero aderunt Apollini sacrifican-
dos boues agentes. Quid faciemus? quis præco, quæ
buccina lachrymas nõ exprimet, quis Olympia festum
diem esse attestabitur? cum proximus casus luctum in- B
uexerit. Da mihi arcum & fidiculas, tragœdia inquit.
Ego autem dico & vaticinij nonnihil, vt tum capiam,
tum excusis arcu sagittis petam sceleris huius authorẽ?
ô impiam audaciam? ô animam impuram? ô temera-
riam manum? Tityus alter aliquis hic, vel Idas Lyncei
frater non magnus quidem, vt ille, neque iaculator vt
hic: veruntamen vnum hoc edoctus, vt cõtra deos in-
saniat. Aloei filios, etiamnum diis insidias struere cogi-
tantes morte consopiuisti ô Apollo, huic vero ignem
procul afferenti non obuiã iit sagitta ipsius cor petens.
ô dextram malignam, ô iniquum ignem, quónam pri-
mum delapsus est? quodnam mali huius exordiũ? Num
à tecto exorsus, ad reliqua deinceps serpsit? Ad illius ca-
put, ad faciem, ad phialam, ad cidarim, & talarem ve-
stem? Vulcanus ignis arbiter non comminatus est igni
huic detrimentum afferenti, cum beneficio deuinctus C
Apollini deberet, ob indicium olim sibi ab illo factum.
sed neq; Iupiter qui imbrium habenas tenet aquam in
ignẽ dimisit, præsertim qui olim Lydorum regi pericli-
tãti pyram extinxerit. quid nam primum ad illum fari
ausus, qui bellũ hoc aggressus est? Vndénam audaciam
tantam sumpsit? quónam modo impetum asseruauit su-
um, qui animi sententiam non mutauit, dei pulchritu-
dinem reueritus?] Quousque tandem miser, & infor-
tunate rem ipsam intellecturus non es, qui dictitas ignẽ
hunc humana manu immissum, quíq; delirantium ritu
pugnantia inter se loquutus tecum ipse digladiaris? Nã
si dæmon Persarum regis tam magno exercitu stipati
capta iam vrbe, cæterisq; templis exustis, facem manu
quatientis, eandémque templo isti iamiam admoturi,
mentem immutauit (nam & hæc initio statim neniæ
tuę dixisti, sic lamentatus, Persarum regem, eius qui nũc D
nobiscum bellum gerit ex maioribus vnum, vrbẽ pro-
ditione captam cum exulsisset, & ad Daphnen conce-
deret item facturus, dæmõ sic immutauit vt face, quam
manu teneret, abiecta Apollinem adoraret, adeo eius
animum deliniit, & coërcuit conspectus) iste, inquam,
dæmon si furorem illum barbaricum, & tam magnum
exercitum victor, vt tute fateris, exuperare, ac pericu-
lum illud euitare potuit (addis autem & eundem Aloi-
das diis insidias struere cogitantes morte compescuis-
se) quo, quæso, modo, qui tanta præstare potuit, nunc
nihil quicquam, quod tale foret, præstitit? quanquam si
aliud nihil, certe sacerdotis tam iniuste dilacerati, pro-
ducto facinoris authore, misereri oportuit. Et si autho-
rem ipsum prodere per ipsum incendij tempus recusa-
uit dæmon, saltem repræsentare tum ac dedere opor-
tuit, aut etiam indicare tantum, si dedere non potuit,
cum miser ille sacerdos suspenso corpore latera perfo-
deretur, cúmque rogatus incendij authorem indicare,
non haberet quem nominaret: nunc vero ingratus, &
inconsultus ministrum suum iniuria flagris affligi, ac la
cerari velut conniuentibus oculis permittit: finit item
& imperatorem post tot ac tanta sacrificia ludibrio ha
beri. Eum enim vt insanum ac delirum omnes risere,
cum iram suam in miserum illum effunderet. Quo mo-
do autem qui regis procul adhuc distantis aduentum
prædixit (nam & ipsum hoc superius lamentatus es)
eum qui sibi propinquus esset, ac qui se exureret non vi-
dit? Atqui vatem illum esse vultis, & vestris quidem
diis alias aliis artes, perinde vt hominibus distribuen-
tes, illi vaticinandi peritiam acceptam tulistis, nec ta-
men illum tecum artem suam communicare postulas.
Quo pacto igitur proprias calamitates non cognouit,
cum id factum ne eum quidem qui homo sit, latuisset? B
At vero fieri ne potuit, vt obdormiret, quo tempore il-
lum ignis contingeret? Sed nemo certe tam stupidus
est, quin flamma corpori suo admota statim excitetur,
& admouentem compescat. Reuera pueri semper sunt
Græci, senex autem Græcus nullus. Nam cum oporteat
domesticam imprudentiam complorare, quòd videli-
cet vel res ipsæ dæmonum imposturam clamitent, ipsi
vos ne sic quidem ab illis deficitis, sed dedentes vos ad
internecionem prostituta vestra salute ducimini pecu
dum ritu, quà illi vos subsequi iusserint, sesitando sta-
tuarum excidium lugentes. Tu vero & arcum flagitas,
nihil ab illo discrepans, qui hæc in tragœdia dixit: quo
modo enim non aperta, ac manifesta insania fuerit, ex-
pectare vt aliquid istis armis efficias, quæ ne domino
quidem suo opem attulere? si enim maiorem tibi tum
artem, tum experientiam vendicas, quàm dæmon ha- C
beat, certe haudquaquam oportebat illum abs te coli
indoctiorem, & imbecilliorem iis in artibus, quibus in
artibus illum cęteris antecellere affirmatis: qui si primis
illi partibus cedis, siue iaculandi, siue vaticinãdi, qui fie-
ri potest, vt tibi persuaseris in artis particula quadam
præstare ea posse, quæ ille totam artem callens præstare
minime potuit? hęc certe deridicula prorsus sunt, ac nu
gatoria. neque enim ille diuinatorię artis quicquam ha
buit, neque si habuisset, ei illa quicquam profuisset. Non
enim, non, inquã, huius incendij author fuit homo, sed
diuina vna virtus, causam autem postea aperiã. Sed in-
terim non indignum fuerit perdiscere, quã ob causam
Vulcanum ingratitudinis accusat, per hæc verba:

Vulcanus autem ignis custos non comminatus est
igni isti detrimentum afferenti, cum beneficio deuin-
ctus Apollini ob vetus indicium deberet.] Quódnam,
quæso beneficium? quódnam vetus illud indiciũ intel-
ligis? quamobrem occultas deorum tuorũ præclara &
magnifica facinora: si enim beneficiũ indicares, nimi-
rum Apollinem magis ingratum fuisse ostenderes. Sed
te video, pudet, atq; erubescis. Igitur ipsi libere res tuas
aperiemus. Quódnam ergo illud beneficiũ? Aiunt Mar
tem Veneris amore olim fuisse correptum, eũdémq; cũ
Vulcanum (Veneris is maritus erat) vereretur, obseruata
illius absentia ad eam accessisse. Apollinem autem,
cum illos vnà commixtos vidisset, ad Vulcanũ adiisse,
illíq; adulterium renunciasse: Vulcanum porrò re com
perta, vinculis illos, sic vt erant, in lecto comprehen-
disse, deósque ad turpe illud spectaculum aduocasse,
ac tales quidem de illis adulterij pœnas sumpsisse: hu-
iusmodi beneficio deuinctus Vulcanus Apollini cum
deberet, postulante tempore ingratum in referenda

gratia

gratia fuisse ait. quid igitur admisit & Iupiter ô præclarenam & tu hunc immanitatis insimulas, cum eum dictitas imbrium habenas tenentē noluisse aquam in flāmam dimittere, præsertim qui olim Lydorum rege infœlicitate pressō pyrā extinxisset. Sed enim nobis quidem non importune Lydi regis memoriam suggessisti. Nam & illum flagitiosus hic dēmon vana spe turgidum decepit, in præsentaneum periculum coniiciens, ac nisi humanitatem in eum suam Cyrus ostēdisset, certe longe illi abfuisset Iouis auxilium. Quapropter frustra Ioui vicio vertis, quòd filio suo Lydō antetulerit, neq; enim sibi ipsēmet quo in loco in primis coleretur (Romuli vrbem intelligo) fulmine tactus auxilio fuit. Cæterum audiamus & reliqua lamenti istius verba: ita enim belle luctum eum, qui illorum animos occupauit, intelligemus. Viri, trahitur mihi mēs ad dei Apollinis speciem, ac mihi ob oculos cogitatio typum ipsum repræsentat, formæ lenitatem, colli mollicie, idq; in lapide, cingulū quo aurea tunica circa pectus sic colligebatur, vt partim subsideret, partim subsurgeret, breuiter totus dei habitus cuius iram vel feruentem nō sedauisset, vt qui similis esset cantilenam occinenti. & Hercule audiuit hūc olim aliquis, vt aiunt, in meridie citharaludentem. aures beatas. cæterū cantus erat terrę laudatio, cui quidem de aureo cyatho libare mihi videtur, quòd puellā occuluerit dehiscens ac sese deinde contrahens. Post hæc pauca admodū ad incendiū pertinentia questus, clamabat, inquit, viator flamma erumpente, turbabatur per lucum Daphnes inquilina sacerdos dei, planctus autē pectorū, & vlulatus ingens per locum arboribus densum percurrens ad vrbem vsq; vehemēs, atque horrificus peruasit. Imperatoris oculus vix somnum capere incipiens, amaro illo nuncio audito, è lecto exurrexit: ipse furore percitus, Mercurij talaria peruestigās, ad mali istius originē indagandā pergebat, æquè intra se flagrans, ac tēplum ipsum: trabes ferebātur, deorsum ignem deferentes, id omne quod ignis cōprehendisset, absumentes, ipsum scilicet statim Apollinem tāquam à tecto non admodum distantem, mox & alia musarum ornamenta, signa inibi extantia, lapillorum fulgura, columnarum pulchritudinem. Vulgus autem circunstans lugebat, auxilium tamen ferre minime valens, id quod vsu venire solet iis, qui de terra naufragiū spectāt, quorum vnum hoc supereſt auxilium, casum ipsum lachrymis prosequi. Nymphæ certe è fontibus suis egressę ingentem luctum excitarūt, ingentem itē & Iupiter haud procul cōsidens, cuiusmodi illum verisimile est labefactatis filij honoribus concitasse. Ingentem autē sexcentorum dæmonum in luco agentiū turba, neq; sanè minorem è media vrbe Calliope, præside musarum Apolline ignis iniuriam sentiente.] Postea & sub finem, ait:

Præsta te mihi talem Apollo, qualē te reddidit Chryses, dum Græcis imprecaretur, ira plenū, & nocti adsimilem: quandoquidem tibi ornamenta cum redderemus, & quicquid olim de templo tuo ablatū fuerat restitueremus, præreptum est quod colamus simulacrum, haud aliter quàm si spōsus aliquis, interim dum corollę contexuntur, emoriatur.] Et sophistę quidem nostri lamentatio hæc fuit, seu potius paruæ quædā lamentationis partes hæ. Mihi vero succurrit admirari, quî factum est, vt ob quæ illum præ pudore se auertere oportebat, ob ea ipse placere sibi putet, vt qui Apollinem eundem intēperati, atq; obscœni iuuenis ritu per meridiē citharā personantē inducat, dicātq; illi, cantilenæ argumentum amicam esse, aures itē eas beatas vocet, quibus obscœnum id carmē exaudire cōtigerit. Et quidem quòd nonnulli ex iis qui Daphnen, & adiacentia Daphne loca incolunt, collachrymentur, quódq; & ciuitatis princeps ipse excandescat, ac nulla certe alia in re, quàm in luctu ac lamētis versetur: id vero mirum haudquaquā fuerit. Quòd autem ipsi etiam dij eadem mentis consilijq; inopia laborent, & solum inter se lachrymentur, quódq; neq; Iupiter, neq; Calliope, neq; frequēs dæmonum turba, ac ne ipsæ quidē nymphæ extinguendo incendio pares sint, sed omnes eiulatus, omnes luctus tātummodo excitent: id profecto ridiculum admodum fuerit. Ex iis itaq;, quæ à nobis dicta sunt, magnam illos plagam accepisse liquet: etenim sophista vel in media ipsa monodia apertē professus est illos ad viuum (quod dicitur) sauciatos. Id quod certe neutiquā leuiter tulisset imperator, nisi illum maior metus, ac formido distinuisset. Cæterum tēpus iam appetere puto, vt ostendamus tum cur irā suam non in imperatorē, sed in dēmonem conuertit, tum cur factum est, vt ignis totum templum non absumpserit, sed templi tecto statim dissipato correptum simulacrū improbarit, atq; refutarit: neq; enim ea temere, neq; sine causa contigerunt, sed ab ea dei benignitate, qua errantes homines tueri solet, facta fuere. qui enim res omnes, etiam antequam enascātur, nouit, is & hoc item vnà cum aliis nouerat, futurū, vt si fulmen contra imperatorem contorsisset, qui presentes rem spectassent, temporario quodam timore percellerentur, altero autē, & tertio vertente anno, rei eius memoria deperiret, multiq; miraculo fidē minime haberent: sin autem templum flāma correptum fuisset, fore, vt ea res quouis buccinatore clarius non iis modo, qui tum supersti tes erāt, sed & posteris quoq; omnibus dei iram enunciaret, vt iis quoq; qui impudentes esse, ac factum id occultare vellent, omnis calūniandi ansa esset prærepta: quisquis enim in rem præsentem venit, quasi nuper contigerit incēdium, sic animo afficitur: idēmq; horrore quodam perculsus, cœlum cōtuitus, statim dei opt. max. incēdij eius authoris gloriā, ac virtutē laudibus effert. Vt enim si quis primarij cuiusdā latronis perfracta supernè spelunca, ac latibulo, vinctum illum extraxerit, tū eiusdem supellectile omni ablata, locū illum feris, ac monedulis receptaculū esse siuerit, postea quisquis latibulū huiusmodi fuerit ingressus, simul vt locorum deuastationes, ac direptiones cōtemplatus fuerit, statim secū animo concipit, ac reputat, qualis fuerit qui locū illum prius inhabitaret: ita & hic vsu venit. Procul enim columnas quis intuitus, postea vbi accesit, ac tēpli limen supergressus est, effingit sibi dæmonis abominationem, fraudem, insidias, ac dei irā atq; fortitudinē admiratus, ita demum de loco eo decedit. sic quæ prius domus erroris, & blasphemiæ fuerat, nūc diuinæ glorię hymnis decantandæ argumentū est: tā ingeniosus, tāq; industrius est deus noster. Atq; hæc quidē nec opinata non nunc primū, sed iā inde à superioribus seculis magno ille miraculo edere solet. Omnia porrò recensere, temporis huius non est: cōmemorabimus tamē factum quoddā huius perquā simile. Prælio olim in Palæstina à Iudęis contra alienigenas quosdā facto, victoria potiti hostes, captam dei arcā, tanq; exuuias, & opimū quoddā spolium suo cuidā idolo (huic nomē erat Dagō) donarij loco cōsecrarunt: ea porrò in idoli eius templum perlata, statim idoli statua delapsa in caput iacebat. Vbi autē diuinę virtutis robur hac ruina illi minime agnoscētes, idolū de integro excitatū in sede sua collocarūt, postridie sub auroręę tēpus eò cū accessissent, viderūt nō iam

1. Reg. 4. 5.

iam collapsum idolū, sed prorsus diffractū. Huius enim manus ab humeris auulsæ vnà cum pedibus ad templi limen exilierāt, reliqua idoli parte, & ea quoq; diuulsa, aliò dispersa. Et Sodomorum item tellus, vt parua magnis conferamus, hac ratione vnà cum ipsis incolis incendio absumpta, sterilis facta est, vt non solum qui id temporis superstites essent, sed & posteri itē omnes locorum vastitate admoniti, continentiores viuerent. si enim ad homines solos supplicium peruasisset, futurum erat, vt factū id postea ab aliis minime crederetur: propterea locus ipse plagam accepit, qui tempore prorogari potest, quiq; & subsequentia omnia secula admonet, lege cautum esse, vt qui similia commiserint peccata, ij similes pœnas luant, etiamsi in præsentia id non fiat: id quod & in tēpli huius incendio accidisse videmus. Ecce enim iam vicesimus ex eo annus agitur, nec tamen ædificij ab igne relicti pars vlla deleta est: sed quæ partes flammas euaserunt, eæ solidæ ac firmiter stāt, suntq; etiam nunc sic validę, vt vel ad centenos, ducentēsque, & multo item plures annos durare possint. Id vero quî mirum videri debet, si ex colūnis nulla prorsus ab altera auulsa ad solum deciderit? Colūnarum enim earum, quæ ad posteriorem templi partem erant, vna tantum tum perfracta, nec ea quidem corruit, sed à sua sede mota, ad murum dum caderet inclinata, sic māsit. Cuius quidem columnę partes, sunt duę, quarum altera à basi ad sectionem oblique muro incubuit, altera à sectione eadem ad capitulum supina cōstitit, & ea ab inferiori parte suffulta. quanquam autem & venti vehemētes loco illi sæpe incubuere, & terræmotibus crebris tellus fuit concussa: ignis tamen reliquiæ inconcussæ manserūt, quæ ipsæ firmiter stant, propemodum clamitantes, sese ad posterorum emēdationem asseruatas esse. Et quidem quòd templum ipsum totum nō conflagrarit, hanc dicere possis causam esse: quòd autem imperator fulmine percussus non fuerit, aliam si quæsieris, causam reperies, ex eodē bonitatis, & benignitatis dei fonte manātem. Propterea enim deus ignem ab imperatoris capite defendit, eundēmq; in templi tectum eiaculatus est, vt alieno ille malo edoctus, pœnam sibi reseruatam effugeret, pœnitētia compunctus, & errore liberatus. Illi enim hoc neque solum, neque primum virtutis suæ signum Christus dedit, sed & alia item multa hoc ipso non inferiora. Nam & patruus eius, & quęstor ærarius, sic, vt dixi, vterq; vitam finientes, præterea & fames in vrbem statim vnà cum ipso inuadens, & aquarum penuria nunquam antè visa, quàm ab eo sacrificia in ipsis fontibus facta fuissent, & multa præterea alia, tū ea, quæ in ipsius castris, tū ea quę in vrbibus euenerunt, huiusmodi certe fuere, vt vel saxeam animam flectere possent, non ob id quidem quòd permulta essent, neq; ob id, quòd omnia pariter ederētur, ac deinceps, & post ipsa statim scelera perpetrata, vt quondam Aegyptiorum regis tempore: sed quòd quæ edebantur miracula per sese talia erant, vt ad eorum qui ea cernerent emēdationem aliud alio nō egeret, verum illorum vnumquodque hoc ipsum per se præstare posit. Nam vt cætera prætermittam, quem tandem, qui idem non admodum stupidus esset, nō perterrefecisset editum ad veteris templi Hierosolymitani fundamēta miraculum? id porrò cuiusmodi fuit? Tyrannus cum videret per omnes imperij sui fines Christi fidem diffusam, eandémq; ad Persas vsq;, aliósq; remotiores barbaros, atque adeo vltra etiam illos peruasisse, breuiter omnem eam, quam sol radiis suis lustrat, regionem occupare, cruciabatur animo, atque angebatur, apparabátq; sese ad gerēdum contra Christianorum conuentus bellū: infœlix, vt qui ignoraret se contra stimulum calces. Ac primum quidē Hierosolymitanum templū Christi virtute solo æquatum excitare conabatur, & Iudæorum res quanquam Græcus homo procurabat, virtutis Christi periculū inde facere volens. Hic vocatis ad se Iudæis quibusdam, iisq; sacrificare iussis (nam & illorum maiores dicebat hunc religionis ritum obseruare solitos) vbi Iudæi iidē eò confugerunt, vt dicerent, fas sibi nequaquam esse, id templo collapso extra veterē metropolim facere, iubet illos pecunia de regali thesauro sumpta, suppeditatisq; iis omnibus, quæ ad opus necessaria forent, abire, templum instaurare, & ad pristinam sacrorum consuetudinem redire. Tum illi dementes planè, à matrisq; vtero errantes, atq; ad canos vsque eruditione indigentes discesserunt, imperatoris mādato pariturі. At simul vt ædificaturi fossiciam humū euacuare cœperunt, statim è fundamētis ignis exiliit, quo omnes pariter absumpti fuere. Quæ res imperatori vt renunciata fuit, neq; vlterius insaniam suam promouere conatus est: metu enim detinebatur: neq; tamen dæmonum errore (quorum tyrannide prorsus premebatur) liberari voluit. Ac tū quidem supersedebat. Cæterum nō ita multo post tempore ad id genus leuitatis rediit, templum quidē non iam ædificare audens, aliunde autem paruulis præliis, ac velitationibus nos petens: aperto enim marte nos adoriri tum differebat: primum, atq; præcipue, quòd persuasus planè esset, frustra se id tētaturum, deinde quòd nullam nobis ansam relinquere volebat, per quam martyrij corona redimiri possemus. Ferre enim haudquaquā poterat, idq; illi quauis calamitate indigni erat, si quis in medium productus pro veritate vel ad mortē vsq; tormenta sustineret: vsque adeo ex animo inimicicias se nostras suscepisse declarabat, nouerat enim, nouerat inquam aperte, futurum, vt si id ipse attentasset, omnes pro Christi nomine suas animas proderēt. Proinde vafer & callidus cum esset, quos intelligebat ob peccatum aliquod Christianorum conuentuum principibus pœnas dedisse, & à præfectura, quam gererent amotos, eos omneis liberos esse siuit: hoc modo pessimis quibusque licentiam largiens, Ecclesiæ leges subuertens, denique omnes inter se committēs: fore enim sperabat, vt postea minori negocio debellarentur, si prius bello inter se conflictati fuissent. quinetiam quendam, huic Stephano nomē erat, tum ob doctrinæ peruersitatem, tum ob vitæ improbitatem ab ecclesiastico principatu amotū, iubet deintegro magisterij sedē occupare: atque adeo Christianum nomen tūc vt extingueretur, quoad eius poterat, elaborabat, Galilæos pro Christianis nos in edictis suis tum ipse appellans, tum principes vt idem factitarent adhortans. Inter media autem ea signa, quæ per famem atque siccitatem euenisse recensui, à sua ipse impudentia, ac duricia minime desistebat. Idem cōtra Persas bellum susceпturus, tanto cum fastu cum descendisset, vt si omnem barbarorum gentem deleturus esset, identidem nobis comminabatur, cum diceret omneis se, post suum à Persis reditum, funditus perditurum. hoc enim bellum sibi esse Persico grauius, atque adeo oportere minore illo confecto, tum demum ad hoc quod maius foret descendere. & hæc quidem nobis annunciabant qui illi à consiliis erant. Æstuans porrò ira aduersum nos ad maiorem quotidie insaniam sublatus, in eadem nunquam sententia persistebat, sed priore illo consilio posito, rursus nobis persecutionem minabatur.

Universidad de Deusto
Biblioteca

minabatur. Cæterum cum illum deus inhibere, atque intumescentem sedare vellet, edidit rursus signum hoc in Daphne, igni in templum immisso: hic vero ne sic quidem furore suo supersedit, quin potius summa depopulandi nostri cupiditate cum disrumperetur, ne ad id quidem tempus, quod minitatus fuerat, sibi temperauit: sed Euphratē traiecturus, militum suorum animos probabat, ac paucos quosdam adulatione cum corrupisset, quos suæ voluntati repugnantes inuenit, nequaquam exautorauit, veritus si eos à reliquorum cœtu segregasset, ne copias suas contra Persas debiliores redderet. Quis nobis hic quæ subsecuta sunt enarrabit? quę quidem iis multo terribiliora sunt, quæ tum in eremo, tum in mari, tum in Aegypto acciderunt, quo tempore Pharao ille sensu carens plectebatur, & qui cum eo erāt omnes submergebantur. Quemadmodum enim tum, *Exo.14.* postea quàm Aegyptius ob nullum calamitatis genus concedere, ac melior fieri voluit, illum tandē deus vnà cum suo exercitu perdidit: sic & nunc postea quàm ad omnia dei miracula imperator hic impudenter constitit, nihil fructus inde percipere volens, animúmque inemendatum ad omnia afferens, hunc ipsum deus idem extremis malis inuoluit, vt quoniam aliorum calamitatibus edoctus ad frugem bonam redire nō sustinuit, eius suppliciis meliores alij euaderent. Qui enim plures militum myriadas secum duxerat, quàm vllus vnquam ante ipsum imperator, quíq; Persidem omnem per incursionem, ac sine puluere, quod aiunt capturum se sperauerat, huic sic infœliciter, ac miserabiliter res successit, vt fœminarum potius, ac puerulorum, quàm virorū exercitum illum secum habuisse dicas. Primū enim imprudentia sua in tantam illos necessitatem adegit, vt equinis carnibus vescerentur, ac partim fame, partim siti absumpti perirent: quasi enim in Persarum gratiam copias ageret, neque illos caperet, quin potius suos illis prodere studeret, sic eos in locorum difficultates quasdam concluserit, ac tantum non victos hosti tradidit. Enimuero calamitatum earum genus omne nullus possit, ne ex iis quidem qui illas viderunt expertíq; sunt, recensere: ita omnem modum superarūt. Sed vt summatim dicamus, illo turpiter ac miserabiliter mortuo (alij enim illum volunt à lixa quodam rerum indignitatem non ferente percussum interiisse: alij autem, ne vidisse quidem se, à quo interfectus ille sit, sed fuisse tantūmodo percussum dicunt, rogasseq; vt in Ciliciam, inibi sepeliendus, portaretur, vbi etiam nunc iacet) illo, inquā, tam turpiter mortuo, cum viderent milites in extremo sese vitæ periculo constitutos, cum hostibus pepigerūt: quibus cum iureiurando recepissent, abscessuros se à loco locorum omnium tutissimo, eodemque regionis nostræ tanquam muro quodam inexpugnabili, Barbaros humanos erga se nacti, ita euaserunt, atque è multis pauci reuerterūt, & ipsi affectis admodum corporibus, erubescētes ob fœdera cum hostibus pacta, coacti vero illis per iusurandum paternis bonis cedere. Hic videre erat spectaculum qualibet captiuitate miserabilius: nā vrbis illius ciues à quibus gratiam aliquam expectabāt, quòd suos omnes intus muri instar in portu collocarāt, pro omnibus semper ad omnia pericula obiecti, ab iis hostilia omnia passi sunt, propriis domibus, atque agris relictis solum vertere coacti, & à maiorum suorum possessionibus auulsi: & quidem iniuriam à suis acceperunt. hunc nos fructum ab egregij istius imperatoris operibus percepimus. Hæc porrò temere à nobis dicta non sunt, sed vt satisfactum esset iis, qui quærerent, cur non antea deus de imperatore pœnas sumpsit. Illum enim rabie percitum sæpenumero reprimere voluit, ne impetu vlterius procederet, & alienorum malorum exemplo emendare: verum vbi restitit, extremis illum malis obiecit, iustam quidem peccatum eius retributione in magnum illum iudicij diem reiicies: præsenti autem pœna superiores excitans & castigās. Talis est enim dei lenitas, vt qui eadē non recte vtuntur, eos grauiore pœna afficiat, quæ quemadmodum respiscentibus vtilis, ita & obstinatis, ac peruicacibus maioris supplicij occasio esse solet. Quòd si dixeris, quid? nónne præuiderat deus fore vt tyrannus hic nunquam emendaretur? huic ita respondebimus: præuiderat quidem, sed tamen ob id quòd maliciam nostram prospiciat, officium ille suū non intermittit: quin potius etiamsi eius non admittamus admonitionem, clementiam tamen in nos suam præstat: qui si postea in grauiora etiam nos peccata impingimus, id certe non iam eo authore euenit, qui non propterea lenis longanimísque est, vt pereamus, sed vt seruemur potius: verum nobis authoribus fit, qui in illius immensam tolerantiam iniurij sumus. Sic autem & infinitam suam in nos benignitatem ostendit. quoties enim recusamus ab eius prolixa lenitate adiuuari, tum ille in aliorum vsum eam vertit, nusquam non clementiam erga nos suam simul & prouidentiam solertiámq; prodens. Id quod tum præstitum est. Et tyrannus quidē in hunc, quem dixi, modum è viuis decesit. Rabiei autem eius, ac beati Babylæ virtutis argumenta extant, & templum, & martyrij monumentum: illud desolatum, hoc eandem quam prius efficaciam retinēs. Cuius capsula non vltra refertur, deo rem sic dispensante, quò posteris testatiora sint præclara Babylę eiusdem facinora. Quisquis enim eò aliunde accedit martyrem requirēs, hunc vbi ab eo loco abesse videt, statim causam scisciatur, neque prius de loco decedit, quàm omnem eam historiam perdoctus fuerit: sic & dum ad Daphnes locum accedit, & rursus ab eodem dum decedit, fructum maximum percipit. Ea est martyrum virtus & viuentium, & mortuorum, & ad loca illa, vel illa adeūtium, & rursus ab eisdem alio migrantium. Etenim ab initio ad finem vsque Babylæ nostri præclara facinora continua quasi serie copulata fuere. Rem, quæso, animo lustra, dei leges ab iniuria vindicauit, pro occiso pœnas sumpsit, qua ex re planum fecit, quāto inter se interuallo sacerdotium & regnum dissideant, mundi fastū omnem dissoluit: vitæ huius opinionem conculcauit. Reges docuit nihil vltra modum ipsis à deo datum potestatem promouere: sacerdotibus planum fecit, vt principatui huic præsse oporteat. Atque hæc quidem, & his item longe plura etiamnum viuēs præstitit. Vbi autem hinc emigrauit, dæmonis robur eneruauit, gentiliū impostura coarguit, vaticinij deliramenta detexit, personam eius contriuit, simulationem omnibus denudauit, ac patefecit: eum, qui in ea dominari videretur, obmutescere cogens, ac magna vehementia opprimens: hodie quoque templi parietes recti stant, omnibus quasi prædicantes quà dęmonis impudentiam, risum, imbecillitatem, quà martyris coronas, victoriam, virtutem. Ea sanè est sanctorum fortitudo, tam inexpugnabilis, & terrifica tum regibus, tum dæmonibus, tum ipsi etiam dęmonum principi.

DIVI

DIVI IOANNIS CHRYSOSTOMI ARCHIepiscopi Constantinopolitani aduersus Iudæos Oratio prima, Des. Erasmo Roterodamo interprete.

RVRSVS infœlices illi, mortaliúmque omnium miserrimi Iudæi ieiunaturi sunt, rursus Christi gregē muniamus necesse est. Quandoquidem & pastores, quandiu noxia bestia molesta non est, sub ilicem aut populum porrecti, fistula canunt, sinentes oues libere pro suo arbitratu pascere. Verum simul atque senserint alicunde luporum incursionem imminere, mox abiecta fistula, fundam arripiunt, & omisso calamo, fustibus & saxis obarmant sese, próque septis consistentes magno emisso iubilo, ingentíq; vlulatu vociferantes, frequenter ipso clamore feram priusquam irrumpat, abigunt: Itidem & nos facimus. Superioribus enim diebus in scriptura, velut in prato ludentes choreásque ducentes, nihil in enarratione attigimus contentiosi sermonis: eo quòd nullus esset, qui nobis obturbaret, aut molestus esset. Cæterum quoniam hodie lupis omnibus sæuiores Iudæi, oues nobis circunuallaturi sunt, ad pugnos & pugnam accingamur oportet, ne quid nobis ereptum cedat in prædam ferarum. Ne vero mirum vobis videatur, si cum ieiunium illud post decem & eo amplius dies venturum sit, nos ab hoc statim tempore munimus & armamus animas vestras. Quandoquidem & inter agricolas qui vigilātes & industrij sunt, cum habent vicinum torrentem, qui vexat lædítque segetem, non cum suo tempore torrens inundat videlicet hyeme, sed tempus illud præuertentes & ripas obsepiunt, & aggeres erigunt, & fossas agunt, denique modis omnibus sese præparant aduersus torrentis futurā violentiam. dum enim tranquillus est & stagnans, atq; angustus, facile est illi admoliri manus: verum posteaquam increuit, multóque aquarum impetu fertur violentus, non perinde facile est exundantibus obsistere. Eóque multo ante tempore præueniunt illius irruptionem, vndiquaque præparantes quicquid agros possit tutos reddere. Eundem ad modum & milites, & nautæ, & agricolæ, & messores facere consueuerunt. Siquidem & milites priusquam veniat pugnandi tempus, & thoracem abstergunt, & scutum si quid desit circunspiciunt, & frænos apparant, & equos omni diligentia nutriunt, cæteráque omnia recte diligentérque curant. Similiter & nautę priusquam nauim in portum detrahant: & clauum apparant, & instaurant latera, & remos dolant, & vela consarcinant, denique quicquid præterea ad totius nauis armaturam pertinet, diligenter accurant. Quin & messores consimili modo multis ante diebus, & falces acuunt, & aream præparant, boues item & currum, breuiter quicquid ipsis ad messem ac trituram conducibile iudicant. Imò videas omnes homines si quid rerum agendum est, prius ad eas apparatum facere, vt cum aduenerit rei gerendæ tempus, facile conficiant quod est opus. Hos igitur & nos imitantes multis ante diebus præmunimus animas vestras, exhortantes vos vt impium hoc ludæorum & sceleratum ieiunium fugiatis. Neque enim ita dixeris, ieiunant: quin potius illud mihi ostendito, eos ex dei sententia ieiunare. Quod ni id fiat, quauis ebrietate sceleratius est ieiunium. Neque enim solum considerandum est quid ab istis fiat, verum illud etiam obseruandum, quam ob causam faciant. Etenim quod fit iuxta dei voluntatem, quauis videatur improbum esse, tamen omnino deo gratum est & acceptum. Contrà, quod fit præter dei voluntatem, ac secus quàm ille vult fieri, quanquam existimatur acceptum deo, tamen est omnium pessimum & iniquissimum. Etiamsi quis occidat hominem ita volente deo, quauis humanitate melius est hoc homicidium. Rursus si quis parcat, & humanitatis officium collocarit in quempiam, præter dei sententiam, quauis cæde sceleratior est ista sanguinis parsimonia. Nō enim ipsa eorum quæ fiunt natura, sed dei voluntas ac decretum efficit, vt eadem vel bona sint vel mala. Vt autem intelligas hoc esse verum, Achab *3. Reg. 20.* cum aliquando regem quendam Syrorum cepisset, cōtra dei voluntatem dedit vitam, & assessu dignatus est, denique multa cum honorificentia dimisit. Mox Propheta quispiam accedēs, dixit ad sibi proximum, in nomine domini percute me, ille vero noluit eum percutere. Dixit igitur ad illum: Eo quòd non audisti vocem domini, ecce tu fugies à me, & percutiet te leo. Discessit ab illo, reperit eum leo & percussit. Ac mox Propheta reperit alium hominem, cui dixit: Percute iam me. Et percussit eum homo ille, vulneratúq; eum, ac Propheta sibi obligauit faciem. Quid hoc absurdius fieri possit? Qui percussit Prophetam, euasit incolumis: qui pepercit, dedit pœnas: nimirum vt intelligeres in iussis diuinis nō oportere curiosum esse, examinaréq; rerum quæ præcipiuntur naturam, sed nihil aliud quàm obtemperare. Etenim ne prior ille veritus parceret prophetę, nō dixit illi simpliciter, percute, sed addidit, in verbo domini: hoc est, deus præcepit, ne quære vlterius. Rex est qui hanc præscribit legem. Reuerere iubentis authoritatem, summáque cum animi promptitudine obtempera. At id facere non sustinuit, eoq; pœnas dedit grauissimas, suo exemplo secuturos adhortās, vt quicquid præceperit deus, per omnia obtemperarent, morémque gererent in posterum. Vbi posterior ille percussisset eū & vulnerasset, propheta sibi caput obuinxit loro, & oculos obtexit, deniq; in eam speciem sese transformauit, vt à nemine posset agnosci. Cuius igitur rei gratia hoc fecit? Erat redarguturus regem, & sententiam in eum laturus de salute regis Syriæ. Is igitur cum, vt erat impius, semper odium gessisset aduersus prophetas, ne conspectum ipsum & agnitum ab oculis suis submoueret, eóque facto non reciperet correctionem, velat propheta simul & faciem suam & negocij narrationem, vt & ipsi contingeret potestas dicendi quæ volebat, & regis confessionem extorqueret. Etenim cum rex præterfiret, clamore compellans eum dixit: Seruus tuus egressus est ad exercitum vt præliaretur, & ecce vir quidam *Ibidem.* adduxit ad me virum, dixítque: Serua mihi hunc, quòd si elapsus euaserit, erit anima tua pro anima illius, aut dependes argenti talentum. Et accidit dum seruus tuus circunspiceret huc & illuc, & ecce vir non comparebat. Et dixit illi rex Israël: Ecce iudex tu apud me, occidisti. Et illico propheta detraxit velamen ab oculis suis, & agnouit illum rex Israël, quòd esset vnus ex filiis prophetarum. Dixítque ad illum: Hæc dicit dominus, eo quòd dimisisti virum exitio dignū è manu tua, erit anima tua pro anima illius, & tuus populus pro populo illius. Vides quòd nō solum deus, sed & homines

simili

Universidad de Deusto
Biblioteca

simili modo iudicant, non respicientes ad eorum quæ A fiunt naturam, sed ad finem potius & causas ob quas fiunt. Ecce, inquit, etiam ipse rex, tu iudex apud me qui occideris. homicida es, inquit, eo quòd hostem dimiseris. ob hoc enim Propheta velum addiderat, & velut in aliena causa sententiã elicuit, vt rex quod verum & rectum erat pronunciaret: quod & accidit. Etenim posteaquam rex seipsum sua sententia cõdemnasset, detracto velo, dixit Propheta: Quoniam tu dimisisti virum exitio dignum è manu tua, erit anima tua pro anima illius, & populus tuus pro populo illius. Vides quas pro humanitate pœnas luerit rex, proq; intempestiua sanguinis parsimonia quo affectus sit supplicio? Et hic quidem qui seruauit, punitur: alter vero, qui occidit, comprobatus est. Igitur & Phinees, qui eodem temporis articulo duplex perpetrauit homicidium, virúmq; simul cum muliere sustulit, sacerdotio honoratur: adeo non B inquinauit manum sanguine, verum etiam puriorẽ reddidit. Proinde cum videris eum qui Prophetã percussit esse seruatum, eum vero qui nõ percusit extinctum, & illum qui pepercerat dare pœnas, rursus eum qui nõ pepercit approbatum: semper apud te potior sit ratio, quid deus præcipiat, quàm quæ sit negociorum natura. Quòd si quid compereris illo comprobante geri, illud solum amplectere. Atque hac vtentes regula, & ieiuniũ hoc Iudæorum expẽdamus. Etenim ni id fecerimus, sed actiones nudas per se tantum in medium prolatas consideremus, ingens erit confusio, magnaq; iudicij pertur batio. Nam prędonibus raduntur latera, & monimentorum perfossoribus, maleficiisq;: verum idem patiuntur & martyres. Facta quidẽ sunt eadem, cæterum animus & causa cur hæc fiant, non est eadem, eoq; plurimum est discriminis inter hos & illos. Quemadmodũ C igitur in illis non tormentum tantum expendimus, sed prius animum & causam ob quam cruciatus inferũtur, consideramus: & ob id martyres amamus, non quòd cruciantur, sed quòd ob Christum cruciatus ferunt: Cõtrà, latrones detestamur, non quia puniuntur, sed quòd ob malefacta puniuntur: Ad consimilem regulam & in hoc negocio Iudæorum, rationem eorũ quæ fiunt subducito. Quòd si videris illos amore dei ieiunantes, amplectere quod fit: at si perspexeris illos hoc præter diuinam voluntatem facientes, magis eos detestare, maioreq; odio prosequere quàm ebrios, quàm temulentiæ & comessationibus indulgentes. In hoc autem ieiunio nõ satis est causam inquirere, sed & locus & tẽpus consideranda sunt. Verum priusquã moueamus aciem aduersus Iudæos, lubens orationem verterim ad eos qui sunt nostri corporis membra, ac nostri quidem ordinis esse D videntur, cæterum illorum cultum sequuntur: quandoquidem horum causa totum hoc quicquid est laboris suscepi, atque hac quidẽ ex parte dignos esse video gra uiore condemnatione, quàm Iudæos vniuersos. Id esse verum non modo sapientes & cordati, verũetiam quicunque vel paulum habent mentis ac rationis mecum fatebuntur. Nec enim opus est argumentis arte excogi tatis, nec artificiosa probatione, nec prolixis sermonũ ambagibus ad hoc demonstrandum, cum satis sit illos simplici percontatione interrogatos, ex ipsa responsione capere. Quid igitur? Percontabimur istorum quenque, qui in hisce rebus insaniunt, Christianus es? Quam igitur ob causam molestus es Ecclesiæ? Qui Persa est, nónne quæ Persarum sunt curat? Barbarus, nónne Barbarorum ritus æmulatur? Qui habitat in ditione Romanorum, nónne vestris vtitur legibus? Age dic mihi, nónne si quis horum qui apud vos viuũt, cum illis sentire fuerit deprehensus: inauditus citraq; examinationem punitur, etiamsi multa habeat, quibus causam suã possit defendere? Et si quis apud istos extiterit, qui Romanis vtatur institutis, nónne rursus idem perpetietur? Quo modo igitur tu qui ad impium illud vitæ institutum decessisti, audes sperare salutem? Neque enim exiguum interuallum est inter nos & Iudæos, neque de rebus leuibus aut vulgaribus inter nos est cõtrouersia, ne tu vnum & idem esse credas nostrum & illorum institutum, ac non miscenda misceas. Illi crucifixerũt Christum, tu crucifixum adoras. Vides quãtum intereſt? Quid igitur, vt ad illos qui Christum occiderunt, curras, profitens te adorare crucifixum? Neque vero ipse legẽ hanc fero qua illos crimines, nec hãc accusationis formam inueni. An non scriptura simili modo accusat illos? Audi igitur quid dicat Hieremias aduersus eosdẽ illos: Abite in Cedar, & videte, emittite ad insulas Chet- *Hier.2.* tim, & iudicate, num talia facta sint. Quænam ista? An gentes mutent deos suos, & isti nõ sunt dij. Vos autem mutastis gloriam vestram, in eam ex qua nihil vtilitatis capietis. Porrò quod dicit, huiusmodi est: Illi, inquit, cum venerentur simulacra, colantq; dæmones & adorent, tam constant in errore, vt ne velint quidem illa relinquere, & ad veritatem cõuerti. Vos autem qui verum adoratis deum, relicta maiorum religione vltrò ad aliena defecistis, neque tantum religiosæ mẽtis præstatis in veritate, quantum illi præstant in suo errore. Proinde dicit: Si istiusmodi facta sunt, si mutarunt gẽtes deos suos, & isti non sunt dij: vos autẽ mutastis gloriam vestram, vnde nullam capietis vtilitatem. Non dixit, mutastis deum vestrum: deus enim non mutatur: sed, mutastis gloriam vestram. Neque enim me læsistis, inquit, neq; vlla noxa ad me peruenit: vosmetipsos affecistis ignominia. Meam gloriam nõ imminuistis, sed vestram ipsorum. Concedite sanè mihi vt hunc sermonem etiam ad nostros accommodem, si tamen par est illos appellare nostros qui cum illis sentiunt. Abite in synagogas, & videte num Iudæi mutaturi sint suum ieiunium, num illi sub Pascha nobiscum celebrarint ieiunium, num hunc diem vnquam prætermiserint. Atqui hoc non est ieiunium, sed legis transgressio, sed error, sed peccatum: attamen illi nunquam mutarunt, vos autem mutastis gloriam vestram, vnde nihil vtilitatis capietis, & vltrò ad illorum ritus descisistis. Quãdo Paschæ ieiunium celebrarunt illi? Quando martyrum festos dies nobiscum egerũt? Quando diem Epiphaniorum nobiscum communiter celebrarunt? Illi nõ accurrunt ad veritatem, & vos ad iniquitatem properatis? Iniquitatem autem dico, quandoquidem ista fiunt nõ suo tempore. Erat olim tempus quo cõueniebat ista seruare, iam vero non est amplius. Eóq; quod tum iuxta legem fiebat, nunc præter legem fit. Concedite mihi, vt illud etiam Heliæ dicam aduersus eos. Cum enim ille conspiceret Iudæos impie viuẽtes, & nunc quidem obtemperantes deo, nunc rursus idola colentes, ad hunc loquitur modum. Quousq; claudicatis vtroque poplite vestro? Si dominus est deus, venite & sequimini eũ. *3.Reg.18.* Idem & ipse loquor ad istos. Si iudaismum putatis verum esse, qua gratia obstrepitis Ecclesiæ? Quòd si Christianismus verus est, sicut reuera est, in eo manete, & illum sequamini. Particeps es nobiscum mysteriorum: age dic mihi, Christum adoras, ab illo bona petis, & cũ illius hostibus festum celebras? Et quo tandem animo prodis in Ecclesiam? Verum hæc dixisse sufficiat ad illos qui

los qui prædicãt se nobiscum sentire, cum quærant di- A uersa. Igitur & ad illos volo dirigere sermonem. Concedite mihi vt liceat doctrinam hanc altius repetere, quo perspicuum fiat, Iudæos nunc ieiunantes legem ignominia afficere, deiq; præcepta conculcare, semper ea faciẽtes quæ illius placitis aduersantur. Etenim cum illos volebat ieiunare, tum incrassabantur dilatabanturq;. Rursus vbi non vult eos ieiunare, mordicus tenẽt ieiunium, quum vellet illos victimas offerre, ad simulacra properabant. Cum non vult illos celebrare festum diem, studio festum diem agunt. Et ideo Stephanus dixit ad illos: Vos semper spiritui sancto resistitis. In hoc, inquit, solum incubuistis, vt quæcunque deus præceperit, iis contraria faciatis, quemadmodum & nunc faciunt. Vnde id liquet? Nimirum ex ipsa lege. Siquidem in ipsis etiam festis Iudaicis, non tempus solum, verum & locũ obseruari iussit ipsa lex. Nã & de pascha quod B erat apud ipsos disserens, loquitur hunc in modũ: Non potestis celebrare pascha in vlla ciuitatum earum quas dominus deus dat vobis. Sed quemadmodũ decimoquarto die primi mensis, ita Hierosolymis iubet illud peragi, similiter & Pentecostẽ. Et hic loci simul & temporis obseruationem cõplexa est, dum post septẽ hebdomadas iubet hoc festũ celebrari, rursum cum addit: In loco quem elegerit dominus deus tuus. Sic & festum scenopegiæ & ieiunium hoc instituit. Sed dispiciamus, vtrum tandẽ horũ est magis necessariũ, locus an tempus. Et si non sint hæc inter se paria, vtrũ obseruandum est, tẽpus neglecto loco, an neglecto tẽpore loci ratio tenẽda est. Quod dico, tale est: Præcepit dominus vt in primo mẽse & Hierosolymis celebraretur pascha, videlicet tẽpore pariter & loco præfinito. Ponamus igitur duos quospiam esse qui pascha celebrent, quorum al- C ter præuaricetur locũ, tempus obseruet: rursus alter obseruet quidẽ locum, sed transgrediatur tempus. Atque is qui tempus obseruat neglecto loco, celebret pascha in primo mense, sed alicubi procul extra Hierosolymã. Is vero qui locum obseruat neglecto tempore, pascha celebret Hierosolymis, non tamen primo mẽse, sed secundo. Deinde videamus vter horum duorũ sit in crimine, vter probãdus, isne qui neglecto tempore locum seruauit, an qui loco neglecto tempus seruauit. Etenim si is qui tempus neglexit, vt intra ciuitatẽ pascha celebraret, videtur approbandus: contrà, qui seruato tẽpore locum neglexit, vocandus est in crimen, & impietatis reus peragendus: nimirum liquet, quòd isti quoque legem violant, loco non suo facientes quod faciunt, etiamsi decies millies prædicẽt sese seruare tempus. Vn- D de igitur hoc nobis perspicuũ est? videlicet ab ipso Mose. Siquidem cum quidam essent celebraturi Pascha, adierunt Mosem dicẽtes: Nos impuri sumus super hominis anima, num omittemus offerre munus domino iuxta tempus suum, in medio filiorum Israël? Respõdit illis Moses: State hic, & audiam quid præcepturus sit dominus de vobis. Et responsum dedit dominus Mosi, dicens: Homo quicunque fuerit inter vos impurus super hominis anima, aut in longo itinere, aut in nationibus, faciet pascha mense secundo. Quod autem dicit tale est: Quisquis, inquit, primo mense deprehẽsus fuerit in peregrinatione, ne faciat pascha extra ciuitatem, sed mense secundo, vt venire possit Hierosolymam, ac tempus negligat potius quàm faciat extra ciuitatem. Ex hoc declarans quòd obseruatio loci temporis obseruatione magis est necessaria. Quid igitur isti habẽt quod dicant, qui extra ciuitatem præscriptam faciũt pascha?

Nam posteaquam transgrediuntur id quod magis est necessarium, nihil illos excusare potest eius obseruatio, quod minoris est momẽti. Igitur etiamsi decies millies videãtur seruare tempus, extrema legis transgressio est quod faciunt. Atque id esse verum nõ hinc liquet tantum, verum etiam ex prophetis. Cum enim cõstet illos nunquam sacrificasse, neque canticum cecinisse in terra aliena, neque istiusmodi ieiuniũ ieiunasse: quam veniam promerentur isti? Attamen illi quidem expectantes reditum in ciuitatem suam, nihilo secius persistebãt in lege parentes illi, quæq; lex præscribebat, implentes. Hoc enim lex ipsa illis fore promiserat. Isti vero hæc faciunt, cum nullam habeant spem, fore vt pristinum vitæ statũ recipiant. Non habẽt, inquam, vllam spem: id ipsorum prophetarũ testimonio docere possumus, & tamen ne sic quidem possunt conquiescere. Iam vt maxime sperarent se ciuitatem recepturos, etiam tunc oportebat sanctos illos imitari, tum à ieiuniis, tũ à cæteris obseruationibus abstinẽtes. Quòd enim istiusmodi rerũ nihil illi fecerint, audi quid rogantibus responderint. Cum enim vrgerent, compellerent, cogerentq; Barbari vt vterentur organis suis, dicerentq;: Cantate nobis canticum domini. Illi qui pulchre legis mentem *Psal.136.* tenebant, responderunt: Non decere vt ista facerent extra Hierosolymam: quo modo, inquiunt, cãtabimus canticum domini in terra aliena? Rursus tres illi pueri qui versabantur in Babylone, dicebant: Non est hoc tempore princeps, neque propheta, neque dux, non lo- *Daniel.3.* cus vt sacrificemus in cõspectu tuo, & inueniamus misericordiam. At sanè multus erat ibi locus, cæterũ quo- *καιρὸν ου.* niam ibi templum non erat, abstinent à sacrificiis. Iam vero & ad alios per Zachariã loquitur dominus: Num ieiunium ieiunastis mihi per annos septuaginta? Sen- *Zach.7.* tiens de annis quos egerant in captiuitate. Quo modo ergo tu nunc ieiunas, dic mihi, cum maiores nec sacrificauerint, nec festa celebrauerint? Id ex eo palàm est, quòd ne pascha quidem ibi celebrarunt. Nam vbi non erat sacrificium, ibi ne festum quidẽ erat, eo quòd omne festum sacrificio tum peragi oportebat. Quòd si pleniorem huius rei demonstrationem exhibere velimus, audi quid dicat Daniel: In diebus illis erã ego Daniel lugens, panẽ desiderabilem nõ comedi, & vinum car- *Daniel.10.* nesq; non ingressæ sunt in os meum, & vnguento non vngebar in hebdomadibus illis. Et factum est in decimoquarto die primi mensis vidi visionẽ. Hic mihi diligenter auscultate. Ex his enim perspicuum est, quòd tum pascha nõ celebraueritis. Qui sic: Dicam. Per dies azymorum, id est quibus abstinebant à fermentatis, ieiunare Iudæis fas non erat. Hic autem dies viginti vnum, prorsus non attigit panem. Et vnde hoc docetur, dicit aliquis? Et quòd isti viginti dies & vnus inciderint in dies azymorum. Id inde demonstratur, quòd dicit, quarto & vigesimo die primi mensis. At paschæ festum vigesimo primo die finiebatur. Nam incipiẽtes à decimoquarto die primi mensis, deinde diebus septẽ continuata celebritate, ad vigesimum primum diem perueniebant. Attamen Daniel perseuerabat ieiunans etiam cum præteriisset paschæ tempus. Nam cum cœpisset à tertio die primi mensis, ac deinde per dies viginti vnum continuasset, nimirum decimumquartum diem præteriit, & post hunc item alios decem ieiunauit. An non igitur isti exleges & impij, qui cum illi sancti viri in aliena terra nihil seruauerint eorum quæ lex præscribebat, tamen per contentionem & peruicaciam diuersa factitant: Etenim si quilibet fuissent incogitan-

Universidad de Deusto
Biblioteca

tes parumq; circumspecti, qui talia vel facerent, vel dicerent: forsitan incogitantię negligentiaq; tribueret aliquis, quòd ea non obseruauerunt. Iam cum fuerint amantes dei, cum pij, cum ij qui pro dei præceptis tradiderũt animas suas: conspicuum est, eos haudquaquam per negligentiam fecisse quod fecerunt, sed ab ipsa potius lege persuasos, quòd non oporteat quicquã talium ceremoniarum extra Hierosolymam obseruare. Quin & aliud quiddam ex his perspicue colligitur lõge maximum, videlicet quòd obseruationes sacrificiorũ, sabbatorũ, & nouiluniorũ, denique similium rituum omnium ex superfluo additæ sunt Iudaicæ vitæ, vt neq; si seruentur, aliquid magni momẽti conferre possint ad virtutem: neque si prætermittantur, possint ex bono facere malum, aut pietatis studium, quod in animo situm est, aliqua ex parte imminuere. Illi igitur qui vitam angelorum nobis in terris ostenderunt, cum harũ rerum nihil omnino peregerint, non victimã mactarint, non festum diem obseruarint, nõ istiusmodi ieiuniũ susceperint: adeò tamen placuerunt deo, vt ipsam naturam transcenderint, totoq; terrarum orbe superiores, meritis suis in dei cognitionem raperẽtur. Quid enim proferri queat quod cum Daniele conferatur? quid quod cum tribus pueris? quandoquidem illi quod præceptum in euãgeliis maximum, quodq; bonorum omnium caput ante proditum euangelium occuparunt, ipsisq; factis declararunt. Maiorem hac, inquit, charitatẽ nemo habet, quàm si quis animam suam exponat pro amicis suis. Illi vero animã suam exposuerũt pro nomine dei. Nec hac parte solum admirandi sunt, verumetiam ob hoc quòd id nullius mercedis gratia fecerunt. Ideoq; dicebant, Est deus in cœlo potẽs eripere nos: qui etiam si non eripiat, notum sit tibi rex nõ seruituros diis tuis. Sufficit nobis illa merces, quòd propter deum morimur. Hæc præstiterũt, tamq; insignem virtutẽ exhibuerunt, nihil eorum obseruãtes quæ lex præscripserat. Ergo qua tãdem, inquies, gratia deus ista præcepit, si non volebat obseruari? Qua gratia tuam ciuitatem demolitus est? Nam alterum è duobus illi faciendum erat, si voluisset illa remanere: aut non debebat præcipere, vt ipsi vno tantum in loco sacrificia fierent, cum vos per omnes mũdi plagas esset dispersurus: aut si nolebat vos eo in loco sacrificare, non solum debebat vos per vniuersum orbem dissipare, verumetiam solã illam ciuitatem desertam & inaccessam reddere, in qua sola victimas iusserat immolare. Quid igitur? An secum ipse, inquis, pugnat deus, qui vno in loco sacrificari iusserit, & rursus ab hoc ipso loco quem præscripsit, excludat? Nequaquam, imò magnopere sibi constat deus: neque enim initio sibi volebat offerri sacrificia. En ipsum prophetam adduco testem, qui loquitur hunc in modum, Audite verbum domini principes Sodomorum, attendite sermoni dei vestri populus Gomorrhæ. Non ad Sodomitas & Gomorrhæos verba faciens hæc loquitur, sed ad Iudæos. Sic autẽ appellat illos deus, quòd imitantes illorum maliciam, sibi cognationem cum illis assciuissent. Similiter & canes illos appellat, & equos insanientes in fœminas, non quòd illorum esset transformata natura, sed quòd illorum animalium incontinentiam imitarentur. Quò mihi multitudinem victimarum vestrarum? Cæterum qui Sodomis habitabãt, nunquam visi sunt immolare victimas, sed ad Iudæos sermo dei dirigitur, ob causam quam diximus, Sodomorum cognomina illis tribuens. Quo mihi multitudinem victimarum vestrarum, dicit? Plenus sum holocaustomatis arietum, & adipem ouium, & sanguinem hircorum ac taurorum nolo. Nequaquam veniatis in conspectum meum. Quis enim exquisiuit hæc omnia de manibus vestris? Audistis clarissimã vocem dicentem, quòd in initio non postularit hæc de manibus vestris? Etenim si postulasset, similiter & priscos illos omnes qui ante hos floruerunt, prius ad hoc vitæ institutum adegisset. Quo igitur, inquis, consilio hæc præcepit? Nimirum vestræ morem gerens infirmitati, non aliter quàm medicus, videns hominẽ febricitãtem, morosum, minimeq; sibi temperantem, si concupiscat frigidam bibere, ac ni accipiat periturum, ac planè futurum, vt vel ad laqueum fugiat, vel è sublimi se præcipitem det, dum studet maius excludere malum, permittit quod minus est, cupiens illum à violenta morte reuocare. Consimilem ad modum fecit & deus, quoniã vidit illos insanientes, anxios, concupiscentes victimarũ oblationem, iamq; nisi acciperent quod desiderabant, paratos vt ad idola se deflecterent, imò non solum paratos, verumetiam eò iam prolapsos, permisit immolationem victimarum. Atque vt scias hãc fuisse causam, vel ex ipso tẽpore declaratur id quod dico. Siquidem post festum quod impiis dæmonibus celebrarant, tum demum permisit illis immolationes pecudum, tantum non dicẽs: Insanitis, & vultis immolare victimas, quin igitur mihi potius immolatis? Quanquam ne hoc quidem ita permisit, vt perpetuo liceret, sed prudẽtissimo consilio quod permiserat, rursus eripuit. Et quẽadmodum si medicus ille (nihil enim vetat eodem exemplo denuo vti) posteaquam indulsit appetitui laborantis, mox phiala è suis ędibus allata præscribat, vt ex hac sola bibat aquam: deinde persuaso ægroto, clam iis qui ministrant, præcipiat confringere phialã illam, vt eum clàm nihilq; suspicantem auocet ab illa cupiditate bibendi frigidam: Itidem fecit deus permittendo sacrificia. Neque enim in vllo orbis loco permisit id fieri, nisi in vnis Hierosolymis. Mox vbi per breue tempus sacrificassent, diruit ciuitatem: & quemadmodum ille fracto vase, ita deus subuersa ciuitate, vel inuitos illos abducere voluit à victimis. Etenim si clare palamq; dixisset, desistite: haudquaquam facile ab immolãdi insania destitissent. Nunc autem loci adempti necessitate, clãculum ac dissimulanter illos abduxit ab oblationũ insania. Sit igitur medicus quidem ipse deus, phiala vero ciuitas: sit ægrotus, ille morosus Iudæorũ populus. Denique frigida potio, sit victimarum permissio concessioq;. Quemadmodũ igitur medicus fracto vase ægrotum cohibet ab intempestiuo frigidi potus appetitu: sic & deus, euersa ciuitate ipsa, adeoq; funditus diruta, vt omnibus facta sit inaccessa, Iudæos à sacrificiis abduxit. Nam si non hoc agebat, cur religionẽ illã in vnum locum conclusit, qui nusquam non est præsens, qui implet vniuersa? Cur cultum redegit ad victimas, victimas ad certum modum, modũ ad tempus, tempus ad vnam ciuitatem contraxit, ac rursus hãc ipsam ciuitatem subuertit? Adde quod mirum est & incredibile, totus terrarũ orbis conceditur Iudæis ad sacrificandum, vbi fas non est sacrificari, solam Hierosolymam illis adire non licet, in qua sola licet immolare. An nõ igitur vehementer etiam tardis clarum perspicuumq; est, quam ob causam ea ciuitas fuerit subuersa? quẽadmodum faber iactis fundamentis, erectis parietibus, concamerata testudine, ipsaq; concameratione in vnum lapidem in medio positum connexa, si eum tollat, totam ędificij compagem soluerit: Similiter deus cum eam

Ioan.15.
Danie.3.
Esa.1.
Esaiæ.56.
Hiere.5.
Esaiæ.1.

eam ciuitatem fecisset quasi nodum totius religionis Iudaicæ, ac mox eam subuerterit: nõne pariter & vniuersum eius ciuitatis statum dissoluit? Verum hactenus aduersus Iudæos pugnatum esto. Nam hodie solum eminus in illos iaculis velitati sumus tantũ locuti, quantum satis erat ad depellendum periculũ à fratribus nostris, imò multo etiam amplius. Restat autem illud necessario, vt vos qui adestis, adhortemur, vt multam solicitudinem habeatis pro membris vestris. Ne dixeritis, quid mea refert, cur autem ego rerum alienarũ curiosus sim & solicitus? Dominus propter nos mortuus est, tu vero ne sermonẽ quidem profers pro illo? Et quam inuenies veniam, aut quam reperies excusationẽ? Quo modo ad Christi tribunal stabis cum fiducia, dic mihi, tot animarum exitium dissimulãs? Vtinam mihi contingat eò currentes videre, nequaquã vobis opus esset, sed celerrimam adhiberẽ correctionem. Quoties frater est ad meliora reuocandus, etiam vitam oportebat impendere, vt serues. Imitare dominum tuum. Quòd si famulum habes, si vxorem, multa cum austeritate illos domi contineas. Etenim si nõ permittis illis vt in theatrum eant, quanto magis à synagoga Iudæorum sunt arcendi? Maius est hic scelus quàm illic. Quod illic fit, peccatũ est: quod hic, impietas. Hæc non ideo loquor, vt illos sinatis in theatrum ire, nam & isthuc malũ est: sed vt ab illis arcentes, & ab his multo magis prohibeatis. Age dic mihi, quid spectaturus eò curris, num homines tuba canentes? At oportuit domi sedẽtem gemitus ac lachrymas pro illis profundere, quòd rebellãt præcepto dei, quòd diabolum habẽt cum ipsis choreas agentem. Nam, vt antè dixi, quod fit præter voluntatem dei, etiamsi quãdo fuit permissum: postea violatio legis est, & innumerabilium suppliciorũ materia. Tuba canebant Iudæi, tum cum habebant sacrificia, nũc vero non est illis permissum idem facere. Proinde accipe iam qua de causa datæ sint illis tubę. Fac, inquit, tibi tubas ductiles argenteas, moxq; commonstrans vsum illarũ subiicit: Et illis canite in holocaustomatis vestris. Vbi igitur est altare, vbi arca, vbi tabernaculum & sancta sanctorum, vbi sacerdos, vbi Cherubin gloriæ, vbi thuribulum aureum, vbi propiciatorium, vbi phiala, vbi pateræ libatoriæ, vbi ignis ille cœlitus demissus? Cum omnia amiseris, nihil aliud retines quàm tubas? Vides illos ludere verius quàm sacrificare? Verũ quemadmodum illos culpamus, quòd legem transgrediuntur: ita multo magis vos incusamus, quòd ad trãsgressores legis concurritis, nec illos tantum qui eò cõcurrunt, verumetiam eos quibus cum sit autoritas prohibendi suos, nolint tamen id facere. Ne mihi dixeris: Quid mihi cum illo commercij est? Alienus est, ignotus est. Dum modo sit fidelis, dum eorũdem particeps mysteriorũ, dum eadem iungatur ecclesia, & fratribus, & cognatis, & necessariis, & cæteris omnibus est propinquior. Proinde quemadmodum nõ ipsi tantum fures dant pœnas, verum etiam eadem pœna plectuntur ij, quibus cum esset potestas vetandi, non vetuerunt tamen: ita non solum qui impie agunt, verum etiam illi qui cum possint ab impietate reuocare, tamen vel ob pigriciam, vel ob timiditatem id facere nolunt, simili cum illis pœna plectuntur. Alioqui talẽtum illud quod acceperat ac defoderat seruus ille, reddidit integrum: attamen dat pœnas, eo quòd nõ auxerat lucrum: ita tu quidem etiamsi ipse purus & innocens perseueres, cęterum non augeas talentum, nec fratrem pereuntem reuoces ad salutem, eadem quę ille patitur, patieris. Quid magni postulo? vnusquisque vestrũ vnum mihi ex fratribus ad salutem reuocet. Hic solicitus, hic quisque curiosus esto, quo nimirũ in crastina cõmunione multa cum fiducia cõpareamus, donaria deo ferentes. Donaria, inquam, omnium preciosissima, si animas errãtium reduxerimus, etiamsi contumelia fuerit ferenda, si toleranda verbera, breuiter si quid aliud his etiã molestius sufferẽdũ, omnia faciamus vt illos recuperemus. Quãdoquidem & ægrotos ferimus, calcibus ferientes, contumeliis & cõuiciis incessentes, nec offendimur contumeliis: verũ nihil aliud videre cupimus, quàm sanitatem hominis, per morbum indecora facientis. Quin & medici vestem sæpe lacerauit ægrotans, at non ideo à cura destitit ille. Quî fit igitur vt qui corporibus cõsulunt, tanta vtantur diligentia, nos animabus istorum pereuntibus cessemus, perinde quasi existimemus nihil accidere graue, cum membra nostra putrescũt? At non ita Paulus: sed quo modo? Quis, inquit, infirmatur, & non infirmor? Quis offenditur, & non vror ego? Hunc ignem tu quoque concipe, & si conspexeris fratrẽ pereuntẽ, quamuis conuicietur, quamuis vim & contumeliã inferat, quamuis verberet, quamuis minitetur se futurum hostem, aut aliud quidlibet intentet, fac omnia perferas fortiter, vt illius lucrifacias salutem. Si ille fiat inimicus, deus tibi est amicus, magnisq; in die illo bonis te remunerabitur. Vtinam autem hæc donet deus sanctorũ votis ac precibus, vt & qui in errorem abducti sunt, recuperentur ad salutem, & vos in hoc venatu voti cõpotes euadatis: & illi ipsi blasphemi liberati ab impietate sua, Christum agnoscant ab ipsis crucifixum, vt omnes vno animo, eodemq; ore glorificemus deum & patrem domini nostri Iesu Christi, cui gloria in secula seculorum, Amen.

2.Cor.11.

Tuma. 10.

EIVSDEM ADVERSVS IVDAEOS
Oratio secunda.

VENDE tandem nobis hodie frequentior conuentus factus est? Ad efflagitandum quod polliciti sumus, comparuistis omnes, & in hoc aduenistis, vt argẽtum igni probatum quod me vobis exhibiturũ promiseram, accipiatis. Nam eloquia, inquit, dei, eloquia pura, argentum ignitum probatum terræ. Benedictus deus qui vobis tantum audiendi spirituales sermones inspirauit ardorẽ. Quemadmodum enim homines vino & potionibus dediti, singulo quoque die simul atque surrexerunt, obambulãt, curioseq; disquirunt, vbi cõpotationes agantur, vbi cõuiuia, vbi cœnæ, vbi comessationes, vbi temulentiæ, phialæ, crateres, & pocula: Sic & vos quotidie simulatque surrexeritis, curiose perquiritis, vbi nam futura sit exhortatio, vbi salubris admonitio, vbi doctrina, vbi sermo ad sermonem Christi conducens. Quas ob res & nos quoque propẽsiore studio hoc quod polliciti sumus, aggredimur: & quæ promisimus, summa cum fide præstabimus. Itaque pugna nobis cum Iudæis susceptа, exitum quem debuit, sortita est. Trophæum erectum est, & corona nobis parta est, & brabium ex superiore dictione reportauimus. Siquidem hoc susceperamus agendum, vt demonstraremus quòd ea quæ fiunt ab istis, sit quædam transgressio legis præuaricatioq;, nec aliud quàm hominũ aduersus deum erecta machina bellumq;, idq; deo auxiliante nobis accuratissime demonstratum est. Etenim si ciuitatem suam essent aliquãdo recepturi, & ad pristinũ vitæ statum redituri, templumq; instauratum visuri, quemadmodũ aiunt ipsi, quanquã id nun-

Universidad de Deusto
Biblioteca

quam est futurum, ne sic quidem haberēt iustam excu- A
sationem eorum quæ faciunt. Nam & tres illi pueri,&
Daniel cæteriq; omnes qui viuebant in captiuitate, ex-
pectabant donec reciperēt ciuitatem suam, ac post an-
nos quadraginta viderent patriæ solum, pristinisq; vi-
uerent legibus. Atqui cum hoc illis & palàm euidenter
esset promissum: non tamen ausi sunt quicquam eorum
facere iuxta legis ritus quę faciunt isti. Hoc pacto pote-
ris & ipse Iudæo occludere os. Roga illum, qua de cau-
sa ieiunas, cum non habeas ciuitatem? Quòd si dixerit,
Quoniam spero me recepturū ciuitatem, dic illi: Pro-
inde quiesce, donec receperis. Nā illi sancti donec ad
patriam suam redirent, nihil eorum quæ tu facis, ausi
sunt facere. Vnde palàm est, quòd nunc legem dei vio-
las: etiamsi, vt vis, recepturus sis ciuitatem, tamen pacta
cum deo inita rescindis, & in ipsum vitæ statum cōtu-
melioſus es. Igitur in oratione superiore diximus vestrę B
charitati, quantum satis est ad retūdendam Iudæorum
impudentiam, & ad redarguendam eorum præuarica-
tionem. Cæterum quando non hoc tantum nobis erat
propositum, vt illorum ora clauderemus, verum vt ec-
clesiā copioſius de suis propriis dogmatibus edoce-
remus: age rursus, & hoc ex abūdanti demōstremus, quòd
templum nunquam instaurabitur, neque ad pristinum
vitæ statum restituendi Iudæi sunt. Hoc pacto fiet vt &
vos exactius noueritis apostolica dogmata, & illi con-
trà ad maiorē impietatem prolapsi capiantur. Harum
vero rerum testem adducemus non angelum, non ar-
changelum, sed orbis vniuersi principem dominū no-
strum Iesum Christum. Is enim quum ingressus Hiero-
solymam, vidisset templum, dixit futurum vt Hieroso-
lyma cōculcaretur à gentibus multis, donec implerен-
tur tempora gentium, videlicet tēpus significans vsque C
ad consummationem mūdi. Ac rursus hæc de templo
comminatus est, loquens discipulis, non mansurum la-
pidem super lapidem in eo loco qui nō diruatur: vide-
licet explanatè prædicens eum prorsus abolēdum, & in
perpetuam solitudinem redigēdum. Verū Iudæus om-
nino reiiciet hoc testimonium, nec recipiet ea quæ di-
cimus. Inimicus, autem, inquit, meus est qui talia loqui-
tur: ego illum adegi in crucem, & quo modo recipiam
illius testimonium? Atqui hoc ipsum prodigiosum est ô
Iudæe, quòd cum tu crucifixeris eum, ille posteaquā abs
te crucifixus est, tūc ciuitatem tuam euertit, tuam gen-
tem dissipauit, tuum populū per vniuersum orbem dis-
persit, videlicet re ipsa declarās se resurrexisse, ac viue-
re, atque nunc agere in cœlis. Quoniam enim ex bene-
factis noluisti potentiā illius cognoscere, per afflictio-
nem ac supplicia demōstrauit robur suum ineuitabile D
pariter & inexpugnabile. At ne sic quidem credis, aut
putas illū esse deum, ac totius orbis dominum, sed ar-
bitraris hominem fuisse quemlibet è vulgo. Age igitur
perinde quasi nihil aliud quàm homo fuerit, ipsum æ-
stimemus. Quū aliquos videmus homines quos in om-
nibus comperimus esse veraces, nec vlla in re mēntien-
tes: horū etiamsi fuerint hostes, modo sapiamus, dicta
recipimus. Rursum si viderimus eos mentientes, etiam
si in nonnullis veraces fuerint, nec illa facile recipimus
quæ verè ab illis dicta sunt. Age nunc igitur considere-
mus Christi mores, & cuiusmodi fuerit vita. Nō enim
hoc tantum quod diximus, prædixit, clareq; pronun-
ciauit: verumetiam alia multa, longo post tēpore ven-
tura, vaticinatus est. Proferamus igitur prędictiones il-
las in medium, in quibus si videris illum mēdacem, ne
hanc quidem recipito, neque putes illi fidē habendam.

Contrà, si videris illum in cęteris omnibus veracem, &
hanc ipsam prædictionē euenisse: deinde quum videas
immensum temporum curriculū attestans veritati eo-
rum quę prędixit, ne velis vltra perfricare frontem, ne-
que rebus sole clarioribus obstrepere. Videamus igitur
quid præterea prędixerit. Accesit ad illum mulier ala-
bastrum habens vnguenti precioſi, & effudit vnguen-
tum in caput illius accumbentis. Hoc factum indigne
ferentes discipuli, dicebant: Quin istud potius venun-
datum est triginta denariis, ac datum pauperibus? Hoc
reprehendens, loquitur hunc in modum: Quid molesti
estis mulieri? bonum enim opus fecit. Dico enim vobis,
quum prædicatum fuerit hoc euangelium in vniuersa
terra, dicetur & hoc quod illa fecit, in ipsius memoriā.
Vtrúmne mentitus est, an dixit verum? Euenit quod
prædixit, an fuit inane vaticinium? Interroga Iudæum,
& si millies perfricuerit frontem, aduersus hanc prædi-
ctionem nō poterit oculos attollere. In omnibus enim
ecclesiis appellari mulierem audimus. Sunt consules,
duces, viri, mulieres, nobiles, illustres, splendidi, in om-
nibus vrbibus, & in quamcunque orbis partē deuene-
ris, summo cum silentio audiunt omnes huius mulieris
officium. Nec est vlla mundi plaga quæ factum hoc
ignoret. Atqui quot reges multa magnaq; in multos
contulerunt beneficia, bella cum laude gesserunt, tro-
phæa statuerunt, gentes gubernarunt, ciuitates erexe-
runt, & innumeris commodis auxerunt rempublicam,
& tamen cum suis benefactis silentio tegūtur. Item re-
ginæ primariæq; fœminę innumerabilia benefacta cō-
tulerunt in eos quibus imperabant, quæ ne de nomine
quidem vlli notæ sunt. Hæc autem abiecta mulier quæ
tantum effudit vnguētum, toto terrarum orbe decan-
tatur. Ne temporis quidem tam immensa longitudo
memoriam illius vel extinxit, vel extinguet vnquam,
idq; quum factum ipsum non esset insigne (quid enim
magni erat vnguentum effundere?) neque persona esset
celebris: erat enim mulier abiecta, neque multi testes
aderant: nam inter discipulos res est gesta: neque locus
nobilis, neque enim hoc fecit per theatrum transiens,
sed in domo decem duntaxat hominibus præsentibus.
Attamen neque personæ vtilitas, neque testium pauci-
tas, neque loci obscuritas, neque vlla res alia potuit il-
lius abolere memoriam. Quin potius regnis omnibus
ac regibus vniuersis celebrior est nunc hæc mulier, nec
vlla ætas oblitioni tradidit quod factum est. Vnde id?
dic mihi, aut quis hoc effecit? An non deus ipse, cui tum
hoc officium præstabatur, hanc famam per omnia ter-
rarum loca dispersit? Proinde dic mihi, num huiusmo-
di prædicere, virtutis humanæ videtur? Quis enim sa-
næ mentis hoc dixerit? Nam prædicere quę facturus es-
set, priusquam ab ipso fierent, mirum quidem ac prodi-
giosum: verū prædicere quæ fiunt ab aliis, efficereq;, vt
fides illis habeatur, sintq; cunctis perspicua, multo ma- Matth. 16.
ius est ac mirabilius. Rursus prædixit Petro: Super hanc
petram ædificabo ecclesiam meam, & portæ inferi non
prævalebūt aduersus eam. Proinde dic age Iudæe, quid
habes quod reprehendas aut redarguas ex iis quæ dicta
sunt? quid habes quo doceas hanc prædictionem esse
mendacem? An non testimonium cum rebus consen-
tit, etiamsi mille modis ipse contendas in aduersum?
Quot enim bella aduersus ecclesiam concitata sunt,
quot exercitus instructi, quot arma mota, quod non af-
flictionum & vindictę genus excogitatum, sartagines,
catapulta, lebetes, fornaces, lacus & præcipitia, bestia-
rum dentes, maria & proscriptiones, aliaq; innumera

tormen-

tormentorum genera, neque dictis memorāda, neque A
factis toleranda? Atque hæc non tantum ab extraneis,
verum etiam à nostris domesticis. Nam ciuile quod-
dam bellum occuparat omnia, vel quouis potius ciuili
bello pernicioſius. Neque enim ciues modo cum ciui-
bus, verū etiam cognati cum cognatis, domestici cum
domesticis, amici cum amicis conflictabātur: nihil ta-
men horum dissoluit ecclesiam, ac ne inferiorem qui-
dem reddidit. Atque id sanè mirū & incredibile, quòd
hæc in ipsis statim primordiis mota sunt. Nā si tum ir-
ruissent hæc acerba, posteaquam iam radices egerat, &
per omnes mundi partes plantatum esset euangelium,
haud perinde fuisset admirandum nō fuisse subuersam
ecclesiam. Cęterum cum in ipso doctrinæ exordio nu-
per iacto fidei semine, teneris etiamnum auditorū mē-
tibus, tot procellæ bellorum eruperint, res nostras non
solū nulla ex parte fuisse diminutas, verumetiam mul- B
tam accessionem adiunctam fuisse: hoc nimirū superat
omne miraculum. Ne quis autem dicere possit, quòd
nunc ecclesia ob pacem à regibus prębitam constabili-
ta sit, cū esset minor, quum videretur imbecillior, tunc
illam oppugnari permisit: vti cognoscas etiam quod
nunc in tuto est, non acceptum esse ferendū paci quam
præstant reges, sed à potentia dei proficiſci. Id quo ma-
gis cognoscas esse verum, reputa tecū, quàm multi co-
nati sint apud Græcos opiniones nouas ac peregrinas
viuendi rationes inducere, velut Zenon, Plato, Socra-
tes, Diagoras, Pythagoras, aliiq; innumeri: tamē adeò
non vicerunt, vt pleriſque ne de nomine quidem sint
noti. Christus autē nō modo præscripsit vitæ formam,
verumetiam hanc per totum terrarum orbem planta-
uit. Quàm multa fertur Apollonius ille Tyaneus feciſ-
se? verum vti scires illa omnia esse conficta, vana, nihil C
habentia veri, extincta sunt, & finem acceperunt. Iam
ne quis arbitretur contumeliam esse Christi, quòd de
illo verba facientes, Pythagoræ, Platonis, Zenonis &
Tyanei meminerimus: non enim id facimus ex animi
nostri sententia, sed ad Iudæorum infirmitatem nosip-
sos demittentes, qui credunt nihil aliud eum esse quàm
hominem. Itidē & à Paulo factum est. Is enim ingreſ-
sus Athenarum vrbem, nō ex prophetis nec euangelio
cum illis disseruit, sed ab ara cepit exhortationem. Nō
quòd aram illam ad faciēdam fidem plus habere mo-
menti crederet quàm euangelia, neque quòd literas il-
lic inscriptas potiores duceret prophetis: sed quoniam
cum gentibus disputabat, quæ nulli nostrorum volu-
minum credunt, à propriis ipsorum dogmatibus ipsos
aggressus est. Hinc est quod ait: Factus sum Iudæis Iu- D
dæus, his qui sine lege erāt, tanquā essem sine lege, cum
sine lege nō essem deo, sed essem in lege Christi, vt lu-
crifaciam eos qui sine lege sunt. Itidem & veteris testa-
menti scriptura facit de deo Iudæis loquens. Sic enim
ait: Quis similis tui in diis domine? Quid ais propheta?
Itáne comparatio est vlla dei veri ac deorū falsorum?
Non, inquit, hoc vt comparationem inducam, locutus
sum, verum quoniam ad Iudæos mihi erat sermo, qui
magnificam de dæmonibus habent opinionē, ad illo-
rum imbecillitatem memet accōmodans, hoc docen-
di genere sum vsus. Quoniā igitur nobis quoq; dispu-
tatio est aduersus Iudæos, qui Christum existimāt sim-
plicem fuisse hominem, & hominem quempiam legis
prævaricatorem: propterea ab his quæ apud gentes in
admiratione sunt, induxi cōparationem. Quòd si vul-
tis me & eorum qui apud ipsos Iudæos eadem conati
sunt vel aduersus discipulos, vel aduersus principes aut

præfectos, sed protinus extincti sunt, exempla recēsere,
age conabimur & hæc demonstrare. Hoc igitur modo
Gamaliel illis obturauit os. Cū enim videret illos insa-
nientes, cupidoſq; effundendi sanguinis discipulorum,
studēs eos ab impotenti vesania cohibere, iussis paulis-
per secedere apostolis, sic ad illos verba fecit. Prospicite Act. 5.
vobis quid de his hominibus sitis facturi. Ante hos e-
nim dies exortus est Theudas, dicens se esse aliquem, &
secuti sunt illum viri quadringēti, & ille periit, & om-
nes quotquot ei paruerunt, dispersi sunt. Et post illum
exortus est Iudas Galilæus, qui concitauit turbam ma-
gnam, & mortuus est, diſsipuliq; illius perierunt. Et nūc
dico vobis, prospicite vobis, quoniam si factū hoc fue-
rit ex hominibus, dissoluetur. Sin ex deo est, non pote-
stis illud dissoluere, ne fortè comperiamini & aduersus
deum pugnare. Vnde igitur manifestū est, fore vt quic-
quid ex hominibus sit dissoluatur? Experimentum, in-
quit, cepistis à Iuda & Theuda. Itaque & hic qui ab istis
prædicatur, si talis est quales fuerunt illi, nec diuina po-
tentia peragit omnia, expectate paulisper, & ipse rerum
euentus vobis faciet fidem: ex ipso fine certū cognosce-
tis, vtrum hic sit impostor, vt dicitis, ac legis transgreſ-
sor, an deus vniuersa temperans, ineffabiliq; potentia
res mortalium dispensans moderansq;. Quod dico, fa-
ctum est. Expectarunt, & ex ipsis factis declarata est di-
uina & inexpugnabilis potentia. Atque hoc inuentum
quod ad decipiendos plurimos adhibitum erat, retor-
tum est in caput diaboli. Nam quum videret illum ad-
uenisse, volens illius obscurare aduentum, submisit de-
ceptores aliquot, quo videlicet & ille vnus quispiam ex
eorum numero putaretur. Quodq; de cruce fecit, pro-
curans vt duo latrones cum illo crucifigerentur: idem
fecit de illius aduentu, studens veritatem admixto mē-
dacio obscurare: verū nec illic prævaluit, nec hic, quin
magis hoc ipsum potentiā Christi declarauit. Alioqui
dic mihi, quid est in causa, vt quū tres fuerint crucifixi
eodē loco, eodem tēpore, sub iisdē iudicibus, illi sileā-
tur, hic solus adoretur? Rursus quā ob rem tandē quum
plures nouam viuendi rationē induxerint, ac discipu-
los habuerint, illorum ne nomen quidē hodie notum
sit, hic per omnes mūdi plagas colatur? Res enim potis-
simum eluescunt ex collatione. Confer ista mihi ô Iu-
dæe, ac disce veritatis excellētiā. Quis impostor tot ec-
clesias toto terrarum orbe parauit? Quis ab extremis ad
extrema mūdi cultum suū protulit? Quis omnes subie-
ctos habuit, idq; quum essent innumera obstacula? Ne-
mo sanè. An non igitur perspicuū est Christū non esse
impostorē, sed soſpitatorem, sed beneficū, sed curato-
rem, sed principē vitæ nostræ? Proinde ad id quod erat
propositū redibo, si prius vnam adhuc prędictionē ad- Matth. 10.
didero. Nō veni, inquit, vt mitterem pacem super ter-
ram, sed gladium: non declarans quid ipse cuperet, sed
rerū euentū prædicens. Veni enim, inquit, separare ho-
minē, excitare filium aduersus patrem suum, & nurum
aduersus socrum suam, & filiā aduersus matrem suam.
Vnde hæc prædixit, si nihil aliud erat quàm homo, &
vnus quiſpiā è vulgo. Quod autē dicit, hunc habet sen-
sum: Quoniā eueniet, vt in eadē domo vnus sit fidelis,
alter infidelis: deinde pater velit filium suum pertrahe-
re ad impietatem, hoc ipsum prædicens ait: Adeò vin-
cet euangelij potestas, vt filij quoq; contemnant patres
suos, & filiæ matres, & parentes liberos. Non solum au-
tem prius habebunt familiares contemnere, verū etiam
suam animam exponere, cunctaq; sustinere ac perpeti,
ne pietatem ab se repellant, aut quicquam deserant eo-

Universidad de Deusto
Biblioteca

rum quæ noſtræ conducũt prædicationi. Vnde hæc ille tum ſcire, tum efficere potuit, ſi fuit homo vnus quiſpiam è vulgo? vnde illi venit in mentem hæc cogitare, quòd ipſe filiis eſſet magis reuerẽdus futurus quàm patres, quòd parẽtibus dulcior quàm liberi, quòd vxoribus deſiderabilior quàm mariti, idq; nõ vna in domo, neque duabus, neq; tribus, neque decem, neque viginti, neque centum, ſed vbique per orbem terrarum, in vrbibus omnibus ac regionibus, in terra pariter atque in mari, & in parte mundi habitata ſimul & inhabitabili. Nec illud poſsis dicere, dixit quidem iſta, verum haud perduxit ad effectum. Complures igitur in primordiis eccleſiæ atque adeò nunc quoque ob pietatem habẽtur odio, eiiciuntur è paternis ędibus, nec ad quicquam horum reuertuntur, abunde magnum ſolatiũ eſſe ducentes, quòd hęc ob Chriſtum perpetiuntur. Dic mihi, quis hæc vnquam potuit inter homines? Hic igitur qui hæc omnia prædixit, de muliere illa, de eccleſia, de bello hoc: idem prædixit templũ ruiturum, Hieroſolymã interituram, eamq; ciuitatem nõ amplius fore ciuitatem Iudæorum quemadmodum fuit antea. Itaque ſi mentitus eſt illa omnia, nec euenerũt quæ prædixit, diffide & his. Quòd ſi vides illa clariſsime eueniſſe, inq; dies ſingulos augeſcere, neque inferorum portas aduerſus eccleſiam prævalere, ſi vides quòd mulier illa fecit prædicari tanto iam tẽpore per vniuerſum orbem, ſi homines qui illi crediderũt eum pluris faciunt quàm parentes, quàm vxores, quàm liberos: quur quæſo te, huic vni prædictioni reſiſtis, præſertim quum ex ipſo tẽpore teſtimonium illius ſilentium imponat impudẽtiæ tuæ? Quòd ſi poſt excidium vrbis nõ tranſiſſent niſi decem anni, aut viginti, aut triginta, aut quinquaginta: minime tamen decebat vel tum impudẽter obſiſtere, etiamſi fuiſſet aliqua reluctandi reliqua occaſio: iam vero ſi nõ quinquaginta tãtum, & centum, imò bis ac ter tantum annorum multoq; amplius, præteriit poſt ciuitatẽ captam, nec interim vllũ veſtigium, aut vmbra apparuit, pollicens rerum veſtrarum mutationem: quur fruſtra, nullaq; de cauſa impudentiam tuam obtines? Hæc ſatis erant ad demonſtrandũ vobis, nunquam fore vt templum reſtituatur. Verum quando veritas multis modis exuberat, omiſsis euãgeliis ad prophetas me verto, quibus & maxime videtur fidere: atque ex his perſpicuum faciam, neque ciuitatẽ, neque templum vnquã poſthac reſtituendũ. Quanquam nihil erat mihi neceſſe demõſtrare quòd non reſtituetur. Neque enim hoc meũ erat, ſed illorũ partes erant, docere quod eſſet reſtituẽdum. Nam ipſe quidem ex ipſo tempore cõgruum habeo teſtimonium, mihi patrocinãs: ipſi contrà, quum ex ipſo rerum euẽtu deiiciantur, nec alioqui quicquam eorum quæ dicũt queant demõſtrare, tamen nihil aliud quàm oſtentant ſeſe, quum oporteat ipſos hoc teſtimonium exhibere quod exhibeo. Nã illa quæ dico, ex ipſo rerum euentu doceo eſſe vera. Corruit enim ciuitas, nec tam longo iam tempore inſtaurata eſt. Contrà, quæ dicunt iſti nudis verbis nituntur. Atqui debebant ipſi docere, futurum vt ciuitas rurſus inſtauretur, quãdoquidem in forenſibus iudiciis videmus ſic fieri probationes. Nam quoties inter illos aliqua incidit controuerſia, & alter alterum ſcripto cõuenit, deinde is aduerſus quem agitur, inficiatur ea quæ obiiciuntur, cogitur is qui negat poſtea teſtes & alias adferre probationes, quibus doceat non eſſe vera quæ ſcripto continentur, non is qui ſcriptum produxit: Eodem modo conueniebat & iſtos hic facere, nobiſq; in medium producere prophetam qui prædixerit omnino futurum vt ciuitas reſtituatur. Nam quod prorſus eſt neceſſe, prophetas vobis prædixiſſe venturum iſtius captiuitatis in qua eſtis finem, ſi venturus eſt, nimirum perſpicuum eſt omnibus qui vel inſpexerint libros propheticos. Mos enim erat apud Iudæos vetus, vt prophetæ diuinitus afflati prædicerẽt illis quæ imminerent, ſeu bona, ſeu mala. Qua gratia & quam ob rem? Propter inſignem illorũ improbitatem & impudentiam. Alioqui fugiſſet illos, beneficia quibus afficiebantur, à deo proficiſci: eaq; quæ fiebant, dæmonibus aſſcripſiſſent, & bona illis imputaſſent. At nunc quidem cum illis egreſsis ex Aegypto, mare ſciſſum eſſet, aliaq; prodigia fierent, obliti quòd hæc autore deo gererentur, iis qui dij non erant, tribuebant ea quæ fiebant, dicentes Aaroni: Fac nobis deos qui præcedant nos. Exod.32. Videntur autem & Hieremiæ dicere: Sermonem quem locutus es ad nos ſub nomine domini, nõ audiemus ex te, quoniam faciemus omnia quæ egredientur ex ore noſtro, vt ſacrificemus reginæ cœli, & immolemus illi victimas, quemadmodũ hactenus fecimus & nos, & patres noſtri, & principes noſtri, & repleti ſumus panibus, & bene nobis erat, & mala non vidimus: & poſteaquã deſtitimus ſacrificare reginæ cœli, & immolare illi victimas, diminuti ſumus omnes nos, & gladio fameq; defecimus. Proinde ne quid eorum quæ contingunt ſimulachris imputarent, ſed potius crederent & vltiones, & beneficia ipſis à deo proficiſci, illas quidem ob peccata, hæc vero per dei bonitatem erga genus humanum, prophetæ diuinitus afflati prædicebant illis euentura. Atque vt certius ſcias hanc eſſe cauſam prædictionis, vide quid dicat vocaliſsimus ille Eſaias ad populum Iudaicum: Scio quòd durus es tu, & neruus ferreus ceruix tua: hoc eſt, inflexibilis: & frõs tua ærea, hoc eſt, impudens. Sic & nos frequenter ſolemus eos qui neſciunt erubeſcere χαλκοπροσώπους, id eſt, æream habẽtes faciem appellare. Et annunciaui tibi quæ ventura erãt in te priuſquam fierent, & ingeſsi auribus tuis: deinde prædictionis cauſam applicãs, ſubiicit: Ne quando dicas idola me ſeduxerunt, & ſculptilia cõflatiliaq; præceperunt mihi. Ac rurſus, quoniam peruicaces quidam & elati, poſt euentum rei, perfricabãt frontem, perinde quaſi non antea fuiſſet illis prædictũ: prophetæ non ſolum futura prædicebant, verum etiam teſtes adhibebant eorum quæ gerebãtur. Sic enim rurſus loquitur idem Eſaias: Da mihi teſtes viros bonæ fidei, Vriam ſacerdotem & Zachariã filium Barachiæ. Nec hoc cõtentus, in nouo volumine deſcriptam depoſuit prophetiam, quo poſtquam euenïſſet, ipſæ res de ſe ipſis teſtimoniũ ferrent, quòd afflatu cœleſti multo ante tẽpore fuiſſet illis prædictum. Eoq; non ſolum ſcripſit in volumine, ſed in nouo volumine, quo poſſet in multũ durare tempus, nec facile corrumpi, ſed expectare euẽtum rerum quæ ibi cõtinebantur. Equidem eſſe verum quod dico, videlicet deum illis omnia ventura prædixiſſe, non ex his tantum, verum & ex ipſis quę illis acciderunt, tum bona tum mala, demonſtrabo. Tres ſeruitutes grauiſsimas pertulerunt Iudęi, quarũ nullam deus illis ingeſsit nõ prædictam, ſed ſingula illis prædicenda curauit, & locum, & tẽpus, & perſonam, & afflictionis ſpeciem, & reditum, aliaq; cuncta ſumma cum diligentia prænuncians. Ac primo loco dicam de captiuitate quã paſsi ſunt in Aegypto: Deus loquens ad Abraham his fermè verbis vtitur, Sciens ſcias, quòd ſemen tuum peregrinum erit in terra nõ ſua, & in ſeruitutem adigent & affligent illud annis quadringentis. Gentem autem

autem cuicunque ſeruierint, ego iudicabo, dicit dominus. Quarta autem generatione reuenient huc cum apparatu copioſo. Vides vt & numerũ annorum expreſſerit, & ſeruitutis modum, quum nõ ſimpliciter inquit, in ſeruitutẽ adigent, ſed addit, affligent. Audi quo modo Moſes paulo poſt exponat afflictionem: Paleæ, inquit, non dantur famulis tuis, & iubẽt nos lateres facere, & flagris cædebantur quotidie, vt intelligas quid ſibi velit, in ſeruitutem adigent & affligent. Gentem autem, inquit, cuicunque ſeruierint ego iudicabo: ſignificans Aegyptiorũ ſubmerſionem in mari rubro, quam in canticis deſcribens Moſes ſic loquitur, Equum & aſcenſorem proiecit in mare. Mox & reditus modum, quòd eſſent redituri cum multa ſupellectile, Sumite, inquit, commodato à ſuo quiſque vicino & cõtubernali vaſa aurea & argentea. Quoniam enim longo tempore ſeruierant, nec mercedem receperant, deus effecit vt inſcientibus ac nolentibus etiã peterent, clamatq; propheta dicens: Eduxit eos cum argento & auro, nec erat in tribubus eorũ infirmus. Hæc eſt vna ſeruitus exactiſsime prædicta. Age nunc & ad alterã captiuitatem vertamus ſermonẽ, quam perpeſsi ſunt in Babylone. Nam & hæc accurate prædixerat Hieremias ita loquens: Sic ait dominus, Poſteaquam impleti fuerint in Babylone ſeptuaginta anni, viſitabo eos, & ponã erga vos verba mea bona vt redeatis in locum hunc, & conuertã captiuitatem veſtram, & cõgregabo vos ex omnibus gentibus, & ex cunctis locis in quos diſperſi vos, dicit dominus, & cõuertam vos in locum vnde vos demigrare feci. Vides vt rurſus hic & ciuitatem expreſſerit, & annorum numerum, & vnde & quò eſſet illos congregaturus. Eoq; Daniel non prius ſuper his rogauit dominum quàm vidiſſet annos ſeptuaginta cõpletos. Quis hæc dicit? Ipſe Daniel ita loquens: Et ego Daniel faciebam opera regis, & admirabar viſionem, nec erat qui intelligeret, & intellexi in libris numerum dierum, qui fuit ſermo domini ad Hieremiam prophetam, ad expletionem deſolationis Hieroſolymæ anni ſeptuaginta: & dedi faciem meam ad dominum deum meum, vt exquirerem precationem & obſecrationem in ieiunio, ſacco, & cinere. Audiſti quemadmodum hæc quoque captiuitas prædicta fuerit, & propheta non auſus fuerit preces ad ſupplicationem admouere deo ante tempus præfinitum, ne fruſtra temerèque admouens audiret quod audiuit Hieremias: Ne rogaueris pro populo hoc, neque poſtularis pro illis: quoniam non audiam te. Verum vbi vidit vaticinium eſſe cõpletum, ſimulq; tempus vocare ad reditum, tunc orat, non ſimpliciter, ſed in ieiunio, ſacco & cinere: & quod in hominum moribus euenire ſolet, id fecit erga deum. Nos enim quum videmus aliquos qui famulos poſt multa grauiaq; commiſſa coniecerunt in vincula, non protinus in principio exordioq; punitionis admouemus ſupplicationem: ſed vbi ſciuerimus illos aliquot dies temperatiores eſſe factos, tunc adimus heros, nacti iam & ab ipſo tempore auxilium: hoc ſanè & propheta fecit. poſteaquam enim pœnas dederant, haudquaquam dederant dignas admiſsis, attamen iam adit deum pro illis verba facturus. Quòd ſi videtur, ipſam etiam deprecationem audiamus: Confeſſus ſum enim, inquit, & dixi, Deus magne & admirabilis qui ſeruas pactum tuum & miſericordiam tuam his, qui te diligunt, & ſeruãt præcepta tua. Quid facis ô Daniel, pro hominibus qui peccarunt & offenderunt intercedens, eorum mentionem facis qui leges illius ſeruauerunt? Ergo indigni venia ſunt, qui præcepta illius violant? Non ob iſtos hæc loquor, inquit, ſed ob horum progenitores, ob Abraham, ob Iſaac, ob Iacob. Illis promiſit, illis pollicitus eſt deus, qui præcepta illius ſeruauerunt. Quoniam igitur hi nullo iure poſſunt petere ſalutem, idcirco progenitorum mentionẽ facio. ac ne putares quòd de his verba faceret, quum adieciſſet, Qui ſeruas pactum tuum & miſericordiã tuam diligentibus te, & ſeruantibus præcepta tua: mox ſubiicit, peccauimus, iniquè egimus, iniuſticiam perpetrauimus, exceſsimus, defleximus à præceptis tuis, & à iudiciis tuis: non auſcultauimus ſeruis tuis prophetis. Vna ſiquidem ſolaq; purgatio peccatoribus reliqua eſt poſt peccata, videlicet vt ſua commiſſa confiteãtur. Tu vero mihi conſidera & iuſti virtutem, & Iudæorum improbitatem. Nam ille quidem nullius mali ſibi conſcius ſeipſum multa cum auſteritate damnat dicens: Peccauimus, iniquè fecimus, iniuſticiam perpetrauimus: Hi vero malis innumeris pleni, contra fecerunt dicentes, Seruauimus præcepta tua: & nunc beatos dicimus alienos, & reſtituuntur qui patrant iniquitatem ac peccata. Quemadmodum enim ſolent iuſti poſt iuſta facta modeſte agere, ita ſolent mali poſt admiſſa ſcelera laudare ſeſe. Qui nullius peccati ſibi conſcius erat, dicebat: Iniquitatem fecimus, defleximus à præceptis tuis: Contra, qui innumerabilium facinorum ſibi conſcij erant, dicebãt: Seruauimus præcepta tua. Atque hæc eò loquor, vt alterum vitemus, alterum imitemur. Poſt hæc quoniam attigerat illorum peccata, narrat & vindictam ac pœnam quam dederunt, & ex hoc deum ad miſericordiam reuocare cupiens ait: Et venit ſuper nos execratio quæ ſcripta eſt in lege Moſi ſerui dei, quia peccauimus. Quænam eſt iſta execratio? Vultis ne legamus illam? Niſi ſeruieritis, inquit, domino deo veſtro, inducet ſuper vos gentem impudentem, & non audies vocẽ illius, & eritis numero pauci. Hoc idem declarantes tres illi pueri, palamq; facientes quòd ob ipſorũ peccata accidiſſet hoc vindictæ genus, & ipſi pro communibus peccatis confeſsionẽ proferentes, dicebant: Tradidiſti nos in manus hoſtium impiorum, inimiciſsimorum, deſertorũ, ac regi iniuſto & ſceleratiſsimo, terrã quę tranſgreſſa eſt. Vide quo modo completa eſt illa execratio quæ dicit: Eritis numero pauci. Rurſus quòd dicit, Adducã in vos gentem impudentem: Idem hoc & Daniel hic tectè ſignificans dicit: Venerunt ſuper nos mala, qualia nõ acciderunt ſub omni cœlo, præ his quę facta ſunt Hieroſolymis. Quæ tandem iſta? Matres liberos ſuos comederunt. & hoc ſanè prædicit Moſes: cæterũ Hieremias oſtendit euenïſſe. Ille quidem loquitur: Ciuitas tenera ac deliciosa. Cuius enim non cepit experientiam pes eius vt inſiſteret in veſtigio propter teneritudinem ac delicias, attinget impiã menſam, & ſuos ipſius filios comedet. Hieremias autem declarat hoc euenïſſe dicẽs, Manus mulierũ miſerabilium aggreſſæ filios ſuos. Quanquam autem peccata illorum qui peccauerãt elocutus eſſet, & vltionem in medium adduxiſſet: ne ſic quidem illos ex his iudicat dignos qui ſeruentur. Vide bonitatem famuli. Siquidem hic quum oſtẽdiſſet quòd nondum digna meritis eſſent perpeſsi, nec his quæ multa licet pertulerãt, diſſoluiſſent quæ pro commiſsis debebant, mox confugit ad dei miſericordiã, & ad ſolitam illius bonitatem erga genus humanum dicens: Et nũc domine qui eduxiſti populum tuum è terra Aegypti, & feciſti tibi nomen, vt hic eſt dies, peccauimus, iniquitatẽ fecimus. Et quemadmodũ illos, inquit, nõ ex ipſorum

Universidad de Deusto
Biblioteca

benefactis ſaluos feciſti,ſed afflictionẽ videns,& angu- A
ſtias & clamorem illorum exaudiens:ſic & nos libera à
præſentibus malis, propter ſolã bonitatem tuam erga
genus hominum. Nam aliud nullũ habemus ius ſperã-
dæ ſalutis.Hæc loquutus, multaq; lamentatus,mox in-
ducit ipſam ciuitatem ceu mulierẽ aliquam captiuam,
& ait: Oſtende facie tuam ſuper ſanctificationẽ tuam,
inclina aurem tuam & audi, aperi oculos tuos, & vide
interitum noſtrum ciuitatiſq; tuæ, in qua inuocatũ eſt
nomen tuum ſanctum.Poſteaquam circumſpectis ho-
minibus neminem vidit qui poſsit deum reddere pro-
picium, ad ædificia cõfugit,& ciuitatem ipſam obiicit,
eiuſq; deſolationem ponit ob oculos,atque ad hæc de-
flexo ſermone deum propicium reddit. Id perſpicuum
eſt ex his quæ ſequuntur. Verum quod dicebam: opor-
tet enim ad id quod erat propoſitum reuerti, quando
hæc obiter interiecta ſunt, nõ ſimpliciter,neque teme- B
re, ſed vt animos veſtros aliquantiſper refocillarem ex
perpetuis contentionibus fatigatos. Age redeamus igi-
tur vnde digreſsi hæc diximus, demonſtremuſq; quòd
ea quæ Iudæis erant euentura, diuinitus prædicta ſunt
illis exacte pleneq;. Iam enim duas captiuitates ſermo
noſter demonſtrauit illis accidiſſe, quemadmodum à
prophetis erat prædictum, idq; non caſu neque præter
expectationem. Supereſt vt vbi tertiã adiecerimus, de
hac qua nunc tenẽtur dicamus, doceamuſq; perſpicue,
quòd nullus propheta promiſit illis futurũ, vt vllo pa-
cto ab his malis in quibus nunc ſunt, ſoluãtur aut libe-
rentur. Quæ eſt igitur tertia? Quæ facta eſt ſub Antio-
cho cognomento Illuſtri.Nã Alexander Macedonum
rex,vbi Dariũ Perſarum regẽ deuiciſſet,in ſeſe tranſtu-
lit imperium. Hoc autem extincto, quatuor poſt illum
reges ſucceſſerunt, è quorũ vno prognatus Antiochus C
longo poſt tempore & templũ incendit,& ſancta ſan-
ctorum deuaſtauit, & ſacrificia ſuſtulit, & Iudæos ſub-
egit, denique totam illorum religionẽ ac ritus deſtru-
xit.Et hæc omnia ad vnũ vſque diem exactiſsime præ-
dicta ſunt à Daniele,& quãdo hęc eſſent futura,& quo
modo,& à quo,& qua ratione, & vbi finem acceptura,
& quam tandem mutationem ſortitura. Hoc autẽ cui-
dẽtius perſpicietis vbi viſionem ipſam audieritis quam
ſub ſimilitudinis inuolucro propoſuit propheta arietis
vocabulo deſignans Dariũ regem Perſarum: hirci ve-
ro Græcorum regem videlicet Alexandrum Macedo-
nem: quatuor cornua vocat eos, qui poſt illum extite-
runt: poſtremũ cornu ipſum ſignat Antiochum. Quin
præſtat ipſam audire viſionem. Vidi, inquit, viſionem
Danie.8. & ſedebam in Vbal: (Vbal locum quempiã dicit, Per-
ſarũ lingua ſic illum appellans.) Et ſuſtuli oculos meos D
& vidi,& ecce aries vnus ſtans in Vbal, & erãt illi cor-
nua excelſa,& vnum excelſius cæteris,& excelſum illud
peruenit vſque ad extrema.& videbam arietẽ mouen-
tem cornu contra mare,& Boream, & Notum,& om-
nes beſtiæ non ſteterunt in conſpectu eius, nec erat qui
eriperet de manu illius, & faciebat iuxta voluntatem
ſuam,& magnificatus eſt,& ego intelligebã.De poten-
Danie.8. tia loquitur Perſica,quę peruaſit totam terram.Deinde
de Alexando Macedonum rege loquens dicit: Et ecce
hircus caprarum venit ab Auſtro ſuper faciem vniuer-
ſæ terræ,& nõ tangebat terram, & hirco illi promine-
bat cornu in medio oculorum ipſius. Deinde narrans
congreſſum Alexandri cum Dario, eiuſq; victoriã vi-
ribus partam: Venit,inquit, hircus vſque ad arietẽ ha-
bẽtem cornua,& efferatus eſt in eum, & percuſsit arie-
tem, (dicendum eſt enim cõpendio) & cõtriuit vtrun-
que cornu illius, nec erat qui eriperet de manu illius.
Poſt hæc narrãs mortem Alexandri & quatuor regum
ſucceſsionem,& quum hic inualeſceret, inquit,contri-
tum eſt cornu magnum,& exorta ſunt quatuor cornua
ſub illo,ad quatuor vẽtos cœli. Hinc trãſiens deinceps
ad Antiochi regnũ venit,& declarans quòd ex horum
vno ſit ortus,ſic ferẽ ait: Ex vno prodiit cornu validũ,
& exaltatum eſt vehementer ſupraq; modũ ad Notum
& Orientem:deinde deſignans, quòd Iudaicam ditio-
nem funditus deſtruxit.Poſt hæc, inquit per eum ſacri-
ficium turbatum eſt delicto. Et factũ eſt,& ſucceſsit illi
proſpere, & ſanctum deſolabitur, & datum eſt contra
ſacrificium peccatum,altari ſublato, ſanctis conculca-
tis idolum ſtatuit intus,& hoſtias immolauit dæmoni-
bus impiis,& proiecta eſt in terrã iuſticia, propter ma-
la quæ fecit: Et ſucceſsit illi proſpere. Deinde repetens
denuo hãc eandem quæ ſub Antiocho Illuſtri facta eſt
captiuitatem, excidiumq; ac deſolationẽ templi,etiam
ipſum tempus addidit. Exorſus denuo ab Alexãdri re-
gno vſque ad finem libri, cõmemorans obiter & om-
nia quæ Ptolemæi & Seleuci conflictantes inter ſeſe fe-
cerunt,quæq; horum ductores geſſerunt, dolos, victo-
rias,exercitus,pugnas nauales,prælia pedeſtria: deinde
progreſſus in Antiochum deſinit iterum, dicens, Bra-
chia ex ipſo exorientur, & prophanabunt ſanctum, &
transferent continuationem (Continuationem appel-
lans, ſolennes & quotidianas victimas) & inferẽt in il-
lam abominationem, & eos qui violant teſtamentum,
hoc eſt præuaricantes Iudæos abducẽt in ruinas,ſecum
habebunt ac transferent, & populus cognoſcens deum
ſuum præualebit:Maccabæorum res ſignificãs, quæ ac-
ciderũt ſub Iuda & Simone & Ioanne: & prudẽtes po-
puli intelligent ad multa, & infirmabuntur in gladio
& flamma: nimirum iterum narrãs incendium ciuita-
tis:& in captiuitate & in direptione dierũ,& quum in-
firmati fuerint,adiuuabuntur adiutorio paruo:Signifi-
cans quòd in mediis illis malis poterunt reſpirare,& e-
mergere ex afflictionibus, quibus inuoluti ſunt. Et ad- *Danie.11.*
iungentur illis multi in ruinis,& ab intelligentibus in-
firmabũtur.His autẽ verbis ſignificat futurum, vt multi
etiam ſtantes cadant. Deinde cauſam etiam aperit, ob
quã permiſit deus illos in tãtis malis verſari. Quænam
eſt ea? vt intendant,inquit, in illis,& eligant ac dealbẽt
vſque ad terminũ temporis.Propter hæc enim, inquit,
hæc permiſit deus, vt eos repurgaret oſtenderetq; qui
eſſent inter illos probati. Deinde commemorans regis
illius potentiam,ait,Vt faciat iuxta volũtatem ſuam,&
exaltabitur & magnificabitur. Mox blaſphemum illius
animum ſignificans addit:Aduerſus deum deorum,in- *Danie.11.*
quit,loquetur ſuperba,& proſperabitur donec cõſũmet
iram:declarãs quòd non ex proprio cõſilio, ſed prop-
ter irã dei aduerſus Iudæos ille ſic inualuerit. Tandem
vbi dixit quanta mala per alios complures facturus eſ-
ſet,tum Aegypto, tum Palæſtinæ, quo modo rediturus
ſit,& quo vocante & qua vrgente cauſa: poſtea narrat
earum rerum commutationem: præterea quòd Iudæi
poſteaquam per hæc omnia pœnas dederint,nãciſcen-
tur aliquod auxiliũ, miſſo angelo in illorũ ſubſidium.
In tempore enim illo, inquit, exorietur Michaël prin-
ceps magnus,qui præfectus eſt filiis populi tui,& erit tẽ-
pus afflictionis,quale non fuit ex quo gentes fuerunt in
terra, vſque ad tempus illud, & in tẽpore illo ſalua fiet
omnis multitudo, quæ reperietur deſcripta in libro,
hoc eſt qui digni ſunt ſalute. Verum ne nũc quidẽ ad-
huc demonſtratum eſt de quo fuit inſtituta quæſtio.

Quid

Quid autem hoc eſt? Videlicet quòd illis etiã tempora A
præfinierit in his malis,velut illic, annos quadringen-
tos & poſtea ſeptuaginta. Videamus igitur,an his quo-
que præfiniat tẽpus aliquod. Vbi vero licebit hoc inue-
nire? In his quæ poſt hæc dicentur,Quoniam enim au-
dierat multa magnaq; mala,Ciuitatis incendium,ſub-
uerſionem, familiarum captiuitatem, poſtea deſiderat
finem illorum diſcere, & quæ futura ſit earum calami-
tatum commutatio.Percontans autem loquitur hunc
in modum:Domine quis eſt iſtorũ finis? Et dixit, veni
huc Daniẽl,quoniam ſignati ſunt ſermones: videlicet
tecte ſignificans obſcuritatem eorum, quæ dicerentur
vſq; ad temporis finem.Mox cauſam aperiẽs quare iſta
permiſerit euenire mala,donec eligãtur, inquit, & de-
albent,& igni examinentur multi, & iniquẽ agent ini-
qui,& intelligent omnes impij, & cordati intelligent.
Deinde quanto tempore ſint illos contriſtatura hæc B
mala prædicens ait, A tempore tranſmutationis ende-
lechiſmi.Sic autem vocabatur quotidianum ſacrificiũ.
Nam hoc perpetuum eſt,frequens & continuum. Erat
autem mos Iudæis & veſperi & ſub auroram & ſingu-
lo quoq; die ſacrificiũ offerre deo. Atq; hac de cauſa ſa-
crificium illud endelechiſmum, id eſt, aſsiduitatem ſi-
ue continuationem vocabant. Itaq; veniẽs Antiochus
hunc morẽ ſuſtulit,& immutauit:hoc eſt, quod ait an-
gelus, A tempore tranſmutationis endelechiſmi, hoc
eſt à tempore quo cõmutabitur hoc ſacrificium. Sunt
autem dies mille ducẽti & nonaginta, hoc eſt, tres an-
ni cum dimidiato, ac paulo amplius. Deinde quòd tũ
eſſet futurus horum malorum finis ac terminus,ſubii-
cit: Beatus qui ſuſtinuerit, ac peruenerit vſque ad dies
mille trecentos & triginta quinq;, Ducentis nonagin-
ta addẽs quadraginta quinq;. Quoniam enim in mẽ- C
ſe & dimidio menſis accidit vt fieret ille conflictus, in
quo victoria illa pura facta eſt, & omnium malorum
vrgentium cõmutatio,quum ait: Beatus qui ſuſtinue-
rit ad dies mille trecentos triginta quinque,rerum im-
mutationẽ declarat. Neq; ſimpliciter dixit qui perue-
nerit,verum quoniam multi eorum qui impietatẽ per-
petrarant viderunt commutationẽ, non eos ſimplici-
ter dixit beatos,ſed eos qui teſtimonium præbuerãt in
diebus afflictionum,nec à pietate deſciuerant,ac dein-
de conſequuti ſunt relaxationem, nec amplius patie-
bantur,quæ merito patiebantur qui non perdurarant
in tempore certaminis ac probationis bonorũ ac ma-
lorum,vt inſtabiles in bono,temporarii;q; amici repe-
rirentur.Eoq; nõ ſimpliciter dixit,qui peruenerit: ſed,
qui ſuſtinuerit & peruenerit.Age,quid his eſſe poteſt di
lucidius? Vides vt non vſque ad annum vnum, aut mẽ D
ſem,ſed vnum vſque diem ſumma cura & captiuitatẽ
& captiuitatis ſolutionem prædixerit propheta. Atque
vt ſciatis quòd hæc non loquor ex cõfecturis, age pro-
feramus & alium teſtem eorum: quæ dicta ſunt, quem
illi grauiſsimum habent authorem, Ioſephum loquor:
qui calamitates illorum tragicas deſcripſit,ac vetus te-
ſtamentum omne veluti paraphraſi fuſius explicauit:
qui fuit poſt Chriſti aduentum, & captiuitatem à pro-
phetis prædictam commemorans, de hac quoque diſ-
ſeruit, Daniẽlis viſionem enarrans,de ariete,de hirco,
de quatuor cornibus, de poſtremo poſt illa exorto. Et
ne quis habeat ſuſpecta quæ à nobis dicta fuerint, Age
referamus & illius verba. Quum enim laudaſſet Da-
niẽlem, ſupraque modum extuliſſet, cæteris omnibus
prophetis anteponens, ad hanc venit viſionem ac di-
cit:Reliquit autem nobis ſuorum ſcriptorũ monumẽ-
ta:vnde nobis huius prophetiæ exactam & ineuitabilẽ
certitudinem præſtitit.Ait enim,Suſis, quæ Perſidis eſt
metropolis, quum exiſſet in campum cum ſociis ſuis,
ſubito terræ motu concuſsioneq; oborta,deprehenſum
fuiſſe ſolum fugientibus cæteris: & ipſe quidem turba-
tus pronus in faciem concidit innixus ambabus mani-
bus:dein vbi quiſpiam tangeret eum interea, iubereteq;
ſurgere ac videre quæ poſt multas ætates ciuibus eſſent
euentura,erecto monſtratum ait fuiſſe arietem ingen-
tem,cui multa quidem enata ſunt cornua, ſed horum
poſtremum excelſius fuiſſe cæteris. Deinde ſuſtuliſſe o-
culos ad occaſum,vidiſſeq; hircum, qui per aërem im-
petu ferebatur. Hunc congreſſum fuiſſe cum ariete, &
cornibus inuolutum bis eum in terram deieciſſe, con-
culcaſſeq;. Atque hircum fuiſſe viſum excelſiorẽ, è fron
te producentem cornu maximum, nõ adglutinatum,
ſed agnatum. Quatuor autem ad ſingulos obuerſa vẽ-
tos,ex his aliud minus exortum fuiſſe ſcripſit, quod in-
creuit.Dicebat autem qui illi hæc oſtendebat deus, fu-
turum vt gẽs ipſius bellum ageret,ac ciuitatem vi ſub-
uerteret,templum confunderet,ſacra prohiberet: futu-
rum autẽ ad dies mille ducentos nonaginta.Hæc qui-
dem vidit in campo iuxta Suſas Daniẽl quæ ſcripſit.
Declarat autẽ ꝙ deus expoſuerit quid ſibi vellent, quæ
per viſum apparuerãt, videlicet ꝙ aries ſidicaret regna
Perſarũ ac Medorum,cornua vero reges futuros, extre
mum autem ac poſtremò natum regem eſſe, qui hos
omnes præceſſurus eſſet tum opibus tum gloria. Cæte-
rum hircus ſignificabat & ex Græcis oriturum regem,
qui bis congreſſus cum Perſa prælio ſuperaret, ablatu-
rus vniuerſum illius principatum.Significatum autem
fuiſſe per magnum cornu,quod erat in fronte hirci, pri-
mum regem,& quatuor illorum exortum. Exciſo autẽ
illo ſignificari, iuxta quatuor cornua ſingulorum ſuc-
ceſſorum exortum poſt mortem primi regis, foreq; vt
regnum illius inter multos diuideretur, quandoquidẽ
primus ille,nec filios nec fratres eſſet habiturus, eosque
pluribus annis regnaturos in orbe terrarum. Ex his rur
ſus exoriturum regem quendam qui expugnaturus eſ-
ſet,& leges illius gentis & religionem ac ritus ſublatu-
rus,tum ſacrilegio ſpoliaturus templum, ac per trien-
nium vetiturus fieri ſacra.Hæc ſanẽ iam euenerũt om-
nia.Paſsi ſunt iſta Iudæi ab Antiocho, cui cognomen
Illuſtri,ſicut Daniẽl multis ante annis prædiderat,ſcrip
ſitq; euentura.Age quid his poſsit eſſe euidentius? Nũc
tẽpus eſt,niſi videmur eſſe moleſti, vt ad id quod quæ-
rebatur reuertamur,cuius gratia hanc præſentem cap-
tiuitatem ac ſeruitutem,reliquáque omnia hodie mo-
uimus. Agedum igitur nunc vigilantibus animis au-
ſcultate.Non enim nobis de rebus vulgaribus certamẽ
eſt.Abſurdũ enim fuerit alios in certaminibus Olym-
piacis quotidie à medio noctis vſq; ad meridiẽ perdu-
rare,expectantes vt videant,cui ceſſura ſit corona,nu-
doq; capite excipere ſolis radios,nec prius abſcedere,q̃
de certamine fuerit pronunciatũ: nos vero nunc quũ
certamẽ ſit non de tali corona,ſed de corona immor-
tali, defatigari ac tædio affici. Itaq; ꝙ tres captiuitates
prædictæ fuerint antequã acciderent, vna quæ annos
habebat quadringentos,altera ſeptuaginta, tertia tres
ac dimidiatũ,hactenus ſatis eſt nobis demonſtratum:
Age ſupereſt vt & de hac loquamur. Quòd autem de
hac vaticinatus ſit propheta,rurſus eundem Ioſephum
adducamus teſtẽ,qui res Iudaicas optime nouit. Poſtq̃
enim illa dixerat,audi quid poſt ſubiiciat: Eodẽ autẽ,
inquit, modo Daniẽl & de Romanorum principatu

ſcripſit,

Iudaicæ antiquitatis lib.10.cap.14.

Universidad de Deusto
Biblioteca

scripsit,quodq; ab illis tollenda esset Hierosolyma ac desolandum templum. Tu vero illud mihi considera, quòd tametsi Iudæus esset Iosephus, tamen veritus est vestram imitari peruicaciam. Etenim quũ dixisset subuertendam esse Hierosolymam, non ausus est addere quòd esset restituenda, neque tempus aliquod certum præscribere: sed quoniam sciebat, prophetam non præfiniisse tempus, quanquam superius enarrans Antiochi victoriam ac desolationem, & dies & annos expresserat quantumq; temporis esset duratura, de victoria Romanorum nihil istiusmodi loquutus est: tãtum hoc scripsit, quòd esset in solitudinem redigenda Hierosolyma, templumq; diruendum. Cæterũ quòd esset aliquando venturus finis desolationis, non addit, eo quòd videret ne prophetam quidẽ hæc addidisse. Hæc autem omnia, vt ait, Christo monstrante conscripta reliquit: vt qui legerint, & euenisse conspexerint, Daniẽlem admirentur ob honorem illi à deo habitũ. Vbi igitur dixerit Daniël, fore vt templum redigeretur in solitudinem, nos deinceps cõsideremus. Nam vbi precationẽ illam in sacco & cinere perfecerat, venit ad eũ Gabriel, & ait: Septuaginta hebdomades, abbreuiatæ sunt super populũ deũ & super ciuitatẽ sanctam, Ecce hic, inquit aliquis, & tempus expressum est. Tempus, nõ captiuitatis, sed post quantum temporis esset reditura captiuitas. Possumus & aliud tempus dicere, quamdiu esset duratura captiuitas, rursum tempus post quod esset ventura. Septuaginta, inquit, hebdomades abbreuiatæ sunt super populum: non ait, super populum tuũ, non super populum meũ. Atqui propheta dixerat, ostẽde faciem tuã super populum tuũ, sed deus illum posthac pro alieno ducit, propter futuram audaciã. Mox & causam exprimit: donec inueterascat delictũ, & consummẽtur peccata. Quid est hoc, donec cõsummẽtur peccata? Multa, inquit, peccant, sed malorum finis tũc erit, quum dominum suũ occiderint. & hoc dixit Christus: Implete mensuram patrum vestrorum, Seruos occidistis, addite & herilem sanguinem. Vide quo modo concordant sententiæ, Christus dixit, implete: Prophe ta ait, consummetur delictũ, & signẽtur peccata. Quid enim est, signentur? ne quid præterea reliquum fiat, & adducat iusticiam sempiternam. Quid est autem æterna iusticia, nisi quæ à Christo data est? Et donec ꝓpheta quoque signet visionẽ & inungatur sanctus sanctorum: hoc est, Sistere oportet posthac prophetias: hoc enim est signare, sistere vnctionem, sistere visionẽ. Ideo Christus dixit: Lex & prophetæ vsq; ad Ioannẽ. Vides vt hęc omnino minentur desolationem, ac scelerũ malefactorumq; vindictam? Non enim indulturũ se, sed incubiturum peccatis illorum, minatur deus. Quando tandem hoc factum est? quando prorsus sublatæ, quando vnctio sic est sublata, vt nunquam sit reditura? Et si nos sileamus, ipsi lapides clamabũt, adeò manifesta est ipsa rerum vox, nec enim possunt aliud tempus proferre, quo hęc gesta sunt, quàm hoc longũ ac magnũ, sed maius etiam futurum. Post hæc exactius etiã de his loquens ait, Et cognosces & intelliges ab exitu sermonum, vt respondeas, vtq; ędificetur Hierusalem, donec regnet Christus, Hebdomades septem, & hebdomades sexaginta duę. Hic mihi diligenter auscultate, nam hic est totius quæstionis cardo: hebdomades septem, & hebdomades sexaginta duę conficiunt annos quadringentos octoginta tres. Nec enim hic dicit hebdomadas dierum aut mensium, sed annorum. Nam à Cyro vsque ad Antiochum qui dictus est, Illustris, & captiuitatem illã, sunt anni trecenti nonaginta quatuor. Itaq; declarans quòd non de captiuitate sentiat, quę fuit sub Pompeio, Vespasiano & Tito, vlterius profert tempus: mox docens nos, vnde oporteat supputare, demonstrat non esse numerandũ à die reditus. Sed vnde tandem? Ab exitu sermonum, vt respondeas, & ædificetur Hierusalem. At non fuit extructa sub Cyro, sed sub Artaxerxe cognomento Longimano. Post descensum enim rursum ascẽdit Cambyses, deinde Magi, post hos Darius Hystaspæ filius, deinceps Xerxes Darij filius, post hunc Artabanes, post Artabanem Artaxerxes Longimanus imperauit Persidi. Et dum hic regnum obtineret anno vigesimo regni illius Neemias reuersus ciuitatem instaurauit, & hæc Esdras accuratissime descripsit. Nos igitur hinc quadringentos octoginta annos numeremus, & haud dubie veniemus ad hanc subuersionem. Eoq; dicit: Aedificatur platea & murorum ambitus. Quum igitur, vt ait, restituta fuerit, suumq; status receperit, ex hoc supputa hebdomadas septuaginta: vide hanc captiuitatem nondum sortitam finẽ esse. Atque hoc ipsum euidentius etiam aperiens, quòd mala quibus nunc tenentur, non sunt habitura finem, ad hunc ferme modum loquitur: Post hebdomadas autem septuaginta abolebitur vnctio, & iudicium non erit in ea, & ciuitatem & sanctum perdet, cum eo qui præcedit & venturus est: & concidentur tanquam in diluuio, neque supererunt reliquiæ, neque radix quæ repullulet, & vsque ad finem belli abbreuiati internecionibus. Rursus loquens de hac captiuitate dicit: Tolletur sacrificium & libamen, ac præterea, super templũ abominatio desolationis, cõsummatio dabitur ad desolationem. Heus Iudęe audis consummationem, quid adhuc supereſt quod expectes? Rursus post hęc. quid autem est, post hæc: hoc est, pręter hęc quę dicta sunt, post sacrificiorum & libaminis sublationem & aliud maius accedet malum. Quodnam hoc dicis? Super templum abominationis. Hieron enim vocat templum, abominationem autẽ desolationis vocat statuam quã collocauit in templo, is qui ceperat ciuitatem. Et vsque ad consummationem, inquit, desolationis. Quam ob rem dicit Christus, qui iuxta carnem fuit posterior Antiocho Illustri, vaticinans imminens vrbis excidiũ, ac declarans quòd de hac prędixerit Daniël: Quũ, inquit, videritis abominationem desolationis, de qua loquutus est Daniël propheta, stantem in loco sancto, qui legit intelligat. Quoniam enim omne simulachrũ & hominis effigies apud Iudæos appellabatur abominatio, recte significans statuam illam, simul aperuit & quo tẽpore, & simul quo rege captiuitas esset ventura. Quòd autẽ de Romanis hæc dicta sunt, & ipse Iosephus, quẽadmodum ante docuimus, asseuerauit. Quid igitur vobis reliquum est quod loquamini? Quum reliquas captiuitates prædicunt prophetæ, certum & præfinitum tempus expresserunt: in hoc nullum tempus præfiniũt, quin potius contrarium addunt, videlicet captiuitatẽ vsque ad consummationem duraturam. Porrò quòd hactenus dicta vana non sint, age à rebus etiam ipsis exhibeamus testimonium. Nam si Iudęi nunquam tentassent ædificare templum, dicere poterant: Si voluissemus aggredi templi instaurationem, omnino potuissemus, & perfecissemus. Nunc autem res ipsa demonstrat eos non semel aut bis, sed ter aggressos, & impetũ fecisse, non aliter quàm fit in certaminibus Olympiacis, vt nulli dubiũ esse possit, quin ecclesiæ sit victoria. Qui enim igitur hoc aggressi sunt? Nimirum illi qui semper

Danie. 9.

Matth. 23.

Luc. 16.

Hieros. olym. dicta Aelia.

2. Esdræ 2.

Danie. 9.

Matth. 24.

semper resistũt spiritui sancto, qui res nouas moliũtur, q seditiones cõcitãt. Post deuastionẽ quę facta fuit sub Vespasiano ac Tito, sub Adriano mota seditione conati sunt pristinam rempublicã instaurare, haudquaq; intelligentes quòd arbitrio dei bellũ gereretur, iubentis in perpetuum eam ciuitatem deuastari. Porrò deo bellãte superare impossibile est. Impetu igitur facto in Cæsarem, rursus eum adegerunt, vt funditus deleret ciuitatem, deuictis ac subactis illis: omnibusq; reliquiis abolitis, ne in posterũ possent impudẽter agere, statuã suam in loco collocauit. Deinde sciens futurum vt illa tempore collaberetur, quo illius victoriæ notam immedicabilem inureret, & illius impudentiæ monumẽtum, nomen suum ciuitatis ruinis imposuit. Quoniam enĩ ipse dicebatur Aelius Adrianus, ideo & ciuitati nomẽ Aeliæ iussit imponi, inde & Aelia dicitur in hodiernum vsq; diem, cognomine euictoris & euersoris. Post hunc sub Constantino rursus eadem aggressi sunt. At ille amputatis illorũ auriculis, ac rebellionis signo impresso corpori illorũ, per omnia loca circumferebat illos, ceu fugitiua mancipia ac verberones, corporibus mutilatis conspicuos illos faciens omnibus, ac eos qui per omnes regiones erant sparsi, erudiens, ne in posterum eadem conarẽtur. Sed hæc, inquient, prisca & obsoleta. Imò hoc potius notum est etiã iis qui inter vos sunt seniores. Quiddam etiam dicturus sum, valde iuuenibus clarum ac perspicuum. Non enim gestum est sub Adriano aut Constantino, sed sub imperatore qui fuit ętate nostra ante annos viginti. Etenim cum Iulianus qui imperatores omnes superauit impietate, vocaret illos ad sacrificandum idolis, & ad suam impietatẽ pertrahere conaretur, ac mox obiiceret illis priscũ culturæ ritum, dicẽs: A vestris maioribus deus hoc modo cultus est, etiam nolentes tum fatebantur hæc quæ nos nunc demonstrauimus, quòd fas non esset extra ciuitatem immolare victimas: sed totam, inquiebant, religionẽ violant, quicunq; sacrificãt in terra aliena. Proinde si vis nos videre sacrificãtes, redde nobis ciuitatẽ, restitue templum, exhibe nobis sancta sanctorũ, colloca aram, & sacrificabimus nũc quemadmodum olim. Nec puduit sceleratos & effrontes hæc poscere à viro impio paganoq;, & impuras manus vocare ad extructionem sanctorum: nec intelligebãt se conari impossibilia, neque perpendebant, quòd si homo illa demolitus esset, potuisset homo illis ea restituere. Verum quũ deus esset qui ciuitatem illorũ subuerterat, fieri nequaquam potuit, vt quæ deus decreuerat, vnquam verteret humana potẽtia. Nam quæ deus sanctus, inquit, statuit, quis disipabit? ac manum illius excelsam quis auertet? Sicut enim quæcunq; ille stabilierit, volueritq; manere, nullus homo potest demoliri, ita quæcunque destruxerit, volueritq; manere diruta, nemo poterit instaurare. Verum esto sanè, templum reddiderit, aram prorsus erexerit, quemadmodũ vos frustra potuisse fieri suspicamini: num & ignẽ cœlestẽ è sublimi poterat vobis demittere? qui si defuisset, impium & impurum fuisset sacrificium. Ob hoc enim perierunt filij Aaron, quòd ignem alienũ induxerint. Nihilominus ad omnia obcæcati, obsecrabant ac supplicabãt, vt cum ipsis susciperet & aggrederetur instaurationem templi. At is qui & pecunias impendit, & prefectis dedit negociũ, viros primates & artifices vndiquaq; accersi iussit, nihil, non fecit, nihil nõ tentauit, paulatim, ac sensim hoc agens, sperànsque futurum, vt si posset illos ad sacrificandum inducere, facile illos reuocaret ad cultus simulacrorum. Simul & illud fore spẽrabat insanus ille ac vecors, vt Christi sententiam frustraretur, quæ non patitur templum illud instaurari. Verum is qui comprehendit sapiẽtes in ipsorum astutia, protinus ipsis factis declarauit illi, quòd dei decretum omnibus est potentius, quodq; valida sunt opera sermonum dei. Nam simul atq; tentassent hunc impium conatũ, cœpissentq; nudare fundamẽta, multamq; terram exhausissent, restaretq; vt iam structurã aggrederentur: protinus ignis exiliens è fundamentis exusit multos, & intempestiuã pertinaciam interrupit. Hæc vbi resciuit imperator, quanquam tanta vesania deditus erat illi negocio, veritus tamen ne vltra progressus in suũ ipsius caput ignẽ accerseret, destitit, extinctus cum tota gente. Et nunc si redeas Hierosolymam, conspicies nuda fundamenta: quòd si causam quæras, haud aliam quàm hãc audies. Huius rei nos omnes testes sumus. Nostra enim ætate hæc non ita pridem acciderunt. Iam considera victoriam insignem. Non hoc accidit sub piis Cæsaribus, ne quid dicere possint, quòd Christiani superuenientes, opus perfici vetuerunt, sed tum quum res nostræ afflictæ, quum omnes de vita periclitaremur, quum omnis libertas esset sublata, quum floreret paganismus, quum fideles alij quidem in ędibus suis latitabant, alij vero in solitudines demigrarunt, foraq; fugerant, tum demum hæc acciderunt, ne qua istis vel impudens reliqua fieret occasio tergiuersandi. Etiãmne adhuc dubitas Iudæe, quum perspicias & ex Christi prædictione, & ex prophetarum vaticiniis, & ex ipsarum rerum demonstratione testimonium aduersus te confirmatum? Verum nihil mirũ est. Istiusmodi quippe fuit tua natio, ab initio effrons & peruicax, semperq; rebus euidentibus repugnare solita. Vultis vt & alios prophetas in vos armemus, qui hoc ipsum aperte dicunt, futurũ quòd vestra ditio, vestraq; religio finem esset sortitura: nostra contrà efflorituram, totoq; terrarum orbe proroganda, Christi præconium, aliudq; sacrificiorum genus inducendũ, iis quæ apud vos fuerũt, abrogatis? Audi Malachiam qui cæteris prophetis fuit posterior: nondum enim Esaiæ aut Hieremiæ produco testimonium, neque cuiusquam aliorum qui præcesserunt captiuitatis tempus, ne dicere possis quòd hæc mala quæ prædixerunt, acciderũt in captiuitate: sed adduco prophetã qui fuit post reditum è Babylone, ac post ciuitatis instaurationem, deq; rebus nostris aperte vaticinatus est. Etenim posteaquã redissent, ac restituta ciuitate templũ extruxissent, hanc præsentem desolationẽ narrans futurãq; sacrificiorũ sublationem, hoc fermè pacto sub persona dei loquitur Malachias, Accipiã facies vestras, dicit dominus omnipotens, quoniã ab ortu solis vsq; ad occasum, nomen meum glorificatum est inter gentes, & in omni loco sacrificium offertur nomini meo, & sacrificium purum. Vos autem prophanastis illud. Quando hæc euenerunt Iudæe? Quãdo in omni loco incensum oblatum est deo? Quando sacrificiũ purum? Non possis aliud proferre tẽpus, quàm hoc, posteaquã Christus aduenit. Quod nisi de hoc tẽpore prædixit, nisi de nostro sacrificio vaticinatus est, sed de Iudaico, etiam legi repugnat prophetia. Nam cum Moses vetet vllo alio in loco sacrificium fieri, præterquã in eo quem elegit dominus deus, cumq; ille in vnum locum sacrificia illa concluserit: nimirum prophetã dicens, quòd in omni loco incẽsum adolendũ sit, ac sacrificium purũ, aduersatur ac repugnat Mosi. Verum nulla est inter illos pugna, neque dissensio. Ille de alio locutus est sacrificio,

Malach. 1.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ficio,& hic de alio post vaticinatus est. Vnde hoc declaratur? Tum ex his quæ dicta sunt, tum ex aliis plurimis signis. Ac primum ex ipso loco. Non enim in vna ciuitate, quemadmodũ sub Iudæis, sed ab exortu solis vsq; ad occasum prædixit hãc culturã esse celebrandã. Præterea ex sacrificij modo, siquidem purum illud appellans, declarauit de qua loqueretur. Deniq; à personis offerentiũ. Nõ enim dixit, in Israël, sed in gentibus. Ac ne putares quòd in vna duabúsve aut tribus ciuitatibus hoc culturæ genus instaurandũ esset, non simpliciter dixit in omni loco, sed ab ortu solis vsq; ad occasum: demonstrãs quòd quantum terræ sol aspicit, tantundem Euangelium esset occupaturũ. Purum autẽ dicit sacrificium, quasi prius illud fuisset impurum, non quidem suapte natura, sed iuxta voluntatem offerentiũ. & ideo dixit: Incensum abominatio est mihi. Quãquam & alioqui si quis ipsum hoc sacrificium conferat cũ illo, ingens immensumq; discrimẽ inueniet, vt iuxta comparationis rationem solũ hoc purum dici mereatur. Quodq; de lege & gratia dixit Paulus, ne glorificatum quidem fuit, quod erat glorificatum, propter eminentem gloriam: idem & hic iure dixerimus, videlicet quòd hoc sacrificium cũ illo collatum solum dici debeat purum. Non enim per fumum ac nidorem, non per sanguinem ac redẽptionis precia, sed per spiritus gratiam offertur. Audi igitur & alium prophetã hoc idem prædicentem, quòd dei cultus non circumscribendus esset loco, sed ipsum omnes deinceps homines essent laudaturi. Sophonias autem ad hunc fermè modum loquitur, Illucescet dominus super omnes gentes, & abolebit omnes deos gentium, & adorabunt illum è suo quisq; loco. Atqui non dixit hoc Moses, sed vno in loco sacrificari iussit. Cum igitur audias prophetas hoc dicentes ac vaticinantes, quòd non in vnam ciuitatem, neq; in vnum locum compellẽdi sint homines, sed suæ quisq; domi sedens culturus deum, quod aliud posis afferre tẽpus quàm hoc præsens? Audi sanè quo pacto & euangelia & apostoli cũ prophetia concordẽt. Hic dixit, Illucescet dominus: Apostolus ait, Illuxit gratia dei salutaris. Hic, inquit, super gentes: Ille, super omnes homines. Hic dixit, Abolebit deos gentium: Ille erudiens nos, vt abnegantes impietatem ac mundanas concupiscentias, sobrie & iuste & pie viuamus. Rursum Christus Samaritanæ dixit: Crede mihi mulier, quòd venturum est tempus, quando nec in monte hos, nec Hierosolymis adorabitis patrem. Spiritus est deus, & qui eum adorant, in spiritu & veritate oportet adorare. Hæc autem dicebat, simul & necessitatem tollens obseruandi loci, & culturę sublimius magisq; spirituale genus inducẽs. Ex his igitur rursum poterat demonstrari, quòd posthac neque sacrificia, neq; sacerdotium, neque regnum apud Iudæos futurum sit. Nam per vrbis euersionem hæc omnia potissimum semel probata sunt: attamen poteramus & alios prophetas allegare, qui hoc expresse loquuntur: sed video vos orationis longitudine fatigatos, vereorq; ne frustra temereq; videar esse molestus. Quapropter polliceor me hæc alio tempore absoluturum. Illud interim rogabo vos, vt fratres vestros seruetis, ab errore reuocetis, ad veritatem reducatis. Nihil enim profuerit audisse, nisi facta demonstrentur, quę cum dictis consentiant. Etenim quæ dicta sunt, non propter nos dicta sunt, sed propter infirmos, vt illi postquam hæc à vobis didicerint, & à praua consuetudine fuerint liberati, syncerũ & germanum præstent Christianismũ, fugiantq; pra-

Sopho.2.

Tit.2.

Ioan.4.

uas Iudæorum synagogas, siue quæ fiunt in ciuitate, siue in suburbiis, speluncas latronum, dæmonum habitacula. Proinde ne deseratis illorum salutem, sed omnia facientes, nihil non tentantes, ægrotos reducite ad Christum, vt & in hoc seculo, & in futura vita recipiamus præmium benefactis nostris longe maius: Gratia & bonitate domini nostri Iesu Christi, qui cum & per quem patri gloria vnà cum spiritu sancto nũc & semper & in secula seculorum, Amen.

EIVSDEM ORATIO TERTIA, QVVM superiori die plixius differuisset aduersus Iudæos, atq; hinc raucedinẽ uocis contraxisset, hanc deinceps orationẽ habuit.

BESTIAE donec in syluis pascunt, & ab hominibus negliguntur, mitiores sunt, minusq; sæuæ. Verum vbi venatores eas captas in ciuitates adduxerint, atq; incluſas extimularint, vt pugnẽt cum iis qui bestiis obiiciuntur, protinus irruentes vbi carnem degustauerunt, & sanguinem humanum biberunt, postea nõ facile abstinent à talibus epulis, sed multa cum auiditate ad eandem decurrunt mensam. Hoc sanè & nobis vsu venit: quoniam nunc cum Iudæis pugnã suscepimus, & impetu aduersus illorũ impudẽtes cõtradictiones facto, rationes illorũ subuertimus omnẽq; celsitudinẽ erigentẽ sese aduersus cognitionẽ dei, & cogitationes cuptiuas duximus ad parẽdum Christo, maior etiam nos cepit aduersus illos bellandi cupiditas. Sed quid faciam? Videtis mihi vocem factam imbecilliorem, idemq; mihi nũc accidere, quasi si quis miles concisis aliquot ex hostibus, magnóque animo impressione facta in hostium condensatam aciem, pluribus prostratis, mox fracto gladio consternatus ad suos sese referat. Quin potius quod nobis accidit, periculosius est. Nam militi qui fregit gladium, licet ab alio quopiam astantium ensem eripere, suúmque animum exerere, multámque strenuitatem ostẽdere. Cæterum si vox laboret, non licet ab alio vocem mutuo sumere. Quid igitur? suffugiemus & nos? At non permittit hoc vestræ charitatis tyrannis ac violentia. Vereor & patris præsentiam, & vestram reuereor promptitudinẽ. Proinde conabor & ea quæ supra vires meas sunt. Omnia cõmittemus & precibus huius, & charitati vestræ. Ne vero vestrum quispiam reprehendat orationem, velut intempestiuam, si cum martyres vos hodie vocent, nos supersedentes illorum exponere certamina, aduersus Iudæos exuimur. Nam & ipsis martyribus hic sermo est exoptatior. Ex nostris enim laudationibus nihil illis splendoris accrescet. Quid enim egeãt linguis nostris, quorum certamina superant naturã humanam, quorum præmia vim ingenij nostri vincunt? Deriserunt hanc vitam, conculcarunt carnificinas ac tormenta, despexerunt mortem, ad cœlum euolarunt, erepti sunt è fluctibus rerum humanarũ, in tranquillũ enauigauerunt portum, haudquaq; aurum argentúmve, aut vestes preciosas, sed thesauros quos nemo potest eripere importantes, tolerantiã fortitudinẽ & charitatem. Nunc in Pauli chorum peruenerunt, ante coronas suas expectatione coronarũ alacres ac gestiẽtes, eo quòd iã de futuro incerti esse desierunt. Quid igitur istis opus sit oratione nostra? Hoc igitur argumentũ illis gratius. Ex nostris enim laudationibus quemadmodũ antea cœperã dicere, nihil illorũ gloriæ accesserit. Cæterũ ex nostris aduersus Iudæos conflictationibus multũ illis adiungetur gaudij, & libenter auscultaturi sunt maxime sermones eos qui pro gloria dei dicũtur.

Dixit præsente episcopo.

Iudæi

Iudæi in primis inuisos habent martyres, quandoquidem ab illis crucifixum maxime diligunt. Nam isti dicebant: Sanguis eius super nos & super filios nostros: illi vero sanguinem propriũ effuderunt eius amore quẽ illi occiderunt. Hos igitur sermones libenter audient. Ergo quòd si hæc Iudæorum seruitus finẽ esset habitura, hoc quoq; prædicturi fuerint prophetæ, & nequaq̃ silentio præterituri, satis declarauimus: posteaquã docuimus omnes captiuitates, vt à prophetis prędictæ fuerant, in illos venisse, primũ in Aegypto, deinde in Babylone, tertiam sub Antiocho illustri. Demõstrauimus enim harũ vnicuiq; & locum & tempus fuisse prædictum in sacris literis. Huic vero præsenti nullus prophetа præfiniuit tempus. Verũ quòd esset vẽtura, omniaq; desolatura, ditionẽ insuper & religionem translatura, quantoq; tempore post reditum è Babylone ventura, prædixit Daniël. Cęterũ quòd sit habitura finẽ, quodq; aliquando sistenda sint ista mala, nec ille patefecit, nec quisquã aliorũ prophetarũ. Quin contrà magis prædixit, quòd ad finẽ vsq; duratura esset hæc seruitus. Attestatur his quæ diximus & ipsum tẽpus, quod iam tantũ peractum est, nec vllũ initiũ ad hunc vsq; diẽ bonæ cõmutationis ostendit, idq; cũ crebro iam conati sint instaurare templũ. Nã semel & iterũ ac tertio sub Adriano, sub Constantino, sub Iuliano conatus illorũ interruptus est. Primum quidem à militibus, rursus ab igni promicante è fundamẽtis, & illorũ importunam peruicaciam coẽrcente. Iam vero lubens illos rogauerim, qua de causa cum tantum temporis in Aegypto versati receperint statum suæ ciuitatis, ac rursus abductí in Babylonem redierint Hierosolymã, tertio sub Antiocho tam multa passi mala, ad pristinum reuersi sint statum, ac denuo sacrificia, altare, sancta sanctorum, breuiter omnia cũ pristina receperint dignitate, nunc nihil simile factum fuerit, verum quum centũ anni, imò bis tantum, imò ter, imò quater tantũ, multoq; amplius annorũ præterierit (nam hic quingentesimus ex eo tẽpore agitur annus) ne significatiouem quidem vllam eius mutationis videmus alicũde apparere, sed res illis funditus collapsas, ac ne per somnium quidem vllam spem eis ostendi, quemadmodũ prius. Etenim si peccata sua obiicerent, dicentes: Quoniam peccauimus deo, offendimusq;, ideo non recipimus nostrã regionẽ, & si qui prius cum à prophetis accusarentur assidue, non erubescebant, atq; illis atrociter exprobrantibus homicidia negabant, iidẽ nunc confiterentur damnarentq; propria peccata: lubens de integro vnumquenq; illorũ interrogauerim, ob quę tandem peccata ô Iudęe, extra Hierosolymã agis tanto tempore? Et quid istuc nouũ est aut mirum? Non enim nunc tantũ in peccatis viuitis, prius in iusticia rectęq; factis soliti viuere. Nónne iam olim ab initio in innumerabilibus peccatis versabamini, an nõ innumera reprehẽdit in vobis Ezechiël propheta, cum inductis duabus meretricibus Oolla, & Ooliba loquitur hunc in modum, Lupanar ædificatũ est in Aegypto, & insanistis in Barbaros, & alienos deos coluistis. Quid porrò? quum mare finderetur, quum petræ rumperẽtur, quum tot miracula fierent in deserto, nónne vitulum adorastis? Nónne Mosem nunc lapidibus impetentes, nunc aliis atq; aliis modis frequenter conati estis occidere? Nónne adhuc perseuerabatis blasphemias iacientes in deũ? Nónne Beelphegor immolastis? nónne filios vestros ac filias sacrificastis dæmoniis? nónne omne peccatorum genus perpetrastis? nónne propheta vobis sub persona dei loquitur, Quadraginta annos infensus fui generationi huic, & dixi semper errant corde? Quã fieri potuit, vt tum vos non auersaretur deus, sed post mactationem filiorum, post tantam improbitatẽ, post ineffabilẽ ingratitudinẽ, etiã prophetam apud vos esse passus est, magnũ illum Mosem, signaq; edidit miranda ac prodigiosa, quæq; sub alio mortalium nemine facta sunt? Hæc inter vos contigerunt, nebula super vos testudinis vice porrecta, columna tedæ loco vos præcedente, hostibus vobis vltrò cedentibus, ciuitatibus sola propemodum voce captis, non armis vobis opus erat, non acie, non pugna, tantũ insonuistis tuba, & vltro mœnia corruerũt. Suppeditatus est vobis nouus quidam & inauditus cõmeatus, de quo clamat Propheta, dicens: Panem cœli dedit eis, panem angelorum comedit homo. Quibus igitur de causis, dicite mihi, tunc aspernantes deum, simulachris immolantes, liberos mactantes, prophetas lapidibus obruentes, aliaq; innumera scelera perpetrantes, tantam beneuolentiam estis consequuti, tantam à deo prouidentiam? Nũc vero cum nec idola colatis, nec liberos occidatis, nec prophetas lapidetis, in perpetua degitis captiuitate? Num enim tum alius erat deus quàm nunc est? An non idẽ est qui tum illa gubernabat, & qui nũc quæ fiunt operatur? Quid igitur in causa fuit, vt quum grauioribus peccatis abundaretis, vberior fuerit erga vos dei beneficentia: nũc vero quum leuiora peccetis, prorsus vos auersetur, perpetuæq; tradiderit ignominiæ? Etenim si vos nunc ob scelera reiicit, multo magis hoc tunc conueniebat facere. Quòd si tunc vos sustinuit impie viuentes, nunc multo magis oportebat sustinere, quum nihil simile committatis. Quam ob rem igitur nõ sustinuit? Si vos pudet causam dicere, ego dicam. Ego vos pudoris exuam, ego vestram impudentiam ostendam, ego vestra facinora in medium proferam, ego vestram ingratitudinem, ego vestram duritiem, ego vestram cordis pertinaciam. Quid igitur

Universidad de Deusto
Biblioteca

crucé egeritis virũ impostorẽ, vt dicitis, deoq; aduersantem: quí fit vt nõ solũ nõ feratis laudẽ & honorem, verum etiã acerbiora passi sitis, quàm tum cũ filios vestros mactaretis? An non istud perspicuum est, etiã vehementer tardis & hebetibus, quòd posteaquã aduersus seruatorẽ ac principem orbis impie egistis, talis vin dicta de vobis sumpta sit? Et nunc sanè abstinetis à nefario sanguine, & sabbatis, tum vero ipsum etiã sabbati diem violabatis. At ecce deus per Hieremiã iusit parci ciuitati vestræ, si desisteretis gestare onera sabbato. Sed hoc nunc facitis, neq; tollitis onera sabbato, attamẽ ne sic quidẽ vobis reconciliatur ille. Nam peccatum illud vestrum omniũ erat maximum, vt ista vobis excusatio de peccatis, superuacanea sit. Non enim ob cætera vitæ cõmissa, sed propter illud facinus estis in istis calamitatibus. Quod ni sic haberet, deus haud vos fuisset ad istũ modum auersatus, etiamsi innumera alia peccata commisissetis. Id quum perspicuum sit ex omnibus quæ dicta sunt, ex hoc quod dictur⁹ sum, erit dilucidius. Quid autẽ est hoc? Audimus deum crebro per prophetas dicentem maioribus nostris, vos quidẽ eratis digni malis innumeris, at ego non facio propter nomen meum, ne prophanetur inter gentes. Non propter vos ego facio domus Israël, sed propter nomen meum. Sensus autem hic est, Eratis quidẽ grauioribus digni suppliciis ac pœnis: verum ne quis diceret, quòd deus quum ob inopiam virium non posset seruare, reliquit Iudæos in manibus hostiũ, auxiliabor & prospiciã vobis. Itaq; si legis transgressor erat Christus, quem vos crucifixistis, etiãsi decies mille peccata commisissetis, multo etiam prioribus illis grauiora: profectò propter hoc factũ seruasset vos deus, ne nomen ipsius pollueretur, ne ipse crederetur nõ esse magnus, néve quis diceret quòd ipsius causa hæc pateremini. Quòd si videtur ob suam ipsius gloriã relaxare peccata: multomagis hoc nunc erat facturus, & mactationẽ hãc acceptã habuisset, ac multitudinem peccatorum vestrorum deleuisset. Cæterum, quoniam, vt apparet, vos perpetuo auersatur, palam est quòd per hanc iram & perpetuam derelictionem, demonstrat etiam vehementer impudentibus, eum qui à vobis occisus est, non fuisse transgressorẽ legis, sed ipsum legis conditorem, & innumerabilium bonorũ authorem vobis aduenisse. Eoq; vos qui impie fecistis aduersus illum, in contumelia & ignominia degitis: nos vero qui illum adoramus, honore vos omnes præcedimus, perq; dei gratiam venerabiliores vobis omnibus sumus, & in maiore dignitate cõstituti. Et vnde liquet, inquiunt, quòd nos repulit deus? Quæso te etiamnum opus est hoc verbis demonstrare, cum ipsa res clamitet, ac vocem tuba clariorẽ emittat, tum per vrbis euersionem, tum per templi destructionem, tum per cætera omnia? Verũ homines, inquiunt nobis hæc intulerunt, nõ deus. Imò deus ista potissimum effecit. Quòd si hęc hominibus imputas, illud rursum considera, quòd vt homines ista fuerint ausi, nisi deo placuisset, haudquaq; potuissent ad effectũ perducere. Quũ igitur rediisset ille Barbarus, totam Persidem secum ducens, sperãs fore vt vniuersos ex insidiis adortos caperet, ciuitatem totam velut sagena quadã ac reti conclusam habebat: tunc demum, tum inquam, quoniam deus erat vobis propicius, absque bello, sine conflictu, sine prælio centum octoginta milibus milium interfectorũ Assyriorum apud vos relictis, ita fugit, vt satis haberet si solus euaderet incolumis. Verum & alia bella innumerabilia frequenter istum ad modum iudicauit deus: itidem & nunc nisi ipse esset qui semel vos deseruit, haudquaquã potuissent ciuitatẽ vestrã diruere, ac templum vastare, nequaq; huc vsq; tanto tempore mansisset solitudinis calamitas, nequaquã vobis sæpe conantibus instaurationem, conatus in vacuum cessisset. Iam non ex his solũ, verumetiã ex aliis conabor vobis facere fidẽ, quòd nõ suapte virtute vobis ista fecerũt Romanorũ imperatores, sed quia deũ habuistis iratũ, qui vos deseruerat. Etenim si quod gestũ est, humanũ erat opus: oportuit vestras calamitates excidio finiri, nec longius proferri vestram ignominiã. Ponamus enim iuxta vestram sententiam, mœnia ab hominibus fuisse subuersa, ciuitatem dirutã, altare deiectum: num & illud ab hominibus factum quòd prophetæ cessarunt? num & spiritus gratiã sustulerunt? num alia quæ apud vos fuere magnifica destruxerunt? veluti vocem de propiciatorio reddi, vim vnctionis, declarationem quæ fiebat in lapidibus sacerdotũ: neq; enim Iudaica religio origines omnes habebat ex inferioribus, sed plures ac magnificentiores superne è cœlis. Hoc autẽ dico: Permisit sacrificia fieri. Altare quidem erat ex inferioribus, quẽadmodum gladius & ligna, necnon sacerdos. Cæterũ ignis venturus in adyta illa, victimásque consumpturus, è supernis habet originem. Nec enim homo inferebat ignem in templum, sed flamma è sublimi immissa suo ministerio consummabat hostiam. Rursum si quando cognoscendũ erat aliquid è propiciatorio, vox quæpiã è medio Cherubin prodibat, prædicens futura. Rursus è lapidibus qui erant in pectore summi sacerdotis, id vocabant declarationem: relucebat fulgor quidam futura significãs. præterea quoties esset aliquis inungendus, deuolabat spiritus gratia, & insiliebat in vnguentũ. Hæc autẽ administrabant prophetæ. Quin & nebula frequenter & fumus adyta corripiebat. Itaq; ne Iudæi perfricta fronte hominibus imputarent suarũ rerum vastationem, non solũ ciuitatem deus passus est dirui, ac templum vastari, verumetiã illa quæ cœlitus habebant originem è medio sustulit, videlicet ignem, vocem, è lapidibus reddi solitum fulgorẽ, & huius generis alia vniuersa. Proinde cum tibi Iudæus dixerit, homines nos expugnarunt, homines insidiis adorti sunt, dicito illi: Profecto nequaquam expugnassent homines, nisi deus hoc permisisset. Verum esto sanè, murũ vestrum diruerint homines, num & ignem ex alto deuehi vetuit homo? Num vocem assidue ex propiciatorio audiri solitam inhibuit homo? Num declarationẽ in lapidibus? num sacrã vnctionẽ? num cætera omnia sustulit homo? An nõ deus hæc omnia submouit? Nemini nõ perspicuũ est, sed qua de causa sustulit? An nõ manifestum est ideo fecisse, quòd vos odisset, quòdque semel auersatus esset? Nequaquam, inquiunt, sed quoniam ciuitate caremus, ideo caremus & istis. Quin potius vt ex abundanti impudentia illorum ora claudamus: age & hoc scripturarum testimoniis demonstremus, quòd tẽpli apparatus non fuerit causa destructionis cæterorũ à prophetis prædictæ, sed ira dei, & quòd magis etiam ipsum prouocarint insanientes in Christum, quàm tum cum vitulum adorarent. Nam quum vaticinaretur Moses, nec templum erat, nec altare, sed quum persisterent in innumeris impietatibus, tamen prophetiæ donum non cessauit. Verũ & hic ipse egregius vir, & alij rursus præter hunc septuaginta tum extitere prophetæ: nec id solum, verũ & post datum templum reliquamq; totam culturam: deinde hoc incẽso, cunctisque deportatis in Babylonem, rursus extiterũt

Hiere. 17.

Ezechiël

Ezechiel & Daniel, qui nec sancta sanctorum aspicerent, nec altari assisterent, sed in media Barbarorum regione & impurorum hominum consortio agentes spiritu repleti futura prædicebant, idque de rebus multo tum pluribus, tum admirabilioribus quàm præcesserant: ac diuinam visionem viderunt quatenus ipsis videre licuit. Itaque dicite mihi, quam ob causam non habetis nunc prophetas? An non perspicuum est hanc esse causam, quòd deus vos repulerit? Sed quam ob causam repulit? Clarum item & hoc, quòd ob illum crucifixum, & impium illud facinus. Vnde hoc liquet, inquis? Ex hoc quòd cum antehac impie viueretis, nihil non obtinebatis: nunc vero cum videamini modestius viuere post crucem, atrociores luitis pœnas, neque quicquam eorum contigit habere quæ prius habebatis. Vt autem & ipsis prophetis hoc euidenter & expresse testificantibus, præsentium malorum causam intelligatis, audite quid dicit Esaias, quo modo prædicit simul & venturam omnibus per Christum beneficentiam, & vestram improbam ingratitudinem. Liuore, inquit, eius nos sanati sumus: salutem indicans per crucem omnibus oblatam. Deinde de nostri similibus loquens, subiecit: Omnes vt oues aberrauimus, homo in via sua erauit. Tum crucis modum explicans, sic loquitur: Sicut ouis ad occisionem ductus est, & vt agnus in conspectu tondentis ipsum sine voce fuit, sic non aperuit os suum. Et vbi licet hoc videre? In nefasto prætorio Pilati, quum tam multa, inquit, testimonia proferrent aduersus ipsum, nihil eis respondit Iesus. Et dixit ad illum præses: Audis quàm multa in te testificentur? Verum nihil respondit, sed stabat tacitus. Hoc olim cœlitus affatus propheta dixerat: Sicut ouis ad occisionem ductus est, & sicut agnus coram se tondente mutus. Post hæc exponens iniquitatem, in prætorio perpetratam ait: In deiectione eius iudicium sublatum est. Nemo tum iusta iuris rationem de illo suffragium tulit, sed falsa potius aduersus illum recipiebant testimonia. In causa erat quòd tum nolebat elabi. Nam si voluisset, omnia turbasset, concussisset q;. Etenim si id temporis quo pendebat in cruce, saxa dissidit, orbem terrarum obscurauit, solis radios auertit, noctem medio die per vniuersam terram induxit, idem potuisset in prætorio facere. Verum noluit, mansuetudinem ac lenitatem exhibens. Eóque dicit: In deiectione illius sublatum est iudicium. Deinde demonstrans, quòd non esset vnusquilibet è vulgo, subiecit: Generationem eius quis enarrabit? Quis enim est? de quo dicit: Tollètur de terra vitã eius. Ideo & Paulus dicit: Vita nostra abscondita est cũ Christo in deo. Quum apparuerit Christus vita nostra, tunc & vos apparebitis cũ illo in gloria. Sed quod dicere proposueram, vt demonstrarem quòd propter hunc sustinuerit præsentia mala, tempus est vt ipsum Esaiam inducam loquentem. Vbi nam hoc est, inquis? Post dictum prætorium, post occisionem, post assumptionẽ, vbi dixit: Tolletur de terra vita eius, & subiicit: Et dabo improbos pro sepultura eius, & diuites pro morte illius. Non simpliciter dixit Iudæos, sed improbos. Quid enim illis improbius esse possit, qui post tot tantáque accepta beneficia beneficum occiderunt? Nisi hæc euenerunt, nisi nunc viuitis in ignominia, nisi omnibus quæ maiores habuerunt, estis priuati, nisi corruit vestra ciuitas, nisi templum vestrum versum est in ruinam, denique nisi vestræ calamitates superant omnem tragœdiam, ne credas ô Iudæe. Contrà, si res ipsæ clamitant, si quod prædictum erat à prophetis perfectum est, quid frustra, quid in cassum obtines tuam impudentiam? Nam vbi illa apud vos veneranda, vbi pontifex, vbi stola & rationale, vbi declaratio? Ne vero mihi istos patriarchas dixeris, caupones, negociatores, iniquitate plenos. Dic mihi qualis est sacerdos, cum non sit vetus illud oleum, neque quicquam omnino veteris sanctimoniæ? Dic inquam, mihi, qualis sacrificus, quũ non sit sacrificium, neque altare, neque cultura? Vis tibi recitẽ leges de sacerdotio, quo modo solent olim consecrari, vt intelligas quòd qui nunc apud vos dicuntur patriarchæ, non sint sacerdotes, sed per simulationem sacerdotum agant personam, nec aliter ludant quàm histriones in scena, imò, vt verius dicam, nec sustinere possint sacerdotis personam? non dico iuxta veritatẽ, verum ne iuxta simulationem quidem sacerdotij. Excute igitur: recordare quo modo tũ Aarõ factus sit sacerdos, quot hostias pro illo immolarit Moses, quot pecudes prostrauerit, quo modo illum lauerit, quo modo illum vnxerit, extremum auriculæ, manum dextram, in sancta sanctorum introduxerit. Post hæc iusit præscripto septem dierum numero manere intus. Quin potius operæprecium est audire verba illorũ: Hæc, inquit, vnctio Aaron, & vnctio filiorum eius. Et dixit dominus ad Mosem, dicens: Assume Aaron & filios eius, & stolas, & vnctionis oleum, & vitulum pro peccato, & arietem, & conuoca synagogam ad ostium tabernaculi testimonij. Et dixit Moses vniuersæ multitudini congregatæ sermonem quem mandarat dominus, & posteaquam applicuisset illos (dicendum est enim compendio) lauit eos aqua, induit tunica, cinxit zona, induxit ependyten, imposuit humerale, præcinxit illum ac substrinxit, imposuit rationale, imposuit declarationẽ & veritatem, & mitram imposuit capiti illius, & super mitram laminam auream, deinde sumpto oleo cõsperşit altare, & sanctificauit illud, & vasa, & basim sanctificauit ex eodem, & effudit ex eo in caput Aaron, & filiis illius similiter fecit, & adduxit vitulum. Quum autẽ occidisset eum, posteaquam Aaron cũ filiis suis imposuissent manus, sumpsit de sanguine, & imposuit cornibus altaris, & purificauit altare, & sanguinem effudit in basim, & sanctificauit illud, vt propiciaret sup illud. Deinde posteaquã quædã ex his mactasset, alia foris, alia intus, adduxit rursus aliũ arietẽ, & ipsum immolauit in holocaustũ, & iterũ adduxit arietẽ consummationis, & rursus Aaron cũ filiis imponente manus occidit, rursusq; sumens de sanguine eius super extremũ auriculæ Aaron dextræ, & super extremũ manus dextræ, & super extremum pedis dextri, simili modo fecit & filiis illius. Deinde sumens hostias, imposuit manibus Aarõ & filiorũ eius, ac sic obtulit. Et sumpto sanguine, rursus ex oleo consperşit super Aaron & stolas illius, & super filios eius, & super stolas eorũ, & sanctificauit eos, & iussit coqui carnes in atrio tabernaculi testimonij, illicq; eis vesci: & ab ostio tabernaculi testimonij ne egrediamini, inquit, dies septẽ, donec impleatur dies ordinationis vestrę. septẽ ení diebus consummabit manus vestras, vt propicietur ꝓ vobis. Cũ igitur dicit, ꝙ his rebꝰ legitime initiatus sit Aarõ, his purificatꝰ, his sanctificatus, per hęc placauerit deũ: nihil autẽ horũ nũc fiat, neq; victima, neq; holocaustũ, neq; sanguinis aspersio, neq; olei inunctio, nec adsit tabernaculũ testimonij, neque ad præfinitũ dierũ numerũ sedeatur intus: profectò palã est, ꝙ sacerdos qui nũc apud istos est, impurus sit ac nefastus, illegitimus ac prophanus, deniq; ꝙ nõ propiciet, sed prouocet. Etenim si nõ poterat aliter cõsecrari, nisi

Esaiæ 53.

Matth. 27.

Esaiæ 53.

Esaiæ 53.

Leuiti. 8.

Universidad de Deusto
Biblioteca

nisi hisce ritibus: omnino necesse est totum sacerdo- A tium illorum non consistere. Vides à me meritò dictum, quòd non solum à veritate, verum etiam ab ipsa rei simulatione procul absunt. Nec ex his tantum, verum etiam ex aliis discere licet, quanta fuerit sacerdotij dignitas. Proinde cum aduersus Aaron seditionem mouissent homines quidam scelerati perditique, conantes eum à principatu depellere, & de honore cum illo disceptarent, mansuetissimus Moses cupiens illis, rebus ipsis facere fidem, quòd non vt fratrem, aut cognatum, aut familiarem euexisset illum ad eum honorem, sed dei parens edicto tradiderit illi sacerdotium illud, iussit vt vnaquęque tribus virgam adferret, idem præcepit Aaroni: quum attulissent, omnes accepit, & intus reposuit, eo facto iussit expectari diuinum iudicium, quod per virgas illas esset proferendum. Deinde quum simul omnium reliquorum virgæ manerent B in eodem habitu, sola virga Aaron germinauit, frondesque produxit ac fructus, vt intelligerent quòd naturæ dominus illum delegisset denuo, literarum vice foliis vtens. Etenim qui in initio dicebat: Germinet terra herbam graminis, eiúsque vim ad fructificandum excitauit, idem & illud lignum quod erat aridum & infrugiferum fecit vt absque terra, sine radice germinaret. Ac nunc quidem illa virga simul & illorum maliciam & dei iudicium declarat, non emittens quidem vocem, sed ipso aspectu quauis tuba clarius exhortans, ne quid talium facinorum in posterum aggrederentur. Nec hoc modo tantum, sed alio quodam argumẽto deus declarauit eum sacerdotem. Etenim quum multi mota aduersus illum seditione, appeterent ipsius honorem (principatus enim res est, pro qua depugnari solet, eo quòd expetatur à multis) iussit vt illatis thu- C ribulis, & impositò thymiamate, cœlitus expectarent sententiam. Atque illis adolentibus, terra dehiscens, omnes absorbuit, & eos qui ipsis consensérant focúlósque sumpserant, ignis è cœlo demissus exusit. Tum ne quod acciderat temporis progressu deletum obliuione iaceret, neúe admirabilem hanc dei sententiam ignorarent posteri, præcepit Moses, vt thuribula sublata applicarent ad altare, vt quemadmodum virga sine voce vocem emisit ipso conspectu, itidem & hæc per ora posterorum volitantia cunctis commemorarentur, admonitura consulturáque minoribus, ne maiorum amentiam imitarentur, ne quando simili pœna plecterentur. Ad hunc modum olim sacerdotes creabantur, nunc verò lusus meri sunt risusq́; quæ fiunt apud Iudæos omnia, pudor & cauponatio, plena immensæ impietatis. Hos igitur sequeris, dic mihi, qui D pertinaciter solent semper tum facere, tum dicere omnia, quæ dei legibus aduersentur? ad horum synagogas accurris? nec metuis, ne fulminis impetus cœlitus emicans exurat caput tuum? An ignoras eos qui ipsi quidẽ non prædantur, sed tamen in prædonum spelũcis conspecti fuerint, easdem dare pœnas cum prædonibus? Quid autem loquor de prædonibus, profecto scitis omnes ac meministis, quòd apud nos scelerati quidam & impostores statuas principis demoliti sunt. Quid factum? Non illi tantum qui facinus ausi fuerant, sed quotquot simpliciter præsentes erant iis quæ gerebantur, quoniam videbantur illis assentiri, in iudicium abrepti, easdem cum illis pœnas dederunt. Tu verò vbi pater afficitur contumelia, vbi filius lacessitur conuiciis, vbi spiritus sanctus contemnitur, eo stúdes accurrere? Age dic mihi, non metuis, non horre-

Gene. 1.

scis, quum teipsum in loca prophana impuráque coniicis? Dic mihi, quid habebis quod excuses, quam sperabis veniam, qui volens teipsum in barathrum immittas, in præcipitium des? Neque enim mihi illud dixeris, quòd illic sita est lex, & prophetarum libri. Neque enim ista res locum reddit sanctum. Vtrum enim maius est, libros esse repositos in loco, an loqui ea quæ sunt in libris? Perspicuum est melius esse si ea quæ sunt in libris sones, habeásque in animo. Ergo respondе mihi, quum diabolus recitaret ea quæ sunt in scripturis, num os illius sanctificatum est? Non potes dicere, sed permansit id quod erat diabolus. Quid autem dæmones? quum prædicarent ac dicerent: Isti homines serui dei altissimi sunt, annunciantes vobis viam salutis, an ideo illos in apostolorum ordinem referemus? Nequaquam, imò nihilo minus execramur illos, odimúsque quàm antea. Ergo quum verba prolata non sanctificent, libri positi sanctificant? Minime. Qua tandem ratione id consequitur? Imò hoc nomine odi synagogam, quòd legem habeat ac prophetas, & nunc etiam amplius odi, quàm si nihil istorum haberet. Quur ita tandem? Quoniam hinc habent escam variámque fraudis materiam, qua simpliciores alliciant. Quandoquidem & Paulus spiritum illum loquentem magis quàm tacentem insectatus est. Etenim molestia tædióque affectus, inquit spiritui. Exi ab illa. Qua de causa? Quoniam clamabat: Isti homines serui dei altissimi sunt. Tacentes enim non perinde decepissent simplices, loquentes autem multos simpliciores erant attracturi, persuasúrique, quo nimirum & aliis in rebus sibi auscultarent. Siquidem vt ostium aperirent suis fraudibus, possentque in posterum mentiri confidentius, propterea vera quoque nonnulla commiscebant: non aliter quàm qui letifera miscent venena, os poculi melle circumlinentes, efficiunt vt facilius accipiatur malum. Hanc ob causam & Paulus potissimum afficiebatur molestia, festinabátque illis occludere os, quòd sibi autoritatem vsurparent, nequaquam ipsis cõgruentem. Hanc ob causam & ipse Iudæos odi, quòd quum legem habeant, legem violant, & hoc modo simpliciores inescare conantur. Non perinde graue crimen admitterent, nisi quum credant prophetis, diffiderent Christo. Nunc verò sibi omnem veniæ spem ademerunt, qui cum se iactent prophetis credere, contumeliis afficiunt eum quem illi prædixerunt. In summa, si credis illos esse sanctos, eo quòd illic lex & prophetarum libri repositi sunt, superest vt & idola & idolorum templa pro sanctis ducas. Quondam enim quum bellum teneret Iudæos, victores Azotei ceperunt arcam, inq́; suum templum intulerunt. An ideo sanctum erat illorum templum quòd haberet arcam? Nequaquam, sed prophanum, sed impurum: id protinus ipsis factis declaratum est, vt hostes intelligerent victoriam ipsis cessisse, non ob impotentiam dei, sed ob iniquitatem eorum à quibus colebatur, arca capta in aliena terra vim suam ostendit, idolo bis in solum deiecto, effecit vt etiam comminueretur. Tantum aberat vt locum sanctificaret, vt locum etiam expugnaret. Verum hic quænam est arca penes Iudæos, vbi non est propiciatorium, non vnctio, non testamenti tabulę, non sancta sanctorum, non velum, non summus sacerdos, non thymiama, non holocaustum, non victima, non alia quæ tum arcam illis reddebant venerandam? Mihi quidem Iudæorum, quam nunc habent, arca nihilo melius habere videtur, iis quæ veneunt in

foro, imò

foro, imò peius habet. Nam hæ nihil lædere possunt si A quis adeat, illa vero quotidie multam noxam infert iis qui accesserint. Fratres ne sitis pueri sensib⁹, sed malicia paruuli estote: eôsq; qui ad ista stupent, ab hoc intempestiuo certamine liberantes, erudite quid oporteat timere, reuereríq; non istam arcam, sed quòd concurrentes ad illam violant templum dei, per conscientiam ad Iudaismum propensam, per intempestiuam istam obseruationem. Quotquot, inquit, in lege iustificamini, à gratia excidistis. Hoc oportet timere, ne in die illo audiatis ab eo qui vos iudicatur⁹ est: Discedite, nõ noui vos: communicastis enim cum his qui me crucifixerunt, ad Iudæorum qui impiè agebant in me, ac legẽ violabant, synagogas concurristis. Atqui ego quidem templum illorum subuerti, & in ruderum aceruum verti templum illud venerabile, templum res verendas & horrendas cõtinens. Vos autem habitacula negociationum nihilo meliora speluncis latronum colitis. Etenim si tunc cum esset Cherubin, cum arca, cum adhuc spiritus floreret gratia, dixit: Fecistis illud spelũcam latronum, aut vt refert Ioannes, domum negociationis, propter iniquitates ac cædes illorum: Nũc postquam illos spiritus deseruit gratia, cũctáq; illa magnifica sublata sunt, etiã cum deo pugnátes impiam istam religionem celebrãt, quid addere possit aliquis, vt nominatis synagogis reperiat illis dignam impietatem? Etenim si iam tum erat spelunca latronum, cum statum suum obtineret: nunc etiam si lupanar, si trãsgressionis locum, si diaboli speluncam, si animarum exitium dixeris, si totius perditionis præcipitium ac barathrum, denique quicquid addideris, minus quàm pro rei dignitate dixeris. Templum cupis videre, ne curras ad synagogam, sed ipse fias templum. Vnicum templum diruit deus Hierosolymis, & C innumerabilia erexit illo longe venerabiliora. Vos, inquit, templum estis dei viuentis. Hanc domum exorna, omnem exige cogitationem malam, vt fias preciosum membrum Christi, vt fias templum, deinde & alios redde tales. Et quemadmodum cum vides pauperes nõ facile prætercurris: ita cum videris aliquem ad synagogam currentem, ne dissimules, sed oratione ceu fræno quodam cohibitum reducas ad Ecclesiam. Hæc est maior eleemosyna quàm illa, imò maior quàm decem milia talentorum, quàm hic mundus vniuersus, quantus quantus vndique patet oculis. Siquidem homo est toto mundo precios̃ior: huius enim causa & cœlum, & terra, & mare, condita sunt & sol & stellæ. Perpende igitur quanta sit dignitas eius cuius saluti consulitur, & ne contempseris illius curam. Nam etiamsi pecuniæ vim immensam dinumerarit aliquis, nihil simile præstiterit D ei quod præstat is qui seruat animam, & abducens ab errore ad pietatem manu reducit. Qui dederit pauperi, famem soluit: qui Iudaizãtem correxerit, impietatem extinxit. Ille paupertati solatium adhibuit, hic iniquitatẽ inhibuit: ille corpus liberauit à dolore, hic animam eripuit à gehenna. Ostendi thesaurum, ne deseratis lucrũ. Non est quod hic paupertatem causemini, nõ est quod mendicitatem prętexatis: verba tantũ insumenda sunt, sermonis modo fit impendium. Ne pigritemur igitur, sed omni studio venemur fratres nostros, eisq́; vel inuitis in domum nostram pertractis prandium apponamus, ad mensæ communionem illos ascíscamus hodie, vt vbi nostro in conspectu ieiunium soluerint, satísque declarauerint, fidemq́; plenam fecerint, quod in melius correcti sint, & sibi ipsis & nobis ęterna bona conciliẽt, gratia ac bonitate domini nostri Iesu Christi, qui cum

& per quem patri vnà cum spiritu sancto gloria, imperium, honor, & adoratio in æuum.

EIVSDEM ADVERSVS IVDAEOS, *Oratio quarta.*

VTrum vos pugnæ huius cum Iudæis susceptæ satietas cepit, an vultis vt rursus hodie quoq; materiam eandem tractemus? Quanquam enim multa sunt iam dicta, attamen arbitror vos sic affectos, vt cupiatis iisdem de rebus iterũ audire. Etenim qui nõ satiatur amore erga Iesum, is nec vnquam satiabitur pugna aduersus eos suscepta, qui Iesum oderunt. Super hæc, & alioqui nobis hic sermo necessarius est. Supersunt enim adhuc festorum Iudæorũ reliquiæ. Sed quemadmodum illorum tubę multo sceleratiores erant iis qui sonant in theatris, & ieiunia quauis ebrietate & comessatione erãt improbiora: ita & tabernacula quæ nunc apud illos figuntur, nihilo sunt honestiora diuersoriis, in quib⁹ scorta versantur ac tibicinæ. Ne quis autem orationis huius audaciam reprehendat. Nam ausus est extremus summaq; impietas secus de illis opinari. Cum enim aduersus deum cõtendant, ac spiritui sancto resistant: cur non de illis feramus sententiam? Erat olim hoc festum venerabile cum iuxta legem fieret, deíq; iussu. Nunc autem non amplius, eo quòd tota illius dignitas sublata est, eo quòd contra dei mentem celebratur. Quíq; maxime violant legem priscáq; festa, ij maxime omnium sunt qui nunc videntur ea celebrare. At cõtrà, nos sumus qui maxime legem veneramur, qui eam velut hominem senio defectum quiescere sinimus, nec in caueas hominibus differtas protrahimus posteaquam incanuit, neq; præter ætatem certare cõpel limus. Nunc enim nec esse legis tempus, neq; vetustę religionis, satis antè demonstrauimus. Age igitur, quod superest hodie persoluamus. Satis quidẽ erat ex Prophetis omnibus demonstrasse, quòd nunc extra Hierosolymam tale quippiam facere, trãsgressio legis sit & impietas. Nam si verum esset quod isti semper vbiq; iactantes prædicant, futurum vt ciuitatem denuo recipiãt, ne sic quidem possent à violatę legis crimine liberari: attamẽ nos ex abũdanti hoc quoq; demõstrabimus, quòd nec ciuitas sit instauranda, neq; priscum reipublicæ statum sint recepturi. Hoc autẽ demonstrato, reliqua omnia in confesso sunt, videlicet quòd neq; sacrificiorũ ritus, neque holocaustorum: neq; legis vis, nec alia pars vlla status illius consistere poterit. Primum enim præcepit lex, vt ter in anno omne masculinũ ascẽderet in templum, cæterum deiecto templo hoc fieri nequaquam poterat. Rursus præceperat, vt qui profluuio seminis laboraret, qui lepra contaminatus esset, quæ menstruo fluxu teneretur, quæ peperisset, offerret sacrificia. Atqui nec hoc fieri potest, cum desit locus, nec extet altare. Iussit cani sacros hymnos, & hoc antè declarauimus tũ ipso loco vetari, tum à prophetis dãnari accusantibus illos ac dicentibus, quòd foris legerent legem, & appellarent cõfessionem. Cum igitur ne legere quidem fas fuerit extra ciuitatem, quo modo legem seruare potuerunt extra ciuitatem? Hanc ob causam & minitans illis dicit, Non visitabo filias vestras, cum stuprum admiserint, neq; nurus vestras, cum mœchatæ fuerint. Quid autem hoc est? Recitata veteri lege conabor vobis reddere dilucidi⁹. Quæ igitur illa lex? Si mulier prævaricata fuerit à viro *Num. 5.* suo, eumq́; negligẽs despexerit, dormieritq; aliquis cum illa coitu seminis, & latuerit oculos viri, nec testis fuerit aduersus illam, nec fuerit deprehẽsa: ac super ipsum

Universidad de Deusto
Biblioteca

quidem ſpiritus zelotypiæ,cæterum ipſa non fuerit cõ- A taminata. Senſus horum verborũ hic eſt:Si mulier,inquit,mœchata fuerit, & vir habeat illam adulterij ſuſpectam,ille quidem ſuſpicabitur.Et ſi non fuerit teſtis,nec vterus coarguens,ducet,inquit,illam ad ſacerdotem,& offeret donũ illius,ordeaceam farinam. Cur ita tãdem nõ ſiligineam, nõ triticeã farinã,ſed ordeaceã?quoniã id quod gerebatur luctus erat, & incuſatio ſuſpicióq; forma ſacrificij domeſticam calamitatem imitabatur, eóq; dicit:Non effundes ſuper illã oleum,neq; impones illi thus.(nam contrahendus eſt ſermo.)Adducet illam ſacerdos,ſumẽtq; puram aquam in vaſe fictili,& ſumet de terra quæ eſt in pauimento, ſumptamq; coniiciet in aquam,ſtatuẽtq; mulierem,& adiurabit illã & dicet: Si non es tranſgreſſa,nec polluta viro tuo,ſalua eſto ab aqua redargutionis. Quòd ſi tranſgreſſa es ac polluta, & aliquis tecum concubuit, det dominus te in execratio- B nem, ac deteſtationem in medio populi. Quid eſt, in execrationem,ac deteſtationem?Vt dicant,ne mihi accidat quod accidit illi mulieri. Vt reddat domin⁹ vterum tuum inflatũ,& ingrediatur aqua execrata, inflẽtq; ventrem tuum, & dicet mulier,fiat,fiat. Et erit ſi fuerit polluta,ingredietur aqua redargutionis, & inflabit vẽtrem illius,& erit mulier execrabilis.Quod ſi non fuerit polluta mulier,erit innocua,& proſeminabit ſemen. Ergo poſtquam in captiuitatẽ abducti ſunt, neq; quiequã horum fieri poteſt,cum nec tabernaculum habeãt: nec offerantur hoſtiæ,dominus cõminans dixit:Nõ viſitabo filias veſtras,cum ſtuprũ admiſerint: nec nurus veſtras,cum mœchatæ fuerint. Vides legẽ à loco vim habere:Ex hoc perſpicuum eſt ne ſacerdotium quidem eſſe poſſe,cum deſit ciuitas.Quemadmodũ enim fieri nõ poteſt,vt imperator ſit, ſi nõ ſit exercitus aut diadema, C non purpura, non alia quæ regnum commendant,cõprobántq; : ita nec ſacrificus eſſe poteſt ſublata hoſtia, vetita oblatione,ſanctis conculcatis, toto rerum ſtatu abolito.Nam his rebus omnibus conſtabat ſacerdotiũ. Sufficiebat igitur nobis ad probationem quemadmodum dicere cœperamus,quòd neq; ſacrificia,neq; holocauſtomata,neq; reliquæ purificationes,neque prẽterea quicquam obſeruationis Iudaicæ rediturum ſit. Superat,vt demonſtraretur,nunquam fore vt templum inſtauretur.Nam quemadmodum omnia ſunt abrogata, ſi non ſit templum, & ſi quid videatur fieri, facinus eſt aduerſus legem cõmiſſum:Ita poſteaquam ratio demõſtrauit nunquam fore vt templum redeat ad priſtinum ſtatum, eadem opera & illud demonſtratum eſt,quòd neq; cæteri ritus & cultus ad priſtinum ſtatum ſint rediturí:Non ſacerdos erit quiſpiã,non rex.Etenim ſi non D erat permiſſum vti quis ex ipſorum cognatione quamuis plebeius, ſeruiret alienigenis: multo magis fas non erat ipſum regem alienigenis ſubiici. Verum quoniam hic contendimus conamúrq; nõ tantum, vt illis obturemus os, verumetiam vt veſtram charitatem eruditamus:age hoc ipſum aliunde demõſtrabimus, videlicet quòd illis & ſacrificiorum & ſacerdotij finis ſit,adeo vt nunquam amplius ad priſtinam conſuetudinem hæc ſint reditura. Quis igitur hæc dicit:Admirandus ille ac magnus propheta Dauid: declarans enim quod omne ſacrificiorum genus eſſet eiiciendum, & aliud inducẽdum,loquitur hunc in modum: Multa feciſti tu domine deus meus mirabilia tua, & cogitationibus tuis non eſt qui ſimilis ſit tui.Annunciaui & locutus ſum. Vides Prophetæ ſapiẽtiam:vbi dixiſſet,multa feciſti tu domine deus meus mirabilia tua,ſtupefactus admiratione di- *Pſal.39.*

uini opificij,nihil dicit de conditione rerum nobis cõſpicuarũ,cœli,terræ,maris,& aquæ,& ignis, non de ſtupendis illis prodigiis, quæ acciderunt in Aegypto,non de cæteris huiuſmodi oraculis.Sed quæ dicit eſſe miracula? Sacrificium & oblationẽ noluiſti. Quid obſecro dicit?An iſtud ſtupẽdum eſt ac mirandum? Nequaquã, inquam:nõ enim hoc ſolum vidit, ſed cœlitus edoctus proſpiciebat oculis propheticis futurũ vt gentes adducerentur:& quo modo qui prius erãt addicti diis, colebantq; lapides,miſeriores ipſis brutis,repente viſum reciperent,omniumq; dominum agnoſcerent, ac relicta impura dæmonum cultura,purè citrãq; ſanguinem deũ colerent: ſimúlq; intelligens quòd nõ illæ ſolum,ſed & Iudæi infirmiores relicta hoſtiarum, holocauſtomatũ, aliorúmque corporalium rituum obſeruatione, ad noſtram & ipſi philoſophiam adducerentur,ſimulq; reputãs ineffabilem dei erga genus humanum charitatem, quæ ſuperat omnem intellectum, & attonitus admiratione tantę mutationis futuræ,& quàm mirabiliter iſta deus in alium ordinem trãſlaturus eſſet, & homines ex dæmonibus facturus angelos:ac vitę genus inducturus cœlis dignum. Tum quod hæc omnia eſſent futura vetere ſacrificio abolito,& altero in illius locum inducto per corpus Chriſti: quod ſacrificium admiratus ac ſtupefactus dicebat: Multa tu feciſti deus meus mirabilia *Ibidem.* tua,& ex perſona Chriſti totũ hoc vaticinium edit.Sanè cum dixiſſet: Sacrificium & oblationẽ noluiſti,ſubiicit:Corpus autem adaptaſti mihi. De corpore loquẽs dominico, communi pro toto orbe ſacrificio,quo noſtras purificauit animas,peccata diſſoluit, morte extinxit,cœlos aperuit,multáſq; ac magnas ſpes nobis oſtendit,cæteráq; præparauit omnia: quæ quidem & Paulus videns exclamauit,dicens: O altitudo diuitiarũ,ſapien- *Rom.11.* tiæ & ſcientiæ dei, quàm imperſcrutabilia ſunt iudicia eius,& imperueſtigabiles vię ei⁹. Hęc igitur omnia proſpiciens dicebat:Multa tu feciſti domine deus meus mirabilia tua.Deinde cum ex perſona Chriſti dixiſſet,Holocauſtomata & pro peccato non probaſti, ſubiunxit, Tunc dixi,ecce adſum:quoniam perfectioris doctrinæ tempus eſt.Nam imperfectiora per ſeruos erant docenda, ſublimiora vero & humanam ſuperantia naturam per ipſum legis authorem,ideo & Paulus dicebat:Mul- *Hebr.1.* tifariè multíſq; modis deus locutus patrib⁹ noſtris per prophetas, extremis hiſce diebus locutus eſt nobis per filium, quem conſtituit hæredem omnium. Ac rurſus Ioannes: Lex per Moſem data eſt, gratia & veritas per *Ioan.1.* Ieſum Chriſtum facta eſt. Itaque hæc ſumma legis laus eſt, quòd ea naturam humanam illi doctori præparauit.Deinde ne putares hunc eſſe recentem deum,aut aliquid nuper inuẽtum adferre,audi quid dicit: In capite libri ſcriptum eſt de me.Iam olim meum aduentum prædixerunt Prophetæ,& in initio librorum meę diuinitatis cognitionem obiter hominibus aperuerunt.Itaque cum deus dicit in initio conditi mundi: Faciamus *Gen.1.* hominem ad ſimilitudinẽ noſtram, recte nobis filij diuinitatem aperit ad quem loquitur. Poſt hæc declarãs, quòd hæc vitæ ratio non eſt priori contraria, ſed hoc quoq; voluiſſe deum,vt illo ſacrificio antiquato in eius locum hoc induceretur (Nam erat correctionis vehementia,non contrarietas aut pugna) vbi dixiſſet:In capite libri ſcriptum eſt de me,ſubiecit: Vt facerem volũtatem tuam deus,volui, & legem tuam in medio vẽtris mei:poſt exponẽs quæ tandem eſſet voluntas dei, prætermiſſa mentione hoſtiarum,holocauſtomatum,oblationum,laborum,ac ſudorum,ait,Annũciaui iuſticiam *Hebr.10.* in Eccleſia

in Eccleſia magna.Quid hoc eſt,annunciaui iuſticiã in A Eccleſia magna?Non dixit,dedi:ſed,annunciaui.Quid tandem igitur?non ex benefactis,nec laboribus, nec pẽſatione, ſed ex ſola gratia iuſtificauit genus noſtrum. Quod & Paulus declarans dicit: Nũc autem abſq; lege iuſticia dei manifeſtata eſt, iuſticia autem dei per fidem Ieſu Chriſti,non per vllum ſudorem aut laborẽ.Et hoc aſſumpto teſtimonio hunc in modum loquitur: Vmbrã enim habens lex futurorum bonorum, non ipſam rerũ imaginem, ſingulis annis iiſdẽ hoſtiis quas ſemper offerunt,nunquam poteſt accedẽtes perfectos reddere. Eóque ingrediens mundum dicit: Sacrificium & oblationem noluiſti, corpus autem adaptaſti mihi:ſignificans ingreſſum vnigeniti in mundum per carnis diſpenſationem.Sic enim ad nos venit, non locum loco cõmutans(qui nanq; cõueniat hoc in eum,qui eſt vbiq;, quiq; cuncta cõplet?) ſed per carnem nobis factus cõſpicuus. B Cæterum quoniam non ſolum aduerſus Iudæos eſt nobis pugna,verumetiam aduerſus gentes, ac multos hæreticos:age profundiorem ſenſum quendam hic vobis aperiamus,quæramúsq; quid tandem ſibi velit,quòd cũ Paulus innumerabilia haberet teſtimonia, quæ docerẽt ceſſare legem veteréſq; ritus,huius meminit: neq; enim ſimpliciter,neq; fortuitò id fecit,ſed ratione ac ſapientia quadam ineffabili. Quòd enim alia quoq; habuerit teſtimonia,tum maiora, tum vehementiora ſi voluiſſet adducere,omnes cõfitebuntur.Eſaias enim ait:Non eſt mihi volũtas in vobis, plenus ſum holocauſtomatibus arietum, & adipem agnorum & ſanguinem taurorum & hircorum nolo,neq; ſi veneritis in conſpectũ meum. Quis enim exquiſiuit hęc de manibus veſtris?Si obtuleritis ſimilaginem fruſtra facietis. Incẽſum abominatio mihi eſt.Et alibi rurſum: Non nunc aduocaui te Iacob, C neque moleſtiam tibi exhibui Iſraël, nõ glorificaſti me ſacrificiis, neque ſeruiſti mihi in donis, neq; tibi moleſtus fui in thure,neque paraſti mihi argento ſuffitũ.Hieremias autem:Ad quid mihi thus è Saba offeras, & cinnamomum è terra longinqua? holocauſtomata veſtra non delectarunt me.Ac rurſus:Holocauſtomata veſtra cum ſacrificiis veſtris,& comeditis carnes. Et alius inſuper Prophetarum ſic ait:Aufer à me ſtrepitum cãtionum tuarum, & canticum organorum tuorum non audiam. Rurſus alibi,cum Iudæi dicerẽt: An accipiet dominus in holocauſtomatibus, ſi dedero primogenita mea pro impietate mea, fructum vẽtris mei pro peccato animę.Propheta increpans illos dicebat:Annunciabo tibi homo quid ſit bonũ,& quid dominus deus quęrat abs te,vt diligas miſericordiã, & facias iudicium & iuſticiam,vt paratus ſis ambulare poſt dominum deum D tuum. Dauid quoq; ſic dicebat: Nõ accipiam de domo tua vitulos,neq; de gregibus tuis hircos. Quã igitur ob rem cum tot poſſet adferre teſtimonia,per quæ deus videtur illa ſacrificia reiicere,neomenias,ſabbata, dies feſtos,omnib⁹ illis omiſsis huius vnius meminit?Nõ ſimpliciter id factũ, neq; fortuitò:ſed iam cauſam dicem⁹. Multi infideles, & ex Iudæis ipſis pugnantes aduerſus nos, dicunt veterem religionem antiquatam eſſe, non quòd ipſa eſſet imperfecta, neque quòd inducta ſit maior,noſtra videlicet religio,ſed propter improbitatem eorum,qui tunc offerebant ſacrificia. Eſaias itaq; dicit: Si extenderitis manus veſtras, auertam oculos meos à vobis:ſi multiplicaueritis obſecrationem, non exaudiã vos.Mox cauſam addẽs proſequitur:Manus veſtræ ſanguine plenæ. Hoc autem non eſt ſacrificia accuſare,ſed offerentium iniquitatem criminari.Et ideo nõ accepta *Pſal.49.* *Iſa.1.*

habuit ſacrificia, quòd ea manibus impuris offerrent. Rurſum cum Dauid dixiſſet: Non accipiam de domo tua vitulos,neq; de gregibus tuis hædos,adiecit dicens: Peccatori autem dixit deus, Quare tu enarras iuſticias *Pſal.49.* meas,& aſſumis teſtamentum meum per os tuũ?Tu autem odiſti diſciplinam,& abieciſti ſermones meos poſt tergum tuum: ſi videbas furem,currebas cũ eo, & cum adultero ponebas portionem tuam, os tuum abũdauit malicia,& lingua tua contexebat dolos: ſedẽs aduerſus fratrem tuum obtrectabas, & aduerſus filiũ matris tuæ ponebas offendiculum.Vnde perſpicuum eſt,quòd hic ob has etiam cauſas reiecerit ſacrificia,quoniã furabantur,quoniam fratribus inſidiabantur. Sed cũ vnuſquiſque Prophetarum,inquiunt, accuſet offerentes, fatẽtur omnes deum has ob cauſas aſpernatum fuiſſe noſtra ſacrificia. Sed Paulus illis plagã ſatis magnam inflixit,& abunde illorum impudentiæ ſilẽtium impoſuit hoc teſtimonio.Cum enim vellet oſtendere, quòd ipſam Iudæorum religionem,vt imperfectiſsimam reiecíſſet,irritámq; feciſſet: hoc aſſumpſit teſtimonium,in quo accuſatio offerentiũ nulla eſt,ſed ipſius religionis imperfectio nuda per ſe declaratur. Propheta enim nulla in re accuſans Iudęos,ſimpliciter ſic loquitur:Sacrificium & oblationem noluiſti,corpus autẽ adaptaſti mihi,holocauſtomata & pro peccato non probaſti. Idq; exponens Paulus ait: Tollit prius, vt poſterius ſtatuat. Nam *Hebr.10.* poſteaquã dixit,ſacrificium & oblationẽ noluiſti,deinde addidit,corpus autẽ adaptaſti mihi: quoniã oſtẽdit aliud inductum ſacrificium, nullam prætereа ſpem dedit futurũ,vt illud reſtitueretur.Et hoc ipſum interpretans Paulus dixit: Per oblationem hanc ſanctificati in voluntate Chriſti. Si enim ſanguis taurorum & hircorum, & cinis vitulæ aſperſus inquinatos ſanctificat ad carnis emundationem: quãto magis ſanguis Ieſu Chriſti, qui per ſpiritum æternũ obtulit ſemetipſum immaculatum, emundabit cõſcientiam veſtram ab operibus mortuis? Itaque quòd illud ſacrificium antiquatum eſt, & aliud in eius locum inductum, quódq; poſthac illud non ſit reſtituendum:ſatis ex his demõſtratum eſt. Age, iam ſupereſt, vt quod dudum conati ſumus demõſtrare,illius ſacerdotij ritus poſthac non exorituros, neque denuo redituros, euidẽter hoc palámq; è ſcripturis ipſis dilucidum faciamus, pauca prius vobis præfati, quò fiat euidentior eorum quæ dicentur enarratio. Abrahã reuerſus è Perſide genuit Iſaac, Iſaac deinde Iacob, Iacob duodecim patriarchas,ex quib⁹ profectę ſunt duodecim tribus,magis autem tredecim: quandoquidẽ loco Ioſeph duo ipſius filij Ephraim & Manaſſes extiterũt tribuum principes, & quẽadmodum vnicuiq; filiorum Iacob, tribus cognomine reſpondebat,Ruben, Simeõ, Leui,Iuda,Nephthalim,Gad,Aſer,Beniamin:ſic ſub Ioſeph duo illius filij cognomen indebãt tribubus,& appellabantur, altera quidem Ephraim,altera vero Manaſſe. Harum itaque tredecim, cæteræ quidem omnes agros habebant ac prouentus multos, & agricolabantur omnes,reliquáq; omnia exercebant ad victum pertinentia. Cæterum tribus Leui ſola honorata ſacerdotio à negociis ad victum pertinẽtibus liberata erat, neque colebant agros,neque tractabant opificia,neq; prẽterea quicquam huius generis exercebãt, ſed ſoli ſacerdotio vacabant,ac decimas accipiebant à toto populo tum frumenti,tũ hordei. Ex his enim rebus illis portionem dabant omnes,& hic erat illis prouentus. Nec fas erat ex vlla alia tribu ſacerdotem vnquam fieri. Ex hac enim tribu factus eſt Aaron, nimirum de tribu Leui, ac

Universidad de Deusto
Biblioteca

per succeſsionem illius poſteri ſacerdotiũ accipiebant, A neq; quiſquam vnquam ex alia tribu creatus eſt. Hi itaque Leuitæ decimas ab illis accipiebant,& ſic alebãtur. Sed ante Iacob, ſub Iſaac, ſub Abraham cum nondum eſſet Moſes,nondum ſcripta lex, nõdum Leuiticum ſacerdotium eſſet proditum,non tabernaculum, non tẽplum eſſet,non tribus diſcretæ, nõ Hieruſalem extaret, cum nullus omnino in Iudæos rerum principatum occupaſſet, fuit quidam Melchiſedech,rex idem & ſacerdos: typus enim futurus erat Chriſti, cuius & ſcriptura manifeſtè meminit. Cum enim Abraham irruptione facta in Perſas,ac fratris filio Loth ex illorum manibus erepto,omnibus ſpoliis direptis rediret,hoſtibus virtute deuictis,hũc in modũ de Melchiſedech loquitur ſcriptura: Et Melchiſedech rex Salem obtulit panem ac vinũ:erat enim ſacerdos dei altiſsimi,& benedixit Abrahæ,dixitq;:Benedictus es Abrahã deo altiſsimo,qui con B
Gene.14. didit cœlum & terrã,& benedictus deus altiſsimus,qui tradidit inimicos tuos ſub manus tuas.Et dedit illis decimas ex omnibus Abraham.Si quis igitur Prophetarũ extitit qui dicat,quòd poſt Abraham poſtq; ſacerdotiũ illud,& hæc ſacrificia atque oblationes exoriturus eſſet ſacerdos alius,non ex illa tribu,ſed ex alia, ex qua nunquam creatus eſt ſacerdos, non ſecundum ordinẽ Melchiſedech:manifeſtum eſt quòd vetus ſacerdotium ceſſauit,aliud autem nouum in illius locum inductum eſt. Nam ſi futurũ erat vt vetus illud obtineret,non ſecundum ordinem Melchiſedech, ſed ſecundum ordinem Aaron, oportuit hoc explicare. Quis igitur hoc dicit? Hic ipſe qui de ſacrificiis locutus, de Chriſto differens
Pſal.109. hoc quoque alicubi dicit:Dixit dominus domino meo, ſede à dextris meis. Deinde ne quis de vulgariũ hominum aliquo ſuſpicaretur illud eſſe dictum,nõ dicit hoc C Eſaias,neq; Hieremias,neq; quiſquã alius propheta priuatæ conditionis,ſed ipſe rex:vt intelligeres quòd non poſit hominem appellare ſuum dominum,ſed deũ ſolum.Nam ſi priuatus fuiſſet,fortaſsis aliquis improborũ dixiſſet illum de homine loqui. Quo modo enim ſi de quopiam hominum hæc locutus fuiſſet Dauid, dixiſſet quòd homo à dextris conſediſſet ineffabilis ac ſummæ illius maieſtatis. Hoc enĩ impoſsibile. De hoc vero ait: Dixit dominus domino deo, ſede à dextris meis, donec ponam inimicos tuos ſcabellum pedum tuorum. Deinde ne putares eum imbecillem eſſe minusq; potẽtem: Tecum,inquit,principatus eſt in diebus potentiæ tuæ.Manifeſtius etiam declarãs addidit:Ex vtero ante luciferum genui te. Ante luciferum nullus hominũ fuit genitus. Tu ſacerdos in æternum ſecundum ordinem Melchiſedech. Non dixit ſecundum ordinem Aaron. D Proinde percontare Iudæum, ſi ſacerdotium vetus nõ eſt antiquãdum, quam ob cauſam induxit alium ſacerdotem ſecundum ordinẽ Melchiſedech,& non ſecundum ordinem Aaron.Per hoc igitur ipſum rem euidẽtiorem reddidit. Cum enim dixiſſet de Chriſto, quem-
Hebr.7. admodum & alibi loquitur: Tu ſacerdos in æternũ ſecundum ordinem Melchiſedech,ſubiũxit,de quo multus nobis ſermo & enarratu difficilis.Deinde cũ increpaſſet diſcipulos,(dicẽdum eſt enim breuiter) ait: Quis eſt ille Melchiſedech? & adducit hiſtoriam quæ loquitur hoc modo:Hic occurrit Abrahæ reuertenti à cõciſione regum,benedixitq; illi, cui & decimas impartitus eſt Abraham.Poſt aperiens conſiderationẽ figuræ:Cõtemplamini autem quãtus ſit iſte,inquit.Hoc autem nõ ſimpliciter dixit,ſed oſtendere cupiens, quòd maius ſit ſacerdotium noſtrum quàm Iudæorum,atq; in ipſis typis præueniens rerũ excellentia declaratur.Nam Abraham Iſaac erat pater, auus Iacob,proauus Leui, ſiquidẽ Iacobi filius erat Leui. Ex Leui ſacerdotiũ apud Iudæos ſumpſit originem.Verum hic Abraham progenitor Leuitarum ac Iudaicorum ſacerdotũ, ſub Melchiſedech, qui typum gerebat noſtri ſacerdotij, laici locum obtinuit, idq; duplici modo declarauit. Primum quòd illi dederit decimas. Nam laici ſacerdotibus dabant decimas.Deinde quòd benedictionem acceperit ab eo. Etenim laici à ſacerdotibus benedictionẽ accipiunt.Rurſum conſidera quanta ſit excellentia noſtratis ſacerdotij,quandoquidem Abraham patriarcha Iudæorũ, progenitor Leuitarum comperitur benedictionẽ accipere à Melchiſedech,illiq; dare decimas.Nam horum vtrũque narrat vetus teſtamentum, & quòd Melchiſedech benedixerit Abrahæ, & quòd decimas ab eo acceperit. His igitur in medium adductis Paulus dicebat:Cõſiderate quantus eſt iſte.Quis?Melchiſedech,inquit,cui etiã decimas Abraham ex præcipuis dedit,ipſorum patriarcha.Et quidem hi qui ſunt ex filiis Leui,ſacerdotiũ accipientes,mandatum habent,vt decimas accipiant à populo,hoc eſt à fratribus ſuis, quãquam egreſſis è lumbis Abrahæ. Quod autem dicit tale eſt: Leuitæ,inquit, qui apud Iudæos ſunt ſacerdotes, mandatum acceperunt, iuxta legem,vt decimas acciperent ab aliis Iudæis,attamen omnes Leuitæ progeniti ſunt ex Abraham,quẽadmodũ & reliquus populꝰ, nihilominꝰ decimas accipiũt à fratribꝰ ſuis. Melchiſedech vero qui nõ ducit originẽ ab illis,neque enim ex Abraham progenitus erat,neque ex tribu Leuitica,ſed ex alio genere:decimauit Abrahã, hoc eſt,decimas accepit ab Abraham:nec id ſolum,verum & aliud quiddam fecit. Quid autem hoc?quòd eidem, qui promiſsiones habebat, videlicet Abrahamo, benedixerit.Et quid hoc inquis,ſignificat? quòd hoc ſacerdotium illo multo ſit inferius. Quo modo? Citra omnem controuerſiam quod minus eſt à maiore benedictionem accipit.Itaque niſi Abraham progenitor Leuitarum fuiſſet inferior Melchiſedech, nequaquam ille huic benedixiſſet,neque hic illi decimas dediſſet.Deinde volens oſtẽdere quòd per Melchiſedech aduenerit hoc ſacerdotium,ſubiecit dicens: Et,vt ita loquar,hoc eſt,propemodum,per Abraham etiam ipſe Leui qui decimas accipiet decimatus eſt. Quid eſt, decimatus eſt? Decimas dedit Melchiſedech & ipſe Leui, qui nõdum erat genitus per patrẽ ipſius,inquit.Adhuc enim in lumbis patris erat cum occurreret Abrahæ Melchiſedech. Nã ideo hoc occupans dixit.Cuius igitur cauſa hęc dicebat?Subiicit dicẽs: Si cõſummatio igitur erat per Leuiticum ſacerdotium, populus enim ſub illo legẽ accepit,quid opus erat deinde ſecundum ordinem Melchiſedech exoriri alium ſacerdotem, qui nõ dicatur iuxta ordinem Aaron? Quid autem eſt quod dicit? Si res,inquit,erant perfectæ quæ gerebantur apud Iudæos, neq; lex erat vmbra futurorum bonorum, ſed ipſa totũ efficiebat,nec futurum erat vt cuiquam alteri concederet, neq; vt ſacerdotiũ prius ceſſaret,qua de cauſa Propheta dixit: Tu es ſacerdos in æternum ſecundum ordinem Melchiſedech:dicendum enim erat,ſecundum ordinẽ Aaron.Et idcirco ait:Si conſummatio per Leuiticũ ſacerdotium erat,quid deinde opus erat ſecundum ordinem Melchiſedech exoriri ſacerdotem alium, qui non diceretur ſecundum ordinem Aaron? Ex hoc enim liquet, quòd illud finem acceperit, aliud in illius locũ inductum ſit multo melius ac ſublimius. Hoc autẽ euicto, ſimul & illud in confeſſo eſt, quòd alius etiam vitæ ſtatus ſacer-

tus ſacerdotio congruens,ſimul inducẽdus eſſet, neque A
non legiſlatio melior,nimirum noſtra.Quod ſanè demonſtrans Paulus dicebat: Tranſlato enim ſacerdotio, neceſſario fit & legis trãſlatio. Quoniam autem pleraq; legalia circa ſacerdotij miniſterium conſiſtebant, prius autem ſacerdotium profligatum eſt,nimirum alio in illius vicẽ inducto, legationem etiam meliorẽ in illius locũ induci oportuit.Poſt hęc declarãs de quo hæc dicat, ait: De quo enĩ dicũtur hæc,alterius tribꝰ particeps fuit, ex qua nullꝰ vacabat altari. Manifeſtũ eſt enim quòd ex Iuda exortus eſt dominus noſter, in quam tribum nihil de ſacerdotio Moſes locutus eſt. Cum igitur clarum ſit Chriſtum ex illa eſſe tribu,nimirum ex Iuda,& ſacerdotem iuxta ordinem Melchiſedech,porrò Melchiſedech eſſe multo honorabiliorem Abrahamo, nimirũ & illud vndiquaque conſtat, quòd etiam aliud pro alio inducitur ſacerdotium,multo quàm prius fuerat ſublimius.Nã ſi typus talis, etiam Iudaico ſacerdotio ſplẽdidior erat, multo magis ipſa veritas: quod tractans idem Apoſtolus,dixit: Amplius adhuc manifeſtum eſt, ſi ſecundum ſimilitudinem Melchiſedech exoritur alius rex, qui nõ ſit iuxta legem pręcepti carnalis,ſed iuxta virtutem vitæ incorruptibilis, quòd nullum illius præceptum erat carnale. Non enim oues mactare neque vitulos iuſsit, ſed virtutem animi curare, & hoc pacto deum colere, & horum præmia vitam nobis deſignauit,quę nunquã corrumpetur. Ac rurſum mortuos nos ſub peccatis veniens ſuſcitauit, & in vitam reduxit deſtructa duplici morte,altera peccati,altera carnis. Quoniam igitur venit,propter hoc dicit: Non iuxta legem præcepti, ſed iuxta virtutem vitæ incorruptibilis. Iam igitur & illud quod reſta at demonſtratum eſt,quod tranſlato ſacer- C
dotio,legis quoque tranſlationẽ fieri conueniebat. Attamen & hoc ipſum expreſſe licebat demonſtrare,prophetásq; teſtes rurſus adducere, quòd & lex eſſet tranſferenda, quòd reipublicæ ſtatus in melius tranſmutandus, & quòd nũquam rex aliquis Iudæus exoriturus ſit. Verum quoniam tantum eſt dicendum, quãtum auditor poſsit capere, nec omnia ſimul, nec aceruatim,illis in aliud tempus diſpẽſatis: hic ſermonem finiemus,exhortãtes veſtram charitatem, memineritis eorum quæ dicta ſunt,& hæc illis quæ prius dicta ſunt, annectatis: quódq; prius rogauimus idem & nunc rogamus,vt fratres veſtros reducatis ad ſalutem,multam ſolicitudinẽ habeatis pro membris neglectis.Propter hoc enim nos tantum laborum ſuſcipimus, non vt vulgari more loquamur, neque vt plauſum ſtrepitúmq; feramus:ſed vt auulſos ad viam veritatis reducamus. Ac ne quis mihi dicat,nihil mihi cũ eo eſt negocij,vtinã contingat mi- D
hi mea ipſius negocia recte gerere. Nemo ſuũ ipſius negocium recte gerere poteſt, neglecta proximi ſalute,
1.Cor.10. propter hoc & Paulus ait:Nemo quod ſuum eſt quęrat, ſed quiſq; quod alterius:ſciens quòd ſua cuiuſq; vtilitas in proximi vtilitate ſita eſt.Sanus es tu, ſed oculus tuus
1.Cor.11. infirmatur:hoc eſt,eſt ægrotus.Itaq; ſi vere ſolicitus fueris pro ægrotante, magis dolebis, & imitaberis in hoc quoq; beatum illum qui dicit: Quis infirmatur,& ego non infirmor? quis offenditur,& ego nõ vror?Etenim ſi cum duos obolos dederimus, paulúmq; pecuniæ inſumpſerimus in pauperes,gaudemus: ſi poterimus animas ſeruare,quãto maiorem voluptatis fructum capiemus? quantum autem in futuro ſeculo recipiemus gaudium?Nam ibi quoq; quoties conueniemus,multam capiemus voluptatem ex congreſſu,reminiſcẽtes officiorum,quæ viciſsim alij in alios præſtitimus.Deinde cum

illos conſpexerimus ad tribunal illud metuẽdum,multæ fiduciæ participes erimus:& quemadmodum qui iniuria afficiũt,qui vſurpant aliena,qui rapiunt,qui mala innumera proximis inferũt, cum illuc venerint,eóſque viderint qui hæc paſsi ſunt, (videbunt enim, videbunt inquam,omnino, id quod perſpicuum eſt & ex diuite illo & Lazaro)neq; os aperire poterunt, neque habebunt quod dicãt aut excuſent,ſed multo pudore magnáque condemnatione repleti ex illorum aſpectu, ad ignea flumina adducentur.Itidem qui bene viuunt,qui docent, qui inſtituunt, vbi viderint eos quos ſeruauerunt,illic patrocinantes ipſis,multa fiducia replebũtur.
2.Cor.1. Et hoc Paulus declarãs dixit:Gloria veſtra ſumus, quẽ-
admodum & vos noſtra.Quando hoc? In die domini noſtri Ieſu Chriſti. Ac rurſus Chriſtus exhortatur, di-
Luc.16. cens: Facite vobis amicos ex mammona iniquitatis,vt B
cum defeceritis, accipiant vos in æterna ſua tabernacula.Vides quòd multa fiducia nobis contingit ab his, quos hic noſtro beneficio iuuerimus.Quòd ſi vbi pecunia duntaxat inſumitur,tot ſunt coronę,tanta merces, tanta remuneratio: vbi iuuatur anima, quî fieri poteſt vt non multa magnaq; nobis cõtingant bona? Etenim
Act.9. ſi Tabitha illa quę viduas veſtiebat,quę paupertati ſubueniebat, à morte in vitam reuocata eſt, & lachrymæ eorum qui beneficiis affecti fuerant, animam in corpus reduxerunt,cum nondum veniſſet reſurrectio: quid facient hominum lachrymæ per te ſeruatorum? Quemadmodum enim hanc circunſtantes viduæ viuam ex mortua reddiderunt, ſic & te tunc circunſtantes qui nunc per te ſeruati fuerint,efficiẽt, vt multam experiaris humanitatem,& ex incendio gehennæ eripiẽt. Hæc igitur ſcientes non ad præſentem horam tãtum feruidi ſimus & vigilantes, ſed ignem quem habetis nunc, excitate egreſsi foras, luſtrantẽsq; curate ſalutem ciuitatis.Quod ſi ignoretis,diſquirite vbi ſint qui his malis ægrotant. Sic enim & nos vobis promptius lubentiúſque loquemur, ipſis factis cognoſcentes quòd non in petram ſemen iacimus, & vos ipſi circa virtutis exercitationem eritis alacriores. Quẽadmodum in pecuniis, qui duos lucratus eſt aureos, procliuis eſt ad decem, ad viginti colligendos congregandósq;. Sic vſu venit & in virtute,qui fecerit bonum opus,officiúmve præſtiterit, extimulationem aliquã aut exhortationem ad agẽdum ſumit,vt alia quoq; benefacta aggrediatur. Vt igitur & fratres ſeruemus, & nobis veniam pro peccatis, imò potius multam fiduciam reponamus, deniq; curemus & illud, vt à cæteris omnibus nomen dei glorificetur,cum vxoribus,liberis,& famulis ad hunc venatũ & indaginẽ egreſsi, extrahamus è diaboli laqueis captos D
ab illo iuxta ipſius voluntatem: nec prius deſiſtamus,q̃ quicquid per nos præſtari poterit, præſtiterimus,ſiue pareant,ſiue non pareant. Quin potius impoſsibile eſt,vt Chriſtiani cum ſint,non pareant:ſed ne vel hanc excuſationem habeatis illud dico. Si poſtquã multa verba exhauſeris, & quicquid per te præſtari poterit,expleueris:videris illum,non obtemperare,adducito ad ſacerdotes, & omnes per dei gratiam potientur venatu, totúmq; tuum erit,qui illum adduxeris.Expedit vt hęc & vxores dicant viris,& viri vxoribus,& filij parentibus, & patres filiis,& amici amicis. Diſcant hæc & Iudæi,& ij qui nobis quidem coniuncti videntur,ſed cũ illis ſentiunt,quòd nobis aliquod ſtudiũ eſt,ac ſolicitudo,vigilantiáq; pro fratribus noſtris ad illos vltro currẽtibus. Et omnes ante nos,illos corrigẽt,qui cum noſtræ profeſsionis ſint,tamẽ illò commeant. Quin potius nemo

Universidad de Deusto
Biblioteca

posthac ausurus est ad illos confugere, sed erit corpus A
Ecclesiæ purum. Deus autem qui vult omnes homines
fieri saluos, & ad agnitionẽ veritatis venire, & vos ad
istum venatum corroboret, & illos ab hoc errore libe-
ret. Denique cunctos ad salutem reuocatos dignos red
dat cœlorum regno, in gloriam eiusdẽ domini nostri
ac saluatoris Iesu Christi, cui gloria & imperium, nunc
& semper, & in secula seculorum, Amen.

EIVSDEM ADVERSVS IVDAEOS, Oratio quinta.

PRæteriit ieiunium Iudæorũ, imò potius ebrie-
tas Iudæorum. Est enim & absque vino ebrie-
tas, est & in sobrietate temulenta luxuriosaq;
comessatio. Quòd si nemo posset absq; vino
temulentus esse, nequaquã Propheta diceret: Væ iis qui
ebrij sunt, & non à vino: si non esset sine vino ebrietas, B
Ephe. 5. haudquaquam dixisset Paulus: Nolite inebriari vino in
quo est luxuria. Nam quemadmodum vino, sic & alio
modo possit aliquis inebriari. Eóque dixit, Nolite in-
ebriari vino. Est enim ebrietas & in ira, & in absurda
concupiscẽtia, & in auaricia, & in amore gloriæ, deni-
que in aliis innumeris affectibus. Ebrietas enim nihil a-
liud est, quàm excidisse à recta ratione, deliratióq; & sa
næ mentis priuatio. Non solum igitur qui multum ex-
haurit merum, verumetiam qui alium quempiam mor
bum alit in animo, vehementer ebrius esse iudicabitur.
Etenim qui mulieris alienæ tenetur amore, qui scortis
vacat, ebrius est. Et quemadmodum is qui multum ebi-
bit merum, sesèq; ingurgitauit, illiberales voces effun-
dit, aliúdq; pro alio videt: sic & hic veluti mero quopiã,
sua cupiditate repletus, neq; sana profert verba, sed ob-
scœna omnia, sed pernicio sa, sed illiberalia, risusq; ple- C
na, aliáq; pro aliis videt, cæcutiens ad ea quæ cernũtur.
Quòd si cui mulieri stuprum inferre concupiscit, hanc
vbiq; imaginans, non aliter quàm mente captus, ac de-
lirans, in conuenticulis, in conuiuiis, in omni tempore,
in omni loco, & si innumera hominũ milia ipsum allo-
quantur, ne audire quidem videtur, sed ad illam tantũ
intẽtus est animus, nec aliud somniat quàm peccatum,
habẽtque suspecta omnia, metuit omnia, nihilo melior
animante quod alligatum scutica impellitur. Rursusq;
quẽ tenet ira, ebrius est. Similiter & huic turget facies,
vox fit asperior, oculi fiunt sanguinolenti, mẽs obtene-
bratur, prudentia submergitur, lingua tremit, oculi in-
torquentur, aures alia pro aliis audiunt, nimirum ira lõ
ge grauius quàm vllum merum soleat percellẽte cere-
brum, tempestatem concitante, turbationémq; gignẽte
insedabilem. Quòd si ebrius est, quẽ tenet concupiscen- D
tia iráve: multo magis homo impius & in deũ blasphe-
mus, illiúsq; legibus repugnans, quíq; hanc intempesti-
uam Iudæorum pertinaciam nunquam vult effugere, e-
brius est insanítq;, deterius affectus quàm ij qui comes-
santur, quíq; mente capti sunt, licet ipse morbum suum
non sentire videatur. Nam id maxime conuenit ebrie-
tati, etiam sensu vacare malorũ, quæ turpiter commit-
tit. Quemadmodũ igitur illud est grauissimum in mẽ-
te captis & attonitis, quòd cũ ægrotent, nec hoc ipsum
sentiant se esse ægrotos: sic & Iudæi, nũc cum sint ebrij,
non sentiunt tamen morbum suum. Præteriit igitur il-
lorum ieiunium, quauis ebrietate fœdius. Nos autem ne
remittamus pro fratribus nostris solicitudinem, neque
posthac existimemus vllam illorum curam esse impor-
tunam: sed quemadmodum faciũt milites, vbi commis-
so prælio verterint in fugã aduersarios, ab insectatio-
ne redeuntes, non protinus currũt ad tabernacula, sed
prius ad conflictus locum profecti, tollũt eos qui ex ip-
sorum numero cæsi sunt, ac vita quidẽ defunctos terra
occulunt: cæterum si quos viderint inter mortuos spi-
rantes adhuc, nec letale vulnus habentes, iis in tentoria
sublatis, multam adhibẽt curationem extracto telo, ac-
cersitis medicis, absterso sãguine, pharmacis porrectis,
reliquáq; omni curatione admota ad sanitatem redu-
cunt. Et nos igitur quoniam opitulante dei gratia Iu-
dæos persecuti sumus armatis aduersus illos vndiqua-
que prophetis, reuersi ad nos videamus, num qui fra-
trum nostrorum ceciderint, num qui ab ieiunio inter-
cepti sint, num qui illis in festo cõmunicauerint: ac ne-
minem quidem tradamus sepulturæ, sed potius sublа-
tos omnes curemus. Nam sub externis quidem hosti-
bus, qui semel conciderit, animámq; efflarit: fieri nõ po
test vt mules eum recuperet, & ad vitam reuocet, Cæte- B
rum in hoc bello prælióq;, etiã si quis letale vulnus ac-
ceperit, fieri potest vt auxiliãte nobis dei gratia eum ad
vitam reducamus. Nõ enim hæc naturæ mors est, quẽ-
admodum illa, sed voluntatis ac propositi. Volũtatem
autem mortuam licet denuo suscitare, animæq; morti
datæ persuadere licet, vt ad suam vitam redeat, suumq;
dominum agnoscat. Agite ne defatigemur fratres, ne-
que delassemur, neq; desistamus, neque quisquã illa ver
ba dicat, quòd ante ieiuniũ illis cauere oportuerit, om-
némq; mouere lapidem: nũc vero posteaquam ieiuna-
tum est, posteaquam peccatum admissum est, postea-
quam iniquitas consummata est, quæ supereſt vtilitas?
Etenim si quis nouit quid sit fratri cõsulere, nouit & il-
lud, quòd nunc potissimũ oporteat admouere manus,
omnéq; studium impendere. Neque enim tantum ante
peccatum admissum conuenit fratris saluti cauere, ve- C
rum & post lapsum manus porrigendæ sunt. Etenim si
deus ab initio fecisset istud, tantúmq; nobis consuluis-
set ante peccatum, post peccatum neglexisset hominẽ,
passusq; fuisset perpetua in ruina iacere: nullus adhuc
nostrum vnquam salutem fuisset consecutus. Verũ hoc
non facit deus, quippe amans humani generis ac mitis,
nostræq; salutis auidissimus. Quin & post peccata mul-
tam præstat solicitudinem, quandoquidem & Adæ ca- Gene. 3.
uit ante peccatum, dicens, è quouis ligno quod est in pa
radiso comedens comedes: è ligno vero cognitionis
boni maliq; non comedetis, sed quocunq; die comede-
ritis, morte moriemini. Ecce & facilitate legis, & largi-
tate concessorum, & acerbitate supplicij: & ipso fine il-
lationis prospexit ne peccaret. Non enim dixit, post v-
num aut duos trẽsve dies, sed in ipso die quo comede- D
ritis, morte moriemini. Denique cunctis quibus cauere
oportuit modis, cauit homini: attamen vbi post tãtam
prouidentiam, eruditionem, exhortationem, beneficẽ-
tiam lapsus est, nec obtemperauit iussis diuinis, non di
xit deus, quæ iam restat vtilitas. Comedit, cecidit, trã-
gressus est legem, credidit diabolo: despexit præceptum
dei, accepit vulnus, mortuus est, neci traditus est, in dã-
nationis sententiam incidit. Quid posthac est quod il-
li loquamur? Nihil horum dixit, sed protinus ad illum
venit, allocutus est, cõsolatus est, ac rursus aliud admo-
uit remedium, videlicet laborem ac sudorem: nec prius
destitit omnia facere, conari omnia, donec naturã col-
prouexisset, maióráque quàm perdiderat homini bona
dedisset: factis ipsis docens diabolum, quòd his insidiis
nihil profecisset, sed quòd homines eiectos è paradiso,
paulo pòst visurus esset in cœlis angelis permixtos. Idẽ
fecit

fecit in Cain. Siquidem & illius priusquam peccaret, ca A
Genes. 4. uerat saluti, denunciato periculo dicens: Peccasti, quie-
sce, ad te conuersio illius, & tu illius dominaberis. Vide
sapientiam prudentiámq; dei. Hoc metuis, inquit, ne te
frater spoliet prærogatiua primogenitorum, propterea
quòd mihi charus est, ne principatum sibi vsurpet tibi
debitum. Nam primogenitos, posterius genitis oporte-
bat honorabiliores esse. Bono, inquit, animo sis, ne me-
tue, ne hac de causa despondeas animum: ad te cõuer-
sio eius, & tu dominaberis illius. Quod autem dicit hũc
habet sensum, Mane in honore primogeniti, & esto
fratri tuo refugium, vmbraculum, ac patrocinium. im-
peráq; & dominare illius, tantum ne ad parricidiũ pro-
silias, neque ad impiam illam feraris occisionem. Verũ
ne sic quidem auscultauit, neque conquieuit, sed cæde
semet impiauit, dexteram in fraternum immisit iugulũ.
Quid igitur? num dixit deus, Sinamus illum in posterũ? B
Quis posthac erit profectus? Perpetrauit parricidium,
mactauit fratrem, contempsit admonitionem meam,
insanabile, miniméq; condonandum homicidium au-
sus est perpetrare, taliq; ac tanta dignatus solicitudine
mea, eruditione, consilio, cũcta illa propulit ex animo,
nec vlla ratione conuersus est. Deseratur igitur in po-
sterum ac proiectus esto, nec vllo meo respectu dignus
habeatur. Nihil tale deus nec dixit, nec fecit, sed ad illũ
venit denuo & corrigit hominem dicens: Vbi est Abel
frater tuus? Ac ne inficiantem quidem deserit, sed vel
inuitum adigit ad facinoris confessionem: cúmque il-
le dixisset, Nescio: Num custos fratris mei sum ego? ait,
vox sanguinis fratris tui clamat ad me de terra. Ipse,
inquit, res prædicant te homicidio inquinatum. Quid
ille? Maius est peccatum meum quàm vt mihi remitta-
tur, etsi eiicias me de terra, etiã à facie tua occultabor. C
Huius sermonis sententia sic habet, Grauiora quidem
commisi, quàm vt veniam mereãtur, aut excusari pos-
sint, aut condonanda sint: sed si velis vrgere quod fa-
ctum est, omnib⁹ obiiciar, tuo auxilio destitutus. Quid
igitur deus? Non sic, inquit, immo quisquis occiderit
Cain, septẽ vindictas persoluet. Ne metuas, inquit, hoc,
viues longam vitam. Si quis te occiderit, obnoxius erit
multis suppliciis. Nam septenarius numerus in scriptu-
ris infinitæ multitudinis significationem habet. Quo-
niã igitur Cain multis suppliciis obnoxius erat, anxie-
tati, tremori, suspiriis, deiectionibus animi, dissolutio-
ni corporis: Qui occiderit, inquit, te, & ab illis vinculis
liberarit, ipse in sese vindictas accerset. Ac videtur qui-
dem id quod dicitur vehementer atrox esse, cum cõtra
declaret domini beneuolentiam. Etenim deus volens
posteros ad temperantiam adducere, tale supplicij ge- D
nus excogitauit, quod Cain à peccato posset liberare.
Nam si protinus illum interfecisset, abisset quidem pec
catum in sese tectum ferens, neque posteris vllo pacto
fuisset cognitus. Nunc autem permissus multo tempo-
re viuere in illo tremore, docuit obuios omnes ipso a-
spectu, vacillationéq; carnis exhortans ne quãdo simi-
lia auderent, ne similia paterentur: simul & ipse reddi-
tus est melior. Nam tremor & timor ac vita cũ anxie-
tate peracta, corporisq; dissolutio, veluti vinculo quo-
piam constrinxit illum, neque permisit denuo ad simi-
le facinus prorumpere, & prioris assidue commonefe-
cit, & interim ipsius animam moderatiorem reddidit.
Sed inter hæc loquenti mihi venit in mentẽ, vt in me-
dium adducam, quærámq; quãobrem tandem cum pec
catum suum esset confessus, factúmq; damnasset, dicẽs
se maiora peccasse quàm vt veniam mereretur, nullaq;
excusatione se dignum esse, non potuerit abluere pec-
cata, cum Propheta dicat, Dic tu iniquitates tuas prior, Esa. 43.
vt iustificeris: sed condemnatus fuerit. Quoniam nõ di
xit quemadmodum iusit Propheta: nõ enim simpliciter
dixit, Dic tu iniquitates tuas, sed ait, dic tu prior ini-
quitates tuas. Quod quæritur hoc est, nõ simpliciter es-
se dicendas, sed prius esse dicendas, non expectandam
redargutionem accusantis. Hic autem non dixit prior,
sed expectauit donec redargueretur à deo, quin potius
illo redarguente negauit. Postquam autem semel factũ
est peccatum palam, tum dixit peccatum, quæ quidem
non est confessio. Proinde tu quoque dilecte cum pec-
caueris, ne expectaris vt ab alio accuseris: sed priusquã
accuseris ac deferaris, tu condemna quæ facta sunt. Nã
si quis alius deinde te redarguerit, non iam confessio-
nis est officium, sed illius qui accusat correctio. Qua- Prouer. 18.
propter & alius quispiam inquit: Iustus suipsius accusa-
tor est in principio sermonis. Itaque non hoc est quod
quæritur vt accuses te ipsum, sed vt prior te ipsum ac-
cuses, nec expectes ab aliis redargutionem. Petrus itaq;
post illam nefariam abiurationem, quoniam celeriter
suum ipsius peccatum recordatus est, nulloq; accusante
dixit peccatum, fleuítque amare: adeo abluit illam ab- Matt. 26.
negationem, vt etiam primus Apostolorum fuerit fa- Luc. 22.
ctus, ac terrarum orbem totum subiecerit. Sed quod di
cebam (nam oportet ad id quod propositum est reuer-
ti) satis vobis ex his demonstrauit ratio, quòd nõ opor-
teat fratres lapsos negligere neque cõtemnere, verum
prospicere quidem illis ante peccatum, cæterum etiam
post peccatum multam erga illos præstare curam. Itidẽ
faciunt & medici: præscribunt enim ac præcipiunt ho-
minibus, quę possunt illorum sanitatem tueri, omnémq;
que morbum excludere: cæterum vbi neglexerint præ-
scripta, & in valetudinem aduersam inciderint, nõ ne-
gligunt eos ipsi, sed tum maxime multam adhibent so
licitudinem, quò illos morbo leuent. Identidem & Pau
lus fecit, qui eum qui stuprum cõmiserat, post illud pec- 1. Cor. 5.
catum quod ne inter gentes quidem inueniebatur, nõ
contempsit: verum etiam auersantem, nolentémq; cõ-
fiteri peccatum, sed subducere se parantem ac resilien-
tem, reduxit ad sanitatem: & ita reduxit, vt cõiungeret
corpori Ecclesiæ: neq; dixit apud sese, quid amplius? quę
vtilitas? Stuprum commisit, peccatum perpetrauit, nec
vult desistere à lasciuia, verum sibi placet, & immedica
bile vulnus reddidit: sinamus igitur illũ ac deseramus.
Nihil horũ dixit, sed propter hoc ipsum maxime mul-
ta vsus est erga illum solicitudine, quod ad non referẽ-
dam maliciam videbat illum esse delapsum: neque ces-
sauit terrere, minari, punire, tum per sese, tum per alios
complures, nihil non faciens, nihil non tentans, donec
illum ad agnitionẽ peccati perduxisset, ad sensum ini-
quitatis, postremo donec ipsum liberasset ab omni no-
ta. Hoc sanè facito tu quoq;, imitare Samaritanum illũ,
qui in Euangelio tantam erga vulneratum præstitit so
licitudinem. Etenim illic præteriit leuita, præteriit pha
risæus, ac neuter deflexit ad iacentem, sed inclementer
crudelitérq; relicto seminece abierunt. Samaritanus au
tem quispiã, qui nulla ex parte illi coniunctus erat, non
prætercurrit, sed accurrens misertus est, instillauit oleũ
& vinum, imposuit asino, duxit ad diuersorium, pecu-
niam partim dedit præsentẽ, partim pollicitus est, pro
eius qui nihil ad ipsum pertinebat curatione, nec dixit
apud sese: Quæ mihi cura est istius? Samaritanus sum, Luc. 10.
nihil mihi cum illo, procul absumus à ciuitate, & ille ne
ingredi quidem potest. Quid autem si ferre non possit

Universidad de Deusto
Biblioteca

viæ longitudinem, mortuũ afferam? capiendus sum ob cædẽ, obnoxius ero homicidio. His sanè de causis multi sæpe prætereuntes ac videntes homines vulneratos, prætereunt, non quod grauentur tollere pecuniisq; parcant, sed metuentes ne & ipsi pertrahantur in iudicium tanquam cædis rei: verum humanus ille ac mitis nihil horum metuit, sed his omnibus contemptis imposuit eum asino, & in diuersorium perduxit, neq; quicquam harum rerum spectabat, non periculum, non pecuniarum impendium, non aliud præterea quicquam. Quòd si Samaritanus adeo humanus mitisq; fuit erga hominem ignotum, quam habituri sumus nos venia, si proprios fratres neglexerimus in malis grauioribus? Nam & isti qui nunc ieiunauerunt, inciderunt in prædones Iudæos: imò verius omnibus prædonibus sæuiores, quique grauioribus malis afficiũt eos qui in ipsos incidũt. Neq; enim vestes illorum lacerarũt, neque corpori inflixerunt vulnera, quemadmodum illi tunc fecerãt: sed animam sauciarũt, multisq; vulneribus illis inflictis sic abierunt illos relinquentes in fouea peccati iacẽtes. Ne igitur dissimulemus talem tragœdiam calamitatemq;, neque prætereamus inclementer tã miserabile spectaculum. Quinetiam si alij hoc fecerint, tu ne feceris, Ne dixeris apud temetipsum, homo sum mundanus, vxorem & liberos habeo, ista sacerdotum sunt, ista monachorum. Neq; enim Samaritanus ille hæc dicebat, vbi nunc sacerdotes, vbi nunc pharisæi: vbi Iudęorum doctores? sed perinde quasi venatum quempiã maximum nactus esset, ita lucrum arripuit. Et tu igitur cum videris aliquem egẽtem curatione vel corporis vel animæ: ne dicito apud teipsum, quare ille & ille eum non curauerunt, sed à morbo libera. Ne petas ab illis causas negligentiæ. Si inueneris aurum iacens, nõ dicis apud teipsum, quare ille aut ille hoc nõ sustulerunt, sed festinas ante alios rapere. Itidem & de fratrib⁹ collapsis cogita, putatóq; te thesaurum reperisse, nimirum occasione illis medendi. Etenim si instillaueris illi velut oleum sermonis doctrinam, si obligaueris humanitate temperãtiáq; vulneratum, si sanaueris, ille te faciet ditiorẽ quouis thesauro. Qui enim eduxerit preciosum ex indignitate, tãquam os meum erit, inquit ille. Quid huic poterit æquiparari? Quod neq; ieiunium, neq; humi peractæ cubationes, neq; per vigilia, neq; aliud quippiam potest efficere, efficit fratris procurata salus. Cogita quàm multa tuũ os frequenter peccauerit, quàm multa verba obscœna protulerit, quàm multa cõuicia, quàm multa maledicta euomuerit, & omnino susc ipies collapsi curam. Nam hoc vno benefacto omnem illam delere maculã poteris. Et quid dico delere? facies vt sit os tuũ, sicut os dei. Quid huic honori possit æquiparari? Nõ enim ego ista polliceor, ipse deus hoc dixit. Si vnum quempiam eduxeris, inquit, vt os meum, erit os tuum, purum, sanctúmq;. Ne igitur negligamus fratres, neq; prætereũtes dicamus, quàm multi sunt qui ieiunant, quàm multi intercepti sunt, sed curam habeamus illorum, etiamsi multi sint qui ieiunarunt, tu ne traducas, néve in fabulã vertas Ecclesiæ calamitatẽ, sed medere potius. Et si quis dixerit, multi ieiunarunt, obtura illi os, ne fama diuulgetur, eíq; dicito: Ego quidẽ non noui, deceptus es homo, mentirísq; dicẽs illos esse multos. Ac delatori quidem impone silentium, cæterũ eos qui intercepti sunt ne neglexeris: vt vtrinq; multa securitas contingat Ecclesiæ, tum ex eo quòd fama non sit euulgata, tum inde quòd eos ipsos interceptos ad sacrum gregem reduxeris. Ne igitur obambulantes referamus qui peccauerint, sed festinemus vt eos qui peccarũt, corrigamus. Est enim prauа consuetudo tantum accusare fratres, nec illorum curam habere, traducere mala infirmorũ, nec mederi. Auferamus igitur hanc prauam consuetudinẽ charissimi. Neque enim ea mediocrem pestem inuehit. Et quo pacto? ego dicam. Audiuit aliquis ex te quòd multi cũ Iudæis ieiunauerint, minimèq; expendens quo animo dixeris, in aliud id quod dictũ est, detorsit. Rursus ille parum attentus, alteri hoc ipsum elocutus est, deinde paulatim hac mala fama increscente, magnum quidẽ probrum offunditur Ecclesiæ: his vero qui pereũt nulla affertur vtilitas, quin potius grauissima noxa, tum his tũ aliis. Etiãsi pauci fuerint, nos tamen eos rumoribus malis multos facim⁹: & eos qui stant, imbecilliores reddimus, & eos qui ad casum procliues sunt, impellimus. Frater enim audiens esse multos qui ieiunarũt, ipse negligentior erit: Deinde rursus qui infirmior est, hoc audito, accurret ad multitudinem eorum qui ceciderunt. Ne igitur vel super hoc, vel super alio quouis improbo facto gaudeamus, etiamsi multi fuerint peccatores, traducere eos ac dicere multos esse, sed potius obturemus os, & coërceamus. Ne mihi dixeris multi sunt qui ieiunarunt, sed corrige multos. Non ideo mihi consumptũ est tantum verborum, vt accuses multos, sed vt ex multis facias paucos, imò potius ne paucos quidem, sed & hos ipsos etiam sanes. Ne itaq; traduxeris peccata, sed medere. Quẽadmodum enim qui traducunt, & in hoc tantum vacant, etiam si pauci fuerint qui peccauerunt, faciunt vt multi esse putentur: sic qui cohibent ac silentium imponũt traductoribus, lapsorumq; curã habent, etiam si multi fuerint & eos ipsos facile corrigunt, nec quenquam sinunt ex horum fama lædi. Non audistis q̃ Dauid deplorans Saũlem dixit, Quo modo ceciderũt potentes? Ne annunciaueritis in Geth, neq; prædicaueritis in viis Ascalonis, ne lætentur filiæ incircuncisorũ. Quòd si ille rem manifestam noluit traduci, ne aduersariis gigneret voluptatem: quanto magis non oportet hæc efferre ad aures alienas, sed potiꝰ ad nostras, vt neque hostes audientes gaudeant, neq; nostri re cognita concidant, sed oportet cohibere rumorẽ, & vndiquaque compescere. Ne mihi dixeris, hoc illi dicebãt, apud te ipsum contine verbum. Quemadmodum tu non poteras tacere, ita nec ille poterit hæc apud sese cõtinere. Hæc non de hoc præsente tantum ieiunio dico, sed de cæteris etiam innumerabilibus peccatis. Ne hoc consideremus tantum, an multi sint abrepti: sed illud consideremus, quo modo illos reducamus, ne exaggeremus res hostium, ac nostras deiiciamus: ne illos potentes ostendamus, nostras vero res imbecilles: sed omnia potius in contrarium faciamus. Nouit etiã fama vel deicere, vel erigere animũ. Ideoq; moneo vt illos rumores augeamus, qui res nostras attollũt, magnásq; videri faciunt: non autẽ illa fratres exaggeremus, quæ toti sodalitati dedecus offundũt. Contrà, si quid audierimus boni, apud omnes proferamus: si quid vero mali prauiq;, apud nos ipsos occultemus, idq; vt tollamus, nihil non faciamus. Et nunc obambulemus, curiosè scrutemur, cõ templemur eos qui lapsi sunt, etiamsi in ædes oporteat ingredi, ne grauemur. Quòd si ignotus fuerit, nec vlla ex parte ad te pertinens is qui cecidit, scrutare, esto curiosus, quem habeat amicum aut necessarium, & cui maxime obtemperet, hoc assumpto ingredere in ædes, ne pudescas, neq; erubescas. Si ingrederis pecuniam postulaturus, aut beneficium accepturus ab illo æquum erat erubescere. Cæterum cum pro illius salute ingrediendi occasionem

Quæ non expediat, publicare ruborẽ pœnitentiæ.

Hiere. 15.

2. Reg. 1.

occasionem ceperis, liberatus es ab omni crimine. Assidè sanè, loquere cum illo, aliis de rebus facto sermonis exordio quò correctio careat suspicione. Dic mihi laudasne Iudæos eo quòd Christum crucifixerint, quodq; eum conuiciis afficiant, & legis transgressorem appellant? Profecto non sustinebit si fuerit Christianus, etiãsi millies Iudaizet dicere, laudo: sed obturabit aures, discẽtque tibi, absit. Bono animo sis homo, quum ab ipso ceperis consensum vnius proloquij. Rursus assumito dicens: Quo modo igitur cum illis, dic mihi, quo modo particeps es festi? quo modo cum illis ieiunas? Post hæc accusa illorum improbitatem, expone omnem iniquitatem, quam superioribus diebus narrabam apud vestram charitatem, à loco, à tempore, à templo, à prædictione prophetarum redargui: ostende quo modo frustra & incassum omnia faciunt, nec vnquam ad pristinum statum redituri sunt, quodq; fas illis non est extra Hierosolymam quicquam tale facere. Ad hęc commonefacias gehennę, formidãdi tribunalis Christi, eorum quæ nostram causam illic vel leuatura vel grauatura sunt, quodq; illorum omnium reddituri sumus rationem, quòd vltio non parua reposita est eis qui talia audent. Commonefacito & Pauli dicentis: Quicunque in lege iustificamini à gratia excidistis: & rursus comminantis, Si circuncidamini, Christus nihil vobis proderit: dicitóque quòd quemadmodum circuncisio, ita & ieiunium Iudaicum è cœlis expellit ieiunantem, etiam si habuerit alia innumerabilia benefacta. Dic, quòd Christiani propter hoc vocamur & sumus, vt Christo pareamus, non vt ad hostes curramus. Quòd si prætexat curationes aliquas, dixeritque tibi, pollicentur remedium, & ideo ad illos curro: patefacito illi impostura, incantationes, applicaturas, veneficia. Neque enim alio modo videntur mederi, neque enim vere medentur. Absit. Quin ego quidem illud longe mirabilius dicã, etiamsi vere sanarent, satius tamen esse emori, quàm ad Christi hostes accurrere, itáque sanari. Quid enim prodest curare corpus, anima pereũte? Quid autem lucri, aut quid solatij nanciscamur, mox coniiciendi in ignem æternum? Nam ne dicerent ista, audi quid dicit dominus: Si extiterit propheta in te, aut somnium somnians, ediderit q; signum ac prodigiũ, euenerit q; signum ac prodigium sicut loquutus est, dixerit q;, eamus & seruiamus diis aliis: ne auscultetis prophetæ illi, quoniam tentat vos dominus deus vester, an diligatis ipsum ex toto corde vestro. Quod dicit tale est: Si quis, inquit, prophetа dixerit, Possum excitare mortuum, mederi cæco, sed obtẽperate mihi, adoremus dęmones, immolemus idolis. Deinde si qui hæc loquitur, possit mederi cæco, aut excitare mortuum: nec ista præstanti credideris, inquit, eò quòd deus tentans te, permisit vt ille hoc posset, nõ quòd ille non nosset tuum animum, sed vt tibi probationis occasionem exhiberet, an vere diligeres deum. Est autem amantis, etiamsi exanimes ad vitam reuocẽt qui nos conantur ab amato distrahere, nequaquam tamen ab amato deficere. Quòd si hęc dixit Iudæis, multo magis ad maiorem sapientiam inuitauit eos, quibus resurrectionis ostium aperuit, quibus præcepit ne in rebus præsentibus figerent amorem, sed spes omnes ad vitam futuram transferrent. Sed quid dicis? Affligit te, premítque corporis morbus? Atqui nondum tanta passus es, quanta beatus ille Iob, imò ne minimam quidem partem malorum illius. Siquidem postquam simul interissent greges & armenta cum cæteris omnibus, in prædam abductus est & puerorum totus chorus, eáque omnia vno die peracta sunt, vt non modo natura calamitatũ, verum etiam perpetuitas deiicere posset athletã. Post hæc omnia vulnus accepit letale, vidit vermes toto vndiq; corpore scatentes, nudusq; sedit in sterqui linio, publicũ iis qui aderãt calamitatis spectaculũ, ille iustus, ille pius, ille ab omni malo opere abstinẽs athleta. Ne hic quidem erat malorum finis, sed dolores addebantur diurni pariter ac nocturni, nouáque quędam & admirabilis illum fames oppugnabat: Auenam, inquit, videо cibum meum, probra quotidiana, scommata, risus: Nam famuli, inquit, mei, & concubinarum mearum filij insurrexerunt aduersum me, & in somnis terrores, cogitationum perpetua quædam fluctuatio. Atqui vxor consilium dedit, vt ab his omnibus malis liberaretur, ita loquens: Dic aliquod verbum aduersus dominum, ac morere. Dic, inquit, blasphemiam, & ab vrgentibus malis liberare. Quid igitur? Num subuertit sanctum illum virum mulieris consilium? Imò contrarium fecit, magísque sibi sumpsit alas, sic etiam vt increparet vxorem. Potius enim duxit, maioribus affici cruciarique doloribus, innumeráque perpeti mala, quàm blasphemia vlla tantorum malorum relaxationem cõsequi. Itidẽ & ille qui triginta octo annis detentus fuerat in infirmitate sua, singulis annis currebat ad piscinam, & singulo quoque anno repellebatur, nec assequebatur sanitatem: sed quotannis conspiciebat alios sanari, propterea quòd multos haberent à quibus curarentur, se vero quoniam nullos haberet qui ipsum exhiberent, in perpetua manere paralysi. Ne hic quidem confugit ad diuinos, non adiit incantatores, aut prosiliit ad eos qui per applicaturas promittunt sanitatem, sed expectauit diuinam opem, eóque tãdem admirandam quandam & inauditam sanitatem adeptus est. Lazarus autem cum fame, cum morbo, cum solitudine per omnem vitam colluctatus est, non triginta & octo annos versatus in his, sed per omne vitæ tempus. Sic igitur & expirauit in diuitis vestibulo iacens, contemptus, irrisus, esuriens, canibus obiectus pabulum. Sic autem illius corpus debilitatũ erat, vt nec canes irruentes vlceráque illius lingentes posset abigere. Haud tamen quærebat incantationem, non petala circunligauit, non expertus est imposturas, non veneficos ad se vocauit, nec aliud quicquam vetitarum artium tentauit, sed prius habuit illis immori malis, quàm vlla ex parte deserere pietatem. Quam igitur veniam nos impetrabimus, qui cum illi in tantis malis perdurarint, ob febriculam, aut leue vulnus procurrimus ad synagogas, veneficos & impostores in ędes nostras accersimus? Non audisti, quid dicat scriptura: Fili si accedis seruiturus domino, præpara animam tuam ad tentationem: dirige cor tuum, & perdura in morbo ac paupertate: in illo fidens esto. Sicut in igni probatur aurum, sic homo fit acceptus in camino deiectionis. Si tu famulum flagris cæcideris, & ille triginta aut quinquaginta plagis acceptis, illico prouocet ad libertatem, aut deserat tuum dominium, & ad alios quospiam sese conferat, qui te oderint, eósque in te cõcitet: dic mihi, num is abs te veniam impetraturus sit? An quisquam pro illo poterit esse patronus? Nequaquam. Quur ita tãdem? Quoniam officium est heri, punire talem famulũ. Non ob id tantum, verum etiam ob hoc: quòd si fugiendum erat, non ad hostes & osores domini prioris oportebat fugere, sed ad amicos & cognatos. Proinde tu quoque si videris te puniri à deo, ne profugias ad inimicos Iudæos, ne magis etiã illos in te prouoces, sed ad amicos illius

Galat. 5.

Iob. 2.

Universidad de Deusto
Biblioteca

illius martyres ac sanctos, qui illi placuerunt, quiq; mul A tam apud illum habent authoritatem. Sed quid loquor de famulis & heris? Filius nō poterit hoc facere, nec abnegare cognationem quam habet cum patre. Nam & naturæ leges, & leges ab hominibus institutę, sic prescribunt, etiamsi flagris cædat pater, si à mensa depellat, si ędibus exigat, si quocunque modo puniat: iubent omnia fortiter perpeti, nec vllam illi veniam concedunt, ni paruerit pertuleritque. Etiamsi filius cęsus innumeras querimonias deplorās proferat, hæc verba audit ab omnibus: Pater est qui cecidit ac dominus, habętque potestatem in te quod vult faciendi, & oportet omnia placide ferre. Ergo famuli quidem ferunt dominos, filij parentes, frequenter & præter æquum punientes: tu vero non sustines deum te corripientem, qui plus habet in te iuris, vtpote verè dominus, qui plus te diligit quàm pater, quique nihil per iracundiam, sed omnia facit in tuā B vtilitatem: sed si leuis aliquis morbus acciderit, illico resiliens ab illius dominio, ad dæmones accurris, & ad synagogas confugis? Et quam tandem post hæc veniam consequeris? Quo pacto valebis illum denuo tibi propicium reddere? Quin potius nec alius quisquam pro te deprecari poterit, etiamsi tantum valeat apud deum authoritate quantum Moses. Non est, inquam, quisquam qui hoc facere poterit. Non autem quid deus loquatur ad Hieremiam de Iudæis: Ne depreceris pro populo isto, quoniam si surrexerit Moses & Samuël, nō exaudiam illos. Adeo sunt peccata omnem remissionem superantia, quæq; nullam recipiant excusationem. Itaque ne tantam in nos prouocemus iram, etiamsi videantur aliqui febrem incantamentis sedare, non enim verè sedent: tamen aliam in conscientiam inducunt febrem, ratione singulis diebus stimulante, conscientiaq; C flagellante ac dicente: Impie fecisti, iniquitatem perpetrasti, violasti fœdus cum Christo ictum, ob paululum bonæ valetudinis, pietatē deseruisti. Num tu solus hæc passus es? An non alij multo quàm tu acerbiora passi sunt? Attamen nullus illorū tale quid ausus: tu vero mollis ac dissolutus animam tuam oppigneraſti. Quo modo excusaberis Christo? quo modo illum implorabis precibus? qua conscientia posthac ingredieris ecclesiā? quibus oculis videbis sacerdotem? qua manu sacrā attinges mensam? quibus auribus audies scripturas, quæ illic leguntur? Quum his stimulis quotidie ratio te pungetvrgebitque, quum conscientia flagellabit, rursus ipse dices: Quæ hæc est sanitas, quum intus tam multas habeam cogitationes accusatrices? Quòd si perduraueris paulisper, eōsque qui vel incantationem aliquam canere voluerint, vel applicationes aliquas applicare D corpori, multa etiam cum contumelia tuis ędibus ejeceris: protinus ab ipsa conscientia refrigerationem acceperis. Etiamsi millies exurat febris, anima tua quouis liquore, quauis irroratione meliorem vtiliorémque mitigationem adducet. Quemadmodum enim postquam receperis incantationem, sanúsque factus fueris, miserius affectus es iis qui febre laborant, dum tecum reputas peccati magnitudinem: sic nunc quoque etiam si febriciteris, innumeráque patiaris mala, repulsis impiis illis, quouis sano melius eris affectus animo, gestiente præ gaudio conscientia ac laudante te probantéque ac dicente, euge euge, heus homo Christi seruus, fidelis vir, athleta pietatis, qui malueris molestiis ſmori quàm deserere tuam pietatem, proximo secundum martyres loco stabis in illo die. Quemadmodum enim illi præoptarunt cædi flagris torquerique, vt ad honorem per- uenirent: ita tu quoque hodie præoptasti flagellari torqueriq; à febri vulneribúsque, ne abiiceres pietatem, nō incantamētis, nō applicaturis ac spebus istiusmodi inescatus, neque sensu premētium dolorum deiectus. Nam etsi te non auferat hæc febris, alia prorsus auferet, etsi nunc non moriamur, tamen post hac moriemur. Mortale corpus sortiti sumus, non vt illius cupiditatibus obtemperantes impietatem amplectamur, sed vt illius affectionibus ad pietatem abutamur. Hæc enim corruptibilitas, & hoc ipsum mortale corpus si sobrij fuerimus, nobis est materia probationis, multámque nobis in illo die præstabit fiduciā, non autem in illo solum, verumetiam in præsenti vita. Siquidem quum ejeceris incantationes multa cum contumelia ex ædibus tuis, omnes hoc auditu collaudabunt, mirabuntur, & inter se dicent: Ille laborans ægrotánsque plurimis exhortantibus, incantātibus, consulentibus, vt magicis quibusdā incantamentis vteretur, non accesit: sed respondit, Satius est hoc pacto mori, quàm deserere pietatem. Ad hæc consequentur multi plausus ab his qui audierint, cunctis stupentibus, deum glorificātibus. Hoc quot statuis erit tibi honorabilius? quot imaginibus magnificētius, quanto honore insignius? Omnes laudabunt, omnes tuam felicitatem prædicabunt, omnes te corona dignum iudicabunt. Præterea ipsi quoque meliores fient, ac vicissim tuum exemplum æmulabuntur, imitabunturque fortitudinem, & si quis alius tale quippiam fecerit, tu mercedem feres, qui exempli fueris author. Neq; tantum consequentur laudes rectè factorum, verum etiam celerrima morbi leuatio, quum ipsa tua præclara voluntate conciliante tibi deum ad maiorem beneuolentiam, tum sanctis omnibus gratulantibus tuæ prōptitudini, atq; ex intimo corde pro te preces fundentibus. Quòd si hic talia sunt præmia fortitudinis huius, cogita quantas illic recipies coronas, quum angelis omnibus præsentibus, omnibus archangelis, Christus adueniens prehensa manu tua in medium te illud theatrum produxerit, cunctisque audientibus dixerit: Hic homo quum aliquando febre correptus esset, multis ipsum exhortantibus vt à morbo liberaretur propter nomen meum, ac reuerentiam quam habet erga me, ne quid offenderet meam bonitatem, omnes qui pollicebātur ipsi damnatarum artium præsidio sanitatem, repulit, cúmque ignominia reiecit, ac præoptauit emori potius morbo, quàm deserere meam beneuolentiam. Etenim si eos qui ipsi potum dederunt, qui vestierunt, qui cibum dederunt, in medium adducit: multo magis adducet eos qui propter ipsum optarunt obnoxij esse & affligi febri. Neque enim simile est dare panem ac vestem, & morbum diutinum perferre. Imò hoc illo multo maius est. Quanto enim laboris ac doloris plus toleratum fuerit, tanto etiam corona erit magnificentior. Hæc & sani meditemur, & ægrotantes inter nos colloquamur, & si viderimus nos ipsos aliquando febri intolerabili correptos, illud apud nos ipsos dicamus: Quid autem si nobis alicunde intentata lite ad tribunal rapiamur, móxque sublatis nudentur latera, an non necesse fuerit omnino perpeti, idque nullo lucro nullāque mercede? Hoc & nunc cogitemus, proposita sit etiam tolerantiæ merces satis magna, vt leniat collapsum animū. Sed molesta est febris. Verum oppone illi incendium gehennæ, quod effugies omnino, si volueris istam febrim cum omni tolerantia perferre. Reputa tecū quàm multi passi sunt apostoli, considera iustos perpetuo in afflictionibus fuisse, recordare beati Timothei, qui nun quam ab

Cap. 7. & 15.

quā ab aduersa valetudine respirauit, sed ab adolescen- A tia iugi morbo erat obnoxius, idque Paulus declarans dixit, Modico vino vtere propter stomachum tuum ac frequentes infirmitates tuas. Quòd si ille iustus, ille sanctus, ille qui orbis præfecturā susćepit, qui mortuos excitauit, qui dæmones abegit, qui morbos innumerabiles in aliis correxit, tam acerba passus est: quam excusationem habebit qui tumultuatur ac deficit in morbis temporariis? Non audisti scripturam dicentem, Quem diligit dominus castigat, flagellat autem omnē filium quem recipit? Quàm multi frequenter optarunt martyrij coronam accipere? Hæc est parata martyrij corona. Non enim is modo martyrium peragit, qui iussus sacrificare, potius ducit emori, verum etiam seruantem quod iustum est, ac spōte propter deum mortem accersere, manifestum est martyrium. At vt intelligas hoc esse verum, recordare quo modo Ioannes Baptista mortuus sit, & qua de causa, & quamobrē, quo modo Abel. Neuter enim horum vel altare vidit incensum, vel statuam positam, vel iussus fuit immolare dæmonibus: sed ille quidem quia tantummodo reprehendit Herodem, decollatus est: hic vero quoniam deum meliori sacrificio honorauit quàm frater, occisus est. Num igitur priuati sunt martyrij corona? At quis hoc audeat dicere? quandoquidem ipsum etiam mortis genus sufficit ad omnibus persuadendum, quòd inter primos martyres celebrantur. Quòd si etiam diuinam sententiam super his prolatam quæris, audi quid dicit Paulus. Nam quæ ille loquitur, sine dubio spiritus sunt. Puto enim, inquit, quòd spiritum dei habeam. Quid igitur hic dicit? Exorsus ab Abel quum dixisset, quòd maiorem hostiā Abel præ Cain obtulisset deo, & propter hanc mortuus adhuc loqueretur: deinde digressus ad prophetas ac decursa serie vsque ad Ioannem, dixisset, occisione gladij mortui sunt, alij vero distenti sunt, multis & diuersis mortis generibus commemoratis, subiecit hoc modo: Itaque nos quoque tantam habentes circundātem nos nubem martyrum abiecta omni segnicie, & tenaciter inhærente peccato, per tolerantiam curramus. Vides quòd etiam Abel appellauit martyrem, & Noë & Abraham & Isaac & Iacob. nam & isti propter deum mortui sunt. Quemadmodum inquit Paulus, quotidie morior: atqui non mortuus est, sed proposito tantum perpessus est mortem: Sic & tu si repuleris incantamenta, veneficia, ac magicas artes, etiamsi morbo moriaris, martyr perfectus fueris, eò quòd aliis pollicētibus morbi leuationem cum impietate, præoptaris mortem cum pietate. Et hęc nobis dicta sunto, aduersus eos qui iactant di cúntque dæmones mederi. Cæterum vt intelligas, ne D hoc quidē esse verum, audi quid Christus dicat de diabolo, Ille homicida erat ab initio. Deus dicit, homicida est, & tu ad illum tanquam ad medicum curris? Dic mihi quum accusaberis, quam rationem adferre poteris, qui credas horum imposturis esse fidendum potius quàm Christi sententiæ? Quum igitur deus dicat, homicida est: isti vero dicant, potest leuare morbos, nimirum repugnantes sententiæ diuinæ: tu recipiens maleficia illa, & incantamenta, nihil aliud quàm ipsis factis tuis iudicas, istorum verbis potius habēdam fidē quàm Christi. Quòd si diabolus homicida est, manifestum est quòd illi seruientes dæmones sunt. Et hoc quoque te ipsis factis docuit Christus, qui permisit illos irruere in illum gregem porcorum, vt intelligeres quòd eadem facturi fuerint hominibus statúmque præfocassent, si deus illis permisisset aduersus eos propria potentia ac volun

1 Tim. 5.

Hebr. 12.

1 Cor. 7.

Ioan. 8.

tate vti. Nunc vero ipse illos coërcuit prohibuitq;, nec quicquam eis permisit facere aduersus homines: quod quidem ipsi potestate accepta in porcos declararunt. Etenim si porcis non pepercerunt, multo minus à nobis abstinuissent, si aduersus nos potestatem habuissent. Ne igitur dilecte fraudibus illorum abducaris, sed esto confirmatus in timore dei, ne similis illorum fias. Nam similes illorum sunt qui faciunt eadē, & omnes qui confidunt in illis. Et quo modo ingredieris synagogam? Si signaris frōtem tuam, illico fugiet praua potestas synagogam inhabitans: sin vero nō signaueris, in ipsis foribus protinus arma abiecisti, mox nudum & inermem abreptum diabolus malis innumeris afficiet. Sed quid attinet de illis loqui? Nam quod ipse quoq; maximum peccatum esse iudicas, ad sceleratū illum locum accurrere, manifestū est ex ipso adeundi modo. Etenim quo- B ties illuc accedis, studes & famulos & amicos & vicinos fallere, iubésque ne te deferant ad sacerdotes: ac si quis detulerit, indignaris. An non igitur magnæ dementiæ sit, homines velle fallere, quum deus qui videt, vbique sit præsens, perfrictáque facie tantum facinus audere? Sed non times deum? Ergo saltem ipsos reuerere ludæos. Quib⁹ enim oculis ipsos intueberis? quo ore alloqueris, profitens te esse Christianum, tamen ad illorum artes currens, & ab illis opem implorans? Non perpendis quantum risum in te effundent, quot scommata, quantam subsannationem, quanta dedecora, quantam irrisionem, quanta probra? Etsi non palàm, certe in sua ipsorum cōscientia. Proinde dic mihi, hæccine sunt tolerabilia? hæccine ferenda? Etiamsi mille mortes sint oppetendæ, & non ferenda mala tolerare sit necesse: multo satius erat omnes illas perpeti molestias, quàm istis sceleſtis risui & ludibrio fieri, præterea C cum mala conscientia viuere. Hæc non dico vt audiatis tantum, verum etiam vt his morbis laborantes sanetis. Quemadmodum enim illos incusamus, quòd ad sceleratum illud theatrum, & impiam illam aberrent synagogam: sic & vos, quòd infirmos corrigere non vultis. Non igitur hoc est quod quæritur dilecte, vt huc ingressus tantum audias quæ dicuntur. Nam id quidem etiam ad condemnationem facit, quum auditis sermonibus non adiungitur operum demonstratio. Etenim propterea Christianus es, ideo hoc nomen accepisti, vt Christum imiteris, eiusq; legibus operum exhibitione pareas. Quid autem ille fecit? Non Hierosolymis desidens vocauit ad se ęgrotos, sed obambulabat ciuitates ac vicos, geminos curās morbos, tum animi, tum corporis: attamen poterat eodē in loco sedens omnes ad se attrahere, non tamen hoc fecit, nobis prębens exemplū, vt obambulemus & quęramus eos qui pereūt. Rursus hoc etiam parabola de pastore significauit: non enim desidebat cum nonaginta ouibus, expectans donec quæ aberrauerat veniret ad ipsum, sed abiit ipse & inuenit, inuentamq; gestauit humeris ac reduxit. An nō vides medicos quoque hoc ipsum facere? Non cogunt Simile ægrotos lecto decumbentes ad ipsorū ędes deferri, sed ipsi accurrūt ad eos. Hoc & tu facito dilecte, sciens hāc præsentem vitam esse breuem: quòdque nisi hæc lucra parauerimus, nullam illic sumus habituri salutem. Sæpe vna anima quam lucrati fuerimus, potest innumerabilium peccatorum pondus abolere, animęq; redimendæ fieri precium in illo die. Cogita quamobrē prophetā, quamobrem apostolus, quamobrem iusti, quamobrem frequēter angeli missi sint, quapropter ipse primogenitus filius ac verbum dei aduenit. An non vt homines seruaret?

Universidad de Deusto
Biblioteca

nes seruaret? an nõ vt eos errantes reduceret? Hoc idem A fac agas tu quoque pro viribus tuis, omnéque studium ac solicitudinem impendas ad reducẽdum eos qui aberrarunt. Ad hæc vos singulis concionibus adhortari non cesso: siue mentem adhibeatis siue non adhibeatis, ego dicere non desinam. Nam hanc legem nobis deus præscripsit, vt siue audieritis, siue non audieritis, hoc ministerium impleamus. Et si quidem audieritis ea quæ dicuntur, multa cum voluptate hoc ipsum faciemus. Sin autem neglexeritis, ac per insignem socordiam contempseritis, nobis quidem ex vestra inobedientia nullum futurum est periculum: (quando quidem quicquid erat nostrum, præstitimus) attamen quanquam non periclitamur nos qui præstiterimus omnia quæ in nobis sunt, dolemus tamen quòd vos accusabimini in die illo. Non enim absque periculo vobis erit audisse, si nõ accesserint opera. Audi igitur quo modo Christus ac- B cusans doctores sermonem occultantes, etiam his qui
Matth. 25. docentur, loquatur. Quum enim dixisset: Oportuit deponere pecuniam meam apud mensarios: & adiecisset, Ego veniens cum vsura vtique repetissem illam: ostendit, quòd postquam audierit (nam hæc est pecuniæ depositio) qui accepit doctrinam, vsurã facere oporteat, tanquam domino repetituro. Vsura autem doctrinæ nihil aliud est, quàm operum exhibitio. Ergo quoniã nos quoq; deponimus pecuniã in aures vestras: necesse est, vt vos reddatis vsurã domino, hoc est, salutem fratrũ vestrorũ. Itaque si hæc ipsa quæ dicuntur tantũ detinueritis, nihil ex his lucri facientes: metuo ne eandem detis pœnam, quam dedit ille qui defoderat talentum. Nam ille propterea manibus ac pedibus vinctus in tenebras iectus est externas, quoniam non deprompsit in alios quæ audierat. Ne igitur nos quoque eadem patiamur, C eum qui quinque talentis acceptis duo lucratus est imitemur, etiamsi sermonem, etiamsi pecuniã, etiamsi corporis laborem, etiamsi preces aut aliud quippiam, quicquid illud fuerit, proximo seruando insumere oportuerit, ne grauemur: vt vndecunque talentum nobis à deo traditum pro sua quisque portione multiplicantes, pos-
Matth. 22. simus illam beatam audire vocem, Euge serue bone & fidelis, in paucis fuisti fidelis, supra multa te cõstituam, intra in gaudium domini tui, quam nobis omnibus audire cõtingat, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, qui cum & per quem patri gloria simul cum sancto spiritu in secula seculorum, Amen.

THEODORI GAZAE THESSALONICENsis ad Alphonsum regem præfatio in orationes de incomprehensibili dei natura, diui Ioannis Chrysostomi, quas è Græco in Latinum vertit.

EVNDEM regem, & põtificem olim fuisse accepimus, diue Alphonse rex inclyte, tanquam regis officio is fungi non posset, qui minus iura & rationes rerum sacrarum teneret, quas nosse pontificis certe interest. Romani itaque tui, gens armis præstantior cæteris omnibus, ingenio autem, doctrina, & deorum cultu facile cum Græcis etiam conferenda, homines præditos sacerdotio potius Reipublicæ præesse censuere: & vehementius de summo pontifice, quàm de consulatu solebant contendere: quippe qui ita sese dignius rem publicam regere credi posse arbitrarentur, si profiteri cognitionem partis quoque diuinæ viderentur. Græcis item hominibus hæc eadẽ opinio semper & probata, & summo in studio habita est. Vnde apud Athenienses inter nouos illos, & primarios magistratus regia dignitate præditus is enumerabatur, qui dearum Cereris & Proserpinæ mysteriis, & Mineruæ ludis præesset, & sacra vrbis præcipua faceret: ad quem causa vel impietatis, vel sacerdotij, vel cuiusuis de religione controuersiæ deferretur: qui iura matrimoniorum discerneret, & vnus ex principũ numero, cum sancto Areopagitano senatu de homicidiis iudicaret. Ad hæc ludæorum genti, cuius nobilitatem Iosephus cognomine Flauius insignis author, duob⁹ libris, quos contra Appionem Grammaticum scripserat, late ac perpulchre aperuit, id fuisse in more certũ est, quandiu reges tales siue diuinitus, siue optimo iudicio hominum crearentur, vt reipublicæ bona & seruarentur & augerentur. Aegyptios præterea, quos bonarum artium, & religionis studium singulare nobilitarit, atque etiam Persas, Medos, Indos, gentes nominis magni, B suos reges vel ex sacerdotum ordine facere, vel maxime familiaritate sacerdotibus deuinctos habere solitos legimus. Ita omnes quasi duce natura regerẽtur, regem, quem peritum esse rerum humanarum oportere censerent, eundem haudquaquam diuinarum esse ignarum patiebantur: & vt gens quæque magis ad rempublicam probem & laudabilem accederet, ita diligentius id seruauit semper, & coluit. Verum hac nostra ætate, sic institutum videlicet à primis Christianæ religionis temporibus vsque habetur, vt nõ idem & reges sint, & pontifices: credo ob eam potissimum causam, quoniam regi facilius posse existimabãt, si duo quidam, quorũ alter rebus humanis, alter diuinis præesset, crearẽtur. Quam obrem & si vterque, tam rex quàm pontifex, sine altero exequi officij quidem sui ratione authoritateque posset vices rei tum diuinæ, tum humanæ, tamen digestum in duas personas est. Vnde fit, vt rex sæpius res sacras sibi vendicare iure suo existimet, & pontifex non alienam adire prouinciam arbitretur, si quando rem attinẽtem ad regem sibi attribuat: quod cæterorũ quoque officiorum collegis vsuuenire conspicuum est. Cedere tamen & rex pontifici debet, & regi pontifex: & alterum seruari ab altero, quantùm constitutum delegatúmque à maioribus est, oportere existimamus. Quod etsi rex minus diuinam rem facit, minúsque iudex constitutus est rerum sacrarum, quas ecclesia suo vocabulo spirituales appellat: tamen rationes nosse earum rerum, & quemadmodum agi singula Christianæ religionis debeant, minime ignorare pulchrum proculdubio est, & maiestati regiæ consentaneum. Quocirca tu vt semper hoc ita esse iudicasti, ita semper decisti operam, ne quid desit, quò te regem minus perfectum absolutúmque age-
D res: atque ita effectum est, vt te cæteris nostræ ætatis regibus elegantiorem, & planè cum illis, quorum memoriam & laudem seruant secula, comparandum omnes & censeamus & prædicemus: ac nisi mentiri quis velit, & verba contrà quàm sentit facere (quod non hominis grauis & veri, sed assentatoris est) te quisque adeo religione, & rerum diuinarum scientia cæteris principibus antecellere affirmauerit: vt non cui te comparet, quærat, sed cuius vnius exemplo cæteros omnes ad eam ipsam præclaram virtutem hortetur & moneat. Quis enim ex tot terrarum orbis principibus te pietate insignior? quis diuini cultus obseruantior? quis ordinem sacerdotum sibi deuinxit familiarius, vel plura suę pietatis reliquit monumenta? Quis autem acutius de rebus diuinis, aut subtilius potest disserere? Cęteri prorsus vel eo tenentur errore, vt putent parum attinere ad principem rerum diuinarum cognitionem: vel cum eam

eam probarent studeréntque adipisci, voluntate qui- A dem proxime accesserunt ad laudem, sed doctrina atque ingenio tanto te existunt inferiores, vt non minus theologiæ princeps, quàm facultates & copiæ rerum ciuilium iure inter principes habearis & nomineris. Sed cur præ cæteris principibus te consideres, quando ne hominibus priuatis, qui in hoc stadio versantur, amplius quicquam superesse quàm tibi percipimus? Quoties Narcissus Verdunensis, & vir & theologus singularis, argumentis, quibus vel respondisses, vel obiecisses, recitatis in frequenti omnium doctorum conuentu, ratione demonstrauit euidentissima ita esse, vt qui tecum ita disputant, non regiæ maiestati, sed exquisitæ tuæ doctrinæ viribus cedant, & victorem te inuiti interdum confiteantur. Quoties eiusdem scientię professores alij vltro, sed animo inuito, vt verbo Homeri vtar, expertos in se fuisse fateri, quod Narcissum doctorem sæpe- B numero explicasse retuli, vidimus. Ita fit vt maiorem in modum tuum admiremur ingenium, quo præter cæteras virtutes ingenuas, quas tam multas complexus mirifice es, theologiam tam pulchre cõsequi potuisti: quæres & si honestissima & grauissima est, tamẽ ob percipiendi difficultatem vix à paucissimis quęritur. Ita merito vnus tu vehementissime laudaris ab homine probato & laudato, Bessarione Pontico Romanæ ecclesiæ cardinali, quem desiderium tui visendi Neapolim ad te duxit, ac mensem iam quartũ tenet apud te summa cum delectatione, laude & admiratione tuarum virtutum & operum. Laudat hic sapiens vir, & religionibus venerandus te regem & sapientem, & religionis tum cultorem, tum defensorem egregium: bona animi tui commendat homo, cui certe omnium consensu C contigit, vt literarum Græcarum sit facile princeps, Latinarum autem tantum teneat, quantum nemo adhuc Græcorum consequi potuit: effert summis laudibus prudentiam, ingenium, doctrinam, mores, denique præstãtiam tui animi. Vir qui præ sui animi magnitudine admodum paucos solet laudare, te tamen ita is admiratur, exosculatur, & complectitur animo, vt vix posset abs te discedere. Ostendit hic porrò quanti tuam doctrinam faceret, cum libros, quos Aristoteles nobilis philosophus de rebus diuinis inscriptos Metaphysica edidit, hos diligentissime tibi in Latinum conuertisset sermonem, ac tuo dicasset nomini: vt quos ille Alexandro regi sapienti per quam gratos composuit, iidem ad te interpretati mitterentur regem theologum, ac longe rebus diuinis edoctiorem, quàm de rege Alexandro cõiectari ex iis quæ accipimus, liceat. Te igitur religionis obseruantissimum, & Christianæ doctrinæ studio- D sissimum regem, si operibus non modo, quæ ad rem attinet militarem, verumetiam quæ summæ religionis sunt, adire censemus, non inepte id agimus, nec ea offere videmur, quæ minus te delectent & moueãt. Quam ob rẽ post Mauricij illos de re militari libros, quos anno superiori obtuli tibi, vt iudici peritissimo eorum, quæ imperator ille & gessit & scripsit: has de incomprehensibili dei natura orationes quinque, Ioãnes Antiochensis, cognomine Chrysostomi, doctoris ecclesiæ singularis, conuerti: & legendas propterea tibi obtuli, vt vel ex hac mea interpretatione, & ingenium, & dicendi copiam eius doctoris perciperes, & te sacro sermone, vt soles, oblectares. Fuit is certe facundior cæteris Christianæ religionis doctoribus, & copiosior. Et quanquam more ecclesiæ, vel in grauitate sermonis, vel in exquisito Atticæ linguæ vsu negligentior, aut Gregorio, aut Basilio eiusdem professoribus, & prædicatoribus Christianæ religionis, tamen in exponendis sacris codicibus, tum magna vtilitate populi ad dilatandum argumentum, ad amplificandam sententiam, ad exemplorum copiam, ad facilem & omnino accommodatam, tum ad populi aures, tum ad religionis præcepta elocutionem, ad memoriam omnium, quæ officium doctoris Christiani requirit, hic meo iudicio anteponendus est cęteris: nec esse arbitror quempiam qui, si modo quæ is Græce disseruit, assequatur, aliter sentiat. Vnde hic iure optimo cognomen id Chrysostomi meruit, ab oris aureo flumine: quod idem datũ est Prusiensi Dioni: sed eo dignius Ioanni nostro, quo longe hic plura, & ad hominum vitam moresque vtiliora, quàm Prusiensis ille scripsit, prædicauit, & docuit. Constat hunc iisdem claruisse temporibus, quibus Arcadius Theodosij imperatoris gentilis, cuius filius tum armis, tum pietate, ingenio, & literarum bonarum studio sese exhibuit singularem, tantáque apud eum ipsum imperatorem authoritate & gratia valuisse, vt & suos ciues Antiochenses, homines parum quietos, & plus sibi libertatis sumentes, quàm Romanorum pateretur imperium, ab ira capitali imperatoris sæpe liberarit, vniuersamq; ipse vnus seruauerit ciuitatem, ne pœnas grauissimas lueret: & ecclesiæ Constantinopolitanæ patriarcha præfuerit, quæ dignitas proxima in sacro ordine à summo pontifice habetur. Vixit tanta probitate morum, & sanctimonia illustris, vt nomen sancti acceperit ea vice, qua aut heroa, aut certe diuum, homines superioris religionis nominarent eum, qui virtute quadam excelluisset heroica, mirumq; in modum generi mortalium profuisset. Huius itaque orationes, quas homilias ipse à conuersatione, & suę doctrinę communicatione inscripsit, vt hominis sancti & docti & elegantis, & diui Arcadij imperatoris familiaris, leges cum ociosior fueris: eris autem eò citius, quò plus apud te religionis charitas, quàm ciuile negocium valet.

DIVI IOANNIS CHRYSOSTOMI ARCHIEpiscopi Constantinopolitani de incomprehensibili dei natura, contra Anomœos, absente episcopo, Homilia prima, Theodoro Gaza Thessalonicensi interprete.

QVID hoc sit fratres charissimi, pastor abest, & tamen oues suũ cum diligentia seruant ordinẽ, video. Profecto boni illius pastoris id quoq; officium est, vt non modo illo presente, verum etiam absente ouile studiũ omne adhibeat, ne quid temere agatur. Brutorum gregem si quis educet, nec adsit, manere intra septa necesse est: vel si sine pastore prodierit, passim oberrat & vagatur. At inter vos nihil eiusmodi video euenire: sed etiã cũ pastor abest, vos cõsueta pascua petitis cum ordine & decore. Verum vt melius loquar, pastor & ipse adest mente & animo, quãquam corpore abest: nemo id abesse dixerit, cum

Universidad de Deusto
Biblioteca

cum ordinem noſtrum,& modeſtiam cõtemplet, tametſi minus corpoream eius faciem cernit. Quam ob rem ego magis magiſque illum laudo & miror, quòd tantum nobis imponere ſtudij, virtutis, veræq; religionis potuerit. Nam & copiarum imperatorem ita præcipue commendamus, ſi eo nõ ſolum præſente, ſed etiam abſente milites ſuum ordinem ſeruãt & tuentur. Quod idem Paulus à ſuis petebat diſcipulis, cum diceret: Itaq; chariſſimi ſic ſemper obtemperaſtis, non in præſentia mea ſolum, ſed multo magis in mea abſentia. Cur multo amplius in abſentia, quàm cum paſtor adeſt? Si lupus gregem inuadit, repelli facile poteſt, & fugari: at cum abeſt, grauius periculum imminet, cum nemo ſit qui defendat, & ſeruet. Adde quòd paſtor cum adeſt, mercedem ſtudij ac induſtriæ cum eo ipſo ouili, quod cuſtodit regitque, partitur: cum autem abeſt, totum ſuum officium, munuſque virtutis ab ipſo ouili proficiſci intelligendum eſt. ob hæc eadem vel abſens ille humaniſſimus magiſter & pater, vbicunque gentium ſit, vos veſtrúmque conuentum & ordinem cogitat, & complectitur animo: neq; tam quos ſibi habet præſentes, quàm vos abſentes cernit, atq; intuetur. Noui illius ſummum amorem, noui charitatis feruorem inſuperabilẽ, quem penitus radice innixum viuaciſsima, animo continet, & ſingulari ſtudio colit. Quippe qui certe ſciat charitatem ipſam caput eſſe bonorum omnium, & radicem, fontem & parentem, atque ea vna abſente, cætera vobis nullum fructum afferre, nullam præſtare poſſe vtilitatẽ. Hęc enim diſcipulorum domini indicium eſt, magnus ſeruorum dei character. In hoc, inquit, omnes cognoſcent, ꝙ mei diſcipuli eſtis. In quo? num in eo, vt mortuos ſuſcitent, vt leproſos purgent, aut dęmonia expellant? Minime, inquit. Sed illa miſſa faciẽs omnia, in hoc vno, dicit, omnes cognoſcent, quod mei diſcipuli eſtis, ſi charitatem adinuicem habueritis. Nam illa vnius ſupernæ gratiæ munera ſunt, hoc humani ſtudij eſt officium: animum autem probum & generoſum, non tam ea quæ deus præbuerit, munera, quàm ſuorum laborum officia commẽdant. Quapropter Chriſtus non à ſignis, ſed à charitate ſuos cognoſci diſcipulos aſſerit. Hæc enim ſi adeſt, nulla pars deeſt philoſophię: ſed integerrima perfectiſsimáque virtutis ratio habetur: quemadmodum certe laborum expertem eſſe neceſſe eſt omnium, cui hæc deeſt. Quocirca & Paulus eam commendat, & verbis magnopere extollit, quãuis eius dignitatem nemo ſatis attingere queat. Quid enim ea eſſe poſsit condignum, quæ prophetas, legemq; vniuerſam continet, ſine qua non fides, non ſcientia, nõ ſacramenti ratio, non ipſum martyrium, non quicquid dixeris, aliud ſeruare hominem valeat? Nam ſi tradidero, inquit, corpus meum, ita vt ardeam, charitatem autem non habuero, nihil mihi prodeſt. Idem item cum ſummũ bonum, & caput bonorum omnium charitatem eſſe oſtẽdere vellet, ſic retulit: Siue prophetiæ euacuabuntur, ſiue linguæ ceſſabunt, ſiue ſcientia deſtruetur: manet autẽ fides, ſpes, & charitas. Sed quæſtio ex iis, quæ de charitate propoſui, oritur non meo iudicio negligenda: prophetiam enim euacuari, & linguas ceſſare nil mirum eſt, quando hæc mira vbi ſuũ vſum ad tempus nobis præſtitere, deinde ceſſant, & nihil detrimenti noſtræ inferre poſſunt rationi. Iam prophetia nulla eſt, nullum linguarum munus: & tamẽ ratio pietatis nihilo impedita eſt. At ſi ſciẽtia ceſſat, ambigendum, quærendúmque eſt, an quicquid hominis reſtet. Cum enim dixiſſet, ſiue prophetiæ euacuabuntur, ſiue linguæ ceſſabunt: adiunxit, ſiue ſcientia deſtruetur. Quòd ſi ſcientia aliquãdo ceſſauerit, res noſtra nõ ad melius, vt ſperamus, ſed in deterius, deducetur. Nam ſine ſcientia id quoque vt homines ſimus, amittemus. Deum enim metue, inquit, & mandata eius cuſtodi, quoniam hoc quiſque homo eſt. Quòd ſi homo non aliud ſcit, quàm deum timere: timor autem ipſe dei nõ niſi ex ſcientia prodeat: ſcientia item deſtruetur, vt Paulus author eſt, aliquando noſtra omnia amittemus, & ſcientia priuati omnino peribimus, & nulla ex parte melius, imò multo ex rebꝰ vilius quàm animalia bruta euademus. Hac enim re vna præſtamus, cum in cęteris omnibus corporeis longe admodum à natura brutorum ſuperemur. Quid igitur ſit, quod Paulus dicat, & qua de re ita aſſerat, vt ſcientia deſtruatur? Non de perfecta & vniuerſali ſcientia diſputat, ſed de particulari & imperfecta, profectúmque noſtrum in meliora deſtructionẽ voluit nominare, videlicet noſtra particulari ſcientia ita deſtructa, vt non præterea particularem perfectam, & vniuerſalem habeamus. Vt enim puerilis deſtrui ſolet, non deleta ſubſtantia & natura pueri, ſed tempore aucto, & ipſius ætatis proceſſu, euentúq; in virum perfectum: ſic in ea ſcientia poſſe fieri intelligere debemus. Parua hæc ſcientia, inquit, non propterea erit parua, ſed amplitudinem in poſterum capiet, magnáque efficietur, hoc ſub illo vocabulo, Deſtruetur, intelligit: quod clarius ipſe ſuis frequentibus verbis explicauit. Vt enim cum audires ſcientiam deſtrui, non poſſes inferre deſtructionem cuiuſque ſcientię, ſed incrementum potius, & ſciendi profectum in melio- 1.Cor.13.
ra, addit: Ex parte enim cognoſcimus, & ex parte prophetamus: cum autem venerit quod perfectum eſt, tunc euacuabitur quod ex parte eſt. Vt non præterea ſit hoc ex parte, ſed perfectum, ergo imperfectio eius deſtruitur, ne præterea ſit imperfectum, ſed perfectum eſſe incipiat: deſtructio igitur iſta accumulatio eſt, & ad maiora acceſsio. At velim, vt aduertas diligentiam Pauli: non enim partem cognoſcimus, dicit: ſed ex parte cognoſcimus: hoc eſt, partis partem tenemus. Sed quantum reſtet, & vtrum maiorem an minorem partem teneamus. Ergo vt te partem minorem tenere intelligas, nec quamlibet minorem, ſed centeſimam aut milleſimam, accipe quę ſequuntur: vel potius antequam verba Apoſtoli recitem, exemplum referam, quo exprimetur quoad fieri poteſt exemplo, quantum reſtet, quãtúmque ſit, quod impræſentiarum tenemus. Quæris quantum differentiæ ſit inter præſentem ſcientiam & futuram. Quantum inter virum perfectum ſit, & lacten tem puerum, tanto futura ſcientia præſente amplior eſt & præſtantior. Quod ita eſſe à Paulo itẽ accipe, qui cum dixiſſet, Ex parte cognoſcimus: velletq; explicare quanta ex parte, & quàm exiguum eſſet id quod tenemus, addit: Cum eſſem paruulus, loquebar vt paruulus, ſapiebam vt paruulus, cogitabam vt paruulus: cum autem factus ſum vir, euacuaui quæ erant paruuli. Cum habitu paruuli, præſentem ſcientiam comparat, cum habitu viri perfecti, futuram ſcientiam confert. Nec dicit, cum eſſem puer, quoniam & qui decennis eſt, puer dicitur: ſed cũ eſſem paruulus, hoc eſt, infans & lactens, & parentis deſiderans vbera. Hunc enim à ſcriptura vocari paruulum, accipe à pſalmo, qui ita dicit: Domine dominus noſter, quàm admirabile eſt nomen tuũ Pſal.8.
in vniuerſa terra: Quoniam eleuata eſt magnificentia tua ſuper cœlos. Ex ore paruulorum & lactentium perfeciſti laudem. Vides iam paruulum accipi pro lactente vbique? Tum ſpiritu præſagiens ſancto, hominum

poſteriorum impudẽtiam & temeritatem explicat, nec vno exemplo contentus, ſed etiam ſecundo & tertio idem affirmat. Quemadmodum enim Moſes cum ad ludæos mitteretur trium ſignorum demonſtrationem accipiebat: vt ſi primo illi diffiderent, ſecundo obtemperarent: aut ſi parum etiam arderent, ſecundo perſuaſi, & tertio eximium prophetam illum reciperent: Sic & Paulus tria proponit exempla, primum ex paruulo, ſecundum ex ſpeculo, tertium ex ænigmate. Nam poſteaquam dixit, Cum eſſem paruulus: intulit: Videmus autem nunc per ſpeculum. Secundum vero præſentis infirmitatis exemplum eſt, & imperfectæ ſcientiæ noſtræ indicium. Tertio per ænigmatis obſcuritatẽ idem declarat. Etnim puer tametſi complura videt, audit, loquitur, tamẽ nihil expreſſe, nihil dilucide aut videt, aut audit, aut loquitur, & ſapit quidẽ, ſed nihil integre. Itaque more pueri ego quoque & ſcio cõplura, tamen modum eorum ignoro. Deum nanque eſſe vbique, totúmque eſſe quaque in parte orbis terrarum noui, ſed quemadmodum ſit, neſcio. Item non inceptum, non genitum, ſempiternum eſſe deum non ignoro: ſed quo pacto ita ſit, intelligere nequeo. Haud enim humana ratio poteſt capere, quemadmodum fieri poteſt, vt aliqua ſubſtantia ſit, quæ neque à ſemetipſa, nec aliunde ſuam originem habeat. Filium eſſe à patre deo immortali genitum noui, ſed quemadmodum, ignoro. Spiritum ex eo procedere ſcio: ſed quemadmodũ, neſcio. Vbi igitur illi ſunt, qui ſe totã ſciẽtiam recepiſſe affirmant, qui ſe in fauces ſummæ ignorãtiæ præcipitarunt? Nam qui hoc in ſeculo totum ſciendi modum ſe recepiſſe autumant, in poſtero priuatos ſeſe omni ſciẽtia cõſtituunt, & miſerrimos ac perditos eſſe patiuntur. Quippe cum ego qui me ex parte cognoſcere aſſeuerem, & hanc meã ſcientiam deſtrui aliquando debere fatear, in melius ac perfectius proficiſcar, deſtructa particulari ſcientia, & accedente perfectiore & pleniore: ille vero qui ſe integerrimam perfectiſsimamq; tenere ſciẽtiam arbitretur, & tamen deſtrui eam aliquando debere cogatur aſſerere, omni ſcientia priuatum, deſtitutúmque in poſtero fore nequaquam poſsit inficiari. quam enim nũc tenet, deſtruitur, & nulla requiritur perfectior, cũ ea ſit perfectiſsima, vt ipſe cenſet, quam hoc tempore obtinet. Videtíſne quemadmodum cum omnem hoc in ſeculo ſeſe habere ſcientiam contendant, neque in hoc habeãt, quod intelligant, & in poſtero omni deſpoliati ſcientia peſſum eant? Tam malum, tam nefarium eſt, nõ intra iuſtos ſe continere limites, quos principio deus immortalis nobis deſcripſit & ſtatuit. Sic Adam honorẽ, quo erat præditus, ſpe amplioris amiſit. Sic homines cupidi & quæſturi dediti, ſæpenumero cum plura maiorá-
que perſequerentur, non modo nihil plus acquirere potuerunt, ſed etiam quæ habebant, amiſerunt. Sic etiã iſti ſummæ ſcientiæ authores, cum ſe totum tenere arbitrẽtur, parte etiam quam poſſunt habere, deſtituti labuntur & corruunt. Quas ob res vos fratres chariſsimi hortor & rogo caueatis, & inſaniam illorum hominum fugiatis. Contendere enim ſcire quid ſubſtantiæ deus ſit, poſtremæ eſſe inſaniæ iudico. Quod vt melius intelligatur, prophetarum ſententias afferam: quos non ſolum quid ſubſtantiæ deus ſit ignorare videmus, ſed etiam de ſapientia eius quanta ſit, plane ambigere: quan quam non à ſapientia ſubſtãtia eſt, ſed ex ſubſtantia ſapientia. Verum cum eam ne prophetæ quidem plene percipere valeant: quantum ij inſaniunt, qui ſubſtantiam ipſam ſuis obiicere rationibus poſſe arbitrantur?

Exod.4.

Audiamus quid de ea Dauid dicat propheta præclarus: Pſal.138.
Mirabilis facta eſt ſciẽtia tua ex me. Vel potius altius repetamus: Cõfitebor tibi, quoniam terribiliter magnificatus es. Quid cum terribiliter dicat, ſignificat? multa ſunt, quæ licet miramur, non tamen cum timore: Verbi gratia: Magnifica ædificia columnarum, ornamẽta parietum, picturas corporum, flores & elegantiam miramur. Item maris vaſtitatem, immenſoſq; gurgites, ſed non ſine metu, cum eius inſpicimus altitudinem. Sic & propheta cum vaſtum id immenſúmque diuinæ ſapientiæ mare inſpiciat, vertigine quaſi tentatus ſtupeſcit, ac ſummo cum timore demirans recedit, atque exclamat: Confitebor tibi, quoniã terribiliter magnificatus es mirabilia opera tua. Ac rurſus: Mirabilis facta eſt ſcientia tua ex me. Corroborata eſt, & nõ potero ad eam. Vide modeſtiam famuli, nota animi gratitudinem. Gratias, inquit, propterea tibi ago, quòd te dominum habeo incomprehenſibilem. Non de ſubſtantia agit hoc loco, illam enim vtpote inter omnes conſtantem eſſe incomprehenſibilem omittit. Sed cum deum eſſe vbique cogitaret, hæc retulit, explicauitq; ne id quidem ſe intelligere, quemadmodum fieri poſsit, vt deus vbique adſit. Hac de re eum illa dixiſſe, accipe ab his quæ adiungit: Si aſcendam in cœlum, tu illic es, ſi deſcendero in infernum, ades. Videſne quàm propheta, quẽadmodũ deus vbique adſit, intelligerere nequeat, ſed ambigat, hęreat, vacillet vna eius ipſius rei cogitatione. Quo modo igitur fieri poteſt, vt non ad poſtremum inſaniæ ſint profecti, qui tantum ab illius gratia abſunt, quantum quid ipſa dei ſubſtantia ſit, curioſe quærunt & perſcrutãtur? Atqui hic eſt ille propheta, qui incerta, inquit, & occulta ſapiẽtiæ tuæ manifeſtaſti mihi: veruntamẽ qui occulta & incerta diuinę ſapientię percepit, de hac eadem ſapientia refert, immenſa eſt, incõprehenſibilis eſt. Quippe qui magnus dominus dicat, & magna virtus eius, & ſcientiæ eius non eſt numerus: id eſt, nulla eſt cõprehenſio. Heus tu, quid ais? Sapientia dei non comprehendi à nobis poteſt? Nonne iſtud perſpicua ſit inſania? Magnitudo eius nullo deſcribitur fine, & tu ſubſtantiam deſcribere audes, ſatíſque complecti animo poſſe opinaris? Hæc eadem cum Eſaias pro ſuo nobiliſsimæ philoſophiæ ſtudio cõtemplaretur: Generationem, dicebat, Eſaiæ.53.
eius quis enarrabit? nõ, quis enarrat: ſed, quis enarrabit: vt omnem poſteri temporis rationẽ ſecluderet. Cum itaq; Dauid dicat: Mirabilis facta eſt ſcientia tua ex me, Eſaias non ex ſe tantummodo inquit, verumetiam ab omni natura humana ſecludi narrationẽ eiuſmodi aſſerit. Sed videamus, an Paulus vas illud electionis cognouerit, vtpote quia gratia ampliore potiretur. Omnino hic eſt, qui illa refert: Ex parte cognoſcimus, & ex 1.Cor.13.
parte prophetamus. Nec eo loco ſolum, ſed etiam alibi, non de ſubſtantia, ſed de ſapientia ipſe quoque diſſerẽs ea, quæ in prouidentia verſetur, non de illa vniuerſali, qua angelis, archangelis, ac omnibus ſupernis virtutibus prouidetur: ſed de ea prouidentiæ parte, qua hominibus terræ incolis cõſulitur, ac de eius ipſius parte, nec tamen totam eam ſcrutatur, qua ſol oritur, qua animæ inſpirantur, qua corpora effigiantur, qua mortalia aluntur, qua vniuerſus mũdus cõtinetur: ſed hæc omnia omittens, & particulam quandam diuinæ prouidentiæ inquirens, qua ſcilicet ludæos neglexerit, gentes autem natos receperit, amplexus ſit: & hanc ipſam particulam veluti ad mare immenſum & gurgitem prælatũ inſpiciens, cõturbatur, deficit & recedit, illico voce magna exclamat: O altitudo diuitiarũ & ſapientię & ſcien Roma.11.

Universidad de Deusto
Biblioteca

tiæ dei,quàm inſcrutabilia ſunt iudicia eius.Non incõ- A
prehenſibilia dicit,ſed inſcrutabilia: quòd ſi ſcrutationem non patiantur, longe minus percipi poſsint & cõprehendi.Et inueſtigabiles viæ eius.Iam vias eius inueſtigabiles eſſe audis,& ipſum eſſe comprehenſibilem putas?Sed cur loquar de viis?præmia ipſa,quæ nos manẽt, comprehendi non poſſunt.Oculus enim non vidit,neque auris audiuit, neque in cor hominis aſcenderunt, quæ deus præparauit his qui diligũt eum.Et munus eius inenarrabile eſt. Gratias enim deo,inquit, pro inenarrabili eius dono, & pax eius omnẽ excedit intellectum. Quid ais?iudicia inſcrutabilia ſunt, & viæ inueſtigabiles, pax omnem excedit intellectum,donum inenarrabile: quæ præparauit diligentibus ſe, non aſcenderunt in cor hominis, magnitudo finem non habet, ſcientia caret numero, omnia eius incomprehenſibilia ſunt: & ipſe ſolus eſt comprehẽſibilis?quis ad tantam inſaniam B
poſsit accedere? Retine illum hæreticũ, noli ſinere abire,vrge acrius,quęre quid in iis Paulus referat:Ex parte cognoſcimus. Non id de ſubſtãtia, ſed de diſpenſationibus dici reſpondent.Omnino ſi de diſpenſationibus Paulus ita dixerit, longe amplius vicimus, quàm ſi de ſubſtantia loqueretur. Nam ſi dei diſpenſatio incomprehenſibilis, multo magis ipſe deus incomprehenſibilis eſſe debeat. Verum nõ de diſpenſationibus agi hoc loco,ſed de ipſa dei ſubſtãtia,accipe ex his quæ adduntur. Cum enim propoſuiſſet: Ex parte cognoſcimus, & ex parte prophetamus, adiunxit: nunc ex parte cognoſco:tunc autem cognoſcam ſicut cognitus ſum.Dic ergo,à quo eſt cognitus?A deo ne,an à diſpenſationibus? A deo ſcilicet . Deum igitur ipſum ex parte cognoſcit, non tamen ita ex parte, vt partem ſubſtantiæ nouerit, partem ignoret, cum deus natura ſimpliciſsima ſit: ſed C
quòd eſſe quidem deum proculdubio nõrit, quod autẽ ſubſtantiæ ſit,omnino ignoret.Sapientẽ eſſe certo ſcit: quantum ſapientia valeat, neſcit . Magnum eſſe minime ignorat:ſed quemadmodum & quæ ſit eius magnitudo,intelligere non poteſt.Vbique deum adeſſe explo ratum habet, ſed quemadmodũ, neſcit. An prouideat, contineat,tegat, gubernet ſumma cum diligentia omnia, non dubitat : ſed modum quo hæc agat , ignorat. Hac de cauſa ex parte cognoſcimus,& ex parte prophetamus . Sed iam ſi placet , dimiſsis prophetis & Paulo, cœlum petamus , & an in illa regione ſuperiori aliqui ſunt,qui dei ſubſtantiam norunt, quæramus: quãquam ſi qui id ſcientes,ibi comperiãtur, nihil inde poteſt deduci argumẽti. Nihil enim commune angelis cum hominibus eſt , cum tam magnum diſcrimen inter naturam corpoream ſit & incorpoream . Veruntamen de- D
mus & concedamus,vt latiſsime intelligatur,deum incomprehenſibilem eſſe, quãdo ne in cœlo quidem virtus aliqua ſit creata , quæ norit diuinam ſubſtantiam. Audiamus igitur angelos ipſos , non quòd de diuina ſubſtantia illi diſputent inter ſeſe,atque diſceptent, ſed quòd glorificant,adorant,& modulos triumphales,ſecretóſque aſsidue referũt ſummo cum timore.Alij,gloriam in excelſis deo,modulãtur:alij,hoc eſt Seraphim, ſanctus,ſanctus,ſanctus concinũt:& ſuos auertunt oculos , cum ne condeſcenſum quidem & indulgentiam dei valeant tolerare.Ad hęc, Cherubin benedicta gloriam eius ex loco eius obſeruatiſsime referunt,nõ quòd locus aliquis circa deum conſtet,ſed quòd more humano conſueuimus dicere, vbicunque ſit, & quemadmodum ſit : quanquam ne id quidem tute dici de deo poteſt. Homines ſumus , nec aliter quàm lingua humana verba de deo facere poſſumus.Videſne quantum timoris,quanta religionis obſeruantia inter angelos eſt? Vides quantus contemptus,quanta negligentia inter homines?Angeli glorificant,honorant,colunt, obſeruãt, adorant:homines paruificiunt, petulanter ſcrutantur, temere pluſquam capere poſſunt, conantur rapere . Illi commendant & laudant,hi diſceptant & plus ſibi arrogant, quàm valeant intelligere . Illi oculos integunt & venerantur:hi contendunt impudenter inſpicere, atq; intueri ineffabilem gloriam.Quem non hominum eorum miſereatur? Quis non lugeat,quum adeo errantes, inſanientéſque videat? Volebã prolixius agere,ſed quoniam nunc primũ in iſtud diſputandi certamen deuenerim,cómodius eſſe arbitror nõ plura vobis in præſentiarum proponere, ne larga eorum,quæ occurrant, copia,ſuo impetu memoriam eorum , quæ iam accepiſtis, detrahat atque aboleat.Aliàs itaque, ſi deo placuerit , ſæpius de hac re diſſeremus . Equidem iampridem hæc referre vobiſcum & diſcutere cupiebam : ſed cunctandum præterea,differendúmque duxi ob eam rem, quia complures ex his,qui eo morbo laborant,viderem noſtris intereſſe libẽter ſermonibus : quos cum nollem repellere,linguam adhuc meam retinui, vt primum illos nobis familiares , deuinctoſq; redderem: deinde in hoc perluctandi genus me more athletarum , expoliarem . Nunc vero quoniam dei immortalis gratia ipſi me & adhortentur & cogant adire hunc puluerẽ,ſubeo iam pro incomprehenſibili deo certamen , & arma ſuſcipio:quæ hominum vanas cogitationes,omnem animi elationem atque ſuperbiam, contra dei ſcientiã poſſint euertere,fundere,& proſternere.Suſcepi tamen nõ vt euerterem aduerſarios,ſed vt erigerem iacẽtes. Hæc enim armorum meorum vis eſt , vt homines contendentes feriant atque vulnerent:audientes pie benigneque,curent cum diligentia, & tueantur . Non id genus armorum inferre vulnera, ſed mederi vulneribus conſueuit.Igitur non contra illos excandeſcemus,non animo irato agemus:ſed modeſte,humane, amiceque diſputabimus . Nihil enim manſuetudine validius , nihil modeſtia efficacius. Quamobrem Paulus rem huiuſcemodi ſeruari accuratiſsime monet cum dicat, Seruum domini non pugnare oportet , ſed manſuetum eſt erga omnes.Ac rurſus:Modeſtia veſtra nota ſit, non fratribus,dicit:ſed omnibus hominibus.Quæ enim ſit vtilitas,inquit,ſi eos diligitis,qui vos diligunt:Si tamen amicitiæ detrimento ſint,& ad ſocietatem ſuæ impietatis inuitent:recedendũ,reſiliendúmque,etiamſi cum parentibus agitur,eruendus eſt oculus ſi offendit.Ita enim præcipitur : Si oculus tuus dexter te ſcandalizat , erue eũ:quod nõ de oculo corporis intelligimus. Nam ſi de corporis natura hoc diceretur , crimen & culpa iure in corporis creatorem transferretur. Præterea non oculũ vnum, ſed vtrunq; eruere oportet. Nam ſi alter, id eſt, ſiniſter relinquetur,non minus ſcandalizare te poterit. Sed vt intelligas non de oculo dici,adiungit dextrum: quò oſtendat præſtare , ſi quem amicum habeas etiam charum perinde ac tuum oculum , eum quoque reiicere, & à tua præcidere familiaritate , ſi modo te ſcandalizet , hoc eſt, animæ noceat . Quid enim iuuat habere oculum,cum reliquum corpus lædatur & pereat? Ergo ſi,vt propoſui,detrimentoſę ſint amicitiæ,reſiliamus & fugiamus:at ſi nullam noxam, nullam iniuriã nobis ad religionẽ,pietatiſq; rationem inferant,inuitemus, ducamus amicos ad meliora. Verum ſi neq; prodeſſe amico poſsis,& detrimẽtũ ex eo haurias:cõſulere tibi debes,vt

Eſaiæ.6.

2. Tim.2. Philip.4.

Matth.5.

tutus,

tutus,ſecureq; maneas. Fugiendæ ſunt enim amiciciæ, A
ſi offendant.Si minus probentur,fuge, tamen ſine lite, ſine pugna.Sic enim Paulus monet, cũ dicit : Si poſsibile eſt,quod ex vobis eſt, cum omnibus hominibus pacem habentes.Seruus es dei,qui author pacis eſt: qui cũ dæmonia eiiceret,& bona ageret innumerabilia, & cũ male audiret,in homines qui eum dixere dæmoniũ habere,non fulmẽ miſit,non ora maledica proſtrauit,nõ linguas igne cõfulſit impudicas,ingratas, improbatas, quanquam hæc facere omnia poterat, ſed verbis hiſce duntaxat maledicta illa auertit:Ego dæmoniũ non habeo,ſed eum honoro,qui me miſit. Famulus item pontificis alapam cõtumelioſe in eius faciem inflixit . At is ita reſpondit:Si male locutus ſum , teſtimoniũ perhibe de malo:ſi bene,cur me cędis? Quòd ſi dominus & angelorum & hominum omniũ, vindictam ſibi non faciat,ſed excuſet,& ſeruo atrienſi examinandũ propo- B
nat,nihil profecto eſt,quod nos ſermone egeam⁹ prolixiore admonitionis:hęc enim pauciſsima verba abũde ſufficiant,hæc tantũmodo animaduerte.Cogita tecum frequẽtius,meditare & refer. Si male locutus ſum, teſtimonium perhibe de malo:ſi bene,cur me cędis? Et quis ſit qui hæc dixit,intellige,& ad quem, & cuius cauſa dixerit.Ita enĩ efficietur,vt hæc verba diuinũ quoddam & perpetuum carmen tibi habeantur, vt omnem animi inflationem,omnem timorem doloremq; ſedare poſsint & tollere . Cogita dignitatem eius qui affectus eſt contumelia & authoritatem , perſonam vilem atq; abiectam eius qui contumelia affecit. Adde grauitatem contumeliç,& moleſtiã,& acerbitatem. Non enim maledixit ſolum,ſed etiã cęcidit:nec modo quolibet cęcidit,ſed alapa : qua quidem plaga nil ignominioſius,nil contumelioſius eſſe poteſt . Sed tamen hæc C
omnia æquo animo tulit,& tranquillo, vt tu latiſsime intelligeres,quemadmodũ modeſtiam,patientiã,manſuetudinem,denique virtutis officium ſeruare deberes. Hæc non modo philoſophari probareq; hoc loco debemus fratres chariſsimi:verumetiam quum res exigit, meminiſſe & colere probata & commendata, quæ diximus:verum non ſatis hoc eſt, ſed etiam cum res agitur,ſeruies ea oportet,quæ probas & laudas . Nã & athleta non fruſtra ſe in palæſtra exercet , ſed & fructum, quem ex ſtudio meditandi ceperit, in ipſo dimicandi certamine explicat.Igitur & tu qui modo audiſti, poſtea quum ira te concitarit, quantũ fructus adeptus hinc fueris oſtendens, & verbum illud crebrius dices: Si male locutus ſum, teſtimonium perhibe de malo , ſin bene,cur me cædis?Hoc mãda memoriæ, hoc tuo inſcri- D
be animo & tene . Nam ob eam rem idem ſæpius memoro:vt in animis noſtris inhęreat,vt eius memoriam fructumq; memoriæ nullum tempus:nulla negocij occupatio poſsit delere.Etenim ſi hæc verba ſcripta in pagina animorum noſtrorum teneamus, nemo tam durus,tam excors,tam inſenſatus ſit & lapideus,vt per iracturpiter efferatur,& erret.Nam omni fræno, omnibus habenis firmius ac validius linguam noſtrã, vltra modum decoremq; ſe proripiẽtem poſſunt hæc verba inhibere & retinere, poſſunt hæc animum intumeſcentem ſedare,compeſcere, & in perpetua modeſtia tranquillitatẽque conſtituere : poſſunt hæc truces oculos & efferatam faciem emendare, placare,& mitigare : poſſunt hęc pacem pleniſsimam integerrimamq; in nobis creare & conſeruare,qua vtinã ſemper fruamur & potiamur,gratia & clementia &c.

Tomus quintus.

DIVI IOANNIS CHRYSOSTOMI DE incomprehẽſibili dei natura contra Anomœos. Homil. ſecunda.

AGe iterũ aduerſus impios Anomœos, certamen ingrediamur : qui ſi ægre ferant, quòd impij appellantur,fugiãt ipſi rem,vt ego vocabulum fugiã : diſcedant ipſi à mẽte impia, vt ego ab hac probroſa appellatione diſcedã.Sed ſi ipſi cum fidem re ac opere negligant, & ſemetipſos turpiſsime tractent,nõ ſentiunt:cur mihi ſuccenſeant,qui ea obiicio,quæ ipſi ſummopere exerceãt . Nuper quum in hoc veniſſemus curriculum diſputandi, & luctandi captus eoſdẽ tetigiſſemus, quemadmodũ meminiſtis, pugna nos cum cuneo Iudæorum excepit, cum minime eſſet tutum membra propria grauiter ægrotantia negligere.Diſputatio contra Anomœos agi quoq; tẽpore poteſt opportuno.At fratres noſtros morbo teterrimo, Iudæorum opinione laborantes, niſi feſtinatius ab igne eripuiſſemus Iudaico, nihil iuuare admonentes poſſemus, cum iam error ieiunandi ille pro voluntate ceſsiſſet firmius.Deinde nos aduentus accepit patrum ſpiritualium,qui complures huc diuerſis ex locis acceſſerunt.Neq; enim per id tempus duximus eſſe opportunum,vt dum illi omnes veluti flumina quædam in hoc mare ſpirituale affluerent , nos ſermone prolixiore ageremus : poſt deceſſum illorũ celebritates percrebræ martyrum occurrere,quorum ſolennitatẽ negligere,& laudem haudquaquã deberemus.Quæ propterea refero atque enumero, ne per aliquam meam negligentiam aut deſidiam commiſſum eſſe exiſtimetis, vt certamen Anomœorum vſq; ad hoc tempus differretur. Nunc itaque cum Iudæorum pugnam,deo bene iuuante,curſu felici expedierimus, & patres in ſuas redierint ſedes, & martyrũ laudes nos ſatis delectarint, age diuturnum veſtrum audiendi deſiderium expleamus.Nam certe ſcio non minus vos hac de re audire cupere,quàm me diſputare:cauſam cur ita ſit,dicã. Ciuitas noſtra ſemper dedita Chriſto,eiuſq; obſeruantiſsima fuit,& paternã hanc deniq; accepiſtis hæreditatẽ, vt nunquã pietatis veræq; religionis opinionẽ adulterari,deprauariq; pateremini.Vnde id conſtet? Venerãt olim ex Iudæa nonnulli tempore maiorũ veſtrorũ,qui lucem ac mundiciam doctrinæ apoſtolicæ perturbarent,atq; præciperent circuncidi,& legem ſeruari Moſi.Quam rem nouam ferre minime potuerunt, qui per id tempus vrbem colebant:ſed quemadmodum canes generoſi & nobiles,conſpectis lupis aggredientibus atq; vaſtantibus gregem, ſic concitati illi inſultarunt, nec prius expellentes profugantesq; vndiq; illos deſtiterũt, quàm effeciſſent,vt ab apoſtolis quoque verſus decreta mitterentur,quę & illorum & poſterorum omnium impiorum inſidias contra fideles & impetus reprimerent atq; arcerent.Sed vnde exordiar?An ab ipſa perfidiæ infidelitatisq; eorum improbatione & compellatione?quippe cum ſummopere nitantur, & omnia tractent ac faciant, vt fidem ab hominibus omnino excludant : quo crimine quid fieri poſsit grauius? quid ad pietatem ſceleſtius?Cũ enim deus immortalis quippiam aſſerit,accipere cum fide oportet quod aſſerit,nõ temere rimari & perſcrutari . Vocet me, qui ex his velit, infidelem ac impium, non ægre feram.cur ita?quia facta dictáque mea quo nomine appellandus ſim, late oſtendunt.Stultum etiã me appellet, ſi placet, in Chriſto.Nam vel hoc nomen tanquam adeptam coronam *1. Corin. 4.*
gloriabor,& communem hãc habebo cum Paulo nũcupationem.Sic enim ille egregius author ſcribit:Nos

I ſtulti

Universidad de Deusto
Biblioteca

ſtulti propter Chriſtum. Porrò hæc ſtulticia prudentior omni ſapientia eſt. Quæ enim externa illa ſapientia comperire non potuit, hæc ſtulticia quam ſecundũ Chriſtum excolendam cenſemus, nimirum efficere potuit: hæc tenebras orbis terrarum excuſsit, hæc lucẽ cognoſcendi reuocauit. Quid ſecundum Chriſtum ſtulticia ſit, cupis audire. Cum noſtras efferas cogitationes compeſcimus, & animi furentes appetitiones continemus & moderamur, tunc ſecundum Chriſtũ ſtulticiã colimus: atq; etiã quoties data opera animum expertẽ externarum diſciplinarũ, & vacuũ ſciſcitamentis illis curioſis habemus: vt cũ res exegit ſacra Chriſti edicta recipere, vacantẽ & mundũ ad recipiendũ adhibeam⁹. etenim quoties aliquid deus aſſerit, quod minus ſcrutari ac diſcutere valeas, ex bona fide recipiendũ & admittendum eſt. Nam rerum eiuſmodi cauſas pertinacius quærere, & rationes exigere, & modum ſciſcitari: animi certe eſt nimium audacis & temerarij. Quod & ipſum ſacræ ſcripturæ teſtimonio cõfirmabimus. Fuerat Zacharias quidam vir miræ virtutis, præclariq; nominis: ſacerdotio præditus, & patrocinium totius populi commeritus apud deum immortalem: qui ſancta ſanctorũ ingreſſus, ipſum ſcilicet penetrale, quod vnifas erat illi inſpicere, ac pro populo deo ſupplicans (intellige quantum in illo fuit authoritatis) & dominum reddens propicium famulis, quaſi quidam eſſet interpres dei & hominum: vidit angelum intra parietem ſacri illius domicilij ſtantem, cuius aſpectu ictus atq; expauidus vocem audit: Noli timere Zacharia, exaudita eſt oratio tua, & ecce Elizabeth vxor tua pariet filium. Sed vnde hæc verba conſequendi habeant rationem? Ille pro populo rogabat, pro peccatis veniam ſuis conſeruis implorabat. Hic noli timere, inquit, nam exaudita eſt oratio tua. Atq; exaudiendi indicium addit, filium in lucem venturum Ioannem. Vide quàm recte iſta ſequantur, quum pro peccatis rogaret populi, naſci ex eo debere filium, qui clamaret: Ecce agnus dei, qui tollit peccatum mũdi: ratione ſanè optima, ita angelus retulit: Exaudita eſt oratio tua, & Elizabeth vxor tua pariet tibi filium. Quid ille ad hęc? quod enim probare voluimus id eſt, nullam iis dari veniam, qui modos dei oraculorum ſcrutantur, & hęſitant, qui diuinas ſententias non fide recipiunt, ſed rationis examine requirunt. Conſpicatus eſt ſuam ætatem, ſuam caniciem, ſuum debile corpus & imbecillum. Animaduertit ſuæ vxoris naturam ſterilem, atq; ita diffidit, & modũ quo ita fieret petiit & dixit: Vnde hoc ſciã? Quo pacto, inquit, poſsit fieri? Iam ego conſenui & percanui, vxor ſterilis prouecta in diebus ſuis, ætas inepta, natura incommoda, quæ ratio huius pollicitationis ſit, nõ equidem video. Ego qui ſeram, admodum ſum imbecillis: ſeges quæ ſemen recipiat, nihil reddere poteſt. Nõnne illi ſeni dixeris eſſe ignoſcẽdum, cum rerum ordinem petat, & legem naturæ conſideret? Nõnne aliquid illũ ex ratione rerum deliberare putaueris? Sed tamen deo nullam mereri veniam viſus eſt, & recte quidem. Quũ enim aſſerit deus, nemo ſuas rationes debet mouere. Nullus rerum conſequentiæ aut naturæ neceſsitati locus relinquitur. Nil penitus huiuſmodi eſt obiiciendũ. Vis enim diuinæ ſententiæ longe iis omnibus eſt ſuperior. Homo quid agis? Deus pollicetur, & tu reſpicis ætatem, & ſenectutem proponis? Num ſenecta validior ſit voluntate diuina? Num natura potẽtior ſit ſuo creatore? Neſcis verbo illius vno ſumma atq; præcipua eſſe effecta opera? Iam eius verbum cœlum inſtituit, angelos creauit, orbem terrarum condidit, creaturam omnem produxit: & tamẽ tu de filij procreatione & vnius animulę inſpiratione dubitas? Idcirco moleſte angelus tulit, ne ſacerdotij quidem negocio pepercit, imò ob idipſum pœnam illi ſubeundam cenſuit grauiorẽ. Qui enim plus quàm cæteri obtinebat honoris, habeat fidẽ quoq; quàm cæteri ampliorem. Sed quemadmodũ puniatur, videamus. Ecce eris tacens, & nõ poteris loqui. Lingua tua, inquit, quæ ad meorum verborum diffidentiam ſuum officium præſtitit, pœnam incredulitatis ipſius luet. Ecce eris tacens, & non poteris loqui vſque in diem quo hęc fient. Animaduerte clementiã domini & humanitatem. Quia mihi, inquit, non credis, nunc pœnam aliquã ſolues: quum autẽ re effecta monſtrauero quod propoſui, tunc illam meam extinguam: quum te punitum iure optimo intellexeris, tunc te ſupplicio eximam. Audiant Anomœi quemadmodũ deus ægre atque moleſte tulit, quum eius ſententia curioſius quæreretur. Quòd ſi ille quum minus crediderit humano mortaliq; puerperio, punitur: tu qui diuinam ac ineffabilem & ſupernam illam vnigeniti generationem pẽſitas vane & rimaris, quo pacto effugere valeas, quin ſupplicio plectaris grauiſsimo? Ille nihil ſua authoritate aſſeruit, ſed tantummodo quo pacto res efficeretur, voluit intelligere, & tamen nullam veniam conſequutus eſt: tu qui & ſcire te vehementer affirmas, quæ omnibus inconſpecta, inaudita, & incomprehenſibilia ſunt, qua excuſandi ratione vtaris. Quod genus ſupplicij non merito tibi haurias? Verum diſpenſationem generationis ad tempus aliud differamus, nunc priorem cauſam repetamus: cuius reliquias his diebus ſuperſedimus, quum radicem illam pernicioſam ſecare atque euellere conaremur, quæ parens malorum omnium eſt, ex qua omnis eorũ opinio proficiſcitur. Quęnam ſit iſta omnium malorum origo, horret animus dicere, piget ea narrare, quæ illi aſsidue meditantur atque efficiunt. Quod nemo vnquam dicere auſus eſt, ipſi ſe ita deum noſſe quemadmodum deus ſeipſe nouit, aſſerunt. Hoc audent dicere? hoccine refelli debeat argumentis, & tanquam res dubia in controuerſiam cadere? Nõnne ſatis hac ipſa verborum ſerie efficitur, vt omnis eorum impietas late oſtendatur? Nõnne ſtatim ex ſe, ipſum eorum ſcelus explicatur & deprehenditur furor? Id manifeſta eſt inſania minime ignoſcẽda, nouus impietatis modus, nemo vnquam aliquid tale vel animo concipere, vel lingua referre auſus eſt. Intellige homo infelix & miſer, quid nam ſis, & quid quæras atque explores. Homo quum ſis, deum ſcrutaris, & noſſe omnibus rebus contendis. Tua ipſa tantummodo nomina ſatis tuæ amentiæ poſſunt monſtrare nimietatem. Homo es, terra, cinis, caro, ſanguis, fœnum, floſculus herbæ, vmbra, fumus, vanitas, & ſi quid iis exilius, vilius, atque abiectius. Sed nolim ita putetis, quaſi ego inuehar in naturam humanam, velimque maledictis eam laceſſere. Nec enim à me iſta dicũtur, ſed à prophetis ſtudio philoſophiæ veræ atque nobilis: non tamen vt genus noſtrum vituperarent notarentq;, illa retulerunt: ſed vt hominum ſtolidorum & deſipientium animos opinione inflatos caſtigarent: non vt noſtræ naturæ detraherent, ac probro darent & vicio, ſed quo furentium hominum inſolentiam & petulantiam compeſcerẽt atq; ablegarẽt. Nam ſi poſtquam tam copioſe, tam ſeuere, imò acerbe diſputarũt, non deſunt, qui animi fatui elatione ſuperbiam diaboli ſuperent: quo tandem amentiæ non prouehe-

Luc. 1.

Ioan. 1.

tur, ſi nihil eiuſmodi ſanctiſsimi illi homines appoſuiſſent: Qui vbi appoſitam gerunt medicinam, tamẽ adhuc inflantur & intumeſcunt: ad quid faſtus ſtoliditatiſq; nõ demum ruiſſent, ni illi tot atque talia de natura aſſeruiſſent humana? Audi quid ille beatus patriarcha de ſe referat: Ego ſum puluis & cinis. Deum alloqui meruit, & tamen nihil propterea effertur, quinimo ea propter moderatiorem ſe exhibẽre oportere cenſebat & humiliorem. At iſti qui ne cum vmbra quidem illius ſunt conferendi, angelis ipſis maiores ſeſe faciũt & ſuperiores: quam rem certe vltimæ inſaniæ argumẽtum eſſe nulli dubium eſt. Deum ſcrutaris, & pertinaci ſtudio inueſtigas, qui nullo eſſe cœpit initio, nullã patitur immutationem, nullo corpore cõſtat, nulla corruptione diſperit, qui vbique adeſt, omnia ſuperat, omni creatura excelſior eſt. Audi quid de eo prophetæ pphetantur, & metue: Qui aſpicit terram, & contremere facit eam. Aſpexit enim, & illico terram tam magnam, tam põderoſam commouit & conquaſſauit. Qui tãgit montes, & fumigantur. Qui commouit orbem terrarũ funditus, & columnæ eius concutiuntur. Qui mari minatur, & ſecat id. Qui dicit abyſſo, deſolaberis. Mare vidit & fugit: Iordanis conuerſus eſt retrorſum. Montes exultauerũt ſicut arietes, & colles ſicut agni ouium. Omnis creatura mouetur, metuit, contremiſcit, deſtituitur, ſoli iſti contendũt, deſpiciunt, negligunt, parui faciunt ſuam ſalutem, non dicam dominum omnium. Paucis ante diebus à ſuperiorũ virtutũ ordine eos admonebamus: hoc eſt, ab angelis, archãgelis, Cherubin, Seraphin, nũc à creatura ſenſu priuata. Hoc enim genẽ⁹ ferũ hominũ nullis rationib⁹ cedunt, nullis argumẽtis flectũtur. Vides cœlũ hoc, q̃ pulchrũ q̃ amplũ, q̃ magnificũ ſit, quemadmodũ vario ſtellarũ ordine exornetur & ſplendeat, quantũ edurare potuerit tẽporis. Iam enim quinq; milia annorũ atq; etiã plus ſeruatur & cõſtat, nec tamen longo tẽporis ſpacio effectũ eſt vt ſeneſcat, ſed ad corporis modũ adoleſcentis robuſti floret, vigetq; ętate: & quã prícipio ſortitũ eſt pulchritudinẽ, eandẽ integerrimã ſeruat, nulla ex parte factũ deterius tanto ſpacio tẽporis. Attamẽ hoc pulcherrimũ, ſplẽdidiſsimis ſtellis elegãtiſsime ornatũ, infeſſum, edurãsq; iam diu deus, quẽ tu ſcrutaris, & rationibus tuis ſubiicis, & definis, quaſi quis per ludũ tugurium faceret, ita ſumma cum facilitate creauit. Quam rem Eſaias propheta pulcherrime exprimit cũ dicit: Qui inſtituit cœlum ſicut camerã, & extendit ſicut tabernaculum ſuper terram. Quid de ipſa terra? qui continet gyrum terræ, pus arduum. Animaduerte quot montium moles, quot mortaliũ gentes, quot ſtirpiũ, quot quadrupedũ, reptilium deniq; animantiũ genera ſua dorſo ſuſtineat tellus. Sed tamen hanc talẽ tantãq; deus facile adeo condidit, vt propheta quòd ne exemplũ quidẽ tantæ facilitatis haberet, perinde ac nihil factũ tradiderit. Quũ enim nõ ſatis rerũ conditarũ magnitudo & ornameta potentiã facultatẽq; ſui conditoris exprimeret, ſed lõge ab omni illius vi & excellẽtia iacerent inferius, modũ prophetæ excogitarũt aliũ, quo pro viribus poſſent aliquid plus nobis explicare de diuina potẽtia: quo magnitudinẽ non ſolũ creaturarũ, ſed etiã modũ creationis referret, vt vtraq; ex parte, videlicet tũ rerũ magnitudine conditarũ, tum facilitate condendi poſſemus dignius quid pro virili noſtra de deo omnipotenti intelligere. Igitur non modo rerũ magnitudinẽ ſpectare debemus, verũetiã qua factæ ſunt à deo facilitatẽ. Nec ſolũ in terra hoc patet, ſed etiã in ipſa natura hominũ. Quippe quũ author dicat: Qui continet gyrũ terræ & habitantes in ea quaſi locuſtas: aut quaſi ſtilla ſitulæ, omnes gentes in cõſpectu eius: ne minus cõſiderate quod dicit prætereas, ſed diligẽtius attẽdas, diſcutias, atq; inquiras rogo & hortor. Repete omnes gẽtes, cõplectere animo Syros, Cilices, Cappadoces, Bithynios, Myſos, Phryges, Męones, Lycios, Pamphylios, Iones, Aſſyrios, Arabes, Indos, Aegyptios, Aethiopes, Pœnos, Hiſpanos, Gallos, Germanos, Sarmatas, Pannonios, Sauromatas, Maſſagetas, deniq; omnes Scythas, degentesq; vltra Aquilonem: item Albanos, Iberes, Bactrianos, Caſpios, Medos, Perſas, Parthos, Armenios, ponti Euxini vicinos omnes & incolas, Thraces, Macedonas, Græcos omnes: adde Epirum, Daciam, Dalmatiã, Italiam: inſulas omnes tã interioris maris quàm exterioris, cæterasq; innumerabiles gẽtes, quarum ne nomina quidẽ nouim⁹: hæc omnia mortaliũ genera inſtar guttæ labentis de ſitula coram deo verſari autumat. Accipe accuratius, dic quæſo, quota eius guttæ particula ſis, qui deum, cui vniuerſæ gentes pro ſtilla ſitulæ habẽtur, ſcrutaris atq; examinas? Sed cur de cœlo, terra, mari & natura hominum loquar? Cœlũ ſuperet ipſum noſtra oratio, & vlterius pergat ad angelos, Noſtis deniq; vnumquemuis angelum rependi, paremq; eſſe vniuerſæ huic viſibili creaturæ, vel potius multo nobiliorẽ, præſtantioremq;. Nam ſi homine iuſto dignus non ſit vniuerſus mundus, vt Paulus author eſt, qui dicit: Quibus non erat dignus hic mundus, longe minus ad dignitatem poſsit accedere angeli, qui omni homine iuſto ſuperior eſt admodum & præſtantior. Veruntamẽ milia angelorum ſunt innumerabilia, mille milia archangelorum: adde ſedes, dominationes, poteſtates, principatus, cœtus incorporeos virtutũ innumeros, deniq; genera cœleſtia innumerabilia, quæ omnia deus creauit tãta cum facilitate, quantã nemo valeat verbis exprimere. Satis enim illi ad omnia fuerat voluiſſe. Itaq; vt nobis voluntas nihil affert laboris, nihil negocij: ſic illi creare tot tantasq; virtutes facile fuit, & ſine vllo labore. Quod ꝓpheta expreſsit cũ diceret: Omnia quæcũq; voluit, fecit in cœlo & in terra. Videsne quemadmodum non ſolum ad condendũ res inferiores, ſed etiam ad creandum virtutes ſuperiores, vna eius volũtas ſatis fuerit? Hæc cum audis, nõ te luges, non te ab hominum conſortio diſtrahis, nõ te obruis, qui eo temeritatis atq; amentiæ prorueriſti, vt quem glorificare dũtaxat debes & adorare, hunc ceu rem quandã abiectã & vilem curioſe ſcruteris & contendas penitus cõprehendere? Hinc Paulus ſapientiſsimus ille cùm incomparabilem dei exuperantiam, & naturæ humanæ fragilitatem cogitaret, contra homines qui diſpenſationes diuinas ſcrutabantur & perquirebant, moleſtiſsime ferẽs dicebat ad hãc vehementiã: O homo tu quis es, qui reſpondeas deo? Quis es? intellige prius tuã naturã, quæ ſit: nomẽ enim nullũ cõperies, quod poſsit tuã ſatis exprimere exiguitatem. Dices credo, homo prędituſ ſum libertate & honore præpõderans. Sed honorẽ adeptus es iſtũ, nõ vt libertate ad obloquendũ abutaris, ſed vt eũ qui te affecit honore colas atq; obſerues ſummo cũ honore. Deus te cenſuit honorandũ, non vt eũ afficeres contumelia, quod facis quũ eius ſubſtantiã inquiris & perſcrutaris: ſed vt animo pio, fideli, modeſto, grato vicẽ pro viribus reddas. Nam dũ eius pollicitationes minus ſcrutaris, glorificas & obſeruas: porrò cum quæris & curioſius exploras, nõ ſententiam ſolum, ſed etiam

Gene. 18.

Pſal. 103.

Pſal. 105.

Eſaiæ. 40.

Universidad de Deusto
Biblioteca

etiam dicentẽ ſententias contẽnis & negligis. Quàm A vere deum glorificet is, qui eius pollicitationẽ minus ſcrutetur & quærat, ex Paulo accipe, qui de Abrahã ac eius obedientia, & in rebus omnibus fide hæc dicit: Cõſideranit quidem corpus ſuum emortuũ quum iam ferè centum annorum eſſet, & emortuam vuluã Sarę: verum in repromiſsione dei non hæſitauit fide. Natura quidẽ & ætas, inquit, faciebant, vt deſperaret, ſed fides ſpem bonã mouebat. Sed confortatus eſt fide, dans gloriam deo, & pleniſsime ſciens, quia quæcunq; promiſit, potens eſt facere. Vides quemadmodũ qui ratus & certior de rebus iſtis eſt, quas deus aſſerit, gloriam reddit. Quòd ſi gloriã is reddit, qui confidit & credit: contumeliam certe, qui diffidit, non in deũ, ſed in ſuũ caput conuertit & trahit. Tu quis es, inquit, qui deo reſpondeas? Deinde quum oſtendere vellet, quantum differentiæ inter deum & hominẽ eſt, retulit minus quidẽ B q̃ res tantã deſideratur: eo tamen quod proponit exemplo fieri poteſt, vt etiã longe maiorẽ differentiam intelligamus. Quid dicat, audi: Nunquid dicit figmentum ei qui ſe finxit, quid me feciſti ſic: An nõ habet poteſtatem figulus luti, ex eadẽ maſſa facere aliud quidem vas in honorẽ, aliud vero in contumeliã? Quid ais? Itáne debeo ſubiici & obtemperare deo, vt lutũ figulo: Ita inquit. Tantũ eſt enim inter deũ & hominẽ diſcrimen, quantũ inter figulũ & lutũ: vel potius ne tantũ quidẽ, ſed longe amplius: quippe cũ luti & figuli eadẽ natura Iob 4. ſit. Quod etiã apud Iob ſcribitur: Sine, inquit, habitantes domus luteas. Sed ſi homo nobilior & formoſior luto videatur, hoc non diuerſitate naturæ, ſed ingenio artificis prouenit: Nam materiæ quidem ratione nihil inter lutum & te intereſt. Quòd ſi nõ credis, ſepulchra & monumenta inſpice maiorũ tuorũ, illa ſuo exẽplo fa C cile tibi poſſunt perſuadere te puluerẽ eſſe & lutum. Diſcrimen itaq; luti & figuli nullũ eſt. At inter deũ & hominem tanta eſt ſubſtantiæ differentia, quanta nec lingua narratur, nec animus complecti omnino polleat. Quo igitur modo illud manibus figuli, quocunq; duxerint, obſequitur, paret & ſeruit: ſic tu morẽ gerere ac deo obtẽperare prõptus, libensq; debes, quoties aliquid iſte ſtatuit & diſpẽſat: nec aliter q̃ more luti ad nutũ te voluntati diuinæ exhibere tuum omnino eſt. Nõ enim ob eam rem Paulus illa ſcripſit, vt nobis poteſtatẽ agẽdi auferret, & liberum arbitrium tolleret: ſed vt multo amplius noſtram temeritatẽ, procacitatẽq; prohiberet atq; perimeret. Sed ſi placet, illud etiã videamus, quid quũ illi intelligere velint tam vehementer increpãtur & reprimuntur. Num ſubſtantiã dei ſcrutabantur? Minime: nemo vnquã id auſus eſt. Sed quod eſt minus, diſ D pẽſationes diuinas quærebant, ſcilicet quã ob rem hominũ alius puniretur, alius veniã impetraret, alius ſupplicio liberaretur, alius angorib⁹ & moleſtiis implicatus eſſet, alij ignoſceretur, alij minime. Hæc enim & cętera id genus illi ſciſcitabãtur & quærebãt, Vnde id cõſtat? ex his quæ ſcribũtur ſuperius. Cũ enim dixiſſet. Ergo quẽ vult miſeratur, & quem vult indurat: dices itaq; mihi, quid adhuc quæritur: volũtati enim eius quis reſiſtet? adiũxit cõtinuo: O homo tu quis es, qui reſpõdeas deo? Ita cõſtat eos cõfutari & reprimi qui curioſius dei quærebãt diſpẽſationes. Quòd ſi illis ne id quidẽ cõceditur, tu qui beatã illã ſubſtantiã, quæ rebus omnib⁹ cõſulit, quę omnia regit, gubernat, diſpẽſat, tã curioſe inquiris & perſcrutaris, nõ te putas mereri, vt ſulminibus innumerabilib⁹ corripiaris? Qui fieri poteſt, ne iſta ſint furoris ſummi facinora? Audi prophetã dicentẽ, vel potius deũ immortalẽ verba facientẽ oris illius: Si pater ego ſum, vbi eſt honor meus? Et ſi domin⁹ ego ſum, vbi eſt timor meus? Qui enim metuit, nõ ſcrutatur, ſed colit, obſeruat, adorat, honorat, glorificat, laudat, cõmendat. Accipe hæc tum à ſuperis illis virtutibus: tum vero ab ipſo beato Paulo, qui vt cæteros reprehendit, ita ipſe non aliter agit quàm doceat: audi quid ad Philippẽſes ſcribat, cum ſe particularem adhuc tenere ſcientiã & nondum totam perfectamq; recepiſſe velit declarare: quod idẽ ſcribens ad Corinthios dixit: Ex parte co- 1. Corin. 13. gnoſcimus. Fratres ego me nondum arbitror compreheſdiſſe. Quid hac voce apertius, quid certius, quid expoſitius, quid deniq; manifeſtius dici poteſt? Tuba clarius ſonat, vniuerſum cõmouere faciens orbẽ terræ, cõtentũ eſſe eo ipſo ſciendi modo, quẽ deus præbendum cenſuerit, nec totũ perfectũq; ſciẽtiæ munus in hoc ſeculo ſe recepiſſe exiſtimare. Quid dicis Paule? Chriſtũ in te ipſo loquentẽ geris. Idcirco ita ſentio, ita mihi eſt perſuaſum doctrinæ ipſius Chriſti, qui in me loquitur, beneficio. Quam ob rem iſti quoq;, niſi penitus ſpiritus ſancti adiumẽti & auxilij eſſent inanes, eiusq; omnem intelligendi operandiq; gratiã ab animo ſuo exterminaſſent, non cũ Paulus diceret, nondũ comprehẽdiſſe me arbitror, ipſi totã ſcientiã adeptos eſſe arbitrarẽtur. Vnde, inquis, id conſtet, vt de fide, ſcientia & opinione iſta dicantur à Paulo, nõ de vita & moribus? Quaſi dicat: Ego minus me eſſe perfectum virtute ac vitæ officio, probũ & laudabilẽ arbitror. Profecto hoc ipſum ampliſsime ille explicauit, cum diceret: Certamẽ bonũ 2. Tim. 4. certaui, curſum conſummaui, fidem ſeruaui, de reliquo repoſita eſt mihi corona iuſticiæ. Qui itaq; recepturus erat coronã, & ſuũ curſum perfecit: qua ratione dicere C apte de ſe poteſt, nondũ cõprehendiſſe arbitror? Agẽda item, & nõ agenda nemini eſſe poſſunt incerta, ſed omnibus tã Græcis, quàm barbaris vitæ officia explorata habẽtur omnia: nec eſt vllũ mortaliũ genus, quod ignoret quid honeſtũ ſit, quid turpe, quid iuſtum, quid iniuſtum, quid vtile, quid inutile aut detrimentoſum: quid deniq; probatũ improbatúmve ex legibus & inſtitutis maiorũ ſuorũ. Quo igitur pacto ipſe vnus ſe intellexiſſe comprehendiſſeq; negaret, quæ omnibus cõſtant? Atq; vt latius mea hæc ſententia pateat, epiſtolã ipſam non itẽ interciſam, ſed continentẽ exponã. Cũ enim dixiſſet: Videte canes, videte malos operarios, cũ Philip. 3. plura de his qui importune ritus Iudaicos introducebant diſſeruiſſet, addidit: Quæ mihi fuerunt lucra, hæc arbitratus ſum propter Chriſtum detrimenta, vt inueniar non habẽs iuſticiã, quæ ex lege eſt: ſed iuſticiã quæ ex deo eſt, quæ per fidẽ Ieſu Chriſti eſt. Poſt hæc qua de de fide loquatur, adiungit: Vt eũ cognoſcerẽ, & potentiam reſurrectionis eius, & ſocietatẽ paſsionũ eius. Sed quid ſignat cũ dicit: potẽtiã reſurrectionis eius? Nouus quidẽ, inquit, & inuſitatus reſurgendi modus apparuit. Plerique enim antea reſurrexere mortui, verum eodem quo Chriſtus modo nemo vnquã ſurrexit. Cęteri quippe omnes, qui aliquãdo reſurrexerunt, in terrã iterum redierunt: & mortis vinculis relaxati ad tẽpus, rurſum ad poteſtatẽ illius ducti ſunt. At corpus ipſius domini cũ ſemel ſurrexerit, nunquã præterea collapſum in terram eſt, ſed cœlũ aſcendit, & tyrãnide hoſtis perempta, ex toto vniuerſum terrarũ orbẽ ſecũ luci reſtituit, & nũc victor & domin⁹ omniũ regio ſedet ſolio. Quæ cũ animaduerteret omnia Paulus, velletq; explicare tot tamq; admirãda, quæ ratione quidẽ nulla, fide autẽ vna poſſent recipi, ac pro veris certisq; haberi, dixit

xit fidẽ cognoſcẽdi potentiã reſurrectionis eius. Nam A ſi reſurrectionẽ abſoluta contẽplatione nulla docere ratio poteſt, cũ hoc ſit plus q̃ natura & ſeries rerum patiatur: quo pacto eã exprimere poſsit reſurrectionem, quæ tã à cęteris omnibus differat reſurrectionibus tãq; nobilior ſit & admirabilior? Nulla certe ratio eſt quæ rem tantã attingere valeat, ſed fide opus eſt, ſi opinari velimus corpus mortale, fluxũ, caducũ, ſenſu omni priuatũ ſurrexiſſe, & vitã recepiſſe perpetuã, nullo fine, nullo termino deſcribendã. Quod idẽ alibi ſignificat his verbis: Chriſtus cũ ex mortuis reſurrexerit, nõ prętera moritur, mors illi vltra nõ dominabitur. Duplicatur itaque admiratio, cũ & ſurrexerit, & eo modo ſurrexit: cauſa hæc eſt, cur dicat fidẽ cognoſcẽdi potentiã reſurrectionis eius. Quod ſi fieri non poteſt, vt eius reſurrectionẽ ratione captemus, lõge minus ſuperã illã generationẽ ratiocinari nos poſſumus, & eius elicere ſcien- B tiam. De his rebus cũ Paulus diſputaret, de cruce quoq; & paſsione domini egit, quæ & ipſa cõmittenda fidei cẽſuit: quæ vbi mouit, explicauitq; omnia, id addidit: Philip. 3. Ego me arbitror nõ comprehendiſſe. Nõ ego arbitror me nõ ſcire, aut noſſe dicit, ſed cõprehẽdiſſe: ne ex toto vel ſcire vel ignorare intelligatur. Quòd enim fatetur ſe arbitrari nondũ cõprehẽdiſſe: adhuc illũ eſſe in via, & ambulare ac vlterius pergere, necdũ deueniſſe ad finem, quẽ totũ adipiſceretur, ſignificat. Quod ad alios quoq; ſcribens ſic admonet, dicẽs: Quicunq; perfecti ſumus, hoc ſentiamus: & ſi quid aliter ſapitis, hoc deus revelabit, non ratio docebit. Vides nõ de vita & morib⁹ agi, ſed de opinione & fide? Vita enim & mores nõ deſiderãt reuelationẽ, ſed opinio & ſcientia. Quod idem 1. Corin. 9. etiã alibi ſignificans ſcribit: Si quis exiſtimat ſe aliquid C ſcire, nondũ aliquid nouit. Nõ enĩ nihil omnino ſcire aſſeuerat, ſed nihil quẽadmodũ oporteat. Habet quidẽ ſcientiã, ſed non perfectã illã & exquiſitam. Quod vt latius ita eſſe intelligas, omiſsis ſuperiorib⁹ illis, mẽteq; illa accipiẽdi, inferiorẽ hanc & ſenſu noſtro ſubditam creaturã proſequamur. Cœlũ hoc formã quidẽ concamerati gerere nouimus, idq; non ingenio noſtro & ratione, ſed diuinæ ſcripturæ ſentẽtia. Cõplectiq; idẽ vniuerſam terrã nõ ignoramus, quod & ipſum ab eodẽ diuino fonte hauſimus. Sed qua ſubſtantia conſtet, neſcimus. Dicat qui cõtẽdit, & ſe nouiſſe affirmat, quid ſubſtantiæ cœlũ ſit. Num humor quidã in gelu concretus? Num obdenſata nubes & in ſpiſsiorẽ obducta ſubſtantiã? Num aër craſſus & corpulentior? Nemo certe quid ſit, plane docere poteſt. Quod ſi ita eſt, quis prætereа po D ſtulet argumentum, quo amentiã intelligat, & furorẽ eorũ qui deũ, quid ſit ſe ſcire autumãt? Cœli quod quotidie cernis, naturam reddere nequis, & inuiſibilis dei ſubſtantiam ſcire indubie profiteris? Quis tam rudis & inſenſatus ſit, quin his qui hęc garrulant, non poſtremũ inſaniæ irroget? Quas ob res vos fratres chariſsimi omnes & hortor & rogo, curare tẽtetis pro viribus eorum opinionẽ, perinde ac inſaniã & deliriũ furentiũ, cũ modeſtia tamen & cũ clementia. Nam hæc eorum opinio orta eſt ex ſtoliditate & inflatione mentis vehementiſsima: vulnera autẽ inflata & tumeſcentia tactum omnem recuſant aſperiorẽ, ne attrectationẽ quidẽ manus patiuntur. Proinde medici ſpongia quadã præmolli & humefacta vlcera leuiter leniterq; attrectare cõſueuerunt. Quod cum his quoq; vlcus in animo ſit inflatum ac tumeſcẽs, officij eſt his quas diximus rationibus, velut humore quodã clemente ac mirifico, ſpongia molliſsima abluendũ curare, atq; flatũ eorum cõpeſcere, ac tumorem omnẽ diffundere conari: & quãuis nos afficiant contumelia, quãuis inſpuant, calcitrẽt, quodcũq; faciant, noli relinquere curã, noli deſerere hominem, Multa enim huiuſmodi patiatur neceſſe eſt, qui furioſum hominẽ curat. Nõ propterea deſiſtendũ eſt frater chariſsime, quinimo ea propter maiorẽ in modũ miſerandũ, illachrymandũq;, quòd tali genere morbi laborant & pereunt. Hæc tamẽ ad eos dicta intelligi volo, qui animo ſint firmiore, qui nullum ex ſocietate, collo quiiſq; eorũ poſsint capere detrimentũ. Nam qui infirmior eſt, fugere debet congreſſum & vocem, deuitet is conuentũ eiuſmodi hominũ, ne ratio amiciciæ pariat errorẽ impietatis. Sic enim & Paulus facit, ipſe quidem cũ ægris conuerſatur, & dicit: Factus ſum Iudæis tanq; Iudæus, his qui in lege erãt, tanquã ſine lege eſſem. Sed ſuos diſcipulos atq; infirmiores auocat, cõmonefaciẽs ad hunc modũ dicens: Corrumpunt bonos mores colloquia praua. Quod propheta etiã præcipit, cum dicit: Exite ex medio eorũ, & ſeparamini, dicit domin⁹. Me- Eſaiæ 3. dicus enim cũ ad ægrotũ accedat, prodeſt ſæpenumero & illi & ſibi. Sed ſi quis parum ſanus validusq; acceſſerit, & ſe & ægrotantem mutua cõtagione reddet infirmiorem: & qui prodeſſe illi haud quicquam potuiſſet, ſibiipſi magnam hauſit labem. Omnino quẽadmodum, qui oculos inſpiciunt lippientium, malo afficiũtur eodem: ita his accidit, qui conſortium blaſphemorum & fœdorum illorum hominum adeunt, eo quòd animo ſint infirmiori: plurimũ quippe contrahunt ſibi impietatis & ſtolidorũ numerum augent. Igitur qui ita ſe habent, vt offendantur, vitent & fugiãt illorum colloquia, & optent duntaxat, vt clementiſsimus deus qui omnes homines vult ſaluos fieri, & ad agnitionem veritatis venire, liberet eos ab errore & diaboli laqueo, & ad lucem ſcietiæ reſtituat: hoc eſt, ad deum & patrem, qui viuit & regnat in ſecula ſeculorum, Amen.

DIVI IOANNIS CHRYSOSTOMI *de incomprehenſibili dei natura, contra Anomœos, Homilia tertia.*

AGricolæ, quibus non deeſt induſtria, arborẽ quam ſylueſtrẽ ac ſterilem viderint, ſuis officientẽ laboribus, vel ex radicis reptatu improbo, vel vmbræ opacitate nimia detrimẽtum inuehentẽ generi vrbano ſtirpiũ & frugali, præcidendã tollendãq; ſummo ſtudio curare conſueuerũt: qua in re flatus quoq; interdũ, caſusq; adiuuat, qui ſuo impetu comã intorquens vehemẽtius arboris frangat ſtipitẽ, molem totã proſternat, itaq; bona laboris parte leuet agricolã. Cum itaq; nos quoq; arborẽ præcidendam curemus ſylueſtrẽ, atq; erraticã ipſam Anomœorum opinionẽ, deũ immortalẽ rogemus, nobis gratiã ſui diuini ſpiritus mittat, quæ omni vehementius flatu occurſans, errorẽ illũ ſtirpitus extrahat, & noſtrũ laborem reddat leuiorẽ. Profecto vt ſeges cultu ſolito deſtituta herbas vicioſas educit, & ſentibus horret, & arbores ſponte interdum edit ſylueſtres: ſic animus Anomœorum cultu ſcripturæ ſacræ priuatus, & carens doctrinæ ſanctæ & Chriſtianæ munere, ſponte ac ſuopte motu ferocem iſtam & horridam prompſit hæreſim. Hanc etenim arborem non Paulus plantauit, nõ Apollo rigauit, non deus auxit: ſed plantauit rationũ intemperiua ſcrutatio, rigauit ſuperbia ſtolida, auxit ambitioſa cupiditas. Itaq; flamma ſpiritus ſancti opus eſt, vt non ſolum extrahamus peſsimam iſtã radicẽ, ſed etiã peruramus. Inuocemus igitur deum ipſum, quę illi male-

Universidad de Deusto
Biblioteca

ledictis lacessunt,nos omni laude prosequimur & honore:rogemusq; vt linguã ad dicendũ plenius & mentem ad intelligẽdũ certius excitet. Causam enim illius agimus, pro eiusq; gloria laboramus, vel, vt verius loquar,pro salute nostra contendimus.Deũ nanq; nemo quisquã est,qui vel contẽnendo offuscet, vel commendando reddat illustriorem.Manet ille quidem semper in suo eodem statu cum gloria, neq; laudibus ampliãdus,neq; maledictis diminuendus. Homines vero, qui digne illum commendant, vel potius qui pro viribus (nam digne quis potest commendare?) fructum sibi ex ea ipsa commendatione egregie capiunt. Contra, qui blasphemant & pro nihilo putant, ipsi lædunt salutem & perimunt. Verissima nanque illius sententia est, qui blasphemis inquit hominibus: Lapidem qui sursum iaciunt in excelsum,in ipsorum caput iaciunt & contendunt.Quemadmodum enim qui lapidẽ illò iaculatur, corpus cœleste non attingere,nedũ lacerare potest, plagam autẽ suo capite excipit, cum lapis eodem vnde iaculatus est redeat: ita qui beatam illã blasphemat substantiã,vt nunq̃ offendere eã potest, cum longe potior atq; excelsior sit,q̃ vt affici aliquo possit detrimẽto: sic ferrum aduersum animam suã acuit & parat, cũ se ingratum domino bene merẽti exhibet. Inuocemus itaq; ipsum ineffabilẽ,inuisibilẽ, incomprehẽsibilẽ, inintelligibilem deũ, qui omnẽ linguæ humanæ superat facultatem, qui omnes mortalis intelligentiæ vires excedit: quẽ neq; angeli inuestigare, non archangeli indagare, non virtutes, nõ deniq; aliqua creatura cernere valet: sed filius dũtaxat cognoscit & spiritus.Nec vero ignoro aduersarios nostros verbis his meis insolentiã summam obiecturos, quòd ne supremis quidem virtutibus deum esse comprehensibilem iudicẽ. Verum ego suum ob idipsum illis obiicio furorem.Nõ insolenter is agit, qui natiuorum omnium vim comprehendi & superari à suo creatore autumat, sed qui ipsum incomprehensibilem virtutibus superis existimat posse describi & cõprehendi rationibus hominum,qui terrenam hanc regionem incolunt, & tam à superis illis distant ac discrepant.Ego nisi quod pollicitus sum, probauerim atque demonstrauerim , me crimine insolentiæ damnandum esse confiteor. Atqui vos posteaquam ostensum sit deum incomprehensibilem esse virtutibus superis, contendetis præterea & affirmabitis vosmet illum nosse,& comprehendere: quo terræ hiatu, quo præcipitio,qua mala cruce non iure optimo puniamini, qui eo insolentiæ deueneritis , vt quæ virtutes incorporeæ omnes inspicere nequeunt, hæc vos explorata certaq; habere putetis,ac prædicetis ? Age igitur ad rem ipsam demonstrãdam explicandamq; veniamus, si prius interim orauerimus, à deoq; implorauerimus auxilium.

Ecclesi.27.

2. Timo. 6.

Sæpius enim orandi ratio rem de qua agitur, probabit atque exponet.Inuocemus itaque ipsum regem regum, & dominum dominantium,qui solus habet immortalitatem,& lucem inaccessibilem habitat: quem nullus hominum vidit,neq; videre potest,cui est honor & imperium,in sempiternum,Amen.Hæc nõ mea sunt verba,sed Pauli. Tu velim animi deuotionem intelligas, & amorem penè incredibilem . Cum enim dei meminerit,non ante ad destinatæ doctrinæ rationem venire patitur,quàm debitum suum exoluat, finem dicendi faciens cum commendatione & laude.Nam si memoria iusti cum laudibus, teste Salomone viro sapiẽtissimo:longe magis mentionem dei immortalis facere cũ commendatione debemus & laude. Quod idem Paulus in exordiis suarum epistolarum facere assolet. Sæpius enim cum epistolã ordiatur,si dei meminerit,non prius pergit vlterius, quàm debitam reddat commendationem & gloriam . Audi quid scribens ad Galatas dicat:Gratia vobis & pax à deo patre nostro, & domino Iesu Christo: qui dedit semetipsum pro peccatis nostris,vt eriperet nos de præsenti seculo nequam:secundum voluntatem dei & patris, cui est honor, & gloria in secula,Amen.Atq; etiam alibi: Regi autem seculorũ immortali,inuisibili, soli sapienti deo honor & gloria in secula, Amen . Sed nunquid in patre tantummodo hoc facere consueuit, non itidem seruat in filio ? Vide quemadmodum in vnigenito quoq; faciat hoc idem diligentissime, cum enim dixisset : Optabam anathema esse à Christo pro fratribus meis, qui sunt cognati secundum carnem, adiunxit : Quorum adoptio filiorum, & gloria, & testamentum, & legislatio, & obsequium,& promissa, quorũ sunt patres, & ex quibus est Christus secundum carnem, qui est benedictus super omnia in secula,Amen.Iam vt patri, sic etiã filio postquam laudem & gloriam reddiderit, sermonẽ aggreditur:quippe qui dicentem audierit Christum, vt omnes honorẽt filium,sicut patrem honorant . Sed vt intelligatis ipsa nostræ orationis proposita verba ea esse, quę rem de qua agimus probare possint atque exponere:age hæc ipsa in medium afferamus. Regem regum, inquit, & dominum dominantiũ, qui solus habet immortalitatem & lucem inaccesibilem habitat.Hic insistendum interrogandumq; hæreticum illũ, quid hoc significet:Et lucem inaccesibilem habitat. Atq; attendas velim diligentię Pauli.Non enim dicit,qui lux inaccesibilis est:sed , qui lucem inaccesibilem habitat, scilicet vt intelligas,quàm ipse habitans deus inaccesibilis sit,quando domicilium quod inhabitat inaccesibile est.Non tamen ita hæc refert,vt dei locum,& domum esse suspiceris:sed quo latius, quàm ipse deus incomprehensibilis sit,accipias.Quapropter nec luce incomprehensibilem habitat, dicit, sed inaccesibilem: quod longe plusquam incomprehensibile est . Quod enim inquisitum,inuestigatumq; comprehendi nõ potest,id esse incomprehensibile dicimus . Quod autẽ ne inuestigandi quidem vllo pacto operam patitur,& ad quod nemo propius accedere potest, id inaccesibile est.Exempli gratia : Mare incomprehensibile dicimus, quod subeuntes vrinatores, multumq; altitudinis trãsmittentes fundum attingere nequeunt : inaccesibile, quod nemo vel vrinari tentet,vel metiri. Quid ad hęc dixeris? Hominibus, inquis, lux illa incomprehensibilis est,non angelis,non virtutibus superis. Tu vero angelus es,inter virtutes incorporeas enumeraris: nõ homo es, & eiusdem cuius ego substantiæ ? An etiam tuæ naturæ oblitus es? Sed ponamus hominibus tantũ esse inaccesibilem, quanquam hoc non additum est, nec ita Paulus ait, hominibus lucem inaccesibilem habitat,angelis vero non inaccesibilem.Veruntamen hoc si placet do tibi,& pono. Sed licet angelis sit accesibilis,quid hoc ad te hominem, qui examinas & contendis, & comprehensibilem esse naturæ humanæ diuinã illam substantiam iudicas ? Verum vt non hominibus solum, sed etiam virtutibus superis incomprehensibilem esse intelligas, audi quid Esaias dicat: (cum autem Esaiam dico, sententiam spiritus sancti intelligo:propheta enim non nisi quæ diuinitus inspirantur, scribit & loquitur:) Anno quo mortuus est rex Ozias, vidi dominum sedentem in solio excelso & eleuato, & Seraphin

Prou.10.

Galat.1.

1. Timo.1.

Rom.9.

Esaiæ 6.

phin stabant circum eum, sex alæ vni, & sex alæ alteri: duabus obuelabant facies suas, & duabus obuelabant pedes.Dic quæso,quamobrem alas prætendunt, & suas operiunt facies?quid aliud dixeris causæ, quàm splendorem procursantem è solio illo , & fulgur prosiliens ferre nequire?quanquam non ipsam meram videbant lucem, nec ipsam synceram substantiam : sed quæ videbant,condescensus erant & indulgentia . Quid nomen hoc condescensus significat ? Cum deus nõ vt est, se ostendit : sed quoad videre is potest qui aspectum huiusmodi meruit,eatenus firmitate videntis suam repræsentationem metitur ac temperat , condescendere illum tantisper dicimus : & eiusmodi rem condescensum nominamus & indulgentiam.Constat & illa condescensum fuisse verbis ipsius prophetæ.Vidi dominũ, inquit,sedentem.At deus non sedet,corporis enim hic habitus:& in solio,cum deum nullum solium complectatur.Est enim nullius penitus capiens descriptionis. Attamen ne condescensum quidem ferre potuerunt, quanquam propinquæ:Seraphin enim stabant circum eum,inquit:quod tamen non loci signat propinquitatem.Sed cum spiritus sanctus vellet ostendere illas essentias, quanquam diuinæ substantiæ propiores, non tamen propterea posse prospicere : idcirco dixit, Seraphin stabant circum eum , non vt locum & spacium indicaret, sed quò ex ipsa loci propinquitate propius quàm nos illas esse ostenderet:deũ namq; incõprehensibilem esse non pari modo nos atque virtutes nouimus . Sed quanto illæ excretiores, puriores, sapientiores, & perspicaciores sunt natura humana , tanto perfectius norunt, & melius . Quemadmodum lucem radiorum solis non tam cæcus, quàm qui videt, esse indiorum solis non tam cæcus, quàm qui videt, esse inaccesibilem nouit : sic naturam dei inaccesibilẽ non eodem nos nouimus modo quo illæ superæ virtutes & incorporeæ . Quantũ enim inter hominẽ cæcũ & videntem discriminis est, tantum illæ à nobis differunt. Quamobrem si prophetam dicentem audis, vidi dominum : noli quasi eius substantiam viderit, suspicari, sed condescensum ipsum vidisse intellige,eúmque obscurius, quàm virtutes superæ videant: non enim tantum videre, quantum Cherubin potuisset . Sed cur de beata illa substantia loquor,quando ne angeli quidem substantiam homo videre libere valeat ? Quod vt ita esse intelligatis, hominem vobis in medium ducam, dei immortalis familiarem,& plurimum confidentem audentémque cum sapientia & religione, cum iusticia cæterisque virtutum officiis, sanctum Danielem , cuius insignem pietatem & probitatem iuuat audiuisse: vt cum eum ostendam expauescentem, languentem, deficientem, destitutum omnino propter præsentiam angeli , nemo causa peccatorum malæq; conscientiæ hoc accidisse existimet: sed exposita illius animi audẽtia, virtutisque amplissima confidentia,naturæ humanæ fragilitas planè deprehendatur, & pateat . Hic igitur Daniel trium hebdomadarum diebus panem desiderabilem non comedit,& vinum aut mulsum nõ introiuit in os eius,neque vnguento vsus est. Tum visionem meruit illam,cum iam aptior eius animus esset ad recipiendam eiusmodi faciem,lenior scilicet ieiunij beneficio factus,& spiritualior. Quid igitur inquit? Leuaui oculos meos & vidi: & ecce vir lineis vestitus, & renes eius accincti auro obryzo, & corpus eius quasi chrysolithus,& facies eius quasi species fulguris, & oculi eius quasi lampas ardens,& brachia eius & crura, quasi species æris candentis,& vox sermonum eius, vt vox mul

Daniel.8.

Daniel.10.

titudinis. Vidi autem ego solus hanc visionem, porrò viri qui erant mecum non viderunt: sed terror nimius irruit super eos,& fugerunt in absconditum, ego solus relictus vidi,& non remansit in me fortitudo: sed species mea immutata est in me,& emarcuit, nec habui in me quicquã.Quid istud sit, Species mea immutata est, & emarcuit:Fuit ille adolescens corpore pulchro, forma perquam venusta & liberali . Quem florem, quam elegantiam oris,cum summus præsentiæ diuini angeli pauor absumpsisset,pallorémq; induxisset, & vultus tristiciam,adeò vt perinde quasi animam expirare videretur, hac de causa dixit : Species mea immutata est, & emarcuit.Vt enim vbi auriga perterritus habenas amisit,equi præcipites feruntur,& currus distractus labefactatur, ac perit: Sic prorsus euenire animo solitum est, quoties magno occupatur stupore, grauique metu detinetur : quippe qui ictus expauidúsque suo desit officio,ac veluti quasdam habenas suas actiones amittat, membraq; ereptis sensibus deserat, quæ protinus amisso, quo continentur & reguntur, frigent, corruunt & labuntur . Quod Danielli quoque tunc accidit . Quid angelus facit?Erigit hominem,sicq; alloquitur: Daniel vir desideriorum intellige verba quæ ego loquor ad te,& sta in gradu tuo: nunc enim missus ad te sum. Ille surrexit tremebundus . Et cum angelus item is ad eum fari inceperit : Ex die, quo posuisti cor tuum affligi in conspectu dei , exaudita sunt verba tua, & ego veni propter sermones tuos:Rursum frangitur,& exanimatus labitur in terram . Quod euenire his,quibus animꝰ deficit, solet . Vt enim illi cum receperint se, erectique respexerint, aliquandiu rursum inter sociorum amplexus, dùm frigido inspergunter rore, deficiunt, resolutísque membris collabuntur : sic nobilis ille propheta afficiebatur,laborabat,occumbebat:animus enim metu vehementi perculsus, conspectúsque impatiens angeli,minime lucem illam ferre idoneus, solicitabatur, & admodum conturbatus cadebat, quasi se extrudere corpore veluti vinculis festinaret. Audiant qui principem angelorum perpensant atque examinant . Daniel quem venerati leonum oculi sunt beluarum ferocissimarum, Daniel qui plus quàm natura pateretur humana efficere potuit, præsentiam angeli sui conserui ferre nequiuit : sed defectissimus viribus, atque exanimatus iacuit . Sunt enim conuersa, inquit, intestina mea in visione mea,& nihil in me spiritus remansit.Isti qui tam longe ab illius iustissimi hominis virtute absunt, & iacent, & sordent, ipsam substantiam dei sese diligentissime nosse profitentur : quæ suprema & prima est, quæ milia angelorum creauit, quorum vnum Daniel videre non potuit. Sed redeo ad id quod proposui explicandum, & quàm superis quoque virtutibꝰ deus quanquam condescendẽs minime conspiciatur, ostendam.Cum enim Seraphin alis productis sese obuelant, nulla prorsus alia ratio est quàm lux, quam inaccesibilem deũ habitare præclare Paulus retulit : nec Seraphin solum re ipsa lucem esse inaccesibilem prædicant,sed etiam Cherubin qui his superiores virtutes ordinantur . His enim prope constare datum est : illæ sedem deo ministrant , ipsæ pro solio subditæ : non quòd deus sedili consideret, sed vt nobilitatem virtutum earum intelligas & præstantiam . Audi igitur aliũ quoque prophetam de his, modo quidem diuerso, sed cogitatione eadem narrantem: Factum est verbum domini ad Ezechiẽlem filium Buzi secus fluuium Thobar. Hic quoque ad Thobar fluuium, quo modo Da-

Ezech.1.

Universidad de Deusto
Biblioteca

niël ad Tigrim diuinã rem accipit. Quoties enim deus nonnihil explicaturus suis famulis est, extra vrbem tumultumq; hominum ducit, & loco tranquillo constituit, quò nullis rebus, quæ sese aut oculis aut auribus offerant, animus interpelletur: sed liber omnino, ac otiosus vacet eorum, quę diuinitus aperiantur, contemplationi. Sed quid se vidisse enarrat? Ecce nubes veniebat ab Aquilone, & splendor in ea, & in medio similitudines animalium quatuor, Hic aspectus eorum, similitudo hominis in his, & quatuor facies viri, & quatuor alæ vni. Erat his altitudo & aspectus horribilis, & terga eorum plena oculis, in circuitu eorum quatuor, & similitudo super caput animaliũ firmamenti, quasi aspectus crystalli horribilis extenti super capita eorũ desuper: & alis vnumquodque duabus velabat corpus suum: & super firmamentũ quasi aspectus lapidis sapphiri, similitudo throni: & super similitudinem throni, similitudo quasi aspectus hominis desuper. Et vidi quasi speciem electri à lumbis eius & desuper, & à lumbis eius vsque ad dorsum vidi speciem quasi ignis splendẽtis, velut aspectum arcus cum fuerit in nube in die pluuiæ. Post hoc cum vellet exprimere, nec à propheta, nec à virtutibus illis meram ipsam substantiam recipi, illud addidit. Hæc visio similitudinis gloriæ domini. Vides tam hic, quàm ibi dei condescensum? Attamen virtutes ipsæ suis etiãm pennis sæpe operiuntur, vtpote quæ facie detecta nequeant contueri, quanquam sapientissimæ & purissimæ. Vnde id constat? Ex ipsa nominum ratione. Nam ideo angelus dicitur, quia dei sententias hominibus ἀγγέλλει, hoc est nunciat. Et archangelus nũcupatur, quòd angelis ἄρχει, id est imperat, siue præest. Sic illæ quoque virtutes nomina sortiuntur, quę sapientiam, puritatem, notam denique earum nobiliorẽ consignatissime indicent. Et quemadmodum angelorum pinnæ naturæ eminentiam referunt: Gabriel quippe volitans repræsentatur, nõ quòd deus pinnatos angelos condidit, sed vt eum ex supremo domicilio & cœlesti collegio, ad terram & genus deuenisse humanum intelligas: sic in his quoque, de quibus agitur, nihil pinnæ significant aliud, quàm vires sublimes atque excelsas naturæ. Quo igitur modo pinnę superiorem naturæ conditionem interpretantur, solium requiẽ in his ipsis dei designat, oculi perspicacẽ dei intelligentiam, propinquitas solij & hymnus assiduus insomnium & vigilantiam docent: Sic etiam ipsa nomina partim sapientiam, partim puritatem, synceritatemq; declarant. Enimuero Cherubin nuncupatio plenam accumulatamq; scientiam exprimit. Seraphin vero à candẽte, flagranteq; ore nomen inuenerunt. Vides quam & puritatem, & sapientiam nomina explicent. Quòd si virtutes tam expletæ scientiæ compotes, ne condescensum quidem dei valeant tolerare: quantæ sit amentiæ facinus, quęso, homines in quibus particularis quædam est scientia, Paulo authore: Qui ex parte cognoscimus, inquit, & per speculum & ænigma: ea sibi perspicua exploratáque haberi putare, quæ ne illis quidem patere virtutibus liceat? Statueram quidem non modo Cherubin ac Seraphin, verumetiam principatibus, potestatibus, & omni virtuti creatæ deum esse incomprehensibilem explicare: sed animum fessum iam sentio vestrum, nõ tam eorum quæ proposui multitudine, quàm horrore. Solet enim animus pij hominis expauescere, quoties diu in suprema illa versatur contemplatione. Quamobrem age animũ reuocemus de cœlo, & solita recreemus exhortatione: qua vt homines, qui eo morbo laborant, conualescant, aliquãdo optemus. Nam si pro ægrotis, pro laborantibus in argẽti fodinis metallorum, pro seruientibus duram seruitutem, pro agitatis spiritu malo, deũ rogare præcipimur: quanto magis pro his orare debeamus? Error nanque impietatis longe grauior agitatione illa dæmonis est: furori etenim illi ignosci potest, at vicium hoc omni caret purgandi ratione, nullam veniam potest impetrare. Sed quoniam mentionem orationis pro agitatis fecimus, nonnihil ad vos quoque fratres charissimi cẽseo disserendum, quò morbum perquam grauem à cõuentu nostro eiiciam. Perperam enim, ac perabsurde agetur, si qui externis tam accurate medemur hominibus, membra propria pessum ire patiamur. Quod genus morbi istud sit: Ingentem, & pene inauditam hanc populi multitudinem, quæ modo affluxit, tantaq; cum attentione sermonem audit meum, sæpenumero tempore illo perhorrendo requisiui, & tamẽ nunquam videre potui, atq; ita me vehemẽs cepit suspirium, quòd cum ego disputo vester conseruus, studium adhibetis & ingenium, contẽditis animum, alter alterum impellit & iactat, vt ipse propius adsit, frequentes ad finem vsque dicendi patientissime perseueratis. Cum autem ipse Christus communis magister & dominus, semet in sacris mysteriis ostensurus est, vacua desertaq; ecclesia redditur. Proh fidem hominum Christianorũ, quo pacto isthæc veniam consequantur? Facit profecto vestra ista siue desidia, siue negligentia, vt laudem studij auscultandi illius omnem amittatis. Quis enim non tam vos, quàm me damnet ac reprobet, cum fructum omnem audiẽdi delapsum cernat, & euanidum? Nam si cum diligentia his quæ docuissem attenderetis, facto palam studium faceretis vestrum, non verbis tenus, corde habere monstraretis. Sed quòd statim cum audiuistis, discedebatis, & fugam quasi vos hostis insectaretur arripitis: coniectari omnino licet, nihil vos recepisse & recondidisse animo vtilitatis. Nã si quę proposita sunt, recondita in animis vestris seruarentur: prorsus vos illa in templo tenerent, & ad rem horribilem maiore cum deuotione hortarentur & mouerent. Nunc vero quasi fidicinam audiretis aliquam, sic omni vtilitate vacui, simul ac factus finis dicẽdi est, discedebatis. Sed ô frigidam excusationem excusandi, quam à cõpluribus reddi audio. Orare vel domi possumus dicunt, sed homiliam doctrinamq; audire nõ nisi in ecclesia possumus. Te homo decipis, & magno in errore versaris. Nam si & domi quoq; datur orandi facultas, tamen fieri nõ potest, vt domi tam bene ores, quàm in ecclesia, vbi tot patres, vbi clamor felici societate excitus ad deum immortalem refertur: non pariter exoras cum solus dominũ obsecras, atq; tuis cum fratribus. Est enim in hoc plus aliquid, videlicet concordia, consspiratio, copula amoris & charitatis, sacerdotum clamores: præsunt enim ob eam rem sacerdotes, vt populi orationes quæ infirmiores per se sunt, validiores illas cõplexæ simul in cœlum euehantur. Adde quòd nil fructus capi ex homilia potest, nisi oratio adiungatur. Porrò sermoni oratio debet anteire. Sic apostoli dicunt: Nos in orationem ac sermonis doctrina perseuerabimꝰ. Sic Paulus facit cũ in exordiis suarum epistolorũ oret, & vt perinde quasi lumẽ lucernæ lux ipsa orationis tegat sermonem, ac dirigat. Profecto si orare cum diligentia insuescas, nihil est quod doctrinam tui conserui desideres, cum ipse deus sine vllo interprete mentem tuã abunde luce afficiat. Quòd si omnis oratio tantã vim habeat,

Ezech.a.

1.Corin.13.

Actor.1.

habeat, longe magis eam, quæ ore multorũ proueniat A paremus. Probastis quæ dixi, magno cum tumultu & plausu admonitione recepistis: sed velim curam quoq; adhibeatis, vt facto vestra approbatio ostendatur. Iam non longum post tempus periculum faciam obtemperandi. Oratio excipere solet admonitionem. Equidem genus id probandi & cõmendandi cupio atque postulo: plausum illum desidero, quem non dicta, sed facta conficiant. Alter igitur alterum hortetur constare, quo nunc modo manetis: & si quis se moueat, reuertite, retinete cum diligentia, vt duplicem tam proprij studij, quàm curæ in fratres mercedẽ adepti, fidẽtius ac audẽtius supplicetis deo immortali, benigno ac propicio, & consequi vitæ felicitatem tum præsentis, tũ futuræ possitis, gratia & humanitate domini nostri Iesu Christi, qui cũ patre viuit, & regnat in vnitate spiritꝰ sancti &c.

DIVI IOANNIS CHRYSOSTOMI
de incomprehensibili dei natura, contra Anomœos,
Homilia IIII.

SATIS iam esset fratres charissimi, si posteaquam nuper ostendimus deum incõprehensibilem esse hominibus, atque etiam Cherubin ipsis & Seraphin, molestia hominũ hæreticorum leuati nihil vlterius moneremus: sed cũ animus & studium sit, vt nõ solum ora aduersariorũ comprimamus, sed etiã vos faciamus doctiores, eandẽ aggrediamur causam, & sermonem vlterius protrahẽdum censemus. Faciet enim mora, quam his in rebus traxerimus longiorem, vt & vos plura percipiatis, & ego palmam adipiscar splendidiorẽ, dum si quid reliquiarum restet, id penitus excidendũ delẽdumq; persequor. Nã herbas quoq; viciosas & noxias nõ modo tondere per summa cespitũ: subito enim radix repullulat: verum etiam stirpitus ab ipso telluris gremio euellere, dispoliatasq; sua humo solis ardori facilius macerãdas, exiccandasq; exponere, officium boni agricolę est. Age igitur cœlũ iterum sermone cogitationeq; petamus, nõ tamen vt curiose rem inquiramus diuinam, non vt plusquã satis sit indagemus, sed vt hominum qui se ignorant, nec modum humanæ naturæ intelligere patiuntur, cõtentionem intempestiuã peruertamus. Hinc enim magna argumentandi copia. Nõ solum dei conspectũ, sed etiam angeli intolerandũ sanctissimo illi viro extitisse ostendimus, totam vobis historiã recitauimus. Et sæpius beatum Danielem posuimus ante oculos pallentem, contrementem, nihilominus quàm qui ex vita discedunt constantem, cum eius animus vinculum corporis abrumpere festinaret, & liber supernũ petere domicilium. Nam vt domestica & mansueta quædam columba per tabulata spacians ædium, si strepitum senserit, exterrita abuolat in tectum, & sublimem sese efferẽs, exitum solicite petit, pauoreq; leuari enititur: sic animus beati illius à corpore efferre, forasq; omni ex parte extrudere cogebatur. Et quidem exisset, abuolasset, corpus suũ deseruisset, nisi continuo angelus eum intimo liberasset metu, ad suumq; reuocasset diuersorium. Hæc ob eam rem tunc latius disserebamus, vt illi re cognita, quantum inter angelum & hominem interest, perspectaq; conserui præstantia emendarentur, atque ità cessarent sequire in dominum. Vir ille iustissimus qui tãtum apud deum valebat, conspectum non tulit angeli, qui vero tam ab illius virtute longe absunt, nõ angelum, sed ipsum dominum angelorum perquirũt atque examinãt. Ille ferocitatem leonũ edomuit, nos ne vulpeculas quidem vincere possumus. Ille draconem conuulsit, tamq; perni-

1.Cor.x.

Psal.xc.

Mat.vlt.

Danie.8.

Universidad de Deusto
Biblioteca

pernicioſam beluam ſuperauit ſua in deum familiarita- A
te: nos minutiſsima reptilia pertimeſcimus. Ille regem
more leonis ſæuiente cohibuit, iram ille Nabuchodo-
noſoris flamma omni rapaciorem in hoſtes ruentẽ ſta-
tim quum acceſsiſſet, extinguere, & diſpulſa caligine,
lucem cunctis reſtituere potuit. Verũtamen qui lucem
præbuit illam, cum angelum dilucentem aſpexiſſet, ca-
ligine graui occupatus, humi proſtratus eſt. Quo igitur
modo purgare ſeſe habeant, qui beatam illam dei na-
turam perluſtrare tentant, & explorare? Sed nos finem
dicendi non in his ipſis tũ fecimus, ſed etiam ad ſapien-
tiſsimas illas virtutes cẽſuimus pergere, quas ſuos auer-
tere oculos, pinnis ſe obuelare, cruribus cõſtare erectis,
clamorem aſsiduum reddere late oſtẽdimus. Porrò il-
læ virtutes pauorẽ metumq; rebus omnibus ſuum vo-
bis aperuerunt. Quo enim ſapientiores ſunt, ac propius
ad ineffabilem & beatam illam accedunt ſubſtantiam, B
eo magis quàm nos deum, quàm ſit incomprehenſibi-
lis norunt. Auget enim admirationẽ & metum ſapien-
tiæ magnitudo. Diximus item quid inacceſsibile eſt,
quod eo plus eſt quàm incõprehenſibile: poſtquam in-
ueſtigatum eſt, incomprehenſibile eſſe conſtat: inacceſ-
ſibile autem ne inueſtigandi quidẽ operam, aut vllum
aditum recipit: quam ad rem ſimilitudinem quoque à
mari petiuimus. Ad hæc Paulum non deum ſed lucem
eſſe inacceſsibilem dixiſſe retulimus, vt ſi domicilium
dei inacceſsibile, longe magis ipſe habitans deus inacce-
ſsibilis eſſe intelligeretur. Quæ tam preclarus ille au-
tor ſcripſit, non vt loco circumſcribat deum & ſpacio:
ſed vt ampliſsima argumẽti copia doceret, quòd deus
inacceſsibilis, minimeq; intelligibilis. Adduximus alias
quoq; virtutes, id eſt Cherubin, ſuper aquas firmamen-
tum, cryſtallum, throni ſimilitudinem, ſpeciem huma- C
nam, electrum, ignem, arcum oſtendimus. Quæ cum
propheta enumeraſſet omnia, adiunxit: Hęc viſio ſimi-
Ezech.2. litudinis gloriæ domini. Atque ex his omnibus dei cõ-
deſcenſum intolerabilẽ eſſe virtutibus ſuperis explica-
uimus. Quę modo non vacanter cenſui repetenda: ſed
quoniam promiſsionis illius debitorẽ me eſſe ſcio, in-
telligere diligentius volo quantũ exoluerim, quantum
reſtet. Sic æris alieni boni ratiocinatores faciunt, affe-
runt tabellas in medium in quibus ratio computandi
omnis notata eſt. Vnde cum quantum de ſumma ſuis
reddiderint creditoribus conſtiterit, reliquũ exoluunt.
Quorum exemplo ego quoque memoriam veſtri ani-
mi velut libellũ aperiam, & ſermone quaſi digito quo-
dam parte quæ ſoluta iam eſt, dogmatum demonſtra-
ta, pergam ad reliqua. Sed quid reſtat: an vt oſtẽdamus
non principatus, nõ poteſtates, nõ dominationes, non D
ſi qua creata virtus alia eſt, dei exquiſitam capere com-
prehenſionem? Sunt enim vel aliæ virtutes, quarum ne
nomina quidem nouimus. Animaduerte hæreticorum
amentiam quæſo, ſeruorum ipſorum nomina ignora-
mus, & tamen ſubſtantiã domini ipſius exquirunt, con-
tenduntq; comprehẽdere. Sunt enim angeli, archange-
li, throni, dominationes, principatus & poteſtates: ſed
non hi ordines ſolum, ſed innumera cœleſtem regio-
nem incolunt genera, quorum nulla dicendi facultas
numerũ poteſt exequi illorum. Vnde nam cõſtet, quæ-
rẽtis, plures hiſce enumeratis virtutes eſſe, quarum no-
mina ignoramus? Paulus qui hæc docuit, id etiã dixit,
Ephe.5. cum de Chriſto in hunc modum ſcriberet: Conſtituit
eum ſuper omnem principatum, & poteſtatem, & vir-
tutem, & dominationem, & omne nomẽ quod nomi-
natur, nõ ſolum in hoc ſeculo, ſed etiam in futuro. Vi-

detis quàm ſint aliqua facillimæ cognitionis nomina:
hac de cauſa non ſolum quæ in hoc ſeculo nominãtur,
ſed etiam in futuro, inquit. Verum quid mirum, ſi vir-
tutes illæ exquiſita careant comprehẽſione diuinæ ſub-
ſtantiæ: id enim demonſtrare nil ardui eſt. Sunt porrò
diſpenſationes eiuſdem illius complures, quas neſciant
principatus iidẽ & poteſtates, & dominationes. Quam
ad rem teſtem religioſiſsimum item Apoſtolum cite-
mus. Quippe cum verbis eiuſdem planè oſtendatur: eſ-
ſe nonnullas diſpenſationes, quas virtutes illæ nobiſ-
cum intellexere, cum omnino antequam nos intelligere-
mus, ignoraret: nec modo nobiſcum, verum per nos
ipſos accepere. Quod aliis generationibus, inquit, non
eſt agnitum: ſic nunc reuelatum eſt ſanctis apoſtolis e-
ius & prophetis in ſpiritu, eſſe gẽtes cohæredes & con-
corporales, & comparticipes promiſsionis eius per E-
uangelium, cuius factus ſum ego Paulus miniſter. Sed
quónam argumento cõſtat modo virtutes ſuperas ac-
cepiſſe (quæ enim propoſita adhuc ſunt, de hominibus
proculdubio diſſeruntur) audi: Mihi omnium homi-
num minimo eſt data gratia hæc euangelizare in gen-
tibus inueſtigabiles diuitias Chriſti. Quid inueſtigabi-
le eſt? quod quæri non poteſt, quod non ſolum ſcruta-
ri, ſed etiam veſtigare nequeas. Audiant quemadmo-
dum percrebra aduerſum ſeſe iacula à Paulo iaciãtur.
Nam ſi diuitiæ inueſtigabiles ſunt, quî fieri poteſt quin
deus qui largitus diuitias eſt, veſtigabilis ſit? Et illumi-
nare omnes quæ ſit diſpenſatio ſacramenti abſconditi
à ſeculis in deo, qui creauit, vt manifeſtetur nunc prin-
cipatibus & poteſtatibus per eccleſiam multiformis ſa-
pientia dei. Audis quemadmodum nunc non antè co-
gnouerint hoc illæ virtutes, & recte quidẽ. Rem enim
de qua apud imperatorem conſultatur, miles neſcit. Vt
manifeſtetur principatibus & poteſtatibus per eccleſiã
multiformis ſapientia dei. Vide quantũ honoris in ge-
nus humanũ deus immortalis contulerit, nobiſcum &
per nos virtutes ſupernæ regis ſummi ſecreta cognoue-
rũt. Sed vndẽ nam pateat de cœleſtibus illis dici? Nam
& dæmones principatus & poteſtates ſolet appellare,
velut cũ dicat: Non eſt nobis colluctatio aduerſus ſan- *Ephe.6.*
guinem & carnẽ, ſed aduerſus principes, aduerſus po-
teſtates, aduerſus mũdi rectores tenebrarum ſeculi hu-
ius. Nunquid ergo hoc etiam loco illud velit intelligi,
dæmones rem minime tenuiſſe? Nequaquam, ſed de il-
lis virtutibus ſupernis loquitur: vbi enim principatibus
& poteſtatibus dixit, addit, in cœleſtibus: ille enim
principatuum & poteſtatum ordo cœleſtis eſt, hic ſub
cœlo verſatur. Sed ad debitum illud ſoluẽdum venia-
mus, hoc eſt ad demonſtrandum nec principatus, nec
poteſtates nouiſſe dei ſubſtãtiam. Quis hæc dicit? Non
item Paulus, aut Ezechiel, aut Eſaias: ſed vas illud im-
maculatum, & ſanctum, ipſe tonitrui filius chariſsimus
ille Chriſto Ioannes, qui ad pectus recubuit domini,
atque ab illo diuino fonte ſacra ſua flumina hauſit.
Quid hic dicit? Deum nullus vnquam vidit. Vere to- *1.Ioan.4.*
nitrui filius dictus qui vocem tam illuſtriorem, tam
omni tuba clariorem reddidit, qui vt omnes conten-
tioſi conturbarentur, & obmuteſcant, facit diligentiſ-
ſime. Sed ſcrupulum qui ſe obiiciat, videamus. Quid ais
Ioannes? deum nullus vnquã vidit? Ergo minime pro-
phetis credemus, qui ſeſe vidiſſe inquiunt. Eſaias enim:
Vidi dominum, inquit, ſedentem ſuper ſolium excel- *Eſaiæ.6.*
ſum, & eleuatum. Daniel: Vſquequo throni poſiti ſunt, *Danie.7.*
& antiquus dierum ſedebat. Micheas: Vidi dominum *3.Reg.22.*
deum Iſraël ſedentem ſuper ſolium ſuum. Alius rur-
ſus

Amos.9. ſus propheta: Vidi dominũ ſtantem ſuper altare & di- A
xit mihi: Percute cardinem, &c. Denique multa huiuſ-
cemodi teſtimonia poſſunt colligi, quæ cum ita ſint,
quamobrem Ioannes negat ita eſſe quenquã qui deum
viderit? Nullum vidiſſe deum Ioannes inquit, vt exqui-
ſitam illam comprehenſionem, & expreſſam cognitio-
nem in nullo cõtigiſſe intelligas. Cõſtat illa cõdeſcen-
ſum fuiſſe omnia, nec vidiſſe quempiã illorum ſyncera
ipſam ſubſtantiam, eo quòd varie quiſque viderit.
Deus enim ſimplex omni concretione abiunctus, nulla
forma aut figura effigiatus eſt. At vero illi omnes figu-
ras viderunt varias: quod idem deus per alium itẽ pro-
phetam inſinuans ac ſuadens, neminem ſcilicet exqui-
Oſee.12. ſite ipſam ſuam vidiſſe ſubſtãtiam, inquit: Ego viſiones
multiplicaui, & in manibus prophetarum aſsimilatus
ſum. Tum ex his quę deus Moſi denegat: cum enim ille
Exod.33. videre deũ ſenſu oculorum cõcupiſceret: is, Nemo vi- B
debit faciem meam & viuet, addidit. Liquidum itaque
nobis hoc, & cõfeſſum habetur. Quamobrẽ non de na-
tura humana ſolum ſic ait: deum nullus vnquam vidit,
ſed etiam de virtutibus ſuperis. Proinde vnigenitũ al-
legat eius dogmatis præceptorem & autorem. Ne quis
enim vnde id cõſtet, obiiceret, addidit: Vnigenitus fi-
lius qui eſt in ſinu patris, ipſe expoſuit: teſtẽ prorſus lo-
cupletiſsimum, & magiſtrum egregium ſuæ opinionis
allegat. Atqui ſi Moſes id idem vellet deſignare, porrò
hic vacanter dixiſſet: Vnigenitus expoſuit filius. Nã vel
antequam Ioannes hæc tãquam ab vnigenito accepta
referret, cõſtaret ita eſſe verbis prophetæ, qui ex deo ac-
ceperat. Verum quòd plus aliquid quàm olim propoſi-
tũ fuiſſet, ipſe nobis eſſet reuelaturus, videlicet ne vir-
tutes quidem ſupernas poſſe deum videre, idcirco vni-
genitum allegare magiſtrũ voluit. Viſum autem hoc C
loco pro cognitione poſitum arbitrare: haud enim pu-
pillæ & oculi, & genæ inſunt in virtutibus illis ſuper-
nis, ſed quod viſus in nobis eſt, idem in illis cognitio.
Quapropter quoties deum nullũ vnquam vidiſſe au-
dis, illud intellige, nullum eſſe qui deum nouerit, qui
deum cognouerit, qui ſubſtãtiam dei exquiſita ratione
perceperit. Quin etiam cum de Seraphin audis oculos
auertiſſe, pinnas viſui obduxiſſe, item Cherubin hoc
idem feciſſe, noli oculos habere illos exiſtimare, corpo-
ri enim hæc forma peculiaris eſt: ſed his ipſis humanæ,
ac pinguis Mineruę vocabulis cognitionem illarũ de-
ſignari tibi à propheta intellige. Cũ itaque dicat deum
quamuis condeſcendentem minime ferre illas virtutes
potuiſſe, nihil aliud docet, niſi eius cognitionẽ expreſ-
ſam, amplam, integram nõ potuiſſe recipere, neque au-
ſas eſſe intueri ſynceram illã perfectiſsimamq; ſubſtan- D
tiam, imò ne ad ipſum quidem eius cõdeſcenſum ſatis
aſpirare. Hinc etiam Euãgeliſta certior, neque humanę
naturæ intereſſe rem tãtam ſcire, neque ipſis virtutibus
ſuperis deum eſſe comprehenſibilem, ipſum à dextris e-
ius ſedentẽ, ac diligentiſsime rem ſcientem allegat hu-
ius opinionis autorem. Nec filius tantummodo dixit:
quãquam etiam ſatis ſi ita dixiſſet, ora impudentiũ ho-
minum cõprimere, atque obturare poſſemus. Vt enim
Chriſti eſſe complures poſſunt, ſed verus & præcipuus
Chriſtus vnus eſt: & multi quidẽ domini nominantur,
vnus tamen dominus per excellentiam eſt, ac etiam dij
plures dicuntur, at verus princepſq; deus vnus eſt: Sic
multi quoque filij appellantur, verus tamen filius vnus
eſt, & quidem ipſa articuli græcæ linguæ adiectio præ-
cipuam & excellentem vnigeniti exprimere poteſt cõ-
ditionem. Attamen non cõtentus his fuerat, ſed quum

dixiſſet, deum nullus vnquam vidit, iunxit: Vnigenitus
filius qui eſt in ſinu patris, ipſe expoſuit. Primum vnige-
nitus dixit, deinde filius: cũ enim propter nominis cõ-
munitatẽ gloriam eius pleriq; minuant, vnum ex hoc
vulgari filiorũ numero eſſe arbitrantes: nomen etenim
filij commune omnium eſt: hinc quod eius præcipuum
eſt, & peculiare ac nemini è cæteris tribui poteſt homi-
nibus, id eſt vnigenitus, antepoſuit: vt ex hoc credas,
vel cõmune illud non præterea eſſe commune, ſed pe-
culiare eius & proprium, nec vlli è cæterorum numero
perinde ac ei cõueniens. Atque vt dilucidius quod do-
ceo fiat, exponam latius. Filij nomen & hominibus da-
tur & Chriſto, ſed nobis abuſiue, illi proprie: at vero v-
nigeniti nomẽ eius vnius eſt, nec vlli è cæteris vel pro-
prie, vel abuſiue contingit. Vt igitur ab ea quæ nemini
cõgruat, niſi ipſi vni appellatione, alterã quoque illam
multitudinis propriã eius eſſe per excellẽtiam arbitre- B
ris, ea propter primum vnigenitus, poſt filius dicit. Sed
ſi minus hæc tibi ſufficiãt, inquit, tertium illud addam,
craſſum quidẽ atque humanum, verum efficax ſatis, vt
vel iacentes homines ad vnigeniti intelligendam glo-
riam erigat. quid hoc ſit? In ſinu patris. Chariſsimi, hoc
verbum eſt ad explicandã cognitionem, & veram ger-
manamq;, vt ita loquar, intimitatem aptiſsimũ: modo
piè, & quemadmodũ deum deceat, accipiatur. Vt enim
quum ſedem audis, & ſedere à dextris, non ſedile intel-
ligis, non locum, non aliquid deſcriptionis, ſed ſedis
vocabulo, & ſedẽdi ſocietate honorem parem, & nulla
ex parte diuerſum cogitas: ita quum ſinum audis, non
amiculi gremium, non loci quicquam adeſſe putan-
dum, ſed ipſo ſinus vocabulo proximitatem adparen-
tem & familiaritatem apud eundẽ arbitrare. Nam cum
verſari in ſinu dicitur, longe expreſsius propinquitas C
genitoris, quàm cum ſedere à dextris, ſignificatur: nec
enim pater ſuo in ſinu tenere filium pateretur, niſi eiuſ-
dem eſſet ſubſtantiæ, nec filius in ſinu paterno degere
auderet, ſi naturam inferiorem ſortiretur. Ergo vt filius
& vnigenitus in ſinu degens paterno, rem omnem pa-
tris diligentiſsime nouit & tenet. Ob eamq; rem verbis
hiſce Euangeliſta vſus eſt, vt filij exquiſitam ſuo de pa-
tre cognitionem explicaret. De hac enim ipſa cogni-
tione agebatur. Quod niſi ita eſſet, cur quæſo, ſinus vo-
cabulum ſumeretur? Nam ſi neque corpore deus con-
ſtat, neque cognitio & ad genitorem propinquitas ad-
uocat: fruſtra id nomen inſeritur, nullum ad vſum
idoneum. Verum non fruſtra (dictum enim quicquam
à ſpiritu ſancto fruſtra putare nefas eſt) ſed filij ad pa-
trem propinquitatem deuinctionemq; declarat. Cum
enim rem magnam aſſeruiſſet, videlicet ne ſuperam D
quidem creaturam poſſe deum videre, id eſt, exquiſita
ratione cognoſcere, huiuſq; opinionis teſtem fide di-
gnum vellet adhibere, hæc inſeruit verba, cui vt filio &
vnigenito, & vt in paterno ſinu degenti, de rebus om-
nibus crederes, nec quicquam dubitares. Si autem quis
non contendat, nec agere impudentius velit, idem
hoc æternitatẽ interpretari dixerim. Vt enim eo quòd
ad Moſem dicitur: Ego ſum qui ſum, ſempiterni ra-
tionem dicimus: idem vel ex hac dictione qui eſt in ſi-
nu patris, deducere ſanè licet. Sed iam deum incõpre-
hẽſibilem eſſe omnium creaturarum generi, latè ex his
quæ propoſuimus, patet. Reſtat vt à filio & ſpiritu ſan-
cto duntaxat exquiſite illum cognoſci diſſeramus. Ve-
rum hoc in aliud tẽpus differri melius eſt, ne admodũ
prolixo ſermone memoriã eorum quæ propoſuimus,
obruamus atque obliteremus. Hinc itaque ad ſolitam

veniamus

Universidad de Deusto
Biblioteca

veniamus admonitionem. Quænam ista solita admonitio est? Vt orationem seruemus ingenuam mẽte sobria,animo vigili.Nuper enim cũ hac de re disseruissemus,omnes facile vidi obtemperantes: quamobrẽ perperam certè ageretur,si cum negligitis, non increpem, cum ex officio facitis, non laudem. Laudare igitur vos hodie volo,& gratiam vobis ob illam obedientiã reddere. Gratiam autem reddam, si vos docuero, quamobrem illa præ cæteris oratio solet fieri, & cur homines dæmone agitatos, & furore accitos teterrimo, adduci tempore illo & capita inclinare iubet diaconus. Qua de causa igitur agitur ita dicã. Vincula perquam praua, & grauia agitatio dæmonum est: vincula enim ferro validiora. Vt itaque tempore instante,quo iudex prodire,& pro tribunali sedere solitus est:custodes carceris,homines quos in vinculis tenent, omnes carcere educunt,& pro cancello septisq; fori collocãt squalentes,sordentes, coma expletos nimia, pannis miserrime obductos:sic patres statuerãt, vt quum breui Christum velut pro tribunali sedere, in ipsisq; sacramentis apparere futurũ esset,homines dæmone agitati illi tanquam vinculis quibusdã retenti adducerentur,non vt rerum quas cõmisissent,examen subirent modo eorum qui in vinculis sunt,nec vt luerent pœnas, & supplicio afficerẽtur: sed vt populo vniuersaq; ciuitate præsente communes pro his fierent supplicationes,vt omnes iugi cõcordia dominum communem orarẽt pro his, & quòd misereretur,magno clamore contenderent.Cæterũ vt his tunc succeẽsui, qui orationem huiusmodi negligerent,foris q; tempore eo versarẽtur:sic impræsentiarum his qui intus constant, succensendum vtique reor,non quia intus manent,sed quod cũ eo quo debẽt,maneant loco,nihilo melius afficiũtur,quàm qui foris euagãtur. Disputant enim inter sese, & aut iocantur,aut negocia tractant tempore illo perhorrendo. Homo quid facis, quum tot in vinculis fratres videas tuos adstãtes, tu de rebus quæ nihil ad te pertinẽt,disputas? Vnus ipse aspectus non satis te pauefacere,& ad condescensum commiserationemq; ducere potest? Frater tuus in vinculis, & tamen tu piger & negligẽs.Quo pacto tibi ignoscatur,quum tam durus sis, tam inhumanus, tam crudelis? non vereris,ne dum disputas,omittis,negligis,dæmon quis inde prosiliens , tuam animam nactus ociosam,& scopis mũdatam, ei sese insinuet, & summa cum facilitate domum patentem ingrediatur? Quàm cunctos tẽpore illo luctu cõfici , quàm riuos lachrymarum effundere,madentesq; vbertim oculos peruideri, & flere atque ingemere vniuersam ecclesiã deceat? Iam post sacramenti communionem , post sacri lauacri splendorem,post Christi societatem lupus ille agnos de nostro ouili rapere potuit, & retinere:tu cum tãtam calamitatem,tantam iacturam vides,non lachrymas cõmoues? Quam purgandi rationem habere tua ista possint facinora? Si nolis vicẽ fratris dolere, saltẽ pro te ipse verere & expergiscere. Si domũ tui vicini cõsumi incendio videris,etiã si infestissimus tibi sit ille vicinus,nõne intẽtissime ad extinguẽdum occurres, ne ignis paulatim serpens,tua quoq; vestibula ineat.Idem in his qui dæmone agitantur , considera: ignis quidem & exitiosum incendium dæmonum agitatio est.Caue igitur ne tuam etiam animam dæmon sensim paulatimq; incedens occupet . Cumq; eum præsentem videris , refuge quãprimum ad dominũ, vt perspecto animi tui ardore, & studio dæmon nullũ sibi aditum apud te dari intelligat.Nam si viderit desidiosum, oscitãtem, ocio & pigricia marcescentẽ: cõpendio te vtpote diuersorium desertum ingredietur.At si excitatum,intẽtum,studiosum,paratum, cœlum ipsum petẽtem, ne respicere quidem audebit.Quamobrem & si fratrem contemnis,tamen rebus tuis cõsulere , & aditum omnẽ in tuum animũ immũdo illi spiritui occludere debes . Nihil autem est , quod tam excursionem eius aduersus nos arcere ac repellere valeat , quàm orandi ac deprecãdi intentum studium.Haud enim illa diaconi exhortatio erecti cõstantisq;,frustra & sine causa instituta sancitaq; est: sed vt nostras repentes humi cogitationes erigeremus , vt nostrum animum pressum,demissum,fatigatum rerum humanarum cura,reiecta omni eiusmodi solicitudine, erectum,leuatum,recreatum,deo immortali repræsentaremus.Animum igitur iubemur erigere . Quo verbo Paulum quoque modo eodem vtentem licet perspicere. Cũ enim ad homines iacentes,& oneri aduersarum rerum succũbentes,ac penè perditos scriberet, dicebat: Languẽtes manus,& resoluta genua erigite . Quid igitur ẽnum de manibus & genibus corporis scribit? Minime . Non enim cum hominibus cursum pugillatúmve exercentibus ille disputat:sed vires cogitationum prostratas tentatione , suscitandas his verbis monet atque hortatur.Cogita apud quem proxime stas, quibus cum inuoces deum , scilicet cum Cherubin, cum Seraphin, cũ omnibus cœli virtutibus: animaduerte quos habeas socios,satis hoc tibi sit ad sobrietatem, cum recordaris te corpore cõstantem , & carne coagmentatũ admitti, cum virtutibus incorporeis cõmendare omniũ dominum . Nemo igitur animo resoluto sacras illas & mysticas laudes ineat socius, nemo rerũ vitæ humanæ cõsilia illo tẽpore volutet,sed omni terrena sorde animo pulsa,in cœlum quisq; se totũ trãsferat, vtpote qui propinquus solio gloriæ suæ stet, & cum Seraphin volitet, atque ita laudem sanctissimã referat summo optimo, glorioſissimo deo . Idcirco bene cõstare tẽpore illo iubemur. Bene enim cõstare nihil aliud est, nisi ita cõstare, vt hominẽ conuenit,qui coram deo immortali stat, cum horrore tremoreq;,cũ sobrio,parato studioso q; animo. Nam id quoq; vocabulum pertinere ad animũ, Paulus idẽ docet, cum dicit : Sic state in domino charissimi.Etenim vt sagittarius qui sua tela directurus sit, probe ac scite priusquã mittat quemadmodũ constet, procurat:& vbi se per directũ calci propositæ accurate constituit , tum iacere incipit: Idem etiam tu agere debes, cum sagitta pessimum illud infestumq; hostis diaboli caput transfigere cupias,cura de statu cogitationũ tuarum accipere prius,vt ex directo, & sine vllo impedimẽto fixo pede tela tua probe in illũ possis dirigere. Hactenus de oratione.Cum autẽ post illam orandi desidiam genus insidiarũ aliud aggressus hostis idẽ diabolus molestiam quandam intulerit:nos hac etiam sua tentandi facultate eum frustrari faciamus.Quid itẽ infestus & pessimus ille molitus est , cum vos ad hũc modum quasi ad corporis cõpagem vnius adductos cõstitutosq; vidisset, magna cum intentione præcepta vitæ opinionisq; optimæ accipientes animaduertisset , submittere quidẽ aliquos è suis ministris qui cõsilio & hortatione vos à studio audiendi abducerent,minime ausus est,ratus scilicet neminem vestrũ tali consilio obtẽperaturũ:sed latrunculos quosdã , furaces homunculos vestrę inseruit multitudini,quibus molitus sępius est,vt à multis aurum appensum subriperetur . Ne igitur hoc semper accidat , & vestrum auscultandi animũ iactura pecuniæ furto indies inualescente extinguat , consulo atque

atque hortor neminem huc venientem secum portare aurum:ita enim efficietur,vt nunquam vestra attentio præstet illis furandi occasionẽ, & lætitia quam ex mora huius conuersationis capitis,nulla pecuniæ amissione peruertatur.Hanc enim rem ille molitus est, non ea gratia vt vos redderet pauperiores , sed vt iacturæ pecuniariæ molestia reuocaret à studio audiendi.Nam & Iob illum ditissimum hominẽ omni dispoliauit pecunia,non ad eum finem vt inops egenusq; fieret , sed vt pietate amoreq; illo suo erga deum singulari enudaretur.Cupit enim ille,& studet nõ pecunias auferre,quippe qui nihil esse hoc nouerit , sed per priuationẽ pecuniarũ præcipitare in peccatũ delictumq; animæ.Quod quidem si facere nequeat , nihil se perfecisse arbitratur. Certior itaque de eius animo,studioq; in te frater charissime, quoties tibi aurũ , vel per fures, vel per quasuis artes auferat,facile patere, & gratias age, vt debes,domino . Ita enim plus possis lucrari quàm amiseris , & vulnus duplex hosti infligas,& quia non ægre tulisti,& quia gratias domino egisti. Nã si te viderit damno pecuniarum frangi, eoq; adduci vt in dominũ perturberis : nunquam desistet, quin idem moliatur & inuehat. Sed si te nõ modo non blaphemare deum qui te creauit, verumetiã gratias illi agere in rebus perspexerit arduis:recedet prorsus à tẽtationum negocio , certus scilicet causam gratiarum agendarum,fideliſq; & constãtis animi præberi tibi ab ipso rerũ aduersarum periculo,itaque palmam confici tibi illustriorem , & præmia dari ampliora . Quod certè vel iure Iob illi piissimo euenisse constat.Quum enim sublatis opibus,& corpore morbo grauissime infestato animum nihilominus sibi constare & gratias agi perspexerit,non itẽ aggredi ausus est,sed turpiter,& omni venia procul deiectus abiit, reliquitq; sua opera illum dei athletam clariorem.Hoc igitur nos quoque & tenentes & cogitantes, peccatum rem vnã metuamus,& euitemus: cætera animo forti & constanti feramus,siue iactura pecuniarum,siue corporis morbus,siue temporum difficultas,siue rerum molestia, siue hominum iniuria , siue quid aliud malũ nobis inuehatur.Hæc enim non solũ detrimento afficere nequeunt,sed etiã prodesse egregie possunt,si animo grato pioq; feramus.Porrò longe plures,amplioresq; mercedes nobis hæc cõparabunt,atque efficient. Iam enim vides & Iob illum,quàm post adeptam patientię coronam & fortitudinis,omnia quę amiserat,dupliciter recepit. Tu vero non duplicata, non triplicata, sed cẽtuplum exacta recipies omnia, si modo forti animo tuleris & tranquillo , atque etiam vitam possidebis æternam, quam vtinam omnes adipiscamur , gratia & humanitate domini nostri Iesu Christi , cui gloria in secula seculorum,Amen.

DIVI IOANNIS CHRYSOSTOMI de incomprehensibili dei natura, contra Anomœos hæreticos. Homilia V.

QVI rem sibi explicandã proposuerit ampliorem , & tam prolixũ desiderãtem sermonem, vt nõ vno ac altero die,sed vix pluribus possit expediri: eum necesse habere arbitror non vniuersam eodem dicẽdi cursu rem offerre auditorum auribus , sed in plura partiendo leuius hinc & facilius reddere onus orationis. Nam & lingua & aures & singuli nostri sensus modum,normam & limitem certum habent datum à natura. Quemadmodũ qui egredi superareq; contendit vel ab ea ipsa data , præsenteq; sibi facultate eiicitur,& quod seruare potest,amittit,cũ plura quàm valeat prosequatur. Quid luce iucũdius? quid radio solis acceptius?Attamen res hæc tã iucunda, tam accepta & placida , vbi supra modũ sese oculis nostris obtulerit,grauis molestaq; occurrit.Quamobrem deus immortalis noctẽ diei succedere voluit,quę oculos fatigatos demissis genis operiret, & pupillis quietẽ recõciliaret,atque ita vim recrearet videndi,& ad futurum officium redderet aptiorẽ. Hinc etiã vigilia & somnus res inter se cõtrariæ, pariter iucundissimæ accedũt suæ moderatione vicissitudinis , & quum luctẽ suauem nominemus, somnum quoq; suauem dicimus,qui nos dimouere à luce cõsueuit.Ita omnibus in rebus graue molestumq; est , quod immodicũ est:suaue, vtile & iucundum quod modicũ est. Quam ob causam & si dies iam quintus posteaquã agere de incõprehensibilitate incepimus,tamen nõdum perficere disputationẽ valuimus totam,sed adhuc partim differendum,partim relaxandum censuimus.Verũ vbi nam disputationem reliquimus nuper,inde etiã repetamus necesse est , quum vna quædam dicendi sit series & sequela . Diximus autem à Ioanne filio illo tonitrui propositum esse, deum nullus vnquã vidit,vnigenitus filius qui est in sinu patris, ipse exposuit. Hodie quo loco ipse vnigenitus dei filius exposuerit, cõperire atque excipere operæpreciũ est . Respondit,inquit,Iudæis,& dixit: Non quia patrem vidit quisquam,nisi is qui est ex deo,hic vidit patrem. Visionem hic rursus cognitionem appellat. Nec vbi , nullus vidit patrem dixisset,tacuit,ne quis de hominibus tantum hoc dici existimaret, sed quũ ostendere vellet nec angelos,nec archangelos, nec virtutes omnino supernas cognoscere , certũ hoc ipsum ex his quæ adiũxerat, reddidit.Quum enim præposuisset,Non quia patrẽ vidit quisquã: addidit, nisi is qui ex deo est, hic vidit patrem.Nam si nullus tantũmodo dixisset , cõplures credo de natura duntaxat humana hoc dici arbitrarẽtur: nunc vero quod vbi,nullus præposuit:adiunxerit, Nisi filius , ea ipsa vnigeniti adiectione omnẽ secludit creaturam . Quid igitur:nunquid spiritus etiam sanctus seclusus est?Nequaquam,pars enim creaturæ ille non est: vocabulum id autem nullus , semper ad distinguẽdam creaturæ tantum conditionem poni solitum est.Itaque fit,vt nec si de patre agitur, filius remoueatur : nec si de filio,spiritus vnquã secludatur.Atque vt hoc ipsum cõtinuo explanetur,videlicet verbum hoc nullus,non ad spiritus sancti seclusionẽ,sed ad creaturę positum,dum de ea ipsa cogitatione filij vnius disseritur , audiamus quid Paulus ad Corinthios scribat,Quis enim scit quæ sunt hominis,nisi spiritus hominis qui in ipso est? Ita & quæ dei sunt,nullus cognouit, nisi spiritus dei. Quẽadmodum igitur eo loco,cũ nullus dicatur,nõ seiungitur filius:sic etiã hic,vbi de Christo nullus,positum est,non spiritus secluditur sanctus.Patet ergo hoc ita esse vt proposuimus.Nã si cũ diceret, nullus patrẽ vidit, nisi is qui ex deo est,secluderet spiritũ:vacanter Paulus scriberet, Vt homo sua quisq; nouit:sic spiritus sanctus rẽ dei nouit diligẽtissime,& tenet.Vnus quoq; eodẽ hoc dicitur modo : habet enim eandẽ omnino vim atq; potestatẽ. Quod ita esse ex eodem illo autore accipies,Vnus deus pater ex quo omnia,& vnus dominꝰ Iesus Christus,per quẽ omnia.Nã si quòd vnus dicitur pater , filius à deitate secluditur:pari vtiq; ratione pater quoq; à dominatione dimouebitur ipse,ꝙ filius vnus dominus dicitur. At vero nõ ꝓpterea pater secludet à dominatione,quia Christus vnꝰ dicitur dominus:ergo nec filius dimouebitur à

Ioan.6.

1.Corin.2.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ri à deitate debet, cum vnus deus pater proponitur. Si A
autẽ dicant, idcirco vnus deus dicitur pater, quoniam
filius etsi deus est, tamen non talis est qualis pater: licet
his eisdem vti in eos quæ ipsi aduersum nos sumunt, &
ponunt: scilicet vnus dominus Christus dicitur, quo-
niam dominus quidem pater quoque est, sed non talis
qualis filius est. Quod si nefas dictu, nec prius illud ra-
tione vlla dicendum est. Sed quemadmodũ, cum vnus
dominus Christus dixeris, non patrem secludis à per-
fecta absolutaq; dominatione, nec est cur filio vni ra-
tionem tribuas dominandi: sic cum vnus deus pater
protuleris, non à vera germanaq; deitate excludis filiũ.
Nec est quòd patris vnius deitas esse cõfirmetur: filium
quippe deum esse, & talem qualis pater est deum, dum
tamen filius manet, constat ex eo ipso quod additur.
Nam si nomen hoc deus, patris tãtummodo esset, nec
posset vllam significare personam, siue hypostasim a- B
liam, sed illam solam primã atque ingenitam, vtpote
proprium eius vnius & peculiare (vt ita dicam) notifi-
cum, vacanter pater adiungeretur. Satis enim esset di-
xisse, vnus deus. Ita enim cum diceretur, facile intelli-
geremus. Verum quoniam deus, nomen commune pa-
tris & filij est, atque ob eam causam, si vnus deus tãtum
dixisset, quem nam deum referret, minus cõstaret: ideo
pater addidit, vt de prima illa & ingenita hypostasi,
seu persona dici ostenderetur, tanquã deus, nomen so-
lum satis eam nõ posset exprimere, cum pater id com-
mune haberet cum filio: nomina enim diuina partim
communia, partim propria habentur. Cõmunia, vt ea-
dem atque indifferens substantia ostendatur: Propria,
vt personarum denotetur proprietas. pater nãque & fi-
lius nomen personæ proprium est: deus vero & domi-
nus cõmune. Quamobrem vbi nomen cõmune deus, C
proposuisset autor ille sapietissimus, meritò proprium
id addendum censuit, vt posses de quo diceret, intelli-
gere, ne in execrandã illam incideres Sabellij opinio-
nem. Nec enim deus, nomen maius quàm dominus es-
se: nec dominus minus quàm deus, patet veteri in testa-
mento, in quo pater frequenter dominus dicitur: Do- *Deu.6.*
minus deus tuus, dominus vnus est, Dominum deum
tuum adorabis, & ei soli seruies. Itemq;: Magnus domi-
nus noster, & magna virtus eius, & sapientiæ eius non
est numerus. Atque etiam cognoscant, quia nomen ti-
bi dominus, tu solus altissimus in omni terra. Atqui si
dominus, nomen minus quàm deus, indignumq; illa
substantia esset, haudquaquã filium qui minor eorum
sententia esset, nomine eodem quod patri conueniat,
eiusq; vnius proprium sit, appellare oportet. Sed nõ ita,
non ita. Nec enim filius patre inferior est, nec dominus D
nomẽ, quàm deus abiectius. Quapropter vicissim mo-
do de patre, modo de filio sine vllo discrimine scrip-
tura sacra his appellationibus vtitur. Itaque vt patrem
dominum appellari audiuistis, filium quoque deum di-
ci audite: Ecce virgo concipiet, & pariet filium, & vo- *Esaiæ.7.*
cabitur nomẽ eius Emmanuel, quod est interpretatum
nobiscũ deus. Vides quo modo & patri dominus no-
men, & filio deus nomẽ reddatur, vt enim ibi est scrip-
tum: Cognoscãt quia nomen tibi dominus: ita hoc lo- *Psal.82.*
co: Vocabitur nomen eius Emmanuel: itemq;, Puer na- *Hiere.13.*
tus est nobis, & filius datus est nobis, & vocabitur no- *Esaiæ.9.*
men eius magni consilij angelus, deus fortis & potens.
Velim consideres ingenium, & spiritualem sapientiam
prophetarum. Nam ne cum deum tantummodo dice-
rent, de patre differere putarentur, incarnationis prius
meminerant. Nõ enim pater ipse natus de virgine est,
nec factus est puer. Quãdo etiã propheta alius ita scri- *Bar.3.*
bit: Hic deus noster, nõ existimabitur alius aduersus eũ:
addidit, Inuenit omnẽ viam scientiæ, & dedit eam Ia-
cob puero suo, & Israël electo suo: post hæc in terris vi-
sus est, & cum hominibus conuersatus est. Paulus vero
sic ait: Ex quibus Christus secundum carnem, qui est su- *Rom.9.*
per omnia deus benedictus in secula, amen. Item: Om-
nis fornicator, aut auarus non habebit hæreditatem in
regno Christi & dei. Ad hæc per illuminationẽ dei, &
saluatoris nostri Iesu Christi, Ioãnes quoque sic nomi-
nat eum, cum dicit: In principio erat verbũ, & verbum
erat apud deum, & deus erat verbum. Sint ista, inquis:
sed illud ostende, vbi scriptura filium patri coniunges,
dominum patrem ipsum appellat. Ego vero non istud
solũ, sed etiã dominũ tam patrem quàm filium appel-
lari iunctis personis facile ostẽdam. Vbi Christus cum
aliquãdo cum Iudæis differeret, quid vobis videtur de
Christo, interrogauit, cuius filius est: Illi dicunt: Dauid.
Dicit eis: Quo modo igitur Dauid in spiritu dominũ
eum vocat, dicens: Dixit dominus domino meo, sede à
dextris meis? Ecce dominus, & dominus. Visne præter-
ea vbi deũ patrem, & deum filiũ nominet, iunctis per-
sonis accipere? Audi cũ Dauid prophetã, tum apostolũ *Psal.44.*
Paulũ: Sedes tua deus in seculum seculi, virga directio-
nis, virga regni tui. Dilexisti iusticiã, & odisti iniquita-
tem, propterea vnxit te deus deus tuus oleo lætitiæ præ
consortibus tuis. Paulus hoc idẽ allegat, & suæ sentẽtiæ
testimoniũ adhibet, quum dicat: Et ad angelos quidem
dicit: Qui facit angelos suos spiritus: ad filium autem: *Hebre.1.*
Thronus tuus in seculũ seculi. Sed quamobrem, inquis,
patrem hoc loco deum appellat, filiũ autem dominũ?
Nõ temere, nec sine causa id facit, sed quòd aduersum
gentiles ageret, qui deorum opinione plurium labora-
rent, ne illi dicerent: Cum nobis deorum, aut domino-
rum plurium cultum vicio des, ipse eidem es obnoxius
crimini, cum deos dicas, non deum. Idcirco indulgens
imbecillitati eorum, nomine filium appellauit diuerso,
quod tamen vim eandẽ omnino obtineret. Quod ita
esse latè intelliges, si eam epistolæ partem altius repeta-
mus. De his autem quæ idolis sacrificãtur, scimus quo- *1.Cor.8.*
niam omnes scientiam habemus. Scientia inflat, chari-
tas vero ædificat. De escis autem quæ idolis sacrifican-
tur, scimus quoniam nullum idolum in mundo est: &
quoniã nullus deus, nisi vnus. Vides quo modo in eos,
qui plures colerent deos disserit. Nam & si sunt qui di-
cũtur dij & domini multi, siue in cœlo siue in terra, eos-
dem ita impugnat. Vt certe sint dij multi, & domini
multi, hoc est, qui dicantur: nobis tamen vnus deus pa-
ter, ex quo omnia: & vnus dominus Iesus Christus, per
quem omnia. Hinc etiã, vnus, addidit, ne deos itẽ plu-
res introduci illi arbitrarentur. Et quãuis patrem deum
vnum appellet, tamen non à deitate secludit filium: vt
etsi filium dominum vnum dicit, non tamen remouet
patrẽ à dominatione, sed imbecillitatem emẽdat gen-
tium, nec vllam vult dare occasionem. Quod idẽ certe
causa etiam fuerat quamobrem non expresse ac mani-
feste, sed obscurius raroq; à prophetis filius dei Iudæis
significaretur. Quòd enim ipsi nuper errore deorũ plu-
rium essent abiuncti, si iterum deum & deum audiuis-
sent, prorsus ad morbum animi reuerterẽtur. Quocir-
ca frequens id apud prophetas vsurpatũ est: Vnus deus
est, præter quem nullus est alius, non quòd secluderent
filium, absit: sed vt hominum imbecillitatem emen-
darent, ac suaderent ante suspicionem plurium deo-
rum reiicere, quàm filium & hunc deum prædicarent.

Quoties

Quoties igitur audis, vnus & nullus, & cætera generis A
eiusdem: non trinitatis opinionem diminui, sed quan-
tum inter eam, & creaturam intersit, verbis his ipsis si-
gnari arbitrare. Quippe quum etiam alibi dicat: Quis
cognouit sensum domini? Quod quidem, quis, nec fi-
lium, nec spiritũ à cognitione secludere, ostensum iam
his quæ supra diximus est, quum testimonium affere-
mus illud: Quis enim scit quæ sint hominis, nisi spiri-
tus hominis, qui in ipso est? Ita & quæ dei sunt nullus
cognouit, nisi spiritus dei. Ad hæc filius ait: Nullus co-
gnoscit filium, nisi pater: neque patrem quis cognoscit,
nisi filius. Igitur & hoc loco ad eandem sententiam ac-
cipe: non quia patrem quis vidit, nisi qui est ex deo, hic
vidit patrem: plene & exquisite illum nouisse, & cau-
sam quamobrem nouerit dicit, quoniam ex eo est. Cu-
ius item documentum, quòd eum norit exquisite. Hinc
enim aperte eum nouit, quia ex eo est, argumentoq; est B
ex eo, quòd eum plane aperteq; cognoscit. Substantia
nanque substantiam superiorem nunquam perfecte in-
telligere potest, etiam si parum interest. Audi quid pro-
pheta de angelis, ac de hominum genere dicat, quàm
parum inter eam vtranque naturã interest. Cum enim
proposuisset: Quid est homo, quòd memineris eius,
aut filius hominis quòd visitas eum? addidit. Minuisti
eum paulominus ab angelis. Veruntamen etsi parum
discriminis est, tamen quia interest aliquid, nescimus
exquisite angelorum substantiam, nec si summè philo-
sophabimur, comperire vnquam quid sit poterimus.
Sed cur de angelis loquor? Quando ne ipsius quidem
animi nostri substantiam satis nouimus, imò nullate-
nus attingere valeamus. Sin illi nosse contendunt, per-
contare quid nam substantiæ sit animus, nũquid ignis, C
num aër, num aqua, num terra? nihil ex his esse dicent.
Hæc enim omnia corporea sunt, ille incorporeus est,
Tamen qui angelos nesciunt, qui suos animos ignorãt,
iidem dominum & conditorem omnium rerum scire
exquisite contendunt. Quid hac amẽtia potest fieri te-
trius? Sed cur de substãtia loquor animi? Iam quema-
modum insit animus in nostro corpore ignoramus.
Quicquid enim dixeris, extendit sese vnà cum dimen-
sione corporis, totaq; infusa per artus mens agitat mo-
lem, At hoc penitus ratione caret, cũ id corporis pro-
prium sit, atq; ita euenire videamus, vt plerũque & ma-
nibus præcisis & pedibus integer ille permaneat, nihilo
ipse truncatus, corpore diminuto & manco. Sed non
tota toto in corpore est, sed parte se colligit certa & re-
sidet: ergo reliquas partes reddi inanimas necesse est:
sed dici ne id quidem potest. Verum animum esse qui-
dem in nostro corpore nouimus: sed quemadmodum D
sit, ignoramus. Et quidem etiam hãc rationem sciendi
propterea deus immortalis à nobis secluserat, vt larga
quadã argumenti copia nostra opprimeret ora, & mẽ-
tem fragilem detineret, ac deorsum moueret: constare-
tq; minime res maiores, quam vires possunt humanç
attingere, scrutari & curiosè exquirere. Sed ne rationi-
bus nostris hæc confirmemus, scripturam iterum repe-
tamus sacram, vt inde argumenta longe potiora addu-
camus. Non quia patrem vidit quisquam, nisi is qui ex
deo est, hic vidit patrem. Sed quid hoc doceat, nõdum
id verbum cognitionem vlli plenam, exquisitamq; at-
testatur. Sed creaturã quidem minus eum nosse signat,
cum dicat: Non quia patrem vidit quisquam. Filium
item nosse eundem significat, cum addat, nisi is qui est
ex deo, hic vidit patrem. Verum exquisite eum nouisse,
& ita, vt ipse se nouit, nondum explicatum est. Dixeris
enim: Esse itaque potest, vt nec creatura, nec filius eum
expresse sciant: sed quãquam expressius quàm creatura
filius nouerit, tamẽ plena illa & exquisita comprehen-
sione filium quoq; carere, Nam quòd eum videt, quic-
quid tandem est cognoscere, ait: perfecte autem & ab-
solute cognoscere, & ita vt seipse, nondum ostendit.
Vultis ne igitur huius quoque fidem à sacris scripturis,
atq; à voce domini ipsa petamus? Audi quid ad Iudæos
ipse dicat: Sicut cognoscit me pater, & ego cognosco
patrem. Quid hac cognitione certius quæras? Interro-
ga aduersarium, an pater filiũ exquisite norit, omnemq;
eius teneat rationem, nec eum quicquam filij lateat, sed
integram, expletam, & absolutam quandam cognitio-
nem percalleat. Ita est, inquit. Ergo cũ audis ita filium
patrem nosse, vt & ipse pater filiũ nouit: nihil præterea
quærere, nihil ambigere debes: cum tam pari modo in-
ter sese æquẽt cognitiones. Quod idem etiam alibi ex- *Matth.11.*
primit cum dicit: Nemo cognoscit filiũ, nisi pater, neq;
patrem quis cognoscit, nisi filius, & cui velit filius reue-
lare. Reuelat autem nõ quantum cognoscit, sed quan-
tum nos recipere possumus. nã si Paulus ita fecit, multo
magis Christus idem facere debet. Ille quippe ad suos
discipulos scribens, sic ait: Non potui vobis loqui quasi
spiritualibus, sed quasi carnalibus: tanquam paruulis in
Christo lac vobis potum dedi, nõ escam, nondũ enim
poteratis. Sed dicet fortasse agedum ita fuisse cum Co-
rinthiis tantum. Quid si pleraque alia nouisse ipsum o-
stendam, quę nemo acceperit, sed vnus ipse sciens è vi-
ta abiit? Vt hoc quod ad Corinthios scribit, sic dicens: *2.Cor.12.*
Audiui ineffabilia verba, quæ non licet homini loqui.
Veruntamẽ hic etiam ipse, qui ineffabilia audiuisset, &
quæ nemini narrare liceret, particularem quandã co-
gnitionem tenuit, & multo futura illa inferiorem. Qui
enim hoc retulit, idem etiã illa scribit: Ex parte cogno- *1.Cor.13.*
scimus, & ex parte prophetamus. Itemq;, Cũ essem pa-
uulus, loquebar vt paruulus, sapiebã vt paruulus, cogi-
tabam vt paruulus. Atque etiam nunc video per specu-
lum in ænigmate, tũc autem facie ad faciem. Ita omnis
istorũ deprehenditur fraus, omnis fallacia coarguitur:
quãdo enim ipsa dei substantia ignoratur, nõ inquam
an sit, sed quid sit, furoris certe est summi vel nomen ei
tribuere, nedum comprehendere opinari. Quanquam
& si nota certaq; haberetur, non tutum propterea esset
nosipsos iudicio nostro modũ appellandi statuere sub-
stantiæ domini. Nã si Paulus nomen virtutibus superis
imponere minus ausus est, sed quum dixisset: Cõstituit *Ephe.1.*
Christũ super omnem principatum, & potestatẽ, & vir-
tutem, & omne nomen quod nominatur, nõ solum in
hoc seculo, sed etiam in futuro: quũ docuisset nomina
nonnulla esse virtutũ, quæ tunc scire poterimus, mini-
me ipse cõfisus est vel alia pro illis statuere nomina, vel
eadẽ illa exquirere: quî fieri potest, vt his omnibus aut
ignoscatur, aut purgãdi detur occasio, qui in ipsa sub-
stãtia domini tam temerè audent, totq; nefaria cõmit-
tunt? Quando autem ipsius quoq; sapientiæ ratio igno-
ratur, profecto genus id hominum non secus quàm in-
sanos delirosq; despicere, aspernarique debemus. Iam
deum esse vnigenitum certum est, nomen tamen idip-
sum esse diuinæ illius substantiæ à nullo vel propheta,
vel apostolo, vel euangelista, aut expresse, aut per am-
bagem propositũ est. Et recte quidem: qui enim ipsam
ignorarent substantiam, quo pacto eius nomen trade-
re haberẽt? Sed cur de sacris loquor scripturis, quando
tam absonè, tam iniquè de natura dei proponitur quę-
stio, vt ne quidem gentilibus, qui à vera opinione ab-

errarunt,

errarunt,tale quid vnquam placuerit?Nemo enim naturæ diuinæ definitionẽ reddere, vnóve amplecti nomine deum ausus est. Sed cur naturam, inquam, diuinam,quãdo ne virtutes quidẽ incorporeas, quos deos appellant illi inferiores,plenè definierunt,sed obscura quadam expositione ac descriptione potius quàm definitione docuerunt? Verum quid isti pro sua eximia sapientia ex his,quæ diximus,inferent?Ergo deum, quem colis, ignoras. Prorsus nihil ad hanc eorum obiectionem respondere debemus, cum tam latè scripturæ sacræ autoritatibus demonstratum sit, fieri non posse vt quid substantiæ sit deus sciatur. Verum quoniam non propter inimicicias agimus, sed quò eos doceamus & emendemus:age benigne id etiam ostendamus,nõ eos qui nesciunt quid substantiæ deus sit:sed eos potius,qui scire contendunt, deum ignorare. Dic quæso, si inter duos orta altercatio esset de cœli magnitudine: quorũ alter negaret hominis oculum rem posse percipere, alter contenderet fieri posse vt palmo suæ manus facile metiendo totam molem transmitteret:quem cœli nouisse dixeris magnitudinem? eúmne, qui scire contendit, quot palmos cœli ambitus compleat, an eum qui nescire confitetur.Hunc prorsus.Quòd si qui cœli amplitudini cedit, hic potius nouit eius magnitudinem: longe omnino abest,vt is mẽte sit sanus, qui in dei immortalis ratione ne tantillum quidem censeat temperandũ.Requiritur certe à nobis, vt esse deum sciamus, non vt quid deus sit indagemus. Quod Paulus doctor eximius docet,cum dicit: Credere enim oportet eum, qui ad deum accedit, quia est.Propheta item cum impietatis quempiam argueret,nõ crimini asignat quòd nescit,quid deus sit:sed quòd deum esse ignorat, quippe qui ita scribat: Dixit insipiens in corde suo, non est deus.Igitur vt ille impius est,non quia deum quid substantiæ sit,ignorat:sed quia nescit deum esse,sic satis ad pietatem est scire deum esse. Sed habent aduersarij nostri aliam quoque argumentandi meditatam euigilatamq; rationem.Dicitur,inquiunt,deus spiritus est.Sed nunquam hoc nomen exprimens diuinæ substãtiæ est. Quis enim si nuper adeo fores scripturæ sacræ adierit, non peregrinam & omnino alienã iudicet istam sententiam:Iam enim eadem ipsa ratione deus ignis quoque.Nam vt scriptum est, deus spiritus est:ita scriptum habemus:Deus noster ignis consumens est.Itemq;:fons aquæ viuæ. Nec spiritus, & ignis, & fons solum sit: sed etiam animus, & ventus, & mens humana,& complura alia multo his quæ modò enumeraui, absurdiora. Non enim omnia persequi debeo, nec illorũ insaniam imitari.Spiritus quippe nomẽ plura significat. Nam & animum nostrum:velut cum Paulus dicit:Tradite hominem huiusmodi satanæ,vt spiritus saluus sit. Et ventum,vt propheta inquit:Spiritu violento conteres eos. Donum etiam spirituale spiritus dicitur: Ipse spiritus contestatur spiritui nostro.Item: Orabo spiritu,orabo etiam mente. Ad hæc ira atque excandescentia, autore Esaia:Non tu es, qui meditaris spiritu duro interimere eos.Præsidium quoque & auxilium dei vocari spiritum nouimus: spiritus enim ante faciem nostram Christus dominus. Erit igitur deus hæc omnia illorum sententia,atque ex his ipsis rebus constabit.Sed ne tempus incassum teramus, dum confutanda refellẽdaq; proponimus,quæ tam perspicui sunt erroris, vt nullam penitus postulẽt contradictionem: age finem hic faciamus dicendi aduersus eos, ad orandumq; more nostro veniamus. Ergo pro his amplius rogemus, atque oremus vt aliquando insania liberentur: hoc enim gratum acceptumq; deo saluatori est: Qui omnes homines vult saluos fieri,& ad agnitionem veritatis venire.Minime igitur negligẽdum, vt preces pro his agamus,supplicemusq; domino. Aptissima enim arma oratio est, thesaurus certe perpetuus,diuitiæ inexhaustæ, portus quietus,occasio tranquillitatis,denique autor,parens, fons, & radix bonorũ omnium, & innumerabilium oratio est, atque etiam regia ipsa facultate potior & superior. Sæpius itaque euenit, vt cum rex ipse ægrotet, cubet, febriat, ardore laboret,& adsint medici, adsint clientes, familiares,proceres,milites,duces: nõ ars medicorum, non amicorum præsentia, non familiariũ administratio,non medicamentorum copia, non apparatus magnificentia,non pecuniarum facultates, nõ aliud quicquam rerum humanarum possit reddere infestantem morbum leuiorem. At si quis valens apud deum familiaritate accesserit,& corpus languens duntaxat tetigerit,& syncere pro eo orauerit,languorẽ omnem expellit:& quod non diuitiæ,nõ numerus ministrorum magnus,non medicinalis scientia,non regius fastus efficere potuit, hæc vnius pauperis atq; egeni oratio potuit. Orationem autem dico, non tenuem illam & desidiosam,sed eam quæ intenta, ex animo dolente, & corde contrito proficiscatur.Hæc enim est quę in cœlũ scandere valeat.Et quemadmodum aqua dum per plana & ampla spacia fertur, non in altum exurgit, sed tenuem sese late quaque versus expandit: cum autem manu artificum subtus colligente stringenteq; coacta fuerit in angustũ, iam inde solicita omni telo velocius se in excelsum iaculatur petitq; regionem supernam.Sic mens humana dum ociosa & liberior, quàm expediat,degit, diffunditur,lateq; defluit: cum autem rerum euentu asperiori,casuq; subtus coarctãte aduerso solicitetur,iam agilius se extrudit,& intẽtas,dilucidasq; orationes mittit in excelsum. Atque vt intelligas eas potissimũ orationes posse exaudiri, quæ presso afflictoq; animo reddantur,audi quid propheta referat:Ad dominum cum tribularer clamaui,& exaudiuit me.Igitur nostram feruefaciamus cõscientiam,affligamus animam, torqueamus memoria peccatorum, vt non in angustam deducamus viam,sed vt idoneam exaudiri à deo efficiamus, vt vigilem,sobriam,& ipsum cœlum tangẽtem reddamus. Nihil tam pigriciam & negligẽtiam potest expellere,quàm dolor & afflictio animi, quæ vndique cogitationes vagantes colligat,& sua in sede cõstituat. Qui ita afflictus mœstusq; orat, hic lætitiæ plurimum post orationem sibi potest conciliare. Et vt frequentia nubium principio cœlum obfuscat: vbi vero percrebras dimiserit stillas, iam & humore sepositio, serenum cœlum & dilucidũ facit: sic mœror animi dum intus versatur, caligine cogitationẽ nostram obducit: cum autem verbis orationis & lachrymis, quæ solent comitari orationem, foras versus euaporatus, difflatusq; euanuit,plurimum iam inde splendoris afferri in animum solitum est,fauore scilicet humanissimi & liberalissimi dei, veluti radio quodam in eius qui orat animum ingruẽte,ac luce afficiente lętissima.Sed quàm frigidam, quàm ineptam & sordidam complures sui erroris reddunt rationem. Non audeo,inquiunt,minime cõfido, me pudet,ne diducere quidem os possum, peccata me detinent. Satanica ista verecundia est, pudendi ratio pessima,obtentus negligentiæ ac desidiæ,occludere tibi aditum ad misericordem & clementissimum deum. Tuus hostis diabolus te petit, cum te tam verecundum facit,

Heb.11. *Psal.13.* *1.Cor.5.* *Esaia.27.*

facit,& pauidum,Diffidísne?Magna idipsum ad confidendum facultas, magna hinc proficiscetur vtilitas, si te arbitraris meritò carere fidendi audendique facultate:vt contrà summus pudor,summum dedecus,summa condemnandi ratio, si te arbitreris posse fidenter agere.Quanquam enim multa ex officio feceris, quãquam nullius tibi sis conscius mali:modò putes agere posse fidenter ac liberè, omni gradu orationis cõtinuo eiicieris ac decides. Contrà,si onera conscientiæ innumerabilia sustines,peccatis summis grauaris: nec est quod te non premat delictum,modò illud vnum persuasum sit tibi,te omnium esse minimũ, mirifice tibi animus fiden di audendique apud deum præstabitur.Quanquam id nulla humilitas est, vt cum peccator sis, peccatorem te opineris:humilitas enim est quoties quispiam rerum sibi præclararum conscius, nihil magni de se ipso existimat. Quoties quis Paulo similis dicere iure suo potest: Nullius mihi ipse sum conscius: & tamen dicit, non in hoc iustificatus sum.&,Christus Iesus venit peccatores saluare,quorum primus sum ego.Hoc est humilitas,si te excelsum per virtutum officia, humilem per opinionẽ reddas.Deus tamen pro sua ineffabili humanitate,non solum modestos illos & humiles, sed etiam eos qui sua confitentur peccata,recipit,amplectitur, benignissime tractat.Atque vt planius intelligas,quàm sit bonum nihil magnum de se opinari, finge animo bigam duplicem: quarum sub altera virtus iuncta sit cum superbia, sub altera peccatum cum humilitate. Videbis enim bigam illã peccati virtuti facile anteire,palmamq; decussionis celerioris obtinere, non peccati pernicitate, sed coniugatæ humilitatis facultate. Cõtrà,bigam alteram virtutis retardari & vinci,nõ imbecillitate virtutis,sed superbię mole ac pondere.Vt enim humilitas prę summa sua excellentia,peccati superat pondus,atque in cœlum peruenit:sic superbia prę nimio suo pondere ac intolerabili onere suæ molis prævalet, adeò vt etiam leuissimam illam & supernam virtutẽ vincat,deorsumq; versus facile detrahat.Quoniam alterũ quod dixi,non parum existat pernicius altero,latius sanè exemplo pharisæi,& publicani illius perspicies.Iunxerat pharisæus iusticiam cum superbia,dixitq;:Deus,gratias ago tibi,quia non sum sicut cæteri hominum,raptores, iniusti, adulteri,nec velut hic publicanus.O insaniã hominis, vniuersa natura hominum minus explere superbiã eius & insolentiam potuit:itaq; publicanum proxime stantem petulantissime inuadit, & elatus sua iusticia temerè insultat in hominem.Sed quid hic agit?non repellit probra sibi obiecta,non angitur maledictis,non repugnat aduersario,non vlciscitur inimicum, sed patitur facile petulantiam. Itaq; efficit vt illud aduersarij telum medicamento sibi occurrat atque remedio:& probrũ conuersum in laudem sit,& maledictum in coronam & cõmendationem.Tam magnũ humilitas bonum est,tam magnum comparatur emolumentum,dum hominum maledictis minus mordemur,dum ad illatas contumelias minus incendimur. Licet enim vel ex his ipsis fructum egregie capere modo publicani illius: cum enim patiẽter probra tulisset, peccata sepositio omnia: cumq; dixisset, Deus propicius esto mihi peccatori, descendit iustificatus super illũ,& dicta superauerunt facta,& verba vicerunt opera.Alter nanque iusticiam,& ieiunia,& decimas proposuit suas,alter verba duntaxat reddidit: atque ita effectum est,vt magnus ille numerus delictorum deleretur, & peccata obliterarentur omnia publicani.Non enim verba deus tantummodo audiuit, verumetiam animum,quo ita dicerentur, inspexit: quem cum humiliatum contritumq; comperiret,misertus est, & benignissime, ac humanissime egit. Hæc tamen nõ ob eam rem dixi,vt licentius peccaremus:sed vt animũ seruaremus humilem & modestum. Nam si homo publicanus vltimum viciorum genus non humili, sed facili quodam & pio dũtaxat animo peccatis propositis, & rem, vt erat, confessus, tantum beneuolentiæ apud deum contraxit:quantum meritum quęso sibi homines comparare possint,qui cum præclara egerunt bona,nihil magni fecisse arbitrẽtur? Quas ob res vos hortor,& rogo,& oro fratres charissimi,crebrius deo immortali confiteamini,& enumeratis vestris delictis veniam petatis,& numen propicium. Non te in theatrum conseruorum tuorum duco,non hominibus peccata tua detegere cogo.Repete coram deo conscientiã tuam, & explica,ostende deo medico præstantissimo tua vulnera, & pete ab eo medicamentum. Ostende ei qui nihil opprobret,sed humanissime curet.Cur taces,quæ optime ille nouit?Dic atque enumera,vt fructum maximũ consequaris. Dic vt, absterseris hic tuis maculis, abeas illuc mundus,& sine vllo dedecore,vt intolerabili promulgatione illa delictorum tuorum libereris.Tres illi pueri in fornace continebantur,suamq; animam exposuerunt certo suæ vitæ periculo.Veruntamen post tot tantaq; virtutis officia referunt: Non possumus aperire os, confusio & opprobrium facti sumus seruis tuis,& colentibus te. Cur itaque os aperuistis? Vt hoc ipsum diceremus,nobis os minus licere aperire, atque ita dominum inuitaremus ad beneficiũ. Vis orationis vim ignis extinxit,impetum leonum cohibuit,bella composuit,prælia remouit,tempestates sustulit,dæmonia expulit, cœli fores aperuit,vincula mortis disrupit, languores eiecit, offensas represit, vrbes terræmotu nutantes firmauit, plagas cœlitus irruentes, insidias hominũ, mala deniq; omnia deleuit oratio. Orationem autem,vt iterum dicam,non eam commẽdo, quæ frustra in ore habeatur, sed quę ab imis animi prodeat.Vt enim arbores,quę radicem altius miserint,quanuis summũ ventorum excipiant impetum,nõ frangi,aut euelli possunt, cum plan ta & firmissima stirpe innitãtur:sic orationes quas animus de suo imo reddiderit perquam tutè affixæ efferũt sese in excelsum,nulloq; peruerturtur aggressu cogitationum.Vnde propheta insignis ait: De profundis clamaui ad te domine. Hæc ita doceo,non vt verbis probetis tantum,& laudetis:verumetiã vt factis palam animum vestrũ recepisse quæ laudat faciatis. Nam si apud homines suos quempiam casus dixisse, suasq; calamitates narrasse affert nõnihil consolationis, quasi difflatio quædam malorum per ipsam narrationẽ ageretur:longe magis si cum domino illo cõmuni ægritudines animi tui communicaris, consolationem atq; remedium capies.Homo enim vel grauatur plerunq; tædio alienæ querelæ,& luctus repellit,fugitq; hominem miserum:at vero deus non ita agit nobiscum,sed inuitat,ducit,hortatur,acceptat.Et si totum diem in cõmunicandis cum eo tuis calamitatibus cõsumpseris, ita te magis magisq; diliget,& tuis precib⁹ liberalius annuet.Et quidem hoc ipse dominus explicans,ita dicebat: Venite ad me omnes qui laboratis, & onerati estis, & ego reficiam vos. Vocat,obsequamur: inuitat, accedamus: si peccatis innumerabilibus detinemur, cursum ob eam rem maiorem in modum eò agamus. Tales enim homines ad se vocat: Non veni,inquit, iustos vocare, sed peccatores ad pœnitentiam. Homines oneratos, oppressos, fessos, fatigatos

Psal.114. *Luc.18.* *Psal.129.* *Luc.18.*

Universidad de Deusto Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

fatigatos pondere peccatorum. Deus enim dicitur consolationis, deus misericordiarum: quoniam hoc eius officium est perpetuum, vt homines dolentes, mœrentes, afflictos consoletur atque hortetur, etiam si peccata cõmiserint innumerabilia, modò nosipsos ei dedamus, modò accedamus nec negligamus: re ipsa experti sciemus eorum quæ proposui veritatem omnium. Nihil penitus nos dolore afficere poterit, si orationem intẽtam exquisitamq; habeamus: quicquid enim acciderit, facile per eius orationis facultatem repellemus. Nec mirum si casus humanos tollere vires possunt orationis, quando & ipsam peccatorum naturam extinguunt, & compendio excidunt, ac delent. Vt igitur vitam cum facilitate agamus, & quæcunque peccata cõtraximus, omnia, reiiciamus, & fidenter ac ardenter apud Christi iudicis nostri tribunal constemus: hoc assidue nobis ipsi medicamentum præparemus, ex lachrymis, studio, sedulitate, pecunia cõpositum. Ita enim efficietur, vt perpetua valetudine bona fruamur, & bona illa futura obtineam⁹: quæ vtinam omnes nos consequamur, gratia & humanitate domini nostri Iesu Christi, &c.

DIVI IOANNIS CHRYSOSTOMI sermo, Quòd neque viui, neque mortui anathemate plectendi sunt.

NVPER ad vos de incomprehensibili cognitione dei differens, tam scripturarum testimoniis, quàm rationibus quas natura suppeditat copiose declarabam, quòd licet illam inuisibi les potestates, quæ vitam omnino beatã & materiæ expertem agunt, attingere nequeant: nos tamen, quorum vita planè dispescens & fluitans est, & qui omnibus viciis immersi sumus, tentemus apprehẽdere id quod invisibilibus substantiis est denegatum. Atqui dum id argumenti tractamus, & multum nostro tribuentes iudicio, & inanem ab auditoribus captantes gloriolã, fit interim, vt neque naturæ nostræ mensura nobis comperta sit, neque diuinam scripturã, neque patres probè imitemur, & proinde à nostrarum imaginationũ deliriis, quasi à rapido torrente abstracti, in grande ruimus pecatũ. Age, nunc & de anathemate, quę conuenit, in medium fideliter afferamus, demõstraturi vim mali, quod pleriq; neque inter mala computant, vt detegatur morbus eorum qui hoc malo laborant, compescanturq; ora perpetuo frænum respuentia. Etenim in tam deploratã valetudinem res nostræ perductæ sunt, vt quasi vulgariter egrotantes, ignoremus nos pessime habere. Atque adeò impletur in nobis vox prophetica: Non est, quòd adhibeatur, vel malagma, vel oleum, vel obligaculum. Igitur de hoc malo, vnde dicendi initium faciam? num à dominicorum mandatorum dispositionibus, an à vestra inscitia & stupore? Rideòrne, & insanire videor, ꝙ hæc dico? Exibilòrne, quòd tam iniucũda, lachrymisq; digna dicturũ me polliceor? At quid mihi accidit? Doleo, mente dissecor, rumpuntur viscera: quia video tam insensatos & malos, vt legis trãsgressione Iudæi, & impietate gẽtes, superẽtur. Enspecto viros, qui nullũ ex sacris literis germanũ sensum, imò nihil omnino sacrarũ literarum tenent, & vt pleraq; transeam, nam erubesco dicere, furibũdos, nugaces, cõtentiosos, qui neq; sciunt, quæ dicunt, neque de quibus affirmant, in hoc vno tantum audaces, quòd dogmata statuunt, & anathema declarant ea quæ maxime ignorant. Hinc est, quòd exteris, hostibusq; fidei nostræ ludibrio sumus, habemurq;: perinde quasi nulla sit nobis honestæ vitæ cura, & nunquã benefacere didicerimus. Heu mihi quàm dura atq; dolenda sunt hæc. Heu mihi, Prophetæ desiderauerunt videre quæ vidimus, & non viderunt: & audire, quæ audiumus, & non audierunt: & nos inter hęc enutriti sumus. Audite oro quæna illa, nequando pereamus. Nam si sermo per angelos dictus, ita confirmatus est, vt omnis transgressio & inobedientia iustam præmij repensationẽ acceperit: quo pacto nos adeò salutis negligentes supplicia effugiemus? Dic quis scopus euangelij gratiæ? quidnam spectat? an non filij dei in carne aduentũ? Et quare? an vt mutuum mordeamus & deuoremur? Minime. Nam cum vbiq; perfectiora sunt præcepta quæ à Christo quàm quæ à lege data, etiam maior charitas à nobis exposcitur. Lex dicit: Diliges proximum tuum sicut teipsum: hic autem & moriẽdum est pro proximo. Audi & Christum quid dicat: Homo quidem descẽdebat à Hierusalẽ in Hiericho, & in latrones incidit, qui & despoliarunt ipsum, & vulneribus inflictis abierunt semimortuo relicto: accidit autem, quòd sacerdos quidam descenderit eadem via, visoq; ipso, transiit: similiter & Leuites, cum esset in eodem loco, viso ipso, trãsiit: Samaritanus autem quidam, vt venit ad eum locum, viditq; illum, misericordia motus est, & accedens obligauit vulnera eius, infundens oleum & vinum: & imposito eo super iumentum suum, duxit in diuersorium, curamq; eius egit. Postero autẽ die depromptos denarios duos stabulario dedit, ac dixit: Curam eius habe, & si quid expenderis vltra, cum rediero reddam tibi. Quis igitur horum trium proximus tibi fuisse videtur ei qui in latrones incidit? Ille autẽ dixit: Qui fecit cum eo misericordiam. Dixit autem ei Iesus: Vade, & tu fac similiter. Papè, quàm mira? Non sacerdotem, non leuitam dixit proximum: sed illum qui iuxta Iudæorum decreta, eiectus erat: qui Samaritanus erat, qui alienigena: qui in multis blasphemabat, & illum ipsum vocat proximum: quia apud eum inuẽta est misericordia. Hæc verba filij dei sunt. Hæc & opera eius sunt, quæ in carne aduenies demonstrauit. Nam mortuus est, nõ solũ pro amicis & suis, sed & pro inimicis, pro tyrannis, pro maleficis, pro osoribus, pro crucifigẽtibus, atq; pro his ipsis quos tales fore ante conditionẽ mundi sciebat, eosq; prescius formauit, vincente præscientiam bonitate, & pro eis sanguinem fudit, mortemq; subiit. Panis, inquit, caro mea est, quã ego dabo pro mundi vita. Paulus item per epistolam ita dicit: Si enim cum inimici essemus, reconciliati sumus deo per mortẽ filij eius. Et iterum in epistola ad Hebræos dicit ipsum pro vniuersis gustasse mortem. Cum igitur & hæc ab ipso gesta sunt, & horum typos exprimit ecclesia, quotidie pro omnibus precesfaciẽs, quo modo tu audes talia loqui? Quin dic, quid est ihstuc ipsum dicere anathema? Vide quid dicis: cognosce quid loqueris. Nosti verbi vim? Quãuis inuenies in sacra scriptura, quod dicitur contra Hiericho: Et anathematizabis totã ciuitatẽ domino deo tuo. Et inualuit apud nos omnes consuetudo, quę in hodiernum vsque diem durat, vt anathema dicatur quod certo loco suspẽsum. An hoc tu dicis anathema? sed hoc plerunq; in bonũ sonat, & est interdũ oblatum deo. Quid ergo illud, quod anathema tu dicis eum qui oblatus est diabolo, nec vltra regionem salutis inhabitat, sed alienus est à Christo? Heus, quis tu tantę authoritatis, qui tantã tibi vsurpas potentiam? Tunc enim sedebit filius dei, & statuet oues à dextris, & hædos à sinistris. Cur igitur dignitatem tantam assumis? quę apostolis tantum cõmunicata, & his qui illorum idonei successores, verè pleni gratia &

Esaię. 1. *Luc. 10.* *Ioan. 6.* *Roman. 5.* *Ioshue. 6.*

gratia & virtute. Iam apostoli diligẽter id mandati seruarunt. Sic enim hæreticos eiiciebant ex ecclesia, quasi effodiendus esset dexter oculus. Qua tẽpestiua membri desectione, magnum suę compassionis & doloris indicium præ se ferebãt. Atque idcirco Christus quoq; dextrum oculum dicit, vt illum abiecturis compassionem commendaret. In qua re, sicut & in aliis admodum diligentes fuere: hereses quidem redarguendo & eiiciendo, nulli autem hæreticorum hanc pœnam adhibẽdo. Porrò Apostolus in duobus duntaxat locis vocem hãc quasi coactus affert, nec tamẽ certę & determinatę personæ illam intentat. Nam Corinthiis scribit: Si quis nõ amat dominum nostrum Iesum Christum, anathema sit. &, Si quis vobis euãgelizauerit aliud præter id quod accepistis, anathema sit. Cur igitur quod nullus eorum, qui potestatem acceperunt, vel facere, vel declarare ausus fuit, tu facere audes, planè aduersarius mortis dominicæ, & præoccupãs iudicium regis? Vultis discere qualia de hoc sanctus quidam dixerit, qui & apostolorum temporibus martyriũ meruit? Monstraturus huius verbi grauitatem, tali vtebatur exemplo: sicut priuatus homo, regiam sibiipsi purpuram circumponens, vnà cum omnibus qui se iuuant, punitur vt tyrãnus: ita & qui dominicam sententiam fert, & hominem facit anathema ecclesiæ, abducit seipsum in extremam perniciem, vsurpando dignitatem filij dei. Sic ille dicebat, Putatísne hanc parui momenti rem esse, ante iudicem iudiciũque tempus aliquem eiusmodi sententia condemnare? Anathema enim omnibus modis à Christo separat. Ad hæc quid respondent illi malicia potẽtes? Hæreticus, aiunt, ille factus est, inhabitantem habet diabolum, aduersus deum iniusticiam loquitur, multos in profundum perditionis abducit eloquentiæ suæ efficaci suadela & deceptione. Sanè propter hoc à patribus eiectus est, maxime, quia eius magister quoque partem ecclesiæ abstulit, Paulinum vel Apollinarem designãdo. Sanè de singulorum istorum discrimine, sermo multis bene notitatem refutauit, errorem in pernicioſissimæ præsumptionis penetralibus inualuisse redarguens. Doce, ait, in lenitate, erudiens eos qui obsistunt, si quando det eis deus pœnitentiam ad agnoscendam veritatem, vt resipiscãt à diaboli laqueo capti in voluntatem illius. Extende sagenam charitatis, vt non subuertatur claudicans, sed potius sanetur. Ostende, quòd magna affectione bonũ proprium cupias facere commune. Affer dulcem escã compassionis in hamo, & sic scrutare profunda, atque ex imo perditionis extrahe eum qui sensu descenderat, vt & quod opinabatur, & quod ignorabat, bonum existimaret. Erudi sicut alienum ab apostolica traditione, & siquidẽ hoc boni consulere voluerit homo, qui prius errore infect⁹ erat, iuxta vocẽ prophetæ, & ille viuet vita, & tu animã tuam liberabis: si autẽ respuit sermonẽ, vtpote contentiosus, tu contestare ne reus fias, tantum cum longanimitate & suauitate, vt ne animam eius de manu tua iudex requirat. Ne odio habeas, ne auerseris, ne persequaris, sed synceram & veram erga eum ostende charitatem. Vt interim etiamsi aliud nullum, certe hoc feras lucri, & magna est hæc vtilitas, egregiúmque lucrum quod diligis, & simul doctrinam Christi doces. In hoc enim, ait, cognoscent, quòd mei sitis discipuli, si charitatem habueritis inuicem. Qua absente nihil proderit, vel scientia mysteriorum dei, vel fides, vel prophetia, vel paupertas, vel confessio Christi: id quod & Paulus ipse demonstrauit, dicens: Si tenuero mysteria omnia, & omnem scientiam, & fidem, ita vt etiã montes dimoueam: charitatem autem non habuero, nullam inde vtilitatem capio. Et si linguis angelorum loquar, & si impertitus fuero omnes facultates meas, & si tradã corpus meum, ita vt comburar: charitatem autem non habeam, nihil sum. Charitas suauis est, non inflatur, nõ quærit quæ sua sunt: omnia sustinet, omnia credit, omnia sperat, omnia sustinet. Dilecti, nullus ex vobis taliter erga Christum fiat affectus, qualiter ista sancta anima. Nullus hominum talia verba præter illum loqui ausus fuisset. Nam anima eius amburebatur cum diceret, Adimpleo afflictiones Christi in carne mea quæ reliquæ. &, precabar ipse anathema esse à Christo pro fratribus meis. &, Quis infirmatur, & non infirmor ego? cumq; tanta erga Christum affectione præditus esset, non iniurias, non violentias, non anathemata cuipiam inferebat: & profecto, quasi non esset is qui tot gentes, & integras ciuitates domino obtulisset: sed quasi humiliaretur, verberaretur, colaphis cæderetur, ridiculúsque esset omnibus, ita hæc curabat blandiendo, adhortando, obsecrando. Sic sanè & apud Athenienses sibi patefecit introitum. Nam cum inuenisset omnes idolorum cultu insanientes, non exprobrauit eis dicẽs: Impij estis vos & planè omnis religionis expertes. Non dixit: Omnia vos diuino honore dignamini, deum ipsum, vnicum & verum dominum & opificem vniuersi, negatis. Sed quid? Obambulans, inquit, & considerans culturas vestras, inueni etiã aram inscriptam, ignoto deo. Quẽ igitur ignorantes colitis, hunc ego vobis annuncio. O miraculum, ô paterna viscera. Piè colere dicit Græcos & idololatras, quanuis impiè colentes. Quare? quia vt pij & verè religiosi cultum suum perficiebant, deum se colere putãtes. Hoc & vobis persuadete. Huius vos imitatores omnes fieri precor, atq; vobiscum & meipsum. Nam cum dominus, qui prænouit quid vnusquisq; nostrum elegit, & qualis futurus est: hoc facit, vt bonitatẽ & magnificentiam suam comprobet: neque enim propter malos creationem intermisit, sed etiam illos communibus bonis locupletauit: quo pacto igitur tu secus facis, qui in ecclesia cum aliis adcurris, & hostiam filij dei perficis? Nescitis quòd calamum confractum non contriuit, & linum fumigans non extinxit: Et quorsum hoc dictum? audi: ludam & eos qui sicut ille exciderant tamdiu non abiecit, quousque seipsum quisque abductum errori mãcipauit. Nónne & pro populi ignorantiis preces offerimus? Nónne præceptũ habemus, vt pro inimicis, & qui nos oderunt & persequũtur, precemur? En quàm probè implemus ministerium? en obsecro ordinatio non effert, non in sublime extollit, non potentiam præstat? Omnes eundem spiritum accepimus, omnes in adoptionem filiorum vocati sumus: quos autem probauit pater, eos fratribus in potestate seruire voluit. Eia ministerium nostrum curemus: obsecramus, & contestamur vos, vt à tanto malo desistatis. Nam is quẽ tu anathematizare decreuisti, vel viuit, & adhuc in mortali vita hac supereſt, vel mortuus est: quod si adhuc supereſt, impiè agis, qui eum qui à malo in bonum se vertere potest, crudeliter abſecas: sin mortuus est, multo magis crudelis es. Cur nam? Quia domino suo stat vel cadit, non iam sub iure humano existẽs. Et de eo quod occultatũ reseruatúmque seculorum iudici, pronunciare tutum est solum ei, qui mensuram scientiæ, & quantitatem fidei cognoscit. dic mihi obsecro, qui scis, quibúsnã verbis sese accusabit vel defendet ille in die quo deus venturus est, vt iudicet occulta hominum? Profecto inscrutabilia sunt iudicia, & imperuestigabiles viæ

Ioan. 13. *1. Cor. 13.* *Galat. 1.* *Matth. 22.* *2. Cor. 11.* *Act. 17.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

eius. Quis enim cognouit sensum domini, vel quis eius consiliarius fuit? Dilecti, fortè nullus ex vobis baptismum se consecutum putat, nullus iudicium aliquando futurum suspicatur? Quid dico iudicium? ipsam nostrā mortem & egressum è corpore non cogitamus, adeo corda nostra huius vitæ solicitudine & curis obbrutescunt & desipiunt. Obsecro, desistite ab hoc malo. Ecce dico, & cōtestor coram deo & electis angelis, hinc vobis in die iudicij magnum malum, & inextinguibilem ignem parari. Nam si in virginum ordine eos, qui cum fulgida fide & morum honestate vixerūt, dominus qui omnium opera eorū considerabit, ob misericordiæ penuriam à thalamo arcebit: quo modo nos qui in omni luxu & crudelitate erga cognatos versamur, obliti dei, salutem assequemur? Ea propter vos oro, ne vobis verba hæc mente excidant. Dogmata enim impia, & quæ ab hereticis profecta, arguere & anathematizare oportet: hominibus autem parcēdum, & pro salute ipsorum orādum. Det deus omnes nos ita charitatis erga deum & proximum esse studiosos, implereq; mandata domini, vt cum misericordiæ oleo, & fulgidis lāpadibus occurramus in die resurrectionis ipsi superno & cœlesti sponso, offerentes ei plurimos in gloria, quos nostra cō passione & pietate lucrifecimus: præstante gratia & misericordia ipsius vnigeniti filij dei, cū quo patri sit gloria simulq; sancto spiritui in secula, Amen.

DIVI IOANNIS CHRYSOSTOMI
aduersus Gentiles demonstratio, quòd Christus sit deus.

VOniam librorum magnitudo, fastidium parit mortalium plerisque, qui vel ignaui domi resident, vel immodicis huius vitæ curis implicātur, vel hebetudine & insciti a prepediuntur: ideo operæprecium visum, resecare multiloquij remoramenta, & in arctum redigere varios prolixosq; patrum sermones, vt ad instituti operis lectionem etiam plurimum desides allecti, magnam promptitudinem & alacritatem præ se ferant. Atque ea de causa, orationem hanc nullis verborum nominúmue fucis & lenociniis illustrabo: sed huiusmodi nominibus vtar, quę & famulo, & ancillæ, & viduæ, & institori, & agricolę comprehensibilia, captuq; facilia sint: & omnino periclitabor, vt quantum fieri potest, omissa prolixitate, appetitus & studia excitem supinorū oscitātiumq; auditorum, quò & ad hæc nostra facilè & absque labore ingrediantur, & quæ apprehendunt fideliter memoria retineant. Primum autem cum gentibus nobis certamen ineundum. Dicet enim vtique gentilis: Vnde manifestū: ꝙ Christus est deus? Ante omnia igitur hoc præstruere oportet, & sponte sequentur alia omnia. At nō à cœlo petenda demonstratio, neq; ab aliis id genus. Nam si ad gentilem dixero, creauit cœlum vel terram, vel mare: non me feret: Incredulus enim est. Si dixero, Mortuum excitauit, cæcos curauit, dæmones fugauit: neque hoc accipiet. Denique si dixero, quòd regnum & ineffabilia bona promiserit, hoc non solum non credet, sed & ridebit. Vnde igitur illum, maxime si idiota est instituemus? Non aliunde quàm ab his quæ inter nos & illum confessa sunt, & quæ in dubiū reuocare nequit. Nam quòd cœlum fecit, & alia quæ dicebam, non sustinebit vt sibi nunc suadeantur. Quæ igitur sunt quæ & ille fecisse Christum confitetur, & non contradicit? Quòd Christianorum genus plantauit Christus. Neutiquam enim contradicet, quòd omnes vndiquaque ecclesias orbis Christus fundarit. Hinc faciemus demonstrationem virtutis Christi, & ostendemus ipsum deū. Etenim non est puri hominis, in tantis rebus, orbem terra, marique, tam breui tempore comprehendere, & tam absurdis moribus præuentum, tantisque malis irretitum liberare humanum genus: & non Romanos tantum, sed & Persas, & omne (vt sic dicam) barbarorū genus. Insuper ꝙ hæc confecit, nullis vsus armis, nullos faciens sumptus, nullos mouens exercitus, nulla prælia committens, sed per vndecim viros principio, ignobiles, viles, rudes, idiotas, pauperes, nudos, persuasit tot hominum tribus: idq; non præsentibus solum, sed & futuris. Quid? quot subuertit leges patrias, aboleuit consuetudines inueteratas, euellit stirpes tanto tempore radicatas, & pro illis suas alias implantauit? Abduxit ab his in quæ propensi erramus, & in ardua & difficilia induxit: cúmque hæc faceret, infestabantur & sui ab omnibus, & crucem ipse genus mortis ignominiosissimum sustinuit. Nihil hic contradicent, quòd crucifixus est & à Iudæis, quòd innumera ab illis passus, quòd quotidie prædicatio increscit & floret: non hic solum, sed & apud Persas, etiānum dum ab illis oppugnatur. Etenim & inde multa sunt martyrū examina, & qui ibi lupis ferociores erant, accepta prædicatione, ouibus mansuetiores euasere, núncque de immortalitate & resurrectione, & ineffabilibus bonis disserunt. Neque in ciuitates solas, sed in solitudinem vsque peruaserunt hæc præclara facinora, & in pagos, & in regiones, & in insulas, & in portus, ac nauium stationes. Nec priuati & principes tantum, sed & ipsi reges qui diademata ferunt, insigni fide crucifixo se submittunt. Ad hæc, Non simpliciter contigerunt ista omnia, sed multo antea prædicta sunt: atque adeò vt ne sermo suspectus sit, libros habemus à Iudęis, qui illum crucifixerunt, & ipsorum testimoniis, & ex libris quos illi custodiunt, nostra probamus, è quibus etiā nunc nōnulla proferemus. Primo omnium quòd deus existens, homo futurus erat, dicit Hieremias: Hic deus noster non conferetur alius ad illum, inuenit omnem viam scientiæ, & dedit ipsam Iacob puero suo, & Israël dilecto suo. Post hæc in terra visus est, & cum hominibus cōuersatus est. Vides, quo modo omnia paucis verbis declarauit, nempe quòd deus existens, homo factus est, & quòd etiam veterem legem ipse condidit? Inuenit enim, inquit, omnem viam scientiæ, & dedit ipsam Iacob puero suo, & Israël dilecto suo. Ecce declarat his, quòd & ante suum in carnem aduentum omnia ipse dispensarit, & omnia ipse fecerit, legem statuens, prouidens quoque, curans & benefaciens. Alius propheta nō solū quòd homo futurus, sed & quòd è virgine nascendus erat, dicit, quem audi. Ecce, inquit, virgo in vtero habebit, & pariet filium, & vocabunt nomen eius Emanuēl: quod si interpretetur quis, sonat, nobiscum deus. Deinde ostendit, quòd non apparēter, sed verè homo sit, adiecit enim dicens: Butyrum & mel comedet. Mos enim est, vt his cibis peculiariter pascantur pueri mox vt nati fuerint. Et declarās quòd non purus homo, iterum addit dicens: Propter quod priusquam sciat puer bonum vel malum, bene sciet à malo seligere bonum. Et quòd non solū homo ex virgine, sed & quòd ex domo Dauid futurus, audi quo modo & hoc multo antea prædicit Esaias, figuralibus verbis & translatione vsus multa, prædicit tamen: Egredietur virga de radice Iesse, & flos de radice eius ascendet, & quiescet super eum spiritus dei, spiritus sapientiæ & intellectus, spiritus consilij & fortudinis, spiritus scientiæ & pietatis: spiritus timoris dei implebit ipsum. Nam Iesse ille pater fuit Dauid. Manifestum igitur, quòd à tribu illa, & non solum à tribu illa, sed & à domo illa processurus erat. Et hoc prædixit, dicens: Egredietur virga de radice Iesse, non de virga loquens, sed de Christo & regno eius. Quòd non de virga dixerit, consequentia declarant. Nam cū dixisset: Egredietur virga: adiecit, quiescet super eū spiritus sapientiæ & intellectus. Nullus autem tam insipiens qui dicat, quòd super lignum veniat spiritus gratia, sed manifestum quòd super immaculatū illud templum: & non dixit, veniet: sed, super eum quiescet: quia vt venit, mansit, & non discessit. Hoc etiam Euangelista dixit: Ego vidi spiritum descendētem sicut columbam, & mansit super eum. Neque siluit Iudaicam sententiam, quam ostenderunt ipso nato. Nam euangelista sic dicit: Vt Herodes audiuit, turbatus est, & omnis Hierusalē cum eo. At propheta, audi quo modo & hoc multo ante prædicēs annunciarit: Puer natus est nobis, & filius datus est nobis, & vocabitur nomē eius magni consilij angelus, admirabilis, consiliarius, deus fortis, potens, princeps pacis, pater futuri seculi. Hoc de puro homine nemo dicit, etiam qui valde contentiosus. Nam nullus hominum vnquā etiam ab ipso seculo dictus est Deus fortis, sicut neque pater futuri seculi, neq; princeps pacis huius. Nam pacis suæ, ait, non est terminus. Et manifestat rerum euentus, quòd pax in omnē intrauit terram, & in mare, in orbem habitabilem & inhabitabilē, & in montes & colles, & valles à die illa à qua Christus incipiens dixit: Pacem meam do vobis, non sicut mundus dat pacem. Hominum enim pax statim dissoluitur, & varias habet vicissitudines. Verum quæ à Christo datur, stabilis est, imò firma, solida, immortalis, fine carēs, licet milia bellorum vndiquaque ingruant, & quotidie milia insidiarum parentur: attamen omnipotens sermo suus etiam hanc perficit, & conseruat. Non solum autem prædixerunt futurum hominem, sed & modum aduentus eius. Nam affuturus erat, non iaciens vel fulmina vel fulgetra è supernis, nec concutiēs terram, nec rotans cœlum, nec alia id genus prodigia operans: sed absque strepitu, & ita absque tumultu & turbatione, vt nemo persentisceret. In domo enim fabri natus est, in domo ignobili & vili. Audi, quo modo neq; illud propheta prædicendo tacuerit, dicit enim: Descendet sicut pluuia in vellus, quibus aduentus illius tranquillus & quietus signatur. Neque hoc cōtentus, declarauit etiam quàm mansuete & suauiter cum hominibus conuersaturus esset. Nam cum iniurijs afficeretur, opprobraretur, conspueretur, flagellaretur, & denique cruci affigeretur, nullū vltus est talia facientem: sed tulit omnia sapienter, & æquo animo, contumelias, insidias, insaniam & furorem importunæ illius plebis. Quod etiam ipsum manifestans scriptura, sic dicit: Calamū contritum non confringet, & linum fumigans, non extinguet, donec educat in veritatem iudicium, & in ipso gentes sperabunt. Et alius locum in quo nascendus erat, indicat, dicens: Et tu Bethlehem in terra Iuda, nequaquam es minima in principibus Iuda: ex te enim egredietur dux, qui reget populum meum Israël, & exitus eius ab initio à diebus seculi. Et diuinitatem & humanitatē indicat. Nam dum dicit, & exitus eius ab initio, & à diebus seculi, substantiam declarauit, quæ ante secula fuit. Cum autem dicit: Egredietur dux, qui reget populum meum Israël: nativitatem secūdum carnem docet. Vide autem iterum & aliam prophetiam refulgentem. Non solum enim quòd nascendus sit, sed & quòd nobilis ille locus futurus, tametsi vilis & paruus. Nequaquā enim, inquit,

minima eris in ducib⁹ Iuda. Nam omnis orbis Bethleē confluit, vbi natus positus est: & nobilis factus est locus ille non alia de causa, quàm hac sola. Item & tempus quo affuturus erat, manifestauit, sic dicēs: Non deficiet princeps ex Iuda, neque dux ex lumbis eius, donec veniat cui repositum est: & ipse erit expectatio gentium, ligans ad vineam pullum suum, & ad vitem pullum asinæ suæ: lauabit in vino stolam suam, & in sanguine vuæ pallium suum: iucundiores oculi eius vino, albiores dentes eius lacte. Vides & hoc vaticinium cōgruere? Nam tunc comparuit, cum iam deficerent principes Iudaici, & sceptris Romanorum subderentur: & impleta est prophetia, quæ dicit: Non deficiet princeps à Iuda, neque dux à lumbis eius, donec veniat: Christum dicēs. Nam simul vt natus est, & descriptio prima facta est, imperantibus videlicet Romanis Iudæorum genti, & eam sub seruitutem suam agentibus. Deinde assignatur & aliud: Et ipse erit expectatio gentium. Aduentu enim suo gentes omnes attraxit. Herodes Christum inquisiturus erat, & interempturus propter eum omnes qui ibi erant pueros: & neque hoc siluerunt prophetæ, sed multis antea temporibus prædixerunt, dicentes: Vox in Rhama audita est, luct⁹ & fletus, & clamor multus: Rachel plorabat filios suos, & consolari noluit, eò quòd non erant. Rediturus erat ex Aegypto, & hoc significauerunt vates: Ex Aegypto vocaui filium meum. Erat in locis insignibus manifestādus, vbi statim signa faceret ac doceret, & ipsum prædictū est, propter quod Esaias dicebat: Regio Zabulon, terra Nephthalim, populus qui sedebat in tenebris, vidit lucem magnam: sedenti in tenebris & vmbra mortis, lux orta est eis. Quibus manifestat aduentum illius. Doctrinam quoque & cognitionem, quam à miraculis illius acceperint, enarrat: & deinceps alia miracula subiūgit, quo modo claudos curarit, quo modo cæcos sanos, & quo modo balbos expedite loqui fecerit. Tunc aperientur, inquit, oculi cęcorum, & aures surdorū audient, tunc saltabit quasi seruus claudus, & clara erit vox inexpedite loquentiū: quod scilicet nunquam factum est, quàm in aduentu illius. Signorum item aliquorum etiam speciatim meminerunt. Ingresso enim aliquando in templum, pueri adhuc ab vbere pendentes, & inexpeditam habentes linguam, cecinerunt in illū hymnos, sic dicentes: Osiana in excelsis, benedictus qui venit in nomine domini. Hoc multo antea prædixerat propheta, sic dicēs: ex ore infantium & lactētium perfecisti laudem, dum destruis inimicum & vltorem, hoc est Iudaicum populum: contra quem pugnabat natura, & opificem prædicabat. Sin gebatúrque apostolico munere innocens ętas, necdum loqui valens. Porro, ꝙ nonnunquam disputando cum Iudæis, ob ingratitudinem eorum, pleraque ænigmatis & parabolis adumbraturus esset, prædictum etiam istucipsum antea fuit: Loquar enim, inquit, propositiones à fundatione mundi, eructabo occulta ab initio. Quin & sapientiā eius in concionando propheta prædixit, inquiens: Diffusa est gratia in labiis tuis. Et alius iterum, Ecce intelliget puer meus, & exaltabitur, & glorificabitur, & valde sublimis erit. Præterea aduentus sui insignia facta cum miraculis, quasi in summa enarrat idem. Spiritus, ait, domini super me, cuius gratia vnxit me vt euangelizē pauperibus misit me, vt prædicē captiuis remissionem, & cæcis visum. At quòd Iudæi tanta beneficia in se conferentem, quem nec in paruo, nec in magno arguere poterant, sine omni causa auersaturi essent, audi Dauid dicentem: Impugnauerunt me

Universidad de Deusto
Biblioteca

gratis, cum osoribus pacis eram pacificus. Erat asino aliquando ciuitatē ingressurus: hoc etiam ipsum olim est prædictum, Zacharia sic dicente: Gaude valde filia Sion, prædica filia Hierusalem: Ecce rex tuus venit mansuetus, ascendens super subiugalem & pullum nouum. Eiecit vendentes columbas & nummularios, faciens hoc zelo domus dei, & ostendens quòd non sit contrarius deo, idem sentiendo quod pater: vnde & iustè vindicabat, quia facta erat domus patris, domus negociationis. Cui rei conscius propheta mentem qua faciebat, prædixit in hunc modum: Zelus domus tuæ comedit me. Quid hoc euidentius dici potuit? Tradendus erat à participe mensæ suæ, proditorem agente. Vide quo modo & illum reuelauerit propheta: Qui comedit, ait, panem meum, magnificauit super me calcaneum. Considera item, quàm consonet euangelium: Qui intinxit, ait, mecum manum suam in catinum, ille me tradet. Erat autē illum traditurus nō simpliciter, sed vendens sanguinem preciosum, & pro illo pecuniam accipiens: & neque hoc obticuit propheta, demonstrās consona, & impudentia illorum consilia, ac sermones quos inter se conferebant. Nam ille dicebat: Quid vultis mihi dare, & ego vobis illum tradam? Isti vero respondebant: Triginta argenteos. In ænigmate dicit: Os peccatoris & dolosi super me apertum est. Proditor ille damnans seipsum ob peccata quæ fecerat, argenteos abiecit, & ad laqueum currens vitam finiuit, fecitque vxorem suam viduam, & filios orphanos, & domum desertam. Vide ergo quo modo & hanc tragicam calamitatem propheta annunciat, dicens: Fiant filij eius orphani, & vxor eius vidua. Commouebātur, vsquequo eiiciantur à scrutantibus domus eorū. Et post illum factus est apostolus quidam Matthias, & istucipsum etiā præcinuit, dicēs: Episcopatū eius accipiat alter. Tradito Iesu, & cōprehenso voluntariè, coactum est concilium iniquitate plenum conuenientibus Iudæis & gentibus. Vides, quo modo etiam hoc prædixerit propheta, dicens: Quare fremuerunt gentes, & populi: vsque, Abiiciamus à nobis iugum ipsorum. Quæ vox est eadem cum illa quam clamauerunt cum Pilato dicente: Regem vestrum crucifigam? respōderunt: Nos regē non habemus nisi Cæsarem. Ad hæc quoque prædixerunt, & multos alios sermones & accusationes, quos interim miscebant. Silebat Iesus, & silentium quoque Esaias dixit: Sicut ouis ad occisionem ductus est, & sicut agnus coram tondente mutus, sic non aperuit os suum. Postea corruptam sententiam monstrans, In humilitate sua iudicium illius sublatum est, ait: hoc est, nullus illi iusta iudicauit. Postea & causam cædis dicit. Nam suorum peccatorum gratia non est passus quæ passus est, immaculatus enim & innoxius erat, sed pro mundi malis traditus est. Vide quo modo duo hæc aperuerit, cum dixit: Peccatum non fecit, neque inuentus est dolus in ore eius. Cuius ergo gratia occisus est: pro iniquitatibus populi ad mortem venit. Quid lucri à cruce & morte illa? Bona quibus nunc gaudemus, peccati interitus, vulnerum animæ emendatio, cura & medicina mirabilis, ac rara. Quod & ipsum quo modo prædicat vide, dicit enim: Omnes sicut oues errauimus, vnusquisque in viam suam aberrauit, & disciplina pacis nostræ super eum, liuore eius nos curati sumus. Ad hæc, & Iudæi pœnas daturi erant pro flagitiis suis. Vide quo modo hoc manifestauit, dicens: Dabo malos pro sepultura eius, diuites pro morte eius, Quod Dauid cum dixisset: Abiiciamus à nobis iugum ipsorum, adiicit: Qui habitat in cœlis irridebit eos: tunc loquetur ad eos in ira sua, & in furore suo conturbabit eos. Quibus significat dispersionem eorū in omnes gētes in toto orbe. Quod & in euangeliis declarans, dicebat: Eos autem qui me super se regnare nolebant, adducite huc, & occidite eos ante me. Præterea, qui prænunciauerunt mortem, neque mortis genus siluerunt, sic dicentes: Foderunt manus meas, & pedes meos, dinumerauerunt omnia ossa mea. Insuper & aliam post crucifixionem iniquitatem non tacuerunt, dicentes: Partiti sunt sibi vestimenta mea, & super vestem meā miserunt sortem. Consequenter sepeliendus erat, quod sic manifestatum: Posuerunt me in lacu inferiori, in tenebris, & in vmbra mortis. Funeris quoque pompam non transierunt silentio: nempe, quòd mulieres attulerūt myrrham, guttam, & casiam, audi quid dicat propheta: Myrrham, & guttam & casiam à vestimentis suis, ex quibus lætificauerunt te filiæ regum in honore suo. Resurrecturus erat, vide quo modo & hoc prædixerunt: Non derelinques, ait, animam meam in inferno, nec dabis sanctum tuum videre corruptionem. Aliis autem verbis Esaias idem hoc monstrat, dicens: Et dominus vult ipsum purificare à plaga, ostendere ei lumen, iustificare iustum, qui bene multis seruierat. Quòd eius occisio fuerit multorum peccatorum humanorum solutio: Peccata, dicit, multorum ipse tulit. Quòd à dæmonibus liberauit homines, Et diuisit, ait, spolia fortis: per mortē enim hoc fecit & ea de causa in mortem tradita est anima eius. Et quia præciendus erat toti orbi, addit: Et ipse hæreditate possessurus multos. Insuper, descendit in infernum, omnes disturbauit & tumultu turbationeq; impletam arcem destruxit. audi de hoc in inferioribus tumultuātes, & dicentes: Tollite portas principes vestras, & eleuamini portæ æternales, & intrabit rex gloriæ. Quis est iste rex gloriæ? Dominus virtutum ipse est rex gloriæ. Et Esaias iterum: Portas æneas confringam, & vectes ferreos conteram, & aperiam tibi thesauros obtenebratos, & inuisibiles ostendam tibi. Infernum sic vocat. Nā quanuis infernus esset, animas tamen tenebat sanctas, & vasa preciosa Abrahā, Isaac & Iacob. Propter quod thesauros vocat: obtenebratos autem, quia nondum sol iusticiæ ibi fulserat, neque de resurrectione sermones prædicarat. Iam quòd non mansurus in terris post resurrectionem, sed assensurus esset, hoc quoque nobis manifestauit, dicendo: Ascendit deus in iubilatione, & dominus in voce tubæ. Per iubilationem & tubam, clara eius ascensio docetur. At quòd ascensurus ipse, non staturus esset cum angelis, neque cum archangelis, neque cum aliis administratoriis virtutibus: sed sessurus super sedem regiam, audi quid dicat: Dixit dominus domino meo, sede à dextris meis, donec ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum. Post hæc missurus erat apostolos, & hoc prædixerūt, dicentes: Quàm speciosi pedes annunciantium pacem, annunciantium bona. En quantum laudat corporis partem pedes, qui illos vndequaque ferebant. Sub hæc, commemoræ quo modo præualuerint apostoli, dicit enim: Dominus dabit verbum euangelizātibus virtute multa. Non enim mouerunt arma, neque expenderunt pecunias, neque robore corporis, neque exercituum multitudine, neque aliquo tali vsi sunt: sed verbo simplici, & multam habente virtutem, ac miraculorum ostensionem. Crucifixum enim prædicantes, & miracula facientes, totum orbem sibi subiecerunt: & propterea dicit: Dabit virtutem euangelizantibus virtute multa: miracula significans.

Zach.2.
Psal.68.
Ibid.40.
Marc.14.
Matth.26.
Psal.108.
Ioan.19.
Esaiæ.52.
Luce.19.
Psal.21.
Psal.44.
Esaiæ.45.
Psal.23.
Esaiæ.52.
Psal.67.

la significans. Etenim mira virtus erat, piscatorem, publicanum, pellionem, nudis præceptis mortuos suscitare, dæmones expellere, mortem abigere, philosophorum linguam mutam facere, rhetorum ora constringere, apud principes ac reges versari, Barbaris, Græcis, & omni hominum generi imperare. Nam omnia hæc verbo illi perfecerunt, & virtute multa mortuos in vitos mutauerunt, peccatores in iustos, cæcos in videntes & mortuos naturæ, ac maliciam animæ expulerunt. Dein, quòd virtus hæc eis à spiritu sancto affuerit, declararunt, cum dicunt: Spiritu impleti sunt, prophetaruntq; viri ac mulieres. Quòd autem in linguis igneis super eos consedit, Ioel multo antea prædixit, inquiens: Effundam de spiritu meo super omnem carnē, & prophetabunt filij vestri, & filiæ vestræ: & adulescentes vestri visiones videbunt, priusquam veniat dies domini magnus: futurum illum prędicens: nam nec hunc siluit. Postea, declarans fide salutem constare, dicit: Et erit, omnis qui inuocauerit nomen domini, saluus erit. Nec solum habemus quòd illi mittendi erant, sed etiā quòd in totum orbem peruenire debeat prædicatio, ita vt nulla pars esset in qua non audiretur. In omnem terrā, ait, exiuit sonus eorum, & in fines orbis terræ verba eorum. Ad hæc, quòd cum authoritate prædicarint, & regibus potentiores fuerint, docet, inquiens: Constitues eos principes in omni terra. Quòd autem regibus maiores sint Petrus & Paulus, declarauit euentus. Nam regum leges, etiā ipsis viuentibus, irritantur: at piscatorū illorū, etiam mortuis ipsis ratæ sunt, & immobiles manent: licet multis legibus, animaduersionibus, armis, suppliciis, argutiis, verborum eloquentia, cognationibus, amiciciis, dæmonibus, diabolo, consuetudinibus, malis moribus, voluptatibus, & infinitis aliis refringere plurimi conati sint. Et quia illi constituti principes, etiam desiderabiliores sint subditis, nō sicut multi principes, terribiles, molesti, & atroces: ideo subdit, dicens: Propterea populi cōfitebuntur tibi in seculum: hoc est, gratias dicent tibi, gratias multas tibi offerent, quòd tales principes dedisti. Et quòd prædicatio vbique increscat, audi: Postula à me, & dabo tibi gentes hæreditatem tuam, & possessionem tuam terminos terræ. Et iterum alicubi: Implebitur omnis terra scientia domini, sicut aqua multa, quæ operit mare. Et facilitas obedientiæ docetur. Non docebit, ait, vnusquisque proximum suum, & vnusquisque fratrem suum dicens: cognosce dominum: quia omnes cognoscent me à minimo illorum vsque ad maximum illorum. Indiscissa ecclesia manifestatur: In nouissimis diebus insignis erit mons domini præparatus in vertice montium, & exaltabitur super omnes colles, & venient ad eum omnes populi, & gentes multæ. Et quòd non solum firma, & solida, & immobilis, sed quòd & multa orbi pace præsidebit. Et interibunt principatus multorum in ciuitatibus, & monarchiæ: vnum autem quoddam regnū propagabitur, & abundantius erit pace, non sicut prius. Nā prisca illa regna, & dolosi rhetores, & armati milites parauerunt: Christo autem aduenīente, omnia illa dissoluta sunt, & bella in partem seorsum concesserunt. Hoc enim docens propheta, dicebat: & confringēt gladios suos in vomeres, & lanceas in falces, & non accipiet gens contra gentem gladium, & non discent bellum. Nam prius in illis omnes exercebantur, nunc & artis eius obliti sunt, imò plures eius neque initium gustarūt. Si autem sunt pauca quædam bella: quid hoc ad crebra illa & continua, cum gens contra gentem insurgeret? Deinde & vnde constituta sit ecclesia, prædicit. Nam non solum benigni & mansueti, & suaues homines, sed & feri, & inhumani inter seipsos, & lupi, & leones, & tauri moribus colligendi erant: è quibus omnibus vna fiebat ecclesia. Audi quo modo armenti illius varietatem declarans propheta dicit: Tunc pascetur simul lupus cum agno, quo frugalem vitam regum indicat. Quòd autem non de feris hæc sonant, vt fortè dixerit Iudæus, quando hoc factum est dicat, nunquam lupus agno compascuus fuit. Aut si simul pascetur, quid hoc humano generi proderit? Sed hoc ad feros & agrestes homines pertinet, Scythas, Thraces, Mauros, Indos, Sauromatas, Persas: quia gentes illæ omnes sub vno iugo erunt. Id quod & alius quidam propheta manifestius dicebat: Et seruient ei sub iugo vno, & adorabit eum vnusquisque à loco suo. Non vltra Hierosolymis solum, sed in toto orbe: neq; vltra dicetur hominibus, vt Hierosolymas adeant, sed vnusquisque domi manens, cultum illum perficiet. Erant eiiciendi Iudæi, audi quo modo & hoc prædixit propheta: Ecce & in vobis concludentur ianuę, & non accenditis altare meum gratis. Et mihi quidem seruiunt, ait, ab Oriente solis vsque ad Occidentem. Nomen meum glorificabitur in gentibus, & in omni loco sacrificium mihi offertur, & hostia pura. Vides quo modo cultus nobilitatem manifestauit, quo modo excellentiā & immutationem eius, quòd non in loco, sed modo: non in nidore & fumo, sed in alio cultu nostra erunt ministeria. Et quo modo illos, dicet quispiam, attraxerunt apostoli? Qui non nisi vnā linguam habebant, nempe Iudaicam: quo modo Scytham, & Indum, & Sauromatam, & Thracem docebant? Acceperant à spiritu sancto gratis multiingarum linguarum dona. Et hoc quoque non apostoli solum suum dicunt, sed & prophetæ simul duo hæc declarantes, scilicet, quod varietatem linguarū acceperint apostoli, & quòd neque hoc attraxerit Iudæos. In variis linguis, & in labiis aliis loquar populo huic, & neq; sic audient me, dicit dominus. Quid hoc manifestius vidit aliquis? Erant Iudæi increduli futuri, & gētes ad fidem ascisc endæ: hoc Esaias declarans manifestat: Inuentus sum ab his qui me non quærunt, manifestatus sum his qui me non inquirunt. Dixi: Ecce ego sum ad gentem, quæ non inuocauit nomen meum, ad Israël expandi tota die manus meas, ad populum incredulum, & cōtradicentem. Et iterum: Annunciamus coram eo vt puer, & sicut radix in terra sitienti. Domine quis credidit auditui nostro, & brachium domini cui reuelatum est? Et non dixit, doctrinæ nostræ: sed auditui nostro: vbi ostē dit, quòd non proprium aliquid loquuntur, sed ea ipsa administrarunt, quæ audierunt à deo. Et quòd nostra Iudaicis præferenda magisque colenda sint, vide quo modo prædicit propheta: Irritabo vos in non gente, in gente insipienti irritabo vos. Prioris populi vilitatem signat in hoc, quòd dicit, in non gente: non enim gens putabatur esse, ob vilitatem nimiam, ob stulticiam, ob insipientiam. Sed mutatio hæc fide facta est, vt nostra gens nūc multo dignior appareat, quàm ista fuit olim. Vide etiam quo modo declarauit hoc ægrè laturos Iudæos, & inde irritatos futuros meliores: dicit enim, Irritabo vos in non gente: hoc est, tanta dabo ipsi bona, vt æmulatione corripiamini, & mordeamini. In hoc meliores facti sunt: nam cum audirent Mosem, & prophetarum signa viderent, mare diuisum, petras scissas, aërem mutatum, aliáque prodigia, filios sacrificabant, & initiabant Beelphegor, magicæq; vacabant arti. At

Psal.2.
Psal.18.
Esaiæ.2.
Sopho.2.
Malac.1.
Esaiæ.65.

Universidad de Deusto
Biblioteca

vbi nos ad fidem acceſsimus,longéque venerabiliores A apparuerunt res noſtræ,quàm illorum:& ipſi zelotypia laborarũt,& humiliati ſunt,& ita meliores facti, quàm dum à prophetis erudirentur, & prodigia viderent. Nam ex æmulatione noſtri rectè ſe gerunt:nullus enim ipſorum, vel pueros nunc immolat, vel ad idola currit,vel vitulum adorat. Virginitatis decor apud veteres neque nominabatur,in noua autẽ lege fulſurus erat. Vide quo modo & hoc prædixit Dauid:Afferentur regi virgines poſt eam, afferentur in templum regis. Et neque ipſum ſacerdotum nomẽ obticuit, epiſcoporum nomen dico. Conſtituam enim principes tuos in pace, dicit, & epiſcopos tuos in iuſticia. Veniet vt iudex rationem exacturus ab hominum genere, & cum primis à ludæis.Vide quo modo hoc prędicit & Dauid & Ma
Malach.3. lachias. Malachias enim ſic dicit: Et veniet ſicut ventilabrum, ſicut herba fullonum, & purgabit argenteum B
1.Cor.3. & aureum,iuxta dictum Pauli,Dies declarabit, quia in igne reuelabitur. At Dauid ſecundum eius aduentum prædicans, Deus manifeſtè veniet, dicit: Nam prior eius aduentus multæ miſericordiæ eſt, ſecundus autem non item: ſed aderit è cœlis ipſis, angelorum multitudine vndique effuſa,aduentúque ſuo ad ſimilitudinem
Lucæ.17. fulguris omnia comprehendente.Nam vt fulgur egrediens in Oriente, etiam in Occidente videtur, ita erit aduentus filij hominis. Quo declaratur eius claritas, & quod ſemetipſum annunciet: nullo enim præcone
Pſal.49. opus habebit, quod propheta docens dicebat: Dominus manifeſtè veniet. Deinde iudicium adducens futurum,ſic inquit: Ignis in conſpectu eius exardeſcet, & in circuitu eius tempeſtas valida. Dixit ſupplicia, dicit & fulgorem:Aduocabit cœlum deſurſum,& terram,vt diſcernat populum ſuum. Terram hic omne hominũ C genus dicit,deinde cum omni hominum genere & Iudæos iungit. Nam ad ipſos pertinet: Congregate illi omnes ſanctos eius, quia deus iudex eſt. Aduentu ſuo cultum victimarum reiecturus erat, vt ne amplius ille acceptus eſſet, ſed noſtrum illud ſacrificium admitteretur. Accipe quo modo & hoc prædictum ſit: Sacrificium & oblationem noluiſti, corpus autem perfeciſti mihi. Nam per corpus, & obedientiam noſtram inſtituturus erat cultum nouum: ideóque dicit, corpus autem perfeciſti mihi. quod & alibi manifeſtans dicebat: Populus quem non cognoui, ſeruiuit mihi, in auditu auris obediuit mihi, non videns mare ſciſſum,non petram ruptã,ſed audiens meos apoſtolos. Et vbi corpus perfeciſti mihi,tũc dixi,ecce venio.In capite libri ſcriptum eſt de me. Duo autẽ hæc manifeſtauit:& q̃ affuturus ſit tunc,quando ceſſabunt ſacrificia:quod & factum D principatu Iudæorum ad Romanos trãſeunte: & quòd de aduentu ſuo antequam adueniret, prædictum ſit. Quo modo autem ſcriptum de eo quòd aderit, dixi-
Baruch.3. mus quòd Baruch dicit:In terris viſus eſt,& cum homi-
Deuter.18. nibus conuerſatus eſt. Dicit autem & Moſes ſic: Prophetam vobis excitabit dominus deus de fratribus noſtris,ſicut me, ipſum audietis: & erit, omnis anima quę prophetam illum non audierit, exterminabitur de populo ſuo. Vides hoc in nullo impletum,quàm in hoc ſolo. Etenim multi prophetæ ſurrexerunt, & omnes parum auditi ſunt:attamẽ propterea Iudæi nihil ſunt paſſi. Hunc autem quia non audierunt,vagantur erratici, fugitiui,& exules, oberrantes vbique, excluſi à ſua ciuitate, & à paternis legibus & conſuetudinibus, in ignominia & vltionis pœna. Quæ ſub Veſpaſiano & Tito ſunt paſſi,iam dicere non vacat: ita omnem calamitatem excedit ea tragœdia.Et impletum eſt propheticum illud:Omnis qui non audierit prophetam illum, exterminabitur.Propter hæc omnia,quæ illorum fuerunt,in ſolitudinem redacta,quia prophetam illum non audierunt. Quòd ſuſcitabit omnes, prædictum eſt cum dicunt:Reſurgent mortui,& euigilabũt qui in monumen- *Eſaiæ.26.*
tis.Ros enim paradiſi medicina ipſis eſt.Quòd poſt crucem,poſt mortem res Chriſti clariores futuræ, & quod poſt reſurrectionem prædicatio Chriſti inualitura eſſet, ſimiliter prædictum. Nam poſtquam orauit in Oli- *Marc.14.*
ueto,proditus eſt à diſcipulo,conſputus eſt,conuicia audiuit,flagellatus eſt,crucifixus eſt,& irriſus quantum illi volebant,neque ſepulturam obtinuit: veſtes eius diuiſerunt carnifices: in mala opinione vitam finiuit, vt
Ioan.19. blaſphemus,vt tyrannus.Nam omnis qui ſeipſum facit regem,dicebant,non eſt amicus Cæſaris. Et iterũ:Ecce audiſtis,q̃ blaſphemus eſt. Erántque hæc omnia antea ſignificanda.Ne timueris,horũ gratia,quòd crucifixus, quòd flagellatus,q̃ colaphis cæſus,q̃ conſputus,quòd à latronibus cõuiciis inceſsitus,quòd tyrãnidis & blaſphemiæ nomine occiſus, Ita ſe habebunt res eius poſt mortem & reſurrectionem,vt nemo contradicat,quin ſummo honore antecellat. Hoc certe & factum eſt,& prædictum, quod & propheta prædicebat inquiens: Ē- *Eſaiæ.11.*
rit radix Ieſſe,& qui exurgat vt regat gentes,in ipſo gentes ſperabunt.Et erit quies eius,honor. Hoc autem mortis genus diademate quouis glorioſius eſt. Nam reges poſitis diadematis, crucem ſuſcipiunt, mortis ſymbolum. In purpuris crux, in diadematis crux, in precibus crux,in armis crux,& in menſa ſacra crux,& in toto orbe crux, & ſuper ſolem fulget crux. Et erit requies eius, honor:licet diuerſo modo in rebus humanis cõtingere ſolet.Nam cum hi qui hic in magna gloria, rebúſque florentibus agunt,moriũtur, pereunt cum eis ſimul alia omnia:id quod non ſolum in diuite,ſed & in principe, atque adeo id & in regibus ipſis quis videt. Nam leges eorum irritantur, ſtatuæ obſcurantur, memoria extinguitur,nomen eorum in obliuionem venit,à cognatis deſpiciuntur.Et licet pridem mouerint arma, concitarint ſeditiones populorum & vrbiũ, reuocauerint proſcriptos, occiderint dominos, ſimul tamen conciderunt hæc omnia, quanuis glorioſa prius fuerint. At ſecus in cruce euenit. Ante crucem in luctu res erant, Iudas prodidit,Petrus negauit, reliqui profugerunt, Ieſus *Ioan.18.*
ſolus inter amicos comprehenſus eſt:multi qui credide rant retrorſum abierunt. Cæterum, vbi occiſus eſt, & mortuus, vt diſcas quòd non ſit purus homo: non ſolum res eius non intercidunt, ſed multo clariores illuſtrioréſque, & ſublimiores ſunt redditæ. Nam ante crucem præcipuus apoſtolorum, neque oſtiariæ minas tulit, & poſt tantam eruditionem aiebat ſe neſcire quis eſſet.At poſt crucem,orbis ad fidem acceſsit, & infiniti martyrum populi occiſi, malentes mori quàm dicere quòd præcipuus ille apoſtolorũ formidans vnius oſtiariæ minas. In omni regione, omni ciuitate & ſolitudine,& parte orbis,quæ habitationi accommoda, & quæ non accommoda,prædicamus crucifixum. Et reges & principes,& milites,& præſides,& ſerui,& liberi,& idiotæ,& ſapientes,& inſipientes & barbari,& reliqua hominum genera,ac terrę omnes quas ſol ſpectat,ad hoc nomen currũt,vt adorent: vt diſcas quid ſit,Et requies eius honor.Et locus quidem quo corpus hoc poſitũ,breuis erat,& valde anguſtus:anguſtior tamẽ,& venerabilior mille regum palatiis, imò etiã regibus ipſis. Et erit requies eius honor. Non in ipſo tantũ,ſed & in diſcipu
lis ſuis

lis ſuis hoc contigit. Nam qui ducebantur & circundu A cebantur, qui contempti erant & vincti,qui innumera patiebantur dum viuebant: vbi defuncti ſunt, regibus ipſis erãt magis venerabiles etiam Romæ, quæ vrbium eſt regaliſsima,relictis omnibus, ad ſepulchra piſcatoris & pellionis currunt & reges, & præſides, & milites. Et in Conſtantinopoli reges noſtri magnam gratiam putant, non ſi prope Apoſtolos, ſed ſi vel extra eorum veſtibula, corpora ſua ſepeliantur, fiántq; piſcatorum oſtiarij reges.Neque hinc in morte confunduntur, ſed honeſtantur & ipſi, & eorum nepotes, & pronepotes. Et erit requies eius honor.Quale autem ſymbolum huius mortis:Signum erat mortis maledictæ, mortis omnium defamatiſsimæ. Hoc enim ſolum mortis genus maledictioni obnoxium fuit. Vt exempli gratia quid dicam,qui olim peccabant,comburebantur, lapidabãtur,& aliis modis vitam finiebant, vt ſupplicijs tãtum: B Crucifixus autem, & in ligno ſuſpenſus, nõ ſolum hoc ferebat, vt graue aliquod ſupplicium, cui adiudicatus
Deut.21. erat,ſed & vt maledictum quoddam.Nam maledictus omnis,dicit,qui pendet in ligno.Veruntamen hoc maledictum,hoc abominabile,hoc extremi ſupplicij ſymbolum, crux, diadematibus, & coronis clarius factum eſt.Neque enim ſic regia corona ornatur caput, vt cruce, quæ omni cultu dignior: & quam omnes prius abhorrebant,eius figuram tantopere quærunt:atque adeo vbique ea inuenitur apud principes, apud ſubditos, apud mulieres,apud viros,apud virgines, apud nuptas, apud ſeruos,apud liberos:ſubinde omnes ea ſe ſignant, inſcribendo in nobiliſsimum membrum noſtrum. In fronte enim noſtra, quaſi in columna quotidie figuratur.Sic in ſacra menſa, ſic in ſacerdotum ordinationibus, ſic iterum cum corpore Chriſti, in myſticis cœnis C fulget.Hanc vbique celebrari videre licet,in domibus, in foro,in ſolitudine, in viis,in montibus, in collibus, in vallibus, in mari, in nauigiis & inſulis, in lectis, in veſtibus,in armis,in thalamis,in ſympoſiis, in vaſis argenteis,in aureis, in margaritis, in murorum picturis, in corporibus brutis male affectis, in corporibus à dæmoniis obſeſsis, in bellis, in pace, in diebus, in noctibus, in delicatorum choreis, in monachorum ordinibus, adeo certatim donum hoc mirabile rapiunt omnes.Mira eſt hęc gratia,nullus confunditur,nullus erubeſcit, cogitans quòd maledictæ mortis ſymbolum fuerit:ſed omnes ipſo magis ornãtur, quàm diadematum coronis, vel multis gemmatis monilibus & torquibus. Et non ſolum nõ fugitur, ſed & deſideratur & adamatur,& omnes de ea ſoliciti ſunt,& vbique fulget,& ſparſa eſt in parietibus domorum, in culminibus, in libris, D in ciuitatibus,in vicis, in locis quæ habitantur, & quæ non habitantur. Vellem audire à pagano, vnde ſymbolum tã maledictæ mortis ac ſupplicij omnibus tam deſiderabile,ſi non magna crucifixi virtus? Quòd ſi nihil hoc eſſe putas,ſed adhuc impudens manes, & veritati te opponis,& ad lumen cæcutis:ex alio argumento diſce,quale hoc ſit, & quantæ virtutis. Sunt lictoribus multa tormentorum genera,ligna,lora,vngues, plumbum,quibus torquent corpora,& membra dilacerant, & diſtrahunt: & quis nam vellet hæc in domum ſuam inferre? quis vellet manu contingere? vel quis vellet ad carnifices,dum hęc agunt,propius accedere,vt videat? An non plures ita abominantur, vt neque aſpectũ, neque tactum ſuſtineant,aliqui nauſeãt, & in auſpicatum cenſent,procúlq; fugiũt,& oculis auerſantur? Tale quip piam vtique & crux olim erat, atq; illis multo grauior, vt ſuprà memini. Nam non mortis tantum,ſed & maledictæ mortis ſymbolum erat. Vnde ergo, dic mihi, omnibus tantum eius ſtudium & cura,quòd ita deſiderata cũctis,& omnibus deſiderabilior? Ipſum ergo hoc lignum,in quo poſitum ſanctum corpus domini,& crucifixum: quare nam habere totus orbis ita contendit, vt qui paruum quiddam ex illo habẽt, hoc auro includant,tam viri quàm mulieres,& ceruicibus ſuis aptant, hinc valde honeſtati,& magnifici, muniti & protecti, licet condemnationis fuerit lignum.Sed qui omnia operatur & præparat, qui orbem terrarum à peccato tãto transfert,& terram cœlum facit,etiam rem hanc,licet contemptam, & omnibus mortibus turpiorem, ſupra cœlos eleuauit. Hæc igitur omnia præuidens Propheta dicebat:Et erit requies eius,honor. Hoc enĩ mortis ſymbolum (non deſiſto idem ſæpe commemorare) B multæ benedictionis argumentum eſt factum, & omnigenæ ſecuritatis murus, tẽpeſtiua diaboli plaga, dæmonum frænum,chamus cõtrariarum virtutum. Hoc mortem ſuſtulit,hoc inferni æreas portas cõfregit, hoc ferreos vectes contriuit,diaboli arcem expugnauit,peccati neruos execuit,totum orbem condemnationi ſubiectum eripuit,plagam à deo immiſſam aduerſus naturam noſtram remiſit:quæq; non potuit mare cum diuideretur, & petræ cum rumperentur, & aër cum mutaretur, & manna quod quadraginta annis tot milibus dabatur, & lex, & alia ſigna, tam in eremo, quàm in Palæſtina facta, ea potuit crux: non in vna gente, ſed in toto orbe, & in omnibus quas ſol aſpectat terris. Crux maledicti ſymbolum, quod omnes fugiebant, quod omnes deprecabantur,quod probroſiſsimum dicebant omnes,tantum ac tale poſt crucifixi mortem robur accepit. Diſce ergo,quanta eius ſit virtus,quo modo ſine bello & omnia facile operetur, non ſolum autem hæc,ſed & præter hæc & alia oſtendunt eius virtutem. Orbem enim cum eſſet ſterilis, & infœcundus in ſermone virtutis, & non melius ſe haberet ad hoc, vt aliquid boni pariat,quàm terra ſolitaria, vel infœcunda mulier:fecit matrem multorum filiorum,& paradiſum frugiferam.Et hoc quoque antea prędictum à pro-
pheta ſic dicente: Lætare ſterilis, quæ non paris:iubila *Sap.3.*
& clama,quę non parturis:quia plures ſunt filij ſterilis, quàm habentis virum. Et quòd talem eum fecerit,dederitq; ei & legem,ſed priore multo præſtãtiorem:mi-
nime obticuerunt prophetę,dicentes: Diſponam teſta- *Hiere.31.*
mentum nouum, non ſicut diſpoſui patribus eorum in die,qua manum eorum apprehendi, educendo ipſos è terra Aegypti: quia ipſi non manſerunt in teſtamento meo, & ego neglexi eos, dicit dominus. Quia hoc eſt teſtamẽtum quod diſponam eis:dabo enim leges meas in mente eorum, & in corde eorũ inſcribam eas. Præterea illam magnam mutationem, eruditionẽmque ſacillimam declarans prædicebat: Et non docebit vnuſquiſque proximum ſuum,dicens: cognoſce dominum, quia omnes ſcient me à minimo ipſorum vſque ad maximum. Iam etiam hoc ipſum quòd daturus eſſet & remiſsionem peccatorum, omnibus ad ſe venientibus, prædixit Propheta,ſic dicens: Hoc erit ipſis à me teſtamentum, quia auferam iniquitates eorum, & iniquitatum eorum non ero memor amplius. Quid hoc manifeſtius? quid dilucidius? Vocatur lex noua,veterem excellit:facile credentes inſtituuntur, dantúrq; in baptiſmate gratia & donũ. Porrò qui hæc fecit, idẽ aderit,& poſt hæc iudicabit: ſed vide quo modo nec hoc ſilẽtio tranſierint.Nã eorum aliqui viderunt ipſum in habitu
quo

Universidad de Deusto Biblioteca

quo venturus est: alij per verba ipsum prædixerunt. Nã A
Danie.7. Daniel quidem in medio Babylonis, & inter Barbaros,
vidit ipsum in nubibus sedentem. Ecce enim, ait, quia
filius hominis venit, & peruenit vsque ad antiquum
dierum, & ei oblatus est omnis principatus, omnes po-
puli, tribus & linguæ ei seruiũt. Et de tribunali eius subdit, dicens: Throni positi sunt, & libri aperti sunt, & flu
uius ignis exiit ante eum, mille milia ministrabant ei,
& decem milia assistebant ei. Et quòd per ignem erit
Malach.3. hoc iudicium: Ingredietur, ait Malachias, sicut ignis
conflans, & sicut herba fullonum. Sed quòd boni ma-
gno honore tunc perfruentur, ac de resurrectione gau
Danie.12. debunt, inquit idem Daniel: Resurgent qui in puluere
sedent. Vidisti diligentiam Prophetarum, quo modo
ventura omnia prædixerunt? Quo modo ergo adhuc
in incredulitate perstas, cum tantam virtutis eius de-
monstrationem acceperis? Verba ante hæc tẽpora prę- B
dicta sunt, & opera verbis succedere vides consona, &
omnino prætermissum nihil. At quòd non sint figmen
ta, testantur hi qui libros & primum acceperunt, & cõ-
seruant, inimici nostri, & à crucifixoribus progeniti. Et
quo modo hoc, dicet quis, quòd habentes libros non
credunt? Ecce viderunt tunc operantem miracula, &
non crediderunt: sed hoc non arguit id quod non cre
ditur, sed eos magis qui in meridie cæcutiunt. Nam &
hunc mundum in medium proposuit, opus bonis pro-
portionibus vndique bene constitutum, & voces vn-
dequaque missas, quæ annuncient opificem. Et sunt ho
mines aliqui, qui dicere audent omnia fortuita, & per
se mota: alij non esse facta quæ videntur, alij opificium
& conditionem, ac prouidentiam dæmonibus adscri-
bunt: alij fortunæ, & natiuitati, & fato, & stellarum cir-
cumferentiæ. Neque hæc in opificem cadit reprehen- C
sio, sed in eos potius, qui inter tot remedia adhuc extre
mis laborant morbis. Nam ita contingit, vt anima pru
dens si videt aliquid quo sibi opus, non multis ad hoc
egeat adiumentis: imprudens autem, & stupida, & quæ
multis antea languet affectionibus, cæcutiens maneat,
etiam quanticunque illi contingant manuductores.
Vide vt hoc semper & vbique euenit, non in hoc argu
mento dũtaxat. Nam quot sunt, qui nullis vnquam au-
ditis legibus, honeste ac legitime vixerunt, cum inte-
rim quidam à puericia enutriti legibus, vsque ad sene-
ctam, nunquam transgredi illas cessarunt? Hæc & apud
veteres contigerunt. Nam Iudæi, licet signa & miracu-
la plurima haberent, nunquam tamen per ea meliores
Ionæ 3. euasere. Niniuitæ vna tantum voce audita, vitam mu-
tarunt, à peccatis liberati. Hoc etiam videre licet, non
in nobilibus tantum viris. Nam Iudas quanta doctri- D
na admonitus, factus est proditor: latro autem qua ad-
monitione incitatus, in cruce Christum confessus est,
& eius regnum prædicauit? De rebus igitur, non à per-
uersis consilia quære, sed à rerum veritate calculum iu-
stum affer apud recte volentes. Nõ crediderunt Iudæi,
& crediderunt multi ex gentibus, quod & ipsum à pro-
Psal.17. phetis non est prætermissum silentio. Dicit enim: Filij
alieni mentiti sunt mihi, filij alieni inueterati sunt, &
claudicauerunt à semitis suis. Et Esaias: Domine quis
credidit auditui nostro, & brachium domini cui reue-
latum est? Et iterũ: Inuentus sum ab his qui me quęrunt,
notus factus sum his qui me nõ interrogant. Et in hoc
Matth.15. Christi aduentu crediderunt Chananęi & Samaritana
mulier: sacerdotes autem & principes eum impugnaue-
runt, & ei insidiati sunt, & alios abegerunt, & è synago
gis credentes in eum eiecerunt. Non vtique rara hæc

fuerint: nam & vita nostra plena huiuscemodi exem-
plis est, quæ & partim nostro tempore, partim superio-
ribus seculis acciderũt. Nihilominus licet non omnes,
tamen etiam ex Iudæis & nunc, & olim multi credide-
re. Quòd autem non omnes, nihil nouum, nihilq; admi
rabile. In causa enim est, quòd alium insipientia, alium
vero incogitans, vel affectionibus pessundata mẽs per-
dit. Cæterum, quia prophetias quæ de Christo multo
ante sua tempora prædictas tractauimus, age in medi
afferamus, quæ etiam ipse in terris ambulans, cũmque
hominibus conuersans, de futuris dixit, vt & inde eius
potentiam ac virtutem discas. Igitur cum adesset, no-
stræq; salutis ageret negocium, variis modis id egit, &
quantũ ad illos qui tunc viuebant, & quantũ ad poste-
ros attinebat. Et quid facit? Miracula operatur, prędicit
nonnulla longis postea temporibus euentura. Et per ea
B quæ tunc fiebant, veritatem eorum quæ post multum
tempus ventura exponit, fidem faciens auditoribus,
tam præsentibus quàm sequuturis, & ex dictis suis quæ
tunc implebantur, & miraculis quæ fiebant: atque hac
duplici demonstratione sermones fide digniores erãt.
Nam duplicia prædicere solebat, ea videlicet quæ in
præsenti vita, & quæ post cõsummationem & mortem
euentura: & confirmabant hæc se mutuum, omniaque
vere dicta monstrabantur. Et vide quid dicam: nam
sermo parum dilucidus est, vnde & dilucidiorem ip-
sum facere tentabo. Duodecim erant discipuli sequen-
tes ipsum, & Ecclesiam referebant, quanuis nullus tunc
eam mente conciperet: siquidem nec nomen Ecclesiæ
erat: sed florebat synagoga. Quid igitur dicit? Orbe fer-
mè toto in impietate detento, prædixit: Super petram *Matt.16.*
hanc ædificabo Ecclesiam meam, & portæ inferi non
prævalebunt aduersus eam. Examina quid hoc sibi ver-
bum vult, & videbis perspicuam eius veritatem. Nam
non solum hoc mirum est, quòd ædificauit eam per to-
tum mundum, sed quia inuictam fecit, & inuictam li-
cet tot bella insurgant. Hoc enim est quòd portæ infe-
ri non prævalebunt aduersus eam: Pericula, ait, quæ
mortem generant, pericula quæ ad infernũ deducunt.
Vidisti prædictionis veritatem? vidisti euentus certi-
tudinem ac robur? vidisti verba in operibus relucen-
tia, & virtutem absque armis omnia facile conficiente?
Ne ideo quia paucis dicitur, Aedificabo ecclesiã, transi-
curras obiter: sed considera & cogita tecum, quid sit in
tam breui tempore omnem sub sole terram tantis Ec-
clesiis impleri, tantas gentes ad fidem transferri, popu-
los persuaderi, vt patrias leges irritent, consuetudinem
stabilitam & radicatam reuellant, altaria & templa, &
D statuas & sacrificia, & profana festa, & immundum
odorem, sicut fimum aliquem aboleant: & excitent
altaria vbique gentium in regione Romanorum, Per-
sarum, Scytharum, Maurorum, Indorum, & vltra or-
bem nostrum. Nam & Britannicæ insulæ extra hoc
mare sitæ, & quæ in ipso Oceano sunt, virtutem verbi
senserunt (sunt enim etiam illic fundatæ ecclesiæ, & e-
recta altaria.) Illius, inquam, verbi, quod tunc dictum,
quod & in omnium animabus, inque omnium labiis
plantatum. Vnde & omnis (vt dicitur) terra spinis ple-
na, repurgata, factúsque purus ager, semina pietatis sus-
cepit. Magna res foret, & excellenter magnæ diuinæq;
virtutis, etiamsi nemo interturbaret, esseteq; pax summa,
& multis simul adnitentibus, & reluctante nullo, pos-
se intra tam breue tempus totum orbem, à consuetudi-
ne sua mala, qua præoccupatus fuit, liberari, & ad a-
liam induci. Verum hoc multo maius, quòd nõ solẽm
in aliam

in aliam inducitur, sed in multo difficiliorem: non so- A
lum enim diuersa consuetudo erat, sed & voluptate fir
mata. Duo violenta. Quæ enim acceperat à patribus,
auis & proauis, aliisque superioribus progenitoribus, &
philosophis, & rhetoribus, ea respuere docebatur, quod
sanè difficillimum erat: at difficilius nouam accipere
consuetudinem quæ nuper irrepserat, illámq; valde la-
boriosam. Abduxit enim Christus à voluptate, & in-
duxit ad ieiunium: abduxit ab amore opum, & indu-
xit ad amorem paupertatis: abduxit à luxu, & induxit
ad temperantiam: abduxit ab ira, induxit ad mansue-
tudinem: abduxit ab inuidia, & induxit ad benignita-
tem: abduxit à via lata & spaciosa, & induxit in angu-
stam & arctam, & præruptam, & induxit assuetos viæ
latæ. Neque enim alios homines extra huius mundi cõ
suetudinem viuentes assumpsit, sed illos ipsos qui in ta-
libus viciis computruerant, & luto molliores erãt, ius- B
sit vt angustam & arctam viam, asperámque illam &
duram ambularent. Et persuasit eis. Quot autem per-
suasit? Non duobus, vel decem, vel viginti, vel cẽtum,
sed omnibus fermè sub sole habitantibus. Et per quos
persuasit? Per viros vndecim illiteratos, priuatos, inelo-
quentes, obscuros, pauperes, patria, facultatibus, robore
corporis, præcellẽtia gloriæ, dignitate progenitorum,
vehementia rhetorices, eminentia scientiæ carentes: per
piscatores, per pelliones, per barbaros. Neque enim ea-
dem illis & auditoribus vox, sed extraneum planè &
peregrinum sermonem à linguis eorum, quibus prædi-
cabant, sortiti erant. Hebraicum dico. Atque per hosce
ædificauit Ecclesiam hanc, quæ à finibus vsque ad fines
extenta est. Neque hoc solum mirabile, quòd priuati, &
pauperes illi, & parui, & ignobiles, & illiterati, & viles,
& exotici sermonis, & cõtemptibiles, totius orbis cor- C
rectionem attẽtarunt: sed & quòd ad longe difficilio-
ra opera ipsum ducere iussi, non hoc in pace fecerunt,
sed infinitis bellis hinc inde excitatis. Nã in vnaquaq;
gente & ciuitate, & quid dico, gẽte & ciuitate? in singu-
lis domibus gerebatur bellum. Radicata enim hæc do-
ctrina, & puerum sæpe à patre diuisit, & nuptã à socru,
& fratrem à fratre, & seruum à domino, & subditum à
principe, & virum à muliere, & patrem à pueris (neque
enim simul omnes crediderunt.) Ad hæc, quotidianas
inimicicias, continua bella, multásq; ipsis mortes attu-
lit. Et fecit, vt Apostolos quasi communes hostes & ini-
micos plerique auersarentur, abigerẽntq; eos à se om-
nes, reges, principes, priuati, liberi, serui, populi, vrbes: &
non solum ipsos, sed & (quod grauius) nouicios in fide,
& eos qui ab ipsis instruebãtur. Eodem enim bello pre-
mebãtur & discipuli, & magistri. Videbatur enim do- D
ctrina hæc contraria præceptis regiis, & consuetudini
& patriis moribus: quandoquidem adhortabantur ab
idolis abstinendum esse, despectui habẽda altaria, quæ
patres progenitorésq; ipsorum coluerant: desistendum
à profanis præceptis, ridendas solennitates, respuenda
sacrificia: quæ illis maxime horribilia & formidabilia
videbantur, pro quibus & animas potius exposuissent,
quàm vt eligerent ea quæ ab illis dicebantur, & cre-
derent in natum ex Maria, & crucifixum, & ductum ad
tribunal præsidis, consputum, & infinita alia passum, &
eum qui mortem maledictam sustinuit, qui sepultus,
quiq; resurrexit. Et quæ ad passionem pertinebant, om-
nibus manifesta erant: vtpote flagella, colaphi, alapæ,
sputa, crux, irrisio, probra, quæ omnes in eum iactabãt:
& sepultura, quæ partim beneficij loco erat: at resurre-
ctio non item: nam resurgens solis discipulis apparuit:

veruntamen & eam dicendo persuaserunt, sicq; Eccle- A
siam ædificauerunt. Quo pacto, & qua ratione? Virtu-
te eius qui iussit: ille enim prærupta, omnia faciebat, red-
dens etiam facilia quæ dura. Nisi enim diuina quædam
virtus effecisset, nequaquam hæc vel principium, vel
præludium accepissent. Quo enim modo ille dixit, fiat *Gene.1.*
cœlum, & monstrauit opus: fundetur terra, & illius sub-
stantia producta est: fulgeat sol, & indicauit astrum,
omniáque verbo operatus est: eodem modo idem & ec
clesias illas plantauit. Et verbum hoc, Aedificabo Eccle
siam meam, hæc omnia operatum est. Illa verba dei cõ-
diderunt opera tam admirabilia, & quæ nemo expe-
ctasset. Nam sicut cum dixit: Germinet terra herbã fœ-
ni: & omnia mox ortus erant, & omnia pratum, terraq;
mandatum suscipiens, infinitis ornabatur plantis: Sic
& nunc vbi dixit: Aedificabo Ecclesiam meam: multa
B acceleratione facta est, etiam contra illam tyrannis se
armantibus, & militibus arma mouentibus, & populis
plus valido igne insanientibus, & obluctante consue-
tudine, etiam oratoribus, & sophistis, & diuitibus, &
principibus insurgentibus, sermo dei velut ignis vali-
dus adueniens spinas consumpsit, agros repurgauit, se-
minauit verbum prædicationis. Et licet hi qui crediderunt, in carceribus seruarentur, despectui essent, amit-
terent substantias, occiderentur, traderentur igni, sub-
mergerentur aqua, & omne tormentorum genus susti-
nerent cum summa ignominia, & persecutionem pa-
terentur, vt hostes publici, plures tamen semper accre-
scebant: non solum nihil ex afflictionibus aliorum fa-
cti segniores, sed & multo alacriores, & ad pulchram
hanc piscationem assiliebãt: sicq; à piscatoribus capie-
bantur, non coacti, non vim passi: sed sponte accurrẽ-
C tes, gratiámq; habentes adducentibus. Et quanuis vi-
derent fluere torrentes sanguinis credentium, feruen-
tiores tamen reddebantur in fide, & fidentiores. Et nõ
discipulis solum, sed & magistris vinctis, fugatis, flagel-
latis, aliáque mille mala passis, discipuli plures fiebant,
& magis studiosi. Quare Paulus clamat, dicens: Atque *Philip.1.*
adeo plures fratres freti in domino vinculis meis, vt
abundantius audeãt impauide sermonem loqui. Et ali-
bi iterum: Vos imitatores facti estis ecclesiarũ dei, quæ *1.Thess.2.*
sunt in Iudæa: quia eadem passi estis quæ & nos à cog-
natis propriis, prohibentibus nos loqui gentibus vt sal
uentur. Aliis quoque scribens, sic dicit: Memores estote *Heb.10.*
dierum pristinorum, in quibus illuminati graue passio-
num certamen tulistis, scientes meliorem habere sub-
stantiam in cœlis, & manentem. Vides virtutis excel-
lentiam, quæ tanta operata est? Nam qui tanta patie-
D bantur, non solum non ægrè ferebant, vel deficiebant,
sed & gaudebant, gestiebant, exultabant. Et de discipu-
lis quidem dicit, quòd publicationem substantiæ cum *Actor.5.*
voluptate acceperint: de magistris vero, quòd iuerint à
conspectu concilij gaudentes, vtpote digni habiti pro
nomine Iesu cõtumeliam pati. At de seipso ait: Gaudeo *Coloss.1.*
in afflictionibus meis, & adimpleo, quòd reliquum af-
flictionum Christi in carne mea. Et quid miraris, quòd
in passionibus gauisus fuit, cum & moriturus non so-
lum gaudebat, sed & discipulos ad communionem læ
titiæ suæ vocabat, quod sanè excellenter lætantis ani-
mæ erat: sic enim ait, Gaudeo & congratulor omnibus *Philip.2.*
vobis, idipsum etiam vos gaudete & congratulamini
mihi. Et quid factum est dicito, quòd tanto gaudio im-
plebatur? Ego enim, ait, immolor, & tẽpus meæ resolutio- *2.Tim.4.*
nis instat. Sic igitur ædificabãt. Alioqui nullus ædifica-
re potest parietẽ vnum, quẽ lapidibus & calce extruit,
si impe-

Universidad de Deusto
Biblioteca

si impediatur & fugetur: illi autem etiã Ecclesias in toto orbe vbiq; extruxerunt, licet ligarentur, persecutionem ferrent, fugarentur, proscriberentur eorum bona, flagellis cæderẽtur, occiderentur, comburerentur, submergerentur vnà cum discipulis. Et ædificabant, non lapidibus, sed animabus & institutis: quod planè multo difficilius quàm lapidibus extruere. Non enim par est, construere sensibilem parietem, & animæ tantis temporibus à dæmonibus irritatæ persuadere, vt ab insania illa desistat, & ad tantam perueniat temperantiam. Nihilominus hoc potuerunt nudi illi, & calceis carentes, & vna veste amicti, perq; vniuersum orbem currentes. Habebant enim adiutricem & commilitantem inuictã
Matt.6. virtutem eius, qui dixerat: Super petram hanc ædificabo Ecclesiam meam, & portæ inferi non præualebunt aduersus eam. Numera, quot tyranni ab illo tẽpore aduersus ipsam instruxerũt acies, quot grauissimas persecutiones mouerunt, quo modo toto priore tempore, quando nouitia erat fides, & nuper plantata, teneræq; hominum mentes, gentiles regnabant, Tiberius, Caius, Nero, Vespasianus & Titus, & post illum omnes, vsque ad beati Constantini tempora, & omnes illi, alij minus, alij sæuius infestabant ecclesiam, infestabant tamẽ omnes. Quòd si qui ipsorum visi sunt mansueti, hoc ipsum quòd reges manifeste in impietate erant, materia aliqua bellorum erat, cum alij eis adularẽtur, alij satagerent, vt aduersus Ecclesiam bella susciperent. Veruntamen insidiæ & machinationes illæ omnes leuius quàm araneorum telæ discerptæ sunt. Et ea quibus nos inuadebant, & quibus insidiabantur, citius fumo dissoluta, puluere præterierunt infirmiora. Magnum enim nobis numerum martyrum implerunt, immortalésque illos Ecclesiæ thesauros reliquerũt: & columnas, & tur- C res, & eos qui non solum viuentes: sed & mortui posteris magnæ vtilitatis materia facti sunt. Vides prædictionis robur? Et portæ inferi non præualebunt aduersus eam. Ab his & de futuris crede, quòd nullus obsistet. Si enim cum ex paucis cõstaret, & nouæ sectæ opus esse videretur, nouáque haberetur doctrina, ac tot bella, tot pugnæ vbique committerentur, non præualuerunt, neque obstiterũt: multo magis cum vniuersum orbem, & omnem locum, & mõtes, & colles, & valles, & terram, & mare, & gentes omnes quæ sub cœlo sunt, comprehenderit. Parum est, quicquid reliquum est impietatis, præsertim sublatis templis, altaribus, idolis, omnibúsq; festis & sacrificiis, & fumo, & nidore, & profanis conuentibus. Quo pacto ergo tale atque tantum negociũ, tot munitum obstaculis, finem habere potuisset, tã clarum veritati exitum testificantem, nisi diuina quædam D & inuicta virtus fuisset, quæ & hæc prædixisset, & perfecisset? Nullus vtique his contradixerit, nisi quis valde insanus, & totus stupidus sit, naturæq; sensu priuatus. At non hæc tantum, sed & cæteræ eius prophetiæ, & alia, inuictam eius potentiam testantur. Nam futura verissime prædixit, & ad finem fœlicissime perduxit. Adeoq; impossibile est, vt intercidat vel vnum verborũ, quod ab eo dictum, imò citius peribit cœlum & terra, quàm aliquod verbum in prophetia falso dictũ coargui possit. Propter quod & ipse antequam res fieret, hoc ipsum
Matt.24. declarans, de dictis suis ita manifeste affirmauit: Cœlum & terra transibunt, verba autem mea non transibunt. Et meritò: nam licet verba sint, sunt tamen verba dei, & per quæ res conduntur: sic cœlum fecit, sic angelorũ multitudines, sic alias inuisibiles potestates: Quod
Psal.148. manifestum faciens Propheta dicebat: Dixit, & facta A sunt: mandauit, & creata sunt. De omni simul creatura tam quæ supra, quàm quę infra nos: tam sensibili, quàm intellectuali: tam corporea, quàm incorporea, ea pronuncians. Indicabat igitur, vt antea commemorauí, prophetia de Ecclesia, magnitudinem, pondus & eminentiam veritatis, prudentiæ, bonitatis & curæ eius. Agè & aliam eius prophetiã in manus accipiamus, quæ solæ & radiis illius sit clarior, quæ ante omnium oculos sita, quæ in omnes subsecuturas generationes protendatur, sicut & prior. Nam id genus sunt multa eius vaticinia: non consummantur breui tempore, neque in vna generatione complentur: sed ad omnes pertinent homines, tam ad eos qui sunt, quàm qui futuri sunt post illos, & iterum ad illorũ posteros, & eos qui illos quoque sequentur: & ita vsque ad seculi cõsummationem, omniáque docent veritatis illius fortitudinem, quem- B admodum & prius vaticinium. Nam à die, qua dictum est, constat Ecclesia solida, & stabilis, ac inuicta, florens & fulgens, & indies magis ac magis vigens, crescens, & plus roboris sumẽs, & omnibus qui ab illo die vsque ad domini aduentum futuri sunt, præstans vt summos inde fructus, & ineffabilem vtilitatem capere queant. Nam & qui ante nos, & qui ante illos, & qui multo superius fuere, cognouerunt eius virtutem, videntes eam vexari bellis, periculis, tumultibus, turbis, fluctibus & tempestatibus: & neque sic submergi, vinci, superari, & extingui: sed florere, crescere, & extolli. Et hoc vaticinium quod nunc dicturus sum, tale est, vt demonstrare possit eius robur ac dictorum veritatem. Et quænam prophetia illa? Ingresso aliquando Iesu in templum Iudaicum, florens tunc & vndequaque fulgidum auro, conspicuúmque tam pulchritudine, quàm magnitudine ædificiorum, ac alia omnifaria magnificentia, non solum artificio, sed & materia, admirantibúsque discipulis: quid inquit? Nónne videtis hæc omnia? Amen *Matt.24.* dico vobis, non manebit lapis super lapidem. Eam subuersionem ibidem declarans, desolationem, interitum, ruinam, quæ nunc in Hierosolymis: Omnia enim ædificia illa, quanuis fulgida & præclara, corruerũt. Vides in vtroque magnam & ineffabilem eius potentiam, in eo quod se colentes augebat & ædificabat, & in se impingentes humiliabat, destruebat, & radicitus euellebat. Nusquam enim huic simile templum erat, & tam venerabile, & quod tãto cultu insigne. Nam in toto orbe habitantes Iudæi, etiam in finibus terræ, illuc olim proficiscebantur, dona & hostias, & oblationes, & primitias, & multa alia ferentes, orbisq; diuitiis templum ornabant: cõfluebant enim eò omnes ex toto orbe ad- D uenæ Iudæi, ita vt celeberrimum nomẽ loci esset, etiam in extremitatibus terræ. Sed vnum verbũ Christi omnia illa obscurauit & perdidit, & quasi puluerem è medio eiecit. Et illuc olim neque Iudeis omnibus, neque sacerdotibus omnibus, sed vni soli summo sacerdoti intrare licebat: & hoc semel tantum in anno, & cum stola, coronis, & mitra, alióq; amictu sacerdotali: nunc autem & meretricibus, & mollibus, & effœminatis, & mœchis ingredi licet, nec est qui prohibeat: Nam vt verbũ illud aduenit, omnia euanescere fecit, & perdidit. Et tãtæ solum supersunt templi reliquiæ, vt monstrari queat olim ibi fuisse templum. Cogita ergo quantæ & hoc sit virtutis. Nam hi qui olim tam potentes erant, vt se opponerent populis & regibus, & absq; sanguine vbiq; hostibus prælarent, miros & inopinatos triumphos statuẽtes: templum vnum ab illo die vsq; in hodiernũ reædificare non valuerunt: quanuis tot tantique reges, &

tanta

tanta multitudo in toto orbe dispersa ipsos iuuarent, A essentq; sibi tãtæ opes. Vides quo modo quæcunq; ædificauerit, nullus destruet: & quęcunq; destruxerit, nullus ædificabit? Ædificauit Ecclesiam, & nullus eã destruere poterit: destruxit templum, & nullus illud ædificare poterit, idq; in tam longo tempore. Nam & illam destruere conati sunt, & non potuerunt: & hoc ædificare attentauere, & nec idipsum potuerunt. Concedatur autem hoc, quod nullus dicere poterit, si attentassent, potuissent: ecce attentarunt, & nihil valuerunt. Enimuero rex, qui hac nostra ætate omnes alios impietate præcellebat, & facultatẽ tunc dedit, & cooperatus est: & opus incipiebant, sed nec in minimo profecerũt: nam ignis à fundamentis exiliens, omnes ipsos fugauit. Quòd autem voluerint, & hoc indicium est, quia vsque nũc manent fundamenta denudata: vt videas quòd attentarũt quidem effodere, non valuerunt autem extruere. Nam B obsistebat eis hoc Christi verbum. Quamuis autem & olim destructum templum illud, attamen vbi post septuaginta annos redierunt, statim excitatum est, fuítque priore multo præclarius. Et dicunt hoc Prophetæ, & prædicunt priusquam factum. Nunc autem supra quadringentesimum annum est, & nulla vel cogitatio vel expectatio est, sed neque spes quòd instauretur. Et quid obstabat, si non diuina virtus obluctata est? Non certe opum penuria, quarũ multa illis copia: neque patriarcha, qui omnium vndequaq; colligebat tributa, & immensos thesauros possidebat: non raritas populi, non pudor, non lites, non inscitia, non bella, non hi qui in Palæstina, non in Phœnice, non alia multitudo. Quo modo ergo non potuerunt vnum templum extruere, præsertim videntes cultum suum alioquin vbique resi- C dere quasi ligatum, & Iudaicos ritus aboleri, & sacrificia & oblationes, & alia legitima auferri? imò non licebat eis excitare vel templum vel altare, aut sacrificium offerre, aut immolare ouem, aut imponere thymiama, aut recitare legem, aut instituere festa, aut aliud quiddam, quod vel in vestibulis quondam agebant. Porrò cum olim in Babylone essent, & cogebantur ab hostibus vt psallerent, illis tamen non parebant: & licet serui & captiui essent, dominis tamẽ & imperatoribus nõ obediebant: sed quia patriam & libertatem amiserãt, & periclitabantur de vita, in medio laqueorum, & in manibus potentium derelicti, iusíq; canere canticũ in or-
Psal.136. ganis, sic dicebant: Super flumina Babylonis illic sedimus & fleuimus, quando rogabãt nos, qui captiuos duxerant nos. Quo modo cantabimus canticum domini in terra aliena? Neque quis dicere poterit, quòd ob organorum penuriam, luctum faciebant: nam & ipsi cau- D sam posuerant, dicentes: Quo modo cantabimus cãticum domini in terra aliena? Nam in salicibus in medio eorum suspẽdimus organa nostra. Sed neque ieiunium ieiunare licebat: & hoc declarans Propheta, dicebat:
Esa.58. Nõ ieiunabitis ieiunium mihi septuaginta annis, dicit dominus. Et quòd neque immolare, neq; sacrificare eis
Ezech.7. ius erat, audi è tribus pueris dicentibus. Non est princeps, neq; propheta, neq; dux, neque locus primitiarum coram te, vt inueniri queat misericordia. Non dixit, nõ est sacerdos: aderant enim sacerdotes. Sed vt discas, cp hoc totum illius loci erat, & omnia quæ à lege statuta, tunc erant impedita, dixerũt, non est locus. Et quid de sacrificando & litando inquam, prorsus ipsam legem legere non licebat. Quod & alius Propheta citans, ait:
Esa.29. Et legerunt absque libris legem, & induxerunt confessionem: non Pascha, non Pentecosten, non scenope-

giam, neque aliud quicquam illorum. Attamen nunc vident, quòd solitudo eius loci ab his omnibus se excludat, & quòd attentarunt quidem, sed temeritatis pœnã luentes non potuerunt locum, in quo hæc omnia licebat legitime operari, erigere & construere. Nam virtus Christi, quæ ædificauit Ecclesiam, eadem & templum destruxit. Et prædixerunt prophetiæ etiam hoc, quod
Malach.1. & aderit Christus, & hæc operabitur. Et quidam post captiuitatem sic dicebat: Propter quod & in vobis cõcluduntur ianuæ, & non accenditur altare meum gratis: non est mihi voluntas in vobis. Quia ab Oriẽte Solis vsque ad Occidentem nomen meum glorificatum est in gẽtibus, & in omni loco sacrificium offertur mihi, & oblatio pura. Vides quo modo manifeste & Iudaismum eiecit, & Christianismum monstrauit effulgentem vbique in terra diffusum, rationẽmq; cultus si-
Sopho.3. gnificauit? Alius iterum: Et adorabit eum vnusquisque à loco suo, & seruiẽt ei sub iugo vno. Alius quoque ait:
Amos 5. Virgo Israël cecidit super terram suam, non est qui erigat eam vltrà. Et Daniel manifeste omnia hæc narrat, & quòd omnia auferẽtur, sacrificium & immolatio, & vnctio, & iudicium. Sed hæc omnia, quando cũ Iudæis conferemus, manifestius & latius considerabimus. Iam autem in instituto itinere manentes, gentilium stultam contentionem redarguimus. Nõ tibi dixi mortuos suscitatos, non leprosos mundatos: vt ne dicas hæc, mendacia, figmenta & fabulas: quis vidit, quis audiuit? Et quanuis qui dixerunt, quòd crucifixus sit à Iudæis, & cõ sputus & alapis cæsus, & colaphis: illi etiã hæc dixerunt: quo modo dignos fide putas in illis, in his vero arguis, quasi dixerint non facta? & si ad gratiam magistri sui hæc scripsissent, stulte & frustra iactassent, si non tacuissent, quæ multis ignominiosa & dura videntur. Nunc autem horum veritatem monstrarunt hi, qui in his maxime conuersati sunt, omniáque valde diligenter & magna copia tractarũt, neque paruum neque magnum prætermittendo, sed in signis & miraculis plura transierunt: omnia autem quę ad passionem attinent, & quę contumelioſa videntur, ab omnibus dicta sunt. Verum ego nihil horum tibi dixi, de signis & miraculis loquor, vt abundanter omnem impudentis linguæ furorem compescam. Sed in medium attuli ea quæ nunc apparent, & quæ nunc ante oculos sita sunt, quæ sole clariora, quæ vbique in toto orbe dispersa, quæ in toto orbe recepta factáq; sunt: ita vt humanam naturã transcendant, sintq; dei solius. Quid dicis, non suscitauit mortuos? An & hoc potes dicere, quòd Ecclesiæ non sint per totum orbem, vel quòd non insidias passæ, vel quòd non infestatæ, vel quòd non vicerint & obstiterint? Sed sicut dici non potest, quòd non sit sol: ita nec hæc. Quid autem templi Iudaici subuersionem dicam? Non vides ante totius orbis oculos hæc conspicua? Quare non ipse tecum expendis? Si nõ deus esset Christus, quo modo colentes illum, sic aucti forent, cum diuexarentur? At hi qui crucifixerunt illum, & impegerũt in petram, & sic humiliati sunt, vt & totam rempublicam perdiderint, ipsíq; vagi, errones & profugi obambulent, neque vllus ex eis in tãto tempore liberatus est: quanuis tunc tam potentes Iudæi illi fuerint, vt aduersus Romanorum principatum bellum decreuerint, & arma mouerint, & longo tempore illis se opposuerint, etiam aliquando vicerint, & negocia fecerint non vulgaria Augustis: tanta ipsorũ potentia erat. Veruntamen qui cum tantis regibus bella gessere, & in acie decertarunt, & opum tantam potentiam ac armorum &

militum

militum habuerunt, tótque milites, ac fossores, vnum non potuerunt extruere templum: sed synagogas in omnibus ciuitatibus ædificant, locum autem, à quo suæ reipublicæ dominium cepit, & vbi omnia facere consueuerunt, & vnde Iudaismus collectus est, illum solum reparare non potuerunt.

DIVI IOANNIS CHRYSOSTOMI
contra Anomœos, Sermo.

VNVM apud vos diem disserui, & inde tãtum vos dilexi, quantum si ab initio vobiscũ essem educatus: tantum me vobis charitatis alligant vincula, quantum si plurimo tempore fructus dulcissimæ consuetudinis à vobis percepissem. Quod fit, non quia ego admodum ad amiciciam & charitatẽ sim idoneus, sed quia vos desiderabiles, omniúmq; maxime amabiles. Quis enim non admiraretur, & obseruaret igneum zelum, charitatẽ absque simulatione, beneuolentiam in præceptores, concordiã inter vos, quibus conspicui estis. Sufficerẽt hæc & lapideam animam vobis conciliare. Et propterea nõ minus vos amamus, quàm Ecclesiam illam in qua nati, scripti, & eruditi sumus. Soror enim illa huius vestræ est, vósq; cognationem illam opere declarastis. Quãuis autem illa tempore sit antiquior, hæc tamen fide feruẽtior est, & illic maior conuentus est ac celebrius theatrum, sed hic maior patientia, maiorísq; fortitudinis indicium. Nam video vndequaque hic lupos obambulare, ouile autẽ non imminui. Quassant sanctam hanc nauim continuo tempestas & hyems, procellarúmque vis: non submerguntur tamen qui in ea nauigant. Vndecunque inuadunt hæreticæ flammæ, & qui in medio sunt camino, rore spirituali perfruuntur. Est & hoc admirabile, quòd videmus in hac parte ciuitatis Ecclesiam hanc plantatã, & nihilominus quasi in medio camino oleam germinantem, folíisq; comantem, & fructu grauem. Igitur cũ vos tam cordati, támq; multis bonis digni, agẽ prõpto studio, promissionẽ pridem vobis receptã reddamus. Tũc enim de armis Dauid & Goliath apud vos philosophabamur, sermone nostro ostendentes, hunc quidẽ omnigena grauíq; armatura vndique munitum, illũ autem armis nudum, fide munitissimum, & hũc quidem extrinsecus fulgidum thorace & scuto, illum autem intus spiritu & gratia radiantem, atque hanc ob causam à puero certamine victum iuuenem, à nudo superatum armatum, à pastore prostratum militem, à pastoralis lapidis natura, bellici æris naturam contritam & corruptam. Proinde & nos lapidem illum in manus accipiemus, angularem illum & spiritualem inquam. Si enim Paulo philosophari licuit de petra in solitudine, neque nobis quis succensebit, si lapidem illum eodem modo accipiamus. Nam sicut non natura petræ visibilis apud Iudæos, sed virtus spiritualis petræ emittit illarũ aquarum flumina, ita vtique apud Dauid non sensibilis, sed spiritualis lapis barbaricum illud caput deiecit. Et nos quoq; pollicebamur vobis, nihil ex rationib⁹ dicturos. Nostra enim arma, nõ carnalia, sed spiritualia destruẽtia rationes, & omnem sublimitatem quæ super terram sese extollit contra scientiam dei. Præceptum nobis est, vt eas demoliamur, non extruamus: imperatum nobis est, vt eas dissoluamus, non armemus. Rationes enim mortalium timidæ sunt. Et quare non dicam timidæ? Quemadmodum enim timidus, etiãsi securo loco ambulet, nõ audet, sed formidat ac trepidat: ita quæ propter rationes accepta sunt, etiamsi vera sint, nondum tamen satis certa argumenta, dignámq; fidem animę afferunt. Proinde quia tanta rationum infirmitas est, agẽ scripturis contra aduersarios pugnemus. Vnde igitur sermonis exordium sumendum? Vnde vobis placet, an ex noua, vel ex veteri? Nõ enim solum in Euangeliis, & Apostolorum verbis, sed & in tota veteri lege fulgentẽ vnigeniti gloriam videre licet. Vnde mea sententia etiam inde aduersus illos corripiẽda sunt tela. Ita enim non illos tantum qui suos sermones inde afferunt, sed & multos alios hæreticos simul prosternere poterimus, videlicet Marcionem, Manichæum, Valentinũ, Iudęorúmq; omnium ora. Nam sicut cum à Dauide prostratus est Goliath, in fugam simul versus est omnis Allophylorum exercitus: & mors quidem vnius corporis, & percussio vnius capitis erat, fuga autem cõmunis, & timor totius exercitus: Ita & si nos vnam hæresim deiecerimus, communis erit enumeratorum omnium profligatio. Manichæi enim & qui factioni illorum socij, videtur accipere Christum qui prædicatur: Prophetas autem & patriarchas qui illum prædicant, contemnũt. Contrà, Iudæi eos qui Christum prædicãt, accipere videntur: Prophetas, inquam, & legislatorem suum: Christum autem qui ab illis prædicatur, contemnunt. Igitur si fauente gratia dei demonstrauerimus magnã vnigeniti gloriam in veteri prædictã, omnia illa deo aduersa ora, linguásq; blasphemas confundemus & cõpescemus. Nam si colliqueſcet Christum in veteri instrumẽto prædicari, qua se defensione tutabuntur Manichæi, & cæteri qui cum illis scripturam contẽnunt, quæ prædicat illum communem omnium deum? Quod itẽ effugium erit Iudæis, quam veniã merebuntur ij qui à Prophetis promissum non suscipiunt? Itaque cum abunde de eis triumphare posimus, sermonem ad libros vetustiores vertamus, & ad ipsum qui aliis omnibus vetustior est, ad Genesim, inquam, & ad caput Geneseos cõscendamus. Dicit enim Christus: Si credidissetis Mosi, credidissetis vtiq; & mihi, nã ille de me scripsit, id quod nunc declarare tẽtabimus. Posteaquam igitur perfecta est omnis creatura, cœlúmq; vario syderum choro coronatũ, & terra omnigenis floribus ornata est, multaq; essent montium cacumina, multi campi & valles, & in summa, omnis terræ facies plantis, & arboribus, & herbis conspicua, lasciuiẽntq; greges & arm˙ta: aërem autem impleret genus auium cantillantium natura & singulari musica: maria quoq; marinis animalibus plena: similiter & stagna, & fontes, & fluuij, omnibus quæ in eis nascuntur: nihílq; esset imperfectũ, sed perfecta omnia: tunc quærebat corpus caput, ciuitas principẽ, creatura, inquam, hominem. Formaturus igitur ipsum deus, inquit: Faciamus hominem secundum imaginem & similitudinem nostram. Ad quem dicit? Manifestũ quòd ad vnigenitum suum. Non dixit fac, vt ne seruile aliquid suspiceris præceptum iuberi: sed dicit faciamus, vt forma consultoriorum verborum æqualis detegeretur honor. Nam deus interdum consiliarium habere, interdum non habere dicitur: & nõ sibiipsi pugnat scriptura, sed per duo hæc aperiuntur vobis absc̃dita dogmata. Quãdo enim significare vult, deum nullius egere, dicit eum non habere consiliarium: quando autem docet æqualem vnigeniti gloriam, consiliarium vocat Christum. Et vt discas duo hæc, quòd Prophetæ filium vocent consiliarium: non quòd pater opus eius consilio habeat, sed vt vnigeniti gloriam doceant, & quòd non opus habeat consiliario, audi Paulum dicẽtem: O profunditatem diuitiarum, & sapientiæ & scientiæ dei, quàm

quàm inscrutabilia iudicia eius, & inuestigabiles viæ eius. Quis enim nouit sensum domini? vel quis cõsiliarius eius fuit? & propterea dicit eum nullius indigere. Esaias vero iterum de vnigenito dei loquẽs, sic inquit: Puer natus est nobis, & filius datus est nobis, & vocabitur nomen eius magni consilij angelus, admirabilis, cõsiliarius. Et si admirabilis, cõsiliarius: quo modo Paulus dicit, Quis sensum nouit domini, vel consiliarius eius fuit? nisi quòd Paulus, sicut dixi, voluit patrẽ nullo indigere: Propheta autem æqualem filij gloriam docere voluit. Et idcirco etiam hic nõ dixit fac, sed faciamus. Dicere enim fac, præcepti esset seruo iniungendi, quod discere inde potes. Accesit aliquãdo Centurio Iesum, & dicit: Domine, filius me⁹ iacet in domo paralyticus, & grauiter torquetur. Quid igitur Christus? Ego cũ venero, curabo eum. Cẽturio autem non audebat medicum in domum trahere, quanuis misericors ille sponte sua pollicebatur se illò iturum, vt causam & occasionẽ illi daret, quo virtutem suam nobis declararet. Præscius enim quid ille dicturus erat, pollicitus est se affuturum, vt viri pietatem discas. Dicit enim Cẽturio: Nõ sum dignus vt intres sub tectum meum. Neque morbi necessitas eum à pietate auertere valebat, quin excellẽtiam domini testaretur, etiam in tanta calamitate. Ea propter dicit: Dic tantum verbum, & sanabitur puer meus. Nam & ego homo sum, habẽs sub me milites, & dico huic vade, & vadit: & alteri veni, & venit: & seruo meo fac hoc, & facit. Vides quòd verbũ fac, est domini ad seruum loquẽtis? At faciamus, verbum est eius cui æqualis honor. Quãdo enim seruo dominus loquitur, dicit, fac: quando autem pater filio, dicit, faciamus. Quid ad hæc dicit hæreticus? Cẽturio ita suspicabatur: res autem non sic se habet, neq; Apostolus est Cẽturio, neq; discipulus, vt ipsius verbis credam⁹. Verisimile est quòd errauerit. Bene, nõ est Apostolus. Quid ergo? Videamus quod sequitur. Num correxit ipsum Christus? num increpauit? num dixit ad ipsum, Cur hoc facis homo? Maiorem de me habes opinionẽ quàm par est. Plura mihi tribuis quàm mihi debentur. Ex authoritate putas me imperare, cum non sit mihi authoritas. Nũ dixit tale quid? Minime, sed stabiliuit illius sententiam, & comitibus dixit: Amen dico vobis, neq; in Israël tãtam fidem inueni. Igitur dominus laudando confirmat Centurionis verba. Vnde iam non sunt Cẽturionis verba, sed occasio quædam à domino ad virtutem declarandam oblata. Quod enim ipse laudat, & calculo suo tãquam bene dictum approbat, pro diuino oraculo habẽdum est. Authoritatem enim superne à domini iudicio sumit. Vides vt nouum veteri consonet, & vtraque authoritatem Christi indicent? Quid igitur, si faciebat quidem hominem, cum hoc vt ministeer fecerit, inquit? sed audi verba quæ sequũtur, & desiste ab intempestiua contentione. Enimuero vt dixit, Faciamus hominem: non dixit secũdum imaginem tuam minorem, neq; secundum imaginem meam maiorem, sed secundũ imaginem nostram, nempe patris & filij imaginẽ, quæ vna est. Non enim dixit imagines, sed imaginem nostram, nõ quòd duæ sint inæquales, sed vna & eadem æqualis patris filiíque imago. Vnde & à dextris iubet sedere, vt æqualem honorem & potestatem nõ inferiorẽ discas. Minister enim non sedet, sed adstat. Sedere dominicæ potestatis est, adstare seruilis & subiectæ conditionis, propterea & Daniel dicit: Aspiciebã donec positi sunt throni, & antiquus dierum sedit, mille myriades ministrabant ei, & mille milia assistebant ei. Et iterũ Esaias: Videbam dominum sedentẽ super thronũ excelsum, & eleuatũ, & Seraphin in circuitu eius stetterunt. Micheas autem: Videbam dominum deum Israël sedẽtem super thronum suum, & omnis exercitus cœli stabat à dextris eius & à sinistris eius. Vides vbiq; supernas virtutes assistentes, ipsum autem sedentem? Cum igitur videris & filium à dextris habentem cathedram, non ministrantis dignitatem quandam putes, sed habentis authoritatem dominicam. Idcirco & Paulus cum vtraque sciret, quòd adstare ministrantium sit, sedere autem imperãtium & præsidentium: Vide quo modo hæc separat, dicẽs: Angelis quidem suis, inquit, Qui facit angelos suos spiritus, & ministros suos flammam ignis. Filio autem: Thronus tuus deus in seculum seculi. Itaq; cũ sermo noster omnino probauit, filij dignitatẽ non seruilem, sed herilem esse, adoremus quoq; & dominum ipsum patri honore coæqualem: sic & ipse præcepit cũ dixit, vt omnes venerentur filium, sicut venerantur patrẽ. Coniungamus item rectitudini dogmatum diligẽtiam vitæ & operum, vt ne dimidiatim quæ ad nostram salutẽ spectent, curẽtur. Iam vitæ diligentiam & puritatem nihil sic efficit & corrigit, vt continua in tẽplis conuersatio, & alacre ad audiendum verbum dei studium. Quod enim corpori est cibus, hoc animæ diuinorũ eloquiorũ doctrina. Non enim in solo pane viuit homo, sed & in omni verbo quod procedit per os dei. Hinc & famem inducere solet, vt huic mensæ non cõmunicetur, & audi de hoc interminantẽ, & famem hanc in ordine suppliciorum, & pœnarũ intentantem. Dabo enim eis, inquit, non famem panis, neq; sitim aquæ, sed famem audiendi sermonem domini. Quo modo igitur non absurdum pro corporali fame repellenda facere & attentare omnia, animę autẽ famem sponte quęrere? quanuis multo grauior sit, quanto scilicet grauius est & dãnum. Oro & supplico, ne tã male nobis consulamus, sed præferatur hoc studium occupationibus & curis omnibus. Quid enim tantum lucrari potes, quãtum damni facis & tibiipsi, & toti domui, si cõuentum & synaxim relinquis? Quãuis & integrum thesaurum auro refertum inuenias, & propter illum domi detinearis: maius tamen detrimentum quàm lucrum facies, & tanto maius quãto sensibilib⁹ spiritualia sunt meliora. Nã licet illa multa sint, & vndiquaq; affluant, non tamen hinc tecũ commigrabunt ad vitam futurã, neq; simul nobiscum in cœlos trãsferentur, neque adstabunt apud terribile tribunal, sed sæpe & ante mortem nos destituentia dilabuntur: quòd si ad finem vsq; manserint, necessario tamen sub ipsum finem tolluntur. Spiritualis autem thesaurus possessio est, quæ auferri nequit, & vbique comes est, sequiturq; peregre euntes, multum fiduciæ apud tribunal Christi nobis tribuẽs. Quòd si ex aliis cõuentibus multum lucri consequimur, certè ab his qui hic celebrãtur, duplex lucrum expectare licet. Non enim hũc fructum solum capimus, quòd animã diuinis eloquiis rigamus, sed & quòd hostes cõfundimus & dispergimus, fratribus nostris magno solatio existẽtes. Nostræ huius aciei & ordinis lucrum est laborare, vtiq; periculosam partẽ in exercitu tenemus. Et propterea omnes huc confluere oportebat, & hostes qui nos adoriuntur, repellere. Esto, nequeas longum sermonẽ producere, nec habeas docẽdi gratiam, adsis solum, & totum perfecisti. Nõne qui ad hæc vestibula ascendit, videns paucos, alacritatem suam remittit, abiicit, torpescit, factúsque segnior, inde recedit, fitq; sic omnis multitudo hæc paulatim dissolutior & ignauior? Sin videris cõcurrere vndiquaq;

Universidad de Deusto Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

diquaque magnóq; ſtudio: nónne etiam ſi valde ignauus ſis, alacriór redderis? Nam ſi lapis ſæpe ad lapidem cõcuſſus ſcintillas exilire facit, tametſi nihil ſit frigidius lapide, nihílq; igne calidius: attamen cõcuſsio, victa natura ignem elicit. Quod cum in lapillis contingit, multo magis idem fit & in animabus quæ mutuum atterũtur, & igni ſpiritus concaleſcunt. Non audiſtis quòd apud maiores noſtros tantum centum & viginti erat totus fidelium numerus, imò ante illos centum & viginti, duodecim tantum erant, & neque hi mãſerunt omnes, ſed vnus ex eis Iudas periit? & erant vndecim omnes, attamen ex vndecim illis facti ſunt centum & viginti, & ex cẽtum & viginti tria milia, & deinde quinque milia, denique omnem orbem terrarũ impleuerunt ſcientia dei: non tunc conuentus tenuiores fiebant, ſed ſimul in templo cõuerſabantur, precibus & lectionibus intenti, & propterea magnũ ignem incenderunt, propterea nunquam diffluxerunt, ſed totum attraxerunt orbem. Hos & nos quoque imitemur. Quo modo enim non abſurdum, quòd non tanta cura Eccleſiæ habetur, quantam vicinis ſuis mulieres exhibent: illæ cum viderint virginem aliquam pauperem, & omni deſtitutam præſidio, officioſe ſua afferunt, & magnam quis ibi videt frequentiam, dum virgo deſponſatur: & aliæ quidem offerunt pecunias, aliæ corpore præſentes ſunt, quod etiam ipſum nõ eſt parum: nam hiſce ſtudiis exiſtimantur humanæ & pacificæ, contegitúrq; illarũ paupertas. Facite hoc & vos in hac Eccleſia, concurramus omnes vndiquaque, & eius contegamus inopiam, imò ſoluamus eius paupertatem, cõtinuo hic præſentes. Caput mulieris vir eſt, mulier viri adiutrix. Ne igitur caput abſque corpore viam ad hęc ſancta arripiat, neque corpus abſque capite, ſed integer huc ingrediatur homo. Habete & pueros vobiſcum. Nam ſi iucundum eſt videre arborem quæ habet nouam plãtam è radice ſua exurgentem: multo magis iucundum eſt videre hominem omni olea amœniorem, à radice ſua filium habere adſtantem, quaſi nouam plantam. Non iucũdum autem hoc ſolum, ſed & vtile. Etenim quod dixi, ſi cõgregati fuerimus, maius lucrum erit. Enimuero & agricolam tunc maxime admiramur, non quando agrum colit antea bene cultum, ſed ſi loca nõ ſeminata & inarata, digna cura excoluerit. Sic & Paulus faciebat ſtudioſus maiore ſtudio euangelizans, vbi Chriſtus non erat nominatus. Illum & nos ad decorem Eccleſiæ, vtilitatemq; noſtram imitemur, quotidie ad hanc congregationem confluentes. Nam ſi concupiſcentia flagras, poteris eam facile reſtinguere, tantum viſa hac domo, & ſi iraſcaris, facile beſtiam domabis, iram, inquam, & ſi alia quapiam affectione impeteris, tempeſtatem eam facile ſedabis, reddéſque pacem & ſerenitatẽ animæ tuæ. Qua nos frui concedat dominus noſter Ieſus Chriſtus, cui cum patre & ſancto ſpiritu ſit gloria nunc, & in ſecula ſeculorum, Amen.

Act.4.

Ephe.5.

DIVI IOANNIS CHRYSOSTOMI aduerſus hæreticos, Sermo.

EST lapis quidam quem chryſaconion vocãt, quo probatur aurum adulterinum & nothũ, ſi illi atteratur, oſtenditúrque purum & immixtum, incorruptúmque numiſma. Hunc indicẽ ego fideliſsimorum hominũ cor dixerim. Nam vt qui de fide rationes orthodoxorum & aduerſariorũ accipiunt, & in gnomone cordis quaſi atterunt & probãt, inueniunt fidem orthodoxorum ſyncerã & puram, pra uámq; aliud ſentientium opinionẽ, & fidem eſſe adulterinam. Verum ne videar à ſcripturis aberrare, talipa rabola vtens, audi Apoſtolum nos admonentem & cõ ſulẽtem: Eſtote probi nummularij: & quia eloquia domini auro ignito & probato conferuntur, Dauid inquit: Eloquia domini caſta, argentum ignitum probatum terræ. Eſaias quoque cũ conſideraſſet apud Iudæos diuinæ legis eloquium viciatum ſicut argentum, & diuinam doctrinam humanæ maliciæ lenocinio adulteratam, dicit eis: Argentum veſtrum reprobum, caupones veſtri miſcent vinum aqua. Proinde dilecti, cũ in promptu habeatis & vos gnomonem & indicem cordis, cum noſtras tum aduerſariorum rationes accipite, nihil ad cuiuſquam gratiã facientes, ſed in veritate ambulantes, & quorum rationes ſolidas probaueritis, eas in cordibus veſtris fortiter ſeruate. Hæc autẽ dico non omnibus, ſed his qui adhuc in fide claudicant & hæſitant. Nam qui ſtabiles & immutabiles in fide, anchorã confeſsionis triplici funiculo vnitam, in profundum mentis ſuæ proiecerunt, etiam abſque his inconcuſſam & immotã cordis ſui ſcapham in fide cuſtodiunt. Nũc non eſt nobis certamen aduerſus ſanguinem & carnẽ, ſed contra principatus, contra poteſtates, contra mundi dominos, rectores tenebrarum harum, contra ſpirituales verſutias in cœleſtibus. A quibus excitati hoſtes fidei, blaſphemos ſermones ex gutture quaſi ſagittas è pharetra depromptos, in ſublime deitatis iaculãtur. Et vide dilecte hęreticorum alia lingua loquentium aciẽ. Armatum eſt enim cor eorũ quaſi exercitus impiorum, contráque deum pugnantium. Acuta eſt lingua eorum gentilium impietate quaſi ſerpentis. Fulget eorum ſermo quaſi honeſtus & aduerſarius impietati ſpiritus: ſed coinquinati ſunt eorum mores, immaníſque illorũ iniquitas eſt in deum. Habent arcum extẽtum, os inquam quod porta carens, non clauditur. Habẽt quoque ſagittas, iacula verborum, inquam, contra veritatem ſtridẽtia quæ à mente eorum prodeunt, & ſimpliciorum animas & conſcientias vulnerant. Propterea patres & fratres precemur, vt dominus animæ noſtræ manus cõtra aciem aduerſariorum erudiat, & mentis noſtrę digitos ad prælia ſermonum inſtruat, vt & nos dicamus pſalmum qui dudum decantatus eſt: Benedictus dominus qui docet manus meas ad prælium, & digitos meos ad bellum. Miſericordia mea & refugium meũ. Igitur primus ad bellum vocetur Arrius. Nunquam enim ille pacificus eſſe poteſt dilecti, id quod ex nomine eius coniectari poteſt. Ares enim quo nomine exteri vtũtur, bellum interpretamur. Mittant tela ſua à diabolo fabricata. Non enim timeo talia obtuſa, valdéque inualida iacula. Veniat & Macedonius, qui figura quidem ab Arrio differre videtur, re autem ipſa idem quod ille ſentit. Nam cum & illum videris paris blaſphemiæ ſermones aduerſus ſpiritum ſanctum ſagittare, diſces quo modo duæ gentes diuerſis linguis, figura tãtum diſtinctæ, re autem vnitæ aduerſus nos certent. Eunomij memoriam prætereo. Etenim ſi tanquam Dauid Goliathen principem impietatis illius ſubuerterimus, vniuerſa caſtra ſimul fugabuntur: at quia nobis quoque telis opus eſt, non deerũt ea. Habemus enim tela diuina à ſpiritu ſancto fabricata, quibus & flagitioſa opera interimuntur, & hominum animæ erudiuntur. Quales hæ ſagittæ? Sagittæ potentis acutæ cũ carbonibus deſolatoriis. A quibus eruditus clamabat: Domine ne in furore tuo arguas me, neq; in ira tua corripias me: quoniam ſagittæ tuæ infixæ ſunt mihi. Sed miſsis factis multis ſagittis dilecti,

Pſal.11.

Eſa.1.

Ephe.6.

Eſaiæ.49.

dilecti, vnica ſagitta vtemur, qua omnis hæreticorum & Iudæorum, & gentium phalanx proſternitur. Qua ſagitta? Sagitta ipſa loquitur in Eſaia: Poſuit me vt ſagittam electam, & in pharetra ſua occultauit me. Sagitta electa verbum dei eſt ante ſecula ex patre natum. Nam occultauit in pharetra corporis, dignitatem deitatis à dracone. Aperi Ari ſepulchrum gutturis tui impletum mortuis ſermonibus. Non enim habes verbum illud viuificum, qui tuis rationibus factũ illud & creatum fabricas. At ille ſtatim quum accerſitur, à ſcripturis dicendi facit initium. Verum tu vt fidelis, ne timueris eum, quum videris ipſum ex ſcripturis loquentem. Nam & diabolus quum accederet Chriſtum, & tentaret eum, per ſcripturas locutus eſt cum eo, dicens: Si filius dei es, mitte teipſum è ſupernis deorſum: ſcriptum eſt enim, Quia angelis ſuis mandauit de te, vt cuſtodiant te in omnibus viis tuis, & in manibus portabunt te. Cætera autem quæ ſequuntur, obticuit. Sciebat enim quòd aduerſum ſe dicta erant. Qualia hæc? Super aſpidem & baſiliſcum ambulabis, & conculcabis leonem & draconem. Et attende diligenter dilecte, quia ex eadem arte profectum eſt quod diabolus dixit, & quod ſui qui filium dei creaturam & facturam dicunt. Deguſtauit ſcripturam diabolus. Aperiat os & Arius, ac dicat. Et inuenies etiam eum à capite exordiri, & cætera tacere, vt ne arguatur. Nam quid dicit? Dominus, inquit, in Euangelio dicit, Deſcendi è cœlo, non vt faciam voluntatem meam, ſed voluntatem eius qui miſit me patris. Vides, inquit, quòd eſt miniſter patris? vides quo modo ei ſubditus ſit? Ipſe fatetur, & dicit: Deſcendi de cœlo, non vt faciam volũtatem meam, ſed eius qui miſit me patris. O Ari, quid obtices? dic & ſequentia. Imitaris diabolum præceptorem tuum, ſicubi cauſæ tuę ſeruit. Quamuis autem tu taceas, ego tamen clamabo cum Euangelio, non furabor tecum diuina eloquia & verba domini, timeo enim iudicium dicentis: Nam tametſi videres furem, currebas cum eo, & cum adultero ponebas portionem tuam. Deſcendi de cœlo, non vt faciam voluntatem meam, ſed voluntatem eius qui miſit me patris. Dic & quæ ſequuntur: Hæc eſt autem voluntas patris, vt credant in eum quẽ ille miſit. Quid ergo pugnas? Cur non ſubiicis ceruicem cordis tui iugo ſeruitutis? ſed incompoſitæ oberrans, peruerſo ſulco pietatis aras. Iam iterum à ſcripturis inquirit, non vt veneretur Chriſtum, ſed vt filium dei vituperet: non vt exaltet, ſed vt minorem faciat, quamuis eloquium dicat, Exaltate dominum deum noſtrum, & adorate ſcabellum pedum eius, quia ſanctus eſt. Et iubemur adorare ſcabellum pedum eius. Macedonius autem ſpiritum ſanctum, qui ex patre ineffabiliter procedit, adorare nolebat. Verum nobis nunc aduerſus Arium ſermo eſt. Et quo modo, inquit, ſi habuit eundem honorem cum patre filius, gloriam à patre quærit? Dicit enim ad patrem: Glorifica me pater gloria quam habui apud te antequam hic mundus eſſet. Nondum intellexiſti, ô Ari, ſacramentum quod eſt in Chriſto, nec mirum: ſpiritu enim eares qui te inducat in veritatem: nondum capis quòd nõ pro ſemetipſo hoc dicit, ſed pro Adam, quem & acceperat. Nam ſicut aduocatus à malefactore inſtructus, ad tribunal accedit, & perſonam gerit eius cui patrocinatur, & omnia crimina eius qui iudicatur, in ſe aſſumit, & quaſi pro ſeipſo apud iudicem cauſam agit, tametſi criminũ minime reus ſit: eum in modum & dominus noſter Ieſus Chriſtus venit è cœlis impeccabilis. Peccatũ enim nõ fecit. Induit me Adam, aſſumpſit in ſe mea crimina. Ipſe enim peccata noſtra portat, & pro nobis dolet. Induit me Adæ perſonam, & pro me intercedit. Glorifica me pater, inquit, gloria quam habui antequam hic mundus eſſet. Qui factus ſum Adam, eram in incorruptibilitate, æqualem cum angelis menſam ſortitus eram, indeficientem mihi cibũ paradiſus quotidie producebat, ſpiritus ſancti gratiam & gloriam in facie ferebam, hãc per meam tranſgreſsionem amiſi: nunc oro, glorifica me pater gloria, quam habui apud te, antequam hic mundus eſſet. Eapropter ſuperne reſpondet pater, dicens: Et glorificaui tunc in paradiſo, & iterum glorificabo. Nam in eandem paradiſi gloriam, & delicias te iterum collocabo. Quòd autem quum hęc diceret filius dei, habuerit gloriam patri æqualem, teſtatur ipſe cum dicit: Ego & pater vnũ ſumus: &, Qui videt me, videt & patrem meũ. Et Ioannes clamat, dicens: Vidimus gloriam eius, quaſi vnigeniti à patre, plenus gratia & veritate. Verum iterum curioſe inquirit & profert tela inæqualia & imbellia. Apud fideles enim tela iſta obtuſa ſunt & inutilia, ſicut ſcriptum eſt: Sagittę paruulorum factæ ſunt plagę eorum. Si ante ſecula, inquit, regnauit filius dei, quare ipſe ergo in pſalmis dicit, Ego autem conſtitutus ſum rex ab eo? quod temporis ſignificatiuum eſt. Ne confuſionem facito Ari, da carni paſsiones, & deitati diuinas dignitates. Nam quod dicit, Ego autem cõſtitutus ſum rex ab eo: non ſecũdum deitatem dicit, ſed ſecundum formam ſerui, quæ in tempore genita ac in genealogia recenſetur. Quippe diuinitatis illius genealogiam ne angeli quidem dicerent, humanitatis autem & euangeliſtæ narrant, dicentes: Liber generationis Ieſu Chriſti. Et quòd ante ſecula regnauerit deus verbum, audi prophetam iterum clamantem: Deus autem noſter rex ante ſecula. Arrius nondum audiẽs quæ ſequuntur, ſtatim audaci ore dicit, de patre hæc dicta ſunt. At tu audi quę ſequuntur. Non enim de patre dicuntur, ſed de filio, & declarat id quod ſequitur. Deus autem noſter rex, ante ſecula: operatus eſt, inquit, ſalutẽ in medio terræ. Quis ille? an non omnino ille qui trophæum crucis ſtatuit, & mortem ſoluit, diabolum ligauit, & hominem ſeruauit? Sed profectò ait: Recentem habet thronum. Dicit enim ad ipſum pater: Sede à dextris meis, donec ponam inimicos tuos ſcabellum pedum tuorum. Ecce quod dicit ſede, temporis eſt indicatiui. Atqui ignorãt, quòd etiam hic ſimiliter loquitur ei qui è virgine natus eſt. Nam quòd deus ſermo ante ſecula cum patre fuerit regnans, & ſedem habens, indicat Pſaltes, & poſt eum Paulus: Thronus tuus deus in ſeculum ſeculi: virga directionis, virga regni tui. Dilexiſti iuſticiam, & odiſti iniquitatem, propterea vnxit te deus, deus tuus oleo lætitiæ præ conſortibus tuis. Præ conſortibus enim eius vnxit Ieſum ſpiritu ſancto. In ipſo enim erat omnis plenitudo diuinitatis corporaliter: nos autem omnes de plenitudine eius accipimus, ſicut dicit Ioannes, De plenitudine eius omnes nos accepimus. Ita quoque & Apoſtolus dicit: Participes eius ſumus, ſi confeſsionis primitias ad fidem vſque ſolidas ſeruauerimus. Mox autem occurrit & Macedonius. Et qualia ille contra ſpiritum ſanctum tela iaculatur? Profectò, inquit, bene dicis, orthodoxe, pater thronum habet, & ſedet. Dicimus enim, quòd habet thronum decentem & dignum deo, non corporalem, ſed ſicut ſcriptum eſt: Deus ſedet ſuper thronum ſanctitatis ſuæ: habet etiam filius thronum. Thronus tuus, inquit, deus in ſeculum ſeculi. At vbi ſpiritus habet thronum, vel conſidet patri & filio?

Eſaiæ.53.

Matth.1.

Pſal.73.

Hebrę.3.

Coloſſ.2.

Ioan.1.

Heb.3.

Pſal.49.

Matth.4.

Pſal.90.

Ioan.6.

Ioan.17.

Universidad de Deusto
Biblioteca

O aduersarie dei maxime, non oportebat enim te de spiritu dei ambigere, quòd sedeat, & habeat thronum sicut pater & filius. Quandoquidem & de patre, & filio, & spiritu sancto dicere licet, quòd sedeant, vt dicimus. Ita enim scriptum est, alioqui diuinitas loco non continetur, sed vbique est. Quò enim ibo à spiritu tuo, & à facie tua quò fugiam. thronum dei scriptura dicit regiam dignitatem. Iam si apostoli cathedras habent, vt
Matth.19. dicit: Vos sedebitis super duodecim thronos, iudicantes duodecim tribus Israël: Spiritus sanctus ne thronos caret? Sed quòd spiritus sanctus thronum habeat, vt & hoc vos discatis, ostendimus quòd & dominus sit, & Sabaoth dicitur. Dicat igitur Esaias, qui & te & me
Esaiæ.6. maior: Vidi dominum Sabaoth sedentem super thronum sublimem & eleuatũ, quia plena erat domus gloria eius. Et Seraphim in circuitu adstabant, sex pennæ vni, & sex pennæ alteri, & reliqua. Et dixit dominus ad B me, Quem viderat dominum sedẽtem super thronum excelsum & eleuatum, ille dicebat ei: Quem mittam? & quis ibit ad populum istum Iudæorum, ac dicet: Auribus audietis, & non intelligetis: & videntes videbitis, & non perspicietis? Venit Paulus post multos annos, vt diceret prophetiam illam, venit, mittitur Romam à spiritu sancto, congregat Iudæorum gentem per omne sabbatum docens: & cum non audiretur ab eis, memoriam huius scripturæ fecit, sic inquiens Iudæis: Bene dicit spiritus sanctus per Esaiam prophetam: Auribus audietis, & non intelligetis: & videntes videbitis, & non perspicietis. Itaque quia ostendimus regiam dignitatem & diuinitatem spiritus, nos cathedra exurgentes, vno ore, & vno corde glorificemus patrem, & filium, & spiritum sanctum, nunc & semper, & in secula seculorum, Amen. C

DIVI IOANNIS CHRYSOSTOMI contra Iudæos, gentiles & hæreticos Sermo, de Euangelio, Nuptiæ factæ sunt, &c.

HIRVNDINVM pulli in nidulis sedentes, parentum suorum qui sibi alimenta afferunt, aduentum expectant: & quum ipsos venire perspexerint, leui ala mouent aërem cantillantes, & ad illorum aduentum applaudentes: similiter & eorum parentes, cum nidulo appropiant, cantillant, pullis aduentum suum nunciantes. Similiter autem & vos in nido templi huius sedetis, meum aduentum expectantes: & quia venientem videtis, leui mentis ala volatis. Neque ego dissimiliter spirituali huic nido appropiaturus, deum voce præmissa glorificò, quòd mihi filios dedit tam mei amantes. Sed hirundines ali- D menta sua ab ore in os tradunt: nos autem nostra non sic, sed ab ore in aurẽ. Illa enim in corruptionem procedunt, nostra vero in incorruptibilitatem: illa corpora pascũt, nostra animas impinguant. Hæc omnia non temere à me dicta sunt, sed quia lecti Euangelij continentia ad hæc docenda nos inducit, necessarium vt vos doceam. Vocatus est, dicit, Iesus ad nuptias. Oro, compositis moribus estote, & audite quæ dicuntur. Quoniam multi nuptias prætexunt, alij filios, alij militiam, alij negociationem, alij artificium, alij seruitutem, alij diuitias, alij inopiam, & quæcunque talia sunt. Volo igitur declarare vobis, quòd neque diuitię impediunt, neque inopia, neque militia, neque negociatio, neque nuptiæ, neque pueri, neque seruitus, neque opificium, neque aliquid tale. Vocatus est Iesus ad nuptias. Venit, vel non venit? Certum quòd venit. Quòd si venit, quo modo ergo nuptiæ malæ? non potes excusare. Ego autem non dico, quòd tantum venerit, sed quòd & dona secum attulerit. Aquam in vinum mutauit. Ne excuses te propter nuptias, dominus tuus nuptiis interfuit, & nuptias honestauit, & tu nuptias arguis, & dicis nuptias obstaculum esse ad pietatem? Nullum enim ad pietatem est obstaculũ. Vis cognoscere quòd nihil nocet habere vxorem & pueros? Moses nónne vxorẽ habuit & liberos? Helias nónne virgo erat? Nónne Moses manna è cœlo deduxit? Nónne Helias ignem è cœlo deduxit? Nónne Moses coturnices aduolare fecit? Nónne Helias verbo cœlum clausit? Nónne Mosi deus locutus est? Nónne & cum Helia conuersatus est? Nónne Moses mare diuisit, & transduxit populum? Nónne Helias curru igneo in cœlum sublatus est? An nocuit huic virginitas: an impedimento fuerũt illi vxor & liberi? Vidisti Heliam aurigam in aëre, vidisti Mosem in mari viatorem? Vide & Petrum ecclesiæ columnam, quòd & ipse habuit vxorem. at nõ est scriptum, inquit, quòd Petrus habuit vxorem: vnde ergo liquet, quòd vxorem habuit. Ego dico: Ingressus est Iesus ad socrum Petri, & erat illa infirma, & tetigit eam, & reliquit eam febris, & stetit, & ministrauit. Vides quòd & Petrus vxorem habuit? Vbi enim socrus, manifestũ quòd ibi & vxor. Vides quòd & Petrus vxorem habuit? ne incuses nuptias. Hæc dico, vt ne quis prætexat vel vxorem, vel liberos, vel militiam, vel negociationẽ, vel opificium, vel seruitutem, vel diuitias, vel paupertatem. Hęc excusatio, hic prætextus diaboli insidiæ sunt. Militiam prætexis, & dicis, Non possum esse pius. Centurio nónne miles erat? & dicit ad Iesum, Non sum dignus vt intres sub tectũ meum, sed dic verbo, & sanabitur puer meus. C Et admiratus Iesus, ait: Amen dico vobis, neq; in Israël tantam fidem inueni. Nihilq; nocuit illi sua militia. At quid si opifex? Et Paulus operatus est manibus, qui & antea ecclesiarum deprædator, & post hoc factus prædicator & apostolus. Quid vero si diues? Et Abraham diues, & ipse vxorem habuit & pueros. Credidit enim Abraham, & reputatum est ei ad iusticiam, & amicus dei vocatus est: tam nihil obfuerũt ei diuitiæ, & mulier, & pueri. Non habes excusationem. Tria quæ prætexere potes, vnus ille habuit, & vxorem, & pueros, & diuitias. Sed quo modo si seruus? Et Onesimus seruus erat, & scribit Paulus Philemoni, dicens: Onesimum qui olim nullius frugis, nunc autem & mihi, & tibi vtilis. Verũ quid si rex? Erat & Dauid rex, & quum ingressus ad eum Nathan propheta arguit ipsum de peccato quod fecerat, nunquid in illum tyrannidem rex exercuit? nunquid vel asperum aliquod verbum prophetæ dedit? an non & in regno seruum se fatebatur, dicens: Peccaui domino? Et propheta videns pœnitentiam eius, dixit: Et dominus abstulit peccatum tuum. Velox pœnitentia, velocior condonatio. Num aliquid tribuit sibi rex, & dixit: Rex sum, amictus purpura, circundatus diademate, fero tela, sagittas, scuta, arma: mihi sunt milites & armigeri, & pauperem illum timerem? ferrémne eum, & non occiderẽ? Sed nihil talium, quamuis rex esset: sciebat enim quod peccarat, & ob hoc pœnituit, quia sciebat se grauiter peccasse. Et nihil ei obfuit regnum. Iam quid si iuuenis? erat & Daniel iuuenis, & leonum ora constrinxit, & dracones cõfregit, Bel subuertit, & presbyteros iudicauit, Susannam liberauit, tantæq; virtuti imperfecta ætas non obfuit. An non & talis erat fratrum amator Ioseph, qui tantam præ se tulit sapiẽtiam & continentiã apud Aegyptiam? Vestem suam diuisit,

fidem non disrupit, impudentiam mulieris vicit, concupiscentiam non satiauit, & nihil impediuit illius virtutem adolescentia. Sed quid si vidua? Erat & Sidonia vidua, quæ Heliam hospitio excepit, & pauit pane & aqua, & autorem famis non est reuerita. Quid autem si meretrix? Erat & Raab quæ exploratores occultauit, & quum filij Israël terram promissionis accepissent, saluata est ipsa cum domo & genere suo. At quo modo si pauper? Pauper erat talis & Lazarus. Et quantam ille sapientiam ac patientiam in extremis ostendit, licet nihil illum in tãta necessitate leniret. Iam si mulieri quis deditus sit, an non & Sampson? nam licet à muliere sit proditus, tamen ipsi deus dedit vt se de alienigenis vlciscereturn. Sed quid si amas filios? amabat & Iob. Sed tẽtaris, tentabatur & Iob. Vides quòd saluati sunt? Habes fidem, habes omnia: non habes fidem, rex licet sis, non tibi proderit regnum. Sed ne promissionis obli- B
Matt.2. uiscar: Vocatus est igitur Iesus ad nuptias, & cum ipse ibi esset, vinum non habebant. Dicit ei mater sua: Vinum non habent. Dicit eis Iesus: Implete hydrias aqua. Et impleuerunt hydrias aqua, & fecit aquam vinum. Quare autem dixit, implete hydrias aqua? an non qui verbo cœlum fecit, & terram fundauit, & omnia quæ in eis, cuius oculus arefacit abyssos, à quo tremit omnis creatura tam cœlestium, quàm terrestrium, qui ea quæ non sunt, facit esse: potuit etiam hydrias aqua implere? & dicit, Haurite aquam. Ad quid? Ego dico, quòd si negarint, manus eorum quæ hauserunt, & humeri qui gestauerunt aquam, ipsos redarguant. Idem etiam fecit, cum Lazarũ suscitauit, antequam ad locum illum veniret, dicit discipulis suis: Lazarus amicus noster obmiuit. Postquam autem venerunt sorores Lazari, & dixerunt ei, Lazarus mortuus est: dixit eis: Quò po- C
Genes.3. suistis eum? Dicunt ei, Veni, & vide. O noua & inopinata opera, paulo antea dixerat discipulis, Lazarus mortuus est, & nunc dicit, Vbi posuistis eum? Mortem prædixerat discipulis suis, & locum nescit. Sciebat, sed propter Iudæos dicebat, quia rudes erant. Et ita cum dicit, Vbi posuistis eum? non ignorantiæ erat: sicut & quum in paradiso dicebat Adam, Adam vbi es? Ignorabátne vbi esset? non est dicendum: sed quia dicebat illis diabolus, quòd in die in qua comedetis ex ligno hoc, eritis vt dij: & suspicati sunt illi quòd futuri essent dij: ob hoc arguit ipsum deus, Adã vbi es: pro eo quod comedisti, & mãsisti homo. Sic & apud Lazarum egit.
Ad Philem. Nam vt appropiauit monumento, dixit Iudæis: Tollite lapidem de monumento, & tulerunt. Dicit ipsi soror Lazari, Iam fœtet, nunc enim quatriduanus est. Et
Ioan.xi. vt clamauit voce magna, dixit, Lazare, veni foras. Et D prodiit vinctus institis. An non qui transfert montes in cor maris, potuit verbo lapidem mouere? qui stimulos mortis confregit, qui portas inferni contriuit, non potuit vincula disrumpere? & dicit ipsis, Soluite ipsum. Ad quid? vt si negent, manus eorum & oculi ipsorum redarguant ipsos. Ob hoc dixit, Soluite ipsum. In primis autem soror Lazari testimonium dedit, dicens: Iam fœtet. Idem & in nuptiis fecit, dicendo eis: Imple
Ioan.2. hydrias aqua. Et impletis hydriis aqua, fecit aquam vinum. Et propterea vndequaque certos ipsos reddebat. Semper enim increduli erant Iudæi, & impudentes. Vultis cognoscere quanta eis fecit deus, & permanserunt semper ingrati? Discite, sed oro, accómodate vos mihi, & auscultate quæ dicuntur. Demonstrabo enim vobis, quòd ab initio ingrati & increduli fuerunt. Septuaginta & quinque animæ Aegyptum ingressæ sunt, & factæ sunt sexcenta milia. Mortuus est Ioseph, & surrexit alius rex, qui Ioseph memor non fuit, afflixit igitur filios Israël valde. Clamauerunt ad deum, dicentes:
Exod.32. Domine tu iurasti patribus nostris, daturum te semini nostro terram fluentem lacte & melle: nunc domine memor esto testamenti quod posuisti patribus nostris, & erue nos de manu Pharaonis regis Aegypti, & ex seruitute Aegyptiorum. Audiuit igitur dominus vocem eorum, & misit ad eos Mosem. Sed attendite verba, dicit Mosi deus: Accipe agnum immaculatum, anniculum primogenitum, & immola, & sanguine eius vnusquisque obliniat fores, vt cũ venerit angelus habens gladiũ extentum, & viderit quòd sanguine sit linita domus, illam transeat: sin viderit nõ oblitam, ingredietur & omnia perdet. Fecit igitur Moses sic, & tradidit populo, & illi accepto cruore ianuam linierũt. Et venit angelus, habens extentũ gladium suum & vidit sanguinem in foribus, & transiit: vbi autem non vidit, ingressus omnia perdidit. Hæc omnia non absque ratione facta sunt: sed quia per lignũ & sanguinem saluandi eramus, propterea iussit deus vnumquẽque sanguine fores signare. Et quare non dixit deus, Lini muros sanguine? quia non eramus saluãdi per lapides, sed per lignum. Eduxit itaque eos Moses ex terra Aegypti,
Exod.16. & tulit in desertum, & dicunt Mosi: Eduxisti nos in de-
Num.16. sertum, vt occideres, quasi nõ sint sepulchra in Aegypto? Nónne nobis melius erat cum essemus in Aegypto, dum comederemus melones & pepones, allia, & cepe? Vidisti ingratitudinem, ipsi dicebãt deo, & precabantur vt educeret se ex terra Aegypti: at vbi in desertum venerunt, fuerunt ingrati. Cognoscis ingratitudinem? sed rem maiorem & singulare vide. Quadraginta annis fuerunt in deserto, capillusq; ipsorum non creuit, neque vnguis, vestimentum ipsorum non fuit sorditatum, calceamentum ipsorum non fuit contritum: non laborauerunt, non foderunt, boues non iunxerunt, aratrum non traxerunt, sulcos non secuerunt, tribulos non euellerunt, semina non sparserunt, imbres non expectauerunt, solis æstus non tulerunt, tempus messis non exceperunt, falcem non acuere, neque messuere, non colligarunt aristas, non comportarunt, non connexerunt in aream, non extriuerunt, non repurgarunt, non pinsuerunt, non coxerunt panes, & nihil omnino illorum fecerunt: sed panem è cœlo nullis manibus elaboratum comederunt: apponebatur mensa nullo præparante, impassibilitate imitabantur angelos, natura suæ imbecillitatis oblita erat: & post tot beneficia
Exod.32. dixerunt Aaroni, Da nobis deos, qui nos præcedant: Mosi enim illi, qui nos eduxit à terra Aegypti, nescimus quid acciderit: feceruntq; vim magnam Aaroni. Ille vt vidit eos duri cordis, & incircuncisos, dicit ipsis: Tollite inaures vestras, & mittite in ignẽ, & si quid ascendit, hoc deus sit: & ascendit bubulum caput. Hic obserua hæreticum parasitum, ingratum Iudæum, dicentem: Si deus genuit, igitur & fluxuram sustinuit, & corruptibilis est. O miser & perdite, hæc ne de filio dei suspicaris? At nos, absit, ne sit. Sed genuit pater filium, vnus vnicum, deus deum perfectum: ita sentiunt Christiani. Quia autem licet teipsum nescias, superna curiosius putas perquirenda, dic: Putas ne te scire, quo modo inauribus in pyram coniectis, bubulum caput ascẽderit? Non hoc chalcotypus operatus est, nõ erat conflator, quo modo ergo egressum est bubulum caput, audes dicere? Si nescis hæc inferiora, quo modo curiose superna inquiris? qui nescis propria, quo modo curiose

Universidad de Deusto
Biblioteca

aliena inquiris: Et afferunt nobis euangelicam vocem, A
Ioan.15. quòd Iesus dixerit discipulis, Ego sum vitis vos palmites, pater meus agricola est. Vides, dicit, quòd fecit filium. Inutilis enim vitis, nisi ab agricola colatur. Et putauit quòd magnũ aliquid & egregium dicat. Sed auscultate obsecro. Dicebam de ingratis & reprobis Iudæis, finite dicã & aduersus impudentes hæreticos. Potes mihi dicere ingrate, & impudens hæretice, agricolam non pasci à vite? Armis tuis te capiam. Sicut agricola colit vitem, ita & pater operatur suum filium. Videamus quis ab altero educetur, an vitis ab agricola, vel agricola à vite, vt dicis, Pater à filio habet esse: non est igitur agricola, qui non ex operibus' suis pascitur. Quid ergo? filius pascit patrem? Non, absit. Desine insipientissima hæc loqui. Nã sicut agricola gaudet de vite, ita & pater in filio: Non enim dixit, Pater meus operatus est me: sed, pater meus agricola est, Gauisus est B
Matth. 17. enim pater in filio. Non audisti ipsum dicentem, Ipse
2.Per.1. est filius meus dilectus in quo mihi cõplacui, ipsum audite? Quando stetit in Iordanis fluentis, non dixit, Ille est, quem creaui, quem feci: sed dixit, in quo mihi beneplacitum. Num & vocem illam reiicis? Et iterum dicit:
Ioan.6. Descendi è cœlo, non vt voluntatem meam facerem, sed eius qui misit me patris. Quibus dicebat? Omnino Iudæis, qui dicebant ipsum esse fabri filium: & quasi inimico dei contrarij erant, & propter hoc dixit, descendi. Et quia deo contrarium dicebant, respõdebat: Non
Matth.13. veni vt faciam volũtatem meam, sed eius qui misit me patris. Nam licet videbantur colere patrem, ipsum tamen negabant, & ob hoc infirmitati eorum consuluit, sic loquendo. Alioqui quo modo is qui vbique est, vel qui omnia adimplet demittitur, vel descendit? Vides igitur quòd propter Iudæos dixit, descẽdi de cœlo, nõ C propter seipsum. Nullam habes excusationem. Afferunt autem hic nobis & aliud testimoniũ apostoli dicentis,
1.Cor.8. Vnus deus pater, ex quo omnia: & vnus dominus Iesus Christus, per quem omnia. Dicis quòd alius deus præter patrem non sit: & ego dico quòd præter filium alius talis dominus non sit. Quid igitur? contendemus? Minime, absit. Scimus enim propter quos, & quibus hæc Paulus dixerit, sed audite diligenter sermonem. Quia gentiles multos deos colebant, Iudæi vero vnum principatum. Vt ergo & multitudinem deorum, & principatum vnius simul auferret, dicebat: Siue enim sint dij multi & domini multi, siue in cœlo siue in terra: sed nobis vnus deus pater. Et dicendo vnus, sustulit deorum multitudinẽ. Vbi enim vnus, ibi non sunt multi: dicendo vero, pater: sustulit principatũ vnius. Vbi enim pater, manifestum quòd ibi & filius. Et propterea dixit: D
Ioan.1. Vnus deus pater, ex quo omnia, & vnus dominus Iesus Christus, per quem omnia. Vides quòd ad Gentiles & Iudæos sermonem verterit Paulus, ob hoc dixit, Vnus dominus noster Iesus Christus, per quem omnia. Quia omnia tam visibilia, quàm inuisibilia, de quo audi Ioãnem dicentem: In principio erat verbum, & verbũ erat apud deum, & deus erat verbum, hoc erat in principio apud deũ. Omnia per ipsum facta sunt, & sine ipso factum est nihil quod factũ est. Vides quòd ipse omnium est opifex. Non audebis, inquit, mihi ostẽdere, quòd filius cum patre numeretur. Increduli quousque nõ cessatis contra dicere, peruertentes scripturas, vt filiũ simplicẽ dicamus creaturam vel facturam? Vultis cognoscere quòd cum de filio verbũ aliquod sublime & deo dignũ audiunt, insanire incipiunt, & putant in ora sua amaritudinem immitti: eius rei vobis exemplũ dicam:

Cum quis morbis & febribus laborat, & paululum relinquitur ab eis, si ordinant medici, vt os eius melle obliniatur, faciantq; id serui vt præcipitur: existimat infirmus quòd amarum sit mel, licet circumstantes infirmum moneãt dulcissimum esse mel, videtur tamen infirmantis ori amarum, non quòd amarum sit mel (quid enim dulcius melle?) sed quòd ille qui mel accipit, infirmus est. Sic & illis contingit, cũ audiunt consubstantialem, opinantur offundi sibi amaritudinem, nõ quòd sermo eius naturæ sit, sed quòd infirmæ illorũ sunt aures. Pater filium vocat, similiter apostoli: ipsi autẽ creaturam & facturam. Et quo modo filius creatura & factura? An idem est gignere, & creare? Si omnis qui gignit, creat, & omnis qui creat, gignit: colligemus omnes creaturas filios & genitos esse dei: quia omnia per filium facta sunt. Igitur qui creauit, idem etiam genuit. Vides quòd nati sunt dei, sicut tu dicis? Quamdiu eritis increduli? Dicite mihi, quo modo colatur filius, quãdoquidẽ filius dicitur? Nõnne & tu filius? sed quid, quòd deus dicitur? nõnne & tu? Sed potes mihi dicere, Ille re filius, tu nomine. Ergo filius? Ecce os tuum te redarguit. Ille enim nec factura, nec creatura. Ille re filius, tu appellatione. Ille à solo patre genitus est, tu autem ex præiacente materia formatus. Hæc contra Gentiles, Iudæos, & hæreticos dicta sint. Nos autem glorificemus patrem, & filium, & spiritum sanctum, cui gloria in secula seculorum, Amen.

REVERENDO IOANNI BELLAIO episcopo Parisiorum Germanus Brixius.

EGO, antistes optime, quum me intelligerem iampridem in ære tuo esse, cogitaremq;, quo potissimum munusculo, ex iis opibus sumpto, quæ in censu meo in primis essent, possem tibi non dico cõtracta nomina dissoluere (quî enim id possim?) sed probatum saltem, ac testatũ facere, quæ tu mihi olim beneficia largiter cõtulisses, ea te homini, si minus merito, at neque ingrato, neque immemori contulisse, mihi commodum Chrysostomus meus (meum hic appello, in cuius scilicet lectione studia nunc nostra omnia sunt) de immenso eloquentiæ ac doctrinæ suæ thesauro suppeditat, quod tibi maxime omnium cõueniens munus offeram. Liber est vt breuis, ita certe elegãs, vt sunt autoris illius scripta omnia, in quo quidem verum monachum, eumq;, qui cum pietatis Christianę amore sacrarum literarũ studia coniunxit, cum mundi huius principibus confert, ostẽdens interim illius felicitate principum, diuitum, ac nobiliũ quorumuis felicitatem longe inferiorem. Quem ego libellum quum è Græco in Latinum vertissem, tibi non episcopo modo, & Parisiorum episcopo, sed & variis monachorum cœnobiis præfecto nuncupare, ac propter te in hominum manus emittere placuit: vt habeant, qui verè monachi sunt (quos multos hodie esse non ambigimus, ex tot ordinis illius sodalitiis) grauissimum, nõ cuiusliber, sed Chrysostomi, hoc est, autoris & eloquentissimi & sanctissimi testimoniũ, id se vitę genus instituisse, quod non tantum non suppudendum, suppœnitẽdumq;, sed magnificiendum, & vel summorum quorũque regum amplitudini, ac splendori anteponendum sit: possintq; iidem quasi ad trutinam quandam, eamq; iustissimam digne felicitatem suam appendere, metiri, agnoscere. Te itaque, pontifex dignissime, non modo hortor, vt libellum ipsum per intermittentium istorum negociorum interualla legendũ in manus sumas, verum etiam ad eos

ad eos omneis, qui in illis tuis cœnobiis degunt, monaA sticam, quam dixi, vitam profesi, multis exemplaribus mittendum cures. Sic enim intelligent te, vel in maximis istis occupationibus, quibus tu diebus ac noctibus pro republica distringeris, à Francisco rege inter eos perpaucos adlectus, quos ille in sanctioris secretioris; consilij sui albũ adscriptos esse voluit: sic, inquam, intelligent illi, te pastorem suum, per id etiã tempus, quo presentia tua, per publicas istas curas, frui non possunt, sui curam, ac studium adeo nõ abiecisse, vt ipsos etiam summopere cupias, sic ad virtutis ac religionis Christianæ cultum compositos esse, vt ad eam tandem aspirare felicitatẽ possint, quam illis diuus Ioannes Chrysostomus, non in hac solum, sed in ea quoque, quæ nos post obitum manet, vita, promissam esse elegantissimo hoc libello pronunciat. Vale, & hoc tibi veluti animi
B erga te mei pignus, ac monumentum habe, donec maiori tecũ munere agens, benignitatis tuæ erga me prolixitatem, si non aliqua, at aliqua tamen parte remunerer. Ex Bertocuriano nostro, Calend. Ianuariis, M.D.XXXIII.

DIVI IOANNIS CHRYSOSTOMI LIbellus, in quo confert cum, qui in verissima ac Christiana philosophia vitam degit monasticam, cum summo quoque mundi huius principe, Germano Brixio Altissiodorensi interprete.

EGO quum intuear ex hominibus complures quæ bona esse videntur, ea maiori & amore, & admiratione sectari, quàm quæ natura ac verissime bona sunt: necessariũ esse reor, breui oratione de vtrisque hic agere & cõponere inter se tum quæ vulgo neglectui sunt, tum quæ magno mor- C tales studio sequuntur, vt vtrorunque differentiã edocti, illa quidẽ vt seria, ac salutaria magni faciamus, hæc autem tanquam nihili æstimanda contemnere discamus. Igitur magnopere expetũtur diuitiæ, principatus, imperium, gloria, ac beatos quidem vulgus eos ducit, qui gentium principes sunt, qui splẽdidis vehiculis ferũtur, qui præconũ clamorem, ac satellitium magnum assequuntur. Contrà, philosophantium vita, & eorum qui solitariæ vitæ institutũ delegerunt, despicabilis est: atque illi quidem dum foras prodeunt, ad sese cõtuendos populum ipsum conuertunt: hi autem sicubi apparuerint, nullius oculos, aut certe perpaucorũ ad sui spectaculum trahũt, & præterea horum nullus similis esse cõcupiscat: illorum contrà, nemo nõ quanquam principatum quærere, gentis alicuius imperio potiri, arduũ
D sanè ac supra vulgariũ hominum vires, ac quorum animis imperij amor incesit, iis magna pecunia opus. solitariã vero vitã eligere, dei cultui vitam suam mancipare, æquè omnibus procliue ac facile. Adde quòd principatus possessio vnà cum vita hac desinit, seu verius dicam, viuos etiã sui amatores destituit: vt taceam hic multos olim extitisse, quos magnum in periculum, vel certe magnam in ignominiam coniecit. At solitudo iustos hac in vita bonis multis quũ repleuerit, à vitæ exitu hilares ac ludibundos ad dei & seruatoris tribunal ducit, quo potissimum tempore eorum qui imperio functi fuerint, bonam partem magnas peccatorum in vita admissorũ pœnas luere videas. Age itaque contendentes inter se tũ philosophiæ bona, tum ea quę hac in vita principatus ac gloriæ bona esse videntur, vtrorunque bonorum discrepantiam perdiscamus: sic enim collata apertiora fient, quin potius, si placet, ip-

sum bonorum fastigium (regnum intelligo) cum philosophia comparãtes, vtriusque possessionis fructus contemplemur, diligenter edocti, quibus rex, quibus rursus philosophus imperet. Rex igitur vrbium, regionũ, tum multarum gentium præfecturam gerit, prætores, proprætores, exercitus, populos, senatus suo vnius nutu agens: at vero qui se ipse totũ deo dedit, solitariamq; vitam elegit, iræ, inuidiæ, auariciæ, voluptati, cæterisq; animi morbis imperat, assidue speculans, ac meditans, quẽmnam in modum non cõmittat, vt suum animum obscœnis affectibus nõ subiiciat, neu amarę tyrannidi ratio inseruiat, sed supra res humanas omneis cogitationem semper erectã habeat, dei timorem animi morbis præficiens. Huiusmodi igitur imperiũ rex, huiusmodi item principatum monachus adeptus est: vt iustius quidem hunc regem voces, quàm eum, qui purpura indutus, ac corona ornatus splendescit, throno in aureo sessitans. Nam is demum verè rex est, qui iram, qui inuidiam, qui voluptatem cohibens, omnia sub dei lege agit, mentem liberam seruans, neque patiens voluptatum dominationem animo suo imperitare. Talẽ equidem regem libens viderem & populis, & terræ, & mari, & ciuitatibus, & exercitibus iura dãtem. Quisquis enim animi affectibus rationẽ magistrã præfecerit, is paruo admodum nogocio & hominibus vnà cum diuinis legibus præfici posit, vt eundem patris loco subditi habeant, cum omni mansuetudine ciuitatibus cõsuetudinis suæ copiam facientem. Qui vero hominibus imperare quum videatur, iræ tamen, auariciæ, voluptatibus seruit: hic primum subditis suis ridiculus videri posit, hoc ipso, quòd coronã quidem gestat gemmis auroq; intertextam, tẽperantiæ vero corona minime insignis est: & purpureo quidem paludamẽto toto corpore fulget, animum autẽ inornatum habet. Deinde idem hic ne administrandi quidem imperij scientiam habiturus est. Qui enim sibi ipse imperare nescit, hic quo tandem modo alios legibus regere poterit? Quin si id belli genus, quod vterque sibi peculiariter gerendum sumpsit, spectare volueris, inuenies hunc cũ dæmonibus depugnantem, eundemq; & superantem, & vincentem, & à Christo coronam capientem: vtpote qui ad pugnam accedat diuino sustẽtatus auxilio, cœlestibus armis cõmunitus, vt necesse quidem sit victoriã ab ipsius partibus stare, quum interim regẽ illum cum Barbaris bellantem cernas: quãto autem hominibus dæmones terribiliores sunt, tanto splẽdidior est, qui hos superat, eo, qui illos vincit. Quòd si vtriusq; belli causam perdiscere cupis, magnam profecto inæqualitatem reperies. Alter enim pro pietate: ac dei cultu cum dæmonibus bel- D lum gerit, vel vrbes, vel vicos ab errore asserere desiderans: alter vero cum Barbaris digladiatur, pro locis, finibus, opibúsve raptis, illum auaricia, atque adeò iniusti principatus ambitione ad pugnam prouocante: vbi certe plerique plerũque reges maiora quum appetiuissent, iam parta amisere. Itaque tum principatus, tum ipsa bellorum genera arguunt, eousque inter se discrepare & regem, & eum qui vitæ suæ studium dei cultui addixit, sed tamen eosdem illos exacte vtique pernoscas, si ad vtriusque vitam, quotidianaq; gesta examinanda descenderis. Reuera enim hunc inuenias cum prophetis versantem, Pauli sapientia animũ exornantem, assiduè à Mose ad Esaiam, ab Esaia ad Ioannem, à Ioanne ad alium quempiam trãseuntem. At regẽ assidua centurionum, proprætorum, & spiculatorum consuetudine abutentem. Porro autem natura comparatũ esse vi-

Universidad de Deusto
Biblioteca

demus, vt cum quibus assiduè quis versatur, horũ mores similes habeat. Itaque qui solitarius viuit, is animum suum ad apostolorum, & prophetarum mores conformat. At rex ad mores ducum, scutatorũ, satellitum, hominum vino seruientium, voluptatibus indulgentium, bonam diei partem in potu conterentium, deniq; nullius rei necessariæ, aut honestæ scientiam, vino impediente, callentium. Hac ergo ratione monasticã vitam conuenit ea beatiorem dicere, quæ principatu, quæ regno, quę sceptris constat. Quòd si & noctis tempus examinare voluerimus, monachũ quidẽ videbimus dei optimi cultu, ac precibus insignem multo ante gallinaceos tempore canentẽ, angelis conuictoribus vtentem, cum deo colloquentem, cœlestibus bonis fruentẽ. Eum vero qui multis gentibus, multis populis, atque exercitibus præest, quiq; terra ac mari late imperat, in lecto distentum ac stertentem. Ille quidem cibis iis altur, qui altum ab eo somnum minime exigant: hunc autem deliciæ consopiunt & potus, eundem in lectulo in ipsum vsque diem detinens. Iam monacho & vestis & mensa moderata, & cõuictores eiusdem virtutis æmuli. At regem necesse est, & lapillis, & auro, superbum esse, mensamq; extruere splendidã, tum cõuictoribus vti, si quidem imprudẽs ille fuerit, sua stoliditate dignis: sin autem mentem habeat, temperansq; sit, probis fortasse & iustis, sed tamen virtute iis, quos ante dixi, lõge inferioribus ita rex vt philosophiæ deditus sit, tamẽ ne tantillum quidem ad monachi virtutem propius accedere queat. Etenim in itineribus faciẽdis, subditis grauis est, præterea & vrbem habitãs, & pace fruens, & bello operam dans, tum tributa exigens, tum exercitus cõficiens, tum captiuos agẽs, & dum victor, & dũ victus est, subditos propriis malis replet: victor quidem intolerabilis est, victoria sese venditans, ac sibi placens, tum militibus præbens licentiam rapiẽdi, deprædandi, viatores iniuria afficiendi, vrbes obsidione cingendi, pauperum domos depopulandi, ab iis, à quibus excepti fuerint, ea quotidie exigẽdi, quæ nulla lex permittit, idq; per causam priscæ alicuius consuetudinis iniquæ & iniustæ. Quum interim illum nescio quem per huiusmodi mala rex minime lædit, sed de paupertate tantũ male meretur: perinde quasi verè ille diuites vereatur. At vero non sic monachus, qui simul vt cõspectus fuerit, statim tam diuitibus quàm pauperibus donũ aliquod afferẽs, vtrisque æquè munificum se præstat, vno tantum amictu ad vitæ suæ institutum cõformi vtens, tum aquam libentius bibẽs, quàm vinum, quamuis admirabile: pro se quidem nullã neque paruam, neque magnam à diuitibus gratiam postulans: pro indigentibus autem tum multas, tum continuas, easq; vtrisque conducentes, hoc est, tã iis qui largiũtur, quàm iis, qui accepturi sunt. Sic fit, vt communem ille agat medicum diuitum iuxtà & inopum, illos peccatis liberãs per bonam admonitionem, hos ab indigentia eximẽs. At rex tributa dum minus grauia esse iubet, diuitibus magis, quàm pauperibus vsui est. Idem dum contrà facit, paucarum facultatum dominos lædit: nam diuiti tenuem admodũ iacturam attulerit, tributorum acerbitas: at eadem pauperũ domos tanquam torrens distrahit, fletu complens vicos: quum interim neque senectus iis miserabilis est, qui tributa exigunt, neque mulierũ viduitas, neque liberorum orbitas, quinimò proteruiendi finẽ nullum illi faciunt, communes quidam regionis hostes, quæ tellus nequaquam tulit, ea ab agricolis exigentes. Age vero & illud insuper examinemus, quãnam in parte monachus, qua contrà in parte rex subditis beneficus sit. Igitur hic quidem aurũ largitur, ille vero spiritus gratiam: præterea idem hic dum bonus est, paupertatem soluit: ille autem animas dæmonum tyrannide oppressas precibus liberat. ac si quis fortè huiusmodi calamitate afflictetur, is regem tanquam statuam præterit, ad monachorũ vero habitaculum confugit, quasi qui conspecti lupi timore ad venatorem gladium manu gestantem fuga contendit: etenim quod venatori gladius, id preces sunt monacho: neque sanè sic lupos gladius, vt dæmonas iustorum preces terrent. Itaq; nõ nos modo ad sanctos monachos, dum rei vsus postulat, confugimus, sed vel reges ipsi ad eosdem in tẽporibus formidandis, haud aliter quàm famis tempore mendicantes ad diuitum domos confugiunt. Nónne Achaab Iudæorum rex per famem, & annonæ caritatem, in Eliæ precibus spem posuit suam? Nónne Ochozias illud idẽ imperium, illum eundem principatum obtinens, æger, ac iamiam moriturus, instãtem sibi mortem quum videret, ad eundem prophetam confugit, tanquam morte potentiorem, ac vitæ largitorem? Atqui bello erumpente, Palęstinaq; in tantum adducta periculum, vt funditus excidenda esset, Iudæorum reges misso exercitu, missis peditibus, sagittariis, equitibus, ducibus, cẽturionibus, ad Elisæi preces se receperũt: existimabat enim dei seruum sibi multarum myriadum instar fore. Itidẽ & Ezechias rex bello Persico conflato, iamq; ciuibus ipsis pro aris ac focis in maximum pertractis periculum, iisq; qui pro mœnibus starent iam trementibus, metuentibus, ac perinde commotis vt commoueri homines solent, quoties vel tonitruum, vel terræmotũ omnia quatientẽ expectant, Esaiæ preces multis Persarum milibus oppositi, neque sua illum spes fefellit. Nam simul vt propheta manus in cœlum sustulit, statim deus sagittis è cœlo missis Persicum bellũ confecit: reges erudiens, eo se loco ipsius ministros habere debere, vt eos communes esse terræ seruatores existiment, vt hac quidem ratione edoceantur per iustorum exhortationes, ad omne bonũ atque humanum opus inuitati, tum consilia reuereri, tum bonis admonitionibus locum relinquere. Proinde non ex iis solum, quæ dixi, vtriusque discrimen cognoscere licet, sed si vsu venerit & hunc & illũ deturbari: hoc est, hũc quidem à virtute destitui, illum autẽ regno priuari, nimirum hic paruo admodũ negocio ad se redit: ac statim per preces, per lachrymas, per mœrorem, per pauperũ curam, peccatis absterſis, de integro facile ad pristinum principatũ recurrit. At rex solio deiectus quum fuerit, tum demũ multis sanè sociis indiget, multis item armatis militibus, equis, pecuniis, periculis: denique salutis suæ spẽ in aliis sitam habet. Monachus vero salutem celeriter voluntati suæ, studio, ac sententiæ mutationi comitem habiturus est. Regnum enim cœlorum, inquit ille, in nobis. Iam mors regi terribilis est, eadem philosopho minime molesta. Eũ enim qui diuitias, voluptatem, delicias (quorum gratia vitam agitare multi concupiscunt) despicit, necesse est migrationem ab hoc orbe haud ægre ferre. Quòd si & hũc & illum iugulari contigerit, hic quidẽ pro pietate pericula sibi accersat, immortalem & cœlestem vitam morte sua comparãs. At rex tyrannum aliquem, & eum qui imperiũ affectat, iugulatorem suum habiturus est, miserabile, idẽmque horrendum post cædem spectaculum. Adde his quòd monachus bonorum suorum affectatores habiturus est æmulatores ac discipulos, bona ex parte comprecantes, vt ipsius similes euadant. At rex multos frustra in precibus

precibus sermones insumpserit, deum rogans, vt nemo existat, qui regnum affectet. Præterea illum interficere nullus audeat, nisi si quis existimaturus est impium se in deum futurum, si eum sustulerit. Huic vero multi iugulatores ingruunt, tyrãnidis affectatores. Quamobrem alter milites adhibet corporis sui custodes, alter vrbes precibus suis tanquam muro cõmunit, neminẽ timens, quum rex perpetuo in timore, continua in cædis expectatione viuat: secum enim circumfert auariciam periculosam, pro qua monachus tutam præ se fert salutem. Proinde de rebus, quę nos in præsenti vita circũsistunt, abunde mihi dixisse videor. Quòd si & certamen futurum examinare velimus, monachum quidẽ videbimus splendidum, ac cõspicuum rapi inter nubes, ad occursum Christi in aëra exemplo ducis, & institutoris huius vitæ salutaris, omniumq; virtutũ. At rex, si quidem iuste & humanè imperium rexisse visus fuerit suum (hoc autem admodum rarum est) minorẽ salutem, minorem honorem sortietur: nõ enim idem, non, inquam, idem fuerit, bonus rex, & monachus summã in dei cultu curam ponens. sin autem malum & importunum vixisse eum constiterit, ac multis malis orbem repleuisse: quis tandem enarrare possit calamitates eas, quas sustinere eum videbis, igni exustum, flagellatum, cruciatum, denique ea patientẽ, quæ neque verbo exprimi, neque re ipsa tolerari possunt: Hæc omnia reputãtes, atque edisscentes, oportet nõ diuites admirari: etenim cõstat horum dominium ne tantillũ quidem ad monachi virtutem propius accedere. Ergo vbi conspexeris diuitem veste ornatum, auro superbum, curru vectum, incessus magnificos incedẽtem, ne hominem beatum dixeris. Temporariæ enim diuitiæ & quicquid bonum esse videtur, vnà cum vita hac corrũpitur. At monachũ vbi videris singularem, humilem, mansuetum, quietum, pacificum, hominem æmulare, fac videare imitator philosophiæ ipsius, fac preceris esse iusti similis. Petite enim, inquit, & dabitur vobis. Hæc enim verè sunt bona, salutaria, iusta, propter Christi benignitatẽ ac prudentiã: cui gloria & imperiũ per secula seculorũ, Amẽ.

Matth. 7.

DOMINO AMANTISSIMO, AC MERITO VENERABILI PATRI Matthæo, Frater Ambrosius S.

EXEGISTI à me iure tuo senex optime, atq; suauissime, vt exercicij causa aliquid sacrarum literarum ex Græco cõuerterem. Aiebas enim fore optimi auspicij, si huiusmodi monumentis primitias studiorum meorũ consecrarẽ, facturumq; rem conuenientissimam voto, & instituto meo, si non minus studij, operæ & diligentiæ in transferendis nostratis philosophiæ magistris ostenderem, quàm fecissent ætate nostra, hodieq; facerent nonnulli clarissimi, atque doctissimi viri familiares nostri in cõuertendis externæ sapientiæ autoribus. Ego itaque etsi viris illis ingenio, doctrina, studio lõge inferior sim, nullaq; his ratione cõferendus: nihil tamen mihi minus integrum existimaui, quàm votis tuis, tuæq; adeò rationabili deesse postulationi: negociumq; istud trãsferendi, fretus iussione atque autoritate tua, vtinam tam fauste & feliciter, quàm promptè & obtẽperanter aggressus sum. Sed cum aliquid transferre cuperem, quod proposito nostro, & vitæ instituto maxime conduceret, opus egregium offendi beatissimi Ioannis Constantinopolitani episcopi, cui Chrysostomi cognomẽ oratio aurata dedit, tres in libros distinctum. Quo in opere summus ille vir philosophiam nostram contra vituperatores & derogatores omnes, ita magnifice, tantaq; vel orationis dignitate, vel argumentorum vi, vel sententiarum vbertate tuetur, vt omnibus posthac maledicis ora perpetuo silentio obstruxisse videatur. Id igitur eo libẽtius conuertere institui, quo nostris summę spei adolescentibus, atque omnibus vbique monachis summo & solatio, & vsui fore arbitratus sum: cum illi causam suam animaduerterint à præstantissimo viro ante mille annos, tanta vel cura susceptam, vel elegantia, & vbertate defensam. Præterea plurimorum qui vitæ prędentis cõmodis & voluptatibus addicti, monasticæ vitę institutа carpere non desinunt, hoc studio, & labore nostro, vel reprimendam audaciam, vel instruendã ignorantiam putauimus. Est enim incredibile quantum negocij, quid molestiarum ab eiusmodi hominibus perpeti cogamur: quantumq; illi nobis obstrepant, si quãdo illorum liberos, aut propinquos, aut alia aliqua ex parte necessarios, Christi se milites profiteri, atque in eius sacramenta iurare cupiẽtes, in nostrum cœtum admiserimus. Quod itẽ ferè monasteriis omnibus, & religiosis congregationibus contingit. Quorum in manus libri isti si inciderint, nõnihil de irrationabili furore, & inconsultissima indignatione remittent, & nisi fuerint penitus excordes, manus etiam fortasis dabũt, cum viderint se tot, & tam variis doctissimi viri rationibus conclusos & circumscriptos. Tu itaque mi senior optime & iucundissime, hos libros ita leges, vt ab ingenio parũ exercitato traductos memineris. In quibus si quid incõcinnius dictum offenderis, offendes autem plurima, imperitiæ interpretis imputes velim. Neque enim tantum mihi arrogo, vt putem me eloquentissimũ virum pari orationis luce transferre potuisse: imò vero non ambigo, quin illum sese longe inferiorem, in lingua nostra videri fecerim, cum in sua, hoc est in Græca incredibili facilitate & vbertate fluat. Quibus ego in rebus illum, si vt erat optimi officium interpretis imitari nõ potui, tibi in primis pater optime imputare debebis, qui immemor viriũ nostrarum, easq; amore potius quàm ratione metiens, rem doctissimorum hominum ab imperito requisisti. Ego enim cum tuam istam iussionem mihi minime spernendã, seu detrectandam arbitrarer, malui in me eloquentiam desiderari, quàm fidem. Esset enim profecto parum grati, & minime officiosi animi, huiusmodi abs te iniunctum munus recusare, cũ Græcas ipsas, Latinasq; literas, tuo potissimum beneficio & auxilio sim consecutus. Cordi vero est, si hoc exercitationis genus gratum tibi esse cognouero, siq; tua fuero autoritate confirmatus, gratiusq; ocio nostro consulueris: nonnulla etiam eiusdem viri monumenta, sunt autem ferè innumerabilia, simili studio, ac labore conuertere, tuoq; dicare nomini, vt hoc vel minimo officio incredibili in me amori tuo satisfaciam: ita tamen, vt pro isto qualicunque labore meo, amplissimum semper orationũ tuarum munus abs te reposci intelligas.

Universidad de Deusto
Biblioteca

DIVI IOANNIS CHRYSOSTOMI ARCHIEPISCOPI CONSTANTINOPOLITANI ADVERSVS VITVPERATORES VITÆ MONASTICÆ LIBER PRIMVS, AMBROSIO CAMALDVLENSE INTERPRETE.

CVM templum illud peruetustũ & percelebre, quod Hierosolymis fuerat, multis annis euersum atque solo adæquatum, lõgissima captiuitate redeuntes erigere, atque instaurare Hebræi cuperẽt: tum vero feri quidam, ac Barbari, immanesq; homines, quos neque tantæ virorum cladis misericordia vlla subierat, ex qua sero se tandẽ, vixq; receperant, neque diuinæ animaduersionis metus admonuerat, quæ solet eiusmodi audaces ac facinorosos ueestigio subsequi: primum quidem per seipsos nitebantur, cœptæ eos ædificationis studiis arcere. Cum vero nihil proficerẽt datis ad regem suum literis, in quibus ciuitatem illam defectionis, nouarumq; rerũ studiosam, ac bellicis rebus assuetam appellabant, persuaserunt tandem, vt sibi eiusce impediendi ædificij facultas omnis permitteretur. Hac igitur accepta potestate, cum ingenti equitum manu viros adorsi interruperunt opus interim. Et elati, inquit, ea victoria gloriabantur: qui si quid sibi cordis fuisset, ingemiscere ac lugere debuerãt, nihilq; posthac eiusmodi moliri: verũ id erat profecto exordium quoddam, atque principiũ eorum quæ se protinus apprehensura erant malorum. Opus enim illud proficiebat indies, egregioq; successu, & præclaro fine claudebatur. Tum interim illi didicerũt, ac per illos vniuersi, quòd non homines profecto oppugnare perrexerant, neque Mithridates modo tunc, aut alius quispiam, sed quisquis omnino eis hominibus aduersus infestusq; esse maluerit, qui boni alquid agere instituunt, ipsum potissimum qui per illos honoratur, deũ oppugnare contendunt. Is autem qui aduersus deum bellare instituit, clementiori fine desinere nũquam penitus valebit: aut is qui eiusmodi est, initio quidem facinoris, nihil fortasse patietur mali, deo illum ad pœnitentiam vocante, atque admonente, veluti ex quadam ebrietate resipiscere. Sin vero in hac amentiæ suæ temeritate perstiterit, nihilq; ex tanta clementia diuinæ patientiæ fuerit lucratus, certe vel aliis summa conferet emolumenta, pœna sua erudiens, atque admonens, nunquam prorsus vlla ex ratione aduersus deũ pugnare instituere, quòd impossibile sit, excelsam illam inuictamq; effugere manũ: denique eiusmodi statim illos apprehẽsos inuoluerunt clades, quæ magnitudine sua tragœdias omnes vincerent. Post enim ingentẽ illam stragem, atque innumeras cædes, quas in illos eorum, qui tunc prohibebãtur exercuere manus, madescebat altissime cæsorum sanguine infecta humus, lutiq; plurimum ex eo cruore gignebatur. Corporibus autem equorum, atque hominum simul mixtis, eorumq; vulneribus inuicem se tangentibus, atque comprimẽtibus, tanta vermium, tamq; incredibilis multitudo gignebatur, vt cum terra multitudine cadauerum operiretur, hæc eadem rursus vermibus absconderentur. Diceret profecto qui tunc locum illum vidisset, non inferius subiecta mortuorum corpora, verum fontes esse quàmplures, plurimis ex locis emanantes genus illud animantium: adeò omni inundatione vehementius ex putredine illa exundabat ingens vermium vis. Atque id non per dies decem, aut viginti factum est, sed per plurimum tẽporis. Et ea quidem quæ hic perpessi sunt, eiusmodi fuere: quæ vero illos in futurum manent, longe his acerbiora sunt & diriora. Neque enim mille annis, aut decem milibus, non bis terq; totidem, sed infinitis seculis, animata tũc corpora tormenta illa cruciatusq; sempiternos sustinebũt. Quæ quidem vtraque, tum Esaias beatissimus, tum admirabilium visionum speculator Ezechiel nouit. Qui eiusmodi hominum inter se distribuentes cruciatum, alter quidem præsentis temporis, alter vero futuri supplicia prosecuti sunt. Atque ego horum non frustra, nec sine certa ratione modo mentionẽ feci. Nam profectus ad me quidam mihi admodum familiaris, nuncium attulit plenum amaritudinis, anxietatis, mœroris, atque ingentis aduersus deum contumeliæ. Quosdam enim esse homines, qui hodieq; fere eadem, ac prorsus simillima barbaris illis facinora auderent, quin multo quoque immaniora. Eos enim qui ad philosophiã hortari pergunt, vndique exagitare, expellere, exterminare, eisq; sub ingẽtibus minis interdicere, ne quid omnino tale vnquam aut loqui, aut docere aliquem præsumant. Hæc ego cum audissem, vehementer commotus exclamaui protinus, eumq; qui ista prosecutus fuerat, sollicite, ac iugi interrogatione compellebam, ludõne, vt sæpe fit, an serio ista loqueretur? Minime vero, inquit ille. Nunquam enim ioco ista cõfingerem, aut loquerer, quæ plurimi redemissem, votisq; omnibus exoptauissem, ne nunc quidem quando facta sunt, vel sola aure percipere. Tum vero summo dolore affectus, atque acrius ingemiscens: ista, inquam, profecto tanto sceleratiora eis sunt, quæ Mithridates illiq; omnes peccauerunt, quanto templum hoc nostrum illo est purius, honestius, sanctius. Sed quinam isti, quæso te, aut vnde sunt, qui talia præsumunt? Vt quid, quáue ex causa, vel ad quem finem respicientes, lapides in sublime iaciunt, telaq; in cœlum iaculantur, atque aduersus deum pacis pugnare contendunt? Sameas enim, & Pharatei, Assyriorum principes, omnesq; reliqui & barbari erant, quod ex ipsis nominibus manifestum est, & longe aliis quàm Iudæi moribus degebant: nolebantq; vicinos, adiunctosq; sibi homines multiplicari, quum illorum vires fore vt suam potentiam obscurarẽt atque deiicerent, arbitrarentur. At vero isti quánam sibi adempta seu imminuta libertate, quánam sublata quiete ac tranquillitate, quibúsve principibus nixi tale facinus admittere ausi sunt? Illi enim Persarũ reges habuere, quorum autoritate atque consilio ista gerebant: at vero nostri contraria his penitus, vt mihi quidem ipse persuadeo, & cupiunt, & optant. Itaque vehemens me tenet hæsitatio, quòd regibus sub pietate degentibus, hęc tu tam nefaria scelera mediis in ciuitatibus fieri asseris. Quid vero, inquit ille, si his quoque mirabiliora dideris? Ipsi enim illi qui ista peragunt, & pios se videri volunt, & Christianos appellari. Plurimi autem ex his iam etiam initiati sunt. Audiui ego ex his quendam diabolico spiritu vehementer instinctum, qui lingua sua iniquissima atque nefaria se à fide recessurum, & idolis immolaturum dicere auderet: dirumpi enim se, ac penè suffocari iracundia, intuentem homines, liberos, nobiles, copiis omnibus locupletes, vitamq; deliciis plenam degere valentes, ad hanc seueritatem vitæ, duriciamq; propositi abduci, atque nolentes pertrahi.

Tum

Tum ego his auditis, acerbiori atque diriori vulnere percussus sum, & ex hoc vno, mala iam omnia cõiiciens, orbem simul flebam vniuersum, atq; ad deũ ipsum conuersus dicebam: Tolle animam meam à me, & de necessitatib⁹ erue me, & ex hac vita morti obnoxia libera me: atque ad illũ locum transfer, vbi nec alius aliquis quicquã eiusmodi loquetur, neque ipse loquẽtem audiam. Noui equidem, quòd hinc excedentem exteriores excipient tenebre, vbi fletus ingẽs erit, ac stridor dentium. Verum mihi longe iucundius & gratius est, dentes audire stridentes, quàm ista verba resonãtes. Videns autẽ me ille vehementissime lugentem, ac animi furore confectũ, non inquit, hæc modo tempus poscit: neq; enim his lachrymis eos qui iam perierunt, & quotidie pereunt recuperare vnquã poteris: nec enim reor perniciem istam finem habituram. Magis vero quod nostræ partis munus est, prouideamus diligenter, quatenus rogum istum extinguamus, finemq; pesti tam immani statuamus. Quòd si mihi morẽ gerere volueris, his fletibus omissis, literis tuis eos omnes admonebis, qui eiusmodi sunt, quiq; contra suam cunctorũq; simul hominum salutem seditionis turbines excitãt. At ego hoc assumpto libro medicaminis cuiusdam vice eiusmodi hominibus legendum tradam. Sunt enim mihi ex his plerique coniuncti amicitiis, qui patienter & semel, & bis, & sæpius perlegent: atque celeriter, vt certus sum, hac liberabuntur peste. Tu quidem, inquam, charitate tua vires etiam metiris nostras, mihi vero nulla ferè vis dicendi inest: & ea quæ inesse videtur, in hac præsertim materia vti vehementer piget. Vereor enim cum cæteros, tum maxime gentiles omnes, quiq; modo sunt, & qui posthac futuri sunt: quorum ego nõ segnius vitæ, morumq; negligentiã, quàm doctrinę peruersitatem semper arguere & carpere solitus, timeo ne ipsi nostra per me modo doceantur mala. Nam si qui ex illis fortè persenserint, esse apud Christianos quoq; genus hominum adeo virtuti ac philosophiæ inimicum, vt non modo eius gratia laborare negligant, verum ne vllum quidem verbum de his fieri sinant: nec isto saltem insaniæ furore contenti, si quis hæc consulere vel loqui perrexerit, hunc exagitent, hunc vndiq; exturbent. Hæc, inquam, illi si compererint: vereor ne tandem ne homines quidé nos esse existimẽt, sed feras, beluas, ac portenta horrenda, humanæ formæ liniamẽtis adumbrata, dæmonesq; noxios, atq; naturæ cõmunis inimicos: nec de his modo qui rei sunt, verum de vniuersa gente nostra hanc profecto sententiam ferent. At ille ridens, ludis ipse planè, inquit, ista dicens. Ego enim opportunè te ista cura leuabo: quid enim vereris, ne ex verbis tuis id addiscant, quod dudum ex operibus ipsis vniuersi didicerunt? Nam velut nequissimus aliquis spiritus omnium simul animos occuparit atq; expleuerit, per cunctorum ora hæ fabulæ sermonesq; vertuntur. Si enim vel in forum te contuleris, aspicies tum in tabernis medicorũ, tum in qualibet vrbis parte, vbi sedem habere solent hi, qui nihil operari volunt, ingentem risum ab omnibus moueri: risus autẽ huius & comœdiæ materia omnis est eorum quæ aduersus sanctos viros gesta sunt, iucunda ac festiua narratio. Vt enim generosi quidam, atque insignes bellatores, qui multas pugnas confecerint, hostesque sæpius fuderint, gesta sua fortia narrare gaudent: ita & isti in suis facinoribus gestiunt, hisq; ornari se putant. Deniq; audies hũc dicentem: Primus ego manus in illum monachum inieci, eumq; verberibus affeci. Alius vero refert: at ego ante alios illius cellulam inueni. Econtra alius: ego vero omnibus magis iudicem aduersus illum concitaui. Alius carcerem, carcerisq; supplicia prosequitur, quodq; per forum sanctos dei traxerit, laudis in parte constituit, alius item aliud: deinde simul omnes cachinno sublato super his gaudent, exultant, triumphant. Atque hæc quidem in confessibus Christianorum fiunt. Gentiles vero & hos irrident, & qui ab his irridentur: hos quidem quòd inique egerint, illos autem quòd male affecti sunt, cunctaq; prorsus quasi intestino quodam bello cõpleta sunt: quin multò quoq; istud atrocius bellum, quàm illud est. Nam qui bellum illud bellauerint, quoties eius postmodum illis in mentem venerit, eos qui id mouerunt, authoresq; fuerunt ciuilis discordiæ, maledictis omnibus insectantur, malaq; illis imprecantur omnia, dæmoni cuidam iniquissimo cuncta, quæ in illo gesta fuerint, accepta referũt. Et ibi quidem tanto ampliore quisq; suffunditur pudore, quanto maius, quàm cæteri facinus aliquod admiserit. Isti autẽ suo scelere atque audacia se ornatos existimãt. Neque idcirco tantũ hoc bellũ illo sceleratius, atq; funestius est, quòd aduersus sanctos & innocentes viros, & qui neminem penitus iniuria lacessierint, fit: verum quòd aduersus eos fit, qui nulli nocere, aut male facere nouerũt, pati vero tantummodo parati sunt. Tum ego, cohibe, inquam, te quæso cohibe, satis iam eiusmodi narrationum, quibus nisi me enecare mauis, saltem modicũ hoc virium quod supereſt mihi relinquens, missum me facito. Equidem libenter mandatis tuis obsequar: tu tantum nihil nobis amplius eiusmodi enarres, sed abiens precare, vt disiecta atque dissipata mœroris nebula momenti aliquid, atque adminiculi accipiam ab illo qui oppugnatur deo, in eorum qui se oppugnant medicinã atque sanitatem. Dabit autẽ id penitus, quippe clementissimus cum sit, malitq; conuerti peccatores, ac viuere, quàm emori. Sic itaque illo à me dimisso, scribendi negocium hoc protinus arripui. Nempe enim si hoc tantum malũ esset, atque in eo totius rei cardo verteretur, quòd sancti illi, atque admirabiles viri traherentur, affligerentur, excruciarentur, necarẽtur, abducti ad iudicia, atque cæsi, cęteraq; id genus perpessi, quę modo enarraui: nullumq; ex his detrimentum in eorũ conuerteretur caput, qui eiusmodi facinorosi sunt, in tantũ abesset, vt in his dolore aliquo, aut mœrore commouerer, vt etiam iucũdissime atque vbertim riderem. Nam & infantes pueri quoties quidem sine suo periculo feriunt matres, risum illis vel copiosissimum mouent: quantoq; vehemẽtiore cum iracundia percusserint, tanto maiore illas voluptate afficiunt, ita vt effundantur sæpius, atque incuruentur, & penè dirumpantur risu: sin vero dum id iugiter infans, ac validius facit, vulneretur aliquando sue acu circa zonã tunicæ matris affixa, siue radio maternis pectoribus appenso, ferientis manum excipiente: tunc vero tunc omisso risu mater, maiore, quàm is qui vulneratus fuerat, atque acriore dolore constringitur, & interim quidem curat, fouet atque alligat vulnus: ex hinc vero maximis minis, ne quid iã tale agat, interdicit, ne rursus patiatur eadem. Itaque & nos idipsum fecissemus, si puerorum hanc esse iracundiã conspiceremus, aut esse hanc infantium plagam, nec summam illis perniciem inferentẽ: Quoniam vero post modicum, & si ipsi modo non sentiant, furore scilicet atq; amentia præcipites, ingemiscent, flebunt & lamentabũtur: nec eius modi fletum flebunt, cuius infantes pueri, sed eum qui in

exteriori-

Universidad de Deusto
Biblioteca

exterioribus tenebris, ignicq; inextinguibili agitur: paria item matribus faciamus, hoc tantum ab eis differẽtes, quòd nos non cum interminatione aut iniuria, vel contumelia, vt illæ faciunt, verum blandissime, summaq; cum lenitate ac mansuetudine pueros istos alloquemur. Nempe quòd sancti illi viri nihil ex huiusmodi lædantur, nihilque omnino detrimenti patiantur, quinimo & merces illis copiosior, & fiducia maior augeatur. Si quidem futura bona adduxerimus in mediũ, atque ex his trahere argumẽta voluerimus, affatim fortasse ridebitis: quippe qui eiusmodi risum semper ex instituto vestro ridere soleatis: his tamen, quæ ante oculos sunt, quæ tenẽtur, profecto creditis, etiam si millies ridiculosi esse perstiteritis: neq; enim his fidem nõ habere poteritis, ne si volueritis quidem, rebus ipsis ita esse clamantibus. Neronẽ prorsus ex fama nouistis: vir enim impudicicia, sceleribúsq; omnibus insignis fuit, primusq; ac solus in tãto imperij culmine, nouos quosdam lasciuiæ, flagitij, atque turpitudinis modos excogitauit, exquisiuit, inuenit. Hic itaque Paulo beatissimo (vno enim eodẽmque tempore vitam istam agebant) eiusmodi ac prorsus simillima crimina obiiciens his, quæ vos modo sanctis viris obiicitis. Pellicem enim eius, quam ille deperibat, atque in deliciis habebat, cum induxisset fidei ac religionis sacramẽta susc ipere, persuaserat vna incestũ illum impurumq; congressum declinare: hæc, inquam, ille crimina obiectans, corruptoremq; nequam, flagitiosum atque nebulonẽ, & his simi lia, quæ vos modo perstrepitis. Paulum vocitans, primum quidẽ coniecit in vincula: cũ vero vt puellę eiuscemodi monita atq; consilia dare desineret, illi persuadere non posset, necauit tandẽ. Quid igitur ex hoc vel detrimenti ei contigit, qui passus est mortem, vel emolumenti ei qui intulit mortem? Imò vero quid nõ emolumenti fuit, tunc necato Paulo? quid non detrimenti necanti Neroni? Nónne vt præsentia tantum interim loquar, alter ex his vbiq; per orbẽ terrarũ canitur, atq; laudatur: alterius vero tanquã reuera corruptoris, perditissimiq; ganeonis, dęmonisq; cuiusdam ferocissimi nomen carpitur, probrisq; omnibus apud omnes afficitur? ea vero quæ in futurum contingent, etsi vos minime credatis, propter eos tamen, qui credunt, necesse est me dicere: quanquam ex his quę coram sunt, quę videntur, illis etiam credere debueratis. Verum vos quoquo animo ista acceperitis, dicẽtur à nobis, nec occultabuntur. Quænam ergo illa erunt? Infelix quidem ille & miserrimus, squalore ac sordibus obsitus, confusionisq; caligine repletus, mœrẽs, tristis, demissus, anxius, eo abducẽt, vbi vermis immortalis est, ignisq; inextinguibilis. Paulus vero beatissimus ingenti cum gloria, atq; confidentia, ad ipsum adstabit imperatoris soliũ, clarissimo fulgore radians, tantaq; amictus, ac tam insigni hilaritate, vt angelis ipsis atque archãgelis in nullo inferior sit, tantamq; recipiet mercedem, quantam recipere par est hominẽ, qui pro deo, deiq; legibus, ac scitis, seipsum atque animã suã deuouerit, exposuerit, dederit. Ita enim se res habet, parata quidem est his, qui se in recte factis exercent, ingens præmiorum retributio: maior tamen ea fit atque auctior, quoties qui bona ista operantur, etiam pericula subierint, neque fuerint vlla ignominia, vlloq; dedecore, quò minus id quod recte instituerant, prosequãtur impediti. Nam & si recte quodlibet factum nihilo deterius sit in eo qui sine labore id perfecerit, honores tamen & coronæ pares profecto non erunt. Nam & in bello coronatur quidẽ qui signa contulerit, hostemq; fuderit: longe tamẽ illo glorioſius, qui & vulnera præ se fert, per quę fusi hostes, victoriáque parta est. Quid autem hoc de viuentibus dico, quando quidem & hi qui hoc tantum dederint virtutibus indicium, vt in bello præclare occumberent, nihilque commodi, vel emolumenti ciuibus suis, aut patriæ morte sua pepererũt, tanquã rectores & conseruatores ciuitatũ prædicantur vbiq; per omnẽ Græciã? Quanquã vos ista quoq; ignoratis, risui & deliciis dediti semper, & voluptatibus addicti: sin autẽ gẽtiles homines, nihilque ferè sanum sentientes, istud conspicari potuerũt, summisq; honoribus eos prosecuti sunt, qui pro se, pro patria, pro liberis suis morte obierũt, nihilq; præstiterũt amplius, præter indicia beneuolentię, egregiæq; in patriam suam voluntatis: quanto magis Christus hoc faciet, eosq; vbiq; qui propter se periclitãtur largissimis effusissimisq; munerũ præmiis augebit? Non enim ille persecutionum tantum, aut verberum, carcerisve, vel necis, aut cædis mercedem statuit: verũ nudæ quoque contumeliæ, verbisq; iniuriosis præmia persoluit ingentia. Beati enim, inquit, eritis cum vos oderint homines, & cũ separauerint vos, & exprobrauerint, & eiecerint nomen vestrum, tanquã malũ propter filium hominis: gaudete in illa die & exultate: ecce enim merces vestra copiosa est in cœlis. Si igitur & pati & audire, male patientibus atq; audientibus prę miorum incrementa cumulosq; largitur: quid obstat quo minus talia fiãt, nõ istis sanè, sed eis qui male & faciũt, & dicunt, prospicit: his enim ferè etiam nocet, mercedis illis partem maximam abscindens, causamq; ac materiam gaudiorum, clarissimarũq; coronarum auferens. Quocirca hæc etiam omittere satius fortasse fuerat, ne quid instituti cœlestis æmulis detrimenti afferrèmus, ex quibus profecto incredibile est quantas, & quàm ingentes bonorum copias, quantumq; confidentiæ consequantur. Verum, quia sumus inuicem mẽbra, & si isti etiam oblatam gratiam susc ipere abnuant, minime cõuenit ita affectis, vt nos sumus, vnius membri curam habere, alterum negligere. Nanque sanctis illis, & si modo minus affligantur, alia probitatis occasio suppetat, qua & eorum virtus eluceat, & æternis præmiis afficiãtur: istis vero nisi ab hac pugna destiterint, nulla iam salutis spes relinquitur. Itaque nostris illis omissis, ad vos redeo, oroq; & obsecro precibus nostris obtemperetis, nec vltra cõtra vosmetipsos, atque in vestram perniciem ferrum impellatis, neu calcitretis aduersus stimulos, ne dum putatis mœrore homines afficere, spiritum sanctum contristetis. Scio equidẽ, & planè persuasum habeo, quia sententiã hanc nostram, atq; consilium, & si non modo, certè paulo pòst probabitis atq; laudabitis. Cæterum istud nunc malo vos facere, ne postmodum id frustra faciatis. Nam dies ille quidem cum hanc vitam degeret, prophetas & leges, legisq; monita fabulas esse, & deliramenta quædã existimabat: cum vero vita excessisset, adeo in admiratione, atq; honore ea habuit, quæ antea velut inania & friuola irriserat, vt cum planè intelligeret, nihil se commodi ex eius laudibus consequi posse, patriarchã orauerit, vt aliquem ab inferis mitteret, qui ea quę ibi gererẽtur, in terris annunciaret: id scilicet veritus, ne & ipsi paterentur eadem, atque scripturas interim sacras irridentes, tunc eas admirari inciperent, cum ex ea admiratione & honore nihil emolumenti consequi valerent. Et certe nihil ille tale egit, quale vos. Ipse enim & si nihil ex suis cõmunicauit Lazaro: non tamen eos, qui id agere

Matth. 5.

Luc. 16.

vellẽt, prohibuit, aut afflixit, aut repulit, vt modo vos facitis. Neq; hinc modo illum crudelitate, atq; immanitate superatis, verũ aliunde quoq;. Sicut enim par ac simile facinus non est, nihil quempiam boni facere, & alios facere volentes prohibere: ita profecto simile non est, cibũ carni moriturę denegare, & eum qui philosophiæ vehementissimam patiatur furiẽ, ne ab aliis quidem pasci ac recreari permittere. Itaque duabus ex partibus sæuum illum atq; immanem diuitem crudelitate vicistis, quòd & alios prohibeatis famẽ extinguere: quodq; cum animam suffocari videatis, tanta ostenditis immanitatis indicia, vt ne aliis quidem opem ferre volentibus, libere id per vos fieri liceat. Eiusmodi scelus aliquando ludæi quoque admittere ausi sunt, cũ apostolos ne viam salutis homines docerent, vehemẽter perterrere vellent: quos tamen & ipsos iniquitate transcẽditis. Illi enim cum se palam profiterentur inimicos, vniuersa illa gerebant: vos amicorum personã quandam, atq; adumbratam assumẽtes imaginem, inimicis omnibus deteriora molimini. Verberibus illis, atque contumeliis tunc sanctos illos viros affixerunt, infamiaq; & probris affecerunt, magos eos atque seductores appellantes: verum illos eiusmodi cõtinuo corripuere clades, vt nulla iam penitus calamitas sit, quæ possit eorum casibus vlla ratione comparari. Itaq; primi & soli ex omni hominum memoria ea passi sunt, quæ modo memorabimus. Atq; horũ certissimus prænunciator ipse Christus est, sic dicens: Erit vexatio magna, qualis ab initio seculi non fuit, neq; post erit. Igitur ea quidem omnia quæ illi passi sunt, prosequi, non huius est temporis: pauca tamen ex multis strictim breuitérque necessario dicenda sunt. Verbis autẽ vtar nõ meis, sed Iosephi historiographi Iudæi hominis, qui eã historiam conscripsit diligenter. Quid ergo ait ille? Cum enarrasset incensum templum, cõmunesq; illos casus enunciasset, ita intulit: Et templum quidem hoc in statu erat, eorum vero qui per ciuitatem fame occũbebant, infinita penè cadebat multitudo, atq; inenarrabiles continebat clades. Nam per vnamquanque domum, sicubi ciborum vestigium vllum fortè appareret, bellum inerat, atque aduersum se inuicem manus conferebant, qui hactenus erant amicissimi, ac infelix animæ viaticũ eripiebant, ne morientibus quidẽ, quòd cibo indigerent, fides habebatur: sed eos quoq; qui animam efflabant, latrones perscrutabantur, ne quis fortè simulata morte cibum sinibus occuluisset. Alij vero fame hiãtes, canum instar rabie furentium, spe omni destituti ferebantur, amentia præcipites, atq; ostiis impingebant, vt ebrij. Præ desperatione autem, & quòd aliquid semper inuenire se posse existimarent, in eandem domum vna hora bis terq; irrumpebant. Cuncta vero subigebat dentibus sæua necessitas, & ea quæ ne sordidissimis quidem, & brutis animantibus vsui fuissent, legentes manducare sustinebant. Ne cingulis quidem ipsis, atque calciamentis postremo abstinuerunt, scutisque detracta coria mandebãt. Esca autem, inquit, erat fœni laceri, quod reliquum inueniri poterat. Purgamẽta item cuiusque rei nonnulli colligentes, minimũ eorum pondus atticis quatuor vendebãt. Et quid me necesse est famis improbitatem in rebus inanimis persequi? Opus vnum eius enarrare pergo, quod neq; apud Græcos, neq; apud Barbaros contigisse vnquã memoratur, dictu horrendum, atq; incredibile auditu. Atque ego ne viderer portẽta confingere, calamitosissimum hunc casum libenter missum facerẽ, nisi plurimos eius haberem testes. Prætereaq; patrię friuolam, & planè leuem gratiam referrem, si quæ rebus illa passa est, ea verbis supprimere atq; subducere historię conarer. Mulier quædam fuit ex his, qui supra Iordanẽ incolebant, Maria nomine, patre Eleazaro, castello Bethezo, quod significat interpretatum, domum hyssopi, genere & diuitiis insignis. Hæc vnà cum reliqua multitudine Hierosolymam cõfugerat, ac simul obsidebatur: cuius omnem substantiam tyranni diripuerant, quam secum domo asportauerat, atq; in oppidum intulerat. Cæterum reliquias reconditorum omnes, & si quid esculentum præparasset, ingressi quotidie satellites diripiebant. Dira autem atque acerba indignatio subibat mulierem, ac frequenter conuiciis & maledictis omnibus raptores prosequens, cõtra seipsam magis irritabat: cum vero nullus eam, neque miserans, neq; ira concitatus occideret, cibosq; alios inuenire laboraret, essetq; iam penitus difficile quicquã reperire, famesq; præterea per viscera & medullas serperet, ac fame ipsa vehementius ardens incitaret indignatio, iracundia simul & necessitate dictante consilium, naturam ipsam violare profiscitur: filiumq; arripiens (erat autem illi paruulus, & sugens vbera) infelix, inquit, puer, cuinam te in bello, & fame, & seditione seruabo? Nempe enim à Romanis, & si vixerimus, seruitus nos manet: anticipat autẽ seruitutem fames, instant sæuiores vtrisque grassatores. Perge igitur, mihi cibus esto, grassatoribus furiarũ tæda, omniq; mortalium generi fabula, quod solũ ludæorũ calamitatibus deest. Atque hæc dicens, necat filium: indeq; illum coquẽs, ipsa dimidium comedit, partẽ reliquam operiens seruabat. Adsunt continuo grassatores, nefario nidore attracti, comminanturq;, ni quod parauerat, in conspectum daret, eã se statim necaturos. At illa cum partem illis bonã seruasse se diceret, nati reliquias aperuit: tum illos protinus horror ingens ceperat, ac mentium stupor, atq; ad aspectũ ipsum diriguerant, & velut ęnei defixi stabant. Tum illa, meus, inquit, est natus, isq; charissimus, meumq; istud opus est. Edite, quid cunctamini? nanque & ipsa comedi: nolite fieri neque muliere molliores, neq; matre misericordiores. Quòd si vos reueremini, hostiamq; meã auersamini, siue opus execramini, ego quidẽ manducaui, quodq; reliquũ est, mihi manebit. Post hæc illi quidẽ trementes exierunt: hac vna tantũ in re timidiores, eamq; solam escã matri concedẽtes. Tanti statim sceleris fama ciuitas tota repleta est, eamq; cladem, adeoq; miserandũ facinus sibi quisque ante oculos ponebat, idq; non secus, ac si ipse admisisset, abhorrescebat. His autẽ qui fame cruciabãtur, mors votis omnibus expetebatur, eãq; sibi nõnulli consciscebant: beatiq; cunctorũ voce dicebãtur, hi qui priusquã eiusmodi facinus audissent, aut vidissent, vita excesserant. Nec mora, Romanis quoque ea calamitas annunciata est. Ex his autẽ partim non credebant, nõnulli rem miserabantur, plurimi vero in odium ipsius gentis etiã vehementius animati sunt. Hæc autẽ atque his multo quoque atrociora illi passi sunt: non modo quia Christum cruci suffixerunt, sed quia postmodum apostolos ea loqui prohibebãt, quæ ad salutem nostrã pertinerent. Quod profecto beatus Paulus illis crimini dans, hæc eis prænunciauit euentura mala, dicens: Peruenit enim super eos ira in finẽ. Et quid hęc, inquit, ad nos? neq; enim illos à fide abducimus, neque à prædicatione. Quid enim, quæso, fides conferet emolumenti, si vita syncera non fuerit & pura? Verum vos & ista fortasis nescitis, quibus nostra ferè omnia & ignota sunt

Matth. 24.

De bello Iudaico li. 7. ca. 7. & 8.

1. Thes. 2.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ta sunt & inaudita. Itaque vobis necessario Christi sen A
tentias summatim numerabo: vos autem caute & diligenter obseruate, vtrúmne semper de fide ac dogmatibus disputet, proq; his tantum supplicia decernat, nisi integra seruentur: an vero vitã ipsam quoque, ac mores improbos castiget aliquando. Cum enim in montẽ conscendisset, videns innumeram circunfluentem, ac se circunstantem multitudinem, talia monita edebat.
Matth.7. Non omnis qui dicit mihi domine, domine, intrabit in regnum cœlorum, sed qui facit voluntatem patris mei. Item: Multi dicent mihi in illa die: domine, nõne in nomine tuo prophetauimus, & in nomine tuo dæmonia eiecimus, & in tuo nomine virtutes multas fecimus? Et tunc confitebor illis: recedite à me, qui operamini iniquitatem, nõ noui vos. Eum vero qui audit sermones meos, & non facit, similem esse dixit homini fatuo, qui domũ suã super arenã construit, eam ventis B
& fluminibus, & pluuiis labefactandam, ac diruendam parat. Item cum alio in loco concionaretur: sicut, inquit, piscatores cum sagenã traxerint, malos pisces abiiciunt: ita erit in illa die, angelis eos omnes qui peccauerint in fornacem iactantibus. De flagitiosis quoque,
Marc.9. & impuris hominibus cum loqueretur, aiebat: Et illuc abibunt, vbi nec vermis eorũ moritur, nec ignis extinguitur. Et rursum: Rex, inquit, fecit nuptias filio suo, &
Matth.26. cum vidisset hominem indutum vestibus sordidis, ait ad eum: Amice, quo modo huc intrasti, non habens vestem nuptialem? At ille obmutuit. Tunc dicit ministris suis: Ligatis eius manibus & pedibus, eiicite illum in tenebras exteriores. Impudicis ista, vt dictum est, & flagitiosis, atque impuris comminatur. Virgines quoq; quæ exclusæ à sponsi thalamo fuerunt, propter crudelitatẽ atque immanitatem id passæ sunt: aliiq; rursus eadem C
ex causa eunt in ignem æternũ, qui præparatus est diabolo & angelis eius. Et hi quoq; qui frustra, & sine causa loquuntur, punientur. Ex verbis enim, inquit, tuis iustificaberis, & ex verbis tuis condemnaberis. Ergóne tibi videmur inaniter, ac sine ratione vitæ nostræ caute, timideq; rationem habere, eiq; philosophiæ parti, quæ mores instruit propẽsius studere? Minime equidem id puto, nisi fortè Christum hæc superuacue dixisse velis asserere, atque his plura etiam: neq; enim hic omnia inserere visum est. Quod nisi vererer librũ prolixius extẽdere, & ex prophetis ipsis atque ex beato Paulo, aliisque apostolis ostenderem profecto, quantum studij in hac parte emendandæ vitæ, morumq; componendorũ nos deus ponere voluit. Sed enim hęc arbitror posse sufficere, nec ista modo omnia, sed eorum vel mini- D
mam partem. Cum enim deus aliquid dicit, & si non id amplius, quàm semel dicat, ea fide ac deuotione suscipiendum est, ac si sæpissime dixerit. Quid igitur, inquis, hi qui qui domi residēt, reique suæ curã gerunt, non ea poterunt perficere, quæ neglecta tantos cruciatus pariunt? Vellem equidẽ & ipse, neque segnius quàm vos, imò vero multo etiam ardentius, & frequenter optaui ac deprecatus sum, tantum leges ac iura optima in ciuitatibus valere, vt nihil iam opus esset monasteriis, neque ad eremum confugere cuipiam necessitas instaret. Quoniã vero quæ suprà fuerunt infrà iam facta sunt, ipsæq; ciuitates in quibus & iudicia, & leges erant, omni iniquitate & scelere impletæ sunt: solitudo vero philosophiæ fructus vberrimos germinat: profecto non illi in culpa sunt, qui hac procella & turbine se eximere atque seruare cupientes educunt, eisque ad quietis ac tranquillitatis portum duces fiunt: non, in- quam, isti merito à vobis culpari debent, verum hi qui ciuitates singulas, adeo virtuti inuias, & iaccessas fecerunt, atque ad philosophiam penitus inutiles, vt qui salui esse cupiũt, nõ aliter id possint assequi, quàm si solitudines & deserta persequantur. Dic enim, quæso te, si quis noctis medio assumpta face domum incendisset magnam, ac multitudine hominum refertam, eos qui intus obdormirent, insidiis appetens: vtrum esse diceremus malum, atque suppliciis omnibus afficiendum, cúmne qui excitaret dormientes, & illis ædibus educeret, an eum qui initio ignem illum succendisset, adeoq; duram necessitatem, & eis ipsis, & illi qui eos educeret imposuisset? Quid autem illud, si quis vel tyranno violenter oppressam ciuitatem, siue aliàs intestino bello, ciuilibusq; discordiis ac seditionibus languentem intues, hortaretur quos posset, atq; persuaderet, vt relicta ciuitate, reciperẽt se ad montiũ vertices, nec persuaderet solum, verum ad eam fugã ipse etiã, quæ posset, adiumenta cõferret: quem ex his insimulares, quem male de omnibus mereri diceres? eúmne qui ab his turbinibus & tempestatibus ad sereniſsimum ac tranquillisimum portum eos homines, qui in medio æstu iactarẽtur, abduceret: an eos qui naufragia ista ac pericula parassent? Non itaque velim arbitreris meliore in statu modo res humanas esse, quàm ciuitatẽ tyranno incubatam, verum in lõge deteriori. Neq; enim homo aliquis, sed dæmon quidã iniquissimus, tanquã tyrannus immanis atq; atrox, cũ vniuersis suis copiis ac phalange tota, vniuersum simul orbẽ occupans, in humanas animas grassatur. Demum inde veluti ex arce quadã, impia & scelerata quotidie edicta omnibus proponit, non modo matrimonia dirimẽs, siue pecunias aut mit tens aut ferens aut iniquas tantũ exercẽs cædes, verum longe his quoq; grauiora atq; diriora indicia tyrannidis præ se ferens. Coniunctam enim semel deo humanam animam, eius familiari contubernio subducẽs, atque flagitiosis immũdisq; satellitibus suis illudẽdã tradens, impuris illorum cõgressibus substerni cogit: qui postquam eã semel assumpserint, adeo illi turpiter congrediuntur, tamq; cõtumelioſe, quantum credere par est nequissimos dæmones, vehementer atq; immanissime perditionem nostram atq; turpitudinem desiderantes. Exutam enim omnibus virtutum indumentis, viciorumq; pannis obsitam, eisq; sordidis, conscisis ac putridis, quibus profecto fœdior apparet, quàm si nuda esset, familiarisq; sibi impudicicia, & omni flagitio respergentes, ac penitus inficientes, illi fœdissime omni contumelia illudere non desinunt: neque enim vllam satietatem nouerunt incesti huius sceleratique concubitus. Cæterum vt ebrij faciunt, qui cum se multo mero ingurgitauerint, tunc maxime exardescunt, ac feruntur per vicia præcipites: ita & hi quoque tunc maxime insaniunt, eisque & vehementius instãt, & ferocius insultant, cum illa ad omnem turpitudinem abũti cœperint, cõpungentes vndique atque mordẽtes, venenaq; nequiciæ suæ in illam refundentes, nec prius desinentes, quàm in suum illam habitum, formámque transtulerint, vel corpore absolutam viderint. Quænam ergo violenta dominatio, quæ captiuitas, quæ vastitas, quæ seruitus, quænam in seruitutem abductio, quod bellũ, quod naufragium, quæ fames aut pestis, quid horũ deniq; his vlla ratione conferri possit, quin videatur esse leuissimũ? Quis adeo dirus, quis tã ferus ac ferreus, quis ita brutus atq; inhumanus, adeoq; sine vllo misericordię ac doloris sensu, quin malit eiusmodi animã sic affectam

fectam cõtumeliis, sic vndique probris lacessitam, pro A
virili parte flagitiosa iniuria, insanaq; cõtumelia, abducere, liberare, conseruare, quàm sic destitutam negligere, præterire, relinquere? Quòd si id esset, vt est profectò immanis animi, atque lapidei: vbinam, quæso, illos statuemus, qui præter id, quod eiusmodi negligunt, aliud etiam, & quidem longe deterius scelus admittũt? Eos enim qui parati sunt mediis se periculis constãter obiicere, nec renuunt in ipsum feræ beluæ guttur manus demittere: quinimo & fœtorem omnem, atq; pericula subire, vt absorptas iam ac deuoratas animas ex ipsis dæmonum faucibus educant, atque violenter extrahant, non tantum nõ laudant, neq; amplectuntur, sed impellunt quoq; atque perturbant vndiq;. Quid ergo, inquit aliquis, cunctine periere, qui vrbes habitant, ac vitæ huius periculis iactantur, ipsisq; iã vrbibus dimis- B
sis atque desolatis, ad solitudines confugiendum erit, atque in ipsis montium verticibus sedes nouæ collocandæ: tuq; ista iubes, ac te legislatorem profiteris? Minime id quidem, sed contrà penitus: vt enim superius dixi, & vellẽ & vehementer optarẽ, eo nos in statu rerum, eaq; in pace degere, adeoq; tyrannidem malorũ horum omnium destrui ac dissipari, vt non modo eis, qui in ciuitatibus degunt, nulla necessitas incumberet occupandorum atq; inhabitandorum montium: verũ hi quoq; qui solitudines incolunt, veluti fugitiui quidam longo postliminio securi ac tuti, pacatis rebus ad ciuitates suas remeare possent. Sed quid ago? Vereor nimium, ne dum illos patriæ ac parentibus reddere studeo, nequissimorum dæmonũ manibus tradã, dumq; solitudine & fuga abducere & reuocare cupio, per me illi philosophia omni, quietisq; tranquillitate excidãt. C
Quòd si tu mihi ciuitatum multitudines in mediũ adducas, hisq; putes exortum iri, atq; in eam sententiã trahendum, vt putẽ deum parciturum multitudini, nec passurum in orbem vniuersum damnationis ferre sententiam, sumptis Christi verbis, aduersus obiectionem tuam stabo. Neq; enim tam audax factum, tam nefariũ facinus admittes, vt etiam aduersus eius sententiã, qui nos tunc iudicaturus est, astsitas. Quid ergo ille inquit?
Matth.7. Angusta est ianua, atq; ardua via, quæ ducit ad vitam, & pauci sunt qui inueniunt eã. Sin vero pauci sunt qui inueniunt, profecto longe pauciores erũt, qui ad summum eius peruenire possunt. Neque enim omnes, quiq; illã initio apprehenderunt, ad finem etiã profecti sunt: sed alij quidem in ipsis statim initiis, nonnulli itineris medio, plurimi vero in ipsum iam ferè portũ inuecti, naufragium fecerunt. Rursus autem multos esse aiunt, qui vocati essent, paucos qui electi. Cúmque ita Chri- D
stus ampliorem quidem pereuntium partem esse assueueret, atque in paucis salutem præfinitam dicat: quid
Gene. 6. & 7. tu pugnas aduersum me? Prorsus enim idem facis, ac si de Noë, & diluuio verba nobis facientibus admirareris, & an id fieri potuerit, vt omnes perierint, duoq; tantum vel tres homines effugerint, interrogares: his tu rationibus ora nostra obstruere posse te putas, perinde ac istis persuasi, non ausuri simus aduersus multitudinem ferre sententiam? Sed enim id nunquã penitus efficies, nec persuadebis, vt multitudinem veritati in honore præferamus. Neq; enim his quæ tum contigisse memorantur, inferiora ista sunt, verum multo funestiora etiam atque sceleratiora: atque eo magis, quò gehennæ istis intentatur ignis, & ne sic quidem vicia arcentur,
Matth.5. neque exciduntur. Quis enim, oro te, non fatuum appellat fratrem? leue id videtur, at igni sempiterno facit A
obnoxium. Quis non intendit impudicis oculis in mulierem? hoc autem consummatum adulterium, plenissimúmque flagitium deputatur. Is verò qui adulter est, quòd in gehennam ignis proiiciẽdus sit, omnibus profecto constat. Quis non deierauit? Atqui istud penitus ex malo est: quod autem à malo est, id à deo æternum parit cruciatum. Quis nunquam omnino amicis inuidit? Hoc vero publicanis ipsis, & gentilibus deteriores facit. Quòd autem eiusmodi effugere supplicia æterna non possint, ita omnibus liquet, vt non possit clarius. Quis furorem omnem, atque iracundiam ex corde depulit atque abiecit, peccataq; omnium in se delinquentium remisit? At is qui non dimiserit, quòd æternis supplicijs adiiciendus sit, nemo qui Christum audierit, refragabitur. Quis nõ seruiuit mãmonę? Sed qui eiusmodi seruit, Christi seruitutẽ penit° abiecit: qui vero Chri
Exod.21. Leuiti. 20. Nume. 12. sto seruire abnuit, salutem suã prorsus abnegauit. Quis occulte nulla in aliquem maledicta coniecit? Eos sane qui sunt eiusmodi, vetus quoque lex concidi atque interfici iubet. Sed enim in tantis malis, tantísque periculis, quæ nos consolatio, quod solatium sustentat, ac recreat? Quod omnes, veluti ex signo quodam & condicto, per viciorum ac flagitiorum omnium abrupta feruntur. Misera plane consolatio, & eius quæ nunc obtinet pestis singulare documentum, argumentúmque præcipuum, quandoquidem id nobis malisq; nostris solatium affert, quod ipsum maioris mœroris, & complorationis materia esse debuerat. Neque enim multitudo in peccando sociorũ criminibus nos ac pœnis liberabit. Si autem aliquis ex his, quæ modo diximus, adducitur, vt sibi diffidat, ac penè desperet, is paulisper expectet, dum ea dicamus, quæ his multo diriora sunt, & tunc id longe patietur amplius. Nam si iurare diabolicum esse comprobatur, qui iuramenta etiam conculcant, nec periurare metuunt, qua tandem animaduersione puniendi erunt? Si fatuum appellare fratrem, gehennæ flammas attrahit, quid hi patientur, qui eum probris & contumeliis innumeris, etiam innocẽtem, nullasq; iniurias irrogantẽ affligere non metuũt? Si meminisse tantummodo iniurias, omni punitione dignum iudicatur: etiã vlcisci pergere, quãtos cruciatus promeretur? Verũ hęc suo tempori & loco reseruabimus. Vt enim alia interim omittã, hoc ipsum quod nos hæc scribere impulit, nónne vel solum sufficit præsentis, iamq; obtinẽtis morbi pestem indicare? Si enim peccata propria negligere, quinetiã sine doloris sensu quotidie peccare extremus maliciæ terminus esse pro confesso habetur: vbi tandem istos nouos, nouæ huius atq; iniquissimæ ferendæ legis authores statuemus, qui maiori cõstantia atq; fiducia fugãt ac propulsant virtutum magistros, quàm faciunt maliciæ ac viciorũ alteri: eosq; multo amplius & violentius oppugnant, qui peccata emendare pergunt, quàm qui ipsi peccauerũt? Immo vero cum illis non nisi iucunde ac libenter vtãtur, neq; criminentur aliquando, istos vix vnquam lætius intueri possunt, quodã modo & verbis ipsis & operibus clamantes atq; suadentes inhærendum esse viciis acerrime, atq; ad virtutẽ nunquam accedendum, quãdoquidem non modo qui propensius ei operam dant, verum si qui vel liberiori eam voce tueri audeant, eos omnibus incommodis afficiendos censent.

AD GENTILEM ATQVE INFIDELEM PATREM, Liber secundus.

Satis

Universidad de Deusto
Biblioteca

SATIS quidem & ista esse poterāt, quibus inscite instruendi voluntas honesta non desit, quam elicit à natura insitus parentum singularis ad filios affectus. Ad id enim edocendum diligenter quid vtile sit, neq; procreando pater, neq; amando vnquam sufficeret. Nam si istud concederetur, nemo hominum certè patre melius nosse atq; conspicari posset, quidnā esset esset filio vtilius: sicuti ne in amando quidē filio nemo est qui patrem superet, vel etiā exæquet. Quinimo ipsi quoque patres ex his quæ studiosè agunt, hoc ipsum se ignorare confitentur, cū ad magistros ducūt, cū pædagogis instruendos tradunt, cū plurimos cōsiliarios assumunt, qui, quódnā vitæ propositū filio arripiendum sit, quive delectus habendus, & amice & fideliter consulant. Id autem est item mirabilius, quòd dum de filiis consultāt, dū familiari colloquio quid sentit quisq; in mediū adducit, illi nonnunquā suā irritantes, aliorum sententiā ratam esse, atque obtinere voluerunt. Itaq; ne nobis quidē succenseant, neq; indignētur si quod eorū liberis vtile futurū sit, nos illis melius nosse dixerimus: verū nisi id certa ratione constiterit, tunc accusent, tūc affligant, tūc probris appetant, veluti reuera perditos, flagitiosos, ac naturę totius inimicos. Quōnā ergo modo istud manifestū erit, aut qua ratione scire certius poterimus quisnā sit, qui quod vtile sit planè prospiciat, quisve qui prospicere quidē sibi videatur, nequaquam vero spiciat: Si vtrorūq; rationes pugnantium in morem ad examen iudicij descendere, atq; cōgredi cominus cogamus, permissa omni de hisce iudicandi facultate incorruptis, integerrimisq; iudicibus. Itaq; lex quidem certaminis nostri Christianum exui ad pugnam iubet, atque cum illo solummodo certare, qui sit eiusdem religionis cultor, nihilque amplius requirit à nobis. Quid enim ad me attinet eos etiam qui foris sunt iudicare: ait beatus Paulus. Verum quia sępe contingit, 1. Corin. 5. vt plurimi ex his qui ad cœlum pertrahuntur, filij gentilibus atque infidelibus patribus sint, quanquam lex certaminis nos contra huiusmodi dimicare non iubeat, sponte tamen ipsi, summâque alacritate aduersus istos primum pugnare aggredimur, Atq; vtinam aduersus istos tantum nobis certamen indiceretur, quanquam ipsum quidem perdifficile est, plurimaq; habet capita. Animalis enim homo non percipit ea quæ sunt spiritus dei, stulticia quippe illi est. Prorsus idem facimus, ac si aliquem hortari vellemus, vt cœleste regnū appeteret, qui antea credere an id esset, aut quidnam esset, renuisset. Sed tamen cum tantis angustiis coarctatus sim: sic quoque aduersus istos tantum hoc mihi certamen indici vehementer optarem. Nam si ad infidelem aliquem hic mihi sermo instituatur, erunt mihi iura complura, bonitásque causæ adiuuabit plurimum, etsi eam victoriæ meæ voluptatem obscurat, & obruit magnitudo verecundiæ. Suffundor enim vehementer, si aduersus illum quoque me pugnare necesse sit, vereórque ne hoc crimen tantummodo gentilis mihi posit obiicere: nam in reliquis illum, & quidē facile suffragante gratia diuina capiemus, atque si voluerit esse non ingratus, cito illum nō modo ad amorem huius vitæ traducemus, verum ad ipsius quoq; doctrinæ, ac religionis desiderium, à qua vita illa initium & materiam sumpsit. Tantum vero abest, vt certamē aduersus illum subire metuam, vt cū id primum durius, atq; difficilius mea oratione constituero, tum demum pugnare aggredi instituam. Fingamus nempe patrem istiusmodi nō modo esse gentilem, sed nobilem quoque, & vltra omnes homines locupletem, insignem, singulari

Hiere. 21.

singulari potentia præditum, habeat agros plurimos, ædes permultas, auriq; innumera talēta: sit præterea clarissima patria & regia, illustrissimo genere, neq; habeat alios liberos, neq; habiturum speret: sed huic soli inniteatur, & ex hoc solo pendeat. Quin & ipse sit summæ spei, eoq; ingenio, natura, industria, vt ad imperia, & ad magistratus mature ascēsurus expectetur, patremq; ipsum & splendore, & gloria breui superaturus, omnibusq; vitæ cōmodis lōge anteiturus. Tum vero in medio tantæ spei & expectationis accedat aliquis ad illū, atq; de hac ei philosophia verba faciens, persuadeat vt spretis illis omnibus, vestem se rusticam induat, & relicta vrbe ad montem confugiat, ibique plantet, inserat, riget, aquas ferat, cæteraque monachorum faciat opera, quæ & vilia, & indigna esse videantur. Incedat præterea discalceatus, & humi iacens quiescat, efficiaturq; pallidus, gracilis, ac macie confectus decorus ille adolescens, qui tātis antea in deliciis & honoribus degebat, tantæq; spei signa præ se ferebat, viliúsque etiam quàm serui sui vestiatur. Num satis multas accusatori occasiones dedimus, satisve aduersarium armauimus? Præbeamus illi alias quoque, si satis adhuc instructus non est: præter ista enim quæ dicta sunt, omnia moueat pater, cunctáque moliatur, vt discuadeat filio, atque ab arrepto illum instituto reuocet: sed in cassum, vtpote cum ille supra petram collocatus sit, & fluminibus & pluuiis, & ventis cedere non norit. Lamentetur, & lugeat, atque lachrymas emittat, & vt indignatione omnium aduersum nos magis incendat, circumeat iugiter mœrens, afflictus, sordidatus: omnesq; prensans, contra nos huiusmodi accusationem commoueat. Filium ego genui, & enutriui, ætatémque omnem in ærumnis contriui, cuncta ea & gerens & patiens quæ ex hac educatione liberorum solent accidere. Spem de illo optimam habui, pędagogos accersiui, magistros obsecraui, pecunias impendi, vigilaui sæpissime, curam gerens ingentem, vt quàm ornatissimus atque eruditissimus euaderet, vt in nullo maioribus suis esset deterior, vt omnibus appareret illustrior & clarior. Expectabam hunc senectuti meę solatio & adiumento fore, processuq; temporis de vxore, splendidissimoq; matrimonio tractabam, de imperio, de magistratibus, & insigni potestate cogitare cœperam. Cum repēte tanquā fulmen, aut procella ingens, nescio qua parte irruens precioſissimam nauē, multisq; oneribus refertam, quæ plurima pelagi spacia confecerat, ac secundis vētis nauigabat, cum iam ad portum propinquaret, parum ante ipsum ostium submersit: metumq; non modo extremæ paupertatis, verū acerbissimæ mortis, ac perditionis eius capiti, qui ista parauerat, tempestas illa sæua circumdedit. Sic sic profecto mihi nunc contingit. Nanque execrabiles illi, flagitiosi, perditi nebulones (dicat enim hæc, atque huiusmodi cætera, nihil illi succensebimus) tantæ spei filium, senectutis meæ custodem & nutritorem, veluti latrones quidam immanissimi mihi repente subductum in spelūcas suas abduxerunt: adeóq; illum suis carminibus excantauerunt, vt eligat magis aduersus ferrū, ignē, bestias, aduersus omnia deniq; fortiter, ac summa constantia persistere, q̄ ad priorem prosperitatem priorésque copias remeare. Quòdque his durius & grauius est, illi ipsi qui hæc persuaserunt, melius se quid sit vtile scire, atque intueri profitentur, quàm nos. Desertæ iam domus, desolati agri, ipsiq; agricolæ, ac serui luctu ac mœrore pleni sunt. Exultant in malis meis inimici, pudorèque operiuntur amici. Apud me autem nulla sententia obtinet, nisi vt iniecto igne cuncta simul exuram, ędes, agros, armenta boum, greges pecorum. Quo enim mihi iam hæc vtilia sunt, cum ille non adsit, cuius vsibus parata erāt, captiuus scilicet abductus, atque apud Barbaros crudelissimos seruitutem seruiens, omni morte duriorem atque acerbiorem? Amictu nigro seruos omnes operui, cunctámque familiam. Aspersi cinere capita mulierum, choros institui, iussíque diriius atque amarius plangere, quàm si mortuum vidissem. Date veniam hæc facienti mihi, hic mihi luctus longe illo maior, diuturnior, grauior. Iam mihi ferè lux ipsa molesta est, ipsosq; solis radios ingrate suspicio. Quoties enim in mentem venerit infelicis illius habitus: quoties viliſsimis illis rusticis inhonestius illum amictum video, atque ad opera viliora conuersum: quoties inflexum eius immobilēque propositum, vtq; nulli cedat desiderio, vror, distrumpor, distrabor. Hæc atque eiusmodi dicens, prouoluatur etiam audientium pedibus, aspergat cinere caput, deturpeturq; puluere faciem, caniciem vellat, omnēsque prehendens oret, se vt adiuuent, ac porrigant manum. Satis puto diligenter accusatorem expressimus, atq; instruximus ad commouendam auditoribus omnibus vehementem iracundiā, & ad persuadendum, vt eos qui horum causa sunt, per præcipitia deiectos exterminent: atqui nos idcirco ad has supremas angustias oratione nostra prouecti sumus, vt cum is qui ita venerit paratus diuina gratia superatus fuerit, iam nemo nobis obstrepat. Cum enim is, qui ista omnia quæ prædixi, simul habet, conuictus fuerit, atque obmutuerit, & is quoq; qui nō omnia simul habet (neq; enim facile cuncta ea conuenire possunt) nobis iam de victoria concedet. Hic itaq; & ista, & his plura etiam loquatur. Ego in primis iudices orabo, ne statim misereantur senis huius, sed hanc misericordiā differant in extremum, cum illum ostenderimus lugentem filium, in nullo quidem violatum, nihilq; penitus perpessum mali, verum contra etiā maximis potitum bonis, eisq; tam insignibus, vt excellentiora non possint reperiri. Tunc enim profecto miseratione & lachrymis dignus iudicandus est, cum nati felicitatem, secundosq; succeſſus, ne conspicari quidem posit: tantumq; abest, vt ea intueatur, vt sic in maximis profectibus tanquam in summis eius malis lamētetur. Quódnam ergo erit nostræ orationis exordium, aut vnde potissimū inchoabimus? Ab ipsis planè opibus aque pecuniis. Nam & ipse maxime omnium hoc vnum lamentis omnibus, omniq; cōploratione prosecutus est, idq; sibi videtur esse acerbissimum, si diuites filij pertrahantur ad hanc duriciam vitæ atque propositi. Dic ergo, quæso te, vtrum omnes beatū dicimus atq; inuidiosum, & planè felicissimum: eúmne qui siti semper æstuat, quíque antequam priorem calicē sorbuerit, rursus alio indiget, atq; semper in hoc perseuerat statu: an eum qui superior ea necessitate cōstitutus, sine siti semper durat, nec vlla vnquam potationis necessitate constringitur? Nónne alius quidem his, qui graui febrium ardore cruciantur, simillimus videtur, atque violentissimæ necessitati addictus, etiamsi ex fontibus haurire purissimos atque vberrimos latices posit: alius vero vera profecto libertate liber est, veraq; sanitate sanus, ipsamq; naturā excedit humanam? Quid illud? Si quis adamaret mulierem, éique congrederetur iugiter, verū maiore post cōcubitum illum flagraret ardore: alius vero persisteret hac insania liber, & ne in somniis quidem vnquam

hoc

hoc malo caperetur: vter rursus felix & beatissimus vi-
deretur? nonne iste? Vter contra infelix & miserrimus,
nonne is qui nouo hoc amore languet, qui nunquam
posit prorsus extingui, quinimo excogitatis quoque
remediis magis magisq; succenditur? Sin autem prꝫter
ista, quæ dicta sunt, etiam ex ipso morbo suo se beatum
dicat, nec curet ipse, nec velit ea necessitate liberari:
quin eos quoque lamentetur & lugeat, qui iam ea peste
liberati sunt, vt iste nunc facit: nonne hic quoq; mise-
rabilior erit, atq; infelicior, non tantum quòd morbo
illo & peste detinetur, verum quòd ne idipsum quidẽ
quòd langueat nouit, propterea q; nec ipse liberari va-
let, & eos qui iam liberati sunt, luget? Reducamus igi-
tur hanc orationem nostram ad pecuniarũ possessio-
nem, inspiciamus q; quis re vera miser, quis infelix sit.
Illis nempe amoribus iste & vehementior, & insaniæ
propior est: non idcirco tantũ quòd molestiores habet
faces, verũ quòd ad excogitata quæque solatia inflexus
perdurat, duriorq; ex illis atque acerbior efficitur. Ci-
tius quippe hi qui & potũ, & corpora amant, postquam
his potiti fuerint, satietatem sument, quàm qui diuitia-
rum insanis amoribus flagrant. Quocirca illos nostra
oratione effingere necesse fuit, quòd non facile sit, ne-
que in promptu illorum documentum: huius autem
pestis multa possumus exempla afferre. Nam, quæso te,
idcirco lamentaris, & luges filium tuum, quòd hac
tanta vesania, támque desperato morbo liber euasit?
quòd hoc irremediabili insanoq; amore caruit? quòd
bello hoc, & pugna mansit immunis? At id nunquam
passus ille fuisset, inquies, neque plura concupisset: ve-
rum his quæ haberet contentus, nihil inquisisset am-
plius. Rem quidem dicis impossibilem, ipsiq; (vt ita di-
xerim) naturæ contrariam. Verum si istud quoque con
cedamus fieri potuisse, vt ea esset moderatione animi,
vt his quæ haberet nihil vellet adiicere, nec vllo vn-
quam eiusmodi mœrore caperetur: ego sic quoque il-
lum maiori modo in quiete ac voluptate commorari
docebo. Quid enim leuius aut tranquillius esse cense-
bimus, tantis ne, tantarumq; rerum curis implicari, e-
iusmodiq; custodiæ, ac seruituti obnoxium, & obstri-
ctum fieri, quotidieq; solicite metuere, ne quid rei fami
liaris pereat: an vero his curis, atque vinculis omnino
expediri? Nam etsi sarcinas alias non appetat, vt inte-
rim id concedamus: nonne multo melius, multòque
præstantius est, iam impositas abiicere quàm ab eis ipsis
opprimi? Denique si, vt concessum est, maximum bo-
num elicitur, plurimis non indigere, minimisq; con-
tentum esse, necessitate omni celsiorem euadere, maio
ris profecto felicitatis erit. Is enim qui neque sitit vn-
quam, neque amat (nihil enim me prohibet rursus ad
eadem exempla redire) multo profecto beatior, multò-
que glorioſior esse mõstratus est, nõ modo eis qui sem-
per sitiunt, ac semper amant: sed eis quoque qui quan-
tumlibet parum id pasi sunt, suaq; concupiscẽtiæ sa-
tis fecerunt, cum ipse nunquam eiusmodi necessitati se
subdiderit. Percontabor autẽ te rursus, si diuitiis vltra
omnes eminere, cunctisq; eis malis eximi, quæ solẽt illę
parere, liceret, ergone non incredibiliter optares ea pa
ce ac tranquillitate frui, vt non inuidiam, non calum-
nias, non insidias, non curas, non quicquam aliud eius-
modi ab vllo prorsus hominum patereris, aut pati for-
midares? Quòd si filium tuũ hæc omnia habere mon-
strauero, atque longe etiã esse ditiorem: desinésne tan-
dem te lamentis ac suspiriis adeò amaris conficere, tã-
que diris gemitibus abstinebis? Nempe absolutum eum
curis illis, ac malis reliquis quæ solent opes è vestigio
subsequi, ne tu quidem ipse negabis. Idcirco nec nos ad
te de ea re verba facere necesse est. Studes autẽ id ma-
gis addiscere, quo nam modo ille diues sit, ac te ipso
qui tam multa possides longe opulentior: hoc ego mo
do te docebo, ostendamq; te si illi compateris, id pati,
quod illum pati arbitraris, atque extrema in pauperta-
te degere. Nec modo me cœlestia bona persecuturum
putes, quæ nobis post huius excessum vitæ reddenda
sunt. Ex his quæ sunt in manibus, quæ tenentur, te inte-
rim docebo. Nempe enim tu eorum tantum, quæ pos-
sides, dominus es: ille vero omnium quæ sunt in toto
orbe terrarum. Sin vero tu minus credis, age ad illum
adducamus, ac persuadeamus, vt de monte descendẽs
magis autem illic residens, alicui ex his, qui & diuites
valde, & religiosi sunt, mandet, sibi mittat auri pondus
quantum ipse vis: siue quia istud non pateretur, illi vel
illi indigenti dare iubeat: videbis diuitem illum sibi
deuotius, alacrius, promptius obaudientem, quàm face
ret nutu tuo quiuis ex dispensatoribus tuis. Nam hic
quidem cum aliquid iubetur impendere, mœrens, tri-
stis, demissus id facit: contrà ille cum non impenderit,
tunc demum maxime trepidat, atque anxius est, ne for
tè in aliquo offenderit, quòd sibi eiusmodi nihil impe-
retur. Atque ego plurimos tibi possem ostendere, non
modo ex eis qui excellẽtiores sunt, verum ex humilio-
ribus quoque, qui tanta hac potestate sunt prædi ti. At-
qui tu siquidem villici tui sibi credita male absump-
serint, alium nõ habes à quo petas, verum illorum per-
uersitate ex diuite continuo pauper efficeris: at filius
tuus nil eiusmodi metuit, Siue enim ille cui prius im-
perauerat, diuitiis excidat, imperabit alteri: siue is quo-
que aliquid tale passus fuerit, ad alterum se conuertet.
Prius denique deficient fontium latices atque siccabũ-
tur, quàm qui nato tuo non obtẽperet imperanti.
Quòd si nobiscum in religione concordares, enarras-
sem tibi profecto multas ac longas, nouásque & vete-
res eiusmodi historias. Verum quia te gentilem profi-
teris, gentiliumq; doctrinis acquiescis, ne hinc quidem
exempla deerunt, audi denique apud Platonem quid
ad Socratem loquatur Crito: Tibi quidem sunt meæ
pecuniæ, vt equidem reor, satis multæ: sin vero tu quòd
mei curam geras, idcirco re mea tibi abstinendum cẽ-
ses: at hi qui adstant, suam quisque impendere parati
sunt. Intulit quippe in hoc ipsum pecuniam ingentem
Simias, paratꝰ est Cebes quoq;, alij item permulti: itaq;
vt antea dicebam, noli vllo horum metu lacessere,
tuamq; salutem quin tuearis, negligere. Neq; vero id
quod paulo ante in iudicio dicebas, molestiam tibi vl-
lam, aut curam pariat, quòd scilicet profectus à nobis,
nõ haberes quatenus te ipso vterere, quibúsve vsui esse
posses. Multis enim & aliis in locis, quocunq; tu tandẽ
proficiscare, amabunt te, atque obseruabunt plurimi.
Sin autem volueris & in Thessaliam pergere, sunt mi-
hi plerique illic hospites, qui & te plurimi faciẽt, & tu-
tum esse ab omni iniuria præstabunt. Quid hac suppe-
ditatione iucundius dici possit, aut gratius? Verum ista
quidem, vt ad hominem seculo obnoxium sunt dicta.
Quòd si subtilius atque diligentius nati tui opes discu-
tere velimus, tu quidem fortasse non assequeris intel-
lectu quæ dicimus, ea tamen ad iudices necessariò di-
cenda sunt. Tantæ enim sunt virtutis opes atque co-
piæ, adeoq; quàm vestræ dulciores atque amœniores:
vt qui has habuerint, nunquam eas velle possint cum
vniuersa terra commutare, ne si illa quidem aurũ fiat

cum

cum mari & fluminibus, & montibus: atque si fieri id
posset, didicisses profecto ex ipso experimento, quòd
non iactantiæ, & leuitatis verba loquimur: sed maiores
quoque illi, copiosioresque diuitias negligerent ac sper
nerent, vt eas possent adipisci, nunquam prorsus istis
illas commutarẽt. Et quid ego dico, commutarent? Ne
cum illis quidem has habere vellent. Et certe si qui vo-
bis vnà cum pecuniis virtutis conferret opes, obuiis eas
supiniſque manibus susciperetis. Adeo ipsi quoque eas
diuitias & magnas & admirabiles esse confitemini. Cõ
tra, isti ne cum suis quidem opes vestras habere digna-
buntur, adeo rem esse contemptibilem ac penitus ab-
iectam norunt: atque hoc ipsum rursus exemplis vestris
perspicuum faciam. Quantum enim pecuniarum Ale-
xandrum Diogeni daturum putas, siquidem ille vo-
luisset accipere. Sed noluit. At ille nixibus totis conten
debat, cunctáque moliebatur, vt huius virtutibus pro-
pius accederet. Visne aliũde quoque & tuam inopiam,
& nati tui copias cognoscere? proficiscere ad illum,
eiúsque pallium quod solum habet, illi aufer. Educ item
ex cellula, atq; ipsum eius tugurium destrue, ne sic qui-
dem illum indignantem, aut dolore aliquo commo-
tum penitus videbis: verum aget tibi gratias, idq; tan-
to magis, quanto illum ad philosophiam amplius im-
pellis. Abs te vero si quis vel decem drachmas tulerit,
ingemiscere, flere, lamentaríque non desinis. Vter ergo
diues existimandus est, vter beatus? is ne qui vel mini-
mis mordetur, an qui mortalia cuncta simul despicit?
Neque id tantum facias quod dixi, verum omni quo-
que illum prouincia deturba, videbis lætum, hilarem,
atque ita ridentem, ac si ludens pusio se feriret. Te si
quis vel sola patria & genitali solo exturbet, acerbissi-
ma perpessum cõquereris, neque eam calamitatem fer-
re poteris. Enimuero ille, quippe terræ marísque domi-
nus, ita facile, sicq; sine mœrore & gemitu migrabit ad
alia, vt facis tu cum per agros tuos incedis, quin longe
etiam facilius. Nam tibi & si per tua licenter incedis,
tamen per aliena quoque necessario incedendum est.
At vero terram ille omnem, vt propriam obambulat,
eíque potum vndique largissimum suppetunt stagna,
fontes, amnes: cibum vero & olera, & virentes herbæ,
multíſque ex locis panes aduecti suppeditãt. Nondum
enim id dico, quòd terram ipsam omnem aspernatur,
habens in cœlo ciuitatem. Sin autem sibi moriendum
fuerit, lætius atque iucundius feret obitum, quàm vos
delicias vestras: atque ita mori magis optabit peregre,
quàm vos in patria & lecto. Sicque ille erit planè va-
gus, fugitiuus, palabũdus, qui vrbem incolit, & domum
habet, non qui his omnibus liber euasit. Neque enim
illum vnquam de patria poteris educere, nisi ex terra
prius vniuersa propuleris. Ita enim interim loquamur.
Nam vt verissima ratione constat, tunc eum maxime
in patriam reduces cum terra penitus deduxeris: verũ
id nondum ad te loquemur, neque sic agemus tecum,
qui nihil eis quæ videntur, amplius nosti. Neque vero
nudum eum poteris ostendere, donec amictus fuerit
virtutis indumentis: neque fame vnquã perimes, quan-
diu qui sit verus cibus, agnouerit. Cæterum his omni-
bus diuites capiuntur facile, atque perturbantur. Itaque
ista quoque ratione non peccabit, qui hos quidem pau
peres, ac prorsus inopes dixerit: illos vero etiam ad
omnem copiam locupletes. Nam cui cibus & potus, &
domus, & requies vbique suppetit, nec modo in eius-
modi non ingemiscit, aut mœret, verumetiam quàm
vos in vestris iucundius degit: liquet prorsus eum vo-

bis omnibus diuitibus esse ditiorem, qui ista in ædibus
vestris tantum inuenire potestis. Quocirca nec inopiã
ille vnquam lugebit. Neque autem ista victus facilita-
te, & copia, & voluptate, tantum diuitiæ istæ præstan-
tiores sunt, verum ob hoc ipsum quoque, quòd neque
capi aduersis vllis possunt, neque in paupertatem ali-
quando decidere, neque subiectæ sunt incertis vllis ca-
sibus, neque curis anguntur, neque liuore capiũtur, sed
admirationem omnem & laudes ac famam prestantis-
simam merentur. Atqui in vobis contraria his penitus
aspicimus. Non modo enim vos non laudant diuitia-
rum gratia, verum hac maxime ex causa & oderunt, &
execrantur, & inuident vobis atque insidiantur plури-
mi: hic vero quòd veris diuitiis beatus sit, idcirco sum-
mæ admirationi omnibus est, nec propterea inuidia,
vel insidiis vllis appetitur. Porrò ad sanitatem vter ap-
tior? nonne qui virtuti studet, eiúsque diuitiis beatus
est, agrestium instar animantium viget, ac vegeto cor-
pusculo est: quippe qui & purissimo fruitur aëre, & sa-
luberrimis vndis, & pratis, & floribus, & odore inte-
gerrimo atque gratissimo: hic vero veluti in cœno ia-
cens, & mollior est & imbecillior, & morbis omnibus
magis obnoxius? Sin autem in sanitate primas iste par-
tes tenet, liquet profecto quòd & in voluptate. Vtrum
enim tu magis existimas in deliciis degere, eúmne qui
super viridi accumbit atque altissima herba ponè fon-
tem limpidissimum sub vmbra densarum comantiúm-
que arborum, oculósq; pascit obtutu, puriorem ipso cœ
lo, nitidioremq; animum possidens, ab omniúmq; re-
rum perturbatione ac tumultu longissime remotus: an
vero eum qui domi inclusus manet? Profecto enim nec
nitenti aëre puriora sunt marmora, nec vmbra tecti
frondeis vmbris est gratior, nec lapilli vlli vel lateres
solo variis vestito floribus amœniores: atque horum
omnium vos diuites testes estis, qui si fieri posset, in ip-
sis tectis habere arbores cupitis, & prata, & pensiles hor
tos, horumq; solatia profecto malletis, quàm aurea te-
cta, parietésque mirabiles. Denique quoties ex labori-
bus in requiem relaxare animos cupitis, his omnibus o-
missis, ad illa properatis. Verum tu fortasse pro gloria
quereris ingenti illa atque singulari, quasi nusquam hic
locum habere videatur. Regiam enim solitudini con-
ferens, atque spem rei vtriusque componens, è cœlo ip-
so filium tuum decidisse arbitraris. Id igitur in primis
ostendendum & docendum, vt neque solitudo faciat
ignobilem, neque regia clarum & illustrem: atque an-
tequam ad rationes veniamus, exemplis istis hac te sus-
picione liberabo, exemplisq; potissimum vestris. Dio-
nysium fortasis accepisti Siciliæ tyrannum, audisti &
Platonem Aristonis filium. Vter igitur insignior fuit,
aut clarior? vter vbique canitur, ac per cunctorum ora
celebratur? Nonne philosophus tyrãno amplius? atqui
ille quidem insulæ totius potiebatur, atque in deliciis
degebat, ingentibus copiis, lictorum agminibus stipa-
tus, reliquo quoque cum apparatu regio diutius vixit:
hic autem academiæ in hortis morabatur, plantans, in-
serens, aquas irriguas ducens, oleásque comedens, ac
vilissimam apponens mensam, omníque splendore re-
gij illius apparatus immunis. Quod cũ sit profecto mi-
rabile, id omnino mirabilius est, quòd seruus effectus,
atque ad tyranni sententiam venditus, intantum ab-
fuit vt illo propterea aut abiectior appareret aut vilior,
vt ipsi quoque tyranno ex hoc & famam & claritudi-
nem tradiderit. Adeo virtus non ex his modo quę ges-
serit, sed ex eis quoque quę perpessa fuerit, non seipsam,

Universidad de Deusto
Biblioteca

non eos denique qui se affligunt permittit occultari, ac esse incelebres. Quid vero præceptor eius Socrates? Quanto is Archelao fuit illustrior, & glorioſior? at ille in plurimis opibus, ingentique gloria & splendore degebat: hic autem morabatur in Lycio, nihilque præter vnum pallium habebat, quo & hyberno & æstiuo tempore, omnibusq; horis anni vtebatur, nudis semper pedibus incedens, ac sine cibo toto die perseuerans, panemq; tantummodo in cibum sumens, atque is erat ei & pulmentum, & esculentum: ne istam quidem mensam ex rebus suis, suáque ex domo apponebat, sed ab aliis accipiebat. Sicq; cum summa paupertate vitam degens, adeo rege ipso fuit illustrior, vt cum eum ille frequenter ad se inuitaret, noluerit Lycio dimisso ad illius opes proficiscī. Et ex ea quoque quæ nunc obtinet existimatione quid potius, quid excellentius sit, apparet. Nanque horum quidem nomina & celeberrima sunt, & plurimis nota: illorum vero obscura, & ferè omnibus ignota. Diogenes vero rursus hic alius philosoph⁹ tanto & his, & eiusmodi aliis innumeris regibus opulentior fuit, semicinctiis amictus, vt cum Alexander Philippi filius exercitum in Persas duceret, omnibus dimissis ad illum pergeret visendum, rogarétq; cominus per seipsum, vllane re indigeret, & an aliquid iuberet. Cui ille nihilo se egere respondit. Num iam exemplorum satis habes, an vis alia quoque memoremus? Nempe isti non modo his, qui in regia insignes sunt, sed ipsis quoq; regibus fuere clariores, quòd simplicem, quòd priuatam, quòd quietam vitam delegere, atque nunquam ad rempublicam se conferre voluerunt. Sed enim in ipsa quoque reipublicæ administratione, si diligenter inspicias, non illi eminent aut excellunt, qui diutiis ac deliciis, rerúmque omnium copia stipati degunt: verum qui in paupertate, & vilitate vitam ab omni fastu alienam ducunt. Nam apud Athenienses Aristides ille, quem etiam mortuum sepeliuit ciuitas, Alcibiade, cum is opibus, deliciis, generis nobilitate, orationis vi & copia, corporis specie & robore, cæterisque eiusmodi vinceret, tanto fuit insignior, quanto vili aliquo pusione philosophus mirabilis. Apud Thebanos vero Epaminondas, cum in concionem vocaretur, ac propterea proficiscī non valeret, quòd vestem lauisset, nec aliam haberet qua operiri posset: cunctis, qui eò conuenerant, ducibus insignior ac spectatior fuit. Non ergo mihi solitudinem in medium adducas, aut regiā. Neque enim in locis claritudo, splendor & gloria, nō in vestibus, non in dignitate, non in potentia, sed in virtute tantum animi & philosophiæ studiis consistit. Verum quia exempla fortassis apud te non vsqueadeo vim atque authoritatem habent: age iam ex ipso filio tuo rem istam discutiamus diligēter. Inuenimus illum sanè non modo clariorem esse nunc, quàm fuisset domi: verum ex illis ipsis rebus eam claritatem assecutū, quibus illum tu & vilem esse, & ignobilem existimas. Nam si vis persuadebimus illi de monte descendere, atque in forum irrumpere. Aspicies protinus totius ciuitatis in illum ora conuerti, cunctósque inuicem sibi eum demonstrantes, summa admiratione ac stupore, & gaudio repletos, velut angelus aliquis de cœlo descenderit: an parum tibi gloriæ videtur assecutus? Certe non eis modo qui in regia versantur, sed ipso quoq; cui diadema circunligātum est, profecto erit illustrior, idq; assequetur ob indumenta illa vilissima, atque conscissa. Nunquam enim ita miraculo ac stupori omnibus fuisset, si vestibus operiretur auratis, si ipsam purpuram denique, ipsamq; gestaret capiti impositam coronam, si stratis insideret sericis, aureóq; curru mulorum officio inueheretur, aurata lictorum turba comitatus: vt modo est squalore ac sordibus obsitus, crassoq; amictus indumento, nullo à latere comitatus assecla, nudisq; pedibus incedens. Regij nanque illi apparatus & solennes sunt, & constituti legibus ac definiti, atq; adeo nemo regem admiratur, quòd vestem induat auratam. Nō modo enim non miramur, verum si quis id admirans dixerit, ridemus: quippe qui nihil nouum, nihil mirabile locutus sit. At si quis de filio tuo verba faciat, vtq; irriserit paternas opes, omnémq; seculi gloriam dederit pessum, omníque mundana spe celsior euaserit, atq; ad solitudines commigrans tunica vili, consciſſa ac putri se induerit: si hæc, inquam, ille de filio tuo prosequatur, prorsus continuo concurrent omnes, applaudentque, atque laudabunt eius magnitudinem animi tātam & tam illustrem. Contrà, cum reges innumeris quotidie maledictis impetantur, nihil auratæ vestes quò minus id fiat, terrori sunt: tantum abest, vt illæ eos venerabiles reddant. Hic autem ex ipsis quoque indumentis plurimas occasiones habet admirationis & laudis. Iste igitur amictus multo magis ipsum spectatum illustrémque facit, quàm faceret regius. Siquidem ex illo nemo regem admiratur, ex hoc ita indutum omnes & venerationi, & stupori habent. Dices, quid mihi emolumenti confert opinio multorum? quid tandem hæ laudes omnium præstant? Nempe gloria nihil aliud est. Sed huius, inquies, amore non teneor, honores magis & potentiam cupio. At hi qui laudant, prorsus honorabunt quoque: sin vero tu & potentiam & regimen desideras, ea nihilominus, vt priora omnia apud istos reperiemus esse præstantius, quàm apud vos: atque cum eam rem exemplis confirmare facile possemus, ad eum probationis modum, qui te maxime solari possit, venire malumus, huiúsq; rationis documenta ex ipso potissimum filio tuo inquiremus. Quod enim tu summæ potestatis argumentum esse asseris? Nónne vt possit quis & hostes, & omnes penitus, qui sibi infesti sint, vlcisci, cunctósque qui se beneficiis affecerint, remunerari? Atqui hanc omnem, ne apud regem quidem inuenire poteris. Nanque & plurimos habet infestantes inimicos, quibus vicem reddere non potest: & plurimos beneficos, quos facile non possit munerari. Plerunque enim & hostes, qui se bello lacesserint, malisq; innumeris affecerint, vlcisci cum vehementer cuperet non potuit: amicisq; item qui magna in bello ostenderunt fortitudinis ac probitatis indicia, non potuit paria rependere cum vellet, quòd illi præripti fuissent, atque in bello ipso occubuissent. Quid si hac potentia, qua vt aperta ratione demonstratum est, ne reges quidē ipsi frui possunt, aliam quoque longe maiorem, atque excellentiorem filium tuum habere monstrauero? Atqui nemo me bona cœlestia modo dicturum putet, quibus tu nō credis. Non adeo, quid receperim, oblitus sum: verum ex his, quæ hac in vita fiunt, documenta afferam. Si enim vlcisci posse inimicos, ea demum suprema potentia cēsetur: multo planè erit excellentius, eiusmodi vitæ statum reperire, in quo nemo sit, qui etsi velit, nocere possit. Nam quòd hoc illo maius sit, & excellentius, tūc magis constabit, si ad exemplum aliud orationem reducamus. Dic enim quæso, vtrum esse commodius censes, vtrum præstantius? rei ne bellicæ ita quempiam peritū esse, vt nemo qui se vulneret, inuulneratus effugiat: an eiusmodi esse corpore, quòd quantalibet quisque machinetur

chinetur, vulnerare non possit? Omnibus profecto cōstat hoc illo & potius esse, & longe diuinius. Illud quoque præterea adiicie ndum, quòd primo illo potentiæ genere superius, & extremo inferius ac medium inter vtrunque est. Quódnam vero istud est? Etiam medicamenta nosse, quæ per vulnera deleantur omnia. Tribus ergo istis potentiæ modis constitutis, primo quidem, vt possit quis iniurias vlcisci: Altero vero qui & superior & dignior est, vt vulnera propria curare norit, Tertio, vt à nullo prorsus hominum lædi possit, quod naturam penitus excedit humanam, extremum hoc filium tuum habere monstrabimus. At ne hæc verba strepitus inanis esse videantur, hac ipsa summa potētia rursus aliam maiorem inter quærendum inuenimus. Non modo enim nō reperietur, qui nocere possit, sed ne qui velit quidem. Ita duabus ex partib⁹ ille tutus erit. Quid igitur hoc vitæ statu singularius, quid diuinius dici, aut fingi possit, in quo nemo nocere velit: nec si velit, possit? Cum potissimum nolle nocere non ex impotentia veniat, vt in plerisque contingit: sed ex eo quòd nocēdi nulla causa rationabilis existat. Nam si nocere non posse, id tandem per se solum sit, nihil erit cur ita admirēmur. Poterunt enim etiam vehementius odisse hi, qui cum voluerint, nocere non possunt. Itaque non parum beatus iste quoque potentiæ modus est. Ipsum ergo primum si videtur, intueamur diligenter. Quisnam eum rogo lædere, atque iniuriis afficere velit, qui nihil habet commune cum hominibus, nō tabularum, aut chirographorum gratia, non prædiorum, non pecuniarū, non negociorum, non alterius denique rei alicuius? Pro quibus aduersus eum villis corrixabitur, pro quibus seruis, pro qua gloria? Quídnam metuens, quid inuidens? Aut enim inuidia, aut timore, aut ira commouemur, vt aliquem lædamus. At iste illustrissimus, & planè regius, his omnibus superior euasit. Quis enim illi inuideat, qui cuncta ea irrideat, quæ alij vehementer amant, & plurimi existimant? Quis illi irascatur, à quo nulla fuerit lacessitus iniuria? Quis eum metuat, quem nihil suspectum habet? Constat igitur ex his neminem esse, qui nocere velit: quòd autem non possit, ne si velit quidem, & hoc similiter manifestum erit. Nullæ enim sunt occasiones, aut causæ, quibus eum aliquis impedire possit: sed vt aquila sublime volans, minutarū auium laqueis non capitur: ita & hic. Vnde enim, vel ex qua causa nocere ei possit aliquis? Pecunias ille non habet, vt damnum metuat: patriam non habet, vt exilium sibi aliquis intentet: gloriam non optat, vt dedecus timeat. Vnum reliquum est, mors scilicet, sed eam qui intulerit, non modo illum non lædet, aut aliquo afficiet mœrore, verum summa quoque illi conferet emolumenta. Nanque eum ad aliam transmittit vitam, quam ille summis ambit desideriis, cuius gratia cūcta & agit & molitur. Itaque laborum illa sibi finis erit, non pœna sudorúmq; absolutio, & requies. An cupis genus aliud suæ potentiæ, ac virtutis addiscere, longe isto excellentius, ac philosophia dignius? Siue quis enim innumeris iniuriis afficiat, siue verberibus atterat, siue in vincula coniiciat, corpus quidem natura infirmum violatur: cæterum animus quòd philosophiæ intentus sit, inuiolabilis durat: neque enim iracundia capitur, non odio peruius est, non inimicicias exercet. Quæ cum sint mirabilia, id profecto mirabilius sit necesse est, quòd eos qui se ita vexāt, sic diligit, sic amat, vt beneficos, & suorum profectuum magistros, bonáq; illa cuncta imprecatur. At qui tu quid ei vnquam tale præstare potuisses, etiamsi millies regem ipsum, ac totius orbis terrarum dominum constituisses, & decem milibus annis imperium ei prorogasses? Quænam purpuræ vis, quæ claritudo, quæ gloria sic affecto animo comparata, non vilescat atque euanescat? Quídnam aliquis non libenter impenderet, vt eiusmodi animum acciperet? Ego puto eos etiam qui corpori vehementer student, huius vitæ desiderio non segniter moueri. Visne aliunde quoque viri huius potentiam addiscere, & mirabilem & iucūdissimam, humiliori quidē ex parte petitam, sed tamen tibi summè gratam atque suauissimam? Cūcta sanè ea quæ dicta sunt, nec capi illum, nec violari posse ostendūt. Verum tu fortasse quó nam ille modo alios quoq; moderabitur, & reget, atque tutissimos præstabit, quæris addiscere. Principio quidem ipsius in eo apparet magisterium, quod alios quoq; imitatione sui ad idē propositum adducit, similique fortitudine præditos facit. Sin vero illi noluerint, eámque vitam, quæ & fragilior est, & terræ propior, hominibúsq; communior viuere maluerint, in eo quoque delectu vitę, maiore illum esse potentia qui nihil habet, quàm te qui diues es, idq; idcirco maxime, quia nihil habet, docebo. Quis enim maiore cum fiducia ac libertate regem alloquetur, & si necesse sit, increpabit: túne qui tanta possides, & propterea seruis quoque illius obnoxius & obstrictus es, próq; omnibus tremis ac trepidas, occasionēsque illi innumeras præstas, quibus te quotidie capiat iratus: an iste, qui illius iras potentiámque non metuit? Huiusmodi enim potissimum ingenti cum libertate regibus colloquuti sunt, quiq; se mundi negociis penitus alienos reddiderunt. Cui vero facilius cedet, promptiúsq; obtemperabit, is qui est in potestate constitutus, atque in regia versatur? tibi ne qui diues es, quem ille pecuniarum causa crebro plurima suspicatur facere: an ei, qui vnam tantummodo habet intentionem, causamq; iusionum, humanitatem scilicet in omnes, atque clemētiam? Quem, inquam, ille amplius amabit, obseruabit, admirabitur, eum de quo nihil humile, nihil abiectum suspicari poteſt, an te quem seruis quoque suis humiliorem arbitratur atq; viliorem? Sicut enim in re pecuniaria, quoties aliquid impendendum fuerit, illis obaudiunt magis, ita impendiis quoque præesse iubent. Sin autem ita vis, nihil ille per alios transigat, sed per semetipsum omnia. Adducatur afflictus aliquis, insigni calamitate mœstus & ad illum & ad te, quin magis nō ad te, sed ad regem ipsum, tum videamus vter illū refouere & recreare magis sua prouidentia possit. Primúsq; & ante alios ducatur, qui acerbissima omnium perpessus sit. Fingamus interim aliquem habere filium vnicum, quem in ipso flore ætatis amittat, hunc neque princeps vllus, neque rex, neque alius quispiam solari mœrētem poterit, ne tu quidem: nihil enim eiusmodi sibi dare quale amisit, valebis. At si ad filium tuum ille educatur, statim ex aspectu ipso, atque habitu, itémq; ex ipso habitaculo demissum ora eriget, ac persuadebit facile nihil extimare res humanas, cum oratione sua mœroris omnem nebulam fugabit & exterget. Tua vero ex domo luctum ille & quidem acerbiorem referet. Cum enim eam viderit immunem, exortem malorum, omnibúsq; secundis successibus repletam, & eum qui hæreditate potiturus sit, præ se ferentem, tum vero magis aduretur, atque ad luctum acrius inflammabitur. At vero inde mansuetior, & quietior redibit, philosophiæq; vicinior. Nam cum viderit filium tuum tantas opes, tantas copias spreuisse, tantámque claritudinem & gloriam, minus dolebit filium

bi filium obiisse. Quî enim morderi, aut angi poterit, nullo sibi ex liberis hærede superstite, cum hûc prospexerit illa omnia ingenti magnitudine animi spreuisse? Audiet illû præterea facilius & gratius de philosophia verba facientem, quòd operibus ille fidem verbis faciat, dictisq; res ipsæ adstipulentur. Tu si vel aperire os, atque hiscere ausus fueris, cum mœrore incredibili replebis: quippe qui alienis in malis philosophari pergis. At ille reb° ipsis eruditus persuadebit facile, nihil aliud quàm soporem mortem esse: neq; enim plurimos enumerabit patres perpessos eadem, sed seipsum ostendet diebus singulis in corpore mortem meditantem, ac se ad eam obeundam semper præparantem. Atque illum resurrectionis admonens, magna persuadendi vi, ita ab se dimittet maxima parte mœroris amputata: multóque amplius valebunt huius verba rebus ipsis asserta ad leuandum animi dolorem, quàm contubernalium, sodalium ac sequestrium. Et istum quidem ita forsitan sanabit. Adducatur ad illû rursus alius, qui iugi ex morbo oculos amiserit: quis illius dolori medebitur, quísve melius curare eum poterit? Nempe enim iste certa ratione monstrabit: nihil mali illum esse passum, breui cellula inclusus, atque ad lucem aliam properans, præsentémq; si illi comparetur, & breuem, & obtusam esse arbitrans: sicq; admonebit eum casum & constanter, & fortiter perferre. Sed num tu male aliquibus affectis, vt philosophari velint, persuadere poteris? Minime vero, quin etiam magis irritabis, atque perturbabis. Nanque tristia nostra in proximorum secundis rebus melius atque diligentius consueuimus inspicere. Tuus porrò filius hos quoque facilius recreabit, & refouebit. Omitto precum suffragia longe his omnibus & grauiora, & maiora. Hæc autem ideo omitto, quoniam ad te mihi nunc sermo est. Sin autem honorari cupis ex filio, nec vllis esse contemptui, par enim est his quoque te moueri, atque ea cupere: nescio quo pacto id vberius consequi possis, quàm vt eum habeas filium, qui naturam excedat humanam, quíq; in toto terrarum orbe illustris & clarissimus habeatur, cúmque sit tanta virtute & potestate, neminem habeat inimicum. Nam si vestra hac potentia præditus fuisset, habuisset quidem plurimos qui vererentur, verum nec pauciores qui odissent: at hic illum omnes & iucunde, & cum voluptate honorant. Si enim nonnulli humili loco nati, agrestiúmque atque operariorum filij, cum ad hanc se philosophiam contulissent, adeo cunctis fuere venerabiles, vt ne hi quidem qui in summis dignitatibus agebant, erubescerent proficisci ad illorum tuguria, & cum eis colloqui, mensæq; participes fieri: quin ita fuere affecti, tanquam bonis maximis, id quod erat verissimum, potiti fuissent: multo sanè magis id facient, cum viderint hunc illustrissimo ex genere, clarissimísq; diuitiis, summa illa ex spe ad eam se virtutem contulisse. Itaque quod tu maxime quereris ex his eum ad illa transisse, id in primis est quod illum maxime omnium & probatum, & spectatum facit, omnes vt in illû tueantur inducit, non planè quasi hominem, sed iam penitus vt angelum. Neque enim quæ de aliis opinari solêt, ea de filio quoque suspicabuntur tuo, quòd ille scilicet vel honoris ambitione captus, vel pecunias desiderãs, vel insignis ex humili fieri cupiens, hanc elegit viam, huícq; proposito se addixit. Quæ profecto verba, etsi cum de aliis dicûtur, mendacia simul & iniqua sunt: in ipso tamẽ tuo nato, ne obscuræ quidem suspicioni locum dare potuerunt. Et ne tu putes ista tantum contingere regibus pietatem colentibus, etiamsi imperium trãsferatur, & imperatores infideles fiãt, tum quoq; nati tui virtus illustrius clarescet. Neq; enim vt apud gentiles, ita fit apud nos: neque principum edictis, & sententiis iniustis acquiescimus, neque eas sequimur: verum sua cuiq; virtus immota inuiolabilisq; perdurat, túncq; apparet maxime, cum maxime oppugnatur. Nam & is miles, qui in pace probatus fuerit, lõge erit spectatior, si belli terror increpuerit. Itaque & sub regibus gentilibus erit tibi æquus honor, imò vero maior quoque atque auctior. Nam qui filium tuum in pace verentur, multo amplius id faciẽt cum præliantem viderint, summáq; confidentia & cõstantia vtentem, & plurima probitatis insignia præ se ferentem. Visne illa etiam quæ pertinent ad te, diligẽter inquiramus? An id quoque superfluum videtur? Is enim qui cæteris ita blandus & mitis est, vt querelæ occasionem nulli præbeat, multo magis patrem reuerebitur, atque in summo habebit honore, lõgéq; amplius fouebit ac tuebitur obsequio, quàm nũc. Atqui si in summo fuisset magistratu, incertum est an ipsum quoq; patrem contemptui habiturus esset: nunc vero eam elegit vitam, per quam cum rege ipso sit illustrior & clarior, cunctorum tamen vitæ humilitatem & officio superare perseueret: quippe eiusmodi apud nos obtinet philosophia, quæ ea quæ videntur contraria, celsitudinem & humilitatem in vnam animam cogat. Et tum quidem quippe pecuniarum cupidus, tuum etiam fortasis optasset occubitum: nunc vero vt quàm longissima tibi vita prorogetur orat, vt ex hoc etiam coronis clarioribus donetur. Non enim exigua merces eis proposita est, qui parentes honorauerint, cum eos ex legis instituto vereri iubeamur vt dominos, verbóque simul & operibus colere, dum tamen in nullo pietas ac religio lædatur. Quid enim tale, inquit, illi reddes, quale ipse tibi? Considera denique quàm sit rationi consentaneũ, eum qui in cæteris ad summum virtutis verticem proiectus sit, id officium quoque summa intentione seruare. Nam etsi moriendum sibi fuerit pro tuo capite, non abnuet, non recusabit: quippe qui non tantum naturali te lege colit, obseruat, honorat: verum multo magis, vt dei iussis obtemperet, propter quem cuncta simul penitus despexit & reliquit. Cum igitur ille nunc probatior sit, & opulentior, potentior & liberalior: cúmque hac tanta magnitudine animi seruus tuus sit longe amplius, quàm fuerit prius, cuius rei gratia quereris? quid ingemiscis? An quia quotidie non metuis, ne forte in bello moriatur, quòd nunquam offensurus est regis animum quia commilitonum inuidię non patet? Nónne & hæc, & his plura etiam probatis filiis metuũt patres? Vt enim qui infantem puerũ in sublimi aliquo loco statuerint, ne tandem is decidat, metuere coguntur: ita & hi qui filios ad excelsum aliquem dignitatis gradum prouehendos curant, illis omnia timere solent. At habet aliquam voluptatem baltheus, & paludamentum, & præconis vox. Et ista tandem quot dierum spacio tenduntur? Num triginta, aut centum, aut bis etiam totidem? Quid postea? Nónne transierunt illa omnia vt fumus, vt somnium, vt vmbra, vt fabula? At nunc illi vsque in finem honor iste permanet, imò vero post mortem quoque, & quidem tunc multo cumulatior: atque hunc honorem, hoc imperium, nemo vnquam ab illo poterit auferre: quippe cum ista non ille ab homine acceperit, verum à virtute ipsa. Sed enim tu illum malles preciosa amictum veste procedentem, insigníq; vectum equo, clientum stipatum multitudine, parasitos parentésque nutrientem videre. Cuius tãdem rei gratia id velles? Num vt illi voluptatem aliquam ex his omnibus parares? At qui audis illum dicẽtem, ne nobis fortasse minus fidem habeas, tanto se vitam istam ea quam degunt, qui in deliciis viuunt, qui formosis meretricibus vtuntur, qui se muscæ, parasitis, assentatoribus, omníque id genus lasciuiæ addixerunt, iucundiorem ac dulciorem existimare, vt malit millies emori, quàm iis obtemperare, qui iubent hac illum omissa voluptate ad illam se conferre. Quid ad hæc dicturus es? Num ignoras quantum voluptatis, quid iucunditatis ea vita pariat, quæ à strepitu negociorum remota penitus quietem agit? Fortasse nec vllus id hominum nouit, quippe qui eam vitam nunquam perfecte gustauit. Cum itaque nec claritudo desit, atque hæc quæ sibi misceri vix possunt, securitas & gloria in vnũ coëant: quid hac vita præstabilius dici aut fingi potest? Dices, quid tu ista mihi ingeris, qui sum à philosophia remotissimus? Cur ergo natum tuum quoque ad eam propius accedere non sinis? Satis sit isto te incommodo affectum esse. Nónne summum esse detrimẽtum arbitraris, quando ad extremam prouecti senectutem, vt qui in priori ætate nihil boni, nihil emolumenti fueritis lucrati, molestissime eam ætatem fertis? At ideo, inquit, eam moleste ferimus, quòd magna nobis contulit iuuentus commoda. Quænam magna? Da senem, qui magna ista commoda habeat. Si enim illa habuisset, perseueraſſent vtique cum illo, nec modo vt his orbatus atque destitutus, ita lamentaretur: sin vero illa abuolauerunt, & marcida euanuerunt, quónam modo fuerunt magna quæ sic cito extincta sunt? Atqui filius tuus nunquam prorsus id patietur: sed si ad longissimã quoque senectutem sibi protendantur anni, non illum videbis indignantem, aut iniquo animo ferentem, vt vos facitis: verum gaudentem, gestientem, exultantem, triumphantem. Tunc enim bona sua vigent amplius, & florent. Vestræ autem diuitiæ, etsi bona habeant innumera, in primo statim ætatis flore facient illa contractiora. Non autem ista ita faciunt, sed vsque ad senectutem durant, excedentésque è vita comitantur: idcirco vos cum tãtam diuitiarum copiam præparatam in senectutem habeatis, plurimæq; vobis & deliciarum & gloriæ occasiones suppetant, irasciminí & indigne fertis, quòd ætas non sufficiat, vt eis frui valeatis: idcirco mortem quoque perhorrescitis, vôsq; tunc potissimum miserabiliores omnibus esse confitemini, cũ maxime floretis. Contrà, ille tunc insigni requie fruetur cum senuerit, quippe qui ad portum venire properat, habétque eam iuuentutem quæ viget semper ac viret, nullúmque metuit senectutis occasum. Verum enim tu filium tuum eis deliciis, eísq; hauriendis voluptatibus instare voluisses, quarum illum millies pœnituisset, cũ ad senectutem peruenisset. Sed ab eiusmodi deliciis ipsos quoque inimicos nostros liberet deus. Verum ego quid senectutem memoro, quando quidem die vno voluptas illa omnis extinguitur? imò ne die quidem integra illa perdurat: sed breuissimo temporis momento. Quid enim est voluptas? Nónne ventri se dedere, cibósq; delicatos parare, & speciosis mulieribus congredi, porcorum instar se in cœno volutantium? Sed ista post videbimus. Interim voluptatem ipsam quæ sit indagemus, atq; videamus, si nõ planè leuissima simul & vilissima sit, atq; illam, si placet, primũ inspiciamus, quæ delicias omnes videtur sua dulcedine longe antecedere. Dic oro, illius tempus, quantúmq; nos illa continere posit: profecto partem temporis adeo breuẽ, vt ne plenè quidem qualis sit videri possit. Nam simul ac quisq; impletus fuerit, voluptatem etiam omnem extinxit. Atque antequam illa impleatur, fluenti vnda citius pertransiens, ad ipsas fauces deficit & euanescit, nec tãdiu durare potest, dum cibus ad interiora descendat: simul enim atq; linguam pertransiit, vim etiam omnem amisit. Omitto mala illa, & incommoda, quæ solẽt ex eiusmodi deliciis gigni, quantum illæ rixarum, quantúmq; tumultum excitent. Non modo autem iucundior & lætior est, qui eas delicias spernit, quàm is qui saturitate distenditur: verum leuior quoq;, facilior, gratior. Somnus etiam sanitatis in viscere moderato, inquit. Quid me dicere necesse est morbos, mœrores, clades, inanesque sumptus? quæ controuersiæ, quæ lites, quæ insidiæ, quæ ex hisce commerciis odia, rixæq; pullulant? At habet quiddam dulcedinis ac suauitatis meretricibus mulieribus congredi. Et quæ potest esse voluptas in tanta turpitudine? Sed hæc interim indagare omittamus, nec armatorum pugnas prosequamur, nec bella inter se riualium, nec accusationes & crimina: verum sit aliquis qui licenter, summáq; cum libertate, obscœna illa libidine fruatur, neque riualẽ vllum habeat, nec à speciosa illa muliere contemnatur: pecuniarum præterea tanta illi sit copia, vt eas veluti ex manantibus fontibus hauriat, & largissime impẽdat, quanquam impossibile est hæc omnia simul cõuenire. Cæterum ei qui riualem habiturus est, omne patrimonium exhauriendum erit, vt alios omnes largitate munerum superet: rursumq; qui noluerit ad extremam inopiam deduci, is demũ à meretrice spernetur, abiicietur, respuetur. Cæterum vt cõcedamus nihil horum fore impedimẽto, quo minus sibi omnia superfluant, atque ex sententia proueniant: quam tu tandem nobis voluptatem hic potes ostendere? Num in ipso congressus tempore apparet? At quisq; simul ac impleuit coitus rem, voluptatem etiam extinxit omnem: qui autem adhuc in congressu est, non sanè in voluptate agit, verũ in tumultu, & perturbatione ingenti, in ardentibus aculeis, in insania, in concussione & feruore vehementi. Atqui nõ eiusmodi nostra voluptas est. Absit id penitus, verum & quietum semper animum ab omni perturbatione seruat, & metum nullum, aut concussionem inducit, sed purissimam quandam præstat integerrimámque læticiam, eámque gloriosissimam, & quæ fine nullo concludi possit: longeq; illa vehementior, quàm vestra, & potentior est. Atq; id ostendere quatenus nostra sit quàm vestra iucundior, securior, gratior, difficile nõ est. Vestram enim voluptatem metus comprimere ac fugare potest. Nam si rex mittat, qui minetur mortem, complures ita affectos ea voluptas deseret: eis vero qui nostra ista voluptate potiuntur, si qui millies mortem inferat, non modo non persuadebit vt eam negligant, verum irridebitur magis: adeo nostra gratior, & dulcior, & violentior quàm vestra est, prorsúsque nulla est vtriusque comparatio. Ne igitur inuideas filio, cum à fluxis bonis, & quæ ne sunt quidem, ad ea quæ & sunt & in æternum perseuerant, confert: neque lugeas eum qui beatissimus meretur dici: sed eum luge, qui non eiusmodi est, quíque in præsenti vita, tanquam in concitatissimo circunfertur euripo. Atque vt iam ad summam veniamus: tu enim etsi gentilis at infidelis es, nostram tamen hanc perorationem suscipies. Audisti profecto Cocytos, & Pyriphlegethontas fluuios, & Stygis vndam, & Tartarum tanto inferiorem terra, quãtum hæc ipsa distat à cœlo,

Universidad de Deusto
Biblioteca

plurimósq; suppliciorum modos. Etsi enim hæc illi explicare, prout erant, non potuerunt, quippe gentiles & cogitationibus propriis instincti, nostra quàm longius odorati, futuri tamen iudicij vmbram quandam atque imaginem expresserunt. Denique inuenies & poëtas, & philosophos, & oratores, atque omne scriptorum genus de dogmatibus huiusmodi philosophantes. Audis enim & Elysium campum, & beatorum insulas, & prata virētia, & myrtos, & auram tenuem, odorémque suauissimum cuncta replentem, & choros ibi commorantes, amictos stola candida tripudiantes, atque hymnos quosdam cōcinentes, prorsusq; post vitæ excessum, & malis & bonis repolita pro meritis mercedem. Quónam ergo tu tandem in statu animi eos, siue bonos siue malos viuere existimas, qui iugiter eiusmodi secum cogitationes versant? Nónne alij quidem, etsi præsens eis vita per cuncta blandiatur, degántq; aliàs sine mœore, summáq; cum voluptate, quasi quodam conscientiæ flagello semper impelluntur, & exagitantur, atque perterrentur, furiarum tædis ardentibus, futurorúmq; malorum expectatione cruciātur: boni vero etsi malis innumeris vexentur, iuxta Pindarum spem habent, qua recreentur, quæ mala præsentia se nec sentire sinit. Itaq; in hoc quoque maior voluptas nostra, quàm vestra est. Multo enim profecto melius, multóq; præstantius est, à temporalibus & momētaneis laboribus incipere, atque in infinitam requiem desinere, quàm his, quæ videtur esse iucūdissima, breuiter gustatis, in summa & grauissima incommoda decidere. Cum igitur id concessum sit, hic etiam vitam illam virtuti deditam esse iucundissimam: non id quod initio dixi faciundum est, ácq; eos miserandum, qui in talibus tantisq; bonis lachrymantur & gemunt? Non enim lamentationibus C dignus est filius tuus, verum plausibus coronisq; clarissimis, qui ex tantis mundanorum fluctuum motibus, ad tranquillissimam vitam, portúmq; serenissimum se recepit. At exprobrant tibi patres plurimi filios habentes seculo addictos, téq; digito denotant, ac sibi inuicem ostendunt alij eum vident, atque irrident alij. Cur nō tu eos magis & irrides, & miseraris? Neque enim id intuendum est, an irrideant & obiurgent nos, sed an recte & iuste id faciant. Quòd si digni fuerimus qui irrideamur, etiamsi non illi rideant, nos tamē lugere merito debebimus. Sin vero id iniuste & inique faciant, etiamsi omnes rideant, nos tamē beatos esse sentiamus: illorum vicem doleamus, quippe qui cūctis infœliciores sunt, & nihilo insanis meliores. Insanorū enim est, & eiusmodi morbo laborantium, eum qui plurimis & coronis & laudibus sit dignus irridere. Dic enim oro, D si quòd filius tuus, saltatorum insaniæ, vel aurigarum se omnino addixisset, inde te laudarent atque admirarētur vniuersi, beatissimúmq; esse faterentur: nónne irrisionem hanc, & quidem mordacem esse existimares? Quid illud: Si quod strenuū aliquid, ac forte, dignúmque laudibus egisset, propterea te omnes irrideret, probrisq; respergerēt: nónne illos amentes, insanos, furiosósq; proclamares? Atqui hoc nunc quoque faciamus, neque opinioni multitudinis acquiescamus: verum diligentissimo rationis examini de filio tuo ferēdam sententiam permittamus: videbis profecto ridiculosos istos homines vilissimorum potius mancipiorum, quàm liberorum parentes esse filiorum, si filio tuo illi comparati fuerint. Verum enimuero tu nec dum ista cōspicari, aut perpēdere vales: cum vero te modicum collegeris atque requieueris, filiúsq; tuus plurima de se virtutis documenta dederit, non iā tibi verbis opus erit: & ipse enim hæc atque his plura etiam ad alios loqueris. Quę sanè ego omnia non tibi sine certa ratione prænūcio, sed loquor quæ expertus sum. Amico enim quodam & sodali vsus sum, qui patrem habebat infidelem, diuitē, spectatum, & vndecunque clarissimum. Is primum quidem concitauit principes, & intētauit carcerem, parauit vincula, ipsumq; omnibus exutum, & necessariis etiā alimentis indigentem, in alienum dimisit solum, hac illum arte sibi acquieturum putans, atque ad seculi latiores vias rediturum: postquam vero illum in nullo sibi cedere peruidit, neque penitus moueri loco, victus tādem manus dedit, & palinodiam cecinit: nunc in honore habet filium, illúmq; amplius quàm si pater esset, colit, obseruat, reueretur. Cúmq; plures alios habeat liberos, spectatos in seculo viros, eōs ne dignos quidem, qui serui eius sint, arbitratur, atque ex eo ipso filio longe clarissimus est. Hæc eadem in tuo nato etiam perspiciemus, atque me vera prosecutum ex rebus ipsis addisces diligenter: idcirco ipse quoque iam loquēdi finem faciam, id tantum orans atque obsecrans, vt annum vnum expectes, aut minus etiā. Neque enim ea quæ apud nos in studio est virtus, multis diebus vt perficiatur opus habet, quippe quæ diuina gratia germinat, & mature ad frugem peruenit. Inspicieſque ista omnia quæ dicta sunt, rebus ipsis ipleta. Nec modo facta laudabis, verum ipse quoque si te parum colligere volueris, citius ipsius æmulus atque imitator eris, ducem & magistrum habens virtutis atque probitatis filium.

LIBER TERTIVS AD PATREM fidelem.

AGE, iam fidelem quoque patrem doceamus, quàm illi non expediat, vtq; integrum nō sit eos oppugnare, qui filium suum, vt dei monita & consilia implere pergat, hortātur. Quāquam periculum est, ne iste quoque sermo superfluo à nobis instituatur, cōtráq; ac superiori libro dixeramus, contingat. Tunc enim diximus, per legem certaminis nostri nos aduersus gentilem dimicare non cogi, eósque tātum qui interius sunt iudicare Apostolum iubere, omnique aduersus eos, qui foris sunt, pugna immunes esse ac liberos sinere. Nunc autem, vt mihi quidem videtur, ne istis quidem dimicationibus sumus obnoxij. Nam si priore libro Christiano de his verba facere oportere turpe esse videbatur, multo id magis nunc. Quis enim non erubescet, is qui fidelis est, si de his admoneri opus habeat, in quibus ne infidelis quidē quicquam nobis cōtradicere aut reluctari possit? Quid igitur? Tacebimúsne propterea, nihilq; loquemur? Minime vero. Nam si quidem esset aliquis, qui in futurum sponsor & fideiussor accederet, nobisq; perspicuum, & planè manifestum faceret, fore posthac neminem qui eiusmodi facinora auderet: nos quoque ipsi quietem ageremus, eisq; qui præteriissent, silentio nostro vt latere possent, concederemus. Quoniam vero neminem eiusmodi tenemus idoneum fideiussorē, necessaria penitus videtur verborū admonitio. Si enim aliquos inuenerit hoc morbo laborantes, operabitur profecto quod suum est: sin vero nemo in hanc malam valetudinem incidit, actum est vt volumus, & vehementer optamus. Quippe & medici etiam posteaquā infirmis medicamenta parauerint, maxime cupiunt nihil eis opus esse lāguenti: itaq; & nos optamus quidē votis omnibus, neminem esse ex fratribus nostris, cui ista admonitione

nitione opus sit: sin vero, quod tamē absit, fuerint aliqui A eiusmodi, vel secundum nauigationis remedium non illos effugiat. Fingamus ergo iam fidelē quoq; eiusmodi esse, cuius infidelis fuerat, eiq; per cūcta simillimum, præterquam in cultu dei & religione. Lamentetur & lugeat similiter, prouoluatur omnium pedibus, prætēdat canos, & senectutem, & solitudinem, cunctáq; illa prosequatur, quæ gentilis dixerat, & quantum vult iracūdiæ iudicibus moueat: quāquam in hoc aduersus istum certamine iudicium iam hominibus permittendū non est. Audiuit enim profecto quæcunque summi apud nos viri, diuino spiritu repleti, de terribili horrendoq; iudicio, quod post huius excessum vitæ sequitur, philosophati sunt. Atque ante omnia admonendus est diei illius, ac pernicioſissimi fluminis in morem decurrētis ignis, eiúsq; flammæ quæ nunquam extinguitur, cum solis tollentur radij, lunæq; splendor occultabitur, cū stel B lis decidentibus cœlísq; cōuolutis virtutes commouebuntur, cum vndique concussa, & liquescēte humo, terribilis alternúsq; sonitus tubarum concrepabit: cū percurrentibus orbem vniuersum angelis, aīsistentibúsq; regi milibus, & milibus milium ministrantibus, aduenientibúsque cum ipso iudice ad eius obsequium paratis exercitibus, ante castra ipsa cœleste signum eluebit: cum solium parabitur, & aperientur libri maiestásq; illa reuelabitur inaccessa, atque ineffabilis: cum vox illa iudicantis audietur horribilis & metuenda, alios quidē in ignem paratū diabolo & angelis eius iræ præcipientis: alios vero post ingentem illam exercitationem, virginitatísq; labores ipsis thalami ianuis arcentis, ministrorúmq; aliis zizania colligere, atque in fornacem immittere iubentis: aliis item alios nonnullos compeditos, vinctósq; post terga manus in exteriores tenebras C abducere, atque horrifico dentium stridori addicere: cum hunc quòd impudice tātum aspexerit, illum quòd intempestiuo serisui dederit, alium quòd maledixerit duntaxat, vehementissima atque grauissima animaduersione plectet. Nam quòd istos quoque pœna acerbissima maneat, ipsum iudicem audias licet, qui & hæc, & eiusmodi supplicia intentat. Ad hunc nobis iudicem prorsus eundum est, atque diem illum metuendum in quo nuda & patefacta erunt omnia, non tantum opera & verba, verum ipsæ quoque cogitationes & intentiones animi. Nam eorum quoque delictorum, quæ videntur esse leuia & nulla, terribiles tunc pœnas expendemus. Adeo iudex ipse pari, & eadem ferè diligentia & nostram, & proximorum nostrorum salutem requirit à nobis: idcirco Paulus quoque semper & vbiq; monet singulos, non quæ sua sunt quærere, sed quæ proxi- D morū: ideo in Corinthios vehementer inuehitur, quòd nullam prouidentiam, nullámq; curam habuerant eius qui in grauissimum crimē fornicationis inciderat, sed magis eius vulnus tumidum obduratúmque contempserant. Galatis quoque eadem scribens aiebat: Fratres, Gal.6. & si præoccupatus fuerit homo in aliquo delicto, vos qui spirituales estis, eiusmodi corrigite. Thessalonicensibus item eadem monita edebat, dicens: Itaque exhortamini inuicem sicut & facitis. Itémque: Corripite indisciplinatos, consolamini pusillanimes, sustinete infirmos. Ne quis enim diceret, quid mea interest, etiam aliorum curare salutem? Qui perit, pereat: & qui seruatur, seruetur: nihil horum pertinet ad me, mei tantum ipsius curam habere mihi imperatū est. Ne quis, inquā, ista diceret, immanem hāc, & prorsus inhumanam cogitationem iugulans, legibus istis illam sepsit & circū- 1.Thess.5.

cluſit, quibus plurima iuberet nostrorum cōmodorum negligere, vt proximorum saluti cōsuleremus, atq; omnibus in locis vitæ eandem diligentiam habēdam definiuit. Romanis quoque cum scriberet ingentem illis curam huiusmodi procurationis imposuit, multúmq; in ea parte voluit esse solicitos, fortes imbecillibus patrum loco esse iubens, eorúmque salutem curæ illis esse admonens. Sed ista in eo loco hortantis atque consulentis voce magis quàm imperantis authoritate mādauit: alio vero in loco summa cum vehementia auditorum animos perterruit, eos qui fratrum salutem negligerent in ipsum Christum peccare asseuerās, deíq; ædificium diruere. Quæ quidem omnia, non vt à se inuenta asserebat, verum à magistro didicerat. Nanque vnigenitus dei filius docere nos cupiens, quàm istud debitum necessarium sit, vtq; hi qui illud reddere negligūt, summis afficiantur incōmodis, aiebat: Quicunque scā- Matt.18. dalizauerit vnum ex pusillis istis, expedit ei, vt suspendatur mola asinaria circa collū eius, & demergatur in profundum maris. Atque is qui talentum attulerat, nō quòd aliquid ex suis cōtempsisset, sed quòd proximi salutem neglexisset, & increpitus & supplicio affectus est: itaque etsi vitam omnem nostram diligentissime compositam & instructam egerimus, hac non euitata negligentia, nihil consequemur emolumenti, cum ea talis ac tanta sit, quæ sola in gehennæ profunda possit immergere. Si enim is, qui proximum in eis rebus quæ ad corpus pertinent, adiuuare noluerit, nulla ratione excusari poterit: verum etsi virginitatem ille seruauerit, extra sponsi thalamum proiicietur: is qui quod multo maius est omiserit, (quippe lōge maximum est animarum gubernatio & regimen) cur non mala omnia perpeti merito dignissimus existimetur? Hominem enim non vt sibiipsi tantum prodesset creauit deus, sed vt multis. Idcirco Paulus quoque fideles homines luminaria appellat, ex ipsa appellatione manifestās, oportere fideles cęteris quoq; vsui esse. Luminare quippe quandiu seipsum tantūmodo illuminat, luminare profecto nō est. Quocirca gētilibus quoque ipsis deteriores esse ait, qui proximorum salutem negligerent, sic dicens: Si quis autem suorum, & maxime domesticorum prouidentiam non gerit, fidē abnegauit, & est infideli deterior. Quid enim hoc loco prouidentię nomine significari putas? An fortasis necessariorum largitionem? Equidem reor ipsum hoc nomine curam animę significare voluisse, sin vero tu contētiose sensum tuum afferre malueris, sic quoque sententia mea firmior ac validior manebit. Nam si de corpore hæc dixit, eumq; qui vilem hunc & quotidianum cibum non præbet, tantis cruciatibus addixit, gētilibúsq; deteriorem esse ait: quó nam tandem in loco statuemus eum, qui id, quod lōge maius & dignius est, magisq; necessarium, cōtemnit? Age itaque colligamus peccati nostri magnitudinem, ac paulatim ascendētes ostendamus, quantum peccata omnia exuperat proximorum contemptus & neglectio, vtq; ad summum malignitatis verticem euadit. Est igitur primus malicię & iniquitatis gradus, amicos aspernari, quin vt ad inferiora sermonem reducamus: nescio enim quo pacto id me penè effugerat: prior illa lex ludæis tradita, ne iumē Exo.23. ta quidem inimicorū despici permittit: sed siue illa de- Deut.22. ciderint, simul erigere: siue oberrauerint, reducere iubet. Est itaque primus malicię & crudelitatis gradus ab infimis ascendendo iumenta & pecora inimicorum & errantia, vel lapsa negligere. Secūdus illo superior, inimicos ipsos negligentius curare. Quanto enim homo

Universidad de Deusto
Biblioteca

mutis animantibus ad honorem præstat,tanto peccatũ A istud maius quàm illud est. Tertius deinceps, fratres aspernari,si fuerint ignoti. Quartus familiares quoque despicere. Quintus,cum non solum corpore,verũ anima quoque fratrum pereunte desidemus. Sextus,si non familiaribus modo, verum ipsis quoque liberis nostris pereũtibus negligimus.Septimus,cum nec alios quibus illi curæ esse possint prouidemus. Octauus,cum & eos, qui id à seipsis facere instituunt, arcemus atq; prohibemus. Nonus, cum non tãtum illos prohibemus,verum oppugnamus quoque. Itaque si primus & secundus, & tertius eiusce facinoris gradus tanto supplicio afficiendus est:quantos ille meretur ignes, qui cunctos eos gradus ascẽdit:Quod profecto modo vos facitis,qui nonũ illũ à primo gradum transcendistis: quinimo si quis eũ non tantum nonum, verum & decimũ & vndecimum dixerit,profecto non peccabit.Cur id?Quia nõ natura B solum id peccatum multo maius est, verũ ex ipsa quoq; ratione tẽporum durius multo & grauius fit. Quid ita? Quia eadem modo peccantibus nobis, quæ vetus lex damnat, non eadem supplicia debentur: verum tanto acerbiora & diriora, quanto maiori gratia potiti, excellentioríque doctrinæ participes effecti, maioribus item honoribus affecti sumus. Cum igitur & natura,& tempore scelus hoc adeo immane sit & vehemens, cõsidera iam quantas flammas,quantósq; cruciatus in eorum capita, qui id perpetrare non metuunt, exaggerabit: verum ne sine certa ratione computando hæc dixisse videar,ex re ipsa documenta afferã, vt sciatis,quia etsi vitam nostram omnẽ summa cum diligentia & cura disponamus, extrema animaduersione puniemur, si liberorum salutem neglexerimus.Rem autem vobis enarrabo,non à meipso inuentam, sed in diuinis literis C traditam. Sacerdos quidã aqud Iudæos fuit vir imprimis moderatus atque mãsuetus,Heli nomine:huic duo cum essent liberi,viderẽtq; illos viciis deditos,nõ corripuit,aut coërcuit:siue,vt verius loquar,corripuit illos quidem, & cohibuit, verum non omni cum studio & vehementia id fecit: horum hæc autem fuere crimina, 1.Reg.1. ventris ingluuies,& fornicatio. Edebant enim,inquit, antequam sanctificarentur sacrę carnes,priusquam offerretur deo sacrificium. Quibus compertis pater non illos pœna affecit, cæterum verbis tantum castigare,leniq; admonitione ab hac eos peruersitate reuocare conatus est, atque huiuscemodi verba iugiter ad illos loquebatur: Nolite filij,nolite sic facere, non enim bona fama est, quam ego audio de vobis, vt faciatis populũ non seruire domino. Si delinquẽs peccauerit vir in virum,orabunt pro illo dominum:sin autẽ domino pec- D cauerit vir,quis pro illo orabit:Et certe plena sunt grauitatis,reuerentiæ,ac ponderis hæc verba, & quæ recuperare,atque ad statum vitæ melioris reuocare possent eum qui penitus excors & amens non esset. Quippe scẽleris immanitatem indicant, & quàm sit metuẽdum & cauendum admonent, & quæ illud pœna subsequebatur ostendunt,grauissima scilicet & intolerabilis. Verum quia non omnia quæq; fuerant agenda,vt ea resecarentur vicia, molitus est, & ipse cum illis vnà periit. Nanque & minas ille addere debuerat,& à suo eos cõspectu amouere atque abdicare etiam & verberibus afficere,multóque illis grauius & durius instare. Quia igitur nihil horum egit, verborúmq; tantum monitis cõtentus fuit, & illis & sibiipsi deum aduersum,infestúmque constituit. Cúmque improbe & intempestiue filiis parceret,& suam simul & illorum salutẽ perdidit. Audi denique quid ad discipulum de magistro locutus sit deus:quippe & discipulo, & prophetæ alteri, & cunctis penitus eius clades reuelare & loqui, quàm illi maluit, adeo illum auersabatur atque oderat.Quid ergo inquit Samuël? Nouerat quòd maledicerent filij eius deo, & non corripiebat eos: certe corripuerat, sed hanc deus pro correptione non susscipit adeo illũ quòd vehementia & inuectione caruisset,reprehendit. Itaque etsi prouidentiam habeamus filiorum,non autem quãtum necesse id faciamus: profecto non ea prouidentia dicenda est, sicut nec fuit illa correctio Heli. Cum vero crimen prosecutus fuisset,tum demum ingenti cũ iracundia cruciatum adiecit: Iuraui enim,inquit,domui Heli,si peccatum istud de domo Heli expiabitur,siue incẽso,siue sacrificiis vsque in æternum. Vidisti ne ingẽtem indignationem, cruciatúmque vehementissimum, & omnino spe veniæ exclusum? Prorsus,inquit,illum perire necesse esse, nec ipsum modo vel eius filios,verum cum illo domum quoque vniuersam, nullúmq; medicamẽtum erit,quo vulnus istud curare possit: quanquã seni illi præter filiorum neglectionem, nihil quod crimini daret,habuit deus. Erat enim admirandus in cæteris, eiúsq; philosophiam omnem, cũ ex aliis locis intueri licet, tum ex ipsa quoque calamitate casuum suorum.Primum enim cum ista omnia audisset, seq; ad supremum cruciatum peruenisse conspiceret, non acerbe,non grauiter,non indignanter tulit. Nõ dixit quid nam istud est?vt fecissent plurimi: nũ enim ego dominus sum aliorum voluntatis? Peccatorum meorum pœnas persoluere habeo.Filij ætatem habẽt, ipsíq; soli merentur cruciari.Nihil omnino horum dixit,ne cogitauit quidem: cæterum vt seruus fidelis & gratus, & qui C vnum tantum sibi obseruandum nouit,vt quæque dominus suus ei intulerit, æquanimiter & faciliter ferat, quantũlibet illa tristia & acerba sint, ita plenissima philosophiæ verba edidit:Dominus,inquit,ipse: quod gra 1.Reg.3. tum est in conspectu suo faciat. Nõ solum autem ex loco isto, verum ex alio quoque virtus eius animaduerti potest: nam cum bello finitimorum lacesserẽtur Iudæi, profectúsq; ad illum quidam belli clades enunciasset, vtq; turpiter & miserabiliter illius liberi in ea dimicatione corruissent,hactenus quidem agebat quietem: verum cum illæ tantæ huic cladi arcam dei direptam ab hostibus fuisse adiecisset,tũ vero prę mœroris magnitudine obtenebratus senior, cecidit de sella retro iuxta ianuam,& contritum est dorsum eius.Senex enim erat & grãdæuus,& honorabilis,& ipse iudicauit Israël viginti annis:qui sine querela genus Hebręorum rexerat,qui eis temporibus conuersatus est,quæ non magnam vitæ diligentiam requirebant,nihil excusare potuit,quo minus quia illi cura non fuerat & diligentissima,& vehemens salutis liberorum,& misere & infœliciter periret: contemptúsq; illius scelus instar fluctus tetri & ingẽtis, virtutes eius cunctas transiliuit,vniuersáque recte facta sua magnitudine operuit: qua tandem nos animaduersione puniemur,qui & eo tempore nati sumus,quo longe maior à nobis philosophiæ fructus postulatur, & senis huius virtute non parum inferiores sumus: quippe qui non tantum ipsi liberos nostros non moderamur, neque ad virtutem dirigimus: verum eos quoq; qui id facere voluerint,& insidiis appetimus, & hostium vice oppugnamus, barbaríque omnibus immaniores erga natos nostros sumus? Illorum enim atrocitas & feritas vsque ad seruitium duntaxat, & captiuitatem, & vastitatem patriæ, corporíque incommoda, & mala sæuit:

vos

vos autem ipsum animum in seruitutem abducitis, & A veluti captiuum quendã vincientes,ita demum nequissimis & ferocissimis dæmonibus traditis,eorumq; libidinibus & ludibriis exponitis:cum enim neque ipsi aliquid quod ad spiritum pertineat monetis, neque alios id facere permittitis, nihil profecto agitis: nec id mihi modo aliquis obiiciat,quòd plerique circa filiorum curam longe,quàm Heli negligentiores, nihil tale perpessi sunt, quale Heli. Multi enim sæpenumero multa ob id facinus acerbiora passi sunt, & diriora. Nam vnde ergo acerbæ & intempestiuæ mortes, vnde morbi perpetui,atque grauissimi plerunque nobis, liberis nostris inferuntur? Vnde damnis & incõmodis afficimur? Vnde casus varios,vnde calumnias,vnde mala innumera quotidie perpetimur? Nonne quòd filios nostros malos aspicimus,& eos emẽdare negligimus? Atque quòd ista inanis coniectura nõ sit, satis quidem senis huius casus B & euentus cõfirmare nos poterat:cæterum ego dictum ex nostris cuiusdam sapiẽtis viri de hac re loquar. Cum enim is de filiis dissereret,ita ferè inquit:Ne læteris in filiis impiis,& nisi fuerit in illis dei timor,ne confidas illorum vitæ:ingemisces enim intempestiuo luctu,& cõfestim illorum scies consummationem. Plurimi igitur, vt dixi,eiusmodi multa perpessi sunt. Sin vero aliqui effugere fortasse visi sunt,isti non in finem penitus,sed in capitis sui malum effugerunt:acerbiores enim ac longe diriores cum excesserint è vita,pœnas luent. Cur autẽ, inquies,non hic potissimum omnes qui sunt eiusmodi, supplicijs afficiuntur? Quia profecto deus diem statuit, in qua iudicaturus est orbem vniuersum, hæc autẽ dies nondum adest. Præterea si istud fieret,iam diu absumptum defecisset, ac præreptum fuisset omne mortalium genus. Cæterum vti ne istud contingat, neu plurimi ex C dilatione ac tarditate iudicij pigriores fiant, assumit quosdam interim deus peccatis obnoxios,eosq; hic pœnis excrucians,per illos admonet reliquos,quænam ipsos,quantaq; supplicia maneant:vtq; addiscãt,quòd etsi hac in vita nulla animaduersione plectãtur, post eius tamen excessum punientur,& quidem longe grauius ac durius. Neque enim quòd prophetas nunc non mittit deus,per quos pœnam peccantibus denunciet, idcirco desides esse & stolidi debemus. Non enim prophetarũ hoc tempus est, imò vero eos nunc quoque mittere nõ Luc.16. desinit. Vnde autem id nobis constat? Habent, inquit, Mosem & prophetas. Ea quippe quæ ad illius temporis viros dicta sunt, ad nos quoque dici similiter manifestum est:nec modo Heli,sed omnibus prorsus eadẽ peccantibus, per illum perq; illius clades intentans loquitur deus. Nec enim personas accipit,vt qui minora pec D cãtem cum domo tota funditus euertit & deleuit,is eos qui longe maiora & grauiora deliquerint,impunes esse permittat. Nec id quidem dicere possumus,quòd nõ illi summa sit huius rei ratio & cura:summum enim optime educandorum liberorum studium inducit, adeoque ingens eius rei desiderium naturæ præterea inseruit, vt veluti necessitatem quãdam ineuitabilem prouidentiæ & curæ habendæ filiorum parentibus constituisse videatur. Leges item postmodum intulit,de cura pro liberis gerenda. Nam cum dies festos agi statueret, filiis suis eiusce celebrationis rationes & causas vt aperirent,imperauit. Denique cum de Pascha loqueretur,adiecit:Et annũciabis filio tuo in die illa dicens:Id- Exod.13. circo fecit deus mihi hæc,cum exirẽ de Aegypto. Quod itidem facit in eius legibus, quas de sacrificiis tulit. Cũ enim de primogenitis præcepta edidisset, rursus adiecit:si post hæc interrogauerit te filius tuus,dicens:Quid hoc est? dices ad eum: Quia in manu valida eduxit nos dominus de Aegypto ex iugo seruitutis. Cum vero obduraretur Pharao, nec dimitteret nos, occidit omne primogenitum in terra Aegypti,à primogenitis hominum vsque ad primogenita iumentorum: idcirco ego immolo domino omne masculinum adaperies vuluã. Atque per omnia vt illos ad dei noticiã adducant,monet & iubet. Sed & ipsis quoque filiis plurima de his,qui se genuerunt officiosissime tractãdis imperat, eos quidem qui parentes fouerint,atque omnibus beneuolẽtiæ officiis prosecuti fuerint honorans:reliquos vero,quiq; fuerint ingrati,supplicijs afficiens. Hac autem rursus ratione chariores illos ac iucundiores parentibus facit. Nam si qui cuiusquam nos constitueret dominos, honore isto summam nobis necessitatem videretur imponere, ne illum negligeremus: & si enim nihil aliud, B certe vel id nos exorare posset, quòd illius omnia nostris in manibus constituta essent, nec ita nobis crediti salutem facile prodere sustineremus: Cum vero præterea deus vnà irascatur, ampliúsque quàm hi,qui iniuriis, & contumeliis fuerint affecti indignetur, grauissimóque cruciatus addat, hinc quoque vberiorem parẽtum ad filios amorem elicit. Tertium vero deinceps à natura ipsa necessitudinis & charitatis vinculum adiunxit: sin autem ita mauis, primum. nam ne illius de educandis liberis monita patres aspernarentur,naturalem addidit necessitatem. Ne autẽ illa ipsa naturę necessitudo filiorum tandem iniuriis offensa imbecillior fieret, aut deflueret, aut rumperetur, inobedientes liberos & ipse per seipsum punit,& patribus coërcendos puniendosq; permisit: sicq; eos summa cura parentum ditioni subiiciens,prorsus ne ab illis negligerentur,effecit. Non autem hinc solum, verum alia quoque ex ratione summa nos illis cura diligentiaq; coniunxit. Non modo enim malos,atque ingratos erga parentes liberos pœna afficit,bonosq; ac beneuolos suscipit: verum in ipsis quoq; parentibus identidem facit,liberorum quidẽ negligentes diriíssime puniẽs:eos vero,qui studiosius illorum curam gerunt,collaudans, summisq; honoribus afficiens. Nanque senem istum, tametsi aliàs illustrem ac virtute singulari præditum, ex huiusmodi tamen negligentia puniuit. Patriarcham vero cum ex virtutibus reliquis, tum ex hac in primis diligẽtia & cura laudauit atque honorauit. Cum enim dona illa plurima & maxima prosequeretur,quæ se illi daturum pollicebatur,cau sam quoq; adiecit,& dixit:Noui enim,inquit,quòd cõ- Gene.17. stituet Abraham filiis suis,& domui suę post eum,& ob seruabunt vias domini dei,vt faciant iusticiam & iudicium. Ista nunc à me ideo commemorata sunt,vt ostenderem quàm nõ sit æquanimiter laturus deus,si eos negligẽtius tractemus,qui tantæ sibi curæ sunt. Neq; enim eiusdem est, vt liberi salui fiant, tanta moliri, atq; si illi negligantur,ira non commoueri. Non itaque filios negligi impune permittet, verum vt ex rebus ipsis declaratum est,indignabitur, & vehementissimo furore cõcitabitur. Quocirca beatus Paulus iugiter admonet,di- Ephe.6. cens:Patres,educate filios vestros in disciplina,& correctione domini. Si enim nosipsi quoque vigilare iubemur,tanquam pro animabus illorum rationem reddituri,id profecto multo magis pater,qui genuit,qui educauit,qui cũ illo domi semper conuersatur. Vt enim in suis propriis delictis nõ valet quisq; se ad excusationis remedia cõferre, ita ne in his quidem, quæ filij deliquerint. Idq; rursus beati Pauli probatur testimonio. Cùm

enim

Universidad de Deusto
Biblioteca

enim ille sanciret cuiusmodi esse deberent, qui ad alio- A
rum magisterium & regimen assumerẽtur, inter cætera
quę illis inesse necessario debere testatus est, etiam filio-
rum curam & diligentiam annumerat, quasi nulla iam
reliqua sit venię spes, si peruersi illi fuerint. Et nimirum
id quidem conuenienter. Nam si à natura ipsa vicia ho
mines haurirent & acciperent, posset aliquis excusatio-
nis se velamine obtegere: quoniam vero sponte atq; ex
proposito & probi & improbi efficimur, quam tandem
ille probabilem excusationem poterit obtendere, qui
quem omnium maxime diligit, & charũ habet, peruerti
& nequissimum ac perditissimum fieri permittit, dum
liceat si velit optimum ac probatissimum facere, atque
hoc cum ex naturali affectu iugiter ad profectum libe-
rorum auidissimè expetendum excitetur. An vero non
potest? Nihil est quod illi minus cõcesserim. Nam quòd
eum tenerum acceperit, primusq; ac solus omnẽ eiusce B
instruẽdi facultatẽ nactus sit, semperq; domi secũ con-
tinuerit: & bellissime illum, & facillime imbuere ac mo
derari potuit. Itaq; nulla alia ex ratione peruersi vt fiant
liberi contingit, nisi quòd eorum patres circa vitæ præ-
sentis commoda æquo amplius incumbunt, & ferè di-
xerim insaniunt. Cum enim illa solummodo inquirũt,
nihilq; illis præferendum censent, & suam pariter, & li-
berorum animam negligere coguntur. Hos ego patres,
quod nemo tamen me commotius dicere quàm verius
existimet, parricidis ipsis immaniores, sceleratioresq; di
xerim. Illi enim corpus ab anima disseparãt, isti & ani-
mam & corpus æternis ignibus tradunt. Atque is quidẽ
qui corpore occiditur, necessario naturali lege, etiamsi
necatus non fuisset, moreretur: hic vero sempiternam
mortem vitare potuisset, nisi hãc illi consciuisset pater-
na negligentia. Præterea corporis mortem superueniẽs C
protinus resurrectionis gloria delere poterit facillime:
animæ vero interitum nihil solari poterit, cum sibi nul
la iam sit reliqua salutis spes, verum immortales cruciа-
tus luere cogatur. Itaque non iniuria parentes eiusmo-
di deteriores parricidis esse diximus. Non enim ita cru
dele facinus videtur, gladium acuere, & armare dexte-
ram, atque in ipsum filij guttur immergere, vt animam
perimere, atque corrumpere: nihil enim huic ad hono-
rem & dignitatem simile habemus. Quid igitur is, qui
ciuitatem habitat, qui domum habet & vxorem, saluus
esse non poterit? Primum quidem non vna salutis via,
nec vnus modus est, verũ permulti, ac differẽtes. Quod
Ioan.14. quidem Christus indefinite dicit, cum multas esse apud
patrem mansiones asserit. Paulus vero sub definitione
1.Cor.5. quadam idem loquitur, sic scribens: Alia claritas solis,
alia lunæ, & alia stellarum: stellaque item à stella differt D
in claritate. Quod autem dicit, eiusmodi est: Alij qui-
dem fulgebunt sicut sol, alij vt luna, & alij vt stellę. Nec
ista differentia contentus, maiorem longe varietatem
intulit, tantámque quantam in tanto stellarum nume-
ro contingere par est. Stella enim, inquit, à stella differt
in claritate. Diligenter igitur perpẽde, per quot digni-
tatum, ac meritorum gradus descẽdes, si à solis magni-
tudine ad vltimam & minimam stellarum deuoluaris.
Perquam igitur iniquum & indignum est, si filium tuũ
ad regiam & ad regem introducens, vt ipsum familia-
rissimum regi charissimúmque constituas, omnia & fa
cis & pateris, cunctaq; moliris, nihil penitus dum id as-
sequaris, omittens aut subterfugiens, non sumptus, non
pericula, non vlla incommo da, nõ mortem ipsam de-
niq; cœlestis vero militiæ, cœlestiumq; munerũ optio-
ne proposita, non doleas, neque lamẽteris, si extremum

sortiatur locum, sitq; omnium nouissimus? Verum hoc
ipsum altius inspiciamus, fieri ne possit, vt qui in me-
diis seculi curis ac negociis versatur, vel extremus elec-
torum esse dignus habeatur. Paulus quidẽ de huiusmo-
di breuem sententiam tulit, eósque qui habent vxores,
non aliter saluos esse posse declarauit, quàm si eas ita ha
berent, tanquam non habentes, mundóque isto non
abuterẽtur. Nos autem si placet, id quoque paulo altius 1.Cor.7.
ac diligentius intueamur. Potes ne ipse gloriari, filium
tuum vel te admonente didicisse, vel à seipso fuisse con
spicatum, quòd is qui iurat, etsi nõ sine ratione iuret, in
deum peccare conuincitur? Quid vero? Num illud di-
dicit abs te, quòd is qui memoriam iniuriarum retinet,
saluus esse non potest? Viæ enim, inquit, illorum qui nõ Esaiæ.14.
obliuiscuntur iniurias in mortem. An fortè id abs te au
diuit, q̃ maledicum ita dehonestauit deus, vt ipsa quo-
que scripturæ sacræ lectione prohiberet? Quid vero?
Nunquid hoc illi protestatus es, quòd superbum & iniu
riosum de cœlis deiecit, ac gehennæ tradidit ignibus?
Num illud tandem eum docuisti, quòd qui impudicis
tantum oculis aspicit, tanquam qui consummarit adul Matth.5.
terij, sit puniendus? An vero leue istud, vt videtur, prõp
túmque delictum iudicare proximos, grauissimis cru-
ciatibus afficiendum vt fugeret, eum aliquãdo monui-
sti, Christiq; de huiusmodi, constitutas leges illi vnquã
legisti? Fortasse ne tu quidẽ, quęnam ista sint nosti: quò-
nam ergo modo poterit ea filius perficere, quorum nec
pater ipse, qui illum erudire debuerat, leges nouit? Atq;
vtinam hoc tantum culpa esset, nihil vtile parentes li-
beris consulere posset, id etsi sit grauissimum aliqua for
tasse ratione tolerari: nunc vero illos ad ea quæ saluti
suæ sunt aduersissima omni studio impellitis: denique
audias patres, cum liberos suos ad studia literarum hor
tãtur, huiusmodi verba illis iugiter insusurrare: Ille, in-
quit, humilis, humiliq; loco natus, quia dicendi facultа-
tem consecutus est, summos magistratus, maxima impe
ria administrauit, opes acquisiuit ingentes, vxorem ac-
cepit diuitem, construxit præclaras ædes, omnibus ter-
rori est, summaq; in gloria versatur. Alius rursus: Ille,
inquit, Latina lingua eruditus, in regia clarissimus est,
cunctaq; intus ipse administrat. Alius item aliũ in me-
dium adducens proponit ad imitandum, cunctiq; pe-
nitus insignes & claros in seculo viros memorant: cœ-
lestis vero conuersationis, cœlestiumq; bonorum nul-
la omnino fit mentio. Cæterum si quis aliquid eiusmo-
di memorare voluerit, vt qui cuncta peruertat, ita reii-
citur, exagitatur, affligitur. Cum ergo hac doctrina te-
neros illorum animos imbuitis, atq; hisce verbis rudes
adhuc aures excantatis, profecto nihil eos aliud, quàm
materiam malorum omniũ docetis, duos istos illis vio
lentissimos amores inserentes, pecuniarũ scilicet, & qui
longe perniciosior est, leuissimę atq; inanissimę glorię:
horum vero cum seorsum quilibet cũcta peruertere vi
sua sufficiat, quid tandẽ ambo facturi existimantur, si si-
mul coëant, sicq; in iuuenis animum irruãt mollissimũ
atq; tenerrimũ? Nónne veluti torrentes quidã coniunc-
ti, bona simul omnia corrumpunt & perimunt, tãtum
spinarum, tantum harenę numerum, tantamq; materię
vim intus congerentes, vt animum illum sterilem, bo-
norumq; omnium inferacẽ faciant? Qua in re ipsi quoq;
externæ philosophiæ authores nobis testimonio sunt.
Alterum enim horum viciorum non coniunctum, sed
separatum ac solum, vnus quidem arcem: alius vero ca
put malorum appellauit. Sin vero separatum arx malo-
rum, & caput est: quid tandem erit, si alterum quoque
sibi ac-

sibi accesserit immatius longe, atque potentius? gloriæ A
scilicet insanus amor, atque cum illo violenter irruens
firmissimis radicibus nitatur, iuuenisq; occupet animũ?
Quis iam eiusmodi impetum poterit obtundere, quis
eam perniciem restringere, cum præcipue parentes cun
cta ea & faciant & moliantur: non quibus hæc iniquis-
sima germina vellantur, verum quibus firmiora & so-
lidiora fiant? Quis adeo stultus, atque amens sit, quin ita
imbuti & instructi desperet salutem? Optandum in pri-
mis fuerat ei animo, qui huiusce verbis indies incitare-
tur, eam pestem euadere posse. Cum vero præterea vn-
dique illiciant pecuniarum præmia, vbique scelerati ho
mines ad imitandum proponantur: quę nam iam salu-
tis spes relinquitur? Qui enim pecuniæ amore rapiun-
tur, inuidi quoque, nequam, detractores, periuri, teme-
rarij, audaces, maledici, fures, inuerecundi, impudentes,
ingrati, mala denique omnia sint necesse est. Atque ho- B
1.Tim.6. rum omniũ testis fidelissimus est beatus Paulus, qui ra-
dicem omnium vitæ malorum pecuniæ immodicam
cupiditatem esse ait. Quod idipsum Christus antea ma
Marc.6. nifestauerat, cum impossibile esse assereret, eum seruire
deo, qui illi vicio esset obnoxius. Cum igitur initio iu-
uenis ad hanc statim adducatur seruitutẽ, quando iam
liber esse, quando vndarum moles poterit euadere, cun
ctis impellentibus atque mergentibus, extremóque in
submersionis periculo illum statuentibus? Nam si nul-
lo perturbante, si plurimis porrigentibus manum, exur-
gere ille, atque emergere potuerit, cunctámque pertur-
bationum ac viciorum amaritudinem diluere: nónne
congratulandum atq; congaudendũ illi erit? Si, inquã,
longo tempore diuinis excantatus carminibus, inolitas
passiones abiicere valuerit: nónne & laudandus mil-
lies, & coronãdus erit? Dura enim, dura ac penitus acu-
ta & violenta res consuetudo est, ad vincendam capiẽ-
dámque animam, cum in primis ista voluptatem adiu
tricem habeat: ea vero virtus, ad quam festinamus, &
ad quam transferri atque applicari studemus, ingen-
Num.11. tes nobis præbeat labores. Quocirca deus ipse quoque
cum Hebræis, eorum quæ in Aegypto didicerant ma-
lorum vetus consuetudo deponenda esset, seorsum illos in solitudinem adduxit, atque ita illorum forma-
bat animos, viam omnem medicinæ, & curationis ten
tans asperiorem atque leniorem, nihilq; penitus omit-
tens ex his quę viderentur eorum salubritati profutura.
Et ne sic quidẽ vicia illi effugerunt, sed cum manna cœ
lesti cibo alerẽtur, cepas tamen & allia & cætera Aegyp
ti mala præferebant, atque requirebãt. Adeo consuetu-
do valet, tantúmque habet roboris. Si autem Iudęi cum
tanta diuinæ diligentiæ cura fruerentur ducemq; præ- D
stantissimum, & oratorem adeo egregium, cui niterен-
tur haberent, metuq; præterea & comminatione & be-
neficiis & cruciatibus, modis deniq; omnibus eruditen
tur, tantaq; & tam illustria miracula viderent, in nullo
meliores euaserunt: tu filium tuum iuuenem in Aegyp-
to media, siue magis in media dimicatione versantem,
nullumq; qui quod vtile esse possit, consulat audiẽtem:
cunctos vero ad ea quæ cõtraria saluti sunt se exhorta-
ri inspicientem, atque eos omniũ maxime, qui se genue-
runt & educauerunt, diaboli laqueos euadere posse ar-
bitraris? Vnde quæso? Num ex his, quæ tu illũ doces? At-
qui tu ad ea quæ omnino cõtraria saluti sunt, hortaris,
cum philosophiæ ne per somnium quidem permittis il
lum meminisse, cunctaq; seculi istius, infrà supraq; vol-
uens commoda maximis fluctibus iactari, summisq; in
periculis vitę versari, tuis adhortationib⁹ inducis. Num

fortè à semetipso? Maxime quidem iuuenis sibiipsi non
sufficiet ad virtutem conquirendam atque exercendã:
sed & si quid ex seipso strenuum atq; illustre cõceperit,
priusquam id germinet, verborum tuorũ perpetuo im-
bre suffocabitur. Vt enim corpus si salubribus cibis nõ
fruatur, insalubribúsque nutriatur, longo tempore sub-
sistere & durare non potest: ita & anima quæ eiusmodi
doctrinis fuerit imbuta, nihil vnquam altum, nihil ma-
gnum cogitare poterit, sed eiusmodi necesse est lãgui-
dam & mollem, viciisque velut peste quadam iugiter
infectam, ita demum in æternos ignes, atque immorta-
les cruciatus proiici. Sin vero tu ista non ita se habere
contenderis, esseq; possibile mediis in rerum perturba-
tionibus virtutem omnẽ assequi, affirmare perrexeris,
ne quæso pigeat nouam hanc atque inauditam nos do
cere disciplinã. Nolo enim sine causa, si fieri possit, tan-
B tum mihi negocij assumere, nec frustra seculi læta res-
puere. Sed enim hoc addiscere non possum: neq; enim
permittitis vos, huic sententiæ & verbis, & operibus con
tradicentes, atq; omnia contraria docẽtes: veluti enim
dedita opera liberos vestros omni studio perdere cu-
retis, ita vniuersa illos facere iubetis, quæ qui faciunt,
salui esse non possunt. Id si placet aliquanto altius con-
siderемus, cœlestibus euangeliũ vocibus intonãs: Væ,
inquit, ridẽtibus: vos illis quotidie innumeras risus oc- Lucæ.6.
casiones præbetis. Væ diuitibus: vos contrà, vt illi pecu-
niosissimi fiant, vniuersa molimini. Væ cum vobis be-
nedixerint homines: vos autem & quidem sæpe, vt lau
des, fauoréque populares consequamini, omne patri-
monium effunditis. Rursusque qui fratrem cõtumeliis
affecerit, sempiternis ignibus obnoxius sit: vos autem
& imbecilles esse putatis, & timidos, qui tacite sibi illa-
C tas contumelias ferunt. Imperat Christus pugna & vi-
tione abstinere vitæ cœlestis æmulos: at vos in eiusmo-
di pestibus illos semper enutritis. Oculum ille si noceat
crebro eruendum iubet: vos eis maxime amicis vtimi-
ni, quique pecunias dare amplissimas potuerint, etiam
si supremum viciorum omnium doceant. Dimittere il-
le vxorem non permittit, præterquam in sola causa ad-
ulterij: vos autem modo pecunias accipere ampliores
liceat, hoc etiam præceptum vt illi aspernentur, impe-
ratis. Iusiurandum ille penitus prohibuit: vos si quem id
seruare videritis, etiam ridetis. Qui amat, inquit, animã Ioan.12.
suam, perdet eam. Vos ad huiusmodi amorem semper
illos hortamini. Si non remiseritis, inquit, hominibus Matth.6.
peccata illorum, nec pater vester cœlestis remittet vo-
bis: nos quoties eos, qui nos iniuriis lacessunt, vlcisci no
luerimus, ignauiam nobis exprobratis, vtq; filij vestri
D mature se vlcisci possint, curam omnẽ adhibetis. Rur-
sus gloriæ inanis cupidos cuncta sine mercedis fructu
gerere, sententia sua Christus docuit, siue illi ieiunauе-
rint, siue orauerint, siue miserti fuerint: vos contra, vt
hac frui valeatis nihil omittitis. Et quid me necesse est
vniuersa persequi, cum ista quoq; quæ dicta sunt, gehẽ-
nas innumeras inferre idonea sint, non modo si cuncta
simul coëant, verum & seorsum singula? Cæterum vos
simul vniuersa congeritis, & imponentes peccatorum
onus importabile, ita demum in fluuium igneum im-
mittitis. Quando itaque seruari poterunt, quæ tanta fe
runt igni nutrimenta? Neque istud solum iniquum &
indignum est, quòd Christi præceptis contraria doce-
tis, verum quòd fauorabilibus appellationibus vicia
obducitis. Quippe Circensibus ludis, & reliquis specta-
culis interesse iugiter, vrbanitatem & facetias vocatis:
diuitiis affluere, liberalitatem: gloriam amarę, magna-
nimitatem:

Universidad de Deusto
Biblioteca

nimitatem:arrogantiam,confidentiam:prodigalitatẽ, A
clementiam : iniuſticiam, fortitudinem eſſe aſſerentes.
Tum vero quaſi non hæc ſufficiat decipula, virtutem
quoque contrariis nominibus obnubitis, ruſticitatem
quidem pudiciciam vocantes: formidinem,modeſtiã:
imbecillitatémque,iuſticiam:contemptúmque faſtus &
gloriæ ſeruilis eſſe animi exiſtimantes,malorumq; tole-
rantiam,ignauiam & infirmitatem: tanquam profecto
metuentes, ne ſi tandem veram & propriam harum re-
rum appellationem ab aliis audierint,effugiant eiuſmo
di perniciem filij.Neque enim parum confert ad euita-
tionem mali, nudas ipſas & proprias viciorum profer-
re appellationes, verum tantum habet momenti & ro-
boris,ad eos qui peccant feriendos,vt plurimi nonnun
quam turpiſsimis flagitiis inſignes, cum id quod ſint,ſe
vocari audiunt, modeſte ferre non poſsint : ſed vt qui
acerbiſsima ſint perpeſsi,ita ſæuiunt atq; efferantur.De- B
nique ſi quis vel mulierem adulteram,vel ſtupratũ puer
rum ex actu ipſo fœdiſsimo vocauerit, vt qui maximis
iniuriis affecerit, irreconciliabilis efficitur repente ini-
micus.Nec iſtos ſolum,ſed & cupidum quẽque,& ebriũ
& elatum, ac tumidum, omneſq; penitus qui graue ali-
quid peccauerint , videas non tam opere ipſo nefario,
multitudiniſque opinione morderi ac dolere, vt appel
lationibus propriis operum ſuorum. Atque ego cõplu-
res iſto correptionis genere emendatos noui,factóſque
ipſis exprobrationibus moderatiores ac meliores.Verũ
enim vos iſtud quoque ſolatium , ac remedium ſuſtuli-
ſtis: quódque grauius eſt nõ verbis ſolum, ſed operibus
ipſis quoque hęc illis monita datis,dum ædes pręclaras
inſtruitis, dum emitis precioſiſsimas villas, dum appa-
ratus alios magnificos quæritis , prorſuſque veluti atra
quadam nebula illorum animos obnubitis . Vnde igi- C
tur mihi perſuaderi poterit,eiuſmodi poſſe ſaluos fieri,
cum eos omni ſtudio ad illa compelli conſpiciam,quæ
qui faciunt , Chriſtus perire omnes apertis vocibus do-
cuit: cum videam vos illorum animas, vt vile aliquid,
ac ſuperfluum negligere:eorum autem,quę & ſuperflua
re vera & indigna ſunt,veluti ea neceſſaria ſint & prin
cipalia curam gerere ingẽtem ? Nempe enim vt ſeruus,
vt equus optimus, veſtiſq; precioſiſsima filio ſit, omnia
facitis: vt autem ipſe bonus & probus fiat , ne cogitare
quidem vnquam vultis.Cæterum ad ligna vſque & la-
pides hoc ſtudium perducitis: animam vero nec mini-
ma quidẽ huius diligentiæ parte dignã iudicatis.Cúm-
que vt in domo ſtatua antiquo opere admiranda con-
ſiſtat,& tecta aurea rutilent,cuncta moliamini: precio-
ſiſsimam omnium ſtatuarũ animam, quatenus auream
efficiatis,nullam curam gerere vultis.Atqui nõdum ſu- D
premum verticem, & culmen malorum omnium dixi,
necdum ſummam totius calamitatis reuelaui:quã cum
ſæpe dicere inſtituerem,verecundiæ ac ruboris magni-
tudine ſuperatus deſtiti.Quid vero iſtud eſt?Audẽdum
enim iam,ac dicẽdum eſt. Nam eſſet profecto incredi-
bilis ignauiæ & imperitiæ, ſi peſtem aliquã reſecare cu-
pientes , ne mutire quidem aduerſus illam auderemus,
ſilentioq; noſtro morbum illum accuſare,& grauiorem
conſtituere vellemus.Non itaq; filebo amplius, etiamſi
millies & pudendum mihi & erubeſcendum fuerit.Ne-
que enim medicus cum putredinem exprimere & exter
gere parat ex vulnere,ferrum manibus arripere deuitat,
atq; in ipſum, vt ita dixerim , vulneris fundum digitos
demittere.Et nos itaque,& ſi ſit iſta lõge grauior & mo
leſtior putredo,non tamen de hiſce loqui recuſabimus.
Quod ergo tandẽ iſtud malum eſt?Amor quidã nouus

& nequiſsimus noſtra ætate, atque in noſtrum genus ir
rupit,& late dominatur.Morbus irruit acerbus atq; in-
ſanabilis. Peſtis teterrima, atque omni pernicie immа-
nior & grauior inuecta eſt.Scelus quoddam nouum &
intolerabile excogitatum eſt.Non enim ſcriptę & con
ſtitutæ modo,verum ipſæ quoque naturę peruertuntur
leges.Nihil iam ferè ad impudiciciæ rationem fornica
tio eſſe exiſtimatur . Cæterum vt in partus doloribus,
cum paſsio incumbit violẽtior , prioris doloris ſenſum
omnem ſua magnitudine intercipit : ſic huius quoque
magnitudo flagitij facit, vt quod ſuapte natura tolera-
bile non eſt,non iam videatur eſſe intolerabile,obſcœ-
na ſcilicet cum mulieribus libido. Optãdum enim iam
votis omnibus videtur,poſſe huiuſmodi retia effugere,
periclitatúrque iam ſuperfluo effectus eſſe ſexus mulie-
bris,adoleſcẽtibus vices eius omnes implentibus.Quod
cum per ſe eſt acerbiſsimum:facit id profecto, vt dete-
rius & tetrius ſit,quòd tantum ſcelus, tam nefarium fa-
cinus incredibili audacia, ſummáque iam cum libertа-
te admittitur , flagitiúmque lex factum eſt . Nemo iam
metuit,nemo perhorreſcit, nullus continetur verecun-
dia,nullus rubore ſuffunditur. Cæterum iſta impuden-
tia ſe ornari putãt,& faceti videri ex ſcelere volunt.In-
ſanire iam videntur , qui pudiciciæ ſtudent : & eſſe de-
mentiſsimi,qui leges contrà ferre audẽt.Qui ſi quidem
imbecilliores fuerint,verberibus quoque conciduntur:
ſin vero potentiores,ſpernuntur,irridentur, & probris
reſperguntur innumeris. Nihil iam leges, nihil iudicia
valent.Non pædagogi,non parentes,non magiſtri,nõ
aſſeclæ obſiſtere iam valent:alios enim pecuniis volue-
re corrumpere,eos ſcilicet qui ſolam ad mercedem ſpe-
ctant.Porrò ſi qui fuerint modeſtiores, eorumq; qui ſi-
bi crediti ſunt , ſalutem curare perſtiterint: alij quidem
circumueniuntur facile,reliqui vero flagitioſorum po-
tentia & metu perterriti ſuccumbũt:facilius enim is qui
tyrannidem ſibi parare moliatur,ſi ſuſpectus fuerit,ſer-
uabitur , quàm ſceleſtorum illorum, nequiſsimorumq;
hominũ manus poſsit effugere , qui illis fuerit infenſus:
adeo mediis in ciuitatibus veluti in ſolitudine ingenti
maſculi in maſculos turpiter deſæuiunt, horrendumq;
flagitium in alterutrum committunt.Si qui tamen hos
laqueos effugere potuerint, opinionẽ ſaltem quòd ſint
eiuſmodi,difficile vitabunt.Primum quidem quòd ſint
ipſi admodum pauci,ſicq; facillime operiuntur impro-
borum multitudine.Secundo,quòd flagitioſi illi atque
nequiſsimi dæmones , cum eos qui ſe ſpernunt , & exe-
crantur,non poſsint aliter vlciſci,vel hac in parte illos
violare ſtudent. Quia enim letale illis vulnus infligere
non valent,ipſamq; animam vel penetrare vel polluе-
re,exteriorem ſaltem ornatum quo illi amicti ſunt, ma
culare nituntur, omnemq; illis honeſtatis gloriam erи-
pere. Quocirca complures audiui , cum ſe mirari dice-
rent , quòd nondum hodiéque imber alius igneus eru-
perit , quòd non ſimilia Sodomis vrbs veſtra paſſa ſit:
tanto ſanè grauiore digna cruciatu , quãto ne aliorum
quidem cladibus emẽdata corrigitur.Verum quanquã
ipſa quoque regione,iam poſt duo annorum milia ipſa
ſua facie clarius clamante quàm ſi voce loqueretur, at-
que orbẽ vniuerſum admonẽte,ne quid eiuſmodi præ-
ſumat, non modo timidiores aut ſegniores ad hoc au-
dendum facinus facti non ſunt,verum longe impudẽ-
tiores: tanquam profecto aduerſus deum contenden-
tes,atque operibus ipſis oſtendere ſtudentes,tanto ſe cu
mulatius his malis adiecturos,quãto maiora ille inten-
tauerit ſupplicia.Cur ergo nihil factũ eſt eiuſmodi,ſed
cum ad-

cum admittantur Sodomorum ſcelera,non tamen cõ- A
tingunt Sodomorum clades? Quia manet iſtos ignis
alius longe iſto gratior : cruciatuſq; finem nullum ha-
bens.Nam cum multo grauiora ſcelera,quàm hi qui di
luuij aquis periere,plurimi poſt ea admiſerint,nullus ta
men imber eiuſmodi poſtmodum factus eſt . Atque in
hoc facto eadẽ rurſus cõtroverſia eſt. Cur enim hi qui-
dem qui initio ſeculi fuere,cum neq; iudicia eſſent, nec
principum metus immineret , non legis comminatio
terreret , nõ prophetarum adeſſet chorus,qui modera-
retur & regeret,non expectatio gehennæ,non cœleſtis
regni ſpes, non miracula ipſa,deniq; lapides ipſos quo-
que excitare valentia,cur inquam,iſti qui nullo horum
potiti ſunt,pro his quæ peccauerunt, tanta animaduer-
ſione puniti ſunt:qui autem horum omnium participes
fuere,atque inter metum diuinorum, humanorumq; in B
diciorum degunt, hodieq; non eadem quæ illi patiun-
tur, cum ſint lõge grauiori ſupplicio digniſsimi? Nõn-
ne puero cuiuis conſtabit , quòd acerbiori atque vehe-
mentiori pœnę reſeruantur?Nam ſi noſipſi quoq; ſuper
his & iraſcimur & indignamur, deus cui omnium ma-
xime totius mortalium generis cura incumbit , qui vi-
cia vehementer & auerſatur & odit,quando iſta impu-
ne admitti ſcelera paſſurus eſt ? Sed profecto non ita ſe
res habet,non adeò nos decipiamus . Immittet in illos
penitus manum illam validiſsimam & plagam non fe-
rendam, doloremq; cruciatuum ſempiternorum adeò
grauiſsimum,vt ſi Sodomorũ clades illi conferatur,lu-
dus puerorum eſſe exiſtimetur. Quam enim Barbarorũ
feritatẽ iſti non ſua improbitate tranſcenderunt?Quod
beluarum genus congreſſu ſuo impuriſsimo non ſupe-
rauerunt?Eſt in quibuſdam mutarum animãtium à na-
tura inſitus libidinis ardor incredibilis,cupidoq; into-
lerabilis,& nullo ab inſania differens:quæ tamen amo-
rem hunc nefarium non norunt, ſed intra leges à natu
ra præſtitas permanſerunt: neq; ſi millies libidine vran
tur,naturæ vnquam præterlabuntur legem.At iſti & ra
tionales conditi, diuinóque magiſterio potiti , quidue
agendum ſit,vel non,aliis quoque annunciare iuſsi,nõ
ita licentioſe ac ſine metu meretricibus vt adoleſcenti-
bus congrediuntur.Et quaſi homines non ſint,nõ prou-
idẽtia vlla res humanas agat, aut moderetur,& ea quę
fiunt,iudicet,ac tenebræ cuncta occupauerint, nulluſq;
ſit qui iſta videat vel audiat , ita cuncta flagitia admit-
tunt,inſania ac furore incredibili.Liberorum vero qui
eiuſce cõtumeliis afficiũtur, patres hęc taciti ferunt,nec
ſecum vnà filios terra obruunt,neque tãtę cladi vllum
remedium aut ſolatium inquirunt. Nam ſi ad externas
gẽtes,ſi ad mare,ſi ad extremas inſulas,ſi ad inacceſſam D
terram,ſi ad eum qui citra nos eſt orbem,filij vt hac pe
ſte liberi euaderent,adducendi atq; pertrahendi eſſent:
nónne omnia & facere & pati debuerant, ne fierent hu
iuſmodi flagitia ? Certè ſiquidem inſalubris eſſet locus
aliquis,ac peſtilens,nunquã eò filios adduceremus, etiã
ſi lucra ingentia inde cõſecuturi videremur, etam ſi ſa-
ni illi viribúſque eſſent validiſsimi . Nunc vero quum
tam immanis peſtis cuncta compleuerit,non ſolum ip-
ſi liberos noſtros ad hæc prærupta pertrahimus: verum
ſi qui illos eripere ac liberare voluerint,eos tanquã per-
ditos & corruptores vndiq; exagitamus. Quàm iſta igi
tur ingenti iracundia,quãto furore, quantiſq; fulmini-
bus digna ſunt? quandoquidẽ vt illi linguæ acumen ac
nitorem habeant per exteriorem ſapientiam omni ſtu-
dio curamus:animã vero in ipſo cœno ſpurciciæ iacen
tem,atque in dies putreſcentem nõ modo deſpicimus,

verum exurgere quoque cupientẽ prohibemus.Et quiſ-
quam iam aſſerere audebit,poſsibile eſſe tãtis malis in-
uerſantes,ſaluos fieri?Quãnam tãdem ratione?Nempe
qui impudicorum effugere inſaniam potuerint , pauci
omnino ſunt,illiq; ipſi non effugient amores illos vio-
lentos, qui cuncta perdiderunt, pecuniarum ſcilicet &
gloriæ. Complures vero & his ipſis , & vnà impudicis
amoribus vehementius oppreſsi detinentur.Deinde di
ſertos illos & liberalibus ſtudiis excultos fieri cum vo-
lumus,non ea ſolum quæ huic eruditioni impedimẽto
eſſe poſſunt,reſecamus,verum cuncta quæ ad eam aſſe-
quendam conferre poſſunt , ſolicite paramus,pædago-
gos ac magiſtros illis procurãtes,ſumptuſq; ſuppeditan
tes,atque à rebus cæteris ocium præſtantes, eiſq; inten-
tius acclamantes atque ſtudioſius quàm in Olympiacis
certaminibus pædotribæ faciunt,inopiam quam impe-
ritia copiaſq; quas parit eruditio commemorãtes, cun-
ctaq; per noſipſos & per alios agentes,ac dicẽtes,quibus
illos ad finẽ deſtinati ſtudij perduci poſſe arbitramur.
Et ne ſic quidem crebro voti compotes efficimur.Mo-
res vero optimos & moderatos, conuerſationiſq; præ-
claræ diligentiam vltrò illis prouenire arbitrabimur,
quum tot ac tãta ſint quæ illa impediant & intercipiãt.
Et quid hac abſurditate dici deterius poſsit , ſi id quidẽ
quod leuiſsimũ eſt,maximo & honore & ſtudio digne-
mur,quaſi poſsibile nõ ſit aliter illud adipiſci:quod ve-
ro longe difficillimum & grauiſsimum eſt,id dormien
tibus contingere exiſtimemus, vt vnum aliquid mini-
mum,ac nullius eſtimationis ac precij?Philoſophia nã-
que animi literarũ eruditione, ſtudiiſq; liberalibus tan-
to difficilior eſt & operoſior,quãto facere quàm dicere
difficilius, operáque quàm verba laborioſiora ſunt . Et
quid,inquit, liberis noſtris philoſophia diligentiori o- C
pus eſt. Iſtud iſtud omnino eſt , quod vniuerſos perdi-
dit,quod rem adeo neceſſariam qua vita omnis noſtra
continetur,ſuperfluam eſſe & ocioſam iudicamus.Cer-
tè enim ſi qui corporis incõmodo laborare filiũ vide-
rit,nunquam dicturus eſt,quid illi integra & diligẽtio-
ri ſanitate opus eſt,verum cũcta molietur & geret, qui-
bus tam inſignem ille,tamq; excellentem habitũ acqui-
rat,vt iam ad eum vltra morbus ille redire non poſsit:
animæ vero morbo quum illi grauiſsime laboret,nihil
eis aiunt,curatione opus eſſe.Poſtq; iſta omnia patres ſe
vocare audent. Quid igitur? Philoſophabimúrne om-
nes,inquit aliquis,ſeculiq; omnia peribũt?Non ita pror
ſus virorũ optime.Non enim philoſophiæ dare operã;
id tandem eſt quod vniuerſa corrupit & perdidit,verũ
id non agere. Quinam enim,quæſo te,præſenti hoc in
rerum ſtatu per ſcelera & flagitia ferũtur? Illíne qui mo
derate & quietè viuũt,an qui nouos & iniquos excogi-
tant deliciarũ modos? Qui res omnium diripere,ſibiq;
cõſcicere ſummo ſtudio nituntur:an qui frugalitati ſtu
dentes,ſuis & quidẽ modicis contenti ſunt? Qui ſeruo-
rum cuneos & aſſentatorum greges,exoletorumq; exa-
mina circunducunt: an qui ſeruum vnum ſibi ſatis eſſe
arbitrantur? Nondum enim ſumma de philoſophia lo
quor,ſed de ea quę & plana eſt,& peruia,& plurimis ac-
ceſſa.Illíne qui clemẽtes,& moderati,ac manſueti ſunt:
an ij qui nihil æquè ac ſummos à contribulibus hono-
res quærunt , maximiſq; calamitatibus afficiunt, ſi non
ille ſibi aſſurgat , ſi non ſalutet prior , ſi non ſuppliciter
inclinet,cuncтaq; ſeruorum obſequia præ ſe ferat? Qui
alieno imperio regi,aliiſq; obtemperare meditantur:an
qui poteſtates & magiſtratus auent,cũctaq; dum his po
tiantur,& facere & tolerare ſuſtinent? Qui quòd ſe cun

ctis meliores

ctis meliores esse arbitrẽtur, licere sibi & loqui, & agere omnia existimant: an qui seipsos cum vltimis & vilioribus annumerant, istamq; irrationabilem potentiam virium castigant & fugiunt? Qui præclara ædificia cõstruunt, & magnifice instructas apponunt mensas: an qui parco cibo habitaculóque quod necessitati satis sit, contenti, nil amplius requirunt? Qui innumera soli sulcant iugera, an qui ne glebæ quidem vnius possessionẽ sibi necessariã existimant? Qui fœnus fœnori adiiciunt, omniq; mercaturę viam iniustam licet aperiunt & mouent: an qui huiuscemodi conuentionum & chirographorum iniquitatem penitus oderunt, atque ex his quæ possident, egentibus subueniunt? Qui mortalis conditionis imbecillitatem vilitatemq; considerant, an qui ne hanc quidem considerationem admittunt, ac ferè homines se præ iactantię ac tumoris magnitudine existimare desierunt? Qui scorta nutriunt, alieniscq; matrimoniis se inquinant, an qui vxore quoque legitima abstinent? Nonne illi quidẽ veluti tumores corpori, ventiq; sæui ac furẽtes mari: ita totius orbis terrarum euertendæ reipublicæ exorti, eos quoq; qui seruari possent, per suam intemperantiam & improbitatem immergere, ac prorsus extinguere conantur: isti vero tanquam lumina clarissima in tenebris micantia, eos qui in æstu medio iactantur, ad summam inuitãtes quietem & securitatem, ac philosophiæ faces de sublimi quodam & longinquo pharo accensas præferentes: ita demum eos qui monitis suis obtemperare nõ renuunt, ad quietem ac tutissimum portum perducunt? Nonne per illos quidem seditiones, bella, pugnæ, euersiones vrbium, in seruitutem abductiones, seruitutes, captiuitates, cædes, malaq; alia innumera quę in seculo fiunt, nec ea solum quę inferũtur ab hominibus, verum & quę de cœlo omnia, C puta siccitates, imbres, terræmotus, fames, pestes, aliáque omnia quæ cœlitus nobis immittũtur? Nonne ergo isti qui & mores totius humanitatis peruertunt, qui respublicas corrumpunt, hi aliis quoque innumerabilium calamitatũ causa fiunt, qui vitę quietiori studentes, eamq; degere volentes, perturbant vndique & pertrahunt, variisq; supplicíis affligunt? Horum gratia profectò & iudicia, & leges, & mulctæ, variaq; tormentorum genera sunt instituta. Vt enim in ea domo in qua plurimi morbis variis laborant, paucíq; sanitate gaudẽt, videas plurima & medicamẽtorum genera, & medicos quamplures: ita in orbe toto nulla gens est, nulla ciuitas vbi non leges plurimæ, non multi magistratus, nõ innumeri pœnarum modi ad perterrendos improbos sunt constituti. Neque enim sufficiunt medicamẽta ipsa sola languidos eripere, nisi adsint qui illa vulneribus imponant: hi D profectò iudices & magistratꝰ sunt, qui illos velint, nolint, medicinam admittere compellũt. Atque ita etiam morbus obtinuit, adeo vt ipsam ferè medicorũ artem superauerit, ipsosq; iudices infecerit: prorsusq; idem cõtingit, ac si quis & febre & morbo intercutis, aliisq; item ægritudinibus innumeris & grauioribus oppressus mala quidem propria curare negligeret, alios vero qui iisdem incommodis laborarent, erigere studeret: nempe enim viciorum inundatio & vis, quasi torrẽs quidam, vniuersis obicibus ruptis, vehementi impetu in animos mortalium effusa est. Et quid me dicere necesse est morum optimorum omnium peruersionem? Periculũ iam ingens metúsque subiit, ne pestis ista quæ à nequam istis improbissimísque hominibus inuecta est, ea etiam quæ de prouidentia à pluribus in libris disputata sunt, refellat omnia. Adeò indies procedit, augetur, insanit, om- A niáque occupare festinat, adeò quæ supra fuerant, infrà iam fecit, atque aduersus cœlum bellare instituit, mortalium linguas non iam aduersus homines conseruos, sed planè iam aduersus omnipotentem dominum armans. Vnde enim, quæso, fati nomen multum per ora omniũ vbique vertitur? Vnde syderum irrationabilibꝰ motibus cũcta quæ accidunt, pleriq; imputant? Vt quid fortunam, vt quid causam quidam profitentur, & prædicant? Vnde sine ratione, sine prouidentia, ac temere ferri cuncta arbitrãtur? Propter eos ne qui iuste & quiete & moderate viuunt, an propter illos quos tu quidem continere & conseruare respublicas dicebas? Ego vero communem totius humani generis pestẽ esse monstraui, atque istud ita manifestum est, vt nemo inde dubitare possit. Nullus enim indignatur quòd ille aut ille philosophari pergit, quòd mitis est, quòd moderatus, quòd B pudicus, quòd negligit humana omnia & spernit: verũ quòd ille delicate viuit, quòd cupit, quòd rapit, quòd nequissimus cum sit, viciisq; omnibus repletus, clarissimus est, summáq; in rerum copia & prosperitate versatur. Ista queruli annũciant, hæc obiiciunt, hæc accusant qui non credunt deo, his offenduntur plurimi, adeò illorum gratia qui iuste & moderate viuunt, non modo nihil horum verborum loquerentur, sed illa quoq; reprehenderent, quibus vt dei accusarent prouidentiam fuissent inducti. Atq; vtinam aut omnes, aut certè pars maior viuere ita voluisset, nũquam profecto verba ista aliquis excogitasset, nec summus malorum omniũ vertex irrepsisset, vt quæreretur vnde mala essent. Cũ enim illa non essent, neque apparerent, quis inquirere pergeret malorum causam? Ne innumeræ quidẽ ab ista quæstione sectæ pullulassent. Manes enim & Marcio & Valens & Gentilium plurimi, hinc potissimum habuerunt principium. Sin vero omnes philosopharentur, quæstio sanè ista locum nõ inuenisset, sed si nullis aliis ex locis, vel ex isto certè viuendi optimo atque lætissimo genere dudum vniuersi didicissent, sub deo nos rege degere, resq; humanas ab illo & administrari & regi, secundum suam inæstimabilem incomprehensibilemq; sapiẽtiam. Quod quidem fit nunc quoque, & si nõ facile perspicitur, ob ingentem illam & crassam nebulam, quam isti toto terrarũ orbe effuderunt. Quę si auferretur, profectò veluti in meridiana luce, & sereno cãdidissimoq; cœlo cũctis mortalibus diuina perspiceretur prouidentia. Deniq; si non essent iudicia, non accusatores, nõ calumniatores, non tormenta, non mulctæ, nõ carceres, non cruciatus, non bonorum publicationes & damna, non timores & pericula, non insidię & inimicicię, non iurgia, non maledicta, non odia, non pestilentiæ, non denique aliud aliquid eiusmodi, si quod à nobis in hac enumeratione prętermissum est, sed omnes digna & cõuenientissima cum moderatione viuerent, quis vnquã mortalium de prouidentia diuina dubitasset? Profectò nullus. Nunc vero ferè idem contingit, ac si hyeme ingenti ac procella imminẽte gubernator quidem faciat quod sui muneris est diligẽtissime, seruetq; inter vndarum moles nauem, nõ autem appareat eiusce peritiæ & artis diligentia vectoribus, quòd hanc illis considerationem & perturbatio & metus & solicitudo præsentium, iam iamq; impendentium malorum eripiat. Deus enim nunc quoque gubernat omnem hãc machinam, & si nõ id à plurimis animaduertitur, ob rerũ turbines & perturbationem vitæ: quam quidem perturbationẽ isti maxime omnium excitant. Itaq; non tantũ morum rectitudinem peruertunt, verum ipsam quoq; pietatem religionis

religionis contaminant. Nec sanè peccabit qui istos na A turæ totius inimicos appellauerit, qui in aliorum perniciem coniurant, & doctrinis sceleratis ac impuris moribus, eos qui secum hoc in vitæ salo nauigant, demergunt. Atqui nihil horum penitus in monasteriis inuenies: verum quanquam procella tanta, tantíque fluctus desæuiunt, soli in tranquillo & portu & securitate summa residentes, veluti ex cœlo ipso cęterorum naufragia prospectant. Nanque conuersationem planè cœlestem elegerũt, nihílque deterius angelis affecti sunt. Vt enim illis nulla inest inæqualitas, nec alij succesibus, secundisq; rebus elati gloriantur, alij extremis malis & incõmodis oppressi gemũt, sed omnes pariter in gaudio & quiete, summáq; illa & cœlesti gloria exultant: ita fieri quoque perspicias in monasteriis, nullus ibi paupertatẽ exprobrat, nullus diuitiis honestior est. Inde id quod omnia peruertit & perturbat, Meum & Tuũ penitus eli B minatum est. Cuncta quippe illis communia sunt, mensa, domus, indumentũ, & quod sanè mirabilius est, vnus etiam idemq; animus omnibus est. Omnes eadem sunt nobilitate nobiles, omnes eadem seruitute serui, eadem libertate liberi, vnæ illic omnibus diuitiæ, quæ verę diuitiæ sunt: vna gloria, quæ vere gloria est. Non enim in appellationibus, sed in ipsis rebus bona eorum consistunt. Vna ibi voluptas, vna iucunditas, vnæ deliciæ, vnum desiderium, vna spes omniꝰ inest. Ibi veluti quadam ex regula & libra cuncta diligentissime sunt ordinata. Nulla ibi inæqualitas, cæterum ordo summus & moderatio & cõuenientia & ineffabilis concordię seruandæ diligentia, iugisq; ac perpetua læticiæ materia. Quocirca omnes omnia & patiuntur & faciunt, vt vnà lætentur & gaudeant. Illic enim solum videas id perfe- C cte contingere, nusquam alibi, non modo quòd presen tia omnia contemnant, omnemq; ab se rixæ & discordiæ & pugnæ materiam absciderint, clarissimaq; cœlestium bonorum spe beati sint, sed quòd ea quoque quæ singulis contingunt & tristia & læta, cõmunia esse omnium existiment. Quippe & mœror facilius fugatur, quum pro virili sua omnes singulorum cõportent onera, læticiæq; occasiones habent innumeras, non in suis modo lætis, sed in aliorum quoque, & quidem non minus quàm in suis quiq; gestientes. Quónam ergo modo res humanę quo minus pereant, cõseruabuntur? Si istos omnes imitemur. Nũc enim illę planè propter eos perierunt & corruptæ sunt, qui longe ab his moribus atque ab isto vitæ instituto exercentur. Tu vero dum his contraria decernis, idem prorsus facis, ac siquis eam lyram quæ diligentissime aptata esset, musicæ diceret inutilẽ: eam vero quæ & dissona & discissa esset, nimiáque vel D intentione, vel remissione dissipata & corrupta, hanc & ad pulsus & ad voluptatem spectatorum esse diceret aptissimam: atqui nullum vel hæc dicentium absurditatis argumentum certius, vel inuidiæ, & immanitatis ita decernentium documentum clarius inuenire possemus. Quæ nam vero est modestiorum & clemẽtiorum patrum ratio? Discant primum, inquiunt, literas, atque ita quum vim discendi assecuti fuerint, tum demum ad philosophiam istam adducantur. Tunc nemo qui prohibeat, nemo qui retrahat futurus. Et vnde scire certius poterimus, quod ad viros illi euasuri sint? Pleriq; enim abierunt, immatura prærepti morte: verũ concedamus id quoque manifestum esse, fingamusq; illos interim ad viriles annos prouehendos. Quis illud nobis pollicebitur, priorem omnem in medio ætatem illos bene acturos? Adeò enim nihil contendendi studio loquor, vt si qui de his certius cõfidere & sperare possit optime: eos ego ne tum quidẽ vrbe educturus sim, cum hanc dicendi facultatẽ consecuti fuerint: verum tunc maxime manere iubebo, quiq; illos fugare voluerint, non modo nõ laudabo, verum vt communes hostes nostrę reipublicę reiiciam & execrabor, quòd lucernas occulentes, & lumina clarissima ex vrbe ad solitudinem ducentes, ciuitatem nostram maximis incommodis afficiant, ingentiq; gloria & honestate nudent: sin vero nemo est qui ista polliceri possit, quid tandem commodi illi consecuturi sunt, si mittãtur ad magistros, vbi vicia prius omnia, quàm eloquentiã addiscẽt, dumq; quod minimum est, accipere & assequi studeant, amittent id quod longe maximum est, vires animi scilicet, omnemq; probitatis indolem. Quid ergo? Scholas ne omnes diruemus, inquiunt? Minime id quidem dico, sed vt ne virtutis destruamus ædificium, viuentemq; diruamus animã, omni studio & prouidendum & cauendum censeo. Quę si quidem pudica fuerit & sobria, nullo ex loquendi imperitia afficietur detrimẽto: sin vero fuerit corrupta, damna consequetur ingentia, etiamsi lingua vehementer & acuta fuerit & expolita, tantoq; maiora, quanto illi vis ea dicendi maior accesserit. Nequicia enim si cũ dicendi facultate fuerit cõiuncta, multo deteriora, quàm imperitia, multoq; funestiora solet operari. Quid si autem illuc abeũtes, inquies, præterquam quòd linguã rudem habeant & imperitam, etiam virtute illa excidant? Respondebo tibi tuis verbis: Quid vero si domi manẽtes, præterquam quòd animum noxiis fomitibus corrumpant, ne ad eloquẽtiam quidem consequendam vnquã aspirent: siue quòd non ocij quantũ satis est, suppeditẽt, siue quod ad ea studia minus idonei nati videãtur? Mihi quippe, mihi prorsus ista dicere competit, quàm illa tibi. Cur id? Quia etsi vtriusq; incertus euentus est, longe tamen tuus incertior. Quonam id modo, & vt quid? Quia eloquentiam & eruditionem vt assequamur, morum etiam ornatu & modestia opus est: mores autem probi non etiam eloquentiæ adiectione opus habent. Quippe sobrietatem, pudiciam, iusticiam, virtutesq; reliquas, etiã sine ista eruditione licet acquirere: eruditionem vero ac dicẽdi vim, sine probitate morũ nemo ferè vnquam fuit qui assequeretur, cum tempus per flagitia consumeret. Quid ergo illa verebare: hic quoque necessariò est metuendum, & quidem tãto hic amplius, quanto & crebrius qui voti nõ potirentur, inuẽti sunt, & de maioribus rebus periculum imminet. Atque illic quidẽ vnius tantum rei exercitatio necessaria est: hic autem duarum rerum compotes fieri propositũ est, quòd alteram sine altera cõsequi possibile non sit. Sin autem tu ita vis, impossibile etiam istud concedamus esse possibile: quid tandem boni, quid emolumenti nobis eiusmodi eruditio conferet, adeo letalem circa ipsa vitalia accipientibus plagã? Quid autem mali, quid incõmodi paritura est locutionis imperitia, si quę sunt maxima fuerimus adepti? Atqui ista nõ solum apud nos qui externam sapientiam ridemus, eamq; stulticiam esse arbitramur: sed apud ipsos philosophos quoque ita esse pro cõfesso habetur. Idcirco ex illis plurimi nõ valde ediscendis literis operam dederunt, alij vero prorsus contẽpserũt, & esse perstiterũt imperiti, omnemq; ætatẽ in ea philosophiæ parte, quæ mores cõponit conterentes, clarissimi atque celeberrimi fuerunt. Anacharsis enim & Crates, & Diogenes huius assequendæ peritiæ nullum studium, nullam omnino curam habuerunt. Aiunt quidã, quòd ne Socrates quidem, atq; id attestari videtur, qui

in ea re

in ea re longe cæteris excelluit, quiq; illius omnia diligentius quàm cæteri cognouit. Cum enim illum aliquando in iudiciũ introduxissẽt, rationem pro se redditurum, in ea oratione quam ad iudices habuit, ita illum fecit loquentem: Vos autẽ ex me audituri estis omnem veritatem, & non tamen, per deos immortales, ô viri Athenienses, orationem compositam electis verbis & nominibus vt faciunt qui horum studiosi sunt, neque aliquo ornamento fucatam, sed audietis vulgaribus vi libúsque verbis loquentem. Credo enim iusta esse quæ dico, nullusq; vestrum aliter expectet. Neq; enim profectò iudices huic ætati conuenire videtur, veluti adulescentulo fictis ad vos ingredi verbis. Hoc autem cum dicit, ostendit se non ob negligentiam quãdam, vt fieri solet: sed quòd eam rem non magnificaret, nec didicisse, nec illa vnquã vsum fuisse. Itaq; philosophis quidem eloquentia indigna est, & viris prorsus: ludẽtium vero adulescentulorum certamen & gloria, quod ipsis quoque philosophis videtur, nec philosophis quibuslibet, sed illi qui omnes facile in ea arte superauit. Deniq; magistrum ea re ornari non permittit, eiusmodi ornatum & turpem esse, & indignũ philosopho existimans. Verum hæc ad infidelem quempiam meritò quis dixerit, imò vero ad fidelem quoque. Perquam enim ineptũ & iniquum est, siquidem hi qui gloriam à multis aucupantur, nec alio ex loco quàm externa sapiẽtia clari & illustres esse possint, eam rem nihili existimẽt: nos eam ita admiremur, tantique æstimemus, vt propter illam assequendam ea contemnamus, quæ necessaria in primis sunt atque vtilia. Sed hæc quidem ad infidelem dixisse satis sit. Ad fidelem vero præter ista etiã ex nostris documenta afferenda sunt. Quænam vero illa erunt? Magni illi & sanctissimi viri qui initio seculi fuerunt, quum literæ non erant, quíque post illos fuerunt, quum erant quidem literę, dicendi vero ars nondum erat instituta: & qui post eos ipsos fuere, cum eloquentia iam apud omnes obtineret, maximoq; in honore esset: horũ tum profectò singuli suo quiq; tempore erant imperiti, non solum artis oratoriæ, verum ipsarum quoque literarum. Qui tamen omnes in eis ipsis rebus in quibus dicendi vis videtur in primis esse necessaria, tanta facilitate eos qui in ea re sunt eminentissimi superauerũt, vt si illis isti comparentur, stultis pueris deteriores esse videantur. Cum enim persuadẽdi vis in facultate oratoria maxime eõsistat, philosophiq; nullos hac arte tyrannos superauerint. hi vero imperiti & sine literis orbem vniuersum incredibili facilitate conuerterint: constat profectò palmam sapientiæ apud istos literarum rudes & imperitos esse, quàm apud illos qui & literas & oratoriam assecuti sunt diligentissime, adeo vera sapientia & vera eruditio nihil aliud est quàm dei timor. Porrò nemo me modo hãc legem statuere existimet, vt pueri esse persistant imperiti. Nunquã enim prohibere pergerem, quin istud etiam ex abundanti fieret, si de his quæ sunt necessaria, quisquã me securũ faceret. Veluti enim si domus fundamenta quassa nutarent, omnisq; fabrica ruinam minaretur, extremæ dementiæ atque socordiæ esset, nõ ad cæmẽtarios & fabros, verũ ad tectorij operis peritos recurrere: ita rursus importunæ simul & improbæ cõtentionis esset parietibus inconcusse & firmiter stantibus, eum qui tectorium addere ornandi causa vellet, prohibere. Atque vt ista me ex animo loqui sciatis, quæ profectò si possem, rebus ipsis ostenderẽ, peropportune historiam quandã referre institui. Adolescens quidam admodum locuples aliquando in vrbe nostra A demoratus est, vtriusque eruditionis acquirẽdæ gratia, latinæ scilicet & græcæ. Hunc pædagogus sequebatur semper, cui ea vna & sola cura erat, vt ipsius formaret animum. Eum igitur ego aliquando conueniens (erat enim ex his qui montes & solitudines habitant vnus) causam addiscere studebã, cur omissa tam insigni philosophia in pædagogi ordinem seipsum deiecisset. Ille vero cum se parum continuisset, cunctum iam rei ordinem nobis enarrauit. Puer, inquit, iste patrem habet durum, immitem, asperum, mundiq; negociis vehemẽter intentum: matrem ecõtrà pudicam, moderatam, piam, cœlestiaq; solum suspirantem. Pater itaque vt qui in bellicis rebus plurima de se fortitudinis ac probitatis indicia dederit, insignemq; ex militia gloriam fuerit adeptus, filium quoque in ordinem suum transferre cupit. Id vero mater omnino abhorret & vehemẽter execratur: B optat enim illum clarissimum in monachorum cõuersatione perspicere, verum id quidem patri apertius dicere ausa non fuit: metuebat quippe ne si id ille vel leuiter suspicaretur, intempestiue iam seculi vinculis illum obligaret, & hoc studio abducẽs ad baltheum adduceret, atque ad omnem quæ ex illo solet cõsequi vitæ negligentiam, ac postmodum huius propositi & vitę aditum omnem intercluderet. Igitur huiusmodi artem excogitat. Domum me accersit ex eremo, mecumq; consilia sua cuncta communicans, apprehensam pueri dexteram inseruit manibus meis. Cum vero illã percontarer, quid sibi hoc vellet: vna, inquit, hæc nobis reliqua est spes obtinẽdæ filio salutis: si volueris tu, & passus fueris in pædagogi ordinem descendere, sumptoq; puero à nobis proficisci. Meum erit persuadere patri, quòd si militarem quoque vitam ille voluerit eligere, perutilis erit dicẽdi vis, & copia per studia liberalia quęsita. Hęc ego, inquam, si efficere potuero, iam illum tu seorsum, atq; in alieno solo tecum habẽs, vbi nec pater, nec propinquorum aliquis impedire ac perturbare possit, summa illum cum facilitate formare poteris, moresq; illius ad id componere, vt veluti in monasterio ita tecum viuat. Cæterũ tu mihi hac in parte consenti, mecumq; salubrem istam functionẽ simulaturũ pollicere: non parua res agitur, nõ pro minimis deprecor, de filij mei anima certamen est atq; periculum: non ergo spernas cunctorum amantissimum, mihiq; luce ipsa chariorẽ periclitantem: eripe illum laqueis vndiq; iam paratis & positis, educ ex procella & tempestate & turbine. Sin vero tu gratiam præstare nolueris, deum iam medium nostrũ appello, & testem voco, me quidem nihil eorũ omisisse quæ ad huius pueri salutem pertinere videbantur, mundumq; me esse à sanguine pueri istius. Quòd si quid illũ D eiusmodi cõtigerit pati, quale vt patiatur fieri vehemẽter potest, quippe iuuenis, & in tantis deliciis degẽs, tantaq; vitæ negligentia: abs te & de tuis manibus requiret deus animã pueri istius. his plura etiam adiiciens, miserabiliterq; & vehementer illachrymãs, persuasit tandẽ vt hoc negociũ susciperẽ, atq; cum his mãdatis à se dimisit. Nec sanè inanis fuit ista machinatio, nec religioso matris voto diuina pietas defuit. Ita enim puerũ illũ breui egregius ille pædagogus exercuit, tantamq; in eo flammam desiderij cœlestis accendit, vt cũcta simul repente abiiceret, atq; ad solitudinem conuolaret: alioq; rursus indigeret fræno, quod illum ab intempestiua illa & vehementi exercitatione ad moderatiorẽ posset cõmodioremq; conuertere. Nanq; metuendum valde videbatur, ne repẽtino hoc & immaturo studio rẽ ipsam totũ reuelaret, matriq; & pædagogo, & omnibus vbiq;

monachis

monachis grauissimum bellum excitaret. Si enim fugã A istam subitamq; mutationẽ præsensisset pater, nunquã profectò destitisset omnia moliri & facere, vt sanctos illos fugaret atque affligeret: nec eos modo qui illũ recepissent, sed alios quoque vniuersos. Hũc ergo puerũ insignis ille institutor assumens: hæcq; & his plura illi allegans, cœlestis quidẽ philosophiæ desiderium in eo durare permisit, & pręterea vt cautus fieret, curauit: vrbem tamẽ vt habitaret, studiaq; liberalia vti cœperat, persequeretur, induxit, ita eum coæuis quoq; maximo emolumento futurum persuadens. Quod quidem ope ræpreciũ esse videbatur, non modo sanctorum illorũ, aut matris, aut pædagogi gratia, sed pueri ipsius quoq;. Si enim initio statim in illũ irruisset pater, timendũ satis erat, ne philosophiæ plantas cõmoueret, vel etiã penitus conuelleret, quippe teneras & recẽter positas: sin vero processu tẽporis optimis ille, firmissimisq; radi- B cibus niteretur, vehementer cõfidebat, quantalibet pater ageret, nunquã illũ mouendũ loco, neq; vlla omnino ratione cessurum: quod & factum est, nec illum fefellit spes. Pater enim lõgo post tẽpore illum adorsus, vehementiq; cum impetu irruens, non solũ in nullo ædificiũ inclinauit, aut lęsit: verum firmius quoque validiusq; monstrauit. Condiscipulorũ vero plurimi tandem ex illius contubernio familiari profecerunt, vt eiusdem instituti fierent æmuli: habebat quippe ille domi qui se perpetuo moderaretur, ac veluti statua iugiter sub artificis manu cõstituta, ornatior indies euadebat, ingentemq; animo decorem assidue adiiciebat. Et quod est profectò mirabilius, exteriori quidẽ cultu nihil à cęteris differre videbatur. Nõ enim agrestibus vel incomptis erat moribus, non comæ negligentia, nõ amictus vilitate nobilis: sed erat cõmunis habitu, voce, C aspectu, & cæteris omnibus. Quibus ex rebus factũ est, vt facilius plurimos contubernaliũ inter retia sua includeret, cum haberet intrinsecus incredibilem latentem sapientiam. Deniq; si quis illũ domi vidisset, vnũ ex eis esse putauisset, qui mõtes & deserta incolũt. Domus enì ita illi dispositа & parata erat, vt in nullo monasterij diligentiã desideraret, nihilq; necessariis amplius habebat. Tempus autem omne in diuinorũ librorum lectione cõterebat. Erat enim ingenio celeri, atq; ad percipiendas disciplinas acutissimo. Itaq; externæ illi eruditioni breuissimã distribuens diei partem, reliquum tempus omne pepetuis orationibus, diuinisq; literis instabat, ac sine cibo tota pseuerabat die. Imò vero non vnum, aut duos tantũ, sed plurimos interdum dies sine cibo vllo trãsigebat. Noctes præterea totas in eiusmodi consumebat studiis, lachrymis, orationibus, D sacrisq; lectionibus vacans. Hæc autẽ omnia pædagogus ille nobis clàm annunciabat. Indignabatur enim puer ille vehemẽter, ferreq; vix poterat, si quid eiusmodi efferri cognouisset. Dicebat ergo vestem illum sibi ex cilicio parasse, eaq; noctibus vestiri solitũ, eo scilicet consilio, vt celerius euigilãs surgeret, aliaq; prorsus omnia ad imitationẽ monachorum illi diligentissime parata erant, atque egregius ille institutor, deũ iugiter ingẽti cũ lętitia benedicebat, quòd adeò leues huius philosophię pennas puero largitus esset. Itaque si quis mihi nunc quoque eiusmodi animũ ac pædadogũ daret, aliaq; similiter se polliceretur curaturũ, incredibile est q̃ id fieri optarẽ etiam amplius lõge quàm parentes ipsi. Sic enim profecto copiosiori ex lucro magis gauderemus, cum possent eiusmodi & per vitã, & per ætatem, & per iuge contuberniũ coæuos etiam lucrari. Verum

enim nullus est qui hęc se spondeat exhibiturum. Cum vero nullus sit, incredibilis sanè immanitatis esset, eũ qui nec sibiipsi auxiliari posset, & iacens vulneribus innumeris confoderetur, aliosq; impediriores faceret, in medio concidi permittere, quum deberet ex media dimicatione submoueri. Nãque meritò similiter in eum ducem animaduertẽdũ esset, qui alacres & pugnare valentes milites ex prælio abduceret, & qui eos qui saucij iacerent, aliisq; perturbationi & impedimẽto essent, sic semper iacere in medio iuberet. Verũ quia plurimi parentum instant vehementius, liberosq; suos & eruditos & disertos singuli videre cupiunt, veluti certum & plane exploratum habeant, ad summum illos eloquentiæ culmen prouehendos: aduersus istos nolo equidẽ contendere, nec dicam illos spe sua destituẽdos, idq; interim concedã, & eminẽtissimos illos in ea re fore, & ad B summũ prouehendos. Sit autẽ nobis duarũ rerum optio proposita, vt vel ad magistros proficiscẽtes, eruditionem assequi contendant, vel abeuntes ad solitudines, virtutes animi, salutemq; perpetuã conquirere decertent: vtro igitur in studio obtinere præstat? Nam siquidem in vtroq; valeamus, & ego id volo: sin vero alterum sit eligendũ, satius erit quod præstabilius eligere. Ita sanè, inquiunt, sed hoc ipsum vnde nobis constare poterit, quòd stabit ille, perseuerabit, neque proposito decidet omnino? Multi enim exciderũt. Et ego tibi respondebo: Vnde vero tibi cõstat, quòd nõ perstiterit, neq; perseuerabit? Multi enì sunt qui perseuerauerũt, & quidem longe plures q̃ qui exciderũt. Itaq; istorum gratia magis cõfidendũ est, quàm illorũ metuendũ. Cur autẽ in ipsis liberalibus studiis hoc ipsum nõ metuis, vbi maxime timendũ est? Nanq; apud monachos quidẽ ex ingenti multitudine vix pauci lapsi sunt: in schola vero liberalium disciplinarũ ex plurimis vix pauci ad summam peritiã prouecti sunt. Nec solũ istis rationibus verum aliis quoq; plurimis meritò id magis metuendum videatur. Quippe & pueri obtusum ingeniũ, & magistrorũ imperitia, & pędagogi negligentia, & patris occupatio, & sumptuũ mercedũq; defectio, & dissimilitudo morũ, contubernaliũq; atq; in discẽdo sociorũ nequicia, & inuidia, & liuor, aliaq; plurima, quo minus ad finẽ destinati studij pertingat, nonnunquã impedimẽto sunt. Neq; ista solũ quæ diximus, verum post ipsorũ quoque studiorum finem, alia etiã quæ impediant, imminent. Quum enim illa omnia impedimenta prętergressus, ad ipsum eruditionis culmen euaserit, nec vllo eorum retardatus fuerit, aliæ rursus illic insidię sunt positę. Nanque & principis ignauia & inuidia eiusdẽ artis D sociorum & consortũ, & difficultates temporũ, & amicorum solitudo, & ipsa sæpenumero rei familiaris inopia, ab ipso fine nonnunquã excluserunt atque abiecerunt. Atqui in monachorũ institutis nihil horũ videas: illic enim vna tantum re opus est, nobili scilicet atque eximia alacritate animi: hæc si adsit, nihil quo minus quisque ad summã virtutem perueniat, impedire poterit. Quam igitur iniquũ simul & indignũ est, vbi quidẽ sunt spei optimæ pleraq; indicia manifesta & vicinior, ibi desperare & tremere: vbi vero spes ipsa & lõginquior est & tantis impedimentis intercipitur, illic non desperare, imò vero rei difficillimæ spes sibi maximas proponere? Quod sanè faciunt qui in ipsis eloquentiæ studiis, non ea quæ sæpius contingunt tristia, sed quæ perraro lęta considerãt. Cumq; in monachorũ vita & instituto, vbi spes optima & certissima est, ad ea solum quæ tristiora sunt, inclinẽtur, in ipsis liberalibꝰ studiis,

vbi maximę difficultates ſunt,meliorum tantum ſpem A in animo verſant. Quanquam illic nonnunquā cum ea ſimul omnia conuenerint,quæ debēt neceſſario cōcurrere, ad ipſum iam finem immatura mors irruens, poſt innumeros labores illos,ſudoresq; frequētiſſimos, athletam ipſum ſine coronis abripuit, quæ ſi in medio monaſtici certaminis contingat:tum vero bellator ipſe hinc maxime illuſtris & coronatus proficiſcitur. Itaque ſi futuri vereris incertum, id in primis in ſtudiis humanitatis faciendum eſt, vbi ne ad extremum perueniatur,plurima ſunt impedimento. Tu vero illic quidem reſides,& tempora expectas longiora, nihil eorū quæ in medio ſunt,cogitans,non ſumptus,non ærumnas,non incertum euentum,ſed ad finem tantummodo reſpiciens. Hic vero cū nec dum veſtibulum ipſum filius ingreſſus ſit, necdū decorā iſtam honeſtiſsimāq; philoſophiā attigerit,iam metuis,iam trepidas,iam co B gitando deſperas: atqui ipſe pauloantē dicebas:Quid enim:Is ne qui vrbē habitat,qui domū habet & vxorē, ſeruari non poteſt?An vero ſi cū vrbe & vxore & familia & domo ſeruari quis poteſt, non longe id facilius, aptius,melius poterit, ſi fuerit is liber? Neq; enim eiuſdem eſt,nunc quidem ſaluti cuiuſpiam conſidere,quālibet ille ſeculo obſtrictus fuerit,quaſi ſic etiam acquiri ſalus poſit: nūc vero quantūcunq; liber omnibus euaſerit, vereri & metuere, quaſi ne ſic quidem ad virtutē & probitatē aſpirare poſsit. Nam ſi is qui vrbem habitat,ſic indubie ſeruari poteſt,vt tu modo dicebas: multo ſanè magis poterit, ſi ſe ad ſolitudines contulerit. Quid eſt ergo cur ibi ſalutē deſperes, vbi minime debueras:ibiq; non metuas, vbi maxime pauere debuiſti? At,inquies,eiuſdē criminis non eſt,eum qui ſeculo addictus ſit peccare, & eū qui ſemel ſe ac penitus deo de- C uouerit,religionis propoſito excidere. Neq; enim ambo eadē ex altitudine decidunt, ita nec eadē quidē vulnera ſuſcipiunt.Fallis teipſum prorſus ac decipis, ſi putas aliud à ſecularibus viris, aliud à monachis requiri. Hæc enim ferè ſola eſt in vtroq; genere vitæ differētia, q̄ illi quidē matrimonij ſe vinculis conſtringūt,hi vero his liberi perdurāt. In reliquis vero cōmunis, atque eadē ab vtriſq; vitæ totī° ratio requiritur,eiſdē pro culpis pœna vna omnib° debetur. Nam qui fratri ſuo iraſcitur ſine cauſa, ſiue ille ſecularis, ſiue monachus fuerit,deū ſimiliter offendit. Atque is,qui mulierē reſpicit, & concupiſcit eā, quolibet in vitæ ſtatu fuerit, eadem adulterij plectetur pœna. Imò vero vt aliquid ex nobis addere,quod rationi conſentaneū videatur audeam°, magis ſine vlla ſpe veniæ peccabit,qui ex ſeculo id ſcelus admiſerit. Neque enim par facinus admittere vide- D tur,qui vxoris ſolatio ſubnixus, decore mulieris irretitur,atque is qui eiuſmodi auxilio,& infirmitatis remedio deſtitutus hac interdū peſte corripitur. Rurſus qui iurat,ſiue hoc,ſiue illud fuerit, pari omnino pœnæ ſubiacebit. Neq; enim Chriſtus,cum de his monita ederet, legesq; ſtatueret, ita diſtinxit, vt diceret, ſi quidē is qui iurat monachus ſit,à malo iuſiurandū eſt:ſin vero monachus non fuerit,nō iam à malo eſt:ſed abſolute omnino dixit: Ego autem dico vobis, ne iuretis penitus. *Matth.5.*
Luc.6.
Rurſumq; cū diceret, Væ ridentibus:non addidit,monachis,ſed abſolutiſsimam ſententiam de omnibus tulit. Atque idē in cæteris mādatis ſuis maximis & admirandis facit. Cū enim dicit,Beati pauperes ſpiritu, beati qui lugent, beati mites, beati qui eſuriūt & ſitiunt iuſticiam,beati miſericordes,beati pacifici,beati qui perſecutionem patiuntur propter iuſticiā,beati qui & fan- *Matth.5.*

da,& infanda propter me & meū nomē ab his qui ſunt foris,patiuntur:nec monachi, nec ſecularis nomē adiecit: cæterum iſta diſtinctio ex hominū extimatione introducta eſt. Sacræ vero literę nihil horū penitus nouerunt,ſed omnes monachorū vita & inſtituto viuere volunt,etiā ſi vxoribus fuerint adiuncti. Audi denique quid Paulus moneat, quē cū nomino, rurſus Chriſtum prędico. Hic itaq; cum ſcriberet vxoratis hominib°, filiósq; nutrientibus, omnē ab illis monaſticæ vitæ diligentiā requirit. Nanq; delicias omnes penitus abſcindēs,ſiue quæ ad cultū veſtiū,ſiue quæ ad cibos pertinēt, his verbis admonet:Mulieres,in habitu ornato, cū pu- *1.Tim.2.*
dore & caſtitate ſemetipſas ornare, nō in tortis crinibus,aut auro,aut margaritis, aut veſte precioſa, & rurſus,Quæ autē in deliciis degit,viuēs mortua eſt: & rur- *1.Time.5.*
ſus, Habentes cibos & tegumenta his contenti ſumus. Quid amplius poſſet aliquis à monachis exigere? Rurſus vero cū alius linguā cōtinere admoneret, ſeueriſsimas leges cōſtituit,& tales leges, quales monachis ipſis implere negocij nō minimi eſt. Non enim turpitudinē tantū,ac ſtultiloquiū dānat,verū ipſam quoq; ſcurrilitatē ſeueriſsime caſtigat & iugulat. Neq; iracūdiā ſolū & furorem,& amaritudinē,ſed ipſum etiā clamorē ab ore fideliū arcet & reſecat. Omnis enim,ait,iracundia, & furor,& conuiciū tollatur à vobis cū omni malicia. Num iſta tibi parua videtur:Ergo paululū expecta, dū his longe maiora referamus, quæ de tolerātia malorū *1.Theſſa.5.*
omnibus pręcipit. Sol,inquit,nō occidat ſuper iracundiā veſtrā: videte ne quis malū pro malo cuiquā reddat,ſed ſemper quod bonum eſt,perſequimini,& inuicē & in omnes. Rurſumq;: Noli vinci à malo, ſed vin- *Rom.12.*
ce in bono malū. Vidiſti ne philoſophiæ, & lōganimitatis magnitudinē ad ipſum ſupremū culmen aſcendē tem? audi quid de charitate etiā loquatur,quę caput bonorū omniū,& ſumma eſt. Cum enim illā vehemēter extolleret,eiusq; merita inſignia proſequeretur, eandē ſe à ſeculi hominibus exigere oſtendit,quā à diſcipulis Chriſtus. Vt enim ſaluator hūc tandē extremū ait eſſe charitatis finē, ſi quis animā ſuā pro amicis ponat: ita *1.Corin.13.*
Paulus quoq; idipſum ſignificauit,cum diceret: Charitas non quærit quę ſua ſunt,atq; eiuſmodi charitatē ſequi nos iubet. quid igitur hac philoſophia maius,aut dignus inquirere poſſemus? Cum enim & furore, & iracundia, & clamore, & pecuniarum cupiditate,& ventris ingluuie, & magnificētia veſtium, & inani gloria, & aliis ſeculi rebus ſuperiores eſſe nos iubeat,nihilq; cōmune habere cum terra,cumq; mortificare mēbra noſtra præcipiat, conſtat profecto ipſum nō minorem à nobis vitæ diligentiam requirere quàm requirat à diſcipulis Chriſtus: vſq; adeò vero peccatis eſſe mortuos iubet,ac ſi iam & mortui,& ſepulti ſimus. Idcirco enim *Roma.6.*
ait: Qui autem mortuus eſt,iam iuſtificatus eſt à peccato. Nonnunquā vero ad ipſius quoque Chriſti imitationem ſumma vi exhortationis inducit. Cum enim nos diligere admonet, inde potiſsimum ſumit exempla:ita cum ad malorum quoq; tolerantiā, atq; ad humilitatem hortatur. Cū itaq; non monachos tantū vel apoſtolos,ſed ipſum etiā Chriſtum imitari nos iubeat, eisq; qui non imitantur,ſupplicia maxima intētet: quatu tandem ratione illam dicis eſſe maiorem altitudinem? Eandem enim omnibus aſcendere propoſitum, & imperatum eſt. Sed hoc planè eſt quod euertit orbē vniuerſum,quòd ſumma vitæ bene agendæ diligentia monachis opus eſſe arbitramur, cæteris negligēter viuere licere. Non ita ſanè,non ita eſt,ſed eadem ab omnibus

nibus philoſophiæ ratio requiritur: atque id equidem A vehementer affirmauerim,imò vero non ego, ſed ipſe iudex omnium Chriſtus. Sin vero tu adhuc hæres, & titubas: age rurſus tibi eiſdem verbis aures repleamus, vt omnis abs te & malicia,& infidelitas fugetur. Faciā autem huius rei documentum ab ipſis cruciatibus diei illius horribilis,nimiumq; metuendæ. Diues profecto ille,non quòd monachus crudelis fuerat,idcirco vehementius cruciabatur: ſed ſi quid loqui ex nobis audeamus,quod tamen veritati contrarium non ſit,ideo exurebatur maxime,quòd ſeculo deditus cum eſſet, & in diuitiis ac deliciis degeret, & purpura operiretur,Lazarū ſuprema inopia vexatū aſpernatus eſt. Virgines itē, quia clementia & humanitate caruerunt, ideo cœlesti thalamo excluſæ ſūt: & vt ipſe aliquid adiicia quod verisimile exiſtimo, nō ſolū cruciatus illis additi nō ſunt virginitatis gratia,ſed ob eandē ipſam mitiores quoq; B pœnas exceperunt. Neq; enim illis dictū eſt: Ite in ignē ęternum,diabolo & angelis eius præparatū: ſed ſolum, Nō noui vos. Sin vero dicat aliquis, hoc idē eſſe quod illud eſt,neq; ego contendam: quod enim mihi nunc maxime incumbit,id profecto eſt, vt oſtēdam monachorum vitam grauiora non attrahere ſupplicia, verū iiſdem quoq; peccantes ſeculi homines,obnoxios fieri. Is etiam qui ſordidis veſtibus amictus fuit, quiq; centū numos ſumma improbitate requiſiuit, non quòd monachi fuerunt,ea paſsi ſunt,quæ paſsi referuntur:ſed alter ob fornicationem, alter quòd non donaſſet iniurias, perierunt. Sed & alios quoq; qui tum punirētur, ſi quis inquirat diligentius, pro peccatorū tantū meritis eos cruciatus perpeti animaduertet. Neq; vero in inferendis ſolum cruciatibus, ſed etiam in ſanciendis legibus id Chriſtum feciſſe reperies. Etenim cum dicit: Ve C
Matth.11. nite ad me omnes qui laboratis,& onerati eſtis, & ego reficiam vos: tollite iugum meum ſuper vos, & diſcite à me,quia mitis ſum,& humilis corde,& inuenietis requiem animabus veſtris: non monachos tantum alloquitur,ſed & omne prorſus hominū genus. Itemq; cū iubet per anguſtam viam ingredi: non iſtos modo,ſed omnes omnino homines hoc imperio conuenit. Cūq; odiſſe animam ſuam in hoc mundo,atque cętera eiuſmodi iuberet,nullum hominum genus excepit. Cū vero non omnes alloquitur,neque iura & leges omnibus conſtituit,hoc ipſe nobis inſinuat aptius. Denique cum
Matth.19. de virginitate loqueretur,adiunxit: Qui poteſt capere, capiat: neq; omnis adiiciens, neq; id in præcepti ordine ſtatuens. Ita Paulus quoq;: nam omnibus locis magiſtrum imitari deprehēditur: cū in hanc incidiſſet materiā, aiebat: De virginibus autē præceptū domini non D
1.Corin.7. habeo. Itaq; quòd ad eandē vitæ diligentiā, ſupremūq; perfectionis faſtigiū per diuinas leges pariter & ſeculares & monachus cogantur: quodq; ambo ſi eciderint, æqualia ſint excepturi vulnera, neminē iam quantūlibet ille ſit contentioſus, & impudens, contradicturum exiſtimo. Hoc autē apertiſsime oſtenſo, age illud quoq; inquiramus: ſi tamē inquiſitione opus eſt in re tā manifeſta, vtrius ſit pronior ac facilior lapſus. Pudiciā quidem is,qui vxorem habet, facile ſeruare poſſe videtur, quippe ſolatio nō minimo ſuffultus: cæterū in reliquis nulla cōparatio eſt: verū ſic quoq; plures longe videas lapſos ex coniugatorū, quàm ex monachorū ordine. Neq; enim tam multi ex monaſteriis ad matrimonia accedunt,quàm ex iugali thoro ſe ad ſcorta recipiunt. Quòd ſi in eis certaminibus quæ facillima illis toleratu ſunt, quippe thoro legitimo ſubnixis, ita ſe ſuperari facile permittūt: quid tandē in aliis perturbationibus acturi exiſtimantur, quibus longe amplius quàm monachi pulſantur? Nam concupiſcentia quidē, ardorq; congreſſus muliebris his vehementius imminet, quippe vxorum contubernio,& ſolatio carentibus: reliquę vero perturbationes cū his vicinius propinquare vix poſsint,illos per vim ſubiiciūt, atq; in ſuum caput impellunt. Sin vero in eis ipſis, in quibus bello vehementiore perturbantur,iſti magis obtinent,victoresq; fiūt, quàm hi quibus id ineſt leuiſsimum,& ferè nullū: conſtat profecto longe eos facilius ea quoq; vicia ſuperaturos,à quibus nihil ferè perturbationis patiuntur. Nā & pecuniæ amor,& deliciarum ac potentiæ,cęterarūq; rerum deſiderium facilius ab his, quàm à ſecularibus vinci,ſubigiq; conſueuit. Vt igitur in prælio & pugna eam belli partem leniorem eſſe dicimus, nō ex qua alterni ac iuges mortui ſuper inuicem cadūt, ſed ex qua pauciſsimi & rari: ita de his quoq; ſtatuere & decernere debemus. Quippe habendi immodicam cupiditatē, is lōge facilius vincet,qui in montium verticibus moratur, quàm qui mediis in rerū perturbationibus verſatur: nam iſte quidem facillime capitur. Eum vero qui captus cupiditate iſta fuerit,in eorum numero qui venerantur ſimulachra & colūt, numerari certum eſt & definitum: atque is quidē ſi pecunias habuerit, nunquā profecto proximos contemnet, ſed ipſas omnes in illorum vſus facillime impendet: hic autem non modo eos aſpernabitur, verum non ſecus eos atque alienos tractabit, iniuriisq; & incommodis omnibus afficiet. Quod profecto genus aliud eſt ſeruiēdi idolis, & quidem priore illo deterius & grauius. Et quid me neceſſe eſt proſequi reliqua, quæ monachis quidem facillima ad ſuperandum ſunt, ſeculi autem homines nullo negocio,ingentiq; facilitate deiiciunt? Cur ergo,non panidus trepidas,cum ad eam vitā filium adducis,in qua viciis omnibus capi facillime poſsit? An parum tibi videtur ſeruire idolis, ipſisq; infidelibus deteriorem eſſe, deiq; ſeruitium operibus ipſis abnegare? Quæ quidem omnia multo facilius hi,qui ſeculo addicti ſunt,patiētur,quàm monachi. Videsne vt callida tergiuerſatio metus iſte ſit? nam ſi metuendum fuiſſet,non vtiq; eſſet illis metuendum: qui fluctus & procellas fugerent atq; omni ſtudio ad portum feſtinarent: ſed eis qui hyeme ingenti & turbine inuoluti iactarentur. In vita enim ſeculari & plura ſunt & paratiora naufragia: quòd & plura ſint quæ perturbēt,& qui eam vitam degunt, negligentiores atque adeò inualidiores ſint,quàm vt aduerſus ea ſtare poſsint. In monachorum autē vita profecto & fluctus tanti non ſunt,ſed contrà penitus ſerenitas ſumma & tranquillitas,& ſtudium longe excellētius aduerſus eam fluctuū rabiem pugnaturorū. Quocirca nos eiuſmodi ad deſerta pertrahimus,non vt cilicio induātur,torquēsve ferreos ſibi circumdent, aut cinerem ſubſternāt ſolum, ſed vt in primis vicia effugiant eligātq; virtutes. Quid igitur? Omnes ne qui matrimonij vinculis aſtricti ſunt,peribunt? Nō equidem id dico,ſed maioribus,vt ſeruari poſsint, laboribus eis opus eſſe cōfirmo,ob imminentē neceſsitatē. Nam eo qui ligatus fuerit, is qui ſolutus eſt & facilius longe & expeditius curret. Nū ergo maiore ille idcirco mercede donabitur,illuſtrioribusq; coronis? Minime vero. Sibi enim ille hāc neceſsitatē conſciuit, cū liceret effugere,ſi vellet. Quoniā igitur vt apertis documētis declaratū eſt,iiſdē ſumus obnoxij,quibus & monachi: facilioré percurram° viā, liberosq; noſtros ad eā pertrahamus,

Universidad de Deusto
Biblioteca

hamus,nō illos demergamus, neq; ad vicinorū prærupta hostiū,immaniumq; Barbarorū vice præcipitemus. Hæc enim si quis alius facere tentaret, non esset adeo horrendum & execrandum. At vero cum parentes ipsi qui secularium rerum omniū periculum fecerunt, qui rebus ipsis quàm sit friuola & nulla vitæ mortalis voluptas didicerunt, adeò insaniant, vt alios quoq; ad eā ipsam trahere nitantur, quia ipsi iam frui per ętatē prohibentur: cumq; seipsos ex his quæ ante peccauerint infelices & miseros agnoscere & dicere haberēt, alios in easdē miserias præcipitant: atq; ista cū iā mors vicina est & iudicium, horrendiq; illi cruciatus: quęnam excusatio relinquitur, quæ venia, quæ misericordia? Neque enim suorū tantū peccatorū pœnas dabūt, sed eorum quoq; quæ filij peccarūt, siue fallere illi filios potuerint, siue non potuerint. At fortasse filiorū filios videre cupitis. Quo modo id tandē, cū ipsi tam improbi parentes sitis? Neque enim patrem facit generatio. Quod ipsi quoque patres testari solēt, qui filios cum viderint ad summum viciorum culmē peruenisse, quasi non sint illi sui, sic eos à se abiiciunt & abdicant: neq; generatio ipsa, neq; affectus naturalis, neq; aliud aliquid eiusmodi ipsos, quo minus id faciant, cōtinere potest. Itaq; ne ipsi quidē patres horū digni esse iudicentur, quibus philosophiæ ratione longe inferiores & deteriores sunt. Sed cū ipsos nō minus spiritu quàm carne genuerint, tunc etiā nepotes quærant. Nam tunc solum etiā videre eos poterunt. Sunt enim, sunt profecto illis filij, non ex sanguinibus, neq; ex voluntate carnis, neq; ex volūtate viri, sed ex deo ipso generati: atq; hi filij, nō pecuniarum gratia luctū parētibus, aut mœsticiā inducūt, non matrimonij, nō alterius cuiusque rei, sed omni illos hac cura liberos immunesq; dimittētes, maioribus longe illos, honestioribusq; voluptatibus afficiunt, q̄ si essent illi naturales patres. Neq; enim est eadē vtriusq; generationis ratio, neq; vt carnales filij, ita spirituales quoque nutriūtur: sed longe isti excellētius & dignius, idcirco parētes quoque copiosiore lætitia afficiunt. Illud præterea adiiciendū, quòd hi qui resurrectionis fidem non suscipiunt, mirū nō est, si in eiusmodi lugeāt & lamentētur: quippe quibus sola hæc posteritatis spes & consolatio reliqua esse videatur. Nos vero qui cœlitus edocti, mortem soporē esse existimamus, quibus præcipitur præsentia omnia despicere: qua tandem venia digni erimus, si in eiusmodi lugeamus, filiosq; videre cupiamus, atque hîc relinquere, vnde ipsi transire festinamus, & vbi cū simus ingemiscimus? Verū ista ad eos qui capaciores rationis sunt dixerimus. Si qui vero fuerint studiosi corporis, atque huic seculo penitus affixi, illud imprimis dicem⁹, quod incertū est, an ex matrimonio liberi sint secuturi: sed etsi nati illi fuerint, maioris inde mœroris occasio sequetur. Neque enim tantū ex ista liberorū procreatione lætitiæ, quantū ex assidua cura & anxietate mœroris acquirimus, dū illis omnia quotidie timere cogimur. Et cui, inquies, villas, ędes, mācipia, aurumq; relinquemus. Nam & ista illos conquerētes audio. Ei profecto, qui hæc antea hæreditario iure possessurus erat, nuncq; tanto magis, quanto hęres ipse & securior & tutior est. Hac enim in vita plurima sunt, quæ illa corrūpant & demoliantur: nam & tineæ, & longitudo tęporis, & latrones, & calumniatores, & inuidi, & futuri incertū, humanarumq; rerum varietas, & mors tandē ipsa, & pecuniis, & prædiis, & villis filium profecto tuum spoliassent. Nūc vero editiori atque tutiori in loco diuitias reposuit, locum inuiolabilem reperiēs, ad quē nulli ex his quæ dicta sunt aspirare fas est. Is vero locus cœlum est, nullū impetum metuens, nullisq; insidiis peruiū, omniq; soli fœcunditate feracius, atque ingenti cū fœnore depositorū fructus lætissimos his, qui ea deposuerint decerpēdos præbens. Nō igitur nunc ea verba dicēda sunt, sed si seculo se dedere mallet filius tuus, tunc ingemiscendum & lamentandum esset, atque talia dicendum: Cui modo villas relinquemus, cui aurum, cui pecunias reliquas? Nunc enim tanta proprietatis & dominationis est copia, vt ne tum quidem cum vita excesserint, eo dominio frustrandi sint, sed tūc maxime rerū suarum lucris potituri. Quod si tu hac etiā in vita cupis illum dominum videre, demulcetq; te blanda dominationis appellatio: id quoque monacho, q̄ seculari videas excellentius contingere. Quis enim oro te, dominus dicendus est? Illēne, qui summa cū facilitate pecunias impendit & erogat, an is qui præparcitate & auaricia eas cōtingere non audet, sed suffodit atq; humo abdit, suisq; ita abstinet tanq̄ profecto illa nō sint sua? Qui inaniter & absque ratione impendit rem suā, an qui summa cū moderatione id facit? Qui in terra seminat, an qui in cœlo? Qui nō sua omnia quibus voluerit erogare permittitur, an qui omnibus eiusmodi tributa exigētibus liber euasit? Ei quippe qui prædia sulcat plurima, quiq; mundi se negociis addicit, cōplures plurimis ex locis imminebunt, vectigalia persoluere cogētes, suasq; partes quiq; repetentes: ei vero qui clementer in pauperes erogat, nemo prorsus erit, qui obstrepat, nemo qui minas vllas intentet. Et hoc igitur ex loco insigniori iste potioriq; dominatione beatus est. An vero tu illū dominum dices rerum suarum, qui meretricibus & gulæ illecebris & assentatoribus & parasitis patrimoniū effundit, & gloriæ suæ maculā acquirit, salutēq; suā prodit, atque ab omnibus ridetur: qui autē ad conquirendam verā, sempiternamq; gloriā, atque ad immortalia consequenda cōmoda, vtq; diuinis monitis obtēperet, illud sapientissime dispensat, eum non iam esse rei suæ dominum quereris? Nónne ergo idē facis, ac si perspiciēs quempiam in subterraneos aliquos meatus vel cuniculos rem suam proiicientem diceres eum verè rei familiaris suæ dominum: sin vero necessariis vsibus dispensantem intuereris, vt qui rerum suarum nō haberet potestatē, ita illum lamentarere? Imò vero nō eis qui rationabiliter patrimonia consumunt, sed eis qui in perniciem sui capitis id faciunt, isti conferendi sunt. Denique præclarū hoc impendēdi genus & illustriorem eum & ditiorem & potentiorem faciet: illud vero perlasciuū & luxuriosum, non modo odiosum & execrabilem, sed extremæ quoque damnationi obnoxium & obstrictū reddet. Quid ergo? Post matrimonium, inquies, & liberos non licebit hanc philosophiā apprehendere, cum ad senectutem filius peruenerit? Et quis tandem ille erit, qui polliceatur ad extremam nos prouchēdos esse senectutem, quodq; cum ad illam peruenerimus, hac in voluntate & sententia perseuerabimus? Neque enim sumus domini præstituti ac definiti vitæ nostræ tęporis, atq; hoc Paulus nos docuit cū diceret, Dies domini sicut fur in nocte ita veniet. Neque rursus in eadem semper alacritate propositi cogitationes nostræ perseuerant. Quocirca sapiens quidam admonet dicens: Ne moreris cōuerti ad dominū, neque differas de die in diem, ne forte cum tu moram trahis, conteraris, atque in tempore vltionis pereas. Nempe si nihil horū quoque incertum esset, ne sic quidē liberos nostros

1. Thes. 5.

Eccle. 5.

nostros differre deberemus, ne tāta detrimenta, quāta mox aperiemus ex dilatione ista paterētur. Esset enim profecto incredibilis amentiæ & fatuitatis, imò vero summæ immanitatis, si cū iuueni opus esset adiutorio, aduersariusq; vehementer immineret, tūc illum iuberemus quietum agere, mūdanisq; immisceri negociis, ne capi facilius posset: cum vero vulneribus innumeris confossus iaceret, nullaq; ex parte esset integer, tūc illū vt se erigeret, atque armaret hortaremur, iacētem iam & saucium, atq; omnino debilē? Ita sanè inquies. Tunc enim & lucta leuior, & dimicatio facilior futura est, iā extinctis voluptatibus. Quænā tunc dimicatio, quę pugna erit, cū nullus sit compar qui nos prouocet, nullus qui prælio lacessat? Ita profecto, ne coronis quidē illustrioribus donabimur. Beatus enim, inquit, qui tulit iugum graue ab adolescētia sua: sedebit solitarius, & tacebit. Hic planè, hic miraculis inumeris est dignus, hic & laudari, & beatissimus meretur dici, qui rebelles insanosq; naturales mot⁹ ratione frēnare perrexerit, atq; in ipso impetu tēpestatis & turbinis illęsam seruarit naue m: verū nihil inde quoq; contēdamus. Sit etiā ista dimicatio si placet. Nēpe si esset in potestate nostra certaminis tēpus, rectè forsitan senectutē expectare possemus. Sin vero per omnē vitā nobis dimicandū est, atq; à prima ętatim ætate inchoandū, cū decē annorū esse cœperimus, ex ea quippe ætate eorū omniū, quę peccauimus rationē reddituri, pœnasq; daturi sumus: quod insinuant pueri illi, qui quòd Heliseū irridere ausi sunt, vrsis deuorandi permissi memorātur: & nunc ex eadē ętate iam in acie est standū, quādo bellū aduersum nos acerbius & grauius imminet, qua tu ratione tēpus illud certaminis⁹ statuis? Si enim ipsi diabolo potestatis iure imperare posses, vt atrocius immanire & pugnare desineret, videretur esse non irrationabilis hęc tua admonitio. Nunc vero dum tu illū, & pugnare, & ictibus me grauioribus pulsare permittas, si mihi contrà quiescendum statuas, imò sponte succumbendū: quid hac iniquitate & absurditate posit esse deterius? Quis, oro, nisi inimicus belli rabie dirius instāte, pugnantem armis exuit, atq; ita hostiū manibus tradit? Iuuenis est & imbecillus. Nónne idcirco maiore & cautione, & securitate illi opus est? Quā quidē vt possit consequi, summa cura & diligentia illi opus erit, atq; is qui eiusmodi est, in tranquillitate semper & quiete summa degere, nō mundanis negociis incūbere, neq; mediis fluctibus mersari debebit, vbi tumult⁹ ingens & perturbatio est. Tu vero contra penitus quibus bellū acrius imminet, & per ætatē, & per imbecillitatē, & per imperitiā, reiq; nouitatē, eos quasi iam perfecti bellatores sint reiq; militaris peritissimi, firmissimisq; viribus subnixi, in mediū certaminis pertrahis, nec permittis, vt prius ad solitudinem profecti vires sibi per exercitationē comparent: veluti si quis fortissimum virū, & qui millies hostem fundere posit, iubeat quietē agere, bellicisq; reb⁹ per meditationē assuescere: eū vero qui & rudis sit & imperitus, nec pugnā vnquā aspicere potuerit, ob hoc ipsum in media pugna versari debere statuat, difficillimęq; rei maiora impedimēta proponat. Ad hæc sciēdum illud quoq;, non licere post nuptias cuiquā suiipsius esse dominū, sed è duobus alterū necessario cōtingere, aut vxori semper, si ita voluerit, coniūgi: vel si cōtinenter viuere voluerit, ea dimissa, adulterij flagitio capi. Quid me prosequi necesse est educandorū liberorum summas necessitates, curasq; reliquas rei familiaris? quæ profecto tantæ sunt, vt omnem alacritatem

Psalm. 3.

propositi obtūdere, summamq; segniciē ac stuporē animis offundere sufficiant. Quocirca satius omnino, ac melius censeo eum, dū adhuc liber ac sui dominus est, ab ipso statim ætatis initio armare, nō eorum tantum gratia quæ dicta sunt, verū eius quoq; in primis quod dicendum est. Qui enim ad vitæ philosophię huic dare operam aggreditur, in hoc tempus omne conterit, vt posit ea, quæ in priori ætate admisit, peccata diluere, cunctumq; illi studium in hac duntaxat parte consumitur: & ne sic quidē sæpenumero illi quantum satis est temporis suppetit, sed ex hac vita proficiscitur, vulnerum reliquias secū ferēs. At vero qui à prima statim ætate se exercuit, viresq; sibi ad certandū cōparare studuit, non in hoc tēpus consumit, nec sedet curans vulnera, sed ab ipsis iam tyrocinij sui rudimentis meretur, atq; accipit palmas. Et illi quidem satis optandū videtur, eas pugnas omnes, in quibus victus fuerat repetita dimicatione superare: hic vero ab ipso ferè dixerim puericię aditu & limine tanquā è carcerib⁹ emissus, atque ad calcē cursu perpetuo properās fundit hostē, victoriasq; victoriis iungit, & velut Olympici certaminis victor, à primę ętatis flore per buccinationes ad senectutē proficiscitur, innumeris coronis insignitus caput. Quorū igitur in ordine cōstituere mauis filiū tuū? Eorū ne qui ob ingentē fiduciā, summæq; virtutis conscientiā, in ipsos etiā archangelos defigere obtutus valent: an eorū qui cū omnibus stant, extremūq; ordinē obseruant? Extremū enim sortientur penitus, eumq; ipsum tum demū, cum potuerint cuncta ea impedimēta percurrere, quę modo memoraui: cū scilicet neq; mors immatura præripuerit, neq; postea fuerint vxore impediti, neq; tanta negocia subierint vt nō possit ad curā priorum vulnerū sufficere senectutis tēpus, eamq; sententiā firmā semper, immobilēq; seruauerint. Cū enim simul hæc omnia cōuenerint, tunc quoq; vix inter extremā sortē statuētur. Horū igitur ex numero vis esse filium tuū, an eorū qui in phalāgis frōte eximia virtute emicant? Et quis, inquies, adeo miser & infelix est, quin hæc magis optet filiis suis? Verū consuetudinē, inquiūt, requirimus, nobisq; eos esse cupimus. Hoc ipsum ego quoq; & cupio & opto, nec minus sanè, quàm vosipsi, vt illi ad paternā domum redeāt, educationisq; & alimentorū vices parentibus referant: quibus profecto illi dulciores reperire non possent, verū hoc non modo ab illis exigimus. Quàm enim iniquū est, si vt assequantur studia liberalia, longo illos tępore patria arcemus, vtq; artem aliquā vulgarē ac mechanicā addiscant, domū quoq; ne accedant interdicimus, in magistri domo & prandere illos, & dormire iubentes: Cum vero nō ad humanā disciplinā, sed ad philosophiam cœlestē proficisci parāt, antequā id fiat, quod optam⁹, cōfestim trahere illos instituimus: atq; is quidē qui per extensum funē currere docetur, vt eius rei peritus fiat, non paruo tępore, & domo, & patria se abdicabit: nos autē eos, qui ad cœlū auolare discunt, domi cum parētibus claudem⁹? Et quid hac absurditate posit esse deterius? Nónne agricolas videtis, vt etiā cū satis properant laborū fructus carpere, acerbos tamē eos minquā metere sustineant? Ergo ne nos quidē intempestiue liberos nostros ab deserti cōmoratione reuocemus, verum studij cœlestis disciplinā in eis solidari permittamus, altisq; radicibus arbusta firmari: & siue decē annos, siue etiam viginti nutriēdi illi sint in monasterio, non perturbemur, non mœrore vllo afficiamur. Quāto enim amplius fuerint in schola virtutis exercitati,

Universidad de Deusto
Biblioteca

tanto ampliores vires adipiscentur. Sin autẽ tu mauis A atque ita videtur, tẽpus nullum certũ statuamus, sed ille terminus sit solus, qui ad maturam frugem perducat fatos in illis boni operis fructus, tunćq; solũ ex deserto redeant. Prius autẽ nullo modo. Nihil enim ex hac celeritate nostra cõsequi aliud poterimus, nisi vt illi nũquam ad maturitatem pertingant. Qui enim ante tempus radicis nutrimẽto destitutus fuerit, is profecto nec tempore aduenient iam vtilis vlla ratione erit. Quod vti ne fiat, toleremus interim bono animo separationem: nec solum illos non vrgeamus ad reditum, verum prohibeamus quoq; si voluerint ante tempus atq; immature remeare. Nam si ad summã virtutẽ profeceri filius tuus, cõmune lucrum erit & patri, & matri, & familiæ & ciuitati, & gẽtibus omnino omnibus: sin vero minus perfectus fuerit, ridiculus erit, contẽptus, abiectus, sibiq; ipsi & aliis noxius. Nõ igitur tanti illis in- B commodi, tantiq; detrimẽti causa simus. Nam quoties peregrè à nobis liberos dimittimus, tunc demum illos videre volumus, cũ ea consecuti fuerint, quorum gratia peregrinati sunt. Quòd si antea redierint, non tantũ ex peregrinatione ipsa voluptatis capimus, quãtum quòd frustra & intẽpestiue aduenerint, mœroris. An non extremæ dementiæ & iniquitatis est, non tantum studij ac solicitudinis in rebus spiritualibus ponere, quantum circa temporalia & fluxa mõstramus? Cũ enim illic adeò philosophice feramus separationem à nobis filiorum, vt eam extẽdi cupiamus, & prolixiorẽ fieri, dum aliqua ex ea gigni commoda constanter teneamus: hic in tantũ animi mollicie frangimur, vt ex hac pusillanimitate nostra, summa corrumpamus bona. Atq; id cum plurima habeamus solatia, non tantũ quòd illi se ad maiora ac digniora contulerint, & op- C tato fine potituri sint, nihilq; sit penitus, quod eã spem infirmet aut frangat, verum quod ipse quoque separationis modus, & periucundus sit, & facile possit tolerari. Nam cũ illi longinquius peregrinati fuerint, non eis cõgredi facile possumus, idq; cũ semper contingit, tum in primis quãdo senuerimus. Hìc vero assiduè ad illos proficisci possumus, atque ex eorum congressione fructus vberrimos cõsequi. Ita ergo faciamus, cũq; illi nondum ad nos proficisci possunt, ipsi illos adeamus, illis congrediamur, cũ eis familiariter loquamur. Maximum enim emolumentũ ex hoc eorũ contubernio, summamq; voluptatem consequemur. Non enim ex aspectu solum amantissimorũ filiorũ exultabimus, verum insigni profectu meliores facti, ita domũ remeabimus. Nonnunquã vero cum illis etiã vnà permanebimus, eiusdẽ philosophiæ amore capti. Tunc ergo so- D lum ipsos ad nos vocemus, cum vires summas fuerint adepti, atq; aliis etiam prodesse potuerint, tunc eos reuocemus tantũ, & non aliter, vt clarissima lux illa omnibus cõmunis fiat, vt lucerna super candelabrũ constituatur. Tum demum, tunc apertius inspicietis, quorum liberorũ vos parentes estis, quorũmve ij, quos modo maxime beatos dicitis. Tunc philosophiæ lucra cognoscetis, cum illi eos homines curarint, qui morbis grauissimis laborant, cum veluti benẽfici cõmunes & conseruatores & rectores prædicati fuerint, cum veluti cœlestes angeli cum hominibus in terra conuersati fuerint, cum illos intuebũtur omnes, cum in illos atq; in illorum nomen se cunctorum ora conuertent. Imò vero quęcunque dixerimus, nihil tale profecto dicturi sumus, quale in ipso experimento, & in rebus ipsis cognoscetis. Ista nobis vt dei leges facienda erant, si officiis humanitatis satisfacere vel aliqua ex parte curaremus. Non tum liberis nostris timores intentandi erãt, cum ad viriles annos peruenissent, sed cũ puericiæ ętatem agerent, moderandi illi & instituẽdi, formandiq; fuerant, nec posthac vnquã opus habuissent minis & terroribus. Nũc vero idẽ facimus, ac si medicus aliquis languenti ægroto nihil dicat, nihilq; per quod curari possit ab ægritudine ostẽdat: cũ vero corruptus fuerit & perditus, atq; insanabili morbo cõprehensus, tunc iã innumeras remediorũ leges cõstituat. Nam reliqui sanè legislatores tunc nos instituunt & monent, cũ fuerimus peruersi: sed non ita Paulus facit, verũ ab initio statim, atq; à prima ætate, virtutis magistras statuit leges, viciis omnẽ penitus aditũ adimens. Hæc est enim optimi atq; rectissimi magisterij norma, nõ prius vicia dominari sinere, postq; vt illa effugentur inquirere: verum cũcta facere, & vniuersa moliri, vt natura nostra viciis inuiolabilis fiat, atque inaccessa. Quocirca hortor & moneo, non modo alios qui hoc volunt facere nõ prohibeamus, sed ipsi quoq; adiutores accedamus, atque vnà seruantes inter vndarũ moles nauẽ, nihil omittamus, vt felici illa cursu, auris secũdis impulsa natiget. Nempe enim si hanc sententiã omnes amplecteremur, aliisq; omnib⁹ posthabitis natos nostros ad virtutẽ perducere institueremus, atq; hoc solũ operæprecium, reliqua omnia & superflua & ociosa esse arbitraremur, tanta nobis inde bona, tãta prouenirent cõmoda, quanta si dicere voluero, vereor ne inueniliter gloriari videar. Porrò si quis id certius addiscere voluerit, ex rebus ipsis celerius agnoscet, ingẽtesq; nobis gratias habebit, deoq; longe vberiores, cũ viderit cœlestem interris conuersationẽ germine læto pullulantem, atque inde in primis bonorum futurorum spem & resurrectionis fidem iam apud ipsos infideles quoq; obtinentem. Enimuero quòd ista iactantiæ verba nõ sint, hinc perspicuum est. Quoties illis eorum qui ad solitudines se receperunt, vitam exponere incipimus, nihil habent quod refragari possint, aut contrà obiicere. Cæterum huic tantũ rationi niti videntur, atq; inde contentionis occasionem sumere, quòd pauci ad culmen perfectionis euadunt. Si vero in ciuitatibus virtutũ fructus serererimus, legemq; aliquam & initium disciplina cœlestis acciperet, liberosq; nostros ante omnia admoneremus, deo amicos & familiarissimos fieri, spiritualesq; disciplinas aliarũ vice, atq; alias ante omnes illos doceremus, iamdudũ tristia cũcta desiissent, innumerisq; malis vita nostra caruisset: idque quod de beatitudine futuræ vitę dicitur, quòd inde ausugit dolor omnis & tristicia & gemitus, hic quoq; omnes consecuti fuissemus. Nam si nec pecuniarum amor, nec inanis gloriæ cupido vlla incesserit, non mortẽ timeremus, non paupertatem, non iniurijs affici, læsionẽ vllam aut damnũ arbitraremur, sed maximũ lucrũ, si non hostiliter persequi, non odisse nouissemus, nunquã profecto perturbationibus propriis, nunquã alienis iniurijs victi cessissemus, sed angelis ipsis proximum ac simillimum esset hominum genus. Et quis, inquies, mortalium ista impleuit? Minime vero mirum est, si tu non credis: quippe qui ciuitatem inhabitas, diuinorũq; librorum consuetudinem & familiaritatem nullam habes. Quòd si eos qui solitudines habitant, quiq; diuinis literis olim assueti sunt, nosses, agnoscere profecto quòd & monachi, & ante hos apostoli, atq; ante illos ipsos veteres iusti diligentissime philosophiæ huius documẽta dederunt. Verum vt contentione interim omni abstineamus,

mus, concedamus sanè secundũ aut tertium à summis A illis viris fore filium tuum. Num ideo paruis, aut negligẽdis bonis potietur? Nõ ad Petri vel Pauli merita cõscendit. Num igitur idcirco illum proximo etiã honore priuabimus? Idẽ enim facis, ac si ita loquereris: quandoquidem ipse preciosus lapis fieri non potest, ferrum esse perseueret, neque argentum fiat, neq; aurum. Cur ergo in reliquis rebus nõ eandem habes rationem, sed penitus contrariam? Nam cum filium tuum ad eloquentię assequendam disciplinam abs te dimittis, non summis illum oratoribus excellentem te visurum speras: nec tamen idcirco eiusmodi illum studiis deducis: satis eum tibi existimans facturum, si quintum etiam vel decimũ ab his, qui in oratoria principes fuerũt, fieri cõtingat. Quodq; ad regiã militiam filios vestros adscribendos curatis, non ad ipsa penitus præfectorũ tri- B bunalia consensuros expectatis, nec tamen ideo baltheum illos soluere iubetis, aut ne initio quidẽ regiam conscendere: sed omnia molimini, vti ne illi vnquam regiæ commorationi decidant, sufficere existimantes, si vel inter mediocres illos numerari perspexeritis. Cuius ergo rei gratia, illic quidẽ etsi maiora consequi nõ liceat, ne sic quidem desistitis: verum vt minora cõsequamini elaboratis, ærumnásque subitis, atque ista facitis cũ tamẽ spes nulla certa sit: hic autẽ desidetis, atq; torpore lassescitis. Cur: nisi quòd illa quidẽ vehemẽter cupitis, horũ vero ne breui quidẽ desiderio tangimini. Cumq; istud cõfiteri erubescatis, figmenta & occasiones excogitatis. Itaq; siquidẽ planè ac penitus velletis, nihil vobis ad hæc assequenda impedimento esse potuisset. Ita enim se res habet, si quis aliquid ardenter amet, etsi non illo aut primus fruatur, aut solus: vel medio in loco stare patietur, atq; etiã aliquãto inferiore, C dũ eo quod amat frui tandẽ vlla ratione posit. Quippe & is qui vino potationiq; addictus fuerit, & si vinũ suauissimũ accipere nõ possit, ne id quidem quod deterius fuerit, vnquam contemnet. Rursus qui pecuniæ vesano amore flagrauerit, non solum si quis ei preciosos lapides vel aurum dederit: verum si argentũ quoq; maximas illi gratias habebit. Tanti nempe est concupiscentia, violentissima quidem res, & quæ eum quem semel ceperit, omnia sustinere & perpeti qualibet ex re, vi sua possit adigere. Itaq; nisi esset hæc verborũ callida tergiuersatio, cooperandum illis fuerat & collaborandum. Neq; enim eius est, qui aliquid fieri desideret, id vti ne fiat impedimento esse, sed vt fiat omnia moliri. Nam & hi qui ad Olympiaca certamina descẽderint, cum probe norint, vnũ ex tanta multitudine victorem fore, laborant tamen atq; fatigãtur & in sudo- D ribus, & in ærumnis agunt. Et si nihil ferè hic atq; illic simile esse videatur, non solum ob certaminum dissimillimum finem, sed quod cũ sit necesse ibi vnum summodo corona donari: hic non ea præmiorum est ratio, vt alius sine coronis, alius coronat⁹ abscedat, sed quòd cũ alius maiore gloria clarioreq; laudatione potiatur, alius minore, omnes tamẽ beati & illustres sunt. Prorsus vero si vellemus in ipsis statim initiis effingere ac formare liberos nostros, atq; eis eruditẽdos tradere, qui illos regere & moderari scirent, fieri satis posset, vt in primo castrorum starẽt ordine. Nunquã enim profectò sperneret deus tantam deuotionem & alacritatẽ animi, tantumq; studium: sed ad hanc formandã perficiendamq; statuam, manũ quoq; suam adiecisset, qua operante, possibile non esset quicquã ex his quæ fierẽt, cadere: imò contrà, esset impossibile illam nõ ad sum-

mum splendoris & gloriæ culmen peruenire, si modo quod nostræ partis munus est, nõ negligeremus. Nam si mulieres impetrare à deo valuerunt, vt ad curam liberorum adiutor sibi & fautor accederet: longe id magis nos, si voluerimus, cõsequi poterimus. Et alias quidem consulto omitto: sunt autẽ permultę, ne liber qui iam claudendus est, prolixior fiat, vnam tantũ memorabo. Anna quædam fuit Hebræa mulier, hæc vnũ filiũ cum partu edidisset, nec aliũ iam se speraret paritura: hunc enim vix tandẽ post multas lachrymas acceperat, erat enim sterilis, videretq; propterea æmulam suã sibi crebrò insultãtẽ, ne sic quidẽ quicquã tale passa est, quale vos: verum cum filium illũ genu. sset, id solũ tempus eũ apud se morari permisit, quo lacte nutriri opus habuit. Cũ vero non iam eiusmodi indigeret alimẽto, sumptum statim obtulit deo, nec iam vt paternam domum reuiseret, orauit, sed semper in dei tẽplo ille morabatur, eumq; si quando illa videre cupiuisset, quippe mater, non ad se conuocabat filium, sed ad illum vnà cum patre ascendebat, illo tanquã reuera donario deo iam consecrato abstinens. Adeò vero magnus & strenuus adolescens ipse factus est, vt deum quum illã Hebræorum gentem ob effusam late maliciam execraretur, nec iam illis vteretur, nec visionẽ vllam eis reuelaret, rursus eximiæ virtutis meritis attraxerit, persuaseritq; ea omnia quæ antea solebat exhibere, prophetiam quoq; quæ diu abuolarat, restituere. Nec ista tũc modo valuit, cũ ad maturã ætatem peruenisset, sed etiã quum puer adhuc esset. Non enim erat, inquit, visio compri- 1. *Reg.* 3. mens, & verbũ preciosum nõ erat. Cumq; ista talia ac tanta essent, illũ deus iugiter alloquio familiari dignabatur, ac per illum frequens oracula edebat: tantũ confert emolumenti deo semper quæ possederimus cõcedere, cunctisq; vt illi placeamus, nos extraneos facere, non tantũ pecuniis & possessionibus, sed ipsis quoq; liberis nostris. Nam si hoc in nostra anima facere iubemur, multo magis in omnibus cæteris. Hoc enim & patriarcha fecit Abrahã: imò vero multo maius aliquid, idcirco longe etiã maiore cum gloria filium recepit. Tunc enim maxime & verisime filios habemus nostros, quum deo nostro illos tradiderimus. Longe quippe ille eos melius & excellentius quàm nos moderabitur & reget, maioremq; illorũ curam geret. Nonne id vides in diuitũ quoq; domibus fieri? Nẽpe enim ibi eos qui domi cũ parentibus morantur, nõ vsqueadeò illustres, insigniq; potentia præditos videas: quos autem à parentibus principes abduxerint, suoq; seruitio ac ministerio accommodauerint, ærariiq; custodiæ præfecerint, eos videas & summa dominorum beneuolẽtia, & longe maxima fiducia potiri, tantũq; conseruis esse clariores, quantũ seruis domini excellunt. Sin autẽ homines ministeriis & officiis suis deditos tanta beneuolentia & benignitate prosequũtur, lõge id profectò dignius & excellentius infinita illa bonitas, quæ deus est, faciet. Permittamus ergo illos ministerio cœlesti famulari, non in templũ eos introducentes, vt Anna Samuẽlem, sed in ipsum cœlum cum angelis diuino ministerio dicandos. Quòd enim cum angelis illi ministraturi sint, qui hanc philosophiã apprehenderint, omnibus profectò liquet. Tunc sanè illi nõ tantũ suæ, sed nostræ quoq; maiore cum fiducia gloriæ felicitatique prospicient. Nam si quidã parentum gratia nonnulla consolatione potiti sunt, multo id magis filiorũ causa parentes consequentur. Illic enim naturæ tantũ prærogatiua erat, hic ius etiã educationis accedit, quod na-

tura longe maius & potentius est. Atq; ego vobis vtrũque scripturæ diuinæ exemplis affirmabo: Ezechiã certè insigni virtute & pietate virum, minus tamen ex virtutum suarum conscientia fiduciæ habentem, quam vt posset aduersus imminens periculũ consistere, paternæ virtutis gratia se deus seruare testatus est. Protegã enim, inquit, ciuitatem istam, vt seruem eam propter me, & propter Dauid puerũ meum. Paulus item quum
1. Timo. 2. ad Timotheum de parentibus scriberet, aiebat: Quoniam salui fient per filiorum generationẽ, si permanserint in fide & dilectione & sanctificatione cũ castitate. Iob quoq; sanctissimũ virum, quũ ex virtutibus reliquis scriptura collaudet, quòd fuerit iust⁹, quòd verax, quòd religiosus, quòd pius, tum ex eo maxime quòd filiorum optime nutriendorum habuerit summam diligentiã. Non enim ea cura vrebatur, vt aurum illis copiosissimum acquireret, nõ vt humana gloria veredos
Iob 1. & illustres cerneret: sed quid ille tandẽ requirebat? audi quid scriptura dicat: Quum consummati, inquit, essent dies conuiuij, mittebat Iob, & purificabat eos, consurgẽsq; diluculo offerebat pro eis sacrificia ad numerum ipsorum, vitulumq; vnũ pro peccatis, pro animabus eorũ. Dicebat enim Iob in corde suo: Ne fortè filij mei in mente sua mala cogitauerint aduersus deũ. Vlláne iam nobis erit excusatio, eiusmodi scelus admittere audentibus, quando is qui ante gratiam, ante legem fuit, qui nullo sacrarũ literarum magisterio instructus erat, tantam filiorũ ostendit gessitq; prouidentiam, vt de incertis quoque eorũ & occultis tremeret paueretq; delictis: Quænam nos iam excusabit ratio, qui cum simus sub gratia, cum tantis & tam insignibus magistris potiamur, quum eiusmodi exemplis abundemus, totq; monitis eruditamur, non modo pro occultis incertisq; filiorum peccatis non metuimus, verum aperta quoq; & manifesta contemnimus? Nec ista saltẽ pernicie contenti, si qui eos emendare voluerint, eos vndiq; reiicimus, exagitamus, affligimus. Abraham quoq; simul, vt dictum est, cum cætera recte facta commendant, tum istud quoq; clarissimum facit. Igitur cũ tanta summorum virorum teneamus exempla, paremus deo ministros idoneos & probatissimos famulos. Nam si is qui vel athletas ciuitatibus nutrit, vel exercet ad regis obsequium milites, maximis honoribus fruitur: quãta nos munera, quot coronas accepturi sumus, qui tam magnos & eximios viros, dicam verius angelos, deo educamus? Omnia ergo faciamus, cunctaq; moliamur, vt eis insignes pietatis opes relinquamus, quę solę permanent nobiscum, excedentesq; è vita comitantur, neque hac in vita solũ, sed in illa etiam maximo nobis vsui erunt, summaq; conferent emolumẽta. Nam seculi quidem diuitiæ, neq; excedentes è vita comitantur, & hic nonnunquã nos deserũt, possessoresq; suos crebro perdiderunt. Istæ autem diuitiæ & in vita & post mortem firmæ stabilesq; perdurant, eosq; qui se possederunt tutos inuiolatosque seruabunt. Ita enim se res habet, vt is quidem qui terrena spiritualibus præfert, & illis decidat & istis: qui autẽ cœlestiũ desiderio tenetur, terrenis etiam omnino potiatur. Nec ista mea ratio est, sed eius
Matth. 6. qui cũcta prębiturus est domini. Querite enim, inquit, regnum cœlorum, & hæc omnia apponentur vobis. Quid huic honori par vlla ratione esse possit? Curam, inquit, gere spiritualium rerum, mihi vero tua omnia permitte. Ac si pater aliquis indulgẽtissimus & domus curam & familiæ regimen, aliarumq; rerum omnium administrationẽ ipse sibi assumeret, filiumq; suũ, vt philosophiæ solum operã daret, admoneret. Ita profectò deus quoq;. Pareamus illi igitur, inquiramusq; cœlorũ regnũ: sicq; & filios nostros probatissimos videbimus, & ipsi vna ex illorum præclaris actibus illustriores erimus, bonisq; etiam præsentibus fruemur, si futura tantũ cœlestia diligamus. Ista vobis siquidẽ obtemperare volueritis, maxima præmia conferẽt, summãq; mercedẽ: sin autem reluctari, atq; eis minime parere perstiteritis, grauiores cruciat⁹. Neque enim vllus iam excusationi locus erit, vt tergiuersari & colligere figmẽta valeatis, aut dicere neminẽ fuisse à quo ista discereris. Certè enim ante nostram quoque admonitionem hæc omnis excusatio sublata erat, quum habeat natura ipsa diligẽtissimum bonorum malorumq; iudiciũ, istaq; philosophia vbique proposita sit omnibus: tantaq; sint præterea vitæ præsentis incommoda & mala, vt eos quoque qui illam vehementer amant, ab ea ad solitudines fugare sufficiant. Igitur, vt dixi, etiã si ipsi taceremus, omnis excusatio sublata esset: nunc vero multo id magis continget post istos adeò prolixos libros, tamq; longã admonitionem, quam ex rebus ipsis, & quæ etiam illustrior est, quam ex diuinis literis fecimus. Nempe enim etsi domi remorantes, possibile esset non penitus corrumpi & perire, sed vel inter extremam electorum sortem numerari, nec sic quidẽ supplicia euadere possemus: cum & his qui ad diligentioris delectũ vitæ properant, impedimento fuissemus, & eos mũdanis rebus obligatos teneamus, qui ad cœlũ euolare cupiunt, atq; in auras veræ libertatis emergere. Cum vero istud possibile non sit, sed omnino pereundũ constet, & de extremis periculum immineat: quam tandem veniã, quã excusationem habituri sumus, qui non modo nostrorum peccatorum, sed eorum etiam quæ postea filij peccauerint, pœnas in nosmetipsos acerbissimas attrahimus? Neque enim eos ita punitum iri existimo pro his quæ deliquerint ad mũdanos fluctus violẽter attracti, vt vos qui hanc inuitis illis & renitentibus necessitatẽ imposuistis. Nam si ei qui vnum scandalizat, cum mola in mare præcipitari expedit: quæ tandem pœna, qui cruciatus illis satis erunt, qui sæuiciã tantam & immanitatẽ in liberos proprios ostẽdũt? Quocirca moneo, atq; obtestor, velitis esse philosophorum filiorũ patres. Neq; enim dicere debetis, quod audio plurimos tergiuersantes dicere. Quid nam vero istud est? Quum videremus, inquiunt, eos ad finem peruenire non posse, istud prohibuimus. Etiãsi hoc apertissime nouisses, nec esset ista fallax cõiectura: plurimi quippe ex his qui lapsuri putabãtur, firmiter steterunt: si tu tamen id omnino præsciuisses, ne sic quidẽ illũ ab instituto retrahere debueras. Neq; enim si quẽ cadere incipientem, anticipantes lapsum, ipsi precipitaremus, id nobis ad excusationẽ satis esset, sed ipsum hoc nos in primis condemnaret: vt quid enim tu non permisisti illius magis negligentia ruinã illã contingere, sed prævenies alterius peccatũ rapuisti, cũctaq; in tuũ caput cõuertisti? Quinimò ne permittere quidem vt ea ruina cõtingeret, debebas. Cur enim non omnia fecisti, vt nõ rueret filius tuus? Itaque idcirco maxime extrema animaduersione dignus es, quòd sciebas illum ruiturum. Qui enim ruinam præsciebas, non illũ deiicere, sed manũ porrigere debueras, studiúmque maximum ostendere, vt is qui ruiturus videbatur, fortiter persisteret, siue ille postea stare firmiter duraret, siue non. Nos enim cuncta partium nostrarum munera exequi atque implere conuenit, etiãsi illi nihil ex nostra diligentia & studio fuerint

rint lucrati. Cuius rei gratia? & vt quid? Vt nõ iam aduersum nos deus sententiam ferat, sed aduersus illos.
Matth. 25. Quod & ipse eum qui talento accepto nihil operatus fuerat, criminãs dicebat: oportebat enim, inquit, te pecuniam meam deponere ad numularios, & ego veniẽs cum fœnore exegissem illam. Obtẽperemus igitur ista monita edenti, vt cruciatus quoque quos ille comminatus est, effugere possimus. Neque enim sanè deũ cum hominibus ludere poterimus, qui cordiũ scrutatur arcana, & omnia in lucem adducit: qui vbique etiam salutis filiorum reos parentes cõstituit. Nam si is qui pecuniam deponere neglexit, tanta seueritate punitus est: quid ille patietur, qui deponere volentibus impedimẽto fuit? Non solum enim si ad mundi strepitum filij vestro consilio deuoluti fuerint, sed etsi fortiter impetum tulerint, monteſq; occuparint, eadem vobis supplicia sunt constituta. Sicut enim qui ad philosophiam hortari pergit, siue ille persuadeat, siue non, perfectam cõsequitur integerrimamq; mercedem: omne enim quod erat sui muneris impleuit: Ita & qui aliquẽ perdere voluerit, siue illum læserit, siue nõ læserit, eadem animaduersione punietur: & hic enim cuncta quæ potuit, fecit. Itaque etsi nihil valueritis ad deiiciẽdos ac peruertendos fortes filiorum animos, huius tamẽ iniquissimi conatus tantas pœnas dabitis, quãtas si id quod cupiebatis, ex proposito illo deiecissetis. Hæc igitur vniuersa cogitantes, cunctisq; cauillationibus omissis, curemus effici nobilium fortiumq; filiorũ patres, templorumq; Christiferorum fabri, pugilumq; cœlestium curatores, vngentes, erigẽtes, & vndique commodis illorum cõsulentes, vt coronarum quoque participes esse mereamur. Sin autem vos contenderitis, filij quidem si fuerint egregia virtute prædi ti, etiamsi nolueritis, ad hanc peruenient philosophiam, sempiternisq; gaudiis fruentur, vos autem infinitos vobis ipsis cruciatus congeretis, tuncq; ea quę à nobis dicta sunt, laudabitis, quum ex eiusce laudibus nihil commodi consequi poteritis.

EIVSDEM HOMILIA IN EVTROpium eunuchum patricium ac cõsulem præfectumq; cubiculi Arcadij Aug. cum offenso principe delitescret sub altari ecclesiæ, cui ipse antea ius asyli abrogare conatus fuerat, Sigismundo Gelenio interprete.

SI VNQVAM antea, nunc maxime licet dicere, Vanitas vanitatum, omnia vanitas. Vbi nunc inclytus ille consulatus splendor? vbi illustres illæ faces? vbi applausus illi ac choreæ, epulæq; & festi conuentus? vbi coronæ & aulæa? vbi strepitus vrbis, & illæ circensium spectatorum faustæ acclamationes atque adulationes? Omnia illa perierunt: procella vehemens folia deiecit, arborem spoliatam reddidit, iam radicitus vacillantem: tantaq; vis venti impacta est, vt cum neruos eius vniuersos concusserit, tum ipsam funditus prosternere minetur. vbi nunc fucati illi amici? vbi compotationes & cœnæ? vbi parasitorum examẽ, & merum per totam diem exhaustum, variæq; coquorum artes, & potentatus cultores illi, ad gratiam omnia dicere ac facere assueti? omnia illa nihil nisi nocturnum somnium fuerunt, appetente die euanescens: flores fuerunt verni, vere exacto emarcuerunt omnia. vmbra erant, & præterierunt: fumus erant, & soluta sunt: bullæ erant, & dirupta sunt: araneæ erant, & lacerata sunt. quapropter spirituale hoc dictum occinimus, indesinenter dicentes, Vanitas vanitatum, omnia vanitas. hoc enim dictum in parietibus, in vestibus, in foro, in ædibus, in viis, in fenestris, in ianuis, sed potissimum in ipsa cuiusque conscientia continenter inscriptum esse oportet, omniq; tempore cogitationi obuersari: quandoquidem negocia fraudulenta & personata ac inimica veritatis opinionem apud plerosque sibi parauerunt. hoc dicto, in prandio, in cœna, in cœtu hominum, quemque proximum suum compellare oportebat, idemq; ab illo vicissim audire, nempe quòd vanitas vanitatum, omnia vanitas. an non assidue tibi dicebam fugitiuas esse diuitias? tu vero nos non ferebas. an non dicebam fugitiui serui naturam eas habere? tu vero credere nolebas. ecce experientia docuit, quòd non solum fugitiuæ & ingratæ, sed homicidæ etiam sunt, vt quæ in metum nunc te coniecerint. nónne dicebam tibi, quum me indesinenter obiurgares vera monentem, quòd ego tibi potius amicus essem quàm adulatores, ego redargutor maiorem tui curam gererem quàm hi qui tibi per omnia obsequerentur? nónne & hoc addebam, fide digniora esse vulnera ab amicis, quàm vltrò ingerentia se oscula inimicorum? Si mea vulnera tulisses, haudquaquam tibi illorum oscula hoc exitium attulissent. mea enim vulnera sanitatem adferunt: illorum oscula morbum immedicabilem tibi conciliauerunt. vbi nunc pocillatores tui? vbi qui in foro populum de via decedere cogebant, tuáque laudes passim apud omnes deprædicabant? transfugerunt, deseruerũt tuam amiciciam, suam securitatem tuis periculis quærunt. at non tales nos, sed & tunc quamuis ægre ferentem non destituimus, & nunc collapsum protegimus ac curamus. Ecclesia à te hostiliter habita expanso sinu te suscepit: theatra autem magnis obsequiis à te culta, quorum causa sæpius nobis infensus fuisti, & prodiderunt te & perdiderunt. attamen nunquam destitimus his te verbis alloqui: Cur ista facis? in ecclesiam debaccharis, & teipsum in exitium præcipitem agis. & tu hæc omnia monita neglectim prætercurrebas. Et circensis quidẽ multitudo exhaustis in se tuis facultatibus gladium in te acuit: ecclesia vero tuo furore exagitata vltro citróque cursitat, si quo pacto te ex his casibus implicitũ extricare queat. Et hæc nunc dico non quo prostrato insultem, sed quòd eos qui adhuc stant, tutiores reddere cupiam: nec vt plagas vulnerati refricem, sed vt nondum vulneratos in sanitate conseruem: non vt iactatum fluctibus demergam, sed vt eos qui secundis auris nauigant eruditam, ne fortè cum ipso nauigio in profundum deferantur. Quo autem modo caueri possit? Nimirum si rerum humanarum mutabilitates consideremus. Si enim iste mutationem timuisset, nunc eam non pateretur. Sed quoniam iste nec domesticis nec alienis consiliis corrigi potuit, vos saltem qui diuitiis extollimini, huius calamitatem in vestrum profectum conuertite. nihil enim est humanis rebus infirmius. quapropter quocunque nomine earum vilitatem significaueris, minus quàm pro rei veritate dixeris: vel si fumum eas, vel fœnum, vel somnium, vel flores vernos, vel quidlibet aliud nominaueris: vsque adeò sunt fragiles, & magis nihili quàm nihil ipsum. Quòd autem non solum nihili sint, sed & in præcipiti stent, vel hinc apparet. Quis hoc homine fuit excelsior? nónne in toto orbe diuitiis præcellebat? nónne ad ipsa fastigia honorum conscendit? nónne omnes eum formidabant ac verebantur? Sed ecce factus est & vinctis miserior, & seruis miserabilior, & mendicis fame tabescentibus indigentior, per singulos dies gladios præ oculis habens

Universidad de Deusto
Biblioteca

habens in se exactos, & præcipitia & carnifices, & viam quæ ad supplicium ducit: ac neque memoria præteritarum voluptatum fruitur, imò ne luce quidem cõmuni, sed meridie quoque tanquam in densissima nocte angustiis parietum inclusus oculorum vsu priuatur. Et quorsum hæc cõmemorare attinet, cum quantumuis admirer, nullis verbis exprimere valeam, quis illi animus sit, per singulas horas capitis supplicium expectanti? aut quid nostris verbis opus est, quum ipsius calamitatis imago ob oculos nostros versetur? Nuper nãque missis ad eum à rege qui vel per vim hominẽ pertraherent, quum ad sacraria cõfugisset, buxo pallidior factus, nunc quoque nihilo meliorẽ quàm mortui colorem obtinet. accedit huc dentium arietatio, tremor totius corporis, vox singultiens & lingua titubans, in summa talis habitus, qualẽ oportebat habere animam quæ iam metu diriguisset. Hæc dico non exprobrandi causa, neque insultans eius infortunio, sed vt vestrum animum molliam, & ad commiserationẽ pertraham, eoq; inducam vt presenti hominis pœna sit contentus. quoniam enim multi sunt é nostris adeò inhumani, vt nos etiam incusent, qui eum susceperimus, illorum duriciem nostris sermonibus mollire volens, miserias istius traduco. Quid enim est, quæso dilecte, quod indigne fers? dices: quia in ecclesiam confugit, qui eam indesinenter impugnabat. Atqui hoc potissimum nomine glorificãdus erat deus, quòd permisit eum in tanta constitui necessitate, vt & potentiam ecclesiæ & clementiam disceret: potentiam, eo quòd tantam incideritmutationem ob simultatem quam cum illa habebat: clementiam vero, quòd infestatorem suum obiecto nunc scuto protegat, & alarum obtentu tueatur, præteritarumq; iniuriarum oblita sinus ei amantissime pandat. hoc enim quouis trophæo splendidius, quauis victoria illustrius. hoc Ethnicos, hoc Iudæos pudefacit. hoc placiditatem vultus eius ostentat, quòd hosti captiuo parcat, & ab omnibus desertum ac contemptum vt amantissima mater suis velamentis occultet, regis simul iræ & intolerabili populi furori ac odio se opponens. hoc ipsum est eximium altaris ornamentum. Dices: hoccine ornamẽtum, hominem sceleste, auarum, rapacem, altaria contingere? caue talia dixeris: quandoquidem & meretrix pedes ipsius Christi cõtigit, incesta illa & impurata: nec tamen hoc in crimen domino Iesu cesit, sed in laudem magnam & admirationem. neque enim purum impura offendit, sed scelestam meretricem purus & inculpabilis suo contactu purificauit. Caue iniuriarum memineris ô homo. Crucifixi illius serui sumus dicentis: remitte illis, non enim sciunt quid faciunt. Dices: at præclusit huius loci refugium, legibus scriptis quibus hoc irritum facere conatus est. At nunc reipsa didicit, quale sit quod fecit: & suomet facto legem suam primus abrogauit, factus orbis totius spectaculum: & sileat licet, omnes tamen admonet: nolite hæc facere, ne qualia ego patiamini. Sua calamitate alios docet: & altare hoc ipso illustrem ex se splẽdorem emittit, ac venerationem sibi comparat, quòd leonem vinctum contineat. quandoquidem & regiæ effigiei non tantũ ornatus ex eo contingat, si solio rex sublimis sedeat purpuratus & diademate redimitus, quantum si sub pedibus quoq; regiis barbari manibus post terga reuinctis proni iaceant. Et quòd hæc non verba modo sint ad persuadẽdum parata, vosmet festinatione vestra ac cõcursu attestamini. etenim præclarum hoc vobis spectaculũ & hilaris conuentus contigit: nec minorem nunc video populi frequentiam, quàm in proxima sacrata paschæ celebritate. adeò excitiestis istius silentio, quod impræsentiarum quauis tuba clariorem sonum emittit. Et virgines penetralibus, & mulieres gynæciis, & viri foro vacuo relicto, vniuersi huc concurristis, vt humanam naturam traduci videretis, & secularium negociorum momentaneam mutabilitatem detegi, illamq; in republica versantium speciem, heri ac nudius tertius præclarissime splendentem. talis enim est ex alienis iniuriis fœlicitas, quauis anicula rugosa deformior demonstrata, mutatione reipublicæ, ac si spongia, eius tectoria fucosq; abolente. tãta nempe est huius infortunij vis, quæ virum felicem ac conspicuum, nunc omnium abiectissimum reddidit. Introeat dies aliquis, & magnam vtilitatem percipiet. videns enim à tam celso fastigio delapsum eũ qui totum orbem nutu concutiebat, ac formidine contractum, quauisq; rana aut lepore timidiorem, & absque vinculis columnæ huic hærẽtem, & vice catenæ timore affixum trementemq;, deprimet fastum suum: & cõsideratis quæ in humanis casibus consideranda sunt, discedet re ipsa doctus, quæ verbis scripturæ nos docent. Quale est illud: Omnis caro fœnũ, & omnis gloria hominis vt flos fœni: aruit fœnum, & flos eius decidit. item illud: Sicut fœnum citò arescent, & sicut olera virentia citò decident, quoniam sicut fumus dies eorum sunt. & reliqua similia. Contrà pauper introgressus, & hoc spectaculum animaduertens, non displicet sibi ipse, neque sortem suam deplorat: sed gratias insuper paupertati habet, quæ sibi & asyli vice sit tutissimi, & portus trãquillissimi, & arcis munitissimæ: & his visis, si detur optio, mallet presenti cõditione cõtẽtus esse, quàm omniũ facultatibus paulisper occupatis, mox in proprij sanguinis periculum venire. Vides quod non parua vtilitas diuitibus & pauperibus, celsis & humilibus, seruis & ingenuis, ex hoc istius refugio enata est? Vides vt cũ remedio quisque hinc abit, huius rei spectaculo affectus suos curaturus? Nũ igitur molliui vestros animos, aut indignationem expuli? num inhumanitatem extinxi? num ad commiserationem adduxi? equidem adduxisse me opinor: idq; ex vultibus vestris ac lachrymis colligo. Quandoquidem igitur terra cordis vestri in pinguem & fertilem agrum versa est, age iam fructum quoque misericordiæ proferentes, flauentesq; commiserationis spicas præ se ferentes, procumbamus regi ad genua: vel potius deprecemur benignissimum deũ, vt molliat irã regis, & cor illi tenerũ dare dignetur, quo hanc gratiam integram ab ipso auferre possimus. iam enim ex illo die quo huc confugit iste, nõ parua est facta mutatio. postquã enim cognouit rex eũ ad asylum hoc se recepisse, affluente milite & cõcitato ob eius crimina, depositenteq; hominẽ ad supplicium, lõgam habuit orationem qua militarem indignationem compesceret, postulãs vt non culparũ modo, sed etiam rectè factorum rationẽ haberent: vt qui pro illis gratiã haberet, & siquid humanùm secus accidisset, ignoscendum duceret. quum autem illi de integro vrgerent ad vindictã læsi regis, clamantes, exilientes, ad mortẽ deposcentes, hastas vibrantes: tũ vero ne à lachrymis quidem clementissimis suis oculis temperans, & sacrosanctæ mensæ ad quam perfugerat, religionem illis incutiens, ægre tandem iram eorum sedauit. Admoueamus igitur nos quoque quę à nobis adhiberi par est. Qua enim ipsi venia digni essetis, si rege propriam iniuriam cõdonãte & oblito, vos nihil tale passi in ira obstinate pergatis?

pergatis? aut quo modo hoc cœtu soluto sacramenta contrectabitis, & precationem illam dicetis, qua rogare iubemur: Remitte nobis quemadmodum etiam nos remittimus debitoribus nostris: si à debitore vestro pœnas exigatis? Iniuriis vos fortè magnis affecit ac cõtumeliis? ne nos quidem istud inficias ibimus. Sed nõ tribunalis est præsens tempus, sed misericordiæ potius: nõ repetundarum, sed clementiæ: non examinationis, sed condonationis: non suffragiorum ac calculorum, sed miserationis ac gratiæ. Ne igitur quis vestrum accẽdatur, nêve ægre ferat, sed potius mitissimum deum deprecemur, vt reo vitam proroget, eumq; ex impendente cæde eripiat, vt ipse errata sua corrigat: & communi opera interpellemus clemẽtissimum regem pro ecclesia & altari, vnum hominem sacrosanctæ mensæ donari obsecrantes. Quod si fecerimus, & regi gratum faciemus, & deus vel magis quàm rex factum nostrum approbabit, magnamq; nobis huius humanitatis mercedem retribuet. Sicut enim crudelem & inhumanum auersatur & odit: ita misericordem & humanum amplectitur & amat: eiq; siue iustus sit, splendidiores plectit coronas: siue peccator, peccata eius dissimulat, cõmiserationis erga conseruum talionem illi retribuens. Misericordiam volo, inquit, & non sacrificium. Et per vniuersam scripturam vides eum semper hoc requirere, atque hãc peccatorum medelam adhibere. Proinde nos quoque ad hunc modum illum propiciemus: sic enim peccata nostra redimemus, sic ecclesiã ornabimus, sic & regem clementissimum, vt dixi, demerebimur: ita fiet vt vniuersus populus nobis applaudat, & vsque ad fines orbis terræ humanitatis & clementiæ nostræ rumor celebretur, mercedemq; simus vbique terrarum laudem nostri facti recepturi. Vt igitur talibus bonis frui contingat, accidamus ad genua, obtestemur, deprecemur: eripiamus è periculis captiuum, profugum, supplicem, vt & ipsi futura bona consequamur, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, cũ quo patri gloria, simul & spiritui sancto, in secula seculorũ, Amẽ.

DIVI IOANNIS CHRYSOSTOMI

Sermo, quòd regulares fœminæ viris cohabitent.

HEV me ô anima. Ita & ego nunc cum Propheta tempestiue dico, & semel & iterum, ac sæpius. Heu me ô anima, quale negocium, & quanta refertum sermocinatione. Virgo iniuria est affecta, velum quod eam à nuptiis coercebat, sublatum est, & ab impudentissimis porcis dilaceratum. Sancta sanctorum conculcata sunt, honesta & reuerẽtiæ plena prophanata, & omnibus peruia. Quæ honestior nuptiis adeò deducta est & humiliata, vt nuptias magis dicere beatas liceat. Semper quidem virginitas cum coniugio comparata, primas partes tenuit, & omnem dignitatem. Nunc autem neque in secundo ordine manere potuit, sed valde procul, & planè in vltimum cõcesit ordinem: & quod multo grauius, non hostes, neque inimici, sed ipsæ potissimum quæ illas curare deberent, eam sic affecerunt, & propter quas aduersus infideles hactenus libere loquebamur, illæ ipsæ ora nostra maxime obturãt, & multa ignominia confundunt. Inter Græcos sanè quidam licet pauci ita philosophati fuerunt, vt opum essent contemptores, & iram vicerunt: virginitatis autem flos nullo modo apud illos floruit, in qua semper concesserunt nobis primam dignitatem, ingenue fatentes, rem supra naturam esse, & non humanam, & eapropter omnibus gentibus admirationi fuimus: sed nunc non item, quin potius deridentur, & sales in nos iactant, & propterea diabolus contra hanc turmam spirauit, quoniam vidit in hac potissimum phalange fulgidum Christi exercitum: sicq; attentauit ipsam confundere, vt posthac melius sit ne virgines quidem esse, quæ ita præuaricari attentent. Causa malorum omnium, quòd perseuerant adhuc nomen & appellatio rei, & negocium totum in corpore sublatum est, quod scilicet nomen extrema virginitatis pars est: quæ autem plus necessaria, & ipsam magis demonstrant, neglecta sunt, & nulla ratio habetur vestium quæ virginitatem decent, vel sermonis, vel silentij, vel compunctionis, vel alicuius id genus. Quin temere nugantur omnia, & rident intempestiue, & deridentur, & in deliciis magis viuunt, quàm mulieres quæ in fornice vndequaque peccatores suis technis capiunt & cogunt, vt ipsæ in obscœnitatem mulierum quæ stuprantur, impellantur, quasi aduersus seipsas certantes, & contendentes, vt prior dignitas in fœditatis gloriam transeat. Vnde enim dic mihi, poterimus postea talem virginem ordine illarũ & societate eximere, quando & ipsa idem facit, quod illæ: quando scilicet, vt adolescentum corda auolent, superba incedit, & intemperãs eadem pharmaca terit, quando eosdem letales succos miscet, eundemq; parat puluerẽ. Sed non dicit. Heus adesto, amore implicemur: nec dicit, aspersi accubitum meum myrrha, aloë & cinnamomo. Vtinam accubitũ & lectum, vestes & corpus. Illa enim domi escam occultant, tu vbique laqueum circumfers, & expãdis voluptatis alas obambulãs in foro. Sed non dixisti, neq; contulisti verba illa meretricia, Heus amore inuoluamur. Non loquuta es lingua, sed loquuta es gressu: nõ loquuta es voce, sed loquuta es oculis clarius quàm voce. An ideo excusatam te putas, quòd non vocaueris, nõ obtuleris teipsam? Neque sic à peccato liberaris. Est enim & hæc quædã fornicationis species. Pura mansisti ab iniuria corporis quidem, sed nõ animæ, & completum à te peccatũ, etiamsi non per coitum, sed per aspectũ. Cuius enim gratia vocas prætereuntes? cur accendis ignem? Quo modo putas te puram à peccato, cum totum ipsum opus operata sis? Etenim cũ adulterum feceris perfectum eum quem tuo isto habitu cepisti, quo modo non potes esse adultera, cum opere tuo adulterium committitur? Illius insania tuum opus est. Profectò te quæ adulteros præparasti, adulterij supplicium minime posse effugere, nulli nõ manifestum. Tu gladiũ acuisti, tu dextram armasti, tu armatã dextram in miseram animã impulisti: quo modo igitur poteris ab homicidij supplicio liberari? Dic enim, quos nos habemus odio, & auersamur? Quos autẽ puniunt legislatores & iudices? num eos qui bibunt mortifera venena, an miscentes calicem, & præparantes ea, arteq; sua perdentes alios? Non bibẽtes quidem, quorum, vtpote iniuria affectorum, miseremur. Veneficos autẽ omnibus calculis cõdemnamus: nec sufficit eis ad excusationem, quòd nõ seipsos offenderunt, sed alios perdiderunt: sed propter hoc tanto grauiorem luent pœnam. Tu autem misera & calamitosa, miscuisti calicem hunc perniciosum, & præbuisti & dedisti pharmacũ: & postquam bibit & perditus est, defensam te putas, quia nõ ipsa biberis, sed alteri præbueris venenosa? Quamuis & vos tanto grauiorem luetis pœnam, quàm pharmacopolæ illi, quanto & mors grauior. Non enim corpus solũ, sed & animam interimitis. Et illi quidem sæpe vel furore, vel ira hoc faciunt, vel inopia: vos autem ad nullum talem

Universidad de Deusto
Biblioteca

lem confugere prætextum poteſtis. Neque hoc facitis A inimicis,vel eis qui nocuerunt, vel ob inopiam: ſed ob ſolam vanam gloriam in alienis luditis animabus, & ex alienis animabus voluptatem propriam cõſtituitis. Sed neſcio vnde,vt hæc dicerem,huc appulſus,propter quod redeũdum ad id vnde digreſſus ſum. Nam quaſi non ſufficerent hæc quæ dicta in totius fœminei generis confuſionem, & aliud quiddam maius excogitauerunt.Sed nemo hæc de omnibus dicta putet. Nõ enim tam miſer ſum & imprudens, vt ſimul omnia commiſceam & confundam.Nam de his quæ culpis obnoxiæ & hæc dicta ſunt,& quę poſtea dicentur.Quaſi igitur non ſatis damnoſa eſſent hæc, viros ſibi minime conuenientes ſemper includunt, & omni tempore cõtubernales faciunt, quaſi demonſtraturæ & per hæc, & propter ea quæ dicentur, quòd inuitæ ad virginitatem raptæ ſint,& extremam vim ſuſtinuerint, & hac ratio- B be conſolantur vim & neceſsitatem. Et quur hæc non dicerem, quum vos longe deteriora his vbi hæc contingunt,dicitis apud omnes amicos & familiares? Permittendæ ne ſunt illæ viuæ & reſpirantes, & non potius diſſecãdæ mediæ,vel viuæ cum illis ipſis tumulandæ ? Etenim & hæc & his multo plura omnes dicunt. Cæterum & frequens, & quotidianus eſt curſus obſtetricum ad virginum domus, quaſi ad parientes, non quòd obſtetricentur parienti, quamuis contigit in aliquibus etiam hoc,ſed quòd probentur & iudicentur ſicut emptæ ancillæ,quænam corruptæ,vel quæ intactæ: & illa quidem facile obediit probationi:hęc vero contradixit, & hoc ipſo confuſa abiit, etiamſi nõ corrupta ſit: & hæc quidem vim paſſa, illa vero non vim paſſa: & hæc etiam non minus illa confunditur, quum non poſsit digna fide hoc more comprobari, ſed opus ha- C bet externo teſtimonio. Quantis lachrymis hæc non ſunt digna? quantis non digna mortibus? quis autem ſic lapideus, & ſine compaſsione, vt non accendatur zelo ſicut Phinees?Et ille quidem, ſi per hoc tẽpus hanc turpitudinem videret fieri, non ipſi placeret, ſed faceret idem quod in Madianitide olim fecit. Nos autem quum nobis non ſit permiſſum arripere gladium, neque confodere pugione eos qui ita negligentes ſunt: affecti igitur ſimus ſicut ſanctus ille, non faciamus autem eadem, ſed dolori aliter ſuccurramus, ploratibus ſcilicet ac lamentis.Venite ergo, dolorũ ac gemituum ſociæ eſtote, quotquot ab hac obſcœnitate eſtis alienæ: nam calamitoſæ & miſeræ illæ fortè in tanta ſunt miſeria,vt mali dolorem vllum nõ ſentiant. Sed vos quæ hanc ſuſcepiſtis vitam, dignæ factæ thalamo & ſpõſo, D lampades claras geſtatis, & honeſto virginitatis ſerto magis ornatæ quàm corona regia, lachrymas fundite nobiſcum,& amarè ſimul eiulate: nam hoc nõ paruum eſt remedium ad curandos, & eos qui incurabiliter ægrotant, & ad conſolationem lugentium. Hoc ipſum aliquando & ſponſus noſter fecit. Nam quum videret Hieruſalem in extremam perditionem inductam, ita vt non poſſet iam ab infirmitate reduci,lachrymas fudit, & in Bethſaida ſymbolis quidem nõ eſt vſus, item neque ſignis, miſerans autem ciuitates ſolum: Væ ſubinde inclamauit, ſicut & nos facimus in his qui animã iam efflant. Item beatus Paulus exemplo magiſtri ſui non ceſſauit per omnem vitã ſuam eos qui exciderant, & qui in ruina ſua mãſerant,& reſurgere poſtea noluerant, deplorare tam amare, vt hac valida determinatione ſignificaret,& ſcriberet Romanis dicens: Triſtícia mihi eſt magna,& continuus dolor cordi meo pro *Rom.9.* fratribus meis,qui mihi cognati ſecũdum carnem. Vides quantam habent verba emphaſim,quantam anxietatem cordis proferant? Inſuper fideles ægrotantes, & tempeſtatibus depreſſos ſic deplorat, quaſi ipſe eadem mala experiretur. Quis enim,ait,infirmatur, & ego nõ *2.Cor.11.* infirmor? quis ſcãdalizatur,& ego non vror? Et nõ dixit,triſtor:ſed vror,intolerabilem & incredibilem dolorem per incendium enunciare volens. Imitemur igitur etiam nos & dominum noſtrũ & conſeruum.Nam nobis horum vlulatuum & lamentorum nõ parua erit merces: Sicut neque vulgariter reprehenduntur à deo, qui abſque compaſsione ſuorum membrorũ mala prætercurrunt & cõtemnunt. Quæ tam apud fortiſsimum *Ezech.9.* Ezechielem, quàm apud beatum Micheam videre licet. Ille enim dicit, cum Iudæi in extremum malorum veniſſent, & ſponte idolorum cultu ſe coinquinaſſent, imperaſſe deum dari ſignum ſuper facies virorum gementium,& dolentium ſuper his quę faciebant.Neque enim ſimpliciter dolere oportet, quãuis nihil vnquam dixerint vel fecerint illi ad correctionem eorum quæ fiebant:ſed quoniam ſua intulerant ſolum,tantum adepti ſunt honorem à miſericorde deo,vt & gloriam,& ſecuritatem multam aſſequerentur. Amos autem cum *Amos.6.* aliis reprehenſionibus, comeſſationis & ebrietatis, & inunctionis vnguentorum,etiam adiicit reprehenſibilem contemptum compaſsionis,ſic dicẽs: Neque compatiebantur ſuper contritione Ioſeph, & eos qui habitabant ciuitatem Aenam propter hoc reprehendit, ſicut iterum dicit, quod non exiuit vt ploraret domum contiguam. Si autem ibi deus iraſcitur, & reprehendit eum qui nõ compatitur ei qui punitur iuſte: qua venia dignus erit,qui non condolet cum eo,qui in peccatum prolapſus? Neque mireris, ſi oporteat nos ſimul dolere cum iis qui puniuntur,quãuis deus puniat.Neque enim deus ipſe qui puniuit, vult hoc facere. Non enim volo *Ezech.61.* mortem peccatorum,dicit.Si igitur qui vindictam ſumit,non vult vindictam ſumere, multo magis nos veniam concedere oportet his qui puniuntur: fortè hac via illos eripiemus,fortè reparabimus.Nam licet perierint,tamen curam quæ reliqua eſt geramus, admoneamus & lachrymemur,& ploremus,nõ circumſtantibus lamẽtatricum mulierũ choris, ſed vnuſquiſq; priuatim apud ſemetipſum præſentibus illis. Si autem vultis,ipſe incipiã luctuoſum hoc canticum: neq; enim cõfundar cũ Hieremia hoc facere, & Eſaia,& Paulo, & in primis cum domino noſtro. Incipiamus igitur ſicut Chriſtus incepit primũ,& dicamus:Væ tibi anima:ad quã vocata es dignitatẽ per benignitatem & miſericordiã dei? qualem reliquiſti?qualẽ accipies regionẽ propter ignauiam tuam?Væ tibi,quia ipſe te ad thalamos traxit ſpirituales,tu autem teipſam ab hac gloria abrupiſti,& inducta es in diaboli ignem, & ad incurabilia ſupplicia, vbi planctus & ſtridor dentiũ, vbi nullus qui conſolaturus eſt, quíve manum porrecturus: ſed tenebræ omnia,& perplexitas,& turbatio,& mala neque cõſolationem,neque finem habentia: hæc ſibi omnia mundi fecit amicicia,quia prætuliſti cœlo terram,& noluiſti audire vocem ſponſi continuo admonentis. Nihil enim vobis & preſentis ſeculi rebus commune.Quis te miſeram & calamitoſam miſerari poteſt poſtea? Nã etſi ipſum videas Noë, qui in communi totius orbis diluuio totam domum ſaluauit,& in hac ira patrocinantẽ,etſi Iob, etſi Danielẽ, cumq; illis Moſem & Samuelem, etſi patriarcham Abraham,nullus tibi manum poſtea porriget. Etiamſi genere illum attingas, etiamſi filia ſis, etiamſi

etiamſi ſoror,etiamſi ſupplices multum,ſicut diues ille, A omnia fruſtra & inuanum facies. Quo modo excidiſti è cœlo,quæ non ſicut Lucifer, neque ſicut mane oriens, ſed ipſis ſolis fulgoribus plus radiare potuiſſes? Quo modo ſedes deſerta? Atque adeò haud quis aberrarit,ſi in captiuam hanc animam & plura lamẽta, quàm quæ in ciuitatẽ illã dicta ſunt transferat.Sed forte lamentorum ſatis,ſatis,inquã,quaſi in libello & anguſtè ſcripto, alioquin ad condignam deplorationem neque omne tẽpus nobis ſufficeret. Quid enim quis deploraret primum? an quòd venerabile & ſanctum, & manſuetum nomen dei per vos blaſphematur in gentibus, & gloria ſua prophanatur? an quòd tã venerabilis & magna res ita abiecta eſt? an quòd tam multæ animæ per vos tot ſcandalis perduntur? An quòd ſana pars chori noſtræ gloriæ,macula obſoleſcit? an quòd inextinguibilis B & vobis, & cohabitantibus vobis accenditur ignis? Et quo modo neceſſariũ eſt, vt hæc fiant,inquit, cum poſſimus oſtendere corpus noſtrum nõ corruptum,neque viciatum? Verum hæc demonſtratio,non nunc,ſed in die illo erit manifeſta & certa. Obſtetricis enim ars & ſapientia hoc ſolum poteſt videre, an congreſſum viri corpus tulerit: an liberum, & adulterium ex oſculis & corruptionum amplexibus effugerit, dies illa tunc declarabit,quando verus dei ſermo, qui occulta hominis in medium adducit,& præſens nũc his quæ clam fiunt, omnia nuda & exuta ante omnium oculos ponet:tunc ſciemus bene an ab his ſit purũ, & vndequaque incorruptum corpus. Atqui de his nõ tam exactè loquemur, neque cõtendemus,ſed ponatur (ſuperductis omnibus retibus)eſſe corpus vndequaque purũ, ab omniq; damno liberum,& maneat virgo quæ virgo. Quid hoc ad C ea quæ dicta ſunt à nobis? Etenim graue hoc omnium grauiſsimum eſt, & plurimis dignum lachrymis, quòd tantum vndequaque ſuſtinuerit laborẽ, diligenter obſeruarit corpus, & omnẽ laborẽ inſumpſerit, & ſudorẽ effuderit, & nihilominus facta eſt blaſphema in Chriſtum. Cumq; pepercerit carni,nõ pepercit glorię Chriſti,ſed vt intactum ipſi maneret corpus,omnia fecit:vt autem ille non afficeretur contumelia,nec blaſphemaretur apud multos, ne vllã quidẽ curã habuit. Vtinam non omnia feciſſet,& omnibus operã dediſſet,per quæ gloria dei infamaretur. Et quo modo hoc,ait?quia viris tecũ in domo incluſis ſemper tu aſsides. Nam ſi habere cohabitatores concupiſcis, nõ oportebat virginitatem eligere,ſed ad nuptias tranſeundum erat: multo enim melius ſic nupſiſſe, quàm illo modo virginẽ profiteri fuiſſet.Nã illas nuptias, neque deus condẽnat,neque homines reprehendũt.Honeſta enim res eſt nemi- D nem offendẽs,neminẽ lædens.Virginitas autẽ illa cum viris plus ab omnibus arguitur,quàm ſtuprũ ipſum.Nã quæ ſuum perdit ordinẽ, in profundius quàm ſit ſtupri barathrũ cięcta eſt.Nõ enim aliquis feret cũ virginibus numerari eam,quæ nõ curat quæ ſunt domini, & multos reddit adulteros:neq; cum nuptis.Illa enim curã habet, quo modo placeat viro vni: tu autẽ vt plurimis,& his qui nõ lege cõiugij noti,ſed alio quodam modo ab omnibus condemnato & reiecto:vnde vereor ne cum inhoneſtis mulierib⁹ videaris ordinata. Etenim ab appellatione ipſa,ſi quis rem diiudicare velit,cõtradicere nihil poſſemus. Nã ſi quãdo in foro de his incidit mẽtio,vel aliàs ſermo domi de ipſis fit apud eos,qui diſputant de abſurdo coniugio,ſignificare volentes quandã huius,vocant non matrem, neque enim illum peperit: neque ſororem, non enim ex eodem vtero prognatus eſt:neque coniugem, nõ enim lege coniugij cohabitãt: neque aliud quoddam cognationis nomen, quod cõceſſum,vel lege permiſſum,ſed fœdũ & ridiculum. Nõ enim ego quidem tulerim ipſum nominare,ſic exoſam habeo & auerſor hanc appellationẽ, & præponitur mihi etiã contubernij cognomen. Sed nõ peperiſti, nulli dolores. Et quid hac defenſione fœdius? quid itẽ miſerius, quàm quòd ab his vult apparere virgo, ad quæ & multę fornicatrices mulieres cõfugere poſſunt?Sed illę aliunde manifeſtariæ publicè libidinãtur.Vnde aliunde dic mihi? à veſtitu, à viſu, à greſſu? ab amatoribus quos capiunt? Bene quidẽ nobis depinxiſti ſcorti characterem.Sed vide ne his coniecturis & argumẽtis,antequam illas,teipſam capias. Etenim & tu tibi ipſi tales ſæpe præparas amatores, atque per eadem retia. Quòd ſi non vocas in domicilium prætereuntes, at habes intra cõcluſos ſemper.Quòd multo grauius ob nihil quidem aliud, quàm vt abſurdam voluptatem impleas, & illius & tuam,non congreſſum inquam. Sed quid hoc commemoras? quandoquidẽ oculos paſcendo mutuis aſpectibus iſtuc ipſum cõtigit, alioqui neq; adulterium hoc genus eſſet.Sed dic, quare ipſum habes domi?Quã cauſam iuſtam & rationabilẽ nobis dices?Nupta enim nuptias dicet:ſcortum libidinẽ:tu autem virgo qualem nobis cauſam narrabis dignã quæ proferatur, & iuſtã? At cur curioſe inquiris, dicit, cum nõ ſimul dormiant, neque nobis cohabitẽt,vt illis mulieribus illi? imò hoc potiſsimum pleriq; affirmant. Verũ quid hoc:dicit cõtra ſuum caput,& planè cõtra ſuũ ſolius caput.Dictum hoc poſtea inquiremus, & iã quidẽ manifeſte diſſeruimus,cum de viris diceremus,quòd non ſolum qui maledicunt,ſed & qui occaſiones temerè præbent, in cauſa quę agitur,rei ſunt ſupplicij.Veruntamen hoc ipſum denuo demõſtrabimus: iam autem ſi te rogauero cauſam huius contubernij, prætextum aliquẽ dicere potes? Infirma ſum mulier,neque ſola valeo meo vſui ſufficere. Enimuero cum hæc cohabitatoribus veſtris obiicimus, ab eis contraria audimus, nẽpe quòd propter veſtrum miniſterium vos teneant.Quo modo igitur quæ ex ſubſtãtia veſtra etiam viris ſuppeditare poteſtis, vobis ipſis mulieribus ſubſidio eſſe nõ poteſtis,ſed aliis indigetis? Nã ſicut vir viro,ita mulier mulieri cõmodius & rectius vtique cohabitarit. Quando autẽ & viris ad miniſterium cõmodiores eſtis,multo magis vobis ipſis. Ad quid enim, dic mihi, neceſſaria & vtilis viri ſocietas?aut quale ille mulieri exhibebit miniſteriũ,quod nõ poteſt mulieri mulier? nũ tegmen tecum texere vel nere,ille magis poterit quàm mulier? An non cõtra ſe res habet?Ille enim etiamſi vellet, nihil horũ attentare poteſt, niſi forte nunc id ipſos docueritis:quippe mulieris ſolius hoc opus eſt.Sed veſtem lauare,ignem accendere,& legumina coquere.etiam hęc non minus,ſed melius quàm vir mulier efficere poteſt. Quo modo igitur vtilis vir,dic mihi? An quãdo exponere quiddã oportet,vel omnino comparare? ſed neque hic mulier valet minus quàm vir, & teſtabitur vtique forum, & omnes quotquot veſtimẽta emere volunt, à mulieribus plura quàm ab his emunt. Quòd ſi turpe virginibus in foro ſtare in cõmerciis,ſicut & turpe eſt: at maxime cohabitare viro,turpe eſt:veruntamen & hoc minus quàm illud effugere poteſt.Nam hæc vel puellę quæ miniſtrat, vel vetulæ quæ ad hęc idonea rectius cõmiſerim: vnde manifeſtum,quòd prætextus illi & effugia ſunt,& tegumenta infirmitátis. Qualis infirmitatis velamenta? Nam ſi cõcupiſcunt virum & nuptias,& id genus conuerſationis

Universidad de Deusto
Biblioteca

uersationis appetentes sunt, quis prohibebat, & adimebat libertatẽ ne hoc facerent? quo neque offensus deus, neque ipse ab hominibus redargutæ fuissent. Etenim & ego hoc dico, & nõ tam tua quàm mea sunt verba. Vel necesse dicere, vbi tibi viri vsus tantopere necessarius? vel cum mõstrare non potes, eiiciatur male cohabitãs. Nam ab hoc crimine absolui aliter non potes. Nã hæc quæ dicebas, nõ tua magis sunt, quàm eorum qui tuam turpitudinem dolent. Oportebat quidem, tametsi plurimum vtile esset, viri ministerium cum tanto cõuicio non admittere. Nam quando dei gloria conuiciis cõtemnitur, nullus tã necessarius sit prætextus, vt persuadeatur contemni tantum malum. Quin etiamsi infinities die vno moriẽdum, ne hoc fiat, decretũ sit: & cum multa voluptate hoc sustinere oportebat, ne scilicet quietis vel mundani vsus gratia, tantum prętereat malum. Audi igitur quo modo idipsum timuit Paulus, & B
1.Cor.9. tremuit, & quàm vehementer. Bonũ enim mihi est mori, ait, quàm gloriam meam vt quis euacuet. Deinde, vt ne euacuaret suam gloriam, mori elegit. Nos autem vt scandala tollamus neque paruam voluptatem cõtemnimus: & quo modo poterimus vnquam saluari, cum non sit par, neque alludat propè, sed multum dissonet, laude priuari & incidere in ignominiam? Ille enim etsi hoc feciſſet, non offendisset dominum: ipse enim ei cõstituerat ex euãgelio viuere, attamẽ maluit mori, quàm tam bonũ opus relinquere. Nos autem turbãtes ea quæ vbiq; sunt ordinata, licet sciamus quòd maximã propterea luituri simus pœnam, neque cõsuetudinem frigidam & intempestiuam despici patimur, & quę tandem nobis venia? Oportebat igitur, si & virum vnum multi vsus requirerent, & quòd scilicet dicebam, tanta inde nasceretur contumelia, eligere mortẽ potius quàm hoc C
quod fit contemnere. Cum autem & per mulierem cõmodius & facilius hæc omnia perfici possint, quæ nobis erit venia sic delicate agentibus, & contra salutem nostram nos fœdantibus? Dic item mihi, quando tibi hæc ille exhibet, exhibebis ne etiam ipsa illi vicissim aliquod ministerium? Nulli non manifestum. Et quanto melius nõ retribuere talia, neque vicissim accipere, sed tempus laborum, quod in illius quietem impendis, hoc in tuam salutem insumere, quàm grauiter laborantem tuam opinionem & gloriam confundere? Sed nullum ipsi exhibes ministeriũ. Ergo ipsum sibi ipsi omnia ministrare necessarium, & sternere lectos, & coquere, & ignem accẽdere, & alia id genus facere. Hæc neque famulus ferret ita ministrans, & nihil commodi à domino accipiens. Sed hic fert omnia, ait, propter timorem domini, & repositã huic ministerio mercedem, & gra- D
tiam feret qui imperat, cũ nihil illi vtilitatis ex nobis. Vnde igitur postea impudẽtium obturabimus ora? Etenim tantam ipsa eius testaris pietatem, & sic tremit & veretur dei mãdata, vt seipsum ac vilissimũ mancipiũ despiciat, omnia quæ tibi exhibeat, nullum inde capiẽs fructum. Ante omnia oportebat ipsum rationem habere gloriæ, & bonæ famæ in deo: nunc autem non est eiusdem animæ simul, & per idem tempus tantam abominationem simul & despectum ostendere circa mandata dei, & nunc quidem ipsa tremere, nunc vero nullam rationem habere eius qui leges dedit, quem contumelia afficis. Etenim si ita se purum seruat à voluptate, nihil humani agit, vt seipsum humiliet, affligat, & ęrũnis subiiciat, suisq; laboribus aliis quietem paret, verè valde sapiẽtis animæ est & sublimis, sed nõ item, si quis gloriam dei contumelia afficiat, & neque hæc faciat, propter quæ blasphematur à multis, & quæ non valde magni plures bene & cũ laude faciunt. Quo modo igitur tibi credemus, quòd hoc propter deum facias, quod magnam & generosam animam requirit, quãdo illud quod scilicet maius est, & vulgare despicis? Non fers vt absistas ab his, à quibus deo facta est iniuria, & corpus & omnia exponis pro ipso? Et cui hæc persuaderi poterunt? Sed nescio quo modo à virginibus ad earum cohabitatores simul transiuerim, propterea vtique ad eas nobis redeundũ. Vnde igitur illos qui ita eas accusant, vt coniecturas habeant, docere possumus? Non persuadeantur, ait. Et vbi hæc pia fuerit anima? Tũc enim maledici despiciendi sunt, cum nos illis ansas nõ præbuerimus: imò neque tunc. Quando autem ipsorum obturare ora possumus, totum ex nobis est, & in nostrum
1.Corin.8. vertitur caput totus ignis. Sic enim, ait, peccãtes in fratres, & infirmam ipsorum conscientiam percutiẽtes, in Christũ peccatis. Sciebat enim, sciebat manifeste, quòd non sufficeret ad defensionem nostram, eorum qui offenduntur infirmitas, sed hoc ipsum potissimum esset, quod condemnat nos. Quanto enim puriores sumus, à causa quæ intentatur, tanto magis iusti sumus, parcendo infirmitati eorum. Et nondum dico quòd hic à tenui coniectura offendantur, sed ponatur, quòd imprudenter hoc patiantur. Nam nec sic despiciendi erant. Quæ Romanis per epistolam scribens Paulus, erudiuit nos sic dicens: Ne per cibũ destruatur opus dei: quam- Rom.14.
uis illi improuide erant offensi, attamen non eum qui offenditur, sed offendentem increpat. Nam quod iam videlicet dicebam, & nunc dico. Quando magnum aliquod lucrum, & damno, & plaga maius, contemnendi sunt qui scandalum patiuntur: quando autẽ nullum fuerit amplius, quàm quòd infirmi abiiciuntur, etiamsi infinities ex imprudentia hoc patiantur illi, parcẽdum eis erit: quoniam & deus eos, qui impellũt, & deiiciunt in sententiam supplicij, puniet. Nam dum nullum lucraris, & alium offendis, extremæ maliciæ est. Nos autem quando videmus aliquem pallidum & deformem ob diuturnam valetudinem, eos qui illum exacerbent, domo abigimus, neque multũ disputamus, an iuste vel iniuste illi hoc faciant, sed negata illis omni defensione, & nulla data ob infirmitatem venia, & quamuis iniuste exacerbetur veniam damus. Quòd si nos hac cura circa famulos & pueros vtimur, & sæpe filium ita peccantem flagellamus, multo magis bonus deus, & iustus, & æquus hoc faciet. & quid dicis? Infirmus est qui offenditur, igitur dignus est cui parcatur, non vt lædatur: vulnera habet, ne igitur atteramus, sed curemus. Suspicatur male & imprudenter, igitur auferamus suspicionem, non inferamus. In Christũ enim peccat, qui de his contendit. An non audis cõtinuo in veteri Mosem dicentem: Deus zelotes est? & iterum? Zelaui Hierusalem? Exod.20.
in noua vero Paulum clamantem, Zelo enim vos dei 2.Cor.11.
zelo? Hoc, si nihil aliud, sufficere debebat, ne subuerteretur anima, etiam non valde infirma, sed morbo libera. Tam terribile enim est animam perire, zelus dulce quiddam magis est, quàm terribile. Nũquam enim zelus est, non pręeunte charitate aliqua calida & tam feruente, vt valde accendatur dei amor. Argumentumq; hoc est: Non enim affectio est zelus in deo, sed volens indicibilem eius amorem in nos interpretari, hoc sæpe vsus est nomine. Attamen nos qui valde insensati ad humanas decidimus affectiones, & eum qui nos valde amat, contumelia afficimus: eos autem, qui nihil nobis prodesse possunt, omnibus modis curamus. Quid enim

enim tibi ô misera, tantum prodesse potest frigida hæc A
cohabitatio, cum tantum thesaurũ eiicias? Vide quæso, deducit te è cœlis, excludit te spirituali thalamo, seiũgit te à cœlesti sponso, parat tibi immortalia supplicia, & tormenta finem non habentia. Pro his si talenta infinita haberet cõtubernio, si promptior esset mancipiis venalitiis, si te in maiori honore & dignitate cõstitueret, quàm sit regina: an non vt damnosum & inimicum, & plura auferentem, quàm dãtem sic auersari, & odio habere oportebat? Paruáne tibi cura de bonis cœlestibus, de regno futuro, de vita immortali, de ineffabili gloria? Túne parua terrena commemoras? Et hunc ad illa vtilem vsum curas, quasi dominum, & non te occultas, neque oras terrã vt te absorbeat, vt sic inde migres. Sed infirmitatem muliebris naturæ mihi prætexis, & humanorum vsuum dispensationem, & quietẽ domesticam, B
fingens & componens prætextus, qui non sunt. Sed neque sic eos, qui cor habent fallis. Non est enim, non est quies, quæ ad tãtam turpitudinem cogit. Mulier enim si voluerit, non sibi ipsi solũ, sed & aliis sufficiet ad ministerium: quoniam & ab initio à viro ciuilibus negociis susceptis, mulier sortita est domesticã administrationẽ & curam. Igitur cuius quietis indigæ intus rapitis viros? Sed quid, dicit mihi, stupri gratia & libidinis? ego quidem non sic dixerim, absit, sed nõ desino obiurgare eos, qui sic dicunt. Vtinã possibile esset persuadere. Quis ergo prætextus, quæ causa probas nos faciet? Dicet quis, Inanis gloriæ amor. Et quemadmodum vis voluptas friuola & misera, sic illis honoris cõcupiscentia hoc contubernium cõciliat. Nam vanè gloriosum omne hominũ genus est, vt ita dicam, maxime autem muliebre. Nam cum neque opus habeant quiete, sicut declaratum est, neque cum ipsis rem habeãt, manifestum quòd hoc solum reliquũ est suspicari. Quoniam igitur hanc mali radicẽ inuenimus, age cætera non reprehendamus: admoneamus autem & persuadeamus, quòd sicut viri, qui cohabitantes videntur quidem voluptate frui, maiori autẽ tormento subduntur: etenim sola pura & solida voluptas, quæ per sequestrationẽ: sic vtique & causa mulierũ habet, Videtur quidem, vt ipsæ opinãtur, gloria aliqua hinc & claritas nasci. Si autem diligenter quis exquisierit, plena & referta est risu, confusione, opprobriis, & extrema ignominia. Et de his dicta sunt in principio pauca, dicẽtur autem & nunc. Sit igitur qui cohabitat, si vult, non aliquis vilis neque abiectus, sed qui multam in ecclesia dignitatẽ habeat, & generis claritudinem, & admirabilis sit omnibus ob eloquentiam & pietatem, sitq; vndequaq; clarus. Neque vel sic poterit illam facere claram ac probatã. Gloriam D
enim habiturus ex amicicia erga aliquẽ, illius gloriam prius custodire debet, qui præbet vt glorificetur: nam si hęc offenditur, multo magis sua periclitatur: Nam sicut fonte corrupto, & quæ inde manant flueta cœno communicãt: & radice corrupta, multo magis fructus corrumpentur: sic & nunc. Facturus claram virginẽ fit ridiculus ob cohabitationem, ipsa quoque ante illum, & cum illo ridebitur: & si mulieri antea contigerit gloria bona apud multos, ea tamẽ statim ingressa illius domo decedit, tantum abest, vt aliam secum afferat, etiã ipse habeat talem opinionem. Non vtique gloriam nobis bonam adducit hæc consuetudo, sed necesse sequatur eam ignominia, quæ & eam quæ nõ meruit fœdat, imò vtriq; grauis est. Et quod de Iudæis propheta dicit, op- Hier.13.
portunum est etiã nũc dicere: Si mutabit Aethiops pellem suã, & pardus maculas suas, etiã quæ talibus cohabitant, maculam deponẽt aliquando hãc: sic quemadmodum corpora inurens cauterio, amborũ opinionibus inuritur, & bona ipsorum omnia obfuscat. Sed forte gloriam putãt hoc ipsum placere viris: at hoc est mire ridiculum, & quod quærunt interim etiã gloriantes meretrices. Mulierũ vtique liberarum & castarum hoc non fuerit, in talibus retibus deliciari. Quoniã & hinc iterum aliud ignominiæ argumentũ, & quanto magis imperant viris, & grauiora iniungũt, tanto magis seipsas confundũt cum ipsis. Nõ enim quæ seruire facit viros mulier, sed quæ reueretur, omnibus est reuerenda & glorioſa. Si autẽ non sustinuerũt hæc nostra verba, dei
Gene.3. lex occludere ora earum potest, sic dicẽs: Ad virũ tuum conuersio tua, & ipse tui dominabitur. Caput omnino mulieris vir. Et aliũde è multis locis quis hoc inueniet sic legibus cautum, & hunc supernè datũ esse ordinem: atque magna fœditas, si superiora fiant inferiora, & caput deorsum & corpus sursum. In nuptiis autẽ hoc turpe, multo autẽ magis in coniugiis, vbi non solum hoc graue est, quòd sit trãsgressio diuinæ legis, sed pessimã & mulieri & illi affert famã. Nam si cohabitare est turpe, multo magis cohabitãdo in seruitutem redigi. Non enim vndequaque imperare laudẽ habet, sed probatur nonnunquam nõ imperare, & turpe est imperare. Itaq; si vis in admiratione esse apud viros, nihil tibi cõmune sit cum ipsis. Procul à cõgressu & aspectu & cohabitatione illorum esto, tunc te & mulieres obstupescent, & viri omnes simul admirabuntur, vtpote virginẽ sponso indiuulse assidentem, tunc nõ domestici solum, sed & Iudæi & Gentiles, & omne hominũ probabit genus: atque adeò si gloriam amas, hanc vade viã non aliam, tunc te non iam illius vocabunt, sed Christi. Huius autem ornatus alius par à nullo tibi erit. Vel pauca hæc, dic mihi, quæ toto die canuntur & in foro, & in domibus, & in aliis ciuitatibus. Puella quædam formosa valde & adolescẽs, si voluisset, multos præsides ad se attrahere potuisset, sed noluit, imò voluit quæcunq; sustinere & pati quàm Christi amorem relinquere, & castitatis florem obscurare, beata & bis & ter & sæpius, & digna tantis frui bonis: qualem accipiet coronam, quantam mercedem accipiet, cum quibus immortalibus certabit virtutibus? Hæc & talia de hac omnes dicunt, & ad æmulationem sui filiabus proponunt: & si quis admonere honestè viuentẽ, & si quis corruptam ad modestiam reducere voluerit, hæc illi iterum omnes encomia in medium ferent: non hic autem solum, sed & quoties de virginitate fit sermo: & sic omnes laudabunt, non solum qui castè viuũt, sed & illi qui studuere, & omnia fe- D
cerunt, vt ipsam procando obtineant: deinde vbi contempti & despecti fuerunt, ipsa quidem tanta, & multo maiore quàm dicta est, fruetur gloria. Quæ autẽ cohabitantes habet, omnia secus reperit: & primo quidem, quando ab aliquibus pollutis accusatur virginitas. De vtrisque enim habetur memoria in talibus conuentibus, sed illa quidem aperit ora defensantiũ, ista autem accusantium. Postea quando corrigi aliquam & compositam reddi decet, hæc quidem vt pharmacon vtile, & quod putredinem repellere potest in medium affert, & præceptoris os ornat: illa autem cum confusa steterit, tametsi non absit erubescẽs & confusa. Necesse enim vt peccans in singulis accusetur, & iterum confundatur: & vbi de re hac sermo fit, sicut illa beata, ita illa misera & calamitosa, & omnia talia audiuntur. Et sicut illam non qui vident solum, sed & qui ignorant, & nullo beneficio affecti, celebrant, & hymnis laudant:

ita &

ita & hanc quotquot sciunt vel ignorant, & qui nihil A
mali ab ea passi, affligunt & criminantur. Nam hi quidem recte viuentes, non à notis solum, sed & ignotis, sed & ab ipsis inimicis laudantur, & admirationi sunt: qui autem corrupti & improbi, & ab amicis affliguntur. Et hoc diuinæ prouidentiæ opus est, quod tantam nobis virtutis familiaritatem & cognationem, & tantam viciorum abominationem indidit. Ita illa quidem (de virtute loquor) omniũ calculo probatur, etiam absentium. Hæc vero, malicia scilicet, condẽnatur, etiam ab his, qui virtutem non curant, & auersantur ac persequuntur. Vnde clarum, quòd ignauas illas nõ ij solum qui viderunt, sed & qui nescierũt, auersantur: & maxime omnium ij qui cohabitant. Nam etsi valde dicant, quòd vos diligant, & admirentur, etsi gratiam habeãt pro hac voluptate, proq; his, quæ donatis: attamẽ odio iterum eritis conscientiis eorum, vbi parũ resipuerint, B
& intellexerint quo laqueo fuerint capti. Tantum malum est hoc peccatum, vt hi quos maxime omnium curatis, vos potissimum condemnaturi sint, quoniam & maxime omnium vestra sciunt in penitissima admissi, & secreta vestra infanda probauerunt. & quòd oderũt, manifestum inde: sæpius voluerũt ab hac scabie & hoc morbo graui liberari, & oderũt omnes qui sciunt: sciũt autẽ non minus qui sunt domi suæ, quàm qui nõ. Nam licet quis valde miser & calamitosus sit, non est tamen ita desperatus, & valde suã confundi cupiens gloriam, vt velit in turpitudine viuere, & esse in ore omniũ, accusari, rideri, & opprobrari, & spectaculũ esse foro cõmune, & omnium digitis monstrari per ignominiam. Enimuero non parua his insuauitas ab huiusmodi suspicione nascitur, & insidens conscientia continuo turbatur, & omni vermiculo solidius inhærendo mentem C
intus depascitur. Si autem hæc ab hominibus sequitur confusio, & nihil manifeste dicẽtibus, & domi quoque seipsos reprehendentibus talis est dolor: quando ad ipsum abituri sumus sponsum iniuria affectum, quando & quæ incerta in medium ducentur, quando & corda reuelabuntur, & sermo, & figura, & visus, & cogitatio, transeo quæ his turpiora: quando igitur omnia simpliciter in orbe toto nuda apparebunt, & exuta, quantam sustinebimus ignominiam, & suppliciũ, & vindictam? Tunc enim si non patrocinabitur fulgens virtutibus anima, vt congruũ est illi sponso, si non omni labe, macula, & ruga sit pura, peribit, & extrema feret. Etenim non magna macula sufficit ad eiiciendam eam. Quòd si vna macula eiicere sufficit, quando multa sordes est, & tãtus fœtor, & plurima vbiq; vlcera, quis eam eruet D
è supplicio & illa pœna? Nam si hic ita improba & insuauis eius vita, & omnes eam auersantur, & amici & inimici, quo modo poterit ad regia transcẽdere vestibula tanta luti varietate oblita? Nõ vides, quòd neque in domo viri priuati & vilis ferret quis, porcũ luto volutatũ intus ostendi, sed iussu eius abigunt & insequuntur omnes, & ianuas recludunt, & fugant procul. Si autem brutum animal, præsertim in luto educatum, non ferunt homines intus excipi cum macula, quo modo in cœlestia tabernacula vbi tanta claritas, vbi omnia fulgida, vbi lux inaccessa, vbi fulgure omni fulgidiores occurrent fulgentes virgines, poterit quis sic coinquinatus ingredi? Quæ non habent oleum, à thalamo excluſæ sunt, & quo modo vos adyta illa vt ingrediamini expectatis? Etenim multo hoc difficilius peccatum. Non enim est par corporea voluptate coinquinari, & multas perdere animas. Illæ quidem pauperes nulla in re affecerunt iniuria, sed quia sua illis non impartitæ sunt, neque eorum inopiam leuauerunt, hæc passæ sunt: tu autem iniuria affecisti, & expulisti, & nõ solum non profuisti, sed & maxime nocuisti. Quòd si quæ nihil profuerunt, tantam dederũt pœnam, præsertim virginitate syncera manente: quę autem non solum inutiles aliis, sed & plurimum seipsas nocuerunt, & cohabitantes, & scandalizatos, & præ omnibus nomen sponsi cõtumelia affecerunt, qualem sustinebunt cruciatum? An nescitis qualem rem aggressæ? in quem agonem instructæ estis? quam prælij partem sortitæ? cuius ordinis in exercitu hæredes & occupatrices estis? Apud ipsum belli ducem, imò apud ipsum habitatis regem, & militatis. Sicut igitur in bellis non vnum locum exercitus omnis occupat, sed alij cornua agminis, alij medium, alij postrema, alij frontem phalangis ornant, alij autẽ vbiubi rex comparet, ibi cum ipso apparent: sic quoque & virginum chorus nullum alium, nisi hunc ordinem sortitus est. Non sic ij qui aureas togas induti, & equis auro ornatis vecti, & aurea ferẽtes sceptra, & gemmata monilia, præsentes regi videri debent, vt virgo Christo. Nam illi quidem apud ipsum currum regium versantur: virgo autem regius quoque currus fit, sicut Cherubin, si vult, & adstat ipsi sicut Seraphin. Igitur cum in publicum se recipit, oportet & omnis philosophiæ specimen præ se ferat, & omnes in stuporem conuertat, sicut angelus si nunc è cœlo descenderet, & sicut Cherubin aliquis si in terris appareret, omnes homines in stuporem conuerteret: sic & virginem, omnes qui eam vident, adducere in admirationem & stuporem suæ sanctimonię oportet. Nam dum vadit, quasi per desertum eat: quãdo autẽ sedet in ecclesia, profundissimo silẽtio oculus nullũ videat prætereuntium, nõ mulierum, non virorũ, sed solum sponsum, & præsentẽ & conspicuum. Concedens autẽ iterum in domũ, ei in precibus loquatur, & eius solius vocẽ per scripturas audiat, & in domo eum quẽ desiderat & amat, solũ cogitet, vt peregrina & aduena omnia faciat, quasi res præsentes nihil ad eã pertineant: & non solum masculorum fugiat aspectus, sed & cõuentum secularium mulierum: tantaq; corpori suppeditet, quãta necesse, & vniuersa in animæ salutem impendat: quis nõ admiretur, quis nõ obstupescat, in muliebri natura vitã talem angelicam intuens? Quis autẽ homo existens, accedere, quis tangere audeat tam flagrantem animam? Eapropter omnes quidẽ ab ea abstinent, & sponte & inuiti. Omnes item in stuporẽ vertuntur, vtpote aurum fulgens & ignitum videtes. Nam & auri natura habet per se multũ fulgoris, cum autem & ignem in se tenet, maiori miraculo est & terribilior. Quòd si hoc in corpore: quãdo idem in anima contigit aurea, nõ tunc hominibus solum, sed & angelis desiderabile erit hoc spectaculũ. Quare ergo vestibus teipsam ornas, quę à flãma tantũ habes ornatum? Etenim vestes non sunt datæ, vt eis ornemur, sed vt nuditatis fœditatem occultemus, non vt talibus induamur, quæ nos maiori turpitudini, quàm ipsa nuditas, exponant. Idcirco & Adã induit deus vestes pelliceas, similiter & eius mulierẽ, quamuis si voluisset, delicatis eum potuisset induere vestibus: sed nobis denuo & per illas ostendit, quòd non sit præsens tẽpus deliciarum, sed gemẽdi & plangẽdi. Quod si ignominiæ est & condẽnationis, & ex peccato venit hoc amictu indigere, quid reprehẽsionis materiam auges? An nõ satis casum nostrum indicat, quòd vestium sumus indigi? Cur crimen exaggeras? cur visu ampliore accusationem auges? Oportebat enim

enim ciulare & gemere, & corpus ipsum castigare, iux- A
1.Cor.9. ta Paulum: nos autem sedemus, & velamenta artificiose contexentes, sicut si quis tegmenta circa oculos dolentes habens, cogatur ea considerare, & adhuc ornet velamenta hæc. Propterea Helias, propterea Ioannes simplicem habentes amictum, & pelliceas tunicas, & vestibus è pilis induti anhelabant & concupiscebant indumenta incorruptionis accipere. Tu autem mulieres in fornice præcellis vestiũ curiositate, quibus insidias adulescentibus elegantioribus pares. Non sic te indui & ornari vult sponsus, sed in anima tua omnem reponere gloriam iussit: tu autem illã negligis, & lutum ac cinerem variè decoras, & amatores incontinentes illicis, & adulteros facis omnes, vt ita dicam, qui te vident. Et cum frequenter ignem hinc conflas, puto neque te inficias ire, quòd inde ignominia & probra sequantur, id quod & ab amatoribus tuis declarabo. Nam quæ animam ornant, deum suæ pulchritudinis habent amatorem: tu vero homines, imò neque homines, sed porcos & canes, & illis brutiores. Quis sic insipiens, vt te ornatiorem illis putet, quarum desiderio deus fertur ob internam formositatem? Atque adeò, quanto curiositati plus vacas, tanto abominabilior facta es: & deum quidem à te auertis, hos autem illicis: tantóque magis fœda ac turpis appares. Nam quo modo non turpis, si deũ allicere non potes? Quòd si quæ se ornat, adeò ingrata: quæ cohabitantem habet, cogita quantum conciliet sibi odium. Sed si videtur, non cohabitationem dicamus solum, sed ipsam aperiamus palam, vt magis fœda videatur. Nam quoniam non timent oculum soporis nescium, sed oculi hominũ timor eorum, age & ipsas hac consolatione priuemus, quæ occulta & tecta in parietibus in medium afferentes, aperiemus ianuam his qui vi C
dere ea volunt, à lecto ipsas primum excitantes: imò si videtur, primum exquiramus quæ per domum contingunt, & ponamus parietibus ipsas cohiberi, & cubiculis variis sedere. Non enim puto aliquẽ, & si valde fœditati sit obnoxi⁹, ita seipsum traduci velle, vt in vno cohabitet cubiculo. Sint igitur disiũcti parietibus, & quid hoc fuerit? Non enim sufficit, vt à suspicione liberentur. Verum nunc de suspicione nihil. Nam licet ancillæ plurimæ ei cohabitẽt. Aliam autem turpitudinem iam exquiremus. Euenit enim cum per idem tempus surgũt, non ob matutinas horas (nihil enim vnquam pium ab his animabus fieri solet) vt transeant ad se inuicem iacentes, & compellent nocte, quo quid fit turpius? Quòd si contingat repente & cohabitantem ægrotare, neque parietũ hic postea aliqua vtilitas, sed exurgens præ aliis ad virginem iacentem ingreditur, infirmitatem prætexens, & ancillis sæpe tardius paratis, & assidet, & alia curat, quæ mulierem quandoque solam vix ministrare fas est, & neque ob illa pudefit, sed gloriam putat, neque ipse erubescit, sed magis gaudet, & tanto magis, quanto fœdiorem seruitutem subit, & apostolicum illud ver
Philip.3. bum quod dicit, Gloria in confusione ipsorum, re ipsa monstratur. Vbi autem & ancillæ surrexerint, maior turpitudo: nam & intecto capite, & vna tunica, & nudis manibus vtpote turbatæ, & in nocte surgentes discurrunt illo præsente, imò in medio versante & simul currente, omnia coguntur implere: quo quid fieret fœdius? Quòd si & obstetrix adsit, neque sic pudefit, sed & aliis virginibus ingredientibus officium suum facit. Ad vnum enim solum spectat, quo modo monstret ægrotanti suum ministerium, ignorans, quòd quo magis suã diligentiam monstrat, tanto magis & seipsum & illam confundat. Et quid mirum, si præsens non erubescat: sæpe enim mediis noctibus vilium ancillarum opus facturus, ad ipsam currere non grauatur. Quando autem adest, nunc quidem ipsum eiiciunt & inuitum, licet valde impudens: nunc autem admonent, vt iterum ingrediatur, & assideat: quanuis cur quis etiam plurima studiose colligat, vt illum confusibilem reddat, & talem qualem ipse se, dum multa talia parat sibi, efficit? Vbi autem dies illuxerit, & vtrosque lecto fugere oportet, custodiæ & obseruationes sunt, ne quis ad exteriorem domunculam progrediatur, ne ipsa terreatur. Sæpe autem progressa & forte nudo corpore ad virum accedit, & ille hoc ipsum videns parum curat, nũc quidem misso nuncio ingreditur, nunc autem sine obseruatione, & multum excitat risum. Nihil enim dicere volo. Hæc autem quanuis parua, tamen magnę libidinis carbones accẽdere consueuerunt. Et hoc quidem domi, & B
maiora his: quando autem in publicum ierit rediturus, iterum maior confusio. In domum suam ingressus, & dum non cogitur prænunciare inuentis mulieribus assidentibus apud illam pudefacit, & ipsa sæpe ita afficitur, turpęque censet si mulier mulierem excipiat, & vir virum: mutuam autem suam consuetudinem non abhorrent, nec vitant: cauent autem ne cognatos hospitio excipiant. Quo quid deterius sit? Accidit interdum, vt ipsum mulieres inueniant assidentem extentæ & fusum habenti. Quis diceret iurgia, quotidianas lites, etiamsi multa amicicia & pax sit? sed & hæc contingere verisimile. Audiui autem & de aliquibus, quòd zelotypi sunt. Nam vbi non est dilectio spiritualis, & hoc necesse est fieri, ibi & varij casus, ibi virgines redduntur impudentes & seruiles, etsi corpore non corrumpantur, moribus tamen. Quando enim discit libere loqui viro, cõsidere, in eum obtueri, & ridere, & multa alia fœda agere, neque hoc graue aliquid esse putat: sustollit virginitatis velum, & conculcat florem: ibi nihil grauantur, neque deprecantur, sed & internunciæ nuptiarum fiunt, & institoriam scortorum obeũt, multásque volentes esse viduas prohibent. Et putantes se suorum malorum defensionem inuenisse, ibi omnibus despicabiles sunt, ibi & nuptæ ipsarum nomine erubescunt, vtpote in omnibus melius agentes. Multo enim melius & vno & altero coniugio coniungi, quàm hæc fœda agere, & internunciorum, & paranymphorum suspicione sugillari ab omnibus, quòd à suauitate nuptiarum se abstrahant, & oneribus nuptiarum se subdãt. Quid enim onerosius quàm virum habere, & solicitum esse de his quæ illius? Exoneravit te ab hac molestia
Gene.4. deus. Ad virum tuum conuersio tua, & ipse tui domi- D
nabitur. Soluta es per virginitatem, quid iterum te seruituti subiicis? Liberam te fecit deus, tu autem tibiipsi plectis negocia. Nullus solicitam te fecit, tu autem negocia plectis. Sed quoniam solicitudinis mentio incidit, tempestiue hæc dicenti aduenit apostolicum illud. Nam si cohabitare viris mulieres, & mulieribus viros curas tolleret, ad continentiam adhortando Paulus non dixisset: Volo autem vos sine solicitudine es-
1.Cor.7. se, vt & hac nos admoneat. Quid enim vultis, ait, quietem & libertatem? Deinde non videtis contrarium cuenire seruitutem & labores & miserias multas, dum viris cohabitatur? Multæ igitur sæpe relictis viris ob hoc non iterum nubunt, ne sub iugo seruitutis sint. Prorsus autem si in paupertate viuis & omni tutore cares, virtutem vitę ostendas, & cum viro nihil habe cõmune. Cõiunge te mulieribus quæ honeste vixerunt, & neque tuã

Universidad de Deusto
Biblioteca

coronam disperdes, & omni perfrueris satietate. Quod si hoc insufficiens esse putas, quære diligenter, & omnino inuenies, immo non necessarium est quærere. Nam sicut ad lucem occurrimus omnes, si refulgebunt radij vitæ tuæ, omnes accurrent diligentes, vnaquæque tibi ordinem iniunget, ministræ, & te domus suæ securitatem præbit esse & ornatum vitæ & coronam, secundũ sermonẽ Christi. Quærite enim, ait, regnum cœlorum, & omnia hæc adijcientur vobis. Nunc autem & nos authores sumus, vt ex hac seculari fœlicitate excidamus, & cœlestia quoque negligamus. Nos autem quando dico, non viros solũ dico, sed & vos, & vos magis quàm viros. Quoniam ab initio ob hoc grauiorem pœnam accepit mulier, & deceptionem magis attulit: propter hoc & decipientem magis quàm deceptum puniuit deus: quod & nunc erit, si nõ volueritis corrigi, & ad propriam redire nobilitatem: propter hoc enim & mulier tunc reprehensa, quòd viro dedit de fructu, non audebat dicere, quod oportebat, cum vir nõ deberet persuaderi neque decipi: sed hanc quidem vtpote frigidã defensionem tacuit, ad aliam autem venit infirmam quidem & ipsam, attamen plus hac habẽtem rationis. Vnde manifestum quod qui prætexunt deceptores, rectius in se deceptos quàm in deceptores culpam ingerere possunt. Scortum accersit contumelia afficientem suum corpus, & postquam cum illo dormierit, iterum dimittit: tu autem vbi vocaris cum qui iniuria afficit tuam animam, & corrumpit, semper ipsum includis, & non permittis exire, vinculáque grauia iniicis, adulatione, cura & aliis operibus, & putas te glorificari cum teipsam ita confundis? Non cogitas tu, dic mihi, præsentem vitam quàm brevis, vt somniis assimiletur, & floscúlis marcescentibus, & vmbræ prætereũti? Cur vis deliciari nunc in somnio, & puniri tunc in veritate? Quanuis neque delicias hæc res habet. Quo modo enim, vbi condemnatio, & reprehensiones, & conuicia, & scãdala? Verum si & deliciæ sint, quid est parua aquę gutta ad immensum mare? Audi filia & vide, & inclina aurem tuam, & obliuiscere populum, & domum patris tui, & concupiscet rex decorem tuũ, ad orbem terræ aliquando male affectum dicebat Dauid. Hoc igitur nos tibi occinemus, breue verbum prophetæ submutantes, & dicemus cum propheta: Audi filia & vide, & inclina aurem tuam, & obliuiscere malæ consuetudinis & eorum qui tibi male cohabitant, & concupiscet rex pulchritudinem tuam. Quid tibi hoc maius? Quid item par poterimus dicere, quàm vt cœli & terræ, & angelorum, & archãgelorum, & supernarum virtutum dominum amatorem sortita, libereris à vilibus conseruis, tuam nobilitatem cõfundentibus? Propter quod vtique & hic finire sermonem, bonum. Nihil enim dicere poterimus, quod huic honori sit par. Nam si quæ sponsum in terra acceperit regem, omnibus se putat esse beatiorem: Tu habes autem non terrenum, nec cõseruum, sed eum qui in cœlis, eum qui super omnem principatum & potestatem, & virtutem, & omne nomen quod nominatur: eum qui super Cherubin sedet, concutientem terram, extendentem cœlum, terribilem & reuerendum Cherubin, inaccessum Seraphin, non sponsum solum, sed amatorem, & amatorem omnium hominum ardentissimum: quo modo non omnia relinquis, quæ hic sunt, etiamsi animam ipsam relinquere oportet: Quoniam igitur sufficit, hoc verbum solum, & plumbo omni grauius ad corrigendum & promouendum ad supernam conuersationem, & nos hic desinimus, & te admonemus, & quasi diuinum aliquod canticum accinimus, vt & in domo, & in foro, & in die, & in nocte, & in via, & in thalamo, & voce, & mente cõtinue loquaris animæ, dicẽs: Audi anima & vide, & inclina aurem tuam, & obliuiscere malæ consuetudinis, & concupiscet rex pulchritudinem tuam. Et si hoc cõtinue verbum dixeris, auro omni puriorem facies animam. Dictum enim hoc igne vehementius, & efficacius efflare tuas cogitationes, & omnes tuæ mentis maculas expurgare valebit, Amen.

Matt. 6

Gene. 3.

Psal. 44.

DIVI IOANNIS CHRYSOSTOMI, *aduersus eos, qui apud se fouent sorores adoptiuas, quas συνεισάκτους & subintroductas vocant, & contra cõcubinarios, Sermo.*

MAioribus nostris duæ tantum cognitæ fuerunt causæ propter quas mulieribus viri cohabitent. Et vna quidem vetus est ac iusta rationique cõsentanea: nempe matrimonium, quod deo legislatore institutum. Propter hoc enim, inquit, relinquet vir patrem suum & matrem suã, & adhærebit vxori suæ, erúntq; duo in carnem vnam. Altera vero posterior & ex confesso iniusta, & legi aduersa, nempe stuprum quod à malignis introductum est dæmonibus. Atqui nostra hac ætate tertius quidam nouus & insolitus mos prodiit, cuius causam haud facile inuestigaueris. Sunt enim nonnulli, qui puellas nuptiarum inexpertas domum ducant, & vsque in extremam senectam inclusas tenent, ac fouent, non procreandorum puerorum gratia, negant enim se cum illis rem habere: neque libidinis causa: aiunt enim quòd illas & integras & incorruptas seruent. Et si quis ab eis causam rogauerit, dicunt sibi multas esse: sed fingunt. Ego enim nullam eos habere crediderim, quæ vel honesta vel idonea sit. Verum de his nunc non dicemus. Afferemus autem in medium, quam nos potissimũ causam suspicemur. Et quænam illa? Omnino, si à scopo aberrauero, fas vobis esto vt me redarguatis. Et quęnam causa? quis ille prætextus? Videtur mihi mulieris conuictus, etiam absque nuptiis ac congressu, voluptatis habere nonnihil. Quòd si non recte sentio, non est quòd dicam. Meã vobis sententiam narro, mox autem nõ meam solum, sed & illorum dicam: nã & illis sic videtur. Quod inde colliquescit. Tantam enim gloriam, & tanta scandala neutiquam despicerent, nisi ingens quædam & vehemens cohabitandi voluptas esset. Precor vt nobis venia detur, desitq; indignatio. Neq; enim temere, & simpliciter inimicos vellem. Nõ sum tam miser ac ærumnosus, qui temere omnes offendere velim: sed valde doleo ac crucior, & gloriam dei blasphemari, & multorũ salutem propter voluptatem hanc paulatim perire. Et habet voluptas hæc maiorem cohabitandi amorem, quàm legitimæ nuptiæ. Quod nũc forte vobis mirum videtur: sed vbi quod auditis declarabo, eritis & vos mihi testes. Etenim cum legitima muliere congredi, cũ non sit vetitum, concupiscentię vehementiam demulcet, & sæpenumero satietatẽ affert, immodicum restinguens ardorem. Præterea partus & partuum dolores, puerorúmq; procreationes ac educationes, necnon & frequentes qui ex his sequuntur morbi, corpus affligũt, florem ætatis marcidum reddunt, inualidúmq; voluptatis calcar faciunt. In virgine autem cohabitatrice nihil horum reperies. Abest enim coitus, qui naturæ impetum deprimat, ac calcar obtundat: neq; dolores partus, neque puerorum educationes carnem languescere faciunt:

Gene. 2.

faciunt: sed iuuenilem vigorem diu conseruat, vtpote intacta manens. Vnde post partus & educationes puerorum, corpora vxorum infirmiora fiunt: illa autem vsque in quadragesimum annum in sua permanet forma, & cum virginibus iam elocandis certat: hinc est cp cohabitantes duplici igne accenduntur: nam & ardor eorum non restinguitur coitu eis interdicto, & ardoris fomes redditur validior. Quam ergo huius contubernij causam suspicer? Sed ne valde succenseamus eis, neque difficiles simus & importuni. Nam qui ægrum vult restituere, non hoc agit ira & verberibus, sed aptat magis pharmaca magna cura, & blãda adhortatione. Nobis, quanuis illos punire & eis indignari liceret, vtpote in iudicum adscitis ordinem: non tamen hoc facimus, sed medicorum magis, & eorum qui curare solent, morem sequi lubet: vnde obsecram⁹ & adhortamur, & eorum si opus est genua attingimus, si fortè quod agendum susceperimus, perficiamus. Igitur quemadmodum medici, qui ægros à cibo vel potu nociuo abarcere cupiunt, licet illa mixtam habeant voluptatem, ante omnia tamen persuadent, inesse illis præter nocumenta etiam multum insuauitatis: sic & nos faciemus, commõstrando illis quòd cohabitatio illa, quanuis suauis & iucunda videatur, perniciosa sit, & nihilo melior, quàm mortiferæ potiones. Et videtur quidem multam habere lętitiam, latet tamen multum in ea amaritudinis, quã animę quæ voluptatibus oblectatur, infundit. Nam qui persuasus discedit, facile discedit. Sanè qui metu & necessitate à dilecta seiungitur, fortior amator fit, & fortasis iterum ad illam accedet: at si vt rem damnosam & amaram fugit, haudquaquam iterum reuertitur ob calculum sententiæ suæ, quæ quauis necessitate violentius illi persuadet. Quocirca quo modo persuadebimus illis, quòd hoc non solum noceat, sed & amarum sit? & quo modo aliter, quàm ex ipsa rerum natura? Interrogamus ergo eos, si quis mẽsa sumptuosa apposita, variis dulcissimisq; plena eduliis, denũciet summis minis, ne quid propositorum contingatur: num velint ad talem mensam considere, & seipsos cruciare? Ego vtique non opinor: neq; enim ex aspectu voluptate fruentur, quantam tristitiam ex interdicto concipient. Quid autem si quis sitienti & ardẽti præ siti fontem limpidum & purũ demonstratum, non solum non degustare, sed ne extremis quidem digitis contingere permitteret, an quid eo cruciatu acerbius? Neque hic mihi contradixerit vllus. Tantum enim hoc malũ est, vt etiam exteri, qui plurimum valent in naturæ voluptate, & tristicia expendẽda, volentes effingere quosdam, qui valde cruciantur, talem quandam fabulam in medio proferant. Introducitur in fabula extremo supplicio afficiendus, cui ostenditur omnium ciborum copia, & præterfluẽs aqua: nec conceditur, vt aliquo istorum fruatur: & cum extendit ille manum, omnia quæ videntur, à tactu fugiunt, fitq; hoc semper. Et hæc est externorum fabula. Et philosophorum quidam, cum vidisset sodalium quendã osculum formoso puero dare, admirabundus dixit: Cur tantum intra se caminum accendere, & in ignem se ausit cum periculo iniicere? Ego autem non idem dixerim de his qui cohabitantes amant & contrectant? At si qui sunt qui hæc calumniẽtur, demonstrare tentabo, quòd & hi illo vsque perueniant, & durius sibi quàm sit dictũ supplicium accersant. Nam si aspectus solus tantum infert dolorem: quanto maiorem & contactus accendit? ex quo vt est voluptas multo crasior, quàm ex aspectu: ita maiorem struit flammam, & acerbiorem efficit dolorem, qui magis quàm fera exasperatur. Quanto enim magis concupiscentias augemus, & plura eis fomenta suppeditamus, tanto & dolores nostri magis intenduntur. Et quemadmodum qui mensæ & fonti assident, nõ sic videndo dolent, vt cui permissum est attingere, & tamen ne degustet prohibetur: sic vtiq; qui ad contrectanda virginũ corpora admittuntur, grauius puniuntur, quàm qui ex solius spectaculi refocillatione hauriũt cruciatũ. Et quid opus est philosophari in his afferendo res externas? Dei enim sententia his omnibus potẽtior, ipsa nobis ostendit rem ita sese habere. Nam cum vellet punire Adam, non procul à paradiso ipsum habitare fecit, sed prope paradisum, vt continuam pœnam haberet è spectaculo loci quem desiderabat, & eo quãuis semper illum ante se videret, frui nõ permitteretur. Iam forte aliquis dixerit, & quo modo si hoc natura tam amarum, plerique tanto studio sectantur? Ad quod ego dixerim, quòd istucipsum extremæ ægritudinis maximum est argumentum. Nam hic mos est ægrotantium, vt quærant frigidam quandam, breuísque temporis voluptatem, vnde prolixiorem sibi conciliant pœnam. Hoc & in febrientibus videre quis potest, qui cum paulisper abstinere nolunt à refocillatione momentanea vetitorum vel esculẽtorum, vel poculẽtorum, longum quendam & difficillimum inuehunt sibi morbũ. Oportet autem vt hi qui bene valent, nõ eorum qui male habent sententiam & mores sequantur. Nam si illos sequemur, & à medica arte, & à philosophia condẽnabimur. Non autem hoc solum in febri cõtingit, vel mulierum amore, sed & in diuitiis & omnibus aliis qui ita ægrotant. Etenim qui in pecunias insaniũt, licet sciant quòd hi qui parua hæc indigis impartiantur, infinita bona inde capiant: detinent tamen ea & defodiunt, & bonis omnibus excidere malunt, ob frigidam breuemq; hanc voluptatulam, quàm æterna pœna liberari, & immortalem vitam adipisci, illas ad breue tempus despiciendo. Hoc vtique & illis contingit ob paruam oculorum cõcupiscentiam: nam dum non ferunt vt seipsos aliquantisper contineant, intolerabilem intra se ignem cogũt: & quanto scilicet se magis oblectari putant, tanto magis malo implicantur, diabolo suis artibus hoc curante ad incrementum & perseuerantiam incendij, vt ardentes & delectentur & doleant, absurdum quoddam temperamentum in animabus suis plantantes. Iam, quid si quis nos intemperantiæ ob hæc verba condemnet? Sanè strenuos illos viros, & cum mulieribus habitantes, qui nihil graue patiãtur, beatos quidem dico, qui tales sunt, & vellem etiã ipse hoc robore donari: & ipse quidem fortè adducor vt credã, quòd possibile sit esse aliquos tales. Vellem tamen eos qui nos reprehendũt, posse hoc nobis persuadere, cp adolescens feruens, puellæq; virgini cohabitãs, & ad latera eius assidens, & timul cœnans, & per diem totũ confabulans, vt nihil aliud apponam, intempestiuos risus & effusos cachinnos, & mollia verba, atque alia quæ dictu inhonesta audiẽs, & eadem habitans domo, eademq; communicans mensa, vbi vltro citroq; est libertas verborum, nulla humanarum affectionum capiatur, sed purus à mala voluptate & concupiscentia permaneat. Vellem hæc ab his qui nos arguunt me doceri posse: sed neque ipsi volunt doceri, & reclamant nobis, quasi impudentibus & eodem morbo decumbentibus, suoq; vicio correptis si nos defendamus. Et quid hæc ad nos, inquit? Neque nos sumus obnoxij insipientię alienæ, neque si quis stulte scandalizetur, dignus ego sum, qui pœnas dem ob illius insipientiam.

Tantalus.

Roma.14. tiã. Sed Paulus nõ dixit hoc, sed iusit, vt si iniuste scandalizetur aliquis, eius infirmitati cõsulatur. Tunc enim solum liberamur à pœna, quæ posita est in eos qui scandalum dant aliis, si ex scandalo aliud quoddam lucrum nascatur maius damno, quod ex scandalo fit. Adeóque si hoc non fuerit, & hoc solum obuenerit, vt scandalizentur alij, siue ob rationem aliquam, siue ob nullam, siue vt infirmi offendantur, sanguis illorum super caput nostrum, & ex manibus nostris deus animas tales requiret. Et propter hoc ne per omnia curam nullam haberemus, vel abiiceremus eorum quibus offendiculo sumus, terminos quosdam & regulas tales nobis Christus præscripsit. Nam & hoc & illud fecit, nunc illos curans, nũc contemnens prout tempus postulabat. Enimuero cum de natura ciborum dissereret, & ostenderet eam esse puram, & à Iudaica obseruatione liberaret, vbi scilicet Petro egresso & dicente, Scandalizati sunt: dixit: Sinite
Matth.15. ipsos. Et non solum despexit, quin & accusauit. Omnis enim plantatio, quam non plantauit pater meus cœlestis, eradicabitur. Ita legem de cibis statuit. Vbi autem petebant à Petro drachmam, tunc non idem egit sicut antea, sed rationem habuit scandali, & ait: Vt autẽ non scandalizemus ipsos, mitte hamum in mare, & piscem qui primum egressus fuerit, tolle, inueniesq; in ore eius staterem: hunc acceptum da pro me & te. Vides vt scandali & curam habet, & negligit. Nam hoc loco nihil valde referebat etiam gloriam vnigeniti obscurari: aut quo modo, cum & alibi studuerit eam adumbrare, præceperitque multis, ne cui dicerent quòd ipse esset Christus: Et propterea nihil damni ex eo quòd dependit di drachmum: si autem non soluisset, nata fuissent mala. Nam vt tyrannum & oblu&antem & ciuitatis vniuersę inimicum, & in extrema pericula iniicientem vtique auersati fuissent: & propterea ipsos qui volebant rapere Christum, & facere regem, longius fugit, eámque opinionem à multis, qui circa ipsum erant, repulit. Alio autem loco opus erat, vt corrigeretur factum, propterea q; vtiliter ac tempestiue, & vt in meliori opere contempsit scandalum. Etiam postea valde tempori cõgruebat, vt ad excellentiorem philsophiam ascensuri, nõ prohiberentur lege, quæ ad Iudæos pertinebat, sed abirent posthac ita vocante tempore ad animi puritatem, neq; remorarentur corporali obseruatione, sed permitterentur ab humilitate illa eximi. Sic & Paulus contempsit
1.Cor.10. eos, qui scandalizabantur, magistrum sequens, & dixit: Per omnia omnibus placeo, non quærens quod mihi conducit, sed quod multis, vt saluentur. Si autẽ Paulus suam cõtemnit vtilitatẽ, vt inueniat quod multis prosit: quanta nos digni erimus pœna, si neque proprium fugimus damnum, nec cogitamus quo modo inueniamus quod vtile sit aliis? nos quoque cum aliis suauiter perdimus, eum oportebat & nosipsos & alios seruare. Atque propter hoc cum videt maius lucrũ quàm damnum quod oritur, contemnit eos qui scandalum patiũtur. Vbi autem lucrum nullum, ipsum scandalizari solum habet pro iusta causa, omnia & facere & pati paratus ne eueniat. Et non disputat talia more nostro. Non enim dicit, Quare sunt tam infirmi? quare tam stupidi? quare affectiones illas admittunt? Sed ea de causa ipsis potissimum pareit, quia ob rationis penuriam ita se habent, & ita infirmi sunt. Dic enim mihi, qualem ille rationabilem prætextum dicere potest qui scandalizatur in comedente carnem & bibente vinum? An non hãc nobis legem deus ipse permittit? Veruntamẽ in his si scãdalizetur aliquis, Paulus abstinet. Nunquam enim A carnem comedam, inquit, vt ne scandalizem fratrem: & non dixit, sicut nos, Subiiciendúsne ego alienæ insipientiæ? num quia alicui simpliciori videtur esse scandalum, egóne dignus qui supplicium luam? Quanuis si etiam dixisset, multo tamen iustius dixisset quàm nos. Nam qui in illis scandalizatur, insensatus est, & valde insipiens. Verum in his ipse multas iustas & dignas causas, quas dicere habet. At multo iustiores dixisset Paulus, siquidem dicere voluisset: at nõ dixit, sed ad vnum solum spectauit, nempe salutem proximi. Et vide eminentiam. Non enim dixit semel, aut bis, vel tanto aut tanto tempore: sed, in æternum, ait, non comedam, si scandalizetur alius. Et vt ne putes in his eum subsistere, & aliud quiddam adiicit hoc maius. Vt enim dixit, bo- Roma.14.
num est non comedere carnem, & non bibere vinum, coniunxit & illud: Neque illud per quod frater tuus im
B pingit, vel scandalizatur, vel infirmatur. Et animaduer te sapientiam præceptoris. Relicto enim infirmo, fortem corrigit ante illum. Nam fortis author est, quòd ille infirmus est, eo quòd posit infirmitatem corrigere, & non facit. Et quid dico de infirmis fratribus? Etenim Iudæis & gentibus iubet eandem curam impendi. Absque offendiculo enim, ait, sitis & Iudæis & Gentibus, & 1.Cor.10.
eccleśiæ dei. Itaque quanto fortiorem esse dicis, nihilq; ab hac cohabitatione incommodi accipere, tanto magis teipsum debitorem constituas, vt vinculũ hoc rumpas. Nam quãto fortior eras, tanto & iustior fuisses, infirmiorem gestando. Igitur si infirmus es, propter te ipsum desiste: sin robustior, propter alterius infirmitatẽ. Non enim sibiipsi duntaxat, sed & aliis fortẽ esse oportet eum qui fortis est. Quòd si te fortem esse dicis, & infirmitatem illius cõtemnis: duplam dabis pœnam, tum
C quòd non pepercisti, tum quòd multa tibi vis erat, vt illi parcere posis. Nam vnusquisque nostrum, debitor est
2.Cor.10. salutis proximi. Propterea iusi sumus, vt non quæ nostra sunt, sed quæ proximi spectemus. Precio enim ma- 1.Cor.6.7.
gno empti sumus, & qui nos redemit, hoc præcepit in communem animarum nostrarum vtilitatem. Non enim hoc solum nostrũ est lucrum, quando propria saluamus membra, sed & quando alios in maiori securitate constituimus. Quãuis te perpetuo defendas, redargueris tamen per opera, damnum ex hac cohabitatione accepturus non vulgare. Quando enim te video ita auelli non posse, & despicere milia quæ offendunt, & non conuerti te tam multis reprehẽdentibus, sed & gloriam tuam conculcare, eccleśiæq; accusationem vulgo proterere, & infidelium ora laxare, & omnes mala opinione imbuere: & tanta quidem ex cohabitatione no-
D bis nascuntur mala, nullum autem prouenit bonum: ex separatione vero, horum omnium malorum sublenationem, multorum autem aliorum bonorum possessionem adipisci licet. Cæterũ quum non fers, vt à te transeat, quo modo persuadere potero aliis, quòd affectionis sis expers, & à concupiscentia mala purus? propter hæc nihil contendo: sed esto quòd sis etiam cohabitando purus, quanuis ne Iob quidem ille beatus ausus fuit tantam virtutem & sapientiam sibi adscribere, & de se ita testari. Sed qui omnem transcenderet virtutem, ex omnibus diaboli retibus extractus, & primus, & solus tantam fortitudinem demõstrauit, & omne ferrum, & adamantem sua cõtinentia prætergressus, subneruauit diaboli potestatem: sic veritus erat talem pugnam, & putauit impossibile esse cohabitare virgini sine damno & purum, adeo vt non solum à cohabitatione tali procul & longe seipsum, sed & ab aspectu prorsus & occur

su subduxerit, legémque posuerit oculis suis omnino in A virginem ne respicere quidem: sciebat enim manifestè, quòd non solum cohabitãtem, sed & videntem curiose in faciem virginis, difficile, fortè autem & impossibile sit effugere damnũ quod inde oritur. Propter quod & dicebat, ne cogitem quidem de virgine. At si paruus videtur vobis ad certamen Iob, quanuis reuera neque stercore illius simus digni: veruntamen licet minus tua magnanimitate esse putas exemplum, cogita vocalissimum præconem veritatis, qui totum orbem circuit, & dicere potuit verba illa multa sapientia referta, quòd
Gal.2. nõ iam ipse sit viuens, sed Christus in ipso: &, quòd cru-
1.Cor.15. cifixus sit mundo, & mundus sibi: &, quòd quotidie moriatur: post tantam spiritus gratiam, & tanta certaminum specimina, post tam innumera pericula, post tam eximiæ diligentiæ sapientiæ studium: declarat nobis & commonstrat, quòd donec spirauerimus, & hac carne fuerimus circũdati, certaminibus nobis opus est & laboribus: neque vnquam ocio temperantia paratur, sed multis sudoribus & laboribus opus est. Ad hoc enim trophæum parandum sic dicebat: Castigo corpus meum, & in seruitutem redigo: ne dum aliis prædicauero, ipse reprobus fiam. Hæc autem dicebat, declarans seditionem carnis & concupiscentiæ rabiem, prælium q; continuum, ac vitam semper in agone constitutam. Et idcirco etiam Christus arduitatẽ rei declarans, neq; vel licite aspicere permittit mulierum facies: quoniam & adulterorũ pœna puniendos sic spectantes interminatus est. Et cum dixisset Petrus, non expedit vxorem ducere: non statuit legem, ne ducantur vxores, sed naturam rei declarãs dicebat: Qui potest capere capiat.
Audimus autem & hoc nostro seculo, quòd nonnulli ferro totum corpus obligantes, & sacco vestiẽtes, & ad C vertices montium currentes, & in continuis vigiliis ac inedia summa viuentes, & omnem disciplinæ seueritatem ostendẽtes, ab omnibus mulieribus segregati, ascendere in domunculam & tugurium, vt hac ratione seipsos castigantes concupiscentiæ furorem comprimant. At tu dicis, quòd licet videas cohabitantem virgini, & alligatum, & deliciantem, & animam potius amittentẽ quàm cohabitatricem, paratúmque omnia & facere & pati pot[i]ꝰ quàm separari à dilecta: ne suspiceris aliquid mali, ne putes concupiscentiæ negociũ, sed pietatis potius. Admirande vir, is affectus est his qui lapidibus cohabitant, non hominibus. Et tu quidem forte non credis ob magnam tuam continentiam. Ego autem audiui multos dicentes, quòd etiam multi apud lapides & & statuas aliquid passi sint. Quòd si tantum valuit dura effigies, quantam operabitur insaniam in effigie pul- D
chra tenerum corpus? Quo modo non credentur magis verisimilia dicere, qui nos accusant, quàm nos qui defendimus? Quid enim verisimile, dic mihi? An quòd vir mulierem concupiscit, vel quòd non concupiscit? Omnino dixerimus quòd concupiscat. Rursum quum innumeræ causæ impellunt vt egrediatur, & non fert quòd egrediatur, sed vult vt intra domum se cõtineat, haud in vllum bonum: quin potius multa sunt probra, & dãna tam à suis, quàm ab alienis. Quid hic verisimile? Ex bonõ ne hoc agatur proposito, an ex malo? Opinor quis facile dexerit quòd ex malo. Veruntamen nõ de his ipsis diligenter scrutabimur: sed ponatur, vt fingi potest, quòd ij qui scandalizantur, non scandalizentur iuste, sed temere & sine causa. Sed dic mihi, cui[ꝰ] gratia virgini cohabitas? Nulla enim alia causa cœpta est cohabitatio hæc, quàm propter dilectionem & amorẽ.

Sed circũscribe hoc, & auferetur rei vtilitas. Quis enim qui vir est, vellet sine hac ferre necessitates, delicias, & iniurias mulierum & alias huius generis imperfectiones? Propterea & ab initio deus mulierem hoc robore armauit, bene sciens quòd valde despicabilis esset, nisi hoc tibi initio conferret, & quòd nullus ei cohabitaturus esset, cui purificãdarum conscientiarum est studiũ: nam quòd nunc tam necessariæ & vtiles sunt, ideo est, quia & pueros procreant, & domum custodiũt, & alia multa his plura administrant. Si igitur, inquam, quę viris ministrant, sæpe tamen contemptæ sunt, vt & e domo eiiciantur: quo modo absque concupiscentia nobis esse possunt dilectæ, præsertim à quibus tot opprobria? Vel ergo causam cohabitationis dicite, vel nullam aliã
B suspicari necesse, quàm malam concupiscentiã, & ignominiosam voluptatẽ. Quid igitur si poterimus, ait, causam iustam & rationabilẽ dicere? Frustra hæc apud nos dixeris, præsertim si nullam talem dices. Veruntamen & ipsam vellem dicere, si vel vmbram aliquã iusti prętextus dicere posses. Defensore caret, ait, virgo, neque virum habet, neque tutorem, neque patrem, sæpe item nec fratrem, & indiget aliquo, qui ei manum præbeat, & solitariæ mœrorem consoletur, & vbique se pro ea opponat aduersariis, & ipsam in securitate & portu cõstituat. Quam tu mihi, dic securitatem, quem portum narras? Portum enim non arcentem fluctus sed excitantem: & portum, non comprimentem tempestates, sed & proprias habentem & grauiores procellas. Non confundemini, non vultus vestros obtegitis ita vos defendentes? Nam hoc ministerio neq; excusatio, neq; damnum, neque scandalum nascereturꝫ sed fama adhuc salua liceret istuc ipsum facere. Cur igitur non estis misericordiores, & vt augeatis eius diuitias, & seculari studio dediti, & negociis vos immiscentes, ac in mundanis conuersantes curis, reditis in dispensatorum, & exactorum, & mercatorum ordinem? Non poteritis de paupertate differere vel persuadere, vt facultates contemnantur, qui omnia facitis ne quid ex vestris facultatibus vobis decedat, vt opibus opes accrescant, propter vos, & iterum etiam propter illas institores facti. Neq; enim ingenua & iucunda sunt vestra officia. Qui iussi estis portare crucem & sequi Christum abiecistis crucẽ, quasi effœminati milites scuto sublato ad fusum & calathum confidetis, propter alium turpiorem cõgressum aperta in præsentem vitam ianua. Non enim tam turpe est eos qui in matrimonio sunt hæc administrare, vt vos qui simulatis vos resiliisse à præsentium rerum curis, ob alterius personam iterum eadem subire. Propterea helluonum, & adulatorum, & parasitorum, & mu-
D lieribus seruientium, vbique curam suscipimus, quandoquidem inhumanum abiectam omnem generositatem nobis superne datam seruilitate & vtilitate terrena commutamus. Et viduarum quidem dispẽsare opes noluerunt generosi olim illi viri: nam quum oriretur contentio, eò quòd nullus esset qui administraret, existimauerũt hoc inferius esse sua philosophia, vnde aliis demandarunt. Nos autẽ non erubescimus diuitias alienas augere, cum damno earum quas possidemus, nihilo meliores eunuchis illis in hoc potissimum opus occupatis: qui ordinati vt quotidie sanguinem & animam pro viduis exponamus, & hæc nostra sunt arma? Quid igitur? oportebit ne omnia quæ virgini sunt ablata cõtemnere, & quæ tolluntur & circunferũtur à cognatis, à familiaribus, & alienis & domesticis? Non profecto: bonam reddemus virgini retributionem, propter quæ

Universidad de Deusto
Biblioteca

neque nuptias habuit, neque præsentem mundum dile-
xit, sed pro omnibus Christum rapuit. Sinemus illam ia
cere ante eos, qui eam facultatibus suis priuant? Et quan
to satius erat nuptui esse traditam: vsamq; cohabitatore
cui incumberet harũ rerum administratio, quàm cum
innupta manet, fœderaq; cum deo conculcat, & iniu-
riam facit rei tam honestæ ac reuerendæ, & alios quo-
que ad suffragia suorum malorũ trahit? Quo pacto au-
tem hanc pro omnibus Christum delegisse dices, cum
Matth.6. Christus dicat: Non potestis simul seruire deo & mam-
monæ? Quo pacto item mundum & præsentia odio ha
bere poterit, quæ concupiscentias huius mundi non as-
pernandas suadet? Quo modo autem eam, quæ virum
habet hortari potes, vt contemnat mundana, cum tu
virgini diuitias conquiris, hanc ipsam olim relicturus,
vt continuo seruiat domino, & indiuulse omnem vitã
& omne studium in id negocij expendat? Quo modo
poterit virgo philosophari, cum te virum videat, & ha
bitum in opinione aliqua, suis in opibus ita negocio-
sum? Quo modo discet damnum contemptui habere,
cum te videat omnia & facientem & patientem, vt il-
lius opes accumules? Nõ sic nos deus à negociis liberari
vult, sed cõtemnere facultates, & omnibus quę ad hanc
vitam pertinent renunciare: at non finitis vos, neque
cõceditis legem dei valere. Quid ergo, si aliorum opus
habeat præfectura & patrocinio, dicit, interim multa fe
rens indigna? An non indigna sunt hæc virgine? Imò
nihil tam indignum virgine, vt ditari & negociorum
turba adobrui. Quid autẽ si & alia cum his iubeat, qua-
lia sunt fœnerari aureos: deinde nobis vocatis ad com
positiones, nihil persuadeamus: & cum persuasa nõ fue-
rit, nocuerit aliis: arguemúrne nos vt authores? Quid
autem, si negociationes illas illiberales & seruiles in-
struat? Deinde cũ nos cooperari noluerimus, aliis qui-
busdam opus habet: digni ne erimus qui redarguamur?
Nullo modo, quin potius digni qui laudemur. Itaque si
secus agitur, & accusationẽ meremur, quòd earum coo-
perarij similia facimus. Vis non auferri bona illius? ad-
mone eam vt deponat, vbi neque viro opus habeat ad
custodiam, & perpetuo inconsumpta maneãt: si autem
voluerit opes habere, cuius gratia ludit in non ludicris?
Nam si virgo hæc agat ludit ludum nõ iucundum, sed
mortiferum. Quandoquidem debitricem horum cer-
taminum se constituit, omnino indigna sua pollicita-
tione facit. Maior pœna, grauior vindicta. Num audi-
sti qualẽ ipsi legem posuit Paulus, imò Christus qui per
1.Cor.7. illũ locutus est, quòd diuisa est mulier, & virgo? Et quæ
innupta est, cogitat quæ sunt domini, vt sit sancta &
corpore, & spiritu? Sed vos nõ finitis, ad omnia earum
desideria auscultantes magis quàm emptitia mancipia.
Etiam dicit quis: Quid igitur, si extrema inopia labo-
ret? Nam de abundantibus bene à te dicta sunt. Quæ au
tem in mẽdicitate & inopia multa neglectæ iacent, re-
prehendis nos, si iuuentur? Vtinam non deiecissetis &
depulissetis eas in alia perditionis barathra, & bonum
esset. Enimuero si hac satis abductus persuasione, qui ius
sit præesse pauperibus: habes multos fratres ibi, persua-
de & monstra, vt subeatur honestum illud opus ab eo,
de quo nulla suboritur suspicio & scandalum, eò quòd
hoc loco eleemosyna omni inhumanitate & crudeli-
tate sit deterior. Quæ enim vtilitas, dum tu quidẽ cor-
pus bene alis, animam autem expolias: quando vestem
das, suspicione autem hac & nudis turpiorẽ facis: quan-
do prodes in his quę sunt corporis, omnia autem spiri-
tualia disperdis: quando ei multa præparas super terrã,
eiicis autem è cœlis? Qualis autẽ hęc eleemosyna, quan-
do gloria domini contemptui est, quando palam sunt
opprobria & confusio, & conuicia, & scommata, & eius
cui misericordia fit, & aliorum multorum qui scanda-
lizantur? Non à misericorde, sed inhumana anima hæc
proficiscuntur. Nam si ex misericordia & humanitate
essent, hæc circa viros quoque declarare oportebat. At
mulieres, inquis, maiore opus habent cura: viri autem
natura, multa habet adiumenta. Quin & in viris multi
sunt mulieribus deterius habentes, & ob grãdem senec-
tam, & ob valetudinem, & ob cæcitatem corporis, &
ob morbos graues, aliasq; id genus causas. Veruntamen
quia maxime vobis curæ est mulierũ genus, vtpote in-
firmius, & ad eas valde misericordes & compatientes
estis, neque hic hoc prætextu destituamini: sed ostende-
mus hæc argumenta in his quibus nihil suspicionis, &
mercedis plurimum. Sunt enim & mulieres quædã quæ
præsenio confectæ, vel abfectis manibus, vel captę ocu
lis, variisq; aliis morbis inualidæ, & difficiliore morbis
paupertate. Siquidem inopia, cum prorsus nihil habe-
tur, corporis morbos affert. Hæc autẽ paupertas à mor-
bis quoque grauior fit, & intolerabilior: has si inueneris, collige, imò in colligendis nullo opus erit labore,
ita ante omnes iacent, paratæ omnibus qui porrigant
manum. Si opes habes, his expẽde: si validus es, has cor-
poris ministerio adiuua, multa & hic opera videbis quę
indigent corporali ministerio, & sumptu opum & cir-
cuncursitatione. Nam opus habent vt illis assignentur
domicilia, pręparentur potiones, & lauentur ipsæ & ve
stes, & curentur cibi boni, aliáque multa, etiamsi solum
decem essent, quæ ita ægrotant: nunc autem ciuitas no-
stra his tota impleta est, innumeraque mille aut duo mi-
lia quibus cura opus foret. Istæ desolatæ sunt, istæ humi
iacent. Hæc est eleemosyna, hæc est humanitas, hoc in
gloriam transit dei, & in vtilitatem eorum qui vident,
& qui accipiunt, & qui faciunt. Etenim iustius adiuuan-
tur infirmiores, quàm fortiores: & vetulæ, quàm iunio-
res: & hæ quibus neque necessaria sunt, quàm illæ quæ
mediocria possident: & illæ quæ apud multos abomi-
nabiles, quàm quas multi adamant: & illæ quæ cõtemp-
tæ diu fuerunt ob intolerabiles dolores, quàm quę fauo
rem aliis conciliare possunt. Ostende igitur quòd prop
ter deum hoc facias, & illis opitulare. Quòd si has neq;
per somnum videre vis, sed formosas & adolescentes
obambulando venaris, & illiberalis huius venationis
causam quidem aliam habes non ferendam: prætexis
autem aliam quæ in speciẽ honesta & accepta est, nem-
pe causam tutelæ: licet homines decipias, sed non item
tribunal dei, quod muneribus corrumpi nequit. Nam
ob aliam quidem causam hæc facis, & aliam prætexis:
nam dicitis, quòd propter deum faciatis omnia, facitis
autem opera quæ sunt inimicorum dei. Ego autem &
addo aliquid amplius. Ponamus enim quòd vera di-
cat, qui sic dicit, & ab omni concupiscentia purus sit,
neque ex vllo alio, quàm ex sola pietate hanc præfectu-
ram suscipiat: attamen neque sic ipsum à pœnis fore li-
berum inueniemus. Nam si deessent occaliones aliæ, in
quibus etiam pietatem declarare faceréque, nullis ani-
mabus in eo impingẽtibus posset: nec sic tamẽ hoc age-
re oporteret, vbi minus lucro damnum. Quo modo fe-
res vt ob corporalia negocia vnius aut duarum virgi-
num infinita multitudo animarũ iacturam faciat? Ve-
runtamen nec sic grauissima est accusatio: cum autem
innumeras inuenias vias, & alienas ab accusatione, & li
beras à scandalis, & quę maiorem habent abundantiã:

cuius

cuius gratia tibiipsi nectis negocia frustra & incassum,
& lucrum subtrahis, & periculose extruis, & ignomini-
ose? Et liceret sine damno & cum gloria. An nescis ful-
gidam Christiani vitam vsquequaque lucere debere, &
eum qui suam gloriam fœdet, vbique postea inutilem,
& nihil magnum lucrari posse, etiam si fortunatus sit?
Marc.9. Nam si sal infatuatũ fuerit, dicit, ad quid valebit vltrà?
Sal enim nos esse vult, & lumen & fermentum deus, vt
& alij à nobis vtilitatem accipiant. Quòd si homines ir
reprehensibiliter viuentes, vix conuertere valent negli
gentes: quo modo si illis damno simus, non vndequa-
que rei erimus? Nam sicut qui qui peruersam agit vitã,
nunquam saluatur: ita neque qui seipsum ignominia as
pergit, pœnam effugere poterit. Quòd si etiam admira-
bile quiddam dicendum, etiam si grauiter quis peccet,
atque clam hoc faciat, & neminem scandalizet, mino-
rem dabit pœnam, quàm qui leuiter peccauit, idq; im-
pudenter, & cum multorum scãdalo. Et ne dictum ad-
mireris, neq; plus iusto dictũ putes, ipsam tibi hãc è cœ-
lo sententiã afferemus, & hãc legem inde prolatã pro-
babimus: nam beatum Mosem omnium qui super ter-
ram hominum mitissimum, dei amicum, prophetarum
maximum, quandoquidem deus aliis per ænigmata lo-
quutus est, huic autem sicut amicus amico. Hunc talem
qui multas miserias in deserto tulit, tot annis, qui in ex-
tremis sæpe periculis fuit apud Aegyptios propter Iu-
dæos & apud Iudæos, pro ipsis ingratis: tamen hunc ta-
lem & tantum nihil aliud prohibuit post tot ærumnas
& labores multáque præclare gesta promissione potiri,
quàm quòd scãdalizati sunt ij, qui cum ipso erant apud
Num.20. aquã. Et hoc est, quod insinuabat deus dicẽdo. Quia nõ
credidistis mihi vt sanctificaretis me coram filiis Israël,
propter hoc non inducetis congregationẽ hanc in ter-
ram, quam dedi eis. Quãuis autem ante hoc in nonnul-
lis minus obedisset, contradixit enim deo semel ac ite-
rum cum mitteretur in Aegyptum, & postea in deserto
incredulus dicebat: Sexcenta milia sunt peditum, & tu
dixisti, carnem dabo ipsis, & comedent mensem dierũ:
num oues & boues mactabunt, vel omnia edulia maris
congregabuntur & sufficient ipsis? Et postea iterum dif
ficilem se reddidit, & populi præfecturam detractabat,
attamẽ nihil aliud potuit ipsum propositis præmiis pri-
uare, quàm solum illud quod apud aquã contigit: quod
natura quidem minus aliis erat, sed quia cum damno
aliorum fiebat, multo maius iudicatum. Illa enim priua
tim & occulte accidebant, hoc autẽ manifeste, & apud
populum omnem committebat. Propterea & reprehen
dens deus hoc, insinuabat dicẽs. Quia nõ sanctificastis
me coram filiis Israël, peccati eorũ naturam deteges, &
vnde factum quod veniam non mereatur declarãs. Si
autem talem virum hoc fecit impingere, nos vermicu-
los & nullius pensi, quo modo non destruet & perdet?
Nihil enim ita exacerbat deum, vt quando nomen eius
blasphematur. Vnde sursum ac deorsum apud Iudæos
hoc iactat, eos reprehendens, quòd nomen meum pro-
Esaię.52. phanastis: & iterum, Vos prophanastis ipsum: &, Prop-
ter vos nomen meum blasphematur in gentibus: & tan
ta ipsi cura ne eueniret quod euenit, vt & indignos sæ-
pe saluarit, vt ne hoc fieret. Feci enim, ait, ne nomen
meũ prophanetur, & nõ propter vos ego facio domus
Israël, sed vt nomen meum non prophanetur. Iam Pau
lus anathema esse optabat pro gloria dei: & ipse Moses
quoque è libro vitæ deleri orabat pro gloria nominis
dei: vos autem non solum nihil eligitis pati, atque adeo
in ipsam inciditis blasphemiã, & omnia facitis per quæ
illam augeatis, & quotidie intendatis. Quis igitur vos
excusaret? quis item ignosceret? Nullus est, & planè nul-
lus. Tantam autem curam & deus facit, vt non blasphe
metur nomen suum: similiter & sancti, non quòd deus
opus habeat, vt à nobis glorificetur: Nullius enim indi-
get & perfectus est, sed ex ea re multum damni homi-
nibus. Quando enim apud nos male audit nomen dei,
& gloria eius nobis nihil vltra prodest. Quòd si deus
quum accusatur, nihil prodest: multo minus vos. Om-
nia igitur faciamus, vt nulla sit occasio scandali, etiam
si iniuste reprehendant: persuasionibus diluamus crimi-
na, & imitemur sanctos, quibus tantum fuit studium &
gloriæ dei, & suæ propter deum. Ne abiectis omnibus
& conculcatis, sufficere arbitremur ad defensionem si
dixerimus: Vestem emimus virgini, & calceos, & alia
quæ ad corporalem curam virginis attinent, bene dis-
posuimus. Quis, ait, administraret ea quæ domi no-
stræ? quis possessionibus intenderet? quis præesset do-
mui nobis absentibus? & cum intus non sit mulier:
quandoquidem & hæc prioribus contraria, & turpio-
ra. Et nullius ipsi curam habent, neque erubescunt, ticuti
ebrij omne quod in buccam venit loquentes: qua prop
ter neque nos defatigabimur, etiamsi talia sunt quæ ab
iis dicuntur, vt nullum responsum mereantur. Non gra
uabimur, inquam, & respondere, & mansuete cum eis
agere donec ab hac ebrietate illos liberemus, quantum
scilicet ad nos attinet. confundor quidem & erubesco
cum hæc euertere attento, quibus contradicere illi non
erubescunt, ferenda tamen omnino erubescentia prop-
ter eos qui erubescere nesciunt. Etenim absurdum fue-
rit, redarguentem eos qui fratres quos scandalizant cõ
temnunt, seq; ipsos confundunt, propter pudorem illo-
rum curam abiicere. Dic enim: quæ sunt illa, quæ domi
agunt, propter quę tantopere necessarius vsus virginis?
Barbararum puellarũ tibi examina sunt, & nuper emp-
ta, quæ oportet erudire & ad lanificium & ad alia mini
steria. Ad hæc dicis, promptuarium mihi est opum mul
tarum, & oportet custodem intus semper sedere, & fa-
miliarium maliciã obseruare oculos virginis, cœnam
quoque & conuiuia continue apparare, & oportet do-
mum ornari & coquos & mensæ ministros cura regi
virginis. Sunt item multi varij sumptus, sunt & conti-
nui, & oportet aliquem semper præsidem esse, & super-
intendentem, vt custodiantur cum diligentia, vt ne il-
la à domo sine vtilitate elabantur. Nihil horum ait, sed
quo pacto ipsam hanc arcam & vestem, & aliam aspi-
ciat facultatulam: bene verrat mensam, bene sternat le-
ctum, & incendat ignem, & abluat pedes, & aliam quie
tem omnem præbeat. Deinde pro parua & frigida re-
focillatione hac tantam feremus accusationem? tanta
sustinebimus opprobria? Et quanto melius frater & fa-
ciliús administraret? Natura enim fortior est muliere
vir. Vsu autem nobis magis familiaris, & nõ tam sump
tuosus. Mulier quippe vtpote tenerior, & molliore indi
get lectulo, & tenuiore vestitu, & fortasis puella alte-
ra, quæ ei ministret: & non tantum nobis ministerium
præbebit, quanto ipsi opus erit apud nos: frater autem
hic non tantis eget. Quòd si aliquo eget, eodem & nos
indigemus, quod non paruæ cõmoditatis, si contuber-
nales non variis, sed iisdem vtantur: id quod certe in
virgine non est. Primum sanè siue lauari velit, siue nu-
dare corpus, neq; frater ipsi ad hæc ministrabit, tametsi
valde impudens sit, neque ipsa sibi sufficiens est. Si au-
tem fratres sunt qui cohabitant, vicissim ministrare po
terunt. Item quando dormire opus fuerit, virgine qui-

dem

dem intus sedēte, & lectos seiunctos duos esse oportet, A & strata duo, & lodices duos: si autem castius agant, & domicilia duo. At si fratres sint, iterum re familiari tanta non est opus. Etenim domus vna, ceruical vnum, & lectus vnus, & eadem tegmina vtrisque sufficiunt: & in summa, si quis omnium pertractet ministeriū, hic multam inueniet facilitatem, alibi autem difficultatem. Et transeo domus turpitudinem. Quale enim est, si in domum viri solitarij itur, videre calceos muliebres suspēsos, & cingula, & mitras, calathiscos & circulos, & pectines, & fusa, & alia quæ particulatim omnia numerare non datur: Sin autem vlterius de his quæsieris, plurimus est risus. Primum quidem in puellarum tanta turba solus pascitur, quasi choraules in orchestra, qui in choro mulierum saltantium concinit: quo quid turpius & inhonestius? Deinde disrumpitur tota die familiaribus succensens ob res quæ ad mulieres spectant. Nam B ei necessarium omnino silere, & omnia negligere, & ab illa increpari vel dicentem & increpantem confundi, & vide quid contingat. Nam qui iussus est, ne prope quidem ad temporalia negocia accedere, non solūm temporalia, sed muliebria ipsissima tractat. Etenim vasa muliebria afferre non detractabit argentariis, subinde rogās num speculum dominæ præparatum sit, num cadum, num lechytum, reddiderint: nam in eam corruptionem venerunt omnia, vt pluribus vasis vtantur, quàm seculares virgines. Hinc iterum ad vnguentariā officinam currit disputans de arōmatibus dominæ, sæpe etiam plus quàm mediocri studio. Nec detrectabit si & pauper criminandus sit. Vtuntur autem & virgines vnguentis, non modo variis, sed & sumptuosis. Deinde ab vnguentaria ad vendentem lintea: & ab illo iterum, ad pellionem. Non enim verentur imperare hæc C parua, quia vident eos valde obedientes, & gratiam habentes imperantibus maiorem, quàm alij ministrantibus. Hinc iterum si quando aliquid apparandum quod ad circungestabile tabernaculum hoc pertinet, vsque ad vesperam impransi perseuerant officinis affixi. Et de loco non est miraculum, sed quod & miseris famulis sunt molesti, & frequēti iniuria, & inclamatione & clamore hos vrgent. Cogita quantę hinc accusationes: ministerenim iniuria affectus & pro talibus rebus, quia cū qui iniuria affecit non alio modo vlcisci potest, lingua hoc facit, & occulta obtrectatione: nec parcit alicui eorum, quin furori suo satisfaciat, sed tam immodice vlciscitur quantum verisimile est seruum ita exprobratū, & cui sola hæc est consolatio, è malis suis aduersus eum qui contristauit. Atqui pauperi, inquit, cohabitat, nec cū argentariis negocia habet: non enim paupertas sinit D assidere officinis vnguentariis, & cū sutoribus, & textoribus, & variegatoribus & tinctoribus multū cōuersari: & quid opus catalogo omniū sordium, vt quādo in domum inducunt cerussæ & croci venditores, & deinde in foro talia iterum requirunt: Et hęc quidem in domo & foro contingunt, sed ferunt his multo magis ridicula. In ecclesia dici non potest quanta sit confusio. Nam sicut nemo ignorat ipsorum locū contemptum, illiberalem seruitutem: sic & in loco hoc sancto, & terribili, omnibus suam intemperantiam prædicāt: & quod vtique molestius & maioris ignominiæ, quòd & se fucant & ornant, de quo erubescere oportebat. Ante fores ipsas excipiunt, eunuchorum loco pompā habent, & præambulantes fastum spirāt videntibus omnibus, & non humiliter descendunt, sed cum exultatione assultant, idq; in sancto & reuerendo sacramentorum tempore, & ministrando multas vt illis placeant occasiones, his qui eas vident, præbentes. Illæ autem miseræ & calamitosæ eos ab hac gratia prohibent, idq; miris deliciis & fastu. Quanuis si quis vel his, vel illis maledicere vellet: quid maledicto hoc inueniret atrocius, quàm vt tam innumeris testibus intemperantia eorum arguatur, & in oculis omnium fœde agant? Quid opus est dicere quot in ecclesiis ob illarum gratiam subuertantur, quot diuina opera à multis negligantur, vt ne has irritent? Et quid dico ne irritent, si quis tantum insuauiter & tristius eas videat, omnia malunt ferre, quàm dissimulare illam hoc passam, & non vleisci. Hactenus & nos fœde agimus, illorum omnia enarrantes. Non vtique hoc proposuimus: nam si omnia tractare velimus, multa & longa nobis oratione opus esset: imò si maxime prolixior esse vellem, non possent omnia dici: quandoquidē dum ex multis pauca colligimus, etiā sic prolixi sumus: sed non ad hoc venimus, verum inuiti ad illorum memoriam rapti sumus, vt cordati auditores parūper admonerentur: reliquum operæprecium obsecratione & precatione. Oro igitur & supplico, & ante genua vestra me prouoluo, & omnib⁹ preces affero, persuadeamini, & ab hac ebrietate redeamus, simus nostri ipsorum cōpotes, & agnoscamus honorē, quem dedit nobis deus. Et Paulum clamantem audiamus: Ne sitis serui homi- 1. Cor. 7. num: & desinamus, vt seruiamus mulieribus ad communem omnium nostrorum perniciem. Milites nos est Christus vult, & strenuos & athletas. Non propter hoc nos armauit armis spiritualibus, vt puellarum tri- obularium ministeria suscipiamus, vt circa lanas & stamina, & alia ministeria versemur, vt assideam⁹ ad mulierculas nentes & texentes, vt totum diem consumamus, verbāque & mores muliebres in animas demun- C gamus? sed vt configamus inuisibiles virtutes, quæ nobis aduersantur: vt diabolum percutiamus, qui contra nos militat, vt abigamus feroces dęmonum phalanges, vt subuertamus eorum præsidia, vt potestates & mundi dominos, rectores harum tenebrarum ligatos in seruitutem ducamus, vt spiritualia malitiæ in exilium effugemus, vt ignem spiremus, vt ad quotidianas mortes parati sim⁹. Propter hoc induit nos thorace iustitiæ, propter hoc cinxit nos zona veritatis, propter hoc imposuit galeam salutis, propter hoc calceauit præparatione euangelij pacis, & tradidit gladium spiritus, propter hoc ignem accendit nostris animabus. Si igitur militem ali quem postquam induxerit galeam, furalia, thoracem, postquam acceperit scutum, gladium, lanceam, tela, sagittas, pharetram, tuba iam clarum sonante, & omnes D euocante, hostibus magno impetu sæuientibus, & ciuitatem à fundamentis euertere molientibus, videres nō in agmen foras currere, sed in domum ingredi, & mulieri assidere cum armis: an non si modo liceret, gladio medium trāsfoderes, ne sermone quidem eum dignatus? At si tu tanta ira impletus es, quo modo putas deum in multo turpioribus erga nos affici? Tanto enim turpiora & absurdiora sunt hæc quàm illa, quanto & grauius bellum, & hostes truculētiores, & præmia pro quibus bellatur maiora, & in summa, omnia tantum transcendunt, quantum vmbram veritas. Itaque ne effœminemus robur nostrum, ne succidamus neruos nostros istis cohabitationibus. Etenim indicibilem & infinitā animabus nostris instillat maliciam. Quid enim, etiam si non sentiamus amore ebrij? Istuc enim ipsum omniū est longe grauissimum, quòd nescimus quo modo eneruemur, ceráque omni molliores reddamur. Nam sicut

si quis

si quis leonem superbum & torue videntem arripiat, & A iubas abradat, dentes excutiat, vngues amputet, turpémque faciat & ridiculū, & terribilem illum & intolerabilem, & rugitu solo omnia concutientem, facile iam à puero vincibilē: Ita & hos omnes quos capiunt, facile posse capi faciunt à diabolo, molliores, cōcitatiores, impudentes, inconsiderantes, iracundos, audaces, intempestiuos, humiles abiectos, seruiles, illiberales, sordidos, nugaces, & in summa, omnino corruptos mulierum mores in animam illorum immittunt & inferūt. Etenim fieri non potest mulieri cohabitantē cum tanta compassione, & illarum conuersationibus emollitum non esse sordidum quendam, & forense mancipiū: & si quid loquitur, de staminibus & lanis loquitur, lingua eius qualitate muliebrium verborum infecta. Et si quid facit, hoc magna seruilitate operatur, & seipsum procul à Christiana libertate seiungit, ad nihil eximiū, B & quod præclarē fit, vtilis. Nam cum ad seculares & ciuiles res hominum inutilis sit & nullius frugis, multo magis ad magnitudinem rerum spiritualiū, quæ tanto generosiores vires requirunt, vt ne attingi quidem possint, nisi ab his qui ad eas trāslituri angeli ex hominibus fiant: non ipsi autem solum tanto malo afficiuntur, sed & illis morum pessimorum authores fiūt. Nam quemadmodum illi qui istis impendio placere volunt, officij sui rationem negligunt, ita ipsæ propter illos à sua verecundia excidunt, malam & pernicioſam inuicem exhibentes retributionem. Etenim se ornant curiosius, delicatiorum vestium & incessus multā curam habent, & quæ non licet quotidie nugantur: quandoquidem videt multos incompositis moribus & verbis oblectari, omnia instruunt per quæ ipsos in seruitute contineant. Iam si voluerimus paulisper respicere, & nostri C ipsorum esse, & illos lucrabimur, & nosipsos & alios omnes: & sicut nunc perditionis multorum rei facti sumus: sic & à multorum salute mercedem accipiemus: & quibus nūc potimur turpiter, illis fruemur magno cum honore. Cur enim vis honorari à mulieribus, dic mihi? Maxime indignum hoc est viro spirituali, amare talem honorem. Veruntamen & sic aderit, quando non quęrimus ipsum. Solet enim homo despicere eos, qui sibi ministrant, & in admiratione habere eos qui non adulantur: cui rei muliebris natura magis obnoxia est. Nam si illis quis aduletur, intolerabilis est. Admirātur autem multo maxime eos, qui cedere nesciunt, nec succumbūt intempestiuis suis concupiscētiis: & huius vos mihi testes eritis. Nam nunc non solum externæ, sed & ipsæ quoque vos irridentur: etsi non manifeste, certe tamen in conscientia, gloriantúrque hac dura tyrannide, tunc D autem omnino vos admirabuntur, & vestram obstupescent libertatem. Quòd si nostris sermonibus non creditis, illa sipsas interrogate, vtros magis laudent & approbent, an eos qui sæuiunt, & qui dominantur: an subiectos, & qui omnia faciunt & patiuntur ob ipsarum gratiam, vel qui nihil horum ferunt, & duris suis præceptis eas erubescere faciunt? Et si volent dicere verum, omnino illos dicent: imò neque responso opus, rebus istuc ipsum clamantibus. At voluptatis gratia qui cohabitat, opibus inhiat, oculos pascens virginum aspectibus, maxime quidem si & hoc sic poterit. Verum propter hoc ipsum fugere oportebat: nunc autem nobis satis demonstratū est, quòd suaue hoc non sit, sed plane contrarium, si quis hac contemplatione non fruatur: & tu illis adiicito, etiam è bona conscientia lęticiam illis auferri. Nihil enim nos sic exhilarare solet, vt conscientia pura & bona spes. Sed quietis gratia hoc inquiris? Iam demonstratum est, cp hoc facilius esset, si frater cohabitaret, at nunc pene nihil à seruo differs & quærens requiem, seruitutē inuenisti multo grauissimā: extra hoc ministerium stabas, erásque inter eos qui imperabant, non quibus imperabatur. Igitur hic pro voluptate mœror, & pro gloria confusio, & pro libertate seruitus, & pro requie labor. Accedunt ad hæc, quòd & deus blasphematur, & tanta perditio ac scandala, & immortalis pœna, & plurimorum bonorum amissio. Ibi autem contraria omnia, gloria, honor, voluptas, libertas & vitæ & sermonis, salus animarum, regni hæreditas, pœnę effugium. Cuius ergo gratia non hæc illis commutamus, ego certe nescio. Veruntamen si quis seipsum perdere desiderat, nulla nobis posthac defensione opus erit, nec venia. Si enim nihil horū esset, omnia tamē pro gloria B dei ferre oportebat: cū & præsentia percipere, & futura assequi bona liceat. Nūquid cura de hoc quòd dei gloria cōtemnitur & blasphematur, & nosipsos perdimus? quis eripiet & liberabit à supplicio propter hoc imminente? Nullus, nullus. Omnia igitur hæc nobiscum perpendentes, reparemus vel tarde animarum salutem. Quòd si quid difficultatis habet diuelli consuetudine longa, virtute rationis post dei gratiā hoc tantum subuertamus: & illud nobis persuadeamus, vel si principiū solum imponamus operi, non vltra visuros nos difficultatem: sic aduersus consuetudinem prævalebis. Nam si decem dies te abstraxeris, facile feres viginti: & iterū bis tantos, deindeq; via progrediens neque senties difficultatem, quam habuisti initio, videbisque facillimum factu, quod tot agones prius exposcebat, & in aliam te mutabis consuetudinem, inueniens haud ita grauem translationem: neque id per consuetudinem solum, sed & per bonam spem contingit. Sic te illę magis admirabuntur, & deus præ aliis acceptum habebit, & homines coronabunt, viuesq; libere & iucunde. Quid enim fuerit suauius, quàm à mala conscientia liberari, & perpetuum concupiscentiæ bellum dirimere, & multa facilitate bonam continentiæ coronam plectere, & liberis oculis in cœlum respicere, puraq; voce & corde dominum vniuersorum inuocare? Nullus catenis, pondere & aliis carcerum incommodis exemptus, imò nullus qui cæcus erat apertis oculis, & visa hac dulci luce sic exultat, gestit & tripudiat, vt cum ab hac seruitute liberari contigit. Longe enim dulcior hac luce est liberatio ab hac tyrannide, & omni caligine grauior seruitutis huius & incolarū miseria. Verum quid opus est hæc prolixius referre? & vitæ illius indignitatem, tristiciam, damnum & corruptionem: & huius libertatem, voluptatem, vtilitatem & multifarias virtutes nullus sermo satis commendare potest, sed sola rerum experientia. Et tunc scietis bene, à quibus malis liberati sitis, quam assecuti fueritis vitam, cum reipsa parere volueritis. Parete igitur, vt opere ipsa quæ dicta sunt discatis. Quòd si adhuc respuitis, & nostris sermonibus non creditis: dicite aliquem qui hanc seruitutem tulerit aliquando, & deinde liberatus ad libertatem bonam recurrerit, & scietis admonitionis huius lucrū. Etenim & Solomon cum secularium rerum concupiscentia teneretur, magnas eas & admirandas putabat, multúmque in eis laboris & solicitudinis insumebat, magnificas ædificando domos, copiosum coaceruando aurum, congregando cantorum choros, varia genera ministrorum mensæ & popinæ, quærendo animæ suæ voluptatem ab ortorum & corporum formosorum gratia: & omnem, vt

Universidad de Deusto
Biblioteca

ita dicam, oblectationis & refrigerij viam sectando. At vbi inde ad se reuersus, & quasi ex vmbrosa quadam abysso ad lumen veræ sapientiæ respicere valuit, tunc sublimem illam, & cœlis dignam emisit vocem: Vanitas vanitatum, dicens, & omnia vanitas. Hanc & vos & hac sublimiorem, si volueritis effugere sententiam de intempestiua hac voluptate, si aliquantisper à mala cõsuetudine vos sequestraueritis. Quanuis autem à Salomone seculis superioribus non tam multa sapietiæ exigebatur diligentia: neque enim delicias lex vetus prohibebat, neque aliis frui superuacuis dicebat vanum: attamen & sic se habentibus rebus, in ipsis contueri licebit, quàm viles & vanitati obnoxiæ res sint. Nos vero ad maiorem vocati vitam, & ad excellentius fastigium ascendimus, & in maioribus exercemur palæstris. Et quid aliud, quàm quòd sicut supernæ virtutes, intellectuales & incorporeæ illæ vitam instituere iubemur? Igitur, quo pacto non est turpe, extremòque supplicio dignum, illis multo minores apparere: & non solum cõ celsis non fieri sublimiores, vt illæ, sed & vetita aggredi, quanuis intolerabilem pœnam afferant? Nam in anima malum amorem pascere, ex concupiscentia spectare mulierem, speculari alienam formositatem, confundere seipsum, nocere infirmioribus, ludæis & Gentilibus ansas nostram fidem blasphemandi prębere, do mesticos & alienos supplantare, seruili ministerio mancipatos esse, ad secularium negociorum turbam nosipsos intrudere, donatam nobis libertatem diabolo offerre, & immanissima tyrannide commutare: ridiculum quidem amicis, opprobriosum vero inimicis esse, malam omni ecclesiæ opinionẽ inuehere, confundere honestam virginitatis dignitatem, & luxuriantibus multas præbere occasiones, aliàque his plura facere grauia: Neque enim omnia scire licet, quæ pro his rebus ferãt, quæ tamen valde prohibita sunt, & cruciatum intolerabilem secum afferunt: atque adeò si parua etiam voluptas sit, & opponantur ei risus, confusio, multorum

Eccli.1.

A suspiciones, reprehensiones, conuicia, opprobrationes, vermis perpetuus, tenebræ exteriores, ignis extinguibilis, tribulatio, angustia, stridor dentium, vincula insolubilia: Hæc sicut in tabula proponamus ante oculos, resiliamúsque vel sero à pernicioso grauissimòque hoc morbo, vt cum fulgentibus coronis hinc migremus, & posimus libero ore ad Christum dicere: Propter te & gloriam tuam, & familiaritates contẽpsimus, & voluptati imperauimus, & animam nostram afflixim⁹us, & electis amicis & suspectis, te amoremq; tui rebus omnibus præposuimus. Sic enim lucramur nosipsos, lucramur miseras illas, lucramur eos qui scandalizantur: & cum martyribus collocabimur, primòque in ordine erimus eorum qui hoc maximo certamine vicerunt, & fortiter cruciatus tulerunt. Non enim minorem pono hominem, concupiscentia veteri detentum, & in suauissima & antiqua consuetudine comprehẽsum: & deinde per B timorem dei disrumpẽtem vincula, & ad id quod deo probatur, recurrẽtem. Est enim & hoc multo difficillimum, compassionẽ & affectionem inueteratã eiicere, & multiplices occasiones auellere, & assumptis alis ad cœlestes apsides recurrere. Et sicut martyrũ velox labor, ita & horũ prolixior dolor. Quapropter & pares coronæ, quoniam & certamina inter se respondent & similia. Et si qui educit & separat preciosum à prophano, sicut os dei erit: qui & seipsum liberauerit, & multos alios à calumniis exemerit: cogita quantam accipiet mercedem, & præmiorum spe leuis & alacris, contemnet malam consuetudinem, vt iuxta dei voluntatem transita vita hac, pura deum conscientia alibi videat sanctissimáque conuersatione fruatur. Nam vt corporales affectiones solutæ fuerint, & extinguetur tyrannica concu- C piscentia: nullum erit obstaculum simul ibi esse mulierem & virum, è medio sublatis omnibus suspicionibus malis, & agere & seruare vitam, quam agunt angeli, & intellectuales illæ virtutes, & omnes qui in regnum cœlorum introducuntur, Amen.

MISSA

MISSA SANCTI IOANNIS CHRYSOSTOMI

supra complures annos ab Erasmo Roterodamo, in gratiam episcopi Roffensis, versa.

Oratio quam dicit sacerdos, priusquam ingrediatur templum vbi sacrificat.

DOmine deus noster emitte manum tuam de sancto habitaculo tuo, & corrobora me ad propositum ministerium tuũ, vt citra condemnationem assistam metuendo altari, & im- B maculatum sacrificium peragam, & nunc & semper, & in secula seculorum, Amen.

Oratio quam dicit sacerdos, cum ingreditur.

Psal.5.b Introibo in domum tuam, adorabo ad templum sanctum tuum in timore tuo domine, nunc & semper, & in secula seculorum, Amen.

Hæc vbi dixit, osculatur mensam quater in figuram crucis, & accipit stecharion, id est, lineam vestẽ, dextera manu: & osculatur, ac benedicit eam.

Esa.61.d Exultet anima mea in domino: induit enim me vestimentum salutis & tunicam læticiæ, circumposuit mihi mitram, & tanquam sponsum, adornauit me decore nunc & semper, & in secula seculorum, Amen.

In ceruicale.

Ibid.92.a Dominus regnauit, decorẽ indutus est: indutus est dominus virtutem, & circuncinctus est nunc & semper, & in secula seculorum, Amen. C

In cingulum.

Ibid.44.a Accingere gladio tuo super femoribus tuis potẽs: specie & pulchritudine tua, & intende, & prosperare, & regna propter veritatem & mansuetudinem & iusticiam, & deducet te mirabiliter dextera tua.

Oratio pallij.

Psal.131.b & 2.Para. 6.g. Sacerdotes tui domine induentur iusticia, & sancti tui exultationem exultabunt nunc & semper, & in secula seculorum, Amen.

Ad primam sublationem.

Esa.53.e Tãquam ouis ad mactationem ductus es Christe rex, & tanquam agnus coram eo qui totondit se mutus, sic non aperuit os suum. In humilitate illius iudicium eius sublatum est. Generationem autem eius quis enarrabit? D Sacrifica domine agnum: quoniam tollitur de terra vita illius.

Immolatur agnus dei, qui tollit peccatum mundi.

Ad secundam sublationem.

Precibus domine eius quæ genuit te deiparæ, & semper virginis Mariæ, sanctarum omnium potestatum spiritualium, preciosi prophetæ præcursoris ac Baptistæ Ioannis, sanctorum gloriosorum Apostolorum, & sancti Nicolai cuius & memoriam celebramus, miserere, & serua nos.

Benedictio tertiæ sublationis.

Memento domine augustissimorum & dei obseruantium regum nostrorum: Memento domine spiritualis nostri patris, & totius in Christo fraternitatis nostræ, & omnium qui præmigrarũt è vita, patrum & fratrum nostrorum.

Ad infusionem vini.

Et vnus militum lancea latus eius aperuit, & continuo exiuit sanguis. *Ioan.19.f*

Et addens aquam dicit:

Et aqua, & qui vidit testimonium perhibuit, & verum est testimonium eius. *Ibidem.*

Diaconus. Dominum obsecremus.

Oratio mystica.

Domine deus noster qui obtulisti teipsum agnum irreprehensibilem, pro mundi vita, respice ad nos, & ad panem hunc, & ad poculum hoc, & fac illum immaculatum & preciosum tuum sanguinem in transsumptionẽ animarum & corporum: quoniam sanctificatum est, & glorificatum preciosissimum & augustum nomẽ tuum patris, & filij, & spiritus sancti.

Oratio thymiamatis.

Thymiama offerimus in conspectu tuo domine deus noster in odorem benevolentiæ spiritualis, quam accipe domine in sanctum & supercœleste & intellectuale sacrarium, ac vicissim mitte nobis diuites misericordias tuas bonas seruis tuis, qui inuocant nomen tuum sanctum: quoniam glorificatum & sanctificatum est preciosissimum & augustum nomen tuum patris, & filij, & sancti spiritus.

Ad discum.

Operuit cœlos virtus eius, & laudis eius plena est terra. *Abac.3.a*

Cum tetigit calicem.

Dominus regnauit, decorem indutus est: indutus est dominus fortitudinem, & præcinxit se. *Psal.92.a*

Cum mittit nebulam.

Et nebula lucida obumbrauit eos. Verbo domini cœli stabiliti sunt, & spiritu oris eis omnis virtus eorum, nũc & semper, & in secula seculorum, Amen. *Matt.17.a & Psal.32.b.*

Oratio ad oblationem cum ponuntur sacra, priusquam inferantur ad altare: qui locus est in sinistra altaris.

Deus deus noster, qui cœlestem panem alimoniam totius mundi dominum nostrum Iesum Christum, & deum emisisti seruatorem, & redemptorem, & beneficum benedicentem, ac sanctificantem nos, ipse benedic oblationem hanc, & accipe eam in supercœleste tuum sacrarium. Memento, quippe bonus, & humanus, eorum qui intulerunt, & per quos intulerunt, Nósque sine condemnatione serua in celebratione diuinorum tuorum mysteriorum: quoniam benedictum est, & sanctificatum est, & glorificatum est preciosissimum & augustum nomen tuum patris & filij, & sancti spiritus, nunc & semper, & in secula seculorum, Amen.

Deinde venit Diaconus, & accipit benedictionem à sacerdote, & sacerdos dicit:

Angelus domini dirigit viam tuam, & vnà nobiscum sacra peraget.

Primum benedicit sacerdos populum.

Gratia sanctissimi, & boni, & viuificãtis spiritus sit vobiscum.

Sacerdos autem cum diacono faciunt ascensiones tres in sanctum sacrarium, & accipit benedictionem sacerdotis diaconus, & sacerdos benedicit caput illius dicens:

Angelus domini dirigit viam tuam, & vnà nobiscum sacra peraget.

Diaconus autem egressus sacrarium, dicit:

Benedic domine. † *Exclamatio: siue pronunciatio.*

Et sacerdos. *Ecphonesis.†*

Benedictũ regnum patris, & filij, & sancti spiritus nunc & semper,

Universidad de Deusto
Biblioteca

& semper, & in secula seculorum, Amen.

Tunc diaconus exclamat:

In pace dominum obsecremus.

Populus. Domine miserere.
Diaconus.

Pro superna pace, & salute animarum nostrarum, dominum rogemus.

Populus. Domine miserere.
Diaconus.

Pro pace totius mundi, prosperitate sanctarum dei ecclesiarum, & omnium vnione, dominum rogemus.

Populus. Domine miserere.
Diaconus.

Pro sancta hac domo, & cum fide, reuerentia, timore dei ingredientibus in eam, dominum rogemus.

Populus. Domine miserere.
Diaconus.

Pro vniuerso episcopatu orthodoxorum, honorabili presbyteratu, toto in Christo diaconatu, clero, & populo, dominum rogemus.

Populus. Domine miserere.
Diaconus.

Pro augustissimis & deo deditis regibus nostris, toto palatio, & exercitu illorum, dominum rogemus.

Populus. Domine miserere.
Diaconus.

Vt illos in bello adiuuet, & subiiciat pedibus illorum omnem hostem & inimicum, dominum rogemus.

Populus. Domine miserere.
Diaconus.

Pro sancta hac sola ciuitate tota, & regione, & fide habitantium in eis, dominum rogemus.

Populus. Domine miserere.
Diaconus.

Pro temperie aëris, fertilitate, & temporibus pacificis, dominum rogemus.

Populus. Domine miserere.
Diaconus.

Pro nauigantibus, viatoribus, ægrotantibus, laborantibus, captiuis, & pro salute illorum, dominum rogemus.

Populus. Domine miserere.
Diaconus.

Vt liberet nos ab omni tribulatione, iræ, & necessitatis, dominum rogemus.

Populus. Domine miserere.
Dum diaconus pronunciat rogationes, sacerdos dicit hanc orationem secretè:

Domine deus noster, cuius robur inæstimabile, & gloria incomprehensibilis, cuius misericordia immensurabilis, & humanitas ineffabilis, ipse domine secundum clementiam tuam respice in nos, & ad sanctam domum hanc: & fac nobiscum, cúmque his qui nobiscum vota faciunt, diuites misericordias tuas & miserationes tuas.

Populus. Domine miserere.
Diaconus.

Defende, serua, miserere, custodi nos deus tua gratia.
Sanctissimæ, incontaminatæ, super omnes benedictæ, gloriosæ dominæ nostræ, deiparæ, & semper virginis Mariæ, cum omnibus sanctis memoriam agentes, nosipsos, & inuicem, & omnem vitam nostram Christo deo nostro commendemus.

Populus. Domine miserere.
Exclamatio sacerdotis.

A Quoniam decet te omnis gloria, honor, & adoratio, patrem & filium & sanctum spiritum, nunc & semper, & in secula seculorum, Amen.

Antiphonum primum. *Chorus vnus canit:*

Bonum confiteri domino, & psallere nomini tuo altissime. *Psal.91.a*

Hoc idem in altera chori parte canitur:

Precibus sanctissimæ deiparæ, seruator, serua nos.
Ad annunciandum mane misericordiam tuam & veritatem tuam omnibus diebus nostris, precibus deiparæ, seruator, serua nos. *Ibidem.*
Quoniam rectus dominus deus noster, & nunc est in iusticia vultus illius. Precibus deiparæ, seruator, serua nos. *Ibidem.*

Oratio.

Domine deus serua populum tuum, & benedic hæreditati tuæ, plenitudinem ecclesiæ tuæ serua: sanctifica diligentes decorem domus tuę. Tu eos vicissim glorifica diuina tua virtute, & ne deseras nos sperantes in te. *Ibid.27.a*

Diaconus.

Defende, serua, miserere, & custodi nos deus tua gratia.

Populus. Domine miserere.
Diaconus.

Sanctissimæ, intemeratæ, super omnes benedictæ, gloriosæ dominæ nostræ, deiparæ, & semper virginis Mariæ, cum omnibus sanctis memoriam agentes, nosipsos, & inuicem, & omnem vitam nostram Christo deo nostro commendemus.

Populus. Domine miserere.
Exclamatio sacerdotis.

Quoniam tua est potentia, & tuum est regnum patris, & filij, & sancti spiritus, nunc & semper, & in secula seculorum, Amen.

Antiphonum secundum, *Ex vna parte chori canitur:*

Dominus regnauit, decorem indutus est: indutus est dominus fortitudinem, & præcinxit se. *Ibid.92.a*

Hoc idem in altera parte chori canitur:

Etenim firmauit orbem terræ, qui non commouebitur:
Testimonia tua domine credibilia facta sunt nimis.
Precibus sanctorum serua nos.
Gloria patri, & filio, & spiritui sancto: Sicut erat in principio, & nunc & semper, & in secula seculorum, Amen.

Oratio.

Vnigenitus filius, & verbum dei, qui est immortalis, quique vt nos saluos faceret, carnem assumpsit, ex sancta deipara, semperque virgine Maria, intrepidè assumpto homine, & crucifixus deus mortem morte cõculcans, æqualis in trinitate, conglorificatus, cum patre, & spiritu sancto, nunc & semper, & in secula seculorum, Amen.

Diaconus.

Etiam atque etiam, in pace dominum rogemus.

Oratio.

Qui communes has & concordes preces largitus es, quique quando duo aut tres concordant in nomine tuo, petitiones præstaturum, te promisisti: ipse nunc quoq; domine seruorum tuorum postulationes ad eorum vtilitatem imple, concedens nobis in præsenti seculo, cognitionem veritatis, & in futuro vitam æternam largiaris. *Matt.18.c*

Diaconus.

Etiam

Etiam atque etiam, dominum rogemus.
Defende, serua, miserere, & custodi nos deus tua gratia.

Populus. Domine miserere.

Sanctissimæ, incontaminatæ, super omnes benedictæ, dominæ nostræ, deiparæ, & semper virginis Mariæ, cũ omnibus sanctis memoriam agentes, nosipsos, & inuicem, & omnem vitam nostram Christo deo nostro cõmendemus.

Exclamatio sacerdotis:

Quoniam bonus, & humanus deus es, & tibi gloriam referimus, patri, filio, & sancto spiritui, nunc & semper, & in secula seculorum, Amen.

Antiphonum III.

Ex vna parte chori canitur:

Psal.94.a Venite exultemus domino, iubilemus deo seruatori nostro.

Hoc idem in altera parte chori canitur:

Serua nos fili dei vnigenite, qui in sanctis es mirabilis, canentes tibi, alleluia.
Præoccupemus faciem eius in confessione, & in psalmis iubilemus ei.
Serua nos fili dei vnigenite, &c.
Quoniam deus magnus dominus, & rex magnus super omnem terram.
Serua nos, *vt supra.*
Quoniam in manu illius fines terræ, & altitudines mõtium ipse conspicit.
Serua nos, *vt supra.*
Quoniam ipsius est mare, & ipse fecit illud, & aridam fundauerunt manus eius.
Serua nos, *vt supra.*
Gloria patri & filio, & spiritui sancto: Sicut erat in principio, & nunc & semper, & in secula seculorum, Amen.

Canuntur hæc ab vtroque choro alternatim. Sacerdos autem egreditur è paruo ostio, portans Euangelium, præcedente ministro cum lucerna. Et conuersus ad Christi imaginem inter duo ostia inflexo capite, cum exclamatione dicit hanc orationem primum secretè:

Here domine deus noster, qui constituisti in cœlis ordines, & exercitus angelorum & archangelorũ in ministerium tuæ gloriæ, fac vt cum nostro ingressu, fiat ingressus sanctorum angelorum nobiscum sacra celebrantium, & pariter glorificantium tuam bonitatem.

Tunc addit sacerdos:

Benedictus sit ingressus sanctorum tuorum, nunc & semper, & in secula seculorum, Amen.

Et tollens in altum Euangelium in imaginem crucis, magna voce dicit:

Sapientia recta.

Chorus.

Venite adoremus, & prouoluamur Christo.
Serua nos fili dei, &c.
Quoniam sanctus tu deus noster, & tibi ter sanctum hymnũ referimus, patri, & filio, & sancto spiritui, Amẽ.

Cantor vero canit hæc:

Sanctus deus, sanctus fortis, sanctus immortalis, miserere nobis.
Gloria patri, & filio, & sancto spiritui, nunc & semper, & in secula seculorum, Amen.

Cantor vero canit hæc magna voce:

Sanctus deus, sanctus immortalis, miserere nobis.

Dum hæc canuntur, sacerdos dicit tacitè hanc orationem:

A Deus sancte, qui in sanctis requiescis: qui ter sancta voce à Seraphim laudaris, & à Cherubim glorificaris, & ab omni supercœlesti potestate adoraris: qui à non ente ad esse producis vniuersa: qui hominem condidisti iuxta imaginem tuam & similitudinem, eúmque omni tua gratia coornasti, dans postulanti sapientiam & intellectum, non despiciens errantem, sed ponens ad salutem pœnitentiam: qui dignatus es nos humiles, & indignos seruos tuos, etiam in hoc tempore constituere in conspectu gloriæ sancti sacrarij tui, vt prouoluantur tuis miserationibus, & debitam tibi adorationem, & glorificationem offerant: ipse domine suscipe ex ore nostro peccatorum ter sanctum hymnum, & respice nos in bonitate tua. Condona nobis omne delictum, & voluntarium, & inuolũtarium, & sanctifica nostras animas, & corpora. Et da nobis in pietate seruire tibi
B omnibus diebus vitæ nostræ, precibus sanctæ deiparæ, & omnium sanctorum, qui à seculo tibi placuerunt.

Sacerdos.

Attendamus. Pax omnibus.
Sapientia recta.

Cantor. Psalmus Dauid.
Diaconus. Attendamus.
Cantor. Quod proponitur.

Et post hoc quod proponitur, sacerdos dicit:

Qui facit angelos suos spiritus, & ministros suos ignis flammam. *Psal.103.a*

Versus.

Benedic anima mea domino, & omnia quæ intra me sunt nomini sancto eius. *Ibid.102.a*

Tunc dicit epistolam ad Hebræos.

Epistola Pauli. *Lectio.*

Fratres, Si enim per angelos dictus sermo fuit firmus, &c. *Hebr.2.a*

C *Post epistolam sacerdos dicit:*

Pax omnibus.

Cantor.

Sapientia recta.
Psalmus Dauid, & Alleluia.

Tunc venit diaconus ad sacerdotem flexo capite, sacerdos autem orat super eum.

Dominus dabit verbum euangelizantibus virtute multa, per preces dominæ nostræ, deiparæ, & semper virginis Mariæ, sancti & glorioſi Apostoli & euangelistæ huius. *Psal.67.c*

Et sacerdos.

Sapientia recta. Audiamus sanctum euangelium.
Diaconus. Ex Lucæ euangelio.
Et populus. Gloria tibi domine.
Et sacerdos: Attendamus.
Diaconus.

Dixit dominus discipulis suis: Qui vos audit, me audit: & qui spernit vos, me spernit, &c. *Luc.10.c*

Post euangelium, Diaconus.

Dicamus omnes ex tota anima, & ex tota mente dicamus.

Sacerdotis exclamatio.

Domine omnipotens deus patrum nostrorum, dines in misericordia, & bonus in miserationibus, qui non vis mortem peccatoris, sed expectas conuersionem & pœnitentiam, vt conuertatur & viuat. *Ezech.18.g*

Diaconus.

Pro sancta domo hac, & iis qui cum fide, pietate, & timore dei ingrediuntur eam, rogemus.

Populus. Domine miserere.
Diaconus.

Vt liberet

Vt liberet nos ab omni tribulatione, iræ, & neceſsitatis, dominum rogemus. A

Oratio ſecreta.

Domine deus noſter prolixam hanc ſupplicationem accipe à tuis ſeruis, & miſerere noſtri ſecundum multitudinem miſericordiæ tuæ, & miſerationes tuas demitte ſuper nos, & ſuper omnem populum tuum expectantem abs te diuitem miſericordiam.

Diaconus.

Vt propicius, beneuolus, & placabilis fiat, dominum rogemus.

Populus. Domine miſerere.

Vt exaudiat dominus deus vocem deprecationis noſtræ peccatorum, dominum rogemus.

Populus. Domine miſerere.

Pro ſpirituali noſtro patre, ſacræ legis adminiſtratore, & omni in Chriſto miniſterio, dominum rogemus.

Populus. Domine miſerere.

Pro omnibus qui ante nos laborarunt, & ſacris initiarunt, dominum rogemus.

Populus. Domine miſerere.

Pro circunſtante populo, & expectante abs te diuitem miſericordiam, dominum rogemus.

Populus. Domine miſerere.

Exclamatio ſacerdotis.

Quoniam miſericors, & amans hominum eſt deus, & tibi gloriam referimus, patri, & filio, & ſancto ſpiritui, nunc & ſemper, & in ſecula ſeculorum, Amen.

Diaconus.

Precamini catechumeni dominum.

Fideles, pro catechumenis rogemus, vt dominus eorũ miſereatur.

Populus. Domine miſerere. C

Catechiſabit eos verbo veritatis.

Populus. Domine miſerere.

Aperiet illis Euangelium iuſticiæ.

Populus. Domine miſerere.

Aduniet eos ſanctæ ſuæ catholicæ, & apoſtolicæ Eccleſiæ.

Populus. Domine miſerere.

Sacerdos.

Serua, miſerere, & cuſtodi eos deus tua gratia.

Diaconus.

Catechumeni capita veſtra domino flectite.

Oratio ſacerdotis ſuper catechumenos.

Domine deus noſter qui in altis habitas, & humilia reſpicis, qui ſalutem hominum generi emiſiſti vnigenitum tuum filium, & deum & dominum noſtrum Ieſum Chriſtum, reſpice ſuper ſeruos tuos catechumenos, quí- D que tibi ſuas ceruices inclinarunt, ac dignos eos facito in tempore opportuno, lotione renaſcentiæ, remiſſione peccatorum, & indumento incorruptionis. Aduni eos ſanctæ tuæ catholicæ, & apoſtolicæ eccleſiæ, & annumera eos electo tuo ouili.

Exclamatio ſacerdotis.

Vt & ipſi nobiſcum glorificent precioſiſsimum, & auguſtum nomen tuum, patris, & filij, & ſancti ſpiritus, nunc & ſemper, & in ſecula ſeculorum, Amen.

Diaconus.

Quotquot eſtis catechumeni accedite. Catechumeni accedite. Quotquot eſtis catechumeni accedite. Nequis catechumenorum: quotquot eſtis fideles, etiam atque etiam in pace dominum rogemus.

Oratio fidelium prima.

Gratias agimus tibi domine deus virtutum, qui dignatus es nos, vt aſsiſtamus, & nunc tuo ſancto ſacrario, & vt prouoluamur tuis miſerationibus, pro noſtris peccatis, & populi ignorãtiis, ſuſcipe deus deprecationem noſtram: fac nos dignos, vt offeramus tibi deprecationes: & ſupplicationes, & ſacrificia immaculata pro populo tuo: & idoneos nos redde, quos poſuiſti in miniſterio tuo hoc, in virtute ſpiritus tui ſancti, ſine condemnatione, & offenſa in puro teſtimonio conſcientiæ noſtræ, vt inuocemus te in omni tempore, & loco, vt exaudiens nos propicius nobis ſis in multitudine bonitatis tuæ.

Diaconus.

Defende, ſerua, miſerere, cuſtodi nos deus tua gratia.

Populus.

Domine miſerere, & cuſtodi nos deus. † Sapientia.

† *In excipulari quodam Græco deſunt, & cuſtodi nos dñe. Et poſt Sapientia ponitur ἐπφώνησις τῶ λαϊκῶν.*

B Quoniam te decet omnis gloria, honor, & adoratio, patrem, & filium, & ſanctum ſpiritum, nunc & ſemper, & in ſecula ſeculorum, Amen.

Diaconus.

Etiam atque etiam dominum rogemus.

Diaconus autem dicit litanias.

Oratio fidelium ſecunda.

Iterum & ſæpius tibi prouoluimur, & te rogamus bone, & humane, vt reſpicias ad deprecationem noſtram. Purifica noſtras animas, & corpora ab omni inquinamento, carniſque & ſpiritus: & da nobis, vt innoxij, & ſine condemnatione aſsiſtamus ſancto tuo ſacrario: da vero deus etiam his, qui nobiſcum rogant profectum vitæ, & fidei, & intelligentiæ ſpiritualis. Da ipſis ſemper cum timore & dilectione ſeruientibus tibi, citra noxam, & abſque condemnatione participes eſſe ſanctorum tuorum myſteriorum, & ſupercœleſti tuo regno digni habeantur.

Diaconus.

Defende, ſerua, miſerere noſtri deus tua gratia.

Populus. Domine miſerere.

Sapientia.

Exclamatio ſacerdotis.

Vt à tua virtute ſemper ſeruati tibi gloriam referamus, patri, & filio, & ſancto ſpiritui, nunc & ſemper, & in ſecula ſeculorum, Amen.

Oratio cherubici, à ſacerdote prolata.

Nullus dignus eſt implicitus carnalibus deſideriis & voluptatibus, accedere, aut appropinquare, aut miniſtrare tibi rex glorię. Siquidem miniſtrare tibi magnũ, ac formidandum etiam ſupercœleſtibus virtutibus. Attamen propter ineffabilem & immenſam tuam humanitatem intrepidè & irreuocabiliter factus es homo, & ſummus pontifex noſter. Sacrificiorum ritum inſtituiſti, ac ſolennis huius & immaculati ſacrificij celebrationem nobis tradidiſti, tanquam dominus omnium. Tu enim ſolus domine deus noſter dominaris ſupercœleſtibus, & terreſtribus, qui ſuper thronum Cherubicum veheris, qui Seraphim dominus rex Iſraël, qui ſolus ſanctus es, & in ſanctis requieſcis. Te igitur exoro ſolum bonum & placabilem, reſpice ad me peccatorem, & antiquum † ſeruum tuum, ac purga animam meam, & cor à conſcientia mala, & idoneum me redde, virtute tui ſancti ſpiritus indutum, tui ſacerdotij gratia: vt aſsiſtam ſanctæ tuæ huic menſæ, conſecrem ſanctum & immaculatum tuum corpus, & precioſum ſanguinem. Ad te enim accedo inflexa mea cer uice, & precor te, ne auertas faciem tuam à me, neque reprobes me à pueris tuis: ſed patiaris, vt offerantur tibi à

† *Legiſſe videntur pres ἀχρείου pro ἀχρείους. i. inutilem.*

tibi à me peccatore, & indigno ſeruo tuo dona hæc. A Tu enim es, qui offers, & offerris, & accipiens, & dans Chriſte deus noſter. Ac tibi gloriam referimus, cum patre tuo initio carente, & ſanctiſsimo, ac bono, ac viuificante tuo ſpiritu, nunc & ſemper, & in ſecula ſeculorum, Amen.

Et cum ſacerdos dicit hanc orationem, cantores canunt hæc:

Qui Cherubim myſticè repræſentamus, & viuificanti trinitati ter ſanctum hymnum canimus, & omnem vitæ deponimus ſolicitudinem, tãquam regem omnium ſuſcipientes, & angelicis inuiſibiliter ſtipati agminibus, Alleluia.

Sacerdos vero poſt orationem ſequitur diaconum, & vadit ad oblationem. Et inclinatis capitibus ter in terram, ſumunt, diaconus quidem corpus, ſacerdos vero ſanguinem: & exeunt ex parua oſtio, dicente ſacerdote B *populum egreſſo:*

Meminerit tui dominus deus in regno ſuo, nũc & ſemper, & in ſecula ſeculorum, Amen.

Et ſi quis eſt epiſcopus, dicit:

Sancte ſacerdos, memento mei.

Sacerdos autem dicit:

Meminerit tui dominus deus noſter in regno ſuo.

Et iterum, ac tertiò, dicit:

Luc. 23. c Memento mei, dum veneris in regnum tuum.

Poſt hæcc ingreſſi alterum oſtium, ponunt ſacra dona in magno altari. Et dicit ſacerdos hæc:

Ioan. 19. g Decorus ille Ioſeph à ligno deponens immaculatũ corpus tuum, ſindone pura inuoluit, & aromatibus, impoſuit monumento nouo.

Diaconus egrediens dicit:

Impleamus deprecationem noſtram domino.

Populus. Domine miſerere.

Diaconus.

Pro appoſitis & ſanctificatis precioſis donis, dominum rogemus.

Populus. Domine miſerere.

Diaconus.

Pro ſancta domo hac, & cum fide, pietate, ac timore dei ingredientibus in eam, dominum rogemus.

Populus. Domine miſerere.

Diaconus.

Vt liberet nos ab omni tribulatione, iræ, & neceſsitatis, dominum rogemus.

Populus. Domine miſerere.

Oratio poſt depoſitionem ſanctorum donorum à ſacerdote.

Domine deus noſter, qui omnipotens es, qui ſolus ſan- D ctus, qui accipis ſacrificium laudis ab iis, qui inuocant te in toto corde, accipe & noſtram peccatorum deprecationem, & adducito in ſanctum tuum ſacrarium. Et idoneos nos redde ad inferenda tibi dona & ſacrificia ſpiritualia pro noſtris peccatis, & populi ignorantiis, & dignos nos fac: vt inueniamus gratiam in conſpectu tuo, vt acceptabile fiat ſacrificium noſtrum, & vt obumbret ſpiritus gratiæ tuæ bonus ſuper nos, & ſuper propoſita dona hæc, & omnem populum tuum.

Populus. Præſta domine.

Subueni, ſerua, miſerere, & cuſtodi nos deus tua gratia.

Populus. Præſta domine.

Diem omnem perfectum, ſanctum, pacificum, peccati expertem à domino poſtulemus.

Populus. Præſta domine.

Veniam & remiſſionem peccatorum, & delictorũ noſtrorum à domino poſtulemus.

Populus. Præſta domine.

Honeſta & conducibilia animabus noſtris, & pacem mundo à domino poſtulemus.

Populus. Præſta domine.

Reliquum tempus vitæ noſtræ in pace & pœnitentia noſtra, à domino poſtulemus.

Populus. Præſta domine.

Chriſtianum finem vitæ noſtræ, doloris, ac turpitudinis expertem, pacatam, & honeſtam defenſionem, à domino poſtulemus.

Populus. Præſta domine.

Sanctiſsimæ, immaculatæ, ſuper omnes benedictæ, dominæ noſtræ deiparæ, & ſemper virginis Mariæ, cum B omnibus ſanctis memoriam facientes, noſipſos, & inuicem, & omnem vitam noſtram Chriſto deo noſtro commendemus.

Exclamatio.

Propter miſerationes vnigeniti tui filij, cum quo benedictus es, cum ſanctiſsimo, & bono, & viuificante tuo ſpiritu, nunc & ſemper, & in ſecula ſeculorum, Amen.

Sacerdos. Pax omnibus.

Populus. Et cum ſpiritu tuo.

Diaconus.

Diligamus inuicem, vt in concordia confiteamur.

Populus.

Patrem, & filium, & ſanctum ſpiritum, trinitatẽ vnius eſſentiæ, & inſeparabilem.

Tunc oſculatur ſacerdos operculum quater, & dicit:

C Hoſtia hoſtia, in ſapientia attendamus.

Lector autem dicit:

Credo in vnum deum, patrem omnipotentem, creatorem cœli & terræ, viſibiliúmque omnium & inuiſibilium, & in vnum dominum, & reliqua.

Poſt ſymbolum autem dicit ſacerdos:

Stemus honeſtè. Stemus cum timore dei. Attendamus ſacram ſublationem in pace offerre.

Chorus.

Miſericordiam pacis. Laudis hymnum.

Exclamatio ſacerdotis.

Gratia domini noſtri Ieſu Chriſti, & dilectio dei patris, & communio ſancti ſpiritus eum omnibus vobis.

Populus. Amen.

Diaconus. Surſum habeamus corda.

Populus. Habemus ad dominum.

Diaconus. Gratias agamus domino.

Populus. Dignum & iuſtum.

Sacerdos ſecretè:

Dignum & iuſtum te canere, te benedicere, te laudare, tibi gratias agere, te adorare in omni loco dominationis. Tu enim es deus ineffabilis, incogitabilis, inuiſibilis, incomprehenſibilis, ſemper exiſtens, eodem modo exiſtens, tu & vnigenitus tuus filius & ſpiritus tuus ſanctus. Tu à nihilo ad eſſe nos produxiſti, prolapſos reſtituiſti rurſum, neque deſtitiſti omnia facere, donec nos in cœlum ſubduceres, & regnum largireris futurum. Gratias agimus tibi, & vnigenito tuo filio, & ſpiritui tuo ſancto, pro omnibus quæ ſcimus & quæ non ſcimus, manifeſtis & occultis beneficiis tuis in nos collatis. Gratias agimus tibi & pro hoc miniſterio, quod è manibus noſtris accipere dignatus es. Et quidem tibi aſsiſtunt milia archangelorum, & multa milia angelorum,

Universidad de Deusto
Biblioteca

Iorum, Cherubin ac Seraphin, senis alis, pluribus ocu- A lis,sublimia pennata.

Exclamatio sacerdotis.

Victorialem hymnum canentia, vociferantia, clamantia, & dicentia:

Populus.

Sanctus,sanctus,sanctus, dominus sabaoth. Pleni sunt cœli & terra gloria tua:osanna in excelsis.

Benedictus qui venit in nomine domini.

Sacerdos autem inclinato capite,dicit:

Cum his & nos beatis potestatibus domine hominum amator clamamus,& dicimus:Sanctus es, & totus sanctus:tu & vnigenitus filius tuus ac spiritus sanctus, sanctus es , & totus sanctus , & magnifica gloria tua , qui

Ioan.3.b mũdum tuum sic dilexisti, vt filium tuum vnigenitum dares , vt omnis credens in illum non pereat , sed habeat vitam æternam : qui veniens & omnem pro no- B bis dispensationem adimplens , nocte qua traditus est, magis autem seipsum tradidit pro mundi vita , accipiens panem in sanctis suis , & immaculatis, & incontaminatis manibus,gratias agens,benedicens, sanctificans , frangens dedit sanctis suis discipulis & Apostolis,dicens: Accipite, comedite, Hoc est corpus meum,

Mat.25.& Mar.14.c & Lu.22.b quod pro vobis frangitur in remissionem peccatorum,Amen.

Similiter postquam cœnatum est,accipiens calicem,& benedicens, dicit : Bibite ex eo omnes . Hic est sanguis meus noui testamenti , qui pro vobis & multis effunditur in remissionem peccatorum.

Secreta oratio.

Memoriam igitur agentes salutaris huius mandati , & omnium pro nobis factorum,crucis,sepulchri, triduanæ resurrectionis , in cœlos ascensionis , ad dexteram C consessus,secundi & glorioſi rursum aduentus.

Exclamatio sacerdotis.

Tua ex tuis tibi offerentes,& omnia,& per omnia.

Chorus.

Te laudamus,tibi benedicimus,tibi gratias agimus.

Rursum inclinato capite dicit sacerdos:

Propter hoc tibi offerimus rationalem hunc, & immaculatum cultum, & inuocamus, & rogamus , & supplicamus.Emitte spiritum tuum sanctũ super nos,& super proposita dona hæc,Amen.

Et surgens,obsignat sacra dona,& dicit:

Et fac panem quidem hunc preciosum corpus Christi tui,Amen.

Et in calice dicit:

In calice vero hoc preciosum sanguinem Christi tui, transmutans spiritu tuo sancto.

D *Sacerdos orat.*

Vt fiat assumentibus in lotionem animarum,in remissinem peccatorum , in communionem sancti spiritus, in regni cœlorum impletionem , in fiduciam apud te, non in iudicium, non in condemnationem. Præterea offerimus tibi rationalem hunc cultum , pro in fide requiescentibus maioribus,patribus,patriarchis, prophetis,& Apostolis, præconibus , & euangelistis , martyribus,confessoribus,continentibus, & omni spiritu in fide initiato : Præcipuè pro sanctissima,immaculata,super omnes benedicta , domina nostra deipara, & semper virgine Maria . Vt verè dignum & iustum est,glorificare te deiparam,& semper beatissimam , & penitus incontaminatam matrem dei nostri , honoratiorem Cherubim,& gloriosiorem incõparabiliter Seraphim, quæ citra corruptionem deum peperit : verè deiparam te magnificamus.

Hæc canente choro sacerdos dicit:

Aue gratia plena Maria dominus tecum, benedicta tu *Luc.1.c* in mulieribus , & benedictus fructus ventris tui : quoniam saluatorem animarum peperisti nostrarum.

Oratio.

Honorabilium,incorporalium,supercœlestium , sancti Ioannis prophetæ præcursoris & Baptistæ , sanctorum glorioſorum & omnino celebrium apostolorum, sancti huius cuius & memoriam agimus , & omnium sanctorum tuorum , quorum supplicationibus respice nos deus , & memento omnium qui dormierunt in spe resurrectionis & vitæ æternæ , & requiescere eos facito, vbi videtur lumen vultus tui.

Adhuc te inuocamus . In primis memento domine omnis episcopatus orthodoxorum recte interpretantium verbum tuæ veritatis , totius sacerdotij , in Christo diaconatus & omnis sacerdotalis ordinis . Etiam offerimus tibi rationale hoc obsequium pro orbe terrarum , pro sancta catholica & apostolica ecclesia, pro iis quoque qui in pura & casta vita degunt.Pro fidelissimis & Christum amantibus nostris regibus, omni palatio & exercitu illorum . Da illis domine pacificum robur , vt & nos in tranquillitate illorum pacatam & quietam vitam agamus in omni pietate & religione.

Exclamatio.

In primis memento domine omnis episcopatus orthodoxorum & recte interpretantium verbum tuæ veritatis.

Chorus.

Et quos quisque in animo cogitat.

Diaconus.

Et da nobis vno ore & vno corde glorificare & celebrare preciosum & augustum nomen tuum patris , & filij,& sancti spiritus, nunc & semper, & in secula seculorum.

Et sint misericordiæ magni dei & saluatoris nostri Iesu Christi cum omnibus nobis.

Populus. Amen.

Omnium sanctorum memoriam agentes, etiam atque etiam in pace dominum rogemus.

Super adductis, & sanctificatis preciosis donis , dominum rogemus.

Populus, Domine miserere.

Quoniam humanus deus noster, qui suscepit hæc in sanctum & supercœleste & intellectuale sacrarium suum.

Populus. Domine miserere.

Vt vicissim dimittat & nobis diuinam gratiam & cõmunionem sancti spiritus,dominum rogemus.

Populus. Domine miserere.

Vt liberet nos ab omni tribulatione,ire,& necessitatis, dominum rogemus.

Populus. Domine miserere.

Oratio.

Memento domine gregis nostri huius in quo habitamus , & totius ciuitatis & regionis , & in fide habitantium in ipsis . Memento domine nauigantium , viatorum,ægrotantium, laborantium, captiuorum , & salutis ipsorum . Memento domine fructificantium & laborantium in sanctis tuis Ecclesiis , & qui pauperum meminerunt , & super omnes nos misericordias tuas emitte.

Sacerdos inclinans orat:

Tibi

Tibi commendamus vitam nostram omnem & spem A domine amator hominum , & inuocamus te , & rogamus,& supplicamus : Dignos nos facito , vt participes simus supercœlestium tuorum & tremendorum mysteriorum huius sacræ , & spiritualis mensæ cum pura conscientia in remissionem peccatorum,in condonationem delictorum, in spiritus sancti communionem, in regni cœlestis hæreditatem,in fiduciam erga te,non in iudicium aut condemnationem.

Diaconus.

Defende, serua, miserere , & custodi nos deus tua gratia.

Diem omnem perfectum , sanctum, pacificum, & sine peccatis à domino postulemus.

Populus. Præsta domine.

Nuncium pacis,fidelem ducem , custodem animarum & corporum nostrorum,à domino postulemus. B

Populus. Præsta domine.

Veniam & remissionem peccatorum & delictorũ nostrorum à domino postulemus.

Populus. Præsta domine.

Honesta & conducibilia animabus nostris , & pacem mundo,à domino postulemus.

Populus. Præsta domine.

Vt reliquum tempus vitæ nostræ in pace finiamus , & pœnitentia nostra,à domino postulemus.

Populus. Præsta domine.

Christianum finem vitæ nostræ , doloris & turpitudinis expertem , pacatum , & honestam purgationem , à domino postulemus.

Exclamatio sacerdotis:

Et dignos fac nos domine , vt cum fiducia & sine condemnatione audeamus inuocare te supercœlestem de- C um,& dicere:

Populus.

Pater noster qui es in cœlis,sanctificetur nomen tuum: & reliqua.

Exclamatio.

Quoniam tuum est regnum, & potestas, & gloria, patris,& filij,& sancti spiritus, nunc & semper, & in secula seculorum,Amen.

Sacerdos. Pax omnibus.

Diaconus. Capita vestra deo inclinate.

Sacerdos dicit orationem hanc:

Gratias agimus tibi rex inuisibilis, qui immẽsa tua virtute omnia condidisti , & multitudine misericordiæ tuæ à nihilo ad esse vniuersa produxisti , ipse domine cœlitus respice ad seruos tuos inclinantes tibi sua capita.Non enim inclinarũt carni & sanguini, sed tibi me- D tuendo & humano deo . Tu igitur domine proposita dona omnibus nobis in bonum exæques iuxta propriã cuiusque indigentiam , cum nauigantibus nauiga,cum viatoribus viam ambula , ægrotos sana , medicus animarum & corporum . Gratia & miserationibus, & humanitate vnigeniti tui filij , cum quo benedictus es, cũ sanctissimo,& bono,& viuificante tuo spiritu,nunc & semper,& in secula seculorum,Amen.

Sacerdos orat:

Attende domine Iesu Christe deus noster , de sancto habitaculo tuo , & de throno gloriæ regni tui , & veni ad sanctificandum nos , qui in excelsis vna cum patre sedes,& hic nobiscum inuisibiliter ades, & dignos nos redde potente manu tua , vt participes simus immaculati tui corporis , & precioſi tui sanguinis, & per nos omnis populus.

Sacerdos autem spargit sumum incensi sacris.

Exclamatio. Attendamus.

Sacerdos elevans sanctum panem,dicit:

Sancta sanctis.

Chorus dicit:

Vnus sanctus , vnus dominus Iesus Christus in gloria dei patris.

Sacerdos autem eleuat panem,dicens:

Super cœlos deus , & super omnem terram gloria eius effusa est.

Diuisurus sacerdos panem,dicit:

Diuiditur agnus dei,qui tollit peccatum mundi.

Et accipiens sacerdos ex pane particulam mittit in calicem,dicens:

Plenitudo spiritus sancti , nunc & semper , & in secula seculorum,Amen.

Et tunc sacerdos assumit, & populus canit, & sacerdos potitus particula diuini corporis,dicit:

Conuiuij tui mystici hodie fili dei communionem assumpsi,non tamẽ hostibus tuis dixi mysterium . Neque osculum tibi dabo quemadmodum ludas, sed veluti la tro ille confitebor tibi , Memento mei domine , cum *Luc.23.c* veneris in regnum tuum.

Hanc orationem dicũt duo priusquam assumãt diuina.

Deus remitte , dimitte , ignosce mihi peccatori peccata mea & voluntaria & inuoluntaria , siue in cognitione,siue in ignorantia,siue in verbo,siue in opere,siue in concupiscentia feci , omnia ignosce : quoniam bonus, & humanus,longanimis,& multæ misericordiæ. Et interceſsione immaculatæ , dominæ nostræ deiparæ , & semper virginis Mariæ dignum me fac, vt sine condẽnatione accipiam immaculatum tuum donũ in remissionem peccatorum in vitam æternam , in purgationẽ malarum mearum cogitationum , in illustrationem mãdatorum tuorum : quoniam te decet gloria,honor, & adoratio,patrem,& filium, & sanctum spiritum,nũc & semper,& in secula seculorum,Amen.

Oratio.

Fiat mihi domine Iesu Christe corpus tuum sanctum in remissionem peccatorum meorum , & sanguis tuus preciosus in vitam æternam. Et in secundo tuo aduentu annumera me iustis tuis,& electis ouibus.

Oratio.

Gratias agimus tibi domine humane benefactor animarum nostrarum , quoniam & hodierno die dignatus es nos supercœlestibus tuis & immortalibus mysteriis : dirige nostram viam , & confirma nos in timore tuo omnes, custodi vitam nostrã , stabili nostros gressus,precibus & supplicationibus sanctæ deiparę,& semper virginis Mariæ,& omnium sanctorum.

Tunc aperitur magnum ostium suspensis lucernis.

Et sacerdos ostendit calicem populo,dicens:

Cum timore dei,& fide,& dilectione accedite.

Chorus dicit:

Benedictus,qui venit in nomine domini.

Sacerdos dicit:

Benedictus deus noster,nunc & semper,& in secula seculorum,Amen.

Diaconus egressus è sancto altari , dicit post depositionem sanctorum donorum:

Recti qui participes fuimus diuinorum , immaculatorum,immortalium,supercœlestium,viuificantium, tremendorum mysteriorum digne in omnibus gratias agamus domino.

Diaconus addit:

Defende

Universidad de Deusto Biblioteca

Defende, serua, miserere, custodi nos deus tua gratia. A Omnem diem perfectum, sanctum, pacatum, & peccati expertem postulantes, nosipsos, & inuicem, &c.

Exclamatio.

Quoniam tu sanctificatio nostra, & tibi gloriam referimus, patri, & filio, & spiritui sancto.

Diaconus. In pace accedite.
Populus. In nomine domini.
Diaconus. Dominum rogemus.
Populus. Domine miserere.

Oratio post ambonem.

Ἄμβων, *locus editus, ascensus.* Qui benedicis benedicentibus tibi domine, & sanctificas in te confidentes, salua populum tuum, & benedic hæreditati tuæ. Plenitudinem ecclesiæ tuæ custodi, sanctifica diligentes decorem domus tuæ. Tu ipsos vicissim glorifica diuina tua virtute, & ne deseras nos sperantes in te. pacem mundo tuo da, ecclesiis tuis, sacerdotibus, regibus nostris, exercitui, & omni populo tuo: quoniam omne donum bonum, & omne datum perfectum desursum est descendens ex te patre luminum. *Iaco. 1. b.* Et tibi gloriam, & gratiarum actionem, & adorationem offerimus, patri, & filio, & sancto spiritui, nunc & semper, & in secula seculorum, Amen.

Tunc populus dicit:

Sit nomen domini benedictum, ex hoc nunc & vsque in seculum. *Psal. 71. d*

Benedicam dominum in omni tempore, semper laus eius in ore meo: & reliqua. *Ibid. 33. a*

Sacerdos autem benedicit sancta, & exuit.

Qui ipse es impletio legis & prophetarũ Christe deus noster, qui implesti omnem paternam dispẽsationem, imple gaudio & exultatione corda nostra, nũc & semper, & in secula seculorum, Amen.

Deo gratia.

Tomi quinti finis.

SERIES CHARTARVM.

a b c d e f g h i k l m n o p q r s t v x y z A B C D E F G H I K L M N O. Omnes quaterniones, præter O quinternionem.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca